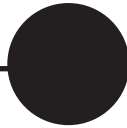
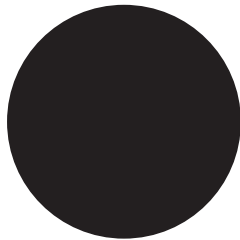

Københavns Universitet

Årbog 2005

Københavns Universitets Årbog 2005

Hovedredaktion

Jens Fink-Jensen (ansvh.) og Winnie Hjorth Hansen

Fakultetsredaktører

Birgitte Muriset, Det Teologiske Fakultet

Helle Bisgaard Didriksen, Det Juridiske Fakultet

Hanne Kristensen, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Marianne Arbirk, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Karsten Borup og Lise Tolstrup, Det Humanistiske Fakultet

Nils Koudahl, Det Naturvidenskabelige Fakultet

Grafisk layout

Pete Burke

Typografisk layout

Jens Fink-Jensen

Forsidefoto

Heine Pedersen (Forskningens Døgn 2005 på Nytorv)

Lizette Kabré (Festsalen)

Udgivelsesform

Årbog 2005 udkommer på www.ku.dk samt i en pdf-udgave, der muliggør udskrivning og fremstilling af særtryk.

Paginering på særtryk svarer til den samlede årbogs fortløbende paginering.

Hovedadresse

Københavns Universitet

Nørregade 10

Postboks 2177

1017 København K

T: 35 32 26 26

F: 35 32 26 28

ku@ku.dk

www.ku.dk

ISBN 87-90655-45-1

ISSN 0129-3126

Tilrettelæggelse: Special-Trykkeriet Viborg a-s, 2006

Typografi: Verdana og Times New Roman

Un 02,1-559

Indhold

Fælles beretning	9
Bestyrelsen	11
Bestyrelsens årsberetning	11
Rektors årsberetning	12
Tværfakultære satsningsområder	15
Immatrikulationsfesten	16
Årsfesten	16
Valg til bestyrelsen og de kollegiale organer	16
Hovedsamarbejdsudvalget	17
Medlemmer	17
Hovedsamarbejdsudvalgets årsberetning	17
Arbejds miljøorganisationen	19
De studerendes organisationer	21
Studenterrådet	21
Akademiske anliggender	23
Æresdoktorer	23
Doktorer	24
Ph.d.-grader	42
Undervisningsprisen	43
Prisopgaver og medaljer	43
Uddannelserne	49
De ordinære uddannelser	49
Efter- og videreuddannelse	53
Tilgang	53
Studerterbestand	57
Kandidatstatistik	59
Aktivitetsopgørelser (STÅ mv.)	65
Forskeruddannelsen	66
De studerendes forhold	69
Statens Uddannelsesstøtte	69
Legater	69
Internationalt samarbejde og udveksling	71
Samarbejdsaftaler	71
Programmer	72
Studentermobilitet	74
Internationaliseringsarbejde	74
Økonomi	77
Regnskab	77
Personaleforhold	79
Årsværksforbrug	79
Regelområdet	79
Personaleudvikling	80
Ansættelser i videnskabelige stillinger	81
Professorer, til- og afgang	83
Jubilæer	84

Nekrologer	85
Bygninger og lokaler	95
Fysisk planlægning	95
Bygningsmassen	95
Bygningsdrift og vedligeholdelse	98
Analyse af bygningsområdet	99
Fællesadministrationen	101
Universitetsdirektørens årsberetning	101
Samarbejdsudvalget	102
Fællesområdets økonomi	103
Formidling	105

Det Teologiske Fakultet

<i>Dekanens årsberetning</i>	119
(Afdeling for Bibelsk Eksegese, Afdeling for Kirkehistorie, Afdeling for Systematisk Teologi) (Studienævnet for Teologi, Ph.d.-studienævnet for Teologi) (Center for Afrikastudier, Uddannelsesudvalget for Afrikastudier) (Søren Kierkegaard Forskningscenteret) (Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer, Center for Subjektivitetsforskning)	

Det Juridiske Fakultet

<i>Dekanens årsberetning</i>	161
(Forskningsafdeling I, Forskningsafdeling II, Forskningsafdeling III) (Det Juridiske Studienævn, Ph.d.-studienævnet ved Det Juridiske Fakultet, Studienævnet for Master i Konfliktmægling (MKM))	

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

<i>Dekanens årsberetning</i>	195
<i>Økonomisk Institut</i>	199
(CAM – Centre for Applied Microeconometrics, CIE – Center for Industrial Economics, DERG – Development Economics Research Group, EPRU – Economic Policy Research Unit, FRU – Finance Research Unit, LEE – Laboratory for Experimental Economics) (Økonomisk Studienævn, Ph.d.-studienævnet for Økonomi)	
<i>Institut for Statskundskab</i>	217
(CEBAST – Centre for Baltic Sea Region Studies) (Studienævnet for Statskundskab, Ph.d.-studienævnet for Statskundskab)	
<i>Institut for Antropologi</i>	229
(Studienævnet for Antropologi, Ph.d.-studienævnet for Antropologi)	
<i>Sociologisk Institut</i>	237
(Center for Bolig og Velfærd – Realdania Forskning, Center for Forskning i Eksistens og Samfund, Forskningscenter for Arbejdsmarked- og Organisationsstudier (FAOS), Koordinationen for Kønsforskning i Danmark, Center for Seksualitetsforskning – kultur/samfund/sundhed) (Studienævnet for Sociologi, Ph.d.-studienævnet for Sociologi)	
<i>Institut for Psykologi</i>	253
(Studienævnet for Psykologi)	
<i>Center for Anvendt Datalogi</i>	265

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

<i>Dekanens årsberetning</i>	269
<i>Medicinsk Anatomisk Institut</i>	275
<i>Medicinsk Fysiologisk Institut</i>	289
(Afdelingen for Cellulær og Molekylær Fysiologi, Afdelingen for Endokrinologi og Metabolisme, Neurofysiologisk Afdeling, Afdelingen for Nyre og Kredsløbsfysiologi, Afdeling for Patofysiologi)	
<i>Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik</i>	301
(Klinik for Medicinsk Genetik)	
<i>Institut for Medicinsk Mikrobiologi og Immunologi</i>	313
<i>Farmakologisk Institut</i>	321
<i>Institut for Molekylær Patologi</i>	329
(Laboratoriet for Molekylær Patologi, Tumorpatologisk Laboratorium, Laboratoriet for Eksperimentel Onkologi, Elektronmikroskopisk Afdeling, Nefropatologi, Dna-tumovirus-gruppen, Cluster for Celle- og Vævsbiologi, Molecular Neuropathology Group Copenhagen, Laboratorium for Molekylær Nefropatologi, Laboratoriet for Cellesignalering, Proteinlaboratoriet)	
<i>Øjenpatologisk Institut</i>	341
<i>Institut for Folkesundhedsvidenskab</i>	345
(Afdeling for Almen Medicin, Biostatistik Afdeling, Afdeling for Epidemiologi, Afdeling for International Sundhed, Medicinsk Museion, Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning, Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori, Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin, Afdeling for Social Medicin, Afdeling for Sundhedspsykologi, Afdeling for Sundhedstjenesteforskning)	
<i>Retsmedicinsk Institut</i>	377
(Retsgenetisk Afdeling, Retskemisk Afdeling, Retspatologisk Afdeling (Antropologisk Laboratorium))	
<i>Odontologisk Institut – Tandlægeskolen</i>	383
<i>De Kliniske Institutter</i>	397
<i>Klinisk Institut for Gynækologi, Obstetrik og Pædiatri samt Vækst og Reproduktion</i>	399
<i>Klinisk Institut for Intern Medicin</i>	407
<i>Klinisk Institut for Diagnostiske Fag</i>	441
<i>Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Ophthalmologi og Dermato-Venerologi</i>	453
<i>Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi</i>	463
<i>Institut for Kliniske Neurofag og Psykiatri</i>	477
<i>De Sundhedsvidenskabelige Studienævne</i>	491
(Studienævnet for Medicin, Odontologisk Studienævne, Studienævnet for Folkesundhedsvidenskab, Uddannelsesudvalget for Master of International Health (MIH), Uddannelsesudvalget for Master of Public Health (MPH), Studienævnet for Humanbiologi, Ph.d.-studienævnet for Sundhedsvidenskab)	
<i>Afdeling for Eksperimentel Medicin</i>	501
<i>Forskningsenheden for Almen Praksis i København</i>	503
<i>Center for Muskelforskning</i>	507
<i>Pædagogisk Udviklingscenter Sundhedsvidenskab – PUCS</i>	509

Det Humanistiske Fakultet

<i>Dekanens årsberetning</i>	515
(Ph.d.-studienævnet for Humaniora)	
<i>Institut for Engelsk, Germansk og Romansk</i>	519
(Afdeling for Engelsk, Center for Oversættelsesvidenskab og Leksikografi, Afdeling for Tysk og Nederlandsk, Afdeling for Romansk)	
<i>Studienævne ved Institut for Engelsk, Germansk og Romansk</i>	533
(Studienævnet for Engelsk, Studienævnet for Tysk og Nederlandsk, Studienævnet for Fransk, Studienævnet for Italiensk og Rumænsk, Studienævnet for Spansk og Portugisisk)	
<i>Institut for Kunst- og Kulturvidenskab</i>	541
(Afdeling for Dans og Teatervidenskab, Afdeling for Kunsthistorie, Afdeling for Litteraturvidenskab og Moderne Kultur)	
<i>Studienævne ved Institut for Kunst- og Kulturvidenskab</i>	554
(Studienævnet for Dans og Teatervidenskab, Studienævnet for Kunsthistorie, Studienævnet for Litteraturvidenskab og Moderne Kultur)	
<i>Institut for Medier, Erkendelse og Formidling</i>	559
(Afdeling for Film- og Medievidenskab, Afdeling for Filosofi, Afdeling for Pædagogik, Afdeling for Retorik)	

<i>Studienævn ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling</i>	571
(Studienævnet for Film- og Medievidenskab, Studienævnet for Filosofi, Studienævnet for Pædagogik, Studienævnet for Retorik)	
<i>Musikvidenskabeligt Institut</i>	577
(Studienævnet for Musikvidenskab)	
<i>Nordisk Forskningsinstitut</i>	583
(Den Arnamagnæanske Samling, Afdeling for Dialektforskning, Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier, Afdeling for Navneforskning)	
<i>Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab</i>	597
(Nordisk Filologi, Audiologopædi, Center for Læseforskning, Sprogpsykologi, Lingvistik, Indoeuropæisk, Kommunikation, Center for Arbejderkulturstudier, Center for Kvinde og Kønsforskning, Finsk)	
<i>Studienævn ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab</i>	613
(Studienævnet for Lingvistik, Studienævnet for Audiologopædi/Sprogpsykologi, Studienævnet for Dansk, Studienævnet for Finsk, Studienævnet for Kvinde- og Kønsforskning, Studienævnet for Minoritetsstudier)	
<i>Saxo-Instituttet</i>	619
(Afdeling for Historie, Afdeling for Græsk og Latin, Afdeling for Arkæologi og Etnologi)	
<i>Studienævn ved Saxo-Instituttet</i>	632
(Studienævnet for Etnologi, Studienævnet for Forhistorisk Arkæologi, Studienævnet for Klassisk Arkæologi, Studienævnet for Klassisk Filologi, Studienævnet for Historie)	
<i>Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier – Sprog, Religion og Samfund</i>	637
(Afdeling for Asienstudier, Carsten Niebuhr Afdelingen, Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier, Afdeling for Indianske Sprog og Kulturer, Center for Komparative Kulturstudier, Afdeling for Minoritetsstudier, Afdeling for Religionshistorie, Østeuropæisk Afdeling)	
<i>Studienævn ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studie – Sprog, Religion og Samfund</i>	658
(Studienævn for Asienstudier, Eskimologi og Komparative Kulturstudier, Studienævnet for Nærorientalske Studier, Studienævnet for Religionsfagene, Studienævnet for Indianske Sprog og Kulturer, Studienævnet for Slavisk, Studienævnet for Grækenlandsstudier)	
<i>Center for Sprogteknologi</i>	667

Det Naturvidenskabelige Fakultet

<i>Dekanens årsberetning</i>	673
(Ph.d.-studienævnet for Naturvidenskab)	
<i>Institut for Matematiske Fag</i>	679
(Matematisk Afdeling, Afdeling for Anvendt Matematik og Statistik) (Studienævnet for Matematiske Fag)	
<i>Datalogisk Institut</i>	693
(Studienævnet for Datalogi)	
<i>Kemisk Institut</i>	703
(Studienævnet for De Kemiske Fag)	
<i>Niels Bohr Instituttet</i>	723
(Kosmologigruppen, Stjerner og Galakser, Numerisk Astrofysik, Is og Klima, Teoretisk Geofysisk og Planetfysik, Meteorologi, Oceaneografi og Geodæsi, Teoretisk Mangepartikelfysik, Eksperimentel Nanofysik, Teoretisk Partikelfysik og Kosmologi, Subatormargruppen, Bio-kompleksitet, Kvanteoptik, Niels Bohr Arkivet) (Studienævnet for Fysik)	
<i>Biologisk Institut</i>	753
(Cellebiologi og Sammenlignende Zoologi, Mikrobiologi, Fykologisk Afdeling, IOC Science and Communication Centre on Harmful Algae, Terrestrisk Økologi, Populationsbiologi, Evolutionsbiologi, Ferskvandsbiologi, Marinbiologi, Øresundsakvariet) (Studienævnet for Biologi)	
<i>Institut for Molekylær Biologi og Fysiologi</i>	781
(Plantefysiologisk Afdeling, Genetisk Afdeling, Afdeling for Molekylær Cellebiologi, Afdeling for Proteinkemi, Zoofysiologisk Laboratorium, Biokemisk Afdeling, Laboratoriet for Cellulær og Molekylær Fysiologi, Center for Bioinformatik, Afdeling for Biologisk Kemi) (Studienævnet for Biokemi og Bioinformatik) (Studienævnet for Molekylær Biomedicin)	
<i>Geologisk Institut</i>	805
(Studienævnet for Geologi)	
<i>Geografisk Institut</i>	823
(Studienævnet for Geografi og Geoinformatik)	

<i>Institut for Idræt</i>	837
(Afdeling for Human Fysiologi, Afdeling for Historie og Samfundsvidenskab) (Studienævnet for Idræt)	
<i>Statens Naturhistoriske Museum</i>	853
(Botanisk Have og Museum, Geologisk Museum, Zoologisk Museum)	
<i>Arktisk Station</i>	883
<i>Center for Naturfilosofi og Videnskabsstudier</i>	887
<i>COGCI – Copenhagen Global Change Initiative</i>	889
<i>Center for Naturfagernes Didaktik</i>	891
<i>Nano-Science Center</i>	895

Uden for fakulteterne

<i>Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere</i>	901
<i>Dansk Islandske Fond</i>	905

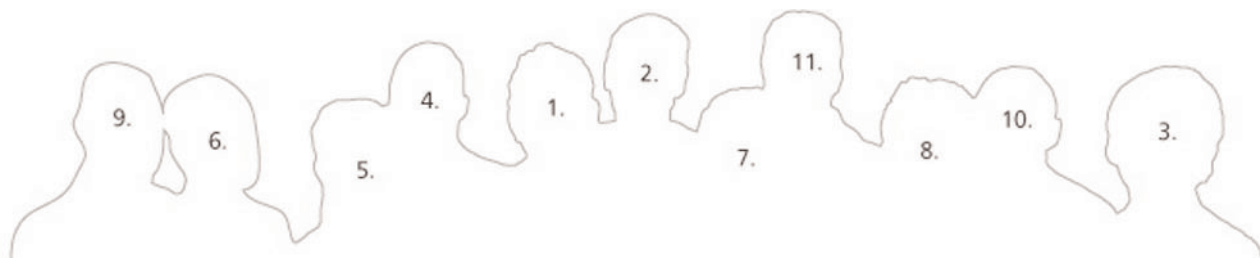

Fælles beretning

Bestyrelsen

Københavns Universitets bestyrelse pr. 1. januar 2005: 1. Bodil Nyboe Andersen (formand), 2. Claus Bræstrup (ekstern), 3. Boel Flodgreen (ekstern), 4. Jens Kristiansen (intern VIP), 5. Ingrid Kryhlmmand (intern TAP), 6. Jørn Lund (ekstern), 7. Katrine Møller (studerende), 8. Rie Kjær Poulsen (studerende), 9. Henrik Prebensen (intern VIP), 10. Henrik Topsøe (ekstern), 11. Poul Erik Tøjner (ekstern). Foto: Lizette Kabré.

Bestyrelsens årsberetning

Medlemmer i 2005

Udefra kommende medlemmer

Danmarks nationalbankdirektør Bodil Nyboe Andersen (formand).

Claus Bræstrup, administrerende direktør, H. Lundbeck A/S.

Boel Flodgren, professor i Handelsret, Lunds universitet.

Jørn Lund, direktør, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Henrik Topsøe, direktør, Haldor Topsøe A/S.

Poul Erik Tøjner, museumsdirektør, Louisiana.

Valgte medlemmer fra universitetet

Jens Kristiansen, professor, Københavns Universitet.

Ingrid Kryhlmmand, ekspeditionssekretær og HK-fællestillidsrepræsentant, Københavns Universitet.

Katrine Møller, stud.scient.soc., Københavns Universitet.

Rie Kjær Poulsen, stud.mag., Københavns Universitet.

Henrik Prebensen, lektor, Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet.

Bestyrelsens arbejde i 2005

Bestyrelsen blev nedsat i 2004 og påbegyndte sit arbejde 1. januar 2005. Der har i 2005 været afholdt ni møder og et seminar.

På første møde konstituerede bestyrelsen sig med Bodil Nyboe Andersen som formand. De første møder behandlede universitetets vedtægt, bestyrelsens forretningsorden, bestyrelsesforsikring, arbejdsplan for bestyrelsen – et såkaldt årshjul for bestyrelsens arbejde – og mødeplan for 2005. Universitetets vedtægt blev færdiggjort, således at den kunne godkendes af ministeriet inden sommerferien.

Bestyrelsen har fastlagt en ansættelsespolitik for ansættelse af ledere, herunder hvordan universitetets grupper af videnskabelige medarbejdere, teknisk-administrativt personale og studerende involveres i dette.

Rektorposten er blevet besat i efteråret 2005, idet bestyrelsen har ansat professor, dr.med. Ralf Hemmingsen som rektor for en 5-årig periode. Ralf Hemmingsen er således den første ansatte rektor i universitetets 526-årige historie. En rektorinstruks er blevet fastlagt.

Bestyrelsen har drøftet spørgsmålet om selskabsdannelse, som loven om teknologioverførsel har åbnet mulighed for, og bestemt sig for en videre drøftelse før beslutning træffes.

I efteråret 2005 har bestyrelsen drøftet universitetets for-

slag til forskningsmæssige kernefelter, indkaldt af Danmarks Forskningspolitiske Råd.

Bestyrelsen har orienteret sig om universitetets økonomi og fastlagt budgettet for 2006, samt fastlagt linierne i den udviklingskontrakt, der i 2006 skal indgås med ministeriet for den kommende 3-årige periode. Endvidere har bestyrelsen orienteret sig om universitetets bygningsmæssige forhold, herunder situationen i forhold til SEA-økonomien, og drøftet en række principielle spørgsmål i relation til såvel ejendomsforhold som økonomi.

Bestyrelsens vigtigste beslutninger 2005

12. januar

Konstituering. Bodil Nyboe Andersen valgt som formand, Claus Bræstrup som stedfortræder.

23. januar

Drøftelse af forhandlinger om universitetets bygningsøkonomi (SEA).

26. april

Vedtægter for universitetet, BRIC og NIAS godkendt, og budget 2006 drøftet foreløbigt.

21. juni

Universitetets åbningsbalance godkendt, og bemyndigelse til rektor til forhandlinger om nano- og farmakonsortier.

6. september

Drøftelse af høring om universitetets kernefelter.

27. september

Ansættelse af ny rektor, Ralf Hemmingsen, pr. 1. november, og tiltrædelse af tiltag til justering af budget 2006.

25. oktober

Godkendelse af ansættelsespolitik for ledere, og drøftelse af budget 2006.

30. november

Rektorinstruks godkendt.

13. december

Budget 2006 godkendt, og valgstatut for akademisk råd vedtaget.

Rektor Linda Nielsen
(indtil 31.10.2005)
Foto: Heine Pedersen.

Prorektor Jørgen Olsen
Foto: Heine Pedersen.

Rektor Ralf Hemmingsen
(fra 1.11.2005)
Foto: Heine Pedersen.

Rektors årsberetning

Ledelsesmæssige og organisatoriske ændringer

I januar 2005 tiltrådte Københavns Universitets bestyrelse, bestående af 6 udefra kommende personer og 5 internt valgte. Hermed tog universitetet endnu et skridt i implementeringen af universitetsloven og den dermed indførte ledelsesreform. På det første bestyrelsesmøde konstituerede bestyrelsen sig med Bodil Nyboe Andersen som formand. En af bestyrelsens første opgaver var at udforme en ny vedtægt for universitetet; denne forelå godkendt fra ministeriets side inden sommerferien 2005. Herefter kunne ansættelsen af rektor påbegyndes, og i sommeren 2005 blev rektorstillingen slået op. 1. november 2005 tiltrådte professor i psykiatri, overlæge, dr.med. Ralf Hemmingsen, som den første ansatte rektor i universitetets historie.

2005 har således på det organisatoriske plan været præget af den ny ledelsesstruktur, herunder fastlæggelse af tidsplaner og processer ifm. ansættelse af henholdsvis rektor, prorektor, men også dekaner og institutledere, selvom disse ikke blev opslået i 2005. I sidste kvartal af 2005, efter at universitetets nye rektor var tiltrådt, iværksattes en omfattende organisationsanalyse, som vil strække sig ind foråret 2006. Formålet med analysen er at kortlægge universitetets administrative organisering og opgavevaretagelse på henholdsvis institut-, fakultets- og institutionsniveau, med det mål at sikre en mere effektiv og ressourcerevidst organisation, der har fokus på at understøtte løsningen af kerneopgaverne. Medio 2006 forventes analysen i fuldt omfang at kunne udmøntes i organisationsændringer, idet næste led i ledeshierarkiet, dekanerne, da vil være ansat.

Eksempler på faglige resultater 2005 inden for uddannelse, forskning, formidling og vidensudveksling

Mange af Københavns Universitets faglige aktiviteter har i 2005 været præget af øget internationalisering, øget fokus på kvalitet og et øget fokus på erhvervssamarbejde og innovation.

Internationalisering og netværk

Københavns Universitet blev i 2005 inviteret til at deltage i en fornem alliance med 9 af verdens mest anerkendte universiteter. Samarbejdet mellem universiteterne, som har navnet IARU, International Alliance of Research Universities, blev formelt underskrevet på et møde i Singapore i januar 2006 mellem de deltagende universiteter, som omfatter Berkeley, Yale, Cambridge, Oxford og universiteter fra Tokyo, Peking, Sidney, Singapore og Zürich. Alliancen vil bl.a. blive udmøntet i forskningssamarbejder om globale temaer som sundhed, folkevandring, miljø, ligestilling og alderdom. De studerende vil få markant glæde af alliancen, idet universitetet gennem samarbejdet vil være i stand til at udvikle sine uddannelser med erfaringer fra nogle af verdens bedste uddannelsessteder og dermed bibringe de studerende det globale blik, som er en forudsætning for at kunne klare sig på fremtidens arbejdsmarked.

Invitationen til dette samarbejde kan sandsynligvis tilskrives de fine internationale bedømmelser, som universitetets fagmiljøer har opnået. Således havde Times Higher Education Supplement i 2004 i den første sammenlignende undersøgelse af fakulteter placeret Det Humanistiske Fakultet på 9.-pladsen over humanistiske fakulteter i Europa og på 23.-pladsen på verdensplan, disse tal var for 2005 blevet til nr. 6 og nr. 18. Også Det Samfundsvidenskabelige Fakultet fik en rangering på top10-listen i Europa og blev placeret som nummer 35 på verdensplan. Samlet ligger KU i 2005 i Europas top-20 i både THES- og Shanghai-rangeringen, og globalt er tallene, at KU står som nr. 57 og 66 på hhv. Shanghais og THES' verdensranglister. Uagtet at sådanne rankings kan udsættes for megen, også seriøs, kritik, må det noteres, at de spiller en stigende rolle i den internationale vurdering.

På det nationale plan har globaliseringen også præget diskussionerne, og universitetet har kunnet hente inspiration af de drøftelser, som er blevet igangsat i regi af regeringens Globaliseringsråd, hvor både universitetets bestyrelsesformand og universitetets forhenværende rektor, Linda Nielsen, er medlemmer. I efteråret 2005 afholdt universitetet bl.a. en globaliseringsdag for universitetets forskere og studerende, hvor der bl.a. blev debatteret universitetets rolle på det globale vidensmarked, sprogpolitik og tiltrækning af stjerneforskere.

Kvalitet i forskning

Københavns Universitets faglige miljøer har også i 2005 – bl.a. som del af sin udviklingskontrakt – haft fokus på at iværksætte internationale evalueringer inden for udvalgte forskningsområder samt overvejet forskellige mulige evalueringsmodeller. Arbejdet med sikring af forskningskvalitet er grebet forskelligt an på de forskellige fagområder. Mest veludviklet og dokumenteret er den metode, der har været anvendt på det sundhedsvidenskabelige område, hvor internationale ekspertpaneler har været udslagsgivende for områdets prioritering af en del af den ordinære forskningsbevilling. Som det måtte være kendt, er måling

af forskningskvalitet hverken ligetil eller ukontroversiel. Ikke desto mindre har universitetet også i sin kommende udviklingskontrakt fremhævet, at dokumentation af forskningskvalitet skal kunne tilvejebringes og bruges i den interne prioritering.

Fokusering

Københavns Universitet igangsatte i 2005 et nyt tværfagligt satsningsområde, 'Europa i forandring'. Den viden om Europa, som findes forskellige steder på universitetet, skal herigennem samles og sættes i spil i nye synergier. Hermed har universitetet formuleret 4 satsningsområder for en 4-årig periode. Ud over det nyoprettede område "Europa i forandring", drejer det sig om "Religion i det 21. århundrede", "Biocampus", og "Krop og bevidsthed".

Foranlediget af Danmarks Forskningspolitiske Råds indkaldelse af kernefelter, gennemførte universitetet i 2005 en proces med identifikation af kernekompetencer. Københavns Universitet er i denne sammenhæng ganske unik pga. sin størrelse, og universitetet kan satse strategisk på udvalgte fagområder samtidig med, at resten af fagområderne fastholdes og udvikles. Universitetets 51 indmeldte kernefelter afspejlede denne faglige styrke. De fleste af kernefelterne, fx "funktionel og kognitiv lingvistik", "grundvidenskabelig kræftforskning" og "nanoscience og nanoteknologi", afspejler Københavns Universitets stærke kompetencer inden for grundforskning. De indmeldte felter giver i sagens natur ikke en udtømmende oversigt over alle universitetets forskningsområder, men udmønter de kriterier, der blev indkaldt efter, i en række udvalgte stærke forskningsfelter, der afspejler universitetets faglige spredning samt afspejler mulighederne for større satsninger inden for disse felter. Den kommende tids dialog, bl.a. med Danmarks Forskningspolitiske Råd, om nytten af sådanne opgørelser og fokuseringer, vil for universitetet afsætte sig i konkrete tiltag.

Eksterne midler

Universitetets arbejde med kvalitet i forskning afsætter sig også spor i form af eksterne kvalitetsstempler. I 2005 har der været mulighed for både at søge om støtte fra den nyoprettede Højteknologifond og fra Danmarks Grundforskningsfond, ligesom der som hidtil har været mulighed for ansøgning til EU-finansierede projekter. Universitetet har opnået pæne resultater, og deltager således nu i 79 projekter inden for EU's 6. rammeprogram, er vært for 13 grundforskningscentre og er partner i 4 ud af de 12 projekter, som Højteknologifonden fandt støtteværdige i den første uddelingsrunde.

Fokus på tiltrækning af eksterne midler og det samarbejde, der kan etableres herom, vil også i de kommende år være et hovedindsatsfelt for universitetet.

Uddannelse

Gruppen af ansøgere, der har ønsket en studieplads ved universitetet, er vokset. Københavns Universitet modtog i 2005 flere end 15.000 ansøgninger – mod godt 14.500 i 2004. Selv om der er tale om beskedne tal kan det noteres, at to procent flere end sidste år har universitetet som deres favoritstudiested. Især humanistiske fag som historie, retorik, kinesisk og dansk er blevet mere eftertragtede, og også de samfundsvidenskabelige fag har samlet set modtaget flere ansøgninger. Det er samtidig en kendsgerning, at bl.a. flere af de naturvidenskabelige uddannelser må notere til-

bagegang. Billedet er dog ikke entydigt. Flere unge har for eksempel ønsket at studere biokemi og kemi. Det vil fremover være nødvendigt i højere grad at sammenholde optag og erhvervs muligheder.

På uddannelsessiden har universitetet i det forløbne år arbejdet med at øge dialogen mellem de studerende, universitetet og dets aftagere. Dette er bl.a. sket gennem arbejdet med kompetencebeskrivelser, hvor det har handlet om at fjerne fokus fra den traditionelle disciplinorientering til et fokus på, hvad de studerende kan og skal kunne, når de forlader universitetet. Arbejdet har resulteret i, at alle fag nu har kompetencebeskrivelser i deres nye BA-ordninger, og størstedelen har ligeledes færdiggjort kompetencebeskrivelser af deres kandidatordninger. Både kompetencebeskrivelser og den øgede udbredelse og fokus på praktikordninger giver i stigende grad de studerende mulighed for at sætte ord på, hvad de kan, når de forlader universitetet, og skaber en fælles begrebsramme for aftagere og studerende.

Formidling og vidensudveksling

Kommerciælisering- og innovationspolitik har været et andet fokusområde for universitetet i 2005. Universitetet har bl.a. udarbejdet retningslinjer for virksomheds etablering på universitetets arealer. Universitetets TechTrans Enhed, som er blevet etableret til at løfte opgaverne ifm. loven om udnyttelsen af opfindelser, det være sig i form af patenter, licensaftaler og evt. også etablering af firmaer, har skabt en forbedret informationsplatform for eksterne partnere, som kunne være interesserede i samarbejde med universitetet. TechTrans Enheden har indgået en række væsentlige aftaler med erhvervs virksomheder.

Universitetet blev i 2005 af videnskabsminister Helge Sander kåret som Årets Iværksætteruniversitet. Prisen blev uddelt til det universitet, der har skabt flest nye konkrete undervisningstilbud for studerende i iværksætteri og samtidig har formået at informere og inspirere til innovation og nytænkning. Målingen af disse initiativer kunne ses i rapporten 'Universiteternes Iværksætterbarometer 2005' fra Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, og ministeren sagde i forbindelse med kåringen, at universitetet har introduceret adskillige nye fag og kurser i iværksætteri, der alle er populære blandt de studerende, hvilket er et godt eksempel på, at universiteternes indsats har stor betydning for at styrke iværksætterinteressen blandt de studerende.

Københavns Universitet har i 2005 vedtaget en ny strategi for forsknings- og vidensformidling. Den øgede fokus på dette område har bl.a. afspejlet sig i universitetets mange åbne konferencer og seminarer, hvor forskerne får lejlighed til at formidle deres viden til en bredere offentlighed. I samarbejde med Politiken har der således været afholdt 8 meget velbesøgte arrangementer med titlen "Mød Videnskaben". Der har desuden været afholdt ca. 10 større åbne konferencer, bl.a. et heldagsarrangement om "ytringsfrihed og tolerance". Formålet med konferencen var at markere nødvendigheden af, at universitetets ansatte kan tale, undervise og forske frit, og samtidig belyse udviklingen i den akademiske frihed igennem historiske og personlige eksempler.

Nævnes bør også, at en forsker tilknyttet universitetet – forskningsrådsprofessor Bente Klarlund Pedersen – vandt Videnskabsministeriets Forskningskommunikationspris, hvormed en forsker fra universitetet har vundet denne pris i begge de år, prisen hidtil har været uddelt.

Økonomisk resultat

Universitetets samlede indtægter i 2005 har udgjort 3.906 mio. kr. Næsten 3/4 af universitetets indtægter har bestået af tilskud over finansloven til bl.a. uddannelse, forskning og kapitalformål. De resterende indtægter stammer fra eksterne tilskud og salgsaktiviteter. Årets driftsresultat er på 6,1 mio. kr.

De samlede forhold taget i betragtning, betragter ledelsen det økonomiske resultat som tilfredsstillende, idet resultatet er på niveau med det forventede, idet der for året oprindeligt var budgetteret med et nulresultat. Det kan endvidere konstateres, at universitetets beholdninger primo 2006 er af en størrelsesorden som sikrer, at universitetet kan gennemføre de store omstillinger som venter i de kommende år på det administrative og bygningsmæssige område.

Udviklingskontrakt for 2005

Universitetets udviklingskontrakt for 2005 var en etårig overgangskontrakt, som lagde sporene for nogle af de udviklingslinjer, som også vil karakterisere universitetets udviklingskontrakt for 2006-2008.

De 42 resultatmål i 2005-kontrakten er derfor ikke udtryk for afsluttede og afrundede målsætninger, men de danner grundlag for universitetets videre udvikling og målsætninger for den kommende periode.

Samlet set er der i 2005 opfyldt 22 mål, 14 er delvist opfyldt, mens 6 mål må betragtes som ikkeopfyldt. Ledelsen betragter under de givne omstændigheder målopfyldelsen som værende tilfredsstillende.

Kommende udfordringer for Københavns Universitet

Københavns Universitet står i de kommende år over for betydelige udfordringer med stigende international konkurrence om både studerende, ansatte og forskningsmidler. Universitetet står samtidig over for en omfattende reorganisering af de fysiske strukturer for at tilpasse universitetets bygningsmasse til de bevillingsforhold, der med SEA-ordningen er indført i universitetssektoren.

Københavns Universitet er klar til at møde disse udfordringer, som vil blive afspejlet i den strategi, som universitetets bestyrelse i løbet af 2006 udformer – og vil danne grundlag for universitetets udviklingskontrakt for 2006-2008. Det er Københavns Universitets vision at:

- være en åben organisation som danner en tidssvarende ramme om den originalitet, åndsfrihed og sandhedssøgen, der er en forudsætning for gennembrud af ny viden og erkendelse.
- forbedre sin stilling som et af de bedste universiteter i Europa gennem udvikling af sine faglige styrkepositioner, forpligtende partnerskaber og internationale orientering.
- give de studerende et stærkt fagligt fundament, et kritisk overblik og spidskompetencer som gode forudsætninger for professionalisme, initiativ og samarbejde i det efterfølgende karriereforløb på arbejdsmarkedet.
- have et attraktivt og udfordrende forsknings- og studiemiljø med et tæt samspil mellem forskning, uddannelse og videndeling.
- gennem løsningen af sine kerneopgaver bidrage til at skabe værdi for den enkelte og for samfundet både på kort sigt og i et længere perspektiv.
- fortsat skabe en god arbejdsplads for det teknisk administrative personale og samtidig drive organisationen effektivt, ressourcebevidst og fleksibelt med vægt på, at

administration og organisatoriske strukturer giver maksimal støtte og service til at varetage kerneopgaverne.

Rektor Ralf Hemmingsen

Tværfakultære satsningsområder

Københavns Universitet har fire tværfakultære områder hvoraf de tre, BioCampus, Krop og Bevidsthed og Religion i det 21. århundrede, har været aktive siden medio 2003, mens det sidste, Europa i forandring, først blev lanceret sidst i 2004. Målet med satsningsområderne er først og fremmest at udnytte den faglige spændvidde, der findes på Københavns Universitet ved både tværfagligt samarbejde og netværksdannelse. Satsningsområderne skal styrke mulighederne for, at forskere kan samarbejde og inspirere hinanden på tværs af faggrænser. Samtidig skal satsningsområderne skabe grobund for udvikling af nye undervisnings-tilbud og bidrage til den offentlige debat gennem en målrettet formidlingsindsats.

Formændene for de fire satsningsområder mødes jævnligt med rektoratet for at fremme den gensidige erfarings- og informationsudveksling. Formandsgruppen har desuden lanceret et fælles forskningsprojekt, som skal omhandle de tværfaglige processer i satsningsområderne.

BioCampus

Satsningsområdet er en videreudvikling af universitetets bioteknologiske satsning. Det rummer kernen af naturvidenskabelig og sundhedsvidenskabelig forskning inden for bioteknologi. Desuden lægges der vægt på initiativer, der belyser de etiske, kulturelle og samfundsmæssige konsekvenser af udviklingen inden for bioteknologi og biomedicin, bl.a. gentterapi, stamcelleforskning og livsstilsrelaterede sygdomme.

Under satsningsområdet blev der i 2005 ansat en forskningskoordinator, to adjunkter og uddelt 5 1/2 ph.d.-stipendier. Satsningsområdet har desuden i 2005 uddelt 6 scholarstipendier til specialestuderende. Til understøttelse af de ansatte forskere, har satsningsområdet nedsat et tværfagligt vejlederpanel som supplement til de enkelte vejledere, ligesom de 5 ph.d.-studerende har fået to kontorer stillet til rådighed på Afdeling for International Sundhed. Dette miljø har også tiltrukket andre ph.d.-studerende. Med udgangspunkt i dette miljø, arbejdes der fortsat i retning af en egentlig BioCampus-forskerskole.

Der har sammen med BioTik/Forbrugerstyrelsen været afholdt en større todageskonference; "Bioetik, tak! – men hvordan?". Derudover afholdt satsningsområdet en efterårskonference med titlen "Genomidentitet". Begge konferencer havde deltagelse af såvel fagfolk som politikere og repræsentanter fra erhvervslivet. Der har desuden været afholdt en række mindre seminarer i form af BioCampus-netværksmøder.

Styregruppe: Bjørn Quistorff (formand), Peter E. Nielsen, Mette Hartlev, Lone Rønno-Jessen, Klemens Kappel og Ib Bygbjerg.

Krop og Bevidsthed

Satsningsområdet skal især belyse sammenhængen mellem hjernens funktion og bevidstheden. Satsningsområdet indtager så forskellige fag som molekylærbiologi, psykiatri,

psykologi og filosofi. Målet er bl.a. at styrke forskningen i alvorlige neurologiske og psykiatriske lidelser som f.eks. Alzheimers og skizofreni.

Satsningsområdet har i løbet af 2005 fået gennemført alle dets ansættelser. Der er nu ansat 2 adjunkter, 3 ph.d.-studerende og en forskningskoordinator. Satsningsområdet har desuden uddelt 9 scholarstipendier.

Der er blevet etableret en national "brain and mind"-portal, der informerer om ph.d.-kurser og lignende kursusaktivitet med medvirken fra alle Danmarks forskningsmiljøer inden for hjerne- og bevidsthedsområdet. Derudover er forskningsdatabasen indeholdende forskere og ph.d.'ere indenfor hjerne- og bevidsthedsforskning blevet udviklet og opdateret. Dette har sammen med afholdelsen af Brain and Mind Forum 2005 været medvirkende til en stigende grad af netværksdannelse blandt unge hjerne- og bevidsthedsforskere i Danmark. Brain og Mind Forum blev afholdt i september 2005 med deltagelse af 6 internationale keynote-speakere og ca. 110 yngre forskere fra både ind- og udland.

Satsningsområdet har desuden i år for første gang udnevnt en "Annual brain and mind lecturer", Marcus Raichle, som ved uddelingen både gav en offentlig forelæsning og en efterfølgende masterclass for en gruppe yngre forskere.

Styregruppe: Martin Lauritzen (formand), Jørn Hounsgaard, Peter Johansen, Axel Larsen, Dan Zahavi og Frederik Stjernfelt.

Religion i det 21. århundrede

Satsningsområdet Religion i det 21. århundrede skal give en bedre forståelse af religionernes betydning i alle dele af samfundet. Satsningsområdet sætter særlig fokus på emner som religion i forskellige retskulturer, islam og kristendom som identitets- og samfundsmæssig faktor i Danmark, religionernes rolle i internationale konflikter og forholdet mellem tro og viden.

Satsningsområdet har i 2005 ansat henholdsvis 2 ph.d.-studerende og 2 adjunkter. Herudover har flere yngre forskere med anbefaling eller fundraisingstøtte fra satsningsområdet opnået ekstern finansierede stipendier og adjunkture.

Satsningsområder har i løbet af 2005 afholdt tre større internationale konferencer. Derudover blev der afholdt 8 regionale/nationale konferencer, 4 fortløbende seminarer samt diverse faglige arrangementer. Også satsningsområdets bogserie er kommet i gang.

I 2005 udkom den første bog i serien samt et par rapporter og en del publicering med bidrag fra satsningsområdets forskere. Det forventes, at der i løbet af 2006 og 2007 vil blive udgivet yderligere ca. 20 bøger i bogserien.

Satsningsområdet afholder årligt et lederseminar med sit Scientific Advisory Board, styregruppe og netværksledelser samt en faglig dag, der i 2005 handlede om imam-uddannelse i Europa.

Satsningsområdet har etableret et løbende, fælles forskerseminar med afholdelse af tværfakultære seminarer. Dette har i høj grad styrket netværksdannelsen blandt satsningsområdets forskere. Også deltagelse i satsningsområdets konferencer har styrket netværksdannelsen blandt de yngre forskere.

Styregruppe: Jesper Hoffmeyer, Hans Raun Iversen (formand), Peter la Cour, Margit Warburg (næstformand), Manni Crone (suppleant for Ole Wæver) og Hanne Petersen (suppleant for Henrik Zahle).

Europa i forandring

Satsningsområdet "Europa i forandring" fokuserer på de politiske, økonomiske, retlige og kulturelle forandringer, som vi oplever i Europa, og har særlig fokus på to temaer, nemlig forholdet mellem demokrati, ret og værdier samt Identitet og kulturel udvikling i Europa.

Da satsningsområdet først er blevet igangsat i år, har arbejdet og aktiviteterne i høj grad handlet om at få lanceret og etableret området. Dette er lykkedes til fuld tilfredshed. Styregruppen er etableret, og der er både blevet ansat en forskningskoordinator og uddelt et ph.d.-stipendium.

Der har været afholdt to velbesøgte opstartskonferencer for KU-forskere med ca. 50 deltagere ved hvert, og diskussionerne ved disse seminarer er blevet fulgt op med adskillige konkrete planer om aktiviteter. Blandt andet er der etableret syv tværfakultære forskningsnetværk.

Satsningsområdet har afholdt en række større og mindre konferencer. Bl.a. har det inviteret nogle prominente internationale gæster til at kommentere det tomrum, som afvisningen af forfatningstraktaten medførte.

Satsningsområdet har desuden lagt stor vægt på undervisningssiden. Der er etableret en egentlig forelæsningsrække, som særligt retter sig mod KU's studerende, men som er åben for offentligheden. Satsningsområdet har desuden støttet udviklingen af flere tværfakultære undervisningsudbud.

Styregruppe: Morten Kelstrup (formand), Gunner Lind, Henning Koch og Hans Thor Andersen.

Immatrikulationsfesten

Immatrikulationsfesten blev holdt den 2. september 2005 og indledtes med en fanfare. Efter rektor Linda Nielsens tale til de nyimmatrikulerede, fremførtes J.L. Heiberg og C.E.F. Weysses "Hellige Flamme", og festen sluttede med "Bittersweet" komponeret af Jay Beckenstein og arrangeret af Keith Foley.

Derefter var der fest i Konsistoriegården.

For de musikalske indslag stod Studenter-Sangforeningen samt Musikvidenskabeligt Instituts Bigband – MI22.

Årsfesten

Universitetets årsfest den 17. november 2005 indledtes med fanfare af Musikvidenskabeligt Instituts Big Band – MI22 – komponeret af Uffe Englund.

Bestyrelsesformand Bodil Nyboe Andersens indledte

med en velkomsttale, derpå var der tale af rektor Ralf Hemmingsen og Studenter-Sangforeningen fremførte først en sang af Carl Nielsen, "Aftenstemning", og derefter en sang af Niels-Eric Fougstedt, "Gårdstango".

Herefter talte stud.mag. Henrik Friis fra Studenterrådet, og MI22 spillede "Cry me a river", komponeret af Arthur Hamilton, og med saxofonsoलो af Christina Dahl.

Lektor Anja C. Andersen, Niels Bohr Institutet, holdt festforelæsning om "Kosmisk støv – livets kilde", hvorefter universitetskoret Lille MUKO, under ledelse af Jesper Grove Jørgensen, fremførte to satser med tekst af H.C. Andersen. "Aften", komponeret af Bo Holten, og "Konen med æggene", komponeret af Fuzzy.

Årets undervisningspris, også kaldet "Årets Harald", blev i år tildelt lektor Una Canger, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier. Derefter fulgte promovning af 8 æresdoktorer, proklamation af årets 45 doktorer og uddeling af 6 guldmedaljer og 8 sølvmedaljer.

Traditionen tro fulgte som afslutning J.L. Heiberg og C.E.F. Weysses kantate "Hellige Flamme", og festen afsluttedes med fanfare.

Ved den efterfølgende festaften i Operaen på Holmen opførtes operaen "Stormen", efter Shakespeares skuespil, komponeret af Thomas Adé.

Valg til bestyrelsen og de kollegiale organer

I juni godkendte Videnskabsministeren universitetets vedtægt. Umiddelbart efter nedsatte rektor et nyt valgstatutudvalg efter reglerne i vedtægten til udarbejdelse af en midlertidig valgstatut for Københavns Universitet. Valgstatutudvalget har fortsat arbejdet og desuden udarbejdet udkast til valgstatut for afholdelse af valg til de kommende akademiske råd i foråret 2006.

Der har i efteråret 2005 været afholdt valg af studenterrepræsentanter til bestyrelsen samt et ordinært suppleringsvalg for de studerende i de kollegiale organer. Forud for suppleringsvalget blev de valgte (mandater og suppleanter), som ikke ved de foregående suppleringsvalg i 2004 havde fraskrevet sig deres mandater spurgt, om de ønskede af fraskrive sig deres post, og valgene blev afholdt på baggrund af de modtagne fraskrivelse.

Der har i årets løb ikke været afholdt suppleringsvalg til forskellige poster i institutbestyrelser og studienævn.

I forbindelse med institutsammenlægninger på Det Humanistiske Fakultet og Det Naturvidenskabelige Fakultet per 1. januar 2005, er de gamle institutbestyrelser blevet afbeskikket, og nye institutbestyrelser er tiltrådt.

Hovedsamarbejdsudvalget

Hovedsamarbejdsudvalget

Københavns Universitets Hovedsamarbejdsudvalg (HSU) holdt 9 ordinære og 2 ekstraordinære møder i 2005. Hovedsamarbejdsudvalget er nedsat i henhold til samarbejdsaftalen af 6. november 1990 med senere tillægsaftaler om samarbejde og samarbejdsudvalg i statens virksomheder og institutioner samt den nye samarbejdsaftale af 28. april 2005.

Medlemmer

Formand

Rektor Linda Nielsen (indtil 31. oktober 2005). Fra 1. november 2005: Ralf Hemmingsen.

Ledelsessiden (A-siden) udpeget af rektor

Prorektor Jørgen Olsen, universitetsdirektør Else Sommer, dekan Steffen Kjeldgaard-Pedersen (Det Teologiske Fakultet), dekan Vagn Greve (Det Juridiske Fakultet), dekan Tage Bild (Det Samfundsvidenskabelige Fakultet), dekan Ralf Hemmingsen – til 31.10.2005. Prodekan Birgitte Nauntofte – fra 1. november 2005 (Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet), dekan John Kuhlmann Madsen (Det Humanistiske Fakultet), konst. dekan Flemming Nicolaisen (Det Naturvidenskabelige Fakultet) og kontorchef Søren Nissen (Personale og Jura).

Medarbejdersiden (B-siden) udpeget af organisationerne

Poul Erik Krogshave, næstformand (Teknisk Landsforbund), Ingrid Kryhlmund (HK-kontor), Fritz Buster Nielsen (HK-laborant), Geert Aksfelt-Holm – til 31.1.2005. Ditlev Jan-Finn Ditlevsen fra 1.2.2005 (TAT), Leif Søndergaard (Dansk Magisterforening/VIP), Allan Steenberg Andersen (Dansk Metal), Elsebeth Andersen (Kvindeligt Arbejderforbund), Lene Christiansen (FFT), Henrik Prebensen (Dansk Magisterforening/VIP), Anders Milhøj (DJØF/VIP), Sissel R. Johansen (DJØF/TAP), Jesper Brahm (Foreningen af Speciallæger).

Sekretariatsfunktionen blev varetaget af specialkonsulent Ingrid Skovsmose Jensen, Personale og Jura.

Hovedsamarbejdsudvalgets årsberetning

Personalepolitik

HSU har i sin egenskab af teknologiudvalg bl.a. drøftet emner i relation til den overordnede it-strategi samt it-sikkerhedspolitik, herunder forslag til it-sikkerhedshåndbog og gennemførelse af en it-kortlægningsundersøgelse på hele universitetet.

En arbejdsgruppe, der skal revidere universitetets personalepolitik i forhold til den nye statslige personale- og ledelsespolitik, arbejdede i 2005 videre på forslag til sikring

af mobilitet for universitetets ansatte. Arbejdsgruppen gennemførte desuden en spørgeskemaundersøgelse om de lokale samarbejdsudvalgs erfaringer med Det Sociale Kapitel. I juni vedtog HSU en politik til sikring af et godt psykisk arbejdsmiljø på universitetet.

I januar 2005 vedtog HSU retningslinjer for personalets inddragelse i udbud og udlicitering af arbejds- og opgaveområder. I maj måned blev der nedsat en arbejdsgruppe, som skulle udforme en tids- og handlingsplan i forbindelse med udbud på universitetet. Arbejdsgruppen fremlagde i slutningen af juni en tids- og handlingsplan der blev vedtaget i HSU. Herefter nedsatte HSU en følgegruppe, der inddrages i arbejdet omkring udbud- og udlicitering på universitetet med særligt fokus på personalets vilkår.

Der blev i årets løb sat fokus på overholdelse af universitetets rygepolitik.

En følgegruppe under HSU har drøftet personalemæssige konsekvenser af udviklingskontrakt 2005 og 2006-2008.

Der arbejdes på fastsættelse af regler for ansattes bibe-kæftigelse.

I forbindelse med et nyt cirkulære om samarbejdsudvalg, blev der nedsat en arbejdsgruppe, som skulle vurdere, hvilke konsekvenser dette vil få for organisering af arbejdet i universitetets samarbejdsudvalg.

Universitetets økonomi

Forhold om økonomi har i overensstemmelse med samarbejdsaftalen været et fast punkt på HSU's dagsorden. HSU er løbende holdt orienteret om budget- og regnskabsforhold. Fra 2. kvartal blev der indført en ny procedure for økonomiinformation, på baggrund af etablering af en ny økonomiportal og datavarehus. HSU fik således fra 2. kvartal 2005 forelagt kvartalsrapporter om forbrugsresultatet for kvartalet og forventning til resultat for hele året fordelt på KU- og fakultetsniveau, gennemgang af hovedposter, herunder virksomhedstyper samt løn og drift.

HSU drøftede løbende økonomireformprojektet KU-2005, som er iværksat med henblik på udvikling af den interne økonomistyring og økonomirapportering. Der blev desuden afholdt møder med HSU-følgegruppen, der formidler kontakt mellem projektet og medarbejdersiden i HSU.

HSU har i årets løb beskæftiget sig med universitetets afsluttende virksomhedsregnskab/årsrapport for 2004 og er blevet forelagt budgetforslag for 2006 med henblik på drøftelse og planlægning af det følgende års budget.

Udvalget besluttede, at der skal gennemføres en evaluering af den overordnede lønpolitik.

Høringer og drøftelser mv.

HSU har i løbet af 2005 blandt andet fået forelagt og drøftet:

- Retningslinjer for publicering for ansatte ved KU.
- Arealreduktion/SEA.
- Materiale fra Personaleudviklingsudvalget (PUU) om strategisk kompetenceudvikling.
- Ansøgninger om støtte fra Udviklings- og Omstillingsfonden.
- Arbejdsskadestatistik for 2004.
- Indførsel af Nem konto og digitale lønsedler på universitetet.
- Igangsætning af webmoderniseringsprojekt.
- Orientering om e-learning.
- Pjecer og vejledninger om bl.a. det rummelige arbejds-

marked, socialt kapital, medarbejdernes indflydelse og vilkår ved udbud og udlisitering, kompetenceudvikling og personaleledelse, Projekt Springbræt mv.

Andet

HSU er i øvrigt løbende blevet orienteret om relevante publikationer, kurser, konferencer mv. fra Finansministeriet/Personalestyrelsen, CFU, SCKK mv.

Arbejds miljøorganisationen

Arbejdstilsynets tilsyn med KU

I 2005 har Arbejdstilsynet gennemført en lang række tilsyn med KU-afdelinger og -institutter, for at vurdere den arbejdsmiljømæssige standard. I alt er der besøgt ca. 25 enheder, hvoraf der på over halvdelen var forhold, som blev påtalt, og som skal bringes i orden. For 4 enheders vedkommende, fandtes det at være så alvorlige forhold, at det enkelte institut eller afdeling blev pålagt at rekvirere eksternt rådgivningsbistand til løsning af problemerne. Samlet set blev der afgivet ca. 50 påbud om forhold, som skal bringes i orden inden for en given frist. De mangler og problemer, som Arbejdstilsynet især har givet påbud om, er manglende arbejdspladsvurderinger, mangler i forbindelse med håndtering af kemikalier, mangelfuld indretning af pc-arbejdspladser og maskinbeskyttelse. På den baggrund har Arbejds miljørådet i november besluttet at iværksætte en række handlinger til forbedring af opgavevaretagelsen på arbejdsmiljøområdet.

Arbejde med genmodificeret materiale

Foranlediget af skærpede myndighedskrav, er der i 2005 afsluttet en kortlægning af arbejdet med genteknologisk klassificeret arbejde på KU med det sigte at få et samlet overblik over tilstanden på området, herunder de fysiske forhold og rammer, administrative og organisatoriske forhold og problemer mv. På baggrund af kortlægningens resultater, er der udarbejdet en "Plan for efterkommelse af myndighedskrav" af november 2005. Heraf fremgår, at der er behov for væsentlige investeringer til opretning af de fysiske forhold i de klassificerede områder i en størrelsesorden af 17 til 30 mill. kr., afhængigt af kravet til niveauet

for opretningen, samt behov for øget organisatorisk og administrativ indsats for at sikre området fremover. En plan for iværksættelse af den samlede opretningsplan, vil blive udarbejdet og igangsat i begyndelsen af 2006.

Arbejdsskader

I 2005 blev der på KU samlet anmeldt 62 arbejdsulykker, hvilket er et fald på to ulykker i forhold til året før. For langt hovedparten af ulykkerne er der tale om mindre skader. Dog har tre ulykker medført et fravær på over 5 uger. Af de 62 ulykker blev 48 sendt til sagsbehandling i Arbejdsskadestyrelsen, hvilket er en stigning på 2. Der blev anmeldt 18 arbejdsbetingede lidelser, hvilket er en stigning i forhold til 2004 på hele 7 anmeldelser.

Psykisk krisehjælp

Det blev i 2005 henvist til eksternt psykisk krisehjælp 24 gange, omfattende ca. 30 personer. Dette er en stigning på 10 henvendelser i forhold til året før. De fleste henvendelser er om stress og oplevet mobning fra kollegaer/ledelse.

Energiområdet

I 2005 er der vedtaget et samlet energiledelsessystem for KU med det sigte at opnå væsentlige besparelser i energiforbruget. Energuideledelsessystemet omfatter etableringen af et energistyringsværktøj, som kan sikre løbende elektronisk datafangst af varme- og el-forbrug, og som er i stand til at fremvise forbrug på såvel tid som bygning og driftsområde samt at vise det samlede forbrug. Desuden skal der udvikles redskaber til budgetstyring samt procedurer og redskaber til iværksættelse af systematiske tiltag til energibesparende foranstaltninger mv. Implementering af dette system er ligeledes iværksat i 2005.

De studerendes organisationer

Studenterrådet

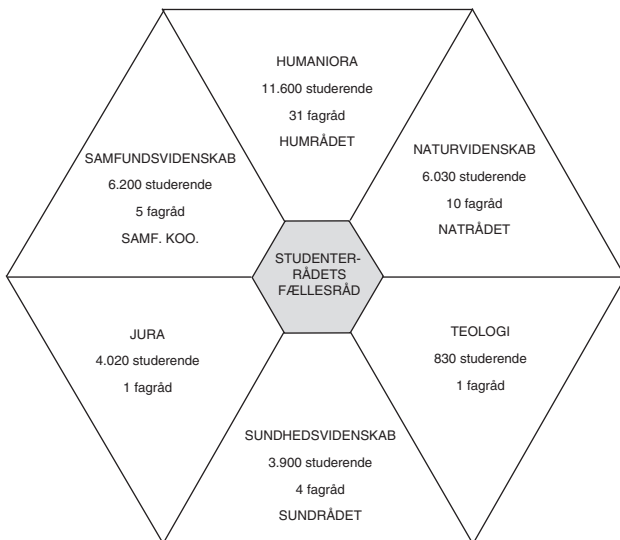
Adresse

Studenterrådet
 Fiolstræde 10, 1
 1171 København K
 Telefon 35 32 38 38
 Fax 35 32 38 48
 www.studenterraad.dk/www.fsr.ku.dk
 fsr@fsr.ku.dk

Organisation

Studenterrådet varetager de studerendes interesser på Københavns Universitet. Organisationen er en sammenslutning af de 52 fagråd, der er de forsamlings, der varetager de studerendes interesser på de enkelte fag.

Studenterrådets opbygning afspejler universitetets opbygning (se nedenstående figur). På de enkelte fag findes et fagråd, på fakulteterne findes en sammenslutning af fagråd på fakultetet (fakultetskoordinering), og alle fagråd på universitetet mødes i Fællesrådet. To gange årligt afholdes tillige generalforsamlinger. Generalforsamlingen har samme sammensætning som fællesrådet.

Formandskab og præsidium

Formand var i 2005 stud.scient.pol. Peter Dalby Larsen (til og med marts 2005). Peter Dalby Larsen valgte at gå af som formand, og i hans sted konstitueredes næstformand stud.mag. Jesper Johansen som ny formand, og stud.scient. Thomas Antonsen som næstformand frem til den ordinære forårsgeneralforsamling, der afholdtes den 7. april 2005. Her (gen)valgte Jesper Johansen som formand, og Jesper Fælling Skottfelt overtog næstformandsposten. Ved det ordinære valg af formand på efterårsgeneralforsamlingen i november 2005 genvalgte Jesper Johansen og Jesper Fælling Skottfelt for endnu en periode.

Medlemmer af studenterrådets præsidium i 2005

Peter Dalby Larsen (statskundskab) november 2004-marts 2005.

Jesper Johansen (historie) november 2004.

Jesper Fælling Skottfelt (fysik) november 2004.

Thomas Antonsen (datalogi) november 2004-november 2005.

Andreas Kamstrup (fysik) april 2005.

Camilla Slowik (jura) april 2005-november 2005.

Louise Lundstrøm (jura) april 2005-november 2005.

Peter Müller (datalogi) april 2005-november 2005.

Anders Ehlers (jura) april 2005-november 2005.

Pernille Skipper (jura) april 2005-november 2005.

David Solomonsen (jura) november 2005.

Louis Leonsson (engelsk) november 2005.

Konsistorium/Bestyrelsen

Mange års tradition for studentrepræsentation i universitetets konsistorium ophørte med udgangen af 2004. I januar 2005 trådte den første bestyrelse sammen, og her var de studerende repræsenteret ved to valgte studenterrådsrepræsentanter: Anne Marie (Rie) Kjær Poulsen (historie) og Katrine Møller (sociologi).

Styrelsesvalget

Som vanligt afholdtes valg til studenterrådets pladser i universitetets bestyrelse og de kollegiale organer (studienævn, institutbestyrelser og akademiske råd). De valgte repræsentanter indtager deres pladser i begyndelsen af 2006. Samlet set blev resultatet af valget, at Studenterrådets kandidater besatte 208 ud af i alt 213 pladser (svarende til 98 %).

Navneændring

Siden sammenlægningen med Moderate Studenter pr. 1. januar 1995, har organisationen båret navnet "Forenede Studenterråd" som en markering af de to organisationers genforening. 2005 var tiåret for sammenlægningen, og i den forbindelse vedtog efterårsgeneralforsamlingen at ændre navnet til "Studenterrådet ved Københavns Universitet", blot "Studenterrådet" i kort form.

Navneændringen er ikke begrundet i et ønske om at underkende betydningen af genforeningen af de to organisationer, men henviser derimod til den lange historie, der gik forud for splittelsen.

Nye rammer for samarbejdet med universitetet

2005 blev det år, hvor universitetsloven af 2003 for alvor blev implementeret på Københavns Universitet. Med tabet af Konsistorium og strukturen omkring de rektorale udvalg og i det hele taget de kendte samarbejdsformer, har det været nødvendigt for Studenterrådet at finde en ny placering i universitetsorganisationen og nye samarbejdsformer med universitetets ledelse.

På den baggrund indgik rektor og Studenterrådet i årets slutning en samarbejdsaftale, ifølge hvilken universitetet anerkender, at Studenterrådet repræsenterer de ved universitetets immatrikulerede studerende og samtidig udstikker rammerne om fremtidigt samarbejde og meningsudveksling mellem universitetsledelsen og Studenterrådet.

Aktiviteter i overskrifter*Januar*

Kampagne for opmærksomhed om studerendes forhold i forbindelse med folketingsvalget.

Marts

Præsidiets afholdt kurser for fagrådene.

April

Generalforsamling med suppleringsvalg til præsidiets og arbejde med konstituering af Præsidiets.

Maj

Påbegyndte arbejdet med forslag til nyt finansieringssystem for universitetsuddannelserne.

Juli

Udgivelse af årets RUS-Universitet og Samfund. Udsendes til samtlige nyoptagne studerende.

August

Afholdt årets studiestartarrangement den 16. august på KUA. Her deltog ca. 1.500 nye studerende, og der bl.a. blev budt velkommen af Studenterrådets formand og rektor Linda Nielsen.

September

Præsidiets afholdt fagrådsrunde med besøg hos mange fagråd.

Oktober-November

Op til kommunalvalget sættes fokus på studerendes forhold i København (bolig mv.) i form af en "studieby-kampagne".

December

Den 2 december afholdtes (i samarbejde med studerende fra RUC) en konference om globalisering og uddannelser på KUA. En aktualisering af SU-spørgsmålet foranlediget af en række politiske tiltag og forslag gav megen aktivitet på Studenterrådet, herunder iværksattes en underskriftindsamling på nettet.

Sekretariatet

2005 var et udskiftningens år i sekretariatet, da vi i december 2004 efter 14 års ansættelse tog afsked med cand.jur. Iben Thit Korsbæk Koch, der tiltrådte en stilling som afdelingsdirektør i Unges Boligservice. I stedet ansattes pr. 1. februar 2005 cand.mag. Gyrd Erik Foss, der kom fra en stilling som fuldmægtig i universitetets kommunikationsafdeling.

Bogholder Lasse Harder og studenteradministrator Lars Fahlgren fratrådte begge deres stillinger i august og erstattedes af Bente Liljeberg.

Studenterrådets publikationer

I februar udgav Studenterrådet "Studerterhåndbogen", der er et redskab for kommende studerende, hvori de kan orientere sig om universitetets uddannelser (samt udvalgte uddannelser i Københavnsområdet), optagelsesbestemmelser, kollegier og ungdomsboliger. "Studerterhåndbogen" uddeles gratis på gymnasiale uddannelsesinstitutioner øst for Storebælt.

Til de nyoptagne studerende udsendte Studenterrådet i august bladet "RUS – universitet & samfund", der giver en kort præsentation af organisationen samt oplysninger om de forskellige fakulteter og et minileksikon med oplysninger, man kan få brug for som nyoptagne.

Organisationens interne nyhedsbrev med mødeindkaldelser, referater og meddelelser, "Information & Debat", udkom syv gange i 2005.

I forbindelse med efterårsgeneralforsamlingen 2005 besluttedes det at omlægge strukturen for Studenterrådets publikationer. Det betyder, at der i 2006 kun vil blive udgivet én større publikation, der bærer navnet Studenterhåndbogen, men retter sig mod nyoptagne studerende. Det betyder, at 2005 var sidste år, hvori Studenterrådet udgav Studenterhåndbogen som vejledningsmateriale for potentielle studerende, og sidste årgang af RUS – universitet & samfund".

Øresundsuniversitetet

Studenterrådet er medlem af SSÖ, StudenterSamarbejdet-Øresund, sammen med de studenterpolitiske organisationer fra de andre af Øresundsuniversitetets medlemsuniversiteter. Studenterorganisationerne under Øresundsuniversitetet har tilsammen fire pladser i rektorforsamlingen.

Danske Studerendes Fællesråd

Studenterrådet er et aktivt medlem af Danske Studerendes Fællesråd, der er samarbejdsorganisationen for studenterråd ved landets universiteter og andre højere læreanstalter.

Akademiske anliggender

Æresdoktorer

Københavns Universitet tildelte i 2005 æresdoktorgraden til otte fremragende udenlandske forskere.

Af indstillingerne fra de faglige miljøer fremgår det, at der er tale om videnskabsmænd og -kvinder i verdensklasse, som desuden har spillet en betydelig rolle for forskning og forskeruddannelse på Københavns Universitet.

Æresdoktorerne ved årsfesten 17. november 2005: Halvor Moxnes, Wendy James, Ole Didrik Lærum, Ronald G. Blasberg, Penelope Eckert, Peter Sawyer, Albert Libchaber og Peter Satir.
Foto: Christoffer Regild.

Otte fik tildelt æresdoktorgraden ved årsfesten 17. november 2005

Den teologiske æresdoktorgrad

Professor **Halvor Moxnes**, Det Teologiske Fakultet, Universitetet i Oslo, Norge. Promotor: Professor Troels Engberg-Pedersen, Det Teologiske Fakultet.

Den antropologiske æresdoktorgrad

Professor **Wendy James**, Institute of Social & Cultural Anthropology, University of Oxford, UK. Promotor: Professor Kirsten Hastrup, Institut for Antropologi.

Den medicinske æresdoktorgrad

Professor **Ole Didrik Lærum**, Afdeling for Patologi, Universitetet i Bergen, Norge. Promotor: Professor Elisabeth Bock, Institut for Molekylær Patologi.

Professor **Ronald G. Blasberg**, Memorial Sloan Kettering Cancer Center, Sloan Kettering Institute, New York, USA. Promotor: Professor Olaf B. Paulsen, Klinisk Institut for Neurofag og Psykiatri.

Den filosofiske æresdoktorgrad

Professor **Penelope Eckert**, Department of Linguistics, Stanford University, USA. Promotor: Lektor Jann Scheuer, Nordisk Forskningsinstitut.

Professor **Peter Sawyer**, Leeds University, UK. Promotor: Professor Niels Lund, Saxo-Instituttet.

Den naturvidenskabelige æresdoktorgrad

Professor **Albert Libchaber**, Laboratory of Experimental Condensed Matter Physics, The Rockefeller University, New York, USA. Promotor: Professor Mogens Høgh Jensen, Niels Bohr Institutet.

Professor **Peter Satir**, Albert Einstein College of Medicine, Yeshiva University, New York, USA. Promotor: Professor Peter Leth Sørensen, Institut for Molekylær Biologi og Fysiologi.

Doktorer

Universitetet tildeler inden for sine fagområder som den højeste akademiske udmærkelse doktorgraden (fx dr.med., dr.phil., dr.polit.). Den erhverves på grundlag af en doktor-disputats, der normalt er resultatet af adskillige års koncentreret, selvstændig forskningsindsats. Som tommelfingerregel kan man sige, at doktorgraden repræsenterer det niveau, der kræves for at opnå ansættelse som professor.

Doctor juris

Lic.jur. Henrik Palmer Olsen

forsvarede 02.09.2005 sin afhandling "Magtfordeling – En analyse af magtfordelingslæren med særligt henblik på den lovgivende magt".

Handlingen blev ledet af dekan Vagn Greve.

Officielle opponenter var professor, dr.jur. Henning Koch, KU, og professor, jur.dr. Kaalo Tuori, Helsinki.

Graden blev konfereret 12.09.2005.

Biografi

Født 1966 på Frederiksberg. Cand.jur. i 1993 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Lektor ved Forskningsafdeling II på Det Juridiske Fakultet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler analyse af det forfatningsretlige princip om magtfordeling (med særligt henblik på den lovgivende magt), både idéhistorisk og retsdogmatisk, ligesom magtfordelingens betydning for den demokratiske styreform belyses. I den idéhistoriske del gennemgås de vigtigste dele af magtfordelingslærens udvikling, dels i udlandet (England, Frankrig og USA), dels i forarbejderne til grundloven og i den danske forfatningsretlige litteratur. I den retsdogmatiske del opstilles en række nye fortolkninger af magtfordelingens betydning for forholdet mellem lovgiver og domstole (bl.a. behandles grænserne for dommers deltagelse i lovgivningsprocessen, grænserne for singulær lovgivning og lovgivers adgang til at omgøre afsagte domme) samt forholdet mellem lovgiver og regering/forvaltning (bl.a. behandles grænserne for tilladt derogation og for lovgivers indgreb i konkrete forvaltningsretlige afgørelser). I den afsluttende mere bredt orienterede del diskuteres det, på hvilket grundlag domstolens tilsidesættelse af lovgivning kan ses som handlinger, der styrker en demokratisk styreform, snarere end som handlinger, der er undergravende for demokratiet. I den forbindelse introducerer forfatteren et lighedsprincip og argumenterer for, at en demokratisk styreform er kendetegnet ved en løbende afbalancering af dette princip over for det traditionelle flertalsprincip.

Doctores scientiarum socialium

Lektor Per Bjerregaard

forsvarede 14.10.2005 sin afhandling "Det paradoksale samfund – undersøgelser af forholdet mellem individ og samfund".

Handlingen blev ledet af dekan Tage Bild.

Officielle opponenter var professor Heine Andersen, KU og førsteamanuensis Roar Hagen, Universitetet i Tromsø.

Graden blev konfereret 01.11.2005.

Biografi

Født 1945 i København. Mag.scient.soc. i 1973 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Lektor i sociologi ved Institut for Statskundskab på Aarhus Universitet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen, der hviler på en inspiration fra Niklas Luhmanns sociologi, er en bred drøftelse af paradoksbegrebets frugtbarhed og muligheder i forbindelse med undersøgelser af det klassiske spørgsmål i sociologien om forholdet mellem individ og samfund. Indledningsvist søges paradoksbegrebet præciseret: Der tages udgangspunkt i en klassisk filosofisk opfattelse af paradokser, som logiske selvmodsigelser. Dette udgangspunkt overskrides imidlertid i George Spencer Browns og Luhmanns iagttagelsesbegreb, hvorefter alle iagttagelser bygger på enheden i en forskel. Dette koncept søges præciseret i retning af et mere konkret begreb, der hæfter sig ved, om kommunikationen operationelt iagttager de paradokser, som ligger i dens iagttagelser, og som ytrer sig som uafgørbarheder.

Med udgangspunkt heri undersøges forholdet mellem individ og samfund på fire felter: a) Et metateoretisk niveau, hvor det drejer sig om sociologiens grundlæggende analytiske dualismer, primært aktør/struktur, mikroniveau/makroniveau og objektivisme/ikke-objektivisme. b) Udviklingen i de grundlæggende samfundsmæssige mekanismer omkring differentiering og integration. c) Udviklinger i normativitetens fordringer til individet og individets fordringer til individet. d) Individets situation i samfundet mellem inklusion og eksklusion.

Afhandlingen benytter paradoksbegrebet som et instrument i diskussionen og peger på en række områder, hvor begrebet kan pege på pointer, der er traditionsoverskridende (om end foregrebet i klassisk sociologi): For det første har sociologien et paradoksalt forhold til sit "objekt" samfundet, fordi den selv er en del af dette samfund. Samfundet er så at sige sociologiseret. For det andet kan en række af sociologiens analytiske dualismer opfattes som paradokser, f.eks. kan forholdet mellem aktør- og strukturperspektiver opfattes som et både/og i stedet for som et enten/eller. Og som foregrebet af Emile Durkheim, går voksende individualisering hånd i hånd med en voksende samfundsmæssig afhængighed. For det tredje kan man konstatere paradoksale forhold mellem inklusion (integration) og eksklusion af individer i samfundet, og der opstår gråzoner, hvor der hersker ubestemmelighed (indvandrere, sociale klienter). For det fjerde kan moderne livsformer anskues som en samtidig lukning om sig selv og åbning over for omverdenen. Endelig kan det moderne individs identitet analyseres som stående i et paradoksalt forhold af inklusion i og eksklusion fra samfundsmæssige systemer og fællesskaber.

Generelt ses paradoksbegrebets frugtbarhed i lyset af et samfund, hvor kommunikationen i voksende grad kommunikerer om sig, og hvor iagttagelser i voksende grad iagttager sig selv, hvilket forøger ubestemmeligheden og kontingensen.

Lektor Henrik Jensen

forsvarede 09.12.2005 sin afhandling "Folketingets fagudvalg, partigrupperne og Europaudvalget".

Forsvarshandlingen blev ledet af dekan Tage Bild.

Officielle opponenter var forskningsleder Hilmar Rommetved, Norge og professor Erik Damgaard, Aarhus Universitet.

Graden blev konfereret 19.12.2005.

Biografi

Født 1954 i København. Cand.scient.pol. og cand.mag. i 1984 ved Københavns Universitet og Aarhus Universitet. Aktuelt: Lektor ved Institut for Statskundskab.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen består af tre bøger og en sammenfatning.

Bøgerne har følgende titler: "Arenæer eller aktører? En analyse af Folketingets stående udvalg" (København: Samfundslitteratur, 1995, 244 sider), "Partigrupperne i Folketinget" (København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2002, 265 sider) og "Europaudvalget – et udvalg i Folketinget" (Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003, 222 sider).

Sammenfatningen har titlen: "Udvalg og partigrupper – en sammenfattende redegørelse for tre bøger om Folketingets fagudvalg, partigrupperne og Europaudvalget" (København: Forlaget Politiske Studier, 2005, 32 sider).

Doctores medicinae**Læge Torben Bruhn**

forsvarede 14.01.2005 sin afhandling "Homeostasis of extracellular glutamate in the brain. Influence of epileptic seizure activity and cerebral ischemia".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Peter Wolf.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Jens Zimmer Rasmussen og professor, overlæge, dr.med. Martin Lauritzen.

Graden blev konfereret 27.01.2005.

Biografi

Født 1960 i Esbjerg. Cand.med. i 1989 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Læge på Retspatologisk Afdeling ved Københavns Universitet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen har til formål at belyse basale patologiske processer i hjernen ved svær epilepsi og cerebral iskæmi, med fokus på de homøostatiske mekanismer, der er af betydning for den ekstracellulære koncentration af den excitatoriske neurotransmitter og det potentielle neurotoksinglutamat (Glu). Speciel vægt er lagt på den cellulære optagelse af Glu, og en nyudviklet metode baseret på mikrodialyse, der gør det muligt at monitorere patologiske processer over tid i den intakte hjerne, præsenteres.

I forbindelse med epileptisk aktivitet i hippocampusregionen, menes transmitter-Glu at frigøres i excessive mængder. Resultater af nærværende studier antyder, at stigninger i [Glu] e ikke er et karakteristikum for epileptiformens aktivitet, og at den cellulære optagelse af Glu stiger i forbindelse med svære kramper udløst af Glu-analogen kainsyre. Homøostasen af [Glu] e kan således bibeholdes i forbindelse med epileptiform aktivitet, sandsynligvis som følge af en opregulering af den cellulære optagelse af Glu.

I forbindelse med cerebral iskæmi stiger [Glu] e voldsomt. Resultater af nærværende studier antyder, at frigørelsen af Glu under global cerebral iskæmi primært stammer fra metaboliske pools, og at den cellulære optagelse af Glu reduceres gradvist, men ikke ophører fuldstændigt under 10 min. iskæmi. Dette peger på, at visse celletyper (sandsynligvis astrocytter) og/eller visse Glu-transportproteiner,

er delvist aktive under korterevarende cerebral iskæmi, akkumulerende Glu intracellulært. I dagene efter cerebral iskæmi falder den cellulære Glu-optagelse, sandsynligvis som følge af en nedregulering i astrocytternes kapacitet. Under fokal cerebral iskæmi blev det påvist, at optagelsen af Glu er reduceret, både i områder hvor iskæmien er komplet, og i den iskæmiske randzone. Endvidere blev det påvist, at optagelsen af Glu er nøje korreleret til det ekstracellulære DC-potentiale, som udtryk for Glu-transportproteinernes afhængighed af de transmembrane iongradienter. Resultaterne demonstrerer, at trods vedvarende fokal iskæmi normaliseres optagelsen af Glu gradvist i randzonen, et sandsynligt udtryk for en bedring i den lokale blodgennemstrømning og/eller en opregulering i den cellulære optagelse af Glu.

Læge, ph.d. Peter Møller

forsvarede 28.01.2005 sin afhandling "Genotoxicity of Environmental Agenst Assessed by the Alkaline Comet Assay".

Handlingen blev ledet af professor, dr.med. Bjørn Quistorff.

Officielle opponenter var professor Andrew Collins og professor, dr.med. Vilhelm Bohr.

Graden blev konfereret 01.02.2005.

Biografi

Født 1968 i Søborg. Cand.scient. (humanbiologi) i 1995 ved Københavns Universitet, ph.d. i 2000 ved samme. Aktuelt: Lektor i Miljømedicin ved Institut for Folkesundhedsvidenskab på Københavns Universitet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omfatter otte originale publikationer og en sammenfattende oversigt.

Dannelse af dna-skader anses for at være et betydningsfuldt første trin i cancerprocessen. Der findes en række testmetoder til undersøgelse af kemiske forbindelsers genotoksiske effekter. Nogle af disse metoder har begrænset anvendelse pga. tekniske vanskeligheder eller fordi de kun kan anvendes på enkelte celletyper. Comet-metoden er teknisk simpel, og relativt hurtigt kan der måles dna-strengbrud og forskellige typer af oxidative dna-skader i stort set alle pattedyrceller, uden at der kræves celledeling. Formålet med denne afhandling har været at evaluere comet-metoden som en genotoksisk målemetode over for miljømæssige stoffer i dyreeksperimentelle modelsystemer og befolkningsundersøgelser.

De dyreeksperimentelle modelsystemer viste dannelse af dna-strengbrud som følge af 1) dieseludstødningspartikler i lungevæv, 2) stegemutagenet 2-amino-3-methylimidazo[4,5-f]quinoline i tyktarmsepitel og levervæv, og 3) benzen i knoglemarv og levervæv. Forhøjet niveau af oxidative dna-skader påvistes ved eksponering af benzen og røntgenbestråling, mens 2-amino-3-imidazo[4,5-f]quinoline ikke forårsagede disse skader. På basis af data fra et stort japansk studie kan det beregnes, at comet-metoden har nogenlunde samme evne til at kende forskel på carcinogener og ikke-carcinogener, som "alkaline elution"-metoden, der også måler strengbrud.

I befolkningsstudierne undersøgte betydning af almindelige eksponeringer og livsstil på niveauet af dna-skade i mononukleære blodceller. Interindividuel variation og sæsonmæssig variation syntes at være de vigtigste determi-

nanter for det basale niveau af dna-strengbrud, hvorimod effekten af alder, fysisk aktivitet og indtagelse af antioksidanter var tvivlsom. Fysisk aktivitet forårsagede kun strengbrud under hypoksiske betingelser. Et placebo-kontrolleret studie af frugt- og grøntindtagelse (eller den samme mængde antioksidanter i tableform) viste ingen gavnlig effekt på niveauet af oksidative dna-skader. Selvom dette synes i modstrid med andre interventionsstudier, viste en kritisk gennemgang af studier som havde anvendt oksidative dna-skader som endepunkt, at velkontrollerede studier havde tendens til ikke at vise beskyttende effekt af antioksidant supplement.

Sammenfattende konkluderes det i disputatsen, at comet-metoden er en pålidelig målemetode til undersøgelse af dna-skade i eksperimentelle modelsystemer og befolkningsundersøgelser. Desuden ses at pattedyrceller indeholder dna-skader, og at niveauet af disse afhænger af miljømæssige eksponeringer.

Læge Ole Erik Sørensen

forsvarede 28.01.2005 sin afhandling *The Human Cathelicidin hCAP-18*.

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Bente Klarlund Pedersen.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Uffe Holmskov og professor, dr.med. Niels Ødum.

Graden blev konfereret 03.02.2005.

Biografi

Født 1966 i Fakse. Cand.med. i 1995 ved Syddansk Universitet. Aktuelt: Seniorstipendiat på Afdelingen for Klinisk og Experimentell Infektionsmedicin ved Lunds universitet.

Disputatsarbejdet

hCAP-18 (human cationic antimicrobial protein of 18 kDa) er det eneste medlem af cathelicidin-familien af antimikrobielle peptider. Dette protein findes som et matrixprotein i specifikke granula i humane neutrofile. Proteinet findes her i sin inaktive form. Efter eksocytose blev hCAP-18 spaltet med proteinase 3 til at generere det aktive antimikrobielle peptid LL-37. hCAP-18 der også fandtes i seminal plasma, og vi kunne vise, at ved det sure pH i vagina blev hCAP-18 spaltet seminal plasma proteasen gastricsin til at generere det aktive antimikrobielle peptid ALL-38. Vi fandt, at hCAP-18 fandtes i høje koncentrationer i plasma, bundet til lidoproteiner. hCAP-18 bliver sammen med andre antimikrobielle (poly)peptider produceret i keratinocytter ved psoriasis og under sårheling. Vi var i stand til at vise, at vækstfaktorer IGF-1 og ligander af epidermal growth factor receptoren inducende ekspressionen af antimikrobielle (poly)peptider i keratinocytter.

Læge Peter Karl Jacobsen

forsvarede 04.02.2005 sin afhandling "Preventing end stage renal disease in diabetic patients Genetic aspects and dual blockade of the renin-angiotensin system".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Niels Juel Christensen.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Carl Erik Mogensen og adj. professor, overlæge, dr.med. Svend Strandgaard.

Graden blev konfereret 10.02.2005.

Biografi

Født 1971 i København. Cand.med. i 1999 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Reservelæge ved Kardiologisk-Endokrinologisk Klinik E på H:S Frederiksberg Hospital.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler diabetisk nefropati (nyresygdom). Fokus i disputatsen er rettet mod renin-angiotensinsystemet (RAS), som spiller en afgørende rolle for både udvikling og progression af diabetisk nefropati.

Den omhandler tre forskellige delområder. Det er prøvet at belyse de mekanismer, der ligger bag den glukose medierede udvikling og progression i diabetiske senkomplikationer. Her blev det fundet, at kort tids hyperglykæmi inducerede en moderat stigning i det systemiske blodtryk. Dette fund kan medvirke til at forbinde hæmodynamiske og non-hæmodynamiske faktorerens rolle i udvikling og progression af diabetisk nefropati.

Endvidere blev der fokuseret på identifikation af specifikke genetiske risikofaktorer med indflydelse på behandlingseffekt og progression af diabetisk nefropati hos type 1-diabetikere. Både vi og andre har demonstreret, at en polymorfi i genet, der koder for Angiotensin Converting Enzyme (ACE/ID-polymorfien), påvirker behandlingseffekten af ACE-hæmmere, som er den nuværende standardbehandling af diabetisk nefropati. Vores resultater viste også, at ACE/ID-polymorfien måske interagerer med to andre polymorfier i RAS-resulterende i særlig stort tab af nyrefunktion. Som konsekvens af dette kan bestemmelse af genotyper identificere patienter med diabetisk nefropati, som har den højeste risiko for udvikling af nyresvigt.

Formentlig kan tab af nyrefunktionen hos patienter med diabetisk nefropati bremses yderligere med mere effektiv RAS-blokade. Derfor er det blevet undersøgt, hvorvidt man kan optimere den nuværende behandlingsstrategi, som består af behandling med enten ACE-hæmmer eller angiotensin II-receptor-blokerende stoffer, hvis man kombinerer de to stofgrupper samtidigt. Dette behandlingsprincip kaldes dobbeltblokada af RAS, fordi både dannelse og virkning af stoffet angiotensin II påvirkes. I tre korttidsstudier blev der fundet ud af, at dobbeltblokada var mere effektiv end monoterapi med op til maksimal rekommanderet dosis ACE-hæmmer hos type 1-diabetikere med nefropati.

Læge Kirsten Grønbæk

forsvarede 04.03.2005 sin afhandling "Molecular mechanisms of lymphomagenesis. From single genes to molecular pathways with implications for phenotype and prognosis".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Thomas Horn.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Stephen Hamilton Dutoit og professor, overlæge, dr.med. Arne Svejgaard.

Graden blev konfereret 08.03.2005.

Biografi

Født 1960 i Vrå. Cand.med. i 1990 ved Syddansk Universitet. Aktuelt: Kursusreservelæge ved Hæmatologisk Afdeling på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler forekomsten af Non-Hodgkin lymfom (NHL). De seneste årtier har der været en markant stigning i forekomsten af Non-Hodgkin lymfom (NHL), og

da mere end halvdelen af patienterne fortsat ikke helbredes, er der behov for udvikling af nye behandlingsmetoder. En forudsætning herfor er en indgående forståelse af de biologiske mekanismer, der ligger til grund for udviklingen af NHL. Hovedformålet med dette studie er at identificere molekulære defekter ved NHL og deres mulige betydning for sygdommens patogenese og prognose.

Ved at undersøge en række gener involveret i programmeret celledød (apoptose), cellecyklus og reparation af dna fandt vi, at en række gener er muterede ved NHL. Undersøgelsen viser, at visse genetiske forandringer er relateret til en speciel fænotype, f.eks er mutationer i *Fas*-genet relateret til lymfomer, som er forudgået af autoimmun sygdom. Andre molekulære forandringer er relateret til sygdommens prognose, og visse nedarvede genetiske varianter ser ud til at prædisponere til lymfom.

Studierne tyder på, at undersøgelsen af relativt få essentielle molekulære signalveje kan forbedre klassifikation og prognostisering af maligne lymfomer. I de fleste tilfælde findes der ingen simple molekulære markører, som kan skelne mellem klinisk forskellige lymfomundertyper. En sådan differentiering kræver typisk en integreret vurdering af flere forskellige molekulære signalveje. Der er håb om, at den større forståelse af de molekulære mekanismer ved NHL kan føre til udvikling af nye effektive farmaka, som retter sig mod de molekulære læsioner, der er specifikke for lymfocellerne.

Overlæge Bent Struer Lind

forsvarede 11.03.2005 sin afhandling "Hereditary deficiency of anticoagulant protein C – identification of mutations and characterization of their influence on biosynthesis of protein C".

Handlingen blev ledet af professor, dr.med. Niels Tommerup.

Officielle opponenter var professor, med.dr. Björn Dahlbäck og forskningsleder, dr.scient. Lars Chr. Petersen.

Graden blev konfereret 16.03.2005.

Biografi

Født 1960 i Calgary, Canada. Cand.med. i 1987 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Overlæge ved Københavns Praktiserende Lægers Laboratorium i København.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omfatter fem originale publikationer og en sammenfattende redegørelse.

Baggrund: Protein C er et antikoagulant protein i plasma, der beskytter mod uhensigtsmæssig blodproppdannelse. Arvelig protein C-mangel (heterozygoti) forekommer med en prævalens på 0,2-0,5 % i den almene befolkning og øger risikoen 5-10 gange for venøs tromboemboli (venøs trombose og lungeemboli) med symptomdebut fra pubertetsalderen. Homozygot og "compound" heterozygot tilfælde er sjældne (< 1 per 200.000) og fører enten til alvorlig neonatal tromboemboli eller til symptomer som hos heterozygoter.

Protein C er et proenzym for serin proteinasen aktiveret protein C, der udøver sin antikoagulante funktion ved proteolytisk degradation af to prokoagulante proteiner (faktorerne Va og VIIIa). Aktivering af protein C sker ved en trombinmedieret spaltning i protein C. Syntesen af protein C foregår i hepatocytterne og er karakteriseret ved en række ko- og posttranslatoriske modifikationer omfattende bl.a. vitamin K-afhængig gamma-karboxylering af gluta-

minosyreenheder i den N-terminale del af det modne protein (Gla-domænet), med en efterfølgende endoproteolytisk fraspaltning af et propeptid. I plasma cirkulerer protein C (M_r 62,000) som et to-kædet molekyle bestående af en let kæde (aminosyre 1-155) og en tung kæde (aminosyre 158-419) holdt sammen af en disulfid-binding. Let-kæden består af Gla-domænet og et EGF lignende domæne. Tungkæden udgør serin proteinase domænet.

Formål: Formålet med disputatsarbejdet var at identificere mutationer i protein C-genet associeret med protein C-mangel, samt at karakterisere specifikke mutationers indflydelse på biosyntese, struktur og funktion af protein C.

Resultater: Hovedfundene er: 1) Identifikation af 22 forskellige mutationer (heraf en *de novo* mutation) blandt 29 indekspatienter (28 heterozygot og 1 homozygot) med symptomatisk protein C-mangel. For 10 af indekspatienterne (repræsenterende 9 forskellige mutationer) er familien udredt med kortlægning af tromboembolisk anamnese og bestemmelse af protein C plasmafænotype og protein C genotype på familiemedlemmer. Resultaterne beskriver heterogeniteten i mutationsspektret og den tromboemboliske anamnese ved arvelig protein C-mangel. Endvidere demonstrerer resultaterne, at identifikation af protein C-genmutationer er et værdifuldt supplement til de traditionelle protein-kemiske undersøgelser af protein C i plasma ved diagnosticering af arvelig protein C-mangel. 2) karakterisering af defekt protein C molekyle, oprenset fra plasma fra en patient, der er heterozygot for en propeptide mutation (Arg-1His). Mutationen medfører afvigende propeptid-processing med syntese af et normalt gamma-karboxylet protein C-molekyle forlænget med 1 aminosyre (His). Resultatet kan forklare den påviste protein C-mangel hos patienten, og har givet indsigt i processing, struktur og funktion relateret til propeptid og Gla-domænerne. 3) *in vitro* ekspression af mutant protein C (Asp180Gly og Ser270Leu) i en mammal cellelinje og computeranalyse af mutant protein C (Asp180Gly). Resultaterne beskriver mutationernes indflydelse på biosyntesen af protein C og underbygger den observation, at missensemutationer kan føre til defekt foldning af mutant-protein med efterfølgende intracellulær degradation før sekretion. 4) karakterisering af splice site mutation (Gln184His) ved nukleotidsekvensbestemmelse af relevante dna-fragmenter genereret ved PCR-amplifikation af reverse transskriberet ektopisk mRNA fra lymfocytter fra familiemedlemmer heterozygoter for Gln184His mutationen. Resultatet viser afvigende splicing af exon 6 til exon 8, hvilket resulterer i frameshift og introduktion af et præmaturot stopcodon. Det afvigende mRNA resulterer formentlig i syntese af defekt protein C, der degraderes intracellulært før sekretion. Dette er foreneligt med de biokemiske forandringer, påvist hos afficerede familiemedlemmer.

Perspektiver: Studierne danner basis for videre udforskning af mekanismerne bag genmutationers indflydelse på biosyntese af proteiner samt på struktur og funktion af protein C og homologe proteiner. Det vil på længere sigt kunne føre til bedre diagnostik og behandling af sygdomme forårsaget af genmutationer.

Læge, ph.d. Klaus Fuglsang Kofoed

forsvarede 18.03.2005 sin afhandling "Glucose uptake in normal and ischemically jeopardized myocardium measured by ^{18}F -fluorodeoxyglucose and Positron Emission Tomography".

Handlingen blev ledet af klinisk forskningslektor, overlæge, dr.med. Jens Bülow.

Officielle opponenter var lektor, overlæge, dr.med., ph.d. Hans Erik bøtker og professor, afdelingsleder, dr.med. Henrik W. Larsson.

Graden blev konfereret 22.03.2005.

Biografi

Født 1963 i Brøndbyvester. Cand.med. i 1989 ved Københavns Universitet. Aktuelt: 1.-reservelæge ved Kardiologisk Laboratorium 2013, Klinik B, Hjertecenteret på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

I denne afhandling blev glukoseoptagelsen i normalt og iskæmisk kompromitteret myokardium studeret ved hjælp af ¹⁸FDG og PET. Desuden blev værdien af myokardiel glukose-metabolisme og koronar flow-målinger med PET-skanning evalueret i forbindelse med behandlingsstrategi hos patienter, med iskæmisk hjertesygdom og nedsat venstre ventrikelfunktion.

Hos raske personer aldersmatched til den typiske alder for udvikling af iskæmisk hjertesygdom, fandtes regionalt forøget ¹⁸FDG-optagelse i forhold til myokardie-flow, målt med ¹³NH₃- såkaldt PET-mismatch – mest udtalt hos midaldrende mænd. Aldersmatchedede normalreferenceværdier, synes at være nødvendige for at skelne mellem en fysiologisk og patologisk myokardiel glukose metabolismeflow-ratio. Interindividuel variation af insulinstimuleret glukoseoptagelse i venstre ventrikel var primært relateret til variationen i koronar vaskulær reaktivitet og insulinfølsomhed.

Dyreeksperimentelle studier viste, at ¹⁸FDG-optagelsen afspejler glukosemetabolisme i post-iskæmisk myokardium. Flux gennem glykolysen var nedsat tidligt efter akut regional myokardieiskæmi, formentlig som følge af en non-kompetitiv hæmning af enzymet glycerinaldehyd-3-fosfat dehydrogenase.

Lav helkropsinsulin-følsomhed var ledsaget af regionale og globale abnormiteter i den insulinstimulerede myokardielle glukoseoptagelse, og disse abnormiteter var delvis prediktive for det kliniske forløb efter koronar bypasskirurgi hos patienter med kronisk iskæmisk hjertesygdom og hjerte-insufficiens. Denne observation understreger den prognostiske betydning af insulinstimuleret myokardiel glukoseoptagelse.

Kronisk dysfunktionerende, men potentielt levedygtigt myokardium, udviste en betydelig heterogenitet hvad angår ¹⁸FDG-optagelse, kontraktile reserve og Sestamibi-optagelse, hvilket formentlig afspejler en kompleks patofysiologi.

Når venstre ventrikels funktion er nedsat efter en langvarig konservativ medicinsk behandlingsstrategi, findes kun små områder i myokardiet med levedygtigt væv, og en forbedring i venstre ventrikels funktion efter koronar bypasskirurgi ses sjældent hos patienter med fler-kar-iskæmisk hjertesygdom. Ikke desto mindre opnås en betydelig symptomatisk gevinst og en acceptabel langtids-overlevelse efter koronar bypasskirurgi. Evaluering af levedygtigt væv i myokardiet hos sådanne patienter synes ikke at bidrage ved valg af behandlingsstrategi.

Det konkluderes, at måling af hjertets glukose-optagelse med ¹⁸FDG og PET giver værdifuld information om patofysiologien ved iskæmisk kompromitteret myokardium. Klinisk evaluering af levedygtigt væv i myokardiet med ¹⁸FDG og PET, synes ikke at bidrage ved valg af behand-

ling hos patienter med iskæmisk hjertesygdom og nedsat venstre ventrikel-funktion efter en længerevarende medicinsk behandling.

Læge Nina Hannover Bjarnason

forsvarede 15.04.2005 sin afhandling "Differential effects of Alternatives to hormone replacement therapy in postmenopausal healthy women".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Svend Lindenberg.

Officielle opponenter var klinisk lektor, overlæge, dr.med. Lisbeth Nilas og lægelig direktør, dr.med. Jannik Hilsted.

Graden blev konfereret 20.04.2005.

Biografi

Født 1964 i Gentofte. Cand.med. i 1991 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Kursusreservelæge ved Klinisk Farmakologisk Afdeling Q-7642 på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler en evaluering af effekten af tibolon og raloxifen, som er et østrogenlignende alternativ til hormonsubstitutionsterapi i forebyggelsen af postmenopausal knogletab samt mht. indflydelse på risikomarkører for hjertekarsygdom. Som sammenligningsgrundlag valgtes hormonsubstitutionsbehandling.

I alt 3 randomiserede, placebo-kontrollerede og dobbeltblinde forsøg af 2-3 års varighed i 970 raske postmenopausale kvinder viste, at tibolon øger knoglemineralindholdet sammenligneligt med østrogen, og at raloxifen øger knoglemineralindholdet, men lidt mindre end tibolon og østrogen. Tibolon har en overvejende gestagen-indflydelse på serum-lipider, mens raloxifen har en partiel østrogenlignende indflydelse på lipiderne. Fire eksperimenter i 284 hunkaniner i den oophorektomerede kolesterol-fodrede model, med varighed af 3 uger til 1 1/2 år viste, at raloxifen reducerer graden af aterosklerosedannelse i aorta – ligeledes med en partiel østrogen-virkning. Tibolon medfører en svag stimulation af endometriet, hvorimod raloxifen ikke stimulerer endometriet, men reducerer forekomsten af østrogen receptorpositiv brystcancer.

Selv om tibolon og raloxifen udvider behandlingsmulighederne, repræsenterer disse lægemidler ikke det ideelle alternativ til hormonbehandling. Tibolon kan medføre nogle af de sikkerhedsmæssige problemer forbundet med hormonbehandling, og raloxifen synes mindre effektiv i forebyggelse af osteoporose og kan forværre klimakterielle symptomer. Imidlertid kan indsigten i differentierede aspekter af disse lægemidler øge forståelsen for behandlingseffekter i østrogenfølsomme væv.

Læge Adam Sinding Steensberg

forsvarede 09.03.2005 sin afhandling "Interleukin-6 exercise".

Handlingen blev ledet af lektor, ph.d. Jørgen Vinten.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Else Tønnesen og professor, overlæge, dr.med. Bjørn Richelsen.

Graden blev konfereret 23.05.2005.

Biografi

Føde i 1974 i Sæby. Cand.med. i 2003 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Læge ved Centre of Inflammation, M7641 på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omfatter syv originale publikationer og en sammenfattende redegørelse.

Det er blevet foreslået, at musklerne producerer og frigiver hormolignende stoffer under fysisk aktivitet. I disputatsen introduceres cytokinet interleukin (IL)-6 som en kandidat, og der diskuteres mulige biologiske roller for den betydelige stigning i cirkulerende IL-6 under fysisk aktivitet. I hvilende myocytter er IL-6-genet slukket, men det aktiveres ved fysisk aktivitet. Transskriptionen fører hurtigt til frigivelse af IL-6 til cirkulationen, hvor IL-6-niveauet stiger op til 100 fold. Både IL-6-transskriptionen, frigivelsen og plasmaniveauerne influeres af substratmængden i musklerne. Her er muskelglykogen indholdet og glukose-tilgængeligheden især af betydning. IL-6 medierer derfor information omkring energiniveauet i de arbejdende muskler. Ved fysisk aktivitet er det hovedsageligt de arbejdende muskler, der er ansvarlige for stigningen i plasma IL-6, selvom andre væv også producerer mindre mængder.

Fysisk aktivitet medfører et anti-inflammatorisk miljø i kroppen. Denne effekt kan være medieret af muskel-deriveteret IL-6, da IL-6 inducerer IL-10, IL-1ra og kortisol. Under fysisk aktivitet rekrutterer adrenalin lymfocytter til cirkulationen, mens IL-6 og kortisol rekrutterer neutronfile granulocytter. Efter fysisk aktivitet medierer adrenalin det tidlige fald i cirkulerende lymfocytter, mens IL-6 medierer den vedvarende suppression. Lymfopenien, som opstår efter fysisk aktivitet, skyldes især et fald i type-1-cytokinproducerende lymfocytter.

Nærværende arbejder sandsynliggør, at IL-6 har hormon-lignende effekter. I hvile har fysiologiske koncentrationer af IL-6 ingen akut effekt på leverens glukosefrisætning eller musklernes optag af glukose. Under fysisk aktivitet øger IL-6 derimod glukosefrigivelsen fra leveren samt musklernes glukoseoptag. IL-6 øger også lipolyse og fedt-oxidationen. Muskel-deriveteret IL-6 virker derfor som et hormon, ved at øge substrat mobilisering.

Det konkluderes, at IL-6 er det første identificerede protein, som frigives fra kontraherende myocytter med potentiel effekt på forskellige væv såsom fedtvæv, lever og leukocytter. Vi foreslår, at IL-6 og muligvis flere cytokiner, som produceres og frigives fra skeletmuskulaturen, med effekt på andre organer skal kaldes myokiner.

Læge, ph.d. Jens Lykkesfeldt

forsvarede 20.05.2005 sin afhandling "Vitamin C as a biomarker and treatment of oxidative stress caused by smoking. Methodological and clinical studies".

Handlingen blev ledet af lektor, dr.phil. Niels Grunnet.

Officielle opponenter var professor, ph.d. Leif Skibsted og professor, dr. Rudi Busse.

Graden blev konfereret 23.05.2005.

Biografi

Født 1964 i Gentofte. Cand.polyt. i 1989 ved DTU og lic.techn. i 1993 ved samme. Aktuelt: Lektor i farmakologi på KVL.

Disputatsarbejdet

Det er kendt, at rygere har mindre vitamin C (vitamin C) i blodet sammenlignet med ikke-rygere. Årsagen hertil er ukendt, men skyldes formentlig det høje niveau af frie radikaler i tobaksrøg. Formålet med dette arbejde har været

at undersøge effekten af tobaksrygning på vit C-balancen. Undersøgelserne viste indledningsvis, at rygere foruden lavere vit C-status har et højere niveau af oxideret vit C sammenlignet med ikke-rygere. Denne forskel skyldes dog ikke, at rygere er dårligere til at regenerere vit C, idet de faktisk har større kapacitet end ikke-rygere. Farmakokinetiske undersøgelser viste desuden, at kinetiske forskelle næppe spiller en rolle for rygeres lavere vit C-status.

At rygning i sig selv påvirker plasmakoncentrationen af vit C blev dokumenteret i et studie med rygeophør i hhv. 1 og 6 måneder. Allerede efter 1 måneds rygeophør steg plasma-vit C signifikant i forhold til basisniveauet og kontrolgruppen som fortsat røg. Seks måneders rygeophør gav ikke anledning til væsentlig yderligere stigning. Diæten rolle blev belyst i et dobbelt-blindt placebo-kontrolleret forsøg, hvor indtaget af frugt og grønt og antioxidanter samt forskelle i plasma-antioxidanter i rygere og ikke-rygere blev målt før og efter intervention med en multivitaminpille i 3 måneder. Resultaterne fastslog, at rygning i sig selv sænker plasmakoncentrationen af vit C, mens forskelle i andre plasmaantioxidanter, herunder vit E, b-caroten og lycopen, primært skyldes forskelle i diæten. Studiet dokumenterede samtidigt, at rygere ved indtagelse af blot 250 mg vit C pr. dag kan normalisere deres plasmaniveau i forhold til ikke-rygere.

Det konkluderes, at rygning forårsager øget vit C-forbrug og oxidation. Kroppen kompenserer delvist for dette tab, ved at forøge gendannelsen af vit C. Undersøgelserne viser desuden, at den øgede vit C-omsætning kan behandles med 250 mg vit C dagligt. Der er dog ikke for nuværende basis for at anbefale rygere at spise vit C-tilskud, da den kliniske betydning af den lavere vit C-status, ikke er blevet tilstrækkeligt dokumenteret.

Læge, ph.d. Benny Thellefsen Dahl

forsvarede 27.05.2005 sin afhandling "The Extracellular Actin Scavenger System in trauma and major surgery. Clinical and experimental studies".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Jes Bruun Lauritzen.

Officielle opponenter var afdelingschef, dr.scient. Gunnar Houen og professor, overlæge, dr.med. Hendrik Vilstrup.

Graden blev konfereret 02.06.2005.

Biografi

Født 1961 i København. Cand.med. i 1987 ved København Universitet. Aktuelt: Afdelingslæge ved Ortopædkirurgisk Afdeling U på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er baseret på syv tidligere publicerede artikler og en sammenfattende oversigt.

Det Extracellulære Actine Scavenger System (EASS) er ansvarlig for fjernelse af actin fra cirkulationen. Aktin er det dominerende intracellulære protein og frigives til extracellulærmiljøet i forbindelse med almindelig celle- og vævsturnover og i forbindelse med større vævsdød. EASS består af de to plasmaproteiner Gc-globulin og gelsolin. Gelsolin syntetiseres primært i skeletmuskulatur og er ansvarlig for nedbrydningen af actin filamenter til monomere actin-enheder. Disse actin-enheder danner komplekser med det andet protein i EASS, Gc-globulin, der primært syntetiseres i leveren. Komplekserne cleares herefter i leveren.

Afhandlingen tilføjer ny viden om den rolle, som plasmaproteinerne i EASS spiller for de patofysiologiske forhold efter alvorlig tilskadekomst; både i forhold til overlevelse, men også i forhold til risikoen for udvikling af organkomplikationer. Hos traumepatienter er plasmakoncentrationen af både Gc-globulin og gelsolin reduceret i forhold til normale kontrolpersoner. Denne reduktion ses allerede inden for få timer efter tilskadekomsten, og plasmakoncentrationen af Gc-globulin ved ankomsten til skadestuen er prædiktiv for overlevelse; hvorimod dette ikke synes at være tilfældet når det gælder plasmakoncentrationen af gelsolin. I den første uge efter såvel svær tilskadekomst som større kirurgi, øges plasmakoncentrationen af Gc-globulin til værdier over normalområdet, og dette indikerer, at Gc-globulin er en akutfase-reaktant. Dette er bekræftet i undersøgelser af ændringerne i Gc-globulin sammenlignet med kendte akutfase-reaktanter hos rygeopererede patienter.

Den prognostiske værdi af Gc-globulin for overlevelse er sammenlignelig med traditionelt anvendte traumescore-systemer, der erfaringsmæssigt tager længere tid at udføre og som kan være forbundet med nogen usikkerhed, bl.a. fordi nogle elementer i disse scoringssystemer er vanskelige at belyse, hvis patienten eksempelvis er intuberet. Denne sammenhæng mellem overlevelse og plasmakoncentration er ikke helt så entydig for gelsolin, og skyldes muligvis, at gelsolin syntetiseres i skeletmuskulatur. Ved tilskadekomst er det således muligt, at den cirkulerende mængde gelsolin er en sum af den eksisterende plasmagelsolin samt gelsolin frigjort fra ødelagt muskulatur.

Udover sammenhængen mellem Gc-globulin-koncentration og overlevelse påvises også en sammenhæng med risikoen for udvikling af organ-dysfunktion.

De observerede ændringer hos traumepatienter er bekræftet i et eksperimentelt studium, hvor brandsårsskader hos rotter resulterede i de samme ændringer af de to EASS-proteiner, som man ser hos traumepatienter. Endvidere påvises det, at infusion af gelsolin yder en beskyttende effekt på den lungeskade, der ses efter brandsårsskaden.

Det konkluderes, at der er opnået betydelig ny viden om rollen af Gc-globulin og gelsolin i det patofysiologiske forløb efter svær tilskadekomst. Den kliniske betydning af denne viden kan bedst vurderes, hvis der i fremtiden udvikles analysemetoder, der er egnede til rutinebestemmelse af de to proteiner.

Læge, ph.d. Niels Smedegaard Andersen

forsvarede 16.06.2005 sin afhandling "Mantle cell lymphoma – molecular, biological and clinical findings".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Olav J. Bergmann.

Officielle opponenter var overlæge, dr.med. Francesco D'Amore og docent, med.dr. Richard Rosenqvist.

Graden blev konfereret 22.06.2005.

Biografi

Født 1960 i Herning. Cand.med. i 1992 ved Aarhus Universitet. Aktuelt: Reservelæge ved Hæmatologisk Afdeling på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen indeholder studier af klonalt rearrangeret immunoglobulingen og fusionsgen (translokation 11,14) hos MCL-patienter samt *in vitro*-effekten af opløseligt CD40-

ligand hos primære MCL-celler. Derudover præsenteres kliniske fund og overlevelsesdata efter henholdsvis konventionel kemoterapi hos MCL-patienter fra det populationsbaserede vestdanske lymfomregister samt fra to autolog stamcelletransplantationsprotokoller udgået dels fra Dana-Farber og dels fra Nordisk MCL-gruppen. Herunder studier af den prædiktive værdi af både kvalitativ og kvantitativ polymerrase kædereaktion, påvisning af minimal residual sygdom i stamcelleprodukter og knoglemarvsprøver efter transplantation.

Læge, ph.d. Henning Bundgaard

forsvarede 17.06.2005 sin afhandling "Potassium regulation in heart and skeletal muscles. Relation to level of K intake, disease mechanisms and pharmacotherapy".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Finn Cilius Nielsen.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Torben Clausen og professor, overlæge, dr.med. Michael Kjær.

Graden blev konfereret 03.08.2005.

Biografi

Født 1961 i Skanderborg. Cand.med. i 1988 ved Aarhus Universitet. Aktuelt: Afdelingslæge ved Medicinsk Afdeling B, Hjertecentret på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler kernen, som var at belyse den fysiologiske betydning af kvantitative ændringer i Na,K-pumpen i hjerte- og muskeltvæv. Det fysiologiske parametre, der i dyre- og humane studier i særlig grad blev fokuseret på, var kalium-homeostasen. Studierne viste, at ikke kun Na,K-pumpens koncentration, men også vævskoncentrationerne af natrium og kalium, har stor indflydelse på kalium-homeostasen. Fundene skønnes at kunne få betydning for behandlingen af en række hjertekarsygdomme.

Læge, ph.d. Lise Lotte Gluud

forsvarede 19.08.2005 sin afhandling "Bias in Clinical Intervention Research. Methodological studies of systematic errors in randomised trials and observational studies".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Henrik Enghusen Poulsen.

Officielle opponenter var adjunkt, lektor, overlæge, dr.med. Susanne Keiding og professor, overlæge, dr.med. Christian Torp-Pedersen.

Graden blev konfereret 24.08.2005.

Biografi

Født 1968 i København. Cand.med. i 1995 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Reservelæge ved Nefrologisk Afdeling P på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Formålet med afhandlingen er at undersøge faktorer, der kan medføre bias i kliniske forsøg og påvirke forsøgets resultater og konklusion. Problemstillingen er undersøgt i metodestudier af observationelle studier, randomiserede forsøg og systematiske litteraturoversigter. I observationelle undersøgelser er patientens prognose og sygdomshistorie vigtige faktorer i beslutningen om, hvorvidt patienter skal behandles med de undersøgte interventioner eller indgå i kontrolgruppen. Dette kan påvirke fordelingen af prognostiske faktorer i de sammenlignede grupper. Resultaterne

tatet kan være systematiske forskelle som medfører selektions bias, der formentlig er en af de vigtigste bias-typer i klinisk forskning. I randomiserede forsøg fordeles patienter tilfældigt, hvilket betyder at allokeringen af den næste patient til behandlings- eller kontrolgruppen er uforudsigelig. Flere metodestudier har fundet, at en tilfældig og uforudsigelig fordeling af patienter mindsker risikoen for selektions bias. I gennemsnit er observationelle undersøgelser og randomiserede forsøg uden adækvat randomisering mere positive i deres vurdering af de gavnlige effekter af den undersøgte behandling. Dette kan tolkes som en overvurdering af gavnlige effekter i observationelle undersøgelser. Nogle studier tyder på, at dobbelt blinding kan reducere risikoen for bias. Dobbelt blinding menes bl.a. at nedsætte risikoen for systematiske fejl i vurderingen af behandlingseffekter og anvendelsen af kollaterale interventioner. Evidensen for dette er imidlertid ikke entydig. Opfølgningen af patienter kan muligvis også påvirke risikoen for systematiske fejl. De hidtil gennemførte metodestudier, der har vurderet dette spørgsmål, har dog ikke kunnet påvise nogen sammenhæng mellem patientopfølgning og systematiske fejl. Flere metodestudier tyder på, at randomiserede forsøg oftere anbefaler undersøgte lægemidler hvis industrisponsorering er rapporteret. De positive anbefalinger synes ikke at være relateret til kvalitet eller til påviste gavnlige eller skadelige effekter. Årsagen til den påviste sammenhæng mellem anbefalinger og industrisponsorering er ikke klarlagt. Den samlede evidens, som præsenteres i afhandlingen, tyder på, at flere faktorer kan medføre bias i kliniske forsøg. Bias er imidlertid vanskelig at detektere, og effekten af bias i de enkelte forsøg er uforudsigelig. Vi kan derfor ikke på forhånd udelukke forsøg med bestemte karakteristika. Effekten af mulig bias i meta-analyser og randomiserede forsøg må vurderes separat.

Læge Jens Peter Gøtze

forsvarede 26.08.2005 sin afhandling "ProBNP-derived peptides in plasma: From the endocrine heart to cardiac disease".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Børge Nordestgaard.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Jan Fahrenkrug og overlæge, dr.med. Jørgen Fischer Hansen.

Graden blev konfereret 31.08.2005.

Biografi

Født 1969 i Helsingør. Cand.med. i 1997 ved Københavns Universitet. Aktuelt: 1.-reservelæge ved Klinisk Biokemisk Afdeling på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler syv originalarbejder og en sammenfattende redegørelse baseret på to oversigtsartikler. Formålet med studierne var at etablere en ny metode til måling af proBNP i plasma og derefter at undersøge hjertets produktion og frigivelse af samme ved forskellige typer hjerte-kar-sygdomme. Målemetoden er baseret på et særligt biokemisk princip, hvor prohormonet først spaltes til mindre fragmenter ved tilsætning af et enzym til plasma. Metoden kvantiterer herefter et enkelt fælles fragment, som afspejler den totale mængde prohormon-produkter secereret til blodet. På den måde er metoden uafhængig af

hjertecellernes modning af prohormonet, hvilket har været, og stadig er, meget dårligt belyst.

For at karakterisere hjertets produktion af proBNP under normale forhold, blev hjerter fra grise først undersøgt for BNP-gen-ekspression. Undersøgelsen viste, at det kodende gen for BNP helt overvejende udtrykkes i hjertets forkamre, og at prohormonet lagres intracellulært i små vesikler. I modsætning hertil bliver prohormonet ikke opbevaret i hjertekamrenes muskelceller, hvilket tyder på en konstitutiv (løbende) frigivelse fra hjertekamrene. Parallelt hermed blev det vist, at frigivelse af proBNP kan provokeres akut, og at de frigivne molekyler former overvejende er umodent prohormon hos menneske. Derefter blev patienter med påvirket hjertepumpefunktion og åndenød undersøgt. Patienter med enten udelukkende højresidig hjertesygdom, isoleret lungesygdom, eller overvejende venstresidig hjertesygdom blev undersøgt med invasive teknikker. Resultaterne herfra viser, at en betydelig trykbelastning i højre hjertekammer medfører en øgning i proBNP-koncentrationen i plasma, svarende til patienter med svær nedsat pumpefunktion af venstre hjertekammer. Derimod har patienter med udelukkende lungesygdom uændrede proBNP-koncentrationer, hvilket kan vise sig anvendeligt til at differentiere lungesygdom fra hjertesygdom hos patienter med åndenød. Endelig har arbejderne demonstreret, at patienter med svær kranspulsåreforkalkning, men bevaret hjertepumpefunktion, også kan have øgede proBNP-koncentrationer i plasma. Sammen med de eksperimentelle studier på grisehjerter er det sandsynliggjort, at BNP-gen-ekspressionen i hjertet reguleres af den lokale tilførsel af ilt til hjertecellerne.

Samlet har studierne bidraget med ny viden om hjertets produktion og frigivelse af proBNP ved forskellige tilstande. På sigt kan arbejdet medvirke til nye diagnostiske og behandlingsmæssige muligheder af hjerte-kar-sygdomme.

Læge Peter Hovind

forsvarede 01.09.2005 sin afhandling "Initiation, progression and remission of diabetic nephropathy".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Niels Juel Christensen.

Officielle opponenter var adj. professor, overlæge, dr.med. Svend Strandgaard og professor, overlæge, dr.med. Klaus Ølgaard.

Graden blev konfereret 05.09.2005.

Biografi

Født 1968 på Frederiksberg. Cand.med. i 1996 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Læge ved Steno Diabetes Centeret i Gentofte.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er baseret på otte originalarbejder. Formålet med undersøgelserne har været at evaluere risikofaktorer for udvikling og progression af diabetisk nefropati. Den kumulative incidens af diabetisk nefropati og proliferativ retinopati gennem de seneste årtier blev undersøgt, og et signifikant fald fra 40% til 15% efter 20 års diabetesvarighed blev påvist. Mikroalbuminuri er en anerkendt risikofaktor for udvikling af diabetisk nyresygdom. Dog er der rapporteret forekomst af spontan regression af mikroalbuminuri. I en incidens kohorte af patienter med type 1-diabetes forekom spontan permanent regression til normoalbuminuri dog sjældent, og mikroalbuminuri er

fortsat den bedst dokumenterede prædiktor for udvikling af diabetisk nefropati. I den undersøgte incidenskohorte viste det sig, at allerede kort tid efter debut af diabetes var der øget urin-albumin udskillelse inden for normalområdet, køn (at være mand), forhøjet blodtryk, høj HbA_{1c}, og lav højde prædiktorer for senere udvikling af persisterende mikroalbuminuri. Fremtidige studier vil vise om tidlig behandling af blodtryk, såvel som urin-albuminudskillelse, kan øge effektiviteten af primær forebyggelse af diabetisk nyresygdom.

Identifikation af risikofaktorer for progression af nyresygdomme er af afgørende betydning for udvikling af nye, effektive behandlingsprincipper, der kan udskyde og på sigt endda forebygge udvikling af kronisk nyreinsufficiens. Ved at undersøge 301 type 1-diabetespatienter med nefropati, fandtes forhøjet blodtryk, albuminuri, og kolesterol samt dårlig glykæmisk kontrol som værende selvstændige risikofaktorer for tab i nyrefunktionen. Betydningen af homocystein, vascular endothelial growth factor og plasminogen aktivator inhibitor-1 blev undersøgt, men ingen af disse var uafhængigt associeret med fald i nyrefunktion. Da patienter med det højeste niveau af albuminuri – nefrotisk range albuminuri – har den dårligste prognose, kan graden af albuminuri bruges som en indikator for, hvor alvorlig sygdommen er. Vores undersøgelser viser, at remission af nefrotisk range albuminuri er mulig, samt at dette yderligere er associeret med en nedsat progressionshastighed af diabetisk nefropati og en væsentligt forbedret overlevelse.

De vigtigste risikofaktorer for udvikling, progression og remission af mikrovaskulær sygdom er kongruente og er yderligere tæt associerede hos patienter med type 1-diabetes. Den forbedrede renale prognose hos patienter med diabetisk nefropati betyder, at tidlig diagnosticering og behandling af kardiovaskulær sygdom er kommet i fokus. For grundlæggende at forbedre prognosen og livskvaliteten yderligere hos patienter med type 1-diabetes, bør indsatsen rettes mod forebyggelse og behandling af såvel mikro- som makrovaskulære komplikationer.

Læge Troels Lillebæk

forsvarede 16.09.2005 sin afhandling "The molecular epidemiology of tuberculosis. Recent trends in a low burden country".

Handlingen blev ledet af professor, dr.med. Thor Theander.

Officielle opponenter var professor Gunilla Källenius og professor, dr.med. Ib Bygbjerg.

Graden blev konfereret 22.09.2005.

Biografi

Født 1967 på Bornholm. Cand.med. i 1996 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Reservelæge ved Infektionsmedicinsk Afdeling på Hvidovre Hospital.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler de vigtigste faktorer for udviklingen af tuberkulose (TB) i Danmark de seneste 1-2 årtier. Danmark står over for en række udfordringer. Disse er en følge af den stagnerende TB-incidens i den national-fødte del af befolkningen, den tiltagende betydning af latent *Mycobacterium tuberculosis* (MT)-infektion og TB fra andre dele af verden, og den tiltagende forekomst af TB i specielle befolkningsgrupper. Indledningsvis redegøres for betydningen af latent MT-infektion. Det er første gang nogensin-

de lykkedes at dokumentere endogen reaktivering af latent MT-infektion flere årtier efter den primære infektion ved hjælp af en molekylærbiologisk metode. Beviset baserer sig på dna-subtypning af frysetørrede bakterieisolater fra 1960'erne, hvis dna-profiler er sammenlignet med bakterieisolater fra 1990'erne. Denne sammenligning af historiske og nutidige bakterieisolater har betydning for tolkningen af dna-subtypningsresultater i hele verden. Dernæst redegøres for betydningen af TB fra andre dele af verden. Antallet af anmeldte TB-tilfælde i Danmark er næsten fordoblet som følge af indvandring fra højincidenslande, især Somalia. Det påvises, at TB-incidensen blandt somaliere kun aftager langsomt i årene efter ankomst til Danmark, i modsætning til hidtil antaget. Dette har, sammenholdt med tilsvarende fund i andre lavincidenslande, stor betydning for de nuværende screeningprogrammer. Disse fokuserer ensidigt på ankomsttidspunktet. Ydermere dokumenteres, at der er begrænset smittespredning blandt somaliere i Danmark, og stort set ingen smittespredning mellem somaliere og danskere. Slutteligt redegøres for den overraskende store aktive smittespredning blandt yngre og midaldrende voksne danske mænd i smittekæden kaldet "cluster 2". Det dokumenteres, hvorledes cluster 2 har spredt sig fra København til andre områder i landet, hvorimod den såkaldte "Beijing-smitte-kæde" som påkalder sig stor opmærksomhed i resten af verden, syntes uden betydning i Danmark, selv om den har været til stede i landet i mange år. Man har tidligere forudsagt, at TB kan udryddes i Danmark, men såfremt TB skal udryddes, skal det nationale TB-program tilpasses til den aktuelle situation. Der skal fokuseres mere på tidlig diagnostik og behandling af aktiv sygdom, smitteopsporing og kontaktundersøgelser, identifikation af risikogrupper i befolkningen og intervention i disse samt latent MT-infektion. Ved en øget indsats kan man reducere den aktive smittespredning og forhindre unødigt menneskelig lidelse. Den nuværende indsats er ikke tilstrækkelig.

Cand.scient. Jan Wohlfahrt

forsvarede 29.09.2005 sin afhandling "Pregnancy and Breast Cancer".

Handlingen blev ledet af professor Niels Keiding.

Officielle opponenter var professor Malcolm Pike og professor, dr.philos. Ivar Heuch.

Graden blev konfereret 03.10.2005.

Biografi

Født 1966 i Roskilde. Cand.scient. i 1993 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Chefstatistiker ved Afdeling for Epidemiologisk Forskning på Statens Serum Institut.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er baseret på elleve tidligere publicerede artikler og en sammenfattende oversigt.

Det er velkendt, at en kvindes reproduktive historie er stærkt associeret med hendes risiko for brystkræft, og det er en generel opfattelse, at en bedre forståelse af denne association spiller en afgørende rolle for intervention. Det overordnede formål med afhandlingen var således mere indgående at studere associationen mellem graviditet og risiko for brystkræft i et kohortestudie af mere end 1,5 million danske kvinder ved at benytte det omfattende datamateriale af høj kvalitet, som findes i vore nationale registre med detaljerede oplysninger om graviditetstyper og kliniske oplysninger om brystkræfttilfælde.

Vi fandt, at den langvarige reduktion af risikoen efter en fødsel ikke kun afhænger af ung alder ved første fødsel, men også på samme måde af ung alder ved efterfølgende fødsler. Den risikoreducerende effekt af enhver fødsel i en ung alder synes at repræsentere en langvarig effekt tidligt i sygdomsforløbet med en 10-årig latensperiode.

Ved at anvende oplysningerne om gestaktionsalder for provokerede aborter, død-fødsler og levende-fødsler fra de danske nationale registre fandt vi, at brystkræfttrisikoen ikke er associeret med gestaktionsalder hvad angår graviditeter af kort varighed (provokeret abort), hvorimod kvinder med fuldbåren graviditet havde en lavere risiko end kvinder med ekstremt tidlig fødsel. Sammenholdt indikerer disse fund, at en risikoreduktion efter en fødsel skyldes faktorer, der opstår meget sent i graviditeten.

På baggrund af kliniske oplysninger om undertyper af brystkræft konkluderede vi, at risikoreduktionen efter en fødsel observeres for de fleste undertyper. Vi observerede bemærkelsesværdige differentielle associationer med reproduktionshistorie alt efter markør for stadie for både invasive tumorer og *in situ* læsioner. Dette kan tolkes som en sen effekt af reproduktionshistorie på tumurvækst, eller at detektionsraterne er forskellige hos kvinder med og uden børn.

Ud over den langvarige reduktion i brystkræftisiko efter en barnefødsel, observerede vi en kortvarig risikostigning. Den kortvarige stigning er dog ganske beskeden og langt fra tal rapporteret tidligere, men den var større efter en fødsel med graviditetskaraktistika associeret med højt hormonniveau hos kvinder med familiehistorie med brystkræft, og var specielt markant hvad angår forekomsten af store brysttumorer. Sammenholdt støtter vores fund således idéen om, at den kortvarige stigning er associeret med graviditetsinduceret hormonel stimulation af væksten af præmaligne og maligne celler.

Læge Ole Peter Kristiansen

forsvarede 30.09.2005 sin afhandling "Non-MHC Genes in Type-1 Diabetes: Family-based Association Studies and Functional Studies of Disease-associated Polymorphisms".

Handlingen blev ledet af lektor Lis Hasholt.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Dag Undlien og professor, dr.med. Lars Fugger.

Af tilhørerne opponerede professor Elsebeth Lyng.

Graden blev konfereret 05.10.2005.

Biografi

Født 1962 i Roskilde. Cand.med. i 1992 ved Københavns Universitet. Aktuelt: 1.-reservelæge ved Kardiologisk Klinik Y på Bispebjerg Hospital.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omfatter ti originalarbejder.

Formålet med afhandlingen var med fokus på elleve undersøgte kandidatgener at give en kritisk oversigt over studier af den genetiske disposition til T1DM, der ikke er relateret til HLA-regionen. Elleve "ikke-HLA"-kandidatgener – valgt ud fra en patogenetisk sygdomsmodel – blev i et populationsbaseret dansk T1DM-familie materiale evalueret for association til T1DM. Associerede genvarianter blev funktionelt undersøgt.

En identificeret *CD4*-promotor-haplotype påvist associeret til T1DM. Funktionelt fandtes denne *CD4*-promoter at have højere konstitutiv aktivitet end andre *CD4*-promo-

torvarianter, hvorfor den muligvis disponerer til T1DM via en højere konstitutiv ekspression af *CD4*-proteinet.

Undersøgte genvarianter i *CTLA4* associerede ikke signifikant med T1DM i det danske materiale, men *CTLA4* er vist at være et T1DM-gen. Den disponerende genvariant menes at føre til en reduktion af den negative perifere regulering af T-celle-aktivitet og dermed autoimmunitet.

Studiet af en *IL6*-promotorvariant viste evidens for association til T1DM, men kun hos piger og primært yngre piger. Funktionelle studier viste, at den "T1DM-protective" promoter har lavere stimuleret aktivitet end den "T1DM-disponerende" promoter i fravær af 17β -østrogen, og at denne forskel i promoter aktivitet ophæves af 17β -østrogen. Disse observationer bør bekræftes uafhængigt af andre, og der er behov for yderligere studier til belysning af den funktionelle betydning af denne variant i relation til udvikling af T1DM.

Undersøgte genvarianter i *FAS*, *FASL*, *GALNT3*, *NQO1*, *IL1B*, *IL1RN*, *IL1RT1* og *ICAM1* var ikke associeret til T1DM. Andre genvarianter i *IL1RT1* og *ICAM1* er senere vist associeret med T1DM.

Generelt har studier inden for området "T1DM og "ikke-HLA" genetisk disposition" vist, at 1) det er muligt at identificere sygdomsgener i komplekse autoimmune sygdomme, 2) identificerede sygdomsgener synes at disponere til autoimmunitet generelt, 3) der er behov for meget store materialer for identifikation af sygdomsgenerne, 4) uafhængig bekræftelse af association er nødvendig og 5) funktionelle studier er nødvendige for at kvalificere genvarianter som egentlige sygdomsgener.

Læge, ph.d. Nils Jacob Knudsen

forsvarede 24.02.2005 sin afhandling "Risk factors for benign thyroid disease".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Niels Juul Christensen.

Officielle opponenter var professor, dr.med. Kaare Christensen og klinisk lektor, klinikchef, dr.med. Ulla Feldt-Rasmussen.

Graden blev konfereret 07.10.2005.

Biografi

Født 1961 i Herlev. Cand.med. i 1990 ved Københavns Universitet. Aktuelt: 1.-reservelæge ved Medicinsk Endokrinologisk Klinik på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omfatter tretten tidligere publicerede artikler og en sammenfattende redegørelse.

Formålet med undersøgelserne var i første omgang at gøre status på forekomsten af benigne thyroidea sygdomme i Danmark forud for et planlagt jodberigelsesprogram og identificere evt. risikofaktorer udover jodmangel. Før jodtilsætning til salt analyseredes data fra befolkningsundersøgelserne i Glostrup, og der indkaldtes yderligere en kohorte på 4.649 personer fra normalbefolkningen i hhv. København og Ålborg for at beskrive forekomsten af stofskiftesygdomme og struma i de to regioner med forskelligt jodindtag. Der blev endvidere udviklet og evalueret metoder til brug i thyroideaepidemiologiske undersøgelser.

Der var 50% højere forekomst af både erkendt og uerkendt struma i Ålborg end i København og en lidt lavere jodudskillelse i Ålborg. Strumaforekomsten steg specielt i

alderen 30-40 år, men med en fortsat stigning også derefter. I de fleste tilfælde af forstørret skjoldbruskkirtel var dette ledsaget af multinodøs kirtelstruktur ved ultralydsundersøgelse. Sammenlignet med andre lande med tilstrækkeligt jodindtag, fandt vi en høj forekomst af højt stofskifte og en lav forekomst af lavt stofskifte.

Rygning var en væsentlig risikofaktor for struma, med tre gange forøget risiko blandt rygere. Endvidere fandtes effektmodifikation mellem rygning og jodmangel, således at rygning var associeret med en større stigning i størrelsen på skjoldbruskkirtlen i Ålborg end i København, altså ved samtidig eksposition for mere udtalt jodmangel. Moderat til højt alkoholindtag var forbundet med lavere forekomst af struma og knuder i skjoldbruskkirtlen. Dette gjaldt uafhængigt af type af alkohol.

Vi fandt en forekomst af struma på 1/4 blandt P-pillebrugere sammenlignet med ikke-brugere efter justering for mulig effektforveksling. Tidligere graviditeter var forbundet med en øget struma-forekomst. Også her fandtes dog effektmodifikation, således at risikoen primært var øget ved samtidig jodmangel eller rygning.

Yderligere fandtes en association mellem struma og uddannelsesniveau med en lavere forekomst blandt højt uddannede. Dette kunne dog til dels forklares med sociale forskelle i jodindtagelse og rygning.

Jodmangel var altså en væsentlig risikofaktor for benigne thyreoideasygdomme i Danmark forud for jodberigelse, men også andre livsstilsrelaterede faktorer havde væsentlig indflydelse og kan inddrages i forebyggelse af thyreoideasygdomme.

Læge Thue Bisgaard

forsvarede 07.10.2005 sin afhandling "Pain, recovery, and convalescence after laparoscopic cholecystectomy".

Handlingen blev ledet af klinisk lektor, overlæge, dr.med. Lene Wallin.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Flemming Stadil og overlæge, dr.med. Flemming Burcharth.

Graden blev konfereret 11.10.2005.

Biografi

Født 1993 i København. Cand.med. i 1994 ved Aarhus Universitet. Aktuelt: 1.-reservelæge ved Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling D på Amtssygehuset i Glostrup.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omfatter perioden 1997-2001 og inkluderer patienter opereret på Hvidovre Hospital og Dagkirurgisk Afdeling på Amtssygehuset i Glostrup. Formålet var at karakterisere og optimere det tidlige postoperative forløb efter laparoskopisk kolecystektomi med fokus på smerter, restitution og rekonvalescenslængde.

De første dage efter operationen fandtes smerterne komplekst varierende i forhold til varighed, styrke og karakter. Klinisk betydende prædiktorer kunne ikke identificeres. Smerterne varede oftest 2-3 dage og var mest intense på operationsdagen samt den følgende dag. Hos 13% af patienterne var smerterne intense i hele den første postoperative uge. Sårsmarter (somatiske smerter) dominerede sammenlignet med dybe intraabdominale diffuse smerter (viscerale smerter), som igen dominerede over skuldersmerter. I kontrollerede interventionsstudier kunne man vise signifikant analgetisk effekt af præoperativ enkeltdosis-be-

handling med intravenøs dexamethason (8 mg), anvendelse af lokalbedøvelse ved trokarportene og ved anvendelse af mikrolaparoskopisk kolecystektomi-teknik. Der fandtes ingen patofysiologisk basis for at anbefale mere end 2-4 dages rekonvalescenslængde hos i øvrigt raske patienter. Patienter anbefalet to dages rekonvalescenslængde havde seks dages fravær (mediant) fra arbejde og to dages fravær fra almindelige gøremål. Præoperative forventninger til den postoperative rekonvalescenslængde, postoperative smerter og postoperativ træthed var statistisk signifikante risikofaktorer til forklaring af forlænget rekonvalescenslængde. Patienter randomiserede til præoperativ dexamethasonbehandling havde signifikant kortere rekonvalescenslængde og signifikant mindre postoperativ træthed og kvalme samt opkastninger. Randomisering til præoperativ kulhydratdrik havde ingen klinisk effekt på det postoperative forløb.

Læge Morten Krogh Jensen

forsvarede 07.10.2005 sin afhandling "Clinical and pathogenetic aspects of platelet activation in chronic myeloproliferative disorders".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Hans E. Johnsen.

Officielle opponenter var lektor, overlæge, dr.med. Johan Lannig Nielsen og overlæge, dr.med. Ellen Taaning.

Graden blev konfereret 11.10.2005.

Biografi

Født 1963 i København. Cand.med. i 1991 ved Aarhus Universitet. Aktuelt: 1.-reservelæge ved Hæmatologisk Afdeling L på Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omfatter syv publicerede arbejder og en oversigt.

Myeloproliferative lidelser (MPD) er karakteriseret ved trombofili, haemorrhagisk diatese og knoglemarvsfibrose sekundært til megakaryocyt/trombocytdysfunktion.

Populationsbaserede data over incidens, kliniske og parakliniske karakteristika og overlevelse for patienter med essentiel trombocytose afslørede en trefold øgning af sygdomsincidensen signifikant dårligere overlevelse end baggrundsbefolkningen og en øget morbiditet som følge af tromboser. Patienter i antiaggregatorisk behandling med acetylsalicylsyre havde en signifikant lavere tromboserisiko.

I eksperimentelle studier af patienter med MPD påvistes ved flowcytometri en øget trombocytmembranekspresion af α -granulaproteiner og kvantitative ændringer af densiteten af GPIIb/IIIa, GPIb og GPIV. Stimulation med trombocytogonister udløste et svækket trombocytrespons mht. ekspresion af α - og lysosomale granulaproteiner aktivering af fibrinogenreceptoren på GPIIb/IIIa samt redistribuering af membranglucoproteiner, hvilket afspejler signaltransduktionsdefekter eller kvantitative ændringer af proteinindholdet i granula og overfladeforbundne trombocytmembraner. I fuldblod fandtes en øget forekomst af aggregater mellem trombocytter og henholdsvis granulocytter og monocytter sekundært til trombocytaktivering, hvor aktivering af P-selectin medierer trombocyt-granulocyt/monocyt interaktionen. En øget forekomst af aggregater af leukocytter og trombocytter sås hos de patienter, som tidligere havde haft en trombose eller microvaskulære forstyrrelser i overensstemmelse med undersøgelser af andre til-

stande med trombofili. Koagulationsundersøgelser viste ingen aktivering af koagulationsskaden, men en nedsat koncentration af K-vitamin-afhængige antikoagulanter, øget forekomst af anticardiolipin-antistoffer og forstyrret endotelcellefunktion kunne tænkes at øge den kumulative risiko for trombose.

Analyser af bindevævsmetabolitter viste samtidig type III-kollagen-syntese og type I-kollagen-degradering, hvilket afspejler vedvarende remoduleringsprocesser i knoglemarven. Med påvisning af en øget plasmakoncentration af opløselig urokinase plasminogen activator receptor (suPAR) og en korrelation mellem plasma suPAR og bindevævsmetabolitter i serum, er der fremsat en hypotese for uPA-systemets aktivering som led i et megakaryocyt/trombocyt-afhængigt ændret vækstfaktormiljø. Andre enzymsystemer kan have betydning for udvikling af knoglemarvsfibrosen med påvisning af en øget koncentration af en hæmmer af matrix-metalloproteinaser, vævshæmmer af metalloproteinaser-1 (TIMP-1) og en øget ratio af TIMP-1/matrix-metalloproteinase-9.

Læge Lone Krebs

forsvarede 07.10.2005 sin afhandling "Breech at term. Early and late consequences of mode of delivery".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Ann Tabor.

Officielle opponenter var professor Mary Hannah, professor Gunilla Lindmark og overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup.

Graden blev konfereret 11.10.2005.

Biografi

Født 1959 på Frederiksberg. Cand.med. i 1986 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Overlæge ved Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling på Holbæk Sygehus.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omfatter syv originale publikationer og en sammenfattende oversigt, der tager udgangspunkt i kvalitative og kvantitative analyser af danske fødsler i 1982-1995. Formålet var at vurdere den planlagte forløsningsmåde med hensyn til barnets og moderens risiko for komplikationer på kort og langt sigt.

Analysen afspejler resultaterne af klinisk håndtering af sædefødsler (UK) i en population, hvor 21% fødte vaginalt, 45% ved elektivt sectio, 34% ved akut sectio, og hvor vaginal fødsel var planlagt hos 17% af kvinder med et enkelt foster til terminen.

Planlagt vaginal fødsel var forbundet med en 15 gange højere risiko for lav Apgar-score (under 7 efter 5 min.) eller fosterdød (under fødslen eller i første leveuge) sammenlignet med elektivt sectio.

Den estimerede hyppighed af føtale komplikationer per 1.000 planlagte vaginale fødsler var ét dødsfald og 17 tilfælde af børn med lav Apgar-score, hvoraf 3 udviklede et større eller mindre handicap.

Cerebral parese og epilepsi forekom lidt hyppigere blandt børn født i UK til terminen. Sammenhængen var ikke korreleret til forløsningsmåden, men kunne tilskrives en hyppigere forekomst af intrauterin væksthæmning.

For moderen indebar elektivt sectio en større risiko for infektion eller blødning end ved vaginal fødsel. Til gengæld forekom komplikationerne hyppigere ved et akut sectio end ved et elektivt sectio og ved sammenligning af

elektivt sectio med planlagt vaginal fødsel var risikoen for materielle komplikationer derfor ikke øget.

Der var ingen materielle dødsfald ved elektivt sectio ved UK til terminen, og moderens mortalitet eller morbiditet var på længere sigt ikke øget. Hyppigheden af komplikationer i de følgende graviditeter og fødsler var ikke påvirket af forløsningsmåden i første graviditet, og 75% af de, som fik foretaget sectio i første graviditet, fødte vaginalt i den følgende graviditet.

Resultaterne af disse observationelle studier er relevante for den danske population af fødende, og giver svar på risikoen for sjældne alvorlige komplikationer og langtidseffekter, hvilket ikke kan opnås ved randomiserede kontrollerede undersøgelser.

Informationen om den lille – men signifikant øgede – risiko for barnet ved planlagt vaginal fødsel, vil formentlig føre til, at de fleste kvinder foretrækker forløsning ved sectio. Det kan derfor blive vanskeligt at opretholde den fornødne erfaring og de kliniske færdigheder, som er nødvendige for at varetage en vaginal forløsning ved UK.

Imidlertid vil der stadig være kvinder, som vælger en vaginal fødsel, eller som ankommer, når fødslen er så fremskreden, at sectio ikke længere er en mulighed. For at yde disse kvinder en optimal behandling, er det nødvendigt fortsat at uddanne obstetrikere og jordemødre i at håndtere en vaginal forløsning ved UK.

Læge, ph.d. Niklas Rye Jørgensen

forsvarede 07.10.2005 sin afhandling "Short-Range Intercellular Calcium Signalling in Bone".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Jan Fahrenkrug.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Thomas Ledet og professor, overlæge, dr.med. Moustapha Kassem.

Graden blev konfereret 12.10.2005.

Biografi

Født 1967 på Frederiksberg. Cand.med. i 1992 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Kursusreservelæge ved Klinisk Biokemisk Afdeling på Hvidovre Hospital.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler fem publicerede arbejder.

Knogleomsætningen er en meget kompleks og fint reguleret proces. Mange faktorer regulerer knogleremodelleringen, herunder hormoner, vækstfaktorer, cytokiner mfl. Derimod ved man kun lidt om de signaler, som kobler knogleformation og -resorption, ligesom man stort set ikke kender mekanismen for, hvorledes mekaniske påvirkninger af knogler er omsat til biologiske effekter. Intercellulære kalciumbølger er defineret som stigninger i intracellulær kalciumpkoncentration i enkelte celler, som spreder sig til omkringliggende celler. Formålet med disse studier er at undersøge, hvorvidt knogleceller kan udbrede kalciumbølger, og i bekræftende fald identificere de tilgrundliggende mekanismer for denne signalering. Vi fandt, at osteoblaster kan udbrede kalciumbølger som reaktion på mekaniske stimuli, og at det er to principielt forskellige mekanismer, som ligger til grund for dette. Den ene mekanisme involverer sekretion af et nukleotid, formentlig ATP, som via en autokrin virkningsmekanisme aktiverer nabocellernes purinerge P2Y2-receptorer. Dette medfører dannelse af IP₃ og efterfølgende frigivelse af intracellulære kalciumpoter.

Den anden mekanisme involverer passage af et lille budbringermolekyle, som passerer gap-junctionkanalerne til cytoplasmaet af nabocellerne og inducerer depolarisering af cellemembranen. Dette medfører åbning af spændingsafhængige kalciumkanaler i membranen, og deraf følgende indflus af kalcium. Vi fandt endvidere også, at osteoblaster kan overføre kalciumsignaler til osteoklaster. Dette foregår ved en parakrin-mekanisme, hvorved ATP inducerer aktivering af purinerge receptorer af P2X7-typen.

Vi har således vist, at kalciumsignaler ikke kun kan udvides mellem osteoblaster, men også kan overføres til osteoklaster som respons på mekanisk stimulation. Intercellulær kalciumsignalering er således en mulig mekanisme på hvilken mekanisk-stimuli kan blive transmitteret til biologiske signaler og udvides gennem netværket af celler i knoglevæv. De beskrevne observationer giver endvidere også nye muligheder for farmakologisk at påvirke knogleomsætningen, og i sidste instans at behandle knoglemetaboliske sygdomme.

Læge Mads Kristian Dalsgaard

forsvarede 02.12.2005 sin afhandling "Fuelling cerebral activity in exercising man".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Henrik Galbo.

Officielle opponenter var professor Gerald Diemel og professor, dr.med. Albert Gjedde.

Graden blev konfereret 05.12.2005.

Biografi

Født 1975 i Slagelse. Cand.med. i 1990 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Pt. ansat som turnuslæge i Københavns Amt.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omhandler hjernens stofskifte under fysisk arbejde. Hidtil har globale mål for cerebral aktivitet ikke vist nogen effekt af helkropsarbejde, og billeddannende teknikker (fx PET) kan kun vanskeligt appliceres. Afhandlingen evaluerer cerebral aktivering under fysisk arbejde, som udtrykt ved et fald i hjernens såkaldt "metaboliske ratio" (MR), der beskriver forholdet mellem omsætningen af ilt og substrat.

I vågen tilstand forbrænder hjernen næsten udelukkende glukose, så MR antager værdien ~ 6, men når hjernen aktiveres, øges omsætningen af glukose mere end af ilt og MR reduceres. Cerebral aktivering er således karakteriseret ved et fald i MR, selvom det er uafklaret, hvad der ligger til grund. Det bevisliggør, at lettere fysisk arbejde ikke påvirker hjernens samlede stofskifte, men når det fysiske arbejdet kræver en væsentlig mental anstrengelse, falder MR med 30-40% og det største fald ses ved udmattelse. I denne situation repræsenterer MR summen af aktivitet i de hjerneregioner, der stimuleres af det fysiske arbejde, herunder af "viljen" til at fortsætte arbejdet, kontrol med muskelgrupper og af sensoriske impulser fra den arbejdende muskulatur.

Fysisk arbejde adskiller sig fra andre former for cerebral aktivering ved ændringer i koncentrationen af substrater og hormoner i blodet, der kunne påvirke MR. Det tydeliggøres af, at med stigende laktatkoncentration i blodet, optager hjernen laktat i en størrelsesorden svarende til optaget af glukose, og hjernen omsætter denne laktat. Klarlægning af hjernens stofskifte forudsætter derfor, at laktatomsætning

gen medregnes i MR. Det cerebrale optag af glukose og laktat under fysisk arbejde foregår uafhængigt af systemiske hormoner. Derimod er der et fald i MR associeret med øget frigivelse i hjernen af normadrenalin, der potentiører glykogen- og glukoseomsætningen. For udmattende arbejde, hvor MR falder til endog meget lave værdier, optager hjernen et "overskud" af kulhydrat (dvs. omsættes ikke med ilt) af en størrelsesorden som hjernens samlede lager af glykogen. Ofte anses hjernens indhold af glykogen som værende af minimal betydning, men på friskt humant hjernevæv er glykogenniveauet betydende, og genopbygning af et sådan glykogendepot i efterforløbet af intens aktivering af hjernen, kunne bidrage til reduktionen i MR. Glykogenniveauet i hjernen mindskes under aktivering, og sammenholdt med faldet i MR synes intens hjerneaktivitet at afhænge af en øjeblikkelig accelereret omsætning af glukose. Perspektivet er således, at et fald i MR afspejler en energimæssig ubalance, og det foreslås, at "central træthed" kan forklares med udtømmning af hjernens depot af glykogen.

Læge, ph.d. Jørgen Skov Jensen

forsvarede 25.11.2005 sin afhandling "Mycoplasma genitalium infections. Diagnosis, clinical aspects and pathogenesis".

Handlingen blev ledet af lektor, dr.med. Oana Ciofu.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Niels Høiby og professor, overlæge, dr.med. Torkil Menné.

Graden blev konfereret 28.11.2005.

Biografi

Født 1960 i København. Cand.med. i 1986 ved Københavns Universitet og ph.d. i 1993 ved samme. Aktuelt: Afdelingslæge på Statens Serum Institut.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er baseret på ni artikler og en sammenfattede oversigt.

Mycoplasma genitalium blev første gang isoleret i 1980. Bakterien er ekstremt vanskelig at dyrke, og indsamling af viden omkring dens patogenicitet har været besværlig. Formålet med afhandlingen har været at udvikle diagnostiske redskaber til påvisning af *M. genitalium* og at anvende disse til at belyse bakteriens rolle som årsag til genitale infektioner.

Vi udviklede den første PCR-baserede metode til påvisning af *M. genitalium*. De diagnostiske metoder er i senere arbejder videreudviklede og muliggør nu kvantitativ bestemmelse af antallet af *M. genitalium* dna-kopier. Med denne metode kunne vi vise, at mænd med urethrit havde flere *M. genitalium* dna-kopier i først ladt urin (FVU) end mænd der ikke havde urethrit.

De diagnostiske PCR-metoder blev anvendt i kliniske studier af sammenhængen mellem *M. genitalium* og non-gonoroisk urethrit (NGU). Vi kunne vise, at *M. genitalium* kunne påvises signifikant oftere hos mænd med NGU end hos mænd uden urethrit. Desuden var forekomsten af *M. genitalium* hos mænd med klamydia-negativ NGU, signifikant højere end hos mænd med klamydia. Dette tyder på, at *M. genitalium* og *C. trachomatis* hver især forårsager urethrit. Senere arbejder fra andre grupper har samstemmende underbygget disse fund. Behandling af mænd med *M. genitalium* positiv NGU med doxycyclin gav dårligere behandlingsresultat end azithromycin 1,5 g givet over fem dage.

For at fastlægge den bedste og billigste strategi for undersøgelse af patientprøver, sammenlignede vi den diagnostiske ydeevne af FVU over for urethra-podning hos mænd. FVU påviste signifikant flere infektioner end podning. For kvinder bør FVU suppleres med podning fra cervix for at opnå tilfredsstillende sensitivitet.

En dyrkningsmetode baseret på inokulation af PCR-positive prøver på cellekulturer dyrket i serumfrit medium, blev udviklet. Efter primær opformering i cellekultur lykkedes det at få *M. genitalium* til at vokse uden celler. Ved denne metode kunne vi efter ca. 6 måneders dyrkning isolere *M. genitalium* fra urogenitale prøver for første gang siden bakteriens opdagelse.

Genet for det primære adhæsionsprotein MgPa fra de danske *M. genitalium*-stammer blev delvist sekvenseret, og vi kunne vise, at en del af genet var stærkt variabelt. Det viste sig, at de variable områder faldt sammen med de områder, som kunne findes i særlige MgPa-relaterede repetitive sekvenser i genomet. Disse udgør 4,7% af et ellers minimalt genom og tjener formentlig som reservoir for antigen-variation.

De i afhandlingen præsenterede studier har væsentligt bidraget til erkendelsen af, at *M. genitalium* er årsag til NGU hos mænd, og givet redskaber til yderligere udforskning af infektioner forårsaget af denne vanskeligt dyrkbare bakterie.

Læge Marianne Liselotte Schmiegelow

forsvarede 16.12.2005 sin afhandling "Endocrinological late effects following radiotherapy and chemotherapy of childhood brain tumours".

Handlingen blev ledet af professor, overlæge, dr.med. Sten Madsbad.

Officielle opponenter var professor, overlæge, dr.med. Flemming Gjerris og professor, overlæge, dr.med. Niels Juel Christensen.

Graden blev konfereret 20.12.2005.

Biografi

Født 1953 i København. Cand.med. i 1989 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Afdelingslæge ved Børneafdelingen på Hvidovre Hospital.

Disputatsarbejdet

Doktordisputatsen består af seks tidligere publicerede artikler og en sammenfattende oversigt.

Antallet af langtidsoverlevende efter behandling af en hjernetumor i barnealderen er stigende og aktuelt ca. 67%. Overlevelsen er opnået på bekostning af neurologiske, neuropsykologiske og endokrinologiske senfølger til behandlingen, der for en stor dels vedkommende foruden operation, omfatter strålebehandling (RT) og kemoterapi (CTx).

Formålet med afhandlingen var i) at undersøge faktorer, der forklarer den interindividuelle forskel i tiden til udvikling af endokrinologiske senfølger, som er observeret hos børn, der tilsyneladende er blevet behandlet med samme stråledosis til hypothalamus/hypofyse (HP)-regionen samt ii) at undersøge fraktioneringsdosis-indvirkning og korrelation til udvikling af endokrinologiske senfølger vha. den biologisk effektive dosis (BED) til HP-regionen og iii) at beregne incidensen af endokrinologiske senfølger efter RT +/- CTx af en hjernetumor i barnealderen i et populationsbaseret studie.

Projektet omfattede alle levende patienter, som fik diagnosticeret en hjernetumor før det fyldte 15. år i perioden 1970-1997 i Østdanmark. Enoghalvfems patienter opfyldte inklusionskriterierne. Deltagerantal 76 (84%) (49 M, 27 F).

Ved hjælp af computerbaserede undersøgelser blev der etableret en model til specifik dosimetri af HP-regionen, hvorved der vha. dosis-volumen-histogrammer påvistes en interindividuel forskel i den stråledosis HP havde modtaget og en signifikant korrelation mellem stråledosis til HP og tiden til udvikling af væksthormonmangel (GHD): Børn som havde modtaget $\geq 37,5$ Gy til HP havde en kumuleret risiko for GHD på 87% 2,5 år efter strålebehandling vs 33% for børn, der havde modtaget $< 37,5$ Gy. BED inkorporerer total dosis, fraktioneringsdosis og vævsrespons – α/β -værdi. Der påvistes korrelation mellem BED til HP-regionen og udvikling af GHD. Patienter med GHD havde fået en median BED på 77,5 Gy til HP regionen sammenlignet med en BED på 54,5 Gy hos patienter uden GHD.

Opfølgningstiden fra afsluttet behandling var median 12,0 år (2,0-28,0 år) og relateret til endokrine deficits, hvorimod alder på behandlingstidspunkt ikke var signifikant relateret til endokrine deficits. Der påvistes GHD hos 80%, 24% havde hypothyreoid dysfunktion og 19% havde binyreaksehipofunktion. CTx havde udelukkende indflydelse på gonadefunktionen, hvor der påvistes nedsat inhibin B-produktion og reduceret totalt testes-volumen.

Beregning af BED til HP kan danne grundlag for en mere korrekt strålebiologisk vurdering af effekten af RT og hermed sikre disse børn en større livskvalitet som langtids-overlevende efter en hjernetumor i barndommen.

Doctores philosophiae

Adjunkt Kasper Lippert-Rasmussen

forsvarede 01.04.2005 sin afhandling "Deontology, responsibility and equality".

Handlingen blev ledet af dekan John Kulhmann Madsen.

Officielle opponenter var professor Torbjörn Dännsjö og professor Finn Collin.

Af tilhørerne opponerede professor Jens Saugstap.

Graden blev konfereret 15.04.2005.

Biografi

Født 1964 i København. Exam.art. 1987 i Aarhus. Aktuelt: Lektor ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen diskuterer tre hovedspørgsmål inden for moralfilosofi og politisk filosofi: Kan deontologiske moralske restriktioner begrundes? Hvornår, hvis nogensinde, er vi moralsk ansvarlige for vores handlinger? Hvad udgør den mest plausible forståelse af lighedsidealet? Afhandlingen rummer en kritisk diskussion af bl.a. Frances Kamm og Thomas Nagels forsøg på at begrunde utiladeligheden af minimerende krænkelse ud fra overvejelser omkring moralsk status. Endvidere udfordrer den det synspunkt, at der er en moralsk asymmetri mellem det at skade andre og at lade andre blive skadet. Med hensyn til det andet spørgsmål, fokuserer afhandlingen på nyere kompatibilistiske teorier udviklet af og i kølvandet på især Harry Frankfurt arbejde. Afhandlingen kritiserer hans påståede tilbagevisning af princippet om alternative handlingsmuligheder og

spørgsmålet om den moralske relevans af forskellen mellem naturlige og sociale uligheder.

Afhandlingen består af en længere introduktion, 15 kapitler, to appendikser samt et summarum. Alle 15 kapitler samt det ene af de to appendikser har været udgivet i artikelform, heraf adskillige i velanskrevne internationale tidsskrifter (fx *Philosophy & Public Affairs* og *Ethics*). Introduktionen har siden afhandlingen udgivelse affødt yderligere to publikationer i internationale tidsskrifter.

Carlsbergfondet har ydet støtte i en del af den periode, i hvilken afhandlingen er blevet skrevet færdig.

Adjunkt Sune Auken

forsvarede 03.06.2005 sin afhandling "Mytologi, historie og kristendom hos N.F.S. Grundtvig".

Handlingen blev ledet af prodekan Thorkil Damsgaard Olsen.

Officielle opponenter var professor Sidney A.J. Gradley og lektor, dr.phil. Johnny Kondrup.

Af tilhørerne opponerede ph.d. Svend Skriver, lektor Flemming Lundgreen-Nielsen og dr.theol. Thorkild Christensen Lyby

Graden blev konfereret 17.06.2005.

Biografi

Født 1970 i København. Cand.mag. i 1996 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Lektor på Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab ved Københavns Universitet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen fremlægger på litterært grundlag en nytolkning af Grundtvigs forfatterskab, som for første gang i forskningen systematisk tænker Grundtvigs forhold til mytologien sammen med hans forståelse af historie og kristendom. Forbindelsen kortlægges igennem fem grundige analyser af hovedværker i forfatterskabet og en række sammenfattende og sammenhængsskabende overblikkapitler. Derigennem udfoldes der et billede af forfatterskabet som dialektisk og bevægeligt snarere end monolitisk og ideologisk, og det afdekkes, hvordan Grundtvigs teologi og historieforståelse er så gennemtrukket af litterære mønstre, at de må forstås i samspil med og på baggrund af Grundtvigs digtekunst.

Adjunkt Jan Nielsen

forsvarede 20.05.2005 sin afhandling "A/S Filmfabrikken Danmark. SRHF" Filmfabrikken Danmarks historie og produktion.

Handlingen blev ledet af prodekan Thorkil Damsgaard Olsen.

Officielle opponenter var professor Jan Olsson og professor, dr.phil. Torben Kragh Grødal.

Af tilhørerne opponerede lektor Casper Tybjerg.

Graden blev konfereret 07.10.2005.

Biografi

Født 1960 i Rødovre. Cand.mag. i 1984 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Net-kanalredaktør i DR.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er på 992 sider arkivaliebaseret, firmamono-grafisk grundforskning i to mindre, sambundne sensationsfilmselskaber fra den danske stumfilmæra: Det Skandinaviske-Russiske Handelshus (1908-1913) og Filmfabriken Danmark (1913-1927).

Såvel metodisk, som i valget af forskningsobjekt, demonstrerer afhandlingen en filmhistoriografisk tilgang, der fraviger det traditionelle teknisk-æstetiske forsknings- og formidlingsfokus på stjernekunstnere, store selskaber og berømte film.

Afhandlingens fortolkning af SRH/Filmfabrikken Danmarks historie og afdækningen af selskabernes samtlige film er baseret på et åbent, udtømmende researchdesign, der former en empirisk funderet og kilderig historiografi, hvor et selskabs personkreds, økonomisk-administrative virke, produktion, distribution og reception afdekkes gennem en række indbyrdes relaterede detailstudier og formidles under løbende kontekstuel belysning af samtidens ind- og udenlandske brancheforhold, virksomhedsstrukturer, censurprocedurer samt andre faktorer og praktikker for handel og udbredelse.

På baggrund af flere til alle tider tilgængelige, men tidligere upåagtede arkivfonde og kildegrupper former afhandlingen videre et eftermæle for omtalte selskaber, der ganske afviger fra det eftermæle, der uden egentlig forskning ses repeteret i den stumfilm litterære oversigtslitteratur fra 1939-2001.

Afhandlingen tilbyder samtidig en metode og et inventarium, der kan lette kommende, seriøse forskningsbestrebelse på at uddybe og perspektivere afdækningen af den danske stumfilmæras aktører og filmproduktion.

Adjunkt Morten Meldgaard

forsvarede 11.11.2005 sin afhandling "Ancient harp seal Hunters of Disco Bay.

Handlingen blev ledet af dekan John Kulhmann Madsen.

Officielle opponenter var professor, dr. Noel Sronobent og professor Klaus Randsberg.

Af tilhørerne opponerede docent, dr.phil. Nanna Noe-Nygaard.

Graden blev konfereret 18.11.2005.

Biografi

Født 1956 i København. Cand.scient. i 1985 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Adjungeret professor ved Syddansk Universitet.

Disputatsarbejdet

Disputatsen tager sit udgangspunkt i det omfattende arkæologiske og zoologiske materiale, der i årene 1983-1987 udgravedes på øen Qeqertasussuk i Disko Bugt, vestgrønland. Udgravningerne lededes af Qasigiannguit Museum i samarbejde med Grønlands Nationalmuseum, Nationalmuseet i København og Zoologisk Museum, København.

Bopladsen, der repræsenterer Vestgrønlands ældste fangerkultur, Saqqaqkulturen (2400-900 f. Kr.), gemte på lagdelte kulturlag, der var usædvanligt velbevarede som følge af permafrosten. Møddinglagene producerede flere hundrede tusinde dyreknogler, fjer, planterester, insekter, redskaber af træ og en mængde andet organisk materiale. Desuden udgravedes stenoldsager, husruiner, ildsteder og andre spor efter bosætning.

Disputatsen præsenterer resultaterne af de zooarkæologiske studier af det omfattende faunamateriale med det formål at tegne et billede af dagliglivet på bopladsen og forstå betydningen af de levende ressourcers udbredelse og dynamik for Saqqaq-folkets bosætning og overlevelse.

Første del er helliget en beskrivelse af studieområdet natur- og kulturhistorie. Først præsenteres det naturgivne

miljø, herunder isforhold, tidevand, klima og de levende ressourcers udbredelse, tæthed og tilgængelighed. Efterfølgende gennemgås kvartærgeologiske, palynologiske, paleoklimatiske og andre data, der belyser de naturgivne betingelser omkring tidspunktet for bopladsens brug. Endelig gennemgås etnohistoriske og etnografiske data vedrørende udnyttelsen af de levende ressourcer og dertil de arkæologiske spor i studieområdet.

I disputatsens anden del præsenteres de arkæologiske udgravninger og den del af den materielle kultur, der belyser fangst og fiskeri. Desuden redegøres for faunamaterialets repræsentativitet og de kvartærzoologiske analysemetoder.

I sidste del diskuteres resultaterne med hovedvægt på subsistensøkonomien. Treogfyrre arter er repræsenteret på fangstlisten. Grønlandssæl og ringsæl repræsenterer det vigtigste vildt, men også fugle som kortnæbbet lomvie, mallebuk og søkonge spiller en væsentlig rolle i økonomien. Fisk, særligt torsk, er ligeledes blevet fanget, og rester af store hvaler indikerer, at også disse dyr blev udnyttet, selvom det ikke kan afgøres, om de blev jaget aktivt. En række plantearter blev også indsamlet. Størsteparten af fangstdyrene blev taget tæt ved bopladsen, men fund af rensdyr viser, at der også blev drevet indlandsjagt, og at Qeqertasussuk var en del af et større sæsonbopladsystem.

Forandringer i faunamaterialets sammensætning viser, at der er sket store ændringer i bopladsens subsistensøkonomi gennem tiden.

Afslutningsvis sammenholdes Qeqertasussuks økonomi med samtidige bopladsere fra det østlige Arktis, og det konkluderes, at subsistensøkonomien i Disko Bugt i enestående grad byggede på sælfangst, særligt fangst af grønlandssæl. Denne grønlandssæl-baserede økonomi udgjorde fundamentet for Saqqaq-Kulturens fangersamfund i Disko Bugten gennem mere end 1.000 år, og det gør disse folk til nogle af de bedst tilpassede og mest succesfulde marinejægere, vi kender til.

Bopladsen forlades omkring 1400 f. Kr. Årsagen diskuteres, herunder betydningen af den generelle klimaforandring omkring 1500 f. Kr.

Dr.phil. Margaret Dorothea Mehl

forsvarede 02.12.2005 sin afhandling "Private academies of chinese learning in meiji Japan. The Decline and transformation of the Kangaku juku".

Handlingen blev ledet af dekan John Kuhlmann Madsen.

Officielle opponenter var professor, dr. Klaus Antoni og professor, dr.phil. Esther Fihl.

Af tilhørerne opponerede professor Olof Lidin og lektor, ph.d. Anette Scovsted Hansen.

Graden blev konfereret 16.12.2005.

Biografi

Født 1961 i Gräfelfing, Tyskland. Mag.art. i 1987 ved Universitet Bonn, ph.d. i 1991 ved Universitet Bonn. Aktuelt: Lektor i Japansk ved Asienafdelingen på Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen retter op på en mangel i forskningen om Meiji-tidens uddannelsessystem. Desuden bidrager den til den nyere forskning, der sætter spørgsmålstegn ved den tidligere fortælling om Japans modernisering ved at foku-

ser på de komplekse processer, der forandrede Japan grundlæggende i tidsrummet mellem det udgående 18. århundrede og det 20. århundrede.

Oprettelsen af et nationalt skolesystem snart efter Meiji-restaurationen i 1868 anses for en betydningsfuld faktor i Japans modernisering. Derfor har forskningen i Japans uddannelseshistorie koncentreret sig om det statslige skolesystem, og den private uddannelsesrolle har været tilsidesat. Især uddannelsen i de traditionelle private akademier, hvor der undervistes i de kinesiske klassikere (*kangaku juku*), har ikke fået meget opmærksomhed, selvom den havde en stor betydning, i det mindste indtil de tidlige 1890'ere.

Afhandlingens formål er at rette op på denne forsømmelse og at vise hvor vigtige *kangaku juku* var, ikke kun i Tokugawa-perioden (1600-1868), men også indtil langt ind i Meiji-perioden, indtil det nye system var på plads. Forfatteren undersøger *juku*en som institution og de mennesker, hvis liv blev formet af den; lærerne og eleverne. Ved at kombinere case studies, nogle enkelte *juku*, med statistisk information og et alment overblik over *juku*er's væsentlige træk, belyses deres plads i den moderne japanske historie.

Derudover behandler den de private akademiers plads i den offentlige hukommelse og udviklingen af en "*juku*-myte", der fik indflydelse på debatten om uddannelsesformål og -metoder siden den sene Meiji-periode.

Doctores scientiarum

Cand.scient. Torkel Gissel Nielsen

forsvarede 15.04.2005 sin afhandling "Struktur og funktion af fødenettet i havets frie vandmasser".

Handlingen blev ledet af viceinstituttleder Helge Røpoulsen.

Officielle opponenter var professor, dr. Diane Stoecker (USA) og direktør, professor, dr. Thomas Weisse (Østrig).

Af tilhørerne opponerede G. Høpner Petersen.

Graden blev konfereret 25.04.2005.

Biografi

Født 1960. Cand.scient. i 1987 ved Københavns Universitet, ph.d. i 1990 ved samme. Aktuelt: Forskningsprofessor ved Afdeling for Marinøkologi på Danmarks Miljøundersøgelser i Roskilde.

Disputatsarbejde

Afhandlingen er en syntese af 15 års arbejde med strukturen og funktionen af fødenettet i havets frie vandmasser. Undersøgelserne har fokuseret på tre forskellige havområder: de danske farvande, Diskobugten ved Vestgrønland og Andamanerhavet vest for Phuket i det sydlige Thailand. Disse områder repræsenterer qua deres geografiske position meget forskellige økosystemer. Trods de åbenbare forskelle i de overordnede fysiske og kemiske forhold, som f.eks. lysregime, temperatur og næringsrigdom, er der alligevel slående ligheder med hensyn til, hvordan planktonsamfundene er sammensat og fungerer. Selv i havområder og i perioder, hvor man traditionelt har antaget, at den klassiske fødekæde og vandlopperne dominerer, har alle mine undersøgelser understreget det mikrobielle fødenets store betydning for omsætningen. Helt overordnet er mikroprotozoerne og det mikrobielle fødenet af grundlæggende betydning for primærproduktionens skæbne i havet. Derfor

bør den mikrobielle del af havets fødenet, på lige fod med vandlopperne, have en central placering i den fremtidige forskning, overvågning og modellering af havets pelagiske fødenet.

Cand.scient., ph.d. Bo Elberling

forsvarede 14.09.2005 sin afhandling "Subsurface Oxygen Consumption – Environmental Controls and Impacts".

Handlingen blev ledet af institutleder Bjarne Holm Jakobsen.

Officielle opponenter var professor, dr. Søren Christensen og professor, ph.d. William H. Schlesinger.

Af tilhørerne opponerede professor Henrik Breuning-Madsen.

Graden blev konfereret 14.09.2005.

Biografi

Født 1968 i Viborg. Cand.scient. i 1993 og ph.d. i 1996 ved Aarhus Universitet. Aktuelt: Professor ved Geografisk Institut.

Disputatsarbejdet

Iltforbrugende processer i jordmiljøet er vigtige i relation til næringsstofkredsløb og nedbrydningsaktiviteter i jorden. Især den tilknyttede frigivelse af iltningens produkter er af betydning, da den kan give anledning til en belastning af miljøet. Iltning af jord, der indeholder organisk stof, kan således medføre, at CO₂ og andre drivhusgasser frigives til atmosfæren. Iltning af jord, der indeholder sulfider (fx svovlsulfid, som findes i små mængder i de fleste danske jorder og i meget store mængder i nogle typer af mineaffald) kan medføre, at jordbunden forures og der frigives tungmetaller, som dermed kan forurene det omgivende miljø.

Afhandlingen omfatter 26 internationale artikler og en sammenfattende redegørelse trykt i *Folia Geographica Danica* TOM XXXIII. Afhandlingen fokuserer på iltning af organisk stof og sulfider og disse to processers kobling til transport af ilt i jordmiljøet samt den resulterende frigivelse af iltningens produkter. Der fokuseres også på de miljømæssige aspekter ved iltning af jord. Afhandlingen bidrager således til den løbende diskussion af konsekvenserne af vores forvaltning af jordmiljøet og af mulighederne for at begrænse de uønskede følgeeffekter af iltningens processer i jordmiljøet.

Afhandlingen inddrager både nye og velkendte metoder til at kvantificere iltforbruget i jorden. Formålet har været at identificere faktorer, der virker begrænsende for iltforbruget i jordmiljøet samt at udvikle og afprøve tiltag for at begrænse iltforbruget og dermed udvikle metoder til at begrænse den negative miljøeffekt af eksempelvis dræning eller skovhugst. I afhandlingen indgår målinger i felten af sæsonmæssige og globale variationer med henblik på at identificere betydningen af lokale miljøforhold og variationer. Desuden indgår der laboratorieeksperimenter med henblik på at isolere og kvantificere effekten af de faktorer, der virker begrænsende på iltningens processer. Flere typer af modeller er anvendt med det formål at simulere feltobservationer samt opskalere miljømæssige effekter i tid og rum.

På den måde bidrager afhandlingen til en mere nuanceret forståelse af ilttransporten og iltforbruget i jordmiljøet samt bidrager med forslag til at forudsige og begrænse følgevirkninger af iltforbrugende processer i jorden.

Cand.scient., ph.d. Hans Thor Andersen

forsvarede 30.09.2005 sin afhandling "Storbyens ændrede socialgeografi. Storkøbenhavn i et nordvesteuropæisk perspektiv".

Handlingen blev ledet af institutleder Bjarne Holm Jakobsen.

Officielle opponenter var professor Bo Lenntorp og professor Terje Wessel.

Af tilhørerne opponerede seniorforsker, dr. Poul Ove Pedersen og seniorforsker Hans S. Andersen.

Graden blev konfereret 06.10.2005.

Biografi

Født 1956 i Søborg. Cand.scient. i 1982 og lic.scient. i 1985 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Lektor ved Geografisk Institut.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen analyserer de forandringer, globalisering, afindustrialisering og fremvæksten af en vidensbaseret økonomi har for storbyernes social-geografiske forhold: Gennem de seneste årtier har storbyerne i den vestlige verden mistet deres hidtidige økonomiske grundlag gennem afindustrialiseringen og samtidig opbygget et nyt økonomisk fundament i service- og videns erhvervene. Det har medført parallelle ændringer i kravene til arbejdskraftens kvalifikationer i form af stigende krav til kompetence- og uddannelsesniveau. Den globale konkurrence har yderligere øget presset på ufaglærte og ældre på arbejdsmarkedet. Parallelt hermed er der sket en massiv indvandring fra tredjelande til de vestlige storbyer, ofte indvandrere, der har store vanskeligheder med integration i de pågældende samfund.

Globaliseringen har skabt en social polarisering af højtuddannede eksperter i internationale organisationer, firmaer og vidensproducerende organisationer. Men ved siden af de højtbetalte eksperter arbejder en stor gruppe af ufaglærte i serviceerhvervene med betydeligt lavere indkomster end ekspertgruppen. Resultatet er en social polarisering i storbyerne: De højtlønnede og de lavtlønnede vokser i antal, mens middelklassen svinder i omfang. Imidlertid kan et sådant mønster ikke genfindes i hverken København eller otte øvrige storbyer i Vesteuropa. Trods omfattende forandringer i erhvervslivet og på arbejdsmarkedet, findes fænomener som "working poor" (fattig trods fuldtidsbeskæftigelse) reelt ikke.

Afhandlingen viser, at den offentlige debat om ghettoisering og luksusenklafer ikke skyldes sociale eller indkomstmæssige forhold, men derimod indretningen af det danske boligmarked og den førte boligpolitik gennem en længere årrække. Til trods for den i international sammenhæng beskedne ulighed i det danske samfund, er de sociale forskelle mellem byens kvarterer vokset markant. Der kan således tales om en geografisk polarisering i Storkøbenhavn med stadigt større forskel mellem de enkelte boligtyper: Siden 1970'erne er beboernes sociale baggrund i lejesektoren blevet stadigt svagere, og den almene boligsektor, der udgør langt hovedparten heraf, er ramt af marginalisering. Omvendt er de i forvejen velstillede middelklassekvarterer blevet endnu mere eksklusive.

Afhandlingen viser også, at den socialgeografiske struktur, der etableredes i starten af Storkøbenhavns industrialisering fortsat gør sig gældende. Det vil sige, at byens nord-egn fortsat rummer landets bedst uddannede højtlønnede

familier, mens Vestegnen er arbejdernes og indvandreernes bydel. Den mest markante forandring de seneste årtier, er brokvarterernes herskabeliggørelse efter 1990.

Lic.scient. Ole Seberg

forsvarede 02.12.2005 sin afhandling "The Triticeae – a Branch in the Tree of Life".

Handlingen blev ledet af museumsinspektør Henrik Enghoff.

Officielle opponenter var professor Jeff J. Doyle og professor Sandra Knapp.

Af tilhørerne opponerede professor Ib Friis og professor Chris Humphries.

Graden blev konfereret 07.12.2005.

Biografi

Født 1952 i København. Cand.scient. i 1982 og Lic.scient. i 1985 ved Københavns Universitet. Aktuelt: Professor på Molekylær Systematisk Laboratorium ved Botanisk Have og Museum, Statens Naturhistoriske Museum.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omfatter 30 internationalt publicerede artikler plus en accepteret artikel, publiceret sammen med sammenfatningen.

Græs-tribus *Triticeae* indeholder blandt sine ca. 350-450 arter nogle af verdens vigtigste afgrøder, byg (*Hordeum vulgare*), rug (*Secale cereale*) og hvede (*Triticum aestivum*) samt mange vigtige fodergræsser. De vilde slægtninge til kulturplanter udgør potentielt en vigtig kilde til genetisk variation og har derfor naturligt nok påkaldt sig en betydelig interesse gennem de sidste 20-30 år. På trods heraf har selv helt grundlæggende information, som fx artsantal og arternes korrekte navne, manglet i mange grupper.

Et dansk-svensk forskningsprojekt har i mere end 25 år samarbejdet om at belyse taksonomi, evolution og diversitet i *Triticeae*. En central del af dette arbejde har været indsamling af de vilde arter i naturen, da det eksisterende materiale (i genbanker osv.) har været af tvivlsom kvalitet. Gennem årene er taksonomien i de fleste slægter blevet revideret, og denne disputats indeholder således revisioner af *Hystrix*, *Festucopsis*, *Peridictyon* og de sydamerikanske arter af *Elymus*, der med sine ca. 150 arter er den allerstørste slægt inden for *Triticeae*. På grund af mange arters forholdsvis ensartede morfologi, har det i forbindelse med revisionsarbejdet været nødvendigt at foretage detaljerede multivariate dataanalyser af variationen i visse artsgrupper.

Et af de mest kontroversielle områder inden for *Triticeae*-systematikken har været afgrænsningen af de enkelte slægter, hvis antal har varieret mellem én og 38. I den ene ekstrem slås alle arter sammen i én slægt, fordi de alle forventes at kunne krydses med hinanden. I den anden ekstrem henregnes kun arter, hvis kromosomer kan parre sig i meiosens metafase, til samme slægt. Selv om de fleste er enige om, at begge ekstremer er uacceptable, og derfor anerkender et intermedært antal slægter, ligger det kontroversielle ikke i antallet af slægter, men i de underliggende metoders utilstrækkelighed. I det ene tilfælde er konklusionen baseret på en overdreven tiltro til værdien af det biologiske artsbegreb, i det andet tilfælde primært på en fejlagtig tolkning af homologibegrebet. Brugen af kromosomparning som indikator for slægtskab har udgjort grundessensen i en hel videnskabelig disciplin, "genom-analyse". Som et centralt element i denne disputats foretages en tilbunds-

gående kritik af genom-analyse, der i bedste fald har betydning ved planteforædling – ikke i taksonomi.

Det kan i mange sammenhænge være særdeles nyttigt at kunne identificere de enkelte kromosompar og eventuelt også kromosomsegmenter i en organisme. Herved får man fx en hurtig metode til genkendelse af strukturelle forandringer som inversioner og translokationer samt mulighed for at identificere de to parentale kromosomssæt, der indgår i hybrider. Tillige kan man ved sammenligning mellem kromosomerne hos diploide og polyploide taxa få et fingerpeg om, hvorvidt de polyploide taxa er auto- eller allopolyploide. Kromosomidentifikation kan fx udføres på basis af båndfarvning, og der er gjort forsøg på at anvende forskellige metoder, C-, N- og AgNO₃-båndfarvning, på en række slægter i *Triticeae*. Metoderne kan oftest adskille de enkelte arters kromosomer, men desværre er det ikke muligt at homologisere bånd på tværs af slægterne, og den fylogenetiske anvendelse af metoderne er derfor begrænset.

Et andet centralt element i denne disputats er rekonstruktion af fylogeni; dels for hele tribus og dels for slægter byg (*Hordeum*) og russisk vildrug (*Psathyrostachys*). Som grundlag for rekonstruktion af fylogenen for *Triticeae* er der foretaget meget detaljerede og veldokumenterede studier af morfologien, og tillige er der indsamlet molekylære data i form af dna-sekvenser fra fem forskellige gener. Fylogenen er forsøgt rekonstrueret ved hjælp af morfologien alene, de molekylære data alene og i en kombination af alle datasæt. De seks datasæt er imidlertid i meget høj grad indbyrdes inkongruente, og det næsten fuldt opløste stamtræ, der kan rekonstrueres ved samlet analyse af alle data, dækker over betydelig indbyrdes konflikt mellem karaktererne. Blot som et enkelt eksempel på inkongruens kan nævnes placeringen af slægterne *Hordeum* og *Psathyrostachys*: kloroplastdata placerer de to slægter som søstergruppe(r) til resten af *Triticeae*, mens de morfologiske og nukleare data peger på en placering "dybere inde" i træet.

De fylogenetiske undersøgelser af *Hordeum* og *Psathyrostachys* er ligeledes begge baseret på flere datasæt. Dog indeholder undersøgelsen af *Hordeum* ikke en morfologisk analyse, idet næsten alle de karakterer, der kan anvendes ved adskillelse af arterne, er kvantitative. Analysen af *Hordeum* har medført justeringer i den eksisterende taksonomi (herunder opstilling af en ny sektion), og den har påvist, at de grupperinger, der har været lavet af slægten på baggrund af genomanalyse, ikke alle er monofyletiske. Analysen af *Psathyrostachys* har ikke givet anledning til taksonomiske ændringer.

Selv om såvel *Triticeae* som *Hordeum* omfatter mange polyploide taxa, har disse af teoretiske grunde ikke været inkluderet i de primære fylogenetiske analyser. Hvis deres formodede historie som allopolyploider er korrekt, repræsenterer de retikulationer i stamtræet. Imidlertid er divergens i reglen en forudsætning ved fylogenetisk rekonstruktion. En mulig måde at afbilde afstemningen af allopolyploide taxa på er ganske enkelt at addere dem som retikulationer på stamtræet. Derved testes dog hverken deres allopoloide oprindelse eller deres slægtskab med de diploide taxa. En fylogenetisk funderet og langt mere sofistikeret metode til placering af polyploider, benytter sig af tilstedeværelsen af genkopier fra hvert af de kromosomsæt, som indgår i polyploiderne. Forankret i en stringent tolkning af homologibegrebet, og med en forfinet brug af PCR-reaktionens muligheder, har det således for første gang været

muligt at opstille en plausibel hypotese for evolutionen af to polyploide taxa i *Hordeum*.

Brugen af molekylære data til fylogenetisk rekonstruktion har medført en række nye opdagelser af molekylærbiologisk snarere end klassisk, systematisk betydning. Mange nukleære gener indeholder fx transposable elementer i deres introns. Ud fra en fylogenetisk indfaldsvinkel har det været muligt at analysere evolutionen af et element af MITE-familien (*Stowaway*). Det har således kunnet belyses, hvordan disse elementer flyttes omkring i genomet. Dette har for første gang muliggjort klassifikation af MITE's som dna-transposoner.

Molekylære data har åbnet uanede nye muligheder for screening af genetisk diversitet. Udover at denne disputats indeholder to oversigtsartikler om anvendelse og begrænsning i anvendelse af molekylære markører, indeholder den tillige praktiske undersøgelser af anvendeligheden af sekvensdata i denne sammenhæng.

Ph.d.-grader

Skemaet neden for viser det antal ph.d.-grader der er blevet tildelt i kalenderåret 2005, inkluderet de som er blevet tildelt på grundlag af en afhandling uden forudgående indskrivning i henhold til bekendtgørelsens §15, stk. 2.

En statistik over ph.d.-studiet med oplysning om bestand og til- og afgang findes under afsnittet om uddannelserne.

Ph.d.-afhandlingernes forfattere og titler findes under de enkelte institutters beretninger.

Institut	Antal
Afdeling for Bibelsk Eksegese	1
Afdeling for Kirkehistorie	1
Afdeling for Systematisk Teologi	3
Det Teologiske Fakultet i alt	5
Forskningsafdeling I+II+III	4
Det Juridiske Fakultet i alt	4
Økonomisk Institut	10
Institut for Statskundskab	3
Institut for Antropologi	6
Sociologisk Institut	4
Institut for Psykologi	6
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet i alt	29
Institut for Medicinsk Mikrobiologi og Immunologi	5
Farmakologisk Institut	2
Øjenpatologisk Institut	1
Medicinsk Fysiologisk Institut	3
Institut for Molekylær Patologi	3
Proteinlaboratoriet	3
Institut for Folkesundhedsvidenskab	9
Afdeling for Almen Medicin	1
Biostatistisk Afdeling	1
Odontologisk Institut	4
Øvrig sundhedsvidenskab	72
Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori	1
Afdeling for Sundhedstjenesteforskning	1
Afdeling for Social Medicin	1
Afdeling for Miljø- og Arbejds miljø	1
Afdeling for Epidemiologi	1
Medicinsk Anatomisk Institut	3
Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik	5
<i>De Kliniske Institutter</i>	
Institut for Biokemi, Klinisk Fysiologi	3
Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi	1
Klinisk Institut for Intern Medicin	12
Klinisk Institut for Gynækologi/Obstetrik, Pædiatri samt Vækst og Reproduktion	2
Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngologi	3
Institut for Klinisk Neurofag og Psykiatri	2
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet i alt	140
<i>Studier for Nordiske Medier og Erkendelse</i>	3
Afdeling for Nordisk Filologi	3
<i>Studier for Medier, Erkendelse og Formidling</i>	
Afdeling for Film- og Medievidenskab	1
Afdeling for Filosofi, Pædagogik og Retorik	3
<i>Saxo-instituttet</i>	
Afdeling for Arkæologi og Etnologi	2
Afdeling for Historie	2
<i>Institut for Tværkulturelle Studier</i>	
Østeuropainstituttet	1
Carsten Niebuhr Afdelingen	1
<i>Institut for Engelsk, Germansk og Romansk</i>	
Afdeling for Tysk og Nederlandske	2
Afdeling for Engelsk	1
Afdeling for Græsk og Latin	1
<i>Nordisk Forskningsinstitut</i>	
Den Arnamagnæanske Samling	1
<i>Institut for Kunst og Kulturvidenskab</i>	
Afdeling for Kunsthistorie og Teatervidenskab	4
Det Humanistiske Fakultet i alt	25
Institut for Matematiske Fag	1
Geologisk Institut	4
Datalogisk Institut	5
Institut for Idræt	4
Kemisk Institut	3
Niels Bohr Institutet	18
<i>Biologisk Institut</i>	8
Molekylærbiologisk Institut	3
<i>Molekylær Biologi og Fysiologi</i>	9
Afdeling for Proteinkemi	5
COGCI	5
Det Naturvidenskabelige Fakultet i alt	65
Københavns Universitet i alt	268

Undervisningsprisen

Årets undervisningspris tildeles en af universitetets lærere for særlig god og inspirerende undervisning. Prisen kaldes også Årets Harald, opkaldt efter den fremragende underviser matematikeren, professor Harald Bohr.

Prismodtageren får tildelt 25.000 kr. fra Københavns Universitets Almene Fond samt et særligt håndgribeligt symbol – visdommens fugl – i form af en stor hornugle i porcelæn, modelleret i 1912 af billedhuggeren Peter Herold og skænket af Royal Copenhagen. Uglen var i 2005 dekoreret af Hans Voigt Steffensen.

Årets Harald blev i 2005 tildelt lektor Una Canger, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

Uddrag af rektor Ralf Hemmingsens tale ved årsfesten 17. november 2005

Una Canger repræsenterer et af universitetets små fag. Faktisk er de kun to ansatte i hendes afdeling, som er Afdeling for Indianske Sprog og Kulturer. Men det kompenserer Una for ved at inddrage de studerende i forskningen. Hør blot, hvad nogle af dem skriver i deres indstilling:

“I sin undervisning får Una os til at føle, at vi studerende kan gøre en forskel på fagets forskningsområder, hvilket medfører nysgerrighed og ihærdighed hos os studerende” ... og videre:

“I mange år var Una lig med faget Indianske sprog og kulturer, men i de senere år har hun forstået at give det videre, sådan at hver enkelt studerende føler et ansvar over for faget og en lyst til at føre faget og forskningen endnu videre.”

Enhver som har undervist ved, at studerende er lige så forskellige som alle os andre. Det er Una Canger ikke bare bevidst om – nej, hun bruger det bevidst i sin kontakt med sine studerende. I indstillingen skriver de studerende, at hun i sin undervisning tager udgangspunkt i den enkelte studerende, og at hun evner at leve sig ind i deres liv og formåen. Hun stiller krav til dem, men hun varierer kravene efter hver enkelts formåen, og får dem derved til at yde deres bedste.

De studerende afslutter deres indstilling med følgende trumf:

“Una fortjener at blive udnævnt til årets underviser, fordi hun udviser alle de kvaliteter, der karakteriserer en god underviser. De kræfter og den ildsjæl, hun lægger i sit arbejde, bør ikke længere blot være et faktum ved hendes person, men bør også belønnes med “Årets Harald”, så hun ved, at hendes indsats bliver værdsat – både af os studerende på Indianske sprog og kulturer og af Københavns Universitet”.

Jeg kan forsikre jer om, at det bliver værdsat.

Una Canger, hjertelig tillykke med den flotte indstilling fra dine studerende. Og tillykke med prisen og uglen.

Biografi

Una Cangers universitetsuddannelse er forløbet på tre universiteter: Københavns Universitet (fransk og sammenlignende sprogvidenskab), Uniwersytet Jagielloński, Kraków (polsk og sprogvidenskab) og University of California, Berkeley (almen lingvistik), hvor hun i 1969 efter et års feltophold i Guatemala fik sin ph.d. på en afhandling om mayasproget Mam. Siden 1970 har Una Canger været ansat på faget Indianske Sprog og Kulturer ved Køben-

Undervisningsprisen 2005 tildeltes lektor Una Canger, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, ved årsfesten 17. november 2005. Foto: Christoffer Regild.

havns Universitet. I sin forskning, som delvist er baseret på langvarige feltophold i Mexico, arbejder hun med nutidige dialekter af det uto-aztekiske sprog nawatl, mens hendes undervisning har nawatl fra det 16. og 17. århundrede i fokus. Hun har igennem de sidste 20 år udviklet et kursus, hvor førstestudsenter arbejder intensivt med skriftlig og mundtlig formidling indføres i den akademiske verdens praksis.

Prisopgaver og medaljer

Københavns Universitet har hvert år siden 1762, bortset fra årene 1769-91, udskrevet prisopgaver, som principielt kan besvares af alle. Oplysninger om tildelinger har siden 1849 kunnet læses i universitetets årbog.

Promoveringen af medaljetagerne sker ved universitetets årsfest. Medaljerne, der overrækkes ved promoveringen, bærer på aversen en Pallas Athene-figur og på reversen påskriften “Ingenio et studio” omgivet af en laurbærkrans. Den forfatter, som belønnes med guld- eller sølvmedalje, får tillige udbetalt et nærmere fastsat beløb – henholdsvis 1.500 og 1.000 kr. – og et rejselegat fra Direktør Ib Henriksens Fond.

Se mere på www.ku.dk/prisopgaver.

Medaljetagere 2005

Ved Københavns Universitets årsfest den 17. november 2005 uddelte rektor seks guld- og otte sølvmedaljer som anerkendelse for de bedste besvarelser af universitetets prisspørgsmål 2004. Disse prisopgaver blev udskrevet ved årsfesten i november 2003 og indleveredes i januar 2005.

Det Teologiske Fakultet

Stud.theol. Diana Rigtrup: "Wittgensteins religionsfilosofi". Guldmedalje.

Cand.theol. Lars Sandbeck Nielsen: "Den teologiske vending mod det mytisk-poetiske sprog". Sølvmedalje.

Det Juridiske Fakultet

Stud.jur. Kristian Helge Andersen: "Et Pereat Mundus, Studier i retfærdighed". Sølvmedalje.

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Rebecca Adler-Nissen: "Forenet i mangfoldighed? En demokratiteoretisk analyse og diskussion af EU's forfatnings-traktat". Guldmedalje.

Rasmus Vanggaard Knudsen: "Forenet i mangfoldighed? En demokratiteoretisk analyse og diskussion af EU's forfatningstraktat" Guldmedalje.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Ulrik Lytt Rahbek (tidligere Jensen): "Effects of low frequency, pulsed electrical fields on cellular functions". Guldmedalje.

Det Humanistiske Fakultet

Stud.mag. Karen Louise Erichsen: "Frihed, forretning eller propaganda? En kulturpolitisk analyse af nutidens kinesiske film og filmindustri". Guldmedalje.

Stud.mag. Jakob Leth Fink: "Aporien hos Aristoteles. En idéhistorisk undersøgelse". Guldmedalje.

Stud.mag. Michael Vernersen: "En grammatisk filosofisk læsning af Aristoteles med særligt henblik på aporiernes funktion i udformningen af hans filosofi". Sølvmedalje.

Stud.mag. Marta Kirilova: "De unges holdninger. En empirisk baseret analyse af unge danskeres holdninger til dansk talesprog med forskellige accenter". Sølvmedalje.

Det Naturvidenskabelige Fakultet

Anette Nørgaard: "Spatial modelling of soil organic carbon by linking Century and GIS". Sølvmedalje.

Kiki Lyster Larsen: "Raman Spectroscopy as an Analytical Tool for Investigations of Meteorites". Sølvmedalje.

Elsebeth Langholz Kendix: "Fortiden belyst: Arkæologiske undersøgelser ved Ramanspektroskopi". Sølvmedalje.

Mikkel Christensen: "Fortiden belyst: Arkæologiske undersøgelser ved Ramanspektroskopi". Sølvmedalje.

Prisopgaver for 2006**Det Teologiske Fakultet**

- "På grundlag af et selvvalgt kirkehistorisk kildemateriale ønskes en analyse af forholdet mellem ritual og drama".
- "Nyere ritualteori appliceret på gammeltestamentlige tekster".
- "Filons betydning for forståelsen af Paulus".
- "Receptionen af bibelske motiver hos William Blake".
- "Religionens bidrag til udviklingen af samfundets retlige regulering i det 21. århundrede"
- "Forholdet mellem den interreligiøse og den interkonfessionelle samtale".

Det Juridiske Fakultet

a) Præceptive regler i folkeretten (jus cogens).

Der ønskes en gennemgang af indholdet og omfanget af jus cogens som begreb, også før Wienerkonventionen om traktatretten fra 1969, samt en nærmere undersøgelse af begrebets mulige praktiske betydninger belyst ved bl.a. retspraksis og Den Internationale Lovkommissions arbejde inden for områder som traktatretten, staters immunitet, statsansvar og diplomatisk beskyttelse.

(Kontaktperson: Ole Spiermann).

b) Konflikten mellem EMRK og andre internationale forpligtelser.

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) binder stater, men Europarådets medlemsstater er samtidig bundet af en lang række internationale forpligtelser, som kan gribe ind i EMRK's rettigheder. Europarådets medlemsstater indgår desuden i andre internationale organisationer såsom EU og FN.

Genstanden for den individuelle klageadgang til den Europæiske Menneskerettigheds-domstol (EMD) kan være en stats øvrige internationale forpligtelser, f.eks. en konflikt mellem Danmarks forpligtelser under EMRK og EU. EMD har derfor i en række afgørelser måttet forholde sig til sin prøvelsesret – og omfanget af prøvelsen – i forhold til andre internationale forpligtelser og organisationer.

Der ønskes en analyse af EMD's hidtidige praksis med henblik på en indgående drøftelse af, hvordan de europæiske menneskerettigheder sikres i internationale relationer, som ikke er direkte reguleret af EMRK. (Kontaktperson: Jonas Christoffersen).

c) Domspraksis som kilde til ændring af retstilstanden.

Hvor en dom indebærer en ændring af retstilstanden, opstår spørgsmålet, fra hvilket tidspunkt en sådan ændring tillægges betydning, og om det har betydning, hvilket stadium sagen da er nået. Gælder ændringen kun for sager, der opstår efter dommen, eller tillige for sager, der allerede verserer, mens den aktuelle sag behandles, eller måske endda så langt tilbage som regler om forældelse mv. tillader? Disse spørgsmål ønskes belyst komparativt, herunder med hensyn til europæiske menneskerettigheder, føderal amerikansk ret og EU-ret. Disse spørgsmål kan præciseres i overensstemmelse med den tradition, der angår loves ikrafttræden.

En praktisk orienteret fremstilling kan suppleres med overvejelser over, hvordan spørgsmålets besvarelse hænger sammen med almene opfattelser af rettens karakter. Nogle mener, at domme kan ændre retten; andre antager, at den "nye" retsforståelse blot er en afdækning af, hvad loven mv. altid har indeholdt. Sådanne divergenser har betydning for, hvordan emnet analyseres.

Spørgsmålet om dommens betydning for den almene retstilstand kan blive drøftet og kommenteret allerede i selve dommen, der således selv bidrager til besvarelsen, og det kan opstå efterfølgende, når dommens rækkevidde skal fastlægges ved fortolkning. Også disse to blik på domspræmisser kan inddrages.

(Kontaktperson: Henrik Zahle).

d) Sagsomkostninger i straffesager.

Sagsomkostninger i straffesager pålægges efter regler, der kun i begrænset omfang følger de strafferetlige principper. Der er derfor ofte debat om en påstået mangel på proportionalitet mellem lovovertrædelsen og sagsomkostningernes størrelse; det hævdes, at inddrivelsen

af omkostningerne vanskeliggør rehabiliteringen; det siges, at tiltalte afstår fra forsvarer o.a. for at undgå omkostningerne. Men der findes ingen undersøgelser om den faktiske anvendelse og af konsekvenserne af de nuværende regler. Der er endvidere behov for en retlig analyse af de gældende regler stillet over for strafferetlige, straffeprocessuelle og civilretlige grundprincipper. Endelig er der behov for en komparativ belysning af det danske regelværk og den danske praksis. Besvarelsen kan tage disse spørgsmål, nogle af dem eller /og andre spørgsmål op.

(Kontaktperson: Vagn Greve).

e) Privatretten som offentligretligt styringsinstrument.

Privatretten anvendes i stigende grad som styringsinstrument: Det offentlige bruger i stigende grad aftaler til at gennemføre projekter (f.eks. i private-public partnerships), og aftalemiddlet anvendes også som grundlag for såkaldt selvregulering inden for forskellige samfundsområder. Aftalerne spiller også en rolle, når offentlige ressourcer som information og kvoter gøres til genstand for markedsomsætning. Også erstatningskrav som sanktion anvendes i dag i nye sammenhænge. Et eksempel herpå er anvendelsen af erstatningsbeføjelsen som "effektivt retsmiddel" efter Menneskerettighedskonventionen. Under dette emne ønskes en belysning af de retlige konsekvenser af brugen af privatretlige styringsinstrumenter i én eller flere sådanne sammenhænge.

(Kontaktpersoner: Mads Bryde Andersen og Vibe Ulfbeck).

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Institut for Statskundskab

- Med udgangspunkt i organisationsteoretiske perspektiver ønskes en analyse og diskussion af kommunale sammenlægnings- og omstillingsprocesser i forbindelse med strukturreformen.
- Der ønskes en analyse af sikkerhedsbegrebets udvikling fra afslutningen af den kolde krig og frem til i dag.
- Der ønskes en komparativ analyse af EU's betydning for demokratiseringsprocesser i Østeuropa.

Økonomisk Institut

- Der ønskes en diskussion af konkurrencesituationen på det danske pengeinstitutmarked.
Sektorens indtjening er forøget i de senere år, og forbrugere, virksomheder og de konkurrencepolitiske myndigheder kritiserer rentesatser og gebyrer, som hævdes at være fastsat under indtryk af en svag konkurrence. Omvendt synes de udenlandske banker at være passive på det danske marked, ligesom danske banker forekommer at være konkurrencedygtige på udenlandske markeder.
- Er spekulative prisbobler på aktivmarkeder teoretisk fornelige med rationel investradfærd? Hvilke faktorer er i så fald gunstige for dannelsen af prisbobler? Har disse faktorer været gunstige i forbindelse med nyere tids formodede bobler i aktie- og boligpriser? Begrunder teorien nogen indgreb i markederne?
- Der ønskes en diskussion af udvalgte aspekter af diskrimination på arbejdsmarkedet. Bidraget kan eventuelt omfatte empirisk analyse på danske forhold.

Institut for Psykologi

Der ønskes en redegørelse for og i videst muligt omfang integration på tværs af neurobiologiske og kognitive forskningsvinkler på depression. Opgaven bør om muligt inkludere forfatterens egen empiri indenfor et eller flere af disse områder.

Sociologisk Institut

Der ønskes en analyse af konsekvenserne af "det nye arbejdsliv" for relationen mellem arbejde og fritid i det senmoderne samfund.

Institut for Antropologi

- Innovation som socialt og kulturelt fænomen.
Der ønskes en antropologisk analyse af innovation som et socialt og kulturelt fænomen. Besvarelsen skal tage udgangspunkt i eget feltarbejdsmateriale.
- Slægtskab og køn.
Der ønskes en antropologisk analyse af forholdet mellem slægtskab og køn. Besvarelsen skal tage udgangspunkt i eget feltarbejdsmateriale.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

- "Naturmedicin og kosttilskuds indflydelse på koagulationen".
Produkternes egne effekter på koagulationen samt produkternes interaktion med vitamin k-antagonister ønskes belyst".
Opgaven kan løses som litteraturstudie alene, eller i kombination med kliniske forsøg.
- "Plasticitet i rygmærven".
Redegør for ændringer i rygmærvens funktion som følge af inaktivitet samt efter træning og rehabilitering.
Opgaven kan løses som litteraturstudie alene, eller i kombination med kliniske forsøg.
- "De sociale opvækstforholds betydning for voksnes sundhedsadfærd".
Opgaven kan løses som litteraturstudie alene, eller i kombination med kliniske forsøg.
- "Celleprogrammering ved fusion af embryonale stamceller med somatiske celler og celleekstrakter".
Opgaven kan løses som litteraturstudie alene, eller i kombination med kliniske forsøg.
- "Neurogenese og funktionel neuronal integration i den voksne pattedyrhjerne: biologiske mekanismer, betydning for normal hjernefunktion samt praktiske terapeutiske perspektiver".
Opgaven kan løses som litteraturstudie alene, eller i kombination med kliniske forsøg.
- "Initiale mekanismer der fører til udvikling af autoimmune sygdom".
Redegør for og diskuter de seneste hypoteser og teorier inden for dette område. Opgaven kan løses som litteraturstudie alene, eller i kombination med kliniske forsøg.

Det Humanistiske Fakultet**Nordisk Forskningsinstitut***Nordisk Filologi*

Der ønskes en analyse af sprogforandringen i et dansk dialektområde. Analysen skal bygge på et empirisk sprogbrugsmateriale, skal inddrage sprogholdningsmateriale, og den skal så vidt muligt belyse, hvilke normcentre, der har betydning for sprogforandringen i det pågældende område.

Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab

a) Musikkens indflydelse på dansk digtning fra 1968 og fremefter.

Besvarelsen kan handle om musik i bredeste forstand, men også mere specielt om beat, rock, punk o.l. Der tages både hensyn til musikken som tema og til musik som rytme og udsigelsesform. Et eller to fremtrædende forfatterskaber bør udgøre hovedeksemplet.

- b) Udviklingen i unges brug af medie- og populærkultur i den sproglige konstruktion af sociale relationer, og dens betydning for sprogforandring.
- c) Der ønskes en analyse og diskussion af nyere programmer på tv, der har livsstil (bolig, samliv m.m.) som deres centrale fokus.
- d) Dansk med accent. Der ønskes en behandling af et eller flere temaer inden for udtalen af dansk som andetsprog, herunder evt. aspekter som tilegnelse, variation og holdninger til accent.
- e) Der ønskes et på sprogsammenligning baseret bidrag til opklaringen af den lydhistoriske baggrund for urgermansk.
- f) I lyset af den nyeste tekniske udvikling inden for audiologien ønskes en redegørelse for audiologopædiske tiltag overfor hørerhandicappede småbørn. Vægten kan efter eget valg lægges på de tekniske og/eller de habilcitemæssige aspekter.

Institut for Engelsk, Germansk og Romansk

- a) Prosodi og interaktion. Der ønskes analyse og diskussion af et eller flere selvvalgte prosodiske fænomener og disses interaktionelle rolle i naturligt forekommende dialog mellem indfødte talere inden for et eller flere af de romanske sprog.
- b) Der ønskes en behandling af problemstillinger omkring oversættelser af børnelitteratur eller ungdomslitteratur mellem dansk og et eller flere af de fremmedsprog, der undervises i på Institut for Engelsk, Germansk og Romansk.
- c) Der ønskes en kritisk stillingtagen til den moderne funktionslære i dansk metaleksikografi kontrasteret med H.E. Wiegands teoridannelse. Eksemplificering kan ske ud fra dansk og/eller et eller flere af de fremmedsprog, der undervises i på Institut for Engelsk, Germansk og Romansk.
- d) Der ønskes en analyse og diskussion af imitation som litterær praksis.

Saxo-Instituttet*Historie*

- a) Antikkens historie: Der ønskes en diskussion af religionens rolle i polis-identitet i den antikke græske verden.
- b) Middelalderens historie: Middelalderens memorialkultur.

- c) Økonomisk historie: Sider af dansk madkultur i 1800-tallet belyst ved køgebøger som kilde.
- d) Samtidshistorie: Der ønskes en redegørelse for en eller flere landsdækkende ungdomsbevægelser eller ungdomskorps' udvikling i 1920'erne og 1930'erne med henblik på en analyse af deres placering i forhold til samtidens ideologiske, kulturelle og politiske positioner.

Græsk og Latin

Saxo Grammaticus og Adam af Bremen. En undersøgelse af Saxos brug af Adam med særligt henblik på ét enkelt aspekt, f.eks. litterær fremstillingsform.

Etnologi

- a) Med udgangspunkt i en befolkningsgruppes (f.eks. etnisk, national, social) levevis ønskes en analyse af konkrete måder, hvorpå aktuelle forandringsprocesser i Europas håndteres.
- b) By og oplevelse. Der ønskes en analyse af, hvordan byens aktiviteter og steder kan udgøre en oplevelsesøkonomisk kapital.
- c) Kulturforståelse og erhvervsliv. Der ønskes en diskussion af de kulturanalytiske potentialer i relation til aktuelle problemstillinger i erhvervslivet (offentlige og private).

Forhistorisk arkæologi

- a) Fremmede indflydelser? Kulturelle og/eller teknologiske påvirkninger i et udvalgt afsnit af Nordeuropas historie.
- b) Overgangen mellem to forhistoriske perioder i et centralt område i middelhavsregionen.

Klassisk arkæologi

- a) Kulturpåvirkninger i et udvalgt område i middelhavsverdenen.
- b) Oplevelsesøkonomiens materielle manifestationer i det romerske imperium.

Institut for Kunst- og Kulturvidenskab

- a) Der ønskes en kritisk og konstruktiv redegørelse for begrebet oplevelsessamfund.
- b) Der ønskes en redegørelse for aktuelle nationalisme-teorier.
- c) Der ønskes en redegørelse for tidsskriftet "Lettre internationale" som europæisk litterær offentlighed på grundlag af to eller flere af udgaverne.
- d) Der ønskes en redegørelse for forvaltning af krigserfaringer i moderne romaner ud fra udvalgte eksempler.
- e) Der ønskes en diskussion af æstetiske paradigmer i danske kunstmuseers indkøbs- og udstillingspolitik.
- f) Der ønskes en undersøgelse af et eller flere aspekter af forholdet mellem antropologi og billede med særlig henblik på forskningsområderne kunsthistorie og visuel kultur.
- g) Arkitektur og erindringsstrategier. Der ønskes en redegørelse for den erindringsbærende dimension i arkitekturen. I besvarelsen kan indgå eksempler som museer, mausolæet eller "Ground Zero".
- h) Rum og visualitet i dramateksten.
- i) Interaktivitet som dramaturgisk strategi.
- j) Der ønskes en diskussion af de kulturanalytiske og -videnskabelige perspektiver i Luc Boltanskis og Eve Chiappellos værk "Le nouvel esprit du capitalisme". I besvarelsen kan inddrages fænomener som storytelling, alliancer mellem kunst og erhvervsliv, kunstnerisk ledelse og human ressource management.

Institut for Medier, Erkendelse og Formidling*Film- og medievidenskab*

Medievidenskab.

- a) Der ønskes en analyse af de nye gratisavisers (Metro, Urban, 10 minutter m.fl.) betydning for den danske dagspresse. Besvarelsen kan inddrage en eller flere af aviserne og kan omhandle institutionelle, journalistiske eller modtagermæssige forhold.

Computervidenskab

- a) Der ønskes en analyse af det internetbaserede leksikon Wikipedia med særlig henblik på at belyse, hvorledes dette leksikons brugerstyring og internetform udgør en nyskabelse i forhold til eksisterende vidensarkiver i almindelighed og leksika i særdeleshed.
- b) Der ønskes en analyse af de æstetiske udtryksformer i en udvalgt genre inden for computerspil.
- c) Der ønskes en undersøgelse af mobile kommunikationsformer med særligt henblik på deres placering i en afgrænset brugergruppes hverdag.

Filosofi

Teoretisk filosofi.

Kontekstualismen og skepticisismen. Giv en kritisk diskussion af erkendelsesteoretisk kontekstualisme og dens imødegåelse af den skeptiske udfordring.

Praktisk filosofi

Lighed som ideal for det multikulturelle samfund.

Filosofihistorie

Der ønskes en redegørelse for forståelsen og brugen af Biblen hos mindst fem filosoffer fra nyere og/eller moderne tid.

Retorik

Giv en retorisk analyse af et begrundet udvalg af Folketingets offentlige forhandlinger. Analysen skal indeholde både et deskriptivt, et teoretisk og et normativt/kritisk aspekt.

Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier – Sprog, Religion og Samfund*Nærorientalsk Arkæologi*

Hvis fortid er det? Der ønskes en diskussion af nærorientalsk arkæologis rolle i et nutidigt miljø, der er præget af neo-kolonialisme, orientalisme og politisk turbulens.

Eskimologi

Der ønskes en analyse og diskussion af urbaniseringsprocesser i Arktis samt af de antropologiske studier heraf.

Persisk sprog og litteratur

Der ønskes en syntaktisk-morfologisk fremstilling af et særligt problemfelt (valgt af prisopgaveskriveren selv) i moderne persisk sprog.

Slaviske sprog

Beskrivelse af en markant morfologisk eller syntaktisk forandring i et slavisk sprog i det 20. århundrede i lyset af nyere sprogforandringsteorier.

Ægyptologi

Der ønskes en undersøgelse af *wn/wnn* i Klassisk Ægyptisk. Undersøgelsen bør i videst omfang baseres på ikke-literære tekster.

Asien

Asiatiske kulturer i en global kontekst: en analyse af den kulturelle udvikling i et eller flere asiatiske lande under indflydelse af globalisering.

Religionshistorie

En kritisk undersøgelse af behandling og dækning af religionsstof i udvalgte danske massemedier 2000-2005.

Det Naturvidenskabelige Fakultet**Geografi**

Der ønskes en analyse af morfodynamiske sammenhænge i det estuarine miljø. Der kan enten tages udgangspunkt i Holocæne aflejringsmiljøer med henblik på at afdække sammenhænge mellem klima-/havspejlsvariationer og de resulterende aflejringer eller i recente aflejringsmiljøer med henblik på at opstille modeller til forklaring af sammenhænge mellem dynamik og morfologi.

Geologi (2-årig)

Det økologiske samspil mellem Kridthavets bundfauna og det sedimentære miljø. (Kontaktperson: Finn Surlyk).

Uddannelserne

I universitetets formålsparagraf hedder det bl.a., at universitetet har til formål at meddele undervisning indtil det højeste videnskabelige niveau. Universitetets undervisning er derfor baseret på forskning, og den væsentligste del af undervisningen varetages af videnskabelige medarbejdere, der har forskningsforpligtelse. Universitetets uddannelser er såkaldt lange videregående uddannelser, dvs. de ligger øverst i uddannelsessystemets hierarki. Allerøverst ligger forskeruddannelserne, se afsnittet om ph.d.-graderne.

Universitetsloven, vedtaget i 2003, indeholder i kapitel 2 de overordnede bestemmelser om uddannelserne. Det er her fastslået, at universitet kan udbyde følgende forskningsbaserede heltidsuddannelser som selvstændige afrundede uddannelsesforløb:

Bacheloruddannelse på 180 ECTS-points.

Kandidatuddannelse på 120 ECTS-points.

Ph.d.-uddannelse på 180 ECTS-points.

Som deltidsuddannelser følgende forskningsbaserede uddannelsesaktiviteter:

Masteruddannelse.

Anden efter- og videreuddannelse.

Supplerende uddannelsesaktivitet med henblik på at opfylde adgangskrav på kandidatuddannelse.

Disse bestemmelser er fulgt op med nye bekendtgørelser om uddannelserne, eksamen og adgang.

Magistergraden er bortfaldet, og kandidatuddannelsen har fået status som en selvstændig uddannelse, der kan søges efter flere mulige bacheloruddannelser.

I 2003 trådte en ny Lov om Deltidsuddannelse i kraft. Loven erstatter den tidligere Lov om Åben Uddannelse.

De ordinære uddannelser

Uddannelsernes struktur

I overensstemmelse med Undervisningsministeriets Bekendtgørelse fra 1993 om studiestrukturen ved universiteter mfl., er uddannelserne opbygget med en treårig bacheloruddannelse og en toårig kandidatuddannelse, således at den normerede studietid for uddannelserne er på i alt fem år. Denne struktur blev senest gennemført for lægeuddannelsen i 2000 og for teologi i 2003. Videnskabsministeriets bekendtgørelse om bachelor- og kandidatuddannelser ved universiteterne fra 2004 har haft virkning for studerende, der er påbegyndt en bacheloruddannelse fra 1.9.2005, hvorefter tandlægeuddannelsen, som den sidste af universi-

tetets uddannelser, er overgået til bachelor/kandidatstrukturen.

Der er afvigelser fra normalstrukturen på Lægevidenskab, hvor den normerede studietid er på 6 år, og studietiden kan også være forlænget med et halvt til et helt år på de fag, hvor der kræves propædeutiske kurser.

Alternativt til kandidatuddannelsen kan man, frem til 1.9.2007 på visse fag under Det Humanistiske Fakultet efter bachelorgraden vælge magisterkonferensuddannelsen, som herefter i overensstemmelse med den nye uddannelsesbekendtgørelse udfases. Alle de humanistiske uddannelser er bygget op med et grundfag og et tilvalg/sidefag.

De fleste naturvidenskabelige uddannelser giver også mulighed for kombination af to fag. Det er karakteristisk for de fleste uddannelser på Københavns Universitet, at en kandidatuddannelse forudsætter en bacheloruddannelse i samme fag.

Uddannelserne

Det faglige spektrum spænder over teologi, jura, samfundsvidenskab, sundhedsvidenskab, humaniora og naturvidenskab.

Under det sundhedsvidenskabelige område hører læge- og tandlægevidenskab, folkesundhedsvidenskab og humanbiologi.

Under det humanistiske område hører en lang række fag, som kan grupperes i dansk/nordisk, moderne europæiske og ikke-europæiske sprogfag, oldtids- og middelalderstudier, musik-æstetiske fag, historie og kulturhistoriske studier, filosofi og pædagogik.

Under det samfundsvidenskabelige område hører psykologi, økonomi, statskundskab/samfundsfag, sociologi og antropologi.

Under det naturvidenskabelige område hører en lang række fag, som kan grupperes i en matematisk-fysisk faggruppe og en bio-geo-faggruppe.

Siden 2003 har universitetet, i samarbejde med Danmarks Tekniske Universitet, udbudt en uddannelse til civilingeniør i Medicin og Teknologi. Optagelsen sker gennem DTU, men en stor del af undervisningen foregår på KU. Der blev i 2005 optaget 65 ansøgere.

Siden 2004 har universitetet udbudt en tværfaglig bacheloruddannelse i Molekylær Biomedicin, som Det Sundhedsvidenskabelige og Det Naturvidenskabelige Fakultet samarbejder om. Der blev optaget 60 studerende i september 2005.

De enkelte uddannelsers opbygning og indhold er nærmere beskrevet i "Studier", som udgives én gang årligt, og i fakulteternes studiebeskrivelser.

I skemaet nedenfor er vist samtlige fag, der kan tages eksaminer i til hhv. bachelorgrad, kandidatgrad, magisterkonferens, og hvilke der udbydes som bi- eller sidefag og tilvalgsfag.

Studiefag	Propæd	Bac	Kand	Mag	Side	Tilv
Teologi m.m.:						
Teologi	x	x	x			
Afrikaområdestudier			x			x
Jura		x	x			

Studiefag	Propæd	Bac	Kand	Mag	Side	Tilv
Samfundsvidenskab						
Økonomi		X	X			X
Sociologi		X	X			X
Statskundskab/Samfundsfag		X	X		X	X
Antropologi		X	X			X
Psykologi		X	X		X	X
Sundhedsvidenskab						
Humanbiologi			X			
Lægevidenskab		X	X			
Folkesundhedsvidenskab		X	X			
Tandlægeuddannelsen		X	X			
Humaniora						
<i>Dansk mv.</i>						
Dansk/Nordisk		X	X		X	X
Nordisk filologi				X		
Nordisk litteratur				X		
Dansk som fremmed- og andetsprog						X
Kvinde- og kønsstudier						X
Minoritetsstudier						X
Retorik		X	X			X
Sprogpsykologi			X			X
<i>Moderne europæiske sprog</i>						
Engelsk		X	X		X	X
Tysk		X	X		X	X
Nederlandsk	X	X	X			X
Romanistik				X		
Fransk		X	X		X	X
Rumænsk	X	X	X			X
Italiensk	X	X	X		X	X
Portugisisk	X	X	X			X
Spansk		X	X		X	X
Bulgarsk	X	X	X			X
Polsk	X	X	X			X
Russisk	X	X	X		X	X
Serbokroatisk (ophørt indtil videre, fortsættes i Aarhus)	X	X	X			X
Tjekkisk	X	X	X			X
Østeuropastudier	X		X			X
Balkanistisk	X		X			

Studiefag	Propæd	Bac	Kand	Mag	Side	Tilv
Moderne græsk	X	X	X			X
Finsk	X	X	X			X
<i>Ikke europæiske sprog</i>						
Hebraisk	X	X	X			X
Arabisk	X	X	X			X
Semitisk filologi				X		
Eskimologi	X	X	X			X
Japansk	X	X	X		X	X
Kinesisk	X	X	X			X
Koreansk	X	X	X			X
Sydøstasienstudiet (Thai el. Indonesisk)	X	X	X			X
Tibetansk	X	X	X			
Indisk	X	X	X			
Iransk/Persisk	X	X	X			X
Tyrkisk	X	X	X			
Indiansk	X	X	X			X
<i>Musisk-æstetiske fag</i>						
Litteraturvidenskab		X	X	X		X
Moderne kultur og kulturformidling			X			
Kunsthistorie		X	X	X	X	X
Musikvidenskab		X	X	X	X	X
Teatervidenskab		X	X		X	X
Dansens æstetik og historie					X	X
Film- og medievidenskab		X	X		X	X
Design					X	X
Museologi						X
<i>Oldtidsstudier</i>						
Græsk, klassisk	X	X	X		X	X
Latin	X	X	X		X	X
Oldtidskundskab	X				X	X
Middelalderkundskab/Byzantinistik	X					X
Klassisk arkæologi	X	X	X	X		X
Assyriologi		X	X			X
Ægyptologi		X	X			X
Nærorientalsk arkæologi		X	X			X
Nærorientalske oldtidsstudier						X
Forhistorisk arkæologi		X	X	X		X
<i>Historie og kulturhistoriske studier</i>						
Historie		X	X	X	X	X

Studiefag	Propæd	Bac	Kand	Mag	Side	Tilv
Europæisk etnologi		x	x			x
Folkloristik (ophørt)		(x)	(x)			
Religionsvidenskab	x	x		x	x	x
Kristendomshistorie			x			
Religionssociologi			x			
Religionshistorie			x			
<i>Filosofi og Sprogvidenskab</i>						
Filosofi		x	x	x	x	x
Pædagogik		x	x			x
Lingvistik		x	x			x
Datalingvistik (ophørt)		(x)	(x)			x
Indoeuropæisk		x	x	x		x
Sprogpsykologi			x			x
Audiologopædi		x	x			
Naturvidenskab						
<i>Matematisk-fysisk faggruppe</i>						
Matematik		x	x		x	
Statistik (matematik-statistik)		x	x			
Forsikringsvidenskab		x	x			
Matematik-Økonomi		x	x			
Datalogi		x	x		x	
Fysik		x	x		x	
Astronomi/Fysik		x	x			
Geofysik/Fysik		x	x			
Biofysik		x	x			
Meteorologi		x				
Nanoteknologi		x	x			
Kemi		x	x		x	
Miljøkemi		x	x			
Biokemi		x	x			
Molekylær Biomedicin (sammen med Sund.Fak.)		x				
<i>Bio-geo-faggruppen</i>						
Biologi		x	x		x	
Geografi/Geoinformatik		x	x		x	
Geologi		x	x			
Geologi/Geofysik		x	x			
Idræt		x	x		x	
Bioinformatik			x			

Efter- og videreuddannelse

Overordnet oplevede universitetet en meget positiv udvikling på efter- og videreuddannelse. De seneste års arbejde med og investeringer i at integrere efter- og videreuddannelse i universitetets uddannelsesportefølje ser nu ud til for alvor at bære frugt. Der blev i 2005 igangsat mange initiativer, også i nye former som fx skræddersyede korte kurser. Alle seks fakulteter er involverede i nye aktiviteter, og omsætningen fordelt på deltagerbetaling og taxametertilskud steg markant fra 2004 til 2005.

Volumenmæssigt nåede udbudet en størrelse, hvor det er forsvarligt at pulje kræfter og dermed muligt at høste stor-driftsfordele, fx ved fælles markedsføring. 2005 startede med indtrykkene fra annoncekampagnen "Er du stadig rigtig klog?", der løb af stablen i december 2004 og dækkede over en stribe dagbladsannoncer og outdoor. Formålet var at sætte fokus på universitetets bidrag til livslang læring. Kampagnen gav udover værdifuld synlighed også nye vær-diberigede data om kandidaterne mhp. segmentering og målretning af universitetets markedsføring.

Københavns Universitet udbød i 2005 følgende masterprogrammer

Master i Cross-Media Communication.

Master i Danskfagets Didaktik.

Flexibel master fra Det Teologiske Fakultet.

Master i Idræt og Velfærd.

Master i Integreret Planlægning.

Master in International Health.

Master i Konfliktmægling.

Master i Professionsudvikling.

Master of Public Health.

Master i Sundhedsantropologi.

Master i Fremmedsprogspædagogik.

Yderligere udbød Københavns Universitet følgende uddannelsesprogrammer indenfor deltidsuddannelse:

Diplom i Kriminologi.

Friluftvejleder (www.ifi.ku.dk/ifi/side1277.asp).

Pædagogisk Diplomuddannelse i Idræt (www.ifi.ku.dk/ifi/side1255.asp).

Underviser i dansk som andetsprog (www.hum.ku.dk/aabent/Underviser%20i%20dansk).

Internationale samarbejdsprojekter afsøges fortsat, og arbejdet med den internationale udgave af Master i Konfliktmægling, International Master in Mediation and Conflict Resolution i samarbejde med Utrecht Universitet, nåede et væsentligt gennembrud og udbydes fra september 2006.

Københavns Universitet har også en lang række korte kurser, der udbydes under tompladsordningen, hvor man kan købe en ledig plads på et hold på den ordinære uddannelse. Andre steder er der tale om særligt tilrettelagte kurser for voksne uden for normal arbejdstid, fx Det Humanistiske Fakultets udbud under Åbent Universitet og fakultetets samarbejde med Dansk Magisterforening om kurset Information og Kommunikation. Som eksempel på helt korte aktiviteter kan nævnes en stribe todages kurser i It og Sprog tilrettelagt i regi af Fovits, et samarbejde mellem KU, Copenhagen Business School, Aalborg Universitet og et stort virksomhedsnetværk.

Som led i gymnasiesatsningen har universitetet deltaget i en række udviklingsprojekter målrettet den gymnasiale sektor i samarbejde med gymnasier, faglige foreninger, virksomheder og universiteter. Den tværfakultære gymnasiesatsning har resulteret i ca. 60 nye kurser, tilbud og aktiviteter til gymnasieområdet.

Tilgang

Kapacitet, ansøgere og optagne

Som det fremgår af tabel 1, er der betydelig adgangsbe-grænsning på flere optagelsesområder som fx statskundskab, sociologi, lægevidenskab, film- og medievidenskab, retorik og psykologi, mens der på andre områder er frit optag i den forstand, at alle kvalificerede ansøgere er blevet optaget.

Tabel 1: Kapacitetstal og antal optagne 2005

Optagelsesområde	Budgetteret			Ansøgere		Optagne		Kvotient
	Kapacitet	Overbyg.	I alt	I alt	1. prio.	28. juli	1. okt.	kvote 1
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet	634	67	701	2.538	1.565	698	632	
Lægevidenskab	480	50	530	1.870	1.249	527	476	9,7
Folkesundhedsvidenskab	58	5	63	146	58	64	58	9,3
Tandlæge	96	12	108	522	258	107	98	9,3
Det Naturvidenskabelige Fakultet	1.320	245	1.565	879	402	1.014	1.000	
Biokemi	120	25	145	79	14	83	99	alle opt.
Datalogi	200	35	235	48	29	87	88	alle opt.
Forsikringsvidenskab	30	10	40	18	10	40	38	8,3
De fysiske fag	150	25	175	42	21	102	98	alle opt.

Optagelsesområde	Budgetteret			Ansøgere		Optagne		Kvotient
	Kapacitet	Overbook	I alt	I alt	1. prio.	28. juli	1. okt.	kvote 1
Biologi	200	35	235	164	69	220	196	alle opt.
Geografi-geoinformatik	100	20	120	24	15	79	81	alle opt.
Geologi-geoscience	75	10	85	12	4	24	27	alle opt.t
Idræt	85	20	105	246	148	106	109	8,8
De kemiske fag	60	10	70	30	6	50	49	alle opt.
Matematik	150	25	175	27	12	73	74	alle opt.
Matematik-økonomi	50	10	60	19	4	32	38	alle opt.
Molekylær biomedicin	50	10	60	134	58	61	55	9,3
Nanoteknologi	50	10	60	36	12	57	48	alle opt.
Det Humanistiske Fakultet	1.708	221	1.929	2.335	1.029	1.824	1.694	
Arabisk	30	3	33	48	22	33	30	7,9
Audiologopædi	35	5	40	82	56	40	37	9,1
Bulgarsk	12	2	14	2	1	199	3	alle opt.
Dansk	180	18	198	191	73	211	186	8,2
Engelsk	180	32	212	175	58	6	176	7,4
Eskimologi	11	4	15	12	3	44	11	alle opt.
Europæisk etnologi	40	4	44	53	21	97	40	8,4
Film- og medievidenskab	90	9	99	302	190	99	93	9,7
Filosofi	90	9	99	136	34	33	87	8,6
Forhistorisk arkæologi	30	3	33	35	15	44	30	8,1
Fransk	60	10	70	48	17	13	49	alle opt.
Græsk, klassisk	15	2	17	7	1	8	14	alle opt.
Græsk, moderne	7	1	8	9	6	7	7	alle opt.
Hebraisk	7	1	8	4	2	198	6	alle opt.
Historie	180	18	198	220	85	7	180	8,4
Indianske sprog og kulturer	12	3	15	8	2	10	11	alle opt.
Indisk	7	3	10	13	10	4	9	7,7
Indoeuropæisk	4	0	4	6	4	25	3	9,6
Italiensk	35	5	40	29	12	28	35	alle opt.
Japansk/Østasienstudier	21	6	27	30	13	27	20	7,7
Kinesisk/Østasienstudier	21	6	27	38	16	17	25	8,4
Klassisk arkæologi	15	2	17	15	2	9	14	alle opt.
Koreansk	7	3	10	12	5	69	6	alle opt.
Kunsthistorie	60	6	66	165	73	9	60	9
Latin	15	2	17	11	0	82	15	alle opt.
Litteraturvidenskab	75	8	83	99	43	99	73	9,3
Musikvidenskab	90	9	99	75	62	33	96	7,6
Nærorientalsk	32	4	36	24	7	14	29	alle opt.
Portugisisk	20	2	22	12	4		15	alle opt.
Pædagogik	45	4	49	90	30	50	43	9

Optagelsesområde	Budgetteret			Ansøgere		Optagne		Kvotient
	Kapacitet	Overbook	I alt	I alt	1. prio.	28. juli	1. okt.	kvote 1
Religionsvidenskab	60	6	66	95	38	65	59	8,4
Retorik	30	7	37	67	32	37	35	9,6
Russisk/Østeuro	26	5	31	28	9	21	28	alle opt.
Spansk	60	6	66	66	28	66	59	7,5
Sprogvidenskab	24	2	26	30	12	26	24	8,6
Teatervidenskab	30	3	33	60	25	33	27	9,1
Tibetansk	7	3	10	9	7	8	7	alle opt.
Tysk	45	5	50	27	9	48	42	7
Balkanstudier	8	4	12	2	2	5	10	alle opt.
Det Juridiske Fakultet	625	65	690	668	456	684	641	8,5
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet	840	54	894	1.614	923	849	868	
Psykologi	180	18	198	783	543	198	183	9,7
Statskundskab/Samfundsfag	195	19	214	310	189	213	205	9,8
Økonomi	300	0	300	141	39	257	268	alle opt.
Økonomi (februar)	60						50	alle opt.
Sociologi	80	8	88	204	83	87	78	9,5
Antropologi	85	9	94	176	69	94	84	9,4
Det Teologiske Fakultet	170	20	190	65	32	133	161	alle opt.
Tandplejer	60	9	69	195	129	68	65	8,6
I alt	5.357	681	6.038	8.294	4.536	5.270	5.061	

De optagnes alder

Den typiske alder ved optagelsen er 21 år ved fire af fakulteterne og noget højere ved Teologi, jf. tabel 2.

Tabel 2: De optagnes median-alder 2000-2004

	2001	2002	2003	2004	2005
Teologi	23	29	26	25	24
Jura	21	21	21	21	21
Samfundsvidenskab	21	21	21	22	21
Sundhedsvidenskab	21	21	21	21	21
Humaniora	23	23	23	22	22
Naturvidenskab	22	21	21	21	21
I alt	22	22	22	22	21

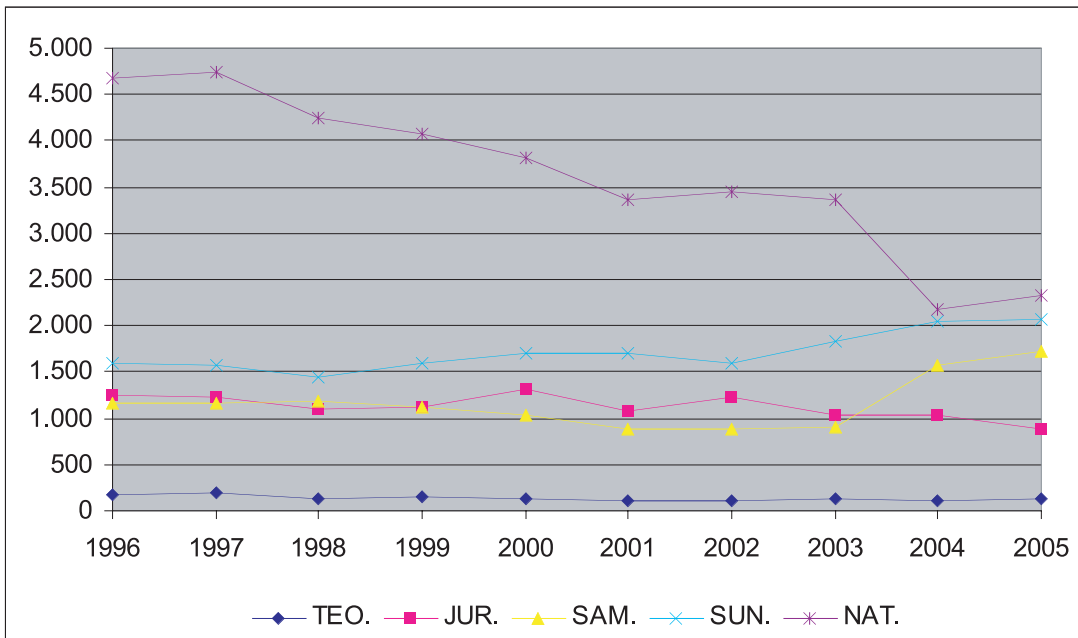
Antal ansøgere

Antallet af optagne er til en vis grad betinget af antallet af ansøgere, og dette tal er igen til en vis grad betinget af demografien. Der er stor forskel på aldersgruppernes

størrelse i befolkningen. Og med den aldersprofil universitetets ansøgere har, er antallet af potentielle ansøgere på vej nedad og forventes først at stige igen omkring 2010.

Tabel 3. Antal 1.-prioritetsansøgere 1996-2005

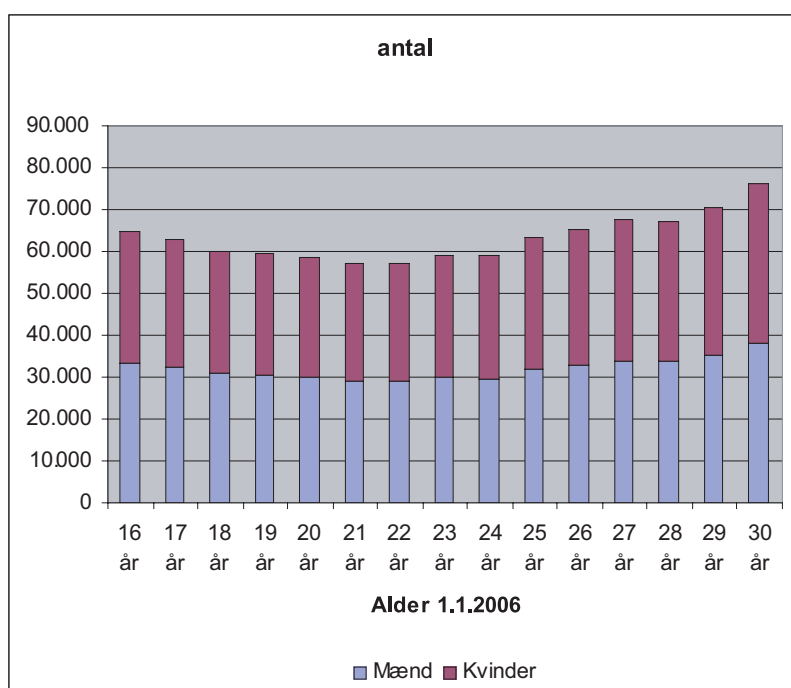
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Teologi	165	188	140	149	123	102	105	120	101	120
Jura	1.256	1.238	1.105	1.118	1.317	1.084	1.230	1.031	1.026	891
Samfundsvidenskab	1.174	1.162	1.195	1.117	1.025	885	885	911	1.573	1.715
Sundhedsvidenskab	1.596	1.572	1.454	1.591	1.711	1.711	1.588	1.828	2.050	2.069
Humaniora	4.670	4.736	4.238	4.064	3.805	3.371	3.454	3.363	2.180	2.331
Naturvidenskab	1.569	1.517	1.489	1.526	1.410	1.082	1.187	1.104	1.194	1.122
I alt	10.430	10.413	9.621	9.565	9.391	8.235	8.449	8.357	8.124	8.248

Rekrutteringsgrundlagets aldersfordeling

Som det kan ses af diagrammet nedenfor, var de 22-årige i 2006 den mindste årgang, og årgangene som er yngre er

svagt stigende i antal. De 20-årige vil melde sig om 1-2 år til universitetet. Faldet i ansøgerantallet vender om få år.

Kilde: Danmarks Statistik

Studenterbestand

Ordinære studerende

Universitetet har i alt knap 32.800 ordinære studerende, hvilket er ca. 300 flere end i 2004. Der er ingen ændring i andelen af kvinder på 56,9%. Kønsfordelingen er forskel-

lig fra fakultet til fakultet og også mellem fagene inden for fakulteterne. F.eks. har mændene stor overvægt på Det Naturvidenskabelige Fakultet, men ikke på faget biologi. Kvinderne har stor overvægt på Det Humanistiske Fakultet og på Det Juridiske Fakultet. I tabel 4 er bestanden af ordinære studerende fordelt på fagområder og køn 1. oktober 2005. I antallet er studerende som har orlov den 1. oktober medtaget.

Tabel 4: Studenterbestand pr. 1. oktober 2005

Faggruppe	Kvinder	Mænd	I alt
Teologi	481	300	781
Afrika-områdestudier	36	14	50
Teologi i alt	517	314	831
Jura i alt	2.395	1.624	4.019
Økonomi	588	1.238	1.826
Statskundskab	697	830	1.527
Sociologi	398	199	597
Antropologi	409	107	516
Psykologi	1.296	435	1.731
Samfundsvidenskab i alt	3.388	2.809	6.197
Lægevidenskab	1.908	1.100	3.008
Odontologi	326	118	444
Humanbiologi	57	35	92
Folkesundhedsvidenskab	329	28	357
Sundhedsvidenskab i alt	2.620	1.281	3.901
<i>Dansk mv.</i>	<i>1.126</i>	<i>442</i>	<i>1.568</i>
Dansk	975	362	1.337
Minoritetsstudier	7	1	8
Dansens æstetik/historie	4	-	4
Retorik	140	79	219
<i>Europæiske sprog</i>	<i>1.603</i>	<i>771</i>	<i>2.374</i>
Engelsk	586	372	958
Finsk	17	8	25
Fransk	282	63	345
Tysk	144	77	221
Nederlandsk	13	3	16
Italiensk og Rumænsk	115	35	150
Spansk	236	73	309
Portugisisk	32	29	61
Bulgarsk	6	5	11
Polsk	30	11	41
Russisk	70	55	125
Serbokroatisk	12	3	15
Tjekkisk	4	2	6

Faggruppe	Kvinder	Mænd	I alt
Østeuropastudier	15	21	36
Moderne græsk	40	13	53
Balkanistik	1	1	2
<i>Ikke-europæiske sprog</i>	<i>411</i>	<i>279</i>	<i>690</i>
Asienstudier	25	12	37
Indisk	11	10	21
Indonesisk	7	7	14
Japansk	47	50	97
Kinesisk	62	43	105
Koreansk	9	4	13
Thai	9	15	24
Tibetansk	9	10	19
Eskimologi	31	20	51
Arabisk	104	57	161
Hebraisk	24	15	39
Islamiske studier	4	4	8
Semitisk filologi	2	2	4
Tyrkisk	22	8	30
Iransk/Persisk	13	12	25
Indiansk	32	10	42
<i>Musisk-æstetiske fag</i>	<i>2.017</i>	<i>1.269</i>	<i>3.286</i>
Film- og medievidenskab	372	376	748
Kunsthistorie	547	126	673
Litteraturvidenskab	585	273	858
Musikvidenskab	343	371	714
Teatervidenskab	170	23	193
<i>Oldtids-, historie- og kulturstudier</i>	<i>1.372</i>	<i>1.211</i>	<i>2.583</i>
Assyriologi	10	9	19
Ægyptologi	30	21	51
Nærorientalsk arkæologi	80	38	118
Forhistorisk arkæologi	139	86	225
Klassisk arkæologi	61	17	78
Europæisk etnologi	182	41	223
Folkloristik	2		2
Klassisk filologi	73	57	130
Historie	498	825	1.323
Religion	297	117	414
<i>Sprogvidenskab, filosofi mv.</i>	<i>736</i>	<i>521</i>	<i>1.257</i>
Filosofi	140	376	516
Lingvistik	78	47	125
Sprogpsykologi	38	9	47

Faggruppe	Kvinder	Mænd	I alt
Pædagogik	236	65	301
Audiologopædi	220	7	227
Humaniora, diverse	24	17	41
Humaniora i alt	7.276	4.401	11.658
<i>Mat-fys faggruppe</i>	<i>951</i>	<i>2.466</i>	<i>3.417</i>
Matematik-økonomi	69	104	173
Matematik	132	283	415
Forsikringsmatematik	73	79	152
Statistik	8	14	22
Biokemi	261	210	471
Bioinformatik	12	27	39
Datalogi	88	1.027	1.115
Kemi	74	137	211
Miljøkemi	22	12	34
Nanoteknologi	35	132	167
Fysik	169	432	601
Meteorologi	8	9	17
<i>Bio-geo faggruppe</i>	<i>1.348</i>	<i>1.265</i>	<i>2.613</i>
Biologi	734	493	1.227
Molekylær biomedicin	81	25	106
Geografi	212	262	474
Geologi	93	141	234
Idræt	228	344	572
Naturvidenskab i alt	2.299	3.731	6.030
Tandplejeruddannelsen	169	14	183
I alt	18.664	14.174	32.838

Kandidatstatistik

Bachelorgraden

Siden strukturbekendtgørelsen fra 1993 skal alle studerende gennemføre bacheloruddannelsen for at fortsætte på kandidatuddannelsen. Læge-, tandlæge- og teologiuddannelserne var i først omgang undtaget. I 2003 blev de første

bachelorer på lægeuddannelsen uddannet. I 2006 kan de første bachelorer på teologiuddannelsen ventes, og i 2005 er de første tandlægestuderende optaget på en bacheloruddannelse.

Tabel 5: Bachelorer 2003-2005

	2003			2004			2005		
	K	M	I alt	K	M	I alt	K	M	I alt
KU i alt	1.653	1.071	2.724	1.751	1.190	2.937	1.633	1.169	2.802
Det Juridiske Fakultet	311	230	541	213	116	329	251	144	395
Jura	311	230	541	213	116	329	251	114	395

	2003			2004			2005		
	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>I alt</i>	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>I alt</i>	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>I alt</i>
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet	306	231	537	338	253	587	300	249	549
Økonomi	51	98	149	68	117	185	52	109	161
Sociologi	53	19	72	40	10	50	35	14	49
Antropologi	51	8	59	42	10	52	44	6	50
Samfundsfag/Statskundskab	74	83	157	76	85	161	78	94	172
Psykologi	77	23	100	112	31	139	91	26	117
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet	76	17	93	278	139	417	277	137	414
Lægevidenskab	33	14	47	242	137	379	237	136	373
Folkesundhedsvidenskab	43	3	46	36	2	38	40	1	41
Det Humanistiske Fakultet	714	312	1.026	651	332	983	580	322	902
Dansk/Nordisk	110	29	139	113	24	137	89	31	120
Indologi	1	1	2						
Østasiatisk	15	7	22	8	3	11	9	7	16
Finsk	3		3	1	1	2	2		2
Slavisk	11	4	15	9	4	13	12	2	14
Forhistorisk arkæologi	9	4	13	11	7	18	9	8	17
Klassisk arkæologi	3	1	4	4	2	6	9		9
Europæisk etnologi	18	4	22	19	4	23	14	5	19
Historie	64	59	123	47	90	137	53	59	112
Religion	26	11	37	27	6	33	19	17	36
Eskimologi	2		2	3		3	5		5
Filmvidenskab	24	32	56	30	26	56	36	31	67
Kunsthistorie	39	9	48	31	7	38	42	10	52
Musik	38	33	71	30	26	56	21	20	41
Teatervidenskab	19	1	20	10	3	13	11	4	15
Litteraturvidenskab	66	22	88	47	26	73	35	26	61
Retorik	18	9	27	10	6	16	17	5	22
Sprogvidenskab	4	5	9	6	3	9	1	2	3
Engelsk	73	19	92	73	27	100	57	28	85
Nederlandsk	3		3	1		1		1	1
Tysk	14	4	18	8	4	12	16	4	20
Fransk	30		30	31	6	37	14	6	20
Italiensk/Rumænsk	10	1	11	16		16	3	1	4
Portugisisk	1	3	4	1	3	4	1	2	3
Spansk	29	2	31	24	3	27	13	8	21
Semitisk filologi	5	3	8	12	4	16	16	8	24
Nærorientalsk oldtidsk.	13	5	18	7	5	12	10	3	13
Iransk		1	1	1		1			
Klassisk filologi	9	3	12	3	5	8	6	5	11

Kandidatgraden

Der blev uddannet i alt 2.871 kandidater i 2005, fordelt på 81 uddannelser/fag. 60% af kandidaterne er kvinder.

Tabel 8: Kandidater 2003-2005

	2003			2004			2005		
	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>I alt</i>	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>I alt</i>	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>I alt</i>
Cand.teol.	45	30	75	29	17	46	31	15	46
Det Teologiske Fakultet i alt	45	30	75	29	17	46	31	15	46
Cand.jur.	230	170	400	250	173	423	245	197	442
Det Juridiske Fakultet i alt	230	170	400	250	173	423	245	197	442
Cand.polit.	34	115	149	41	116	157	51	114	165
Cand.scient.soc.	20	7	27	33	5	38	43	12	55
Cand.scient.anth.	26	15	41	44	4	48	36	14	50
Cand.scient.pol.	53	63	116	70	77	147	72	56	128
Cand.phil./mag. Samfundsfag	3	6	9	3	8	11	0	0	0
Mag.art. Antropologi			0			0	0	0	0
Kultursociologi			0			0	0	0	0
Cand.psyk.				118	25	143	127	34	161
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet i alt	136	206	342	309	235	544	329	230	559
Cand.med.	178	144	322	206	129	335	241	175	416
Cand.odont.	38	28	66	60	14	74	44	16	60
Cand.scient. Humanbiologi	18	12	30	15	7	22	14	15	29
Cand.scient.san.publ.				18	4	22	40	3	43
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet i alt	234	184	418	299	154	453	339	209	548
<i>Cand.mag./phil.:</i>									
Dansk	80	37	117	71	29	100	93	33	126
Retorik	10	3	13	5	3	8	14	4	18
Engelsk/Amerikansk	56	18	74	56	19	75	61	14	75
Tysk	8	4	12	6	6	12	10	0	10
Nederlandsk	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Fransk	32	4	36	15	6	21	28	4	32
Italiensk	6	1	7	18	1	19	13	2	15
Spansk	17	6	23	19	1	20	14	3	17
Portugisisk	0	0	0	0	1	1	1	0	1
Polsk	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Russisk	3	1	4	4	0	4	1	1	2
Tjekkisk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Serbokroatisk	0	0	0	0	1	1	0	0	0
Østeuropastudier	3	4	7	2	0	2	5	0	5
Moderne græsk	1	0	1	1	0	1	0	0	0
Arabisk	1	2	3	2	4	6	5	2	7
Hebraisk	0	0	0	2	0	2	0	0	0
Mellemøstlige studier				1	0	1	1	3	4

	2003			2004			2005		
	K	M	I alt	K	M	I alt	K	M	I alt
Eskimologi	1	1	2	1	0	1	0	1	1
Finsk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Indiansk	0	0	0	1	0	1	1	0	1
Japansk	3	1	4	0	4	4	2	1	3
Kinesisk	1	0	1	0	2	2	2	0	2
Kinesisk/østasiatisk kultur	0	2	2	0	0	0	3	1	4
Syd-/sydøstasiatiske studier				1	0	1	2	0	2
Thai				0	0	0	0	0	0
Koreansk	0	0	0	0	1	1	0	1	1
Tibetansk	0	0	0	1	1	2	0	0	0
Indologi				1	0	1	0	0	0
Litteraturvidenskab	18	14	32	8	9	17	17	12	29
Moderne kulturformidling*	24	12	36	22	20	42	43	9	52
Kunsthistorie/Visuel kultur	5	2	7	6	1	7	14	5	19
Musikvidenskab	19	12	31	17	11	28	23	18	41
Teatervidenskab	5	0	5	6	2	8	8	2	10
Filmvidenskab	10	5	15	6	8	14	8	15	23
Medievidenskab**	22	9	31	17	3	20	19	14	33
Græsk	1	3	4	0	0	0	4	0	4
Latin, inkl. middelalder	2	0	2	0	2	2	1	1	2
Klassisk arkæologi	0	0	0	1	0	1	0	0	0
Forhistorisk arkæologi	7	1	8	1	3	4	3	3	6
Ægyptologi	0	1	1	0	0	0	3	0	3
Assyriologi	0	1	1	1	0	1	0	0	0
Nærorientalsk arkæologi	4	1	5	4	2	6	0	1	1
Iransk	0	2	2	0	0	0	0	0	0
Historie	25	47	72	27	47	74	59	53	112
Folkloristik	2	0	2	2	1	3	0	0	0
Europæisk etnologi	13	3	16	7	1	8	17	1	18
Kristendomshistorie	1	1	2	1	1	2	2	2	4
Religionshistorie	4	3	7	10	2	12	5	2	7
Religionssociologi	4	2	6	8	6	14	10	4	14
Filosofi	7	12	19	4	19	23	8	22	30
Pædagogik	22	2	24	19	4	23	23	6	29
Lingvistik	1	1	2	4	3	7	0	0	0
Indoeuropæistik	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Datalingvistik	1	1	2	0	0	0	0	2	2
Audiologopædi	14	1	15	20	0	20	24	1	25
Sprogpsykologi	6	1	7	10	1	11	9	0	9
Humanistisk Informatik	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Cand.psyk.	115	31	146			0			0

	2003			2004			2005		
	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>I alt</i>	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>I alt</i>	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>I alt</i>
<i>Mag.art.:</i>						0			0
Nordisk filologi/litteratur	4	0	4	0	4	4	0	2	2
Engelsk			0			0	0	0	0
Historie	0	4	4	0	2	2	2	2	4
Semitisk filologi			0			0	0	0	0
Litteraturvidenskab	0	2	2	1	1	2	1	0	1
Kunsthistorie	10	1	11	9	2	11	7	3	10
Filmvidenskab			0			0	0	0	0
Musikvidenskab			0			0	0	0	0
Forhistorisk arkæologi			0	2	2	4	1	1	2
Klassisk arkæologi			0	1	0	1	0	1	1
Religionshistorie	1	0	1	0	1	1	1	3	4
Indoeuropæistik	0	1	1	0	1	1	0	0	0
Filosofi	0	2	2	1	2	3	0	0	0
Psykologi			0	0	1	1			
<i>Det Humanistiske Fakultet i alt</i>	571	263	834	422	241	663	568	255	823
<i>Cand.scient.:</i>									
Matematik	5	8	13	5	6	11	8	11	19
Statistik	3	0	3	2	2	4	1	3	4
Forsikringsvidenskab (cand.act.)	4	5	9	6	5	11	12	6	18
Matematik-økonomi (-oecon.)	9	7	16	4	5	9	8	10	18
Datalogi	0	35	35	3	34	37	2	40	42
Fysik	4	32	36	7	25	32	6	23	29
Fysik-biofysik	0	1	1	1	2	3	0	1	1
Biofysik	1	7	8	2	2	4	2	1	3
Astronomi	1	1	2	2	5	7	0	3	3
Geofysik	5	10	15	2	6	8	4	3	7
Kemi	3	14	17	9	12	21	3	14	17
Miljøkemi	10	4	14	8	9	17	2	1	3
Biokemi	26	21	47	33	23	56	31	20	51
Biologi	83	61	144	84	47	131	79	38	117
Geografi	11	17	28	17	12	29	21	11	32
Kulturgeografi	9	5	14	7	7	14	11	6	17
Naturgeografi	8	9	17	3	3	6	4	5	9
Geologi	12	13	25	19	26	45	15	21	36
Idræt	15	23	38	11	22	33	11	16	27
<i>Det Naturviden- skabelige Fakultet i alt</i>	209	273	482	225	253	478	220	233	453
<i>Københavns Universitet i alt</i>	1.425	1.126	2.551	1.534	1.073	2.607	1.732	1.139	2.871

Kandidaternes alder

Bachelorenes alder er typisk 25-26 år. Da de typisk har brugt 4 år jf. tabel 8, svarer det til en studiestartalder på 21-22 år.

Tabel 9: Kandidatalder 2000-2005 (medianer)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Teologi	31	31	31	31	30	30
Jura	27	27	28	28	28	28
Samfundsvidenskab	28	28	29	29	29	29
Sundhedsvidenskab	29	29	29	29	29	29
Humaniora	30	30	30	30	30	30
Naturvidenskab	28	28	29	29	29	29
I alt	29	29	29	29	29	29

Aktivitetsopgørelser (STÅ mv.)**Studenterårsværk (STÅ) på ordinær uddannelse**

Siden 1993 har studieaktiviteten været opgjort i studenterårsværk (STÅ). Én STÅ svarer til ét års fuldtidsstudium med beståede prøver. STÅ er fordelt på aktivitetsgrupper,

der udløser bevillinger til undervisningen efter forskellige takster. Nedenfor ses en oversigt over STÅ 2001-2005. Fakultets- og fagoversigter findes under de respektive fakulteters og studienævns beretninger.

Tabel 10: STÅ 2001-2005

	2001	2002	2003	2004	2005
Teologi	403,6	376,0	381,2	325,3	337,2
Jura	2.386,6	2.368,8	2.372,5	2.269,1	2.299,6
Samfundsvidenskab	2.245,9	2.179,7	2.213,1	3.085,6	3.238,2
Sundhedsvidenskab	2.625,3	2.835,2	3.025,5	3.193,9	3.530,7
Humaniora	5.898,6	5.842,3	5.680,2	4.903,6	5.094,5
Naturvidenskab	2.891,6	2.900,1	2.820,9	2.823,7	2.884,6
I alt	16.451,6	16.502,1	16.493,4	16.601,2	17.384,9

Det bemærkes, at fordelingen af STÅ på fakulteterne sker efter, hvor aktiviteterne er placeret, ikke hvor de studerende er indskrevet. I tallene er også inkluderet STÅ aflagt af merit- og gæstestuderende. Tallene for 2004 er blevet efterreguleret i 2005.

Aktiviteter under åben uddannelse/deltidsuddannelse

Aktiviteterne under åben uddannelse/deltidsuddannelse falder inden for følgende kategorier: a) De ordinære bacheloruddannelser på Humaniora, der udbydes som åben uddannelse/deltidsuddannelse, b) tompladsordningen, hvor enkeltkurser fra de ordinære uddannelser udbydes eller op-søges individuelt, c) korte efteruddannelseskurser af 3-40

dages varighed (kun på idræt for folkeskolelærere) og endelig d) masteruddannelserne, se afsnittet ovenfor om videre- og efteruddannelse.

Aktiviteten opgøres halvårligt i "årselever", hvor omregningen beror på kursernes vægt i studenterårsværk (STÅ). Der udløses statstilskud til aktiviteten på grundlag af optalte "årselever". Kun de medtælles, som har aflagt deltagerbetalingen inden for en nærmere angivet frist.

Tabel 11: Antal årselever på åben uddannelse/deltidsuddannelse 2001-2005

	2001	2002	2003	2004	2005
Teologi	113,6	95,7	78,4	64,9	65,7
Jura	7,2	19,3	32,1	36,3	57,0
Samfundsvidenskab	13,8	14,6	40,4	75,6	87,7
Sundhedsvidenskab	69,3	55,7	53,2	55,7	63,1
Humaniora	898,9	911,6	922,2	784,6	927,0
Naturvidenskab	50,5	54,4	51,7	55,7	79,5
I alt	1.153,2	1.151,3	1.178,0	1.072,8	1.279,9

Tabel 12: Antal færdiguddannede på åben uddannelse

	2001	2002	2003	2004	2005
Master i Konfliktmægling			25		
Master of public health	21	15	25	21	20
Master of international health	24	29	22	29	27
Master i Idræt og velfærd					19
Bachelor, Humanistiske	50	76	75	101	52

Forskeruddannelsen

Den nugældende ordning for forskeruddannelse, der fører til ph.d.-graden, startede 1. januar 1993. Den afløste licentiatuddannelsen, som nu er udtømt. I bestandstallene (tabel 16) er alle talt med, som ikke har enten afbrudt eller fået

godkendt graden. Det vil sige, at de der har indleveret deres afhandling til bedømmelse og for så vidt ikke længere er aktive på uddannelsen, også er talt med. I øvrigt henvises der til ph.d.-studieledernes beretninger.

Da tabel 13 i Årbog 2004 var fejlbehæftet, bringes nedenfor nye tabeller for både 2004 og 2005.

Tabel 13a: Ph-d.-studerende 2003/2004

Fakultet	Bestand	1.10.2003-30.9.2004			Bestand
	Primo	Tilgang	Afsluttet med graden	Afbrudt	30.09.2004
Teologi	24	3	7	0	20
Jura	20	8	3	1	24
Samfundsvidenskab	131	32	28	5	130
Sundhedsvidenskab	620	164	119	11	654
Humaniora	171	48	37	9	173
Naturvidenskab	311	77	80	5	303
Total	1.277	332	274	31	1.304

Tabel 13b: Ph.d.-studerende 2003/2004

Fakultet	Bestand	1.10.2004-30.9.2005			Bestand
	Primo	Tilgang	Afsluttet med graden	Afbrudt	30.09.2005
Teologi	20	7	6	3	18
Jura	24	5	6	0	23
Samfundsvidenskab	130	33	25	2	136
Sundhedsvidenskab	654	166	155	11	654
Humaniora	173	44	25	1	191
Naturvidenskab	303	102	83	5	317
Total	1.304	357	300	22	1.339

I tabel 14, der svarer til oplysningerne i årsrapporten, er bestandtallene opgjort eksklusiv dem på orlov. Tallene gælder gammel (licentiat) og ny ordning tilsammen.

Tabel 14: Bestand af ph.d.-studerende pr. 1.10.2003-2005, eksklusiv orlov

	2003			2004			2005		
	M	K	M+K	M	K	M+K	M	K	M+K
Teologi	9	14	23	7	13	20	8	10	18
Jura	5	11	16	10	10	20	11	11	22
Samfundsvidenskab	50	59	109	61	60	121	77	52	129
Sundhedsvidenskab	327	239	566	380	234	614	409	258	667
Humaniora	77	81	158	83	80	163	96	95	191
Naturvidenskab	115	180	295	101	189	290	107	193	300
Total	583	584	1.167	643	586	1.228	708	619	1.327

Tabel 15: Ph.d.-grader tildelt, både gammel og ny ordning samt § 5, stk. 2, i kalenderåret

	2001	2002	2003	2004	2005
Teologi	1	2	2	7	5
Jura	6	5	7	4	4
Samfundsvidenskab	22	21	19	22	30
Sundhedsvidenskab	114	110	102	150	155
Humaniora	39	24	36	35	21
Naturvidenskab	82	93	79	87	78
I alt	264	255	245	305	293

De studerendes forhold

Statens uddannelsesstøtte (SU)

Københavns Universitets studerende brugte i 2005 1.249,3 mio. kr. i stipendium og studielån. Der er tale om en beske- den stigning på 11 mio. kr. i forhold til 2004, hvor forbru- get var på 1.238 mio. kr. Stigningen i beløb må tilskrives prisregulering samt indførelse af forsørgertillæg til enlige studerende, tillæg til samboende forsørgere, supplerende studielån til forsørgere samt ordning med handicaptillæg, idet antallet af SU-modtagere faldt fra 24.748 i 2004 til 24.668 i 2005.

Der var 23.911 stipendiemodtagere, som modtog 1.000,7 mio. kr. i stipendium. 10.487 studerende modtog 248,6 mio. kr. i studielån/slutlån.

En del studerende optog slutlån i de sidste måneder af studiet. I 2005 fik 1.581 studerende 47,2 mio. kr. i slutlån. 757 personer modtog kun slutlån, medens de øvrige 824 personer modtog slutlån, efter at de var løbet tør for stipen- dium.

På landsplan fik 311.600 personer 10,0 mia. kr. i stipen- dier. 109.400 personer fik 2,3 mia. kr. i lån. I alt fik 314.300 personer 12,3 mia. kr. i SU-støtte. Heraf fik 5.900 studerende 170 mio. kr. i slutlån.

Nye SU-ordninger

August 2004 trådte en ordning med forsørgertillæg til enli- ge forsørgere i kraft. Ordningen blev fra januar 2005 udvi- det med et tillæg til samboende forsørgere (begge er stude- rende på almindelig SU i en videregående uddannelse), hvor tillægget var på 660 kr. pr. måned pr. studerende. Der- udover kunne alle forsørgere, der modtog SU, få et supple- rende SU-lån på 1.182 kr. pr. måned. Alle typer tillæg for- udsætter, at den studerende har et hjemmeboende barn un- der 18 år.

I 2005 fik 350 studerende (325 kvinder og 25 mænd) forsørgertillæg. Forsørgertillægget udgjorde 4.618 kr. brut- to pr. måned. Der var 278 samboende forsørgere, dvs. for- sørgere, som modtog SU i en videregående uddannelse.

I 2005 fik 97 studerende handicaptillæg. Handicaptil- lægget udgjorde 5.875 kr. brutto pr. måned.

SU-selvbetjening

SU-styrelsens selvbetjeningssystem har været i brug i 3 1/2 år. 50 % af vore SU-modtagere (12.380 personer) benyttede selvbetjeningssystemet i 2005. Den enkelte studerende kan med "den fælles pinkode" eller med "digital signatur", selv forespørge på sine SU-oplysninger samt søge om støtte.

Det mest almindelige (søge støtte til en uddannelse, fravæl- ge støtte, ændre kontonummer (faldt bort 7. november ved indførelse af NemKonto), søge studielån, ændre sluttids- punkt for uddannelse, søge støtte efter satsen for udeboen- de, søge forsørgertillæg) kan de studerende selv klare uden at henvende sig til SU-kontoret. SU-kontoret skal dog god- kende en del af de ændringer, som en studerende foretager via selvbetjeningssystemet.

Trods selvbetjeningssystemet fik SU-kontoret ca. 11.000 papiransøgninger og ca. 2.000 andre henvendelser om SU.

Støtteår	Antal brugere	Antal ansøgninger til godkendelse	Antal straks-ansøgninger (kræver ikke godkendelse)
2002	3.596 (pr. 1.3.2003)	419	936
2003	7.796	3.053	4.145
2004	10.452	10.937	13.550
2005	12.380	12.558	12.532

Administration af kollegier

SU-kontoret er sekretariat for Regensen, Ehlers, Borchs, Hassagers og Valkendorfs kollegier. Når der er ledige plad- ser på kollegierne, indkalder SU-kontoret ansøgninger fra studerende, der ønsker at komme i betragtning til den/de ledige pladser. SU-kontoret står for udsendelse af breve vedrørende tildelte pladser, orlov, fraflytning, ventepulje samt afslag.

Legater

Legater administreret af KU's Stipendiebestyrelse

Stipendiebestyrelsen forestår uddelingen af de legater, som i følge deres bestemmelser hører under universitetets be- styrelse. Valgperioden er for tre år. I 2004 var der valg til Stipendiebestyrelsen. I 2005 bestod Stipendiebestyrelsen af:

Docent Nanna Noe-Nygaard, Geologisk Institut, for- mand (udpeget af rektor).

Lektor Karsten Albæk, Økonomisk Institut (repræsen- tant for Jura og Samfundsvidenskab).

Lektor Nina Grosman, Farmakologisk Institut (repræ- sentant for Sundhedsvidenskab).

Lektor Lone Fatum, Institut for Bibelsk Eksegese (re- præsentant for Humaniora og Teologi).

Lektor Jørgen Peder Steffensen, Niels Bohr Institutet (repræsentant for Naturvidenskab).

SU-kontoret er sekretariat for Stipendiebestyrelsen.

Legaterne opslås samlet og søges under ét (fælleslega- tet). Der var 499 ansøgere, og der blev uddelt legatportio- ner til 124 studerende på i alt ca. 0,8 mio. kr. Portionerne var på 5.000-10.000 kr.

Endvidere har Stipendiebestyrelsen forestået uddelingen af specielle legater og indstillet til legater uden for univer- sitetet. Der var i alt 19 legater med ca. 1.500 ansøgere, og der blev uddelt legatportioner til 233 ansøgere på i alt ca.

2,9 mio. kr. Portionerne var mellem 2.900 og 105.000 kr.

I alt er der uddelt ca. 3,7 mio. kr. til 357 modtagere, med et samlet antal ansøgninger på ca. 2.000.

For at give de studerende mulighed for at abonnere på legatopslag, blev der oprettet et "Nyhedsbrev" på den

hjemmeside, hvor legaterne opslås (www.ku.dk/sa/su-kontor/legat). Der var ved udgangen af 2005 ca. 600 tilmeldte. Legaterne opslås også i Universitetsavisen.

Internationalt samarbejde og udveksling

Samarbejdsaftaler

Københavns Universitet har etableret samarbejdsaftaler med en række udenlandske universiteter. Disse aftaler er underskrevet af Københavns Universitets rektor. Hovedparten af de indgåede aftaler er generelle samarbejdsaftaler omfattende både studenter- og lærerudveksling m.m. inden for alle fag.

Der er ved udgangen af 2005 indgået samarbejdsaftaler med følgende universiteter

Argentina

Universidad Nacional de Rosario
Universidade de Buenos Aires

Australien

Australian National University
Deakin University
Flinders University of South Australia Adelaide
Macquaire University
Monash University
Queensland University of Technology Brisbane
University of Adelaide
University of Melbourne
University of New South Wales
University of Queensland Brisbane
University of Sydney
University of Tasmania

Bolivia

Universidad Mayor de San Andrés La Paz

Brasilien

Pontificia Universidade Católica de Sao Paulo
Universidade Estadual de Campinas
Universidade Federal do Rio de Janeiro

Canada

McGill University Montreal
McMaster University
Memorial University of New Foundland
Osgoode Hall Law School
Université du Québec à Montréal
University of British Columbia Vancouver
University of Calgary Alberta
University of Victoria British Columbia
University of Western Ontario
University of Guelph Ontario
York University Toronto

Chile

Universidad de Chile Santiago

Costa Rica

Universidad de Costa Rica

Colombia

Universidad de Los Andes Bogota

Cuba

Universidad de Habana

Finland

Helsingfors Universitet – Helsingin yliopisto

Frankrig

Université Charles de Gaulle Lille III (Sc. Hum., Lettres, Arts)
Université de Caen
Université de la Réunion Saint Denis
Université Paul Valéry (Montpellier III)

Hongkong

Chinese University of Hong Kong
University of Hong Kong

Indien

Banaras Hindu University

Island

Háskóli Islands

Israel

Tel Aviv University

Japan

Chuo University
Osaka University
Osaka University of Foreign Studies
Tohoku University
Tokyo Medical and Dental University
Waseda University Tokyo
University of Tokyo, Graduate School of Information Science and Technology

Jordan

University of Jordan

Kina

Fudan University Shanghai
Nankai University
Peking University
Renmin University

Korea (Rep.)

Yonsei University Seoul

Mexico

Universidad de Guanajuato
Universidad de las Américas Puebla
Universidad Nacional Autónoma de México

New Zealand

Massey University
University of Auckland
University of Canterbury Christchurch
University of Otago Dunedin
University of Waikato, Hamilton
Victoria University of Wellington

Norge
Universitetet i Oslo

Peru
Pontificia Universidade Catolica del Peru Lima

Polen
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza Poznan

Rusland
St. Petersburg State University

Schweiz
Universität Zürich

Singapore
National University of Singapore

Spanien
Universidad Complutense de Madrid
Universidad de Santiago de Compostela

Storbritannien
University College London (University of London)

Sverige
Lunds universitet

Syrien
University of Damaskus

Taiwan
National Taiwan University

Thailand
Srinakharinwirot University

Tyskland
Christian-Albrechts-Universität zu Kiel
Eberhard-Karls-Universität Tübingen
Humboldt-Universität zu Berlin
Universität Bielefeld
Universität zu Köln

USA
Arizona State University
Boston College
California Institute of Technology CALTECH
California Western School of Law, San Diego
Chicago-Kent College of Law, Illinois
Dartmouth College New Hampshire
Duke University
New York University
Pepperdine University School of Law, Malibu California
The University of North Carolina – Chapel Hill
The University of North Carolina – system
Tulane University School of Law
University of Arizona
University of Alaska Fairbanks
University of California Hastings College of the Law
University of California-Berkeley
University of California-Davis
University of California-Irvine
University of California-Los Angeles

University of California-Riverside
University of California-San Diego
University of California-Santa Barbara
University of California-Santa Cruz
University of California – Merced
University of Massachusetts Amherst
University of Miami
University of Texas at Austin
University of the Pacific California
University of the Virgin Islands St. Thomas
University of Washington Seattle
University of Wisconsin Madison
Vanderbilt University
Washington College Maryland
Washington State University Pullman
Yale Graduate School New Haven

Aftalerne har den fordel, at et antal studerende, almindeligvis mellem 1-5, er sikret optagelse, såfremt de faglige ønsker og forudsætninger er i orden. Enkelte af de indgåede aftaler sikrer imidlertid flere studerende optagelse, bl.a. udveksles der mellem 20 og 25 studerende hvert år med henholdsvis University of California og mellem 4 og 6 med University of British Columbia, Canada og mellem 8 og 10 til University of Wisconsin Madison.

Aftalerne sikrer desuden, at værtsuniversitetet yder bistand f.eks. med bolig og ikke mindst, at de studerende har den information, som er nødvendig, når de skal vælge studiested og kurser. Der er ikke i aftalerne tale om direkte økonomisk støtte til de studerende. Man bytter studiepladser, hvilket dog er ensbetydende med, at studerende fra Københavns Universitet ikke skal betale studieafgift, tuition fee, i de lande, hvor det findes. En udgift som let løber op over 50.000 kr.

Med baggrund i de studerendes ønske, er samarbejdet med engelsksprogede universiteter prioriteret højt. For at sikre en balance i udvekslingen af studenter universiteterne imellem, og dermed også et velfungerende samarbejde inden for de indgåede aftaler, fokuseres der meget på at gøre det attraktivt for udenlandske studerende at studere på Københavns Universitet. Dette er ligeledes vigtigt i forhold til at indgå flere aftaler med universiteter i disse lande.

Med den stigende interesse inden for fagene og blandt de studerende for studieophold i udlandet, er der i 2005 indgået yderligere syv aftaler. Nye samarbejdsaftaler er således indgået med universiteter i bl.a. Australien, Rusland, Costa Rica, Japan, og USA.

Programmer

Danske programmer

Internationaliseringspuljen uddeles efter ansøgning som stipendier til studerende til studie- og praktikophold i udlandet som led i den danske kandidatuddannelse. Internationaliseringspuljen har siden 1987 uændret været på 2 mio. kr. årligt.

158 studerende, ud af 328 ansøgere i 2005, kunne således komme på et længerevarende studieophold i udlandet med et stipendium fra Københavns Universitets Internationaliseringspulje, fordelt som det fremgår af tabellen nedenfor.

Internationaliseringspuljen. Ansøgninger og bevillinger 1998-2005

		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	I alt
Afrika	ANS	18	29	16	10	11	23	15	20	142
	BEV	5	8	8	4	5	10	10	12	62
Asien	ANS	30	27	28	42	30	25	25	40	247
	BEV	16	11	12	12	7	9	14	25	106
Australasien	ANS	23	24	35	37	52	68	71	69	379
	BEV	11	11	11	10	25	30	32	21	151
Europa	ANS	167	176	153	121	84	78	80	33	892
	BEV	57	52	46	35	32	20	15	21	278
Mellemerika	ANS	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	BEV	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nordamerika	ANS	114	121	141	105	94	128	160	153	1.016
	BEV	56	58	54	39	54	62	64	67	454
Sydamerika	ANS	11	9	9	6	13	8	17	23	96
	BEV	5	3	4	1	3	4	3	12	35
I alt	ANS	365	386	382	321	284	330	368	328	2.764
	BEV	150	143	135	101	126	135	138	158	1.086

Af andre danske programmer, der også støtter udveksling af studerende, kandidatstuderende og forskerstuderende, kan nævnes Kulturaftalerne. Inden for de bilaterale kulturaftaler, som er indgået mellem Danmark og andre lande, modtog Københavns Universitet i 2004-2005 i alt 78 kandidat- og forskerstuderende, mens et mindre antal studerende fra Københavns Universitet i 2004-2005 gennemførte et studieophold i udlandet med støtte inden for kulturaftalerne.

Nordiske programmer

Nordplus

Nordplus er et program støttet af Nordisk Ministerråd, som giver tilskud til mobilitet, netværksdannelse og samarbejde inden for videregående uddannelse. Nordplus skal bidrage til at styrke fællesskabet og den nordiske identitet med udgangspunkt i landenes historiske, kulturelle og demokratiske samhørighed. Programmet omfatter de fem nordiske lande og de selvstyrende områder Grønland, Færøerne og Ålandsøerne. Programmet blev igangsat i 1989, og i 2003 præsenteredes en reform af programmet, der bl.a. nu muliggør udveksling mellem Danmark og Færøerne samt Grønland. Programmet bygger på mobilitet af studerende og lærere inden for netværk, der etableres mellem flere institutter/fag. De forskellige institutter/fag på Københavns Universitet deltager i 18 netværk, og derudover deltager Københavns Universitet i det tværfakultære netværk Nordlys, der nu omfatter 28 nordiske universiteter. Et af de nye prioriteringsområder er samarbejde om fælles studieprogrammer, og her deltager KU i et af de første sådanne fælles studieprogrammer, der har fået tildelt støtte. Programmet er et fælles masterprogram i danskestudier.

Københavns Universitet modtog i 2004-2005 171 studerende fra Norden.

EU-programmer

Sokrates/Erasmus

Sokrates/Erasmus-programmet afløste i 1997 de gamle mobilitetsprogrammer. Som noget nyt skulle Københavns Universitet indgå en institutionel kontrakt med Europa-kommissionen vedrørende studenter- og lærermobilitet samt forskellige projekter. Siden har universitetet for hvert akademisk år ansøgt Europa-kommissionen om en forlængelse af den institutionelle kontrakt.

I 2003 fik Københavns Universitet et såkaldt Erasmus-Charter, som for en periode af 3 år muliggør støtte til de forskellige EU-programmer, herunder også studenter- og lærermobilitet. Støtten er dog stadig forankret i de bilaterale aftaler, som Københavns Universitet har indgået med

Socrates-Erasmus				
Studentermobilitet 1998-2005				
Antal ind- og udrejsende studerende				
Bilaterale aftaler				
År	Fra KU	Mdr.	Til KU	Mdr.
1998-99	258	1.703	266	1.712
1999-00	288	1.891	280	1.710
2000-01	276	1.828	322	2.186
2001-02	322	2.097	330	2.181
2002-03	370	2.454	361	2.395
2003-04	373	2.355	442	3.084
2004-05	349	2.268	536	3.898

universiteter inden for EU. For det akademiske år 2004-2005 er antallet af bilaterale aftaler dækkende enten studenter og/eller lærermobilitet knap 600. Aftalerne omfatter mere end 200 undervisningsinstitutioner i Europa.

Ud over bevillingen til studentermobilitet fik Københavns Universitet også støtte til lærerudveksling.

Studentermobilitet

Københavns Universitet har i studieåret 2004-2005 (opgjort 08.10.2005) sendt 722 studerende på studieophold i udlandet. I samme periode modtog universitetet 1.197 udenlandske gæste- og udvekslingsstuderende, som det fremgår af tabellen nedenfor.

Studentermobilitet 2002-2005						
Fordelt på fakulteter, hjem- og/eller værtsland samt studieopholdets varighed						
	Udrejse			Indrejse		
	2002-03	2003-04	2004-05	2002-03	2003-04	2005-05
Studerende i alt	803	768	722	756	924	1.197
Det Teologiske Fakultet	15	7	9	30	35	69
Det Humanistiske Fakultet	307	211	229	253	283	421
Det Juridiske Fakultet	145	173	145	144	201	283
Det Naturvidenskabelige Fakultet	94	61	69	78	97	106
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet	151	189	204	214	276	305
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet	87	126	72	33	32	13
På tværs af fakulteter						
Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere	4	0	0	4	0	0
Norden	44	43	59	132	177	230
Europa	406	458	480	373	519	671
Nordamerika	117	137	107	110	140	181
Andet (Asien, Australien, New Zealand m.m.)	236	130	136	141	88	115

Internationaliseringsarbejde

Indledning

Det internationale arbejde har i 2005 i høj grad været rettet mod at øge mobiliteten – både ind- og udgående – samt at forberede et samlet strategioplæg for internationalisering for KU. Desuden har det Internationale Kontor organiseret en lang række besøg, herunder ikke mindst kontakterne forud for den endelige afgørelse om KU's medlemskab af "International Alliance of Research Universities" (IARU).

Internationaliseringsstrategi

Efter rektors ønske har en gruppe på ca. 14 repræsentanter for fakulteter, studerende og administrative ansatte gennem fem møder i efteråret 2005 udarbejdet et oplæg til en internationaliseringsstrategi. Fokus har ikke mindst været rettet mod rekrutteringen og serviceringen af studerende, der efter 1. august 2006 skal betale fuld studieafgift. Planerne har desuden været diskuteret i rektors særlige inspirativgruppe. Endelig har kontoret bidraget med baggrundsmateriale til rektors deltagelse i Globaliseringsrådets arbejde og til en række initiativer fra Rektorkollegiet, hvor rektor er formand, inden for området internationalisering.

Forskningssamarbejde

Hvad angår forskningssamarbejde, har Det Internationale Kontor fortsat koncentreret sig om at indhente og videre-sende oplysninger om de centrale forskningsprogrammer. Praktisk sker dette gennem formidling af opslag om støttemuligheder og om informationsmøder arrangeret af danske ressortmyndigheder, med den opgave at fremme dansk deltagelse i f.eks. fælleseuropæiske programmer, i dansk-canadisk samarbejde i dansk-asiatisk samarbejde, sidstnævnte gennem ASEM-DUO-programmet.

I forbindelse med IARUs tematiske forskningsprojekter som fremgår af hjemmesiden www.ku.dk/iaru, har det været nødvendigt at kortlægge eksisterende samarbejdsrelationer mellem forskere på KU og de øvrige ni medlemsuniversiteter (Australian National University, ETH Zürich, National University of Singapore, Peking University, University of California Berkeley, University of Cambridge, University of Oxford, The University of Tokyo, Yale University). Derigennem er begyndelsen til en database etableret med oplysninger fra alle fakulteter om forskningssamarbejde som forventes udbygget og koordineret med CURIS-projektet.

Dette er sket gennem en møderække i den såkaldte "Interpol"-gruppe.

Informationsmateriale og omverdensrelationer

Det Internationale Kontor har fuldstændig omstruktureret "Study Abroad Guide" til 2005 udgaven, der giver en almen introduktion til Københavns Universitet samt de enkelte fakulteter, og da guiden retter sig primært mod udenlandske studerende, indeholder den også oplysninger om akademiske såvel som praktiske forhold. Med henblik på rekruttering i udlandet, er der produceret plakater og et sæt postkort med slogans som "Denmark – Home of Fairytales", "Copenhagen a cool Capital" og "University of Copenhagen – Your knowledge Destination". Derudover udarbejdes der ligeledes en elektronisk lektionskatalog for "Courses Offered in English", som giver de studerende et overblik over de kurser, der udbydes på engelsk det pågældende semester, samt angiver ECTS-credits m.m. for de enkelte kurser. Der arbejdes på at offentliggøre denne så tidligt som muligt hvert semester, idet dette har været et stort ønske fra universitetets samarbejdspartnere. Guiden har siden efteråret 2000 været tilgængelig på Københavns Universitets hjemmesider, som en del af det elektroniske Studie Informations System (SIS). Se også afsnittet Kursusudbud på engelsk.

Arbejdet med omverdensrelationer omfatter deltagelse i internationale konferencer, blandt andet de årlige generalforsamlinger i European Association for International Education, EAIE, samt National Association of International Educators, NAFSA, USA. På begge de nævnte konferencer har universitetet været repræsenteret på de udstillinger, som har fundet sted med henblik på at præsentere danske højere læreanstalter for et udenlandsk publikum og ansatte på kontoret har givet oplæg på conference sessioner.

Besøg og udlandsrejser

Også i 2005 har universitetet modtaget en lang række gæster og delegationer fra udenlandske universiteter og regeringer. Det Internationale Kontor planlægger besøgene og forbereder eventuelle oplæg, også fra rektoratet, i den forbindelse. Nedenstående er blot et udpluk af aktiviteterne. I januar var KU vært for undervisningsminister Zhang Xinsheng fra Folkerepublikken Kina. Rektor deltog samme måned i Moscow State University's 250-års-jubilæum. I marts fulgte rektor med kronprinseparret på officielt besøg i Australien, og ved den lejlighed blev en bilateral aftale underskrevet på Australia National University (ANU) under overværelse af HKH Kronprinsen og HKH Kronprinsessen. I et forsøg på at skaffe flere af de meget eftertragtede studiepladser i Australien deltog tre medarbejdere fra DIK i en række uddannelsesmesser i hele Australien i april måned. Resultatet har været overvældende og målbart. I april besøgte vicepremierminister Tony Tan fra Singapore KU. Tony Tan er ansvarlig for Singapores globaliseringsstrategi. I samme måned besøgte rektorerne fra Singapores National University og fra Australia National University KU og forhandlede med rektor vilkårene for KU's medlemskab af IARU på plads. I maj måned deltog vi i NAFSAs årsmøde i Seattle med 5.000 deltagere. NAFSA er den amerikanske organisation for international uddannelse. Konferencen besøges af universiteter fra hele verden, og det er her vi forhandler og fornyr kontrakter og samarbejdsaftaler. Vi bidrog med oplæg på sessioner og havde medansvar for en stor nordisk reception, som tiltrak rigtig mange af vore gode partnere. I september deltog rektor Linda Nielsen i jubilæumsfestlighederne ved University of Fudans 100-års-jubilæum i Shanghai, og ved den lejlighed

mødtes hun med andre rektorer fra IARU-alliancen, i og med at selve underskrivelses- og åbningskonferencen først kunne finde sted i begyndelsen af 2006.

Værelsesformidlingen

Det Internationale Kontor fik også i 2005 fremskaffet de boliger, som skulle bruges til indkommende udvekslings- og programstuderende samt til gæsteforskere i det omfang, det var muligt. Inden semesterstart i efteråret måtte der sættes ekstra personale ind for at finde de sidste værelser til de udenlandske studerende. Langt størstedelen af de over 650 værelser blev skaffet på det private boligmarked, idet kun et begrænset antal blev stillet til rådighed på kollegierne og af studerende, der drog på studieophold i udlandet. Kontoret formidler de allerfleste værelser gennem direkte matchning mellem vore faste udlejere og de studerende og sørger for udlejningskontrakter.

Efterhånden som antallet af udenlandske studerende er vokset, er behovet for egnede boliger steget. KU råder over ca. 75 kollegieværelser. Det betyder, at Det Internationale Kontor nu er ansvarlig for huslejeopkrævning, møblering og vedligeholdelse samt drift af disse pladser på fem forskellige kollegier. Behovet for kollegieværelser er langt fra dækket, og der arbejdes derfor stadig på at skaffe egnede boligtilbud til de mange udenlandske studerende. I 2005 lykkedes det at skaffe 25 værelser på Tietgenkollegiet i Ørestaden. På grund af færdiggørelsesproblemer med kollegiets gulve, er disse pladser desværre endnu ikke taget i brug.

Introduktionsaktiviteter

Ved begyndelsen af hvert semester afholdes orienteringsmøder for nye udenlandske studerende omfattende en introduktion til Københavns Universitet og studieforholdene, oplysninger om praktiske forhold mv. Derudover arrangeres sociale aktiviteter såsom kanalrundfart i København, fællesmiddage m.m.

For niende gang blev der kort efter semesterstart i september 2004 afholdt International Dag for alle udenlandske gæster, herunder udenlandske forskere, lærere, ph.d.'ere, studerende og deres danske værter. Den Internationale Dag starter med velkomst-/faglige arrangementer på fakulteterne og slutter med en tværfakultær fest i festsalen på Frue Plads om aftenen. Arrangementet er meget velbesøgt og skattet af de studerende. I efteråret afholdtes ligeledes International Markedsdag, hvor KU's studerende får lejlighed til at møde en stor del af vore partnere og andre organisationer, der sender studerende på udlandsophold, også denne begivenhed var velbesøgt og -evalueret og vil derfor blive gentaget i 2006.

Ud over ovennævnte aktiviteter sørger Det Internationale Kontor i samarbejde med mentor-organisationerne på fakulteterne for, at de udenlandske studerende får tildelt en mentor, hvis de ønsker det. Mentorens opgave starter oftest med at hente den studerende i lufthavnen eller på banegården. Derudover er det bl.a. en mentors opgave at hjælpe den udenlandske studerende med alle de praktiske ting i forbindelse med studieopholdet, herunder anskaffelse af en eventuel opholdstilladelse og et CPR-nr. Mentorordningen har været en stor succes, idet mange danske studerende har fundet det interessant at få kontakt med en eller flere udenlandske studerende, og de udenlandske studerende har haft stor glæde af den hjælp, mentorene yder.

Den Internationale Café

Den Internationale Café føres videre med stor tilslutning og opbakning af såvel danske som udenlandske studerende fra Studenterhuset. Caféen drives ved hjælp af dels frivillig arbejdsindsats, dels økonomisk støtte fra Rektors Internationaliseringsudvalg. En gang ugentlig i semestret afholdes International Café i Studenterhuset, hvor flere end 300 danske og udenlandske studerende mødes.

Danskkurser

Danskkurser for udenlandske studerende gennemføres efter en fast plan og med to typer af kurser:

- tre-ugerskursus
- to-månederskursus

Det intensive tre-ugerskursus gennemføres før semesterstart, dvs. i januar og i august, og sommerkurset på otte

uger afholdes fra slutningen af juni til slutningen af august for næste års studerende. Udvekslings- og programstuderende får tilbud om fortsat danskundervisning hvert semester.

I 2005 deltog ca. 350 studerende i danskkurserne. Kurserne er åbne for andre institutioners gæstestuderende mod betaling. Kurserne er fagligt meget tilfredsstillende, resultaterne er gode, og de udenlandske deltagere er særdeles tilfredse med danskundervisningen.

Særlige sprogkurser

Som sproglig forberedelse for danske studerende, der skal på studieophold i udlandet, gennemføres i august måned et tre-ugers intensivkursus i fem sprog:

- Kursus i akademisk engelsk på højt niveau,
- Kurser i fransk, italiensk, spansk og tysk på begynderniveau.

Økonomi

Regnskab

Københavns Universitet er overgået til selvejende institution pr. 1. januar 2005, med deraf følgende omkostningsbaserede regnskaber. 2005 er således det første år, universitetet har udarbejdet et omkostningsbaseret regnskab efter reglerne i lov om statens regnskabsvæsen samt tilskuds- og regnskabsbekendtgørelsen.

Regnskabspraksis er ændret på mange punkter som følge af overgang fra udgiftsbaseret til omkostningsbaseret regnskab. Intern handel er eksempelvis elimineret, ligesom der ses bort fra interne overførsler mellem de forskellige virksomhedstyper. Anlægsinvesteringer er trukket ud af driftsregnskabet og overført til balancen, mens afskrivningerne for tidligere og nye anlægsinvesteringer er tillagt driftsregnskabet. Som følge af ændringerne i regnskabsprincipper, er årets resultat ikke sammenligneligt med tidligere år.

Resultat 2005

Universitetets samlede indtægter i 2005 udgjorde 3.906,2 mio. kr., og driftsresultatet for universitetets samlede aktiviteter i 2005 er på 6,1 mio. kr.

Næsten 3/4 af universitetets indtægter består af tilskud over finansloven til bl.a. uddannelse, forskning og kapitalformål. Derudover kommer indtægter i form af eksterne tilskud, kommerciel indtægtsdækket virksomhed og retsmedicinske ydelser. Endelig består indtægterne af bl.a. deltagerbetaling ved deltidsuddannelse, salgsvirksomhed og fremleje af lokaler.

Omkostningerne er fordelt på universitetets hovedaktiviteter uddannelse, forskning, formidling og vidensudveksling, generel ledelse, administration og service samt bygningsdrift.

Årets resultat er på niveau med det forventede, idet der for året ved den seneste opfølgning primo november var forventet et driftsresultat på -3,1 mio. kr.

Egenkapital

Inklusive anden tilgang forøges universitetets egenkapital med 64,9 mio. kr. i forhold til åbningsbalancen pr. 1. januar 2005.

Universitetets egenkapital er forøget med 64,9 mio. kr. fra åbningsbalancen pr. 1. januar 2005 og til 31. december 2005. Udover årets resultat er egenkapitalen reguleret med 28,7 mio. kr. vedrørende en ændring af refusionsopgørelsen med Staten pr. 1. januar 2005. Herudover er egenkapitalen ændret med 30,0 mio. kr. vedrørende tilgodehavende energiafgifter for tidligere år.

Universitetets balance udgør 1.534 mio. kr. og soliditetsgraden er knap 19%.

Resultatopgørelse	
1. januar - 31. december 2005	
	DKK 1.000
Uddannelse	889.539
Forskning	1.085.109
Eksterne tilskud	691.201
Driftstilskud	609.104
Øvrige formål	361.121
Andre indtægter	270.148
Indtægter	3.906.223
Uddannelse	944.652
Forskning	1.274.963
Formidling og vidensudveksling	255.686
Generel ledelse, adm. og service	288.482
Bygningsdrift	1.148.281
Ordinære driftsomkostninger i alt	3.912.064
Resultat før finansielle poster	-5.842
Finansielle indtægter	12.362
Finansielle omkostninger	381
Årets resultat	6.139

Ordinær virksomhed

Af årets resultat på 6,1 mio. kr. tegner den ordinære virksomhed sig for et driftsoverskud på 11,8 mio. kr.

1.000 kr.	Ordinær virksomhed (VT10)
Indtægter	3.227.344
Intern nettooverførsel af overhead ¹⁾	51.559
Institutionsintern nettooverførsel ²⁾	21.543
Personaleomkostninger	-1.842.084
Driftsomkostninger	-1.446.612
Årets resultat	11.750

1) Intern nettooverførsel af overhead viser det overhead, der tilføres den ordinære virksomhed (VT10) fra den eksterne virksomhed (IFV og ATA, VT 50 og VT60).

2) Institutionsintern nettooverførsel er overførsler mellem virksomhedstyper, primært fra VT50 og VT60 til den ordinære virksomhed. Overførslerne dækker over frikøb m.m.

Mio. kr.	TEO	JUR	SAMF	SUND	HUM	NAT	BRIC	FA	Øvrige	Total
Overførsel fra 2004 + Primokorrektioner 2005	1,6	7,5	48,8	15,6	20,7	45,5	1,1	30,5	-10,6	160,8
Regnskab 2005	1,5	-6,0	-10,6	33,2	-5,8	4,8	2,5	3,6	-11,3	11,8
Ultimo 2005 til videreførsel	3,1	1,5	38,1	48,8	14,9	50,4	3,6	34,2	-21,9	172,6

Note: Øvrige i alt består blandt andet af SEA (husleje, ejendomsskatter, fremleje m.m.), fællesadministrationen, Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere (SKT).

Akkumuleret set videreføres der i alt knap 173 mio. kr. i den ordinære virksomhed ud af universitetets egenkapital på 290 mio. kr.

Det interne regnskab for fakulteterne viser store variationer. Det Teologiske, Det Sundhedsvidenskabelige, og Det Naturvidenskabelige Fakultet samt Biotech Research og Innovation Center (BRIC) og fællesadministrationen kommer alle ud af 2005 med driftsoverskud. De øvrige fakulteter kommer ud af 2005 med driftsunderskud af varierende størrelser. Driftsunderskuddene kan dog alle dækkes af de respektive hovedområders beholdninger.

Ekstern virksomhed

Universitetet har ret til at modtage indtægter og afholde udgifter på ekstern virksomhed. Det drejer sig om indtægter i forbindelse med salg af varer og tjenesteydelser eller tilskud fra f.eks. private og statslige fonde, private og statslige samarbejdspartnere, EU, Danmarks Grundforskningsfond m.m.

Indtægtsdækket virksomhed (IV) og andre tilskudsfinansierede aktiviteter (ATA) spiller en begrænset rolle for universitetets økonomi.

1.000 kr.	Indtægtsdækket virksomhed (VT30)	Retsmedicinske ydelser (VT40)	Tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed (VT50)	Andre tilskudsfinansieret aktiviteter (VT60)
Indtægter	7.397	113.988	543.415	26.440
Personaleomkostninger	-9.965	-63.210	-288.052	-5.501
Driftsomkostninger	-5.663	-50.778	-181.186	-19.394
Intern nettooverførsel af overhead ¹⁾	0	0	51.389	-170
Institutionsintern nettooverførsel ²⁾	0	0	-22.787	-1.375
Årets resultat	-5.611	0	0	0

1) Intern nettooverførsel af overhead viser det overhead der overføres fra den eksterne virksomhed (IFV og ATA, VT 50 og VT60) til den ordinære virksomhed (VT10).

2) Institutionsintern nettooverførsel er overførsler mellem virksomhedstyper, primært fra VT50 og VT60 til den ordinære virksomhed. Overførslerne dækker over bl.a. over frikøb m.m.

Indtægtsføringen på de tilskudsfinansierede aktiviteter (IFV og ATA) sker i takt med, at der afholdes udgifter på de pågældende projekter. Indbetalte tilskud placeres på en beholdningskonto, som ikke indgår i opgørelsen af indtægterne i driftsregnskabet. Således udviser disse virksomhedstyper et nulresultat.

Omfanget af beholdningerne beløber sig til i alt godt 239,0 mio. kr. mod 190,0 mio. kr. opgjort ifm. etablering af åbningsbalancen pr. 1. januar 2005.

Sammenfatning

2005 er det første år, for hvilket universitetet har udarbejdet et omkostningsbaseret regnskab efter reglerne i lov om statens regnskabsvæsen og tilskuds- og regnskabsbekendtgørelsen.

Regnskabsåret 2005 har således på alle punkter været præget af denne omlægning i forhold til tilpasning af principper og procedurer på alle niveauer af universitetets organisation, herunder etablering af åbningsbalance og anlægsregistrering.

Samtidig er der fra januar 2005 introduceret en ny, samlet økonomistyringsmodel med ny kontoplan, nye princip-

per for kontering, periodisering, budgettering og opfølgning og med systemunderstøttelse på alle niveauer af de vigtigste processer. Denne udvikling omfatter tillige kompetenceudvikling af universitetets økonomimedarbejdere og tilpasninger af organisationen på økonomiområdet.

Kommende udfordringer

Universitetet forventer, at der i de kommende år bliver behov for en fortsat stram økonomisk styring, da uddannelses- og forskningsaktiviteten skal opretholdes og øges i en situation, hvor universitetet står over for grundlæggende forandringer i både administration og fysiske rammer. Forandringer hvis formål er at sikre bedre økonomisk balance på bygningsområdet og mere fokuseret anvendelse af de administrative ressourcer.

Desuden forventes udviklingen for tilskudssituationen at fortsætte med tilskud, der i stigende grad bliver udmøntet til konkrete formål eller udmøntes i fri konkurrence via forskningsrådene mv. Universitetet intensiverer derfor i de kommende år indsatsen for både at tiltrække eksterne tilskud og få andel i de øremærkede tilskud.

Personaleforhold

Årsværksforbrug

<i>Finansieret</i>		<i>TEO</i>	<i>SAMF¹⁾</i>	<i>SUND</i>	<i>HUM</i>	<i>NAT</i>	<i>JUR</i>	<i>FA</i>	<i>BRIC</i>	<i>UFO²⁾</i>	<i>I alt</i>
Intern	Professor	10,0	35,0	77,9	35,0	97,2	22,7	–	–	–	277,8
Intern	Lektor/Docent	16,5	106,5	169,6	227,7	304,2	18,3	0,3	4,9	–	848,1
Intern	Adjunkt/Post.doc.	5,4	21,6	33,4	44,6	38,0	5,0	–	2,6	–	150,7
Intern	Ph.d.- og andre stip.	5,3	39,8	73,6	76,7	109,8	18,1	–	3,6	–	326,9
Intern	Øvrige VIP	–	16,2	22,3	25,3	12,7	1,3	1,0	4,0	2,7	85,5
Intern	DVIP	4,9	58,2	104,9	121,5	31,4	60,1	1,0	–	2,4	384,4
Intern	TAP-AC	6,1	33,3	60,2	55,5	66,1	23,3	137,6	1,5	21,5	405,2
Intern	TAP-Andre	9,7	131,4	390,2	146,7	444,6	48,8	127,1	11,5	61,1	1.371,1
Intern	TAP-Rengøring	–	47,9	76,9	39,9	82,4	–	–	–	1,1	248,2
Intern	DTAP	1,4	54,7	34,5	67,3	61,7	15,9	22,6	0,0	6,4	264,6
Intern	Elever	0,7	6,0	40,5	2,4	35,1	2,4	5,2	–	4,5	96,8
Intern	Jobtræning	2,3	12,1	21,7	17,3	41,2	0,0	5,4	–	2,8	102,8
Intern	i alt	62,4	562,7	1.105,7	859,9	1.324,3	215,9	300,3	28,1	102,6	4.562,0
Ekstern	Professor	1,0	3,8	12,6	0,4	0,5	2,0	–	–	–	20,2
Ekstern	Lektor/Docent	1,2	7,7	19,7	7,2	27,9	1,0	–	0,8	–	65,5
Ekstern	Adjunkt/Post.doc.	7,2	13,2	50,6	37,6	94,5	2,0	–	4,9	–	210,0
Ekstern	Ph.d.- og andre stip.	7,2	13,7	32,1	36,2	61,1	1,0	–	3,6	–	154,8
Ekstern	Øvrige VIP	–	8,8	65,9	6,1	32,4	0,3	–	1,8	–	115,2
Ekstern	DVIP	0,2	1,2	4,7	1,6	1,1	0,1	–	–	–	8,9
Ekstern	TAP-AC	0,0	3,6	49,2	6,4	12,5	–	–	2,0	2,8	76,4
Ekstern	TAP-Andre	0,9	2,7	143,3	3,3	18,4	–	–	1,4	–	170,1
Ekstern	TAP-Rengøring	–	–	7,4	–	0,4	–	–	–	–	7,8
Ekstern	DTAP	0,5	14,1	9,5	11,4	16,3	0,8	0,1	–	0,1	52,8
Ekstern	Jobtræning	–	–	6,0	–	1,2	–	–	–	–	7,2
Ekstern	i alt	18,2	68,7	400,9	110,1	266,3	7,2	0,1	14,5	2,9	888,9
Total	i alt	80,6	631,4	1.506,6	970,0	1.590,6	223,1	300,4	42,6	105,5	5.450,8

1) Inkluderer Indre By Drift, der servicerer TEO, SAMF, JUR og FA

2) Inkluderer SKT, BRIC, Niels Bohr Arkivet, Kommissionen for Den Arnamagnæanske Samling, Tilmeldingssekretariatet og Studievalg København.

Regelområdet

Ny stillingsstruktur for videnskabeligt personale

En ny stillingsstruktur trådte i kraft den 1. januar 2005. De væsentligste ændringer er, at adjunktstillingen som udgangspunkt er blevet en tidsbegrænset videreuddannelses-

stilling på op til 4 år. Der indføres imidlertid mulighed for, at adjunkter – efter en positiv bedømmelse – overgår til et lektorat uden opslag. Det skal dog allerede ved opslaget af adjunkturet fremgå, om der er tale om en tidsbegrænset eller tidsubegrænset stilling. Der er indført en post.doc.-stilling, hvor ansættelse kan ske i op til tre år. Stillingen “af-løser” kategorien som hhv. forskningsstipendiat og “adjunkt med særlig henblik på forskning og udvikling”.

Post.doc.-kategorien er mere rummelig, og kvalifikationskravet er ph.d.-grad eller tilsvarende uddannelsesniveau. Der er ligeledes indført en ny stillingskategori som seniorrådgiver. Stillingen oprettes med henblik på varetagelse af de opgaver, der overgår til universiteter som følge af indførelsen af sektorforskningsinstitutioner. Der er samtidig nedsat en arbejdsgruppe, som skal gennemgå og evt. revidere de kliniske stillingskategorier, og i øvrigt skal den samlede stillingsstruktur på ny revideres. Dette arbejde forventes afsluttet i 2006.

Ny bekendtgørelse om ansættelse af videnskabeligt personale ved universiteter

Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling har fastsat en revideret ansættelsesbekendtgørelse, som trådte i kraft den 1. juli 2005. Der er tale om en mere minimal rammebekendtgørelse, som af det enkelte universitet skal udfyldes med mere detaljerede regler. Det var universiteternes ønske at få bedre mulighed for at tilpasse de administrative procedurer til de enkelte fagområder og ansættelsessituationer. De væsentligste ændringer er, at det alene er ved ansættelse i egentlige karrierestillinger, at der er krav om nedsættelse af bedømmelsesudvalg på 3 eller 5 medlemmer, og flertallet af medlemmer i disse bedømmelsesudvalg skal være udefrakommende – gerne fra udlandet. For øvrige stillingskategorier kan der udpeges én bedømmer eller nedsættes bedømmelsesudvalg.

Ny AC-overenskomst

Den 1. april 2005 trådte de nye overenskomster i kraft. Der er tale om en treårig overenskomstperiode.

På AC-området sker der ikke så gennemgribende ændringer i denne periode. Dog er der ud over de generelle lønstigninger aftalt, at pr. 1. oktober 2006 gøres trinforløbet i fuldmægtiges rådighedstillæg stejlere, og tillægget gøres pensionsgivende med 4,6%. Særligt på universitets- og forskningsområdet er der indgået aftale om, at ph.d.-stipendiater indplaceres i basislønforløbet efter anciennitet, og arbejdet med en fuld integration på ordinære lønvilkår fortsætter. Der lægges desuden mere vægt på bløde værdier, som f.eks. at fremme mobilitet og kompetenceudvikling – også for forskere ved universiteter og andre forskningsinstitutioner.

Ny HK-organisationsaftale

En ny HK-organisationsaftale trådte i kraft fra 1. april 2005.

Arbejdstidsreglerne ændres fra 1. oktober 2006, så der bliver to sæt regler, nemlig et for medarbejdere med forskudt arbejdstid og et for medarbejdere med normal arbejdstid.

Pr. samme dato stiger pensionsprocenten for den lave sats (minipensionen) fra 9,28% til 10,28%.

CFU-forliget

Fra 1. oktober 2005 kan nyansatte og medarbejdere, der har fået børn efter 1. oktober 2005, få to omsorgsdage pr. år til og med det kalenderår barnet fylder 7 år. Ligeledes gives der mulighed for løn under hospitalsindlæggelse sammen med børn under 14 år.

Med virkning fra 1. maj 2007 behandles de særlige feriedage i vidt omfang som almindelige dage. Det betyder, at arbejdsgiveren kan fastlægge, hvornår dagene skal holdes. Medarbejderen vil altså ikke længere have frit valg mellem at holde dem eller kræve dem udbetalt.

I midten af 2005 indførtes en særlig ordning for integrationsstillinger i staten, hvorefter personer med anden etnisk baggrund end dansk, som ikke kan opnå ordinær beskæftigelse p.g.a. begrænsede sprogkunderskaber eller uden eller med kort uddannelse, kan ansættelse for maksimalt et år. 80% af begyndelseslønnen på første løntrin, 80% arbejdstid, 20% oplæring.

Personaleudvikling

Personale-, ledelses- og organisationsudvikling

Stadig flere enheder har i 2005 benyttet sig af tilbuddet om skræddersyet konsulenthjælp til for eksempel teamudvikling fra KU's interne personaleudviklingsenhed, PUMA. Konsulenterne har således medvirket i planlægning og afvikling af i alt 38 tilrettede konsulentytelser i form af for eksempel personaleseminarer, teambuilding og gruppeudviklingssamtaler (GRUS). Målgrupperne spænder fra rengøringspersonale, som skulle organiseres i teams, over strategiarbejde med den videnskabelige stab på et institut til lokal lederudvikling i forskellige enheder. Praktiske samarbejdsøvelser, opstilling af fremtidsscenerier, typetest og feedback på egen lederstil/ledelsevaluering er nogle af de metoder, som benyttes i de skræddersyede konsulentytelser.

Et nyt tiltag i 2005 har været individuel rådgivning af og coaching af ledere. Ca. 40 ledere har gennemgået et coachingforløb med enten en intern eller ekstern konsulent. Forløbet, der tager afsæt i personligt oplevede problemstillinger, foregår som en støttende og udfordrende samtale med fokus på resultater og udvikling af egen ledelse. Gennem dialog får lederne lejlighed til at forholde sig udforskende og reflekterende til egne arbejds- og ledelsesmæssige problemstillinger.

Den interne kursusvirksomhed har i 2005 fortsat været et bredt udbud af kurser i såvel administrative systemer som kurser rettet mod personlig og faglig udvikling (eksempelvis stresshåndtering og pædagogisk lynkursus). I 2005 har der været afholdt 75 interne kurser med 889 deltagere fra KU. På grund af økonomireformprojektet. KU2005, har der herudover været afholdt diverse økonomikurser med i alt over 500 deltagere. Temaet for forårets institutlederseminar i 2005 var universitets- og institutledelse på vejen ind i den nye universitetslov, herunder arbejdet med udviklingskontrakt, personaleledelse og kvalitet i forskning og undervisning.

I 2005 blev der på universitetet for tredje gang gennemført en opsamling af kompetenceudviklingsaktiviteter i hele organisationen. Formålet med afrapporteringen er, at give overblik over den samlede kompetenceudviklingsindsats på universitetet. Afrapporteringen viste bl.a. i hvilket omfang, der afholdes medarbejderudviklingssamtaler og hvilke aktiviteter såvel hovedområder som lokale enheder har iværksat. Årets særlige fokusområde var, hvordan der følges op på medarbejderudviklingssamtaler.

En række medarbejdere har i 2005 fået støtte fra Kompetencefonden – et tilbud med udspring i overenskomsten 2002. Ordningen giver mulighed for at søge midler til indi-

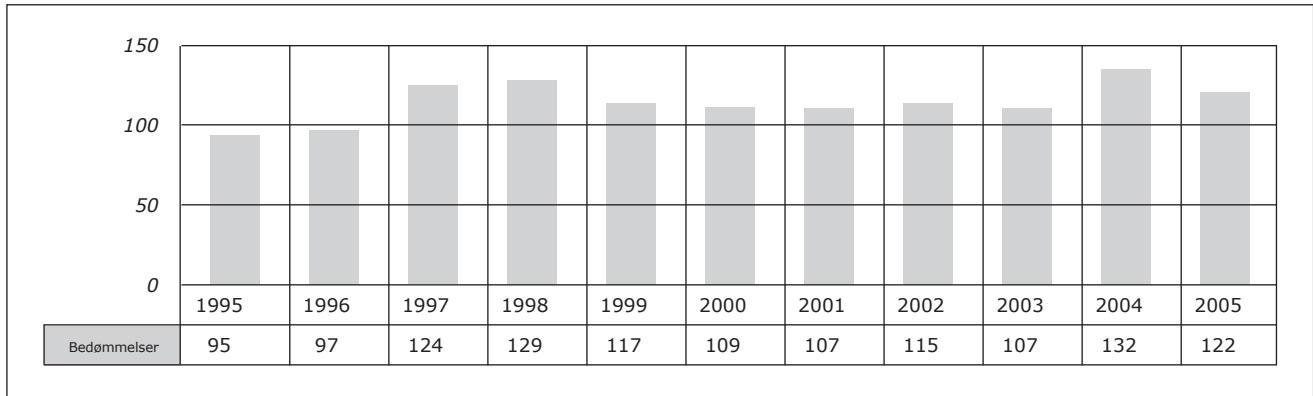

viduelle udviklingsforløb og fordrer, at der er afholdt MUS og formuleret en plan. I 2005 fik universitetet en bevilling på 1.400.000 kr. fra Kompetencefonden til intern fordeling.

Der er givet støtte til forløb som for eksempel master- og diplomuddannelse, it-uddannelse, forskningslederuddannelse, studieophold og statonomuddannelse.

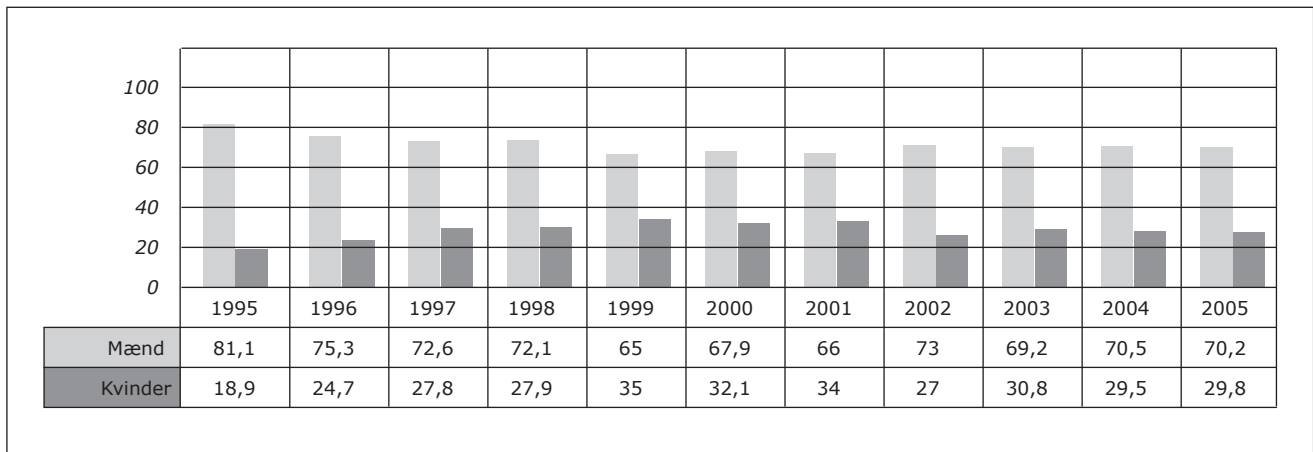
Ansættelser i videnskabelige stillinger

Figur 1: Bedømmelser med efterfølgende ansættelse: Samlet antal

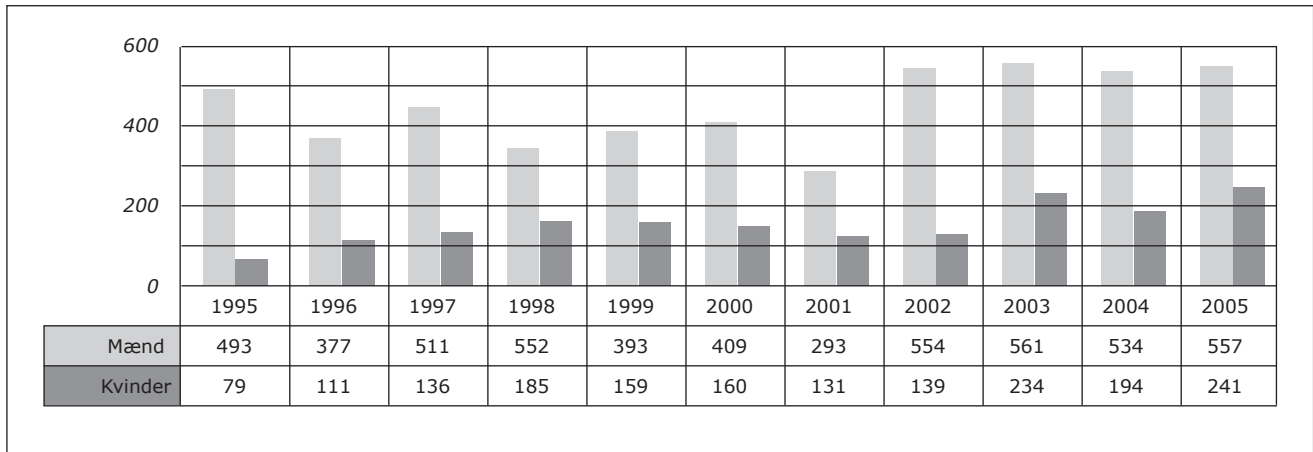
En lille tilbagegang, men dog trods alt et antal ansættelser i den øverste halvdel af de sidste 10 år.

Figur 2: Bedømmelser med efterfølgende ansættelse: Procentvis fordeling mellem mænd og kvinder

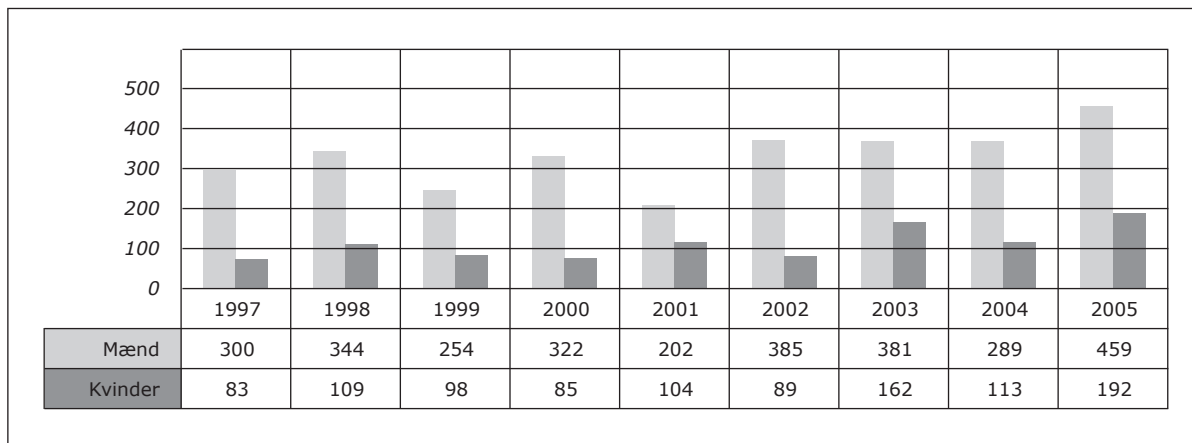
Trods alle gode intentioner og et enkelt år med udsigt til ændringer, synes kvindernes andel i ansættelserne mere eller mindre konstant at ligge omkring de 30%.

Figur 3: Ansøgere: Talmæssig fordeling mellem mænd og kvinder

Antallet af kvindelige ansøgere var i 2005 det højeste i 10 år: 241 i alt. Antallet af mandlige ansøgere har ligget stabilt omkring 550 de sidste 4 år.

Figur 4: Antal kvalificerede ansøgere fordelt på mænd og kvinder

Antallet af kvalificerede ansøgere er helt usædvanligt stort i 2005 og bør give anledning til eftertanke.

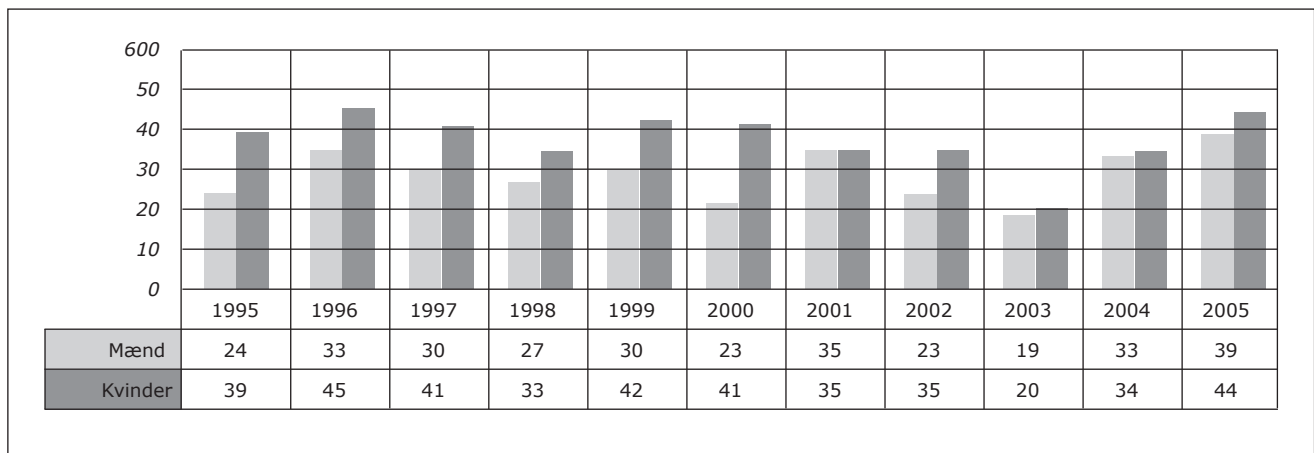
Stigningen er koncentreret omkring adjunktstillingerne, hvor mange af ansøgerne har et længere forløb end tidligere bag sig og således også normalt vil være mere kvalificerede.

Tendensen – at ansøgere bruger længere tid på at meritere sig inden adjunktansøgningen – synes særligt gældende på samfundsvidenskab og naturvidenskab. I perioden mellem ph.d.-grad og adjunktansøgning sker der primært

ansættelse i forskerstillinger finansieret af eksterne bevil-linger, som ikke indebærer undervisnings- eller administra-tive forpligtelser.

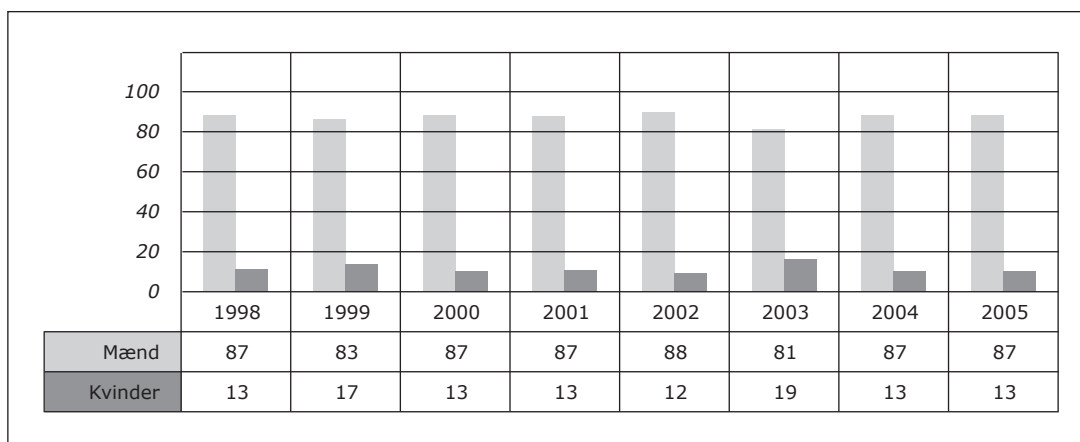
Der synes også at være flere og flere som i 1-2 år er gæsteforskere ved udenlandske universiteter, og endelig er der et stigende antal udlændinge blandt ansøgerne til ad-junktstillinger. Der er tale om små tendenser på flere områ-der, som samlet er medvirkende til at øge antallet af kvali-ficerede ansøgere.

Figur 5: Procent af kvalificerede ansøgere, som opnår ansættelse: Fordelt på mænd og kvinder

Andelen af kvalificerede ansøgere, som opnår ansættelse, ligger stabilt. Kvinderne er, som i de forløbne 10 år, lidt foran mændene, endda med en lidt større distance i år i forhold til 2003 og 2004.

Figur 6: Den ansatte: Dansk eller udlænding – procentvis fordeling

Fordelingen af danske og udenlandske ansøgere, som opnår ansættelse, har tilsyneladende fundet et leje på omkring 85% danske og 15% udlændinge.

Professorer, til- og afgang

Udnævnte professorer

Følgende er blevet udnævnt til professor for 4 år og derover i 2005:

Dr.odont. Henrik Clausen i cellemembranens biokemi fra 1. januar 2005.

Ph.d. Robert Krarup Feidenhans'L i røntgenfysik fra 1. januar 2005.

Ph.d. Claus Thustrup Kreiner i økonomi fra 1. januar 2005.

Dr.scient. Jesper Lützen i matematikkens historie fra 1. januar 2005.

Docent Catharina Raudvere i religionsvidenskab fra 1. januar 2005.

Lic.scient. Henrik Schlichtkrull i aspekter af moderne geometri fra 1. januar 2005.

Dr.med. Daniel A. Steinbrüchel i thoraxkirurgi fra 1. januar 2005.

Lic.polit. Hans Jørgen Whitta-Jacobsen i økonomi fra 1. januar 2005.

Dr.med. Børge Grønne Nordestgaard i genetisk epidemiologi fra 1. februar 2005.

Lic.scient. Jakob Rahr Winther i proteinbiokemi fra 1. februar 2005.

Dr.med. Carsten Geisler i molekylær immunologi fra 1. marts 2005.

Lic.scient. John Renner Hansen i eksperimentel elementarpartikelfysik fra 1. marts 2005.

Dr.phil. Erik Aksel Nielsen i dansk litteratur fra 1. marts 2005.

Dr.med. Gitte Moos Knudsen i neurologi fra 1. april 2005.

Lic.scient. Ryszard Nest i aspekter af moderne geometri fra 1. april 2005.

Ph.d. Jan Sap i "Cellular Signalling" fra 1. april 2005.

Overlæge Niels Jørgen Secher i gynækologi og obstetrik fra 1. april 2005.

Dr.med. Jens Dilling Lundgren i infektionsmedicinsk epidemiologi fra 1. maj 2005 til 30. april 2010.

Ph.d. Terry L. Jernigan i "Neuroimaging" fra 1. maj 2005 til 30. april 2010.

Dr.med. Michael Kjær i idrætsmedicin fra 1. juni 2005.

Dr.scient. Kurt Valentin Mikkelsen i teoretisk kemi fra 1. juni 2005.

Lic.scient. Thomas Bjørnholm i materialekemi fra 1. juli 2005.

Dr.med. Peter Schwarz i intern medicin med grespecialle i geriatri fra 1. august 2005 til 31. juli 2010.

Dr.pæd. Karen Borgnakke i pædagogik fra 1. september 2005.

Lic.scient. Dorthe Dahl-Jensen i isfysik fra 1. september 2005.

Lic.jur. Henrik Dam i retsvidenskab med henblik på skatteret fra 1. september 2005.

Dr.med. Susanne Krüger Kjær i gynækologisk cancer-epidemiologi fra 1. september 2005 til 31. august 2010.

Ph.d. Martin Meedom Nielsen i molekylers dynamik fra 1. september 2005 til 31. august 2010.

Ph.d. Carsten Rahbek i makroøkologi fra 1. september 2005.

Dr.med. Anders Nyboe Andersen i assisteret reproduktion fra 1. oktober 2005 til 30. september 2010.

Mag.scient. Benny Elley Lautrup i teoretisk fysik fra 1. oktober 2005.

Dr.med. Kjeld Schmiegelow i pædiatri fra 1. november 2005.

Ph.d. Søren Johannes Sørensen i mikrobiologi fra 1. november 2005 til 31. oktober 2010.

Ph.d. Ole Spiermann i retsvidenskab med henblik på folkeret fra 1. december 2005.

Udnævnt til professorer med særlige opgaver (tidsbegrænsede for op til 5 år)

Dr.scient. Carsten Juel med særlige opgaver i muskelfysiologi fra 1. januar 2005.

Dr.scient. Poul Erik Lindelof med særlige opgaver i eksperimentel faststoffysik fra 1. januar 2005.

Dr.habil.physiol., ph.d. Ivana Novak med særlige opgaver i epitelfysiologi fra 1. januar 2005.

Dr.med. Kristian Linnet med særlige opgaver i retskemi fra 1. april 2005.

Dr.scient. Eske Willerslev med særlige opgaver indenfor området "Ancient dna with special focus on ancient dna from glacial ice and permafrost" fra 1. april 2005.

Lic.agro. Gitte Petersen med særlige opgaver i molekylær systematik fra 1. maj 2005.

Ph.d. Ole Seberg med særlige opgaver i molekylær systematik af karplanter fra 1. maj 2005.

Dr.oec.publ. Jean-Robert Tyran med særlige opgaver i "Experimental and Behavioral Economics" fra 1. juli 2005.

Dr.scient. Brian Vinter med særlige opgaver i datalogi fra 1. august 2005.

Dr.phil. Claus Nielsen med særlige opgaver i evolutionær invertebrate embryologi fra 1. oktober 2005 til 31. marts 2008.

Adjungerede professorer

Ønsket om at hædre højt kvalificerede forskere og derved knytte dem til universitetet på en formel, men dog ulønnet måde, gav sig udtryk i følgende tildelinger af titlen adjungeret professor:

Afdelingsleder Søren Ejling Larsen i meteorologi fra 1. september 2004 (tildelt titlen på ny i 2005).

Professor Nicolas G. Bazan, M.D., ph.d., i "Neuroscience" fra 1. februar 2005.

Professor Barry Bozeman, ph.d., i "Political Science" fra 1. april 2005.

Professor Barry Buzan, ph.d., i "Political Science" fra 1. april 2005.

Professor, dr.habil. Bernd Henningsen i statskundskab fra 1. april 2005.

Research director, professor, dr.odont. Irma Thesleff i "Craniofacial and Dental Genetics" fra 1. april 2005.

Professor, fil.dr. Evert Vedung i statskundskab fra 1. april 2005.

Programleder, ph.d. Niels Hessel Andersen i eksperimentel faststoffysik fra 1. juni 2005 (tildelt titlen på ny).

Professor, dr.techn. Jørgen Arendt Jensen i medicinsk teknologi fra 1. juni 2005.

Dr. Ludwig Krämer i "European Environmental Law" fra 22. september 2005.

Professor John A. Hall i "Sociology and Political Science" fra 1. oktober 2005 (tildelt titlen på ny).

Dr.scient. Anne Grete Byskov i reproduktionsfysiologi fra 1. november 2005 (tildelt titlen på ny).

Docent, dr.scient. Hans Carsten Fogedby i statistisk fysik fra 1. december 2005.

Fratrådte professorer

I årets løb fratrådte følgende professorer:

Den 31. marts 2005 fratrådte professor i protetik, odont.dr. Bengt Erik Öwal.

Den 31. maj 2005 fratrådte honorarlønnet professor i intern medicin med grenspeciale i reumatologi, professor, dr.med. Henrik Galbo.

Den 31. juli 2005 fratrådte professor i kunsthistorie, dr.phil. Øystein Hjort.

Den 31. juli 2005 fratrådte professor med særlige opgaver i antropologi, ph.d. Michael Derek Jackson.

Den 31. juli 2005 fratrådte professor i molekylær fysiologi, dr.med. Peter Leth-Jørgensen.

Den 30. september 2005 fratrådte honorarlønnet professor i intern medicin med grenspeciale i hæmatologi (eksperimentel hæmatologi), overlæge, dr.med. Hans Erik Johnsen.

Den 31. oktober 2005 fratrådte professor i eksperimentel neuropatologi, dr.med. Nils Henrik Diemer.

Den 31. oktober 2005 fratrådte honorarlønnet professor i neurologi, overlæge, dr.med. Gitte Moos Knudsen.

Den 30. november 2005 fratrådte konstitueret professor i atrofysik, dr. Igor Novikov.

Den 31. december 2005 fratrådte professor i forsikringsmatematik med særligt henblik på området risikoteori, dr.sc.math. Hans Peter Schmidli.

Jubilæer

I 2005 kunne 46 ansatte fejre 25-års-jubilæum og 44 ansatte kunne fejre 40-års-jubilæum.

40-års-jubilæerne blandt det videnskabelige personale er

Professor, dr.phil. Tom Fenchel – 1. februar 2005 i statens tjeneste.

Professor, dr.med. Flemming Ott Gjerris – 1. februar 2005 i statens tjeneste.

Professor, dr.phil. Søren Johansen – 1. februar 2005 i universitetets tjeneste.

Lektor, dr.scient. Jørgen Led – 1. februar 2005 i universitetets tjeneste.

Lektor, cand.scient. Flemming Møller Nicolaisen – 1. februar 2005 i statens tjeneste.

Lektor, dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen – 1. februar 2005 i universitetets tjeneste.

Lektor, dr.scient. Per Hellung-Larsen. – 31. marts 2005 i statens tjeneste.

Lektor, cand.stat. Inge Biehl Henningsen – 1. april 2005 i universitetets tjeneste.

Lektor, mag.art. Carl Henrik Koch – 1. april 2005 i statens tjeneste.

Lektor, cand.scient. Jette Dahl Møller – 1. april 2005 i universitetets tjeneste.

Lektor, dr.phil. Claus Nielsen – 1. april 2005 i universitetets tjeneste.

Professor mso, dr.scient. Poul Erik Lindelof – 15. juni 2005 i statens tjeneste.

Lektor, cand.mag. Erik Schou Jensen – 16. juni 2005 i universitetets tjeneste.

Lektor, cand.scient. Lars Henriksen – 1. august 2005 i universitetets tjeneste.

Lektor, cand.scient. Ole Vrå Mønsted – 1. august 2005 i universitetets tjeneste.

Lektor, lic.scient. Ole Valdemar Petersen – 1. august 2005 i universitetets tjeneste.

Lektor, cand.mag. Otto Dahl – 31. august 2005 i universitetets tjeneste.

Afdelingstandlæge, tandlæge Kirsten Christensen – 1. september 2005 i statens tjeneste.

Lektor, cand.scient. Bent Hasholt – 1. september 2005 i universitetets tjeneste.

Lektor, dr.phil. Benny Karpatschof – 1. september 2005 i statens tjeneste.

Professor, dr.scient. Erik Hviid Larsen – 1. september 2005 i universitetets tjeneste.

Professor, dr.phil. Jonna Gerda Louis-Jensen – 1. september 2005 i universitetets tjeneste.

Lektor, dr.scient. Nanna Noe-Nygaard – 1. september 2005 i universitetets tjeneste.

Afdelingstandlæge, tandlæge Karin Poulsen – 1. september 2005 i statens tjeneste.

Lektor, mag.scient. Per Kjærgaard Rasmussen – 1. september 2005 i universitetets tjeneste.

Professor, dr.scient. Finn Surlyk – 1. september 2005 i statens tjeneste.

Lektor, cand.scient. Søren Toxværd – 1. september 2005 i universitetets tjeneste.

Professor, dr.phil. Gerd Grubb – 15. september 2005 i statens tjeneste.

Lektor, cand.med. Jørgen Hilden – 1. oktober 2005 i universitetets tjeneste.

Professor, dr.phil. Inge Floto – 1. november 2005 i universitetets tjeneste.

Professor, dr.theol. Martin Schwartz Lausten – 1. november 2005 i universitetets tjeneste.

40-års-jubilæerne blandt det teknisk-administrative personale er

Laboratorietekniker Winnie Taagerup – 1. februar 2005 i universitetets tjeneste.

Laboratoriefuldægtig Karen Dissing – 1. marts 2005 i universitetets tjeneste.

Laboratorietekniker Birthe Elise Hansen – 16. april 2005 i statens tjeneste.

Konservator Jeppe Møhl – 1. maj 2005 i universitetets tjeneste.

Laborant Birthe Nystrøm – 1. juli 2005 i statens tjeneste.

Kontorfuldmægtig Harry Andersen – 15. juli 2005 i statens tjeneste.

Bibliotekar Bodil Glenstrup – 1. august 2005 i statens tjeneste.

Kontorfuldmægtig Ellen Høyer – 1. august 2005 i statens tjeneste.

Sekretariatschef, cand.jur. Kirsten Stenbjerre – 1. august 2005 i statens tjeneste.

Teknikumingeniør Allan Djørup – 1. september 2005 i statens tjeneste.

Bibliotekar Lone Beate Gross – 1. september 2005 i statens tjeneste.

Ingeniørassistent Torben Svane Duun – 1. november 2005 i universitetets tjeneste.

Bioanalytiker Anita Niebuhr – 15. november 2005 i statens tjeneste.

Nekrologer

Karen Berg

1945-2005

Den 19. december 2005 døde Karen Berg efter længere tids sygdom.

Hun havde få dage før fejret sin 60-års-fødselsdag og med sit ukuelige humør været sammen med familie og venner – og hun kunne i juni 2006 have fejret 40-års-jubilæum i universitetets tjeneste.

Karen blev ansat i den centrale administration den 1. juni 1966. I tidens løb har Karen arbejdet i lønningskontoret og ikke mindst været med til at udvikle først Kvikservice siden Fællessekretariatet. Hendes interesse for at udbrede god service overalt har været en hoveddrivkraft, og hun holdt sig aldrig tilbage for at gøre en indsats for at højne serviceniveauet i fællesadministrationen – uanset hvem servicen rettede sig mod.

Det har været et privilegium at kende og arbejde sammen med Karen. Hendes optimisme, livskraft og humør vil blive stærkt savnet.

*Økonomichef Lars Øbing og kontorchef Henrik Sevaldsen
(chef for Fællessekretariatet)*

For os i Fællessekretariatet, der arbejdede tæt sammen med Karen, kom det som et chok, da meddelelsen om at hun var sovet ind kom umiddelbart op mod jul. Vel vidste vi alle, at sygdommen var alvorlig, og at der formentlig ikke var lyse udsigter for at Karen ville blive helbredt. Men så alligevel – lige pludselig er hun her ikke mere, og det føles uvirkeligt og svært at forstå, at hendes vilje og gåpåmod ikke sejrede i denne situation. Karen var et ubeskrivelig dejligt menneske, der vil blive savnet hver eneste dag.

Mange tanker går til Karens døtre, Gitte og Dorte.

Kollegerne

Karen Inge Halkier

1934-2006

Karen Inge Halkier blev født i Aarhus og fik studentereksamen fra Marselisborg Gymnasium i 1956 og i 1960 lærereksamen fra Aarhus Seminarium. Hun havde læreransættelser i Viborg og København i 60'erne. I forbindelse hermed fandt hun også tid til at supplere sin uddannelse, bl.a. ved at gennemgå Danmarks Højskole for Legemsøvelsers (DHL) årskursus og gennemføre studier på Gymnastikteoretisk Laboratorium ved Københavns Universitet.

Allerede fra 1963 underviste hun tillige på DHL i bl.a. atletik og i idræt for særlige målgrupper, især handicapidræt og pædagogik. Fra 1973 var Karen Inge fuldtidsansat ved DHL, indtil denne institutions aktiviteter i 1997 blev en del af Institut for Idræt (IfI) ved Københavns Universitet, og var derefter ansat ved IfI indtil sin død.

Karen Inge var meget flittig med sin faglige udvikling og efteruddannelse og har gennemgået et meget omfattende antal kurser i psykologi og pædagogik på Danmarks Lærerhøjskole (nu Danmarks Pædagogiske Universitet). Toppen på dette var, at hun gennemførte et pædagogisk licentiatstudium og blev lic.pæd. (ph.d.). Denne grad blev

springbrættet til en lang række forsknings- og udviklingsprojekter om idræt og handicappede, som har resulteret i talrige rapporter og bøger og tillige formidlet ved mange gæsteforelæsninger og en uhyre omfattende og engageret kursusvirksomhed i såvel ind- og udland. Tillige har Karen Inge lagt kræfter i talrige initiativer (foreninger, handicapcentre) i feltet idræt og handicappede, herunder Dansk Handicap Forbund.

Tidligt arbejdede hun med forebyggende fysisk aktivitet, og var en af hovedkræfterne i TRIM-bevægelsen i 70'erne, og var en inspirerende projektleder for Arbejds miljøorganisationen på Københavns Universitet på området.

Nekrologen kan ikke slutes uden at nævne Karen Inges indsats som idrætsudøver. Hun dyrkede siden sit 16. år atletik i Skovbakken, Århus og var på klubbens turneringshold indtil 1985. Hun var i næsten 20 år fast landsholdsdel-tager, satte danmarkrekord i en række kastediscipliner op til 15 gange og var deltager i OL 1960 i Rom.

Æret være Karen Inges minde.

Instituttleder, dr.scient. Kurt Jørgensen

Bertel Hansen**1932-2005**

Lektor ved Botanisk Museum dr.phil. Bertel Hansen døde den 25. april 2005 i Malaga i Spanien. Bertel var ægte vestjyde, født den 27. marts 1932 i Tistrup ved Varde. Livet igennem bevarede han et fortroligt forhold til det vestjyske hedelandskab med de brede åer, hvor han elskede at fiske med flue. Han blev student fra Vestjysk Gymnasium i 1951 og cand.mag. i botanik fra KU i 1958. Hans tidlige arbejder handlede om højmoser, den vegetationstype, der bevarer så meget information om fortidens klima og natur. Det første arbejde analyserede den interessante mose Rådensig Kær ved Skjern Å, knapt to km fra Tarm. Mosen er nu udsluttet af Hedeselskabets store udretning af Skjern Å og afvanding af dalen, og Rådensig findes på nutidens kort kun som navnet på en afvandingskanal, Rådensig Grøft. Ikke underligt, at Bertel engagerede sig i naturbevarelse! En anden, tidlig afhandling behandlede den store Draveds Kongsmose i Sønderjylland.

Allerede i slutningen af studietiden rejste Bertel en del i Europa på 1950'ernes beskedne måde. I 1957 giftede han sig med sin medstuderende Birgit Degerbøl, datter af zoologiprofessor Magnus Degerbøl. I 1958-1959 arrangerede ambassadør Gunnar Seidenfaden sammen med botanikprofessorer fra KU og KVL og amanuensis i botanik ved Danmarks Farmaceutiske Højskole Kai Larsen den første thaidanske ekspedition. I den deltog to unge danske biologer, Bertel og Birgit Hansen, der fik base i et træhus på bjerget Doi Suthep over byen Cheng Mai i Nordthailand. Efter hjemkomsten blev Bertel sekretær i Naturfredningsrådet 1960-1961 og videnskabelig assistent ved Botanisk Laboratorium, KU. Fra december 1961 blev han amanuensis ved Botanisk Museum, hvor han naturligt kom til at arbejde med tropesamlingerne.

I 1960'erne kom en række publikationer om resultaterne fra thailandsekspeditionerne, der efterhånden gled over i et egentligt floraprojekt for Thailands blomsterplanter. Bertel var med i projektet fra dets officielle begyndelse ved et internationalt møde i Kew i 1965. Til sin pensionering var han medlem af Flora of Thailands redaktionskomité. Det var et samarbejdsprojekt, hvor botanikere fra både Aarhus Universitet og KU var involveret på linje med internationale forskere. De thailandske deltagere var i begyndelsen få, men projektet sørgede for uddannelse af thailandske stude-

rende i botanik, og Bertel og Birgit modtog med stor varme en række thair i Danmark. Også under Den Femte Thaidanske Ekspedition 1966 var Bertel på feltarbejde i Thailand. Senere supplerede han feltobservationerne med besøg ved botaniske museer over store dele af verden.

Doktorgraden fik Bertel i 1972 på en monografi over slægten *Balanophora*. I indledningen beskriver han de store spritfyldte glas med ubestemte *Balanophora*-arter, der havde hobet sig op på hans skrivebord. Afsnittet konkluderer: "Something drastic had to be done to recover the space." Dette blev begyndelsen til en videnskabelig bearbejdelse af nogle af verdens forunderligste planter. Uden bladgrønt bryder de frem fra rødderne af værtsplanterne, og som blege, gullige svampe dukker de op over jordoverfladen for at producere tusindvis af bittesmå blomster, der bestøves af snegle og insekter. Doktorafhandlingen gjorde faktisk noget drastisk. Den var et brud med den traditionelle artsopfattelse i plantegruppen, og antallet af arter blev reduceret fra ca. 90-15. Frem til 1990 arbejdede Bertel sig i afhandling efter afhandling gennem de øvrige slægter af familien *Balanophoraceae*, så han nåede at dække familien fuldstændigt i alle verdensdele.

Efter disputatsen fortsatte Bertel også studiet af floraen i tropisk Sydøstasien, hvor han især kastede sig over den store tropiske familie *Acanthaceae*. Han nåede at publicere monografier over slægterne *Strobilanthes* og *Thysanostigma* og mindre studier af en lang række andre slægter.

Ved museumsarbejde modtager man ofte helt ubestemte konserverede planter, der skal bringes på plads i samlingerne. Et minimumskrav er, at planten er bestemt til familie. Derfor udarbejdede Bertel i 1970'erne sammen med Botanisk Haves plantebestemmer Knud Rahn et hulkortsystem, der ved hjælp af ca. 150 karakterer hjælper til identifikation af den familie, det ukendte materiale tilhører. Systemet blev offentliggjort i en afhandling i 1979, bilagt en æske med en stor mængde løse hulkort. Siden er systemet blevet videreudviklet og overført til computersoftwaren MEKA (Multiple-Entry Key Algorithm) af andre, men der henvises stadig til ANGIOFAM, Hansen & Rahns oprindelige datasæt, på det moderne softwares hjemmeside <http://shanaa.berkeley.edu/meka/>.

Under arbejdet som kurator af herbariet for udenlandske

blomsterplanter ved Botanisk Museum blev Bertel stillet over for problemet med de meget hastigt ekspanderende samlinger i 1960'erne og 1970'erne, hvor aktiviteten i troperne var stærkt stigende. Det gamle herbarium i bygningen i Gothersgade havde sprængt alle rammer. Efter mange undersøgelser af potentielle udvidelsesmuligheder blev det besluttet, at det udenlandske blomsterplanteherbarium bedst kunne sikres ved en ombygning af Auditoriefløjen i den gamle Polyteknisk Lærestanstalt ved Sølvtorvet; denne fløj blev under navnet Herbariefløjen indviet i 1985 med magasinplads til ca. 1,5 mio. herbarieark.

Men ikke alt om planter var på højt akademisk niveau eller så tørt som herbarierk. Fra 1962 underviste Bertel kommende husholdningslærerinder ved det Suhrske Husholdningsseminarium i botanik og skrev en lille lærebog i botanik for husholdninger (1. udg. 1963, 2. udg. 1966). Livet igennem bevarede Bertel stor interesse for planter, der er nyttige for mennesket. Hans omfattende samling af halskæder fremstillet af plantemateriale var basis for afhandlingen "Botaniske Perler" fra 1978; samlingen er nu overgået til Botanisk Museum. En anden usædvanlig botanisk interesse var de store frø af tropeplanter, der spredes

til Nordeuropa med havstrømme. Disse frø kan findes på den jyske vestkyst og bliver undertiden af finderne sendt til Botanisk Museum ledsaget af undrende spørgsmål. I 1973 samlede Bertel en lang række eksempler på disse tropiske frø i en afhandling med den underfundige titel "Tropplanter på danske strande".

Man kan ikke skrive om Bertel uden at nævne den beredvillighed, hvormed han besvarede alle former for spørgsmål fra gæsteforskere, fra offentligheden og fra de studenter, der skulle benytte Botanisk Museums herbarium af udenlandske blomsterplanter. Den hjemvendte turist med mærkelige souvenirs fik samme venlige behandling som den potentielle specialestuderende eller den internationalt kendte gæsteforsker.

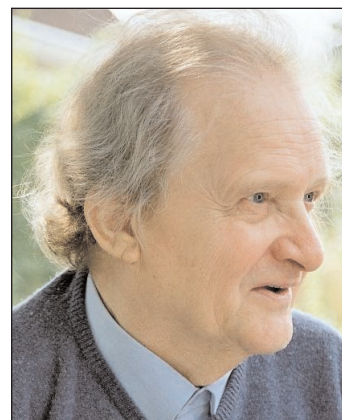
Bertels senere år var præget af hjerte problemer og krav om at skåne helbredet. I 1996 fik han en seniorordning med gradvis nedtrapning af arbejdstiden, og i 1999 gik han på pension. Hustruen Birgit døde i 2004. Parret efterlader sig to børn, en datter i Danmark og en søn i Spanien. Vi vil mindes Bertels store faglige engagement, hans milde og venlige personlighed og hans jyske lune.

Professor Ib Friis

Jens Martin Knudsen

1930-2005

Den 17. februar 2005 døde Jens Martin Knudsen, 74 år gammel. Jens Martin Knudsen var lektor i fysik ved Københavns Universitet og adjungeret professor i planetfysik ved Aarhus Universitet.

Jens Martin Knudsen var uddannet som folkeskolelærer i Silkeborg. Videbegærligheden og lysten til at grave dybere fik ham til at fortsætte på studenterkursus i København, og derefter med magisterstudiet i Fysik ved Københavns Universitet. Dette blev efterfulgt af et givtigt, toårigt ophold 1962-1964 på M.I.T., Massachusetts Institute of Technology, hvor Jens Martin stiftede bekendtskab med en dengang helt ny teknik: Mössbauer-spektroskopi. Herefter vendte han hjem til Københavns Universitet til en lektorstilling i fysik, som han varetog til det sidste, også efter pensioneringen ved 70-års-alderen i 2000.

Jens Martin var en ildsjæl, der helt og fuldt brændte for de tanker og ideer, han mente er rigtige. Som ung lektor mente Jens Martin, at den vigtigste opgave, han kunne udføre, var at yde en indsats i ulande, ved at hjælpe dem i gang med at etablere en naturvidenskabelig uddannelse på universitetsplan. Det blev til et par år i Tyrkiet (1966-1967) og derefter ca. 5 år i Brasilien (1969-1973). Her blev erfaringen fra MIT nyttig: Mössbauer-spektroskopi var som nævnt et nyt felt; det er en relativt billig og overkommelig teknik, som kan anvendes på mange forskellige problemstillinger – og Jens Martins arbejde blev blandt andet at bidrage til etableringen af en Mössbauer-gruppe i Brasilien.

Gennem sit liv på Københavns Universitet har Jens Martin Knudsen med succes undervist i de fleste kurser på fysikstudiet, fra begynderkurser til de mere avancerede kurser på 2.del. Det har givet ham en dyb indsigt i mange sider af fysikken og samtidig et stort antal venner blandt fysikere over hele Danmark. Men størst indflydelse har Jens Martin Knudsen haft blandt sine studerende. Jens Martin var meget afholdt; det vil ikke være forkert at sige højt elsket af de studerende. Hans dør stod altid åben. Ikke alene for de allermest talentfulde studenter, men også de måske lidt svagere studerende kunne altid finde et råd. Når de studerende forlod Jens Martins kontor, var det blevet mere klart for dem, at der også er en plads til dem her i livet.

Som underviser var Jens Martin en legende. Han besad i sin undervisning og i sin formidling den uhyre sjældne

evne at kunne tryllebinde sine tilhørere, uanset hvilket emne han talte om. Jens Martin brugte ofte at sætte tingene lidt på spidsen for at gøre sin pointe helt klar: Han fortalte, at hvis han skulle skrive en ny danmarkshistorie, ville den komme til at indeholde fire kapitler, et om hver af følgende personer: Tycho Brahe, Ole Rømer, H.C. Ørsted og Niels Bohr. Resten af Danmarks historie ville være at betragte som ubetydelige fodnoter. Disse fire personer vil blive husket så længe civilisationen varer. De har gennem deres forskning skabt den egentlige baggrund for Danmarks velstand. Desuden var deres arbejde med til at frigøre Europas intellektuelle liv fra snærende bånd skabt for eksempel af kirke og statsmagt.

Der er ingen tvivl om, at Jens Martin Knudsen mente, at den naturvidenskabelige forskning er en af de vigtigste drivende kræfter i historien. Han hævdede, at det vi kalder den vestlige civilisation tog sin begyndelse med Tycho Brahes opdagelse af en supernova den 11. november 1572. Denne opdagelse og de systematiske målinger, Tycho Brahe herefter igangsatte, blev startskuddet til den naturvidenskabelige metode. Da en gruppe studerende og kolleger den 11. november 2004 fejrede den vestlige civilisations 432-års-fødselsdag, var det dog i høj grad til ære for Jens Martin selv.

Også som forsker har Jens Martin Knudsen sat sit præg på universitetet, ikke mindst gennem Mars-projekterne; men før disse blev en anden betydningsfuld opdagelse gjort: Jern-nikkel-legeringer er af enorm betydning (rustfrit stål). I alle lærebøger om metallegeringer kunne man læse, at jern- og nikkelatomerne er anbragt på deres pladser i krystalgitteret på en fuldstændig tilfældig måde. Ved hjælp af Mössbauer-spektroskopi opdagede Jens Martin imidlertid en jernmeteorit, hvor jern og nikkel havde anbragt sig i et fuldstændig regelmæssigt mønster. Meteoritten har en gang været en smeltet del af en asteroide, og størkningen er foregået ved en afkølingshastighed omkring 1 grad på 1 million år. Jens Martins opdagelse af en sådan ordnet fase i jern-nikkel-legeringer gav genlyd i vide kredse og også en del protester, men resultatet kan ikke længere anfægtes.

Under sit flerårige ophold i Brasilien, fik Jens Martin lejlighed til at sammenligne farven af planeten Mars med farven af den brasilianske røde jord. Kunne der ligge noget

dybere bag denne fælles farve? Den røde tropejord i Brasilien er skabt gennem tusinder af år, ved årlig skiften mellem regntid og tørtid. Er det røde støv på Mars mon skabt ved lignende processer? Denne overvejelse blev begyndelsen til et helt nyt forskningsfelt i Danmark. Da der omkring 1990, både i Rusland og USA, opstod planer om en ubemandet mission til Mars, foreslog Jens Martin, at man burde udvikle et Mössbauer-spektrometer, der kunne tåle den rumfærd; for derved ville man få meget detaljerede oplysninger om Mars' geologiske udvikling, inklusive det store spørgsmål om der er – eller har været – vand på Mars. Med sin karakteristiske beskedenhed, tilføjede Jens Martin et forslag om et langt enklere (og billigere) supplerende eksperiment, der består i at opsamle magnetiske støvpartikler på permanente magneter af forskellig styrke, og studere partiklerne med et kamera. Dette eksperiment kom med på Mars Pathfinder-missionen i 1997 og, i mere sofistikeret form, på NASA's 2004-mission, hvor nu også det langt mere ambitiøse Mössbauer-eksperiment kom med. Det var en stor glæde for Jens Martin at opleve den succesfulde landing af de to rovere Spirit og Opportunity, selvom han på grund af sin svære kræftsygdom ikke selv kunne være med i kontrolcenteret. Da det første Mössbauer-spektrum optaget på en anden planet blev sendt tilbage til Jorden, var Jens Martin blandt de allerførste som fik det at se. Jens Martin forblev indtil sin død et meget aktivt medlem af den danske Mars-gruppe, som han var med til at præge med sin personlighed, med flittigt arbejde på fortolkninger af data, og med ideer og inspiration.

Jens Martin Knudsens forhold til det at søge efter sandheden var båret af en dyb respekt for den naturvidenskabelige metode – en metode, der gennem en kombination af teori og eksperiment, giver os en dyb indsigt i naturen. Jens Martins søgen og undren gjaldt i næsten lige så høj grad de vilkår, hvorunder menneskene lever. Velkendt er

Jens Martins optagethed af de filosofiske – og de religiøse – konsekvenser af menneskenes dybere og dybere indsigt i Universets oprindelse og udvikling. Disse interesser og overvejelser og hans dybe indsigt i naturvidenskab, samt hans uomtvistelige talent for at udtrykke selv komplicerede ideer og tanker klart og forståeligt, gjorde ham til en skattet foredragsholder over hele Danmark.

Jens Martins studenter var de første til at værdsætte hans indsats og sørge for, at den blev påskønnet: studenterne har indstillingsret til "Årets Harald", Universitetets undervisningspris, som han fik tildelt i 1990. Siden fulgte i 1997 Jens Rosenkjær Prisen og Tycho Brahe Medaljen. H.C. Ørsted Medaljen i sølv og et ridderkors i 2000. Kronen på pristildelingerne blev Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskabs guldmedalje, som Jens Martin fik overrakt i efteråret 2004.

Gennem hele sit professionelle virke havde Jens Martin en uvurderlig støtte i sin hustru, Anne. Hun har fulgt ham både til Boston, Ankara og Brasilia og på foredragsturneer rundt i Danmark. Anne delte sin mands engagement i ulandsproblematikken og i omsorgen for unge mennesker. Stærkest kom det til udtryk, da parret adopterede en forældreløs dreng i Brasilien. Ulykkeligvis følger der ikke med alle børn garanti for et lykkeligt forløb, og Anne og Jens Martin måtte opleve den sorg, at deres dreng døde fra dem, inden han var blevet rigtigt voksen.

Jens Martin Knudsens aktiviteter drejede sig ikke alene om forskning og undervisning. Et gammelt ordsprog, som Jens Martin af og til citerede, illustrerer på udmærket måde hans daglige liv og færd: "Kæmp ej mod alverdens mørke, men tænd et lys".

Det gjorde Jens Martin for rigtig mange af os. Vi vil savne ham.

Morten Bo Madsen, Poul Hjorth og Finn Berg Rasmussen

Lars Erik Kruse-Blinkenberg**1939-2005**

Lars Kruse-Blinkenberg fungerede som lektor i kristendomskundskab igennem det meste af fagets historie ved Det Humanistiske Fakultet. Hans faglige forankring var i semitisk filologi, og hans hovedinteresse var problematikkerne vedrørende bibeloversættelser. Han beskrev selv sin arbejdsmetode som "en (vel nu) næsten forældet filologisk tilgang til teksterne", og han argumenterede ofte varmt for denne metodes fortrin. I sine seneste år koncentrerede han sig om forhold vedrørende danske jøder, der bl.a. resulterede i to monografier om Meïr Goldschmidts forfatterskab fra 1998 og 2000.

En af Lars Kruse-Blinkenbergs vigtigste opgaver som lektor var at indføre de yngre studerende i kristendomshistorie, og her var han kendt og afholdt for sit venlige sindelag og for den særegne tørre ironiske humor, som han krydrede sin lærdhed med. Selv opfattede han det at undervise som et privilegium, ikke som en pligt.

Lars Kruse-Blinkenberg tog sin afsked i 2003 og havde ikke haft sin gang på instituttet i knapt to år, da vi fik meddelelsen om hans død. Men det var ved den lejlighed tydeligt, at han langt fra var glemt af de studerende, ligesom han mindes med vemod af sine tidligere kolleger.

Morten Warmind

Anita Mandrup Rønn**1959-2005**

Alt for tidligt mistede vi og verden lektor, ph.d. Anita Mandrup Rønn, hustru til Jakob, mor til Bjarke, Erik og Villy, elsket og påskønnet også af venner, patienter, kolleger, læg og lærd i og uden for Danmark.

Anitas lyst til at bruge sit liv på at forstå andre og gøre livet lysere for dem begyndte tidligt, også professionelt: Hun valgte lægegerningen efter at have læst antropologi, og allerede i studietiden blev bedre behandling af børn med malaria i Afrika et af hendes mål. Hvert halve minut dør stadig et barn af malaria, men i nogle landsbyer langt færre. Det sidste har Anitas forskning, feltarbejde og træning af afrikanske kolleger en stor andel i.

Andre end Anita selv kom altid først; alligevel nåede hun at få en smuk karriere som infektionslæge og klinisk farmakolog på Rigshospitalet og senest som lektor på Københavns Universitet. Her underviste hun – naturligvis – i international sundhed, der handler om at bekæmpe de stør-

ste sundhedsproblemer, blandt de som har størst behov. Patienterne og studerende elskede hende, og selv de mest hærdede karrierelæger på landets fornemmeste afdelinger tøede op i hendes nærvær. Det samme skete i den store familie- og vennekreds. Hun havde også overskud til at tage sig af flygtninge og fordrevne og søgende sjæle i Vor Frue Sogn, Natkirken og Nødhjælpen.

“Amani” er navnet på den forskningsstation, hvorfra hendes forskningssamarbejde i Afrika udgik.

På swahili betyder det “fred”. Vi har mistet Anita alt for tidligt, men vi lover at fortsætte hendes arbejde for fred, for andre, og for en bedre verden. Vi er dybt taknemmelige over at have kendt Anita og vil altid bære hende i vores hjerter.

Ib Christian Bygbjerg, Merete Heitmann, Lise Jensen, Terese L. Katzenstein, Karsten Nysom, Lars Reiter, Lone Nørgård Petersen og Tina Zimmermann-Belsing

Merete Vannby**1951-2005**

Pludselig er Merete Vannby borte efter kort tids sygdom, kun 54 år gammel. Meretes dygtighed og loyalitet var sjælden.

Samarbejdet startede i begyndelsen af 1970'erne. Store forandringer var sket og skete fortsat på universiteterne i Danmark og også på KU. En enorm ekspansion med mange nye ansatte og flere studerende. Studenteroprøret i 68 havde fået konsekvenser for ledelsesstrukturen på alle niveauer på universitetet. Situationen var til dels turbulent, men også dynamisk og ekspansiv med nye og bedre vilkår for forskningen. Og så kom Merete Vannby ind i billedet: hun blev ansat på det, der dengang hed Gymnastikteoretisk Laboratorium, for at bidrage til udviklingen af forskningen ved instituttet. Hun skulle være den i laboratoriet, der sikrede at ny teknologi og nye metoder fungerede til glæde for forskerne og de mange specialestudierende. Fra at have været meget deskriptiv, blev forskningen på laboratoriet mere mekanistisk med fokus på cellens og celleorganellers funktion. I det arbejde spillede Merete Vannby en afgørende rolle. Hun var teoretisk dygtig, og hvis der var noget, hun ikke vidste, ja så læste hun sig til den viden, hun manglede, for på alle måder at kunne bidrage til den udvikling og fokusering, der kræves for at et laboratorium kan

være i front på et forskningsområde. Der var også hverdagsproblemer, som Merete Vannby innovativt evnede at løse, når tingene gik i hårdknude. Et eksempel var i arbejdet med at uddissekere enkelte muskelceller fra en biopsi. Det er en meget tidskrævende proces, hvor tekniske færdigheder og tålmodighed sættes på en prøve. Det skal foregå ved en bestemt rumtemperatur og luftfugtighed, så arbejdet udførtes i et lille kernerum uden vinduer. Det blev påpeget, at man ikke måtte arbejde i mere end to timer i et værelse uden vinduer, men vort arbejde kunne vare hele dagen – og lange afbrud kunne ændre på cellernes struktur og funktion. “Det er da ikke noget problem,” sagde Merete, “Vi maler bare to vinduer på væggen”. Og så fortsatte arbejdet som før. Merete Vannbys engagement i, og store interesse for, arbejdet fortsatte igennem alle årene, indtil hun nu så pludseligt og uforståeligt ikke længere er i blandt os. Hendes dygtighed og solidaritet blev ikke svækket af kompromiser. Når Merete havde sat sig en opgave for, blev den løst. Vi er hende dybt taknemmelige, fordi hun valgte at arbejde for os igennem alle disse år. Vi vil savne hende, og hendes plads i laboratoriet bliver svær at fylde ud.

*Professor Jens Bangsbo og professor Bengt Saltin,
Institut for Idræt og August Krogh Institutet*

Bygninger og lokaler

Fysisk planlægning

Den fysiske planlægning på universitetet har i 2005 været præget af arbejdet med at implementere SEA-ordningen. Præmisserne ved SEA-ordningen og rektorkollegieforliget har hidtil været, at der er et årligt underskud på huslejeøkonomien på 55 mio. kr., svarende til et arealreduktionskrav på 30.000 m² netto/60.000 m² brutto, fra 2011, hvor SEA-ordningen forudsættes fuldt implementeret. Der er truffet en principbeslutning om, at universitetets arealforbrug skal nedbringes, således at der opnås balance mellem bygningsforbrug og bevillinger til bygningsforbrug. Dette er udgangspunktet for arealplanlægningen på universitetet.

Bygningsplan 05 blev offentliggjort i begyndelsen af 2005 som en status for universitetets arealsituation 31.12.2004. Bygningsplan 05 sammenfattede alle kendte beslutninger om arealreduktioner på universitetet, og indebar en samlet arealreduktion på en fjerdedel af arealreduktionskravet. I fortsættelse af bygningsplanen, besluttede rektor i juni 2005, at fakulteterne inden 1. august 2005 skulle udarbejde handlingsplaner for bygningsforbruget. Handlingsplanerne skulle indeholde en beskrivelse af hvert fakultets initiativer mhp. at bringe fakultetets arealforbrug i overensstemmelse med fakultetets arealramme. Handlingsplanerne skulle dokumentere udmøntning af universitetets samlede reduktionskrav.

Resultatet af fakulteternes handlingsplaner blev behandlet i september 2005, hvor det kunne konstateres, at handlingsplanerne førte til et utilfredsstillende resultat. Der kunne kun peges på et reduktionsomfang på en tredjedel af

det nødvendige. Derfor blev der taget initiativ til udarbejdelse af en samlet strategi på bygningsområdet, som fremadrettet skal sikre sammenhæng mellem økonomi og bygningsforbrug.

Et element i denne strategi er en sammenhængende, overordnet strukturplan for universitetet, som lever op til det samlede reduktionskrav, og som understøttes af detaljeret planlægning for universitetets delområder. Dette arbejde blev igangsat i dialog med S-FoU i efteråret 2005, og forventes at munde ud i en samlet plan, herunder finansierungsplan, rokadeplan mv. medio 2006.

Sideløbende er der fra ministeriets side iværksat et udvalgsarbejde mhp., at finde en løsning på universitetets samlede SEA-økonomi. Resultatet af dette arbejde vil få afgørende betydning for den endelige strukturplan.

I februar 2005 blev der nedsat et arbejdsgruppe med det formål, at fremkomme med et forslag til opdeling af Indre By Udvalgets arealer, og at fastlægge principper for den fremtidige arealanvendelse i Indre By. I maj 2005 traf rektor, på baggrund af arbejdsgruppens afrapportering, beslutning om udskillelse af fællesadministrationens arealforbrug fra Indre By Udvalgets arealer samt fordeling af de fælles undervisningslokaler, der tidligere var tillagt Indre By Udvalget, mellem Det Juridiske Fakultet og Det Samfundsvidenskabelige Fakultet.

I foråret 2005 og efteråret 2005 blev der gennemført en undersøgelse af udnyttelsen af teorilokaler. Undersøgelsen blev gennemført i fortsættelse af ØBU's beslutning om at kortlægge universitetets lokaleudnyttelse, for at fremkomme med forslag til effektivisering af udnyttelsen. Resultatet forelå i september i form af en rapport.

Tilsvarende blev der i 2005 gennemført en analyse af behovet for fælles eksamenslokaler og forslag til organisering af eksamenslokalerne. Denne analyse indgår i en samlet vurdering af behovet for lokaler til gennemførelse af it-eksaminer, hvis resultat forventes at foreligge primo 2006.

Bygningsmassen

Bygningsdistrikt 1, Indre By, dec. 2005	m² brutto	Ændring i forhold til 2004	m² brutto
Bispetervet 1-3	3.769		
Fiolstræde 4-6/Metropolitannekset	2.174		
Fiolstræde 10, St.Kannikestræde 18	3.157		
Fiolstræde 20-24, Krystalgade 14-16	4.662		
Købmagergade 44-46	10.835		
Købmagergade 50	10.119		
Købmagergade 52	3.223		
Linnésgade 22	4.203		
Rosenborggade 15-17	732	Lejemål reduceret	-6.592
Sankt Peders Stræde 19	1.482	Gårdkælder registreret	24
St. Kannikestræde 11	1.264		
St. Kannikestræde 13	1.126		
Studiestræde 6/Studiegården	8.813		
Studiestræde 8-10	1.178		

Bygningsdistrikt 1, Indre By, dec. 2005	m² brutto	Ændring i forhold til 2004	m² brutto
Studivestergade 34	3.345		
Nørregade 10/Universitetsfirkanten	21.077		-162
Frederiksholms Kanal 4	0	Udgået af registret	-4.586
Vestergade 10	2.920		
Nørregade 15	733		
Studivestergade 3	384		
Linnésgade 25	0	Udgået af registret	-1.270
Skindergade 14	1.308		
Nørregade 34	0	Udgået af registret	-368
St. Kannikestræde 8	287		
Skindergade 36	887		
Landemærket 9	2.277		
Nørregade 7A og 7C	1.583		
Peter Bangs Vej 30	1.824		
Studivestergade 38/Kirkesalen	1.174	Lejemål udvidet	645
Øster Farimagsgade 5/Kommunehospitalet	52.586	Nyt lejemål registreret	52.586
Rømersgade 17/Bethesda	1.365		
Bygningsdistrikt 1 i alt	148.489	Bruttoarealet er øget med	40.277
Bygningsdistrikt 2, KUA, dec. 2005			
Bygningsdistrikt 2, KUA, dec. 2005	m² brutto	Ændring i forhold til 2004	m² brutto
Klerkegade 2	6.646		
Njalsgade 74-108/KUA	124.870		
Vandkunsten 5	0	Udgået af registret	-2.563
Strandgade 100 H	268		
Leifsgade 33	5.120		
Snorresgade 17-19	8.272		
Artillerivej 86	3.327		
Vandkunsten 8	624		
Bygningsdistrikt 2 i alt	149.128	Bruttoarealet er reduceret med	-2.563
Bygningsdistrikt 3, Panum, KUA, dec. 2005			
Bygningsdistrikt 3, Panum, KUA, dec. 2005	m² brutto	Ændring i forhold til 2004	m² brutto
Bredgade 62/Bredgadekomplekset	5.914		
Blegdamsvej 3/Panum Institutet	141.350	Pavillon fjernet	-632
Frederik V's Vej 9-11/Teilumbygningen	22.183		
Nørre Allé 6-8	5.070		
Bygningsdistrikt 3 i alt	174.517	Bruttoarealet er reduceret med	-632
Bygningsdistrikt 4, Naturvidenskab, dec. 2005			
Bygningsdistrikt 4, Naturvidenskab, dec. 2005	m² brutto	Ændring i forhold til 2004	m² brutto
Øster Farimagsgade 2B/Botanisk Have	7.143		
Gothersgade 130/Botanisk Museum	1.892		
Gothersgade 140, Øster Farimagsgade 2A	6.942		

Bygningsdistrikt 4, Naturvidenskab, dec. 2005	m² brutto	Ændring i forhold til 2004	m² brutto
Sølvgade 83/Sølvtorvskomplekset	17.665	Opmåling justeret	-320
Øster Voldgade 3	2.141		
Øster Voldgade 5-7/Geologisk Museum	9.757		
Øster Voldgade 10	52.397		
Blegdamsvej 15-21/Niels Bohr Institutet	12.126		
Juliane Maries Vej 26-36/Rockefellerkomplekset	13.670		
Universitetsparken 1-3/DIKU	8.442		
Universitetsparken 5/H.C. Ørsted Institutet	31.285		
Universitetsparken 13/August Krogh Institutet	11.850	Ny pavillon registreret	128
Universitetsparken 15/Zoologisk Inst. og Museum	30.747		
Tagensvej 16	2.184		
Nørre Allè 51-57	12.546		
Brorfelde	3.399		
Helsingør/Marinbiologisk Laboratorium	2.809		
Hillerød/Ferskvandsbiologisk Laboratorium	2.039		
Risø	205		
Strødam/Strødamlaboratoriet	442		
Tåstrup, Agrovej 3	785		
Esbjerg/Skalling-Laboratoriet	773		
Frederikshavn/De Havbiologiske Laboratorier	1.955		
Godhavn, Grønland/Arktisk Station	1.338		
Bornholm/Gravgærde	667		
Ho/Skalling-Laboratoriet	552		
Læsø/Læsølaboratorier	371		
Rågård/Rågårdlaboratoriet	101		
Salten Skov/Salten Skov Laboratoriet	1.393		-60
Sermelik, Grønland/Sermelik Stationen	108		-30
Kristiansminde/Gl. Skovridergaard	813		
Vellerup Vig/Isefjordlaboratoriet	116		
Allindelilleby	28		
Bygningsdistrikt 4 i alt	238.680	Bruttoarealet er reduceret med	-281
Københavns Universitet i alt	710.814	Bruttoarealet er øget med	36.802

Bygningsdistrikt 1, Det Teologiske, Det Juridiske og Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Kommunehospitalet (CSS)

I Årbog 2003 og 2004 er der nærmere redegjort for indretningen af Center for Sundhed og Samfund (CSS) i det tidligere Kommunehospital, Øster Farimagsgade 5. Byggesagens første etaper er gennemført og taget i brug i løbet af 2005. Ibrugtagningen af den resterende del af lejemålet, Bartholinbygningen og Psykologis dyrestald, vil være klar ca. 1.6.2006, og den nye auditoriebygning med plads til 450 personer vil, som det sidste være klar til ibrugtagning 1.9.2006. Hermed vil CSS være fuldt etableret på Kommunehospitalet (KH).

Fraflytninger i Indre by i forbindelse med etableringen af CSS på Kommunehospitalet

I forbindelse med Institut for Statskundskab og Institut for Antropologis indflytning på CSS i sommeren 2005, blev Frederiksholms Kanal 4 og Rosenborggade 15 fraflyttet. Linnésgade 22 og Landemærket 11 blev overtaget af Institut for Psykologi, hvor dele af instituttet midlertidigt er placeret, indtil overflytningen til Øster Farimagsgade 2A og Gothersgade 140 kan finde sted primo 2008.

Bygningsdistrikt 2, Det Humanistiske Fakultet**Opgradering af KUA**

Sagen omfatter nybyggeri på i alt 110.000 m² brutto, ekskl. kældre, til brug for samlokalisering og opgradering af Det Humanistiske Fakultets fysiske rammer i Ørestad Nord. Sagen er i henhold til KUA-Masterplanen planlagt gennemført over 3 byggeafsnit i perioden 2001-2010.

1. byggeafsnit er nybyggeri; og for 2. og 3. byggeafsnits vedkommende er der forudsat en delvis genanvendelse af de eksisterende konstruktioner, trappe- og elevatorskakte.

KUAs 1., 2. og 3. byggeafsnit er omfattet af anlægsrammen for det samlede nybyggeri på KUA, der udgør 1,75 mia. kr. (priseniveau juli 2000) samt genbrugsværdi af eksisterende bygninger, fastsat til 100 mio. kr. Anlægsrammen omfatter i alt 110.000 m² bruttoareal ekskl. kældre.

KUA 1. byggeafsnit

KUA 1. byggeafsnit omfattende ca. 42.000 m² brutto er ibrugtaget i efteråret 2003.

KUA-rokeringer

I forbindelse med etableringen af det nye SAXO-Institut, er Institut for Arkæologi og Etnografi 1. august 2005 flyttet fra Vandkunsten i Indre by til Gl. KUA. Endvidere er IAAS flyttet fra Gl. KUA til KUA 1. byggeafsnit.

KUA 2. og 3. byggeafsnit

I henhold til den godkendte Masterplan for KUA, omfatter 2. byggeafsnit udbygning fra øst mod vest med et omfang på ca. 34.000 m² brutto. Igangsætning af 2. byggeafsnit er indtil videre udskudt i forhold til den planlagte termin medio 2004, som følge af et behov for en overordnet afklaring af universitetets fremtidige bygningsstruktur. Forsinkelsen vil få betydning for den samlede tidsplan. 3. byggeafsnit omfatter ca. 16.000 m² brutto.

Det Kongelige Bibliotek Amager

Udbygningen af Det Kongelige Bibliotek på Amager igangsættes primo 2006, og forventes færdigt til indflytning primo 2008.

Bygningsdistrikt 3, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet**Generel opdatering af forskningslaboratorier**

I 4. kvartal 2005 er igangsat en nyindretning af 3 GMO (Genetisk Modificerede Organismer)-laboratorier på Panum Institutet og i Teilumbygningen. Nyindretningen af laboratorierne sker på baggrund af et ønske fra fakultetet. Ombygningen medfører en fysisk opretning af laboratorieforholdene, som omfatter både indretning af klasse 1- og klasse 2-laboratorier.

Dyreksperimentelle faciliteter på Panum Institutet

På baggrund af et ønske fra dekanatet, og analyserapporten vedr. dyreksperimentelle faciliteter på Københavns Universitet, udarbejdet i 2002 af Novo Nordisk Engineering A/S, er der i 2003 igangsat udarbejdelsen af en helhedsplan for det samlede projekt vedr. en opgradering mv. af universitetets dyrestaldsfaciliteter. Det samlede projekt omfatter udgifter på ca. 90 mio. kr. og forventes gennemført i perio-

den 2003-2006 i takt med, at der opnås de fornødne aftaler om bevillinger. I forbindelse med projektet vedr. opgradering mv. af universitetets dyreksperimentelle faciliteter, forventes 1. etape afsluttet i første kvartal 2006.

Bygningsdistrikt 4, Det Naturvidenskabelige Fakultet**Biocenter**

I Årbog 2004 er baggrunden for Biocenter byggesagen nærmere beskrevet. Byggeriet er under opførelse og vil være klar til ibrugtagning som planlagt medio oktober 2006.

Plejeplan for Universitetsparken

Teknisk Administration har i samarbejde med S-FoU og landskabsarkitekt Sven-Ingvar Andersson fået udarbejdet en plejeplan og en overordnet fremtidsvision for Universitetsparken. Formålet er, at skabe mulighed for at fastholde og samordne parkudformningens oprindelige overordnede landskabelige ide, med en åben slette i midten institutioner langs alle sider med adgang fra gaderne. Plejeplanen omfatter bl.a. forslag til regulering og oprydning i beplantninger, placering af parkeringspladser, etablering af cykel- og gangstier og oprettelse af en designmanual for området.

Center for Astrofysik i Rockefellerkomplekset

Danmarks Grundforskningsfond bevilgede i 2004 midler til oprettelse og drift af Center for Astrofysik. Centret blev placeret i nyindrettede lokaler i Rockefellerkomplekset, i det tidligere fællesbibliotek i hovedbygningen. Astrofysikernes fællesbibliotek blev i den forbindelse flyttet til lokaler i den tidligere værkstedsbygning. Center for Astrofysik blev indviet den 23. november 2005.

Bygningsdrift og vedligeholdelse

I 1997 blev der foretaget en decentralisering af universitetets bygningsdrift. Bygningsdriften omfatter rengøring, betjentfunktion, håndværkere, forbrug af el, vand og varme samt mindre vedligeholdelsesarbejder. Regnskabstallene for 2004 og 2005 er vist i skemaet nedenfor.

Regnskab for bygningsdrift i tusinde kroner

Driftsområde	2004	2005
1. Indre By	49.921	60.769
2. Humaniora	44.454	45.339
3. Sundhedsvidenskab	88.243	75.884
4. Naturvidenskab	96.399	96.122
I alt	279.018	278.114

Beløbene er opgjort som bruttoudgifter. I 2005 er der KU-eksterne og KU-interne indtægter i bygningsdistrikterne

for i alt ca. 31,5 mio. kr., således at nettoudgiften i alt er ca. 246,6 mio. kr. Tallene er i øvrigt inkl. løn og energiafgifter samt mindre vedligeholdelsesarbejder med størrelser under 50.000 kr.

Med indførelse af SEA-ordningen 1.1.2001, er vedligeholdelsen af universitetets bygninger blevet delt i en indvendig og en udvendig del, som finansieres af henholdsvis universitetet og S-FoU ("Statens Forsknings- og Uddannelsesbygninger", tidligere Byggedirektoratet). Dog finansierer universitetet selv den udvendige vedligeholdelse på bygninger, der er doneret til universitetet.

Universitetets vedligeholdelse er delt i den løbende akutte vedligeholdelse, som varetages af driftsområderne, og regnskabsmæssigt er indeholdt i bygningssynsbevillingen,

og planlagt vedligeholdelse, som varetages af Teknisk Administration.

Planlægningen af vedligeholdelsesopgaver sker primært gennem det årligt gennemførte bygningssyn, som omfatter både ingeniør- og arkitektarbejder, og som fra bygningssyn 2006 (som er rapporteret 1. februar 2006) kun indeholder indvendige arbejder. Udvendt bygningssyn gennemføres af S-FoU for alle bygninger (både S-FoU- og KU-ejede).

I 2005 er der gennemført planlagt indvendig vedligeholdelse, som var højt prioriteret i bygningssynet (som prioritet 1), og samtidig kunne rummes inden for de givne bevilninger. Endvidere er der de udvendige vedligeholdelsesarbejder, som henholdsvis S-FoU og KU valgte at sætte i gang på universitetet.

Planlagt vedligeholdelse i tusinde kroner

Opgave		Regnskab 2004	Regnskab 2005
Synsbaseret indvendig vedligeholdelse		88.807	66.490
Synsbaseret udvendig vedligeholdelse	S-FoU	26.680	17.012
	KU	8.170	24.326
Myndighedskrav		7.252	3.442
I alt		130.909	111.270

Tallene er inklusive ekstern finansiering af indvendig vedligeholdelse (S-FoU) på i alt 33.986 t. kr. i 2003 og 51.488 t. kr. i 2004.

I 2005 er den forøgede vedligeholdelsesindsats fra 2003 og 2004 blevet bibeholdt. Det fald, der ses af tallene, afspejler variation i mængden af sager, der har været igang-

værende ved årsafslutningen. Fortsættes denne linje i de kommende år, vil det bevirke, at udviklingen i universitetets behov for akut vedligeholdelse kan ændres fra stigning til fald. Gennem de seneste 4 år har det samlede vedligeholdelsesbehov (sum af prioritet 1, 2 og 3), som det er registreret i det årlige bygningssyn, udviklet sig således:

Beløb i mio. kr.

	2002	2003	2004	2005
Vedligeholdelsesbehov	686	740	889	970

Af det samlede vedligeholdelsesbehov i 2005, udgør myndighedskrav (primært omlægning af køleanlæg på grund af udfasning af miljøskadelige kølemidler) 20 mio. kr. Det øvrige behov består af arbejder, som i prioritering spænder fra akut til forebyggende vedligeholdelse. Den fortsat voldsomme vækst i vedligeholdelsesbehovet fra 2001 skyldes bl.a., at vore rådgivere i forbindelse med bygningssynet, er bedt om at have forøget fokus på både indvendig vedligeholdelse og vedligeholdelsesbehov, som ligger lidt ude i fremtiden (inden for en 10-års-periode).

Analyse af bygningsområdet

KU har primo 2005 igangsat en analyse af bygningsområdet som forvaltningsområde. Formålet med analysen er, at tilvejebringe et overblik over de samlede opgaver på bygningsområdet på KU, og bl.a. at fastlægge en entydig opgave- og ansvarsfordeling mellem det centrale og det decentrale niveau. Opgaven blev organiseret med en styregruppe og en projektgruppe, og der var tilknyttet ekstern konsulentbistand. Opgaven blev afsluttet med en foreløbig afrapportering til styregruppen medio 2005.

Den foreløbige rapport indgår herefter i organisationsanalysen vedr. den administrative organisationsstruktur på KU, som er igangsat ultimo 2005.

Fællesadministrationen

Universitetsdirektørens årsberetning

Nye tider

2005 blev på mange måder en begyndelse på nye tider for Københavns Universitet. 1. januar afløste den udpegede bestyrelse det hidtidige konsistorium. Hermed "lød det officielle" startskud til en række af de forandringer, som universitetet igennem de seneste par år har forberedt sig til.

De seneste års forandringer og omstilling til de nye styrimsmæssige krav, har også i 2005 præget arbejdet i fællesadministrationen – omstillingen af økonomistyringen, forbedring af it-understøttelsen af de administrative funktioner og ikke mindst den fortsatte fokus på de krav, som de eksterne udfordringer i form af globalisering og konkurrenceudsættelse stiller.

Ledelsesmæssigt har 2005 også budt på forandringer, dels overgangen fra konsistorium til bestyrelse, dels rektorskiftet og en igangsættelse af ansættelsesprocessen for de kommende dekaner.

Konkurrence og positionering

Arbejdet med en mere synlig kommunikation målrettet til eksempelvis potentielle studerende, har været en af de opgaver, som den stigende konkurrenceudsættelse har sat ekstra fart i. I et samarbejde mellem Kommunikationsafdelingen, Studieadministrationen og fakulteterne er der bl.a. etableret en ny designlinje rettet mod især nuværende og kommende studerende. Flere af universitetets centrale websider, som f.eks. forsiden og studievalgssiderne er redesignet, og der er etableret et nyhedssite.

Kommunikationsafdelingen har også forberedt indførelsen af et publikationsværktøj på web (cms) for hele universitetet i 2006. Der er desuden foretaget et review blandt medarbejdere på universitetet af designmanualen (www.ku.dk/design), som skal føre til forbedringer og udbygning i 2006.

Universitetet har også arbejdet intenst med at styrke sit internationale netværk – ikke mindst etableringen af alliancen, IARU (International Alliance of Research Universities), som foruden Københavns Universitet består af Oxford og Cambridge i England, Berkeley og Yale i USA, ETH – det tekniske universitet i Zürich, Schweiz – af Pekings universitet, Tokyos universitet, Singapore National University i Asien og af Australian National University.

At Københavns Universitet opnår en plads i dette fornemme selskab, skyldes naturligvis i første omgang vores forskning og uddannelserne, men en væsentlig del af det administrative forarbejde med Københavns Universitets tilslutning til den Internationale alliance af forskningsuniversiteter (IARU), har fundet sted i Det Internationale Kontor. At få KU til også administrativt at matche de øvrige ni medlemsuniversiteter med deres (ofte meget kraftigere udbyggede) administration, samt at levere de ønskede data og oplæg til IARU-sekretariatet i Canberra (ANU) har været en betragtelig opgave.

Det må forventes, at alliancen vil give os nye administrative opgaver fremover, og at flere kommer til at arbejde på engelsk. Når Københavns Universitet tiltrækker forskere

Universitetsdirektør Else Sommer. Foto: Heine Pedersen.

re og studerende globalt, skal vi også kunne levere alle støttefunktioner og it-løsninger på engelsk.

It-området

En kortlægning af it-området på universitetet og ikke mindst den fortsatte udvikling af it-systemer til understøttelse af de faglige opgaver, har i høj grad præget fællesadministrationens arbejde i 2005. Formålet med kortlægningen var at få skabt klarhed over organiseringen, styringen, økonomien, personalet og de faktiske services bag it-området generelt på universitetet. Arbejdet blev gennemført af en bredt sammensat gruppe fra hele KU og med bistand fra PA Consulting Group (PA).

Kortlægningen af it-området er første fase i en totrinsraket, der skal munde ud i en drøftelse af fremtidens it-organisering og styring på universitetet. Et arbejde som fortsættes i 2006.

Den fortsatte udvikling af de administrative it-systemer har bl.a. involveret det studieadministrative område, herunder også en forbedret understøttelse af aktiviteterne i Det Internationale Kontor.

Det Internationale Kontor har oplevet en nærmest eksplosiv stigning i antallet af ansøgninger, hvilket har gjort det vanskeligt at yde en tilfredsstillende service. Derfor er det blevet prioriteret at opgradere de administrative systemer med særligt fokus på brugervenlige selvbetjeningssystemer.

Resultatet er blevet et system for hhv. udrejsende (implementeret primo 2005) og indrejsende studerende (implementeret medio 2005). Disse nye systemer gør brug af online og interaktive ansøgninger fra både ind- og udrejsende studerende via Punkt.KU. Dette har betydet, at de studerende fra både ind- og udland modtager en væsentlig bedre service og samtidig har Det Internationale Kontor sparet ressourcer ved at minimere de manuelle indtastningsopgaver.

Alle decentrale medarbejdere på det internationale område har nu mulighed for at følge med i alle ansøgninger fra ind- og udrejsende studerende, hvilket har givet langt større gennemsigtighed for fakulteter og institutter. Ligeledes kan de studerende selv følge med i status på deres ansøgning om optagelse (og for indrejsende studerende også status på bolig- og mentoransøgning samt deres danske karakterudskrifter ved opholdets afslutning). Alt sammen via Punkt.KU. At ansøgningerne er on-line betyder også, at vi i dag kan sagsbehandle en ansøgning fra New York på en dag, hvor det tidligere tog ca. en måned fra den studerende udfyldte den, til der var truffet en afgørelse.

I forhold til de studieadministrative systemer blev KURS07-programmet startet op i 2005 med det formål at:

- Udvikle den studieadministrative service for de studerende mht. adgang til information og til selvbetjening.
- Forbedre muligheden for opfølgning på de studerende.
- Stille informationer til rådighed for universitetets ledelse på alle niveauer.

Der er sat en række aktiviteter i gang, fx oversættelse af selvbetjening til engelsk, elektroniske blanketter, administration af Åben Uddannelse etc. De store og tunge aktiviteter relaterer sig imidlertid til nogle helt grundlæggende forudsætninger på området. Der skal ske systemtekniske forbedringer, og der er bl.a. arbejdet med etablering af en ny webbaseret brugergrænseflade til de 600 brugere af det studieadministrative system Fønix, samt etablering af nye udviklings- og testmiljøer. Endvidere at få de nuværende uddannelsesstrukturer afspejlet i vores it-systemer, således at det er muligt at lave en tidssvarende opfølgning på de studerendes aktiviteter, udarbejde ledelsesinformation og automatisere kontroller i forbindelse med selvbetjening.

Endelig er der i programmet arbejdet med at identificere konkrete udfordringer, som universitetets studieadministration står overfor på hhv. det strategiske, det praktiske og systemmæssige område.

IT-afdelingen i fællesadministrationen har i den sidste tid valgt at sætte særlig fokus på den kvalitet, der leveres til kunder og brugere på KU. For IT-afdelingen er det ikke nok at levere nye it-løsninger – lige så vigtigt er det, at drift og support af systemerne efterfølgende fungerer.

Som mange andre it-afdelinger, både internationalt og nationalt, har IT-afdelingen valgt at benytte ITIL som værktøj til at organisere it-drift og -support. ITIL (IT Infrastructure Library) er ikke i sig selv en ny metode, men snarere en samling af erfaringer og "best practices", som i de senere år er blevet en verdensomspændende de facto-standard for it-service-management. Helt overordnet sikrer ITIL en bedre kommunikation internt i afdelingen, en øget standardisering af arbejdsgangene samt en klar ansvarsfordeling – tiltag som alt i alt vil betyde, at opgaverne kan løses mere effektivt til gavn for de mange brugere. Til at understøtte ITIL implementerer IT-afdelingen i begyndelsen af 2006 et nyt helpdesk system.

Personaleområdet

I 2005 gennemførtes en arbejdspladsvurdering og en medarbejdertilfredshedsundersøgelse i fællesadministrationen. På baggrund af resultatet af undersøgelserne er der udarbejdet såvel fælles som kontorvise handlingsplaner.

Det personaleadministrative område står overfor en videreudvikling af it-understøttelsen. I 2005 er der derfor foretaget en kortlægning af arbejdsgange og it-understøttelse

i personaleadministrationen på KU. Analysen har afdækket et forbedringspotentiale. De mange behov og ønsker knytter sig først og fremmest til bedre it-understøttelse. En bedre it-understøttelse vil formentlig gøre det muligt at optimere arbejdsgangene på en række områder, herunder decentralisere arbejdsopgaver, som i dag varetages centralt. Blandt de mange mindre problemer springer nogle få større problemer i øjnene, nemlig it-understøttelse af rekrutteringsprocessen og grundregistreringen af nyansatte og digitalisering af timesedler til timelønnede.

Styring og organisation

2005 var det første år hvor universitetets regnskabsafregning skulle ske efter de nye principper om omkostningsbaseret. Det var således også året, hvor de sidste to års reform af økonomiområdet KU2005 skulle stå sin prøve. Selvom der stadigvæk skal arbejdes med konsekvenserne af økonomireformen, så var det positivt at kunne konstatere, at vi på baggrund af det igangsatte arbejde kunne leve op til de stillede krav. Herunder udarbejdelsen af universitetets åbningsbalance og ved afslutningen af året, det første omkostningsbaserede regnskab.

På bygningsområdet, som siden SEA-ordningen blev indført i 2001 har været præget af ubalancen mellem universitetets arealforbrug og de med SEA-ordningen tilhørende bevillinger, blev der i slutningen af 2005 indledt drøftelser med såvel Videnskabsministeriet som S-FoU og Finansministeriet. Det er planen, at der med udgangen af 1. kvartal 2006 skal foreligge en samlet plan, som bringer universitetets bygningsøkonomi i balance.

På initiativ af rektor blev der i slutningen af 2005 igangsat en analyse af hele administrationen på Københavns Universitet. Målet med organisationsanalysen er, at der tilvejebringes en eller flere modeller for den administrative organisation og arbejdsdeling – såvel på tværs som fra top til bund mellem fællesadministrationen, fakulteterne og institutterne. Analysen skal etablere et beslutningsgrundlag således, at den nye ledelse, når dekanerne er ansat, kan tage stilling til den fremtidige organisation.

Med udgangen af 2005 er det således ikke slut med forandringerne. Der er igangsat aktiviteter på det studieadministrative område (KURS07), it-området (kortlægningen), bygningsforvaltningen og ikke mindst den igangsatte organisationsanalyse. Aktiviteter som alle vil præge arbejdet i den kommende tid.

Samarbejdsudvalget

Samarbejdsudvalget for den centrale administration (CSU) består af 16 medlemmer – 8 pladser på henholdsvis A- og B-siden. Udvalget har i året afholdt 12 møder samt et seminar.

Udvalget har i 2005 fungeret som forum for drøftelser omkring fællesadministrationens økonomi, personaleforhold og –udvikling og organisatoriske forhold.

CSU begyndte året med at færdiggøre formuleringen af en kompetencestrategi for FA. Denne er i årets løb blevet implementeret, ved at de enkelte afdelinger har formuleret planer for kompetenceudvikling indenfor fire indsatsområder. Som led i arbejdet med kompetenceudvikling har udvalget drøftet områder, som kunne kvalitetsudvikles ved hjælp af reviews. Udvalget har særligt drøftet arbejds-

pladsvurdering i FA samt hvilke tiltag som kunne tilvejebringe forbedringer. Disse drøftelser er gået hånd i hånd med diskussion af Videnregnskab for FA. Strategisk kompetenceudvikling og medarbejderudviklingssamtaler (MUS) er afrapporteret til HSU efter gældende retningslinjer. Den økonomiske situation er løbende drøftet i form af regnskab, budgetter og overgang til ny økonomistyringsmodel. Derudover har udvalget behandlet emner som tidsregistrering, fraværsregistrering, rygestoptilbud og revision af personalepolitik (Det Sociale Kapitel).

Fællesområdets økonomi

Oversigten nedenfor viser forbrugstal for de seneste fem år samt budgettal for 2006. Forbrug og budget er fordelt på årsværk, artsgrupper, afdelinger og formål.

Art / Afd. / Formål	Årsværk/mio. kr.					
	Forbrug					Budget
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
AC-Chef	25,25	25,29	30,56	34,33	38,54	42,80
AC-TAP	73,22	83,45	89,73	95,71	99,36	104,83
TAP	123,12	124,97	126,12	127,03	127,11	135,39
Årsværk	221,59	233,71	246,41	257,07	265,00	283,,02
Fastløn	82.001	89.221	99.038	109.626	115.648	115.210
Løsløn	6.681	5.053	6.669	7.208	4.654	4.806
Øvrige udgifter	661.828	707.076	821.043	847.677	114.479	111.076
Indtægter	-23.294	-101.656	-75.093	-121.651	-23.632	-26.886
Artsgrupper	727.216	699.694	851.657	842.859	213.149	205.206
Fællesudgifter	7.915	7.478	11.395	13.690	7.581	2.599
Ledelsessekretariatet	10.360	11.873	10.106	19.039	29.902	40.001
Kommunikationsafdelingen	–	–	4.843	5.975	6.704	7.472
Fællessekretariatet	–	–	–	1.129	17.442	15.443
Projektchef	–	–	57	643	1.073	1.531
It-sikkerhedsleder	–	–	–	–	812	1.151
Studieadministrationen	25.987	32.284	25.032	25.934	23.279	25.552
Det Internationale Kontor	–	–	5.433	5.042	7.948	8.912
Tilmeldingssekretariatet	2.375	3.170	3.529	3.129	0	–
Studievalg København	4.936	6.823	4.570	3.343	0	–
Teknisk Administration	596.947	553.528	697.778	657.962	16.878	13.940
ADB-kontoret	26.062	27.058	Nu IT-afdelingen			
IT-afdelingen	Tidligere ADB-kontoret		34.377	38.339	43.431	43.870
Økonomikontoret	21.445	22.326	24.014	23.967	0	–
Personale- og Jura	12.911	13.431	14.543	13.928	13.830	10.230
Budget- og Planlægning	4.725	5.000	4.829	5.272	0	–
Økonomiafdelingen	–	–	–	–	36.012	32.326
KU 2005	–	–	–	12.567	7.190	–
Statistikkontoret	1.849	2.233	2.492	2.430	0	–
Tilskud	11.703	14.491	8.658	10.470	1.067	1.280
Afdelinger	727.216	699.694	851.657	842.859	213.149	205.206
Forskning					8.505	8.188
Uddannelse					39.213	37.752

	Årsværk/mio. kr.					
	Forbrug					Budget
Art / Afd. / Formål	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Formidling og vidensudveksling					418	402
Generel ledelse, adm. og service	122.640	128.518	146.598	179.664	154.187	148.441
Bygninger	581.264	542.342	684.040	650.110	10.826	10.423
Øvrige	23.312	28.835	21.019	13.085	0	0
Formål	727.216	699.694	851.657	842.859	213.149	205.206

Nota

Tabellen omfatter udgifter til løn og drift samt de indtægter, afdelingerne selv genererer.

Nettoudgifterne er fra 2004 til 2005 faldet med 630 mio. kr. Den væsentligste årsag til denne udvikling er, at huslejeudgifter og -indtægter, ejendomsskatter, vedligeholdelse og bygningsændringer (brugerønsker) fra 2005 er budgetteret og bogført på stednumre uden for fællesadministrationen. Nettoforbruget, ekskl. finanslovsmidler, udgør 681.026 t. kr. Studievalg København og Tilmeldingssekretariatet er ligeledes blevet udskilt fra fællesadministrationen. Resultatet for disse to enheder er henholdsvis -4.859 t. kr. og -741 t. kr.

De angivne årsværk for budget 2006 er de årsværk, der fremgik af budgetforslaget. Årsværksudviklingen fra regnskab 2005 til budget 2006 er præget af vækst, der især skyldes øget ressourceforbrug i IT-afdelingen til opgaverne it-udvikling og driftsovervågning og i Studieadministrationen til udvikling af studieadministrative systemer (Kurs07).

Efter fremlæggelsen af budgetforslaget er der foretaget besparelser på alle omkostningskategorier, herunder også lønkronerne, uden at det er udmøntet i årsværksbesparelser, fordi besparelserne ikke skulle pege på konkrete medarbejdere, men indhøstes via friktionsledighed og naturlig afgang. Derfor er lønkronerne ikke øget i forhold 2005-regnskabet, selvom der er en stigning i antallet af årsværk. Hertil kommer, at gennemsnitslønningerne er faldet lidt i forhold til de foregående år.

Formidling

I dette afsnit omtales nogle af de vigtigste eksempler på formidlings- og kommunikationsaktiviteter på Københavns Universitet på fælles niveau.

Formidling af forskningsresultater er et af universitetets hovedformål, og en stor del af denne formidling varetages af de enkelte forskere og af de enkelte institutter og fakulteter. Oplysning om universitetets forskning og de videnskabelige publikationer, hvori den nøjere beskrives, herunder diverse formidlingsaktiviteter, findes i institutternes beretninger i årbogen.

Universitetet gennemførte i 2005 en række tværgående forskningsarrangementer, først og fremmest ved deltagelse i Forskningens Døgn og Kulturnatten samt foredragsrækken Mød Videnskaben. Dertil kommer en lang række formidlingsaktiviteter med udgangspunkt i de enkelte fakulteter og institutter mv. Se en oversigt på www.ku.dk/forskningsformidling.

Forskningens Døgn

Forskningens Døgn er et initiativ fra Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, der skal give befolkningen et indblik i al den forskning, der finder sted rundt om i landet. Forskningens Døgn finder sted én gang om året.

Forskningens Døgn 2005 fandt sted 12. maj, og Københavns Universitet deltog i en lang række arrangementer, blandt andet med en "Lykke-café" indrettet i telte på Nytorv, hvor en række af universitetets forskere holdt foredrag med relation til begrebet lykke. Lykke-foredragene var desuden en del af universitetets Mød Videnskaben-foredrag.

Se www.ku.dk/forskningsdoegn/2005.

Kulturnatten

Københavns Universitet deltog traditionen tro med en bred vifte af arrangementer i Kulturnatten 14. oktober 2005.

Universitetet bød på i alt 50 forskellige arrangementer på ni forskellige lokaliteter i København.

Se www.ku.dk/kulturnatten/2005.

Mød Videnskaben

Der blev afholdt otte ordinære Mød Videnskaben-foredrag i 2005. Mød Videnskaben arrangeres i samarbejde med dagbladet Politiken og giver alle mulighed for at møde forskere fra Københavns Universitet og høre om deres forskning. I forbindelse med Forskningens Døgn 12. maj afholdtes desuden et udvidet arrangement med seks foredrag:

16. februar: "En dansk tsunami?" Lektor Lars Nielsen, Geologisk Institut.

16. marts: "Gakkede gangarter". Lektor Niels Lynnerup, Retsmedicinsk Institut, og lektor Erik B. Simonsen, Medicinsk Anatomisk Institut.

6. april: "Småt er stort". Professor Thomas Bjørnholm, Nano-Science Center.

12. maj: "Lykke-café" (udvidet arrangement i forbindelse med Forskningens Døgn).

Professor Peter Gundelach, Sociologisk Institut: Lykke på dansk.

Professor Hans Bonde, Institut for Idræt: Kropsidealer og lykke.

Ekstern lektor Charlie Breindahl, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling: Lykkejagten på internettet.

Overlæge Gitte Moos Knudsen, Klinisk Institut for Neurologi og Psykiatri: Lykken i hjernen.

Adjunkt Peter La Cour, Institut for Folkesundhedsvidenskab: Er troende mennesker lykkeligst?

Lektor Knud Erik Heller, Biologisk Institut: Kan dyr være lykkelige?

15. september: "Dna-detektiver i tidsmaskinen". Professor Eske Willerslev, Niels Bohr Institutet.

12. oktober: "Dinosaurerne på Bornholm". Ph.d.-studerende Jesper Milan, Geologisk Institut.

10. november: "Tør du trække vejret?" Professor Steffen Loft, Institut for Folkesundhedsvidenskab.

7. december: "Bliv klog på islam". Lektor Jørgen Bæk Simonsen, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

Se www.ku.dk/moedvidenskab.

Formidlings- og Informationsudvalget

Formidlings- og Informationsudvalget (FIU), blev nedlagt i 2005. Herefter varetages universitetets overordnede kommunikation af Kommunikationsafdelingen. På baggrund af den forskningsformidlingsstrategi, FIU udarbejdede i april 2005, udsendte rektor i efteråret 2005 en rundspørge til fakulteterne og institutterne om en status. Svarene vil blive samlet i en rapport, som Kommunikationsafdelingen udarbejder i foråret 2006. Se mere på www.ku.dk/kommunikation.

Infonetværket

Kommunikationsafdelingen er tovholder for universitetets interne infonetværk, som organiseres gennem punkt.ku og har til formål at styrke koordineringen og erfaringsudvekslingen i universitetets kommunikationsvirksomhed. Alle, som er beskæftigede med kommunikationsopgaver i deres daglige arbejde på KU, kan blive medlem af Infonetværket. Der afholdes tema- og orienteringsmøder med cirka 1½ måneders interval.

Koordinator: Jens Fink-Jensen, Kommunikationsafdelingen, fink@adm.ku.dk.

Internet og WebNet

I maj 2005 igangsatte universitetet et større fælles webmoderniseringsprojekt forankret i Kommunikationsafdelingen. Projektet, som bygger på en foranalyse af universitetets web fra 2003, skal bl.a. føre til en fælles strategi for indhold på institutters websteder, et moderniseret weblayout og – ikke mindst – en fælles publiceringsplatform (et content management system/cms) for websider på hele universitetet. En referencegruppe med medlemmer hentet bredt fra universitetet drøftede i efteråret sammen med Kommunikationsafdelingens projektgruppe et sæt krav til indhold og layout for universitetets web, og en række pilotprojekter gik i gang med at forberede omlægningsarbejdet. På baggrund af erfaringer fra pilotprojekterne forventes det, at udrolningen af strategi og publiceringsplatform kan begynde i efteråret 2006.

I oktober 2005 fik www.ku.dk en ny forside. Målsætningen var at skabe en bedre oversigt over universitetets mange websider, at rette flere indgange mod universitetets for-

skellige målgrupper og at skærpe profilen som et moderne universitet i hovedstaden. I løbet af året er der samtidig tilføjet en række nye websider om universitetets aktiviteter, herunder sider om grundforskningscentre, innovation og iværksætteri, netværkssamarbejder og besøgstjenester. De nye websider skal bidrage til at åbne universitetet mod omverdenen, og i 2006 planlægges lancering af websider om bl.a. universitetets internationale engagement og praktikordninger.

Arrangementerne i WebNet har i 2005 haft fokus på webmoderniseringsprocesser, som mange højere uddannelsesinstitutioner gennemgår i disse år. Der har været oplægsholdere fra bl.a. DTU og Lunds universitet, og seminarerne har også givet deltagerne mulighed for at holde sig orienteret om universitetets eget webmoderniseringsprojekt.

Koordinator: Siri Olivia Drachmann, Kommunikationsafdelingen, sod@adm.ku.dk.

Designprogrammet og Designgruppen

Designgruppen blev nedlagt i februar 2005, og siden har designprogrammet alene været varetaget af Kommunikationsafdelingen. I efteråret 2005 gennemførtes en review af designmanualen (www.ku.dk/design). En lang række medarbejdere forskellige steder på universitetet blev interviewet om deres erfaringer med designmanualen. Det er planen, at resultatet af designmanualreviewet skal udmønte sig i en revision og udbygning af designmanualen i 2006.

1. august tog Det Samfundsvidenskabelige Fakultet sit nye bomærke i brug. Seglet i bomærket indeholder en jordklode, som illustrerer det globale aspekt. I seglet indgår desuden en krans af otte markører, som indikerer dels kom-

pasretningerne, dels inddelingen af klodens menneskelige og materielle ressourcer.

1. november tog Det Naturvidenskabelige Fakultet et nyt bomærke i brug. Seglet i bomærket indeholder en stiliseret gengivelse af grundstoffet hafnium, som blev opdaget på Københavns Universitet i 1923.

Begge segl er tegnet af Pete Burke, Kommunikationsafdelingen. Kun Det Humanistiske Fakultet mangler herefter at få udarbejdet et segl til sit bomærke.

Universitetsavisen

Universitetsavisen udkommer 18 gange årligt med 16-24 sider i et gennemsnitligt oplag på 27.000 eksemplarer.

Det er Universitetsavisens formål at bringe nyheder, reportager og debat om og for studerende og ansatte på Københavns Universitet. Desuden bringer Universitetsavisen meddelelsesstof i form af stillingsopslag, gæsteforelæsnings-, legater etc. fra universitetets ledelse, fakulteterne og institutterne.

Universitetsavisens redaktion består af en ansvarshavende redaktør (DJ), en journalist (DJ), en journalistpraktikant, en informationsmedarbejder (DM) samt en studentermedhjælp. Redaktøren er ansvarlig ifølge presseloven og redigerer avisen efter de sædvanlige journalistiske principper og ansvar.

Universitetsavisen bliver fordelt med intern post til alle ansatte. Studerende henter selv avisen fra standere på afdelingerne. Derudover sendes avisen til pressen, politikere, ministerier og udvalgte beslutningstagere på det uddannelses- og forskningspolitiske område.

Abonnement på Universitetsavisen koster 150 kr. årligt.

Redaktion: Krystalgade 16, 1172 København K, telefon 35 32 28 98, fax 35 32 29 20, uni-avis@adm.ku.dk, www.ku.dk/universitetsavisen.

Nyt bomærke til Det Samfundsvidenskabelige Fakultet.

Nyt bomærke til Det Naturvidenskabelige Fakultet.

Fælles universitetspublikationer 2005

En opdateret oversigt over universitetets fælles publikationer findes på www.ku.dk/publikationer.

Københavns Universitets elektroniske nyhedsbrev
Københavns Universitet har siden foråret 2003 cirka en gang om måneden udsendt et elektronisk nyhedsbrev med et udpluk af spændende historier fra universitetets verden. Det er gratis at abonnere på nyhedsbrevet, og alle er velkomne til at melde sig til. Se seneste nyhedsbrev på www.ku.dk/nyheder/nyhedsbrev.

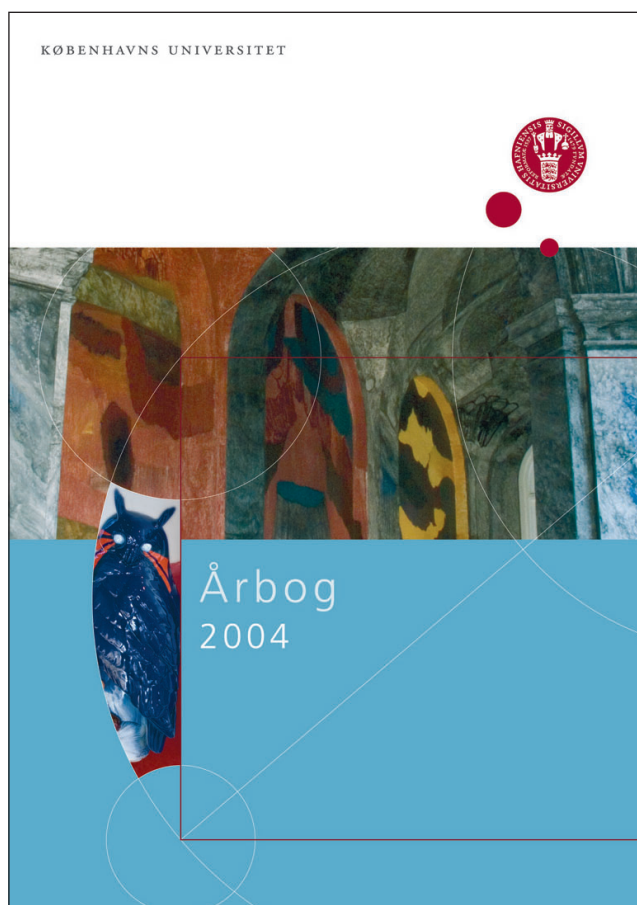
Redaktion: Journalist Mette Damgaard Sørensen, Kommunikationsafdelingen.

Universitetsdirektørens nyhedsbrev og øvrige nyheder på internettet

På fællesadministrationens webmagasin for medarbejdere, NYTFA, der udkommer den første hverdag i hver måned på adressen www.ku.dk/nytfa, findes blandt andet universitetsdirektørens klumme "Chefens ord".

Redaktion: Kommunikationsmedarbejder Jens Fink-Jensen, Kommunikationsafdelingen.

Der findes desuden nyheder på universitetets webforside, www.ku.dk.

Almanakken

Almanakken udkom første gang i sin nuværende form i 1685, og siden har universitetet udgivet den årlige almanak med den særprægede titel. Man ved dog, at universitetet helt tilbage til dets oprettelse i 1479 har udgivet en almanak, og den ældst kendte stammer fra 1549.

Universitetets Almanak Skriv- og Rejse-Kalender 2006, der udkom i efteråret 2005, har som temaer "Ekstreme Former for Liv". Her får læseren blandt andet indsigt i bakteriernes verden og det liv, der udspiller sig i livets ældste og mindste økosystemer. Om de mikroskopiske bjørnedyr med højest usædvanlige egenskaber, som findes i såvel indlandsisens isgrotter som under den stegende sol i den Namibiske ørken. En anden artikel beskriver fund af spor efter det tidligste liv på vores jord, og endelig er der artikler, der diskuterer muligheden for liv på andre planeter. Som afrunding af temaet diskuterer professor i teologi Niels Henrik Gregersen betydningen for det kristne verdensbillede, hvis der en dag findes liv i rummet.

Ud over artiklerne indeholder Almanakken, også som altid, et væld af oplysninger om blandt andet stjerner og planeter, solformørkelser, højvande, afmærkninger i danske farvande, flag- og morsetegn, jordmagnetiske forhold, tidszoner, møntsystemer i ind- og udland, mål og vægt, kongehuset, oversigts- og noteringskalender samt jagttabel. Endelig indeholder Almanakken en detaljeret kalender med blandt andet dagens navn, solens og planeternes op- og nedgangstider samt deklination, månedens middeltemperatur og månens faser.

Universitetets Almanak Skriv- og Rejse-Kalender 2006 kan købes hos boghandleren for 129 kr. Den er på 215 tæt-skrevne sider med et væld af farveillustrationer.

Redaktion: Informationsmedarbejder Nils Koudahl, Det Naturvidenskabelige Fakultet, Øster Voldgade 3, 1350 København K, telefon 35 32 42 19, fax 35 32 42 40, nko@adm.ku.dk.

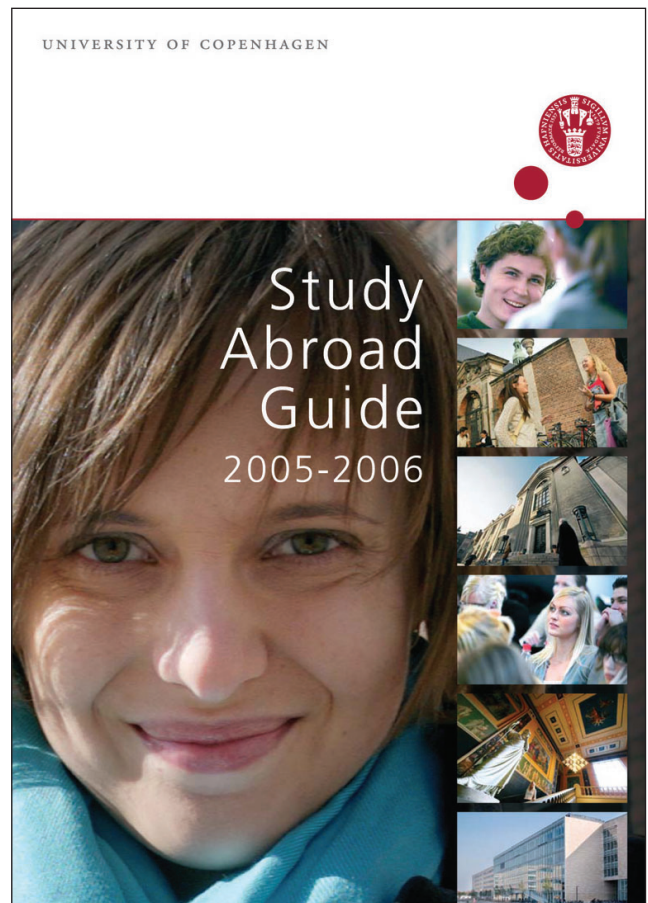
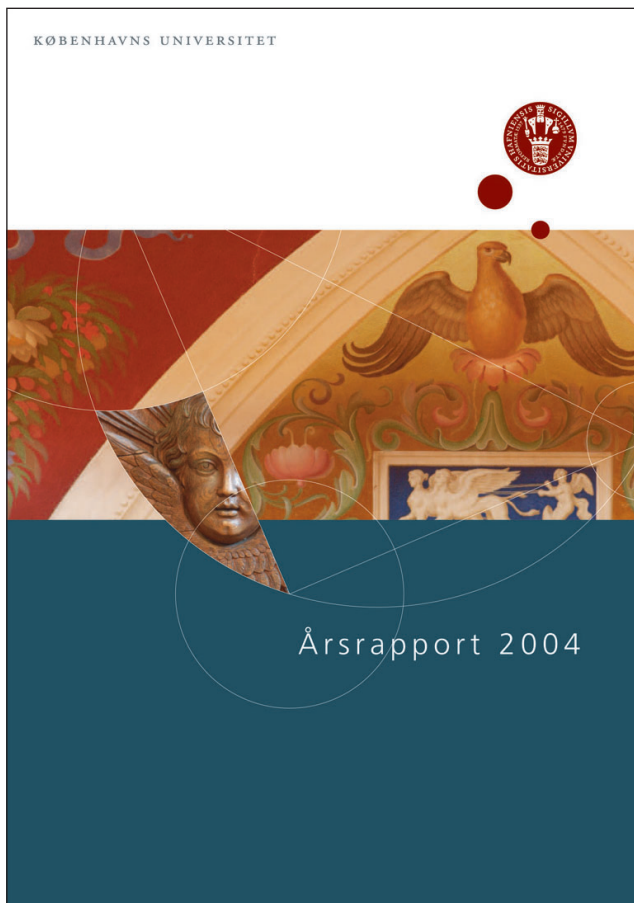
Nøglen til Almanakken

er en uundværlig ledsager til almanakken, der første gang blev skrevet og samlet af D.H. Wulff, adjunkt ved Aalborg Katedralskole. Den udkom første gang i Ålborg i 1881 på forlaget M.A. Schultz og kostede dengang 60 øre. Den er siden redigeret flere gange og senest i 1994 nyskrevet af prodekan på Det Humanistiske Fakultet Thorkil Damsgaard Olsen. Den fortæller historierne bag navnene på alle årets dage, uger og måneder og kan bruges år efter år. Denne udgave er rigt illustreret og kan købes hos boghandlerne for 228 kr.

Årbog 2004

Med Årbog 2004, der udkom i juni 2005, var det femte år, at denne publikation udkom på cd i stedet for i bogform. Fra og med Årbog 1999, der udkom i 2000, er årbogen udkommet udelukkende i elektronisk form i to versioner:

1. En webudgave, som allerede har eksisteret igennem en årrække, og som er dynamisk i den forstand, at den henter sine databaseorienterede dele direkte i databaserne. Samtidig kan eventuelle fejl rettes løbende i tekstbidragene.

2. En færdigredigeret, statisk og printbar pdf-version, som kan udskrives lokalt og desuden benyttes i det omfang, der er interesse for særtryk til institutter og fakulteter mv. Disse særtryk fremstilles med særlige omslag i Det Samfundsvidenskabelige Fakultets Reprocenter.

2004-udgaven af årbogen var i den printede særtryksudgave i pdf-format på 878 sider i A4-format. Læs mere om årbogens historie i Årbog 2001, side 119.

Hovedredaktion: Kommunikationsmedarbejder Jens Fink-Jensen og kontorfuldmægtig Winnie Hjorth Hansen.

Universitetsliv 2004 og University Life 2004 (Årsberetningen)

Årsberetningen, der fra og med 2003-udgaven fik navnet "Universitetsliv", er den bredt orienterende beretning, som udkom første gang i 2001 med "Årsberetning 2000." Universitetsliv 2004" udkom i foråret 2005 og udsendtes af universitetet til en stor kreds af samarbejdspartnere, fonde, politikere, erhvervsfolk, presse mv. Den udsendtes også til samtlige cirka 7.000 ansatte på universitetet. Universitetsliv udkommer i både dansk og engelsk udgave og indeholder primært beretninger af rektoratet, forsknings- og uddannelseshistorier samt nøgletal hentet fra årsrapporten. Desuden findes en årskrønike med kronologiske nedslag i begivenheder på universitetet dag for dag (56 s., A4).

Årsrapport 2004

Hvert år siden indberetningsåret 1995 har Københavns Universitet udarbejdet en lovbehaftet årsrapport (som indtil 2002 kaldtes Virksomhedsregnskabet), der redegør for universitetets økonomi og aktiviteter i det forgangne år. Års-

rapport 2004 udkom i foråret 2005, for andet år i træk udelukkende som pdf-fil (24 s. A4). Tillige et bilagsmateriale (64 s. A4).

KU i tal 2005

Udkom i 2005 for femte år i træk. KU i tal er en folder i lommeformat (7,5 x 14 cm) med nøgletal vedr. universitetets struktur, økonomi, personale, studerende og bygninger.

The Living Museums

Engelsksproget udgave af præsentationspjece De levende museer om Københavns Universitets museer (16 s., M65).

Faginformer

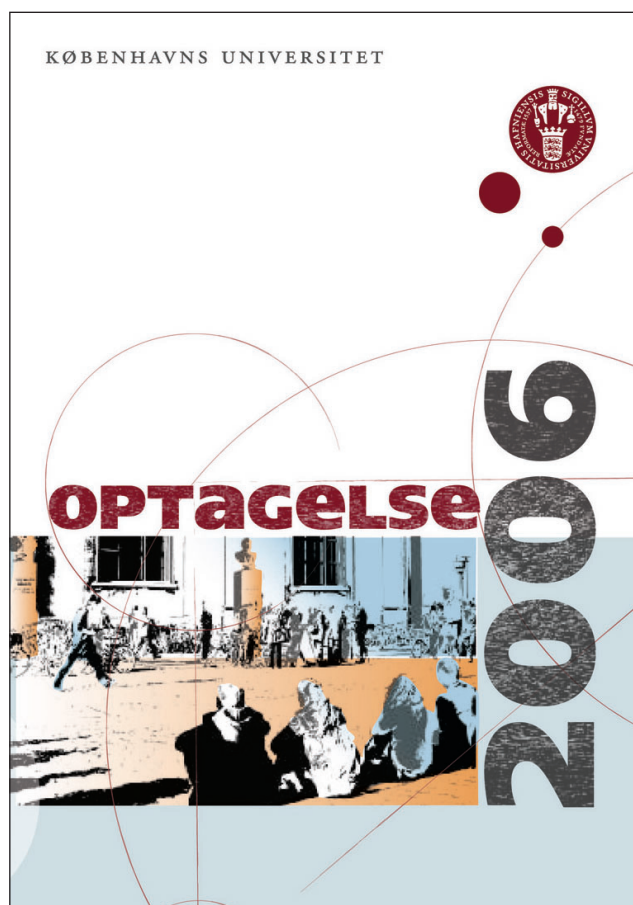
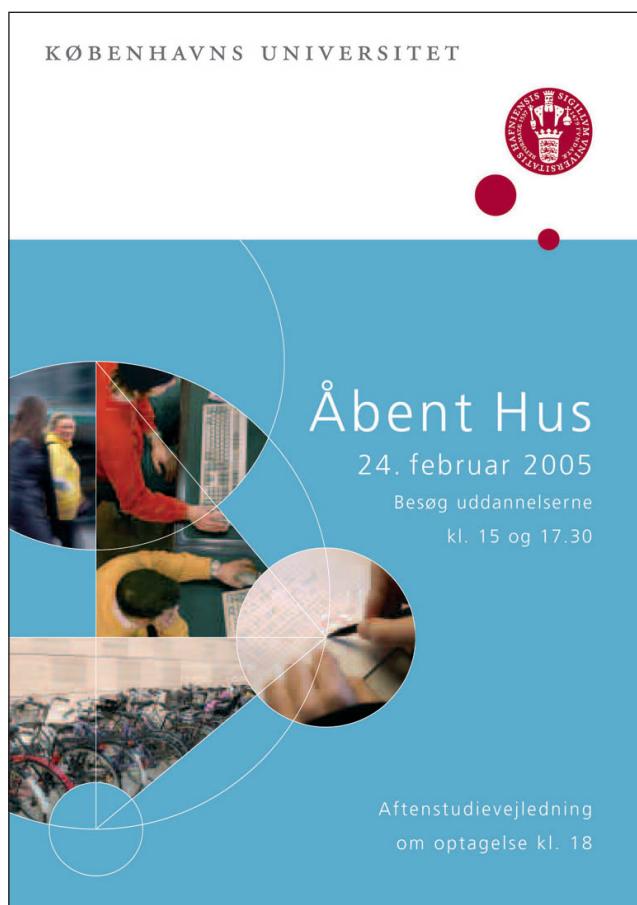
Beskrivelser af hver enkelt af universitetets uddannelser. Belyser kortfattet relevante emner som beskæftigelsesperspektiver, studiestruktur, studieelementer, lærerkræfter, undervisnings- og eksamensformer, fysiske rammer og optagelseskriterier for det enkelte fag (15-20 s., A5). Faginformerne fra Det Humanistiske Fakultet udgives kun på cd-rom; "Humanistiske Studier", som udgives af Det Humanistiske Fakultet.

Åbent Hus 2005

Informationsflyer med tilhørende plakat (A2-format) om universitetets åbenthusarrangement den 26. februar 2005 (20 s., A5).

Optagelse 2006

Informationspjece om regler og procedurer for optagelse på Københavns Universitet (60 s., A5).

Study Abroad Guide 2005-2006

Engelsksproget informationspjece rettet mod udenlandske studerende. Indeholder generel introduktion til København og Københavns Universitet samt de enkelte fakulteter med oplysninger om såvel akademiske som praktiske forhold (48 s., A5).

Nyuddannet 2004

Regler og rettigheder for nyuddannede bachelorer og kandidater (27 s., A5).

Er du stadig rigtig klog?

Informationspjece om Københavns Universitets tilbud om efter- og videreuddannelse og beskrivelser af de forskellige uddannelser (16 s., A5 tværformat).

Hvad drømmer du om?

Informationsfolder om Københavns Universitets uddannelser med ultrakort præsentation af studiemulighederne. Rettet mod gymnasieelever og andre, som står over for at skulle træffe deres første valg mht. videregående uddannelse. Egnede til uddannelsesmesser, åbenthusarrangementer mv. (M65., A4-ark foldet to gange).

Jeg vil ud

Informationspjece rettet mod studerende på Københavns Universitet, som vil på studieophold i udlandet. Indeholder information om universitetets udvekslingsprogrammer, finansiering og andre praktiske oplysninger om emnet (28 s., A5).

Fakulteternes studiepublikationer 2005

Det Teologiske Fakultet

Lektionskatalog

Udgives hvert semester (90 s., A5).

Åbent Universitet Program

Udgives hvert semester (42 s., A5).

Det teologiske studium. 2005-ordningerne

Studieordning for det teologiske studium (133 s., A5) ajourføres elektronisk.

Fleksibel Master. 2005-ordningen

Pjece om Flexibel Master ved Det Teologiske Fakultet (25 s., A5).

Teologi

Faginformaton om de teologiske bachelor- og kandidatuddannelser (14 s., A5,).

Teologi – hvis du vil have svar på hvordan man stiller de store spørgsmål

Om det teologiske studium (4 s., 15 x 15 cm).

Orientering om speciale

Vejledning for specialestuderende ved kandidatuddannelsen i teologi (2003- og 2005-ordningerne (5 s., A5,).

Om eksamenssnyd

Orientering til studerende og lærere ved Det Teologiske Fakultet (revideret udgave 2005, 3 s., A5).

Teologernes rusguide 2005

Udgives en gang årligt. Indeholder information om Det Teologiske Fakultet, teologistudiet, sociale aktiviteter m.m. (40 s., A5).

Enculturation of Christianity

Program for engelsktalende gæstestuderende ved Det Teologiske Fakultet (6 s., M65).

Biblical Studies in Copenhagen

Information for engelsktalende studerende ved Det Teologiske Fakultet (4 s., A5).

Reformation Studies in Copenhagen

Information for engelsktalende studerende ved Det Teologiske Fakultet (4 s., A5).

Centre of African Studies

Information om Center for Afrikastudier, udgives to gange årligt (16 s., A5).

Afrikastudiet

Information om afrikastudiet, seminarer, praktikophold m.m. (16 s., A5).

Ulandsophold

En guide til feltarbejde, praktik- og studieophold i et uland (16 s., A5)

Vejledning ved invitation af gæsteforskere

En guide til invitation af internationale gæsteforskere (8 s., A5).

Det Juridiske Fakultet**Trykte publikationer***Studiemuligheder i udlandet for juridiske studerende og kandidater 2005/2006*

Kataloget omfatter bl.a. oplysninger om studier i udlandet, ansøgning om udlandsophold ved de universiteter, fakultetet har bilaterale aftaler med, beskrivelse af samarbejdsuniversiteterne, finansiering, legater og stipendier samt universiteter, der udbyder sommerkurser.

Master Level – Law Subjects and ECTS Information 2005/2006

Kataloget omfatter bl.a. beskrivelse af ECTS, generelle oplysninger om Det Juridiske Fakultet og jurastudiets opbygning, optagelse og kurser der udbydes i efterårs- og forårssemestret.

A Survival Guide for international students at the Faculty of Law

En lille folder til internationale studerende med praktiske informationer og nyttige adresser om generelle ting ved et kortere ophold i København.

Master i Konfliktmægling 2005-2007

Brochuren indeholder oplysninger om Det Juridiske Fakultets masteruddannelse i konfliktmægling samt ansøgningskema.

Internetpublikationer*Årsberetning om International Studenterudveksling 2005/2006*

Omfatter informationer om de studerende, fakultetet henholdsvis sender ud og modtager.

Master Level – Law Subjects and ECTS Information 2005/2006

Beskrivelse af ECTS, generelle oplysninger om Det Juridiske Fakultet og jurastudiets opbygning, optagelse og kurser der udbydes i efterårs- og forårssemestret.

Lektionsplan – Jura – Kandidatuddannelsen – Studieåret 2005/2006

Oversigter og kursusbeskrivelser af kursusfag udbudt i efterårssemestret 2005 og forårssemestret 2006.

Studiehåndbog 2005/2006

Praktiske oplysninger og regler på bacheloruddannelsen og kandidatuddannelsen.

Lektionsplan – Jura – Bacheloruddannelsen – Studieåret 2005/2006

Praktiske oplysninger og fagbeskrivelser.

Vejledning for specialestuderende – JURA – Kandidatuddannelse

Indeholder regler for og information om specialeskrivning.

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet*Udlandsophold*

Om samfundsvidenskabelige studerendes muligheder for at rejse ud (29 s.). Findes også i elektronisk form på www.samf.ku.dk/pub/pub_alfabetisk.htm.

What to Know and Where to Go

A practical guide for international students at the Faculty of Social Sciences (41 s.). Findes også i elektronisk form på www.samf.ku.dk/english/what_to_know/frontpage.htm.

Brug din vejleder – gode råd

Pjece fra Pædagogisk Center Samfundsvidenskab (7 s.). Se også www.samf.ku.dk/formidling.

Scribo – en guide til problemformulering

Pjece fra Pædagogisk Center Samfundsvidenskab (2 s.). Se også www.samf.ku.dk/formidling.

Skrivegrupper – gode råd og erfaringer

Pjece fra Pædagogisk Center Samfundsvidenskab (22 s.). Se også www.samf.ku.dk/formidling.

Studieteknik for studiestartere

Pjece fra Pædagogisk Center Samfundsvidenskab (40 s.). Se også www.samf.ku.dk/formidling.

Lektionskataloger

Fakultetets fag; økonomi, statskundskab, antropologi, sociologi og psykologi udgiver forud for hvert semester deres lektionskatalog på www.sis.ku.dk/samf. Lektionskatalogerne indeholder lektionsplaner med kursusbeskrivelser og skemaoplysninger for fagene samt en samlet oversigt over kurser, som udbydes på engelsk.

Studiehåndbog Økonomi

Oplysninger om fagenes studieordninger samt forskellige regler for f.eks. undervisning, eksamen mv. 2005/2006. Udgives i elektronisk form på www.sis.ku.dk/samf.

Studiehåndbog Statskundskab

Oplysninger om fagenes studieordninger samt forskellige regler for f.eks. undervisning, eksamen mv. 2005/2006. Udgives i elektronisk form på www.sis.ku.dk/samf.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Fakultetets lektionskataloger indeholder oplysninger om vigtige regler i forbindelse med eksamen, tid og sted for undervisningen m.m. Studiehåndbøgerne indeholder fagbeskrivelser, oplysninger om uddannelsernes formål, struktur, indhold, adgangskrav mv.

Masters Programme in International Health (MIH)

Oplysninger om studiets opbygning, undervisningsmetoder, akademisk grad m.m.

MPH Master of Public Health. Toårig akademisk midtkarriere-uddannelse

Faglige og praktiske oplysninger om studiet, tilmelding, varighed m.m. for uddannelsen.

Studiehåndbog Master of Public Health

Generelle oplysninger om studiet, evaluering af 1. og 2. år samt masterafhandling.

Ph.d.-Courses in 2005

Kataloget omhandler en række basale metodologiske kurser, (I-V), som afholdes en eller to gange årligt samt en række specialiserede kurser (VI-IX).

De nedennævnte lektionskataloger og studiehåndbøger findes på www.sis.ku.dk.

Lektionskatalog Bachelor- og kandidatuddannelse i medicin

Lektionskatalog 2000-ordningen medicin 1.-10. semester forår 2005.

Lektionskatalog 1986-ordningen medicin 11.-13. semester forår 2005.

Lektionskatalog 2005-ordningen medicin 1. semester efterår 2005.

Lektionskatalog 2000-ordningen medicin 2.-11. semester efterår 2005.

Lektionskatalog 1996-ordningen medicin 11.-13. semester efterår 2005.

OSVAL-emnekatalog Forårssemesteret 2004

Oplysninger om reglerne for OSVAL-opgaver og oplysninger om vejledere og emner.

OSVAL-emnekatalog Efterårssemesteret 2004

Oplysninger om reglerne for OSVAL-opgaver og oplysninger om vejledere og emner.

Lektionskatalog Bachelor- og kandidatuddannelse i Odontologi

Lektionsplanen for 1992- og 2000-ordningen, forår 2005, 2., 4., 6., 8. og 10. semester.

Lektionsplanen for 1992- og 2000 ordningen, efterår 2005, 3., 5., 7. og 9. semester.

Lektionsplanen for 2005 ordningen, efterår 2005, 1. semester.

*Studiehåndbog 2005**Lektionskatalog Bachelor- og kandidatuddannelse i Folkesundhedsvidenskab forår 2005**Lektionskatalog Bachelor- og kandidatuddannelse i Folkesundhedsvidenskab efterår 2005**Lektionskatalog kandidatuddannelse i Humanbiologi:*

Lektionskatalog Humanbiologi 1.-4. semester forår 2005.

Lektionskatalog Humanbiologi 1.-4. semester efterår 2005.

Studiehåndbog Humanbiologi 2005.

De nedennævnte lektionskataloger og studiehåndbøger findes på www.sund.ku.dk

Lektionskatalog udenlandske læger, forår 2005.

Lektionskatalog udenlandske læger, efterår 2005.

Det Humanistiske Fakultet*1.-årsprøven. Det Humanistiske Fakultets studieaktivitetskrav på 1. studieår*

Oversigt (4 s.) over Det Humanistiske Fakultets studieaktivitetskrav på første studieår. Publikationen kan downloades som pdf-dokument fra www.humanist.ku.dk/humweb/1/Publikationer/Publikationer.htm.

A short Guide to the Faculty of Humanities

Pjecen (24 s.) indeholder praktiske oplysninger om de humanistiske studier, studiestrukturen, sprogkurser, punkt.ku. mv. til udenlandske studerende. Pjecen kan også læses på www.hum.ku.dk.

Dimmitend fra Humaniora – en guide til speciale, dimmission og arbejdsmarked

Pjecen (16 s.) indeholder praktiske oplysninger til næstenkandidater om overgangen fra studieliv til erhvervsliv.

Eksamen – Hvordan & hvorledes?

Pjecen er et opslagsværk til brug for de studerende i forbindelse med eksamen (24 s.). Publikationen kan downloades som pdf-dokument fra www.humanist.ku.dk/humweb/1/Publikationer/Publikationer.htm.

En praktikant fra Humaniora – Danmarks bedste – men også bedst bevarede – hemmelighed

Pjecen (8 s.) er målrettet virksomheder og organisationer. Pjecen indeholder 4 interviews med repræsentanter fra virksomheder som har haft en humanistisk praktikant samt

en beskrivelse af de praktiske rammer for et praktikforløb. Pjecen kan fås ved henvendelse til Erhvervskontakten samt læses på www.erhverv.hum.ku.dk.

Handheld Assisted Learning

Rapporten præsenterer erfaringer fra et forsøg med anvendelse PDA'er på ekskursioner i gymnasiekolen (40 s.).

Hvor kan jeg få vejledning? Vejledningsguide for studerende

Guiden skal give studerende bedre mulighed for at få overblik over hvilke typer vejledning, de kan få. Pjecen giver en oversigt over vejledningsinstanser på forskellige niveauer: fra fakultetets institutter, over Det Humanistiske Fakultet og Københavns Universitet til Undervisningsministeriet. For hver instans er der en beskrivelse af hvilken type vejledning, der ydes, (web-)adresse, åbningstid mv. (16 s.). Publikationen kan downloades som pdf-dokument fra www.humanist.ku.dk/humweb/1/Publikationer/Publikationer.htm.

Humanistiske Studier 2005-2006 (webudgave)

Humanistiske Studier henvender sig til alle, der overvejer at søge ind på en humanistisk universitetsuddannelse på Københavns Universitet og beskriver de mere end 50 humanistiske fag, der findes ved universitetet. Der gives en generel beskrivelse af studiets opbygning, studiestart, studieforhold, udlandsophold og jobmuligheder; der er informationer om optagelse og om, hvordan undervisningen foregår samt en oversigt over mulighederne for at få vejledning i forbindelse med studievalg. Desuden er der billeder fra fagmiljøer, og fagenes studievejledere giver svar på de mest almindeligt stillede spørgsmål (FAQ). Nuværende studerende fortæller i en række interviews om deres erfaringer med at vælge uddannelse og om deres dagligdag som studerende. Humanistiske Studier er tilgængelig på www.studier.ku.dk.

Humanistiske Studier 2005-2006 (trykt pjece)

En appetitvækker, der skal give uddannelsessøgende lyst til at få mere at vide om de fag, Det Humanistiske Fakultet udbyder via webudgaven (se ovenfor). Pjecen indeholder interview med studerende og kandidater fra humaniora, der fortæller om deres erfaringer med at læse et humanistisk fag og om deres erfaringer med at bruge deres uddannelse på arbejdsmarkedet.

Humaniorafestival

Popgramhæfte med oversigt over alle arrangementer ved Humaniorafestival 2005 og praktiske oplysninger om tilkørsel, parkering, udstillinger, underholdning m.m. (20 s.).

Humanioras arbejdsmarkedspanel – årsrapport 2004/2005

Humanioras arbejdsmarkedspanel blev etableret i 2004 og består af 10 repræsentanter fra erhvervsliv, organisationer og den offentlige forvaltning samt 6 repræsentanter fra fakultetets forskerskab. Årsrapporten indeholder panelets overvejelser og anbefalinger samt en liste over fakultetsledelsens konkrete tiltag til opfølgning af panelets anbefalinger. Publikationen kan fås ved henvendelse til Erhvervskontakten samt downloades som pdf-dokument fra www.erhverv.hum.ku.dk/arbejdsmarkedspanel/ (30 s.).

Humanister i praksis

En undersøgelse af humanisters kompetencer, muligheder og vilkår i erhvervslivet. Af Signe Boeskov, Tine Damsholt og Peter Hussmann Sørensen. Rapporten bidrager, på baggrund af interview med humanister og arbejdsgivere i erhvervslivet, til den nødvendige konkretisering af, hvordan humanistiske kompetencer kan anvendes i praksis (102 s.).

Humanister i praksis – En undersøgelse af humanisters kompetencer, muligheder og vilkår i erhvervslivet

Rapporten er en kvalitativ interviewundersøgelse med humanister og arbejdsgivere inden for erhverv, der ikke traditionelt anvender humanistisk arbejdskraft (102 s.).

Humanister uden for murene – Et indblik i hvordan humanister bruger deres kompetencer i erhvervslivet

Pjecen er en forkortet udgave af rapporten Humanister i praksis. Pjecen er målrettet de studerende og præsenterer forskellige opfattelser og erfaringer med anvendelse af humanistiske kompetencer inden for nye sektorer af arbejdsmarkedet (48 s.).

Husregler

Flyer med Det Humanistiske Fakultets ordensregler for de studerende, der færdes i fakultetets bygninger og på fakultetets område.

Lektionskatalog (SIS)

Det Humanistiske Fakultet udgiver informationer om al undervisning ved fakultetets fag, undervisernes telefonnumre, e-mail-adresser og træffetider på SIS (StudieInformationsSystemet). Adressen er www.sis.ku.dk.

Orlov, indskrivning og genindskrivning

Guide med praktiske anvisninger og henvisninger til yderligere informationer. Publikationen kan downloades som pdf-dokument fra www.humanist.ku.dk/humweb/1/Publikationer/indskrivning-mm_2004.pdf (4 s.).

Studiehåndbøger

En række af fakultetets fag har udgivet studiehåndbøger med oplysninger om studieordninger og generelle regelsæt for uddannelserne, eksamensafleggelse mv. samt praktiske oplysninger af forskellig art.

Tilvalgskatalog 2005

Tilvalgskataloget beskriver indhold og omfang af alle BA-tilvalg ved Det Humanistiske Fakultet samt de tilvalg som universitetets øvrige fakulteter udbyder for studerende fra humaniora. Tilvalgskataloget er også tilgængeligt på www.sis.ku.dk.

www.punkt.ku

Pjece der beskriver de studerendes muligheder i selvbetjeningsdelen af Københavns Universitets internetportal Punkt.KU.

Åbent Universitet 2005-2006

Katalog der præsenterer alle de kurser som Åbent Universitet Humaniora udbyder i studieåret 2005-2006. Programmet kan også downloades fra www.aabentuniversitet.hum.ku.dk (132 s.).

Det Naturvidenskabelige Fakultet

Studiehåndbogen

Studiehåndbogen udkommer på Det Naturvidenskabelige Fakultet én gang årligt og gives til de nystartede studerende. Ældre studerende har mulighed for at se studiehåndbogen i en netversion på hjemmesiden www.sis.ku.dk/nat. Den indeholder en almen del, der er fælles for alle studieretninger ved fakultetet. Ligeledes indeholder studiehåndbogen en faglig del, der er specifik for de enkelte studieretninger samt kursusbeskrivelser for de enkelte kurser (144 s., A5).

Uddannelsesregler

Uddannelsesreglerne indeholder alle relevante regler, der vedrører uddannelse og eksamen. Publikationens målgruppe er alle undervisere og teknisk-administrativt personale, der har med studerende at gøre. Publikationen udkommer en gang om året i august (64 s., A5).

Lektionsplanen

Lektionsplanen indeholder kursusbeskrivelser for de enkelte fag samt oplysninger om undervisningssteder og -tidspunkter, pensum, eksamensdatoer osv. Lektionsplanen bliver offentliggjort på www.sis.ku.dk/nat.

Studier på Naturvidenskab

Brochuren henvender sig til alle, der ønsker at søge ind på en naturvidenskabelig uddannelse. Information om de enkelte fag samt studerendes og kandidaters beskrivelse af henholdsvis studiet og hvad de bruger uddannelsen til (52 s., 24 x 34 cm).

Faginformationer

Faginformationerne beskriver de enkelte uddannelser grundigt. De indeholder oplysninger om uddannelsens opbygning, indhold, sociale miljø, erhvervs muligheder m.m. (varierende sidetal. A5).

Andre fakultetspublikationer 2005

Det Teologiske Fakultet

North/South News

Nord/Syd Koordinationen udgiver to gange årligt nyhedsbrevet "North/South News" i både trykt og elektronisk form. Nyhedsbrevet indeholder korte meddelelser om forskning inden for ulandsområdet på Københavns Universitet. "North/South News" rundsendes til både indenlandske og udenlandske universiteter og forskningsinstitutioner og kan rekvireres ved henvendelse til Nord/Syd Koordinationen, mbj@teol.ku.dk (2 s., A4).

TEOL-information

Fakultetet udgiver to gange årligt, i februar og september, "TEOL-information" med blandt andet artikler om forskningsprojekter og -resultater samt oversigter over foredrag og øvrige aktiviteter ved fakultetet. "TEOL-information" distribueres gratis til udvalgte offentlige og kirkelige institutioner samt til indenlandske universiteter, gymnasier, hovedbiblioteker og presse. Oplag: 3.500. Bladet kan rekvireres ved henvendelse til Det Teologiske Fakultet, Købmagergade 46, Postboks 2164, 1150 København K, telefon 35 32 36 09, moe@teol.ku.dk.

Occasional Papers

Nyeste Afrikaforskningsresultater. Udgives 3-4 gange pr. semester. Center for Afrikastudier.

Det Juridiske Fakultet

JURA

Fakultetet udsendte til og med november 2005 seks gange årligt "Jura", Nyt fra Det Juridiske Fakultet. Bladet er her efter lukket.

§-en (Paragraffen)

Fakultetet udsender det ugentlige, elektroniske nyhedsbrev "§-en" (Paragraffen) som er et internt meddelelsesblad for fakultetets medarbejdere og andre der måtte være interesserede. Tilmelding til nyhedsbrevet, kommentarer, spørgsmål, indlæg, mv. kan rettes til Mette Poulsen, telefon 35 32 35 26, mette.poulsen@jur.ku.dk.

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Nyt fra fakultetet

Fakultetssekretariatets nyhedsbrev NYT FRA FAKULTETET blev efter 12 års eksistens lukket i april 2005. Fremover annonceres alle nyheder via www.samf.ku.dk

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

PanumPosten og øvrige nyheder

Findes på fakultetets websted, www.sund.ku.dk.

Det Humanistiske Fakultet

Humanist

Fakultetet udgiver "Humanist", der bringer nyheder og artikler om fakultetet til alle dets studerende og ansatte. "Humanist" udkommer ni gange årligt og udsendes til både dagstuderende (fuldtidsstuderende) og studerende på Åben Uddannelse (deltidsstuderende). Avisen stakdistribueres (med virkning fra nr. 9/2005) til alle fakultetets ansatte via de respektive afdelingers sekretariatet. "Humanist" udgives desuden på www.humanist.ku.dk. Redaktion: Humanist, Njalsgade 80, lokale 18.1.48-50, 2300 København S, telefon 35 32 80 40, fax 35 32 80 52, e-mail: redaktion@humanist.ku.dk.

Det Naturvidenskabelige Fakultet

NAVISEN

Det Naturvidenskabelige Fakultets kommunikationsafdeling udgiver på månedsbasis et elektronisk nyhedsbrev, kaldet NAVISEN, der indeholder nyheder fra institutter, studieadministrationen og fakultetssekretariatet. NAVISEN gik første gang i luften i marts 2005. Målgruppen for dette nyhedsbrev er de cirka 1.200 ansatte ved Det Naturvidenskabelige Fakultet, men presse, studerende og andre nysgerrige er velkomne til at læse med.

Videnskabsbutikken

Videnskabsbutikken for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet har til opgave at formidle kontakt mellem fakultetets studerende og interessenter uden for universitetet. Kontakten sker i form af formidling af projektforslag fra private og offentlige foreninger, organisationer, institutioner, virksomheder mv. til de studerende, som kan beskæftige sig med projekterne gennem såvel speciale- som bacheloropgaver. Ud over de faste projekter som Videnskabsbutikken udbyder, er det muligt for studerende at få hjælp af Videnskabsbutikken til selv at finde en interesseret samarbejdspartner. Det er naturligvis et krav, at projekterne er af almen interesse, og at der ikke bliver gået på kompromis med det faglige niveau. Den færdige opgave ISBN-registreres og udgives efterfølgende gennem Videnskabsbutikkens forlag, som forestår optrykning og videre salg af projekterne.

I Videnskabsbutikkens online-projekt-katalog på www.videnskabsbutikken.dk er alle projektopslag listet. Hjemmesiden opdateres løbende med nye informationer og aktuelle indslag. Endvidere informerer Videnskabsbutikken om sig selv via opslag og deltagelse på diverse informationsmøder på de enkelte institutter. Sammen med videnskabsbutikkerne på Roskilde Universitetscenter (RUC) og Danmarks Tekniske Universitet (DTU) udgiver Videnskabsbutikken bladet 'Anvendt Viden', hvor studerende inviteres til at formidle deres færdige projekter til et bredt publikum. Bladet har over 2.000 abonnenter, og adskillige studerende har, på baggrund af deres artikel i "Anvendt Viden" efterfølgende oplevet interesse fra pressens side i deres projekt.

Videnskabsbutikken har det seneste år haft stor fremgang i aktivitetsniveauet på alle fronter. Blandt andet ved at indlede samarbejde med en række nye projektstillere som Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, Malerforbundet, Økonomi- og Erhvervsministeriet, Ungdommens Røde Kors og mange andre. Det Juridiske Fakultet, som tidligere har tegnet sig for halvdelen af aktiviteten i Videnskabsbutikken, har valgt at trække sig ud fra 1. januar 2006 pga. økonomiske nedskæringer.

Adresse: Videnskabsbutikken, Københavns Universitet, Center for Sundhed og Samfund, Øster Farimagsgade 5, Postboks 2099, 1014 København K, telefon 35 32 30 99, e-mail: vb@samf.ku.dk, web: www.videnskabsbutikken.dk.

Studieadministrationens informations-virksomhed

Den Centrale Studie- og Erhvervsvejledning

Den Centrale Studie- og Erhvervsvejledning tilbyder nuværende og kommende studerende information om uddannelsesmuligheder på Københavns Universitet samt om studieforhold, adgangskrav, optagelsesbetingelser og erhvervs muligheder efter endt uddannelse.

Samtidig koordinerer Studievejledningen vejledningsindsatsen på universitetet. Endvidere afholdes regelmæssige møder, herunder årsmøder og gånghjemmøder for fagenes studievejledere. Se desuden afsnittet om Den Centrale Studie- og Erhvervsvejledning under "Uddannelserne".

Åbningstid: mandag til fredag 10-15, torsdag 10-17.

Adresse: Fiolstræde 22, 1171 København K, telefon 33 14 15 36, fax 35 32 28 92, www.ku.dk/sa/studievalg for kommende studerende og www.ku.dk/sa/studerende.

Studererøkonomivejledning

Der blev i 1999 oprettet en særlig Studerøkonomivejledning i tilknytning til Den Centrale Studie- og Erhvervsvejledning. Studerøkonomivejledningen er primært henvendt til studerende ved Københavns Universitet, der har brug for råd og vejledning om økonomi og andre sociale forhold samt ansøgere, der er i tvivl om, hvorvidt de som studerende vil kunne få økonomien til at hænge sammen. Denne vejledningsinstans dækker et stort behov. Åbnings-tid: Der skal aftales tid til en samtale.

Adresse: Fiolstræde 22, 1171 København K, telefon 33 14 15 36, fax 35 32 28 92.

Åbent Hus

Universitetet afholder hvert år Åbent Hus umiddelbart før ansøgningsfristen til kvote 2. I 2005 blev arrangementet afholdt 24. februar. Åbenthussarrangementet retter sig fortrinsvis mod afgangselever fra gymnasiet og HF, som benytter lejligheden til at få mere viden om udvalgte studiemuligheder.

Publikationer

Se under afsnittet "Fælles universitetspublikationer".

Museer og samlinger

Københavns Universitet har sin faste museums virksomhed i form af fire museer: Botanisk Have og Museum, Geologisk Museum, Medicinsk Museum, og Zoologisk Museum. Endelig udgør Øresundsakvariet i Helsingør en del af universitetets samlede offentlige udstillingsvirksomhed. Der er tale om forskningsbaserede institutioner, hvis forskningsvirksomhed og anden aktivitet er beskrevet i institutberetningerne i årbogen.

Organisatorisk er Botanisk Have og Museum, Geologisk Museum, samt Zoologisk Museum afdelinger under den samlede universitetsenhed Statens Naturhistoriske Museer. Øresundsakvariet indgår i Marinbiologisk Laboratorium, Biologisk Institut. Medicinsk Museum indgår i Institut for Folkesundhedsvidenskab.

En samlet oversigt med links til museernes og øvrige enheders websteder findes på www.ku.dk/museer.

Københavns Universitetsbibliotek

Det Kongelige Biblioteks universitetsafdeling, der hidtil har været universitetsbibliotek inden for fagområderne humaniora, teologi, samfundsvidenskab og jura, og Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek, der hidtil har været universitetsbibliotek for natur- og sundhedsvidenskab, fusionerede i 2005 til Københavns Universitetsbibliotek. Universitetet forvalter og udbygger samlingerne litteratur til brug for forskning og undervisning samt udfører biblioteksmæssig service for institutbibliotekerne på Københavns Universitet. Se mere på www.dnlib.dk og www.kb.dk/kb/dept/ubo.

PUF

I Københavns Universitets Publikations- og Forskningsregistrant registreres alle forskernes publikationer, og den indgår samtidig i Den Danske Forskningsdatabase (DDF), der igen indgår i Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek (DEF). Årets PUF-registreringer publiceres bl.a. i universitetets årbog. Stien er: KU's forside/om forskning/find en forsker/Det elektroniske publikationsregister og på www.forskningsdatabase.dk (DDF) og www.deff.dk (DEF).

Museum Tusulanums Forlag/Museum Tusulanum Press

Forlaget, der i 2005 kunne fejre sin 30-års-fødselsdag, har en formel samarbejdsaftale med Københavns Universitet og bopæl på Det Humanistiske Fakultet. Udgivelsesprofilen er peer-reviewede videnskabelige afhandlinger skrevet af forskere, men lejlighedsvis også andre eksperter, inden for områderne humaniora, samfundsvidenskaberne og teologi. Der udgives 60-100 trykte og elektroniske bøger årligt primært på dansk og engelsk, men forlaget har efterhånden udgivet på 19 forskellige sprog. Der er fast udenlandsk distribution fra England, Frankrig og USA til resten af verden og fast deltagelse med stande på de årlige bogmesser i København, Frankfurt, Paris og London, samt lejlighedsvis i USA (uden stand).

Forlaget drives ikkekommercielt, idet der ikke er mulighed for overskudsdeling, og at mange bøger antages til udgivelse af kvalitative årsager, uanset de ikke vurderes at

have et kommercielt potentiale. Disse bøger udgives delvis finansieret af private og offentlige fonde, som ansøges pr. projekt.

I det forgangne år satte forlaget en milepæl den 21. februar, da forlagets elektroniske projekt for e-publicering officielt blev lanceret. Museum Tusulanums Forlags blev i presseomtalen heraf beskrevet som det mest avancerede bud på en løsning for onlinesalg af såvel trykte som elektroniske bøger. Den elektroniske boghandel på www.mtp.dk har siden sin åbning fungeret godt og stabilt. Forlaget har på den baggrund i løbet af 2005 arbejdet intenst for at rejse midler til videreudviklingen af sit e-publiceringsprojekt, men har desværre ikke opnået den ønskede støtte. Inden for rammerne af den nuværende e-bogsportal tilbyder forlaget sig dog fortsat som vært for videnskabelige tidsskrifter og forlag, der ønsker en digital udgivelsesløsning.

Forlaget markerede sig også i 2005 ved som det første forlag i Danmark at indgå samarbejde med Google om markedsføring af forlagets internationale udgivelser i det såkaldte Google Book Search-program. Hermed er forlagets trykte bøger nu fuldt søgbare via Google. Dette markedsføringsinitiativ affødte stor og positiv interesse blandt forlagets forfattere og fik samtidig en del mediebevågenhed, da det blev lanceret i november måned. Forlagets dansksprogede udgivelser vil også blive tilgængelige på Google Book Search.

Nyhedsbreve og forlagskataloger kan bestilles gratis på www.mtp.dk.

Adresse: Museum Tusulanums Forlag, Københavns Universitet, Njalsgade 94, 2300 København S, telefon 35 32 91 09, fax 35 32 91 13, mtp@mtp.dk, www.mtp.dk.

Det Teologiske Fakultet

Dekanatet for Det Teologiske Fakultet

Dekan Steffen Kjeldgaard-Pedersen

Prodekan Mogens Müller

Det Teologiske Fakultet

Fakultetets ledelse

Pr. 1.2.2005: Dekan, professor Steffen Kjeldgaard-Pedersen.

Prodekan, professor Mogens Müller.
Sekretariatschef Niels Christian Tolvang-Nielsen.

Akademisk Råd

Pr. 1.2.2005: Professor Steffen Kjeldgaard-Pedersen (dekan og formand).

Professor Lauge O. Nielsen.
Professor Holger Bernt Hansen.
Lektor Henrik Tronier.
Lektor Carsten Pallesen.
Overassistent Susanne Lux.
Bibliotekar Anne Nørgaard-Pedersen.
Biskop Holger Jepsen (ekstern repræsentant).
Redaktør Nils Gunder Hansen (ekstern repræsentant).
Stud.theol. Karsten Farup Hansen.
Stud.theol. Thomas Emil Sander Hornemann.

Adresse

Købmagergade 44-46, st.
Postboks 2164
1150 København K
Telefon 35 32 36 03
Fax 35 32 36 00
teol-fak@fak.teol.ku.dk
www.teol.ku.dk

Dekanens årsberetning

Fakultetet havde en stigning i antallet af nyoptagne på den teologiske bacheloruddannelse og af færdiguddannede kandidater, men en nedgang i studenterårsværk under Åben Uddannelse. I alt 7 nye ph.d.-studerende blev indskrevet ved fakultetet i 2005. Et adjunktur i Det Gamle Testaments Eksegese og et lektorat i Kirke- og Teologihistorie med it-baseret og it-understøttet undervisning som særligt ansvarsområde blev besat 1. juni og 1. juli. Der er ikke i årets løb foretaget afskedigelser af faste videnskabelige medarbejdere. Fakultetets bemandingsplan for det videnskabelige personale er således fastholdt uændret. På det teknisk-administrative område er der sket en delvis omlægning af opgavefordelingen, men staben er uforandret.

Akademisk var året tilfredsstillende, som det bl.a. fremgår af de videnskabelige medarbejders mange danske og internationale publikationer. Forskningsindsatsen havde et dobbelt sigte: Vedligeholdelse af de klassiske teologiske fagområder og opdyrkning af nye og i vid udstrækning tværfaglige emner og områder. Fakultetet er repræsenteret i Forskningspolitisk Råds liste over kernefeltet i dansk forskning med "Bibelens tilblivelse og reception" og "Gudstjeneste og ritualer i den kristne kirke". Seks afhandlinger blev forsvaret for ph.d.-graden, og ved årsfesten blev to teologiske prisopgavebesvarelser belønnet med henholdsvis guld- og sølvmedalje. Et tværfagligt Center for Studiet af Bibelens Brug under Afdeling for Bibelsk Eksegese blev åbnet i september 2005, og fakultetet var som

tidligere hjemsted for Center for Afrikastudier og Center for Kunst- og Kristendom samt for de to ligeledes tværfaglige forskningscentre under Danmarks Grundforskningsfond: Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer og Center for Subjektivitetsforskning. Med Søren Kierkegaard Forskningscenteret blev en ny samarbejdsaftale underskrevet, og endelig må nævnes, at fakultetet fortsat var stærkt engageret i og husede den faglige administration og koordination af Københavns Universitets satsningsområde, "Religion i det 21. århundrede", og tillige var involveret i satsningsområdet "Krop og Bevidsthed" samt var værtsinstitution for et større forskningsrådsprojekt, "Filosofi ved Kristendommens Rødder", og for flere nordiske forskernetværk.

Antallet af internationale gæster (forskere og studerende) var stigende, mens stadig for få af fakultetets egne studenter rejste ud. Fakultetet var vært ved flere internationale konferencer og kongresser, herunder et stort symposium i anledning af Tranquebarmissionens 300-års-jubilæum. Undervisningssamarbejdet med Institut for Teologi ved Iisimatusarfik (Grønlands Universitet i Nuuk) og samarbejdet med Præstehøjskolen i Løgumkloster om undervisning og ph.d.-uddannelse og med Det Teologiske Fakultet ved universitetet i Kiel om lærer- og studenterudveksling blev yderligere udbygget, og der blev truffet aftale med Humboldt Universitetet i Berlin og med universitetet i Oslo om lignende ordninger. Med en række nordiske uddannelsesinstitutioner, herunder Det Teologiske Fakultet ved universitetet i Oslo, samarbejdedes om efteruddannelse på master-niveau for sygeplejersker.

Forskerskolen Religion og Samfund, som drives sammen med Institut for Religionshistorie under Det Humanistiske Fakultet, fortsatte sin virksomhed med i alt 18 indskrevne ph.d.-studerende pr. 31. december 2005 og kunne på tilfredsstillende måde gennemføre alle planlagte aktiviteter.

Nye studieordninger for de teologiske uddannelser i henhold til bekendtgørelse af 6. maj 2004 om bachelor- og kandidatuddannelser ved universiteterne blev godkendt 23. februar 2005 til ikrafttræden 1. september 2005.

Fakultetet var også i 2005 hjemsted for udgivelsen af et betydeligt antal tidsskrifter, årbøger og skriftserier, som formidlede de opnåede forskningsresultater til fagfæller og offentligheden. De fleste af de fastansatte videnskabelige medarbejdere havde desuden en omfattende foredragsvirksomhed.

Den fortsatte tilpasning til fakultetets nye organisationsstruktur efter institutsammenlægningen i 2003 og omstillingen til Københavns Universitets nye økonomistyringssystem medførte for det teknisk-administrative personale et øget tidsforbrug til efteruddannelse.

Et vidensdelingsprojekt, som med støtte fra Statens Center for Kompetence- og Kvalitetsudvikling gennemførtes i samarbejde med universitetets personaleudviklingsenhed, PUMA, blev endeligt afsluttet og afrapporteret i publikationen "En historie om vidensdeling" (KU, 2005).

Økonomisk kom fakultetet med et lille regnskabsmæssigt overskud bedre ud af 2005 end forventet. Det tilfredsstillende resultat skyldes ikke mindst, at de eksterne bevilninger kunne fastholdes på et uændret højt niveau, og at antallet af de ved eksamensafleggelse dokumenterede studenterårsværk var stigende.

Dekan Steffen Kjeldgaard-Pedersen

Fakultetets økonomi**Formålsfordelt omkostningsbaseret regnskab 2005**

Som følge af overgang til omkostningsbaserede regnskaber er regnskabspraksis ændret. Der er samtidig sket en ændring i formålene, hvilket ikke gør det muligt at sammenligne regnskabstallene med de tidligere år.

For udgiftsbaserede regnskabstal for de tidligere år henvises til tidligere årbøger (www.ku.dk/aarvog) eller årsrapporten på www.ku.dk/aarsrapport.

Som følge af de omkostningsbaserede regnskaber er fa-

kulteternes regnskaber fratrukket intern handel samt interne overførsler mellem de forskellige virksomhedstyper. Anlægsinvesteringer er ligeledes fratrukket, mens afskrivningerne for tidligere og nye anlægsinvesteringer er tillagt.

Omkostningerne i fakultetets regnskab er derefter formålsopdelt på hovedområderne uddannelse, forskning og vidensudveksling og formidling samt generel ledelse, administration og service samt bygningsdrift. Formålene er i overensstemmelse med principper udstukket af Rektorkollegiet i forbindelse med udarbejdelsen af statistiske nøgletal.

Formålsopdelte omkostninger angivet i tusinde kr.

	Teologi
1. Forskning i alt	19.928,8
1.1. Forskning	9.954,0
1.2. Forskeruddannelse	6.138,6
1.3. Forskningsledelse og administration	3.836,2
2. Uddannelse	13.626,5
2.1. Heltidsuddannelse	9.402,3
2.2. Deltidsuddannelse	1.618,8
2.3. Øvrige uddannelser	185,8
2.4. Uddannelsesledelse og administration	2.419,6
3. Formidling og vidensudveksling	1.226,9
3.1. Formidling	1.226,9
3.2. Vidensudveksling	0,0
3.3. Samfundsservice	0,0
4. Generel ledelse, administration og service	4.325,6
4.1. Ledelse og administration	4.325,6
4.2. Servicefunktioner	0,0
5. Bygninger	0,0
5.1. Bygningsdrift og service	0,0
5.2. Husleje og ejendomsskatter	0,0
5.3. Vedligehold og mindre byggearbejder	0,0
5.4. Prioritetsrenter	0,0
Omkostninger i alt	39.107,8

Fakultetets aktiviteter

	Aktiviteter 2001-2005				
	2001	2002	2003	2004	2005
Antal studerende (inkl. orlov)	989	924	915	825	831
Antal optagne 1. oktober	145	132	134	112	161
Median, alder, for optagne	23	29	26	25	24
Antal 1. prioritetsansøgere	102	105	120	101	120
Ansøgstal			193	160	184
Antal STÅ	403,6	376	381,2	321,2	326
Antal ressourcudløsende studerende					563
Antal bachelorer					
Antal kandidater	51	61	75	46	46
Medianalder, bachelorer					
Medianalder, kandidater	31	31	31	30	30
Antal deltagerbetalende studerende	270	235	202	211	130
Antal deltagerbetalende årsværk deltidsstuderende	113,6	95,7	78,4	64,9	65,7
Færdiguddannede på hele uddannelser (master, diplom)					0
Bacheloruddannelserne					
% gennemførte på normeret tid					
% gennemførte på normeret tid + 1 år					
% fortsat aktive					
% ophørte					
Kandidatuddannelserne					
% gennemførte på normeret tid					
% gennemførte på normeret tid + 1 år					
% fortsat aktive					
% ophørte					
Ubrudte kandidatuddannelser					
% gennemførte på normeret tid					3
% gennemførte på normeret tid + 1 år					9
% fortsat aktive					29
% ophørte					62
Udgående	15	13	15	7	9
Indgående	24	23	30	35	42
Udenlandske studerende					135
Antal forskeruddannelsesstud., 1. oktober, i alt	23	22	25	14	18
Antal optagne ph.d.-studerende					7
Antal afhandlinger, året (1.10. til 30.9. +1)	1	2	2	7	6

Afdeling for Bibelsk Eksegese

Ledelse pr. 1.2.2005

Afdelingsleder: Lektor, cand.theol. Geert Hallbäck.

Forretningsudvalg: Lektor, ph.d. Bodil Ejrnæs, lektor, cand.theol. Lone Fatum, korrespondent Lotte Elkjær samt afdelingslederen.

Adresse

Købmagergade 44-46, 2
1150 København K
Telefon 35 32 36 45/46
Fax 35 32 36 52
abe@teol.ku.dk
www.teol.ku.dk/abe

Afdelingslederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

I marts 2005 oprettede afdelingen et nyt Center for Studiet af Bibelens Brug. Centeret skal iværksætte og koordinere forskning, undervisning og formidling inden for to sammenhængende områder: Bibelfortolkningens historie og Bibelens reception i kunst og kultur. I årsberetningen omtales centerets aktiviteter i forbindelse med afdelingens øvrige aktiviteter.

Personaleforhold

Den 1. juni tiltrådte cand.theol., ph.d. Søren Holst en stilling som adjunkt i Det Gamle Testamente. Der var 4 ansøgere til stillingen, som alle var kvalificerede. Blandt ansøgere var 2 mænd og 2 kvinder.

Forskningsvirksomhed

Afdeling for Bibelsk Eksegese udgør rammen om forskning og undervisning i stofområderne Det Gamle og Det Nye Testamente samt de bibelske skrifers omverden, dvs. den Nære Orients historie og kultur, den græsk-romerske verden og den antikke jødedom. Da de bibelske skrifter studeres på grundlag af deres oprindelige sprog, indbefatter fagene såvel hebraisk som græsk filologi. Ud over fortolkningen af de enkelte skrifter beskæftiger fagene sig desuden med hermeneutikken, dvs. teoridannelserne omkring tekstfortolkning.

1. Det Gamle Testamente

Det Gamle Testamente mellem historie og teologi. Gammeltestamentlig indledning og forskningshistorie, fulgt af en drøftelse af en opdateret historisk-kritisk forskningsmodel for studiet af GT samt af spørgsmålet om religionshistorie kontra teologi i GT. En lærebog (Niels Peter Lemche).

Komparative studier af forholdet mellem Bibelen og oldtidens nærorientalske litteratur. I undersøgelsesfeltet indgår bøgerne "The Messiah Myth. The Ancient Near Eastern Roots of Jesus and David", der udkom i 2005, og "From Gilgamesh to the Gospels", der planlægges i samarbejde med Niels Peter Lemche og P.R. Davies, Sheffield (Thomas Thompson).

Qumran-studier: Undersøgelser af receptionen af bibelske tekster, temaer og figurer i Qumranteksterne, herunder de teologiske motiver i fortolkningen af Abrahamskikkelsen.

I regi af Nordic Network in Qumran Studies planlægges en introduktionsbog om Qumran og en engelsksproget antologi (Bodil Ejrnæs og Søren Holst).

Nyformulering af parallelismebegrebet med inddragelse af den klassiske filologi. En undersøgelse af parallelismer i hebraisk prosa. Disse har tidligere været anset for poetiske indslag i prosateksten. Betragtes parallelismen imidlertid som et retorisk stilmiddel åbnes muligheder for at fortolke teksten og dens stilmidler i en ny sammenhæng (Allan Rosengren).

2. Det Nye Testamente

Filosofi ved kristendommens rødder: Forskningsprojekt støttet af Statens Humanistiske Forskningsråd, hvis overordnede anliggende er at afprøve, om og i hvilket omfang græsk-romersk filosofi ligger bag kristendommen allerede i dens tidligste skriftlige form. I projektet indgår to ph.d.-projekter: "It is the Spirit that brings life (John 6:63). A Stoic approach to the phenomenon of 'pneuma' in the Fourth gospel" (Gitte Buch-Nielsen) og "Hebræerbrevet i dets filosofiske kontekst" (Stefan Nordgaard Svendsen). Monografiprojekterne "Paul in Space. Toward a Spatial Demythologizing of Philo, Apocalypses, and Paul" (Henrik Tronier) og "Paul. Philosopher of the Self" (Troels Engberg-Pedersen) kan ligeledes placeres inden for forskningsprojektets perspektiver. (Deltagere i projektet: Troels Engberg-Pedersen, Henrik Tronier, Finn Damgaard, Gitte Buch-Nielsen, Stefan Nordgaard Svendsen).

3. Evangelieforskning

Læsninger i Markusevangeliet. Gennemgang af Markus-evangeliet med præsentation af nye metodiske tilgange til evangelielæsningen. Et lærebogsprojekt (Lone Fatum (red.), Troels Engberg-Pedersen, Geert Hallbäck, Mogens Müller, Henrik Tronier).

En række undersøgelser af Johannesevangeliets kristologi ud fra narrative og kognitionsteoretiske indfaldsvinkler, herunder en oversættelse af ph.d.-afhandlingen "Die kognitive Dimension des Kreuzes" (Jesper Tang Nielsen).

4. Paulusforskning

Undersøgelser af Paulus i forhold til antik filosofi, apokalyptik og politik samt af Paulus' selvforståelse som en kristologisk konstruktion (Troels Engberg-Pedersen og Lone Fatum).

5. Fælles forskningsområder

5.1. Reception

I forlængelse af det nyoprettede Center for Studiet af Bibelens Brug kredser en række af afdelingens forskningsprojekter om receptionen af bibelske tekster, temaer og figurer. Ud over det, der er nævnt i forbindelse med Qumran-forskningen, gælder det ph.d.-projektet "Tydingen af Moses. Et receptionshistorisk studium af jødiske, nytestamentlige og oldkirkelige transformationer af Mosesfiguren" (Finn Damgaard); undersøgelser af skandinaviske middelalderoversættelser af Bibelen (Bodil Ejrnæs); undersøgelser af udtrykket 'Menneskesønnens' forskningshistorie (Mogens Müller); af Paulus-receptionen i Pastoralbrevene (Lone Fatum); samt af Bibelreceptionen i moderne kulturfænomener som rockmusik (Søren Holst) og film (Geert Hallbäck).

5.2. Bibelens autoritet

Undersøgelser af den bibelske kanondannelse og dens teologiske konsekvenser omfatter de fleste af afdelingens medarbejdere i forbindelse med bind 15 i afdelingens skriftserie "Forum for Bibelsk Eksegese", der har titlen "Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status". Antologien udkommer i januar 2006.

En række af afdelingens medarbejdere er aktive i et forskerseminar om "Autoritative tekster" under "Religion i det 21. århundrede", i et samarbejde mellem afdelingen og Det Juridiske Fakultet. Seminaret ledes af Lone Fatum og Henrik Zahle.

I samarbejde med Bent Flemming Nielsen fra faget Praktisk Teologi undersøges forholdet mellem bibeltekst og prædiken (Lone Fatum).

Andre ph.d.-projekter

"Komparative studier af bibelsk og tidlig græsk lov, relateret til vidne-funktionen" (Steen Thøgersen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Troels Engberg-Pedersen: Bedømmelse af afhandling indleveret ved Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet, foråret 2005.

Thomas Thompson: Bedømmelse af ph.d.-afhandling ved University of Queensland, Australien.

Tillidshverv

Bodil Ejrnæs: Vicestudieleder, fungerende studieleder fra 15. februar til 1. juni 2005; formand for det gammeltestamentlige fagudvalg; medlem af afdelingens forretningsudvalg; medlem af Center for Studiet af Bibelens Brugs bestyrelse; medlem af samarbejdsudvalget ved Det Teologiske Fakultet; næstformand i Folkeuniversitetets programråd; medlem af styregruppen for Nordic Network in Qumran Studies; medlem af Collegium Biblicums bestyrelse.

Troels Engberg-Pedersen: Medlem af Center for Studiet af Bibelens Brugs bestyrelse; medlem af Collegium Biblicums bestyrelse; medlem af den faglige komité for Nils Klim-prisen (Bergens Universitet).

Lone Fatum: Formand for det nytestamentlige fagudvalg; medlem af afdelingens forretningsudvalg; formand for Det Teologiske Fakultets Grønlandsudvalg; medlem af KU's Stipendieudvalg for Teologi og Humaniora; studieleder for teologi ved Folkeuniversitetet og medlem af Folkeuniversitetetsnævnet; medlem af styregruppen for Nordisk Nytestamentlig Konference; medlem af div. legat- og kollegiebestyrelser.

Geert Hallböck: Afdelingsleder; leder af Center for Studiet af Bibelens brug; formand for arbejdsgruppe vedr. ny kandidatuddannelse ved Det Teologiske Fakultet; medlem af fakultetets efteruddannelsesudvalg; medlem af rektors Bladudvalg; medlem af Folkeuniversitetets styrelse.

Søren Holst: Medlem af Center for Studiet af Bibelens Brugs bestyrelse.

Niels Peter Lemche: Leder af forskerskolen Religion og Samfund; ph.d.-studieleder.

Mogens Müller: Prodekan; medlem af Københavns Universitets Praksisudvalg; medlem af Sonning-komitéen; formand for Hans Tausens Fond.

Konsulent og rådgivningsvirksomhed

Bodil Ejrnæs: Rådgiver for det Danske Bibelselskab ved besvarelse af henvendelser vedr. bibeloversættelse.

Geert Hallböck: Konsulent for Det Danske Bibelselskabs oversættelse af Det Nye Testamente til nutidsdansk.

Mogens Müller: Sagkyndig vurdering for Vetenskapsakademiet, Stockholm, for Norges forskningsråd og for Katholieke Universiteit, Leuven.

Thomas Thompson: Konsulent for Faculty of Arts, Al-Quds University, Jerusalem.

Formidling

Udgivervirksomhed

Afdelingen udgiver skriftserien "Forum for Bibelsk Eksegese":

Bind 14: "Historie og konstruktion. Festskrift i anledning af Niels Peter Lemches 60-års-fødselsdag", redigeret af Mogens Müller og Thomas Thompson, udkom i efteråret 2005.

Bind 15: "Kanon. Bibelens tilblivelse og normative status. Festskrift i anledning af Mogens Müllers 60-års-fødselsdag", redigeret af Troels Engberg-Pedersen, Niels Peter Lemche og Henrik Tronier, udkommer i januar 2006.

Redaktionelle hverv

Bodil Ejrnæs: Redaktør af Collegium Biblicums årsskrift.

Niels Peter Lemche: Udgiver af Scandinavian Journal of the Old Testament; medlem af redaktionsudvalget for Journal of Hebrew Scriptures.

Søren Holst, Jesper Tang Nielsen, Allan Rosengren mfl.: Redaktion af Bibliana.

Mogens Müller: Hovedredaktør af Dansk Teologisk Tidsskrift.

Thomas Thompson: Hovedredaktør af monografiserien Copenhagen International Seminar; medlem af redaktionen for tidsskriftet Scandinavian Journal for the Old Testament; medlem af redaktionsudvalget for Holy Land Studies.

Henrik Tronier: Redaktør af Teol-information.

Seminarer og andet

Seminar "På sporet af Abraham", arrangeret af Søren Holst mfl., 30. maj.

Internationalt forskerseminar, i regi af Filosofi ved Kristendommens Rødder, om Dale Martins bog "Inventing Superstition" og om filosofiens sociale placering i antikken, arrangeret af Troels Engberg-Pedersen og Henrik Tronier 6.-8. juni.

Temadag: Præsentation af det nye Center for Studiet af Bibelens Brug, arrangeret af Bodil Ejrnæs, Troels Engberg-Pedersen, Geert Hallböck og Søren Holst, 15. september.

Arrangement om "Da Vinci Mysteriet", arrangeret af Gitte Buch Hansen og Center for Studiet af Bibelens Brug, 23. september (arrangementet blev gentaget 14. oktober som fakultetets bidrag til kulturnatten i København).

Seminar ved professor Roland Boer, Monash University, Australien, om Nick Cave og Bibelen, arrangeret af Center for Studiet af Bibelens Brug, 30. september.

Forskningssamarbejde og deltagelse i netværk

Søren Holst: Medleder af forskerseminaret "Abrahams spor" under "Religion i det 21. århundrede".

"Autoritative tekster" er et forskerseminar under "Reli-

gion i det 21. århundrede" med deltagelse fra afdelingen og fra Det Juridiske Fakultet, under ledelse af Lone Fatum og Henrik Zahle.

Troels Engberg-Pedersen: Deltager i NordForsk-netværket "Early Christianity in its Greco-Roman Context".

Niels Peter Lemche og Thomas Thompson: Medlemmer af "European Association of Biblical Studies".

Troels Engberg-Pedersen, Henrik Tronier, Finn Damgaard, Gitte Buch Hansen, Stefan Nordgaard Svendsen: "Filosofi ved Kristendommens Rødder" er et forskningsrådsprojekt, der samler en række af afdelingens medarbejdere.

Bodil Ejrnæs og Søren Holst: Deltager i "Nordic Network in Qumran Studies".

Allan Rosengren: Deltager i "Nordisk Netværk for Retorikkens Historie".

Forskningsophold i udlandet

Jesper Tang Nielsen: Opholdt sig som von Humboldt forskningsstipendiat ved Ludwig Maximilian Universität, München, fra januar til august 2005.

Afdeling for Kirkehistorie

Ledelse pr. 1.2.2005

Afdelingen ledes af afdelingsleder N. Kastfelt. Bestyrelse: N. Kastfelt, M.S. Lausten og S. Lux.

Adresse

Købmagergade 44-46, 1
1150 København K
Telefon 35 32 36 10
Fax 35 32 36 39
www.teol.ku.dk/akh

Afdelingslederens årsberetning

I løbet af 2005 er cand.theol. & phil., ph.d. Carsten Selch Jensen ansat som lektor.

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning vedrører især emner inden for middelalderens og 16. til 20. årh.'s kirkehistorie, herunder missionens samt 3. verdens kirkehistorie. Tilknyttet afdelingen er desuden Danmarks Grundforskningsfonds Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer, som ledes af lektor Nils Holger Petersen. Se særligt afsnit for samme.

1. Oldkirke og middelalder

Middelalderens korstogsbevægelse og kristningen af de baltiske lande (C.S. Jensen).

Dekalogens kirkehistorie; Matthæusevangeliets udlægningshistorie (N. Jørgensen).

Hovedlinjerne og sammenhængen i Peter Aureolis tænkning (L.O. Nielsen).

2. Det 16.-20. årh.

Dansk salmehistorie 1800-1870 (P. Balslev-Clausen).

Erlangenskolens betydning for den lutherske forståelse af middelalderen (N. Jørgensen).

Luthers teologi 1515-1520 (S. Kjeldgaard-Pedersen).

Forholdet mellem kristne og jøder i Danmark 1849-1949 (M.S. Lausten).

Luthers sprogforståelse og hans brug af den klassiske retorik; Forholdet mellem Paulus og Luther (A. Vind).

3. Den 3. verden

Kolonistaten og den postkoloniale stat: kirkens og missionens rolle for den afrikanske stats udvikling; Partnerskab eller afhængighed i samarb. mellem donorer og modtagere af udviklingsbistand (H.B. Hansen).

Kristendommens historie i Nordnigeria i kolonitiden; Kristendom, islam og stat i nutidens Afrika; Kristendom og etnisk identitet i Nigeria (N. Kastfelt). Kristendom og politik i Nordnigeria siden 1970'erne (N. Kastfelt sammen med dr. M. Gaiya, Nigeria).

Ph.d.-projekter

Acceptance, Rejection, Creation: The Gothic Cathedral of Trondheim and its Intellectual and Political Context (M.S. Andås. Se endvidere under Center for Studiet af Kulturarvens Ritualer); Povl Helgesens reformkatolske standpunkt (S. Haarløv); Hal Kochs bidrag til besættelsestidens åndsliv (T.R. Reeh).

Satsningsområder

H.B. Hansen: leder af fortsatte koordinationsaktiviteter inden for KU's Nord/Syd område.

N. Kastfelt: medlem af styregruppen for temagruppen Religion mellem Konflikt og Forskning under KU's satsningsområde Religion i det 21. årh.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Afdelingens lærere har medvirket i bedømmelsesarbejde i ind- og udland i forbindelse med disputater og stillingsbesættelser.

Udvalg og fonde

P. Balslev-Clausen: Fmd. for Salmehistorisk Selskab og Grundtvig-selskabet; medlem af styrelsen for Nordisk Inst. for Hymnologi og B.S. Ingemann-Selskabet samt af bestyrelsen for Selskabet for Danmarks Kirkehistorie.

M.B. Bruun: Medlem af bestyrelsen for Selskab for Kunst og Kristendom.

H.B. Hansen: Medlem af bestyrelsen f. G.E.C. Gads Fond.

S.R. Havsteen: Medlem af Teologisk Forenings bestyrelse.

N. Jørgensen: Medlem af Fællesudvalget for Kristendomsundervisning og af bestyrelsen for J.O. Andersens Legat.

N. Kastfelt: Medlem af Program- og Forskningsrådet ved Det Nordiske Afrikainstitut i Uppsala og af bestyrelsen for J.O. Andersens Legat.

S. Kjeldgaard-Pedersen: Medlem af styregruppen for Nordisk Inst. for Hymnologi og Continuation Committee for 11. Internationale Lutherkongres.

M.S. Lausten: Fmd. for bestyrelsen for Nørregaard & Kochs Mindefond, for J.O. Andersens Legat; fmd. for Selskabet for Danmarks Kirkehistorie og for den danske afd. af Commission Internationale d'Histoire Ecclésiastique;

medlem af styrelsen for Nordisk Inst. for Kyrkohistorisk Forskning.

N.H. Petersen: Fmd. for Center for Kunst og Kristendoms ledelsesgruppe; medlem af bestyrelsen for Studies in Medievalism (St. Louis, Missouri, USA), for Nordisk Selskab for Interartielle studier og for Modus, forening for middelaldermusik (Oslo).

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

P. Balslev-Clausen: Konsulent for Kirkeministeriet i hymnologiske spørgsmål.

C.S. Jensen: Forestår opbygningen af it-baseret og it-understøttet undervisning.

A. Vind: Forestår udvikling og koordinering af fakultetets internationale forhold.

Tillidshverv

H.B. Hansen: Leder af Center for Afrikastudier; medlem af Fakultetsråd; fmd. for Rådet for Ulandsforskning; medlem af og næstfmd. for bestyrelsen for Inst. for Internationale Studier; medlem af bestyrelsen for Institute of Commonwealth Studies.

N. Jørgensen: Medlem af Studienævn.

N. Kastfelt: Afdelingsleder; fmd. for Internationalt Udvalg.

S. Kjeldgaard-Pedersen: Dekan.

M.B. Bruun og M.S. Lausten: Censorer ved Universitetet i Nuuk.

L.O. Nielsen: Medlem af Fakultetsråd og af bestyrelsen for Forskerskolen Religion og Samfund.

N.H. Petersen: Medlem af it-udvalg og udvalg vedr. ny kandidatuddannelse.

T.R. Reeh: Medlem af ph.d.-studienævn og af bestyrelsen for Forskerskolen Religion og Samfund.

A. Vind: Medlem af Det Internationale Udvalg og af Sak-I-Udvalget.

Formidling

Udgivervirksomhed

Afdelingen udgiver serierne Kirkehistoriske Fragmenter og Kirkehistoriske Studier.

Center for Afrikastudier udgiver skriftserien Occasional Papers.

Redaktionelle hverv

M.B. Bruun: Sammen med S.R. Havsteen og E. Østrem medred. af Transfiguration; sammen med N.H. Petersen og E. Østrem medlem af redaktionsgruppen for bogserien *Ritus et Artes: Traditions and Transformations*, Brepols Publishers.

H.B. Hansen: Medlem af Editorial Board for tidsskriftet *African Affairs*, Royal Africa Society, London.

N. Kastfelt: Medlem af Editorial Board af *Journal of Religion in Africa* (Brill); medredaktør af *Kürito. A Journal of Bwatiye Studies*.

S. Kjeldgaard-Pedersen: Medarb. ved *Lutherbibliographie*.

M.S. Lausten: Medred. af *Dansk Teologisk Tidsskrift* og af *Teol-Information*.

C.S. Jensen: Red. af middelaldersektionen ved tidsskriftet *Nyt fra Historien*.

E.L. Lillie: Medred. af *Kirkehistoriske Samlinger*; red. af *Iconographisk Post*.

L.O. Nielsen: Editorial advisor for tidsskriftet *Medieval Philosophy and Theology* (Camb. U.P.).

N.H. Petersen: Ansvarsh. red. af tidsskriftet *Transfiguration*; medlem af redaktionskomitéen for *Studies in Medievalism* og for *Journal of Music and Meaning*; consultant editor for *De Gruyter's International Encyclopedia of the Bible* (Berlin-New York).

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

M.S. Lausten: Medlem af styregrp. for *Corpus Reformatorum Scandinavicum*.

H.B. Hansen: Deltager i *Research and Education for Democracy in Tanzania (REDET)*, University of Dar es Salaam.

L.O. Nielsen: Udgiver af udvalgte værker af Petrus Aureoli med dr. C. Schabel, University of Cyprus, Nicosia; udgiver af udvalgte værker af Thomas Wylton med dr. C. Trifogli, All Souls' College, Oxford.

N.H. Petersen: Deltager i "sapientia"-projektet ved Institutionen för klassiska språk, Stockholm, og sammen med M.B. Bruun i projektet *Authority and Persuasion: the Role of Commonplaces in Western Europe (c.1450 – c.1800)* i samarbejde ml. KU og universiteterne i Groningen og Durham.

N. Jørgensen: Luthers postiller.

Forskningsophold i udlandet

H.B. Hansen: Makerere University, Uganda.

Netværk

H.B. Hansen: Medlem af ledelse af AEGIS (samarbejdsorgan mellem europæiske Afrikacentre); Erasmus-samarb. med University of Edinburgh inden for Afrikastudier.

C.S. Jensen: Medlem af *De re Militari*.

S. Kjeldgaard-Pedersen: Fmd. for styregruppen i *NorFatenetværket Luther og luthersk tradition*.

N.H. Petersen: Sammen med M.B. Bruun medlem af ENID, European Network on the Instruments of Devotion.

A. Vind: Medlem af styregruppen for *Nordic Luther Network*.

Ph.d.-afhandlinger

I årets løb forsvarede Mikkel Vigilius og Katrine Lilleør deres afhandlinger for ph.d.-graden.

Afdeling for Systematisk Teologi

Ledelse pr. 1.1.2005

Afdelingsleder er lektor Bent Flemming Nielsen.

Bestyrelsen består af afdelingslederen, lektor Hans Raun Iversen, lektor Kirsten Busch Nielsen, lektor Jakob Wolf, korrespondent Birgitte Muriset og overassistent Else Tange samt stud.theol. Gregers Bangert (fra 14.10), stud.theol. Karsten Farup Hansen, (indtil 14.10) og stud.theol. Marie Louise Wadum.

Organisation

Afdelingen er fagligt opdelt i sektioner for Etik og Religionsfilosofi, Dogmatik med Økumenisk Teologi, Praktisk Teologi og Kierkegaardforskning.

Adresse

Købmagergade 44-46, 3
Postboks 2164
1150 København K
Telefon 35 32 36 75/76
Fax 35 32 36 84
ast@teol.ku.dk
www.teol.ku.dk/ast

Afdelingslederens årsberetning

Afdeling for Systematisk Teologi har med sine tre sektioner for Dogmatik, Etik og Religionsfilosofi og Praktisk Teologi i 2005 haft et bredt udbud af undervisningstilbud, og medarbejderne har deltaget i en lang række seminarer, konferencer og andre aktiviteter både indenlands og udenlands og har deltaget i den offentlige debat gennem avisindlæg, radio- og TV-programmer. Afdelingen udvikler E-learning med fjernstuderende og engelsksproget undervisning for udenlandske studerende og er involveret i flere tværfaglige arbejdsgrupper. Forskningen forløber i overensstemmelse med nedenstående prioriteringer og for en dels vedkommende i tæt samarbejde med afdelingens nære samarbejdspartnere, CFS, SKC og satsningsområdet Religion i det 21. århundrede.

Forskningsvirksomhed

De systematisk-teologiske fag – Dogmatik med Økumenisk Teologi, Etik og Religionsfilosofi samt Praktisk Teologi – har til opgave at overveje den kristne traditions læreindhold og ethos i et systematisk, herunder kommunikativt, perspektiv. Afdelingens forskning sigter mod at udfolde, hvad kristendommen betyder som forpligtende livsstil i dag.

Dette brede sigte nødvendiggør, at forskningen på tværs af fagene koncentrerer om særlige områder:

1. Menneskesyn og personbegreb

Kristen teologi ser mennesket som en person i et spændingsforhold mellem individualitet og fællesskab, aktivitet og passivitet, uafhængighed og afhængighed. Dette forhold reflekteres på forskellige ofte modsatrettede måder inden for den teologiske og filosofiske tradition. Problemstillingen udfoldes i projekter om bl.a. åndsbegrebet, om reformatorisk syndslære og om forsynslæren (N.H. Gregersen, A. Grøn og K.B. Nielsen).

Med tilknytning til afdelingen er Danmarks Grundforskningsfonds Center for Subjektivitetsforskning oprettet 1.3.2002. Professor A. Grøn og ph.d.-studerende I. Damgaard har forskningsmæssigt fungeret under centeret, hvorfor deres forskning, publikationer og andre aktiviteter også er anført der.

2. Teologi, metafysik og hermeneutik

Den aktuelle teologiske diskussion udfolder sig mellem en metafysisk horisont på den ene side og en metafysikkritisk (hermeneutisk) horisont på den anden. Denne dobbelthed gør sig gældende i overvejelsen af, hvordan en religiøs tilværelsestydning som kristendommens forholder sig til en

ikke-religiøs, f.eks. en naturvidenskabelig, tolkning af mennesket og verden. Dobbelttheden gør sig også gældende i den teologiske drøftelse af gudsbegrebet, der er et centralt tema i en række projekter (S. Bjerg, N.H. Gregersen, C. Pallesen og J. Wolf).

3. Søren Kierkegaard-forskning

Af historiske og saglige grunde er afdelingen særligt forpligtet på Søren Kierkegaard-forskning. Forpligtelsen varetages i samarbejde med Søren Kierkegaard Forskningscenteret. Der arbejdes især med fortolkning af Søren Kierkegaards værk i en aktuel systematisk-teologisk kontekst (A. Grøn og P. Søltoft).

4. Teologi og kommunikation

Både historisk og systematisk udgør kommunikation en væsentlig dimension af kristen teologi. Dogmatisk set gør sammenhængen mellem 'communio' og 'communicatio' sig gældende både i gudslære, sakramentslære og ekklesiologi – og ikke mindst, hvor disse lærepunkter drøftes i et økumenisk perspektiv. I den praktiske teologi melder det kommunikative aspekt sig bl.a. i liturgik, homiletik og misologi. Spørgsmålet om teologi og kommunikation tages op i en række projekter (S. Bjerg, B.F. Nielsen, P. Nørgaard-Højten og J.H. Olsen).

5. Kirkeliv og kristen tro i forhold til sociale, politiske og retslige institutioner

For kirkeforskningen i Danmark spiller folkekirken en hovedrolle. Især de brudlinjer, der præger folkekirken i liv og lære, er genstand for afdelingens forskning. Således tages det ofte spændingsfyldte forhold mellem det dogmatisk normerede i kirkeforståelsen og kirkens faktiske udfoldelse som kirke op i projekter, ligesom kirkens forhold til stat, marked og civilsamfund drøftes. Herudover bidrager afdelingen med forskning i brudflader mellem religion og ret også i relation til øvrige kirker og trossamfund i Danmark, samt i nordisk og internationalt perspektiv (L. Christoffersen, H. Raun Iversen og B.F. Nielsen).

Ph.d.-projekter

Præsters psykiske arbejdsmiljø – En pastoralteologisk reflekteret kvantitativ og kvalitativ empirisk undersøgelse (J. Bisgaard). Præsteembedet som profession i det senmoderne (Kirsten Felner). At blive og være Jesus-troende – to case-studier i Sydasiens af de kontekstuelle betydninger og autorisationen af omvendelse, efterfølgelse og fællesskab (J. Jørgensen). Krop og håb (Johanne Stubbe Teglbjærg). Det religiøse sprog og den teologiske hermeneutik (Christine Rørdam Thaning).

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Medarbejdere ved afdelingen har medvirket ved følgende bedømmelsesopgaver:

N.H. Gregersen: International priskomité (Global Perspectives on Science and Spirituality, Université Interdisciplinaire, Paris), disputats (KU (fmd.)), 2 ph.d'er (Princeton Theological Seminary, Pædagogisk Universitet, København), 1 professorat (Göteborg Universitet), 1 post.doc.-stilling (Oslo Universitet), 1 professorvurdering (Manchester University).

H.R. Iversen: Medlem af bedømmelsesudvalg ved doktortradsforsvar i Göteborg.

B.F. Nielsen: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling (Aarhus Universitet), medlem af bedømmelsesudvalg til adjunktur (Aarhus Universitet) samt eksternt medlem af stipendieudvalg til uddeling af to doktorandstipendier ved Oslo Universitet.

K.B. Nielsen: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-ansøgninger samt medlem af bedømmelsesudvalg i forbindelse med bedømmelse af doktorafhandling ved Lunds universitet.

C. Pallesen: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg (Aarhus Universitet), af bedømmelsesudvalg vedr. adjunktur (Aarhus Universitet) og formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg (KU).

P. Søtoft: Formand for bedømmelsesudvalg ved to ph.d.-afhandlinger ved KU samt medlem af bedømmelsesudvalg for et ved Aarhus Universitet).

Konsulent – og rådgivningsvirksomhed

L. Christoffersen: Medlem af arbejdsgruppe under Danske Kirkers Råd om kirkers og trossamfunds retlige stilling, af arbejdsgruppe om EU-lovgivning under Europæisk Kirkekonference, samt medlem af Expert Panel on Religious Freedom within ODHIR.

N.H. Gregersen: har udført konsulentarbejde for Det Hollandske Forskningsråd, Det Norske Forskningsråd samt for John Templeton Foundation (USA).

H.R. Iversen: Konsulent for masterudvikling på TF.

K.B. Nielsen: Udpeget til international arbejdsgruppe 2005-2008 vedr. anglikansk-luthersk dialog (LWF), valgt til bestyrelsen for Selskabet for Kirkeret, har været medlem af planlægningsgruppe (formand) vedr. konferencen "Copenhagen Bonhoeffer Symposium" september-oktober 2005 og har påbegyndt konsulentopgave for Norges Forskningsråd ultimo 2005.

P. Nørgaard-Højen: Medlem af evalueringsteam til bedømmelse af de teologiske uddannelser i Estland.

Tillidshverv

L. Christoffersen: Forskningskoordinator for satsningsområdet "Religion i det 21. århundrede", leder af det nordiske netværk: Religion, etik og ret i de nordiske samfund, Medlem af styregruppen for European Studies on Religion and State Interaction, dansk repræsentant ved The European Academy of Legal Theory, Katholieke Universiteit, Brussels samt medlem af Bestyrelsen for Selskab for Kirkeret.

N.H. Gregersen: Medlem af Det Lutherske Verdensforbunds (LWF's) Council som repræsentant for Den Danske Folkekirke; bestyrelsesformand for The Ecumenical Institute i Strassbourg; Trustee og Executive Committee Member for International Society for the Science and Religion (ISSR); Council Member for John Templeton Foundation (Philadelphia, USA); medlem af Det Mellemkirkelige Råds LWF-arbejdsgruppe samt medlem af Diakonhøjskolens bestyrelse.

H.R. Iversen: Formand for præsteefteruddannelsesudvalg på TF, dansk koordinator for Nordplusprogrammet NORD-DIAKONI samt medlem af Internationalt udvalg på TF.

B.F. Nielsen: Afdelingsleder, medlem af Forskningsudvalget, Grønlandsudvalget samt en gymnasiekonsortiearbejdsgruppe og censor v. Grønlands Universitet, Ilisimatusarfik.

K.B. Nielsen: Studieleder siden 1.2.2002. I denne egenskab medlem af rektors Uddannelsesudvalg og ved fakul-

tet: Studienævnet (formand), Internationalt Udvalg, Forskningsudvalget, Samarbejdsudvalget, Udvalget vedr. Elementarkursus samt et antal ad hoc-udvalg ved universitetet: internationaliseringsgruppe, task force vedr. efter- og videreuddannelse, kvalitetssikringsudvalg, udvalg vedr. turnusevalueringer og ved fakultetet: tre arbejdsgrupper vedr. uddannelsessatsninger (formand for de to) samt en gymnasiekonsortiearbejdsgruppe (formand). Endvidere er hun medlem af bestyrelsen ved AST samt af dogmatiklærergruppen (formand).

P. Nørgaard-Højen: Præsident for den videnskabelige styrelse af The International Bridgettine Center i Farfa Sabina, Italien, og deltager i Leuenerger Lehrgespräche om "Gesetz und Evangelium".

J.H. Olsen: Medlem af Dansk Missionsråds Studieudvalg og formand for ledelsesgruppe for Netværk for teologisk uddannelse i Norden.

P. Søtoft: Formand for Søren Kierkegaard Selskabet.

J. Wolf: Viceafdelingsleder.

Formidling

Redaktionelle hverv

Medarbejderne indgår i følgende redaktioner: Bogserien for Religion i det 21. århundrede (L. Christoffersen), Dansk Teologisk Tidsskrift (N.H. Gregersen), Dialog: Journal of Theology (N.H. Gregersen), Kierkegaardiana (P. Søtoft), Kirke, Religion, Samfund, Oslo (H.R. Iversen), Literature and Theology, Glasgow (S. Bjerg), Panorama. International Journal of Comparative Religious Education and Values, Braunschweig (P. Nørgaard-Højen), Selskab for Kirkeret (L. Christoffersen), Studia Theologica. Scandinavian Journal of Theology, Oslo (K.B. Nielsen), Theology and Science (N.H. Gregersen) samt Zygon: Journal of Science and Religion (N.H. Gregersen). Endvidere har K.B. Nielsen ydet bistand til forlaget Aros ved udgivelsen af nyoversættelse til dansk af Dietrich Bonhoeffers sidste skrifter.

Gæsteforelæsninger

Medarbejderne ved afdelingen har afholdt en række gæsteforelæsninger i ind- og udland:

L. Christoffersen: Forelæst ved universiteterne i Uppsala, Åbo, Wien, Aberdeen, Siena og Lund.

N.H. Gregersen: Holdt foredrag i Strasbourg, Philadelphia, Cambridge, Paris, Turku, ved Bonhoeffer Conference, København samt i Düsseldorf.

H.R. Iversen: Holdt gæsteforelæsninger i Kristianssand, ved Kritisk Forums Jubilæumsseminar, Løgumkloster, ved konference om Dåbsdage på TPC og ved Danske Diakonidage, Nyborg Strand.

B.F. Nielsen: Holdt foredrag ved internationalt seminar på Institut for Teatervidenskab, KU, ved Nordisk Homiletisk Konference i Løgumkloster samt et antal forelæsninger og foredrag, bl.a. efteruddannelseskurser for præster samt ved Folkeuniversitetet, København.

K.B. Nielsen: Holdt foredrag ved præstekonventer og - efteruddannelse.

P. Nørgaard-Højen: Holdt forelæsning ved kongres i Rom.

C. Pallesen: Holdt en række foredrag og forelæsninger, bl.a. ved Præstehøjskolen i Løgumkloster og ved Danmarks Pædagogiske Universitet.

P. Søltoft: Holdt ca. 20 foredrag, fortrinsvis i kirkelige og sundhedsvidenskabelige sammenhænge.

Der er ved afdelingen afholdt gæsteforelæsninger ved professor Jean-Luc Marion, Sorbonne (Paris IV) og University of Chicago, professor Ingolf U. Dalferth, Institut für Hermeneutik und Religionsphilosophie, Universität Zürich, professor George Hunsberger, Western Theological Seminary, Michigan, dr. J. David Rajendran, Madurai Theological College, Tamil Nadu, Indien, professor, dr. Notto Thelle, Det Teologiske Fakultet, Oslo Universitet og professor dr. Eberhard Jüngel, Universität Tübingen.

Seminarer og andet

Der har været afholdt seminar og systematikermøde med kollegerne fra Lunds universitet.

L. Christoffersen: Medvirket ved tilrettelæggelsen af konference på Præstehøjskolen, Løgumkloster, om behandling af læresager i folkekirken og har deltaget i flere radioudsendelser om religionsret, åbent debatarrangement på Politikens hus m.m.

K.B. Nielsen: Arrangeret konference om Dietrich Bonhoeffer: "Mysteries: The Theology of Dietrich Bonhoeffer and Theories of Cognition, Culture and Religion".

H.R. Iversen: Arrangeret seminar i anledning af 300-året for den lutherske missions udsendelse fra København af missionærer til kolonien Tranquebar i Sydindien.

I samarbejde med satsningsområdet Religion i det 21. århundrede har der været afholdt en tværfaglig forskningskonference om "Gudstro i Danmark" samt en temadag om "Religionspsykologi", begge arrangeret af H.R. Iversen. Endvidere har der været afholdt fire ph.d.-seminarer, to debataftener og to forsvar for ph.d.-afhandling (K.B. Söderquist og Michael Olesen)

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Forskningsophold i udlandet

L. Christoffersen: Været på forskningsophold ved universiteterne i Uppsala, Åbo, Wien, Aberdeen, Siena og Lund. N.H. Gregersen har været på en måneds forskningsophold på Lutheran School of Theology, Berkeley. J.H. Olsen: har været på to forskningsophold i hhv. Kenya og Tanzania.

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	30,90	6,62	37,52
DVIP	0,04	0,12	0,16
STIP	5,33	3,66	8,98
TAP	5,32	0,56	5,89
Årsværk i alt	41,59	10,96	52,55
Løn med årsværk	19.682,43	4.338,07	24.020,51
Løn uden årsværk	-683,78	523,64	-160,14
Øvrig drift	728,70	2.590,21	3.319,90
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	19.727,35	7.451,92	27.179,27

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

Afdeling for Bibelsk Eksegese

VIP Internt finansieret

Ejrnæs, Bodil; lektor.
Engberg-Pedersen, Troels; professor.
Fatum, Lone Høgild; lektor.
Hallbäck, Geert; lektor.
Holst, Søren; adjunkt.
Lemche, Niels Peter; professor.
Martens, Karen; undervisningsadjunkt.
Müller, Mogens; professor.
Nielsen, Jesper Tang; adjunkt.
Thompson, Thomas Lawrence; professor.
Tronier, Henrik Axel Peer; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Gusa, Alessandar; post.doc.
Rosengren, Allan; lektor.

STIP Internt finansieret

Damgaard, Finn; ph.d.-studerende

STIP Eksternt finansieret

Buch-Hansen, Gitte; ph.d.-studerende.
Svendsen, Stefan Nordgaard; ph.d.-studerende.

Afdeling for Kirkehistorie

VIP Internt finansieret

Hansen, Holger Bernt; professor.
Jensen, Carsten Selch; lektor.
Jørgensen, Ninna; forskningslektor.
Kastfelt, Niels; lektor.
Kjeldgaard-Pedersen, Steffen; professor.
Lausten, Martin Schwarz; professor.
Lillie, Eva Louise; undervisningsadjunkt.
Nielsen, Lauge Olaf; professor.

VIP Eksternt finansieret

Bruun, Mette Birkedal; adjunkt.
Glaser, Stephanie Alice Moore; adjunkt.
Havsteen, Sven Rune; adjunkt.
Llewellyn, Jeremy Thomas; adjunkt.
Petersen, Nils Holger; lektor.
Østrem, Eyolf; forskningsstipendiat.

STIP Internt finansieret

Andås, Margrete Helen Syrstad; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Kjærgaard, Kathrine; ph.d.-studerende.
Reeh, Tine Ravnsted-Larsen; ph.d.-studerende.

Afdeling for Systematisk Teologi

VIP Internt finansieret

Bjerg, Svend Sidelmann; lektor.
Brudholm, Thomas; post.doc.
Busch-Larsen, Peter; undervisningsadjunkt.
Christoffersen, Lisbet Birgitte; forskningslektor.
Gregersen, Niels Henrik; professor.
Grøn, Arne; professor.

Iversen, Hans Raun; lektor.
 Malmgart, Liselotte; post.doc.
 Nielsen, Bent Flemming; lektor.
 Nielsen, Kirsten Busch; lektor.
 Nørgaard-Højten, Peder; lektor.
 Pallesen, Carsten Petersen; lektor.
 Sjørup, Lene; lektor.
 Søltøft, Pia; lektor.
 Wolf, Jakob; lektor.

VIP Eksternt finansieret
 Olsen, Jørn Henrik; lektor.

STIP Internt finansieret
 Damgaard, Iben; ph.d.-studerende.
 Feldvoss, Lars; ph.d.-studerende.
 Kristensen, Johanne S. Teglbjærg; ph.d.-studerende.
 Olesen, Michael Hjersing; ph.d.-studerende.
 Rosfort, René Korsholm; ph.d.-studerende.
 Thaning, Christine Rørdam; ph.d.-studerende.
 Tornøe, Caspar Wenzel; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret
 Jørgensen, Jonas Petter Adelin; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Afdeling for Bibelsk Eksegese

Gusa, Alexsandar; Excentriske venner – om venskabet i Johannesevangeliet.

Afdeling for Kirkehistorie

Lilleør, Kathrine Bang; "Eventyrenes viddlysende Blink".
 H.C. Andersens "Eventyr og Historier" læst på baggrund af dele af Søren Kierkegaards forfatterskab som litterær-æstetiske metaforer med henblik på at fremhæve en række eksistensteologiske begreber i eventyrdigtningen.
 Vigilius, Mikkel Enok; Ecclesiola in ecclesia i Skandinavi-
 en 1800-2000. En kirkelig fællesskabsforms historie fremvækst, udvikling og opbrud.

Afdeling for Systematisk Teologi

Olesen, Michael Hjersing; En verden undervejs. Gudsforhold og religiøsitet i Søren Kierkegaards opbyggelige forfatterskab.
 Söderquist, Kent Brian; The Isolated Self. Irony and Untruth in Søren Kierkegaard's "The Concept of Irony".

Fondsbevillinger

Afdeling for Bibelsk Eksegese

Carlsbergfondet
 – Nyformulering af parallelismebegrebet med inddragelser af den klassiske filologi (Allan Rosengren) kr. 520.900.

Afdeling for Kirkehistorie

Grønlands Hjemmestyre, Dir. for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke
 – Modalitet og teologi i Oxford de første årtier af 1300-tallet (Katrine Kjærgaard) kr. 1.708.600.

Afdeling for Systematisk Teologi

Dansk Institut for Internationale Studier
 – Konference – The Religious in Responses to Mass Atrocity (Arne Grøn) kr. 30.000.

Forskningsstyrelsen
 – Mysteries. The Tehology of Dietrich Bonhoeffer and Theories of Cognition, Culture, and Religion. Copenhagen Symposium september 29.-October 2, 2005 (Kirsten Busch Nielsen) kr. 40.000.
 – Oversættelse og omvendelse (Jørn Henrik Olsen) kr. 1.296.000.

Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (gl. SHF)
 – Ph.d.-studerende (Niels Peter Lemche) kr. 1.550.000.

Nor-Fa Norges Forskningsråd
 – Religion, etik og ret i de nordiske samfund (Lisbet Christoffersen) kr. 267.000.
 – Bog om missionen i Tranquebar (Hans Raun Iversen) kr. 135.000.

Øresundsuniversitetet

– Ret og Religion (Lisbet Christoffersen) kr. 61.700.

Publikationer

Afdeling for Bibelsk Eksegese

Ejrnæs, B.: "Jeg husker dig for din velsignelse, Zion ...". Zionmotivet i en salme fra Qumran. i: Historie og konstruktion. Forum for Bibelsk Eksegese 14. Festskrift til Niels Peter Lemche i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 6. sept. 2005 s. 115-128. Mogens Müller & Thomas L. Thompson (red.). Forum Tusculanum, København 2005.
 Ejrnæs, B.: Skriftsynet i danske bibler fra 1700- og 1800-tallet. i: Den gamla översättningen. Karl XII:s bibel och dess receptionshistoria s. 155-169. Tord Larsson & Birger Olsson (red.). Almqvist & Wiksell International, Stockholm 2005.
 Engberg-Pedersen, T.: The Relationship with Others: Similarities and Differences Between Paul and Stoicism. Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft 96. Bd., s. 35-60. 2005.
 Engberg-Pedersen, T.: Om gavegivning hos Pierre Bourdieu, Seneca og Paulus. i: Historie og konstruktion. Forum for Bibelsk Eksegese 14. Festskrift til Niels Peter Lemche i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 6. sept. 2005, s. 129-141. Mogens Müller & Thomas L. Thompson (red.). Museum Tusculanum, København 2005.
 Engberg-Pedersen, T.: Sjælens tilbagekomst til kristendommen? Det Nye Testamente som eksempel. Kritisk forum for praktisk teologi i, Marts 2005, s. 29-44. 2005.
 Engberg-Pedersen, T.: Stoic Philosophy and the Concept of the Person. i: The Person. Readings in Human Nature s. 366-378. William O. Stephens (ed.). Pearson Education, Upper Saddle River, New Jersey 2005.
 Engberg-Pedersen, T., Tronier, H.: Filosofi og dæmoner. Teol-Information Nr. 32, sept. 2005, s. 18-22. 2005.
 Fatum, L.: Praktisk teologi – eller teologiens praksis? Kri-

- tisk Forum for Praktisk Teologi 100, juni 2005, s. 40-48. 2005.
- Fatum, L.: Christ Domesticated: The Household Theology of the Pastorals as Political Strategy. i: The Formation of the Early Church, WUNT 183 s. 175-207. Jostein Ådna (ed.). Mohr Siebeck, Tübingen 2005.
- Hallbäck, G.: Er angreb det bedste forsvar? En undersøgelse af motivet 'det store Babylons fald' i Johannes' Åbenbaring. i: Apologetik i Det Nye Testamente. Antikken og Kristendommen 2, s. 123-142. Aage Pilgaard (red.). Anis, København 2005.
- Hallbäck, G.: Matrix og den gnostiske myte. Fønix Nr. 1, marts 2005, s. 39-50. 2005.
- Hallbäck, G.: Kanon mellem afgrænsning og mangfoldighed. Det Nye Testamente som betydningsdannelse. i: Litteraturen og det hellige. Urtekst – Intertekst – Kontekst s. 376-384. Ole Davidsen (red.). Aarhus Universitetsforlag, Århus 2005.
- Hallbäck, G.: Kanon-i-kanon – og hvorfor ikke. Collegium Biblicum Årsskrift. Kanon og kanonicitet 2005, s. 19-24. 2005.
- Holst, S.: Abraham at Qumran. i: Historie og konstruktion. Forum for Bibelsk Eksegese 14. Festskrift til Niels Peter Lemche i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 6. sept. 2005, s. 180-191. Mogens Müller & Thomas L. Thompson (red.). Museum Tusulanum, København 2005.
- Holst, S.: "Jeg hilser et sådant værk velkommen". En anmeldelse af Dan Enok Sørensen: Bibelsk-hebraisk grammatik, Højbjerg: Hovedland 2003, 528 s. Dansk Teologisk Tidsskrift 2/2005, s. 122-138. 2005.
- Holst, S.: Hvad tænkte jøderne på Jesus' tid om død, opstandelse og evigt liv? Bibliana 6. årg. nr. 2, s. 34-40. 2005.
- Lemche, N.P.: von Haven og Michaëlis – et lykkeligt valg? Carsten Niebuhr Biblioteket 9:2005, i: Min Sundheds Forliis. Frederik von havens rejsejournal fra Den Arabiske Rejse 1760-1763 s. 5-10. Anne Haslund Hansen og Stig T. Rasmussen (udg.). Vandkunsten, København 2005.
- Lemche, N.P.: Conservative Scholarship on the Move. Scandinavian Journal of the Old Testament Vol. 19, No. 2, s. 203-252. 2005.
- Lemche, N.P.: Jerusalem and King Solomon: How Writers Create the Past. i: Recenti tendenze nella ricostruzione della storia antica d'Israele (Roma, 6-7 marzo 2003) s. 73-86. Accademia Nazionale dei Lincei, Rom 2005.
- Müller, M.: Lukasevangeliets iscenesættelse af en historisk Jesus. Om den fortidige fortid. i: Historie og konstruktion. Forum for Bibelsk Eksegese 14. Festskrift til Niels Peter Lemche i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 6. sept. 2005, s. 286-305. Mogens Müller & Thomas L. Thompson (red.). Museum Tusulanum, København 2005.
- Müller, M.: Underlig klædt i kød og blod. Eller: hvad mener vi, når vi siger: "Gud"? Præsteforeningens Blad, 21. jan. 2005, s. 26-34. 2005.
- Müller, M.: Hvad blev Palæstina kaldt i antikken? Dansk Teologisk Tidsskrift 2/2005, s. 139-144. 2005.
- Müller, M.: Aufhören oder Vollendung des Gesetzes? Eine Antwort an Friedrich Beisser. Kerygma und Dogma 51. Jahrgang, Heft 4, s. 308-309. 2005.
- Müller, M.: Septuaginta – kirkens første Bibel. Collegium Biblicum Årsskrift 2005, s. 13-18. 2005.
- Müller, M., Thompson, T.L.: (red.). Historie og konstruktion. Forum for Bibelsk Eksegese 14. Festskrift til Niels Peter Lemche i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 6. sept. 2005, s. 444s. Museum Tusulanum, København 2005.
- Nielsen, J.T.: Fødselshistoriernes narrative konstruktion. i: Historie og konstruktion. Forum for Bibelsk Eksegese 14. Festskrift til Niels Peter Lemche i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 6. sept. 2005, s. 319-335. Mogens Müller & Thomas L. Thompson (red.). Museum Tusulanum, København 2005.
- Nielsen, J.T.: Den vantro Thomas, den opstandne og læseren. Bibliana 6. årg. nr. 2, s. 48-53. 2005.
- Petterson C.: Slutning på slutning. Johannes 21 og disciplen på anden hånd. i: Historie og konstruktion. Forum for Bibelsk Eksegese 14. Festskrift til Niels Peter Lemche i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 6. sept. 2005, s. 346-361. Mogens Müller & Thomas L. Thompson (red.). Museum Tusulanum, København 2005.
- Rosengren, A.: Frølse i Salmernes Bog. Bibliana 6. årg. nr. 2, s. 21-27. 2005.
- Rosengren, A.: Poesi og prosa i Bibelen. Religion Nr. 2, s. 52-59. 2005.
- Strange, J.: Moses – en mytologisk figur? i: Historie og konstruktion. Forum for Bibelsk Eksegese 14. Festskrift til Niels Peter Lemche i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 6. sept. 2005, s. 362-373. Mogens Müller & Thomas L. Thompson (red.). Museum Tusulanum, København 2005.
- Thompson, T.L.: How the Heroes Have Fallen! i: Historie og konstruktion. Forum for Bibelsk Eksegese 14. Festskrift til Niels Peter Lemche i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 6. sept. 2005, s. 374-386. Mogens Müller & Thomas L. Thompson (red.). Museum Tusulanum, København 2005.
- Thompson, T.L.: Bibliography of Niels Peter Lemche. i: Historie og konstruktion. Forum for Bibelsk Eksegese 14. Festskrift til Niels Peter Lemche i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 6. sept. 2005, s. 421-438. Mogens Müller & Thomas L. Thompson (red.). Museum Tusulanum, København 2005.
- Thompson, T.L.: The Messiah Myth. The Near Eastern Roots of Jesus and David. 414 s. Basic Books, Cambridge, MA 2005.
- Thompson, T.L.: A Problem in Historical Method: Reiterative Narrative as Supersessionist Historiography. i: Recenti tendenze nella ricostruzione della storia antica d'Israele (Roma, 6-7 marzo 2003) s. 183-196. Accademia Nazionale dei Lincei, Rom 2005.
- Thompson, T.L.: The Role of Faith in Historical Research. Scandinavian Journal of the Old Testament Vol. 19, No. 1, s. 111-134. 2005.
- Thompson, T.L.: Is the Bible Historical? The Challenge of 'Minimalism' for Biblical Scholars and Historians. Holy Land Studies. A Multidisciplinary Journal Vol. 3, No. 1, s. 1-27. 2004.
- Tronier, H.: Den historisk-kritiske eksegese som allegorisk bibelfortolkning? i: Historie og konstruktion. Forum for Bibelsk Eksegese 14. Festskrift til Niels Peter Lemche i anl. af 60-års-fødselsdagen d. 6. sept. 2005, s. 396-420. Mogens Müller & Thomas L. Thompson (red.). Museum Tusulanum, København 2005.

Afdeling for Kirkehistorie

- Balslev-Clausen, P.: Gudsbebegret i nyere danske salmer. i: Gudstro i Danmark s. 225-243. Morten Thomsen Højsgaard & Hans Raun Iversen (red.). Anis, København 2005.

- Havsteen, S.R.: Aspects of Musical Thought in Seventeenth-Century Lutheran Theological Tradition. i: The Arts and the Cultural Heritage of Martin Luther s. 151-169. E. Østrem, J. Fleischer & N. H. Petersen (eds.). Museum Tusculanum, København 2002.
- Havsteen, S.R.: Bach Matthæuspassion. Originalteksten med dansk oversættelse. Baggrund og fortolkning. 150 s. Det Danske Bibelselskab, København 2005.
- Havsteen, S.R.: Music and Christianity in 18th century Greenland. i: Dynamics and Shifting Perspectives. Arctic Societies and Research. Proceedings of the First IPSSAS [International Ph.D. School for Studies of Arctic Societies] Seminar, Nuuk 2002 s. 267-274. Michèle Therrien (ed.). Publikationsfond for Ilisimatusarfik, Nuuk 2004.
- Jensen, C.S.: Remembering the Dead and Caring for the Poor. Aspects of the religious life among the people of late medieval Lübeck. Zeitschrift des Vereins für Lübeckische Geschichte und Altertumskunde Band 84, s. 35-52. 2004.
- Jensen, C.S.: The Early Stage of Christianisation in Livonia in Modern Historical Writings and Contemporary Chronicles. Studia Fennica, Historica. Finnish Literature Society 9, s. 207-215. 2005.
- Jørgensen N.: "Sed manet articulus" – Preaching and Catechetical Training in selected Sermons by the Later Luther. Studia Theologica. Nordic Journal of Theology Vol. 59, No. 1, 2005, s. 38-54. 2005.
- Kastfelt, N.: (ed.). Religion and African Civil Wars. 203s. Hurst and Company, London 2005.
- Kastfelt, N.: Religion and African Civil Wars. Themes and Interpretations. i: Religion and African Civil Wars s. 1-27. Niels Kastfelt (ed.). Hurst and Company, London 2005.
- Kastfelt, N.: History, Religion and Political Culture in Northern Nigeria: The Contexts of a Recent Bachama-Muslim Conflict. i: The 'Traditional' and the 'Modern' in West African (Ghanaian) History. Case studies on co-existence and interaction s. 35-57. Per Hernæs (ed.). Department of History, Norwegian University of Science and Technology, Trondheim 2005.
- Kastfelt, N., Iversen, H.R., Bugge, K.E., Malmgart, L., Nielsen H., Nørgaard A., Oommen, G.: (red.). Det begyndte i København... Knudepunkter i 300 års indiskdanske relationer i mission. 344s. Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Lausten, M.S.: Luther nach 1530: Theologie, Kirche und Politik. Lutherjahrbuch 71. Jahrgang, s. 13-36. 2004.
- Lausten, M.S.: Luther and the Reformation in Denmark. Lutherjahrbuch 71. Jahrgang, s. 115-130. 2004.
- Lausten, M.S.: Martin Luther, munk – oprører – reformator. 190 s. Alfa, København 2005.
- Lausten, M.S.: Chifferskriftets indhold. Kirkehistoriske Samlinger 2005, s. 31-45. 2005.
- Lausten, M.S.: Reformationen i Sønderjylland. Sønderjysk Almanak 2006, s. 121-124. 2005.
- Lausten, M.S.: Ville Luther sige: En ny reformation? ca. 4s. Kirkens Korshær, København 2005.
- Lausten, M.S.: Frie jøder? Forholdet mellem kristne og jøder i Danmark fra Frihedsbrevet 1814 til Grundloven 1849. Kirkehistoriske studier III. Række nr. 10, 599 s. Anis, København 2005.
- Petersen, N.H.: Introduction. Transfiguration: Nordic Journal for Christianity and the Arts 2003, 1-2, i: Genre and Ritual. The Cultural Heritage of Medieval Rituals, s. 9-26. Eyolf Østrem, Mette Birkedal Bruun, Nils Holger Petersen & Jens Fleischer (eds.). Museum Tusculanum, København 2005.
- Petersen, N.H.: Music Practices around Bob Dylan, Medieval Rituals, and Modernity. Transfiguration: Nordic Journal for Christianity and the Arts 2003, 1-2, i: Genre and Ritual: The Cultural Heritage of Medieval Rituals, s. 321-330. Eyolf Østrem, Mette Birkedal Bruun, Nils Holger Petersen & Jens Fleischer (eds.). Museum Tusculanum, København 2005.
- Petersen, N.H.: Reviewed: Maag, Karin, and John D. Witvliet, eds.: Worship in Medieval and Early Modern Europe: Change and Continuity in Religious Practice. The Medieval Review 04.11.13, s. ca. 3. 2004.
- Petersen, N.H.: Repræsentation og transsubstantiation. Definition og forståelse af en middelalderlig fromhedstradition. Passepartout. Skrifter for Kunsthistorie 25 (13. årg.), s. 68-79. 2005.
- Petersen, N.H.: Mozart Requiem. Originalteksten med dansk oversættelse. Baggrund og fortolkning. 126 s. Det Danske Bibelselskab, København 2005.
- Petersen, N.H.: The Medievalism of Carl Maria von Weber's Euryanthe. i: Correspondences: Medievalism in Scholarship and the Arts. Studies in Medievalism XIV s. 110-142. Tom Shippey & Martin Arnold (eds.). D.S. Brewer, Cambridge 2005.
- Østrem E.: 'Going Through All These Things Twice'. The Ritual of a Bob Dylan Concert. Transfiguration: Nordic Journal for Christianity and the Arts 2003, 1-2, i: Genre and Ritual. The Cultural Heritage of Medieval Rituals, s. 293-320. Eyolf Østrem, Mette Birkedal Bruun, Nils Holger Petersen & Jens Fleischer (eds.). Museum Tusculanum, København 2005.
- Østrem E.: Inderlighed og autenticitet. En glossert middelalderhistorie om musikk og smaken for epler. Passepartout. Skrifter for Kunsthistorie 25 (13. årg.), s. 30-42. 2005.
- Østrem E., Bruun M.B., Petersen, N.H., Fleischer J.: (eds.). Genre and Ritual. The Cultural Heritage of Medieval Rituals. Transfiguration: Nordic Journal of Christianity and the Arts 2003, 1-2, 336s. Museum Tusculanum, København 2005.
- Østrem E., Petersen, N.H.: The Singing of *Laude* and Musical Sensibilities in Early Seventeenth-Century Confraternity Devotion: Part II. Journal of Religious History Vol. 29, No. 2, s. 163-176. 2005.

Afdeling for Systematisk Teologi

- Bjerg, S.: Liv er evigt liv. Løgstrup og kristologien. i: Løgstrups mange ansigter s. 173-178. David Bugge, Pia Rose Böwadt & Peter Aaboe Sørensen (red.). Anis, København 2005.
- Christoffersen, L.: Offentlig Religion i Staten. Om nordiske retlige betingelser for at være statens offentlige religion. Kirke og Kultur 2/2005, s. 219-232. 2005.
- Christoffersen, L.: Blasfemisk blindhed. i: Biskop for Herren – og så mange andre. Festskrift til Kjeld Holms 60-årsdag s. 189-211. Anne Ehlers, Niels Grønkjær & Marianne Levinsen (red.). Forlaget Anis, København 2005.
- Christoffersen, L.: Ret, religion og (u)sikkerhed. i: Ret & usikkerhed s. 175-191. Ciara Damgaard, Carsten Henriksen, Hanne Petersen (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.

- Christoffersen, L.: Religious Freedom and Ecclesiastical Law. Reflections on Law, Religion and Ethics. i: *Cracks in the Walls. Essays on Spirituality, Ecumenicity and Ethics* s. 207-216. Else Marie Wiberg Pedersen & Johannes Nissen (eds.). Peter Lang, Frankfurt am Main 2005.
- Christoffersen, L.: Hvem bestemmer i folkekirken? *Lov & Ret*, Sept. 2004, s. 4-9. 2004.
- Christoffersen, L.: Folketingets Ombudsmand og folkekirkens lære og forkyndelse. i: *Festskrift til Hans Gameltuft-Hansen*, s. 119-140. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2004.
- Gregersen, N.H.: Ten Theses on the Future of Lutheran Theology. i: *The Gift of Grace. The Future of Lutheran Theology* s. 1-14. N.H. Gregersen, B. Holm, T. Peters & P. Widmann (eds.). Fortress Press, Minneapolis 2005.
- Gregersen, N.H.: Grace. i: *The Gift of Grace. The Future of Lutheran Theology* s. 15-16. N.H. Gregersen, B. Holm, T. Peters & P. Widmann (eds.). Fortress Press, Minneapolis 2005.
- Gregersen, N.H.: Science. i: *The Gift of Grace. The Future of Lutheran Theology* s. 305-306. N.H. Gregersen, B. Holm, T. Peters & P. Widmann (eds.). Fortress Press, Minneapolis 2005.
- Gregersen, N.H.: Critical Realism and Other Realisms. i: *Fifty Years in Science and Religion. Ian G. Barbour and his Legacy*, s. 77-95. Robert John Russell (ed.). Ashgate, Aldershot, England 2004.
- Gregersen, N.H.: *Unio Creatoris et Creaturae. Martin Luther's Trinitarian View of Creation*. i: *Cracks in the Walls. Essays on Spirituality, Ecumenicity and Ethics. Festschrift for Anna Marie Aagaard on the Occasion of her 70th Birthday* s. 43-58. Else Marie Wiberg Pedersen & Johannes Nissen (eds.). Peter Lang, Frankfurt am Main 2005.
- Gregersen, N.H.: A primer on Complexity: Definitions, Theories, and Theological Perspectives. i: *Creation and Complexity. Interdisciplinary Issues in Science and Religion* s. 3-16. Christine Ledger & Stephen Pickard (eds.). ATF Press, Adelaide 2004.
- Gregersen, N.H.: A World Made to Flourish: Divine Design and the Idea of Natural Self-organisation. i: *Creation and Complexity. Interdisciplinary Issues in Science and Religion* s. 82-116. Christine Ledger & Stephen Pickard (eds.). ATF Press, Adelaide 2004.
- Gregersen, N.H.: The Value of Risk-Taking: Human Evolution and the Love of God. i: *Spiritual Information. 100 Perspectives on Science and Religion. Essays in Honor of Sir John Templeton's 90th Birthday* s. 484-489. Charles L. Harper Jr. (ed.). Templeton Foundation Press, Philadelphia 2005.
- Gregersen, N.H.: Living with Complexity: A Cellular Automaton Model of Religious Transformation. i: *Studies in Science & Theology*, Vol. 10. Yearbook of the European Society for the Study of Science and Theology s. 185-202. Hubert Meisinger, Willem B. Drees & Zbigniew Liana (eds.). Centre for Theology and Religious Studies, Lund 2005.
- Gregersen, N.H.: Helheden i fragmenterne. Løgstrup og religionsfilosofien. i: *Løgstrups mange ansigter* s. 159-171. David Bugge, Pia Rose Böwadt & Peter Aaboe Sørensen (red.). Anis, København 2005.
- Gregersen, N.H.: En haiku til Forum Teologi Naturvidenskab. Af en Københavner-teologs bekendelser. i: *Forum Teologi Naturvidenskab 1980-2005. Beretning om en dialog* s. 58-67. K. van Kooten Niekerk, E. Nordentoft & K. Ochsner (red.). Afdeling for Systematisk Teologi, Aarhus Universitet, Århus 2005.
- Gregersen, N.H.: Hvad nu HVIS der findes intelligent liv på andre planeter? Et teologisk tankeeksperiment. i: *Københavns Universitets Almanak. Skriv- og Rejse-Kalender 2006* s. 119-131. Nils Koudahl (red.). Københavns Universitet, København 2005.
- Gregersen, N.H.: Grace in Nature and History: Luther's Doctrine of Creation Revisited. *Dialog: A Journal of Theology* Vol. 44:1, s. 19-29. 2005.
- Gregersen, N.H.: Au-delà de l'équilibre: la théologie dans un monde auto-organisant. *PhiloScience: Pour une exploration philosophique de la science contemporaine* Numéro 2, Automne 2005, s. 15-38. 2005.
- Gregersen, N.H.: Risk and Religious Certainty: Conflict or Coalition? *Politik Årg.* 8, nr. 1, s. 22-32. 2005.
- Gregersen, N.H.: Debatten om Gud anno 2003-2004. *Dansk Teologisk Tidsskrift* 1/2005, s. 21-45. 2005.
- Gregersen, N.H.: K.E. Løgstrup 1905-2005. Om forholdet mellem religionsfilosofi og dogmatik. *Dansk Teologisk Tidsskrift* 3/2005, s. 161-183. 2005.
- Gregersen, N.H.: Skabelse og selvorganisering – et teologisk tankeeksperiment. *Kirke og kultur* 4/2005, s. 539-552. 2005.
- Gregersen, N.H.: Field Analysis for a New Research Initiative by the Metanexus Institute on "Competitive Dynamics and Cultural Evolution of Religions and God Concepts". ca. 14s. Metanexus Institute, Philadelphia 2005.
- Gregersen, N.H., Holm B., Peters, T., Widmann, P.: (eds.). *The Gift of Grace. The Future of Lutheran Theology*. 368s. Fortress Press, Minneapolis 2005.
- Grøn, A.: Jødisk religionsfilosofi. Lévinas og Rosenzweig. *Jødisk Orientering* 76/2, s. 12-13. 2005.
- Grøn, A.: Ambiguous and Deeply Differentiated: Kierkegaard's Relations to Hegel. *Kierkegaardiana* 23, s. 179-200. 2004.
- Grøn, A.: Kjerlighedens Gjerninger læst af Arne Grøn. i: *Den udødelige. Kierkegaard læst værk for værk* s. 253-268. Tonny Aagaard Olesen & Pia Søltoft (red.). C.A. Reitzel, København 2005.
- Grøn, A.: Livsytring, person, situation. Løgstrup og subjektivitet. i: *Løgstrups mange ansigter* s. 27-42. D. Bugge, P.R. Böwadt & P.Aa. Sørensen (red.). Anis, Frederiksberg 2005.
- Grøn, A.: Jenseits? Nietzsches Religionskritik revisited. *Zum Stand der Forschung in Sachen Nietzsche und die christliche Religion. Nietzsche-Studien* 34, s. 375-408. 2005.
- Grøn, A.: Reconocimiento y comunicación. La ética entre Hegel y Kierkegaard. *Estudios de Filosofía* 32, s. 27-40. 2005.
- Iversen, H.R.: Knudepunkter i 300 års indisk-danske relationer i mission. i: *Det begyndte i København... Knudepunkter i 300 års indisk-danske relationer i mission*, s. 11-23. K.E. Bugge, H.R. Iversen, N. Kastfelt, L. Malmgart, H. Nielsen, A. Nørgaard & G. Oommen (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Iversen, H.R.: Gudstro i den danske religionspark. i: *Gudstro i Danmark* s. 103-123. Morten Thomsen Højsgaard & Hans Raun Iversen (red.). Anis, København 2005.
- Iversen, H.R.: Er alle missionselskabernes tværkulturelle udsendinge missionærer. i: *Missionær i det 21. århundre-*

- de. Ny Mission nr. 8 s. 31-49. Harald Nielsen (red.). Unitas Forlag, København 2005.
- Iversen, H.R.: Hvor praktisk skal den teologiske uddannelse være? i: Teologisk utbildning i praktiken. Praktiken i teologisk utbildning s. 5-19. Nätverket för teologisk utbildning i Norden, Sigtuna 2004.
- Iversen, H.R.: Stabilitet og labilitet blandt folkekirkens medlemmer. Tyskland og Sverige som eksempler. Præsteforeningens Blad 4. febr. 2005, s. 89-91. 2005.
- Iversen, H.R., Højsgaard, M.T.: (red.). Gudstro i Danmark. 311s. Anis, København 2005.
- Iversen, H.R., Højsgaard, M.T.: Gudstro med forbehold. i: Gudstro i Danmark s. 13-27. Morten Thomsen Højsgaard & Hans Raun Iversen (red.). Anis, København 2005.
- Iversen, H.R., Højsgaard, M.T.: Gudstro i udvikling. i: Gudstro i Danmark s. 295-297. Morten Thomsen Højsgaard & Hans Raun Iversen (red.). Anis, København 2005.
- Iversen, H.R., Jørgensen, J.P.A.: (eds.). Methodological Plurality and Academic Integrity in Missiology. Proceedings of the NIME Conference held in Magleås, March 2005. Swedish Missiological Themes Vol. 93, No. 3, 311-447s. Svensk Missions Tidsskrift, Uppsala 2005.
- Iversen, H.R., Jørgensen, J.P.A.: Methodological Plurality and Academic Integrity in Missiology. Swedish Missiological Themes Vol. 93, No. 3, s. 311-314. 2005.
- Jørgensen, J.P.A., Sørensen, J.S.: Kaj Baagø – fra mission til solidaritet? i: Det begyndte i København... Knudepunkter i 300 års indisk-danske relationer i mission, s. 277-300. K.E. Bugge, H.R. Iversen, N. Kastfelt, L. Malmgart, H. Nielsen, A. Nørsgaard & G. Oommen (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Jørgensen T.: Grundtvig and Luther: How Was Grundtvig Influenced by Luther? i: The Gift of Grace. The Future of Lutheran Theology s. 194-204. N.H. Gregersen, B. Holm, T. Peters & P. Widmann (eds.). Fortress Press, Minneapolis 2005.
- Nielsen, B.F.: Erindring om Gud. – Om dialektisk teologi og praktisk teologi. Kritisk forum for praktisk teologi 100, juni 2005, s. 49-61. 2005.
- Nielsen, K.B.: Ingen unødvendige forenklinger, tak! Dansk Kirketidende 3/2005, s. 33-41. 2005.
- Olsen, J.H.: Den privatiserede religiøsitet som udfordring til kirken. Ichthys Nov. 2005, s. 14-27. 2005.
- Pallesen, C.: Bekendelsens status 1:2. Præsteforeningens Blad 33, 19. aug. 2005, s. 618-625. 2005.
- Pallesen, C.: Bekendelsens status 2:2. Præsteforeningens Blad 34, 26. aug. 2005, s. 642-651. 2005.
- Pallesen, C.: Bekendelsen som troens svar på Guds selvudsigelse i Kristus. Fønix 2, 2. nov. 2005, s. 69-79. 2005.
- Søltoft, P.: Enten – Eller. Læst af Pia Søltoft. i: Den udødelige. Kierkegaard læst værk for værk s. 55-69. Tonny Aagaard Olesen & Pia Søltoft (red.). C.A. Reitzel, København 2005.
- Søltoft, P.: Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen. Læst af Pia Søltoft. i: Den udødelige. Kierkegaard læst værk for værk s. 289-302. Tonny Aagaard Olesen & Pia Søltoft (red.). C.A. Reitzel, København 2005.
- Søltoft, P.: Angst og Kærlighed. Drift 1-2, 5. årg., i: Angst hos Lacan og Kierkegaard s. 83-98. René Rasmussen & Tommy Thambour (red.). Drift – tidsskrift for psykoanalyse, Vanløse 2005.
- Søltoft, P.: Kærlighed skjuler mange synder. Dansk Teologisk Tidsskrift 3/2005, s. 199-212. 2005.
- Søltoft, P., T.Aa. Olesen: (red.). Den udødelige. Kierkegaard læst værk for værk. 413s. C.A. Reitzel, København 2005.
- Wolf, J.: Hvor kommer sangene fra? ... i Lars Lilholts univers. 144 s. Hovedland, Højbjerg 2005.
- Wolf, J.: "Jeg går ind for metafysik med fuld musik". Løgstrup og sansningen. i: Løgstrups mange ansigter, s. 79-92. David Bugge, Pia Rose Bøwadt & Peter Aaboe Sørensen (red.). Anis, København 2005.
- Wolf, J.: Helbredelse ved tingene i deres materialitet. i: Ting og tingester. Materielle Kulturstudier s. 27-38. Minna Kragelund (red.). Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag, København 2004.
- Wolf, J.: Den darwinistiske og den religiøse fortolkning af naturen. Religion. Tidsskrift for Religionslærerforeningen for Gymnasiet og HF Nr. 1, marts 2005, s. 32-42. 2005.
- Wolf, J.: A Critique of "Theistic Evolution" as a Supplementary Model of the Relationship between Darwinian Theory and Religion. ca. 9s. Metanexus Institute, Philadelphia 2005.

Studienævnet for Teologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af lektorerne Bodil Ejrnæs (vicestudieleder), Ninna Jørgensen og Kirsten Busch Nielsen (studieleder) samt stud.theol.'erne Ida Auken Nielsen, Frederik Poulsen og Sarah Ziethen.

Beretning

Arbejdet med at udforme nye studieordninger for både bachelor- og kandidatuddannelsen i teologi i henhold til uddannelsesbekendtgørelsen af 2004 blev afsluttet i foråret 2005. Der blev for første gang optaget nye studerende på de nye ordninger, der dog i vidt omfang er blevet udformet som videreførelser af de foregående, kun to år gamle ordninger. Med et ekstraordinært stort antal nyindskrevne på bacheloruddannelsen (over 160 pr. 1. oktober) har der været god lejlighed for studienævnet til at følge de – efter alt at dømme – gunstige virkninger af den nye ordnings omlægning af første studieår. En høj eksamensaktivitet på kandidatuddannelsen i teologi har kunnet registreres, mens det endnu er for tidligt at vurdere, hvad de nye bestemmelser om speciale vil komme til at betyde.

Anvendelsen af it-støtte til undervisningen er intensivret, ligesom udbudet af e-learning-kurser er opretholdt (i alt 5 kurser i 2005).

Der har på KAN-uddannelsen i årets løb været udbudt i alt 12 kandidatuddannelseskurser på engelsk. Desværre måtte et program à 30 ECTS aflyses. Ikke desto mindre ønsker studienævnet at udvikle denne del af uddannelsesaktiviteterne. Der er indgået aftaler om studenterudveksling med to udenlandske universiteter, et antal samarbejdsaftaler er på vej, og der er planlagt årlige udbud af "kursuspakker" à 30 ECTS. Udbuddet af undervisning på engelsk har bl.a. fundet sted i samarbejde med DIS-International og i regi af Øresundsuniversitetet. Det skal nævnes, at der fra

Iisimatusarfik, Nuuk, har været indskrevet studerende ved Det Teologiske Fakultet.

Det Teologiske Fakultet, Center for Afrikastudier, igangsatte den 1. september 2005 en kandidatuddannelse i Afrikastudier. Inspireret heraf har studienævnet været stærkt involveret i udarbejdelsen af en ansøgning til MVTU om godkendelse af en kandidatuddannelse i Kristendom, kultur og samfund. Ansøgningen blev desværre ikke imødekommet, men studienævnet håber, at elementer af den kan udvikles som valgmoduler inden for den eksisterende kandidatuddannelse.

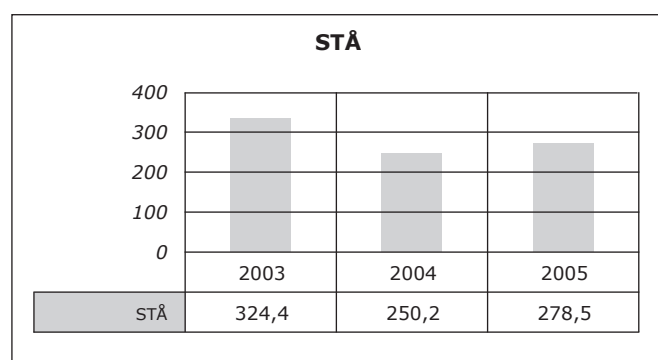
På deltidsuddannelsesfronten, hvor reglerne om tompladser følges, er der gjort en indsats på flere felter. Der udbydes fortsat en række enkeltkurser, ligesom der udbydes efteruddannelseskurser, heraf nogle som kompakte kurser, som i højere grad retter sig mod bestemte erhvervsgrupper. Der samarbejdes herom med andre fakulteter ved KU såvel som med eksterne institutioner. Den masteruddannelse, der udbydes fra Det Teologiske Fakultet, har i årets løb tiltrukket et stigende antal studerende.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder						
	Teologi	Klassisk Filologi	Psykologi	Retorik	Nærorientalsk	Meritoverført	I alt
Teologi	240,4	26,8	0,5	0,5	0,3	8,8	277,2
Afrikaområdestudier	5,8						
Religionsfagene	1,5						
Øvrig humaniora	6,0						
Meritstuderende	2,3						
Gæstestuderende	22,4						
I alt	278,5						
Åben uddannelse	17,9						

STÅ 2003-2005

Vicestudieleder Bodil Ejrnæs (fung. studieleder februar-juni 2005) og studieleder Kirsten Busch Nielsen

Ph.d.-studienævnet

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod ph.d.-studienævnet af følgende medlemmer: Niels Peter Lemche, Niels Kastfelt, Arne Grøn, Tine Reeh, Steen Thøgersen og Iben Damgaard.

Beretning

Det tildeltes i 2005 fem ph.d.-grader: Brian Söderquist, Mikkel Vigilius, Aleksandar Gusa, Michael Olesen og Kathrine Lilleør. Der blev i 2005 nyindskrevet 6 ph.d.-studerende: Kathrine Kjærgaard, René Korsholm Rosfort, Chri-

stine Rørdam Thaning, Kirsten Donskov Felter, Finn Damgaard og Lars Feldvoss. Der var således ved udgangen af 2005 i alt 13 indskrevne ph.d.-studerende ved Det Teologiske Fakultet.: Kathrine Kjærgaard, René Korsholm Rosfort, Christine Rørdam Thaning, Kirsten Donskov Felter, Finn Damgaard, Lars Feldvoss, Steen Thøgersen, Margrete Andås, Jonas Jørgensen, Gitte Buch-Hansen, Johanne Teglbjærg Kristensen og Stefan Svendsen.

Ph.d.-studerende ved Det Teologiske Fakultet er knyttet til Forskerskolen religion og Samfund, der står for ph.d.-kurser. Tre af fakultetets lærere og én af dets ph.d.-studerende har sæde i forskerskolens bestyrelse.

Ph.d.-studieleder Niels Peter Lemche

Center for Afrikastudier

Ledelse pr. 1.2.2005

Der er til CAS allokeret en professor, der fungerer som centerleder og studieleder (professor Holger Bernt Hansen).

De studiemæssige forhold varetages af et studieudvalg bestående af to lærere og to studerende.

Organisation

Center for Afrikastudier (CAS) er placeret under Det Teologiske Fakultet og refererer til dekan og fakultetsråd med hensyn til budget og studieordning.

Adresse

Købmagergade 46, 4
1150 København K
Telefon 35 32 25 85
Fax 35 32 25 90
cas@teol.ku.dk
www.teol.ku.dk/cas

Centerlederens årsberetning

Afrika-områdestudiets formål

Som led i bestræbelserne på at fremme internationaliseringen af undervisning og forskning ved danske universiteter, blev CAS oprettet i 1984, som den studiemæssige og organisatoriske ramme for et to-årigt, tværfagligt områdestudium vedr. Afrika. Afrikastudiet tages både af kandidatstuderende, der benytter Afrikastudiet som supplerende studium til deres kandidatuddannelse, og af studerende under Åben Uddannelse. I 2005 blev Afrikastudiet udbudt som kandidatstudium.

Kandidatuddannelsen bygger videre på de hidtidige erfaringer, men der er blevet lagt yderligere vægt på studiets tværfaglighed og på at opfylde de kvalitetsmæssige krav der stilles til en kandidatuddannelse.

CAS har tre overordnede formål:

1. Gennem et – efter engelsk mønster opbygget – Afrika-områdestudium at inddrage udviklingslandene i almindelighed og Afrika i særdeleshed i internationaliseringen af forskning og undervisning ved Københavns Universitet.
2. At virke som et tværfagligt og tværfakultært forum for aktiviteter vedr. Afrika på Københavns Universitet, og for derved at fremme interessen for i undervisning og forskning at beskæftige sig med Afrika-relaterede emner.
3. Parallelt med udbygningen af den danske udviklingsbistand og øvrige danske kontakter med Afrika, at medvirke til at styrke de studerendes interesse for og kompetence til at deltage i det voksende danske samarbejde med afrikanske lande.

Rekruttering til Afrikastudiet

Med skrivelse af 25. april 2005 har ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling godkendt en kandidatuddannelse i Afrikastudier ved Københavns Universitet.

Den 2-årige kandidatuddannelse er normeret til 120 ECTS-point, og giver ret til betegnelsen cand.mag. i Afrikastudier, på engelsk Master of Arts in African Studies.

Adgangskravet til kandidatuddannelsen er en afsluttet fagligt relevant bacheloruddannelse.

Da der er tale om en ny uddannelse, er det vanskeligt at sammenligne med ansøgstallet fra tidligere år. Der blev optaget 28 studerende på kandidatuddannelsen og 12 studerende på den 1-årige Masteruddannelse (udbudt under Åben Uddannelse). Herudover blev der optaget 8 tilvalgsstuderende fra Det Humanistiske Fakultet efter særlig aftale.

Hovedparten af de optagne studerende kommer fra Københavns Universitet, hvorfra fem fakulteter er repræsenteret. Hertil kommer et antal studerende dels fra universiteter i hovedstadsområdet, dels fra Odense, Aarhus og Aalborg. Endelig kommer også studerende fra Norge.

Ud over de heltidsstuderende optages der en række meritstuderende fra KU og nærliggende universiteter, som benytter de udbudte emneseminarer til meritoverførsel til deres hovedstudium. Emneseminarer, der udbydes på engelsk, har også vist sig at være populære blandt de internationale studerende på KU. Antallet af studerende fra andre uddannelsessteder, der søger optagelse på emneseminarerne, har været stadigt stigende.

Sammenlagt udgjorde antallet af aktive studerende på Afrikastudiet i 2005 ca. 125 pr. semester.

Undervisning

Undervisningsudbuddene svarer til de i studieordningen hjemlede fagområder, idet der dog til stadighed foregår en faglig udvikling såvel med hensyn til emner som pensum. For 2005 kan der være grund til at fremhæve:

- at antallet af emneseminarer, der behandler aktuelle emner fra forskningen og udviklingen i Afrika, har været på niveau med sidste år og igen tiltrukket et stort antal meritstuderende. Således blev der i 2005 udbudt i alt 12 emneseminarer over to semestre.
- at emner vedr. interne konflikter og post-konflikt samfund i Afrika har haft en fremtrædende plads i undervisningen.
- at interessen for at arbejde med religion, miljø, hiv/aids, udvikling og demokrati i Afrika forsat er meget stor.

Lærere rekvireres gennem de involverede institutter suppleret med gæstelærere fra nabouniversiteter og forskningsinstitutioner. Hertil kommer udenlandske gæstelærere. I 2005 har følgende lærere varetaget undervisningen:

Ole Winckler Andersen, Keld Buciek, Catrine Christiansen, Morten Elkjær, Lawrence Flint, Joakim Gundel, Holger Bernt Hansen, Stig Jensen, Theo Larsen, Jytte Laursen, Bjørn Møller, Susan Nørskov-Jensen, Niels Kastfelt, Martin Lindhardt, Eric Markusen, Martin Mennecke, Gorm Rye Olsen, Maria Paiva, Hans Otto Sano og Annette Aarestrup. Hertil kommer et antal gæsteforelæsere og vejledere ved specialeskrivning.

Censorer

Efter ønske fra Undervisningsministeriet blev med virkning fra 1998 oprettet et fælles censorkorps for to af landets områdestudier: Asienstudiet ved Aarhus Universitet og Afrikastudiet ved Københavns Universitet. I foråret 2002 blev censorkorpset nybeskikket. Her blev der især lagt vægt på at sikre, at censorkorpset dækker alle de fag eller fagområder, der indgår i uddannelsen, samt de ansættelsesområder som uddannelsen især sigter mod.

Forskningsaktiviteter

Det tværfaglige Afrikastudium omfatter discipliner inden for de teologiske, humanistiske og samfundsvidenskabelige områder. Lærerne rekrutteres hovedsagelig gennem de

respektive institutter. Deres forskning udføres derfor i de pågældende institutters regi, men resultaterne fremlægges ofte i tilknytning til seminarer på CAS.

Blandt forskningsaktiviteterne i tilknytning til CAS skal nævnes følgende

En del af det nordiske forskningsprojekt: "Sexuality, Gender and Society in Africa", som gennemføres af Nordiska Afrikainstitutet i Uppsala, foregår i tilknytning til CAS, hvor forskningsleder Signe Arnfred arbejder på den danske del af projektet.

Catrine Christiansen, dansk forsker ved Nordisk Afrika-institut, arbejder på projektet "Socializing Children: Kin and Christian Churches in Uganda", hvor der fokuseres på børn, som bliver forsørget af kun en forælder, og som bor med slægtninge eller på kristne kostskoler. Analytiske perspektiver inkluderer barndom, slægtskab, religion og aids.

Ph.d.-studerende Søren Gilsaa er startet på forskningsprojektet "Islam og demokratisering i Tanzania".

Gæsteforsker, ph.d. Christian Højbjerg har arbejdet dels med forholdet mellem religion og politik i Guinea og Liberia, dels med spørgsmålet om konflikt og forsoning under den igangværende fredsproces i Liberia.

1. Særlige Initiativer

Nord/Syd Koordination

Nord/Syd Koordination er en funktion til videreførelse af visse af de aktiviteter, der tidligere faldt under det nu afsluttede Nord/Syd Satsningsområde. Satsningsområdet udgjorde ét af de tre satsningsområder, som Københavns Universitet iværksatte med start i 1996 og afviklede i 2003.

Nord/Syd Koordinatoren varetager funktioner i relation til universitetets ulandsforskning og -studier: Informationsvirksomhed (web-master, nyhedsbrev, netværk, informationsmateriale, kontakt til pressen). Supportfunktion (konferencer, gæsteforskere, nye satsningsområder, publikationer). Internationalt samarbejde (internationalisering, udveksling, vidensoverførsel, databaseregistrering). Samspil med Danida o.a. (kontaktorgan, forskningsformidling, forskningsmidler, legater). Desuden arbejder Nord/Syd Koordinatoren for at fremme studentermobiliteten til ulandene gennem rådgivning, formidling af praktik- og studieophold, feltarbejde og erfaringsopsamling. Hvert år er der mange studerende, herunder fra CAS, der rejser til Afrika, Asien eller Sydamerika med hjælp fra Nord/Syd Koordinatoren. Erhvervsvejledning for studerende, der ønsker ansættelse inden for ulandsbranchen, er et nyt tiltag, der i slutningen af 2005 er i opstartsfasen.

Nord/Syd Koordinationen administrerer to elektroniske nyhedsnetværk samt en forskningsdatabase. På "North/South Network" udsendes elektronisk information om konferencer, seminarer og forelæsninger med relation til udviklingslandene, og på "Nord/Syd Studenternetværk" udsendes elektronisk information om student- og kandidatjobs, praktikpladser og legater med relation til udviklingslandene. Tilmelding til nyhedsnetværkene sker hos Nord/Syd Koordinatoren mbj@teol.ku.dk. Den elektroniske database "Find en forsker" har registreret en række oplysninger om forskere og forskning i udviklingslande og kan findes på Nord/Syd Koordinationens hjemmeside www.teol.ku.dk/northsouth

CAS' leder, professor Holger Bernt Hansen, er formand for den rådgivende gruppe omkring Nord/Syd Koordinati-

on, og der er oprettet en stilling som Nord/Syd koordinator, som besættes af cand.scient. Maj-Britt Johannsen, og som er placeret ved CAS.

Under det nye satsningsområde "Religion i det 21. århundrede", der med start i 2003 huses af Det Teologiske Fakultet, vil nogle af Nord/Syd Satsningsområdets aktiviteter omkring religion i Afrika og Mellemøsten videreføres i et samarbejde mellem Institut for Kirkehistorie, Carsten Niebuhr Institutet og CAS under medvirken af Nord/syd Koordinatoren.

Andre af Nord/Syd Satsningsområdets aktiviteter omkring miljø i ulandene, bliver videreført under et nyligt etableret særligt initiativ under Københavns Universitet under navnet "Rio-konventionerne". Dette initiativ, der huses af Geografisk Institut, er et samarbejde mellem adskillige institutter og fakulteter og deriblandt også Nord/Syd Koordinatoren og CAS.

2. Deltagelse i SLUSE samarbejdet

Medio 1998 startede på basis af en bevilling fra Miljøministeriets bistandsafdeling Danced et større, tværfagligt undervisningsprogram om miljø og naturressourceforvaltning i udviklingslande benævnt SLUSE (Sustainable Land Use). Programmet sigter mod at kvalificere kommende kandidater inden for området, og gennemføres som et samarbejde mellem Roskilde Universitetscenter, Landbohøjskolen og Københavns Universitet, hvorfra medvirker Geografisk Institut, Institut for Antropologi og CAS.

Under Afrikastudiet udbydes hvert år et emneseminar om miljøproblematikken i Afrika.

Faglige og administrative hverv

Professor Holger Bernt Hansen: Formand for Rådet for Udviklings Forskning (RUF) og næstformand for bestyrelsen i Dansk Institut for Internationale Studier. Han er medlem af bestyrelsen for International African Institute (London); medlem af bestyrelsen for Institute of Commonwealth studies (University of London); og medlem af redaktionskomiteen for tidsskriftet "African Affairs". Derudover har Holger Bernt Hansen været medlem af bedømmelsesudvalg og opponert ved ph.d.-afhandlingen: "The Politics of Refugee Policy: Rwandese Refugees in Uganda, 1962-1990", af Jude Murison, University of Warwick i samarbejde med University of Edinburgh. Har i januar 2005 været gæsteforelæser ved Centre of African Studies, University of Edinburgh, under Erasmus/Socrates-programmet, ligesom han er medlem af styregruppen for det Danida-finansierede forskningsprojekt "Research and Education for Democracy in Tanzania" ved University of Dar es Saalam.

Formidling

Større begivenheder

Det Teologiske Fakultet og Center for Afrikastudier arrangerede den 7. marts en offentlig forelæsning med dr. Sam Kobia, Generalsekretær for Kirkernes Verdensråd: "The Church in Africa and the New Global Realities".

Den 3. juni arrangerede Center for Afrikastudier, sammen med Dansk Institut for Internationale Studier og de Afrikanske Ambassader i København, en international workshop om: "The New Partnership for Africa's Development (NEPAD) – Hopes, Ambitions and Political Reality".

Hovedtalere var udviklingsminister Ulla Tørnæs, Professor Wiseman Nkuhlu (NEPAD-Secretariat) og dr. Ian Taylor, University of St. Andrews, UK.

Den 20. september holdt professor Mohamed Salih, Institute of Social Studies og University of Leiden, semesterforelæsning i anledning af starten på det nye kandidatstudium. Titlen var: "Liberation Movements and Democracy in Africa".

Afrika-seminarer

I såvel forårs- som efterårssemesteret har der mindst hver anden uge været arrangeret Afrika-seminarer over aktuelle emner med udefrakommende, hovedsageligt internationale gæsteforelæsere. Det har været meget tilfredsstillende at konstatere, at i takt med udbygningen af CAS' internationale kontakter, udtrykker forskere i stigende grad selv interesse for under gennemrejse at give en forelæsning på CAS.

Tilslutningen til forelæsningserne har igen i år været meget tilfredsstillende med deltagere såvel fra Københavns Universitet som udefra. Det er karakteristisk, at de internationale gæster kommer til at udgøre en del af det faglige miljø, såvel for forskere som for studerende, der benytter dem både som ressourcepersoner og som kontaktpersoner ved planlægning af studieophold i udlandet.

I 2005 har der været afholdt følgende 19 Afrika-seminarer
Professor William Reno & dr. LaRay Denzer, Northwestern University, Evanston: "Conflict and Community in Southern Nigeria".

Professor Sharon Hutchinson, Dept. of Social Anthropology, University of Wisconsin at Madison: "Promoting Protection or Impunity? An insiders Account of a US-led, Human Rights Observer Mission in Sudan".

Professor Karen Tranberg Hansen, Dept. of Anthropology, Northwestern University: "Space for Youth in Zambia's Patrimonial Politics".

Professor Thomas Blom Hansen, Dept. of Anthropology, Yale University: "New Religious Movements in South Africa".

Senior Researcher Guy Lamb, Centre for Conflict Resolution, University of Cape Town: "Military and Politics – The Transformation of South Africa's Defence Sector after Apartheid".

Professor Ulf Engel, Institute for African Studies, University of Leipzig: "Governance and Violence in Conflict Ridden States".

Professor Mohamed Salih, Institute of Social Studies, Hague, Netherlands: "Understanding the Conflict in Darfur".

Dr. Samia Ali, Centre for Women Studies, Gadarif University, Sudan: "The Gender Perspective on Development in Sudan".

Professor Robert Harms, History Faculty, Yale University: "The Imperialists and the Slave Trade. The Making of Colonialism in Equatorial Africa".

Professor Maxi Schoemann, Dept. of Political Science, University of Pretoria: "Which Role to Play: The Role of SADC in Southern Africa During the last 25 Years".

Dr. Janis Grobbelaar, Dept. of Sociology, University of Pretoria, South Africa: "Reconciled Country: Reports from Two Years of Work in the Truth and Reconciliation Commission".

Professor Kenneth Good: "Presidential Power and Democracy in Southern Africa".

Dr. Rijk van Dijk, African Studies Centre, University of Leiden: "The Silence of the Camps: Exploring the Soundscapes of Pentecostalism".

Dr. Godfrey B. Asiimwe, Head of Development Studies, Makerere University: "Citizenship and State Recovery: The Asian Question in Uganda from Idi Amin to Yoweri Museveni".

Dr. Paul Nugent, Director of the Centre of African Studies, University of Edinburgh: "Comparing Cross-border Communities: The Ago times of the Ghana-Togo and the Mandinkas/Jolas of the Senegal-Gambia Borderlands in Historical Perspective".

Cyril I. Obi, Programme Co-ordinator, Nordic Africa Institute: "Democratising Nigeria or Disempowering Democracy in Nigeria? Transcending the Shadows of Post-Militarism".

Warren Parker, Director, Centre for aids Development, Research and Evaluation (CADRE), Johannesburg: "Making Sense of hiv/aids in South Africa: Issues in hiv Prevention".

Richard Cornwell, Institute for Security Studies, Johannesburg: "West Africa as a Conflict Ridden Region: Complexities and Recent Developments".

Gabeba Baderoon, Poet & Guest Writer at the Nordic Africa Institute: "Crossing into Solitude – New Directions in South African Writing".

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

CAS har til sine aktiviteter stor nytte af en række bilaterale kontakter med afrikanske universiteter og med Afrika-centre i Europa og USA. Især skal nævnes samarbejdet inden for AEGIS (Africa-Europe Group of International Studies), der er netværk af universitetscentre for Afrikastudier inden for EU med det særlige formål at fremme relationerne mellem afrikanske og europæiske universiteter, bl.a. gennem udveksling af gæsteforskere.

På nordisk plan foregår der et tæt samarbejde med Nordiska Afrikainstitutet (NAI) i Uppsala, ikke mindst med hensyn til udveksling af afrikanske gæsteforelæsere. I dette samarbejde har CAS haft stor nytte af den danske forsker ved NAI, cand.scient.anth. Catrine Christiansen.

Der er etableret gode kontakter med det nystartede CAS ved Göteborgs Universitet. Desuden er der indledt et samarbejde med Afrikastudie-programmet ved Universitetet i Trondheim (NTNU) under Socrates/Erasmus-programmet.

Indenfor Socrates/Erasmus-programmet har CAS et mangeårigt samarbejde med Centre of African Studies ved Edinburgh University. Der er ligeledes indgået aftale om samarbejde med Institut für Afrikanistik ved Universität Leipzig. Begge aftaler omfatter såvel lærer- som studenterudveksling.

Med henblik på at styrke de studerendes mulighed for studieophold, feltarbejde eller praktik i forbindelse med udarbejdelse af deres speciale, har CAS opbygget en række kontakter med afrikanske universiteter, med danske bistandsprojekter og med afrikanske NGO'er og danske NGO'er, der arbejder i Afrika. Især skal nævnes samarbejdet med Makerere University, Uganda, der udspringer af et Danida-finansieret forskningsbistandsprojekt, og med Dept. of Political Science ved University of Dar es Salaam. Sidstnævnte samarbejde foregår indenfor rammen af det Danida-finansierede projekt REDET (Research and Education for Democracy in Tanzania).

Bibliotek

CAS' bibliotek omfatter ca. 10.000 værker og 50 tidsskrifter. Hovedvægten ligger fortsat på anskaffelse af de nyeste værker indenfor især samfundsvidenskab og humaniora. Derudover har biblioteket en samling dokumentarfilm om og eller fra Afrika. Afrikastudiets specialesamling er desuden tilgængelig via biblioteket.

Deltagelse i den amerikanske African Studies Association's årlige konference muliggør, at biblioteket meget tidligt kan erhverve de seneste udgivne bøger og således afspejle den aktuelle faglige udvikling.

I 2005 var udlånet ca. 2.000 bind, hvilket afspejler en fortsat stigende brug af biblioteket. Ud over CAS' egne studerende, har mange studerende fra andre uddannelser på Københavns Universitet været flittige brugere, hvilket peger på en servicefunktion, som CAS varetager for det øvrige universitet. Herudover registreres et stigende antal fjernlån, såvel fra Danmark som det øvrige Skandinavien.

På biblioteket forefindes en række læsepladser med trådløst netværk. Læsepladserne kan benyttes af såvel studerende på CAS, som eksterne lånere.

Centerleder Holger Bernt Hansen

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
DVIP	2,18	0,12	2,30
STIP	0,00	0,91	0,91
TAP	2,96	0,03	2,99
Årsværk i alt	5,14	1,05	6,19
Løn med årsværk	1.912,67	341,58	2.254,25
Løn uden årsværk	3,07	43,38	46,45
Øvrig drift	219,28	402,06	621,34
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>2.135,02</i>	<i>787,02</i>	<i>2.922,04</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

STIP Eksternt finansieret
Gilsaa, Søren; ph.d.-studerende.

Fondsbevillinger

RUF Rådet for Ulandsforskning
– Islam og demokratisering i Tanzania (Søren Gilsaa)
kr. 1.734.200.

Publikationer

CAS har i 2005 udgivet følgende "Occasional Papers":
Vlassenroot, Koen & Raeymaekers, Timothy (January 2005): "The Formation of Centres of Profit, Power and Protection – Conflict and Social Transformation in Eastern DR Congo".
Salih, M.A. Mohamed (May 2005): "Understanding the Conflict in Darfur".
Good, Kenneth (December 2005): "Democratisation in Southern Africa: Barriers and Potentialities".

Uddannelsesudvalget for Afrikastudier**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af Holger Bernt Hansen, Anita Brændsgaard Madsen, Jesper Vernon Larsen og Anna Cecilie Varnild.

Beretning

Med skrivelse af 25. april 2005 godkendte Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling en kandidatuddannelse i Afrikastudier ved Københavns Universitet. Den nye 2-årige uddannelse er normeret til 120 ECTS og giver ret til betegnelsen cand.mag. i Afrikastudier, på engelsk Master of Arts in African Studies.

Studieudvalget forestod optagelsen af de nye kandidatstuderende i samråd med Det Teologiske Fakultet. Der blev optaget 28 studerende på kandidatstudiet. Dette antal vurderede studieudvalget som værende tilfredsstillende, i lyset af tidspunktet for den endelige godkendelse af kandidatuddannelsen. Yderligere spiller det ind, at Afrikastudiet ikke længere kan tages som 2-årigt overbygningsuddannelse sideløbende med et kandidatstudium.

Derudover blev der yderligere optaget 12 personer på den 1-årige Masteruddannelse for studerende på Åben Uddannelse (betalingsuddannelse).

Ved behandlingen af ansøgninger blev de i studieordningen for den nye kandidatuddannelse indeholdte optagelseskrav lagt til grund: 1. de formelle kvalifikationer (bachelor-niveau) og 2. relevanskriteriet.

Evaluering af undervisningen

I forbindelse med indførslen af kandidatstudiet, er der gennem det seneste år sket en gradvis omlægning af undervisningen. Det betyder også, at grundkurserne indenfor geografi, antropologi, historie og politologi er blevet afløst af det tværfaglige introduktionskursus "Natur, befolkning og samfund i Afrika". Desuden er kurset i Afrikas økonomi blevet omlagt til et egentligt grundkursus. Yderligere er temaseminarerne: "Politik, udvikling og forandring i Afrika" og "Religion, kultur og samfund i Afrika" blevet udvidede. Disse ændringer stiller nogle udvidede krav til underviser og den i undervisningen benyttede litteratur.

Da studiet har været i en fortløbende "pionér-fase" i forbindelse med den pågående omlægning til kandidatstudiet, har der løbende været foretaget evalueringer af de nye kurser. Disse evalueringer er blevet diskuteret med såvel studerende som de ansvarlige undervisere. Generelt har der været tilfredshed med de omlagte kurser.

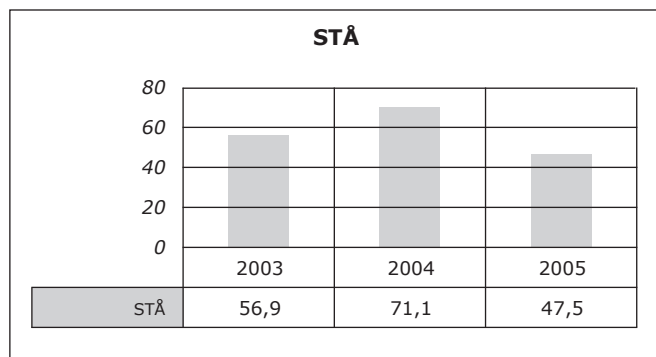
Interessen for den nye kandidatuddannelse blandt gamle master-studerende har været betydelig. Således har flere gennem året søgt uddannelsesudvalget om at blive overflyttet til den nye ordning.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder		
	Afrikaområdestudier	Teologi	I alt
Afrikaområdestudier	32,9	5,8	38,8
Historie	0,4		
Medicin	0,4		
Folkesundhedsvidenskab	0,3		
Dansk	0,1		
Antropologi	0,1		
Statskundskab	0,1		
Meritstuderende	6,3		
Gæstestuderende	6,8		
I alt	47,5		
Åben uddannelse	10,6		

STÅ 2003-2005

Leder af studieudvalget Holger Bernt Hansen

Søren Kierkegaard Forskningscenteret**Ledelse pr. 1.2.2005**

Fonden for Søren Kierkegaard Forskningscenteret (herefter SKC) har som øverste ledelse en ekstern bestyrelse: seniorforsker, mag.art. Ida Nicolaisen, formand (udpeget af Danmarks Grundforskningsfond), direktør, cand.polit. Hans Skov Christensen, næstformand (udpeget af Danmarks Grundforskningsfond), dekan, professor, dr.theol. Steffen Kjeldgaard-Pedersen (udpeget af Københavns Universitet), direktør, professor, cand.mag. Jørn Lund (udpeget af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab) og direktør, cand.mag. Erland Kolding Nielsen (udpeget af Det Kongelige Bibliotek).

SKC har som daglig leder en direktør: dr. et dr.theol. h.c. Niels Jørgen Cappelørn.

Organisation

SKC er en erhvervsdrivende fond, finansieret dels af en ekstra bevilling fra Danmarks Grundforskningsfond, dels af en bevilling fra Ministeriet for Videnskab, Teknologi

og Udvikling over finansloven, dels af en bevilling fra Kulturministeriet (til færdiggørelse af "Søren Kierkegaards Skrifter") ligeledes over finansloven. SKC har et nært samarbejde med Københavns Universitet i form af en samarbejdsaftale med Afdeling for Systematisk Teologi under Det Teologiske Fakultet; aftalen omfatter bl.a. udlån, udbygning og vedligeholdelse af Kierkegaard Biblioteket, ph.d.-kurser og -vejledning samt ansættelse af en samfinansieret lektor, som også er leder af Kierkegaard Biblioteket.

Adresse

Vartov
Farvergade 27D
1463 København K
Telefon 33 76 69 00
Fax 33 76 69 10
sec@sk.ku.dk
www.sk.ku.dk

Direktørens årsberetning

SKC har i 2005 fortsat udført sine aktiviteter i overensstemmelse med sit formål: "Fremme af Kierkegaardforskningen nationalt og internationalt" og "Udgivelse af 'Søren Kierkegaards Skrifter' (SKS)".

Forskningsvirksomhed

Kierkegaardforskningen og den editionsfilologiske forskning er videreført efter de retningslinjer, som SKC's forskningsplan og udgivelsesprogram fastsætter.

1. Kierkegaardforskningen

Niels Jørgen Cappelørn har påbegyndt en monografi om de tretten taler ved altergang om fredagen, som optræder i Kierkegaards udgivne skrifter. Desuden har han, under sin kommentering af Kierkegaards journaler og opbyggelige skrifter, fortsat indsamlingen af materiale til to andre forskningsprojekter, dels "En teologisk-antropologisk studie af Kierkegaards forståelse af gudbilledlighed og arvesynd", dels "En fremlæsning af dogmatikken i Kierkegaards 'Opbyggelige Taler i forskjellig Aand'".

Forskningslektor, lic.theol. Joakim Garff har arbejdet videre med sit overordnede forskningsprojekt: "Nisus formativus. Om dannelsens uomgængelighed hos Søren Kierkegaard med særligt henblik på forudsætningerne i tysk og dansk åndshistorie". Det er monografiens overordnede tese, at Kierkegaards anliggende er uadskilleligt fra hans mellemværende og udestående med dannelseskultur og dannelsesroman i bredest tænkelige forstand. Mens hans udestående med dannelseskulturen er nogenlunde velkendt, har hans mellemværende derimod længe været påfaldende upåagtet. Læser man forfatterskabet under dannelsesbegrebets optik, vil man således kunne konstatere, at adskillige værker er dybt forbundet med den klassiske dannelsesroman. Dette gælder narrativt, for så vidt som flere af de pseudonyme værker indoptager og filosofisk forfiner en række litterære funktioner fra dannelsesromanen; det gælder tematisk, idet forfatterskabet opererer med et væld af opbruds-, rejse- og ankomst-metaforer og skildrer individet som en tilblivelsesproces, der betegnes med termer som "Vorden", "Stræben", "Erhverven"; og endelig gælder det strukturelt, idet den individualiserende proces, som Kierkegaard udfolder med sin stadieteori, gentager det skema (hjemme – hjemløs – hjem), hvorover dannelsesromanen som en slags sekulariseret transformation af den kristne frelses-historie almindeligvis er komponeret. En skærpelse af sansen for dannelsesbegrebets tvetydige status hos Kierkegaard vil ikke alene afdække nye konstellationsmuligheder mellem det humane og det kristelige i hans forfatterskab, men tillige gøre det tydeligt, at humanistisk dannelsesstænkning og teologisk refleksion ikke længere blot skal bekriige hinanden, men også i vidt omfang kan og skal berige hinanden.

Forskningslektor Jon Stewart, ph.d., et dr.theol., har fortsat sit forskningsprojekt "Hegel, Kierkegaard and Mediation", der omfatter en undersøgelse af Kierkegaards kritik og brug af Hegels begreb "mediation", set i sammenhæng med den samtidige danske og tyske anvendelse af det. Ligesom han har videreført sin omfattende undersøgelse af dansk hegelianisme, der skal blive til bogen "A History of Hegelianism in Golden Age Denmark". Desuden har han påbegyndt projektet "Kierkegaard Research: Sources, Reception and Resources", finansieret af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Lektor Pia Søltøft, cand.theol., ph.d., har videreført sit post.doc.-projekt, "Kærlighedens kraft", der vil blottlægge kærlighedsbegrebet i Søren Kierkegaards forfatterskab og vise, at Kierkegaard opererer med ét grundlæggende kærlighedsbegreb: Kærligheden er en overpersonlig magt, der er i stand til at forene det ene menneske med det andet. I denne bestemmelse af kærligheden evner han at indoptage alle de forskellige skikkelser, som kærligheden viser sig under; venskab, forældrekærlighed, forelskelse, elskov, erotik, ægteskab, gudskærlighed, næstekærlighed og selvkærlighed, for bare at nævne nogle. Projektet vil således tage anledning til at rehabilitere Kierkegaards forståelse af de humane kærlighedsrelationer, som bærende for forståelsen af både næstekærlighed og Gudskærlighed og gøre op med den gængse opfattelse af Kierkegaard, som en fjende af den naturlige og på drifterne begrundede kærlighed. Projektet ønsker endvidere at indsætte Kierkegaards kærlighedsbegreb i en nutidig kontekst og bidrage til den vesevende debat om værdigrundlagets ændring.

2. Den editionsfilologiske forskning

"Journalerne NB11-14" blev udgivet i okt. 2005 som tekstbind 22/kommentarbind K22 i "Søren Kierkegaards Skrifter".

Tekstetablering og kommentering af journalerne NB15, NB16, NB17, NB18, NB19 og NB20 fra 1850 blev påbegyndt og delvis afsluttet med henblik på udgivelse i foråret 2006 som tekstbind 23/kommentarbind K23 i "Søren Kierkegaards Skrifter". Desuden blev arbejdet med den datalogiske udformning af og den filologiske tekstetablering til den elektroniske version af "Søren Kierkegaards Skrifter" videreført.

Den ledende filolog, ph.d. Anne Mette Hansen, har arbejdet videre med materielfilologi, en nyorientering inden for editionsfilologisk teori og metode, og med at undersøge de filologiske anvendelser af XML-tekstmærkning med henblik på digital udgivelse af andre danske tekster.

Datalogisk redaktør, cand.scient. Karsten Kynde har arbejdet med elektronisk udgivelse, herunder udnyttelse af markeringsformater ("Markup Languages") i tekstkritisk øjemed.

Som et selvstændigt forskningsprojekt blev tekstetablering og kommentering af "P.C. Kierkegaards Dagbøger" fortsat af de editionsfilologiske medarbejdere cand.phil. Niels W. Bruun og cand.mag. Finn Gredal Jensen.

Som sit selvstændige forskningsprojekt har den filologiske medarbejder, cand.theol. Steen Tullberg arbejdet på projektet "Søren Kierkegaard i Danmark", en kortlægning af den danske Kierkegaard-reception i perioden 1855-2005.

Under sin ansættelse til 30. sept. 2005 har realkommentator, cand.mag. Peter Tudvad som et selvstændigt forskningsprojekt arbejdet med et kildestudium, om Kierkegaards rejse til Jylland i 1840.

Endvidere har editionsfilologisk medarbejder, cand.phil. Kim Ravn og Finn Gredal Jensen (sammen med Niels Stengaard) arbejdet videre med udgivelsen af Poul Martin Møllers skrifter for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, ligesom Kim Ravn (sammen med Bodil Aurstad) har afsluttet arbejdet med udgivelsen af Fritjof Nansens "Dagbok fra 1905" for Det norske sprog- og litteraturselskab.

Ph.d.-studerende

Benjamín Olivares Bøgeskov, tilknyttet SKC i hele 2005 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Universidad de Navarra, Pamplona, Spanien, med projektet "Psychology and

Ethics in the Thoughts of Søren Kierkegaard: An Approach to a Classical Problem from a Modern Perspective". Selvffinansieret.

Cand.mag. Inger Christiansen, tilknyttet SKC i hele 2005 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet, med projektet "Diskussionen om tro og viden i 1800-tallets filosofi". Finansieret af et stipendium fra Statens Humanistiske Forskningsråd.

Franca Cristofolletto, tilknyttet SKC fra september – december 2005 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Cà Foscari University, Venedig, Italien, med projektet "The Concept of Freedom in Kierkegaard". Finansieret af et Cirius kulturaftalestipendium.

Francesca La Fiora, tilknyttet SKC i januar 2005 som ph.d.-studerende, indskrevet ved University of Palermo, Department of Philosophy, Italien, med projektet "Thesis about Søren Kierkegaard".

Daniel Greenspan, tilknyttet SKC fra august – december 2005 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Villanova University, USA, med projektet "Kierkegaard's Eudaimonism: Philosophy, Poetry, and the Therapy of the Irrational (with Reference to Aristotle and Sophocles)". Finansieret af Fulbright.

Cand.theol. Anders Holm, ph.d.-studerende hele 2005, indskrevet ved Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet, med projektet "Samtidighedsproblemet hos Grundtvig og Kierkegaard". Samfinansieret af SKC og Center for Grundtvig-studier under Det Teologiske Fakultet i Aarhus.

Monika Korzeniowska-Zamojska, tilknyttet SKC i december 2005 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Kazimierz Wielki University of Bydgoszcz, med projektet "Dialectics and Irony in Kierkegaard's Philosophy". Finansieret af stipendium fra hjemmeuniversitet.

Thomas Miles, tilknyttet SKC fra januar – august 2005 som ph.d.-studerende, indskrevet ved University of Texas at Austin, USA, med projektet "Reintroducing The Question of The Best Way of Life By Comparing The Ethics of Kierkegaard and Nietzsche". Finansieret af Fulbright.

Jay D. Mininger, tilknyttet SKC fra september 2004 – august 2005 samt i november 2005 som ph.d.-studerende, indskrevet ved University of Minnesota, Department of Cultural Studies and Comparative Literature, USA, med projektet "Reading Anxiety: The Poetics of the Concept of Angst". Finansieret af et stipendium fra Foreign Language and Area Studies ved Minnesota University.

Cand.theol. Michael Hjersing Olesen, ph.d.-studerende fra marts 2002 – april 2005, indskrevet ved Det Teologiske Fakultet under Københavns Universitet, med projektet "En verden undervejs. Gudsforholdet og religiøsitet i Søren Kierkegaards opbyggelige forfatterskab", som han forsvarede og modtog ph.d.-graden for ved Det Teologiske Fakultet, KU, i maj 2005. Samfinansieret af SKC og Afdeling for Systematisk Teologi under Det Teologiske Fakultet i København.

Jonas Roos, tilknyttet SKC fra juli – december 2005 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Escola Superior de Teologia, Instituto Ecumenico de Pós-Graduação, Brasilien, med projektet "The Concept of Paradox in Reference to the Relation between Judgment and Grace in the Thought of Søren Kierkegaard". Finansieret af Conselho Nacional de Desenvolvimento Científico e Tecnológico.

Bartholomew Ryan, tilknyttet SKC fra november 2004 – maj 2005 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Det Teologiske Fakultet under Aarhus Universitet, med projektet

"Toward Spirit: Kierkegaard's Deconstructing and the Religious Self". Finansieret af sit ph.d.-stipendium.

Andrea Scaramuccia, tilknyttet SKC siden august 2005 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Pisa University, Italien, med projektet "Kierkegaards Journal-Litteratur". Finansieret af et stipendium fra sit hjemmeuniversitet.

Gerhard Schreiber, tilknyttet SKC siden juli 2005 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Ruprecht Karls-Universität Heidelberg, Tyskland, med projektet "Kierkegaard's Account of Faith and Its (Philosophic-)Theological Presuppositions". Finansieret af et stipendium fra sit hjemmeuniversitet.

Jacobo Zabolo, tilknyttet SKC i april og maj 2005 som ph.d.-studerende, indskrevet ved Universidad Pompeu Fabra, Barcelona, Spanien, med projektet "Kierkegaard: His Literary/Religious Strategy". Finansieret af Cirius kulturaftalestipendium.

Specialestuderende m.m.

Stud.mag. Christian Møller Andersen, tilknyttet SKC fra september 2004 – maj 2005 som specialestuderende, indskrevet ved KU, Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik, med projektet "Metaetiske perspektiver hos Kierkegaard". Selvffinansieret.

Stud.mag. Dennis Døngart, tilknyttet SKC fra august – december 2005 som specialestuderende, indskrevet ved KU, Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik, med projektet "At tabe sig selv for at vinde sig selv. Selvets dobbelte bevægelse i Kierkegaards filosofi". Selvffinansieret.

Lucca Maugeri, tilknyttet SKC fra august – december 2005 som masterstuderende, indskrevet ved Univerdita di Bologna, Italien, med projektet "Individuality and Faith in Søren Kierkegaard's Thought with Particular Reference to the Relationship Between Kierkegaard's Existential Analysis and his Anti-Hegelianism". Finansieret af Cirius kulturaftalestipendium.

Seniorforskere/post.docs.

Jacqueline Leão Jácome Ferreira, ph.d., Universidad Federal de Minas Gerais, Faculdade de Letras, Belo Horizonte, Brasilien, tilknyttet SKC fra januar – juni 2005 med projektet "Diário do Seductor, escritura labiríntica de Kierkegaard". Selvffinansieret.

Darío González, ph.d., ekstern lektor ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik, KU, delvis tilknyttet SKC i hele 2005 med projektet "Seeing/Beeing Seen. The Order of Vision and the Idea of Phenomenology of Subjectivity in Kierkegaard" og med oversættelse af "Enten – Eller" til spansk. Selvffinansieret.

Bruce H. Kirmmse, dr., professor i historie ved Connecticut College, Department of History, USA, tilknyttet SKC i marts og august 2005 med det projekt at revidere og oversætte journaltekster til de to første bind af den nye engelske oversættelse: "Kierkegaard's Journals and Notebooks". Delvis finansieret af det amerikanske National Endowment for the Humanities.

Vincent McCarthy, professor i filosofi ved Saint Joseph's University, Philadelphia, USA, tilknyttet SKC i juli og august 2005 med projektet "Questions of Kierkegaard's Sexuality". Finansieret af sit hjemmeuniversitet.

Jochen Mertens, ph.d. fra University of Münster, Tyskland, tilknyttet SKC i hele 2005 som medarbejder ved projektet "Kierkegaard Research: Sources, Reception and Resources". Finansieret af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Olli Mäkinen, ph.d., Vaasa University, Finland, tilknyttet SKC i august og september 2005 med et projekt om anonymitet og pseudonymitet. Selvfinansieret.

Richard Purkarthofer, ph.d., Wissenschaftlicher Mitarbeiter ved Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt am Main, Fachbereich Evangelische Theologie, Tyskland, tilknyttet SKC fra august 2004 – november 2005 med det projekt at arbejde med oversættelse af kommentarer til "Journale und Aufzeichnungen" i "Deutsche Søren Kierkegaard-Edition". Finansieret af Deutsche Forschungsgemeinschaft.

Ettore Rocca, ph.d., lektor ved Università di Reggio Calabria, Italien, hvor han underviser i æstetik; tilknyttet SKC i hele 2005 med projektet "Kierkegaards anden Æstetik". Medlem af forskningsprojektet: "Soggettività, ontologia e linguaggio tra moderno e contemporaneo", medfinansieret af Det Italienske Forskningsministerium, ved Università di Verona, under ledelse af professor Luigi Ruggiu, Università di Venezia. Har i øvrigt periodisk fungeret som SKC's oversættelseskoordinator. Finansieret af sit hjemmehøjskole.

K. Brian Söderquist, ph.d., ekstern underviser på DIS (Denmark's International Study Program) og ved Det Teologiske Fakultet, KU, tilknyttet SKC hele 2005; har dels arbejdet med revision af de oversatte journaltekster til det første bind i den nye engelske oversættelse "Kierkegaard's Journals and Notebooks", dels været tilknyttet projektet "Kierkegaard Research: Sources, Reception and Resources". Delvis finansieret af oversættelsesprojektet og af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Faglige og administrative hverv

Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Kim Ravn, Jon Stewart og Pia Søltoft: Udgør SKC's ledelsesgruppe. Niels W. Bruun, Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Karsten Kynde, Bjarne L. Olsen og Pia Søltoft: Udgør SKC's samarbejdsudvalg. Karsten Kynde er tillidsmand for de AC-organiserede medarbejdere.

Bedømmelsesudvalg

Niels Jørgen Cappelørn: Har under Det Teologiske Fakultet, KU, været formand for udvalget (sammen med Johan de Mylius, Syddansk Universitet, og George Pattison, Oxford University) til bedømmelse af cand.theol. Katrine Lilleør's ph.d.-afhandling "Eventyrenes vidtlysende Blink. H.C. Andersens "Eventyr og Historier – læst på baggrund af et udvalg af Søren Kierkegaards tekster som litterær-æstetiske metaforer med henblik på at fremhæve en række eksistens-temaer i eventyrdigtningen"; forsvaret fandt sted 4. februar 2005.

Pia Søltoft: Har under Det Teologiske Fakultet, KU, været formand for udvalget (sammen med Alastair Hannay, professor em., og Anders Moe Rasmussen, Aarhus Universitet) til bedømmelse af K. Brian Söderquists ph.d.-afhandling "The Isolated Self. Irony and Truth in Søren Kierkegaard's 'The Concept of Irony'"; forsvaret fandt sted 13. januar 2005; formand for udvalget (sammen med Hermann Deuser, Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt am Main, og Svein Aage Christoffersen, Universitetet i Oslo) til bedømmelse af Michael Olesens ph.d.-afhandling "En verden undervejs. Gudsforhold og religiøsitet i Søren Kierkegaards opbyggelige forfatterskab"; forsvaret fandt sted 30. maj 2005; og under Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet, medlem af udvalget (sammen Peter

Lodberg (formand), Aarhus Universitet, og Hans Stifoss-Hanssen, Universitetet i Oslo) til bedømmelse af Helle Møller Jensens ph.d.-afhandling "Sjælesorg mellem teori og praksis. En studie i sjælesorg under hensyntagen til Søren Kierkegaards brug af krops- og bevægelsesmetaforer i fire opbyggelige taler"; forsvaret finder sted 13. januar 2006.

Konsulent- og rådgivervirksomhed

Niels Jørgen Cappelørn: Konsulent for udredningsudvalget vedrørende en ny Grundtvig-udgave.

Karsten Kynde: Konsulent for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab ved elektronisk etablering af Karen Blixens værker.

Tillidshverv

Niels Jørgen Cappelørn: Medlem af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og af Advisory Board ved The Hong Kierkegaard Library, St. Olaf's College, Minnesota, USA; derudover er han censor ved Det Teologiske Fakultet under hhv. KU og Aarhus Universitet og ved Institut for Teologi under Ilisimatusarfik/Grønlands Universitet.

Anne Mette Hansen: Medlem af bestyrelsen for European Society for Textual Scholarship (ESTS) og af bestyrelsen for Selskab for Nordisk Filologi.

Finn Gredal Jensen og Karsten Kynde: Medlemmer af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Tonny Aagaard Olesen: Medlem af bestyrelsen for Søren Kierkegaard Selskabet.

Pia Søltoft: Formand for bestyrelsen for Søren Kierkegaard Selskabet.

Peter Tudvad: Medlem af bestyrelsen for Kulturcentret Assistens (ved Assistens Kirkegård).

Akademiske grader

K. Brian Söderquist: Forsvarede sin ph.d.-afhandling "The Isolated Self: Irony as Truth and Untruth in Søren Kierkegaard's 'The Concept of Irony'" og fik tildelt ph.d.-graden ved Afdeling for Systematisk Teologi, Det Teologiske Fakultet, KU, i januar 2005.

Joseph Westfall: Tidligere tilknyttet SKC som ph.d.-studerende, forsvarer sin ph.d.-afhandling "The Kierkegaardian Author: Authorship in Kierkegaard's Literary and Dramatic Criticism" og fik tildelt ph.d.-graden ved Department of Philosophy, Boston College, USA, i feb. 2005.

Anne Mette Hansen: Forsvarede sin ph.d.-afhandling "Den danske bønnebogstradition i materialfilologisk belysning" og fik tildelt ph.d.-graden ved Nordisk Forskningsinstitut, Det Humanistiske Fakultet, KU, i april 2005.

Michael Hjersing Olesen: Forsvarede sin ph.d.-afhandling "En verden undervejs. Gudsforholdet og religiøsitet i Søren Kierkegaards opbyggelige forfatterskab" og fik tildelt ph.d.-graden ved Afdeling for Systematisk Teologi, Det Teologiske Fakultet, KU, i maj 2005.

Formidling

Udgivervirksomhed

SKC udgiver på G.E.C. Gads Forlag, København, "Søren Kierkegaards Skrifter" bind 1-28 (i 55 bind, 28 tekstbind og 27 kommentarbind). I oktober 2005 udkom Journalerne NB11-14 som tekstbind 22/kommentarbind K22 i "Søren Kierkegaards Skrifter".

SKC udgiver på Walter de Gruyter Verlag, Berlin/New York, "Kierkegaard Studies: Monograph Series" og "Kierkegaard Studies: Yearbook". I 2005 udkom "Sich verzehrender Skeptizismus. Läuterungen bei Hegel und Kierkegaard" af Markus Kleinert som bind 12 i "Kierkegaard Studies: Monograph Series". Desuden udkom "Kierkegaard Studies: Yearbook 2005" med bl.a. foredragene fra SKC's forskerseminar i august 2004.

Redaktionelle hverv

Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Anne Mette Hansen og dr.phil. Johnny Kondrup (lektor ved Institut for Nordisk Filologi, Det Humanistiske Fakultet, KU) udgør redaktionen for "Søren Kierkegaards Skrifter" og sammen med Karsten Kynde og Kim Ravn redaktionen for den elektroniske udgave af "Søren Kierkegaards Skrifter".

Niels Jørgen Cappelørn og dr. et dr.theol. h.c. Hermann Deuser (professor ved Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt am Main, Fachbereich Evangelische Theologie, Tyskland) er redaktører af "Kierkegaard Studies: Monograph Series" og sammen med K. Brian Söderquist redaktører af "Kierkegaard Studies: Yearbook 2005".

Niels Jørgen Cappelørn: Medlem af redaktionen for hhv. den engelske, franske og tyske oversættelse af Kierkegaards journaler og notesbøger. Sammen med Darío González af redaktionen for den spanske oversættelse af Kierkegaards værker. Medlem af redaktionen for hhv. den kinesiske oversættelse af en antologi i ti bind med værker og journaler af Kierkegaard, samt den ungarske oversættelse af et udvalg af Kierkegaards værker og journaler og endvidere sammen med Jon Stewart af redaktionen for det polske Kierkegaard oversættelsesprojekt.

Darío González, Tonny Aagaard Olesen, Richard Purkarthofer, K. Brian Söderquist og Pia Søltoft: Sidder i redaktionen for tidsskriftet "Kierkegaardiana".

Anne Mette Hansen: Medlem af redaktionen for "The Book as Artefact. Text and Border", Variants 4, Journal of the European Society for Textual Scholarship.

Finn Gredal Jensen: Medudgiver af "Andersen: H.C. Andersens samlede værker" ved Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Karsten Kynde: Medlem af redaktionen for Nordisk Netværk for Editionsfilologers skriftserie bind 6, "Læsemåder. Udgavetyper og målgrupper".

Tonny Aagaard Olesen og Pia Søltoft: Redaktører af "Den udødelige. Kierkegaard læst værk for værk", udgivet af Søren Kierkegaard Selskabet og Forening for Boghaandværk i anledning af 150-året for Kierkegaards død 11. november 2005.

Jon Stewart: Medlem af redaktionen (sammen med Jan Holmgaard og Lone Koldtoft) for udgivelse af foredragene fra seminaret "Svensk Kierkegaardforskning anno 2003", arrangeret af Centrum för Danmarksstudier, Lunds universitet.

Kongresser, seminarer og symposier

Forskerseminar. Den 16.-19. august 2005 afholdt SKC det årlige forskerseminar, arrangeret af Niels Jørgen Cappelørn i samråd med ledelsesgruppen. Årets tema var "H.C. Andersen og Søren Kierkegaard", som blev belyst under forskellige vinkler i 12 foredrag, og der var ca. 75 nationale og internationale deltagere.

Projektseminarer, især møntet på ph.d.-studerende, arrangeret af Joakim Garff i samråd med ledelsesgruppen. SKC

har i forårs- og efterårssemestret afholdt i alt 14 projektseminarer, hvor forskere, tilknyttet SKC eller særligt indbudte, fremlægger deres igangværende forskningsprojekter eller holder et oplæg til diskussion, ofte indledt af en respondent. Seminarerne, der holdes på engelsk, tysk eller dansk, har været annonceret på de relevante institutter ved KU.

Grundtvig Kierkegaard seminarer. På vegne af SKC har Joakim Garff sammen med Vartov og Grundtvig Akademiet afholdt et seminar "Kanon – Dannelse" på Vartov, 15. april 2005.

Italiensk-dansk Kierkegaard konference. Niels Jørgen Cappelørn, på vegne af SKC, og Ettore Rocca, på vegne af Il Dipartimento di Filosofia, Università degli Studi di Verona, har arrangeret konferencen "Mennesket som forhold. Søren Kierkegaards filosofiske og teologiske antropologi"/"L'essere umano come Rapporto. L'antropologia filosofica e teologica di Søren Kierkegaard", på Det Italienske Kulturinstitut, København, 7.-9. oktober 2005.

Kierkegaard Løgstrup seminar. Niels Jørgen Cappelørn, på vegne af SKC, sammen med professor, dr.theol. Svend Andersen, på vegne af Løgstrup Arkivet og Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet, har arrangeret "Kierkegaard-Løgstrup Seminar: En kontrovers om kristendommen", på Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet, 28.-30. oktober 2005.

Øresund Summer University. I samarbejde med Det Teologiske Fakultet, KU, og med Øresundsuniversitet har Jon Stewart og K. Brian Söderquist arrangeret og afholdt to intensive 'graduate level courses', dels "Introduction to the Golden Age of Denmark" ved Jon Stewart, dels "Kierkegaard Seminar: Concluding Unscientific Postscript" ved K. Brian Söderquist, i juli og august 2005. Øresund Summer University ydede tilskud til kursernes tilrettelæggelse og gennemførelse.

Oversættelser

SKC har været medinitiativtager til følgende oversættelsesprojekter: Kierkegaards journaler og notesbøger til engelsk, fransk og tysk samt hans værker til spansk; disse projekter er delvis finansieret af en bevilling fra Kulturministeriet. Et udvalg af Kierkegaards værker og journaler til hhv. kinesisk (10 bind), polsk (7 bind) og ungarsk (10 bind). Desuden samarbejder SKC med forskere, der oversætter enkeltskrifter til finsk, italiensk, norsk, portugisisk, rumænsk, svensk og tjekkisk.

Det første bind af den tyske oversættelse "Journale und Aufzeichnungen. Journale AA-DD" i "Deutsche Søren Kierkegaard-Edition", udkom på Walter de Gruyter, Berlin/New York, i oktober 2005 og blev officielt præsenteret på Den Danske Ambassade i Berlin.

Forelæsninger, konference- og seminarforedrag

Christian Møller Andersen: "Is It Rational from the Perspective of the Aesthete to Choose to Become Ethical?" oplæg ved SKC's projektseminar 27. april 2005. Respondent Joakim Garff. "Rationalitet i Assessorens formaninger til den unge æstetiker" oplæg ved SKC's kompaktseminar om "Enten – Eller" 29. november 2005.

Benjamín Olivares Bøgeskov: "The Concept of Happiness in 'Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen'" oplæg ved SKC's projektseminar 15. november 2005. Respondent Richard Purkarthofer.

Niels Jørgen Cappelørn: "Grundtvig og Kierkegaard", foredrag ved Kierkegaard kursus, arrangeret af Søren Kier-

kegaard Selskabet og Grundtvigs Højskole, Hillerød 9. juli 2005. "Skriftemål – Altergang/Synd – Nåde", foredrag på konferencen "Mennesket som forhold. Søren Kierkegaards filosofiske og teologiske antropologi"/"L'essere umano come Rapporto. L'antropologia filosofica e teologica di Søren Kierkegaard", arrangeret af SKC og Il Dipartimento di Filosofia, Università degli Studi di Verona, på Det Italienske Kulturinstitut, København 7.-9. oktober 2005. "Løgstrupskritik af Kierkegaards kristendomsforståelse på 37 års afstand", foredrag ved "Kierkegaard-Løgstrup Seminar: En kontrovers om kristendommen", arrangeret af Løgstrup Arkivet og SKC, på Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet, 28.-30. oktober 2005.

Dennis Døngart: "To loose oneself in order to win oneself: The Self's Double Movement in Kierkegaard's Philosophy", oplæg ved SKC's projektseminar 25. oktober 2005. Respondent Pia Søltøft.

Joakim Garff: "Dannelse – hvad er nu det? En simpel introduktion til et kompliceret fænomen", foredrag ved seminaret "Kanon – Dannelse", arrangeret af Grundtvig Akademi og SKC på Vartov, København 15. april 2005. "Biographical Reflections", foredrag i The Søren Kierkegaard Society in UK, Oxford 6. maj 2005. "Andersen, Kierkegaard and the Deconstructed Bildungsroman", foredrag ved SKC's forskerseminar, Vartov, København 16.-19. august 2005. "Mennesket er et forhold til sig selv – og til en fortælling. Om narrativitet og dannelse i Kierkegaards forfatterskab", foredrag på konferencen "Mennesket som forhold. Søren Kierkegaards filosofiske og teologiske antropologi"/"L'essere umano come Rapporto. L'antropologia filosofica e teologica di Søren Kierkegaard", arrangeret af SKC og Il Dipartimento di Filosofia, Università degli Studi di Verona, på Det Italienske Kulturinstitut, København 7.-9. oktober 2005. "Søren Kierkegaard and his Biography", foredrag på konferencen "Danish Culture, Past and Present", arrangeret af Danish American Heritage Society, Des Moines, USA, 14. oktober 2005. "The inexhaustible Kierkegaard: Problems and Perspectives in Writing a Biography on Søren Aabye Kierkegaard", foredrag på St. Olaf College, arrangeret af The American Kierkegaard Society, North Field, USA, 17. oktober 2005. "Kierkegaards Billed-dannelsesroman", foredrag på seminaret "Kierkegaard og Kunsten", arrangeret af Statens Museum for Kunst og SKC i anledning af 150-året for Kierkegaards død, på Statens Museum for Kunst, København 12. november 2005. "Enten – Eller' læst som dannelsesroman", oplæg ved SKC's kompaktseminar om "Enten – Eller" 29. november 2005.

Dorothea Glöckner: "Analyser af Kierkegaards sprogtænkning i 'Kjerlighedens Gjerninger'", oplæg ved SKC's projektseminar 20. september 2005. Respondent Joakim Garff.

Darío González: "Umoreismo e singolarità", foredrag på konferencen "Mennesket som forhold. Søren Kierkegaards filosofiske og teologiske antropologi"/"L'essere umano come Rapporto. L'antropologia filosofica e teologica di Søren Kierkegaard", arrangeret af SKC og Il Dipartimento di Filosofia, Università degli Studi di Verona, på Det Italienske Kulturinstitut, København 7.-9. oktober 2005. "Myth and Reason in Adorno's Kierkegaard", oplæg ved SKC's projektseminar 10. november 2005. Respondent Jay D. Mingers.

Anne Mette Hansen: "Senmiddelalderlige bønnebøger: kulturarv og bønnebøger", foredrag i Selskab for Nordisk Filologi, KU, 28. april 2005. "The Danish-Icelandic Ma-

ster-Project", foredrag ved det internationale håndskriftkatalogiserings-symposium "Die Katalogisierung mittelalterlicher Handschriften in internationaler Perspektive", Bayerische Staatsbibliothek, München, 25. oktober 2005. "Materialfilologi og 'Søren Kierkegaards Skrifter', oplæg ved SKC's projektseminar 6. december 2005. Respondent Niels Jørgen Cappelørn. "Scholarly Editing of Medieval Prayer Books in Danish", foredrag ved European Society for Textual Scholarship 2nd Conference "Histories of Editions", Amsterdam 17. december 2005.

Anders Holm: "Kampen i kirkekampen. Forholdet mellem Grundtvig og Kierkegaard omkring 1855", oplæg ved SKC's projektseminar 18. maj 2005. Respondent Joakim Garff.

Poul Lübcke: "The Demonic in Kierkegaard", oplæg ved SKC's projektseminar 22. november 2005. Respondent Smail Rapic.

Thomas Miles: "Kierkegaard and Nietzsche on the Best Way of Life", oplæg ved SKC's projektseminar 13. april 2005. Respondent Jon Stewart.

Michael Hjersing Olesen: "Brandes's 'Kierkegaard Jar' and Kierkegaard's First Discourse at Communion on Friday", oplæg ved SKC's medarbejderudflugt 31. august 2005 til Gammel Vindinge, hvor Peter Brandes' monumentale "Kierkegaard Krukken", skabt i anledning af 150-året for Kierkegaards død, er opstillet.

Richard Purkarthofer: "Perspectives in Kierkegaard Research", foredrag på The Fifth International Kierkegaard Conference, arrangeret af The Hong Kierkegaard Library, på St. Olaf College, North Field, USA, 11.-13. juni 2005 (respondent Pia Søltøft).

Ettore Rocca: "1. Æstetikens nøglebegreber. 2. Æstetik og arkitektur. Behov og rum. 3. Hvordan skriver man en opgave?" Kursus i æstetik, Facoltà di Architettura, Università di Reggio Calabria, Italien. "Les besoins du singulier", foredrag ved den internationale konference "Le singulier", arrangeret af Danmarks Pædagogiske Universitet, Klarskov, 9.-11. september "Il caso PLOT. Ripensare i bisogni", foredrag ved det internationale workshop 4 "Laboratorio internazionale d'architettura. Il progetto dell'esistente e il restauro del paesaggio. San Giovanni in Fiore: Identità e oblio", Università di Reggio Calabria, San Giovanni in Fiore, Italien, 3.-18. september. "Il bisogno di Dio", foredrag på konferencen "Mennesket som forhold. Søren Kierkegaards filosofiske og teologiske antropologi"/"L'essere umano come Rapporto. L'antropologia filosofica e teologica di Søren Kierkegaard", arrangeret af SKC og Il Dipartimento di Filosofia, Università degli Studi di Verona, på Det Italienske Kulturinstitut, København 7.-9. oktober 2005. "Il bisogno e la differenza", foredrag ved den internationale konference "Memoria, cultura, differenza", Università del Piemonte Orientale, Vercelli, Italien, 24.-25. november 2005.

Jon Stewart: "Religion in Crisis: 19th Century Philosophy of Religion", 'upperdivision undergraduate course' ved Denmark's International Study Program, KU, februar – maj 2005. "Introduction to the Philological Principles of the New Critical Edition of Kierkegaard's Writings", forelæsning ved Husserl Archive, Katholieke Universiteit i Leuven, Belgien, 11. maj 2005. "Kierkegaard's Criticism of the Absence of Ethics in Hegel's System", forelæsning ved Department of Philosophy, Katholieke Universiteit in Leuven, Belgien, 12. maj 2005. "Introduction to the Golden Age of Denmark", intensiv 'graduate level course', udbudt

ved Det Teologiske Fakultet, KU, under Øresund Summer University, juli – august 2005. “Religion in Crisis: 19th-Century Philosophy of Religion”, ‘upperdivision undergraduate course’ ved Denmark’s International Study Program, KU, September – december 2005. “Hegel and Kierkegaard on Socrates and Romantic Irony”, intensiv ‘graduate level course’ ved Department of Philosophy, Islands Universitet i Reykjavik, oktober 2005. “The Ironic Thesis and Hegel’s Presence in The Concept of Irony”, forelæsning ved Det Filosofiske Fakultet, Islands Universitet, Reykjavik, 14. oktober 2005. “Kierkegaard’s Relation to Hegel and Quellenforschung: Some Methodological Considerations”, forelæsning ved Det Filosofiske Fakultet, Islands Universitet, Reykjavik, 21. oktober 2005. “Kierkegaard’s Criticism of the Absence of Ethics in Hegel’s System”, forelæsning ved Det Juridiske Fakultet, Islands Universitet, Reykjavik, 24. oktober 2005.

K. Brian Söderquist: “Kierkegaard Seminar: Concluding Unscientific Postscript”, intensiv ‘graduate level course’, udbudt ved Det Teologiske Fakultet, KU, under Øresund Summer University, juli – august 2005.

Pia Søltoft: “Anxiety’s Education”, foredrag på den internationale psykoanalytiske angstkonference, arrangeret af The Diagonal og Klang, København 12.-13. februar 2005. “Kierkegaard’s Schleiermacher”, foredrag på The Fifth International Kierkegaard Conference, arrangeret af The Hong Kierkegaard Library, på St. Olaf College, North Field, USA, 11.-13. juni 2005. “Kærlighed skjuler mange synder”, foredrag på konferencen “Mennesket som forhold. Søren Kierkegaards filosofiske og teologiske antropologi”/“L’essere umano come Rapporto. L’antropologia filosofica e teologica di Søren Kierkegaard”, arrangeret af SKC og Il Dipartimento di Filosofia, Università degli Studi di Verona, på Det Italienske Kulturinstitut, København 7.-9. oktober 2005. “Løgstrups læsning af ‘Kjerlighedens Gjerninger’”, foredrag ved “Kierkegaard-Løgstrup Seminar: En kontrovers om kristendommen”, arrangeret af Løgstrup Arkivet og SKC, på Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet, 28.-30. oktober 2005. “Assessorens kærlighedsbegreb”, oplæg ved SKC’s kompaktseminar om “Enten – Eller” 29. november 2005.

Foredrag

Niels Jørgen Cappelørn: Har holdt ca. 10 folkelige og populærvideenskabelige foredrag og deltaget i en række tv-udsendelser og avisinterview om Kierkegaard og Kierkegaardforskning samt om etiske og religiøse spørgsmål.

I anledning af 150-året for Kierkegaards død har Niels Jørgen Cappelørn og Joakim Garff, i samarbejde med museumsdirektør Allis Helleland og pr-konsulent Thomas Seerup, arrangeret seminaret “Kierkegaard og Kunsten” på Statens Museum for Kunst, 12. november 2005, med foredrag af bl.a. kunstnerne Peter Brandes og Hein Heinsen, rektor for Kunstakademiets Billedskole Else Marie Bukdahl og formand og direktør for Ny Carlsbergfondet Hans Edvard Nørregaard-Nielsen. I samme anledning har Niels Jørgen Cappelørn i samarbejde med museumsdirektør Bodil Busk Laursen og lederen af Den Danske Skueplads, skuespilleren Christian Steffensen, taget initiativet til opførelse af kabareten “Af en endnu levendes papirer. Litterært-filosofisk spil frit efter Søren Kierkegaard”, skrevet og instrueret af Wladimir Herman, opført 11. november – 4. december 2005 på Kunstindustrimuseet, det tidligere Frederiks Hospital, hvor Kierkegaard døde.

Niels Jørgen Cappelørn og Joakim Garff: Har i samarbejde med akademileder, ph.d., Henrik Wigh Poulsen, Grundtvig Akademiet, og sekretariatsleder Hans Grishauge, Vartov, arrangeret en foredragsrække “Alle mine kilder”, om arven og inspirationen fra Grundtvig og Kierkegaard; de tolv foredrag holdes fra november 2005 – april 2006 på Vartov. Foredragsrækken blev indledt 30. november af statsminister Anders Fogh Rasmussen og videreført 7. december af politisk kommentator Ralph Pittelkow, og 14. december 2005 af forfatteren Suzanne Brøgger. De resterende ni foredrag afholdes i 2006.

Joakim Garff: Har holdt ca. 20 foredrag i ind- og udland, medvirket i tv- og radioudsendelser og skrevet artikler og givet interview om Kierkegaard, biografi og dannelseskultur i dagspressen. Tonny Aagaard Olesen har holdt foredrag om det komiske hos Kierkegaard i en forelæsningsrække på tv-kanalen DK4 i anledning af 150-året for Kierkegaards død. Ettore Rocca har holdt et foredrag. Og Pia Søltoft har holdt ca. 20 foredrag, fortrinsvis i kirkelige og sundhedsvidenskabelige sammenhænge samt på højskoler. Hun har i samarbejde med DK4 tilrettelagt en forelæsningsrække på tv-kanalen i anledning af 150-året for Kierkegaards død og selv holdt foredraget “Værk, virke og Victor Eremita”. Hun har desuden, i samarbejde med Folkeuniversitetet i København, tilrettelagt forelæsningsrækken “Rundt om Kierkegaard – temaer og tendenser i forfatter-skabet” i anledning af 150-året for Kierkegaards død. Peter Tudvad har holdt omkring 25 foredrag i Danmark og skrevet artikler og givet interview om Kierkegaard i dagspressen.

I interviewrækken “Et øjeblik Hr. Kierkegaard”, ledet af Flemming Chr. Nielsen i anledning af 150-året for Kierkegaards død, har deltaget: Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Tonny Aagaard Olesen, Pia Søltoft og Peter Tudvad.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

SKC har et vidtforgrent samarbejde med danske og udenlandske enkeltforskere, universiteter og andre forskningsinstitutioner om forskning, forskeruddannelse, udgivelser og oversættelser.

Nationalt

Under KU har SKC løbende samarbejde med Institut for Nordisk Filologi og Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik. Og især med Det Teologiske Fakultet, først og fremmest i kraft af den tidligere omtalte samarbejdsaftale med Afdeling for Systematisk Teologi om undervisning, ph.d.-kurser, et samfinansieret lektorat, et samfinansieret ph.d.-stipendium og lån af Kierkegaard Biblioteket; der afholdes to årlige møder med afdelingslederen, studievejlederen og professoren i faget, hvor samarbejdet i det kommende semester nærmere aftales. Dertil kommer, at fakultetets dekan sidder i SKC’s bestyrelse som repræsentant for KU.

Under Aarhus Universitet samarbejder SKC med Center for Grundtvig-studier om et samfinansieret ph.d.-stipendium, men i øvrigt også med Afdeling for Systematisk Teologi. Desuden har Niels Jørgen Cappelørn og professor, dr.theol. Svend Andersen i et samarbejde mellem SKC og Løgstrup Arkivet arrangeret “Kierkegaard-Løgstrup Seminar: En kontrovers om kristendommen”, afholdt på Det Teologiske Fakultet, 28.-30. oktober 2005.

Under Det Kongelige Bibliotek har SKC et tæt samarbejde med Center for Manuskripter og Boghistorie om udlån af originalmanuskripter fra Kierkegaard Arkivet. Desuden indgår SKC i Det Kongelige Biblioteks institutlånordning. Bibliotekets direktør sidder i SKC's bestyrelse. I øvrigt er et samarbejde om digitalisering af Kierkegaardmanuskripter også på tale.

Med Det Danske Sprog- og Litteraturselskab har SKC et årelangt samarbejde, dels om udgivelser som forskere ved SKC er engageret i, dels om sproglige problemer i forbindelse med kommenteringen af "Søren Kierkegaards Skrifter". Derudover er Niels Jørgen Cappelørn, Finn Gredal Jensen, Johnny Kondrup og Karsten Kynde medlemmer af selskabet og dets direktør medlem af SKC's bestyrelse.

Med Danmarks Grundforskningsfond: Center for Subjektivitetsforskning har SKC samarbejdet om fælles invitation af gæsteforskere.

Sammen med Grundtvig Akademiet på Vartov har SKC, som tidligere nævnt, arrangeret seminarer og en foredragsrække om Grundtvig og Kierkegaard. Desuden er Niels Jørgen Cappelørn konsulent for udredningsudvalget vedrørende en ny Grundtvig-udgave. Hertil kommer, at SKC's forskere har haft glæde af at benytte Grundtvig Biblioteket.

I forbindelse med kommenteringen af "Søren Kierkegaards Skrifter", har kommentatorerne løbende kontakt med en lang række danske forskere som konsulenter på specielle områder og med danske arkiver og museer, fx Rigsarkivet, Landsarkivet, Danske Kirker under Nationalmuseet og Medicinskhistorisk Afdeling, Steno Museet, Danmarks Videnskabshistoriske Museum.

Internationalt

De mange udenlandske ph.d.-studerende, som hvert år er knyttet til SKC i kortere og længere perioder, medfører et samarbejde med de forskningsinstitutioner, hvor de er indskrevet og i et vist omfang også med de forskere, som er deres vejledere.

Den efterhånden lange række af oversættelsesprojekter fører også til samarbejde med såvel de internationale forskere, der er involveret i projekterne, som med de forskningsinstitutioner, de er tilknyttet. Her skal kun nævnes de af dem, der især har været aktive i 2005. Ved den engelske oversættelse: Professor emeritus Alastair Hannay, Universitetet i Oslo, Norge, associate professor David Kangas, University of Florida, USA, professor Bruce H. Kirmmse, Connecticut College, USA, professor Gordon Marino, The Hong Kierkegaard Library, St. Olaf's College, USA, professor George Pattison, Oxford University, UK, og associate professor Vanessa Rumble, Boston College, USA. Ved den tyske oversættelse: Professor Hermann Deuser, Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt am Main, professor Heinrich Anz, Universität Freiburg, og professor Heiko Schulz, Universität Essen. Ved den kinesiske oversættelse: Professor Xien Ru og assistent professor Wang Qi, The Chinese Academy of Social Sciences, Beijing, assistent professor Tang Chenxi, University of Chicago, USA og professor Anne Wedell-Wedellsborg, Østasiatisk Institut, Aarhus Universitet. Ved den ungarske oversættelse: Professor Béla Bascó, Eötvös Loránd University, Budapest, associate professor István Czákó, Pázmány Péter Catholic University, Piliscsaba, professor Zoltán Gyenge, Attila József University, Szeged, og forfatteren András Nagy, Budapest.

Med professor Umberto Regina, Il Dipartimento di Filosofia, Università degli Studi di Verona, og lektor Ettore

Rocca, Università di Reggio Calabria, Italien, har Niels Jørgen Cappelørn samarbejdet om tilrettelæggelse og afholdelse af konferencen "Mennesket som forhold. Søren Kierkegaards filosofiske og teologiske antropologi"/"L'essere umano come Rapporto. L'antropologia filosofica e teologica di Søren Kierkegaard" på Det Italienske Kulturinstitut 7.-9. oktober 2005.

SKC har et nært og mangeårigt samarbejde med The Hong Kierkegaard Library, St. Olaf's College, Minnesota, USA. Foruden at rumme verdens mest righoldige bibliotek af Kierkegaard-litteratur, er det et betydeligt center for Kierkegaardstudier, der også tilbyder danskundervisning af unge forskere. Niels Jørgen Cappelørn er medlem af dets Advisory Board.

Det mangeårige og nære editionsfilologiske og organisatoriske samarbejde mellem medarbejderne bag udgivelsen af "Søren Kierkegaards Skrifter" og af "Henrik Ibsens skrifter" ved Senter for Ibsen-Studier, Universitetet i Oslo, er blevet videreført og udbygget. Især med projektets leder, professor Vigdis Ystad, og dets cheffilolog, Christian Janss.

Gennem deres medlemskab af Nordisk Netværk for Editionsfilologer har Niels W. Bruun, Niels Jørgen Cappelørn, Finn Gredal Jensen, Johnny Kondrup, Karsten Kynde, Tonny Aagaard Olesen, Kim Ravn, Steen Tullberg og Peter Tudvad løbende kontakt med nordiske filologer. Og i kraft af sit medlemskab af bestyrelsen for Selskab for Nordisk Filologi og for European Society for Textual Scholarship har Anne Mette Hansen oparbejdet et godt internationalt editionsfilologisk netværk.

Endelig samarbejder SKC med en lang række nationale og internationale forskere, hvoraf ca. 75 inviteres til at deltage og holde foredrag ved det årlige Research Seminar, der i 2005 blev afholdt 16.-19. august og i anledning af 200-året for H.C. Andersens fødsel og 150-året for Søren Kierkegaards død havde emnet "H.C. Andersen og Kierkegaard".

SKC's Advisory Board har 23 medlemmer fra 12 lande.

Direktør Niels Jørgen Cappelørn

Stab

Faste videnskabelige medarbejdere

Niels W. Bruun, editionsfilolog, cand.phil.

Niels Jørgen Cappelørn, direktør, dr. et dr.theol. h.c.

Joakim Garff, forskningslektor, lic.theol.

Anne Mette Hansen, leder af den editionsfilologiske tekstetablering, cand.phil, ph.d.

Finn Gredal Jensen, editionsfilolog, cand.jur. et mag.

Karsten Kynde, datalogisk redaktør, cand.scient.

Tonny Aagaard Olesen, realkommentator, cand.mag., ph.d.

Kim Ravn, adm. leder af den filologiske afdeling, cand.phil.

Irene Ring, editionsfilologisk assistent.

Jon Stewart, forskningslektor, ph.d. et dr.theol.

Pia Søltøft, lektor, leder af Kierkegaard Biblioteket, cand.theol., ph.d.

Peter Tudvad, realkommentator, cand.mag. (indtil 30. sept. 2005).

Steen Tullberg, editionsfilolog, cand.theol.

Faste studentermedhjælpere

Kathrine Grøn, stud.theol.

Sebastian Høeg Gulmann, stud.mag.

Henrik Skov Jakobsen, IT-medarbejder.

Stine Holst Petersen, stud.mag.

Faste administrative medarbejdere
Centersekretær Bjarne Laurberg Olsen.

Ph.d.-studerende

Benjamín Olivares Bøgeskov (Chile).
Inger Christiansen (Danmark).
Franca Cristofolletto (Italien).
Francesca La Fiora (Italien).
Daniel Greenspan (USA).
Anders Holm (Danmark).
Thomas Miles (USA).
Jay D. Mininger (USA).
Michael Hjersing Olesen (Danmark).
Jonas Roos (Brasilien).
Bartholomew Ryan (Irland).
Andrea Scaramuccia (Italien).
Gerhard Schreiber (Tyskland).
Jacobo Zabolo (Spanien).

Seniorforskere/post.doccs.

Jacqueline Leão Jácome Ferreira, ph.d. (Brasilien).
Darío González, ph.d. (Argentina).
Bruce H. Kirmmse, dr. (USA).
Vincent McCarthy, ph.d. (USA).
Jochen Mertens, ph.d. (Tyskland).
Olli Mäkinen, ph.d. (Finland).
Richard Purkarthofer, ph.d. (Østrig).
Ettore Rocca, ph.d. (Italien).
K. Brian Söderquist, ph.d. (USA).

Specialestuderende

Christian Møller Andersen (Danmark).
Dennis Døngart (Danmark).
Luca Maugeri (Italien).

Publikationer

- Bruun, N.W., Hansen, A.M.: Tekstredgørelse til journalen NB12. Bd. K22, i: Søren Kierkegaards Skrifter s. 163-177. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Johnny Kondrup, Alastair McKinnon. G.E.C. Gads Forlag, København 2005.
- Cappelørn, N.J.: Kommentarer til journalen NB12. Vol. K22, i: Søren Kierkegaards Skrifter s. K22. G.E.C. Gads forlag, København 2005.
- Cappelørn, N.J.: 'Ypperstepresten' – 'Tolderen' – 'Synderinden' & To Taler ved Altergangen om Fredagen. i: Den Udødelige, Kierkegaard læst værk for værk s. 331-350. Tonny Aagaard Olesen og Pia Søltoft (ed.). C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Garff, J.: SAK. Religionslæreren. Tidsskrift for Religionsundervisning i Danmark 1, s. 6-11. 2005.
- Garff, J.: Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed. i: Den Udødelige – Kierkegaard læst værk for værk s. 363-380. C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Garff, J.: ...da er der en, der nikker i Smug nær dig. Om at fornemme det fremmedes medvirken i teksten. Et kierkegaardsk kætterbrev. i: Om Martin A. Hansens korrespondence med kredsen omkring Heretica s. 148-164. Gyldendal, København 2005.
- Garff, J.: SAK. Søren Aabye Kierkegaard. – s. G.E.C. Gads Forlag, København 2005.
- Hansen, A.M.: Tekstredgørelse til journalen NB12. Bind 22, i: Søren Kierkegaards Skrifter s. 163-177. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Johnny Kondrup, Alastair McKinnon. G.E.C. Gads Forlag, København 2005.
- Hansen, A.M.: Faksimileudgaver og diplomatariske udgaver. i: Læsemåder. Udgavetyper og målgrupper s. 153-177. Per Dahl, Johnny Kondrup og Karsten Kynde. C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Hansen, A.M.: Den danske bønnebogstradition i materialfilologisk belysning. i: Upubliceret ph.d.-afhandling. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet 2005.
- Jensen, F.G.: Om Martin Luthers oversættelse af Det Nye Testamente – med et sideblik til Erasmus af Rotterdams Novum Instrumentum. Dansk Teologisk Tidsskrift 68/2, s. 97-108. 2005.
- Jensen, F.G.: To genfundne breve. Fra J.C. Lund til P.C. Kierkegaard og fra Regine Schlegel til Henrik Lund. Danske Studier 2005, s. 194-200. 2005.
- Jensen, F.G.: H.C. Andersens samlede værker. Bd. 7-9, i: Digte og Blandinger. Klaus P. Mortensen mfl. under medvirken af Finn Gredal Jensen. Gyldendal, København 2005.
- Jensen, F.G.: Tekstredgørelse til journalen NB11. Bd. K22, i: Søren Kierkegaards Skrifter s. 7-19. G.E.C. Gads Forlag, København 2005.
- Jensen, F.G., Ravn, K.S.: Tekstredgørelse til journalen NB11. Bd. K22, i: Søren Kierkegaards Skrifter s. 7-19. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Johnny Kondrup, Alastair McKinnon. G.E.C. Gads Forlag, København 2005.
- Jensen, F.G., Tullberg, S.: Tekstredgørelse til journalen NB14. Bd. K22, i: Søren Kierkegaards Skrifter s. 421-433. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Johnny Kondrup, Alastair McKinnon. G.E.C. Gads Forlag, København 2005.
- Mertens, J.: Die Sanskrit-Inschriften von Bat Chum (Kambodscha): Text mit Übersetzung und Kommentar und stilistischer Analyse. -s. Norderstedt 2005.
- Olesen, T.A.: The Obscure Kierkegaard. One Hundred Years of Postscript Commentary. i: Kierkegaard Studies. Yearbook 2005 s. 314-338. Niels Jørgen Cappelørn, Hermann Deuser, Jon Stewart. Walter de Gruyter, Berlin 2005.
- Olesen, T.A.: The Painless Contradiction. A Note on the Reception of the Theory of the Comic in Postscript. i: Kierkegaard Studies. Yearbook 2005 s. 339-350. Niels Jørgen Cappelørn, Hermann Deuser, Jon Stewart. Walter de Gruyter, Berlin 2005.
- Olesen, T.A.: Kommentarer til Journalen NB14. Bind 22, i: Søren Kierkegaards Skrifter s. 435-451. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Johnny Kondrup, Alastair McKinnon. G.E.C. Gads Forlag, København 2005.
- Olesen, T.A.: Om Bregrebet Ironi. i: Den Udødelige – Kierkegaard læst værk for værk s. 37-51. Tonny Aagaard Olesen, Pia Søltoft. C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Olesen, T.A., : Forord. i: Den Udødelige – Kierkegaard læst værk for værk s. 139-152. Tonny Aagaard Olesen, Pia Søltoft. C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Ravn, K.S.: Tekstetablering til journalen NB11. Bd. 22, i: Søren Kierkegaards Skrifter s. 7-142. G.E.C. Gads Forlag, København 2005.
- Ravn, K.S.: Tekstredgørelse til journalen NB11. Bd. K22, i: Søren Kierkegaards Skrifter s. 7-19. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Johnny Kondrup, Alastair McKinnon. G.E.C. Gads Forlag, København 2005.

- Ravn, K.S.: Tekstetablering til journalen NB13. Bd 22, i: Søren Kierkegaards Skrifter s. 271-337. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Johnny Kondrup, Alastair McKinnon. G.E.C. Gads Forlag, København 2005.
- Ravn, K.S.: Tekstredegørelse til journalen NB13. Bd K22, i: Søren Kierkegaards Skrifter s. 345-353. Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Johnny Kondrup, Alastair McKinnon. G.E.C. Gads forlag, København 2005.
- Ravn, K.S.: Fridtjof Nansens Dagbok 1905. – s. Forlaget Unipax, Oslo 2005.
- Stewart, J.B.: Heiberg's On the Significance of Philosophy for the Present Age and Other Texts. – s. C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Stewart, J.B.: Tänkarens mångfald. Nutida perspektiv på Søren Kierkegaard/The Thinker's Multiplicity. Modern Perspectives on Søren Kierkegaard. – s. Makadam Förlag, Göteborg 2005.
- Stewart, J.B.: Kierkegaard og Werders forelæsninger over 'Logik und Metaphysik. i: Tänkarens mångfald. Nutida perspektiv på Søren Kierkegaard/The Thinker's Multiplicity. Modern Perspectives on Søren Kierkegaard s. 242-288. Lone Koldtoft, Jon Stewart, Jan Holmgaard. Makadam Förlag, Göteborg og Stockholm 2005.
- Stewart, J.B.: Kierkegaard's Criticism of the Absence of Ethics in Hegel's System. ARCHE Journal of Philosophy No. 3, s. 47-60. 2005.
- Stewart, J.B.: Poul Martin Møller. Et nyt Fund. Fund og Forskning Vol. 44, s. 415-424. 2005.
- Søltoft, P.: Den Udødelige – Kierkegaard læst værk for værk. 413 s. C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Søltoft, P.: Kærlighed skjuler mange synder. Dansk Teologisk Tidsskrift 68. årgang. Nr. 3., 2005.
- Søltoft, P.: Lilien på Marken og Fuglen under Himlen. i: Den Udødelige – Kierkegaard læst værk for værk s. 289-302. C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Søltoft, P.: Enten-Eller. i: Den Udødelige – Kierkegaard læst værk for værk s. 55-69. Pia Søltoft, Tonny Aagaard Olesen. C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Søltoft, P.: Angst og kærlighed. Drift 1-2, 5. årgang, s. 83-98. 2005.

Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer

Ledelse pr. 1.2.2005

Centeret bliver ledet af lektor, ph.d. Nils Holger Petersen, Afdeling for Kirkehistorie/Center for Kunst og Kristenendom, Københavns Universitet.

Organisation

Centret blev oprettet 1. februar 2002 gennem en bevilling fra Danmarks Grundforskningsfond (foreløbig frem til 31. januar 2007, se dog nedenfor).

Centret er tillagt Institut for Kirkehistorie og har en samarbejdsaftale med Musikvidenskabeligt Institut.

Adresse

c/o Institut for Kirkehistorie
Købmagergade 46
1150 København K
Telefon 35 32 36 21
Fax 35 32 35 39
nhp@teol.ku.dk/cgj@teol.ku.dk
www.teol.ku.dk/kulturarv

Årsberetning

Personaleforhold

Centrets forskere pr. 31.12.2005 består foruden centerlederen af professor, dr. Heinrich W. Schwab, Musikvidenskabeligt Institut, KU, samt 4 post.doc.-stipendiater og en ph.d.-studerende: Fil.dr. Eyolf Østrem (siden 01.09.2002), ph.d. Mette Birkedal Bruun (siden 01.01.2003), ph.d. Stephanie Moore Glaser (siden 01.02.2003), ph.d. Sven Rune Havsteen (siden 15.07.2004) og ph.d.-studerende Margrete Syrstad Andås (siden 01.01.2003).

Desuden er der to deltidsansatte administrative medarbejdere, regnskabsfører Susanne Lux, og studentermedhjælper Caspar Gregers Jensen.

30. juni forlod dr.des. Jeremy Llewellyn sit post.doc.-stipendium ved centret, for at modtage ansættelse ved Musikvidenskabeligt Institut, Basel Universität, Svejt.

Desuden fratrådte cand.mag. Laura Skinnebach sin jobtræningsstilling som forskerassistent ved centret 31. januar 2005, for at modtage et ph.d.-stipendium ved universitetet i Bergen.

Seneste historiske udvikling

Et internationalt rådgivende organ, "advisory board", blev udvidet med to nye medlemmer i efteråret 2005 og består herefter af:

Lektor, dr.phil. Charlotte Appel (historie), Institut for Historie og Samfundsforhold, Roskilde Universitetscenter.

Curator, dr. Nicolas Bell (musikvidenskab), Music Collections, British Library, London, England.

Associate professor, dr. Magnar Breivik (musikvidenskab), Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet, Trondheim, Norge.

Chercheur permanent, dr. Siglind Bruhn (musikvidenskab, litteratur og filosofi), Université de Paris 1, Sorbonne, Frankrig.

Professor emeritus, dr. Claus Clüver (litteraturvidenskab og interartielle studier), Indiana University, USA.

Lektor, dr.phil. Michael Harbsmeier (antropologi), Institut for Historie og Samfundsforhold, Roskilde Universitetscenter.

Professor, dr. Andreas Haug (musikvidenskab), Universitæt Erlangen-Nürnberg, Tyskland, og Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet, Trondheim, Norge.

Professor, dr. Gunilla Iversen (klassisk filologi), Stockholms Universitet, Sverige.

Professor emeritus, dr. Bernhard Scholz (litteraturvidenskab, filosofi og interartielle studier), Groningen Universitet, Holland.

Forskningsvirksomhed

Centrets forskningsplan vedrører forsøget på at konstruere forbindelser mellem middelalderlige ritualer og senere kulturfænomener. Projektet forudsætter, at den nuværende

vestlige kulturs teatral, poetiske, visuelle og musikalske produktion i væsentligt omfang kan "læses" som transformationer af tekster, musik, performative handlinger, visuelle artefakter med mere, som oprindeligt var knyttet til den middelalderlige latinske kirke. Projektet er tværfagligt og omfatter teologihistoriske discipliner, musikvidenskab, litteratur- og dramaforskning samt arkitekturhistorie og studier af andre visuelle medier. Metodisk er projektet konstrueret på baggrund af tre moderne discipliner: Kulturstudier, interart-studier og "medievalism" og arbejder desuden med ritualteoretiske og æstetiske diskurser. Projektet bygger (fagligt og kronologisk) på specifikke delprojekter, der – skønt de i nogle tilfælde er tværfaglige – i højere grad er afgrænsede inden for mere traditionelle forskningsdiscipliner. Disse udføres af post.doc.-stipendiater, den ph.d.-studerende, samt af projektets ledelse. De syv delprojekter suppleres i et vist omfang med bidrag af andre forskere. Der er etableret en (åben) international gruppe af forskere, der deltager i Centrets aktiviteter – først og fremmest gennem konferencer og publikationer.

Den udførte forskning i 2005 falder i to hovedgrupper: 1) Den overordnede side af projektet, der tilgodeses ved at sammenholde to niveauer, der henholdsvis består af de enkelte delprojekter med hver deres fagområder, særligt stof og metodik, og af projektets grundidé om en flerdimensional kulturhistorie. Alle i projektet deltager m.a.o. i diskussionen om denne overbygning. Afgørende i denne sammenhæng er Centrets teoriudvikling. Siden efteråret 2005 er der dannet et særligt koordineringsudvalg på Centret bestående af Mette Birkedal Bruun, Sven Rune Havsteen og Eyolf Østrem med et særligt ansvar for at fremme denne. 2) Den forskning, der specifikt knytter sig til delprojekterne.

1. Projektets overordnede plan

Et vigtigt punkt drejer sig om den historiografiske integrering af de enkelte delprojekter. Diskussionen herom føres ved centrets egentlige seminar, i forbindelse med besøg af indbudte gæster, gennem diskussioner af tekster og præsentationer ved centrets medarbejdere, samt i publikations- og redaktionsarbejde.

I 2005 har centret bl.a. haft individuelle besøg af prof. Andreas Haug, Erlangen-Nürnberg og Trondheim, prof. Claus Clüver, Indiana, USA, prof. Richard. Utz, Northern Iowa, og prof. George Steiner, Cambridge, foruden særligt arrangerede forskningsworkshops og konferencer.

I april holdt centret en workshop om historiografi med diskussion i forhold til den nyligt udgivne Center-bog (*The Appearances of Medieval Rituals*, Turnholt 2004), med oplæg af prof. Lars Boye Mortensen (Senter for Middelalderstudier, Universitetet i Bergen), lektor Niels Kastfelt (AKH, KU), samt Mette Birkedal Bruun fra centret.

I juni blev der afholdt en international konference på centret (arrangeret af Stephanie Glaser), "The Idea of the Gothic Cathedral" med deltagelse af prominente forskere fra Frankrig, Tyskland og USA. Programmerne for disse konferencer er tilgængelige på centrets hjemmeside. I forbindelse med katedral-konferencen blev der arrangeret en udstilling med den tyske billedkunstner Christel Bak-Stalter: "Bilder zur gotischen Kathedrale in der Recherche von Marcel Proust".

I 2005 blev centret evalueret af en international ekspertgruppe, bestående af prof. Burcht Pranger (kirkehistorie), Amsterdam, prof. Miri Rubin (historie), University of London og prof. Gary Tomlinson (musikvidenskab), Universi-

ty of Pennsylvania. Ud over et omfattende skriftligt materiale skulle centret præsentere sig ved et møde med denne evalueringskomité 4. juli. Dette møde foranledigede en ny gennemarbejdning af centrets metodiske grundlag, også på baggrund af et seminar med centrets internationale bestyrelse, der fandt sted i København 11.-12. maj, med oplæg af alle centrets videnskabelige medarbejdere samt af prof. Claus Clüver, prof. Gunilla Iversen, dr. Siglind Bruhn, dr. Magnar Breivik og dr. Nicolas Bell. Evalueringen førte til en anbefaling fra udvalget om en treårig forlængelse af centret (frem til 31. januar 2010), og i efteråret er planerne for den ansøgte forlængelse blevet færdiggjort og godkendt af Grundforskningsfondens bestyrelse.

Centrets medarbejdere har året igennem deltaget i en række internationale konferencer; ligesom der har været gennemført en række forskningsrejser, se herom nedenfor under de enkelte delprojekter og de internationale samarbejdsrelationer.

En ny Center-bog er blevet udgivet i 2005: "Genre and Ritual: The Cultural Heritage of Medieval Rituals: Special issue of Transfiguration: Nordic Journal for Christianity and the Arts", edited by Eyolf Østrem, Mette Birkedal Bruun, Nils Holger Petersen og Jens Fleischer (Copenhagen: Museum Tusulanum, 2005). Den indeholder artikler skrevet af centrets medarbejdere og af samarbejdspartnere udefra.

Centret har indgået en kontrakt med forlaget Brepols (Turnholt, Belgien) om en engelsksproget bogserie "Ritus et Artes: Traditions and Transformations". Serien redigeres af Mette Birkedal Bruun, Nils Holger Petersen, Eyolf Østrem fra centret samt Nicolas Bell (London), Gunilla Iversen (Stockholm) og Richard Utz (Northern Iowa, USA). De første bøger i serien er under udarbejdelse og forventes at udkomme i 2006.

2. Individuelt projektarbejde

Delprojekterne er alle anført med en kort projektbeskrivelse på centrets hjemmeside.

a) Margrete Syrstad Andås' ph.d.-projekt, *Acceptance, Rejection, Creation: The Gothic Cathedral of Trondheim and its Intellectual and Political Context* (med Nils Holger Petersen som vejleder) drejer sig om den gotiske bygningshistorie for Nidaros-katedralen og dennes samspil med bygningens liturgiske formål, politiske og symbolske funktioner i det tolvte og trettende århundrede. I 2005 har MSA – støttet af NorFa – også haft tilknytning til Senter for Studiet av Vikingtid og middelalder ved Universitetet i Oslo, og deltaget i ikonografi-gruppen og transformationsprojektet der. MSA har primært arbejdet med "det liminale" (og i den forbindelse særlige ritualer som f.eks. kongehyldning og kirkeindvielse). Deltagelse i forskeruddannelseskurser og konferencer i Middelfart, København, Tingvoll, Bergen og Oslo. Margrete Syrstad Andås har i 2005 haft perioder med sygdom, hendes projekt er derfor forlænget ind i 2006.

b) Mette Birkedal Bruuns projekt, "Cistercian Ideals of Ritual and Spirituality and the Seventeenth-Century Revival of the Cistercian Ethos of the Twelfth Century", drejer sig om samspillet mellem cisterciensisk spiritualitet og klosterlivets daglige og rituelle ramme, dels i Ordenens begyndelse i 1100-tallet, dels i forbindelse med en klosterreform i La Trappe i Nordfrankrig i 1660'erne, hvor reformatorens erklærede mål var at genopvække middelalderlige idealer. I 2005 har forskningen været rettet mod historie- og traditionsforståelse i 1600-tallet, kulturel erindring og kirkeindvielsesritualet som tekstligt element. Der har været

konferencerejser til Cambridge og Leeds og forskningsrejse til Paris.

c) Stephanie Moore Glasers projekt, "The Nave and the Spire: The Gothic Cathedral and the Eiffel Tower in Literature and the Visual Arts 1887–1921", omhandler idéen om den ideelle gotiske katedral i det nittende til (begyndelsen af det) tyvende århundrede, herunder betydningen af fragmenter af den gotiske katedral, f.eks. spidsbuer, rosetvinduer og orgel, som repræsentative for katedralen som helhed, samt ideen om katedralen, som underliggende struktur i udvalgt litteratur, musik og billedkunst (særlig omkring 1900). I 2005 er der særligt studeret katedralen og Eiffeltårnet, sammenhænge, ideologi, romantik, symbolisme, tilægnet mening, det gotisk moderne, første verdenskrig og jernarkitektur; katedral og musik, og spidsbuer. SMG har været bedømmer for "The American Comparative Literature Association's A. Owen Aldridge Prize for the outstanding graduate essay in Comparative Literature". Konferencerejser til Atlanta; Paris; State College, Pennsylvania; og Lorient, Bretagne.

d) Sven Rune Havsteen's project, "Praxis pietatis" and the Use of the Arts in the Lutheran Tradition (16th to 18th Century). Projektet undersøger kunstarternes teori og praksis, særlig det musikalsk-poetiske kunstværk i den lutherske tradition fra det sekstende til det attende århundrede og fokuserer på forståelsen af kunstværket, som del af en praxis pietatis. I særlig grad er der studeret den musikalske og poetiske receptions historie vedrørende latinske andagts tekster i en luthersk kontekst. Forsknings- og konferencerejser til Odense, Halle, Herrnhut, Nuuk.

e) Jeremy Llewellyns projekt, "Biblioteca Capitolare", ms. 608: "An Edition with Commentary of a thirteenth-century Tuscan ordinarium", vedrører forholdet mellem tradition og fornyelse i den liturgiske musik i middelalderen, m.a.o. receptionen af den tidlige tolkning af liturgien og dens musik i 800-tallet senere i middelalderen. I centrum står en udgivelse og kommentering af et liturgisk manuskript fra det fjortende århundrede. Projektarbejdet i 2005 har koncentreret sig om manuskriptet og dets forhold til andre samtidige manuskripter. Forskningsrejse til Lucca (marts 2005). Projektet fortsættes under JL's nye stilling i Basel (fra 1. juli 2005).

f) Heinrich W. Schwab og Nils Holger Petersens projekt, "Musica religiosa in Copenhagen Around 1800", vedrører transformationer af oratoriegenren til en koncertsalgenre med en rolle i etableringen af forestillingen om "absolut musik" i 1800-tallet. I 2005 er foretaget forsknings- og konferencerejser til Berlin, Eutin, Halle, Hamburg, Herrnhut, Kiel, Münster, Nuuk, Potsdam (HWS) og Auxerre, Baltimore, Bamberg, Douai, Erlangen, Firenze, Leeds, Nuuk, Oslo, Paris, Philadelphia, Rom, Stockholm, Tours, Trondheim (NHP) også i forskningssamarbejds- og planlægningsammenhænge. Arbejdet på selve editionen af partituret til F.L.Æ. Kunzens Skabningens Halleluja er påbegyndt. Der har desuden været arbejdet med Klopstocks poesia religiosa (særligt vedrørende temaet "døden") og tonesætninger heraf gennem F.L.Æ. Kunzen, Pergolesis Stabat mater, professor Cramers rolle i forbindelse med Københavnske musikrejser i 1780'erne samt analytiske studier af tekst og musik i Schultz' og Kunzens religiøse "lied"-samlinger (HWS), desuden med begrebet "det sublime", kirkekoncerten og salonkulturen i Danmark samt bibelreceptionen i "åndelig" musik (NHP).

g) Eyolf Østrens projekt, "The Aesthetics of Liturgical

Music", vedrører forholdet mellem (liturgisk) funktionalisme og dét, der i en moderne belysning kan opfattes som æstetisk holdning i senmiddelalderens og renæssancens flerstemmige musik med henblik på at forstå dele af baggrunden for kunstbegrebets fremkomst i det 18. århundrede. Der er arbejdet primært med den senere periode af projektet (Tridentinerkoncillets musikalske virkningshistorie), lauda-sang og italienske broderskaber, Palestrina-tidens musik. Forskningsrejse til Rom (juni 2005). Desuden har der været arbejdet teoretisk med ritualteori og historiografi.

Formidling

Udgivervirksomhed

Bogudgivelse af centermedarbejdere (delvist i samarbejde med andre forskere):

Genre and Ritual: The Cultural Heritage of Medieval Rituals: Special issue of Transfiguration: Nordic Journal for Christianity and the Arts, edited by Eyolf Østrem, Mette Birkedal Bruun, Nils Holger Petersen og Jens Fleischer (Copenhagen: Museum Tusculanum, 2005)

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Centret er internationalt funderet. Dets for tiden syv videnskabelige medarbejdere kommer fra fem forskellige lande. Hver enkelt af centrets medarbejdere har sine egne internationale forskningskontakter. Centret deltager derudover i en række projekter i andre lande. Det gælder et samarbejdsprojekt med universiteterne i Groningen, Holland, og Durham, England: "Cultural Change: Dynamics and Diagnosis" (MBB og NHP og forventeligt flere af centrets medarbejdere), et samarbejdsprojekt med Det Teologiske Fakultet, Universitet i Oslo om religionsæstetik (SRH, EØ, og NHP), og European Network on the Instruments of Devotion, Bergen Museum, Universitetet i Bergen (MBB og NHP). NHP deltager desuden i Sapientia et eloquentia projektet ved Institutionen för klassiska språk ved Stockholms Universitet, Altes Lied-Neues Lied-projektet ved Senter for Middelalderstudier, NTNU (Trondheim) og Musikwissenschaftliches Institut, Universität Erlangen (NHP). Endelig har Centret relationer til – men deltager ikke direkte i – projektet "Kulturen des Performativen" i Berlin.

MBB, EØ og NHP sidder i redaktionskomitéen for den omtalte Center-serie Ritus et Artes (Brepols, Belgien); MBB, SRH, EØ og NHP er med i redaktionen af årbogen Transfiguration: Nordic Yearbook for Religion and Christianity; NHP er medlem af redaktionskomitéen for Studies in Medievalism (D.S. Brewer, Cambridge) og områdedaktør for receptionsområdet Bibelen i musikken for De Gruyters projekterede Bibelenycyklopædi (Berlin, Tyskland), som forventelig vil inddrage flere centermedarbejdere.

Undervisning

MBB, HWS og NHP har holdt – i alt 4 – kurser med relation til centrets område i 2005 for studerende fra Det Humanistiske og Det Teologiske Fakultet. Temaer har omfattet Cistercienser-traditioner og reformer, Mozarts Don Giovanni i musikhistorisk og teologisk belysning, begrebet "det sublime" i det sene 18. århundrede og "sørgemusik" fra dødsmesse til koncertsal.

Centerleder Nils Holger Petersen

Publikationer

Mette Birkedal Bruun, "Anmeldelse af Nina Sjöberg:

Hustru och man i Birgittas uppenbarelser. Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Historico-Ecclesiastica Upsaliensis 41 (Uppsala 2003) i: Dansk Teologisk Tidsskrift (2005) nr. 1, s. 77-78.

MBB, "At kommunikere med Ansgar". Anmeldelse af Bodil Busk Sørensen: Ansgar – og religionsmødet i Norden (København 2004) i: Præsteforeningens Blad 21. jan. 2005, s. 37-38.

Stephanie Moore Glaser, "Deutsche Baukunst, 'Architecture Française': The Use of the Gothic Cathedral in the Construction of National Memory in Nineteenth-Century Germany and France" i: Orientations: Space / Time / Image / Word. ed. by Claus Clüver, Leo Hoek, Véronique Plesch. Word & Image Interactions 5. (Amsterdam and New York: Rodopi, 2005). s. 77-91.

Sven Rune Havsteen, Bach Matthæuspassion: Originalteksten med dansk Oversættelse. Baggrund of fortolkning (København: Det Danske Bibelselskab, 2005), 150 pp.

Nils Holger Petersen, Mozarts Requiem: Originalteksten med dansk oversættelse.

Baggrund og fortolkning (København: Det Danske Bibelselskab, 2005), 126 pp.

NHP, "Repræsentation og transubstantiation: Definition og forståelse af en middelalderlig fromhedstradition" i: Passepertout Skrifter for Kunsthistorie nr. 25 (2005), s. 68-79.

NHP, "The Medievalism of Carl Maria von Weber's Euryanthe" i: Studies in Medievalism XIV, ed. by Tom Shippey (Cambridge: D.S. Brewer, 2005), s. 110-142.

NHP, "Introduction" i: Genre and Ritual: The Cultural Heritage of Medieval Rituals (ed. by Eyolf Østrem et al.), s. 9-26.

NHP, "Music Practices around Bob Dylan, Medieval Rituals, and Modernity" i: Genre and Ritual: The Cultural Heritage of Medieval Rituals (ed. by Eyolf Østrem et al.), s. 321-330.

Heinrich W. Schwab, "The Phenomenon of Concert applause: Interactions Between Institution, Ritual, and Musical Genre", i: Genre and Ritual: The Cultural Heritage of Medieval Rituals (ed. by Eyolf Østrem et al.), s. 211-249.

HWS, "Nationalkomponist – Heimatkünstler – Europäer. Wechselnde Ansichten des Grieg-Bildes vom 19. zum 20. Jahrhundert", i: Ulrich Tadday (Hrsg.), Edvard Grieg (= Musik-Konzepte Neue Folge, bd. 127), (München 2005), s. 5-22.

HWS, "'Da konnte er doch nicht umhin, von der Güte der Musik erschüttert zu werden': Zu Dichtungen Klopstocks in der Vertonung von Friedrich Ludwig Aemilius Kunzen", i: Peter Wollny (Hrsg.), Klopstock und die Musik (= Ständige Konferenz Mitteldeutscher Barockmusik, Jahrbuch 2003), (Beeskow: Ortus Musikverlag 2005), s. 115-154.

HWS, "Johann Peter Emilius Hartmann (1805-1900). Ein Portrait zum 200. Geburtstag des dänischen Komponisten", i: DIE TONKUNST online. Das monatliche Magazin für klassische Musik, Mai 2005 (www.die-tonkunst.de).

HWS, "Guldalderen musik og danskhed", i: Jens Henrik Koudal (red.), Musik og Danskhed. Fem faglige bidrag til debatten om nationalitet (= Folkemindesamlingens

Kulturstudier, 6), ([København]: C.A. Reitzels Forlag, 2005), s. 59-74.

HWS, "Carl Friedrich Cramer und die Musik. Eine Bestandsaufnahme", i: Rüdiger Schütt (Hrsg.), 'Ein Mann von Feuer und Talenten': Leben und Werk von Carl Friedrich Cramer (= Grenzgänge. Studien zur skandinavisch-deutschen Literaturgeschichte, hrsg. von Heinrich Detering und Dieter Lohmeier, Bd.5), (Göttingen 2005), s. 129-176.

HWS, "Stadsmusikantvæsenet i Danmark" [= "Disputatsopposition: Jens Henrik Koudal, For Borgere og Bønder. Stadsmusikantvæsenet i Danmark 1660-1800", Københavns Universitet 2000; 11. 2. 2000], i: Historie 2005, 1. del, udg. af Jysk Selskab for Historie, (Århus 2005), s. 137-151.

HWS, "Niels W. Gade und Clara und Robert Schumann. Dokumente ihrer künstlerischen Begegnung", i: Matthias Wendt (Hrsg.), Robert und Clara Schumann und die nationalen Musikkulturen des 19. Jahrhunderts. Bericht über das 7. Internationale Schumann-Symposium am 20. und 21. Juni 2000 im Rahmen des 7. Schumann-Festes, Düsseldorf (= Schumann Forschungen 9), (Mainz u.a. 2005), s. 217-233.

Eyolf Østrem and NHP, "The Singing of Laude and Musical Sensibilities in Early Seventeenth-Century Confraternity Devotion" Part II in Journal of Religious History 29, no 2 (2005), s. 163-76.

EØ, "Inderlighet og Autentisitet: En glossert middelalderhistorie om musikk og smaken for epler" i: Passepertout Skrifter for Kunsthistorie nr. 25 (2005), s. 30-42.

EØ, "Going Through All These Things Twice": The Ritual of a Bob Dylan Concert" i: Genre and Ritual: The Cultural Heritage of Medieval Rituals (ed. by Eyolf Østrem et al.), s. 293-320.

Udover disse udkomne publikationer er adskillige publikationer i 2005 antaget til udgivelse og andre under udarbejdelse ved Centret.

Center for Subjektivitetsforskning**Ledelse pr. 1.2.2005**

Centerleder er professor Dan Zahavi.

Centerets videnskabelige bestyrelse består af Dan Zahavi, Arne Grøn og Josef Parnas.

Organisation

Danmarks Grundforskningsfonds Center for Subjektivitetsforskning er primært finansieret af Danmarks Grundforskningsfond men modtager også støtte fra Københavns Universitet og Hvidovre Hospital. Centeret er fysisk placeret i tilknytning til Afdeling for Systematisk Teologi. En række medarbejdere fra henholdsvis Afdeling for Systematisk Teologi (professor Arne Grøn, ph.d.-studerende René Korsholm Rosfort), Det Humanistiske Fakultet, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling (ph.d.-studerende Rasmus Thybo Jensen), Det Sundhedsvidenskabelige Fa-

kultet, Psykiatrisk Afdeling, Hvidovre Hospital (professor Josef Parnas og ph.d.-studerende Jørgen Thalbitzer og Anne-Vollmer Larsen) har i 2005 forskningsmæssigt fungeret med hovedtilknytning til centeret, og deres publikationer og forskningsaktiviteter står derfor anført under centeret.

Adresse

Købmagergade 44-46, 4
1150 København K
Telefon 35 32 37 21
Fax 35 32 37 51
center@cfs.ku.dk
www.cfs.ku.dk

Centerlederens årsberetning

Danmarks Grundforskningsfonds Center for Subjektivitetsforskning kan se tilbage på 2005 som et yderst aktivt og produktivt år. Centerets forskningsaktiviteter er foregået efter de retningslinjer som forskningsplanen skitserer og ligger inden for tre hovedområder: 1) Fænomenologi og bevidsthedsfilosofi, 2) Religionsfilosofi og hermeneutik samt 3) Psykopatologi.

Fænomenologi og bevidsthedsfilosofi

Professor, dr.phil., ph.d. Dan Zahavi har primært arbejdet med følgende projekter: 1) en afklaring af forholdet mellem egologiske og ikke-egologiske bevidsthedsteorier, 2) en analyse af forbindelsen mellem udtryk og empati med særlig henblik på dets relevans for "theory of mind" debatten, 3) en analyse af Dennetts heterofænomenologi, 4) en analyse af forholdet mellem eksternalisme og transcendent idealisme, 5) en redegørelse for bevidsthedsstrømmens tidlige struktur.

Professor Shaun Gallagher fra University of Central Florida, USA, der i perioden 18.5.-18.6.2005 har været tilknyttet centeret som gæsteprofessor, har dels arbejdet på at videreudvikle et alternativ til de fremherskende positioner inden for "Theory of Mind" diskussionen, og dels påbegyndt arbejdet på en ny bog med arbejdstitlen "The Phenomenological Mind", som han skriver sammen med Dan Zahavi.

Ph.d. Dana Belu, California State University, har været gæsteforsker på centeret fra 23.8.2005-6.1.2006. Hun har primært arbejdet på en bog med arbejdstitlen "A Critical Constructivist Reading of Heidegger's Ontology of Technology".

Cand.mag. Thor Grünbaum er tilknyttet centeret som ph.d.-studerende i samarbejde med Institut for Kunst- og Kulturvidenskab. Hans forskning har i 2005 været koncentreret om, hvordan agenter har viden om deres egne handlinger. Forskningen har haft to akser. For det første en undersøgelse og kritik af dominerende filosofiske teorier, som anser agenters viden for at være ikke-perceptuel. For det andet udviklingen af en redegørelse for agenters viden (byggende på både perception og kropserfaring), som ikke er sårbare overfor argumenterne i de dominerende ikke-perceptuelle teorier. Denne forskning har trukket både på analytisk bevidstheds- og handlingsfilosofi og fænomenologisk filosofi, samt på relevante kognitive videnskaber.

Cand.mag. Rasmus Thybo Jensens ph.d.-projekt "The Intentionality of Action" er et forsøg på at udarbejde en fænomenologisk redegørelse for intentionelle handlinger,

og arbejdet har koncentreret sig om tre vejledende spørgsmål: 1) Hvordan skal vi karakterisere en handlingsintentionens intentionale objekt? 2) Hvad er forholdet mellem intentionen og den kropslige bevægelse, som indgår i en handling? 3) Er handlingens intentionalitet altid formidlet af en propositional bevidsthed, eller gives der en mere primitiv form for motorisk intentionalitet? Efterårssemesteret 2005 tilbragte Rasmus Thybo som gæstestuderende på University of California, Berkeley, USA.

Cand.phil. Asle H. Kiran, ph.d.-studerende ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet (NTNU), har været tilknyttet centeret i perioden 3.10.-20.12.2005. Hans projekt "The Primacy of Action – Technologies of the Umwelt" undersøger, hvordan nye informations- og kommunikationsteknologier påvirker den sociale og individuelle konstruktion af mening. Kiran er finansieret af Historisk-Filosofisk Fakultet ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet, Trondheim.

Cand.phil. Lisa Käll er tilknyttet centeret som ph.d.-studerende i samarbejde med Institut for Kunst- og Kulturvidenskab med projektet "The Emergence of Singular Selfhood in and through the Paradox of Expression". Projektet søger med udgangspunkt i Merleau-Pontys filosofiske analyse af det kropslige og sproglige udtryk at afklare det komplekse forhold mellem selvet og det fremmede.

Cand.phil. Bernhard Obsieger, ph.d.-studerende ved Universidad Complutense de Madrid, har været tilknyttet centeret siden 1.10.2005. Hans projekt "Temporalidad y Presencia. Ensayo sobre las aporías de la fenomenología del tiempo" er en såvel historisk som systematisk undersøgelse af vores tidserfaring. Bernhard Obsieger er finansieret via CIRIUS.

Post.doc., ph.d., Søren Overgaard har primært arbejdet på følgende projekter: 1) Færdiggørelsen af en bog om Wittgenstein, Husserl, Levinas og problemet om det fremmedpsykiske. 2) En artikel, der belyser internalisme/eksternalisme-diskussionen ud fra en fænomenologisk synsvinkel. Ansættelsen var i januar finansieret af Carlsbergfondet, og fra februar til oktober af NOS-H projektet "Rearticulations of Reason".

Cand.phil. Eva Schwarz, ph.d.-studerende ved Institut für Philosophie, Karl-Franzens-Universität Graz, Østrig, har været tilknyttet centeret fra 1.9.2004-31.12.2005. Hendes projekt "How to bridge a non-existing gap. A new prospect of first-person-perspective", undersøger muligheden for at naturalisere første-person-perspektivet. Eva Schwarz er finansieret af Fonds zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung, Østrig.

Religionsfilosofi og hermeneutik

Professor, dr.theol. Arne Grøn har primært arbejdet med følgende projekter: 1. en hermeneutisk religionsfilosofi, især kritiske reformuleringer af spørgsmålet om transcendent og immanens (f.eks. hos Levinas og Nietzsche) og implikationerne heraf for en teori om subjektivitet; 2. en hermeneutisk teori om subjektivitet, især forholdet mellem forståelse og situation, og forholdet mellem anerkendelse og selvforhold; 3. undersøgelser af forskellige former for tvetydighed, som kendetegner menneskelig subjektivitet.

Cand.mag. Carl Cederberg, ph.d.-studerende ved Baltic and East European Graduate School i Stockholm, har været tilknyttet centeret fra 13.06.-31.12.2005. Hans projekt "Levinas and the humanism of the other" er en kritisk undersøgelse af de metafysiske, etiske og politiske implikationer

af humanismen, sådan som de fremstår i Levinas' arbejde. Cederberg er finansieret af Östersjöstiftelsen.

Cand.theol. Iben Damgaards ph.d.-afhandling "Mulighedens spejl – forestilling, fortælling og selvforhold hos Kierkegaard og Ricœur" er en religionsfilosofisk og hermeneutisk undersøgelse af, hvordan mulighed spiller en både grundlæggende og tvetydig rolle i menneskets forhold til sig selv, det andet menneske og verden. Ph.d.-graden blev tildelt 15.12.2005.

Cand.phil. Sergio Munoz, ph.d.-studerende ved Universitat Frankfurt am Main, har haft forskningsophold pa centeret i perioden 9.1.-15.2.2005. Hans projekt "Love and Recognition in Kierkegaard" diskuterer det socialfilosofiske sporgsmal vedrorende forholdet mellem gensidighed og ensidighed i anerkendelsens dialektik, med sarligt udgangspunkt i Kierkegaards skrifter. Hans ophold var finansieret af Konrad-Adenauer-Stiftung.

Forskningsadjunkt, ph.d., Cornelia Richter har varet tilknyttet centeret fra 1.9.2003-31.8.2005. I ar har hun arbejdet pa at ferdiggore et bogmanuskript med titlen "Fragility of Reason. Kant's Transcendental Philosophy Beyond its Cliche". Projektet er et opgor med antagelsen om, at Kants transcendentale subjekt er et forsprogligt, irrationelt og ufejlbarligt subjekt.

Cand.theol. Rene Rosforts ph.d.-projekt "Subjectivity and Ethics" omhandler forholdet mellem subjektivitet og etik. Det er et tverfagligt projekt, som tager sit udgangspunkt i Paul Ricœur, men som ogsa inddrager neurologi og psykopatologi. Rosfort er finansieret af satsningsomradet Krop og Bevidsthed ved KU.

Cand.theol. Claudia Welz, ph.d.-studerende ved Institut fur Hermeneutik und Religionsphilosophie ved Universitat Zurich, har varet tilknyttet centeret i perioderne 1.1.-28.2 og 4.7.-20.9.2005. Hendes projekt "Time and Transcendence: Kierkegaard's and Rosenzweig's Contributions to the Project of Phenomenological Ethics" soger at sammenligne Kierkegaards og Rosenzweigs teologiske, tidsfilosofiske og etiske behandling af teodiceproblemet. Claudia Welz er finansieret af Ev. Studienwerk Villigst e.V.

Psykopatologi

Prof., dr.med. Josef Parnas har primært arbejdet med folgende projekter: 1) en beskrivelse og afklaring af forstyrrelser i selv-oplevelsen ved skizofreni og andre psykopatologiske tilstande og disse forstyrrelsers rolle som en kardinal fenotype ved skizofreni; 2) en afklaring af relationen mellem oplevelser og basale neurokognitive funktioner, herunder perception og tvermodal perception, samt deres CNS funktionelle korrelater; 3) en afklaring af selvbevidsthedsbegrebet til brug ved neurokognitiv forskning; 4) en analyse af selvets konfigurationer ved tilstande med patologisk imagination.

Dr. Michel Cermolacce, University of Marseilles, Frankrig, der i perioden 1.11.2004-30.4.2005 har varet tilknyttet centeret som gaesteforsker, har primært arbejdet med selvforstyrrelser i den tidlige skizofreni og med intersubjektivitetsproblematikken. Han har under sit ophold ogsa oversat EASE til fransk. Hans ophold og forskning har varet finansieret af ADEREM samt af private fonde (Institut Servier, Lundbeck, Bristol-Myers Squibb).

Cand.philol. Egil H. Olsvik, ph.d.-studerende ved Filosofisk Institutt, Universitetet i Bergen, Norge, har haft forskningsophold pa centeret i perioden 20.01-15.06.2005. Hans projekt "Phenomenological aspects of psychiatry"

sigter mod at afklare og undersoge den sakaldte evidensbaserede psykiatriske filosofiske forudsetninger. Egil H. Olsvik er finansieret af Universitetet i Bergen.

Cand.med. Jorgen Thalbitzers ph.d.-projekt "Psykisk lidelse, selvforandringer og hjernens funktion" er et empirisk studie, der foregar pa Psykiatrisk Afdeling, Hvidovre Hospital. Gennem et semi-struktureret interview registreres forstyrrelser i selvet hos firstegangsindlagte patienter. Malet er at finde en mere palidelig fenotypisk afgrensning af lidelserne inden for det skizofrene spektrum. Et supplerende studie er startet med henblik pa at undersoge en gruppe patienter med frontal hjerneskade. Undersogelsen sker i samarbejde med Center for Hjerneskade, KU Amager.

Cand.med. Anne Vollmer-Larsens ph.d.-projekt "Factors in illness development: A follow-up study of first admission patients and previously identified high risk community samples" har som malsetning at identificere de prodromale symptomer, som har relevans, bade nar det gelder om at forudse fremkomsten af skizofreni savel som forlobet af dens senere udvikling.

Faglige og administrative hverv

Bedommelsesudvalg

Medarbejderne har medvirket ved bedommelser af bl.a. prisopgaver, ph.d.-afhandlinger, doktorafhandlinger og stillingsbesettelser pa Kobenhavns Universitet, Danmarks Pdagogiske Universitet, Aarhus Universitet og Humboldt-Universitat zu Berlin.

Tillidshverv

Iben Damgaard: Medlem af bestyrelsen for Forskerskolen Religion og Samfund, Kobenhavns Universitet.

Arne Gron: Medlem af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab; medlem af bestyrelsen for Forskerskolen Religion og Samfund, KU; leder af afdelingen for Soren Kierkegaard Forskning ved Det Teologiske Fakultet, KU; og medlem af Advisory Board for Soren Kierkegaard Forskningscenter ved KU.

Josef Parnas: Medlem af forskningsudvalget ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU; og medlem af bestyrelsen for Graduate School of Neuroscience, KU.

Jorgen Thalbitzer: Formand for Interessegruppe for Fenomenologisk Psykopatologi under Dansk Psykiatrisk Selskab.

Dan Zahavi: Europaisk koordinator for The Association for Phenomenology and the Cognitive Sciences; præsident for det Nordiske Selskab for Fenomenologi; medlem af Institut International de Philosophie; medlem af bestyrelsen for Den Danske Forskerskole i Filosofi, Ide og Videnskabshistorie; medlem af styrekomiteen for satsningsomradet Krop og Bevidsthed, KU; medlem af repræsentrantskabet for Forskerskolen i Kunst, Litteratur og Kunstfag ved KU; medlem af bestyrelsen for Deutsche Gesellschaft fur phanomenologische Forschung; eresmedlem af Zentrum fur phanomenologische Forschung, Bergische Universitat Wuppertal; formand for arrangementskomiteen for Toward a Science of Consciousness 2005.

Konsulent og radgivningsvirksomhed

Dan Zahavi: Konsulent for The European Science Foundation og The Austrian Science Fund.

Formidling**Redaktionelle hverv**

Medarbejderne indgår i følgende redaktioner:

Sats – Nordisk Tidsskrift for Filosofi (Arne Grøn og Dan Zahavi).

Psychopathology; Phenomenology and Cognitive Science; World Psychiatry; *Psykiaatria Polska*; *Psychiatrie, Sciences Humaines, Neuroscience* (Josef Parnas).

Classics in Phenomenology; Contemporary Phenomenological Thought; *The New Yearbook for Phenomenology and Phenomenological Philosophy*; *Phenomenology and the Cognitive Sciences*; *Phainomena*; *Continental Philosophy Review*; *Phänomenologische Forschungen* (Dan Zahavi).

Kongresser og symposier

Konference "Litteratur og Ontologi". Arrangeret i samarbejde med Syddansk Universitet.

Symposium "Paul Ricoeur". Arrangeret i samarbejde med Filosofisk Forum.

Ph.d.-kursus "Animal Consciousness". Arrangeret i samarbejde med Center for Bioetik og Risikovurdering, Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Konference "L'essere umano come rapporto: L'antropologia filosofica e teologica di Søren Kierkegaard"/"Mennesket som forhold: Søren Kierkegaards filosofiske og teologiske antropologi" arrangeret i samarbejde med Det Italienske Kulturinstitut i København; Dipartimento di Filosofia, Università degli Studi di Verona; Società italiana per gli studi kierkegaardiani; Søren Kierkegaard Forskningscenteret; Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik, KU.

Konference "Phenomenology of Perception 60 years later".

Konference "Schizophrenia: Boundaries, psychopathology, and pathogenesis". Arrangeret i samarbejde med Hvidovre Hospital, Psykiatrisk Afdeling.

Konference "Toward a Science of Consciousness 2005: Methodological and Conceptual Issues".

Konference "Phenomenology and Philosophy of Religion / Phänomenologie und Religionsphilosophie". Arrangeret i samarbejde med Deutsche Gesellschaft für Religionsphilosophie.

Konference "World and Mind: New Perspectives on the Internalism-Externalism Debate".

Symposium "1st person methodologies in cognitive science". Arrangeret i samarbejde med Selskabet for Filosofi og Psykologi og Center for Almenpsykologisk og Eksperimentel Bevidsthedsforskning.

Seminar "Philosophie des Geistes – Philosophy of Mind: Hegel on Religion and Philosophy". Arrangeret i samarbejde med Philipps-Universität Marburg.

Konference/ph.d.-kursus "Jewish Philosophy of Religion: Lévinas and Rosenzweig". Arrangeret i samarbejde med Forskerskolen Religion og Samfund samt Centrum för Teologi och Religionsvetenskap, Lunds universitet.

Årsmøde – Dansk Filosofisk Selskab "Enlightenment/Oplysningsfilosofi". Arrangeret i samarbejde med Dansk Filosofisk Selskab og Institut for Pædagogisk Filosofi, Danmarks Pædagogiske Universitet.

Seminar/ph.d.-kursus "Kierkegaards Ethik der Liebe: Das Selbst als der Nächste des Nächsten". Arrangeret i samarbejde med Det Teologiske Fakultet, KU, Forskerskolen Religion og Samfund, og Christian-Albrechts-Universität zu Kiel.

Gæsteforelæsninger

Udover afholdelsen af ovennævnte 14 konferencer og ph.d.-kurser har centeret i 2005 også arrangeret følgende 10 gæsteforelæsninger. (Nogle af forelæsningerne har været arrangeret i samarbejde med andre forskningsenheder):

Wolfgang Fasching, Institut für Philosophie, Universität Wien, Austria: "Neither Physical nor Psychical": The Phenomenological Conception of Consciousness and the Overcoming of the Inner-Outer Split".

Max Velmans, Psychology Department, Goldsmith College, London, UK: "An epistemology for the study of consciousness".

Louis Sass, Department of Psychology, Rutgers, USA: "Paradoxes of Emotion in Schizophrenia: A Phenomenological Approach".

Stephen Watson, Department of Philosophy, University of Notre Dame, USA: "Between Hermeneutics and Phenomenology: The Long Farewell to Subject-Centered Rationality".

Alva Noë, Department of Philosophy, University of California, Berkeley, USA og Evan Thompson, Department of Philosophy, York University, Canada: "An Enactive Approach to Color Perception".

Leonard Lawlor, Dept. of Philosophy, University of Memphis, USA: "Intuition and Duration: An Introduction to Bergson's 'Introduction to Metaphysics'".

Ingolf U. Dalferth, CFS & Institut für Hermeneutik und Religionsphilosophie, Universität Zürich: "Alles umsonst" og "Conflict, Dialogue and Contemplation: Religions in a World of Many Cultures".

Jean-Luc Marion, Sorbonne Paris IV & University of Chicago: "Phenomenality and revelation".

Christine M. Korsgaard, Department of Philosophy, Harvard University: "Expulsion from the Garden: The Transition to Humanity".

Foredrag

Centerets medarbejdere har i årets løb afholdt en række foredrag og gæsteforelæsninger ved videnskabelige konferencer og andre universiteter:

Carl Cederberg: Afholdt 2 foredrag i Sverige og Tyskland.

Iben Damgaard: Afholdt 4 foredrag i Danmark og USA.

Shaun Gallagher: Afholdt 2 foredrag i Danmark under sit ophold som gæsteprofessor på centeret.

Thor Grünbaum: Afholdt 4 foredrag i Danmark og Norge.

Arne Grøn: Været gæsteprofessor ved Collegium Helveticum (Universität Zürich und ETH Zürich) d. 1.6-4.7.2005 og har afholdt 14 foredrag og gæsteforelæsninger i Danmark, Finland, Tyskland og Schweiz.

Rasmus Thybo Jensen: Afholdt 2 foredrag i Norge og på Island.

Lisa Käll: Afholdt 6 foredrag i Sverige, Norge og Finland.

Søren Overgaard: Afholdt 4 foredrag i Danmark, Sverige og Norge.

Josef Parnas: Afholdt 4 foredrag og gæsteforelæsninger i Danmark, Storbritannien og Frankrig.

Cornelia Richter: Afholdt 2 foredrag i Tyskland og Østrig.

René Rosfort: Afholdt 2 foredrag i Danmark.

Eva Schwarz: Afholdt 5 foredrag i Danmark, Norge og Østrig.

Jørgen Thalbitzer: Afholdt 2 foredrag i Danmark og Norge.

Anne Vollmer-Larsen: Afholdt 3 foredrag i Danmark, Italien og Egypten.

Claudia Welz: Afholdt 5 foredrag i Danmark, Tyskland, Holland, Schweiz.

Dan Zahavi: Været gæsteprofessor ved University of Central Florida i januar, og har afholdt 15 foredrag og gæsteforelæsninger i Danmark, Norge, Island, Storbritannien, Tyskland, Østrig, Frankrig og USA.

Nationalt og internationalt forskingssamarbejde

Centeret har tilknyttet et rådgivende panel, bestående af følgende forskere:

Prof. emeritus Luc Ciompi, Universität Bern, Schweiz.

Prof. Ingolf Dalferth, Universität Zürich, Schweiz.

Dr. Naomi Eilan, University of Warwick, UK.

Prof. Shaun Gallagher, University of Central Florida, USA.

Prof. Axel Honneth, Johann-Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt am Main, Tyskland.

Prof. Piet Hut, Institute for Advanced Study, Princeton, USA.

Prof. Eduard Marbach, Universität Bern, Schweiz.

Prof. Jean Petitot, EHESS/CREA, Paris, Frankrig.

Prof. Louis Sass, Rutgers University, USA.

Prof. Galen Strawson, University of Reading, UK.

Prof. emeritus Michael Theunissen, Freie Universität Berlin, Tyskland.

Derudover samarbejder centeret med en lang række andre institutter og forskningscentre, herunder Afdeling for Systematisk Teologi, KU; Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, KU; Søren Kierkegaard Forskningscenter, KU; Danmarks Grundforskningsfonds Center for Funktionelt Integreret Hjernevidenskab, Aarhus Universitet; Dansk Institut for Internationale Studier, Afdeling for Holocaust- og Folkekrigsstudier; Centrum för Teologi och Religionsvetenskap, Lund universitet, Sverige; Psychiatrische Klinik, Universität Heidelberg, Tyskland; Systematische Theologie, Philipps-Universität Marburg, Tyskland; Institut für Hermeneutik und Religionsphilosophie, Universität Zürich, Schweiz; Département universitaire de psychiatrie adulte, Université de Lausanne, Schweiz; Dept. of Philosophy, University of Warwick, UK; Dept. of Human Genetics, University of Yale, USA; Department of Neuropsychiatry, UCLA, USA; Dept. of Philosophy, University of Central Florida, USA; CREA, Paris, Frankrig; Department of Philosophy, University of California, Berkeley, USA; Department of Philosophy, University of Toronto, Canada.

Centerleder Dan Zahavi

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	0,00	2,75	2,75
DVIP	0,00	0,01	0,01
STIP	0,00	2,60	2,60
TAP	0,14	0,83	0,97
Årsværk i alt	0,14	6,18	6,32
Løn med årsværk	33,25	2.586,36	2.619,61
Løn uden årsværk	-33,25	220,96	187,71
Øvrig drift	38,18	997,34	1.035,52
<i>Udgifter. i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>38,18</i>	<i>3.804,66</i>	<i>3.842,84</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Eksternt finansieret

Overgaard, Søren; post.doc.

VIP Eksternt finansieret

Richter, Cornelia; adjunkt.

Zahavi, Dan; professor.

STIP Eksternt finansieret

Grünbaum, Thor; ph.d.-studerende.

Käll, Lena Sofia Louisa; ph.d.-studerende.

Thalbitzer, Jørgen; ph.d.-studerende.

Publikationer

Belu, D.: Thinking Technology, Thinking Nature. Inquiry 48/6, s. 572-591. 2005.

Damgaard, I.: Frihedens svimlende skrøbelighed. En sammenlignende læsning af Kierkegaards og Ricoeurs udlægning af fortællingen om syndefaldet i Genesis 3. Kierkegaardiana 23, s. 26-40. 2005.

Damgaard, I.: Frygt og Bæven læst af Iben Damgaard. i: Den u dødelige. Kierkegaard læst værk for værk s. 87-103. T. A. Olesen & P. Søltoft (eds.). C.A. Reitzel, København 2005.

Damgaard, I.: Mulighedens Spejl: Forestilling, fortælling og selvforhold hos Kirkegaard og Ricoeur. 317 s. Det Teologiske Fakultet, København 2005.

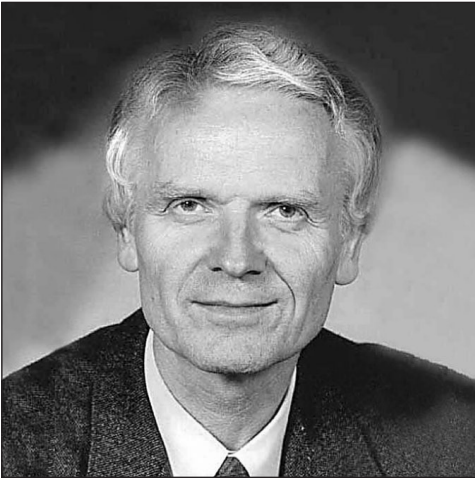
Gallagher S.: Phenomenological contributions to a theory of social cognition. Husserl Studies 21, s. 95-110. 2005.

- Gallagher S.: Introspections without introspeculations. i: *Pain: New Essays on the Nature of Pain and the Methodology of its Study* s. 277-289. M. Aydede (ed.). MIT Press, Cambridge, MA 2005.
- Gallagher S., Zahavi, D.: Phenomenological approaches to self-consciousness. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2005 Edition) 2005.
- Grøn, A.: Ambiguous and Deeply Differentiated: Kierkegaard's Relations to Hegel. *Kierkegaardiana* 23, s. 177-200. 2004.
- Grøn, A.: Kjerlighedens Gjerninger læst af Arne Grøn. i: *Den udødelige. Kierkegaard læst værk for værk* s. 253-268. T.A. Olesen & P. Søltøft (eds.). C.A. Reitzel, København 2005.
- Grøn, A.: Livsytning, person, situation. *Løgstrup og subjektiviteten. i: Løgstrups mange ansigter* s. 27-42. D. Bugge, P.R. Bøwadt & P.A. Sørensen (eds.). Anis, Frederiksberg 2005.
- Grøn, A.: Jenseits? Nietzsches Religionskritik revisited. *Zum Stand der Forschung in Sachen Nietzsche und die christliche Religion. Nietzsche-Studien* 34, s. 375-408. 2005.
- Grøn, A.: Reconocimiento y comunicación. *La ética entre Hegel y Kierkegaard. Estudios de Filosofía* 32, s. 27-40. 2005.
- Grøn, A., Welz, C.: Jødisk Religionsfilosofi: Lévinas og Rosenzweig. *Jødisk Orientering* 76/2, s. 12-13. 2005.
- Han, Y., Oota, H., Osier M.V., Pakstis A.J., Speed, W.C., Odunsi A., Okonofua F., Kajuna, S.L.B., Karoma, N.J., Kungulilo S., Grigorenko E., Zhukova O.V., Bonne-Tamir B., Lu, R-B., Parnas, J., Schulz, L.O., Kidd J.R., Kidd K.K.: Considerable haplotype diversity within the 23kb encompassing the ADH7 gene. *Alcoholism: Clinical & Experimental Research* 29, s. 2091-2100. 2005.
- Jakobsen, K.D., Frederiksen, J.N., Hansen T., Jansson L., Parnas, J., Werge, T.: Reliability of clinical ICD-10 schizophrenia diagnoses. *Nordic Journal of Psychiatry* 59/3, s. 209-212. 2005.
- Käll, L.S.L.: Kinaesthesia, Self-affection and the Dual Structure of the Body. i: *Philosophical Aspects on Emotions* s. 231-250. Carlson, Å. (ed.). Thales Förlag, Stockholm 2005.
- Overgaard, S.: Rethinking Other Minds: Wittgenstein and Levinas on Expression. *Inquiry* 48/3, s. 249-274. 2004.
- Overgaard, S.: The Private Language Argument and Externalism. *Danish Yearbook of Philosophy* 39, s. 17-48. 2004.
- Parnas, J.: Association of the 120-bp duplication in the dopamine receptor gene and schizophrenia in a sample of Danish subjects. *Schizophrenia Research* 73/1, s. 133-135. 2005.
- Parnas, J.: Clinical detection of schizophrenia-prone individuals. *Critical appraisal. British Journal of Psychiatry* 187/48, s. 111-112. 2005.
- Parnas, J.: Clinical characteristics of first-admitted patients with ICD-10 schizotypal disorder. *British Journal of Psychiatry* 187/48, s. 49-54. 2005.
- Parnas, J., Handest P.: Troubles de la conscience de soi: Importance pathogénique et clinique dans la schizophrénie débutante. *Psychiatrie, Sciences Humaines, Neurosciences* Vol. 3, Supp.1, s. 16-28. 2005.
- Parnas, J., Handest P., Jansson L., Sæby D.: Anomalous subjective experience among first admitted schizophrenia spectrum patients: Empirical investigation. *Psychopathology* 38, s. 259-267. 2005.
- Parnas, J., Licht, D., Bovet P.: The Cluster A personality disorders: A review. i: *Personality Disorders. World Psychiatric Association's series in evidence and experience in psychiatry* s. 1-74. M. Maj, H. Akiskal, J. Mezrich & A. Okasha (eds.). John Wiley and Sons, New York 2005.
- Parnas, J., Licht, D., Møller L., Perl, D., Jørgensen A., Handest P.: Thinking within the spectrum: schizophrenic thought disorder in six Danish pedigrees. *Schizophrenia Research* 72/2-3, s. 133-135. 2005.
- Parnas, J., Møller P., Kircher, T., Thalbitzer, J., Jansson L., Handest P., Zahavi, D.: EASE: Examination of Anomalous Self-Experience. *Psychopathology* 38, s. 236-258. 2005.
- Richter, C.: Besprechung von Saskia Wendel: Affektiv und inkarniert. *Ansätze deutscher Mystik als subjekttheoretische Herausforderung. Theologische Literaturzeitung* 129/12, s. 1337-1339. 2004.
- Richter, C.: Cassirer, Ernst. i: *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon*, vol. 24 s. 193-203. Bautz, T. (ed.). Verlag Traugott Bautz, Eisenach 2005.
- Richter, C.: Besprechung von Hake, Ann-Kathrin: Vernunftreligion und historische Glaubenslehre. *Immanuel Kant und Hermann Cohen. Theologische Literaturzeitung* 130, s. 536-537. 2005.
- Richter, C.: Besprechung von Rudolph, Enno: Ernst Cassirer im Kontext. *Kulturphilosophie zwischen Metaphysik und Historismus. Theologische Literaturzeitung* 130, s. 540-542. 2005.
- Richter, C.: Review of: Peter Grove, *Deutungen des Subjekts. Schleiermachers Philosophie der Religion. Ars Disputandi* 5, 2005.
- Richter, C.: Selbstbescheidung des Geistes. *Gedankensplitter zu Status und Funktion von Subjektivität. i: Krisen der Subjektivität. Problemfelder eines strittigen Paradigmas (RPT)* s. 175-190. I. Dalferth & Ph. Stoellger (eds.). Mohr Siebeck, Tübingen 2005.
- Schwarz, E.: Erste-Person-Perspektive und Kognitionswissenschaft. i: *Philosophische Perspektiven. Beiträge zum VII. Internationalen Kongress der ÖGP* s. 425-429. O. Neumaier, C. Sedmak, M. Zichy (eds.). Ontos, Frankfurt 2005.
- Schwarz, E.: Mein Subpersonales Repräsentationssystem und ich. i: *Phänomenologische Aufbrüche* s. 48-62. M. Blamauer, W. Fasching, M. Flatscher (eds.). Peter Lang, Frankfurt 2005.
- Schwarz, E., Käll, L.S.L.: Review of Sami Pihlström's 'Naturalizing the Transcendental. A Pragmatic View'. *Journal of Philosophy* 6, s. 143-154. 2005.
- Zahavi, D.: *Aika je tietoisuus Bernau-käsikirjoituksissa. Ajatus* 61, s. 115-143. 2004.
- Zahavi, D.: Danmarks Grundforskningsfonds Center for Subjektivitetsforskning. *Filosofi* 1, s. 12-20. 2005.
- Zahavi, D.: Inner time-consciousness and pre-reflective self-awareness. i: *Edmund Husserl – Critical Assessments of Leading Philosophers III* s. 299-324. R. Bernet, D. Welton & G. Zavota (eds.). Routledge, 2005.
- Zahavi, D.: Review of Lilian Alweiss, *The World Unclaimed: A Challenge to Heidegger's Critique of Husserl. International Journal of Philosophical Studies* 13/1, s. 131-134. 2005.
- Zahavi, D.: Husserl's intersubjective transformation of

- transcendental philosophy. i: Edmund Husserl – Critical Assessments of Leading Philosophers IV s. 359-380. R. Bernet, D. Welton, G. Zavota (eds.). Routledge, 2005.
- Zahavi, D.: Intentionality and Phenomenality: A Phenomenological Take on the Hard Problem. i: The Problem of Consciousness: New Essays in Phenomenological Philosophy of Mind. Canadian Journal of Philosophy. Supplementary Volume 29 s. 63-92. E. Thompson (ed.). 2003.
- Zahavi, D.: Being Someone. Psyche 11/5, s. 1-20. 2005.
- Zahavi, D.: Sjæl og Legeme. i: Almen studieforberedelse – videnskabernes temaer og historie s. 231-246. M. Hansen (ed.). Gyldendal, København 2005.
- Zahavi, D.: Talking faiths. The Times Literary Supplement December 9, s. 26. 2005.
- Zahavi, D.: Subjectivity and Selfhood: Investigating the First-Person Perspective. viii + 265 s. The MIT Press, Cambridge, MA 2005.
- Zahavi, D.: Intentionality and Experience. Synthesis Philosophica 20/2, s. 299-318. 2005.
- Zahavi, D., Overgaard, S.: Fænomenologisk sociologi: Hverdagslivets subjekt. i: Hverdagslivet – Sociologier om det upåagtede s. 165-193. M. H. Jacobsen & S. Kristiansen (eds.). Hans Reitzel, København 2005.

Det Juridiske Fakultet

Dekanatet for Det Juridiske Fakultet

Dekan Vagn Greve

Prodekan Henrik Dam

Det Juridiske Fakultet

Fakultetets ledelse

Pr. 1.2.2005: Dekan, professor, lic.jur. Vagn Greve.
 Prodekan, professor, dr.jur. Henrik Dam.
 Administrationschef, cand.jur. Kim Hastrup.
 Sekretariatschef, cand.jur. Pia Skov.

Akademisk Råd

Pr. 1.2.2005: Dekan, professor, lic.jur. Vagn Greve (dekan og formand).

Højesteretsdommer Lene Pagter Kristensen (ekstern repræsentant).

Højesteretsdommer Jon Stokholm (ekstern repræsentant).

Professor, dr.jur. Peter Blume.

Professor, dr.jur. Mads Bryde Andersen.

Professor, dr.jur. Peter Pagh Rasmussen.

Lektor Anita Rønne.

Professor, dr.jur. Vibe Ulbeck.

Advokat Anders Dorph (D-VIP).

Korrespondent Inge Qviste (TAP-suppleant).

Biblioteksleder Lisbeth Rasmussen (TAP-repræsentant).

Kontorfuldmægtig Anja Westmann (TAP-repræsentant).

Stud.jur. Mads Skovgaard Andersen (studenterrepræsentant).

Stud.jur. Louise Lundstrøm Nielsen (studenterrepræsentant).

Stud.jur. Christel Teglers (studenterrepræsentant).

Adresse

Store Kannikestræde 11
 1169 København K
 Telefon 35 32 32 22
 Fax 35 32 35 86
 jurfak@jur.ku.dk
 www.jur.ku.dk

Dekanens årsberetning

2005 var for universitetet et år, hvor de mange ændringer som følge af den nye universitetslov og universitetets ændrede rolle i samfundet satte deres præg på arbejdet. Det Juridiske Fakultet fortsatte med at fremtidssikre uddannelsen, forskningen og administrationen. I efteråret viste det sig, at fakultetet ikke længere kunne påregne nogenlunde stabile indtægter. Det blev nødvendigt at udarbejde et budget for 2006 med besparelser i forhold til 2005 på ca. 14 %, svarende til lige så mange millioner. En sådan nedskæring kan kun gennemføres ved meget smertelige indgreb. Slutningen af 2005 blev derfor præget af diskussioner om, hvor besparelserne skulle ramme. Fakultetet søgte i så høj grad som muligt at beskytte kernen af forskningen og undervisningen; det blev endvidere lagt til grund, at beskæringer i administrative funktioner ikke burde føre til u hensigtsmæssige flytninger af funktionerne til andre medarbejdere. Endelig var der enighed om, at ph.d.-forskeruddannelsen skulle opretholdes, og at der fortsat skal ansættes adjunkter

– om end færre end der ellers ville være blevet ansat – for at sikre forskningens og undervisningens fremtid.

Der blev gennemført en principiel diskussion af forskningens kerneområder, som er globaliseringen og udviklingen af nye retlige styreform. I årets løb er der besat professorater i skatteret og folkeret, lektorater i skatteret og kriminologi samt et adjunktur i international handelsret (WTO).

Forskningen blomstrer, og stabens videnskabelige produktion er meget omfattende med godt 300 forskningspublikationer eller gennemsnitligt seks per videnskabelig medarbejder (ekskl. ph.d.-stipendiater). Der er publiceret afhandlinger om skatteret, forfatningsret, arbejdsret (ligeløn), WTO, middelalderretshistorie og EU-ret. Ved siden af de dogmatiske studier er der bl.a. gennemført historiske, rets-sociologiske og kriminologiske undersøgelser.

Fakultetet lægger stor vægt på en tæt kontakt mellem teori og praksis. Lærerne har desuden taget aktivt del i lovforberedelse og samfundsdebat. Det Juridiske Fakultet har ekstremt få faste lærere i forhold til antallet af studerende (1:78). Den direkte kontakt mellem de faste lærere og studenterne kan derfor ikke have det omfang, som er ønskeligt. Til gengæld gives en meget stor del af undervisningen af særdeles kvalificerede praktikere, der sikrer, at undervisningen er baseret på en tæt kontakt mellem praksis og teori.

Fakultetet har fortsat en høj gennemførelsesprocent. Arbejdsledeshedstallene for jurister har i mange år været meget lave. Det har i en periode været anderledes, men vore kandidaters praktiske anvendelighed viser sig ved, at deres arbejdsløshed fortsat er lav i forhold til sammenlignelige uddannelsers. Der er heldigvis nu en positiv udvikling. Beskæftigelsessituationen har – antager jeg – påvirket gennemførelses hastigheden, hvilket har givet sig udslag i færre gennemførte eksaminer end tidligere.

Alle vore studerende ved, at en meget betydelig del af deres fremtidige arbejde vil blive baseret på internationale og udenlandske regler og vil foregå på fremmede sprog samt vil blive for udenlandske klienter eller med udlændinge som modpart. Uddannelsen ændrer derfor i disse år karakter, så de får forudsætningerne herfor. Kandidatuddannelsen har således et stort antal internationale fag, hvor der undervises på et hovedsprog. Det er også derfor, at fakultetet relativt set er et af de områder på universitetet, der modtager flest gæstestuderende og sender flest studerende af sted på studieophold ved fremmede universiteter. Vi har haft adskillige udenlandske gæstelærere og gæsteforskere.

Et led i fakultetets internationale arbejde er deltagelse i de internationale processpilkonkurrencer. Fakultetet har også i år haft den glæde, at vore studenter har fået meget flotte placeringer, herunder førsteplads for bedste repræsentant i EU-ret (92 universitetshold), bedste processkrift i CISG (153 universiteter fra 47 lande), tredjebedste processkrift i folkeret (Jessup) (600 hold søgte deltagelse, 108 deltog), førsteplads som procedør i folkeret (Telders) (hold fra 21 europæiske lande), førsteplads for holdet og for bedste processkrift i det nordiske menneskeretsspil.

I studienævnets regi er der arbejdet intensivt på revisioner af bachelor- og kandidatuddannelserne med henblik på færdiggørelse af nye studieordninger m.m., som blev gennemført i 2005. Til grund har blandt andet ligget en fyldig betænkning og nogle omhyggeligt udarbejdede kompetencebeskrivelser. Nu arbejdes der på at føre dem ud i livet. I denne forbindelse er der vedtaget målsætninger for kvali-

tetssikring, den gode undervisning, studiestart, studiemiljø og erhvervsvejledning. Endvidere fortsættes arbejdet med at skabe et bredt og varieret grundlag for livslang efter- og videreuddannelse på det juridiske område. Det gælder såvel med hensyn til master- og diplomuddannelser som ved åbent universitetsaktiviteter.

Fakultetets studenterbibliotek og to forskerbiblioteker er blevet slået sammen til en administrativ enhed for bedre at kunne opfylde brugernes ønsker.

Fakultetet har en velfungerende og effektiv administration. Universitetets gennemgribende omstrukturering af hele den økonomiske forvaltning har inddraget fakultetet og dets medarbejdere.

Dekan Vagn Greve

Fakultetets økonomi

Formålsfordelt omkostningsbaseret regnskab 2005

Som følge af overgang til omkostningsbaserede regnskaber er regnskabspraksis ændret. Der er samtidig sket en ændring i formålene, hvilket ikke gør det muligt at sammenligne regnskabstallene med de tidligere års.

For udgiftsbaserede regnskabstal for de tidligere år henvises til tidligere årbøger (www.ku.dk/aarbog) eller årsrapporten på www.ku.dk/aarsrapport.

Som følge af de omkostningsbaserede regnskaber er fakulteternes regnskaber fratrukket intern handel samt interne overførsler mellem de forskellige virksomhedstyper. Anlægsinvesteringer er ligeledes fratrukket, mens afskrivningerne for tidligere og nye anlægsinvesteringer er tillagt.

Omkostningerne i fakultetets regnskab er derefter formålsopdelt på hovedområderne uddannelse, forskning og vidensudveksling og formidling samt generel ledelse, administration og service samt bygningsdrift. Formålene er defineret i overensstemmelse med principper udstukket af Rektorkollegiet i forbindelse med udarbejdelsen af statistiske nøgletal.

Formålsopdelte omkostninger angivet i tusinde kr.

	Jura
1. Forskning i alt	40.515,2
1.1. Forskning	34.047,0
1.2. Forskeruddannelse	1.519,5
1.3. Forskningsledelse og administration	4.948,8
2. Uddannelse	57.327,7
2.1. Heltidsuddannelse	33.325,3
2.2. Deltidsuddannelse	2.268,8
2.3. Øvrige uddannelser	728,4
2.4. Uddannelsesledelse og administration	21.005,2
3. Formidling og vidensudveksling	3.549,7
3.1. Formidling	3.549,7
3.2. Vidensudveksling	0,0
3.3. Samfundsservice	0,0
4. Generel ledelse, administration og service	7.617,3
4.1. Ledelse og administration	6.807,4
4.2. Servicefunktioner	809,9
5. Bygninger	2.963,9
5.1. Bygningsdrift og service	414,7
5.2. Husleje og ejendomsskatter	811,1
5.3. Vedligehold og mindre byggearbejder	1.738,1
5.4. Prioritetsrenter	0,0
Omkostninger i alt	111.973,9

Fakultetets aktiviteter

Aktiviteter 2001-2005					
	2001	2002	2003	2004	2005
Antal studerende (inkl. orlov)	622	654	637	634	641
Medianalder, for optagne	21	21	21	21	21
Antal 1.-prioritetsansøgere	1.084	1.230	1.031	1.026	891
Antal ansøgninger			1.401	1.434	1.313
Antal studerende (inkl. orlov)	4.065	4.034	4.067	4.059	4.019
Antal STÅ	2.386,6	2.368,8	2.372,5	2.267,7	2.299,5
Antal ressourcudløsende studerende					3.123
Antal bachelorer	429	486	541	329	395
Antal kandidater	405	448	400	423	442
Medianalder, bachelorer	24,7	24,7	24,7	24,6	24,7
Medianalder, kandidater	27	28	28	28	28
Antal deltagerbetalende studerende	80	168	113	183	232
Antal deltagerbetalende årsværk deltidsstuderende	7,2	19,3	32,1	36,3	56,9
Færdiguddannede på hele uddannelser master, diplom				26	0
Bacheloruddannelserne					28
% gennemførte på normeret tid					28
% gennemførte på normeret tid + 1 år					56
% fortsat aktive					27
% ophørte					17
Kandidatuddannelserne					
% gennemførte på normeret tid					55
% gennemførte på normeret tid + 1 år					44
% fortsat aktive					2
% ophørte					
Ubrudte kandidatuddannelser					
% gennemførte på normeret tid					
% gennemførte på normeret tid + 1 år					
% fortsat aktive					
% ophørte					
Udgående	116	145	145	173	145
Indgående	105	133	144	201	220
Udenlandske studerende					277
Antal forskeruddannelsesstud., pr. 1. oktober, i alt	19	21	15	17	23
Antal optagne ph.d.-studerende					5
Antal afhandlinger, året (1.10.-30.9.+1)	6	2	8	4	6

Forskningsafdeling I

Ledelse pr. 1.2.2005

Forskningsafdelingen ledes af afdelingsleder, professor, dr.jur. Jesper Lau Hansen.

Adresse

Geografisk har afdelingen til huse tre steder: Studiestræde 6, Skindergade 14, og Nørregade 15, alle København K.

Studiegården

Studiestræde 6

1455 København K

Telefon 35 32 26 26

Fax 35 32 32 03

afd1@jur.ku.dk

www.jur.ku.dk/afd1

Afdelingslederens årsberetning

Forskningsafdeling I er den største af de tre afdelinger ved Det Juridiske Fakultet. Afdelingens medarbejdere beskæftiger sig med forskning og undervisning i privatretlige, internationale og almene fag. Disse fag ligger på bachelor- og kandidatdelen af den juridiske uddannelse. Undervisning sker af hold, ved forelæsninger efter studieordningen og som vejledning af enkelte studerende, herunder uddannelse og vejledning af ph.d.-studerende. Herudover stiller afdelingens medarbejdere sig til rådighed for det øvrige samfund ved formidling af forskningen. Afdelingen har en række eksternt finansierede forskere tilknyttet, og har været vært for udenlandske gæsteforskere som led i afdelingens samarbejde med forskere i udlandet. Dette internationale samarbejde har medført, at en række af afdelingens forskere har tilknytning til andre institutioner, f.eks. som æresdoktorer. I det forgangne år blev Mads Bryde Andersen æresdoktor ved Universitetet i Oslo. Et vigtigt led i afdelingens virke er uddannelsen af ph.d.-stipendiater. Tre nye ph.d.-stipendiater er begyndt, og tre ph.d.-stipendiater har i årets løb forsvaret deres ph.d.-afhandling, hvoraf en efterfølgende er ansat som adjunkt. En lektor fra afdelingen blev ny professor i Folkeret. Endvidere valgte professor Linda Nielsen efter endt hverv som rektor at blive ansat i afdelingen, hvor hun vil fortsætte sin forskning i familieret sammen med adjungeret professor Svend Danielsen, der ligeledes er et nyt medlem af afdelingen. Endelig blev Ludvig Kråmer gjort til adjungeret professor i anerkendelse af sin store indsats inden for miljøretten og EU.

Forskningsvirksomhed

1. Advokatret

Første del af et forskningsprojekt om advokatstandens retsforhold og udviklingslinjer er afsluttet med udgivelsen af en monografi om advokatret. Projektet fortsætter med en lærebogsfremstilling om advokatens færdigheder (Mads Bryde Andersen).

2. Entrepriseret

Arbejdet med et disputatsprojekt om entreprisaftaler er fortsat (Ole Hansen, fædreorlov fra 28.11, derefter forældreorlov fra 12.12.).

3. EU-ret

Der er især arbejdet med den EU-retlige kontrol med fusioner, med nationale retters adgang til at foretage præjudiciel forelæggelse for EF-domstolen og med EU's fælles udenrigshandelspolitik – særligt ulandenes markedsadgang (Morten Broberg).

Et ph.d.-projekt om retsreglerne vedrørende EU's eksterne relationer er afsluttet og afhandlingen er antaget til ph.d.-graden (Rass Holdgaard).

Der er særligt arbejdet med emnet EU som føderation og Danmark som medlems-/delstat i denne. En bog med titlen "EU forfatningsret – føderation og institutioner" er færdiggjort, og samtidig afsluttedes forskningsprojektet om de national-danske retlige rammer for Danmarks økonomisk succesrige deltagelse i den internationale konkurrence på de globale markeder, om salg af varer og tjenesteydelser. Derudover er grundlovens § 20's beføjelsesbegreb samt grænsefladerne mellem EU-ret og dansk ret blevet underkastet nye, offentliggjorte analyser (Hjalte Rasmussen).

4. Familie- og arveret

Der er udsendt en ny udgave af Arveloven med kommentarer. Desuden er der arbejdet med en værgemålskommentar (Svend Danielsen).

5. Folkeret

Arbejdet med ph.d.-afhandlingen om Den Permanente Internationale Domstol er færdiggjort. Har siden den 1.1.2005 virket som fagleder i Folkeret, og tiltrådte den 1.12.2005 som professor i faget (Ole Spiermann).

6. Formueret

Der er arbejdet med den almindelige aftale- og obligationsret, og i den forbindelse er der bl.a. udsendt en ny udgave af en lærebog (Mads Bryde Andersen og Joseph Lookofsky).

Der er arbejdet med dansk obligationsrets almindelige del, først og fremmest kontraktsretten (parternes ydelser og misligholdelsesbeføjelser), desuden med danske og EU-regler om produktansvar. Derudover er der arbejdet med den internationale købelov (FN-konventionen "CISG"), herunder grænsefladerne mellem konventionen og indenlandsk ret, den nye UNCITRAL Case Digest samt international kontraktskoncipering (mangelsklausuler) m.m. Der er endvidere arbejdet med begrebet "præcedens" (case law) i komparativ kontekst. Flere forskningsresultater er offentliggjort i 2005. Fagleder i Obligationsret (Joseph Lookofsky).

Arbejdet med en afhandling om retsanvendelse i international handelsvoldgift er videreført (Ole Spiermann).

Der er arbejdet på en komparativ undersøgelse af retspraksis vedrørende de nye køberetlige regler i de nordiske lande. Arbejdet med en engelsksproget analyse af kausalitetsbegrebet i dansk erstatningsret er færdiggjort, og der er publiceret en engelsksproget fremstilling om udviklingen i dansk erstatningsret (Vibe Ulfbeck).

7. Forsikringsret

Arbejdet med forsikringsretlige emner er afsluttet, og lærebogen "Forsikringsret" er udgivet. Arbejder fortsat i gruppeprojektet "En analyse af de danske forsikringsbetingelser for motorkøretøjsforsikring". Herudover arbejdes løbende med en database, der tilstræbes at omfatte samtlige relevante forsikringsretlige afgørelser og litteratur. Endvidere arbejdes med en kommentar til forsikringsaftaleloven (Ivan Sørensen).

8. Forvaltningsret

Et ph.d.-projekt om europæiske klageorganers håndhævelse af antidiskriminationslovgivning er påbegyndt (Bjørn Dilou Jacobsen).

9. Immaterialret

Et ph.d.-projekt om foreløbige retsmidler til håndhævelse af immaterialrettigheder er påbegyndt (Clement Salung Petersen, tiltrådt 1.4.).

Et disputatsprojekt vedr. krænkelse af immaterialrettigheder er fortsat (Morten Rosenmeier).

Lærebogen i immaterialret er revideret (Jens Schovsbo).

10. It-ret

Der er arbejdet med den retlige regulering af informations-teknologien og udsendt en ny udgave af monografien *It-retten* (Mads Bryde Andersen).

Disputatsprojektet om sammenhænge mellem informationsretlige discipliner er fortsat. Har desuden publiceret artikler i forskellige tidsskrifter (Henrik Udsen).

11. Kapitalmarkedsret

Arbejdet med at analysere udviklingen i EU på det finansielle område og påvirkningen af den danske finansielle lovgivning, er fortsat, hvilket har resulteret i forskellige artikler og ajourføring af værdipapirhandelslovskommentaren i en omarbejdet 2. udg. (Jesper Lau Hansen).

Et ph.d.-projekt om børsprospekter er fortsat (Birgitte Schøtt Knudsen, barselsorlov fra 1.4.).

12. Konkurrenceret

Arbejdet på en ph.d.-afhandling om den europæiske regulering af forsyningsmonopolerne (tele/energi) er videreført (Christian Bergqvist).

En ph.d.-afhandling om markedsdominerende virksomheders leveringsforpligtelser i henhold til EU-konkurrencereglerne er videreført (Charlotte Friis Bach Ryhl, barselsorlov til 12.2.).

Lærebogen om EU-konkurrenceret er revideret (Caroline Heide-Jørgensen, Charlotte Friis Bach Ryhl og Jens Schovsbo).

13. Kriminologi og retssociologi

Bogen "Crime and Justice in Scandinavia" er udgivet, og en kommende antologi "Law & Morality" er redigeret. Der er endvidere publiceret kriminologiske og retssociologiske artikler samt forfattet et skandinavisk bidrag til "International Encyclopedia of Criminology" (Ulla V. Bondeson).

14. Menneskeret

Arbejdet på en afhandling om Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol er fortsat (Jonas Christoffersen).

15. Miljøret

En revideret fremstilling til Miljøretten bd. I om EU-rettens institutionelle ramme og betydning og en revideret fremstilling af affaldslovgivningen til Miljøretten bd. III er færdiggjort. Der arbejdes også med en samlet fremstilling af reglerne om miljøvurdering (VVM) og med en ny samlet fremstilling af miljørettens almindelige del. Alle de nævnte arbejder forventes afsluttet i 2006 (Peter Pagh).

16. Obligationsret

Har været medforfatter til en ny udgave af lærebog i obligationsret (Ivan Sørensen).

17. Procesret

Arbejdet med en lærebog i strafferetspleje er færdiggjort. Det danske bidrag til en EU-undersøgelse om domstolenes sagsfordeling er udarbejdet, og i den forbindelse er der foretaget undersøgelser af praksis ved en række retter. Det danske bidrag til en bog om "Mundtlighed ved nordiske domstole" er desuden udarbejdet (Eva Smith).

18. Retsfilosofi

Et ph.d.-projekt om statsborgerskab fra et retsfilosofisk perspektiv er videreført (Silvia Adamo).

Et ph.d.-projekt om retsfilosofiens udvikling i det 19. århundrede er påbegyndt (Amnon Lev, tiltrådt 1.3.).

Arbejdet på en indførende fremstilling om retsfilosofi er afsluttet med udgivelse af "Praktisk Retsfilosofi" (Henrik Zahle).

19. Retshistorie

Arbejdet på en samlet fremstilling af dansk retshistorie som et projekt støttet af Carlsbergfondet samt arbejdet med proceshistorie er fortsat. Arbejdet på afslutningen af Det Juridiske Fakultets historie er færdiggjort, og en bog om danske advokater i det 20. årh. er fortsat. En bog om advokaten og politikeren Per Federspiel og om Auguste Bournonville som samfundsborger er færdiggjort (Ditlev Tamm).

20. Retslingvistik

Der er arbejdet med et delprojekt "Sprogene i Europa – Europa i sprogene" i det FSE-støttede projekt "Europæisk retsforståelse: En kritisk analyse af dens konstituering", ledet af Henrik Zahle (Anne Lise Kjær).

21. Retsretorik

Arbejdet med ph.d.-projektet "Forskning i et teoretisk fundament for en overbevisende retsretorik" er fortsat (Maria Louise Staffe).

22. Selskabsret

En bog om det europæiske selskab (SE-selskabet) skrevet sammen med Sanne Dahl Laursen er færdiggjort. Bogen udkommer tidligt i 2006. Herudover er påbegyndt forberedelsen af 2.-udgaven af bogen "Kapitalselskaber" og udarbejdet boganmeldelser til "Ugeskrift for Retsvæsen". Der er holdt et større antal forelæsninger og deltaget i debatter om selskabsret, herunder EU-selskabsret, i ind- og udland. Endvidere er et arbejde om corporate governance og fonde fortsat (Jan Schans Christensen).

Et ph.d.-projekt med titlen "Selskabsstatutets udstrækning og afgrænsning – lovvalget i selskabsretlige konflikter" er fortsat (Stinne Taiger Ivø, barselsorlov til 28.2.).

23. Transportret

Arbejdet med et ph.d.-projekt om fortolkning og særligt udfyldning af standardcertepartier inden for søretten er fortsat (Anders Møllmann).

Der er arbejdet med en fremstilling om ansvaret for sik-

kerhedsmangler i transportretten, samt publiceret en fremstilling om ansvarsbegrænsninger i transportretten (Vibe Ulfbeck).

24. WTO-ret

Har forsvaret ph.d.-afhandlingen: "WTO, the environment & the animals: Policies in GATT Article XX(a), (b) & (g)", der blev antaget. Der er desuden arbejdet på en afhandling om WTO's landbrugsstøtteregele – herunder de afledede konsekvenser af Sukker- og Bomuldsafgørelserne for EU's landbrugsstøtteregele, samt mulighederne for at gøre støtte til dyrevelfærd pga. miljøbeskyttelse lovlig (Laura Nielsen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Mads Bryde Andersen: Været medlem af et bedømmelsesudvalg ved Aarhus Universitet vedr. et lektorat og af et ph.d.-bedømmelsesudvalg i Finland.

Jan Schans Christensen: Deltaget i bedømmelsesudvalget vedr. et professorat i skatteret.

Svend Danielsen: Været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. en doktordisputats ved Göteborg universitet og vedr. en adjunktstilling ved Uppsala universitet.

Jesper Lau Hansen: Deltaget ved bedømmelsen af en disputats ved Stockholms universitet og ved besættelse af diverse interne stillinger og ansøgninger om ph.d.-stipendier.

Peter Pagh: Været formand for et bedømmelsesudvalg vedr. adjunktur i international handelsret, formand for bedømmelsesudvalg vedr. adjungeret professorat i EU Environmental Law, medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg (alle ved Københavns Universitet) samt medlem af bedømmelsesudvalg vedr. lektorat ved Roskilde Universitets Center (RUC).

Hjalte Rasmussen: Været medlem af bedømmelsesudvalget vedr. et adjungeret professorat på CBS's Centre of Business and Politics samt vejledermedlem vedr. en ph.d.-grad.

Jens Schovsbo: Været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. et adjunktur ved Handelshøjskolen i Århus samt et professorat ved Handelshøjskolen i Stockholm. Har desuden været formand for og medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-ansøgninger ved Københavns Universitet.

Eva Smith: Været medlem af et bedømmelsesudvalg vedr. et professorat i Bergen samt et professorat ved Örebro universitet.

Vibe Ulfbeck: Været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. en svensk doktorafhandling ved Stockholms universitet, en norsk doktorafhandling ved universitetet i Oslo, et professorat ved Örebro universitet, samt i en adjunktbedømmelse ved Aalborg Universitet.

Henrik Zahle: Været medlem af doktorudvalg ved RUC og har desuden været formand for et ph.d.-udvalg ved Københavns Universitet.

Udvalg og fonde

Mads Bryde Andersen: Formand for Fonden til Støtte af Retsvidenskabelig Forskning ved Københavns Universitet, Det Finneske Legat, Laurens Bogtman Fonden, Bernths Rejselegat og Grev Adam Moltkes Familiefond. Desuden

næstformand for Indskydergarantifonden og medlem af Alfred Benzons Fond, Karsten Meyers Legat for Yngre Jurister, Den Berlingske Fond, Institutionen San Cataldo og en række private fonde og institutioner. Har endvidere været medlem af Justitsministeriets Udvalg vedrørende Advokater (med formandskab for underudvalg) og af Justitsministeriets udvalg om tv-overvågning.

Jan Schans Christensen: Var formand for det af økonomi- og erhvervsministeren nedsatte udvalg vedr. revision af markedsføringsloven og prismærkningsloven, som har færdiggjort sit arbejde i foråret 2005. Blev i 2005 udnævnt til formand for Konkurrencerådet samt til formand for Revisorkommissionen og formand for det af økonomi- og erhvervsministeren nedsatte Insiderudvalg. Tillige næstformand for Radio- og tv-nævnet.

Svend Danielsen: Medlem af et udvalg om forældremyndighed og samvær og af en arbejdsgruppe om en familieretlig strukturreform, begge under Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender.

Jesper Lau Hansen: Sagkyndigt medlem i det af ministeren nedsatte udvalg om forbuddet mod insiderhandel.

Peter Pagh: Medlem af Miljøstyrelsens arbejdsgruppe vedrørende de EU-retlige aspekter af forslag om ændret affaldsregulering.

Morten Rosenmeier: Formand for Udvalget til Beskyttelse af videnskabeligt arbejde under Akademikernes Centralorganisation.

Jens Schovsbo: Medlem af Teknologirådets arbejdsgruppe "Patentsystemets fremtid", Kulturministeriets Kapitel 3-udvalg og Patent- og Varemærkstyrelsens IP-dialog for patenter og brugsmønstre og for varemærker. Er desuden medlem af bestyrelserne for Børge Hinsch Fonden, Familiefonden Furebakken og Jurist- og Økonomforbundets Forlags Fond.

Ditlev Tamm: Formand for bestyrelsen for Det Anders Sandøe Ørstedeske Prismedaljelegat samt medlem af bestyrelsen for en række fonde.

Vibe Ulfbeck: Fakultetets repræsentant i Axel H's rejselegat samt suppleant i Fondsrådet.

Henrik Zahle: Formand for bestyrelsen for Københavns Universitet's udvalg for god videnskabelig praksis og for Julie von Müllens Fond.

Tillidshverv

Mads Bryde Andersen: Medlem af Akademisk Råd. Uden for fakultetet formand for Dansk Internet Forum, Dansk Selskab for Ophavsret, Foreningen San Cataldos Venner og for Den Danske Styrelse for de Nordiske Juristmøder. Medlem af bestyrelsen for Dansk Forening for Voldgift, Foreningen Industriel Retsbeskyttelse og Juridisk Forening i København samt medlem af Akademiet for de Tekniske Videnskaber og af den danske delegation i UNCITRAL.

Ulla V. Bondeson: Medlem af bestyrelsen for Dansk Kriminalistforening, vicepræsident i The International Society of Criminology samt medlem af The Steering Committee for the Campbell Crime and Justice Group.

Morten Broberg: Været medlem af brugergruppen for Juridisk Forskningsbibliotek.

Jan Schans Christensen: Formand for Dansk Forening for Selskabsret samt medlem af advisory Board for LEFIC. Desuden medlem af ankenævn A, der behandler klager over eksamen.

Jonas Christoffersen: Dansk suppleant i International Law Association's Committee on International Human Rights Law and Practice, bestyrelsesmedlem i International Commission of Jurists, Danish Section, medlem af den danske bestyrelse for De Nordiske Juristmøder samt formand for bestyrelsen i Sasakawastipendiateres Alumneforening ved Københavns Universitet.

Svend Danielsen: Medlem af Advokatrådets privatretsudvalg og af Juridisk Forenings bestyrelse.

Jesper Lau Hansen: Udpeget af dekanen som afdelingsleder. Er endvidere af Københavns Universitet udpeget som medlem af bestyrelsen for Nordisk Kollegium, hvor han er formand, og af rektor som medlem af Det Rådgivende Udvalg for The Crown Princess Mary Scholarship. Medlem af Insiderudvalget.

Joseph Lookofsky: Secretary General of the Danish Committee for Comparative Law (Association Internationale des Sciences Juridiques) samt koordinator for fakultets studenterudvekslingsprogrammer med New York University School of Law & Duke University School of Law. Er desuden hovedansvarlig for fakultetets deltagelse i processpillet: International Commercial Arbitration Moot (Wien).

Peter Pagh: Medlem af Akademisk Råd, medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Miljøret og formand for Beboerklagenævnet i Albertslund Kommune.

Hjalte Rasmussen: Indtil midten af året Det Juridiske Fakultets hovedrepræsentant i det internationale arbejde.

Morten Rosenmeier: Medlem af bestyrelsen for Copy-Dan Tekst og Node, Det digitale udvalg under Copy-Dan, Samrådet for Ophavsret samt bestyrelsen for MENTIQA – Skolen for børn med særlige forudsætninger.

Charlotte Friis Bach Ryhl: Bestyrelsesmedlem i Dansk Forening for Europaret samt bestyrelsesmedlem i WEEE-System, som administrerer reglerne om producentansvar for elskrot.

Jens Schovsbo: Ph.d.-studieleder, formand for ph.d.-studienævnet samt biblioteksansvarlig ved Det Juridiske Fakultet. Er director of the Institute for the Study of EU-law, Shangdon University Law School, Kina og Permanent Guest Professor samme sted. Er desuden efor for Den Arternemagnæanske Stiftelse, generalsekretær for den Nordiske Samarbejdskomité for industriel retsbeskyttelse samt medlem af bestyrelsen for Foreningen Industriel Retsbeskyttelse. Er endvidere medlem af Ankenævnet for Patenter og Varemærker, Klagenævnet for Domænenavne, WIPO Arbitration and Mediation Center's Domain Name Panel, Europa Kommissionens High Level Copyright Experts Group, the Roster of Experts under Cartagena-protokollen samt rådsvalgt medlem af Det Kongelige Akademi for de Skønne Kunster.

Eva Smith: Formand for Det Kriminalpræventive Råd, formand for bestyrelsen for Københavns Retshjælp og siden december formand for ECRI under Europarådet. Er medlem af retsplejerådet, strafferetsplejeudvalget samt udvalget vedrørende trossamfund under Kirkeministeriet. Er endvidere mæglingssmand for 3F i sager om medlemsklager, samt medlem af kommissionen til undersøgelse af Dan Lynge-sagen.

Ole Spiermann: Bestyrelsesmedlem i den danske afdeling af Comité Maritime International og International Law Association. Er desuden medlem af Executive Council of the International Law Commission i London samt af organisationens internationale ekspertkomiteer om voldgift og

beskyttelse af udenlandske investeringer. Er endvidere medlem af arbejdsgruppen vedrørende stats- og folkeretlige spørgsmål under den grønlandsk-danske selvstyrekommision.

Henrik Stevnsborg: Studieleder og dermed formand for Det Juridiske Studienævn, Kursusudvalget samt Juridisk Laboratoriums brugergruppe. Medlem af dekanens ledelsesgruppe, af Det Juridiske Fakultets Intergruppe, af Indre By Udvalget, af Rektors Uddannelsesudvalg (erfa-gruppe) samt af Det Samfundsvidenskabelige Fakultets Uddannelsesudvalg. Medlem af bestyrelsen for Rejsefond for juridiske kandidater og studerende ved Københavns Universitet og medlem af programrådet for Folkeuniversitetet i København. Medlem af rektoratets styregruppe om Web-Based-Learning samt medlem af referencegruppen for Danmarks Erhvervsforskningsbarometer og medlem af Kvalifikationsnævnet under Undervisningsministeriet. I årets løb medlem af rektoratets Interpol-strategigruppe samt af Københavns Universitets Iværksætter-gruppe.

Ivan Sørensen: Formand for to forsikrings-selskabers kundepaneller samt formand for bestyrelsen i ROSA Dag-højskole.

Ditlev Tamm: Medlem af Det kgl. Danske Videnskaberne Selskab, Academiae Europaea samt Selskabet for Fædrelandets Historie. Dansk medlem af bl.a. Commission internationale pour l'histoire des Universités, af Instituto por las investigaciones de la historia del derecho, samt Instituto Internacional de Historia del Derecho Indiano. Formand for institutionen N. Zahles Skole og medlem af den af Folketinget nedsatte PET-kommision.

Henrik Udsen: Formand for Dansk forum for it-ret.

Vibe Ulfbeck: Medlem af Akademisk Råd, medlem af bestyrelsen for Nordisk Institutt for Sjørett samt Honary Fellow tilknyttet ECTIL (European Center of Tort and Insurance Law).

Henrik Zahle: Dansk medlem af Venice Commission (Democracy Through Law) knyttet til Europarådet.

Formidling

Redaktionelle hverv

Mads Bryde Andersen: Hovedredaktør for den litterære afdeling af "Ugeskrift for Retsvæsen" og redaktør for den elektroniske udgave af dets domssamling. Han er endvidere medlem af redaktionskomitéen for Journal of Information Law and Technology (JILT).

Jan Schans Christensen: Medlem af redaktionskomitéen for Revision & Regnskabsvæsen.

Jesper Lau Hansen: Medlem af redaktionen for Juridisk Formularbog, medlem af The Advisory Editorial Board of the International Journal of Disclosure and Governance, og af The Editorial Committee of the Journal of Corporate Law Studies.

Ole Hansen: Redaktør på Karnovs gule hæfter for så vidt angår højesteretsdomme.

Anne Lise Kjær: Indtrådt i den danske redaktion for tidskriftet Retfærd.

Joseph Lookofsky: Ansvarshavende redaktør for Formueretligt Nyhedsbrev, Obligationsret, 2. år.

Peter Pagh: Ansvarshavende redaktør for tidsskriftet Miljøretlige afgørelser og domme. Medlem af redaktionskomiteen for Advokatrådets blad.

Hjalte Rasmussen: Medlem af redaktionsudvalgene for

European Constitutional Law Review, Journal of European Integration, Revue européenne de droit public og Diritto communitaliano e degli scamabi internatiozianali.

Jens Schovsbo: Dansk redaktør for Nordiskt Immaterialt Rättsskydd.

Ole Spiermann: Dansk rapportør til International Law Reports (Cambridge University Press). Er desuden en af redaktørerne for boganmeldelser i Nordic Journal of International Law samt medredaktør af Transnational Dispute Management.

Ivan Sørensen: Medlem af redaktionskomitéen for Forsikringsretlig- og erstatningsretlig domssamling.

Henrik Udsen: Medlem af redaktionskomiteen for Lov & Data.

Vibe Ulfbeck: Ansvarshavende redaktør for Formueretligt Nyhedsbrev, Formueret 1. år.

Kongresser og symposier

Mads Bryde Andersen: Deltaget i planlægningen af det 37. nordiske juristmøde i Reykjavík og har i den forbindelse været faglig redaktør for den skriftlige beretning fra mødet. Har endvidere arrangeret en række møder i regi af Dansk Selskab for Ophavsret og Dansk Forening for Voldgiftsret.

Ulla V. Bondeson: Deltaget i og bidraget til følgende konferencer: The American Society of Criminology Annual Conference i Toronto (november); Steering Committee for the Campbell Crime and Justice Group; Annual Conference of the European Society of Criminology i Krakow (september); International Society of Criminology's World Congress of Criminology i Philadelphia (august); International Conference of International Research Group on Crime, Ethics and Social Philosophy i Skt. Petersborg (april) samt Campbell Crime and Justice Group's Annual Conference i Lissabon (februar).

Jesper Lau Hansen: Deltaget som rapportør i det 37. Nordiske Juristmøde, Reykjavik, Island.

Bjørn Dilou Jacobsen: Var medarrangør af og oplægsholder ved sessionen Menneskerettigheder og kulturel identitet ved en konference om kultur og retfærdighed afholdt 3.-4.6. af Netværk for lighed og pluralisme. Bidrog som oplægsholder ved 10th International Metropolis Conference 17.-21.10.

Anne Lise Kjær: Arrangeret et kollokvium om "The Role of Language in the Process of European Integration" ved den internationale konference "LSP 2005: New Trends in Specialized Discourse" i Bergamo, Italien, 29.8.-2.9. Har ledet studiekredsen "Europæisk retsdannelse og denationalisering af dansk ret" med deltagere fra de juridiske fakulteter i København og Aarhus samt den tværfaglige og tværfakultære studiekreds "Demokrati, debat og dialog i et Europa samlet i mangfoldighed" under Københavns Universitets satsningsområde "Europa i Forandring".

Joseph Lookofsky: Bidraget til og deltaget i et symposium vedr. "CISG and the Business Lawyer" i Pittsburgh, USA (november). Har desuden deltaget som voldgiftsmand ved Vis International Commercial Arbitration Moot Court-konkurrencen i Wien (april).

Peter Pagh: Medarrangør af sommerkursus i EU-Environmental Law i Siena.

Ole Spiermann: Gennemførte sammen med advokat Karsten Kristoffersen et kursus om den nye voldgiftslov i Advokatsamfundets regi 7.6. og 9.11.

Ivan Sørensen: Arrangør af et seminar om sikkerhedsforskrifter i skadesforsikringer (marts).

Vibe Ulfbeck: Arrangør af følgende TREF-seminarer: seminar om Sikkerhedsforskrifter i Forsikringsretten, seminar om Det nye Luftbefordringsansvar, seminar om Offentlige myndigheders Erstatningsansvar samt seminar om Erhvervsenetabsbegrebet i Erstatningsretten.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Yajun Zhang: Statsstipendiat fra Kina (Jens Schovsbo).

Forskningsophold i udlandet

Dilou Jacobsen: Besøgte en uge i oktober The Canadian Human Rights Commission.

Joseph Lookofsky: Har i november været på forskningsophold ved New York University School of Law.

Henrik Zahle: Har 1.10.-30.11. været på forskningsophold (vedr. bevisret) ved UCL, London.

Netværk

Ulla V. Bondeson: Deltaget i netværk med Steering Committee for the Campbell Crime and Justice Group.

Jan Schans Christensen: Medlem af Danish Corporate Governance Association, Dansk Forening for Selskabsret, Nordisk netværk for Selskabs- og Børsret samt Association Européenne d'Etudes Juridiques et Fiscales.

Jesper Lau Hansen: Medlem af Danish Corporate Governance Association; Dansk Forening for Selskabsret; Nordisk Netværk for Selskabs- og Børsret; Nordisk Kapitalmarkedsretligt Netværk (NKN); Finance Research Unit (FRU) ved Økonomisk Institut KU; Foreningen for Bank- og Kreditret; Kreditretsgruppen ved CBS; Foreningen Norden; Europaretsforeningen (FIDE) og Juridisk Forening. Varetager med prof. Jan Schans Christensen Forum for Company Law and Financial Market Law (FOCOFIMA).

Anne Lise Kjær: Medlem af netværksgruppen "Demokrati, ret og værdier" under Københavns Universitets satsningsområde "Europa i Forandring". Er endvidere tilknyttet Netværk for Ret og Litteratur i Norden.

Peter Pagh: Medlem af Avosetta gruppen, der består af 1-2 uafhængige miljøretseksperter fra EU-medlemsstater og ansøgerstater samt medlem af et europæisk netværk for Natura 2000.

Jens Shovsbo: Dansk kontaktperson for det nordiske immaterialretsnetværk, medlem af ATRIP (International Association for the Advancement of Teaching and Research in Intellectual Property) og tilknyttet det fælleseuropæiske forskningsprojekt Intellectual Property Law in Transition. Har deltaget i planlægning og undervisning mv. ved masteruddannelsen ved Stockholms universitet i European Intellectual Property Law, er permanent Guest Professor ved the Institute for the Study of EU-law, Shangdon University Law School, Kina samt deltager i Trento Common Core Project (vedr. Immaterialret).

Eva Smith: Danmarks medlem af ekspertudvalget under Europarådet til vurdering af medlemslandenes overholdelse af Konventionen om beskyttelse af Nationale Mindretal. Er desuden dansk kontaktperson i to internationale netværk: Nordisk Forening for Procesret (NFfP) og International Association of Procedural Law.

Ivan Sørensen: Medstifter af og oplægsholder i TREF (Transportretligt, Erstatningsretligt- og Forsikringsretligt Forum).

Ditlev Tamm: Samarbejder med nordiske og europæiske retshistorikere herunder særligt Lunds universitet og Max-Planck-Institut für europäische Rechtsgeschichte i Frankfurt am Main.

Henrik Udsen: Medstifter af og formand for Dansk forum for it-ret. Udpeget medlem af Dansk ITs fagråd for jura samt medlem af Dansk selskab for ophavsret.

Vibe Ulfbeck: Deltager i nordisk netværk om erstatningsret samt det europæiske netværkssamarbejde under European Center of Tort and Insurance Law (ECTIL). Har endvidere oprettet netværksgruppen TREF, der samler advokater og andre praktikere med interesse for transport, -erstatning og forsikringsret til seminarer.

Forskningsafdeling II

Ledelse pr. 1.2.2005

Forskningsafdelingen ledes af afdelingsleder, professor, dr.jur. Carsten Henrichsen og afdelingssekretær, ekspeditionssekretær Lilli Streymnes.

Adresse

Studiegården
 Studiestræde 6
 1455 København K
 Telefon 35 32 32 22
 Fax 35 32 32 01
 www.jur.ku.dk

Afdelingslederens årsberetning

Afdelingen leverer undervisning inden for en række af fagene på studiets bacheloruddannelse, herunder dels de offentligtretlige fag: Forfatningsret, Forvaltningsret og Folkeret, og dels Juridisk Metodelære. Derudover udbydes en række kurser på studiets kandidatuddannelse, dels i almenfaglige emner: Konflikt håndtering, Retsfilosofi og Retsinformatik, dels i specialemler inden for Forfatningsret, Forvaltningsret og Folkeret, foruden Kommunalret, Menneskerettigheder, Religionsret og Udlændingeret, og dels i tværfaglige emner: Arbejdsret, Bioret, Energiret, Socialret og Sundhedsret (enkelte af de nævnte kursusfag varetages helt eller delvis af eksterne lærere under ansvar over for vedkommende fagleder). Endelig danner afdelingen ramme omkring fakultetets masteruddannelse i Konfliktmægling.

Forskningsvirksomhed

I det følgende angives de hovedforskningsprojekter, som den enkelte medarbejder beskæftiger sig med.

1. Forfatningsret

1.1. Lærebog i Forfatningsret

Der arbejdes på en ny lærebog i forfatningsret med dele af forfatningsfilosofi og -teori, de institutionelle dele af EU-retten samt grundlæggende europæiske menneskerettigheder (Henning Koch, Henrik Palmer Olsen, Jens Elo Rytter og Helle Krunke).

1.2. Samspil mellem grundlov og EU-forfatningstraktat

Som grundforskningsprojekt arbejdes med det retlige samspil mellem en europæisk forfatningstraktat og visse nationale forfatninger i EU-stater, herunder Danmarks Riges Grundlov. Det drejer sig om opstilling af værdier og principper samt kriterier for indpasningen af forskellige typer kompetence- og menneskerettighedskataloger mellem det centrale (helstatslige) og decentrale (delstatslige) niveau. Der er således tale om et forfatningsretligt projekt i et føderalisme-perspektiv – under behørig hensyntagen til EU's sui generis-karakter (Henning Koch).

1.3. "Det materielle demokrati" – rettigheder og værdier

Den europæiske retsudvikling såvel inden for menneskeretten som inden for EU-retten har i løbet af 1990'erne både gennem domspraksis og i traktatpraksis bevæget sig hen imod en forfatningsretlig opfattelse, hvor bestemte individrettigheder såvel som bestemte samfundsværdier opføres til uomgængelige kriterier for selve definitionen af et demokrati. Demokrati forstås således ikke længere alene som en processuel organisationsform, hvorigennem statsviljen dannes (demokrati i formel forstand). Som klart fastslået i den europæiske forfatningstraktat af 2004 defineres et europæisk demokrati i dag som et demokrati, hvis formål er at opretholde og fremme en nærmere specificeret værditilstand, der er bestemt dels af individets egeninteresse dels af flertallets samfundsinteresser. Begge hensyn udløser positive pligter for statsmagten, som bygger på vurderinger over samfundsnnyten. Disse sekulære rettigheder og værdier skal ikke blot sikres ad politisk, men også ad juridisk vej, f.eks. gennem overnational og national domstolsprøvelse. Denne udvikling udtrykker en materiel demokratiopfattelse. Værdierne og rettighederne afgrænses efter et indholdsmæssigt kriterium og tildeles en apriorisk karakter, som er hævet over ændringer. Der tilsigtes således skabelsen af en fælleseuropæisk forfatningskultur med respekt for de nationale strukturer. Forskningsprojektet, der drives inden for rammerne af det af NOS-HS støttede projekt: "Nordens nya rättsliga kartor. En rättskulturell konstruktion i förändring", har til hensigt at belyse disse fundamentale spørgsmål af retsfilosofisk og demokratiteoretisk karakter i et retshistorisk perspektiv (Henning Koch).

1.4. Religionsret

Forholdet mellem ret og religion tiltrækker sig i disse år en stadig stigende betydning, og der har vist sig et betydeligt behov for at klargøre de mere præcise retlige rammer for reguleringen af religiøse spørgsmål. Det gælder både de større og mere abstrakte spørgsmål såsom foreneligheden af den danske folkekirkeordning med Danmarks internationale forpligtelse til at sikre religionsfriheden og til ikke at diskriminere på grund af religion, og de mindre og meget konkrete spørgsmål såsom, hvordan og i hvilket omfang offentlige institutioner skal tilpasse sig borgernes religiøse skikke. Forskningsprojektet går ud på at opdyrke religions-

ret som en ny selvstændig disciplin inden for retsvidenskab. Religionsretten bør anskues tværfagligt og ikke som en offentligretlig eller en privatretlig disciplin. Religionsretten har således både forfatningsretlige, forvaltningsretlige, arbejdsretlige, familieretlige, strafferetlige, skatteretlige og formueretlige forgreninger, og i takt med den stigende betydning af religiøse konflikter i samfundet er det af væsentlig betydning, at der kan anlægges en retsvidenskabelig vinkel på problemstillingerne, som kan forene de forskellige faglige traditioner, og således bidrage til en fornyet tværfaglig analyse af retlige problemstillinger, der berører religion. Formålet med projektet er i dette lys, at skrive en ny samlet fremstilling af religionsretten (Henrik Palmer Olsen).

1.5. Danske grundrettigheder i europæisk belysning

Formålet med projektet er, at se danske grundrettigheder – individets forfatningssikrede rettigheder (og dermed forfatningsretten som helhed) – i en europæisk sammenhæng. Dansk rettighedstænkning har i de seneste 15 år udviklet sig dramatisk, påvirket af den europæiske udvikling – navnlig EMRK, men også udenlandsk forfatningsret. Hertil kommer en spirende påvirkning fra EU-retten. De danske grundrettigheder findes i dag derfor ikke kun i Grundloven, men består af et kompleks af nationale og internationale normer, samt uskrevne (fælleseuropæiske) retsgrundsætninger (Jens Elo Rytter).

1.6. Demokrati, ret og værdier

Der er indledt et projekt vedr. grundlæggende begrebsdannelser, teorier og debatter om demokrati og demokratisering i en periode præget af modsætningsfyldt modernisering, globalisering og europæisering, herunder med særlig vægt på de normmæssige og retlige udviklinger i Europa. Projektet indgår i et nyt, tværfagligt satsningsområde ved KU: "Europa i forandring", hvor "Demokrati, ret og værdier" udgør det ene af områdets to centrale temaer – det andet tema vedr. "identitet og kulturel udvikling". Fra afdelingen indgår i styregruppen Henning Koch, og i netværksgruppen vedr. Demokrati, ret og værdier Jens Elo Rytter. Netværkgruppen vedr. Demokrati, ret og værdier har bl.a. defineret et tema om "Retliggørelse og demokrati", som angår forholdet mellem retliggørelse og den demokratiske beslutningsproces, herunder balancen mellem domstole og politiske organer. Temaet koordineres af Jens Elo Rytter (Jens Elo Rytter).

1.7. Institutionelle aspekter ved EU-samarbejdet

I en række artikler belyses forskellige retlige aspekter ved EU-samarbejdet. Fokus er primært de institutionelle aspekter. Magtfordelingsmæssige aspekter i forholdet mellem EU og Danmark, forholdet EU-institutionerne imellem og mellem de danske statsorganer indbyrdes (som følge af den europæiske integration), er omfattet af projektet. Indtil nu har projektet ført til en artikel om de magtfordelingsmæssige aspekter ved en EU-forfatning, og en artikel i *European Constitutional Law Review* om de danske erfaringer fra folkeafstemningerne om Maastrichttraktaten og Edinburgaftalen (set i relation til følgerne af den franske og den hollandske folkeafstemning om EU's forfatningstraktat). Desuden har arbejdet med projektet affødt nogle oplæg om de magtfordelingsmæssige aspekter ved forfatningstraktaten og om demokrati og legitimitet i EU (det sidste som en del af satsningsområdet "Europa i forandring" ved KU) (Helle Krunke).

1.8. Pensionsområdet i forfatningsretlig og forsikringsretlig belysning

Det pensionsretlige område belyses, såvel ud fra en diskussion af en række forsikringsretlige problemstillinger, som ud fra en diskussion af en række forfatningsretlige problemstillinger. Både private og offentlige pensionsordninger inddrages. Bl.a. undersøges dækningsområdet for private pensionsordninger, reguleringen af private pensionsordninger, private pensionsordningers afgrænsning til livsforsikringer, omfanget af den offentlige pensionsrets beskyttelse mod indgreb ved lov, demokratiaspekter, forsikringsbegrebets anvendelighed i forhold til det offentlige pensionssystem og koordinationsaspektet. Der er tale om et større forskningsprojekt med henblik på en afhandling, men projektet vil også løbende afføde artikler om pensionsområdet. I år er der således blevet udarbejdet en artikel om ydelses- og rentegarantier i pensionsforsikring (Helle Krunke).

1.9. Forfatningsfortolkning

Der foretages en nærmere undersøgelse af metoder og principper for forfatningsfortolkning. Dette klassiske tema i grænselandet mellem jura og politik har fået nye perspektiver i kraft af internationaliseringen af menneskeretsbeskyttelsen, samt den øgede relevans af international såvel som transnational retspraksis (Jens Elo Rytter).

2. Forvaltningsret

2.1. Almindelig forvaltningsret

Udover revision af lærebogen "Forvaltningsret. Retssikkerhed. Proces. Sagsbehandling", forberedes udskiftning af de øvrige lærebøger, som anvendes i faget vedr. hjemmelsspørgsmål og retlig kontrol med forvaltningen. Førstnævnte lærebog inkluderer den materielle del af den retlige kontrol med forvaltningen med særlig vægt på domstolsprøvelsen. Sidstnævnte lærebog udarbejdes i samarbejde med Michael Gøtze og Carsten Henrichsen, idet bogen udvides til at omfatte Forvaltningens organisation, styring og kontrol. Herudover arbejdes med kommunalretlige problemstillinger, herunder især de ændringer i den kommunale styrelseslovgivning, som er affødt af kommunalreformen og Farumsagskomplekset (Steen Rønsholdt).

2.2. Offentlig/privat virksomhed

Der arbejdes på et projekt om retlige grundprincipper og -regler vedrørende offentlig/privat-virksomhed. Projektet tager bl.a. sigte på klarlæggelse af fællesskabsrettens betydning for de igangværende bestræbelser på markeds-gørelse af dele af den offentlige virksomhed. Som sådan fokuseres der især på retlige fænomener som udlicitering, privatisering, offentlige selskabsdannelser og offentlig-private partnerskaber mv. De spørgsmål, der herved tages op, er dels hvilke materielle retsregler og principper der gælder for tiltag af denne art, dels i hvilken udstrækning generelle forvaltningsretlige regler og -principper finder anvendelse på de beskrevne fænomener, og dels endelig hvorvidt og i hvilken udstrækning administrative retsprincipper påvirkes af markedsretlige principper. Som delprojekt – og som responsum til Udliciteringsrådet – er tidligere publiceret en undersøgelse af de retlige rammebetingelser for udlicitering af myndighedsopgaver (Carsten Henrichsen).

2.3. Ombudsmandens kontrol med offentlige myndigheder
Der arbejdes på en analyse af den rolle, som navnlig Folketingets Ombudsmand og Den Europæiske Unions Ombudsmand spiller i forvaltningsretlige sager. Analysen omfatter bl.a. en sammenligning af de retlige grundprincipper, som finder anvendelse ved disse ombudsmandsinstitutioner. Herudover fokuserer projektet især på ombudsmandsinstitutionernes virkemidler og retsskabende virksomhed (Michael Gøtze).

2.4. Det forvaltningsretlige skøn

Det har traditionelt været opfattelsen, at det forvaltningsretlige skøn har betydning for de danske domstoles efterprøvelse af forvaltningens konkrete afgørelser. På den baggrund undersøges det – i lyset af tysk og dansk teori – hvad man egentlig forstår ved et forvaltningsretligt skøn. Derudover undersøges det, om skønnet faktisk har betydning for domstolsprøvelsen af forvaltningsakter og i givet fald, hvilken betydning. Afhandling forsvares for ph.d.-graden 17. marts 2006 (René Dejbjerg Pedersen).

2.5. Nye tendenser i den almene forvaltningsret

Der planlægges en udredning af nyere tendenser i den forvaltningsretlige teori, foreløbig med arbejdstitlen "Forvaltningsretlig antologi – nye tendenser og udfordringer for den almene forvaltningsret". Projektet involverer en række forskere i Danmark og Norge, som arbejder med problemstillinger inden for den almene forvaltningsret (Carsten Henriksen sammen med Peter Blume og Steen Rønsholdt).

3. Folkeret

3.1. Strafansvar for internationale forbrydelser

Der arbejdes på et projekt om det individuelle strafansvar for internationale forbrydelser. Der tages herved udgangspunkt i fastlæggelsen af de internationale forbrydelser, for hvilke der i øjeblikket kan indledes international retsforfølgning, hvorefter behandles spørgsmålet om individuelt strafansvar i folkeretten fra Nürnberg til den nye permanente internationale domstol (ICC). Projektet behandler nutidsudviklinger i individuelt strafansvar for internationale forbrydelser, heriblandt grænserne for individuelt strafansvar over for reglerne om medvirken og bistand under et fælles formål ("common purpose/joint criminal enterprise" doktrin) og nyttighed af "hybrid criminal bodies", (domstole som har en blanding af både nationale og internationale elementer, f.eks. The Special Panels of the District Court of Dili (Timor-Leste), Regulation 64 Panels (Kosovo) og The Special Court for Sierra Leone som en retsforfølgningsmekanisme (Ciara Damgaard).

4. Retsinformatik

4.1. Nutidens og fremtidens ret

Der arbejdes på en fremstilling af de almene træk ved nutidens retssystem, med vægten lagt på problemkredse i forbindelse med værdier og ret, teknologi og ret, rettens metode, rettens anvendelse, rettens institutioner, rettens fremtid. En række generelle spørgsmål søges herved belyst, under i en vis udstrækning nye synsvinkler (Peter Blume).

4.2. Juridiske aspekter af digital forvaltning

Projektet behandler en række juridiske aspekter, af indførelsen af digitale forvaltninger, og har i den forbindelse, primært fokus på de interne forhold. I og med at forvalt-

ningsretten er udviklet med afsæt i forvaltningernes brug af papir som bærende medie, medfører dette, at juraen tvinges til at følge med, når dette ikke længere gælder. Det er denne udvikling, der er projektets emnefelt. Projektet er baseret på en fremadrettet tilgang, hvor det både analyseres, hvordan forholdet er mellem udviklingsperspektiverne og forvaltningsretten er pt., og hvordan forvaltningsretten eventuelt kan udvikles, således at grundhensynene med hensyn til retssikkerhed og smidig forvaltning sikres. I den forbindelse ses bl.a. på udviklingen mod et digitalt sagsbehandling, betydningen af den stærkt øgede brug af elektronisk kommunikation, samt navnlig de teoretiske og praktiske implikationer af tendensen i retning af juridisk automation. Projektet er afsluttet (Paul C. Vang).

5. Socialret

5.1. Børn og unge i socialretten

Der arbejdes på en fremstilling vedrørende børn og unge i socialretten (Kirsten Ketscher).

5.2. Europæisk socialret

Den danske socialret har hidtil været præget af et meget nationalt koncept. Dette udfordres af EU og den stigende anvendelse af internationale konventioner. Der arbejdes til lige på en fremstilling af dette. En tværgående og gennemgående dimension i alle arbejderne er kvinde- og kønspektivet. Det forannævnte kombineres med deltagelse i et større nordisk tværfagligt projekt om "Aktivt medborgerskab", hvor perspektivet er sociale grundrettigheder også i et kvindeperspektiv (Kirsten Ketscher).

5.3. Der arbejdes på et projekt om indvandrerkvindens sociale rettigheder

For en del af disse kvinder er ægteskabskontrakten, og ikke arbejdskontrakten den vigtigste forsørgelseskilde. Det undersøges, hvilke konsekvenser dette har i forhold til berettigelsen af sociale ydelser, hvor netop arbejdsmarkedet har en central rolle. Derudover vil de ligestillingsmæssige konsekvenser være i fokus. Perspektivet er kvinderegtigt, idet den traditionelle menneskeretlige diskurs ikke har været egnet til at opfange den diskrimination, der foregår inden for etniske, religiøse eller kulturelle minoritetsgrupper (Stine Jørgensen).

5.4. Socialretten i EU-retlig belysning

EU-retten har i stigende omfang relevans i forhold til borgernes retsstilling i dansk socialret, hvilket skyldes den fremadskridende integrationsproces og den deraf følgende stigende mobilitet i EU's befolkning, ikke mindst blandt økonomisk inaktive personer, f.eks. studerende og pensionister. Denne samfundsmæssige udvikling udfordrer traditionelle retlige tankefigurer i dansk ret. Projektets formål er, ud fra dette perspektiv, at analysere dansk lovgivningsoverensstemmelse med EU-retten (Simon Kjølby Larsen).

6. Sundhedsret

6.1. Persondatabeskyttelse som patientrettighed

Forskningsprojekt vedrørende patienters rettigheder i forbindelse med behandlingen af persondata i sundhedssektoren er afsluttet med indlevering af doktorafhandling til bedømmelse. Afhandlingen omfatter en almen del, hvor patientrettens og persondata-beskyttelsesrettens grundlæggen-

de værdier og retsprincipper diskuteres såvel ud fra et moralfilosofisk som et retligt perspektiv. I den specielle del analyseres forskellige aspekter af den persondatabehandling, der foregår i sundhedssektoren (indsamling, videregivelse til forskellige formål, arkivering, destruktions og aktindsigt). Forholdet mellem de grundlæggende retsprincipper og den retlige regulering og praksis undersøges, og som en del af dette ses der på samspillet mellem sundhedsretlige og persondata-beskyttelsesretlige principper (Mette Hartlev).

6.2. Sundhedsret – patientrettigheder

Der arbejdes med en analyse af patientrettigheder herunder med en afklaring af begreber, grundprincipper og metode. Dette indgår i et lærebogsprojekt i Sundhedsret (Mette Hartlev).

6.3. Stamceller

Som et led i det tværfaglige projekt "Creating Science – Crafting stem cells in a moral landscape" foretages en komparativ undersøgelse af regulering af stamcelleforskning i Danmark, og andre udvalgte lande. Som et led i undersøgelsen analyseres hvilke hensyn, reguleringen er baseret på og hvilke overvejelser, der ligger til grund for at regulere inden for dette område (Mette Hartlev).

6.4. Forskningsbegrebet

I forbindelse med et tværfagligt projekt finansieret af EU's 6. rammeprogram, arbejdes med en undersøgelse af anvendelse af forskningsbegrebet i national og international regulering. Som en del af projektet, foretages der et case-study af det danske PKU-register for at undersøge, hvorledes distinktionen mellem forskning og andre aktiviteter anvendes i forhold til biobanker (Mette Hartlev).

7. Energiret

7.1. Energiret – mellem stat og marked

Der arbejdes på en afhandling, hvor fokus rettes på det paradigmeskift, der er sket i reguleringen af energisektoren, bl.a. under påvirkning af den internationale og EU-retlige regulering af denne sektor. Markedsliberaliseringen har medført store ændringer i organiseringen og den retlige regulering, ikke mindst gennem nye reguleringsmetoder for international handel, men også i form af samarbejde, aftaler og benchmarking. Der bliver i et vist omfang tale om en anden måde at regulere på, men ikke nødvendigvis færre regler. Vigtigheden af at forvalte disse sektorer på en økonomisk, miljø- og sikkerhedsmæssig samt socialt ansvarlig måde spiller desuden afgørende ind. Disse nydannelser indgår i en juridisk analyse og perspektivering af den retlige udvikling. I 2005 er foreløbigt udarbejdet og publiceret en mindre artikel med fokus på det ændrede omfang af reguleringen, og der er taget initiativ til udarbejdelse af et tværuniversitært projekt "The Changing Face of Regulation in the Energy and Natural Resources Sectors", omfattende forskere fra 15 forskellige universiteter over hele verden, og med inddragelse af praktikere. Projektet udføres under the Academic Advisory Group (formand), der består af energirets- og miljørets-forskere fra hele verden. AAG er knyttet til og finansielt støttet af Section of Energy, Environment, Natural Resources and Infrastructure under International Bar Association. Der har været besøg af professor Al Lucas, Univer-

sity of Calgary, Canada, i perioden januar-marts 2005 med henblik på en viderebearbejdelse af projektet, og der har været afholdt en international workshop om emnet på Toledo Universitet og en konference i Madrid, Spanien, maj 2005. Projektet er godkendt til publicering på Oxford University Press (Anita Rønne).

7.2. Dansk energiret

Der arbejdes med færdiggørelsen af en bog om Energy Law in Denmark, som en del af serien International Encyclopaedia of Energy Law (Kluwer). Et delkapitel om Renewable Energy er publiceret i Journal of Energy & Natural Resources Law (Anita Rønne). Endvidere arbejdes på en revision af lærebogen Energy Law in Europe, igangsat ved et redaktionsmøde i Oxford med henblik på en opdateret fremstilling (Anita Rønne).

8. Arbejdsret

8.1. Europæisering af arbejdsretten

Projektet tager sigte på at belyse den stadig større rolle, som EU spiller for dansk arbejdsret. Det frie indre marked gør det muligt for både lønmodtagere og arbejdsgivere, at bevæge sig frit på tværs af landegrænser, hvilket bl.a. har affødt en række spørgsmål om social dumping, ikke mindst i kølvandet af den seneste østudvidelse. EU's sociale dimension af det indre marked tager sigte på at afbøde en række af de virkninger, som er knyttet til et helt frit marked, men rummer i sig selv en række udfordringer til den danske arbejdsretsmodel. Projektet vil fokusere på en række grundlæggende retsprincipper i EU-retten og deres samspil med det danske arbejdsretlige system (Jens Kristiansen).

8.2. Ligeløn for arbejde af samme værdi

Selv om ordlyden af EU's ligelønsbestemmelser forekommer simpel og umiddelbart acceptabel for alle, har de vist sig at være særdeles svære at fortolke. Projektets mål er at afdække det juridiske indhold i kravet om ligeløn for arbejde af samme værdi, samt de konflikter, der skjuler sig bag om. Dette mål er forsøgt nået ved at analysere EF-retten dansk- og svensk ret. EF-retten og nordisk arbejdsret er grundlæggende forskelligt opbygget. Hvor EF-retten baserer sig på lovgivning og individuelle rettigheder, baserer arbejdsretten i Norden sig i højere grad på overenskomster og kollektive rettigheder. Ved EF-rettens indtrængen i den nordiske arbejdsret, opstår derfor et retskulturelt sammenstød. Analysen af svensk og dansk ret skal afdække konsekvenserne af dette sammenstød samt navnlig forskelligheden i dansk og svensk arbejdsretsreaktion på EF-retten (Byrial Rastad Bjørst). Forsvaret for ph.d.-graden 4. februar 2005.

9. Konfliktmægling

9.1. Konfliktmægling

Der arbejdes med udgivelse af lærebog i Konfliktmægling på engelsk: Mediation – a Scandinavian Non-Model. Udkommer senest august 2006 (Vibeke Vindeløv).

9.2. Forsoning, dialog og konfliktmægling (KU's satsningsområde "Religion i det 21. århundrede")

Der arbejdes med et forskningsprojekt om forsoning, dialog og konfliktmægling, i samarbejde med forskere fra Det

Teologiske Fakultet. Projektet indgår i universitetets rammeprogram "Religion i det 21. århundrede" (Vibeke Vindeløv).

10. Retssociologi

10.1. KU's satsningsområde "Religion i det 21. århundrede"

Som led i KU's satsningsområde "Religion i det 21. århundrede" er der i løbet af 2005 planlagt et tværfagligt, engelsksproget kursus med titlen "Law and Religion. Text and Context". De juridiske, teologiske og humanistiske (religionssociologi & -historie) fakulteter på Københavns Universitet har deltaget i tilrettelæggelsen sammen med de juridiske og teologiske fakulteter ved Lunds universitet. Kurset har været afholdt i efteråret 2005, i både København og Lund, med deltagelse af danske, svenske og internationale studerende (Hanne Petersen i samarbejde med forskningskoordinator, cand.jur., ph.d. Lisbet Christoffersen, Det Teologiske Fakultet).

10.2. Grønland i verdenssamfundet

Den grønlandske retskultur adskiller sig på en række centrale områder fra dansk og vestlig retskultur, som den samtidig har været påvirket af i århundreder. Ligesom i resten af verden i slutningen af det 20. århundrede, er der, siden gennemførelsen af hjemmestyre i 1979, foregået en række betydelige normative og juridisk-politiske reformprocesser, nyudviklinger og omstillinger i de arktiske områder. De vedrører en videreudvikling af demokratiet i form af øget selvstyre, ændringer af retsvæsen og kriminalret og krav om øget indflydelse på udenrigs- og sikkerhedsforhold og ressourcer. Grønlandske retsforhold kan ses som et eksempel på normdannelse, normsammenstød og retsudvikling, der har relevans både i dansk, europæisk, nordamerikansk og global sammenhæng. Der ses i disse år også i nordisk sammenhæng en stigende interesse for postkolonialisme (Hanne Petersen).

I 2005 er der udarbejdet manuskript til en antologi med titlen "Grønland i verdenssamfundet – udvikling og forandring af normer og praksis", der har bidrag af grønlandske politikere og praktikere og af nordiske forskere med indsigt og erfaring i småsamfunds og oprindelige folks retsforhold. Antologien udkommer i 2006 (Hanne Petersen).

Der er indledt arbejde med en monografi med arbejdstitlen "Postkoloniale juridiske inspirationer. Det grønlandske eksempel". Monografien skal behandle overordnede emner om paradigmeskift i juraen, juridiske rammer og retsopfattelser i forandring, nye retsskaber og paradigmeskift i tilhørsforhold i en postnational verden, med udgangspunkt i en række forandringsprocesser i Grønland (Hanne Petersen).

Der er desuden indledt et tværfagligt samarbejde om et mindre projekt om "Ret og litteratur i rigsfællesskabet" med ph.d. Kirsten Thisted ved KU og prof. Malan Marnersdottir ved Fróðskaparsetur Føroya, Færøernes Universitet (Hanne Petersen).

10.3. Nordens nye retlige kort. En retskulturel konstruktion i forandring (Nordisk forskningsprojekt)

I samarbejde med Kjell Åke Modeer, Lunds universitet, og en række andre forskere ved nordiske universiteter, arbejdes med et nordisk forskningsprojekt, som strækker sig over perioden 1.1.2005-31.12.2007. Projektet beskæftiger

sig med forandringen af Nordens retlige landskab, hvor traditionelle konstruktioner og begreber er forældede, mens integrationen foregår i forhold til EU's institutioner. Der indgår 3 symposier, hvoraf det første, "Nordens nya rättsliga kartor. 1968 och därefter. De kritiska rättssteoriernas betydelse för nordisk rättsvetenskap. Ett nordisk oral-history symposium", er afholdt i Lund i december 2005. De to kommende symposier beskæftiger sig med "Rettens iscenesættelse" (2006 i Kbh.) og "Monovalens kontra polyvalens i nordisk retskultur og retlige ideologier" (arbejdstitel 2007). Forskningsprojektet er tværfagligt og knytter sig bl.a. til global forskning om postnational og postkolonial ret og retskultur (herunder grønlandsk retskultur), der er forskningsområder i vækst (Henning Koch og Hanne Petersen).

11. Afdelingens årsskrift

Afdelingens årsskrift "Ret og usikkerhed" udkom på Jurist- og Økonomforbundets Forlag i 2005 (red. Ciara Damgaard, Carsten Henrichsen og Hanne Petersen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Peter Blume: Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende professorat (RUC).

Michael Götze: Medlem af diverse bedømmelsesudvalg for D-VIP-stillinger.

Mette Hartlev: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-stipendier.

Carsten Henrichsen: Formand for bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling. Formand for ansættelsesudvalg vedr. professorat.

Jens Kristiansen: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg på Ålborg Universitet.

Henning Koch: Formand for Ludvig Holbergs Minnefond, formand for bedømmelsesudvalg vedr. en disputats og et professorat.

Henrik Palmer Olsen: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. adjunktstilling. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-stipendier.

Jens Elo Rytter: Medlem af bedømmelsesudvalg til eksterne lektorer i faget folkeret og folkeretlige kursusfag.

Anita Rønne: Medlem af bedømmelsesudvalg for D-VIP-kursusfagsstilling.

Vibeke Vindeløv: Medlem af/formand for bedømmelsesudvalg vedr. eksterne lektorer i hhv. familieret og konfliktmægling.

Tillidshverv

Agnete Weis Bentzon: Medlem af bestyrelsen for Dansk Forening for Kvinderet.

Peter Blume: Medlem af Akademisk Råd. Formand for Biblioteksafgiftsnævnet (Kulturministeriet). Formand for bladpuljens fordelingsudvalg (Kulturministeriet). Medlem af Datarådet. Medlem af Data Protection Research and Policy Group, British Institute of International and Comparative Law, London. Medlem af Teknologirådets projektgruppe om sikkerhed og privatlivets fred i digital forvaltning. Medlem af udvalget om elektronisk Lovtidende (Justitsministeriet).

Michael Götze: Medlem af Kursusudvalget under Det Juridiske Studienævn. Medlem af samarbejdsudvalget under Det Juridiske Fakultet. Medlem af arbejdsmiljøudval-

get under Det Juridiske Fakultet. Medlem af Ankenævnet for eksamensklager. DJØF-tillidsrepræsentant. Ansvarlig for fakultetets Kulturarrangement.

Mette Hartlev: Medlem af styregruppen vedrørende Biocampus. Medlem af styregruppen for Biocampus-området "Samspil mellem samfund, kultur og bioteknologi". Medlem af Nordic Committee on Bioethics. Formand for bestyrelsen for Center for Bioetik og Risikovurdering.

Carsten Henriksen: Afdelingsleder for forskningsafdeling II ved Det Juridiske Fakultet. Medlem af fakultetets ledelsesgruppe. Medlem af sparringsgruppe vedr. KU's organisationsanalyse. Censor ved forvaltningsuddannelserne på Roskilde Universitetscenter. Medlem af nordisk netværk for samspillet mellem privat og offentlig ret, PROF. Medlem af forretningsudvalget for Selskabet for Fremtidsforskning. Medlem af Dansk Forening for Europaret. Medlem af Dansk Forening for Kommunalret.

Henning Koch: Formand for fakultetets internationale udvalg. Fagleder for processpil. Medlem af styregruppen for KU's satsningsområde "Europa i forandring". Professor II ved Universitetet i Bergen. Medlem af bestyrelsen for Institut for Menneskerettigheder. Medlem af Folkeuniversitetets Styrelse i København (næstformand). Medlem af Justitsministeriets Udvalg vedrørende PET og FE. Medlem af Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg. Medlem af Rigspolitichefens Styringsgruppe for Politiforskning. Formand for Dansk Forening for Forfatningsret. Medlem af bestyrelsen for Kammeradvokatens Legat (vedrørende offentligretlige bachelorrapporter).

Kirsten Ketscher: Lokale- og bygningsansvarlig ved Det Juridiske Fakultet. Medlem af dekanens styringsgruppe. Medlem af det af rektor nedsatte efteruddannelsesudvalg for KU. Medlem af Det Juridiske Fakultets ph.d.-studienævn. Medlem af universitetets Indre By-udvalg. Medlem af bedømmelsesudvalget til ansættelse af kursuslektorer i arbejdsret og individuel arbejdsret. Medlem af Rejsefonden for juridiske kandidater og studerende. Formand for arbejdsgruppen vedr. etablering af studenterkollegium. Medlem af arbejdsgruppe vedr. akademiske afhandlinger. Medlem af Det Strategiske Forskningsråd, Programudvalg for Velfærdsforskning. Professor II ved Det Juridiske Fakultet, Universitet i Oslo, afdeling for Kvinnerett. Chefledelse forhandler DJØF. Medlem af European Network of Legal Experts to Work on a European Community Project Concerning the Application of Community Law to Gender Equality.

Ole Krarup: Medlem af Europaparlamentet for Enhedslisten.

Jens Kristiansen: Medlem af bestyrelsen ved KU. Medlem af bestyrelsen for Dansk Forening for Arbejdsret.

Hanne Petersen: Medinitiativtager til og suppleant i styringsgruppen for KU's satsningsområde "Religion i det 21. århundrede", desuden områdekoordinator. Medinitiativtager til NIS-S støttet forprojekt om "Norden – en retskulturel enhed under forandring". Medlem af Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Medlem og lokal koordinator af et tværnationalt og tværfagligt EU-forskningsprojekt "Gender Relations in Europe at the Turn of the Millennium. Women as Subjects in Migration and Marriage" (GRINE). Suppleant I Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser I Grønland. Suppleant i Ligestillingsnævnet. Medlem af arbejdsgruppe under Selvstyrekommisionen i Grønland. Næstformand for Dansk Forening for Rets- og Samfundsfilosofi.

Anita Rønne: Medlem af Akademisk Råd på Det Juridiske Fakultet. Medlem af Det Juridiske Fakultets Intergruppe. Koordinator for udvekslingsprogram i Energiret. Chairman of The Academic Advisory Group, Section on Energy, Environment, Natural Resources and Infrastructure Law, International Bar Association, London. Udpeget som juridisk sagkyndig i Det Tekniske Sikkerhedsråd. Bestyrelsesformand i Den danske Energiretsforening. Udpeget som medlem af Energinet.dk's Interessentforum med "økonomisk/samfundsfaglig/juridisk indsigt".

Steen Rønsholdt: Referendar for universitetets rektor. Klagesagsbehandler ved Det Juridiske Fakultet. Fagkyndigt medlem af Justitsministeriets Offentlighedskommissionen. Censor ved forvaltningsuddannelserne på Roskilde Universitetscenter. Medlem af bestyrelsen i Dansk Forening for Kommunalret. Medlem af Dansk Forening for Europaret.

Vibeke Vindeløv: Uddannelsesleder (studieleder) for Master i Konfliktmægling. Medlem af ph.d.-studienævnet. Faglig ansvarlig for udviklingen af International Master i Mediation and Conflict Resolution, som forventes opstartet i september 2006, i samarbejde med Utrecht Universitet. Medlem af taks group under The Folke-Bernadotte Academy (Det Svenske Udenrigsministerium) og næstformand i bestyrelsen for Nordisk Forum for Mægling.

Anja Westmann: Medlem af Akademisk Råd. Næstformand i Det Juridiske Fakultets Arbejdsmiljøudvalg. Medlem af Arbejdsmiljørådet på KU. Næstformand i Samarbejdsudvalget ved Det Juridiske Fakultet. Tillidsrepræsentant for HK ved samme.

Redaktionelle hverv

Peter Blume: Medlem af redaktionskomitéen for Nordisk Årbog for Retsinformatik. Referee for Retfærd.

Michael Götze: National rapportør i Danmark for European Public Law Center, Athen, Grækenland.

Carsten Henriksen: Medlem af redaktionsudvalget for "Futuriblerne", Selskabet for Fremtidsforskning. Medlem af redaktionsudvalget vedr. afdelingens årsskrift.

Jens Kristiansen: Medredaktør af Arbejdsretligt Tidsskrift og Arbejdsretligt Tidsskrift Online, DJØF Forlag.

Helle Krunke: Dansk redaktør for det nordiske juridiske tidsskrift Retfærd.

Jens Elo Rytter, National rapportør i Danmark for European Public Law Center, Athen, Grækenland.

Anita Rønne: Rapportør for Danmark, Journal of Energy & Natural Resources Law, International Bar Association, London.

Steen Rønsholdt: Medlem af redaktionen for udgivelse af Forvaltningsretlig antologi.

Forskningsafdeling III

Ledelse pr. 1.2.2005

Forskningsafdelingen ledes af afdelingsleder, docent, lic.jur. Jørn Vestergaard og afdelingssekretær, ekspeditionssekretær Gitte Høyer.

Adresse

Sankt Peders Stræde 19
1453 København K
Telefon 35 32 32 29
Fax 35 32 33 34
www.jur.ku.dk/afd3

Afdelingslederens årsberetning**Fysiske rammer**

Forskningsafdeling III har fortrinsvis til huse i Sankt Peders Stræde 19 og i Nørregade 15. Førstnævnte ejendom har fire etager samt kælderetage, der er indrettet til biblioteksformål. På sidstnævnte lokalitet rådes der over kontorer på 4. og 5. sal, som benyttes af medarbejdere, der især arbejder med formueret.

Oprettelse af diplomuddannelse i kriminologi

Det første hold på 25 studerende påbegyndte i september Diplomuddannelse i Kriminologi – en etårig uddannelse fordelt over to studieår, som udbydes i samarbejde med Den Sociale Højskole i København. De studerende, som er udvalgt blandt en større ansøgerskare, har meget forskellig baggrund, f.eks i politiet, kriminalforsorgen, retspsykiatrien og det kommunale SSP-samarbejde. Det er første gang, der udbydes en egentlig kriminologisk uddannelse i Danmark, og interessen har været overvældende. Der er allerede nu henvendelser fra ansøgere til næste hold, der starter i september 2007.

Personaleforhold

Efter opslag af et ledigt professorat i skatteret blev Henrik Dam 1. september ansat i stillingen. Hans tiltrædelsesforelæsning om skatterettens grundprincipper blev holdt 28. oktober 2005. Henrik Dam forsvarede 7. oktober 2005 en doktorafhandling om Rette indkomstmodtager. Han fik 10. oktober tildelt den juridiske doktorgrad af Akademisk Råd.

Primo 2005 tiltrådte daværende lektor, nu professor, dr.jur. Henrik Dam som Det Juridiske Fakultets prodekan.

Efter opslag af et ledigt lektorat i skatteret tiltrådte tidligere adjunkt, ph.d. Jacob Graff Nielsen 1. februar 2005 i stillingen.

Efter opslag af en nyoprettet fast stilling i kriminologi tiltrådte antropolog, ph.d. Lars Holmberg 1. august som lektor i faget. Forud havde han været ansat på deltid som specialkonsulent ved Dekansektariatet, herunder med henblik på planlægning af den nye diplomuddannelse i kriminologi.

Primo april 2005 blev Rasmus H. Wandall ansat for to år som forskningsadjunkt, finansieret af Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Hans projekt vedrører styring af straffastsættelse.

Afdelingen har i årets løb fået en ny ph.d.-stipendiat som medarbejder: cand.jur. Trine Baumbach, som arbejder med et forskningsprojekt om det strafferetlige legalitetsprincip.

Lektor Rasmus Kristian Feldthusen har gennem året været sygemeldt.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsvirksomhed ligger inden for fagområderne skatteret, arveret og dødsboskifteret, familieret, generationsskifte, formueret, lejeret, strafferet, procesret,

retssociologi, kriminologi, den humanitære folkeret, menneskeret mv. I det følgende omtales den videnskabelige stabs forskningsaktiviteter i perioden.

1. Skatteret, arveret, dødsbo- og generationsskifte, familieret**1.1. Skatteret**

En doktordisputats om allokering og fiksering af indkomst i forholdet mellem selskabsdeltager og selskab er udgivet og forsvaret (Henrik Dam).

En række bøger og artikler om skatte- og arveretlige emner er udgivet, herunder bøgerne Skatteret, Almen del 2005 og Skatteret, Speciel del 2005 (Henrik Dam sammen med Kjeld Hemmingsen og Finn Taksøe-Jensen).

Bidrag om dansk arveret er udarbejdet til Tolley's International Succession Laws (Henrik Dam).

Der er udarbejdet referater og kommentarer til Skattepolitisk Oversigt vedrørende skatteafgørelser fra Told- og Skattestyrelsen, Skattedepartementet, Ligningsrådet, Landsskatteretten, landsretterne og Højesteret (Henrik Dam). Tilsvarende er der udarbejdet referater til Skattepolitisk Oversigt af alle skatte- og afgiftsretlige love, bekendtgørelser, cirkulærer og dobbeltbeskatningsoverenskomster (Jacob Graff Nielsen).

Der arbejdes på en monografi om sekundære korrektioner og en monografi om skatterettens grundprincipper (Henrik Dam sammen med Henrik Gam).

Der er publiceret artikler om bl.a. forholdet mellem det civilretlige og det skatteretlige dødstidspunkt samt om begrænset skattepligt (Jacob Graff Nielsen).

Et projekt om den internationale skatteret har taget en drejning over mod beskatning af pensioner, bl.a. med fokus på arbejdskraftens fri bevægelighed og problemer med den nationale symmetri i pensionsbeskatningen i forbindelse med ind- og udvandring (Jacob Graff Nielsen).

1.2. Arveret og dødsboskifteret

Udarbejdelsen af en ny håndbog i dødsboskifteret, hvori indarbejdelsen af praksis siden dødsboskifterereformen samt inddragelse af reglerne om dødsbosbeskatning er det centrale, nærmer sig afslutningen (Jacob Graff Nielsen sammen med professor emeritus Finn Taksøe-Jensen).

Der arbejdes med et projekt vedrørende de civilprocesuelle regler om skifte af boer mellem ægtefæller og samlevende par (ph.d.-stipendiat Julie Skat Rørdam).

1.3. Familieret

Der arbejdes på en bog om forældremyndighed og samvær (Annette Kronborg). Der er til brug for en verdenskonference om komparativ ret udarbejdet en landerapport om forældreskab (Annette Kronborg sammen med Christina Jeppesen, Utrecht).

2. Formueret

En monografi om landbrugsloven er færdiggjort (Peter Mortensen). Der er revideret kapitler om debitor- og kreditorskifte i en lærebog (Peter Mortensen). Endvidere er der udarbejdet et lovforslag med bemærkninger til de materielle regler i en ny lov om lejeaftaler (Peter Mortensen). Desuden er der udarbejdet et materiale om virksomheds- og fordringspant, og i tilknytning hertil er et nyt projekt om pengefordringer påbegyndt (Peter Mortensen). Endelig er der arbejdet med lovkommentarer i Karnovs Lovsamling –

primært ajourføring af kommentaren til tinglysningsloven (Peter Mortensen).

Et projekt om forældelse af fordringer er afsluttet med en udgivelse, der dels omhandler alle forældelsesregler uden for forældelsesloven af 1908, dvs. den almindelige forældelsesregel i Danske Lov 5-14-4 og samtlige specielle forældelsesregler, dels retsvirkningerne af forældelse (Bo von Eyben). I sammenhæng hermed afsluttedes arbejdet som medlem af det af Justitsministeren nedsatte Forældelsesudvalg med afgivelse af en betænkning om reform af forældelseslovgivningen, bet. nr. 1460/2005.

Der er arbejdet med revision af to lærebøger: Lærebog i Obligationsret II og Kreditorforfølgning; begge udkommer i nye udgaver omkring årsskiftet 2005/06 (Bo von Eyben).

Et nyt projekt om personskaadeserstatning er påbegyndt (Bo von Eyben). Projektet skal udmunde i en samlet fremstilling af reglerne om erstatningsudmåling i erstatningsansvarsloven og om de forskellige erstatningsordninger, som har særlig betydning ved personskader, især arbejdsskadesikring, patientforsikring og erstatning til ofre for forbrydelser. Specifikke problemstillinger inden for området bliver behandlet i artikelform; der er således blevet publiceret en artikel om forholdet mellem arbejdsskadesikringsdækning og ansvar efter almindelige erstatningsregler.

Kommenteringen i Karnovs Lovsamling af lov om patientforsikring og lov om erstatning for lægemiddelskader er revideret i forbindelse med disse loves inkorporering i den i 2005 gennemførte lov om klage- og erstatningsadgang inden for sundhedsvæsenet (Bo von Eyben).

En bog med titlen "Slutafregning" er udgivet (Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen). Der er publiceret artikler og anmeldelser om ejerpantebreve, oprykning efter afdrag på foranstående lån, omstødelse af betaling og pant, lån og boligfinansiering, og der arbejdes fortsat med projekter om virksomhedspant (Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen).

Der arbejdes med et projekt vedrørende ejerskabet inden for boligområdet med udgangspunkt i den almene boligorganisation. Der er publiceret en artikel, som kritiserer en ny afgørelse på området (ph.d.-stipendiat Helle Ina Elmer).

Der arbejdes med et projekt vedrørende retsbeskyttelsen af ejendomsretten til fast ejendom med særligt henblik på vedvarende ulemper i naboforhold (ph.d.-stipendiat Anders Hessner).

Der arbejdes med et projekt om fremleje: Lejeaftalens relativitet og direkte krav mellem udlejer og fremlejetager (ph.d.-stipendiat Henrik Chieu).

3. Strafferet, menneskeret, retssociologi og kriminologi

3.1. Strafferet, straffeprocessret mv.

Der er udgivet en revideret udgave af den kommenterede straffelovs almindelige og specielle del (Vagn Greve og medforfattere). Der er tillige publiceret artikler om strafudmåling, prostitution, genoptagelse af straffesager og kriminalpolitik (Vagn Greve).

Der arbejdes med et projekt om det strafferetlige legalitetsprincip (ph.d.-stipendiat Trine Baumbach). Som et led i arbejdet er der publiceret en artikel om administrative bøder og forvandlingsstraffe.

Der arbejdes med projekter om terrorisme og internationale menneskerettigheder (ph.d.-stipendiat Anders Henriksen og ph.d.-stipendiat Peter Vedel Kessing; sidstnævnte

har fra 1. september 2005 fået meddelt et års orlov med henblik på et udviklingsprojekt i Dansk Røde Kors).

Til en temaudgivelse om Danmark i FN's Sikkerhedsråd er der udarbejdet en artikel om terrorbekæmpelse, og til en antologi om dansk international strafferet er der afleveret et bidrag om konventionerne og de internationale forpligtelser vedrørende terrorbekæmpelse (Peter Vedel Kessing).

Den danske lovgivning om bekæmpelse af terrorisme er analyseret i en artikel til udgivelse i en antologi om international strafferet (Jørn Vestergaard).

Gennemførelsen af rammeafgørelsen vedrørende en europæisk arrestordre i dansk ret er behandlet i en artikel på dansk og et bidrag på engelsk til et europæisk netværksprojekt, og der er til undervisningsbrug udarbejdet materiale om udviklingen i det europæiske strafferetlige samarbejde (Jørn Vestergaard).

Til brug i undervisningen på et nyt engelsksproget kursusfor juridiske kandidatstuderende er der udarbejdet fire omfattende materialesamlinger og et website om International Terrorism – Legal Challenges (Jørn Vestergaard, Anders Henriksen & Peter Vedel Kessing, se www.jur.ku.dk/terrorism2005).

Til undervisningsbrug er der foretaget en opdatering af lovændringer af relevans for udgivelsen af straffeloven og straffuldbyrdsloven med notehenvvisninger (Jørn Vestergaard).

Efter henvendelse fra Dansk Idrætsforbund, DIF, er der udarbejdet en redegørelse vedrørende foranstaltninger i sager vedrørende strafbare seksuelle overgreb, herunder især med hensyn til afgørelseskompetence og sagsbehandling (Jørn Vestergaard).

Efter henvendelse fra Børnerådet og Center for Ligebehandling er der til brug for nogle konferencer udarbejdet en redegørelse om magtanvendelse i folkeskolen (Jørn Vestergaard).

3.2. Retssociologi og kriminologi

Den danske del af et komparativt nordisk projekt vedrørende politiets brug af skydevåben er afsluttet (Lars Holmberg).

Et projekt om unges brug af rus- og nydelsesmidler i et lokalsamfund er afsluttet, og resultaterne er publiceret i en bog (Flemming Balvig, Lars Holmberg og Anne-Stina Sørensen, se www.ringstedprojektet.dk).

Et internationalt projekt vedrørende vold mod kvinder, IVAWS, er færdiggjort (Flemming Balvig i samarbejde med forskningschef Britta Kyvsgaard, Justitsministeriet).

Et projekt vedrørende voldtægternes omfang, karakter og udvikling i det danske samfund er under færdiggørelse med henblik på sammenligning med resultaterne af et projekt gennemført ti år tidligere (Flemming Balvig i samarbejde med Det Kriminalpræventive Råd, Rigspolitiet og Center for Voldtægtsofre, Rigshospitalet).

Der arbejdes med en undersøgelse af befolkningens udsathed for vold i 2005-2006 sammenholdt med 1995-96 (Flemming Balvig i samarbejde med Justitsministeriet, Rigspolitiet og Det Kriminalpræventive Råd).

Der er iværksat et projekt vedrørende den faktiske ungdomskriminalitet sammenlignelig med undersøgelser foretaget i 1979, 1989/90 og 1999 (Flemming Balvig i samarbejde med Det Kriminalpræventive Råd).

Der deltages i et internationalt projekt vedrørende befolkningens udsathed for kriminalitet, ICVS (Flemming Balvig).

En undersøgelse af unges vold og voldsudsathed i et lokalsamfund er under udførelse (Flemming Balvig i samarbejde med Ny Herning kommune).

Der foretages en retsbevidsthedsundersøgelse (Flemming Balvig i regi af Advokatrådet).

Der arbejdes på et projekt om evaluering af samfundstjenesteordningen i Danmark (ph.d.-stipendiat Susanne Clausen).

Der er færdiggjort en afhandling om Stofmisbrugernes hverdag i tre danske byer – stofscenen, kontrollen og hjælpen (Evy Frantzen). Formålet er at undersøge mødet mellem stofmisbrugere og interventionssystemet i form af politiindsats eller hjælpe- eller omsorgsindsats.

Der er publiceret en rapport om indbrud i private hjem (David W.M. Sorensen med støtte fra Justitsministeriets forskningspulje).

En rapport om privat vagtvirksomhed og privat efterforskning er publiceret (Peter Kruize med støtte fra Justitsministeriets Forskningspulje).

Et projekt om vold mod offentligt ansatte er påbegyndt (Peter Kruize og David W.M. Sorensen i samarbejde med David Dreyer Lassen, Økonomisk Institut, med støtte fra Rockwoolfonden).

Et internationalt forskningsprojekt om Policing the Streets of Europe er under udførelse (Peter Kruize).

Der arbejdes med et komparativt projekt om styring af straffastsættelse (Rasmus Heugh Wandall).

Der forberedes et projekt om grønlandske kriminelle med dom til anbringelse i Danmark (Evy Frantzen).

Der arbejdes med et projekt om internationale erfaringer med behandling af sædelighedskriminelle (Annalise Kongstad med støtte fra Justitsministeriets forskningspulje).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Professor Vagn Greve: Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende doktorafhandling ved Uppsalas universitet, professorat ved Universitetet i Oslo og lektorat ved Syddansk Universitet.

Professor Flemming Balvig: Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende professorat i kriminologi ved Universitetet i Oslo; formand for bedømmelsesudvalg vedrørende afhandling indleveret til bedømmelse af doktorafhandling ved Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet.

Udvalg og fonde

Professor Vagn Greve: Medlem af Den særlige Klageret. Medlem af Straffelovrådet. Formand for Dansk Selskab for International Strafferet og EU-Ret. Medlem af Dansk Kriminalistforenings bestyrelse. Medlem af bestyrelsen for Det Danske Advokatsamfunds Fond. Medlem af Sonningpriskomiteen.

Professor Flemming Balvig: Formand for Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg. Rigspolitichefens styringsgruppe for politiforskning. Medlem af bestyrelsen i Dansk Kriminalistforening. Den videnskabelige komité ved Centre International de Sciences Criminelles de Paris (CISCP), Frankrig. Medlem af Voldsenheden, Det Kriminalpræventive Råd, NorFa's programkomité om Køn og våld. Beskikket censor ved de erhvervsøkonomiske uddannelser i Danmark. Medlem af Kriminalforsorgens akkredi-

teringspanel. Medlem af Advokatrådets arbejdsgruppe vedrørende fremtidens straffe.

Professor Bo von Eyben: Formand for Taksationskommissionen for Sjælland mv. Formand for Tandskadeankenævnet. Medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Forsikringsret (næstformand). Medlem af Justitsministeriets Forældelseslovsudvalg (afsluttet 2005). Medlem af Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende gennemførelse af ændringsprotokollaterne til Paris- og Bruxelles-konventionerne om erstatning for atomskade i dansk ret.

Professor Peter Mortensen: Medlem af Justitsministeriets tinglysningsudvalg. Medlem af Comité Européen de Droit Rural, CEDR. Bestyrelsesformand for Rejsefonden for juridiske kandidater og studerende. Bestyrelsesmedlem i Bernths rejselegat. Medlem af lejeretlig ERFA-gruppe.

Professor Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen: Medlem af Konkursrådet. Medlem af Fondsrådet. Medlem af Rammepantebrevsudvalget under Justitsministeriet. Medlem af Virksomhedspanteudvalget under Justitsministeriet. Stedfortrædende formand for Klagenævnet for Værdipapircentraler. Medlem af EU- Kommissionens Clearing & Settlement Legal Certainty Group. Medlem af lovforberedende arbejdsgruppe vedrørende pant i fiskekvoter. Repræsentant for Danmark i UNIDROIT ved forhandlingerne om en værdipapirkonvention. Beskikket censor Told & Skat.

Docent Jørn Vestergaard: Medlem af repræsentantskabet for Center for Etik og Ret. Medlem af Det Kriminalpræventive Råds plenarforsamling.

Lektor Annika Snare: Rådsmedlem i Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi. Medlem af forretningsudvalget i Det Kriminalpræventive Råd. Medlem af Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg. Medlem af Det Nationale Voldsobservatorium (Kvinderådet). Kontaktpunkt for Danmark i Det Europæiske Kriminalpræventive Netværk (EU-CPN).

Lektor Lars Holmberg: Medlem af Politihøgskolens Forskningsudvalg, Oslo.

Tillidshverv

Professor Vagn Greve: Dekan for Det Juridiske Fakultet. Formand for Det Juridiske Fakultetsråd. Formand for Det Juridiske Fakultets Samarbejdsudvalg og Arbejds miljøudvalg. Medlem af KU's Hovedsamarbejdsudvalg. Medlem af rektors Økonomi- og Bygningsudvalg. Formand for Rektorkollegiets udvalg vedrørende digital kopiering.

Professor Flemming Balvig: Medlem af Universitetets Bladudvalg. Medlem af ph.d.-studienævnet. Formand for brugergruppen ved Kriminalistisk Bibliotek. Fagansvarlig lærer for de retssociologiske og kriminologiske kursusfag på den juridiske kandidatuddannelse.

Professor Bo von Eyben: Medlem af Kursusudvalget for den juridiske kandidatuddannelse.

Professor Peter Mortensen: Fagleder i faget Ejendomsret.

Professor Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen: Medlem af Det Juridiske Studienævn. Deltagelse i administrationen af faget Ejendomsret og medforfatter af det formueretlige nyhedsbrev. Deltagelse i faglederskabet i faget Procesret.

Professor Henrik Dam: Prodekan. Fakultetets it-ansvarlige. Formand for rektors Valgstatutudvalg (fra august 2005). Medlem af Kursusudvalget for den juridiske kandidatuddannelse. Medlem af Det Juridiske Studienævns IT-udvalg. Medlem af lokaleudvalget ved Forskningsafdeling

III. Medlem af it-udvalget ved Forskningsafdeling III. Medlem af rektoratets følgegruppe vedrørende Web-baseret læring. Fagansvarlig for kursusfagene Grundlæggende skatteret, Udvidet skatteret og Beskatning ved død. Vikarierende fagleder i Familie- og Arveret på den juridiske bacheloruddannelse og fagansvarlig for kursusfagene Privat Generationskifte, Generationskifte af virksomhed, Skilsmisseret, Fagengelsk, Fagfransk, Økonomi og Regnskabslære, Virksomhedsledelse og Driftsøkonomi samt Advanced Legal English.

Docent Jørn Vestergaard: Forskningsafdelingsleder. Fagleder i faget Strafferet. Fagansvarlig for de strafferetlige kursusfag på den juridiske kandidatuddannelse. Afdelingsleder for Forskningsafdeling III ved Det Juridiske Fakultet. Medlem af Dekanens ledelsesgruppe. Medlem af Det Juridiske Fakultets samarbejdsudvalg. Medlem af ph.d.-studienævnet (indtil primo 2005). Forfatter til en ny udgave af Vejledning for specialestuderende på den juridiske kandidatuddannelse.

Lektor Annika Snare: Fagleder i faget Retssociologi. Fagkoordinator for de almene fag. Medlem af brugergruppen for Kriminalistisk Bibliotek.

Lektor Annette Kronborg: Fagansvarlig for de familieretlige kursusfag. Medlem af Det Juridiske Studienævn. Formand for Den Samfundsvidenskabelige og Retsvidenskabelige Videnskabsbutik (til ultimo 2005), Studieleder på Folkeuniversitetet, jura. Medlem af seminarudvalget ved Forskningsafdeling III.

Lektor Jacob Graff Nielsen: Formand for Juridisk Forskningsbiblioteks brugergruppe. Fagansvarlig for kursusfaget Skifte af dødsboer. Medlem af seminarudvalget ved Forskningsafdeling III. Medlem af valgudvalget ved Forskningsafdeling III. Medlem af KU's tværgående inventarudvalg.

Lektor Lars Holmberg: Medlem af studienævnet for Diplomuddannelsen i Kriminologi. Medlem af følgegruppe for projekt vedrørende integration og kriminalprævention, Center for Alternativ SamfundsAnalyse. Medlem af seminarudvalget ved Forskningsafdeling III.

Ph.d.-stipendiat Susanne Clausen: Formand for Foreningen af Yngre Kriminologer. Sekretær for Dansk Kriminologisk Selskab & Dansk Kriminalistforening.

Ph.d.-stipendiat Anders Hessner: Næstformand for ph.d.-studienævnet.

Ph.d.-stipendiat Trine Baumbach: Medlem af valgudvalget ved Forskningsafdeling III.

Formidling

Redaktionelle hverv

Professor Vagn Greve: Redaktør for Juristen og Jurabladet. Medlem af redaktionskomiteen for European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice.

Professor Bo von Eyben: Medlem af hovedredaktionen for Karnovs Lovsamling. Redaktør for tidsskriftet Justitia.

Professor Flemming Balvig: Medlem af redaktionskomiteen for tidsskriftet Social Kritik. Tidsskrift for Social Analyse og Debat. Medlem af Editorial Board for AJZ Verlag, Tyskland.

Professor Peter Mortensen: Redaktionsmedarbejder ved Karnovs Lovsamling. Medredaktør af Tidsskrift for Landbrugsret. Medredaktør af litterær afdeling af Tidsskrift for Bolig- og Byggeret.

Docent Jørn Vestergaard: Medlem af redaktionskomiteen for tidsskriftet Social kritik. Tidsskrift for social Analyse og Debat.

Professor Henrik Dam samt lektorerne Rasmus Kristian Feldthusen og Jacob Graff Nielsen: Fagredaktører for tidsskriftet Skattepolitisk Oversigt.

Lektor Jacob Graff Nielsen: Fagkoordinator ved opdateringen af Den Store Danske Encyklopædi inden for jura, og fagredaktør for emneområderne skatte- og afgiftsret, arveret, dødsboskifteret mv.

Forskningslektor Peter Kruize: Korrespondent for det hollandske polititidsskrift Tijdschrift voor de Politie.

Forskningsassistent Evy Frantzen: Medlem af redaktionen av Materialisten, Tidsskrift for forskning, fagkritikk og teoretisk debatt.

Ph.d.-stipendiat Susanne Clausen: Redaktionssekretær for Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab.

Seminarer mv.

Afdelingens Kulturudvalg arrangerede 23. maj rundvisning i Højesteret.

En afdelingstur til Den Haag og Amsterdam blev gennemført 14.-17. november med deltagelse af 15 personer. Der blev foretaget studiebesøg til følgende institutioner:

- Tribunalet vedrørende krigsforbrydelser i det tidligere Jugoslavien, ICTY, hvor deltagerne overværede retsmøder i sagerne mod Milosovic og Oric samt fik en briefing om sidstnævnte sag af dommer ved tribunalet Hans Henrik Brydenscholt.

- Den Internationale Straffedomstol, ICC, hvor deltagerne havde møde med Morten Bergsmo samt Christian Palme.

- Europol, hvor deltagerne havde møde med vicedirektør Jens Henrik Højbjerg og forbindelsesmedarbejder Bo Andersen.

- Eurojust, hvor deltagerne havde møde med statsadvokat Johan Reiman.

- International Bureau of Fiscal Documentation, hvor deltagerne havde møde med professor Han Kogel.

Afdelingen afholder i øvrigt jævnligt interne forskerseminarer i form af frokostmøder med oplægsholder.

Nationalt og internationalt forskingssamarbejde

Samarbejde med faget strafferet ved Aarhus Universitet, samt i nordisk samarbejde mellem nordiske strafferetsforskere, som afholder årlige 3-dages seminarer på skift i de nordiske lande. Samarbejde mellem nordiske forskere på det kriminologiske område. Samarbejde mellem nordiske forskere på familierettens område. Samarbejde mellem nordiske forskere i formueret, som hvert andet år holder Nordiske Formueretsdage på skift i de nordiske lande.

Gæsteforskere

Instituttet har i 2005 huset gæsteforskere fra Oslo (stipendiat, cand.polit. Evy Frantzen), Sverige (doktorand Christina Andersson, Örebro universitet), USA (forskningslektor, ph.d. David W.M. Sorensen), Aarhus Universitet (ph.d.-stipendiat, antropolog Camilla Kvist, projekt: Criminal Investigation as Knowledge Praxis), Norge (professor Asbjørn Strandbakken, Universitetet i Bergen) og Holland (forskningslektor, ph.d. Peter Kruize).

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	46,62	5,32	51,94
DVIP	0,16	0,09	0,25
STIP	18,06	0,98	19,05
TAP	18,79	0,82	19,62
Årsværk i alt	83,64	7,21	90,85
Løn med årsværk	40.826,28	3.385,47	44.211,75
Løn uden årsværk	-50,00	190,00	140,00
Øvrig drift	3.703,85	1.339,25	5.043,10
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>44.480,13</i>	<i>4.914,72</i>	<i>49.394,85</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab**Forskningsafdeling I***VIP Internt finansieret*

Asmussen, Eva Smith; professor.
 Bondesson, Ulla Viveka; professor.
 Broberg, Morten Petersen; lektor.
 Christensen, Jan S; professor.
 Christoffersen, Jonas; amanuensis.
 Hansen, Hans Ole; adjunkt.
 Hansen, Jesper Lau; professor.
 Heide-Jørgensen, Caroline Charlotte; lektor.
 Knudsen, Pernille Ulla; amanuensis.
 Lookofsky, Joseph Michael; professor.
 Nielsen, Laura; adjunkt.
 Nielsen, Linda; professor.
 Pagh-Rasmussen, Peter; professor.
 Rasmussen, Hans Hjalte Kaare; professor.
 Rosenmeier, Morten Victor Vagn; lektor.
 Schovsbo, Jens Hemmingsen; professor.
 Spiermann, Ole; professor.
 Stevnsborg, Henrik; lektor.
 Sørensen, Ivan Tage Steen; lektor.
 Tamm, Ditlev; professor.
 Udsen, Henrik Katholm; adjunkt.
 Ulfbeck, Vibe Garf; professor.
 Zahle, Henrik Kristian; professor.

VIP Eksternt finansieret

Andersen, Mads Bryde; professor.
 Blomquist, Helle; adjunkt.
 Kjær, Anne Lise; lektor.
 Madsen, Mikael Rask; post.doc.

STIP Internt finansieret

Adamo, Silvia; ph.d.-studerende.
 Bergqvist, Christian Arvedsen; ph.d.-studerende.
 Holdgaard, Rass Markert; ph.d.-studerende.
 Ivø, Stinne Taiger; ph.d.-studerende.
 Jacobsen, Bjørn Dilou; ph.d.-studerende.
 Knudsen, Birgitte Schøtt; ph.d.-studerende.
 Lev, Amnon; ph.d.-studerende.

Møllmann, Anders; ph.d.-studerende.
 Petersen, Clement C S; ph.d.-studerende.
 Ryhl, Charlotte Friis Bach; ph.d.-studerende.
 Staffe, Maria Louise; ph.d.-studerende.

Forskningsafdeling II*VIP Internt finansieret*

Blume, Peter Erik; professor.
 Gøtze, Svend Michael; lektor.
 Harhoff, Georg Frederik Krogh; lektor (retur fra orlov 1.12.2005).
 Hartlev, Mette; lektor.
 Henriksen, Carsten Michael; professor.
 Ketscher, Kirsten Ellen; professor.
 Koch, Henning; professor.
 Kristiansen, Jens; professor.
 Krunke, Helle; adjunkt.
 Olsen, Henrik Palmer; lektor.
 Rytter, Jens Elo Petersen; lektor.
 Rønne, Anita; lektor.
 Rønsholdt, Steen; professor.
 Vindeløv, Anne Vibeke; professor.

STIP Internt finansieret

Bjørst, Byrial Rastad; ph.d.-stipendiat/amanuensis (fratrådt 31.5.2005).
 Damgaard, Ciara Therése; ph.d.-stipendiat (barselsorlov 21.9.2005).
 Herrmann, Janne Rothmar; ph.d.stipendiat.
 Jørgensen, Christine; ph.d.-stipendiat (barselsorlov indtil 30.1.2005).
 Larsen, Simon Kjølby; ph.d.-stipendiat.
 Pedersen, René Dejbjerg; ph.d.-stipendiat (fratrådt 24.9.2005).
 Vang, Paul Christian; ph.d.-stipendiat (fratrådt 6.10.2005).

Associerede medarbejdere

Agnete Weiss Bentzon, professor.
 Ole Krarup, professor.

Forskningsafdeling III*VIP Internt finansieret*

Balvig, Flemming; professor.
 Bang-Pedersen, Ulrik Rammeskow; professor.
 Bendtsen, Claus Molbech; adjunkt (indtil medio januar).
 Dam, Henrik; professor.
 Feldthusen, Rasmus Kristian; lektor.
 Greve, Vagn; professor.
 Holmberg, Lars; lektor.
 Kronborg, Annette; lektor.
 Mortensen, Peter; professor.
 Nielsen, Jacob Graff; lektor.
 Snare, Annika Maria; lektor.
 Vestergaard, Jørn; docent.
 Von Eyben, Bo Edler; professor.

VIP Eksternt finansieret

Gabrielsen, Nanna; forskningsassistent.
 Kruize, Pieter; forskningsadjunkt.
 Sørensen, David Woodrow Mattson; forskningslektor.
 Wandall, Rasmus Heugh; post.doc.

STIP Internt finansieret

Baumbach, Trine; ph.d.-studerende.
 Chieu, Henrik; ph.d.-studerende.
 Elmer, Helle Ina; ph.d.-studerende.
 Henriksen, Anders; ph.d.-studerende.
 Hessner, Anders Thomas; ph.d.-studerende.
 Kessing, Peter Vedel; ph.d.-studerende.
 Rørdam, Charlotte Julie Skat; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Clausen, Susanne; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger**Forskningsafdeling I**

Holdgaard, Rass Markert; Classic External Relations Law of the European Community. Doctrines and Discourses. Nielsen, Laura; WTO, the Environment & the Animals: Policies in GATT Article XX (a), (b) & (g). Vogt, Helle; Slægtens funktion i nordisk højmiddelalderret – Kanonisk retsideologi og fredsskabende lovgivning.

Forskningsafdeling II

Bjørst, Byrial Rastad; Ligeløn for job af samme værdi.

Fondsbevillinger**Forskningsafdeling I***Det Finneske Legat*

– Oversættelse af essays (Henrik Zahle) kr. 15.000.

Forskningsafdeling II*CeBRA Center for Bioetik og risikovurdering*

– Cloning in Public (Mette Hartlev) kr. 26.800.

Dansk Polarcenter 054-13 (Vagn Greve/Hanne Petersen)

– Professorat vedr. grønlandsk retssociologi (Hanne Petersen) kr. 4.759.500.

Forskningsafdeling III*Forskningsstyrelsen*

– Straffudmåling, grundlæggende rettigheder, komparativ ret, strafferet, retssociologi (Rasmus Wandahl) kr. 1.208.900.

Justitsministeriets Forskningspulje

– Undersøgelse af selvrapporeret ungdomskriminalitet (Nanna Gabrielsen) kr. 630.200.
 – Undersøgelse af grønlandske forvaringsanbragte (Evy Frantzsen) kr. 49.000.
 – Litteraturstudie af effekten af tiltag overfor seksualforbrydere (Annalise Kongstad) kr. 161.400.

Publikationer**Forskningsafdeling I**

Andersen, M.B.: Anmeldelse af: Knut Boye: Sakførsel, 3. utg. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo 2004, 364 s. Tidsskrift for Rettsvitenskap 1-2, s. 192-193. 2005.

Andersen, M.B.: IT-retten, 2. udg. 1051 s. Forlaget Gjellerup, 2005.

Andersen, M.B.: Advokatretten. 864 s. Forfatteren i samarbejde med Advokaternes Serviceselskab A/S, 2005.

Andersen, M.B., Lookofsky, J.: Lærebog i Obligationsret I, 2. udg. 487 s. Forlaget Thomson, 2005.

Andersen, M.B., Udsen, H.: Krav om kryptering af e-mails med fortroligt indhold? Ugeskrift for Retsvæsen 46, s. 378-382. 2005.

Bondeson, U.V.: Levels of Punitiveness in Scandinavia: Description and Explanations. i: The new Punitiveness – Trends, Theories, Perspectives s. 189-200. Pratt, John. Brown, David. Brown, Mark. Hallsworth, Simon. Morrison, Wayne (red.). Willan Publishing, Oregon and Devon 2005.

Bondeson, U.V.: (red.). Crime and Justice in Scandinavia. 540s. Forlaget Thomson A/S, København 2005.

Bondeson, U.V.: Personal and Religious Values. Vol. 1, i: Law & Religion – Text and Context s. 422-433. Lisbet Christoffersen et al. Øresundsuniversitetet, København og Lund 2005.

Bondeson, U.V.: An Introduction to the Nordic Countries. Vol. 1, i: Law & Religion – Text and Context s. 454-466. Lisbet Christoffersen et al. Øresundsuniversitetet, København og Lund 2005.

Broberg, M.P.: Adgangen til markeder uden for EU. Advokaten 12, s. 34-35. 2005.

Broberg, M.P.: Fælles toldtarif og u-landene. Advokaten 7-8, s. 36-37. 2005.

Broberg, M.P.: Østeuropæisk arbejdskraft og Danmark. Advokaten 5, s. 208-210. 2005.

Broberg, M.P.: Hykleri. Danmark som tilhænger af vedvarende energi? Ikke just. 5s. København 2005.

Broberg, M.P.: Den ny fusionskontrolforordning – forordning 139/2004. i: Den nye EU-konkurrenceret i nordisk perspektiv s. 105-113. Jens Fejø (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.

Broberg, M.P.: EU-karnov, 9. udg. i: EU-karnov, 9. udg. s. 1720-1787. Jørgen Molde, Bo Vesterdorf, Nina Holst-Christensen, Karsten Hagel-Sørensen (red.). Thomson, København 2005.

Broberg, M.P.: To vigtige afgørelser ved EF-domstolen. Advokaten 3, s. 111-113. 2005.

Broberg, M.P.: Grænseoverskridende tvister og handelskrig over Atlanten. Advokaten 1, s. 19-20. 2005.

Broberg, M.P.: Quién decide en las fusiones? 19s. Madrid 2005.

Christoffersen, J.: Det offentlige kompensationsansvar for krænkelse af internationale menneskeretigheder. Ugeskrift for Retsvæsen 2005, s. 133-139. 2005.

Christoffersen, J.: Anmeldelse af Jukka Viljanen: The European Court of Human Rights as a Developer of the General Doctrines of Human Rights Law. A Study of the Limitations Clauses of the European Convention on Human Rights. European Journal of International Law vol. 16, nr. 4, s. 1-2. 2005.

Christoffersen, J.: Menneskerettighedsdomstolens praksis i 2004. EU-ret & menneskeret 2, s. 87-102. 2005.

Hansen, J.L.: Hvem kan overvære en generalforsamling? Ugeskrift for Retsvæsen 11, s. 113-120. 2005.

Hansen, J.L.: Collateraldirektivet og dets implementering i nordisk ret. i: Kredittretten i en EU/EØS deminsjon s. 134-162. Kai Krüger & Rune Sæbø (red.). Bergen, Norge 2005.

- Hansen, J.L.: Midtbank-sagen efter Højesterets dom – status og konsekvenser. *Revision & Regnskabsvæsen* 2, s. 38-43. 2005.
- Hansen, J.L.: Selvregulering i selskabs- og børsretten. i: *Forhandlingerne ved Det 37. nordiske Juristmøde i Reykjavik* 18. – 20. august 2005, bind I s. 175-190. Mads Bryde Andersen (red.). Reykjavik 2005.
- Hansen, J.L.: Anmeldelse af Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen: Slutafregning. *Ugeskrift for Retsvæsen* 40, s. 328. 2005.
- Hansen, J.L.: Værdipapirhandelsloven med kommentarer, 2. udg. Bind 1 og Bind 2. Bind 1: 464, Bind 2: 620 s. Chr. Ejlers' Forlag, København 2005.
- Hansen, O.: Partnering i entrepriseforhold – hvad er de obligationsretlige konsekvenser af entreprenørens deltagelse i projekteringsfasen? *Tidsskrift for bolig- og byggeret* 4, s. 377-385. 2005.
- Hansen, O.: Er entreprenørens ydelse en resultatforpligtelse? *Tidsskrift for bolig- og byggeret* 2, s. 95-105. 2005.
- Lookofsky, J.: CISG Case Commentary on Preemption in Geneva Pharmaceuticals and Stawski. *Pace International Law Review* i: Review of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) 2003-2004 s. 115-122. Eileen Brown (Symposium red.). Sellier. European Law Publishers, Tyskland 2005.
- Lookofsky, J.: Hensynet til fremmed retspraksis ved fortolkning af CISG. *Ugeskrift for Retsvæsen* 5, s. 45-50. 2005.
- Lookofsky, J.: CISG Case Law in Scandinavia. i: *Quo Vadis CISG?* s. 167-208. Franco Ferrari (red.). Sellier/European Law Publishers, Tyskland 2005.
- Lookofsky, J., Andersen, M.B.: *Lærebog i Obligationsret I*, 2. udg., Kap. 10: Produktansvar (Særhæfte). 1-60s. Thomson, Gad/Jura, København 2005.
- Lookofsky, J., Andersen, M.B.: *Lærebog i Obligationsret I, Ydelsen og Beføjelser*, 2. udg. 1-487 s. Thomson, Gad/Jura, København 2005.
- Lookofsky, J., Flechtner, H.M.: Nomination Manfred Forberich: The Worst CISG Decision in 25 Years? *The Vindobona Journal of International Commercial Law and Arbitration* 9 VJ (1), s. 199-208. 2005.
- Møllmann A.: Søretskrav for levering af tjenesteydelser? *Ugeskrift for Retsvæsen* 1, s. 17-22. 2005.
- Pagh, P.: EU-direktiv om miljøansvar. *Juristen* 1, s. 10-16. 2005.
- Pagh, P.: Bestemmer ejeren eller den spidssnuede frø? *Ugeskrift for Retsvæsen* 3, s. 25-32. 2005.
- Pagh, P.: Denmark. i: *Yearbook of International Environmental Law*, Volume 14, 2003 s. 435-439. Geir Ulfstein, Jacob Werksman (editors-in-Chief). Oxford University Press, 2005.
- Pagh, P.: Hvornår skal der betales affaldsafgift – en kommentar til UfR 2004, s. 2110 H. *Tidsskrift for Miljø* 4, s. 163-171. 2005.
- Pagh, P.: Håndhævelsens labyrint... *Tidsskrift for Miljø* maj, s. 208-214. 2005.
- Pagh, P.: Anmeldelse af: Mogens Moe, Charlotte Bigum Lynds og Louise Ploug Krat: *Miljøbeskyttelse*, 5. udg. *Ugeskrift for Retsvæsen* maj, s. 201-202. 2005.
- Pagh, P.: Anmeldelse af: Titti Kopp: Råstofindvinding på land – retlige krav til skønsudøvelsen. *Ugeskrift for Retsvæsen* maj, s. 2003. 2005.
- Pagh, P.: Regulering af husdyrbrug – EU-krav og grundlov. *Tidsskrift for Miljø* 6, s. 264-269. 2005.
- Pagh, P.: Affaldsreguleringen – et forsøg på en forklaring. *Tidsskrift for Miljø* 7, s. 327-336. 2005.
- Pagh, P.: Anmeldelse af Niels Fenger: Introduktion til Fællesskabsrettens påvirkning af dansk forvaltningsret. 3. udgave, 2005. *UfR* 40, s. 325. 2005.
- Pagh, P.: Anmeldelse af Bugge Thorbjørn Daniel: WTO Adjudication – an institutional analysis of adjudicative balancing of competing interests – exemplified with developments in interpretation of GATT Article III and XX, 2005. *UfR* 40, s. 326-328. 2005.
- Pagh, P.: Er miljøministeren erstatningsansvarlig for EU-retsstridigt forbud mod bekæmpelsesmiddel? – en kommentar til Østre Landsrets kendelse af 18/1 2005. *Tidsskrift for Miljø* 8, s. 387-392. 2005.
- Pagh, P.: EF-dom ændrer indholdet i det danske forbehold for EU's retlige samarbejde – miljøstrafferet en del af det overnationale samarbejde. *Ugeskrift for Retsvæsen* 44, s. 347-352. 2005.
- Pagh, P.: Efter Højesteretsdom i sagen om vindmøller ved Baggevoogs Gods ... er vedtaget nye EU-regler. *Tidsskrift for Miljø* 10, s. 491-496. 2005.
- Pagh, P.: Når retsplejelov og klageregler ikke rækker... – nye muligheder for borgernes håndhævelse efter EU's ratifikation af Århus-konventionen. *Tidsskrift for Miljø* 11, s. 549-555. 2005.
- Pagh, P.: Når en Højesteretsdom kræver en ny dom – om håndhævelse af naturbeskyttelses- og planloven med kommentar til UfR 2005, 2527 H og UfR 2005, 3188 H. *Tidsskrift for Miljø* 12, s. 596-600. 2005.
- Petersen, C.S.: Bevissikring ved krænkelse af immaterialrettigheder m.v. – udvalgte problemstillinger og praktiske erfaringer. *Ugeskrift for Retsvæsen* 1, s. 10-17. 2005.
- Rasmussen, H.: Hvad gør en beføjelse til en "beføjelse" i §20s betydning. – Er justitsministeriet på vildspor? *Ugeskrift for Retsvæsen* 2005B, s. 225-234. 2005.
- Rosenmeier, M.: Kommentar til Højesterets dom af 12. marts 2003 (Albertslund-lampen). *Nordiskt immateriellt rättsskydd* 5, s. 533-536. 2005.
- Rosenmeier, M.: Brugskunstbeskyttelsen mod "nærgående efterligninger". Nogle terminologiske overvejelser. *Nordiskt immateriellt rättsskydd* 5, s. 503-514. 2005.
- Rosenmeier, M.: *Lawyers and Experts in Danish Copyright Infringement Cases*. i: *Art and Law. The Copyright Debate* s. 75-83. red. og Stina Teilmann (red.). DJØF Publishing, København 2005.
- Rosenmeier, M.: red. og Stina Teilmann (red.). *Art and Law. The Copyright Debate*. 168s. DJØF Publishing, København 2005.
- Ryhl, C.F.B.: Misbrug af dominerende stilling – traktatens artikel 82. i: *Konkurrenceretten i EU*. 2. udg. s. 483-673. Andreas Christensen, Caroline Heide-Jørgensen, Simon Evers Hjelmberg, Jan Magne Langseth, Sune T. Poulsen, Charlotte Friis Bach Ryhl, Jens Schovsbo. *Jurist- og Økonomforbundets Forlag*, København 2005.
- Schovsbo, J.: *EU Trade Mark Law: Status, Trends and Export Possibilities*. i: *25th Anniversary of ECTA* s. 143-155. Leo Kooy (red.). 2005.
- Schovsbo, J.: Særligt om immaterialretsaftaler. i: *Konkurrenceretten i EU* s. 441-482. Andreas Christensen, Caroline Heide-Jørgensen, Simon Evers Hjelmberg, Jan Magne Langseth, Sune T. Poulsen, Charlotte Friis Bach Ryel. *Jurist- og Økonomforbundets Forlag*, København 2005.
- Schovsbo, J.: The ethics of patenting humas genes and stem cells. i: *The ethics of patenting genes and stem cells*

- s. 95-101. Københavns Universitet, Det etiske Råd og Biotik. DJØF, København 2005.
- Schovsbo, J.: (red.). Lærebog i immaterialret, 7. udgave. 491s. 2005.
- Schovsbo, J.: Designloven: 100 år og hvad så? Nordiskt Immateriellet Rättskydd 5, s. 420-432. 2005.
- Schovsbo, J.: Reform af den danske Ophavslov vedrørende ansættelsesforhold? Nordiskt Immateriellet Rättskydd 5, s. 589-605. 2005.
- Schovsbo, J.: mfl. (red.). 125R – Varemærkeloven 1880-2005. 287s. København 2005.
- Schovsbo, J.: Om behovet for en kendetegnsreform. i: 125R – Varemærkeloven 1880-2005 s. 165-185. Red. mfl. København 2005.
- Schovsbo, J.: How to get it Copy-Right? i: Art and Law. The Copyright Debate s. 25-32. Morten Rosenmeier og Stina Teilmann. 2005.
- Schovsbo, J., Christensen A., Heide-Jørgensen C., Evers Hjelmborg S., Magne Langseth, J., T. Poulsen S., Friis Bach Ryel R.C.: Konkurrenceretten i EU. 1040 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Smith, E.: Anmeldelse af Sverre E. Jebens: Menneskerettighederne i straffeprocessen. Nordisk tidsskrift for menneskerettighederne vol. 23, nr. 3, s. 337-341. 2005.
- Smith, E.: Reform trends in Scandinavia. i: Global studies in law review, Volume 4, number 3 s. 625-629. Washington University, Washington 2005.
- Smith, E.: Yderligere bemærkninger til UFR 2005.1383/2V. Ugeskrift for Retsvæsen 2005B, s. 399-401. 2005.
- Smith, E., Bylander, E., Lindblom, P.H.: Mundtlighed ved domstolen i Danmark. i: Muntlighed vid domstolen i Norden s. 47-77. Uppsala, Uppsala 2005.
- Smith, E., Jochimsen, J., Kisstrup, M., Lund Poulsen, J.: Straffeprocessen. 977 s. Forlaget Thomson, København 2005.
- Spiermann, O.: The Rise of the International Judiciary: International Legal Argument in the Permanent Court of International Justice. 490 s. Cambridge University Press, 2005.
- Spiermann, O.: Partsudpegede voldgiftsdommere i en brydningstid. Ugeskrift for Retsvæsen 51, s. 51-59. 2005.
- Spiermann, O., Stokholm, J.: Voldgiftsdommere i en brydningstid. Advokaten 7, s. 34. 2005.
- Staffe, M.L.: Retskildelære og topik – Det formelle og informelle beslutningsgrundlag. Rhetorica Scandinavica – Tidsskrift for skandinavisk retorikforskning 33, s. 46-55. 2005.
- Stevnsborg, H.: Det Radikale Venstre og retspolitikken. i: B. radikalt 1905-2005 s. 308-336. Sune Pedersen og Bo Lidegaard (red.). Gyldendal, 2005.
- Stevnsborg, H.: Aage Agersted. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 10-11. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: H.C. Andersen. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 13-14. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, 2005.
- Stevnsborg, H.: H.P. Andst. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 17-18. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Niels Busch-Jensen. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 57-58. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Rudolf Christiansen. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 69-70. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Jens Herfelt. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 149-150. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Troels Hoff. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 153-154. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Sven A. Holten. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 159-160. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Stephan Hurwitz. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 164-166. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Troels G. Jørgensen. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 197-198. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Poul Kjalke. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 205-206. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Louis von Kohl. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 212-213. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Vilh. Leifer. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 233-234. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Carl Madsen. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 246-247. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: J.P. Odmar. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 279-280. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Roland Olsen. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 282. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Frits Pihl. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 293-294. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Svenning Rytter. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 308-309. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: I.P.H. Stamm. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945. s. 340-341. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Sv. Unmack Larsen. i: Gads Leksikon.

- Hvem var hvem 1940-1945 s. 370-371. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H.: Max L.J. Weiss. i: Gads Leksikon. Hvem var hvem 1940-1945 s. 382. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen og Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Stevnsborg, H., Christensen J.: Besat. Kampen mellem demokrati og diktatur i Danmark 1940-45. 120 s. Forlaget Emil, Ordrup 2005.
- Stevnsborg, H., Christensen J.: Revisionistisk overkill. Kronik i Information 3.5. 18-19s. 2005.
- Sørensen I.: Forskningsret, 4. udg. 743 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Tamm, D.: Exit Konsistorium. Universitetsavisen 1, s. 16-17. 2005.
- Tamm, D.: How Nordic are the old Nordic Laws? i: How Nordic are the Nordic Medieval Laws? Medieval Legal History I s. 6-22. red., Helle Vogt. University of Copenhagen Press, København 2005.
- Tamm, D.: Dannelse til tiden. Klassikerforeningens meddelelser 219, s. 8-14. 2005.
- Tamm, D.: Mærket – en bog om Chr. Helmer Jørgensen og adidas i Danmark. 152 s. GADs Forlag, København 2005.
- Tamm, D.: Federspiel – En dansk europæer. 343 s. Gyldendal, København 2005.
- Tamm, D.: Bournonville. 385 s. Gyldendal, København 2005.
- Tamm, D.: August Bournonville 1805-1875. i: 3rd Bournonville Festival – Royal Danish Ballet – June 3-11 2005 s. 5-11. Det Kongelige Teater (eds.). København 2005.
- Tamm, D.: Rethistorie. Danmark – Europa – globale perspektiver. 2. udgave. 473 s. Jurist – og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Tamm, D.: August Bournonville 1805-1879. 70 s. Gyldendal, København 2005.
- Tamm, D.: Finanzierung von Universitäten in den nordischen Ländern. Ein Überblick. i: Finanzierung von Universität und Wissenschaft in Vergangenheit und Gegenwart s. 295-304. Rainer Christoph Schwinges (publ.). Schwabe Verlag, Basel 2005.
- Tamm, D.: Art and Copy – a Legal Historian's Reflections on Copyright. i: Art and Law: The Copyright Debate s. 159-161. Morten Rosenmeier & Stina Teilmann (eds.). Jurist – og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Tamm, D.: How Nordic are the old Nordic Laws? Anuario de historia del derecho español TOMO LXXIV, s. 9-22. 2005.
- Tamm, D., Vogt, H (red.): How Nordic are the Nordic Medieval Laws? Medieval Legal History I. 236s. University of Copenhagen Press, København 2005.
- Tamm, D., Vogt, H.: Introduction. i: How Nordic are the Nordic Medieval Laws? Medieval Legal History I s. 3-5. red., Helle Vogt. University of Copenhagen Press, København 2005.
- Udsen, H.: Implementering af Infosoc-direktivet. Lov & Data 2, s. 16-17. 2005.
- Udsen, H.: Anmeldelse af Peter Fogh Knudsen og Thomas Munk Rasmussen: E-handel. Ugeskrift for Retsvæsen 2005B, s. 402. 2005.
- Udsen, H.: Anmeldelse af Ole Horsfeldt: IT outsourcing. Ugeskrift for Retsvæsen 2005B, s. 401-402. 2005.
- Udsen, H.: Anmeldelse af Hans Christian Spies og Peter Blume: Ret og digital forvaltning. Ugeskrift for Retsvæsen 2005B, s. 132. 2005.
- Udsen, H.: Anmeldelse af Susanne Karstoft: Elektronisk aftaleret. Ugeskrift for Retsvæsen 2005B, s. 2. 2005.
- Udsen, H.: Ansøgning om eu. domæne hurtigst muligt. -s. 2005.
- Ulfbeck, V.G.: European Tort Law 2004, Denmark. i: Tort and insurance law, Yearbook, European Tort Law s. 218-226. Helmut Koziol & Barbara Steininger (eds.). Springer, Tyskland 2005.
- Ulfbeck, V.G.: Anmeldelse af Peter Wetterstein: Radarens miljøskadeansvar, Åbo, 2004. Ugeskrift for Retsvæsen U2005B.167, s. 167-168. 2005.
- Ulfbeck, V.G.: Anmeldelse af: Allan Kvist-Kristensen, Jens Rostock-Jensen: Produktansvar, Produktansvarsloven med kommentarer, 2004, DJØF. Ugeskrift for Retsvæsen U2005B.87/1, s. 87. 2005.
- Ulfbeck, V.G.: Fortolkning af ansvarsfraskrivelser. Eksempler fra traditionel og utraditionel transportret. i: Avtalslagen 90 år s. 481-498. Boel Flodgren mfl. (red.). Nordstedts Juridik, Stockholm 2005.
- Zahle, H.: What should I do in this case? ARSP (Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie) 97: Law and Practice, s. 29-42. 2005.
- Zahle, H.: Competing patterns for evidentiary assessments. i: Evidentiary Assessment, Proof and Credibility in Asylum Law s. 13-26. Gregor Noll (ed.). Martinus Nijhofer Publishers, 2005.
- Zahle, H.: Dommerens udtalelser om gældende ret uden for dommen. i: Det 37. Nordiske Juristmøde, bd. 1 s. 421-440. 2005.
- Zahle, H.: Domspræmisser og domskoncipering. Juristen 5, s. 161-165. 2005.
- Zahle, H.: Om ret og retfærdighed i socialretten. Jura-Information Nyhedsbrev nr. 1, s. 18-22. 2005.
- Zahle, H.: Polycentric Application of Law. i: Parallel and Conflicting Enforcement of Law s. 222-242. Torbjörn Andersson (ed.). Nordstedt Stockholm, 2005.
- Zahle, H.: Praktisk Retsfilosofi. 371 s. Chr. Ejlers' Forlag, København 2005.

Forskningsafdeling II

- Blume, P.: The Unbearable Lightness of Precedent. Scandianavian Studies in Law 48, s. 25-37. 2005.
- Blume, P.: Eksport af persondata. Ugeskrift for Retsvæsen 14, s. 145-150. 2005.
- Blume, P.: Ret og digital forvaltning. 1-203 s. DJØF, 2005.
- Blume, P.: Dommeren, fremtiden og retfærdigheden. Retfærd 109, s. 16-29. 2005.
- Blume, P.: Sikkerhed og usikkerhed – e-kommunikation og retspolitik. i: Ret og usikkerhed s. 143-159. Ciara Damgaard mfl. (red.). 2005.
- Blume, P.: Personal data transfer: Possibilities and limitations. Computer Law Review International 6, s. 71-77. 2005.
- Blume, P.: Databeskyttelse i informationssamfundet. i: Overvågning eller omsorg s. 59-72. Birgitte Kofod Olsen, Rikke Frank Jørgensen (red.). 2005.
- Blume, P.: E-administrerbarhed. Nordisk Administrativ Tidsskrift 3, s. 151-161. 2005.
- Blume, P.: Databeskyttelse i den digitale forvaltning. Ugeskrift for Retsvæsen 46, s. 372-378. 2005.
- Gøtze, M.: Kommunal borgerrådgivning. i: Ret og usikker-

- hed s. 161-174. Ciara Damgaard, Carsten Henrichsen og Hanne Petersen (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Götze, M., Rytter, J.E.: Annotated Bibliography. *European Review of Public Law* Vol 17 No 2, s. 1019-1024. 2005.
- Götze, M., Rytter, J.E.: Religion and school in Denmark. *European Review of Public Law* Vol 17 No 1, s. 281-296. 2005.
- Hartlev, M.: Patienten i cyberspace – Om IT i sundhedsvæsenet. i: *Overvågning eller omsorg – privatlivets grænser* s. 140-155. Birgitte Kofod Olsen og Rikke Frank Jørgensen (red.). Forlaget Thomson A/S, København 2005.
- Hartlev, M.: Håbets reguleringskraft. i: *Ret og usikkerhed* s. 59-78. Ciara Damgaard, Carsten Henrichsen og Hanne Petersen (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Hartlev, M.: Recommendations from the Danish Council of Ethics. i: *Conference Report and Summaries. The ethics of patenting human genes and stem cells – Copenhagen*, 28 September 2004 s. 121-127. Henrik Jørgensen og Anne Lykkeskov (eds.). The Danish Council of Ethics, København 2005.
- Hartlev, M.: Fortrolighed i sundhedsretten – et patientretligt perspektiv. 878s. Forlaget Thomson A/S, København 2005.
- Hartlev, M.: Juridiske aspekter ved et forbud. i: *Passiv rygning (Hvidbog)* s. 24. 16 sundhedsfaglige organisationer (red.). Dansk Sygeplejeråd, København 2005.
- Hartlev, M.: Lov og Ret. *Helse 1*, s. 14-15. 2005.
- Hartlev, M.: Selvbestemmelse i bioretten. 1-10s. København 2005.
- Hartlev, M.: Kunstig befrugtning, kloning, stamceller. 1-23s. København 2005.
- Hartlev, M.: Retlige spørgsmål ved livets begyndelse. Fosterdiagnostik, PGD, abort og fosterreduktion. 1-22s. København 2005.
- Hartlev, M.: Anmeldelse af Marianne Holdgaard og Bettina Lemann Kristiansen: *Kønsskifte – juridisk set*. Ugeskrift for Retsvæsen 2005B.151-152, s. 151-152. 2005.
- Hartlev, M.: Lov og ret ved livets afslutning. *Helse 1*, s. 14-15. 2005.
- Hartlev, M.: Use of Blood Samples from the Danish PKU-biobank – A Study of the Conceptualisation of Research in Law and Action. 1-28s. 2005.
- Hartlev, M.: Legal Limitations on Genetic Research and Commercialisation of its Results. 1-30s. 2005.
- Henrichsen, C.: Kilder til studiet af offentlig forvaltning. 442s. København 2005.
- Henrichsen, C.: Udlicitering af myndighedsopgaver – Kan retlige betænkeligheder herved imødegås? 25s. 2005.
- Henrichsen, C.: Forfatningstraktat – eller ej. Om ret og værdier i traktaten om en Europæisk forfatning. 6s. 2005.
- Henrichsen, C.: Grundlovens § 75, stk. 2, som eksempel på analyse af konkrete fortolkninger. 7s. København 2005.
- Henrichsen, C.: Kommunale styrelsesforhold efter strukturreformen. 11s. København 2005.
- Henrichsen, C.: Anmeldelse af Hans Petter Graver – Almindelig forvaltningsrett. *Tidsskrift for Rettsvitenskap* 4-5/2004, s. 605-613. 2004.
- Henrichsen, C.: The Tamil Case – an Overview. i: *The Danish Ombudsman 2005* s. 195-219. København 2005.
- Henrichsen, C.: Godkendelse af trossamfund i Danmark. En forvaltningsretlig vurdering. i: *Kirkeretsantologi* 2004 – dansk kirkeret i europæisk belysning. s. 340-354. Selskab for Kirkeret, 2004.
- Henrichsen, C.: Danmarks deltagelse i Irak-krigen. Et spørgsmål om risikovurdering? i: *Ret og usikkerhed* s. 119-142. Ciara Damgaard, Carsten Henrichsen og Hanne Petersen (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Henrichsen, C.: Ved Folketingets Ombudsmands 50-års jubilæum. *Administrativ Debat* 2/2005, s. 14-16. 2005.
- Herrmann, J.M.R.: Det etiske forbehold. *Ugeskrift for Retsvæsen* U.2005.B, s. 385-393. 2005.
- Ketscher, K.: Etnisk ligebehandling, religionsfrihed og ligestilling mellem kvinder og mænd – set i lyset af Føtex-sagen. *Ugeskrift for Retsvæsen* 26, s. 235-243. 2005.
- Ketscher, K.: Anmeldelse af Trine Schultz: Retsanvendelse og skøn – Sondringens anvendelse i prøvelsen af afgørelser på det sociale område. *Ugeskrift for Retsvæsen* 14, s. 150-151. 2005.
- Ketscher, K.: Anmeldelse af Kirsten Reimers-Lund: Børn – fælles ansvar. Om forståelse af foranstaltninger for børn. *Ugeskrift for Retsvæsen* 24, s. 222/1. 2005.
- Ketscher, K.: Socialret. *Advokaten* 1/2005, s. 4. 2005.
- Ketscher, K.: Socialret. *Advokaten* 2/2005, s. 8. 2005.
- Ketscher, K.: Socialret. *Advokaten* 3/2005, s. 12. 2005.
- Ketscher, K.: Socialret. *Advokaten* 4/2005, s. 13. 2005.
- Ketscher, K.: Socialret. *Advokaten* 11/2005, s. 7. 2005.
- Ketscher, K.: Grundlæggende rettigheder gælder for alle. *Handicapnyt januar/2005*, s. 34-36. 2005.
- Ketscher, K.: Når aktivering fører til social dumping. *Socialrådgiveren* 2/2005, s. 16-17. 2005.
- Ketscher, K.: Ombudsmanden bør til serviceeftersyn. 2s. København 2005.
- Ketscher, K.: Burkaforbud er berettiget. 1s. København 2005.
- Ketscher, K.: Religionsfrihed sat på plads. 1s. København 2005.
- Koch, H.: Biografier over Eivind Larsen, Harald Petersen, Eigil Thune Jacobsen. 3s. Gads Forlag, København 2005.
- Koch, H.: Ret og værdier i traktaten om en europæisk forfatning. 7s. KUs samlingsområde "Europa i forandring", København 2005.
- Kristiansen, J.: Det forvaltningsretlige afgørelsesbegreb i personalesager. *Ugeskrift for Retsvæsen* 2005/B, s. 214-221. 2005.
- Kristiansen, J.: Arbejdsmarkedspension i arbejds- og forsikringsretligt perspektiv. *Ugeskrift for Retsvæsen* 2005/B, s. 271-280. 2005.
- Kristiansen, J.: Grundlæggende arbejdsret. 446s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Kristiansen, J.: Arbejdsmarkedspension i arbejds- og forsikringsretligt perspektiv. nft – Nordisk Forsikrings-tidsskrift 4, s. 271-280. 2005.
- Kristiansen, J.: Aftaler om fratreden i det offentlige. *Advokaten* 2/2005, s. 63-67. 2005.
- Krunke, H.: From Maastricht to Edinburgh: The Danish Solution. *European Constitutional Law Review* Vol I, issue 3, s. 338-356. 2005.
- Krunke, H.: Partidisciplin i Det Udenrigspolitiske Nævn. *Juristen* 3, s. 96-102. 2005.
- Krunke, H.: Materialesamling til EU-politik og udenrigspolitik – i forfatningsretlig belysning. 278s. Det Samfundsvidenskabelige Fakultetets Reprocenter, København 2005.

- Krunke, H.: Demokrati og legitimitet i EU – en kommentar. 8s. 2005.
- Olsen, H.P.: Religionsfrihed: En forældet og overflødig menneskeret? *Juristen* 4, s. 124-135. 2005.
- Olsen, H.P.: Magtfordeling. 645s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Olsen, H.P.: Påklædningskrav og religiøs diskrimination. EU-ret og Menneskeret 3, s. 155-168. 2005.
- Olsen, H.P.: Hvad er religionsret?: En kommentar til en kommentar. *Retfærd* 111, s. 76-81. 2005.
- Petersen, H.: The "Thule-case" – myth and other norms in world society. A case of sociology of world law. i: Normvetenskapliga reflektioner. *Sociology of Law*, Lund University, Research Report in Sociology of Law s. 93-104. Annika Rejmer (red.). Lund 2004.
- Petersen, H.: Etnicitet og arbejdsmakred i det 20. og 21. århundrede. i: Arbejdsmarkedet i Grønland. Fortid, nutid og fremtid s. 160-175. Aksel V. Carlsen (red.). Iisimatarsarfik 2005.
- Petersen, H.: Ret og usikkerhed i overgangstider. Danmark og Grønland som eksempler. i: Ret & usikkerhed s. 193-214. Ciara Damgaard, Carsten Henrichsen og Hanne Petersen (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Petersen, H.: Hundrede års dansk samfundsforskning i Grønland. i: Grønlandsforskning. Historie og perspektiver s. 279-307. Susanne Dubbroe, Frank Sejersen, Hanne Petersen, Jens Dahl, Grom Winther. Kirsten Thisted (red.). Det Grønlandske Selskab, København 2005.
- Petersen, H.: The Role of Customary Law in Sustainable Development. i: The Role of Customary Law in Sustainable Development s. 506. Peter Ørebech, Fred Bosselman, Jes Bjarup, Martin Chancock og Hanne Petersen. xx (ed.). Cambridge University Press, Cambridge 2005.
- Petersen, H.: Postkoloniale konglomeratstater i retskulturel belysning. i: *Almen Reader for Komparativ Ret og Retskultur. Teori og metode.* s. 264-276. xx (red.). Lund 2005.
- Rytter, J.E.: New Threats and the Use of Force. 189s. DIIS – Danish Institute for International Studies, Danmark 2005.
- Rytter, J.E.: Nye trusler og militær magtanvendelse. 195s. DIIS – Dansk Institut for Internationale Studier, Danmark 2005.
- Rytter, J.E., Götze, M.: Annotated bibliography on Public Law: Denmark 2004-2005. *European Review of Public Law* Vol 17 No 2, s. 1019-1023. 2005.
- Rytter, J.E., Götze, M.: Religion and School in Denmark. *European Review of Public Law* Vol 17 No 1, s. 281-296. 2005.
- Rytter, J.E., Jakobsen P.V.: FN, nye trusler og militær magtanvendelse. *Den Ny Verden, Tidsskrift for International studier* 3, s. 37-45. 2005.
- Rønne, A.: Selv jurister må kløjes i energilovene. *El & Energi* 2, s. xx. 2005.
- Rønsholdt, S.: Sagen om Københavns Havn – et retssikkerhedsvakuum bestemt ved lov. *Juristen* 4, s. xx. 2005.
- Vindeløv, A.V.: Fra Ross til ....? Konfliktmægling i det 21. århundrede. *Juristen* 4, s. 115-123. 2005.
- Vindeløv, A.V.: Drabet foran Rust. i: Når det ikke er not at have ret s. 44-50. Vibeke Vindeløv mfl. Anders Carlsson, Bente Hansen, Flemming Pless, Peter Skov-Jakobsen, Camilla Sløk, Jesper Stange (ansv. red.). 2005.
- Forskningsafdeling III**
- Balvig, F.: På den anden side: De Kriminelle er dynamoen i samfundsudviklingen. *Politiken* 3. sektion, 4. september, s. 8. 2005.
- Balvig, F.: Brun kriminalitet – sort politik. *Politiken* 3. sektion, 16. oktober, s. 8. 2005.
- Balvig, F.: Kriminologi. i: *Introduktion til psykologi – Teori * Anvendelse * Praksis* s. 913-836. Thomas Koester & Kim Frandsen (red.). Forlaget Frydenlund, København 2005.
- Balvig, F.: When Law and Order Returned to Denmark. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology & Crime Prevention* vol. 5, no. 2, February, s. 167-187. 2005.
- Balvig, F., Holmberg, L., Sørensen A-S.: Om forebyggelse af risikoadfærd – erfaringer fra Ringstedforsøget. i: *Crime Prevention – Imprisonment, Report from NSFK:s 47th Research Seminar* s. 36-42. Mia Söderbär (ed.). Scandinavian Research Council for Criminology, Stockholm 2005.
- Balvig, F., Holmberg, L., Sørensen A-S.: Ringstedforsøget. Livsstil og forebyggelse i lokalsamfundet. 454 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Bang-Pedersen U.R.: Omstødelse af betaling og pant – bør KL § 67 og KL § 70 revideres? *Ugeskrift for Retsvæsen (UfR) Online* 2005, s. 162-167. 2005.
- Bang-Pedersen U.R.: Slutafregning. 141 s. Thomson, København 2005.
- Bang-Pedersen U.R.: Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen: Ejerpantebrevet – et aldrende instrument i afgiftsrespirator. *Ugeskrift for Retsvæsen* 2005 s. 321 f, s. 86. 2005.
- Bang-Pedersen U.R.: Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen; Susanne Nielsen: Håndbog i boligfinansiering. *Ugeskrift for Retsvæsen* 2005 s. 86, s. 86. 2005.
- Bang-Pedersen U.R.: Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen: Omstødelse af betaling og pant – bør KL § 67 og KL § 70 revideres? *Ugeskrift for Retsvæsen* 2005 s. 162 f, s. 86. 2005.
- Bang-Pedersen U.R.: Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen: Oprykning efter afdrag på foranstående lån. *Ugeskrift for Retsvæsen* 2005 s. 244 f, s. 86. 2005.
- Bang-Pedersen U.R.: Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen; Henrik Juul, Lennart Lyngge Andersen: Hvor går lånerne hen? Fra standardprodukt til rådgivningstunge lån. *Ugeskrift for Retsvæsen* 2005 s. 268, s. 86. 2005.
- Baumbach T.: Administrative bøder og forvandlingsstraffe. *Juristen* 5, 2005, s. 175-181. 2005.
- Clausen S.: Teoretiske argumenter for at samfundstjeneste formodes at have en større kriminalpræventiv effekt end fængselsstraf. i: *Brottsprevention & Fængselsforskning* s. 55-64. Nordiska Samarbetsrådet för Kriminologi. 2005.
- Dam, H.: Anmeldelse af: Anne Sieg: International beskatning – Dobbeltbeskatningsaftalen mellem Danmark og Grønland. *Ugeskrift for Retsvæsen* 2005B.23/1, s. 1. 2005.
- Dam, H.: Rette indkomstmottager – allokering og fiksering. 825 s. Thomson A/S, København 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Kendelser fra Landsskatteretten. *Skattepolitisk oversigt* 61. årg., nr. 4., s. 204-209. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Kendelser fra Landsskatteretten. *Skattepolitisk oversigt* 61. årg., nr. 2., s. 99-105. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Kendelser fra Landsskatteretten. *Skattepolitisk oversigt* 61. årg., nr. 7., s. 448-448. 2005.

- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Kendelser fra Landsskatteretten. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 6., s. 382-382. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Kendelser fra Landsskatteretten. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 5., s. 382-382. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Kendelser fra Landsskatteretten. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 3., s. 150-153. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Kendelser fra Landsskatteretten. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 1., s. 61-66. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Afgørelser mv. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 2., s. 106-114. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Afgørelser mv. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 7., s. 449-456. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Afgørelser mv. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 6., s. 383-387. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Afgørelser mv. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 5., s. 321-326. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Afgørelser mv. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 1., s. 67-72. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Afgørelser mv. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 8., s. 499-502. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Domme. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 7., s. 442-447. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Domme. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 4., s. 200-203. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Domme. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 1., s. 55-60. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Domme. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 8., s. 490-493. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Domme. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 6., s. 378-381. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Domme. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 5., s. 312-318. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Domme. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 3., s. 136-149. 2005.
- Dam, H., Feldthusen, R.K.: Domme. Skattepolitisk oversigt 61. årg., nr. 2., s. 94-98. 2005.
- Dam, H., Hemmingsen, K., Taksøe-Jensen, F.: Skatteret: Almen del 2005. 6. udgave. 729 s. Magnus Informatik A/S, København 2005.
- Danielsen S.: Menneskerettighedsdomstolens børneretspraksis. Tidsskrift for Familie- og Arveret 1, s. 1-13. 2005.
- Danielsen S.: Skal andelsboliger sidestilles med lejeboliger. Tidsskrift for Familie- og Arveret 2, s. 97. 2005.
- Danielsen S.: Arveloven med kommentarer, 5. udgave. 730 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Elmer H.I.: UfR 2005.1038V – en kritisk kommentar. T:BB Tidsskrift for Bolig- og Byggeret 4, s. 386-395. 2005.
- Eyben, B.E.v.: Forældelse II. 459 s. Thomson/Gad Jura, København 2005.
- Eyben, B.E.v.: Holdbarhedsproblematikken – juridiske konsekvenser. i: Årsberetning 2002 & 2003 for Dansk Tandlægeforenings Patientskadeborsikring og Tandskadeankenævnet s. 43-44. Dansk Tandlægeforenings Praksisforsikring. 2005.
- Eyben, B.E.v.: Anmeldelse af Ivan Sørensen: Den private Syge- og Ulykkesforsikring, 2. udg. Ugeskrift for Retsvæsen 26, s. 247-248. 2005.
- Eyben, B.E.v.: Tiden og renten er løbet fra erstatningsniveauet i EAL. Forsikring 16, s. 15-16. 2005.
- Eyben, B.E.v.: Forfølgning af erstatningskrav, som er eller kan være omfattet af arbejdsskadesikringen. Ugeskrift for Retsvæsen 38, s. 293-301. 2005.
- Eyben, B.E.v.: Kommentar til kap. 1 og 3-6 i loven om klage- og erstatningsadgang inden for sundhedsvæsenet. i: Karnovs Lovsamling s. Karnov Online. Bo von Eyben, Jan Petersen, Thomas Rørdam (red.). Thomson, København 2005.
- Eyben, B.E.v.: Fordringers ophør. i: Lærebog i Obligationsret II, 2. udgave s. 127-157 & 170-220. Thomson, København 2005.
- Greve, V.: Prostitution – former for indgreb og deres begrundelser. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab (NTFK) 92. årg. Nr. 1, s. 1-21. 2005.
- Greve, V.: Strafzumessung im internationalen Strafrecht. i: Menschengerechtes Strafrecht: Festschrift für Albin Eser zum 70. Geburtstag s. 751-763. Jörg Arnold ... [et al.] (Hrsg.). Verlag C.H. Beck, München 2005.
- Greve, V.: Genoptagelse af straffesager – nogle træk af dansk ret: Oplæg på strafferetslærerseminariet 2005. 36s. Det Juridiske Fakultet. Københavns Universitet, København 2005.
- Greve, V.: Genoptagelse af straffesager efter dansk ret. Tidsskrift for Kriminalret 7, 2005, s. 439-458. 2005.
- Greve, V.: Anmeldelse af Tilmann Mohr & Jan Christoph Nemitz (Hrsg.): Strafrecht aus nordischer Perspektive, Festschrift für Karin Cornils. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab -, s. 302-305. 2005.
- Greve, V., Elholm T.: Introduction to the Criminal Procedure in Denmark. 39 s. The Danish Institute of Human Rights, Copenhagen 2005.
- Greve, V., Jensen A., Toftegaard Nielsen G.: Kommenteret straffelov: Speciel del, 8. omarbejdede udg. 600 s. København, Jurist- og Økonomforbundets Forlag 2005.
- Greve, V., Langsted L.B.: Hovedlinjer i erhvervsstrafferetten, 6. udg. 279 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Holmberg, L.: "Denmark". i: Encyclopedia of Law Enforcement Vol. 3 s. 1039-1041. Larry E. Sullivan ... [et al.] (eds.). Thousand Oaks 2005.
- Holmberg, L.: Policing and the Feeling of Safety: the Rise (and Fall?) of Community Policing in the Nordic Countries. Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention 5, s. 205-219. 2005.
- Holmberg, L.: Denmark. i: Encyclopedia of Law Enforcement, vol. 3 International s. 1039-1041. Larry Sullivan, Maria Haberfeld (red.). Sage Publications, Thousand Oaks, CA 2005.
- Holmberg, L., : Politiets brug af skydevåben i Danmark. i: Politiets bruk av skytevåpen i norden s. 29-44. Johannes Knutsson (red.). Oslo 2005.
- Holmberg, L., Balvig, F., Sørensen A-S.: Om forebyggelse af risikoadfærd – erfaringer fra Ringstedforsøget. 36-41s. NSfK, Stockholm 2005.
- Holmberg, L., Elholm T.: 'Skyd for at dræbe' -praksis bliver let et skud i foden. Dagbladet Politiken 30/7-2005, s. 0. 2005.
- Kronborg A.: Ægteskabsbetingelser. Juristen 3, s. 89-95. 2005.
- Kruize, P.: Det private sikkerhedsmarked: En undersøgelse af privat vagtvirksomhed og privat efterforskning. 52s. 2005.

- Mortensen, P.: Lovbekendtgørelse nr. 622 af 15. september 1986 af lov om tinglysning (ajourføring af tidligere kommentar). Karnov Online i: Karnov Online s. Noter. Thomson, København 2005.
- Mortensen, P.: Lov nr. 560 af 24. juni 2005 om ændring af tinglysningsloven, konkursloven og andre love. Karnov Online i: Karnov Online s. Noter. Thomson, København 2005.
- Mortensen, P.: Återpantsætning – om pantsætning av pant och panträtt. Ugeskrift for Retsvæsen 2005, s. 247. 2005.
- Mortensen, P.: Landbrugsloven – Landbrugets Retsforhold I. 364 s. Peter Mortensen Pejus, Helsingør 2005.
- Mortensen, P.: Virksomhedspant og fordringspant – en kort oversigt til studiebrug. 38 s. Peter Mortensen København 2005.
- Mortensen, P.: Debtorskifte-Kreditorskifte. i: Lærebog i Obligationsret II s. 15-125. Thomson, København 2005.
- Mortensen, P., Bang-Pedersen U.R.: Forslag til lov om lejeaftaler. i: Forslag til lov om lejeaftaler s. 84. Ejendomsforeningen Danmark, København 2005.
- Nielsen, J.G.: Flodbølgen i Sydøstasien – hvornår er en person død i skatteretlig henseende? Skattepolitisk Oversigt 61. årg., nr. 2, s. 77-84. 2005.
- Nielsen, J.G.: Anmeldelse af: Lennart Lynge Andersen og Henrik Gam: Fondsbeskatning. Gjellerup, 2005, 170 sider. Pris 300,00 kr. inkl. moms. Ugeskrift for Retsvæsen 205 B, s. 325. 2005.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 61. årg., nr. 2, s. 85-93. 2005.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 61. årg., nr. 1, s. 26-54. 2005.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 61. årg., nr. 4, s. 184-199. 2005.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 61. årg., nr. 6, s. 355-377. 2005.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 61. årg., nr. 5, s. 284-312. 2005.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 61. årg., nr. 7, s. 428-441. 2005.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 61. årg., nr. 8, s. 470-489. 2005.
- Nielsen, J.G.: Forenklede regler om knap så begrænset skattepligt. Skattepolitisk Oversigt 61. årg., nr. 8, s. 459-469. 2005.
- Nielsen, J.G.: Skattebestemmelser. Skattepolitisk Oversigt 61. årg., nr. 3, s. 127-135. 2005.
- Nielsen, J.G., Aagensen O.: Materialesamling til juridisk masterafhandling 2005/2006. 222s. Danmarks Forvaltningshøjskole, København 2005.
- Snare A.: Victim policy – Only for the Goods? i: Crime and Justice in Scandinavia s. 495-502. Ulla V. Bondeson (ed.). Forlaget Thomson, GadJura, København 2005.
- Sorensen D.W.M.: The Journey to Danish Residential Burglary: Distributions and Correlates of Crime Trips Made by Convicted Danish Offenders. 42 s. Justitsministeriet, København 2005.
- Sorensen D.W.M.: The (Absence of) Evidence Concerning the Effects of Situational Crime Prevention on Burglary – and Scandinavian Prospects for Improvement. i: Brotsprevention & Fængselsforskning. Crime Prevention & Imprisonment : NSfK's 47th Research Seminar Oslo, Norway 2005 s. 176-189. Nordiska Samarbetsrådet för Kriminologi (NSfK). Nordiska Samarbetsrådet för Kriminologi (NSfK), Stockholm 2005.
- Sørensen A-S.: Ringstedforsøget. Livsstil og forebyggelse i lokalsamfundet. 454 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Vestergaard, J.: Vejledning for specialestuderende på den juridiske kandidatuddannelse, 4. udgave. 46s. Det Juridiske Fakultet ved Københavns Universitet 2005.
- Vestergaard, J.: Anm. af Peter Kruize: Beviskrav, ressourcer og opportunitet. En retssociologisk analyse af påtaleopgivelse og tiltalefrafald. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2004. Ugeskrift for Retsvæsen B -, s. 44. 2005.
- Vestergaard, J.: EU og det retlige samarbejde: Plancher til forelæsning. 24s. Københavns Universitet 2005.
- Vestergaard, J.: Magtanvendelse i folkeskolen – den juridiske ramme. Talepapir til konferencer afholdt af Børnerådet og Center for Ligebehandling, april-maj 2005. 32s. 2005.
- Vestergaard, J.: Princippet om gensidig anerkendelse – ideologisk hjørnesteen i ekspansivt byggeprojekt. Advokaten 6/2005, s. 1-5. 2005.
- Vestergaard, J.: Foranstaltninger i sager vedrørende strafbare seksuelle overgreb – afgørelseskompetence og sagsbehandling. Redegørelse af 30.03.2005 til Danmarks Idræts-Forbund. 33s. 2005.
- Vestergaard, J.: Tillæg til straffeloven & straffuldbyrdelsesloven m.v., 15. udgave. 30s. Københavns Universitet 2005.
- Vestergaard, J.: Unge kriminelle i strafferetten og socialretten. Social Kritik 98/2005, s. 27-39. 2005.
- Vestergaard, J.: Vejledning for specialestuderende på den juridiske kandidatuddannelse. 3. udgave, 43 s. Det Juridiske Fakultet 2005.
- Vestergaard, J., Henriksen, A., Kessing, P.V.: (red.). Materialesamlinger til kursusfaget International Terrorism: Legal Challenges: BINDER I: Litterature. BINDER II: Materials from the European Council of Human Rights and the European Union. BINDER III: International Conventions, resolutions etc. BINDER IV: Cases & other materials. Materialesamlings. Det Juridiske Fakultet ved Københavns Universitet 2005.
- Vestergaard, J., Plum L., Laursen A.: Dansk lovgivning om bekæmpelse af terrorisme. i: Dansk international strafferet s. 22. Lars Plum & Andreas Laursen (red.). DJØFS Forlag, København 2005.

Det Juridske Studienævn

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod Det Juridske Studienævn af fire repræsentanter for de fastansatte lærere ved fakultetet, studieleder, docent, dr.phil. Henrik Stevnsborg (formand), vice-studieleder, docent, dr.jur. Henrik Palmer Olsen, professor, dr.jur. Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen og lektor, ph.d. Annette Kronborg. Ekstern lektor, specialkonsulent, cand.jur. Niels-Erik Hansen har repræsenteret deltidslærerne ved fakultetet. Hertil kommer fem medlemmer, valgt af og blandt de studerende. Fra Forenede Jurister: stud.jur. Birte Bligaard (næstformand) og stud.jur. Christina Bruun Andersen. Fra Juridisk Diskussionsklub. Politisk Udvalg: stud.jur. Andreas Husted Malby og stud.jur. Vibeke Rohde samt fra Konservativ Jurister: stud.jur. Christian Bruselius Beck.

Beretning

Det juridiske studium er efterhånden et af de mest internationaliserede studier ved Københavns Universitet, og igen i 2005 blev der sat nye rekorder på området. Fakultetet udbød i alt 45 kurser på kandidatuddannelsen på et fremmedsprog, og 231 internationale studerende gæstede fakultetet, heraf 72 helårsstuderende. Der er her tale om en stigning på 10 % i forhold til 2004. I alt optjente de internationale studerende 120,5 STÅ (studenterårsværk). Omvendt udsendte fakultetet 160 danske jurastuderende på praktik- og studieophold i udlandet. Tallet, der har ligget stabilt gennem nogle år, er ensbetydende med, at godt en tredjedel af de studerende på den juridiske kandidatuddannelse rejser ud i løbet af deres studietid. I 2005 blev Fagtypisk føjet til de eksisterende tilbud om ikke-meritgivende undervisning i Fagengelsk og Fagfransk. Mere end 400 studerende benyttede sig af disse tilbud i årets løb, heraf 325 danske studerende.

Fakultetet havde i 2005 besøg af 2 gæsteprofessorer, fra henholdsvis National University of Singapore og University of Western Sydney. Begge udbød undervisning af højeste internationale kvalitet, således at fakultetet igen i 2005 har kunnet tilbyde en egentlig "internationalisation at home". Den ene af gæsteprofessorerne, som var fuldtidsansat i hele undervisningsåret 2004-2005, virkede desuden som vejleder på processpillet Negotiation Competetion, hvor danske studerende deltog i finalen i Dublin.

I 2005 er især to temaer gået igen på Det Juridske Studienævns dagsorden: Studiereform og besparelser.

Studiereformen er blevet forberedt gennem de seneste par år, og har resulteret i, at der for fremtiden bliver valgfrie moduler på den juridiske bacheloruddannelse, mens der modsvarende indføres obligatoriske moduler på kandidatuddannelsen. Første optag på den ny bacheloruddannelse bliver 1.9.2006, og på kandidatuddannelsen 1.9.2009.

Som grundlag for reformen udfærdigede Det Juridske Studienævn i tæt samarbejde med fakultetsadministrationen en "Betænkning om jurauddannelserne ved Køben-

havns Universitet". Betænkningen, der offentliggjordes i februar 2005, bærer undertitlen: "Beskrivelse. Analyse. Vurderinger. Anbefalinger". Betænkningen blev desuden publiceret i en engelsksproget udgave.

Det samme blev de kompetenceprofiler for henholdsvis den juridiske bacheloruddannelse og den juridiske kandidatuddannelse, som nævnet udarbejdede i løbende dialog med fag, studenterorganisationer, censorer og (andre) aftagere. Profilerne har vakt positiv international opmærksomhed, og fakultetet deltager nu i det europæiske tuning-projekt inden for det juridiske fagområde.

Desuden blev der gennemført en større aftagerundersøgelse. Endelig færdiggjordes selve studieordningerne med fagfordeling og -dimensionering, med prøveformer og med tilhørende ECTS-point og karaktervægte. Studieordningerne fik dekanens godkendelse i juli måned efter forudgående drøftelser i Akademisk Råd. I forlængelse heraf fastsatte Det Juridske Studienævn de nødvendige overgangsordninger og opstillede regler, mål og rammer på en lang række felter, bl.a. om læsning af tekster på fremmedsprog, om særlige prøvevilkår for studerende med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, om prøveformer, om studie- og erhvervsvejledning, om undervisnings- og arbejdsformer og om meritoverførsel.

Især skal dog fremhæves, at der i 2005 – efter samme koncept, som nævnet tidligere har anvendt med henblik på studiestarten – er blevet udarbejdet målsætninger for gennemførelse, studiemiljø og for kvalitetssikring af uddannelserne.

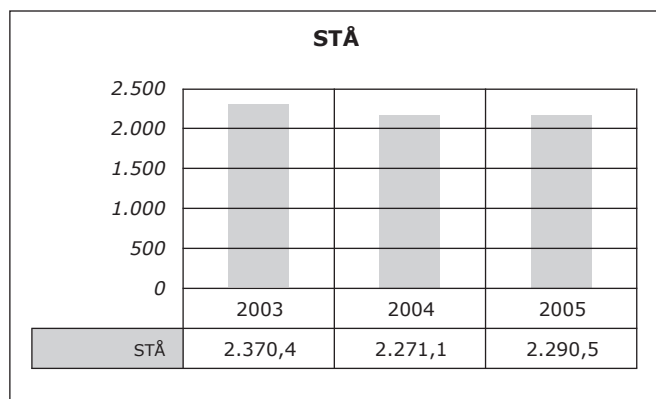
Da det i løbet af efteråret blev klart, at Det Juridske Fakultet måtte indstille sig på at spare ca. 14 % på budgettet for 2006, måtte også studienævnet finde besparelser på de juridiske uddannelser. I en første sparerunde blev det bl.a. besluttet at reducere antallet af timer på kandidatuddannelsens fag fra 38 til 34 timer samt at begrænse brugen af ekstern censor. For fremtiden medvirker der derfor ikke længere eksterne censorer ved samtlige prøver på uddannelserne, men der vil være ekstern censor på alle mundtlige prøver og desuden på skriftlige prøver således, at en tredjedel af såvel bachelor- som kandidatuddannelsen har ekstern censor, jfr. eksamensbekendtgørelsen. Ud over den økonomiske dimension har også den faglige dimension i dette skridt været diskuteret i både Det Juridske Studienævn og i Akademisk Råd. Udgangspunktet har været Videnskabsministeriets rapport om de samfundsvidenskabelige uddannelsers fremtid samt de tilkendegivelser, der findes i regeringsoplæggene til Globaliseringsrådet. I en efterfølgende sparerunde besluttede Det Juridske Studienævn, at de stipendier, fakultetet hidtil har ydet til de udrejsende studerende, skal bortfalde. I alt er der fundet besparelser på 4,8 millioner kr. på studielederens konto for 2006. Det siger sig selv, at dette har været en smertefuld proces, ikke mindst i lyset af, at der spares, samtidig med at studiereformen sættes i værk. Dog er det fastholdt, at der skal være plads til nye initiativer, eksempelvis et tilbud i Retorik a la fagsprogene, ligesom der er afsat en særlig øremærket pulje til implementering af de nye studieordninger.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder		
	Jura	Meritoverført	I alt
Jura	2.157,0	27,3	2.184,3
Folkesundhedsvidenskab	1,2		
Psykologi	0,3		
Økonomi, statsvidenskab	0,3		
Indianske sprog & kultur	0,3		
Meritstuderende	10,8		
Gæstestuderende	120,5		
I alt	2.290,5		
Åben uddannelse	15,8		

STÅ 2003-2005

Studieleder Henrik Stevnsborg

Ph.d.-studienævnet ved Det Juridiske Fakultet**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod ph.d.-studienævnet ved Det Juridiske Fakultet af formand, ph.d.-studieleder, professor, dr.jur. Jens Schovsbo. Lærerrepræsentanterne er professor dr.jur. Kirsten Ketscher, docent, lic.jur. Jørn Vestergaard samt af ph.d.-studerende Anders Thomas Hessner, Stinne Taiger Ivø og René Dejbjerg Pedersen.

Beretning

Ph.d.-studienævnet har i løbet af året styrket de ph.d.-studerendes mulighed for at få deres afhandling evalueret i løbet af ansættelsen. Der er indlagt to obligatoriske seminarer, hvor den studerende fremlægger sit projekt i form af

et præsentationsseminar i starten og et evalueringsseminar i løbet af det sidste års ansættelse.

Ph.d.-studienævnet har ønsket at satse mere på eksternt finansierede ph.d.-stipendier i 2005 og fremover. Fakultetet har i efteråret 2005 afholdt det første af en række fagspecifikke møder med aftagergrupper om samarbejde om ph.d.-stipendier. Desuden arbejdes der aktivt med emner til ErhvervsPhD.-ordningen.

Som et led i styrkelse af internationaliseringen af ph.d.-uddannelsen, har studienævnet taget initiativ til en evaluering af de studerendes udenlandsophold.

Studienævnet har endvidere besluttet, som et led i udmøntningen af den nye universitetslov, at oprette et formidlingskursus, der både skal styrke den skriftlige og mundtlige forskningsformidling.

Ph.d.-studieleder Jens Schovsbo

Master i Konfliktmægling (MKM)**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod uddannelsesudvalget af professor, dr.jur. Vibeke Vindeløv og medlemmerne i studienævnet er på undervisersiden ud over uddannelseslederen fortsat professor Ole Wæver, Institut for Statskundskab, KU, med professor Jørgen Dalberg-Larsen, Juridisk Institut, AU, som suppleant. Som studenterrepræsentanter er valgt Lotte Boas og Lars Trock fra MKM hold 2. Af praktiske årsager har studienævnet besluttet, at studenterrepræsentanterne repræsenterer de studerende både på hold 2 og 3.

Studienævnet har afholdt i alt 4 møder og har bl.a. vedtaget ændringer til studieordningen, som ved årsskiftet endnu ikke var godkendt af fakultetets ledelse.

Organisation

Den centrale administration af MKM er fortsat placeret ved Dekansekretariatet, Det Juridiske Fakultet, St. Kannikestræde 11, 1169 København K, tlf. 35 32 35 22. Den omfatter administrationschef Kim Hastrup samt kontorfuldmægtig Helle Bisgaard.

Den faglige udvikling samt fagadministrationen er placeret på Forskningsafdeling II, Studiestræde 6, 1455 København K og omfatter uddannelsesleder Vibeke Vindeløv, e-mail Vibeke.Vindelov@jur.ku.dk samt uddannelseskoordinator Lin Adrian, e-mail Lin.Adrian@jur.ku.dk.

Til uddannelsen er oprettet et særligt bibliotek og mødelokaliteter.

MKM's hjemmeside er at finde på www.jur.ku.dk/konfliktmaegling.

Hjemmesiden foreligger også på engelsk.

Beretning

International Master of Mediation and Conflict Resolution
Fagledelsen har i løbet af året arbejdet på udvikling af en International Master of Mediation and Conflict Resolution i samarbejde med Center for Conflict Studies ved Utrecht Universitet.

Den internationale master udbydes med ansøgningsfrist i april 2006 og opstart september 2006. Såfremt uddannelsen bliver tilstrækkeligt søgt, vil den blive udbudt hvert andet år alternerende med den danske/nordiske Master i Konfliktmægling.

Brochuremateriale til den internationale masteruddannelse er under produktion ved årsskiftet. Der er oprettet en selvstændig hjemmeside for den internationale masteruddannelse, www.jur.ku.dk/imcr.

Masterhold

I 2005 blev der ikke afsluttet et masterhold, da 2. hold først blev startet i 2004. Til gengæld startede MKM 3 i september 2005, hvorfor der i sidste halvdel af 2005 for første gang er to hold kørende samtidigt i forskudte forløb.

MKM2

Undervisningen er fortsat planmæssigt. Der har været afholdt en vellykket studietur til Oslo i oktober måned, og de studerende forsætter med entusiasme og flid. Til stor glæde både for de medstuderende og de ansvarlige for uddannelsen, er samtlige studerende fortsat på holdet.

MKM3

MKM3 består i lighed med de to forrige hold af særdeles velkvalificerede studerende. På grund af en fejl fra ledelsens side i forbindelse med besættelsen af pladserne på holdet, blev antallet af studerende på dette hold udvidet med 1, til 27 studerende.

Holdet, som nu har været i gang med uddannelsen i 1/2 år, er – som de to forrige – hold, fulde af entusiasme og læreiver.

Status

MKM-uddannelsen fortsætter med at udbyde den undervisning, som forudsættes i studieordningen. Engagementet blandt såvel deltagere som undervisere er fortsat smittende højt, og de studerendes mangeartede erfaringer erhvervet gennem forskellige erhverv, er fortsat en stor undervisningsmæssig ressource. Der sker en løbende udvikling, justering og a jourføring af uddannelsen.

Der findes en database med navne på interesserede i MKM samt den internationale masteruddannelse.

De mastere, der blev færdiguddannet i sommeren 2004, har dannet foreningen "Nordiske Mediatorer", hvis medlemskab forudsætter opnåelse af en universitetsmastergrad i Konfliktmægling. Graden er indtil videre kun opnåelig på Københavns Universitet.

Uddannelsesleder Vibeke Vindeløv

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Dekanatet for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Dekan Torgeir Bild

Prodekan Hans Jørgen Whitta-Jacobsen

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Fakultetets ledelse

Pr. 1.2.2005: Dekan, lektor Tage Bild.
Prodekan, professor Hans Jørgen Whitta-Jacobsen.
Administrationschef, cand.jur. Tina Franck.

Akademisk Råd

Pr. 1.2.2005: Dekan, lektor Tage Bild (formand).
Professor Hans Jørgen Whitta-Jacobsen (prodekan).
Afdelingschef Per Callesen (ekstern repræsentant).
Lektor Peter Abrahamson.
Lektor Lars Bille.
Lektor Arne Prahl.
Lektor Troels Østergaard Sørensen.
Lektor Kirsten Thomsen.
Lektor Michael Whyte.
Overassistent Aase Andersen (TAP-repræsentant).
Socialrådgiver Inger Poulsen Dutton (TAP-repræsentant).
Pædagogisk konsulent Thomas Harboe (TAP-repræsentant).
Kontorfuldmægtig Vinni Steffensen (TAP-repræsentant).
Administrationschef Tina Franck.
Fuldmægtig Peter Rovsing Hald (sekretær).
Stud.scient.soc. Jeppe Hamming (studentrepræsentant).
Stud.polit. Lasse Holbøll (studentrepræsentant).
Stud.psyk. Nanna Johannesen (studentrepræsentant).
Stud.scient.pol. Kasper Warrer (studentrepræsentant).

Adresse

Øster Farimagsgade 5
1353 København K
Telefon 35 32 35 46
Fax 35 32 35 32
samf-fak@samf.ku.dk
www.samf.ku.dk

Dekanens årsberetning

Uddannelse

På baggrund af den nye uddannelsesbekendtgørelse er der for fakultetets fem bacheloruddannelser udarbejdet nye studieordninger med virkning for de studerende, der startede 1. september 2005. Desuden er der for flere fag udarbejdet nye kandidatstudieordninger. De nye studieordninger indeholder bl.a. en kompetenceprofil for uddannelserne.

Efter et længere forarbejde indsendte fakultetet i 2005 via rektor forslag til 4 nye tværgående cand.soc.-kandidatuddannelser til ministeriet. Det drejede sig om uddannelser i henholdsvis "Velfærdsstat og Forvaltning", "Politik og Medier", "Internationale og Europæiske Studier" og "Østersøregionstudier". Fakultetet måtte imidlertid i december konstatere, at Københavns Universitet havde fået afslag på alle 4 forslag. Begrundelsen var, at der ikke var

behov for uddannelserne som selvstændige uddannelser, og at forslagene kunne udvikles som valgmoduler inden for relevante eksisterende kandidatuddannelser eller som masteruddannelser. Det er fakultetet ikke enig i. Fakultetet har derfor sendt en anmodning til ministeriet om et møde med henblik på at få en uddybning af de modtagne afslag og en afklaring af, hvad der kræves for at få godkendt tværgående cand.soc.-uddannelser.

Forskning

Det Forskningspolitiske Råd iværksatte i 2005 en høring om kernefelter i dansk forskning. De mange forslag, der indkom fra fakultetets institutter, viste, at vi på adskillige felter kan dokumentere en forskningskvalitet, der kan måle sig med de bedste i verden.

Endnu et institut indlejret under fakultetet

Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS) blev med virkning fra 1. januar 2005 administrativt indlejret under Det Samfundsvidenskabelige Fakultet. Det er et fagligt uafhængigt, nordisk institut med egen finansiering og bestyrelse. NIAS' årsberetning kan læses på www.nias.ku.dk/annuals/?l0=1&l1=1&who=.

Styrkelse af erhvervsvejledningen

Som led i bestræbelserne på at styrke erhvervsvejledningen, har fakultetet i 2005 nedsat et erfaringsnetværk med deltagere fra institutternes studievejledninger med det formål at sikre en bedre videndeling om erhvervsvejledning fagene imellem. I netværket drøftes mulige samarbejdsfelter, herunder hvordan fakultetet bedst kan understøtte arbejdet. Af konkrete aktiviteter i 2005 kan det nævnes, at fakultetet i samarbejde med EVU (Erhvervscenter for Etablering, Vækst og Udvikling) udbød et kursus i iværksætteri. Generelt søges erhvervsvejledningen styrket gennem uddannelse af en diplomvejleder, der skal fungere som fakultetets ankerperson på området og koordinerende led i forhold til fagenes studievejledninger.

Internationalisering

Det internationale område har høj prioritet på fakultetet. Også i år har det båret frugt, idet der i det forgangne år igen har været en stigning i antallet af ind- og udrejsende studerende. I det akademiske år 2004-2005 var der således 204 af fakultetets studerende, der rejste på studieophold i udlandet, mod 189 sidste år. Samlet udgør fakultetets studerende ca. 28 % af det samlede antal udrejsende studerende på KU. For de indrejsende studerendes vedkommende har fakultetet oplevet en stigning fra 276 til 332 studerende (korrigerede tal). De indrejsende studerende på Det Samfundsvidenskabelige Fakultet udgør ca. 32 % af det samlede antal indrejsende på Københavns Universitet.

Efter- og videreuddannelse

På efter- og videreuddannelsesområdet kan det nævnes, at Institut for Antropologi med start i 2006 udbyder en ny masteruddannelse; "Master i Antropologi og Velfærd". Uddannelsen udbydes i samarbejde med Den Sociale Højskole i København. Herudover fortsætter den igangværende master i sundhedsantropologi, der har haft god søgning. Fakultetet måtte til gengæld opgive at fortsætte masteruddannelsen i Europastudier, der på trods af stor tilfredshed blandt deltagerne på det første hold, ikke kunne samle tilstrækkeligt med ansøgere til et nyt hold.

Pædagogisk Center Samfundsvidenskab

Pædagogisk Center blev i 2005 reduceret med en fuldtidsstilling. Juni 2005 blev en kompetencemæssig milepæl for centrets to tilbageværende konsulenter, der afsluttede henholdsvis et kandidatstudie fra KU og en masteruddannelse fra DPU. Centret har gennem årene brugt en hel del ressourcer på udvikling af opgave- og specialevejledning, og i november udkom bogen "Vejledning – en brugsbog for opgave- og specialevejledere på videregående uddannelser" fra forlaget Samfundslitteratur. Bogen er skrevet i samarbejdet med to konsulenter fra humaniora og vil blandt andet blive brugt i kurser om akademisk vejledning, der udbydes gennem Pædagogisk Center.

Fakultetssekretariatet

Det Samfundsvidenskabelige Fakultetssekretariat flyttede i august til Center for Sundhed og Samfund (CSS), der er beliggende på det tidligere Kommunehospital i København. Også fire af fakultetets seks institutter er flyttet til området. Med flytningen er størstedelen af fakultetet blevet samlet på det gamle hospitalsområde, hvor også Institut for Folkesundhed og en række eksterne forskningsenheder holder til. Der arbejdes for at NIAS også kan flytte til CSS i nær fremtid.

Fakultetssekretariatets medarbejdere har i årets løb været involveret i universitetets store udviklingsprojekter, KU 2005 og KUr 07, inden for henholdsvis økonomiorådet og det studieadministrative område. Arbejdet er ressourcekrævende, men det er forventningen, at det i sidste ende vil medføre væsentlige forbedringer i det daglige arbejde, ikke mindst med de it-systemer, der anvendes inden for administrationen.

Ny identitet til fakultetet

Som et led i KU's designprogram fik fakultetet 1. august 2005 sit eget segl. Seglet indeholder en jordklode, som illustrerer det globale aspekt. Desuden indgår en krans af otte markører, som indikerer dels kompasretningerne, dels indelingen af klodens menneskelige og materielle ressourcer. I forbindelse med ibrugtagningen af det nye fakultetssegl, blev fakultetssekretariatets og institutternes websider omlagt, så disse i højere grad ligner det fælles KU-layout.

Dekan Tage Bild

Fakultetets økonomi**Formålsfordelt omkostningsbaseret regnskab 2005**

Som følge af overgang til omkostningsbaserede regnskaber er regnskabspraksis ændret. Der er samtidig sket en ændring i formålene, hvilket ikke gør det muligt at sammenligne regnskabstallene med de tidligere år.

For udgiftsbaserede regnskabstal for de tidligere år henvises til tidligere årbøger (www.ku.dk/aarbog) eller årsrapporten på www.ku.dk/aarsrapport.

Som følge af de omkostningsbaserede regnskaber er fakulteternes regnskaber fratrukket intern handel samt interne overførsler mellem de forskellige virksomhedstyper. Anlægsinvesteringer er ligeledes fratrukket, mens afskrivningerne for tidligere og nye anlægsinvesteringer er tillagt.

Omkostningerne i fakultetets regnskab er derefter formålsopdelt på hovedområderne uddannelse, forskning og vidensudveksling og formidling samt generel ledelse, administration og service samt bygningsdrift. Formålene er i overensstemmelse med principper udstukket af Rektorkollegiet i forbindelse med udarbejdelsen af statistiske nøgletal.

Formålsopdelte omkostninger angivet i tusinde kr.

Samfundsvidenskab	
1. Forskning i alt	131.959,0
1.1. Forskning	88.239,2
1.2. Forskeruddannelse	25.658,7
1.3. Forskningsledelse og administration	18.061,1
2. Uddannelse	101.236,1
2.1. Heltidsuddannelse	66.667,0
2.2. Deltidsuddannelse	2.307,8
2.3. Øvrige uddannelser	431,0
2.4. Uddannelsesledelse og administration	31.830,3
3. Formidling og vidensudveksling	10.599,7
3.1. Formidling	9.080,3
3.2. Vidensudveksling	0,0
3.3. Samfundsservice	1.519,4
4. Generel ledelse, administration og service	31.306,7
4.1. Ledelse og administration	10.750,5
4.2. Servicefunktioner	20.556,3
5. Bygninger	59.890,0
5.1. Bygningsdrift og service	59.005,1
5.2. Husleje og ejendomsskatter	0,0
5.3. Vedligehold og mindre byggearbejder	884,8
5.4. Prioritetsrenter	0,0
Omkostninger i alt	334.991,5

Fakultetets aktiviteter

Aktiviteter 2001-2005					
	2001	2002	2003	2004	2005
Antal studerende (inkl. orlov)	4.283	4.215	4.332	5.927	6.197
Antal optagne pr. 1. oktober	524	551	592	735	818
Median, alder, for optagne	21	21	21	22	21
Antal 1. prioritetsansøgere	885	885	911	1.573	1.715
Antal ansøgninger			1.673	2.695	2.925
Antal STÅ	2.245,9	2.179,7	2.213,1	3.074,5	3.095,5
Antal ressourcudløsende studerende					4.624
Antal bachelorer	464	458	437	587	549
Antal kandidater	400	402	342	544	559
Medianalder, bachelorer	25,1	24,8	25,2	25,2	25,3
Medianalder, kandidater	28	29	29	29	29
Antal deltagerbetalende studerende	50	121	230	269	146
Antal deltagerbetalende årsværk deltidsstuderende	13,8	14,6	40,4	75,6	87,7
Færdiguddannede på hele uddannelser (master, diplom)				54	0
Bacheloruddannelserne					
% gennemførte på normeret tid					31
% gennemførte på normeret tid + 1 år					57
% fortsat aktive					15
% ophørte					27
Kandidatuddannelserne					
% gennemførte på normeret tid					4
% gennemførte på normeret tid + 1 år					29
% fortsat aktive					66
% ophørte					5
Ubrudte kandidatuddannelser					
% gennemførte på normeret tid					
% gennemførte på normeret tid + 1 år					
% fortsat aktive					
% ophørte					
Udgående	103	147	151	189	204
Indgående	182	194	214	276	332
Udenlandske studerende					1.006
Antal forskeruddannelsesstud., 1. oktober, i alt	107	102	92	112	136
Antal optagne ph.d.-studerende					34
Antal afhandlinger, året (1.10.-30.9.+1)	15	23	20	27	25

Økonomisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttleder er lektor Troels Østergaard Sørensen.

Institutbestyrelsen består af instituttleder, lektor Troels Østergaard Sørensen, professor Karl Gunnar Persson (vice-instituttleder), professor Christian Hjorth-Andersen, professor Christian Schultz og lektor Mich Tvede. TAP-repræsentanter er Charlotte Blomqvist og Edda Geil.

Adresse

Stuðiestræde 6
1455 København K
Telefon 35 32 30 10
Fax 35 32 30 00
economics@econ.ku.dk
www.econ.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

Økonomisk Institut blev oprettet i 1958, men det statsvidenskabelige studium startede i 1848. Studiets officielle navn er ikke længere statsvidenskab, men økonomi, og i daglig tale omtales studiet som polit.-studiet. Udover forskning i økonomi og dertil knyttede discipliner, varetager instituttet undervisning ved studiet i økonomi på BA-, kandidat og ph.d.-niveau. Endvidere underviser instituttets ansatte i økonomi ved matematik-økonomi-studiet under Det Naturvidenskabelige Fakultet og ved Folkesundhedsvidenskab ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. Efter en del år med relativt lave optagelsestal, var det glædeligt, at knap 30 % flere blev optaget ved BA-studiet i Økonomi, i forhold til året før.

Blandt årets mange begivenheder kan nævnes, at den af instituttet siden 1996 afholdte særlige forelæsningsrække, Zeuthen Lectures, hvor internationalt velrenommerede økonomer præsenterer deres nyeste forskning, i år blev givet i maj af professor Matthew Rabin (University of California, Berkeley), under titlen "An Economic Theorist Thinks about Paternalism". Rabin er førende indenfor et forskningsområde, som fokuserer på nye måder at analysere menneskers økonomiske adfærd. Instituttet har også styrket dette område ved besættelse af et professorat i såkaldt eksperimentel økonomi, og oprettelse af et dertil hørende laboratorium, som anvendes til studier af økonomisk adfærd. Økonomisk Institut gentog i august de seneste års succesfulde Summer Schools i økonometri. Sommerskolen er såvel et efteruddannelsesstilbud til færdige kandidater som et tilbud til danske og udenlandske ph.d.- og kandidatstuderende. Forskningsenheden Finance Research Unit afholdt i september en stor international konference om finansiering, som tiltrak betydelig opmærksomhed og præsenterede mange velrenommerede forskere indenfor området. Endelig skal det nævnes, at instituttet skiftede navn på engelsk, således at det nu benævnes "Department of Economics".

Som en integreret del af Økonomisk Institut indgår følgende forskningscentre og -enheder: Centre for Applied

Microeconometrics (CAM), Centre for Industrial Economics (CIE), Development Economics Research Group (DERG), Economic Policy Research Unit (EPRU), Finance Research Unit (FRU) og "Laboratory for Experimental Economics" (LEE).

For detaljerede informationer om årets aktiviteter ved Økonomisk Institut henvises i øvrigt til instituttets Årsberetning, som kan findes på www.econ.ku.dk/department/. Yderligere oplysninger om forskningscentrene og -enhederne kan også findes via instituttets hjemmeside.

Personaleforhold

Instituttet har besat følgende stillinger i 2005:

To professorater i økonomi. Der var 22 ansøgere (21 mænd og 1 kvinde) til stillingerne. Heraf blev 11 fundet kvalificeret (11 mænd). Professoraterne blev besat med Hans Jørgen Whitta-Jacobsen og Claus Thustrup Kreiner. De tiltrådte begge den 1. januar 2005.

Et 5-årigt professorat med særlige opgaver i "Experimental and Behavioral Economics". Der var tale om ansættelse i henhold til Ansættelsesbekendtgørelsens § 9 (Bkg.820) ifølge hvilken institutionens ledelse kan beslutte at ansætte uden opslag, hvis der af et sagkyndigt bedømmelsesudvalg i enighed er afgivet en begrundet indstilling herom. Den pågældendes kvalifikationer skal være tilstrækkeligt godtgjort, og personen skal af udvalget anses for klart bedre kvalificeret end andre, der kunne komme i betragtning. Dekanen besluttede på dette grundlag at ansætte Jean-Robert Tyran, som tiltrådte den 1. juli 2005.

Lektorat i kvantitative metoder. Der var 8 ansøgere (7 mænd og 1 kvinde) til stillingen. Heraf blev 6 fundet kvalificeret (5 mænd og 1 kvinde). Lektoratet blev besat med Heino Bohn Nielsen, som tiltrådte den 1. marts 2005.

Lektorat i mikroøkonomi. Der var 10 ansøgere (9 mænd og 1 kvinde) til stillingen. Alle 10 blev bedømt kvalificeret. Lektoratet blev besat med David Dreyer Lassen, som tiltrådte den 1. marts 2005.

To 3-årige lektorater i økonomi. Der var 15 ansøgere (14 mænd og 1 kvinde) til stillingerne. Heraf blev 10 fundet kvalificeret (9 mænd og 1 kvinde). Lektoraterne blev besat med Lars Peter Østerdal og Nikolaus Hautsch. De tiltrådte begge den 1. marts 2005.

Tre 3-årige adjunkturer i økonomi. Der var 38 ansøgere (26 mænd og 12 kvinder) til stillingerne. Alle 38 ansøgere blev fundet kvalificeret. Adjunkturerne blev besat af Jacob Weisdorf (tiltrådte den 15. maj), Edith Madsen (tiltrådte den 1. september) samt af Eliot Maenner (tiltrådte 15. juli).

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved Økonomisk Institut spænder over et bredt spektrum af discipliner med tilknytning til økonomiske og statistiske problemstillinger. Forskningsaktiviteterne er i det følgende beskrevet under ni forskningsområder, men det skal bemærkes, at økonomiske forskningsprojekter i høj grad indeholder aspekter af (og anvender metoder fra) mere end et område. En karakteristik af hvert enkelt forskningsområde kan findes på www.econ.ku.dk/research/.

1. Økonometri og empirisk økonomi

1.1. Distributional effects in household models

Det er veletableret, at modeller der analyserer husholdninger bestående af flere individer, som om der kun var et in-

divid, er inkonsistente med såvel teori som empiri. Der er dog ikke konsensus om, hvilken type model der bør erstatte den ofte anvendte med kun et individ. Projektet etablerer en generel modelramme, som indeholder alle tidligere modeller som specialtilfælde. Det viser, hvordan mange specielle modeller i litteraturen fremkommer naturligt som særlige tilfælde, når de økonomiske rammer for husholdningerne ændres (Martin Browning, med Pierre-Andre Chiappori (Columbia) and Valerie Lechene (Oxford)).

1.2. *The family gap*

Det er et velkendt fænomen, at kvinder med børn har lavere lønninger end kvinder uden børn. Vi har i dette projekt forsøgt at afdække, hvordan disse lønforskelle opstår. Dette er gjort ved en empirisk analyse af lønnen for kvinder før og efter, de får børn. Den empiriske analyse er baseret på registerdata fra Tyskland. Resultaterne viser, at længden af barselsorlov er afgørende for, hvor meget lønnen falder (Mette Ejrnæs med Astrid Kunze (Handelshøjskolen i Bergen)).

1.3. *A household production model with joint production*

I den klassiske model for hjemmeproduktion, er individers arbejdsudbud baseret på skyggeprisen på tid, anvendt på arbejdsmarkedet. Men hjemmeproduktion kan skabe fordele ud over værdien af sammenlignelige varer produceret i markedet; dette kaldes fællesproduktion. Baseret på surveydata for dansk tidsanvendelse i 2001, undersøges det, om der er fællesproduktion i hjemmeproduktionen (Mette Gørtz).

1.4. *The relative importance of the European languages*

Inden for EU er der et dramatisk problem med infrastrukturen i form af manglende kommunikation mellem agenterne i de forskellige lande, og spørgsmålet rejser sig, hvorledes en rationel sprogpolitik skal formuleres. I projektet belyses de forskellige europæiske sprogs muligheder for at anvendes til kommunikation mellem de 25 EU-lande (Christian Hjorth-Andersen)

1.5. *The Balassa-Samuelson effect and the wage, price and unemployment dynamics*

Ved hjælp af "the cointegrated VAR approach" undersøges det empirisk, hvordan den europæiske økonomiske integration har påvirket udviklingen i priser, lønninger og arbejdsløshed i Spanien, og hvorledes integrationen har påvirket konvergensen til det europæiske velstandsniveau. Det viser, at der er vigtige konklusioner at drage fra det spanske tilfælde, som kan være relevante for de nye, østeuropæiske EU-medlemslande (Katarina Juselius, med Javier Ordóñez Monfort, Jaume I University, Spain).

1.6. *Do Magazines' Companion Websites Cannibalize the Demand for the Print Version?*

Projektet betragter sammenhængen mellem besøg på hjemmesider, efterspørgslen efter blade og efterspørgslen efter reklameplads for at analysere det udbredte synspunkt, at internettet vil "kannibalisere" markedet for trykte medier. Analysen er baseret på et ekstensivt datasæt for det tyske bladmarked for periode 1998-2005 (Hans Christian Kongsted, med Ulrich Kaiser, Syddansk Universitet).

1.7. *Food consumption in Denmark and Italy*

For husholdninger i rige lande repræsenterer forbrug af fødevarer ca. 20-25 % af samlet forbrug, og er derfor en vigtig komponent i analyse af forbrugsmønstre. Projektet sammenligner forbrug af fødevarer i Danmark og Italien. Baseret på forskellige datakilder viser det, at niveauet for forbrug af fødevarer blandt ældre husholdninger er lavere i Danmark sammenlignet med Italien. Dette overraskende resultat har ingen umiddelbar forklaring (Edith Madsen og Martin Browning, med Guglielmo Weber (University of Venice)).

1.8. *Participation in the Labour Market*

I et repræsentativt udsnit af den danske befolkning i perioden 1998-2003, udvælges de personer, som i perioden har været uden for arbejdsmarkedet det meste af et år. Derefter undersøges mønstrene i arbejdsudbuddet med særlig fokus på pekuniære incitamenter (Daniel le Maire, med Christian Scheuer, Copenhagen Business School and CEBR).

1.9. *The likelihood ratio test for cointegration ranks in the I(2) model*

Et vigtigt element, i empiriske anvendelser af den multivariate kointegrationsmodel, er bestemmelse af antallet af kointegrerede sammenhænge og antallet af fælles stokastiske trends. Projektet udleder et likelihood ratio test for såkaldte "cointegration ranks", og den asymptotiske fordeling (Heino Bohn Nielsen, med Anders Rahbek, Institut for Matematiske Fag, KU).

2. *Teoretisk og anvendt statistik og demografi*

2.1. *Issues of selection in contemporary and historical cohort-based survivorship*

Projektet vedrører modelbaseret empirisk analyse af selection i human overlevelse. Udgangspunktet er en udvidet hazard-model, som udover individuel medfødt skrøbelighed (Eng. frailty) inkorporerer en trendfunktion samt en uobserverbar generel baseline-hazard, der indikerer aldersvariation i den rent biologiske aldringsproces. Modellen giver en sammenhængende beskrivelse og fortolkning af dødelighedserfaringerne, indtil videre for udvalgte islandske, svenske og japanske fødselskohorter siden ca. 1760 og frem til i dag (Hans Oluf Hansen).

2.2. *Bøger om programpakken SAS*

Der arbejdes med udarbejdelse af bøger om mulighederne for statistiske og økonometriske analyser med programpakken SAS. Det drejer sig både om elementære lærebøger til brug ved indledende statistikkurser, og om forskningsbaserede vejledninger til meget avancerede analyser med de nyeste procedurer i SAS. Bøgerne udarbejdes på både dansk og engelsk (Anders Milhøj med Aage Andersen (CAD), Lisbeth la Cour (Handelshøjskolen i København) Michael Feilbeg (PLO), og Rene B. Jakobsen (Citibank)).

3. *Mikroteori og generel ligevægtsteori*

3.1. *Forventet nytteteori under usikkerhed*

Forskningsprojekt som bygger på tidligere arbejder. Der er især arbejdet med prissætning af aktiver i et marked præget af både risiko og usikkerhed (Frank Hansen sammen med Jacob Gyntelberg, Bank for International Settlements).

3.2. Guided Search

Projektet studerer en tredjeparts offentliggørelse af information om sælgere i et friktionsløst søgemarked, med asymmetrisk information mellem mange købere og sælgere. Fokus er på, hvordan denne tredjepart samler, prisfastsætter og udbyder denne information. Informationen udbydes i form af en guide om sælgeres kvalitet. De viser, at tredjeparten typisk bruger flere ressourcer på informationsindsamling end det samfundsmæssigt ønskelige (John Robert Kennes sammen med Aaron Schiff (Auckland)).

3.3. Aggregation of Information and Beliefs in Prediction Markets

Ekspirer tyder på, at markeder for forudsigelser er gode til at aggregere individers forskellige forventninger. I en formel model bekræftes det, at markedspriser aggregerer de handlendes forskellige information. Dog viser det sig, at markedets økonomiske rationale er, at lade de handlende agere imod hinandens forskellige forventninger, og at denne forskellighed introducerer en systematisk skævhed i markedsprisen (Peter Norman Sørensen sammen med Marco Ottaviani, London Business School).

3.4. Preferences between continuous streams of events

Cost-benefit og sundhedspolitiske studier modellerer ofte udfald over tid som resultatet af en kontinuert sekvens af hændelser. Udfaldet er målt ved den hyppighed hændelserne forekommer, og værdien af udfaldet er målt ved et integral. Projektet præsenterer et fundament for sådanne modeller. Der defineres betingelser vedr. præferencer for forskellige udfald, som er ækvivalent til en integral værdifunktion (Lars Peter Østerdal sammen med Charles M. Harvey, Dept. of Decision and Information Sciences, University of Houston).

4. Makroøkonomi, herunder pengeteori og international økonomi

4.1. Food regulation in international trade

Formålet med fødevareregulering er at sikre en vis sundhedsmæssig standard. Dog kan sådan regulering virke som en teknisk handelshindring. I en teoretisk handelsmodel undersøges forskellige typer fødevareregulering (produktstandard, produktionsstandarder og etikettering), for at belyse deres konsekvenser for international handel og velstand (Kenneth Baltzer, Food and Resource Economic Institute, KVL)

4.2. Price level convergence in Europe

Projektet analyserer reale valutakurser og relative priser i Europa. Et centralt tema er at undersøge, om prisniveauer inden for EU ændres over tid, og om sådanne ændringer er relateret til medlemskab af EU eller ØMU'en. Det undersøges også, hvorfor tilpasningshastigheden i relative prisniveauer tenderer til at overstige den for nominelle valutakurser (Michael Bergman sammen med Yin-Wong Cheung, University of California, Santa Cruz, og Kon S. Lai, California State University).

4.3. Openness and Inflation

En generel ligevægtsmodel anvendes til at udlede den optimale inflationsrate under diskretionær politik. Når individers velstand er den eneste politikmålsætning, vises det, at eksport forvrider incitamenterne til at føre en ekspansiv

pengepolitik. Modsat standardresultater, vil inflation først stige, dernæst falde, jo mere åben økonomien bliver (Dudley Cooke).

4.4. Spending Natural Resource Revenues in an Altruistic Growth Model

Projekter betragter væksteffekterne af forskellige udgiftspolitikker for naturlige ressourcer, når borgerne i samfundet er altruistiske. De viser at under en vækstmaksimerende politik, vil ressourcepolitikker øge væksten. Men hvis politikker er ufavorable, vil øgede indtægter fra ressourcepolitikker kunne blive en ulempe i stedet for en gevinst (Elisabeth Hermann Frederiksen).

4.5. Medium-term fluctuations and the great ratios of economic growth

Der analyseres en dynamisk generel ligevægtsmodel, der fokuserer på samspillet mellem kapitaltilpasningsomkostninger og træghed i reallønstilpasningen over tid. Dette samspil frembringer svingninger på det mellemlange sigt omkring en opadgående trend (Christian Groth og Jakob Brøchner Madsen).

4.6. Technology and growth

Indflydelsen af indenlandsk innovationsaktivitet og international transmission af teknologi på total faktorproduktivitet analyseres teoretisk og empirisk for OECD-lande, med data for over et århundrede (Jakob Brøchner Madsen).

4.7. Exporting is good but importing is better

Det er en empirisk kendsgerning, at eksporterende virksomheder betaler højere lønninger end ikke-eksporterende virksomheder. Projektet undersøger, om dette skyldes selvselektion af virksomheder og ansatte, eller om virksomheder og ansatte bliver mere produktive af at eksportere. Det undersøges også, om der er en lignende sammenhæng mellem virksomhedens importstatus og individets løn (Jakob Roland Munch sammen med Jan Rose Skaksen, Copenhagen Business School).

5. Finansiering

5.1. Microstructure analysis of open limit order book markets

Computerbaserede handelssystemer er af stigende betydning på finansielle markeder verden over. Tilgangen til detaljeret information vedr. de samlede ordrestrømme på et marked, har skabt et nyt forskningsfelt inden for empirisk finansiering. På basis af et unikt datasæt fra den australske børs, analyseres informationsindholdet af såvel "open limit order book", som de handlendes strategier i sammenhæng med markedets tilstand (Nikolaus Hautsch sammen med Anthony D. Hall, University of Technology, Sydney).

6. Offentlig økonomi og regulering

6.1. The Policy Implications of Using Water More Than Once – The Case of Irrigation in Egypt

Det faktum at landmænd anvender mere vand på deres marker, end der optages af afgrøderne, er ikke nødvendigvis samfundsmæssigt inefficielt, da vandtabet ofte kan gendannes. Analysen viser, at dette får implikationer for

det samfundsmæssigt optimale valg af politikinstrumenter, ved tildelingen af knappe vandressourcer, mellem konkurrerende brugere (Birgitte Gersfelt).

6.2. *Health Care Productivity with Uncertain Data*

Projektet omhandler en udvidelse af standardmetoder til måling af efficiens, således at disse kan behandle interval produktionsdata. Intervaldata repræsenterer en direkte måde at håndtere datausikkerhed og datasammenlignelighed; et særligt problem ved anvendelser på sundhedsprogrammer. Projektet betragter efficiensen af OECD-sundhedsprogrammer, med anvendelse af data fra OECD-sundhedsstatistikker (Jens Leth Hougaard sammen med Christian Overgaard).

6.3. *Capabilities and Equality of Health I*

Konceptet "evner" (eng. capabilities), som blev introduceret af Sen, har inspireret forskere, men har endnu ikke opnået en simpel, formel repræsentation. I dette projekt præsteres en formalisering baseret på "Lancasterian" karakteristika, hvorved et individs funktionsmåde er en metode, hvorved en initial stilling transformeres til et endeligt udfald. Inden for denne ramme undersøges det, om præferencer over evner som mængder af funktionsmåder kan rationaliseres ved maksimering af en passende nyttefunktion defineret over mængder af funktionsmåder (Hans Keiding).

6.4. *Welfare Program Complexity and the Take Up of Social Benefits*

Der præsenteres en teori for design af offentlige programmer, som tillader reduceret modtagelse af offentlige ydelser, som reaktion på administrativ kompleksitet. Det argumenteres, at eksistensen af høj kompleksitet og begrænset modtagelse af ydelser kan være et ligevægtsudfald, når politik udføres under imperfekt information (Henrik Jacobsen Kleven sammen med Wojciech Kopczuk, Columbia University).

6.5. *Marginal Cost of Public Funds: Hours of Work vs. Labor Force Participation*

Projektet udvider teorien om og målingen af velfærdskosten ved at øge offentlige indtægter ved forvridning af skatter. Resultaterne viser, at velfærdskosten øges end tidligere troet. Dette er især tilfældet for den nedre del af indkomstfordelingen (Claus Thustrup Kreiner og Henrik Jacobsen Kleven).

6.6. *The Causes of Fiscal Transparency*

Ved hjælp af surveydata konstrueres et paneldatasæt for budgetmæssige institutioner i amerikanske stater gennem 30 år, for at bestemme årsagerne til ændringer i offentlige institutioner. Vedrørende finanspolitisk åbenhed viser det, at både politiske variable (f.eks. politisk konkurrence) og finanspolitikken (gæld og afvigelse fra budgetbalance) påvirker institutionelle ændringer (David Dreyer Lassen sammen med James E. Alt, Harvard University, and Shanna Rose, SUNY Stony Brook).

6.7. *Governance and Decision Making*

En virtuel lærebog, der foruden gennemgang af forskellige prioriteringsmetoder, styringsmidler og økonomiske mekanismer, har links til algoritmer på internettet, som bidrager til at gøre metoderne mv. mere overkommelige at anvende i praksis (Klavs Lindeneg sammen med Andreas Koch, DREAM).

6.8. *Information, Polarization and Accountability in Democracy*

I et repræsentativt demokrati er borgernes incitament til at skaffe information om økonomiens tilstand og politikerne begrænset. Den førte politik formidler potentielt information til borgerne, hvilket kan påvirke stemmeadfærden og dermed politikerens incitament i valget af politik. Dette har betydning for hensigtsmæssigheden af lange vs. korte valgperioder, og spørgsmålet om politikere skal kunne genvælges (Christian Schultz).

6.9. *Dual indkomstbeskatning*

Flere OECD-lande har i de senere år eksperimenteret med en såkaldt dual indkomstskat, der kombinerer progressiv beskatning af arbejdsindkomst med en lav proportionalskat på al kapitalindkomst. Der kan gives en række argumenter for den duale indkomstskat, men systemet rejser det problem, at de mindre virksomheders indkomst skal opdeles på arbejdsindkomst og kapitalindkomst. Projektet diskuterer en række alternative metoder til en sådan indkomstop-splitning, og fremlægger forslag til en ny metode, der sikrer skattemæssig neutralitet og en høj grad af fleksibilitet i valget af skatteskala (Peter Birch Sørensen).

6.10. *Behavioral Public Finance*

Det undersøges eksperimentelt, hvordan begrænset rationalitet og samfundsmæssige præferencer påvirker demokratiske beslutninger vedr. beskatning, regulering og omfordeling. F.eks. ses det, hvordan misforståelser vedr. skatter får vælgere til at anerkende ubrugelige offentlige udgifter, hvordan konkurrence mellem jurisdiktioner kan øge efficiens, og hvordan betydningen af retfærdighedssans kan påvirke fælles beslutninger vedr. omfordeling (Jean-Robert Tyran sammen med R. Sausgruber, University of Innsbruck).

6.11. *Marginal Taxation and Labor Mobility*

Projektet undersøger, i hvor høj grad lempelser i marginalbeskatningen af arbejdsindkomst kan begrundes effektivt med reduktionen af forvridningen af arbejdskraftens mobilitetsbeslutninger. Projektet har en teoretisk såvel som en empirisk side. Der udvikles en teoretisk model, hvori arbejdskraftens mobilitetsbeslutninger er medbestemmende for den økonomiske effektivitet. Modellen bruges til at udlede en formel for størrelsen af effektivitetsgevinsten, ved øget arbejdskraftmobilitet forårsaget af marginalskattelempelser. Ud fra den pågældende formel, søges det at bestemme effektivitetsgevinstens faktiske størrelse ud fra empirisk materiale i IDA-databasen (Hans Jørgen Whitta-Jacobsen, Claus Thustrup Kreiner og Jakob Roland Munch).

7. *Driftsøkonomi og erhvervsøkonomi/politik*

7.1. *An evolutionary approach to regional growth involving local inventors and technological diffusion*

Kausale sammenhænge mellem regional vækst og tekniske fremskridt er undersøgt for to interaktive regioner. Tekniske fremskridt fortolkes som kvalitative og kvantitative ændringer i produkter inden for givne teknologiske populationer. Sammenhængene undersøges i lyset af teknologisk viden, som opstår ud fra simpel læring hos inventorer, og dette involverer nationale og multinationale virksomheder. Et computerprogram til simulationer er

udviklet til at generere geografiske mønstre med empirisk relevans (Jan Gunnarsson sammen med Torsten Wallin).

7.2. Labor Pooling in R&D Intensive Industries

Firmaer i et industrielt "cluster" har tendens til at investere mere og tage større risici i forskning og udvikling i sammenligning med firmaer, som er geografisk spredt. Dannelsen af "clusters" er velfærdmaksimerende, da forventet arbejdsproduktivitet er højere, og firmaer vælger en mere efficient portefølje af forsknings- og udviklingsprojekter (Thomas Rønne sammen med Heiko A. Gerlach, University of Auckland, og Konrad O. Stahl, University of Mannheim).

8. Økonomisk historie og teorihistorie

8.1. Incitament, teknologi og overgangen til helårsproduktion i dansk mejeribrug

Importdata fra England i slutningen af 1800-tallet dokumenterer et fald i sæsonsvingningerne i dansk smørekseport fra 1880'erne og frem. I andre producentlande var sæsonvariationen enten konstant eller stigende. Prissier viser, at der i alle markeder var et lige kraftigt incitament til vinterproduktion i 1880'erne og 1890'erne. Afgørende i det danske tilfælde var den systematiske generering af empirisk viden om vinterproduktion, og den hurtige spredning af denne viden blandt profitmaksimerende landmænd med et relativt højt uddannelsesniveau. Spredningen skete gennem foredrag, udstillinger, artikler og foreningsvirksomhed, herunder de nyligt dannede andelsmejerier (Ingrid Henriksen sammen med Kevin O'Rourke, University of Dublin, Trinity College).

8.2. Market efficiency versus price convergence

Projektet fremfører, at nylige trends i markedsintegration overser den vigtigste pointe. Markedsefficiens blev forbedret over tid, men velfærdseffekten var relativt lille i forhold til den økonomiske effekt af priskonvergens. Men priskonvergens for varer, så som hvede, er et fænomen, som kun forekom i korte perioder i de sidste 200 år (Karl Gunnar Persson sammen med Giovanni Federico, European University Institute).

9. Udviklingsøkonomi og komparativ økonomi

9.1. Cross-Border Flows of People, Knowledge Diffusion and Long-Run Productivity

Det er empirisk veletableret, at international handel med varer og kapital (dvs. direkte udenlandske investeringer) er fremmede for international spredning af viden. Hovedbidraget i dette projekt er at undersøge et hidtil ignoreret aspekt ved spredning af viden. Nemlig international mobilitet af mennesker. Det viser, at en stigning af den internationale rejseintensitet (for forretningsmæssige formål) med en procent, øger samlet faktorproduktivitet med omkring 0,2 procent. Således vil globalisering, i det omfang det indebærer forøgede strømme af mennesker på tværs af lande, være relateret til økonomiske udfald (Thomas Barnebeck Andersen sammen med Carl-Johan Dalgaard).

9.2. Victimization in Mozambique

Ved hjælp af unikke surveydata undersøges det, hvilke faktorer, der påvirker risikoen for at blive offer for forbrydel-

ser i efterkrigstidens Mozambique (Mikkel Barslund, John Rand, Finn Tarp, med Jacinto Chiconela).

9.3. The Return to Foreign aid

Evalueringer af ulandsbistand, i form af investeringer foretaget på mikroniveau, viser betydelige økonomiske afkast. Dette projekt er det første, som estimerer de makroøkonomiske afkast. Det viser, af bruttoafkastet af disse investeringer er omkring 20-30 procent. Dette resultat stemmer godt overens med sammenlignelige mikroestimater (Carl-Johan Dalgaard og Henrik Hansen).

9.4. Property Rights, Social Conflict, and Economic Growth

Projektet søger at finde forklaringer på, hvorfor det er lettere for nogle samfund selv at sikre normer og institutioner, som fremmer investeringer og vækst. Projektet søger også at præsentere en tilgangsvinkel til en sammenhængende forklaring for Afrikas dårlige sociale og økonomiske situation samt at udvikle strategier for at undgå konflikter og stagnation (Holger Strulik sammen med Ines Lindner, CORE, Louvain).

9.5. Dragon by the Head, Dragon by the Tail: China's Emergence and Bilateral Trade in East Asia

I en dynamisk global CGE-model evalueres en række handelsscenarier. Der fokuseres på de bilaterale balancer mellem Kina og dets vigtigste regionale samhandelspartnere. Resultaterne afdækker den klare betydning, forskellige udgangsbetingelser har for de efterfølgende økonomiske tilpasninger i de enkelte lande. Det konkluderes, at der er behov for økonomisk-politiske justeringer i det nye handelssystem, som er på vej frem i Østasien (Finn Tarp sammen med David Roland-Holst, University of California, Berkeley).

9.6. From Leisure to Labour: Natural Selection and the Rise of Agriculture in the Stone Age

Projektet forsøger at vise, at overgangen fra jæger-samlerøkonomien til landbruget ledte til en naturlig udvælgelse, der tilgodeså individer med smag for materielle goder frem for fritid, til fordel for individer med præferencer for det omvendte (Jacob Weisdorf).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Michael Bergman: Opponent på ph.d.-afhandling ved Stockholms universitet og opponent ved Licentiate Thesis, Göteborgs universitet.

Carl-Johan Dalgaard: I bedømmelsesudvalg vedr. lektorat ved Syddansk Universitet.

Mette Ejrnæs: Ekstern bedømmer på ph.d.-afhandling ved Aarhus Universitet.

Nikolaus Hautsch: Medlem af ph.d.-komite ved Lunds universitet.

Christian Hjorth-Andersen: I bedømmelsesudvalg vedr. professorat i miljøøkonomi ved KVL og vedr. forskningschef ved AKF.

Jens Leth Hougaard: Medlem af bedømmelsesudvalg i forbindelse med lektorater på KVL og SDU.

Katarina Juselius: Fagkyndig ved bedømmelse af fem lektorer til professor-opryk i Norge, et "research fellowship" ved det engelske forskningsråd ESSR, en ph.d.-af-

handling ved Växjö, universitet samt en ph.d.-afhandling ved det Europæiske Universitet i Firenze.

Hans Keiding: Ekstern bedømmer på ph.d.-afhandling ved Paris 1, Sorbonne.

Hans Christian Kongsted: Deltog i ph.d.-bedømmelse ved Lunds universitet, samt i adjunkt/lektorbedømmelsesudvalg, Syddansk Universitet.

Heino Bohn Nielsen: Officiel opponert ved ph.d.-forsvar, Lunds universitet.

Karl Gunnar Persson: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. professorat ved Göteborgs universitet.

Christian Schultz: Været i lektorudvalg ved Aarhus Universitet.

Finn Tarp: I bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling ved Oxford University, Purdue University og University of Lund.

Jean-Robert Tyran: Sad i ph.d.-komite ved Göteborgs universitet.

Udvalgs-, konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Martin Browning: Er fellow ved Econometric Society og European Economic Association, samt council member ved European Economic Association.

Hans-Oluf Hansen: Medlem af International Union for The Scientific Study of Population (IUSSP).

Ingrid Henriksen: Medlem af The Board of Trustees of The European Historical Economics Society.

Christian Hjorth-Andersen: Medlem af Folkeuniversitetets styrelse, medlem af bestyrelsen i Alm. Brand Bank (udpeget af generalforsamlingen), næstformand/formand i Energiklagenævnet, medlem af Erhvervsankenævnet, suppleant i Jernbaneklagenævnet, samt medlem af Konkurrenceankenævnet.

Katarina Juselius: Medlem af Eurocores (European Cooperative Research) komiteen ved European Science Foundation, Strassbourg og medlem af Forward Look komiteen samme sted.

David Dreyer Lassen: Bestyrelsesmedlem af Danish Public Choice Society.

Klavs Lindeneg: Medlem af Energiklagenævnet.

Peter Erling Nielsen: Medlem af Erhvervsankenævnet.

Thomas Rønne: Medlem af Konkurrencerådet.

Christian Schultz: Næstformand for Konkurrencerådet, medlem af bestyrelsen for Lønmodtagernes Dyrtidsfond, samt formand for bestyrelsen af "Centre for Economic and Business Research", Handelshøjskolen, København.

Holger Strulik: Medlem af "Macroeconomics Council for the German Economic Association".

Peter Birch Sørensen: Formand for Det Økonomiske Råds formandskab ("overvismand"), vicepræsident for International Institute of Public Finance, medlem af bestyrelsen for Nationaløkonomisk Forening, samt medlem af Konjunkturrådet i den svenske tænketank Studieförbundet för Näringsliv och Samhälle.

Troels Østergaard Sørensen: Medlem af "Danmarks Statistiks forskningsudvalg", medlem af Jernbaneklagenævnet, formand for bestyrelsen for Dream-modellen (finansministeriet), samt medlem af bestyrelsen ved Roskilde Amtsgymnasium.

Finn Tarp: Medlem af Rådet for Internationalt Udviklingssamarbejde, medlem af African Economic Research Committee (AERC), samt medlem af bestyrelsen for Dansk Institut Internationale Studier (DIIS).

Formidling

Udgivervirksomhed

Instituttet udgiver forskellige serier arbejds-papirer: "Discussion Papers" (engelsksproget serie indeholdende forskning fra alle forskningsområder), "Rød serie" (ph.d.-af-handlinger), "Blå serie" (fortrinsvis på dansk og med særlig vægt på danske økonomiske forhold o.l.), samt "Grøn serie" (undervisningsnoter). Desuden udgiver CAM, CIE, EPRU og FRU deres egne serier. Endelig udgiver instituttet sammen med MIT Press bogserien "Zeuthen Lectures". Denne er resultatet af den af instituttet siden 1996 afholdte forelæsningsrække, Zeuthen Lectures.

Redaktionelle hverv

Frank Hansen: Redaktør for tidsskrifterne Mathematical Inequalities and Applications og Journal of Inequalities in Pure & Applied Mathematics.

Christian Hjorth-Andersen: Redaktør af Nationaløkonomisk Tidsskrift og medlem af redaktionskomiteen for Journal of Cultural Economics.

Henrik Jensen: Medredaktør af Scandinavian Journal of Economics.

Katarina Juselius: Medlem af redaktionskomiteen ved Journal of Economic Methodology.

Claus Thustrup Kreiner: Redaktør af Nationaløkonomisk Tidsskrift.

Christian Schultz: Redaktør af Scandinavian Journal of Economics og medredaktør af The Manchester School.

Peter Birch Sørensen: Redaktør af internationalt konferencebind om "Tax Policy and Labor Market Performance", samt medlem af redaktionskomiteerne for International Tax and Public Finance, German Economic Review, FinanzArchiv, CPB Report og Nationaløkonomisk Tidsskrift.

Peter Norman Sørensen: Medredaktør af Macroeconomic Dynamics.

Finn Tarp: Medlem af redaktionskomiteerne for Journal of International Development og Økonomi og Politik.

Jean-Robert Tyran: Medredaktør af European Journal of Political Economy.

Kongresser og symposier

Martin Browning: Arrangerede workshop om "Housing and household portfolios", KU, juni, "Microdata EU-RTN Meeting", KU, december, samt "Empirical Dynamic General Equilibrium Conference", KU, december.

Carl-Johan Dalgaard, Christian Groth og Holger Strulik: Arrangerede workshop om "Institutions and Growth", KU, juni.

Nikolaus Hautsch: Arrangerede et ph.d.-kursus i "Applied Econometrics", University of Cologne, december, og arrangerede med Jakob Brøchner Madsen konferencen "International Conference on Finance", KU, september.

Katarina Juselius: Arrangerede og forelæste ved sommerskolen "The Cointegrated VAR model: Econometric Methodology and Empirical Applications", KU, august.

Hans Keiding: Arrangerede ph.d.-kursus i "Cooperative Game Theory", KU, august.

John Robert Kennes: Arrangerede ph.d.-kursus i "Dynamic Economics" (forelæser: Randall Wright).

Hans Christian Kongsted: Organiserede sammen med Martin Browning "12th International Conference on Panel data", KU, juni, og "CAM Research Workshop", december. Desuden arrangerede han session om "Økonometriske

undersøgelser af efterspørgslen efter varer og deres karakteristika" ved årsmødet i Dansk Økonometrisk Selskab, Sandbjerg, maj.

David Dreyer Lassen: Organiserede Zeuthen Workshop, KU, maj.

Karl Gunnar Persson og Troels Østergaard Sørensen: Arrangerede "Zeuthen Lectures", KU, maj.

Christian Schultz: Arrangerede Association for Competition Economics's (ACE) årlige konference, KU, december.

Peter Birch Sørensen: Arrangerede EPRU-netværkets internationale konference om "Current Economic Problems in Europe and Denmark", KU, november.

Peter Norman Sørensen: Arrangerede et ph.d.-kursus om "Reputations", juni, samt en workshop om "Informational Herding Behavior", KU, september.

Finn Tarp: Arrangerede ph.d.-kursus om "Foreign Aid: Theory and Empirical Evidence", KU, juni, og arrangerede en serie seminarer og konferencer ved Central Institute of Economic Management (CIEM) og Institute of Labour Science and Social Affairs (ILSSA), Hanoi, Vietnam.

Jean-Robert Tyran: Arrangerede workshop om "Behavioral Economics", KU, maj og workshop om "Behavioral Public Economics", KU, oktober.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforskere

Instituttet har en stor international kontaktflade, hvilket bl.a. afspejles i det store antal internationale forskere, som besøger stedet i kortere og længere tid. For en liste over instituttets gæster i årets løb henvises til Økonomisk Instituts Årsberetning, jf. www.econ.ku.dk/Department/.

Forskningsophold i udlandet

Karsten Albæk: Department of Economics, University College London, januar – august.

Mette Gørtz: University of Michigan, Ann Arbor, januar – juli.

Nikolaus Hautsch: School of Finance and Economics, University of Technology Sydney, september – november.

John Robert Kennes: University of Pennsylvania, april – maj.

Henrik Jacobsen Kleven: Columbia University, januar – juli.

Thomas Rønne: European University Institute, september – december.

Finn Tarp: Ministry of Planning and Development Maputo, Mozambique, januar og November; Central Institute of Economic Management, CIEM, Hanoi, Vietnam, marts, juli og oktober.

Netværk

Karsten Albæk: Medlem af CAM.

Kenneth Baltzer: Tilknyttet Fødevareøkonomisk Institut, KVL.

Thomas Barnebeck Andersen: Tilknyttet DERG og "Centre for Economic and Business Research", Handelshøjskolen, København.

Mikkel Barslund: Medlem af DERG.

Michael Bergman: Tilknyttet FRU.

Martin Browning: Leder af CAM.

Carl-Johan Dalgaard: Medlem af EPRU og tilknyttet "Centre for Economic and Business Research", Handelshøjskolen, København.

Mette Ejrnæs: Medlem af CAM.

Elisabeth Hermann Frederiksen: Tilknyttet FAME, Department of Environmental and Business Economics, University of Southern Denmark, samt EPRU.

Birgitte Gersfelt: Medlem af DERG.

Christian Groth: Tilknyttet EPRU.

Jan Sture Gunnarsson: Medlem af "Copenhagen University Priority Area: Europe in Transition".

Mette Gørtz: Medlem af CAM.

Frank Hansen: Medlem af "Research Group in Mathematical Inequalities and Applications".

Henrik Hansen: Medlem af DERG.

Nikolaus Hautsch: Viceleder af FRU, research fellow ved "Center of Finance and Econometrics," University of Konstanz, affiliated faculty member ved "Finance and Information Management," University of Augsburg, Tyskland, samt associate fellow ved Financial Econometrics Research Centre, University of Warwick.

Henrik Jensen: Medlem af EPRU og research fellow ved "Centre for Economic Policy Research" (London).

Katarina Juselius: Medlem af FRU.

John Kennes: Medlem af CAM.

Henrik Jacobsen Kleven: Medlem af EPRU og research affiliate ved "Centre for Economic Policy Research" (London).

Hans Christian Kongsted: Medlem af CAM, samt medlem af "Centre for Economic and Business Research", Handelshøjskolen, København.

Claus Thustrup Kreiner: Medlem af EPRU, og tilknyttet "CESifo Research Network", University of Munich.

David Dreyer Lassen: Medlem af EPRU.

Edith Madsen: Medlem af CAM.

Jakob Brøchner Madsen: Tilknyttet EPRU og leder af FRU.

Daniel le Maire: Medlem af CAM.

Jakob Roland Munch: Medlem af "Centre for Economic and Business Research", Handelshøjskolen, København.

Heino Bohn Nielsen: Medlem af FRU.

Karl Gunnar Persson: Medlem af CEPRs economic history network, "Long term economic growth".

Thomas Rønne: Medlem af CIE, "Centre for Economic and Business Research", Handelshøjskolen, København, samt research affiliate ved "Centre for Economic Policy Research" (London).

Christian Schultz: Centerkoordinator for CIE, og medlem af EPRU. Desuden er han research fellow ved CESifo, University of Munich, og ved Encore, Amsterdam.

Holger Strulik: Medlem af DERG.

Peter Birch Sørensen: Medlem af EPRU og leder af centeret indtil december. Han var formand for bestyrelsen af EPRU-netværket indtil december 2005. Desuden er han medlem af det europæiske CESifo-forskernetværk.

Peter Norman Sørensen: Medlem af FRU.

Finn Tarp: Koordinator for DERG, External Research Fellow ved Centre for Research in Economic Development and International Trade (CREDIT), University of Nottingham, Research Fellow ved Rural Development Research Consortium (RDRC), University of California, Berkeley, Invited Member ved European Union Development Network (EUDN), samt Associate ved Network of IFPRI Associates (NIA).

Jean-Robert Tyran: Fellow ved Centre for Economic Policy Research, London.

Jacob Weisdorf: Medlem af DERG.

Hans Jørgen Whitta-Jacobsen: Medlem af CIE og EPRU.

CAM – Centre for Applied Microeconometrics**Ledelse pr. 1.2.2005**

Centerleder er professor Martin Browning.

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 martin.browning@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/CAM

Organisation

CAM er et forskningscenter oprettet med en bevilling af Danmarks Grundforskningsfond, og udøver forskning i alle områder indenfor anvendt mikroøkonomi.

Blandt emnerne er lønninger, beskæftigelse og arbejdsløshed; forbrug og opsparing; teoretisk mikroøkonomi; allokering af forbrug indenfor husstande; virksomhedsadfærd, m.m.

Centeret blev etableret i september 2001 med støtte fra Danmarks Grundforskningsfond og Økonomisk Institut. Det er placeret ved Økonomisk Institut.

Centerlederens årsberetning

Centeret har organiseret fem internationale workshops i København i løbet af året, inklusive "12th International Panel Data conference".

CAM har også haft en aktiv seminarserie, og har afholdt tre ph.d.-kurser.

CAM har sin egen arbejdspapirserie og publicerede 17 arbejdspapirer i løbet af året.

Centeret har meget aktive forbindelser med adskillige europæiske netværk for såvel forskning som uddannelse.

CIE – Centre for Industrial Economics**Ledelse pr. 1.2.2005**

Centerkoordinator er professor Christian Schultz.

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 Christian.Schultz@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/CIE/

Organisation

Center for Industrial Economics består af forskere fra Økonomisk Institut, Handelshøjskolerne i København og Aarhus, Aarhus Universitet og Landbohøjskolen.

Centeret bedriver forskning i industriøkonomi og tilgrænsende forskningsområder: teoretiske såvel som empiriske. En væsentlig del af centerets forskning omhandler konkurrencepolitik.

Centeret er etableret i 1995.

Koordinatorens årsberetning

Centeret har i årets løb afholdt en seminarrække med en række inden- og udenlandske gæster.

Der har været afholdt to workshops og Centeret var vært for Association for Competition Economy's årlige konference i december. Konferencen samlede ca. 150 økonomer og jurister med interesse for konkurrenceøkonomi.

CIE har sin egen arbejdspapirserie og publicerede 14 arbejdspapirer i 2005.

DERG – Development Economics Research Group**Ledelse pr. 1.2.2005**

Centeret ledes af centerkoordinator, professor Finn Tarp.

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 finn.tarp@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/DERG/

Organisation

DERG er en udviklingsøkonomisk forskergruppe under Økonomisk Institut. Forskningsindsatsen er organiseret i tre hovedområder: (i) ulandene i den globale økonomi, herunder globalisering, international handel og kapitalbevægelser, (ii) national økonomisk udviklingspolitik, omfattende stabilisering, strukturtilpasning, vækst og transitionsøkonomi, samt (iii) mikro-udviklingsøkonomi (herunder landbrug, miljø og ressourcforvaltning). Desuden er DERG optaget af tværgående emnekredse som international udviklingsbistand, udviklingsteori samt fattigdom og fødevarerikkerhed. DERG varetager en række større eksterne bevillinger.

Koordinatorens årsberetning

I det forløbne år blev der i samarbejde med såvel lokale som internationale partnere igangsat tre femårige eksternt finansierede forskningsprojekter vedrørende Mozambique og Vietnam.

Forskningen omkring international udviklingsbistand fortsatte og resulterede bl.a. i to nye papirer om bistandens afkast og donorpolitik og bistandseffektivitet.

Hertil kommer en artikel om amerikansk udenrigspolitik og IMF's långivning, som blev accepteret af European Economic Review.

Det flerårige arbejde med SAM/CGE-modellering blev videreført og resulterede i en artikel om handelsliberalisering og ulighed i Vietnam publiceret i Review of Development Economics.

Samarbejdet med Verdensbanken og den Inter-Amerikanske Udviklingsbank samt universiteter i England, Tyrkiet, Belgien og Brasilien blev videreført. Dette resulterede i flere arbejdspapirer og publikationer samt en kommende bog om makroøkonomisk analyse og måling af fattigdom.

Korruption i ulande var i 2005 et aktivt forskningsfelt, og arbejdet om gældsregering blev afsluttet.

Analyser baseret på husholdnings- og virksomhedsundersøgelser i Mozambique og Vietnam, resulterede dels i en kommende artikel i *Small Business Economics* om kreditbegrænsninger og virksomhedsudvikling i Vietnam, dels i en række Mozambique-fokuserede arbejdspapirer om diskrimination af forældreløse børn, sæsonudsving i landbruget og kriminalitet.

Endelig blev en bog om finansielle sektorreformer i Vietnam publiceret.

Forsknings- og publiceringsniveauet forblev således højt, og et betydeligt antal arbejdspapirer er i forskellige stadier af udgivelse.

Henrik Hansen blev bevilget orlov for at varetage en Danida-rådgiverstilling i Vietnam, og to nye treårige post.doc.-stillinger blev besat, den ene med John Rand, som afsluttede sin ph.d.-afhandling.

Peter Hjertholm afsluttede sin post.doc., og en ny stipendiat (Pablo Selaya) blev udnævnt.

DERG fortsatte desuden undervisningen for Danida og varetog en række konsulent- og formidlingsaktiviteter såvel indenlands som udenlands.

Kontakterne til WIDER (World Institute of Development Economics Research), AERC (African Economic Research Consortium) og EUDN (European Development Network) blev vedligeholdt, og DERG afholdt et ph.d.-kursus om international udviklingsbistand i juni.

Forskningen i skattepolitiske problemer har bl.a. omfattet studier af selskabsbeskatning i en globaliseret økonomi samt beskatningens indvirkning på arbejdsudbud og beskæftigelse, herunder den optimale udformning af beskatningen af arbejdsindkomst.

Den makroøkonomiske forskning har bl.a. fokuseret på virkningerne af centralbankernes intervention i valutamarkedet og på samspillet mellem pengepolitik og valutakursdannelse, samt koordinering af finanspolitikken i en monetær union, ligesom der har været forsket i samspillet mellem innovationer og økonomisk vækst.

Forskningen i politisk økonomi har bl.a. omfattet empiriske studier af 'politiske konjunkturcykler' samt betydningen af den offentlige sektors organisering for omfanget af korrupsion.

EPRU har i 2005 fortsat samarbejdet med forskergrupperne CEBR og DREAM-modelgruppen indenfor rammerne af EPRU-Netværket, der har til formål at fremme forskning i økonomisk-politiske problemstillinger af relevans for dansk økonomi.

EPRU har endvidere været vært for en international konference om "Current Economic Problems in Europe", og en konference om "Aktuelle problemstillinger i dansk økonomi".

Derudover har EPRU været vært for en række udenlandske gæsteforskere, samt afholdt seminarer.

EPRU – Economic Policy Research Unit

Ledelse pr. 1.2.2005

Centerleder var professor Peter Birch Sørensen, der fra 1. december blev afløst af professor Claus Thustrup Kreiner.

Organisation

EPRU er en forskergruppe, der forsker indenfor områderne offentlig økonomi, makroøkonomisk teori og politik og international økonomisk politik.

Centret modtog i 1993 en femårsbevilling fra Danmarks Grundforskningsfond; en ny bevilling fra fonden blev tildelt i 1998 og udløb i efteråret 2005. Derudover modtager EPRU midler fra EPRU-Netværket, som støttes af de økonomiske ministerier og Nationalbanken.

Fra september 1998 har EPRU været placeret ved Økonomisk Institut.

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 claus.thustrup.kreiner@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/EPRU

Centerlederens årsberetning

EPRU's forskning i internationale og danske økonomisk-politiske problemstillinger har i 2005 især omhandlet emner vedrørende skattepolitik, makroøkonomisk stabiliseringspolitik, økonomisk vækst og politisk økonomi.

FRU – Finance Research Unit

Ledelse pr. 1.2.2005

Centerleder er professor Jakob Brøchner Madsen

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 jakob.madsen@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/FRU

Organisation

FRU består af forskere fra Økonomisk Institut, Institut for Matematiske Studier samt ledere fra den finansielle sektor og Nationalbanken.

Centerlederens årsberetning

FRU arrangerede i september 2005 en stor international konference med titlen "Conference on International Finance", hvor 280 forskere og folk med interesse i finansiering deltog. Det lykkedes at tiltrække internationalt kendte navne, blandt andre Robert Engle, som modtog Nobelprisen i Økonomi i 2003. Indlæggene var inden for områderne financial econometrics, mathematical finance, behavioural finance, microfinance og macrofinance.

Desuden arrangerede FRU flere seminarer inden for finansiering.

LEE – Laboratory for Experimental Economics**Stab****Ledelse pr. 1.2.2005**

LEE er ledet af professor Jean-Robert Tyran.

Adresse

Økonomisk Institut
 Studiestræde 6
 1455 København K
 jean-robot.tyran@econ.ku.dk
 www.econ.ku.dk/tyran/LaboratoryLEE/
 Laboratoriets faciliteter findes i Fiolstræde 4-6, 3. sal

Organisation

LEE består af forskere fra Økonomisk Institut og samarbejdspartnere fra andre danske og udenlandske universiteter, som har interesse for adfærdøkonomi og eksperimentel økonomi. Hovedformålet er at analysere relevansen af sociale præferencer og begrænset rationalitet for økonomien, samfundet og staten. LEE foretager såvel grundforskning som anvendt forskning omhandlende en lang række institutionelle forhold (f.eks. sociale netværk og stemmeadfærd).

Centerlederens årsberetning

LLE blev grundlagt i foråret 2005 og har påbegyndt opbyggelsen af et forskningsteam, etableringen af internationale netværk samt udbredelsen af forskningsresultater. Bl.a. arrangerede LLE en workshop i oktober om "Behavioral Public Economics".

LEE har som målsætning at opretholde et aktivt gæste-program. Således besøgte Rupert Sausgruber (University of Innsbruck) LLE i efteråret, og LLE havde besøg af 10 forskere, som holdt foredrag i løbet af året.

LLE udførte et økonomisk eksperiment over internettet med mere end 20.000 deltagere og foretog eksperimenter i eget laboratorium med hundredvis af deltagere.

Blandt de emner som blev undersøgt er: Effekter af om-dømme på et marked, prisfastsættelse på markeder med oligopoli, spekulative bobler på finansielle markeder, pengeillusion og porteføljevalg.

Desuden har LLE bidraget til integrationen af eksperimentel økonomi i økonomistudiet, bl.a. ved eksperimenter med omkring 250 1.-års studerende i efteråret.

Instituttleder Troels Østergaard Sørensen

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	48,39	4,51	52,90
DVIP	22,18	0,09	22,28
STIP	8,96	1,20	10,16
TAP	33,10	6,26	39,36
Årsværk i alt	112,63	12,06	124,69
Løn med årsværk	48.834,82	5.105,03	53.939,85
Løn uden årsværk	623,18	920,49	1.543,67
Øvrig drift	9.749,28	12.116,84	21.866,12
Anskf. o. 100 t.kr.	446,83	0,00	446,83
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>59.654,12</i>	<i>18.142,36</i>	<i>77.796,48</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Økonomisk Institut*VIP Internt finansieret*

Abbott, Philip Chase; gæsteprofessor.
 Albæk, Karsten; lektor.
 Alvarez Pelaez, Maria José; adjunkt.
 Andersen, Thomas Barnebeck; adjunkt.
 Bergman, Ulf Michael; lektor.
 Browning, Martin James; professor.
 Dalgaard, Carl-Johan Lars; lektor.
 Ejrnæs, Mette; lektor.
 Fatum, Rasmus Høggild; lektor.
 Franchi, Massimo; post.doc.
 Groth, Christian; lektor.
 Gunnarsson, Jan Sture Gunnar; lektor.
 Hansen, Frank; lektor.
 Hansen, Hans Oluf; lektor.
 Hansen, Henrik; lektor.
 Hautsch, Nikolaus; lektor.
 Henriksen, Ingrid; lektor.
 Hjorth-Andersen, Christian; professor.
 Hougaard, Jens Leth; lektor.
 Jensen, Henning Tarp; adjunkt.
 Jensen, Henrik; professor.
 Jensen, Niels-Erik; lektor.
 Juselius, Katarina Ingeborg; professor.
 Keiding, Hans; professor.
 Kennes, John; adjunkt.
 Kleven, Henrik Jacobsen; lektor.
 Kongsted, Hans Christian; lektor.
 Kreiner, Claus Thustrup; professor.
 Lassen, David Dreyer; lektor.
 Lindeneg, Klavs; lektor.
 Madsen, Edith; adjunkt.
 Madsen, Jakob Brøchner; professor. Mso
 Maenner, Eliot Alexander; adjunkt.
 Milhøj, Anders; lektor.
 Mortensen, Jørgen Birk; lektor.
 Mossin, Axel; lektor.
 Munch, Jakob Roland; lektor.
 Nielsen, Heino Bohn; lektor.
 Nielsen, Peter Erling; lektor.
 Overgård, Christian Modler; forskningsassistent.
 Persson, Karl Gunnar; professor.
 Rand, John; post.doc.
 Rønde, Thomas; lektor.
 Sausgruber, Rupert; lektor.
 Schultz, Christian; professor.
 Silles, Mary Antonia; post.doc.
 Strulik, Holger; lektor.
 Sørensen, Peter Birch; professor.
 Sørensen, Peter Norman; lektor.
 Sørensen, Troels Østergaard; lektor.
 Tvede, Mich Palle; lektor.
 Tyran, Jean-Robert Karl; professor. Mso.
 Weisdorf, Jacob Louis; adjunkt.
 Whitta-Jacobsen, Hans Jørgen; professor.
 Würtz, Allan Halkjær; lektor.
 Østerdal, Lars Peter; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Pons Rotger, Gabriel Angel; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Barslund, Mikkel Christoffer; ph.d.-studerende.
 Blindum, Steen Winther; ph.d.-studerende.
 Dam, Niels Arne; ph.d.-studerende.
 Groes, Fane Maja; ph.d.-studerende.
 Hansen, Jes Winther; ph.d.-studerende.
 Jensen, Thomas; ph.d.-studerende.
 Klynge, Alice Heegaard; ph.d.-studerende.
 Knudsen, Peter Holch; ph.d.-studerende.
 Kaarup, Ri; ph.d.-studerende.
 Le Maire, Christian Daniel; ph.d.-studerende.
 Lilleør, Helene Bie; ph.d.-studerende.
 Linaa, Jesper Gregers; ph.d.-studerende.
 Markeprand, Tobias Ejnar; ph.d.-studerende.
 Markussen, Thomas; ph.d.-studerende.
 Selaya, Pablo; ph.d.-studerende.
 Sharp, Paul Richard; ph.d.-studerende.
 Sunesen, Eva Rytter; ph.d.-studerende.
 Tuxen, Christin Kyrme; ph.d.-studerende.
 Verdelin, Nikolaj; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Frederiksen, Elisabeth Hermann; ph.d.-studerende.
 Schjærning, Bertel; ph.d.-studerende.

Centre for Applied Microeconometrics (CAM)*VIP Eksternt finansieret*

Crespo Azofra, Laura; post.doc.
 Gørtz, Mette; kandidatstipendiat.

Development Economics Research Group (DERG)*VIP Eksternt finansieret*

Hjertholm, Peter; adjunkt.
 Tarp, Finn; professor.

Economic Policy Research Unit (EPRU)*VIP Eksternt finansieret*

Cooke, Dudley Kenneth; post.doc.

Ph.d.-afhandlinger

Blindum, Steen Winther; Strict Exogeneity and Nonlinear Panel Data Models With Unobserved Heterogeneity.
 Christensen, Mette Lunde; Essays in Empirical Demand Analysis: Evidence from Panel Data.
 Gaard, Søren; Labor Market Dynamics in Microeconomics.
 Hansen, Kristian Schultz; Using disability adjusted life years and cost-effectiveness analysis to define priorities for the Public Health Care Sector in Zimbabwe.
 Kramp, Paul Lassenius; Topics in Asymmetric Information and Cascades.
 Kühl, Jesper Johannes; Microeconomic Studies of Risk, poverty and Climate Change.
 Larsen, Morten Marott; Essays in Regional and Transport Economics.
 Linaa, Jesper Gregers; Business Cycles and Monetary Policy.
 Nielsen, Kasper; Corporate Governance and Performance in Firms with Concentrated Ownership.
 Rand, John; Studies in Economic: Business Cycles, Economic Structure and Enterprise Dynamics.
 Rommer, Anne Dyrberg; Accounting-based Credit-scoring models: Econometric Investigations.

Fondsbevillinger*Danida*

– Vietnam/Poverty Reduction Grant (Finn Tarp) kr. 4.800.653.
 – Udførelse af analyse af surveys i Vietnam (Finn Tarp) kr. 7.913.400.

EU

– Microdata Methods and Practice (Martin Browning) kr. 2.626.500.

Forskningsstyrelsen

– Dansk løndannelse, fagforeninger, decentralisering og globalisering (Jakob Roland Munch) kr. 896.800.

FSE Forskningsrådet for Samfund og Erhverv (gl. SSVF)

– Belyse arbejdsløshedrisikos betydning for selvstændige (Mette Ejrnæs) kr. 282.600.

Purdue University, USA/(Mozambiques regering)

– Mozambique/Purdue (Finn Tarp) kr. 3.662.630.

Publikationer

Aiyar S., Dalgaard C.-J.L.: Total factor productivity revisited: a dual approach to development accounting. IMF Staff Papers 52(1), s. 82-102. 2005.
 Alan S., Attanasio O., Browning M.: Estimating Euler Equations with Noisy Data: Two Exact GMM Estimators. CAM Working papers / Centre for Applied Microeconometrics 2005-10, 22 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
 Albæk K.: Om lærepladsspørgsmålet. Nationaløkonomisk tidsskrift 143(1), s. 1-25. 2005.
 Albæk K.: Fleksibilitet og sikkerhed: overvejelser om dansk arbejdsmarkedspolitik. En rapport til beskæftigelsesministeriet, i: Flexicurity: udfordringer for den danske model, s. 101-142. Beskæftigelsesministeriet. Kbh. 2005.
 Albæk K.: Gymnasireformen – idé og realisation. Samfundøkonomen Nr. 5, s. 31-34. 2005.
 Alt J.E., Lassen D.D.: The Political Budget Cycle is Where You Can't See It: Transparency and Fiscal Manipulation. EPRU Working paper series / Economic Policy Research Unit 2005-03, 41 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
 Alt J.E., Lassen D.D.: Political and Judicial Checks on Corruption: Evidence from American State Governments. EPRU Working paper series / Economic Policy Research Unit 2005-12, 24 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
 Alvarez Pelaez M.J., Díaz A.: Minimum consumption and transitional dynamics in wealth distribution. Journal of Monetary Economics 52(3), s. 633-667. 2005.
 Alvarez Pelaez M.J., Groth C.: Too little or too much R&D? European Economic Review 49(2), s. 437-456. 2005.
 Amundsen E.S., Baldursson F.M., Mortensen, J.B.: Price Volatility and Banking in Green Certificate Markets. Discussion papers 05-08, 43 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
 Andersen T.B., Hansen H., Markussen T.: US Politics and World Bank IDA-Lending. Discussion papers 05-06, 26

- s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Andersen T.B., Rand, J.: Mice Do Not Take Bribes. Discussion papers 05-10, 25 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Balasko Y., Tvede M.: Equilibrium Data Sets and Compatible Utility Rankings. Discussion papers 05-23, 16 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Barslund M.C., Rand J., Tarp F., Chiconela J.: Understanding Victimization: The Case of Mozambique. Discussion papers 05-17, 36 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Beetsma R.M.W.J., Jensen H.: Monetary and fiscal policy interactions in a micro-founded model of a monetary union. *Journal of International Economics* 67(2), s. 320-352. 2005.
- Bennedsen M., Nielsen K.: The Principle of Proportionality: Separating the Impact of Dual Class Shares, Pyramids and Cross-ownership on Firm Value Across Legal Regimes in Western Europe. CIE Discussion papers / Centre for Industrial Economics 2005-14, 36 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Bennedsen M., Nielsen K., Pérez-González F., Wolfenzon D.: Inside the Family Firm: The Role of Families in Succession Decisions and Performance. CIE Discussion papers / Centre for Industrial Economics 2005-13, 44 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Bennedsen M., Schultz C.: Adaptive contracting: the trial-and-error approach to outsourcing. *Economic Theory* 25(1), s. 35 – 50. 2005.
- Benoît J., Kennes J., King I.: Ex post bidding and efficient coordinaton unemployment. *Canadian Journal of Economics* 38(1), s. 174-193. 2005.
- Bergman U.M., Cheung Y-W., Lai K.S.: The Common-Trend and Transitory Dynamics in Real Exchange Rate Fluctuations. FRU Working papers / Financial Research Unit 2005/05, 30 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Bergman U.M., Hansson J.: Real exchange rates and switching regimes. *Journal of International Money and Finance* 24(1), s. 121-138. 2005.
- Blundum S.W.: Strict Exogeneity and Nonlinear Panel Data Models With Unobserved Heterogeneity. Rød serie 115, 121 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Blow L., Browning M., Crawford I.: Revealed Preference Analysis of Characteristics Models. CAM Working papers / Centre for Applied Microeconometrics 2005-04, 22 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Blundell R., Browning M., Crawford I.: Best Nonparametric Bounds on Demand Responses. CAM Working papers / Centre for Applied Microeconometrics 2005-16, 23 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Bohnet I., Harmgart H., Huck S., Tyran J-R.: Learning trust. *Journal of the European Economic Association* 3(2-3), s. 322-329. 2005.
- Browning M., Chiappori P-A., Lechene V.: Distributional Effects in Household Models: Separate Spheres and Income Pooling. CAM Working papers / Centre for Applied Microeconometrics 2005-08, 11 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Cheung Y-W., Lai K.S., Bergman U.M.: Dissecting the PPP puzzle: the unconventional roles of nominal exchange rate and price adjustments. *Journal of International Economics* 64(1), 2004, s. 135-150. 2005.
- Chiappori P-A., Ekeland I., Browning M.: Local Disaggregation of Negative Demand and Excess Demand Functions. CAM Working papers / Centre for Applied Microeconometrics 2005-09, 11 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Christensen A.M., Nielsen H.B.: US Monetary Policy 1988-2004: An Empirical Analysis. FRU Working papers / Financial Research Unit 2005/01, 20 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Christensen M.L.: Essays in Empirical Demand Analysis: Evidence from Panel Data. Rød serie 111, 210 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Christoffersen L.B., Jensen T.S., Keiding H., Munksgaard J., Pedersen O.G.: Evaluating sustainability of household consumption – using DEA to assess environmental performance. *Economic Systems Research* 17(4), s. 425-447. 2005.
- Cres H., Tvede M.: On the Political Economy of Adverse Selection. Discussion papers 05-14, 7 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Dahl C., Hansen H., Smidt J.: Makroøkonomiske forudsigelser baseret på diffusionsindeks. *Arbejdsrapporter* 2005:1, 110 s. Det Økonomiske Råd, Kbh. 2005.
- Dalgaard C-J.L., Hansen H.: The Return to Foreign Aid. Discussion papers 05-04, 27 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Dalgaard C-J.L., Hansen J.W.: Capital utilization and the foundations of club convergence. *Economics Letters* 87(2), s. 145-152. 2005.
- Dam N.A., Linaa J.: What Drives Business Cycles in a Small Open Economy with a Fixed Exchange Rate? EPRU Working paper series / Economic Policy Research Unit 2005-02, 33 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Dam N.A., Linaa J.: Assessing the Welfare Cost of a Fixed Exchange-Rate Policy. EPRU Working paper series / Economic Policy Research Unit 2005-04, 34 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Damm A.P.: Determinants of Recent Immigrants' Location Choices: Quasi-Experimental Evidence. CAM Working papers / Centre for Applied Microeconometrics 2005-17, 36 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Damm A.P., Rosholm M.: Employment Effects of Spatial Dispersal of Refugees. CAM Working papers / Centre for Applied Microeconometrics 2005-03, 43 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Danø A.M., Ejrnæs M., Husted L.: Do single women value early retirement more than single men? *Labour Economics* 12(1), s. 47-71. 2005.
- Devereux M.P., Sørensen, P.B.: The Corporate Income Tax: International Trends and Options for Fundamental Reform. EPRU Analyse / Economic Policy Research Unit 24, 75 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Dierker E., Dierker H., Grodal B.: Are incomplete markets able to achieve minimal efficiency? *Economic Theory* 25(1), s. 75-87. 2005.

- Ejrnæs M., Persson K.G.: The Nature and Costs of Dis-Equilibrium Trade: The Case of Transatlantic Grain Exports in the 19th Century. Discussion papers 05-02, 25 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Eskola E.: Commercialisation and Poverty in Tanzania: Household-level Analysis. Discussion papers 05-27, 55 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Eskola E.: Improving Trade and Transport Services in Tanzania: A General Equilibrium Approach. Discussion papers 05-22, 49 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Fatum R.H.: Daily Effects of Foreign Exchange Intervention: Evidence from Official Bank of Canada Data. EPRU Working paper series / Economic Policy Research Unit 2005-07, 29 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Fatum R.H., Hutchison M.M.: Foreign Exchange Intervention and Monetary Policy in Japan, 2003-04. EPRU Working paper series / Economic Policy Research Unit 2005-05, 38 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Fatum R.H., King M.R.: Rules versus Discretion in Foreign Exchange Intervention: Evidence from Official Bank of Canada High-Frequency Data. EPRU Working paper series / Economic Policy Research Unit 2005-06, 34 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Fatum R.H., Scholnick B.: Monetary Policy News and Exchange Rate Responses: Do Only Surprises Matter? EPRU Working paper series / Economic Policy Research Unit 2005-14, 28 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Fehr E., Tyran J-R.: Individual Irrationality and Aggregate Outcomes. Discussion papers 05-09, 30 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Fehr E., Tyran J-R.: Expectations and the Effects of Money Illusion, i: Bina Agarwal and Alessandro Vercelli (eds.), Psychology, Rationality and Economic Behaviour, s. 155-180. (International Economic Association Conference Volume 142). Palgrave-Macmillan, Basingstoke 2005.
- Fehr E., Tyran J-R.: Individual irrationality and aggregate outcomes. Journal of Economic Perspectives 19(4), s. 43-66. 2005.
- Filges T., Kennes J., Larsen B., Tranæs T.: Labour Market Programmes and the Equity-Efficiency Trade-off. Working Papers / Department of Economics, CBS 11, 41 s. Copenhagen Business School, Cph. 2005.
- Funke M., Strulik H.: Growth and convergence in a two-region model: The hypothetical case of Korean unification. Journal of Asian Economics 16(2), s. 255-279. 2005.
- Gaard S.: Labor Market Dynamics in Macroeconomics. Rød serie 113, 227 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Gerlach H.A., Rønne T., Stahl K.: Project choice and risk in R&D. Journal of Industrial Economics 53(1), s. 53-81. 2005.
- Gerlach H.A., Rønne T., Stahl K.: Labor Pooling in R&D Intensive Industries. CIE Discussion papers / Centre for Industrial Economics 2005-01, 20 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Goette L., Minsch R., Tyran J-R.: Micro Evidence on the Adjustment of Sticky-Price Goods: It's How Often, not How Much. Discussion papers 05-20, 18 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Grodal B., Vind K.: Equilibrium with arbitrary market structure. Economic Theory 25(1), s. 123-134. 2005.
- Gørgens J.T., Paldam M., Würtz A.H.: Growth, Income and Regulation: a Non-Linear Approach. CAM Working papers / Centre for Applied Microeconometrics 2005-12, 28 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Haldrup N., Hylleberg S., Pons Rotger G.A., Rossello J., Sansó A.: Common Periodic Correlation Features and the Interaction of Stocks and Flows in Daily Airport Data. Working papers 2005-3, 29 s. Department of Economics, University of Aarhus, Aarhus 2005.
- Hall A.D., Hautsch N.: Order Aggressiveness and Order Book Dynamics. FRU Working papers / Financial Research Unit 2005/04, 31 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Hansen B.O., Keiding H.: On The Advantages of Piecemeal Integration. Working Papers / Department of Economics, CBS 4, 19 s. Copenhagen Business School, Cph. 2005.
- Hansen F.: Monotone trace functions of several variables. International Journal of Mathematics 16(7), s. 777-785. 2005.
- Hansen F.: A general theory of decision making. The Australian Journal of Mathematical Analysis and Applications 2(2), Art. 5. 2005.
- Hansen F.: Jensen's inequality for conditional expectations. Journal of Inequalities in Pure and Applied Mathematics 6(5), Art. 133. 2005.
- Hansen J.W.: Present-Biased Individuals, Optimal Paternalism, and Transfers in Kind. EPRU Working paper series / Economic Policy Research Unit 2005-11, 37 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Hansen J.W.: Uncertainty and the size of government. Economics Letters 88(2), s. 236-242. 2005.
- Hansen K.S.: Using Disability-Adjusted Life Years and Cost-Effectiveness Analysis to Define Priorities for the Public Health Care Sector i Zimbabwe. Rød serie 107, 337 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Harvey C.M., Østerdal L.P.: Preferences Between Continuous Streams of Events. Discussion papers 05-12, 35 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Hautsch N.: The Latent Factor VAR Model: Testing for a Common Component in the Intraday Trading Process. FRU Working papers / Financial Research Unit 2005/03, 37 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Henriksen I., Hviid M.: Diffusion of new technology and complementary best practice: a case study. European Review of Economic History 9(3), s. 365-397. 2005.
- Henriksen I., O'Rourke K.H.: Incentives, technology and the shift to year-round dairying in late nineteenth-century Denmark. Economic History Review 58(3), s. 520-554. 2005.
- Hjorth-Andersen C.: Sprog som infrastruktur. Akf nyt Særnummer maj, s. 78-81. 2005.
- Hougaard J.L.: A simple approximation of productivity scores of fuzzy production plans. Fuzzy Sets and Systems 152(3), s. 455-465. 2005.

- Hougaard J.L., Keiding H.: Rawlsian maximin, Dutch books, and non-additive expected utility. *Mathematical Social Sciences* 50(3), s. 239-251. 2005.
- Hougaard J.L., Keiding H.: On the aggregation of health status measures. *Journal of Health Economics* 24(6), s. 1154-1173. 2005.
- Hougaard J.L., Peleg B., Østerdal L.P.: The Dutta-Ray solution on the class of convex games: a generalization and monotonicity properties. *International Game Theory Review* 7(4), s. 431-442. 2005.
- Hougaard J.L., Østerdal L.P.: Inequality preserving rationing. *Economics Letters* 87(3), s. 355-360. 2005.
- Jensen H.T., Tarp F.: Trade liberalization and spatial inequality: a methodological innovation in a Vietnamese perspective. *Review of Development Economics* 9(1), s. 69-86. 2005.
- Jensen M., Sloth B., Whitta-Jacobsen H.J.: The evolution of conventions under incomplete information. *Economic Theory* 25(1), s. 171-185. 2005.
- Jensen P.S., Würtz A.H.: The Ill-Posed Problem in Growth Empirics. *CAM Working papers / Centre for Applied Microeconometrics* 2005-11, 35 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Jensen T.: Can Ambiguity in Electoral Competition be Explained by Projection Effects in Voters Perceptions? Discussion papers 05-25, 21 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Johansen S., Juselius K.: Maximum Likelihood Estimation and Inference on Cointegration – With Applications to the Demand for Money, i: J. Campos, N.R. Ericsson and D.F. Hendry (eds.), *General-to-Specific Modelling, Vol I*, s. 512-553. (International Library of Critical Writings in Econometrics). Edward Elgar, New York 2005.
- Julien B., Kennes J., King I.: Monetary Exchange with Multilateral Matching. Discussion papers 05-18, 45 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Juselius K., Johansen S.: Moderne økonometri. *Samfundsøkonomen* Nr. 3, s. 4-7. 2005.
- Juselius K., Johansen S.: Extracting Information from the Data: A Popperian View on Empirical Macro. Discussion papers 05-05, 31 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Juselius K., Ordóñez J.: The Balassa-Samuelson Effect and the Wage, Price and Unemployment Dynamics in Spain. Discussion papers 05-29, 20 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Juselius K., Toro J.: Monetary transmission mechanisms in Spain: The effect of monetization, financial deregulation, and the EMS. *Journal of International Money and Finance* 24(3), s. 509-531. 2005.
- Kaiser U., Kongsted H.C.: Do Magazines' "Companion Websites" Cannibalize? *CAM Working papers / Centre for Applied Microeconometrics* 2005-07, 37 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Kaiser U., Rønde T.: A Danish view on software-related patents. *Nationaløkonomisk tidsskrift* 142(3), s. 301-313. 2004. [2005]
- Keiding H.: On the Foundation of Guidelines for Health Economic Evaluation. Discussion papers 05-07, 12 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Keiding H.: Capabilities and Equality of Health I. Discussion papers 05-24, 12 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Keiding H., Knudsen M.J.: Rational Fear of Floating: A Simple Model of Exchange Rates and Income Distribution. Discussion papers 05-03, 15 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Keiding H., Knudsen M.J.: In the interest of the nation? A simple model of exchange rate policy and income distribution, i: Luis Eugenio Di Marco (ed.), *Hacia la Nueva Civilización, Tomo I*, s. 415-425. CIEC, Córdoba, Argentina 2005.
- Kennes J., Schiff A.: Simple Reputation Systems. Discussion papers 05-21, 22 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Kleven H.J., Kreiner C.T.: Labor supply behavior and the design of tax and transfer policy. *Nationaløkonomisk tidsskrift* 143(3), s. 321-358. 2005.
- Knudsen P.H., Østerdal L.P.: Merging and Splitting in Cooperative Games: Some (Im-)Possibility Results. Discussion papers 05-19, 14 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Kolodziejczyk C.P.M.: Wives' Labor Supply and Taxation: a Conditional Preferences Approach. *CAM Working papers / Centre for Applied Microeconometrics* 2005-02, 26 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Kongsted H.C.: Testing the nominal-to-real transformation. *Journal of Econometrics* 124(2), s. 205-225. 2005.
- Kovsted J.A., Rand J., Tarp F.: From Monobank to Commercial Banking: Financial Sector Reforms in Vietnam. 170 s. NIAS Press, Cph. 2005.
- Kramp P.L.: Topics in Asymmetric Information and Cascades. *Rød serie* 106, 132 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Kreiner, C.T., Tranæs T.: Optimal workfare with voluntary and involuntary unemployment. *Scandinavian Journal of Economics* 107(3), s. 459-474. 2005.
- Kühl J.J.: *Microeconomic Studies on Risk, Poverty and Climate Change. Rød serie* 109, 135 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- la Cour L., Milhøj A.: The Sale of Alcohol in Denmark. *Working Papers / Department of Economics, CBS* 18, 26 s. Copenhagen Business School, Cph. 2005.
- la Cour L., Milhøj A.: The Sale of Alcohol in Denmark. *Working papers / Department of Economics, CBS* 18-2005, 26 s. Copenhagen Business School, Cph. 2005.
- Larsen M.M.: *Essays in Regional and Transport Economics. Rød serie* 108, 143 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Lassen D.D.: The effect of information on voter turnout: evidence from a natural experiment. *American Journal of Political Science* 49(1), s. 103-118. 2005.
- Linaa J.: *Business Cycles and Monetary Policy. Rød serie* 112, 197 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Madsen E.: Estimating cointegrating relations from a cross section. *The Econometrics Journal* 8(3), s. 380-405. 2005.
- Madsen J.B.: The Fisher hypothesis and the interaction between share returns, inflation and supply shocks. *Journal of International Money and Finance* 24(1), s. 103-120. 2005.
- Madsen J.B.: Technology Spillover through Trade and TFP Convergence: 120 Years of Evidence for the OECD

- Countries. EPRU Working paper series / Economic Policy Research Unit 2005-01, 19 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Madsen J.B.: A century of economic growth: the social returns to investment in equipment and structures. *The Manchester School* 73(1), s. 101-122. 2005.
- Madsen J.B.: Empirical estimates of the NAIRU. *Labour* 19(4), s. 563-593. 2005.
- Madsen J.B., Milas C.: The price-dividend relationship in inflationary and deflationary regimes. *Finance Research Letters* 2(4), s. 260-269. 2005.
- Madsen J.B.: Price and wage stickiness during the Great Depression. *European Review of Economic History* 8(3), s. 263-295. 2004.
- Milhøj A.: Usikkerhedsberegning ved stikprøveindsamling i Etiopien, i: *Symposium i Anvendt Statistik*, 2005, s. 1-24. Danmarks Statistik, Kbh. 2005.
- Milhøj A.: NLMIXED i SAS, i: *Symposium i Anvendt Statistik*, 2005, s. 99-110. Danmarks Statistik, Kbh. 2005.
- Mortensen J.B., Schultz C., Sloth B.: Birgit Grodal: 24. juli 1943-4. maj 2004. *Nationaløkonomisk tidsskrift* 142(3), s. 213-230. 2004. [2005].
- Mortensen J.B., Keiding H.: Karl Damgaard Vind: 3. april 1933-14. juli 2004. *Nationaløkonomisk tidsskrift* 142(3), s. 231-241. 2004. [2005].
- Mossin A.: Den europæiske velfærdsstats indlejrede teori. *Samfundsøkonomen* Nr. 3, s. 29-31. 2005.
- Munch J.R.: International Outsourcing and Individual Job Separations. Discussion papers 05-11, 22 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Munch J.R., Skaksen J.R.: Specialization, Outsourcing and Wages. IZA Discussion Papers 1907, 23 s. Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn 2005.
- Munch J.R., Svarer M.: Mortality and socio-economic differences in Denmark: a competing risks proportional hazard model. *Economics & Human Biology* 3(1), s. 17-32. 2005.
- Ortuno-Ortin I., Schultz C.: Public funding of political parties. *Journal of Public Economic Theory* 7(5), s. 781-791. 2005.
- overblik, s. 189-199. DJØF Forlagene, Kbh. 2005.
- Pons Rotger G.A., Sansó A.: Estimation of cointegrating vectors with time series measured at different periodicity. *Econometric Theory* 21(04), s. 735-756. 2005.
- Rand J.: Credit Constraints and Determinants of the Cost of Capital in Vietnamese Manufacturing. Discussion papers 05-01, 23 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Rand J.: *Studies in Economic Development: Business Cycles, Economic Structure and Enterprise Dynamics*. Rød serie 110, [fl. pag.] s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Riedl A., Tyran J-R.: Tax liability side equivalence in gift-exchange labor markets. *Journal of Public Economics* 89(11-12), s. 2369-2382. 2005.
- Rommer A.D.: Accounting-based Credit-scoring Models: Econometric Investigations. Rød serie 114, 250 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Sausgruber R., Tyran J-R.: Testing the Mill hypothesis of fiscal illusion. *Public Choice* 122(1-2), s. 39-68. 2005.
- Schultz C.: Transparency on the consumer side and tacit collusion. *European Economic Review* 49(2), s. 279-297. 2005.
- Schultz C.: Virtual Capacity and Competition. CESifo Working Papers 1487, 24 s. CESifo GmbH, Munchen 2005.
- Silles M.A.: Personality, Education and Earnings. CAM Working papers / Centre for Applied Microeconometrics 2005-06, 18 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Silles M.A.: Computer Use and Earnings. CAM Working papers / Centre for Applied Microeconometrics 2005-05, 10 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Sloth B., Tyran, J-R.: Eksperimentel og psykologisk økonomi. *Samfundsøkonomen* Nr. 3, s. 8-11. 2005.
- Smith L., Sørensen P.N.: Informational Herding and Optimal Experimentation. Discussion papers 05-13, 38 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Strulik H.: The role of human capital and population growth in R&D-based models of economic growth. *Review of International Economics* 13(1), s. 129-145. 2005.
- Strulik H.: Geography, Health, and Demo-Economic Development. Discussion papers 05-15, 23 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Strulik H.: Social Composition, Social Conflict, and Economic Development. Discussion papers 05-16, 28 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Strulik H.: Too Much of a Good Thing? The Quantitative Economics of R&D-driven Growth Revisited. Discussion papers 05-26, 17 s. Department of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Svarer M., Rosholm M., Munch J.R.: Rent control and unemployment duration. *Journal of Public Economics* 89(11-12), s. 2165-2181. 2005.
- Sørensen P.B.: Dual Income Taxation: Why and How? EPRU Working paper series / Economic Policy Research Unit 2005-10, 29 s. Department of Economics, University of Economics, Cph. 2005.
- Sørensen P.B.: Neutral taxation of shareholder income. *International Tax and Public Finance* 12(6), s. 777-801. 2005.
- Sørensen, P.B.: Taxation of shareholder income and cost of capital in an open economy: theory and applications to the Nordic countries. *Nationaløkonomisk tidsskrift* 143(3), s. 433-447. 2005.
- Sørensen P.B.: Dual income taxation: why and how? *Finanzarchiv* 61(4), s. 559-586. 2005.
- Sørensen P.B., Mortensen J.B., Skaksen J.R.: Dansk økonomi. Forår 2005. 375 s. Det Økonomiske Råd. Formandskabet, Kbh. 2005.
- Sørensen P.B., Mortensen J.B., Skaksen J.R.: Dansk økonomi. Efterår 2005. 286 s. Det Økonomiske Råd. Formandskabet, Kbh. 2005.
- Sørensen P.B., Whitta-Jacobsen H.J.: *Introducing Advanced Macroeconomics: Growth and Business Cycles*. xxiii, 869 s. McGraw-Hill Education, Maidenhead, UK 2005.
- Sørensen P.B.: Niels Thygesen and European monetary integration. *Nationaløkonomisk tidsskrift* 142(3), s. 242-256. 2004. [2005].

- Tarp F., Andersen T.B.: Commentaires sur l'intervention de Jean-Philippe Platteau. *Afrique Contemporaine* N. 211-Dossier spécial, s. 215-232. 2005.
- Thygesen N.: Perspectives on Europe's Monetary Unification. Farewell Lecture. EPRU Analyse / Economic Policy Research Unit Nr. 23, 33 s. Institute of Economics, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Tvede M., Crés H.: Voting in assemblies of shareholders and incomplete markets. *Economic Theory* 26(4), s. 887 – 906. 2005.
- Tyran J-R., Engelmann D.: To buy or not to buy? An experimental study of consumer boycotts in retail markets. *Economica* 72(285), s. 1-16. 2005.
- Tyran J-R., Feld L.P.: Achieving Compliance when Legal Sanctions are Non-Deterrent. CREMA Working Paper Series 2005-17, 25 s. Center for Research in Economics, Management and the Arts, Basel 2005.
- Tyran J-R., Sausgruber R.: The diffusion of policy innovations – an experimental investigation. *Journal of Evolutionary Economics* 15(4), s. 423 – 442. 2005.
- Weisdorf J.: From foraging to farming: explaining the neolithic revolution. *Journal of Economic Surveys* 19(4), s. 561-586. 2005.
- Weisdorf J.: From stagnation to growth: revisiting three historical regimes. *Journal of Population Economics* 17(3), s. 455-472. 2004.
- Wier M., Andersen L.M., Millock K.: Information provision, consumer perceptions and values – the case of organic foods, i: Russell, Clifford and Signe Krarup, *Environment, Information and Consumer Behaviour*, s. 161-178. Edward Elgar, London 2005.
- Ølgaard A.: Den strandede ITP-reform i 1967. En personlig reformhistorie, i: Jørn Henrik Petersen, Klaus Petersen (red.), 13 reformer af den danske vekfærdsstat, s. 147-156. Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Østerdal L.P.: Bargaining power in repeated games. *Mathematical Social Sciences* 49(1), s. 101-110. 2005.
- Østerdal L.P.: Axioms for health care resource allocation. *Journal of Health Economics* 24(4), s. 679-702. 2005.
- Østerdal L.P.: Iterated weak dominance and subgame dominance. *Journal of Mathematical Economics* 41(6), s. 637-645. 2005.
- Østerdal L.P.: Exponential health utility: A characterization and comments on the contribution by Happich and Mühlbacher. *European Journal of Health Economics* 5(4), s. 365-367. 2004.
- Østerdal L.P.: Pascal's and Tabarrok's Wagers. *Theory and Decision* 57(1), s. 1-4. 2004.

Økonomisk Studienævn

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af Peter Erling Nielsen (studieleder), Jens Leth Hougaard, Mikkel Søndergaard (næstformand), Henrik Hansen, Henrik Jensen, Anine Hagemann, Søren Sjøholm og Mathilde Almlund.

Beretning

Studienævnet har ansvaret for bachelor- og kandidatuddannelser i økonomi og for de tilhørende side- og tilvalgsuddannelser. Hertil kommer, at færdige kandidater har adgang til deltagerbetalt deltidsuddannelse.

I 2005 optog BA-studiet i alt 326 (260) studerende (tal for 2004 er indsat i parentes), 168 (186) gennemførte BA-uddannelsen og kandidatproduktion blev på 160 (149). Optaget og kandidatproduktionen udviser god fremgang, mens produktionen af BA'er er gået tilbage – det sidste tilskrives ændringer i studieordningerne, der i 2004 fik mange studerende til at fremskynde deres studier.

I 2005 er der iværksat endnu en reform af bacheloruddannelsen – alle fag er gennemgået kritisk, og på 1. år er alle fag modulariseret, dvs. ændret fra at være etårs- til semesterfag; studieordningerne indeholder nye, skærpede aktivitetskrav, og der er generelt gjort en indsats for at fremskynde studierne hos studerende. Men studietiderne er fortsat lange (på bacheloruddannelsen 45 mdr. og på kandidatuddannelsen 48 måneder). På bachelorstudiet må dette tilskrives, at mange studerende hidtil har haft svært ved at bestå især 1. og 2. årsprøve på normeret tid, og for kandidatuddannelsen gælder, at over 80 pct. af de studerende har erhvervsarbejde – på økonomiområdet er det noget nær en forudsætning for at få et job, at man kan henvise til forudgående, relevant erhvervs erfaring. Adgang til deltidsindskrivning på universitetet ville være relevant for mange studerende.

På sidefagsuddannelsen blev optaget 5 (4), på tilvalgsuddannelserne 6 (36) – denne aktivitet er under afvikling – og på Åben Uddannelse 118 (113). Studiet modtog ca. 150 gæstestuderende i 2005.

I disse år opleves en betydelig nettotilgang til kandidatstudiet af økonomistuderende med bachelorgrader fra andre danske universiteter end KU. I 2002 påbegyndtes optag af udenlandske studerende på kandidatuddannelsen, og vi har nu nået en samlet studentergruppe på ca. 60.

Der gøres fortsat meget for, at fastholde og forøge tilgangen til vores egen bacheloruddannelse, og bl.a. har vores besøgsordning været populær. I 2005 modtog vi således besøg af 33 gymnasieklasser svarende til ca. 450 elever.

I 2005 påbegyndtes undervisning i faget "Entrepreneurship and Innovation", som sammen med fag som "Experimental Economics og Quantitative Financial Economics" repræsenterer en nyorientering af kandidatuddannelsen.

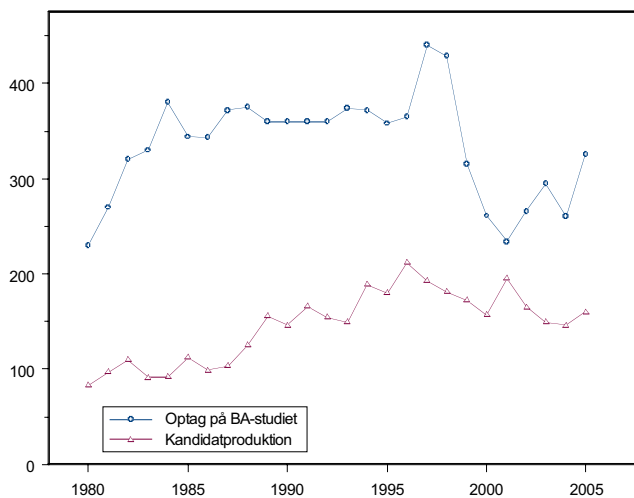
Arbejdet med at oprette kursushjemmesider, konferenceplatforme og at styrke undervisernes it-færdigheder fortsætter. I 2005 er alle studiets it-arbejdspladser udskiftet.

Internationaliseringen fortsætter. Socrates-udvekslingerne er i fortsat vækst, bl.a. som en konsekvens af nye attraktive aftaler, ligesom samarbejdet med amerikanske, canadiske, australske og new zealandske universiteter, udvikler sig godt. Studiet er begyndt at anlægge en mere kritisk og selektiv linje ved optagelsen af udenlandske studerende, for at sikre sig mod at optage ukvalificerede gæster.

Studienævnet støtter udgivelsen af studenterbladet "Polit'en", driften af "Polithuset", studentercaféen "Cafelitten" og andre faciliteter og aktiviteter blandt de studerende.

Statistik

Optag og kandidatproduktion

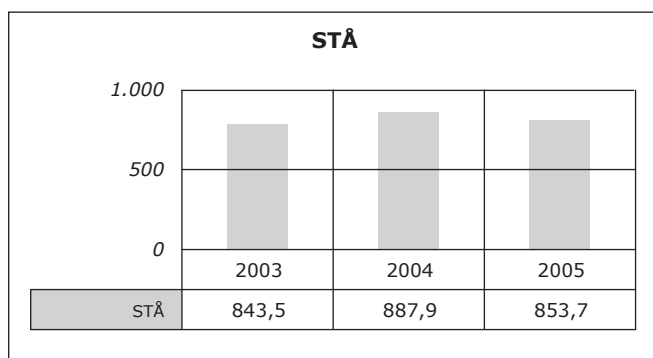
Tabellen læses på den måde, at økonomistudiets “egne” studerende har optjent 818,9 (861,3) STÅ ved at følge studiets egne fag. (Tal for 2004 er indsat i parentes). I tillæg hertil har de optjent 0,1 (0,5) STÅ, ved at følge undervisning på kurser på øvrige samfundsvidenskabelige fag, 3,3 (4,4) ved at deltage i aktiviteter på matematik-økonomistudiet, og 10,8 (11,0) på institutioner uden for Københavns Universitet.

Tilsvarende har humaniorastuderende tjent 0,9 (0,4), naturvidenskabsstuderende 3,4 (1,1), meritstuderende 8,8 (8,5) og (oftest udenlandske) gæstestuderende hele 16,7 (15,1). Studerende, der er indskrevet på universitetet under Åben Uddannelse, har tjent 6,5 (8,8) STÅ; disse udløser “Deltagerbetalt deltidsuddannelses-taxameterbetaling” i tillæg til den opkrævede deltagerbetaling.

STÅ fordelt på indskrivningsfag

Indskrivningsfag	Aktivetsområder							I alt
	Økonomi	Mat.-øk.	Matematik	Jura	Biologi	Psykologi	Meritoverført	
Økonomi	818,9	3,3	0,6	0,3	0,1	0,1	10,8	834,2
Matematik-økonomi	2,7							
Datalogi	0,7							
Sociologi	0,4							
Humaniora	0,9							
Meritstuderende	8,8							
Gæstestuderende	21,3							
I alt	853,7							
Åben uddannelse	6,5							

STÅ 2003-2005

Studieleder Peter Erling Nielsen

Ph.d.-studienævnet for Økonomi**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod ph.d.-studienævnet af professor, ph.d.-stудieleder Christian Schultz. De øvrige medlemmer af studienævnet har været professor Katarina Juselius, ph.d.-studerende Elisabeth Hermann Frederiksen og ph.d.-studerende Jens Erik Nielsen.

Beretning

Ph.d.-uddannelsen på Økonomisk Institut bygger på grundkurser taget på kandidatuddannelsen, avancerede ph.d./kandidatkurser i løbet af ph.d.-uddannelsen og avancerede korte kurser, der udbydes af Danish Graduate Programme in Economics. DGPE er et forskningsnetværk for ph.d.-studerende i økonomi i Danmark, finansieret af forskningsrådet og blevet til i et samarbejde mellem de økonomiske institutter i København og Aarhus. DGPE har i 2005 udbudt en lang række kurser med førende forskere, og der er afholdt

en workshop, hvor alle danske ph.d.-studerende i økonomi var indbudt, ligesom en række vejledere deltog. DGPE bidrager kraftigt til, at danske ph.d.-studerende i økonomi kan få de nødvendige højt specialiserede kurser indenfor deres forskningsområder, og det bidrager til at skabe kontakt mellem de forskellige ph.d.-miljøer i landet.

Instituttet deltager herudover i tre internationale netværk: Nordic Network in Economics, QED og EDGE, der alle bidrager til studenterudveksling, workshops og kurser. De bidrager dermed på fin vis til at internationalisere ph.d.-uddannelsen i København.

De ugentlige pizza-seminarer udgør fortsat en god ramme omkring ph.d.-miljøet på instituttet. Herudover fremlægges de ph.d.-studerendes arbejder i instituttets mange forskellige seminarer og workshops. Flere og flere af instituttets ph.d.-studerende har flere vejledere, en ordning der synes at fungere godt.

2005 var et godt år for produktionen af ph.d.'er. 11 afhandlinger blev forsvaret i 2005, mod 9 i både 2003 og 2004.

Ph.d.-stудieleder Christian Schultz

Institut for Statskundskab

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, lektor, cand.phil. Lars Bille.

Bestyrelsen består af institutleder Lars Bille, lektor, cand.scient.pol. Marlene Wind, lektor, dr.polit. Niels-Henrik Topp, TAP-repræsentant, kontorfuldmægtig Vivi Larsen samt studenterrepræsentant stud.scient.pol. Thorbjørn Hein.

Organisation

Instituttet er organiseret med institutbestyrelse og institutleder, studienævn og studieleder (lektor, ph.d. Hanne Nexø Jensen) og ph.d.-studienævn og ph.d.-studieleder (professor Jens Bartelson og pr. 1. august 2005 lektor Lene Hansen). Forsknings- og uddannelsesadministrativt er instituttet opdelt i tre hovedgrupper: Almen og sammenlignende statskundskab, international politik, offentlig organisation og forvaltning og tre mindre grupper: Økonomi, sociologi og metode.

Adresse

Center for Sundhed og Samfund
Øster Farimagsgade 5
Postboks 2099
1014 København K
Telefon 35 32 33 66
Fax 35 32 33 99
polsci@ifs.ku.dk
www.polsci.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Instituttet blev oprettet i 1965. Det udfører forskning i politikologi og varetager uddannelsen ved cand.scient.pol. studiet, samfundsfagsstudiet og ph.d.-studiet samt undervisning ved Institut for Folkesundhedsvidenskab under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet og for et stort og voksende antal internationale udvekslingsstuderende.

Instituttet har arbejdet målrettet med fortsat at udvikle kvaliteten i forskningen og den forskningsbaserede undervisning, inden for den givne budgetramme ved aktivt at understøtte forskernes deltagelse i internationale forskningsprojekter, konferencer og netværksopbygning og -pleje, international publicering og ved afholdelse af regelmæssige forskningsseminarer. Instituttet har været aktivt i Den Politologiske Forskerskole i Danmark, som instituttet huser foreløbig frem til 2006. Instituttet er aktivt i og hjemsted for Centre for Baltic Sea Region Studies under Øresundsuniversitetet og KU's satsningsområde "Europa i forandring", ligesom instituttet bidrager substantielt til KU's satsningsområde "Religion i det 21. århundrede". Endelig har instituttet indledt et samarbejde med Forsvarsakademiet med henblik på en styrkelse af forskningen i det civile samfund og sikkerhed i Mellemøsten.

Instituttet har desuden været vært for en række konfe-

rencer og, som led i instituttets formidlingsforpligtigelse, afholdt et seminar for dagspressen i forbindelse med folketingsvalget i februar 2005.

Lektor Henrik Jensen har den 9. december 2005 forsvaret sin doktorafhandling med titlen "Folketingets fagudvalg, partigrupperne og Europaudvalget" og er på den baggrund blevet indstillet til den politologiske doktorgrad.

Ved instituttet var der ved udgangen af 2005 25 eksternt finansierede forskningsprojekter fordelt på 17 medarbejdere med samlede bevillingstilsagn på 11,9 mill. kr.

Uddannelserne er blevet justeret og effektiviseret blandt andet på baggrund af de studerendes løbende evalueringer. Instituttet deltog som et af de udvalgte institutter i Københavns Universitets auditeringsprojekt om kvalitetssikring af uddannelserne. Lokalt har kvalitetssikringsarbejdet været fokuseret på udviklingen af en kvalitetskultur gennem blandt andet afholdelsen af best practice-møder og gennemførelsen af forsøg med seminarformen.

Masteruddannelsen i Europæiske Studier afsluttedes sommeren 2005. Masteruddannelsesområdet er blevet dyrket gennem en fortsat deltagelse i udviklingen af det EU-finansierede Baltic Sea Area Studies.

I december 2003 vedtog instituttet "Strategiplan 2004-2009". Den omfatter de strategiske mål inden for instituttets forskning, uddannelser, forskningsbaserede efter- og videreuddannelser, dokumentation, formidling og kommunikation, institut- og studieadministration samt personalepolitik. Det konkrete arbejde med at implementere strategiplanen blev påbegyndt i 2004 og er blevet fortsat i 2005.

Instituttets alumneforening er blevet reaktiveret under navnet "Politologisk Netværk".

Instituttet har fortsat professionaliseringen og digitaliseringen af dets administration med henblik på at forbedre såvel den eksterne som den interne kommunikation, hvilket bl.a. er sket ved at redesigne instituttets hjemmeside, så den anvender Københavns Universitets designprogram. Herudover har instituttet lagt betydelige økonomiske og administrative ressourcer i instituttets flytning i august 2005 til "Center for Sundhed og Samfund", der er beliggende i det tidligere kommunehospital.

I forbindelse med instituttets flytning er der blevet lagt vægt på forbedre faciliteterne for de studerende ved instituttet, idet der bl.a. er blevet etableret 16 permanente specialeskrivepladser med trådløst internet samt langt bedre faciliteter i et nyt og større bibliotek, ligesom der på tværs af centrets institutter er etableret fælles edb- og kopifaciliteter for de studerende på centret.

Herudover har instituttet fået mulighed for at etablere 8 permanente arbejdspladser til gæsteforskere, så instituttet nu har væsentlig bedre mulighed for at tilbyde både indenlandske og udenlandske gæsteforskere ophold ved instituttet.

Oplysninger om faget og forskerprofiler kan også hentes på www.polsci.ku.dk.

Personaleforhold

Instituttet var pr. 31. december 2005 arbejdsplads for 53 videnskabelige medarbejdere, heraf 13 ph.d.-stipendiater samt 16 teknisk administrative medarbejdere. Hertil kommer 2 videnskabelige medarbejdere og 2 TAP-medarbejdere på orlov.

Instituttet har i 2005 besat følgende stillinger:

To 3-årige adjunkturer. Stillingerne blev opslået under satsningsområdet Religion i det 21. århundrede. Af opsla-

get fremgik, at stillingerne ønskedes besat med personer, som kan bedrive selvstændig forskning inden for et eller flere af satsningsområdets forskningsområder, og som inden for satsningsområdets emne kan bidrage til udvikling af tværfagligheden i relation, til såvel forskning som undervisning. Der var 19 ansøgere (12 mænd og 7 kvinder) til stillingerne – af hvilke 13 blev fundet kvalificeret (8 mænd og 5 kvinder). Adjunkturene blev besat med Anders Berg-Sørensen og Manni Crone, som tiltrådte henholdsvis den 1. marts og den 1. august 2005.

3-årigt adjunktur. Københavns Universitets nye tværfaglige satsningsområde "Europa i forandring" opslug en stilling som forskningskoordinator". Af opslaget fremgik, at stillingen ønskedes besat med en person, som kan bidrage til at varetage satsningsområdets forskning, udbygge forskningsnetværk, initiere undervisning samt forestå kommunikationsopgaver angående studier af Europas forandring, og særligt angående områderne: Demokrati, ret og værdier samt Identitet og kulturel udvikling. Der var 7 ansøgere (4 mænd og 3 kvinder) til stillingen – af hvilke 3 blev fundet kvalificeret (2 mænd og 1 kvinde). Adjunkturet blev besat med Morten Rasmussen, som tiltrådte den 1. juni 2005.

Fabrizio Tassinari er den 1. januar 2005 tiltrådt en 3-årig stilling som forskningsadjunkt med henblik på gennemførelse af et FSE-finansieret post.doc.-projekt om "Wider Europe: EU Foreign and Security Policy towards its new Neighbours in the Light of the Baltic Sea Experience".

Lektor Per Kongshøj Madsen er bevilget 2 års orlov pr. 1. februar 2005 med henblik på varetagelse af en stilling som professor med særlige opgaver ved Ålborg Universitet.

Lektor Carsten Greve er den 31. december 2005 fratruddet sin lektorstilling med henblik på ansættelse som professor med særlige opgaver ved Center for Business and Politics, CBS.

Lektor Kirsten Thomsen er den 31. marts 2005 fratruddet sin lektorstilling med henblik på pensionering.

Docent, Jean Monnet-professor Bertel Heurlin er den 31. oktober 2005 fratruddet sin docentstilling med henblik på pensionering.

Cand.scient.pol. Pernille Meyn Milthers blev den 1. januar 2005 ansat som AC-fuldmægtig i instituttets administration med henblik på varetagelse af udarbejdelse af en ny studieordning samt forslag til cand.soc. uddannelser.

Kontorfuldmægtig Susanne Bruun Sørensen er den 31. oktober 2005 fratruddet sin stilling i Studieadministrationen.

Helle Krag og Carina Lundorf er henholdsvis den 1. september og 1. december 2005 ansat som medarbejdere i Studieadministrationen.

Inge-Lise Munzert er den 1. februar 2005 fratruddet sin stilling i instituttets reception.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsprofil udgøres primært af de tre politologiske deldiscipliner komparativ politik, international politik samt offentlig forvaltning og organisation. Inden for disse har instituttet udvalgt følgende satsningsområder:

1. Magt og demokrati

Indsatsen inden for "komparativ politik" lægger særlig vægt på studier af det 21. århundredes magt og demokrati-problemer. Centralt er forskning i politikens medialise-

ring, i europæiske politiske institutioner og aktører, i politisk identitet, i de politiske partier, i Folketinget, i vælgeradfærd samt i politisk teori- og begrebshistorie. Ved studiet heraf fokuseres på politikdannelse, politiske beslutningsprocesser og politikforståelse med henblik på at bidrage til den internationale teoriudvikling inden for centrale dele af komparativ politik.

2. Europæisk integration og sikkerhed

Indsatsen inden for "international politik" lægger særlig vægt på studier af europæisk integration og regional og global sikkerhed. Den europæiske integrations unikke karakter rejser krav om begrebsudvikling og videreudvikling af international politik-teori. Derudover fokuseres på sammenhængen mellem integration og sikkerhed og på identitetsmæssige udviklinger på nationalt og regionalt niveau. Empiriske cases (eksempelvis Mellemøsten, amerikansk udenrigspolitik og forholdet mellem regionalisering og globalisering) er udvalgt med sigtet at bidrage til den internationale teoriudvikling inden for centrale felter som neorealisme, udenrigspolitikteori og sikkerhedsteori.

3. Offentlig sektor i opbrud

Indsatsen inden for "offentlig forvaltning og organisation" lægger særlig vægt på analyse af magt, forandring og opbrud i den offentlige sektors organisering og grænser, herunder grænserne mellem det nationalstatslige og det internationale, mellem politik og forvaltning samt mellem offentlig og privat. Historiske institutioners påvirkning af nutidens forvaltning, forvaltningspolitikens udvikling og implementering samt udviklingen i offentlige værdier er eksempler på centrale empiriske forskningstemaer. Analyserne af forvaltningspolitikken har fokus på en række delelementer, herunder offentlig ledelse, kontraktstyring, evaluering, udlicitering og fritvalgsordninger. Herved tilsigtes også at bidrage til den internationale teoriudvikling inden for centrale dele af forvaltnings- og styringsteori.

4. Politikens europæisering – europæiseringens politik

Forskningen inden for dette satsningsområde vil have fokus på analyse af integration, udvidelse, sikkerhed, politikdannelse, regulering, implementering og evaluering i Europa. Indsatsen vil inkludere analyser af det nationale i det europæiske, det europæiske per se samt Europas udvikling i den globale kontekst. Empirisk forankrede analyser af europæiske politiske institutioner og aktører og disses samspil med og gensidige påvirkning af de nationale institutioner og aktører, europæiseret forvaltning samt regionaliseringsprocesser vil ligeledes være aktuelle.

Ved siden af disse hovedområder udfører instituttet også forskning i:

5. Økonomi og økonomisk politik

Området er koncentreret omkring økonomisk teori og økonomisk historie, økonomisk politik og arbejdsmarkedspolitik, herunder den vedvarende sociale udstødning som følge af et fortsat stort arbejdsløshedsproblem i hele Europa.

6. Sociologi og sociale forhold

Fokuserer på områderne 1) familie, identitet og medborgerskab 2) familien under forandring 3) forholdet mellem arbejdsliv, familieliv og forvaltning i et kønsperspektiv samt

4) køn i den akademiske organisation med særlig vægt på analyser af baggrunden for kønsskævheden i uddannelse og forskning.

7. Metode

Innovation og udvikling af kvalitative og kvantitative metoder, evaluerings- og analysemodeller samt videnskabshistorisk, videnskabssociologisk og videnskabsteoretisk berøgsafklaring og udvikling.

8. Andre ph.d.-projekter

Rebecca Adler-Nissen: Europe in Bits and Pieces: The Impact of Opt-Outs and Flexibility Measures in the Dynamics of European Integration.

Winnie Bothe: Local Politics and Education in Nepal: Does Decentralization empower the Poor.

Inge Storgaard Bonfils: Magt og grænsedannelse i handicappolitiken.

Olaf Corry: Problem-definition in the Anti-Globalisation Debate: A Case Study.

Søren Gilsaa: Islam og demokratisering i Tanzania.

Thomas Mandrup Jørgensen: The Use of PMCs weak African States.

Charlotte Kira Kimby: Internettets betydning for demokratiseringen af hverdagslivet – eksemplificeret ved sygdomsbekæmpelse.

Alan Klæbel: The Social Structure of Europe – A Sociational Perspective on European Integration in Modern Era.

Kristian Søby Kristensen: The Futures of Nato: Managing the Globalization of Security.

Signe Kromann-Rasmussen: Catchment Management at European and National Levels.

Amin Massoudi-Alavi: Developing Countries, WTO and its Dispute Settlement Mechanism.

Liv Maadele Mogensen: Små staters autonomi i forskellige former for internationale/regionale monetære systemer.

Camilla Palmhøj Nielsen: Implementering af MTV.

Steen Nordstrøm: Naturressourcekonflikter; – hvor de opstår, hvad de skyldes og hvordan de stoppes.

Kajsa Oest: The Alliance Game on Unipolar Terms – the States' Struggle of Alliance Strategies 1989 – 2003.

Tore Vincents Olsen: Konstitutionalisme i EU – kan de demokratiske retsstatsprincipper overleve?

Karen Lund Petersen: International terrorisme: Virksomheden som sikkerhedspolitisk aktør.

Martin Jess Pilegaard: The European Union in International Relations – Explaining the Everything but Arms Initiative.

Helle Poulsen: Promoting Gender Equality in Development Cooperation: Gender Mainstreaming as Strategy.

Anne Rasmussen: Third Chamber – an Institutional Comparison of Conciliation Procedures in the EU, Germany and the US.

Marc-Olivier Rubin: The Politics of Famine.

André Sonnichsen: Kollektive identiteter og demokratisk konsolidering i post-apartheid i Sydafrika – en diskursteoretisk analyse.

Maja Møller Sousa: Decision – Making Processes in the European Union and Denmark: The Adequacy of the Danish Model and the Question of Change in International Theory.

Camilla Tenna Nørup Sørensen: The Taiwan Strait Conflict and its Influence on the Security Situation in North-east Asia.

Catharina Umar Sørensen: Euroscepticism and Exclusionary Populism as defensive Reactions to Challenges to the Nations-State.

Bent Thaarup: Den statslige overtagelse af selskabsligningen.

Peter Toft: Fading Great Power: Russia and the Struggle of Adaption 1989 – 2002.

Trine Villumsen: A New European Security Discourse in the Making.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Professor Jens Bartelson: Har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. forskningsbevillinger fra Swedish Tercenary Foundation og European Science Foundation.

Docent Tom Bryder: Har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. et lektorat i retorik ved Örebro universitet, vedr. et lektorat i statskundskab ved Lunds universitet samt været opponert ved en doktorafhandling i sociologi ved Lunds universitet.

Lektor Birthe Hansen: Har deltaget NATO's bedømmelseskomité for uddeling af Manfred Wörner-legatet, i et bedømmelsesudvalg vedr. et lektorat på Lunds universitet, i bedømmelsen af ansøgninger til Young Faces scholarships, Berlin og Stockholm samt i bedømmelsen af ansøgninger til Crown Prince Frederik's Foundation.

Professor Hanne Foss Hansen: Har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. professorater på Högskolan i Ågder, Åbo akademi og Göteborgs universitet samt i et bedømmelsesudvalg vedr. en ph.d.-afhandling på Ålborg Universitet.

Docent Bertel Heurlin: Har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. et professorat i statsvidenskab ved Lunds universitet.

Professor Jens Hoff: har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. en ph.d.-afhandling på Aarhus Universitet og i et bedømmelsesudvalg vedr. et professorat ved Ålborg Universitet.

Lektor Uffe Jakobsen: Har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. en ph.d.-afhandling på Uppsala universitet.

Lektor Henrik Jensen: Har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. et lektorat i almen og sammenlignende statskundskab ved Institut for Statskundskab på Aarhus Universitet.

Professor Torben Beck Jørgensen: Har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. et lektorat i forvaltning på Roskilde Universitetscenter og i bedømmelse af ansøgninger om projektstøtte fra Riksbankens jubilæumsfond.

Professor Tim Knudsen: Har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. Dr. Philos-graden ved universitetet i Oslo, Institutt for Statsvetenskap.

Lektor Henrik Larsen: Har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. en ph.d.-afhandling på Institut for Engelsk, Germansk og Romansk på Københavns Universitet.

Lektor Martin Marcussen: Har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. adjunkturer på henholdsvis Ålborg Universitet og Uppsala universitet.

Lektor Mikkel Vedby Rasmussen: Har deltaget i bedømmelsesudvalg vedr. en seniorforskersstilling ved Dansk Institut for Internationale Studier.

Lektor Karsten Ronit: Har deltaget i et bedømmelsesudvalg vedr. et lektorat på Handelshøjskolen i København.

Lektor Marlene Wind: Har deltaget i bedømmelse af ansøgere til EUI (Det Europæiske Universitet i Firenze).

Tillidshverv

Instituttets medarbejdere bestrider en lang række tillidshverv, som det vil være for omfattende at omtale her. Se instituttets årsberetninger (www.polsci.ku.dk).

Formidling**Udgivervirksomhed**

Instituttets medarbejdere driver det ikke-kommercielle forlag "Politiske Studier", som primært publicerer instituttets forskning. Mikkel Vedby Rasmussen er ansvarlig for forlaget. Institutet udgiver desuden ph.d.-afhandlinger, en årlig "Forskningsplan" samt følgende skriftserier: Arbejdsrapportserie (AP, gul serie), Undervisningsserie (US, rosa serie) og en Specialeserie (SS, lysegrøn serie). Der arbejdes løbende med udviklingen af disse serier. Studienævnet udgiver informations- og debatbladet "Statskundskab Kontakt", der udkommer en gang om måneden. Institutet yder økonomisk støtte til tidsskriftet "Politik", som udkommer kvartalsvis. Publikationerne kan fås ved henvendelse i Bogladen på Center for Sundhed og Samfund samt for "Politik" vedkommende på www.politologiske.dk.

Institutet publicerer en dansk og engelsksproget hjemmeside på internettet (www.polsci.ku.dk). Her findes information om instituttets forsknings- og uddannelsesaktiviteter og praktiske oplysninger til brug for danske og udenlandske forskere og studerende. Hjemmesiden udbygges løbende til et centralt redskab for instituttets interne og eksterne kommunikation.

Redaktionelle hverv

Instituttets medarbejdere bestrider en lang række redaktionelle hverv, som det vil være for omfattende at omtale her. Se instituttets årsberetninger (www.polsci.ku.dk).

Konferencer

Kenneth Waltz "Theory and Practice in International Politics" den 9.-13. maj 2005 på Institut for Statskundskab.

"Constitutionalizing World Politics" den 19. og 20. maj 2005 ved lektor Marlene Wind på Institut for Statskundskab. Konferencen blev finansieret af FSE, KU's satsningsområde "Europa i forandring" samt Institut for Statskundskab.

Symposium "Re-Reading-Realism" september 2005 ved professor Jens Bartelson.

"Wider Europe: Nordic and Baltic Lessons to Post-Enlargement Europe" ved post.doc. Fabrizio Tassinari og lektor Uffe Jakobsen på Hotel Sct. Petri den 7. oktober 2005. Konferencen blev finansieret af FSE, KU's satsningsområde "Europa i forandring" samt Institut for Statskundskab.

Miniseminar med Andrew Moravcsik fra University of Princeton, USA den 10. oktober 2005 på Institut for Statskundskab ved lektor Marlene Wind.

EU forskningsseminar med Simon Hix den 24. oktober 2005 ved forskningsadjunkt Dorthe Sindbjerg Martinsen.

"Challenges to Representative Democracy" ved lektor Uffe Jakobsen på Institut for Statskundskab den 16. og 17. december 2005. Konferencen blev finansieret af European Science Foundation samt Institut for Statskundskab.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde**Den Politologiske Forskerskole i Danmark**

Institutet bidrager sammen med Handelshøjskolen i København, Roskilde Universitetscenter, Ålborg Universitet, Aarhus Universitet og Syddansk Universitet, Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut og Danmarks Forvaltningshøjskole og med økonomisk støtte fra Forskeruddannelsesrådet til Den Politologiske Forskerskole i Danmark, der fysisk er placeret på instituttet. Forskerskolen skal koordinere og fremme tværinstitutionelt samarbejde omkring forskeruddannelse inden for de politologiske hovedområder samt være med til at sikre, at de deltagende institutters ph.d.-uddannelser forankres i stærke, tværgående miljøer med forskning på internationalt niveau.

Centre for Baltic Sea Region Studies

Institutet huser Centre for Baltic Sea Region Studies, der er en institution under Øresundsuniversitetet. Udover Københavns Universitet deltager Handelshøjskolen i København, Roskilde Universitetscenter samt Lunds universitet. Centre for Baltic Sea Region Studies har til formål at styrke forskningssamarbejdet vedrørende de Baltiske lande og Østersøregionen gennem bl.a. etablering af netværk blandt de deltagende institutioner samt ved etablering af en masteruddannelse i Baltiske Studier.

Danmarks Forvaltningshøjskole og Fonden Realdania

Institutet har indgået en samarbejdsaftale med Danmarks Forvaltningshøjskole med henblik på vidensudveksling og deltagelse i konkrete og afgrænsede projekter af gensidig interesse og en partnerskabsaftale med Realdaniafonden, hvori bl.a. Sociologisk Institut og Institut for Antropologi også deltager m.h.p. finansiering og gennemførelse af "Center for Bolig og Velfærd – Realdania Forskning".

Gæsteforskere

Følgende forskere har opholdt sig ved instituttet mere end en måned:

Ph.d.-studerende Claire Wilkinson, England (april-juli).

Ph.d.-studerende Nick Vaughan-Williams, England (februar-maj).

Ph.d.-studerende Svein Rottem, Norge (januar-december).

Forskningsassistent Ali Rahigh-Aghsan (december).

Instituttets adjungerede professorer

Barry Bozeman, Georgia Tech, Georgia, USA.

Barry Buzan, London School of Economics, England.

John Campbell, professor, Dartmouth College, USA.

John Hall, McGill University, Canada.

Bernd Henningsen, Ostsee Kollegium, Berlin, Tyskland.

Evert Vedung, Uppsala Universitet, Sverige.

Joseph Weiler, professor, Harvard Law School, USA.

Forskningsophold i udlandet

Amin Alavi; ph.d.-studerende: Forskningsophold ved Lausanne University, Schweiz, 1. januar-31. maj 2005.

Henrik Bang; lektor: Visiting professor ved University of California, 30. marts-2. maj 2005.

Olaf Corry; ph.d.-studerende: Visiting Research Associate ved Centre for the Study of Global Governance, London School of Economics, 1. januar-2. august 2005.

Bertel Heurlin; docent: Forskningsophold ved forskningsinstitutioner i New York og Washington i april 2005, ved Det Danske Institut i Damaskus i juni og ved de danske styrker i Irak i december 2005.

Karina Pedersen; adjunkt: Gæsteforsker ved Victoria University of Wellington, New Zealand, september-november 2005.

Karen Lund Petersen; ph.d.-studerende: Visiting researcher ved Stanford University, USA, 1. september-22. december 2005.

Maja Møller Sousa; ph.d.-studerende: Visiting student ved European Institute, Firenze, Italien, 1. marts-30. juni 2005.

Peter Toft; ph.d.-studerende: Forskningsophold ved Columbia University, USA, 1. januar-30. juni 2005.

Trine Villumsen; ph.d.-studerende: Visiting fellow ved Programme for Strategic and International Studies, Graduate Institute of International Studies, Geneve, Schweiz, 1. oktober-31. december 2005.

Ole Wæver; professor: Visiting researcher, Department of Politics, University of California, Santa Cruz, California, USA, 1. oktober-31. december 2005.

CEBAST – Centre for Baltic Sea Region Studies

Ledelse

Centret ledes af centerleder, lektor, ph.d. Uffe Jakobsen.

Organisation

Centret blev oprettet i 2002 af Øresundsuniversitetets rektorforsamling som et led i de danske og svenske regeringers bestræbelser på at øge integrationen i Øresundsregionen gennem et tættere samarbejde om forskning og uddannelse. De medvirkende institutioner var samfundsvidenskabelige og humanistiske fag ved Copenhagen Business School, Københavns Universitet, Lunds universitet og Roskilde Universitetscenter. Efter den 3-årige forsøgsperiode enedes centrets styregruppe om, at centret skulle fortsætte som et samfundsvidenskabeligt center ved Københavns Universitet. Centret huses af Institut for Statskundskab.

Adresse

Øster Farimagsgade 5
Postboks 2099
1014 København K
Telefon 35 32 34 06
Fax 35 32 33 99
balticstudies@ifs.ku.dk
www.balticstudies.org

Centerlederens årsberetning

Baggrunden for centrets oprettelse var de store samfundsmæssige forandringer i de post-sovjetiske lande og i Østersøregionen som helhed siden omvæltningerne i Østeuropa i 1989 og den voksende interesse for det regionale samarbejde i politiske kredse, i erhvervslivet og i den almindelige offentlighed samt blandt forskere. EU's udvidelse har øget interessen for det regionale samarbejde både i EU og i Østersøregionen. Centret fokuserer på tre sammenhængende forandringsprocesser: Demokratisering, Europæisering og Regionalisering. Disse processer analyseres både på lokalt, nationalt, regionalt og internationalt niveau. EU har i hele perioden, men især efter Østudvidelsen i 2004, stået som en central faktor i forandringsprocesserne. Centret samarbejder derfor tæt med Københavns Universitets satsningsområde 'Europa i Forandring' og med Lunds universitets 'Centrum for Europaforskning'.

Forskningen inden for centrets rammer omfatter den politiske, økonomiske, sociale og kulturelle udvikling med fokus på bl.a. politiske institutioner og aktører, demokratisering og menneskerettigheder, privatisering og overgang til markedsøkonomi, regionens placering i den internationale konkurrence, national og regional identitetsdannelse i historisk og aktuelt perspektiv, sikkerhedspolitik samt EU-integrationen og konsekvenserne heraf for de enkelte medlemslande og regionen som helhed. Centret har i 2005 været medarrangør ved konferencer om 'transitional justice' i Østersøregionen sammenlignet med transitionslande andre steder i verden og om 'Wider Europe' og EU's nye policies i forhold til de nye nabolande efter Østudvidelsen med særlig henblik på hvilke relevante erfaringer, der kan drages af samarbejdet i Østersøregionen.

Den undervisning, der udbydes via centret, består dels af et introduktionsmodul omhandlende regionens historiske, kulturelle, sociale, økonomiske og politiske forhold, der udbydes i et samarbejde mellem de samfundsvidenskabelige institutter ved Det Samfundsvidenskabelige Fakultet samt Det Juridiske Fakultet, dels af kurser og vejledning, der udbydes af de enkelte institutter. Centret har også udbydt kurser om Østersøregionen i forbindelse med Øresund Summer University samt anden kursusvirksomhed.

Centret har løbende arbejdet på opbygning af netværk og udbygning af det eksisterende forsknings- og undervisningsmæssige samarbejde med tilsvarende centre i Østersøregionen. Målet har været opbygning af fælles uddannelsesprogrammer i 'Baltic Sea Region Studies' med Humboldt Universitetet i Berlin, Turku Universitet i Åbo og universiteter i Stockholm, Tartu, Riga, Kaunas og Gdansk. Centret har også deltaget i arbejdet med udvikling af en 'Joint European Master Programme in European Studies' i samarbejde med universiteter i Amsterdam, Bruxelles og Wien. Som et led i disse samarbejdsprojekter har centret ligeledes deltaget i udviklingen af et forslag om en cand.soc.-uddannelse i Østersøregionsstudier ved Københavns Universitet.

Centret udgiver et nyhedsbrev og har en hjemmeside med yderligere informationer om det forsknings- og uddannelsesmæssige samarbejde og med links til vidensbaner samt oplysninger om begivenheder, konferencer, job- og stipendiemuligheder mv.

Instituteder Lars Bille

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	41,28	1,72	43,00
DVIP	11,69	0,11	11,81
STIP	9,48	2,48	11,96
TAP	29,83	1,17	31,00
Årsværk i alt	92,29	5,49	97,78
Løn med årsværk	38.655,26	1.901,60	40.556,86
Løn uden årsværk	-127,11	-26,25	-153,36
Øvrig drift	8.536,97	2.563,97	11.100,94
Anskf. o. 100 t.kr.	132,02	0,00	132,02
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>47.197,12</i>	<i>4.439,33</i>	<i>51.636,45</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab*VIP Internt finansieret*

Alfoneh, Ali; forskningsassistent.
 Bang, Henrik Paul; lektor.
 Bartelsson, Jens Erik; professor.
 Berg-Sørensen, Anders; adjunkt.
 Bild, Tage Nørrelund; lektor.
 Boolsen, Merete Watt; lektor.
 Bryder, Tom; lektor.
 Christensen, Bolette Møller; lektor.
 Clemmensen, Simon Holmen; forskningsassistent.
 Crone, Ida Christine; adjunkt.
 Hansen, Birthe; lektor.
 Hansen, Hanne Foss; professor. Mso.
 Hansen, Kasper Møller; adjunkt.
 Hansen, Lene; lektor.
 Heurlin, Bertel; lektor.
 Hoff, Jens Villiam; professor. Mso.
 Jakobsen, Uffe; lektor.
 Jensen, Carsten; forskningsassistent.
 Jensen, Henrik Skildal; lektor.
 Jensen, Liselotte Skovgaard; lektor.
 Jørgensen, Torben Beck; professor.
 Kelstrup, Morten; professor. Mso.
 Kirstein, Jan Erik Wassmann; amanuensis.
 Knudsen, Tim Frydshou; professor.
 Larsen, Henrik; lektor.
 Lindbom, Anders Robert; lektorvikar.
 Madsen, Per Henrik Kongshøj; lektor.
 Markussen, Martin Osvald; lektor.
 Mortensen, Jens Ladefoged; adjunkt.
 Myrup, Jesper; amanuensis.
 Nielsen, Hans Jørgen; lektor.
 Nielsen, Lis Højgaard; lektor.
 Parker, Maxwell Noel Lewis; lektor.
 Pedersen, Karina; adjunkt.
 Pedersen, Lene Holm; adjunkt.
 Rasmussen, Mikkel Vedby; lektor.
 Rasmussen, Morten; adjunkt.
 Ronit, Karsten; lektor.
 Tassinari, Fabrizio; post.doc.
 Thomsen, Agnes Kirsten; lektor.

Topp, Niels-Henrik; lektor.
 Vrangbæk, Karsten; lektor.
 Wæver, Ole; professor.
 Wind, Marlene; lektor.
 Wivel, Anders; lektor.
 Zolkos, Magdalena Agnieszka; forskningsassistent.

VIP Eksternt finansieret

Kristensen, Kristian Søby; forskningsassistent.
 Martinsen, Dorte Sindbjerg; post.doc.
 Nielsen, Camilla Palmhøj; ph.d.-studerende.
 Olsen, Tore Vincents; forskningsassistent.

STIP Internt finansieret

Adler-Nissen, Rebecca; ph.d.-studerende.
 Corry, Thomas Olaf; ph.d.-studerende.
 Klæbel, Alan; ph.d.-studerende.
 Mogensen, Liv Maadele; ph.d.-studerende.
 Petersen, Karen Lund; ph.d.-studerende.
 Rasmussen, Anne; ph.d.-studerende.
 Sonnichsen, André Gertz; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Camilla Tenna Nørup; ph.d.-studerende.
 Sousa, Maja Møller; ph.d.-studerende.
 Villumsen, Trine; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Kimby, Charlotte Kira; ph.d.-studerende.
 Oest, Kajsa Ji Noe; kandidatstipendiat.
 Toft, Peter; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Myrup, Jesper; Politisk teori mellem håb og erindring.
 Tjalve, Vibeke Schou; American Jeremiahs: Reinhold Niebuhr, Hans J. Morgenthau and the Realist Recovery of a Republican Peace.
 Zolkos, Magdalena Agnieszka; Conceptual Analysis of the Human Rights and Democracy Nexus in the Polish Late- and Post- Communist Context.

Fondsbevillinger*EU*

- The Changing Landscape of European Liberty and Security (Ole Wæver) kr. 1.171.200.
- Jean Monnet professorat (Henrik Larsen) kr. 259.000.

FSE – Forskningsrådet for Samfund og Erhverv (gl. SSVF)

- Metaevaluering: Akkumulering af viden i et videnssamfund (Hanne Foss Hansen) kr. 1.338.700.
- Wider Europe: EU Foreign and Security Policy towards its new Neighbours in the Light of the Sea Experience (Fabrizio Tassinari) kr. 1.160.600.
- Forskningsophold i USA (Ole Wæver) kr. 230.200.
- The Alliance Game on Unipolar Terms (Kajsa Noe Oest) kr. 1.692.800.
- Forskningsophold i New Zealand (Karina Pedersen) kr. 126.500.
- Udviklingstendenser i international parlamentsteori (Henrik Jensen) kr. 432.400.
- Konferencebevilling: “Constitutionalizing World Politics? Law and Politics in the EU, WTO and Beyond (Marlene Wind) kr. 65.070.

Ministeriet for Flygtninge, Invandrere og Integration
– Status over forskningsprojekt (Memed Demirtas)
kr. 180.000.

Publikationer

- Adler-Nissen R.: Review of Erik Oddvar & John Erik Fossum & Augustin José Menéndez (eds.): Developing a constitution for Europe. Routledge 2004. Politik årg. 8, nr. 1, s. 94-95. 2005.
- Adler-Nissen R., Vanggaard Knudsen R.: Forenet i mangfoldighed? EU's forfatningstraktat i demokratiteoretisk perspektiv. 299 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Bartelson, J.: Disrupting the social life of things. i: Fuck you art lovers forever s. 497-498. Kristian von Hornsleth. Futuristic Society Publishing, Ballerup 2005.
- Berg-Sørensen, A.: Anmeldelse af temanummer: "Ret og religion i nordisk kontekst", Retfærd 107, årg. 27, nr. 4. Nyhedsbrev, Religion i det 21. århundrede, Københavns Universitet nr. 11, april 2005, s. 2. 2005.
- Berg-Sørensen, A.: Anmeldelse af Mark Bevir & Frank Trentmann (eds.): Markets in historical contexts: ideas and politics in the modern world. Cambridge University Press. 2004. Politica årg. 37, nr. 1, s. 115-118. 2005.
- Berg-Sørensen, A.: Spinoza and the question of freedom. Political Theory vol. 33, no. 1, s. 96-99. 2005.
- Berg-Sørensen, A.: Anmeldelse af Andrew Vincent: The nature of political theory. Oxford University Press, 2004. Politica årg. 37, nr. 2, s. 243-246. 2005.
- Bille, L.: Politisk kronik 2. halvår 2004. Økonomi & Politik årg. 78, nr. 1, s. 51-60. 2005.
- Bille, L.: Politisk kronik 1. halvår 2005. Økonomi & Politik årg. 78, nr. 3, s. 60-71. 2005.
- Bille, L.: Lille parti på vejen? Den radikale vælger. i: B – radikalt 1905-2005 s. 337-366. Sune Pedersen & Bo Lidegaard (red.). Gyldendal, København 2005.
- Bille, L.: Denmark. European Journal of Political Research. Political Data Yearbook 2004 vol. 44, no. 7-8, s. 994-1001. 2005.
- Boolsen, M.W.: Evidensbaseret forskning – hvorfor og hvad er det? Uden for nummer: tidsskrift for social forskning årg. 6, nr. 10, s. 16-31. 2005.
- Bryder, T.: European political identity: an attempt at conceptual clarification. *Psicologia Politica* no. 31, s. 37-50. 2005.
- Christensen B.M.: Mediering af modstand og alternativ. Bevægelsesnetværk mellem det lokale og det globale. i: Informationsteknologi og demokratisk innovation: borgerdeltagelse, politisk kommunikation og offentlig styring s. 339-389. Jens Hoff & Kresten Storgaard (red.). Forlaget Samfundslitteratur, København 2005.
- Crone, M.: Er islamisk sekularisme en modsigelse? Distinktion: Scandinavian journal of social theory no. 10, s. 107-119. 2005.
- Crone, M.: Anmeldelse af Michael Jarlner & Anders Jerichow: Grænser for Gud: giv det verdslige samfund en chance. Gyldendal, 2004. Nyhedsbrev, Religion i det 21. århundrede, Københavns Universitet nr. 16, november, s. 3. 2005.
- Foss Hansen, H.: Norsk tigerspring, svensk konsolidering. *Forskningspolitikk* nr. 2, s. 8-9. 2005.
- Foss Hansen, H.: Anmeldelse af Jens Blom-Hansen et al.: Politisk ukorrekt. Aarhus Universitetsforlag 2004. *Politica* årg. 37, nr. 2, s. 238-241. 2005.
- Foss Hansen, H.: Kvalitet i evalueringspraksis. *Nordisk administrativt tidsskrift* årg. 86, nr. 1, s. 27-43. 2005.
- Foss Hansen, H.: Choosing evaluation Models: a discussion on evaluation design. *Evaluation* vol. 11, no. 4, s. 449-464. 2005.
- Foss Hansen, H.: Anmeldelse af Morten Balle & Evert Vedung: Fælles sprog i ældreplejens organisering: evaluering af et standardiseret kategorisystem. Syddansk Universitetsforlag 2005. *Nordisk Administrativt Tidsskrift* årg. 86, nr. 4, s. 296-299. 2005.
- Foss Hansen, H.: Evaluation in and of public-sector reform: the case of Denmark in a Nordic perspective. *Scandinavian Political Studies* vol. 28, no. 4, s. 323-347. 2005.
- Hansen, B., Jensen C.: Mellemøsten i opbrud. 15 s. Atlant-sammenslutningen, København 2005.
- Hansen, K.M.: Toward informed opinions by the means of deliberation. i: Recent developments and applications in social Research methodology, CD-ROM proceedings of the RC33 sixth international conference on social science methodology s. 1-17. Cor van Dijkum & Jörg Blasius & Claire Durand (eds.). Budrich Verlag, Amsterdam 2005.
- Hansen L.: The politics of digital autobiography: understanding www.johnkerry.com. i: *Interface://culture – the world wide web as a political resource and aesthetic form* s. 151-175. Klaus Bruhn Jensen (red.). Forlaget Samfundslitteratur, København 2005.
- Heurlin, B.: USA som militærmagt. 219 s. Dansk Institut for Internationale Studier, DIIS, København 2005.
- Heurlin, B.: The United States: a European power. i: *Unity in diversity. Europe and the European Union: enlargement and constitutional treaty* s. 159-174. Michael Herslund & Ramona Samson (eds.). Copenhagen Business School, Copenhagen 2005.
- Heurlin, B.: Missile defence in the United States. i: *Missile defence. International, regional and national implications* s. 56-83. Bertel Heurlin & Sten Rynning (eds.). Routledge, London 2005.
- Heurlin, B.: Conclusion. i: *Missile defence. International, regional and national implications* s. 209-218. Bertel Heurlin & Sten Rynning (eds.). Routledge, London 2005.
- Heurlin, B.: The future of US-European relations: is the United States still a European power? i: *The new security environment and its implications for procurement* s. 36-45. Alyson et al. (eds.). Centre for Defence and International Security Studies. The Court House. United Kingdom 2005.
- Heurlin, B., Rynning S.: (eds.). *Missile defence. International, regional and national implications*. 227s. Routledge, London 2005.
- Heurlin, B., Rynning S., Søby Christensen K.: Introduction. i: *Missile defence. International, regional and national implications* s. 1-12. Bertel Heurlin & Sten Rynning (eds.). Routledge, London 2005.
- Hoff, J.V.: Nyborg – broby, havneby eller soveby?: erhvervspolitik og magt i en dansk provinsby. i: *Magtens nye ansigt. Netværkspolitik, kulturstyring og ny elitisme* s. 197-224. Henrik P. Bang & Torben B. Dyrberg & Jens Hoff (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.

- Hoff, J.V., Bang H.P., Dyrberg T.B.: (red.). *Magtens nye ansigt. Netværkspolitik, kulturstyring og ny elitisme.* 296 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Hoff, J.V., Bjerke F.: *Fences and gates in cyberspace: Is the Internet becoming a threat to democracy?* *Information Policy* vol. 10, no. 1-2, s. 141-151. 2005.
- Hoff, J.V., Jauert P.: *En ny fælled? Internettets rolle i lokal politisk kommunikation.* i: *Informationsteknologi og demokratisk innovation. Borgerdeltagelse, politisk kommunikation og offentlig styring*, s. 58-132. Jens Storgaard & Kresten Storgaard (red.). Forlaget Samfundslitteratur, København 2005.
- Hoff, J.V., Storgaard K.: (red.). *Informationsteknologi og demokratisk innovation. Borgerdeltagelse, politisk kommunikation og offentlig styring.* 393 s. Forlaget Samfundslitteratur, København 2005.
- Jakobsen, U.: *The concept of citizenship in Danish public discourse. Contributions. Contributions to the History of Concepts* vol. 1, no. 2, s. 201-222. 2005.
- Jakobsen, U.: *Integration of the Baltic Sea Region in the European Union: Notions of state, nation, market and democracy. The Baltic Sea Area Studies: Northern Dimension of Europe* no. 16, i: *Political integration and Northern Dimension of EU order* s. 9-32. Mai-Brith Schartau (ed.). BaltSeaNet, Berlin 2005.
- Jakobsen, U.: *Political institutions and region building: implementing democratic values in the Baltic Sea Region.* i: *Changes, challenges and chances – conclusions and perspectives of Baltic Sea area studies* s. 119-127. Bernd Henningsen (ed.). BWV- Berliner Wissenschafts-Verlag, Berlin 2005.
- Jensen, H.S.: *Udvalg og partigrupper – en sammenfattende redegørelse for tre bøger om Folketingets fagudvalg, partigrupperne og Europaudvalget.* 32 s. Forlaget Politiske Studier, København 2005.
- Jensen, H.S.: *Weber og Durkheim – en metodologisk sammenligning.* 141 s. Forlaget Politiske Studier, København 2005.
- Jensen, H.S., Damgaard, E.: *Europeanisation of executive-legislative relations: Nordic perspectives. The Journal of Legislative Studies* vol. 11, no. 3-4, s. 394-411. 2005.
- Jensen, L.: (red.). *Centraladministrationen i en ny tid – kultur og kalkuler i forandringsprocessen.* 328 s. Forlaget Politiske Studier, København 2005.
- Jensen, L.: *Centraladministrative aktører i en ny tid. i: Centraladministrationen i en ny tid – kultur og kalkuler i forandringsprocessen* s. 5-14. Lotte Jensen (red.). Forlaget Politiske Studier, København 2005.
- Jensen, L.: *Den bureaukratiske aktørfigur – entydig, tvetydig, flertydig? i: Centraladministrationen i en ny tid* s. 297-327. Lotte Jensen (red.). Forlaget Politiske Studier, København 2005.
- Kimby C.K.: *Ph.d.-stipendium i et forskernetværk. i: Proces og struktur i ph.d.-forløbet: om at leve og overleve* s. 211-222. Unni From & Nete Nørgaard Kristensen. Forlaget Samfundslitteratur, Frederiksberg 2005.
- Knudsen, T.: *Anmeldelse af Jens Evald: Frederik Vinding Kruse (1880-1963): en juridisk biografi.* *Jurist- og Økonomforbundets Forlag. Økonomi & Politik* årg. 78, nr. 3, s. 72-75. 2005.
- Knudsen, T.: *Folkekirken reformbehov. i: Stiftsbog og landmode-akt for Lolland-Falster stift* s. 14-20. Lolland-Falster 2005.
- Larsen, H.: *Analysing small state foreign policy in the EU: the case of Denmark.* 242 s. Palgrave Macmillan, Basingstove 2005.
- Marcussen M.: *Central banks on the move. Journal of European Public Policy* vol. 12, no. 5, s. 903-923. 2005.
- Marcussen M.: *Denmark and European monetary integration: out but far from over. Journal of European Integration* vol. 27, no. 1, s. 43-63. 2005.
- Marcussen M., Trondal J., Veggeland F.: *Re-discovering international executive institutions. Comparative European Politics* vol. 3, no. 2, s. 232-258. 2005.
- Martinsen D.S.: *Social security regulation in the EU: the de-territorialization of welfare? i: EU Law and the welfare state* s. 89-111. Grainne De Burca (ed.). Oxford University Press, Oxford 2005.
- Martinsen D.S.: *Towards an international health market with the European Court. West European Politics* vol. 28, no. 5, s. 1035-1056. 2005.
- Martinsen D.S.: *Training and reporting on European social security. Denmark: national report 2005.* 53 s. Brussels 2005.
- Martinsen D.S.: *The Europeanization of welfare – the domestic impact of Intra-European social security. Journal of Common Market Studies* vol. 43, no. 5, s. 1027-1054. 2005.
- Mortensen, J.L.: *The WTO and the governance of globalization: dismantling the compromise of embedded liberalism. i: Political economy and the changing global order* s. 170-182. Richard Stubbs & Geoffrey R. D. Underhill (eds.). Oxford University Press, Oxford 2005.
- Myrup J.: *Kampen om autoritet i politisk teori: en analyse og diskussion af teori-praksis relationen i Lasswells, Eastons og Dahls politiske teorier.* 401 s. Institut for Statskundskab, København 2005.
- Myrup J., Bang H.P., Dyrberg T.B.: *Community power traditionen: nye udfordringer for magt, politik og demokrati. i: Magtens nye ansigt: netværkspolitik, kulturstyring og ny elitisme* s. 37-78. Henrik P. Bang & Torben B. Dyrberg & Jens Hoff (red.). Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2005.
- Nielsen, H.J.: *Review of Peter Mair & Wolfgang C. Müller & Fritz Plasser (eds.): Political parties and electoral change. Party response to electoral markets. Thousand Oaks. GRUS* årg. 26, nr. 74, s. 161-162. 2005.
- Nielsen, H.J.: *Hvad mener socialdemokraterne?* 22 s. København, Institut for Statskundskab 2005.
- Parker, M.N.L.: *Da Revoluçdo à Tecnocracia, ou Euro-scepticismo: os significados de 1989* [From Revolution to Technocracy or Euroscepticism: on the meanings of 1989]. i: *As Revoluções Contemporâneas* s. 233-258. Fernando Martins & Pedro Aires Oliveira (eds.). Colibri, Lissabon 2005.
- Pedersen, K.: *Danemark. i: Dictionnaire des élections européennes* s. 160-165. Yves Déloye (red.). Economica, Paris 2005.
- Pedersen, K.: *Denmark. i: The 2004 elections to the European Parliament* s. 88-94. Juliet Lodge (ed.). Palgrave Macmillan, Houndmills, Basingstoke 2005.
- Pedersen, K.: *Partimedlemskab under pres. i: Demokrati og engagement: paradokser i de nordiske demokratier* s. 23-35. Kristín Ástgeirsdóttir & Fredrik Engelstad & Ditte Maja Simonsen (red.). Nordisk Ministerråd, København 2005.
- Pedersen, K.: *The 2005 Danish general election: a phase of*

- consolidation. *West European Politics* vol. 28, no. 5, s. 1101-1108. 2005.
- Pedersen, K.: Anmeldelse af Knut Heidar (red.): *Nordic politics – comparative perspectives*. Universitetsforlaget, 2004. *Økonomi & Politik* årg. 78, nr. 2, s. 58-59. 2005.
- Pedersen, K., Knudsen, T.: Denmark: presidentialization in a consensual democracy. i: *The presidentialization of politics: a comparative study of modern democracies* s. 159-175. Thomas Poguntke & Paul Webb (eds.). Oxford University Press, Oxford 2005.
- Pedersen, K., Saglie, J.: New technology in ageing parties. Internet use in Danish and Norwegian parties. *Party Politics* vol. 11, no. 3, s. 359-377. 2005.
- Pedersen, L.H.: The political impact of environmental economic ideas. *Scandinavian Political Studies* vol. 28, no. 1, s. 25-46. 2005.
- Pedersen, L.H.: Les dynamiques de changement: comparaison des autorités de régulation indépendantes des pays baltes avec celles des anciens états membres. *Revue française d'administration publique* no. 114, s. 253-268. 2005.
- Pedersen, L.H.: The Europeanisation of CO2-regulation in Scandinavia. *Policy and Society* vol. 24, no. 2, s. 74-99. 2005.
- Pedersen, L.H.: Is realist evaluation a realistic approach to complex reforms? 16 s. 2005.
- Pedersen, L.H., Foss Hansen, H.: The dynamics of regulatory reform. 22 s. *Scancor*. April 1-2 2005, Stanford University 2005.
- Petersen K.L.: Tre risikokulturer. *Politik* årg. 8, nr. 1, s. 6-13. 2005.
- Rasmussen, A.: EU conciliation delegates: responsible or runaway agents? *West European Politics* vol. 28, no. 5, s. 1015-34. 2005.
- Rasmussen, M.: The hesitant European history of Denmark's accession to the European Communities. *Journal of European Integration History* vol. 11, no. 2, s. 47-74. 2005.
- Rasmussen, M.V.: Camp Eden: the 2004 defence agreement, military power and Danish values. i: *Danish foreign policy yearbook 2005* s. 41-64. Per Carlsen & Hans Mouritzen (eds.). Danish Institute for International Studies, DIIS, Copenhagen 2005.
- Rasmussen, M.V.: Anmeldelse af Iver B. Neumann & Halvard Leira: *Aktivt afventende i hundrede år. Norsk utenrikstjeneste 1905-2005*. *Internasjonal Politikk* årg. 63, nr. 2-3, s. 313-317. 2005.
- Rasmussen, M.V.: (ed.). *Cooperation and Conflict*. vol. 40, no. 1, 140s. 2005.
- Rasmussen, M.V.: What's the use of it? Danish strategic culture and the utility of armed force. *Cooperation and Conflict* vol. 40, no. 1, s. 67-90. 2005.
- Rasmussen, M.V.: Imperiets ulidelige lethed: magten, militæret og æren i *Gladiator*. i: *Coming to a theater near you: det moderne USA set gennem film* s. 169-178. Helge Porsdam (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Ronit, K.: International governance by organized business: the shifting roles of firms, associations and intergovernmental organizations in self-regulation. i: *Governing interests: business associations facing internationalization* s. 219-241. Wolfgang Streeck (ed.). Routledge, London & New York 2005.
- Ronit, K.: Historiske institutionsdannelse under pres: forholdet mellem det traditionelle kommissionsvæsen og europapolitikens specialudvalg. i: *Den politiske forvaltning – historiske spor i nutidens bureaukrati*. Festskrift til Tim Knudsen, s. 104-130. Karsten Ronit & Bo Rothstein (red.). Forlaget Politiske Studier, København 2005.
- Ronit, K.: Selvregulering og de private ankenævner i dansk forbrugerpolitik. 232 s. Multivers, København 2005.
- Ronit, K., Rothstein B.: Forord. i: *Den politiske forvaltning – historiske spor i nutidens bureaukrati*. Festskrift til Tim Knudsen, s. 1-5. Karsten Ronit & Bo Rothstein (red.). Forlaget Politiske Studier, København 2005.
- Ronit, K., Rothstein B.: (red.). *Den politiske forvaltning – historiske spor i nutidens bureaukrati*. Festskrift til Tim Knudsen. 283 s. Forlaget Politiske Studier, København 2005.
- Sørensen, C.T.N., et al.: Recommendations and priorities for EU cooperation with Asia on Asian security. i: *The security situation in Asia: changing regional security structure? : the opportunities of the European Union to play a role in Asian security politics*, s. 139-150. Timo Kivimäki & Jørgen Delmann (eds.). NIAS Press, Copenhagen 2005.
- Sørensen, C.T.N., Østergaard, C.S.: China's foreign and security policy. i: *The security situation in Asia: changing regional security structure?: the opportunities of the European Union to play a role in Asian security politics* s. 43-61. Timo Kivimäki & Jørgen Delman (eds.). NIAS Press, Copenhagen 2005.
- Sørensen, C.T.N., Østergaard, C.S.: Potential multilateral security cooperation in Asia. i: *The security situation in Asia: changing regional security structure? : the opportunities of the European Union to play a role in Asian security politics*, s. 115-137. Timo Kivimäki & Jørgen Delman (eds.). NIAS Press, Copenhagen 2005.
- Tassinari F.: A riddle inside an enigma: unwrapping the EU-Russia strategic partnership. *International Spectator* vol. 40, no. 1, s. 45-57. 2005.
- Tassinari F.: Security and integration in the European neighbourhood: the case for regionalism. CEPS working dokument no. 226, 32 s. Centre for European Policy Studies, Bruxelles 2005.
- Tassinari F.: The European Sea: lessons from the Baltic Sea Region for security and cooperation in the European neighbourhood. *Journal of Baltic Studies* vol. 36, no. 4, s. 387-407. 2005.
- Tassinari F.: Security and cooperation reconsidered: pondering the future of the Baltic Sea Region. *Baltinfo* no. 70, s. 6-7. 2005.
- Tjalve V.S.: American Jeremiahs: Reinhold Niebuhr, Hans J. Morgenthau and the realist recovery of a republican peace. 321 s. Institute of Political Science, Copenhagen 2005.
- Toft, P.: John J. Mearsheimer: an offensive realist between geopolitics and power. *Journal of International Relations and Development* vol. 8, no. 4, s. 381-408. 2005.
- Villumsen T.: Review of Diane Stone & Andrew Denham: *Think tank traditions. Policy research and the politics of ideas*. Manchester University Press 2004. *Politik* Årg. 8, nr. 1, s. 100-101. 2005.
- Vrangbæk, K., Christiansen T.: Health policy in Denmark: leaving the decentralized welfare path? *Journal of Health Politics, Policy and Law* vol. 30, no. 1-2, s. 29-52. 2005.
- Vrangbæk, K., Martinsen D.S.: *Sporskifte i dansk sund-*

- hedspolitik. Økonomi & Politik årg. 78, nr. 1, s. 18-30. 2005.
- Vrangbæk, K., Stoop A., Berg M.: Theory and practice of waiting time data as a performance indicator in health care. A case study from The Netherlands. Health Policy vol. 73, no. 1, s. 41-51. 2005.
- Vrangbæk, K., Torjesen D.O.: Sygehuslederens opfattelse af ledelsesvilkår i Danmark og Norge. Nordiske Organisations Studier årg. 7, nr. 2, s. 37-57. 2005.
- Wind, M.: Anmeldelse af Alec Stone Sweet: The judicial construction of Europe. Oxford University Press, 2004. Grus nr. 74, s. 155-157. 2005.
- Wind, M.: EU-kritik af svenske domstole. Danmarks Domstole nr. 26, s. 16-17. 2005.
- Wivel, A.: The constellation theory applied outside Europe. i: The geopolitics of Euro-Atlantic integration s. 228-246. Anders Wivel & Hans Mouritzen (eds.). Routledge, London 2005.
- Wivel, A.: The security challenge of small EU member states: interests, identity and the development of the EU as a security actor. Journal of Common Market Studies vol. 43, no. 2, s. 393-412. 2005.
- Wivel, A.: Explaining why state X made a certain move last tuesday: the promise and limitations of realist foreign policy analysis. Journal of International Relations and Development vol. 8, no. 4, s. 355-380. 2005.
- Wivel, A.: Between paradise and power: Denmark's transatlantic dilemma. Security Dialogue vol. 36, no. 3, s. 417-421. 2005.
- Wivel, A., Mouritzen H.: (eds.). The geopolitics of Euro-Atlantic integration. 269 s. Routledge, London 2005.
- Wivel, A., Mouritzen H.: Constellation theory. i: The geopolitics of Euro-Atlantic integration s. 15-42. Anders Wivel & Hans Mouritzen. Routledge, London 2005.
- Wivel, A., Mouritzen H.: Introduction. i: The geopolitics of Euro-Atlantic integration s. 1-11. Anders Wivel & Hans Mouritzen (eds.). Routledge, London 2005.
- Wivel, A., Mouritzen H., 9.: Comparative analysis meets history. i: The geopolitics of Euro-Atlantic integration s. 167-206. Anders Wivel & Hans Mouritzen (eds.). Routledge, London 2005.
- Wivel, A., Mouritzen H., Laursen F.: The institutional dynamics of Euro-Atlantic integration. i: The geopolitics of Euro-Atlantic integration s. 43-67. Anders Wivel & Hans Mouritzen (eds.). Routledge, London 2005.
- Wæver, O.: European integration and security: analysing French and German discourses on state, nation and Europe. i: Discourse theory in European politics: identity, policy and governance s. 33-67. David Howarth & Jacob Torfing (eds.). Palgrave, Macmillan, Basingstoke 2005.
- Wæver, O.: Korstoget der skal afslutte alle korstog. SALT årg. 14, nr. 4, s. 14-18. 2005.
- Wæver, O.: Erklæringernes bidrag til dansk politik i dag. Grænsen årg. 67, nr. 2, s. 24-27. 2005.
- Wæver, O.: The constellation of securities in Europe. i: Globalization, security, and the nation-state: paradigms in transition s. 151-174. Ersel Aydinli & James N. Rose-nau (eds.). State University of New York Press, New York 2005.
- Zolkos M.A., Gicquel C., Makarow V.: (eds.). The challenge and mobility in the Baltic Sea Region. The Baltic Sea Region: Northern dimensions – european perspectives, 207 s. Berliner Wissenschafts-Verlag, Berlin 2005.

Studienævnet for Statskundskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af studieleder Hanne Nexø Jensen. De øvrige lærermedlemmer er Merete Watt Boolsen, Henrik Jensen og Henrik Larsen. Studentermedlemmer er Maria Mejnertsen, Amanda Christensen, Bent Haugland og Martin Nyrop Holgersen.

Beretning

Instituttet varetager følgende uddannelser:

Bachelor i statskundskab (BA; 3-årig grunduddannelse), kandidatuddannelsen i statskundskab (cand.scient.pol.; 2-årig overbygningsuddannelse), hovedfagsuddannelsen i samfundsfag (1/2-årig overbygningsuddannelse; ingen selvstændig grad, men cand.mag. hvis det er bestået sammen med et sidefag fra en anden uddannelse), sidefagsuddannelsen i samfundsfag (2 år). Hertil kommer tilvalgsuddannelsen for humanistiske bachelorer, HumBac (1 år) samt enkeltfag for meritstuderende.

2005 har været præget af arbejdet med at udforme og implementere nye studieordninger. Som opfølgning på KU's Auditeringsprojekt har instituttets evalueringspraksis været under lup, og der gøres forsøg med nye evaluerings-skemaer og evalueringspraksis. Brugen af en elektronisk evalueringsplatform udbygges sammen med etablering af hjemmesider til alle undervisningshold. Der har været særligt fokus på erhvervsvejledning i anden halvdel af 2005. Der er udarbejdet en pjece med interview med 11 kandidater samt gennemført møder om erhvervsvejledning under overskriften: Hvad lærer man på statskundskab?

Internationaliseringen af studenterudveksling er fortsat i vækst. Ved udgangen af 2005 har instituttet aftaler med 43 universiteter i 14 europæiske lande vedrørende 93 udvekslingspladser, dertil kommer et antal amerikanske pladser. I årets løb har instituttet udsendt 41 studerende inden for Socrates- og Nordplusaftalerne. Flere studerende arrangerer studieophold på universiteter, der ikke er omfattet af aftalerne. Vi modtog i 2005 273 udenlandske studerende. 59 studerende aflagde eksamen efter et praktikophold ved en dansk eller udenlandsk organisation/institution.

Optag

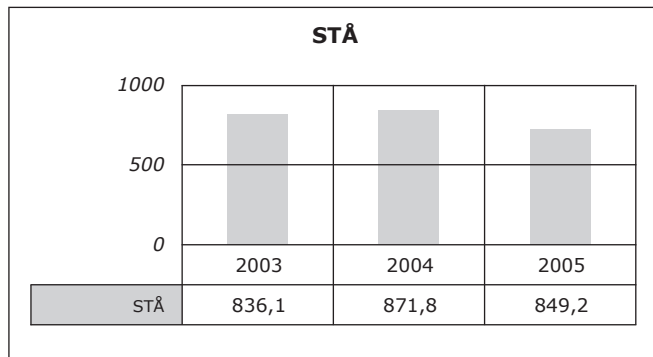
I 2005 optog faget 213 nye studerende til statskundskab/samfundsfag, 7 til sidefag og 40 til tilvalg for humanister, 17 overflyttere fra andre uddannelser/uddannelsesinstitutioner samt 146 meritstuderende. Ved faget var indskrevet 1.527 studerende 1.10.2005 (45,6 % kvinder) (ekskl. meritstuderende og udenlandske studerende samt studerende på tompladsordningen).

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							
	Statskundskab	Sociologi	Historie	Dansk	Sundhedsvid.	Teol. Fakultet	Merit-overført	I alt
Statskundskab	778,8	0,2	0,8	0,8	0,2	0,1	45,8	826,5
Sociologi	1,0							
Antropologi	0,3							
Slavisk	0,3							
Meritstuderende	22,3							
Gæstestuderende	46,4							
I alt	849,2							
Åben uddannelse	10,1							

STÅ 2003-2005

Studieleder Hanne Nexø Jensen

Ph.d.-studienævnet for Statskundskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 blev ph.d.-studienævnet ledet af lektor Lene Hansen, der afløste professor Jens Bartelson den 1. august 2005 som ph.d.-studieleder. De øvrige medlemmer af studienævnet var lektor Marlene Wind, ph.d.-stipendiat Alan Klæbel og ph.d.-stipendiat Maja Møller Sousa.

Beretning

Netværk

Institutets ambition er at udvide og uddybe det internationale udbytte inden for forskeruddannelsen. Institutet deltager i flere danske, nordiske og bredere internationale forskeruddannelsesnetværk, herunder Den Politologiske Forskerskole i Danmark, og har arrangeret en række konferencer og seminarer, som har haft deltagelse af både udenlandske og instituttets egne stipendiater. Blandt disse aktiviteter kan nævnes kurset 'Kenneth Waltz: Theory and Practice in International Politics'.

Indskrevne

Institutet er tildelt 6,88 årsværk til lønnede stipendier. Der var i 2005 indskrevet i alt 28 stipendiater, heraf 16 eksternt finansieret. Af det totale antal på 28 er 13 mænd og 15 kvinder.

Forskeruddannelsesaktiviteter

Instituttet har i det forløbne år fortsat arbejdet med at kvalitetssikre og internationalisere forskeruddannelsen ved at arrangere seminarer, hvor stipendiaterne har fremlagt dele af deres afhandling til diskussion med udefra kommende opponenter, vejledere og kollegaer. Specielt er der lagt vægt på et såkaldt slutseminar i afhandlingens slutfase.

Instituttet forsøger også systematisk at udvikle det pædagogiske og sociale indhold til forskeruddannelsen, ved at indbyde eksterne forelæsere samt stimulere til social aktivitet blandt stipendiaterne. Vi arbejder også med at forbedre såvel den interne som eksterne information om forskeruddannelsen.

Et voksende antal stipendiater har deltaget i internationale konferencer med fremlæggelse af papers, som et led i deres forskeruddannelsesprogrammer. Fire stipendiater har været på længerevarende studieophold i udlandet, en i USA, en i England, en i Italien og en i Schweiz.

Instituttet har tilknyttet seks adjungerede professorer, der til daglig er professorer på førende universiteter i England, USA, Sverige og Tyskland. Flere af disse har i 2005 deltaget i aktiviteter på forskeruddannelsen. I løbet af året har vi også modtaget flere stipendiater fra udenlandske institutioner, som har haft gavn af at udføre deres forskning ved instituttet.

Der er i 2005 udgivet 3 ph.d.-afhandlinger ved instituttet.

Ph.d.-studieleder Lene Hansen

Institut for Antropologi

Ledelse pr 1.2.2005

Instituttleder er professor Kirsten Hastrup.

Institutbestyrelsen består af instituttleder, professor Kirsten Hastrup, viceinstituttleder, lektor Michael Whyte, lektor Tine Tjørnhøj-Thomsen, lektor Inger Sjørnslev, suppleant lektor Karen Fog Olwig, TAP-repræsentant, institutsekretær Henny Pedersen samt studenterrepræsentanterne Caroline Borup og Mette Bergenser.

Adresse

Øster Farimagsgade 5, opg. E
1353 København K
Telefon 35 32 34 64
Fax 35 32 34 65
reception@anthro.ku.dk
www.anthro.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

Med henvisning til Vedtægt for Københavns Universitet § 3 er det instituttets formål at drive antropologisk grundforskning, samt at give forskningsbaseret uddannelse indtil højeste internationale niveau. Det ligger instituttet på sinde at fastholde en nær sammenhæng mellem forskning, undervisning og anden formidling. Det er ligeledes en del af den overordnede ramme for instituttets virke, at forskningsfriheden sikres, og at en pluralistisk fagopfattelse vedligeholdes gennem en aktiv satsning på mange forskellige forskningsfelter. Selvom der til tider kan ses en vis koncentration af indsatsen omkring særlige forskningsområder, er det instituttets opfattelse, at en bredspektret grundforskning er en afgørende forudsætning for, at instituttets forsknings- og uddannelsesresultater også på langt sigt kan bidrage til samfundet.

Både forskningen og undervisningen skal støtte og udvikle fire grundlæggende antropologiske kompetencer:

Viden om verden: Etnografisk indsigt

Det er både en af antropologiens forudsætninger og en af dens forpligtelser at tilegne sig og formidle viden om verden. Denne viden inkluderer viden om politiske, økonomiske, sociale og kulturelle forandringsprocesser, både på det globale og lokale niveau. Men viden om verden er også viden om, hvordan forskellige mennesker lever og opfatter deres verden og situation i samspil med de strukturelle processer. Og det er viden om, hvordan disse processer konstrueres diskursivt i et magtfuldt med skiftende aktører, alliancer og balancer. Det er instituttets ambition fortsat at bidrage til en dokumentation og øget forståelse af den globale og de mange lokale verdener. Tværkulturel og komparativ forskning er grundlaget for udviklingen af antropologisk teori og metode, og forskningskompetence i verdensregioner vil fortsat blive prioriteret. Det gælder såvel geografisk definerede regioner som tematisk definerede regioner (f.eks. eget samfund, den post-socialistiske verden, udviklingslande, indfødte folk).

Veje til viden: Antropologisk metode og teori

Den etnografiske metode har altid stået centralt i antropologien. Feltarbejde og deltagerobservation er stadig grundlæggende metodiske tilgange kombineret med samtaler, interview og surveys. Men ændringer i antropologiens genstandsfelt har krævet en fornyet diskussion af eksisterende metoders styrker og svagheder, samt skabt et behov for at udvikle nye metoder til at møde fagets nye udfordringer. Analytisk og teoretisk bearbejdning af kerneområder som sociale relationer, udveksling, kulturel kognition og ritualer udfordres af transformationer i globale og lokale verdener og nye former for interaktion. Således har ændringer i det antropologiske genstandsfelt og den konkrete empiri, som det teoretiske arbejde baserer sig på, også skabt nye udfordringer med henblik på teoretiseringen og konceptualiseringen af både den mangeartede empiri og samspillet mellem det empiriske og teoretiske arbejde. Det er instituttets ambition at bygge på fagets rige metodologiske grundlag i udviklingen af nye metodiske og teoretiske redskaber.

Videnskabelig refleksivitet: Traditionsbevidsthed og kreativitet

For et fag, som både har en lang tradition og konstant møder nye udfordringer, er det en nødvendighed at have en høj bevidsthed om videnskabens historie, herunder dens tids- og stedbundethed, og at reflektere over fagets aktuelle position og rolle, dets muligheder og begrænsninger. Det er instituttets ambition fortsat at bidrage aktivt til denne videnskabelige selvrefleksion, som med respekt for traditionen kan bidrage til teoretisk innovation og strategisk udvikling, også i forhold til andre fagområder. Et væsentligt element i den generelle kompetence på dette område er således en opmærksomhed over for antropologiens faglige identitet i stadig dialog med andre videnskaber.

Vidensanvendelse: Fagets formidling og samfundsbidrag

Antropologer mærker en stigende interesse for fagets indsigter og tilgange i en verden, hvor kommunikation og bevægelse intensiveres. De videnskabelige resultater skal formidles, således at deres samfundsmæssige implikationer kan diskuteres, og deres generelle relevans kan overvejes. Det er instituttets hensigt at bidrage til den offentlige bevidsthed og debat om forskningstemaer af samfundsmæssig signifikans i samspil med en vifte af institutioner og formidlingskanaler. Det fordrer kompetencer i at tilrettelægge brugbar forskning, at analysere social praksis og at anvende faget til at evaluere og ændre praksis. Disse kompetencer er ikke bare et socialt ansvar – de er også vigtige for afprøvning af begreber og resultater, opdagelse af nye forskningsproblemer og fornyelse af faget gennem debat i et bredere fællesskab, og i konfrontation med den empiriske virkelighed.

Aktiviteter i øvrigt

I tilgift til igangværende større forskningsprojekter, center- og netværksdannelser, der tidligere er rapporteret, og som stadig er i gang, kan vi med glæde notere, at instituttet i 2005 modtog en større forskningsbevilling fra FKK til fremme af forskningen i 'Integration og familieliv'. Desuden fik instituttet del i en bevilling fra Realdaniafonden til forskning i 'Bolig og Velfærd'.

Instituttets masteruddannelse i 'Sundhedsantropologi', som startede i september 2004, kører fortsat med stor ener-

gi både på underviserne og studenternes side. Et nyt hold skal sættes i gang i september 2006. Samtidig starter en ny masteruddannelse i 'Antropologi og Velfærd', som blev endelig godkendt af ministeriet i november 2005.

Et andet område, som er under opdyrkning med henblik på evt. at starte en international masteruddannelse, vedrører 'Global Exchange and Management'. I foråret 2006 tilbydes et kursus med dette tema under åben uddannelse, som et pilotforsøg.

I september 2005 ansattes en uddannelseskonsulent, med det formål at undersøge og opdyrke relationen til gymnasieskolen. Det har givet anledning til adskillige projekter, som der er ansøgt om midler til at videreudvikle via undervisningsministeriet.

Forskeruddannelsen kører støt i regi af Den Danske Forskerskole i Antropologi, som drives i samarbejde med det århusianske søsterinstitut samt Nationalmuseet. I 2005 er afholdt 6 workshops.

Året har i øvrigt været stærkt præget af instituttets flytning fra Frederiksholms Kanal til det gamle kommunehospital, nu kaldet Center for Sundhed og Samfund. Det fysiske opbrud blev ledsaget af et mentalt opbrud, idet 2005 også var året, hvor den nye universitetslov for alvor skulle implementeres på KU. Bestyrelsen trådte til i begyndelsen af 2005, og pr. 1. november fik KU sin første ansatte rektor. Disse store ændringer har haft deres egen afsmittende effekt på institutniveauet, hvor arbejdet har skullet udformes under hensyntagen til en ny situation. Et af usikkerhedsmomenterne har været økonomien, hvor store engangsudgifter i forbindelse med flytning og indretning af fællesfaciliteter på CSS og udhulede taxameterbevillinger har været en udfordring. Hertil kom, at instituttet selv gennemgik et lederskifte i februar 2005, hvor en overgangsledelse blev valgt, indtil en ansat institutledelse kan træde til – sandsynligvis i efteråret 2006.

Trods omvæltningerne har instituttets medarbejdere fastholdt en høj forskningsprofil, og har været engageret i et væsentligt arbejde med revision af studieordningen, der forhåbentlig vil gavne nye kandidater.

Personaleforhold

Institut for Antropologi har besat følgende stillinger i 2005:

Lektorat i antropologi. Der var 6 ansøgere (5 mænd og 1 kvinde) til stillingen. Alle 6 blev bedømt kvalificeret. Lektoratet blev besat med Quentin Gausset, som tiltrådte den 1. januar 2005.

Lektorat i antropologi. Der var 5 ansøgere (3 mænd og 2 kvinder) til stillingen. Heraf blev 2 fundet kvalificeret (1 mand og 1 kvinde). Lektoratet blev besat med Tine Tjørnhøj Thomsen, som tiltrådte den 1. januar 2005.

Forskningsvirksomhed

Instituttet har i udgangspunktet en pluralistisk forskningsprofil. Det indebærer, at alle antropologiske forskningsfelter principielt kan rummes på instituttet, hvor de efterhånden 18 VIP'er hver især kan profilere og udvikle deres forskning i takt med ændringer i verden, i samfundet og i egne interesser. Tilsvarende kan mange forskellige ph.d.-projekter indplaceres, såfremt vejledere kan findes. Hensigten er med baggrund i en eksisterende forsknings- og undervisningskompetence at satse på en løbende faglig udvikling og fornyelse.

Det er instituttets opfattelse, at en bredspektret grundforskning er en forudsætning for, at man med mellemrum kan identificere særligt løfterige områder, dvs. områder, der blandt andet kan tiltrække større eksterne forskningsbevillinger. I nyere tid kan man se sådanne områder i fx sundhedsantropologi og integrationsforskning. Der er desuden en del spirende områder med et stærkt potentiale for faglig fornyelse og samfundsmæssig betydning. Det drejer sig blandt andet om forskning i velfærd og sociale teknologier, i børn og uddannelse, i konflikt og social genopbygning, i global viden og innovation.

Fælles for alle disse felter er, at de har en empirisk forankring, et praktisk perspektiv og et teoretisk udviklingspotentiale. Det gælder desuden for samtlige forskningsområder, at de bidrager til en styrkelse af de grundlæggende kompetencer, der blev beskrevet oven for.

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

S. Anderson: Medlem af censorkorps ved RUC (Kultur og Sprogmodestudier) og DPU (Institut for Pædagogisk Antropologi).

H. Bundgaard: Medlem af Akademisk Råd, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet.

K. Hastrup: Medlem af Danmarks Forskningspolitiske Råd; Formand for bestyrelsen for Det Danske Institut i Danmark (indtil april 2005); Formand for Kulturministeriets Forskningsudvalg; Medlem af Programstyret for Kulturforskning under Norges Forskningsråd; Medlem af Præsiediet for Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab; Medlem af The Strategic Advisory Board for Socialforskningsinstituttet; Academic Coordinator for KU i The European Master's Programme for Human Rights and Democratization; Medlem af Editorial Board for tidsskrifterne *Ethnography* og *Ethnos*; Medlem af Bestyrelsen for Kulturarens Forskerskole; Medlem af Centerledelsen på CSS; Formand for Kunststudvalget på CSS; Medlem af Sonningkomiteen på KU.

S. Jöhncke: Medlem af bestyrelsen for Antropologforeningen i Danmark, og referee på Tidsskriftet *Politik*.

M. Meldgaard: Formand for hhv. styre- og følgegruppe for Master i Sundhedsantropologi.

F.S. Nielsen: Hovedkoordinator for 'Nordic and East / Central European Network for Qualitative Social Research' (NECEN).

K.F. Olwig: Forskningsforums Programkomité for Ernærings- og Levnedsmiddelforskning; Bestyrelsen for Akademiet for Migrationstudier i Danmark; Medlem af Fagkomiteen for Samfundsvidenskab, Norges Forskningsråd; Medlem af styregruppen for netværk af integrationsforskere på Københavns Universitet.

M.A. Pedersen: Vice-koordinator for "Nordic and East / Central European Network for Qualitative Social Research"; Bestyrelsen for Dansk Mongolsk Selskab; Medlem af Københavns Universitets arbejdsgruppe for innovation og iværksætteri.

K.M. Raahauge: Del af netværket Ark+, sponsoreret af Statens Humanistiske Forskningsråd; Medlem af censorkorpset for Institut for Almen Etnologi og Europæisk Etnologi, Københavns Universitet, Antropologisk tilvalg; Bestyrelsesmedlem i Klara Karolines Fond Stiftet af Aase og Poul Gernes.

C. Rubow: Koordinator i netværksledelse ved Københavns Universitets satsningsområde "Religion i det 21. århundrede".

I. Sjørøsløv: Unesco's Kulturudvalg; IWGIA's Advisory Board.

V. Steffen: Kræftens Bekæmpelses Psykosociale Forskningsudvalg (PSU) og Kræftens Bekæmpelses Udvalg vedr. Forskning i Alternativ Kræftbehandling (UFAK).

B.R. Sørensen: Medlem af Bestyrelsen for Det Nordiske Center i Indien.

M. Whyte: Medlem af Akademisk Råd, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet.

S.R. Whyte: Leder af ENRECA projektet Tororo Community Health (TORCH) i Uganda; Medansvarlig for Center for International Sundhed og Udvikling (CISU) ved KU; Forretningsudvalg for Netværk for International Sundhedsforskning; Styregruppen for Forskerskolen i International Sundhed.

Formidling

Udgivervirksomhed

Instituttet udgiver samtlige kandidatspecialer og ph.d.-afhandlinger løbende i institutserier samt debat- og diskussionsbladet "Den Vilde Tanke". Desuden yder instituttet støtte til Dansk Etnografisk Forening, der udgiver det populærvideenskabelige "Jordens Folk" og det internationale tidsskrift "FOLK", samt til Antropologforeningen, der udgiver "Tidsskriftet Antropologi". Instituttet formidler løbende på flere hjemmesider: www.sundhedsantropologi.dk; www.anthro-phd.dk; www.anthro.ku.dk.

Kongresser og symposier (internationale)

Instituttets ansatte har præsenteret papers ved en lang række nationale og internationale konferencer og seminarer, herunder den britiske antropologsammenslutnings (ASA) møde i Aberdeen i april, den australske antropologforenings (AAS) møde i Adelaide i september og den amerikanske antropologsammenslutnings (AAA) møde i Washington DC i november.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Forskerskolen for Antropologi er et samarbejde mellem instituttet og Institut for Antropologi, Arkæologi og Lingvistik på Aarhus Universitet, der udvikler, støtter og koordinerer en lang række forskerskoleaktiviteter. Desuden er instituttet aktivt i Forskerskole i International Sundhed, et samarbejde med Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet og Statens Serum Institut.

Instituttet er hovedansvarligt for et Enreca-projekt under Danida: Torch – Tororo Community Health Study i Uganda og er med i et andet: Strengthening Reproductive Health Research in Vietnam, og er desuden tovholder i en række andre Enreca-programmer med fokus i Uganda, Kenya og Tanzania.

Instituttet er hjemsted for flere nationale og internationale forskningsnetværker, bl.a. Baltic Network, et samarbejde med universiteterne i Vilnius og Lund og The Nordic and East/Central European Network for Qualitative Social Research, med medlemmer fra Norden og landene i Øst- og Centraleuropa.

Instituttets forskere deltager også i flere multidisciplinære forskningsprojekter, herunder Improvement of Tradi-

tional Poultry Management – A Multidisciplinary Approach; Diaspora, Development and Conflict; hiv/aids Communication and Prevention – A Health Communication Research Project; From inequality to insecurity; Petrea: People, Trees and the Environment, Copenhagen Multi-centre Psychosocial Infertility (Compi) Research Program, og er aktiv i SLUSE, et tværfagligt initiativ fra Miljøministeriet for miljøforskning og undervisning i samarbejde med University of Malaysia og University of Natal, KU, KVL, og RUC. Desuden har instituttet et løbende samarbejde med DBL (Dansk Bilharziose Laboratorium) om blandt andet forskeruddannelse og deltager i projektet Bøllig og Velfærd under Realdania Fonden.

Gæsteforskere

Instituttet har i løbet af året haft glæde af en række kortvarige gæsteophold:

Professor Wendy James, Oxford University.

Margit Bostrøm, FramFab A/S.

Anna Bendtsen, Frederiksberg Kommunes Rådgivningscenter.

Konstance Ford, Human House A/S.

Jakob Hansen, Institut for Menneskerettigheder.

Vibe H. Pedersen, Frederiksborg Amt.

Salvador P. Flores, Huamanga Universitet, Peru.

Sharon Hutchinson, University of Wisconsin-Madison.

Mette Høybye, Kræftens Bekæmpelse.

Bjørn Nygaard, Cubion.

Bjarke Oxlund, Red Barnet.

Olga Povoroznyuk, Russian Academy of Sciences, Moskva.

Thomas Roland, Forbrugerrådet.

Thomas Skielboe, Nordeco.

Maila Stivens, University of Melbourne.

Gæsteforskere på Masteruddannelsen

Helle Samuelson FSV, KU.

Gitte Wind, AE, AU.

Helle Johannessen, IST – Helbred, Menneske og Samfund – SDU.

Anne Line Dalsgaard, AE, AU.

Andreas Roepstorff, Centre for Functionally Integrative Neuroscience & Department of Social Anthropology, University of Aarhus.

Jonina Einarsdottir, University of Iceland.

Mette Nordahl Svendsen, DSI, Institut for Sundhedsvidenskab, København.

Lars Oberländer, Odense Universitetshospital.

Professor Richard Jenkins, Department of Sociological Studies, University of Sheffield.

John Aggergaard-Larsen, European Institute of Health and Medical Sciences, University of Surrey.

Mark & Mimi Nichter, Department of Anthropology, University of Arizona.

Jens Kofod, KVL, København.

Aud Talle, Sosialantropologisk Institutt, Norge.

Flemming Konradsen, FSV, KU.

Jens Aagaard-Hansen, DBL, København.

Mette Bech Risør, Forskningsenheden for Funktionelle Lidelser, Århus.

Signild Vallgård, Afdeling for Sundhedstjenesteforskning, KU.

Instituttleder Kirsten Hastrup

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	17,84	7,60	25,44
DVIP	2,52	0,11	2,63
STIP	4,58	4,28	8,86
TAP	10,60	0,63	11,23
Årsværk i alt	35,53	12,62	48,16
Løn med årsværk	15.181,94	4.804,06	19.986,00
Løn uden årsværk	-647,66	965,69	318,03
Øvrig drift	4.005,83	5.835,74	9.841,58
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>18.540,12</i>	<i>11.605,48</i>	<i>30.145,61</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab*VIP Internt finansieret*

Bundgaard, Helle; lektor.
 Gausset, Quentin; lektor.
 Hastrup, Kirsten Blinkenberg; professor.
 Jackson, Michael Derek; professor. Mso.
 Jöhncke, Steffen; adjunkt.
 Mogensen, Hanne Overgaard; lektor.
 Nielsen, Finn Sivert; lektor.
 Nielsen, Hans Chr Korsh; lektor.vikar.
 Olwig, Karen Fog; professor.
 Pedersen, Morten Axel; adjunkt.
 Pærregaard, Karsten; lektor.
 Sjørsløv, Inger Grue; lektor.
 Steffen, Vibeke; lektor.
 Sørensen, Birgitte Refslund; lektor.
 Tjørnhøj-Thomsen, Tine; lektor.
 Whyte, Michael Anthony; lektor.
 Whyte, Susan Marguerite; professor.

VIP eksternt finansieret

Anderson, Sally Dean; post.doc.
 Gammeltoft, Tine Mette; lektor.
 Jensen, Tina Gudrun; adjunkt.
 Lorimer, Francine; amanuensis.
 Nielsen, Mikkel Rytter; forskningsassistent.
 Rubow, Cecilie; post.doc.
 Ryle, Jacqueline Lilian; adjunkt.
 Raahauge, Kirsten Marie; post.doc.
 Vacher, Mark; post.doc.
 Vigh, Henrik Erdman; adjunkt.
 Østergaard, Kate Barigo; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Danneskiold-Samsøe, Sofie; ph.d.-studerende.
 Hansen, Peter; ph.d.-studerende.
 Jansbøl, Ulf Kåre; ph.d.-studerende.
 Kublitz, Anja; ph.d.-studerende.
 Lucht, Hans; ph.d.-studerende.
 Martin, Helle Christine Max; ph.d.-studerende.
 Pedersen, Marianne Holm; ph.d.-studerende.
 Ringsted, Mette Line; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Benwell, Kirsten Ann Marie Fenger; ph.d.-studerende.
 Bregnbæk, Susanne; ph.d.-studerende.
 Bunkenborg, Mikkel; ph.d.-studerende.
 Jacobsen, Charlotte Bredahl; ph.d.-studerende.
 Jagd, Christina Bækkelund; kandidatstipendiat.
 Kristensen, Dorthe Brogård; ph.d.-studerende.
 Kvaale, Katja Lette; ph.d.-studerende.

STIP ikke KU-administreret

Hansen, Peter.
 Kofod, Jens.
 Muyinda, Herbert.
 Nielsen, Morten.
 Nuko, Soori.
 Nyambedha, Erick.
 Rande, Kristin.

Ph.d.-afhandlinger

Jansbøl, Ulf Kåre; Tilfældighed og kontrol: En etnografisk undersøgelse af det danske spillemiljø.
 Johansen, Katrine Schepele; Kultur og Psykiatri. En antropologi om transkulturel psykiatri på danske hospitaler.
 Lundberg, Pia Sten; Blindhed. Antropologisk analyse af de blindes verden fra renæssancen til i dag.
 Møhl, Karen Perle Cornelie; Oments and Effect. Divergent Perspectives on Emerillon Past, Present and Future.
 Prince, Ruth Jane; Struggling for Growth in a Time of Loss. Challenges of Relatedness in Western Kenya.
 Vacher, Mark; Urban transit. En antropologisk analyse af gennemrejsendes indflydelse på urban form og fremtræden i den franske havneby Marseille.

Fondsbevillinger*Augustinus Fonden (Anja Kublitz)*

– Forholdet mellem herboende invandrere og internationale konflikter (Anja Kublitz) kr. 51.000.

Christian og Otilia Brorsons Rejselegat

– An anthropological exploration – China (Suanne Bregnbæk) kr. 20.000.
 – Christian og Otilia Brorsons Rejselegat (Hans Lucht) kr. 15.000.

Danida/Udenrigsministeriet

– TORCH4 Community and Health Systems in Uganda (Susan Reynolds Whyte) kr. 3.988.000.
 – Uddannelse og post-konflikt genopbygning i Sri Lanka (Birgitte Refslund Sørensen) kr. 489.200.

Forskningsstyrelsen

– Uncertainty and Freedom: Comparative ethnographies of Second-generation change in the post socialist world (Finn Sivert Nielsen) kr. 1.000.000.
 – Social Difference and Health Promotion: Policies, Values, Lifeworlds (Susan Reynolds Whyte) kr. 4.807.200.
 – Ægteskab blandt etniske minoriteter i DK (Mikkel Rytter) kr. 519.300.
 – Livet i spil: Antropologisk undersøgelse af sammenhænge mellem spillernes liv, spil og forvaltning (Ulf Kåre Jansbøl) kr. 1.310.800.

Frimodt-Heineke Fonden

– Rejsebevilling (Hans Lucht) kr. 20.000.

Knud Højgaards Fond

– Rejselegat (Marianne Holm Pedersen) kr. 5.000.

MVTU Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling

– Erhvervs-ph.d.-uddannelse for Peter Bjerregaard (Inger Sjørsløv) kr. 45.000.

Norden The Research Council of Norway

– CBT (Finn Sivert Nielsen) kr. 189.200.

Nordiska Afrikainstitutet

– Rejsebevilling (Hans Lucht) kr. 28.000.

Realdania

– Bolig i tid og rum (Inger Sjørsløv) kr. 750.000.

RUF Rådet for Ulandsforskning

– Betydning af religion i en tid med aids i Uganda (Catrine Christiansen) kr. 1.336.700.

– Uddannelse og post-konflikt genopbygning i Sri Lanka (Birgitte Refslund Sørensen) kr. 600.000.

– Mænd og aids i Sydafrika (Bjarke Oxlund) kr. 1.739.438.

Torben & Alice Frimodts Fond

– Antropologisk ph.d. Feltarbejde i Italien og Ghana (Hans Lucht) kr. 15.000.

Verdensbanken

– Institutions, Voice and Accountability (Susan R. Whyte) kr. 80.000.

Publikationer

Anderson, S.: "Vi kender hinanden alle sammen, hvor vi så end er fra": At leve lokalt gennem global sport i København. i: Lokale liv, fjerne forbindelser: studier af børn, unge og migration s. 153-174. Laura Gilliam, Karen Fog Olwig og Karen Valentin. Hans Reitzel, København 2005.

Anderson, S.: København. Tidsskriftet Antropologi 47, s. 71-82. 2005.

Besson, J., Olwig, K.F.: (red.). Caribbean Narratives of Belonging: Fields of Relations, Sites of Identity. Warwick University Caribbean Studies, i-xiii, 1-303s. Macmillan, Oxford 2005.

Bundgaard, H.: Sprogvrdering: politik eller pædagogik. Sprog & Integration 1, s. 5-7. 2005.

Bundgaard, H., Gulløv E.: Kulturel praksis i daginstitutioner. Social Forskning Temanummer, marts 2005, s. 79-83. 2005.

Bundgaard, H., Gulløv E.: Sprogvrdering af tosprogede børn. VERA – tidsskrift for pædagoger No. 30, s. 60-70. 2005.

Bundgaard, H., Gulløv E.: Om at gøre forskel – en diskussion af et institutionelt paradoks. i: Lokale liv fjerne forbindelser s. 37-56. Laura Gilliam, Karen Fog Olwig og Karen Valentin (red.). Hans Reitzel, København 2005.

Bundgaard, H., Gulløv E.: Sprogvrdering: Politik eller pædagogik. Sprog og Integration. nr. 1, s. 5-7. 2005.

Carbone, C., Pedersen, C.P., Raahauge, K.M., Tønsberg, I.:

Imagineering urbanism. Blankspace. Arkitekten 7, s. 10-11. 2005.

Carbone, C., Pedersen, C.P., Raahauge, K.M., Tønsberg, I.: Blankspace: Imagineering urbanism. i: A new future for planning s. 8-17. Henrik Valeur (red.). Forlaget B, København 2005.

Gammeltoft, T., Olwig, K.F.: To make My Parents Happy. i: Anthropological Perspectives on Children in Vietnam s. 1-164. Tine Gammeltoft and Karen Fog Olwig (red.). Statistical Publishing House, Hanoi 2005.

Gausset, Q.: Le foncier et les arbres dans le sud-ouest du Burkina Faso. Présentation de l'approche contractuelle de PETREA. Serein-occasional paper 18, s. 37-59. 2005.

Gausset, Q.: Agro-pastoral conflicts in the Tikar Plain (Cameroon). i: Beyond territory and scarcity: exploring conflicts over natural resource management s. 90-111.

Quentin Gausset, Michael A. Whyte and Torben Birch-Thomsen (red.). Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala 2005.

Gausset, Q.: Organisations Communautaires de Base et renforcement de la société civile en milieu rural (Adamawa, Cameroun). Civilisations LII (2), s. 127-44. 2005.

Gausset, Q.: E.M. Chliver and U. Rösenthaller (eds.) 2001. Cameroon's Tycoon. Max Esser's Expedition and its Consequences. Oxford: Berghahn. Tidsskriftet Antropologi 49, s. 143-5. 2005.

Gausset, Q., Whyte, M.A.: Introduction. i: Beyond territory and scarcity: exploring conflicts over natural resource management s. 7-26. Quentin Gausset, Michael A. Whyte and Torben Birch-Thomsen (red.). Nordic Africa Institute, Uppsala 2005.

Gausset, Q., Whyte, M.A., Birch-Thomsen, T.: Quentin Gausset, Michael A. Whyte and Torben Birch-Thomsen (red.). Beyond territory and scarcity: Exploring conflicts over natural resource management. 1-218s. Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala 2005.

Hastrup, K.: Social Anthropology. Towards a Pragmatic Enlightenment? Social Anthropology 13, no. 2, s. 133-149. 2005.

Hastrup, K.: Videnskabelighed – mellem teknologi og etik. Tidsskrift for forskning i sygdom og samfund 1 – 2004, s. 21-37. 2004.

Hastrup, K.: Tavsheden. Inkorporeret viden og praktisk kunnen. i: Perspektivet – kvalitativ forskning i arbejdsmiljø og arbejdsliv s. 26-52. Charlotte Baarts og Hanne Fredslund (Red.). Arbejdsmiljøinstituttet, København 2005.

Hastrup, K.: Tiden. En kvalitativ dimension af virkefeltet. i: Perspektivet – kvalitativ forskning i arbejdsmiljø og arbejdsliv s. 194-215. Charlotte Baarts og Hanne Fredslund (Red.). Arbejdsmiljøinstituttet, København 2005.

Hastrup, K.: Performing the world: Agency, anticipation and creativity. Cambridge Anthropology 25 (2), s. 5-19. 2005.

Hastrup, K.: Folk, dagligkultur og folketro. i: Hvad enhver dansker bør vide s. 444-449. Gyldendal, København 2005.

Hastrup, K.: Strukturalisme. i: Klassisk og moderne samfundsteori s. 304-330. Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.

Jenkins R., Jessen, H., Steffen, V.: Matters of life and death. i: Managing Uncertainty. Ethnographic Studies of Illness, Risk and the Struggle for Control. s. 9-29. Vibeke

- Steffen, Richard Jenkins & Hanne Jessen (red.). *Museum Tusulanum Press*, København 2005.
- Kristensen, D.B.: At italesætte volden: Hverdagens og fortidens overgreb blandt indfødte i Chile. *Tidsskriftet Antropologi* 46. (2002), s. 101-21. 2004.
- Mogensen, H.O.: Finding a path through the health unit. Practical experience of Ugandan patients. *Medical anthropology* 24(3), s. 209-236. 2005.
- Mogensen, H.O.: Skillingen, broderen og tabletten. Penge og sundhed i det østlige Uganda. *Tidsskriftet Antropologi* 49, s. 45-59. 2005.
- Mogensen, H.O.: Susan Reynolds Whyte. Redigeret interview ved Hanne Mogensen. *Tidsskrift for forskning i sygdom og samfund* 1 (1), s. 39-58. 2005.
- Mogensen, H.O.: Det narrative omdrejningspunkt. *Introduktion. Tidsskrift for forskning i sygdom og samfund* 1 (2), s. 5-11. 2005.
- Nielsen, F.S.: [Review of:] Katherine Verdery. 2003. *The Vanishing Hectare: Property and Value in Postsocialist Transylvania*. Ithaca: Cornell UP. *Ethnos: Journal of Anthropology* 70 (2), s. 272-273. 2005.
- Nielsen, F.S., Hylland Eriksen, T.: *Till världens ände och tillbaka: Socialantropologins historia*. 1-374 s. Studentlitteratur, Lund 2004.
- Nielsen, H.C.: Authority, Arbitration Councils, and Civic Society. i: *Le shaykh et le procureur. Systèmes coutumiers et pratiques juridiques au Yémen et en Égypte*. Dupret, Baudoin et François Burgat (red.). CEDEJ – Centre d'Etudes et de Documentation Economique, Juridique et Sociale, Département des Scienc, Bruxelles 2005.
- Nielsen, M.R.: Til døden os skiller... eller forener. Pakistanske oplevelser af hjem og tilhørsforhold. *Social Kritik* 99, s. 42-49. 2005.
- Olwig, K.F.: Commentary to Heather Horst and Daniel Miller "From Kinship to Link-up: Cell Phones and Social Networking in Jamaica". *Current Anthropology* 46 (5), s. 769-70. 2005.
- Olwig, K.F.: Review of Carnial and the formation of a Caribbean transnation by Philip W. Scher. Gainesville: University Press of Florida, 2003. *Social Anthropology* 13 (1), s. 103-104. 2005.
- Olwig, K.F.: Review of Creole Transformation from Slavery to Freedom: Historical Archaeology of the East End Community, St. John, Virgin Islands by Douglas V. Armstrong. Gainesville: University Press of Florida, 2003. *Nieuwe West-Indische Gids* 79 (1&2), s. 152-55. 2005.
- Olwig, K.F.: Narratives of Home: visions of 'betterment' and belonging in a dispersed Caribbean family. *Warwick University Caribbean Studies i: Caribbean Narratives of Belonging: Fields of Relations, Sites of Identity* s. 189-205. Jean Besson og Karen Fog Olwig (red.). Macmillan, Oxford 2005.
- Olwig, K.F., Besson, J.: Introduction: Caribbean Narratives of Belonging. *Warwick University Caribbean Studies i: Caribbean Narratives of Belonging: Fields of Relations, Sites of Identity* s. 1-14. Jean Besson and Karen Fog Olwig (red.). Macmillan, Oxford 2005.
- Olwig, K.F., Gammeltoft, T.: Introduction, Part I: Knowing about Children: Anthropological Perspectives, Conclusion: The Social Construction of Children's Vulnerability. i: *To make My Parents Happy: Anthropological Perspectives on Children in Vietnam* s. 5-58, 145-51. Tine Gammeltoft and Karen Fog Olwig (red.). Statistical Publishing House, Hanoi 2005.
- Olwig, K.F., Gilliam, L., Valentin, K.: Små og store fortællinger: Børn og unge i migrationsforskningen. i: *Lokale liv, fjerne forbindelser. Studier af børn, unge og migration* s. 7-34. Laura Gilliam, Karen Fog Olwig og Karen Valentin (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Olwig, K.F., Valentin, K.: Laura Gilliam, Karen Fog Olwig og Karen Valentin (red.). *Lokale liv, fjerne forbindelser: studier af børn, unge og migration*. 1-304s. Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Pedersen, M.A.: Where is the centre? Nomadic and sedentary topographies in the Shishged Darxad political economy. i: *Mongols from country to city: floating boundaries, pastoralism and city life in the Mongol lands* s. Kap. 7. Ole Bruun and Li Narangoa (Red.). NIAS Press, København/London 2005.
- Pedersen, M.H.: Flyverdragt og fastelavn: Indvandrerfamiliers etablering af skikke og traditioner i børnenes hverdagsliv. i: *Lokale liv, fjerne forbindelser: studier af børn, unge og migration* s. 79-94. Laura Gilliam, Karen Fog Olwig og Karen Valentin (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Pærregaard, K.: Den indianske barndom: Migration i overgangen mellem barndom og voksenliv i Peru. i: *Lokale liv, fjerne forbindelser. Studier af børn, unge og migration* s. 213-230. Laura Gilliam, Karen Fog Olwig og Karen Valentin (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Pærregaard, K.: The Lord of the Miracles. Religious Faith and Ethnic Identity among Peruvians in the United States. i: *The Oxford Encyclopedia of Latinas and Latinos in the United States*. Vol. 4. s. 105-106. Deena Gonzalez og Suzanne Oboler (red.). Oxford University Press, Oxford 2005.
- Pærregaard, K.: Inside the Hispanic Melting Pot: Negotiating National and Multicultural Identities among Peruvians in the United States. *Latino Studies* 3, s. 76-96. 2005.
- Pærregaard, K.: Introducción. i: *EL QUINTO SUYO: Transnacionalidad y formaciones diaspóricas en la migración peruana* s. 11-34. Karsten Pærregaard og Ulla Berg (red.). Instituto de Estudios Peruanos, Lima, Peru 2005.
- Pærregaard, K.: Contra viento y marea: redes y conflictos entre ovejeros peruanos en Estados Unidos. i: *EL QUINTO SUYO: Transnacionalidad y formaciones diaspóricas en la migración peruana* s. 97-129. Karsten Pærregaard og Ulla Berg (red.). Instituto de Estudios Peruanos, Lima, Peru 2005.
- Pærregaard, K.: Callejón sin salida: Estrategias e instituciones de los peruanos en Argentina. i: *EL QUINTO SUYO: Transnacionalidad y formaciones diaspóricas en la migración peruana* s. 231-260. Karsten Pærregaard og Ulla Berg (red.). Instituto de Estudios Peruanos, Lima, Peru 2005.
- Pærregaard, K., Berg, U.: Karsten Pærregaard og Ulla Berg (red.). *EL QUINTO SUYO: Transnacionalidad y formaciones diaspóricas en la migración peruana*. 1-300s. Instituto de Estudios Peruanos, Lima, Peru 2005.
- Raahauge, K.M.: Århus. *Tidsskriftet Antropologi* Nr.48 Temanummer: Byer II: Nuuk – Århus, s. 299-315. 2005.
- Raahauge, K.M.: Antropolis. *Tidsskriftet Antropologi* Nr.47 Temanummer: Byer I: Abomey-Mum, s. 3-11. 2005.
- Raahauge, K.M.: Michael Harbsmeier, Kirsten Winther

- Jørgensen, Max Pedersen, K. M. Raahauge (ansv.red) I. Sjørsløv, Mark Vacher og G. Øllgaard. Byer I: Abomey – Mumbai. Tidsskriftet Antropologi Nr.47 Temanummer: Byer I: Abomey-Mum, 1-178s. Kbh. 2005.
- Raahauge, K.M.: M. Harbsmeier, K. Winther Jørgensen, Max Pedersen, K. M. Raahauge (ansv.red) I. Sjørsløv, M. Vacher og G. Øllgaard (red.). Byer II: Nuuk – Århus. Tidsskriftet Antropologi Nr.47 Temanummer: Byer II: Nuuk- Århus, 180-332s. Kbh. 2005.
- Raahauge, K.M.: Transitspace. No place is nowhere. An anthropological approach to representations of the city of Aarhus. DK. i: From the semiotic congress of 2004 in Lyon, DVD. 2005.
- Rubow, C.: Medieringer af gudstro i pastoral praksis i den danske folkekirke. i: Gudstro i Danmark s. 207-223. Morten Thomsen Højsgaard og Hans Raun Iversen (red.). Anis, Frederiksberg 2005.
- Rubow, C., Sløk, C.: Tænk, hvis man vidste... Kristeligt Dagblad 14.3.2005., 2005.
- Sjørsløv, I.G.: Abomey. Tidsskriftet Antropologi 47, s. 15-37. 2005.
- Sjørsløv, I.G.: Marie Riegels Melchior og Camilla Mordhorst (red.). Fra kultur til kurator – kunst og kontekst i udstillingen af etnografika. Museologisk skriftserie, 9-29s. Københavns Universitet 2005.
- Steffen, V.: Kultur og sundhed: humanistisk forskning i krop, sundhed og sygdom. 1-75s. Forskningsstyrelsen, Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation, København 2005.
- Steffen, V.: Erfaringspolitik – om brug af fortællinger i medicinsk antropologi. Tidsskrift for forskning i sygdom og samfund 2, s. 103-116. 2005.
- Steffen, V.: Challenging control: Antabuse medication in Denmark. i: Managing Uncertainty. Ethnographic Studies of Illness, risk and the Struggle for Control. s. 173-96. Vibeke Steffen, Richard Jenkins and Hanne Jessen (red.). Museum Tusulanum Press, København 2005.
- Terp, M.H., Johansen C., Tjørnhøj-Thomsen, T.: Online interaction. Effects of storytelling in an internet breast cancer support group. Psycho-Oncology 14 (3), s. 211-220. 2005.
- Urmilla, B., Moodley, V., Traynor, C.H., Gausset, Q., Chellan, N.: Embracing difference and diversity: interdisciplinary, cross-cultural and group dynamics. i: The SLUSE model of natural resource management: from theory to practice through field-based training: experiences from southern Africa s. 59-82. Traynor, Catherine H. (red.). SACUDE-SLUSE / University of KwaZulu Natal, Pietermaritzburg 2005.
- Whyte, S.R.: Uncertain undertakings: practicing health care in the subjunctive mood. i: Managing uncertainty: ethnographic studies of illness, risk and the struggles for control s. 245-264. Vibeke Steffen, Richard Jenkins and Hanne Jessen (red.). Museum Tusulanum, København 2005.
- Whyte, S.R.: Going home? burial and belonging in the era of AIDS'. Africa 75 (2), s. 154-172. 2005.
- Whyte, S.R., Whyte, M.A., Kyaddondo, D.: Diskretion: Gesundheitspersonal in der Zwickmühle. Der Überblick 2/2005, s. 37-40. 2005.
- Yago-Ouattara, E.L., Belem B., Gausset, Q.: Gender and Trees in Péni, South-Western Burkina Faso. Women's Needs, Strategies and Challenges. Danish Journal of Geography 105 (1), s. 67-76. 2005.

Studienævnet for Antropologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 blev studienævnet ledet af VIP-repræsentanterne Tine Tjørnhøj-Thomsen, studieleder, Finn S. Nielsen, vice-studieleder og Hanne O. Mogensen. Suppleanterne var Morten Axel Pedersen og Steffen Jöhncke. Studenterrepræsentanterne var Anne-Mette G. Hermansen, Louise Nygaard Sørensen, Signe Borch og suppleanterne Louise Christensen, Marie Husted og Mia Johansen.

Beretning

Studienavnets væsentligste arbejdsopgave i 2005 var at færdigforhandle, færdigskrive og implementere den nye studieordning for bacheloruddannelsen. Denne studieordning blev godkendt 1. juli 2005 og trådte i kraft september 2005. Studienævnet har tillige nedsat et udvalg med henblik på revision af kandidatordningen, som forventes at træde i kraft i august 2007.

En anden indsats har været at følge op på og udvikle tidligere års bestræbelser på at forbedre gennemførelsen på kandidatuddannelsen. Et initiativ har været at tage direkte kontakt til studerende, der ikke har været studieaktive længe, med henblik på at tilbyde dem støtte og vejledning til at færdiggøre deres uddannelse. For at styrke erhvervsvejledningen, har studienævnet også i år med stor succes afholdt to karriereworkshops for nyuddannede og næsten færdige kandidater.

Studienævnet har endvidere taget initiativ til at styrke de ansattes pædagogiske kompetencer, blandt andet ved som en forsøgsordning at iværksætte vejlederteams i forbindelse med bacheloropgaven samt afholde en pædagogisk dag. Udvikling og implementering af Web Based Learning (WBL) er også i stigende grad i årets løb blevet del af studienavnens arbejde.

Studienavnets arbejdsopgaver og aktiviteter er i løbet af 2005 blevet præget af nye uddannelses tilbud som for eksempel Master i Sundhedsantropologi. Hertil kommer et stigende antal internationale studerende, hvis specifikke behov søges varetaget gennem fortsat støtte til den internationale studievejledning samt udvikling af særlige kurser for internationale studerende.

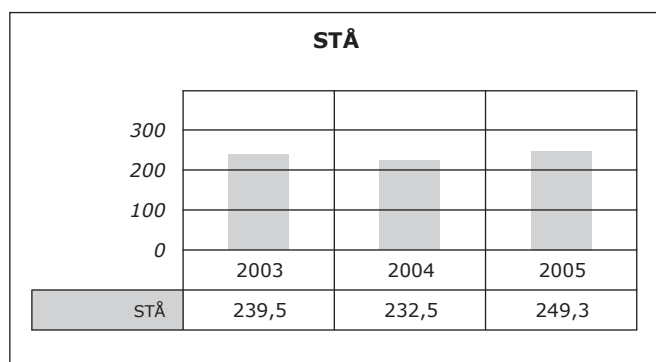
Endelig kom 2005 også for studienævnet til at stå i flytningens tegn, idet Institut for Antropologi flyttede til nye lokaler på det tidligere Kommunehospital i august 2005.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder					I alt
	Antropologi	Øvr. samf. videnskab	Humanistisk Fakultet	Teologisk Fakultet	Merit-overført	
Antropologi, etnografi	232,4	1,0	5,8	0,1	24,1	263,4
Nærorientalsk	0,0					
Psykologi	0,0					
Meritstuderende	7,9					
Gæstestuderende	8,9					
I alt	249,3					
Åben uddannelse	0,8					

STÅ 2003-2005

Studieleder Tine Tjørnhøj-Thomsen

Ph.d.-studienævnet for Antropologi**Medlemmer**

Ph.d.-studienævnet bestod i 2005 af ph.d.-studieleder, lektor Inger Sjørsløv og ph.d.-studerende Helle Max Andersen, med ph.d.-sekretær Jørgen Pedersen som sekretær.

Beretning

Der har været afholdt et møde i ph.d.-studienævnet, hvorunder ph.d.'ers arbejdsforpligtelser blev diskuteret.

Pr. 1.1.2005 var der i alt 21 indskrevne ph.d.-studerende. Ved årets udgang var der 20 studerende indskrevet, heraf 3 på orlov. Samlet blev 4 nye studerende indskrevet i løbet af året, mens i alt 3 ophørte indskrivning. De fire nyindskrevne blev finansieret af henholdsvis KU, RUF, Enreca og SHF.

Der blev gennemført 5 ph.d.-forsvar

Ruth Prince, Struggling for Growth in a Time of Loss. Challenges of Relatedness in Western Kenya, 18. februar.

Perle Møhl, Omens and Effect: Divergent Perspectives on Emerillon Past, Present and Future, 4. maj.

Mark Vacher, Urban transit. En antropologisk analyse af gennemrejsendes indflydelse på urban form og fremtræden i den franske havneby Marseille, 1. september.

Kåre Jansbøl, Tilfældighed og kontrol: En etnografisk undersøgelse af det danske spillemiljø, 16. september.

Pia Lundberg, Blindhed. Antropologisk analyse af de blindes verden fra renæssancen til i dag, 7. oktober.

I Forskerskolens regi har der været afholdt en række kurser for ph.d.-studerende, dels metodekurser, dels af tematisk art.

Mega-seminar 2005. Questions of Difference 26.-28. Januar.

From Plans to Practice: Research Methodology Workshop 14. juni.

Ph.d. thesis in time- On turbo text production, seductive rhetoric's and personal style 27. juni. Reinventing the whole in a global world:

Bruce Kapferer: On Situational analysis, 12. september.

Veena Das: In the name of holism: global goods and the neglect of the poor, 25. oktober.

Tim Ingold: Life on the line: movement, knowledge and description, 24. november.

George Marcus: Multi-sited Ethnography: Five or Six Things I Know About It Now, 15. december.

Writing Anthropology 27.-28. september.

Thesis in time –workshop 2. Personal style and story telling in your ph.d. thesis, 29. september.

Security and development: recent trends in social science. Researcher training course, 26.-28. oktober.

Ph.d.-studieleder Inger Sjørsløv

Sociologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af lektor Peter Abrahamson.

Institutbestyrelsen består af institutleder Peter Abrahamson, lektor Carsten Strøby Jensen, professor Margaretha Järvinen, TAP-repræsentant Jens Ludvigsen, Mette Lyshøj som repræsentant for de studerende, Hilda Rømer Christensen som observatør for de fondsansatte, samt Ulrich Schmidt Hansen som observatør for ph.d.-studerende, studieleder Allan Madsen som observatør.

Organisation

Instituttet er organiseret jævnfør universitetsloven med institutbestyrelse og institutleder.

Adresse

Center for Sundhed og Samfund
Øster Farimagsgade 5
Postboks 2099
1353 København K
Telefon 35 32 32 80
Fax 35 32 39 40
www.sociology.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Instituttet lægger afgørende vægt på at styrke sociologiens placering i Danmark. I den forbindelse afholder instituttet bl.a. en række seminarer om forskningsmæssige og undervisningsmæssige forhold. Målsætningen for instituttets egen forskning er at drive internationalt kvalificeret, pluralistisk forskning. Dette indebærer en styrke i almen sociologi samt i de væsentligste sociologiske specialer. Et andet led i styrkelsen af en sociologisk profil i en dansk offentlighed er, at instituttets medarbejdere deltager i forskellige typer anvendt forskning.

I lighed med fakultetets øvrige institutter har Sociologisk Institut vedtaget en langtidsplan, der beskriver instituttets målsætninger og veje til målopnåelse for de kommende år.

Sociologisk Institut har en bredt anlagt forskningsvirksomhed, der centrerer sig inden for de fem satsningsområder med vægten på grundforskningselementer. Således anvendes en række klassiske og nye teoretiske og metodiske tilgange til undersøgelsen af sociale relationer og processer i moderne samfund.

Personaleforhold

Instituttet har besat følgende stillinger i 2005:

3-årigt adjunktur med særlig henblik på elementære og kvalitative metoder i Sociologi. Der var 19 ansøgere (12 mænd og 7 kvinder) til stillingen – af hvilke 7 blev fundet kvalificeret (3 mænd og 4 kvinder). Adjunkturet blev besat pr. 1. februar 2005 med Charlotte Baarts.

3-årigt adjunktur i Sociologi. Der var 20 ansøgere (15 mænd og 5 kvinder) til stillingen – af hvilke 5 blev fundet kvalificeret (3 mænd og 2 kvinder). Adjunkturet blev besat pr. 15. januar 2005 med Poul Poder Pedersen.

Forskningsvirksomhed

1. Arbejdsmarkedet og den europæiske integration

Forskningsprojektet er rettet mod analyse af internationaliseringen af arbejdsmarkedet i tilknytning til EU-udviklingen. Projektet fokuserer på en analyse af faglig organisering i Europa i et komparativt og europæisk perspektiv (Carsten Strøby Jensen).

2. COMPASS

Changing Contexts for Mediating Public Concerns in the Assessment of Biotechnic Science (projektleder Margareta Bertilsson: NOS-S (Nordic Network) 2001-2005).

3. Den danske værdiundersøgelse

Forskningsprojektet er en del af en meget omfattende international spørgeskemaundersøgelse: The European Values Survey, som i Danmark blev gennemført i 1981, 1990 og i 1999 (Peter Gundelach er leder af projektet som omfatter et større antal forskere ved universiteter og sektorforskningsinstitutter).

4. Effekter og virkningsmekanismer i alternativ behandling

En tværvideenskabelig undersøgelse af tre former for alternativ behandling (zoneterapi, akupunktur og meditation) anvendt på kræft og sclerose. Projektet er bl.a. støttet af Videnscenter for Alternativ Behandling (Projektleder: Bo Jacobsen og Inge Kryger Pedersen).

5. Faglig organisering i komparativt perspektiv

Projektet analyserer organisatoriske og medlemsmæssige karakteristika ved faglige organisationer i landekomparativt perspektiv. Projektet fokuserer på de faglige organisationers rolle i de nationale industrielle relationssystemer (Carsten Strøby Jensen).

6. Forskerskole for Integration, Produktion og Velfærd

Forskerskolen er etableret som et samarbejde mellem Sociologisk Institut, KU, Institut for Økonomi, AU, SFI og AKF. (Peter Abrahamson, Jørgen Elm Larsen, Margaretha Järvinen, Bjarne Hjorth Andersen, Carsten Strøby Jensen, Lars Bo Kaspersen og Anders Holm). Ph.d.-projekter finansieret af Forskerskolen: "En analyse af mødet mellem behandler og klient på to revalideringscentre" (Nanna Mik-Meyer); "Demokratisering af fattigdommen" (Carsten Kronborg Bak); "Is home where the heart is or where I hang my hat?: Belonging and processes of identification amongst a group of refugees in Denmark" (Kristina Grünenberg); "National velfærdspolitik, arbejdsmarkedsintegration og økonomisk globalisering" (Mikkel Bo Madsen); "Mødet mellem drenge med etnisk minoritetsbaggrund og "systemet" i en socialpædagogisk, kriminalitetsforebyggende fritidsinstitution" (Kathrine Vitus Andersen) og "Unge nydanskernes overgang fra en erhvervskompetencegivende uddannelse til arbejdsmarkedet" (Kristina Wimberley). Øvrige ph.d.-projekter tilknyttet Forskerskolen: "De udstødtes genealogi – om kampen for at gøre fattige og udstødte til frie mennesker" (Kaspar Villadsen); "Duetter fra anden sal på Slottet – et interaktionelt perspektiv på samtaler mellem hjemløse og socialarbejdere" (Tobias Børner Stax tilknyttet Sociologisk Institut, KU og SFI); "Klagekultur og ankeinstanser. Borgernes møde med

velfærdsstaten inden for offentligt klagevæsen" (Turf Böcker Jakobsen.) og "Behandlings- og hjælpeindsatsen på gadeplan for stofmisbrugere" (Esben Houborg Pedersen).

7. Globalisering og den politiske orden i Danmark

Projektet søger at analysere konsekvenser af henholdsvis økonomisk, kulturel og politisk globalisering for den politiske orden i Danmark (Carsten Strøby Jensen).

8. Følelser i den akademiske organisation

Analyser af forholdet mellem organisatoriske strukturer, følelser og følelseshåndtering hos forskellige grupper i det akademiske hierarki (Charlotte Bloch).

9. Levevilkårsundersøgelsen

Med undersøgelsen "Befolkningens levekår år 2000" indsamles for tredje gang oplysninger om befolkningens generelle levevilkår. Der foreligger herefter oplysninger om levevilkårene for de samme personer fra 1976, da de var i alderen 20-69 år, fra 1986 og 2000, da de var i alderen 44-93 år. Desuden er der i denne sidste undersøgelse suppleret med nye interviewpersoner i alderen 20-43 år (Bjarne Hjorth Andersen er forskningsleder på den tredje levevilkårsundersøgelse. Øvrige forskere: Jørgen Elm Larsen; Anders Holm, KU; Erik Jørgen Hansen, DPU; Dines Andersen og Merete Platz, SFL.).

10. Living in Cosmopolis

Projektet er SSF-finansieret og har til hensigt at udvikle en ny teoretisk ramme for forståelse af "de fremmede" (indvandrere, flygtninge, folk fra ikke-vestlige kulturer, især islamiske). I forskningen er det udbredt at undersøge "de fremmede" ud fra en synsvinkel, som fremhæver, at de er genstand for racisme og fremmedhad. Den bredere teoretiske ramme bag sådanne synspunkter betoner ofte "civilsamfund" og "hierarki/dikotomi". Projektet sigter mod at afklare de begrænsninger, som denne teoretiske ramme sætter for undersøgelserne, og de problemer der opstår, når den anvendes. Dernæst vil projektet udvikle en anden teoretisk ramme. Her tages udgangspunkt i teorier om byer og byliv. Byer er som bekendt steder, hvor man ofte færdes blandt fremmede – som dog vel at mærke her er "fremmede" i en anden forstand end den ovennævnte. Desuden inddrager denne nye teoretiske ramme tanker fra eksistensanalyse og værenstænken. Det drejer sig således om at se nærmere på, hvad der gælder for eksistens og væren i byen ud fra et globalt by-perspektiv, eller med andre ord: hvilke muligheder der er forbundet med at "leve i kosmopolis". Det er projektets hypotese, at en sådan ny teoretisk ramme giver mulighed for andre og givtige former for undersøgelse, holdninger, samvær, politik og hverdagsliv i og med "fremmede". Teoriens frugtbarhed skal belyses nærmere gennem en række mere konkrete studier af æstetiske, etiske, erotiserede, distancerede eller værenstolkende former for møde og sameksistens, der netop åbnes mulighed for i en kosmopolis-sammenhæng (projektet udføres af Henning Bech i samarbejde med Mehmet Necef, SDU).

11. Massens sociologi

Analyse af massesemantik og massefænomener fra slutningen af det 19. århundrede til i dag (Christian Borch).

12. Medikalisering af fysisk aktivitet?

En sociologisk analyse af anvendelsen af præstationsfremmende, farmakologiske midler i sport, idræt og motion. Projektets formål er at undersøge kulturelle mekanismer af betydning for mulig anvendelse af doping- og andre præstationsmidler inden for såvel som uden for den organiserede idræt. Formålet skal ses i lyset af et overordnet tema omkring medikalisering af samfundet: at belyse aspekter i den udvikling inden for medicinske og farmakologiske områder, der inddrager livsprocesser, som tidligere blev anset for ikke at kunne eller skulle ændres med farmakologiske midler (projektet er støttet af Kulturministeriets Udvalg for Idrætsforskning (Inge Kryger Pedersen)).

13. Socialdarwinismens indflydelse i dansk filosofi og samfundsvidenskaber 1860-1940

Projektet omfatter teori- og idéhistoriske studier af udbredelse og vurderinger af socialdarwinistiske ideer den filosofiske og samfundsvidenskabelige litteratur (Heine Andersen).

14. Socialinteraktion, følelser og mobning

Formålet med projektet er at udforske processer gennem hvilke "negativ interaktion" eskaleres til mobning. Projektet er et delprojekt under projektet "Mobning og chikane på arbejdspladsen" og er finansieret af Arbejdsmiljøforskningsfonden (Charlotte Bloch).

15. Unge & Alkohol

Hovedformålet med projektet er at bidrage til en forståelse af det høje alkoholforbrug blandt danske unge. Projektet gennemføres med både kvantitative og kvalitative metoder. Projektet er finansieret af Rockwool Fonden og udføres under Sociologisk Institut, Københavns Universitet. Projektet startede i december 2003 og er planlagt til at forløbe 2 1/2 år (medarbejdere: Jacob Demant, Peter Gundelach, Margaretha Järvinen, Jeanette Østergaard).

16. Videnskabsteoretiske studier af normaktivitet i samfundsvidenskabelig forskning

Projektet omfatter teoretiske og empiriske studier af moralske og andre normative aspekter af sociologiske og økonomiske forskning (Heine Andersen).

17. Visioner i samfundet

Projektet har til formål at undersøge kollektive aktørers konstruktioner af visioner. Kollektive aktører er politiske partier, interesseorganisationer, sociale bevægelser mv. metodologisk og teoretisk er projektet inspireret af Alain Touraine og Alberto Meluccis studier af sociale bevægelser. Projektet er finansieret af Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd og Sociologisk Institut. Det startede i januar 2004 og er planlagt til at vare i 4-5 år (medarbejdere: Benedikte Brincker, Peter Gundelach. Tilknyttet ph.d.-projekt "Virkeliggjorte visioner – et studie af intentionelle fællesskaber" Bella Marckmann).

18. Welfare and Solidarity in Post-Industrial Europe

En analyse af hvordan lavindkomstfamilierne i fem udvalgte bykvarterer i Europa håndterer deres sociale, materielle og rumlige marginaliserede tilværelse. Gennemføres indenfor Forskerskolen for Integration, produktion og velfærd i perioden 2000-2005 (Peter Abrahamson).

19. Welfare Policy and Employment in the Context of Family Change

Projektet er finansieret af Nordisk Ministerråd og gennemføres i samarbejde med kollegaer fra Oslo, Reykjavik, Göteborg, Turku, Göttingen, York og Utrecht i perioden 2002-2005 (Peter Abrahamson og Cecilie Wehner).

20. Ændringer i social mobilitet i Danmark i komparativt perspektiv

På baggrund af eksisterende undersøgelser og data kortlægges udvikling i social mobilitet i Danmark siden slutningen af 1800-tallet. Resultaterne skal sammenlignes med tilsvarende undersøgelser fra andre lande (Heine Andersen, Peter Gundelach og Anders Holm).

Ph.d.-projekter

Morten Andreasen: "Holdninger og oplysning i kontekst af patentering af menneskegener".

Formålet i dette projekt er at undersøge de modsatrettede holdninger, der observeres i debatten af emnet "patentering af menneskegener". Alene omfanget af debat i sager vedrørende "patenter på liv" illustrerer, at kombinationen af biologi og ejerskab har en tendens til at rejse kontroverser. Men hvorfor, og på hvilken måde indgår forskellige typer af viden i holdningsdannelsen? Undersøgelsens sætter fokus på to af aktørerne i debatten: patenteksperterne og lægbefolkningen.

Lars Benjaminsen: "Sociologiske modeller og social mobilitet" – Projektet diskuterer nyere tilgange i forskningen i social mobilitet – herunder diskuteres særligt modelbegrebets status i mobilitetsforskningen – i lyset af generelle spændinger i nyere sociologisk teori og videnskabs-teori.

Jytte Kaltoft Bendixen: "Mellem lov og praksis i europæisk arbejdsmarkedspolitik" er en komparativ retssociologisk undersøgelse om implementering af EU-direktiver vedr. arbejdsmarkedsforhold og deres effektive håndhævelse i Danmark sammenlignet med fire andre EU-medlemsstater: Finland, Frankrig, Tyskland og Storbritannien. Projektet bliver udført med støtte fra LO.

Ole Bjerg: "Den mystiske etik – Om at være til i det hyperdifferentierede samfund". Projektet undersøger den klassiske durkheimske problematik omkring forholdet mellem etik og differentiering og forsøger ved hjælp af nyere teoridannelser at formulere nogle begreber, der gør det muligt at tale om etik i det postmoderne samfund.

Bagga Bjerge: "Forvaltningspraksis indenfor rusmiddelområdet i en brydningstid". Projektet handler om struktur-reformen og implementeringsprocessen af denne inden for rusmiddelområdet. Projektet er kvalitativt og baserer sig på analyse af reformen, debatten og konferencer indenfor rusmiddelområdet samt feltarbejde udført på to amtslige misbrugscenter, der står for at skulle forandres. Projektet er finansieret af Center for Rusmiddelforskning.

Christina J. Colclough: Multinationale selskaber, personalepolitik og institutioner. Projektet undersøger danske multinationale selskabers globale personalepolitik, og analyserer forskellen i virksomhedsstrategier på tværs af kapitalistiske systemer. Herunder anvendes reguleringsskolen, "varieties of capitalism" skolen og nyinstitutionel teori til at forstå den vedvarende diversitet på tværs af landegrænser, på trods af globalisering.

Niels-Henrik M. Hansen: "Unge hørehæmmedes livskvalitet". En sociologisk analyse af de problemer og udfor-

dringer, unge hørehæmmede oplever som en konsekvens af deres høretab. Ph.d.-projektet er finansieret af Sociologisk Institut, Learning Lab Denmark og Center for Ungdomsforskning.

Bettina Hauge: "Kræftsyge – på arbejde. En antropologisk analyse af arbejdets betydning for kræftpatienters hverdag". Projektet beskæftiger sig med livstruende kræftsyge – brystkræftpatienter og testikelkræftfratte – der i løbet af deres behandlingsperiode har fastholdt deres arbejde og relationer til arbejdspladsen. Hvilken betydning og værdi har arbejdet for denne gruppe, hhv. før, under og efter deres diagnose. Projektet er finansieret af den Europæiske Socialfond og Arbejdsmarkedsstyrelsens pulje, "Det rummelige arbejdsmarked".

Marie Bruvik Heinskou: "En kvalitativ sociologisk undersøgelse af anmeldte voldtægter i Danmark". Med udgangspunkt i en gennemlæsning af anmeldte voldtægter fra 2003 belyses en række problematikker som gør sig gældende mellem kønnene i senmoderiteten. Det er blandt andet projektets intention at diskutere feministiske teoridannelser og anvende en teoretisk optik, der kan bidrage til nyorientering indenfor kønsforskningen.

Mads Meier Jæger "Intergenerational educational mobility in Denmark". Projektet skal belyse, hvilke sociale baggrundsfaktorer, som er af betydning for folks uddannelseschancer i Danmark. Projektet fokuserer især på velfærdsstatens rolle og ikke-økonomiske baggrundsforhold så som kulturel "kapital" og familietyper.

Line Vikkelsø Slot: Projektet undersøger erhvervsskoler-nes praktikpladskonsulenters håndtering af eventuelle diskriminerende krav fra arbejdsgiverside når lære- og praktikpladser formidles.

Nauja Kleist: "Spaces of Recognition. Diasporic mobilisation and associational engagements among Somali-Danes" Projektet undersøger herboende somalieres engagementer i transnationale og lokale foreninger ift. spørgsmål om anerkendelse, status og køn. Yderligere undersøges det overordnede samspil mellem sådanne engagementer, diasporisk mobilisering og tilhørsforhold.

Else Kloppenborg: "The externalisation of European asylum policies: a new paradigm's difficult delivery" Projektet undersøger tendenser i nyere tids udviklinger i asylpolitik i Europa ud fra primært britiske, tyske, franske, danske og Kommissionens initiativer til at forlægge asylbehandling og -politik til extra-europæiske lokationer. Narrativ analyse anvendes til at identificere (især tidlige) strukturer i forslagernes politiske skæbne.

Malene Molding Nielsen: Miraculous Metamorphosis? Contesting Staff-Prisoner Relations in the Danish Prison System. Med afsæt i Kriminalforsorgens målsætning om at udøve straf og kontrol og støtte og motivere indsatte til at leve en kriminalitetsfri tilværelse søger projektet at belyse forholdet mellem ansatte og indsatte i et åbent dansk fængsel.

Esther Nørregård-Nielsen: Pædagogers professionalisering". En kvantitativ analyse af pædagogers muligheder og forventninger til eget erhverv samt ønske om øget professionalisering i spændingsfeltet mellem kommune, stat og forældre.

Helene Hjorth Oldrup: "Mobile erfaringer – persontransport set i lyset af teorier om mobilitet". Teorier om mobilitet bruges i stigende grad til at indkredse aspekter ved sociale liv. I dette projekt undersøger og diskuterer jeg disse teorier i forhold til et empirisk felt, nemlig persontransport

med bil i hverdagen. Hvordan erfarer og håndterer mennesker hverdagens mobilitet? Hvordan ser hverdagslivet ud set fra et mobilt perspektiv? Og hvilke begrænsninger og muligheder giver teorier om mobilitet for at forstå disse spørgsmål? I dette projekt undersøger jeg hverdagsfortællinger og populære fortællinger om mobilitet med bil, og diskuterer disse i relation til teorier om mobilitet.

Frederik Thuesen Pedersen: "Individets ret – en udfordring for samfundet. Om forholdet mellem menneskerettigheder og solidaritet med fokus på arbejdsmarkedsrelationer." Projektet undersøger forholdet mellem menneskerettigheder og begrebet solidaritet i lyset af nyere sociologisk teori. Empirisk fokuserer det på den betydning som forskellige arbejdsmarkedsorganisationer tilskriver de senere års menneskeretlige reformer af dansk arbejdsret samt den øgede politiske betydning af individuelle rettigheder.

Ulrich Schmidt-Hansen: "Når bare ministeren ikke kommer i problemer – konsensusføgende adfærd blandt embedsmænd på Slotsholmen". Projektet undersøger organisationskulturen blandt embedsmænd på Slotsholmen for at belyse, hvordan denne påvirker konsensus i den politiske beslutningsproces mellem stat og interesseorganisationer i det danske samfund".

Liv Os Stølan: "Familien – fra opdrager til konsulent. Om familiens rolle i unges uddannelses- og individualiseringsproces". Projektet belyser på hvilken måde familiens støtte er nødvendig for unge i overgangen fra skole til arbejdsliv, og hvilke nye krav og udfordringer dette implicerer for relationen mellem unge og forældre og familien som samfundsinstitution. Projektets empiri består af kvalitative interviews med ung fra alle uddannelsesniveauer (ca. 40 informanter) samt forældre (ca. 30 informanter).

Johanne Korsdal Sørensen: "Forebyggelse og unges brug af rusmidler – en etnografisk undersøgelse". Undersøgelsen tager afsæt i et brugerperspektiv og finder sted på danske musikfestivaler og har fokus på unges brug af rusmidler og deres erfaringsbaserede videnspraksis og risikohåndtering.

Satsningsområder

Arbejde og organisation: mellem marked, stat og civilsamfund.

Kultur, identitet og krop.

Politik og sociale forandringer – i et historisk og komparativt perspektiv.

Velfærd og marginalisering.

Viden, normativitet og religion: institutionelle grænser under forandring.

Faglige og administrative hverv

Yvonne Due Billing er international koordinator.

Peter Gundelach har været ph.d.-studieleder indtil 31. juli 2005.

Carsten Strøby Jensen er medlem af forskningsevalueringsskudkomite til vurdering af forskningen ved henholdsvis Avdelningen för Sociologi, Institutionen för samhällsvetenskap og Avdelningen för Arbetsvetenskap, Institutionen för ekonomi, ved Karlstads universitet, Sverige; er ph.d.-studieleder ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Margaretha Järvinen er faglig ekspert i projekt om børnesager i socialforvaltningen, Københavns Kommune; medlem af følgegruppe i projekt "Metoder i socialt arbejde", Socialforskningsinstituttet; medlem af følgegruppe i

projekt "Fra hjemløshed til egen bolig", Socialforskningsinstituttet.

Allan Madsen er studieleder ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Bedømmelsesudvalg

Peter Abrahamson har siddet i bedømmelsesudvalg ifm. doktordisputatsforsvar, Göteborgs universitet

Heine Andersen har været formand for bedømmelsesudvalg for en doktordisputats ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Henning Bech har været formand for bedømmelsesudvalg til ph.d.-afhandling og formand for bedømmelsesudvalg til ph.d.-ansøgninger ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Margareta Bertilsson har været medlem af bedømmelsesudvalg til 2 stillinger til 1:e amanuensis i vitskapsteori, Bergens Universitet, medlem af promotionscommittee, Cambridge University, UK; medlem af bedømmelsesudvalg til ph.d.-ansøgninger ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet; medlem af ph.d.-bedømmelseskomitéen i Satsningsområdet Europaforskning.

Peter Gundelach har været medlem af bedømmelsesudvalg for adjungeret professorat ved CBS; medlem af bedømmelsesudvalg for professorat i velfærdsstatsforskning Syddansk Universitet; medlem af fagkyndigt udvalg i forbindelse med ansættelse af direktør i AKF.

Margaretha Järvinen har været medlem af bedømmelsesudvalg for professorat i sociologisk alkoholforskning, Stockholms universitet; medlem af bedømmelsesudvalg for professorat i samhällsvetenskaplig alkohol- och narkotikaforskning, Stockholms universitet; formand for bedømmelsesudvalg for ph.d.-stipendium, Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut & Sociologisk Institut; medlem af bedømmelsesudvalg for ph.d.-stipendier, SFI

Allan Madsen har været medlem af bedømmelsesudvalg til ph.d.-afhandling ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet; formand for flere bedømmelsesudvalg til eksterne lektorater i sociologi ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Inge Kryger Pedersen har været medlem af bedømmelsesudvalg til adjunktur i sundhedstjenesteforskning ved Afdeling for Sundhedstjenesteforskning, Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet; medlem af bedømmelsesudvalg til adjunktur med særlige opgaver inden for det humanistisk-sundhedsvidenskabelige område ved Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund (CISC), Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet.

Carsten Strøby Jensen har været formand for 2 bedømmelsesudvalg til ph.d.-afhandlinger ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet; medlem af bedømmelsesudvalg til ph.d.-afhandling ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet; formand for bedømmelsesudvalg til adjunktur i Arbejdsmarkedsstudier ved Sociologisk Institut, FAOS, Københavns Universitet; medlem af bedømmelsesudvalg til forskerstilling ved Socialforskningsinstituttet i København.

Udvalg og fonde

Heine Andersen er medlem af Forskningsrådet for Samfund og Erhverv.

Charlotte Bloch er suppleant i Forskningsstyrelsens Udvalg vedrørende Videnskabelig Uredelighed.

Peter Gundelach er medlem af Rockwool Fondens programkomite; Socialforskningsinstituttets Strategic Research Advisory Board 2003-; Socialforskningsinstituttets Velfærdsforum 2004-; medlem af advisory board for Acta Sociologica.

Margaretha Järvinen er medlem af forskningsstyrelsens Forskeruddannelsesudvalg (FUU); medlem af det interne forskningsråd IFR, Socialforskningsinstituttet.

Inge Kryger Pedersen er næstformand for Kulturministeriets Udvalg for Idrætsforskning.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Peter Gundelach er konsulent for Integrationsministeriets Tænketaank om udfordringer for integrationsindsatsen i Danmark.

Carsten Strøby Jensen er konsulent for U-landssekretariatet i forbindelse med arbejdsmarkedsanalyse i Tanzania.

Inge Kryger Pedersen er fagudviklingsvejleder i Sociologi ved Udviklingsinitiativet for Sygeplejerskeuddannelsen, Aarhus Amt.

Tillidshverv

Heine Andersen er medlem af bestyrelsen i Filosofisk Forum; medlem af Praksisudvalget ved Københavns Universitet.

Margareta Bertilsson er næstformand af SFI's Bestyrelse (2005-2007); medlem af nordisk gruppe for evaluering af Riksbankens Jubileumsfond, Stockholm (2002-2004).

Charlotte Bloch har været tillidsrepræsentant for videnskabelige medarbejdere på Sociologisk Institut; medlem af hovedsamarbejdsudvalget, KU.

Anders Holm er medlem af organisationskomiteen for symposium i anvendt statistik; tillidsrepræsentant for videnskabelige medarbejdere på Sociologisk Institut.

Margaretha Järvinen er referee for forskningsansøgninger til European Science Foundation. Unit for Social Science; referee for Finlands Akademi, Forskningsrådet för kultur och samhälle; referee for Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Sverige.

Jørgen Elm Larsen er medlem af repræsentantskabet for Lærestalernes Fælles Byplankursus; medlem af styregruppen for Forskerskolen for Integration, Produktion og Velfærd.

Udgivervirksomhed

Sociologisk Institut udgiver tidsskriftet Dansk Sociologi fire gange årligt. Det er et tidsskrift, der publicerer originale sociologiske artikler, review-essays, kommentarer og anmeldelser af sociologisk faglitteratur.

Redaktionen af Acta Sociologica – Journal of the Scandinavian Sociological Association – har i perioden 2003-2006 til huse på Sociologisk Institut. Acta Sociologica udgives på det internationale forlag SAGE. Tidsskriftet publicerer originale sociologiske artikler med udgangspunkt i forskellige metodiske og teoretiske traditioner samt boganmeldelser. Der vil endvidere komme en række temanumre.

Fokus er på det skandinaviske sociologiske miljø, og internationale artikler der fokuserer på skandinaviske problemstillinger.

Acta Sociologica redigeres af Margareta Bertilsson, KU, Thomas Buchwaldt-Nissen, KU, Thomas Boje, RUC, og Michael Hviid Jacobsen, Ålborg Universitet.

Redaktionelle hverv

Peter Abrahamson er medlem af redaktionspanelet for Sociological Research Online og Journal of Societal and Social Policy.

Heine Andersen er medlem af redaktionskomiteén for tidsskriftet Distinktion.

Henning Bech er medlem af redaktionskomiteerne for tidsskrifterne Kvinder, Køn & Forskning; Zeitschrift für Sexualforschung og Sexualities.

Margareta Bertilsson er Editor for Acta Sociologica; Journal of the Scandinavian Sociological Association; Associate Editor for European Journal of Social Theory; Journal for the History of Sociology; medlem af redaktionsrådet for Sociologisk Årbog, Universitetet i Oslo.

Yvonne Due Billing er Associate Editor for Gender, Work and Organization, Oxford, og medlem af redaktionspanelet for Leadership, London, og for Organization, London.

Carsten Borch er medlem af redaktionen af "Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory".

Anders Holm er medlem af bestyrelsen af Nordisk Sociologforening.

Carsten Strøby Jensen er med i redaktionspanelet for Tidsskrift for Arbejdsliv.

Margaretha Järvinen er medlem af redaktionsrådet for Socialvetenskaplig tidsskrift (Sverige); medlem af redaktionspanelet for tidsskriftet Distinktion og tidsskriftet Social Kritik.

Jørgen Elm Larsen er medlem af redaktionspanelet for Tidsskrift for Arbejdsliv og Dansk Sociologi.

Allan Madsen er medlem af redaktionen for tidsskriftet Dansk Sociologi

Inge Kryger Pedersen er medlem af redaktionen for Dansk Sociologi.

Poul Poder er medredaktør på bogen Om Bauman – Kritiske Essays, Hans Reitzels Forlag (udkommer 2006).

Kongresser

Peter Gundelach har arrangeret en konference for principal researchers fra European Values Survey.

Margaretha Järvinen har arrangeret konferencen "Wet Youth Cultures. Young People and Alcohol" (sammen med Peter Gundelach), Magleås, august 2005; "Interactionist approaches in Qualitative Studies (sammen med Nanna Mik-Meyer), København, december 2005.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Peter Abrahamson deltager i forskningskoordineringsnetværket Cost Action 34: "Gender and Well-Being: Interaction Between Work, Family and Public Policies." Medlem af styregruppen (management committee).

Peter Abrahamson (sammen med adjunct Dorte Martinsen, Institut for Statskundskab) deltager i forskningsnetværket "Training and Reporting on European Social Security."

Charlotte Bloch har været og vice-koordinator af forskningsnetværket for emotionsforskning under Det Europæiske Sociologforbund, er medlem af et nordisk forskningsnetværk for emotionsforskning og har deltaget i netværket "Kultur, krop, følelser og anerkendelse", Københavns Universitet.

Peter Gundelach arbejder sammen med forskere fra humaniora og teologi i forbindelse med KU's satsningsområde Religion i det 21 århundrede.

Instituttet deltager i et nationalt tværfagligt forskningsprojekt "Kultur mødet" finansieret af SHF/SSF med deltagere fra Statskundskab, AU, Statskundskab, KU, Center for Kulturstudier, AU, Institut for Arkæologi og Etnologi, KU, Slavisk Institut, AU samt Lancaster University, UK

Instituttet deltager i The European Values Study Group. Den danske del af projektet finansieres af SSF. Der er danske deltagere fra Handelshøjskolen i Århus, Københavns Universitet, Syddansk Universitet, Socialforskningsinstituttet, Ålborg Universitet, Aarhus Universitet. Internationalt omfatter samarbejdet op mod 40 lande.

Instituttet deltager i EU-finansieret forskningsprojekt "A Framework for Socio-economic Development in Europe? The Consensual Political Cultures of the Small West European States in Comparative and Historical Perspective". Projektet er komparativt, og 6 lande deltager. Formålet er at belyse, hvordan de seks lande historisk og aktuelt har responderet på internationalisering og globalisering. Projektet ledes af Uwe Becker, Amsterdam. Følgende deltagere: Dr. U. Becker, University of Amsterdam; Dr. H. Boehl, University of Amsterdam; Prof. Dr. H.U. Jost, University of Lausanne; Dr. B. Voutat, University of Lausanne; Prof. Dr. P. Kettunen, University of Helsinki; Prof. Dr. H. Stenius, University of Helsinki; Prof. Dr. H. Konrad, University of Graz; Dr. M. Lechner, University of Graz; Prof. Dr. B. Rothstein, Göteborgs universitet; Lars Bo Kaspersen, KU. Hertil kommer ansættelse af ca. 6-10 ph.d.-studerende. Projektet løber frem til 2006. (Lars Bo Kaspersen og Ulrich Schmidt Hansen).

Henning Bech er medlem af styregruppen for "Nationalt Netværk for Kulturforskning og Kulturanalyser" (et formaliseret netværk finansieret af Statens Humanistiske Forskningsråd).

Instituttet deltager gennem Margareta Bertilsson som partner i MUSCIPOL (Managing with Uncertainty in Science Policy (EU)), afsluttet 2004; partner i STAGE (Science, Technology and Governance in Europe (EU)).

Anders Holm deltager som "core member" ved Center for Anvendt Mikroøkonometri (CAM) ved Økonomisk Institut, Københavns Universitet. Centeret der er finansieret af Grundforskningsfonden ved en 5-årig bevilling, udfører forskning indenfor forskellige grene af anvendt økonometri og statistik, med særligt henblik på analyse af individdata. Ved centeret udfører Anders Holm især forskning inden for anvendelsen af hazard-rate-modeller og forskning af faktorer bag unges valg af uddannelse.

Forskningsophold i udlandet

Peter Abrahamson har været gæsteprofessor ved College of Social Science, Ritsumeikan Universitet, Kyoto, Japan.

Christian Borch har været visiting Fellow ved Centre for the Study of Invention and Social Process, Department of Sociology, Goldsmiths College, University of London (8 uger).

Netværk

Henning Bech har været medlem af styregruppen for det SHF-finansierede Dansk netværk for kulturforskning og kulturanalyse.

Margareta Bertilsson er medlem af STAGE (Science, Technology, Governance in Europe), EU-finansieret netværk.

Forskerskolen for Integration, Produktion og Velfærd.

Sociologisk Institut sammen med SFI, AKF, Økonomisk Institut, Aarhus Universitet og Handelshøjskolen i Århus.

Peter Gundelach er leder af Netværk om komparativ religionsforskning.

Poul Poder er medlem af "Kultur, krop, følelser & anerkendelse", forskningsnetværksgruppe, KU.

Inge Kryger Pedersen er medlem af vejlederpanel i Biocampus; medlem af netværksgruppen "Identitet og kulturel udvikling" i Europa i forandring; medlem af "Køn, Idræt, Kultur", forskningsnetværk for danske idræts- og kønsforskere; medlem af "Sport, Gender & Culture", skandinavisk forskningsnetværk for idræts- og kønsforskere; medlem af "International Network for Humanistic Doping Research", internationalt netværk for humanistisk og samfundsvidenskabelig dopingforskning; medlem af "Identitet og kulturel udvikling", netværksgruppe i Europa i forandring, KU; medlem af "Kultur, krop, følelser & anerkendelse", forskningsnetværksgruppe, KU; medlem af "Effekter og virkningsmekanismer i alternativ behandling", tværvideenskabeligt forskningsnetværk.

Center for Bolig og Velfærd – Realdania Forskning

Ledelse pr. 1.2.2005

Centret ledes af centerleder Hans Kristensen.

Centerlederens årsberetning

Center for Bolig og Velfærds centrale forskningstema er spillet mellem bolig og velfærd. Forskningscentrets ambition er, at få boligen placeret centralt i debatten om fremtidens velfærdssamfund. Boligen ses som et afgørende element i udformningen af både den individuelle livsplan og for den kollektive velfærdsøkonomi. Boligvalget ses også som afgørende for den enkeltes daglige velfærd i mere bred forstand.

Forskningsindsatsen vil kortlægge, hvorledes nogle af de generelle udviklingstræk i den danske velfærdsstat og på det danske boligmarked præger forskellige typer af boligområder nu og i de kommende år. Spillet mellem bolig og velfærd præges af individualiseringen som følge af velfærdsstatens gradvise tilbagetrækning og af overgangen til en øget markedsregulering på boligmarkedet. Af stor betydning er også de kommende årtiers pensionering af de store årgange, eventuelle nye tendenser i de unge familiers boligvalg og den stigende andel en-personers husstande. Det antages, at en af fremtidens væsentligste boligpolitiske aktører bliver kommunerne, og det skal analyseres, hvad der skal indgå i en kommunal boligpolitik, blandt andet også i forhold til de fortsatte segregationstendenser på boligmarkedet.

Centret vil strukturere sin forskningsindsats efter forskellige typer af boliger og boligområder, hvor den nuværende forskningsmæssige viden er begrænset. I første omgang fokuseres på ejerboligen i enfamiliehuset både i

forstæderne til vækstcentre og i stagnations- og tilbagegangsområder. Senere vil forholdene for andre boligtyper også blive taget op.

Centret er baseret på en bevilling på 25 mio. kr. fra Fonden Realdania samt på medfinansiering på ca. 15 mio. kr. fra de deltagende forskningsinstitutioner. Centret har startet sin virksomhed i 2005 og fortsætter til 2010. Centret ledes af en bestyrelse, hvor professor Peter Gundelach er formand. Forskningsindsatsen bliver i det daglige ledet af centerleder, mag.scient.soc. Hans Kristensen. Forskningen er baseret på en tværfaglig indsats med deltagelse af forskere fra sociologi, antropologi og politologi på Københavns Universitet, med økonomer fra Syddansk Universitet, med arkitekter fra Kunsthøgskolens Arkitektskole samt med forskere fra Statens Byggeforskningsinstitut. I løbet af 2005 er der blevet iværksat 17 forskellige forskningsprojekter, hvori deltager 28 forskere. Centrets sekretær er Anne Lise Schulze Andersen. Centerleder og sekretær er placeret på Sociologisk Institut ved Københavns Universitet.

Det er Center for Bolig og Velfærds stærkeste ambition, at forskningen bliver relevant og anvendelig for boligmarkedets praktikere. Der vil derfor blive lagt meget stor vægt på at aktivere og formidle den viden, der allerede er i forskningsmiljøerne, og den som skabes gennem centrets forskningsindsats. Målgruppen for denne formidling er: boligejere og lejere, boligorganisationer, ejendommejere og -administratorer samt statslige og kommunale myndigheder.

Centret har også en ambition om at skabe en faglig synergi mellem universitets- og sektorforskningen, som sætter blivende spor i begge typer af faglige miljøer. I universitetets miljøerne gennem opbygningen af en teoretisk og empirisk forskning om boligspørgsmål, i sektorforskningen gennem en teoretisk udbygning af den empiriske viden.

Center for Forskning i Eksistens og Samfund

Ledelse pr. 1.2.2005

Centret ledes af centerleder Bo Jacobsen.

Centerlederens årsberetning

Personaleforhold

Centrets medarbejdere på Sociologisk Institut er professor Bo Jacobsen samt projektsekretærene Marzcia Techau, Carolina Magdalene Maier og Søren la Cour.

Forskningsvirksomhed

Centeret danner rammen om en række forskningsprojekter, der udforsker emner vedrørende socialt arbejde, sundhed, virkningsmekanismer ved alternativ behandling samt forskningssociologi. Projekterne er bundet sammen af en interesse for menneskets livsudfoldelse og eksistensbetingelser i det moderne samfund samt af en overvejende socialfænomenologisk tilgang. Projekterne udføres dels på sociologisk institut, KU, dels som rammeprojekter i samarbejde med andre universitetsinstitutioner.

Forskningscenter FAOS

Ledelse pr. 1.2.2005

Centret ledes af forskningsleder Jørgen Steen Madsen og centerleder Jesper Due.

Forskningslederens årsberetning

Personaleforhold

Centerleder, professor Jesper Due, forskningsleder, professor Jørgen Steen Madsen, lektor Steen E. Navrbjerg, lektor Søren Kaj Andersen, lektor Mikkel Mailand, informationsmedarbejder Carsten Jørgensen, kandidatstipendiat Jytte Kaltoft Bendixen (indtil 31. juli 2005), kandidatstipendiat Christina Jayne Colclough, forskningsassistent Anna Ilsøe og sekretær Jette Hanne Nielsen. Ane Kolstrup og Sara Kudsk-Iversen har været ansat som projektmedarbejdere i løbet af 2005. Trine P. Larsen blev 1. september ansat som forskningsassistent. Endvidere har Carsten Strøby Jensen været associeret FAOS i 2005.

Forskningsvirksomhed

Forskningscenter for Arbejdsmarkeds- og Organisationsstudier, FAOS, er et uafhængigt forskningscenter ved Sociologisk Institut, KU. Formålet med FAOS er for det første at udvikle sociologisk grundviden om arbejdsmarkedet og dets organisationer. For det andet at foretage studier af organisations- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet i en dansk og europæisk sammenhæng, og for det tredje at formidle viden og deltage i diskussioner om arbejdsmarkedet.

Med en grundbevilling fra Arbejdsministeriet (nu Beskæftigelsesministeriet) samt en supplerende bevilling fra SSF blev FAOS etableret som et forskningscenter per 1. januar 1999, men FAOS har fungeret som en forskningsgruppe ved Sociologisk Institut siden 1. januar 1990.

FAOS' forskningsvirksomhed har altid bygget på eksterne bevillinger fra forskningsråd, ministerier, EU, fonde og organisationer på arbejdsmarkedet. Det nuværende forskningsprogram, "Internationalisering, multiniveauregulering og den danske model", finansieres gennem en 5-årig programbevilling med start 1. januar 2004. De bidragydende parter er Industriens Uddannelsesfond (CO-industri og Dansk Industri), Dansk Arbejdsgiverforening, Beskæftigelsesministeriet samt Bygge- & Anlægsbranchens Uddannelsesfond (Dansk Byggeri og SiD B.O.S.-gruppen). Bidragyderne indgår i en referencegruppe, der fungerer som dialogforum og har en rådgivende funktion i forhold til centret.

Forskningsarbejdet ved FAOS følger to hovedspor. Det første hovedspor er arbejdet med konkrete forskningsprojekter, dvs. teoretisk og empirisk baserede undersøgelser. Det andet hovedspor handler om på det nationale, det lokale og det internationale niveau at registrere og analysere de aktuelle tendenser i arbejdsmarkedsrelationernes udvikling, også betegnet følgeforskning. Naturlige fikspunkter i disse løbende analyser af udviklingen i arbejdsmarkedsreguleringen vil være overenskomstforhandlinger og tilblivelsen af EU-regulering. Der er en klar sammenhæng mellem de to spor, idet længerevarende forskningsprojekter udgør en afgørende forudsætning for følgeforskning af en kontinuerlig høj kvalitet.

FAOS' forskningsaktiviteter tager afsæt i teori om industrial relations og employment relations. Dette valg skal understrege, at det er relationer mellem organisationer på arbejdsmarkedet samt mellem ledelse og ansatte på den enkelte virksomhed, der står i centrum for FAOS' forskning. Herudover udgør bredere strømninger i sociologisk og politologisk teori et vigtigt fundament for forskningen. FAOS' metoder i befinder sig i krydsfeltet mellem den kvantitative og den kvalitative analyse. Fremtrædende er det mikro-sociologiske perspektiv baseret på dybdegående kvalitative interviews, samt kvantitative analyser i form af surveys, det vil sige spørgeskemaundersøgelser m.m.

FAOS indgår i flere internationale forskernetværk. FAOS er således dansk nationalcenter tilknyttet European Industrial Relations Observatory, EIRO, som er nedsat på foranledning af Det Europæiske Institut til Forbedring af Leve- og Arbejdsvilkårene med det formål at tilvejebringe nyheder om, og analyser af, arbejdsmarkedsforholdene i de enkelte EU-lande.

Koordinationen for Kønsforskning i Danmark

Ledelse pr. 1.2.2005

Centeret ledes af centerkoordinator Hilda Rømer Christensen.

Centerkoordinatorens årsberetning

Personaleforhold

Koordinator: Hilda Rømer Christensen.

Studentermedhjælper/forskningsassistenter i 2005:

Marie Christine Gulstad, Mia von Qualen, Trine Bramsen

Forskningsassistenter Bonnie Barr, Rikke Randorff Hegnhøj, Helle Poulsen

Forskningsvirksomhed

Formålet med Koordinationen for Kønsforskning er på landsplan at støtte og initiere forskning og formidling af kønsforskning, at arrangere konferencer og seminarer, at bistå ved formidling samt at fremme integration og internationalisering af dansk kønsforskning. Koordinationen fungerer som sekretariat for koordination af dansk kønsforskning ved mødeafholdelse, udgivelse af aktivitetsoversigter m.v.

Koordinationen har i 2005 medvirket i et udviklingsprojekt på Københavns Universitet med henblik på at udarbejde forslag til tværfakultære kursustilbud i kønsforskning og ligestillingsperspektiver, herunder etnisk ligestilling. Derudover har koordinationen udgivet semester pjecerne Fokus på køn dansk kønsforskning (forår og efterår 2005), der indeholder en landsdækkende oversigt over undervisning, forskningskurser, konferencer, forelæsninger mv. inden for dansk kønsforskning.

Koordinationen udgiver det videnskabelige og referee-baserede tidsskrift "Kvinder, Køn & Forskning". I 2005 var temaerne bl.a. Religion, Barndomme samt Lighed og anerkendelse.

Koordinationen har medvirket i nordisk og internationalt forsknings samarbejde.

Derudover har koordinationen været aktiv i satsningsområdet Religion i det 21. Århundrede samt Europa i Forandring (medlem af netværksgruppe) ved Københavns Universitet. Herunder publicering i KKF-temanummer om Religion.

Endelig har koordinationen været aktiv i europæiske universitetsnetværk som Athene (Socrates) samt i forskningsnetværket EOWIN og forskningsprojektet FEMCIT (IP/ FP6) samt deltaget i forskningsstrategiske konferencer i Bruxelles (oplæg) og Stockholm.

Hilda Rømer Christensen er ansvarshavende redaktør for tidsskriftet "Kvinder, Køn og Forskning". Koordinatorens egen forskning har fokus på Køn, religion, modernitet og Køn, velfærd og ligestillingsdiskurser i det 20. århundrede. Hilda Rømer Christensen har i 2005 siddet i bedømmelsesudvalg ved Aalborg Universitet (ph.d. og post.doc.) og Lunds universitet.

Centerkoordinator Hilda Rømer Christensen er medlem af Den rådgivende institutbestyrelse ved Sociologisk Institut og af censorkorpset for idrætsuddannelserne og kulturmødestudier. Derudover har Hilda Rømer Christensen i 2005 været styreleder for Nordisk Institut for Kvinde- og Kønsforskning i Oslo, medlem af ressourcegrupper i regi af Ligestillings- og Videnskabsministeriet og dansk kontaktperson til den europæiske forskningsorganisation WISE, Women's International Studies, Europe.

Center for seksualitetsforskning – kultur/samfund/sundhed

Ledelse pr. 1.2.2005

Centret ledes af centerleder Henning Bech.

Centerlederens årsberetning

Personaleforhold

Leder: professor Henning Bech; medarbejder: ph.d.-studerende Marie Bruvik Heinskou.

Forskningsvirksomhed

Centret har til opgave at fremme kritisk forskning af forholdet mellem seksualitet, kultur, sundhed og samfund. Der sigtes specielt mod at inddrage nye forskningstalenter inden for området i samarbejde med seniorforskere.

Centret er under opbygning.

Instituteder Peter Abrahamson

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	18,14	15,62	33,76
DVIP	7,00	0,59	7,59
STIP	4,12	2,73	6,85
TAP	18,90	11,29	30,19
Årsværk i alt	48,17	30,22	78,39
Løn med årsværk	19.778,80	11.589,28	31.368,08
Løn uden årsværk	-343,85	750,48	406,63
Øvrig drift	4.058,03	4.641,98	8.700,01
Anskf. o. 100 t.kr.	0,00	0,00	0,00
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>23.492,99</i>	<i>16.981,73</i>	<i>40.474,72</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab**Sociologisk Institut***VIP Internt finansieret*

Abrahamson, Peter Edgar; lektor.
 Andersen, Heine; professor. Mso.
 Andersen, Kathrine Vitus; forskningsassistent.
 Arnoldi, Jakob; adjunkt.
 Baarts, Charlotte; adjunkt.
 Benjaminsen, Lars; forskningsassistent.
 Bertilsson, Thora Margareta; professor.
 Billing, Yvonne Due; lektor.
 Bloch, Charlotte; lektor.
 Gundelach, Peter; professor.
 Hansen, Henning Bech; professor. Mso.
 Have-Knudsen, Else Kloppenborg; forskningsassistent.
 Holm, Anders; lektor.
 Jarvinen, Margaretha Maria; professor.
 Jensen, Carsten Strøby; lektor.
 Larsen, Jørgen Elm; lektor.
 Madsen, Allan Michael; lektor.
 Pedersen, Inge Kryger; lektor.
 Pedersen, Poul Poder; adjunkt.

VIP Eksternt finansieret

Borch, Christian; post.doc.
 Brincker, Benedikte; adjunkt.
 Demant, Jakob Johan; forskningsassistent.
 Hansen, Janus Staffan; forskningsassistent.
 Kristensen, Hans; centerleder.
 Lewinter, Myra Sue; forskningsassistent.
 Oldrup, Helene Hjorth; forskningsassistent.
 Ottosen, Mai Else Heide; lektor.
 Perthou, Anette Sejer; forskningsassistent.
 Østergaard, Jeanette; forskningsassistent.

STIP Internt finansieret

Andreasen, Morten; ph.d.-studerende.
 Heinskou, Marie Bruvik; ph.d.-studerende.
 Kleist, Nauja Iben; ph.d.-studerende.
 Pedersen, Frederik Thuesen; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Marckmann, Bella Margrethe Mørch; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Malene Molding; kandidatstipendiat.
 Schmidt-Hansen, Ulrich; ph.d.-studerende.
 Stølan, Liv Os; kandidatstipendiat.

Center for Forskning i Eksistens og Samfund*VIP Eksternt finansieret*

Jacobsen, Bo; professor.

FAOS*VIP Eksternt finansieret*

Andersen, Søren Kaj; lektor.
 Bendixen, Jytte Kalsoft; kandidatstipendiat.
 Colclough, Christina Jayne; kandidatstipendiat.
 Due, Jesper Jørgen; professor.
 Ilsøe, Anna; forskningsassistent.
 Larsen, Trine Pernille; forskningsassistent.
 Madsen, Jørgen Steen; professor.
 Navrbjerg, Steen Erik; lektor.
 Simonsen, Mikkel Mailand; lektor.

Center for Kønsforskning*VIP Eksternt finansieret*

Kristensen, Hans; centerleder.

VIP Internt finansieret

Barr, Bonnie Catherine; forskningsassistent.
 Christensen, Hilda Rømer; lektor.
 Hegnhøj, Rikke Randorff; forskningsassistent.

Ph.d.-afhandlinger

Andersen, Kathrine Vitus; Problembørn, pædagoger og perkerer – identitet og ambivalens i mødet mellem etniske minoritetsbørn og systemet.
 Bjerg, Ole; Den mystiske etik – om at være til i det hyperdifferentierede samfund.
 Madsen, Mikkel Bo; Man må indstille sig. Globalisering og aktiv arbejdsmarkedspolitik i Danmark.
 Stax, Tobias Børner; Duetter fra anden sal på slottet – Et interaktionelt perspektiv på samtale mellem hjemløse og socialarbejdere.

Fondsbevillinger*3F-Fagligt Fælles Forbund*

– Fusionen mellem KAD og SID (FAOS/Jesper Due, Jørgen Steen Madsen) kr. 987.700.

Beskæftigelsesministeriet

– FAOS' forskningsaktivitet i henhold til forskningsprogram 1.1.04-31.12.08 (FAOS/Jesper Due, Jørgen Steen Madsen) kr. 1.300.000.

Carlsbergfondet

– Massens sociologi (Christian Borch) kr. 890.900.

Dansk Arbejdsgiverforening g Industriens Uddannelsesfond

- FAOS' Forskningsvirksomhed 2004-2008 (FAOS/Jesper Due, Jørgen Steen Madsen) kr. 4.000.000.

Foreningen Østifterne

- Mellemgeneration uformel omsorg for hjemmeboende ældre mennesker (Myra Lewinter) kr. 50.000.

Forskningsstyrelsen

- Derivatives, The Frontier of Global Capitalism (Jakob Arnoldi) kr. 92.700.
- Intersektionalitet: køn, race, klasse. Både og eller enten eller (Hilda Rømer Christensen) kr. 50.500.
- Dansk Sociologis muligheder (Heine Andersen) kr. 361.000.
- Netværk om komparativ religionsforskning (Peter Gundelach) 500.000.

FSE Forskningsrådet for Samfund og Erhverv (gl. SSVF)

- Det kosmopolitiske paradoks. At forske i anderledeshed, forskellighed, etnicitet og "race" (Flemming Røgilds) kr. 396.600.

Kunststyrelsen

- Afdeling for Litteratur og Moderne Kultur (Allan Madsen) kr. 415.000.

Realdania

- Udvikling på boligmarkedet for forskellige befolkningsgrupper (Jørgen Elm Larsen) kr. 601.000.
- Både i byen og på landet – boligvalget mellem urbanitet, natur og mobilitet (Helene Hjorth Oldrup) kr. 858.000.

Socialministeriet

- Det Strategiske forskningsprogram for velfærdsforskning (Margaretha Järvine) kr. 1.629.800.

SSF Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd

- Familiens Rolle i unges individualiserings- og uddannelsesproces (Liv Os Stølan) kr. 1.402.400.
- Living i Cosmopolis (Henning Bech) kr. 919.000.

Sygekassernes Helsefond

- Mellemgeneration uformel (Myra Lewinter) kr. 250.000.

VIFAB Videns- og Forskningscenter for Alternativ Behandling

- Udvikling af endelig ansøgning (Bo Jacobsen) kr. 100.000.
- Effekt og virkningsmekanismer i alternativ behandling (Bo Jacobsen) kr. 4.799.800.

Wonderful Copenhagen

- Turisters Kulturforbrug (Anders Holm) kr. 255.500.

Aase og Ejnar Danielsens Fond

- Kan alternativ behandling reducere bivirkninger af kemoterapi (Bo Jacobsen) kr. 250.000.

Publikationer

Abrahamson, P.: Anm. af Ellingsæter & Leira (red.): Velferdsstaten og familien. Udfordringer og dilemmaer.

Tidsskrift for Velferdsforskning Vol. 8, nr. 1, s. 58-60. 2005.

Abrahamson, P.: La fin du modèle scandinave? La réforme de la protection sociale dans les pays nordique. Revue Française des Affaires Sociales (RFAS) Vol. 59, no. 3, s. 105-127. 2005.

Abrahamson, P.: Coping with Urban Poverty: Changing Citizenship in Europe? International Journal of Urban and Regional Research Vol. 29, no. 3, s. 608-621. 2005.

Abrahamson, P., Boje T.P., Greve B.: Welfare and Families in Europe. 244 s. Ashgate, Aldershot 2005.

Abrahamson, P., Puggaard, R.: Velfærdssamfundet overladt til regnedrenge. Dansk Sociologi Vol. 16, nr. 3, s. 81-87. 2005.

Andersen H.: (red.). Jürgen Habermas: Demokrati og retsstat. 326s. Hans Reitzels Forlag, København 2005.

Andersen H.: Indledning. i: Jürgen Habermas: Demokrati og retsstat s. 7-25. (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.

Andersen H.: Herbert Spencer. i: Klassisk og moderne samfundsteori. 3. rev. udg. s. 47-58. Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.

Andersen H.: Funktionalisme og neofunktionalisme. i: Klassisk og moderne samfundsteori. 3. rev. udg. s. 240-272. Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.

Andersen H.: Jürgen Habermas. i: Klassisk og moderne samfundsteori. 3. rev. udg. s. 372-391. Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen (red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.

Andersen H.: Samhällsvetenskaper i kontext. 141 s. Studentlitteratur, Lund 2005.

Andersen H.: En europæisk venstreintellektuel: Jürgen Habermas. i: Tyske intellektuelle i det 20. århundrede s. 260-277. Morten Dyssel Mortensen & Niklas Olsen (red.). Gyldendal, København 2005.

Andersen H., Kaspersen L.B.: (red.). Klassisk og moderne samfundsteori. 3. rev. udg. 802s. Hans Reitzels Forlag, København 2005.

Andersen, S.K.: Kollektive overenskomster og flexicurity. Økonomi & Politik Vol. 78, nr. 4, s. 72-83. 2005.

Andersen, S.K.: EU globaliseret. i: FAOS Årbog 2004 s. 28-33. Jesper Due & Jørgen Steen Madsen (red.). FAOS, 2005.

Andersen, S.K.: Medarbejderindflydelse mellem decentralisering og globalisering. Et notat om tillidsvalgte og indflydelse på virksomheden. 29s. FAOS, 2005.

Andersen, S.K.: Indflydelse på virksomheder. i: HK som politisk organisation s. 190-215. Ove K. Pedersen (red.). 2004.

Andersen, S.K., Due, J., Madsen, J.S.: Østarbejdere – aftakemodellens styrke. Information Kronik, 17. juni, s. 32-33. 2005.

Andersen, S.K., Simonsen, M.M.: The Danish Flexicurity Model. The Role of the Collective Bargaining System. 27s. FAOS, 2005.

Andersen, S.K., Simonsen, M.M.: Flexicurity og det danske arbejdsmarked. Et review med fokus på det danske overenskomsts system. i: Flexicurity: Udfordringer for det danske arbejdsmarked s. 59-99. Beskæftigelsesministeriet, 2005.

Arnoldi, J.D.: Medieanalyse og Niklas Luhmanns systemteori. i: Kvalitative metoder i et interaktionistisk per-

- spektiv s. 255-274. Margaretha Järvinen & Nanna Mik-Meyer(red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Arnoldi, J.D.: Knowledge and Expertise in the Media Age. Nordnytt Nr. 94, s. 79-85. 2005.
- Arnoldi, J.D.: (Medieskabt) Ekspertise i medierne. Dansk Sociologi Vol. 16, nr. 3, s. 9-24. 2005.
- Arnoldi, J.D.: Den offentlige ekspert. 130 s. Samfundslitteratur, København 2005.
- Baarts C.: Introduktion: Forsvindingspunktet – Det kvalitative perspektiv. i: Perspektivet: Kvalitativ forskning i arbejdsmiljø og arbejdsliv s. 1-25. Charlotte Baarts & Hanne Fredslund (red.). Arbejdsmiljøinstituttet, København 2005.
- Baarts C.: Vidensbidraget: Mellem fakta og subjektivitet. i: Perspektivet: Kvalitativ forskning i arbejdsmiljø og arbejdsliv s. 216-235. Charlotte Baarts & Hanne Fredslund (red.). Arbejdsmiljøinstituttet, København 2005.
- Baarts C., Fredslund H.: (red.). Perspektivet: Kvalitativ forskning i arbejdsmiljø og arbejdsliv. 255s. Arbejdsmiljøinstituttet, København 2005.
- Bech, H.: Teksten eller livet: Fire begreber om kultur. i: Kunstkritik og kulturkamp s. 210-231. Karen Klitgaard Povlsen & Anne Scott Sørensen(red.). Klim, Århus 2005.
- Bech, H.: Hierarki, dikotomi etc.: Om den store fortælling om køn, seksualitet, etnicitet, osv., samt om nogle mulige mellemstore alternativer. i: Kultur på kryds og tværs s. 191-226. Henning Bech & Anne Scott Sørensen(red.). Klim, Århus 2005.
- Bech, H.: Kvinder og mænd. 386 s. Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Bech, H.: Ende einer Party. i: 100 Jahre Freuds "Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie" – Aktualität und Anspruch s. 23-28. Martin Dannecker & Agnes Katzenbach(Hg.). Psychosozial-Verlag, Giessen 2005.
- Bech, H.: Ende einer Party. Zeitschrift für Sexualforschung Vol. 18, no. 1, s. 10-14. 2005.
- Bech, H.: The Gender Game. i: Sociologisk Årbok 2004:1 s. 47-97. Per Otnes et al.(red.). Novus, Oslo 2004.
- Bech, H.: Après l'identité, le sexe, la sexualité, l'éthnicité, la nationalité. i: La sociologie compréhensive s. 77-88. Michel Maffesoli & Denis Jeffrey(eds.). Les Presses de l'Université Laval, 2005.
- Bech, H., Scott Sørensen A.: (red.). Kultur på kryds og tværs. 226s. Klim, Århus 2005.
- Bech, H., Scott Sørensen A.: Indledning til Kultur på kryds og tværs. i: Kultur på kryds og tværs s. 9-15. Henning Bech & Anne Scott Sørensen (red.). Klim, Århus 2005.
- Bertilsson, M.: Governance of Science and Technology: The Case of Denmark. STAGE Discussion Paper 31, i: STAGE, Final Report – February 2005 s. 1-6. STAGE, 2005.
- Bertilsson, M.: Det vetenskapliga republiken – och den politiska. i: Arbetsliv och samhällsförändringar s. 237-252. Björn Fjæstad & Lars-Erik Wolvén (red.). Studentlitteratur, Lund 2005.
- Bertilsson, M.: Fra Aristoteles til moderne samfundsteori. i: Klassisk og moderne samfundsteori. 3. rev. udg. s. 622-642. Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen(red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Bertilsson, M.: Anm. af Yearly: Making Sense of Science & Pels: Unhastening Science. Acta Sociologica Vol. 48, no. 3, s. 274-276. 2005.
- Bertilsson, M., Boje T.P.: (eds.). ACTA Sociologica. Vol. 48, no.3, 91s. 2005.
- Billing Y.D.: Gender Equality: A Bureaucratic Enterprise? i: The Values of Bureaucracy s. 257-281. Paul du Gay(ed.). Oxford University Press, Oxford 2005.
- Billing Y.D.: Ledere under forandring? – om kvinder og identitet i chefjobs. 222 s. DJØF, København 2005.
- Bjerg O.: Die Welt als Wille und System. Oder: Eine Schopenhauerische Kritik der Systemtheorie Luhmanns. Zeitschrift für Soziologi Vol. 34, no. 3, s. 223-235. 2005.
- Bjerg O.: To give or not to give: Ethics after the Tsunami. NIASnytt no. 2, s. 16-17. 2005.
- Bjerg O.: Den mystiske etik: Om at være til i det hyperdiferentierede samfund. Sociologisk Institut, ph.d.-afhandling nr. 30 318 s. Sociologisk Institut, København 2005.
- Bjerg O.: Er kønsmæssig diskrimination i forældremyndighedssager en myte – eller ej? Tidsskrift for Familie- og Arveret nr. 4, s. 277-279. 2005.
- Bjerge, B.: Empowerment og brugerinddragelse i praksis: mellem forestillinger og det muliges kunst. En atropologisk analyse af forestillingerne om "godt" og socialt arbejde i relation til praksis blandt svagtstillede metadonbrugere. 97 s. Center for Rusmiddelforskning, Århus Universitet, 2005.
- Bjerge, B.: Strukturreformen i Danmark – hvad sker der med rusmiddelområdet? Stof Nr. 6, s. 43-44. 2005.
- Bjerge, B.: Temadag om "brugerinddragelse i teori og praksis". Nyhedsbrev fra rusmiddelforskning Nr. 2, s. 14-17. 2005.
- Bloch C.: Anm. af Demant & Klinge-Christensen: Boybands og teenagepiger – kønsidentitet og drømmen om romantisk kærlighed. Kvinder, Køn & Forskning Vol. 14, nr. 3, s. 68-70. 2005.
- Borch, C.: Urban Imitations: Tarde's Sociology Revisited. Theory, Culture & Society Vol. 22, no. 3, s. 81-100. 2005.
- Borch, C.: Systemic Power: Luhmann, Foucault, and Analytics of Power. Acta Sociologica Vol. 48, no.2, s. 155-167. 2005.
- Borch, C.: Fra racehygiejne til kriminalprævention. Social Kritik Vol. 17, nr. 98, s. 6-21. 2005.
- Borch, C.: Kriminalitet og magt: Kriminalitetsopfattelser i det 20. århundrede. 248 s. Forlaget Politisk revy, København 2005.
- Borch, C.: Anm. af King & Thornhill: Niklas Luhmann's Theory of Politics and Law. Retfærd Vol. 28, nr. 2, s. 91-94. 2005.
- Borch, C.: Crime Prevention as Totalitarian Biopolitics. Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention Vol. 6, no. 2, s. 91-105. 2005.
- Borch, C.: Er kriminalprævention totalitær? Magtanalytiske og systemteoretiske betragtninger. i: "Brottsprevention – Crime Prevention" & "Fængselsforskning – Imprisonment" s. 43-48. Mia Söderbärj(ed.). NSfK, 2005.
- Borch, C., Mortensen N.: (eds.). Distinktion. No. 11, 106s. 2005.
- Brincker, B., Gundelach, P.: Sociologists in Action: A Critical Exploration of the Intervention Method. Acta Sociologica Vol. 48, no. 4, s. 365-375. 2005.
- Bruun, H.H.: Nøgtørhed og lidenskab: Max Weber. i: Tykke intellektuelle i det 20. århundrede s. 17-32. Morten Dyssel Henriksen & Niklas Olsen(red.). Gyldendal, København 2005.
- Bruun, H.H.: En premiere, to generalprøver og et kup: Dagsordensafstemningen i Folketinget den 5. december 1985. 55 s. DIIS – Dansk Institut for Internationale Studier, 2005.

- Bruun, H.H.: Anm. af Eliaeson: Max Weber's Methodologies. *Acta Sociologica* Vol. 48, no. 1, s. 85-86. 2005.
- Christensen, H.R.: Religion as a Source of Activism and Internationalism. *Aspirations for Social Justice, Peace and Equality in the YMCA 1894-1940. Missio* NO 20, i: Gender, Poverty and Church Involvement. A Report from a Research Conference in Uppsala, May 6-8, 2002 s. 155-173. Katharina Hallencreutz(ed.). Swedish Institute of Mission Research, 2005.
- Christensen, H.R.: (red.). *Kvinder, Køn & Forskning*. Vol. 12, Nr. 2, 90s. 2003.
- Christensen, H.R.: Anm. af Trangbæk: Kvindernes idræt. Fra rødder til top. i: *Kvinder, køn og krop – kulturelle fortællinger. Idrætshistorisk Årbog 2006* s. 127-129. Anne Lykke Poulsen & Else Trangbæk(red.). Syddansk Universitetsforlag, 2005.
- Christensen, H.R.: *Mellem backfische og pæne piger*. 294 s. Museum Tusulanums Forlag, 1995.
- Christensen, H.R., Henningsen, A.F.: (red.). *Kvinder, Køn & Forskning*. Vol. 14, nr. 1-2, 144s. 2005.
- Colclough, C.J.: Humlebien der kan flyve – Danmarks position i det globale kapløb. i: *FAOS Årbog 2004* s. 45-49. Jesper Due & Jørgen Steen Madsen(red.). FAOS, 2005.
- Colclough, C.J.: The Sectoral Social Dialogue – Telecommunications. *Transfer* Vol. 11, no.3, s. 391-396. 2005.
- Colclough, C.J.: What Makes Capitalisms and Corporate Strategies Differ? 47s. FAOS, 2005.
- Colclough, C.J., Michielsens, E.: Do Women fit in? The Future IT Labour Market. 20s. FAOS, 2005.
- Demant, J.: Anm. af Drotner: Disney i Danmark. At vokse op med en global mediegigant. *Kvinder, Køn & Forskning* Vol. 14, nr. 4, s. 74-75. 2005.
- Due, J., Madsen, J.S.: Den danske model – revisited. i: *FAOS Årbog 2004* s. 15-27. Jesper Due & Jørgen Steen Madsen(red.). FAOS, 2005.
- Due, J., Madsen, J.S.: (red.). *FAOS Årbog 2004: Internationaliseringen, multiniveauregulering og den danske model*. 58s. FAOS, 2005.
- Due, J., Madsen, J.S.: Et tilfældigt sammenfald af særlige omstændigheder. Arbejdsmarkedspensionernes indførelse i 1980'erne. i: 13 reformer af den danske velfærdsstat s. 189-201. Jørn Henrik Petersen & Klaus Petersen(red.). Syddansk Universitetsforlag, 2005.
- Due, J., Madsen, J.S.: OK2005 i den offentlige sektor: Lokal løndannelse med variationer. *Mandag Morgen* 21. feb., s. 36-38. 2005.
- Fink-Nielsen M., Hansen P., Kleist N.I.: Roots, Rights and Responsibilities: Place-making and Repatriation among Somalis in Denmark and Somaliland. *Stichproben – Wiener Zeitschrift für kritische Afrikastudien* Vol. 4, no. 7, s. 25-47. 2004.
- Gundelach, P.: Visions in Agriculture. *Sociologica Ruralis* Vol. 45, no. 3, s. 245-262. 2005.
- Gundelach, P.: Anm. af Asmussen & Jöncke(red.): Brugerperspektiver – fra stofmisbrug til socialpolitik? *Nordisk Alkohol- & Narkotikatidsskrift* Vol. 22, nr. 5, s. 363-367. 2005.
- Gundelach, P., Jørnø P.: Mennesket først – værdifællesskab i fremtidens Danmark. i: *De ikke-materielle værdier i fremtidens Danmark. JL-Fondets prisopgave 2005* s. 55-105. Povl Riis(red.). JL-Fondet, 2005.
- Hauge B.: Følelsesfællesskabet: Det kvalitative interview i emotionelle felter. i: *Perspektivet: Kvalitativ forskning i arbejdsmiljø og arbejdsliv* s. 76-99. Charlotte Baarts & Hanne Fredslund(red.). Arbejdsmiljøinstituttet, København 2005.
- Holm, A.: I de blindes rige er de enøjede konger – muligheder for anvendelse af prognoser for behovet for uddannet arbejdskraft. *AKF Nyt Sænummer*, s. 51-55. 2005.
- Høgelund, J., Holm, A.: Returning the Long-Term Sick-Listed to Work: The Effects of Educational Measures and Employer Separations in Denmark. i: *Welfare to Work in Practice* s. 211-238. Saunders, P.(ed.). Ashgate, 2005.
- Ilsøe, A.: Psykosocialt arbejdsmiljø – en fælles opgave i det lokale samarbejde. *Tidsskrift for Arbejdsliv* Vol. 7, nr. 4, s. 7-26. 2005.
- Ilsøe, A., Andersen, S.K.: Varying Flexibilities in Systems of Organised Decentralisation: Working Time Flexibility in the Metal Industries in Denmark and Germany. 34s. FAOS, 2005.
- Ilsøe, A., Madsen, J.S., Due, J.: Multiniveauregulering i Danmark og Tyskland – erosion eller fornyelse? 30s. FAOS, 2005.
- Jacobsen, B.: Values and Beliefs. i: *Existential Perspectives on Human Issues: A Handbook for Therapeutic Practice* s. 236-244. Emmy van Deurzen & Claire Arnold-Baker (eds.). Palgrave Macmillan, 2005.
- Jacobsen, B.: Kærlighedslivets psykologi i eksistensiell belysning. *Psyke & Logos* Vol. 26, nr. 2, s. 451-459. 2005.
- Jensen, C.S.: Til fødselsdag med amerikansk sociologi – American Sociological Association i 100 år. *Dansk Sociologi* Vol. 16, nr. 3, s. 89-102. 2005.
- Jensen, C.S.: Stærke og svage fagforeninger. *Samfundsøkonomen* Nr. 4, s. 4-9. 2005.
- Järvinen M.: Pierre Bourdieu. i: *Klassisk og moderne samfundsteori*. 3. rev. udg. s. 350-371. Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen(red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Järvinen M.: Forord. i: *Outsidere: Studier i afvigelsessociologi* s. 9-14. Howard S. Becker. Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Järvinen M.: Interview i en interaktionistisk begrebsramme. i: *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv* s. 27-48. Margaretha Järvinen & Nanna Mik-Meyer(red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Järvinen M., Mik-Meyer N.: (red.). *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv: Interview, observationer og dokumenter*. 303s. Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Järvinen M., Mik-Meyer N.: Observationer i en interaktionistisk begrebsramme. i: *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv* s. 97-120. Margaretha Järvinen & Nanna Mik-Meyer(red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Jørgensen, C.: Collective Bargaining and Working Time in Denmark 2004. 13s. FAOS, 2005.
- Jørnø P., Gundelach, P.: Mennesket først – værdifællesskab i fremtidens Danmark. i: *De ikke-materielle værdier i fremtidens Danmark. JL-Fondets prisopgave 2005* s. 55-105. Povl Riis(red.). JL-Fondet, 2005.
- Karpantschof, R.E.: Arbejderbevægelsens tilblivelse og politikens tilbagekomst i arbejderforskningen – Danmark 1865-1887. *Arbetarhistoria* Vol. 29, nr. 113-114, s. 32-39. 2005.
- Karpantschof, R.E.: New Right and Antiracist Struggle in Post-War Denmark: Globalization, Identity-Making and Contemporary Youth Protests. i: *Youth around the Baltic*

- Sea: Sharing Differences – Discovering Common Grounds? s. 171-194. Valeska Henze, Valeska Maier-Wörtz & Henri Vogt(eds.). Örebro University, 2003.
- Karpantschov, R.E.: Anm. af Warring: Historie, magt og identitet. Grundlovsfejring gennem 150 år. Arbejderhistorie Nr. 1, s. 87-89. 2005.
- Kleist N.I., Hansen P.: The Big Demonstration: A Study of Transborder Political Mobilisation. 24s. AMID Working Paper Series 42/2005, 2005.
- Kudsk-Iversen, S., Due, J., Madsen, J.S.: Hvis ret skal være ret. En analyse af stigningen i HK og SIDs inddrevne erstatninger til medlemmerne. 17s. FAOS, 2005.
- Larsen, J.E.: The Active Society and Activation Policy: Ideologies, Contexts and Effects. i: The Changing Face of Welfare: Consequences and Outcomes from a Citizenship Perspective s. 135-150. Jørgen Goul Andersen, Anne-Marie Guillemard, Per H. Jensen & Birgit Pfau-Effibger(eds.). Policy Press, Bristol 2005.
- Larsen, J.E.: Fattigdom og social eksklusion. Social Forskning nr. 1, s. 4-5. 2005.
- Larsen, J.E.: De usynlige socialt udsatte. Udsat Vol. 2, nr. 4, s. 6-7. 2005.
- Larsen, J.E.: De usynlige socialt udsatte. Folkevirke Vol. 60, nr. 2, s. 14-15. 2005.
- Larsen, J.E.: Social inklusion og eksklusion i Danmark 1976-2000. Samfundøkonomen nr. 2, s. 11-14. 2005.
- Madsen, A.: Anm. af Tester & Hviid Jacobsen: Bauman before Postmodernity. Dansk Sociologi Vol. 16, nr. 3, s. 134. 2005.
- Marckmann B.M.M.: Haven – paradis eller slagmark. 94 s. Gyldendal, København 2005.
- Marston, G., Larsen, J.E., McDonald, C.: The Active Subjects of Welfare Reform: A Street-Level Comparison of Employment Services in Australia and Denmark. Social Work & Society Vol. 3, no. 2, s. 141-157. 2005.
- Mik-Meyer N.: Dokumenter i en interaktionistisk begrebsramme. i: Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv s. 193-214. Margaretha Järvinen & Nanna Mik-Meyer(red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Mik-Meyer N., Järvinen M.: Indledning. i: Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv s. 9-24. Margaretha Järvinen & Nanna Mik-Meyer(red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Navrbjerg, S.E.: Mellem medindflydelse og medbestemmelse – nye samarbejdsformer i amter og kommuner. Tidsskrift for arbejdsliv Vol. 7, nr. 3, s. 12-33. 2005.
- Navrbjerg, S.E.: Globaliseringen og den danske model i et virksomhedsperspektiv. i: FAOS Årbog 2004 s. 40-44. Jesper Due & Jørgen Steen Madsen(red.). FAOS, 2005.
- Navrbjerg, S.E., Knudsen H.: Indledning: Medindflydelse i virksomheden. Tidsskrift for arbejdsliv Vol. 7, nr. 3, s. 5-11. 2005.
- Pedersen, F.T.: Anm. af Habermas: Demokrati og retsstat – en tekstsamling. Dansk Sociologi Vol. 16, nr. 3, s. 116-118. 2005.
- Pedersen, F.T.: En kontroversiel rettighed: Negativ foreningsfrihed og solidaritet på det senmoderne arbejdsmarked. Nordisk Tidsskrift for Menneskerettigheder Vol. 23, nr. 2, s. 174-188. 2005.
- Pedersen, I.K.: Anm. af Munk & Lind: Idrættens kulturelle pol: En analyse af idrætsfeltets autonomi belyst ved Pierre Bourdieus metode. Dansk Sociologi Vol. 16, nr. 2, s. 115-117. 2005.
- Pedersen, I.K.: Anm. af Effersøe Gannik: Social sygdomsteori – et situationelt perspektiv. Dansk Sociologi Vol. 16, nr. 3, s. 128-131. 2005.
- Pedersen, I.K.: Competition. i: Berkshire Encyclopedia of World Sport, vol. 1 s. 365-372. David Levinson & Karen Christensen(eds.). Berkshire Publishing Group, 2005.
- Pedersen, I.K.: Elite Sports Parents. i: Berkshire Encyclopedia of World Sport, vol. 2 s. 503-506. David Levinson & Karen Christensen (eds.). Berkshire Publishing Group, 2005.
- Pedersen, I.K.: Anm. af Miah: Genetically Modified Athletes. Biomedical Ethics, Gene Doping and Sport. Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports Vol. 15, no. 1, s. 65-66. 2005.
- Pedersen, I.K.: Forældre til elitebørn. PULS Vol. 16, nr. 4, s. 15-18. 2005.
- Pedersen, I.K.: Doping as a Culture-Constitutive Process. Use of Performance-Enhancing Substances in Danish Sports and Gyms. i: International Perspectives on Sporting Women in Past and Present. A Festschrift for Gertrud Pfister s. 381-397. Annette R Hofmann & Else Trangbæk(eds.). Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, 2005.
- Pedersen P.P.: En postmoderne nutid? i: Klassisk og moderne samfundsteori. 3. rev. udg. s. 509-529. Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen(red.). Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Poder P.: Anm. af Bolton: Emotion Management in the Workplace. Tidsskrift for arbejdsliv Vol. 7, nr. 3, s. 110-112. 2005.
- Poder P.: Feelings of Power and the Power of Feelings: Handling Emotions in Organisational Change. Sociologisk Institut, ph.d.-afhandling nr. 29 274 s. Sociologisk Institut, København 2004.
- Poder P.: Følelser i forandring. Uddannelse & Udvikling Vol. 21, nr. 1, s. 4-12. 2005.
- Poder P.: Forandring fryder. Delta Nr. 2, s. 36-39. 2005.
- Poder P.: Giver organisationsforandring kun negative følelser? Kolorit Nr. 44, s. 10-11. 2004.
- Schmidt-Hansen, U.: Den moderne stat under pres? i: Globalisering på vrangen – politiske, økonomiske og kulturelle perspektiver s. 27-50. Lars Bo Kaspersen(red.). Frydenlund, 2005.
- Schmidt-Hansen, U., Aalund, S.: Kampen for autonomi – offentlig ledelse i krydspres. 120 s. DJØF, København 2005.
- Simonsen, M.M.: Den europæiske beskæftigelsespolitik – hvorfor påvirker den nogle medlemsstater mere end andre? Økonomi & Politik Vol. 78, nr. 4, s. 3-13. 2005.
- Simonsen, M.M.: Dynamic Neo-corporatism in an Grey Zone – the Interaction between State and Social Partners in Regulating Welfare and Work in Denmark. 27s. FAOS, 2005.
- Simonsen, M.M.: The Revision of The European Employment Strategy and its further Development at the EU Level. 44s. FAOS, 2005.
- Simonsen, M.M.: Implementing the Revised European Employment Strategy – North, South, East and West. 92s. FAOS, 2005.
- Simonsen, M.M.: The Involvement of Social partners in Active Labour Market Policy – do the Patterns fit Expectations from Regimes Theories? i: Employment Policy from Different Angles s. 135-151. Thomas Bredgaard & Flemming Larsen(eds.). DJØF, 2005.
- Simonsen, M.M.: Den europæiske Beskæftigelsesstrategi –

påvirker den medlemslandene. i: FAOS Årbog 2004 s. 34-39. Jesper Due & Jørgen Steen Madsen(red.). FAOS, 2005.

Sørensen, J.K.: Recreational Drug Use and Risk Estimation – Techno in Denmark. NAD Publication 46, i: Drugs and Youth Cultures – Global and Local Expressions s. 15-30. Philip Lalander & Mikko Salasuo(eds.). NAD, 2005.

Studienævnet for Sociologi

Medlemmer

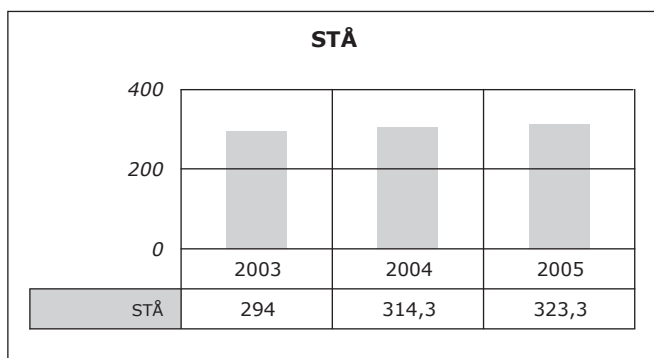
Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af lektor Allan Madsen (formand); lektor Charlotte Bloch; lektor Anders Holm; stud.scient.soc. Jeppe Hamming (næstformand), stud.scient.soc. Signe Ravn og stud.scient.soc. Sabine Klinker.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivetsområder							
	Sociologi	Psykologi	Statskundskab	Økonomi	Hum. Fak.	Sundhedsvidenskab	Meritoverført	I alt
Sociologi	270,6	2,1	1,0	0,4	0,8	0,2	16,8	291,8
Musikvidenskab	1,0							
Antropologi	0,2							
Statskundskab	0,2							
Meritstuderende	11,1							
Gæstestuderende	40,3							
I alt	323,3							

STÅ 2003-2005

Beretning

Der er i løbet af beretningsåret i medfør af den nye uddannelsesbekendtgørelse udarbejdet nye studieordninger for både bachelor- og kandidatuddannelsen.

Der er ikke i beretningsåret gennemført ekstern evaluering af uddannelsen, men studienævnet forestår løbende evaluering af samtlige undervisningsudbud.

Sociologisk Institut's uddannelser er meget søgte af studerende fra andre fag. For at imødekomme ønsker om en mere formaliseret uddannelse for disse studerende, blev der 1.9.1999 etableret en etårig suppleringsuddannelse i sociologi. Optaget hertil er 20 studerende om året. Det ordinære optag er på 80 studerende. Studiet har de senere år modtaget et stærkt stigende antal udenlandske studerende, der nu er af et omfang på 100 udenlandske studerende hvert semester, hvortil kommer et stort antal meritstuderende, der indskrives i det omfang, der er plads på de udbudte kurser.

Studieleder Allan Madsen

Ph.d- studienævnet for Sociologi**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af professor Margareta Bertilsson, professor Peter Gundelach, (studieleder indtil den 31.7.2005), lektor Inge Kryger Pedersen, ph.d.-studerende Ole Bjerg., ph.d. studerende Nauja Kleist, ph.d. studerende Mikkel Bo Madsen. Fra den 1.8.2005 har Carsten Strøby Jensen været studieleder.

Beretning*Indskrevne og tildeling af ph.d.-graden*

Der var pr. 15.12.2004 indskrevet 22 ph.d.-stipendiater.

I 2005 blev følgende tildelt ph.d.-graden i sociologi: Ole Bjerg, Kathrine Vitus Andersen, Tobias Børner Stax og Mikkel Bo Madsen.

Forskerskole

Forskerskolen for Integration, Produktion og Velfærd er etableret i et samarbejde mellem Institut for Økonomi ved Aarhus Universitet, Sociologisk Institut ved Københavns Universitet, Socialforskningsinstituttet (SFI) og Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut (AKF). Forskerskolen er baseret på en bevilling fra Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd for en femårig periode, 2000-2005. Jørgen Elm Larsen, Sociologisk Institut, KU, er faglig koordinator af Forskerskolens sociologidel. Forskerskolens finansierer pt. 2 ph.d.-stipendiater.

Kurser

Der har været gennemført følgende kurser:

Kursus i kodning med softwareprogrammet Nvivo; Charles Ragins komparative analysemetoder (crisp-set(QCA) & fuzzy-set metoderne); Sociologisk videnskabelighed; Latent Class Analysis; State Theory.

Ph.d.-studieleder Carsten Strøby Jensen

Institut for Psykologi

Ledelse pr. 1.2.2005

Institutleder er lektor, cand. psych. Arne Prahll.

Institutbestyrelsen består af institutleder, lektor, cand.psych. Arne Prahll, viceinstitutleder, lektor, mag.art. Ole Elstrup Rasmussen, lektor, ph.d. Lisbeth Harms, lektor, dr.phil., Benny Karpatschhof, lektor, mag.art. Simo Køppe. TAP-repræsentanterne er socialrådgiver Inger Poulsen Dutton, kontorfuldmægtig Lene Seedorff samt studenterrepræsentanterne Thomas Alrik Sørensen og Sif Thordis Søndergaard.

Organisation

En psykologisk behandlingsklinik, Universitets Psykologiske Klinik, udgør en særlig integreret del af den organisatoriske struktur med egen daglig ledelse ved klinikleder Susanne Lunn.

Adresse

Center for Sundhed og Samfund
Øster Farimagsgade 5
1353 København K
Telefon 35 32 48 00
Fax 35 32 48 02
lone.nissen@psy.ku.dk
www.psyk.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Instituttet har i 2005 været præget af den fysiske overflytning fra KUA til Indre By, hvilket bl.a. har betydet en række konkrete ændringer i instituttets administrative procedurer og geografisk spredning af faggrupperne. I årets løb er den forskningsmæssige organisering blevet styrket ved oprettelse af endnu et internt center, Center for Anvendt Socialpsykologi, og ved etablering af kernefeltet kognitions- og neuropsykologi. Et benchmarkingseminar har været afholdt sammen med Psykologisk Institut, Aarhus Universitet.

Personaleforhold

Instituttet har besat følgende stillinger i 2005:

4-årigt adjunkt i klinisk børnepsykologi. Der var 3 ansøgere (1 mand og 2 kvinder) til stillingen. Heraf blev 2 fundet kvalificeret (2 kvinder). Adjunktet blev besat med Mette Skovgaard Væver, som tiltrådte den 1. september 2005. Hun erstatter lektor Vivi Maar, som er gået på pension.

Tidsubegrænset adjunkt i arbejds- og organisationspsykologi. Der var 9 ansøgere (5 mænd og 4 kvinder) til stillingen. Heraf blev 4 fundet kvalificeret (3 mænd og 1 kvinde). Adjunktet blev besat med Niels Christian Nickelsen, som tiltrådte den 1. december 2005.

To lektorater i klinisk psykologi. Der var 6 ansøgere (2 mænd og 4 kvinder) til stillingerne. Heraf blev 5 fundet kvalificeret (2 mænd og 3 kvinder). Lektoraterne blev besat med Jan Nielsen og Susanne Harder, som begge tiltrådte den 1. februar 2005.

Lektorat i udviklingspsykologi. Der var 2 ansøgere (2 kvinder) til stillingen. Heraf blev 1 fundet kvalificeret. Lektoratet blev besat med Karen Pernille Hviid, som tiltrådte den 1. juli 2005.

Lektorat i klinisk psykologi. Der var 4 ansøgere (1 mand og 3 kvinder) til stillingen. Heraf blev 2 (2 kvinder) fundet kvalificeret. Lektoratet blev besat med Birgit Bork Mathiesen, som tiltrådte den 1. september 2005.

Et adjunktur i klinisk psykologi og kognitionspsykologi er udløbet.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsvirksomhed fordeler sig på følgende 9 områder:

1. Almenpsykologi

Almenpsykologien undersøger betingelserne for psykologien som en sammenhængende videnskab. Almenpsykologien beskæftiger sig med de grundlæggende begreber og fænomener i psykologien og med bestemmelsen af grænserne til andre videnskaber.

Flere projekter omhandler bredt psykologiens grundlagsproblemer. Dette gælder projekterne "In Search of a general Psychology" og "Psykologiens Powerpoints", som skal rumme en animeret fremstilling af psykologiens og filosofiens historie (Niels Engelsted), samt projekter med teoretiske analyser af emergensproblemet og hertil knyttede niveaumodeller (Simo Køppe). Inden for mere afgrænsede områder arbejdes der med moralteoretiske spørgsmål (Erik Schultz) og spørgsmålet om psykens opståen og dannelse hos spædbarnet og de første år (Simo Køppe) samt individuel kompetenceudfoldelse som en psykologisk grundlagsproblematik (Ole Elstrup Rasmussen). Desuden er afsluttet en teoretisk forskning vedr. principielle problemer i perceptionsteorier (Nini Prætorius).

Psykologiens metoder er bl.a. blevet behandlet i en videnskabsteoretisk funderet monografi om psykologisk metodologi i almindelighed og dens kvantitative undersøgelsesmetoder i særdeleshed (Benny Karpatschhof).

2. Arbejds- og organisationspsykologi

Arbejds- og organisationspsykologi er anvendelse af psykologi i studiet af forholdet mellem individ, arbejde og organisation. Inden for området studeres de samfundsmæssige, organisatoriske, gruppemæssige og individuelle krav og muligheder for såvel den individuelle som den kollektive mestring af organisationens opgaver. I forbindelse hermed studeres sammenhængen mellem måder at realisere disse krav og muligheder og de personlige og organisatoriske udviklingsmuligheder.

I den mere organisationspsykologisk orienterede forskning arbejdes der med at udvikle et begreb om sociale netværk, som er egnet til at indfange, hvorledes innovativt arbejde er organiseret i og på tværs af virksomheder (Arne Prahll). Desuden arbejdes der med simulationsstudier af kognitive forhold med kompetenceudfoldelse og kvalifikationsudøvelse og relationen mellem disse og problemløsning i komplekse situationer og ledelse og administration (Ole Elstrup Rasmussen). Endeligt problematiseres humanistiske tilgange til organisationsudvikling med spørgsmålet om, hvordan man kan forbedre effektiviteten blandt tilfredse medarbejdere (Jan Kristensen).

Den øvrige mere arbejdspsykologisk orienterede forsk-

ning udgøres dels af en række studier, der sigter på en strategisk og økonomisk evaluering af HRM-initiativer (Joaachim Vogt) og dels af et ph.d.-projekt, der belyser hvilken betydning lederes stresshåndtering har for medarbejdernes stressniveau (Janne Skakon).

3. Klinisk psykologi

Den kliniske psykologi beskæftiger sig med et bredt spektrum af psykiske vanskeligheder og lidelser, som spænder fra normale livskriser til alvorlig psykopatologi. De centrale områder er diagnosticering, forebyggelse og behandling samt teorier om psykopatologis udvikling. Institutet og Universitetets Psykologiske Klinik's forskning spænder tilsvarende vidt fra grundforskning til anvendt forskning og har såvel voksne som børn, unge og familier som genstand.

Forskningen i klinisk psykologi omhandler hovedsageligt 7 områder.

Området psykoser og grænsepsykoser behandles dels i to projekter vedr. borderline tilstanden og en række projekter vedrørende skizofreniproblematikken. Bordlineforskningen har identificeret en række forskelle mellem hjerne-skade patienter og borderlinepatienter (Birgit Bork Mathiesen) og en ny psykoanalytisk teori om de psykiske mekanismer hos personer med denne psykiske lidelse (Judy Gammelgaard). Inden for skizofreniforskningen arbejdes der med at finde tankeforstyrrelser som indikatorer for skizofreni (Jan Nielsen, Mette Væver), med undersøgelser af effekten af forskellige behandlingsformer over for personer med skizofreni (Susanne Harder) og med en kortlægning af den præpsykotiske oplevelse hos unger, med risiko for udvikling af skizofreni (Kirstine Olsen).

Spiseforstyrrelser repræsenteret ved lidelsen Bulimi involverer en intensiv brug af klinikken. I Bulimiprojektet studeres personlighedsforstyrrelser hos klienter med bulimia nervosa, og effekten af psykoanalytisk terapi og kognitiv adfærdsterapi og klienternes tilknytningens betydning for den psykoteraeutiske proces og effekt (Birgit Bork Mathiesen, Stig Poulsen, Susanne Lunn, Sarah Pedersen).

Den terapeutiske proces studeres med henblik på at beskrive, afgrænse og definere centrale funktioner og læreprocesser i supervisionsprocessen (Jan Nielsen), ligesom der foretages undersøgelser af klientoplevelsen af psykoterapi (Susanne Lunn) og levede øjeblikke som en terapeutisk procesenhed (Mette Væver).

Forebyggelse, bekæmpelse og behandling af vold mod børn har resulteret i et projekt om udvikling af "best practices" på døgninstitutioner (Ingrid Leth), en landsdækkende repræsentativ forløbsundersøgelse af omkring 6.000 børn født i efteråret 1995, med henblik på forekomsten af seksuelle overgreb i barndommen (Helmer Bøving Larsen), og et studie af børns udvikling og brug af fantasi i forbindelse med seksuelle overgreb (Katrine Zeuthen).

Mindre børn og deres familier studeres med udgangspunkt i instituttets spædbørnecenter. Eksempelvis undersøges kommende og nyblevne fædres forventninger til og erfaringer med, hvorledes forældreskab påvirker deres parforhold (Hanne Munck), virkningerne af mødres psykiske lidelser på mor-barn-samspillet (Mette Høyer) og affektiv afstemning mellem mor og barn i barnets første leveår (Susanne Harder, Simo Køppe, Hanne Munck, Mette Væver).

Psykiske problemer i en kulturel sammenhæng undersøges i et projekt om tværkulturel behandling af traumatiserede flygtninge (Gretty Mirdal) og i en række projekter, der fokuserer på reaktioner på ekstreme vilkår i forbindelse med tortur, vold og flugt (Libby Arcel).

Metodespørgsmål og grundlæggende teorispørgsmål behandles for eksempel i studier af metoder til undersøgelse af personlighed og personlighedsforstyrrelser (Stig Poulsen, Peter Elsass), i et studie i psykoanalysens grundbegreber og anvendelsen af psykoanalysen i litterære fortolkninger (Judy Gammelgaard) og i tværfaglige studier med inddragelse af antropologi, filosofi og historievidenskab samt socialpsykologi af traumatiserede tilstande, psykoterapi og sjælesorg og spiritualitet samt coping (Peter Elsass).

4. Kognitionspsykologi

Kognitionspsykologien omhandler menneskets bevidsthedsliv og erkendelse, herunder sansning, perception, opmærksomhed, hukommelse og vidensrepræsentation, sproganvendelse, tænkning og forestillingsvirksomhed samt problemløsnings- og beslutningsprocedurer.

Ved Statens Humanistiske Forskningsråds Center for Visuel Kognition udforskes visuel kognition ved anvendelse af en kombination af forskellige metoder: eksperimentelle teknikker fra psykofysikken og kognitionspsykologien, matematisk modellering og computersimulering samt analyse af aktiveringsmønstre i hjernen under udførelse af visuelle opgaver. Forskere ved centret har bl.a. udviklet en matematisk formuleret teori om visuel opmærksomhed (Theory of Visual Attention, TVA). Denne teori er blevet fortolket som en neurofysiologisk teori (A Neural Theory of Visual Attention, NTVA) (Claus Bundesen, Axel Larsen, Søren Kyllingsbæk og Thomas Habekost). I forlængelse af dette arbejde er der igangsat en række projekter, der hovedsageligt omhandler matematiske teoretiske undersøgelser og empiriske hjerneafbildningsstudier af visuel forarbejdning og dens neurale grundlag (Claus Bundesen, Thomas Habekost, Søren Kyllingsbæk, Axel Larsen). Inden for dette område studeres endvidere effekten af neurale degenerationsprocesser og effekten af nye behandlingsformer med hensyn til genoptræning (Thomas Habekost).

Et andet kognitionspsykologisk forskningsfelt udgøres af tre informationspsykologiske projekter, hvor der arbejdes med et kognitionsbaseret samspil mellem menneske og teknik i forbindelse med brug af artefakter, herunder hverdagsteknologier anvendt som støtte for kritiske aktiviteter eller avancerede systemer, der bruges i daglig praksis i sikkerhedskritiske systemer (automatik i biler) (Lisbeth Harms).

5. Neuropsykologi

Neuropsykologi er forskning vedrørende forhold mellem hjernen og adfærd, kognition og følelser samt klinisk anvendelse af denne viden i undersøgelser, rådgivning og rehabilitering af patienter med f.eks. hjerneskade.

Neurologiske sygdomme og almindelig aldring undersøges i en række projekter (Anders Gade, Arne Østergaard). Eksempelvis udforskes kognitive vanskeligheder hos børn med cerebral pares (Louise Bøttcher). Desuden studeres eksplicite og implicite hukommelsesfunktioner og den svækkelse af hukommelsesfunktioner, som sker i forbindelse med amnesi, Alzheimers sygdom, alkoholisme og almindelig aldring (Arne Østergaard). Endeligt studeres betydningen af at være genbærer for udviklingen af en demenssygdom (Anders Gade).

Ved "The Unit for Cognitive Neuroscience (UCN)" ar-

bejdes der med en række forskningslinjer. Bl.a. forskes der ved brug af dyremodeller i forholdet mellem kognitive funktioner og bestemte hjerneområder eller hjernesystemer. I denne forbindelse undersøges, hvordan hjernen genopretter efter en given form for skade, herunder hvorledes lægemidler kan være terapeutisk nyttige i behandling af hjerneskade (Jesper Mogensen, Hanna Malá).

Inden for området rehabilitering undersøges langtidskonsekvenserne og effekten af genoptræning for personer med erhvervet hjerneskade, samt for deres pårørende (Tom Teasdale, Henriette Svendsen).

6. Personlighedspsykologi

I personlighedspsykologien udforskes den menneskelige personligheds struktur, dynamik og udvikling. Hertil hører studiet af personers træk, motiver, intentioner, erkendelses-, forestillings- og følelsesliv, selv og identitet, livssyn og moral, livsførelse og livsforløb.

Den personlighedspsykologiske forskning omfatter såvel grundlagsteoretiske analyser som emnemæssigt mere fokuserede studier. Som eksempel på det førstnævnte kan nævnes analyser af forholdet mellem videnskabelig viden, professionel ekspertise og daglig praksis og teoretiske udviklinger af begrebet praksis (Ole Dreier). Eksempler på det sidstnævnte er et studium af forholdet, mellem terapi og klienters ændringer af deres problemer og livsførelse, i dagliglivet uden for terapisaftalerne og et projekt om samspillet mellem personer og ting i daglig praksis (Ole Dreier).

7. Pædagogisk psykologi

Den pædagogiske psykologi udforsker psykologiske problemstillinger ved alle former for praktisk intervention i personers udvikling af kompetence.

En del af den pædagogiske forskning omhandler, hvorledes dilemmaer kan fungere som en dynamisk faktor i udvikling af kompetencer hos professionelle og deres klienter (Jens Berthelsen). En anden del af forskningen fokuserer på community-psykologiske spørgsmål. Det drejer sig om studier, der omhandler fællesskaber og fællesskabsformer knyttet til praktisk intervention, specielt praksisforskningsprojekter i relation til stofmisbrugere (Morten Nissen), og i en række globalt orienterede projekter om behandling og kompetenceudvikling hos traumatiserede grupper, aktuelt især overleverere af tortur og organiseret vold (Peter Berliner).

8. Socialpsykologi

Socialpsykologien beskæftiger sig med interaktion mellem individ, samfund, institutioner og etniske grupper. Den lægger specielt vægt på udvikling og forandring af individers og institutioners funktionsmåder.

Forskning i familieinstitutionen og ungdom udgør et centralt forskningsområde. I et ph.d.-projekt studeres "Familieinstitutionens funktion og betydning i dag". I EU-projektet "Families and Transitions in Europe" undersøges familiens rolle i understøttelsen af unges livshåndtering i forbindelse med overgangen fra uddannelse til job (Helle Andersen, Sven Mørch). I EU-projektet "Youth Policy and Participation" arbejdes med at klargøre betydningen af unges deltagelse i det sociale liv og med at finde og udvikle 'bedste praksisser' for unges deltagelse i og indflydelse på egen udvikling (Sven Mørch, Torben Bechmann Jensen). Et opfølgende projekt om unges individuelle udfordringer

er under planlægning (Sven Mørch, Torben Bechmann Jensen). Ligeledes under planlægning er et projekt om værdighedens betydning i dansk hverdagspraksis (Torben Bechmann Jensen). Sammen med forskere fra Seruminstittet og Geografisk Institut er der planlagt en genetisk undersøgelse over polynesiske folkevandringer i det sydvestlige Stillehav (Rolf Kuschel).

9. Udviklingspsykologi

Udviklingspsykologi beskæftiger sig med, hvorledes individet udvikler sig som person og som kulturmedlem gennem barne- og ungdomsårene.

Tre projekter er grundlagsteoretiske projekter. Et af disse sigter på at bidrage til kvalificeringen af interkulturel forskning (Ivy Schousboe). Et andet diskuterer grundlæggende antagelser i tilknytningsteorien og beslægtet forskning (Ivy Scousboe). Og et tredje arbejder med udviklingen af et begreb om forholdet mellem tænkning og læring på et virksomhedsteoretisk og økologisk psykologisk grundlag (Jytte Bang). Af mere empirisk orienterede projekter omhandler et projekt unges opfattelse af deres forhold til samfundet som graffitimalere (Mariane Hedegaard). Et andet projekt belyser, hvilke udviklingsforestillinger børn gør sig (Pernille Hviid). Endelig undersøges det, hvorledes kropslig bevægelse er med til at strukturere små børns oplevelse af rumlighed (Vanessa Ragans).

Faglige og administrative erhverv

Tillidshverv

Lektor Helle Andersen: Studieleder, Institut for Psykologi. Hun er medlem af Uddannelses- og Forskningsudvalget i Dansk Psykologforening.

Lektor Jytte Bang: Har været medlem af et lektorbedømmelsesudvalg ved Danmarks Pædagogiske Universitet.

Lektor Peter Berliner: Leder af The University of Copenhagen Centre for International Traumatic Stress Research and Practice og medlem af The International Federation of Red Cross/Red Crescent Societies Reference Centre for Psycho-Social Support.

Professor Claus Bundesen: Leder af Dansk Forskerskole i Psykologi og FKK centret Center for Visuel Kognition samt af bestyrelserne for "European Society for Cognitive Psychology og International Association for the Study of Attention and Performance".

Professor Ole Dreier: Medlem af bestyrelsen og programnævnet i Dansk Forskerskole for Psykologi og leder af programmet for personligheds- og pædagogisk psykologi. Han er formand for bestyrelsen og medlem af repræsentantskabet i Dansk Psykologisk Forlag. Han er desuden medlem af International Society for Theoretical Psychology og af International Society for Cultural-historical Research and Activity Theory. Var i 2005 medlem af tre eksperter lektorbedømmelsesudvalg, et adjunkt og et professorbedømmelsesudvalg samt et bedømmelsesudvalg for akkreditering af mastergradsstudium i Norge.

Professor Peter Elsass: Programleder af klinisk psykologi og sundhedspsykologi ved Dansk Forskerskole i Psykologi. Han er leder af Center for Humanistisk Sundhedsforskning, Institut for Psykologi og medlem af forskningsudvalget for Rehabiliteringscenter for Torturoverleverere, RCT, og af bestyrelsen for Københavns Internationale Teaterforum, KIT.

Lektor Anders Gade: Medlem af flere faglige og videnskabelige selskaber.

Lektor Judy Gammelgaard: Formand for uddannelsesudvalget i Dansk Psykoanalytisk Selskab og har været medlem af et eksternt doktorbedømmelsesudvalg.

Post.doc. Thomas Habekost: Medlem af Dansk Neuropsykologisk Selskab og Dansk Selskab for Apopleksi.

Lektor Susanne Harder: Medlem af Referencegruppen for Skizofreni, Sundhedsministeriet, Landsstyregruppen for Det Nationale Skizofreniprojekt, bestyrelsen i IPT (Institut for Psykosepsykoterapi), IEPA (International Early Psychosis Association), ISPS (International Society for Psychological treatment of Psychosis), SPR (Society for Psychotherapy Research) og SITAR (Society for Interpersonal Theory and Research). Susanne Harder er endvidere dansk koordinator for ISPS (International Society for Psychological Treatment of Psychosis). Hun har været formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Lisbeth Harms: Dansk repræsentant i EFPA Task Force on Traffic Psychology og medlem af Programkomiteen for Trafikdagene på Ålborg Universitet samt Videnskabsministeriets styregruppe for "Fremsyn om Kognition og Robotteknologi".

Professor Marianne Hedegaard: Leder af Center for Udforskning af Sammenhængen mellem Menneskers Udvikling, Social Innovation og Kultur.

Lektor Pernille Hviid: Medlem af Børnerådet og BUPL's forsknings – og udviklingsfond.

Lektor Torben Bechmann Jensen: Medlem af Dansk Selskab for Tobaksforskning, The European Group for the Study of Deviance and Control, Dansk Selskab for Psykosocial Medicin, Selskab for misbrugsbehandlere i Danmark, Selskab for Organisationspsykologer og Selskab for Metodologi (de tre sidstnævnte i Dansk Psykologforening).

Lektor Benny Karpatschhof: Medlem af bestyrelsen for Psykologisk Selskab for Forskningsmetodologi.

Lektor Søren Kyllingsbæk: Local officer for the European Society for Cognitive Psychology og medlem af bestyrelsen for Selskabet for Filosofi og Psykologi og Copenhagen Brain Research Center.

Lektor Simo Køppe: Ph.d. studieleder ved Institut for Psykologi og medlem af Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskab samt Selskabet for Psykologi og Filosofi.

Forskningsprofessor Axel Larsen: Medlem af styringsgrupperne for Copenhagen Brain Research Center og satsningsområdet Krop og Bevidsthed. Er desuden medlem af et NorFa støttet forskningsuddannelsesnetværk mellem de skandinaviske og baltiske lande og af European Society for Cognitive Psychology. Endvidere er han external reviewer for Norwegian Research Council.

Lektor Helmer Bøving Larsen: Medlem af Dansk Selskab for Psykiatrisk Epidemiologi og Nordic Association for Psychiatric Epidemiology. Har været medlem af et eksternt lektorbedømmelsesudvalg.

Lektor Ingrid Leth: International koordinator for Nordplus og Erasmus og medlem af ISPCAN samt UNICEF Danmarks Børneekspert panel.

Lektor Susanne Lunn: Klinikleder ved Universitetets Psykologiske Klinik. Hun er medlem af bestyrelsen i Nordic Eating Disorder Society, Dansk Psykoanalytisk Selskab og Institut for Gruppeanalyse samt Dansk Psykologisk Forlags repræsentantskab.

Lektor Birgit Bork Mathiesen: Medlem af International

Society for the Study of Personality Disorders, Selskabet Danske Neuropsykologer og Sundhedspsykologisk Selskab.

Forskningsprofessor Gretty Mirdal: Formand for Standing Committee for the Humanities, European Science Foundation og Comité Scientifique pour les Science Humaines et Sociales. Hun er desuden medlem af bestyrelsen for Dansk Forskerskole i Psykologi, Grundforskningsfondens bestyrelse, det rådgivende organ for EUs forskningskommissær og den videnskabelige bestyrelse for det franske forskningsråd for forskning.

Lektor Jesper Møgen: Centerleder for Unit of Cognitive Neuroscience, Institut for Psykologi og for Research Center for Brain Injury Rehabilitation. Han er medlem af Center for Neurovidenskaberne, New York Academy of Sciences, International Basal Ganglia Society, Dansk biologisk Selskab, Society for Neuroscience, Movement Disorder Society, International Brain Organization, European Brain and Behavior Society, European Neuroscience Association og Dansk Selskab for Neurovidenskab. Han har været medlem af to lektorbedømmelsesudvalg ved Danmarks Pædagogiske Universitet.

Lektor Hanne Munck: Leder af Center for Spædbørn og deres familier. Hun er æresmedlem og dansk repræsentant i Nordisk Forening for Spædbarnsudvikling, medlem af European Affiliation of World Association of Infant Mental Health og er International Faculty Member of The Brazelton Center, Harvard Medical School.

Lektor Sven Mørch: Medlem af Europarådets ekspertgruppe om ungdomsforskning og ungdomspolitik. Han er forskningsvejleder for Center for Ungdomspædagogik, CVU, Fyn. Han har endvidere været faglig bedømmer for Norsk Forskningsråd og bedømt en disputats ved Oslo Universitet.

Lektor Jan Nielsen: Formand for Gruppeanalytisk Selskab og bestyrelsesmedlem i Fællesforeningen af Psykoanalytiske og Analytiske Psykoterapier i Danmark (FPAP).

Lektor Morten Nissen: Medlem af Misbrugsnet (Psykologernes faglige selskab for misbrugsbehandling).

Lektor Stig Poulsen: Er af styringsgruppen for Dansk Forum for Psykoterapiforskning og af Society for Psychotherapy Research. Han har været medlem af et lektorbedømmelsesudvalg ved Aarhus Universitet.

Lektor Arne Prahl: Instituttleder.

Docent Nini Prætorius: Medlem af bestyrelsen for Selskabet for Filosofi og Psykologi, International Assessment Board for applications to the Irish Research Council's Post.Doctoral Fellowship Scheme 2005/6 og The Independent, interdisciplinary and international Review Panel for the program: Consciousness in a Natural and Cultural context, ESF samt dansk repræsentant ved The OECD Neuroinformatics Drafting Committee.

Lektor Ole Elstrup Rasmussen: Viceinstituttleder og leder af Copenhagen Competence Research Center. Han er medlem af Akademirådet for Danmarks Erhvervsforsknings Akademi, Det videnskabelige Arbejdsmiljøforskningsudvalg, European Academy of Management (EURAM) og The European Chaos/Complexity in Organisations Network (ECCON) samt The European Institute for Advanced Studies in Management (EISAM).

Lektor Erik Schultz: Næstformand i Studienævnet for Psykologi.

Lektor Tom Teasdale: Medlem af International Neuropsychological Society.

Lektor Joachim Vogt: Medlem af Arbeitskreis ökologische Lärforschung, British Association for Cognitive Neuroscience, Deutsche Gesellschaft für Psychologie, Europäischer Verband Beruflicher Bildungsträger, European Association for Aviation Psychology og Fachgruppe sicherheitskritische Mensch-Maschine-Systeme.

Adjunkt Mette Væver: Medlem af The Jean Piaget Society, interessegruppen for Fænomenologisk Psykopatologi, The World Association for Infant Mental Health, Nordisk Forening for Spædbarneudvikling, The international Society for Research in Child Development og Dansk Selskab for Børnepsykiatri med tilknyttede faggrupper.

Ph.d.-stipendiat Louise Bøttcher: Medlem af Danske Neuropsykologer og Børneneurologisk Selskab.

Ph.d.-stipendiat Mette Høyer: Medlem af Ph.d.-studienævnet i Psykologi og bestyrelsen og programnævnet ved Dansk Forskerskole i Psykologi samt medlem af Psykologisk Selskab for Forskningsmetodologi og Selskabet for Autisme.

Ph.d.-stipendiat Hanna Malá: Medlem af Ph.d.-studienævnet i Psykologi og programnævnet ved Dansk Forskerskole i Psykologi. Hun er desuden medstifter og medlem af Research Centre for Brain Injury Rehabilitation.

Ph.d.-stipendiat Sarah Pedersen: Medlem af Society for Psychotherapy Research og Institut for Personlighedsteori og Psykopatologi.

Formidling

Redaktionelle hverv

Lektor Jytte Bang: Ansvarshavende medredaktør for Psyke & Logos og medredaktør ved Leksikon for det 21. Århundrede.

Lektor Peter Berliner: Redaktionsmedlem ved Psyke og Logos.

Professor Claus Bundesen: Chefredaktør for European Journal of Cognitive Psychology og medlem af editorial boards for Psychological Review, Psychological Research/Psychologische Forschung, Visual Cognition og Psicologica.

Professor Peter Elsass: Hovedredaktør af Nordisk Psykologi.

Lektor Susanne Harder: Medredaktør af Matrix, Nordisk Tidsskrift for psykoterapi.

Professor Marianne Hedegaard: Medlem af 'The Editorial Board' for "Mind, Culture, and Activity: An International Journal" og medredaktør for Outlines.

Lektor Pernille Hviid: Redaktionsmedlem ved Nordiske Udkast og Journal of Ideografic Science.

Lektor Torben Bechmann Jensen: Hovedredaktør af Nordiske Udkast og medredaktør af Outlines.

Lektor Benny Karpatschhof: Medlem af redaktionen for Psyke & Logos.

Professor Rolf Kuschel: Medlem af redaktionen for Nordisk Psykologi, Journal of Psychology og Klüwer.

Lektor Simo Køppe: Medlem af redaktionen for Psyke & Logos.

Lektor Helmer Bøving Larsen: Assisterende redaktør af Scandinavian Journal of Psychology.

Lektor Susanne Lunn: Hovedredaktør af The Scandinavian Psychoanalytic Review.

Lektor Hanne Munch: Medlem af Editorial Board for Ab Initio, The Brazelton Center, Harvard Medical School og medlem af International Editorial Board for Infant Ob-

servation, The International Journal of Infant Observation and its Application, Tavistock Clinic Foundation.

Lektor Morten Nissen: Hovedredaktør af Outlines, redaktionsmedlem for Nordiske Udkast, medlem af advisory board to Annual Review of Critical Psychology (Manchester) og medlem af redaktionen for Leksikon for det 21. århundrede.

Lektor Stig Poulsen: Medlem af det redaktionelle panel ved tidsskriftet Matrix.

Docent Nini Prætorius: Medredaktør af Psyke & Logos.

Lektor Ole Elstrup Rasmussen: Medlem af editorial board for Cognitive Science Research.

Adjunkt Mette Væver: Medredaktør for Psyke & Logos.

Kongresser og symposier

Professor Claus Bundesen: Arrangeret et ph.d.-seminar om visuel opmærksomhed i samarbejde med University of Oregon.

Professor Ole Dreier: Været leder af to symposier, ved den internationale kongres for teoretisk psykologi i Cape Town og ved den første kongres for International Society for Cultural and Activity Research, Sevilla.

Lektor Niels Engelsted: Afholdt ph.d.-kursus ved Limerick University, Irland.

Post doc Thomas Habekost: Været arrangør af minisymposiet "Visual Cognition and Neuroscience" (Brain & Mind Forum, Helsingør 2005).

Lektor Søren Kyllingsbæk: Været arrangør af minisymposiet "Visual Cognition and Neuroscience" (Brain & Mind Forum, Helsingør 2005).

Lektor Birgit Bork Mathiesen: Arrangeret et heldagsseminar med dr. Stone fra New York.

Lektor Sven Mørch: Kursusplanlægger for nordiske og europæiske kurser i Ungdomsforskning.

Lektor Morten Nissen: Været medarrangør af ph.d.-kursus i Collectivity in Development.

Docent Nini Prætorius: Medarrangør af Selskabet for Filosofi og Psykologis internationale symposium om "Consciousness – Empirical Findings and Philosophical Interpretations" og medarrangør af den årligt tilbagevendende internationale konference "Towards a Science of Consciousness".

Ph.d.-stipendiat Hanna Malá: Været medarrangør af et neurovidenskabeligt ph.d.-kursus ved Dansk Forskerskole i Psykologi.

Ph.d.-stipendiat Janne Skakon: Været medarrangør af NIVA Second International course on Absence from Work and Early Retirement.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Netværk

Lektor Jytte Bang: Medlem af forskningsnetværket "Far out", som omfatter kolleger ved Institut for Psykologi og Roskilde Universitetscenter. Genstand for netværket er bl.a. grundlagsteoretiske spørgsmål.

Lektor Peter Berliner: Samarbejder med en række Røde Kors/Halvmåneorganisationer og torturcentre i Danmark og udlandet.

Lektor Jens Berthelsen: Samarbejder med Dansk Psykoterapeutisk Selskab omkring supervision og videoproduktion og forskere fra Rotterdam og CBS om Midcareer-education.

Professor Ole Dreier: Siden 1990 været medlem af Center for Sundhed, Menneske, Kultur, hvori deltager medlemmer fra flere danske universiteter samt et internationalt netværk.

Professor Peter Elsass: Deltager i Center for Sundhed, Menneske og Kultur, Aarhus Universitet og samarbejder bl.a. med Universidad del Huamanga, Peru og University of Quangduan, Kina.

Lektor Anders Gade: Deltager i et internationalt netværk FREJA (Frontotemporal Research in Jutland Association) og samarbejder med Rigshospitalet og Hvidovre Hospital.

Post.doc. Thomas Habekost: Samarbejder med Hvidovre Hospitals MR-afdeling, Center for Hjerneskade, Rigshospitalet, Cognition and Brain Sciences Unit, Cambridge og Ludwig Maximilian's Universität.

Lektor Torben Bechmann Jensen: Indgår i det Europæiske Forskningsamarbejde EGRIS og er medlem af forskningsnetværket CEDEFOP i regi af Europarådet samt board member for projektet "Youth, Health and Internet".

Lektor Søren Kyllingsbæk: Deltager i Københavns Universitets satsningsområde om Krop og Bevidsthed og samarbejder med MRC Cognition and Brain Sciences Unit, Cambridge, Ludwig Maximilians Universitet, Birmingham University og Université Pierre Mendès-France.

Lektor Simo Køppe: Deltager i Københavns Universitets satsningsområde om Krop og Bevidsthed.

Forskningsprofessor Axel Larsen: Medlem af NCOE (Nordic Center of Excellence) og dansk leder af nordisk center for udforskning af Cognitive Control.

Lektor Helmer Bøving Larsen: Medlem af Videnscenter for barndomsforskning med deltagere fra bl.a. Socialforskningsinstituttet, NOVA, DPU, RUC, Göteborg Universitet og Norsk Center for Barneforskning og et forskningsnetværk vedrørende bekæmpelse af seksuelle overgreb mod børn, med deltagelse af bl.a. Statens Institut for Folkesundhed, Socialforskningsinstituttet, Rigshospitalet, Amternes og Kommuners Forskningsinstitut, Sygekassernes Helsefond samt et forskningsnetværk vedrørende børns sundhed og trivsel, med deltagelse af bl.a. Statens Institut for Folkesundhed, DPU, Sundhedsstyrelsen, Institut for Folkesundhed og Glostrup Hospital.

Lektor Ingrid Leth: Medlem af et forskningsnetværk vedr. seksuelle overgreb mod børn.

Lektor Susanne Lunn: Medstifter af nordisk netværk for psykoterapi og forskning.

Lektor Birgit Bork Mathiesen: Samarbejder med Distriktspsykiatrisk Center Fjorden i Roskilde, Region Sjælland, Center for Hjerneskade og Karolinka Sjukhuset, Stockholm.

Lektor Jesper Mogensen: Deltager bl.a. i forskningsnetværket Research Centre for Brain Injury Rehabilitation og samarbejder i øvrigt med Neurocentret ved Rigshospitalet, Center for Hjerneskade og Farmakologisk Institut, Københavns Universitet.

Lektor Hanne Munck: Samarbejder bl.a. med Brazelton Institute International Network, Children's Hospital & Harvard Medical School og Juliane Marie Center ved Rigshospitalet.

Lektor Sven Mørch: Medlem af den europæiske forskningsgruppe EGRIS.

Lektor Jan Nielsen: Indgår i samarbejdet om "The Copenhagen Prodromal Study", der omhandler tidlig opsporing af skizofreni og samarbejder med Universitetsklinikken, Ålborg Universitet.

Lektor Morten Nissen: Indgår i en række tværfaglige samarbejder: "Fællesskab-fællesskaber", som fokuserer på praksisbegrebet "Person, Intervention, Fællesskabsformer i Forandring", som er et pædagogisk-psykologisk forum for danske universitetspsykologer og "Sundhed, menneske og kultur", som er et tværvideenskabeligt center/netværk til humanistisk sundhedsforskning.

Lektor Stig Poulsen: Etableret forskningsamarbejde med University of Oxford.

Lektor Arne Prahl: Medlem af et konsortium, Center for innovation i produktudvikling, bestående af forskere fra DTU, Center for Industriel Produktion, SDU, CBS, som studerer produktudvikling.

Docent Nini Prætorius: Deltager i KU's satsningsområde "Krop og Bevidsthed".

Lektor Erik Schultz: Deltager i satsningsområdet "Religion i det 21. århundrede" som netværksleder for området "Tro og viden".

Tom Teasdale: Samarbejder bl.a. med Center for Hjerneskade.

Lektor Joachim Vogt: Indgår i netværk med Institute Cash, Essen, International Performance Research Institute, Stuttgart, Universität Dortmund og Verin zur Förderung des Umwelt-, Gesundheits- und der Sicherheitsverhaltens, Dortmund.

Adjunkt Mette Væver: Indgår i samarbejde med psykologer og psykiatere ved danske hospitaler samt forskere fra UCLA, University of Central Florida, University of Lorraine Medical School, Emory University og Universitetet i Geneve.

Ph.d.-stipendiat Mette Høyers: Projekt ingår i The Copenhagen Infant Follow-up Study.

Ph.d.-stipendiat Hana Malá: Samarbejder med Center for Hjerneskade, Rigshospitalet og Hvidovre Hospital.

Ph.d.-stipendiat Kirstine Olsen: Samarbejder med Psykiatrisk Center Glostrup og en forskergruppe ved Hvidovre Hospital.

Ph.d.-stipendiat Janne Skakon: Indgår i et psyko-socialt netværk, Work Disability Prevention Network og et forskningsnetværk on Absence, early retirement & return to work.

Ph.d.-stipendiat Katrine Zeuthen: Tilknyttet netværket om seksuelt misbrug af børn under en tværministeriel arbejdsgruppe.

Gæsteforskere og gæsteforelæsere

Professor Jørgen Pind fra Reykjavik Universitet anvendte forårssemestret til at studere rødderne til den islandske psykologis oprindelse.

Derudover har følgende forskere gæstet instituttet i kortere perioder: Stephen Regel, Director of The NHS Centre for Traumatic Stress Research and Practice, Nottingham, UK og professor Karl Jakobsen, Trondheim. Desuden har der været afholdt et workshop med Daniel Stern.

Forskningsophold i udlandet

Tom Teasdale: Været Visiting Research Scientist Cognition and Brain Sciences, Cambridge University.

Ph.d.-stipendiat Janne Skakon: Været på udenlandsophold ved Université de Sherbrooke, Montreal.

Ph.d.-stipendiat Henriette Svendsen: Været på udenlandsophold ved Medical Hospital New York University.

Satsningsområder

Instituttet deltager i to af Københavns Universitets fælles satsningsområder, nemlig "Krop og Bevidsthed", hvor instituttet bidrager med såvel grundlagsteoretisk som kognitiv neuropsykologisk forskning og "Religion i det 21. århundrede", hvor instituttet bidrager med en netværksleder for området "Tro og viden".

Klinisk virksomhed

Instituttet driver en psykologisk klinik, Universitetets Psykologiske Klinik. Klinikken har tilknyttet 5 VIP-årsværk. På baggrund af behandlingsmæssigt arbejde forskes der i børns, unges, voksnes og familiers normale og patologiske udvikling. I 2005 blev 230 nye sager visiteret af klinikken. I alt blev 172 sager behandlet.

Instituttleder Arne Prael

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	47,01	2,21	49,21
DVIP	14,44	0,11	14,55
STIP	12,68	2,99	15,67
TAP	33,81	0,97	34,77
Årsværk i alt	107,94	6,27	114,20
Løn med årsværk	44.526,41	2.330,59	46.857,00
Løn uden årsværk	-658,18	144,89	-513,29
Øvrig drift	4.788,61	1.980,05	6.768,66
Anskf. o. 100 t.kr.	685,46	10,92	696,38
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>49.342,31</i>	<i>4.466,45</i>	<i>53.808,76</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

Institut for Psykologi

VIP Internt finansieret

Andersen, Helle Linda; lektor.
 Arcel, Eleftheria; lektor.
 Bang, Jytte Susanne; lektor.
 Berliner, Peter; lektor.
 Berthelsen, Jens Kock; lektor.
 Bork Mathiesen, Birgit; lektor.
 Bundesen, Claus Mogens; professor.
 Dreier, Ole Henning; professor.
 Elsass, Peter; professor.
 Engelsted, Niels; lektor.
 Eriksen, Mariane Hedegaard; professor.
 Gade, Anders; lektor.
 Gammelgaard, Judy; lektor.
 Harder, Susanne; lektor.
 Harms, Lisbeth; lektor.
 Hviid, Karen Pernille; lektor.
 Jensen, Torben Bechmann; lektor.
 Karpatschhof, Benny; lektor.
 Kuschel, Rolf; professor.
 Kyllingsbæk, Søren; adjunkt.

Køppe, Simo; lektor.
 Larsen, Helmer Bøving; lektor.
 Larsen, Henning Aksel; professor. Mso.
 Leth, Ingrid; lektor.
 Lunn, Susanne; lektor.
 Mirdal, Gretty Mizrahi; lektor.
 Mogensen, Jesper Ole Meiborn; lektor.
 Munck, Hanne; lektor.
 Mørch, Sven; lektor.
 Maar, Vivi Bengta; lektor.
 Nickelsen, Niels Christian M; adjunkt.
 Nielsen, Jan; lektor.
 Nissen, Morten; lektor.
 Poulsen, Stig Bernt; amanuensis.
 Prael, Arne; lektor.
 Prætorius, Nini; lektor.
 Rasmussen, Ole Elstrup; lektor.
 Schousboe, Ivy Gunver; lektor.
 Schultz, Erik Harald; lektor.
 Skovlund, Henrik; amanuensis.
 Teasdale, Thomas William; lektor.
 Vogt, Joachim; lektor.
 Worsfold, Kay Elizabeth; forskningsassistent.
 Østergaard, Arne Leif; professor.

VIP Eksternt finansieret

Habekost, Thomas; post.doc.
 Holmboe, Alexandra; forskningsassistent.
 Linnet, Jakob; lektor.
 Væver, Mette Skovgaard; adjunkt.
 Zornhagen, Gry; forskningsassistent.

STIP Internt finansieret

Bøttcher, Louise; ph.d.-studerende.
 Christiansen, Jens Hofman; ph.d.-studerende.
 Dalgaard, Peter; ph.d.-studerende.
 Høyer, Mette; ph.d.-studerende.
 Kristensen, Jan; ph.d.-studerende.
 Kristensen, Kasper Andreas; ph.d.-studerende.
 Malá, Hana; ph.d.-studerende.
 Olsen, Kirstine Agnete; ph.d.-studerende.
 Pedersen, Signe Holm; ph.d.-studerende.
 Ragans, Vanessa Leanne; ph.d.-studerende.
 Skakon, Janne; ph.d.-studerende.
 Svendsen, Astrid Henriette Åby; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Estrid; ph.d.-studerende.
 Thomsen, Hanne; ph.d.-studerende.
 Vogel, Asmus Mejling; ph.d.-studerende.
 Winther-Lindqvist, Ditte Alexandra; ph.d.-studerende.
 Zeuthen, Katrine Egede; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Ingholt, Liselotte; ph.d.-studerende.
 Pedersen, Sarah Ingrid Frandsdatter; ph.d.-studerende.
 Starrfelt, Randi; ph.d.-studerende.
 Zand, Faezeh; ph.d.-studerende.

Universitetsklinikken

VIP Internt finansieret

Bentz, Mette; klinisk kandidat.
 Hansen, Lene Haulund; klinisk kandidat.
 Sloth, Henriette Mckenzie Rønhof; klinisk kandidat.
 Østergaard, Stine Lyngby; klinisk kandidat.

STIP Internt finansieret
Sørensen, Jesper Brøsted; kandidat.

Ph.d.-afhandlinger

Habekost, Thomas; Visuelle opmærksomhedsforstyrrelser efter højresidig hjerneskade.
Høgh, Annie; Aggression at Work – Bullying, Nasty Teasing and Violence. Prevalence, Mediating Factors and Consequences.
Mathiassen, Charlotte; Fanget i tilværelsen – casestudier om fastlåsthed og forsøg på frigørelse.
Rendsmark, Birgit Jørgensen; Selvfremstilling. Selv og Narrativitet beskrevet gennem dagbøger.
Skovlund, Henrik; Selvets problem i psykologiens historie – En socialfænomenologisk fortolkning som alternativ til socialkonstruktionisme.
Sørensen, Estrid; STS goes to school – spatial imaginaries of technology, knowledge and presence.

Fondsbevillinger

Arbejdsmiljøforskningsfonden

– PRIAM (Ole Elstrup Rasmussen) kr. 720.000.

EU

– Marginaliserede Unge “DISYOUTH” (Torben Bechmann Jensen) kr. 61.400.

Eurocontrol

– Evaluation of first European Air traffic (Joachim Vogt) kr. 1.663.200.

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (gl. SHF)

– Ph.d.-bevilling (Claus Bundesen) kr. 3.150.000.

IPRI International Performance Research Institute

Evaluation der beschrieblichen Gesundheitsförderung (Joachim Vogt) kr. 646.600.

Savværksejer Jeppe Juhl og Hustru Ovita Juhls Mindelegat

– Løn til forskningsassistent (Anders Gade) kr. 100.000.

SHF Statens Humanistiske Forskningsråd

– Ph.d. Thomas Edward Mackrill, Maja Kær O’connor, Signe Holm Pedersen, Randi Starrfelt (Claus Bundesen) kr. 5.515.000.

Socialministeriet

– Janus-projekt (Sven Mørch) kr. 330.000.

Aase og Ejnar Danielsens Fond

Bulimi-projekt (Susanne Lunn) kr. 36.000.

Publikationer

Almendares, J., O’Hara, M., deMijia, A., Morales, B., Berliner, P.: Positioning and organisation of violence: organised violence against inmates in prisons in Honduras: an analysis of testimonies. i: Torture and organised violence: contributions to a professional human rights response s. 3. 339-357. Eds. P. Berliner, J. Arenas, J.O. Haagenen. Dansk Psykologisk Forlag, Kbh. 2005.

Anasarias, E., Berliner, P., Ianev, P., Mikkelsen, E.N.: Social trauma in the Philippines. i: Torture and organised violence: contributions to a professional human rights response s. 358-392. Eds. P. Berliner, J. Arenas, J. O. Haagenen. Dansk Psykologisk Forlag, København 2005.

Andersen H., Mørch, S.: Individualisation and the challenged subject. Identity: an international journal of theory and research Vol. 5, 3, s. 261-287. 2005.

Bechmann Jensen, T.: Telefonrådgivning som metode til forebyggelse og sundhedsfremme. 42 s. Sundhedsstyrelsen, Viden- og Dokumentationsenheden, København 2005.

Bechmann Jensen, T.: The European villager: a tour of social theory on youth from A’mar, Copenhagen to Europe and back: festschrift for dr. Phil Sven Mørch. Institut for Psykologisk skriftserie 157 s. Torben Bechmann Jensen, ed. København Universitet, Institut for Psykologi, København 2004.

Bechmann Jensen, T.: Formalising the non-formal: potentials of society and the recognition of non-formal learning outcomes. i: Trading up: potential and performance in non-formal learning s. 12. eds. Lynne Chisholm, Bryony Hoskins with Christian Glahn. EU, Strasbourg 2005.

Bechmann Jensen, T.: Praksisportrættet. i: Psykologiske og pædagogiske metoder s. 95-122. red. Torben Bechmann Jensen, Gerd Christensen. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2005.

Bechmann Jensen, T.: Forord. Nordiske udkast Årg. 32, nr. 2, 2004, s. 1-4. 2005.

Bechmann Jensen, T.: Counselling/guidance in Denmark. 8 s. Bruxelles 2005.

Bechmann Jensen, T., Christensen, G.: Indledning: ekskursion i et postmoderne landskab. i: Psykologiske og pædagogiske metoder s. 7-22. red. Torben Bechmann Jensen & Gerd Christensen. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2005.

Bechmann Jensen, T., Christensen, G.: Psykologiske og pædagogiske metoder. 337 s. red. Torben Bechmann Jensen, Gerd Christensen. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2005.

Bechmann Jensen, T., Holmboe A., Mørch, S.: Evaluering af Projekt Janus: behandling af unge krænkere. 83 s. Københavns Universitet, København 2005.

Bechmann Jensen, T., Jørgensen L., Weltz C.: National briefing paper. i: Thematic study on policy measures concerning disadvantaged youth s. 9. EU, 2005.

Bechmann Jensen, T., Walther A., Pohl A.: Thematic study on policy measures concerning disadvantaged youth. 183 s. 2005.

Berliner, P.: Fællesskaber: en antologi om community psykologi. 391 s. Peter Berliner, red. Frydenlund, København 2004.

Berliner, P., Haagenen, J.O., Mikkelsen, E.N., Arenas, J.: Torture and organised violence. i: Torture and organised violence: contributions to a professional human rights response s. 4. 7-30. Eds. P. Berliner, J. Arenas, J.O. Haagenen. Kbh. 2005.

Berliner, P., Jacobsen L., Ianev, P., Mikkelsen, E.N.: Psychotherapy with torture survivors: solution oriented methods. i: Torture and organised violence: contributions to a professional human rights response s. 4. 70-108. Eds. P. Berliner, J. Arenas, J.O. Haagenen. Kbh. 2005.

Biggart, A., Brois-Reymond, M.d., Walther A., Mørch, S.: Families and transitions in Europe: final scientific report.

- i: Families and transitions in Europe s. 110. ed. Andy Biggart. University of Ulster, Ulster 2005.
- Bundesden, C., Habekost, T., Kyllingsbæk, S.: A neural theory of visual attention: bridging cognition and neurophysiology. *Psychological review* Vol. 112, 2, s. 291-328. 2005.
- Christensen A-L., Svendsen, A.H.Å., Willmes K.: Subjective experience in brain-injured patients and their close relatives: European brain injury questionnaire studies. *Acta neuropsychologica* 1, s. 60-68. 2005.
- Dreier O.: The social practice of psychotherapy: theory-structure-critique. i: Contemporary theorizing in psychology: global perspectives s. 162-170. Aydan Gülerce, Arnd Hofmeister, Irmingard Staeuble ... et al. Concord, Ontario 2005.
- Elsass P.: Leder. *Nordisk psykologi* 57, 3, s. 1-3. 2005.
- Elsass P.: Leder. *Nordisk psykologi* 57, 2, s. 1-3. 2005.
- Elsass P.: Leder. *Nordisk psykologi* 57, 1, s. 1-3. 2005.
- Elsass P.: Traumeindustrien: om inflationen af det kliniske traumbegreb. i: Det svære liv: om lidelsen i den moderne kultur s. 229-249. red. Anders Dræby Sørensen, Hans Jørgen Thomsen. Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2005.
- Fenger M.M., Gade, A., Adams K.H., Hansen E.S., Bolwig T.G., Knudsen G.M.: Cognitive deficits in obsessive-compulsive disorders on tests of frontal lobe functions. *Nordic journal of psychiatry* Vol. 59, s. 39-44. 2005.
- Friemuth Petersen, A.: The relationship between expressive language level and psychological development in children with autism 5 years of age. *Autism* Vol. 9, 2, s. 179-189. 2005.
- Friemuth Petersen, A.: The relationship between expressive language level and psychological development in children with autism 5 years of age. *Autism* Vol. 9, 2, s. 179-189. 2005.
- Gade, A.: Neuropsykologi. i: Introduktion til psykologi: teori, anvendelse, praksis. – 2. udg. s. 429-454. red. T. Koester, K. Frandsen. Frydenlund, København 2005.
- Gade, A.: Kognition og hjerneprocesser. i: Introduktion til psykologi: teori, anvendelse, praksis. – 2. udg. s. 59-143. red. T. Koester, K. Frandsen. Frydenlund, København 2005.
- Gerlach, C., Marstrand, L., Habekost, T., Gade, A.: A case of impaired shape integration: implications for models of visual object processing. *Visual cognition* 12, s. 1409-1443. 2005.
- Habekost, T.: Deficits in visual attention after right side brain damage: TVA based patient studies. 121 s. Københavns Universitet, København 2005.
- Habekost, T., Rostrup E.: Persisting asymmetries of vision after right side lesions. *Neuropsychologia* Oct. 14, s. 20. 2005.
- Harder, S., Køppe, S., Væver, M.S.: Eksperimentel udviklingspsykologisk almenpsykologi. *Bulletin fra Forum for Antropologisk Psykologi* 15, s. 73-88. 2005.
- Hedegaard M.: A cultural-historical perspective on children's cognitive development. *International Society for the Study of Behavioral Development. Newsletter* Vol. 47, no.1, s. 12-15. 2005.
- Hedegaard M., Chaiklin S.: Radical-local teaching and learning: a cultural-historical approach. 227 s. Aarhus University Press, Århus 2005.
- Ingholt, L.: Vaner i udvikling: udvikling i fællesskab og udvikling i begreber. *Nordiske udkast* 32, 1, s. 45-60. 2004.
- Ingholt, L.: Unges fællesskaber og rygning på efterskole: et dialektisk perspektiv på sundhed. *Ugeskrift for Læger* Nr. 22, s. 2399-2402. 2005.
- Kuschel, R.: Alcohol and drug use in Honiara, Solomon Islands. i: Social change and psychosocial adaptation in the Pacific Islands s. 211-254. eds. A. Marsella, A. Austin, B. Gant. Springer, New York 2005.
- Kuschel, R.: Grave sites and burials on Bellona Island (Solomon Islands). 25 s. Institut for Psykologi, Kbh. 2005.
- Kuschel, R., Schultz Jørgensen P.: Socialpsykologi. i: Introduktion til psykologi s. 365-425. Th. Koester & K. Frandzen (red.). Frydenlund, København 2005.
- Kyllingsbæk, S., Bundesden, C.: Parallel identification of multiple features from several visual stimuli: abstract. i: Proceedings of the XIVth Meeting of the European Society for Cognitive Psychology s. 43. eds. B. Hommel, G. Band, W. La Heij & G. Wolters. ESCOP, Leiden 2005.
- Køppe, S., Harder, S., Væver, M.S.: Vitalitetsaffekt: et kernebegreb hos Stern. *Nordisk psykologi* Vol. 57, nr. 3, s. 209-228. 2005.
- Køppe, S., Mathiesen B.B., Sørensen J.B., Væver, M.S., Harder, S., Lunn, S.: Kroppen i psyken. 270 s. Simo Køppe, Birgit Bork Mathiesen, Jesper Brøsted Sørensen, Bjarne Jacobsen, Mette Skovgaard Væver, Susanne Harder, Susanne Linn. Hans Reitzel, København 2004.
- Larsen, A.: Modeling visual performance in the classical mental rotation task. i: Proceedings of the XIVth Meeting of the European Society for Cognitive Psychology s. 1. red. B. Hommel [et al.]. European Society for Cognitive Psychology, Leiden 2005.
- Larsen, A., Kyllingsbæk, S., Law I., Bundesden, C.: Activation in the MT-complex during visual perception of apparent motion and temporal succession. *Neuropsychologia* 43, s. 1060-1071. 2005.
- Leth, I.: CSE from global perspective. i: Child sexual exploration s. 59-84. eds. Sharon W. Cooper ... [et al.]. G.W. Medical Text Books, Missouri 2005.
- Leth, I.: Konsulens sexliv. *Politiken* [oktober], s. 1. 2005.
- Leth, I.: Identifying best practice in the de-institutionalization of young children: Daphne Programme, EU. cd-roms. 2005.
- Lunn, S., Poulsen, S.: Spiseforstyrrelser i et afhængigheds-perspektiv. *Psyke & logos* Årg. 26, 1, s. 43-58. 2005.
- Maar, V., Rønhof Sloth, H.: Young adults evaluate their participation in group analytic psychotherapy. i: [Kongresberetning] s. 18. 2005.
- Malá, H., Alsina, C.G., Madsen, K.S., Sibbesen, E.I.C., Mogensen J.: Erythropoietin improves place learning in an 8-arm radial maze in fimbria-fornix transected rats. *Neural plasticity* 12, s. 329-340. 2005.
- Markard M., Holzkamp K., Dreier O.: Praksisportræt: en guide til analyse af psykologpraksis. *Nordiske udkast* Bd. 32, nr. 2, s. 5-22. 2004.
- Mathiesen B.B.: Psyken i hjernen? i: Kroppen i psyken s. 49-84. S. Køppe, B.B. Mathiesen, J.B. Sørensen, B. Jacobsen, M. S. Væver, S. Harder, S. Lunn. Hans Reitzel, København 2004.
- Maziul, M., Job, S., Vogt, J.: Aircraft noise complaint behaviour: a review. *Noise & health* Vol. 7, 28, s. 17-27. 2005.
- Mirdal, G.M.: Tyrkiske kvinders somatiske klager: tyve år efter. *Månedsskrift for praktisk lægegerning* 83, s. 877-893. 2005.

- Mirdal, G.M., Essendrop, M.: Helbredende faktorer set fra klientens, tolkens og terapeutens perspektiv. i: Oasis: årsberetning s. 9. Oasis, Kbh. 2005.
- Mogensen J.: På vej mod en styrkelse af den tværfaglige forskning i hjerneskaderehabilitering: oprettelse af Re-CBIR (Research Centre for Brain Injury Rehabilitation). Hovedcirklen 17, s. 15-17. 2005.
- Mogensen J., Moustgaard A., Khan U., Wörtwein, G., Sandager Nielsen K.: Egocentric spatial orientation in a water maze by rats subjected to transection of the fimbria-fornix and/or ablation of the prefrontal cortex. *Brain research bulletin* Vol. 65, s. 41-58. 2005.
- Mørch, S.: Researching youth life. i: Mixed methods in youth research s. 29-57. ed. Helene Helve. Finnish Youth Research Network, Helsinki 2005.
- Mørch, S.: Risiko og forhandling. *Tidsskrift for ungdomsforskning* Årg. 5, 2, s. 102-106. 2005.
- Mørch, S.: Projekt og evaluering. i: *Psykologiske og pædagogiske metoder* s. 67-95. red. Torben Bechmann Jensen, Gerd Christensen. Roskilde Universitetsforlag, Roskilde 2005.
- Mørch, S., Andersen H.: Individualisation and the changing youth life. i: *A new youth?* s. 63-84. ed. C. Leccardi. Ashgate, London 2005.
- Nielsen, J.: Supervision og recentrering. *Matrix* Vol. 22, no. 4, s. 330-353. 2005.
- Nielsen, J.: *Matrix*. *Matrix* Vol. 22, 4, s. 305-308. 2005.
- Nielsen, J.: En historik: om formelle tankeforstyrrelser og det skizofrene spektrum. *Nordisk psykologi* Vol. 57, 3, okt., s. 229-249. 2005.
- Nielsen, J.: Introduktion til temanummer om supervision. *Matrix* Vol. 22, no. 4, s. 305-308. 2005.
- Nissen, M.: Subjekt. i: *Leksikon for det 21. århundrede*. Morten Nissen, Jytte Bang, Peter Busch Jensen ... et al. [Danmark] 2005.
- Nissen, M.: The subjectivity of participation: sketch of theory. *Critical psychology* Vol. 15, s. 151-179. 2005.
- Nissen, M., Langemeier I.: Cultural-historical activity theory. i: *Research methods in the social sciences* s. 188-195. B. Somekh & C. Lewin (eds.). Sage Core Texts, London 2005.
- Nissen, M., Mørch L.L.: *Praksisforskning: deltagende kritik mellem mikrofonholderi og akademisk bedreviden*. i: *Psykologiske og pædagogiske metoder: kvalitative og kvantitative forskningsmetoder i praksis* s. 123-153. Torben Bechmann Jensen & Gerd Christensen (red.). Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2005.
- Pass, N., Habekost, T.: *Hjernens sættekasse. Reflexioner* Bd. 2005, s. 40-47. 2005.
- Pennig, S., Vogt, J.: *Wirtschaftlichkeitsanalyse in der Personalentwicklung: ein Steuerungsinstrument zur Strategieumsetzung*. *Personalführung* Bd. 9, s. 30-39. 2005.
- Poulsen, S.: Attachment and separation in individual and group psychotherapy. i: *Separation and attachment in higher education: Fedora Psyche Conference in Copenhagen, 1999* s. 117-132. D. Aherne, P. Figge & G. Rott (eds.). Fedora, Louvain-la-Neuve 2002.
- Poulsen, S.: Effekten af psykoterapi. *Psykolog Nyt* 56, nr. 23, s. 18-24. 2002.
- Poulsen, S.: *Psykoterapeutiske behandlingsmetoder*. i: *Introduktion til psykologi: teori, anvendelse, praksis*. 2. udg. s. 1045-1112. red. T. Koester, K. Frandsen. Frydenlund, Kbh. 2005.
- Rasmussen O.E.: The dance of meaning: the fundamentals of interpersonal reasoning and sense-making: discussion paper. i: *Fifth Annual Meeting of the European Chaos and Complexity in Organisations Network (ECCON)* ... 21-22 Oct. 2005 s. 1-6. European Chaos & Complexity in Organisations Network, Holland 2005.
- Regel, S., Berliner, P.: Cognitive behavioral therapy with torture survivors: a case report. i: *Torture and organised violence: contributions to a professional human rights response* s. 3. 109-123. Eds. P. Berliner, J. Arenas, J.O. Haagenen. Kbh. 2005.
- Rosenbaum B., Valbak, K., Harder, S.: The Danish national schizophrenia project: a prospective comparative longitudinal treatment study of first-episode psychosis. *British journal of psychiatry* 186, 2005.
- Scheuer, K.H., Nielsen J.E., Krabbe K., Gade, A.: Reduced regional cerebral blood flow in SPG4-linked hereditary spastic paraplegia. *Journal of the neurological sciences* 235, s. 23-32. 2005.
- Schousboe, I.G.: Local and global perspectives on the everyday lives of children. *Culture & psychology* Vol. 11, 2, s. 207-225. 2005.
- Schultz, E.H.: Empiri eller empirisme? *Bulletin fra Forum for Antropologisk Psykologi* 15, s. 94-100. 2005.
- Schultz, E.H.: *Religiøsitetens psykologi: om den religiøse natur*. *Bulletin fra Forum for Antropologisk Psykologi* 16, s. 140-146. 2005.
- Skakon, J.: Well-being and stress among leaders and employees: how does the leaders stress-coping affect the employee stress and well-being: a systematic article review of 25 years of empirical research. 2005.
- Skakon, J.: Anmeldelse: Kierkegaard og ledelse. 2005.
- Skakon, J.: Disability prevention program at Sherbrooke University, Quebec Canada. AMIgo 2005.
- Skakon, J., Nielsen, K.M.: Development and implementation of intervention projects: practical and ethical considerations concerning the development and implementation of intervention projects to improve the psycho-social work environment. s. 1-15. *Arbejds miljøinstituttet*, [Kbh.] 2005.
- Skakon, J., Nielsen, K.M., Borg, W.: Well-being and stress among leaders and employees: how does the leaders stress-coping affect the employee stress and well-being: an article review. i: *Second ICOH, International Conference on Psychosocial Factors at Work* s. 84. Okayama 2005.
- Skibinski, G., Nielsen J.E., Gade, A.: Mutations in the endosomal ESCRTIII-complex subunit CHMP2B in frontotemporal dementia. *Nature genetics* 37, s. 806-808. 2005.
- Stokholm J., Vogel, A.M., Gade, A., Waldemar G.: The executive interview as a screening test for executive dysfunction in patients with mild dementia. *Journal of the American Geriatric Society* 53, s. 1577-1581. 2005.
- Teasdale, T.W., Engberg A.W.: Psychosocial consequences of stroke: a long-term population based follow-up. *Brain injury* Vol. 19, s. 1049-1058. 2005.
- Teasdale, T.W., Engberg A.W.: Subjective well-being and quality of life following traumatic brain injury in adults: a long-term population-based follow-up. *Brain injury* Vol. 19, s. 1041-1048. 2005.
- Teasdale, T.W., Owen, D.R.: A long-term rise and recent decline in intelligence test performance. *Personality and individual differences* 39, s. 837-843. 2005.
- Teasdale, T.W., Svendsen, A.H.Å.: *Spørgeskemaer*. i: Psy-

- kologiske og pædagogiske metoder: kvalitative og kvantitative forskningsmetoder i praksis s. 57-65. red. Torben Bechmann Jensen og Gerd Christensen. Frederiksberg, Roskilde Universitetsforlag 2005.
- Vogel, A.M., Gade, A., Stokholm J., Waldemar G.: Semantic memory impairment in the earliest phases of Alzheimer's disease. *Dementia and geriatric cognitive disorders* Vol. 19, s. 75-81. 2005.
- Vogel, A.M., Hasselbalch S.G., Gade, A., Ziebell M., Waldemar G.: Cognitive and functional neuroimaging correlates for anosognosia in mild cognitive impairment and Alzheimer's disease. *International journal of geriatric psychiatry* Vol. 20, s. 238-246. 2005.
- Vogt, J., Leonhardt, J.: Increasing safety by stress management. *Safety science monitor* Vol. 9, 1, s. 15. 2005.
- Væver, M.S., Licht D.M., Møller L., Perlt D., Jørgensen Å., Handest P., Parnas J.: Thinking within the spectrum: schizophrenic thought disorders in six Danish pedigrees. *Schizophrenia research* Vol. 72, 2-3, s. 137-149. 2005.

Studienævnet for Psykologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af lektor, ph.d. Helle Andersen (studieleder og formand), lektor, dr. phil. Erik Schultz (vicestudieleder), undervisningsadjunkt, mag.art. Lisbeth Eriksen, lektor, ph.d. Stig Poulsen, stud.psych. Rasmus Risager Thomsen (næstformand), stud.psych. Stine Birk Nissen, stud.psych. Rikke Papsøe og stud.psych. Louise Rykær.

Beretning

I år 2005 søsatte studienævnet nye studieordninger på både bachelor- og kandidatuddannelsen. Som det var foreskrevet, er studieordningerne udarbejdet med omdrejningsakse i kompetenceprofiler, der medvirker til at målrette uddannelserne, tydeliggøre progressionen i dem og mellem dem, og som giver en klarere målestok for, hvad der skal opnås ved undervisning under studieordningerne. Implementeringen af de nye studieordninger har i det første semester allerede – og ikke uventet – givet anledning til debat i lærer- og studenterkredsene om enkelte forhold, f.eks. relevansen af at anvende bestemte eksamensformer, obligatorisk undervisningsdeltagelse på en række undervisningsforløb, etc. Debatten vil blive fulgt op af konkrete evalueringstiltag. Studienævnet har set implementeringen af de nye studieordninger som en god anledning til at styrke og målrette

evalueringsindsatsen på uddannelsen og har derfor nedsat et evalueringsudvalg, der bl.a. skal pege på nye veje i kvalitetssikringen af undervisning og eksaminer. Der har således været rejst debat og altså også kritiske røster i kølvandet på de nye studieordninger på enkelte punkter, men overvejende synes der at have været gennemgående tilfredshed hos studerende og lærere med de ændringer, der er sket i forhold til de tidligere studieordninger. Der har været gennemført en række mindre eksaminer på de nye studieordninger i efteråret 2005. Men den store mængde af eksaminer på de nye studieordninger ligger i januar, hvor også samtlige de første eksaminer med ekstern censur ligger. Først ved afslutningen af denne eksamenstermin og efter tilbagemeldinger fra censorkorpset kan studienævnet således danne sig et tydeligere og mere velfunderet billede af, hvordan undervisning og eksamen forløber set i sammenhæng med studieordningens krav og rammer.

Efteråret var ikke blot præget af implementeringen af nye studieordninger og den uro, der naturligt følger med dette. Institut for Psykologi flyttede hen over sommeren og det tidligere efterår fra Amager til Indre By, og dette gav naturligvis også anledning til mange spørgsmål og nogen usikkerhed. Instituttet er i første omgang i en tidsbegrænset periode blevet placeret på tre forskellige adresser i Indre By: På CSS i Øster Farimagsgade, i Linnésgade og i Landemærket – og dertil kommer, at en enkelt forskningsafdeling midlertidig er forblevet på KUA. Studenterfaciliteterne er flyttet og ændret. Undervisningen – og eksaminerne – ligger spredt på forskellige lokaler i Indre By, en stor forandring for de studerende i psykologi, der har været vant til, at al undervisning lå samlet i samme område på KUA. Sådanne ændringer blev imødeset med nogen bekymring af mange, både studerende og ansatte, og der arbejdes stadig på etableringen af nye gode rutiner og kommunikationsveje. Men der har også samtidig været glæde hos mange over at komme tættere på studerende og kolleger fra de øvrige samfundsvidenskabelige og andre institutter i Indre By.

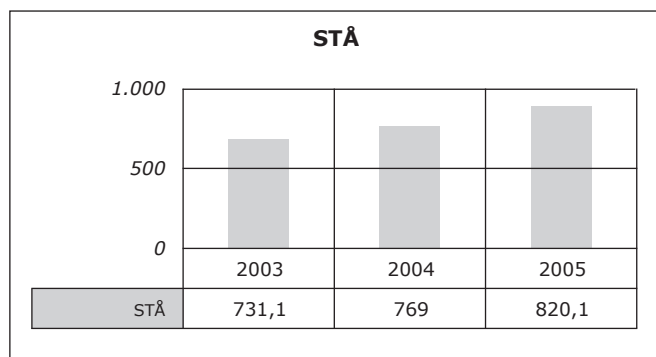
I slutningen af året er der igangsat et projekt, der har som formål at hjælpe "specialeforsinkere" til at få færdiggjort deres speciale. I projektet deltager instituttets studieleder og studievejledning, Pædagogisk Center på Det Samfundsvidenskabelige Fakultet samt Studenterrådgivningen. Der er skrevet til 47 studerende, der har indgået specialevejledningsaftale i 2003 eller tidligere, om forskellige forhold vedr. deres speciale, vejledningen, forhindringer, etc. Studielederen har påbegyndt samtaler med de pågældende, som kan henvises til fornyet vejledning, til anden vejleder, til Pædagogisk Center eller til Studenterrådgivningen. Projektet er det indledende skridt i bestræbelsen på at samle op på studerende, der har været studieinaktive over en længere periode.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder						
	Psykologi	Jura	Filosofi	Dansk	Antropologi	Merit-overført	I alt
Psykologi	799,0	0,3	0,3	0,3	0,0	34,1	834,0
Sociologi	2,1						
Antropologi	0,5						
Økonomi	0,1						
Humaniora	1,1						
Naturvidenskab	0,8						
Teologi	0,5						
Meritstuderende	3,4						
Gæstestuderende	12,6						
I alt	820,1						
Åben uddannelse	17,1						

STÅ 2003-2005

Studieleder Helle Andersen

Center for Anvendt Datalogi

Ledelse pr. 1.2.2005

Centerleder er Torben Warnich-Hansen.

Adresse

Stuðiestræde 6
1455 København K
Telefon institutleder 35 32 32 35
Torben.Warnich@ibt.ku.dk
Telefon ekspedition 35 32 32 38
Fax 35 32 32 25
IBTvagt@ibt.ku.dk
www.ibt.ku.dk

Centerlederens årsberetning

Historisk udvikling

Center for Anvendt Datalogi blev oprettet i 1985 som en videreførelse og udbygning af Indre By Terminalen, der var blevet oprettet i 1972 med det formål at stille centrale edb-faciliteter til rådighed for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet. Indre By Terminalen fungerede som en fællesafdeling, men Center for Anvendt Datalogi er et selvstændigt institut, styringsmæssigt placeret direkte under fakultetet.

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved Center for Anvendt Datalogi må ses i sammenhæng med den udvikling, der karakteriserer edb-anvendelsen inden for de samfundsvidenskabelige fag.

Centret har til formål at tage initiativer, yde bidrag til og støtte udviklingen af fagintegreret og anvendt datalogi i forbindelse med undervisning og forskning inden for fagene. Anvendelsen af edb som værktøj i forskellige faglige sammenhænge får derved en central placering, og det kan ofte være vanskeligt at adskille forskning, udviklingsarbejde og den formidlende virksomhed, der udøves i samarbejde med medarbejdere fra fakulteternes øvrige institutter, eller i forbindelse med deltagelse i udvalg og udredningsarbejde.

Væsentlige forskningsområder er metoder og teknikker vedrørende samfundsvidenskabeligt orienterede systemer, fagorienterede programpakker og datamatiske beslutningsstøttesystemer, herunder samspillet mellem databaser og databearbejdningssværktøjer. Desuden arbejdes med problemstillinger omkring client/server-værktøjer, herunder web-applikationer, dette set såvel for generel administrativ databehandling som for egentlig samfundsvidenskabelig databehandling.

1. Anden virksomhed

Centret vedligeholder et bredt udbud af programmel til brug for undervisnings- og forskningsopgaver. Til statistiske og operationsanalytiske opgaver anvendes programsystemet SAS. Til økonomiske problemstillinger anvendes Aremos, Gauss og pc-Give. Som programmeringssprog anvendes bl.a. C#, Visual Basic, APL, Fortran, Java og Excel. Meget af udviklingen baseres på .NET.

Centret driver desuden den centrale netværksservice for et lokalnet i Indre By-området, omfattende institutterne ved Det Samfundsvidenskabelige- og Det Teologiske Fakultet samt Det Samfundsvidenskabelige Fakultetssekretariat. Centret stiller efter aftale programmel til rådighed på centrale filservere. Centret driver post- og web-servere og en række specialiserede servere.

Centret har pc-rum med et betydeligt antal arbejdspladser, og centret yder rådgivning vedrørende etablering af fremvisningsmuligheder i auditorier o.l., med henblik på at gøre det let for undervisere at vise edb-udviklet undervisningsmateriale for større undervisningshold.

Centret yder edb-mæssig rådgivning vedrørende et meget bredt spektrum af programmeringssprog, styresystemer og programpakker. Desuden gives vejledning, rådgivning og praktisk hjælp i forbindelse med anskaffelse af edb-udstyr ved fakulteternes enkelte institutter og i forbindelse med anskaffelse og implementering af nye programprodukter.

Centerleder Torben Warnich-Hansen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	2,00	0,00	2,00
TAP	6,19	0,00	6,19
Årsværk i alt	8,19	0,00	8,19
Løn med årsværk	3.432,85	0,00	3.432,85
Øvrig drift	1.295,61	0,00	1.295,61
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>4.728,46</i>	<i>0,00</i>	<i>4.728,46</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Traberg, Jeppe; lektor.

Warnich-Hansen, Torben; lektor.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Dekanatet for Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Konstitueret dekan fra 01.11.2005 Ulla Wewer

Prodekan Birgitte Nauntofte

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Fakultetets ledelse

Dekan, professor, dr.med. Ralf P. Hemmingsen (indtil 31. oktober 2005).

Konstitueret dekan, professor, dr.med. Ulla M. Wewer. (prodekan 1. januar-31. oktober 2005, herefter konstitueret dekan).

Prodekan, professor, dr.odont. Birgitte Nauntofte.
Administrationschef, cand.scient.pol. Ulrik Meyer.

Akademisk Råd

Ralf Hemmingsen, dekan (indtil 31. oktober, 2005).

Ulla Wewer, prodekan (indtil 31. oktober, 2005 herefter kst. dekan).

Birgitte Nauntofte, prodekan.
Ulrik Meyer, administrationschef.
Nils-Erik Fiehn, VIP.
Niels Keiding, VIP.
Bent Ottesen, VIP.
Bjørn Quistorff, VIP.
Mogens Spang-Thomsen, VIP.
Marianne Arnecke, TAP.
Joan Lykkeaa, TAP.
Tina Wandall, TAP.
Karsten Bech, eksternt medlem.
Bent Christensen, eksternt medlem.
Kenneth G. Andersen, studerende.
Michael Hejmadi, studerende.
E. Henrik Lykke Jensen, studerende.

Adresse

Blegdamsvej 3B
2200 København N
Telefon 35 32 79 00
Fax 35 32 70 70
sund-fak@adm.ku.dk
www.sund.ku.dk

Dekanens årsberetning

I oktober 2005 besluttede KU's bestyrelse at ansætte Ralf Hemmingsen som universitetets første ansatte rektor pr. 1. november for fem år, hvorefter han forlod sin stilling som dekan for Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet (SUND). Daværende prodekan Ulla Wewer blev konstitueret som dekan, og Birgitte Nauntofte fungerer fortsat som prodekan.

I 2005 har fakultetet fokuseret på at skabe bedre vilkår for fakultetets frontlinie-forskning, internationalisering af fakultetets uddannelser og en reform af fakultetets institutstruktur. Sideløbende er udgiftsniveauet blevet afstemt med de faldende statslige bevillinger til fakultetet, hvor en opbremsning i udgifterne har gjort det muligt at fremlægge et budget for 2006, der balancerer.

Forskningen

Forbedringen af fakultetets dyreeksperimentelle faciliteter med de tilvejebragte 50 millioner kr. fra KU/Fakultetet, H:S og Lundbeckfonden forløb planmæssigt i løbet af 2005. Den gennemgribende ombygning og opgradering af Panum-stalden bringer den op på et avanceret teknologisk stade, både med hensyn til staldenes basale funktioner og indretningen af fremtidsrettede forskningsfaciliteter. Som et integreret del af projektet har dekanatet taget initiativ til, at fakultetets dyreforsøgsfaciliteter koordineres med de øvrige dyreeksperimentelle faciliteter i Københavnsområdet. Samlet udgør de Campusstalden, som ledes af Campusstaldbestyrelsen med dekanen som formand.

Fakultetet har i 2004-2005 forestået en udredning af etablering og drift af ressourcetungt eksperimentelt, billeddannende apparatur i Østdanmark. Udvalget bag udredningen har haft deltagelse af forskere fra fakultetets teoretiske og kliniske institutter. Der har desuden fundet en koordinering sted med sygehusadministrationerne i H:S og Københavns Amt samt DTU, DFU og Det Naturvidenskabelige Fakultet, KU.

Fakultetet indledte sammen med Det Naturvidenskabelige Fakultet i 2005 et tættere samarbejde med de øvrige universiteter i Østdanmark, der beskæftiger sig med sundhedsrelateret forskning og uddannelse: DTU, DFU, KVL samt RUC. Hensigten er at sikre et fælles talerør over for de kommende regioner: Region Hovedstaden og Region Sjælland og bidrage til, at regionerne indarbejder forskning som en integreret del af sit virke. Der har været afholdt et møde mellem de involverede institutioner og de nuværende amter for at drøfte perspektiverne. Umiddelbart efter de to regioners konstituering har fakultetet på vegne af de øvrige institutioner sendt et oplæg til regionsformændene med forslag til struktur og indhold for det fremtidige samarbejde.

Særlige tiltag til understøttelse af uddannelse

Studieadministrationen og fakultetets IT-afdeling har i 2005 gennemført eksamener, hvor fakultetet for første gang har stillet pc med digital pen og særligt udviklet software til rådighed for de studerende. Hidtil har det ikke været tilladt de studerende at medbringe hjælpemidler til eksamen.

I samarbejde med Foreningen af Yngre Læger har fakultetet oprettet turnus-ph.d.-stillinger, som kombinerer lægernes turnus med et ph.d.-forløb. Initiativet sigter på at rekruttere nyuddannede cand.med.'er til grundforskningen. Der er i 2005 uddelt 10-turnus-ph.d.-stipendier.

Internationalisering af uddannelserne

Styrkelse af det internationale område er et prioriteret område i fakultetets strategi, og fakultetet er i gang med at iværksætte flere initiativer på området. Fakultetet vil bl.a. øge udbuddet af engelsksprogede kurser og uddannelser for på sigt at øge antallet af udviklingsaftaler samt styrke kontakten med engelsksprogede lande.

I første omgang har uddannelserne i medicin, folkesundhedsvidenskab og humanbiologi udarbejdet planer for internationalisering. På medicinuddannelsen har et internationaliseringsudvalg færdiggjort en analyse af hidtidige initiativer og fremsat forslag til øget internationalisering af lægeuddannelsen. I 2005 har fakultetet planlagt en række pilotprojekter, der skal tilføre uddannelsen flere kliniske uddannelsesforløb på engelsk. Fakultetet vil desuden indgå

flere samarbejdsaftaler med medicinske fakulteter i udlandet, så det bliver lettere for de studerende at opnå studieophold ved udenlandske institutioner.

Kandidatdelen af uddannelsen i folkesundhedsvidenskab udbydes fra efteråret 2006 på engelsk, og kandidatuddannelsen i humanbiologi udbydes på engelsk fra efteråret 2007, samtidig med at den nye studieordning indføres. Tandlægeuddannelsen udbydes fortsat 9. semester på engelsk, hvor ca. 10 % af de studerende rejser på udlandsophold.

Fakultetets uddannelsesstrategiske udvalg, FUSU

Dekanatet har i 2005 oprettet et nyt udvalg, Fakultetets Uddannelsesstrategiske Udvalg, FUSU, som skal rådgive dekanat, Fakultetsråd/Akademisk Råd og studienævn vedrørende uddannelsesspørgsmål. Hovedvægten i udvalgets arbejde vil ligge på de prægraduate uddannelser og sammenhængen mellem det præ- og postgraduate niveau.

Prægraduate forskertræningsår

I 2004 introducerer fakultetet et prægraduate forskertræningsår, hvor studerende under uddannelsen kan fordybe sig i et forskningsprojekt. Hensigten er at styrke forskerrekutteringen allerede prægraduate, især af medicin- og odontologistuderende. I 2005 afsluttede de første studerende deres forskertræningsår, ni i alt.

Studiemiljø

For at forbedre studiemiljøet har dekanatet i 2005 arbejdet på at kortlægge behovene og lægge en plan for forbedringer sammen med de studerende. Der er udarbejdet et forslag til renovering af kantinen i samarbejde med et arkitektfirma, og driftsafdelingen har skitseret, hvordan studiepladserne forbedres og forøges. Der er allerede etableret trådløst netværk på store dele af områderne, hvor de studerende arbejder via trådløs opkobling til internettet fra de medbragte computere.

Nye akademiske stillinger

Fakultetet har i 2005 besat fire teoretiske professorater (4 mænd) samt elleve kliniske professorater (3 kvinder, 8 mænd), hvor ansættelsen deles mellem fakultetet og et hospital. Der er ansat tolv lektorer (8 kvinder, 5 mænd) ved de teoretiske institutter. Ordningen med femårige, kliniske forskningslektorer til styrkelse af den kliniske forskning er fortsat i 2005, og der er ansat femten kliniske forskningslektorer (5 kvinder, 10 mænd), hvor ansættelsen deles mellem fakultet og et hospital. Desuden har fakultetet ansat ti postgraduate kliniske lektorer (6 kvinder, 4 mænd) i femårige stillinger og fem postgraduate kliniske lektorer (3 kvinder, 2 mænd) i etårige stillinger.

Clustre

I 2003 tog dekanatet initiativ til at oprette forskningsclustre ved fakultetet. Disse clustre er forskningssamarbejder inden for fakultetets spydspidsområder, der samler forskergrupper på tværs og således udnytter fakultetets unikke faglige bredde samtidig med, at de i særlig grad bidrager til forskeruddannelse og -rekuttering.

På baggrund af to ansøgningsrunder i henholdsvis 2003 og 2005 har ansøgningerne været underlagt internationale eksperter bedømmelse, og derefter er de blevet vurderet af et internationalt panel. På baggrund af denne kvalitetsvurdering har dekanatet besluttet at oprette seks clustre samt tre core faciliteter.

Clustre

- Cluster of International Health
- Cell Biology Cluster
- NeuroCluster
- Copenhagen Cluster of Immunology
- Diabetes & Obesity Cluster
- Cluster of Pharmacogenomics

Clustre, der fungerer som core faciliteter

- Cluster for Molecular Imaging
- MuscleCluster
- Core facilitet for Biostatistik, der betjener de to clustre Post-Genomic Public Health Cluster (GENPUB) og Cluster of Fetal Environment and Postnatal Disease.

Clustrene og core faciliteterne modtager tilsammen 78 millioner kr. over en femårig periode.

Fakultetets økonomi

I løbet af 2005 blev det klart, at fakultetets budget for 2006 ville blive væsentligt lavere end forventet. Ud af den samlede rammereduktion er nedgangen i fakultetets STÅ-indtægter den væsentligste faktor. Dette skyldes især en nedgang i indtjeningen fra medicinuddannelsen, der i de seneste år i forbindelse med indfasning af den nye studieordning har genereret ekstraordinært høje indtægter. Den samlede besparelse bliver på 28 mio. kr. i 2006, og der er også udsigt til en yderligere reduktion i 2007.

Dekanatet iværksatte derfor en række tiltag, der havde til hensigt at indrette fakultetets udgifter til det forventede indtægtsniveau. I august blev der indført kvalificeret ansættelsesstop, og der er blevet tilbudt fratrædelsesordninger. Budgetterne for institutterne og andre enheder er blevet gennemgået med henblik på at opnå besparelser, og endelig er undervisningstimerne blevet beskåret med knap 7 %.

På baggrund af disse initiativer har dekanatet fremlagt et budget for 2006, hvor indtægter og udgifter forventes at balancere.

Andelen af fakultetets aktiviteter, der finansieres af eksterne forskningsmidler, steg med godt 20 % i 2005 i forhold til 2004. Det gælder indtægter fra private fonde, statslige midler fra forskningsråd, Danmarks Grundforskningsfond og lignende samt internationale midler fra EU, NIH mv.

Evalueringer

I slutningen af 2004 besluttede dekanatet at gennemføre en international evaluering af 3D-Laboratoriet, som fakultetet driver i fællesskab med Rigshospitalet og DTU. Evalueringen bestod af tre dele: en selvevaluering, de tre institutioners kommentarer hertil (for fakultetets vedkommende Odontologisk Institut, hvor laboratoriet er hjemmehørende) og en international evaluering, som blev forestået af et panel. Evalueringen danner baggrund for en genforhandling af institutionernes engagement i laboratoriet, herunder anbefalinger og målepunkter for de kommende fem års arbejde.

Fakultetet har i 2005 igangsat en evaluering af fakultetets ph.d.-afhandlinger, hvor der foretages en benchmarking ift. Karolinska Institutet i Stockholm. Samtlige afhandlinger fra fakultetet i perioden november 2004 til november 2005 vil indgå (150 afhandlinger).

Desuden er fakultetet ved at planlægge en traceranalyse, som vil kunne give oplysninger om ph.d.'ernes publikati-

onsaktivitet både ift. ph.d.-arbejdet og efter ph.d.-forløbet. Fakultetet arbejder desuden med at få oprettet en database over fakultetets ph.d.'ere.

CISU

Fakultetet understøtter CISU (Center for International Sundhed og Udvikling, www.cisu.dk), som er et tværfakultært samarbejde med Det Samfundsvidenskabelige Fakultet. Ved flytning af Institut for Folkesundhedsvidenskab og Det Samfundsvidenskabelige Fakultet til det tidligere Københavns Kommunehospital i løbet af 2005 blev de fleste af forskergrupperne, der indgår i CISU, samlet under samme tag. Dette har styrket centrets aktiviteter. CISU har med stor succes iværksat forsknings-, analyse- og uddannelsesaktiviteter inden for temaet Global Health. CISU deltager i en række internationale forskningsprojekter, herunder et EU-projekt, der ledes af The London School of Hygiene & Tropical Medicine. CISU's forskere anvendes jævnligt som eksperter af danske og internationale organisationer. Der er i 2005 afholdt en summer school i 'water sanitation'.

Partnerskaber med sygehusvæsenet

Samarbejdet med Hovedstandens Sygehusfællesskab og Københavns Amts Sygehusvæsen samt den kommende Region Sjælland er blevet intensiveret i 2005. Fakultetet deltager i arbejdet med at sikre midler til den kliniske forskning i fremtidens regionsstruktur i sygehusvæsenet i Region Hovedstaden og Region Sjælland, og fakultetet vil bidrage til at fremme akademisk vækst og forskningsbaseret akademisk undervisning i de to regioner.

Erhvervsamarbejde

Universitetets enhed for teknologioverførsel, Tech Trans Enheden, indgik i 2005 seks licensaftaler og etablerede firmaet Hytronics Aps i samarbejde med innovationsmiljøet, CAT-Symbion. TT-Enheden, der har lokaler på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, assisterede forskere ved indgåelse af i alt 59 aftaler og modtog i alt 21 anmeldelser af opfindelser fra forskere på KU.

I 2005 bevilgede VTU Tech Trans Enheden 5,1 millioner kr. over tre år til udvikling af best practise inden for teknologioverførsel. TT-Enheden har i 2005 igangsat EXSCITE-projektet, der er et »fast track« kommercialiseringensprogram for de mest lovende projekter i de deltagende enheders portefølje. EXSCITE-projektet, der ledes af KU, har også deltagelse af enhederne ved DFU og KVL. Gennem EXSCITE har Tech Trans Enheden kunnet ansætte en Commercial Officer på fuld tid og har endvidere en ekstern kommerciel konsulent fast tilknyttet.

Tech Trans Enheden leder Copenhagen Tech Transfer Consortium (CTTC), der er et samarbejde mellem tech trans enhederne på KU, KVL, DFU, H:S, DTU og Københavns Amt. I 2005 arrangerede konsortiet bl.a. to patenterings- og kommercialiseringkurser for konsortiets forskere. I alt 300 forskere deltog i kurserne, der vil blive gentaget i 2006. Deltagerne i CTTC har i 2005 gennemført 3 master classes med Stephen Atkinson, tidligere direktør for Harvard Medical Schools tech transfer office. CTTC indgik også i 2005 aftale med Copenhagen Capacity om international markedsføring af forskningsresultater.

Iværksætterkurser for forskere og studerende

KU's Tech Trans Enhed har i 2005 sammen med dets samarbejdspartnere i Copenhagen Tech Transfer Consortium

(CTTC) udbudt to meget velbesøgte kurser (hhv. 160 og 130 deltagere). Desuden er der i regi af Naturvidenskabelig og Sundhedsvidenskabelig Innovation (NSI) påbegyndt planlægning af iværksætterkurser for studerende mv.

Organisation

I løbet af 2005 har fakultetet arbejdet intensivt med at beskrive en ny struktur for de ti teoretiske institutter, der primært påvirker de nuværende syv institutter inden for det biomedicinske område. Retsmedicinsk Institut, Odontologisk Institut og Institut for Folkesundhedsvidenskab er stort set uændrede, bortset fra, at Afdeling for International Sundhed vil indgå i det nye Institut for International Sundhed, Immunologi og Mikrobiologi.

Fakultetets rapport med forslag til ny institutstruktur for de teoretiske institutter, en beskrivelse af profilen for de ansatte institutledere samt undervisningens organisering blev indsendt til rektor i november 2005. Rektor har tiltrådt fakultetets forslag. Reformen implementeres med ansættelse af institutlederne for de i alt syv teoretiske institutter omkring 1. oktober 2006.

Sideløbende er arbejdet med en række spørgsmål, der kan afklares internt på fakultetet blevet påbegyndt. Det drejer sig først og fremmest om medarbejdernes tilknytning til de 4 nye biomedicinske institutter. Hertil arbejdet med den endelige beskrivelse af institutternes faglige profil, undervisningens organisering, budget- og ressourcfordeling samt værkstedsfunktionernes organisering.

Dekanatet har tillige nedsat en arbejdsgruppe, som arbejder med at beskrive de kliniske institutters struktur og profilen for de kliniske institutledere. Dette arbejde forventes afsluttet i første halvdel af 2006.

Forskningsformidling

Fakultetet har i 2005 ført en aktiv formidlingspolitik bl.a. sammen med institutledere og forskere, som har resulteret i omtale af forskning og uddannelse i pressen op til flere gange ugentlig. Den øgede tilstedeværelse i medierne skyldes en systematisk opbygning af netværk og kontakter på aftagersiden (journalister, redaktører) og intern mobilisering og træning af fakultetets forskere og undervisere.

Sideløbende har fakultetet i 2005 igangsat en omlægning af fakultetets hjemmeside, som lanceres i løbet af foråret 2006. Endvidere har fakultetet indgået aftale med »Diginet Øresund« ved IT-Universitetet om udvikling af oplevelsesorienteret forskningsformidling via digitale medier.

Endelig har fakultetet arbejdet systematisk med at styrke den interne information på fakultetet. Fakultetets meget læste elektroniske nyhedsbrev »PanumPosten« udkommer hver 14. dag, hvortil kommer »Akademisk Kalender« med alle faglige arrangementer, der dels ligger på hjemmesiden og dels sendes på e-mail til fakultetets forskere 1-2 gange om måneden.

Fakultetets samarbejdsudvalg

FSU har i 2005 haft særligt fokus på fysisk og psykisk arbejdsmiljø. Bl.a. har fakultetet udarbejdet en politik for psykisk arbejdsmiljø og været medansøger på projektet »Trivsel i en forskningsverden«, som vil blive udført i 2006.

Arbejdet med at etablere en ny institutstruktur på fakultetet har været intensivt behandlet i FSU. Udover deltagelse i forskellige workshops for mulige fremtidige institutmodeller har der også været afholdt et seminar for TAP-

personalet, hvor ledelsen fik nyttige og brugbare input specielt relateret til denne personalegruppe.

Forventninger om arealreduktion pga. den såkaldte SEA-ordning har været drøftet flere gange, herunder hvordan fakultetet skal indrettes og hvor mange kvadratmetre personalet skal forvente at få til rådighed i de kommende år.

Andre opgaver har været udbud af arbejdsopgaver i åben licitation, herunder udbud af rengøringen på fakultetet samt retningslinjer for og indførelse af Røgfrit Sundhedsvidenskabeligt Fakultet. Fakultetet bliver røgfrit per 1. januar 2006 som det første fakultet på KU.

De prægraduate studier, studenteroptag og kandidatproduktion

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet fik i 2005 tilladelse fra Ministeriet for Videnskab og Teknologi og Uddannelse til at udbyde en ny uddannelse, Den sundhedsfaglige supplerings- og kandidatuddannelse, cand.scient.san. Optaget begyndte i oktober 2005 med studiestart i februar 2006.

Inden for de to store uddannelser ved fakultetet – medicin og odontologi – arbejdes med udvikling og implementering af nye studie- og eksamensordninger.

Fakultetet har i løbet af 2005 godkendt nye studieordninger for bacheloruddannelserne i medicin, odontologi og folkesundhedsvidenskab. For folkesundhedsvidenskab er der også udarbejdet ny studieordning for kandidatuddannelsen.

Studienævnet for humanbiologi arbejder med udarbejdelse af et nyt curriculum, hvorefter uddannelsen vil blive afkortet fra en 2 1/2-årig til en 2-årig kandidatuddannelse. En ny fuldt engelsksproget studieordning for humanbiologi forventes implementeret fra september 2007. For de medicinske og odontologiske kandidatuddannelser forventes arbejdet med udarbejdelse af studieordninger igangsat ultimo 2006 med henblik på færdiggørelse i 2007. Inden for de basale naturvidenskabelige og biomedicinske fagområder tilrettelægges nye kursusforløb, der sigter mod at øge de studerendes forståelse af de teoretiske fag og forbedre deres evne til at anvende kundskaberne i den kliniske del af studiet. Det er også hensigten at lægge større vægt på de studerendes egen indsats og eget ansvar for læring og studieforløb.

På den odontologiske bacheloruddannelse er indført såvel valgfag som bacheloropgave.

Ved den folkesundhedsvidenskabelige bacheloruddan-

nelse er ligeledes indført valgfag og bacheloropgave. På det nye bachelor-/kandidatstudium i Folkesundhedsvidenskab videreføres arbejdet med kandidatstudiets implementering. Herudover udbyder fakultetet ligesom i tidligere år to masteruddannelser Master of Public Health (MPH) og Master of International Health (MIH).

I 2005 blev der optaget 476 studenter på medicinstudiet, 98 på tandlægestudiet, 28 på Humanbiologistudiet, 58 på Folkesundhedsvidenskabstudiet og 30 på Master of Public Health uddannelsen samt 30 på Master of International Health-uddannelsen.

Fakultetet har i det forløbne år færdiguddannet 416 medicinske kandidater, 60 odontologiske kandidater, 29 humanbiologiske kandidater, 43 folkesundhedsvidenskabskandidater, 21 Master of Public Health-kandidater og 25 Master of International Health-kandidater. Se tabellen under aktiviteter 2001-2005.

Ph.d.-grader og doktorgrader

Fakultetet har i 2005 tildelt 163 ph.d.-grader (110 kvinder og 53 mænd) og 27 doktorgrader i medicin, hvoraf 5 var kvinder og 22 var mænd.

Konstitueret dekan Ulla Wewer

Fakultetets økonomi

Formålsfordelt omkostningsbaseret regnskab 2005

Som følge af overgang til omkostningsbaserede regnskaber er regnskabspraksis ændret. Der er samtidig sket en ændring i formålene, hvilket ikke gør det muligt at sammenligne regnskabstallene med de tidligere år.

For udgiftsbaserede regnskabstal for de tidligere år henvises til tidligere årbøger (www.ku.dk/aarvog) eller årsrapporten på www.ku.dk/aarsrapport.

Som følge af de omkostningsbaserede regnskaber er fakulteternes regnskaber fratrukket intern handel samt interne overførsler mellem de forskellige virksomhedstyper. Anlægsinvesteringer er ligeledes fratrukket, mens afskrivningerne for tidligere og nye anlægsinvesteringer er tillagt.

Omkostningerne i fakultetets regnskab er derefter formålsopdelt på hovedområderne uddannelse, forskning og videnudvikling og formidling samt generel ledelse, administration og service samt bygningsdrift. Formålene er i overensstemmelse med principper udstukket af Rektorkollegiet i forbindelse med udarbejdelsen af statistiske nøgletal.

Formålsopdelte omkostninger angivet i tusinde kr.

Sundhedsvidenskab	
1. Forskning i alt	421.908,8
1.1. Forskning	326.111,1
1.2. Forskeruddannelse	43.675,5
1.3. Forskningsledelse og administration	52.122,1
2. Uddannelse	229.400,4
2.1. Heltidsuddannelse	178.156,3
2.2. Deltidsuddannelse	1.845,3
2.3. Øvrige uddannelser	5.557,9
2.4. Uddannelsesledelse og administration	43.841,0
3. Formidling og vidensudveksling	138.277,5
3.1. Formidling	17.121,1
3.2. Vidensudveksling	17.661,7
3.3. Samfundsservice	130.494,7
4. Generel ledelse, administration og service	28.777,1
4.1. Ledelse og administration	20.497,0
4.2. Servicefunktioner	8.280,1
5. Bygninger	91.663,1
5.1. Bygningsdrift og service	72.163,0
5.2. Husleje og ejendomsskatter	9.375,9
5.3. Vedligehold og mindre byggearbejder	10.124,3
5.4. Prioritetsrenter	0,0
Omkostninger i alt	910.027,0

Fakultetets aktiviteter

	Aktiviteter 2001-2005				
	2001	2002	2003	2004	2005
Antal studerende (inkl. orlov)	3.792	3.774	3.854	4.000	3.901
Antal optagne pr. 1. oktober	596	626	620	627	632
Median, alder, for optagne	21	21	21	21	21
Antal 1. prioritetsansøgere	1.711	1.588	1.828	2.050	2.069
Antal ansøgninger			2.772	3.143	3.351
Antal STÅ	2.625,3	2.835,2	3.025,5	3.137,8	3.461,7
Antal ressourceudløsende studerende					4.155
Antal bachelorer		77	93	417	414
Antal kandidater	352	389	418	453	548
Medianalder, bachelorer		25,1	24,9	24,9	24,7
Medianalder, kandidater	29	29	29	29	29
Antal deltagerbetalende studerende	104	113	137	117	134
Antal deltagerbetalende årsværk deltidsstuderende	69,3	55,7	53,2	55,7	63,1
Færdiguddannede på hele uddannelser (master, diplom)	43	44	26	50	47
Bacheloruddannelserne					
% gennemførte på normeret tid					19
% gennemførte på normeret tid + 1 år					57
% fortsat aktive					20
% ophørte					22
Kandidatuddannelserne					
% gennemførte på normeret tid					0
% gennemførte på normeret tid + 1 år					56
% fortsat aktive					40
% ophørte					4
Ubrudte kandidatuddannelser					
% gennemførte på normeret tid					16
% gennemførte på normeret tid + 1 år					51
% fortsat aktive					26
% ophørte					23
Udgående	78	66	91	126	72
Indgående	41	45	37	32	39
Udenlandske studerende					828
Antal forskeruddannelsesstud., 1. oktober, i alt	556	551	551	476	654
Antal optagne ph.d.-studerende					166
Antal afhandlinger, året (1.10. – 30.9. +1)	112	112	110	111	154

Medicinsk Anatomisk Institut

Ledelse pr. 1.1.2005

Instituttet ledes af institutleder, professor, dr.med. Ole William Petersen.

Institutbestyrelsen består af 7 medlemmer: Institutlederen, lektor Jørgen Tranum-Jensen (vice-institutleder), professor, dr.med Bo van Deurs, lektor, dr.med. Mogens Holst Nissen, lektor, dr.scient. Anders Hay-Schmidt samt TAP-repræsentanterne Ulla Hjortenberg og Vibeke Lund.

Organisation

Instituttet er organiseret omkring syv selvledende forskningsgrupper, fordelt på to overordnede enheder. Desuden er vi organiseret omkring en fælles administration, inklusive undervisningsadministration, driftsfunktion, it og web-administration, samt fotograffunktion.

Adresse

Panum Institut
Blegdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 72 50
Donationsordningen 35 37 66 90
mail@mai.ku.dk
www.mai.ku.dk
Fax 4. etage: 35 32 72 85
Fax 3. etage: 35 32 72 69
Fax sekretariatet: 35 32 72 52

Institutlederens årsberetning

Instituttet har forberedt sig på den forestående institutstrukturreform, hvorved den videre indre udvikling af organisationen er sat i stå.

Seneste historiske udvikling

Forskningsmæssigt har vi organiseret os i en cellebiologisk og en neurobiologisk enhed. Indenfor de to enheder har vi endvidere organiseret os på en matrix-lignende facon dels i deciderede forskningsgrupper/laboratorier, hvis styrke er den fælles faglige ekspertise, og dels på tværs heraf i temporære forskningstemaer, hvis styrker er de tværfaglige interesser grupperne i mellem og den midlertidige karakter, som løbende tager højde for forskningens dynamik (se temaerne under forskningsvirksomhed nedenfor).

Cellebiologi

Afsnit for Strukturel Cellebiologi: Professor Bo van Deurs, professor Ole William Petersen, lektor Lars Kayser, lektor Frederik Vilhardt, adjunkt René Villadsen. Ph.d.-studerende: Silas Bruun, Agla Fridriksdottir, Michael Grandal, Anette Hommelgaard, Mads Lerdrup, Kirstine Roepstorff, Michala Wissing.

Afsnit for Human Udviklingsbiologi: Professor Kjeld Møllgård, lektor Poul Erik Høyer, lektor Jørgen Tranum-Jensen, lektor Hanne B. Mikkelsen.

Afsnit for Eksperimentel Immunologi: Professor Mogens H. Cläesson, lektor Mogens Holst-Nissen, lektor Carsten Röpke, adjunkt Anders Elm Pedersen. Post-doc. Monica

Gad. Ph.d.-studerende: Charlotte Kæstel, Nanna Ny Kristensen. Forskningsassistenter: Mingjun Wang og Yang Jing.

Afsnit for Strukturel Patobiologi: Lektor Cathrine Ørskov, lektor Steen Seier Poulsen, lektor Klaus Qvortrup. Ph.d.-studerende: Sofie Boeck, Stine Kjelle, Morten Friis.

Neurobiologi

Afsnit for Eksperimentel Neuroanomi: Professor Morten Møller, lektor Torben Moos, lektor Jytte Overgaard Larsen, lektor Anders Hay-Schmidt. Ph.d.-studerende: Nadeem Asim-Ghulam, Marianne Hald Larsen. Ursula Rentzmann, Susan Peters, Dorthe Meinertz.

Afsnit for Neuroprotektion: Lektor Milena Penkowa. Ph.d.-studerende: Martin Volmer Pedersen, Lothar Wiese, Johanne Wirefeldt Asmussen.

Afsnit for Funktionel Anatomi, Biomekanik og Motorisk Kontrol: Lektor Erik B. Simonsen, lektor Bente Rona Jensen, adjunkt Tine Alkjær Eriksen.

Undervisning

Prægraduat: Den prægraduate undervisning sorterer under instituttets undervisningsudvalg under ledelse af vice-institutleder, lektor Jørgen Tranum Jensen. I 2005 var udvalget således sammensat: Vice-institutleder, lektor Jørgen Tranum-Jensen (formand), lektor, cand.med. Poul Erik Høyer, lektor, ph.d. Lars Kayser, docent, dr.med. Svend Kirkeby, lektor, ph.d. Klaus Qvortrup, lektor, ph.d. Jytte Overgaard Larsen, lektor Hanne B. Mikkelsen og kontorfuldmægtig Vibeke Lund.

Den daglige afvikling af undervisningsadministrationen foregår i undervisningssekretariatet.

Instituttet leverer ca. 25.000 undervisningsarbejdstimer indenfor forskellige uddannelsesretninger ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet:

Lægeuddannelsen.

Tandlægeuddannelsen.

Humanbiologiuddannelsen.

Civ.ing.med.tek.uddannelsen.

Molekylær Biomedicin.

Under den prægraduate undervisning sorterer også den makroskopiske og den mikroskopiske præparatfremstilling, hvis daglige ledelse forestås af henholdsvis lektor Hanne B. Mikkelsen, lektor Jørgen Tranum-Jensen og lektor Steen Seier Poulsen. Desuden har instituttet en donationsordning under ledelse af professor Morten Møller. Vedligeholdelse af de makroskopiske undervisningssamlinger varetages af en betjentstab og timelønnede medicinske studenter.

Forskerekskoler

Postgraduat: Instituttet har 3 forskerekskoler i henholdsvis cellebiologi, neurobiologi og immunologi:

Københavns Celle- og Vævsbiologi Forskerskole ved professor Bo van Deurs.

Forskerekskole i Neurobiologi ved professor Morten Møller.

Immunologisk Forskerskole ved lektor, dr.med. Mogens Holst Nissen.

Instituttet har Cellebiologisk Cluster ved professor Bo van Deurs.

Administration

Administrationen, der ledes af institutlederen består af et fællessekretariat, en it-administration, en fotografafdeling samt instituttets donationsordning. Administrationskonto-

ret som ledes af institutsekretæren, står for instituttets økonomistyring, udformning af stillingsopslag, personaleadministration, samt den daglige kontakt med fakultet og universitet.

Personaleforhold

Milena Penkowa blev ansat som lektor 1.3.2005.

Lektorat i celle- og vævsbiologi blev besat med Frederik Vilhardt 1.05.2005.

Adjunktur i molekylær biomedicin blev besat med René Villadsen 1.03.2005 og adjunktur i cellulær immunologi, blev besat med Anders Elm Pedersen 21.3.2005.

Lektor, dr.med. Charly Garbarsch fratrådte på grund af alder sin stilling med udgangen af januar måned 2005.

Lektor, dr.med. Carsten Röpke fratrådte efter eget ønske sin stilling med udgangen af oktober måned 2005.

Forskningsvirksomhed

1. Cellebiologi

Som fællesnævner for aktiviteterne skal fremhæves en basal interesse for sammenhængen mellem normale og forandrede celler og vævs struktur og funktion belyst i såvel cellekulturmodeller som dyremodeller samt ved hjælp af humant vævsmateriale.

1.1. Basal epithelcellebiologi

Et vigtigt område indenfor den basale epithelcellebiologi, er udforskningen af plasmamembranens polarisering, mikroorganisation og funktion. Disse emner er en forudsætning for, at forstå cellernes respons på påvirkninger fra omgivelserne, membranreceptorers aktivitet og regulering, cellevækst, migration og formdannelse. Endvidere er området af central betydning for medicinudvikling.

1.2. Specialiserede membrandomæner, signalering og membrantrafik

På grundlag af et bredt spektrum af moderne molekylærbiologiske, biokemiske og mikroskopiske metoder, beskæftiger vi os bl.a. med sphingolipid- og kolesterolholdige membrandomæner, såkaldte "lipid rafts" inkl. caveolae, og med clathrins og andre membranmolekyleres betydning for internalisering i forskellige systemer. Især membrandomæners betydning for medlemmerne af EGF-receptor familiens funktion, er pt. i fokus. Denne familie af receptor tyrosinkinaser, der omfatter ErbB1 (EGF-R), ErbB2, ErbB3 og ErbB4, er af stor betydning for bl.a. mammaepithelcellers biologi, og ikke mindst en række spændende spørgsmål, omkring receptorernes lokalisering til membran mikrodomæner, og deres nedregulering og internaliseringsresistens er i fokus, og studeres i en række humane brystepithelceller (Bo van Deurs, Frederik Vilhardt, Kirstine Roepstorff, Anette Hommelgaard, Mads Lerdrup, Michael Grandal og Silas Bruun, i samarbejde med K. Sandvig og medarbejdere, Institut for Kræftforskning, Radiumhospitalet, Oslo samt med I.H. Madshus og E. Stang, Rigshospitalet, Oslo).

1.3. Mikromiljøets betydning for epithelial arkitektur i det normale brystvæv og i brystneoplasi

Den normale humane brystkirtel består af et forgrenet gangsystem, med et indre lag af luminale epithelceller og et ydre lag af myoepitelceller, omgivet af en basalmembran. I brystkræft er vævsstrukturen gået tabt, myoepitelceller og

basalmembran er delvist forsvundet, og det peritumorale stroma er massivt forandret. Et delprojekt har til formål, at belyse myoepitelcellens betydning for normal morfogenese, idet denne celletype i stigende grad er tillagt tumorundertrykkende egenskaber. Et andet delprojekt har til formål, at opspore og isolere brystkirtelstamcellen for, at belyse det sandsynlige udgangspunkt for brystkræft. Endeligt studeres differentialudtrykte gener ved tumorcelle-fibroblast interaktion i definerede dyrkningsmodeller (Ole William Petersen og ph.d.-studerende René Villadsen, Agla Fridriksdottir og Michala Wissing i samarbejde med L. Rønnov-Jessen, AKI, og M.J. Bissell, Lawrence Berkeley Laboratory, CA, USA).

1.4. Den normale og forandrede thyroideafollikel

Arbejdet foregår med skjoldbruskkirtlen og dens celler som et differentieret modelsystem, der dels kan undersøges i monolagskulturer (cellulært aspekt), og dels i bevarede morfologiske enheder (histologiske aspekt).

Projekterne vil skabe en forståelse af, hvorledes skjoldbruskkirtlens epithelcellers funktion, struktur og vækst påvirkes af forskellige faktorer. Specielt har vi fokus på sammenhængen mellem reaktive ilt species (ROS), aktiviteten af enzymer involveret i dannelsen af NADPH og håndteringen af ROS med NADPH som cofaktor ved kvalitativ og kvantitativ histokemi (biokemisk analyse *in situ*). Videre ses der på trin i apoptose kaskaden, ved brug af fluorescens markører.

Modelsystemerne udgøres af vævsprøver, og af dyrkede celler i monolag. Aktuelt arbejdes med et eksplant system, hvor op til 2 mm store vævsstykker dyrkes og undersøges in toto, over en længere tidsperiode. Efterfølgende beskrives eksplanterne ved histokemiske metoder, og ved anvendelsen af en kombination af konfokal mikroskopi (de yderste ca. 0.2 mm), og lysmikroskopi af paraffin indstøbt materiale (Lars Kayser, stud.med. Nadia Lander Landex i samarbejde med Afdeling E, KAS Gentofte).

1.5. Mikroglia cellebiologi og neuroimmun kommunikation

Overordnet er der fokus på membran mikrodomæners, herunder lipid rafts, rolle for regulation og dynamik af: i) NADPH oxidase-medieret fri radikal produktion og dennes betydning i mikroglia (fakultative hjernemakrofager) og nerveceller, samt ii) fagocytose og makropinocytose i mikroglia, herunder mikrodomæners roller i internalisering og sortering af membranreceptorer. For tiden undersøges, hvordan serinkinasen PAK1 ved koordineret aktivering af NADPH-oxidase og aktin reorganisering understøtter fri radikal produktion ved fagocytose. Endvidere interesserer vi os for interaktioner mellem nerveceller og mikroglia. Ved brug af *in vitro*-systemer for neuronal dysfunktion (f. eks Parkinson muteret α -synuclein ekspresion), søger vi at definere mekanismer for tidlig neuronal aktivering af mikroglia, hvilket involverer celle-celle-kontakt og kommunikation ved soluble signalstoffer som cytokiner. Herunder analyseres cytokinsekretionsprofil og andre fænotypiske ændringer i mikroglia, der undergår dendriform (dendritisk celle) differentiering *in vitro* (Frederik Vilhardt i samarbejde med Bo van Deurs, Kirstine Roepstorff, Michael Grandal).

1.6. Stamceller, morfogenese og differentiering

I løbet af fosterperioden, udvikles den befrugtede ægcelle (zygoten), til en hel organisme. I starten sker der omfattende stamcelledelinger, som efterhånden efterfølges af cel-

lespecialiseringer. Stamceller er celler, der kan forny sig selv enten ved en symmetrisk celledeling, hvor én stamcelle bliver til 2 stamceller, eller ved en asymmetrisk celledeling, hvor én stamcelle bliver til en ny stamcelle (dattercelle) samt til en mere specialiseret (forfader)celle. Ved morfogenese arrangeres cellerne i karakteristiske former (rørdannelse, knopskydning, forgrening), og ved organogenese samordnes de nu mere specialiserede celler, i organer og væv.

Fra fosteranlæggets (blastocystens) indre cellemasse, kan man isolere embryonale stamceller (ESC) – celler der under de rette betingelser kan udvikles til alle de mere end 200 celletyper, der findes i det nyfødte individ. De meget tidligt dannede embryonale kimceller (primordial germ cells), har en ganske særlig betydning, idet de både kan fungere som embryonale stamceller, men samtidig er ansvarlige for gonadeudviklingen, og dermed for næste generation.

Fra embryoner og tidlige fostre (3. til 10. uge), kan man isolere embryonale/føtale stamceller (EFSC), som deltager i den mere specifikke morfogenese og organogenese. F.eks. er neurale stamceller fra den tidlige stamcelleregion i hjerneanlægget, ansvarlige for hjernens og rygmarvens udvikling – men ikke for hudens, mavetarmkanalens og urogenitalapparatets udvikling. Hvert organsystem, har sine egne karakteristiske stamceller – i starten arrangeret i udbredte stamcelleregioner. Crista neuralis-stamcellerne udvandrer hurtigt fra deres region, mod fjerne mål. De deler sig konstant, og udvikles til så forskellige celletyper som pigmentceller, binyremarv, perifere sensoriske og autonome ganglier og hele det enteriske nervesystem samt knogle- og bindevævs celler på ansigt og hals, samt visse dele af hjertet.

I de færdigudviklede organer og væv – selv i hjernen – findes der stadig stamceller, nu benævnt voksne stamceller (eller ASC, adult stem cells). De er livsnødvendige og ansvarlige for den daglige cellefornyelse og regeneration, der finder sted i alle organer, men især i f.eks. hud, hår, mavetarmkanal og knoglemarv. De voksne stamceller er under særlig kontrol i specialiserede stamcellenicher.

Der er høje forventninger til behandling af en lang række degenerative sygdomme, med stamceller fra embryonalt, føtalt eller voksent væv. Men der er også store metodemæssige og etiske problemer, forbundet med isolering og differentiering af stamcellerne. Da voksne stamceller er et stærkt bud på cancerelleforstadier, og det er helt nødvendigt at kunne forstå og kontrollere disse celler, i deres stamcellenicher.

1.7. Human gonadeudvikling, fra embryonale kimceller til den færdigtannede kønskirtel

Stem cell factor/c-kit- systemet er af særlig betydning for migration og videre differentiering af humane primordiale kønsceller. Systemet er under kortlægning i forbindelse med de tidligste stadier i gonadeudviklingen (Poul Erik Høyer og Kjeld Møllgård i samarbejde med A.G. Byskov, RH).

1.8. Udviklingen af den normale stamcellepopulation og stamcelleregionerne i humane embryonale stamcellelinjer samt i det humane embryo og foster

Stamcellepopulationen kortlægges med antistoffer rettet mod transkriptionsfaktorer (f.eks. Oct 3-4 og NANOG), vækstfaktorreceptorer og ligander og karakteriseres ligeledes med relevante stamcellemarkører (SSEA-1 og -4,

CD133, nestin). Der fokuseres primært på differentierede humane embryonale stamceller (med A.G. Byskov & C. Yding Andersen, Reproduktionsbiologisk lab., R.H. samt på nervesystem (med prof. Anders Björklund, L.U.), urogenitalsystem, mave-tarmkanal (Steen Seier Poulsen og Hanne Mikkelsen) inklusiv lever og pancreas (med H.C. Bisgaard & J.H. Nielsen, IMBG), hud og hæmatopoetisk væv (Kjeld Møllgård og Poul Erik Høyer i samarbejde med kolleger fra instituttet). I forbindelse med kortlægningen af mave-tarmkanalens udvikling, udgør Det enteriske nervesystem og Cajals interstitielle celler, en ganske særlig udfordring, idet stem cell factor/c-kit- systemet er af essentiel betydning for migration og videre -differentiering, af de markante gangliecellelag af crista neuralis oprindelse, mens interstitielceller, som varetager den myogene regulering, også er stærkt c-kit-positive, men nok ikke af crista neuralis herkomst (Hanne Mikkelsen mfl.).

1.9. Ekspressionen af cavin (cavP60) og de tre isoformer af caveolin i alle organsystemer, under hele fosterudviklingen

Vi har tidligere identificeret et proteinstof (cavin, cav P60), som vi har vist, er en obligat og specifik bestanddel, af caveolae i alle undersøgte celletyper. Vi sammenholder nu ekspresionen af de nævnte caveolære proteiner, med den funktionelle specialisering af de enkelte væv med henblik på at undersøge sammenhængen mellem celle- og vævsdifferentiering, og fremkomsten af caveolae (Jørgen Trantum-Jensen og Kjeld Møllgård i samarbejde med J. Vinten, MFI).

1.10. Lokalisation af det heparin-bindende glykoprotein YKL-40, der sandsynligvis er vækst- og differentieringsfaktor

Produceres og fungerer i stamcelleregionerne i en række embryonale og føtale væv, sammenholdes med tilstedeværelsen af kendte vækstfaktorer, vækstfaktorreceptorer og stamcellemarkører (Julia Sidenius Johansen (KASH) i samarbejde med Kjeld Møllgård & Poul Erik Høyer).

1.11. Vand og salttransports betydning for organogenese Vand- og salt-transport er vigtigt, især i forbindelse med hjerneudviklingen, men også markant for nyre-, lunge- og mave-tarmkanaludvikling. Blod-hjerne barrieresystemet undersøges fortsat, nu med anvendelse af antistoffer, rettet mod aquaporinerne. AQP1 forekommer særlig udtalt i den tidlige udvikling af plexus choroideus og -overraskende- i det subcommissurale organ og corpus pineale (Kjeld Møllgård og Poul Erik Høyer i samarbejde med prof. S. Nielsen, Aarhus Universitet, P. Agre og N.R. Saunders).

1.12. Trefoil peptides

Trefoil peptider (TFF), som er vist at være af betydning for epithelial morfogenese og differentiering, produceres af mucinproducerende celler, og virker ved at sammenkæde mucinmolekyler – eller ved at blokere denne sammenkædning, og de regulerer derved mucins viskoelastiske egenskaber. Injiceret TFF-peptid virker tilsyneladende via en transepithelial transport, på lige fod med endogent TFF-peptid, og kan øge mucosabarrieren, og kan derved ophele ventrikelsår og bedre eksperimentelt induceret colitis, hos mus og rotter. Vi har, som de første beskrevet dette fænomen, og undersøger den pathofysiologiske effekt af injiceret TFF-peptid, i en række dyremodeller. Indholdet af TFF-

peptider i mucinholdige sekreter (primært spyt, bronchialsekret, tårevæske og cervixsekret), undersøges fra normale og patienter med sygdomme, hvor ændringer i sekretets viskocitet, indgår i sygdoms- patogenesen. TFF-indholdet korreleres til sekretets viskocitet. Målet er, at kunne anvende TFF-peptider i behandlingsmæssigt øjemed til korrektion af sekreters viskocitet. Der er etableret dyreeksperimentelle modeller til undersøgelse af virkning af inhalation af TFF-peptider, ved bronchitis og astma. Patientmaterialer er fra Rigshospitalet, KAS Herlev og KAS Gentofte (Steen Seier Poulsen, stud.med. Niels Erik Viby-Jensen, Hanne-Louise Kissow, ph.d.-studerende Hans Wandall, ph.d.-studerende Stine Kjelleff i samarbejde med E.M. Vestergaard, E. Nexø, Aarhus Kommunehospital og L. Thim, Novo Nordisk).

1.13. Diabetes

Vores overordnede interesse, er opklaring af den biologiske og patobiologiske betydning af peptidhormoner af glukagon-sekretin-familien, især tarmhormonerne GLP-1, GLP-2 og GIP. Hormonerne GLP-1 og GIP er inkretiner, som øger insulinsekretionen efter et måltid. GLP-1 er potentielt interessant, som behandling for type-2 sukkersyge. Sekretionen af GLP-1 og virkningen af GIP er nedsat hos type-2 diabetikere, hvilket forværrer det diabetiske sygdomsbillede. Det er forskningsgruppens formål at opklare virkningsmekanismer for disse peptidsystemer, der påvirker glukosebalancen og dermed sygdomsbilledet hos type-2 diabetikere (Cathrine Ørskov i samarbejde med J.J. Holst og C. Deacon, MFI).

I et delprojekt studeres ultrastruktur og funktion af basalmembran og caveolae i kapillærer hos patienter med type II diabetes (Klaus Qvortrup i samarbejde med C. Schaeede og F. Dela, MFI).

2. Betændelsestilstande

2.1. Tarmvæggens celler og bevægelsesmønstre

Tarmens glatte muskulatur, varetager to hovedfunktioner: Transport af tarmindehold (via transporterende = peristaltiske bevægelser), og opblanding af tarmindehold, med sekreter m.m. (via blandebevægelser = segmentation). Disse bevægelser er hos alle pattedyr kontrolleret gennem nervøs, hormonal og såkaldt 'myogen' regulering. Med den seneste udvikling på området, er det blevet klart, at den 'myogene' regulering varetages af Cajal's interstitial-celler (tarmens pacemakerceller, ICC).

Vi har tidligere påvist, at rotte colon har to netværk af interstitialceller, med slow waves og pacemaker funktion. I den humane colon er ligeledes vist tilstedeværelse af interstitialceller, der hersker uenighed om fordelingen af interstitialceller i colon's forskellige dele. Da en nedsat mængde af interstitialceller, menes at have betydning for colon's motilitet, og kan være tilgrundliggende faktor for obstruktion, har vi undersøgt rotte colon, og fundet forskellig elektrisk aktivitet i henholdsvis den proximale, midterste og distale del. Vi har desuden fundet forskellig fordeling af nNO-nerver i de forskellige dele af colon, og fundet holdepunkter for, at en undertype af colons spontane kontraktioner, skyldes ICC ved det submuskulære plexus. I forlængelse af disse studier, undersøger vi colon fra Ws/Ws mutant rotter, disse dyr mangler ICC ved Auerbach's plexus i tyndtarmen, desuden er pacemaker-funktionen afficeret (Hanne B. Mikkelsen og Jytte Overgaard Larsen i samar-

bejde med M. Jimenez og E. Alberti, Barcelona og J. Huizinga, Canada).

Det er ved inflammatoriske tarmsygdomme dokumenteret, at bevægelsesmønstret i tarmen er ændret, hvilket også er tilfældet ved sepsis (alvorlige infektioner) og efter tarmoperationer.

Der er holdepunkter for, at disse ændrede bevægelsesmønstre, skyldes en påvirkning af immunsystemet via tarmmuskel makrofagerne. Udover muskelceller og pacemakerceller, findes der i muskellaget en gruppe-celler (makrofager), der har en konstant og regelmæssig beliggenhed hos mus og menneske. Vi har vist, at disse celler under normale forhold, ikke er specielt aktive med hensyn til fagocytose og cytokinproduktion, og ligeledes er til stede i kimfri og embryonale mus. Vi har desuden vist, at mutant musen op/op, der mangler (CSF-1), også mangler makrofagerne i tarmmuskulaturen; op/op-musen vil, sammenholdt med vildtype mus, blive anvendt til at beskrive interstitialcellers (ICC) og makrofagers interaktion, deres migrering, fysiologiske funktion, herunder cytokinproduktionen ved eksperimentelt fremkaldte inflammatoriske tilstande (Hanne B. Mikkelsen og Jytte Overgaard Larsen i samarbejde med J. Huizinga, Canada).

2.2. Inflammatorisk tarmsygdom

Vi har vist, at regulatoriske T-lymfocytter fra normale raske mus, kan hæmme proliferation og cytokinproduktion i inflammatoriske T-celler fra mus, med kronisk inflammatorisk tarmsygdom. Vores igangværende arbejde, karakteriserer de regulatoriske T-lymfocytter i mus og mennesker med henblik på, at opnå ny viden om disse cellers funktionsmåde. Vores undersøgelser har betydning for forståelse og behandling af inflammatorisk tarmsygdom hos mennesket. Ph.d.-studerende Monika Gad har som den første beskrevet, hvorledes immunsystemet under normale forhold er i stand til, at reagere med tarmens bakterieflora, men at denne reaktivitet holdes i skak af regulatoriske celler. Denne observation, er vigtig for vores forståelse for udviklingen af kronisk inflammatorisk tarmsygdom (Mogens H. Claësson, ph.d. Monika Gad og ph.d.-stud. Nanna Ny Kristensen i samarbejde med professor J. Rask Madsen, Gastroenterologisk Afdeling, Amtssygehuset i Herlev).

I mus og rotter er det vist, at subcutan administration af GLP-2 stimulerer tarmens vækst. Som GLP-1 produceres GLP-2 af endokrine celler i tyndtarmen, og frisættes til blodbanen, efter et måltid. I et andet delprojekt udforskes derfor GLP-2's rolle, ved behandling af inflammatorisk tarmsygdom, samt Iressa og kemoterapi-induceret tarmskade, ved anvendelse af eksperimentelle dyremodeller. En bivirkning ved GLP-2 behandling, kunne være en stimulation af væksten af eventuelle tumorer i tarmen. Dette undersøges i en eksperimentel muse-coloncancer-model (Steen Seier Poulsen, Cathrine Ørskov, post.doc. Bolette Hartmann, stud.med. Hannelouise Kissow i samarbejde med L. Thim, Novo Nordisk, J. Thulesen, KAS Herlev og J.J. Holst, MFI).

2.3. Mikroglija

Mikroglija er de residente immunforsvarsceller i CNS, og ligesom andre vævsmakrofager undergår de aktivering ved diverse former for vævsskade. Denne fænotypiske forvandling, korrelerer med ændringer i morfologi, og tilegnelsen af en lang række fagocyt-funktioner, såsom produktion af frie radikaler (f.eks. superoxid) og cytokiner, og disse

fænomener studeres *in vitro* i relation til fysiologiske og patologiske CNS-tilstande. Det superoxid producerende enzym NADPH-oxidase, undersøges i forhold til betydning af lipid raft lokalisation, for mobilitet og aktivitet af NADPH-oxidase, intracellulære signalveje, der regulerer NADPH-oxidase aktivitet, og oxidativt stress. Desuden studeres neuron-mikroglia kommunikation, i relation til normale og sygelige forhold i CNS forhold, samt den potentielle modulering af mikroglia aktivering ved metallotionein (Frederik Vilhardt og stud.polyt. Pernille Efferbach Jensen i samarbejde med Torben Moos, Milena Penkowa og Bo van Deurs).

2.4. Proteinet beta-2-mikroglobulins betydning ved celleaktivering

Proteinet beta-2-mikroglobulin findes i biologiske væsker. Ved en række autoimmune og maligne sygdomme, er der påvist en proteolytisk modificeret form af proteinet. Undersøgelserne har til formål, at karakterisere beta-2-mikroglobulin og dets proteolytiske derivaters betydning, for T-celle aktivering *in vitro* og *in vivo*. De fysiske-kemiske egenskaber af proteinet, vil blive karakteriseret med henblik på 3D-konformationsændringer, under forskellige forhold. Proteinets betydning ved patogenese og diagnostik, samt potentielle terapeutiske områder, vil blive undersøgt (Mogens Holst Nissen, Carsten Röpke, Mingjun Wang, Mogens Helweg Claësson og Mette Pries i samarbejde med S. Buus, IMMI, N.H.H. Heegaard).

2.5. Dendritceller og T-cellemedieret immunterapi

Vi har vist, at kræftceller fra både menneske og mus, via cellernes vævstypemolekyler, fremviser små proteindele (peptider), som immunsystemets celler kan reagere med, og derved dræbe kræftceller. Sideløbende undersøger vi den immunstimulerende effekt af immunsystemets dendritiske celler, når disse er tilsat de ovenfor nævnte peptider. Adjunkt Anders Elm Pedersen har nyligt i mus vist, at dendritcelle baseret peptidvaccination, kombineret med behandling med immunoregulatoriske og karvæksthæmmende (antiangiogenesiske) antistoffer, effektivt fører til afstødning af allerede indhelede tumorer. Påvisning af nødvendigheden af en sådan kombinationsbehandling for tumorafstødning, er af betydning for det fremtidige design, af immunbaserede kræftterapi. Vores resultater fra forsøg i mus har ført til afprøvning i kræftpatienter af en dendritcelle-baseret peptidvaccine (Mogens H. Claësson, adjunkt Anders Elm Pedersen, og spec.stud. Özan Met i samarbejde med S. Buus' gruppe, IMMI, Panum Institut og I.M. Svanes gruppe ved Hæmatologisk og Onkologisk Afdeling, Amtssygehuset i Herlev).

2.6. Knoglevæv og osteoporose

Knoglevæv er et dynamisk væv, som er underlagt mange regulatoriske mekanismer, der under opvæksten i den udviklede organisme og under aldring, dybtgående påvirker vævets struktur og mineralisering. I nærværende projekt arbejdes med den hypotese: at der eksisterer en sammenhæng mellem organismens fedtmasse og knoglemineralisering. Der foretages undersøgelser af sammenhængen mellem fedtcelle (spæk)masse og knoglemineralisering hos fire arter af arktiske sæler, som udviser store sæsonvariationer i spækmasse. Undersøgelserne er foreløbigt baseret på prøvemateriale indsamlet på forskellige årstider i perioden juli 2000-april 2005. Knoglematerialet undersøges makro-

skopisk (massefyldebestemmelser og røntgen) og histologisk, og sammenholdes med data på dyrenes totalvægt, samlede spækmasse og alder, samt med forskellige biokemiske analyser af blodprøver. De foreløbige resultater peger tydeligt i retning af en sammenhæng mellem relativ spækmasse og knoglemineralisering, mellem de forskellige sælarter, og der arbejdes videre med bestemmelsen af størrelsen af årstidsvariationen og om muligt indkredsning af de involverede regulatoriske mekanismer, som kan vise sig af betydning, for forståelse og behandling af osteoporose hos mennesker (Jørgen Tranum-Jensen i samarbejde med Norges Fiskerihøjskole, Tromsø Universitet).

2.7. Øjet og okulære lidelser

Undersøgelse af muligheden for transplantation af væv i øjet, med henblik på bevarelse af synsfunktionen. Øjet er et såkaldt immunprivilegeret organ. Det betyder, at øjet normalt er beskyttet mod immunologiske reaktioner, som ville ødelægge synet. Vi undersøger funktionelle immunologisk interaktioner – mellem immunsystemets celler og vævsceller i øjet – som dels har betydning for øjets immunprivilegium, dels for muligheden for at transplantere celler til øjet. Muligheden for transplantation af sunde øjepigmentepitelceller til øjne, som behandling af synstab hos patienter med forkalkningspletter i øjet (aldersrelateret makula degeneration), undersøges af en forskningsgruppe på Rigshospitalet, og vi bidrager til dette arbejde, med ovenstående undersøgelser, som baseres på dyrkning af vævsceller fra humane øjne og immunsystemets-celler (Carsten Röpke, Mogens Holst Nissen, Charlotte Kæstel i samarbejde med J.U. Prause, E. Scherfig, M. La Cour, og J.F. Kiilgaard, Øjenafdeling E og Øjenpatologisk Institut, Rigshospitalet).

2.8. Mulighed for hindring af celledød i de retinale pigmentepithelceller

Aldersrelateret makula degeneration (AMD) er den hyppigste årsag til blindhed blandt ældre. Udvikling af AMD beror på tab af det yderste af nethindens ti lag, benævnt pigmentepithelet. Vi har ved egne undersøgelser klarlagt nogle af de processer, der er af betydning for pigmentepithelcellernes død og overlevelse. Aktuelt søger vi at identificere stoffer og faktorer, der kan øge cellernes overlevelse (Mogens Holst Nissen, Carsten Röpke, Charlotte Kæstel, Yang Jing og Mette Pries i samarbejde med J.U. Prause, E. Scherfig, M. La Cour, og J.F. Kiilgaard, Øjenafdeling A og Øjenpatologisk Institut, Rigshospitalet).

2.9. Uveitis: patogenese, diagnose og behandling

Uveitis er en betændelsestilstand i øjet, der i en række tilfælde medfører varigt synstab. Uveitis kan forårsages af infektioner (virale, bakterielle, parasitære) eller ved, at organismens eget immunsystem, angriber øjets væv. I en murin dyremodel arbejder vi med, at karakterisere de faktorer (antigen epitoper, chemokiner, cytokiner), der er af betydning for sygdomsudviklingen (Mogens Holst Nissen, Carsten Röpke, Mogens H. Claësson, Wang Mingjun og Mette Pries i samarbejde med S. Buus, IMMI, Panum Institut og J.U. Prause, Øjenafdeling E og Øjenpatologisk Institut, Rigshospitalet).

2.10. Indre øre og Tinnitus og Mb. Meniere

Elektronmikroskopiske undersøgelser af den endolympfatiske sæk i det indre øre har vist, at dens struktur og indhold er foreneligt med, at der her sker en produktion af et hor-

monlignende stof. Indsprøjtes ekstrakter af den endolymfatiske sæk fra rotter på en levende rotte har det vist, at rotten responderer med en øget urin- og saltudskillelse. Hvis dette hormon, som vi har valgt at benævne saccin, har en lignende effekt på det indre øre, er det muligt, at vi kan give en forklaring på, hvorledes Meniere's sygdom opstår og endvidere, at der på længere sigt kan udvikles en rationel behandling, mod denne lidelse. Stoffet har muligvis også en causalbetydning for udvikling af tinnitus (Klaus Qvortrup).

Neurobiologi

Den neurobiologiske forskning er ligesom cellebiologien, centreret omkring sammenhæng mellem struktur og funktion, under normale og sygelige tilstande. Særligt for neurobiologien er tracerstudier, med henblik på, at spore nervebanernes projektioner i centralnervesystemet.

1. Basal Neurobiologi

1.1. Det serotonerge nervesystem

Det serotonerge nervesystem er undersøgt hos en lang række hvirvelløse – og enkelte hvirveldyr mhp., at kortlægge evolutionsforløbet fra hvirvelløst dyr til hvirveldyr. Resultaterne af disse undersøgelser viser, at opbygningen af vort serotonerge nervesystem, har sit udspring, i en gruppe af meget tidligt fraspaltede hvirvelløse dyr ("phoronider" og "brachiopoder"). For tiden undersøges nervesystemets udvikling samt hox clustrenes evolution hos "enteropneuster" og "lampretter" mhp. mere præcist, at kortlægge overgangen fra hvirvelløst dyr til hvirveldyr (Anders Hay-Schmidt i samarbejde med C. Nielsen, Zoologisk Museum, København og L. Friis-Hansen, Rigshospitalet).

1.2. Transportsystemer gennem blod-hjernebarrieren
Flerårigt projekt. (Torben Moos i samarbejde med Tina Skjørringe og T. Jensen, Kennedy Institutet).

1.3. Hjernens jernmetabolisme

Flerårigt projekt. Jernpåvirknings betydning for oxidativt stress og celledød i hjernen. Jern-regulatoriske proteiner og hjernens jern-homeostase. Jernmetabolisme i retina. Jernmangel og hjernefunktion (Torben Moos i samarbejde med E.H. Morgan, Univ. Western Australia, Perth; J. Lykkesfeldt, KVL, Y. Courtois, Inserm U450, Paris samt Jytte Overgaard Larsen, MAI).

1.4. Ekspression og regulation af gener i centralnervesystemet, som har betydning for udvikling og funktion af corpus pineale og øjet

Koglekirtlen laver hormonet melatonin, der secernerer med en døgnrytme med høj sekretion om natten og lav om dagen. Denne rytme i melatoninproduktionen, styres af hjernens indre ur den suprachiasmatiske kerne, beliggende i hypothalamus. Det vigtigste enzym i syntesen af melatonin, er enzymet arylalkylamin-N-acetyl transferase. Ekspressionen af dette gen udviser ligeledes en kraftig dag/nat rytme. Vi har gennem en årrække studeret koglekirtlens innervation og de neurotransmittere og receptorer, som relaterede til denne innervation.

Vi er nu i et samarbejde med National Institute of Health, Bethesda, USA, gået i gang med systematisk at undersøge, hvilke gener i rottehjernen, der udviser circadian expression, samt lokalisere hvor i centralnervesystemet,

denne genekspression finder sted. Dette gøres gennem ekstraktion af mRNA, og analyse af den ekstraherede mRNA, ved hjælp af Affymetrix gene chips på rottehjerner. Gennem Northern blots og *in situ* hybridisering foretages en lokalisering i hjernen af ekspresionen. Vi arbejder i øjeblikket med mere end 25 gener, der udviser en kraftig døgnrytme i deres ekspression. Flertallet af disse gener udviser specifik pineal expression. Vi interesserer os specielt for et homeobox gen, Otx2, homeodomæne generne PAX4 og PAX6, NeuroD1 og CRX, som er involverede i udviklingen af corpus pineale og retina. Vi undersøger med rottehjernen som model, på hvilket tidspunkt generne exprimeres under den fortale udvikling, og bestemmer lokaliseringen af denne genekspression. Vi har udviklet en knock-out mus, der ikke udtrykker NeuroD-genet. Vi studerer nu denne mus's fænotype og specielt med henblik på, ændringer i koglekirtlens biokemi (Morten Møller og Martin F. Rath i samarbejde med D.C. Klein og S. Coon, NIH).

1.5. Proteinexpressionsstudier

Ved hjælp af 2D-geler af proteiner fra corpus pineale undersøges hvorvidt, disse udviser en circadian expression. Enkeltproteiner fra gelerne identificeres ved hjælp af massepektrometri (Morten Møller i samarbejde med H. Vorum, Aarhus Universitet, T. Sparre, Steno Laboratoriet, Gentofte, P. Roepstorff og N. Bache, Syddansk Universitet).

1.6. Narkolepsi

I samarbejde med Søvnlaboratoriet på Københavns Amts Sygehus i Glostrup, undersøges ændringer i den circadiane melatoninsekretion hos patienter med narkolepsi (Morten Møller i samarbejde med S. Knudsen og P. Jennum, KASG).

1.7. Metabolisk dysfunktion og stress

Ud over at være sæde for vores bevidsthed og tankevirksomhed, rummer hjernen en lang række andre funktioner, der er helt nødvendige for opretholdelse af livet. Det vi undersøger, er den centrale regulation af de autonome forstyrrelser, der reguleres via neurotransmitteren serotonin. Disse forstyrrelser omfatter bl.a. energihomeostase (med følgesygdommene fedme og diabetes type II) og stress (med depression, angst, hukommelsessvigt og søvnforstyrrelser til følge).

Neurotransmitteren serotonin dannes i nogle relativt få nerveceller, beliggende i mellem- og baghjern, hvorfra der sendes axoner (nerveforgreninger), dels ned i rygmargen og dels fremad i hjernen, og man regner med, at hver eneste serotoninholdige celle har kontakt med ca. 1 million andre celler i hjernen. Kommunikationen i mellem den serotonerge celle (axonet) og modtagercellen er reguleret, via forskellige typer af serotoninreceptorer (der findes ca. 14 af disse hos mennesker og rotter/mus) samt af en serotonintransporter. Formålet med den del af forskningen, er at kortlægge det serotonerge nervesystems anatomiske opbygning, hvad angår projektionsbaner, og hvad angår lokaliseringen af serotonin receptortyper. Dette gøres dels ved hjælp af neuronal tracing, samt immunhistokemi og *in situ* hybridisering med serotonin og serotoninreceptorer. Dels farmakologisk ved at undersøge nervecelleaktivering *in vivo*, efter indgift af specifikke serotoninreceptor agonister og antagonist (Anders Hay-Schmidt i samarbejde med J.D. Mikkelsen, Neurosearch, P.J. Larsen, M.T. Christensen og N. Vrang, Rheoscience, C. Lowry, Univ. of Bristol).

1.8. Neuroprotektion

Tab af hjerneceller kan medføre varige kliniske udfald (typisk lammelser, mentale ændringer og funktionstab). I forbindelse med skader/sygdom i hjernen, opstår nogle komplekse og kun delvist kortlagte genetiske og molekylære processer, som er sekundære, forsinkede reaktioner, udløst af den primære patologi. Disse sekundære processer, inkluderer hovedsageligt forhøjet frigørelse af proinflammatoriske cytokiner og eksitatoriske transmittorer, som i store mængder medfører dannelse af frie radikaler, som er blandt de mest neurotoksiske faktorer vi kender, og en hovedårsag til neurodegeneration og programmeret neuronød (apoptose). De sekundære skadesprocesser, er klinisk set udslagsgivende, idet de ultimativt vil medføre mere neuronød og dermed flere neurologiske deficits end den primære skade. Gruppen forsker i: Udvikling af nye neuroprotektive targets, der hæmmer CNS-degeneration, dysfunktion og celledød og inducerer neuron-overlevelse, synaptisk plasticitet, CNS-repair/recovery, og re-etablering af cerebrale funktioner. Der fokuseres på proteiner/peptider og rekombinante agonister hertil. Der anvendes genomics og proteomics og histopatologiske analyser. Desuden identificeres gener og molekyler, der kan stimulere hjernens endogene neurale stam- og progenitorceller, som under rette betingelser kan proliferere, differentiere og migrere ud til syge områder. Heriblandt fokuseres på molekyler, der kan anvendes til stimulation af hjernens endogene neurale stam- og progenitorceller, som dermed proliferere, differentiere og migrere ud til de syge områder mhp. 'self-repair'.

Dette foregår, ifm. forskellige eksperimentielle *in vivo* modeller for neurodegenerative, autoimmune og infektiøse hjernesygdomme, hjernetraumer, apopleksi, epilepsi, neuropsykiatrisk patologi inklusiv udviklings-defekter. Ligeledes anvendes primære cellekulturer med neuroner, astroglia og mikroglia, for at identificere molekylære mekanismer og signaling pathways.

Desuden undersøges humant, postmortalt hjernevæv og vævsprøver (blod, plasma, cerebrospinalvæske m.m.) fra patienter, der fortsat følges. Hermed kan man validere de eksperimentielle data i humant væv. Gruppen deltager i fakultetets NeuroCluster og Centre of Brain Repair samt Centre of Inflammation & metabolism (Milena Penkowa i samarbejde med Kjeld Møllgård, Frederik Vilhardt, E. Bock, Proteinlaboratoriet, G. Boysen, Bispebjerg Hospital, B. Pakkenberg, Bispebjerg Hospital, G. Waldemar, Rigshospitalet, B. Glenthøj, Bispebjerg Hospital, A. Björklund, Lunds Univ., J. Hidalgo, Univ. Barcelona, M. Vasak, Zürich Univ., H. Bluethmann, Hoffmann LaRoche, Schweiz, I.L. Campbell, San Diego, E. Martinez, Dept. Neurology, Barcelona, Martin V. Pedersen, Johanne Neiiendam, Lothar Wiese, schlorstip. K. Fobian. Fra Rigshospitalet: J. Kurzhals og I. Bygbjerg, Infektionsmed. Afd., F.C. Nielsen og R. Borup, Klin.Kemisk Afd., samt C.B. Poulsen, Patologisk Afdeling).

2. Aldring

2.1. Livsstilsfaktorerens betydning for den normale aldringsproces af centralnervesystemet og det perifere system

En større viden om de basale aldringsprocesser i nervesystemet, samt livsstilsfaktorerens betydning for disse, vil give et nødvendigt grundlag for udbyggelse af forskningen til undersøgelse af, hvorvidt det er muligt, at sætte ind med forebyggelse. Såfremt resultaterne af planlagte studier be-

kræfter at livsstilsfaktorer, som langtids-fysisk træning eller reduceret fødeindtag, kan udsætte eller forhindre nogle af de aldersrelaterede degenerationer i dele af nervesystemet, kan det få store menneskelige og samfundsøkonomiske gevinster. I de specifikke projekter bestemmes a) antal og størrelse af nerveceller i cerebellum og cerebellum's vaskularitet hos aldrende rotter, samt motions og ernærings betydning for denne aldringsproces, b) stereologisk bestemmelse af antal og størrelse af nerveceller i spinalganglier og rygmarv hos ditto rotter, og c) stereologisk bestemmelse af antal og størrelse af myeliniserede axoner i sensoriske og motoriske rødder hos ditto rotter (Jytte Overgaard Larsen).

2.2. Filamentaggregation og neurodegenerative tilstande

Flerårigt projekt (Torben Moos i samarbejde med P. Kallunki, H. Lundbeck A/S, P.H. Jensen, Institut for Med. Biokemi, Aarhus Universitet).

2.3. Motorisk kontrol og ganganalyse

Tab af gangfunktion, delvist eller helt, medfører et markant tab af livskvalitet. Gangfunktion kan derfor anvendes til objektivt at kvantificere bevægeapparatets funktionalitet, hvilket vinder stigende indpas i klinikken i disse år. Eksempelvis kan gangfunktion måles før og efter et behandlingsforløb, i form af operation eller rehabilitering. Da der er grænser for, hvad der rent teknisk kan måles på levende mennesker, opbygges der tillige computermodeller over komplekse strukturer, som f.eks. ryggen. Herefter er det muligt via sådanne modeller at estimere de belastninger, som enkelte vævsstrukturer udsættes for under aktivitet. Forskellige mennesker kan udføre de samme bevægelsesmønstre ud fra forskellige strategier, forskning i motorisk kontrol, er derfor et nødvendigt element i forbindelse med belastning af bevægeapparatet, f.eks. undersøges patienter med knæarthrose i samarbejde med Parker Institutet, Frederiksberg Hospital. Identifikation af individuelle gangmønstre, undersøges i samarbejde med Statistisk Forskningsenhed ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, projektet omfatter bl.a. udviklingen af en metode til genkendelse af forbrydere ud fra gangmønstre, som skal anvendes i kriminalefterforskning.

Der udføres neurofysiologisk forskning i form af H-refleksmodulering under "gang", på løbebånd hos paraplegikere. Dette projekt udføres i samarbejde med Medicinsk Fysiologisk Institut, KU samt University of California, Los Angeles, USA.

Computer-simulation og modellering af bevægeapparatets strukturer, udføres i samarbejde med Institut for Maskinteknik, Aalborg Universitet. En kompleks model af ryggen er under udarbejdelse.

Der udvikles nye objektive metoder til måling af knæledsfunktion hos patienter med korsbåndsskader. I samarbejde med Tandlægeskolen, KU, undersøges ilttensionen i tyggemusklene hos patienter, med funktionsrelaterede smerter i tyggeapparatet. Sammen med Forsøgscenter Foulum, Danmarks Jordbrugsforskning, undersøges ledbelastning hos grise ved gang på forskelligt underlag. De bedste kuglestødere i verden analyseres sammen med Institut for Idræt, Aarhus Universitet.

Der arbejdes på at udvikle en funktionel klinisk rest af patienter, med overrevet forreste korsbånd. I forbindelse med dette projekt, undersøges muskelfunktionen og ledbelastningen hos forskellige typer af korsbåndspatienter.

Laboratoriet har taget initiativ til dannelsen af Copenhagen Gait Cluster, et samarbejde mellem Parker Institutet, Ganglaboratoriet på Hvidovre Hospital, Retsmedicinsk Institut, MFI og MAI.

Laboratoriet deltager i det Neurobiologiske Forsknings Cluster ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU. I dette regi samarbejdes der primært med forskere fra Institut for Idræt samt Medicinsk Fysiologisk Institut på KU. Samarbejdet omfatter etablering af et center for forskning i spasticitet, som involverer forskere fra en lang række institutioner i nærområdet.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Bo van Deurs: Medlem af bedømmelsesudvalg ved et professorat, samt medlem af bedømmelsesudvalg på ph.d.-afhandling ved Aarhus Universitet.

Ole William Petersen: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalgene for Katrine Sonne-Hansen, Tina Friis og Lise Camilla Fröhlich.

Kjeld Møllgård: Medlem af bedømmelsesudvalg til lektorat i Anatomi ved Aarhus Universitet samt af forslag til Jahre Prisen (Oslo Universitet).

Poul Erik Høyer: Formand for bedømmelsesudvalg til besættelse af lektorstilling i celle- og vævsbiologi ved Medicinsk Anatomisk Institut, KU.

Mogens Holst Nissen: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg for Jeanette Erbo Christensen.

Morten Møller: Medlem af bedømmelsesudvalg på Kimmo A. Michaëlsens disputats, Aaby Academy. Formand for bedømmelsesudvalget for ph.d.-afhandling af Mia H. Greisen Søndergaard. Medlem af bedømmelsesudvalg til professorat i "Regenerative Medicine", Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU. Medlem af bedømmelseskomité til lektorat i neurobiologi, Aarhus Universitet. Medlem af bedømmelseskomité til lektorat i cellulær neurobiologi ved Syddansk Universitet.

Torben Moos: Bedømmer af ph.d.-afhandling for Corinne Visser, University of Leiden, Holland.

Udvalg og fonde

Bo van Deurs: Leder af Københavns Celle- og Vævsbiologiske Forskerskole, og af fakultetets Cellebiologi Cluster. Beskikket eksternt bedømmer for Det Norske Forskningsråd.

Ole William Petersen: International bedømmer for the Breast Cancer Campaign, U.K. Medlem af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets Forskningsudvalg og bestyrelsesmedlem i Martha Margrethe og Christian Hermansens Legat.

Lars Kayser: Kursusleder for anatomi, 2. semester.

Poul Erik Høyer: Kursusleder for organkursus 1, medicinstudiets 3. semester.

Mogens Helweg Claesson: Medlem af Ugeskrift for Lægers videnskabelige panel. Bestyrelsesmedlem i biotekfirmaet DanDrit.

Mogens Holst-Nissen: Medlem af Studienævn for Medicin.

Morten Møller: Direktør for Forskerskolen i Neurobiologi under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU, og er dansk repræsentant i det europæiske forskningssamar-

bejde COST. Medlem af 10. semesterudvalg for lægedannelsen ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU.

Cathrine Ørskov: Medlem af Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd i perioden 10. august 2004 – 31. juli 2008.

Anders Hay-Schmidt: Medlem af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets forskningsudvalg.

Jytte Overgaard Larsen: Kursus for anatomi på kurset Basal humanbiologi, 1. semester.

Jørgen Tranum-Jensen: Semesterudvalgsformand for medicinstudiets 3. semester og kursusleder for organkursus 1; formand for Medicinsk Anatomisk Institut's undervisningsudvalg, formand for Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets Bygningsudvalg samt formand for konsistoriums Bladudvalg (Universitetsavisen).

Erik B. Simonsen: Kursusleder for 3. semester Biomekanik for civilingeniør i medicin og teknologi.

Milena Penkowa: Bestyrelsesmedlem i Neuroclusterets bestyrelse.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Bo van Deurs: Vejleder for ph.d.-studerende Kirstine Roepstorff, Anette Hommelgaard, Mads Lerdrup, Michael Grandal og Silas Bruun. Vejleder for 2 humanbiologi-studerende under deres specialestudium.

Ole William Petersen: Vejleder for ph.d.-studerende René Villadsen, Agla Fridriksdottir og Michala Wissing samt Anni Rønfelt Thomsen, Fødevarerdirektoratet. Vejleder for to specialestuderende.

Kjeld Møllgård: Vejleder for erhvervs-ph.d.-stipendiat Stine M. Hansen, MTVU.

Lars Kayser: I perioden 1.09.2002 - 31.08.2006 frikøbt på halv tid, for at varetage funktionen som leder af fakultetets Pædagogiske Udviklingscenter (PUCS). I perioden 1.08.2004 - 31.07.2007 frikøbt på 1/2 tid, til at varetage opbygningen af og funktionen som leder af KU's Center for Web Baseret Læring.

Mogens H. Claësson: Projektvejleder for ph.d.-studerende Nanna Ny Kristensen.

Mogens Holst Nissen: Projektvejleder for ph.d.-studerende Charlotte Kæstel.

Morten Møller: Vejleder for ph.d.-studerende Martin Fredensborg Rath og Anette Stark, KU, samt Sujira Mukda, Mahidol University, Bangkok.

Anders Hay-Schmidt: Hovedvejleder for ph.d.-studerende Marianne Hald Larsen, NeuroSearch, og projektvejleder for ph.d.-studerende Jacob Jelsing og Kenneth Ploug Beri. Specialevejleder for to biologistuderende og to dyrlægestuderende.

Torben Moos: Vejleder for ph.d.-studerende, cand.scient. (hum.biol.) Nadeem Asim-Ghulam, og vejleder for biologistuderende Thomas Rosengren Nielsen.

Milena Penkowa: Vejleder for ph.d.-studerende Lothar Wiese, Søren Lund, Lundbeck og Martin Volmer Pedersen, Scleroseforeningen. Vejleder for to specialestuderende.

Tillidshverv

Ole William Petersen: Formand for Dansk Selskab for Cancerforskning og Dansk Kræftforskningsfond.

Morten Møller: Æresmedlem af bestyrelsen i European Pineal and Biological Rhythm Society og æresmedlem af

Romanian Academy of Medical Sciences. Chef for Donationsordningen ved Medicinsk Anatomisk Institut, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU.

Anders Hay-Schmidt: Daglig sikkerhedsleder.

Hanne B. Mikkelsen: Medlem af Kvinderegensens eforat. Daglig leder af instituttets præparatfremstilling.

Milena Penkowa: Kasserer og bestyrelsesmedlem i Dansk Selskab for Neurovidenskab.

Formidling

Redaktionelle hverv

Ole William Petersen: Editorial board member of Breast Cancer Research.

Morten Møller: Medredaktør af Journal of Pineal Research og Journal of Cellular and Molecular Medicine og Acta Endocrinologica (Bucharest).

Torben Moos: Forfatter af lærebog i Neuroanatomi i samarbejde med Morten Møller.

Klaus Qvortrup: Editorial board member European Cell & Materials.

Erik B. Simonsen: Section editor ved Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sport.

Kongresser og symposier

Morten Møller: Har været inviteret foredragsholder ved Dansk Endokrinologisk Selskab's Årsmøde og været inviteret foredragsholder ved X. Congress of the European Pineal and Biological Rhythm Society, Frankfurt.

Torben Moos: Har været inviteret foredragsholder ved Leiden/Amsterdam Centre for Drug Research, Leiden University, Holland og inviteret foredragsholder ved "The Second Conference on Neurodegenerative Disorders with Brain Iron Accumulation (NBIA)", Washington DC, USA.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Netværk

Milena Penkowa: Er med i Danmarks Grundforskningsfonds Center: Centre of Inflammation and Metabolism med Bente Klarlund Pedersen mfl. fra Rigshospitalet.

Instituttleder Ole William Petersen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	23,22	4,06	27,28
DVIP	8,96	0,00	8,96
STIP	3,41	5,40	8,81
TAP	33,80	2,51	36,30
Årsværk i alt	69,39	11,97	81,36
Løn med årsværk	28.558,98	4.181,91	32.740,89
Løn uden årsværk	-397,89	-981,06	-1.378,95
Øvrig drift	4.021,48	7.862,72	11.884,20
Anskf. o. 100 t.kr.	0,00	1.378,83	1.378,83
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	32.182,58	12.442,39	44.624,97

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Claesson, Mogens Helweg; professor.

Eriksen, Tine Alkjær; adjunkt.

Garbarsch, Charly; lektor.

Hay-Schmidt, Anders; lektor.

Høyer, Poul Erik; lektor.

Kayser, Lars; lektor.

Mikkelsen, Hanne Birte; lektor.

Moos, Torben; lektor.

Møller, Morten; professor.

Møllgård, Kjeld; professor.

Nissen, Mogens Holst; lektor.

Pedersen, Anders Elm; adjunkt.

Penkowa, Milena; lektor.

Petersen, Jytte Overgaard Larsen; lektor.

Petersen, Ole William; professor.

Poulsen, Steen Seier; lektor.

Qvortrup, Klaus; lektor.

Røpke, Carsten; lektor.

Simonsen, Erik Bruun; lektor.

Tranum-Jensen, Jørgen; lektor.

Van Deurs, Bo Gregers; professor.

Vilhardt, Frederik; lektor.

Villadsen, René; adjunkt.

Ørskov, Anne Cathrine; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Asmussen, Johanne Louise Wirenfeldt; forskningsassistent.

Gad, Monika; post.doc.

Hartvig, Per Gustaf; gæsteprofessor.

Kæstel, Charlotte Gøtzhe; forskningsassistent.

Penkowa, Milena; lektor.

Ptito, Maurice; professor.

Skjørringe, Tina; forskningsassistent.

Thomsen, Anni Rønfeldt; forskningsassistent.

Wang, Mingjun; forskningsassistent.

STIP Internt finansieret

De Neergaard, Michala; ph.d.-studerende.

Lundfald, Line Larsen; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Bruun, Silas; ph.d.-studerende.

De Neergaard, Michala; ph.d.-studerende.

Grandal, Michael Vibo; ph.d.-studerende.

Pedersen, Martin Volmer; ph.d.-studerende.

Rubner Fridriksdottir, Agla Jael; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Gad, Monika; Regulatory T cells in healthy mice and mice with colitis.

Pedersen, Anders Elm; Cancer vaccination studies with peptide pulsed dendritic cells.

Vogel, Vanessa Carolina Guinevere; An Investigation into the Pharmacological Mechanisms Involved in Sleep Regulation and Sleep Disorders.

Fondsbevillinger*Augustinusfonden*

- Undersøgelser af genetisk aktivitet ved Eksperimentel kronisk inflammation af (Mogens Helweg Claësson) kr. 200.000.

Brødrene Hartmanns Fond

- Indkøb af digitalt mørkekammer (Bo van Deurs) kr. 100.000.

Dagmar Marshalls Fond

- Forskning (Johanne Neiiendam) kr. 50.000.

Dansk Kræftforskningsfond

- Hvordan regulerer internalisering og rafts EGFRVIII signalering sammenlignet med vildtype EGFR? (Michael Vibo Grandal) kr. 65.000.

Dansk Parkinsonforening

- Neurotransmitteren serptonin, der retter sig imod output fra hjernens corpus striatum (Anders Hay-Schmidt) kr. 30.000.
- Oxidativt stress som (Torben Moos) kr. 50.000.

Dir. E. Danielsen og Hustrus Fond (Aase og Ejnar)

- Kræftforskning (Mogens Helweg Claësson) kr. 100.000.

Else og Aage Grønbech-Olsens Legat

- (Michael Vibo Grandal) kr. 10.000.

Ester Elvira Pelsen

- (instituttlederen) kr. 1.130.000.

Fabrikant Einar Willumsens Mindelegat

- Forskning (Michael Vibo Grandal) kr. 50.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme

- Forskning (Johanne Neiiendam) kr. 25.000.
- (Anders Hay-Schmidt) kr. 20.000.

Forskningsstyrelsen

- The VAV-Rac-PAK axis in macrophage-related cells: a central switchpoint for the coordinated lipid raft-based translocation and activation of the phagocyte NADPH oxidase (Frederik Vilhardt) kr. 1.080.000.
- DAN-ED Endocrine disrupters (Ole William Petersen) kr. 740.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- Serotonerge projektionsbaner involveret i stress (Anders Hay-Schmidt) kr. 1.260.000.

Grosserer Chr. Andersen og hustru Ingeborg

- Udvikling af nye stereologiske metoder (Jytte Overgaard Larsen) kr. 45.000.

IMK Almene Fond

- Udvikling af nye medicinske targets til hjernesygdomme (Milena Penkowa) kr. 5.650.000.

Kong Christian den Tiendes Fond

- Projekt om ErbB4's rolle (Silas Bruun) kr. 10.000.
- Identificering af formodet stamcelle (Agla Jael Fridrikzdottir) kr. 10.000.

Kræftens Bekæmpelse

- Membran mikrodomæner, internalisering, og regulation af ErbB-receptorer (Bo van Deurs) kr. 1.866.000.
- DeT-cellulære ophav til brystkræft (Ole W. Petersen) kr. 600.000.

Landsforeningen for Bedre Hørelse

- Detektering af Saccin i blod/serum/urin hos Meniere-patienter og raske (Klaus Qvortrup) kr. 100.000.

Legatet til yderligere oplæring og forskning

- Enteroantigener og inflammationskodede gener (Nanna Kristensen) kr. 20.000.

*LN Dir. Leo Nielsen og Hustru Karen Margrethe Nielsens**Legat*

- Lægevidenskabelig Grundforskning (Anders Elm Pedersen) kr. 25.000.

Lundbeck, Sundvid. Fak, Neuroscience

- 3 ph.d Christian Mellentin, Ghulam Mohamed, Hanne Borger Rasmussen (Morten Møller) kr. 208.900.

Lundbeckfonden

- Forskning (Johanne Neiiendam) kr. 530.000.
- Forskning (Johanne Neiiendam) kr. 320.000.
- Hjerneforskning (Torben Moos) kr. 500.000.
- Lokalisation og funktion af gener i hjernens foto-neuro-endokrine system (Morten Møller) kr. 981.500.

Læge Sofus Carl Emil Friis og hustru

- Indkøb af nødvendige materialer til forskning (Michael Vibo Grandal) kr. 25.000.
- Livsstilfaktorens betydning for den normale (Jytte Overgaard Larsen Petersen) kr. 200.000.

Marie Lønggaards Rejselegat

- Rejselegat (Cathrine Ørskov) kr. 120.000.

Menière og Tinnitus Fonden

- Forskning (Klaus Qvortrup) kr. 50.000.

Mogens Mogensens Fond

- (Silas Bruun) kr. 10.000.

S.H.A. Schrøder og Hustru K.L.L. Schrøders Fond

- ErbB4's rolle i epitheliale brystkræft-celler (Silas Bruun) kr. 50.000.

Scleroseforeningen

- Neuron mediret aktivering af mikroglia (Frederik Vilhardt) kr. 69.000.

Vibeke Binder og Povl Riis` Fond

- Enteroantigener og inflammationskodede gener (Nanna Kristensen) kr. 12.000.

Øjenforeningen, Værn om synet

- Karakterisering af nethindes pigmentepitelcellers (Carsten Røpke) kr. 70.000.

Aage og Johanne Louis-Hansens Fond

- Hvordan reguleres cancer varianten EGFRvIII's signalering sammenlignet med normal EGFR? (Michael Vibo Grandal) kr. 15.000.
- Betydning af Kemokiner (Nanna Kristensen) kr. 100.000.

Publikationer

- Abrams, J.K., Johnson, P.L., Hay-Schmidt, A., Mikkelsen, J.D., Shekhar, A. & Lowry, C.A.: Serotonergic systems associated with arousal and vigilance behaviors following administration of anxiogenic drugs. *neuroscience*. 133(4), s. 983-997. 2005.
- Adriance, M.C., Inman, J.L., Petersen, O.W. & Bissell, M.J.: Myoepithelial cells: Good fences make good neighbors. *breast cancer research*. 7(5), s. 190-197. 2005.
- Akerstrom, T., Steensberg, A., Keller, P., Keller, C., Penkova, M. & Pedersen, B.K.: Exercise induces interleukin-8 expression in human skeletal muscle. *journal of physiology*. 563(Pt 2), s. 507-516. 2005.
- Alberti, E., Mikkelsen, H.B., Larsen, J.O. & Jimenez, M.: Motility patterns and distribution of interstitial cells of Cajal and nitroergic neurons in the proximal, mid- and distal-colon of the rat. *neurogastroenterology and motility*. 17(1), s. 133-147. 2005.
- Alkjaer, T., Pilegaard, M., Bakke, M. & Jensen, B.R.: Effect of aging on performance, muscle activation and perceived stress during mentally demanding computer tasks. *scandinavian journal of work, environment and health*. 31(2), s. 152-159. 2005.
- Andersen, T.B. & Simonsen, E.B.: Sudden loading during a dynamic lifting task: a simulation study. *journal of biomechanical engineering*. 127(1), s. 108-113. 2005.
- Baeres, F.M. & Moller, M.: Demonstration of PACAP-immunoreactive intrapineal nerve fibers in the golden hamster (*Mesocricetus auratus*) originating from the trigeminal ganglion. *journal of pineal research*. 38(2), s. 116-122. 2005.
- Bonnesen, B., Orskov, C., Rasmussen, S., Holst, P.J., Christensen, J.P., Eriksen, K.W., Qvortrup, K., Odum, N. & Labuda, T.: MEK kinase 1 activity is required for definitive erythropoiesis in the mouse fetal liver. *blood*. 106(10), s. 3396-3404. 2005.
- Boucquay, A., Vilhardt, F., Mitrovic, T., Franco, D., Weber, A. & Horellou, P.: Retroviral display of urokinase-binding domain fused to amphotropic envelope protein. *biochemical and biophysical research communications*. 331(4), s. 1485-1493. 2005.
- Corlin, D.B., Sen, J.W., Ladefoged, S., Lund, G.B., Nissen, M.H. & Heegaard, N.H.: Quantification of cleaved beta2-microglobulin in serum from patients undergoing chronic hemodialysis. *clinical chemistry*. 51(7), s. 1177-1184. 2005.
- De Lemos, C., Christensen, J.E., Nansen, A., Moos, T., Lu, B., Gerard, C., Christensen, J.P. & Thomsen, A.R.: Opposing effects of CXCR3 and CCR5 deficiency on CD8+ T cell-mediated inflammation in the central nervous system of virus-infected mice. *journal of immunology baltimore*. 175(3), s. 1767-1775. 2005.
- Ejlskjaer, K., Sorensen, B.S., Poulsen, S.S., Mogensen, O., Forman, A. & Nexø, E.: Expression of the epidermal growth factor system in human endometrium during the menstrual cycle. *molecular human reproduction*. 11(8), s. 543-551. 2005.
- Espejo, C., Penkowa, M., Demestre, M., Montalban, X. & Martinez-Caceres, E.M.: Time-course expression of CNS inflammatory, neurodegenerative tissue repair markers and metallothioneins during experimental autoimmune encephalomyelitis. *neuroscience*. 132(4), s. 1135-1149. 2005.
- Ferre, H., Ruffet, E., Nielsen, L.L., Nissen, M.H., Hobbly, T.J., Thomas, O.R.T. & Buus, S.: A novel system for continuous protein refolding and on-line capture by expanded bed adsorption. *protein science*. 14(8), s. 2141-2153. 2005.
- Fridriksdottir, A.J., Villadsen, R., Gudjonsson, T. & Petersen, O.W.: Maintenance of cell type diversification in the human breast. *journal of mammary gland biology and neoplasia*. 10(1), s. 61-74. 2005.
- Gaildrat, P., Moller, M., Mukda, S., Humphries, A., Carter, D.A., Ganapathy, V. & Klein, D.C.: A novel pineal-specific product of the oligopeptide transporter PepT1 gene: Circadian expression mediated by cAMP activation of an intronic promoter. *journal of biological chemistry*. 280(17), s. 16851-16860. 2005.
- Grimmer, S., Ying, M., Walchli, S., van Deurs, B. & Sandvig, K.: Golgi vesiculation induced by cholesterol occurs by a dynamin- and cPLA2-dependent mechanism. *trafficking*. 6(2), s. 144-156. 2005.
- Grunnet, M., Hay-Schmidt, A. & Klaerke, D.A.: Quantification and distribution of big conductance Ca²⁺-activated K⁺ channels in kidney epithelia. *biochimica et biophysica acta*. 1714(2), s. 114-124. 2005.
- Haraldsson, B.T., Aagaard, P., Krogsgaard, M., Alkjaer, T., Kjaer, M. & Magnusson, S.P.: Region-specific mechanical properties of the human patella tendon. *journal of applied physiology*. 98(3), s. 1006-1012. 2005.
- Heegaard, N.H., Jorgensen, T.J., Rozlosnik, N., Corlin, D.B., Pedersen, J.S., Tempesta, A.G., Roepstorff, P., Bauer, R. & Nissen, M.H.: Unfolding, aggregation, and seeded amyloid formation of lysine-58-cleaved beta 2-microglobulin. *biochemistry*. 44(11), s. 4397-4407. 2005.
- Hommelgaard, A.M., Roepstorff, K., Vilhardt, F., Torgersen, M.L., Sandvig, K. & van Deurs, B.: Caveolae: Stable membrane domains with a potential for internalization. *trafficking*. 6(9), s. 720-724. 2005.
- Hoyer, P.E., Byskov, A.G. & Mollgard, K.: Stem cell factor and c-Kit in human primordial germ cells and fetal ovaries. *molecular and cellular endocrinology*. 234(1-2), s. 1-10. 2005.
- Johansen, J.S., Milman, N., Hansen, M., Garbarsch, C., Price, P.A. & Graudal, N.: Increased serum YKL-40 in patients with pulmonary sarcoidosis – a potential marker of disease activity? *respiratory medicine*. 99(4), s. 396-402. 2005.
- Johansson, P.A., Dziegielewska, K.M., Ek, C.J., Habgood, M.D., Mollgard, K., Potter, A., Schuliga, M. & Saunders, N.R.: Aquaporin-1 in the choroid plexuses of developing mammalian brain. *cell and tissue research*. 322(3), s. 353-364. 2005.
- Kaestel, C.G., Lovato, P., Odum, N., Nissen, M.H. & Ropke, C.: The immune privilege of the eye: Human retinal pigment epithelial cells selectively modulate T-cell acti-

- vation *in vitro*. *current eye research*. 30(5), s. 375-383. 2005.
- Kaminker,P., Plachot,C., Kim,S.H., Chung,P., Crippen,D., Petersen,O.W., Bissell,M.J., Campisi,J. & Lelievre,S.A.: Higher-order nuclear organization in growth arrest of human mammary epithelial cells: A novel role for telomere-associated protein TIN2. *journal of cell science*. 118(6), s. 1321-1330. 2005.
- Kayser,L. & Thomsen,J.: Glucose-6-phosphate dehydrogenase activity in monolayer cultures of thyroid epithelial cells: TSH and inhibition of nitrogen oxide synthase affect the enzyme activity and the oxygen sensitivity of the histochemical assay. *acta histochemica*. 107(1), s. 31-41. 2005.
- Keller,P., Penkowa,M., Keller,C., Steensberg,A., Fischer,C.P., Giralt,M., Hidalgo,J. & Pedersen,B.K.: Interleukin-6 receptor expression in contracting human skeletal muscle: Regulating role of IL-6. *faseb journal*. 19(9), s. 1181-1183. 2005.
- Kim,J.S., Coon,S.L., Blackshaw,S., Cepko,C.L., Moller,M., Mukda,S., Zhao,W.Q., Charlton,C.G. & Klein, D.C.: Methionine adenosyltransferase:adrenergic-cAMP mechanism regulates a daily rhythm in pineal expression. *journal of biological chemistry*. 280(1), s. 677-684. 2005.
- Larsen,M.H., Olesen,M., Woldbye,D.P., Hay-Schmidt,A., Hansen,H.H., Ronn,L.C. & Mikkelsen,J.D.: Regulation of activity-regulated cytoskeleton protein (Arc) mRNA after acute and chronic electroconvulsive stimulation in the rat. *brain research*. 1064(1-2), s. 161-165. 2005.
- Lindersson,E., Lundvig,D., Petersen,C., Madsen,P., Nyengaard,J.R., Hojrup,P., Moos,T., Otzen,D., Gai,W.P., Blumbergs,P.C. & Jensen,P.H.: p25alpha Stimulates alpha-synuclein aggregation and is co-localized with aggregated alpha-synuclein in alpha-synucleinopathies. *journal of biological chemistry*. 280(7), s. 5703-5715. 2005.
- Lykkesfeldt,J. & Moos,T.: Age-dependent change in Vitamin C status: A phenomenon of maturation rather than of ageing. *mechanisms of ageing and development*. 126(8), s. 892-898. 2005.
- Mellentin,C., Moller,M. & Jahnsen,H.: Properties of long-term synaptic plasticity and metaplasticity in organotypic slice cultures of rat hippocampus. *Experimental Brain Research*. DOI: 10.1007/s00221-005-0236-2(Online first), s. 1-10. 2005.
- Moller,P.L., Paerregaard,A., Gad,M., Kristensen,N.N. & Claesson,M.H.: Colitic scid mice fed *Lactobacillus* spp. show an ameliorated gut histopathology and an altered cytokine profile by local T cells. *inflammatory bowel diseases*. 11(9), s. 814-819. 2005.
- Mukda,S., Chetsawang,B., Govitrapong,P., Schmidt,P.T., Hay-Schmidt,A. & Moller,M.: Tachykinins and tachykinin-receptors in the rat pineal gland. *european journal of neuroscience*. 21(10), s. 2743-2751. 2005.
- Nordenbaek,C., Johansen,J.S., Halberg,P., Wiik,A., Garbarsch,C., Ullman,S., Price,P.A. & Jacobsen,S.: High serum levels of YKL-40 in patients with systemic sclerosis are associated with pulmonary involvement. *scandinavian journal of rheumatology*. 34(4), s. 293-297. 2005.
- Orskov,C., Hartmann,B., Poulsen,S.S., Thulesen,J., Hare,K.J. & Holst,J.J.: GLP-2 stimulates colonic growth via KGF, released by subepithelial myofibroblasts with GLP-2 receptors. *regulatory peptides*. 124(1-3), s. 105-112. 2005.
- Pedersen,A.E., Thorn,M., Gad,M., Walter,M.R., Johnsen,H.E., Gaarsdal,E., Nikolajsen,K., Buus,S., Claesson,M.H. & Svane,I.M.: Phenotypic and functional characterization of clinical grade dendritic cells generated from patients with advanced breast cancer for therapeutic vaccination. *scandinavian journal of immunology*. 61(2), s. 147-156. 2005.
- Penkowa,M., Florit,S., Giralt,M., Quintana,A., Molinero,A., Carrasco,J. & Hidalgo,J.: Metallothionein reduces central nervous system inflammation, neurodegeneration, and cell death following kainic acid-induced epileptic seizures. *journal of neuroscience research*. 79(4), s. 522-534. 2005.
- Penkowa,M., Keller,P., Keller,C., Hidalgo,J., Giralt,M. & Pedersen,B.K.: Exercise-induced metallothionein expression in human skeletal muscle fibres. *experimental physiology*. 90(4), s. 477-486. 2005.
- Petersen,A., Bentin-Ley,U., Ravn,V., Qvortrup,K., Sorensen,S., Islin,H., Sjogren,A., Mosselmann,S. & Hamberger,L.: The antiprogestone Org 31710 inhibits human blastocyst-endometrial interactions *in vitro*. *fertility and sterility*. 83(Suppl 1), s. 1255-1263. 2005.
- Plomgaard,P., Penkowa,M. & Pedersen,B.K.: Fiber type specific expression of TNF-alpha, IL-6 and IL-18 in human skeletal muscles. *Exercise immunology review*. 11, s. 53-63. 2005.
- Poulsen,C.B., Penkowa,M., Borup,R., Nielsen,F.C., Caceres,M., Quintana,A., Molinero,A., Carrasco,J., Giralt,M. & Hidalgo,J.: Brain response to traumatic brain injury in wild-type and interleukin-6 knockout mice: A microarray analysis. *journal of neurochemistry*. 92(2), s. 417-432. 2005.
- Poulsen,S.S., Kissow,H., Hare,K., Hartmann,B. & Thim,L.: Luminal and parenteral TFF2 and TFF3 dimer and monomer in two models of experimental colitis in the rat. *regulatory peptides*. 126(3), s. 163-171. 2005.
- Prats,C., Cadefau,J.A., Cusso,R., Qvortrup,K., Nielsen,J.N., Wojtaszewski,J.F.P., Hardie,O.G., Stewart,G., Hansen,B.F. & Ploug,T.: Erratum: Phosphorylation-dependent translocation of glycogen synthase to a novel structure during glycogen resynthesis (*Journal of Biological Chemistry* (2005) 280 (23165-23172)). *journal of biological chemistry*. 280(42), s. 35784. 2005.
- Prats,C., Cadefau,J.A., Cusso,R., Qvortrup,K., Nielsen,J.N., Wojtaszewski,J.F.P., Hardie,D.G., Stewart,G., Hansen,B.F. & Ploug,T.: Phosphorylation-dependent translocation of glycogen synthase to a novel structure during glycogen resynthesis. *journal of biological chemistry*. 280(24), s. 23165-23172. 2005.
- Quintana,A., Giralt,M., Rojas,S., Penkowa,M., Campbell,I.L., Hidalgo,J. & Molinero,A.: Differential role of tumor necrosis factor receptors in mouse brain inflammatory responses in cryolethion brain injury. *journal of neuroscience research*. 82(5), s. 701-716. 2005.
- Sandvig,K. & van Deurs,B.: Delivery into cells: Lessons learned from plant and bacterial toxins. *gene therapy*. 12(11), s. 865-872. 2005.
- Sandvig,K., Lauvrak,S.U. & van Deurs,B.: Host Cell Penetration and Trafficking of Protein Toxins. i: Microbial Toxins: Molecular and Cellular biology, s. 473-496. Proft, T. (red.). Routledge, 2005.
- Scheede-Bergdahl,C., Penkowa,M., Hidalgo,J.,

- Olsen,D.B., Schjerling,P., Prats,C., Boushel,R. & Dela, F.: Metallothionein-mediated antioxidant defense system and its response to exercise training are impaired in human type 2 diabetes. *diabetes*. 54(11), s. 3089-3094. 2005.
- Sørensen,M.S., Qvortrup,K., Friis,M. & Frisch,T.: Lacunocanalicular pathways and barriers in perilymphatic bone. *Registry: Newsletter of the NIDCD National Temporal Bone, Hearing and Balance Pathology Resource Registry*. 13(2), s. 1-5. 2005.
- Stein,T., Price,K.N., Morris,J.S., Heath,V.J., Ferrier,R.K., Bell,A.K., Pringle,M.A., Villadsen,R., Petersen,O.W., Sauter,G., Bryson,G., Mallon,E.A. & Gusterson,B.A.: Annexin A8 is up-regulated during mouse mammary gland involution and predicts poor survival in breast cancer. *clinical cancer research*. 11(19 I), s. 6872-6879. 2005.
- Vilhardt,F.: Microglia: Phagocyte and glia cell. *international journal of biochemistry and cell biology*. 37(1), s. 17-21. 2005.
- Villadsen,R.: In search of a stem cell hierarchy in the human breast and its relevance to breast cancer evolution. *Acta Pathologica, Microbiologica, et Immunologica Scandinavica*. 113(11-12), s. 903-921. 2005.
- Vinten,J., Johnsen,A.H., Roepstorff,P., Harpoth,J. & Trannum-Jensen,J.: Identification of a major protein on the cytosolic face of caveolae. *biochimica et biophysica acta*. 1717(1), s. 34-40. 2005.
- Vinther,A., Kanstrup,I.L., Christiansen,E., Alkjaer,T., Larsen,B., Magnusson,S.P. & Aagaard,P.: Exercise-induced rib stress fractures: influence of reduced bone mineral density. *scandinavian journal of medicine and science in sports*. 15(2), s. 95-99. 2005.

Medicinsk Fysiologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, lektor, dr.med. Jørgen Warberg og viceinstitutleder, professor, dr.med. Jens Juul Holst.

Bestyrelsen består af institutleder og viceinstitutleder og derudover af professorvikar, dr.med. Flemming Dela, lektor, dr.scient. Steen Dissing, bioanalytiker Jonna Harpøth, professor, dr.med. Niels-Henrik Holstein-Rathlou, professor, dr.med. Jørn Hounsgaard og ingeniørassistent Svend Lohmann.

Organisation

Fagligt er instituttet opdelt i 5 afdelinger: Afdeling for Cellulær og Molekylær Fysiologi, Afdeling for Endokrinologi og Metabolisme, Afdeling for Neurofysiologi, Afdeling for Nyre- og Kredsløbsfysiologi og Afdeling for Patofysiologi.

Adresse

Panum Institutttet
Blegdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 75 56
Fax 35 32 75 55 (administrator Jan Brønnum)
www.mfi.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Forskningsclustret for "Molekylær Billeddannelse" ("Molecular Imaging"), der er tilknyttet instituttet med professor Andreas Kjær som leder, har i det forløbne år forestået opbygningen af en fakultær corefacilitet til eksperimentel molekylær billeddannelse i dyr med bl.a. PET-scanningsudstyr.

DARC (Danish Arrhythmia Research Center) er med professor Søren Peter Olesen som leder blevet tilknyttet instituttet. Dette forskningscenter er etableret på basis af en grundforskningsbevilling og fakultær medfinansiering.

Professor Niels-Henrik Holstein-Rathlou har 1.08.2005 erstattet lektor Flemming Dela om Studieleder for Medico-ingeniør-uddannelsen.

Professor Jens Juul Holst modtog i 2005 Det Europæiske Diabetesselskab, EASD's Claude Bernard pris.

Historisk udvikling

Se årbog for 1997 (www.ku.dk/aarboeg/97).

Fysiske rammer

Instituttet har lokaler i Panum Institutttets bygning 12 (etage 1-6), bygning 16 (etage 5), bygning 10 (etage 5) og bygning 6 (etage 6).

Personaleforhold

Institutsekretær Hildegard Mosthaf er efter 34 års ansættelse ved instituttet fratruddet 1.11.2005.

Cand.polit. Jan Brønnum er blevet ansat som institut administrator 1.10.2005.

Professor, dr.med. Henrik Galbo er fratruddet 31.05.2005.

Et lektorat i Human Fysiologi (affødt af medico-ingeniør uddannelsen), er blevet besat med cand.med. Jørgen Kanters 1.08.2005.

Et lektorat i Neurofysiologi er 1.12.2005 blevet besat med dr.med. Jens Reklung, der samtidig er leder af forskningsclustret for "Neurovidenskab".

Et institutfinansieret adjunkt er blevet besat med cand.med., ph.d. Peter Ellekvist 1.04.2005.

To institutfinansierede post.doc. "bridging stipendier", er blevet besat med cand.scient. Hanne Rasmussen og cand.scient. (Hum. Biol.), ph.d., Hans Peter M.M. Lauritzen.

Afdelingen for Cellulær og Molekylær fysiologi

Forskningsvirksomhed

Afdelingens aktiviteter kan opdeles i flere afsnit. Forskningen har karakter af grundforskning, men som det fremgår, har de fleste projekter et klart sigte i retning af sygdomsforståelse og sygdomsbehandling. En lang række medicinalfirmaer er samarbejdspartnere i projekterne, og forskningen er hovedsagelig støttet af eksterne fonde. Nedenfor er angivet projekterne i 6 hovedpunkter.

1. Vandtransport

I disse projekter ønsker vi, at identificere de molekylære mekanismer, hvorved vand krydser cellemembraner. Vi fokuserer på 1) specialiserede membranproteiner (aquaporiner), som hovedsageligt fungerer som vandkanaler og 2) co-transportere, der udover deres primære funktion med substrattransport tillige bidrager til cellens vandtransport. Forskningen er koncentreret omkring vandbevægelser i hjernen og den cellulære regulering heraf. Dette undersøges primært ved ekspresion af hjernespecifikke aquaporiner og co-transportere i *Xenopus* oocytter – evt. med co-ekspresion af de G-protein koblede receptorer, hvis effekt ønskes undersøgt. Ved molekylærbiologiske metoder introducerer vi specifikke mutationer i de undersøgte proteiner, hvorved de molekylære mekanismer yderligere analyseres. Transportkapaciteten per protein bestemmes ved frysefraktur. Undersøgelser foretages specielt med henblik på, at identificere de proteiner, der er involveret i dannelse af hjerneødem, og på længere sigt håber vi dermed at kunne bidrage til, at specialisere og dermed forbedre de anvendte terapeutiske tiltag til afhjælpning af ødemdannelse i hjernen.

2. Ionkanaler

En anden del af afdelingens aktiviteter, arbejdes der med den molekylære funktion af kalium kanaler i hjerte og nervevæv og i malariainficerede blodlegemer. Interessen samler sig om forståelse af såvel den molekylære regulering af kanalerne, som deres integrative funktion i kroppen, under normale forhold samt ved forskellige sygdomme, såvel som hjerterytmeforstyrrelser (arytmi).

Inden for de molekylære aktiviteter arbejdes der med fysiologisk regulering af kalium-kanalerne af subtype SK, BK, KCNQ1-5, ERG1-3, og Kv-kanaler.

Vi har belyst reguleringen af disse kanaler gennem interaktion med accessoriske proteiner, cytoskelet, lægemidler

og intracellulære signalveje. Lokaliseringen af flere af kanaltypeperme, er blevet foretaget med immunohistokemi og konfokal mikroskopi. De molekylære undersøgelser følges op af studier i native nerve- og hjertemuskelceller, studier i isolerede organer fra dyr, samt hos patienter med genmutationer i ionkanaler.

Sidstnævnte kan give anledning til en række arrhythmi-sygdomme såvel som atrieflimren, Brugada's syndrom og Langt QT syndrom, som vi har karakteriseret i samarbejde med klinikerne. I september 2005 åbnede vi et nyt grundforskningscenter på instituttet ved navn Danish Arrhythmia Research Centre. Centret ledes af professor Søren-Peter Olesen på MFI, og inkluderer ca. 50 forskere, inklusive Niels-Henrik Holstein-Rathlou's forskergruppe samt arrhythmiforskerne på Rigshospitalets Hjerterafdeling.

3. Angiogenese

På afdelingen studeres endvidere cellulære signaler, som ligger til grund for nydannelsen af blodkar (angiogenese), såvel som nydannelsen af lymfatiske kar (lymfangiogenese), under anvendelse af endothelcellemodeller. Vi undersøger, hvorledes forskellige væksthormoner aktiverer endothelceller af oprindelse fra begge typer kar, og undersøger her specielt, hvorledes PDGF (placenta derived vækstfaktor) og VEGF (vaskulære endotheliale vækstfaktor) i et samspil med andre faktorer, aktiverer disse processer. Vi fokuserer på et særligt tema omkring nydannelsen af blodkar: hvorledes stabile blodkar dannes i en kombination mellem bl.a. endothelceller og glatte muskelceller. Dette sker under normal vævsudvikling incl. sårheling og vævsskader. Angiogenese fremkaldt fra tumorer, som forsyner disse med blod, er karakteriseret ved at karrene har en mere irregulær form og er betydeligt mere lække. Kombinationen af vækstfaktorer (VEGF, PDGF, FGF, EGF m.m.), er vigtig for dannelsen af stabile kar og signalering fra disse til endothelcellen studeres. I denne forbindelse studeres de proteiner, som understøtter samspillet mellem endothelceller og glatte muskelceller bl.a. E-cadherin og integriner.

Endvidere studerer vi en anden type af små irregulære kar, som dannes under udvikling af psoriasis. Vi arbejder med et cytokin (interleukin-20), som udskilles fra bl.a. hvide blodceller og som vi har vist aktiverer endothelcellen. Vi antager, at dette protein spiller en rolle for dannelsen af disse specielle blodkar.

4. Fedtcellen

Fedtcellernes betydning for reguleringen af organismens energistofskifte udforskes. To linjer følges, dels kliniske forsøg til karakteristik af cytokiners betydning ved sygdomme i samarbejde med metabolismeclusteret her ved fakultetet dels cellefysiologiske forsøg til karakterisering af caveolae's mulige rolle i modulation af cellers transduktion af insulin-signalet og transmembrane transport af substrater.

5. Receptorer

Der foretages en karakteristik af serotonerge receptor subtyper i menneskets tyktarm på patienter med og uden diverticulose.

6. Polyakrylamidgeler og vand

På afdelingen studeres endvidere polyakrylamidgelers biologiske forlidelighed. Visse anvendes til implantater ved plastikkirurgiske indgreb, for at ændre vævskonturerne.

Disse geler opfører sig meget forskelligt, når de indlægges i vævene. Udvalgte geler undersøges med radioaktivt mærkede stoffer (vand, urinstof, glukose, klorid, penicillin) for deres evne til at udveksle disse stoffer med omgivelserne. De foreløbige undersøgelser viser, at gelerne udveksler vand og klorid med samme lethed, som biologisk væv.

Effekt af erythropoietin (EPO) på cellulær transport af vand, laktat, urinstof og klorid studeres. EPO stimulerer dannelsen af proteiner i erythrocytmembranen, som tillægges transport af vand (aquaporin 1), uorganiske anioner (bånd 3, AE1) og laktat (monocarboxylat-transportør 1). Den funktionelle effekt på disse transportører af EPO-stimulering af unge, raske mænd undersøges. Foreløbige undersøgelser viser en stimulerende effekt på laktattransport, hvorimod der ikke ses en tilsvarende effekt på transport af de øvrige udvalgte stoffer.

Afdelingen for Endokrinologi og Metabolisme

Afdelingen består pt. af 4 selvstændige laboratorier (C. Deacon, J.J. Holst, A. Kjær, J. Warberg), som driver basal endokrinologisk, såvel som patofysiologisk forskning, i flere tilfælde i samarbejde med industri og kliniske afdelinger.

Forskningsvirksomhed

Et af afdelingens hovedområder, er studiet af reguleringen af fødeindtagelse, fordøjelse og deponering af fødemidler med særligt henblik på mavetarmkanalens og bugspytkirtlens hormonsystemer (C. Deacon og J.J. Holst). Her fokuseres især på den intestinale vækstfaktor GLP-2 med henblik på, behandling af patienter med intestinale absorptionsproblemer samt knoglesygdomme, samt på hormonet GLP-1, som har udvist et potentiale ved behandlingen af type 2 sukkersyge og overvægt. Her foregår blandt andet et udviklingsarbejde med henblik på at formulere egnede administrationsformer. Endvidere arbejdes med hormonet GIP, som menes at fremme deponering af fedtstoffer, og dermed fedmeudvikling. Der arbejdes også med de enzym-systemer, som nedbryder de nævnte hormoner, og med mulighederne for at udvikle hæmmere af disse enzymer, som fremtidige lægemidler. Der arbejdes også med hormonerne PYY, Ghrelin, og adiponectin. Endelig arbejdes med adenovirus- eller lentivirus-medieret overekspression af gener for hormoner *in vitro* og *in vivo* som metode til identifikation af individuelle hormonvirkninger.

Neuroendokrin regulering, med særligt fokus på betydningen af serotonin og histamin, studeres i en række patofysiologiske modeller. Ved anvendelse af bl.a. molekylærbiologiske metoder, studeres den neuroendokrine regulering i forbindelse med kontrol af appetit/vægt og det neuroendokrine respons på stress. Samspil mellem det neuroendokrine system og immunsystemet studeres ligeledes (J. Warberg og A. Kjær).

Endvidere studeres den neuroendokrine aktivering i forbindelse med en række hjertesygdomme. Den neuroendokrine aktivering sammenholdes bl.a. med data fra funktionelle billeddiagnostiske metoder (A. Kjær og J. Warberg).

I samarbejde med Afdeling for Klinisk Fysiologi, Nuklearmedicin og PET på Rigshospitalet, arbejdes med udvikling og anvendelse af molekylær imaging ved hjælp af radionuklider, i en række fysiologiske og patofysiologiske modeller (A. Kjær og J. Warberg).

Neurofysiologisk Afdeling

Hovedtemaerne for instituttets neurobiologiske forskning, er undersøgelser af mekanismerne for hjernens og rygmargens styring af bevægelser og undersøgelser af det fysiske grundlag for signalbehandling i nervenetværk.

Forskningsvirksomhed

1. Motorisk funktion

Den intakte organismes motoriske funktion belyses gennem biomekaniske undersøgelser hos mennesker. Hjernens og rygmargens styring af bevægelser undersøges ved hjælp af forskellige elektrofysiologiske metoder (registreringer af motoriske enheders aktivitet; refleksundersøgelser; transkraniel magnet stimulation). Disse undersøgelser, kombineret med dyreforsøg, gør det muligt at analysere de cellulære mekanismer for rygmargens motoriske funktion. I en ny forskningslinje undersøges, i samarbejde med en forskergruppe ved Karolinska Institutet, hvorledes genreguleringen ændres efter rygmargens læsioner og hvilken funktionel betydning, disse ændringer har for motorisk funktion.

2. Signalering i nervenetværk

Med bananfluen som forsøgsmodel, undersøges det molekylære grundlag for signaloverføringen mellem nerveceller. Det sker gennem fænotypisk analyse af specifikke mutationer i det molekylære maskineri bag præsynaptisk signalering. Desuden studeres den normale funktion af amyloid precursor protein, APP, der indgår i patologien ved Alzheimers sygdom. APP's betydning for axonal-transport og synaptisk plasticitet studeres i nulmutanter uden APP samt i transgene fluer, der udtrykker humant APP i nervesystemet.

Sansfysiologi analyseres i bulbus olfactorius med patch clamp, videomikroskopi og fluorescens-calcium imaging. Det molekylære grundlag for forskellige celletypers funktionelle specialisering og disse egenskabers dynamik og regulering undersøges i nerveceller. Undersøgelserne, der bygger på en bred vifte af elektrofysiologiske og morfologiske analysemetode, udføres på celler i hjernesnit og i isolerede præparater fra skildpadder. Formålet er at klarlægge, hvorledes nervecellers funktionelle specialisering og organiseringen af de netværk cellerne indgår i & bidrager til hjernefunktion. Hippocampus og rygmargens sansemotoriske netværk anvendes som modeller. Et nyt laboratorium for hjernestammeforskning er under opbygning. Hjernestammen indeholder flere vitale mikronetværk af nerveceller, såsom respirationscentret, og undersøgelser af de grundliggende netværks mekanismer er påbegyndt. Endelig undersøges basale forhold mellem nerveaktivitet og blodgennemstrømning i hjernen.

Nye målemetoder er under udvikling. Dette fremmes

blandt andet gennem internationale samarbejdsprojekter under INTAS og EU's FP5RTD-programmer.

Afdelingens seniore medarbejdere omfatter P. Dyhre-Poulsen, J. Hounsgaard, H. Hultborn, H. Jahnsen, O. Kjærulff, M. Lauritzen, J. Midtgaard, J.B. Nielsen, J.F. Perrier og J. Reklings.

Afdelingen for Nyre- og Kredsløbsfysiologi

Afdelingens forskningsvirksomhed falder indenfor fem hovedområder: Regulering af mikrocirkulationen, intercellulær kommunikation, transepithelial transport af salt og vand i luftvejene, akut iskæmisk stress i myokardiet og human kredsløbsfysiologi.

Forskningsvirksomhed

1. Regulering af mikrocirkulationen

Mikrocirkulatoriske kontrolmekanismer spiller en vigtig rolle for vævs og organers funktion, samt for reguleringen af det arterielle blodtryk. Afdelingens forskning involverer flere områder omkring den mikrocirkulatoriske kontrol. Vi har således gennemført undersøgelser omkring stimulus-eksetationskoblingen i mesenterial kar, hvor vi har fokuseret på betydningen af spændingsafhængige calciumkanaler af T-type. Dette arbejde er nu afsluttet, og en artikel er publiceret. Vi har ligeledes for nyligt publiceret artikler vedrørende betydningen af kloridkanaler og tyrosin kinase for tonus i de renale resistenskar. Et arbejde, der undersøger, hvordan superoxider påvirker nyrens blodgennemstrømning i normo- og hypertensive rotter, er også publiceret i det sidste år. I dette arbejde undersøgte vi ligeledes rollen af superoxider for langtidsreguleringen af det arterielle blodtryk. Vi er nu i gang med undersøgelser af betydningen af forskellige typer af vaskulære kalium-kanaler, for den renale hemodynamik.

2. Vaskulære propagerende responser

Lokal stimulation af et blodkar, fører ikke blot til et lokalt response, men også til et response, der udbredes langs karet, og som kan registreres op til flere millimeter fra stimulationsstedet. Sådanne propagerende responser antages at spille en vigtig rolle, for koordineringen af mikrocirkulationen i et vævsgebet. Vi har i den forløbne periode fokuseret på ændringer i vaskulære propagerende responser, dels ved akut hyperglykæmi, og dels ved diabetes mellitus. Det er velkendt, at diabetes mellitus medfører dysfunktion af mikrocirkulationen, og det er vores hypotese, at det høje blodsukkerniveau påvirker gap-junction-funktionen i de små blodkar og dermed interfererer med udbredelsen af de vasomotoriske signaler langs karrene. Dette projekt er afsluttet i år, og en artikel er indsendt med henblik på publikation. Vi har ligeledes afsluttet et projekt vedrørende rollen af forskellige typer af gap-junctions for det propagerende response i nyrens resistenskar.

3. Intercellulær kommunikation i hjertet

Under dette hovedområde, fokuseres specielt på elektrofysiologiske undersøgelser af hjertefunktionen, herunder betydningen af den intercellulære kommunikation (bl.a. via

gap-junctions) mellem hjertemuskelcellerne. Formålet her er dels at udvikle metoder til at prædikere hvilke patienter, der har stor risiko for pludselig uventet død at udvikle nye antiarrhythmiske behandlingsprincipper. I forbindelse med det sidste emne undersøges aspekter af den intercellulære koblings-regulering og betydning i hjerteceller. Til dette anvendes metoder til direkte måling af den elektriske kobling (patch clamp), den metaboliske kobling (fluorescens) samt målinger af konduktionshastigheder i nativt væv og i dyrkede hjerteceller.

4. Transepitelial transport af salt og vand i luftvejene

Der fokuseres på molekulære mekanismer for luftvejsepitellets høje vandpermeabilitet. Et arbejde er afsluttet vedr. metoder til måling af vandpermeabilitet i sfæroide præparationer af humant luftvejsepitel. Resultaterne viser en markant betydning af cellemembran-bundne vandkanaler (aquaporiner). Desuden koncentrerer undersøgelserne sig om purinerge (ATP-følsomme) receptorer og kalium-kanalers rolle i en autokrin regulering af transportmekanismer og transportveje for luftvejsepitellets absorption af ioner. To studier er afsluttede vedr. hæmning af cellulære natriumkanaler og paracellulær klorid permeabilitet via lumenale purinerge receptorer i naturligt luftvejsepitel. Projekternes fortsatte formål er at opnå en bedre forståelse af fysiologiske mekanismer for regulering af luftvejsepithelets væskebalance og af patofysiologiske mekanismer ved sygdommen cystisk fibrose.

5. Akut iskæmisk stress i myokardiet

Vi har tidligere vist en beskyttende effekt af stoffet 6-aminonicotinamide (6-AN) overfor H₂O₂-induceret stress i dyrkede hjerteceller. Denne beskyttende virkning af 6-AN synes at indebære et paradoks, idet 6-AN i litteraturen er kendt som en hæmmer af den cellulære NADPH- og GSH-dannelse, hvorved cellens antioxidative beredskab umiddelbart antages forringet. På denne baggrund, har vi i det forløbne år etableret analyser for GSH/GSSG og NADPH/NADP til brug ved fortsatte studier af mekanismerne bag 6AN's beskyttende virkning. Analyserne er sat op i mikrotiterpladeformat og med en sensitivitet i lavt micromolært (GSH/GSSG) og nanomolært (NADP/NADPH) område, således at målinger i almindelig celledyrkningsskala bliver mulige.

Vores arbejde vil fortsætte i 2006 med følgende hovedmål: 1) at karakterisere 6AN-effekten med særlig henblik på cellens redox-tilstand (jvf. de ovennævnte analyser); 2) at kortlægge de(t) specifikke protein kinase C-isozym(er), som 6AN-effekten er afhængig af; og 3) at undersøge den rolle som 6AN-behandlingen måtte have for Mitochondrial Permeability Transition (MPT). MPT anses i dag for en af de afgørende begivenheder, der kan medføre celledød efter udsættelse for oxidativ stress. Der vil i 2006 til vores laboratorium være tilknyttet 2 forskningsinteresserede medicinstuderende. Der er indgået en aftale med Hjertemedicinsk Afdeling, Rigshospitalet, med henblik på at etablere et samarbejde om eksperimentelle studier af iskæmi-reperfusion i isolerede, perfunderede dyrehjerner (Langendorff-opstilling).

6. Human kredsløbsfysiologi

Laboratoriet under ledelse af Peter Norsk undersøger, hvordan tyngdekraften påvirker reguleringen af blodtryk og væskevolumen. I 2005 afsluttedes et ph.d.-projekt med

publicering af 3 artikler, hvor effekten af ændret saltindtag på hjerte og kredsløb hos hjertesygge patienter var blevet undersøgt. To forsøg i rummet til undersøgelse af vægtløshedens indflydelse på den sympatiske nerveaktivitet og hjerte-kredsløbet blev ligeledes afsluttet med publicering af 2 artikler.

For tiden er 3 projekter i gang: 1) en forsøgsrække i rummet på den internationale rumstation gennem den europæiske rumorganisation ESA, hvor 3 danske eksperimenter med støtte fra forskningsrådene er udvalgt til undersøgelse af blodtryksreguleringen og den sympatiske nerveaktivitet under lang tids fravær af tyngdestress; 2) en undersøgelse af sammenhængen mellem niveauet af det ambulante blodtryk, målt over 24 timer, og nyrenes udskillelse af vand og salt; og 3) en række korte forsøg med undersøgelse af den akutte virkning på hjerte og kredsløb af spring i vand, at stå på hænder og pludselig vægtløshed under parabolflyvning.

Resultaterne af det netop afsluttede ph.d.-projekt har vist, at hjertepatienter i medicinsk behandling får øget hjertets udpumpning af blod og nedsat den perifere karmodstand, når indtaget af salt øges. Samtidigt nedsættes frigørelsen af en række karkontraherende hormoner. Dette må anses som en forbedring af patienternes kredsløbsstatus. Resultaterne antyder således, at hjertepatienter i medicinsk behandling ikke nødvendigvis har gavn af saltrestriktion, således at den nuværende anbefaling af at nedsætte saltindtaget til 50-100 mmol pr. døgn ikke altid er optimal.

Vore resultater fra rummet viser, at den perifere karmodstand kronisk nedsættes i vægtløshed, og at hjertets udpumpning af blod øges, i forhold til den oprettede stilling på jorden. Vægtløshed har således en afslappende og dilaterende virkning på hjerte og kredsløb. Det betyder omvendt, at det daglige tyngdestress er en udfordring for kredsløbet, specielt hos hjertepatienter. Disse resultater ligger til grund for de næste danske forsøg på rumstationen, hvor vi vil undersøge, hvorledes 24-timers-blodtryk og 24-timers sympatisk nerveaktivitet påvirkes af lang tids ophold i vægtløshed.

Forsøgene med undersøgelse af sammenhængen mellem det ambulante 24-timers-blodtryk og nyrenes udskillelse af vand og salt er stadig i gang, hvor der på nuværende tidspunkt er undersøgt 8 personer, som hver er blevet undersøgt 4 gange og hver gang over en 4-dages periode. Dette projekt forventes først afsluttet i løbet af 2007-2008, da det er planen, at undersøge et relativt stort antal af forsøgspersoner.

Afdelingen for Patofysiologi

Forskningsvirksomhed

Afdelingen beskæftiger sig med, hvorledes fysisk aktivitet og inaktivitet på kort og langt sigt påvirker kredsløbet og stofskifteprocesserne primært i skeletmuskulatur og fedtvæv. Dette sker bl.a. for at belyse, om motion kan forebygge eller mildne sygdomme såsom type 2-diabetes, adipositas, aterosklerose samt det metaboliske syndrom i øvrigt. Afdelingen fungerer i et integreret forskningsfællesskab

(www.Xlab.dk), og udfører undersøgelser på alle eksperimentelle niveauer – fra undersøgelser på raske og syge mennesker over undersøgelser på dyr, isolerede organer, cellekulturer og cellekomponenter til undersøgelser på det molekylære niveau.

Afdelingen indgår i det af Grundforskningsfonden gennem 10 år støttede Copenhagen Muscle Research Centre (CMRC), som nu er videreført via en fællesbevilling fra Hovedstadens Sygehusfællesskab, Københavns Universitet, Det Naturvidenskabelige og Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. Afdelingen er tillige en væsentlig komponent i fakultetets "Muskel Cluster".

Der pågår på afdelingen en række forskningsprojekter, og nedenfor er der udvalgt en række af disse til at illustrere forskningsaktiviteten på afdelingen. En samlet oversigt over afdelingens arbejde og igangværende projekter kan findes på (www.Xlab.dk).

1. Specifikke forskningsprojekter

Den forhøjede glukose koncentration i blodet hos patienter med type 2-diabetes tænkes at bidrage, måske endda ligefrem være årsag til, en øget dannelse af reaktive iltmolekyler (Reactive Oxygen Species, ROS) i bl.a. skeletmusklerne. For at beskytte sig mod ROS findes en række antioxidant systemer. Vi har påvist, at et af disse, metallothionein, er nedsat i plasma og skeletmuskler hos patienter med type 2-diabetes. Den øgede ROS-dannelse kan skyldes, at mitokondrie-funktionen er påvirket. Denne funktion har vi undersøgt i human skeletmuskel vha. "high resolution respirometry". Vi har her fundet, at den maksimale ilt flux er nedsat hos patienter med type 2-diabetes, og at defekten er lokaliseret til complex I og/eller II i mitokondriernes respirationskæde. Fundet er fulgt op med tilsvarende undersøgelser af patienter med polycystisk ovarie syndrom – som er insulin-resistente, men ikke betydende hyperglykæmiske. Vi har her fundet, at insulin resistens *per se* ikke medfører nedsat mitokondrie funktion, men at dette ses ved kombinationen af fedme og insulin-resistens.

Fysisk inaktivitet medfører en markant forringelse, af insulins virkning. Vi er påbegyndt et 10 dages sengeleje-studie af personer med genetisk (første grads slægtninge) eller miljømæssig (raske personer født til tiden men med meget lav fødselsvægt) disposition til type 2-diabetes, samt på relevante kontrol-personer. Effektmålene omfatter bl.a. insulin-medieret glukose-optagelse, insulin-sekretion, endothelfunktion og adipokin-sekretion. Der kontrolleres for diæt og fysisk aktivitet. Efter sengelejet gennemføres et 2-måneders træningsprogram, hvor visse undersøgelser gentages.

Skeletmuskelcellerne indeholder et triglyceriddepot i form af lipiddråber, der er lokaliseret i muskelcellernes cytosol. Dette intramuskulære triglyceriddepot er et vigtigt energidepot, der kan mobiliseres af både katekolaminer og muskelarbejde. Vi har tidligere gjort fund, der sandsynliggør, at det er enzymet hormon-sensitiv lipase (HSL), som er ansvarlig for mobilisering af triglycerid i muskelceller, ligesom tilfældet er i fedtceller. For yderligere at belyse HSL's rolle i skeletmuskler har vi undersøgt soleusmuskler fra HSL-null-mus med transkriptom- og proteomanalyse. I soleusmuskler fra disse mus fandt vi en opregulering på mRNA-niveau af fruktose-1,6-bisfosfatase, fruktose-2,6-bisfosfatase og fosforylase kinase γ 1A, hvilket indikerer en øget glykogenflux i soleusmuskler fra HSL-null-mus. Endvidere viste det sig, at HSL-null-musene, havde et forhøjet

indhold af intramuskulært triglycerid, der antyder, at HSL er af afgørende betydning for nedbrydningen af triglycerid i skeletmuskler.

Akut fysisk træning øger gennemblødning og lipolyse i fedtvæv, men det er uvist, om gennemblødning og lipolyse er højere i fedtvæv, der ligger i umiddelbar nærhed af arbejdende muskler end i fedtvæv, der ligger nær hvilende muskler. Vi undersøgte raske, unge forsøgspersoner, som udførte sparkearbejde ved lav, moderat og høj intensitet med et ben, imens det andet ben hvilede. Vi fandt, at både gennemblødning og lipolyse generelt var højere i subkutant fedtvæv over arbejdende muskel end i subkutant fedtvæv over hvilende muskel. Dette kunne indikere, at specifikke fedtdepoters størrelse kan moduleres vha. fysisk træning.

Fedtceller secernerer hormoner, de såkaldte adipokiner. Vi bestemte interstitielle koncentrationer og mRNA-mængde for adipokinerne adiponektin og IL-6 i subkutant, abdominalt fedtvæv hos slanke og overvægtige unge mænd før, under og efter 60 minutters arbejde ved 55 % af maksimal iltoptagelse. Den interstitielle adiponektinkoncentration var højere hos slanke end hos overvægtige og steg i begge grupper ~100 % under fysisk arbejde, mens plasma adiponektin ikke ændredes signifikant. Adiponektin mRNA i fedtvæv var ikke forskellig imellem slanke og overvægtige, og ændredes heller ikke af arbejdet. I hvile var den interstitielle adiponektinkoncentration ~5 gange lavere end plasmaadiponektinkoncentrationen, hvilket indikerer, at transporten af adiponektin fra fedtceller til plasma er kompleks. Interstitiel og plasmakoncentration af IL-6 var ikke forskellig imellem slanke og overvægtige, men begge parametre og også IL-6 mRNA i fedtvæv steg signifikant under og efter det fysiske arbejde. Studiet viser, at fysisk arbejde øger den interstitielle koncentration af mindst 2 adipokiner i subkutant, abdominalt fedtvæv.

Vi har påbegyndt, en systematisk kortlægning af adipokin- og myokinproduktionen fra henholdsvis fedt- og muskelvæv. Med 2D-proteinelektroforese har vi fundet, at insulinstimulation resulterer i en ca. fordobling af mængden af secernerede proteiner (adipokiner) fra collagenaseisolerede fedtceller fra rotter. Med tilsvarende metode har vi også fundet, at muskelkontraktioner *in vitro* øger sekretionen af myokiner fra inkuberede rottemuskler med i hvert fald en faktor-2.

Instituttleder Jørgen Warberg

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	33,01	26,81	59,82
DVIP	4,89	0,02	4,92
STIP	2,32	3,12	5,44
TAP	40,20	7,29	47,49
Årsværk i alt	80,43	37,24	117,66
Løn med årsværk	35.578,40	14.882,66	50.461,05
Løn uden årsværk	-372,02	1.126,27	754,25
Øvrig drift	5.260,10	13.163,28	18.423,38
Anskf. o. 100 t.kr.	464,00	561,37	1.025,37
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	40.930,48	29.733,57	70.664,05

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab*VIP Internt finansieret*

Bindslev, Niels; lektor.
 Brahm, Jesper; lektor.
 Bundgaard, Magnus; lektor.
 Damsgaard, Rasmus; adjunkt.
 Deacon, Carolyn Fiona; lektor.
 Dela, Flemming; lektor.
 Dissing, Steen; lektor.
 Dyhre-Poulsen, Poul Jannik; lektor.
 Ellekvist, Peter; adjunkt.
 Frederiksen, Ole; lektor.
 Helge, Jørn Wulff; lektor.
 Holst, Jens Juul; professor.
 Hounsgaard, Jørn Dybkjær; professor.
 Hultborn, Hans Rurik Albert; professor.
 Jahnsen, Henrik; lektor.
 Kanters, Jørgen Kim; lektor.
 Kjær, Andreas; professor.
 Lauritzen, Hans Peter Mortensen; forskningsstipendiat.
 Macaulay, Nanna; lektorvikar.
 Midtgaard, Jens; lektor.
 Norsk, Peter; lektor.
 Olesen, Søren-Peter Fuchs; professor.
 Paulev, Poul-Erik Kristen; lektor.
 Pedersen, Peter Steen; lektor.
 Ploug, Thorkil; lektor.
 Rahbek, Ulrik Lytt; amanuensis.
 Rasmussen, Hanne Borger; post.doc.
 Reckling, Jens Christian; lektor.
 Salomonsson, Ulf Max Erik; lektor.
 Stallknecht, Bente Merete; lektor.
 Treiman, Marek-Ryszard; lektor.
 Vinten, Jørgen Carl Aage; lektor.
 Von Holstein-Rathlou, Niels-Henrik; professor.
 Warberg, Jørgen; lektor.
 Zeuthen, Thomas; professor.

VIP Eksternt finansieret
 Alvarez Herrero, Susana; forskningsassistent.
 Berg, Rune Willestofte; forskningsadjunkt.
 Braunstein, Thomas Hartig; adjunkt.
 Caesar, Kirsten; adjunkt.
 Chakrabarty, Samit Shyamal Kumar; lektor.
 Damgaard, Morten; forskningsassistent.
 De Heer, Jocelyn Joan Nicole; forskningsassistent.
 Donsmark, Morten; adjunkt.
 Elmedyb, Pernille; ph.d.-studerende.
 Hansen, Lene; post.doc.
 Hofgaard, Johannes Pauli; post.doc.
 Holm, Lars Morten; forskningsassistent.
 Højbjerg, Lise; forskningsassistent.
 Jansen, Anna Mai; forskningsassistent.
 Jensen, Karina Rahr; forskningsassistent.
 Jespersen, Thomas Bæk; post.doc.
 Jondahl, Katerina Tritsarlis; lektor.
 Jung, Anita-Gabriele; adjunkt.
 Jørgensen, Nanna Koschmieder; forskningslektor.
 Kjærulff, Ole; lektor.
 Kristensen, Kamilla Angelo; post.doc.
 Magnusson, Linda Helena Margaretha; forskningsassistent.
 Mellentin, Christian; post.doc.
 Moldovan, Mihai; forskningsassistent.

Nielsen, Morten Schak; lektor.
 Offenhauser, Nikolas; post.doc.
 Perrier, Jean-Francois Marie; lektor.
 Prats Gavaldà, Clara; adjunkt.
 Ricke, Christina Høier; forskningsassistent.
 Riemann, Mads; forskningsassistent.
 Schmitt, Bärbel Nicole; adjunkt.
 Simonsen, Lotte; forskningsassistent.
 Skovbro, Mette; forskningsassistent.
 Skov-Jensen, Camilla; forskningsassistent.
 Valdimarsdóttir, Erla Hrönn; forskningsassistent.
 Vistisen, Bodil Kjeldgaard; post.doc.
 Zhang, Mengliang; lektor.

STIP Internt finansieret

Jørgensen, Christina Hedegård; ph.d.-studerende.
 Peitersen, Torben; ph.d.-studerende.
 Sonne, Mette Paulli; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Frøkjær-Jensen, Christian; kandidatstipendiat.
 Rai, Amrit; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Fog, Jacob Ulrik; Cellular Regulation of the Dopamine Transporter. Identification of Associated Proteins.
 Hofgaard, Johannes Pauli; Characterization of hte cytoprotective effect of 6-aminonicotinamide against oxidative stress in cardiac cells.
 Mellentin, Christian; Group 1 metabotropic glutamate receptors and long-term synaptic plasticity in rat hippocampal acute slices and organotypic slice cultures.

Fondsbevillinger*AstraZeneca R&D Mölndal*

– The role of intracellular lipids on skeletal muscle metabolism (Flemming Dela) kr. 300.000.

Augustinusfonden

– Vandtransport i hjernen (Nanna MacAulay) kr. 100.000.
 – Tarmhormonet GIPs betydning i fedme og type 2 diabetes (Randi Ugleholdt) kr. 75.000.

Beckett Fonden

– Nervecellefunktionen i et sansesystem (Jens Midtgaard) kr. 50.000.

Beckett Fonden

– Tarmhormonet GIPs betydning i fedme og type 2-diabetes (Randi Ugleholdt) kr. 50.000.

Boet efter Hans Bering Liisberg

– Forskningsbibliotek (Jørgen Warberg) kr. 597.300.

Bristol-Meyers Squibb CompaPrinceton NJ

– Analysis of total intact GLP-1 (Carolyn Deacon) kr. 337.600.

Brødrene Hartmanns Fond

– Anskaffelse af en Luminex Analyser (Bente Stallknecht) kr. 100.000.

C.C. Klestrup og hustru Henriette Klestrups Legat

- New K⁺ channels in the P. Faluparum infected erythrocyte (Peter Ellekvist) kr. 25.000.

Carl og Ellen Hertz

- Forskningsformål (Randi Ugleholdt) kr. 10.000.

Carlsbergfondet

- Potentiel regulering af en af hjertets kaliumkanaler (Thomas Bæk Jespersen) kr. 300.000.
- Nervecellefunktion i lugtehjernen (Jens Midtgaard) kr. 350.000.
- Kobling i rygmargens rytmiske neuronale netværk (Jens Bo Nielsen) kr. 170.000.

Christian Torp-Pedersen

- Computere til videnskab (Niels-Henrik Holstein-Rathlou) kr. 2.000.000.

Danida/Udenrigsministeriet

- K⁺ kanaler som "drug targets" hos Plasmodium falciparum (Christina Højer Ricke) kr. 1.141.400.

Den Owensenske Fond

- Etablering af hjernestamme laboratorium (Jens C. Rekling) kr. 100.000.

Diabetesforeningen

- Insulin regulation of glycogen synthase activity and distribution in skeletal muscle (Clara Prats) kr. 60.000.
- Adaptioner af skeletmusklers blodkar til fysisk træning (Celena Scheede) kr. 40.000.
- Undersøgelse af de molekulære mekanismer (Morten Donsmark) kr. 150.000.
- Karakterisering af secernerede proteiner fra fedtceller (Thorkil Ploug) kr. 45.000.
- Intravitale time-lapsestudier af GLUT4-GFP trafik (Hans P.M.M. Lauritzen) kr. 54.000.
- Glycogen metabolism regulation (Clara Prats) kr. 54.000.
- Adipokiners fysiologiske funktioner (Nils Halberg) kr. 74.000.
- Mitokondriefunktionen og ROS dannelse i arm- og benmuskulatur (Flemming Dela) kr. 44.000.

Diverse Fonde

- Interaktion ml. RAS og renalt blod flow ved hypertension/Intercellulær kommunikation (Charlotte Mehlin Sørensen) kr. 16.900.
- Cellular signalering i endotelceller (Katerina Tritsaridis Jondahl) kr. 80.000.

EU

- EU (Flemming Dela) kr. 5.189.100.
- EU-Kommissionen (Niels-Henrik Holstein-Rathlou) kr. 2.137.500.

Eva og Robert Voss Hansens Fond

- Calcium aktiverede kaliumkanalers betydning for hjerterytmeforstyrrelser (Christian Frøkjær-Jensen) kr. 20.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme

- Tarmhormonet GIPs betydning i fedme og type 2 diabetes (Randi Ugleholdt) kr. 45.000.

- Forskningsformål (Peter Ellekvist) kr. 45.000.
- Forskningsformål (Charlotte Mehlin Sørensen) kr. 33.000.
- Forskningsformål (Kristine Boisen Olsen) kr. 27.000.
- Forskningsformål (Morten Schak Nielsen) kr. 20.000.

Foreningen til Hjertesygdommenes Bekæmpelse

- Regulation af hjertets celle-til-celle kommunikation (Niels-Henrik Holstein-Rathlou) kr. 20.000.
- Initering og modulering af propagerede vasomotor responser i arterioler (Mads Riemann) kr. 430.000.
- Role of oxidative stress and protein kinase C (Amrit Rai) kr. 96.000.
- Intercellulær kommunikation i pleglomerulære kar (Charlotte Mehlin Sørensen) kr. 92.200.
- Inter- og intracellulær signalling mechanisms (Niels-Henrik Holstein-Rathlou) kr. 750.000.

Forskningsstyrelsen

- Energiforbrug ved kemisk neurotransmission i centralnervesystemet (Martin Lauritzen) kr. 1.260.000.
- Undersøgelser af de molekulære mekanismer, som stimulerer den gentranskription, som er involveret i de træningsinducerede ændringer i fedtvævsmetabolismen (Morten Donsmark) kr. 100.000.
- Aktivitetsafhængige reversible og irreversible funktionsforstyrrelser i nervevæv hos mus (Christian Krarup) kr. 1.260.000.
- Signaleringsstrukturen i et funktionelt makronervenetværk (Jørn Hounsgaard) kr. 1.080.000.
- Mechanisms of cardiovascular adaptation to spaceflight (Peter Norsk) kr. 1.250.000.
- Tarmhormonernes betydning for udviklingen af (DYS)metabolisk syndrom, fedme og sukkersyge (Jens Juul Holst) kr. 3.600.000.
- Kønsforskelle i lipid stofskifte. Indflydelse af alder (Bodil Kjeldgaard Vistisen) kr. 643.200.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- Angiotensins rolle (Niels-Henrik Holstein-Rathlou) kr. 81.000.
- Spinale mekanismer (Hans Hultborn) kr. 1.260.000.
- Brainstem mechanisms (Jens C. Rekling) kr. 480.000.
- Aquaporin 4 and water homeostasis (Nanna MacAulay) kr. 494.400.
- Molecular determinants for the behavior of a neuronal network (Jean Francois Perrier) kr. 720.000.
- Mitokondriefunktionen i human skeletmuskel (Flemming Dela) kr. 840.000.
- Neuronal potassium channels (Søren-Peter Olsen) kr. 1.256.400.

Gerda og Aage Haensch' Fond

- CVR (Mads Riemann) kr. 125.000.

Gerda og Aage Haensch' Fond

- Intravitale time-lapse studier af GLUT4-GFP trafik i skeletmuskulaturen (Hans P.M.M. Lauritzen) kr. 200.000.
- Regulering af hormon-sensitiv lipase (Morten Donsmark) kr. 102.500.

Hjerteforskningsfonden

- Conducted vasoconstriction and vasodilation in arterioles (Christian Torp-Pedersen/Holstein-Rathlou) kr. 2.700.000.

Jenny og Mogens Vissings Fond

- GLP-1 forskning (Jens Juul Holst) kr. 264.400.

Kong Christian den X's Fond

- Neuroendokrin aktivering ved højresidigt hjertesvigt (Andreas Kjær) kr. 10.000.

Kræftens Bekæmpelse

- Kvantitativ gen-ekspression i relation til scintigrafi af neuroendokrine tumorer i mavetarmkanalen (Andreas Kjær) kr. 1.000.000.

Kulturministeriet

- Dosis-response forholdet ved træning og insulinfølsomhed (Flemming Dela) kr. 204.500.

Ludvig og Sara Elsass Fond

- Etablering af Center for Forskning i Spasticitet og Neurorehabilitering (Jens Bo Nielsen) kr. 1.500.000.

Lundbeckfonden

- Water Homeostasis in the central nervous system (Nanna MacAulay) kr. 400.000.
- Mitokondriefunktionen i human skeletmuskel (Flemming Dela) kr. 100.000.
- Signaleringsstrukturen i en funktionel makronervenetværk (Jørn Hounsgaard) kr. 900.000.
- Ionkanaldensitet i forskellige typer dendritter af en central nervecelle (Kamilla Angelo) kr. 1.415.800.
- Ammonium transport i aquaporiner (Thomas Zeuthen) kr. 780.000.

Nordic Centre of Excellence

- Water in Brain (Thomas Zeuthen) kr. 3.401.400.

Novartis Institutes for BioMedical Research, Inc.

- Incretins and mechanism of actions of DPP-4 and LAF237 (Jens Juul Holst) kr. 2.070.100.

Novo – Fabrikant Vilhelm Pedersen

- Effekten af inaktivitet på insulin-sekretion (Flemming Dela) kr. 90.000.

Novo Nordisk Fonden

- Tarmhormonernes betydning for udviklingen af (dys)metabolisk syndrom, fedme og sukkersyge (Jens Juul Holst) kr. 250.000.
- Karakterisering af secernerede proteiner fra fedtceller (Thorkil Ploug) kr. 180.000.
- Betydning af fysisk aktivitetsniveau for fedtvævs metabolisme (Bente Stallknecht) kr. 200.000.
- Molecular mechanisms of water and ammonia transport in aquaporins (Thomas Zeuthen) kr. 125.000.
- Mitokondriefunktionen ved insulinresistens i human skeletmuskel (Flemming Dela) kr. 100.000.
- Brainstem mechanisms generating respiratory rhythm (Jens C. Rekling) kr. 466.500.
- Inter- and intracellular signalling mechanisms in cardiovascular diseases (Niels-Henrik Holstein-Rathlou) kr. 175.000.

- Glycogen metabolism regulation by changes in glycogen-protein (Clara Prats) kr. 150.000.
- Betydningen af glycinerg inhibition for muskeltonus (Jens Bo Nielsen) kr. 250.000.
- Studier af nerveceller og nervenetværk (Hans Hultborn) kr. 200.000.
- Nervecellefunktion i lugtehjernen (Jens Midtgaard) kr. 150.000.

Scleroseforeningen

- Neuroplasticitet, spasticitet og rehabilitering (Jens Bo Nielsen) kr. 190.000.

Aase og Ejnar Danielsens Fond

- Vand transport i hjernen (Nanna MacAulay) kr. 100.000.
- Tarmhormonet GIP's betydning i fedme og type 2 diabetes (Randi Egleholdt) kr. 50.000.
- Nervecellefunktion i lugtehjernen (Jens Midtgaard) kr. 100.000.

Publikationer

- Alaburda, A., Russo, R., MacAulay, N. & Hounsgaard, J.: Periodic high-conductance states in spinal neurons during scratch-like network activity in adult turtles. *journal of neuroscience*. 25(27), s. 6316-6321. 2005.
- Andersen, O., Haugaard, S.B., Holst, J.J., Deacon, C.F., Iversen, J., Andersen, U.B., Nielsen, J.O. & Madsbad, S.: Enhanced glucagon-like peptide-1 (GLP-1) response to oral glucose in glucose-intolerant hiv-infected patients on antiretroviral therapy. *hiv medicine*. 6(2), s. 91-98. 2005.
- Andreassen, B.U., Paerregaard, A., Schmiegelow, K., Rechner, C., Heilman, C., Hartmann, B., Holst, J.J. & Michaelsen, K.F.: Glucagon-like peptide-2 (GLP-2) response to enteral intake in children during anti-cancer treatment. *journal of pediatric gastroenterology and nutrition*. 40(1), s. 48-53. 2005.
- Ashina, M., Jorgensen, M., Stallknecht, B., Mork, H., Bendtsen, L., Pedersen, J.F., Olesen, J. & Jensen, R.: No release of interstitial glutamate in experimental human model of muscle pain. *european journal of pain*. 9(3), s. 337-343. 2005.
- Batram, D.S., Graham, T.E., Richter, E.A. & Dela, F.: The effect of caffeine on glucose kinetics in humans-influence of adrenaline. *journal of physiology*. 569(Pt 1), s. 347-355. 2005.
- Bie, P., Henriksson, J., Skott, O., Hultborn, H. & van der Vusse, G.: Editorial. *acta physiologica scandinavica*. 185(1), s. 1-2. 2005.
- Bloch-Thomsen, P.E., Joergensen, R.M., Kanters, J.K., Jensen, T.J., Haarbo, J., Hagemann, A., Vestergaard, A. & Saermark, K.: Phase 2 reentry in man. *heart rhythm*. 2(8), s. 797-803. 2005.
- Brahm, J.: Kvalitetsledelse. *ugeskrift for laeger*. 167(24), s. 2679-2680. 2005.
- Buemann, B., Sorensen, T.I.A., Pedersen, O., Black, E., Holst, C., Toubro, S., Echwald, S., Holst, J.J., Rasmussen, C. & Astrup, A.: Lower-body fat mass as an independent marker of insulin sensitivity – The role of adiponectin. *international journal of obesity*. 29(6), s. 624-631. 2005.
- Buhl, T., Stentzer, K., Hede, A., Kjaer, A. & Hesse, B.: Bone infection in patients suspected of complicating osteomyelitis: The diagnostic value of dual isotope bone-

- granulocyte scintigraphy. *clinical physiology and functional imaging*. 25(1), s. 20-26. 2005.
- Burrin, D.G., Stoll, B., Guan, X., Cui, L., Chang, X. & Holst, J.J.: Glucagon-like peptide 2 dose-dependently activates intestinal cell survival and proliferation in neonatal piglets. *endocrinology*. 146(1), s. 22-32. 2005.
- Calloe, K., Elmedy, P., Olesen, S.P., Jorgensen, N.K. & Grunnet, M.: Hypoosmotic cell swelling as a novel mechanism for modulation of cloned HCN2 channels. *biophysical journal*. 89(3), s. 2159-2169. 2005.
- Christensen, N.J., Heer, M., Ivanova, K. & Norsk, P.: Sympathetic nervous activity decreases during head-down bed rest but not during microgravity. *journal of applied physiology Bethesda, Md.* 1985. 99(4), s. 1552-1557. 2005.
- Christensen, N.J. & Norsk, P.: The fallacy of plasma norepinephrine spillover measurements. *acta physiologica scandinavica*. 183(3), s. 333-334. 2005.
- Christiansen, M., Kjeldsen, K., Wettrell, G., Larsen, L.A., Lundkvist, L., Andersen, P.S., Tran, C.T., Kanters, J.K. & Vuust, J.: Potassium must be considered in congenital long QT syndrome. *heartdrug*. 5(1), s. 54-58. 2005.
- Christiansen, M., Tonder, N., Larsen, L.A., Andersen, P.S., Simonsen, H., Oyen, N., Kanters, J.K., Jacobsen, J.R., Fosdal, I., Wettrell, G. & Kjeldsen, K.: Mutations in the HERG K⁺-ion channel: a novel link between long QT syndrome and sudden infant death syndrome. *american journal of cardiology*. 95(3), s. 433-434. 2005.
- Colombo, M., Gregersen, S., Kruhoeffler, M., Agger, A., Xiao, J., Jeppesen, P.B., Orntoft, T., Ploug, T., Galbo, H. & Hermansen, K.: Prevention of hyperglycemia in Zucker diabetic fatty rats by exercise training: effects on gene expression in insulin-sensitive tissues determined by high-density oligonucleotide microarray analysis. *metabolism clinical and experimental*. 54(12), s. 1571-1581. 2005.
- Damgaard, M. & Norsk, P.: Effects of ventilation on cardiac output determined by inert gas rebreathing. *clinical physiology and functional imaging*. 25(3), s. 142-147. 2005.
- Daugaard, G., Lassen, U., Bie, P., Pedersen, E.B., Jensen, K.T., Abildgaard, U., Hesse, B. & Kjaer, A.: Natriuretic peptides in the monitoring of anthracycline induced reduction in left ventricular ejection fraction. *European journal of heart failure*. 7(1), s. 87-93. 2005.
- de Richelieu, L.T., Sorensen, C.M., Holstein-Rathlou, N.H. & Salomonsson, M.: NO-independent mechanism mediates tempol-induced renal vasodilation in SHR. *american journal of physiology renal physiology*. 289(6), s. F1227-F1234. 2005.
- Deacon, C.F.: MK-431 (Merck). *current opinion in investigational drugs*. 6(4), s. 419-426. 2005.
- Deacon, C.F.: What do we know about the secretion and degradation of incretin hormones? *regulatory peptides*. 128(2), s. 117-124. 2005.
- Ditlevsen, S., Yip, K.P. & Holstein-Rathlou, N.H.: Parameter estimation in a stochastic model of the tubuloglomerular feedback mechanism in a rat nephron. *mathematical biosciences*. 194(1), s. 49-69. 2005.
- Donsmark, M., Langfort, J., Holm, C., Ploug, T. & Galbo, H.: Hormone-sensitive lipase as mediator of lipolysis in contracting skeletal muscle. *exercise and sport sciences reviews*. 33(3), s. 127-133. 2005.
- Dupuis, D.S., Klaerke, D.A. & Olesen, S.P.: Effect of beta-adrenoceptor blockers on human ether-a-go-go-related gene (HERG) potassium channels. *basic and clinical pharmacology and toxicology*. 96(2), s. 123-130. 2005.
- Fehse, F., Trautmann, M., Holst, J.J., Halseth, A.E., Nanayakkara, N., Nielsen, L.L., Fineman, M.S., Kim, D.D. & Nauck, M.A.: Exenatide augments first- and second-phase insulin secretion in response to intravenous glucose in subjects with type 2 diabetes. *journal of clinical endocrinology and metabolism*. 90(11), s. 5991-5997. 2005.
- Flint, A., Moller, B.K., Raben, A., Tetens, I., Holst, J.J. & Astrup, A.: The use of glycaemic index tables to predict glycaemic index of breakfast meals. *british journal of nutrition*. 94(1), s. 135-136. 2005.
- Frid, A.H., Nilsson, M., Holst, J.J. & Bjorck, I.M.: Effect of whey on blood glucose and insulin responses to composite breakfast and lunch meals in type 2 diabetic subjects. *american journal of clinical nutrition*. 82(1), s. 69-75. 2005.
- Gram, D.X., Hansen, A.J., Deacon, C.F., Brand, C.L., Ribbel, U., Wilken, M., Carr, R.D., Svendsen, O. & Ahren, B.: Sensory nerve desensitization by resiniferatoxin improves glucose tolerance and increases insulin secretion in Zucker Diabetic Fatty rats and is associated with reduced plasma activity of dipeptidyl peptidase IV. *European journal of pharmacology*. 509(2-3), s. 211-217. 2005.
- Grunnet, M., Olesen, S.P., Klaerke, D.A. & Jespersen, T.: hKCN4 inhibits the hKCNQ1 potassium current without affecting the activation kinetics. *biochemical and biophysical research communications*. 328(4), s. 1146-1153. 2005.
- Grunnet, M., Behr, E.R., Calloe, K., Hofman-Bang, J., Till, J., Christiansen, M., McKenna, W.J., Olesen, S.P. & Schmitt, N.: Functional assessment of compound mutations in the KCNQ1 and KCNH2 genes associated with long QT syndrome. *heart rhythm*. 2(11), s. 1238-1249. 2005.
- Grunnet, M., Hay-Schmidt, A. & Klaerke, D.A.: Quantification and distribution of big conductance Ca²⁺-activated K⁺ channels in kidney epithelia. *biochimica et biophysica acta*. 1714(2), s. 114-124. 2005.
- Gutte, H., Hojgaard, L. & Kjaer, A.: Early clinical experience and impact of 18F-FDG PET. *nuclear medicine communications*. 26(11), s. 989-994. 2005.
- Halberg, N., Henriksen, M., Soderhamn, N., Stallknecht, B., Ploug, T., Schjerling, P. & Dela, F.: Effect of intermittent fasting and refeeding on insulin action in healthy men. *journal of applied physiology Bethesda, Md.* 1985. 99(6), s. 2128-2136. 2005.
- Hamann, S., Herrera-Perez, J.J., Bundgaard, M., Alvarez-Leefmans, F.J. & Zeuthen, T.: Water permeability of Na⁺-K⁺-2Cl⁻ cotransporters in mammalian epithelial cells. *journal of physiology*. 568(Pt 1), s. 123-135. 2005.
- Hansson, O., Donsmark, M., Ling, C., Nevsten, P., Danfelter, M., Andersen, J.L., Galbo, H. & Holm, C.: Transcriptome and proteome analysis of soleus muscle of hormone-sensitive lipase-null mice. *journal of lipid research*. 46(12), s. 2614-2623. 2005.
- Haugaard, S.B., Andersen, O., Pedersen, S.B., Dela, F., Richelsen, B., Nielsen, J.O., Madsbad, S. & Iversen, J.: Depleted skeletal muscle mitochondrial DNA, hyperlactatemia, and decreased oxidative capacity in HIV-infected patients on highly active antiretroviral therapy. *journal of medical virology*. 77(1), s. 29-38. 2005.
- Haugaard, S.B., Andersen, O., Dela, F., Holst, J.J., Storgaard, H., Fenger, M., Iversen, J. & Madsbad, S.: Defec-

- tive glucose and lipid metabolism in human immunodeficiency virus-infected patients with lipodystrophy involve liver, muscle tissue and pancreatic β -cells. *European Journal of Endocrinology*. 152(1), s. 103-112. 2005.
- Haugan, K., Olsen, K.B., Hartvig, L., Petersen, J.S., Holstein-Rathlou, N.H., Hennan, J.K. & Nielsen, M.S.: The antiarrhythmic peptide analog ZP123 prevents atrial conduction slowing during metabolic stress. *Journal of Cardiovascular Electrophysiology*. 16(5), s. 537-545. 2005.
- Hermansen, K., Hansen, B., Jacobsen, R., Clausen, P., Dagaard, M., Dinesen, B., Holst, J.J., Pedersen, E. & Astrup, A.: Effects of soy supplementation on blood lipids and arterial function in hypercholesterolaemic subjects. *European Journal of Clinical Nutrition*. 59(7), s. 843-850. 2005.
- Hesse, B., Tagil, K., Cuocolo, A., Anagnostopoulos, C., Bardies, M., Bax, J., Bengel, F., Sokole, E.B., Davies, G., Dondi, M., Edenbrandt, L., Franken, P., Kjaer, A., Knuuti, J., Lassmann, M., Ljungberg, M., Marcassa, C., Marie, P.Y., McKiddie, F., O'Connor, M., Prvulovich, E., Underwood, R. & Van Eck-Smit, B.: EANM/ESC procedural guidelines for myocardial perfusion imaging in nuclear cardiology. *European Journal of Nuclear Medicine and Molecular Imaging*. 32(7), s. 855-897. 2005.
- Hojgaard, M.V., Holstein-Rathlou, N.H., Agner, E. & Kanfers, J.K.: Reproducibility of heart rate variability, blood pressure variability and baroreceptor sensitivity during rest and head-up tilt. *Blood Pressure Monitoring*. 10(1), s. 19-24. 2005.
- Holm, L.M., Jahn, T.P., Moller, A.L., Schjoerring, J.K., Ferri, D., Klaerke, D.A. & Zeuthen, T.: NH3 and NH4+ permeability in aquaporin-expressing *Xenopus* oocytes. *Pflügers Archiv European Journal of Physiology*. 450(6), s. 415-428. 2005.
- Holst, J.J. & Deacon, C.F.: Glucagon-like peptide-1 mediates the therapeutic actions of DPP-IV inhibitors. *Diabetologia*. 48(4), s. 612-615. 2005.
- Holst, J.J.: Glucagon-like peptide 1: physiology and therapeutic potential. *Endocrinology and Diabetes*. 12, s. 56-62. 2005.
- Hucking, K., Kostic, Z., Pox, C., Ritzel, R., Holst, J.J., Schmiegel, W. & Nauck, M.A.: α -glucosidase inhibition (acarbose) fails to enhance secretion of glucagon-like peptide 1 (7-36 amide) and to delay gastric emptying in Type 2 diabetic patients. *Diabetic Medicine*. 22(4), s. 470-476. 2005.
- Hultborn, H. & Van Der, V.: *Acta Physiologica – The new official Journal of the Federation of European Physiological Societies (FEPS)*. *Acta Physiologica Scandinavica*. 185(1), s. 1-2. 2005.
- Iqbal, S.I., Morch, L.S., Rosenzweig, M. & Dela, F.: The outcome of bone mineral density measurements on patients referred from general practice. *Journal of Clinical Densitometry*. 8(2), s. 178-182. 2005.
- Jensen, B.M., Dissing, S., Skov, P.S. & Poulsen, L.K.: A comparative study of the Fc ϵ RI molecule on human mast cell and basophil cell lines. *International Archives of Allergy and Immunology*. 137(2), s. 93-103. 2005.
- Jensen, B.T., Abildstrom, S.Z., Larroude, C.E., Agner, E., Torp-Pedersen, C., Nyvad, O., Ottesen, M., Wachtell, K. & Kanfers, J.K.: QT dynamics in risk stratification after myocardial infarction. *Heart Rhythm*. 2(4), s. 357-364. 2005.
- Jensen, C.B., Storgaard, H., Holst, J.J., Dela, F., Madsbad, S. & Vaag, A.: Young, low-birth-weight men are not more susceptible to the diabetogenic effects of a prolonged free fatty acid exposure than matched controls. *Metabolism Clinical and Experimental*. 54(10), s. 1398-1406. 2005.
- Jensen, H.S., Callo, K., Jespersen, T., Jensen, B.S. & Olesen, S.P.: The KCNQ5 potassium channel from mouse: a broadly expressed M-current like potassium channel modulated by zinc, pH, and volume changes. *Brain Research. Molecular Brain Research*. 139(1), s. 52-62. 2005.
- Jeppesen, P.B., Sanguinetti, E.L., Buckman, A., Howard, L., Scolapio, J.S., Ziegler, T.R., Gregory, Tappenden, K.A., Holst, J.J. & Mortensen, P.B.: Teduglutide (ALX-0600), a dipeptidyl peptidase IV resistant glucagon-like peptide 2 analogue, improves intestinal function in short bowel syndrome patients. *Gut*. 54(9), s. 1224-1231. 2005.
- Jespersen, T., Grunnet, M. & Olesen, S.P.: The KCNQ1 Potassium Channel: From Gene to Physiological Function. *Physiology (Bethesda)*. 20, s. 408-416. 2005.
- Jiang, X., Meuleman, E.J., Wijkstra, H. & Wagner, G.: Corpus cavernosum electromyography during morning naps in healthy volunteers: further evidence that corpus cavernosum potentials reflect sympathetically mediated activity. *Journal of Urology*. 174(5), s. 1917-1920. 2005.
- Kalliokoski, K.K., Langberg, H., Ryberg, A.K., Scheede-Bergdahl, C., Doessing, S., Kjaer, A., Boushel, R. & Kjaer, M.: The effect of dynamic knee-extension exercise on patellar tendon and quadriceps femoris muscle glucose uptake in humans studied by positron emission tomography. *Journal of Applied Physiology*. 99(3), s. 1189-1192. 2005.
- Kaushik, N., Pietraszewski, M., Holst, J.J. & O'Keefe, S.J.: Enteral feeding without pancreatic stimulation. *Pancreas*. 31(4), s. 353-359. 2005.
- Kjaer, A., Hildebrandt, P., Appel, J. & Petersen, C.L.: Neurohormones as markers of right- and left-sided cardiac dimensions and function in patients with untreated chronic heart failure. *International Journal of Cardiology*. 99(2), s. 301-306. 2005.
- Kjaer, A., Lebeck, A.M., Hesse, B. & Petersen, C.L.: Right-sided cardiac function in healthy volunteers measured by first-pass radionuclide ventriculography and gated blood-pool SPECT: comparison with cine MRI. *Clinical Physiology and Functional Imaging*. 25(6), s. 344-349. 2005.
- Krantz, T., Warberg, J. & Secher, N.H.: Venous oxygen saturation during normovolaemic haemodilution in the pig. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 49(8), s. 1149-1156. 2005.
- Larsen, P.J. & Holst, J.J.: Glucagon-related peptide 1 (GLP-1): hormone and neurotransmitter. *Regulatory Peptides*. 128(2), s. 97-107. 2005.
- Larsen, R., Hansen, M.B. & Bindsvlev, N.: Duodenal secretion in humans mediated by the EP4 receptor subtype. *Acta Physiologica Scandinavica*. 185(2), s. 133-140. 2005.
- Lundby, C., Nielsen, T.K., Dela, F. & Damsgaard, R.: The influence of intermittent altitude exposure to 4100 m on exercise capacity and blood variables. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*. 15(3), s. 182-187. 2005.
- Madsen, L.S., Christophersen, P. & Olesen, S.P.: Blockade of Ca²⁺-activated K⁺ channels in T cells: an option for

- the treatment of multiple sclerosis? *European journal of immunology*. 35(4), s. 1023-1026. 2005.
- Mari, A., Sallas, W.M., He, Y.L., Watson, C., Ligueros-Saylan, M., Dunning, B.E., Deacon, C.F., Holst, J.J. & Foley, J.E.: Vildagliptin, a dipeptidyl peptidase-IV inhibitor, improves model-assessed β -cell function in patients with type 2 diabetes. *Journal of clinical endocrinology and metabolism*. 90(8), s. 4888-4894. 2005.
- Marsh, D.J., Sosnovtseva, O.V., Choa, K.H. & Holstein-Rathlou, N.H.: Nonlinear interactions in renal blood flow regulation. *American journal of physiology regulatory integrative and comparative physiology*. 288(5), s. R1143-R1159. 2005.
- Marsh, D.J., Sosnovtseva, O.V., Pavlov, A.N., Yip, K.P. & Holstein-Rathlou, N.H.: Frequency encoding in renal blood flow regulation. *American journal of physiology regulatory integrative and comparative physiology*. 288(5), s. R1160-R1167. 2005.
- Martin, G.R., Wallace, L.E., Hartmann, B., Holst, J.J., Demchyshyn, L., Toney, K. & Sigalet, D.L.: Nutrient-stimulated GLP-2 release and crypt cell proliferation in experimental short bowel syndrome. *American journal of physiology gastrointestinal and liver physiology*. 288(3), s. G431-G438. 2005.
- Meier, J.J., Kemmeries, G., Holst, J.J. & Nauck, M.A.: Erythromycin antagonizes the deceleration of gastric emptying by glucagon-like peptide 1 and unmasks its insulinotropic effect in healthy subjects. *Diabetes*. 54(7), s. 2212-2218. 2005.
- Meier, J.J., Gallwitz, B., Askenas, M., Vollmer, K., Deacon, C.F., Holst, J.J., Schmidt, W.E. & Nauck, M.A.: Secretion of incretin hormones and the insulinotropic effect of gastric inhibitory polypeptide in women with a history of gestational diabetes. *Diabetologia*. 48(9), s. 1872-1881. 2005.
- Mellentin, C., Moller, M. & Jahnsen, H.: Properties of long-term synaptic plasticity and metaplasticity in organotypic slice cultures of rat hippocampus. *Experimental brain research*. DOI 10.1007/s00221-005-0236-2 (Online Issue), s. 1-10. 2005.
- Miki, T., Minami, K., Shinozaki, H., Matsumura, K., Saraya, A., Ikeda, H., Yamada, Y., Holst, J.J. & Seino, S.: Distinct effects of glucose-dependent insulinotropic polypeptide and glucagon-like peptide-1 on insulin secretion and gut motility. *Diabetes*. 54(4), s. 1056-1063. 2005.
- Mosekilde, E., Sosnovtseva, O.V. & Holstein-Rathlou, N.H.: Mechanism-based modeling of complex biomedical systems. *Basic and clinical pharmacology and toxicology*. 96(3), s. 212-224. 2005.
- Nauck, M.A., Walberg, J., Vethacke, A., El Ouaghli, A., Senkal, M., Holst, J.J., Gallwitz, B., Schmidt, W.E. & Schmeigel, W.: Erratum: Blood glucose control in healthy subject and patients receiving intravenous glucose infusion or total parenteral nutrition using glucagon-like peptide 1 (Regulatory Peptides (2004) 118 (89-97) DOI: 10.1016/j.regpep.2003.11.003). *Regulatory peptides*. 131(1-3), s. 111. 2005.
- Nielsen, J.B., Conway, B.A., Halliday, D.M., Perreault, M.C. & Hultborn, H.: Organization of common synaptic drive to motoneurons during fictive locomotion in the spinal cat. *Journal of physiology*. 569(Pt 1), s. 291-304. 2005.
- Nielsen, J.B., Petersen, N.T., Crone, C. & Sinkjaer, T.: Stretch reflex regulation in healthy subjects and patients with spasticity. *Neuromodulation*. 8(1), s. 49-57. 2005.
- Norsk, P.: Cardiovascular and fluid volume control in humans in space. *Current pharmaceutical biotechnology*. 6(4), s. 325-330. 2005.
- Offenhauser, N., Thomsen, K., Caesar, K. & Lauritzen, M.: Activity-induced tissue oxygenation changes in rat cerebellar cortex: Interplay of postsynaptic activation and blood flow. *Journal of physiology*. 565(1), s. 279-294. 2005.
- Olsen, D.B., Sacchetti, M., Dela, F., Ploug, T. & Saltin, B.: Glucose clearance is higher in arm than leg muscle in type 2 diabetes. *Journal of physiology*. 565(2), s. 555-562. 2005.
- Orskov, C., Hartmann, B., Poulsen, S.S., Thulesen, J., Hare, K.J. & Holst, J.J.: GLP-2 stimulates colonic growth via KGF, released by subepithelial myofibroblasts with GLP-2 receptors. *Regulatory peptides*. 124(1-3), s. 105-112. 2005.
- Owe-Larsson, B., Chaves-Olarte, E., Chauhan, A., Kjaerulf, O., Brask, J., Thelestam, M., Brodin, L. & Low, P.: Inhibition of hippocampal synaptic transmission by impairment of Ral function. *Neuroreport*. 16(16), s. 1805-1808. 2005.
- Patti, M.E., McMahon, G., Mun, E.C., Bitton, A., Holst, J.J., Goldsmith, J., Hanto, D.W., Callery, M., Arky, R., Nose, V., Bonner-Weir, S. & Goldfine, A.B.: Severe hypoglycaemia post-gastric bypass requiring partial pancreatectomy: evidence for inappropriate insulin secretion and pancreatic islet hyperplasia. *Diabetologia*. 48(11), s. 2236-2240. 2005.
- Paulev, P.E. & Zubieta-Calleja, G.R.: Essentials in the diagnosis of acid-base disorders and their high altitude application. *Journal of physiology and pharmacology an official journal of the Polish Physiological Society*. 56(Suppl 4), s. 155-170. 2005.
- Pedersen, P.S., Procida, K., Larsen, P.L., Holstein-Rathlou, N.H. & Frederiksen, O.: Water permeability in human airway epithelium. *Pflügers Archiv European journal of physiology*. 451(3), s. 464-473. 2005.
- Perrier, J.F. & Delgado-Lezama, R.: Synaptic release of serotonin induced by stimulation of the raphe nucleus promotes plateau potentials in spinal motoneurons of the adult turtle. *Journal of neuroscience*. 25(35), s. 7993-7999. 2005.
- Perrier, J.F. & Tresch, M.C.: Recruitment of motor neuronal persistent inward currents shapes withdrawal reflexes in the frog. *Journal of physiology*. 562(Pt 2), s. 507-520. 2005.
- Petersen, C.L. & Kjaer, A.: Impact of medical treatment on lung diffusion capacity in elderly patients with heart failure: Baseline characteristics and 1-year follow up after medical treatment. *International journal of cardiology*. 98(3), s. 453-457. 2005.
- Petersen, C.L. & Kjaer, A.: Magnetic resonance imaging of the heart. *Ugeskrift for læger*. 167(12-13), s. 1386. 2005.
- Pilegaard, H., Osada, T., Andersen, L.T., Helge, J.W., Saltin, B. & Neufer, P.D.: Substrate availability and transcriptional regulation of metabolic genes in human skeletal muscle during recovery from exercise. *Metabolism clinical and experimental*. 54(8), s. 1048-1055. 2005.
- Pinato, G. & Midtgaard, J.: Dendritic sodium spikelets and low-threshold calcium spikes in turtle olfactory bulb granule cells. *Journal of neurophysiology*. 93(3), s. 1285-1294. 2005.

- Plamboeck, A., Holst, J.J., Carr, R.D. & Deacon, C.F.: Neutral endopeptidase 24.11 and dipeptidyl peptidase IV are both mediators of the degradation of glucagon-like peptide 1 in the anaesthetised pig. *diabetologia*. 48(9), s. 1882-1890. 2005.
- Poulsen, A.N., Klausen, T.L., Pedersen, P.S., Willumsen, N.J. & Frederiksen, O.: Nucleotide regulation of paracellular Cl⁻ permeability in natural rabbit airway epithelium. *Pflugers Arch*. 10.1007/s00424-005-0023-8(Online Issue), s. 1-11. 2005.
- Poulsen, A.N., Klausen, T.L., Pedersen, P.S., Willumsen, N.J. & Frederiksen, O.: Regulation of ion transport via apical purinergic receptors in intact rabbit airway epithelium. *pflugers archiv european journal of physiology*. 450(4), s. 227-235. 2005.
- Prats, C., Cadefau, J.A., Cusso, R., Qvortrup, K., Nielsen, J.N., Wojtaszewski, J.F.P., Hardie, D.G., Stewart, G., Hansen, B.F. & Ploug, T.: Phosphorylation-dependent translocation of glycogen synthase to a novel structure during glycogen resynthesis. *journal of biological chemistry*. 280(24), s. 23165-23172. 2005.
- Raben, A., Helge, J.W. & Kjaer, M.: Kost og Motion. i: *Menneskets Ernæring*, s. 298-314. Astrup, A., Dyerber, J., and Stender, S. (red.). Munksgaard, 2005.
- Rahbek, U.L., Dissing, S., Thomassen, C., Hansen, A.J. & Tritsarlis, K.: Nerve growth factor activates aorta endothelial cells causing PI3K/Akt- and ERK-dependent migration. *pflugers archiv european journal of physiology*. 450(5), s. 355-361. 2005.
- Rahbek, U.L., Tritsarlis, K. & Dissing, S.: Interactions of low-frequency, pulsed electromagnetic fields with living tissue: biochemical responses and clinical results. *oral biosciences and medicine*. 2(1), s. 29-40. 2005.
- Sandgaard, N.C., Andersen, J.L., Holstein-Rathlou, N.H. & Bie, P.: Saline-induced natriuresis and renal blood flow in conscious dogs: effects of sodium infusion rate and concentration. *acta physiologica scandinavica*. 185(3), s. 237-250. 2005.
- Scheede-Bergdahl, C., Penkowa, M., Hidalgo, J., Olsen, D.B., Schjerling, P., Prats, C., Boushel, R. & Dela, F.: Metallothionein-mediated antioxidant defense system and its response to exercise training are impaired in human type 2 diabetes. *diabetes*. 54(11), s. 3089-3094. 2005.
- Schmidt, P.T., Ljung, T., Hartmann, B., Hare, K.J., Holst, J.J. & Hellstrom, P.M.: Tissue levels and post-prandial secretion of the intestinal growth factor, glucagon-like peptide-2, in controls and inflammatory bowel disease: comparison with peptide YY. *european journal of gastroenterology and hepatology*. 17(2), s. 207-212. 2005.
- Schmidt, P.T., Naslund, E., Gryback, P., Jacobsson, H., Holst, J.J., Hilsted, L. & Hellstrom, P.M.: A role for pancreatic polypeptide in the regulation of gastric emptying and short-term metabolic control. *journal of clinical endocrinology and metabolism*. 90(9), s. 5241-5246. 2005.
- Schou, J.H., Pilgaard, K., Vilsboll, T., Jensen, C.B., Deacon, C.F., Holst, J.J., Volund, A., Madsbad, S. & Vaag, A.A.: Normal secretion and action of the gut incretin hormones glucagon-like peptide-1 and glucose-dependent insulinotropic polypeptide in young men with low birth weight. *journal of clinical endocrinology and metabolism*. 90(8), s. 4912-4919. 2005.
- Sosnovtseva, O.V., Pavlov, A.N., Mosekilde, E., Holstein-Rathlou, N.H. & Marsh, D.J.: Double-wavelet approach to studying the modulation properties of nonstationary multimode dynamics. *physiological measurement*. 26(4), s. 351-362. 2005.
- Strom, C.C., Aplin, M., Ploug, T., Christoffersen, T.E.H., Langfort, J., Viese, M., Galbo, H., Haunso, S. & Sheikh, S.: Expression profiling reveals differences in metabolic gene expression between exercise-induced cardiac effects and maladaptive cardiac hypertrophy. *febs journal*. 272(11), s. 2684-2695. 2005.
- Thamsborg, G., Floresu, A., Oturai, P., Fallentin, E., Tritsarlis, K. & Dissing, S.: Treatment of knee osteoarthritis with pulsed electromagnetic fields: A randomized, double-blind, placebo-controlled study. *osteoarthritis and cartilage*. 13(7), s. 575-581. 2005.
- Toledo-Rodriguez, M., El Manira, A., Wallen, P., Svirskis, G. & Hounsgaard, J.: Cellular signalling properties in microcircuits. *trends in neurosciences*. 28(10), s. 534-540. 2005.
- Torekov, S.S., Larsen, L.H., Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Holst, J.J., Madsen, O.D., Hansen, T. & Pedersen, O.: Evidence of an association between the Arg72 allele of the peptide YY and increased risk of type 2 diabetes. *diabetes*. 54(7), s. 2261-2265. 2005.
- Vinten, J., Johnsen, A.H., Roepstorff, P., Harpoth, J. & Traun-Jensen, J.: Identification of a major protein on the cytosolic face of caveolae. *biochimica et biophysica acta*. 1717(1), s. 34-40. 2005.
- Wagner, G., Bondil, P., Dabees, K., Dean, J., Fourcroy, J., Gingell, C., Kingsberg, S., Kothari, P., Rubio-Aurioles, E., Ugarte, F. & Navarrete, R.V.: Ethical Aspects of Sexual Medicine. *journal of sexual medicine*. 2(2), s. 163-168. 2005.
- Wagner, G.: Sexual medicine in the medical curriculum. *international journal of andrology*. 28(Suppl 2), s. 7-8. 2005.
- Warberg, J.: *Human Fysiologi – en grundbog*. 1-490. Polyteknisk Forlag, Copenhagen 2005.
- Weickert, M.O., Mohlig, M., Koebnick, C., Holst, J.J., Namsolleck, P., Ristow, M., Osterhoff, M., Rochlitz, H., Rudovich, N., Spranger, J. & Pfeiffer, A.F.: Impact of cereal fibre on glucose-regulating factors. *diabetologia*. 48(11), s. 2343-2353. 2005.
- Wiese, L., Nielsen, X., Andresen, K., Kjaer, A. & David, K.: 16 S rDNA sequencing revealed *Citrobacter freundii* as the cause of liver abscess after banding of rectal haemorrhoids [1]. *journal of infection*. 50(2), s. 163-164. 2005.
- Wojtaszewski, J.F.P., Birk, J.B., Frosig, C., Holten, M., Pilegaard, H. & Dela, F.: 5' AMP activated protein kinase expression in human skeletal muscle: Effects of strength training and type 2 diabetes. *journal of physiology*. 564(2), s. 563-573. 2005.
- Zeuthen, T.: *Microelectrodes. i: Encyclopedia of Analytical Chemistry*. Worsfold, P. J., Townshend, A., and Poole, C. F. (red.). Elsevier, 2005.

Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, lektor Niels Grunnet.

Institutbestyrelsen består af lektor Niels Grunnet, lektor Kirsten Fenger, professor Peter E. Nielsen, lektor Peter Thams, lektor Jesper Troelsen, laboratorietekniker Elsebeth Lund Christensen og ingeniørassistent Torben Duun.

Adresse

Blegdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 71 16
imbg@imbg.ku.dk
www.imbg.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Personaleforhold

Lektor Inge Norby Bojesen fratrådte sin stilling 31. januar 2005 pga. alder.

Lektor Sune Frederiksen fratrådte sin stilling 28. februar 2005 pga. alder.

Lektor Per Hellung-Larsen fratrådte sin stilling 31. marts 2005 pga. Alder.

Der er besat en professorstilling med Henrik Clausen 1. januar 2005.

Der er besat en lektorstilling med Gerrit van Hall 1. april 2005.

Der er besat en adjunktstilling med Hanne Olsen 14. februar 2005.

Der er besat en lektorstilling med Carl Henrik Brogren 1. april 2005.

Der er besat en adjunktstilling med Klaus Kjær 1. november 2005.

Forskningsvirksomhed

Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik udfører biomedicinsk grundforskning. Langt den overvejende del af forskningen har som udgangspunkt, medicinsk relevante problemstillinger, eller er direkte rettet, mod opklaring eller behandling af sygdomme.

Instituttets forskning foregår inden for hovedområderne: "Genforskning", der omfatter forskning i specifikke geners dna-sekvens, struktur og ekspresion, herunder funktionel genomforskning, forskning i nukleinsyrers struktur, funktion og organisering samt forskning i genetiske sygdomme og i genetisk terapi.

"Celle- og organforskning", der omfatter forskning i signaltransduktion, transport af proteiner i cellen og over biologiske membraner, specifikke proteiners struktur og rolle i udvikling af sygdomme, regulatoriske mekanismer i celler og organers stofskifte, isolering og differentiering af stamceller samt terapeutiske muligheder af stamceller.

Instituttet huser NMR-centret (et undervisningsministe-

rielt instrumentcenter tilknyttet forskningsfeltet stofskifte-regulation), grundforskningscenteret Wilhelm Johannsen Center for Funktionel Genomforskning, samt Klinik for Medicinsk Genetik, der drives som indtægtsdækket virksomhed og er tilknyttet instituttets genomforskning.

1. Arvelige neurodegenerative sygdomme

Specielt undersøges polyQ-sygdommene (Huntington's disease (HD), spinocerebellar ataxi, Kennedy's sygdom, mfl.), hereditær spastisk paraplegi (HSP), dystoni og Alzheimers sygdom), samt Fabry's sygdom.

1.1. Mutationsanalyser og genidentifikation

Sammenhænge mellem genotype og fænotype, og mulige fælles molekylærbiologiske mekanismer ved de nævnte neurodegenerative sygdomme, undersøges ved mutationsanalyser i kendte gener, for disse sygdomme. I familier, hvor den neurodegenerative sygdom ikke skyldes mutation i et kendt gen, søges genet identificeret.

1.2. Molekylær neuropatologi

Som led i afklaring af den molekylære patogenese, undersøges hvilke forandringer ekspresion af mutante proteiner medfører i cellemodeller. Til dette formål er generne for (HD), HSP og alzheimers-sygdom klonet i ekspresionsvektorer og udvalgte mutationer indført i generne ved mutagenese. Efter transfektion af humane cellemodeller, studeres bl.a. proteinlokalisering, aggregatdannelse og ændringer i det endosomale "compartment".

1.3. Non-neuronale forandringer ved Huntington's disease

Vi har påvist glukoseintolerance i mus, som er transgene for den humane mutation i HD-genet. Det undersøges om HD-genbærere og patienter har øget risiko for at udvikle diabetes. Flere undersøgelser, tyder på at såvel glukose som fedtstofskiftet er involveret i patogenesen. Med anvendelse af primære fibroblastceller fra HD-patienter undersøges ekspresionen af en række gener efter stimulering med faktorer der er involverede i fedtmetabolismen.

1.4. Modulering af genekspresion in vitro og in vivo

Forskellige projekter har til formål, at inducere ændringer i ekspresionsniveauet af HD-genet i cellemodeller, og undersøge effekten heraf på cellemorfologi og -overlevelse. Et fragment af HD-genet, med den sygdomsfremkaldende mutation klonet i en lentivirus vektor, og anvendes til transgen ekspresion af HD-mutationen i celler. Der arbejdes med nedregulering af ekspresionen af HD-genet, ved hjælp af antisense Locked Nucleic Acid molekyler, antisense RNA, udtrykt fra lentivirus, samt med siRNA-teknikker. Endelig undersøges effekten af polymorfier i HD-genets promotor (K. Fenger, L. Hasholt, T.T. Nielsen, A. Nørremølle).

2. Cellulær migration

2.1. Blodets kontaktaktiveringssystem og karvæggen

Betydning af cellemigration og kemotaxi. Nyere undersøgelser har indikeret, at den fysiologiske funktion af faktor XII (FXII), kininogen og kallikrein i forening er lokaliseret på endothelcellematrix (ECM), og involveret i såvel angionese som apoptose, involveret i migration af endothelceller. Vi har vist, at aktivering af FXII resulterer i binding til ECM. Da sure lipider aktiverer FXII, og disse

udtrykkes på og secerneret fra celleoverfladen under f. eks. cellemigration, atherosclerose og cancerogenese, har vi påbegyndt en undersøgelse af FXII's mulige indflydelse på disse processer, ved anvendelse af forskellige cellemigrationsassay. Som led i disse undersøgelser, udnyttes den viden vi har fra lignende undersøgelser i andre migrerende cellyper. Der er detaljeret viden om kemotaksi, i den en-celledede organisme *Tetrahymena*, der anvender cilier til at migrere mod kemoattraktanter. Endvidere er f. eks. genet for det calciumbindende protein centrin, som regulerer cilielagets form, blevet klonet. Vi har også vist, at protein-kinase G spiller en vigtig rolle for adaptationsprocessen, hvilket antyder, at proteinkinaseringer er vigtig for adaptation til kemoattraktanten, der er en forudsætning for at kemotaksi kan foregå. Vi ønsker, at overføre nogle af disse erfaringer til studiet af cellemigration og kemotaksi i endotelceller (V. Leick, I. Schousboe).

3. Diabetesforskning/β-celle-biologi

Der fokuseres på de regulatoriske mekanismer i β-cellerne under normale og patologiske tilstande, for at opnå en øget forståelse af patogenesen og behandlingen af type 1 og type 2 diabetes. Der forskes i molekulære mekanismer involverede i stimulus-sekretions kobling, proliferation og apoptose af β-celler samt udvikling og regeneration af endokrin pankreas og tarm fra stamceller (se også Stamcellebiologi).

3.1. Betydningen af GLP-1 og AKAPs for vækst, overlevelse og funktion af β-celler

Nyere studier har vist, at GLP-1 og GIP stimulerer insulin gen-ekspression, β-celle differentiering, proliferation, og virker antiapoptotisk i β-celler. Receptorerne for GLP-1 og GIP er G-protein koblede og virker gennem aktivering af protein kinase A (PKA). Da den subcellulære lokalisering af PKA bestemmes af A-kinase anchoring proteins (AKAPs), undersøges ekspressionen af AKAPs i β-celler. Det blev fundet, at AKAP7, som er vist at være involveret i den GLP-1 inducerede insulinsekretion, er udtrykt specifikt i β-celler og opreguleres af glukose og GH, men nedreguleres af palmitat, hvilket tyder på en regulatorisk rolle af AKAP7 for β-cells respons til GLP-1, som kan have betydning for udviklingen af type 2 diabetes. Det er desuden vist, at GLP-1 og GIP stimulerer β-celle proliferationen gennem aktivering af cyclin-D1, mens GH virker gennem cyclin-D2 (P. Thams, M. Jackerott, J.H. Nielsen).

3.2. Betydningen af GH og STAT for vækst, overlevelse og funktion af β-celler

Betydning af STAT5 er undersøgt i Langerhanske øer fra transgene mus, med øget eller nedsat STAT5-aktivitet i β-cellerne. Effekten af leptin på insulinsekretionen afhænger af, STAT5-aktiviteten. *In vivo* fører nedsat STAT5-aktivitet, til nedsat glukosetolerance hos mus på fedttrig diæt. *In vitro* fører øget STAT5-aktivitet, til øget β-celle proliferation, mens nedsat STAT5-aktivitet, fører til hæmning af den mitogene effekt af GH. *In vivo* medførte nedsat STAT5-aktivitet, derimod ikke til nedsat β-cellemasse, hvilket må skyldes andre vækstoffaktorer, der opreguleres ved insulin-resistens og fedme. *In vivo* beskytter STAT5 mod den diabetogene effekt af streptozotocin, svarende til den beskyttende effekt mod de proinflammatoriske cytokiner IL-1β, TNFα og IFNγ *in vitro*. Det er desuden påvist, at GH beskytter β-celler mod fedtsyrers apoptotiske effekt i INS-

1E-celler, gennem en STAT5 afhængig mekanisme. Den hæmmende effekt af uncoupling protein 2 (UCP2) på insulinsekretionen, undersøges ved at måle ekspressionen af UCP2 og dets effekt på mitokondriefunktionen i β-cellelinjer *in vitro*. UCP2 fandtes, at blive opreguleret af GH, hvilket kan tænkes, at bidrage til den beskyttende effekt. Da GH, IL-6 og leptin aktiverer STAT3, undersøges betydningen af STAT3 for den mitogene og antiapoptotiske effekt, af disse hormoner. Da β-cellemassen øges under graviditet, undersøges om serum fra gravide kvinder, har en stimulerende effekt på β-celleproliferationen og prolaktin-receptor ekspressionen i Langerhanske øer. Effekten af TFF3 (trefoil factor 3) undersøges på proliferation, migration og apoptose i β-celler, ved hjælp af RNAi teknologi og diabetiske dyremodeller. Der er påbegyndt studier vedr. betydningen af mikroRNA for regulationen af den GH inducerede β-celle proliferation (M. Jackerott, P. Thams, K. Capito, J.H. Nielsen).

4. Funktionel genomforskning

Wilhelm Johannsen Center for Funktionel Genomforskning (WJC), støttet af Danmarks Grundforskningsfond, identificerer nye sygdomsgener og genetiske mekanismer. Udgangspunktet er molekulær karakterisering af kromosombrud associeret med sygdomme. WJC samarbejder med et stort antal internationale grupper, og koordinerer det globale Mendelian Cytogenetics Network, med mere end 300 deltagende genetiske laboratorier, og en online database (MCNdb), hvortil der rapporteres data om kromosomdefekter, hvor der samtidig forekommer sygdom. Der kortlægges kromosombrud associeret med bl.a. autisme, mental retardering, epilepsi, myopati og psykiatriske sygdomme (N. Tommerup, Z. Tümer).

4.1. Mendelian Cytogenetics ved sent indsættende sygdomme

Det vides ikke, om kromosombrud øger risikoen for udvikling af sent indsættende sygdomme. Ved efterundersøgelse af >700 danske bærere af balancerede translokationer, har vi fundet evidens for dette. Vi har fundet nye kandidatgener for den inflammatoriske tarmsygdom Mb. Crohn, for nærsynethed og for aortastenose. Der er påbegyndt kortlægning af kromosombrud associeret med myokardie infarkt. De kortlagte brudpunkter vil danne grundlag for SNP-associationsstudier, i samarbejde med RIKEN SNP Research Center, Tokyo. Vi har påvist, at medfødte kromosomdefekter, generelt ikke øger risikoen, for at udvikle kræft (L.A. Larsen, Z. Tümer, N. Tommerup).

4.2. Funktionelle analyser af ikke-kodende, konserverede dna-elementer i genomet

Tilstedeværelsen af sekventerede genomer fra multiple organismer, har gjort det muligt at identificere de sekvenser, der er forblevet uforandrede gennem hundreder af millioner års evolution. Det formodes, at denne evolutionære konservering, afspejler en negativ selektion, pga. en bagvedliggende biologisk funktion. Antallet af gener i vertebrate-, insekt- og orme-genomer har vist, at være forbausende ens. Det er derfor ikke overraskende, at de proteinkodende dele af genomet (~exons), er relativt uforandrede fra art til art. Men exons udgør kun ~1.5 % af genomet hos pattedyr, og mindst 5 % af pattedyrs genomer, viser tegn på, at være under negativ selektion. Disse ikke-kodende, højt konserverede dna-elementer i genomet, udgøres sand-

synligvis af regulatoriske elementer, og af ikke-kodende RNA-gener.

Der er initieret et projekt til at påvise funktionen af regulatoriske elementer, og af ikke-kodende RNA-gener, vha. kromosomale rearrangementer (N. Tommerup, Z. Tümer).

4.3. *MicroRNA: et nyt satningsområde på WJC/IMBG*

En specifik undergruppe af ikke-kodende RNA-gener, er microRNA (miRNA)-gener, der koder for en ny klasse af små RNA-molekyler, der regulerer aktiviteten af andre gener, ved repression af translation eller mRNA nedbrydning. Hvert miRNA kan have flere hundrede specifikke targets, der kan forudsiges ud fra sekvenshomologi. Et kendskab til, hvor i kroppen det enkelte miRNA gen er aktivt, vil derfor kunne knytte disse nye regulatoriske netværk, til medfødte og erhvervede genetiske sygdomme. En ny teknik, baseret på brugen af Locked Nucleic Acids (LNA), udviklet af det danske biotekstelskab Exiqon, danner grundlaget for udvikling af et atlas, over konserverede miRNA'er hos musen, samt for oprettelse af en ny miRNA-gruppe på WJC/IMBG (N. Tommerup).

4.4. *Udnyttelse af patient- og familiematerialer*

Det omfattende familiemateriale/data fra 1940-1958 på instituttet, benyttes bl.a. til en landsdækkende undersøgelse af genetiske årsager til ekstremitetsmisdannelser. I indværende år, er det i både en dansk og en brasiliansk familie fundet, at ektrodaktyli, ektodermal dysplasi og makula dystrofi (EEM syndrom), kan forårsages af mutationer i genet for *p-cadherin (CDH3)*, et protein der er involveret i kontakten mellem celler. I en stor norsk familie med korte pegefingre (brachydaktyli type 2A), beskrevet af Otto Mohr i 1919, fandtes mutationer i *GDF5* (K.W. Kjær, N. Tommerup).

Warburg microsyndrom (WARBM1) omfatter bl.a. medfødte defekter af øjet, hjernen og genitalier. En af årsagerne til WARBM1, er forandringer i genet *RAB3GAP* på kromosom 2, der koder for RAB3 GTPase aktiverende protein. Proteinet er, involveret i udskillelse af neurotransmittere og hormoner. Opdagelsen kan måske åbne op for, at forstå betydningen af neurotransmittere og/eller hormoner for dannelsen af øjet, hjernen og genitalier. De genetiske analyser viste også, at der må findes mindst et gen til der, hvis det er defekt, forårsager Warburg microsyndrom (K.W. Kjær).

5. *Genekspression*

5.1. *Genetisk medicin*

Genetisk medicin defineres her som terapeutiske principper, der har udgangspunkt i genetisk information, og som primært har det genetiske materiale (dna/RNA), som terapeutisk target. "Gene Targeting" (som inkluderer genterapi, genetisk vaccination, antisense, ribozym og RNA-interferens, samt "gene repair"), udnytter viden, opnået ved genom-sekventerings- og "functional genomics" analyse, til opdagelse og udvikling af "intelligente", informationsbaserede lægemidler. Inden for dette område fokuseres især på "gene targeting", og "gene repair" ved brug af PNA (peptide nucleic acid) teknologi.

5.2. *PNA antisense tageting af oncogenet mdm2*

Ekspressionen af oncogenet *mdm2* er forøget i en lang række kræftceller. Idet *mdm2* er en negativ regulator af det centrale tumorsupressor gen *p53*, medfører denne opregu-

lering et fald i niveauet af *p53*, og kræftcellerne får nedsat følsomhed for anticancer cytostatika og induktion af apoptose generelt. Stoffer som specifikt hæmmer ekspressionen af *mdm2*, vil derfor potentielt kunne udvikles til anticancer lægemidler. Ved anvendelse af PNA-antisense mod *mdm2* mRNA, studerer vi dette princip.

5.3. *PNA-antisense tageting af oncogenet Her2*

Overekspression af *Her2* er meget hyppigt observeret, i tilknytning til ondartet brystkræft, og korrelerer med dårlig prognose. Endvidere har et *Her2*-specifikt antistof (Herceptin®), vist god effektivitet i klinisk behandling af netop denne type brystkræft. I dette projekt undersøger vi mulighederne for at nedregulere *Her2*-ekspressionen i humane kræftceller i kultur. Især forsøger vi, at inducere dominant negative varianter af *HER2*-receptoren, ved at provokere specifik alternativ splejsning af *Her2* mRNA.

5.4. *Peptid-medieret cell delivery*

Ved at anvende PNA-antisense som modelsystem, studerer vi cellulært optag af "cell penetrating peptides" (CPP). De fleste CPP er polykationer, der primært optages i eukaryote celler via endocytose, Hovedparten ender derfor i et lysosomalt kompartment og ikke i cytoplasma eller i nukleus, hvor "lasten" (f.eks. PNA) skulle udøve sin funktion. Effekten af sådanne CPP'er kan forøges dramatisk med stoffer, som inducerer endosomalt escape (P.E. Nielsen, T. Bentin, N.E. Møllegaard).

5.5. *Struktur og funktion af RNA*

Cellens RNA-molekyler er i disse år i fokus i den molekylærbiologiske forskning. Det har vist sig, at en stor del af cellens mangfoldighed, skyldes variationer i forarbejdningen af de RNA-molekyler, der bærer genetisk information, samt i eksistensen af forskellige små regulatoriske RNA-molekyler. Vi studerer især RNA-molekyler, som har enzym-aktivitet (ribozymer). I ribozymer kan man let studere sammenhængen mellem molekylernes struktur, og deres funktion, og derved lære fundamentale træk ved RNA-molekyler at kende. Vi har opdaget et nyt ribozym, hvis funktion er at lave ny form for beskyttende "cap" i en type af messenger RNA molekyler. Ribozymets aktivitet, minder om en generel proces i forarbejdningen af genetisk information, i alle højere celler. Det kan måske forklare, hvordan den specielle genstruktur, der kendes fra fx mennesket, er opstået. I et andet projekt studerer vi ikke-kodende små RNA-molekyler (ncRNA). Der arbejdes både bioinformatisk og eksperimentelt med at kortlægge den genomiske kompleksitet af sådanne RNA'er, samt med funktionelle studier af udvalgte eksempler (H. Nielsen).

5.6. *Kromatinets organisation i cellekernen*

Der vides meget lidt om kromatinets struktur over det nukleosomale niveau.

Der forskes mod opklaring af foldningen af den enkelte kromatinfiber, og med beskrivelse af den overordnede organisation af kromatinet i inter- og metafase.

Forskning antages, at bidrage til forståelsen af genregulation såsom transvektions-fænomener, position effect variegation og virkningen af silencers. Ved hjælp af elektronmikroskopi og computerbaseret billedbehandling, undersøges kromatinstrukturen i cellekernen fra forskellige celletyper (M. Engelhardt).

5.7. Struktur og funktion af protein og dna

Ved brug af naturlige og modificerede dan-sekvenser, studeres strukturen af protein-dna-komplekser i transskriptions-regulering. Projekterne inkluderer *in vitro*-selektion af nye protein-bindingssteder samt deltaljerede studier af protein og dna-strukturer, ved brug af footprinting teknikker (N.E. Møllegaard, P.E. Nielsen).

6. Genetik vedrørende de almindelige folkesygdomme

RCLINK (resourcecenter for linkage analyse) bygger på materialet fra Den Københavnske Familiebank, som består af 850 familier med mindst 4 børn indsamlet i 1973. Materialet består af blod, der er separeret i fraktioner (serum, plasma, erythrocytter, lymfocytter, leucocytter, trombocytter), spyt, urin, samt nogle hudbiopsier og hårprøver. Desuden er der transformeret B-lymfocytter, således at der er dna og RNA fra over 300 familier.

For øjeblikket undersøges folkesygdomme som allergi, enuresis, type 2 diabetes, blodtryksforhøjelse, pigmenteringsgener, fod og hånddefekter og migræne, som er støttet af SSVF.

I et samarbejde med Retsgenetisk Institut, undersøges også pigmenteringsgener og andre gener, til brug for identifikation af personer (H. Eiberg).

7. Molekylær epithelcellebiologi

I Center for Molekylær Epithelcellebiologi (CMEC) studeres primært tyndtarmsepithelets biologi, herunder struktur, funktion og ekspresion af peptidaser og glykosidaser.

7.1. Genregulering i tarmen

Manglende aktivering af laktase-genet, er hovedårsagen til at de fleste voksne i verden, udvikler intolerance overfor mælkesukker (laktase nonpersistente personer). Nordeuropæere adskiller sig ved, at have en høj frekvens af voksne, der har høj laktase gen-aktivitet, som derfor kan drikke mælk hele livet (laktase persistente personer). Vi har undersøgt betydningen af to nukleotid-varianter, og lokaliseret en gen-regulatorisk region, for aktivitet af laktase-genet. Vi har fundet, at disse varianter påvirker laktase gen-aktiviteten kraftigt. Nukleotid-varianten binder Oct-1, som er et velkendt gen-regulatorisk protein. Denne binding er kraftigst til varianten, isoleret fra laktase persistente og forhindrer sandsynligvis den normale nedregulering, af laktase-gen-aktiviteten (J. Olsen, J.T. Troelsen).

7.2. Transkriptionsfaktor netværk i den molekulære gastroenterologi

Ved bioinformatisk promoteranalyse af gener i vores offentligt tilgængelige krypt-villus *in situ* hybridiserings database (<http://gastro.imbg.ku.dk/ps>), blev et hidtil uopdaget bindingssted for HNF-4 forudsagt i *ALPI*-promotoren, og efterfølgende verificeret eksperimentelt.

Promoter cis-element-analyser af transskriptom forskelle mellem krypt og villus-celler har vist, at HNF-4-transkriptionsfaktoren i øvrigt regulerer et meget højt antal gener i villusceller. Resultatet korrelerer med forekomst af villus-berigede lipidmetabolitter, bestemt ved NMR. Til de bioinformatiske analyser, har vi i laboratoriet selv udviklet specialdesignet program (J. Olsen, J.T. Troelsen).

7.3. Cøliaki

Betydningen af enzymet vævs-transglutaminase for krydsbinding/deamidering, af en kendt toksisk peptid ved coeliaki, er blevet karakteriseret. Det blev sandsynliggjort, at transglutaminase kan foretage såvel krydsbinding, som deamidering af peptidet *in situ* i tarmepithelet. Det blev endvidere vist, at vævs-transglutaminase kan frisætte krydsbundet peptid i dets demiderede form ved hjælp af enzymets isopeptidaseaktivitet. Analyser af expressionen af nøgle-gener vha. GeneChip teknologi, er blevet påbegyndt. I et separat klinisk studium af 967 diabetespatienter (samarbejde med L. Tarnow, H. Loch og H.-H. Parving), blev der ikke fundet statistisk signifikant association mellem coeliaki og diabetes nephropathi (H. Sjöström).

7.4. Malign transformation af epithelceller

Matriptase og HAI-1 er involveret i malign transformation. Vi har kortlagt expressionen af matriptase og HAI-1 mRNA ved colorectal cancer og undersøgt den intracellulære transport af HAI-1 i MDCK-celler, samt arbejdet med ekspresion af matriptase og HAI-1 i løbet af den normale brystudvikling.

7.5. Funktion af PI3K under cellulære stressforhold

PI3K-enzymet består af en katalytisk og en af flere regulatoriske subunits. Vi ønsker at undersøge de små regulatoriske subunits rolle i stresssituationer (L. Vogel).

7.6. Optagelse af kolera toxin i enterocytter

Binding/internalisering af kolera toxin er studeret i grise-tyndtarmskulturer. Kolera toxin bindes til receptorer (GM1/sucrase-isomaltase) i lipid rafts i børstesømmen og internaliseres via kolesterol-uafhængig, men clathrin-afhængig endocytose.

7.7. Anti-glycosyl antistoffer er lokaliseret i lipid rafts i enterocytters børstesøm

Ved laktose-agarose kromatografi er IgG og IgM, isoleret fra et tyndtarmshomogenat. Anti-glycosyl antistoffer beskytter mikrodomæner i børstesømmen (lipid rafts) mod patogener.

7.8. GABA_A-receptorer og Na⁺,K⁺-ATPase er lokaliseret i forskellige mikrodomæner (lipid rafts) i cerebellære granula celler

GABA_A-receptorer og Na⁺,K⁺-ATPase blev lokaliseret til kolesterol-uafhængige lipid rafts af forskellig densitet, hvilket indikerer at der forefindes forskellige mikrodomæner i membranen.

7.9. Co-lokalisation af aminopeptidase N og Fcγ receptorerne CD32/CD64 i monocytter

Dette fund indikerer en ny funktion af aminopeptidase N og Fcγ receptorer som komponenter i et multimerisk receptor kompleks (G. Hansen, E.M. Danielsen).

8. Stamcelleforskning

8.1. Voksne stamcellers biologi

Ekspressionsprofilering under stamcellemedieret regeneration af leverskader vha. screening af ekspressionsbiblioteker og dna-microarray teknik, har ført til identifikation af mange nye signalveje, som kan styre aktiveringen af celler i leverens egen stamcelleniche. Ved hjælp af mus med de-

fekter i disse signalveje, undersøges signalvejenes bidrag til leverens regenerative kapacitet, herunder hvilken rolle signalvejene spiller i leverens stamcelleniche. Endvidere undersøges signalvejenes ekspresion, under leverens udvikling og ved forskellige leversygdomme.

Med henblik på at isolere stamceller i tarmen, og undersøge deres differentiering til bl.a. Glp-1 producerende L-celler, benyttes en dyremodel, hvor størstedelen af tarmens epithelceller, er fjernet ved behandling med methotrexat. Det er påvist, at der efter indgift af methotrexat, opstår en population af nucleostemin positive, BrdU-negative celler, svarende til tidlige progenitorceller. Der fremkommer ligeledes en stor population af GLP-2-positive celler.

Ekspressionsprofilering af pankreas og lever, før og efter fødslen, har ført til identifikation af gener, som kan have betydning for organspecifikke celletypers neogenese. Bl.a. synes trefoil factors at have betydning for neogenesen af beta-celler i den periode, hvor der sker en markant øgning af beta-celle massen (J.H. Nielsen, H.C. Bisgaard).

8.2. Embryonale stamcellers biologi

Da væksthormon-receptor-genet er udtrykt i embryonale stamceller (ES-celler), undersøges ekspresionen under differentieringen af muse-ES-celler. GH synes ikke at spille samme rolle som LIF for selvfornyelsen af ES-cellerne, men er snarere involveret i differentieringen. Ved fusion af ES og insulinom-celler (INS-1E), eller overførsel af celleekstrakter fra INS-1E-celler til ES-celler, er det endnu ikke lykkedes at afklare, om dette fører til reprogrammering, af disse celler. Da det er vist, at ES-celler kan differentiere til henholdsvis brune og hvide fedtceller, afhængig af udtrykket af retinoblastom-genet (Rb), undersøges de molekylære mekanismer, der er involverede i denne forskel. Resultaterne af denne forskning kan få betydning for forståelsen af udvikling af fedme (H.C. Bisgaard, J.H. Nielsen).

9. Stofskifteregulation

Overordnet drejer gruppens forskning sig om at belyse, hvorledes stofskiftet reguleres på cellulært niveau og om, at applicere denne viden specielt i forbindelse med udvikling af fedme og diabetes type-2. Fokus er på energiomsætningen i muskler og hjerne, herunder hvorledes ATP-produktionen i cellens mitokondrier reguleres. Der arbejdes desuden med udvikling af realistiske biokemiske modelsystemer med henblik på, at forstå generelle kontrol- og reguleringsmekanismer i stofskiftet.

9.1. Skeletmuskulaturens stofskifte

I skeletmuskulaturens stofskifte, belyses følgende problemstillinger ved forsøg med isolerede mitokondrier, primære myotubekulturer og *in vivo*:

Mitochondriernes rolle i muskelcellers valg mellem glucose og fedtsyrer som substrat for energiproduktion:

Mono- og polyumættede fedtsyrers interaktion med kulhydratomsætning undersøges, med fokus på pyruvat dehydrogenases rolle. Kontrolstyrken af oxidativ phosphorylering og protonlæk i mitokondrier undersøges med forskellige kombinationer af kulhydrat og fedtsyrer som substrat.

Fedtsyrers virkninger på mitokondriernes funktion: Effekter af kort- og langtidseksponering med fedtsyrer, herunder den polyumættede eicosapentaensyre (EPA), undersøges med fokus på protonlæk og ekspresion af mitochondrielle enzymer og transportproteiner.

Reguleringen af glycolyse flux: Reguleringen af glyco-

lyse flux i skeletmuskulatur *in vivo* omfatter, ukendte kontrolmekanismer for så vidt som man kan observere on-off-lignende fluxændringer, der ikke kan forklares med eksisterende viden om regulation. Ved at udarbejde matematiske modeller for sådanne datasæt, ønsker vi at belyse, hvilke andre reguleringsmekanismer, der kunne være tale om.

9.2. Hjernens stofskifte

I hjernens stofskifte arbejdes med følgende projekter: Laktat som substrat for hjernens energiomsætning før, under og efter aktivering (primært udløst ved intenst fysisk arbejde):

Projektet drejer sig om at belyse, hvorledes hjernens lactatomsætning foregår, og hvilken mekanisme, der ligger bag, at oxygen/glucoseratio falder fra de normale 6 til omkring det halve i den initiale fase af hjerneaktivering. Pyruvat dehydrogenases (PDH's) phosphoryleringsgrad under forskellige grader af metabolisk aktivitet: Det undersøges, i hvor høj grad PDH-flux er bestemt af enzymets fosforyleringsgrad. Projektet omfatter ligeledes en vurdering af betydningen af det cytosolære redox-forhold, som det kommer til udtryk i lactat/pyruvatforholdet, for PDH-flux (N. Grunnet, S. Danø, C.H. Brogren, B. Quistorff).

10. Glykobiologi

10.1. Biosyntese af komplekse glykaner

I samarbejde med Consortium for Functional Glycomics (<http://www.functionalglycomics.org>) udvikles en database med funktionel annotering af alle glykosyltransferase enzymer i mennesket. Vi deltager endvidere i design af en korresponderende Affymetrix baseret dna Glycochip.

10.2. Mucin-type O-glykosylering og intracellulær sortering og secernering

Sortering og sekretion af proteiner, kan være afhængig af O-glykosylering, men de tilgrundliggende molekylære mekanismer herfor, er stort set ukendte. Studier har vist, at det ikke er en bestemt O-glykan struktur, som er afgørende, og at den første sukker, GalNAc, er tilstrækkelig. Vi arbejder med at karakterisere menneskets største glykosyltransferase genfamilie på 20 polypeptid GalNAc-transferaser, som starter O-glykosyleringsprocessen med påsætning af GalNAc til serin og treonin. En af disse isoformer, GalNAc-T3, er ansvarlig for familiær tumoral calcinosis. Vi har kunnet vise, at O-glykosylering og specifikt GalNAc-T3 er nødvendig, for secernering af vækstoffaktoren FGF23, og vi håber, at anvende dette som modelsystem til at belyse, betydningen af O-glykosylering og polypeptid GalNAc-transferaser, for sortering og sekretion.

10.3. Mucin baseret cancer vaccine

Cancer-celler udtrykker immature mucin-type O-glykaner på membran muciner. Vi har udviklet kemoenzymatisk syntese af komplekse O-glykopeptider samt cellesystemer for produktion af secernerede muciner med cancer glykosylering. I samarbejde forsøger vi, at udvikle og teste vacciner, som selectivt stimulerer immunrespons mod kombinerede glykopeptid epitoper.

10.4. Funktion af glykolipider

Vi har udviklet og karakteriseret en *Drosophila*-model, til analyse af essentielle funktioner af glykolipider. To gener, egghead og brainiac, som styrer andet og tredje trin i synte-

sen af glykandelen af glykolipider, er essentielle. Egghead defekten, har vi kunnet komplimentere med et humant gen, så glykosyleringsmønsteret ændres og humaniseres. Vi vil nu anvende dette model-system, til at analysere de specifikke molekulære mekanismer, som betinger glykolipidernes essentielle funktioner (H. Clausen).

Klinisk virksomhed

Klinikken har haft ca. 300 konsultationer af patienter og familier med arvelige sygdomme. Der er foretaget mutationsanalyser og kromosomundersøgelser på patienter og på rekvirerede prøver.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

H. Sjöström: Medlem af bedømmelsesudvalg ved lektorat, KU. Medlem af bedømmelsesudvalg ved professorat, DFU. Medlem af bedømmelsesudvalg ved ph.d.-afhandling, KU.

G. Hansen: Medlem af bedømmelsesudvalg ved lektorat, KU.

J. Olsen: Medlem af bedømmelsesudvalg ved lektorat, KU. Medlem af bedømmelsesudvalg ved ph.d.-afhandling, KU.

L. Vogel: Medlem af bedømmelsesudvalg ved ph.d.-afhandling, KU.

J. Troelsen: Medlem af bedømmelsesudvalg ved ph.d.-afhandling, KU.

V. Leick: Medlem af bedømmelsesudvalg ved ph.d.-stipendieansøgninger til Forskerskolen i genmedicin, KU. Formand for bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling.

L. Hasholt: Formand for bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling, KU.

P.E. Nielsen: Medlem af bedømmelsesudvalg ved professorat.

I. Shousboe: Formand for disputatsbedømmelsesudvalg, KU.

N. Tommerup: Medlem af bedømmelsesudvalg ved ph.d.-afhandling, KU. Medlem af disputatsbedømmelsesudvalg, KU. Medlem af disputatsbedømmelsesudvalg, Oslo Universitet.

L.A. Larsen: Medlem af bedømmelsesudvalg ved ph.d.-afhandling, KU.

Z. Tümer: Medlem af bedømmelsesudvalg ved ph.d.-afhandling, Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

H.C. Bisgaard: Formand for bedømmelsesudvalg ved ph.d.-afhandling, KU. Medlem af bedømmelsesudvalg ved 7 adjunkturer, KU.

N. Grønnet: Formand for bedømmelsesudvalg ved lektorat, KU. Medlem af bedømmelsesudvalg ved professorat, DFU.

B. Quistorff: Medlem af bedømmelsesudvalg ved adjunktur, ÅU. Formand for bedømmelsesudvalg ved doktorafhandling. Formand for bedømmelsesudvalg ved ph.d.-afhandling.

J. Høiriis: Formand for bedømmelsesudvalg for 7 ph.d.-afhandlinger, KU. Formand for disputatsbedømmelsesudvalg, KU. Medlem af bedømmelsesudvalg for 2 ph.d.-afhandlinger, AU. Medlem af bedømmelsesudvalg ved ph.d.-ansøgning, SDU. Medlem af bedømmelsesudvalg ved lektorat, KU. Medlem af bedømmelsesudvalg ved lektorat, SDU. Medlem af bedømmelsesudvalg ved professorat, SDU.

Udvalg og fonde

H. Sjöström: Formand for fakultetets Uddannelsesstrategiske Udvalg. Formand for fakultetets følgegruppe til implementering af Studieplan 2000.

J. Olsen: Medlem af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets Forskningsudvalg og Forretningsudvalg.

J. Nielsen: Medlem af Neuroclusterets bestyrelse.

L. Hasholt: Medlem af udvalg vedr. ny institutstruktur, KU.

N. Tommerup: Medlem af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets Forskningsudvalg.

J. Høiriis: Medlem af bedømmelseskomiteen for ansøgninger om forskningsmidler ved Det Medicinske Fakultet ved Lunds universitet. Næstformand for Forskerskolen DASCDOC. Medlem af bestyrelserne for Biokemisk Forening og Biologisk Selskab.

B. Quistorff: Medlem af Fakultetsrådet. Medlem af rektors forskningsudvalg. Formand for KU's bioteknologiske satsningsområde, BioCampus.

P.E. Nielsen: Formand for BioLogue styregruppe. Leder af forskerskolen i genmedicin. Medlem af BioCampus styregruppe. Medlem af Tech Trans følgegruppe. Medlem af Nano-Science "studienævn". Medlem af ATV's erhvervsforskerudvalg. Medlem af bedømmelsesudvalg ved VW Stiftung, Tyskland.

Konsulent og rådgivningsvirksomhed

H. Sjöström: Næstformand for bestyrelsen for projektet "Kost, kræft og helbred" i Kræftens Bekæmpelse. Medlem af det videnskabelige udvalg i Svenska Celiakiförbundet. Medlem af CLUCIME, under World Federation for Medical Education. Bedømmer Irish Cancer Society. Bedømmer Comitato di Indirizzo per la Valutazione della Ricerca, Italien.

L. Hasholt: Konsulent for Genzyme A/S.

H. Clausen: Medlem af Scientific Advisory Board, Neose Technologies Inc, USA, og AbSorber AB, Sverige. Konsulent for ZymeQuest Inc, USA.

Tillidshverv

L. Vogel: Medlem af "the steering committee for Copenhagen Cell Biology and Cancer Research Network".

N. Tommerup: Medlem af programkomiteen for Annual Meeting of European Society of Human Genetics. Formand for Standing Committee for International System of Human Cytogenetic Nomenclature (ISCN).

H.C. Bisgaard: Medlem af ledelsen for søjlen Regenerativ Biologi og Medicin, satsningsområdet BioCampus, KU.

J. Høiriis: Søjleledelse under KU's satsningsområde BioCampus. Ambassadør i det biomedicinske vidensnetværk BioLogue. Styregruppen for Cluster for endokrinologi og metabolisme. Styregruppen for Cluster for Stamcelleforskning. Styregruppen for Dansk center for stamcelleforskning (DASC).

Formidling

Redaktionelle hverv

H. Sjöström: Section editor Biochim. Biophys. Acta.

J. Olsen: Medlem af Ugeskrift for Lægers Videnskabelige panel.

H. Clausen: Medlem af editorial board for Glycoconjugate J, Journal of Biological Chemistry.

N. Tommerup: Co-editor for en opdatering af den inter-

ationale nomenklatur for beskrivelse af kromosomfejl: "An International System for Human Cytogenetic Nomenclature. Editor. Kargers.

J. Høiriis: Medlem af redaktionskomiteen for Bio-Zoom.

Kongresser og symposier

H.C. Bisgaard: Course director af EASL Postgraduate Course med titlen "Translating Liver Cell Biology in Regenerative Therapies".

J. Høiriis Nielsen: Symposiet "Functional Genomics in Transgenic Animals", Biokemisk Forening, København. "Stem cells in basic and medical research", 34. årsmøde i Biokemisk Forening, Gl. Avernæs.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Fernando Irazoqui, Argentina.

Greg Pietz, USA.

S. Cingoz, University of Izmir, Tyrkiet.

J. Sanchez, ph.d.-studerende, Universitat Autònoma, Sabadell, Spanien.

L. Zhang, Guangxi, Visiting Research Fellow, University of Coimbra, Portugal.

Satenik Bougyan, dr., Magdeburg University, Germany.

Thomas Meyer, dr., Magdeburg University, Germany.

Netværk

A. Nørremølle: Medlem af "Euro Huntington's Disease Network".

L. Hasholt: Medlem af "Euro Huntington's Disease Network".

H. Clausen: Prime boost EU's 5. rammeprogram, Cancer immunotherapy EU's 5. rammeprogram.

H.C. Bisgaard: Partner I Dansk Stamcelle Center, DASC (store tværgående forskningsinitiativ støttet af FSS) og Forskerskolen i Stamceller (DASCDOC).

N. Tommerup: Deltagelse i projekt "IBD genetics", EU's 5. rammeprogram, og projekt "EUROCRAN": Cleft lip-palaet, EU's 5. rammeprogram, og projekt "Multiplex", EU's 5. rammeprogram. Deltagelse i German Genome Programme, Max Planck Institut für Molekulare Genetik, Berlin.

Z. Tümer: Deltagelse i projekt "IBD genetics", EU's 5. rammeprogram. Deltagelse i German Genome Programme, Max Planck Institut für Molekulare Genetik, Berlin.

L.A. Larsen: Deltagelse i network of excellence "Special Non-Invasive advances in Foetal and Neonatal Evaluation Network, SAFE", EU's 6. rammeprogram.

J. Høiriis Nielsen: "Dansk Center for Stamcelleforskning" (DASC) støttet af Forskningsrådenes program Større Tværgående Forskergrupper. "Beta Cell Programming for Treatment of Diabetes", integrated project støttet af EU's 6. rammeprogram. "Regeneration of Beta Cell Function" støttet af Juvenile Diabetes Research Foundation. "Dansk mikro-RNA konsortium" støttet af Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling.

B. Quistorff: Deltagelse i BIOSIM, EU network of excellence.

S. Danø: Deltagelse i BIOSIM, EU network of excellence.

N. Grunnet: Deltagelse i BIOSIM, EU network of excellence.

Instituteder Niels Grunnet

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	33,47	18,77	52,24
DVIP	7,92	0,00	7,92
STIP	2,66	3,60	6,25
TAP	57,36	9,13	66,49
Årsværk i alt	101,40	31,49	132,90
Løn med årsværk	41.441,46	12.431,63	53.873,09
Løn uden årsværk	-1.688,78	776,01	-912,77
Øvrig drift	6.840,36	11.990,95	18.831,31
Anskf. o. 100 t.kr.	440,00	614,17	1.054,17
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	47.033,04	25.812,76	72.845,80

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Bentin, Thomas: adjunkt.

Bisgaard, Hanne Cathrine; lektor.

Bisgaard, Marie Luise; lektor.

Bøjesen, Inge Norby; lektor.

Brogren, Carl Henrik; lektor.

Capito, Kirsten; lektor.

Clausen, Henrik; professor.

Danielsen, Erik Michael; lektor.

Danø, Sune Demuth; adjunkt.

Eiberg, Hans Rudolf Lytchoff; lektor.

Engelhardt, Mogens; lektor.

Fenger, Kirsten Svenning; lektor.

Frederiksen, Sune; lektor.

Grunnet, Niels; lektor.

Hansen, Gert Helge; lektor.

Hasholt, Lis Frydenreich; lektor.

Hellung-Larsen, Per; lektor.

Jackerott, Malene; adjunkt.

Landt, Jannik; undervisningsadjunkt.

Larsen, Lars Allan; lektor.

Leick, Vagn Ravnsgaard; lektor.

Møllegaard, Niels Erik; lektor.

Nielsen, Henrik; lektor.

Nielsen, Jens Høiriis; lektor.

Nielsen, Peter Eigil; professor.

Nørremølle, Anne; lektorvikar.

Olsen, Hanne; adjunkt.

Olsen, Jørgen; lektor.

Quistorff, Bjørn; professor.

Schousboe, Ellen Inger Holm; lektor.

Sjöström, Hans Gunnar; professor.

Thams, Peter Grevsen; lektor.

Tommerup, Niels; professor.

Troelsen, Jesper Thorvald; lektor.

Tümer, Asuman Zeynep; lektor.

Van Hall, Gerrit; lektor.

Vogel, Charlotte Katrine; lektorvikar.

VIP Eksternt finansieret

Bak, Mads; forskningsassistent.
 Beloso Sanchez, Jose Maria; forskningsassistent.
 Bendifallah, Nadia; forskningsassistent.
 Brudzevsky, Dan; forskningsassistent.
 Bugge, Tove Merete; lektor.
 Cingöz, Sultan; forskningsadjunkt.
 Dalgaard, Louise Torp; adjunkt.
 Gaarn, Louise Winkel; forskningsassistent.
 Hansen, Claus; forskningsassistent.
 Hansen, Jacob Bo; post.doc.
 Hansen, Lars; post.doc.
 Hansen, Søren Lindemose; forskningsassistent.
 Holstebro, Søren Spaabæk; forskningsassistent.
 Jacky, Lucien Avery; forskningsassistent.
 Jeanneau, Marie Charlotte; forskningsassistent.
 Jensen, Janne; post.doc.
 Kato, Kentaro; forskningsassistent.
 Kofod, Hans; lektor.
 Lee, Ying Chiu; adjunkt.
 Lewinsky, Rikke Holm; post.doc.
 Madsen, Mads Find; forskningsassistent.
 Rasmussen, Steen; professor.
 Sen, Anjana; post.doc.
 Shiraishi, Takehiko; forskningsadjunkt.
 Silaharoglu, Asli Nilüfer; post.doc.
 Svenstrup, Kirsten; forskningsassistent.
 Søstrup, Birgitte; forskningsassistent.
 Zhan, Chuanlang; post.doc.
 Zhang, Litu; forskningsassistent.

STIP Eksternt finansieret

Bache, Iben; ph.d.-studerende.
 Birkedal, Henrik; ph.d.-studerende.
 Jelnes, Peter; ph.d.-studerende.
 Jensen, Dorit Packert; ph.d.-studerende.
 Nickelsen, Lise Adelaide Amtoft; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Jensen, Janne; Molecular mechanisms of the anti-apoptotic effect of Growth Hormone in insulin-producing cells.
 Larriba Harboe, Theresa; The role of ZNF151 in development – a knock-out model for ZNF151.
 Mortensen, Ole Hartvig; Metabolic regulati of glucagon receptor expression in the liver. Effects of PGC- α/β over-expression in primary rat skeletal muscle cultures.
 Neubauer, Nicole; Studies on growth and development of the endocrine pancreas: role of GLP-1, AKAPs and Pet-1.

Fondsbevillinger*Augustinus Fonden*

– Genetiske årsager til medfødte hjertemisdannelser (Lars Allan Larsen) kr. 20.000.
 – Differentiering af embryonale fibroblaster til brune og hvide fedtceller (Jacob Bo Hansen) kr. 50.000.
 – Indkøb af et Mega View II digital kemara (Gert H. Hansen) kr. 86.500.

Carlsbergfondet

– Molekylære mekanismer der regulerer hvid versus brun fedtcelldifferentiering (Jacob Bo Hansen) kr. 934.000.
 – The mechanism of binding and interaction of factor XII (Inger Schousboe) kr. 100.000.

Center for Pharmacogenomics

– Gene expression array technology (Peter E. Nielsen) kr. 372.000.

Dagmar Marshalls Fond

– HSP – Hereditær spastisk paraplegi (Lis Hasholt/Jørgen E. Nielsen) kr. 110.000.

Dansk Kræftforskningsfond

– Matripase og HAI-1, et protease-inhibitor par, der potentielt regulerer malign transformation (Lotte K. Vogel) kr. 100.000.

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets Fond

Dna strukturens betydning for ligand (Søren Lindemose Hansen) kr. 60.000.
 – Investigation of the cellular mechanisms involved in pancreatic islets of Langerhans (Louise Torp Dalgaard) kr. 25.000.

Diabetesforeningen

– Stimulus-sekretions-kobling i isolerede Langerhansske øers beta celler (Peter Grevsen Thams) kr. 70.000.
 – Investigation of the cellular mechanisms in or underlying development of (Louise Torp Dalgaard) kr. 70.000.
 – Betydning af p38 MAP kinase (Peter Grevsen Thams) kr. 70.000.
 – Role of STAT3 in growth differentiation and survival of the pancreatic beta cells (Malene Jackerott) kr. 80.000.

Direktør Leo Nielsen & Karen M. Nielsens Legat

– Hereditær ataxi og paraplegi i korrelation mellem genotype og fænotype (Jørgen Erik Nielsen) kr. 1.000.000.

Etatsråd Georg Bestle og Hustrus Mindelegat

– Matripase og HAI-1, et protease-inhibitor par, der potentielt regulerer malign transformation (Lotte K. Vogel) kr. 50.000.

EU

– Biosimulering af energistofskifte i muskler, hjerne og gærceller (Bjørn Quistorff) kr. 2.235.000.
 – Sniper (Peter E. Nielsen) kr. 1.780.800.
 – NUCAN (Peter E. Nielsen) kr. 1.596.900.
 – Regulering af betacelle vækst (Jens Høiriis Nielsen) kr. 521.500.
 – Simplified rapid diagnosis and characterisation of Leishmaniasis and Human African Trypanosomiasis (Peter E. Nielsen) kr. 842.800.

Fabrikant Vilhelm Pedersen og hustrus Legat

– PNA chemistry, molecular medicine and functional genomics (Peter E. Nielsen) kr. 400.000.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

– Udvikling af spliceosom – lignenede RNA splejsning fra selvsplicing gruppe I introner (Henrik Nielsen) kr. 966.000.

Forskningsstyrelsen

- Delineation of transcription factor networks for use in molecular gastroenterology (Jørgen Olsen) kr. 1.080.000.
- Tyndtarmens børstesøm: Dynamiske membranprocesser under fysiologiske og patologiske forhold (Michael Danielsen) kr. 720.000.
- Matriptase og HAI-1, et protease, inhibitor par, der muligvis regulerer malign transformation (Lotte K. Vogel) kr. 100.000.
- Mimicking fundamental processes of life. On the road to artificial life? (Peter E. Nielsen) kr. 540.000.
- MikroRNA molekylernes rolle i sygdomme (Sakari Kauppinen) kr. 1.440.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- The role of PI3K in cellular stress (Kathrine Abell) kr. 600.000.
- Serum albumins beskyttende virkning i udviklingen af b-celle dysfunktion og død (Peter Grevsen Thams) kr. 240.000.

Gerda og Aage Haensch' Fond

- Investigation of the cellular mechanisms involved in or underlying development (Louise Torp Dalgaard) kr. 92.500.

Grosserer Alfred Nielsen og Hustrus Fond

- Genekspression som prädiktor for udvikling af tyktarmskræft (Jørgen Olsen) kr. 125.000.

Illum Fondet 03061014 Wedel-Wedelsborg

- Matriptase og HAI-1 (Lotte K. Vogel) kr. 50.000.

IMK Almene Fond

- Undersøgelse af ekstremitetsmisdannelse (Klaus Wilbrandt Kjær) kr. 250.000.

Johann og Hanne Weimann f. Seedorfs Legat

- Role of STAT3 in growth, differentiation and survival of the pancreatic beta cells (Malene Jackerott) kr. 1.093.200.

Juvenile Diabetes Foundation

- The Role of trefoil factor 3 (TFF3) in beta cell growth and survival (Jens Høiriis Nielsen) kr. 990.000.
- Mechanisms of human beta cell regeneration (Jens Høiriis Nielsen) kr. 546.000.

Købmand Sven Hansen og hustru Ina Hansens Fond

- Matipase og HAI-1 (Lotte K. Vogel) kr. 50.000.

Lundbeckfonden

- Mikro RNA molekylernes rolle i den normale hjerneudvikling og neurologiske sygdomme (Sakari Kauppinen) kr. 1.440.000.

Læge Sofus Carl Emil Friis og hustru

- Udvikling af ikke-radioaktive metoder til *in situ* påvisning af genaktivitet (Niels Tommerup) kr. 350.000.

Novo Nordisk Fonden

- Delimitation of transcription factor networks (Jesper Troelsen) kr. 150.000.

- Molecular determinants of white versus brown adipocyte differentiation (Jacob Bo Hansen) kr. 150.000.
- Role of STAT3 in growth, differentiation and survival of the pancreatic beta cells (Malene Jackerott) kr. 100.000.
- The role of PI3K in cellular stress (Kathrine Abell) kr. 350.000.

Stiftelsen Lars Hiertas Minne

- Signalling through the Jak-Stat pathway in mammary epithelial cells (Hanne Olsen) kr. 24.500.

Aase og Ejnar Danielsens Fond

- Matriptase og HAI-1 (Lotte K. Vogel) kr. 50.000.

Publikationer

- Aligianis, I.A., Johnson, C.A., Gissen, P., Chen, D., Hampshire, D., Hoffmann, K., Maina, E.N., Morgan, N.V., Tee, L., Morton, J., Ainsworth, J.R., Horn, D., Rosser, E., Cole, T.R., Stolte-Dijkstra, L., Fiegeen, K., Clayton-Smith, J., Megarbane, A., Shield, J.P., Newbury-Ecob, R., Dobyns, W.B., Graham, J.M.jr., Kjaer, K.W., Warburg, M., Bond, J., Trebst, R.C., Harris, L.W., Takai, Y., Mundlos, S., Tannahill, D., Woods, C.G. & Maher, E.R.: Mutations of the catalytic subunit of RAB3GAP cause Warburg Micro syndrome. *nature genetics*. 37(3), s. 221-223. 2005.
- Anttonen, A.K., Mahjneh, I., Hamalainen, R.H., Lagier-Tourenne, C., Kopra, O., Waris, L., Anttonen, M., Joensuu, T., Kalimo, H., Paetau, A., Tranebjaerg, L., Chaigne, D., Koenig, M., Eeg-Olofsson, O., Udd, B., Somer, M., Somer, H. & Lehesjoki, A.E.: The gene disrupted in Marinesco-Sjogren syndrome encodes SIL1, an HSPA5 cochaperone. *nature genetics*. 37(12), s. 1309-1311. 2005.
- Bentin, T., Cherny, D., Larsen, H.J. & Nielsen, P.E.: Transcription arrest caused by long nascent RNA chains. *biochimica et biophysica acta gene structure and expression*. 1727(2), s. 97-105. 2005.
- Bojesen, I.N. & Hansen, H.S.: Membrane transport of anandamide through resealed human red blood cell membranes. *journal of lipid research*. 46(8), s. 1652-1659. 2005.
- Boonen, S.E., Stahl, D., Kreiborg, S., Rosenberg, T., Kalscheuer, V., Larsen, L.A., Tommerup, N., Brondum-Nielsen, K. & Tumer, Z.: Delineation of an interstitial 9q22 deletion in basal cell nevus syndrome. *american journal of medical genetics*. 132 A(3), s. 324-328. 2005.
- Borg, I., Freude, K., Kubart, S., Hoffmann, K., Menzel, C., Laccone, F., Firth, H., Ferguson-Smith, M.A., Tommerup, N., Ropers, H.H., Sargan, D. & Kalscheuer, V.M.: Disruption of Netrin G1 by a balanced chromosome translocation in a girl with Rett syndrome. *European journal of human genetics*. 13(8), s. 921-927. 2005.
- Bugge, M., DeLozier, B.C., Bak, M., Brandt, C.A., Hertz, J.M., Nielsen, J.B., Duprez, L. & Petersen, M.B.: Trisomy 13 due to re(13q;13q) is caused by i(13) and not rob(13;13)(q10;q10) in the Majority of Cases. *american journal of medical genetics*. 132 A(3), s. 310-313. 2005.
- Calbet, J.A., Holmberg, H.C., Rosdahl, H., Van Hall, G., Jensen-Urstad, M. & Saltin, B.: Why do arms extract less oxygen than legs during exercise? *american journal of physiology, regulatory, integrative and comparative physiology*. 289(5), s. R1448-R1458. 2005.
- Cedersund, G., Danø, S., Sørensen, P.G. & Jirstrand, M.:

- From *in vitro* biochemistry to *in vivo* understanding of the glycolytic oscillations in *Saccharomyces cerevisiae*. i: Proceedings of the BioMedSim conference, s. 105-114. Linköping 2005.
- Christiansen, M., Tonder, N., Larsen, L.A., Andersen, P.S., Simonsen, H., Oyen, N., Kanters, J.K., Jacobsen, J.R., Fosdal, I., Wettrell, G. & Kjeldsen, K.: Mutations in the HERG K⁺-ion channel: a novel link between long QT syndrome and sudden infant death syndrome. *american journal of cardiology*. 95(3), s. 433-434. 2005.
- Christiansen, M., Kjeldsen, K., Wettrell, G., Larsen, L.A., Lundkvist, L., Andersen, P.S., Tran, C.T., Kanters, J.K. & Vuust, J.: Potassium must be considered in congenital long QT syndrome. *heartdrug*. 5(1), s. 54-58. 2005.
- Dalskov, S.M., Immerdal, L., Niels-Christiansen, L.L., Hansen, G.H., Schousboe, A. & Danielsen, E.M.: Lipid raft localization of GABA A receptor and Na⁺, K⁺-ATPase in discrete microdomain clusters in rat cerebellar granule cells. *neurochemistry international*. 46(6), s. 489-499. 2005.
- Danø, S., Madsen, M. & Sørensen, P.G.: Chemical interpretation of oscillatory modes at a Hopf point. *Physical Chemistry Chemical Physics*. 7(8), s. 1674-1679. 2005.
- Eiberg, H., Hansen, L., Hansen, C., Mohr, J., Teglbjaerg, P.S. & Kjaer, K.W.: Mapping of hereditary trichilemmal cyst (TRICY1) to chromosome 3p24-p21.2 and exclusion of β -Catenin and MLH1. *american journal of medical genetics*. 133 A(1), s. 44-47. 2005.
- Frank-Hansen, R., Larsen, L.A., Andersen, P., Jespersgaard, C. & Christiansen, M.: Mutations in the genes KCND2 and KCND3 encoding the ion channels Kv4.2 and Kv4.3, conducting the cardiac fast transient outward current (ITO,f), are not a frequent cause of long QT syndrome. *clinica chimica acta*. 351(1-2), s. 95-100. 2005.
- Fuller, M.D., Schwientek, T., Wandall, H.H., Pedersen, J.W., Clausen, H. & Levery, S.B.: Structure elucidation of neutral, di-, tri-, and tetraglycosylceramides from High Five cells: identification of a novel (non-arthro-series) glycosphingolipid pathway. *glycobiology*. 15(12), s. 1286-1301. 2005.
- Gao, S., Eiberg, H., Krogdahl, A., Liu, C.J. & Sorensen, J.A.: Cytoplasmic expression of E-cadherin and β -catenin correlated with LOH and hypermethylation of the APC gene in oral squamous cell carcinomas. *journal of oral pathology and medicine*. 34(2), s. 116-119. 2005.
- Hahnemann, J.M., Nir, M., Friberg, M., Engel, U. & Bugge, M.: Trisomy 10 mosaicism and maternal uniparental disomy 10 in a liveborn infant with severe congenital malformations. *american journal of medical genetics*. part a. 138(2), s. 150-154. 2005.
- Hansen, G.H., Pedersen, E.D., Immerdal, L., Niels-Christiansen, L.L. & Danielsen, E.M.: Anti-glycosyl antibodies in lipid rafts of the enterocyte brush border: a possible host defense against pathogens. *american journal of physiology, gastrointestinal and liver physiology*. 289(6), s. G1100-G1107. 2005.
- Hansen, G.H., Dalskov, S.M., Rasmussen, C.R., Immerdal, L., Niels-Christiansen, L.L. & Danielsen, E.M.: Cholera toxin entry into pig enterocytes occurs via a lipid raft- and clathrin-dependent mechanism. *biochemistry*. 44(3), s. 873-882. 2005.
- Hansen, L., Eiberg, H., Barrett, T., Bek, T., Kjaersgaard, P., Tranebjaerg, L. & Rosenberg, T.: Mutation analysis of the WFS1 gene in seven Danish Wolfram syndrome families; four new mutations identified. *European journal of human genetics* *ejhg*. 13(12), s. 1275-1284. 2005.
- Hansen, M.B., Skov, L., Menné, T. & Olsen, J.: Gene transcripts as potential diagnostic markers for allergic contact dermatitis. *Contact Dermatitis*. 53(2), s. 100-106. 2005.
- Hellung-Larsen, P.: Cloning of Tetrahymena cells in a chemically defined medium is possible in the presence of surfactants or at reduced temperature. *journal of biotechnology*. 115(2), s. 167-177. 2005.
- Hiscock, N., Fischer, C.P., Sacchetti, M., Van Hall, G., Febbraio, M.A. & Pedersen, B.K.: Recombinant human interleukin-6 infusion during low-intensity exercise does not enhance whole body lipolysis or fat oxidation in humans. *american journal of physiology endocrinology and metabolism*. 289(1 52-1), s. E2-E7. 2005.
- Hougs, L., Havndrup, O., Bundgaard, H., Kober, L., Vuust, J., Larsen, L.A., Christiansen, M. & Andersen, P.S.: One third of Danish hypertrophic cardiomyopathy patients have mutations in MYH7 rod region. *European journal of human genetics*. 13(2), s. 161-165. 2005.
- Irazoqui, F.J., Vozari-Hampe, M.M., Lardone, R.D., Villarreal, M.A., Sendra, V.G., Montich, G.G., Trindade, V.M., Clausen, H. & Nore, G.A.: Fine carbohydrate recognition of Euphorbia milii lectin. *Biochemical and Biophysical Research Communications*. 336(1), s. 14-21. 2005.
- Jensen, J., Galsgaard, E.D., Karlsen, A.E., Lee, Y.C. & Nielsen, J.H.: STAT5 activation by human GH protects insulin-producing cells against interleukin-1 β , interferon- γ and tumour necrosis factor- α -induced apoptosis independent of nitric oxide production. *Journal of Endocrinology*. 187(1), s. 25-36. 2005.
- Kagan, E., Ragupathi, G., Yi, S.S., Reis, C.A., Gildersleeve, J., Kahne, D., Clausen, H., Danishefsky, S.J. & Livingston, P.O.: Comparison of antigen constructs and carrier molecules for augmenting the immunogenicity of the monosaccharide epithelial cancer antigen Tn. *Cancer Immunology, Immunotherapy*. 54(5), s. 424-430. 2005.
- Kang, S., Bajnok, L., Longo, K.A., Petersen, R.K., Hansen, J.B., Kristiansen, K. & MacDougald, O.A.: Effects of Wnt signaling on brown adipocyte differentiation and metabolism mediated by PGC-1 α . *Molecular and Cellular Biology*. 25(4), s. 1272-1282. 2005.
- Kjaer, K.W., Hansen, L., Eiberg, H., Utkus, A., Skovgaard, L.T., Leicht, P., Opitz, J.M. & Tommerup, N.: A 72-year-old Danish puzzle resolved – Comparative analysis of phenotypes in families with different-sized HOXD13 polyalanine expansions. *american journal of medical genetics*. 138 A(4), s. 328-339. 2005.
- Kjaer, K.W., Hansen, L., Eiberg, H., Christensen, K.S., Opitz, J.M. & Tommerup, N.: Male-to-male transmission in Laurin-Sandrow syndrome and exclusion of RARB and RARG. *american journal of medical genetics*. 137 A(2), s. 148-152. 2005.
- Kjaer, K.W., Hansen, L., Schwabe, G.C., Marques-De-Faria, A.P., Eiberg, H., Mundlos, S., Tommerup, N. & Rosenberg, T.: Distinct CDH3 mutations cause ectodermal dysplasia, ectrodactyly, macular dystrophy (EEM syndrome). *Journal of Medical Genetics*. 42(4), s. 292-298. 2005.
- Kock, M., Nolting, D., Kjaer, K.W., Hansen, B.F. & Kjaer, I.: Immunohistochemical expression of p63 in human prenatal tooth primordia. *Acta Odontologica Scandinavica*. 63(5), s. 253-257. 2005.

- Kuhnast,B., Hinnen,F., Hamzavi,R., Boisgard,R., Taviti-an,B., Nielsen,P.E. & Dolle,F.: Fluorine-18 labelling of PNAs functionalized at their pseudo-peptidic backbone for imaging studies with PET. *journal of labelled compounds and radiopharmaceuticals*. 48(1), s. 51-61. 2005.
- Lewinsky,R.H., Jensen,T.G., Moller,J., Stensballe,A., Olsen,J. & Troelsen,J.T.: T-13910 DNA variant associated with lactase persistence interacts with Oct-1 and stimulates lactase promoter activity in vitro. *human molecular genetics*. 14(24), s. 3945-3953. 2005.
- Lindberg,K., Ronn,S.G., Tornehave,D., Richter,H., Hansen,J.A., Romer,J., Jackerott,M. & Billestrup,N.: Regulation of pancreatic β -cell mass and proliferation by SOCS-3. *journal of molecular endocrinology*. 35(2), s. 231-243. 2005.
- Lindemose,S., Nielsen,P.E. & Mollegaard,N.E.: Polyamines preferentially interact with bent adenine tracts in double-stranded DNA. *nucleic acids research*. 33(6), s. 1790-1803. 2005.
- Lindquist,S.G., Kirchhoff,M., Lundsteen,C., Pedersen,W., Erichsen,G., Kristensen,K., Lillquist,K., Smedegaard,H.H., Skov,L., Tommerup,N. & Brondum-Nielsen,K.: Further delineation of the 22q13 deletion syndrome. *clinical dysmorphology*. 14(2), s. 55-60. 2005.
- Liu,J., Tian,S., Tiefenauer,L., Nielsen,P.E. & Knoll,W.: Simultaneously amplified electrochemical and surface plasmon optical detection of DNA hybridization based on ferrocene-streptavidin conjugates. *analytical chemistry*. 77(9), s. 2756-2761. 2005.
- Liu,J., Tian,S., Nielsen,P.E. & Knoll,W.: *In situ* hybridization of PNA/DNA studied label-free by electrochemical impedance spectroscopy. *chemical communications cambridge, england*. (23), s. 2969-2971. 2005.
- Madsen,M.F., Danø,S. & Sorensen,P.G.: On the mechanisms of glycolytic oscillations in yeast. *febs journal*. 272(11), s. 2648-2660. 2005.
- Mendioroz,J., Fernandez,T.J., Suarez,E., Lopez-Grondona,F., Kjaer,K.W., Bermejo,E. & Martinez-Frias,M.L.: Sensorineural deafness, abnormal genitalia, synostosis of metacarpals and metatarsals 4 and 5, and mental retardation: Description of a second patient and exclusion of HOXD13. *american journal of medical genetics*. 135 A(2), s. 211-213. 2005.
- Milman,N., Steig,T.A., Koefoed,P., Pedersen,P., Fenger,K. & Nielsen,F.C.: Frequency of the hemochromatosis HFE mutations C282Y, H63D, and S65C in blood donors in the Faroe Islands. *annals of hematology*. 84(3), s. 146-149. 2005.
- Mollegaard,N.E., Lindemose,S. & Nielsen,P.E.: Uranyl photoprobing of nonbent A/T- And bent A-Tracts. A difference of flexibility? *biochemistry*. 44(21), s. 7855-7863. 2005.
- Moller,L.B., Bukrinsky,J.T., Molgaard,A., Paulsen,M., Lund,C., Tumer,Z., Larsen,S. & Horn,N.: Identification and analysis of 21 novel disease-causing amino acid substitutions in the conserved part of ATP7A. *human mutation*. 26(2), s. 84-93. 2005.
- Nakagawa,Y., Ratkevicius,A., Mizuno,M. & Quistorff,B.: ATP economy of force maintenance in human tibialis anterior muscle. *medicine and science in sports and exercise*. 37(6), s. 937-943. 2005.
- Nielsen,H., Westhof,E. & Johansen,S.: An mRNA is capped by a 2', 5' lariat catalyzed by a group I-like ribozyme. *science*. 309(5740), s. 1584-1587. 2005.
- Nielsen,P.E., Frederiksen,K. & Behrens,C.: Extended target sequence specificity of PNA-minor-groove binder conjugates. *chembiochem a european journal of chemical biology*. 6(1), s. 66-68. 2005.
- Nielsen,P.E.: Gene targeting using peptide nucleic acid. *methods in molecular biology*. 288, s. 343-358. 2005.
- Nielsen,P.E.: Systemic delivery: the last hurdle? *gene therapy*. 12(12), s. 956-957. 2005.
- Olsen,L., Bressendorff,S., Troelsen,J.T. & Olsen,J.: Differentiation-dependent activation of the human intestinal alkaline phosphatase promoter by HNF-4 in intestinal cells. *american journal of physiology gastrointestinal and liver physiology*. 289(2 52-2), s. G220-G226. 2005.
- Petersson,B., Nielsen,B.B., Rasmussen,H., Larsen,I.K., Gajhede,M., Nielsen,P.E. & Kastrop,J.S.: Crystal structure of a partly self-complementary peptide nucleic acid (PNA) oligomer showing a duplex-triplex network. *journal of the american chemical society*. 127(5), s. 1424-1430. 2005.
- Rasmussen,H.B., Jespersen,T., Jensen,H.S., Grunnet,M., Angelo,K., Dupuis,D., Vogel,L., Jørgensen,N.K., Klaerke,D.A. & Olesen,S.-P.: Polarized trafficking and surface expression of KCNQ1 potassium channels. i: The Brush Border Membrane. From molecular cell biology to clinical pathology. Naim, H. Y and Zimmers, K-P (red.). SHS International publishers, 2005.
- Rendtorff,N.D., Bjerregaard,B., Frodin,M., Kjaergaard,S., Hove,H., Skovby,F., Brondum-Nielsen,K. & Schwartz,M.: Analysis of 65 tuberous sclerosis complex (TSC) patients by TSC2 DGGE, TSC1/TSC2 MLPA, and TSC1 long-range PCR sequencing, and report of 28 novel mutations. *human mutation*. 26(4), s. 374-383. 2005.
- Riemann,D., Tcherkes,A., Hansen,G.H., Wulfaenger,J., Blosz,T. & Danielsen,E.M.: Functional co-localization of monocytic aminopeptidase N/CD13 with the Fc γ receptors CD32 and CD64. *biochemical and biophysical research communications*. 331(4), s. 1408-1412. 2005.
- Ripa,R.S., Katballe,N., Wikman,F.P., Jager,A.C., Bernstein,I., Orntoft,T., Schwartz,M., Nielsen,F.C. & Bisgaard,M.L.: Presymptomatic diagnosis using a deletion of a single codon in families with hereditary non-polypoid colorectal cancer. *mutation research fundamental and molecular mechanisms of mutagenesis*. 570(1), s. 89-96. 2005.
- Robaczewska,M., Narayan,R., Seigner,B., Schorr,O., Thermet,A., Podhajska,A.J., Trepo,C., Zoulim,F., Nielsen,P.E. & Cova,L.: Sequence-specific inhibition of duck hepatitis B virus reverse transcription by peptide nucleic acids (PNA). *journal of hepatology*. 42(2), s. 180-187. 2005.
- Rughetti,A., Pellicciotta,I., Biffoni,M., Backstrom,M., Link,T., Bennet,E.P., Clausen,H., Noll,T., Hansson,G.C., Burchell,J.M., Frati,L., Taylor-Papadimitriou,J. & Nuti,M.: Recombinant tumor-associated MUC1 glycoprotein impairs the differentiation and function of dendritic cells. *journal of immunology*. 174(12), s. 7764-7772. 2005.
- Sacchetti,M., Olsen,D.B., Saltin,B. & Van Hall,G.: Heterogeneity in limb fatty acid kinetics in type 2 diabetes. *diabetologia*. 48(5), s. 938-945. 2005.
- Sadeghi,M., Cohn,E.S., Kimberling,W.J., Tranebjaerg,L. & Moller,C.: Audiological and vestibular features in affected subjects with USH3: a genotype/phenotype correla-

- tion. *international journal of audiology*. 44(5), s. 307-316. 2005.
- Secher, N.H. & Quistorff, B.: Brain glucose and lactate uptake during exhaustive exercise. *journal of physiology*. 568(1), s. 3. 2005.
- Seemann, P., Schwappacher, R., Kjaer, K.W., Krakow, D., Lehmann, K., Dawson, K., Stricker, S., Pohl, J., Ploger, F., Staub, E., Nickel, J., Sebald, W., Knaus, P. & Mundlos, S.: Activating and deactivating mutations in the receptor interaction site of GDF5 cause symphalangism or brachydactyly type A2. *journal of clinical investigation*. 115(9), s. 2373-2381. 2005.
- Shiraishi, T., Hamzavi, R. & Nielsen, P.E.: Targeted delivery of plasmid DNA into the nucleus of cells via nuclear localization signal peptide conjugated to dna intercalating bis- and trisacridines. *bioconjugate chemistry*. 16(5), s. 1112-1116. 2005.
- Shiraishi, T., Pankratova, S. & Nielsen, P.E.: Calcium ions effectively enhance the effect of antisense peptide nucleic acids conjugated to cationic tat and oligoarginine peptides. *chemistry and biology*. 12(8), s. 923-929. 2005.
- Shoichet, S.A., Kunde, S.A., Viertel, P., Schell-Apacik, C., von Voss, H., Tommerup, N., Ropers, H.H. & Kalscheuer, V.M.: Haploinsufficiency of novel FOXP1B variants in a patient with severe mental retardation, brain malformations and microcephaly. *human genetics*. 117(6), s. 536-544. 2005.
- Slovin, S.F., Ragupathi, G., Fernandez, C., Jefferson, M.P., Diani, M., Wilton, A.S., Powell, S., Spassova, M., Reis, C., Clausen, H., Danishefsky, S., Livingston, P. & Scher, H.I.: A bivalent conjugate vaccine in the treatment of biochemically relapsed prostate cancer: A study of glycosylated MUC-2-KLH and Globo H-KLH conjugate vaccines given with the new semi-synthetic saponin immunological adjuvant GPI-0100 or QS-21. *vaccine*. 23(24), s. 3114-3122. 2005.
- Sogaard, M., Tumer, Z., Hjalgrim, H., Hahnemann, J., Friis, B., Ledaal, P., Pedersen, V.F., Baekgaard, P., Tommerup, N., Cingoz, S., Duno, M. & Brondum-Nielsen, K.: Subtelomeric study of 132 patients with mental retardation reveals 9 chromosomal anomalies and contributes to the delineation of submicroscopic deletions of 1pter, 2qter, 4pter, 5qter and 9qter. *bmc medical genetics*. 6(21 Online-article), s. 1-10. 2005.
- Thams, P., Anwar, M.R. & Capito, K.: Glucose triggers protein kinase A-dependent insulin secretion in mouse pancreatic islets through activation of the K⁺-ATP channel-dependent pathway. *European journal of endocrinology*. 152(4), s. 671-677. 2005.
- Tian, H., Emrich, C.A., Scherer, J.R., Mathies, R.A., Andersen, P.S., Larsen, L.A. & Christiansen, M.: High-throughput single-strand conformation polymorphism analysis on a microfabricated capillary array electrophoresis device. *electrophoresis*. 26(9), s. 1834-1842. 2005.
- Troelsen, J.T.: Adult-type hypolactasia and regulation of lactase expression. *biochimica et biophysica acta general subjects*. 1723(1-3), s. 19-32. 2005.
- Tumer, Z., Henriksen, A.M., Bache, I., Larsen, L.A., Tommerup, N., Brixen, K., Kalschauer, V., Illum, N. & Rasmussen, K.: Eponymous Jacobsen syndrome: Mapping the breakpoints of the original family suggests an association between the distal 1.1 Mb of chromosome 21 and osteoporosis in Down syndrome [3]. *american journal of medical genetics*. 135 A(3), s. 339-341. 2005.
- Vissing, J., Quistorff, B. & Haller, R.G.: Effect of fuels on exercise capacity in muscle phosphoglycerate mutase deficiency. *archives of neurology*. 62(9), s. 1440-1443. 2005.
- Vogel, L.K., Larsen, J.E., Hansen, M. & Truffer, R.: Conversion of proteins from a non-polarized to an apical secretory pattern in MDCK cells. *biochemical and biophysical research communications*. 330(3), s. 665-672. 2005.
- Wandall, H.H., Pizette, S., Pedersen, J.W., Eichert, H., Levery, S.B., Mandel, U., Cohen, S.M. & Clausen, H.: Egghead and brainiac are essential for glycosphingolipid biosynthesis in vivo. *journal of biological chemistry*. 280(6), s. 4858-4863. 2005.
- Wu, J., Hansen, G.H., Nilsson, A. & Duan, R.D.: Functional studies of human intestinal alkaline sphingomyelinase by deglycosylation and mutagenesis. *biochemical journal*. 386(1), s. 153-160. 2005.
- Wu, Q., Niebuhr, E., Yang, H. & Hansen, L.: Determination of the 'critical region' for cat-like cry of Cri-du-chat syndrome and analysis of candidate genes by quantitative PCR. *European journal of human genetics*. 13(4), s. 475-485. 2005.
- Yao, D., Kim, J., Yu, F., Nielsen, P.E., Sinner, E.K. & Knoll, W.: Surface density dependence of PCR amplicon hybridization on PNA/DNA probe layers. *biophysical journal*. 88(4), s. 2745-2751. 2005.

Institut for Medicinsk Mikrobiologi og Immunologi

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, professor, dr.med. Carsten Geisler, viceinstitutleder, professor, dr.med. Thor Theander, professor, dr.med. Niels Højby samt laborant Sussie Schreiber.

Organisation

Instituttet er fagligt opdelt i to områder: Medicinsk mikrobiologi (bakteriologi, virologi og parasitologi) og Immunologi.

Adresse

Panum Institut
Bygn. 24.2.44
Blegdamsvej 3C
2200 København N
Telefon 35 32 78 50
Fax 35 32 78 53
s.hansen@immi.ku.dk
www.immi.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Instituttets historiske udvikling er beskrevet i tidligere udgaver af Årbogen.

Instituttet blev i 2005 værtsinstitut for forskningsnetværket Copenhagen Cluster of Immunology og er ligeledes vært for forskerskolen The Graduate School of International Health. Instituttet er endvidere aktiv deltager i Cluster in International Health samt forskerskolen The Graduate School of Immunology.

Personaleforhold

Dr.med. Carsten Geisler er 1.3.2005 tiltrådt et professorat i molekylær immunologi.

Cand.scient. ph.d. Søren Skov tiltræder et adjunktur i immunologi den 1.1.2006.

Cand.scient., ph.d. Christina Bartholdy tiltræder ligeledes et adjunktur i immunologi 1.1.2007.

Et professorat med særlige opgaver i malaria patogenese og immunologi er under besættelse.

Et 5-årigt lektorat i parasitologi og international sundhed er ligeledes under besættelse.

Et eksternt finansieret professorat i virologi forventes besat primo 2006.

Forskningsvirksomhed

1. Bakteriologi

1.1. *Pseudomonas aeruginosa*

Hovedsatsningen er ligesom de tidligere år den kroniske *Pseudomonas aeruginosa* lungeinfektion hos cystisk fibro-

se (CF) patienter, som undersøges ved *in vitro* teknikker, dyreforsøg og kliniske undersøgelser (N. Højby, O. Ciofu, H. Krogh Johansen).

1.1.1. Forebyggelse af antibiotikaresistens ved hjælp af antioxidanter

Vi har for nyligt påvist at den kroniske inflammation i den cystiske fibrose lunge, som domineres af aktiverede polymorfonukleære celler, der frigiver iltradikaler, fører til oxidative skader på bakteriernes dna bl.a. på bakteriernes dna reparationsmekanismer. Dette kan være årsagen til det store antal hypermutable stammer (mutatorer) med høj mutationsfrekvens som bliver isoleret fra CF lungerne. Mutator stammer er mere resistente over for antibiotika end normomutable stammer. Den intensive antibiotikabehandling udfører et enormt selektionspres på disse bakterier som lettere kan mutere i flere resistensgener og udvikle modstandsdygtighed over for mange forskellige antibiotikagrupper samtidigt.

Vores forskning fokuserer på fenotypisk og genetisk karakterisering af *P. aeruginosa* mutatorer. Kombinationsbehandlingsmuligheder med antioxidanter og antibiotika, der kan tænkes at forebygge udviklingen af mutatorer og dermed resistens over for antibiotika afprøves i dyremodeller. Forebyggelse af resistensudvikling med antioxidanter kan have betydning for behandling af andre kroniske infektioner f.eks. hos patienter med rygerlunger.

1.1.2. *P. aeruginosa* tilpasningsmekanismer i CF-lungerne

I løbet af den kroniske *P. aeruginosa* infektion sker der en bakterieevolution med en permanent tilpasning til CF lungen, hvor bakterierne vokser i biofilm. Der er mange forskellige bakteriefenotyper der isoleres fra en enkelt patient. Vores projekt har som formål at karakterisere den fenotypiske og genotypiske variation, der forekommer i løbet af den kroniske infektion og at korrelere den med kliniske oplysninger for at kunne få et indblik i bakteriernes tilpasningsmekanisme. Dette er muligt pga. den store samling af *P. aeruginosa* stammer fra CF-patienter, der er blevet frosset ned i de sidste 30 år på Klinisk Mikrobiologisk Afdeling, Rigshospitalet. I samarbejde med kolleger på DTU karakteriseres biofilmen også direkte i CF-sputum ved hjælp af konfokal laser mikroskopi. Immunresponsen over for de forskellige fenotyper undersøges i dyremodeller. Et specielt fokus sættes på den molekylære karakterisering af alginatproducerende stammer (exopolysaccharid producerende, mukoide stammer), som er karakteristiske for den kroniske infektion og korrelerer med dårlig prognose i CF-patienter.

1.2. Mikroorganismers virulensfaktorer

Undersøgelse af membrantransport i *Plasmodium falciparum* inficerede erythrocytter med henblik på patogenese og nye behandlingsstrategier foretages i samarbejde med Medicinsk Fysiologisk Institut og Danmarks Farmaceutiske Universitet (P. Ellekvist, C.H. Ricke, D. Klærke, T. Zeuten, J. Jaroszewski). Toxinproduktion af *Campylobacter jejuni* under forløbet af infektion og *Escherichia coli*'s evne til at kolonisere tarmkanalen i mus undersøges i samarbejde med Statens Serum Institut (N. Boisen, M.J. Jørgensen og K. Krogfelt).

2. Virologi

2.1. Eksperimentel virologi og infektionsimmunologi

Eksperimentelle studier af patogenesen og immunforsvaret ved virusinfektioner.

2.1.1. Analyse af betydningen af kemokin/kemokinreceptorer for regulationen af den lokale betændelsesreaktion
Dette projekt involverer bl.a. analyse af genetisk manipulerede mus med specifikke defekter i kemokinsystemet (specielt CCR5 og CXCR3), udvalgt på basis af tidligere kortlægning af ekspresion i forbindelse med virale infektioner i hjerne, lunger og lever. Endvidere undersøges betydningen af viralt kodede kemokinantagonister på det antivirale inflammatoriske respons.

2.1.2. Udvikling af nye vaccineprincipper til induktion af effektive antivirale vacciner

Nye dna og adenovirusbaserede vaccinekonstruktioner evalueres for deres evne til at inducere T-cellemedieret og antistofbaseret immunitet og beskyttelse; de inducerede immunsvar evalueres mhp. hurtighed, bredde og stabilitet.

2.1.3. Betydningen af viruskodede molekyler for induktion af autoimmun sygdom

Ved hjælp af adenovirus med relevante autoantigener indkodet, prøves det at initiere autoimmun sygdom f.eks. eksperimentel autoimmun encefalitis (EAE). Parallelt hertil afprøves adenobaserede vacciner for deres evne til at inducere anticancer immunitet, idet cancerantigener i mange tilfælde kan sammenlignes med autoantigener.

2.1.4. Molekylære effektormekanismer af betydning ved kontrol af virusinfektioner

Ved hjælp af genetisk manipulerede mus undersøges betydningen af specifikke effektorsystemer (gamma-interferon, perforin mv.) for virusbekæmpelsen samt immunpatologi. Endvidere er vi i færd med at kortlægge effektormolekyleres rolle i reguleringen af det antivirale T-cellesvar, dels i de sekundære lymfoide væv, dels i perifere væv (A.R. Thomsen, J.P. Christensen, C. Bartholdy, J.E. Christensen, S.Ø. Kauffmann, M.R. Sørensen, A. Kildemoes, C. de Lemos, P. Henriksen, P. Holst, M. Høgh-Petersen).

2.2. Interferonlaboratoriet

Interferonlaboratoriets forskningsområde omfatter cytokinernes indflydelse på virusinfektioner, *in vivo* og *in vitro*.

(i) IFN-lab fortsætter sit samarbejde sammen med en amerikansk gruppe og arbejder på en klinisk afprøvning af flavonoider mod allergisk rhinitis i forbindelse med common colds såvel i voksne som i børn. Undersøgelserne forventes færdige i slutningen af 2007.

(ii) IFN-lab har sammen med NIADH/NIH (D. Bernard mfl.) videreført et samarbejde vedr. en systematisk undersøgelse af flavonoid-derivater + interferon i en interferonafhængig virusinfektion: En murin, *in vivo*, SARS-model er således afprøvet i december 2005 med et gunstigt resultat idet et klonet murint hybrid interferon med antiviral aktivitet i det murine og humane interferon system (leveret af IFN-lab) var i stand til at hæmme SARS virus produktionen 100 % både *in vitro* og *in vivo*. En lignende parallel afprøvning – *in vivo* – med hydroxyethylrutosider (som ikke besidder antiviral aktivitet, *in vitro*) gav samme resultat hvilket indirekte støtter arbejdet fra 2004 (K. Berg) vedr.

Troxeutins down-regulation af TNF-alpha systemet ved en viral infektion (D. Bernard, mfl. & K. Berg). De præliminære resultater fra SARS-forsøgene har medført indlevering af en patentansøgning i USA (december, 2005: K. Berg & D. Bernard).

(iii) Undersøgelser af indflydelsen af flavonoider + interferon i et omfattende screeningsprogram (*in vitro* og *in vivo*) mod hepatitis B (transgene mouse model) (J. Morrey, D. Bernard, mfl. & K. Berg) – forventes afsluttet i 2006.

3. Parasitologi

3.1. Malaria forskning

Parasitologisk afdeling arbejder tæt sammen med forskere på Epidemifdeling M og Mikrobiologisk Afdeling, Rigshospitalet, under paraplyen Center for Medicinsk Parasitologi (CMP). I 2005 var i alt 47 personer (laboranter, laborantelever, sekretærer, seniorforskere, ph.d.-studerende og specialestuderende) tilknyttet CMP helt eller delvist. Den af Forsker Uddannelses Rådet støttede forskerskole, "The Graduate School of International Health" udgår fra CMP.

Forskningen ved CMP er centreret omkring malaria. Vi arbejder med at karakterisere den immunologiske respons til malaria parasitter, udvikle malaria vacciner, samt at monitorere resistensudvikling. I 2005 blev 21 publikationer antaget til offentliggørelse i internationale tidsskrifter.

CMP har feltforskningsprojekter i Ghana, Tanzania og Sudan og modtager støtte fra EU, Gates Malaria Partnership, European Malaria Vaccine Initiative, Den Europæiske Kommission, Grand challenges in Global Health og Danida. CMP arbejder sammen med National Institute of Medical Research in Tanzania, Kilimanjaro Christian Medical College, London School of Hygiene and Tropical Medicine med at udvikle nye malaria bekæmpelsesstrategier. CMP's aktiviteter er beskrevet på hjemmesiden www.cmp.dk.

4. Immunologi

4.1. MHC Struktur og funktion

4.1.1. Produktion/oprensning af rekombinante MHC molekyler

Vi fortsætter de seneste års systematiske fremstilling og analyse af immunsystemets MHC klasse I molekyler. Vi dækker nu alle MHC klasse I hovedtyperne og vil derfor kunne finde et eller flere molekyler i vores bank af MHC molekyler, som vil kunne repræsentere dem man finder hos mere end 99 % af jordens befolkning. Vi har i 2005 endvidere udvidet vores arbejde til de såkaldte MHC klasse II molekyler. Det er lykkedes at udvikle et system til genteknologisk masseproduktion af et MHC klasse II molekyle, som vi nu kan optimere og karakterisere (L.L.B. Nielsen, S. Justesen, K. Lamberth, M. Kongsgaard Madsen, S. Buus).

4.1.2. Struktur af MHC

Vi producerer nu systematisk nye peptid/MHC komplekser med henblik på røntgenkrystallografisk høj-kvalitets-strukturanalyser af alle MHC klasse I hovedtyper (G. Røder, M. Gajhede (DFH), S. Buus).

4.1.3. Analyser af MHC-specificitet

Vi analyserer hvilke peptider der kan binde til ovennævnte MHC klasse I-molekyler. Vi indkøbte sidste år en robot, som kan automatisere disse analyser. Efter en del udvik-

lingsarbejde har vi i løbet af 2005 skiftet fuldstændigt til at udføre arbejdet med denne robot. Vi har også udviklet et kvantitativt peptidbindingsassay baseret på massespektrometri (M. Harndahl, K. Lamberth, G. Røder, C. Sylvester-Hvid, S. Buus). Endvidere har ph.d. Kajsa Paulsson etableret en gruppe, som skal analysere effekten af tapasin (G. Røder, K. Paulsson).

4.1.4. Forudsigelser af MHC-specificitet

Vi fortsætter arbejdet med at forfine og anvende metoder, baseret på kunstig intelligens, til at forudsige binding til både MHC klasse I og II. Vi har også udviklet strategier til at udvælge de mest informative peptider til fremtidig analyse (K. Lamberth, S. Buus + CBS (DTU)).

4.1.5. Anvendelse af forudsigelserne

Vi anvender nu forudsigelserne til at foretage en komplet analyse af flere patogene mikroorganismer. Samtidig analyserer vi tumorceller for tilstedeværelsen af tumorantigener og peptider, som kan anvendes i immunterapi af tumorer. Vi har i det forløbne år afsluttet en analyse af influenzavirus og har fundet adskillige nye vaccinekandidater, hvoraf nogle endda vil kunne anvendes mod den nuværende trussel fra fugleinfluenza (K. Lamberth, M. Harndahl, G. Røder, S. Justesen, S. Buus + M. Claesson, M. Wang (MAI) og CBS (DTU)).

4.2. T-celle-receptoren og immunregulation

4.2.1. T-celle-receptoren og regulering af immunsystemet
T-lymfocytterne (T-cellerne) spiller en meget central rolle i det specifikke immunsystem. T-cellerne udtrykker på deres celleoverflade en unik receptor, kaldet T-celle receptoren (TCR). TCR er opbygget af 8 proteinkæder. I en af disse kæder, kaldet CD3 γ , har vi identificeret og karakteriseret et motiv, hvormed T-cellerne kan regulere, hvor meget TCR de udtrykker på deres overflade. For at forstå den fysiologiske rolle af denne TCR-regulering har vi produceret en musestamme (CD3 γ ; LLAA knock-in mus) med selektiv mutation i netop det motiv i CD3 γ ; der normalt regulerer mængden af TCR på celleoverfladen. Disse mus er endvidere krydset med mus, der udtrykker en transgen TCR. Vores foreløbige resultater tyder på at TCR-reguleringen spiller en vigtig rolle for såvel udviklingen af T-cellerne, aktivering af T-cellerne samt T-cellernes efterfølgende effektor funktioner.

4.2.2. TCR-kinetik og funktion

4.2.3. Fosfataser og kinaser i TCR-endocytose og recykling
Projektets formål er at identificere de protein kinase C (PKC) isotyper, der er involveret i regulation og funktion af TCR. Vi har nu identificeret de to centrale PKC-isotyper og er i gang med at undersøge hvorledes disse isotyper reguleres i T cellerne (C. Geisler, C. Menné Bonefeld, M. von Essen, M.W. Nielsen, L. Boding, N. Ødum, M. Haks, A. Kruisbeek, G. Baier).

4.3. Signaltransduktion og gen-aktivering ved kræft, allergi og autoimmunitet

4.3.1. Nye angrebepunkter for cancerbehandling

Vi har gjort den opdagelse, at der ved lymfekræft i huden findes en aktiv form af et bestemt signalstof (Stat3). Vi har transfekteret dominant negativt Stat3 ind i kræftceller for

ved hjælp af gene-chip-analyser at identificere hvilke gener der styres af Stat3. Samtidig udforsker vi, hvorfor Stat3 holdes aktivt af et ukontrollabelt enzym og hvorfor de normale kontrolmekanismer svigter. Perspektivet er at udvikle nye specifikke lægemidler mod lymfekræft og leukæmi.

4.3.2. Bakterielle enterotoxiners rolle for allergi

Vi har fundet, at bestemte bakterielle enterotokiner ændrer T-cellers funktion, således at de bliver storproducenter af cytokiner, som fremmer et allergisk respons. Vi udforsker nu hvilke signalveje der aktiveres og hvordan dette fremmer allergi.

4.3.3. Forstyrrelser i intracellulær signalering ved autoimmunitet

Vi har opstillet den hypotese, at en forhøjet receptorfølsomhed og svigt i hæmmende kontrolmekanismer har central betydning for udvikling af autoimmune sygdomme. Vi udforsker derfor regulation af cytokinsignalering i celler fra patienter med psoriasis, Mb Crohn og gig. Sigtet er at blodlægge nye angrebepunkter for medicinsk behandling.

4.3.4. MEK-kinaser (MEKK) i immunitet

Sigtet med projektet er at forstå MEKK1's rolle i aktiveringen og differentieringen af lymfocytter. Vi benytter MEKK-1 knock-out og transgene mus til at forstå MEKK-1's rolle i cellulær signalering, adhærence og vækst, og udforsker MEKK-1's rolle i autoimmunitet og udvikling af cancer i immunsystemet.

4.3.5. T-celle-vaccine mod Malignt Melanom

Sigtet med projektet er at stimulere immunforsvaret til at udvikle en autoimmun reaktion, som retter sig mod antigener på overfladen af tumorceller fra patienter med modermærkekræft. Arbejdet foregår i samarbejde med C. Geisler (N. Ødum, A.-M. Mathiesen, A. Woetmann, K.W. Eriksen, T. Labuda, V. Sommer, P. Lovato, B. Bonnesen, M.T. Pedersen, T. Krejsgaard).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Carsten Geisler: Har været medlem af 3 bedømmelsesudvalg – adjunktansættelser på Syddansk Universitet samt adjunktansættelse på Københavns Universitet.

Hanne Colding: Har været formand for bedømmelsesudvalg ved 2 ph.d.-afhandlinger.

Thor G. Theander: Har været formand for bedømmelsesudvalget ved 2 ph.d.-afhandlinger.

Allan Randrup Thomsen: Har været formand for bedømmelsesudvalget ved 3 ph.d.-afhandlinger. Endvidere bedømmer i forbindelse med professorudpegelse (full professor) ved University of California, Irvine, USA samt ekstern bedømmer for the Wellcome Trust, England.

Jan Pravsgaard Christensen: Har været formand for bedømmelsesudvalget ved en ph.d.-afhandling, medbedømmer af en svensk ph.d.-afhandling, samt siddet i bedømmelsesudvalget ved ansættelse af seniorforsker ved Fødevaredirektoratet.

Niels Ødum: Har været medlem af 2 bedømmelsesudvalg – adjunktansættelse ved Syddansk Universitet og lektoransættelse Aarhus Universitet. Endvidere medlem af bedømmelsesudvalg ved 4 ph.d.-afhandlinger og censor ved bachelor projekt.

Tillidshverv

Carsten Geisler: Medlem af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets Forskningsudvalg, fakultetets Bygningsudvalg samt suppleant til Fakultetsrådet. Er endvidere formand for bestyrelsen af Weimanns Legat samt leder af Copenhagen Cluster of Immunology.

Allan Randrup Thomsen: Medlem af styringsgruppen i forbindelse med oprettelsen af corefacilitet for transgene dyr ved fakultetets dyrestald. Medlem af bestyrelsen for Dansk Virologisk Selskab.

Jan Pravsgaard Christensen: Sekretær i Immunologisk Selskab.

Thor G. Theander: Leder af The Graduate School of International Health.

Niels Ødum: Initiativtager til og i ledelsen af den danske forskerskole for immunologi. Desuden udpeget af Forskningsrådet i Norge til bedømmer af projekter ved den ordinære uddeling af støtte til biomedicin/særlige programmidler og rådgiver ved oprettelsen af Centre of Excellence. Endvidere sagkyndig rådgiver for Norges Forskningsråd.

Søren Buus: Kursusleder for den nystartede integrerede immunologiundervisning for 5. semester medicinstuderende – og for immunologiundervisningen af humanbiologistuderende. Endvidere formand for Immunologisk Selskab.

Thor G. Theander: Var i 2005 medlem af Co-ordination Committee for The Joint Malaria Programme, og medlem af scientific advisory board for African Malaria Network (AMANET).

Formidling**Redaktionelle hverv**

Carsten Geisler: Reviewer for flere internationale tidsskrifter herunder Cell, EMBO J, Immunobiology og International Immunology.

Allan Randrup Thomsen: National redaktør for APMIS og medlem af Editorial Board for Journal of General Virology; endvidere reviewer for flere internationale tidsskrifter bl.a. J Virol og J Immunol.

Jan Pravsgaard Christensen: Har været reviewer for J Immunol.

Niels Ødum: Referee for flere internationale tidsskrifter inkl. Blood, Leukemia, Immunology.

Instituttleder Carsten Geisler

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	11,16	12,02	23,18
DVIP	1,98	0,14	2,12
STIP	0,04	3,17	3,21
TAP	21,26	7,40	28,66
Årsværk i alt	34,43	22,73	57,16
Løn med årsværk	14.189,01	8.337,49	22.526,50
Løn uden årsværk	-974,19	197,22	-776,97
Øvrig drift	1.684,72	9.974,19	11.658,91
Anskf. o. 100 t.kr.	524,79	438,37	963,16
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	15.424,33	18.947,28	34.371,60

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab*VIP Internt finansieret*

Berg, Kurt Frimann; lektor.

Buus, Søren; professor.

Christensen, Jan Pravsgaard; lektor.

Christensen, Jeanette Erbo; amanuensis.

Ciofu, Oana; lektor.

Colding, Hanne Lis; lektor.

Geisler, Carsten; professor.

Højby, Niels; professor.

Jensen, Anja Tatiana Ramstedt; lektor.

Johansen, Helle Krogh; lektor.

Theander, Thor Grundtvig; professor.

Thomsen, Allan Randrup; professor.

VIP Eksternt finansieret

Alifrangis, Michael; post.doc.

Andersen, Anders Woetmann; adjunkt.

Bartholdy, Christina; adjunkt.

Bonefeld, Charlotte Menne Oxager; post.doc.

El-Salanti, Ali; post.doc.

Eriksen, Karsten Wessel Kam; post.doc.

Grujic, Mirjana; post.doc.

Harndahl, Mikkel Elmer; forskningsassistent.

Jørgensen, Louise; forskningsassistent.

Labuda, Tord Evert Sigfried; lektor.

Lavstsen, Thomas; post.doc.

Lovato, Paola; post.doc.

Madsen, Michael Kongsgaard; forskningsassistent.

Paulsson, Kajsa Maria; post.doc.

Turner, Louise; post.doc.

STIP Internt finansieret

Dalgaard, Michael; ph.d.-studerende.

Holst, Peter; ph.d.-studerende.

Røder, Gustav; ph.d.-studerende.

Sørensen, Maria Rothmann; ph.d.-studerende.

Von Essen, Marina; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Dahlbäck, Anna Madeleine; ph.d.-studerende.

Justesen, Sune Frederik Lamdahl; ph.d.-studerende.

Kauffmann, Susanne Ørding; ph.d.-studerende.

Lamberth, Kasper; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Andersen, Anders Woetmann; Protein phosphatases in STAT signalling. Regulatin of STAT function via serine/threonine phosphorylation.

Bonefeld, Charlotte Menne Oxager; A connection between TCR Internalization and T-Cell Activation.

Brender, Christine; Essential and Redundant Roles of SOCS Proteins in T Lymphocytes and Neoplaia.

Christensen, Jeanette Erbo; The role of chemokine receptor CXCR3 and its ligand CXCL10 in CD8+ T-cell mediated immune Surveillance of the virus infected CNS.

El-Salanti, Ali; A Novel Vaccine Candidate for Protection against Pregnancy Associated Malaria.

Eriksen, Karsten Wessel Kam; Physiological and Pathophysiological Role of IFN- α in Human T Cells.

Fondsbevillinger

Agnes og Poul Friis, SH1, Den alm. Danske Lægeforening
 – T-celle receptor transport og signalering (Carsten Geisler) kr. 125.000.

Beckett Fonden

– Immun/cancer (Søren Skov) kr. 25.000.

Danida/Udenrigsministeriet

– Malaria and health in Northern Tanzania (Thor Theander) kr. 9.999.500.

Dansk Kræftforskningsfond

– Molecular mechanisms in malignant transformation in cutaneous T-cell lymphoma (Niels Feentved Ødum) kr. 150.000.

Direktør Michael Hermann Nielsens Mindelegat

– Inhibition of Mek kinase 1-a new strategy for treatment of rheumatoid arthritis (Tord Labuda) kr. 30.000.

Diverse Fonde

– Cellulære og molekulære mekanismer i induktionen af eksperimentel (Peter J. Holst) kr. 20.000.
 – Betydningen af Toll lignende receptor signalering for (Christina Bartholdy) kr. 170.000.
 – T-celle receptor transport og signalering (Carsten Geisler) kr. 40.000.

EU

– MHC-teknologi (Søren Buus) kr. 1.657.400.

Fabrikant Vilhelm Pedersen og hustrus Legat

– The molecular pathogenesis of cutaneous T-cell lymphoma (Niels Feentved Ødum) kr. 300.000.
 – T-celle receptor transport og signalering (Carsten Geisler) kr. 300.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme

– Antiviral immunitet efter vaccination med rekombinante adenovirus (Peter Holst) kr. 125.000.

Forskningsstyrelsen

– Udvikling og optimering af vaccine mod graviditets associeret malaria (Ali Salanti) kr. 1.887.400.
 – STAT-signalering ved allergisk og kronisk inflammatorisk sygdom (Karsten Wessel Eriksen) kr. 1.887.400.
 – The physiological role of MEK kinase 1 (MEKK) in T-cell dependent immune response and disease (Tord Labuda) kr. 720.000.
 – T-celle receptor transport og signalering (Carsten Geisler) kr. 1.260.000.

Forskningsrådet for teknologi og produktion

– “Evolution and adaptation of antimicrobial resistance in bacterial populations” Research groups: Danish Institute for Food and Veterinary Research, Informatik og matematisk modellering, DTU, Institute for Veterinary Pathobiology, KVL, Klinisk Mikrobiologisk Afdeling, Rigshospitalet, Panum Institutet, IMMI (Niels Højby og Oana Ciofu) kr. 11.988.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

– Karakterisering af antigenet VAR4 (Anja Tatiana Ramstedt Jensen) kr. 1.260.000.

Gerda og Aage Haensch' Fond

– Mechanism of ligand mediated TCR down-regulation (Charlotte Menné Bonefeld) kr. 50.000.

Gigtforeningen

– Inhibition of Mek kinase (Tord Labuda) kr. 100.000.

Howard Hugh Medical Institute

– Malaria forskning (Anja Tatiana Ramstedt Jensen) kr. 2.436.000.

Karl G. Andersen Fonden

– Immun/cancer (Søren Skov) kr. 25.000.

Købmand Kristjan Kjær og hustru Margrethef

– Tab af negativ regulatorisk kontrol ved lymfekræft (Niels Feentved Ødum) kr. 35.000.

LEO Pharma Forskningsfonden

– Aktivering og regulation af STAT-signalering ved psoriasis (Karsten Wessel Eriksen) kr. 120.000.
 – MEKK1 (Tord Labuda) kr. 300.000.

Lundbeckfonden

– Virus-induceret inflammation – patogenetiske aspekter (Allan Randrup Thomsen) kr. 900.000.

Michaelsens Legat

– Indkøb af apparat (Thor Theander) kr. 438.400.

NIH

– Grand challenges in global health: malaria forskning (Thor Theander) kr. 24.000.000.

Novo Nordisk Fonden

– T-celle receptor transport og signalering (Carsten Geisler) kr. 150.000.
 – Terapeutiske Effekt mod cancer (Søren Skov) kr. 125.000.
 – Udvikling af malaria vaccine (Anja Tatiana Ramstedt Jensen) kr. 222.000.

Psoriasis Forskningsfonden

– Aktivering og regulation af STAT signalerig ved psoriasis (Karsten Wessel Eriksen) kr. 80.000.

Sereno International S.A. Geneve

– Psychological aspects of treatment dropout in fertility (COMPI) (Lone Schmidt) kr. 31.500.

SSVF Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

– Connection between T-cell receptor trafficking and T-cell activation (Charlotte Menné Bonefeld) kr. 1.887.400.

Publikationer

Aendekerk,S., Diggle,S.P., Song,Z., Hoiby,N., Cornelis,P., Williams,P. & Camara,M.: The MexGHI-OpmD multi-drug efflux pump controls growth, antibiotic susceptibi-

- lity and virulence in *Pseudomonas aeruginosa* via 4-quinolone-dependent cell-to-cell communication. *microbiology reading*. 151(Pt 4), s. 1113-1125. 2005.
- Alifrangis, M., Enosse, S., Pearce, R., Drakeley, C., Roper, C., Khalil, I.F., Nkya, W.M.M.M., Ronn, A.M., Theander, T.G. & Bygbjerg, I.C.: A simple, high-throughput method to detect *Plasmodium falciparum* single nucleotide polymorphisms in the dihydrofolate reductase, dihydropterotate synthase, and *P. falciparum* chloroquine resistance transporter genes using polymerase chain reaction- and enzyme-linked immunosorbent assay-based technology. *american journal of tropical medicine and hygiene*. 72(2), s. 155-162. 2005.
- Amerasinghe, P.H., Alifrangis, M., van der Hoek, W., Wirtz, R.A., Amerasinghe, F.P. & Konradsen, F.: Optimising malaria epidemiological studies in areas of low transmission. *Southeast Asian J Trop Med and Pub Health*. 36(5), s. 1079-1084. 2005.
- Andersen, L.P., Colding, H. & Larsten, T.: Infektionsrisikoen på tandklinikker. *Tandlægebladet*. 109(15), s. 1200-1207. 2005.
- Bjarnsholt, T., Jensen, P.O., Burmolle, M., Hentzer, M., Haagen, J.A.J., Hougen, H.P., Calum, H., Madsen, K.G., Moser, C., Molin, S., Hoiby, N. & Givskov, M.: *Pseudomonas aeruginosa* tolerance to tobramycin, hydrogen peroxide and polymorphonuclear leukocytes is quorum-sensing dependent. *microbiology*. 151(2), s. 373-383. 2005.
- Bjarnsholt, T., Jensen, P.O., Rasmussen, T.B., Christophersen, L., Calum, H., Hentzer, M., Hougen, H.P., Rygaard, J., Moser, C., Eberl, L., Hoiby, N. & Givskov, M.: Garlic blocks quorum sensing and promotes rapid clearing of pulmonary *Pseudomonas aeruginosa* infections. *microbiology reading, england*. 151(Pt 12), s. 3873-3880. 2005.
- Blicher, T., Kastrup, J.S., Buus, S. & Gajhede, M.: High-resolution structure of HLA-A*1101 in complex with SARS nucleocapsid peptide. *acta crystallographica, section d, biological crystallography*. 61(Pt 8), s. 1031-1040. 2005.
- Bonnesen, B., Orskov, C., Rasmussen, S., Holst, P.J., Christensen, J.P., Eriksen, K.W., Qvortrup, K., Odum, N. & Labuda, T.: MEK kinase 1 activity is required for definitive erythropoiesis in the mouse fetal liver. *blood*. 106(10), s. 3396-3404. 2005.
- Brender, C., Lovato, P., Sommer, V.H., Woetmann, A., Mathiesen, A.M., Geisler, C., Wasik, M. & Odum, N.: Constitutive SOCS-3 expression protects T-cell lymphoma against growth inhibition by IFN α . *leukemia*. 19(2), s. 209-213. 2005.
- Ciofu, O., Riis, B., Pressler, T., Poulsen, H.E. & Hoiby, N.: Occurrence of hypermutable *Pseudomonas aeruginosa* in cystic fibrosis patients is associated with the oxidative stress caused by chronic lung inflammation. *antimicrobial agents and chemotherapy*. 49(6), s. 2276-2282. 2005.
- Colding, H.: Recovery – et sporgsmål om samspil. *ugeskrift for læger*. 167(49), s. 4669-4670. 2005.
- Cox, S.E., Staalsoe, T., Arthur, P., Bulmer, J.N., Hviid, L., Yeboah-Antwi, K., Kirkwood, B.R. & Riley, E.M.: Rapid acquisition of isolate-specific antibodies to chondroitin sulfate A-adherent *Plasmodium falciparum* isolates in Ghanaian primigravidae. *infection and immunity*. 73(5), s. 2841-2847. 2005.
- Cox, S.E., Staalsoe, T., Arthur, P., Bulmer, J.N., Tagbor, H., Hviid, L., Frost, C., Riley, E.M. & Kirkwood, B.R.: Maternal vitamin A supplementation and immunity to malaria in pregnancy in Ghanaian primigravids. *tropical medicine and international health tm and ih*. 10(12), s. 1286-1297. 2005.
- De Lemos, C., Christensen, J.E., Nansen, A., Moos, T., Lu, B., Gerard, C., Christensen, J.P. & Thomsen, A.R.: Opposing effects of CXCR3 and CCR5 deficiency on CD8+ T cell-mediated inflammation in the central nervous system of virus-infected mice. *journal of immunology*. 175(3), s. 1767-1775. 2005.
- Dittrich, S., Alifrangis, M., Stohrer, J.M., Thongpaseuth, V., Vanisaveth, V., Phetsouvanh, R., Phompida, S., Khalil, I.F. & Jelinek, T.: *Falciparum* malaria in the north of Laos: the occurrence and implications of the *Plasmodium falciparum* chloroquine resistance transporter (pfCRT) gene haplotype SVMNT. *tropical medicine and international health tm and ih*. 10(12), s. 1267-1270. 2005.
- Drakeley, C.J., Carneiro, I., Reyburn, H., Malima, R., Lusingu, J.P.A., Cox, J., Theander, T.G., Nkya, W.M.M.M., Lemnge, M.M. & Riley, E.M.: Altitude-dependent and independent variations in *Plasmodium falciparum* prevalence in Northeastern Tanzania. *journal of infectious diseases*. 191(10), s. 1589-1598. 2005.
- Enevold, A., Vestergaard, L.S., Lusingu, J.P., Drakeley, C.J., Lemnge, M.M., Theander, T.G., Bygbjerg, I.C. & Alifrangis, M.: Rapid screening for glucose-6-phosphate dehydrogenase deficiency and haemoglobin polymorphisms in Africa by a simple high-throughput SSOP-ELISA method. *malaria journal*. 4, s. 61. 2005.
- Eriksen, K.W., Lovato, P., Skov, L., Krejsgaard, T., Kaltoft, K., Geisler, C. & Odum, N.: Increased sensitivity to interferon-alpha in psoriatic T cells. *journal of investigative dermatology*. 125(5), s. 936-944. 2005.
- Ferre, H., Ruffet, E., Nielsen, L.L., Nissen, M.H., Hobbey, T.J., Thomas, O.R.T. & Buus, S.: A novel system for continuous protein refolding and on-line capture by expanded bed adsorption. *protein science*. 14(8), s. 2141-2153. 2005.
- Giha, H.A., ElGhazali, G., Elgadir, T.M.E., Elbasit, I.E., Eltahir, E.M., Baraka, O.Z., Khier, M.M., Adam, I., Troye-Blomberg, M., Theander, T.G. & Elbashir, M.I.: Clinical pattern of severe *Plasmodium falciparum* malaria in Sudan in an area characterized by seasonal and unstable malaria transmission. *transactions of the royal society of tropical medicine and hygiene*. 99(4), s. 243-251. 2005.
- Gotzsche, P.C. & Johansen, H.K.: Misleading statements in industry-sponsored meta-analysis of itraconazole. *journal of clinical oncology*. 23(36), s. 9428-9429. 2005.
- Grujic, M., Zavasnik-Bergant, T., Pejler, G. & Renko, M.: Actinonin induces apoptosis in U937 leukemia cells. *cancer letters*. 223(2), s. 211-218. 2005.
- Grujic, M., Braga, T., Lukinius, A., Eloranta, M.L., Knight, S.D., Pejler, G. & Abrink, M.: Serglycin-deficient cytotoxic T lymphocytes display defective secretory granule maturation and granzyme B storage. *journal of biological chemistry*. 280(39), s. 33411-33418. 2005.
- Hansen, C.R., Pressler, T., Koch, C. & Hoiby, N.: Long-term azitromycin treatment of cystic fibrosis patients with chronic *Pseudomonas aeruginosa* infection; an observational cohort study. *journal of cystic fibrosis*. 4(1), s. 35-40. 2005.
- Henrichsen, P., Bartholdy, C., Christensen, J.P. & Thomsen, A.R.: Impaired virus control and severe CD8+ T-cell-

- mediated immunopathology in chimeric mice deficient in gamma interferon receptor expression on both parenchymal and hematopoietic cells. *journal of virology*. 79(15), s. 10073-10076. 2005.
- Hoffmann,N., Rasmussen,T.B., Jensen,P.O., Stub,C., Hentzer,M., Molin,S., Ciofu,O., Givskov,M., Johansen,H.K. & Hoiby,N.: Novel mouse model of chronic *Pseudomonas aeruginosa* lung infection mimicking cystic fibrosis. *infection and immunity*. 73(4), s. 2504-2514. 2005.
- Hoffmann,N., Rasmussen,T.B., Jensen,P.O., Stub,C., Hentzer,M., Molin,S., Ciofu,O., Givskov,M., Johansen,H.K. & Hoiby,N.: Erratum: Novel mouse model of chronic *Pseudomonas aeruginosa* lung infection mimicking cystic fibrosis (*Infection and Immunity* (2005) 73, 4 (2504-2514)). *infection and immunity*. 73(8), s. 5290. 2005.
- Hoiby,N., Frederiksen,B. & Pressler,T.: Eradication of early *Pseudomonas aeruginosa* infection. *journal of cystic fibrosis*. 4(Suppl 2), s. 49-54. 2005.
- Hoiby,N.: Bakteriel meningitis. *ugeskrift for laeger*. 167(22), s. 2429-2430. 2005.
- Hviid,L.: Naturally acquired immunity to *Plasmodium falciparum* malaria in Africa. *acta tropica*. 95(3), s. 270-275. 2005.
- Kaestel,C.G., Lovato,P., Odum,N., Nissen,M.H. & Ropke,C.: The immune privilege of the eye: Human retinal pigment epithelial cells selectively modulate T-cell activation *in vitro*. *current eye research*. 30(5), s. 375-383. 2005.
- Khalil,I.F., Ronn,A.M., Alifrangis,M., Gabar,H.A., Jelinek,T., Satti,G.M.H. & Bygbjerg,I.C.: Response of *Plasmodium falciparum* to cotrimoxazole therapy: Relationship with plasma drug concentrations and dihydrofolate reductase and dihydropteroate synthase genotypes. *american journal of tropical medicine and hygiene*. 73(1), s. 174-177. 2005.
- Khalil,I.F., Alifrangis,M., Tarimo,D.S., Staalso,T., Satti,G.M.H., Theander,T.G., Ronn,A.M. & Bygbjerg,I.C.: The roles of the pfcrt 76T and pfmdr1 86Y mutations, immunity and the initial level of parasitaemia, in predicting the outcome of chloroquine treatment in two areas with different transmission intensities. *annals of tropical medicine and parasitology*. 99(5), s. 441-448. 2005.
- Kong,K.F., Jayawardena,S.R., Indulkar,S.D., Del Puerto,A., Koh,C.L., Hoiby,N. & Mathee,K.: *Pseudomonas aeruginosa* AmpR is a global transcriptional factor that regulates expression of AmpC and PoxB beta-lactamases, proteases, quorum sensing, and other virulence factors. *antimicrobial agents and chemotherapy*. 49(11), s. 4567-4575. 2005.
- Larsen,M.V., Lundegaard,C., Lamberth,K., Buus,S., Brunak,S., Lund,O. & Nielsen,M.: An integrative approach to CTL epitope prediction: A combined algorithm integrating MHC class I binding, TAP transport efficiency, and proteasomal cleavage predictions. *europaean journal of immunology*. 35(8), s. 2295-2303. 2005.
- Lavstsen,T., Magistrado,P., Hermsen,C.C., Salanti,A., Jensen,A.T., Sauerwein,R., Hviid,L., Theander,T.G. & Staalsoe,T.: Expression of *Plasmodium falciparum* erythrocyte membrane protein 1 in experimentally infected humans. *malaria journal*. 4(1), s. 21. 2005.
- Lee,B., Haagensen,J.A.J., Ciofu,O., Andersen,J.B., Hoiby,N. & Molin,S.: Heterogeneity of biofilms formed by nonmucoid *Pseudomonas aeruginosa* isolates from patients with cystic fibrosis. *journal of clinical microbiology*. 43(10), s. 5247-5255. 2005.
- Lusingu,J.P., Vestergaard,L.S., Alifrangis,M., Mmbando,B.P., Theisen,M., Kitua,A.Y., Lemnge,M.M. & Theander,T.G.: Cytophilic antibodies to *Plasmodium falciparum* glutamate rich protein are associated with malaria protection in an area of holoendemic transmission. *malaria journal*. 4, s. 48. 2005.
- Malfroot,A., Adam,G., Ciofu,O., Doring,G., Knoop,C., Lang,A.B., Van Damme,P., Dab,I. & Bush,A.: Immunisation in the current management of cystic fibrosis patients. *journal of cystic fibrosis*. 4(2), s. 77-87. 2005.
- Marzec,M., Kasprzycka,M., Ptasznik,A., Wlodarski,P., Zhang,Q., Odum,N. & Wasik,M.A.: Inhibition of ALK enzymatic activity in T-cell lymphoma cells induces apoptosis and suppresses proliferation and STAT3 phosphorylation independently of Jak3. *laboratory investigation a journal of technical methods and pathology*. 85(12), s. 1544-1554. 2005.
- Megnekou,R., Staalsoe,T., Taylor,D.W., Leke,R. & Hviid,L.: Effects of pregnancy and intensity of *Plasmodium falciparum* transmission on immunoglobulin G subclass responses to variant surface antigens. *infection and immunity*. 73(7), s. 4112-4118. 2005.
- Moser,C., Jensen,P.O., Pressler,T., Frederiksen,B., Lanng,S., Kharazmi,A., Koch,C. & Hoiby,N.: Serum concentrations of GM-CSF and G-CSF correlate with the Th1/Th2 cytokine response in cystic fibrosis patients with chronic *Pseudomonas aeruginosa* lung infection. *apm*. 113(6), s. 400-409. 2005.
- Nielsen,M.A., Grevstad,B., Elgadir,T.M.E., Kurtzhals,J.A.L., Giha,H., Staalsoe,T., Hviid,L. & Theander,T.G.: Differential induction of immunoglobulin G to *Plasmodium falciparum* variant surface antigens during the transmission season in Daraweesh, Sudan. *journal of infectious diseases*. 192(3), s. 520-527. 2005.
- Nielsen,P.E., Poulsen,S., Johansen,H.K. & Greisen,G.: *Mycoplasma hominis*-meningitis hos et praematurt barn med hydrocefalus. *ugeskrift for laeger*. 167(22), s. 2416-2417. 2005.
- Pedersen,A.E., Thorn,M., Gad,M., Walter,M.R., Johnsen,H.E., Gaarsdal,E., Nikolajsen,K., Buus,S., Claesson,M.H. & Svane,I.M.: Phenotypic and functional characterization of clinical grade dendritic cells generated from patients with advanced breast cancer for therapeutic vaccination. *scandinavian journal of immunology*. 61(2), s. 147-156. 2005.
- Peters,B., Sidney,J., Bourne,P., Bui,H.H., Buus,S., Doh,G., Fleri,W., Kronenberg,M., Kubo,R., Lund,O., Nemazee,D., Ponomarenko,J.V., Sathiamurthy,M., Schoenberger,S., Stewart,S., Surko,P., Way,S., Wilson,S. & Sette,A.: The immune epitope database and analysis resource: From vision to blueprint. *plos biology*. 3(3), s. 0379-0381. 2005.
- Peters,B., Sidney,J., Bourne,P., Bui,H.H., Buus,S., Doh,G., Fleri,W., Kronenberg,M., Kubo,R., Lund,O., Nemazee,D., Ponomarenko,J.V., Sathiamurthy,M., Schoenberger,S.P., Stewart,S., Surko,P., Way,S., Wilson,S. & Sette,A.: The design and implementation of the immune epitope database and analysis resource. *immunogenetics*. 57(5), s. 326-336. 2005.
- Rasmussen,T.B., Skindersoe,M.E., Bjarnsholt,T., Phipps,R.K., Christensen,K.B., Jensen,P.O., Ander-

- sen, J.B., Koch, B., Larsen, T.O., Hentzer, M., Eberl, L., Hoiby, N. & Givskov, M.: Identity and effects of quorum-sensing inhibitors produced by *Penicillium* species. *microbiology*. 151(5), s. 1325-1340. 2005.
- Reisner, A., Hoiby, N., Tolker-Nielsen, T. & Molin, S.: Microbial pathogenesis and biofilm development. *contributions to microbiology*. 12, s. 114-131. 2005.
- Skov, S., Pedersen, M.T., Andresen, L., Straten, P.T., Woetmann, A. & Odum, N.: Cancer cells become susceptible to natural killer cell killing after exposure to histone deacetylase inhibitors due to glycogen synthase kinase-3-dependent expression of MHC class I-related chain A and B. *cancer research*. 65(23), s. 11136-11145. 2005.
- Song, Z., Moser, C., Wu, H., Larsen, M.W., Johansen, H.K., Faber, V., Kharazmi, A. & Hoiby, N.: Ginseng modulerer immunresponset via pavirkning af cytokinproduktionen—sekundaerpublikation. *ugeskrift for laeger*. 167(33), s. 3054-3056. 2005.
- Song, Z., Wu, H., Mygind, P., Raventos, D., Sonksen, G., Kristensen, H.H. & Hoiby, N.: Effects of intratracheal administration of novispirin G10 on a rat model of mucoid *Pseudomonas aeruginosa* lung infection. *antimicrobial agents and chemotherapy*. 49(9), s. 3868-3874. 2005.
- Tuikue-Ndam, N.G., Salanti, A., Bertin, G., Dahlback, M., Fievet, N., Turner, L., Gaye, A., Theander, T. & Deloron, P.: High level of var2csa transcription by *Plasmodium falciparum* isolated from the placenta. *journal of infectious diseases*. 192(2), s. 331-335. 2005.
- Wodarz, D. & Thomsen, A.R.: Does programmed CTL proliferation optimize virus control? *trends in immunology*. 26(6), s. 305-310. 2005.
- Wodarz, D. & Thomsen, A.R.: Effect of the CTL proliferation program on virus dynamics. *international immunology*. 17(9), s. 1269-1276. 2005.
- Ytting, H., Terslev, L., Tvede, M., Heslet, L. & Hoiby, N.: Antibiotikabehandling pa fire intensivafdelinger pa et universitetshospital. Et deskriptivt periodepraevalens studium. *ugeskrift for laeger*. 167(4), s. 396-400. 2005.

Farmakologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, docent, mag.sc., dr.med. Erling Møllerup.

Organisation

Farmakologisk Institut består udover afdelingerne på Panum Institutet også af Neuropsykiatrisk Laboratorium på Rigshospitalet. Endvidere er tilknyttet et professorat i klinisk farmakologi, som er placeret på Klinisk Farmakologisk Afdeling Q, Rigshospitalet, og et professorat og to adjunktstillinger som er placeret på Nano-Science Centret på H.C. Ørsted Institutet.

Adresser

Blegdamsvej 3
Panum Institutet, bygn. 18/5-6
2200 København N
Telefon 35 32 76 00
Fax 35 32 76 10
www.farmakol.ku.dk
www.molpharm.dk
www.neuropharm.ku.dk

Neuropsykiatrisk Laboratorium
Rigshospitalet, Afd. 6102
Blegdamsvej 9
2100 København Ø
Telefon 35 37 30 90
Fax 35 39 35 46
www.nlab.dk

Klinisk Farmakologi, Afd. Q
Rigshospitalet, Afsnit 7642
Tagensvej 20
2200 København N
Telefon 35 45 76 91
Fax 35 45 27 45
www.cpnc.dk

Nano-Science Centret
H.C. Ørsted Institutet
Universitetsparken 5
2100 København Ø
Telefon 35 32 04 03
Fax 35 32 04 60
www.nano.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Vedr. instituttets historie, se hjemmesiden eller Årbog 1998. Forskningsaktiviteten i 2005 har været høj, der har været en stor tilstrømning af specialestuderende og mange ph.d.-studerende, og instituttets medarbejdere har modtaget betydelige eksterne bevillinger. Den prægraduate undervisning og eksamensforholdene vedrørende farmakologi er stadig nødlidende, men i 2005 kom der et samarbejde i

gang mellem Farmakologisk Institut og Studienævnet for Medicin, med henblik på, at få rettet op på de utilsigtede virkninger på farmakologiundervisning- og eksamen, af den nye studieordning for medicin.

Personaleforhold

På instituttet er der 38 ordinært ansatte heraf 3 D-TAP og 2 D-VIP og 1 laborantelev. Der er desuden 18 eksternt fondeansatte, 17 studerende, 7 ph.d.-studerende lønnet via fakultetet og 17 personer, som ikke er ansat ved KU. Stab i alt 97.

Professor Thue W. Schwartz forlængede sin 80% orlov, for at arbejde i biotekfirmaet 7TM Pharma yderligere et år.

Lektor Svend Edelfors afholdte én ugentligt tjenestefridag hele år 2005, og forlængede sin delpension på én dag pr. 1. november 2005 for yderligere 1 år.

Claus Løland blev ansat som adjunkt 1. januar 2005.

Adjunkt Ole Frilev Olesen opsagde sin stilling 1. februar 2005.

Adjunkt Pernille Koefoed blev ansat som vikar for OFO til 15. juni 2005.

Lektor Thomas Jonassen fortsatte sin 75% orlov i år 2005 for foreløbig 1 år.

Forskningsassistent Anja Wellejus blev ansat som vikar for TJ til 30. juni 2005.

Anja Wellejus og Charlotte Mehlin Sørensen blev ansat som adjunkter 1. juli 2005.

CMS opsagde dog sin stilling 31. december 2005.

Professor Sten Christensen er forskerskoleleder for Danish Cardiovascular Research Academy, og er i den forbindelse frikøbt for prægraduate undervisning.

Farmakologisk Institut, Nano-Science Centret, HCØ
Adjunkt Dimitrios Stamou blev ansat 1. august 2004.

Karen Martinez blev ansat som adjunkt via universitetets satsningsmidler 15. august 2005.

Osnat Younes-Metzler blev ansat som post.doc. 16. marts 2005.

Ivan Makarov blev ansat som post.doc. 1. juli 2005.

Der blev opslået en post.doc.-stilling med deadline november 2005.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskning er organiseret i fem forskergrupper indenfor henholdsvis molekylær farmakologi, herunder nanobiologi, neurofarmakologi, kardiovaskulær farmakologi og neuropsykiatri. Det overordnede sigte med forskningen er at opnå øget forståelse af, hvordan lægemidler virker på organismen.

1. Molekylær Farmakologi

Den overordnede målsætning er at forstå det molekylære grundlag for virkningen af lægemidler – især inden for 7TM receptorer (G protein-koblede receptorer), der udgør den største superfamilie af proteiner i det humane genom.

1.1. Struktur & funktion af 7TM-receptorer og deres ligander

Receptorernes struktur og funktion studeres ved hjælp af protein-engineering, hvor især metal-ion bindingssteder bruges som prober – en teknologi, der er opdaget og udviklet i laboratoriet. Dette har bl.a., dannet basis for en ny form for *in vivo* validering af 7TM receptorer som farma-

kologiske targets, ved hjælp af en kombination af transgen teknologi og molekylær farmakologi. Metal-site teknologien har også ledt til udviklingen af en generel model for den molekylær aktiveringsmekanisme, for 7TM receptorer. Foruden klassiske model-receptorer, som beta-adrenerge og substance P-receptorer, fokuseredes arbejdet i 2002, på nye konstitutivt aktive receptorer, involveret i appetitreguleringen, melanocortin og ghrelin receptorer, og deres endogene agonister og inverse agonister. På basis af laboratoriets arbejde, blev det bioteknologiske selskab, 7TM Pharma, etableret i 2000. Her udnytter man, nogle af de basalvidenskabelige opdagelser fra laboratoriet til mere effektivt, at udvikle nye lægemidler, især til behandling af fedme og relaterede metaboliske sygdomme.

1.2. Cellulær regulation af receptor targeting og signalering

Receptorer for hormoner, transmittorer og lægemidler findes ikke, som tidligere antaget, flydende enkeltvis rundt i celle-membranen. De interagerer med hinanden ved dimerisering og med en række adaptor proteiner og scaffolding proteiner, der samler receptorerne i molekylære komplekser – signal transducersomer – tæt sammen med en række andre signal transduktionsproteiner. Laboratoriet etablerede i 2001 en projektgruppe, der analyserer interaktioner mellem receptorer og adaptor-proteiner, og de funktionelle konsekvenser af dette og bygger nye, effektive signaltransduktions-komplekser, ved hjælp af nano-teknologiske teknikker.

1.3. Kemokin receptorer – fra virus til transgene dyr

Siden 1996 har laboratoriet arbejdet med kemokiner og deres 7TM receptorer, precipiteret af disses betydning for hiv-infektion. Arbejdet har især fokuseret på karakterisering af kemokiner og receptorer fra herpes og pox virus – et forskningsfelt, som er grundlagt og udviklet på laboratoriet. Disse proteiner bruges af virus, bl.a. til at neutralisere vores immunapparat, og til at dirigere virus og virusinficerede celler, rundt i kroppen og ind i celler, de vil inficere. Et vigtigt element er, at kombinere den generelle molekylær biologiske struktur-funktions know-how, vi op gennem 90'erne udviklede indenfor 7TM-receptorer med transgene teknikker, for at kunne karakterisere den biologiske betydning af receptorerne for virus, og deres samspil med de endogene signalsystemer *in vivo*. Et andet frugtbart projekt, er kortlægningen af det molekylære grundlag for virkningen af non-peptid kemokin antagonist, der medicinal kemisk er udviklet af det Canadiske firma, AnorMED, i tæt samspil med vores molekylær farmakologiske karakterisering. Disse stoffer er nu i klinisk afprøvning for mobilisering af stamceller til autolog transplantation, og til behandling af aids og diverse kroniske inflammationstilstande (Thue W. Schwartz, Mette M. Rosenkilde).

2. Molekylær NeuroFarmakologi

Gruppens målsætning er, at karakterisere neurotransmitter-transportere og receptorerens molekylære funktion og virkningsmekanismer (www.neuropharm.dk). Gruppen er endvidere en integreret del af Center for Pharmacogenomics (www.genpharm.dk). Vi fokuserer på transporterne for neurotransmitterne dopamin, serotonin og noradrenalin. Disse transportere er lokaliseret i den præsynaptiske membran, og medierer genoptag af frisat transmitter fra synapsen. Herved spiller transporterne en afgørende rolle for sig-

nalering mellem nerveceller i hjernen, og dermed for udviklingen af sygdomme, som f.eks. depression og skizofreni og Parkinson's sygdom. Transporterne er desuden mål for flere farmaka herunder antidepressiva og misbrugsstoffer, som kokain, amfetamin og ecstasy.

Gruppens arbejde sigter mod ved integreret anvendelse af molekylærbiologiske, farmakologiske, biokemiske og biofysiske metoder i), at opnå indsigt i neurotransmitter-transporternes og receptorerens tertiærstruktur, ii) at karakterisere de molekylære virkningsmekanismer, involveret i henholdsvis substrat transport og receptor aktivering, iii) at afklare det strukturelle grundlag for, hvorledes forskellige typer af lægemidler kan blokere disse processer samt iv) at forstå mekanismerne, der er ansvarlige for receptorernes og transporterens cellulære regulering, herunder identificering og karakterisering af hidtil ukendte proteiner, involveret i disse processer.

2.1. Aktuelle projekter

Strukturelle studier af neurotransmitter-transportere, ved konstruktion af kunstige Zn²⁺ bindingssteder, og anvendelse af cystein substitutioner som konformationssensorer.

Karakterisering af neurotransmitter-transporteres translokationsmekanisme og ligandbindingssteder, ved anvendelse af en række fluorescens spektroskopiske metoder, herunder FRET og fluorescence lifetime measurements.

Udvikling af enkeltmolekylefluorescenceteknikker til studier af neurotransmitter-transporteres molekylære funktion.

Karakterisering af cellulære og molekylære mekanismer, der regulerer neurotransmitter-transporternes lokalisering og aktivitet i nervecellen, samt identifikation af proteiner, som er involveret i disse processer.

Etablering af transgene dyremodeller, herunder knock-in af dopamin transporter mutanter med særlig funktionelle karakteristika.

Strukturel og funktionel karakterisering af adaptorproteinet PICK1, der er en vigtig bindingspartner for dopamin- og noradrenalin transporterne.

Undersøgelse af genetiske polyformiers betydning for effekten af lægemidler, der udøver deres effekt på neurotransmitter-transportere (Ulrik Gether, Claus Juul Løland).

3. Kardiovaskulær Farmakologi

Den kardiovaskulære gruppe omfatter 4 VIP, 4 laboranter og 10 ph.d.-studerende/forskningsassistenter. Gruppen er tilknyttet forskerskolen Danish Cardiovascular Research Academy (www.dacra.dk). Projekterne tager udgangspunkt i, patofysiologiske mekanismer og virkningsmekanismerne for lægemidler, mod lidelser i det kardiovaskulære/renale system. Undersøgelserne udføres på intakte, ubedøvede, permanent instrumenterede forsøgsdyr, såvel som på isolerede nyreceller, nyretubuli og blodkar *in vitro*. Fokus er i høj grad rettet mod transportmolekyler for elektrolytter og vand, såkaldte aquaporiner.

4. Aktuelle projekter

4.1. Mekanismen bag tiaziddiuretikas antidiuretiske virkning ved diabetes insipidus

Forstyrrelser i salt- og vandudskillelsen ved levercirrose og kronisk hjerteinsufficiens, med specielt henblik på ændringer i natrium- og vandtransporterende proteiner.

4.2. Patofysiologiske mekanismer ved udvikling af lungeødem.

- 4.3. Virkningsmekanismerne for aquaretiske peptider.
4.4. Ændringer i den vaskulære reaktivitet ved hjerteinsufficiens.
4.5. Cisplatinens nefrotoksicitet, specielt med henblik på magnesiumstofsiftet.
4.6. Videreudvikling af permanente katetre til rotter og mus.
(Thomas Jonassen, Ole Amtorp, Sten Christensen).

5. Klinisk Farmakologi og Toksikologi

(Miljømedicin beskrevet under Institut for Folkesundhed).

Den overordnede målsætning er, at forske i metaboliske processers betydning for fremmedstoffers effekter i mennesket. Der fokuseres på dannelse og effekter af reaktive oxygenforbindelser, og i enzymatisk omsætning af fremmedstoffer. Den overordnede strategi er, en kobling mellem *in vitro*-metoder, dyreforsøg og epidemiologiske/mekanistiske studier, med anvendelse af biomarkører hos mennesker. Metabolisme af lægemidler og andre fremmedstoffer, herunder koffein: Relation til ønskede og uønskede effekter. Endogene mutageners modifikationer af dna, anti-oxidanters effekter, cytostatisk binding til dna, udvikling af lægemiddelanalyser, PK/PD-simulering og populationskinetik, aldersprocesser med fokus på dna-ændringer af deres reparationer (Henrik E. Poulsen).

Organiske opløsningsmidlers neurotoxicitet: Biokemiske målinger i neonatale og voksne rotter, med fokus på oxidativ stress og apoptose (Sven Edelfors).

6. Neuropsykofarmakologi

Forskningen omfatter kliniske og eksperimentelle undersøgelser af det biologiske grundlag for affektive og neurodegenerative lidelser, misbrugstilstande, samt farmakas virkning på disse sygdomme.

Inden for det affektive område, arbejdes med molekylærgenetiske undersøgelser, af udvalgte gener fra bipolare patienter, depressive patienter, angstpatienter og personer, der er psykisk sårbare. Betydningen af neurogenese og hippocampale morfologiske ændringer for affektiv sygdom og antidepressiv behandling, undersøges i en dyreeksperimentel stress-model. Metaboliseringen af antidepressive lægemidler undersøges klinisk, i relation til den genetiske variation i P450-enzymet. Klinisk undersøges muligheden for, at forkorte latenstiden for antidepressivas virkning, ved hjælp af antagonist til den serotonerge 5-HT_{1A}-receptor.

I hjerner fra lithium-behandlede rotter, undersøges med dna-chips ("array" teknik), ekspressionen af alle rottens gener, ved måling af mRNA-mængder (samarbejde med Finn Cilius og Rehannah Borup på Rigshospitalet).

I knock-out mus undersøges, muskarine receptorers og neuropeptid Y-systemets betydning for stofmisbrug.

Cholesteroltransportøren ApoE og ApoE-genets alleler undersøges i en række neurodegenerative sygdomme. A-beta (udløseren af Alzheimers's sygdom) undersøges dyreeksperimentelt og cellebiologisk.

Anvendelsen af rekombinant erythropoietin, som et neuroprotektivt middel hos patienter med akut subarachnoidealblødning, vurderes ved mortalitet, forløb, cerebrovaskulær reaktivitet, cerebral metabolisme og markører for neuron-skader.

Den anti-epileptiske effekt af neuropeptid Y, undersøges ved forskellige kemisk-inducerede epilepsi-modeller hos rotter, desuden undersøges neuropeptid Y's virkning i for-

skellige adfærdsmodeller (Ole Steen Jørgensen, Erling Møllerup, Ole Frilev Olesen, Niels Vidiendal Olsen, Per Plenge, David Woldbye).

7. Allergiske mekanismer

Med henblik på afklaring af patofysiologiske mekanismer, undersøges calcium-regulerede signalsystemer i bl.a. rottemastceller og leukocytter (Nina Grosman).

Faglige og administrative hverv

Instituttets medarbejdere har i årets løb, stillet deres faglige ekspertise til rådighed, i mange sammenhænge. Mange kræfter er lagt i universitære opgaver som studieplansarbejde, forskningsudvalg, bedømmelser m.m. Her omtales kun de eksterne hverv.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Thue W. Schwartz: Medlem af adskillige bestyrelser og rådgivningspaneler vedr. bioteknologi i ind- og udland.

Tillidshverv

Sten Christensen: Formand for Eva og Robert Voss Hansens Fond.

Henrik E. Poulsen: Netværksleder for Clinical Pharmacology Network Copenhagen.

Svend Edelfors: Medlem af Dansk Standard udvalg for udarbejdelse af kemikaliebrugsanvisninger. Medlem af Dansk Standards arbejdsgruppe, for udarbejdelse af en standard for leverandørbrugs-anvisninger, til stoffer og materialer.

Ulrik Gether: Bestyrelsesmedlem i Biologisk Selskab og Dansk Selskab for Farmakologi og Toksikologi.

Formidling

Instituttet tilbyder prægraduat undervisning i farmakologi og toksikologi for læge- tandlæge- og humanbiologistuderende, efter gældende studieplaner. Derudover medvirker flere medarbejdere ved en række postgraduate kurser. Instituttet afholder årligt et tværfagligt "postgraduat kursus i toksikologi", beregnet på ph.d.-studerende og ansatte i sundhedssektoren.

Redaktionelle hverv

Thue W. Schwartz: Editorial board for Molecular Pharmacology.

Henrik E. Poulsen: Editorial board for Pharmacology & Toxicology og Free Radical Research. Committee member of Society for Free Radical Research, Europe.

Svend Norn: Editorial board for Environmental Toxicology and Pharmacology og The Annals of Agricultural and Environmental Medicine. Contributing editor for Journal of Investigational Allergology & Clinical Immunology.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Adam Cygankiewicz, ph.d.-studerende fra Polen.

Jacek Mokrosinski, erasmus-studerende fra Polen.

Ilka Oerlecke, specialestuderende fra Tyskland.

Stefanie Thiele, specialestuderende fra Tyskland.

Oya Akalin, ph.d.-studerende. fra Tyrkiet.
Julie Kniazeff, EMBO fellow fra Frankrig.
Valentina Kubale, ph.d.-studerende fra Slovenien.

Netværk

Den molekylærfarmakologiske forskergruppe har formaliseret samarbejde med 7TM Pharma A/S, Lundbeck A/S, Novo Nordisk A/S, AnorMED (Canada) og Scheering Plough (USA).

Den neurofarmakologiske forskergruppe har samarbejde med Lundbeck, Pfizer (USA) og Novasite Pharmaceuticals (USA).

Den kardiovaskulære forskergruppe har samarbejde med Zealand Pharmaceuticals og Action Pharma.

Den Neuropsykiatriske gruppe har samarbejde med Wyeth, H. Lundbeck A/S, Neurosearch og alle psykiatriske afdelinger i H:S området.

Instituteder Erling Møllerup

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	15,75	8,80	24,55
DVIP	0,36	0,03	0,39
STIP	0,46	1,77	2,23
TAP	20,97	5,95	26,92
Årsværk i alt	37,54	16,55	54,09
Løn med årsværk	15.024,88	6.838,82	21.863,70
Løn uden årsværk	-93,31	760,73	667,42
Øvrig drift	2.458,20	7.824,20	10.282,41
Anskf. o. 100 t.kr.	0,00	794,64	794,64
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>17.389,77</i>	<i>16.218,39</i>	<i>33.608,17</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Christensen, Sten; professor.
Cygankiewicz, Adam Ireneusz; forskningsassistent.
Edelfors, Sven; lektor.
Gether, Ulrik; professor.
Grosman, Nina; lektor.
Jonassen, Thomas Engelbrecht N; lektor.
Jørgensen, Ole Steen; lektor.
Koefoed, Pernille; post.doc.
Makarov, Ivan; post.doc.
Martinez, Karen Laurence; adjunkt.
Møllerup, Erling Thyge; lektor.
Olsen, Niels Vidiendal; lektor.
Plenge, Per Krener; lektor.
Roed, Mette Marie Rosenkilde; lektor.
Schwartz, Thue Walter; professor.
Stamou, Dimitrios; adjunkt.
Sørensen, Charlotte Mehlin; adjunkt.
Wellejus, Anja; adjunkt.
Woldbye, David Paul Drucker; lektor.
Younes-Metzler, Osnat; post.doc.

VIP Eksternt finansieret

Borre, Lars; adjunkt.
Chunyu, Jin; post.doc.
Eriksen, Jacob; forskningsassistent.
Fog, Jacob Ulrik; post.doc.
Frikke-Schmidt, Henriette Rønne; forskningsassistent.
Gomez Perez, Jesus Elias; professor. Mso.
Hadrup, Niels; post.doc.
Hastrup-Nielsen, Hanne; post.doc.
Koefoed, Pernille; post.doc.
Lange, Birgitte Holst; adjunkt.
Løland, Claus Juul; adjunkt.
Lundby, Anne-Kristine Meinild; adjunkt.
Mortensen, Marie Terpager; post.doc.
Nørgaard-Nielsen, Kristine; forskningsassistent.
Rasmussen, Søren Gøgsig Faarup; post.doc.
Thomsen, Morgane Marie; forskningsassistent.
Thorsen, Thor Seneca; forskningsassistent.
Torp, Malene; forskningsassistent.

STIP Internt finansieret

Vægter, Christian Bjerggaard; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Mortensen, Marie Terpager; Covalent linkage of 7TM G-protein coupled receptors – a tool to study dimerization.
Torp, Malene; Dysregulation of the NKCC2-cotransporter in the thick ascending limb of henle in rats with congestive heart failure. Greisen, Mia.

Fondsbevillinger

Alfred Benzon Fonden

– Application of “cut-open oocytes” in characterizing intracellular residues of membrane proteins (Anne-Kristine Meinild) kr. 400.000.
– Regulation of the aquaporin-2 water channel by ubiquitination and nociceptin (Niels Hadrup) kr. 482.600.

Beckett Fonden

– Hiv-smitte i relation til udvikling af type II diabetes og hjerte-kar sygdomme (Birgitte Holst) kr. 50.000.

Diabetesforeningen

– The ghrelin receptor as a key regulator of appetite and energy expenditure (Birgitte Holst) kr. 114.000.

Diverse Fonde

– Nociceptins Renale Virkningsmekanismer (Niels Hadrup) kr. 20.000.

EU

– Innovative chemokine-based ther. Stat (Mette Marie Rosenkilde) kr. 1.079.800.

Eva og Robert Voss Hansens Fond

– Mechanisms responsible for increased vasopression (Ulla Madsen) kr. 20.000.

Fabrikant Vilhelm Pedersen og hustrus Legat

– G-protein koblede 7TM-receptorer. (Thue W. Schwartz) kr. 350.000.

- Molecular, cellular and in vivo function of cocaine – and antidepressant – sensitive neurotransmitter transporters. (Ulrik Gether) kr. 296.000.

Fonden af 1870

- Treatment of lipodystrophy with ghrelin (Pia S. Petersen) kr. 30.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme

- Forskningsformål (Birgitte Holst) kr. 35.000.
- Structural probing of the dopamine transporter (Claus Løland) kr. 37.000.
- Oligomerization and cellular (Hanne Hastrup) kr. 31.700.
- Tarmhormonet GIP's betydning i fedme og type 2 diabetes (Randi Ugleholdt) kr. 35.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- Structural probing of the dopamine transport – ekstraordinær bevilling (Claus Løland) kr. 120.000.
- Structural probing of the dopamine transporter (Claus Løland) kr. 1.440.000.
- The ghrelin receptor as a key regulator of appetite and energy expenditure (Birgitte Holst) kr. 1.080.000.
- Viral gen-transfer af neuropeptid Y og dets receptorer som ny behandling af epilepsi (David P.D. Woldbye) kr. 600.000.

Gerda og Aage Haensch' Fond

- Generation of knock in mice expressing dopamine transporter (Kristine Nørgaard-Nielsen) kr. 100.000.

Grosserer Vald. Foersom og hustru Thyra

- Nociceptins renale virkningsmekanismer (Niels Hadrup) kr. 20.000.

Harvard Medical School, S. Barak Caine

- Løn (Morgane Thomsen) kr. 116.500.

Jørgen Møllers Fond

- The role of Beta-adrenergic stimulation on alveolar liquid clearance in normal rats (Lene Rørholm Pedersen) kr. 123.000.

Kong Christian den Tiendes Fond 67/2005, Jacob Madsen (Niels Hadrup)

- Nociceptins Renale Virkningsmekanismer (Niels Hadrup) kr. 20.000.

Kræftens Bekæmpelse

- Rammebevilling (Ulrik Gether) kr. 500.000.

Lundbeckfonden

- Stipendium (Marie Terpger Mortensen) kr. 1.400.000.
- Stipendium (Søren G.F. Rasmussen) kr. 1.410.000.
- Molekylærgenetisk undersøgelse af patienter med bipolar affektiv sindslidelse (Erling Møllerup) kr. 1.444.000.
- The hypothalamic ghrelin receptor (Birgitte Holst) kr. 1.516.000.
- Structural probing of the dopamine transporter (Claus Løland) kr. 830.000.
- Bio-nano sensors (Karen Martinez) kr. 1.734.300.

Neurosearch A/S

- Collaboration Agreement (Ulrik Gether) kr. 798.000.

Novo Nordisk Fonden

- Molecular dissection of the activation mechanism for constitutively active and ligand-induced 7TM-chemokine receptors (Mette Marie Rosenkilde) kr. 500.000.
- The ghrelin receptor as a key regulator (Birgitte Holst) kr. 600.000.
- GPR39- a new constitutive active (Birgitte Holst) kr. 200.000.
- From chemical sensors in the gut epithelium (Thue W. Schwartz) kr. 200.000.
- Structural probing of the dopamine trans (Claus Løland) kr. 219.000.
- Molecular characterization of EBI2 (Mette Marie Rosenkilde) kr. 300.000.

Savværksejer Jeppe Juhl og Hustru Ovita Juhls Mindelegat

- Legat (Mette Rosenkilde) kr. 100.000.

Smedemester Niels Hansen og Hustru

- Legat (Hans Rudolf Lüttichau) kr. 135.000.

Aase og Ejnar Danielsens Fond

- Molekylær karakterisering af Ebi-2 en orfan 7TM-receptor (Mette Rosenkilde) kr. 100.000.

Publikationer

- Casarosa,P., Waldhoer,M., LiWang,P.J., Vischer,H.F., Kleddal,T., Timmerman,H., Schwartz,T.W., Smit,M.J. & Leurs,R.: CC and CX3C chemokines differentially interact with the N terminus of the human cytomegalovirus-encoded US28 receptor. *Journal of biological chemistry*. 280(5), s. 3275-3285. 2005.
- Cha,J.H., Zou,M.F., Adkins,E.M., Rasmussen,S.G., Loland,C.J., Schoenberger,B., Gether,U. & Newman,A.H.: Rhodamine-labeled 2beta-carbomethoxy-3beta-(3,4-dichlorophenyl)tropane analogues as high-affinity fluorescent probes for the dopamine transporter. *Journal of medicinal chemistry*. 48(24), s. 7513-7516. 2005.
- Chen,F., Larsen,M.B., Neubauer,H.A., Sanchez,C., Plenge,P. & Wiborg,O.: Characterization of an allosteric citalopram-binding site at the serotonin transporter. *Journal of neurochemistry*. 92(1), s. 21-28. 2005.
- Christensen,M., Ibsen,H. & Worck,R.: Effect of eprosartan on catecholamines and peripheral haemodynamics in subjects with insulin-induced hypoglycaemia. *Clinical science*. 108(2), s. 113-119. 2005.
- Ciofu,O., Riis,B., Pressler,T., Poulsen,H.E. & Hoiby,N.: Occurrence of hypermutable *Pseudomonas aeruginosa* in cystic fibrosis patients is associated with the oxidative stress caused by chronic lung inflammation. *Antimicrobial agents and chemotherapy*. 49(6), s. 2276-2282. 2005.
- Dalhoff,K.P. & Poulsen,H.E.: Toksikologi og farmakogenetik. *Ugeskrift for læger*. 167(20), s. 2170-2172. 2005.
- Eulenburg,V., Armsen,W., Betz,H. & Gomeza,J.: Glycine transporters: Essential regulators of neurotransmission. *Trends in biochemical sciences*. 30(6), s. 325-333. 2005.
- Geissbuehler,I., Hovius,R., Martinez,K.L., Adrian,M., Thampi,K.R. & Vogel,H.: Lipid-coated nanocrystals as

- multi-functionalized luminescent scaffolds for supra-molecular biological assemblies. *Angewandte Chemie Int.Ed.* 44(9), s. 1388-1392. 2005.
- Gopalakrishnan,G., Segura,J.M., Stamou,D., Gaillard,U., Gjoni,M., Hovius,R., Schenk,K., Stadelmann,P. & Vogel,H.: Synthesis of nanoscopic optical fibers using lipid membranes as templates. *Angewandte Chemie-International edition.* 44(31), s. 4957-4960. 2005.
- Goutagny,R., Comte,J.C., Salvert,D., Gomeza,J., Yamada,M., Wess,J., Luppi,P.H. & Fort,P.: Paradoxical sleep in mice lacking M3 and M2/M4 muscarinic receptors. *neuropsychobiology.* 52(3), s. 140-146. 2005.
- Granas,C., Lundholt,B.K., Heydorn,A., Linde,V., Pedersen,H.C., Krog,J.C., Rosenkilde,M.M. & Pagliaro,L.: High content screening for G protein-coupled receptors using cell-based protein translocation assays. *combinatorial chemistry and high throughput screening.* 8(4), s. 301-309. 2005.
- Grauballe,M.C., Bentzen,B.H., Bjornsson,M., Moe,D., Jonassen,T.E., Bendtzen,K., Stoltze,K. & Holmstrup,P.: The effect of spironolactone on experimental periodontitis in rats. *journal of periodontal research.* 40(3), s. 212-217. 2005.
- Greisen,M.H., Bolwig,T. & Wortwein,G.: Cholecystokinin tetrapeptide effects on HPA axis function and elevated plus maze behaviour in maternally separated and handled rats. *Behavioural Brain Research.* 161(2), s. 204-212. 2005.
- Greisen,M.H., Altar,C.A., Bolwig,T., Whitehead,R. & Wortwein,G.: Increased adult hippocampal brain-derived neurotrophic factor and normal levels of neurogenesis in maternal separation rats. *Journal of Neuroscience Research.* 79(6), s. 772-778. 2005.
- Greisen,M.H., Altar,C.A., Bolwig,T., Whitehead,R. & Wortwein,G.: Maternal separation affects male rat copulatory behaviour and hypothalamic corticotropin releasing factor in concert. *Behavioural Brain Research.* 158(2), s. 367-375. 2005.
- Gronbaek,K., Sonne,J., Ring-Larsen,H., Poulsen,H.E., Friis,H. & Krarup,H.B.: Viral load is a negative predictor of antioxidant levels in hepatitis C patients. *scandinavian journal of infectious diseases.* 37(9), s. 686-689. 2005.
- Grosman,N. & Diel,F.: Influence of pyrethroids and piperonyl butoxide on the Ca(2+)-ATPase activity of rat brain synaptosomes and leukocyte membranes. *international immunopharmacology.* 5(2), s. 263-270. 2005.
- Hamid,Y.H., Vissing,H., Holst,B., Urhammer,S.A., Pyke,C., Hansen,S.K., Glumer,C., Borch-Johnsen,K., Jorgensen,T., Schwartz,T.W., Pedersen,O. & Hansen,T.: Studies of relationships between variation of the human G protein-coupled receptor 40 gene and Type 2 diabetes and insulin release. *diabetic medicine.* 22(1), s. 74-80. 2005.
- Hatse,S., Princen,K., De Clercq,E., Rosenkilde,M.M., Schwartz,T.W., Hernandez-Abad,P.E., Skerlj,R.T., Bridger,G.J. & Schols,D.: AMD3465, a monomacrocyclic CXCR4 antagonist and potent HIV entry inhibitor. *biochemical pharmacology.* 70(5), s. 752-761. 2005.
- Henriksen,U., Gether,U. & Litman,T.: Effect of Walker A mutation (K86M) on oligomerization and surface targeting of the multidrug resistance transporter ABCG2. *journal of cell science.* 118(7), s. 1417-1426. 2005.
- Henriksen,U., Fog,J.U., Litman,T. & Gether,U.: Identification of intra- and intermolecular disulfide bridges in the multidrug resistance transporter ABCG2. *journal of biological chemistry.* 280(44), s. 36926-36934. 2005.
- Hillestrom,P.R., Nyssonen,K., Tuomainen,T.P., Pukkala,E., Salonen,J.T. & Poulsen,H.E.: Urinary excretion of epsilon-londA is not predictive of cancer development: a prospective nested case-control study. *free radical research.* 39(1), s. 51-53. 2005.
- Holst,B., Brandt,E., Bach,A., Heding,A. & Schwartz,T.W.: Nonpeptide and peptide growth hormone secretagogues act both as ghrelin receptor agonist and as positive or negative allosteric modulators of ghrelin signaling. *molecular endocrinology.* 19(9), s. 2400-2411. 2005.
- Jensen,K.K., Manfra,D.J., Grisotto,M.G., Martin,A.P., Vasileva,G., Kelley,K., Schwartz,T.W. & Lira,S.A.: The human herpes virus 8-encoded chemokine receptor is required for angioproliferation in a murine model of Kaposi's sarcoma. *journal of immunology.* 174(6), s. 3686-3694. 2005.
- Jorgensen,R., Martini,L., Schwartz,T.W. & Elling,C.E.: Characterization of glucagon-like peptide-1 receptor beta-arrestin 2 interaction: a high-affinity receptor phenotype. *molecular endocrinology.* 19(3), s. 812-823. 2005.
- Kim,S.W., Schou,U.K., Peters,C.D., de Seigneux,S., Kwon,T.H., Knepper,M.A., Jonassen,T.E., Frokiaer,J. & Nielsen,S.: Increased apical targeting of renal epithelial sodium channel subunits and decreased expression of type 2 11beta-hydroxysteroid dehydrogenase in rats with CC14-induced decompensated liver cirrhosis. *journal of the american society of nephrology jasn.* 16(11), s. 3196-3210. 2005.
- Kniazeff,J., Loland,C.J., Goldberg,N., Quick,M., Das,S., Sitte,H.H., Javitch,J.A. & Gether,U.: Intramolecular cross-linking in a bacterial homolog of mammalian SLC6 neurotransmitter transporters suggests an evolutionary conserved role of transmembrane segments 7 and 8. *neuropharmacology.* 49(6), s. 715-723. 2005.
- Kostenis,E., Martini,L., Ellis,J., Waldhoer,M., Heydorn,A., Rosenkilde,M.M., Norregaard,P.K., Jorgensen,R., Whistler,J.L. & Milligan,G.: A highly conserved glycine within linker I and the extreme C terminus of G protein alpha subunits interact cooperatively in switching G protein-coupled receptor-to-effector specificity. *journal of pharmacology and experimental therapeutics.* 313(1), s. 78-87. 2005.
- Kristiansen,H., Elfving,B., Plenge,P., Pinborg,L.H., Gillings,N. & Knudsen,G.M.: Binding characteristics of the 5-HT2A receptor antagonists altanserine and MDL 100907. *synapse new york.* 58(4), s. 249-257. 2005.
- Lajer,H., Kristensen,M., Hansen,H.H., Nielsen,S., Frokiaer,J., Ostergaard,L.F., Christensen,S., Daugaard,G. & Jonassen,T.E.: Magnesium depletion enhances cisplatin-induced nephrotoxicity. *cancer chemotherapy and pharmacology.* 56(5), s. 535-542. 2005.
- Lajer,H., Kristensen,M., Hansen,H.H., Christensen,S., Jonassen,T. & Daugaard,G.: Magnesium and potassium homeostasis during cisplatin treatment. *cancer chemotherapy and pharmacology.* 55(3), s. 231-236. 2005.
- Larsen,M.H., Olesen,M., Woldbye,D.P., Hay-Schmidt,A., Hansen,H.H., Ronn,L.C. & Mikkelsen,J.D.: Regulation of activity-regulated cytoskeleton protein (Arc) mRNA after acute and chronic electroconvulsive stimulation in the rat. *brain research.* 1064(1-2), s. 161-165. 2005.
- Laska,M.J., Nexø,B.A., Vistisen,K., Poulsen,H.E., Loft,S.

- & Vogel,U.: Polymorphisms in RAI and in genes of nucleotide and base excision repair are not associated with risk of testicular cancer. *cancer letters*. 225(2), s. 245-251. 2005.
- Laurson,S.B., Jensen,T.N., Bolwig,T. & Olsen,N.V.: Deep venous thrombosis and pulmonary embolism following physical restraint. *acta psychiatrica scandinavica*. 111(4), s. 324-327. 2005.
- Lill,Y., Martinez,K.L., Lill,M., Meyer,H., Vogel,H. & Hecht,B.: Kinetics of the initial steps of G protein-coupled receptor mediated cellular signaling revealed by single molecule imaging. *Chemphyschem*. 6(8), s. 1633-1640. 2005.
- Madsen,K.L., Beuming,T., Niv,M.Y., Chang,C.W., Dev,K.K., Weinstein,H. & Gether,U.: Molecular determinants for the complex binding specificity of the PDZ domain in PICK1. *journal of biological chemistry*. 280(21), s. 20539-20548. 2005.
- Meyer,H.W., Jensen,K.A., Nielsen,K.F., Kildeso,J., Norn,S., Permin,H., Poulsen,L.K., Malling,H.J., Gravesen,S. & Gyntelberg,F.: Double blind placebo controlled exposure to molds: exposure system and clinical results. *Indoor Air*. 15(suppl.10), s. 73-80. 2005.
- Mogensen,J., Moustgaard,A., Khan,U., Wortwein,G. & N.K.S.: Egocentric spatial orientation in a water maze by rats subjected to transection of the fimbria-fornix and/or ablation of the prefrontal cortex. *Brain Research Bulletin*. 15(1), s. 41-58. 2005.
- Olesen,O.F., Bennike,B., Hansen,E.S., Koefoed,P., Woldbye,D.P., Bolwig,T.G. & Mellerup,E.: The short/long polymorphism in the serotonin transporter gene promoter is not associated with panic disorder in a Scandinavian sample. *psychiatric genetics*. 15(3), s. 159. 2005.
- Paulsen,S.J., Rosenkilde,M.M., Eugen-Olsen,J. & Kledal,T.N.: Epstein-barr virus-encoded BILF1 is a constitutively active G protein-coupled receptor. *journal of virology*. 79(1), s. 536-546. 2005.
- Plenge,P. & Wiborg,O.: High- and low-affinity binding of S-citalopram to the human serotonin transporter mutated at 20 putatively important amino acid positions. *neuroscience letters*. 383(3), s. 203-208. 2005.
- Poulsen,H.E.: Oxidative DNA modifications. experimental and toxicologic pathology. 57(Suppl 1), s. 161-169. 2005.
- Rasmussen,S.G. & Gether,U.: Purification and fluorescent labeling of the human serotonin transporter. *biochemistry*. 44(9), s. 3494-3505. 2005.
- Rosenkilde,M.M.: Virus-encoded chemokine receptors – Putative novel antiviral drug targets. *neuropharmacology*. 48(1), s. 1-13. 2005.
- Rosenkilde,M.M., Kledal,T.N. & Schwartz,T.W.: High constitutive activity of a virus-encoded seven transmembrane receptor in the absence of the conserved DRY motif (Asp-Arg-Tyr) in transmembrane helix 3. *molecular pharmacology*. 68(1), s. 11-19. 2005.
- Scheuer,K.H., Nielsen,J.E., Krabbe,K., Simonsen,C., Koefoed,P., Sorensen,S.A., Gade,A., Paulson,O.B. & Law,I.: Reduced regional cerebral blood flow in SPG4-linked hereditary spastic paraplegia. *journal of the neurological sciences*. 235(1-2), s. 23-32. 2005.
- Schreiter,C., Gjoni,M., Hovius,R., Martinez,K.L., Segura,J.M. & Vogel,H.: Reversible sequential assays probe receptor function in single cells. *ChemBiochem*. 6(12), s. 2187-2194. 2005.
- Springborg,J.B., Frederiksen,H.J., Eskesen,V. & Olsen,N.V.: Trends in monitoring patients with aneurysmal subarachnoid haemorrhage. *british journal of anaesthesia*. 94(3), s. 259-270. 2005.
- Tfelt-Hansen,J., Svendsen,J.H., Hofman-Bang,J., Amtorp,O., Christiansen,M. & Haunso,S.: Dynamiske ekg-forandringer ved Brugada-syndrom, en overset diagnose? *ugeskrift for laeger*. 167(33), s. 3060-3061. 2005.
- Thomsen,M., Woldbye,D.P., Wortwein,G., Fink-Jensen,A., Wess,J. & Caine,S.B.: Reduced cocaine self-administration in muscarinic M5 acetylcholine receptor-deficient mice. *journal of neuroscience*. 25(36), s. 8141-8149. 2005.
- Weimann,A., Sabroe,M. & Poulsen,H.E.: Measurement of caffeine and five of the major metabolites in urine by high-performance liquid chromatography/tandem mass spectrometry. *journal of mass spectrometry*. 40(3), s. 307-316. 2005.
- Wellejus,A., Olsen,A., Tjonneland,A., Thomsen,B.L., Overvad,K. & Loft,S.: Urinary Hydroxyestrogens and Breast Cancer Risk among Postmenopausal Women: A Prospective Study. *cancer epidemiology, biomarkers and prevention*. 14(9), s. 2137-2142. 2005.
- Woldbye,D.P., Nanobashvili,A., Sorensen,A.T., Husum,H., Bolwig,T.G., Sorensen,G., Ernfors,P. & Kokaia,M.: Differential suppression of seizures via Y2 and Y5 neuropeptide Y receptors. *neurobiology of disease*. 20(3), s. 760-772. 2005.

Institut for Molekylær Patologi

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, lektor, dr.med. Flemming Fryd Johansen.

Institutbestyrelsen består af institutleder Flemming Fryd Johansen, professor dr.med. Mogens Spang-Thomsen, professor dr.med. (hc) Elisabeth Bock, professor dr.med. Nils-Henrik Diemer (pensioneret pr. 1. nov. 2005, afløst af lektorvikar Eva Løbner Lund). TAP-repræsentanter er Annette Brandi, Jette Christiansen og Lisbeth Thatt.

Organisation

Instituttet er organiseret i overensstemmelse med Universitetsloven.

Fagligt er instituttet opdelt i 3 laboratorier: Protein Laboratoriet, Neuropatologisk Laboratorium og det oprindelige Patologiske Anatomiske Institut.

Adresse

Frederik V's Vej 11, 5
Teilum Bygningen
2100 København Ø
Telefon 35 32 60 43
Fax 35 32 60 81

Institutlederens årsberetning

Professor dr.med. Ulla M. Wewer er valgt til konstitueret dekan.

Professor dr.med. Nils-Henrik Diemer er pensioneret 1. nov. 2005.

Docent lic.tech. Thorkild C. Bøg-Hansen er pensioneret 31. dec. 2005.

Seneste historiske udvikling

Se Årbog 1996.

Proteinlaboratoriet (nu stedkode 3272) indgår sammen med det tidligere Patologisk Anatomisk Institut (nu stedkode 3270) og Neuropatologisk Institut (nu stedkode 3271) i Institut for Molekylær Patologi. Hvad angår Proteinlaboratoriets historie henvises i øvrigt til tidligere årbøger.

Laboratoriet for Molekylær Patologi

Forskningsvirksomhed

Vores forskningsgruppe studerer betydningen af celle-matrix interaktioner ved sygdom, især cancer. Vi arbejder med ADAM12, syndecaner, integriner og forskellige signal transduktionsveje, se www.ullaw.pai.ku.dk.

Tumopatologisk Laboratorium

Laboratoriet ledes af professor, dr.med. Mogens Spang-Thomsen, og forskningen udføres i et integreret samarbejde med overlæge, dr.med. Hans Skovgaard Poulsen, Tumorbioologisk Laboratorium, Rigshospitalet og et netværk af eksterne samarbejdspartnere.

Forskningsvirksomhed

Vækstfaktor receptorer og genterapi. I disse undersøgelser karakteriseres biologiske egenskaber på molekylært niveau i et panel af såkaldt småcellet lungecancer *in vitro* og i en *in vivo* transplantations model (immundefekte nøgne mus). Formålet er, at opnå øget indsigt i denne cancertypes biologi, og at anvende den opnåede viden, til at etablere forskellige principper for effektiv non-viral genterapi, for denne type cancer.

Glioblastoma multiforme. Denne type hjernekræft transplanteres, på immundefekte nøgne mus. Formålet er, at etablere et panel af glioblastomer med forskellige karakteristika, især hvad angår type af EGF-receptor og ekspression af p53-genet. Panelet vil blive anvendt til, at opnå øget indsigt i biologien for denne kræftform, og at overføre denne viden til brug for klinisk behandling af patienter, med denne type cancer.

Faglige og administrative hverv

Mogens Spang-Thomsen: Medlem af Akademisk Råd (Fakultetsrådet) ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet samt referee for en række internationale tidsskrifter.

Laboratoriet for Eksperimentel Onkologi

Laboratoriet ledes af læge, lektorvikar, ph.d. Eva Løbner Lund. Lektor, dr.med., ph.d., Paul E.G. Kristjansen er under orlov fortsat tilknyttet laboratoriet.

Forskningsvirksomhed

En dybere forståelse af betydningen af "tumor micro environment", for den maligne fænotype og for effekten af cancerterapi, er målet for laboratoriets aktiviteter. Forskningen omfatter eksperimentel cancerterapi, tumorfysiologi, angiogenese og tumor associerede makrofager, samt udvikling af *in vitro* og *in vivo*-modeller.

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Eva Løbner Lund: Sekretær i Dansk Selskab for Cancerforskning og referee på en række internationale cancer-tidsskrifter samt kursusleder for 6. semester kurset i almen patologi for tandlægestuderende.

Elektronmikroskopisk Afdeling

Laboratorieleder, ph.d. Lone Bastholm. Dele af laboratoriets forskning udføres i samarbejde med andre laboratorier ved og udenfor instituttet samt Kræftens Bekæmpelse.

Forskningsvirksomhed

Laboratoriet anvender morfologiske og immuncytokemiske lokaliseringsmetoder, til både lys- og elektronmikroskopiske undersøgelser med henblik på, at belyse struktur og funktion af såvel tumor- og stroma-celler.

En mulig Caspase uafhængige apoptose signalvej, undersøges ved hjælp af morfologien og den ultrastrukturelle lokalisationen af Cathepsin B i murine embryonale fibroblaster (WT-1B og Cat B-/-), behandlet med TNF.

Vitamin D analog, EB 1089, et lovende anti-cancer-stof, inducerer apoptose-lignende programmeret celledød, der kan inhiberes ved expression af Bcl-2. Vi undersøger morfologien af MCF-7 brystkræft celler transfekteret med Bcl-2, der overudtrykkes henholdsvis i cytoplasma, mitokondrier og endoplasmatiske reticulum. Endvidere udføres immuncytokemiske farvninger med heat shock protein 70, Cathepsin D, et lysosomalt antistof og Serca, et endoplasmatiske reticulum specifikt antistof for yderligere at belyse funktionen af cellerne.

MCF-7 brystkræftceller behandlet med Siramesine, en sigma-2 receptor ligand, der inducerer en døds-signalvej, undersøges ved hjælp af elektronmikroskopi for at belyse, de morfologiske organelle ændringer.

Med henblik på, at skelne mellem nekrotiske forandringer og apoptose i neuroner fra iskæmiske rotte hippocampus, undersøges ultrastrukturen.

Nefropathologi

Forskningen ledes af lektor, dr.med. Poul Faarup i samarbejde med overlæge, dr.med. Viktor Hegedüs samt professor, dr.med. Niels-Henrik von Holstein-Rathlou, Panum-instituttet, og overlæge dr.med. Tove Nørgård, Hillerød Sygehus. Desuden samarbejdes med lektor dr.med. Flemming Fryd Johansen, samt stud.med. Christian Eisbo, Neuropatologisk Laboratorium.

Forskningsvirksomhed

De igangværende kvantitative undersøgelser over segmentvariationer i den proximale tubulus i nefronet, forventes afsluttet til foråret. Samtidig er undersøgelser over regeneration i de enkelte segmenter af den proximale tubulus i nefronet påbegyndt.

Dna-tumovirus gruppen

Human Papillomavirus Gruppen består af professor, dr.scient. Bodil Norrild, 1 post.doc., 2 ph.d.-studerende, 2 specialestuderende samt 1 gæsteforsker.

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Bodil Norrild: Deltager i bedømmelsen af 1 ph.d.-afhandling, 1 specialeafhandling og 2 bacheloropgaver.

Udvalg og fonde

Bodil Norrild: Medlem af fakultetets Internationale udvalg og Koordinationsudvalg, bestyrelsesmedlem i Danmarks Grundforskningsfond, studieleder for Humanbiologi, medlem af Udvalget vedrørende Videnskabelig Uredelighed under Forskningsministeriet, censor ved Aarhus Universitet samt medlem af Komitéen for Forskningskommunikationsprisen.

Formidling**Redaktionelle hverv**

Bodil Norrild: Chefredaktør på tidsskriftet APMIS.

Kurser

Virologikursus i Molekylær Virologi for humanbiologerne.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde**Netværk**

Bodil Norrild: Medlem af styregruppen for NorFa netværket "p53 og celleyklus".

Cluster for celle- og vævsbiologi**Forskningsvirksomhed**

Analyse af HPV type 16 og typerne 92, 93 og 96 oncogeners syntese og funktion.

Human papillomavirus inficerer epithelceller. Der er mere end 100 forskellige virustyper, hvoraf en del er tumormavirus. HPV-16 er prototypen for de maligne virus, og dna genomet koder for mindst otte proteiner, hvoraf tre er oncoproteiner (E7, E6 og E5). Disse afkobler på forskellig vis den normale cellevækst og laboratoriets projekter er fokuseret på en karakterisering af oncogenernes ekspresion og regulation samt på proteinernes funktion.

1. Regulation af genexpression

Projektets formål er at analysere, hvorledes den del af HPV-16 genomet, der koder for de tidlige proteiner E1 – E7 reguleres både på transskriptionsniveau og post-transskriptionelt. Transskriptionen styres af to promotorer for HPV-16, P₉₇ og P₆₇₀, som har været kendt længe. Vi har yderligere identificeret og karakteriseret to promotorer P₄₈₂ og P₅₄₂, hvor P₅₄₂ kan regulere E7 specifik mRNA syntese. Projektet fokuserer i øjeblikket på funktionen af transskriptionsregulerende sekvenser i og nedstrøms for E5 læserammen. I denne såkaldte 3'UTR-sekvens, forekommer en række sekvenser (AU-rige elementer), der er konserveret også i andre organismer igennem evolutionen. Disse elementers betydning for transskription af de forskellige regi-

oner af virus-genomet samt for stabiliteten af mRNA analyseres (ph.d. M. Rosenstjerne). Endvidere analyseres decappingmekanismer for mRNA og karakterisering af decapping enzymerne i mamme-celler. Dette projekt er i samarbejde med ph.d. Jens Lykke-Andersen, University of Colorado, USA. Messenger-RNA decappings betydning for oncoproteinsyntesen, søges ligeledes belyst (ph.d. M. Fenger-Grøn). Analyse af HPV-16 mRNA og belysning af om "nonsense medieret decay", indgår som en regulerende faktor i HPV oncogen ekspresion undersøges (J. Vinther, Xilun Liu).

2. Rollen af HPV oncoproteinerne E7 og E5 i regulering af apoptose og ekspresion af overfladeproteiner

Dette arbejde inkluderer en nærmere kortlægning af apoptotiske signalveje i HPV inficerede celler. Arbejdet udføres primært ved introduktion af E5 og E7 oncogenerne til humane cellelinjer, efterfulgt af studier af oncoproteinernes apoptose regulerende egenskaber. En øget forståelse af signalering af apoptose i HPV-inficerede celler er vigtig, idet opregulering af den apoptotiske signalering i cervix cancer celler, vil medføre om end ikke umiddelbar eliminering, så større sensitivitet og dermed større effekt af allerede kendte terapi-former. HPV-16 E7 analyseres også for dets effekt på HLA-antigener på celleoverfladen. Dette undersøges i samarbejde med professor E. Blair, Leeds, UK.

3. Analyse af HPV-typer karakteristiske for hud-infektioner

En række nye HPV-typer er isoleret af O. Forslund (OF), Malmø. I samarbejde med OF, karakteriserer vi disse vira, med henblik på promotor aktivitet og E7 proteinernes evne, til at interagere med celle-cyklus kontrol-proteiner. Den transformerende evne for E6 og E7 proteinerne fra HPV typerne 92, 93 og 96 analyseres.

Molecular Neuropathology Group Copenhagen

Gruppen består af lektor dr.med. Flemming Fryd Johansen; forskningsassistent cand.scient. (hum.bio) Henrik Hasseldam; forskningsassistent cand.scient. (hum.bio) Anders Bue Marcussen, ph.d.-stipendiat Georg J. Müller; stud.med. Peter Bonfils; stud.med. Christian Eisbo; og histolaborant Listbeth Thatt. Michaelsen-stipendiat Jakob Reith og specialestuderende-biokemi Flemming Larsen afsluttede deres projekter 1.5.2005. Gruppen støttes af offentlige og private fonde. Forskningen udføres i et integreret samarbejde med lektor ph.d. Uffe Kristiansen, Danmarks Farmaceutiske Universitet, og læge med.dr. Jacob Andreas Saturnino Hansen-Schwartz samt nationale og internationale partnere.

Forskningsvirksomhed

1. Programmeret celledød

Programmeret celledød undersøges med kombinerede histopatologiske og molekylærbiologiske metoder i eksperimentelle neurodegenerative dyremodeller (cerebral iskæ-

mi, dissemineret sklerose). Indflydelsen af hypotermi bestemmes. Balancen for det cellulære respons af apoptotiske og anti-apoptotiske faktorer undersøges ved cerebral iskæmi mhp. udvikling af forsinket neuronød.

2. Hypotermisk neuroprotektion

Moderat sænkning af kropstemperaturen (1-3° C) er neuroprotektivt ved eksperimentel og klinisk apopleksi. Vi undersøger en række farmaka med hypotermi-effekt, via hjernens temperaturregulerende center på dyremodeller for cerebral iskæmi og dissemineret sklerose. De udvalgte farmaka (serotonerge, dopaminerge, cannabinoide), har i anden sammenhæng været anvendt i prækliniske forsøg, således at positive resultater i dyreforsøgene kan føre til prækliniske undersøgelser.

3. GABA-receptoren

GABA_A-receptoren er mål for lægemidler til behandling af mange neurologiske sygdomme. Ved hjælp af kombineret patch-clamp elektrofysiologi og enkeltcelle-RT-PCR, har vi udviklet et system, til at identificere GABA_A-receptor undertypespecifikke farmaka. Der undersøges nye potentielle GABAerge farmaka, fremstillet af vores samarbejdspartnere på Danmarks Farmaceutiske Universitet. Formålet er, at identificere receptor-undertypespecifikke farmaka, med langt færre bivirkninger, end farmaka med generel virkning på GABA_A-receptoren.

4. Cerebral vasospasme ved apopleksi

Det er vist, at glatte muskelceller i cerebrale blodkar har en evne, til at ændre deres fænotypiske receptorsammensætning, med følgende øget følsomhed, overfor endogene stoffer. Det er også i dyremodeller vist, at subaraknoidalblødning kan fremprovokere denne øgede følsomhed, hvilket kan forklare den øgede karsammentrækning, som sekundært forårsager iltmangel i hjernens substans.

Ved blodprop i hjernen, sker der en tillukning af et kar – de celler som forsynes umiddelbart af dette kar, vil dø. I området omkring, vil der dog også ske, en reduktion af blodtilførslen, og her er det også vist, at ændringer i den fænotypiske receptorsammensætning i de cerebrale blodkar, kan yderligere reducere ilttilførselen til hjernen, med deraf følgende større skade. Formålet med nærværende projekt, er detaljeret at beskrive disse receptorforandringer, under anvendelse af en dyremodel for apopleksi, samt gennem terapeutiske forsøg at studere, hvorvidt størrelsen af det døde område, som er konsekvensen af apopleksi, kan påvirkes. Studiet forventes på længere sigt at give anledning til nye terapeutiske synsvinkler og modaliteter, ved behandlingen af apopleksi hos mennesker.

Faglige og administrative hverv

Flemming Fryd Johansen: Institutleder for IMP, kursusleder for almen patologi 5. sem., lægeuddannelsen ved KU, kursusleder for Neurobiologi ved Humanbiologistudiet, KU. Desuden eksaminator ved Humanbiologistudiet, KU, og censor ved den prægraduate forskeruddannelse samt Human-Patofysiologi-Studiet, Syddansk Universitet; samt vejleder for OSVAL I/II afhandlinger fra KU, og opponenter samt formand for en række ph.d.-afhandlinger indleveret til KU.

Formidling**Redaktionelle hverv**

Flemming Fryd Johansen: Medredaktør (editorial board) ved Neurochemical Research og referee for en række internationale neurobiologiske tidsskrifter.

Laboratorium for Molekylær Neuropatologi**Forskningsvirksomhed****1. Den iskæmiske penumbra – celledøds mekanismer ved eksperimental fokal cerebral iskæmi**

I en rottemodel for iskæmisk apopleksi undersøges den såkaldte penumbra (randzone), hvori nervecellerne i de første timer ikke er irreversibelt skadede. Sammenhængen mellem iltradikaldannelse og patologiske periinfarktdepolariseringer, samt undersøgelse af effekten på infarktstørrelsen af bredspektret hæmning af stigninger i den intracellulære er udført.

2. Undersøgelse af endonuklease aktivitet ved caspase uafhængig celledød efter global cerebral iskæmi

Projektet udføres som et dyreeksperimentelt studie på rotter, hvor der dels udføres en *in vivo* global cerebral iskæmi (2-VOH) samt en *in vitro* iskæmi, ved brug af oxygen-glucose-deprivering (OGD) på organotypiske hippocampus-kulturer, i samarbejde med Anatomi og Neurobiologi ved Syddansk Universitet, Odense. Det undersøges morfologisk samt molekylærbiologisk, om de to metoder har samme celledødsforløb således, at det kan fastslås, om skivemetoden kan bruges som et vigtigt aktiv i forbindelse med udviklingen af nye lægemiddelparadigmer, idet blod-hjerne-barrieren omgås, ligesom antallet af forsøgsdyr kan reduceres væsentligt. Der undersøges i begge situationer, ved brug af Western blotting, immunhistokemi, *in situ* hybridisering samt real-time RT-PCR, lokalisering og ekspressionsniveau af forskellige endonukleaser, som er kendt i forbindelse med programmeret celledød, dels ved iskæmi i hjernen, samt udtrykt ved programmeret celledød, i andre sammenhænge. Apoptose induceret faktor (AIF) samt Endonuklease G, er identificeret som medvirkende i celledødsprocessen efter global cerebral iskæmi. Efter global cerebral iskæmi, er der gjort interessante fund af Endonuklease G i andre regioner af rottehjernen end i den meget iskæmifølsomme region hippocampus. Disse fund undersøges yderligere, ved brug af elektronmikroskopi, til yderligere identifikation af de morfologiske karakteristika.

3. MK-801 induceret disinhibering, excitotoksisk neurondød

Erfaringer fra behandlingen af infarkter hos gnavere med glutamatantagonisten, MK-801 kan ved rettidig administration reducere infarktvolmen. Der er i midlertidig observeret en bivirkning af stoffet i gyrus cinguli, nemlig excitotoksisk neurondød, som følge af en disinhiberingsproces. Det har endvidere vist sig, at visse GABA-A antagonist, herunder THIP kan forhindre processerne.

4. Hippocampale effekter af stress

Interesseområdet er specielt de morfologiske og biokemiske forandringer i hippocampus, som kan optræde efter langvarigt kronisk stress. Der fokuseres på kvantitering af de morfologiske forandringer i det hippocampale dendrittræ, og at sammenholde disse med biokemiske forandringer samme sted. De biokemiske forandringer undersøges ved ligandbindingsstudier samt *in situ* hybridisering.

Faglige og administrative hverv

Nils Henrik Diemer: Medlem af bestyrelsen for Neuroscienceskolen ved SVF, KU. Nils Henrik Diemer har været medlem af et ph.d.-bedømmelsesudvalg samt opponert på samme. Nils Henrik Diemer er medredaktør (editorial board) ved Neuroscience Research Communications.

Laboratoriet for Cellesignalering

Gruppen består af prof. Jan Sap, ph.d., post.doc. Nathalie Vacaresse, ph.d. og forskningsassistent Stine Skovbo Olsen, cand.scient.

Laboratoriet flyttede fra New York University til Københavns Universitet i foråret 2005. Forskningen fokuserer på den store genfamilie af protein tyrosin fosfataser (PTPs). Disse signal-proteiner, som udgør den biokemiske pendant til protein tyrosine kinaser, skaber stor opmærksomhed, pga. deres afgørende betydning for sundheden, og i forbindelse med sygdomme, pga. deres egnethed som lægemiddel. Vi fortsætter tidligere studier af RPTP α som model for PTP-familien, ved at behandle dets biokemiske funktioner og regulering og dets *in vivo* funktion, som er påvist ved analyse af bedøvede dyr. Ved KU har vi allerede startet et nyt projekt, finansieret med bevilling fra Kræftens Bekæmpelse, der skal identificere PTP's, som regulerer den antiapoptiske reaktion på IGF-1 i epiteliske celler.

Vi samarbejder med forskningsgrupper i USA (Mount Sinai School of Medicine, University of Chicago, University of California, San Francisco), Israel (Weizmann Institute), Canada (University of Toronto), Japan (Nagasaki University) og Frankrig (Pasteur Institute).

Vi har løbende anmeldt manuskripter for adskillige internationale tidsskrifter samt bevillingsansøgninger for Italian Association for Cancer Research.

Proteinlaboratoriet

Proteinlaboratoriet ledes af professor Elisabeth Bock. Laboratoriets forskning fokuserer hovedsageligt på det neurale celleadhæsionsmolekyle NCAM. Laboratoriet arbejder endvidere med glycoproteiner.

Gruppen består af professor, dr.med.h.c. Elisabeth Bock, lektor, ph.d., dr.Sci.Vladimir Berezin, lektor, ph.d. Peter Walmod, 7 post.doc.'s, 12 ph.d.-studerende, 6 specialestuderende samt et antal gæsteforskere.

Glykoprotein gruppen består af docent, lic.tech. Thor-kild C. Bøg-Hansen og 1 forskningsassistent.

Forskningsvirksomhed

1. Strukturen af NCAMs og L1's ekstracellulære dele

Vha. NMR analyse og røntgenkristallografi, bestemmes strukturen af individuelle moduler af NCAM, og et nært beslægtet molekyle, det neurale celleadhæsionsmolekyle, L1. Ved introduktion af mutationer i modulerne, efterfulgt af analyse af bindingskapaciteten af de muterede moduler, søges bindingssteder lokaliseret (V. Soroka, V. Kiselyov, N. Kulahin, A. Kochoyan, V. Berezin, E. Bock i samarbejde med F. Poulsen, Mol.biol. Inst. og C. Kasper, I. Kjølner Larsen og J. Kastrup, DFU).

2. Struktur af FGF-receptor moduler Ig1 og Ig2 og deres interaktion med NCAM og L1

Ved hjælp af NMR-analyse, bestemmes strukturen af Ig1- og Ig2-moduler af udvalgte FGF-receptorer, med henblik på lokalisering af bindingssteder i modulerne, ved hjælp af NMR-titrering (V. Kiselyov, A. Kochoyan, C. Christensen, V. Berezin, E. Bock i samarbejde med Fl. Poulsen, Mol.biol.Inst., KU).

3. Identifikation og karakterisering af syntetiske NCAM peptidmimetika

NCAM mimetika er nu identificeret ved at udtage aminosyresekvenser af bindingssteder identificeret i NCAM, ved hjælp af strukturanalyser og *in silico* (bioinformatik) studier. På denne vis er ligander svarende til de homofile bindingssteder i NCAM, blevet identificeret og karakteriseret. Endvidere er flere peptider svarende til det heterofile bindingssted for FGF-receptoren, i det første og det andet fibronektin type 3 modul, identificeret og karakteriseret (J. Neiiendam, S.M. Hansen, V. Soroka, V. Kiselyov, L.B. Køhler, S. Li, V. Berezin, E. Bock i samarbejde med F. Poulsen, Mol.biol.Inst., KU, C. Kasper og J. Kastrup, DFU).

4. Karakterisering af signaltransduktion i NCAM-induceret neuritdvækst

Primære hippocampale neuroner transficeret transient med konstitutivt aktive, eller dominant negative former af komponenter i kendte signaltransduktionsveje, dyrkes og neuritdvækst måles med computerassisteret billedanalyse. Transfektionsstudierne suppleres, med diverse farmakologiske hæmmere og aktivatorer af signaltransduktion, og af direkte undersøgelser af NCAM-induceret phosphorylering, af udvalgte signalmolekyler. Det er nu vist, at NCAM-signalering omfatter transkriptionsfaktorerne CREB og Fos, en række adaptormolekyler, proteinkinaserne PI3-kinase, proteinkinase A, proteinkinase C og GAP-43 (K. Kolkova, I. Korchounova, A. Hinsby, L. Lundfald, D. Ditlevsen, L. Køhler, V. Berezin og E. Bock).

5. Fibroblastvækstfaktor-receptor (FGFR) og heparansulfat proteoglycaners rolle i NCAM-stimuleret neuritdvækst

Det søges belyst, hvilken indflydelse NCAM og forskellige FGF'er har på FGF-receptoraktivering og -stabilisering. Hertil anvendes direkte påvisning af fosforylering af receptorerne, samt nedstrømsmålinger af MAP kinaserne. Effekten af forskellige peptidmimetika på binding og fosforylering af FGFR og neuritdvækst identificeres og karakteriseres (S. Li, N. Kulahin, O. Rudenko, V. Kiselyov, V. Berezin og E. Bock).

6. Epidermal vækstfaktor-receptors (EGFR) rolle i forbindelse med NCAM funktioner

Det søges belyst, hvilken indflydelse NCAM har på EGF-receptoraktivering og -stabilisering, og på deres rolle i forbindelse med induktion af neuritdvækst (G. Povlsen, V. Berezin og E. Bock).

7. Undersøgelse af NCAMs betydning for regeneration og indlæring

Effekten af NCAM mimetika, undersøges i en række indlæringsmodeller *in vivo*. I denne forbindelse er en Alzheimer-model blevet etableret. Modellen består i intracerebroventrikulær injektion af et fragment af A beta-peptidet, med efterfølgende udvikling af amyloidaflejringer og demens i løbet af få uger i forsøgsdyrene. En række neuropsykologiske tests, anvendes til evaluering af NCAM-ligandernes effekter (B. Klementjev, T. Novikova, S.M. Hansen, V. Berezin og E. Bock i samarbejde med C. Sandi, Swiss Federal Institute of Technology, Lausanne, og K. Cambon, Nat. Uni. of Distant Teaching, Madrid).

8. Undersøgelser af FGFRs betydning for nervecelleoverlevelse

FGF-mimetika undersøges for deres evne til at sikre overlevelse af celler, der udsættes for apoptoseinducerende stimuli. Følgende celletyper undersøges: Dopaminerge neuroner, cerebellare neuroner og PC12 celler (S. Li, L. Køhler, M. Pedersen, J. Neiiendam, V. Berezin og E. Bock).

9. Undersøgelse af FGFRs betydning for indlæring

Effekten af 17 peptidmimetika af forskellige FGF'er undersøges *in vivo* i en række indlæringsmodeller (T. Tkach, O. Rudenko, V. Berezin, og E. Bock)

10. Funktionel homologi mellem vertebrate og drosophila CAM'er

Mhp. at undersøge den funktionelle homologi mellem de vertebrate CAM'er, NCAM og L1, og deres homologer i Drosophila, hhv. fasciilinII (fasII) og neuroglian (nrg), etableres transgene knock-out (fasII-/- og nrg-/-) fluer, der herefter bringes til at udtrykke de vertebrate CAM'er ektopisk. Forsøg viser, at humane former af NCAM og L1 kan substituere visse effekter af drosophila formerne (L.V. Kristiansen, E. Bock og V. Berezin i samarbejde med L.G. Alonso, Alicante Universitet, og M. Hortsch, Michigan Universitet).

11. Undersøgelse af NCAMs rolle i glial-cell line derived neurotrophic factor (GDNF) signaler

GDNF og GDNF-deriverede peptidmimetika undersøges for deres evne til at differentiere neuroner i forbindelse med NCAM-medieret celleadhæsion (J. Nielsen, N. Driemer Berg, V. Berezin, E. Bock).

12. Strukturen af Dasm1's, Igsf11's, NCAM2's og TMEM25's ekstracellulære dele

Vha. NMR analyse og røntgenkristallografi søges strukturen af individuelle moduler af Dasm1, Igsf11, NCAM2 og TMEM25 bestemt (N. Kulahin, P. Walmod, V. Berezin, E. Bock i samarbejde med F. Poulsen, Mol.biol. Inst. og M. Gajhede, DFU).

13. Identifikation og karakterisering af syntetiske Dasm1 peptid i forbindelse med Dasm1-induceret neuritudvækst

Syntetiske peptider af udvalgte Dasm1-regioner karakteriseres mhp. deres effekt på induktion af neuritudvækst (R. Saether, V. Berezin, E. Bock, P. Walmod).

14. S100-proteiners effekt på neuronal differentiering

S100 proteinerne er en omfattende gruppe af proteiner, som i en række tilfælde har vist sig at have stærkt neuro-differentierende effekter. Udvalgte S100-proteiner er undersøgt med henblik på deres effekt på nervecellemodning herunder signaltransduktion og calciumhomeostase (D. Kiryushko, V. Novitskaia, E. Bock og V. Berezin i samarbejde med E. Lukanidin, M. Grigorian, N. Ambartsunian, Kræftens Bekæmpelse, København).

15. Glykoproteiner

Der udvikles og anvendes metoder til undersøgelse af glykoproteinerens funktion. Vi har tidligere beskrevet en familie-receptorer for glykoformer af plasmaproteinet AGP alpha-1 acid glykoprotein (AGP, orosomucoid), der har været kendt i mere end 100 år, men hvis funktion er uklar. Vi er gået ud fra, at proteinets karakteristiske kulhydrater, glykoform-mønster og de lektin-lignende receptorer kunne pege på en biologisk betydning. Vi har beskrevet permanente patologiske ændringer af glykoformerne hos thyrotoxiske patienter, og studerer nu modulering af receptor-funktionen af thyrotropin receptoren TSHR i samarbejde med Tina Zimmermann-Belsing (Rigshospitalet) og Ulla Feldt-Rasmussen (Rigshospitalet). Med henblik på at analysere post-syntetiske modifikationer af glykoproteiner, har vi udviklet flere specifikke mærkninger og sensitive affinitetsmetoder, baseret på affinitetschromatografi og covalent kobling af lectin til membraner. Som modellforsøg har vi anvendt glykoproteiner fra plasma og *Tetrahymena pyriformis* mærket med radioaktivitet, kombineret med MPD (en ultrasensitiv målemetode, baseret på multiple photon detection) i samarbejde med Vagn Leick (IMBG, KU) og Andrzej K. Drukier (Biotraces, USA). Hidtil er det ikke lykkedes at vise postsyntetiske modifikationer af glycoproteiner fra transfekterede celler, med konventionelle metoder (Hossam Draz, Jerzy Holcman, Amarnadh Nalla, Anita Dole Nalla, Thorkild C. Bøg-Hansen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Elisabeth Bock: Deltaget i bedømmelsen af ansøgninger til universitetslektorat ved Det Sahlgrenska Akademi, januar 2005.

Vladimir Berezin: Har deltaget i bedømmelsen af 1 ph.d.-afhandling.

Udvalg og fonde

Elisabeth Bock: Medlem af bestyrelserne for Fonden Victoria og Henry Andersens Legat og Fhv. Direktør Leo Nielsen og Hustru Karen Margrethe Niensens Legat for Lægevidenskabelig Grundforskning. Elisabeth Bock er derudover medlem af følgende bestyrelser: ENKAM Pharmaceuticals A/S, BRIC (Biotech Research and Innovation Center) og European Society for Neurochemistry.

Vladimir Berezin: Var medlem af Studienævnet for Humanbiologi indtil juni 2005.

Thorkild C. Bøg-Hansen: Tillidsmand for magister-gruppen på IMP og suppleant for fællestillidsmanden for magister-gruppen på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Formidling

Redaktionelle hverv

Elisabeth Bock: Medredaktør af International Journal of Developmental Neuroscience samt Journal of Neuroscience Research.

Thorkild C. Bøg-Hansen: Redaktør af serien Lectins, Biology, Biochemistry, Clinical Biochemistry, The Electronic Lectin Journal.

Kurser

Thorkild C. Bøg-Hansen: Været arrangør af følgende ph.d.-kurser:

Ph.d.-kursus 2005 (9 delkurser) Academic communication – presentation of a seminar, Symbion, Thorkild C. Bøg-Hansen.

Ph.d.-kursus 2005 (11 delkurser) Academic writing in English level 1 for health science ph.d.-students, Panum Institutet, Thorkild C. Bøg-Hansen.

Ph.d.-kursus 2005 (3 delkurser), Academic writing in English level 2 for health science ph.d.-students, Panum Institutet, Thorkild C. Bøg-Hansen.

Ph.d.-kursus 2005 Entrepreneurship, commercialization of research results, samkørt med Kursus i Innovation og Iværksætning, Københavns Universitet, Thorkild C. Bøg-Hansen og Henrik Kruckow.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Netværk

Elisabeth Bock: Koordinator af et integreret EU-projekt, PROMEMORIA, som omfatter 12 europæiske forskergrupper. Gruppen startede sit arbejde i april 2005. Medkoordinator af EU forskningsprogram INTAS – 01 – 0064 “Modulation of neuronal differentiation and survival by means of synthetic peptide mimetics of the neural cell adhesion molecule (NCAM)”, samt medlem af EU-netværk HPRN-CT.2002.00268 “Nutritional and environmental nuclear receptor modulators: Transcriptional pathways to abnormal development and cancer” 2002-2006. Endvidere medlem af Cluster for Neurobiologi ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Vladimir Berezin: Medlem af et integreret EU-projekt, PROMEMORIA og medlem af EU-forskningsprogram INTAS – 01 – 0064 “Modulation of neuronal differentiation and survival by means of synthetic peptide mimetics of the neural cell adhesion molecule (NCAM)” og medlem af EU-netværk HPRN-CT.2002.00268 “Nutritional and environmental nuclear receptor modulators: Transcriptional pathways to abnormal development and cancer”. Endvidere medlem af Cluster for Neurobiologi ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Thorkild C. Bøg-Hansen: Partner i et EU-forskningsprojekt: Development of ultrasensitive methods for proteome: Application to cystic fibrosis.

Instituttleder Flemming Fryd Johansen

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	16,99	12,81	29,80
DVIP	0,24	0,00	0,24
STIP	2,46	1,21	3,67
TAP	29,26	3,32	32,58
Årsværk i alt	48,96	17,33	66,30
Løn med årsværk	20.118,05	6.726,33	26.844,38
Løn uden årsværk	-1.195,41	226,42	-968,99
Øvrig drift	2.598,87	10.089,63	12.688,50
Anskf. o. 100 t.kr.	-9,67	212,90	203,23
<i>Udgifter i alt t.kr. 1)</i>	<i>21.511,83</i>	<i>17.255,29</i>	<i>38.767,12</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab

VIP Internt finansieret

Albrechtsen, Reidar; lektor.
 Berezin, Vladimir; lektor.
 Bock, Elisabeth Marianne; professor.
 Bøg-Hansen, Thorkild Christian; lektor.
 Diemer, Nils Henrik; professor.
 Fröhlich, Lise Camilla; post.doc.
 Hansen, Lasse; forskningsassistent.
 Hasseldam, Henrik; forskningsassistent.
 Johansen, Flemming Fryd; lektor
 Lund, Eva Charlotte Løbner; lektorvikar
 Marcussen, Anders Bue; forskningsassistent.
 Mogensen, Anne Mellon; klinisk lektor.
 Nielsen, Christian Kamp; adjunkt.
 Norrild, Bodil; lektor.
 Nørgaard, Tove; klinisk lektor.
 Sap, Jan Marie Paul; professor.
 Sehested, Maxwell; klinisk lektor.
 Spang-Thomsen, Mogens; professor.
 Therkildsen, Marianne Hamilton; klinisk lektor.
 Vacaresse, Nathalie Nadine Elise; post.doc.
 Walmod, Peter Schledermann; lektor.
 Werdelin, Ole; klinisk lektor.
 Wewer, Ulla Margrethe; professor.

VIP Eksternt finansieret

Christensen, Claus; forskningsassistent.
 Christensen, Thomas; lektor.
 Diemer, Nils Henrik; professor.
 Dmytriyeva, Oksana; forskningsassistent.
 Gu, Bing; forskningsassistent.
 Hansen, Raino Kristian; forskningsassistent.
 Hasseldam, Henrik; forskningsassistent.
 Jensen, Rebecca Bach; forskningsassistent.
 Johansen, Flemming Fryd; lektor.
 Kiryushko, Dar'Ya; forskningsassistent.
 Kisselev, Valdislav; adjunkt.
 Korshunova, Irina; forskningsassistent.
 Kveiborg, Marie; forskningslektor.
 Nalla, Amarnadh; forskningsassistent.
 Nielsen, Janne; forskningsassistent.

Nielsen, Nanna Maria Junker; post.doc.
 Olsen, Stine Skovbo; forskningsassistent.
 Owczarek, Sylwia Elzbieta; forskningsassistent.
 Pankratova, Stanislava; forskningsassistent.
 Reith, Jakob; lektor.
 Rosenstjerne, Maiken Worsøe; forskningsassistent.
 Rønø, Birgitte; forskningsassistent.
 Soroka, Vladyslav; post.doc.
 Teilum, Maria Louise Wrang; adjunkt.
 Tkach, Vadym; forskningsassistent.
 Vacaresse, Nathalie Nadine Elise; post.doc.

STIP Internt finansieret

Bordoy, Randi Karina; ph.d.-studerende.
 Glahder, Jacob-Andreas Harald; ph.d.-studerende.
 Jacobsen, Jonas; ph.d.-studerende.
 Müller, Georg; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Insitut for Molekylær Patalogi

Guo, Ling; Animal Models for Muscular Dystrophy; Mechanism of Disease and Potential Therapy.
 Lindberg, Henriette; Angiotensin Converting Enzyme (ACE)-inhibitors in experimental cancer treatment.
 Nielsen, Nanna Maria Junker; YKL-40 in cancer.

Protienlaboratoriet

Fenger-Grøn, Martin; Purification and Characterization of a human mRNA Decapping Complex.
 Kiryushko, Dar'Ya; The role of intracellular Ca²⁺ in signal transduction triggered by neuritogenic ligands, and NCAM mimetic peptide and the S100a4 protein.
 Rosenstjerne, Maiken Worsøe; Influence of the 3'UTRs from p53 and the early region of HPV-16 on post-transcriptional regulation.

Fondsbevillinger

Alzheimer-Forskningsfonden

– A new approach to the development of treatment of Alzheimer's disease (Oksana V. Dmytriyeva) kr. 700.000.

Carlsbergfondet

– En karakterisering af celle-overflade (Peter Schledermann Walmod) kr. 100.000.
 – Post-transkriptionel regulering af HPV-16 oncoprotein (Bodil Norrild) kr. 250.000.

Civilingeniør Bent Bøgh og Hustru Inge Bøghs Fond

– Regulation af Human Papillomavirus (Bodil Norrild) kr. 10.000.
 – Behandling af dissemineret sclerose (Flemming Fryd Johansen) kr. 10.000.

Dagmar Marshalls Fond

– Makrofagmigration inhibitor faktors rolle for immunforsvarscellers ophobning i behandlingsresistente områder af kræftsvulster (Mona Larsen) kr. 50.000.

Dansk Kræftforskningsfond

- Undersøgelse af YKL-40's betydning for tumorprogression ved hjælp af transgene musemodeller (Nanna Junker) kr. 290.000.

Den Owensenske Fond

- Struktur og funktion af nektiner i hjernen (Vladimir Berezin) kr. 84.000.

Desirée og Niels Ydes Fond

- Role of novel cell adhesion molecules, nectins, in synaptic plasticity (Vladimir Berezin) kr. 128.000.

Direktør Michael Hermann Nielsens Mindelegat

- Regulation af Human Papillomavirus oncoprotein expression (Bodil Norrild) kr. 80.000.

Diverse Fonde

- Laminin mfl. (Ulla M. Wewer) kr. 100.000.

EU

- From cell-cell recognition to memory formation. New strategies for the treatment of dysfunction plasticity, learning and memory (Elisabeth Bock) kr. 72.054.500.
- ATA EU uddannelsesprogrammer, Community Vocational Training Action Programme (Aase Gudmann) kr. 2.250.000.

Fam. Hede Nielsens Fond

- Makrofagmigration inhibitor faktors rolle for immunforsvarscellers ophobning i behandlingsresistente områder af kræftsvulster (Mona Larsen) kr. 25.000.
- Regulation af Human Papillomavirus oncoprotein expression (Bodil Norrild) kr. 30.000.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Level 2 biosafety cell culture facility for cell signaling studies (Jan Sap) kr. 300.000.

Fonden til Lægevid. fremme (A.P. Møller Fonden)

- Driftsmidler (Eva Løbner Lund) kr. 25.000.
- Regulation of Human Papillomavirus (Bodil Norrild) kr. 38.700.

Forskningsstyrelsen

- Cellular and molecular analysis of ADAM12 in cell surface adhesion and protease networks (Ulla M. Wewer) kr. 1.440.000.
- NEURESC mekanismer ved eksцитotoksisk neuronød samt *in vivo/in vitro* global og fokal cerebral iskæmi (Nils Henrik Diemer) kr. 1.080.000.
- Understanding the Synapse: structure and Homophilic Binding Mechanism of the Novel Synaptic Cell Adhesion Protein Neuroligin (Vladislav Soroka) kr. 1.887.400.
- Studier over tumor-stroma interaktion: Angiogene faktorer og tumor associerede makrofager ved hypoxisk stress og ioniserende bestråling (Eva Løbner Lund) kr. 360.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- Cerebrovascular vasoconstriction as therapeutic target stroke (Jacob A.S. Hansen-Schwartz) kr. 720.000.

- Understanding the molecular basis of human diseases by generation and analysis of genetically altered mice (Cord Brakebusch) kr. 6.000.000.

Gerda og Aage Haensch' Fond

- ADAM12 (Marie Kveiborg) kr. 200.000.

Harboefonden

- Rejse- og opholdsudgifter ifm. forskerophold i Boston (Carsten Ley) kr. 45.000.

HS Rigshospitalet

- Immunoscintigrafi i en human xenograft bryst kræft model i mus (Eva Løbner Lund) kr. 10.000.

Ing. August Frederik Wedel Eriksens Legat

- Makrofagmigration inhibitor faktors rolle for immunforsvarscellers ophobning i behandlingsresistente områder af kræftsvulster (Mona Larsen) kr. 25.000.

Kong Christian den Tiendes Fond

- Makrofagmigration inhibitor faktors rolle for immunforsvarscellers ophobning i behandlingsresistente områder af kræftsvulster (Mona Larsen) kr. 10.000.

Kræftens Bekæmpelse

- Identification of protein tyrosin phosphataser, som kontrollerer IGF-1 signalering (Jan Sap) kr. 1.600.800.

Lundbeckfonden

- ADAM12: the N-terminal anchillary pro-domain regulates ADAM12 at the cell surface (Ulla M. Wewer) kr. 900.000.
- Structural basis for regulation of the FGFR function by cell adhesion molecules (Vladislav Kiselyov) kr. 300.000.
- Cerebrovascular vasoconstriction as therapeutic target in stroke (Jacob A.S. Hansen-Schwartz) kr. 425.200.
- Analysis af Rho GTPase function in the hematopoietic system (Cord Brakebusch) kr. 350.000.

Lunds universitet

- Molecular characterization of cutaneous HPV in non-melanoma skin cancer (Bodil Norrild) kr. 50.000.

Lykfeldts Legat

- Regulation af Human Papillomavirus oncoprotein expression (Bodil Norrild) kr. 25.000.

Novo Nordisk Fonden

- ADAM12 in cell survival (Marie Kveiborg) kr. 275.000.
- ADAM12 (Ulla M. Wewer) kr. 400.000.
- Understanding the Synapse (Vladislav Soroka) kr. 100.000.
- Cellular and Molecular analysis of ADAM12 in malignant tumors (Ulla M. Wewer) kr. 300.000.
- ADAM12 and Src interactions (Marie Kveiborg) kr. 200.000.
- Rho GTPase function in skin (Cord Brakebusch) kr. 415.000.

Otto Harth & Hustru Ulla Harths legat

- Role of DBS Repair and checkpoint signalling of SCLC (Lasse Tengbjerg Hansen) kr. 225.000.

Snedkermester Sophus Jacobsens og hustru Astrid Jacobsens Fond

- Regulation af Human Papillomavirus oncoprotein expression (Bodil Norrild) kr. 100.000.

Stiftelsen Einar Willumsens Mindelegat

- Makrofagmigration inhibitor faktors rolle for immunforsvarscellers ophobning i behandlingsresistente områder af kræftsvulster (Mona Larsen) kr. 50.000.

Stiftelsen Einar Willumsens Mindelegat

- Regulation af Human Papillomavirus onkoprotein ekspression (Bodil Norrild) kr. 50.000.

Valdemar Beck og hustru's Mindelegat

- Forskning indenfor kræftsygdomme, som sigter på at afklare forståelse af, hvorledes nye blodkar dannes i en voksende kræftsvulst (Eva Løbner Lund) kr. 35.000.

Warwara Larsens Fond

- FGF-receptores rolle ved neuroprotektion og synaptisk plasticitet (Vladimir Berezin) kr. 75.000.

Aase og Ejnar Danielsens Fond

- Makrofagmigration inhibitor faktors rolle for immunforsvarscellers ophobning i behandlingsresistente områder af kræftsvulster (Mona Larsen) kr. 50.000.
- Regulation of Human Papillomavirus oncoprotein expression (Bodil Norrild) kr. 100.000.

Publikationer

- Andersen,L.P., Holck,S., Janulaityte-Gunther,D., Kupcinkas,L., Kiudelis,G., Jonaitis,L., Janciauskas,D., Holck,P., Bennedsen,M., Permin,H., Norn,S. & Wadstrom,T.: Gastric inflammatory markers and interleukins in patients with functional dyspepsia, with and without Helicobacter pylori infection. *FEMS Immunology and Medical Microbiology*. 44(2), s. 233-238. 2005.
- Aumailley,M., Bruckner-Tuderman,L., Carter,W.G., Deutzmann,R., Edgar,D., Ekblom,P., Engel,J., Engvall,E., Hohenester,E., Jones,J.C., Kleinman,H.K., Marinkovich,M.P., Martin,G.R., Mayer,U., Meneguzzi,G., Miner,J.H., Miyazaki,K., Patarroyo,M., Paulsson,M., Quaranta,V., Sanes,J.R., Sasaki,T., Sekiguchi,K., Sorokin,L.M., Talts,J.F., Tryggvason,K., Uitto,J., Virtanen,I., derMark,K., Wewer,U.M., Yamada,Y. & Yurchenco,P.D.: A simplified laminin nomenclature. *matrix biology*. 24(5), s. 326-332. 2005.
- Bering,R., Fischer,G. & Johansen,F.F.: Neurobiologie der Posttraumatischen Belastungsstörung im Vier-Ebenen-Modell. *Zeitschrift für Psychotraumatologie und Psychologische Medizin*. (2), s. 7-18. 2005.
- Brandt,C.T., Lundgren,J.D., Frimodt-Moller,N., Christensen,T., Benfield,T., Espersen,F., Hougaard,D.M. & Ostergaard,C.: Blocking of leukocyte accumulation in the cerebrospinal fluid augments bacteremia and increases lethality in experimental pneumococcal meningitis. *journal of neuroimmunology*. 166(1-2), s. 126-131. 2005.
- Bøgg-Hansen,T.C.: Electrophoresis. Affinity Techniques. i: *Encyclopedia of Analytical Science*, s. 419-425. Elsevier, 2005.
- Caye-Thomasen,P., Werther,K., Nalla,A., Bog-Hansen,T.C., Nielsen,H.J., Stangerup,S.E. & Thomsen,J.: VEGF

- and VEGF receptor-1 concentration in vestibular schwannoma homogenates correlates to tumor growth rate. *otology and neurotology*. 26(1), s. 98-101. 2005.
- Chang,E. & Sap,J.: Int6. AfCs-Nature Molecule Pages (Nature Publishing Group). Doi: 10.1038.mp.a003493.01 (Online-article). 2005.
- Christensen,T., Wienrich,M., Ensinger,H.A. & Diemer,N.H.: The broad-spectrum cation channel blocker pinokalant (LOE 908 MS) reduces brain infarct volume in rats: a temperature-controlled histological study. *basic and clinical pharmacology and toxicology*. 96(4), s. 316-324. 2005.
- Ciallella,J.R., Saporito,M., Lund,S., Leist,M., Hasseldam,H., McGann,N., Smith,C.S., Bozyczko-Coyne,D. & Flood,D.G.: CEP-11004, an inhibitor of the SAPK/JNK pathway, reduces TNF-alpha release from lipopolysaccharide-treated cells and mice. *European Journal of Pharmacology*. 151(1-3), s. 179-187. 2005.
- Daugaard,M., Jaattela,M. & Rohde,M.: Hsp70-2 is required for tumor cell growth and survival. *cell cycle*. 4(7), s. 877-880. 2005.
- Fehrenbacher,N. & Jaattela,M.: Lysosomes as targets for cancer therapy. *cancer research*. 65(8), s. 2993-2995. 2005.
- Fenger-Gron,M., Fillman,C., Norrild,B. & Lykke-Andersen,J.: Multiple Processing Body Factors and the ARE Binding Protein TTP Activate mRNA Decapping. *molecular cell*. 20(6), s. 905-915. 2005.
- Gehrmann,M., Marienhagen,J., Eichholtz-Wirth,H., Fritz,E., Ellwart,J., Jaattela,M., Zilch,T. & Multhoff,G.: Dual function of membrane-bound heat shock protein 70 (Hsp70), Bag-4, and Hsp40: Protection against radiation-induced effects and target structure for natural killer cells. *cell death and differentiation*. 12(1), s. 38-51. 2005.
- Glahder,J., Norrild,B., Persson,M.B. & Persson,B.R.: Transfection of HeLa-cells with pEGFP plasmid by impedance power-assisted electroporation. *biotechnology and bioengineering*. 92(3), s. 267-276. 2005.
- Guo,L.T., Shelton,G.D., Wewer,U.M. & Engvall,E.: ADAM12 overexpression does not improve outcome in mice with laminin α 2-deficient muscular dystrophy. *neuromuscular disorders*. 15(11), s. 786-789. 2005.
- Hammer,N.A., Hansen,T., Byskov,A.G., Rajpert-DeMeyts,E., Grondahl,M.L., Bredkjaer,H.E., Wewer,U.M., Christiansen,J. & Nielsen,F.C.: Expression of IGF-II mRNA-binding proteins (IMPs) in gonads and testicular cancer. *reproduction*. 130(2), s. 203-212. 2005.
- Hofland,K.F., Thougard,A.V., Dejligbjerg,M., Jensen,L.H., Kristjansen,P.E.G., Rengtved,P., Sehested,M. & Jensen,P.B.: Combining etoposide and dexrazoxane synergizes with radiotherapy and improves survival in mice with central nervous system tumors. *clinical cancer research*. 11(18), s. 6722-6729. 2005.
- Hoyer-Hansen,M., Bastholm,L., Mathiasen,I.S., Elling,F. & Jaattela,M.: Vitamin D analog EB1089 triggers dramatic lysosomal changes and Beclin 1-mediated autophagic cell death. *cell death and differentiation*. 12(10), s. 1297-1309. 2005.
- Hubschmann,M.V., Skladchikova,G., Bock,E. & Berezin,V.: Neural cell adhesion molecule function is regulated by metalloproteinase-mediated ectodomain release. *journal of neuroscience research*. 80(6), s. 826-837. 2005.

- Jensen, H.L. & Norrild, B.: Herpes simplex virus-cell interactions studied by immunogold cryosection electron microscopy. *methods in molecular biology* clifton, n.j. 292, s. 143-160. 2005.
- Jensen, H.L. & Norrild, B.: Herpes simplex virus-cell interactions studied by low-fading contrasted immunofluorescence. *methods in molecular biology* clifton, n.j. 292, s. 129-142. 2005.
- Junker, N., Johansen, J.S., Hansen, L.T., Lund, E.L. & Kristjansen, P.E.G.: Regulation of YKL-40 expression during genotoxic or microenvironmental stress in human glioblastoma cells. *cancer science*. 96(3), s. 183-190. 2005.
- Junker, N., Johansen, J.S., Andersen, C.B. & Kristjansen, P.E.G.: Expression of YKL-40 by peritumoral macrophages in human small cell lung cancer. *lung cancer*. 48(2), s. 223-231. 2005.
- Jönsson, T., Olsson, S., Ahren, B., Bøg-Hansen, T.C., Dole, A. & Lindeberg, S.: Agrarian diet and diseases of affluence – Do evolutionary novel dietary lectins cause leptin resistance? *BMC Endocrine Disorders*. 5(10), s. 1-7. 2005.
- Karasik, D., Berezin, A., Belman, A. & Sporning, J.: A graphical user interface and an image processing toolkit for Perl. *Software-Practice & Experience*. 35(5), s. 467-490. 2005.
- Kessel, L., Kalinin, S., Soroka, V., Larsen, M. & Johanson, L.A.: Impact of UVR-A on whole human lenses, supernatants of buffered human lens homogenates, and purified argpyrimidine and 3-OH-kynurenine. *acta ophthalmologica scandinavica*. 83(2), s. 221-227. 2005.
- Kiselyov, V.V., Soroka, V., Berezin, V. & Bock, E.: Structural biology of NCAM homophilic binding and activation of FGFR. *journal of neurochemistry*. 94(5), s. 1169-1179. 2005.
- Kolkova, K., Stensman, H., Berezin, V., Bock, E. & Larson, C.: Distinct roles of PKC isoforms in NCAM-mediated neurite outgrowth. *journal of neurochemistry*. 92(4), s. 886-894. 2005.
- Kristiansen, L.V., Velasquez, E., Romani, S., Baars, S., Berezin, V., Bock, E., Hortsch, M. & Garcia-Alonso, L.: Genetic analysis of an overlapping functional requirement for L1- and NCAM-type proteins during sensory axon guidance in *Drosophila*. *molecular and cellular neuroscience*. 28(1), s. 141-152. 2005.
- Kroemer, G. & Jaattela, M.: Lysosomes and autophagy in cell death control. *nature reviews.cancer*. 5(11), s. 886-897. 2005.
- Kulahin, N., Rudenko, O., Kiselyov, V., Poulsen, F.M., Berezin, V. & Bock, E.: Modulation of the homophilic interaction between the first and second Ig modules of neural cell adhesion molecule by heparin. *journal of neurochemistry*. 95(1), s. 46-55. 2005.
- Kveiborg, M., Frohlich, C., Albrechtsen, R., Tischler, V., Dietrich, N., Holck, P., Kronqvist, P., Rank, F., Mercurio, A.M. & Wewer, U.M.: A role for ADAM12 in breast tumor progression and stromal cell apoptosis. *cancer research*. 65(11), s. 4754-4761. 2005.
- Lafuste, P., Sonnet, C., Chazaud, B., Dreyfus, P.A., Gherardi, R.K., Wewer, U.M. & Authier, F.J.: ADAM12 and alpha9beta1 integrin are instrumental in human myogenic cell differentiation. *molecular biology of the cell*. 16(2), s. 861-870. 2005.
- Laigaard, J., Sorensen, T., Placing, S., Holck, P., Frohlich, C., Wojdemann, K.R., Sundberg, K., Shalmi, A.C., Tabor, A., Norgaard-Pedersen, B., Ottesen, B., Christiansen, M. & Wewer, U.M.: Reduction of the disintegrin and metalloprotease ADAM12 in preeclampsia. *obstetrics and gynecology*. 106(1), s. 144-149. 2005.
- Laigaard, J., Christiansen, M., Frohlich, C., Pedersen, B.N., Ottesen, B. & Wewer, U.M.: The level of ADAM12-S in maternal serum is an early first-trimester marker of fetal trisomy 18. *prenatal diagnosis*. 25(1), s. 45-46. 2005.
- Le Pabic, H., L'Helgoualc'h, A., Coutant, A., Wewer, U.M., Baffet, G., Clement, B. & Theret, N.: Involvement of the serine/threonine p70S6 kinase in TGF-beta1-induced ADAM12 expression in cultured human hepatic stellate cells. *journal of hepatology*. 43(6), s. 1038-1044. 2005.
- Lerdrup, M., Holmberg, C., Dietrich, N., Shaulian, E., Herdegen, T., Jaattela, M. & Kallunki, T.: Depletion of the AP-1 repressor JDP2 induces cell death similar to apoptosis. *biochimica et biophysica acta molecular cell research*. 1745(1), s. 29-37. 2005.
- Li, S., Bordoy, R., Stanchi, F., Moser, M., Braun, A., Kudlacek, O., Wewer, U.M., Yurchenco, P.D. & Fassler, R.: PINCH1 regulates cell-matrix and cell-cell adhesions, cell polarity and cell survival during the peri-implantation stage. *journal of cell science*. 118(13), s. 2913-2921. 2005.
- Li, S., Kolkova, K., Rudenko, O., Soroka, V., Poulsen, F.M., Bock, E. & Berezin, V.: Triple effect of mimetic peptides interfering with neural cell adhesion molecule homophilic cis interactions. *biochemistry*. 44(13), s. 5034-5040. 2005.
- Lund, E.L., Hansen, L.T. & Kristjansen, P.E.G.: Augmenting tumor sensitivity to topotecan by transient hypoxia. *cancer chemotherapy and pharmacology*. 56(5), s. 473-480. 2005.
- Lund, S., Porzgen, P., Mortensen, A.L., Hasseldam, H., Bozyczko-Coyne, D., Morath, S., Hartung, T., Bianchi, M., Ghezzi, P., Bsibsi, M., Dijkstra, S. & Leist, M.: Inhibition of microglial inflammation by the MLK inhibitor CEP-1347. *journal of neurochemistry*. 92(6), s. 1439-1451. 2005.
- Norrild, B.: The 22nd International Papillomavirus Conference and Clinical Workshop 2005: Highlights from the molecular biology sessions. *papillomavirus report*. 16(4), s. 203-205. 2005.
- Ostenfeld, M.S., Fehrenbacher, N., Hoyer-Hansen, M., Thomsen, C., Farkas, T. & Jaattela, M.: Effective tumor cell death by σ -2 receptor ligand siramesine involves lysosomal leakage and oxidative stress. *cancer research*. 65(19), s. 8975-8983. 2005.
- Pedersen, M.W., Pedersen, N., Damstrup, L., Villingshøj, M., Sonder, S.U., Rieneck, K., Bovin, L.F., Spang-Thomsen, M. & Poulsen, H.S.: Analysis of the epidermal growth factor receptor specific transcriptome: Effect of receptor expression level and an activating mutation. *journal of cellular biochemistry*. 96(2), s. 412-427. 2005.
- Rohde, M., Daugaard, M., Jensen, M.H., Helin, K., Nylandsted, J. & Jaattela, M.: Members of the heat-shock protein 70 family promote cancer cell growth by distinct mechanisms. *genes and development*. 19(5), s. 570-582. 2005.
- Skibo, G.G., Lushnikova, I.V., Voronin, K.Y., Dmitrieva, O., Novikova, T., Klementiev, B., Vaudano, E., Berezin, V.A. & Bock, E.: A synthetic NCAM-derived peptide, FGL, protects hippocampal neurons from ischemic insult both

- in vitro* and *in vivo* european journal of neuroscience. 22(7), s. 1589-1596. 2005.
- Sorensen,C.S., Hansen,L.T., Dziegielewski,J., Syljuasen,R.G., Lundin,C., Bartek,J. & Helleday,T.: The cell-cycle checkpoint kinase Chk1 is required for mammalian homologous recombination repair. *nature cell biology*. 7(2), s. 195-201. 2005.
- Syljuasen,R.G., Sorensen,C.S., Hansen,L.T., Fugger,K., Lundin,C., Johansson,F., Helleday,T., Sehested,M., Lukas,J. & Bartek,J.: Inhibition of human Chk1 causes increased initiation of DNA replication, phosphorylation of ATR targets, and DNA breakage. *molecular and cellular biology*. 25(9), s. 3553-3562. 2005.
- Thodeti,C.K., Frohlich,C., Nielsen,C.K., Holck,P., Sundberg,C., Kveiborg,M., Mahalingam,Y., Albrechtsen,R., Couchman,J.R. & Wewer,U.M.: Hierarchy of ADAM12 binding to integrins in tumor cells. *experimental cell research*. 309(2), s. 438-450. 2005.
- Thodeti,C.K., Frohlich,C., Nielsen,C.K., Takada,Y., Fassler,R., Albrechtsen,R. & Wewer,U.M.: ADAM12-mediated focal adhesion formation is differently regulated by beta1 and beta3 integrins. *febs letters*. 579(25), s. 5589-5595. 2005.
- Tkach,V., Bock,E. & Berezin,V.: The role of RhoA in the regulation of cell morphology and motility. *cell motility and the cytoskeleton*. 61(1), s. 21-33. 2005.
- Torelli,S., Brown,S.C., Brockington,M., Dolatshad,N.F., Jimenez,C., Skordis,L., Feng,L.H., Merlini,L., Jones,D.H., Romero,N., Wewer,U., Voit,T., Sewry,C.A., Noguchi,S., Nishino,I. & Muntoni,F.: Sub-cellular localisation of fukutin related protein in different cell lines and in the muscle of patients with MDC1C and LGMD2I. *neuro-muscular disorders*. 15(12), s. 836-843. 2005.
- Vinther,J., Rosenstjerne,M.W., Kristiansen,K. & Norrild,B.: The 3' region of human papillomavirus type 16 early mRNAs decrease expression. *bmc infectious diseases*. 5(83 online-article), s. 1-12. 2005.
- Wewer,U.M., Engvall,E. & Albrechtsen,R.: ADAM12: the long and the short of it. i: The ADAM Family of Proteases. Hooper, N. M. and Lendeckel, U. (red.). Springer, The Netherlands 2005.

Øjenpatologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, lektor, dr.med. Steffen Heegaard.

Adresse

Frederik V's Vej 11, 1
2100 København Ø
Telefon 35 32 60 70
Telefax 35 32 70 80
www.eyepath.ku.dk
post@eyepath.ku.dk

Institutlederens årsberetning

I årets løb er det internationale samarbejde fortsat øget og udbygget. Studier af retinale- og pigmentepitheliale stamceller er fortsat initieret med en forskergruppe ved Harvard University, USA.

Instituttets historie er beskrevet på hjemmesiden og i S. Ry Andersens bog: "Med lup og pen" fra forlaget Scriptor, København, 1988.

Personaleforhold

Læge, ph.d.-studerende Nathan Lassota er ansat på fondsmidler.

Læge, ph.d.-studerende Lene Dissing Sjö er ansat på fondsmidler.

Læge Jinmei Wang, Kina er ansat på fondsmidler.

Skolarstipendiat, stud.med. Stig Kraglund Holfort har været ansat på fondsmidler.

Seniorforsker, øjenlæge G.A. Alyahya, Irak, har været ansat på fonds- og socialmidler hele året.

Professor emeritus, dr.med. O.A. Jensen og overlæge E. Scherfig har begge virket som seniorforskere efter deres pensionering.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsaktiviteter omfatter okulær onkologi og immunologi, eksperimentel patologi og histopatologisk specialmetodik. Som eksempel skal anføres:

1. Okulær onkologi

1.1. Instituttet er center for histopatologiske undersøgelser af øjne og væv fra øjne og øjenomgivelser fra hele landet. Instituttet fører to landsdækkende databaser. Den ene indeholder histologiske og kliniske data over alle danske, maligne uveamelanomer (pigmenterede kræftsvulster i øjets regnbuehinde og årehinde). Den anden indeholder tilsvarende data for orbitale tumorer.

1.2. Tumorer undersøges histopatologisk og immunhistokemisk. Med monospecifikke antistoffer undersøges indholdet af vævskaraktiske proteiner, herunder reguleringsmekanismer for induceret apoptose.

1.3. En dyreeksperimentel model for maligne uveamelanomer er udviklet. Væv fra humane tumorer dyrkes på ryggen af nøgne mus.

1.4. Spongiøs sclerose er en speciel ændring i øjets

senehinde, som kan ses ud for maligne melanomer i årehinden. Forekomsten af denne forandring og mulig sammenhæng med svulstens evne til at udsende enzymer og derved sprede sig undersøges.

1.5. Neuroinvasive maligne melanomer kan vokse ind i synsnerven, hvilket forværrer prognosen. En karakterisering af disse svulster danner baggrund for et ph.d.-studium for J. Lindegaard.

1.6. "Lymfomer i øjenregionen – epidemiologi og patogenese" danner baggrund for et ph.d.-studium for L. Dissing Sjö.

2. Transplantation af retinalt pigmentepithel

En væsentlig blindhedsårsag i den industrialiserede verden er aldersrelateret makuladegeneration. Ødelæggelsen af nethindens pigmentepithel er central i sygdommen. Forskningen søger at skabe et velfungerende pigmentepithel.

2.1. I samarbejde med Rigshospitalets Øjenafdeling er der udviklet teknikker til transplantation af dyrkede pigmentepithelceller til det subretinale rum på grise. Forudsætningerne for vellykket transplantation, vækst af transplanterede celler og disses karakteristika studeres. Studierne danner baggrund for det tidligere afsluttede ph.d.-forløb for J. F. Kiilgaard, og for det igangværende ph.d.-studium for M. Voss. Sidstnævnte studerer specielt den retinale funktion over transplanteret ved hjælp af multifokalt ERG.

2.2. Studier af angiogene faktorer, som er medvirkende årsag til karydannelser ved aldersrelateret makuladegeneration, danner baggrund for ph.d.-forløb for N. Lassota.

2.3. Sammen med Fysiologisk Institut (T. Zeuthen og L. Holm) studeres de dyrkede cellers transportfysiologi. Studiet danner baggrund for L. Holms ph.d.-forløb.

2.4. Sammen med Anatomisk Institut (C. Røpke, A. Jørgensen, C. Kæstel og M. Holst Nissen) studeres de dyrkede cellers resistens overfor apoptotiske belastninger og deres basale immunologiske reaktionsmønstre. Dette danner baggrund for ph.d.-studium for C. Kæstel.

2.5. I samarbejde med ovenstående grupper og RPE-grupper i Lund (K. Warfvinge og B. Ehinger) og Harvard Universitet (M. Young) studeres forekomst og effekt af implantation af retinale- og RPE-stamceller på vor grisemodel af AMD.

3. HPV virus og conjunctivale tumorer

Conjunctivale neoplasmer undersøges og klassificeres histopatologisk. Tilstedeværelsen af HPV virus bedømmes og typebestemmes med PCR-teknikker i samarbejde med C. Buchwald, Afd. F, Rigshospitalet, H. Lindeberg, tidligere Tandlægehøjskolen i Århus, B. Norrild, Proteinlaboratoriet og G. Orth, Pasteur Instituttet, Paris. Studierne har dannet baggrund for N. Sjö's ph.d.-afhandling, som blev forsvaret i 2005. N. Sjö fortsætter sine studier.

4. Sekretoriske fosfolipaser i nethinden

Den humane nethinde undersøges for forekomsten af fosfolipaser. Disse enzymer er vigtige for at opretholde den signalmodulering, der foregår i en normal nethinde. Studierne er en videreførelse af M. Kolko's ph.d.-afhandling.

Klinisk virksomhed

Instituttet har patologisk diagnostisk service for øjenlæger, øjenafdelinger og andre hospitalsafdelinger i Danmark og yder konsultativ service for kollegaer i hele Norden.

I 2005 har Institutet diagnosticeret 2.730 præparater, produceret 9.940 objektglas med snit, farvet 6.555 præparatglas histokemisk og 813 præparatglas immunhistokemisk.

Faglige og administrative hverv

J.U. Prause: Har sæde i Acta Ophthalmologica's bestyrelse og editorial board. J.U. Prause er formand for Dansk Ophthalmologisk Selskab. Han er nationalt medlem af Council for Societas Ophthalmologica Europa og præsident for European Ophthalmic Pathology Society. Desuden var J.U. Prause officiel opponent for Mikkel Funding "Proteins in the aqueous tumor during corneal rejection and in a non-inflammatory condition (cataract)". Ph.d.-afhandlingen blev forsvaret i marts 2005 ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Aarhus Universitet. J.U. Prause var endvidere officiel opponent for Ann-Louise Bergstrøm "Neuropathological mechanisms of the prion diseases. With focus on uptake and toxicity of the disease agent and test of the new therapeutic approach". Ph.d.-afhandlingen blev forsvaret i december 2005 ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet.

Instituteder Steffen Heegaard

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	2,00	1,85	3,85
DVIP	0,10	0,22	0,32
TAP	3,35	0,45	3,80
Årsværk i alt	5,45	2,52	7,98
Løn med årsværk	2.277,78	707,04	2.984,82
Løn uden årsværk	0,00	118,43	118,43
Øvrig drift	284,96	679,09	964,05
<i>Udgifter i alt t.kr.¹⁾</i>	<i>2.562,74</i>	<i>1.504,56</i>	<i>4.067,30</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret
Heegaard, Steffen; lektor.
Prause, Jan Ulrik; professor.

VIP Ekstern finansieret
Alyahya, Ghassan Ayish Jabur; forskningsassistent.
Kolko, Miriam; forskningsassistent.
Lassota, Nathan; forskningsassistent.
Sjø, Lene Dissing; forskningsassistent.
Sjö, Nicolai Christian; forskningsassistent.

Ph.d.-afhandlinger

Sjø, Nicolai Christian; Human papillomavirus and tumours of the eye region.

Fondsbevillinger

Aase og Ejnar Danielsens Fond
– Fosfolipase i retina (M. Kolko) kr. 50.000.

Augustinus Fonden
– Fosfolipase i retina (M. Kolko) kr. 65.000.

Civilingeniør Holger Rabitz og hustru Doris Mary, født Philip's Mindelegat
– Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideal neovaskularisation (N. Lassota) kr. 80.000.

Civilingeniør Lars Andersens Legat
– Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideal neovaskularisation (N. Lassota) kr. 45.000.

Dagmar Marshalls Fond
– Choristomer i øjenregionen (G. Alyahya) kr. 25.000.
– Basalcellecarcinomer i øjenlåsregionen i den danske befolkning (Histological classification of eyelid basal cell carcinomas) (S. Heegaard, P. Kofoed) kr. 25.000.

Dansk Blindesamfund og Øjenfonden
– Studier af maligne uveamelanomers evne til invasiv vækst og spredning (Jan U. Prause) kr. 35.000.

Direktør Ib Henriksens Fond
– Fosfolipase i retina (M. Kolko) kr. 25.000.

Direktør Kurt Bønnelycke og hustru fru Grethe Bønnelyckes Fond
– Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideal neovaskularisation (N. Lassota) kr.10.000.

Diverse bevillinger (Lene Dissing Sjø)
– Ph.d.-projekt aflønning og drift (Lene Sjø) kr. 2.000.000.

Diverse Fonde
– Kliniske, histologiske samt molekylærbiologiske aspekter ved chorioidealneovaskularisation (Nathan Lassota) kr. 280.000
– Drift (Jan Prause) kr. 300.000.

Else og Mogens Wedell-Wedellsborgs Legat
– Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideal neovaskularisation (N. Lassota) kr. 40.000.

Else og Svend Madsen's legat
– Kongresdeltagelse (J.U. Prause) kr. 35.500.

Fabrikant Einar Willumsens Mindelegat
– Matrix metalloproteinaser secerneret af uveale melanomer, en undersøgelse af deres rolle ved udvikling af melanoma associated spongiform scleropathy (G.A. Alyahya) kr. 50.000.
– Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideal neovaskularisation (N. Lassota) kr. 75.000.

Familien Hede Nielsens Fond

- Fosfolipase i retina (M. Kolko) kr. 25.000.

Fonden til lægevidenskabelig fremme. A.P. Møller og hustru Christine Mc-Kinney Møllers Fond til Almene Formaal

- Fosfolipase i retina (M. Kolko) kr. 35.000.

Grosserer Chr. Andersens og hustru Ingeborg Ovida Signe Andersen, født Schmidt's Legat

- Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideal neovaskularisation (N. Lassota) kr. 15.000.

H:S Generelle Forskningspulje

- Neuroinvasive maligne uveale melanomer (J. Lindgaard) kr. 50.000.

Ingeniør August Frederik Wedell Erichsens legat

- Lymfom i øjenregionen – epidemiologi og patogenese (L. Sjö) kr. 14.000.

Johs. Clemmensens Forskningsfond

- Lymfom i øjenregionen – epidemiologi og patogenese (L. Sjö) kr. 65.000.

Kleinsmed Svend Helge Arvid Schrøder og hustru Ketty Lydia Larsen Schrøders Fond

- Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideal neovaskularisation (N. Lassota) kr. 60.000.

Kræftens Bekæmpelse

- Neuroinvasive maligne uveale melanomer (J. Lindgaard) kr. 184.500.

Købmand M. Kristian Kjær og Hustru Margrethe Kjær, født la Cour-Holmen's Fond

- Lymfom i øjenregionen – epidemiologi og patogenese (L. Sjö) kr. 60.000.

Lars Andersens Legat

- Fosfolipase i retina (M. Kolko) kr. 45.000.

Maskinfabrikant Jochum Jensen og hustru Mette Marie Jensen, født Poulsen's Mindelegat

- Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideal neovaskularisation (N. Lassota) kr. 25.000.

Mindefonden for lærerinde Karen Svanekjær Ydes Fond

- Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideal neovaskularisation (N. Lassota) kr. 40.000.

Overlæge Poul Martin Christiansen og hustrus Fond

- Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideal neovaskularisation (N. Lassota) kr. 10.000.

Overlærer Svend Hansen's Fond

- Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideal neovaskularisation (N. Lassota) kr. 35.919,48.

Savværksejer Jeppe Juhl og hustru Ovita Juhls Mindelegat

- Øjenprotesebrug efter mistet øje (J.U. Prause) kr. 75.000.

Synoptik Fonden

- Karakterisering af tumorer i karunklen (S. Heegaard) kr. 50.000.
- Kongresdeltagelse (G. Alyahya) kr. 14.350.
- Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideal neovaskularisation (N. Lassota) kr. 50.000.

Søren og Helene Hempels Legat, stiftet af Aage og Margarete Hempel

- Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideal neovaskularisation (N. Lassota) kr. 125.000.

Tuborgfondet

- Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideal neovaskularisation (N. Lassota) kr. 80.000.

Velux Fonden

- Lymfom i øjenregionen – epidemiologi og patogenese (L. Sjö) kr. 409.100.

Øjenfonden

- Imprintteknikkens anvendelighed som non-invasiv biopsiteknik (N. C. Sjö) kr. 100.000.
- Kliniske, histologiske og molekylærbiologiske aspekter ved chorioideal neovaskularisation (N. Lassota) kr. 150.000.

Øjenforeningen – Værn om Synet

- Choristomer i øjenregionen (G.J. Alyahya) kr. 170.000.
- Lymfom i øjenregionen – epidemiologi og patogenese (L. Sjö) kr. 325.000.
- Imprintteknikkens anvendelighed som non-invasiv biopsiteknik (N. C. Sjö) kr. 160.000.
- RPE-projekt (Jens Folke Kiilgaard) kr. 9.000.

Publikationer

Alyahya,G.A., Hietanen,J., Heegaard,S., Kivelä,T. & Prause,J.U.: Exfoliation syndrome in Nordic countries: a comparative histopathological study of Danish and Finnish eyes with absolute glaucoma and uveal melanoma. *acta ophthalmologica scandinavica*. 83(6), s. 711-715. 2005.

Alyahya,G.A., Bangsgaard,R., Prause,J.U. & Heegaard,S.: Occurrence of lacrimal gland tissue outside the lacrimal fossa: comparison of clinical and histopathological findings. *acta ophthalmologica scandinavica*. 83(1), s. 100-103. 2005.

Buch,H., Vinding,T., la Cour,M., Jensen,G.B., Prause,J.U. & Nielsen,N.V.: Age-related maculopathy: A risk indicator for poorer survival in women: The Copenhagen City Eye Study. *ophthalmology*. 112(2), s. 305-312. 2005.

Buch,H., Nielsen,N.V., Vinding,T., Jensen,G.B., Prause,J.U. & la Cour,M.: 14-Year incidence, progression, and visual morbidity of age-related maculopathy: The Copenhagen City Eye Study. *ophthalmology*. 112(5), s. 787-798. 2005.

Buch,H., Vinding,T., la Cour,M., Jensen,G.B., Prause,J.U.

- & Nielsen, N.V.: Risk factors for age-related maculopathy in a 14-year follow-up study: The Copenhagen City Eye Study. *acta ophthalmologica scandinavica*. 83(4), s. 409-418. 2005.
- Heijl, A., Algvere, P.V., Alm, A., Andersen, N., Bauer, B., Carlsson, J.O., Ehinger, B., Eide, N., Fledelius, H., Foerster, M., Hjortdal, J., Holmstrom, G., Hovding, G., Kivela, T., la Cour, M., Lindblom, B., Moller-Pedersen, T., Nikoskelainen, E., Prause, J.U., Riise, R., Rosenberg, T., Seregard, S., Stefansson, E., Tarkkanen, A., Tervo, T., Tornqvist, K. & Zetterstrom, C.: Nordic research in ophthalmology. *acta ophthalmologica scandinavica*. 83(3), s. 278-288. 2005.
- Isager, P., Osterlind, A., Engholm, G., Heegaard, S., Lindegaard, J., Overgaard, J. & Storm, H.H.: Uveal and conjunctival malignant melanoma in Denmark, 1943-97: incidence and validation study. *ophthalmic-epidemiology*. 12(4), s. 223-232. 2005.
- Kiilgaard, J.F., Andersen, M.V.N., Wiencke, A., Scherfig, E., Cour, M.I., Tongalp, H.T. & Prause, J.U.: A new animal model of choroidal neovascularization. *acta ophthalmologica scandinavica*. 83(6), s. 697-704. 2005.
- Kofoed, P.K., Lowes, M., Prause, J.U. & Heegaard, S.: Persistent proliferative secondary cataract. *acta ophthalmologica scandinavica*. 83(4), s. 497-498. 2005.
- Lassota, N., Kiilgaard, J.F., Prause, J.U. & Cour, M.I.: Correlation between clinical and histological features in a pig model of choroidal neovascularization. *graefe's archive for clinical and experimental ophthalmology*. (On-line article), s. 1-5. 2005.
- Marthin, J.K., Lindegaard, J., Prause, J.U. & Heegaard, S.: Lesions of the lacrimal drainage system: a clinicopathological study of 643 biopsy specimens of the lacrimal drainage system in Denmark 1910-1999. *acta ophthalmologica scandinavica*. 83(1), s. 94-99. 2005.
- Nielsen, K., Heegaard, S., Vorum, H., Birkenkamp-Demtroder, K., Ehlers, N. & Orntoft, T.F.: Altered expression of CLC, DSG3, EMP3, S100A2, and SLPI in corneal epithelium from keratoconus patients. *cornea*. 24(6), s. 661-668. 2005.
- Oystergaard, J., Boberg-Ans, J., Prause, J.U. & Heegaard, S.: Primary basal cell carcinoma of the caruncle with seeding to the conjunctiva. *graefe's archive for clinical and experimental ophthalmology*. 243(6), s. 615-618. 2005.
- Pedersen, M.M., Smedegaard, J., Jensen, P.K., Heegaard, S., Jensen, O.A. & Prause, J.U.: A comparison of colour micrographs obtained with a charged couple device (CCD) camera and a 35-mm camera. *acta ophthalmologica scandinavica*. 83(1), s. 89-93. 2005.
- Prause, J.U. & Heegaard, S.: Orbitas sygdomme. i: *Praktisk oftalmologi*, s. 135-143. Fahmy, P., Hamann, S., Larsen, M., and Sjölie, A. (red.). Gads Forlag, Copenhagen 2005.
- Prause, J.U. & Heegaard, S.: Tumorer. i: *Praktisk oftalmologi*, s. 155-163. Fahmy, P., Hamann, S., Larsen, M., and Sjölie, A. (red.). Gads Forlag, Copenhagen 2005.
- Schmidt-Laugesen, C., Steffansen, B., Scherfig, E. & la Cour, M.: Pharmacokinetics of intravitreal 5-fluorouracil prodrugs in silicone oil: experimental studies in pigs. *acta ophthalmologica scandinavica*. 83(2), s. 184-190. 2005.
- Van der Spuy, J., Munro, P.M., Luthert, P.J., Preising, M.N., Bek, T., Heegaard, S. & Cheetham, M.E.: Predominant rod photoreceptor degeneration in Leber congenital amaurosis. *molecular-vision*. 11, s. 542-553. 2005.
- Warfvinge, K., Kiilgaard, J.F., Lavik, E.B., Scherfig, E., Langer, R., Klassen, H.J. & Young, M.J.: Retinal progenitor cell xenografts to the pig retina: Morphologic integration and cytochemical differentiation. *archives of ophthalmology*. 123(10), s. 1385-1393. 2005.

Institut for Folkesundhedsvidenskab

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder Erik Lykke Mortensen og viceinstitutleder Kirsten Avlund.

Bestyrelsen består af VIP-repræsentanterne Niels Keiding, Kirsten Avlund, Flemming Konradsen, John Sahl Andersen, Peter Dalgaard (1. suppleant for Niels Keiding), Elsebeth Lyng (2. suppleant for Niels Keiding), Merete Osler (1. suppleant for Kirsten Avlund), Mogens Trab Damsgaard (2. suppleant for Kirsten Avlund), Steffen Loft (1. suppleant for Flemming Konradsen), Lene Koch (2. suppleant for Flemming Konradsen), Peter Rossel (1. suppleant for John Sahl Andersen), Erik Lykke Mortensen (2. suppleant for John Sahl Andersen) og TAP-repræsentanterne Aase Gudmann, Kathe Jensen, Anja Drikkjær (1. suppleant), Lene B. Clausen (2. suppleant), Marianne Dithmer (3. suppleant), Birte Kyhn (4. suppleant) og studenterrepræsentant Eli Henrik Lykke Jensen.

Organisation

Fagligt er instituttet opdelt i 17 enheder, heraf 11 afdelinger (afdelingsleder):

Afdeling for Almen Medicin (Til 31. marts 2005 John Sahl Andersen, fra 1. april 2005 Klaus Witt).

Biostatistisk Afdeling (Niels Keiding) Telefontid: Afdelingen har fast telefontid (ma., on. og fr. 13-15) for henvendelser om hjælp til biostatistisk selvhjælp og som indledning til længere samarbejdsprojekter.

Afdeling for Epidemiologi (Elsebeth Lyng).

Afdeling for International Sundhed (Ib Bygbjerg).

Medicinsk Museion (Thomas Söderqvist).

Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning (Birgit Petersson).

Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori (Peter Rossel).

Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin (Steffen Loft).

Afdeling for Social Medicin (Kirsten Avlund).

Afdeling for Sundhedspsykologi (Hans Henrik Jensen).

Afdeling for Sundhedstjenesteforskning (Lene Koch).

Derudover er der 6 sekretariater:

Institutsekretariat (til 30.4.2005 Inge Olsen, fra 1.12.2005 Christian Lundborg).

Master of Public Health uddannelsen (Allan Krasnik).

Master of International Health (Helle Samuelsen).

Folkesundhedsvidenskabsuddannelsen (Lisbeth E. Knudsen).

Forskerskolen i Folkesundhedsvidenskab (Finn Diderichsen).

Forskerskolen i Biostatistik (Niels Keiding).

Til rådgivning for institutbestyrelse og institutleder, har institutbestyrelsen nedsat seks udvalg: forskningsudvalg, to undervisningsudvalg, biblioteksudvalg, KH-udvalg (vedr. Kommunehospitalet), ph.d.-udvalg og it-udvalg.

Adresse

Øster Farimagsgade 5
Postboks 2099
1014 København K
Telefon 35 32 79 00
Fax 35 32 74 87
b.kyhn@pubhealth.ku.dk
www.pubhealth.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Folkesundhedsvidenskabens opgave er at skabe et videnskabeligt fundament for arbejdet med at forbedre befolkningens sundhed. Forskningen omfatter befolkningens sundhedsstatus, tiltag, der skal forbedre befolkningens sundhed og samfundets indsats til reduktion af sygelighed og dødelighed. Forskningen er tværvidenskabelig og udføres af forskere med baggrund i sundhedsvidenskab, naturvidenskab, samfundsvidenskab og humaniora. Institutet rummer de fleste fag, der bidrager til folkesundhedsvidenskab, og instituttets forskning og rådgivning har også relation til andre dele af sundhedsvidenskab.

Instituttets medarbejdere varetager undervisning på de prægraduate læge-, tandlæge- og humanbiologiuddannelser samt bachelor-/kandidat-uddannelsen i folkesundhedsvidenskab. Institutet huser nationale forskerskoler i folkesundhedsvidenskab og biostatistik og deltager i forskerskolen i international sundhed. Der afholdes således et betydeligt antal forskerkurser, og desuden har instituttet hovedansvaret for undervisningen på Master of Public Health og Master of International Health uddannelserne. Institutet har et nært samarbejde med de mange andre institutioner i hovedstadsområdet, der arbejder med folkesundhedsvidenskab, herunder andre universitetsinstitutter, sektorforskningsinstitutter og social- og sundhedsvæsenet.

Instituttet modtager særlig støtte fra Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet til forskning i international sundhed og en biostatistisk core-facilitet.

Seneste historiske udvikling

I løbet af 2004-2005 er størstedelen af instituttet flyttet til det tidligere kommunehospital (nu Center for Sundhed og Samfund (CSS)). For de resterende to afdelinger (Social Medicin og Medicinsk Videnskabsteori) er planlagt flytning i 2006. På CSS ligger endvidere Center for International Sundhed og Udvikling, der er tilknyttet instituttet. Der er på CSS indrettet nye laboratorier til Afdelingen for Miljø- og Arbejdsmedicin.

Personaleforhold

Instituttet har i 2005 ikke ansat nye professorer, men der er opslået to MSO-professorater i henholdsvis 'Eksperimentel toksikologi' og 'Livsforløb, sundhedsadfærd og helbred'.

Afdeling for Almen Medicin

Almen medicinsk forskning omfatter emner, der udspringer af arbejdet i almen praksis.

Forskningsvirksomhed

1. Almenmedicinsk metodeforskning

John Sahl Andersen: Dataopsamlingsinstrument til forskning i lægepraksis.

Hanne Thorsen og John Brodersen: Spørgeskema til måling af psykosociale konsekvenser ved screening.

Hanne Thorsen: Spørgeskemaer og rating scales i en konsultationsproces.

Hanne Thorsen og John Brodersen: Spørgeskema til måling af effekter af alternativ behandling.

Klaus Witt: Spørgeskema til evaluering af konsultationsprocessen i almen praksis.

2. Konsultationsforskning

Merete Jørgensen: De raske syge og coping.

Jan-Helge Larsen og Lene Malmstrøm: Angstens sprog i konsultationer.

Jan-Helge Larsen, Lene Malmstrøm og Ole Risør: Evaluering af kursus i konsultationsproces og videosupervision.

Tina Eriksson: Et kvalitativt studie af praktiserende lægers inddragelse af patienterne i beslutningsprocessen ved lægemiddelordination.

Charlotte Tulinius: "Patienten som lægens læremester" – hvordan læger udvikler viden i det kliniske arbejde.

Charlotte Tulinius og Niels Kristian Kjær: Læring i almen praksis? Aktionsforskningsprojekt med læger i specialleuddannelsen til almen praksis.

Klaus Witt, Arne Hantho, Lena Jensen, Merete Jørgensen, Hanne Thorsen: Struktureret analyse af konsultationer i almen praksis.

3. Sygdomme i almen praksis

Lotte Hvas: Overgangsalderen – set fra kvindens perspektiv.

Marianne Stubbe Østergaard, Anders Østrem, Margareta Söderström: Hay fever and a single intramuscular injection of corticosteroid: a systematic review.

Margareta Söderström: CRP – nytte på børnepatienter? Impetigo i almenpraksis.

4. Forebyggelsesforskning

John Brodersen, Hanne Thorsen, Markukka Mäkelä: Psykosociale konsekvenser af falsk positivt svar ved mammografiscreening.

John Brodersen og Hanne Thorsen: Psykosociale konsekvenser af falsk positivt svar ved screening for lungekræft.

John Brodersen og Hanne Thorsen: Hvilken effekt har alternativ behandling på forstadier til livmoderhalskræft.

Margareta Söderström: Udendørs miljøers betydning for helse hos førskolebørn i børnehave.

Tina Eriksson: Risiko og etik.

5. Sundhedstjenesteforskning

Lise Dyhr, John Sahl Andersen: Indvandreres kontaktmønster.

John Sahl Andersen: Psykologhjælp i almen praksis. Patientrelaterede determinanter for henvendelse.

Tina Eriksson: Receptfornyelse.

Tina Eriksson: Indførelse af Maturity Matrix i 6 amter.

Frank Lønnberg: Håndtering af patienter med rygsvær, patient- og behandlerperspektiver.

Anette Graungaard: Reaktioner og coping strategier hos forældre, der får et handicappet barn.

Margareta Söderström: Horticulture therapy for patients with severe stress symptoms.

Marianne Stubbe Østergaard, Kirsten Lykke, Sybille Bøjlen. Kernefunktion og sygdomsbegreb i almen praksis.

Hanne Thorsen og Klaus Witt: Forbedring af skriftlig kommunikation til patienter.

Satningsområder

Etablering af et stort integreret almen medicinsk forskningsmiljø, omfattende Afdelingen, Forskningsenheden, Dansk Selskab for Almen Medicin, universitets praksis (APU) og kvalitetsudviklingsafdeling for almen praksis. Opgradering af forskningskompetence indenfor almen medicin, gennem udbydelse af kurser til almen praksis og praktiserende læger.

Klinisk virksomhed

Almen Praksis ved Universitetet (APU) åbnede 1. februar 2005. APU skal bringe klinisk almen medicin ind på universitetet, og give bedre muligheder for klinisk arbejde for ansatte i det almenmedicinske forskningsmiljø.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Margareta Söderström: Bedømmelse af en doktorafhandling, Lunds universitet: och en licentiatafhandling, Karolinska Institutet.

Klaus Witt: bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling.

Udvalg og fonde

John Sahl Andersen: Psykosocialt Forskningsudvalg og følgegruppen vedr. undersøgelsen af kræftpatienternes behov. Kræftens Bekæmpelse. Bestyrelsen for APU. Baggrundsgruppe for Almen Medicinsk Forskningsenhed i Frederiksberg Amt.

Marianne Stubbe Østergaard: Leder af DSAM's astma- og respirationsgruppe. Advisory Board i International Primary Care Respiratory Group.

Jens Aage Stauning: Formand for PLU-fonden.

Anette Graungaard: FAYL's repræsentantskab. DADL's børneudvalg under sundhedskomiteen. Udvalget vedr. uddannelse i almen praksis i København og Frederiksberg.

Lotte Hvas: NRG – A family medicine network for reflexion on resources and risks.

Margareta Söderström: EU-project on ethics and gender sensitivity. Europæisk forskergruppe med interesse för infektioner (GRIN). Det svenske forskningsråds kønsforskningskomité. STRAMA Strategy group for reducing antibiotic usage, Malmö.

Tina Eriksson: DSAM's bestyrelse. Leder af DSAM's risikoudvalg. Formand for DSAM's og PLO's kvalitetsudviklingsudvalg. DSAM's forskningsudvalg. DSAM's og PLO-udvalg vedr. utilsigtede hændelser. Stifter og supervisor for SAMS, studerendes Almen Medicinske Selskab. Ledergruppen for Det Almenmedicinske Kvalitetsprojekt.

Charlotte Tulinius: Deltager i FUNØST – almenmedicinsk forum afholdelse af forskningskurser.

Klaus Witt: DSAM's koordinationsgruppe vedrørende kliniske vejledninger. Redaktionspanelet, S/R, Sundhedsstyrelsen.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

John Sahl Andersen: Sagkyndig i almen medicin ved Retslægerådet.

Charlotte Tulinius: Faglig sekretær i Det Almenmedicinske Uddannelsesråd, Region Øst.

Tina Eriksson: Kvalitetsudviklingskonsulent i Frederiksberg Amt.

Jens Aage Stauning: Sagkyndig rådgiver almen medicin, Sundhedsstyrelsen.

Tillidshverv

John Sahl Andersen: Til 31.3. afdelingsleder ved Afd. for Almen Medicin, KU. Bestyrelsen for Institut for Folkesundhedsvidenskab, KU.

Marianne Stubbe Østergaard: Fagleder i almen medicin ved FSV- og MI-uddannelserne. Sundhedsstyrelsens udvalg om forebyggelse i almen praksis.

Hanne Thorsen: European Group for the Assessment of Health and Quality of Life (EQUAL).

Merete Jørgensen: Leder af hovedkurset i Almen Medicin.

Jan-Helge Larsen: Formand OSVAL-udvalget.

Tina Eriksson: EQuIP og TOPAS-samarbejdet.

Charlotte Tulinius: Arbejdsgruppen vedrørende kommunikationskurser i den lægelige videreuddannelse, Region Øst. Arbejdsgruppen vedr. forskningstræning i den lægelige videreuddannelse, Region Øst.

Klaus Witt: Fra 1.4. afdelingsleder for Afdelingen for Almen Medicin, KU.

Redaktionelle hverv

John Sahl Andersen: Redaktør Ugeskrift for Læger. Assisterende redaktør ved Scand J of Prim Health Care. Referent for Ugeskrift for Læger.

Tina Eriksson: EQuIP news European Journal of General Practice.

Jan-Helge Larsen: Referent, Patient Education and Counselling.

Margareta Söderström: Referee: Scand J of Prim Health Care, Ugeskrift for Læger, Acta paediatrica Scandinavica.

Charlotte Tulinius: Redaktør på Ugeskrift for Læger.

Klaus Witt: Referent for Scand J of Prim Health Care og Ugeskrift for Læger.

Kongresser og symposier

Klaus Witt: Inviteret foredragsholder ved de finske lægedage (november 2005).

Jan-Helge Larsen: Chairman og oplægsholder på Nordisk Kongres i Stockholm. Inviteret oplægsholder og workshopleder i Tampere i november 2005. Kursus i supervision for bl.a. de almen medicinske afdelinger ved Lunds, Göteborg og Linköpings universiteter.

Tina Eriksson: Wonca-kongressen.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Dansk-svensk forskningsgruppe vedr. komparative studie af patientforløb. Gentofte Amtssygehus vedr. screening for lungecancer. EU-finansieret international forskergruppe, Syddansk og Aarhus Universitet vedr. dataopsamlingsinstrument til forskning i lægepraksis, dr. Helene Ekström, Växjö, Sverige, "Nordisk risikogruppe". IPCRG-International Primary Care Respiratory Group, Nordisk lungegruppe. Spørgeskemaudvikling, Jill Cockburn, Australien, Jo Brett, Oxford, Thomas Kohlmann, Greifswald, Tyskland, Stephen McKenna, Manchester, UK. EU-project on the subject research ethics and gendersensitivity. Samarbejde med FoU-enheten i Karlshamn og Karlskrona, Sverige. Lægemeddelordination, Seniorforsker Jens Søndergård, Århus, professor Glyn Elwyn, University of Wales, Lægemeddelheden i Frederiksborg Amt og Flemming Bro, professor, SDU.

Biostatistisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Biostatistisk Afdelings forskningsaktiviteter kan groft opdeles i tre grupper: teoretisk-statistisk forskning, metodeudvikling i tilknytning til konkrete anvendte statistiske projekter, og en lang række samarbejdsprojekter om mange forskellige sundhedsvidenskabelige opgaver, idet afdelingens medarbejdere, foruden med den teknisk-statistiske indsats, normalt indgår integreret i drøftelserne også af de substantielle resultater af undersøgelserne. En mere udførlig beskrivelse kan ses på afdelingens hjemmeside www.pubhealth.ku.dk/bs.

1. Statistisk teori for (censurerede) overlevelses- og forløbsdata

Dynamiske interaktionsmodeller. Marginale modeller. Regressionsanalyse for tilstandssandsynligheder i multi-state-modeller. Anvendelse af pseudoobservationer i regressionsanalyse af tilstandssandsynligheder. Test for proportionale effekter i Cox's regressionsmodel. Kommunikation af risikoestimer. Den proportionale odds-model. Modeller for gentagne hændelser. Monografi om dynamiske regressionsmodeller for overlevelsesdata. Forløbsanalysemodeller for vaccinstudier. Accelerated failure time-modeller for current status data.

2. Analyse af gentagne målinger

Grafiske modeller og strukturelle lignings-modeller for gentagne målinger.

3. Epidemiologisk metodik

Ventetid til graviditet. Structural equations og fastsættelse af grænseværdier i miljøepidemiologi. Meningsfulde parameteriseringer. Alders-periode-kohorte modeller i demografi. Estimation i case-cohort designet.

4. Item-response modeller

Opstilling af nye item-response modeller, samt udvikling af metoder til item analyse, skalavalidering og latent regression.

5. Matematisk biologi, estimation i stokastiske processer

Stokastiske differentiallyigningsmodeller for den tubuloglo-merulære feedback-mekanisme, og for fedtoptag i leveren. Varianskomponentmodeller for farmakokinetiske og -dynamiske data.

6. Ordnete kategoriserede data, inter- og intra-observatørvariation

Alternative mål for observatørvariation af ordnede kategoriserede data baseres på latente modeller, hvor der betinges med patientens (kendte eller ukendte) sande tilstand. Modeller for observatørvariation og modeller for korrelerede binære data. Latent variabel modeller, baseret på "item"-data. Associationsmål for ordinale kategoriale data. Analyse af partielt ordnede variable.

7. Statistisk diagnose, klinisk beslutningsanalyse mv.

Metaanalyse af diagnostiske undersøgelser (Cochrane-initiativ). Prognostiske udsagns træfsikkerhed og matematisk karakterisering af metoder til bedømmelse af ROC-kurver. Evidensbaseret klinisk biokemi. Vurdering af unblinding i kliniske studier.

8. Statistisk softwareudvikling

Videreudvikling og vedligeholdelse af Open Source statistisk software "R". Udvikling af programmer til statistisk analyse, ved hjælp af item respons modeller og grafiske modeller (DIGRAM). SAS-makroer til analyse af overlevelsesdata og Rasch-modeller. Grafiske modeller i R. Overlevelsmodeller i R. Pseudo-observationer i R. Klassiske multivariate tests i R.

9. Statistisk genetik og bioinformatik

Farmakogenetik med henblik på behandling af fedme og psykiske sygdomme.

10. Anvendt-statistisk samarbejde og service

Medarbejderne har i beretningsåret været aktive i et stort antal sundhedsvidenskabelige samarbejdsprojekter og serviceopgaver. Pladsen tillader kun at nævne nogle eksempler. En udførlig oversigt kan rekvireres ved henvendelse til Biostatistisk Afdeling eller på afdelingens hjemmeside (www.pubhealth.ku.dk/bs). Samarbejde og service foregår hovedsageligt med medarbejdere og ph.d.-studerende ved fakultetets institutter og hospitals- og sygehusafdelinger.

10.1. Vækst og reproduktion

Reproducerbarhed af CGH-resultater. Reproduktionshormoner som markører for spermatogenese. Placentavæksthormon ved normal graviditet. Variationskilder ved hormonanalyser. Effekten af phyto-østrogen. Leydigcelleforekomst og reproduktive hormoner. CAG-repeat længde i androgen receptor-genet. Biologiske og adfærdsmæssige fertilitetsdeterminanter. Adoptivbørns pubertetsudvikling.

10.2. Lungemedicin

Pålidelighed af lungestetoskopi. Luftvejssygdomme hos børn og mødre med astma (COPSAC) og uden- og indendørs luftforurening.

10.3. Cancerepidemiologi og -prognose

Dynamisk styring af kemoterapi. Kemoterapi for brystkræftpatienter. Matching-strategier for lungekræftincidens. Cardiotoxicitet af IL-7 receptor- α og knoglemarvstransplantation.

10.4. Hjertesygdomme

Randomiserede forsøg med hjertemedicin. Variabilitet af prognostiske markører for kronisk hjertesvigt.

10.5. Miljøepidemiologi

Effekten af kviksølveksponering på den kognitive funktion blandt færøske børn. Luftforurening og helbredseffekter.

10.6. Diverse epidemiologi og social medicin

Opsøgende hjemmebesøg i ældreplejen. Ændring over tid af selv vurderet helbred. Belastninger ved computerarbejde. Determinanter for nocturi hos ældre. Fars alder og risiko for fosterdød.

10.7. Neurologi

Det serotonerge system ved Tourettes syndrom. Psykosocialt interventionsprojekt for demenspatienter. Muskelømhed og smertetærskler for givet alder og hovedpinediagnose.

10.8. Odontologi

Knogleudvikling hos børn med læbe/ganespalte. Tandlægers holdninger og kompetencer om rodbehandling.

10.9. Psykiatri

Registerundersøgelser af manio-depressivitet (incidens, prognose) og samspillet med andre sygdomme, specielt vurderet ud fra patienternes medicinforbrug. Psykisk stress og fødselskomplikationer.

10.10. Oftalmologi

Eksperimentel submaculær kirurgi.

10.11. Gastroenterologi og hepatologi

Galaktoseelimination og prognose ved levercirrose. Multi-centerstudie af IBD CTS-patienter.

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Niels Keiding: Bedømte ansøgere til to professorater ved tyske universiteter (Freiberg, Dortmund) og en adjunktstilling ved fakultetet.

Per Kragh Andersen: Bedømt en ph.d.-afhandling ved Universidade de Santiago de Compostela, Spanien, medlem af et disputatsbedømmelsesudvalg ved Aarhus Universitet og et udvalg til bedømmelse af ansøgere til et professorat ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet i Trondheim.

Peter Dalgaard: Bedømt ansøgere til en lektorstilling i afdelingen.

Lene Theil Skovgaard: Bedømt ansøgere til en adjunkt/lektorstilling ved Aarhus Universitet og en adjunkt/lektorstilling ved Syddansk Universitet.

Svend Kreiner: Bedømt en ph.d.-afhandling ved Murdoch University, Perth, Australien.

Jørgen Holm Petersen: Bedømt en ph.d.-afhandling ved fakultetet.

Tillidshverv

Jørgen Hilden: Deltager i Methods Working Group for Systematic Reviews of Diagnostic Tests under det international Cochrane-samarbejde. Han er medlem af styregruppen for Mor-Barn-Kohorten samt medlem af data- og sikkerheds- overvågningskomiteen for flere kliniske behandlingsforsøg.

Per Kragh Andersen: Medlem af bestyrelsen for Kræftens Bekæmpelses projekt "Kost, Kræft og Helbred", af Hjerteforeningens Biomedicinske Forskningsudvalg og af bestyrelsen for Institut for Sygdomsforebyggelse. Han var medlem af en Advisory Group for Danmarks Grundforskningsfond vedr. vaccinstudier i ulande.

Niels Keiding: Medlem af Fakultetsrådet, af Danmarks Statistiks Forskningsudvalg og det faglige råd for Københavns Universitetshospitals GCP-enhed, President i International Statistical Institute, administrator af Østdansk Sundhedsvidenskabeligt Forskningsforums Konsulenttjeneste samt leder af Forskerskolen i Biostatistik. Udnævnt til æresdoktor ved Université Victor-Segalen Bordeaux 2. Optaget som udenlandsk medlem af Det Norske Videnskabs-Akademi.

Formidling

Jørgen Holm Petersen: Skrevet et indlæg om 'tilfældigt' sammenfald i Weekendavisen.

Niels Keiding: Blevet interviewet i radioavisen om individuel risikovurdering, på basis af en formidlende artikel i Ugeskrift for Læger.

Susanne Ditlevsen: Har holdt to foredrag for gymnasie-lærere.

Flere senior medarbejdere har holdt formidlende kurser og foredrag i efteruddannelsessammenhæng.

Redaktionelle hverv

Niels Keiding: Medredaktør af statistik-monografiserier ved Chapman & Hall og medlem af advisory board for Biostatistics.

Per Kragh Andersen: Associate editor for Statistical Methods in Medical Research, Biometrics, Lifetime Data Analysis og Statistics in Medicine, og han er statistisk editor for Journal of the National Cancer Institute.

Thomas Scheike: Editor for Scandinavian Journal of Statistics og associate editor for Statistica Sinica samt medlem af advisory board for Lifetime Data Analysis.

Peter Dalgaard: Associate editor for Journal of Statistical Software.

Jørgen Holm Petersen: Associate editor for Biometrical Journal.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforskere

Biostatistisk Afdeling har en bred international kontaktflede, både via internationale kollegers besøg her og via vore egne udenlandske studieophold, samt deltagelse i internationale konferencer. Specielt deltager Niels Keiding, Per Kragh Andersen og Thomas Scheike i et samarbejde med John P. Klein og Mei-Jie Zhang, Medical College of Wisconsin. Niels Keiding og Thomas Scheike i et samarbejde med M. Joffe og N. Best, Imperial College, London, og Niels Keiding koordinerer samarbejdet 'Biostatistik Øresund' under Medicon Valley Academy. Jørgen Hilden's arbejde inden for området rationel klinik, foregår i det væsentligste i fortsat samarbejde med grupper i udlandet. Peter Dalgaard deltager i "R"-projektet (Statistical software).

Afdeling for Epidemiologi

Forskningsvirksomhed

Effekten af mammografiscreening.

Kvaliteten af diagnostisk udredning af lidelser i brystet. Danskernes middellevetid.

Fedmens epidemiologi, forekomst, årsager og konsekvenser.

Fedmens molekylærgenetik, genotype-fænotype relationer.

Arv og miljøets betydning for sygelighed og dødelighed.

Tropisk parasitologi og epidemiologi.

Ulandsernæring: vækst, kropssammensætning, wild foods, entomo- og geofagi.

Diabetes i ulande: fysisk aktivitet, ernæring, tuberkulose, hiv.

Reproduktiv sundhed i ulande: ernæring, infektioner, subklinisk mastitis.

Hiv-infektion: mor-barn transmission, co-infektioner, ernæring.

Tuberkulose: ernæring, co-infektioner, kropssammensætning.

Helminter: ernæring, reproduktion, hiv/TB.

Social arv og sygefravær.

Effekt af revalideringsforanstaltninger.

Epidemiologisk transition i lavindkomstsamfund.

Afdelingen er ansvarlig for undervisningen i epidemiologi på lægeuddannelsen, på bachelor- og kandidatuddannelsen i folkesundhedsvidenskab, på Master of Public Health studiet og på Master of International Health studiet.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Elsebeth Lyng: Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU: 1 doktorafhandling, 1 ph.d.-afhandling. Karolinska Institutet, Stockholm: 3 doktorafhandlinger. Deltaget i evalueringspanel hos Finlands Akademi.

Thorkild I.A. Sørensen: Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU: 2 ph.d.-afhandlinger.

Henrik Friis: Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU: 3 ph.d.-afhandlinger.

Dan Meyrowitsch: Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU: 1 ph.d.-afhandling.

Udvalg og fonde

Elsebeth Lyng: European Science Foundation Governing Council, Danmarks Statistiks Styrelse, Danmarks Grundforskningsfonds Bestyrelse, Arbejdsmiljøforskningsfondens Videnskabelige Udvalg, Programkomiteen for Fødevare og Sundhed under Det Strategiske Forskningsråd, H:S's udvalg vedr. screening mod livmoderhalskræft, Forskningsudvalget ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet (formand).

Thorkild I.A. Sørensen: Styregruppen for Center for Sundhed og Samfund, KH. Dansk Selskab for Adipositas Forskning (formand). Det Videnskabelige Rådgivningsudvalg ved Sanofi Aventis. Formand for et internationalt videnskabeligt udvalg til bedømmelse af de svenske biobanker, organiseret i Walleneberg Consortium North og SWE-GENE.

Henrik Friis: Folkesundhedsvidenskabsuddannelsens Kandidat Udvalg; Folkesundhedsvidenskabsuddannelsens Internationale Udvalg, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets Internationale Udvalg, Lønpolitisk Udvalg.

Dan Wolf Meyrowitsch: Master of Public Health: Viceuddannelsesleder, Afhandlingsudvalget, Uddannelsesudvalget, Eksamensformand, Kompetenceudvalget. Master of International Health: Curriculumudvalget.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Elsebeth Lyng: Rådgivet EU-kommissionen vedrørende mulig kræftfremkaldende effekt af hårfarvemidler.

Thorkild I.A. Sørensen: Sagkyndig rådgiver for Sundhedsudvalget under "Forsikring & Pension", for Rigshospitalets Forskningsudvalg, for Ph.d.-udvalget ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet ved Syddansk Universitet, for AFA (svensk pensionsforsikrings-selskab med fondsuddeleliger til forskning), for det Svenske Forskningsråd, og er bedømmer af indsendte artikler til en række videnskabelige tidsskrifter.

Henrik Friis: Medlem af WHO's Technical Advisory Group on Nutrition and hiv-infektion; Rådgiver for det Internationale Atom-Energy Agentur i relation til forskning i ernæring og hiv-infektion. Rådgiver on training policy for European Center for Disease Prevention and Control.

Formidling

Thorkild I.A. Sørensen og Elsebeth Lyng: Har holdt flere inviterede foredrag i nationale og internationale sammenhænge, baseret på eget forskningsfelt.

Redaktionelle hverv

Thorkild I.A. Sørensen: Editorial Boards for *Alcologia*, *Danish Medical Bulletin*, Associate editor of *Obesity Research and Clinical Practice*, og Honorary Member af Editorial Board for *Evidence-Based Preventive Medicine*.

Elsebeth Lyng: Editorial board i *Cancer Causes and Control*, *Scandinavian Journal of Work, Environment and Health*.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Anne Helene Olsen og Elsebeth Lyng: Evaluerer mamмоgrafiscreening sammen med *Cancer Research*, U.K.

Elsebeth Lyng: Har deltaget i udarbejdning af nye europæiske retningslinjer for screening mod livmoderhalskræft.

Thorkild I.A. Sørensen: Center for Epidemiologisk Grundforskning (Danmarks Grundforskningsfond) (DESC); 'Bedre Sundhed for Mor og Barn' (BSMB); Hovedstadens Center for Prospektive Befolkningsundersøgelser (HCPB); 'Molekylærgenetik i relation til metaboliske, hormonelle og klinisk epidemiologiske aspekter af adipositas (ADIGEN); 'Betydningen af gener, familiemiljø og individuelt miljø, for udviklingen af insulinresistenssyndromet, abdominal adipositas og hermed associerede kardi-ovaskulære risikofaktorer' (GEMINAKAR); 'Pharmacogenomics: From functional genomics to rationalized therapy' (GENPHARM). Koordinator af EU-projektet 'Nutrient-gene interactions in human obesity' (NUGENOB) under 5. rammeprogram; koordinator af EU-projektet 'Hepatic and adipose tissue in the metabolic syndrome (HEPADIP), et Integrated Project under det 6. Rammeprogram; koordinator af den epidemiologiske forskningslinje i EU-projektet 'Diet, Obesity and Genes' (DIOGENES), et Integrated Project under det 6. Rammeprogram; Samarbejdsprojekt med Nestlé 'Metabolomics'; nordisk epidemiologisk netværk 'Prenatal and childhood growth in relation to cardiovascular disease' (NORDNET); Samarbejdsprojekt med Helsinki Universitet om vægtændringers helbredskonsekvenser.

Netværk

Anne Helene Olsen og Elsebeth Lyng: Deltager i EU-Network on Breast Cancer Screening.

Thorkild I.A. Sørensen: Ekstern samarbejdspartner for NUGENOB i et nyetableret Network of Excellence: 'European Nutrigenomics Organisation' (NuGO).

Henrik Friis: Multiple Micronutrient Supplementation During Pregnancy-UNICEF/WHO/UNU-Study Team.

Afdeling for International Sundhed**Forskningsvirksomhed**

I samarbejde med Rigshospitalet (RH) og Institut for Medicinsk Mikrobiologi & Immunologi (IMMI), Panum Institut, er der opbygget et Center for Medicinsk Parasitolo-

gi, som forsker i sygdom, sundhed og sundhedssystemer i tropere og i fattige lande – særligt malaria – i samarbejde med Afdelingen for Sundhedstjenesteforskning og Institut for Antropologi. Netværket er nu udvidet til et Center for International Sundhed og Udvikling (CISU), også omfattende forskningsprofessor Peter Aaby's gruppe på Statens Serum Institut. CISU medtages, i en grundbevilling fra Det Sundhedsvidenskabelige og Samfundsvidenskabelige Fakultet, og har faciliteter på Center for Sundhed og Samfund. Se www.CISU.dk.

Takket være en Danida-bevilling (ENRECA) samarbejdes der med IMMI og National Institute for Medical Research, Tanzania og Kilimanjaro Christian Medical College, Moshi, Tanzania med hovedformålet at uddanne tanzanianske ph.d.- og Masters-studerende. I 2005 blev bevillingen med IMMI som P1 forlænget med 3 år.

En række samarbejdsaftaler er etableret med danske og udenlandske forskningsinstitutioner, for at sikre gennemførelsen af enkelte projekter, herunder Christian Medical College, Vellore, Indien og Bill & Melinda Gates Foundation.

Et tværfakultært samarbejde er etableret på KU – se Bio-Campus; i CISU's lokaler, og huser foreløbig 5 ph.d.-studerende herfra.

Afdeling for International Sundhed er sammen med Afdeling for Sundhedstjenesteforskning og Institut for Medicinsk Mikrobiologi & Immunologi samt Epidemiklinikken (RH), udvalgt af fakultetet som Cluster, med forskning i malaria, hiv, TB og diabetes på basalbiomedicinsk, klinisk og folkesundhedsvidenskabeligt niveau.

I samarbejde med Dep. of International Health Care Research (IHCAR), Karolinska Institutet, forskes i reproduktiv sundhed i Afrika, syd for Sahara (V. Rasch).

En Danida-bevilling (ENRECA) har faciliteret samarbejde med Antropologisk Institut, og en række forskningsinstitutter i Hanoi, Vietnam (V. Rasch).

I samarbejde med University of Khartoum, Institute of Endemic Diseases forskes i konflikt og sundhed for internt fordrevne.

1. Hovedprojekter

Malaria as a tracer condition for health sector reform and referral system in KCMC, Moshi region (ph.d.-studerende R. Manongi, A. Rønn, I. Bygbjerg, A. Krasnik, F. Dolmans). Ph.d. forsvaret i oktober 2005.

Malaria resistens særligt DHFR & DPHS mutationer bestemt ved PCR (Michael Alifrangis post.doc., A. Rønn, I. Bygbjerg, T. Theander).

Pharmacokinetics & -dynamics of antimalarials and anti TB-drugs (L. Høgberg, A. Rønn, I. Khalil og H. Angelo).

The impact of waste water irrigation on human health and food safety among urban communities in the Volta basin – opportunities and risks (H. Samuelsen, H. Friis, P. Dreschel, F. Konradsen, A. Dalsgaard og R.C. Abaidoo).

Lack of blood, home-management of anaemia and malaria, an ethnographic study in Tanga region, Tanzania (ph.d.-studerende F. Ringsted, I. Bygbjerg, H. Samuelsen, M. Alilio). Ph.d. indsendt til bedømmelse oktober 2005.

Humanitarian aid: Is it sufficient for those most in need? A population based study with a particular reference to the morbidity pattern of children among displaced people in Sudan (ph.d.-studerende W. Ismail, Sudan. I. Bygbjerg, F.K. Pedersen, E. Khalil). Ph.d. forsvaret i april 2005.

Hiv/aids Prevention and Communication: A Health

Communication Project 2001-2004 (H. Samuelsen i samarbejde med Institut for Film- og Medievidenskab (T. Tufte er projektkoordinator)).

Post-abortion care – prevention of repeated, unwanted pregnancies and STD's/hiv in a group of women with high risk sexual behavior in Tanzania (V. Rasch, S. Massawe, S. Bergstrøm).

Reproductive tract infections among abortion seeking women in Vietnam (ph.d.-studerende M.N. Nguyen, V. Rasch).

Human excreta use in agriculture in Vietnam – a study from the field to the latrine (P.K. Jensen).

Post-conflict health systems change in South Sudan: role and perspectives of health workers (T. Dræbel).

“The impact of waste water irrigation on human health and food safety among urban communities in the Volta Basin – opportunities and risks”, project gennemføres i samarbejde med The Kwame Nkrumah University of Science & Technology (KNUST), Ghana and KVL, Copenhagen (H. Samuelsen og F. Konradsen).

Muligheder for at begrænse omfanget af akut pesticid-forgiftninger i Sri Lanka (F. Konradsen).

1.1. Projekter med IMMI & RH (se også ovenfor)

Malaria Guidelines. NIMR, Tanzania (ph.d.-studerende A. Mwisongo, I. Bygbjerg, L. Gilson, F. Konradsen). Ph.d. indsendt til bedømmelse juli 2005.

Forbedring af malariabehandling og diagnostik i Tanzania (A. Rønn, I. Khalil, M. Alifrangis, I. Bygbjerg, S. Magesa, M. Lemnge).

Intermittent presumptive treatment of child malaria in Tanzania (J. Massaga, M. Lemnge, A. Kitua, Nkya, I. Bygbjerg, A. Rønn, T. Theander).

1.2. Tværfakultære projekter

Under satsningsområdet “BioCampus” er et nyt projekt om livsstilssygdomme i udviklingslande, særligt Det Metaboliske Syndrom under opbygning (I. Bygbjerg, J. Højriis Nielsen, B. Klarlund Pedersen, B. Quistorff, L. Grunnet mfl.).

1.3. Projekter med "International Water Management Institute (IWMI), Sri Lanka

Sundhedskonsekvenser af vandressource udviklingsaktiviteter i Sri Lanka, Pakistan og Kenya (F. Konradsen, W. van der Hoek, F. Amerasinghe, C. Muteru).

Inter-CGIAR initiativ omkring landbrug og malaria (F. Konradsen et al.).

Sundhedskonsekvenser og pesticider i udviklingslande (F. Konradsen et al.).

Brugen af spildevand til landbrugsformål (F. Konradsen, H. Samuelsen, L.G. Knudsen).

1.4. Projekter med Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole

Sundhedskonsekvenser af brugen af spildevand til landbrugsformål i Vietnam (A. Dalsgaard, F. Konradsen).

1.5. Projekter med Statens Serum Institut

Impact of war in health system in Guinea-Bissau & Sudan (T. Dræbel, I. Bygbjerg).

2. Undervisning

I. Bygbjerg, H. Samuelsen, F. Konradsen, og V. Rasch underviser og vejleder MIH, MPH og folkesundhedsstuderende i international sundhed.

I. Bygbjerg underviser lægestuderende i tropemedicin, ved Kursus i International Sundhed (IMCC), samt ph.d.-kurser herunder ENRECA, A-kurser m.m. Desuden ved Postgraduate School of International Health samt i Indien, Sverige og ved Forsvarets Sundhedstjeneste og Sundhedsstyrelsens A-kurser.

H. Samuelsen og F. Konradsen varetager en række eksterne undervisningsforpligtigelser omkring forskningsmetode og international sundhed på DTU, DPU, Aarhus Universitet, IMCC, VUC-Øresund og ENRECA ph.d.-kurser m.m.

H. Samuelsen er uddannelsesleder for Master of International Health uddannelsen.

H. Samuelsen og F. Konradsen vejleder MIH-studerende, Medicin-studerende, specialestuderende ved FSV-uddannelsen samt eksterne vejledere ved Center for Afrika Studier.

H. Samuelsen og F. Konradsen underviser på Master of Science in International Health ved Frei Universität-Humboldt i Berlin.

V. Rasch underviser på Karolinska Institutet samt på The Scientific Institute of Family, Population and Children, Hanoi, Vietnam.

T. Dræbel underviser FSV- og MIH-studerende.

P.K. Jensen underviser på Water and Sanitation in Emergencies, MIH og FSV.

MIH uddannelsen indgår i et EU-finansieret Erasmus Mundus konsortium med 7 andre europæiske universiteter, hvor internationale studerende kan opnå scholarships til at gennemføre en Master of Science in International Health.

I 2005 opnåede 27 studerende mastergraden i International Sundhed under vejledning fra afdelingen. 7 Erasmus Mundus studerende har taget moduler i København.

Faglige og administrative hverv

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

I. Bygbjerg: Rådgiver for Udenrigsministeriet og Forsvaret samt Europæiske Rejseforsikring og Dansk Røde Kors. Konsulent for Rigshospitalets Epidemifdeling og for Det Norske Forskningsråd.

P.K. Jensen: Konsulent for Danida/DBL i Banda Ache, Indonesien vedr. tsunamien (se også www.cmp.dk).

Formidling

V. Rasch: The European Population Conference.

Redaktionelle hverv

I. Bygbjerg: Reviews for Health Policy & Planning, Vaccine og Transactions of the Royal Society of Tropical Medicine & Hygiene.

F. Konradsen: Reviews for Acta Tropica, Social Science and Medicine, British Medical Journal and Bulletin of the WHO.

V. Rasch: Reviews for Reproductive Health Matters.

A. Rønn: Lægemiddelkataloget.

P.K. Jensen: Reviews for Epidemiology and Infection, Journal of Water and Health og Tropical Medicine and International Health.

H. Samuelsen: Reviews for Social Science and Medicine, Anthropology and Medicine, Medical Anthropology, Health Policy and Planning, Cambridge Review of International Affairs.

T. Dræbel: Referee for tidsskriftet Politik.

Nationalt og internationalt forskningsamarbejde**Netværk**

I. Bygbjerg: University of Khartoum, National Institute for Medical Research, Kilimanjaro Christian Medical College, Tanzania. Christian Medical College, Dept. of Community Medicine, Vellore, Indien. Karolinska Institutet, Stockholm. Tropemedicinsk Institut i Berlin & Heidelberg. TropEdEurop. Desuden medlem af The Royal Society of Tropical Medicine & Hygiene, American Society of Tropical Medicine & Hygiene, International Society of Travel Medicine og World Diabetes Foundation, Aids-netværket (NGO), Cluster i International Sundhed, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, BioCampus (tværfakultært ved KU).

H. Samuelsen: Hiv/aids NGO netværketssamarbejde med forskere.

V. Rasch: Foreningen Sex og Samfund og Karolinska Institutet, Stockholm.

F. Konradsen: System-wide Initiative on Malaria and Agriculture.

A. Rønn og F. Konradsen: I bestyrelsen for Dansk Selskab for Tropemedicin og International Sundhed.

T. Dræbel: University of Khartoum, National Institute for Medical Research og WHO-EURO, Disaster Preparedness & Response Programme.

Medicinsk Museion**Forskningsvirksomhed**

Afdelingens forskningsvirksomhed er de medicinske videnskabers og sundhedsvæsenets historie. Museion-konceptet indebærer, at afdelingen integrerer forskning, undervisning, 'collection management' og formidlingsvirksomhed, især offentlige udstillinger. Virksomheden fokuserer på repræsentationer af biomedicinens nutidshistorie, ca. 1955-2005. Afdelingen har et nært samarbejde med skandinaviske, tyske, amerikanske og britiske institutioner inden for området, herunder Science Museum, London.

1. hovedprojekter

Danish biomedicine 1955-2005: et integreret historisk-museologisk projekt (Thomas Söderqvist).

Medicinsk museologi – historie og metoder (Camilla Mordhorst).

Mapping the visual and epistemic cultures of epidemiology, 1955-2005: individuals, populations and the biomedical body (Susanne Bauer).

Organ transplantation in Denmark 1960-2005 (Søren Bak-Jensen).

The ambiguous body: a study of the interplay between medical practices and meanings of the body (Sniff Nexø).

Instruments, medicine and the human body (Jan Eric Olsén).

Forskerbiografiens poetik og historie (Thomas Söderqvist).

Lægevidenskabelig seksualitetsteori i Danmark, 1800-2000 (Christian Graugaard).

Den medicinske fagterminologis historie (Henrik Wulff).

Lægelatinske studier (Kirsten Jungersen).

Dansk sundhed og den danske folkesundhedsvidenskab i det 20. århundrede (Nils Rosdahl).

Ph.d.-projekter

Indbildningskraftens rolle i 1800-tallets sygdomsbehandling (Lars Ole Andersen).

Legemets tyngde: en historiografisk studie af den kropslige vending i medicinhistorien (Adam Bencard).

Behandlere og behandlede – psykiatriens historie 1920-1953 (Jesper Vaczy Kragh).

The cultural, social and technological human-animal interplay in biomedical science: an ethnographic study of the laboratory minipig (Hanne Jessen).

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Thomas Söderqvist: Har bedømt ansøgere til professoratet i Medicinhistorie, universitetet i Oslo og til Hans Rausing-professoratet i videnskabshistorie, Uppsala universitet. Han har været formand for bedømmelsesudvalg vedr. 4 post.doc.-stillinger ved Institut for Folkesundhedsvidenskab, KU og 'grant referee' for Wellcome Trust History Panel.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Afdelingen har en omfattende medicinhistorisk rådgivningsvirksomhed med ca. 200 henvendelser/år fra forskere, medier, forlag, skoler, statslige og kommunale institutioner, private virksomheder, borgere, mv. Der er ca. 100 henvendelser/år vedr. udlån fra billedarkiv, udlån til andre museers udstillingsvirksomhed m.m.

Udvalg og fonde

Christian Graugaard: Formand for Sex & Samfund, ansvarshavende for "Hertoft-eftermiddag" på Rigshospitalet, medlem af Bibliotek for Lægers redaktionspanel, medlem af forskningsnetværket om Seksuelle overgreb mod Børn, referee for tidsskrifterne Psyke & Logos og Scandinavian Journal of Public Health samt beskikket medlem af censorkorpset for lægeuddannelsen.

Camilla Mordhorst: Medlem af Museologisk Forskernetværk, samt ekstern lektor ved Europæisk Etnologi, Københavns Universitet.

Sniff Nexø: Medlem af redaktionen for Fortid og Nutid: tidsskrift for kulturhistorie og lokalhistorie.

Nils Rosdahl: Formand for Dansk medicin-historisk Selskab, censorformand for uddannelsen i folkesundhedsvidenskab samt censor ved lægeuddannelsen og MPH-uddannelsen.

Thomas Söderqvist: Medlem af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets forskningsudvalg, medlem af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets arbejdsgruppe vedr. undervisning i forskningsmetodologi.

Tillidshverv

Thomas Söderqvist: Medlem af styregruppen for KU's satsningsområde Biocampus, søjle 1, suppleant i styregruppen for KU's satsningsområde 'Religion i det 21. århundrede', bestyrelsesmedlem ved Dansk Forskerskole i Filosofi, Idé- og Videnskabshistorie, medlem af VKO-udvalget ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet samt beskikket med-

lem af de landsdækkende censorkorps for hhv. filosofi (vedr. videnskabshistorie), lægeuddannelsen (vedr. medicinsk filosofi og videnskabsteori), og folkesundhedsvidenskab.

Formidling

Museal virksomhed

Afdelingen forvalter universitetets medicin-historiske samlinger med ca. 200.000 registerenheder. I 2005 er der gennemført en omfattende revision af samlingerne, se endvidere Årsskrift for Medicinsk Museion 2005.

Udgivervirksomhed

Afdelingen udgiver Årsskrift for Medicinsk Museion.

Redaktionelle hverv

Camilla Mordhorst: Medlem af redaktionsrådet for Nordisk Museologi, redaktør for Årsskrift for Medicinsk Museion.

Thomas Söderqvist: Redaktør for Bibliotek for Læger og referee for Bulletin for the History of Medicine.

Udstillingsvirksomhed

Medicinsk Museion forvalter universitetets medicin-historiske udstillinger, der har haft ca. 12.000 besøgende på offentlige omvisninger, særømvisninger, kulturnat og skoletjenestebesøg. Særudstillingen "Sex og Samfund" åbnede i oktober.

Kongresser og symposier

Thomas Söderqvist: Har holdt følgende conferenceoplæg og inviterede gæsteforelæsninger: Foredrag "Collecting and displaying bodies and body parts", what's the problem?", International symposium "Law, ethics and the historical display of human remains", "Wellcome Trust Centre for the History of Medicine", London, 14. april 2005. Foredrag "Biomedicinens nutidshistoria" en metodologisk utmaning. Nordisk konference "Medicinhistorie i dag", Nobelmuseet, Stockholm, 22. august 2005. Foredrag "The Medical Museion concept: exploring the culture of biomedicine in the age of globalization", ved international conference "Awareness and Action: University Museums Today", Uppsala, 29. september 2005. Foredrag "A most unruly kind of objects: biomedical researchers as indeterminate singularities and (queer) subjectivities", Society for Social Studies of Science 2005 Annual Meeting, Pasadena, California, 21. oktober 2005. Gæsteforelæsning "The rise of biomedicine and the end of the modern medical museum", Dittrick Medical History Center, Case Western Reserve University, Cleveland, Ohio, 31. marts 2005. Gæsteforelæsning "What's the use of writing lives of recent scientists?", Department of History, Oregon State University, Corvallis, Oregon, 8. april 2005. Gæsteforelæsning "Medicinsk Museion: ett nytt koncept för integration av forskning, undervisning, insamling och utställningar", Institutionen för Kultur och Medier, Umeå universitet, Umeå, 23. maj 2005. Gæsteforelæsning "Forskerbiografien: en bro mellan vetenskap, värderingar och individ", Centrum för Vetenskap och Värderingar, Umeå universitet, Umeå, 24. maj 2005.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Netværk

Afdelingen deltager i et europæisk museumsnetværk om elektronisk tilgængeliggørelse af universitetssamlinger.

Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning

Afdelingens forskning har køn og kønsforskelle som udgangspunkt forskning i sygdom, sundhed, adfærd og forebyggelse, herunder seksuel og reproduktiv samt psykisk sundhed. Afdelingen underviser på alle niveauer i ind- og udland, samt på de forskellige uddannelser under Folkesundhedsvidenskab. Som led i internationaliseringen af uddannelserne udbyder afdelingen også engelsksprogede kurser f.eks. Gender, Sexuality and hiv/aids og Medical Anthropology: Social and Cultural Perspectives on Health and Disease.

Forskningsvirksomhed

1. Sygdom og sundhed i relation til køn, dagligdag og arbejdsforhold

Undersøgelsen er en tværseksundersøgelse af mænd og kvinder i forskellige faggrupper (B. Petersson mfl.).

2. Spiseforstyrrelser

Igangværende undersøgelse med data fra kvinder med Bulimia Nervosa (B. Petersson).

3. Lægeuddannelsen – Et forløbsstudie

Undersøgelsens data er en årgang lægestuderende der er interviewet i alt 4 gange gennem studietiden (B. Petersson, Torsten Risør, Tine Rask Eriksen, Marianne Agergaard).

4. Sundhedsmæssige problemer hos adoptivbørn

(Merete Laubjerg, B. Petersson).

5. Gentagne aborter hos grønlandske kvinder

Gentagne aborter hos grønlandske kvinder – en kvalitativ undersøgelse (Inge-Lise Bielecki).

6. Constructions of masculinities and their influence on male sexual and reproductive health and behaviour in urban East Africa

Forskningsprojektet er en komparativ undersøgelse med indsamling af både kvantitative og kvalitative data i Tanzania (Dar es Salaam) og Uganda (Kampala) (Margrethe Silberschmidt).

7. Unge, køn, seksualitet og reproduktiv sundhed

Unge, køn, seksualitet og reproduktiv sundhed i et nationalt og internationalt perspektiv (Margrethe Silberschmidt, Barbara Ann Barrett mfl.).

8. At a loss in the land of the brave: a study of sexual and reproductive behaviour in Namibia

Ph.d.-afhandling, som forsvares 24. marts 2006 (Britt Tersbøl).

Bedømmelsesudvalg

Birgit Petersson: Har deltaget i en ph.d.-bedømmelse.

Udvalg og fonde

Birgit Petersson: Har deltaget i Ankenævnet for abort og sterilisation; Center for etik og ret; Udvalg vedr. kønsforskningen på KU; Dansk kontakt til Postpartum Support International, WPA's gruppe Women's Mental Health. Dansk Selskab for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning.

Margrethe Silberschmidt: Bestyrelsesmedlem i Ulandsfagligt selskab/Dansk Ingeniørforening.

Formidling

Birgit Petersson, Margrethe Silberschmidt og Barbara Ann Barrett: Har holdt oplæg i ind og udland omkring egen forskning. Desuden formidling til radio, tv og trykte medier.

Redaktionelle erhverv

Birgit Petersson: Ugeskrift for lægers videnskabelige panel; Archives of Women's Mental Health; NORA; Kvinder, Køn og Forskning. Refereeopgaver for Scand. J. Public Health; Nordic Journal of Psychiatry.

Margrethe Silberschmidt: Verdensbanken.

Kongresser og Symposier

Birgit Petersson: Videnskabeligt panel 1. World Congress on Gender-Specific Medicine; Gender Kolleg der Universität, Wien.

Margrethe Silberschmidt: Præsentation af forskningsresultater: European Conference of African Studies (AE-GIS), Institute of Commonwealth Studies, London; African Studies Association (ASA), Washington.

Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori**Forskningsvirksomhed**

Afdelingens forskning omfatter etik, videnskabsteori, medicinsk filosofi samt klinisk beslutningslære og forskningsmetodologi.

1. Det informerede samtykke

Peter Rossel (PR), Michael Norup (MN) arbejder med det moralfilosofiske grundlag for det informerede samtykke. MN har medvirket til en undersøgelse af lægers information, om bivirkninger i Litauen.

2. Forskning omfattende børn

Anne Gammelgaard (AG) arbejder med etiske aspekter, i relation til klinisk forskning med børn, i samarbejde med Lisbeth E. Knudsen, Afdelingen for Miljø- og Arbejdsmedicin og Hans Bisgaard, Dansk BørneAstmaCenter, KAS Gentofte.

3. Beslutninger ved livets afslutning

MN har været hovedansvarlig for den danske del af EU-projektet: Medical End-of-life Decisions; Attitudes and Practices in 6 European Countries (bevilling fra EU's 5.

rammeprogram). Flere af afdelingens medarbejdere har været involveret i projektet. Resultaterne er ved at blive publiceret.

4. Palliativ medicin

MN er involveret i et internationalt projekt med titlen "Dying Well in Europe", om behandling og forløb forud for døden hos patienter i 7 europæiske lande.

5. Fordelingsretfærdighed

PR og MN arbejder med fordelingsretfærdighed, både i relation til sundhedssystemet og til forebyggende arbejde. Centrale spørgsmål er begrundelserne for et offentligt finansieret sundhedssystem, prioriteringer, betydningen af sociale uligheder, for ulighed i sundhed og patientens ansvar for eget helbred. Sigurd Lauridsen (SL) arbejder med spændingen mellem individets autonomi og samfundets krav om cost-effectiveness.

6. Almen videnskabsteori

Kirsten Hansen (KH) arbejder på et projekt om integrationen af alternativ behandling i sundhedssystemet, herunder forholdet mellem alternativ og konventionel medicin. PR og MN arbejder med det videnskabsteoretiske grundlag for randomiserede forsøg (RCT).

7. Forskningsmetodologi

AG bidrager til en kvalitativ evaluering af et arbejdsmedicinsk projekt i samarbejde med Arbejdsmedicinsk Klinik, Bispebjerg Hospital. Peter C. Gøtzsche udfører metodologisk forskning, især inden for RCT, observationelle studier og meta-analyser.

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

MN: Bedømt ansøgere til et lektorat ved KU.

Udvalg og fonde

KH: Medlem af ph.d.-studienævnet på SVF.

Tillidshverv

PR: Formand for Dansk Selskab for Medicinsk Filosofi, Etik og Metode (DSMFEM).

Formidling**Kongresser og symposier**

Afdelingen afholdt i samarbejde med DSMFEM symposiet "Patientens ret til selvbestemmelse versus solidaritet inden for sundhedsvæsenet", Børsen den 10. november 2005.

Redaktionelle hverv

MN: Bedømt artikler for Journal of Medical Ethics.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

MN: Medlem af EUROELD-gruppen om lægelige beslutninger ved livets afslutning, og DWE-gruppen om udbredelsen af palliative behandlingstilbud i Europa. PR og MN er medlemmer af netværk for lighed og pluralisme, som er støttet af Det Humanistiske Forskningsråd. SL var i efteråret 2005 Visiting Scientist ved programmet "Ethics in Health" på Harvard University.

Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin

Afdelingen varetager, den prægraduate undervisning i miljø- og arbejdsmedicin på medicinstudiet og i miljøfaktorer og helbred, samt arbejdsmiljø på folkesundhedsvidenskabsuddannelsen. Afdelingen deltager også i humanbiologiuddannelsen.

De miljø- og arbejdsmedicinske problemers karakter, nødvendiggør en betydelig bredde i såvel forskningsmæssige metoder som faglig kompetence, og afdelingens intention er, at bygge videre på den stærke skandinaviske epidemiologiske forskningstradition, ved at kombinere moderne epidemiologisk metodologi, med følsomme målemetoder fra bl.a. toksikologi og molekylærbiologi.

Forskningsvirksomhed

1. Afdelingens Eksperimentelle sektion

S. Loft (SL), P. Møller (PM), L.E. Knudsen (LEK), P. Vinzents (PV), A. Wellejus, M. Sørensen, L. Risom, P. Høgh-Danielsen, J. Kjærgaard, Tina Dam Mikkelsen, Camilla Taxvig, H. Bak, Z. Andersen, Elvira Vaclavik, Christian Stevns-Hansen, Serena Guarnieri.

Forskningsområdet omhandler helbredseffekter af miljøfaktorer, med henblik på forebyggelse. Der fokuseres på partikulær luftforurening, kostfaktorer og fysiologiske faktorer, i samspil med genetisk betinget følsomhed. Der er fokus på særligt udsatte grupper som børn i et stort europæisk netværk, ledet af LEK (www.pubhealth.ku.dk/cgn). Der arbejdes på, at udvikle metoder til individuel eksponeringsvurdering, især for partikulær luftforurening, i form af modeller, med anvendelse af personbårne partikelmålere og biomarkører. Fra afdelingen koordineres (SL) en større tværgående forskergruppe, vedr. helbredseffekter af luftforurening 2004-2008 (www.airpolife.dk). Der er igangsat en serie epidemiologiske studier til belysning af relaterede helbredseffekter. Interventioner med kostfaktorer og fysiologisk stress belyser mekanismer hos mennesker i dyremodeler og *in vitro*. Modelsystemer inkluderer brug af transgene dyr med indsatte rapportørgener, og knockout af relevante forsvarszymer. Placentaperfusion anvendes som humant system til test af føtal eksponering. Mekanistisk centreret om oxidativ stress, forsvær derimod; genregulering og skader på dna. Metoderne spænder fra epidemiologi, avanceret kemisk analyse med kromatografi og massespektrometri til molekylærbiologi, især til genekspressionsanalyse og genotypning med cDNA-chips og real-time PCR. Afdelingen deltager i internationale studier med biomarkørudvikling og validering af markørens prædiktive værdi, i forhold til cancerudvikling. Endvidere deltager LEK i arbejde om beskyttelse af følsomme personoplysninger.

2. Afdelingens Epidemiologiske Sektion

Den empiriske indsats er rettet mod mulige sammenhænge, mellem erhvervsbetinget udsættelse for fremmedstoffer og risiko for at udvikle kræft, hjerte-kar-sygdom og luftvejslidelser. Igangværende projekter omhandler helbredseffekter af luftforurening, kemiske bekæmpelsesmidler og bio-aerosoler, miljøfaktorerens betydning for udvikling af levercellekræft, samt arbejdsmiljøets bidrag til ulighed i sundhed. Den teoretiske indsats vedrører design-aspekters betydning for validiteten af case-control undersøgelser, herunder vurdering af metoder, til udvælgelse af kontrol-serie (E.S. Hansen).

Faglige og administrative hverv

Udvalg og fonde

LEK: Studieleder for uddannelsen i folkesundhedsvidenskab, medlem af det rådgivende koordinationsudvalg for Sundhedsministeriets Miljømedicinske Forskningscenter og dansk medlem i det rådgivende udvalg for det europæiske center for validering af alternative metoder til dyreforsøg (ECVAM), samt medlem af EU-arbejdsgruppe om biomonitorering af børn. Medlem af Teknologirådets tværfaglige arbejdsgruppe om bedre miljø for børnene. Har deltaget i afholdelse og konsultationer omkring børns miljø og helbred og relateret formidling.

ESH: Medlem af forskningsudvalget vedr. miljømedicinsk epidemiologi under det svenske "Naturvårdsverket", "Scientific Committee on Epidemiology in Occupational Health" under "International Commission on Occupational Health" (ICOH), samt af Miljøankenævnet.

SL: Medlem af fakultetets Forskningsudvalg, Registreringsnævnet og formand for Centerrådet for Sundhedsministeriets Miljømedicinske Forskningscenter. Bestyrelsesmedlem i Dansk Toksikologi Center, Dansk Selskab for Farmakologi og Toksikologi og Danmarks Miljøundersøgelser.

Bedømmelsesudvalg

SL: Bedømt en doktordisputats og en ph.d.-afhandling ved fakultetet og en ph.d.-afhandling i Sverige.

Formidling

Redaktionelle hverv

ESH: Siddet i editorial board for "Scandinavian Journal of Work, Environment & Health" og "International Journal of Occupational and Environmental Health", samt lejlighedsvis udført referee-opgaver for en række internationale tidsskrifter.

SL: Siddet i editorial board for Journal of Molecular Medicine, Pharmacology and Toxicology, Archives of Biochemistry and Biophysics and Particle and Fiber Toxicology og har udført refereeopgaver for 15 forskellige tidsskrifter.

PM: Udført refereeopgaver på 5 artikler.

LEK: Udført refereeopgaver.

LEK, ESH og SL: Medvirket som inviterede foredragsholdere ved en række nationale og internationale konferencer og kurser.

Afdeling for Social Medicin

Forskningsvirksomhed

Den sociale ulighed i sundhed og sygelighed har et betydeligt omfang, selv i det moderne velfærdssamfund. De socialt dårligst stillede lever i gennemsnit 3-6 år kortere, end den mere velstillede del af befolkningen, og de gennemlever 10-15 flere år med alvorlig sygdom eller svækket funktionsevne. Udviklingen af de fleste helbreds-fænomener, påvirkes af et komplekst samspil af sociale, mentale og biologiske omstændigheder over livsforløb. Forståelse af

de mekanismer, der forbinder sociale forhold med sundhed og sygelighed, har stor betydning for tilrettelæggelse af effektiv forebyggelse.

Arbejdet ved Afdeling for Social Medicin er samlet omkring et forskningsprogram, som er nærmere beskrevet på afdelingens hjemmeside, om årsager til og muligheder for, at forebygge social ulighed i helbred og funktionsevne. Forskningen belyser en række forskellige mål for social position (individuel social position, social kontekst, marginalisering), samt en række forskellige helbredsfænomener (fx dødelighed, hjerte-karsygdomme, almene symptomer, psykiske symptomer, funktionsevne, infertilitet og fødselsudfald). Forskningsprogrammet, som har et socialepidemiologisk fokus, omfatter et stort antal projekter. Disse er alle rettet mod en række videnskabelige problemstillinger, som studerer mekanismerne mellem social position og helbred i samspil med fx 1) sociale relationer, 2) handlegkompetence, 3) sundhedsadfærd og 4) forebyggende intervention. Endvidere inddrages livsløbsperspektivet i forskningen til at belyse årsager til og konsekvenser af, social ulighed. Afdelingen opretholder og udvikler også metode og fagkompetence på området.

1. Undervisning

1.1. Lægeuddannelsen

Metodelære (4 integrerede fag: videnskabsteori, statistik, epidemiologi og sociologisk metode), medicinsk sociologi, klinisk socialmedicin.

1.2. Bachelor-kandidatuddannelsen i folkesundhedsvidenskab

Levekår og sundhed. Kvalitative metoder. Social medicin. Medicinsk sociologi. Forebyggelse og sundhedsfremme. Epidemiologiske værktøjer i sundhedsplanlægning.

1.3. Master of Public Health-uddannelsen

Introduktionsmodul. Kvalifikationsmodul II (kvantitativ dataanalyse) og III (skrivning af masterafhandling). Fællesmodul 1 (forskningsmetoder), 2 (levetår og sundhed), og 4 (forebyggelse og sundhedsfremme). Specialmodul i forebyggelse og sundhedsfremme.

1.4. Ph.d.-uddannelsen

Questionnaire methods in clinical and public health research, Advanced social epidemiology, Grounded theory method in analysing qualitative interviews, Qualitative research methods in health science.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Kirsten Avlund: Bedømt en ph.d.-afhandling og en svensk doktordisputats.

Ulla Christensen: Bedømt ansøgninger til The Israel Science Foundation.

Finn Diderichsen: Bedømt en disputats, to ph.d.-afhandlinger i København, to ved Karolinska Institutet og en ved Nordiska Hälsovårdshögskolan. Har bedømt et docentur ved Södertörns Högskola samt to seniorforsker ansøgninger. Har været bedømmer ved det svenske Vetenskabsrådet, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Finlands Akademi og Östersjöstiftelsen.

Pernille Due: Bedømmer for Det Norske Forskningsråd. Carsten Hendriksen: Bedømt ph.d.-afhandling.

Bjørn Holstein: Bedømt tre ph.d.-afhandlinger, ansøgere til to adjunktstillinger ved henholdsvis Institut for Folkesundhedsvidenskab, KU, og Danmarks Farmaceutiske Universitet, samt forskningsansøgninger for Finlands Akademi.

Merete Osler: Bedømt fire ph.d.-afhandlinger samt bedømt Centre of Excellence Program for Academy of Finland.

Udvalg og fonde

Finn Diderichsen: Leder af Danmarks Forskerskole i Folkesundhedsvidenskab (GRASPH).

Pernille Due: Studieleder på Medicinstudiet, formand for fakultetets Koordinationsudvalg og fakultetets medlem af rektors uddannelsesudvalg.

Tillidshverv

Kirsten Avlund: Medlem af styregruppen i Det Teknologiske Fremsyn om Det Aldrende Samfund 2030, nedsat af det Strategiske Forskningsråd og Videnskabsministeriet.

Finn Diderichsen: Fellow ved Harvard Center for Population and Development Studies og medlem af Folkesundhedspanelet ved SIF.

Pernille Due: Fellow ved Harvard Macy Institute, Department of Continued Education og medlem af bestyrelsen for CVU Øresund. Medlem af bestyrelsen for CDU, Øresund.

Carsten Hendriksen: Medlem af Rehabiliteringsudvalget i Den Almindelige Danske Lægeforening, medlem af Sundhedsstyrelsens arbejdsgruppe med henblik på faldforebyggelse og forebyggelse af knoglebrud blandt ældre, medlem af Sundhedsstyrelsens arbejdsgruppe til en national strategi for kroniske sygdomme og medlem af planlægningsgruppen for det udgående hospital i H:S Direktion.

Bjørn Holstein: Medlem af bestyrelsen for UCSF og bestyrelsen for EGV Fonden.

Ole Steen Mortensen: Medlem af bestyrelsen for Yngre Arbejdsmedicinere.

Merete Osler: Medlem af Forskningsministeriets koordinerende udvalg for Registerforskning og medlem af arbejdsgruppe under Ernæringsrådet.

Lone Schmidt: Medlem af Danske Lægers Forsikring i Codan.

Afdelingens medarbejdere er medlem af bestyrelsen for: Dansk Gerontologisk Selskab (Kirsten Avlund) indtil juni 2005. Dansk Selskab for Medicinsk Filosofi, Etik og Metode (Lone Schmidt). Dansk Selskab for Psykosocial Medicin (Ole Steen Mortensen). Dansk Selskab for Samfundsmedicin (Kirsten Schultz-Larsen). Repræsentantskabet for Dansk Medicinsk Selskab (Merete Osler). Nordisk Gerontologisk Forening (Kirsten Avlund).

Formidling

Redaktionelle hverv

Afdelingens forskere medvirker i redaktionspanelet for: European Journal of Aging, European Journal of Public Health, International Journal and Health Services, Scandinavian Journal of Occupational Therapy, Scandinavian Journal of Public Health.

Afdelingens forskere har reviewet artikler for bl.a.: Acta

Obstetricia et Gynaecologica Scandinavica, Age and Aging, American Journal of Clinical Nutrition, American Journal of Public Health, Annals of Epidemiology, British Journal of Nutrition, British Journal of Sports Medicine, British Medical Journal, European Journal of Aging, European Journal of Public Health, Gerodontology, Heart, Human Reproduction, International Journal of Health Sciences, Journal of the American Geriatrics Society, Journal of Clinical Epidemiology, Journal of Epidemiology and Community Health, Journals of Gerontology, International Journal of Behavioral Medicine, International Journal of Epidemiology, Nicotine and Tobacco Research, Paediatrics, Populations Studies, Scandinavian Journal of Caring Sciences, Scandinavian Journal of Public Health, Social Science and Medicine, Ugeskrift for Læger.

Kongresser og symposier

Finn Diderichsen: Medlem af Scientific Committee for the 6th European Conference of IUPHE og medlem af International Scientific Committee of EUPHA.

Carsten Hendriksen: Deltaget i ekspertpanel om forebyggende hjemmebesøg til ældre. Sundhedsministeriet i Tyskland, Bonn, 2005.

Afdeling for Sundhedspsykologi

Forskningsvirksomhed

Rigshospitalets Mor-Barn Kohorte. Forskningsprogram, som sigter mod at belyse præ- og perinatale faktorerers helbredsmæssige og udviklingspsykologiske betydning. ELM og HHJ i samarbejde med danske og amerikanske forskere.

Forløbsundersøgelser af 1914-kohorten i Glostrup. Kohorten er fulgt ved undersøgelser i 1964, 1974, 1984, 1989 og 1995. Den psykologiske del fokuserer på intellektuelle funktioner i 50-80-års-alderen (ELM).

Betydningen af gener, familiemiljø og individuelt miljø for personlighed og intellektuel funktion. Tvillingestudium, der fokuserer på helbredsrelevante psykologiske individkarakteristika (ELM).

Dansk-amerikansk projekt vedr. prænatal alkohol-eksposition og psykisk udvikling (ELM).

E12-projektet. En naturalistisk åben undersøgelse af effekten af psykodynamisk psykoterapi på et psykotapeutisk ambulatorium, Bispebjerg Hospital (HHJ, ELM og M. Lotz).

Behandling af spiseforstyrrelser (bulimi), vurderet på baggrund af tre forskellige psykologiske behandlingsmetoder (HHJ og Lone Kretschmar).

Odense-projektet. En naturalistisk åben undersøgelse af effekten af psykoanalytisk individuelterapi i privatpsykiatrisk praksis (HHJ og N. Kjeldsen-Kragh).

Diazepam projektet. En humanpsykologisk og psykofysiologisk undersøgelse af effekten af diazepam i forskellige administrationsformer på kognitiv performance, og indlæring og retention af betinget emotionel respons (HHJ og B. Hutchings).

Cancer-projektet. Personlighed og psykologiske variable associeret med brystkræft, herunder 10-års-overlevelse (HHJ, ELM og John Barefoot).

Livstemaer – religion og eksistenspsykologi (PIC, Bjarne Jacobsen, Bjarne Sode Funch).

Visuelle gestalter som differentialdiagnostisk instrument. Empirisk studie (PLC og Ruth Andersen).

Sygdom og krise – danskernes gudsbillede (PIC, Hans Raun Iversen, Morten Thomsen Højgård).

Moderne sundhedspsykologi (PIC, Benny Karpatchof, Boje Katzenelson).

Hospitalsindlagtes religiøse/eksistentielle univers (PIC, Camilla Sløk, Christian Busch).

Etablering af normalmateriale for Rorschachtesten, som led i internationalt samarbejdsprojekt (JI).

Psykometriske egenskaber ved en række personlighedstests (SCL-90-R, IIP, MMPI-2, SIV/SPV, Rorschach og associationstesten) (JI).

Problemer ved at anvende studenter som ikke-patienter, i psykologisk forskning (JI).

Situationsfaktorerens betydning for psykologiske testresultater (JI).

Fænomenologisk beskrivelse af faktorer i sundhedsmodeller (JI).

Ægteskab og parforhold som sundhedsfaktor (JI). Afdelingen har desuden været involveret i en række klinisk psykologiske og sundhedspsykologiske forskningsprojekter, herunder en større international, tværkulturel undersøgelse af personlighedens struktur.

Undersøgelser om relationen mellem stress og neural plasticitet (GW i samarbejde med Tom Bolwig).

Stressudløste hjerneforandringer: Betydning for udvikling af post-traumatisk stress-syndrom (GW i samarbejde med Ida Hagemen, Marie Louise Hjæresen og Martin Balslev Jørgensen).

Prædisposition for panikangst ved separationsangst i barndommen: Neurobiologiske mekanismer (GW i samarbejde med Mia Søndergaard Greisen og Tom Bolwig).

Muscarine receptors betydning for narkomani (GW i samarbejde med amerikanske og danske forskere).

Det Neurobiologiske Grundlag for Affektiv Sygdom: En Undersøgelse af Neuropeptider, Neurotrope Faktorer og Neuronal Cellydannelse i Genetiske og Adfærdsbestemte Modeller for Sårbarhed overfor Stress og Depression. Effekter af Forebyggelse og Behandling med Citalopram og Nortriptylin (GW i samarbejde med svenske og danske forskere).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

ELM: Bedømt to ph.d.-afhandlinger og HHJ én ph.d.-afhandling ved SVF.

Udvalg og fonde

ELM: Medlem af styringsgruppen for Rigshospitalets Mor-Barn Kohorte; af projektgruppen for et dansk-amerikansk projekt vedr. prænatal alkohol-eksposition og psykisk udvikling, samt af Dansk Psykolog Forenings psykometriske ekspertgruppe.

HHJ: Medlem af interimstudienævnet for cand.scient.san.-uddannelsen; af Sundhedsstyrelsens referencegruppe vedrørende depression og af den videnskabelige komité, De Psykiatriske Afdelinger, BBH.

PLC: Styregruppemedlem i KU's satsningsområde "Religion i det 21. århundrede", medlem af evalueringsudval-

get for bachelor-/kandidatuddannelsen i folkesundhedsvidenskab og styregruppemedlem af "Forum for eksistentiel psykologi og psykoterapi".

Jl: Medlem af redaktionskomiteen for det internationale tidsskrift *Rorschachiana*, Dansk Psykolog Forenings udvalg om psykologisk testning og foreningens ekspertgruppe om psykometri; Council of Administration i European Rorschach Association; Scientific Committee for ERA-kongressen i Stockholm 2004, samt medlem af bestyrelsen for Psykologisk Selskab for Forskningsmetodologi.

GW: Medlem af styringsgruppen for Rigshospitalets forskningsbygning 93.

Formidling

PIC: Har som styregruppemedlem af KU's satsningsområde: Religion i det 21. århundrede, deltaget aktivt i de fleste seminarer og symposier i satsningsområdet. Ud giver sammen med Kirsten Hvidtfeldt, Jacob Skov, Vibeke Nathan og Bjarne Eiholt nyhedsbrevet for "Forum for eksistentiel psykologi og psykoterapi". Redigerer sammen med Bjarne Jacobsen og Bjarne Sode Funch en antologi om Livstemaer i eksistenspsykologisk belysning.

GW: Holder oplæg for personalet på Rigshospitalets Psykiatriske Afdeling ved litteraturkonferencer og det årlige forskningsdag.

GW: Arrangerer Dansk Selskab for Neurovidenskabs årsmøde.

Afdeling for Sundhedstjenesteforskning

Afdelingen blev oprettet i 1997 i forbindelse med oprettelsen af Institut for Folkesundhedsvidenskab.

Forskningsvirksomhed

Sundhedstjenesteforskningen omhandler årsager til og følger af sundhedsvæsenets organisation og funktion. Inden for området sundhedstjenesteforskning, arbejder afdelingen med tre temaer: I. Analyser af de forhold, der påvirker sundhedsvæsenets udformning, forandring og styring. II. Analyser af effekter af strukturelle forhold i sundhedsvæsenet. III. Analyser af effekter af specifikke interventioner og programmer, evalueringsforskning. Desuden arbejdes der med IV. Teori- og metodeudvikling om det kvalitative forskningsinterview, komparative metoder og helbredsstatusmåling.

Flere af forskningsprojekterne udføres i samarbejde med andre forskningsmiljøer i Danmark og internationalt, herunder Storbritannien, Holland, Finland, Frankrig, Spanien, Canada, Norge, USA, Tyskland, Østrig, Japan og Sverige.

1. Sundhedsvæsenets udformning, forandring og styring

I samtalens rum. En magtanalyse af livsstilsrelaterede forebyggelsessamtaler (Lisa Dahlager).

Det rette valg – Debatten om de danske abortlove 1937 og 1973 (Sniff Andersen Nexø).

Crafting Science: Creating Stem cell research in a moral landscape (Lene Koch og Klaus Høyer).

From Bioethics to Social Practise: Enacting Informed Choice in the Context of Prenatal Risk Information. An ethnographic Case Study (Nete Schwennesen, Lene Koch og Ann Tabor).

Eugenikkens historie (Lene Koch).

Psykiatriens historie i Danmark 1850-1920 (Jette Møllerhøj).

Retsmedicinsk brug af sundhedsvæsenets biobanker (Klaus Høyer).

Folkesundhedspolitik i de nordiske lande (Signild Vallgård).

Social ulighed som politisk og forskningsproblem (Signild Vallgård).

Sammenhæng i sundhedsvæsenet – udvikling og anvendelse af indikatorer til monitorering af integrationsgraden af sundhedsvæsenets ydelser i forbindelse med implementering af strukturreformen (Martin Strandberg Larsen, Allan Krasnik og Anne Frølich).

Forebyggelse i kommunerne (del af strukturreformprojekt) (Signild Vallgård).

Strukturreformens effekter på sundhedsvæsenet – et baseline-projekt (Allan Krasnik, Mikkel Bernt Nielsen, Karsten Vrangbæk, Martin Strandberg Larsen, Signild Vallgård og Hans Okkels Birk).

2. Effekter af strukturelle forhold i sundhedsvæsenet

Forbrugsmønstre i sundhedsvæsenet. Befolknings- og sundhedsrelaterede faktorer, som påvirker kontaktmønstre og ydelsesforbrug (Allan Krasnik, Niels Keiding og Svend Kreiner).

Muligheder og barrierer for sygehusvæsenets forebyggelsesindsats blandt patienter fra etniske minoriteter (Allan Krasnik, Jette Joost Michaelsen, Anette Nielsen, Marie Nørredam og Tine Sørensen).

Kommunikation, kultur og magt – en kvalitativ undersøgelse af hospitalspersonalets forebyggelsesindsats og holdninger til etniske minoritetspatienter (mænd) i hjerte-rehabilitering (Jette Joost Michaelsen).

Evaluerings af palliativ indsats (Mogens Grønvold, Dorthe Goldschmidt, Anette Strømgren, Lone Schmith og Allan Krasnik).

Faktorer bag patienters valg af sygehus (Hans Okkels Birk og Allan Krasnik).

Palliative behov blandt kræftpatienter i Danmark: Symptom-epidemiologi og vurdering af tilstrækkeligheden af den nuværende indsats (Mogens Grønvold og Anna Thit Johnsen).

Cross-Cultural Analysis Project: En undersøgelse af internationale forskelle i helbredsstatus i Europa (Mogens Grønvold).

The Danish health care system and Kaiser Permanente, CA, USA – a comparative study of performance and organization (Allan Krasnik, Anne Frølich, Finn Diderichsen, Jes Søgård, Martin Strandberg Larsen og Michaela Schiøtz).

Hvorfor henvender borgere sig i skadestuen – patienters og sundhedspersonalets opfattelse af skadestuehenvendelser (Allan Krasnik, Anna Mygind Nielsen, Anette Sonne Nielsen og Marie Nørredam).

Patientoplevelt kontinuitet i kræftbehandlingsforløb: Af-dækning af typerne og udbredelsen af patientoplevede kontinuitetsproblemer blandt patienter med gynækologiske kræfttyper (Kirstine Magtengaard).

3. Effekter af specifikke interventioner og programmer

Livskvalitet ved efterbehandling af brystkræft (Mogens Grønvold).

Implementering og evaluering af Dignity Therapy i Danmark (Mogens Grønvold og Lise Jul Houmann).

4. Metodeudvikling

Development of computer-adaptive testing for the EORTC QLQ-C30: a European Organisation for Research and Treatment of Cancer-project. (Mogens Grønvold og Morten Aagaard Petersen).

Helbredsrelateret livskvalitet hos thyreoideapatienter. Udvikling og validering af thyreoideaspecifikt spørgeskema (Torquil Watt).

Faglige og administrative hverv

Allan Krasnik: Uddannelsesleder for Master of Public Health (MPH) uddannelsen, formand for MPH-uddannelsesudvalget og medlem af MPH-bestyrelsen og MPH-koordinationsudvalget. Han er formand for bestyrelsen for Forskerskolen i Folkesundhedsvidenskab og for udviklingsrådet i CVU-Øresund, samt medlem af Nordisk gruppe for sundhedstjenesteforskning, af Governing Council ved European Public Health Association og ledergruppen i Association of Schools of Public Health in the European Region (ASPHER), strategigruppen for World Federation of Medical Education, Det Videnskabelige Råd for den kliniske forebyggelsesenhed på Bispebjerg Hospital og Institutrådet ved Institut for Sygdomsforebyggelse.

Lene Koch: Afdelingsleder for Afdeling for Sundhedstjenesteforskning. Medlem af studiebestyrelsen ved Diakonissestiftelsens sygeplejeskole og medlem af Diakonissestiftelsens bestyrelse indtil 1. september 2005. Medlem af Kræftens Bekæmpelses Psykosociale Forskningsudvalg og medlem af bestyrelsen for Clara Lachmanns fond. Lene Koch er medlem af følgende internationale forskningsnetværk/projekter: Expectations network, www.york.ac.uk/org/satsu/expectations/index.htm. Public Health Genetics European Network. Head: Peter Schroeder, Bielefeld Germany. Preserving the history of human genetics, Head: Peter Harper, Wellcome Trust. European Science Foundation interdisciplinary group on "Stem cell cultures". Head: Brigitte Nerlich, Nottingham University. Hun har siden 2003 været gæsteprofessor ved Rokkansenteret, Bergens Universitet, Norge og var visiting professor ved BIOS London School of Economics & Political Sciences, oktober-november 2005.

Signild Vallgård: Formand for kandidatudvalget ved FSV-uddannelsen og medlem af uddannelsesudvalget for MPH-uddannelsen.

Mogens Grønvold: Medlem af European Organization for Research and Treatment of Cancer (EORTC) Quality of Life Study Group og denne gruppes Cross-Cultural Analysis Group.

Klaus Høyer: Medlem af Afhandlingsudvalget på MPH-uddannelsen. Nete Schwennesen er medansvarlig for afholdelse af Biocampus's løbende seminarække, er initiativtager til og medstifter af netværket "DK-UK Postgraduate Forum on Biostudies" samt er ansvarlig (sammen med ph.d.-studerende Annette V.B. Jensen, BIOS, LSE) for afholdelse af et første symposium i det regi. Mødet fandt sted 17.-18. november 2005 på BIOS, London School of Economics and Political Sciences, UK.

Formidling

Redaktions- og bedømmelsesvirksomhed

Allan Krasnik: Medlem af redaktionen for The Internet Journal of Public Health Education og af Ugeskrift for Lægers videnskabelige panel, referee ved en række internationale public health tidsskrifter og ved Ugeskrift for Læger. Han er international bedømmer for Det Norske Forskningsråd, og har været formand for et udvalg til bedømmelse af ph.d.-afhandling samt medlem af bedømmelsesudvalg i forbindelse med besættelse af professoratet i social medicin ved Karolinska Institutet i Stockholm. Han er medlem af ASPHERS peer review panel.

Lene Koch: Været medlem af et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Bergens Universitet og formand for et bedømmelsesudvalg ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU.

Lene Koch: Været reviewerer ved følgende tidsskrifter: Biosocialities, Scandinavian Journal of Public Health og Ugeskrift for Læger. Desuden international bedømmer ved Centre for Research, Arts, Social Sciences & Humanities University of Cambridge (CRASSH) og for Economic and Social Sciences Research Council i Storbritannien.

Signild Vallgård: Været referee for Sundhedsstyrelsen og Norges Forskningsråd, hun har været formand for programudvalg under Forskningsstyrelsen, medlem af lektorbedømmelsesudvalg, formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved det Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. Hun er censor ved de historiske institutter og den sundhedsfaglige kandidatuddannelse i Odense, og ved Grønlands Universitet. Hun er columnist ved Ugeskrift for Læger.

Klaus Høyer: Været referee for The Lancet, GeoForum, og European Journal of Human Genetics.

Jette Møllerhøj: Redaktionsmedlem af tidsskriftet Den Jyske Historiker.

Sniff Nexø: Redaktionsmedlem ved det kulturhistoriske tidsskrift Fortid og Nutid.

Hans Okkels Birk: Fungeret som referee ved Family Practice og BMJ.

Torquil Watt: Fungeret som referee ved Thyroid. European Journal of Endocrinology samt Ugeskrift for Læger.

Kongresser og symposier

Allan Krasnik: Fungeret som chairman og organiseret pre-conference workshop ved ASPHER's konference i Yerevan, Armenien i september, han har været medlem af Den videnskabelige Komité for Forum for Sundhedstjenesteforskning i Odense og har desuden været arrangør og mødeleder ved Den Dansk-Norske konference om livsstil og sundhed i København i oktober og deltaget i European Public Health Association's konference i Graz i november. Han har holdt inviterede foredrag ved seminarer og konferencer i Danmark om etniske minoriteter og sundhed.

Lene Koch: Har holdt følgende inviterede foredrag: "Muligheder og udfordringer for helse og velfærdspolitik", Nordisk Råds og Nordisk komite for bioetiks seminar om biopolitik, Eigtvæds pakhuis 26. januar 2005. "Om donation af befrugtede æg til stamcelleforskning", Rokkansenteret, Bergen Universitet, 9. februar. "Bioteknologiske utopier", Kvindelige akademikere 15. marts. "Ethiske og sociale aspekter ved præimplantationsdiagnostik", Dansk Selskab for Medicinsk Genetik's årsmøde, Odense Universitetshospital 20. april. "Kampen om fremtiden. Om genteknologiske fremtidsforestillinger", Nordiskt bioetisk symposium i Lund, Lunds universitet 9.-11. juni. "Eugenic promises. A

historical case of techno-scientific promises”, Researching expectations in medicine, technology and science: Theory and method. York University 18.-19. juli. “Skabelsen af et marked for stamceller”, Rokkansenteret, Bergens Universitet 21. september. “Ansvarlig biotek” på MHA-uddannelsen, CBS. “Donation of embryos for stem cell research”, Free school Lane seminars, University of Cambridge, 7. nov. “On the creation ethical norms and surplus embryos”, London School of Economics, BIOS seminars. 10. november 2005. “Eugenikbegrebet i Skandinaviske opslagsværker”, Medicinhistorisk årsmøde, Medicinsk Museion, 2.-3. december. Hun har desuden deltaget på følgende konferencer: Putting stem cells into practice, ethical legal and social issues, Progress International Trust seminar. 15. november 2005. Institute of child health, London. Current issues in biostudies and society, Workshop BIOS, LSE, London 17.-18. november 2005. Free School Lane work shop on reproduction, University of Cambridge, 17. oktober 2005. Stem cells in basic and medical research, Gl. Avernæs 24.-26. oktober 2005, Dansk Biokemisk forening. Innovative health technologies programme of Economic and social research council. Final International Conference, Church House, Westminster, London 27. oktober 2005.

Signild Vallgård: Har været inviteret som keynote-speaker ved Nordisk kongress i allmän medicin, Stockholm, 18. juni og Nordisk Reumatiskerkongres, REUMA 2005, København, 16. september og har endvidere holdt foredrag på Forum for Sundhedstjenesteforskning, Odense 29. november og Medicin- og helsehistoriske dage, Medicinsk Museion, 2.-3. december. Hun har været inviteret til at holde foredrag på Samtidshistorisk Selskab, 28. januar, The third Bergen workshop on the history of health and medicine, 10.-12. marts, Folkhelsekonferansen 2005, Oslo 28. april, Folkhälsa i historiskt och globalt perspektiv, Folkhälsoinstitutet, Stockholm, 17. maj og De Historiestuderende, KU, 24. november.

Mogens Grønvold: Har afholdt foredrag ved the 9th Congress of European Association for Palliative Care, Aachen, Tyskland, og 11th International Conference of the International Society for Quality of Life Research, San Francisco, og været vært for European Organisation for Research and Treatment of Cancer Quality of Life Group's møde i København.

Klaus Høyer: Har præsenteret papers på the International CESAgen Conference, Royal Society, London, the Biotech Age Workshop, SSTN Network, Lissabon, samt som inviteret taler givet præsentationer flere steder i Danmark, blandt andet ved konsensuskonferencen Meeting of Minds på Christiansborg.

Jette Møllerhøj: Har præsenteret paper på psykiatriske seminar på Rokkan Senteret ved Universitetet i Bergen, juni 2005, gæsteforelæst på SDU, oktober 2005, samt været inviteret til at holde foredrag på kurset Historien og naturvidenskaberne, KUA oktober 2005.

Martin Strandberg Larsen: Har som inviteret taler afholdt forelæsning om “The Danish Health Care System – organisation, financing and management”, ved SIPH seminar, Panum Institutet, København 10. januar 2005.

Torquil Watt: Har deltaget med en poster på 13th International Thyroid Congress, Buenos Aires.

Nete Schwennesen: Har præsenteret paper “From Bioethics to Social Practise: Processes of Decision Making and Choice in the Context of Prenatal Diagnosis” på kurset

“From Social Constructivism to New Materialism: Feminist Perspectives on Epistemology and Knowledge Production” i Linköping University, Sweden, 15.-17. marts, 2005. Har præsenteret paper “Temporal Choices: Decision-Making in the Context of Prenatal Risk Assessment” på seminar, York Universitet den 6. december, 2005 og har præsenteret paper “Agency and Temporality” paa PFGS's (postgraduate forum on genetics and society) regionale seminar “Researching Expectations” på York Universitet, UK, den 9. december, 2005. Nete Schwennesen har deltaget i DSOG's (Dansk Selskab for Obstetrik og Gynaekologi) årskonference den 30. april 2005, Hindsgavl slot, Middelfart, på BSA's (Britisk Sociological Association) medical sociology group, 37th. Annual conference, York University, 15.-17. september 2005, på Genomics in Context conference, Center for Genomics in Society, University of Exeter, 28.-30. september 2005 og IHT (Innovative Health Technologies) final International Conference, Church House, Westminster, London, UK, 27. oktober 2005.

Iben Sniff Nexø har forsvaret sin ph.d.-afhandling: “Det rette valg. Dansk abortpolitik i 1930'erne og 1970'erne” ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet i København.

Lisa Dahlager har forsvaret sin ph.d.-afhandling: “I samtaltens rum. En magtanalyse med afsæt i den livsstilrelaterede forebyggelsessamtale”, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet i København.

Instituteder Erik Lykke Mortensen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	57,28	26,55	83,83
DVIP	11,36	0,32	11,68
STIP	2,67	8,92	11,59
TAP	57,07	8,38	65,45
Årsværk i alt	128,39	44,16	172,55
Løn med årsværk	54.383,15	17.524,81	71.907,96
Løn uden årsværk	5.738,15	1.010,09	6.748,24
Øvrig drift	7.902,92	8.112,73	16.015,66
Anskf. o. 100t.kr.	481,51	578,87	1.060,37
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>68.505,74</i>	<i>27.226,49</i>	<i>95.732,23</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Andersen, Hanne; lektor.

Andersen, John Sahl; lektor.

Andersen, Per Kragh; professor.

Andersen, Tavs Folmer; lektor.

Bygbjerg, Ib Christian; professor.

Christensen, Ulla; adjunkt.

Dalgaard, Peter; lektor.

Damsgaard, Mogens Trab; lektor.

Diderichsen, Finn; professor.

Dræbel, Tania Aase; post.doc.

Due, Eva Pernille; lektor.
 Frandsen, Kirsten Avlund; lektor.
 Friis, Henrik; lektor.
 Gammelgaard, Anne; post.doc.
 Grønvold, Mogens; lektor.
 Hansen, Eva Støttrup; lektor.
 Hendriksen, Carsten; lektor.
 Hilden, Jørgen; lektor.
 Holstein, Bjørn Evald; professor.
 Høyer, Klaus Lindgaard; adjunkt.
 Jensen, Hans Henrik; lektor.
 Jensen, Per; forskningsassistent.
 Jürgensen, Kirsten; lektor.
 Jørgensen, Merete; studielektor.
 Keiding, Niels; professor.
 Knudsen, Elisabeth Ehlert; lektor.
 Konradsen, Flemming; lektor.
 Krasnik, Allan; professor.
 Kreiner, Svend; lektor.
 La Cour, Peter; post.doc.
 Larsen, Jan-Helge; lektor.
 Loft, Steffen Huitfeldt; professor.
 Lund, Rikke; lektor.
 Lyng, Elsebeth; professor.
 Meyrowitsch, Dan Wolf; lektor.
 Mordhorst, Camilla; adjunkt.
 Mortensen, Erik Lykke; lektor.
 Mäkelä, Marja-Leena; professor.
 Møller, Peter; lektor.
 Norup, Michael Slott; lektor.
 Osler, Merete; lektor.
 Petersson, Birgit Holm; lektor.
 Rasch, Vibeke; lektor.
 Risom, Lotte; adjunkt.
 Risør, Ole; studielektor.
 Rossel, Peter Johannes Hancke; lektor.
 Røn, Anita Mandrup; lektor.
 Samuelsen, Helle; lektor.
 Scheike, Thomas Harder; lektor.
 Schmidt, Lone; lektor.
 Silberschmidt, Margrethe; lektor.
 Skovgaard, Lene Theil; lektor.
 Svastisalee, Chalida Mae; forskningsassistent.
 Svendsen, Mette Nordahl; adjunkt.
 Söderqvist, Sven Thomas; professor.
 Söderström, Margareta; lektor.
 Sørensen, Thorkild I. A.; professor.
 Tulinius, Anne-Charlotte; adjunkt.
 Tørning, Jens; studielektor.
 Vallgård, Signild Katarina; lektor.
 Vinzents, Peter S.; adjunkt.
 Witt, Klaus Helge; lektor.
 Wortwein, Gitta; lektor.
 Østergaard, Marianne Stubbe; adjunkt.

VIP Eksternt finansieret

Alifrangis, Michael; post.doc.
 Andersen, Anette; post.doc.
 Angelo, Helle Riis; post.doc.
 Bak, Helle; forskningsassistent.
 Bak-Jensen, Søren Thyge; post.doc.
 Bang, Hanne; adjunkt.
 Bauer, Susanne; post.doc.
 Budtz-Jørgensen, Esben; adjunkt.

Christensen, Karl Bang; post.doc.
 Ditlevsen, Susanne Dalager; post.doc.
 Eriksson, Tina; adjunkt.
 Garcia Lopez, Ana Maria; forskningsassistent.
 Graugaard, Christian Lykke; adjunkt.
 Graungaard, Anette Hauskov; forskningsassistent.
 Harhoff, Mette Gerster; forskningsassistent.
 Henriksen, Pia Elena; forskningsassistent.
 Hiort, Line Conradsen; forskningsassistent.
 Høgberg, Lotte Christine Groth; post.doc.
 Jensen, Peter Kjær; adjunkt.
 Jessen, Hanne; forskningsassistent.
 Jørgensen, Lisa Margot Dahlager; forskningsassistent.
 Khalil, Insaf Fadl; forskningsadjunkt.
 Knudsen, Line Gram; forskningsassistent.
 Koch, Anna Magdalene; professor.
 Kolte, Ida Viktoria; forskningsassistent.
 Kvist, Tine Kajsa; ph.d.-studerende.
 Lønnberg, Frank; forskningsassistent.
 Magtengaard, Kirstine; forskningsassistent.
 Matthies, Franziska Eva; post.doc.
 Mikkelsen, Tina Dam; forskningsassistent.
 Nexø, Iben Margrethe Andersen; post.doc.
 Nielsen, Anette Sonne; post.doc.
 Nielsen, Anna Mygind; forskningsassistent.
 Nielsen, Henriette Langstrup; post.doc.
 Nielsen, Mikkel Bernt; forskningsassistent.
 Norberg, Karen; forskningsassistent.
 Olsen, Anne Helene; post.doc.
 Olsén, Jan-Eric; post.doc.
 Pallesen, Palle Bo; forskningsassistent.
 Pedersen, Marie; forskningsassistent.
 Petersen, Jørgen Holm; lektor.
 Pipper, Christian Bressen; post.doc.
 Rasmussen, Hanna Barbara; forskningsassistent.
 Rayce, Signe Lynne; forskningsassistent.
 Ringsted, Frank Michael; forskningsassistent.
 Risom, Lotte; post.doc.
 Schiøtz, Michaela Louise; forskningsassistent.
 Schnohr, Christina; forskningsassistent.
 Svendsen, Anne Louise; adjunkt.
 Tamstorf, Mette Ryle; forskningsassistent.
 Tersbøl, Britt Pinkowski; specialkonsulent.
 Thielen, Karsten; forskningsassistent.
 Tverborgvik, Torill; forskningsassistent.
 Vaclavik, Elvira Miloslava; forskningsassistent.
 Vinzents, Peter Stilund; adjunkt.
 Von Euler-Chelpin, My Catarina; forskningsassistent.

STIP Internt finansieret

Bencard, Adam; ph.d.-studerende.
 Nior, Sisse Helle; ph.d.-studerende.
 Vaclavik, Elvira M.; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Andersen, Zorana Jovanovic; kandidatstipendiat.
 Brodersen, John; kandidatstipendiat.
 Christensen, Anders Enevold; ph.d.-studerende.
 Christensen, Dirk Lund; ph.d.-studerende.
 Johansen, Kristina; ph.d.-studerende.
 Rosthøj, Susanne; kandidatstipendiat.
 Siersma, Volkert Dirk; kandidatstipendiat.
 Vaczy, Jesper Kragh; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger**Institut for Folkesundhedsvidenskab**

Andersen, Ingelise; Social Inequality in the Risk of Myocardial Infarction – causes and mechanisms.

Andersen, Lars Ole; Før placeboeffekten: Indbildningskraftens virkning i 1800-tallets medicin.

Juul, Anne Benedicte; Long-term postoperative mortality and morbidity of diabetic patients undergoing non-cardiac surgery: INtervention effects of metoprolol.

Zwisler, Ann Dorthe Olsen; Cardiac Rehabilitation. A survey on implementation in Denmark and presentation of a local model.

Afdeling for Almen Medicin

Nielsen, Anni Brit Sternhagen; Self-rated health, coping, symptoms and Haemoglobin A1c in patients receiving structured diabetes care in general practice in Denmark.

Biostatistisk Afdeling

Ditlevsen, Susanne Dalager; Modeling of physiological processes by stochastic differential equations.

Lynggaard, Helle; Linear and Non-linear Models for repeated Measurements.

Afdeling for Epidemiologi

Jensen, Allan; Use and Performance of Diagnostic Mammography in Denmark.

Afdeling for International Sundhed

Ismail, Wigdan; Humanitarian aid: Is it sufficient for those most in need? A population based study with a particular reference to the morbidity pattern of children among displaced people in Sudan.

Manongi, Rachel; Malaria as a tracer condition for health sector reform and referral system in KCMC, Moshi region.

Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori

Springborg, Jacob Bertram; Neuroprotective effects of erythropoietin in aneurysmal subarachnoid hemorrhage.

Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin

Bak, Helle; Air pollution and physical activity in relation to lung cancer risk in Danish cohorts.

Overgaard, Dorthe; Den psykiske arbejdsbelastnings indflydelse på danske sygeplejerskers vægt og vægttændring.

Afdeling for Social Medicin

Poulsen, Lis Hentze; Adolescents' smoking: the role of smoking restriction policies and the school and family environments.

Rasmussen, Mette; Smoking behaviour of adolescent boys and girls – the influence of school related factors.

Afdeling for Sundhedstjenesteforskning

Dahlager, Lisa; "I samtalens rum. En magtanalyse med afsæt i den livsstilrelaterede forebyggelsessamtale".

Hansen, Kristian Schultz; "Using Disability Adjusted Life Years and Cost-Effectiveness Analyses to define Priorities for the Public Health Care Sector in Zimbabwe".

Nexø, Sniff Andersen; "Det rette valg. Dansk abortpolitik i 1930'erne og 1970'erne".

Nielsen, Anette Sonne; Smertelige erfaringer. En antropologisk analyse af migrantkvinders fortællinger om sygdom, marginalisering og diskursivt hegemoni.

Fondsbevillinger**Forskergruppen CISU****EU**

– Malaria Forskning (Ib Bygbjerg) kr. 15.895.100.

Afdeling for Almen Medicin**Fonden vedr. finansiering af forskning i almen praksis**

– Determinanter for patientkontakter i almen praksis (John Sahl Andersen) kr. 268.000.

– Hvilke konsekvenser har det for kvinder at få fask positivt mammografisvar? (John Brodersen) 300.000.

– Psykosociale konsekvenser af falsk positivt CT-skanningssvar ved screening ved lungekræft (John Brodersen) kr. 500.000.

– Psykosociale aspekter af screeningsdiagnosticeret brystkræft (Mette Ryle) kr. 175.000.

Gigtforeningen

– Behandling af rygpatienter – en undersøgelse af organisatoriske forhold (Frank Lønneberg) kr. 130.000.

– Håndtering af patienter med rygbesvær (Frank Lønneberg) kr. 194.000.

I øvrigt fonden

– At få et handicapped barn (Anette Hauskov Graungaard) kr. 253.800.

Kræftens Bekæmpelse

– Psykosociale konsekvenser af positive screeningssvar (Mette Ryle) kr. 46.100.

– Psykosociale aspekter af screeningsdiagnosticeret brystkræft (Mette Ryle) kr. 825.600.

– Hvilke psykosociale konsekvenser har det for kvinder 11/2 år efter de har fået et fask positivt mammografisvar? (John Brodersen) kr. 241.000.

– Psykosociale konsekvenser af falsk positivt CT-skanningssvar ved screening ved lungekræft (John Brodersen) kr. 400.000.

Novo Nordisk Fonden

– Lægemedelordination i AP. Forsk.ang. kvalitetsudvikling i Frederiksborg Amt (Tina Eriksson) kr. 500.000.

PLU-FONDEN Praktiserende Lægers Uddannelse

– Psykosociale konsekvenser af positive screeningssvar (Mette Ryle) kr. 25.000.

Afdeling for Epidemiologi**Aase og Ejnar Danielsens Fond**

– Grænselandet – En studie i sygemeldingsprocessen og dens aktører (Kristina Johansen) kr. 50.000

Augustinusfonden

– Forskning i ernæring, hiv og TB (Henrik Friis) kr. 50.000.

Beckett-Fonden

- Støtte til forskning i diabetes og hiv/TB i Afrika (Henrik Friis) kr. 40.000.

Forskningsstyrelsen

- The Impact of nutritional support during treatment of pulmonary TB: randomised, single-blind trial in Tanzania (Henrik Friis) kr. 1.080.000.

Frimodt-Heineke Fonden

- Støtte til forskning i diabetes og hiv/TB i Afrika (Henrik Friis) kr. 25.000.

Frode V. Nyegaard og Hustrus Fond

- Grænselandet – En studie i sygemeldingsprocessen og dens aktører (Kristina Johansen) kr. 30.000.

Handelsgartner Ove William Buhl Olesen og ægtefælle fru Edith Buhl Olesens mindelegat

- Støtte til forskning i diabetes og hiv/TB i Afrika (Henrik Friis) kr. 10.000.

Kompetancefonden

- Summer School on Modern Methods in Biostatistics and Epidemiology (Lene Bjørk Clausen) kr. 24.000.

Kong Christian den Tiendes Fond

- Støtte til forskning i diabetes og hiv/TB i Afrika (Henrik Friis) kr. 10.000.

Læge Sofus Carl Emil Friis og hustru Olga Dorris Friis' Legat

- Støtte til forskning i diabetes og hiv/TB i Afrika (Henrik Friis) kr. 25.000.

RUF Rådet for Ulandsforskning

- Nutrition, diabetes and pulmonary TB/hiv (Henrik Friis) kr. 2.094.300.

Socialministeriet

- Velfærdsindsatsers effekt i epidemiologisk belvning (Elsebeth Lyng) kr. 6.221.500.

Sygekassernes Helsefond

- Den epidemiologiske transition i Danmark (Elsebeth Lyng) kr. 300.000.

Biostatistisk Afdeling

Center for Pharmacogenomics

- Analyse af genetisk variation af lægemidlers effekt (Ulrik Gether) kr. 488.400.

Forskerskolen i Biostatistik

- Frikøb (Niels Keiding) kr. 150.000.

Forskningsstyrelsen

- Modellering af fysiologiske processer ved stokastiske differentiealligningsmodeller med anvendelser indenfor renal hæmodynamik og glukose-insulin systemet (Susanne Ditlevsen) kr. 1.299.000.

Privat Fond

- Løn Michael Weis Bentzon (Niels Wiinberg) kr. 20.000.

- Eksperimentel submacular kirurgi-funktionelle aspekter (Maria Voss Kyhn) kr. 61.200.

Videncenter for Døvblevne (Lone Percy-Smith)

- Projekt om dokumentation af cochlear-implanterede børns auditive og dansksproglige niveau (Lone Percy-Smith) kr. 76.800.

Afdeling for International Sundhed

CPWF (CGIAR)

- Undersøgelse af spildevands indflydelse på sundhed og føde i Volta-området (Helle Samuelson) kr. 1.009.400.

Danida/Udenrigsministeriet

- Drift af Dansk Forskningsnetværk for International Sundhed (Lene Blegvad) kr. 769.500.

Eurocare Danmark

- (Ib Bygbjerg) kr. 81.000.

IWMI International Water Management Inst

- Hygiene perceptions and practices (Flemming Konradsen) kr. 240.000.

RUF Rådet for Ulandsforskning

- Sikker opbevaring og bortskaffelse af pesticider på landsbyniveau – feasibility og konsekvenser (Flemming Konradsen) kr. 783.700.

Sundhedsstyrelsen

- Rapport om abort (Vibeke Rasch) kr. 3.700.

Udenrigsministeriet

- Kompensation for arbejdsbyrde, forbundet med medlem hos RUF (Ib Bygbjerg) kr. 50.000.

Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin

EU

- Undersøgelse af sammenhænge mellem miljø, kost, og kræft under indflydelse af ind. Følsomhed (Steffen Loft) kr. 636.200.

Afdeling for Social Medicin

Apotekerfonden af 1991

- Børn og unges brug af lægemidler (Pernille Due) kr. 581.000.

Direktør E. Danielsen og Hustrus Fond

- Social ulighed i unges alkoholforbrug -prædiktorer, konsekvenser og udvikling belyst ved en epidemio (Anette Andersen) kr. 50.000.

Else og Mogens Wedell-Wedellsborgsfond

- Trykning af disputats; Legat fra UBVA (Kirsten Avlund Frandsen) kr. 25.000.

Foreningen til Hjertesygdommenes Bekæmpelse

- Børn og unges fysiske aktivitet (Pia Henriksen) kr. 154.500.

Forskningsstyrelsen

- Storforsøg af alkohol bland unge: betydning af policy

- og sociale vilkår i skole og lokalområde (Anette Andersen) kr. 660.000.
- Fruit and Vegetable intake among adolescents: A multi-level study of the importance of availability in the family, school, local community and country (Pernille Due) kr. 1.080.000.

Holbæk Kommune

- The Fifth International Congress of behavioral Medicine; Sundhedsbegreber og social kapital relateret til børn og unge (Bjørn Holstein) kr. 85.000.

Idenrigs- og Sundhedsministeriet

- Monitoring af børns og unges helbred og sundhedsadfærd (HBSC 2006) (Bjørn Holstein) kr. 1.250.000.

Kræftens Bekæmpelse

- Betydningen af lokalområdets tilgængelighed af frugt- og grøntbutikker og sociodemografiske sammensætning for social ulighed i frugt og grønt indtag blandt børn (Pernille Due) kr. 369.000.

Københavns Kommune

- Folkesundhedsrapport 2005 (Finn Diderichsen) kr. 200.000.

Sygekassernes Helsefond

- Storforsbrug af alkohol blandt unge (Pernille Due) kr. 300.000.
- Forskerpris (Pernille Due) kr. 250.000.

Wedell-Wedelsborg, Sygekassernes Helsefond, Københavns Amt (Merete Osler)

- Kost og rygning (Merete Osler) kr. 151.700.

Afdeling for Sundhedstjensteforskning

Aase og Ejnar Danielsens Fond

- Thyreoidea Landsforeningen (Torquil Watt) kr. 25.000.

Det Kommunale Momsfond

- Strukturreformens effekter på sundhedsvæsenet – et baseline-projekt (Allan Krasnik/Karsten Vrangbæk/Mikkel Bernt Nielsen/Martin Strandberg Larsen/Signild Vallgård/Hans Okkels Birk) kr. 500.000.
- Evaluering af strukturreformen (Allan Krasnik) kr. 500.000.

European Organisation for Research and Treatment of Cancer Quality of Life Group

- Development of computer adaptive testing for the EORTC QLQ-C30 (Mogens Grønvold/Morten Aagaard Petersen) kr. 1.303.750.

Folkesundhed København

- Hvilken rolle fysisk aktivitet og kost spiller for udvalgte etniske minoritetsgrupper (Allan Krasnik) kr. 375.000.

Idenrigs- og Sundhedsministeriet

- Patientoplevelt kontinuitet i kræftbehandlingsforløb (Allan Krasnik) kr. 900.000.

Idenrigs- og Sundhedsministeriets Udviklings- og analysepulje

- Patientoplevelt kontinuitet i kræftbehandlingsforløb: Af-dækning af typerne og udbredelsen af patientoplevelt kontinuitetsproblemer blandt patienter med gynækologiske kræfttyper (Allan Krasnik/Kirstine Magtengaard) kr. 908.400.

Hovedstadens Sygehusfællesskab

- Hvorfor henvender borgere sig i skadestuen – patienters og sundhedspersonalets opfattelse af skadestuehenvendelser (Allan Krasnik) kr. 52.000.

Kræftens Bekæmpelse

- Palliative behov blandt kræftpatienter i Danmark: Symptom epidemiologi og vurdering af tilstrækkeligheden af den nuværende indsats (Mogens Grønvold) kr. 606.480.

Købehavns Kommune

- Hvilken rolle spiller fysisk aktivitet og kost for etniske minoriteter (Allan Krasnik) kr. 375.600.
- Kortlægning af forebyggende aktiviteter blandt etniske minoriteter i Danmark (fase 1) (Allan Krasnik) kr. 200.000.

Rigshospitalet

- Patientoplevelt kontinuitet i kræftbehandlingsforløb (Allan Krasnik/Kristine Magtengaard) kr. 140.000.
- Kortlægning af forebyggende aktiviteter blandt etniske minoriteter i Danmark (fase 1) (Allan Krasnik) kr. 200.000.
- Kortlægning af forebyggende aktiviteter blandt etniske minoriteter i Danmark (fase 2) (Allan Krasnik) kr. 200.000.

Rockwool Fonden.

- The Danish Health Care system and Kaiser Permanente (Anne Frølich/Allan Krasnik) kr. 1.962.000.

Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd

- Crafting Science: Creating Stem cell research in a moral landscape 2003-2006 (Lene Koch) kr. 2.900.000.

Statens Humanistiske Forskningsråd

- Forskningsrådsprofessorat 1. april 2004 – 31. marts 2008 (Lene Koch) kr. 1.200.000.
- Social differences and health promotion (Signild Vallgård) kr. 875.000.

Sundhedsstyrelsen

- Risikokommunikation og etnicitet (Allan Krasnik) kr. 244.000.
- Kortlægning af forebyggende aktiviteter blandt etniske minoriteter i Danmark (fase 1) (Allan Krasnik) kr. 200.000.
- Kortlægning af forebyggende aktiviteter blandt etniske minoriteter i Danmark (fase 2) (Allan Krasnik) kr. 200.000.

Sygekassernes Helsefond

- Sygdom og brugen af sundhedsvæsenet blandt flygtninge og familiesammenførte i Danmark (Marie Louise Nørredam) kr. 130.000.

- Ph.d.-projekt: “Sammenhæng i sundhedsvæsenet – udvikling og anvendelse af indikatorer til monitorering af integrationsgraden af sundhedsvæsenets ydelser ved baseline for strukturreformen” (Martin Larsen) kr. 100.000.
- Hvorfor henvender borgere sig i skadestuen – patienters og sundhedspersonalets opfattelse af skadestuehenvendelser (Allan Krasnik) kr. 300.000.

Publikationer

Afdeling for Almen Medicin

- Bach-Nielsen, K.D., Dyhr, L., Lauritzen, T. & Malterud, K.: Long-term impact of elevated cardiovascular risk detected by screening. *scandinavian journal of primary health care.* 23(4), s. 233-238. 2005.
- Brodersen, J., Thorsen, H., McKenna, S., Doward, L., Mor-teau, T.M., Kim, L.G., Thompson, S.G., Upton, J. & Scott, A.P.: Assessing psychosocial/quality of life out-comes in screening: How do we do it better? (multiple letters). *journal of epidemiology and community health.* 59(7), s. 609. 2005.
- Brodersen, J., Thorsen, H. & Cockburn, J.: Validity of short-term consequences of cancer prevention and screening activities? *journal of clinical oncology official.* 23(1), s. 244-245. 2005.
- Eriksson, T., Maclure, M. & Kragstrup, J.: To what extent do mass media health messages trigger patients' contacts with their GPs? *british journal of general practice.* 55(512), s. 212-217. 2005.
- Eriksson, T., Holmdahl, L., Midlov, P., Bondesson, A. & Hoglund, P.: Lakemedelsberattelse minskar overforings-fel vid utskrivning fran sjukhus. *lakartidningen.* 102(40), s. 2874-2875. 2005.
- Ertmann, R.K., Soderstrom, M. & Reventlow, S.: Parents' motivation for seeing a physician. *scandinavian journal of primary health care.* 23(3), s. 154-158. 2005.
- Hendriksen, C. & Vass, M.: Preventive home visits to elderly people in Denmark. *zeitschrift fur gerontologie und geriatric.* 38(SUPPL: 1), s. 31-33. 2005.
- Hvas, L., Reventlow, S., Jensen, H.L. & Malterud, K.: Awareness of risk of osteoporosis may cause uncertainty and worry in menopausal women. *scandinavian journal of public health.* 33(3), s. 203-207. 2005.
- Larsen, J.H., Nystrup, J., Risor, O. & Malmstrom, L.: Super- vision—hvorfors? *ugeskrift for laeger.* 167(38), s. 3578-3580. 2005.
- Loinder, K. & Soderstrom, M.: An LXXLL motif in nuclear receptor corepressor mediates ligand-induced repression of the thyroid stimulating hormone-beta gene. *journal of steroid biochemistry and molecular biology.* 97(4), s. 322-327. 2005.
- Makela, M. & Witt, K.: How to read a paper: critical appraisal of studies for application in healthcare. *singapore medical journal.* 46(3), s. 108-114. 2005.
- Malterud, K.: Kvalitative metoder i medisinsk forskning- forutsetninger, muligheter og utfordringer. *ugeskrift for laeger.* 167(22), s. 2377-2380. 2005.
- Malterud, K.: Humiliation instead of care? *lancet.* 366(9488), s. 785-786. 2005.
- Malterud, K. & Solvang, P.: Vulnerability as a strength: Why, when, and how? *scandinavian journal of public health, supplement.* 33(66), s. 3-6. 2005.
- Malterud, K. & Hollnagel, H.: The doctor who cried: A qua- litative study about the doctor's vulnerability. *annals of family medicine.* 3(4), s. 348-352. 2005.
- Midlov, P., Bergkvist, A., Bondesson, A., Eriksson, T. & Hoglund, P.: Medication errors when transferring elderly patients between primary health care and hospital care. *pharmacy world and science.* 27(2), s. 116-120. 2005.
- Nilsson, J.P., Soderstrom, M., Karlsson, A.U., Lekander, M., Akerstedt, T., Lindroth, N.E. & Axelsson, J.: Less effective executive functioning after one night's sleep depriva- tion. *journal of sleep research.* 14(1), s. 1-6. 2005.
- Oksjoki, S., Soderstrom, M., Inki, P., Vuorio, E. & Anttila, L.: Molecular profiling of polycystic ovaries for markers of cell invasion and matrix turnover. *fertility and sterility.* 83(4), s. 937-944. 2005.
- Ostergaard, M.S. & Prah, P.: Borneastma i praksis. *uge- skrift for laeger.* 167(5), s. 525. 2005.
- Ostergaard, M.S., Ostrem, A. & Soderstrom, M.: Treatment of hay fever with a single intramuscular (i.m.) injection of corticosteroid. *primary care respiratory journal.* 14(3), s. 174-175. 2005.
- Ostergaard, M.S., Ostrem, A. & Soderstrom, M.: Hay fever and a single intramuscular injection of corticosteroid: A systematic review. *primary care respiratory journal.* 14(3), s. 124-130. 2005.
- Prieto, L., Thorsen, H. & Juul, K.: Development and valida- tion of a quality of life questionnaire for patients with colostomy or ileostomy. *health and quality of life out- comes.* 3, s. 62. 2005.
- Reventlow, S. & Tulinius, C.: The doctor as focus group moderator – Shifting roles and negotiating positions in health research. *family practice.* 22(3), s. 335-340. 2005.
- Soderlund, A. & Malterud, K.: Why did I get chronic fatigue syndrome? *scandinavian journal of primary health care.* 23(4), s. 242-247. 2005.
- Soderstrom, M., Nylund, K., Jarnberg, U., Alsberg, T. & Asplund, L.: Airborne PCB as a contamination risk on freeze-drying of sediment. *chemosphere.* 58(3), s. 355-366. 2005.
- Soderstrom, M., Nelson, D.G.K. & Jusczyk, P.W.: Six- month-olds recognize clauses embedded in different pas- sages of fluent speech. *infant behavior and development.* 28(1), s. 87-94. 2005.
- Stenvoll, D., Elvbakken, K.T. & Malterud, K.: Bli norsk fo- rebyggingspolitikk mer individorientert? *tidsskrift for den norske laegeforening.* 125(5), s. 603-605. 2005.
- Tulinius, C.: To understand health and disease – Also from the patient's perspective. *ugeskrift for laeger.* 167(22), s. 2375. 2005.
- Vass, M., Hendriksen, C. & Jorgensen, N.K.: Kognitiv funk- tion og korekortsfornyelse efter 70 ar. *ugeskrift for lae- ger.* 167(15), s. 1634. 2005.
- Vass, M. & Hendriksen, C.: Medication for older people – Aspects of rational therapy from the general practitio- ner's point of view. *zeitschrift fur gerontologie und geriatric.* 38(3), s. 190-195. 2005.
- Vass, M. & Hendriksen, C.: Polypharmacy and older people -: The GP perspective. *zeitschrift fur gerontologie und geriatric.* 38(SUPPL: 1), s. 14-17. 2005.
- Vass, M., Avlund, K., Lauridsen, J. & Hendriksen, C.: Feasi- ble model for prevention of functional decline in older people: municipality-randomized, controlled trial. *journal of the american geriatrics society.* 53(4), s. 563-568. 2005.
- Werner, A. & Malterud, K.: “The pain isn't as disabling as it

used to be": How can the patient experience empowerment instead of vulnerability in the consultation? scandinavian journal of public health, supplement. 33(66), s. 41-46. 2005.

Biostatistisk Afdeling

- Abildstrom,S.Z., Ottesen,M.M., Rask,M.C., Andersen,P.K., Rosthoj,S., Torp-Pedersen,C. & Kober,L.: Sudden cardiovascular death following myocardial infarction: The importance of left ventricular systolic dysfunction and congestive heart failure. *international journal of cardiology*. 104(2), s. 184-189. 2005.
- Andersen,P.K., Ekstrøm,C.T., Klein,J.P., Shu,Y. & Zhang, M.J.: A class of goodness of fit tests for a copula based on bivariate right-censored data. *Biometrical Journal*. 47(6), s. 815-824. 2005.
- Andersen,P.K.: Survival Analysis, Overview. i: *Encyclopedia of Biostatistics*, s. 5358-5377. Armitage, P. and Colton, T. (red.). Wiley, 2005.
- Andersen,P.K.: Time-dependent Covariate. i: *Encyclopedia of Biostatistics*, s. 5476-5471. Armitage, P. and Colton, T. (red.). Wiley, 2005.
- Andersen,R., Molgaard,C., Skovgaard,L.T., Brot,C., Cashman,K.D., Chabros,E., Charzewska,J., Flynn,A., Jakobsen,J., Karkkainen,M., Kiely,M., Lamberg-Allardt,C., Moreiras,O., Natri,A.M., O'Brien,M., Rogalska-Niedzwiedz,M. & Ovesen,L.: Teenage girls and elderly women living in northern europe have low winter vitamin D status. *european journal of clinical nutrition*. 59(4), s. 533-541. 2005.
- Bang,A.K., Carlsen,E., Holm,M., Petersen,J.H., Skakkebaek,N.E. & Jorgensen,N.: A study of finger lengths, semen quality and sex hormones in 360 young men from the general Danish population. *human reproduction*. 20(11), s. 3109-3113. 2005.
- Borritz,M., Bültmann,U., Rugulies,R., Christensen,K.B., Villadsen,E. & Kristensen,T.S.: Psychosocial Work Characteristics as Predictors for Burnout: Findings From 3-Year Follow Up of the PUMA study. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*. 47(10), s. 1015-1025. 2005.
- Brandt,Å., Iwarsson,S. & Kreiner,S.: Are Mobility-Related Participation and User Satisfaction Separate Constructs? i: *Outcomes of Rollator and Powered Wheelchair Interventions*, s. 105-120. Brandt, Å. (red.). Lund university, Lund 2005.
- Carlsen,E., Swan,S.H., Petersen,J.H. & Skakkebaek,N.E.: Longitudinal changes in semen parameters in young Danish men from the Copenhagen area. *human reproduction*. 20(4), s. 942-949. 2005.
- Christensen,K.B., Nielsen,M.L., Rugulies,R., Smith-Hansen,L. & Kristensen,T.S.: Workplace levels of Psychosocial Factors as Prospective Predictors of Registered Sickness Absence. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*. 47(9), s. 933-940. 2005.
- Ditlevsen,S., Yip,K.P. & Holstein-Rathlou,N.H.: Parameter estimation in a stochastic model of the tubuloglomerular feedback mechanism in a rat nephron. *mathematical biosciences*. 194(1), s. 49-69. 2005.
- Ditlevsen,S. & Lansky,P.: Estimation of the input parameters in the Ornstein-Uhlenbeck neuronal model. *physical review.e, statistical, nonlinear, and soft matter physics*. 71(1 Pt 1), s. 011907. 2005.
- Ditlevsen,S., Christensen,U., Lynch,J., Damsgaard,M.T. & Keiding,N.: The mediation proportion: A structural equation approach for estimating the proportion of exposure effect on outcome explained by an intermediate variable. *epidemiology*. 16(1), s. 114-120. 2005.
- Ditlevsen,S., Keiding,N., Christensen,U., Damsgaard,M.T. & Lynch,J.: Mediation proportion [2]. *epidemiology*. 16(4), s. 592. 2005.
- Ditlevsen,S. & De Gaetano,A.: Stochastic vs. deterministic uptake of dodecanedioic acid by isolated rat livers. *bulletin of mathematical biology*. 67(3), s. 547-561. 2005.
- Ditlevsen,S.D. & De Gaetano,A.: Mixed effects in stochastic differential equation models. *REVSTAT – Statistical Journal*. 3(2), s. 137-153. 2005.
- Drivsholm,T., Olivarius,N.d.F., Nielsen,A.B.S. & Siersma,V.D.: Symptoms, signs and complications in newly diagnosed type 2 diabetic patients, and their relationship to glycaemia, blood pressure and weight. *diabetologia*. 48(2), s. 210-214. 2005.
- Grandjean,P., Cordier,S., Kjellström,T., Weihe,P. & Budtz-Jorgensen,E.: Health effects and risk assessments. i: *Dynamics of Mercury Pollution on Regional and Global Scales: Atmospheric Processes and Human Exposures Around the World*, s. 512-538. Pirrone, N. and Mahaffey, K. R. (red.). Springer, 2005.
- Grandjean,P., Budtz-Jorgensen,E., Jorgensen,P.J. & Weihe, P.: Umbilical cord mercury concentration as biomarker of prenatal exposure to methylmercury. *environmental health perspectives*. 113(7), s. 905-908. 2005.
- Hadgu,A., Dendukuri,N. & Hilden,J.: Evaluation of nucleic acid amplification tests in the absence of a perfect gold-standard test: A review of the statistical and epidemiologic issues. *epidemiology*. 16(5), s. 604-612. 2005.
- Hansen,L., Skovgaard,L.T., Nolting,D., Hansen,B.F. & Kjaer,I.: Human prenatal nasal bone lengths: normal standards and length values in fetuses with cleft lip and cleft palate. *cleft palate craniofacial journal*. 42(2), s. 165-170. 2005.
- Hansen,L.J., Olivarius,N.d.F. & Siersma,V.D.: General practitioners need to pay more attention to their poorly controlled type 2 diabetic patients. *European Journal of General Practice*. 11(2), s. 81-83. 2005.
- Hemmingsen,R. & Keiding,N.: Effekt af mammografiscreening for brystkræft. *ugeskrift for læger*. 167(16), s. 1772-1773. 2005.
- Henderson,R. & Keiding,N.: Individual survival time prediction using statistical models. *journal of medical ethics*. 31(12), s. 703-706. 2005.
- Henderson,R. & Keiding,N.: Forudsigelse af individuelle levetider ved hjælp af statistiske modeller. *ugeskrift for læger*. 167(10), s. 1174-1177. 2005.
- Hilden,J. & Obuchowski,N.: What properties should an overall measure of test performance possess? [1] (multiple letters). *clinical chemistry*. 51(2), s. 471-472. 2005.
- Hilden,J.: What properties should an overall measure of test performance possess? *clinical chemistry*. 51(2), s. 471. 2005.
- Hilden,J.: Diagnostik finder sin plads i Cochrane Collaboration. *Klinisk Biokemi i Norden*. 3(17), s. 30-31. 2005.
- Iversen,K., Greibe,R., Timm,H.B., Skovgaard,L.T., Dalsgaard,M., Hendriksen,K.V. & Hrobjartsson,A.: A randomized trial comparing electronic and conventional stethoscopes. *american journal of medicine*. 118(11), s. 1289. 2005.
- Jensen,T.K., Joffe,M., Scheike,T., Skytthe,A., Gaist,D. &

- Christensen,K.: Time trends in waiting time to pregnancy among Danish twins. *human reproduction*. 20(4), s. 955-964. 2005.
- Jespersen,C.M., Als-Nielsen,B., Damgaard,M., Hansen, J.F., Hansen,S., Helø,O.H., Hildebrandt,P., Hilden,J., Jensen,G.B., Kastrup,J., Kolmos,H.J., Kjølner,E., Lind,I., Nielsen,H., Petersen,L. & Gluud,C.: Randomised placebo controlled multicentre trial to assess short term clarithromycin for patients with stable coronary heart disease: CLARICOR trial. *british medical journal*. 332(7532), s. 22-27. 2005.
- Joffe,M., Key,J., Best,N., Keiding,N., Scheike,T. & Jensen,T.K.: Studying time to pregnancy by use of a retrospective design. *american journal of epidemiology*. 162(2), s. 115-124. 2005.
- Johansen,D., Gronbaek,M., Overvad,K., Schnohr,P. & Andersen,P.K.: Generalized Additive Models applied to analysis of the relation between amount and type of alcohol and all-cause mortality. *europaen journal of epidemiology*. 20(1), s. 29-36. 2005.
- Jonsson,V., Houlston,R.S., Catovsky,D., Yuille,M.R., Hilden,J., Olsen,J.H., Fajber,M., Brandt,B., Sellick,G., Allinson,R. & Wiik,A.: CLL family 'Pedigree 14' revisited: 1947-2004. *leukemia*. 19(6), s. 1025-1028. 2005.
- Juhl,M., Andersen,P.K., Olsen,J. & Andersen,A.M.: Psychosocial and physical work environment, and risk of pelvic pain in pregnancy. A study within the Danish national birth cohort. *journal of epidemiology and community health*. 59(7), s. 580-585. 2005.
- Kannegaard,P.N., Kreiner,S., Gregersen,P. & Goldstein,H.: Smoking habits and attitudes to smoking 2001 among hospital staff at a Danish hospital – Comparison with a similar study 1999. *preventive medicine*. 41(1), s. 321-327. 2005.
- Karmaus,W., Johnson,C.C., Westergaard,T., Rostgaard,K., Wohlfahrt,J., Andersen,P.K., Aaby,P. & Melbye,M.: Invited commentary: Sibship effects and a call for a comparative disease approach. *american journal of epidemiology*. 162(2), s. 133-139. 2005.
- Keiding,N. & Budtz-Jørgensen,E.: The precautionary principle and statistical approaches to uncertainty (Reprinted from the *European Journal of Oncology Library*, vol 2, 2003). *Human and Ecological Risk Assessment*. 11(1), s. 201-207. 2005.
- Keiding,N.: The Professional Statistician. *International Statistical Review*. 73(2), s. 271-272. 2005.
- Keiding,N.: Erratum: Forudsigelse af individuelle levetider ved hjælp af statistiske modeller (Ugeskrift for Læger (2005) 167 (1174-1177)). *ugeskrift for læger*. 167(19), s. 2069. 2005.
- Keiding,N.: Expected survival curve. i: *Encyclopedia of Biostatistics*, s. 1832-1835. Armitage, P. and Colton, T. (red.). Wiley, 2005.
- Keiding,N.: Time to Pregnancy. i: *Encyclopedia of Biostatistics*, s. 5460-5462. Armitage, P. and Colton, T. (red.). Wiley, 2005.
- Keiding,N.: Event history analysis. i: *Encyclopedia of Biostatistics*, s. 1788-1789. Armitage, P. and Colton, T. (red.). Wiley, 2005.
- Keiding,N.: Thiele, Thorvald Nicolai. i: *Encyclopedia of Biostatistics*, s. 5447-5448. Armitage, P. and Colton, T. (red.). Wiley, 2005.
- Keiding,N.: Roles of Statistics in the Life Sciences. *International Statistical Review*. 73(2), s. 255-258. 2005.
- Keiding,N.: Kan vi løfte arven efter Westergaard? *Dansk Sociologi*. 1, s. 117-125. 2005.
- Kessing,L.V., Sondergaard,L., Kvist,K. & Andersen,P.K.: Suicide risk in patients treated with lithium. *archives of general psychiatry*. 62(8), s. 860-866. 2005.
- Kessing,L.V. & Andersen,P.K.: Predictive effects of previous episodes on the risk of recurrence in depressive and bipolar disorders. *current psychiatry reports*. 7(6), s. 413-420. 2005.
- Kessing,L.V. & Andersen,P.K.: Predictive Effects of Previous Episodes on the Risk of Recurrence in Depressive and Bipolar Disorders. *Current Psychosis & Therapeutics Reports*. 3, s. 123-130. 2005.
- Kjaer,K.W., Hansen,L., Eiberg,H., Utkus,A., Skovgaard, L.T., Leicht,P., Opitz,J.M. & Tommerup,N.: A 72-year-old Danish puzzle resolved – Comparative analysis of phenotypes in families with different-sized HOXD13 polyalanine expansions. *american journal of medical genetics*. 138 A(4), s. 328-339. 2005.
- Klein,J.P. & Andersen,P.K.: Regression modeling of competing risks data based on pseudovalues of the cumulative incidence function. *biometrics*. 61(1), s. 223-229. 2005.
- Kreiner,S.: Intelligens og livsforløb. i: *Social ulighed – et festskrift i anledning af professor Erik Jørgen Hansens 70 års fødselsdag*, s. 155-176. Bryderup, I. M. (red.). Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag, Copenhagen 2005.
- Kristensen,T.S., Borritz,M., Villadsen,E. & Christensen,K.B.: The Copenhagen Burnout Inventory: A new tool for the assessment of burnout. *Work and Stress*. 19(3), s. 192-207. 2005.
- Lauridsen,H., Hansen,B.F., Reintoft,I., Keeling,J.W., Skovgaard,L.T. & Kjaer,I.: Short hard palate in prenatal trisomy 21. *orthodontics and craniofacial research*. 8(2), s. 91-95. 2005.
- Lund,T., Labriola,M., Christensen,K.E., Bültmann,U., Villadsen,E. & Burr,H.: Psychosocial Work Environment Exposures as Risk Factors for Long-Term Sickness Absence Among Danish Employees: Results From DWECs/DREAM. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*. 47(11), s. 1141-1147. 2005.
- Nielsen,B.W., Molsted,K., Skovgaard,L.T. & Kjaer,I.: Cross-sectional study of the length of the nasal bone in cleft lip and palate subjects. *cleft palate craniofacial journal*. 42(4), s. 417-422. 2005.
- Nielsen,J., Jensen,H. & Andersen,P.K.: Creating a Reference to a Complex Emergency Situation using Time Series Methods: War in Guinea-Bissau 1998-1999. *Journal of Applied Statistics*. 32(1), s. 75-86. 2005.
- Nilsson,B., Chen,X., Pehrson,S., Hilden,J. & Svendsen,J.H.: Increased resting heart rate following radiofrequency catheter ablation for atrial fibrillation. *europaen*. 7(5), s. 415-420. 2005.
- Olsen,A.H., Njor,S.H., Vejborg,I., Schwartz,W., Dalgaard,P., Jensen,M.B., Tange,U.B., Blichert-Toft,M., Rank,F., Mouridsen,H. & Lynge,E.: Breast cancer mortality in Copenhagen after introduction of mammography screening: Cohort study. *british medical journal*. 330(7485), s. 220-222. 2005.
- Olsen,A.H., Njor,S.H., Vejborg,I., Schwartz,W., Dalgaard,P., Jensen,M.B., Tange,U.B., Blichert-Toft,M., Rank,F., Mouridsen,H. & Lynge,E.: A model for determining the effect of mammography service screening. *acta oncologica*. 44(2), s. 120-128. 2005.

- Petersen, L., Andersen, P.K. & Sorensen, T.I.A.: Premature death of adult adoptees: Analyses of a case-cohort sample. *genetic epidemiology*. 28(4), s. 376-382. 2005.
- Picchini, U., De Gaetano, A., Panunzi, S., Ditlevsen, S. & Mingrone, G.: A mathematical model of the Euglycemic Hyperinsulinemic Clamp. *theoretical biology and medical modelling*. 2, s. 44. 2005.
- Preiksa, R.T., Zilaitiene, B., Matulevicius, V., Skakkebaek, N.E., Petersen, J.H., Jorgensen, N. & Toppari, J.: Higher than expected prevalence of congenital cryptorchidism in Lithuania: A study of 1204 boys at birth and 1 year follow-up. *human reproduction*. 20(7), s. 1928-1932. 2005.
- Rasmussen, L.S., O'Brien, J.T., Silverstein, J.H., Johnson, T.W., Siersma, V.D., Canet, J., Jolles, J., Hanning, C.D., Kuipers, H.M., Abildstrøm, H., Papaionnou, A., Raeder, J., yli-Hankala, A., Sneyd, J.R., Munoz, L. & Møller, J.T.: Is peri-operative cortisol secretion related to post-operative cognitive dysfunction. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 49(9), s. 1225-1231. 2005.
- Riis, L., Munkholm, P., Binder, V., Skovgaard, L.T. & Langholz, E.: Intra- and interobserver variation in the use of the Vienna classification of Crohn's disease. *inflammatory bowel diseases*. 11(7), s. 657-661. 2005.
- Rud, B., Jensen, J.E.B., Mosekilde, L., Nielsen, S.P., Hilden, J. & Abrahamsen, B.: Performance of four clinical screening tools to select peri- and early postmenopausal women for dual X-ray absorptiometry. *osteoporosis international*. 16(7), s. 764-772. 2005.
- Rud, B., Matzen, P. & Hilden, J.: Mal for diagnostiske tests ydeevne. *ugeskrift for laeger*. 167(33), s. 3018-3022. 2005.
- Ryberg, M., Nielsen, D., Osterlind, K., Andersen, P.K., Skovsgaard, T. & Dombernowsky, P.: Predictors of central nervous system metastasis in patients with metastatic breast cancer. A competing risk analysis of 579 patients treated with epirubicin-based chemotherapy. *breast cancer research and treatment*. 91(3), s. 217-225. 2005.
- Sorensen, M., Loft, S., Andersen, H.V., Raaschou-Nielsen, O., Skovgaard, L.T., Knudsen, L.E., Nielsen, I.V. & Hertel, O.: Personal exposure to PM2.5, black smoke and NO2 in Copenhagen: relationship to bedroom and outdoor concentrations covering seasonal variation. *journal of exposure analysis and environmental epidemiology*. 15(5), s. 413-422. 2005.
- Stahlberg, C., Lyng, E., Andersen, Z.J., Keiding, N., Ottesen, B., Rank, F., Hundrup, Y.A., Obel, E.B. & Pedersen, A.T.: Breast cancer incidence, case-fatality and breast cancer mortality in Danish women using hormone replacement therapy – A prospective observational study. *international journal of epidemiology*. 34(4), s. 931-935. 2005.
- Thomsen, A.F., Kvist, T.K., Andersen, P.K. & Kessing, L.V.: Increased risk of affective disorder following hospitalisation with hyperthyroidism – A register-based study. *european journal of endocrinology*. 152(4), s. 535-543. 2005.
- Thomsen, A.F., Kvist, T.K., Andersen, P.K. & Kessing, L.V.: Increased risk of developing affective disorder in patients with hypothyroidism: A register-based study. *thyroid*. 15(7), s. 700-707. 2005.
- Thygesen, L.C., Knudsen, L.B. & Keiding, N.: Modelling regional variation of first-time births in Denmark 1980-1994 by an age-period-cohort model. *Demographic Research*. 13, s. 574-596. 2005.
- Westergaard, T., Rostgaard, K., Wohlfahrt, J., Andersen, P.K., Aaby, P. & Melbye, M.: Sibship characteristics and risk of allergic rhinitis and asthma. *american journal of epidemiology*. 162(2), s. 125-132. 2005.

Afdeling for Epidemiologi

- Andersen, K.L., Echwald, S.M., Larsen, L.H., Hamid, Y.H., Glumer, C., Jorgensen, T., Borch-Johnsen, K., Andersen, T., Sorensen, T.I., Hansen, T. & Pedersen, O.: Variation of the McKusick-Kaufman gene and studies of relationships with common forms of obesity. *journal of clinical endocrinology and metabolism*. 90(1), s. 225-230. 2005.
- Barstad, B., Sorensen, T.I.A., Tjonneland, A., Johansen, D., Becker, U., Andersen, I.B. & Gronbaek, M.: Intake of wine, beer and spirits and risk of gastric cancer. *european journal of cancer prevention*. 14(3), s. 239-243. 2005.
- Berentzen, T., Dalgaard, L.T., Petersen, L., Pedersen, O. & Sorensen, T.I.: Interactions between physical activity and variants of the genes encoding uncoupling proteins -2 and -3 in relation to body weight changes during a 10-year follow-up. *international journal of obesity*. 29(1), s. 93-99. 2005.
- Bigaard, J., Frederiksen, K., Tjonneland, A., Thomsen, B.L., Overvad, K., Heitmann, B.L. & Sorensen, T.I.: Waist circumference and body composition in relation to all-cause mortality in middle-aged men and women. *international journal of obesity*. 29(7), s. 778-784. 2005.
- Black, E., Holst, C., Astrup, A., Toubro, S., Echwald, S., Pedersen, O. & Sorensen, T.I.A.: Long-term influences of body-weight changes, independent of the attained weight, on risk of impaired glucose tolerance and Type 2 diabetes. *diabetic medicine*. 22(9), s. 1199-1205. 2005.
- Bua, J., Prescott, E., Schack, N.L., Petersen, L., Godtfredsen, N.S., Sorensen, T.I.A. & Osler, M.: Weight history from birth through childhood and youth in relation to adult lung function, in Danish juvenile obese and non-obese men. *international journal of obesity*. 29(9), s. 1055-1062. 2005.
- Buemann, B., Black, E., Holst, C., Toubro, S., Echwald, S., Pedersen, O., Astrup, A. & Sorensen, T.I.A.: The N363S polymorphism of the glucocorticoid receptor and metabolic syndrome factors in men. *obesity research*. 13(5), s. 862-867. 2005.
- Buemann, B., Sorensen, T.I.A., Pedersen, O., Black, E., Holst, C., Toubro, S., Echwald, S., Holst, J.J., Rasmussen, C. & Astrup, A.: Lower-body fat mass as an independent marker of insulin sensitivity – The role of adiponectin. *international journal of obesity*. 29(6), s. 624-631. 2005.
- Christiansen, E., Garby, L. & Sorensen, T.I.: Quantitative analysis of the energy requirements for development of obesity. *journal of theoretical biology*. 234(1), s. 99-106. 2005.
- Dahlman, I., Linder, K., Arvidsson-Nordstrom, E., Andersson, I., Liden, J., Verdich, C., Sorensen, T.I. & Arner, P.: Changes in adipose tissue gene expression with energy-restricted diets in obese women. *american journal of clinical nutrition*. 81(6), s. 1275-1285. 2005.
- Gluud, L.L., Sorensen, T.I., Gotzsche, P.C. & Gluud, C.: The journal impact factor as a predictor of trial quality and outcomes: cohort study of hepatobiliary randomized clinical trials. *american journal of gastroenterology*. 100(11), s. 2431-2435. 2005.

- Gronbaek,K., Sonne,J., Ring-Larsen,H., Poulsen,H.E., Friis, H. & Krarup,H.B.: Viral load is a negative predictor of antioxidant levels in hepatitis C patients. *scandinavian journal of infectious diseases*. 37(9), s. 686-689. 2005.
- Jensen,A., Mikkelsen,G.J., Vestergaard,M., Lynge,E. & Vejborg,I.: Compliance with European guidelines for diagnostic mammography in a decentralized health-care setting. *acta radiologica stockholm, sweden* 1987. 46(2), s. 140-147. 2005.
- Jensen,A., Olsen,A.H., Von Euler,C.M., Njor,S.H., Vejborg,I. & Lynge,E.: Do nonattenders in mammography screening programmes seek mammography elsewhere? *international journal of cancer*. 113(3), s. 464-470. 2005.
- Jess,T., Gomborg,M., Matzen,P., Munkholm,P. & Sorensen,T.I.A.: Increased risk of intestinal cancer in Crohn's disease: a metaanalysis of population-based cohort studies. *american journal of gastroenterology*. 100(12), s. 2724-2729. 2005.
- Johansen,K., Tinnerberg,H. & Lynge,E.: Use of history science methods in exposure assessment for occupational health studies. *occupational and environmental medicine*. 62(7), s. 434-441. 2005.
- Kaestel,P., Michaelsen,K.F., Aaby,P. & Friis,H.: Effects of prenatal multimicronutrient supplements on birth weight and perinatal mortality: a randomised, controlled trial in Guinea-Bissau. *European journal of clinical nutrition*. 59(9), s. 1081-1089. 2005.
- Kjetland,E.F., Ndhlovu,P.D., Mduluzi,T., Gomo,E., Gwanzura,L., Mason,P.R., Kurewa,E.N., Midzi,N., Friis,H. & Gundersen,S.G.: Simple clinical manifestations of genital schistosoma Haematobium infection in rural Zimbabwean women. *american journal of tropical medicine and hygiene*. 72(3), s. 311-319. 2005.
- Kjetland,E.F., Gwanzura,L., Ndhlovu,P.D., Mduluzi,T., Gomo,E., Mason,P.R., Midzi,N., Friis,H. & Gundersen,S.G.: Herpes simplex virus type 2 prevalence of epidemic proportions in rural Zimbabwean women: Association with other sexually transmitted infections. *archives of gynecology and obstetrics*. 272(1), s. 67-73. 2005.
- Kristiansen,M., Knudsen,G.P.S., Bathum,L., Naumova,A.K., Sorensen,T.I.A., Brix,T.H., Svendsen,A.J., Christensen,K., Kyvik,K.O. & Orstavik,K.H.: Twin study of genetic and aging effects on X chromosome inactivation. *European journal of human genetics*. 13(5), s. 599-606. 2005.
- Larsen,L.H., Gjesing,A.P., Sorensen,T.I., Hamid,Y.H., Echwald,S.M., Toubro,S., Black,E., Astrup,A., Hansen,T. & Pedersen,O.: Mutation analysis of the preproghrelin gene: no association with obesity and type 2 diabetes. *clinical biochemistry*. 38(5), s. 420-424. 2005.
- Larsen,L.H., Echwald,S.M., Sorensen,T.I., Andersen,T., Wulff,B.S. & Pedersen,O.: Prevalence of mutations and functional analyses of melanocortin 4 receptor variants identified among 750 men with juvenile-onset obesity. *journal of clinical endocrinology and metabolism*. 90(1), s. 219-224. 2005.
- Larsen,T.M., Larsen,L.H., Torekov,S.K., Ek,J., Black,E., Toubro,S., Astrup,A., Sorensen,T.I., Hansen,T. & Pedersen,O.: Novel variants in the putative peroxisome proliferator-activated receptor $\{\gamma\}$ promoter and relationships with obesity in men. *obesity research*. 13(6), s. 953-958. 2005.
- Luoba,A.I., Wenzel-Geissler,P., Estambale,B., Ouma,J.H., Alusala,D., Ayah,R., Mwaniki,D., Magnussen,P. & Friis,H.: Earth-eating and reinfection with intestinal helminths among pregnant and lactating women in western Kenya. *tropical medicine and international health*. 10(3), s. 220-227. 2005.
- Lutz,J.M., Cree,I., Sabroe,S., Kvist,T.K., Clausen,L.B., Afonso,N., Ahrens,W., Ballard,T.J., Bell,J., Cyr,D., Eriksson,M., Fevotte,J., Guenel,P., Hardell,L., Jockel,K.H., Miranda,A., Merletti,F., Morales-Suarez,V., Stengrevics,A. & Lynge,E.: Occupational risks for uveal melanoma results from a case-control study in nine European countries. *cancer causes and control*. 16(4), s. 437-447. 2005.
- Lynge,E., Afonso,N., Kaerlev,L., Olsen,J., Sabroe,S., Ahrens,W., Eriksson,M., Guenel,P., Merletti,F., Stengrevics,A., Suarez-Varela,M., Costa-Pererra,A. & Vyberg, M.: European multi-centre case-control study on risk factors for rare cancers of unknown aetiology. *European journal of cancer oxford, england* 1990. 41(4), s. 601-612. 2005.
- Mortensen,L.H., Sorensen,T.I.A. & Gronbaek,M.: Intelligence in relation to later beverage preference and alcohol intake. *addiction*. 100(10), s. 1445-1452. 2005.
- Njor,S.H., Olsen,A.H., Schwartz,W. & Lynge,E.: Tumour size distribution in mammography screening. *breast*. 14(4), s. 329-332. 2005.
- Olsen,A.H., Njor,S.H., Vejborg,I., Schwartz,W., Dalgaard,P., Jensen,M.B., Tange,U.B., Blichert-Toft,M., Rank,F., Mouridsen,H. & Lynge,E.: A model for determining the effect of mammography service screening. *acta oncologica*. 44(2), s. 120-128. 2005.
- Olsen,A.H., Njor,S.H., Vejborg,I., Schwartz,W., Dalgaard,P., Jensen,M.B., Tange,U.B., Blichert-Toft,M., Rank,F., Mouridsen,H. & Lynge,E.: Breast cancer mortality in Copenhagen after introduction of mammography screening: Cohort study. *british medical journal*. 330(7485), s. 220-222. 2005.
- Orech,F.O., Akenga,T., Ochora,T., Friis,H. & Aagaard-Hansen,J.: The potential toxicity of some traditional leafy vegetables consumed in Nyang'oma, western Kenya. *African Journal of Food, Agriculture, Nutrition and Development Online*. 5(1), s. 1-13. 2005.
- Pearson,S., Olsen,L.W., Hansen,B. & Sorensen,T.I.: Stigning i overvaegt og fedme blandt kobenhavnske skolebørn i perioden 1947-2003. *ugeskrift for laeger*. 167(2), s. 158-162. 2005.
- Petersen,L., Andersen,P.K. & Sorensen,T.I.A.: Premature death of adult adoptees: Analyses of a case-cohort sample. *genetic epidemiology*. 28(4), s. 376-382. 2005.
- Range,N., Andersen,A.B., Magnussen,P., Mugomela,A. & Friis,H.: The effect of micronutrient supplementation on treatment outcome in patients with pulmonary tuberculosis: A randomized controlled trial in Mwanza, Tanzania. *tropical medicine and international health*. 10(9), s. 826-832. 2005.
- Rasmussen,S.R., Prescott,E., Sorensen,T.I. & Sogaard,J.: The total lifetime health cost savings of smoking cessation to society. *European journal of public health*. 15(6), s. 601-606. 2005.
- Rugholm,S., Olsen,L.W., Baker,J.L., Schack-Nielsen,L., Bua,J. & Sorensen,T.I.A.: Stability of the association between birth weight and childhood overweight during the development of the obesity epidemic. *obesity research*. 13(12), s. 2187-2194. 2005.

- Rwegoshora,R.T., Pedersen,E.M., Mukoko,D.A., Meyrowitsch,D.W., Masese,N., Malecela-Lazaro,M.N., Ouma,J.H., Michael,E. & Simonsen,P.E.: Bancroftian filariasis: Patterns of vector abundance and transmission in two East African communities with different levels of endemicity. *annals of tropical medicine and parasitology*. 99(3), s. 253-265. 2005.
- Schnohr,C., Sorensen,T.I.A. & Niclasen,B.V.-L.: Changes since 1980 in body mass index and the prevalence of overweight among in-schooling children in Nuuk, Greenland. *International Journal of Circumpolar Health*. 64(2), s. 157-162. 2005.
- Schnohr,P., Gronbaek,M., Petersen,L., Hein,H.O. & Sorensen,T.I.: Physical activity in leisure-time and risk of cancer: 14-year follow-up of 28,000 Danish men and women. *scandinavian journal of public health*. 33(4), s. 244-249. 2005.
- Simonsen,P.E., Magesa,S.M., Meyrowitsch,D.W., Malecela-Lazaro,M.N., Rwegoshora,R.T., Jaoko,W.G. & Michael,E.: The effect of eight half-yearly single-dose treatments with DEC on *Wuchereria bancrofti* circulating antigenaemia. *transactions of the royal society of tropical medicine and hygiene*. 99(7), s. 541-547. 2005.
- Sorensen,T.I.: Jeg anklager. *ugeskrift for laeger*. 167(14), s. 1487. 2005.
- Sorensen,T.I.A., Rissanen,A., Korkeila,M. & Kaprio,J.: Intention to lose weight, weight changes, and 18-y mortality in overweight individuals without co-morbidities. *plos medicine*. 2(6), s. 0510-0520. 2005.
- Stahlberg,C., Lynge,E., Andersen,Z.J., Keiding,N., Ottesen,B., Rank,F., Hundrup,Y.A., Obel,E.B. & Pedersen,A.T.: Breast cancer incidence, case-fatality and breast cancer mortality in Danish women using hormone replacement therapy – A prospective observational study. *international journal of epidemiology*. 34(4), s. 931-935. 2005.
- Taarnhoj,N.C., Munch,I.C., Kyvik,K.O., Sander,B., Kessel,L., Sorensen,T.I., Hougaard,J.L. & Larsen,M.: Heritability of cilioretinal arteries: a twin study. *investigative ophthalmology and visual science*. 46(10), s. 3850-3854. 2005.
- Tehard,B., Saris,W.H.M., Astrup,A., Martinez,J.A., Taylor,M.A., Barbe,P., Richteroval,B., Guy-Grand,B., Sorensen,T.I.A. & Oppert,J.M.: Comparison of two physical activity questionnaires in obese subjects: The NUGENOB study. *medicine and science in sports and exercise*. 37(9), s. 1535-1541. 2005.
- Tolstrup,J.S., Heitmann,B.L., Tjonneland,A.M., Overvad,O.K., Sorensen,T.I.A. & Granbaek,M.N.: The relation between drinking pattern and body mass index and waist and hip circumference. *international journal of obesity*. 29(5), s. 490-497. 2005.
- Verdich,C., Clement,K. & Sorensen,T.I.A.: Nutrient-gene interactions contributing to the development of obesity. i: *Food, diet and obesity*, s. 17-57. Mela, D. J. (red.). Woodhead Publishing Limited, Cambridge 2005.
- Viguerie,N., Vidal,H., Arner,P., Holst,C., Verdich,C., Avizou,S., Astrup,A., Saris,W.H., Macdonald,I.A., Klimcakova,E., Clement,K., Martinez,A., Hoffstedt,J., Sorensen,T.I. & Langin,D.: Adipose tissue gene expression in obese subjects during low-fat and high-fat hypocaloric diets. *diabetologia*. 48(1), s. 123-131. 2005.
- Wermter,A.K., Reichwald,K., Buch,T., Geller,F., Platzer,C., Huse,K., Hess,C., Remschmidt,H., Guder-mann,T., Preibisch,G., Siegfried,W., Goldschmidt,H.P., Li,W.D., Price,R.A., Biebermann,H., Krude,H., Vollmert,C., Wichmann,H.E., Illig,T., Sorensen,T.I., Astrup,A., Larsen,L.H., Pedersen,O., Eberle,D., Clement,K., Blundell,J., Wabitsch,M., Schafer,H., Platzer,M., Hinney,A. & Hebebrand,J.: Mutation analysis of the MCHR1 gene in human obesity. *European journal of endocrinology*. 152(6), s. 851-862. 2005.
- Zahl,P.H., Maehlen,J., Grant,E.C.G., Gotzsche,P.C., Jorgensen,K.J., Thornton,H., Lynge,E., Olsen,A.H. & Morgan,G.W.: Reduction in mortality from breast cancer [1] (multiple letters). *british medical journal*. 330(7498), s. 1024-1025. 2005.

Afdeling for International Sundhed

- Alifrangis,M., Enosse,S., Pearce,R., Drakeley,C., Roper,C., Khalil,I.F., Nkya,W.M.M.M., Ronn,A.M., Theander,T.G. & Bygbjerg,I.C.: A simple, high-throughput method to detect *Plasmodium falciparum* single nucleotide polymorphisms in the dihydrofolate reductase, dihydropteroate synthase, and *P. falciparum* chloroquine resistance transporter genes using polymerase chain reaction- and american journal of tropical medicine and hygiene. 72(2), s. 155-162. 2005.
- Briet,O.J., Galappaththy,G.N., Konradsen,F., Amerasinghe,P.H. & Amerasinghe,F.P.: Maps of the Sri Lanka malaria situation preceding the tsunami and key aspects to be considered in the emergency phase and beyond. *malaria journal*. 4(1), s. 8. 2005.
- Bygbjerg,I.C.: Profylakse—hvad vil fremtiden bringe? *ugeskrift for laeger*. 167(42), s. 3968-3971. 2005.
- David,K.P., Thybo,S. & Bygbjerg,I.C.: Det kan betale sig! Dansk Selskab for Tropemedicin og International Sundhed. *ugeskrift for laeger*. 167(12-13), s. 1408. 2005.
- Dittrich,S., Alifrangis,M., Stohrer,J.M., Thongpaseuth,V., Vanisaveth,V., Phetsouvanh,R., Phompida,S., Khalil,I.F. & Jelinek,T.: *Falciparum* malaria in the north of Laos: the occurrence and implications of the *Plasmodium falciparum* chloroquine resistance transporter (*pfcr*) gene haplotype SVMNT. *tropical medicine and international health tm and ih*. 10(12), s. 1267-1270. 2005.
- Donnelly,M.J., McCall,P.J., Lengeler,C., Bates,I., D'Alessandro,U., Barnish,G., Konradsen,F., Klinkenberg,E., Townson,H., Trape,J.F., Hastings,I.M. & Mutero,C.: Malaria and urbanization in sub-Saharan Africa. *malaria journal*. 4(1), s. 12. 2005.
- Hoegberg,L.C.G., Christophersen,A.B., Christensen,H.R. & Angelo,H.R.: Comparison of the adsorption capacities of an activated-charcoal-yogurt mixture versus activated-charcoal-water slurry in vivo and in vitro. *clinical toxicology*. 43(4), s. 269-275. 2005.
- Hogh,B. & Ronn,A.M.: Gravide, born og udlandsrejser. *ugeskrift for laeger*. 167(42), s. 3992-3997. 2005.
- Jensen,P.K., Phuc,P.D., Dalsgaard,A. & Konradsen,F.: Successful sanitation promotion must recognize the use of latrine wastes in agriculture – The example of Viet Nam. *bulletin of the world health organization*. 83(11), s. 873-874. 2005.
- Khalil,I.F., Alifrangis,M., Tarimo,D.S., Staalso,T., Satti,G.M.H., Theander,T.G., Ronn,A.M. & Bygbjerg,I.C.: The roles of the *pfcr* 76T and *pfmdr1* 86Y mutations, immunity and the initial level of parasitaemia, in predicting the outcome of chloroquine treatment in two areas with different transmission intensities. *annals of tropical medicine and parasitology*. 99(5), s. 441-448. 2005.

- Khalil, I.F., Ronn, A.M., Alifrangis, M., Gabar, H.A., Jelinek, T., Satti, G.M.H. & Bygbjerg, I.C.: Response of *Plasmodium falciparum* to cotrimoxazole therapy: Relationship with plasma drug concentrations and dihydrofolate reductase and dihydropteroate synthase genotypes. *American journal of tropical medicine and hygiene*. 73(1), s. 174-177. 2005.
- Konradsen, F., Van Der, H.W., Gunnell, D. & Eddleston, M.: Missing deaths from pesticide self-poisoning at the IFCS Forum IV. *Bulletin of the World Health Organization*. 83(2), s. 157-158. 2005.
- Lazarus, J.V., Rasch, V. & Liljestrand, J.: Midwifery at the crossroads in Estonia: Attitudes of midwives and other key stakeholders. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*. 84(4), s. 339-348. 2005.
- Lusingu, J.P., Vestergaard, L.S., Alifrangis, M., Mmbando, B.P., Theisen, M., Kitua, A.Y., Lemnge, M.M. & Theander, T.G.: Cytophilic antibodies to *Plasmodium falciparum* glutamate rich protein are associated with malaria protection in an area of holoendemic transmission. *Malaria Journal*. 4, s. 48. 2005.
- Molbak, K., Christiansen, A.H. & Bygbjerg, I.C.: Importerede sygdomme. *Ugeskrift for læger*. 167(43), s. 4072-4076. 2005.
- Mutero, C.M., Amerasinghe, F., Boelee, E., Konradsen, F., Van Der, H.W., Nevondo, T. & Rijsberman, F.: Systemwide initiative on malaria and agriculture: An innovative framework for research and capacity building. *EcoHealth*. 2(1), s. 11-16. 2005.
- Piyaratne, M.K., Amerasinghe, F.P., Amerasinghe, P.H. & Konradsen, F.: Physico-chemical characteristics of *Anopheles culicifacies* and *Anopheles varuna* breeding water in a dry zone stream in Sri Lanka. *Journal of Vector Borne Diseases*. 42(2), s. 61-67. 2005.
- Rasch, V., Yambesi, F. & Kipingili, R.: Scaling up postabortion contraceptive service – Results from a study conducted among women having unwanted pregnancies in urban and rural Tanzania. *Contraception*. 72(5), s. 377-382. 2005.
- Rasch, V. & Lyaruu, M.A.: Unsafe abortion in Tanzania and the need for involving men in postabortion contraceptive counseling. *Studies in Family Planning*. 36(4), s. 301-310. 2005.
- van der Hoek, W. & Konradsen, F.: Risk factors for acute pesticide poisoning in Sri Lanka. *Tropical Medicine and International Health*. 10(6), s. 589-596. 2005.
- Wiese, L. & Ronn, A.M.: Cerebral malaria efter to ugers charterrejse til Gambia. *Ugeskrift for læger*. 167(43), s. 4080-4081. 2005.
- Medicinsk Museion**
- Andersen, L.O.: Imagination. *Lancet*. 366(9487), s. 709. 2005.
- Andersen, L.O.: A note on the invention, invisibility and dissolution of the placebo effect. *Gesnerus*. 62(1-2), s. 102-110. 2005.
- Eyben, F.E., Graugaard, C. & Vaeth, M.: All-cause mortality and mortality of myocardial infarction for 989 legally castrated men. *European Journal of Epidemiology*. 20(10), s. 863-869. 2005.
- Mordhorst, C.: Interiører i princippet. i: Herregårde, Jordgods, Herlighed. Tanker fra Gammel Estrup, s. 109-115. Andersen, B. and Kjærshøj, H. (red.). Gammel Estrup – Jyllands Herregårdsmuseum, Gammel Estrup 2005.
- Mordhorst, C.: Udstillingsstrategier – historisk og i dag. i: Udstillingens idé og form, s. 5-7. Mechior, M. R. and Mordhorst, C. (red.). Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet, Copenhagen 2005.
- Mordhorst, C.: Uddrag af Chr. Conrad Dassel: Den Guttman-ske Families Reiser. En Bog for Ungdommen, Kbh. 1796. i: Ny dansk Museologi, s. 37. Ingemann, B. and Larsen, A. H. (red.). Århus Universitetsforlag, Århus 2005.
- Mordhorst, C.: Hybridernes fald. Udspaltningen af kulturhistorien fra naturhistorien. i: Ny dansk museologi, s. 45-62. Ingemann, B. and Larsen, A. H. (red.). Århus Universitetsforlag, Århus 2005.
- Mordhorst, C.: Repræsentationens begrænsning. i: (Ind)samlinger i det 21. århundrede, s. 9-23. Mordhorst, C. and Tøndborg, B. (red.). Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet, Copenhagen 2005.
- Mordhorst, C.: Ole Worms bestillingsliste. i: Ny dansk museologi, s. 1-63. Ingemann, B. and Larsen, A. H. (red.). Århus Universitetsforlag, Århus 2005.
- Söderqvist, T., Mordhorst, C. & Rasmussen, S.A.: Den nye biomedicin på museum. *Ugeskrift for Læger*. 167(50), s. 4753-4755. 2005.
- Söderqvist, T.: Kan den moderne biomedicin udstilles på museum? *Bibliotek for Læger*. 197, s. 171-189. 2005.
- Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønforskning**
- Nordentoft, M., Branner, J., Drejer, K., Mejsholm, B., Hansen, H. & Petersson, B.: Effect of a Suicide Prevention Centre for young people with suicidal behaviour in Copenhagen. *European Psychiatry: The Journal of the Association of European Psychiatrists*. 20(2), s. 121-128. 2005.
- Petersson, B.: Omskæring i medicinsk – historisk perspektiv. i: Omskæring, s. 35-45. Bang, H. (red.). Institut for Folkesundhedsvidenskab, Afd. for Medicinsk Kvinde- og Kønforskning, København 2005.
- Silberschmidt, M.: Male sexuality in the context of socio-economic change in rural and urban East Africa. *Sexuality in Africa Magazine*. 2(1), s. 5-8. 2005.
- Silberschmidt, M.: Poverty, Male Disempowerment, and Male Sexuality: Rethinking Men and Masculinities in Rural and Urban East Africa. i: African Masculinities, s. 189-203. Ouzgane, L. and Morrell, R. (red.). Palgrave Macmillan, New York 2005.
- Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori**
- Bosshard, G., Nilstun, T., Bilsen, J., Norup, M., Miccinesi, G., Van Delden, J.J.M., Faisst, K. & Van Der, H.A.: Forgoing treatment at the end of life in 6 European countries. *Archives of Internal Medicine*. 165(4), s. 401-407. 2005.
- Miccinesi, G., Fischer, S., Paci, E., Onwuteaka-Philipsen, B.D., Cartwright, C., van der Heide, A., Nilstun, T., Norup, M. & Mortier, F.: Physicians' attitudes towards end-of-life decisions: a comparison between seven countries. *Social Science and Medicine* 1982. 60(9), s. 1961-1974. 2005.
- Thygesen, L.C., Andersen, G.S. & Andersen, H.: A philosophical analysis of the Hill criteria. *Journal of Epidemiology and Community Health*. 59(6), s. 512-516. 2005.
- Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin**
- Aarnio, P., Mussalo-Rauhamaa, H., Makinen-Kiljunen, S., Saarela, K. & Loft, S.: Indoor air problems in a healthcare centre – A case report of a follow-up. indoor and built environment. 14(5), s. 433-441. 2005.

- Avogbe,P.H., Ayi-Fanou,L., Autrup,H., Loft,S., Fayomi,B., Sanni,A., Vinzents,P. & Moller,P.: Ultrafine particulate matter and high-level benzene urban air pollution in relation to oxidative dna damage. *carcinogenesis*. 26(3), s. 613-620. 2005.
- Bak,H., Christensen,J., Thomsen,B.L., Tjonneland,A., Overvad,K., Loft,S. & Raaschou-Nielsen,O.: Physical activity and risk for lung cancer in a Danish cohort. *international journal of cancer*. 116(3), s. 439-444. 2005.
- Breilh,J., Branco-Jefer,C., Castelman,B.I., Cherniack,M., Christiani,D.C., Cicoletta,A., Cifuentes,E., Clapp,R., Cole,D.C., Corn,M., De Ben,S., Diaz,R., Egilman,D., Finkelstein,Y., Franco,G., Frank,A.L., Friedman,L., Gassert,T.H., Gochfeld,M., Greenberg,M., Hansen,E.S., Hay,A., Hogstedt,C., Huff,J., Joshi,T.K., Kriebel,D., Laborde,A., LaDou,J., Levenstein,C., Levin,S.M., Loewenson,R., Mikheev,M., Montenegro,R., Naidoo,R., Ozonoff, D., Partanen,T., Pendito,R.I., Povey,G., Richter,E.D., Robbins,A., Rodrigues-Correa-Filho,H., Rosenman,K.D., Samuels,S.W., Sousa,S.V., Schwartz,B.S., Siqueira,C.E., Soskolne,C.L., Spiegel,J., Stephens,C., Mansoureh,T., Takaro,T.K., Teitelbaum,D.T., Tickner, J.A., Tomatis,L., Victora,C., Waltner-Toews,D., Wedeen,R.P., Wegman,D.H., Wesseling,C., Wing,S. & Yassi, A.: Texaco and its consultants. *international journal of occupational and environmental health*. 11(2), s. 217-220. 2005.
- Ebbehoj,N.E., Meyer,H.W., Wurtz,H., Suadicani,P., Valbjorn,O., Sigsgaard,T. & Gyntelberg,F.: Molds in floor dust, building-related symptoms, and lung function among male and female schoolteachers. *indoor air*. 15 (Suppl 10), s. 7-16. 2005.
- Gedik,C., Collins,A.R. & ESCODD: Establishing the background level of base oxidation in human lymphocyte dna: results of an interlaboratory validation study. *FA-SEB Journal*. 19(1), s. 82-84. 2005.
- Gyntelberg,F. & Ishoy,T.: Vedrorende MEDLINE-indeksering. *ugeskrift for laeger*. 167(9), s. 1057. 2005.
- Hansen,A.M., Raaschou-Nielsen,O. & Knudsen,L.E.: Urinary 1-hydroxypyrene in children living in city and rural residences in Denmark. *science of the total environment*. 347(1-3), s. 98-105. 2005.
- Hein,H.O., Suadicani,P. & Gyntelberg,F.: The Lewis blood group – A new genetic marker of obesity. *international journal of obesity*. 29(5), s. 540-542. 2005.
- Karmisholt,K., Gyntelberg,F. & Gootzsche,P.C.: Physical activity for primary prevention of disease. *Systematic reviews of randomised clinical trials*. *danish medical bulletin*. 52(2), s. 86-89. 2005.
- Knudsen,L.E., Gaskell,M., Martin,E.A., Poole,J., Scheepers,P.T.J., Jensen,A., Autrup,H. & Farmer,P.B.: Genotoxic damage in mine workers exposed to diesel exhaust, and the effects of glutathione transferase genotypes. *mutation research genetic toxicology and environmental mutagenesis*. 583(2), s. 120-132. 2005.
- Knudsen,L.E.: Global gene mining and the pharmaceutical industry. *toxicology and applied pharmacology*. 207 (2 Suppl), s. 679-683. 2005.
- Laska,M.J., Nexo,B.A., Vistisen,K., Poulsen,H.E., Loft,S. & Vogel,U.: Polymorphisms in RAI and in genes of nucleotide and base excision repair are not associated with risk of testicular cancer. *cancer letters*. 225(2), s. 245-251. 2005.
- Meyer,H.W., Jensen,K.A., Nielsen,K.F., Kildeso,J., Norn, S., Permin,H., Poulsen,L.K., Malling,H.J., Gravesen,S. & Gyntelberg,F.: Double blind placebo controlled exposure to molds: exposure system and clinical results. *indoor air*. 15(Suppl 10), s. 73-80. 2005.
- Meyer,H.W., Wurtz,H., Suadicani,P., Valbjorn,O., Sigsgaard,T. & Gyntelberg,F.: Molds in floor dust and building-related symptoms among adolescent school children: a problem for boys only? *indoor air*. 15(Suppl 10), s. 17-24. 2005.
- Moller,P.: Genotoxicity of environmental agents assessed by the alkaline comet assay. *basic and clinical pharmacology and toxicology*. 96(Suppl 1), s. 1-42. 2005.
- Neri,M., Ceppi,M., Knudsen,L.E., Merlo,D.F., Barale,R., Puntoni,R. & Bonassi,S.: Baseline micronuclei frequency in children: Estimates from meta- and pooled analyses. *environmental health perspectives*. 113(9), s. 1226-1229. 2005.
- Risom,L., Moller,P. & Loft,S.: Oxidative stress-induced dna damage by particulate air pollution. *mutation research*. 592(1-2), s. 119-137. 2005.
- Saber,A.T., Bornholdt,J., Dybdahl,M., Sharma,A.K., Loft,S., Vogel,U. & Wallin,H.: Tumor necrosis factor is not required for particle-induced genotoxicity and pulmonary inflammation. *archives of toxicology*. 79(3), s. 177-182. 2005.
- Saber,A.T., Bornholdt,J., Dybdahl,M., Sharma,A.K., Loft, S., Vogel,U. & Wallin,H.: Erratum: Tumor necrosis factor is not required for particle-induced genotoxicity and pulmonary inflammation (*Archives of Toxicology* (2005) 79 (177-182) <http://dx.doi.org/10.1007/s00204-004-0613-9>). *archives of toxicology*. 79(6), s. 363. 2005.
- Sorensen,M., Schins,R.P., Hertel,O. & Loft,S.: Transition metals in personal samples of PM2.5 and oxidative stress in human volunteers. *cancer epidemiology, biomarkers and prevention*. 14(5), s. 1340-1343. 2005.
- Sorensen,M., Loft,S., Andersen,H.V., Raaschou-Nielsen, O., Skovgaard,L.T., Knudsen,L.E., Nielsen,I.V. & Hertel,O.: Personal exposure to PM2.5, black smoke and NO2 in Copenhagen: relationship to bedroom and outdoor concentrations covering seasonal variation. *journal of exposure analysis and environmental epidemiology*. 15(5), s. 413-422. 2005.
- Suadicani,P., Hein,H.O. & Gyntelberg,F.: Airborne occupational exposure, ABO phenotype, and risk of obesity. *international journal of obesity*. 29(6), s. 689-696. 2005.
- Suadicani,P., OleHein,H. & Gyntelberg,F.: Lifestyle, social class, and obesity – The Copenhagen male study. *european journal of cardiovascular prevention and rehabilitation*. 12(3), s. 236-242. 2005.
- Vinzents,P.S., Moller,P., Sorensen,M., Knudsen,L.E., Hertel,O., Jensen,F.P., Schibye,B. & Loft,S.: Personal exposure to ultrafine particles and oxidative dna damage. *environmental health perspectives*. 113(11), s. 1485-1490. 2005.
- Wellejus,A., Olsen,A., Tjonneland,A., Thomsen,B.L., Overvad,K. & Loft,S.: Urinary hydroxysterogens and breast cancer risk among postmenopausal women: a prospective study. *cancer epidemiology, biomarkers and prevention*. 14(9), s. 2137-2142. 2005.
- Zhu,J.L., Knudsen,L.E., Andersen,A.M., Hjollund,N.H. & Olsen,J.: Time to pregnancy among Danish laboratory technicians who were a part of the National Birth Cohort. *scandinavian journal of work, environment and health*. 31(2), s. 108-114. 2005.

Afdeling for Social Medicin

- Andersen, I., Gamborg, M., Osler, M., Prescott, E. & Diderichsen, F.: Income as mediator of the effect of occupation on the risk of myocardial infarction: does the income measurement matter? *Journal of epidemiology and community health*. 59(12), s. 1080-1085. 2005.
- Avlund, K., Holm-Pedersen, P., Morse, D.I., Viitanen, M. & Winblad, B.: The Strength of Two Indicators of Social Position on Oral Health Among Persons Over the Age of 80 Years. *Journal of public health dentistry*. 65(4), s. 231-239. 2005.
- Avlund, K.: Funksjonsevnenes betydning i hverdagen. i: Aldring og livsvilkår, s. 114-129. Tuntland, H. (red.). N.W.Damm & Soen, Norway 2005.
- Avlund, K.: Udfordringer for aldersforskning for en ny tid. Perspektiver for forebyggelse. i: Nye tider, nye livsløp, nye eldre?. Udfordringer ved aldring i en ny tid, s. 100-113. Thorsen, K. (red.). Nasjonalt Kompetansesenter for Aldersdemens, Oslo 2005.
- Batty, G.D., Mortensen, E.L. & Osler, M.: Childhood IQ in relation to later psychiatric disorder: evidence from a Danish birth cohort study. *British journal of psychiatry*. 187, s. 180-181. 2005.
- Batty, G.D., Mortensen, E.L., Nybo-Andersen, A.M. & Osler, M.: Childhood intelligence in relation to adult coronary heart disease and stroke risk: evidence from a Danish birth cohort study. *Paediatric and perinatal epidemiology*. 19(6), s. 452-459. 2005.
- Bille, C., Skytthe, A., Vach, W., Knudsen, L.B., Andersen, A.M., Murray, J.C. & Christensen, K.: Parent's age and the risk of oral clefts. *Epidemiology*. 16(3), s. 311-316. 2005.
- Boivin, J. & Schmidt, L.: Infertility-related stress in men and women predicts treatment outcome 1 year later. *Fertility and sterility*. 83(6), s. 1745-1752. 2005.
- Bua, J., Prescott, E., Schack, N.L., Petersen, L., Godtfredsen, N.S., Sorensen, T.I.A. & Osler, M.: Weight history from birth through childhood and youth in relation to adult lung function, in Danish juvenile obese and non-obese men. *International journal of obesity*. 29(9), s. 1055-1062. 2005.
- Burstrom, K., Johannesson, M. & Diderichsen, F.: Increasing socio-economic inequalities in life expectancy and QALYs in Sweden 1980-1997. *Health economics*. 14(8), s. 831-850. 2005.
- Christiansen, O.B., Andersen, A.M., Bosch, E., Daya, S., Delves, P.J., Hviid, T.V., Kutteh, W.H., Laird, S.M., Li, T.C. & Van Der, V.: Evidence-based investigations and treatments of recurrent pregnancy loss. *Fertility and sterility*. 83(4), s. 821-839. 2005.
- De Bourdeaudhuij, I., Klepp, K.I., Due, P., Rodrigo, C.P., de Almeida, M., Wind, M., Krolner, R., Sandvik, C. & Brug, J.: Reliability and validity of a questionnaire to measure personal, social and environmental correlates of fruit and vegetable intake in 10-11-year-old children in five European countries. *Public health nutrition*. 8(2), s. 189-200. 2005.
- Diderichsen, F. & Westrin, C.G.: Part 1: Some key developments in Swedish public health research 1940-2000. *Scandinavian journal of public health, supplement*. (65), s. 3-16. 2005.
- Diderichsen, F.: Folkesundhedsrapport 2005 for Københavns Kommune. 1-43. Sundhedsforvaltningen, Københavns kommune, Copenhagen 2005.
- Ditlevsen, S., Christensen, U., Lynch, J., Damsgaard, M.T. & Keiding, N.: The mediation proportion: A structural equation approach for estimating the proportion of exposure effect on outcome explained by an intermediate variable. *Epidemiology*. 16(1), s. 114-120. 2005.
- Ditlevsen, S., Keiding, N., Christensen, U., Damsgaard, M.T. & Lynch, J.: Mediation proportion [2]. *Epidemiology*. 16(4), s. 592. 2005.
- Due, P., Holstein, B.E., Lynch, J., Diderichsen, F., Gabhain, S.N., Scheidt, P. & Currie, C.: Bullying and symptoms among school-aged children: International comparative cross sectional study in 28 countries. *European journal of public health*. 15(2), s. 128-132. 2005.
- Frolich, A., Hendriksen, C. & Jorgensen, S.J.: Optimering af indsatsen ved kroniske sygdomme. Model for en sammenhængende indsats. *Ugeskrift for læger*. 167(3), s. 266-268. 2005.
- Godtfredsen, N.S., Prescott, E. & Osler, M.: Effect of smoking reduction on lung cancer risk. *Journal of the American medical association*. 294(12), s. 1505-1510. 2005.
- Goldschmidt, D., Groenvold, M., Johnsen, A.T., Stromgren, A.S., Krasnik, A. & Schmidt, L.: Cooperating with a palliative home-care team: Expectations and evaluations of GPs and district nurses. *Palliative medicine*. 19(3), s. 241-250. 2005.
- Helgstrand, S. & Andersen, A.M.: Maternal underweight and the risk of spontaneous abortion. *Acta obstetrica et gynecologica scandinavica*. 84(12), s. 1197-1201. 2005.
- Hendriksen, C., Backer, V., Carlsson, D.M. & Jorgensen, S.J.: Kronisk obstruktiv lungesygdom (KOL). Kan indsatsen forbedres? *Ugeskrift for læger*. 167(3), s. 269-272. 2005.
- Hendriksen, C.: Den geriatriske patient. i: Medicinsk Kompendium Lommebog, s. 569-573. Hansen, N.E., Haunsoe, S., and Schaffalitzky De Muckadell, O. B. (red.). Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck, Copenhagen 2005.
- Hendriksen, C. & Vass, M.: Preventive home visits to elderly people in Denmark. *Zeitschrift für Gerontologie und Geriatrie*. 38(SUPPL: 1), s. 31-33. 2005.
- Hendriksen, C. & Vass, M.: Medicin til ældre. IRF Institut for Rationel Farmakoterapi 11, Danmark. 2005.
- Hendriksen, C.: De biologiske aldersforandringerne i kroppen. i: Aldring og livsvilkår, s. 100-113. Tuntland, H. (red.). N.W.Damm & Soen, Oslo 2005.
- Henriksen, P.E. & Hendriksen, C.: Hjemmet som arena for forebyggelse – med sundhedsplejerskeordningen og forebyggende hjemmebesøg til ældre som eksempler. 1-29. Sundhedsstyrelsen, Copenhagen 2005.
- Holm-Pedersen, P., Avlund, K., Morse, D.E., Stoltze, K., Katz, R.V., Viitanen, M. & Winblad, B.: Dental caries, periodontal disease, and cardiac arrhythmias in community-dwelling older persons aged 80 and older: is there a link? *Journal of the American geriatrics society*. 53(3), s. 430-437. 2005.
- Holstein, B.E. & Hansen, E.H.: Self-reported medicine use among adolescents from ethnic minority groups [3]. *European journal of clinical pharmacology*. 61(1), s. 69-70. 2005.
- Jorgensen, S.J. & Hendriksen, C.: Rehabilitering ved kroniske sygdomme. Kan indsatsen forbedres? *Ugeskrift for læger*. 167(3), s. 263-266. 2005.
- Juhl, M., Andersen, P.K., Olsen, J. & Andersen, A.M.: Psychosocial and physical work environment, and risk of pelvic pain in pregnancy. A study within the Danish nati-

- onal birth cohort. *journal of epidemiology and community health*. 59(7), s. 580-585. 2005.
- Klepp, K.-I., Rêres-Rodrigo, Bourdeaudhuij, I. de, Due, P., Elmadfa, I., Haraldsdóttir, J., König, J., Sjöström, M., Thórsdóttir, I., Almeida, M.D Vaz de., Yngve, A. & Brug, J.: Promoting Fruit and Vegetable Consumption among European Schoolchildren: Rationale, Conceptualization and Design of the Pro Children Project. *Annals of Nutrition & Metabolism* 49, s. 212-220. 2005.
- Kriegbaum, M.: Garbi Schmidt og Vibeke Jakobsen: Pardonelse blandt etniske minoriteter i Danmark-. *Dansk Sociologi*. s. 172-173. 2005.
- Krolner, R., Rasmussen, M., Haraldsdottir, J., Holstein, B.E. & Due, P.: Skolebørns frugt- og grøntvaner. 1-40. Department of Social Medicine, Institute of Public Health, University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Krolner, R., Andersen, A., Holstein, B.E. & Due, P.: Child-parent agreement on socio-demographic measurements in the HBSC survey – a validity study in six European countries 2005. 1-61. Department of Social Medicine, Institute of Public Health, University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Legarth, K.H., Ryan, S. & Avlund, K.: The most important activity and the reasons for that experience reported by a Danish population at age 75 years. *British Journal of Occupational Therapy*. 68(11), s. 501-508. 2005.
- Lindqvist, R., Stenbeck, M. & Diderichsen, F.: Does hospital discharge policy influence sick-leave patterns in the case of female breast cancer? health policy amsterdam, netherlands. 72(1), s. 65-71. 2005.
- Ljung, R., Peterson, S., Hallqvist, J., Heimerson, I. & Diderichsen, F.: Socioeconomic differences in the burden of disease in Sweden. *bulletin of the world health organization*. 83(2), s. 92-99. 2005.
- Mortensen, O.S., Bjorner, J.B., Oldenburg, B., Newman, B., Groenvold, M., Madsen, J.K. & Andersen, H.R.: Health-related quality of life one month after thrombolysis or primary PCI in patients with ST-elevation infarction. A DANAMI-2 sub-study. *scandinavian cardiovascular journal*. 39(4), s. 206-212. 2005.
- Osler, M., Andersen, A.M., Batty, G.D. & Holstein, B.: Relation between early life socioeconomic position and all cause mortality in two generations. A longitudinal study of Danish men born in 1953 and their parents. *journal of epidemiology and community health*. 59(1), s. 38-41. 2005.
- Osler, M., Nordentoft, M. & Andersen, A.M.: Birth dimensions and risk of depression in adulthood: Cohort study of Danish men born in 1953. *british journal of psychiatry*. 186(MAY), s. 400-403. 2005.
- Osler, M., Andersen, A.M., Lund, R. & Holstein, B.: Effect of grandparent's and parent's socioeconomic position on mortality among Danish men born in 1953. *european journal of public health*. 15(6), s. 647-651. 2005.
- Osler, M., Lund, R., Kriegbaum M., Christensen U. & Andersen A-M N.: Cohort Profile: The Metropolit 1953 Danish Male Birth Cohort. *International Journal of Epidemiology* 23/12, s. 1-5. 2005.
- Pedersen, C.R., Holstein, B.E. & Kohler, L.: Parents' labour market participation as predictor of children's well-being: Changes from 1984 to 1996 in the Nordic countries. *european journal of public health*. 15(4), s. 431-436. 2005.
- Pinborg, A., Loft, A., Schmidt, L., Greisen, G., Rasmussen, S. & Andersen, A.N.: Neurologiske senfølger hos tvillinger fodt efter in vitro-fertilisering—sekundaerpublikation. Et nationalt kohortestudium. *ugeskrift for laeger*. 167(33), s. 3051-3054. 2005.
- Poulsen, L.H.: Adolescents' smoking: The role of smoking restriction policies and the school and family environments. 1-95. Department of Social Medicine, Institute of Public Health, University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Power, C., Graham, H., Due, P., Hallqvist, J., Joung, I., Kuh, D. & Lynch, J.: The contribution of childhood and adult socioeconomic position to adult obesity and smoking behaviour: An international comparison. *international journal of epidemiology*. 34(2), s. 335-344. 2005.
- Rasmussen, M.: Smoking behaviour of adolescent boys and girls – the influence of school related factors. 1-74. Department of Social Medicine, Institute of Public Health, University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Rasmussen, M., Damsgaard, M.T., Holstein, B.E., Poulsen, L.H. & Due, P.: School connectedness and daily smoking among boys and girls: the influence of parental smoking norms. *european journal of public health*. 15(6), s. 607-612. 2005.
- Richelsen, B., Andersen, N.L., Flint, A., Hermansen, K., Marckmann, P., Nielsen, M.J., Osler, M. & Pedersen, B.K.: En faglig vurdering af den "omvendte" kostpyramide. *ugeskrift for laeger*. 167(8), s. 927-931. 2005.
- Sandvik, C., De Bourdeaudhuij, I., Due, P., Brug, J., Wind, M., Bere, E., Perez-Rodrigo, C., Wolf, A., Elmadfa, I., Thorsdottir, I., Vaz-de-Almeida, M.D., Yngve, A. & Klepp, K.I.: Personal, social and environmental factors regarding fruit and vegetable intake among schoolchildren in nine European countries. *annals of nutrition and metabolism*. 49(4), s. 255-266. 2005.
- Schmidt, L., Holstein, B., Christensen, U. & Boivin, J.: Does infertility cause marital benefit? An epidemiological study of 2250 women and men in fertility treatment. *patient education and counseling*. 59(3), s. 244-251. 2005.
- Schmidt, L., Tjornhoj-Thomsen, T., Boivin, J. & Nyboe-Andersen, A.: Evaluation of a communication and stress management training programme for infertile couples. *patient education and counseling*. 59(3), s. 252-262. 2005.
- Schmidt, L., Holstein, B.E., Christensen, U. & Boivin, J.: Communication and coping as predictors of fertility problem stress: Cohort study of 816 participants who did not achieve a delivery after 12 months of fertility treatment. *human reproduction*. 20(11), s. 3248-3256. 2005.
- Schmidt, L., Christensen, U. & Holstein, B.E.: The social epidemiology of coping with infertility. *human reproduction*. 20(4), s. 1044-1052. 2005.
- Schmidt, L. & Holstein, B.E.: Actitud de los pacientes y su evaluacion respecto del tratamiento d fertilidad. SIIC (Sociedad Iberoamericana de Información Científica). s. 1-7. 2005.
- Schnohr, C., Pedersen, J.M., Alsón, M.C.G. & Niclasen, B.: Sundhed og helbred hos skolebørn i Grønland fra 1994 til 2002. 1-105. AKA print, Aarhus 2005.
- Schnohr, C., Sorensen, T.I.A. & Niclasen, B.V.-L.: Changes since 1980 in body mass index and the prevalence of overweight among in-schooling children in Nuuk, Greenland. *International Journal of Circumpolar Health*. 64(2), s. 157-162. 2005.
- Vass, M., Hendriksen, C. & Jorgensen, N.K.: Kognitiv funk-

- tion og korekortsfornyelse efter 70 ar. ugeskrift for laeger. 167(15), s. 1634. 2005.
- Vass,M., Avlund,K. & Hendriksen,C.: Ældre & forebyggende hjemmebesøg. 1-50. Aeldreforum, Odense 2005.
- Vass,M., Avlund,K., Lauridsen,J. & Hendriksen,C.: Feasible model for prevention of functional decline in older people: municipality-randomized, controlled trial. journal of the american geriatrics society. 53(4), s. 563-568. 2005.
- Vass,M. & Hendriksen,C.: Polypharmacy and older people -: The GP perspective. zeitschrift fur gerontologie und geriatric. 38(SUPPL: 1), s. 14-17. 2005.
- Vass,M. & Hendriksen,C.: Medication for older people – Aspects of rational therapy from the general practitioner’s point of view. zeitschrift fur gerontologie und geriatric. 38(3), s. 190-195. 2005.
- Wolf,A., Yngve,A., Elmadfa,I., Poortvliet,E., Ehrenblad, B., Pérez-Rodrigo,C., Thörsdottir,I., Haraldsdottir,J., Brug,J., Maes,L., Almeida,M.D.V.d., Krolner,R. & Klepp,K., I: Fruit and Vegetable Intake of Mothers of 11-year-old Children in Nine European Countries: The Pro Children Cross-Sectional Survey. Annals of Nutrition & Metabolism. 49(4), s. 246-254. 2005.
- Yngve,A., Wolf,A., Poortvliet,E., Elmadfa,I., Brug,J., Ehrenblad,B., Franchini,B., Haraldsdottir,J., Krolner,R., Maes,L., Pérez-Rodrigo,C., Sjoström,M., Thörsdottir,I. & Klepp,K., I: Fruit and Vegetable Intake in a Sample of 11-Year-Old Children in 9 European Countries: The Pro Children Cross-Sectional Survey. Annals of Nutrition & Metabolism. 49(9), s. 236-245. 2005.
- Zhu,J.L., Knudsen,L.E., Andersen,A.M., Hjollund,N.H. & Olsen,J.: Time to pregnancy among Danish laboratory technicians who were a part of the National Birth Cohort. scandinavian journal of work, environment and health. 31(2), s. 108-114. 2005.
- Afdeling for Sundhedspsykologi**
- Batty,G.D., Mortensen,E.L. & Osler,M.: Childhood IQ in relation to later psychiatric disorder: evidence from a Danish birth cohort study. british journal of psychiatry. 187, s. 180-181. 2005.
- Batty,G.D., Mortensen,E.L., Nybo-Andersen,A.M. & Osler,M.: Childhood intelligence in relation to adult coronary heart disease and stroke risk: evidence from a Danish birth cohort study. paediatric and perinatal epidemiology. 19(6), s. 452-459. 2005.
- Carlsson,J.M., Mortensen,E.L. & Kastrup,M.: A follow-up study of mental health and health-related quality of life in tortured refugees in multidisciplinary treatment. journal of nervous and mental disease. 193(10), s. 651-657. 2005.
- Eplöv,L.F., Jørgensen,T., Birket-Smith,M., Segel,S., Johansen,C. & Mortensen,E.L.: Mental vulnerability as a predictor of early mortality. epidemiology cambridge, mass. 16(2), s. 226-232. 2005.
- Garde,E., Mortensen,E.L., Rostrup,E. & Paulson,O.B.: Decline in intelligence is associated with progression in white matter hyperintensity volume. Journal of Neurology, Neurosurgery, and Psychiatry. 76(9), s. 1289-1291. 2005.
- Greisen,M.H., Altar,C.A., Bolwig,T.G., Whitehead,R. & Wortwein,G.: Increased adult hippocampal brain-derived neurotrophic factor and normal levels of neurogenesis in maternal separation rats. journal of neuroscience research. 79(6), s. 772-778. 2005.
- Greisen,M.H., Bolwig,T.G. & Wortwein,G.: Cholecystokinin tetrapeptide effects on HPA axis function and elevated plus maze behaviour in maternally separated and handled rats. behavioural brain research. 161(2), s. 204-212. 2005.
- Greisen,M.H., Bolwig,T.G., Husum,H., Nedergaard,P. & Wortwein,G.: Maternal separation affects male rat copulatory behaviour and hypothalamic corticotropin releasing factor in concert. behavioural brain research. 158(2), s. 367-375. 2005.
- Kaland,N., Møller-Nielsen,A., Smith,L., Mortensen,E.L., Callesen,K. & Gottlieb,D.: The Strange Stories test: A replication study of children and adolescents with Asperger syndrome. european child and adolescent psychiatry. 14(2), s. 73-82. 2005.
- la Cour,P.: Religiøs modenhed set i forhold til tid og sundhed. Psyke og Logos. 26(2), s. 523-542. 2005.
- la Cour,P.: Danskernes Gud i krise. i: Gudstro i Danmark, s. 59-81. Højsgaard, M. T. and Iversen, H. R. (red.). Forlaget Anis, copenhagen 2005.
- McCrae,R.R., Terracciano,A., and 78 members, PPC Project, Mortensen,E.L. & Jensen,H.H.: Universal features of personality traits from the observer’s perspective: data from 50 cultures. Journal of Personality and Social Psychology. 88(3), s. 547-561. 2005.
- McCrae R.r., Terracciano A., 79 members, PC Project, Jensen H.H., Mortensen, E.L.: Personality Profiles of Cultures: Aggregate Personality Traits. Journal of Personality and Social Psychology 89/3, s. 407-425. 2005.
- Mogensen,J., Moustgaard,A., Khan,U., Wortwein,G. & Nielsen,K.S.: Egocentric spatial orientation in a water maze by rats subjected to transection of the fimbria-fornix and/or ablation of the prefrontal cortex. brain research bulletin. 65(1), s. 41-58. 2005.
- Mortensen,E.L., Sørensen,H.J., Jensen,H.H., Reinisch,J.M. & Mednick,S.A.: IQ and mental disorder in young men. british journal of psychiatry. 187, s. 407-415. 2005.
- Mortensen,E.L., Michaelsen,K.F., Sanders,S.A. & Reinisch,J.M.: A dose-response relationship between maternal smoking during late pregnancy and adult intelligence in male offspring. paediatric and perinatal epidemiology. 19(1), s. 4-11. 2005.
- Rosell,A.C., Madsen,L.R., Mortensen,E.L. & Iversen,L.: Motion på recept. Månedsskrift for Praktisk Lægegering. 83, s. 5-14. 2005.
- Sørensen,H.J., Mortensen,E.L., Reinisch,J.M. & Mednick,S.A.: Breastfeeding and risk of schizophrenia in the Copenhagen Perinatal Cohort. acta psychiatrica scandinavica. 112(1), s. 26-29. 2005.
- Terracciano,A., Abdel-Khalek,A.M., Adam,N., Adamova,L., Ahn,C.K., Ahn,H.N., Alansari,B.M., Alcalay,L., Allik,J., Angleitner,A., Avia,M.D., Ayearst,L.E., Barbaranelli,C., Beer,A., Borg-Cunen,M.A., Bratko,D., Brunner-Sciarrà,M., Budzinski,L., Camart,N., Dahourou,D., De Fruyt,F., de Lima,M.P., del Pilar,G.E., Diener,E., Falzon,R., Fernando,K., Fickova,E., Fischer,R., Flores-Mendoza,C., Ghayur,M.A., Gulgoz,S., Hagberg,B., Halberstadt,J., Halim,M.S., Hrebickova,M., Humrichouse,J., Jensen,H.H., Jocić,D.D., Jonsson,F.H., Khoury,B., Klinckosz,W., Knezevic,G., Lauri,M.A., Leibovich,N., Martin,T.A., Marusic,I., Mastor,K.A., Matsumoto,D., McRorie,M., Meshcheriakov,B., Mortensen,E.L., Munyae,M., Nagy,J., Nakazato,K., Nansubuga,F., Oishi,S., Ojedokun,A.O., Ostendorf,F., Paulhus,D.L., Pelevin,S., Petot,

- J.M., Podobnik,N., Porrata,J.L., Pramila,V.S., Prentice, G., Realo,A., Reategui,N., Rolland,J.P., Rossier,J., Ruch, W., Rus,V.S., Sanchez-Bernardos,M.L., Schmidt,V., Seiculna-Calleja,S., Sek!
owski,A., Shakespeare-Finch,J., Shimonaka,Y., Simonetti,F., Sineshaw,T., Siuta,J., Smith,P.B., Trapnell,P.D., Trobst,K.K., Wang,L., Yik,M., Zupancic,A. & McCrae, R.R.: National character does not reflect mean personality trait levels in 49 cultures. *science*. 310(5745), s. 96-100. 2005.
- Thomsen,M., Woldbye,D.P., Wortwein,G., Fink-Jensen,A., Wess,J. & Caine,S.B.: Reduced cocaine self-administration in muscarinic M5 acetylcholine receptor-deficient mice. *journal of neuroscience*. 25(36), s. 8141-8149. 2005.
- Afdeling for Sundhedstjenesteforskning**
- Goldschmidt,D., Groenvold,M., Johnsen,A.T., Stromgren, A.S., Krasnik,A. & Schmidt,L.: Cooperating with a palliative home-care team: Expectations and evaluations of GPs and district nurses. *palliative medicine*. 19(3), s. 241-250. 2005.
- Gosden,N.P., Kramp,P., Gabrielsen,G., Andersen,T.F. & Sestoft,D.: Violence of young criminals predicts schizophrenia: A 9-year register-based followup of 15- to 19-year-old criminals. *schizophrenia bulletin*. 31(3), s. 759-768. 2005.
- Groenvold,M. & Petersen,M.A.: The role and use of differential item functioning (DIF) analysis of quality of life data in clinical trials. i: Assessing quality of life in clinical trials (2. udgave), s. 195-208. Fayers, P. M. and Hays, R. D. (red.). Oxford University Press, Oxford 2005.
- Hoeyer,K.: The role of ethics in commercial genetic research: notes on the notion of commodification. *medical anthropology*. 24(1), s. 45-70. 2005.
- Hoeyer,K., Olofsson,B.O., Mjorndal,T. & Lynoe,N.: The ethics of research using biobanks: Reason to question the importance attributed to informed consent. *archives of internal medicine*. 165(1), s. 97-100. 2005.
- Hoeyer,K., Dahlager,L. & Lynoe,N.: Conflicting notions of research ethics: The mutually challenging traditions of social scientists and medical researchers. *social science and medicine*. 61(8), s. 1741-1749. 2005.
- Hoeyer,K.: Studying Ethics as Policy. The Naming and Framing of Moral Problems in Genetic Research. *Current Anthropology*. 46(5), s. S71-S90. 2005.
- Jonler,M., Nielsen,O.S., Groenvold,M., Hedlund,P.O., Damber,L., Hedelin,H. & Walden,M.: Quality of life in patients with skeletal metastases of prostate cancer and status prior to start of endocrine therapy: results from the Scandinavian Prostate Cancer Group Study 5. *scandinavian journal of urology and nephrology*. 39(1), s. 42-48. 2005.
- Koch,L. & Nordahl,S.M.: Providing solutions-defining problems: The imperative of disease prevention in genetic counselling. *social science and medicine*. 60(4), s. 823-832. 2005.
- Koch,L., Egbert,N. & Coeling,H.: The working alliance as a model for interdisciplinary collaboration. *work reading, mass*. 25(4), s. 369-373. 2005.
- Koch,L.: Birthing fear: the iliopsoas muscle. *midwifery today with international midwife*. (74), s. 26-29. 2005.
- Lynoe,N. & Hoeyer,K.: Quantitative aspects of informed consent: considering the dose response curve when estimating quantity of information. *journal of medical ethics*. 31(12), s. 736-738. 2005.
- Mortensen,O.S., Bjorner,J.B., Oldenburg,B., Newman,B., Groenvold,M., Madsen,J.K. & Andersen,H.R.: Health-related quality of life one month after thrombolysis or primary PCI in patients with ST-elevation infarction. A DANAMI-2 sub-study. *scandinavian cardiovascular journal*. 39(4), s. 206-212. 2005.
- Petersen,M.A., Groenvold,M., Aaronson,N., Brenne,E., Fayers,P., Nielsen,J.D., Sprangers,M. & Bjorner,J.B.: Scoring based on item response theory did not alter the measurement ability of EORTC QLQ-C30 scales. *journal of clinical epidemiology*. 58(9), s. 902-908. 2005.
- Stromgren,A.S., Sjogren,P., Goldschmidt,D., Petersen,M.A., Pedersen,L., Hoermann,L. & Groenvold,M.: A longitudinal study of palliative care: Patient-evaluated outcome and impact of attrition. *cancer*. 103(8), s. 1747-1755. 2005.
- Svensden,M.N.: Pursuing Knowledge about a Genetic Risk of Cancer. i: Managing Uncertainty: Ethnographic Studies of Illness, Risk and the Struggle for Control, s. 93-122. Jensen, H., Jenkins, R., and Steffen, V. (red.). Museum Tusulanum Press, Copenhagen 2005.
- Svensden,M.N.: Sociale teknologier og sammenhænge. *Grus*. 73, s. 30-45. 2005.
- Vallgård,S.: Hvad er sundhedsfremme? En analyse af begrebet og styringsmetoderne. *Tidsskrift for forskning i sygdom og samfund*. 3, s. 15-32. 2005.
- Vallgård,S.: "Gradientutfordringen" – Norsk plan mod social ulighed i sundhed ikke kun for de særligt udsatte. *Ugeskrift for Læger*. 167(9), s. 1061-1063. 2005.
- Vallgård,S.: En ny form for sundhedsoplysning? *Ugeskrift for Læger*. 167(50), s. 4739-4741. 2005.

Retsmedicinsk Institut

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder Niels Morling.

Medlemmer af institutbestyrelsen er afdelingslederne Hans Petter Hougen, Niels Morling og Anni Steentoft samt lektor Jørgen Dissing, lektor Birthe Eriksen, ekspeditionssekretær Irene Rosenbrinck og laboratorietekniker Lis Skibsbye.

Organisation

Instituttets struktur er fastsat i Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 21. marts 1994 om retsmedicinske institutter med tre afdelinger: Retsgenetisk, Retskemisk og Retspatologisk Afdeling samt fælles forskningslaboratorium og administration. Antropologisk Laboratorium er tilknyttet Retspatologisk Afdeling.

Adresse

Frederik V's Vej 11
Postboks 2713
2100 København Ø
Telefon 35 32 61 13
Fax 35 32 62 70
retsmedicinsk.institut@forensic.ku.dk
flemming.johansen@forensic.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Som følge af vedtagelsen i 2005 af en ny dna-registerlov, som udvider politiets muligheder for at udtage biologisk materiale fra mistænkte i straffesager mhp. at opnå dna-profiler, forventes Retsgenetisk Afdelings antal undersøgelser i straffesager at stige med ca. 50 %, og der er påbegyndt en række automatiseringer af dna-undersøgelserne.

Om instituttets og fagets historie henvises til KU's årbog for 1998.

Personaleforhold

Afdelingsleder, professor i retskemi MSO, dr.med. Kristian Linnert tiltrådte 1.4.2005 ved Retskemisk Afdeling.

Vicestatsobducent, cand.med. Birgitte Kringsholm tiltrådte 1.1.2005 ved Retspatologisk Afdeling.

Retsgenetisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Retsgenetisk Afdelings forsknings- og udviklingsprojekter omfatter hovedsageligt, undersøgelser af genetisk polymorfi med dna-teknik, med henblik på retsgenetisk anvendelse.

1. Single Nucleotide Polymorphisms (SNP) ved retsgenetiske undersøgelser

I et EU-støttet samarbejdsprojekt udvikles nye metoder til typebestemmelse af SNP'er på autosomer, X- og Y-kromosomerne til brug i retsgenetikken.

2. Farmakogenetiske undersøgelser i retsmedicinen

Der udvikles metoder til genotypebestemmelse af en række varianter af cytokrom-P450-gener, og sammenhængen mellem farmakogenetiske egenskaber og død, forårsaget af forgiftninger, med bl.a. forskellige narkotika undersøges.

3. Genetikken bag fysiske karaktertræk

Ved familie- og populationsundersøgelser undersøges den genetiske baggrund for fysiske karaktertræk (farve af hud, hår øjne mv.), og der udvikles nye metoder til at bestemme SNP-polymorfier, som er associeret med fysiske træk.

4. STR-typebestemmelse af dna fra Y-kromosomet

Der udvikles metoder til typebestemmelse af STR-regioner på Y-kromosomet til retsgenetiske undersøgelser.

5. Mitochondrie-dna-typebestemmelse i straffesager

Der arbejdes på, at udvikle kvalitetsmål for mtdna-sekvenser af HV1 og HV2, samt forbedre metoderne til sekventering af dna, fra biologisk materiale i straffesager.

Faglige og administrative hverv

Niels Morling: Formand for The European Dna Profiling Group of The International Society for Forensic Genetics (ISFG), formand for The English Speaking Working Group of the ISFG, formand for The Paternity Testing Commission of the ISFG, medlem af bestyrelsen og kasserer for ISFG, Congress President of the 21th International Congress of the ISFG, medlem af Justitsministeriets Samarbejdsudvalg vedrørende Retsmedicinske Ydelser, sagkyndig i retsgenetik ved Den retsmedicinske kommission i Norge og medlem af redaktionskomiteer (Ugeskrift for Læger, International Journal of Legal Medicine, Forensic Science International samt Scandinavian Society for Forensic Science).

Formidling

Afdelingens medarbejdere har deltaget i undervisningen i retsmedicin ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet i København og Aarhus, og har undervist i retsgenetik for en række andre faggrupper. Afdelingens medarbejdere er vejledere for danske og udenlandske studenter og ph.d.-studerende. Afdelingen har afholdt internationale kurser i SNP-typning og forensisk- statistiske metoder.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejder

Retsgenetisk Afdeling deltog i et EU-finansieret projekt, 'SNPforID – High throughput analysis of SNPs for the forensic identification of persons'. Retsgenetisk Afdeling er medlem af The European dna Profiling Group of the ISFG, The English Speaking Working Group of the ISFG og The dna Working Group of The European Network of Forensic Science Institutes. Afdelingen arrangerer internationale ringprøvninger i faderskabs- og familiesammenførings-sager.

Retsgenetiske undersøgelser

Retsgenetisk Afdeling foretager retsgenetiske undersøgelser i faderskabs-, familiesammenførings- og straffesager. Undersøgelserne kan rekvireres af statsamter, Udlændingestyrelsen, retter, anklagemyndighed, politiet i Danmark, Færøerne og Grønland mfl. Undersøgelserne er akkrediteret af Dansk Akkreditering efter den internationale laboratoriestandard ISO/EN/DS 17025. Undersøgelserne er beskrevet i KU's årbog for 2002.

Retsgenetiske undersøgelser i 2005*Faderskabssager*

Sager	955
Personer	2.922

Familiesammenføringssager

Sager	48
Personer	186

Tvillingezygotiundersøgelser

Sager	127
Personer	258

Straffesager

Undersøgelser	58.224
Sager	9.504
Effekter	8.613
Referenceblodprøver	5.396
STR-analyser, spor	6.019
STR-analyser, referenceprøver	5.396
Erklæringer, i alt	8.344
Heraf erklæringer pga. hit i dna-registret	540

Retskemisk Afdeling**Forskningsvirksomhed**

Retskemisk Afdelings forsknings- og udviklingsprojekter er i væsentlig grad baseret på de opgaver og det materiale, som afdelingen modtager i forbindelse med det af politiet rekvirerede arbejde. Afdelingen tilstræber at benytte de mest moderne retskemiske metoder. Afdelingen forsker især i udvikling af ny retskemiske metoder, bl.a. kromatografiske screeningsmetoder, tandem massespektrometri i kombination med kromatografisk separation til kvantificering og identifikation af lægemidler, narkotika i humant biologisk materiale.

1. Trafikforskning

Afdelingen vurderer forekomsten af lægemidler og narkotika hos mennesker, i relation til trafiksikkerheden. Afdelingen deltager i et nordisk projekt, som finansieres af Nordisk Ministerråd, vedrørende lægemidler og narkotika i trafikdræbte. Afdelingen har afsluttet deltagelse i et EU-projekt 'IMMORTAL: Medicin og narkotika som årsag til trafikulykker'.

2. Narkotikaforskning

Afdelingen deltager i et nordisk samarbejde, hvor der foretages statistiske opgørelser over dødsfald blandt narkomaner, pga. forgiftning med narkotika. Afdelingen deltager, i et forskningssamarbejde med Sundhedsstyrelsen, Rigspoli-

tiet og de retskemiske afdelinger i Århus og Odense omkring ecstasy og narkotika, mhp. opklaring af illegal international handel med stofferne.

3. Håranalyser

Der udvikles en metode til, at bestemme amfetaminer og ecstasy i hår med henblik på, at fastslå misbrugsarten og varighed.

4. Lægemedelmetabolisme

Der foretages undersøgelser af lægemidlers omsætning, især ved *in vitro*-metoder relateret til cytokrom P450, med henblik på at belyse risikofaktorer for intoksikation, som interaktioner og farmakogenetisk betingede variationer.

5. Farmakogenetiske undersøgelser

I forbindelse med Retsgenetisk Afdelings projekt vedrørende genotypebestemmelse af en række varianter af cytokrom-P450-gener, indsamler afdelingen relevante sager, der kan belyse sammenhængen mellem farmakogenetiske egenskaber og virkningerne af forskellige farmaka.

6. Cyanid

Sammenhængen mellem den klinisk neurologiske tilstand og koncentrationen af cyanid samt kulilte i blod hos personer, der udsættes for brandrøg, undersøges.

7. Toksikologisk database

Afdelingen deltager i et nordisk samarbejde med henblik på, at etablere en fælles nordisk toksikologisk database.

Faglige og administrative hverv

Kristian Linnet: Medlem af områdekommiteen for metodeevaluering og af arbejdsgruppen for kvalitetssikring, Clinical Laboratory Standards Institute (CLSI), USA, af redaktionskommiteen for Clinical Chemistry, USA og af Justitsministeriets Samarbejdsudvalg vedrørende Retsmedicinske Ydelser.

En del af afdelingens medarbejdere er medlemmer af nationale og internationale faglige organisationer.

Formidling

Afdelingens medarbejdere deltager i undervisningen i retsmedicin for studerende ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet i København. Afdelingens medarbejdere er vejledere for ph.d.- og specialestuderende.

Retskemiske undersøgelser

Retskemisk Afdeling har opnået akkreditering ved DANAK (DS/EN ISO/IEC 17025).

Retskemisk Afdeling udfører retskemiske undersøgelser for alkoholer, lægemidler, narkotika og tekniske gifte på humant biologisk materiale, udtaget fra levende og døde, på begæring af politi og retsvæsen. Effekter, som er indsendt af politi og toldvæsen, undersøges for indhold af narkotika, anabole steroider og andre stoffer. Afdelingen fortolker de fundne analyseresultater, og afgiver sagkyndige vurderinger til retsvæsenet i retskemiske spørgsmål.

Retskemiske undersøgelser i 2005

Alkoholanalyser	17.217
Retskemiske analyser	18.358
Undersøgelser af effekter for narkotika, anabole steroider mm.	1.238

Retspatologisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning er overvejende baseret på det materiale, som modtages pga. afdelingens funktion som statsobducentur.

1. Retspatologisk billeddiagnostik

Muligheder og begrænsninger af CT- og MR-scanning ved retsmedicinsk traumatologi og patoanatomisk undersøgelse.

2. CT-scanning af mumier

Mumificerede lig undersøges med CT-scanning.

3. Identifikation ud fra billedmateriale

I et ph.d.-projekt udføres/undersøges mulighederne for genkendelse af ansigt, krop og gangart ved hjælp af 3-D-billedbehandling.

4. Kraniefrakturer opstået ved stump vold belyst ved radiologisk diagnostik, obduktion og biomekanisk analyse

I et ph.d.-projekt bliver der foretaget sammenligning mellem CT-vurderede og obduktionspåviste kraniefrakturer, og computerbaseret biomekanisk analyse af kraftpåvirkningen.

5. Opiatkoncentrationen i hjernen ved dødelige morfinforgiftninger

Opiatkoncentrationen måles i forskellige områder af hjernen og i blod og sammenlignes med graden af påvirkning og forgiftning.

6. Tidlig død på grund af metaboliske sygdomme og langt QT-syndrom

Vuggedødsbørn bliver undersøgt for metaboliske sygdomme og mutationer, som er associeret med langt QT-syndrom.

7. Seksuelle overgreb på børn

Overgrebets art, personens alder, køn og andre væsentlige parametre, bliver kortlagt i en retrospektiv undersøgelse af mere end 400 børn, som har været udsat for seksuelle overgreb.

8. Aldersbestemmelse ved biokemiske markører

Der foretages aldersbestemmelse af afdøde, ved at måle racemiseringsgraden af aminosyren L-asparaginsyre i kollagen i dentin. Resultaterne sammenlignes med ændringer af aminosyrer i non-kollagene proteiner, navnlig fosfoserin og sammenlignes med subjektive, kliniske metoder og personens alder.

9. Aldersbedømmelse af ældre børn og yngre voksne

Resultaterne af aldersvurdering ved røntgenundersøgelse af hænder sammenlignes med aldersvurdering, baseret på tandudvikling og personens alder.

10. The Greenland Isotope Project

Grønlandsvikingernes ernæring og ressourceudnyttelse.

11. Stabile isotoper og kost i fortiden

Ph.d.-projekt i samarbejde med Den Arkæologiske Forskerskole, om stabile isotoper i knogler fra skeletter fra middel- og jernalderen.

12. Brændte knogler

En metode til datering af brændte knogler videreudvikles.

13. Arkæologisk dna (adna)

Fra gravsatte fra vikingetiden, jernalderen, bronzealderen, stenalderen og fra grønlandske eskimoer undersøges, for at belyse slægtskabs- og befolkningsforhold.

14. Sygdomsfremkaldende mutationer ved hæmokromatose

Undersøges i et materiale fra 4.000 obduktioner.

15. Lav-molekylær-fosfotyrosin-proteinfosfatase (LMW-PTP)

Evolutionen af LMW-PTP genet undersøges.

16. Praktiske problemer vedrørende arbejde med dna

Stabiliteten af dna i tørret materiale, under forskellige simulerede klimatiske forhold, og metoder til fjernelse/inaktivering af dna undersøges.

Faglige og administrative hverv

Konsulent og rådgivningsvirksomhed

Retspatologisk Afdeling afholder retslægelige ligsyn for Københavns Politi. Afdelingen udfører alle retsmedicinske person- og findestedsundersøgelser på Sjælland, Lolland, Falster og Bornholm, og foretager retslægelige obduktioner mv. for samme område samt Færøerne. Der foretages undersøgelser af flygtninge/asylansøgere med henblik på en aldersvurdering af personer, som angiver, at de har været udsat for tortur i deres hjemland. Afdelingens læger foretager på Rigshospitalets Børneafdeling (Teamet for Seksuelt Misbrugte Børn), undersøgelse af mindreårige, som formodes at have været udsat for seksuelle overgreb. I samarbejde med personalet på Rigshospitalets Voldtægtscenter foretages klinisk retsmedicinske undersøgelser af voldtægtsoffer. Den retsantropologiske enhed foretager retsantropologiske undersøgelser, bl.a. sammenlignende undersøgelser af personer ved foto- og videoptagelser i forbindelse med røverier, asyl/visumsager mv.

Undersøgelser

Retspatologisk Afdeling er akkrediteret af DANAK (ISO 17020 og 17025 – registreringsnummer 9042 og 478).

Det totale antal undersøgelser i 2005

Obduktioner	791
Personundersøgelser/findestedundersøgelser	634
Retslægelige ligsyn ved instituttet	915
Retslægelige ligsyn ved embedslæger	646
Retsantropologisk billedanalyse	17
Retsantropologiske undersøgelser, andre	1
Retsodontologiske undersøgelser	58

Formidling

En del af afdelingens medarbejdere er medlemmer af nationale og internationale tidsskriftredaktioner, nationale og internationale faglige organisationer samt Rigspolitichefens id-beredskab i Thailand. Patologer og retsmedicinske teknikere deltog i identifikationsarbejdet efter tsunamikatastrofen.

Hans Petter Hougen: Formand for Dansk Selskab for Retsmedicin og medlem af Justitsministeriets Samarbejdsudvalg vedrørende Retsmedicinske Ydelser.

Retspatologisk Afdelings medarbejdere varetager størsteparten af den prægraduate undervisning i retsmedicin af medicinstuderende, afholder eksaminer i retsmedicin og tentamens i medicinallovgivning for udenlandske læger, som ønsker autorisation i Danmark, underviser i retsmedicin for læger, paramedicinsk personale og personale inden for justitsvæsenet, og er vejledere ved ph.d.- og specialestudier mv.

Afdelingens enhed for retsodontologi og retsantropologi, har tætte samarbejder med museumsverdenen, og underviser læge-, tandlæge- og arkæologistuderende mv. i Danmark samt i udlandet. Antropologisk Laboratorium samarbejder med Kulturarvsstyrelsen samt Antropologisk Afdeling, Syddansk Universitet, og er den centrale institution for dansk retsantropologi.

Instituteder Niels Morling

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	1,09	17,07	18,17
DVIP	0,01	0,72	0,72
STIP	0,00	4,12	4,12
TAP	0,68	157,77	158,45
Årsværk i alt	1,78	179,69	181,47
Løn med årsværk	7.524,62	64.928,29	72.452,90
Løn uden årsværk	-298,25	-3,64	-301,89
Øvrig drift	604,35	43.400,11	44.004,47
Anskf. o. 100 t.kr.	0,00	9.279,09	9.279,09
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>7.830,72</i>	<i>117.603,85</i>	<i>125.434,58</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Bennike, Pia Lilli; forskningslektor.
Tomas Mas, Carmen; post.doc.

VIP Eksternt finansieret

Børsting, Claus; adjunkt.
Dissing, Jørgen; lektor.
Drobnic, Katja; post.doc.
Eriksen, Birthe; lektor.
Hansen, Hanna Elsebeth; lektor.
Hansen, Lone; forskningsstipendiat.
Hougen, Hans Petter; professor.
Jacobsen, Christina; forskningsassistent.
Johansen, Sys Stybe; lektor.
Jornil, Jakob; forskningsassistent.
Kringholm, Birgitte; vicestatsobducent.
Linnet, Kristian; professor. Mso.
Lynnerup, Niels; lektor.
Morling, Niels; afdelingsleder.
Ottesen, Gyda Lolk; Vicestatsobducent.
Sanchez Sanchez, Juan Jose; adjunkt.

Steenoft, Anni; lektor.
Sørensen, Erik; adjunkt.
Theilade, Peter; lektor.

STIP Eksternt finansieret

Buchard, Anders; ph.d.-studerende.
Jørvik, Marie Louise Schjellerup; ph.d.-studerende.
Larsen, Peter Kastmand; ph.d.-studerende.
Melchior, Linea Cecilie; ph.d.-studerende.
Mengel-Jørgensen, Jonas; ph.d.-studerende.

Fondsbevillinger

Det Medicinske Selskab København

Kraniefrakturer opstået ved stump vold belyst ved radiologisk diagnostik obduktion (Christina Jacobsen) kr. 30.000.

V.C. Eilschou Holms Legat

Opbevaringsfaciliteter for Den Antropologiske Samling (Niels Lynnerup) kr. 50.000.

Publikationer

Retsgenetisk Afdeling

Bentin, T., Cherny, D., Larsen, H.J. & Nielsen, P.E.: Transcription arrest caused by long nascent RNA chains. *biochimica et biophysica acta gene structure and expression*. 1727(2), s. 97-105. 2005.
Børsting, C., Sanchez, J.J. & Morling, N.: SNP typing on the NanoChip electronic microarray. *methods in molecular biology*. 297, s. 155-168. 2005.
Brion, M., Dupuy, B.M., Heinrich, M., Hohoff, C., Hoste, B., Ludes, B., Mevag, B., Morling, N., Niederstatter, H., Parson, W., Sanchez, J., Bender, K., Siebert, N., Thacker, C., Vide, C. & Carracedo, A.: A collaborative study of the EDNAP group regarding Y-chromosome binary polymorphism analysis. *forensic science international*. 153(2), s. 103-108. 2005.
Brion, M., Sanchez, J.J., Balogh, K., Thacker, C., Blanco-Verea, A., Børsting, C., Stradmann-Bellinghausen, B., Bogus, M., Syndercombe-Court, Schneider, P.M., Carracedo, A. & Morling, N.: Introduction of a single nucleotide polymorphism-based "Major Y-chromosome haplogroup typing kit" suitable for predicting the geographical origin of male lineages. *electrophoresis*. 26(23), s. 4411-4420. 2005.
Gilbert, M.T.P., Rudbeck, L., Willerslev, E., Hansen, A.J., Smith, C., Penkman, K.E.H., Prangenberg, K., Nielsen-Marsh, C.M., Jans, M.E., Arthur, P., Lynnerup, N., Turner-Walker, G., Biddle, M., Kjølbye-Biddle, B. & Collins, M.: Biochemical and physical correlates of dna contamination in archaeological human bones and teeth excavated at Matera, Italy. *Journal of Archaeological Science*. 32(5), s. 785-793. 2005.
Gusmao, L., Butler, J.M., Carracedo, A., Gill, P., Kayser, M., Mayr, W.R., Morling, N., Prinz, M., Roewer, L., Tyler-Smith, C. & Schneider, P.M.: dna Commission of the International Society of Forensic Genetics (ISFG): an update of the recommendations on the use of Y-STRs in forensic analysis. *International Journal of Legal Medicine*. (Aug), s. 1-10. 2005.

- Hallenberg,C., Nielsen,K., Simonsen,B., Sanchez,J. & Morling,N.: Y-chromosome STR haplotypes in Danes. *forensic science international*. 155(2-3), s. 205-210. 2005.
- Hallenberg,C., Simonsen,B., Sanchez,J. & Morling,N.: Y-chromosome STR haplotypes in Somalis. *forensic science international*. 151(2-3), s. 317-321. 2005.
- Lydolph,M.C., Jacobsen,J., Arctander,P., Gilbert,M.T.P., Gilichinsky,D.A., Hansen,A.J., Willerslev,E. & Lange,L.: Beringian paleoecology inferred from permafrost-preserved fungal dna. *Applied and environmental microbiology*. 71(2), s. 1012-1017. 2005.
- Maha,G.C., Pritchard,J., Gahn,L., Pritchard,J., Taddie,J.A., Wilder,B., Pollack,M.L., Morling,N., Baird,M.L., Tinchler,B.M., Conley,C. & Gjertson,D.W.: Standards for Relationship Testing Laboratories. 1-58. American Association of Blood Banks, Bethesda, Maryland, USA 2005.
- Mengel-Jorgensen,J., Sanchez,J.J., Borsting,C., Kirpekar,F. & Morling,N.: Typing of multiple SNPs using ribonuclease cleavage of dna/RNA chimeric single base extension primers and detection by MALDI-TOF mass spectrometry. *analytical chemistry*. 77(16), s. 5229-5235. 2005.
- Rudbeck,L., Gilbert,M.T.P., Willerslev,E., Hansen,A.J., Lynnerup,N., Christensen,T. & Dissing,J.: mtdna analysis of human remains from an early Danish Christian cemetery. *american journal of physical anthropology*. 128(2), s. 424-429. 2005.
- Sanchez,J.J., Hallenberg,C., Borsting,C., Hernandez,A. & Morling,N.: High frequencies of Y chromosome lineages characterized by E3b1, DYS19-11, DYS392-12 in Somali males. *European journal of human genetics*. 13(7), s. 856-866. 2005.
- Sanchez,J.J., Borsting,C. & Morling,N.: Typing of Y chromosome SNPs with multiplex PCR methods. *methods in molecular biology*. 297, s. 209-228. 2005.
- Skipper,M., Pedersen,K.B., Johansen,L.B., Frederiksen,S., Irish,V.F. & Johansen,B.B.: Identification and quantification of expression levels of three FRUITFULL-like MADS-box genes from the orchid *Dendrobium thyrsiflorum* (Reichb. f.). *Plant Science*. 169(3), s. 579-586. 2005.
- Retskemisk Afdeling**
- Bernhoft,I.M., Steentoft,A., Johansen,S.S., Klitgaard,N.A., Larsen,L.B. & Hansen,L.B.: Drugs in injured drivers in Denmark. *forensic science international*. 150(2-3), s. 181-189. 2005.
- Ejsing,T.B. & Linnet,K.: Influence of P-glycoprotein inhibition on the distribution of the tricyclic antidepressant nortriptyline over the blood-brain barrier. *human psychopharmacology*. 20(2), s. 149-153. 2005.
- Ejsing,T.B., Pedersen,A.D. & Linnet,K.: P-glycoprotein interaction with risperidone and 9-OH-risperidone studied *in vitro*, in knock-out mice and in drug-drug interaction experiments. *human psychopharmacology*. 20(7), s. 493-500. 2005.
- Johansen,S.S. & Jensen,J.L.: Liquid chromatography-tandem mass spectrometry determination of LSD, ISO-LSD, and the main metabolite 2-oxo-3-hydroxy-LSD in forensic samples and application in a forensic case. *journal of chromatography.b, analytical technologies in the biomedical and life sciences*. 825(1), s. 21-28. 2005.
- Linnet,K.: Estimation of the limit of detection with a bootstrap-derived standard error by a partly non-parametric approach. Application to HPLC drug assays. *clinical chemistry and laboratory medicine*. 43(4), s. 394-399. 2005.
- Muller,I.B. & Windberg,C.N.: Validation of an HPLC method for quantitation of MDMA in tablets. *journal of chromatographic science*. 43(8), s. 434-437. 2005.
- Steentoft,A., Kringsholm,B., Hansen,A.C., Rollmann,D., Simonsen,K.W., Muller,I.B., Johansen,S.S., Petersen,H.W. & Petersen,A.P.: Forgiftningsdødsfald blandt narkomaner i Danmark i 2002. *ugeskrift for læger*. 167(18), s. 1954-1957. 2005.
- Retspatologisk Afdeling**
- Bjarnsholt,T., Jensen,P.O., Burmolle,M., Hentzer,M., Haagenen,J.A.J., Hougen,H.P., Calum,H., Madsen,K.G., Moser,C., Molin,S., Hoiby,N. & Givskov,M.: Pseudomonas aeruginosa tolerance to tobramycin, hydrogen peroxide and polymorphonuclear leukocytes is quorum-sensing dependent. *microbiology*. 151(2), s. 373-383. 2005.
- Bjarnsholt,T., Jensen,P.O., Rasmussen,T.B., Christoffersen,L., Calum,H., Hentzer,M., Hougen,H.P., Rygaard,J., Moser,C., Eberl,L., Hoiby,N. & Givskov,M.: Garlic blocks quorum sensing and promotes rapid clearing of pulmonary Pseudomonas aeruginosa infections. *microbiology*. 151(12), s. 3873-3880. 2005.
- Rogde,S. & Hougen,H.P.: Human rights in Bolivia. *Scandinavian Journal of Forensic Science*. 11, s. 26-27. 2005.
- Steentoft,A., Kringsholm,B., Hansen,A.C., Rollmann,D., Simonsen,K.W., Muller,I.B., Johansen,S.S., Petersen,H.W. & Petersen,A.P.: Forgiftningsdødsfald blandt narkomaner i Danmark i 2002. *ugeskrift for læger*. 167(18), s. 1954-1957. 2005.
- Antropologisk Laboratorium**
- Bennike,P., Lewis,M.E., Schutkowski,H. & Valentin,F.: Comparison of child morbidity in two contrasting medieval cemeteries from Denmark. *american journal of physical anthropology*. 128(4), s. 734-746. 2005.
- Gilbert,M.T.P., Rudbeck,L., Willerslev,E., Hansen,A.J., Smith,C., Penkman,K.E.H., Prangenberg,K., Nielsen-Marsh,C.M., Jans,M.E., Arthur,P., Lynnerup,N., Turner-Walker,G., Biddle,M., Kjølbye-Biddle,B. & Collins,M.: Biochemical and physical correlates of dna contamination in archaeological human bones and teeth excavated at Matera, Italy. *Journal of Archaeological Science*. 32(5), s. 785-793. 2005.
- Hornstrup,K.M., Overgaard,K.G., Andersen,S., Bennike,P. & Hambro,P.: Hellegård – en gravplads fra omkring år 500 f.kr. *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie* 2002. s. 83-162. 2005.
- Lynnerup,N., Astrup,J.G. & Sejrsen,B.: Thickness of the cranial trabecular bone layer in relation to age, sex and general body build. *Head & Face Medicine*. 1(13), s. 1-22. 2005.
- Lynnerup,N.: Book review of *Contact, Continuity, and Collapse: The Norse Colonization of the North Atlantic*. James Barret (ed.), 2003, Turnhout, Belgium, 254 pp. *Polar Record*. 41(1), s. 67-69. 2005.
- Lynnerup,N. & Vedel,J.: Person identification by gait analysis and photogrammetry. *journal of forensic sciences*. 50(1), s. 112-118. 2005.
- Lynnerup,N., Karnøe Bentzer & Heinemeier,J.: Radiocar-

- bon dating of human remains in a forensic medical context. *Scandinavian Journal of Forensic Medicine*. 11, s. 11-14. 2005.
- Lynnerup,N.: Book review of *The Scientific Study of Mummies*. By Arthur C. Aufderheide. (Cambridge: Cambridge University Press, 2003). [pp. 626]. ISBN: 0521818265. pound110.00 (\$150.00) hdbk. *annals of human biology*. 32(1), s. 88-89. 2005.
- Noren,A., Lynnerup,N., Czarnetzki,A. & Graw,M.: Lateral angle: A method for sexing using the petrous bone. *american journal of physical anthropology*. 128(2), s. 318-323. 2005.
- Rudbeck,L., Gilbert,M.T.P., Willerslev,E., Hansen,A.J., Lynnerup,N., Christensen,T. & Dissing,J.: mtdna analysis of human remains from an early Danish Christian cemetery. *american journal of physical anthropology*. 128(2), s. 424-429. 2005.
- Sejrsen,B., Lynnerup,N. & Hejmadi,M.: An historical skull collection and its use in forensic odontology and anthropology. *journal of forensic odonto stomatology*. 23(2), s. 40-44. 2005.

Odontologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, lektor, N.-E. Fiehn og vice-institutleder, professor, P. Holmstrup.

Institutbestyrelsen består af institutleder N.-E. Fiehn, professor, I. Kjær, professor, B. Öwall (fra 1.5.2005 V. Qvist), afdelingstandlæge K. Christensen, klinisk lærer S. Barsted, klinikassistent C. Baagøe, bioanalytiker D.S. Nolting, stud.odont. Sanket Matu, stud.odont. Peter Carlsen.

Organisation

Fagligt er instituttet opdelt i 13 afdelinger og 11 forskningslaboratorier samt en kliniksektion. Til rådgivning for institutbestyrelse og institutleder har institutbestyrelsen nedsat tre udvalg: Forskningsudvalget ved formand, J. Reibel, Kliniksektionsudvalget ved formand, J. Westergaard og It-udvalget ved formand, P. Holmstrup.

Adresse

Panum Institut
Nørre Allé 20
2200 København N
Telefon 35 32 67 00
Fax 35 32 65 05
www.odont.ku.dk
nef@odont.ku.dk

Institutlederens årsberetning

OI har inden for odontologien til opgave at drive forskning på internationalt niveau og give videregående uddannelse indtil det højeste videnskabelige niveau, at varetage efter- og videreuddannelse samt at udføre særlige kliniske undersøgelses- og behandlingsopgaver på landsdels-/landsniveau.

I 2005 godkendte institutbestyrelsen en ny udviklingsplan, som skal udgøre grundlaget for instituttets virke i de kommende år. I udviklingsplanen fokuseres på 11 væsentlige udviklingsområder, herunder: a) forskerrekuttering til videnskabelige stillinger, b) revision af tandlægeuddannelsen, c) udskiftning af klinikudstyret, herunder indførelse af elektronisk patientjournal og d) personalets kompetenceudvikling.

Som forberedelse til den nye universitetslov, nedsatte instituttet for 1½ år siden et rådgivende panel, med eksterne medlemmer fra landets tandlægeverden, forskningsverden, erhvervsliv og myndigheder med interesse i odontologi. Der har været afholdt 4 møder. Panelet har især medvirket ved rådgivning af udviklingsplan og revision af tandlægeuddannelsen.

Forskerrekutteringspolitikken har ført til, at antallet af unge odontologiske kandidater/tandlæger med interesse for forskning er øget, herunder antal ph.d.-studerende fra 3-20 i perioden 1998-2005.

Investeringsplanen for udskiftning af klinikudstyret har resulteret i, udarbejdelsen af en fællesskrivelse mellem Aarhus og Københavns Universiteter til Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling.

MU-samtaler blev indført i 2003, og er videreført siden.

Ifm. arbejdet med kompetenceudvikling, blev der i 2004, i regi af samarbejdsudvalget, nedsat et permanent kompetenceudvalg. Efter identifikation af problemfelter, blev udvalget ændret i 2005 og dets kommissorium tydeliggjort.

Instituttet igangsatte i 2003 planlægningsarbejde vedr. efteruddannelse af tandlæger. Mere end 400 af landets ca. 4.500 tandlæger deltog; i 2005 øgedes tilslutningen til mere end 700 tandlæger. Systematisk efteruddannelse, kortere arbejdskurser og et symposium har især været populære.

Æresdoktorgrader

P.E. Petersen: University of Liverpool og State of Madagascar, Ministry of Health.

P. Holmstrup: Göteborg universitet.

Kliniksektionen

Patientbehandling og -service spiller en vigtig rolle for undervisning og forskning ved OI. Kliniksektionen er landets største tandklinik med ca. 225 behandlingsenheder. Der behandles dagligt ca. 1.000 patienter, de fleste som led i studenterundervisning.

Gennem den kliniske undervisnings konventionelle tandlægeopgaver, ved forskning, hvor nye og avancerede metoder er i brug og gennem specialklinikernes virke, ydes der en landsdækkende service, samt en udstrakt konsulentvirksomhed til praktiserende kolleger og offentlige myndigheder. Med tilstedeværelse af højt uddannet kompetence inden for alle fagområder, kombineret med adgang til andre medicinske specialer ved RH, kan OI's specialklinikker gennemføre undersøgelser og behandlinger, som ikke er mulige andre steder. Hvert år modtages ca. 4.000 patienter, som har behov for særlig diagnostik og specialbehandling. Aktiviteten inden for de særlige kliniske serviceopgaver øges fortsat, efter der i 2004 blev indgået aftale med Københavns Kommunes voksantandpleje om specialprotektisk behandling af apaspatienter, mv.

Pga. personalerationaliseringer gennem de sidste år, er der gennemført en ændring i opgavevaretagelsen for personalet i skolens klinikker, centralkartotek og receptioner.

Specialklinikker

Afdeling for Oral Medicin mv. udfører serviceopgaver vedr. udredning og behandling af mundslimhinde lidelser, orofaciale smerter, kæbeledsbesvær, muskellidelser samt spytksekretionsforstyrrelser for OI, RH's Klinik for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi, andre sygehuse, Den Kommunale Tandpleje, tandlæger og læger samt Sundhedsstyrelsen. Endvidere histopatologisk diagnostik for OI, RH's Klinik for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi, tandlæger, læger og KVL samt tværfagligt samarbejde med HS, BBH om landsfunktionen vedr. oromandibulære dystonier.

Afdeling for Oral Diagnostik visiterer ca. 10.000 patienter om året, og sørger for fordeling af patienterne til Tandlægeskolens øvrige afdelinger. Nødbehandling foretages på ca. 10 patienter dagligt.

Afdeling for Oral Mikrobiologi varetager mikrobiologisk diagnostik og resistensbestemmelse på plaqueprøver fra patienter med avanceret marginal parodontitis for praktiserende tandlæger.

Afdeling for Parodontologi modtager henviste patienter med parodontale sygdomme fra hospitaler, kommunale tandplejere, læger og tandlæger til diagnostik og behandling.

Afdeling for Protetik varetager avancerede protetiske specialistbehandlinger, amtspecialtandpleje, kæbeprotetik og behandling af patienter, som er strålebehandlet i hovedhalsregionen.

Afdeling for Radiologi udfører avancerede røntgenundersøgelser på patienter, henvist af læger og tandlæger samt radiologisk diagnostik for OI.

Afdeling for Pæodonti udfører tandbehandling af børn i generel anæstesi og af asylansøgere, derudover har de specialklinikker for børn med ansigtsmisdannelser samt for patienter med odontofobi. Førstnævnte har, bl.a. sammen med RH's Børnereumatologiske Ambulatorium, landsdelsfunktion vedr. børn med leddegigt. Afdelingen deltager i klinisk arbejde ved RH's Odontologiske Videncenter og klinik for Sjældne Handicap.

Afdeling for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi deltager i klinisk arbejde på RH's Klinik for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi, og udfører visse specialiserede behandlinger på OI.

Afdeling for Tandsygdomslære og Endodonti udfører diagnostiske udredninger og behandlinger af henviste patienter samt vejleder tandlæger og offentlige institutioner om kliniske behandlingsstrategier.

Afdeling for Ortodonti varetager i samarbejde med RH, behandling af patienter med ekstrem kæbevækst, og i samarbejde med Nykøbing Falster sygehus patienter med søvn-*apnø*. Afdelingen foretager landsdækkende diagnostiske udredninger på henviste patienter, vejleder tandlæger vedr. behandlingsplanlægning, indgår i et behandlingsteam vedr. patienter fra Amtsspecialtandplejen og Videncentret på RH, diagnosticerer skeletmisdannelser på patienter henvist fra landets hospitaler, og varetager postgraduat uddannelse til specialtandlæge i ortodonti (11 studerende i 2005).

Retsodontologisk-Antropologisk Enhed udfører personidentifikationer og aldersvurderinger for politiet, samt antropologiske vurderinger af fotografisk materiale. Ifm. Tsunami-katastrofen i Thailand deltog fra OI, L.A. Torpet, P. Remvig, M. Sørensen, B. Sejrsen og K. Reppien i identifikationsarbejdet.

Afdeling for Samfundsodontologi og Videreuddannelse yder service til Sundhedsstyrelsen og andre offentlige myndigheder med organisation, planlægning og evaluering af tandpleje, desuden service til Danida og WHO.

Forskningsvirksomhed

1. Caries

Forebyggelse, diagnostik og behandling af tidlige stadier af caries, herunder sammenhængen mellem klinik og radiologi, interaktion mellem mikroflora, spyt og de hårde tandvæv samt udvikling af non-operative behandlingsmetoder.

Vurdering af nye metoder til diagnostik af caries, forsegling af proximale carieslæsioner på mælketænder, interkommunal variation i caries i Danmark, forsegling eller fyldning af manifest okklusal caries, cariesreducerende effekt af ozonbehandling, protetisk behandling og cariesprævention af patienter som er strålebehandlet i hovedhals-regionen samt cariesforebyggelse blandt underprivilegerede børn i Belgien (K. Ekstrand, V. Qvist, B. Öwall).

Evaluering af klasse I og II plastrestaureringer i permanente tænder på unge, KVIIT-projektet: Amalgamfri tandpleje for børn og unge, sundhedsudbytte ved ændrede be-

handlingsmønstre i den kommunale tandpleje i Danmark og Norge, survival analysis in dental research, evaluering af nye dentinadhæsiver ved Klasse I og II plastrestaureringer samt efterundersøgelse af Klasse II plastfyldningers holdbarhed og funktion (U. Pallesen, V. Qvist).

Karakteristik af salivaproteiner ved biokemiske analysemetoder (D. Moe, A. Bardow, S. Kirkeby, B. Nauntofte). Analyser af fluoridkoncentrationen i saliva ved brug af fluoridtdandpasta (K. Ekstrand).

Udvikling af "tandvenlige" spytstimulanser uden kariogent og erosivt potentiale samt bestemmelse af fysisk-kemiske egenskaber ved erosionsudviklende fødevarer (T. Jensdottir, A. Bardow, B. Nauntofte).

Betydning af mængde og sammensætning af spytet for demineralisering af tandvæv samt mikroflora (A. Bardow, T. Jensdottir, S. Kirkeby, D. Moe, B. Nauntofte, A.M.L. Pedersen).

Tanderosion. Forekomst og ætiologi hos 16-49 årige (L.R. Nielsen, P. Suadicani, J. Westergaard).

2. Endodonti

Behandling af den fremskredne carieslæsion samt forbedring af endodontiske behandlinger, herunder mikrobiologiske aspekter samt kortlægning af rodkanalsystemets makromorfologiske variation.

CAP1-forsøget: Effekt af gradvis versus, umiddelbar ekskavering af caries på permanente tænder, med og uden pulpale smerter. CAP2-forsøget: Effekt af direkte overkapning versus partiel pulpotomi på CAP1-patienter (L. Bjørndal, G. Bruun, E. Dabelsteen).

Årsag til og prognose af endodontiske behandlinger samt mikro CT-analyse af molarer før og efter mekanisk udrensning med GT og RaCE (L. Bjørndal, M.H. Laustsen, S. Kreiborg).

Klinisk og mikrobiologisk undersøgelse af apikal parodontit i én behandlingssekvens (M.H. Laustsen, L. Bjørndal).

3. Tandrestaureringsmaterialer

Optimering af teknik ved anvendelse af restaureringsmaterialer, udvikling af nye restaureringsmaterialer samt undersøgelser relateret til materialernes biokompatibilitet.

Karakteristik af plast polymeriseret på forskellig måde. Polymeriseringen foregår med lys, der varierer med hensyn til intensitet, energitæthed og bølglængde. Der fokuseres på plastets mekaniske, fysiske, kemiske og strukturmæssige egenskaber (E. Asmussen, A. Peutzfeldt, E.C. Munksgaard).

Binding af plast til dentin. Bindningen studeres i relation til variation i anvendelsesteknik (A. Peutzfeldt, E. Asmussen).

Holdbarhed af tænder forsynet med forskellige typer af rodstift og opbygning. Omfatter en spørgeskemaundersøgelse, dynamiske belastningsforsøg samt finite element analyser (A. Peutzfeldt, E. Asmussen, A. Sahafi).

Bestemmelser af frigivelse af potentielt skadelige stoffer fra plastbaserede restaureringsmaterialer (E.C. Munksgaard).

Adhæsive reparationer og recementeringer af indirekte restaureringer. Effekten af forbehandlingen "tribokemisk silikatisering" på holdbarheden af reparationer og recementeringer bestemmes i en klinisk multicenterundersøgelse (A. Sahafi, A. Peutzfeldt).

4. Parodontose

4.1. Patogenetiske aspekter

Forskningsområdet omfatter patogenetiske aspekter, ved udvikling af marginal parodontitis, herunder betydning af inflammatoriske mediatorer og deres regulering, samt bakterier i den orale biofilm.

Samspil mellem parodontale patogener og øvrige orale bakterierarter, samt af resistensforhold i anaerobe biofilm *in vitro* (T. Larsen, N.-E. Fiehn). Komplementsystemets betydning for immunresponsen ved marginal parodontitis (T. Skuldbøl, P. Holmstrup, K. Stoltze).

4.2. Mundhulens og almen sundhedstilstand

Interaktion mellem mundhulens mikroflora/parodontal sygdom og almen sundhedstilstand, herunder systemiske sygdomme.

Forekomst af bakteriami med orale bakterier og cytokinrespons efter tygning, tandbørstning og tandrensning hos patienter, med forskellig grad af parodontal inflammation. Genekspressionsanalyse vha. GeneChip Array i mononukleære leukocytter fra perifert blod hos patienter med marginal parodontitis (L. Andersen, T. Larsen, L.K. Sørensen, A.H. Poulsen, P. Holmstrup).

Sammenhæng mellem marginal parodontitis og hjertekar-sygdomme, marginal parodontitis og reumatoid arthritis, mellem parodontal sygdom og diabetes i en type 2 rottemodel (K. Geismar, C.P. Andersen, P. Holmstrup, K. Stoltze, A.H. Poulsen, L.K. Sørensen).

En epidemiologisk undersøgelse af marginal parodontitis og sygdommens sammenhæng, med generel helse og af kroniske almensygdomme og orale sygdomme, herunder fælles sociale og adfærdsmæssige risikofaktorer (J. Kongstad, P. Holmstrup, K. Stoltze, P.E. Petersen).

4.3. Diagnostiske metoder og behandling

Optimering af diagnostiske metoder og behandling, herunder anvendelse af antibiotika.

Hurtigt progredierende parodontitis. Forbedret diagnostik og behandling af patienter med hurtigt forløbende fæstetab (J. Westergaard, A.H. Poulsen).

Undersøgelse af effekten af et nyt antibiotikum (Linezolid) på parodontale patogener og mundhulens normalflora (T. Larsen).

5. Vurdering og behandling af tandtab

5.1. Tyggefunktion

Reetablering af tyggefunktion ved behandling med implantater, broer og aftagelige proteser, herunder vurdering af behandlingernes indflydelse på patientens orale sundhed.

Tyggefunktion og ernæring hos ældre mænd. Livskvalitet i forhold til tandmangel og protetisk behandling (E. Özhatay, B. Öwall, K. Stoltze).

Kombinationsbehandlinger af fast og aftagelig protetik. En analyse af metoder, indikationer og resultater (B. Öwall). Patienters vurdering af protetiske behandlinger indflydelse på deres orale sundhed (K. Gotfredsen).

En kvalitetsvurdering af protetisk arbejde udført i Amtsspecialtandplejen (K. Gotfredsen, B. Holm).

Undersøgelse af implantatunderstøttede broer ifht. broer understøttet af såvel tænder som implantater, af plastretineret bro som enkelttandsersatninger for patienter med tandagenesier, samt af enkelttandsopbygninger (K. Gotfredsen, A. Sahafi, E. Hjørting-Hansen).

5.2. Genopbygning

Genopbygning af kæber med knogletransplantat, vækstfaktorer og/eller knogleerstatningsmateriale, herunder indheleling af orale implantater samt patogenese, diagnostik og behandling af patologiske forandringer omkring orale implantater.

Efter tandtab opstår ofte et svind af kæbeknoglen, som umuliggør indsættelse af implantater. Der udføres kliniske og eksperimentelle undersøgelser af bl.a. knogletransplantater og vækstfaktorer (M. Aaboe, E. Hjørting-Hansen).

Betydningen af nikotin i blodet for osseointegration, knogleheleling og vaskulariseringen af parodontalmembranen (D. Balatsouka, K. Gotfredsen).

Holdbarhed af implantatbehandling hos patienter med aggressiv parodontitis (S. Schou, P. Holmstrup, K. Stoltze, B. Holm, K. Gotfredsen).

Immunologiske forhold af betydning for transplantation af væv og organer, herunder udvikling af dyremodeller som kan anvendes ifm. kortlægning af biologiske barrierer for transplantation (S. Kirkeby, G.B. Christensen, D. Moe).

Præ- og postnatale undersøgelser af ætiologien bag agenesi (I. Kjær).

Ortodontisk forbehandling ifm. implantatbehandling (K.B. Becktor, H. Fjellvang, J. Hesselberg Madsen).

6. Kraniofacial vækst og funktion

6.1. Vækstmekanismer

Klarlægning af præ- og postnatale vækstmekanismer, herunder sammenhængen mellem hjernens og kraniets udvikling, genetiske/molekylærbiologiske styringsmekanismer og årsager til ansigts-, kæbe- og tandmisdannelser (I. Kjær, F. Tabatabaie).

Prænatal udvikling. Neuro-osteologiske og molekylær-genetiske aspekter i kropsakse, kranie- og tandudvikling: Sirenomeli. NGFR, P63 og PAX9 ved tand- og tungeudvikling, hypofyseudvikling ved hydrocephalus. Kortlægning af genetisk bestemte udviklingsfelter, specielt fossa cranii posterior, det cerebellare felt og det fronto-nasale udviklingsfelt med os nasale, septum nasi og sutura vomeromaksilaris (I. Kjær, K.B. Becktor, D. Nolting, J. Lomholt, M. Kock, R.G. Mentz, K. Stoltze).

Postnatal udvikling. Kraniofacial udvikling inklusiv tandresorption og tandmodning. Tvillingundersøgelser vedr. kraniofacial udvikling. Innervationskanaler i mandiblen. Hovedholdning, kraniofacial profil og okklusion. Columna cervicalis (I. Kjær, M. Bakke, K.B. Becktor, C.E. Pedersen, L. Sonnesen, S.H. Nielsen, M.H. Nielsen, M.C.H. Fink-Jensen, M. Svanholt, M.T. Brock-Jacobsen, S. Palsson).

7. Forebyggelse og behandling

Diagnostik, forebyggelse og behandling af medfødte, oftest genetisk betingede og erhvervede afvigelser og sygdomme i ansigt, kæber og tænder, herunder ortodontiske og kirurgiske behandlinger samt odontogene cyster og tumorer.

Kraniofaciale anomalier. En kortlægning af kraniofacial morfologi og vækst samt tandudvikling og -eruption hos børn med ansigtsmisdannelser. Analyse af kæbevækst, okklusionsudvikling og oral funktion hos børn med kæbeledsartit. Transplantation og kæbevækst. Kariesprogression i det primære tandsæt. Odontologisk status hos patienter med Ehlers-Danlos syndrom og Kerubisme. Kraniofacial morfologi og vækst hos børn med læbe-gane-spalte, Williams syndrom, Acromegali, unilateral condyl-hypopla-

si, Adult syndrom, ectodermal dysplasi og tricho-rhinophalangealt syndrom. Identifikation af nye sygdomsgener (S. Kreiborg, L.A. Nielsen, N.V. Hermann, S. Sae-Wang, M. Keller, J. Eriksen, T.A. Darvann, M. Bakke, I. Kjær, K.B. Becktor, A. Niklason, M. Kock). Genetiske studier vedr. ectodermal dysplasi, cleidocranial dysplasi og Kreiborg-Pakistan syndrom (S. Kreiborg, L.A. Nielsen, J. Daugaard-Jensen).

Klinisk forskning. Apparatbehandling ved søvnapnø, unilateral condyl-hypoplasi samt medfødte og erhvervede afvigelser i dentitionen, herunder ved standset eruption, overtallige tænder og Hyper IgE syndrom (I. Kjær, K.B. Becktor).

7.1. Kæbernes bevægeapparat og orofacial smerte

Diagnostik, forebyggelse og behandling af lidelser i kæbernes bevægeapparat, herunder betydning af billediagnostik, tyggemusklernes struktur og funktion, okklusion samt smerter.

Tyggemuskler, kæbeled og kæbefunktion undersøges under normale forhold, ved stress og ved smertevoldende reumatologiske og lokale belastningslidelser, neuromuskulære lidelser og oralmotoriske handicap. Specielt analyseres variation i musklernes funktionsmønster, kraft, ældningsprocesser, underkæbens mobilitet, kæbeledenes funktion, screeningsprocedurer samt relevansen af røntgenundersøgelse for diagnostik og behandling. Effekt af kirurgisk og konservativ behandling ved kæbelidelser. Smerteudvikling i relation til muskellidelser (M. Bakke, M. Wiense, S. Kirkeby, C.E. Thomsen, N.M. Thorsen, P. Larsen, S. Kreiborg).

Oral funktion, diagnostik, klassifikation og behandling ved neurologisk betingede funktionsforstyrrelser i tyggemusklerne vha. kliniske neurofysiologiske undersøgelsesmetoder (M. Bakke).

8. Mundslimhinde og spyt

8.1. Mundslimhinde og spytkirtler

Opretholdelse af normal struktur og funktion i mundslimhinden, herunder cellulære kommunikations- og reguleringsmekanismer i mundslimhinde og spytkirtler samt forsvarsmekanismer i mundhulen.

På spytkirtler undersøges transportveje og reguleringsmekanismer for elektrolytter, vand og proteiner og kontrol af sputsekretion og -sammensætning, lægemiddeldnedbrydende enzymer i spytkirtler samt behandling af mundtørhed og savlen. Endvidere undersøges interaktionen mellem spyt, lugt- og smagssansning, samt karakteristik af spytets mængde og sammensætning, under funktionelle stimuli. Endelig effekter af humant spytprotein og bovint mælkeprotein på mundhulesygdomme, herunder karakteristik af de involverede proteiner, udvikling og test af nye proteinsammensætninger til brug i tandpasta og stimulanter mod halitose (B. Nauntofte, A.M.L. Pedersen, A. Bardow, S.B. Jensen, A.W. Dynesen, L. Holten-Andersen, J. Reibel, C. Kragelund, L.A. Torpet, M. Bakke, C.E. Thomsen, T. Larsen, D. Moe, S. Kirkeby, T. Jensdottir, J. Lykkeaa).

8.2. Sygdomme i mundhulens væv

Ætiologiske, patogenetiske, diagnostiske og behandlingsmæssige aspekter af sygdomme i mundhulens væv, i forbindelse med mundtørhed og ændret spyt kvalitet, gær-

svampe- og virusinfektioner, samt mundhulekræft og forstadier hertil, herunder identifikation af sygdomsfremkaldende genetiske defekter, mundslimhindens kulhydratstrukturer samt sårheling.

Systemisk sygdom/lægemedelindtag undersøges i relation til udvikling af sygdomme i mundhulen hos patienter med Sjögrens syndrom, cystisk fibrose, spiseforstyrrelser og orale lichenoid forandringer. Effekten af B-celle depletering og akupunktur hos patienter med nedsat sputsekretion. Endvidere undersøges skader i mundhulen efter kemoterapi, psykologisk profil og bemestring af symptomer hos patienter, med Sjögrens syndrom, samt aldrings og fødeemners indflydelse på sputsekretion, mundhuleflora og -sygdom. Markører til identifikation af patienter med øget risiko for udvikling af sygdomme og til monitorering af sygdomsaktivitet i slimhinden, herunder undersøgelser af glykosyleringsmønster, samt genetiske ændringer i AB0-genet ved cancer og præcancer. Endvidere spytmarkører til bestemmelse af kvindelige bærere af ectodermal dysplasi. Endelig karakteristik af stamceller i humant pladeepitel (B. Nauntofte, A.M.L. Pedersen, L.A. Torpet, J. Reibel, A. Bardow, T. Jensdottir, C. Kragelund, S.B. Jensen, A.W. Dynesen, T. Larsen, N.-E. Fiehn, L. Holten-Andersen, D. Smidt, C. Jerlang, S. Dabelsteen, E. Dabelsteen).

Cancer i mundhulen. Primært identifikation af forskelle i genaktivitet hos patienter, der overlever, i forhold til patienter med dødeligt forløb. Genekspressionsmønstret sammenlignet med forekomsten af mikrometastaser i sentinal nodes. Formålet er, at etablere et bedre grundlag for behandling af mundhulekræft. Inaktivering af tumor suppressorer i oral cancer og omliggende slimhinde, studeres mhp. terapi. Eksperimentelle studier af tumorcelleglykosylering, tumorstromas og tobaks betydning for invasion (E. Dabelsteen, S. Dabelsteen).

Glykobiologi. Mucin-type O-glykosylering. Studier af cancerassocierede mucin-type O-glykosylering, med fokusering på den biosyntetiske baggrund, og specielt en stor polypeptide GalNAc-transferase familie, som starter O-glykosyleringsprocessen med påsætning af GalNAc til serin og threonin. Vi har med egne monoklonale antistoffer og immunologi vist, at et af disse enzymer udtrykkes i normale spermatozoer, mens et andet karakteriserer testikelkræft. Der undersøges for GalNAc-transferasers betydning for modning af spermatozoer og befrugtningsevne, samt at undersøge glycosyltransferasers betydning for syntese af simpel mucin-type kulhydrat markører i orale carcinomer, bryst- og coloncancer. Endvidere tester vi vacciner, som selektivt stimulerer immunrespons, mod kombinerede glycopeptid-epitoper (U. Mandel, E.P. Bennett).

GalNAc-transferase familien består af modulære Golgi lokaliserede enzymer. Initieringen af mucin-type O-glykosylering foregår i en koordineret rækkefølge, og involverer GalNAc-transferase lektin medierede interaktioner. Glykobiologigruppen søger via et tværfagligt projekt bevisførelse for, hvorvidt disse koordinerede reaktioner foregår i diskrete Golgi-miljøer, og om de involverer molekulære interaktioner 1) GalNAc-transferaserne imellem, 2) med andre glycosyltransferaser eller 3) med andre Golgi-proteiner (E.P. Bennett, I. Dar). Ph.d.-projekter: 1) I. Dar: Targeting determinants of the secretory pathway: Targeting GalNAc-transferases to the Golgi. 2) A.L. Sørensen: Carbohydrate-mediated clearance of blood components.

9. Individ & samfund

9.1. Forebyggelse og behandlingsstrategier

Individ-, miljø- og samfundsmæssige faktorerers indflydelse på oral sundhed, forebyggelse og behandlingsstrategier, herunder aldringens og almensygdommes indflydelse, tobak og alkoholmisbrug, medicinforbrug, odontofobi samt problemer ifm. psykiske og fysiske handicap.

Den psykologiske, sociale og kulturelle forståelse af angst, depression og smerte i befolkning og sundhedsvæsen. Odontofobi, smertebeskrivelse og adfærdsterapeutiske principper – en systematisk beskrivelse af patienter med odontofobi og evaluering af behandlingsprincipper, herunder akupunktur. Personlighed og mestring i relation til smerter, stress, odontofobi og fedme (E. Friis-Hasché, A.M.L. Pedersen).

Ældreforskningsprogrammet kortlægger kliniske forhold samt epidemiologiske, biologiske og psykologiske aspekter af, hvad aldringsprocesserne og generelt helbred betyder for mundhulens og tændernes sundhedstilstand. Der fokuseres på oral sundhed og tandplejevaner hos de ældste ældre, herunder funktionsevne og sociale netværk i relation til tandsundhed, oral sundhed, funktion og tandplejeadfærd hos ældre med klinisk demens, sammenhængen mellem sundhedsadfærd og tandsundhed hos ældre, kostvaner, dentalstatus og livsstil blandt ældre raske, evaluering af model for forebyggende tandpleje hos ældre samt effekt af professionel tandrengøring med fluortandpasta. Flere af projekterne er baseret på befolkningsundersøgelserne ved Forskningscenter for Forebyggelse og Sundhed i Glostrup og på Østerbrouundersøgelserne (P. Holm-Pedersen, B. Ellefsen, K. Heegaard, T. Schow, D. Smidt, K. Ekstrand).

9.2. Tandplejesystemer

Udvikling af optimale tandplejesystemer og mundsundhed for hele befolkningen, herunder epidemiologiske og sundhedssociologiske befolkningsundersøgelser, sundhedøkonomiske evalueringer og sundhedstjenesteforskning i relation til tandplejens organisation.

Sundhedsfremme og forebyggelsesprogrammer vedr. mundsundhed for hele befolkningen. Effektmåling af skolesundhedsprogrammer. Fluorforebyggelsesprogrammer baseret på vandfluoridering, saltfluoridering og fluoridering af mælk. Evaluering af populationsorienteret og højrisikobaseret indsats i tandplejen, samt af omsorgstandplejen og tandpleje for hjemløse. Undersøgelser af livskvalitet og relationen mellem oral sundhed og almensygdomme (P.E. Petersen, L.B. Christensen).

Epidemiologisk undersøgelse af oral sundhedsstatus hos voksne danskere (U. Krstrup).

Organisationsudvikling i Grønlandstandplejen. Tandsygdomsforekomst hos børn og unge i Grønland, epidemiologiske og sundhedssociologiske undersøgelser af voksne grønlandere. Sundhedsinformationssystemer og evaluering (P.E. Petersen, L.B. Christensen).

Tandsundhed og tandplejeadfærd hos voksne danskere. Opbygning af epidemiologisk database, for evaluering af voksentandplejen. Oral sundhedsadfærd og tandsundhed hos børn og unge, forebyggende tandplejeadfærd hos voksne i relation til social kontekst. Inequalities in oral health of children (NIH). Tidstrendanalyser af voksnes tandstatus og udnyttelse af voksentandpleje samt langtidseffekt af kommunal tandpleje. Evaluering af børnetandplejesystemer og omsorgstandplejen. Oral cancer og livsstil (P.E. Petersen).

International sundhed og sundhedsinformationssystemer for tandplejen i Europa. International oral sundhed og epidemiologiske indikatorer for helsetjenesteforskning. Undersøgelser af oral sundhed og sygdom samt oral sundhedsadfærd/-fremme hos børn, forældre, skolelærere og voksne samt organisation og evaluering af sundhedsprogrammer og odontologisk sundhedstjeneste i 19 lande i Central- og Østeuropa, Afrika, Mellemøsten og Østen (P.E. Petersen, L.B. Christensen). Ph.d.-projekt: Epidemiologiske undersøgelser af tandsundhed/kronisk sygdom/livsstil hos børn i Laos (N. Jürgensen).

Klinisk hygiejne. Effekt af desinfektion af aftryk for smitteoverførsel til laboratoriepersonale samt af desinfektion af dentalunits vandsystemer vha. ultrafiltrering (N.-E. Fiehn, T. Larsen). Udvikling af procedurer/systemer for forebyggelse af krydsinfektioner relateret til Hepatitis/aids-hiv i tandplejen i Central- og Østeuropa (P.E. Petersen, K. Stoltze).

9.3. Personidentifikation

Retsodontologisk personidentifikation, herunder molekylærbiologisk identifikation, antropologisk vurdering af ansigtstræk, evaluering og udvikling af aldersvurderingsmetoder samt anvendeligheden af tænders makromorfologi ved personidentifikation.

Biokemisk undersøgelse af den aldersbetingede racemisering af L-aminosyre til D-aminosyre i tandvæv. Undersøgelse af anvendeligheden af en historisk kraniesamling i retsodontologisk og antropologisk praksis samt vedr. aldersvurdering af asylansøgere (B. Sejrsen).

10. Medicoteknik

10.1. Exitabelt væv

Monitorering af bioelektriske signaler i relation til centralnervesystemet, det perifere nervesystem og muskulaturen.

Renin-angiotensin systemets indflydelse på kognitiv funktion under hypoglykæmi og hypoksi hos raske personer og diabetikere. Den kognitive funktion vurderes på baggrund af kontinuert EEG, auditivt evokerede potentialer (P-300) og neuropsykologiske tests (C.E. Thomsen).

Udvikling af udstyr til flerkanal's EMG-analyse, til undersøgelse af tyggeapparatets funktion. Udstyret giver stærkt forbedrede muligheder for interaktiv analyse af EMG-signalerne i forsknings- og patientundersøgelser (C.E. Thomsen, M. Bakke).

Digital signalopsamling og -behandling fra exitabelt væv. Opsamling af polygrafiske registreringer, herunder kommunikation med eksisterende udstyr. Udvikling af kompakte galvanisk isolerede forstærkere, til registrering af elektrofysiologiske signaler (EMG/EKG/EEG), der muliggør udvikling af bærbare systemer til klinisk brug. Tillige softwareudvikling til registrering, lagring og screening af data samt dedikerede digitale signalbehandlingsalgoritmer til dataanalyse (C.E. Thomsen).

10.2. 3-dimensionel billedteknik

Udvikling og anvendelse af 3-D-billeddannende teknikker, inden for odontologisk og medicinsk forskning.

Analyse af multi-modale 3-D- og 4-D-billeder mhp. beskrivelse af kæbevækst. Computerbaseret simulering af kirurgi. Interaktiv multi-skala segmentering. 3-D-visualisering af prænatal kraniofacial morfologi vha. mikro-CT og mikro-MR-scanning. 3-D-MRI-analyse af kæbeled og tyg-

gemuskler. Metode til bestemmelse af kraniofacial asymmetri ved kraniesynostose. 3-D-formmodellering af maksillens udvikling hos børn med læbe-gane-spalte. 3-D-analyse af kraniofacial vækst og tanderuption. 3-D-analyse af kraniofacial udvikling hos en dyremodel af Crouzon syndrom ved hjælp af mikro-CT-scanning (S. Kreiborg, N.V. Hermann, T.A. Darvann).

Andre projekter

Pædagogik og læring i postgraduat klinisk uddannelse specielt mhp. forskningsmetodologi (S. Leth).

Udvikling og implementering af dentitionsdatabase (M. Kvetny).

Udvikling af metode til non-radioaktiv *in situ* hybridisering mhp. lokalisering af neurogenetiske funktionsområder i væv (SAPAP), brusk-/knoglefarvning af hele præparater og af nedfrysningsmetoder til bevarelse af RNA (D. Nolling), og til kvantitativ immunhistokemi baseret på billeddannelse (C.E. Thomsen, S. Kirkeby).

Depression og akut koronarsyndrom (E. Friis-Hasché).

Postgraduate specialer afsluttet i 2005

Multiple agenesier: Agenesie-ætiologi (ectoderm vs. nonectoderm) og sammenhæng med rodresorptioner af primære persisterede UK molarer (M.H. Nielsen). Trichorhino-phalangealt syndrom, type 1. Somatiske, kraniofaciale og dentale aspekter (S. Sae-Wang). Standset eruption af 1. permanente molar i mandiblen. Vurdering af patogenese og prognose for frembrud (S.H. Nielsen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Medarbejdere ved OI har medvirket i bedømmelser vedr. professorat ved OI (4), i Aarhus, Oslo (2), Helsinki, Oulo, Stockholm, London (2), Slovakiet, Czech R, New Zealand og England; vedr. adjungeret professorat ved OI; vedr. disputatser i Finland og Sverige (4); vedr. adjunkt/lektoransættelser ved OI (4); vedr. ph.d.-afhandlinger, OI (2), SVF (2), Göteborg, Helsinki og Bergen; vedr. ph.d.-stipendier ved OI (7); vedr. Master of Public Health-afhandlinger ved OI; Eksperimentel Cancerforskning; Det Norske Forskningsråd; projektansøgning (Australien); udenlandske tandlæger vedr. ligestilling (x16).

Udvalg og Fonde

P. Holmstrup: Formand for bestyrelsen for Ingeborg og Leo Dannins Legat.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Medarbejdere ved OI udfører konsulent- og rådgivningsvirksomhed for, Retsmedicinsk Institut KU; SSVF, Swedish Social Research Council; WHO; Grønlandstandplejen; Den Sociale Ankestyrelse, Arbejdsskadestyrelsen; Dansk Røde Kors; Svensk Odontologisk Grund- og forskeruddannelse; Rektorsparringsgruppen vedr. KU's organisationsanalyse. Har udfærdiget redegørelser om odontologiske problemstillinger til DTF; Sundhedsstyrelsen; Miljøstyrelsen; Retslægerrådet; Patientklagenævnet; Syns- og Skønsager for Tandlæger i den Offentlige Tandpleje.

Tillidshverv

Ved Odontologisk Institut

E. Dabelsteen: Medlem af styregruppen for indførelse af elektronisk patientjournal.

L.A. Nielsen: Studieleder.

D. Moe: Vicestudieleder og studievejleder.

N.-E. Fiehn: Formand for SU.

E.C. Munksgaard: Formand for Arbejdsmiljøudvalget og kemikalieansvarlig.

T. Larsen: Formand for Hygiejneudvalget.

V. Qvist: Formand for Materialeudvalget.

L.A. Nielsen og K. Stoltze: Faglige ledere af den postgraduate kursusvirksomhed.

Inger Kjær: Formand for fælles Histomorfologisk og Cephalometrisk Laboratorium.

E. Friis-Hasché: Tillidsrepræsentant.

A. Bardow: Formand for Lærerforeningen.

Ved fakultetet

S. Kreiborg og S. Kirkeby: Medlem af Forskningsudvalget, S. Kreiborg tillige af dets forretningsudvalg.

B. Nauntofte: Prodekan og medlem af en række udvalg under SVF og KU.

J. Reibel og A.W. Dynesen: Medlemmer af ph.d.-studienævnet.

N.-E. Fiehn: Medlem af Fakultetsrådet, medlem af FUSU/FUSU's forretningsudvalg.

D. Moe: Medlem af bestyrelsen for bioanalytikeruddannelsen (CVU Øresund) og af 1. semesterudvalget.

A.M.L. Pedersen: Formand for Studiestartsudvalget (odontologi), medlem af FSU og medlem af 1. semesterudvalget samt tillidsrepræsentant.

S. Kirkeby: Medlem af 1.-4. semesterudvalget.

E. Friis-Hasché: Leder af Klinik for Psykologisk Forskning og Behandling samt medlem af Institut- og Fakultets-samarbejdsudvalg samt tillidsrepræsentant.

S. Kreiborg: Leder af det kraniofaciale team (RH) og 3-D laboratoriet.

C.E. Thomsen: Medlem af FSU og IKT-udvalg, SVF's 2. semesterudvalg og "PC til eksamen", Studienævnet for Civilingeniøruddannelsen i Medicin og Teknologi samt tillidsrepræsentant.

E.P. Bennett: Bestyrelsesmedlem i Forskerskolen, i Cellebiologi cluster, samt medlem af ph.d.-stipendieudvalget for Det Cellebiologiske Cluster, KU.

J. Lykkeaa: Medlem af Fakultetsrådet.

E.C. Munksgaard: Medlem af arbejdsmiljøudvalget.

J. Westergaard: Medlem af SVF's bygningsudvalg samt valideringsudvalg.

Eksterne

Videnskabelige medarbejdere ved OI er medlem af SSVF (næstformandspost), rektors IT- og ph.d.-udvalg. Endvidere i bestyrelser/udvalg/styregrupper og eller samarbejdspartnere i Specialtandlægenævn; DFU; Universitetshospitalernes Center for Sygepleje- og Omsorgsforskning (UCSF); Bivirkningsrådet under Lægemedelstyrelsen; Novo Nordisk' kliniske Forskningskomité; Norske Forskningsrådskomité; Regeringens Tænketank for flere Kvinder i Forskning; Danmarks Farmaceutiske Universitet; Det Rådgivende udvalg for Tandlægeuddannelsen i EU; Dansk

Standards arbejdsgruppe vedr. infektionshygiejne på tandklinikker; Arbejdsgruppen til revision af "Råd og Anvisninger om Desinfektion i Sundhedssektoren"; Udvalg vedr. Videnskabelig Uredelighed; DTF's Uddannelses- og Forskningspolitiske Udvalg, Efteruddannelsesråd, Sundhedsuddannelsesråd, Forskningsudvalg og Årskursuskollegium; TNL's Kursusudvalg, Forskningsudvalg og OSKAT-uddannelsen; WHO Collaborating Centre for Community Oral Health Programmes and Research; WHO Health Research Council; Danida's forskningsbistands-programmer; KU's Nord/Syd satsningsområde for forskning; GCP-KUH; Styregruppen vedr. globalt initiativ til forbedring af tandlægeuddannelsen; MPH-uddannelsen nationalt/internationalt; Videnskabelig komité for Dystoni; Rehabiliterings- og Forskningscentret for Torturofre (RCT); Craniofacial Biology Group og Neuroscience Group IADR; European Orthodontic Society; EU's forskningsprogram COST B23 "Odontogenese"; International Association for the Study of Pain; European Research Group on Oral Biology; ekspertgruppe for Dentala Material; Svenska Tandläkare-Sällskapet; Nordisk Odontologisk Forenings præsidium; Rigspoliti-chefens Identifikationsberedskab; Fraktionen af Ingeniører ved KU; Studienævnet for Civilingeniøruddannelsen i Medicin og Teknologi; Nordisk produktdatabase for dentale biomaterialer; Stillingsstrukturudvalget (STISU) under Ingeniørforeningen; DOF-UNI; Center for Forskning og Udvikling på Ældreområdet (HS); Foreningen af Specialtandlæger i Tand-, Mund- og Kæbekirurgi; Association for Dental Education in Europe; Medicinsk-Historisk Selskab; Dansk Selskab for Reproduktion og Fosterudvikling; Dansk Retsodontologisk Forening; Dansk Selskab for Klinisk Oral Fysiologi; Dansk Selskab for Patologi; Dansk Pæodontisk Selskab; Dansk Endodontiforening; Fellow ad eudem, Royal College Surgeons London; Nordic Dental Certification's certificeringskomité; International Glycoconjugate Organisation; Zendium-komitéen

Formidling

Redaktionelle hverv

Medarbejdere ved OI er medlem af (Advisory) Editorial Board for Eur J Oral Sci; J Adhes Dent; Oper Dent; Oral Medicine; J Oral Pathol Med; J Dent Res; Eur J Oral Sci; J Clin Periodontol; Crit Rev Oral Biol Med; Clin Orthod Res; Gerodontology; Oper Dent; J Forensic Odontostomatol; Endvidere (Associate) Editor ved Oral Biosci & Med; J Oral Pathol Med; Eur J Orthod; Comput Med Biol; Oral Health Prevent Dent; Acta Odontol Scand; Nordisk Odontologisk Årbog; Polish Prothodont J; TB; Klinisk ordbog; Danmarks Nationalleksikon; TNT; J Santé Public Madagascar; Community Dent Oral Epidemiol; Int Dent J; Czech Dent J; Rom J Prev Soc Med; Bulletin of WHO; Dental Medium; Lægeforeningens Medicinfortegnelse; Klin Sundhedspsyk.

Kongresser og symposier

Medarbejdere ved OI har været (med)arrangør af ph.d.-kurset "How to write a successful grant application"; kongresser i folkesundhedsvidenskab i Madagaskar, Kenya (MUCHS), Kina, Thailand, Italien, Grækenland, Schweiz,

USA (IADR) og Canada (FDI); 2nd Annual Meeting of Cell and Tissue Biology Research School, Vedbæk; Fællesmøde for danske og norske tandlæger KVIT-projektet; DTF's symposium; NOS-M seminar "Research Seminar on deep Caries lesion and dental Pulpa – The Cap seminar".

Nationalt og internationalt forskingssamarbejde

Nationalt

Videnskabelige medarbejdere ved OI har forskingssamarbejde med forskere ved afdelinger, institutter, fakulteter og centre ved KU; RH, HS, Københavns Amt: Herlev Hospital; Hvidovre Hospital; Glostrup Hospital; Arbejdsmiljøinstituttet; Kennedy Instituttet; Tale-Høre Instituttet; Arbejdsmedicinsk Klinik, Center for bevægeforstyrrelser og Hjerterehabiliteringsklinikken, BBH; Center for Multihandikappede; Juliane Marie Centret; Bartholin Instituttet. Endvidere AU; OU; DTU; IT-højskolen; DVL; KVL; Kræftens Bekæmpelse; Statens Institut for Folkesundhed; Esbjerg Sygehus; Ålborg Sygehus; Odense Universitetshospital; Hillerød Sygehus; Den Kommunale Tandpleje; Micro Photonics; Silicongraphics A/S; TOMS-gruppen; DFU; Risø; BRIC. Institut for Sygdomsforebyggelse, Psykiatrisk Forskningsenhed.

Internationalt

Videnskabelige medarbejdere ved OI har samarbejde med forskere på universiteter i Bergen; Stockholm; Malmö; Umeå; Göteborg; Oslo; Kiel; Bruxelles; London; Oxford; Zürich; Amsterdam; Indianapolis; Dundee; Gainesville FL; Birmingham, AL; Thessaloniki; Giessen; Geneve; Newcastle; New York; Morioka; München; Osaka; Singapore; Toronto; Washington; Baltimore; Boston; Iowa; Ann Arbor; Lissabon; Peking; Wuhan; Majunga; Dar-es-Salaam; Jordan; Bucharest; Iasi; Minsk; Hat-Yai, London; Louvain; Rochester; Victoria; Edinburgh; Utrecht; Malmö; Heidelberg; Jönköping; NIOM; NIH; WHO; Kompetenscenter för sällsynta odontologiska tillstånd, Jönköping; Mun-H-Center Ågrenska; TAKO-senteret, Oslo.

Gæsteforskere

S. Gao, T. Ono, Han Jiang, Ping Yan, Min Liu, Kina; D.-J. Namdjou, A. Sandham, Singapore; N. Razanamihaja, Madagaskar; B. Varenne, Burkina Faso; C. Jeanneau, Frankrig; N.C. Bolanos, S. Martignon, Colombia; E. Hofer, Schweiz; R. Hansdottir, I.B. Arnadottir, Island; A. Zaleska, Polen; A. Osson, L. Gahnberg, Sverige; R. de Boer, Holland; S. Murakami, Y. Iguchi, Japan; M. Dewaele, Belgien; A. Benetti, Brasilien. A.M. Shivji, Canada.

Netværk

Prime Boost EU's 5. rammeprogram, Cancer Immunotherapy. Kapacitetsopbygning for forskning i følgende lande: (EU TEMPUS) Bucharest Univ. of Medicine & Pharmacy, Romania (DanidaENRECA); Univ. of Majunga, Madagascar (RUF); Univ. of Dar-es-Salaam, Tanzania (Danida Fellowship Programme); Univ. of Prince of Songkla, Thailand (Danida); Univ. of Peking/Wuhan, China; NIOM Biomaterial Network. USA-Skandinavien Dental PBRN-projekt.

Instituteder Nils-Erik Fiehn

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	43,62	10,79	54,41
DVIP	29,25	3,14	32,39
STIP	0,71	0,77	1,48
TAP	141,36	7,65	149,00
Årsværk i alt	214,93	22,35	237,28
Løn med årsværk	82.507,45	8.820,80	91.328,25
Løn uden årsværk	-4.649,64	2.010,41	-2.639,22
Øvrig drift	18.901,86	7.220,91	26.122,77
Anskf. o. 100 t.kr.	1.947,91	1.009,38	2.957,29
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>98.707,58</i>	<i>19.061,51</i>	<i>117.769,09</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab

VIP Internt finansieret

Andersen, Lone Elisabeth Buchardt; forskningsassistent.
 Asmussen, Erik; professor.
 Bakke, Merete; lektor.
 Becktor, Karin Binner; adjunkt.
 Bennett, Eric Paul; lektor.
 Bjørndal, Lars; lektor.
 Christensen, Lisa Bøge; lektor.
 Christiani, Camilla Austa; forskningsassistent.
 Clausen, Ulla Marie Mandel; lektor.
 Dabelsteen, Sally Anne Malene; adjunkt.
 Dabelsteen, Svend Erik; professor.
 Ekstrand, Kim Rud; lektor.
 Ellefsen, Birita Sofia; forskningsassistent.
 Fiehn, Nils-Erik; lektor.
 Friis-Hasché, Erik Erwin; lektor.
 Gotfredsen, Klaus; lektor.
 Hermann, Nuno Vibe; lektor.
 Holmstrup, Palle; professor.
 Jensen, Allan Bardow; adjunkt.
 Jensen, Siri Beier; forskningsassistent.
 Jeppe-Jensen, Dorte Nyholm; studielektor.
 Kenrad, Birgit; overtandlæge.
 Kirkeby, Svend; lektor.
 Kjerulf, Anne Vinther; lektorvikar
 Kjær, Inger Margrethe; professor.
 Kreiborg, Sven; professor.
 Krustrup, Ulla; forskningsassistent.
 Larsen, Tove; lektor.
 Laustsen, Merete Hjorth; forskningsassistent.
 Lømholt, Jens Fog; forskningsassistent.
 Moe, Dennis; lektor.
 Munksgaard, Erik Christian; lektor.
 Nauntofte, Birgitte Dissing; professor.
 Nielsen, Lis Inge Almer; lektor.
 Pallesen, Ulla; overtandlæge.
 Pedersen, Anne Marie Lynge; lektor.
 Petersen, Mie Katrine Wiese; forskningsassistent.
 Petersen, Poul Erik; professor.
 Peutzfeldt, Anne; lektor.

Poulsen, Anne Havemose; forskningsassistent.
 Qvist, Vibeke; lektor.
 Reibel, Jesper; professor.
 Sahafi, Alireza; adjunkt.
 Smidt, Dorte; forskningsassistent.
 Sonnesen, Ane Liselotte; lektor.
 Stoltze, Kaj; lektor.
 Sørensen, Lars Korsbæk; forskningsassistent.
 Thomsen, Carsten Eckhart; lektor.
 Torpet, Lis Andersen; lektor.
 Tuxen, Anette; lektor.
 Westergaard, Jytte; lektor.
 Aaboe, Else Merete; adjunkt.

VIP Eksternt finansieret

Tabatabaie, Farnoush; tandlæge under udd.

Afdelingstandlæger Internt finansieret

Andersen, Bent Krogh; afdelingstandlæge.
 Bay, Lena Margareta; afdelingstandlæge.
 Christensen, Kirsten; afdelingstandlæge.
 Dorph, Grethe; afdelingstandlæge.
 Ebbesen, Karsten Munk; afdelingstandlæge.
 Ehdasi, Masoud; afdelingstandlæge.
 Einersen, Sanna Inga; afdelingstandlæge.
 Eriksen, John Havn; afdelingstandlæge.
 Fensholm, Hans-Jørgen; afdelingstandlæge.
 Frese, Bjarne Skov; afdelingstandlæge.
 Funder, Birgit; afdelingstandlæge.
 Gejlager, Jens Ebert; afdelingstandlæge.
 Holm, Betty Marianne; afdelingstandlæge.
 Johannessen, Laila; afdelingstandlæge.
 Madsen, Dorthe Berenth; afdelingstandlæge.
 Madsen, Jan Hesselberg; afdelingstandlæge.
 Mathiesen, Hanne Skaaning; afdelingstandlæge.
 Nielsen, Signe Hauberg; afdelingstandlæge.
 Nygaard, Lars; afdelingstandlæge.
 Oram, Vibeke Mary-Ann; afdelingstandlæge.
 Poulsen, Karin; afdelingstandlæge.
 Rasmussen, Inger; afdelingstandlæge.
 Remvig, Peter; afdelingstandlæge.
 Rosman, Birgitte; afdelingstandlæge.
 Sae-Wang, Sornsiri; afdelingstandlæge.
 Savery, Ellen Beier; afdelingstandlæge.
 Svanholt, Palle; afdelingstandlæge.
 Sørensen, Michael; afdelingstandlæge.
 Taaning, Vibeke; afdelingstandlæge.
 Vilmann, Anders; afdelingstandlæge.
 Wildt, Susanne Elisabeth; afdelingstandlæge.

Afdelingstandlæger Eksternt finansieret

Bille, Vibeke; afdelingstandlæge.
 Daugaard-Jensen, Jens; afdelingstandlæge.
 Ehdasi, Masoud; afdelingstandlæge.
 Fjellvang, Harry Werner; afdelingstandlæge.
 Hammer, Sven Birger; afdelingstandlæge.
 Kenrad, Leif; afdelingstandlæge.
 Madsen, Jan Hesselberg; afdelingstandlæge.
 Taaning, Vibeke; afdelingstandlæge.
 Vedtofte, Henriette Larsen; afdelingstandlæge.

STIP Eksternt finansieret

Somchaipeng, Kerawit; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

- Andersen, Lone Elisabeth Buchardt; Bacteraemia after hewing, tooth brushing and scaling in individuals with varying severity of periodontal inflammation.
- Balatsouka, Dimitra; The impact of nicotine on bone healing and asseointegration. Experimental studies in rabbits.
- Krustrup, Ulla; Clinica-epidemiological study of oral health among adults in Denmark 2000/2001.
- Martignon, Stefania; Approximal caries: Prevalence and progression rate in young Danish adults and an innovative non-operative approach for lesions around the EDJ.

Fondsbevillinger*3M ESPE AG (Erik Asmussen)*

- Studie af polymerisationskontraktion (Erik Asmussen) kr. 37.100.

Dansk Tandlægeforening

- Offentliggørelse primært i Tandlægebladet (Tove Larsen) kr. 64.200.
- Scholarstipendiat til sud.odont. Andreas Kjølner Riis (Sven Kreiborg) kr. 162.000.
- Xerostomi og hyposalivation hos ældre danskere og betydningen af hyposalivation for oral sygdom (Dorte Smidt) kr. 50.000.

Diverse fonde

- At få en viden om holdbarhed og funktion af plastfyldninger i kindtænder på unge permanente tænder (Ulla Pallesen) kr. 36.000.

DTF Dansk Tandlægeforening

- En klinisk radiologisk langtidsundersøgelse af retrograd rodfyldning (Palle Holmstrup) kr. 162.000.
- KOF/CALCIN 05-02 (Tina Vibeke Schow) kr. 35.000.
- Ottilia Brorsons Rejselegat (Kirska Reppien) kr. 70.000.

DTF/Calcin-fonden

- Zucker diabetic fatty rats (ZDF) som dyremodel for diabetes og marginal parodontitis. (Carla Pontes Andersen) kr. 35.000.
- Komplementsystemets betydning for immunresponsset ved marginal parodontitis (Tanja Skuldbøl) kr. 35.000.

Espe/Tandlægenes Nye Landsforening

- Kvalitet og holdbarhed af funktionsbærende fyldninger i permanente tænder på børn og unge (Vibeke Quist) kr. 50.000.

Familien Hede Nielsens Fond, A/S Blumøller (Palle Holmstrup)

- Indflydelse af Pentoxifylline på eksperimental marginal parodontitis i rotter (Palle Holmstrup) kr. 15.000.

Forskningsstyrelsen

- Muenke syndrom. Kraniofaciale karakteristika (Sven Kreiborg) kr. 162.000.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- CAP forsøget (Lars Bjørndal) kr. 840.000.

Kavo Dental

- Virker ozon på caries (Kim Ekstrand) kr. 50.000.

KOF/Calcin-fonden

- Projektets formål: 1) at undersøge kvaliteten af ortodontisk behandling ud fra et morfologisk og funktionelt synspunkt. 2) at undersøge stabiliteten af ortodontisk behandling. Denne viden kan bidrage til: a) nye indgangsvinkler til behandlingsplanlægning og behandling af okklusionsafvigelser, b) væsentlig betydning for forståelsen og forebyggelsen af funktionsforstyrrelser i muskler og kæbeled og derved på sigt c) udvælgelsen af patienter til tandreguleringsbehandling. (Liselotte Sonnesen) kr. 20.000.

Munksgaard

- Drift til redaktionssekretariat for Journal of Oral Pathology and Medicine (Erik Dabelsteen) kr. 90.000.

Savværksejer Jeppe Juhl og Hustru Ovita Juhs Mindelegat

- Forbigående og permanente skader i mundhulen hos brystkræftpatienter efter kemoterapi (Birgitte Nauntofte) kr. 125.000.

Sygesikringens Forhandlingsudvalg

- Brug af tandpleje og tandplejeydelser under sygesikringsoverenskomsten 1994-2004 (Lisa Bøge Christensen) kr. 334.600.

Tandlægenes Nye Landsforening

- X-bunden, hypohidrotisk ectodermal dysplasi – en klinisk og genetisk undersøgelse (Michal Oron Lexner) kr. 9.600.

Toms Group A/S

- Post.doc. – 3 år (Thotbjörg Jensdottir) kr. 1.700.000.

Zendium(prisen) (Anne Marie Pedersen)

- Subjective and objective oral findings in patients with oral lichen planus and primary Sjögren's syn (Anne Marie Pedersen) kr. 50.000.

Publikationer

- Alkjaer, T., Pilegaard, M., Bakke, M. & Jensen, B.R.: Effect of aging on performance, muscle activation and perceived stress during mentally demanding computer tasks. *scandinavian journal of work, environment and health*. 31(2), s. 152-159. 2005.
- Andersen, L., Colding, H. & Larsen, T.: Infektionsrisikoen på tandklinikken. Smitter patienter tandlæger eller omvendt? *Tandlaegebladet*. 109(15), s. 1200-1207. 2005.
- Asmussen, E. & Peutzfeldt, A.: Resin composites: strength of the bond to dentin versus surface energy parameters. *dental materials*. 21(11), s. 1039-1043. 2005.
- Asmussen, E. & Peutzfeldt, A.: Temperature rise induced by some light emitting diode and quartz-tungsten-halogen curing units. *European journal of oral sciences*. 113(1), s. 96-98. 2005.
- Asmussen, E., Peutzfeldt, A. & Sahafi, A.: Bonding of resin cements to post materials: influence of surface energy characteristics. *journal of adhesive dentistry*. 7(3), s. 231-234. 2005.

- Asmussen, E. & Peutzfeldt, A.: Polymerization contraction of resin composite vs. energy and power density of light-cure. *European journal of oral sciences*. 113(5), s. 417-421. 2005.
- Avlund, K., Holm-Pedersen, P., Morse, D.E., Viitanen, M. & Winblad, B.: The strength of two indicators of social position on oral health among persons over the age of 80 years. *Journal of public health dentistry*. 65, s. 231-239. 2005.
- Axelsson, S., Kjaer, I., Heiberg, A., Bjornland, T. & Storhaug, K.: Neurocranial morphology and growth in Williams syndrome. *European journal of orthodontics*. 27(1), s. 32-47. 2005.
- Bakke, M. & Sonnesen, L.: Virke og formål for det nationale fagselskab for "bidfunktionslære". *Tandlaegebladet*. 109(4), s. 306-307. 2005.
- Bakke, M.: Klinisk oral fysiologi som undervisningsfag og speciale. *Tandlaegebladet*. 109(4), s. 302-305. 2005.
- Bakke, M., Møller, E., Werdelin, L.M., Dalager, T., Kitai, N. & Kreiborg, S.: Treatment of severe temporomandibular joint clicking with botulinum toxin in the lateral pterygoid muscle in two cases of anterior disc displacement. *Oral surgery, oral medicine, oral pathology, oral radiology, and endodontics*. 100(6), s. 693-700. 2005.
- Balatsouka, D., Gotfredsen, K., Lindh, C.H. & Berglundh, T.: The impact of nicotine on bone healing and osseointegration. An experimental study in rabbits. *Clinical oral implants research*. 16(3), s. 268-276. 2005.
- Balatsouka, D., Gotfredsen, K., Lindh, C.H. & Berglundh, T.: The impact of nicotine on osseointegration. An experimental study in the femur and tibia of rabbits. *Clinical oral implants research*. 16(4), s. 389-395. 2005.
- Bardow, A., Hofer, E., Nyvad, B., ten Cate, J.M., Kirkeby, S., Moe, D. & Nauntofte, B.: Effect of saliva composition on experimental root caries. *Caries research*. 39(1), s. 71-77. 2005.
- Beaglehole, R.H., Benzian, H.M. & Petersen, P.E.: Recommendations to Oral Health Professional Organisations. i: Tobacco or Oral Health: An advocacy guide for oral health professionals, s. 55-57. Beaglehole, R. H. and Benzian, H. M. (red.). World Health Organization, Geneva 2005.
- Becktor, K.B., Steiniche, K. & Kjaer, I.: Association between ectopic eruption of maxillary canines and first molars. *European journal of orthodontics*. 27(2), s. 186-189. 2005.
- Bentzen, B.H., Grauballe, M.C.B., Bjornsson, M.J., Stoltze, K., Hjorting-Hansen, E. & Holmstrup, P.: A comparison of two models of experimental periodontitis in rats. *Scandinavian journal of laboratory animal science*. 32(2), s. 73-80. 2005.
- Bjornald, L. & Reit, C.: The adoption of new endodontic technology amongst Danish general dental practitioners. *International endodontic journal*. 38(1), s. 52-58. 2005.
- Boonen, S.E., Stahl, D., Kreiborg, S., Rosenberg, T., Kalscheuer, V., Larsen, L.A., Tommerup, N., Brondum-Nielsen, K. & Tumer, Z.: Delineation of an interstitial 9q22 deletion in basal cell nevus syndrome. *American journal of medical genetics*. 132 A(3), s. 324-328. 2005.
- Christensen, L.B., Hede, B. & Sundby, A.: Den københavnske befolknings anvendelse af forebyggende diagnostiske tandplejedydelser. *Tandlaegebladet*. 109, s. 1126-1132. 2005.
- Christensen, L.B., Hede, B. & Petersen, P.E.: Public dental health care program for persons with disability. *Acta odontologica scandinavica*. 63(5), s. 278-283. 2005.
- Christensen, L.B., Hede, B. & Petersen, P.E.: Omsorgsstandplejen i Danmark. *Tandlægernes Nye Tidsskrift*. 20(8), s. 8-15. 2005.
- Christensen, L.B.: A Selection of Essential Oral Health Indicators – social disability due to oral health status. i: Health Surveillance in Europe., s. 99-100. Bourgeois, D. M., Llodra, J. C., Norblad, A., and Pitts, N.B. (red.). European Commission, Brussels 2005.
- Dabelsteen, E.: Keeping faces – saving/maintenance of oral mucosa and salivary glands. *Oral Bioscience & Medicine*. 2, s. 91-94. 2005.
- Dabelsteen, E. & Gao, S.: ABO blood-group antigens in oral cancer. *Journal of dental research*. 84(1), s. 21-28. 2005.
- Dabelsteen, S., Christensen, S., Gron, B., Bardow, A. & Dabelsteen, E.: HGF is released from buccal fibroblasts after smokeless tobacco stimulation. *Oral oncology*. 41(5), s. 509-514. 2005.
- Dahl, K., Kirkeby, S., d'Apice, A.F., Mathiassen, S. & Hansen, A.K.: The bacterial flora of alpha-Gal knockout mice express the alpha-Gal epitope comparable to wild type mice. *Transplant immunology*. 14(1), s. 9-16. 2005.
- Ekstrand, K.R. & Christiansen, M.E.: Outcomes of a non-operative caries treatment programme for children and adolescents. *Caries research*. 39(6), s. 455-467. 2005.
- Ekstrand, K.R., Ricketts, D.N., Longbottom, C. & Pitts, N.B.: Visual and tactile assessment of arrested initial enamel carious lesions: an in vivo pilot study. *Caries research*. 39(3), s. 173-177. 2005.
- Fiehn, N.E., Larsen, T., Christiansen, N., Holmstrup, P. & Schroeder, T.V.: Identification of periodontal pathogens in atherosclerotic vessels. *Journal of periodontology*. 76(5), s. 731-736. 2005.
- Gabre, P., Ellefsen, B., Birkhed, D. & Gahnberg, L.: Oral retention of fluoride from a mucosa adhesive paste (Orabase™) supplemented with NaF – a pilot study. *Oral health and preventive dentistry*. 3(3), s. 159-163. 2005.
- Gao, S., Eiberg, H., Krogdahl, A., Liu, C.-J. & Sorensen, J.A.: Cytoplasmic expression of E-cadherin and beta-catenin correlated with LOH and hypermethylation of the APC gene in oral squamous cell carcinomas. *Journal of oral pathology & medicine*. 34(2), s. 116-119. 2005.
- Grauballe, M.C., Bentzen, B.H., Bjornsson, M., Moe, D., Jonassen, T.E., Bendtzen, K., Stoltze, K. & Holmstrup, P.: The effect of spironolactone on experimental periodontitis in rats. *Journal of periodontal research*. 40(3), s. 212-217. 2005.
- Hansen, L., Skovgaard, L.T., Nolting, D., Hansen, B.F. & Kjaer, I.: Human prenatal nasal bone lengths: normal standards and length values in fetuses with cleft lip and cleft palate. *Cleft palate craniofacial*. 42(2), s. 165-170. 2005.
- Havemose-Poulsen, A., Sorensen, L.K., Stoltze, K., Bendtzen, K. & Holmstrup, P.: Cytokine Profiles in Peripheral Blood and Whole Blood Cell Cultures Associated With Aggressive Periodontitis, Juvenile Idiopathic Arthritis, and Rheumatoid Arthritis. *Journal of periodontology*. 76(12), s. 2276-2285. 2005.
- Holm-Pedersen, P., Vigild, M., Nitschke, I. & Berkey, D.B.: Dental care for aging populations in Denmark, Sweden, Norway, United Kingdom, and Germany. *Journal of dental education*. 69(9), s. 987-997. 2005.
- Holm-Pedersen, P., Avlund, K., Morse, D.E., Stoltze, K.,

- Katz,R.V., Viitanen,M. & Winblad,B.: Dental caries, periodontal disease, and cardiac arrhythmias in community-dwelling older persons aged 80 and older: is there a link? *journal of the american geriatrics society*. 53(3), s. 430-437. 2005.
- Irazaqui,F.J., Vozari-Hampe,M.M., Lardone,R.D., Villarreal,M.A., Sendra,V.G., Montich,G.G., Trindade,V.M., Clausen,H. & Nores,G.A.: Fine carbohydrate recognition of *Euphorbia milii* lectin. *biochemical and biophysical research communications*. 336(1), s. 14-21. 2005.
- Jensdotir,T., Nauntofte,B., Buchwald,C. & Bardow,A.: Effects of sucking acidic candy on whole-mouth saliva composition. *caries research*. 39(6), s. 468-474. 2005.
- Jensdotir,T., Bardow,A. & Holbrook,P.: Properties and modification of soft drinks in relation to their erosive potential *in vitro*. *journal of dentistry*. 33(7), s. 569-575. 2005.
- Jensen,L.O., Petersen,P.E. & Siboni,A.H.: C vitamin-mangel hos alkoholikere. *ugeskrift for læger*. 167(39), s. 3707. 2005.
- Jensen,S.S., Brogini,N., Weibrich,G., Hjorting-Hansen,E., Schenk,R. & Buser,D.: Bone regeneration in standardized bone defects with autografts or bone substitutes in combination with platelet concentrate: a histologic and histomorphometric study in the mandibles of minipigs. *international journal of oral and maxillofacial implants*. 20(5), s. 703-712. 2005.
- Jiang,H., Petersen,P.E., Peng,B., Tai,B. & Bian,Z.: Self-assessed dental health, oral health practices, and general health behaviours in Chinese urban adolescents. *acta odontologica scandinavica*. 63(6), s. 343-352. 2005.
- Jones,S., Burt,B.A., Petersen,P.E. & Lennon,M.A.: The effective use of fluorides in public health. *bulletin of the world health organization*. 83(9), s. 670-676. 2005.
- Kagan,E., Ragupathi,G., Yi,S.S., Reis,C.A., Gildersleeve,J., Kahne,D., Clausen,H., Danishefsky,S.J. & Livingston,P.O.: Comparison of antigen constructs and carrier molecules for augmenting the immunogenicity of the monosaccharide epithelial cancer antigen Tn. *cancer immunology, immunotherapy*. 54(5), s. 424-430. 2005.
- Kakimoto,N., Tanimoto,K., Nishiyama,H., Murakami,S., Furukawa,S. & Kreiborg,S.: CT and MR imaging features of oral and maxillofacial hemangioma and vascular malformation. *european journal of radiology*. 55(1), s. 108-112. 2005.
- Kirkeby,S. & Moe,D.: Analyses of *Pseudomonas aeruginosa* lectin binding to α -galactosylated glycans. *current microbiology*. 50(6), s. 309-313. 2005.
- Kirkeby,S. & Thomsen,C.E.: Quantitative immunohistochemistry of fluorescence labelled probes using low-cost software. *journal of immunological methods*. 301(1-2), s. 102-113. 2005.
- Kirkeby,S. & Moe,D.: The neonatal myosin isoform in old human skeletal muscle. *Chromosome Research*. 13(Supp. 1), s. 119. 2005.
- Klein,M.L., Nieminen,P., Lammi,L., Niebuhr,E. & Kreiborg,S.: Novel mutation of the initiation codon of PAX9 causes oligodontia. *journal of dental research*. 84(1), s. 43-47. 2005.
- Kock,M., Nolting,D., Kjaer,K.W., Hansen,B.F. & Kjaer,I.: Immunohistochemical expression of p63 in human prenatal tooth primordia. *acta odontologica scandinavica*. 63(5), s. 253-257. 2005.
- Krørup,S., Darvann,T.A., Larsen,P., Marsh,J.L. & Kreiborg,S.: Three-dimensional analysis of mandibular growth and tooth eruption. *Journal of anatomy*. 207(5), s. 669-682. 2005.
- Kreiborg,S., Hermann,N.V. & Darvann,T.A.: Characteristics of facial growth and development in children with clefts. i: *Cleft Lip and Palate with an Introduction to other Craniofacial Anomalies. Perspectives in Management*, s. 224-235. Berkowitz, S. (red.). Springer Verlag, Berlin 2005.
- Krøstrup,U. & Petersen,P.E.: Voksenundersøgelsen i Danmark 2000/2001: Carieserfaring og parodontal status hos voksne i relation til social status og udnyttelse af tandplejen. *Tandlaegebladet*. 109, s. 798-812. 2005.
- Kwan,S.Y., Petersen,P.E., Pine,C.M. & Borutta,A.: Health-promoting schools: an opportunity for oral health promotion. *bulletin of the world health organization*. 83(9), s. 677-685. 2005.
- Larsen,T. & Holt,J.: Håndhygiejne på tandklinikken. *Tandlaegebladet*. 109(15), s. 1212-1216. 2005.
- Lauridsen,H., Hansen,B.F., Reintoft,I., Keeling,J.W., Skovgaard,L.T. & Kjaer,I.: Short hard palate in prenatal trisomy 21. *orthodontics and craniofacial research*. 8(2), s. 91-95. 2005.
- Laustsen,M.H., Munksgaard,E.C., Reit,C. & Bjørndal,L.: A temporary filling material may cause cuspal deflection, infractions and fractures in endodontically treated teeth. *international endodontic journal*. 38(9), s. 653-657. 2005.
- Liedberg,B., Stoltze,K. & Owall,B.: The masticatory handicap of wearing removable dentures in elderly men. *gerodontology*. 22(1), s. 10-16. 2005.
- Lindberg,A., Peutzfeldt,A. & van Dijken,J.W.: Effect of power density of curing unit, exposure duration, and light guide distance on composite depth of cure. *clinical oral investigations*. 9(2), s. 71-76. 2005.
- Marthaler,T.M. & Petersen,P.E.: Salt fluoridation – an alternative in automatic prevention of dental caries. *international dental journal*. 55(6), s. 351-358. 2005.
- Munksgaard,E.C.: Plasticizers in denture soft-lining materials: leaching and biodegradation. *european journal of oral sciences*. 113(2), s. 166-169. 2005.
- Narby,B., Kronstrom,M., Soderfeldt,B. & Palmqvist,S.: Prosthodontics and the patient: what is oral rehabilitation need? Conceptual analysis of need and demand for prosthodontic treatment. Part 1: a conceptual analysis. *international journal of prosthodontics*. 18(1), s. 75-79. 2005.
- Nielsen,B.W., Molsted,K., Skovgaard,L.T. & Kjaer,I.: Cross-sectional study of the length of the nasal bone in cleft lip and palate subjects. *cleft palate craniofacial journal*. 42(4), s. 417-422. 2005.
- Nielsen,B.W., Mølsted,K. & Kjaer,I.: Maxillary and sellar turcica morphology in newborns with cleft lip and palate. *cleft palate craniofacial journal*. 42(4), s. 610-617. 2005.
- Nielsen,L.A. & Madse ,D.B.: Selektiv brug af bitewing-undersøgelse til diagnostic af approksimalcaries i primære molarer. *Tandlaegebladet*. 109, s. 370-374. 2005.
- Nielsen,L.A. & Poulsen,S.: Caries i det primære tandsæt og blandingstandsættet. *Tandlaegebladet*. 109, s. 556-560. 2005.
- Owall,B., Friskopp,J., Aandahl,LS. & Widström,E.: Specialisering ock specialistubildning inom tandvåren i Norden. *Odontologien* 2005. s. 9-25. 2005.

- Owall,B., Carlsson,GE., Glimsted,B., Hermerén,G., Nilner,K. & Scholander,S.: Estetisk och kosmetisk tandvård. Nytt och unikt eller gamla metoder som vidareutvecklings? *Tandläkartidningen*. 97, s. 46-52. 2005.
- Pedersen,A.M.L., Bardow,A. & Nauntofte,B.: Salivary changes and dental caries as potential oral markers of autoimmune salivary gland dysfunction in primary Sjogren's syndrome. *bmc clinical pathology*. 5:(4), s. 1-13. 2005.
- Petersen,P.E. & Ogawa,H.: Strengthening the prevention of periodontal disease: The WHO approach. *journal of periodontology*. 76(12), s. 2187-2193. 2005.
- Petersen,P.E., Estupinan,D.S. & Ndiaye,C.: WHO's action for continuous improvement in oral health. *bulletin of the world health organization*. 83(9), s. 642. 2005.
- Petersen,P.E.: Strengthening the prevention of oral cancer: the WHO perspective. *community dentistry and oral epidemiology*. 33(6), s. 397-399. 2005.
- Petersen,P.E.: Global research challenges for oral health. *Global Forum Update on Research for Health*. 2, s. 181-184. 2005.
- Petersen,P.E., Leous,P. & Borisenko,L.: The implementation of the WHO Global Oral Health Programme – improving the oral health of older people. *Dental Forum*. 3(16), s. 5-15. 2005.
- Petersen,P.E., Bourgeois,D., Bratthall,D. & Ogawa,H.: Oral health information systems – Towards measuring progress in oral health promotion and disease prevention. *bulletin of the world health organization*. 83(9), s. 686-693. 2005.
- Petersen,P.E.: The burden of oral disease: challenges to improving oral health in the 21st century. *bulletin of the world health organization*. 83(1), s. 3. 2005.
- Petersen,P.E.: A Selection of Essential Oral Health Indicators – preface. i: *Health Surveillance in Europe*, s. 3. Bourgeois, D. M., Llodra, J. C., Norblad, A., and Pitts, N. B. (red.). European Commission, Brussels 2005.
- Petersen,P.E.: Approach of the Oral Health Programme, WHO. i: *Tobacco or Oral Health: An advocacy guide for oral health professionals*, s. 23-30. Beaglehole, R.H. and Benzi, H.M. (red.). World Health Organization, Geneva 2005.
- Petersen,P.E., Bourgeois,D., Ogawa,H., Estupinan,D.S. & Ndiaye,C.: The global burden of oral diseases and risks to oral health. *bulletin of the world health organization*. 83(9), s. 661-669. 2005.
- Petersen,P.E.: Sociobehavioural risk factors in dental caries – international perspectives. *community dentistry and oral epidemiology*. 33(4), s. 274-279. 2005.
- Petersen,P.E. & Yamamoto,T.: Improving the oral health of older people: the approach of the WHO Global Oral Health Programme. *community dentistry and oral epidemiology*. 33(2), s. 81-92. 2005.
- Petersen,P.E.: Priorities for research for oral health in the 21st century – the approach of the WHO Global Oral Health Programme. *community dental health*. 22(2), s. 71-74. 2005.
- Peutzfeldt,A. & Asmussen,E.: Resin composite properties and energy density of light cure. *journal of dental research*. 84(7), s. 659-662. 2005.
- Reibel,J.: Tobacco or oral health. *bulletin of the world health organization*. 83(9), s. 643. 2005.
- Rughetti,A., Pellicciotta,I., Biffoni,M., Backstrom,M., Link,T., Bennet,E.P., Clausen,H., Noll,T., Hansson,G.C., Burchell,J.M., Frati,L., Taylor-Papadimitriou,J. & Nuti,M.: Recombinant tumor-associated MUC1 glycoprotein impairs the differentiation and function of dendritic cells. *journal of immunology*. 174(12), s. 7764-7772. 2005.
- Rølling,I. & Nielsen,L.A.: Endodontisk behandling af primære tænder. *Tandlaegebladet*. 109, s. 562-565. 2005.
- Sahafi,A., Peutzfeldt,A., Ravnholt,G., Asmussen,E. & Gotfredsen,K.: Resistance to cyclic loading of teeth restored with posts. *clinical oral investigations*. 9(2), s. 84-90. 2005.
- Sejrsen,B., Lynnerup,N. & Hejmadi,M.: An historical skull collection and its use in forensic odontology and anthropology. *journal of forensic odonto stomatology*. 23(2), s. 40-44. 2005.
- Sewerin,I.: Tandlægeskolen i København 1888-2000. *Liv og historie*. 5-336. Munksgaard Danmark, Danmark 2005.
- Sewerin,I.: Fremmedlegeme i ductus parotidus. En kasuistik. *Tandlaegebladet*. 109, s. 1054-1056. 2005.
- Sewerin,I.: Kardiogene tand- og kæbesmerter. En litteraturoversigt. *Tandlaegebladet*. 109, s. 1134-1139. 2005.
- Sewerin,I.: Arteriovenøse malformationer i kæberne. En litteraturoversigt. *Tandlaegebladet*. 109, s. 964-968. 2005.
- Sewerin,I.: Fremmedlegemer i mundslimhinden, i øvrige orale strukturer og i tilgrænsende væv. En oversigt. *Tandlaegebladet*. 109, s. 1044-1052. 2005.
- Slovin,S.F., Ragupathi,G., Fernandez,C., Jefferson,M.P., Diani,M., Wilton,A.S., Powell,S., Spassova,M., Reis,C., Clausen,H., Danishefsky,S., Livingston,P. & Scher,H.I.: A bivalent conjugate vaccine in the treatment of biochemically relapsed prostate cancer: A study of glycosylated MUC-2-KLH and Globo H-KLH conjugate vaccines given with the new semi-synthetic saponin immunological adjuvant GPI-0100 or QS-21. *vaccine*. 23(24), s. 3114-3122. 2005.
- Sonnesen,L. & Bakke,M.: Molar bite force in relation to occlusion, craniofacial dimensions, and head posture in pre-orthodontic children. *European journal of orthodontics*. 27(1), s. 58-63. 2005.
- Sorensen,C., Friis-Hasche,E., Haghfelt,T. & Bech,P.: Post-myocardial infarction mortality in relation to depression: A systematic critical review. *psychotherapy and psychosomatics*. 74(2), s. 69-80. 2005.
- Sorensen,C., Brandes,A., Hendricks,O., Thrane,J., Friis-Hasche,E., Haghfelt,T. & Bech,P.: Psychosocial predictors of depression in patients with acute coronary syndrome. *acta psychiatrica scandinavica*. 111(2), s. 116-124. 2005.
- Thodberg,H.H. & Kreiborg,S.: Automated assessment of bone mass and bone age and an application to a large study of Danish schoolchildren. *Bone*. 36(Suppl 1), s. S46-S47. 2005.
- Thurfjell,N., Coates,P.J., Boldrup,L., Lindgren,B., Backlund,B., Uusitalo,T., Mahani,D., Dabelsteen,E., Dahlqvist,A., Sjöström,B., Roos,G., Vojtesek,B., Nenučil,R. & Nylander,K.: Function and importance of p63 in normal oral mucosa and squamous cell carcinoma of the head and neck. *advances in oto rhino laryngology*. 62, s. 49-57. 2005.
- Topaz,O., Bergman,R., Mandel,U., Maor,G., Goldberg,R., Richard,G. & Sprecher,E.: Absence of intraepidermal glycosyltransferase ppGalNac-T3 expression in familial

- tumoral calcinosis. *american journal of dermatopathology*. 27(3), s. 211-215. 2005.
- Torpet,L.A.: DVI System International: software assisting in the Thai tsunami victim identification process. *journal of forensic odonto stomatology*. 23(1), s. 19-25. 2005.
- Vilstrup,L.: Flere ældre med egne tænder kræver ny tankegang. *Tandlægernes Nye Tidsskrift*. 4, s. 8-15. 2005.
- Wandall,H.H., Pizette,S., Pedersen,J.W., Eichert,H., Levery,S.B., Mandel,U., Cohen,S.M. & Clausen,H.: Egghead and brainiac are essential for glycosphingolipid biosynthesis *in vivo*. *journal of biological chemistry*. 280(6), s. 4858-4863. 2005.
- Wenzel,A. & Sewerin,I.: Stråledoser, stråleskader, strålehygiejne. 2. udg. 5-148. Munksgaard Danmark, København 2005.
- Wostmann,B., Budtz-Jorgensen,E., Jepson,N., Mushimoto,E., Palmqvist,S., Sofou,A. & Owall,B.: Indications for removable partial dentures: a literature review. *international journal of prosthodontics*. 18(2), s. 139-145. 2005.
- Zhu,L., Petersen,P.E., Wang,H.Y., Bian,J.Y. & Zhang,B.X.: Oral health knowledge, attitudes and behaviour of adults in China. *international dental journal*. 55(4), s. 231-241. 2005.

De Kliniske Institutter – Klinisk Universitetscenter

Ledelse pr. 1.2.2005

De Kliniske Institutter ledes af centerleder, klinisk lektor, overlæge, dr.med. Ulf Helgstrand, Karkirurgisk Afdeling, Rigshospitalet.

Bestyrelse: Klinisk lektor, overlæge, dr.med. Ulf Helgstrand, professor, overlæge, dr.med. Henrik S. Thomsen, klinisk lektor, overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup, professor, overlæge, dr.med. Jørgen Rask Madsen, professor, overlæge, dr.med. Olaf B. Paulson og professor, overlæge, dr.med. Jens Thomsen.

Organisation

I 1994 blev der oprettet 6 kliniske institutter under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. De 6 kliniske institutter er:

Klinisk Institut for Gynækologi/Obstetrik og Pædiatri.

Klinisk Institut for Intern Medicin.

Klinisk Institut for Diagnostiske Fag (tidl. Institut for Klinisk Biokemi, Klinisk Fysiologi og Nuklearmedicin samt Radiologi).

Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi.

Institut for Kliniske Neurofag og Psykiatri.

Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Ophthalmologi og Dermato-Venerologi.

Hvert af disse kliniske institutter er såkaldte murstensløse institutter, bestående af universitetsafdelingerne inden for de respektive fag ved hospitalerne, knyttet til Københavns Universitet, samlet kaldet Klinisk Universitetscenter (KUC).

Klinisk Universitetscenter varetager koordineringen mellem de enkelte kliniske institutter, og hele bestyrelsen er repræsenteret ved dekanatets møde med institutlederne ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

De enkelte kliniske institutter forestår koordineringen af undervisningen inden for deres fagområder.

De Patologiske Afdelinger er placeret under Klinisk Institut for Dignostiske Fag.

Adresse

Panum Instituttet
Blegdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 71 04
Fax 35 32 70 70
leh@adm.ku.dk

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	58,48	8,23	66,72
DVIP	0,14	0,00	0,14
STIP	0,00	0,00	0,00
TAP	0,60	0,25	0,85
Årsværk i alt	59,22	8,48	67,70
Løn med årsværk	32.462,62	4.270,33	36.732,94
Løn uden årsværk	25.321,97	3.284,63	28.606,61
Øvrig drift	22.461,82	420,56	22.882,39
Anskf. o. 100 t.kr.	0,00	400,00	400,00
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>80.246,41</i>	<i>8.375,52</i>	<i>88.621,94</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Klinisk Institut for Gynækologi, Obstetrik og Pædiatri

Ledelse pr. 1.2.2005

Det Kliniske Institut ledes af institutleder, lektor, overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup der er ansat på Amtssygehuset i Gentofte på Gynækologisk/Obstetrisk Afdeling.

Bestyrelsen består af institutleder, lektor, overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup, professor, overlæge, dr.med. Bent Ottesen, professor, dr.med. Flemming Skovby, lektor, overlæge, dr.med. Niels H. Valerius, lektor, overlæge, dr.med. Finn Ursin Knudsen, professor, dr.med. Niels E. Skakkebak.

Føde- og Gynækologisk Afdeling, Juliane Marie Center, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Human papillomvirus betydning for opståelsen af cervix-cancer belyst epidemiologisk og molekylærbiologisk.

Multicenterundersøgelse vedrørende ovariecancers ætiologi og epidemiologi (MALOVA), herunder tumormarkører.

Screening og langtidsprognose for gestationel diabetes, præeclampsia og diabetes.

Rekombinante gonadotropiner.
Embryoselektion.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

HPV: Undersøgelse i samarbejde med grupper i USA, England og Belgien.

Samarbejde med Diabetic Pregnancy Study Group (Ovariecancerstudier i samarbejde med Bartholomew's Hospital, London).

Bestyrelsessamarbejde med European Society for Human Reproduction and Embryology.

The Bridge Fertility Center, London.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Gynækologisk-Obstetrisk Klinik, Frederiksberg Hospital

Forskningsvirksomhed

Gynækologi

Klinisk-biokemisk og molekylærbiologiske forskningsprogrammer indenfor gynækologisk endokrinologiske områder. Forskningsaktiviteterne dækker først og fremmest effekten på celleplan af kønshormoner, vurderet på baggrund af hormonel substitutionsbehandling, anvendt efter klinakteriet og effekten af kønshormoner, anvendt som hormonel kontraktion. De klinisk-biokemiske analyser, omfatter udvikling og evaluering af nye biologiske og biokemiske markører, med formodet klinisk prognostisk betydning for udviklingen af Athero-thrombose. Specielt fokuseres på ændringer i samspillet mellem glucose- og insulinmetabo-

lisme, det hæmostatiske system og karvægsfunktionen. Som sekundær variable er udvalgt histologisk og ultralydmæssig vurdering af endometriet, samt udvalgte kliniske symptomer, specielt forekomst af blødningsforstyrrelser. I Ørestadsområdet foretages analyser på ca. 8.000 kvinder indgående i WHILA-undersøgelsen, med henblik på detektion af markører for aldersrelaterede degenerative lidelser hos kvinder. Dette projekt, og den øvrige endokrinologiske forskning, udfører både nationalt og internationalt i et tværdisciplinært samarbejde.

Human papilloma virus behandling

Futute2: en undersøgelse, hvis hovedformål er at påvise, at vaccination mod bestemte typer HPV, reducerer antallet af middelsvære og svære forstadier til livmoderhalskræft, og antallet af livmoderhalskræft associeret til de HPV-typer, der er vaccineret mod og dermed reducerer det samlede antal tilfælde af livmoderhalskræft og forstadier dertil.

b) En perspektiv follow-up undersøgelse, som skal undersøge Human Papillomvirus i cervix efter loop-konisation for cervical intraepithelial neoplasi (CIN) som prædikator for ny neoplasi.

Obstetrik

Forskningsprojekt indenfor intrauterin væksthæmning. Formålet med undersøgelsen er, at finde de væksthæmmede fostre ved scanning, samt at påpege metoder til, at udpege de særligt truede foster. Foruden ultralydmonitorering er inkluderet en række biokemiske variable.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Instituttet for thromboseforskning, Syddansk Universitet, Medicinsk Endokrinologisk Afdeling og Gynækologisk Obstetrisk Afdeling, Hvidovre Hospital, Ultralydlaboratoriet og afsnit for Vækst og Reproduktion, Juliane Marie Center, Rigshospitalet, Kræftens Bekæmpelse, Gynækologisk speciallægepraksis i Københavns Kommune og Københavns Amt, Patologisk Afdeling, Hvidovre Hospital, Kvinnokliniken, Karolinska Sjukhuset, Stockholm, universitetssygehuset i Lund og Malmø, Gabius Institut, Leiden, Department of Gynecology and Obstetrics, university of Southern California, School of medicine and Dep. Gyn-Obst., University of Pica, Afdelingen for eksperimentel virologi, Tubingen Universitet, Tyskland og NorChip A/S Norge.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Gynækologisk Obstetrisk Klinik, Frederiksberg Hospital.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Accelererede kirurgi programmer

Indgår som et centralt område i afdelingens kliniske forskningsinteresse. Aktuelt vurderes hysterectomi samt prolapskirurgi, med det formål at foretage en analyse af behovet for postoperativ hospitalisering og morbiditet.

Klinisk kontrollerede undersøgelser

Afdelingen er initiativtager og organisator af klinisk kontrollerede undersøgelser. Akutelt undersøges i randomise-

ret design medicinsk versus kirurgisk behandling af ek-
strauterin graviditet, samt medicinsk versus kirurgisk be-
handling af 1. trimester abort med hensyn til komplikatio-
ner, patienttilfredshed og medicinsk teknologivurdering.
Fertiliteten efter operation for elkstrauterin graviditet, bely-
ses i en spørgeskemaundersøgelse.

Effekten af postmenopausal hormonsubstitution

På mekanismer relateret til karfunktion belyst i dyreekspe-
rimentelle undersøgelser.

På risiko for mamma-cancer og kardiovaskulær sygdom,
belyst i epidemiologiske undersøgelser.

På biokemiske variable herunder serotonin reuptake in-
hibitorer.

Screening for Downs syndrom og medfødte misdannelser
Kohorteundersøgelse i samarbejde med Rigshospitalet af
10.000 gravide kvinder. Formålet er at evaluere 1. trimester
ultralydsscanning og biokemisk screening, med henblik på
en detektion af Downs syndrom og medfødte misdannelser
hos fosteret.

Studier over præeclampsia i den nationale fødselskohorte
Diagnosens validitet, sygdommens forekomst, ætiologi
og muligheder for forebyggelse via ernæring og kosttil-
skud.

Obstetrisk epidemiologi

Afdelingen foretager observationelle studier af sammen-
hænge mellem materielle og føtale faktorer og risiko for
operativ forløsning og intrapartal asfyksi.

Afdelingen foretager observationelle undersøgelser af
lactat i scalp-blod som prognostisk markør for intrapartal
asfyksi.

Forebyggelse af alkoholbetingede skader hos børn

Et ph.d.-projekt, der har til formål, at reducere antallet af
børn med medfødt alkoholskade og omfanget af skaderne.

Projekt røgfri nyfødt

Et randomiseret interventionsprojekt for 3.000 gravide.
Formålet er at evaluere effekten af en målrettet rygeafven-
dingsindsats, integreret i jordemødrenes svangreprofylak-
se.

Desuden

Afdelingen deltager i forskningsprojektet "Fotip2" – et
multicenterprojekt, i samarbejde med flere afdelinger i
Danmark samt afdelinger i England og Skotland. Projektet
skal belyse betydningen af fiskeolie og kosttilskud, for at
undgå fødsel før tiden.

Afdelingen deltager i EU-projektet MOSAIC, som bely-
ser visitationsforhold i forbindelse med præterm fødsel.

Nationale og internationale forskningssamarbejde

Professor Karel Marsal: Kvinnokliniken i Lund.

Professor Kypros Nicolaidis: Harris Birthright Institute,
King's College Hospital, London.

Consultant Michael S Robson: Dep. of Obstet./Gynecol.,
High Wycombe General Hospital, London.

Professor Bent Nørgaard-Pedersen og afdelingslæge Mi-
chael Christiansen, Klinisk Biokemisk Afdeling, Statens
Serum Institut.

Statens Institut for Medicinsk Teknologivurdering.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Gy-
nækologisakl-Obstetrisk Afdeling, Hvidovre Hospital.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

Graviditetsinduceret hypertension

Afdelingen har haft en klinisk assistent ansat, som har
samarbejdet med Department of International
Medicine/Cardiology på South Western University of
Texas, Dallas, USA.

Hovedvægten ligger på det sympatiske nervesystems be-
tydning for blodtryksregulationen samt glutamats og mag-
nesiums betydning, for den centrale regulation af den sym-
patiske nerveaktivitet.

Blodpropssygdom hos gravide

Afdelingen fungerer som center for behandling af gravide
med dyb venetrombose, i samarbejde med Karkirurgisk
Afdeling B og Koagulationslaboratoriet.

Andre forskningsområder

Gynækologisk Endokrinologi.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen deltager i et EU-financieret kvalitetssikrings-
projekt, vedrørende elektronisk vurdering af det føtale
EKG, med henblik på diagnostisering af intrapartal asfyksi.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afde-
lingen.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Forskningsvirksomhed

Hovedforskningsområderne er: Urogynækologi, Endome-
triøse, Endoscopy og Perinatal medicin/obstetrik.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afde-
lingen.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Studier af det menneskelige ægs nedtrængning i livmoder-
slimhinden.

Udvikling og gennemprøvning af nye metoder til be-
handling af ufrivillig barnløshed.

Undersøgelse af aktiviner og inhibiner samt forskellige
vækstfaktorer i graviditeten.

Gynækologisk epidemiologi.

Gynækologisk onkologi.

Kvalitetssikring.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

EU-samarbejde med henblik på statistiske studier af mødremortalitet.

Internationale kontakter, med henblik på afklaring af risici ved anvendelse af p-piller.

Samarbejde med Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Sahlgrenska Sjukhus ved Goteborgs universitet, vedrørende behandling af ufrivillig barnløshed.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Amtssygehuset Roskilde**Udviklingstiltag**

Afdelingen er pilotafdeling med Sundhedsstyrelsens "Kvalitetsdeklaration".

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Centralsygehuset i Holbæk**Publikationer**

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Neonatal Klinik GN, Juliane Marie Center, H:S Rigshospitalet**Forskningsvirksomhed**

Senfølger efter for tidlig fødsel.

Perinatal hjerneskade.

Den umodne tarm.

Senfølger efter intrauterin væksthæmning.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor Gorm Greisen.

Børneafdelingen, H:S Hvidovre Hospital**Forskningsvirksomhed****Astma og allergi**

Udvikling af metoder til vurdering af lungefunktionen hos spædbørn og småbørn.

Værdien af måling af NO i expirationsluften hos mindre børn med astma eller astmatisk bronchit.

Gastroenterologi

Kronisk inflammatorisk tarmsygdom: Epidemiologi, databaseregistrering, operative behandlingsresultater og multicenterundersøgelse af behandling med infliximab (remicade) til mb. Chron.

Akut gastroenteritis: Epidemiologi og nyere virale ætiologier.

Probiotica: Behandling af tarminflammation i en dyremodel, interaktion med tarmflora i humane tarmbiopsier, udvikling af *in vitro*-modeller.

Neonatologi

Billeddiagnostiske undersøgelser af præmature og syge premature børn, særligt med henblik på sammenhæng mellem intrauterin infektion og MR-fund.

Sammenhæng mellem endotoxiner, inflammatoriske cytokiner og hjerneskade, hos for tidligt fødte børn.

Billeddiagnostiske undersøgelser af hjernen hos børn af mødre med alkoholmisbrug.

Neurologi

Undersøgelse af Botulinum toxin A's effektpå spasticitet ved cerebral parese.

Multicenterundersøgelse af effekten af terapeutisk elektrisk stimulation (TES) af børn med cerebral parese.

Infektionssygdomme

Opgørelse over afdelingens materialer inden for udvalgte infektionssygdomme: Tuberkulose, toxoplasmose, hiv og aids.

Opgørelse over kronisk granulomatøs sygdom.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen deltager i: European Collaborative Study on Paediatric hiv infection.

ESPGHAN (European Society for Paediatric Gastroenterology, Hepatology and Nutrition) working group on inflammatory Bowel Disease.

KVL Bioteknologisk Institut og Med. Ana. Institut A, Panum Institutet (*in vitro* og *in vivo*-metoder til vurdering af probiotica).

Virologisk Afdeling, Tampere Universitet, Finland (nye molekylærbiologiske teknikker til vurdering af virale årsager til acut gastroenteritis).

EMSCOT European Multicenter Study on Congenital Toxoplasmose).

Models on organising Access to Intensive Care for Very Preterm Birth: A Study of 10 European Regional Health Systems, en europæisk multicenterundersøgelse. Repræsenteret i bestyrelsen for European Society for Paediatric Research.

Europæisk multicenterundersøgelse af den perinatale service for børn med gestationsalder under 32 uger.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Pædiatrisk Afdeling L, Københavns Amts Sygehus i Gentofte**Forskningsvirksomhed**

Allergologi, Nefro-Urologi, Neurologi, Infektionsmedicin, Gastroenterologi.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Pædiatrisk Afdeling L, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**Forskningsvirksomhed***Diabetologi*

Epidemiologi, kvalitetssikring og molekylær biologi ved børnediabetes.

Neuropædiatri

Feberkrampers langtidsprognose.

Børneendokrinologi i øvrigt

Leptin hos børn, væksthormonbehandling ved Turners syndrom og ved væksthormonmangel.

Neonatologi

Deltagelse i multicenterundersøgelsen EFTOL.

Socialpædiatri

Adoptionsstudier. Omsorgssvigt i Københavns Amt.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Børneafdeling H, Hillerød Sygehus, Associeret Klinikudvalget Københavns Amt**Forskningsvirksomhed***Allergologi*

Klinisk forsøg med symbicort (budesonid, formoterol).

Diabetologi

Insulinpumpebehandling til børn og unge (13-19 år) – bedrer det den metaboliske regulation?

Vækst og udvikling

Betydningen af hormonsubstitution og behandling med væksthormon hos piger med Turners syndrom.

Kvalitetsprojekter

Kvaliteten af transport af syge nyfødte fra andet fødested i amtet til Neonatalafsnittet, Hillerød Sygehus.

Kvalitet af screening af gravide kvinder i risikogruppe for hepatitis-B i Frederiksborg Amt, og kvaliteten af vaccination af de udsatte nyfødte.

Ændring af hyppighed af børn med skævt kranie/torticollis, efter indførelse af Sundhedsstyrelsens anbefalinger om, at lejre spædbørn på ryggen.

Disputats og ph.d.-projekter

Inflamatoriske mediatorer ved respiratorisk syncytial virus (RSV) infektion hos børn (M. Breindahl).

Opfølgning af børn født med toxoplasmose (D.R. Schmidt).

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Per Albertsen.

Pædiatrisk Afdeling, Roskilde Amtssygehus**Publikationer**

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Pædiatrisk Afdeling, Centralsygehuset i Holbæk**Publikationer**

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Klinisk Genetisk Afdeling, Juliane Marie Center, H:S Rigshospitalet**Forskningsvirksomhed***Molekylærgenetisk diagnostik og patofysiologi*

Udvikling af metoder til analyse af mitokondriemutationer. Undersøgelse af mitokondrielle haplogrupper betydning for mitokondriesygdomme. Gen-dosis hos patienter med spinal musklatrofi. Mutationsundersøgelser ved Rett syndrom og tuberøs sclerose.

Biokemisk diagnostik og patofysiologi

Glutaraciduri. Congenital disorder of glycosylation syndrom. Udvidet neonatal screening for medfødte stofskiftesygdomme med tandem massespektrometri herunder galaktosæmi. Peroxisomale sygdomme. Lysosomale aflejrings sygdomme. Kollagendefekter. Defekter i den mitokondrielle beta-oxydation.

Cytogenetik

Comparativ genomisk hybridisering (CGH) i diagnostik af dysmorfe børn med normal karyotype og fastlæggelse af brudsteder ved hjælp af real time PCR. Kvantitativ fluorescens PCR til prænatal undersøgelse af udvalgte numeriske kromosomabnormiteter. Cytogenetiske undersøgelser af akutte leukæmier, herunder terapirelateret muelodysplasi. Fluorescens-*in-situ* hybridisering (FISH) og molekylærbiologiske undersøgelser af vigtige gener, ved samme sygdomme.

Onkogenetik

Anvendelse af CGH til udforskning af cervixcancers naturhistorie og til undersøgelse af mammacancer, testiscancer og akut børneleukæmi. Arvelig mamma- og ovariecancer; implementering af genetisk udredning og rådgivning. Kvalitetssikring af (onko)genetisk rådgivning.

Iontransport i luftvejenes overflade epitheler og kirtler.

Kraniofaciale misdannelser

Udvikling af 2D- og 3D-metoder, til analyse af kraniofacial morfologi, vækst og funktion, samt effekten af behandling hos patienter, med kraniofaciale misdannelser. Genotype/fænotype undersøgelser af Crouzon syndrom. Undersøgelse af korrelationen mellem neuropsykologiske parametre og CT/MR/PET-fund ved Apert og Crouzon syndrom.

Nationelt og internationalt forskningssamarbejde

Tuberøs sclerose i samarbejde med J.F. Kennedy Institutet, Glostrup.

Mitokondriesygdomme i samarbejde med overlæge John Vissing, Neurologisk Afdeling, RH.

Congenital disorder of glycosylation syndromer i samarbejde med H. Freeze, The Burnham Institute, La Jolla, Californien, USA, og G. Matthijs, University of Leuven, Belgien.

Peroxisomale sygdomme i samarbejde med R. Wanders, Academic Medical Center, Amsterdam, Holland.

Udvidet neonatal screening i samarbejde med Klinisk Biokemisk Afdeling, Statens Serum Institut.

21-hydroxylase mangel i samarbejde med A. Wedel, Karolinska Sjukhus, Stockholm, Sverige.

Rett Syndrom i samarbejde med professor Ola Skjeldal, Rikshospitalet, Oslo, Norge og professor Maj Hulthen, Birmingham, Storbritanien.

CGH i samarbejde med Jim Graham, University of Manchester, Applied Imaging Corporation, Newcastle, England, og dr. Eli Hatchwell, Cold Spring Harbor Laboratory, Cold Spring Harbor, USA.

Kraniofaciale misdannelser i samarbejde med professor J.L. Marsh, Childrens Hospital, St. Louis, USA, professor M.M. Cohen, jr., Dalhousie university, Halifax, Canada, og professor E. Jabs, John Hopkins Medical Center, Baltimore, USA.

3D imaging med 3D-Laboratoriet på Panum Institutet, professorerne K. Takada og N. Kitai, Osaka University, Osaka, Japan.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Flemming Skovby.

Instituteder Carsten Lenstrup

Stab

Pædiatri

Professorer

Bisgaard, Hans; klinisk professor.

Greisen, Gorm Ole; klinisk professor.

Høgh, Birthe; klinisk professor.

Mortensen, Henrik Bindesbøl; klinisk professor.

Schmiegelow, Kjeld.

Skakkebæk, Niels Erik; klinisk professor.

Skovby, Flemming; klinisk professor.

Kliniske lektorer

Albertsen, Per.

Andersen, Jesper.

Erichsen, Gunna.

Færk, Jan.

Hansen, Kjeld Gade.

Jensen, Vagn Brændholt.

Juul, Anders.

Jørgensen, Inger Merete.

Knudsen, Finn Ursin.

Lindholm, Lone Tvermoes.

Olesen, Tony.

Pedersen, Freddy Karup.

Pedersen, Mogens.

Pærregaard, Anders.

Skov, Liselotte.

Valerius, Niels Henrik.

Verder, Henrik.

Gynækologi/Obstetrik

Professorer

Andersen, Anders Nyboe, klinisk professor.

Kjær, Susanne Krüger, klinisk professor.

Lethagen, Stefan, klinisk professor.

Lindenberg, Svend; klinisk professor.

Lose, Gunnar; klinisk professor.

Ottesen, Bent, klinisk professor.

Secher, Niels Jørgen, klinisk professor.

Skouby, Sven Olaf; klinisk professor.

Tabor, Ann, klinisk professor.

Kliniske lektorer

Andreasson, Benny.

Clausen, Helle Vibeke.

Damm, Nis Peter.

Englund, Anne Lis Mikkelsen.

Hansen, Tom.

Helkjær, Poul Erik.

Høgdall, Claus Kim.

Jansen, Jens Erik.

Jaszczak, Poul Palisz.

Jørgensen, Jørgen Christian.

Larsen, Torben.

Lenstrup, Carsten.

Lidegaard, Øjvind.

Lyndrup, Jens.

Nilas, Lisbeth.

Pagel, Jens Dons.

Rudnicki, Martin.

Skibsted, Lillian.

Sørensen, Jette Led.

Thomsen, Carl Frederik.

Ph.d.-afhandlinger

Lauenborg, Jeannet; Gestational Diabetes mellitus Consequence & Inheritance.

Nygaard, Ulrikka; Toxicity of methotrexate and 6-mercaptopurine therapy in childhood acute lymphoblastic leukemia.

Publikationer

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Bjerge, M.R. & Helm, P.: Is gestagen IUD a realistic alternative to female sterilization? Ugeskrift for Læger. 167(25-31), s. 2770-2772. 2005.

Christensen, B., Philip, J., Kolvrå, S., Lykke-Hansen, L., Hromadnikova, I., Gohel, D., Lorch, T., Plesch, A., Bang, J., Smidt-Jensen, S., Hertz, J. & Djursing, H.: Fetal cells in maternal blood: A comparison of methods for cell isolation and identification. Fetal Diagnosis and Therapy. 20(2), s. 106-112. 2005.

Milman, N., Bergholt, T., Eriksen, L., Byg, K.E., Graudal, N., Pedersen, P. & Hertz, J.: Iron prophylaxis during pregnancy – How much iron is needed? A randomized dose-response study of 20-80 mg ferrous iron daily in pregnant women. Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica. 84(3), s. 238-247. 2005.

Pædiatrisk Afdeling L, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

- Bisgaard,H. & Nielsen,K.G.: Plethysmographic measurements of specific airway resistance in young children. *Chest*. 128(1), s. 355-362. 2005.
- Bisgaard,H., Zielen,S., Garcia-Garcia,M.L., Johnston,S.L., Gilles,L., Menten,J., Tozzi,C.A. & Polos,P.: Montelukast reduces asthma exacerbations in 2-to 5-year-old children with intermittent asthma. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*. 171(4), s. 315-322. 2005.
- Bisgaard,H. & Szeffler,S.J.: Understanding mild persistent asthma in children: the next frontier. *Journal of Allergy and Clinical Immunology*. 115(4), s. 708-713. 2005.
- Buchvald,F., Hermansen,M.N., Nielsen,K.G. & Bisgaard,H.: Exhaled nitric oxide predicts exercise-induced bronchoconstriction in asthmatic school children. *Chest*. 128(4), s. 1964-1967. 2005.
- Buchvald,F., Baraldi,E., Carraro,S., Gaston,B., De,J.J., Pijnenburg,M.W., Silkoff,P.E. & Bisgaard,H.: Measurements of exhaled nitric oxide in healthy subjects age 4 to 17 years. *Journal of Allergy and Clinical Immunology*. 115(6), s. 1130-1136. 2005.
- Christensen,M.: Urinary tract infection in childhood. i: *Pediatric Nephrology and Urology. The Requisites*. Kapitel 40. Kaplan, B. S. (red.). Mosby, 2005.
- Hahnemann,J.M.D., Nir,M., Friberg,M., Engel,U. & Bugge,M.: Trisomy 10 mosaicism and maternal uniparental Disomy 10 in a liveborn infant with severe congenital malformations. *American Journal of Medical Genetics Part A*. 138A(2), s. 150-154. 2005.
- Jorgensen,C.S., Hansen,K.B., Jacobsen,S., Halberg,P., Ullman,S., Hansen,D., Mikkelsen,T.L., Weile,B., Madsen,M.H., Wiik,A. & Houen,G.: Absence of high-affinity calreticulin autoantibodies in patients with systemic rheumatic diseases and coeliac disease. *Scandinavian Journal of Clinical & Laboratory Investigation*. 65(5), s. 403-412. 2005.
- Koch,B., Weile,B., Trolle,E., Færk,J., Hertel,J., Brostrøm,K., Pryds,K., Fleischer Michaelsen,K., Halken,S., Poulsen,A., Brot,C. & Blands,J.: Anbefalinger for spædbarnets ernæring. vejledning til sundhedspersonale. Sundhedsstyrelsen, Kbh. 2005.
- Lindquist,S.G., Kirchoff,M., Lundsteen,C., Pedersen,W., Erichsen,G., Kristensen,K., Lillquist,K., Smedegaard,H.H., Skov,L., Tommerup,N. & Brøndum-Nielsen,K.: Further delineation of the 22q13 deletion syndrome. *Clinical Dysmorphology*. 14(2), s. 55-60. 2005.
- Malling,H.J. & Hansen,K.S.: Anaphylaxis. *Ugeskrift for Laeger*. 167(6), s. 664-666. 2005.
- Nielsen,K.G. & Bisgaard,H.: Hyperventilation with cold versus dry air in 2- to 5-year-old children with asthma. *Am.J.Respir.Crit Care Med*. 171(3), s. 238-241. 2005.
- Nielsen,K.G. & Bisgaard,H.: Cold air challenge and specific airway resistance in preschool children. *Paediatr.Respir.Rev*. 6(4), s. 255-266. 2005.
- O'Byrne,P.M., Bisgaard,H., Godard,P.P., Pistolesi,M., Palmqvist,M., Zhu,Y.J., Ekstrom,T. & Bateman,E.D.: Budesonide/formoterol combination therapy as both maintenance and reliever medication in asthma. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*. 171(2), s. 129-136. 2005.
- Olsen,E.M., Petersen,J., Skovgaard,A.M., Thomsen,B.L., Jorgensen,T. & Weile,B.: The growth pattern of 0-1-year-old Danish children, when screened by public health nurses – The Copenhagen County Child Cohort 2000. *Annals of Human Biology*. 32(3), s. 297-315. 2005.
- Pedersen,S.E., Bisgaard,H. & Schiøtz,P.O.: No risk of development of osteoporosis or inhibition of growth in children with asthma treated with inhaled corticosteroids. *Ugeskrift for Laeger*. 167(23), s. 2502-2503. 2005.
- Santanello,N.C., Norquist,J.M., Nelsen,L.M., Williams,V.S., Hill,C.D. & Bisgaard,H.: Validation of a pediatric caregiver diary to measure symptoms of post-acute respiratory syncytial virus bronchiolitis. *Pediatr.Pulmonol*. 40(1), s. 31-38. 2005.
- Sazonov,K., V, Thomas,J., III, Jonsson,L., Valovirta,E., Kristensen,F., Yin,D.D. & Bisgaard,H.: Association between allergic rhinitis and hospital resource use among asthmatic children in Norway. *Allergy*. 60(3), s. 338-342. 2005.
- Weile,B., Engel,C. & Krøll,C.: *Operaen – Gavens Magt. En teoretisk analyse af magt, indflydelse og demokrati*. København 2005.

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

- Brostrom,S.: Can neurogenic incontinence be evaluated using functional magnetic stimulation? *Nature Clinical Practice Urology*. 2(5), s. 224-225. 2005.
- Clevin,L., Kjer,J.J. & Ottesen,B.: *Operativ gynækologi*. 5-343. Gad, Kbh. 2005.
- Fischer-Rasmussen,V. & Lose,G.: *Fistler til genitaltraktus*. i: *Gynækologi*, s. 288-304. Ottesen, Bent, Mogensen, Ole, and Forman, Axel (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Jensen,D.M., Ovesen,P., Beck-Nielsen,H., Molsted-Pedersen,L., Sorensen,B., Vinter,C. & Damm,P.: Gestational weight gain and pregnancy outcomes in 481 obese glucose-tolerant women. *Diabetes Care*. 28(9), s. 2118-2122. 2005.
- Klarskov,N., Rasmussen,S.B. & Lose,G.: Pressure reflectometry: *in vitro* recordings with a new technique for simultaneous measurement of cross-sectional area and pressure in a collapsible tube. *Physiological Measurement*. 26(3), s. 269-280. 2005.
- Lamont,R.F., Khan,K.S., Beattie,B., Roura,L.C., Di Renzo,G.C., Dudenhausen,J.W., Helmer,H., Svare,J. & van Geijn,H.P.: The quality of nifedipine studies used to assess tocolytic efficacy: a systematic review. *Journal of Perinatal Medicine*. 33(4), s. 287-295. 2005.
- Lose,G. & Fischer-Rasmussen,V.: *Urininkontinens (incontinentia urinae)*. i: *Gynækologi*, s. 288-304. Ottesen, Bent, Mogensen, Ole, and Forman, Axel (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Lose,G.: The burden of stress urinary incontinence. *European Urology Supplements*. 4(1), s. 5-10. 2005.
- Lose,G.: *Desmopressin – A viewpoint*. *Drugs*. 65(1), s. 108. 2005.
- Lose,G. & Fischer-Rasmussen,V.: *Nedsyknning af genitalier (prolapsus genitalis)*. i: *Gynækologi*, s. 278-287. Ottesen, Bent, Mogensen, Ole, and Forman, Axel (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Moller,L.M.: Complications of gynaecological operations. A one-year analysis of a hospital database. *Ugeskrift for Laeger*. 167(49), s. 4654-4659. 2005.
- Mouritsen,L.: Classification and evaluation of prolapse.

- Best Pract.Res.Clin.Obstet.Gynaecol. 19(6), s. 895-911. 2005.
- O'Donnell,M., Lose,G., Sykes,D., Voss,S. & Hunskar,S.: Help-seeking behaviour and associated factors among women with urinary incontinence in France, Germany, Spain and the United Kingdom. *European Urology*. 47(3), s. 385-392. 2005.
- Papanicolaou,S., Hunskar,S., Lose,G. & Sykes,D.: Assessment of bothersomeness and impact on quality of life of urinary incontinence in women in France, Germany, Spain and the UK. *BJU International*. 96(6), s. 831-838. 2005.
- Settnes,A., Andreassen,A.H. & Jorgensen,T.: Hypertension is associated with an increased risk for hysterectomy – A Danish cohort study. *European Journal of Obstetrics Gynecology and Reproductive Biology*. 122(2), s. 218-224. 2005.
- Wagg,A., Andersson,K.E., Cardozo,L., Chapple,C., Kirby,M., Kelleher,C., Lose,G. & Milsom,I.: Nocturia: morbidity and management in adults. *International Journal of Clinical Practice*. 59(8), s. 938-945. 2005.
- Pædiatrisk Afdeling L, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Brols,E.J., Cortes,D. & Thorup,J.M.: Late presentation of congenital diaphragmatic hernia. A diagnosis that should be remembered. *Ugeskrift for Laeger*. 167(17), s. 1844-1848. 2005.
- Duchatelet,S., Ostergaard,E., Cortes,D., Lemainque,A. & Julier,C.: Recessive mutations in PTHR1 cause contrasting skeletal dysplasias in Eiken and Blomstrand syndromes. *Human Molecular Genetics*. 14(1), s. 1-5. 2005.
- Hahnemann,J.M.D., Nir,M., Friberg,M., Engel,U. & Bugge,M.: Trisomy 10 mosaicism and maternal uniparental Disomy 10 in a liveborn infant with severe congenital malformations. *American Journal of Medical Genetics Part A*. 138A(2), s. 150-154. 2005.
- Johansen,A., Ek,J., Mortensen,H.B., Pedersen,O. & Hansen,T.: Half of clinically defined maturity-onset diabetes of the young patients in Denmark do not have mutations in HNF4A, GCK, and TCF1. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(8), s. 4607-4614. 2005.
- Lindquist,S.G., Kirchhoff,M., Lundsteen,C., Pedersen,W., Erichsen,G., Kristensen,K., Lillquist,K., Smedegaard,H.H., Skov,L., Tommerup,N. & Brondum-Nielsen,K.: Further delineation of the 22q13 deletion syndrome. *Clinical Dysmorphology*. 14(2), s. 55-60. 2005.
- Mathiesen,P.R. & Andersen,J.: Hypermnatremia and neurological complications in rotavirus gastroenteritis. *Ugeskrift for Laeger*. 167(4), s. 409-410. 2005.
- Nguyen,K.V., Ostergaard,E., Ravn,S.H., Balslev,T., Danielsen,E.R., Vardag,A., McKiernan,P.J., Gray,G. & Naviaux,R.K.: POLG mutations in Alpers syndrome. *Neurology*. 65(9), s. 1493-1495. 2005.
- Nordly,S., Mortensen,H.B., Andreassen,A.H., Hermann,N. & Jorgensen,T.: Factors associated with glycaemic outcome of childhood diabetes care in Denmark. *Diabetic Medicine*. 22(11), s. 1566-1573. 2005.
- Olsen,B. & Mortensen,H.B.: Dansk børnediabetes register. Landsdækkende klinisk register for børn og unge med diabetes under 18 år. Årsrapport 2003 og 2004. 1-33. 2005.
- Ostergaard,E., Bradinova,I., Ravn,S.H., Hansen,F.J., Si-meonov,E., Christensen,E., Wibrand,F. & Schwartz,M.: Hypertrichosis in patients with SURF1 mutations. *Am.J.Med.Genet.A*. 138(4), s. 384-388. 2005.
- Povlsen,L., Olsen,B. & Ladelund,S.: Educating families from ethnic minorities in type I diabetes – experiences from a Danish intervention study. *Patient Education and Counseling*. 59(2), s. 164-170. 2005.
- Povlsen,L., Olsen,B. & Ladelund,S.: Diabetes in children and adolescents from ethnic minorities: barriers to education, treatment and good metabolic control. *Journal of Advanced Nursing*. 50(6), s. 576-582. 2005.
- Sogaard,M., Tumer,Z., Hjalgrim,H., Hahnemann,J., Friis,B., Ledaal,P., Pedersen,V.F., Baekgaard,P., Tommerup,N., Cingoz,S., Duno,M. & Brondum-Nielsen,K.: Subtelomeric study of 132 patients with mental retardation reveals 9 chromosomal anomalies and contributes to the delineation of submicroscopic deletions of 1pter, 2qter, 4pter, 5qter and 9qter. *Bmc Medical Genetics*. 6(Art. No. 21). 2005.
- Svensson,J., Carstensen,B., Mortensen,H.B. & Borch-Johnsen,K.: Early childhood risk factors associated with type 1 diabetes – is gender important? *European Journal of Epidemiology*. 20(5), s. 429-434. 2005.
- Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Bryndorf,T., Kirchhoff,M., Larsen,J., Andreasson,B., Westh,H., Rose,H. & Lundsteen,C.: The most common chromosome aberration detected by high-resolution comparative genomic hybridization in vulvar intraepithelial neoplasia is not seen in vulvar squamous cell carcinoma (vol 106, pg 43, 2004). *Cytogenetic and Genome Research*. 108(4), s. 365. 2005.
- Gras,S., Host,E. & Fahrenkmg,J.: Role of pituitary adenylate cyclase-activating peptide (PACAP) in the cyclic recruitment of immature follicles in the rat ovary. *Regulatory Peptides*. 128(1), s. 69-74. 2005.
- Hansen,A., Jensen,D.V., Larsen,E.C., Wilken-Jensen,C., Kaae,B.E., Frolich,S., Thomsen,H.S. & Hansen,T.M.: Postpartum pelvic pain – the 'pelvic joint syndrome': a follow-up study with special reference to diagnostic methods. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*. 84(2), s. 170-176. 2005.
- Hjollund,N.H., Bonde,J.P., Ernst,E., Lindenberg,S., Andersen,A.N. & Olsen,J.: Spontaneous abortion in IVF couples – a role of male welding exposure. *Human Reproduction*. 20(7), s. 1793-1797. 2005.
- Humaidan,P., Bungum,L., Bungum,M., Hald,F., Agerholm,I., Blaabjerg,J., Andersen,C.Y. & Lindenberg,S.: Reproductive outcome using a GnRH antagonist (cetorelix) for luteolysis and follicular synchronization in poor responder IVF/ICSI patients treated with a flexible GnRH antagonist protocol. *Reproductive Biomedicine Online*. 11(6), s. 679-684. 2005.
- Jakobsen,L.P. & Vejtorp,M.: Unexplained spontaneous bleeding from the uterine artery. *Ugeskrift for Laeger*. 167(11), s. 1299-1300. 2005.
- Lidegaard,O., Pinborg,A. & Andersen,A.N.: Imprinting diseases and IVF: Danish National IVF cohort study. *Human Reproduction*. 20(4), s. 950-954. 2005.
- Mikkelsen,A.L.: Strategies in human *in-vitro* maturation and their clinical outcome. *Reproductive Biomedicine Online*. 10(5), s. 593-599. 2005.
- Nohr,B. & Legarth,J.: B-Lynch suture, the surgical first

- choice for atonic postpartum hemorrhage after Cesarean section. *Ugeskrift for Laeger*. 167(19), s. 2050-2054. 2005.
- Petersen,A., Bentin-Ley,U., Ravn,V., Qvortrup,K., Sorensen,S., Islin,H., Sjogren,A., Mosselmann,S. & Hamberger,L.: The antiprogesterone Org 31710 inhibits human blastocyst-endometrial interactions *in vitro*. *Fertility and Sterility*. 83(Suppl. 1), s. 1255-1263. 2005.
- Petersen,A., Mikkelsen,A.L. & Lindenberg,S.: The impact of oxygen tension on developmental competence of post-thaw human embryos. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*. 84(12), s. 1181-1184. 2005.
- Pinborg,A., Lidegaard,O., Freiesleben,N.L. & Andersen,A.N.: Consequences of vanishing twins in IVF/ICSI pregnancies. *Human Reproduction*. 20(10), s. 2821-2829. 2005.

Klinisk Institut for Intern Medicin

Ledelse pr. 1.2.2005

Det Kliniske Institut ledes af institutleder, professor, overlæge, dr.med. Jørgen Rask Madsen, Medicinsk Gastroenterologisk Afdeling, Amtssygehuset i Herlev.

Bestyrelsen består af institutleder, professor, overlæge, dr.med. Jørgen Rask Madsen, viceinstitutleder, professor, overlæge, dr.med. Peter Skinhøj og klinisk lektor, overlæge Hans Perrild.

Reumatologisk Klinik H/Ildrætsmedicinsk Forskningsenhed, Medicinsk Center, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Basal fysiologisk og klinisk forskning af bevægeapparatet, i relation til reumatologiske sygdomsprocesser, og belastningsorienterede påvirkninger af muskler, sener, brusk og knogler.

Bindevævsadaptation til mekanisk vævsbelastning

Undersøgelse af mekanismer bag senevævs biokemiske og biomekaniske tilpasning til belastning, i relation til belastningsskader ved erhverv og fritidsaktivitet.

Muskelvævs- og stofskifteprocessers adaptation til træning

Mekanismer bag glukose og fedtmetabolisme samt skeletmuskulaturens proteinsyntese i forbindelse med fysisk belastning. Specielt vurderes muskeltvilstilpasning til træning hos ældre og hos patienter.

Neuromuskulært samspil

Forståelse af afferent nervøs signalering og samspil mellem led og muskler ved normal funktion og ved ledsmerter.

Reumatologiske sygdomme

Terapeutiske tiltag ved reumatoid arthritis (artrose, vasculitis og osteoporose). Herunder undersøgelse af behandlingsregimer i forbindelse med postoperative rehabiliteringsforløb.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Nationalt haves tætte samarbejdsrelationer med Center for Muskelforskning og relevante samarbejdsrelationer med Medicinsk Fysiologisk og Anatomisk Institut på Panum Institut, Arbejdsmiljø Institut, August Krogh Institut samt til Odense Universitet og Aarhus Universitet.

Internationalt samarbejde omkring projekter og udveksling af ph.d.-studerende og post.docs med Concordia University of Montreal, Canada, Jyväskylä Universitet, Finland, University of Sidney, Australien, University of Nottingham, England, UC Berkely, USA.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til sekretariatet, Ildrætsmedicinsk Forskningsenhed (sekretær Helena Winholt, hw03@bbh.hosp.dk), ligesom den forefindes i Bispebjerg Hospitals årsrapport for 2005 og i H:S forskningsoversigt for 2005.

Intern Medicinsk Klinik I – H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Endokrinologi

Diabetes

Metabolisk kontrol, psykiske og sociale forhold og microvaskulære komplikationer. Særlig vægt på erektil dysfunktion, fodproblemer og gastropati.

Indlærings- og vedligeholdelseeffekt af undervisningsprogrammer i kontrollerede design.

Thyreoida

DANTHYR-projektet. Prævalens og incidens undersøgelse af struma- og stofskiftesygdomme i to områder (Øst og Vestdanmark). Thyretoxicose i barne- og ungdomsalderen. Langtidskonsekvenser af thyretoxicose: hjernefunktion og metaboliske forhold.

Gastroenterologi/Hepatologi

Immun-inflammatoriske variable hos patienter med ascites og leversygdomme. Prognose livskvalitet ved leversygdom. Behandling af alkohol hepatitis. Dyspepsi. Arteriel compliance ved cirrhose. Immunosuppressiv behandling af patienter med mikroskopisk colitis.

Publikationer

30 peer review artikler. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til ledende lægesekretær Kirsten Tauber Møller, Klinik I.

Lungemedicinsk forskning, BBH

Forskningsvirksomhed

Forskningsområder: Klinisk forskning i allergi, astma og KOL; hvor forskningen omfatter sygdommens epidemiologi, patofysiologi, diagnostik og behandling. Lunge infiltrat enheden deltager i udviklingen af nye former for billette diagnostik, med indførelsen af PET.

Lungemedicin og allergologi

Epidemiologi

Vi har hovedansvaret for den lungemedicinske del af en landsdækkende voksen tvillingeundersøgelse, hvor 40.000 tvillinger har deltaget i en spørgeskemaundersøgelse, og 500 individer har deltaget i en klinisk undersøgelse, her på BBH. Vi har desuden deltaget i en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse af 20.000 børn og unge tvillinger. Primær fokus har været astma-forekomst, risiko faktorer og arvelighed. I samarbejde med Perth, Australien, analyseres forskellige mulige forslag til genotyper for astma, allergi og AHR i danske populationer opsamlet på BBH, og grønlandske populationer opsamlet på BBH og i Grønland. Samarbejder med Tongren University Hospital, Beijing og Moscow Institute of Immunorehabilitation vedrørende prævalens og diagnostik af latex-allergi, blandt sundhedspersonalet i de pågældende lande.

Patofysiologi

Undersøgelse af om astma hos elite-sportsfolk cellulært/inflammatorisk, kan sidestilles med traditionel astma. Ligeledes om de inflammatoriske mediatorer, som frigøres i for-

bindelse med astma og anstrengelsesastma, kan sidestilles. T-lymfocytters homing til lungerne. Sammenlignende undersøgelse af homing faktorer på T-lymfocytter i bronkieu-mucosa, BAL-væske og perifert blod fra patienter med kronisk obstruktiv lungesygdom.

Diagnostik

Der er planlagt ændrede diagnostiske tiltag i astma-udredningen, med en tættere inflammationskontrol. Dette vil kræve måling af udåndings-NO, eosinofile granulocytter i sputum og sandsynligvis ændrede bronkial provokationsmetoder.

Deltager i undersøgelse af den diagnostiske værdi af PET-scanning i vurdering af de mediastinale forhold hos patienter med lungekræft.

Behandling

KOL-udredning, opfølgning og behandling i henhold til guidelines, vil i den kommende tid blive fulgt op i forbindelse med akut indlæggelse. Interventionsstudie med Omega3 ved astma og inflammation, udføres med anvendelse af helt nye målemetoder. Effekten af sublingual immunterapi og anti-IgE undersøges i fase 2-3-4-undersøgelser.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Nationalt haves forskningssamarbejde med Børneafdelingen KAS Gentofte, tvillingeregistret i Odense og Idrætsmedicinsk Klinik både på BBH og Frederikssund sygehus. Har repræsentant i Dansk Lunge Cancer Registers Styregruppe og Screeningsgruppen for lungecancer og Dansk Lungecancer Gruppe.

Internationalt haves forskningssamarbejde omkring projekter, ph.d.-studerende og forskningsassistenter i Perth Universitet (gener), Brisbane Universitetet (tvillinger) og Sydney Universitetet, (bronkial provokationer og Omega3) alle Australien. Endvidere med universitetet i Moskva, Harvard Medical School samt universitetshospitalerne i Beijing og Shanghai i Kina. Spændende samarbejde er startet med Royal Brompton Lung and Heart Hospital, omkring udredning og behandling af astma hos sportsfolk.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Enhed for Lungemedicinsk Forskning, BBH.

Geriatrisk Klinik G, Medicinsk Center, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Klinikkens forskningsvirksomhed ligger primært inden for aldringsepidemiologi, helsetjenesteforskning og kliniske undersøgelser af særlige geriatriske kompetenceområder: Ældres ernæring, demens, fald.

Aldringsepidemiologi

Dataindsamling til 90-års-undersøgelsen af 1.914-populationen i Glostrup er netop påbegyndt. Det er en 40-års genundersøgelse af en repræsentativ befolkningsgruppe af mænd og kvinder fra Københavns Amt.

Ældres ernæring

Longitudinelle befolkningsundersøgelser til vurdering af ernæringens betydning for funktionsevnen, herunder kom-

parative undersøgelser i EU-regi (SENECA, HALE). Vurdering af betydningen af multifaktoriel intervention (ph.d.-projekt). Kvalitetssikring som inddrager undervisning af alt personale i bedømmelse af patienternes ernæringsstatus, incl. 3 dages kostregistrering. Sundhedsministeriets pulje, 2004, har bevilget midler til: Forbedret ernæring i hjemmeplejen.

Fysisk aktivitet

Betydningen af fysisk aktivitet igennem livsløbet for funktionsevne i alderdommen ud fra longitudinelle befolkningsundersøgelser, herunder et nordisk projekt (NORA). Kontrolleret undersøgelse af betydningen af intensiv muskelstyrke-træning af skrøbelige gamle. EU-projekt til belysning af livsstilfaktorer og sygdoms betydning for svækkelse (BURDIS).

Medicinsk Center, BBH, har fået Sundhedsministeriets puljemidler 2004 til tværsektorielt samarbejde, incl. et fælles-projekt for reumatologi og geriatri vedrørende rehabilitering.

Postural instabilitet og faldforebyggelse

Faldregistrering. Betydning af ekstensiv diagnostisk udredning af risikofaktorer. Oprettelse og evaluering af en Faldenhed, som udløber af et treårigt intensiveret europæisk samarbejde (PROFANE).

Kognitiv funktionsevne

I Hukommelsesenheden er åbnet mulighed for kliniske forskningsprojekter (herunder et ph.d.-projekt) i samarbejde med Rigshospitalets Hukommelsesklinik. En koordinator for demens-indsatsen i hele H:S er netop bevilget af ministerielle puljemidler.

Helsetjenesteforskning

Nordisk Ministerråd og Lions har bevilget midler til nordisk undersøgelse af 75+-åriges akutte indlæggelser i hospital (et RAI-projekt, som benytter et Resident Assessment Instrument). I samarbejde med Københavns Kommune er gennemført dataindsamling i hjemmeplejen, som til sigter at knytte Fælles Sprog og RAI-vurderinger sammen. Det indgår tillige i et EU-projekt, hvor RAI anvendes i hjemmeplejen (AD HOC). De Geriatriske Klinikker i H:S, har arbejdet med "Kvalitet i geriatrien". Alle patienter funktionsvurderes ved indlæggelse og udskrivelse, så det kan dokumenteres, at geriatrisk rehabilitering medfører en funktionsforbedring, hvorved størstedelen udskrives selvhjulpne. Den fælles databank med funktionsvurderinger vedrørende balance, kognitiv funktion, depression og ADL-funktion, har givet anledning til en række metodestudier, og vil fortsat kunne danne basis, for kliniske forskningsprojekter.

H:S Geriatriske Afdelinger har modtaget årets kvalitetspris 2004 af Dansk Selskab for Kvalitet i Sundhedsvæsenet (DSKS).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Som det fremgår af ovenstående er klinikken ved at afslutte de projekter, hvortil der er bevilget midler af EU's 5. rammeprogram, og 2 nordiske projekter begge støttet af Nordisk Ministerråd og Nordisk Lions (Red Feather). Klinikken arbejder herigennem tillige med metodeudvikling i internationale miljøer vedrørende ældres ernæring, funktionsevnevurdering og postural stabilitet.

Publikationer

I alt 5. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til sekretæren, telefon 35 31 25 45.

Kardiologisk Klinik Y, Bispebjerg Hospital**Forskningsvirksomhed***Klinisk kontrollerede undersøgelser*

Klinik Y's læger indgår i ledelsen af en række kontrollerede undersøgelser:

CLARICOR

Clarithromycin til patienter med stabil iskæmisk hjertesygdom.

SCOUT

Medicinsk afmagringsmiddel sibutramin hos patienter med iskæmisk hjertesygdom.

AMADEUS

Nyt princip for AK-behandling af atrieflimmer.

ATHENA

Antiarytmisk behandling af atrieflimren.

Cardiome ACT1, Scene2 og ACT3

Atriespecifik antiarytmikum til konvertering af atrieflimmer.

AF-CHF undersøgelsen

Rytmekontrol vs. Frekvenskontrol-patienter med venstre ventrikel dysfunktion og atrieflimren.

Rehabilitering

Afdelingen har gennemført en af de største kontrollerede sammenligninger af aktiv rehabilitering over for rutine-rådgivning.

Epidemiologi*Prognostisk betydning af døgnblodtryk i befolkningen*

Tine Willum Hansen har gennemført denne undersøgelse på baggrund af data fra Glostrupundersøgelserne (Center for Sygdomsforebyggelse). Undersøgelsen udføres på Afdeling Y med Christian Torp-Pedersen som medvejleder.

Klinisk epidemiologi

Der udføres løbende et meget stort antal projekter centreret omkring afdelingens databaser over patienter med hjerteinsufficiens, og patienter med akut myokardieinfarkt. Databaserne indeholder en lang række karakteristika for de forskellige grupper patienter, og for grupper af patienter hentes der nye data fra forskellige kilder. På den baggrund kommer der fra denne gruppeundersøgelser ca. 10 artikler årligt vedrørende forskellige aspekter af prognose efter AMI og hjertesvigt.

Compliance med langtidsbehandling hos hjertepatienter

Projektet benytter åbningen af lægemiddelstatistikregisteret til at studere, i hvilket omfang patienter fortsætter med langtidsbehandling af en række hjertemedicinske præparater, og hvad konsekvenserne af ophør er.

Betydningen af diabetes for iskæmisk hjertesygdom

Undersøgelsen er den hidtil største undersøgelse af betydningen af diabetes for udvikling af iskæmisk hjertesygdom. Alle danskere mere end 30 år og i live den 1. januar 1997 indgår.

Endothelforskning

En af afdelingens satsningsområder er endothelfunktion, og der er en række projekter i gang, overvejende til belysning af sammenhæng mellem diabetes og atherosklerose.

Mikrovaskulær forskning

I samarbejde med Fysiologisk Institut, foretages funktionelle studier af mikrocirkulationen med fokus på ændringer ved diabetes.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

I forbindelse med klinisk kontrollerede undersøgelser og endothelforskning, har afdelingen et bredt net af internationalt samarbejde. I flere undersøgelser deltager en væsentlig procentdel af Danmarks Kardiologiske Afdelinger, og det nationale samarbejde er meget bredt.

Publikationer

I alt 36. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor Christian Torp-Pedersen, ctp@heart.dk.

Endokrinologisk Klinik – H:S Hvidovre Hospital**Forskningsvirksomhed**

Glugagon-like-polypeptide 1, et nyt terapeutikum til behandling af type 2-diabetes mellitus. Patofysiologiske og kliniske undersøgelser.

Fysiologiske og molekylærbiologiske studier af ikke-insulinkrævende diabetes mellitus. Betydningen af FFA, for udvikling af diabetes mellitus.

Insulin-sekretion, intracellulær glukose metabolisme og muskel-insulin signal-transduktion hos personer med lav fødselsvægt.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Afdelingen samarbejder med professor Richard Bergman, Southern University of California, Los Angeles, omkring matematisk modellering.

Ass. Prof Elisabeth Krall: Dental School, Boston University, Boston, MA. Studier af mandlig osteoporose, baseret på epidemiologisk studie startet i 1965, omfattende 2.000 mænd.

Prof. Claus-C. Glüer: Medizinische Physik und Diagnostische Radiologie CAU Kiel, Tyskland. Vurdering af matematisk billedanalyse af digitale røntgenoptagelser.

Ass. prof. Mary L. Bouxsein: Orthopedic Biochemical Laboratory, Dept. of orthopedic surgery, Beth Israel Hospital, Boston MA. Prospektive Studier samt biomekaniske undersøgelser.

Infektionsmedicinsk Afdeling – H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Hiv og aids

Afdelingen deltager i en lang række nationale og internationale afprøvninger af nye antiretrovirale lægemidler, metaboliske og hormonelle undersøgelser over lipodystrofiudvikling hos aids-patienter. Endvidere indgår afdelingen aktivt i hiv-epidemiologiske studier, både nationalt (via den danske hiv kohorte) og internationalt.

Øvrige infektionsmedicinsk forskning

I samarbejde med den kliniske forskningsenhed, udføres undersøgelser af virus-celleinteraktioner, herunder receptorstudier. Afdelingens eget forskningslaboratorium, beskæftiger sig primært med udforskning af basale immunologiske mekanismer, ved både hiv-infektion og andre infektioner som TB, sepsis og meningitis. Disse studier er samtidig en del af kliniske studier i afdelingen på samme patientgrupper.

Afdelingen indgår i både epidemiologiske (DANHEP) – og behandlingsundersøgelser af kronisk hepatitis B og C.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Infektionsmedicinsk Afdeling, sekretær Linda Aggergaard, Linda.aggergaard@hh.hosp.dk.

Gastroenheden, Medicinsk Sektion, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Inflammatorisk tarmsygdom

Klinisk epidemiologisk forskning vedr. inflammatorisk tarmsygdom. Evaluering af inflammatoriske mediatorer og fibrosemarkørers betydning for aktivitet af tarmsygdom.

Patofysiologi ved portal hypertension

I samarbejde med Klinisk Fysiologisk Afdeling, hæmodynamisk udredning og intervention mhp. nærmere at klarlægge og belyse de cirkulatoriske abnormiteter ved portal hypertension, herunder den neurohæmorale virkning herpå.

Epidemiologi

I samarbejde med Institut for Sygdomsforebyggelse og Alkoholenheden, Hvidovre Hospital, udføres epidemiologiske studier angående forbrugsmønstre, prognoser og risiko for udvikling af somatisk sygdom ved forskellige typer af alkoholoverforbrug.

Funktionelle tarmlidelser

Undersøgelse af Cajal-cellens betydning ved funktionsforstyrrelser i tarmen.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Leuven, Belgien, vedr. cajalcellen.

Hopital y Clinic, Barcelona vedr. portal hypertension.

Afdelingen deltager i et EU-sponsoreret projekt vedr. epidemiologi og inflammatorisk tarmsygdom.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Gastroenheden, Medicinsk Sektion, Afsnit 439.

Reumatologisk Klinik, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Kliniske studier ved reumatoid arthritis

Kliniske observations- og interventionsstudier samt parakliniske studier af patienter med reumatoid arthritis, specielt i den tidlige fase, og under behandling med biologiske medicamner.

Billeddannelse ved reumatoid arthritis

Studier til belysning af MR-scannings- og ultralydsundersøgelsesværdi til diagnosticering, monitorering og prognostisering af patienter med reumatoid arthritis.

Klinisk bindevævsforskning

Cirkulerende kollagenmetabolitter og andre matrixkomponenter som markører for synovial inflammation, brusk- og knogledbrydning hos patienter med reumatoid arthritis. Endvidere undersøges, om markørerne kan belyse sygdomsaktiviteten ved andre sygdomme med inflammation, vævsdestruktion og fibrogenese.

Forskning med baggrund i reumatologiske databaser

Afdelingen huser den Danske Database for Biologiske Behandlinger i reumatologien (DANBIO). Med baggrund i denne forskning, i effekt og bivirkninger af biologisk behandling, hos patienter med inflammatoriske ledlidelser. Afdelingen deltager endvidere i rapporteringen til Dansk Reumatologisk Database.

Kliniske studier indenfor spondylartropatier

Kliniske observationsstudier samt studier af biokemisk og billeddiagnostiske metoders værdi til opfølgning og prognostisering af spondylartropatier (Bechterew sygdom, psoriasis artrit, mfl.).

Projekter inden for områderne degenerative reumatiske sygdomme

Klassifikations- og interventionsstudier inden for områderne degenerative reumatiske sygdomme, samt akutte og kroniske belastningstilstande, primært patienter med degenerative ryglidelser og patienter med non-artikulær reumatisme.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Bredt nationalt og internationalt samarbejde omkring forskning i spondylartropatier og særligt reumatoid arthritis.

Herunder samarbejder Julia Johansen med bl.a. Department of Biology, University of California San Diego, USA (professor ph.d. Paul A. Price), omkring proteinet YKL-40.

Mikkel Østergaard er co-chairman for og Bo Ejbjerg deltager i international OMERACT-MRI forskningsgruppe. Desuden deltagelse i OMERACT Ultrasonography Study Group (Marcin Szkudlarek og Mikkel Østergaard), EULAR Ultrasonography Study Group (Marcin Szkudlarek), EULAR MRI in Rheumatoid Arthritis Study Group (Mikkel Østergaard, Bo Ejbjerg), OMERACT-MRI in Ankylosing Spondylitis Study Group (Mikkel Østergaard),

EULAR Working Party on Imaging in Rheumatology (Marcin Szkudlarek og Mikkel Østergaard), OMERACT Joint Measurement Study Group (Trine Jensen), Assessment of Ankylosing Spondylitis (ASAS) Study Group, EULAR Standing Committee on Clinical Studies including Therapeutic Trials (ESCISIT) (Mikkel Østergaard), GRAPPA (Group for Research and Assessment of Psoriasis and Psoriatic Arthritis) (Mikkel Østergaard).

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor, dr.med. Mikkel Østergaard på e-mail mo@dadlnet.dk.

Hjerte-Lungemedicinsk Afdeling, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Hjertesektionen

Interventionsforskning

Afdelingen deltager i en lang række nationale og internationale afprøvninger af lægemidler til behandling af rytmeforstyrrelser, hjerteinsufficiens, kronisk og iskæmisk hjertesygdom i øvrigt.

Klinisk epidemiologisk forskning

Afdelingen har et tæt samarbejde med Østerbrounderøgelsen vedr. epidemiologisk udforskning af hypertension, atrieflimren og andre hjertekredsløbssygdomme.

Klinisk forskning i øvrigt

Afdelingen deltager i forskning vedr. hjertets morfologi ved atrieflimren, non invasiv elektrofysiologisk forskning og farmakologisk forskning, samt genetisk udredning af atrieflimren.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

I forbindelse med interventionsstudierne er der etableret et bredt nationalt og internationalt samarbejde. Afdelingen samarbejder i øvrigt med:

Østerbrounderøgelsen.

Bispebjerg Hospital; Hovedstadens Center for Befolkningsundersøgelse, Institut for Sygdomsforebyggelse.

Kommune Hospitalet; Clinical Trial Unit.

Rigshospitalet; Klinisk Biokemisk Afdeling.

Københavns Amts Sygehus i Herlev; CHARG; og talrige andre nationale og internationale institutioner.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til klinisk lektor, overlæge, dr.med. Gorm Jensen, Hjerte-Lungemedicinsk Afdeling, Hvidovre Hospital, gorm.jensen@hh.hosp.dk.

Lungesektionen

Klinisk og klinisk epidemiologisk forskning inden for kronisk obstruktiv lungesygdom (KOL), med fokus på naturhistorien af KOL, mukus hypersekretion ved KOL, genetiske aspekter ved KOL, systemisk inflammation ved KOL, fysisk aktivitet og KOL samt behandling af KOL.

Afdelingen deltager i internationale netværk i forbindelse med forskning i genetik ved astma og KOL. Afdelingen har fast et samarbejde med Østerbrounderøgelsen.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdeling for Klinisk Biokemi og Genetik, Odense Universitetshospital.

Klinisk Biokemisk Afdeling, KAS Herlev.

North West Lung Centre, South Manchester University Hospital Trust, UK.

Department of Pulmonary Diseases, University Hospital Maastricht, Netherlands.

Brigham and Womens Hospital, Harvard Medical School, Boston, USA.

Department of Respiratory Medicine, University of Cambridge, UK.

Department of Respiratory Medicine, University of Barcelona, Spanien.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til klinisk lektor, overlæge Charlotte Ulrik, Hjerte-Lungemedicinsk Afdeling, Hvidovre Hospital, charlotte.ulrik@hh.hosp.dk.

Hepatologisk Klinik A, Abdominalcentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Regulationen af hjernens metabolisme og gennemblødning ved leversvigt.

Patogenesen ved leversvigt betinget hjerneødem.

Undersøgelse af leverens hæmodynamiske og metaboliske funktioner ved leversvigt.

Udvikling af levererstatningsbehandling.

Den nedsatte arbejdsevne ved kronisk leversygdom.

Leverens genekspression af akut fase reaktanter mhp. virkningen af leverskade og malnutrition hos rotter.

Endotoxinbetinget kolestase.

Behandling af kronisk hepatitis B og C.

Ernæringsbehandling ved cirrose.

Arbejdsfysiologi hos patienter med cirrose.

Monitorering af centralt blodvolumen ved inkompenseret cirrose.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

King's College Hospital, London.

Surgical Hospital, Helsinki.

Royal Free Hospital, London.

Sct. Luc Hospital, Montreal.

European Concerted Action on Viral Hepatitis.

North Western University Hospital, Chicago.

Publikationer

Publikationslisten findes på www.rigshospitalet.dk; Videnskabelig årsrapport 2005.

Gastroenterologisk Afdeling CA, Abdominalcentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Colons funktion som fordøjelsesorgan

Betydningen af den bakterielle forgæring i colon, herunder virkningen på colons normale fysiologi – optagelse af salt, vand og kort-kædede fedtsyrer. Undersøgelser over fedtsyresættningen i colons epithelceller og bidraget fra de

bakterielt dannede fedtsyrer til den samlede energioptagelse. Undersøgelser i dyremodeller og hos patienter med variabel tarmlængde.

Ernæring hos korttarmspatienter

Forsøg med optimering af ernæring til patienter, som ernæringsmæssigt er truet eller i parenteral ernæring. Undersøgelser af betydningen af GLP-2 for den intestinale absorption hos korttarmspatienter.

Studier af knoglemineraltab og kropssammensætning hos patienter med kronisk tarmsygdom

Undersøgelser af knoglemetabolisme og knoglemineralindholdet hos patienter, med kronisk tarmsygdom. Studier af effekten af bisfosfonatbehandling på knoglemineraltabet hos patienter med tarminsufficiens. Måling af ændringer i kropssammensætningen med forskellige metoder ved ændringer i kropsvægt ved tarminsufficiens.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen, Medicinsk Gastroenterologisk Afdeling CA, Abdominalcentret, Rigshospitalet, afsnit 2112, e-mail RH03100@rh.dk.

Epidemiklinik M, Finsencentret, Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Parasitimmunologisk forskning

Der forskes primært i malaria med hovedvægten lagt på parasiternes samspil med immunsystemet, herunder vaccineudvikling og kemoterapi samt resistensudvikling. En stor del af forskningen foregår i ulande, og gruppen understøtter en række udenlandske ph.d.-studerende.

Hiv og aids

En væsentlig del af forskningen er klinisk, med afprøvning af en lang række antivirale midler. Monitorering af hiv-infektionen ved kvantitering af virus samt karakterisering mhp. resistens overfor antivirale midler. Bivirkning og compliance ved behandling undersøges, ligesom en række hiv-relaterede immunforstyrrelser søges kortlagt.

Derudover undersøges værdien af bestemmelsen af lægemiddelkoncentrationer.

Infektionsimmunologisk forskning

Der arbejdes med ekstreme fysiologiske påvirkninger af immunsystemet som modelsystem for stressinduceret immunmodulation, specielt betydningen af cytokinproduktion for metabolisme, samt betydningen af inflammation ved forløbet af hiv-infektion og alders-inducerede immunændringer. Der er etableret en *in vivo* sepsismodel, bl.a. til vurdering af aldersafhængige immunologiske reaktioner.

Ved meningitis undersøges desuden kredsløbs- og metaboliske forstyrrelser.

Tuberkulose

Afdelingen deltager i forskning vedrørende tuberkulose epidemiologi i Danmark og i Grønland.

Betydningen af immunsuppression, dels på grund af hiv,

dels ernæringsbetinget for diagnostik og behandling studeres i Tanzania samt i medicinsk immunsupprimerede patienter med reumatologiske sygdomme.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Specielt inden for parasitimmunologisk forskning i regi af Center for Medicinsk Parasitologi, gennemføres en række feltstudier, specielt i Afrika. Vedrørende hiv-behandling er en række behandlingsstudier multinationale.

Publikationer

I alt 87. Heraf 9 ph.d.-afhandlinger og 1 disputats. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Dorte Schiødt, Epidemiklinik M, Rigshospitalet, Afsnit 51-3-2. Schioedt@rh.dk.

Finsenlaboratoriet, Finsencentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Eksperimentel cancerforskning

Proteolytisk vævsnedbrydning ved cancerinvasion og metastasering med særligt fokus på plasminogenaktiverings-systemet.

Ved at klarlægge de basale mekanismer og identificere molekyler involveret i disse processer, forsøges udviklet nye diagnostiske og terapeutiske koncepter.

Flowcytometri

Flowcytometrisk analyse i relation til cancercellers dna-indhold, delingscyklus, membranproteiner og cytogenetik med henblik på nye metoder til tidlig diagnose og forudsigelse af sygdomsforløb.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Der samarbejdes med: T. Bugge, National Institute of Health/NIDCR, USA, Z. Werb og L. Coussens, UCSF, San Francisco, USA, B. Heissig, University of Tokyo, Japan, T. Ny, University of Umeå, Sweden, J.W. Pollard, AECOM, New York, USA, S.H. Leppla, NIH/NIAID, Bethesda, USA, C. Nerlov, EMBL, Milan, Italy, V. Ellis og D.R. Edwards, School of Biological Sciences, University of East Anglia, Norwich, UK, A. Menez, Dept. D'Ingenierie et d'Etudes des Proteines, Frankrig, G. Murphy, University of Cambridge, UK, H. Lilja, Memorial Sloan Kettering Cancer Center, New York, USA, F. Blasi, Università Vita-Salute S. Raffaele, Italy, J.-M. Foidart, Universitede Liege, Belgien, M.-C. Rio, Institut de Génétique et de Biologie Moléculaire et Cellulaire, Frankrig, O.N. Jensen og T.J. Jørgensen, Syddansk Universitet, P.A. Andreasen, Institut for Molekylære og Strukturelle Studier, Aarhus Universitet, F. Poulsen, Inst. For Molekylær Biologi, Kbh. Universitet, A. Kjær og B. Hesse, Rigshospitalet, Kbh.

Publikationer

I alt 20. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Lene Ahrenst, Finsenlaboratoriet, Rigshospitalet, Afsnit 86.21, Strandboulevarden 49 Bygn. 7.2, 2100 Kbh. Ø, e-mail: keld.dano@finsenlab.dk. Se desuden laboratoriets hjemmeside på adressen www.finsenlab.dk.

Hæmatologisk Klinik, Finsencentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Den neutrofile granulocytts cellebiologi, herunder funktionelle karakterisering af 4 nyopdagede proteiner, hCAP-18, NGAL, Grancalcin og CRISP-3, ekspressionen af transkriptionsfaktorer, celleyklus proteiner og granularproteiner under myeloide cellers differentiering.

Patientrelateret laboratorieforskning vedrørende immunologiske aspekter af allogent knoglemarvstransplantation.

Alloreaktive anti-recipient donor T-celle-forstadier prædiktive værdi, for graft-versus-host sygdom og graft versus leukæmi effekt efter allogent knoglemarvstransplantation.

Klinisk effekt af højdosisbehandling og autolog stamcelletransplantation ved leukæmi, malignt lymfom og myelomatose. Betydningen af celleyklusderegulerende mutationer for udfaldet heraf. Betydningen af minimal residual sygdom i patient og stamcelleprodukter for udfaldet heraf. Ved malign hæmatologisk sygdom kan højdosisbehandling med autolog stamcelletransplantation, ofte bringe ellers resistente tumorceller i apoptose. Flere samtidige mutationer kan dog blokere apoptosen, selv ved højdosisbehandling.

Flowcytometrisk kvantitering af aktiverede trombocytter ved kroniske myeloproliferative sygdomme. Flowcytometrisk kvantitering af cirkulerende trombocyt-leukocytaggregater ved kroniske myeloproliferative sygdomme. Kvantitering af fibrinolyse og koagulationsparametre hos samme patientgruppe.

Bisfosfonaters effekt på apoptose og celleyklus i myelomceller.

Kronisk lymfatisk leukæmi, familie- og kohortundersøgelser med henblik på vurdering af arvegang og genmapping.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Der samarbejdes med dr. Jero Calafat, Netherlands Cancer Center, Amsterdam om ultrastrukturelle undersøgelser af neutrofile granulocytters struktur. Dr. Siamon Gordon, Oxford vedrørende 7TMR expression i neutrofile granulocytter, Roland Strong Seattle USA vedrørende NGAL's funktion.

Deltagelse i multicenterundersøgelser vedrørende:

T-celle depletering med CD34-selektering af marv og perifere stamceller ved allogent knoglemarvstransplantation.

Kemoterapi, antistofbehandling og knoglemarvstransplantation ved AML (MRC-15 protokol).

Bisfosfonaters effekt på knoglestrukturen ved myelomatose.

Effekt af STI571 på kronisk myeloid leukæmi.

Effekt af Thalidomid ved myelomatose.

Effekt af VAD versus cyclophosphamid og dexametason ved myelomatose.

A clinical evaluation of the effect of maintaining haemoglobin levels with weekly EPREX/ERYPO (Epoietin alfa) in subjects with lymphoid malignancies (Hodgkin's disease, Non-Hodgkin's Lymphoma, Chronic Lymphocytic Leukemia and Multiple Myeloma) undergoing chemotherapy.

A multicenter, blinded, placebo-controlled, randomized study of novel erythropoiesis stimulating protein (NESP) for the treatment of anemia in subjects with lymphoproliferative malignancies receiving chemotherapy.

EORTC: Chimeric anti-CD20 monoclonal antibody (Mabthera) in remission induction and maintenance treatment of relapsed follicular non-Hodgkin's lymphoma: a phase III randomised clinical trial – Intergroup Collaborative study.

EBMT: Relapsed study of rituximab (Mabthera) in patients with relapsed follicular lymphoma prior to high dose therapy as *in vivo* purging and to maintain remission following high dose therapy.

Efficacy and safety of subsequent treatment with ⁹⁰Y-ibritumomab tiuxetan versus no further treatment in patients with stage III or IV follicular non-Hodgkin's lymphoma having achieved partial or complete remission after first line chemotherapy. A prospective, multicenter, randomized phase III clinical trial.

Rituximab (Mabthera) as a single agent and in combination with interferon alfa-2a (Roceferon-A), a phase III randomized trial in patients with follicular or other CD20+ low-grade (indolent) lymphoma.

2. Nordiske Mantle cell lymfom protokol: Primær behandling med højdosis kemoterapi + rituximab og autolog stamcelletransplantation (ASCT) samt stamcelleoprensning med rituximab.

MINT Trial M-39045: Randomised Intergroup Trial of First Line Treatment for Patients with Diffuse Large B-Cell Lymphoma with a CHOP-like Chemotherapy Regimen with or without the anti-CD 20 Antibody Rituximab (IDEC-C2B8).

RICOVER-60: Randomisierte Studie zum Vergleich von 6 und 8 Zyklen Chemotherapie mit CHOP (Cyclophosphamid, Doxorubicin, Vincristin und Prednison) in 14-tägigen Intervallen (CHOP-14) jeweils mit oder ohne den monoklonalen CD20-Antikörper Rituximab bei Patienten mit Aggressiven Non-Hodgkin-Lymphomen im Alter von 61-80 Jahren.

R-CHOP-TBI: A prospective, multicenter phase II study of MabThera (rituximab) plus 2-weekly CHOP followed by low-dose total body irradiation in elderly patients with diffuse large B-cell lymphoma.

NLG-T-01: A Nordic phase II study of peripheral T-cell lymphomas based on dose-intensive induction and high-dose consolidation with autologous stem cell rescue.

Klinisk og prognostisk værdi af Positron Emission Tomografi (PET-scanning) med 2-fluor-[18]fluoro-2-deoxy-d-glukose (18-F FDG) ved morbus Hodgkin.

EORTC 20012: BEACOPP (4 cycles escalated + 4 cycles baseline) versus ABVD (8 cycles) in stage III & IV Hodgkin's Lymphoma.

EORTC/GHSG HD-R": A randomized trial of BEAM plus PBSCT versus single agent high-dose therapy followed by BEAM plus PBSCT in patients with relapsed Hodgkin's disease.

Dr. Daniel Catovsky, Haematology Department, The Royal Marsden Hospital, London og dr. Richard Houlston, Section of Cancer Genetics, Haddow Laboratories, Sutton UK. vedrørende arvegang for CLL.

International protokol til randomiseret behandling af kronisk lymfatisk leukæmi.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor Niels Borregaard, Rigshospitalet, Hæmatologisk Klinik 4042.

Kardiologisk Klinik B, Hjertecentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Copenhagen Heart Arrhythmia Research Centre (CHARC) Afdelingen indgår i et tværfagligt samarbejde med Ion-Kanal Laboratoriet, Gap-Junction Laboratoriet, Medicinsk Fysiologisk Institut, Panum Institutet, samt Markørlaboratoriet, Klinisk Biokemisk Afdeling, Statens Serum Institut, med det formål, at kortlægge de genetiske og molekylære mekanismer, der ligger bag hjertearytmi. I centret undersøges patienter for mutationer i gener, som er ansvarlige for hjertets elektriske rytme og nye mutationers funktionelle betydning, undersøges *in-vitro* i cellulære genekspressionsystemer.

Laboratoriet for molekylær kardiologi (LMC)

Afdelingens molekylærbiologiske eksperimentelle studier er samlet i LMC. Ved hjælp af bioteknologiske teknikker, cellulær biokemi og farmakologi studeres genprogrammer og intracellulære signalveje, som er af betydning for udviklingen af hjertehypertrofi og hjertesvigt og arytmier. Undersøgelserne udføres på neonatale kardiomyocytter på eksperimentelle rottmodeller og på humant hjertevæv. Der fokuseres på G-proteiner, kinaser og celleyklus regulatoriske proteiner.

Effekten af calcium som first messenger i hjertekredsløbet kortlægges. I neonatale kardiomyocytter og vaskulære glatmuskelceller, belyses den enkelte celletypes funktion, i det kardiovaskulære system. Responset til ekstracellulært calcium via den calcium-følsomme receptor, en G-protein koblet receptor i superfamilie C, belyses.

Effekten af eksperimentelt fremkaldt hjertesvigt og farmaka på regulationen af det perifere kredsløb, undersøges ved studier af *in-vitro* kar-reaktivitet. Genregulationen af vaskulære receptorer og signaltransduktionsmekanismer af betydning for endotelcelle-glatmuskelcelle interaktion i kontrollen af den vaskulære tonus studeres.

Ionfysiologiske mekanismer bag arytmidannelse undersøges, bl.a. ved måling af kalium, natrium, magnesium og natrium-kalium-ATPase i hjerte og muskelvæv i dyreeksperimentelle modeller og i humant væv. P-Kalium-ændringer under fysisk arbejde og ved farmakoterapi undersøges.

Iskæmisk hjertesygdom

Iskæmisk hjertesygdom og manifestationer som angina pectoris, ustabil angina, akut myokardieinfarkt og hjertearytmi studeres ved hjælp af eksperimentelle og klinisk kontrollerede undersøgelser, for at belyse sygdomsmekanismer, nye diagnostiske og behandlingsmæssige principper.

Afdelingen har etableret et basalt og klinisk gen- og stamcelleforskningsprogram og deltager i et dobbelt-blindt, placebokontrolleret, europæisk multicenterstudie med generterapi med vaskulære vækstfaktorer hos patienter med kronisk myokardieiskæmi.

I samarbejde med Hæmatologisk Afdeling, KAS Herlev, er der etableret stabile, humane, mesenkymale stamcellelinjer, der er karakteriseret med bl.a. flowcytometri, PCR, dna mikroarray analyser. Autotransplantation af multipotente mesenkymale stamceller, og deres evne til uddifferentiering til endotelceller og dannelse af nye blodkar, undersøges i et pilotstudie hos patienter, med kronisk myokardieiskæmi.

Hjertesvigt og pulmonal hypertension

Eksperimentelle og kliniske studier fokuserer på perifer og central kredsløbsregulation, ionhomeostase, prognostiske markører samt nye behandlingsprincipper for højre og venstresidigt hjertesvigt.

Sygdomsmekanismer og nye behandlingsprincipper studeres hos patienter med pulmonal hypertension og højresidigt hjertesvigt. Effekten af Sildenafil studeres i klinisk kontrollerede undersøgelser.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor Stig Haunsø, Rigshospitalets Hjertecenter, Kardiologisk Klinik B, 2142.

Nefro-Endokrinologisk Afdeling P, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Regulation af calcium og parathyreoideahormon med specifik relation til sammenhængen mellem PTH og calcium.

Det uræmiske toksin.

Non-diabetisk mikroalbuminuri.

Væksthormonbehandling af voksne samt GH organpåvirkning ved akromegali.

Klinisk undersøgelse af somatostatinbehandling af akromegali.

Klinisk undersøgelse af hjernetraumers påvirkning af hypofysefunktion.

Molekylærbiologiske studier af virkningsmekanismer for cytokiners effekt på den humane gld.

Thyreoida vurderet *in vitro* på dyrkede humane thyreoideaceller og *in vivo* på indtransplanterede humane thyreoideaglandler på nøgne mus.

Klinisk undersøgelse af terminal uræmi hos patienter med diabetisk nefropati.

Klinisk undersøgelse af gravide type 1- og type 2-diabetikere.

Graviditetsinduceret diabetes.

Endotelcelledysfunktion hos diabetikere.

Hypofysepatienter og overvægt.

Fabry.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Professor M. Roderiques, Cordoba, Spanien: Regulation af parathyreoideahormon.

Professor Justin Silver, Hadassah Hospitalet i Jerusalem, Israel: PTH messenger RNA.

Professor Jacques Dumont og Gilbert Vassart, Bruxelles: Biocommunication in thyroid molecular biology, physiology and pathology (et EU-projekt).

Professor David Wynford-Thomas, Cardiff, England: Oncogenes in thyroid carcinoma.

Professor Pierre Carayon, Marseille: Thyroperoxidase antigen ekspresion på dyrkede thyreoideaceller.

Professor Klaus Bendtzen, Immunlaboratoriet, Rigshospitalet.

Professor Karsten Buschard, Bartholin Institutet, Rigshospitalet.

Professor Arne Astrup, Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Professor Jens Juul Holst, Panum Institutet.

Dr. Sven Asger Sørensen, Panum Institutet.

Dr. Petra-Maria Schumm-Dräger, München.

Obstetrisk Klinik og Afdeling for Vækst og Reproduktion, Rigshospitalet.

Steno Diabetes Center, Medicinsk Endokrinologisk Afdeling, Odense, Herlev, Århus og Ålborg universitetshospitaler.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Medicinsk Afdeling P 2132, Rigshospitalet, Blegdamsvej 9, 2100 København Ø.

Kardiologisk Afdeling P, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

Arytmi og elektrofysiologi

Hovedinteressen er prædiktion, risikostratificering og behandling af pludselig hjertedød, specielt hos patienter med iskæmisk hjertesygdom og/eller hjerteinsufficiens. Afdelingen er således hovedcenter for CARISMA, der undersøger incidens og prædiktion af livstruende kardiale arytmier hos patienter, med nedsat funktion af ve. ventrikel efter akut myokardieinfarkt. Det drejer sig om et internationalt multicenterstudie, hvor der i slutningen af 2003 er screenet over 5.000 patienter. Der foretages multiple elektrofysiologiske målinger for at finde risikofaktorer, for pludselig hjertedød. Hos patienter med EF $\leq$ 40 % implanteres en såkaldt loop rekorder, der kontinuerligt monitorerer EKG op til to år efter infarkt. Undersøgelsen skal give oplysning om dødsårsag ved pludselig død. Forventet afsluttet i 2005.

CARE-HF er et internationalt multicenterstudie, hvor inklusionen afsluttedes i 2003. 800 patienter med hjerteinsufficiens og grenblok, er randomiseret til medicinsk behandling eller medicinsk behandling + implantation af biventrikulær pacemaker. Undersøgelsen forventes afsluttet i 2006. Primære endepunkt er total mortalitet.

Atrieflimren

Indsatsen er centreret om non-farmakologisk behandling, dvs. pacemakerbehandling og radiofrekvensablation af patienter med paroxystisk og kronisk atrieflimren. En ph.d.-afhandling vedrørende disse forhold er antaget til forsvar, ligesom afdelingen er principal investigator i det danske multicenterstudie DANPACE, hvor 1.900 patienter med syg sinussyndrom randomiseres til enkeltkammer versus dobbeltkammer pacemaker. 800 patienter er inkluderet, og undersøgelsen forventes afsluttet i 2007.

Basal arytmiforskning

Afdelingen forsker med non-lineære dynamiske hjertefrekvensvariabilitetsmål, såkaldte multipolmetoder, til prædiktion af pludselig hjertedød. Et ph.d.-studie er startet i samarbejde med israelske forskere, med det formål at vurdere multipolmetodens anvendelighed i risikostratificeringen af patienter med iskæmisk hjertesygdom og/eller hjerteinsufficiens.

Den elektrofysiologiske mekanisme bag ventrikulære ekstrasystoler er et andet nyt interesseområde.

Biobanken

Som konsekvens af kortlægningen af det humane genom, har afdelingen oprettet en biobank. Dette er muliggjort gennem udvikling af en systematisk indsamling af kliniske data i en elektronisk baseret anamnese og procedure-database. Patienternes efterfølgende indlæggelser og dødsfald registreres ligeledes elektronisk gennem en systematisk sygdomsopsporing og (event-) klassifikation.

Konsekutive patienter, der får foretaget røntgenundersøgelse af hjertets kranspulsårer, eller som får lavet ballonudvidelser, får taget en blodprøve fra, som behandles på 8 forskellige måder, før blodprøven nedfryses til minus 80 grader. Der vil efterfølgende være mulighed for undersøgelser af dna, mRNA, proteiner, hormoner, enzymer, sporstoffer m.m.

Biobanken påregnes udvidet til også at omfatte konsekutive undersøgt og behandlede veldefinerede patientgrupper med eksempelvis rytmeforstyrrelser, hjertesvigt, infektion i hjerteklapper m.m.

Der påregnes indsamlet oplysninger og blodprøver indtil der indgår 8.800 patienter, for derved at have tilstrækkeligt antal patienter i de mindste subpopulationer.

Ekkokardiografi

Afdelingen deltager for øjeblikket i talrige klinisk kontrollerede multicenterundersøgelser, bl.a. SEAS (kolesterolsænkende medicin til patienter med asymptomatisk aortastenose), CORONA (statin til patienter med kronisk hjertesvigt), AMADEUS (et nyt pentasakkarid som alternativ til AK-behandling med permanent atrieflimren), Act-I/Scene II (akut medicinsk konvertering af atrieflimren ved infusion af en atrieselektiv natrium-kaliumkanalblokker), CareHf (biventrikulær pacemaker hjertesvigt), ESSENTIAL (phosphodiesterasehæmmer ved kronisk hjertesvigt), SORT-OUT (sammenligning af flere stenttyper).

På afdelingen er flere nystartede projekter undervejs. Der er fokus på ekkokardiografi, specielt med henblik på afprøvning af mulighederne inden for de nyeste modaliteter: Vævs Doppler, 3D-ekkokardiografi og kontrast-ekkokardiografi. Dataindsamling fra et studie af anvendelsen af Vævs Doppler ved diagnostik af akut lungeemboli er godt i gang. Der er samarbejde med andre afdelinger om et studie, der sammenligner akkuratessen af undersøgelsesmetoder til vurdering af højre ventrikels rumfang og funktion, herunder kontrastekkokardiografi og 3D-ekkokardiografi. Afdelingen har afsluttet dataindsamlingen i et studie af Vævs Doppler- i forbindelse med stressekkokardiografi. Afdelingen er startet på en retrospektiv opgørelse af prognosen ved bakteriel endocarditis, og har indført en gennemgribende registrering af forløb ved endocarditis, og er påbegyndt en sammenligning af effekten og komplikationsraten ved 1 versus 2 daglige doser af Gentamycinbehandling af bakteriel endocarditis.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Afdelingen har et omfattende samarbejde med danske kardiologiske afdelinger i forbindelse med de klinisk kontrollerede undersøgelser og forsknings samarbejde i arytmiforskning med centre i Finland, Sverige, Norge, Belgien, Tyskland og USA.

Lungemedicinsk Afdeling Y, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Professor, overlæge, dr.med. Asger Dirksen og klinisk lektor, afdelingslæge, dr.med. Lars Christian Laursen.

Forskningsvirksomhed

Medicinske lungesygdomme

Afdelingens forskningsområder er medicinske lungesygdomme: Lungecancer, obstruktive lungesygdomme (inkl. alfa-1 antitrypsin mangel), tuberkulose, rygeafvænning og metoder til udredning af lungesygdomme, herunder specielt billeddiagnostik og endoskopi. I 2004 er afdelingen påbegyndt et screeningsprojekt for lungecancer med årlig lavdosis CT i 5 år. Afdelingen arrangerer hvert andet år et kursus i fiberbronkoskopi, for bl.a. læger i uddannelsesstilling i lungemedicin.

I samarbejde med røntgenafdelingen (overlæge Hanne Hansen) og tilsvarende centre i England (prof. Rob Stockley i Birmingham) og Sverige (assoc. prof. Eeva Piitulainen i Malmø) en randomiseret klinisk undersøgelse af substitutionsbehandling med alfa-1 antitrypsin til patienter med emfysem og svær alfa-1 antitrypsin mangel.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen deltager i følgende EU-projekter:

Software Performance and Reproducibility in Emphysema Assessment Demonstration (SPREAD).

Alpha-1 International Registry (AIR).

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Sygehusdirektoratet, Amtsgården, Stationsparken 27, 2600 Glostrup.

Medicinsk Afdeling F, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

Malassimilation og klinisk ernæring

Metodologiske, fysiologiske og kliniske aspekter af malassimilation, tyndtarmsfunktion og klinisk ernæring hos raske voksne og patienter med mave-tarmsygdomme, kronisk pancreatitis og leversygdomme.

Glatmuskel/motilitetsforskning

Fysiologiske og cellebiologiske undersøgelser af mave-tarm-motilitet og muscularis externas struktur/ funktion hos forsøgsdyr, raske voksne og patienter med mave-tarm-lidelser.

Kroniske inflammatoriske tarmsygdomme

Kliniske og epidemiologiske aspekter samt prognose og forløb hos patienter med inflammatoriske tarmsygdomme. Endvidere forskes der i genotypiske og fænotypiske relationer.

Leversygdomme

Ernæring og alkoholisk leversygdom.

Kliniske farmakologi og lægemiddelforskning

Specielt inden for inflammatoriske tarmsygdomme.

Nationale og internationale forskningssamarbejde

Afdelingen har talrige samarbejdsrelationer inden for Danmark og EU.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til sekretær Mariann Klausen, Medicinsk Afdeling F, KAS Gentofte.

Medicinsk Afdeling M, Kardiovaskulær Sektion Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Forskningsvirksomhed

Præventiv medicin

Medicinsk Afdeling M udfører omfattende forskning vedr. forebyggelse af kardiovaskulære sygdomme. Dette gøres i samarbejde med Forskningscenter for Forebyggelse og Sundhed.

Klinisk forskning er centreret om hjertekredsløbssygdomme, specielt patofysiologi og behandlingsprincipper ved hypertension og hjertesvigt i tæt samarbejde med Klinisk Fysiologisk/Nuklearmedicinsk Afdeling.

I den kliniske forskning lægges der stor vægt på nye medikamentelle behandlingsprincipper for hypertension, for hyperlipidæmi, akut myokardieinfarkt, hjertesvigt, trombosebehandling og tromboseprofylakse.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Omfattende forskningssamarbejde med Forskningscenter for Forebyggelse og Sundhed (Tidligere: "Københavns Amts Center for Sygdomsforebyggelse" og "Befolkningsundersøgelserne i Glostrup").

Samarbejde med en række kliniske og teoretiske institutter.

Tæt samarbejde med kliniske og teoretiske forskningsinstitutioner i USA, Norge, Sverige og Finland.

Publikationer

I alt 26. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingsledelsessekretær Anne-Grethe Thorn, Medicinsk Afdeling M, KAS Glostrup, agth@glostruphosp.kbhamt.dk.

Medicinsk Afdeling M, Gastroenterologisk Sektion, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Forskningsvirksomhed

Undersøgelser vedrørende dyspepsi

Identifikation af syre-relateret dyspepsi ved hjælp af single subject trials.

Validering af symptomdagbøger

Medicinsk behandling af non erosiv refluxsygdom.

Gastrointestinale symptomer ved diabetes mellitus.

Epidemiologiske undersøgelser af Barrett's esophagus og adenocarcinom i esophagus.

Undersøgelser vedrørende pancreas.

Udarbejdelse af helbredsrelateret livskvalitetsmåling ved pancreassygdomme.

Interleukin-sekretionen efter alkoholindtagelse ved pancreatitis.

Insulinsekretion og sensitivitet ved kronisk pancreatitis. Udredning af diagnostisk værdi ved indirekte pancreas-funktionsundersøgelser.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Samarbejde med Gastroenterologisk Afdeling, Nepean Hospital, University of New South Wales, Sydney, om gastro-intestinale symptomer ved diabetes mellitus.

Samarbejde med universitetshospitalet i Rotterdam, Holland, om epidemiologiske undersøgelser af Barrett's esophagus.

Samarbejde med Adeleide University om identifikation af reflukssygdom ved hjælp af spørgeskemaer.

Samarbejde med universitetshospitalet i Lund om internordisk registrering af patienter med kronisk pancreatitis.

Publikationer

I alt 13. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingsledelsessekretær Anne-Grethe Thorn, Medicinsk Afdeling M, KAS Glostrup, agth@glostruposp.kbhamt.dk.

Medicinsk Endokrinologisk Afdeling J, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Molekylærbiologiske undersøgelser vedrørende genexpression, baseret på kvantificering af mRNA ved hjælp af RT-PCR-HPLC (revers transkription-polymerase kæde reaktion-højtryksvæskekromatografi) og receptorprotein, ved hjælp af western blotting og laser fluorescens scanning. Igangværende projekter omhandler især et nyt gen, som er opdaget i laboratoriet (Trag). Hertil kommer undersøgelser NF- κ B og GCR(α). Undersøgelserne omhandler patienter med Graves' sygdom, rheumatoid arthritis og Type-1 diabetes.

Undersøgelse af regulationen af adenylyl cyclase type I og cAMP i mononucleære celler.

Effekten af mikrogravity (rumflyvninger) på sympatisaktivitet og kredsløbsfunktion.

Thyreoideacancer efter radiojodbehandling.

Livskvalitet efter behandling af thyreoideacancer.

Preoperativ udvælgelse af solide kolde knuder i gl. thyreoidea. Et prospektivt studie med henblik på værdien af ultralyd, cytologi, immunfarvning og molekylær profil.

Kredsløbsregulation ved thyreoideasygdomme.

Behandlingsstrategier ved Mb. Cushing.

Behandlingsstrategier ved diabetes mellitus.

Hjerteinsufficiens og iskæmisk hjertesygdom hos type-2 diabetikere, risikomarkører og prognose.

YKL-40 som markør for inflammation.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Rumfysiologi i samarbejde med European Space Agency, Rosaviakosmos og NASA.

Reumatologisk Afdeling Q, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Center for den kliniske database Dansk Reumatologisk Database.

Inflammatoriske reumatiske sygdomme.

Undersøgelse af nye behandlingsformer ved kronisk leddegigt – biologiske lægemidler + tidlig aktiv behandling.

Aktivitetmarkører ved leddegigt.

Billeddannelse af led ved hjælp af MR-scanning og ultralyd.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Professor dr.med. Mikkel Østergaard samarbejder videnskabeligt og administrativt, med en række internationale forskningsorganisationer og forskningscentre, inden for billeddannelse ved leddegigt.

Publikationer

I alt 14. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Medicinsk Gastroenterologisk Afdeling C, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Afdelingens hovedforskningsområder afspejler primært dette lands- og landsdelsfunktion for komplicerede tilfælde, af kronisk inflammatorisk tarmsygdom (colitis ulcerosa, Crohn's sygdom), men omfatter også de nært beslægtede tilfælde af mikroskopisk colitis samt kronisk viral hepatitis.

Epidemiologiske undersøgelser

Afdelingens regionale kohorte af patienter med colitis ulcerosa og Crohn's sygdom bliver registreret i national database (DCCD), og har bl.a. været anvendt til studier af langtidsprognosen, herunder mortalitet og risikoen for cancerudvikling. Sideløbende arbejdes bl.a. med molekylærgenetisk karakteristik af kliniske fænotyper, og videreudvikling af den omfattende kliniske database for patienter med kronisk inflammatorisk tarmsygdom.

Kliniske lægemiddel- og andre interventionsstudier

De væsentligste områder er afprøvning af nye typer immunsupprimerende/modulerende behandling, og initiale studier af leukocyt-afese ved behandlingsrefraktær inflammatorisk tarmsygdom. Endvidere deltager afdelingen i kliniske afprøvninger af anti-viral behandling, ved kronisk viral hepatitis.

Basal- og laboratorieorienteret forskning

Omfatter et bredt spektrum af problemstillinger, der belyses *in vitro* vha. cellelinjemodeller eller korttids-kulturer af epitel- og immunceller, isoleret fra kolonlimhinden, hos patienter med inflammatorisk tarmsygdom. Centrale forskningsområder er: 1) Studier af apoptosemekanismer i kolonepitelceller hos patienter med ulcerøs colitis, 2) parallelle studier af inducerbar nitrogen oxid syntase (iNOS) og centrale transkriptionsveje (NF- κ B, STAT) ved mikroskopisk colitis og klassisk ulcerøs colitis, 3) adhæsionsmolekylers betydning for inflammation ved kronisk inflammatorisk tarmsygdom, 4) ekspression og funktion af matrix-metalloproteinaser (MMP's) og adamalysiner (ADAM's), med vægt på patogenesestudier af fisteldannelse ved Crohn's sygdom, 5) ekspression og funktion af peroxisom-proliferator-aktiverede receptorer (PPAR) i kolonlimhinden, fra patienter med kolorektale polypper eller in-

flammatorisk tarmsygdom, 6) identifikation af mutationer i cancer-fremkaldende gener hos patienter, med langvarig ulcerøs colitis og 7) karakteristik af genekspressionsmønstret hos definerede undergrupper af patienter med inflammatorisk tarmsygdom, belyst vha. GeneChips.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Afdelingen har talrige nationale og internationale relationer og samarbejdspartnere. Disse spænder fra redaktionelle opgaver til mere formaliserede forsknings samarbejder med institutioner i Danmark, Norden og EU. Interesserede kan få supplerende oplysninger ved henvendelse til afdelingen.

Publikationer

I alt 26. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Lisa Rohbach (e-mail: lro@herlevhosp.kbhamt.dk), Medicinsk Gastroenterologisk Afdeling C, KAS Herlev.

Hæmatologisk Afdeling L, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Kliniske studier med fokus på i) optimeret diagnostik og prognostik for hæmatologiske sygdomme, ved implementering af nye teknologier og ii) forbedring af patientbehandling, med nye strategier.

Laboratoriestudier baseret på cytometriske teknologier og enkeltcelle undersøgelser, specielt med fokus på i) det cellulære hierarki og sygdomsmekanismer i hæmatologien ii) implementering af nye diagnostiske procedurer, prognostiske faktorer inklusiv behandlingsmonitorering samt iii) nye behandlingsprincipper inklusiv autolog stamcelletransplantation ved maligne og degenerative sygdomme, samt dendritcelle-baseret immunterapi.

Afdelingens forskningsprogram inklusiv protokoloversigt, kan fås ved henvendelse til Forskningssekretariatet, tlf. 44 88 47 17.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Kliniske studier foregår i samarbejde med Den Nordiske og Europæiske Myelomatosegruppe: www.NMSG.org og www.EUMMNE.org den Europæiske Blod og Marv Transplantations Gruppe: www.EBMT.org samt den Nordiske Lymfomgruppe (www.NLG.org) og MRC Leukemia Trial Group (www.MRC.uk) og Nordic CML Study Group (www.roc.se).

Laboratorieforskning foregår i samarbejde med danske hæmatologiske afdelinger (specielt vedr. biobanker for myelomatose, leukæmi og lymfom), samt med udenlandske institutioner som beskrevet i afdelingens forskningsprogram.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til sekretær Hanne Larsen, Forskningssekretariatet, Hæmatologisk Afdeling L, Amtssygehuset i Herlev.

Onkologisk Afdeling R, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Laboratorieforskning

Behandlingsmodeller med brug af elektroporation med henblik på, at udvikle behandlingsteknikker, der baseres på genekspression i skeletmuskulatur. Parametrene for *in vivo* elektroporation er undersøgt og optimeret, i murine modelstudier (EU-projekt). Projektet fortsættes dels med undersøgelser af beta-galactosidase korttidsekspression i patienttumorer og dels med en murin EPO-behandlingsmodel, hvor ekspressionen styres af Tet-on kontrollerbar promoter.

Et lignende projekt beskæftiger sig med optimering af elektroporationsparametre for gentransfer til murine dendritceller, med henblik på udvikling af, anticancer vacciner.

Genekspression associeret til cancercellers cytotatikkarensistens, undersøges på et panel af cancercellelinjer, udviklet til resistens mod en række cytotatika, mhp. genekspressionen associeret med forskellige resistensfenotyper. Analyserne udføres ved hjælp af array-teknologi. I forlængelse af ekspressionsmålingerne, gennemføres også funktionelle studier, baseret på antisense hæmning af specifikke opregulerede genprodukter.

ACE-inhibitorer er vist, at have indflydelse på ekspression og aktivitet af matrix metallo-proteaser (MMP'er er væsentlige proteiner i cancercellers invasions- og metastaseringsprocesser). ACE-inhibitorernes anvendelighed og effekt, undersøges i murine tumormodelstudier, hvor ACE-inhibitorerne er vist, at kunne virke additivt i kombination med traditionelle cytotatika.

Klinisk forskning

Projekter vedrørende supportive care og antiemetika. Metastatisk blærecancer (behandlingsforløb og prædiktive faktorer for repons på behandlingen). Undersøgelse ved hoved-hals-cancer af erythropoietins effekt ved strålebehandling, samt ramipriis mulige antifibrotiske effekt efter strålebehandling. Ved *c. mammae* undersøgelser af anthracyclin-induceret kardiomyopati, og baseret på biobank-materiale undersøgelser af apoptose, resistens samt den prognostiske betydning af minimal residual sygdom. Effekten af behandling med dendritceller hos patienter med *c. mammae*, malignt melanom og *c. renis*. Effekten af behandling med elektrokemoterapi ved forskellige cancersygdomme, specielt malignt melanom. Markørundersøgelse (YKL40) på patienter med *c. coli*. PET-CT ved småcellet *c. pulm.*, og undersøgelser af EGF-receptorens betydning for følsomhed for Iressa. Neurotoksicitet ved Cisplatin-behandling hos patienter med *c. testis*, samt Temodals effekt ved CNS-tumorer. PET-CT/MR ved GIST-tumorer og sarkomer. Kliniske protokoller (fase I-III) til patienter med en række forskellige cancersygdomme, mhp. undersøgelser af toksicitet og behandlingseffekt. Intrahepatisk kemoterapi.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Andre afdelinger på Københavns Amts Sygehus i Herlev (spec. Hæmatologisk Afdeling og Patologisk Institut) samt på Rigshospitalet. Danske organisationer inden for de forskellige cancersygdomme, specielt DBCG og DAHANCA, universiteterne i København, Aarhus, Odense, Ålborg og Lund, EU, EORTC, British Medical Council.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Klinisk Forskningsenhed, KAS Herlev.

**Medicinsk Afdeling, Storstrømmens Sygehus
Næstved, Associeret Klinikudvalg Københavns Amt**
Forskningsvirksomhed*Hypertension*

Undersøgelser over døgnblodtryksvariation, og specielt har sigtet været "White Coat Hypertension".

Hereditær hæmokromatose

Befolkningsundersøgelse med analyse af HFE-genet blandt 30 til 50-årige danske mænd. Bestemmelse af allelhyppighed og penetrens af Cys282Tyr-mutationen.

Undersøgelser vedrørende hjertesygdomme

Deltager i fire multicenterstudier: LIFE-studiet vedrørende patienter med moderat til svær hypertension, VALIANT-studiet vedrørende patienter med moderat til svær hjerteinsufficiens efter akut myokardieinfarkt, CARMEN-studiet vedrørende patienter med moderat til svær kronisk hjerteinsufficiens, og IDEAL-studiet vedrørende patienter med iskæmisk hjertesygdom og hyperkolesterolemie.

Undersøgelser vedrørende onkologi

Onkologisk afsnit arbejder med fase 2 og 3 kliniske undersøgelser over, kemoterapi og hormonbehandling ved cancer mammae og cancer pulmonum.

Undersøgelser vedrørende endokrinologi

Undersøgelse af hyppigheden af forekomsten af MEN-1 genet hos patienter med hypofysetumor. Afdelingen deltager i klinisk afprøvning af forskellige medikamina til behandling af diabetes mellitus.

**Medicinsk Afdeling, Roskilde Amts Sygehus,
Roskilde**
Forskningsvirksomhed*Undersøgelser vedrørende Kardiologi*

IDEAL (Avorstatin versus simvastatin).

AF/CHF (Cordarone versus Digoxin+Betalblokker ved atrieflimren og hjertesvigt).

PETRO-EX (direkte trombinhæmmer til kronisk atrieflimren).

CORONA (rosuvastatin vs. placebo til patienter med IHD og CHF).

007 (direkte trombinhæmmer vs. warfarin til kronisk atrieflimren).

DISPERSE2 (Trombocyttaggregationshæmmer plus AZA vs. clopidogrel plus ASA til NSTEMI. SEAS (ezetimibe +simvastatin vs. placebo ved aortastenose).

Undersøgelser vedrørende Nefrologi/diabetologi

SHARP (effekten af kolesterolnedsættelse hos uræmipatienter).

CERA (erythropoitin-produktions-stimulation).

ORIGIN (Lantus versus standard insulinbehandling).

CREATE (Neorecormon (EPO) til tidlig behandling af Nefrogen Anæmi).

AURORA (Rosuvastatin versus Placebo til hæmodialysepatienter).

Hjertebelastningen af hæmodialysefistel (Osval II originalforsning). Ændringer i kredsløbet under hæmodialysebehandling (Osval II originalforsning).

Undersøgelser vedrørende Lungemedicin og allergologi

COMPAS (Symbicort/symptomrelateret dosering ved Asthma).

PROGRASS (peroral hyposensibilisering ved græspollen-allergi).

Informationsprojekt for KOL-patienter.

Optimalt forløb for lungecancerpatienter.

Publikationer

I alt 31. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til klinisk lektor, ledende overlæge, dr.med. Knud Rasmussen, telefon 47 32 22 01 eller e-mail: rskra@ra.dk.

Instituteder Jørgen Rask Madsen

Stab*Professorer*

Borregaard, Niels; klinisk professor.
Christensen, Niels Juel Schmidt; klinisk professor.
Danø, Keld Bechgaard; klinisk professor.
Dirksen, Asger; klinisk professor.
Galbo, Henrik; klinisk professor.
Haunsø, Stig; klinisk professor.
Johnsen, Hans E., klinisk professor.
Kjær, Michael; klinisk professor.
Lundgren, Jens Dilling; klinisk professor.
Madsbad, Sten; klinisk professor.
Madsen, Jørgen Rask; klinisk professor.
Mouridsen, Henning Torbøl; klinisk professor.
Nielsen, Jens Ole; klinisk professor.
Pedersen, Bente Klarlund; klinisk professor.
Rørth, Mikael Rahbek; klinisk professor.
Schroll, Marianne; klinisk professor.
Schwarz, Peter; klinisk professor.
Skinhøj, Peter; klinisk professor.
Svejgaard, Arne; klinisk professor.
Svendsen, Jesper Hastrup; klinisk professor.
Torp-Pedersen, Christian Tobias; klinisk professor.
Ølgaard, Klaus Bo; klinisk professor.
Østergaard, Mikkel; klinisk professor.

Stipendiater

Lundsgaard, Dorthe; ph.d.-stipendiat.

Kliniske lektorer

Abrahamsen, Bo.
Andersen, Lisbeth Tingsted.
Andersen Åse Benggaard.
Asmussen, Karsten heller.
Backer, Nina Vibeke.
Baslund, Bo.
Bendtsen, Flemming.
Bjerrum, Ole Weis.
Breum, Leif.
Bytzer, Peter.
Christensen, Erik.

Clemmensen, Peter Michael.
 Dufva, Inge Høgh.
 Egfjord, Martin.
 Eliassen, Per.
 Enemark, Bo.
 Eskildsen, Peter C.
 Feldt-Rasmussen, Bo.
 Feldt-Rasmussen, Ulla Friis.
 Fornitz, Gitte.
 Gelvan, Allan.
 Gerstoft, Jan.
 Gimsing, Peter.
 Gotfredsen, Anders.
 Grande, Peer.
 Graudal, Niels.
 Hansen, Jesper Melchior.
 Hansen, Per Boye.
 Helleberg, Carsten.
 Herrstedt, Jørn.
 Hetland, Merete Lund.
 Holtug, Klavs.
 Homann, Christian.
 Husum, Dorte Gijsbrechts.
 Højlyng, Niels.
 Haaber, Anne Birgitte.
 Ibsen, Hans.
 Jensen, Gorm Boje.
 Jensen, Gunnar V.
 Jensen, Hanne Slott.
 Jensen, Jan Skov.
 Jensen, Niels Torben Skovsgaard.
 Jeppesen, Jørn.
 Jespersen, Christian Magdalous.
 Juhl, Henning Friis.
 Juul, Lars.
 Jørgensen, Lillian Mørch.
 Kastrup, Jens.
 Klarlund, Kim.
 Kristensen, Lars Østergaard.
 Kromann-Andersen.
 Kronborg, Gitte.
 Kølendorf, Klaus Erik.
 Larsen, Klaus Richter.
 Laursen, Lars Christian.
 Lindhardt, Bjarne Ørskov.
 Lund, Per.
 Løkkegaard, Niels.
 Maltbæk, Niels.
 Mathiesen, Elisabeth.
 Munck, Lars Kristian.
 Nielsen, Arne Høj.
 Nielsen, Walter Bjørn.
 Nielsen, Henrik.
 Nielsen, Ole Haagen.
 Nolte, Hendrik.
 Nordgaard-Lassen, Inge.
 Pedersen, Michael.
 Perrild, Hans Jørgen Duckert.
 Poulsen, Hans Skovgaard.
 Pødenphant, Jan.
 Rasmussen, Finn Vejlø.
 Rasmussen, Knud.
 Rasmussen, Åse Krogh.
 Ringbæk, Jørgen.

Ring-Larsen, Helmer.
 Schiødt, Frank V.
 Sigurd, Bjarne Mühldorff.
 Skjødt, Henrik.
 Staun, Michael.
 Steentoft, Johnna.
 Stoltenberg, Michael Bo.
 Storm, Tommy Lyager.
 Svendsen, Ole Lander.
 Sykulski, Roman.
 Thomsen, Poul Erik Bloch.
 Tuxen, Christian.
 Tvede, Niels.
 Ulrik, Charlotte Suppli.
 Vestergaard, Henrik.
 Vaage-Nilsen, Merete Bech.
 Weis, Nina M.
 Winther, Lone.

Ph.d.-afhandlinger

Dominguez Vall-Lamora, M. Helena; The role of tumor necrosis factor *alpha* on insulin resistance and vascular dysfunction.
 Hansen, Tine Willum; The Prognostic Significance of Ambulatory Blood Pressure Monitoring in a General Population.
 Hartoft-Nielsen, Marie-Louise C.; The influence of iodine and tri-iodo-thyronine on autoimmune thyroiditis and type 1-diabetes mellitus in rats and application of stereological tools to the thyroid gland of rats.
 Hinrichsen, Rebecca; Activation of cell cycle regulatory proteins in cardiac hypertrophy.
 Keller, Charlotte; Metabolic regulation of the IL-6 response to exercise.
 Kjær, Birgitte Esberg Boysen; Mycoplasma pneumoniae infection in early childhood. Disease presentation and long-term effect on lung function.
 Leinøe, Eva Birgitte; Characterization of megakaryopoiesis in acute myeloid leukaemia by flow cytometry and RT-PCR analysis of platelets and haematopoietic progenitors.
 Pagsberg, Anne Katrine; Structural Brain Abnormalities in 10-18 Year Old Children and Adolescents with First-Episode Psychosis.
 Shaker, Saher Burhan; Methodological aspects of quantitative computed tomography in pulmonary emphysema.
 Therkelsen, Susette Krohn; Atrial and Ventricular Volume and Function in Atrial Fibrillation – A Magnetic Resonance Imaging Study.
 Usher, Pernille Autzen; Proteolyse i cancer prostatae og prostata involution.
 Willesen, Mette Georgi; Protein kinases in rodent models of neuronal degeneration: Emphasis on Parkinson's disease.

Publikationer

Kardiologisk Afdeling P, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Abildstrom, S.Z., Ottesen, M.M., Rask-Madsen, C., Andersen, P.K., Rosthøj, S., Torp-Pedersen, C. & Kober, L.: Sudden cardiovascular death following myocardial infarction.

- on: The importance of left ventricular systolic dysfunction and congestive heart failure. *International Journal of Cardiology*. 104(2), s. 184-189. 2005.
- Astrup, A.S., Tarnow, L., Rossing, P., Pietraszek, L., Hansen, P.R. & Parving, H.H.: Improved prognosis in type 1 diabetic patients with nephropathy: A prospective follow-up study. *Kidney International*. 68(3), s. 1250-1257. 2005.
- Benn, M., Nordestgaard, B.G., Jensen, J.S., Grande, P., Sillelsen, H. & Tybjaerg-Hansen, A.: Polymorphism in APOB associated with increased low-density lipoprotein levels in both genders in the general population. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(10), s. 5797-5803. 2005.
- Bloch Thomsen, P.E., Joergensen, R.M., Kanters, J.K., Jensen, T.J., Haarbo, J., Hagemann, A., Vestergaard, A. & Saermark, K.: Phase 2 reentry in man. *Heart Rhythm*. 2(8), s. 797-803. 2005.
- Braunschweig, F., Mortensen, P.T., Gras, D., Reiser, W., Lawo, T., Mansour, H., Sogaard, P., Stegmann, B., Bruns, H.J. & Linde, C.: Monitoring of physical activity and heart rate variability in patients with chronic heart failure using cardiac resynchronization devices. *American Journal of Cardiology*. 95(9), s. 1104-1107. 2005.
- Carstensen, S., Kjaergaard, J. & Hassager, C.: Picture of the month: echocardiography. *Ugeskrift for Laeger*. 167(47), s. 4478. 2005.
- Christensen, M., Ibsen, H. & Worck, R.: Effect of eprosartan on catecholamines and peripheral haemodynamics in subjects with insulin-induced hypoglycaemia. *Clinical Science*. 108(2), s. 113-119. 2005.
- Christiansen, M., Kjeldsen, K., Wettrell, G., Larsen, L.A., Andersen, P.S., Tran, C.T., Kanters, J.K. & Vuust, J.: Positium must be considered in congenital long QT syndrome. *Heart Drug*. 5, s. 54-58. 2005.
- Christiansen, M., Tonder, N., Larsen, L.A., Andersen, P.S., Simonsen, H., Oyen, N., Kanters, J.K., Jacobsen, J.R., Fosdal, I., Wettrell, G. & Kjeldsen, K.: Mutations in the HERG K⁺-ion channel: A novel link between long QT syndrome and sudden infant death syndrome. *American Journal of Cardiology*. 95(3), s. 433-434. 2005.
- Daugaard, G., Lassen, U., Bie, P., Pedersen, E.B., Jensen, K.T., Abildgaard, U., Hesse, B. & Kjaer, A.: Natriuretic peptides in the monitoring of anthracycline induced reduction in left ventricular ejection fraction. *European Journal of Heart Failure*. 7(1), s. 87-93. 2005.
- Dixen, U., Hoegh, A., Parner, J., Rasmussen, V., Pehrson, S.M. & Jensen, G.B.: Atrial fibrillation recurrence: The roles of hypertension, duration of atrial fibrillation disease, and prolonged signal-averaged P wave duration. *Current Cardiology Reviews*. 1(2), s. 103-108. 2005.
- Esaki, K., Hamaoka, T., Radegran, G., Boushel, R., Hansen, J., Katsumura, T., Haga, S. & Mizuno, M.: Association between regional quadriceps oxygenation and blood oxygen saturation during normoxic one-legged dynamic knee extension. *Eur.J.Appl.Physiol*. 95(4), s. 361-370. 2005.
- Jensen, B.T., Abildstrom, S.Z., Larroude, C.E., Agner, E., Torp-Pedersen, C., Nyvad, O., Ottesen, M., Wachtell, K. & Kanters, J.K.: QT dynamics in risk stratification after myocardial infarction. *Heart Rhythm*. 2(4), s. 357-364. 2005.
- Jensen, J.S., Feldt-Rasmussen, B., Borch-Johnsen, K., Jensen, K.S. & Nordestgaard, B.G.: Increased transvascular lipoprotein transport in diabetes: Association with albuminuria and systolic hypertension. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(8), s. 4441-4445. 2005.
- Jensen, L.O., Thayssen, P., Kassis, E., Rasmussen, K., Saunamaki, K. & Thuesen, L.: Target vessel revascularization following percutaneous coronary intervention. A 10-year report from the Danish percutaneous transluminal coronary angioplasty registry. *Scandinavian Cardiovascular Journal*. 39(1-2), s. 30-35. 2005.
- Kistorp, C., Faber, J., Galatius, S., Gustafsson, F., Frystyk, J., Flyvbjerg, A. & Hildebrandt, P.: Plasma adiponectin, body mass index, and mortality in patients with chronic heart failure. *Circulation*. 112(12), s. 1756-1762. 2005.
- Kjaergaard, J., Sogaard, P., Olsen, M.E. & Hassager, C.: Pulmonary embolism complicated with right-sided intracardiac thrombus entrapped in a patent foramen ovale. *Ugeskrift for Laeger*. 167(41), s. 3890-3891. 2005.
- Kjaergaard, J., Hassager, C., Oh, J.K., Kristensen, J.H., Berning, J. & Sogaard, P.: Measurement of cardiac time intervals by Doppler tissue M-mode imaging of the anterior mitral leaflet. *Journal of the American Society of Echocardiography*. 18(10), s. 1058-1065. 2005.
- Klausen, K.P., Scharling, H., Jensen, G. & Jensen, J.S.: New definition of microalbuminuria in hypertensive subjects – Association with incident coronary heart disease and death. *Hypertension*. 46(1), s. 33-37. 2005.
- Larsen, C.T., Blackburn, H., Bruun, N.E., Jensen, G.B., Scharling, H. & Schnohr, P.: The ischemic electrocardiogram: A harbinger for ischemic heart disease independent of the blood pressure level. The Copenhagen City Heart Study. *European Journal of Epidemiology*. 20(4), s. 301-309. 2005.
- Mortensen, O.S., Bjorner, J.B., Oldenburg, B., Newman, B., Groenvold, M., Madsen, J.K. & Andersen, H.R.: Health-related quality of life one month after thrombolysis or primary PCI in patients with ST-elevation infarction. A DANAMI-2 sub-study. *Scandinavian Cardiovascular Journal*. 39(4), s. 206-212. 2005.
- Nielsen, J., Ostergaard, M., Kjaergaard, J., Tingleff, J., Berthelsen, P.G., Nygaard, E. & Larsson, A.: Lung recruitment maneuver depresses central hemodynamics in patients following cardiac surgery. *Intensive Care Medicine*. 31(9), s. 1189-1194. 2005.
- Ravn, L.S., Hofman-Bang, J., Dixen, U., Larsen, S.O., Jensen, G., Haunso, S., Svendsen, J.H. & Christiansen, M.: Relation of 97T polymorphism in KCNE5 to risk of atrial fibrillation. *American Journal of Cardiology*. 96(3), s. 405-407. 2005.
- Thuesen, L., Galloe, A., Thayssen, P., Rasmussen, K., Kelbæk, H., Lassen, J.F., Hansen, P.R., Pedersen, K.E., Ravkilde, J., Helquist, S., Abildgaard, U., Andersen, H.R., Bøtker, H.E., Kristensen, S.D., Hjort, J. & Krusell, L.R.: Randomized comparison of deliverability and in-hospital complications in implantation of BxSonic®, Express®, and Flexmaster® coronary stents c. 2005; 1: 273-276. *Euro.Interv.* 1, s. 273-276. 2005.

Medicinsk Afdeling F, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

- Bregnhøj, L., Thirstrup, S., Kristensen, M.B. & Sonne, J.: Reliability of a modified medication appropriateness index in primary care. *European Journal of Clinical Pharmacology*. 61(10), s. 769-773. 2005.

- Elung-Jensen, T., Heisterberg, J., Sonne, J., Strandgaard, S. & Kamper, A.L.: Enalapril dosage in progressive chronic nephropathy: a randomised, controlled trial. *European Journal of Clinical Pharmacology*. 61(2), s. 87-96. 2005.
- Gronbaek, K., Sonne, J., Ring-Larsen, H., Poulsen, H.E., Friis, H. & Krarup, H.B.: Viral load is a negative predictor of antioxidant levels in hepatitis C patients. *Scandinavian Journal of Infectious Diseases*. 37(9), s. 686-689. 2005.
- Hansen, M.L. & Rumessen, J.J.: Does enzyme substitution therapy reduce pain in chronic pancreatitis? *Ugeskrift for Laeger*. 167(17), s. 1841-1844. 2005.
- Riis, L., Munkholm, P., Binder, V., Skovgaard, L.T. & Langholz, E.: Intra- and interobserver variation in the use of the Vienna classification of Crohn's disease. *Inflammatory Bowel Diseases*. 11(7), s. 657-661. 2005.
- Rosenberg, J., Hamberg, O., Vilstrup, H. & Tønnesen, E.: Mave-tarm-leversygdomme, væske- og elektrolytterapi. i: *Basisbog i sygdomslære*, s. 27-95. Schulze, Svend and Schroeder, Torben V. (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Rumessen, J.J.: Gastrointestinal function following cholecystectomy. *Ugeskrift for Laeger*. 167(24), s. 2623-2624. 2005.
- Schou, J.H., Pilgaard, K., Vilsboll, T., Jensen, C.B., Deacon, C.F., Holst, J.J., Volund, A., Madsbad, S. & Vaag, A.A.: Normal secretion and action of the gut incretin hormones glucagon-like peptide-1 and glucose-dependent insulinotropic polypeptide in young men with low birth weight. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(8), s. 4912-4919. 2005.
- Lungemedicinsk Afdeling Y, Københavns Amts Sygehus i Gentofte**
- Bakker, M.E., Stolk, J., Putter, H., Shaker, S.B., Parr, D.G., Piitulainen, E., Russi, E.W., Dirksen, A., Stockley, R.A., Reiber, J.H.C. & Stoel, B.C.: Variability in densitometric assessment of pulmonary emphysema with computed tomography. *Investigative Radiology*. 40(12), s. 777-783. 2005.
- Dirksen, A.: Lungesygdomme. i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 343-?. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Dirksen, A., Langereis, S., de Waal, B.F., van Genderen, M.H., Hackeng, T.M. & Meijer, E.W.: A supramolecular approach to multivalent target-specific MRI contrast agents for angiogenesis. *Chem. Commun. (Camb.)*. (22), s. 2811-2813. 2005.
- Elberling, J., Linneberg, A., Mosbech, H., Dirksen, A., Møntne, T., Nielsen, N.H., Madsen, F., Frolund, L. & Johansen, J.D.: Airborne chemicals cause respiratory symptoms in individuals with contact allergy. *Contact Dermatitis*. 52(2), s. 65-72. 2005.
- Elberling, J., Linneberg, A., Dirksen, A., Johansen, J.D., Frolund, L., Madsen, F., Nielsen, N.H. & Mosbech, H.: Mucosal symptoms elicited by fragrance products in a population-based sample in relation to atopy and bronchial hyper-reactivity. *Clinical and Experimental Allergy*. 35(1), s. 75-81. 2005.
- Faurschou, P., Maltbaek, N. & Skov, B.G.: Pulmonary diseases and chronic inflammatory bowel disease. *Ugeskrift for Laeger*. 167(1), s. 38-40. 2005.
- Jennum, P.J., Tonnesen, P., Rasmussen, N. & Norregaard, O.: Sleep-related respiration disorders. Diagnosis and treatment. *Ugeskrift for Laeger*. 167(22), s. 2385-2389. 2005.
- Jennum, P.J., Tonnesen, P., Rasmussen, N. & Norregaard, O.: Sleep-related respiration disorders. Definition, prevalence, pathophysiology and consequences. *Ugeskrift for Laeger*. 167(22), s. 2380-2385. 2005.
- Larsen, S.S., Vilmann, P., Krasnik, M., Dirksen, A., Clementsen, P., Skov, B.G. & Jacobsen, G.K.: Endoscopic ultrasound guided biopsy versus mediastinoscopy for analysis of paratracheal and subcarinal lymph nodes in lung cancer staging. *Lung Cancer*. 48(1), s. 85-92. 2005.
- Ravn, P., Munk, M.E., Andersen, A.B., Lundgren, B., Lundgren, J.D., Nielsen, L.N., Kok-Jensen, A., Andersen, P. & Weldingh, K.: Prospective evaluation of a whole-blood test using Mycobacterium tuberculosis-specific antigens ESAT-6 and CFP-10 for diagnosis of active tuberculosis. *Clinical and Diagnostic Laboratory Immunology*. 12(4), s. 491-496. 2005.
- Ringbaek, T., Seersholm, N. & Viskum, K.: Standardised mortality rates in females and males with COPD and asthma. *Eur Respir. J.* 25(5), s. 891-895. 2005.
- Ringbaek, T.J., Krasnik, M., Clementsen, P., Skov, B.G., Rasmussen, E.N. & Vilmann, P.: Transesophageal endoscopic ultrasound/fine-needle aspiration diagnosis of a malignant adrenal gland in a patient with non-small cell lung cancer and a negative CT scan. *Lung Cancer*. 48(2), s. 247-249. 2005.
- Ringbaek, T.J. & Lange, P.: Outdoor activity and performance status as predictors of survival in hypoxaemic chronic obstructive pulmonary disease (COPD). *Clinical Rehabilitation*. 19(3), s. 331-338. 2005.
- Seersholm, N.: alpha(1)-Antitrypsin genotype unaffected by age - Reply. *Thorax*. 60(3), s. 258-259. 2005.
- Shaker, S.B., Maltbaek, N., Brand, P., Haeussermann, S. & Dirksen, A.: Quantitative computed tomography and aerosol morphometry in COPD and alpha-antitrypsin deficiency. *European Respiratory Journal*. 25(1), s. 23-30. 2005.
- Stavngaard, T., SoVaard, L., Mortensen, J., Hanson, L.G., Schmiedeskamp, J., Berthelsen, A.K. & Dirksen, A.: Hyperpolarised He-3 MRI and Kr-81m SPECT in chronic obstructive pulmonary disease. *European Journal of Nuclear Medicine and Molecular Imaging*. 32(4), s. 448-457. 2005.
- Stavngaard, T., Mortensen, J. & Dirksen, A.: Clinical Imaging - Emphysema/alpha-1 antitrypsin deficiency. i: *Functional Lung Imaging*, s. 453-478. Lipson, D. A and Van Beek, Edwin J. R. (red.). Taylor & Francis Group, Boca Rata, Florida 2005.
- Stoller, J.K., Snider, G.L., Brantly, M.L., Fallat, R.J., Stockley, R.A., Turino, G.M., Konietzko, N., Dirksen, A., Eden, E., Fallat, R.J., Luisetti, M., Stolk, J. & Strange, C.: [American Thoracic Society/European Respiratory Society Statement: Standards for the diagnosis and management of individuals with alpha-1 antitrypsin deficiency]. *Pneumologie*. 59(1), s. 36-68. 2005.
- Tonnesen, P., Pisinger, C., Hvidberg, S., Wennike, P., Breemann, L., Westin, A., Thomsen, C. & Nilsson, F.: Effects of smoking cessation and reduction in asthmatics. *Nicotine & Tobacco Research*. 7(1), s. 139-148. 2005.
- Tonnesen, P. & Dirksen, A.: Screening and prevention. *Danish Society of Pulmonary Medicine. Ugeskrift for Laeger*. 167(12-13), s. 1395. 2005.
- Vestergaard, P., Laursen, L.C., Schwarz, P. & Brixen, K.:

- Glucocorticoid-induced osteoporosis. Occurrence, prophylaxis and treatment. *Ugeskrift for Laeger*. 167(8), s. 898-900. 2005.
- Vilmann,P. & Larsen,S.S.: Endoscopic ultrasound-guided biopsy in the chest: little to lose, much to gain. *European Respiratory Journal*. 25(3), s. 400-401. 2005.
- Vilmann,P., Krasnik,M., Larsen,S.S., Jacobsen,G.K. & Clementsen,P.: Transesophageal endoscopic ultrasound-guided fine-needle aspiration (EUS-FNA) and endobronchial ultrasound-guided transbronchial needle aspiration (EBUS-TBNA) biopsy: A combined approach in the evaluation of mediastinal lesions. *Endoscopy*. 37(9), s. 833-839. 2005.
- Medicinsk Afdeling M1, Gastroenterologisk Sektion, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Behrend,L., Vibe-Petersen,J. & Perrild,H.: Sildenafil in the treatment of erectile dysfunction in men with diabetes: demand, efficacy and patient satisfaction. *International Journal of Impotence Research*. 17(3), s. 264-269. 2005.
- Bytzer,P. & O'Morain,C.: Treatment of *Helicobacter pylori*. *Helicobacter*. 10, s. 40-46. 2005.
- Bytzer,P.: Gastro-oesophageal reflux disease: Epidemiologic challenges. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 40(3), s. 247-249. 2005.
- Bytzer,P.: Dyspepsia and *Helicobacter*—from evidence to clinical practice. *Ugeskrift for Laeger*. 167(49), s. 4631. 2005.
- Hansen,J.M., Schmidt,P.N., Matzen,P., Gytrup,H.J. & Bytzer,P.: Appropriateness of colonoscopy. Are European standards applicable to a Danish population? *Ugeskrift for Laeger*. 167(16), s. 1738-1742. 2005.
- Hughes,D.A., Bodger,K., Bytzer,P., de Herdt,D. & Dubois,D.: Economic analysis of on-demand maintenance therapy with proton pump inhibitors in patients with non-erosive reflux disease. *Pharmacoeconomics*. 23(10), s. 1031-1041. 2005.
- Pedersen,J.F., Larsen,V.A., Bytzer,P., Madsen,L.G. & Hamberg,O.: Hepatic transit time of ultrasound contrast in biopsy characterized liver disease. *Acta Radiologica*. 46(6), s. 557-560. 2005.
- Pedersen,J.F., Dakhil,A.Z., Jensen,D.B., Sondergaard,B. & Bytzer,P.: Abnormal hepatic vein Doppler waveform in patients without liver disease. *British Journal of Radiology*. 78(927), s. 242-244. 2005.
- Schmidt,P.N., Hansen,J.M., Bytzer,P., Gytrup,H.J. & Matzen,P.: The quality of colonoscopy in Denmark. Results from a European quality study. *Ugeskrift for Laeger*. 167(16), s. 1733-1737. 2005.
- Sondergaard,B. & Bytzer,P.: Eradication therapy for peptic ulcer disease in *Helicobacter pylori* positive patients. *Ugeskrift for Laeger*. 167(5), s. 500-502. 2005.
- Tack,J., Muller-Lissner,S., Bytzer,P., Corinaldesi,R., Chang,L., Viegas,A., Schneckebuehl,S., Dunger-Baldauf,C. & Rueegg,P.: A randomised controlled trial assessing the efficacy and safety of repeated tegaserod therapy in women with irritable bowel syndrome with constipation. *Gut*. 54(12), s. 1707-1713. 2005.
- van Blankenstein,M., Looman,C.W.N., Hop,W.C.J. & Bytzer,P.: The incidence of adenocarcinoma and squamous cell carcinoma of the esophagus: Barrett's esophagus makes a difference. *American Journal of Gastroenterology*. 100(4), s. 766-774. 2005.
- Medicinsk Afdeling M2, Kardiovaskulær Sektion, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Alshakarchi,J.S. & Host,N.B.: D-dimer in acute aortic dissection. *Ugeskrift for Laeger*. 167(34), s. 3194-3195. 2005.
- Boman,K., Olofsson,M., Dahlof,B., Gerdt,E., Nieminen,M.S., Papademetriou,V., Wachtell,K. & Devereux,R.B.: Left ventricular structure and function in sedentary and physically active subjects with left ventricular hypertrophy (the LIFE study). *American Journal of Cardiology*. 95(2), s. 280-283. 2005.
- Carr,A.A., Kowey,P.R., Devereux,R.B., Brenner,B.M., Dahlof,B., Ibsen,H., Lindholm,L.H., Lyle,P.A., Snapinn,S.M., Zhang,Z., Edelman,J.M. & Shahinfar,S.: Hospitalizations for new heart failure among subjects with diabetes mellitus in the RENAAL and LIFE studies. *American Journal of Cardiology*. 96(11), s. 1530-1536. 2005.
- Christensen,M., Ibsen,H. & Worck,R.: Effect of eprosartan on catecholamines and peripheral haemodynamics in subjects with insulin-induced hypoglycaemia. *Clinical Science*. 108(2), s. 113-119. 2005.
- de Simone,G., Wachtell,K., Palmieri,V., Hille,D.A., Beevers,G., Dahlof,B., de Faire,U., Fyhrquist,F., Ibsen,H., Julius,S., Kjeldsen,S.E., Lederballe-Pedersen,O., Lindholm,L.H., Nieminen,M.S., Omvik,P., Oparil,S. & Devereux,R.B.: Body build and risk of cardiovascular events in hypertension and left ventricular hypertrophy – The LIFE (losartan intervention for endpoint reduction in hypertension) study. *Circulation*. 111(15), s. 1924-1931. 2005.
- Fossum,E., Moan,A., Kjeldsen,S.E., Devereux,R.B., Julius,S., Snapinn,S.M., Edelman,J.M., de Faire,U., Fyhrquist,F., Ibsen,H., Kristianson,K., Lederballe-Pedersen,O., Lindholm,L.H., Nieminen,M.S., Omvik,P., Oparil,S., Wedel,H. & Dahlof,B.: The effect of losartan versus atenolol on cardiovascular morbidity and mortality in patients with hypertension taking aspirin – The Losartan Intervention for Endpoint Reduction in Hypertension (LIFE) study. *Journal of the American College of Cardiology*. 46(5), s. 770-775. 2005.
- Franklin,S.S., Wachtell,K., Papademetriou,V., Olsen,M.H., Devereux,R.B., Fyhrquist,F., Ibsen,H., Kjeldsen,S.E. & Dahlof,B.: Cardiovascular morbidity and mortality in hypertensive patients with lower versus higher risk – A LIFE substudy. *Hypertension*. 46(3), s. 492-499. 2005.
- Fyhrquist,F., Dahlof,B., Devereux,R.B., Kjeldsen,S.E., Julius,S., Beevers,G., de Faire,U., Ibsen,H., Kristianson,K., Lederballe-Pedersen,O., Lindholm,L.H., Nieminen,M.S., Omvik,P., Oparil,S., Hille,D.A., Lyle,P.A., Edelman,J.M., Snapinn,S.M. & Wedel,H.: Pulse pressure and effects of losartan or atenolol in patients with hypertension and left ventricular hypertrophy. *Hypertension*. 45(4), s. 580-585. 2005.
- Hansen,T.W., Jeppesen,J., Rasmussen,S., Ibsen,H. & Torp-Pedersen,C.: Ambulatory blood pressure and mortality – A population-based study. *Hypertension*. 45(4), s. 499-504. 2005.
- Hildebrandt,P., Wachtell,K., Dahlof,B., Papademetriou,V., Gerdt,E., Giles,T., Oikarinen,L., Tuxen,C., Olsen,M.H. & Devereux,R.B.: Impairment of cardiac function in hypertensive patients with Type 2 diabetes: a LIFE study. *Diabetic Medicine*. 22(8), s. 1005-1011. 2005.
- Hoiland-Carsen,P.F., Gadsboll,N., Hein,E., Stage,P., Bads-

- berg, J.H. & Jensen, B.H.: Assessment of left ventricular systolic function by the chest x-ray: comparison with radionuclide ventriculography. *Journal of Cardiac Failure*. 11(4), s. 299-305. 2005.
- Ibsen, H., Olsen, M.H., Wachtell, K., Borch-Johnsen, K., Lindholm, L.H., Mogensen, C.E., Dahlof, B., Devereux, R.B., de Faire, U., Fyhrquist, F., Julius, S., Kjeldsen, S.E., Lederballe-Pedersen, O., Nieminen, M.S., Omvik, P., Oparil, S. & Wan, Y.: Reduction in albuminuria translates to reduction in cardiovascular events in hypertensive patients – Losartan intervention for endpoint reduction in hypertension study. *Hypertension*. 45(2), s. 198-202. 2005.
- Jensen, B.T., Abildstrom, S.Z., Larroude, C.E., Agner, E., Torp-Pedersen, C., Nyvad, O., Ottesen, M., Wachtell, K. & Kanters, J.K.: QT dynamics in risk stratification after myocardial infarction. *Heart Rhythm*. 2(4), s. 357-364. 2005.
- Kizer, J.R., Dahlof, B., Kjeldsen, S.E., Julius, S., Beevers, G., de Faire, U., Fyhrquist, F., Ibsen, H., Kristianson, K., Lederballe-Pedersen, O., Lindholm, L.H., Nieminen, M.S., Omvik, P., Oparil, S., Wedel, H., Wachtell, K., Edelman, J.M., Snapinn, S.M., Harris, K.E. & Devereux, R.B.: Stroke reduction in hypertensive adults with cardiac hypertrophy randomized to losartan versus atenolol – The Losartan Intervention for Endpoint reduction in hypertension study. *Hypertension*. 45(1), s. 46-52. 2005.
- Kjaer, A., Meyer, C., Wachtell, K., Olsen, M.H., Ibsen, H., Opie, L., Holm, S. & Hesse, B.: Positron emission tomographic evaluation of regulation of myocardial perfusion in physiological (elite athletes) and pathological (systemic hypertension) left ventricular hypertrophy. *American Journal of Cardiology*. 96(12), s. 1692-1698. 2005.
- Kjeldsen, S.E., Lyle, P.A., Terhakovec, A.M., Devereux, R.B., Oparil, S., Dahlof, B., de F.U., Fyhrquist, F., Ibsen, H., Kristianson, K., Lederballe-Pedersen, O., Lindholm, L.H., Nieminen, M.S., Omvik, P. & Wedel, H.: Targeting the renin-angiotensin system for the reduction of cardiovascular outcomes in hypertension: angiotensin-converting enzyme inhibitors and angiotensin receptor blockers. *Expert Opin. Emerg. Drugs*. 10(4), s. 729-745. 2005.
- Kjeldsen, S.E., Lyle, P.A., Kizer, J.R., Dahlof, B., Devereux, R.B., Julius, S., Beevers, G., de F.U., Fyhrquist, F., Ibsen, H., Kristianson, K., Lederballe-Pedersen, O., Lindholm, L.H., Nieminen, M.S., Omvik, P., Oparil, S., Snapinn, S.M., Harris, K.E. & Wedel, H.: The effects of losartan compared to atenolol on stroke in patients with isolated systolic hypertension and left ventricular hypertrophy. *The LIFE study*. *J.Clin.Hypertens.(Greenwich)*. 7(3), s. 152-158. 2005.
- Olsen, M.H., Wachtell, K., Neland, K., Bella, J.N., Rokkedal, J., ge-Petersen, H. & Ibsen, H.: Losartan but not atenolol reduce carotid artery hypertrophy in essential hypertension. *A LIFE substudy*. *Blood Pressure*. 14(3), s. 177-183. 2005.
- Olsen, M.H., Fossum, E., Hoiegggen, A., Wachtell, K., Hjerkinn, E., Nesbitt, S.D., Andersen, U.B., Phillips, R.A., Gaboury, C.L., Ibsen, H., Kjeldsen, S.E. & Julius, S.: Long-term treatment with losartan versus atenolol improves insulin sensitivity in hypertension: ICARUS, a LIFE substudy. *Journal of Hypertension*. 23(4), s. 891-898. 2005.
- Olsen, M.H., Hansen, T.W., Christensen, M.K., Gustafsson, F., Rasmussen, S., Wachtell, K., Borch-Johnsen, K., Ibsen, H., Jorgensen, T. & Hildebrandt, P.: N-terminal pro brain natriuretic peptide is inversely related to metabolic cardiovascular risk factors and the metabolic syndrome. *Hypertension*. 46(4), s. 660-666. 2005.
- Olsen, M.H., Christensen, M.K., Wachtell, K., Tuxen, C., Fossum, E., Bang, L.E., Wiinberg, N., Devereux, R.B., Kjeldsen, S.E., Hildebrandt, P., ge-Petersen, H., Rokkedal, J. & Ibsen, H.: Markers of collagen synthesis is related to blood pressure and vascular hypertrophy: a LIFE substudy. *Journal of Human Hypertension*. 19(4), s. 301-307. 2005.
- Seibæk, M., Pedersen, C.T. & Schroeder, T.V.: Hjerter-karsygdomme. i: *Basisbog i sygdomslære*, s. 331-392. Schulze, Svend and Schroeder, Torben V. (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Wachtell, K., Hornestam, B., Lehto, M., Slotwiner, D.J., Gerds, E., Olsen, M.H., Aurup, P., Dahlof, B., Ibsen, H., Julius, S., Kjeldsen, S.E., Lindholm, L.H., Nieminen, M.S., Rokkedal, J. & Devereux, R.B.: Cardiovascular morbidity and mortality in hypertensive patients with a history of atrial fibrillation – The Losartan Intervention For End point reduction in hypertension (LIFE) study. *Journal of the American College of Cardiology*. 45(5), s. 705-711. 2005.
- Wachtell, K., Lehto, M., Gerds, E., Olsen, M.H., Hornestam, B., Dahlof, B., Ibsen, H., Julius, S., Kjeldsen, S.E., Lindholm, L.H., Nieminen, M.S. & Devereux, R.B.: Angiotensin II receptor blockade reduces new-onset atrial fibrillation and subsequent stroke compared to atenolol – The Losartan Intervention For End point reduction in hypertension (LIFE) study. *Journal of the American College of Cardiology*. 45(5), s. 712-719. 2005.

Forskningscenter for Forebyggelse og Sundhed, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

- Ambye, L., Rasmussen, S., Fenger, M., Jorgensen, T., Borch-Johnsen, K., Madsbad, S. & Urhammer, S.A.: Studies of the Gly482Ser polymorphism of the peroxisome proliferator-activated receptor gamma coactivator 1 alpha (PGC-1 alpha) gene in Danish subjects with the metabolic syndrome. *Diabetes Research and Clinical Practice*. 67(2), s. 175-179. 2005.
- Andersen, G., Wegner, L., Yanagisawa, K., Rose, C.S., Lin, J., Glumer, C., Drivsholm, T., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T., Spiegelman, B.M. & Pedersen, O.: Evidence of an association between genetic variation of the coactivator PGC-1 beta and obesity. *Journal of Medical Genetics*. 42(5), s. 402-407. 2005.
- Andersen, G., Wegner, L., Jensen, D.P., Glumer, C., Tarnow, L., Drivsholm, T., Poulsen, P., Hansen, S.K., Nielsen, E.M.D., Ek, J., Mouritzen, P., Vaag, A., Parving, H.H., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: PGC-1 alpha Gly482Ser polymorphism associates with hypertension among Danish whites. *Hypertension*. 45(4), s. 565-570. 2005.
- Andersen, I., Gamborg, M., Osler, M., Prescott, E. & Diderichsen, F.: Income as mediator of the effect of occupation on the risk of myocardial infarction: does the income measurement matter? *J.Epidemiol.Community Health*. 59(12), s. 1080-1085. 2005.
- Andersen, K.L., Echwald, S.M., Larsen, L.H., Hamid, Y.H., Glumer, C., Jorgensen, T., Borch-Johnsen, K., Andersen, T., Sorensen, T.I.A., Hansen, T. & Pedersen, O.: Variation of the McKusick-Kaufman gene and studies of relationships with common forms of obesity. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(1), s. 225-230. 2005.

- Andersen,S., Hvingel,B., Kleinschmidt,K., Jorgensen,T. & Laurberg,P.: Changes in iodine excretion in 50-69-year-old denizens of an Arctic society in transition and iodine excretion as a biomarker of the frequency of consumption of traditional Inuit foods. *American Journal of Clinical Nutrition*. 81(3), s. 656-663. 2005.
- Barstad,B., Sorensen,T.I., Tjonneland,A., Johansen,D., Becker,U., Andersen,I.B. & Gronbaek,M.: Intake of wine, beer and spirits and risk of gastric cancer. *Eur.J.Cancer Prev*. 14(3), s. 239-243. 2005.
- Bing,C., Ambye,L., Fenger,M., Jorgensen,T., Borch-Johnsen,K., Madsbad,S. & Urhammer,S.A.: Large-scale studies of the Leu72Met polymorphism of the ghrelin gene in relation to the metabolic syndrome and associated quantitative traits. *Diabetic Medicine*. 22(9), s. 1157-1160. 2005.
- Bonnevie,L., Thomsen,T. & Jorgensen,T.: The use of computerized decision support systems in preventive cardiovascular-principal results from the national PRECARD((R)) survey in Denmark. *European Journal of Cardiovascular Prevention & Rehabilitation*. 12(1), s. 52-55. 2005.
- Ek,J., Rose,C.S., Jensen,D.P., Glumer,C., Borch-Johnsen,K., Jorgensen,T., Pedersen,O. & Hansen,T.: The functional Thr130Ile and Val255Met polymorphisms of the hepatocyte nuclear factor-4 alpha (HNF4A): Gene associations with type 2 diabetes or altered beta-cell function among Danes. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(5), s. 3054-3059. 2005.
- Elberling,J., Linneberg,A., Mosbech,H., Dirksen,A., Mene,T., Nielsen,N.H., Madsen,F., Frolund,L. & Johansen,J.D.: Airborne chemicals cause respiratory symptoms in individuals with contact allergy. *Contact Dermatitis*. 52(2), s. 65-72. 2005.
- Elberling,J., Linneberg,A., Dirksen,A., Johansen,J.D., Frolund,L., Madsen,F., Nielsen,N.H. & Mosbech,H.: Mucosal symptoms elicited by fragrance products in a population-based sample in relation to atopy and bronchial hyper-reactivity. *Clinical and Experimental Allergy*. 35(1), s. 75-81. 2005.
- Eplov,L.F., Kistrup,K.R., Lajer,I.M., Obel,D., Poulsen,H.D. & Svendsen,A.M.: Recovery and rehabilitation in the field of psychiatry: old wine in new bottles or a new concept with fresh content? *Ugeskrift for Laeger*. 167(11), s. 1269-1271. 2005.
- Eplov,L.F., Jorgensen,T., Birket-Smith,M., Segel,S., Johansen,C. & Mortensen,E.L.: Mental vulnerability as a predictor of early mortality. *Epidemiology*. 16(2), s. 226-232. 2005.
- Evans,A., Salomaa,V., Kulathinal,S., Asplund,K., Cambien,F., Ferrario,M., Perola,M., Peltonen,L., Shields,D., Tunstall-Pedoe,H. & Kuulasmaa,K.: MORGAM (an international pooling of cardiovascular cohorts). *International Journal of Epidemiology*. 34(1), s. 21-27. 2005.
- Faerch,K., Lau,C., Tetens,I., Pedersen,O.B., Jorgensen,T., Borch-Johnsen,K. & Glumer,C.: A statistical approach based on substitution of macronutrients provides additional information to models analyzing single dietary factors in relation to type 2 diabetes in Danish adults: The Inter99 study. *Journal of Nutrition*. 135(5), s. 1177-1182. 2005.
- Forskningscenter for forebyggelse og sundhed: Landsdækkende database for kræft i tyktarm og endetarm. Årsrapport 2003. 1-39. Dansk Kolorektal Cancer Database, 2005.
- Glumer,C., Borch-Johnsen,K. & Colagiuri,S.: Can a screening programme for diabetes be applied to another population? *Diabetic Medicine*. 22(9), s. 1234-1238. 2005.
- Godtfredsen,N.S., Prescott,E. & Osler,M.: Effect of smoking reduction on lung cancer risk. *JAMA*. 294(12), s. 1505-1510. 2005.
- Hamid,Y.H., Vissing,H., Holst,B., Urhammer,S.A., Pyke,C., Hansen,S.K., Glumer,C., Borch-Johnsen,K., Jorgensen,T., Schwartz,T.W., Pedersen,O. & Hansen,T.: Studies of relationships between variation of the human G protein-coupled receptor 40 Gene and Type 2 diabetes and insulin release. *Diabetic Medicine*. 22(1), s. 74-80. 2005.
- Hamid,Y.H., Rose,C.S., Urhammer,S.A., Glumer,C., Nolsoe,R., Kristiansen,O.P., Mandrup-Poulsen,T., Borch-Johnsen,K., Jorgensen,T., Hansen,T. & Pedersen,O.: Variations of the interleukin-6 promoter are associated with features of the metabolic syndrome in Caucasian Danes. *Diabetologia*. 48(2), s. 251-260. 2005.
- Hamid,Y.H., Urhammer,S.A., Glumer,C., Borch-Johnsen,K., Jorgensen,T., Hansen,T. & Pedersen,O.: The common T60N polymorphism of the lymphotoxin-alpha gene is associated with type 2 diabetes and other phenotypes of the metabolic syndrome. *Diabetologia*. 48(3), s. 445-451. 2005.
- Hansen,S.K., Rose,C.S., Glumer,C., Drivsholm,T., Borch-Johnsen,K., Jorgensen,T., Pedersen,O. & Hansen,T.: Variation near the hepatocyte nuclear factor (HNF)-4 alpha gene associates with type 2 diabetes in the Danish population. *Diabetologia*. 48(3), s. 452-458. 2005.
- Hansen,S.K., Nielsen,E.M.D., Ek,J., Andersen,G., Glumer,C., Carstensen,B., Mouritzen,P., Drivsholm,T., Borch-Johnsen,K., Jorgensen,T., Hansen,T. & Pedersen,O.: Analysis of separate and combined effects of common variation in KCNJ11 and PPARG on risk of type 2 diabetes. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(6), s. 3629-3637. 2005.
- Hansen,T.W., Jeppesen,J., Rasmussen,S., Ibsen,H. & Torp-Pedersen,C.: Ambulatory blood pressure and mortality – A population-based study. *Hypertension*. 45(4), s. 499-504. 2005.
- Hansen,T.W., Jeppesen,J. & Ibsen,H.: Letter regarding article by Segal et al, "Prognostic value of ambulatory and home blood pressures compared with office blood pressure in the general population". *Circulation*. 112(13), s. E244. 2005.
- Harling,H. & Nickelsen,T.: The Danish Colorectal Cancer Database. *Ugeskrift for Laeger*. 167(44), s. 4187-4189. 2005.
- Harling,H., Bulow,S., Moller,L.N. & Jorgensen,T.: Hospital volume and outcome of rectal cancer surgery in Denmark 1994-99. *Colorectal Dis*. 7(1), s. 90-95. 2005.
- Hart,L.M., Hansen,T., Rietveld,I., Dekker,J.M., Nijpels,G., Janssen,G.M.C., Arp,P.A., Uitterlinden,A.G., Jorgensen,T., Borch-Johnsen,K., Pols,H.A.P., Pedersen,O., van Duijn,C.M., Heine,R.J. & Maassen,J.A.: Evidence that the mitochondrial leucyl tRNA synthetase (LARS2) gene represents a novel type 2 diabetes susceptibility gene. *Diabetes*. 54(6), s. 1892-1895. 2005.
- Hein,H.O., Suadicani,P. & Gyntelberg,F.: The Lewis blood group – a new genetic marker of obesity. *International Journal of Obesity*. 29(5), s. 540-542. 2005.
- Jorgensen,T., Willaing,I. & Thomsen,T.F.: Cardiovascular

- diseases. From epidemiology to prevention. *Ugeskrift for Læger*. 167(10), s. 1170-1173. 2005.
- Jørgensen, T.: Epidemiology and gallstones. *Ugeskrift for Læger*. 167(24), s. 2610-2613. 2005.
- Jørgensen, T.: Evidence-based treatment of gallstones. *Ugeskrift for Læger*. 167(24), s. 2605. 2005.
- Jørgensen, T.: Klinisk epidemiologi. i: *Klinisk forskningsmetode. en grundbog*, s. 33-62. Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Jørgensen, T.: Kritisk litteraturgennemgang. i: *Klinisk forskningsmetode. en grundbog*, s. 103-109. Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Jørgensen, T.: Finansiering af forskning. i: *Klinisk forskningsmetode. en grundbog*, s. 203-206. Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Jørgensen, T., Christensen, E. & Kampmann, J.P.: *Klinisk forskningsmetode. en grundbog*. 5-222. Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Jørgensen, T.: Præsentation og publikation. i: *Klinisk forskningsmetode. en grundbog*, s. 207-215. Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Jørgensen, T. & Bach, K.F.: Den videnskabelige undersøgelse. *Procedurer og lovgivning. i: Klinisk forskningsmetode. en grundbog*, s. 111-123. Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Knudsen, N., Laurberg, P., Rasmussen, L.B., Bulow, I., Perrield, H., Ovesen, L. & Jørgensen, T.: Small differences in thyroid function may be important for body mass index and the occurrence of obesity in the population. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(7), s. 4019-4024. 2005.
- Lau, C., Pedersen, O., Faerch, K., Carstensen, B., Glumer, C., Jørgensen, T., Tetens, I. & Borch-Johnsen, K.: Dietary glycemic index, glycemic load, fiber, simple sugars, and insulin resistance – The Inter99 study. *Diabetes Care*. 28(6), s. 1397-1403. 2005.
- Lau, C., Faerch, K., Glumer, C., Tetens, I., Pedersen, O., Carstensen, B., Jørgensen, T. & Borch-Johnsen, K.: Dietary glycemic index, glycemic load, fiber, simple sugars, and insulin resistance: The Inter99 study – Response to Buyken and Liese. *Diabetes Care*. 28(12), s. 2986-2987. 2005.
- Lauenborg, J., Mathiesen, E., Hansen, T., Glumer, C., Jørgensen, T., Borch-Johnsen, K., Hornnes, P., Pedersen, O. & Damm, P.: The prevalence of the metabolic syndrome in a Danish population of women with previous gestational diabetes mellitus is three-fold higher than in the general population. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(7), s. 4004-4010. 2005.
- Legarth, K.H., Ryan, S. & Avlund, K.: The Most Important Activity and the Reasons for that Experience Reported by a Danish Population at Age 75 Years. *The British Journal of Occupational Therapy*. 68, s. 501-508. 2005.
- Linneberg, A.: Changes in atopy over 25 years – Allergy epidemic has spread to old age. *British Medical Journal*. 331(7512), s. 352. 2005.
- Linneberg, A.: Hypothesis: urbanization and the allergy epidemic – a reverse case of immunotherapy? *Allergy*. 60(4), s. 538-539. 2005.
- Lokkegaard, E., Eplow, L.F., Koster, A. & Garde, K.: Cardiovascular risk factors in a cohort of Danish women born in 1936 prior to use of hormone therapy. *Maturitas*. 51(3), s. 221-226. 2005.
- Lyngberg, A.C., Rasmussen, B.K., Jørgensen, T. & Jensen, R.: Prognosis of migraine and tension-type headache – A population-based follow-up study. *Neurology*. 65(4), s. 580-585. 2005.
- Lyngberg, A.C., Rasmussen, B.K., Jørgensen, T. & Jensen, R.: Secular changes in health care utilization and work absence for migraine and tension-type headache: A population based study. *European Journal of Epidemiology*. 20(12), s. 1007-1014. 2005.
- Lyngberg, A.C., Rasmussen, B.K., Jørgensen, T. & Jensen, R.: Incidence of primary headache: A Danish epidemiologic follow-up study. *American Journal of Epidemiology*. 161(11), s. 1066-1073. 2005.
- Lyngberg, A.C., Rasmussen, B.K., Jørgensen, T. & Jensen, R.: Has the prevalence of migraine and tension-type headache changed over a 12-year period? A Danish population survey. *European Journal of Epidemiology*. 20(3), s. 243-249. 2005.
- Mikkelsen, S.: National kortlægning af rygestopaktiviteter og niveau for røgfrihed på danske sygehuse. 1-24. Nationalt Center for Rygestop, 2005.
- Munkner, R., Haastrop, S., Joergensen, T. & Kramp, P.: Incipient offending among schizophrenia patients after first contact to the psychiatric hospital system. *European Psychiatry*. 20(4), s. 321-326. 2005.
- Nickelsen, T.N., Jørgensen, T. & Kronborg, O.: Lifestyle and 30-day complications to surgery for colorectal cancer. *Acta Oncologica*. 44(3), s. 218-223. 2005.
- Nickelsen, T.N., Jørgensen, T. & Kronborg, O.: Thirty-day mortality after surgery for colorectal cancer in Denmark. *Colorectal Disease*. 7(5), s. 500-506. 2005.
- Nielsen, E.M.D., Hansen, L., Stissing, T., Yanagisawa, K., Borch-Johnsen, K., Poulsen, P., Vaag, A., Hansen, T. & Pedersen, O.: Studies of variations of the cyclin-dependent kinase inhibitor 1C and the cyclin-dependent kinase 4 genes in relation to type 2 diabetes mellitus and related quantitative traits. *Journal of Molecular Medicine*. 83(5), s. 353-361. 2005.
- Nordly, S., Mortensen, H.B., Andreassen, A.H., Hermann, N. & Jørgensen, T.: Factors associated with glycaemic outcome of childhood diabetes care in Denmark. *Diabetic Medicine*. 22(11), s. 1566-1573. 2005.
- Olsen, B. & Mortensen, H.B.: Dansk børnediabetes register. Landsdækkende klinisk register for børn og unge med diabetes under 18 år. Årsrapport 2003 og 2004. 1-33. 2005.
- Olsen, E.M., Petersen, J., Skovgaard, A.M., Thomsen, B.L., Jørgensen, T. & Weile, B.: The growth pattern of 0-1-year-old Danish children, when screened by public health nurses – The Copenhagen County Child Cohort 2000. *Annals of Human Biology*. 32(3), s. 297-315. 2005.
- Olsen, J., Willaing, I., Ladelund, S., Jørgensen, T., Gundgaard, J. & Sørensen, J.: Cost-effectiveness of nutritional counseling for obese patients and patients at risk of ischemic heart disease. *International Journal of Technology Assessment in Health Care*. 21(2), s. 194-202. 2005.
- Olsen, M.H., Hansen, T.W., Christensen, M.K., Gustafsson, F., Rasmussen, S., Wachtell, K., Borch-Johnsen, K., Ibsen, H., Jørgensen, T. & Hildebrandt, P.: N-terminal pro brain natriuretic peptide is inversely related to metabolic cardiovascular risk factors and the metabolic syndrome. *Hypertension*. 46(4), s. 660-666. 2005.
- Osterballe, M. & Linneberg, A.R.: How many people suffer

- from allergies? *Ugeskrift for Laeger*. 167(6), s. 605-607. 2005.
- Owen, C.G., Whincup, P.H. & Cook, D.G.: Are early life factors responsible for international differences in adult blood pressure? An ecological study. *International Journal of Epidemiology*. 34(3), s. 649-654. 2005.
- Pedersen, I.B., Laurberg, P., Knudsen, N., Jorgensen, T., Perild, H., Ovesen, L. & Rasmussen, L.B.: A population study of the association between thyroid autoantibodies in serum and abnormalities in thyroid function and structure. *Clinical Endocrinology*. 62(6), s. 713-720. 2005.
- Pisinger, C., Vestbo, J., Borch-Johnsen, K. & Jorgensen, T.: It is possible to help smokers in early motivational stages to quit. The Inter99 study. *Preventive Medicine*. 40(3), s. 278-284. 2005.
- Pisinger, C., Vestbo, J., Borch-Johnsen, K., Thomsen, T. & Jorgensen, T.: Acceptance of the smoking cessation intervention in a large population-based study: The Inter99 study. *Scandinavian Journal of Public Health*. 33(2), s. 138-145. 2005.
- Pisinger, C., Vestbo, J., Borch-Johnsen, K. & Jorgensen, T.: Smoking reduction intervention in a large population-based study. The Inter99 study. *Preventive Medicine*. 40(1), s. 112-118. 2005.
- Pisinger, C., Vestbo, J., Borch-Johnsen, K. & Jorgensen, T.: Smoking cessation intervention in a large randomised population-based study. The Inter99 study. *Preventive Medicine*. 40(3), s. 285-292. 2005.
- Povlsen, L., Olsen, B. & Ladelund, S.: Diabetes in children and adolescents from ethnic minorities: barriers to education, treatment and good metabolic control. *Journal of Advanced Nursing*. 50(6), s. 576-582. 2005.
- Povlsen, L., Olsen, B. & Ladelund, S.: Educating families from ethnic minorities in type I diabetes – experiences from a Danish intervention study. *Patient Education and Counseling*. 59(2), s. 164-170. 2005.
- Rose, C.S., Andersen, G., Hamid, Y.H., Glumer, C., Drivsholm, T., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Pedersen, O. & Hansen, T.: Studies of relationships between the GLUT10 Ala206Thr polymorphism and impaired insulin secretion. *Diabetic Medicine*. 22(7), s. 946-949. 2005.
- Rose, C.S., Ek, J., Urhammer, S.A., Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Pedersen, O. & Hansen, T.: A-30G > A polymorphism of the beta-cell-specific glucokinase promoter associates with hyperglycemia in the general population of whites. *Diabetes*. 54(10), s. 3026-3031. 2005.
- Rosenbaum, B., Valbak, K., Harder, S., Knudsen, P., Koster, A., Lajer, M., Lindhardt, A., Winther, G., Petersen, L., Jorgensen, P., Nordentoft, M. & Andreasen, A.H.: The Danish National Schizophrenia Project: prospective, comparative longitudinal treatment study of first-episode psychosis. *British Journal of Psychiatry*. 186, s. 394-399. 2005.
- Schnohr, P., Gronbaek, M., Petersen, L., Hein, H.O. & Sorensen, T.I.: Physical activity in leisure-time and risk of cancer: 14-year follow-up of 28,000 Danish men and women. *Scand.J.Public Health*. 33(4), s. 244-249. 2005.
- Settnes, A., Andreasen, A.H. & Jorgensen, T.: Hypertension is associated with an increased risk for hysterectomy – A Danish cohort study. *European Journal of Obstetrics Gynecology and Reproductive Biology*. 122(2), s. 218-224. 2005.
- Skovgaard, A.M., Houmann, T., Christiansen, E. & Andreasen, A.H.: The reliability of the ICD-10 and the DC 0-3 in an epidemiological sample of children 1 1/2 years of age. *Infant Mental Health Journal*. 26(5), s. 470-480. 2005.
- Skovgaard, A.M., Olsen, E.M., Houmann, T., Christiansen, E., Samberg, V., Lichtenberg, A. & Jorgensen, T.: The Copenhagen County child cohort: Design of a longitudinal study of child mental health. *Scandinavian Journal of Public Health*. 33(3), s. 197-202. 2005.
- Sorensen, L.T., Hemmingsen, U.B., Kirkeby, L.T., Kallehave, F. & Jorgensen, L.N.: Smoking is a risk factor for incisional hernia. *Archives of Surgery*. 140(2), s. 119-123. 2005.
- Sorensen, L.T., Hemmingsen, U., Kallehave, F., Wille-Jorgensen, P., Kjaergaard, J., Moller, L.N. & Jorgensen, T.: Risk factors for tissue and wound complications in gastrointestinal surgery. *Annals of Surgery*. 241(4), s. 654-658. 2005.
- Stage, K.B., Middelboe, T. & Pisinger, C.: Depression and chronic obstructive pulmonary disease (COPD). Impact on survival. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. 111(4), s. 320-323. 2005.
- Suadicani, P., OleHein, H. & Gyntelberg, F.: Lifestyle, social class, and obesity – the Copenhagen male study. *European Journal of Cardiovascular Prevention & Rehabilitation*. 12(3), s. 236-242. 2005.
- Suadicani, P., Hein, H.O. & Gyntelberg, F.: Airborne occupational exposure, ABO phenotype, and risk of obesity. *International Journal of Obesity*. 29(6), s. 689-696. 2005.
- Thomsen, T.: HeartScore: a new web-based approach to European cardiovascular disease risk management. *Eur.J.Cardiovasc.Prev.Rehabil*. 12(5), s. 424-426. 2005.
- Tolonen, H., Keil, U., Ferrario, M. & Evans, A.: Prevalence, awareness and treatment of hypercholesterolaemia in 32 populations: results from the WHO MONICA Project. *International Journal of Epidemiology*. 34(1), s. 181-192. 2005.
- Tolonen, H., Ferrario, M. & Kuulasmaa, K.: Standardization of total cholesterol measurement in population surveys – pre-analytic sources of variation and their effect on the prevalence of hypercholesterolaemia. *Eur.J.Cardiovasc.Prev.Rehabil*. 12(3), s. 257-267. 2005.
- Tolonen, H., Dobson, A. & Kulathinal, S.: Effect on trend estimates of the difference between survey respondents and non-respondents: results from 27 populations in the WHO MONICA Project. *European Journal of Epidemiology*. 20(11), s. 887-898. 2005.
- Tonnesen, P., Pisinger, C., Hvidberg, S., Wennike, P., Breermann, L., Westin, A., Thomsen, C. & Nilsson, F.: Effects of smoking cessation and reduction in asthmatics. *Nicotine & Tobacco Research*. 7(1), s. 139-148. 2005.
- Torekov, S.S., Larsen, L.H., Glumer, C., Borch-Johnsen, Y., Jorgensen, T., Holst, J.J., Madsen, O.D., Hansen, T. & Pedersen, O.: Evidence of an association between the Arg72 allele of the peptide YY and increased risk of type 2 diabetes. *Diabetes*. 54(7), s. 2261-2265. 2005.
- Utzon, J., Hansen, C.C., Andreasen, J. & Ottesen, B.S.: The Danish Hysterectomy Database seen from a public health-economic perspective. *Ugeskrift for Laeger*. 167(34), s. 3170-3174. 2005.
- Verschuur, M., Jellema, A., Bladbjerg, E.M., Feskens, E.J.M., Mensink, R.P., Moller, L., Vos, H.L. & de Maat, M.P.M.: The plasminogen activator inhibitor-1 (PAI-1) promoter haplotype is related to PAI-1 plasma concentrations in lean individuals. *Atherosclerosis*. 181(2), s. 275-284. 2005.

- Willaing, I. & Ladelund, S.: Nurse counseling of patients with an overconsumption of alcohol. *Journal of Nursing Scholarship*. 37(1), s. 30-35. 2005.
- Williang, I., Folmann, N. & Gisselbæk, A.B.: Patientskoler og gruppebaseret patientundervisning – en litteraturgenemgang med fokus på metoder og effekter. 3-49. Sundhedsstyrelsen, 2005.
- Wolf, H.K., Kuulasmaa, K., Tolonen, H., Sans, S., Molarius, A. & Eastwood, B.J.: Effect of sampling frames on response rates in the WHO MONICA risk factor surveys. *European Journal of Epidemiology*. 20(4), s. 293-299. 2005.
- Geriatrisk Reumatologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Thamsborg, G., Florescu, A., Oturai, P., Fallentin, E., Tritsarlis, K. & Dissing, S.: Treatment of knee osteoarthritis with pulsed electromagnetic fields: a randomized, double-blind, placebo-controlled study. *Osteoarthritis and Cartilage*. 13(7), s. 575-581. 2005.
- Tibaek, S., Gard, G. & Jensen, R.: Pelvic floor muscle training is effective in women with urinary incontinence after stroke: A randomised, controlled and blinded study. *Neurourology and Urodynamics*. 24(4), s. 348-357. 2005.
- Winther, K., Apel, K. & Thamsborg, G.: A powder made from seeds and shells of a rose-hip subspecies (*Rosa canina*) reduces symptoms of knee and hip osteoarthritis: a randomized, double-blind, placebo-controlled clinical trial. *Scandinavian Journal of Rheumatology*. 34(4), s. 302-308. 2005.
- Steno Diabetes Center, Gentofte**
- Ahmed, S.B., Hovind, P., Parving, H.H., Rossing, P., Price, D.A., Laffel, L.M., Lansang, M.C., Stevanovic, R., Fisher, N.D.L. & Hollenberg, N.K.: Oral contraceptives, angiotensin-dependent renal vasoconstriction, and risk of diabetic nephropathy. *Diabetes Care*. 28(8), s. 1988-1994. 2005.
- Ambye, L., Rasmussen, S., Fenger, M., Jorgensen, T., Borch-Johnsen, K., Madsbad, S. & Urhammer, S.A.: Studies of the Gly482Ser polymorphism of the peroxisome proliferator-activated receptor gamma coactivator 1 alpha (PGC-1 alpha) gene in Danish subjects with the metabolic syndrome. *Diabetes Research and Clinical Practice*. 67(2), s. 175-179. 2005.
- Andersen, G., Hansen, T. & Pedersen, O.: Genetics of common forms of glycaemia with pathological impact on vascular biology: Are we on the right track? *Current Molecular Medicine*. 5(3), s. 261-274. 2005.
- Andersen, G., Wegner, L., Jensen, D.P., Glumer, C., Tarnow, L., Drivsholm, T., Poulsen, P., Hansen, S.K., Nielsen, E.M.D., Ek, J., Mouritzen, P., Vaag, A., Parving, H.H., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: PGC-1 alpha Gly482Ser polymorphism associates with hypertension among Danish whites. *Hypertension*. 45(4), s. 565-570. 2005.
- Andersen, G., Wegner, L., Yanagisawa, K., Rose, C.S., Lin, J., Glumer, C., Drivsholm, T., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T., Spiegelman, B.M. & Pedersen, O.: Evidence of an association between genetic variation of the coactivator PGC-1 beta and obesity. *Journal of Medical Genetics*. 42(5), s. 402-407. 2005.
- Andersen, K.L., Echwald, S.M., Larsen, L.H., Hamid, Y.H., Glumer, C., Jorgensen, T., Borch-Johnsen, K., Andersen, T., Sorensen, T.I.A., Hansen, T. & Pedersen, O.: Variation of the McKusick-Kaufman gene and studies of relationships with common forms of obesity. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(1), s. 225-230. 2005.
- Andersen, S., van Nieuwenhoven, F.A., Tarnow, L., Rossing, P., Rossing, K., Wieten, L., Goldschmeding, R. & Parving, H.H.: Reduction of urinary connective tissue growth factor by Losartan in type 1 patients with diabetic nephropathy. *Kidney International*. 67(6), s. 2325-2329. 2005.
- Astrup, A.S., Tarnow, L., Rossing, P., Pietraszek, L., Hansen, P.R. & Parving, H.H.: Improved prognosis in type 1 diabetic patients with nephropathy: A prospective follow-up study. *Kidney International*. 68(3), s. 1250-1257. 2005.
- Berentzen, T., Dalgaard, L.T., Petersen, L., Pedersen, O. & Sorensen, T.I.A.: Interactions between physical activity and variants of the genes encoding uncoupling proteins-2 and-3 in relation to body weight changes during a 10-y follow-up. *International Journal of Obesity*. 29(1), s. 93-99. 2005.
- Bergholdt, R., Taxvig, C., Eising, S., Nerup, J. & Pociot, F.: CBLB variants in type 1 diabetes and their genetic interaction with CTLA4. *Journal of Leukocyte Biology*. 77(4), s. 579-585. 2005.
- Bergholdt, R., Nerup, J. & Pociot, F.: Fine mapping of a region on chromosome 21q21.11-q22.3 showing linkage to type 1 diabetes. *Journal of Medical Genetics*. 42(1), s. 17-25. 2005.
- Black, E., Holst, C., Astrup, A., Toubro, S., Echwald, S., Pedersen, O. & Sorensen, T.I.A.: Long-term influences of body-weight changes, independent of the attained weight, on risk of impaired glucose tolerance and Type 2 diabetes. *Diabetic Medicine*. 22(9), s. 1199-1205. 2005.
- Bodtger, U. & Wittrup, M.: A rational clinical approach to suspected insulin allergy: status after five years and 22 cases. *Diabetic Medicine*. 22(1), s. 102-106. 2005.
- Boner, G., Cooper, M.E., McCarroll, K., Brenner, B.M., de Zeeuw, D., Kowey, P.R., Shahinfar, S., Dickson, T., Crow, R.S. & Parving, H.H.: Adverse effects of left ventricular hypertrophy in the reduction of endpoints in NIDDM with the angiotensin II antagonist losartan (RENAAL) study. *Diabetologia*. 48(10), s. 1980-1987. 2005.
- Bonnevie-Nielsen, V., Field, L.L., Lu, S., Zheng, D.J., Li, M., Martensen, P.M., Nielsen, T.B., Beck-Nielsen, H., Lau, Y.L. & Pociot, F.: Variation in antiviral 2',5'-oligoadenylate synthetase (2',5'-AS) enzyme activity is controlled by a single-nucleotide polymorphism at a splice-acceptor site in the OAS1 gene. *American Journal of Human Genetics*. 76(4), s. 623-633. 2005.
- Borch-Johnsen, K. & Glumer, C.: Screening for type 2 diabetes. Screening parameters and techniques, limitations and opportunities. i: Screening for diabetes. John Wiley Publishers, 2005.
- Bregnbolt, S., Moldrup, A., Blume, N., Karlsen, A.E., Friedrichsen, B.N., Tornhave, D., Knudsen, L.B. & Petersen, J.S.: The long-acting glucagon-like peptide-1 analogue, liraglutide, inhibits beta-cell apoptosis *in vitro*. *Biochemical and Biophysical Research Communications*. 330(2), s. 577-584. 2005.
- Buermann, B., Sorensen, T.I.A., Pedersen, O., Black, E., Holst, C., Toubro, S., Echwald, S., Holst, J.J., Rasmussen, C. & Astrup, A.: Lower-body fat mass as an independent

- marker of insulin sensitivity – the role of adiponectin. *International Journal of Obesity*. 29(6), s. 624-631. 2005.
- Buermann, B., Black, E., Holst, C., Toubro, S., Echwald, S., Pedersen, O., Astrup, A. & Sorensen, A.T.: The N363S polymorphism of the glucocorticoid receptor and metabolic syndrome factors in men. *Obesity Research*. 13(5), s. 862-867. 2005.
- Cardozo, A.K., Ortis, F., Storling, J., Feng, Y.M., Raschaert, J., Tonnesen, M., Van Eylen, F., Mandrup-Poulsen, T., Herchuez, A. & Eizirik, D.L.: Cytokines downregulate the sarcoendoplasmic reticulum pump Ca²⁺ ATPase 2b and deplete endoplasmic reticulum Ca²⁺, leading to induction of endoplasmic reticulum stress in pancreatic beta-cells. *Diabetes*. 54(2), s. 452-461. 2005.
- Carlsson, E., Poulsen, P., Storgaard, H., Almgren, P., Ling, C., Jensen, C.B., Madsbad, S., Groop, L., Vaag, A. & Ridderstrale, M.: Genetic and nongenetic regulation of CAPN10 mRNA expression in skeletal muscle. *Diabetes*. 54(10), s. 3015-3020. 2005.
- Christiansen, M.S., Hommel, E., Magid, E. & Feldt-Rasmussen, B.: Orosomucoid in urine is a powerful predictor of cardiovascular mortality in normoalbuminuric patients with type 2 diabetes at five years of follow-up. *Diabetologia*. 48(2), s. 386-393. 2005.
- Clausen, T.D., Hellmuth, E., Mathiesen, E., Mandrup-Poulsen, T., Ekbom, P. & Damm, P.: Poor pregnancy outcome in women with type 2 diabetes. *Diabetes Care*. 28(2), s. 323-328. 2005.
- Colagiuri, S., Borch-Johnsen, K., Glumer, C. & Vistisen, D.: There really is an epidemic of type 2 diabetes. *Diabetologia*. 48(8), s. 1459-1463. 2005.
- Concannon, P., Erlich, H.A., Julier, C., Morahan, G., Nerup, J., Pociot, F., Todd, J.A. & Rich, S.S.: Type 1 diabetes – Evidence for susceptibility loci from four genome-wide linkage scans in 1,435 multiplex families. *Diabetes*. 54(10), s. 2995-3001. 2005.
- Dominguez, H., Storgaard, H., Rask-Madsen, C., Hermann, T.S., Ihlemann, N., Nielsen, D.B., Spohr, C., Kober, L., Vaag, A. & Torp-Pedersen, C.: Metabolic and vascular effects of tumor necrosis factor-alpha blockade with etanercept in obese patients with type 2 diabetes. *Journal of Vascular Research*. 42(6), s. 517-525. 2005.
- Ek, J., Rose, C.S., Jensen, D.P., Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Pedersen, O. & Hansen, T.: The functional Thr130Ile and Val255Met polymorphisms of the hepatocyte nuclear factor-4 alpha (HNF4A): Gene associations with type 2 diabetes or altered beta-cell function among Danes. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(5), s. 3054-3059. 2005.
- Faerch, K., Lau, C., Tetens, I., Pedersen, O.B., Jorgensen, T., Borch-Johnsen, K. & Glumer, C.: A statistical approach based on substitution of macronutrients provides additional information to models analyzing single dietary factors in relation to type 2 diabetes in Danish adults: The Inter99 study. *Journal of Nutrition*. 135(5), s. 1177-1182. 2005.
- Field, L.L., Bonnevie-Nielsen, V., Pociot, F., Lu, S., Nielsen, T.B. & Beck-Nielsen, H.: OAS1 splice site polymorphism controlling antiviral enzyme activity influences susceptibility to type 1 diabetes. *Diabetes*. 54(5), s. 1588-1591. 2005.
- Fraga, M.F., Ballestar, E., Paz, M.F., Ropero, S., Setien, F., Ballestar, M.L., Heine-Suner, D., Cigudosa, J.C., Urioste, M., Benitez, J., Boix-Chornet, M., Sanchez-Aguilera, A., Ling, C., Carlsson, E., Poulsen, P., Vaag, A., Stephan, Z., Spector, T.D., Wu, Y.Z., Plass, C. & Esteller, M.: Epigenetic differences arise during the lifetime of monozygotic twins. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 102(30), s. 10604-10609. 2005.
- Frystyk, J., Tarnow, L., Hansen, T.K., Parving, H.H. & Flyvbjerg, A.: Increased serum adiponectin levels in type 1 diabetic patients with microvascular complications. *Diabetologia*. 48(9), s. 1911-1918. 2005.
- Gaede, P. & Pedersen, O.: Multi-targeted and aggressive treatment of patients with type 2 diabetes at high risk: What are we waiting for? *Hormone and Metabolic Research*. 37(Suppl. 1), s. S76-S82. 2005.
- Gaede, P., Hildebrandt, P., Hess, G., Parving, H.H. & Pedersen, O.: Plasma N-terminal pro-brain natriuretic peptide as a major risk marker for cardiovascular disease in patients with type 2 diabetes and microalbuminuria. *Diabetologia*. 48(1), s. 156-163. 2005.
- Ghandil, P., Chelala, C., Dubois-Laforgue, D., Senee, V., Caillat-Zucman, S., Kockum, I., Luthman, H., Nerup, J., Pociot, F., Timsit, J. & Julier, C.: Crohn's disease associated CARD15 (NOD2) variants are not involved in the susceptibility to type 1 diabetes. *Molecular Genetics and Metabolism*. 86(3), s. 379-383. 2005.
- Gillespie, K.M., Nolsoe, R., Betin, V.M., Kristiansen, O.P., Bingley, P.J., Mandrup-Poulsen, T. & Gale, E.A.M.: Is puberty an accelerator of type 1 diabetes in IL6-174CC females? *Diabetes*. 54(4), s. 1245-1248. 2005.
- Glumer, C., Borch-Johnsen, K. & Colagiuri, S.: Can a screening programme for diabetes be applied to another population? *Diabetic Medicine*. 22(9), s. 1234-1238. 2005.
- Gylvin, T., Bergholdt, R., Nerup, J. & Pociot, F.: To: Biason-Lauber A, Boehm B, Lang-Muritano M et al. (2005) Association of childhood type 1 diabetes mellitus with a variant of PAX4: possible link to beta cell regenerative capacity. *Diabetologia* 48 : 900-905. *Diabetologia*. 48(10), s. 2183-2184. 2005.
- Hamid, Y.H., Rose, C.S., Urhammer, S.A., Glumer, C., Nolsoe, R., Kristiansen, O.P., Mandrup-Poulsen, T., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Variations of the interleukin-6 promoter are associated with features of the metabolic syndrome in Caucasian Danes. *Diabetologia*. 48(2), s. 251-260. 2005.
- Hamid, Y.H., Vissing, H., Holst, B., Urhammer, S.A., Pyke, C., Hansen, S.K., Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Schwartz, T.W., Pedersen, O. & Hansen, T.: Studies of relationships between variation of the human G protein-coupled receptor 40 Gene and Type 2 diabetes and insulin release. *Diabetic Medicine*. 22(1), s. 74-80. 2005.
- Hamid, Y.H., Urhammer, S.A., Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: The common T60N polymorphism of the lymphotoxin-alpha gene is associated with type 2 diabetes and other phenotypes of the metabolic syndrome. *Diabetologia*. 48(3), s. 445-451. 2005.
- Hansen, A.B., Hansen, R.N., Colding-Jorgensen, M., Borch-Johnsen, K. & Lund-Andersen, H.: Model simulation of the patient flow through a screening centre for diabetic retinopathy. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 83(6), s. 678-686. 2005.
- Hansen, L. & Pedersen, O.: Genetics of type 2 diabetes mel-

- litus: status and perspectives. *Diabetes Obesity & Metabolism*. 7(2), s. 122-135. 2005.
- Hansen, S.K., Rose, C.S., Glumer, C., Drivsholm, T., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Pedersen, O. & Hansen, T.: Variation near the hepatocyte nuclear factor (HNF)-4 alpha gene associates with type 2 diabetes in the Danish population. *Diabetologia*. 48(3), s. 452-458. 2005.
- Hansen, S.K., Nielsen, E.M.D., Ek, J., Andersen, G., Glumer, C., Carstensen, B., Mouritzen, P., Drivsholm, T., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Analysis of separate and combined effects of common variation in KCNJ11 and PPARG on risk of type 2 diabetes. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(6), s. 3629-3637. 2005.
- Hart, L.M., Hansen, T., Rietveld, I., Dekker, J.M., Nijpels, G., Janssen, G.M.C., Arp, P.A., Uitterlinden, A.G., Jorgensen, T., Borch-Johnsen, K., Pols, H.A.P., Pedersen, O., van Duijn, C.M., Heine, R.J. & Maassen, J.A.: Evidence that the mitochondrial leucyl tRNA synthetase (LARS2) gene represents a novel type 2 diabetes susceptibility gene. *Diabetes*. 54(6), s. 1892-1895. 2005.
- Haugaard, S.B., Andersen, O., Dela, F., Holst, J.J., Storgaard, H., Fenger, M., Iversen, J. & Madsbad, S.: Defective glucose and lipid metabolism in human immunodeficiency virus-infected patients with lipodystrophy involve liver, muscle tissue and pancreatic beta-cells. *European Journal of Endocrinology*. 152(1), s. 103-112. 2005.
- Hoppe, C., Molgaard, C., Vaag, A., Barkholt, V. & Michaelsen, K.F.: High intakes of milk, but not meat, increase s-insulin and insulin resistance in 8-year-old boys. *European Journal of Clinical Nutrition*. 59(3), s. 393-398. 2005.
- Hovind, P., Hansen, T.K., Tarnow, L., Thiel, S., Steffensen, R., Flyvbjerg, A. & Parving, H.H.: Mannose-binding lectin as a predictor of microalbuminuria in type 1 diabetes – An inception cohort study. *Diabetes*. 54(5), s. 1523-1527. 2005.
- Hovind, P., Tarnow, L., Rossing, P., Jensen, B.R., Graae, M., Torp, I., Binder, C. & Parving, H.H.: Risk factors for the development of microalbuminuria in type 1 diabetes: an incidence cohort study—a secondary publication. *Ugeskrift for Laeger*. 167(1), s. 57-60. 2005.
- Ibsen, H., Olsen, M.H., Wachtell, K., Borch-Johnsen, K., Lindholm, L.H., Mogensen, C.E., Dahlöf, B., Devereux, R.B., de Faire, U., Fyhrquist, F., Julius, S., Kjeldsen, S.E., Lederballe-Pedersen, O., Nieminen, M.S., Omvik, P., Oparril, S. & Wan, Y.: Reduction in albuminuria translates to reduction in cardiovascular events in hypertensive patients – Losartan intervention for endpoint reduction in hypertension study. *Hypertension*. 45(2), s. 198-202. 2005.
- Jacobsen, P.K.: Preventing end-stage renal disease in diabetic patients – Dual blockade of the renin-angiotensin system (Part II). *Journal of the Renin-Angiotensin-Aldosterone System*. 6(2), s. 55-68. 2005.
- Jacobsen, P.K.: Preventing end stage renal disease in diabetic patients – genetic aspect (part I). *Journal of the Renin-Angiotensin-Aldosterone System*. 6(1), s. 1-14. 2005.
- Jensen, C.B., Storgaard, H., Holst, J.J., Dela, F., Madsbad, S. & Vaag, A.: Young, low-birth-weight men are not more susceptible to the diabetogenic effects of a prolonged free fatty acid exposure than matched controls. *Metabolism-Clinical and Experimental*. 54(10), s. 1398-1406. 2005.
- Jensen, J., Galsgaard, E.D., Karlsen, A.E., Lee, Y.C. & Nielsen, J.H.: STAT5 activation by human GH protects insulin-producing cells against interleukin-1 beta, interferon-gamma and tumour necrosis factor-alpha-induced apoptosis independent of nitric oxide production. *Journal of Endocrinology*. 187(1), s. 25-36. 2005.
- Jensen, J.S., Feldt-Rasmussen, B., Borch-Johnsen, K., Jensen, K.S. & Nordestgaard, B.G.: Increased transvascular lipoprotein transport in diabetes: Association with albuminuria and systolic hypertension. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(8), s. 4441-4445. 2005.
- Johansen, A., Ek, J., Mortensen, H.B., Pedersen, O. & Hansen, T.: Half of clinically defined maturity-onset diabetes of the young patients in Denmark do not have mutations in HNF4A, GCK, and TCF1. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(8), s. 4607-4614. 2005.
- Kalbe, L., Leunda, A., Sparre, T., Meulemans, C., Ahn, M.T., Orntoft, T., Kruhoffer, M., Reusens, B., Nerup, J. & Remacle, C.: Nutritional regulation of proteases involved in fetal rat insulin secretion and islet cell proliferation. *British Journal of Nutrition*. 93(3), s. 309-316. 2005.
- Klemp, K., Sander, B., Brockhoff, P.B., Vaag, A., Lund-Andersen, H. & Larsen, M.: The multifocal ERG in diabetic patients without retinopathy during euglycemic clamping. *Investigative Ophthalmology & Visual Science*. 46(7), s. 2620-2626. 2005.
- Kolb, H. & Mandrup-Poulsen, T.: An immune origin of type 2 diabetes? *Diabetologia*. 48(6), s. 1038-1050. 2005.
- Koster, B., Fenger, M., Poulsen, P., Vaag, A. & Bentzen, J.: Novel polymorphisms in the GCKR gene and their influence on glucose and insulin levels in a Danish twin population. *Diabetic Medicine*. 22(12), s. 1677-1682. 2005.
- Kristiansen, O.P. & Mandrup-Poulsen, T.: Interleukin-6 and diabetes – The good, the bad, or the indifferent? *Diabetes*. 54(Suppl. 2), s. S114-S124. 2005.
- Larsen, L., Stirling, J., Darville, M., Eizirik, D.L., Bonny, C., Billestrup, N. & Mandrup-Poulsen, T.: Extracellular signal-regulated kinase is essential for interleukin-1-induced and nuclear factor kappa B-mediated gene expression in insulin-producing INS-1E cells. *Diabetologia*. 48(12), s. 2582-2590. 2005.
- Larsen, L.H., Echwald, S.M., Sorensen, T.I.A., Andersen, T., Wulff, B.S. & Pedersen, O.: Prevalence of mutations and functional analyses of melanocortin 4 receptor variants identified among 750 men with juvenile-onset obesity. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(1), s. 219-224. 2005.
- Larsen, L.H., Gjesing, A.P., Sorensen, T.I.A., Hamid, Y.H., Echwald, S.M., Toubro, S., Black, E., Astrup, A., Hansen, T. & Pedersen, O.: Mutation analysis of the preproghrelin gene: No association with obesity and type 2 diabetes. *Clinical Biochemistry*. 38(5), s. 420-424. 2005.
- Larsen, T.M., Larsen, L.H., Torekov, S.K., Ek, J., Black, E., Toubro, S., Astrup, A., Sorensen, T.I.A., Hansen, T. & Pedersen, O.: Novel variants in the putative peroxisome proliferator-activated receptor gamma promoter and relationships with obesity in men. *Obesity Research*. 13(6), s. 953-958. 2005.
- Lau, C., Pedersen, O., Faerch, K., Carstensen, B., Glumer, C., Jorgensen, T., Tetens, I. & Borch-Johnsen, K.: Dietary glycemic index, glycemic load, fiber, simple sugars, and insulin resistance – The Inter99 study. *Diabetes Care*. 28(6), s. 1397-1403. 2005.

- Lauenborg, J., Mathiesen, E., Hansen, T., Glumer, C., Jorgensen, T., Borch-Johnsen, K., Hornnes, P., Pedersen, O. & Damm, P.: The prevalence of the metabolic syndrome in a Danish population of women with previous gestational diabetes mellitus is three-fold higher than in the general population. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(7), s. 4004-4010. 2005.
- Laverman, G.D., Andersen, S., Rossing, P., Navis, G., de Zeeuw, D. & Parving, H.H.: Renoprotection with and without blood pressure reduction. *Kidney International*. 67(Suppl. 94), s. S54-S59. 2005.
- Lindberg, K., Ronn, S.G., Tornehave, D., Richter, H., Hansen, J.A., Romer, J., Jackerott, M. & Billestrup, N.: Regulation of pancreatic beta-cell mass and proliferation by SOCS-3. *Journal of Molecular Endocrinology*. 35(2), s. 231-243. 2005.
- Lund, I.K., Hansen, J.A., Andersen, H.S., Moller, N.P.H. & Billestrup, N.: Mechanism of protein tyrosine phosphatase 1B-mediated inhibition of leptin signalling. *Journal of Molecular Endocrinology*. 34(2), s. 339-351. 2005.
- Lundblad, D., Dinesen, B., Rautio, A., Roder, M.E. & Eliasson, M.: Low level of tissue plasminogen activator activity in non-diabetic patients with a first myocardial infarction. *Journal of Internal Medicine*. 258(1), s. 13-20. 2005.
- Malis, C., Rasmussen, E.L., Poulsen, P., Petersen, I., Christensen, K., Beck-Nielsen, H., Astrup, A. & Vaag, A.A.: Total and Regional Fat Distribution is Strongly Influenced by Genetic Factors in Young and Elderly Twins. *Obesity Research*. 13(12), s. 2139-2145. 2005.
- Mix, T.C., Brenner, R.M., Cooper, M.E., de, Z.D., Ivanovich, P., Levey, A.S., McGill, J.B., McMurray, J.J., Parfrey, P.S., Parving, H.H., Pereira, B.J., Remuzzi, G., Singh, A.K., Solomon, S.D., Stehman-Breen, C., Toto, R.D. & Pfeffer, M.A.: Rationale—Trial to Reduce Cardiovascular Events with Aranesp Therapy (TREAT): evolving the management of cardiovascular risk in patients with chronic kidney disease. *Am. Heart J.* 149(3), s. 408-413. 2005.
- Moustgaard, H., Bjerregaard, P., Borch-Johnsen, K. & Jorgensen, M.E.: Diabetes among Inuit migrants in Denmark. *Int. J. Circumpolar Health*. 64(4), s. 354-364. 2005.
- Neve, B., Fernandez-Zapico, M.E., shkenazi-Katalan, V., Dina, C., Hamid, Y.H., Joly, E., Vaillant, E., Benmezroua, Y., Durand, E., Bakaher, N., Delannoy, V., Vaxillaire, M., Cook, T., linga-Thie, G.M., Jansen, H., Charles, M.A., Clement, K., Galan, P., Hercberg, S., Helbecque, N., Charpentier, G., Prentki, M., Hansen, T., Pedersen, O., Urrutia, R., Melloul, D. & Froguel, P.: Role of transcription factor KLF11 and its diabetes-associated gene variants in pancreatic beta cell function. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 102(13), s. 4807-4812. 2005.
- Nielsen, E.M.D., Hansen, L., Stissing, T., Yanagisawa, K., Borch-Johnsen, K., Poulsen, P., Vaag, A., Hansen, T. & Pedersen, O.: Studies of variations of the cyclin-dependent kinase inhibitor 1C and the cyclin-dependent kinase 4 genes in relation to type 2 diabetes mellitus and related quantitative traits. *Journal of Molecular Medicine-Jmm*. 83(5), s. 353-361. 2005.
- Nolsoe, R.L., Kelly, J.A., Pociot, F., Moser, K.L., Kristiansen, O.P., Mandrup-Poulsen, T. & Harley, J.B.: Functional promoter haplotypes of the human FAS gene are associated with the phenotype of SLE characterized by thrombocytopenia. *Genes and Immunity*. 6(8), s. 699-706. 2005.
- Olivarius, N.D., Palmvig, B., Andreasen, A.H., Thorgersen, J.T. & Hundrup, C.: An educational model for improving diet counselling in primary care – A case study of the creative use of doctors' own diet, their attitudes to it and to nutritional counselling of their patients with diabetes. *Patient Education and Counseling*. 58(2), s. 199-202. 2005.
- Olsen, M.H., Hansen, T.W., Christensen, M.K., Gustafsson, F., Rasmussen, S., Wachtell, K., Borch-Johnsen, K., Ibsen, H., Jorgensen, T. & Hildebrandt, P.: N-terminal pro brain natriuretic peptide is inversely related to metabolic cardiovascular risk factors and the metabolic syndrome. *Hypertension*. 46(4), s. 660-666. 2005.
- Ostergaard, T., Ek, J., Hamid, Y., Saltin, B., Pedersen, O.B., Hansen, T. & Schmitz, O.: Influence of the PPAR-gamma 2 Pro12Ala and ACE I/D polymorphisms on insulin sensitivity and training effects in healthy offspring of type 2 diabetic subjects. *Hormone and Metabolic Research*. 37(2), s. 99-105. 2005.
- Ozanne, S.E., Jensen, C.B., Tingey, K.J., Storgaard, H., Madsbad, S. & Vaag, A.A.: Low birthweight is associated with specific changes in muscle insulin-signalling protein expression. *Diabetologia*. 48(3), s. 547-552. 2005.
- Palmer, A.J., Annemans, L., Roze, S., Lapuerta, P., Chen, R., Gabriel, S., Carita, P., Rodby, R.A., de Zeeuw, D., Parving, H.H. & De Alvaro, F.: Irbesartan is projected to be cost and life saving in a Spanish setting for treatment of patients with type 2 diabetes, hypertension, and microalbuminuria. *Kidney International*. 67(Suppl. 93), s. S52-S54. 2005.
- Parving, H.H., Mogensen, C.E., Thomas, M.C., Brenner, B.M. & Cooper, M.E.: Poor prognosis in proteinuric type 2 diabetic patients with retinopathy: insights from the RENAAL study. *Qjm-An International Journal of Medicine*. 98(2), s. 119-126. 2005.
- Parving, H.H., Hovind, P. & Rossing, P.: Telmisartan vs. enalapril in type 2 diabetes. *New England Journal of Medicine*. 352(8), s. 835. 2005.
- Pearson, E.R., Pruhova, S., Tack, C.J., Johansen, A., Castleaden, H.A.J., Lumb, P.J., Wierzbicki, A.S., Clark, P.M., Lebl, J., Pedersen, O., Ellard, S., Hansen, T. & Hattersley, A.T.: Molecular genetics and phenotypic characteristics of MODY caused by hepatocyte nuclear factor 4 alpha mutations in a large European collection. *Diabetologia*. 48(5), s. 878-885. 2005.
- Persson, F., Mogensen, C.E. & Mandrup-Poulsen, T.: Is there any documentation for Lyrica in the treatment of painful diabetic neuropathy? *Ugeskrift for Laeger*. 167(16), s. 1768-1769. 2005.
- Pisinger, C., Vestbo, J., Borch-Johnsen, K. & Jorgensen, T.: It is possible to help smokers in early motivational stages to quit. The Inter99 study. *Preventive Medicine*. 40(3), s. 278-284. 2005.
- Pisinger, C., Vestbo, J., Borch-Johnsen, K. & Jorgensen, T.: Smoking cessation intervention in a large randomised population-based study. The Inter99 study. *Preventive Medicine*. 40(3), s. 285-292. 2005.
- Pisinger, C., Vestbo, J., Borch-Johnson, K., Thomsen, T. & Jorgensen, T.: Acceptance of the smoking cessation intervention in a large population-based study: The Inter99 study. *Scandinavian Journal of Public Health*. 33(2), s. 138-145. 2005.
- Pisinger, C., Vestbo, J., Borch-Johnsen, K. & Jorgensen, T.: Smoking reduction intervention in a large population-ba-

- sed study. The Inter99 study. *Preventive Medicine*. 40(1), s. 112-118. 2005.
- Poulsen, P., Wojtaszewski, J.F.P., Petersen, I., Christensen, K., Richter, E.A., Beck-Nielsen, H. & Vaag, A.: Impact of genetic versus environmental factors on the control of muscle glycogen synthase activation in twins. *Diabetes*. 54(5), s. 1289-1296. 2005.
- Poulsen, P., Levin, K., Petersen, I., Christensen, K., Beck-Nielsen, H. & Vaag, A.: Heritability of insulin secretion, peripheral and hepatic insulin action, and intracellular glucose partitioning in young and old Danish twins. *Diabetes*. 54(1), s. 275-283. 2005.
- Qiao, Q., Tuomilehto, J., Balkau, B., Borch-Johnsen, K., Heine, R. & Wareham, N.J.: Are insulin resistance, impaired fasting glucose and impaired glucose tolerance all equally strongly related to age? *Diabetic Medicine*. 22(11), s. 1476-1481. 2005.
- Rasmussen, E.L., Malis, C., Jensen, C.B., Jensen, J.E.B., Storgaard, H., Poulsen, P., Pilgaard, K., Schou, J.H., Madsbad, S., Astrup, A. & Vaag, A.: Altered fat tissue distribution in young adult men who had low birth weight. *Diabetes Care*. 28(1), s. 151-153. 2005.
- Reimers, J.I., Larsen, C.M. & Mandrup-Poulsen, T.: European Nicotinamide Diabetes Intervention Trial (ENDIT)—secondary publication. A randomized, placebo-controlled trial of intervention before the onset of type 1 diabetes. *Ugeskrift for Laeger*. 167(3), s. 293-296. 2005.
- Rose, C.S., Ek, J., Urhammer, S.A., Glumer, C., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Pedersen, O. & Hansen, T.: A-30G > A polymorphism of the beta-cell-specific glucokinase promoter associates with hyperglycemia in the general population of whites. *Diabetes*. 54(10), s. 3026-3031. 2005.
- Rose, C.S., Andersen, G., Hamid, Y.H., Glumer, C., Drivsholm, T., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Pedersen, O. & Hansen, T.: Studies of relationships between the GLUT10 Ala206Thr polymorphism and impaired insulin secretion. *Diabetic Medicine*. 22(7), s. 946-949. 2005.
- Rossing, K., Christensen, P.K., Hovind, P. & Parving, H.H.: Remission of nephrotic-range albuminuria reduces risk of end-stage renal disease and improves survival in type 2 diabetic patients. *Diabetologia*. 48(11), s. 2241-2247. 2005.
- Rossing, K., Schjoedt, K.J., Jensen, B.R., Boomsma, F. & Parving, H.H.: Enhanced renoprotective effects of ultra-high doses of irbesartan in patients with type 2 diabetes and microalbuminuria. *Kidney International*. 68(3), s. 1190-1198. 2005.
- Rossing, K., Schjoedt, K.J., Smidt, U.M., Boomsma, F. & Parving, H.H.: Beneficial effects of adding spironolactone to recommended antihypertensive treatment in diabetic nephropathy – A randomized, double-masked, crossover study. *Diabetes Care*. 28(9), s. 2106-2112. 2005.
- Rossing, K., Mischak, H., Parving, H.H., Christensen, P.K., Walden, M., Hillmann, M. & Kaiser, T.: Impact of diabetic nephropathy and angiotensin II receptor blockade on urinary polypeptide patterns. *Kidney International*. 68(1), s. 193-205. 2005.
- Rossing, P.: The changing epidemiology of diabetic microangiopathy in type 1 diabetes. *Diabetologia*. 48(8), s. 1439-1444. 2005.
- Rossing, P., Hougaard, P. & Parving, H.H.: Progression of microalbuminuria in type 1 diabetes: Ten-year prospective observational study. *Kidney International*. 68(4), s. 1446-1450. 2005.
- Sagen, J.V., Pearson, E.R., Johansen, A., Spyer, G., Sovik, O., Pedersen, O., Njolstad, P.R., Hattersley, A.T. & Hansen, T.: Preserved insulin response to tolbutamide in hepatocyte nuclear factor-1alpha mutation carriers. *Diabetic Medicine*. 22(4), s. 406-409. 2005.
- Sandbaek, A., Lauritzen, T., Borch-Johnsen, K., Mai, K. & Christiansen, J.S.: The comparison of venous plasma glucose and whole blood capillary glucose in diagnoses of Type 2 diabetes: a population-based screening study. *Diabetic Medicine*. 22(9), s. 1173-1177. 2005.
- Saraheimo, M., Forsblom, C., Hansen, T.K., Teppo, A.M., Fagerudd, J., Pettersson-Fernholm, K., Thiel, S., Tarnow, L., Ebeling, P., Flyvbjerg, A. & Groop, P.H.: Increased levels of mannan-binding lectin in type 1 diabetic patients with incipient and overt nephropathy. *Diabetologia*. 48(1), s. 198-202. 2005.
- Sato, A., Tarnow, L., Nielsen, F.S., Knudsen, E. & Parving, H.H.: Left ventricular hypertrophy in normoalbuminuric type 2 diabetic patients not taking antihypertensive treatment. *Qjm-An International Journal of Medicine*. 98(12), s. 879-884. 2005.
- Schjoedt, K.J., Rossing, K., Juhl, T.R., Boomsma, F., Rossing, P., Tarnow, L. & Parving, H.H.: Beneficial impact of spironolactone in diabetic nephropathy. *Kidney International*. 68(6), s. 2829-2836. 2005.
- Schjoedt, K.J., Jacobsen, P., Rossing, K., Boomsma, F. & Parving, H.H.: Dual blockade of the renin-angiotensin-aldosterone system in diabetic nephropathy: The role of aldosterone. *Hormone and Metabolic Research*. 37 (Suppl. 1), s. S4-S8. 2005.
- Schon, S., Prante, C., Muller, S., Schottler, M., Tarnow, L., Kuhn, J., Kleesiek, K. & Gotting, C.: Impact of polymorphisms in the genes encoding xylosyltransferase I and a homologue in type 1 diabetic patients with and without nephropathy. *Kidney International*. 68(4), s. 1483-1490. 2005.
- Schou, J.H., Pilgaard, K., Vilsboll, T., Jensen, C.B., Deacon, C.F., Holst, J.J., Volund, A., Madsbad, S. & Vaag, A.A.: Normal secretion and action of the gut incretin hormones glucagon-like peptide-1 and glucose-dependent insulinotropic polypeptide in young men with low birth weight. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(8), s. 4912-4919. 2005.
- Sjolie, A.K., Porta, M., Parving, H.H., Bilous, R. & Klein, R.: The DIabetic RETinopathy Candesartan Trials (DIRECT) Programme: baseline characteristics. *J. Renin Angiotensin Aldosterone Syst.* 6(1), s. 25-32. 2005.
- Skovbjerg, H., Tarnow, L., Loch, H. & Parving, H.H.: The prevalence of coeliac disease in adult Danish patients with type 1 diabetes with and without nephropathy. *Diabetologia*. 48(7), s. 1416-1417. 2005.
- Sparre, T., Sprinkel, A.M.E., Christensen, U.B., Karlsen, A.E., Pociot, F. & Nerup, J.: Anaesthesia-induced hyperglycaemia early in life is not predictive for development of diabetes in diabetes-prone BB rats. *Acta Diabetologica*. 42(2), s. 95-98. 2005.
- Sparre, T., Larsen, M.R., Heding, P.E., Karlsen, A.E., Jensen, O.N. & Pociot, F.: Unraveling the pathogenesis of type 1 diabetes with proteomics – Present and future directions. *Molecular & Cellular Proteomics*. 4(4), s. 441-457. 2005.
- Spohr, C., Brons, C., Winther, K., Dyerberg, J. & Vaag, A.:

- No effect of taurine on platelet aggregation in men with a predisposition to type 2 diabetes mellitus. *Platelets*. 16(5), s. 301-305. 2005.
- Storling, J., Iaman-Pillet, N., Karlsen, A.E., Billestrup, N., Bonny, C. & Mandrup-Poulsen, T.: Antitumorigenic effect of proteasome inhibitors on insulinoma cells. *Endocrinology*. 146(4), s. 1718-1726. 2005.
- Storling, J., Zaitsev, S.V., Kapelioukh, I.L., Karlsen, A.E., Billestrup, N., Berggren, P.O. & Mandrup-Poulsen, T.: Calcium has a permissive role in interleukin-1 beta-induced c-Jun N-terminal kinase activation in insulin-secreting cells. *Endocrinology*. 146(7), s. 3026-3036. 2005.
- Storling, J., Binzer, J., Andersson, A.K., Zullig, R.A., Tonnesen, M., Lehmann, R., Spinass, G.A., Sandler, S., Billestrup, N. & Mandrup-Poulsen, T.: Nitric oxide contributes to cytokine-induced apoptosis in pancreatic beta cells via potentiation of JNK activity and inhibition of Akt. *Diabetologia*. 48(10), s. 2039-2050. 2005.
- Svensson, J., Carstensen, B., Mortensen, H.B. & Borch-Johnsen, K.: Early childhood risk factors associated with type 1 diabetes – is gender important? *European Journal of Epidemiology*. 20(5), s. 429-434. 2005.
- Tarnow, L., Hildebrandt, P., Hansen, B.V., Borch-Johnsen, K. & Parving, H.H.: Plasma N-terminal pro-brain natriuretic peptide as an independent predictor of mortality in diabetic nephropathy. *Diabetologia*. 48(1), s. 149-155. 2005.
- Tarnow, L., Astrup, A.S. & Parving, H.H.: Elevated placental growth factor (PIGF) predicts cardiovascular morbidity and mortality in type 1 diabetic patients with diabetic nephropathy. *Scandinavian Journal of Clinical & Laboratory Investigation*. 65(Suppl. 240), s. 73-79. 2005.
- Torekov, S.S., Larsen, L.H., Glumer, C., Borch-Johnsen, Y., Jorgensen, T., Holst, J.J., Madsen, O.D., Hansen, T. & Pedersen, O.: Evidence of an association between the Arg72 allele of the peptide YY and increased risk of type 2 diabetes. *Diabetes*. 54(7), s. 2261-2265. 2005.
- Wagner, A.M., Perez, A., Sanchez-Quesada, J.L. & Ordonez-Llanos, J.: Triglyceride-to-HDL cholesterol ratio in tile dyslipidemic classification of type 2. *Diabetes Care*. 28(7), s. 1798-1800. 2005.
- Walsh, M.G., Zgibor, J., Songer, T., Borch-Johnsen, K. & Orchard, T.J.: The socioeconomic correlates of global complication prevalence in type 1 diabetes (T1D): a multinational comparison. *Diabetes Research and Clinical Practice*. 70(2), s. 143-150. 2005.
- Wermter, A.K., Reichwald, K., Buch, T., Geller, F., Platzer, C., Huse, K., Hess, C., Remschmidt, H., Gudermann, T., Preibisch, G., Siegfried, W., Goldschmidt, H.P., Li, W.D., Price, R.A., Biebermann, H., Krude, H., Vollmert, C., Wichmann, H.E., Illig, T., Sorensen, T.I.A., Astrup, A., Larsen, L.H., Pedersen, O., Eberle, D., Clement, K., Blundell, J., Wabitsch, M., Schafer, H., Platzer, M., Hinney, A. & Hebebrand, J.: Mutation analysis of the MCHR1 gene in human obesity. *European Journal of Endocrinology*. 152(6), s. 851-862. 2005.
- Nefrologisk Afdeling B, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Andersen, J.T., Walther, S. & Strandgaard, S.: Sygdomme i nyrer og urinveje. i: Basisbog i sygdomslære, s. 97-138. Schulze, Svend and Schroeder, Torben V. (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Daugaard, H., Heaf, J., Joffe, P., Lewin, E., Madsen, S., Rix, M. & Olgaard, K.: Forstyrrelser i knogle- og mineralomsætningen ved kronisk nyresygdom. guidelines for diagnostik og behandling. K/DOQI guidelines konverteret til danske forhold. 1-54. Dansk Nefrologisk Selskab, [S.I.] 2005.
- Elung-Jensen, T., Heisterberg, J., Sonne, J., Strandgaard, S. & Kamper, A.L.: Enalapril dosage in progressive chronic nephropathy: a randomised, controlled trial. *European Journal of Clinical Pharmacology*. 61(2), s. 87-96. 2005.
- Heaf, J. & Lokkegaard, H.: Admission patterns for Danish ESRD patients 1990-2003. i: Landsregister for patienter i aktiv behandling for kronisk nyresvigt. Rapport for Danmark 2004, s. 35-41. Dansk Nefrologisk Selskab, 2005.
- Heaf, J.: Hyperparathyroidism following renal transplantation. *Nieren—und-Hochdruckkrankheiten*. 34(5), s. 199-204. 2005.
- Heaf, J. & Povlsen, J.: Dialyseudosis. i: Dialyse, s. 138-156. Eidemak, Inge and Bro, Susanne (red.). FADL, [Kbh.] 2005.
- Heaf, J.G., Sarac, S. & Afzal, S.: A high peritoneal large pore fluid flux causes hypoalbuminaemia and is a risk factor for death in peritoneal dialysis patients. *Nephrology Dialysis Transplantation*. 20(10), s. 2194-2201. 2005.
- Jafar, T.H., Stark, P.C., Schmid, C.H., Strandgaard, S., Kamper, A.L., Maschio, G., Becker, G., Perrone, R.D. & Levey, A.S.: The effect of angiotensin-converting-enzyme inhibitors on progression of advanced polycystic kidney disease. *Kidney International*. 67(1), s. 265-271. 2005.
- Lewin, E., Huan, J. & Olgaard, K.: Renal osteodystrophy with special emphasis on secondary hyperparathyroidism. *Rev Port Nefrol Hipert.* (Suppl 1), s. 9-18. 2005.
- Lewin, E.: Calcium-fosfat stofskiftet. i: Dialyse, s. 165-183. Eidemak, Inge and Bro, Susanne (red.). FADL, [Kbh.] 2005.
- Lewin, E.: Graviditet. i: Dialyse, s. 234-239. Eidemak, Inge and Bro, Susanne (red.). FADL, [Kbh.] 2005.
- Lokkegaard, H.: Den ødematøse patient. i: Medicinsk kompendium lommebog, s. 64-65. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Lokkegaard, H.: Forstyrrelser i vand- og elektrolytbalancen. i: Medicinsk kompendium lommebog, s. 462-470. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Lokkegaard, H.: Landsregister for patienter i aktiv behandling for kronisk nyresvigt. Rapport for Danmark 2004. 1-51. Dansk nefrologisk selskab, 2005.
- Marckmann, P.: Ernæring. i: Dialyse, s. 240-257. Eidemak, Inge and Bro, Susanne (red.). FADL, [Kbh.] 2005.
- Molsted, S., Heaf, J., Prescott, L. & Eidemak, I.: Reliability testing of the Danish version of the Kidney Disease Quality of Life Short Form (TM). *Scandinavian Journal of Urology and Nephrology*. 39(6), s. 498-502. 2005.
- Nielsen, P.K. & Petersen, L.J.: Peritonealdialyse katetre. i: Dialyse, s. 127-137. Eidemak, Inge and Bro, Susanne (red.). FADL, [Kbh.] 2005.
- Perriss, R., Lokkegaard, H., Logager, V., Chabanova, E. & Thomsen, H.S.: Preliminary experience with contrast-enhanced MR angiography in patients with end-stage renal failure. *Academic Radiology*. 12(5), s. 652-657. 2005.
- Petersen, L.J.: Blodtryksforstyrrelser. i: Dialyse, s. 184-192. Eidemak, Inge and Bro, Susanne (red.). FADL, [Kbh.] 2005.

- Strandgaard, S.: Hypertensio arterialis. i: Medicinsk kompendium lommebog, s. 314-322. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Strandgaard, S.: Nyresygdomme. i: Medicinsk kompendium lommebog, s. 445-461. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Onkologisk Afdeling R, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Andersen, M.H., Gehl, J., Reker, S., Geertsen, P., Becker, J.C. & Straten, P.T.: Concomitant administration of interleukin-2 during therapeutic vaccinations against cancer: The good, the bad or the evil? (vol 23, pg 5265, 2005). *Journal of Clinical Oncology*. 23(27), s. 6812. 2005.
- Andersen, M.H., Reker, S., Straten, P.T., Gehl, J., Geertsen, P. & Becker, J.C.: Concomitant administration of interleukin-2 during therapeutic vaccinations against cancer: The good, the bad, or the evil? *Journal of Clinical Oncology*. 23(22), s. 5265-5267. 2005.
- bol-Enein, H., Bassi, P., Boyer, M., Coppin, C.M.L., Cortesi, E., Grossman, H.B., Hall, R.R., Horwich, A., Malmstrom, P.U., Martinez-Pineiro, J.A., Sengelov, L., Sherif, A., Wallace, D.M.A., Bono, A.V., Goebell, P.J., Groshen, S., Torti, F.M., Clarke, N.W., Roberts, J.T., Sylvester, R., Parmar, M.K.B., Stewart, L.A., Tierney, J.F. & Vale, C.L.: Neoadjuvant chemotherapy in invasive bladder cancer: Update of a systematic review and meta-analysis of individual patient data. *European Urology*. 48(2), s. 202-206. 2005.
- Bono, A.V., Goebell, P.J., Groshen, S., Lehmann, J., Studer, U., Torti, F.M., bol-Enein, H., Bassi, P., Boyer, M., Coppin, C.M.L., Cortesi, E., Hall, R.R., Horwich, A., Malmstrom, P.U., Martinez-Pineiro, J.A., Sengelov, L., Sherif, A., Wallace, D.M.A., Clarke, N.W., Roberts, J.T., Sylvester, R., Parmar, M.K.B., Stewart, L.A., Tierney, J.F. & Vale, C.L.: Adjuvant chemotherapy in invasive bladder cancer: A systematic review and meta-analysis of individual patient data. *European Urology*. 48(2), s. 189-201. 2005.
- Burchard, F. & Jensen, B.V.: Treatment of liver and lung metastases from colorectal cancer. *Ugeskrift for Laeger*. 167(45), s. 4268-4272. 2005.
- Duffy, M.J., Bonfrer, J.M., Kulpa, J., Rustin, G.J.S., Soletormos, G., Torre, G.C., Tuxen, M.K. & Zwirner, M.: CA125 in ovarian cancer: European Group on Tumor Markers guidelines for clinical use. *International Journal of Gynecological Cancer*. 15(5), s. 679-691. 2005.
- Gehl, J.: Investigational treatment of cancer using electrochemotherapy, electrochemoimmunotherapy and electrogene transfer. *Ugeskrift for Laeger*. 167(34), s. 3156-3159. 2005.
- Gralla, R.J., de Wit, R., Herrstedt, J., Carides, A.D., Ianus, J., Guoguang-Ma, J., Evans, J.K. & Horgan, K.J.: Antiemetic efficacy of the neurokinin-1 antagonist, aprepitant, plus a 5HT(3) antagonist and a corticosteroid in patients receiving anthracyclines or cyclophosphamide in addition to high-dose cisplatin – Analysis of combined data from two Phase III randomized clinical trials. *Cancer*. 104(4), s. 864-868. 2005.
- Herrstedt, J., Koeller, J.M., Roila, F., Hesketh, P.J., Warr, D., Rittenberg, C. & Dicato, M.: Acute emesis: moderately emetogenic chemotherapy. *Supportive Care in Cancer*. 13(2), s. 97-103. 2005.
- Herrstedt, J., Aapro, M.S., Roila, F. & Kataja, V.V.: ESMO Minimum Clinical Recommendations for prophylaxis of chemotherapy-induced nausea and vomiting (NV). *Annals of Oncology*. 16(Suppl 1), s. i77-i79. 2005.
- Herrstedt, J., Muss, H.B., Warr, D.G., Hesketh, P.J., Eisenberg, P.D., Raftopoulos, H., Grunberg, S.M., Gabriel, M., Rodgers, A., Hustad, C.M., Horgan, K.J. & Skobieranda, F.: Efficacy and tolerability of aprepitant for the prevention of chemotherapy-induced nausea and emesis over multiple cycles of moderately emetogenic chemotherapy. *Cancer*. 104(7), s. 1548-1555. 2005.
- Herrstedt, J.: Anti-emetics 2005: an overview and the MASCC guidelines applied in practice. *Ejc Supplements*. 3(3), s. 430-432. 2005.
- Hoyer, M., Roed, H., Sengelov, L., Traberg, A., Ohlhuis, L., Pedersen, J., Nellesmann, H., Kiil, B.A., Eberholst, F., Engelholm, S.A. & von der, M.H.: Phase-II study on stereotactic radiotherapy of locally advanced pancreatic carcinoma. *Radiother.Oncol*. 76(1), s. 48-53. 2005.
- Høgdall, C., Havsteen, H., Blaakjær, J., Grove, A., Skovlund, V.R., Nordsmark, M., Jørgensen, M., Kryger-Baggesen, N., Thomsen, L.N., Jørgensen, P.E. & Høgdall, E.: Betænkning fra Dansk Gynækologisk Cancer vedrørende Biobank. DGC-Biobank, 2005.
- Johnsson, A., Vallon-Christensson, J., Strand, C., Litman, T. & Eriksen, J.: Gene expression profiling in chemoresistant variants of three cell lines of different origin. *Anti-cancer Research*. 25(4), s. 2661-2668. 2005.
- Kamby, C.: Treatment of metastatic bone disease with bisphosphonates. *Ugeskrift-for-Laeger*. 167(4), s. 379-382. 2005.
- Kamby, C., Pedersen, L. & Kristensen, B.: Diphosphonates in solid malignant tumors. *Ugeskrift for Laeger*. 167(4), s. 379-382. 2005.
- Kris, M.G., Hesketh, P.J., Herrstedt, J., Rittenberg, C., Einhorn, L.H., Grunberg, S., Koeller, J., Olver, I., Borjeson, S. & Ballatori, E.: Consensus proposals for the prevention of acute and delayed vomiting and nausea following high-emetic-risk chemotherapy. *Supportive Care in Cancer*. 13(2), s. 85-96. 2005.
- Meier, A., Reker, S., Svane, I.M., Holten-Andersen, L., Becker, J.C., Sondergaard, I., Andersen, M.H. & Straten, P.T.: Spontaneous T-cell responses against peptides derived from the Taxol resistance-associated gene-3 (TRAG-3) protein in cancer patients. *Cancer Immunology Immunotherapy*. 54(3), s. 219-228. 2005.
- Pedersen, A.E., Thorn, M., Gad, M., Walter, M.R., Johnsen, H.E., Gaarsdal, E., Nikolajsen, K., Buus, S., Claesson, M.H. & Svane, I.M.: Phenotypic and functional characterization of clinical grade dendritic cells generated from patients with advanced breast cancer for therapeutic vaccination. *Scandinavian Journal of Immunology*. 61(2), s. 147-156. 2005.
- Pedersen, L. & Kamby, C.: Palliation of painful bone metastases with external radiation. Single fraction versus multifraction radiotherapy. *Ugeskrift for Laeger*. 167(35), s. 3277-3279. 2005.
- Pfeiffer, P. & Jensen, B.V.: Drug therapy of patients with metastatic colorectal cancer. *Ugeskrift for Laeger*. 167(45), s. 4261-4265. 2005.
- Roila, F., Warr, D., Clark-Snow, R.A., Tonato, M., Gralla, R.J., Einhorn, L.H. & Herrstedt, J.: Delayed emesis: moderately emetogenic chemotherapy. *Supportive Care in Cancer*. 13(2), s. 104-108. 2005.

- Ryberg, M., Nielsen, D., Osterlind, K., Andersen, P.K., Skovsgaard, T. & Dombernowsky, P.: Predictors of central nervous system metastasis in patients with metastatic breast cancer. A competing risk analysis of 579 patients treated with epirubicin-based chemotherapy. *Breast Cancer Research and Treatment*. 91(3), s. 217-225. 2005.
- Schmidt, H., Bastholt, L., Geertsen, P., Christensen, I., Larsen, S., Gehl, J. & von der Maase, H.: Elevated neutrophil and monocyte counts in peripheral blood are associated with poor survival in patients with metastatic melanoma: a prognostic model. *British Journal of Cancer*. 93(3), s. 273-278. 2005.
- Sengelov, L. & von der, M.H.: Chemotherapy as a supplement to radical treatment of patients with locally advanced bladder cancer. *Ugeskrift for Laeger*. 167(7), s. 749-751. 2005.
- Vasey, P.A., Herrstedt, J. & Jelic, S.: ESMO Minimum Clinical Recommendations for diagnosis, treatment and follow-up of epithelial ovarian carcinoma. *Annals of Oncology*. 16(Suppl. 1), s. 13-15. 2005.
- von der Maase, H. & Sengelov, L.: Chemotherapy in Locally Advanced and Metastatic Bladder Cancer. *American Journal of Cancer*. 4(1), s. 1-13. 2005.
- von der Maase, H., Sengelov, L., Roberts, J.T., Ricci, S., Dogliotti, L., Oliver, T., Moore, M.J., Zimmermann, A. & Arning, M.: Long-term-survival results of a randomized trial comparing gemcitabine plus cisplatin, with methotrexate, vinblastine, doxorubicin, plus cisplatin in patients with bladder cancer. *Journal of Clinical Oncology*. 23(21), s. 4602-4608. 2005.
- Warr, D.G., Hesketh, P.J., Gralla, R.J., Muss, H.B., Herrstedt, J., Eisenberg, P.D., Raftopoulos, H., Grunberg, S.M., Gabriel, M., Rodgers, A., Bohidar, N., Klinger, G., Hustad, C.M., Horgan, K.J. & Skobieranda, F.: Efficacy and tolerability of aprepitant for the prevention of chemotherapy-induced nausea and vomiting in patients with breast cancer after moderately emetogenic chemotherapy. *Journal of Clinical Oncology*. 23(12), s. 2822-2830. 2005.
- Medicinsk Gastroenterologisk Afdeling C, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Achiam, M.P., Chabanova, E., Logager, V.B., Thomsen, H.S. & Nielsen, O.H.: Magnetic resonance colonography: a new diagnostic tool. *Ugeskrift for Laeger*. 167(45), s. 4279-4284. 2005.
- Ainsworth, M.A. & Nielsen, O.H.: Transjugular intrahepatic portosystemic stent-shunts or paracentesis in the treatment of cirrhotic patients with refractory ascites. *Ugeskrift for Laeger*. 167(35), s. 3273-3276. 2005.
- Andresen, L., Jorgensen, V.L., Perner, A., Hansen, A., Eugen-Olsen, J. & Rask-Madsen, J.: Activation of nuclear factor kappa B in colonic mucosa from patients with collagenous and ulcerative colitis. *Gut*. 54(4), s. 503-509. 2005.
- Binder, V.: Clinical epidemiology – how important now? *Gut*. 54(5), s. 574-575. 2005.
- Csillag, C., Nielsen, O.H., Borup, R. & Nielsen, F.C.: How far are we from the clinical use of array technology? *Ugeskrift for Laeger*. 167(20), s. 2168-2170. 2005.
- Csillag, C., Nielsen, O.H., Borup, R. & Nielsen, F.C.: Microarrays and Crohn's disease: Collecting reliable information. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 40(4), s. 369-377. 2005.
- Jess, T., Gomborg, M., Matzen, P., Munkholm, P. & Sorensen, T.I.A.: Increased risk of intestinal cancer in Crohn's disease: A meta-analysis of population-based cohort studies. *American Journal of Gastroenterology*. 100(12), s. 2724-2729. 2005.
- Jess, T., Riis, L., Jespersgaard, C., Hougs, L., Andersen, P.S., Orholm, M.K., Binder, V. & Munkholm, P.: Disease concordance, zygosity, and NOD2/CARD15 status: Follow-up of a population-based cohort of Danish twins with inflammatory bowel disease. *American Journal of Gastroenterology*. 100(11), s. 2486-2492. 2005.
- Jorgensen, L.G.M., Fredholm, L., Petersen, P.H., Hey, H., Munkholm, P. & Brandslund, I.: How accurate are clinical activity indices for scoring of disease activity in inflammatory bowel disease (IBD)? *Clinical Chemistry and Laboratory Medicine*. 43(4), s. 403-411. 2005.
- Kirman, I., Whelan, R.L., Jain, S., Nielsen, S.E., Seidelin, J.B. & Nielsen, O.H.: Insulin-like growth factor binding protein 3 in inflammatory bowel disease. *Digestive Diseases and Sciences*. 50(4), s. 780-784. 2005.
- Matthiessen, M.W., Pedersen, G., Albrektsen, T., Adamsen, S., Fleckner, J. & Brynskov, J.: Peroxisome proliferator-activated receptor expression and activation in normal human colonic epithelial cells and tubular adenomas. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 40(2), s. 198-205. 2005.
- Nielsen, A.A., Jorgensen, L.G.M., Nielsen, J.N., Eivindson, M., Gronbaek, H., Vind, I., Hougaard, D.M., Skogstrand, K., Jensen, S., Munkholm, P., Brandslund, I. & Hey, H.: Omega-3 fatty acids inhibit an increase of proinflammatory cytokines in patients with active Crohn's disease compared with omega-6 fatty acids. *Alimentary Pharmacology & Therapeutics*. 22(11-12), s. 1121-1128. 2005.
- Nielsen, O.H.: Traveller's medicine – An important field in the globalization. *Ugeskrift-for-Laeger*. 167(42), s. 3961. 2005.
- Nielsen, O.H., Vainer, B. & Schaffalitzky de Muckadell, O.B.: Microscopic colitis—a missed diagnosis?—a secondary publication. *Ugeskrift for Laeger*. 167(1), s. 51-52. 2005.
- Pedersen, G., Andresen, L., Matthiessen, M.W., Rask-Madsen, J. & Brynskov, J.: Expression of Toll-like receptor 9 and response to bacterial CpG oligodeoxynucleotides in human intestinal epithelium. *Clinical and Experimental Immunology*. 141(2), s. 298-306. 2005.
- Perner, A., Andresen, L., Normark, M., Fischer-Hansen, B. & Rask-Madsen, J.: Expression of inducible nitric oxide synthase and effects of L-arginine on colonic nitric oxide production and fluid transport in patients with "minimal colitis". *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 40(9), s. 1042-1048. 2005.
- Riis, L., Munkholm, P., Binder, V., Skovgaard, L.T. & Langholz, E.: Intra- and interobserver variation in the use of the Vienna classification of Crohn's disease. *Inflammatory Bowel Diseases*. 11(7), s. 657-661. 2005.
- Schreiber, S., Rutgeerts, P., Fedorak, R.N., Khaliq-Kareemi, M., Kamm, M.A., Boivin, M., Bernstein, C.N., Staun, M., Thomsen, O.O. & Innes, A.: A randomized, placebo-controlled trial of certolizumab pegol (CDP870) for treatment of Crohn's disease. *Gastroenterology*. 129(3), s. 807-818. 2005.
- Seidelin, J.B. & Nielsen, O.H.: Continuous cytokine exposure of colonic epithelial cells induces DNA damage. *European Journal of Gastroenterology & Hepatology*. 17(3), s. 363-369. 2005.

- Skov,S., Pedersen,M.T., Andresen,L., Straten,P.T., Woetmann,A. & Odum,N.: Cancer cells become susceptible to natural killer cell killing after exposure to histone deacetylase inhibitors due to glycogen synthase kinase-3-dependent expression of MHC class I-related chain A and B. *Cancer Research*. 65(23), s. 11136-11145. 2005.
- Thomsen,O.O. & Nielsen,O.H.: Mesalazine for maintenance of medically-induced remission in Crohn disease: a survey of a Cochrane review. *Ugeskrift for Laeger*. 167(33), s. 3015-3017. 2005.
- Vind,I., Vieira,A., Hougs,L., Tavares,L., Riis,L., Andersen,P.S., Locht,H., Freitas,J., Monteiro,E., Christensen,I.J. & Munkholm,P.: NOD2/CARD15 gene polymorphisms in Crohn's disease: A genotype-phenotype analysis in Danish and Portuguese patients and controls. *Digestion*. 72(2-3), s. 156-163. 2005.
- Ytting,H., Vind,I., Bang,D. & Munkholm,P.: Sweet's syndrome – An extraintestinal manifestation in inflammatory bowel disease. *Digestion*. 72(2-3), s. 195-200. 2005.
- Hæmatologisk Afdeling L, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Andersen,M.H., Svane,I.M., Kvistborg,P., Nielsen,O.J., Balslev,E., Reker,S., Becker,J.C. & Straten,P.T.: Immunogenicity of Bcl-2 in patients with cancer. *Blood*. 105(2), s. 728-734. 2005.
- Bergmann,O.J., Johansen,J.S., Klausen,T.W., Mylin,A.K., Kristensen,J.S., Kjeldsen,E. & Johnsen,H.E.: High serum concentration of YKL-40 is associated with short survival in patients with acute myeloid leukemia. *Clinical Cancer Research*. 11(24), s. 8644-8652. 2005.
- Birgens,H. & Hansen,N.E.: Den akut svært syge patient. i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 40-53. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Braendstrup,P., Bjerrum,O.W., Nielsen,O.J., Jensen,B.A., Clausen,N.T., Hansen,P.B., Andersen,I., Schmidt,K., Andersen,T.M., Peterslund,N.A., Birgens,H.S., Plesner,T., Pedersen,B.B. & Hasselbalch,H.C.: Rituximab chimeric anti-CD20 monoclonal antibody treatment for adult refractory idiopathic thrombocytopenic purpura. *American Journal of Hematology*. 78(4), s. 275-280. 2005.
- Bukh,A., D'Amore,F.A., Gimsing,P., Hasselbalch,H.C., Johnsen,H.E., Kerndrup,G.B., Kristensen,J.S. & Peterslund,N.A.: Designer drugs and their rational use in clinical hematology. *Ugeskrift for Laeger*. 167(20), s. 2180-2183. 2005.
- Carlson,K., Hjorth,M. & Knudsen,L.M.: Toxicity in standard melphalan-prednisone therapy among myeloma patients with renal failure – a retrospective analysis and recommendations for dose adjustment. *British Journal of Haematology*. 128(5), s. 631-635. 2005.
- Chang,E.T., Hjalgrim,H., Smedby,K.E., Akerman,M., Tani,E., Johnsen,H.E., Glimelius,B., Adami,H.O. & Melbye,M.: Body mass index and risk of malignant lymphoma in Scandinavian men and women. *Journal of the National Cancer Institute*. 97(3), s. 210-218. 2005.
- Dufva,I.H., Karle,H., Brondum-Nielsen,K., Andersen,M.K., Madsen,H.O. & Johnsen,H.E.: Chronic myeloid leukaemia with BCR-ABL fusion genes located to both chromosomes 9, cyclic leukocytosis and nodal T-lymphoblastic transformation – durable complete remission following imatinib therapy. *Leukemia*. 19(4), s. 671-673. 2005.
- Hansen,N.E. & Birgens,H.: Blodsygdomme, onkologi. i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 394-422. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Hansen,N.E., Schaffalitzky de Muckadell,O.B. & Haunsø,S.: Lægens kontakt med patienten. i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 1-5. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Hansen,N.E., Schaffalitzky de Muckadell,O.B. & Haunsø,S.: *Medicinsk kompendium lommebog*. 1-720. Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Hippe,E., Westin,J. & Wisloff,F.: Nordic Myeloma Study Group, the first 15 years: Scientific collaboration and improvement of patient care. *European Journal of Haematology*. 74(3), s. 185-193. 2005.
- Hoffmann,M.H., Klausen,T.W., Hasle,H., Schmiegelow,K., Brondum-Nielsen,K. & Johnsen,H.E.: Multiplex reverse transcription polymerase chain reaction screening in acute myeloid leukemia detects cytogenetically unrevealed abnormalities of prognostic significance. *Haematologica-the Hematology Journal*. 90(7), s. 984-986. 2005.
- Hudlebusch,H.R., Theilgaard-Monch,K.S., Lodahl,M., Johnsen,H.E. & Rasmussen,T.: Identification of ID-1 as a potential target gene of MMSET in multiple myeloma. *British Journal of Haematology*. 130(5), s. 700-708. 2005.
- Jensen,B.A.: Symptomer og fund. i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 15-22. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Karle,H., Hansen,M.B., Pilegaard,H.K. & Rørth,M.: Blodsygdomme, blodtransfusion, transplantation og kræftbehandling. i: *Basisbog i sygdomslære*, s. 603-638. Schulze, Svend and Schroeder, Torben V. (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Knudsen,L.M., Nielsen,B., Gimsing,P. & Geisler,C.: Autologous stem cell transplantation in multiple myeloma: outcome in patients with renal failure. *European Journal of Haematology*. 75(1), s. 27-33. 2005.
- Kornblit,B., Taaning,P. & Birgens,H.: beta-thalassemia due to a novel nonsense mutation at codon 37 (TGG -> TAG) found in an Afghanistani family. *Hemoglobin*. 29(3), s. 209-213. 2005.
- Leinoe,E.B., Hoffmann,M.H., Kjaersgaard,E., Nielsen,J.D., Bergmann,O.J., Klausen,T.W. & Johnsen,H.E.: Prediction of haemorrhage in the early stage of acute myeloid leukaemia by flow cytometric analysis of platelet function. *British Journal of Haematology*. 128(4), s. 526-532. 2005.
- Pedersen,A.E., Thorn,M., Gad,M., Walter,M.R., Johnsen,H.E., Gaarsdal,E., Nikolajsen,K., Buus,S., Claesson,M.H. & Svane,I.M.: Phenotypic and functional characterization of clinical grade dendritic cells generated from patients with advanced breast cancer for therapeutic vaccination. *Scandinavian Journal of Immunology*. 61(2), s. 147-156. 2005.
- Pedersen,L.M., Jurgensen,G.W. & Johnsen,H.E.: Serum levels of inflammatory cytokines at diagnosis correlate to the bcl-6 and CD10 defined germinal centre (GC) phenotype and bcl-2 expression in patients with diffuse large B-cell lymphoma. *British Journal of Haematology*. 128(6), s. 813-819. 2005.

- Pedersen, L.M. & Johnsen, H.E.: Microalbuminuria is associated with impaired glomerular permselectivity in lymphoma patients. *Scandinavian Journal of Clinical & Laboratory Investigation*. 65(6), s. 477-484. 2005.
- Pedersen, L.M., Klausen, T.W., Davidsen, U.H. & Johnsen, H.E.: Early changes in serum IL-6 and VEGF levels predict clinical outcome following first-line therapy in aggressive non-Hodgkin's lymphoma. *Annals of Hematology*. 84(8), s. 510-516. 2005.
- Rasmussen, T., Kuehl, M., Lodahl, M., Johnsen, H.E. & Dahl, I.M.S.: Possible roles for activating RAS mutations in the MGUS to MM transition and in the intramedullary to extramedullary transition in some plasma cell tumors. *Blood*. 105(1), s. 317-323. 2005.
- Simonsson, B., Oberg, G., Bjoreman, M., Bjorkholm, M., Carneskog, J., Karlsson, K., Gahrton, G., Grimfors, G., Hast, R., Karle, H., Linder, O., Ljungman, P., Nielsen, J.L., Nilsson, J., Lofvenberg, E., Malm, C., Olsson, K., Olsson-Stromberg, U., Paul, C., Stenke, L., Stenfoft, J., Turesson, I., Uden, A.M., Wahlin, A., Vilen, L. & Weis-Bjerrum, O.: Intensive treatment and stem cell transplantation in chronic myelogenous leukemia: Long-term follow-up. *Acta Haematologica*. 113(3), s. 155-162. 2005.
- Theilgaard-Monch, K., Jacobsen, L.C., Borup, R., Rasmussen, T., Bjerregaard, M.D., Nielsen, F.C., Cowland, J.B. & Borregaard, N.: The transcriptional program of terminal granulocytic differentiation. *Blood*. 105(4), s. 1785-1796. 2005.
- Theilgaard-Monch, K., Jacobsen, L.C., Rasmussen, T., Niemann, C.U., Udby, L., Borup, R., Gharib, M., Arkwright, P.D., Gombart, A.F., Calafat, J., Porse, B.T. & Borregaard, N.: Highly glycosylated alpha 1-acid glycoprotein is synthesized in myelocytes, stored in secondary granules, and released by activated neutrophils. *Journal of Leukocyte Biology*. 78(2), s. 462-470. 2005.
- Wang, Y.Z., Tagil, K., Ripa, R.S., Nilsson, J.C., Carstensen, S., Jorgensen, E., Sondergaard, L., Hesse, B., Johnsen, H.E. & Kastrup, J.: Effect of mobilization of bone marrow stem cells by granulocyte colony stimulating factor on clinical symptoms, left ventricular perfusion and function in patients with severe chronic ischemic heart disease. *International Journal of Cardiology*. 100(3), s. 477-483. 2005.
- Akutmedicinsk Kardiologisk Afdeling S, København Amts Sygehus i Herlev**
- Calberg, M.J. & Kjoller, E.: Uric acid as a marker of pathophysiological mechanisms in patients with cardiovascular disease. *Ugeskrift for Laeger*. 167(40), s. 3771-3774. 2005.
- Engelmann, M.D. & Svendsen, J.H.: Inflammation in the genesis and perpetuation of atrial fibrillation. *European Heart Journal*. 26(20), s. 2083-2092. 2005.
- Engelmann, M.D.M., Niemann, L., Kanstrup, I.L., Skagen, K. & Godtfredsen, J.: Natriuretic peptide response to dynamic exercise in patients with atrial fibrillation. *International Journal of Cardiology*. 105(1), s. 31-39. 2005.
- Ogard, C.G., Engelmann, M.D., Kistorp, C., Nielsen, S.L. & Vestergaard, H.: Increased plasma N-terminal pro-B-type natriuretic peptide and markers of inflammation related to atherosclerosis in patients with primary hyperparathyroidism. *Clinical Endocrinology*. 63(5), s. 493-498. 2005.
- Reumatologisk Afdeling Q, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Bergmann, O.J., Johansen, J.S., Klausen, T.W., Mylin, A.K., Kristensen, J.S., Kjeldsen, E. & Johnsen, H.E.: High serum concentration of YKL-40 is associated with short survival in patients with acute myeloid leukemia. *Clinical Cancer Research*. 11(24), s. 8644-8652. 2005.
- Bird, P., Conaghan, P., Ejbjerg, B., McQueen, F., Lassere, M., Peterfy, C., Edmonds, J., Shnier, R., O'Connor, P., Haavardsholm, E., Emery, P., Genant, H. & Ostergaard, M.: The development of the EULAR-OMERACT rheumatoid arthritis MRI reference image atlas. *Annals of the Rheumatic Diseases*. 64(Suppl 1), s. i8-10. 2005.
- Broholm, B., Podenphant, J. & Biering-Sorensen, F.: The course of bone mineral density and biochemical markers of bone turnover in early postmenopausal spinal cordlesioned females. *Spinal Cord*. 43(11), s. 674-677. 2005.
- Conaghan, P., Bird, P., Ejbjerg, B., O'Connor, P., Peterfy, C., McQueen, F., Lassere, M., Emery, P., Shnier, R., Edmonds, J. & Ostergaard, M.: The EULAR-OMERACT rheumatoid arthritis MRI reference image atlas: the metacarpophalangeal joints. *Annals of the Rheumatic Diseases*. 64(Suppl 1), s. i11-i21. 2005.
- Conaghan, P.G., McQueen, F.M., Peterfy, C.G., Lassere, M.N.D., Ejbjerg, B., Bird, P., O'Connor, P.J., Haavardsholm, E., Edmonds, J.P., Emery, P., Genant, H.K. & Ostergaard, M.: The evidence for magnetic resonance imaging as an outcome measure in proof-of-concept rheumatoid arthritis studies. *Journal of Rheumatology*. 32(12), s. 2465-2469. 2005.
- Ejbjerg, B., McQueen, F., Lassere, M., Haavardsholm, E., Conaghan, P., O'Connor, P., Bird, P., Peterfy, C., Edmonds, J., Szkudlarek, M., Genant, H., Emery, P. & Ostergaard, M.: The EULAR-OMERACT rheumatoid arthritis MRI reference image atlas: the wrist joint. *Annals of the Rheumatic Diseases*. 64(Suppl 1), s. i23-i47. 2005.
- Ejbjerg, B.J., Vestergaard, A., Jacobsen, S., Thomsen, H.S. & Ostergaard, M.: The smallest detectable difference and sensitivity to change of magnetic resonance imaging and radiographic scoring of structural joint damage in rheumatoid arthritis finger, wrist, and toe joints – A comparison of the OMERACT rheumatoid arthritis magnetic resonance imaging score applied to different joint combinations and the Sharp/van der Heijde radiographic score. *Arthritis and Rheumatism*. 52(8), s. 2300-2306. 2005.
- Ejbjerg, B.J., Narvestad, E., Jacobsen, S., Thomsen, H.S. & Ostergaard, M.: Optimised, low cost, low field dedicated extremity MRI is highly specific and sensitive for synovitis and bone erosions in rheumatoid arthritis wrist and finger joints: comparison with conventional high field MRI and radiography. *Annals of the Rheumatic Diseases*. 64(9), s. 1280-1287. 2005.
- Graudal, N.: Commentary: Possible role of salt intake in the development of essential hypertension. *International Journal of Epidemiology*. 34(5), s. 972-974. 2005.
- Haavardsholm, E.A., Ostergaard, M., Ejbjerg, B.J., Kvan, N.P., Uhlig, T.A., Lilleas, F.G. & Kvien, T.K.: Reliability and sensitivity to change of the OMERACT rheumatoid arthritis magnetic resonance imaging score in a multireader, longitudinal setting. *Arthritis and Rheumatism*. 52(12), s. 3860-3867. 2005.
- Hansen, A., Jensen, D.V., Larsen, E.C., Wilken-Jensen, C., Kaae, B.E., Frolich, S., Thomsen, H.S. & Hansen, T.M.: Postpartum pelvic pain – the 'pelvic joint syndrome': a

- follow-up study with special reference to diagnostic methods. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*. 84(2), s. 170-176. 2005.
- Hetland, M.L., Unkerskov, J., Ravn, T., Friis, M., Tarp, U., Andersen, L.S., Petri, A., Khan, H., Stenver, D.I., Hansen, A. & Ostergaard, M.: Routine database registration of biological therapy increases the reporting of adverse events twentyfold in clinical practice. First results from the Danish Database (DANBIO). *Scandinavian Journal of Rheumatology*. 34(1), s. 40-44. 2005.
- Jensen, T., Hansen, M., Jensen, K.E., Podenphant, J., Hansen, T.M. & Hyldstrup, L.: Comparison of dual X-ray absorptiometry (DXA), digital X-ray radiogrammetry (DXR), and conventional radiographs in the evaluation of osteoporosis and bone erosions in patients with rheumatoid arthritis. *Scandinavian Journal of Rheumatology*. 34(1), s. 27-33. 2005.
- Johansen, J.S., Milman, N., Hansen, M., Garbarsch, C., Price, P.A. & Graudal, N.: Increased serum YKL-40 in patients with pulmonary sarcoidosis – a potential marker of disease activity? *Respiratory Medicine*. 99(4), s. 396-402. 2005.
- Johansen, J.S., Krabbe, K.S., Moller, K. & Pedersen, B.K.: Circulating YKL-40 levels during human endotoxaemia. *Clinical and Experimental Immunology*. 140(2), s. 343-348. 2005.
- Junker, N., Johansen, J.S., Hansen, L.T., Lund, E.L. & Kristjansen, P.E.G.: Regulation of YKL-40 expression during genotoxic or microenvironmental stress in human glioblastoma cells. *Cancer Science*. 96(3), s. 183-190. 2005.
- Junker, N., Johansen, J.S., Andersen, C.B. & Kristjansen, P.E.G.: Expression of YKL-40 by peritumoral macrophages in human small cell lung cancer. *Lung Cancer*. 48(2), s. 223-231. 2005.
- Landewe, R.B., Hermann, K.G., van der Heijde, D.M., Baraliakos, X., Jurik, A.G., Lambert, R.G., Ostergaard, M., Rudwaleit, M., Salonen, D.C. & Braun, J.: Scoring sacroiliac joints by magnetic resonance imaging. A multiple-reader reliability experiment. *Journal of Rheumatology*. 32(10), s. 2050-2055. 2005.
- McQueen, F., Ostergaard, M., Peterfy, C., Lassere, M., Ejbjerg, B., Bird, P., O'Connor, P., Genant, H., Shnier, R., Emery, P., Edmonds, J. & Conaghan, P.: Pitfalls in scoring MR images of rheumatoid arthritis wrist and metacarpophalangeal joints. *Annals of the Rheumatic Diseases*. 64(Suppl 1), s. i48-i55. 2005.
- Milman, N., Bergholt, T., Eriksen, L., Byg, K.E., Graudal, N., Pedersen, P. & Hertz, J.: Iron prophylaxis during pregnancy – How much iron is needed? A randomized dose-response study of 20-80 mg ferrous iron daily in pregnant women. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*. 84(3), s. 238-247. 2005.
- Nordenbaek, C., Johansen, J.S., Halberg, P., Wiik, A., Garbarsch, C., Ullman, S., Price, P.A. & Jacobsen, S.: High serum levels of YKL-40 in patients with systemic sclerosis are associated with pulmonary involvement. *Scandinavian Journal of Rheumatology*. 34(4), s. 293-297. 2005.
- Ostergaard, M., Duer, A., Nielsen, H., Johansen, J.S., Narvestad, E., Ejbjerg, B.J., Baslund, B., Moller, J.M., Thomsen, H.S. & Petersen, J.: Magnetic resonance imaging for accelerated assessment of drug effect and prediction of subsequent radiographic progression in rheumatoid arthritis: a study of patients receiving combined anakinra and methotrexate treatment. *Annals of the Rheumatic Diseases*. 64(10), s. 1503-1506. 2005.
- Ostergaard, M., Edmonds, J., McQueen, F., Peterfy, C., Lassere, M., Ejbjerg, B., Bird, P., Emery, P., Genant, H. & Conaghan, P.: An introduction to the EULAR-OMERACT rheumatoid arthritis MRI reference image atlas. *Annals of the Rheumatic Diseases*. 64(Suppl 1), s. i3-i7. 2005.
- Ostergaard, M., Ejbjerg, B. & Szkudlarek, M.: Imaging in early rheumatoid arthritis: roles of magnetic resonance imaging, ultrasonography, conventional radiography and computed tomography. *Best Practice & Research in Clinical Rheumatology*. 19(1), s. 91-116. 2005.
- Ostergaard, M., Duer, A. & Horslev-Petersen, K.: Can magnetic resonance imaging differentiate undifferentiated arthritis? *Arthritis Research & Therapy*. 7(6), s. 243-245. 2005.
- Ostergaard, M., McQueen, F.M., Bird, P., Ejbjerg, B., Lassere, M.N.D., Peterfy, C.G., O'Connor, P.J., Haavardsholm, E., Shnier, R., Genant, H.K., Emery, P., Edmonds, J.P. & Conaghan, P.G.: Magnetic resonance imaging in rheumatoid arthritis – Advances and research priorities. *Journal of Rheumatology*. 32(12), s. 2462-2464. 2005.
- Ostergaard, M. & Szkudlarek, M.: Ultrasonography: a valid method for assessing rheumatoid arthritis? *Arthritis and Rheumatism*. 52(3), s. 681-686. 2005.
- Vinther, A., Kanstrup, I.L., Christiansen, E., Alkjaer, T., Larson, B., Magnusson, S.P. & Aagaard, P.: Exercise-induced rib stress fractures: influence of reduced bone mineral density. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. 15(2), s. 95-99. 2005.
- Medicinsk Endokrinologisk Afdeling J, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Andreassen, M. & Kristensen, L.O.: Rosiglitazone for prevention or adjuvant treatment of Nelson's syndrome after bilateral adrenalectomy. *European Journal of Endocrinology*. 153(4), s. 503-505. 2005.
- Benedbaek, F.N. & Hegedus, L.: Diagnostic imaging in primary hyperparathyroidism. *Ugeskrift for Laeger*. 167(8), s. 915-916. 2005.
- Benedbaek, F.N. & Hegedus, L.: Ultrasound-guided percutaneous parathyroid ablation. *Ugeskrift for Laeger*. 167(8), s. 917-918. 2005.
- Bollerslev, J., Ogard, C.G., Schwarz, P., Vestergaard, H. & Vestergaard, P.: Primary hyperparathyroidism—occurrence, symptoms, complications and treatment. *Ugeskrift for Laeger*. 167(8), s. 910-914. 2005.
- Christensen, N.J.: Testiklernes endokrine sygdomme. i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 488-491. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Christensen, N.J.: Glandula thyreoideas sygdomme. i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 502-508. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Christensen, N.J.: Hypothalamus og hypofysens sygdomme. i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 471-478. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Christensen, N.J.: Binyrebarkens sygdomme. i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 479-485. Hansen, Niels

- Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). *Nyt Nordisk Forlag*, [Kbh.] 2005.
- Christensen, N.J.: Katekolaminer og fæokromocytom. i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 486-487. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). *Nyt Nordisk Forlag*, [Kbh.] 2005.
- Christensen, N.J.: Hypoglykæmi. i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 521. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). *Nyt Nordisk Forlag*, [Kbh.] 2005.
- Christensen, N.J.: Diabetes mellitus. i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 514-520. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). *Nyt Nordisk Forlag*, [Kbh.] 2005.
- Christensen, N.J.: Calciummetaboliske sygdomme. i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 509-513. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). *Nyt Nordisk Forlag*, [Kbh.] 2005.
- Christensen, N.J.: Multiple endokrine neoplasier (MEN). i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 522. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). *Nyt Nordisk Forlag*, [Kbh.] 2005.
- Christensen, N.J., Heer, M., Ivanova, K. & Norsk, P.: Sympathetic nervous activity decreases during head-down bed rest but not during microgravity. *Journal of Applied Physiology*. 99(4), s. 1552-1557. 2005.
- Christensen, N.J. & Norsk, P.: The fallacy of plasma noradrenaline spillover measurements. *Acta Physiologica Scandinavica*. 183(3), s. 333-334. 2005.
- Dossing, H., Bennedbaek, F.N. & Hegedus, L.: Effect of ultrasound-guided interstitial laser photocoagulation on benign solitary solid cold thyroid nodules – a randomised study. *Eur.J.Endocrinol.* 152(3), s. 341-345. 2005.
- Hansen, P.S., Brix, T.H., Bennedbaek, F.N., Bonnema, S.J., Iachine, I., Kyvik, K.O. & Hegedus, L.: The relative importance of genetic and environmental factors in the aetiology of thyroid nodularity: a study of healthy Danish twins. *Clin.Endocrinol.(Oxf)*. 62(3), s. 380-386. 2005.
- Hegedus, L. & Bennedbaek, F.N.: Nonisotopic techniques of thyroid imaging. i: *Werner & Ingbar's The thyroid. a fundamental and clinical text*, s. 373-387. Werner, Sidney Charles, Ingbar, Sidney H., Braverman, Lewis E., and Utiger, Robert D. (red.). *Lippincott Williams & Wilkins*, Philadelphia 2005.
- Jorgensen, J.O.L., Feldt-Rasmussen, U., Frystyk, J., Chen, J.W., Kristensen, L.O., Hagen, C. & Orskov, H.: Co-treatment of acromegaly with a somatostatin analog and a growth hormone receptor antagonist. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(10), s. 5627-5631. 2005.
- Kistorp, C., Raymond, I., Pedersen, F., Gustafsson, F., Faber, J. & Hildebrandt, P.: Biomarkers for mortality and cardiovascular events – Reply. *Jama-Journal of the American Medical Association*. 294(3), s. 303-304. 2005.
- Kistorp, C., Raymond, I., Pedersen, F., Gustafsson, F., Faber, J. & Hildebrandt, P.: N-terminal pro-brain natriuretic peptide, C-reactive protein, and urinary albumin levels as predictors of mortality and cardiovascular events in older adults. *Jama-Journal of the American Medical Association*. 293(13), s. 1609-1616. 2005.
- Kistorp, C., Faber, J., Galatius, S., Gustafsson, F., Frystyk, J., Flyvbjerg, A. & Hildebrandt, P.: Plasma adiponectin, body mass index, and mortality in patients with chronic heart failure. *Circulation*. 112(12), s. 1756-1762. 2005.
- Laursen, L.C.: *Lungesygdomme. i: Basisbog i sygdomslære*, s. 271-297. Schulze, Svend and Schroeder, Torben V. (red.). *Munksgaard Danmark*, Kbh. 2005.
- Nygaard, B.: Primary hypothyroidism. i: *Clinical evidence. Endocrine and metabolic disorders*. BMJ Publishing Group, 2005.
- Ogard, C.G., Sondergaard, S.B., Vestergaard, H., Jakobsen, H. & Nielsen, S.L.: Myocardial perfusion defects and the left ventricular ejection fraction disclosed by scintigraphy in patients with primary hyperparathyroidism. *World Journal of Surgery*. 29(7), s. 914-916. 2005.
- Ogard, C.G., Engelmann, M.D., Kistorp, C., Nielsen, S.L. & Vestergaard, H.: Increased plasma N-terminal pro-B-type natriuretic peptide and markers of inflammation related to atherosclerosis in patients with primary hyperparathyroidism. *Clinical Endocrinology*. 63(5), s. 493-498. 2005.
- Ogard, C.G., Vestergaard, H., Thomsen, J.B., Jakobsen, H., Almdal, T. & Nielsen, S.L.: Parathyroid scintigraphy during hypocalcaemia in primary hyperparathyroidism. *Clinical Physiology and Functional Imaging*. 25(3), s. 166-170. 2005.
- Rasmussen, M., Belza, A., Almdal, T., Toubro, S., Bratholm, P., Astrup, A. & Christensen, N.J.: Change in beta(1)-adrenergic receptor protein concentration in adipose tissue correlates with diet-induced weight loss. *Clinical Science*. 108(4), s. 323-329. 2005.
- Vej-Hansen, A. & Nygaard, B.: Iodine uptake and the effect of radioiodine treatment—status after the addition of iodine to salt. *Ugeskrift for Laeger*. 167(39), s. 3684-3687. 2005.
- Vestergaard, P., Laursen, L.C., Schwarz, P. & Brixen, K.: Glucocorticoid-induced osteoporosis. Occurrence, prophylaxis and treatment. *Ugeskrift for Laeger*. 167(8), s. 898-900. 2005.

Klinisk Institut for Diagnostiske Fag

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttleder: Professor, overlæge, dr.med. Henrik S. Thomsen, Radiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev.

Bestyrelsen består af: Instituttleder, professor, overlæge, dr.med. Henrik S. Thomsen, professor, overlæge, dr.med. Jens Rehfeldt og professor, overlæge, dr.med. Jens H. Henriksen.

Organisation

Instituttet omfatter Klinisk Biokemi, Klinisk Fysiologi og Nuklearmedicin, Patologisk Anatomi, Radiologi, Klinisk Immunologi og Klinisk Mikrobiologi.

Klinisk Biokemisk Afdeling, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Ekspressionsregulation af biologisk aktive peptider

Ekspression af gener for vækstfaktorer, neuropeptider og peptidhormoner, undersøges på alle niveauer af ekspressionskaskaden; dvs. fra transskription til posttranslatorisk og cellespecifik processering af propeptider. Nye transkriptionssteder i genpromotere, nye translationsregulerende proteiner, nye processeringsenzymmer og nye propeptidprodukter er identificerede.

Genekspression og mutationer ved polygene sygdomme

Med molekylærgenetisk teknologi – herunder microarrays – undersøges genekspressionsmønstre og mutationer i gener, der koder for proteiner af betydning i udviklingen af hjertekarsygdomme, kræftsygdomme, lungesygdomme, blødningsanomalier, thrombosesygdomme, demens og panikangst.

Sygdomsmarkører

Nye immunkemiske analyser for cirkulerende proteiner og peptider af betydning for diagnosen af især hjertekarsygdomme, lungesygdomme, kræftsygdomme og neuroendokrine tumorsyndromer udvikles og afprøves.

Lipoprotein-syntese i hjertet

Normalbiologisk og patobiokemisk betydning af hjertets egenproduktion af lipoproteiner undersøges.

Publikationer

I alt 12. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Klinisk Biokemisk Afdeling, Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Reproduktionsmedicin

Undersøgelse af (a) faktorer i endometriet af betydning for det befrugtede ægs implantation, (b) opståen og udvikling af svangerskabsforgiftning, (c) moderkagefunktionens be-

tydning for fostrets vækst og trivsel samt (d) granulosacellers reaktion på forskellige stimulationsregimer. De videnskabelige undersøgelser, foretages i samarbejde med Gynækologisk-Obstetriske Afdeling, Hvidovre Hospital.

Atherosclerose, dyslipidæmier og diabetes

Undersøgelser af gener, der har relevans for patofysiologien bag ovennævnte tilstande. Der undersøges for mutationer, der har indflydelse på proteinstruktur og -funktion, samt for epigenetiske og cellulære mekanismer i genekspressionen, relateret til glukose- og fedtmetabolismen. Klasse- og struktur-statistisk analyse af patofysiologiske modeller, integreres i studierne.

Alkohol, alkoholisk betingede leverskader og allergi

Gener af central betydning for alkoholomsætningen undersøges i en større kohorte med allergi, idet der er holdpunkter for, at øget acetaldehyd, spiller en patofysiologisk rolle for udvikling af allergi.

Colon cancer

Der fokuseres på kandidat-gener, især relateret til cellulære styringsprocesser og signal-transduktions pathways, samt genom-screening af arvelig cancer.

Osteoporose/reumatoid arthritis

Afdelingen udfører i et internationalt samarbejde grund- og anvendelsesbaseret forskning inden for calciummetaboliske sygdomme, herunder især betydning af den humane calciumreceptor og calciumsignaleren for knogleomsætningen, og udvikling af osteoporose.

Undersøgelse af cytokiner og proteiners betydning for udvikling af reumatoid arthritis, i samarbejde med Reumatologisk Klinik, Hvidovre Hospital.

Publikationer

I alt 20 publikationer. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Klinisk-Biokemisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Genetisk epidemiologiske studier over SNP'er og mutationers indflydelse på:

- Iskæmisk hjertesygdom.
- Iskæmisk cerebrovascular sygdom.
- Hypertension.
- Hæmostase.
- Obstruktiv lungesygdom.
- Cancer.

Desuden meta-analyser, farmakogenetik, klinisk forskning, dobbelt-blindt randomiseret studie, epidemiologi, *in vitro* mutagenese studier, og forskning i point-of-care testing.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Extracellulær superoxid dismutase genetik med professor Stefan Marklund, Umeå Universitet, Sverige.

Apolipoprotein E og lipoprotein lipase genetik med professor Charles Sing, University of Michigan, Ann Arbor, USA.

Zinkfinger protein 202 mutagenese med professor Gerd Schmidt, Regensburg Universitet, Tyskland.

Genetikken bag kronisk obstruktiv lungesygdom med 5 grupper i USA, bl.a. professor James Crapo, National Jewish Hospital, Denver, USA.

Genetikken bag brystkræft sammen med 10 grupper i Europa, bl.a. professor Douglas Easton, University of Cambridge, UK.

Pharmacogenetik ved hypertensionsbehandling sammen med 10 forskere fra Norden og New York, bl.a. professor Ulf de Faire, Karolinska Institutet, Stockholm, Sverige.

Kolesterolsænkende behandling i JUPITER-studiet, med 10 forskere fra Nordamerika, Sydamerika og Europa, bl.a. professor Paul Ridker, Harvard Medical School, Boston, USA.

Publikationer

I alt 25. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Klinisk Fysiologisk Nuklearmedicinsk Afdeling, Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Afdelingens hovedforskningsområder er patofysiologi og hæmodynamik ved kronisk leversygdom, patofysiologi ved intestinal malabsorption og gastrointestinal dysmotilitet, patofysiologisk kinetik af hormoner og bioaktive stoffer, samt studier over legemssammensætning under anvendelse af nuklearmedicinske og fysiologiske metoder.

Patofysiologi og hæmodynamik ved sygdomme (specielt kronisk leversygdom)

Forskningsområdet omfatter patofysiologiske mekanismer bl.a. ved væskeretention og ascitesdannelse, samt karakterisering af hæmodynamiske ændringer i det splanchniske og systemiske kredsløb, herunder volumenfordeling og neuro-endokrinologiske og regulatoriske ændringer, der ligger til grund for de homeostatiske abnormiteter. Herudover udføres forskning med speciel relation til bioaktive peptider. Forskningsområdet omfatter også patofysiologiske mekanismer, ved ændret nyrefunktion og ventrikel-funktion.

Patofysiologi ved cardio-pulmonal dysfunktion

Forskningsområdet omfatter bl.a. tilstande med QT-interval ændringer, cirrhotisk cardiomyopati og hepatopulmonalt syndrom.

Patofysiologi ved intestinal malabsorption og gastrointestinal dysmotilitet

Forskningsområdet omfatter patofysiologiske mekanismer, vedrørende intestinal permeabilitet samt intestinal kulhydratabsorption og -metabolisme. Endvidere omfatter forskningsområdet den gastrointestinale motilitet og tryk, inklusive normalfysiologiske forhold og patofysiologiske forhold, i relation til portal hypertension, bakteriel overvækst og inflammatorisk tarmsygdom.

Billedbehandling

Forskningsområdet omfatter nuklearmedicinsk billeddannelse ved hjerteinsufficiens, gastrointestinal transit og blodfordeling.

Fysiologisk og patofysiologisk kinetik

Forskningsområdet omfatter elimination, omsætning og transport af en række bioaktive stoffer, bindevævskomponenter, vasoaktive peptider og aminer.

Studier over legemssammensætning

Forskningsområdet omfatter studier over volumenfordeling, legemssammensætning bestemt med DXA og antropometri ved en række kliniske tilstande.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingens forskning finder sted i samarbejde med bl.a. Panum Institutet, Amtssygehusene i Glostrup og Herlev og Rigshospitalet; Ludwig-Maximilians-Universität, Klinikum Grosshadern, Medizinische Klinik II, München; University College London, Royal Free Campus; Nobel Forum, Stockholm. Endvidere har afdelingen samarbejde med Gastroenterologisk Afdeling, Universitetshospitalet i Tallin, Estland; Gastroenterologisk Afdeling, University of Alberta, Calgary, Canada; og Gastro-Hepatologisk Afdeling, Hannover Universitet, Tyskland. Overlæge, dr.med. Søren Møller har arrangeret flere nationale videnskabelige møder og et internationalt symposium i 2005.

Publikationer

I alt 16. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen, samt ses på den årlige oversigt over publikationer, der udgives af Hovedstadens Sygehusfællesskab: "Videnskabelige Publikationer. Oversigt over arbejder udgået fra afdelinger i H:S".

Fondsmidler

Afdelingen har i 2005 modtaget og anvendt fondsmidler fra:

- Dagmar Marshall Foundation.
- Danish Pharmacy Foundation of 1991.
- Danish Research Council.
- Deutsche Forschungsgemeinschaft.
- Foundation for Promotion of Medical Science: "A.P. Møller and Wife Chastine Mc-Kinney Møller Foundation to Public aim".
- Helse Insurance Foundation.
- Holger and Ruth Hesse Foundation.
- H:S Forskningsfond.
- Hvidovre Hospitals Lægefond til Bekæmpelse af Leversygdomme.
- John and Birthe Meyer Foundation.
- Michaelsen Fonden.
- Overlæge Johan Boserup and Lise Boserups Legat.
- Savværksejer Jeppe Juhl og hustru Ovita Juhl's Mindefond.

Afdeling for Klinisk Fysiologi og Nuklearmedicin, Center for Billeddiagnostik, Medikoteknik og Informatik, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Klinikkens forskning er koncentreret omkring udvikling af nye sporstoffer til PET og nuklearmedicin, klinisk evaluering af nye diagnostiske metoder, samt anvendelse af klinisk fysiologisk og nuklearmedicinske metoder, til patofysiologisk forskning. Aktuelt satses gennem en oprustning,

også af dyreeksperimentelle faciliteter på translationel forskning, inden for molekylær billeddannelse.

Den samlede forskning ved afdelingen er mangeartet og omfattende, og baseret på principperne bag molecular imaging. For tiden fokuseres særligt på:

Klinisk PET & PET/CT

En række prospektive protokoller til evaluering af den diagnostiske og prognostiske værdi af PET og PET/CT ved forskellige kræftsygdomme hos børn og voksne. Endvidere arbejdes med anvendelse af PET/CT til planlægning af stråleterapi (IMRT) samt med anvendelse af respirationsgating.

Udvikling af nye sporstoffer

En række projekter omhandler udvikling af nye specifikke sporstoffer til diagnostik af forskellige kræftformer. Projekterne, der forgår i samarbejde med andre afdelinger og laboratorier, kræver ekspertise indenfor molekylærbiologi, kemi, radiokemi, tumorbiologi og billeddiagnostik. Afdelingen har i samarbejde med et medicinalfirma, udtaget patent på en ny nuklearmedicinsk metode, til påvisning af blødning.

Børneundersøgelser

Afdelingen udfører en lang række børneundersøgelser. Særligt indenfor det onkologiske område, udføres i samarbejde med kliniske afdelinger, en række forskningsprotokoller med anvendelse af PET og SPECT.

Mærkning af stamceller

I samarbejde med kardiologiske stamcelleforskere, arbejdes med mærkning af stamceller således, at disse kan følges *in vivo* vha. nuklearmedicinsk billeddannelse. Der ventes efterfølgende udført en række forsøg, hvor nuklearmedicinsk påvisning af stamceller vil blive anvendt.

Neuro PET

I samarbejde med Neurobiologisk Forskningsenhed, udvikles og anvendes en række neuroreceptorligander, til anvendelse inden for neurobiologisk forskning. Den hidtidige forskning har særligt fokuseret på det serotonerge system. Endvidere udføres med andre forskergrupper hjerneaktivitetsstudier samt studier af hjernetumorer.

Nuklearkardiologi og neuroendokrinologi

Ved anvendelse af PET, studeres den koronare flowregulation, i forbindelse med genterapi og farmakologisk intervention, ved en række sygdomstilstande. Sammenhængen mellem neuroendokrin aktivering, isotopkardiografiske og MR-variable, evalueres og benyttes i studier af forskellige patientgrupper og interventioner.

Lungeundersøgelser

Der arbejdes forskningsmæssigt særligt med mucociliær clearance og med evaluering af lungefunktionsundersøgelser og lungescintigrafi over for CT og hyperpolariseret HeMR. Dyreeksperimentelle studier af deponeringskarakteristika, samt undersøgelser af lungetransplanterede, er andre eksempler på igangværende lungeforskning.

Behandling med radionuklider

Lokal stråleterapi vha. specifikke ligander, der binder sig til særlige kræftformer, er under hastig udvikling. Afdelingen deltager i forskningen indenfor dette område, dels ved

afprøvning af stoffer, og dels ved fremstilling af særlige isotoper. De cancerformer, der arbejdes med, er visse lymfomer, neuroendokrine tumorer og ovariecancer.

Helkropstælling

I samarbejde med eksterne partnere, benyttes helkropstælling til nøjagtig bestemmelse af krops sammensætningen i en række studier. Endvidere kan absorption af visse mineraler fra mave-tarmkanalen bestemmes.

Afdelingens forskning sker i samarbejde med en række nationale og internationale forskere.

Publikationer

I alt 48. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Rigshospitalet, Afdeling KF 4011, Blegdamsvej 9, 2100 København Ø.

Klinisk Fysiologisk Nuklearmedicinsk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Onkologi

Projekter til belysning af PET/CT's rolle til påvisning af cancerspredning og som behandlingskontrol, ved en række onkologiske lidelser. Undersøgelse af nyre-, lunge- og hjertetoksicitet ved antineoplastiske behandlinger. Ved etablering af egen cyklotron, vil mulighederne for onkologisk PET/CT udvides betydeligt, kvalitativt og kvantitativt.

Det centrale og perifere kredsløb

Projekter omhandlende hjertets pumpefunktion, reguleringsmekanismer, hjertemusklens blodforsyning. Der undersøges patofysiologiske mekanismer, afprøves lægemidler, og udvikles metoder til klinisk rutine, samt udføres idrætsfysiologiske projekter. I et ph.d.-studie undersøges indvirkningen af calcium og PTH på den cardiovascular funktion.

Nyrer

Nyrepatofysiologi ved nedsat nyrefunktion og efter transplantation, med hovedvægt på vand-salt-udskillelse og renale regulationsmekanismer, samt lægemidlers indvirkning på nyrefunktionen.

Bevægeapparatet

Diagnostisk udredning af lidelser i bevægeapparatet. Protektilheling. Indvirkning af træning/inaktivitet på knoglemetabolisme og øvrig organfunktion, herunder emner relateret til "fysisk aktivitet og sundhed". 2 ph.d.-projekter og 1 disputatsarbejde pågår. Det planlægges at måle kvantitativ muskel- og seneglukoseomsætning ved hjælp af PET/CT i projekter, til belysning af indvirkning af træning og inaktivitet/skader i samarbejde med Idrætsmedicinsk Forskningsenhed, BBH.

Indvirkningen af akut hypoxi (herunder højdebetinget hypoksi) på organfunktion

Eksemplificeret ved nyrefunktion, central hæmodynamik, hormonal regulation og endotelcellefunktion.

Emnerne er understøttet af de ansatte speciallægers videns-(interesse)områder, samt muligheden for støtte til ph.d.-studerende.

Publikationer

I alt 10. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Klinisk Fysiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev, Herlev Ringvej 75, 2730 Herlev, e-mail: fysiologi@herlevhosp.kbhamt.dk.

Patologiafdelingen, H:S Rigshospitalet**Forskningsvirksomhed***Cancerpatologi*

Afdelingen deltager i et stort antal projekter nationalt og internationalt, hvor der foretages karakteristik af protein ekspressionen og analyse af genomet, ved forskellige cancersygdomme. Det overordnede formål med disse undersøgelser er, at forbedre diagnostikken og at identificere molekylære risikofaktorer, som er relevante for patogenese, prognose og terapi.

Molekylær cancer terapi

I samarbejde med private (TopoTarget A/S) og offentlige institutioner (National Cancer Institute, USA, Syd Dansk Universitet), forskes der i virkningsmekanismer, af både etablerede anti-cancer-midler som dna topoisomeraser, samt i nye mål for cancer-terapi, inkluderende histon deacetylase hæmmere (HDACi), heat shock protein 90 (HSP90) og mammalian target of rapamycin (m-TOR).

Eksperimentel patologi

Vurdering af metastaseringsmekanismer, med udvikling af dyreeksperimentel model, der tillader metastasering og heterotransplantationsstudier af cancerceller, med og uden metastaseringssevne, samt forskning vedr. immunologisk cancerhæmning med vaccination med modificerede cancerceller. Desuden proteinekspresionsstudier mhp. behandling med designerdrugs.

Diabetes

Undersøgelser af immunologiske og genetiske aspekter vedr. diabetespatogenese, specielt type 1, men også type 2. Endvidere dyreeksperimentelle undersøgelser med henblik på, forebygelse eller forsinkelse af diabetsudvikling. Samarbejde med flere internationale forskningsgrupper.

Afdelingen deltager herudover i projekter om transplantationspatologi og neurodegenerative sygdomme, herunder dissemineret sclerose og prionsygdomme.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Afhandlinger

1 disputats, 3 ph.d.

Patologisk-Anatomisk Institut, Københavns Amts Sygehus i Herlev**Forskningsvirksomhed***Gynækologi*

Morfologiske, immunhistokemiske samt molekylærbiologiske aspekter ved livmoderhalskræft. Den humane im-

plantation, indflydelse af cytokiner-hormoner og proteiner på den tidlige humane implantation *in vitro*.

Ortopædkirurgi

Morfologiske, immunhistokemiske samt molekylærbiologiske aspekter ved lipomer og liposarkomer. Diagnostik af bløddelstumorer generelt. I samarbejde med Interface Biotech undersøgelser over autolog chondrocytimplantation.

Lungepatologi

Vækstfaktorer og ER i lungecancer.

Mamma

Retrospektive og prospektive undersøgelser af makkarcinom, med henblik på prognostiske markører – morfologiske immunhistokemiske og molekylærbiologiske undersøgelser.

MR-skanning og brystkræft. Sammenligning af MR med histologiske fund i samarbejde med Odense. Billeddiagnostisk og morfologiske undersøgelser af nyre-cortexvolumen. Morfologiske forandringer i nyrebiopsier fra patienter med præeklampsii. CNS-metastaser og HER2-status hos patienter med brystkræft.

Inter- og intraobservation af HER2-farvning ved brystkræft

Aflæsning af Fish HER2 manuelt og automatiseret. En sammenlignende undersøgelse.

Nefrologi

Immunhistokemiske og molekylærbiologiske undersøgelser af xenotransplantationsmodeller.

Urologi

Detrusormorfologi med korrelation til urodynamiske parametre – lys- og elektronmikroskopiske studier. Prognostiske markører ved blærecancer.

Mikrosatellitanalyser og prognostisering og forekomst af methylering i celler fra urin, væv og plasma-dna, til diagnostisering af blærecancer.

Cellebiologi

“*In vitro*” undersøgelser vedrørende mulige immunologiske mekanismer bag interstitiel cystitis og renal allograft rejektion. “*In vitro*” modellerne analyseres, ved hjælp af immunologiske og biokemiske teknikker (FACS, ELISA, RIA, enzymassays, HPLC).

Glatmuskelcellelaboratorium

Forskningsekspertise i glatte muskelceller fra urinblære og uterus

Omfatter: 1) Epitelcelle fysiologi og dets regulation, 2) glatmuskelcelle fysiologi/elektrofysiologi (calcium; K_{Ca} ; K_{ATP} ; K_V kanaler), 3) prostanoid/histamine/leukotriene receptorer, 4) inflammation (neurogen; immunologisk), 5) glatmuskelcelle sekretorisk funktion, 6) uterine- og detrusor kontraktilitet, 7) caveolae/sarcoplasmatiske reticulum betydning for calcium signalering, 8) mastcelle/detrusor. Metoder: ELISA, westernblot, receptorkinetik, RIA, enzymassays, fluorescenceteknikker (intracellulær calcium, pH, membrane potential), videomikroskopi, tension/force-målinger.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

De kliniske- og parakliniske afdelinger på Amtssygehuset i Herlev.

Sterologisk Laboratorium, Universitetsparken, Aarhus.

Jean de la Rosette, University Hospital Nijmegen, Holland (urologi).

Frank Smidt, University Hospital Nijmegen, Holland (urologi).

Peter Jones, Kenneth Norris Cancer Hospital, USC, LA, USA. (urologi).

Bryan Law, Vanderbilt University, Nashville, USA.

Elisabeth Brambille, Frankrig.

Susan Bates, Niage, USA.

Pierre Bouchelouche, Amtssygehuset i Roskilde (cellulære signalmekanismer).

Kurt B. Osther, Interface Biotech, Glostrup (autolog chondrocytimplantation).

Marianne Schwartz, Rigshospitalet (mikrosatellitanalyser).

Nordisk Brystkræftgruppe.

Publikationer

I alt 13.

Patologisk Afdeling, Hvidovre Hospital**Forskningsvirksomhed***Gastroenterologi*

YKL-40 protein ekspression i cancerceller og macrophager i colorectal cancer.

Antioxidantet astaxanthins effekt på bakterien *Helicobacter pylori*, og påvirkning af det lokale og systemiske immunforsvar, hos patienter med mavegener.

Proliferation og apoptose af ventrikelmucosa relateret til *Helicobacter pylori* status.

HNPCC: anvendelighed af immunhistokemi til detektion af MMR-proteiner.

Rectumcancer: korrelation af MR-scanning og morfologiske fund.

Lactobacillus acidophilus LA-5 og bifidobakterium *animalis* BB-12 som profylakse ved colitis ulcerosa.

Xanthomatosis af gastrointestinakanalen.

Serrate kolorektale polypper og hyperplastisk polypose.

Gynækologi

Ovarielle serøse borderline-tumorer hos danske kvinder – prævalens og prognose.

Evaluering af long-term prediktiv værdi af HPV test – et klinisk studie mhp. betydning af HPV type, viral "load", multiple infektioner og andre mulige markører for progression.

Human papillomavirus i cervix efter loop konisation for cervikal intraepithelial neoplasi som prædikator for ny neoplasi – en prospektiv follow-up-undersøgelse.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Institute of Medical Microbiology and Infectious Diseases, University of Lund.

Department of Microbiology, Pathology, Gastroenterology, Kaunas university of Medicine.

Colorectal cancer Unit, St. Marks Hospital, London.

Department of Pathology, Johns Hopkins Hospital, Bal-

timore, USA.

Section of Experimental Virology, Institute of Medical Virology, Tuebingen, Tyskland.

Publikationer

I alt 8.

Radiologisk Afdeling, Rigshospitalet**Forskningsvirksomhed**

Effekten af mammografiscreening analyseres i samarbejde med Kræftens Bekæmpelse.

Endoluminal ultralydsskanning ved cancer i anus og ultralydskontraststoffers rolle i cancer diagnostikken.

MR-spektroskopi ved erhvervede og medfødte hjernelidelser.

MR-skanning af hjertet ved iskæmisk hjertesygdom og medfødte hjertelidelser.

MR-skanning af led-brusk hos patienter med artrit og artrose.

Radiologisk Afdeling, Hvidovre Hospital**Forskningsvirksomhed****Osteoporose***Reumatoid arthritis*

Lavdosis væksthormonbehandling hos hiv-positive patienter i antiretroviral behandling.

Radiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev**Forskningsvirksomhed***Muskelskelettal radiologi*

Undersøgelser af MR-skannings anvendelighed ved forskellige muskelskeletale sygdomme, herunder reumatoid artrit, røntgenegative frakturer, arthrografi. UL-skanning ved forskellige ledsygdomme, f.eks. rotator cufflesion, reumatoid artrit og bløddelstumorer (karakteristik).

Tarmsygdomme

Afdelingen har igennem flere år, arbejdet med forbedring af MR-teknikken, ved udredning af patienter med inflammatorisk tarmsygdom (morbus Crohn, colitis ulcerosa). Arbejdet fortsættes, og der er initieret sammenlignende studier med andre modaliteter. Der arbejdes med at udvikle MR-colonoskopi til patienter, med mistanke om kræft.

Uroradiologiske områder

Afdelingen fortsætter med udvikling af MR-teknik, og CT-teknik hos patienter med urologiske lidelser. Det drejer sig om MR-renografi, MR-hydrografi, MR-angiografi, CT-urografi hos hæmaturipatienter, CT af urinveje mhp.sten. MR-renografi.

Endvidere arbejdes der med bedre stadieinddeling af patienter med prostatakræft og blærekræft ved hjælp af MR-skanning, DCE-MRI og MRI-spektroskopi.

Kontraststoffer

Afdelingen arbejder med udviklingen af et nyt peroralt leverkontraststof. Stoffet undergår for tiden fase II og fase III tests i udlandet. Afdelingen har fået tilladelse til at bruge det klinisk. Endvidere arbejdes der med guidelines omkring brug af MR, ultralyd og røntgenkontraststoffer i et arbejde, der omfatter kollegaer fra 10 lande. Arbejdet koordineres fra afdelingen.

Der arbejdes med guidelines omkring bivirkninger for alle kontraststoffer.

Mammasygdomme

Arbejde omkring etablering af MR-skanning til udredning af patienter med mammatumorer, der ikke umiddelbart lader sig vurdere ved røntgenundersøgelser og ultralydskanning fortsætter.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Philips Medical Systems, Holland, omkring udvikling af radiologisk apparatur.

ESAOTE, Italien. Forbedring af dedikeret MR-skanning.

CMC-kontrast, Sverige, udvikling af peroral kontrast til tarm- og lever-MR-skanning.

Universitetet i Nijmegen, samarbejde omkring prostata-MR-skanning, leverkontrast.

Universitetet i Berlin, samarbejde om leverkontraststof.

Universitetet i Sheffield, kontraststoffer.

Universitetet i Malmö, kontraststoffer.

Universitetet i Stockholm (Karolinska), kontraststoffer.

Universitetet i Oslo, kontraststoffer.

Universitetet i Trieste, kontraststoffer.

Universitetet i Vienna, kontraststoffer.

Universitetet i Uppsala, kontraststoffer.

Universitetet i London, kontraststoffer.

Universitetet i Paris, kontraststoffer.

Universitetet i Leiden, kontraststoffer.

Katholieke Universiteit i Leuven, kontraststoffer.

Publikationer

I alt 32. Ph.d.-afhandlinger: 1. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen via Fagbiblioteket, Universitetshospitalet Herlev.

Stab**Klinisk Fysiologi og Nuclearmedicin****Professorer**

Henriksen, Jens Henrik.

Kliniske lektorer

Bülow, Jens.

Hansen, Inge Lis Kanstrup.

Hendel, Helle Westergaard.

Mortensen, Jann.

Zerahn, Bo.

Klinisk Biokemi**Professorer**

Fahrenkrug, Jan.

Nielsen, Finn Cilius.

Nordestgaard, Børge.

Rehfeld, Jens Frederik.

Kliniske lektorer

Fenger, Mogens.

Hansen, Anne Tybjærg.

Sørensen, Steen.

Klinisk Patologi**Professorer**

Ralfkiær, Elisabeth.

Holck, Susanne.

Horn, Thomas.

Kliniske lektorer

Albrechtsen, Jens Mørch.

Andersen, Claus B.

Christensen, Lise.

Hansen, Alastair Bierre.

Hansen, Birgit.

Hansen, Ulla.

Hastrup, Nina.

Henrik-Nielsen, Regitze.

Junge, Jette.

Larsen, Lise Gruppe.

Linnemann, Dorte.

Mogensen, Anne Mellon.

Nürnberg, B Meinecke.

Nørgaard, Peter.

Nørgaard, Tove.

Petersen, Bodil Laub.

Rank, Fritz.

Rasmussen, Birgitte Bruun.

Rygaard, Carsten.

Sehested, Maxwell.

Simonsen, Kåre.

Skov, Birgit Gulddammer.

Skovlund, Vibeke Ravn.

Therkildsen, Marianne Hamilton.

Thomsen, Birthe Mørck.

Werdelin, Ole.

Radiologi**Professorer**

Thomsen, Carsten Erik.

Thomsen, Henrik Segelcke.

Kliniske lektorer

Albrecht-Beste, Elisabeth.

Jensen, Frank Krieger.

Larsen, Lone.

Pedersen, Karen L Damgaard.

Ph.d.-afhandlinger

Ambye, Louise; Molecular Genetic and Epigenetic Studies of Impaired Insulin Sensitivity – a Phenotype Predisposing to Type 2-Diabetes Mellitus and The Metabolic Syndrome.

Ejbjerg, Bo Jannik; Magnetic resonance imaging in rheumatoid arthritis.

Høgh, Anne Mette; Identification of genes and gene products involved in the development of pre-eclampsia.

Publikationer

Billeddiagnostisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Sillesen, H., Just, S., Jorgensen, M. & Bækgaard, N.: Catheter directed thrombolysis for treatment of ilio-femoral deep venous thrombosis is durable, preserves venous valve function and may prevent chronic venous insufficiency. *European Journal of Vascular and Endovascular Surgery*. 30(5), s. 556-562. 2005.

Ainsworth, A.P., Fallentin, E.M. & Myschetzky, P.S.: Diagnostic imaging modalities for gallstones—where are we heading? *Ugeskrift for Læger*. 167(24), s. 2615-2617. 2005.

Jensen, L.K., Just, S.R., Jansen, V.D. & Sillesen, H.H.: Ultrasound scanning of abdominal aortic aneurysms. Interobserver variability with and without the use of spatial compound imaging and comparison with computer tomography. *Ugeskrift for Læger*. 167(15), s. 1637-1641. 2005.

Rosenberg, J. & Strandberg, C.: Gallbladder polyps indicated by ultrasonography. *Ugeskrift for Læger*. 167(24), s. 2637. 2005.

Klinisk Biokemisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Astrup, A.V., Andersen, N.L., Stender, S. & Trolle, E.: Dietary Recommendations 2005. *Ugeskrift for Læger*. 167(21), s. 2296-2299. 2005.

Astrup, A., Dyerberg, J. & Stender, S.: Evidensbaserede næringsstofs anbefalinger – introduktion. i: *Menneskets ernæring*, s. 83-91. Astrup, Arne, Stender, Steen, and Dyerberg, Jørn (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.

Astrup, A., Dyerberg, J. & Stender, S.: Fødevarer og næringsstoffer. i: *Menneskets ernæring*, s. 51-53. Astrup, Arne, Stender, Steen, and Dyerberg, Jørn (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.

Astrup, A., Dyerberg, J. & Stender, S.: Legemets funktioner og sammensætning. i: *Menneskets ernæring*, s. 20-30. Astrup, Arne, Stender, Steen, and Dyerberg, Jørn (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.

Astrup, A., Helms, P.J., Dyerberg, J. & Stender, S.: Ernæringsforskningens historie i Danmark. i: *Menneskets ernæring*, s. 452-461. Astrup, Arne, Stender, Steen, and Dyerberg, Jørn (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.

Astrup, A., Stender, S. & Dyerberg, J.: *Menneskets ernæring*. Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.

Due, A., Toubro, S., Stender, S., Skov, A.R. & Astrup, A.: The effect of diets high in protein or carbohydrate on inflammatory markers in overweight subjects. *Diabetes Obesity & Metabolism*. 7(3), s. 223-229. 2005.

Dyerberg, J., Astrup, A. & Stender, S.: N-3 polyunsaturated acids and cardiovascular disease. Cochrane analysis with unclear conclusions. *Ugeskrift for Læger*. 167(18), s. 1971-1972. 2005.

Dyerberg, J., Hansen, H.S. & Stender, S.: Fedtstoffer. i: *Menneskets ernæring*, s. 114-130. Astrup, Arne, Stender, Steen, and Dyerberg, Jørn (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.

Fagerberg, B., Edwards, S., Halmos, T., Lopatynski, J., Schuster, H., Stender, S., Stoa-Birketvedt, G., Tonstad, S., Halldorsdottir, S. & Gause-Nilsson, I.: Tesaglitazar, a novel dual peroxisome proliferator-activated receptor alpha/gamma agonist, dose-dependently improves the me-

tabolic abnormalities associated with insulin resistance in a non-diabetic population. *Diabetologia*. 48(9), s. 1716-1725. 2005.

Gislason, G.H., Abildstrom, S.Z., Rasmussen, J.N., Rasmussen, S., Buch, P., Gustafsson, I., Friberg, J., Gadsboll, N., Kober, L., Stender, S., Madsen, M. & Torp-Pedersen, C.: Nationwide trends in the prescription of beta-blockers and angiotensin-converting enzyme inhibitors after myocardial infarction in Denmark, 1995-2002. *Scandinavian Cardiovascular Journal*. 39(1-2), s. 42-49. 2005.

Hermansen, K., Hansen, B., Jacobsen, R., Clausen, P., Dallgaard, M., Dinesen, B., Holst, J.J., Pedersen, E. & Astrup, A.: Effects of soy supplementation on blood lipids and arterial function in hypercholesterolaemic subjects. *European Journal of Clinical Nutrition*. 59(7), s. 843-850. 2005.

Leinoe, E.B., Hoffmann, M.H., Kjaersgaard, E., Nielsen, J.D., Bergmann, O.J., Klausen, T.W. & Johnsen, H.E.: Prediction of haemorrhage in the early stage of acute myeloid leukaemia by flow cytometric analysis of platelet function. *British Journal of Haematology*. 128(4), s. 526-532. 2005.

Møllerup, M.T., Bruun, N.E. & Nielsen, J.D.: Increased bleeding tendency induced by beta-lactam antibiotics. *Ugeskrift for Læger*. 167(25-31), s. 2790-2791. 2005.

Nielsen, J.D.: Thromboprophylaxis in hip and knee arthroplasty. Are the new anticoagulants better than those previously used? *Ugeskrift for Læger*. 167(21), s. 2261-2265. 2005.

Nielsen, J.D.: Antitrombotiske midler. i: *Lægemiddellkataloget*. 2005-2006. med beskrivelse af samtlige registrerede farmaceutiske specialiteter til human brug, der sælges på de danske apoteker. Dansk Lægemiddel Information, Kbh. 2005.

Ovesen, L., Astrup, A., Dyerberg, J. & Stender, S.: Vand, salt, mineraler og sporstoffer. i: *Menneskets ernæring*, s. 149-161. Astrup, Arne, Stender, Steen, and Dyerberg, Jørn (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.

Rasmussen, J.N., Gislason, G.H., Abildstrom, S.Z., Rasmussen, S., Gustafsson, I., Buch, P., Friberg, J., Kober, L., Torp-Pedersen, C., Madsen, M. & Stender, S.: Statin use after acute myocardial infarction: a nationwide study in Denmark. *British Journal of Clinical Pharmacology*. 60(2), s. 150-158. 2005.

Sillesen, H., Just, S., Jorgensen, M. & Bækgaard, N.: Catheter directed thrombolysis for treatment of ilio-femoral deep venous thrombosis is durable, preserves venous valve function and may prevent chronic venous insufficiency. *European Journal of Vascular and Endovascular Surgery*. 30(5), s. 556-562. 2005.

Sørensen, L.B., Raben, A., Stender, S. & Astrup, A.: Effect of sucrose on inflammatory markers in overweight humans. *American Journal of Clinical Nutrition*. 82(2), s. 421-427. 2005.

Spøhr, C., Brons, C., Winther, K., Dyerberg, J. & Vaag, A.: No effect of taurine on platelet aggregation in men with a predisposition to type 2 diabetes mellitus. *Platelets*. 16(5), s. 301-305. 2005.

Stender, S. & Dyerberg, J.: Kost og åreforkalkning. i: *Menneskets ernæring*, s. 340-356. Astrup, Arne, Stender, Steen, and Dyerberg, Jørn (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.

Stender, S., Schuster, H., Barter, P., Watkins, C. & Kallend, D.: Comparison of rosuvastatin with atorvastatin, simvastatin and pravastatin in achieving cholesterol goals

- and improving plasma lipids in hypercholesterolaemic patients with or without the metabolic syndrome in the MERCURY I trial. *Diabetes Obesity & Metabolism*. 7(4), s. 430-438. 2005.
- Wille-Jørgensen, P.A., Rasmussen, H.M., Nielsen, J.D. & Husted, S.E.: The use of venous thromboprophylaxis in Danish medical departments. A questionnaire survey. *Ugeskrift for Læger*. 167(32), s. 2889-2892. 2005.
- Winther, K., Apel, K. & Thamsborg, G.: A powder made from seeds and shells of a rose-hip subspecies (*Rosa canina*) reduces symptoms of knee and hip osteoarthritis: a randomized, double-blind, placebo-controlled clinical trial. *Scandinavian Journal of Rheumatology*. 34(4), s. 302-308. 2005.
- Winther, K., Rein, E. & Hedman, C.: Femal, a herbal remedy made from pollen extracts, reduces hot flushes and improves quality of life in menopausal women: a randomized, placebo-controlled, parallel study. *Climacteric*. 8(2), s. 162-170. 2005.
- Røntgenafdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Ashina, M., Jørgensen, M., Stallknecht, B., Mork, H., Bendtsen, L., Pedersen, J.F., Olesen, J. & Jensen, R.: No release of interstitial glutamate in experimental human model of muscle pain. *European Journal of Pain*. 9(3), s. 337-343. 2005.
- Martinussen, M., Fischl, B., Larsson, H.B., Skranes, J., Kulsgang, S., Vangberg, T.R., Vik, T., Brubakk, A.M., Haraldseth, O. & Dale, A.M.: Cerebral cortex thickness in 15-year-old adolescents with low birth weight measured by an automated MRI-based method. *Brain*. 128(Part 11), s. 2588-2596. 2005.
- Pedersen, J.F., Dakhil, A.Z., Jensen, D.B., Sondergaard, B. & Bytzer, P.: Abnormal hepatic vein Doppler waveform in patients without liver disease. *British Journal of Radiology*. 78(927), s. 242-244. 2005.
- Pedersen, J.F., Larsen, V.A., Bytzer, P., Madsen, L.G. & Hamberg, O.: Hepatic transit time of ultrasound contrast in biopsy characterized liver disease. *Acta Radiologica*. 46(6), s. 557-560. 2005.
- Pedersen, J.F.: Sonographic comparison of gastric emptying of broth and water: Is there a promoting cephalic factor? *Acta Radiologica*. 46(2), s. 132-134. 2005.
- Thamsborg, G., Florescu, A., Oturai, P., Fallentin, E., Tritsarlis, K. & Dissing, S.: Treatment of knee osteoarthritis with pulsed electromagnetic fields: a randomized, double-blind, placebo-controlled study. *Osteoarthritis and Cartilage*. 13(7), s. 575-581. 2005.
- Klinisk Eksperimentel Forskningsafdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Birk, S., Petersen, K.A., Kruuse, C., Guieu, R., Jonassen, O., Eisert, W. & Olesen, J.: The effect of circulating adenosine on cerebral haemodynamics and headache generation in healthy subjects. *Cephalalgia*. 25(5), s. 369-377. 2005.
- Bogdanovich, S., Perkins, K.J., Krag, T.O.B., Whittemore, S.A. & Khurana, T.S.: Myostatin propeptide-mediated amelioration of dystrophic pathophysiology. *FASEB Journal*. 19(6), s. 543-549. 2005.
- Christensen, M., Ibsen, H. & Worck, R.: Effect of eprosartan on catecholamines and peripheral haemodynamics in subjects with insulin-induced hypoglycaemia. *Clinical Science*. 108(2), s. 113-119. 2005.
- Frese, A., Schilgen, M., Edvinsson, L., Frandsen, E. & Evers, S.: Calcitonin gene-related peptide in cervicogenic headache. *Cephalalgia*. 25(9), s. 700-703. 2005.
- Hasbak, P., Eskesen, K., Schifter, S. & Edvinsson, L.: Increased alpha CGRP potency and CGRP-receptor antagonist affinity in isolated hypoxic porcine intramyocardial arteries. *British Journal of Pharmacology*. 145(5), s. 646-655. 2005.
- Hoilund-Carlsen, P.F., Gadsboll, N., Hein, E., Stage, P., Badsberg, J.H. & Jensen, B.H.: Assessment of left ventricular systolic function by the chest x-ray: comparison with radionuclide ventriculography. *Journal of Cardiac Failure*. 11(4), s. 299-305. 2005.
- Jansen-Olesen, I., Mortensen, C.H., El-Bariaki, N. & Ploug, K.B.: Characterization of K-ATP-channels in rat basilar and middle cerebral arteries: Studies of vasomotor responses and mRNA expression. *European Journal of Pharmacology*. 523(1-3), s. 109-118. 2005.
- Jansen-Olesen, I., Zhou, M., Zinck, T., Xu, C.B. & Edvinsson, L.: Expression of inducible nitric oxide synthase in trigeminal ganglion cells during culture. *Basic Clin. Pharmacol. Toxicol.* 97(6), s. 355-363. 2005.
- Jensen, L.T.: Medicinske stråleskader. i: Medicinsk kompendium lommebog, s. 607-608. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Johannsen, T.H., Mallet, D., Petersen, H.D., Müller, J., Main, K.M., Morel, Y. & Forest, M.G.: Delayed diagnosis of congenital adrenal hyperplasia with salt wasting due to type II 3 beta-hydroxysteroid dehydrogenase deficiency. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(4), s. 2076-2080. 2005.
- Kruuse, C., Khurana, T.S., Rybalkin, S.D., Birk, S., Engel, U., Edvinsson, L. & Olesen, J.: Phosphodiesterase 5 and effects of sildenafil on cerebral arteries of man and guinea pig. *European Journal of Pharmacology*. 521(1-3), s. 105-114. 2005.
- Melander, O., Frandsen, E., Magnusson, M., Grubb, A., Jøvinge, S. & Groop, L.: Nt-proANP in plasma, a marker of salt sensitivity, is reduced in type 2 diabetes patients. *Journal of Internal Medicine*. 257(3), s. 281-288. 2005.
- Olsen, M.H., Hansen, T.W., Christensen, M.K., Gustafsson, F., Rasmussen, S., Wachtell, K., Borch-Johnsen, K., Ibsen, H., Jørgensen, T. & Hildebrandt, P.: N-terminal pro brain natriuretic peptide is inversely related to metabolic cardiovascular risk factors and the metabolic syndrome. *Hypertension*. 46(4), s. 660-666. 2005.
- Olsen, M.H., Wachtell, K., Bella, J., Gerds, E., Palmieri, V., Nieminen, M.S., Smith, G., Ibsen, H. & Devereux, R.B.: Aortic valve sclerosis relates to cardiovascular events in patients with hypertension (a LIFE substudy). *American Journal of Cardiology*. 95(1), s. 132-136. 2005.
- Olsen, M.H., Wachtell, K., Tuxen, C., Fossum, E., Bang, L.E., Hall, C., Ibsen, H., Rokkedal, J., Devereux, R.B. & Hildebrandt, P.R.: Opposite effects of losartan and atenolol on natriuretic peptides in patients with hypertension and left ventricular hypertrophy: a LIFE substudy. *Journal of Hypertension*. 23(5), s. 1083-1090. 2005.
- Olsen, M.H., Fossum, E., Høiegggen, A., Wachtell, K., Hjerkinn, E., Nesbitt, S.D., Andersen, U.B., Phillips, R.A., Gaboury, C.L., Ibsen, H., Kjeldsen, S.E. & Julius, S.: Long-term treatment with losartan versus atenolol improves insulin sensitivity in hypertension: ICARUS, a LIFE substudy. *Journal of Hypertension*. 23(4), s. 891-898. 2005.

- Olsen, M.H., Wachtell, K., Bella, J.N., Palmieri, V., Gerdt, E., Smith, G., Nieminen, M.S., Dahlof, B., Ibsen, H. & Devereux, R.B.: Aortic valve sclerosis and albuminuria predict cardiovascular events independently in hypertension – A losartan intervention for endpoint-reduction in hypertension (LIFE) substudy. *American Journal of Hypertension*. 18(11), s. 1430-1436. 2005.
- Olsen, M.H., Christensen, M.K., Wachtell, K., Tuxen, C., Fossum, E., Bang, L.E., Wiinberg, N., Devereux, R.B., Kjeldsen, S.E., Hildebrandt, P., ge-Petersen, H., Rokkedal, J. & Ibsen, H.: Markers of collagen synthesis is related to blood pressure and vascular hypertrophy: a LIFE substudy. *Journal of Human Hypertension*. 19(4), s. 301-307. 2005.
- Olsen, M.H., Wachtell, K., Neland, K., Bella, J.N., Rokkedal, J., ge-Petersen, H. & Ibsen, H.: Losartan but not atenolol reduce carotid artery hypertrophy in essential hypertension. A LIFE substudy. *Blood Pressure*. 14(3), s. 177-183. 2005.
- Petersen, K.A., Nilsson, E., Olesen, J. & Edvinsson, L.: Presence and function of the calcitonin gene-related peptide receptor on rat pial arteries investigated *in vitro* and *in vivo*. *Cephalalgia*. 25(6), s. 424-432. 2005.
- Thamsborg, G., Florescu, A., Oturai, P., Fallentin, E., Tritsaridis, K. & Dissing, S.: Treatment of knee osteoarthritis with pulsed electromagnetic fields: a randomized, double-blind, placebo-controlled study. *Osteoarthritis and Cartilage*. 13(7), s. 575-581. 2005.
- Tvedskov, J.F., Lipka, K., Ashina, M., Iversen, H.K., Schifter, S. & Olesen, J.: No increase of calcitonin gene-related peptide in jugular blood during migraine. *Annals of Neurology*. 58(4), s. 561-568. 2005.
- Klinisk Biokemisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Albrethsen, J., Bogebo, R., Gammeltoft, S., Olsen, J., Winther, B. & Raskov, H.: Upregulated expression of human neutrophil peptides 1, 2 and 3 (HNP 1-3) in colon cancer serum and tumours: a biomarker study. *Bmc Cancer*. 5 (Art. No. 8). 2005.
- Andersen, T.H., Bech, P. & Larsen, N.E.: Switching patients from olanzapine or risperidone to a combination treatment using perphenazine plus buspirone: Evaluation of antipsychotic efficacy and side-effects, including extrapyramidal effects and weight loss. *Nordic Journal of Psychiatry*. 59(3), s. 205-208. 2005.
- Dummler, B.A., Hauge, C., Silber, J., Yntema, H.G., Kruse, L.S., Kofoed, B., Hemmings, B.A., Alessi, D.R. & Frodin, M.: Functional characterization of human RSK4, a new 90-kDa ribosomal S6 kinase, reveals constitutive activation in most cell types. *Journal of Biological Chemistry*. 280(14), s. 13304-13314. 2005.
- Fiory, F., Alberobello, A.T., Miele, C., Oriente, F., Esposito, I., Corbo, V., Ruvo, M., Tizzano, B., Rasmussen, T.E., Gammeltoft, S., Formisano, P. & Beguinot, F.: Tyrosine phosphorylation of phosphoinositide-dependent kinase 1 by the insulin receptor is necessary for insulin metabolic signaling. *Molecular and Cellular Biology*. 25(24), s. 10803-10814. 2005.
- Radiologisk Afdeling, Universitetssygehuset Herlev**
- Achiam, M.P., Chabanova, E., Logager, V.B., Thomsen, H.S. & Nielsen, O.H.: Magnetic resonance colonography: a new diagnostic tool. *Ugeskrift for Laeger*. 167(45), s. 4279-4284. 2005.
- Bellin, M.F., Webb, J.A.W., Van der Molen, A.J., Thomsen, H.S. & Morcos, S.K.: Safety of MR liver specific contrast media. *European Radiology*. 15(8), s. 1607-1614. 2005.
- Bird, P., Conaghan, P., Ejbjerg, B., McQueen, F., Lassere, M., Peterfy, C., Edmonds, J., Shnier, R., O'Connor, P., Haavardsholm, E., Emery, P., Genant, H. & Ostergaard, M.: The development of the EULAR-OMERACT rheumatoid arthritis MRI reference image atlas. *Annals of the Rheumatic Diseases*. 64(Suppl 1), s. i8-10. 2005.
- Burchardt, A.J. & Sletting, S.: Billeddiagnostik ved marmasygdomme. *Månedsskr Prakt Laegegern*. 83(5), s. 563-576. 2005.
- Chabanova, E., Moller, J.M., Logager, V. & Thomsen, H.S.: MR and biliary tract. *Ugeskrift for Laeger*. 167(35), s. 3321-3322. 2005.
- Chabanova, E., Loegager, V. & Thomsen, H.S.: MRI features of acute non-perforated appendicitis at 1.5 T. *Eurorad case 3369*. *Eurorad*. 2005.
- Chabanova, E., Loegager, V. & Thomsen, H.S.: Perforated appendicitis visualized by MRI. *Eurorad Case 3385*. *Eurorad*. 2005.
- Conaghan, P.G., McQueen, F.M., Peterfy, C.G., Lassere, M.N.D., Ejbjerg, B., Bird, P., O'Connor, P.J., Haavardsholm, E., Edmonds, J.P., Emery, P., Genant, H.K. & Ostergaard, M.: The evidence for magnetic resonance imaging as an outcome measure in proof-of-concept rheumatoid arthritis studies. *Journal of Rheumatology*. 32(12), s. 2465-2469. 2005.
- Court-Payen, M. & Hasselqvist, M.: Muskuloskeletal radiologi. *Månedsskr Prakt Laegegern*. 83(7), s. 857-872. 2005.
- Ejbjerg, B.J., Narvestad, E., Jacobsen, S., Thomsen, H.S. & Ostergaard, M.: Optimised, low cost, low field dedicated extremity MRI is highly specific and sensitive for synovitis and bone erosions in rheumatoid arthritis wrist and finger joints: comparison with conventional high field MRI and radiography. *Annals of the Rheumatic Diseases*. 64(9), s. 1280-1287. 2005.
- Ejbjerg, B.J., Vestergaard, A., Jacobsen, S., Thomsen, H.S. & Ostergaard, M.: The smallest detectable difference and sensitivity to change of magnetic resonance Imaging and radiographic scoring of structural joint damage in rheumatoid arthritis finger, wrist, and toe joints – A comparison of the OMERACT rheumatoid arthritis magnetic resonance imaging score applied to different joint combinations and the Sharp/van der Heijde radiographic score. *Arthritis and Rheumatism*. 52(8), s. 2300-2306. 2005.
- Haavardsholm, E.A., Ostergaard, M., Ejbjerg, B.J., Kvan, N.P., Uhlig, T.A., Lilleas, F.G. & Kvien, T.K.: Reliability and sensitivity to change of the OMERACT rheumatoid arthritis magnetic resonance imaging score in a multireader, longitudinal setting. *Arthritis and Rheumatism*. 52(12), s. 3860-3867. 2005.
- Hansen, A., Jensen, D.V., Larsen, E.C., Wilken-Jensen, C., Kaae, B.E., Frolich, S., Thomsen, H.S. & Hansen, T.M.: Postpartum pelvic pain – the 'pelvic joint syndrome': a follow-up study with special reference to diagnostic methods. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*. 84(2), s. 170-176. 2005.
- Holmich, L.R., Vejborg, I., Conrad, C., Sletting, S. & McLaughlin, J.K.: The diagnosis of breast implant rupture: MRI findings compared with findings at explantation. *European Journal of Radiology*. 53(2), s. 213-225. 2005.
- Jakobsen, J.A., Oyen, R., Thomsen, H.S. & Morcos, S.K.:

- Safety of ultrasound contrast agents. *European Radiology*. 15(5), s. 941-945. 2005.
- Lorentzen,T., Noergaard,H. & Loegager,V.: Abdominal radiologi med fokus på de snitbilleddiagnostiske modaliteter. *Månedsskrift for praktisk lægegerning*. 83, s. 155-164. 2005.
- Morcos,S.K., Thomsen,H.S. & Exley,C.M.: Contrast media: interactions with other drugs and clinical tests. *European Radiology*. 15(7), s. 1463-1468. 2005.
- Ostergaard,M. & Szkudlarek,M.: Ultrasonography: a valid method for assessing rheumatoid arthritis? *Arthritis and Rheumatism*. 52(3), s. 681-686. 2005.
- Ostergaard,M., Duer,A., Nielsen,H., Johansen,J.S., Narvestad,E., Ejbjerg,B.J., Baslund,B., Moller,J.M., Thomsen,H.S. & Petersen,J.: Magnetic resonance imaging for accelerated assessment of drug effect and prediction of subsequent radiographic progression in rheumatoid arthritis: a study of patients receiving combined anakinra and methotrexate treatment. *Annals of the Rheumatic Diseases*. 64(10), s. 1503-1506. 2005.
- Pedersen,B.G., Achiam,M.P. & Arnesen,R.B.: Virtual colonoscopy is now reality. *Ugeskrift for Laeger*. 167(44), s. 4175-4179. 2005.
- Perriss,R., Lokkegaard,H., Logager,V., Chabanova,E. & Thomsen,H.S.: Preliminary experience with contrast-enhanced MR angiography in patients with end-stage renal failure. *Academic Radiology*. 12(5), s. 652-657. 2005.
- Thomsen,H.S.: Iodinated contrast media: differences and similarities. *Eur J Hosp Pharm*. 11(1), s. 17-19. 2005.
- Thomsen,H.S.: Hot topics in radiology. *Eur J Hosp Pharm*. 11(1), s. 15-16. 2005.
- Thomsen,H.S.: How to avoid CIN: guidelines from the European society of urogenital radiology. *Nephrology Dialysis Transplantation*. 20(Suppl. 1), s. I18-I22. 2005.
- Thomsen,H.S., Loegager,V., Noerrgaard,H., Chabanova,E., Moller,J. & Sonne,J.: Oral manganese for liver and bile imaging. *Academic Radiology*. 12(Suppl 1), s. S21-S23. 2005.
- Thomsen,H.S.: Magnetic resonance contrast media. *Eur J Hosp Pharm*. 11(2), s. 60-62. 2005.
- Thomsen,H.S. & Morcos,S.K.: In which patients should serum creatinine be measured before iodinated contrast medium administration? *European Radiology*. 15(4), s. 749-754. 2005.
- Thomsen,H.S., Loegager,V. & Noerrgaard,H.: Uroradiologi. *Månedsskrift for praktisk lægegerning*. 83, s. 293-303. 2005.
- Thomsen,H.S.: Contrast-medium-induced nephrotoxicity. *Applied-Radiology*. 34(1), s. 18. 2005.
- Verbeeten,K.M., Hermann,K.L., Hasselqvist,M., Lausten,G.S., Joergensen,P., Jensen,C.M. & Thomsen,H.S.: The advantages of MRI in the detection of occult hip fractures. *European Radiology*. 15(1), s. 165-169. 2005.
- Webb,J.A.W., Thomsen,H.S. & Morcos,S.K.: The use of iodinated and gadolinium contrast media during pregnancy and lactation. *European Radiology*. 15(6), s. 1234-1240. 2005.
- Klinisk Fysiologisk Nuklearmedicinsk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Chakera,A.H., Friis,E., Hesse,U., Al-Suliman,N., Zerahn,B. & Hesse,B.: Factors of importance for scintigraphic non-visualisation of sentinel nodes in breast cancer. *Eur.J.Nucl.Med.Mol.Imaging*. 32(3), s. 286-293. 2005.
- Engelmann,M.D.M., Niemann,L., Kanstrup,I.L., Skagen,K. & Godtfredsen,J.: Natriuretic peptide response to dynamic exercise in patients with atrial fibrillation. *International Journal of Cardiology*. 105(1), s. 31-39. 2005.
- Iqbal,S.I., Morch,L.S., Rosenzweig,M. & Dela,F.: The outcome of bone mineral density measurements on patients referred from general practice. *J.Clin.Densitom*. 8(2), s. 178-182. 2005.
- Kanstrup,I.L.: Højdesyge (bjergsyge). i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 602-605. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Kanstrup,I.L. & Hendel,H.W.: PET og PET-CT til cancerdiagnostik. *Månedsskrift for praktisk lægegerning*. 83, s. 1023-1032. 2005.
- Kanstrup,I.L.: Women and sports – still fewer restrictions and something to be learned for both sexes? *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. 15(2), s. 67-68. 2005.
- Ogard,C.G., Engelmann,M.D., Kistorp,C., Nielsen,S.L. & Vestergaard,H.: Increased plasma N-terminal pro-B-type natriuretic peptide and markers of inflammation related to atherosclerosis in patients with primary hyperparathyroidism. *Clinical Endocrinology*. 63(5), s. 493-498. 2005.
- Ogard,C.G., Sondergaard,S.B., Vestergaard,H., Jakobsen,H. & Nielsen,S.L.: Myocardial perfusion defects and the left ventricular ejection fraction disclosed by scintigraphy in patients with primary hyperparathyroidism. *World Journal of Surgery*. 29(7), s. 914-916. 2005.
- Ogard,C.G., Vestergaard,H., Thomsen,J.B., Jakobsen,H., Almdal,T. & Nielsen,S.L.: Parathyroid scintigraphy during hypocalcaemia in primary hyperparathyroidism. *Clinical Physiology and Functional Imaging*. 25(3), s. 166-170. 2005.
- Vinther,A., Kanstrup,I.L., Christiansen,E., Alkjaer,T., Larsen,B., Magnusson,S.P. & Aagaard,P.: Exercise-induced rib stress fractures: influence of reduced bone mineral density. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. 15(2), s. 95-99. 2005.
- Klinisk-Biokemisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Andersen,G., Wegner,L., Jensen,D.P., Glumer,C., Tarnow,L., Drivsholm,T., Poulsen,P., Hansen,S.K., Nielsen,E.M.D., Ek,J., Mouritzen,P., Vaag,A., Parving,H.H., Borch-Johnsen,K., Jorgensen,T., Hansen,T. & Pedersen,O.: PGC-1 alpha Gly482Ser polymorphism associates with hypertension among Danish whites. *Hypertension*. 45(4), s. 565-570. 2005.
- Ben Rayana,M.C., Burnett,R.W., Covington,A.K., D'Orazio,P., Fogh-Andersen,N., Jacobs,E., Kulpmann,W.R., Kuwa,K., Larsson,L., Lewenstam,A., Maas,A.H.J., Mager,G., Naskalski,J.H.J., Okorodudu,A.O., Ritter,C. & St. John,A.: Guidelines for sampling, measuring and reporting ionized magnesium in undiluted serum, plasma or blood. *Clinical Chemistry and Laboratory Medicine*. 43(5), s. 564-569. 2005.
- Benfield,T.L., Dahl,M., Nordestgaard,B.G. & Tybjaerg-Hansen,A.: Influence of the factor V Leiden mutation on infectious disease susceptibility and outcome: A population-based study. *Journal of Infectious Diseases*. 192(10), s. 1851-1857. 2005.
- Benn,M., Nordestgaard,B.G., Jensen,J.S., Grande,P., Sille-

- sen, H. & Tybjaerg-Hansen, A.: Polymorphism in APOB associated with increased low-density lipoprotein levels in both genders in the general population. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(10), s. 5797-5803. 2005.
- Benn, M., Nordestgaard, B.G., Jensen, J.S., Nilausen, K., Meinertz, H. & Tybjaerg-Hansen, A.: Mutation in apolipoprotein B associated with hypobetalipoproteinemia despite decreased binding to the low density lipoprotein receptor. *Journal of Biological Chemistry*. 280(22), s. 21052-21060. 2005.
- Bojesen, S.E., Tybjaerg-Hansen, A. & Nordestgaard, B.G.: Re: Integrin beta 3 Leu33Pro homozygosity and risk of cancer – Response. *Journal of the National Cancer Institute*. 97(10), s. 779-780. 2005.
- Bojesen, S.E., Kjaer, S.K., Hogdall, E.V.S., Thomsen, B.L., Hogdal, C.K., Blaakaer, J., Tybjaerg-Hansen, A. & Nordestgaard, B.G.: Increased risk of ovarian cancer in integrin beta(3) Leu33Pro homozygotes. *Endocrine-Related Cancer*. 12(4), s. 945-952. 2005.
- Bojesen, S.E., Tybjaerg-Hansen, A., Axelsson, C.K. & Nordestgaard, B.G.: No association of breast cancer risk with integrin beta(3) (ITGB3) Leu33Pro genotype. *British Journal of Cancer*. 93(1), s. 167-171. 2005.
- D'Orazio, P., Burnett, R.W., Fogh-Andersen, N., Jacobs, E., Kuwa, K., Kulpmann, W.R., Larsson, L., Lewenstam, A., Maas, A.H.J., Mager, G., Naskalski, J.W. & Okorodudu, A.O.: Approved IFCC recommendation on reporting results for blood glucose (abbreviated). *Clinical Chemistry*. 51(9), s. 1573-1576. 2005.
- Dahl, M., Hersh, C.P., Ly, N.P., Berkey, C.S., Silverman, E. & Nordestgaard, B.G.: The protease inhibitor PI*S allele and COPD: a meta-analysis. *European Respiratory Journal*. 26(1), s. 67-76. 2005.
- Dahl, M. & Nordestgaard, B.G.: alpha(1)-Antitrypsin genotype unaffected by age. *Thorax*. 60(3), s. 258. 2005.
- Dahl, M., Tybjaerg-Hansen, A., Lange, P. & Nordestgaard, B.G.: Asthma and COPD in cystic fibrosis intron-8 5T carriers. A population-based study. *Respiratory Research*. 6(Art. No. 113). 2005.
- Ekberg, B.A., Larsen, U.D. & Fogh-Andersen, N.: A real point-of-care system for complete blood counting. *Point of Care*. 4(1), s. 64-65. 2005.
- Ellervik, C., Hansen, A., Grande, P., Appleyard, M. & Nordestgaard, B.G.: Hereditary hemochromatosis and risk of ischemic heart disease – A prospective study and a case-control study. *Circulation*. 112(2), s. 185-193. 2005.
- Frederiksen, J., Juul, K., Tybjaerg-Hansen, A. & Nordestgaard, B.G.: Mendelian randomization suggests that vascular events cause hyperhomocysteinemia, rather than vice versa. *Blood*. 105(8), s. 3383-3384. 2005.
- Frikke-Schmidt, R., Nordestgaard, B.G., Schnohr, P., Steffensen, R. & Tybjaerg-Hansen, A.: Mutation in ABCA1 predicted risk of ischemic heart disease in the Copenhagen City Heart Study population. *Journal of the American College of Cardiology*. 46(8), s. 1516-1520. 2005.
- Goncalves, I., Gronholdt, M.L.M., Soderberg, I., Ares, M.P.S., Nordestgaard, B.G., Bentzon, J.F., Fredrikson, G.N. & Nilsson, J.: Humoral immune response against defined oxidized low-density lipoprotein antigens reflects structure and disease activity of carotid plaques. *Arteriosclerosis Thrombosis and Vascular Biology*. 25(6), s. 1250-1255. 2005.
- Hansen, S.K., Nielsen, E.M.D., Ek, J., Andersen, G., Glu-mer, C., Carstensen, B., Mouritzen, P., Drivsholm, T., Borch-Johnsen, K., Jorgensen, T., Hansen, T. & Pedersen, O.: Analysis of separate and combined effects of common variation in KCNJ11 and PPARG on risk of type 2 diabetes. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(6), s. 3629-3637. 2005.
- Jensen, J.S., Feldt-Rasmussen, B., Borch-Johnsen, K., Jensen, K.S. & Nordestgaard, B.G.: Increased transvascular lipoprotein transport in diabetes: Association with albuminuria and systolic hypertension. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 90(8), s. 4441-4445. 2005.
- Juul, K., Tybjaerg-Hansen, A., Mortensen, J., Lange, P., Vestbo, J. & Nordestgaard, B.G.: Factor V Leiden homozygosity, dyspnea, and reduced pulmonary function. *Archives of Internal Medicine*. 165(17), s. 2032-2036. 2005.
- Juul, K., Tybjaerg-Hansen, A., Marklund, S., Heegaard, N.H., Steffensen, R., Sillesen, H.H., Jensen, G.B. & Nordestgaard, B.G.: Genetically determined reduction in antioxidative protection and increased risk of ischemic heart disease-secondary publication. *Ugeskrift for Laeger*. 167(7), s. 767-770. 2005.
- Nielsen, E.M.D., Hansen, L., Stissing, T., Yanagisawa, K., Borch-Johnsen, K., Poulsen, P., Vaag, A., Hansen, T. & Pedersen, O.: Studies of variations of the cyclin-dependent kinase inhibitor 1C and the cyclin-dependent kinase 4 genes in relation to type 2 diabetes mellitus and related quantitative traits. *Journal of Molecular Medicine-Jmm*. 83(5), s. 353-361. 2005.
- Sethi, A.A., Tybjaerg-Hansen, A., Jensen, G.B. & Nordestgaard, B.G.: 164Ile allele in the beta(2)-adrenergic receptor gene is associated with risk of elevated blood pressure in women. The Copenhagen City Heart Study. *Pharmacogenetics and Genomics*. 15(9), s. 633-645. 2005.
- Tybjaerg-Hansen, A., Jensen, H.K., Benn, M., Steffensen, R., Jensen, G. & Nordestgaard, B.G.: Phenotype of heterozygotes for low-density lipoprotein receptor mutations identified in different background populations. *Arteriosclerosis Thrombosis and Vascular Biology*. 25(1), s. 211-215. 2005.
- Waalén, J., Nordestgaard, B.G. & Beutler, E.: The penetrance of hereditary hemochromatosis. *Best Practice & Research Clinical Haematology*. 18(2), s. 203-220. 2005.

Patologisk-Anatomisk Institut, Københavns Amts Sygehus i Herlev

- Agger, K., Santoni-Rugiu, E., Holmberg, C., Karlstrom, O. & Helin, K.: Conditional E2F1 activation in transgenic mice causes testicular atrophy and dysplasia mimicking human CIS. *Oncogene*. 24(5), s. 780-789. 2005.
- Andersen, M.H., Svane, I.M., Kvistborg, P., Nielsen, O.J., Balslev, E., Reker, S., Becker, J.C. & Straten, P.T.: Immunogenicity of Bcl-2 in patients with cancer. *Blood*. 105(2), s. 728-734. 2005.
- Andersen, L., Jorgensen, V.L., Perner, A., Hansen, A., Eugen-Olsen, J. & Rask-Madsen, J.: Activation of nuclear factor kappa B in colonic mucosa from patients with collagenous and ulcerative colitis. *Gut*. 54(4), s. 503-509. 2005.
- Bjerrgård, B. & Lisse, I.: *Infektionspatologi. i: Almen patologi – Teori og praksis*, s. 269-298. Fenger, C, Baandrup, U, Prætorius Clausen, Per, Horn, T, and Vainer, B (red.). Fadl, 2005.
- Breitowicz, B., Wiebe, B.M. & Rudnicki, M.: Torsion of bi-

- lateral paramesonephric cysts in young girls. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*. 84(2), s. 199-200. 2005.
- Faurschou,P., Maltbaek,N. & Skov,B.G.: Pulmonary diseases and chronic inflammatory bowel disease. *Ugeskrift for Laeger*. 167(1), s. 38-40. 2005.
- Fenger,C., Baandrup,U., Prætorius Clausen,P., Horn,T. & Vainer,B.: *Almen patologi. teori og praksis*. F.A.D.L., Kbh. 2005.
- Fornari,D., Steven,K., Hansen,A.B., Vibits,H., Jepsen,J.V., Poulsen,A.L., Schwartz,M. & Horn,T.: Under-representation of bladder transitional cell tumour 9q, 11p and 14q LOH in urine and impact on molecular diagnosis. *Anti-cancer Research*. 25(6B), s. 4049-4052. 2005.
- Kjølby,M., Bech,M., Bjerregård,B., Kjellberg,J., Lidang,M., Sandahl,P., Hjorteborg,A., Olesen,F. & Sigmund,H.: Væskebaseret teknik og udstrykningsteknik anvendt til screening for livmoderhalskræft i Danmark. En medicinsk teknologivurdering. Sundhedsstyrelsen. Center for Evaluering og Medicinsk Teknologivurdering, Kbh. 2005.
- Knoop,A.S., Knudsen,H., Balslev,E., Rasmussen,B.B., Overgaard,J., Nielsen,K.V., Schonau,A., Gunnarsdottir, K., Olsen,K.E., Mouridsen,H. & Ejlertsen,B.: Retrospective analysis of topoisomerase IIa amplifications and deletions as predictive markers in primary breast cancer patients randomly assigned to cyclophosphamide, methotrexate, and fluorouracil or cyclophosphamide, epirubicin, and fluorouracil: Danish Breast Cancer Cooperative Group. *Journal of Clinical Oncology*. 23(30), s. 7483-7490. 2005.
- Larsen,S.S., Vilmann,P., Krasnik,M., Dirksen,A., Clementsen,P., Skov,B.G. & Jacobsen,G.K.: Endoscopic ultrasound guided biopsy versus mediastinoscopy for analysis of paratracheal and subcarinal lymph nodes in lung cancer staging. *Lung Cancer*. 48(1), s. 85-92. 2005.
- Larsen,S.S., Vilmann,P., Krasnik,M., Dirksen,A., Clementsen,P., Maltbaek,N., Lassen,U., Skov,B.G. & Jacobsen,G.K.: Endoscopic ultrasound guided biopsy performed routinely in lung cancer staging spares futile thoracotomies: Preliminary results from a randomised clinical trial. *Lung Cancer*. 49(3), s. 377-385. 2005.
- Nielsen,O.H., Vainer,B. & Schaffalitzky de Muckadell,O.B.: Microscopic colitis—a missed diagnosis? – a secondary publication. *Ugeskrift for Laeger*. 167(1), s. 51-52. 2005.
- Ortiz,P.G., Skov,B.G. & Benfeldt,E.: alpha(1)-antitrypsin deficiency-associated panniculitis: case report and review of treatment options. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology*. 19(4), s. 487-490. 2005.
- Petersen,A., Bentin-Ley,U., Ravn,V., Qvortrup,K., Sorensen,S., Islin,H., Sjøgren,A., Mosselmann,S. & Hamberger,L.: The antiprogestone Org 31710 inhibits human blastocyst-endometrial interactions *in vitro*. *Fertility and Sterility*. 83(Suppl. 1), s. 1255-1263. 2005.
- Ringbaek,T.J., Krasnik,M., Clementsen,P., Skov,B.G., Rasmussen,E.N. & Vilmann,P.: Transesophageal endoscopic ultrasound/fine-needle aspiration diagnosis of a malignant adrenal gland in a patient with non-small cell lung cancer and a negative CT scan. *Lung Cancer*. 48(2), s. 247-249. 2005.
- Santoni-Rugiu,E., Jelnes,P., Thorgeirsson,S.S. & Bisgaard,H.C.: Progenitor cells in liver regeneration: molecular responses controlling their activation and expansion. *APMIS*. 113(11-12), s. 876-902. 2005.
- Vilmann,P., Krasnik,M., Larsen,S.S., Jacobsen,G.K. & Clementsen,P.: Transesophageal endoscopic ultrasound-guided fine-needle aspiration (EUS-FNA) and endobronchial ultrasound-guided transbronchial needle aspiration (EBUS-TBNA) biopsy: A combined approach in the evaluation of mediastinal lesions. *Endoscopy*. 37(9), s. 833-839. 2005.

Klinisk Mikrobiologisk Afdeling M, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Arendrup,M.C., Fuursted,K., Gahrn-Hansen,B., Jensen, I.M., Knudsen,J.D., Lundgren,B., Schonheyder,H.C. & Tvede,M.: Seminal surveillance of fungemia in Denmark: Notably high rates of fungemia and numbers of isolates with reduced azole susceptibility. *Journal of Clinical Microbiology*. 43(9), s. 4434-4440. 2005.

Klinisk Immunologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Taaning,E.: Transfusionsbehandling. i: *Medicinsk kompendium lommebog*, s. 436-439. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.

Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Oftalmologi og Dermato-Venerologi

Ledelse pr. 01.02.2005

Instituttleder: Professor, overlæge, dr.med. Jens Thomsen Øre-Næse-Halsafdelingen, Amtssygehuset i Gentofte.

Bestyrelsen består af: Instituttleder, professor, overlæge, dr.med. Jens Thomsen, professor, overlæge, dr.med. Jan Ulrik Prause og viceinstituttleder, lektor, overlæge, dr.med. Tove Agner.

Organisation

Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Ophtalmologi og Dermato-Venerologi er en murstensløs organisation, som består af de fakultetstilsknyttede medarbejdere i fagene otorhino-laryngologi, oftalmologi og dermato-venerologi.

Instituttets formål er, at drive forskning og meddele undervisning på et videnskabeligt grundlag inden for de 3 anførte specialer.

Øjenklinikken, Frederiksberg Hospital

Forskningsvirksomhed

Klinikkenes forskningsvirksomhed ligger primært inden for klinisk øjenkirurgi. Der arbejdes på et disputatsprojekt, vedrørende internationale variationer i forskellige aspekter om kataraktkirurgi. Der arbejdes endvidere med etablering af forskningslaboratorium til studier over corneas endotel celle-forhold ved forskellige typer intraokulær kirurgi. Klinikken har etableret et internationalt netværk til øjenklinikker i USA, Canada og Spanien.

Igangværende projekter

Katarakt operations epidermiologi – disputats projekt.

Resultat af ICL (intraokulær kontaktlinse implantation) ved excessiv myopi.

Effekten af limbul parallel keratomi efter corneatransplantation.

Endotelcelle forhold ved anvendelse af forskellige viscoelastica under kataraktoperation.

Endotelcelle forhold ved forskellige phakoteknikker og forskellige IOL.

Endotelcelle forhold ved ICL-implantation for excessiv myopi.

Mitomycin titrering ved trabekulektomi.

Smertelindringsmetoder ved panretinal fotokoagulation.

Effekten af kataraktoperation på ældrebefolkningens faldtendens/balance (i samarbejde med Geriatrisk Afdeling BBH).

Reoperationsfrekvens ved strabismus-behandling.

Faglige og administrative hverv

P. Bernth: Formand for Dansk Oftalmologisk Selskab, Medlem af fagkyndigt udvalg for øjenfonden, medlem af fagkyndigt udvalg for Øjenforeningen, Medlem af Sundhedsministeriets DRG-udvalg. Medlem af "Internationalt Cataract patients outcome reserach study group".

Jens Chr. Nørregaard: Videnskabelig sekretær i Dansk Oftalmologisk Selskab.

Publikationer

Publikationsliste med foredrag kan rekvireres ved henvendelse til klinikchef, overlæge, dr.med. Peter Bernth, Øjenklinikken, Frederiksberg Hospital, 2000 Frederiksberg, telefon 38 16 36 25, fax 38 16 39 39.

Øjenklinikken E 2061, HovedOrtoCentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Glaukom

En på afdelingen nyudviklet kirurgisk behandling, videreudvikles og afprøves i et multicenterstudie. Ultralydsbiopsimikroskopi af forreste afsnit ved pigmentglaukom. Dyrekperimentelle studier af ilttensionen i nervus opticus hovedet, ved anvendelse af glaucommidler.

Corneal xenotransplantation

Transplantation af grisecorneae til mennesker, som en mulig løsning på det udekkede behov for hornhinder til transplantation studeres.

De intraokulære vævs immunologi

De intraokulære vævs immunprivilegium, RPE-induceret apoptose af aktiverede T-lymfocytter og vækstregulationen i dyrkede retinale pigmentepithelceller undersøges, *in vitro* dynamisk og histopathologisk.

Okulær onkologi

Afdelingen er center for okulære og orbitale neoplasmer. Bulbusbevarende bestrålingsmetoder ved anvendelse af Rutenium-Rhodium plader og I-125 plader og transpupillær termoterapi studeres.

Mikrokirurgisk intrabulbær tumorresektion og topikal cytostaticabehandling af conjunktivale maligne neoplasmer er under afprøvning.

Retino-vitreale sygdomme – epidermiologi og behandling

Retino-vitreale sygdommes kliniske forløb og de retino-vitreale kirurgiske indgrebs muligheder studeres. Ti-års follow-up på incidensen af AMD. Forekomst af AMD i Grønland. Transplantation af RPE på grise. Cellekultur af humane- og grise pigmentepithelceller. Forekomsten af retinale- og RPE-stamceller udforskes, og stamcellernes overlevelse og migration intraokulært, analyseres på en grisemodel.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Dorzolamid ved glaucom med Reykjavik Universitet.

Ethnic Pseudoexfoliation Glaucoma (XFG) trial. Multi-center studie med Thessaloniki Universitetet, Grækenland. Basalt studie med Universitetet i Helsinki.

Nordic Glaucoma Database: 1999 – Joint Nordic Glaucoma Database med Universitetets øjenklinikker i Finland, Island, Norge og Sverige.

Retinalt pigmentepithelcelletransplantation og Aldersrelateret macculadegeneration med Harvard University Medical School og Øjenklinikken, Lunds universitet.

Regulation af synsnervens blodgennemstrømning og metabolisme med Reykjavik Universitet.

Okulær onkologi med universiteterne i Helsinki, Leiden, Liverpool, Stockholm og Tel Aviv.

Ph.d.-afhandlinger

2 stk.

Publikationer

I alt 45. Publikationsliste incl. liste over foredrag kan rekvireres ved henvendelse til professor, dr.med. Jan Ulrik Prause, Øjenklinikken E2061, Rigshospitalet, Blegdamsvej 9, 2100 København Ø, rh01360@rh.dk.

Øjenafdelingen, Københavns Amts Sygehus i Herlev**Forskningsvirksomhed**

Vurdering af ny medicinsk behandling af nethindesydomme.

Diabetisk retinopati.

Afprøvning af PKC-hæmmer. Afprøvning af ACE-hæmmer.

Afprøvning af væksthormonhæmmer i forbindelse med diabetisk retinopati.

Aldersrelateret makuladegeneration.

Afprøvning af specifik hæmning af neurovaskulære membraner ved aldersrelateret makuladegeneration.

Fotoscreening projekt

Tværsnitsundersøgelse af nydiagnosticerede diabetikers nethindeforhold. Vurdering af non-mydiatisk fotografering og diagnosticering af diabetisk retinopati.

Avancerede billedanalyse projekter

Vurdering af nethindens tykkelse med OCT. Vurdering af nervefiberlagets tykkelse med OCT.

Vurdering af karforhold og nethindeforhold ved sukker-syge og glaucom med automatisk billedanalyse algoritmer.

Basal fysiologi og patofysiologi

Diabetisk retinopati og multifokal ERG. Linsens flourscensegenskaber ved diabetes.

Ph.d.-studerende og ph.d.-projekter

Glostrup inter 99, undersøgelse af 1.000 personers nethinder, normalpersoner og risikopersoner.

Vurdering af linseflourescensen som screeningsparameter for type 2-diabetes.

OCT (optisk koherens tomografi) til vurdering af nervefiberlagets tykkelse ved glaucom.

OCT vurdering af nethindens tykkelse, specielt ved diabetisk makulaødem og retinitis centralis serosa.

Non-mydiatisk fotoscreening for diabetisk retinopati ved diabetisk retinopati udenfor øjenafdelinger og øjenlægepraksis.

Børn i hjælpeklasser, deres øjenstatus.

Overfladeretinopati og synsfunktion.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Samarbejde med universitetet i Lund, Sverige vedrørende glaucom.

Samarbejde med DTU, vedrørende billedanalyse.

Samarbejde med RISØ, vedrørende apparaturudvikling.

Samarbejde med adskillige europæiske og amerikanske øjenforskningscentre i forbindelse med de kliniske afprøvninger.

Samarbejde med Steno Diabetes Center, Danmark vedrørende screening for diabetisk retinopati.

Samarbejde med Rigshospitalets Øjenafdeling vedrørende screening for diabetisk retinopati.

Publikationer

I alt 12. Publikationsliste incl. foredragsliste og posterliste kan rekvireres ved henvendelse til professor, overlæge, dr.med. Henrik Lund Andersen, Øjenafdelingen, KAS Herlev, 2730 Herlev.

Dermato-Venerologisk Afdeling D, Bispebjerg Hospital**Forskningsvirksomhed**

Hovedforskningsområderne vedrører hudkræft og dets relation til ultraviolet stråling og arv.

Afdelingen har udviklet UV-dosimetre i armbåndsform, der bæres af store persongrupper for at klarlægge opførsel i solen som risikoparameter, og estimere den totale UV-livsdosis og måle kroniske hudskader forårsaget af solen.

Afdelingen har forskningsprogrammer til udvikling af non-invasiv diagnostik og almindelig hudkræft og malignt melanom, både med henblik på straks-diagnose, men også med henblik på at afsløre den usynlige grænse for en hudtumors udbredelse. Til sidstnævnte anvendes der floorescensdæmpningen i tumorbæve, og til diagnostik anvendes *in vivo* kemiske analyser ved hjælp af Raman-spektroskopi.

Molekylære og immunologiske *in vitro*-analyser (dna-skader og skader fra frie iltradikaler) bidrager til forståelse af årsagen til skaderne og mulige profylakse. Der er fokus på identifikation af nye angrebepunkter for kræftbehandling, så som "lipid rafts" betydning for celleoverlevelse og celledeling.

Som led i befolkningsrådgivningen har afdelingen løbende undersøgelser om solbeskyttelse, herunder solcremebrug, opførsel i solen, solariebrug mv. Der arbejdes på nye alternativer, herunder hudskadefjernende stoffer, øgning af hudens cellulære resistens mod UV og nye typer af vandresistente og langtidsvirkende stoffer.

Betydningen af eumelanin og fæmelanins rolle i udviklingen af hudkræft undersøges ved hjælp af PCR-teknikker, og med baggrund i at de to melanintyper hver reagerer vidt forskelligt med dannelsen af frie iltradikaler på UV-stråling.

I behandlingen af hudtumorer og visse immunologisk betingende sygdomme, er videreudvikling af fotodynamisk terapi et vigtigt alternativ til mere destruktive "gamle" behandlingsprincipper. Der analyseres især på årsagen til smerter i forbindelse med behandlingen, for at kunne reducere disse.

Behandlingsinducerede hudtumorer er et kendt problem i dermatologien, og afdelingen kortlægger carcinogenesen af dermatologiske behandlinger – kemiske såvel som stråleinducerede.

Forskning i sårheling er rettet mod betydning af biofilm, sårsekret og behandlingsmidler.

Laser-forskning fokuserer på dokumentation af effekten af forskellige lasertyper, og intenst pulseret lys på forskellige hudlidelser og de bivirkninger, der er knyttet hertil, herunder fotocarcinogenese. Andre vigtige forskningsområder er hudlymfomer, hudsvampeundersøgelser, sklerodermi, infektioner og venerologi.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Omkring hudtumorer i forsøgsdyr, samarbejdes med Sønderborg Sygehus. Raman-spektroskopi foretages sammen med H.C. Østed Institutet og neurale netværksundersøgelser sker sammen med DTU.

Samarbejde med Dundee University, Skotland, om foto-dermatologi. Om befolkningens UV-eksponering, og resultatet heraf, samarbejdes med University of Dublin Irland, Sct. Thomas' Hospital, London.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen på telefon 35 31 31 57.

Dermato-Venerologisk Afdeling K, Københavns Amts Sygehus i Gentofte**Forskningsvirksomhed**

Videncenter for allergi overfor kemiske stoffer i forbrugerprodukter.

Videncentret er oprettet i et samarbejde mellem Dermatologisk Afdeling og Lungemedicinsk Afdeling, Amtssygehuset i Gentofte, og Dermatologisk Afdeling Odense Universitetshospital i 2001. Videncentret skal samarbejde med overvågning, og forskning i kontaktallergi og luftvejsallergi, forårsaget af forbrugerprodukter. Etablerede forskningsprojekter under Videncentret er:

Forskning i grænseværdier for konserveringsmidler.

Forskning i kontaktallergi overfor kromat i læder.

Hårfarve og allergi.

Patientinformation og compliance.

Ny Risikovurderingsmodel for allergifremkaldende stoffer.

Genexpression ved kontaktallergi.

Patientforløb og prognose for eksem.

Sygdomsmønstre i relation til kontaktallergi.

Multiallergi.

Befolkningsundersøgelse af kontaktallergihyppighed og risikofaktorer.

Videncentret huser en klinisk database, der som den første i landet drives i samarbejde med primærsektoren. Databasen anvendes til monitorering, udvikling og kvalitetskontrol.

Centret er oprettet som et led i en styrket indsats, overfor kemiske stoffer i forbrugerprodukter, finansieret af Miljøministeriet og Sundhedsstyrelsen i fællesskab.

Nyt Videncenter for Duft og Kemikalieoverfølsomhed er oprettet 1. oktober 2005, på baggrund af en aftale blandt Folketingets partier. Videncentret skal generere ny viden og kvalitetsudvikling.

Psoriasis

Undersøgelser af immunologiske forhold, som betinger udvikling af psoriasis hos genetisk disponerede personer, specielt med henblik på udvikling og afprøvning af nye biologiske lægemidler. Undersøgelser af angiogenetiske faktorer betydning for psoriasis. Afdelingen deltager desuden i et større EU-støttet forskningssamarbejde, hvor muligheden for gentransfektion til huden ved hjælp af elektroporation undersøges.

Forskning i lægemidlers koncentration og penetration i huden som målorgan

Måling af lægemiddelkoncentrationer i huden efter lokal lægemiddeladministration ved brug af mikrodiyalyseteknik er videreudviklet. Metoden anvendes nu, til humane studier af bioækvivalens af topikale formuleringer, i sammenlignende studier over tape-strøping metodologi.

Studierne, som videreføres som ph.d.-projekt(er), tilrettelægges i samarbejde med Food and Drugs Administration (FDA), USA, og gennemføres i samarbejde med Danmarks Farmaceutiske Universitet.

Indlejringsmidler gennem Center for Drug Design and Transport (SSVF 9700555).

Håndeksem

Inden for området håndeksem foregår såvel klinisk eksperimentel forskning, som epidermiologiske studier. 1) Effekten af samtidig udsættelse for allergener og irritanter undersøges, med henblik på at påvise, om tærskelværdien for elicitering af allergi ændres ved samtidig irritanteksposition. 2) En follow-up undersøgelse af tvillinger med håndeksem med henblik på incidensberegning, prognose og identifikation af risikogrupper er netop igangsat. 3) Med udgangspunkt i patienter med arbejdsbetinget håndeksem, foretages en follow-up undersøgelse, med henblik på identifikation af risikofaktorer, for arbejdsbetinget håndeksem og manglende arbejdsmarkedstilknytning. Denne undersøgelse omfatter også en vurdering af psykosociale faktorer betydning for prognosen. 4) Patientkompliance hos patienter med håndeksem, undersøges i et kvalitativt forskningsprojekt, hvor patienters handlinger, i forhold til allergisk kontaktseksem, evalueres i relation til sociale forskelle og forholdet mellem viden og handling evalueres.

Fondsstøtte: Arbejdsmiljørådets servicecenter 1999-23, SSVF 9902745, Miljøstyrelsen og private fonde.

Atopisk dermatitis

Med henblik på at identificere prædiktorer for atopisk eksem, er et prospektivt kohortestudie af højrisikobørn, født af mødre med astma, sat igang som ph.d.-studium. Denne undersøgelse foregår i samarbejde med børneafdelingen, Gentofte.

Publikationer

4 ph.d.-afhandlinger. 38 peer-reviewed publikationer i internationale tidsskrifter. 2 bøger. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Dermato-Venerologisk Afdeling K, telefon 39 77 32 00.

Afdelingen for Øre-Næse-Hals sygdomme, Hoved-Halskirurgi, H:S Rigshospitalet**Forskningsvirksomhed**

Otoakustiske emissionsmålinger mhp. vurdering af ydre hårcellers funktion, og respons hos nyfødte og børn mhp., tidlig diagnostik af hørenedsættelse. Tinnitusmaskning, forskning og afprøvning af nye avancerede høreapparater efter aftale med dansk høreapparatusindustri. Indre øre: Eksperimentelle elektrofysiologiske og histologiske samt kliniske undersøgelser over forskellige farmakas anvendelse, i forebyggelse og behandling af indre øreskader og sygdomme.

Molekylærbiologiske undersøgelser af histologiske otosklerosepræparater under anvendelse af afdelingens nye laser mikrodissektionsmikroskop, hvorved dna- og RNA-materiale kan hentes fra det otosklerotiske væv.

Endvidere genetiske undersøgelser af patienter med otosklerose i Danmark og på Færøerne. Herudover histologiske undersøgelser af udviklingen af *macula utricularis* i humane tindingeben fra nyfødte og børn.

Otoneurologi

Forskning i balanceforstyrrelse (svimmelhed) hos ældre, og hos patienter med neurologiske lidelser, ved elektrookulomotorisk undersøgelse (vestibulær autorotationstest) og platformsundersøgelse af patienter suspekt for perilymfatisk fistler. Objektiv registrering af lugtesansen. Klinisk undersøgelse af Meniere-patienter samt akusticusneurinom-patienter.

Hoved-hals-cancer

Molekylærbiologiske undersøgelser af specielt epidermal growth factor ved hoved-hals-cancer, kliniske undersøgelser af forskellige moderne billeddiagnostiske undersøgelser (PET-skanning), og rekonstruktionstyper i forbindelse med hoved-hals-kirurgi. Immunologiske undersøgelser af spytkirtelsvulster og thyreoideacancer.

Sentinel node biopsi (skildvags lymfeknude) ved mundhulecancer som et DAHANCA-projekt.

Endvidere molekylærbiologiske undersøgelser af epitheliale mundhulecancer.

Inflammatoriske/immunologiske lidelser i øvre luftveje

Internationalt samarbejde omkring Wegeners granulomatose, bakteriologisk-immunologiske undersøgelser af mellemøre- og næsesekret, ved akut suppurativ og sekretorisk otitis media, hos danskere og grønlandere. Undersøgelse af patienter med allergiske næselidelser.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Eksperimentel og klinisk indre øreforskning. Karolinska Sjukhuset, Stockholm.

Øre-Næse-Halsafdelingen, Tampere Universitet, Finland.

Ear Research Laboratorium Ann Arbor Michigan.

Otoakustiske emissioner fra cochlea, Central Institute of the Deaf, St. Louis, USA.

Elektronmikroskopiske undersøgelser af saccus og ductus endolymphaticus. Uppsala universitet, Sverige.

Vestibulær autorotationstest, University of South California, L.A.

Wegeners granulomatose, internationalt samarbejde med en række skandinaviske og europæiske universiteter.

Panuminstituttet, Medicinsk Anatomisk Institut og Genetisk Institut og Odontologisk Institut.

Zoo Fysiologiske Institut, Aarhus Universitet.

Publikationer

17 arbejder, peer-reviewed. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Rigshospitalets Øre-Næse-Halskirurgiske Klinik. Hoved OrtoCentret, telefon 35 45 20 70.

Øre-Næse-Halsafdeling E, Københavns Amtssygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

Mellemøret

Kliniske, mikrobiologiske, biokemiske og histopatologiske undersøgelser af eksperimentel otitis media, forårsaget af forskellige bakterier, herunder effekt af forskellig antibiotisk behandling.

Lysmikroskopiske undersøgelser af knogle, og slimhindeforandringer i marsvins- og rotters mellemører, efter submukøs installation af diverse vækstfaktorer (inflammatoriske mediatorer), ved hjælp af mikrokateter og osmotisk mikropumpe. Expression af tachykinin-receptorer i knoglevæv omkring mellemøret og i labyrintkapslen. Expression af knogle-morfogenetiske proteiner og af mucingener i mellemøret under og efter infektion. Fortsatte efterundersøgelser af patienter, opereret for kronisk otit, med og uden cholesteatom, i perioden 1965-1995 med henblik på afklaring af patogenesen til kronisk otit, og vurdering af langtids-resultaterne efter forskellige former for kirurgi.

Indre øre

Elektronmikroskopiske undersøgelser af marsvins/rotters indre øre, efter lokal installation af aminoglycosid ved forskellige applikationsmetoder (simpel mellemøre installation kontra osmotisk mikropumpe tilkoblet mikrokateter i det runde vindues niche). Fortsatte undersøgelser af effekten af Gentamicin i behandling af svimle patienter, med speciel-applikation af Gentamicinet via mikropumpe og mikrokateter. Undersøgelser af patienter med sudden deafness, behandlet med steroid med ovenstående applikationsmetode. Histopatologisk undersøgelse af eksperimentel meningogen labyrintis. Genetiske undersøgelser af patienter med indre ørelidelser, specielt med henblik på ørets følsomhed for ydre noxer. Lokal EPO-behandling af støjbetinget høretab.

Cerebellopontine vinkel

Immunohistokemisk lokalisering af VEGF (vascular endothelial growth factor) i vestibularis Schwannomer, samt semikvantitering i korrelation til Antoni type og tidligere vækstmønstre.

Prospektiv ELISA/RIA kvantitering af FEGF i vestibularis Schwannomer, korreleret til vækstmønstre. Gen-expressionsanalyse og undersøgelse af forskellige vækstfaktorer- og markører i tumor, blod og CSF hos patienter med vestibularis Schwannom, korreleret til tumors vækstmønstre. Etablering af landsdækkende database over vestibularis Schwannomer epidermiologi, vækst og behandling, specielt med henblik på selektion af patienter til operation eller afventende terapi.

Audiologisk forskning

Er centreret om elektrofysiologiske undersøgelser, så som hjernestammeaudiometri og elektrocochleografi. Vurdering af nye former for høreapparatbehandling. Som Østdansk Center for Cochlear Implant vurderes kort- og langtidseffekten af disse implantater, relateret til rehabiliteringsprocedurerne. Undersøgelser over værdien af bilateral implantation, både blandt udvalgte grupper (patienter med pneumokok meningit og patienter med Mb. Usher) samt randomiceret udvalgte døve børn. I samarbejde med pro-

fessor Lisbeth Tranebjærg, Bispebjerg Hospital, projektet: Genetiske årsager til hørenedsættelser hos børn. Desuden mulig genetisk forklaring på morbus meniere.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Statens Seruminstitut vedrørende otitis media.

Arbejdsmiljøinstituttet i København vedrørende indre øre forskning.

Audiogenetisk sektion, Audiologisk Afdeling, Bispebjerg Hospital.

Universitetsklinikken i Bochum, Tyskland vedrørende patogenesen af cholesteatomer.

Universitetsklinikken i Lund, Sverige vedrørende eksperimentel otitis media.

Karolinska Sjukhuset, Stockholm, Sverige vedrørende indre øre forskning.

Universitetsklinikken, Tübingen, Tyskland vedrørende sudden deafness.

Universitetet i Linköping vedrørende Menieres sygdom.

Manchester Royal Infirmary, England vedrørende epidemiologi og behandling af vestibulære Schwannomer, specielt NF2.

Publikationer

I alt 18 peer reviewed. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Øre-Næse-Halsafdelingen, Amtssygehuset i Gentofte, Niels Andersens Vej 65, 2900 Hellerup, telefon 39 77 38 35.

Stab

Dermato-venerologi

Professorer

Menne, Torkil; klinisk professor.

Skovgaard, Gunhild R. Lange, klinisk professor.

Wulf, Hans Christian Olsen; klinisk professor.

Kliniske lektorer

Agner, Tove.

Gniadecki, Robert.

Jemec, Gregor.

Karlsmark, Tonny.

Petersen, Carsten Sand.

Skov, Lone.

Zachariae, Claus Otto Carl.

Oftalmologi

Professorer

Lund-Andersen, Henrik, klinisk professor.

Prause, Jan Ulrik, klinisk professor.

Kliniske lektorer

Andersen, Nis.

Edmund, Carsten.

Fledelius, Hans Callø.

Jensen, Peter Koch.

La Cour, Morten.

Larsen, Michael.

Nørregaard, Jens Christian.

Petersen, Peter Bernth.

Thygesen, John.

Toft, Peter Bjerre.

Villumsen, Jørgen.

Oto-rhino-laryngologi

Professorer

Bretlau, Poul, klinisk professor.

Thomsen, Jens Chr., klinisk professor.

Kliniske lektorer

Balle, Viggo.

Bonding, Per.

Buchwald, Christian von.

Cayé-Thomasen, Per.

Charabi, Birgitte.

Christensen, Maria Elisabeth.

Homøe, Preben.

Kirkegaard, Jørgen

Møller, Henrik.

Stangerup, Sven-Eric.

Sørensen, Christian Hjort.

Sørensen, Mads Sølvsten.

Vesterhauge, Søren.

Ph.d.-afhandlinger

Hesgaard, Helena Buch; 14-year Incidence of Age-Related Maculopathy and Cause-specific Prevalence of Visual Impairment and Blindness in a Caucasian Population. The Copenhagen City Eye Study.

Kramer, Iza; Paracetamol metabolism and the role of CYP1A2-, CYP2E1-, and CYP3A4- activity in overdosed and therapeutic dosed patients.

Pedersen, Line Kynemund; Combined effects of allergens and irritants.

Publikationer

Dermato-Venerologisk Afdeling K, KAS-Gentofte

Agner,T.: 7. Compliance among patients with atopic eczema. Acta Derm.Venereol.Suppl (Stockh). (215), s. 33-35. 2005.

Baandrup,L. & Haedersdal,M.: Organoid nevus (nevus sebaceus) dominated by the apocrine glands. Ugeskrift for Laeger. 167(32), s. 2900-2901. 2005.

Bruze,M., Johansen,J.D., Andersen,K.E., Frosch,P., Goossens,A., Lepoittevin,J.P., Rastogi,S.C., White,I. & Menne,T.: Deodorants: an experimental provocation study with isoeugenol. Contact Dermatitis. 52(5), s. 260-267. 2005.

Cvetkovski,R.S., Jensen,H., Olsen,J., Johansen,J.D. & Agner,T.: Relation between patients' and physicians' severity assessment of occupational hand eczema. British Journal of Dermatology. 153(3), s. 596-600. 2005.

Cvetkovski,R.S., Rothman,K.J., Olsen,J., Mathiesen,B., Iversen,L., Johansen,J.D. & Agner,T.: Relation between diagnoses on severity, sick leave and loss of job among patients with occupational hand eczema. British Journal of Dermatology. 152(1), s. 93-98. 2005.

Elberling,J., Linneberg,A., Dirksen,A., Johansen,J.D., Frolund,L., Madsen,F., Nielsen,N.H. & Mosbech,H.: Mucosal symptoms elicited by fragrance products in a popula-

- tion-based sample in relation to atopy and bronchial hyper-reactivity. *Clinical and Experimental Allergy*. 35(1), s. 75-81. 2005.
- Elberling, J., Linneberg, A., Mosbech, H., Dirksen, A., Menne, T., Nielsen, N.H., Madsen, F., Frolund, L. & Johansen, J.D.: Airborne chemicals cause respiratory symptoms in individuals with contact allergy. *Contact Dermatitis*. 52(2), s. 65-72. 2005.
- Eriksen, K.W., Lovato, P., Skov, L., Krejsgaard, T., Kaltoft, K., Geisler, C. & Odum, N.: Increased sensitivity to interferon- α in psoriatic T cells. *Journal of Investigative Dermatology*. 125(5), s. 936-944. 2005.
- Fischer, L.A., Menne, T. & Johansen, J.D.: Experimental nickel elicitation thresholds – a review focusing on occluded nickel exposure. *Contact Dermatitis*. 52(2), s. 57-64. 2005.
- Frosch, P.J., Pirker, C., Rastogi, S.C., Andersen, K.E., Bruze, M., Svedman, C., Goossens, A., White, I.R., Uter, W., Arnau, E.G., Lepoittevin, J.P., Menne, T. & Johansen, J.D.: Patch testing with a new fragrance mix detects additional patients sensitive to perfumes and missed by the current fragrance mix. *Contact Dermatitis*. 52(4), s. 207-215. 2005.
- Frosch, P.J., Rastogi, S.C., Pirker, C., Brinkmeier, T., Andersen, K.E., Bruze, M., Svedman, C., Goossens, A., White, I.R., Uter, W., Arnau, E.G., Lepoittevin, J.P., Johansen, J.D. & Menne, T.: Patch testing with a new fragrance mix – reactivity to the individual constituents and chemical detection in relevant cosmetic products. *Contact Dermatitis*. 52(4), s. 216-225. 2005.
- Gruhn, N., Pedersen, L.K. & Nielsen, N.V.: Susac's syndrome: the first case report in a Nordic country, with an 8-year follow-up. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 83(6), s. 757-758. 2005.
- Gruvberger, B., Andersen, K.E., Brandao, F.M., Bruynzeel, D.P., Bruze, M., Frosch, P.J., Goossens, A., Lahti, A., Lindberg, M., Menne, T., Orton, D. & Seidenari, S.: Patch testing with methylidibromo glutaronitrile, a multicentre study within the EECDRG. *Contact Dermatitis*. 52(1), s. 14-18. 2005.
- Gruvberger, B., Andersen, K.E., Brandao, F.M., Bruynzeel, D.P., Bruze, M., Frosch, P.J., Goossens, A., Lahti, A., Maibach, H.I., Menne, T., Orton, D. & Seidenari, S.: Repeated open application test with methylidibromo glutaronitrile, a multicentre study within the EECDRG. *Contact Dermatitis*. 52(1), s. 19-23. 2005.
- Hansen, M.B., Skov, L., Menne, T. & Olsen, J.: Gene transcripts as potential diagnostic markers for allergic contact dermatitis. *Contact Dermatitis*. 53(2), s. 100-106. 2005.
- Held, E., Skoet, R., Johansen, J.D. & Agner, T.: The hand eczema severity index (HECSI): a scoring system for clinical assessment of hand eczema. A study of inter- and intraobserver reliability. *British Journal of Dermatology*. 152(2), s. 302-307. 2005.
- Jensen, C.D. & Andersen, K.E.: Allergic contact dermatitis from sodium stearoyl lactylate, an emulsifier commonly used in food products. *Contact Dermatitis*. 53(2), s. 116. 2005.
- Jensen, C.D. & Andersen, K.E.: Course of contact allergy in consecutive eczema patients patch tested with TRUE Test (TM) panels 1 and 2 at least twice over a 12-year period. *Contact Dermatitis*. 52(5), s. 242-246. 2005.
- Jensen, C.D., Johansen, J.D., Menne, T. & Andersen, K.E.: Methylidibromo glutaronitrile contact allergy: effect of single versus repeated daily exposure. *Contact Dermatitis*. 52(2), s. 88-92. 2005.
- Johansen, J.D., Veien, N.K., Laurberg, G., Kaaber, K., Thormann, J., Lauritzen, M. & Avnstorp, C.: Contact allergy to methylidibromo glutaronitrile – data from a 'front line' network. *Contact Dermatitis*. 52(3), s. 138-141. 2005.
- Jørgensen, B., Price, P., Andersen, K.E., Gottrup, F., Beck-Thomsen, N., Scanlon, E., Kirsner, R., Rheinen, H., Roed-Petersen, J., Romanelli, M., Jemec, G., Leaper, D.J., Neumann, M.H., Veraart, J., Coerper, S., Agerslev, R.H., Bendz, R.H., Larsen, J.R. & Sibbald, R.G.: The silver-releasing foam dressing, Contreet Foam, promotes faster healing of critically colonised venous leg ulcers: a randomised, controlled trial. *International Wound Journal*. 2(1), s. 64-73. 2005.
- Kroigaard, M., Garvey, L.H., Menne, T. & Husum, B.: Allergic reactions in anaesthesia: are suspected causes confirmed on subsequent testing? *British Journal of Anaesthesia*. 95(4), s. 468-471. 2005.
- Matura, M., Skold, M., Borje, A., Andersen, K.E., Bruze, M., Frosch, P., Goossens, A., Johansen, J.D., Svedman, C., White, I.R. & Karlberg, A.T.: Selected oxidized fragrance terpenes are common contact allergens. *Contact Dermatitis*. 52(6), s. 320-328. 2005.
- Mcfadden, J.P., White, I.R., Johansen, J. & Bruze, M.: Should para-phenylenediamine (PPD) 1 % pet. be part of commercially available standard series? *Contact Dermatitis*. 53(3), s. 183-184. 2005.
- Norkus, A., Dargis, V., Thomsen, J.K., Harding, K.G., Ivins, N., Serra, N., Torres de Castro, O.G., Galindo, A., Andersen, K.E., Roed-Petersen, J., Gottrup, F., Blanco, J.L., de Mena, M.A., Hauschild, A., Moll, I., Svensson, A. & Carter, K.: Use of a hydrocapillary dressing in the management of highly exuding ulcers: a comparative study. *J.Wound.Care*. 14(9), s. 429-432. 2005.
- Ortiz, P.G., Skov, B.G. & Benfeldt, E.: $\alpha(1)$ -antitrypsin deficiency-associated panniculitis: case report and review of treatment options. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology*. 19(4), s. 487-490. 2005.
- Pedersen, L.K., Held, E., Johansen, J.D. & Agner, T.: Less skin irritation from alcohol-based disinfectant than from detergent used for hand disinfection. *British Journal of Dermatology*. 153(6), s. 1142-1146. 2005.
- Pedersen, L.K., Held, E., Johansen, J.D. & Agner, T.: Short-term effects of alcohol-based disinfectant and detergent on skin irritation. *Contact Dermatitis*. 52(2), s. 82-87. 2005.
- Rastogi, S.C. & Johansen, J.D.: Colourants in transferable picture tattoos for the skin. *Contact Dermatitis*. 53(4), s. 207-210. 2005.
- Sosted, H. & Menne, T.: Allergy to 3-nitro-p-hydroxyethylaminophenol and 4-amino-3-nitrophenol in a hair dye. *Contact Dermatitis*. 52(6), s. 317-319. 2005.
- Sosted, H., Hesse, U., Menne, T., Andersen, K.E. & Johansen, J.D.: Contact dermatitis to hair dyes in a Danish adult population: an interview-based study. *British Journal of Dermatology*. 153(1), s. 132-135. 2005.
- Thomsen, J.S., Nielsen, P.L. & Serup, J.: The hypomagnesian rat model: dermatitis-prone hairless rats with mild magnesium depletion fed a diet low in lipids did not develop pruritic dermatitis. *Skin Research and Technology*. 11(1), s. 42-46. 2005.
- Thyssen, J.P. & Menne, T.: Allergic reaction to hydroxyet-

- hylmethacrylate following intradermal filler injection. *Contact Dermatitis*. 52(6), s. 341-342. 2005.
- Uter, W., Johansen, J.D., Orton, D.I., Frosch, P.J. & Schnuch, A.: Clinical update on contact allergy. *Current Opinion in Allergy and Clinical Immunology*. 5(5), s. 429-436. 2005.
- Uter, W., Hegewald, J., Aberer, W., Ayala, F., Bircher, A.J., Brasch, J., Coenraads, P.J., Schuttelaar, M.L.A., Elsner, P., Fartasch, M., Mahler, V., Fortina, A.B., Frosch, P.J., Fuchs, T., Johansen, J.D., Menne, T., Jolanki, R., Krecisz, B., Kiec-Swierczynska, M., Larese, F., Orton, D., Peserico, A., Rantanen, T. & Schnuch, A.: The European standard series in 9 European countries, 2002/2003 – First results of the European Surveillance System on Contact Allergies. *Contact Dermatitis*. 53(3), s. 136-145. 2005.
- Weismann, K., Petersen, C.S., Menne, F.G., Larsen, F.G. & Skovgaard, G.L.: *Dermatologi og venerologi. lærebogen. FADL*, Kbh. 2005.
- Zachariae, C., Hall, B., Cottin, M., Cupferman, S., Andersen, K.E. & Menne, T.: Experimental elicitation of contact allergy from a diazolidinyl urea-preserved cream in relation to anatomical region, exposure time and concentration. *Contact Dermatitis*. 53(5), s. 268-277. 2005.
- Zachariae, C., Johansen, J.D., Rastogi, S.C. & Menne, T.: Allergic contact dermatitis from methyl dibromo glutaronitrile – clinical cases from 2003. *Contact Dermatitis*. 52(1), s. 6-8. 2005.
- Zachariae, C., Gniadecki, R., Veien, N. & Zachariae, H.: *Akuta Hudsjukdomar. Liber AB*, 2005.
- Zachariae, R., Hojgaard, L., Zachariae, C., Vaeth, M., Bang, B. & Skov, L.: The effect of spiritual healing on *in vitro* tumour cell proliferation and viability – an experimental study. *British Journal of Cancer*. 93(5), s. 538-543. 2005.
- Øre-Næse-Halsafdeling E, Københavns Amtssygehus i Gentofte**
- Andersen, H., Thomsen, J. & Caye-Thomasen, P.: Penicillin reduces eustachian tube gland tissue changes in acute otitis media. *Otolaryngology-Head and Neck Surgery*. 133(2), s. 206-210. 2005.
- Bluestone, C.D., Alper, C.M., Buchman, C.A., Felding, J.U., Ghadiali, S.N., Hebda, P.A., Sando, I., Stangerup, S.E., Swartz, J.D. & Takahashi, H.: Eustachian tube, middle ear, and mastoid anatomy; Physiology, pathophysiology, and pathogenesis. *Annals of Otolaryngology and Laryngology*. 114(Part 2 Suppl. 194), s. 16-30. 2005.
- Bonding, P. & Thomsen, J.C.: Eye diseases: new therapeutic possibilities. *Implantation technology in hearing loss. Ugeskrift for Læger*. 167(21), s. 2299-2300. 2005.
- Caye-Thomasen, P., Werther, T., Nalla, A., Bog-Hansen, T.C., Nielsen, T.J., Stangerup, S.E. & Thomsen, J.: VEGF and VEGF receptor-1 concentration in vestibular schwannoma homogenates correlates to tumor growth rate. *Otology & Neurotology*. 26(1), s. 98-101. 2005.
- Caye-Thomasen, P., Wagner, N., Frederiksen, B.L., Asal, K. & Thomsen, J.: Erythropoietin and erythropoietin receptor expression in the guinea pig inner ear. *Hearing Research*. 203(1-2), s. 21-27. 2005.
- Jung, T.T., Hunter, L.L., Alper, C.M., Paradise, J.L., Roberts, J.E., Park, S.K., Casselbrant, M.L., Spratley, J., Eriksson, P.O., Tos, M., Gravel, J.S., Wallace, I. & Hellstrom, S.O.: Recent advances in otitis media. 9. Complications and sequelae. *Ann.Otol.Rhinol.Laryngol.Suppl.* 194(Part 2 Suppl. 194), s. 140-160. 2005.
- Jung, T.T.K., Alper, C.M., Roberts, J.E., Casselbrant, M.L., Eriksson, P.O., Gravel, J.S., Hellstrom, S.O., Hunter, L.L., Paradise, J.L., Park, S.K., Spratley, J., Tos, M. & Wallace, I.: Complications and sequelae. *Annals of Otolaryngology and Laryngology*. 114(Part 2 Suppl. 194), s. 140-160. 2005.
- Kayser, L. & Thomsen, J.: Glucose-6-phosphate dehydrogenase activity in monolayer cultures of thyroid epithelial cells: TSH and inhibition of nitrogen oxide synthase affect the enzyme activity and the oxygen sensitivity of the histochemical assay. *Acta Histochemica*. 107(1), s. 31-41. 2005.
- Lim, D.J., Hellstrom, S.O., Alper, C.M., Andalibi, A., Bakaletz, L.O., Buchman, C.A., Caye-Thomasen, P., Chole, R.A., Herman, P., Lee, H.Y., Kang, S.H., Hermansson, A., Hussli, B., Iino, Y., Jung, T.T.K., Kawachi, H., Kerschner, J., Lin, J.Z., Merchant, S.N. & Paparella, M.M.: Animal models; Anatomy and pathology; Pathogenesis; Cell biology and genetics. *Annals of Otolaryngology and Laryngology*. 114(Part 2 Suppl. 194), s. 31-41. 2005.
- Rosenfeld, R.M., Bluestone, C.D., Casselbrant, M.L., Chonmaitree, T., Grote, J.J., Haggard, M.P., Lous, J., Marchisio, P., Paradise, J.L., Prellner, K., Schilder, A.G.M. & Stangerup, S.E.: Treatment. *Annals of Otolaryngology and Laryngology*. 114(Part 2 Suppl. 194), s. 114-139. 2005.
- Schoemaker, M.J., Swerdlow, A.J., Ahlbom, A., Auvinen, A., Blaasaas, K.G., Cardis, E., Christensen, H.C., Feychting, M., Hepworth, S.J., Johansen, C., Klæboe, L., Lonn, S., McKinney, P.A., Muir, K., Raitanen, J., Salminen, T., Thomsen, J. & Tynes, T.: Mobile phone use and risk of acoustic neuroma: results of the Interphone case-control study in five North European countries. *British Journal of Cancer*. 93(7), s. 842-848. 2005.
- Thomsen, J., Sass, K., Odkvist, T. & Arlinger, S.: Local overpressure treatment reduces vestibular symptoms in patients with Meniere's disease: A clinical, randomized, multicenter, double-blind, placebo-controlled study. *Otology & Neurotology*. 26(1), s. 68-73. 2005.
- Wagner, N., Caye-Thomasen, P., Laurell, G., Bagger-Sjoberg, D. & Thomsen, J.: Cochlear hair cell loss in single-dose versus continuous round window administration of gentamicin. *Acta Oto-Laryngologica*. 125(4), s. 340-345. 2005.
- Øjenafdelingen, Københavns Amtssygehus i Herlev**
- Alyahya, G.A., Bangsgaard, R., Prause, J.U. & Heegaard, S.: Occurrence of lacrimal gland tissue outside the lacrimal fossa: comparison of clinical and histopathological findings. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 83(1), s. 100-103. 2005.
- Buch, H., Vinding, T., la Cour, M., Jensen, G.B., Prause, J.U. & Nielsen, N.V.: Age-related maculopathy: A risk indicator for poorer survival in women – The Copenhagen city eye study. *Ophthalmology*. 112(2), s. 305-312. 2005.
- Buch, H., Nielsen, N.V., Vinding, T., Jensen, G.B., Prause, J.U. & la Cour, M.: 14-year incidence, progression, and visual morbidity of age-related maculopathy – The Copenhagen City Eye Study. *Ophthalmology*. 112(5), s. 787-798. 2005.
- Buch, H., Vinding, T., la Cour, M., Jensen, G.B., Prause, J.U. & Nielsen, N.V.: Risk factors for age-related maculopathy in a 14-year followup study: the Copenhagen City Eye Study. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 83(4), s. 409-418. 2005.

- Christensen,U. & Villumsen,J.: Prognosis of pseudophakic retinal detachment. *Journal of Cataract and Refractive Surgery*. 31(2), s. 354-358. 2005.
- Gonzales,C.R.: Enhanced efficacy associated with early treatment of neovascular age-related macular degeneration with pegaptanib sodium: an exploratory analysis. *Retina*. 25(7), s. 815-827. 2005.
- Hamann,S. & la,C.M.: Water homeostasis in the ischaemic retina: is aquaporin-4 involved? *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 83(5), s. 523-525. 2005.
- Hansen,A.B., Hansen,R.N., Colding-Jorgensen,M., Borch-Johnsen,K. & Lund-Andersen,H.: Model simulation of the patient flow through a screening centre for diabetic retinopathy. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 83(6), s. 678-686. 2005.
- Heijl,A., Algvere,P.V., Alm,A., Andersen,N., Bauer,B., Carlsson,J.O., Ehinger,B., Eide,N., Fledelius,H., Foerster,M., Hjortdal,J., Holmstrom,G., Hovding,G., Kivela,T., la Cour,M., Lindblom,B., Moller-Pedersen,T., Nikoskelainen,E., Prause,J.U., Riise,R., Rosenberg,T., Seregard,S., Stefansson,E., Tarkkanen,A., Tervo,T., Tornqvist,K. & Zetterstrom,C.: Nordic research in ophthalmology. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 83(3), s. 278-288. 2005.
- Kessel,L., Kalinin,S., Soroka,V., Larsen,M. & Johansson, L.B.A.: Impact of UVR-A on whole human lenses, supernatants of buffered human lens homogenates, and purified argpyrimidine and 3-OH-kynurenine. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 83(2), s. 221-227. 2005.
- Kiilgaard,J.F., Andersen,M.V.N., Wiencke,A.K., Scherfig,E., la Cour,M., Tezel,T.H. & Prause,J.U.: A new animal model of choroidal neovascularization. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 83(6), s. 697-704. 2005.
- Klemp,K., Sander,B., Brockhoff,P.B., Vaag,A., Lund-Andersen,H. & Larsen,M.: The multifocal ERG in diabetic patients without retinopathy during euglycemic clamping. *Investigative Ophthalmology & Visual Science*. 46(7), s. 2620-2626. 2005.
- Klitgaard,T.L., Haamann,P.H., Villumsen,J.E. & Larsen, M.: Intravitreal triamcinolone therapy. New therapeutic alternative for patients with vision-threatening eye diseases. *Ugeskrift for Laeger*. 167(16), s. 1729-1731. 2005.
- Kroyer,K., Jensen,O.M. & Larsen,M.: Objective signs of photoreceptor displacement by binocular correspondence perimetry: A study of epiretinal membranes. *Investigative Ophthalmology & Visual Science*. 46(3), s. 1017-1022. 2005.
- laCour,M. & Larsen,M.: Nethindens og glaslegemets sygdomme. i: *Praktisk oftalmologi*, s. 121-133. Fahmy, Peter, Hamann, s, Larsen, M, and Sjølie, A. K (red.). Gad, Kbh. 2005.
- Larsen,M.: Synet, øjets optik og refraktion. i: *Praktisk oftalmologi*, s. 29-40. Fahmy, Peter, Hamann, s, Larsen, M, and Sjølie, A. K (red.). Gad, Kbh. 2005.
- Larsen,M.: Synsforstyrrelser. i: *Praktisk oftalmologi*, s. 273-281. Fahmy, Peter, Hamann, s, Larsen, M, and Sjølie, A. K (red.). Gad, Kbh. 2005.
- Larsen,M.: Unilateral macular oedema secondary to retinal venous congestion without occlusion in patients with diabetes mellitus. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 83(4), s. 428-435. 2005.
- Larsen,M., Colmorn,L.B., Bonnelycke,M., Kaaja,R., Immonen,I., Sander,B. & Loukovaara,S.: Retinal artery and vein diameters during pregnancy in diabetic women. *Investigative Ophthalmology & Visual Science*. 46(2), s. 709-713. 2005.
- Larsen,M., Wang,M. & Sander,B.: Overnight thickness variation in diabetic macular edema. *Investigative Ophthalmology & Visual Science*. 46(7), s. 2313-2316. 2005.
- Larsen,M., Sander,B., Villumsen,J.E., Haamann,P.H., la,C.M. & Lund-Andersen,H.: Treatment of neovascular age-related macular degeneration with intravitreal vascular endothelial growth factor inhibitor—secondary publication. *Ugeskrift for Laeger*. 167(35), s. 3301-3305. 2005.
- Lassota,N., Kiilgaard,J.F., Prause,J.U. & la,C.M.: Correlation between clinical and histological features in a pig model of choroidal neovascularization. *Graefes Archive for Clinical and Experimental Ophthalmology*. 30, s. 1-5. 2005.
- Laugesen,C.S., Steffansen,B., Scherfig,E. & la Cour,M.: Pharmacokinetics of intravitreal 5-fluorouracil prodrugs in silicone oil: experimental studies in pigs. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 83(2), s. 184-190. 2005.
- Lund-Andersen,H.: Farmakologi. i: *Praktisk oftalmologi*, s. 41-45. Gad, Kbh. 2005.
- Lund-Andersen,H.: Patienten med akutte øjenproblemer. i: *Den akutte patient*, s. 281-294. Callesen, Torben, Antonson, Kristian, Christensen, E. F, and Lang-Jensen, Torsten (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Lund-Andersen,H.: Oftalmologiske manifestationer ved medicinske sygdomme. i: *Medicinsk kompendium lom-muckebog*, s. 66-73. Hansen, Niels Ebbe, Schaffalitzky de Muckadell, Ove B., and Haunsø, Stig (red.). Nyt Nordisk Forlag, [Kbh.] 2005.
- Munch,I.C. & Larsen,M.: The ocular ischemic syndrome. *Ugeskrift for Laeger*. 167(35), s. 3269-3273. 2005.
- Nielsen,L.S. & Lind,N.M.: Measurements of three ocular parameters in the Gottingen minipig. *Scandinavian Journal of Laboratory Animal Science*. 32(1), s. 9-16. 2005.
- Ogard,C., Sorensen,T.L. & Krogh,E.: Increased CD40 ligand in patients with acute anterior uveitis. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 83(3), s. 370-373. 2005.
- Pedersen,D.B., Koch,J.P., la,C.M., Kiilgaard,J.F., Eysteinson,T., Bang,K., Wiencke,A.K. & Stefansson,E.: Carbonic anhydrase inhibition increases retinal oxygen tension and dilates retinal vessels. *Graefes Archive for Clinical and Experimental Ophthalmology*. 243(2), s. 163-168. 2005.
- Sander,B., Larsen,M., Thrane,L., Hougaard,J.L. & Jorgensen,T.M.: Enhanced optical coherence tomography imaging by multiple scan averaging. *British Journal of Ophthalmology*. 89(2), s. 207-212. 2005.
- Sorensen,T.L., Haamann,P., Villumsen,J. & Larsen,M.: Intravitreal triamcinolone for macular oedema: efficacy in relation to aetiology. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 83(1), s. 67-70. 2005.
- Stefansson,E., Pedersen,D.B., Jensen,P.K., la,C.M., Kiilgaard,J.F., Bang,K. & Eysteinson,T.: Optic nerve oxygenation. *Progress in Retinal and Eye Research*. 24(3), s. 307-332. 2005.
- Strom,C., Sander,B., Klemp,K., Aiello,L.P., Lund-Andersen,H. & Larsen,M.: Effect of ruboxistaurin on blood-retinal barrier permeability in relation to severity of leakage in diabetic macular edema. *Investigative Ophthalmology & Visual Science*. 46(10), s. 3855-3858. 2005.
- Taarnhoj,N.C.B.B., Munch,I.C., Kyvik,K.O., Sander,B.,

- Kessel,L., Sorensen,T.I.A., Hougaard,J.L. & Larsen,M.: Heritability of cilioretinal arteries: A twin study. *Investigative Ophthalmology & Visual Science*. 46(10), s. 3850-3854. 2005.
- The PKC-DRS Study Group: The effect of ruboxistaurin on visual loss in patients with moderately severe to very severe nonproliferative diabetic retinopathy: initial results of the Protein Kinase C beta Inhibitor Diabetic Retinopathy Study (PKC-DRS) multicenter randomized clinical trial. *Diabetes*. 54(7), s. 2188-2197. 2005.
- Wang,M., Sander,B., la Cour,M. & Larsen,M.: Clinical characteristics of subretinal deposits in central serous chorioretinopathy. *Acta Ophthalmologica Scandinavica*. 83(6), s. 691-696. 2005.

Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi

Ledelse pr. 1.2.2005

Det Kliniske Institut ledes af institutleder, lektor, overlæge, dr.med. Ulf Helgstrand, Rigshospitalet, Karkirurgisk Afdeling.

Bestyrelse består af institutleder, lektor, overlæge, dr.med. Ulf Helgstrand, viceinstitutleder, lektor, overlæge, dr.med. Ivar Heide Gøthgen, professor, overlæge, dr.med. Jes Bruun Lauritzen, lektor, overlæge Gunnar Schwarz Lausten.

Endokrin og Mammakirurgisk Klinik CE, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Cancer mammae

I samarbejde med Patologiafdelingen og Klinisk Fysiologisk Afdeling, begge Rigshospitalet, udvikles identifikation af sentinel node med henblik på at minimere behovet for diagnostisk aksildissektion ved operativ behandling af *cancer mammae*.

Afdelingen deltager i den kliniske forskning, baseret på Danish Breast Cancer Cooperative Group's databaser. Aktuelt centrerer indsatsen omkring *carcinoma in situ mammae*.

Hyperparathyreoidisme

Der udføres, klinisk forskning, omkring årsagen til, nyrestensdannelse ved primær hyperparathyreoidisme, samt omkring forløbet af stensygdom efter parathyreoidektomi.

I samarbejde med Medicinsk Endokrinologisk Afdeling P, Rigshospitalet, udføres *in vitro*-forskning på humane parathyreoideaceller.

Benigne strumaformer

I samarbejde med Medicinsk Endokrinologisk Afdeling P udføres *in vitro*-forsøg med humane thyreoideaceller.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen er repræsenteret i "Scandinavian Investigation of Primary Hyperparathyroidism": I et samarbejde mellem de Endokrinkirurgiske og Medicinske Endokrinologiske Afdelinger ved Karolinska Sjukhuset i Stockholm, Uppsala universitetshospital, Rikshospitalet i Oslo, Haukeland Universitetssykehus i Bergen og Århus Amtssygehus samt Rigshospitalet i København, udforskes sygdommens epidemiologi og kliniske forløb.

EORTC, Oxford: Metaanalyse af resultater fra alle internationale brystcancergrupper, der gennemfører randomiserede behandlingsprojekter.

EORTC, DCIS: Afdelingen gennemfører samarbejde, med andre internationale grupper, behandlingsprojekter vedrørende *in situ cancer mammae*.

ESSO, Brussels: Internationale guidelines for behandling af *cancer mammae*.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling K, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Kirurgisk gastroenterologisk epidemiologi

Identifikation af risikofaktorer for postoperative komplikationer.

Drift af landsdækkende database for kolorektal cancer.

Drift af landsdækkende database for laparoskopisk kolonkirurgi.

Tromboseprofylakse

Prospektive kliniske undersøgelser af forskellige former for tromboseprofylakse.

Værdien af langtidsprofylakse.

Identifikation af risikopatienter.

Kolorektal cancer

Prospektive undersøgelser af forskellige operationsteknikker.

Prospektive undersøgelser af polypprofylakse.

Stentbehandling ved kolonileus.

Sårheling

Undersøgelser af sårhelings patofysiologi.

Undersøgelser af risikofaktorer for dårlig sårheling.

Forebyggelsesforskning

Rygeophør som komplikationsforebygger.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Vært for Cochrane Colorectal Cancer Group (en af 50 reviewgrupper på verdensplan).

Internationalt databearbejde vedrørende kolonstentbehandling.

Publikationer

Publikationsliste kan ses i afdelingens årsberetning, og kan rekvireres på telefon 35 31 30 87.

Gastroenheden, Kirurgisk Sektion, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Kirurgisk patofysiologi

Forskningen har koncentreret sig om det kirurgiske stress respons' frisætningsmekanismer, smertefysiologi og behandling, hypoksæmi og søvnforstyrrelser, og det inflammatoriske respons' frisætningsmekanismer og modifikation, samt udvikling af operationsforløb, med reduceret morbiditet og rekonvalescens, og betydningen af alkoholmisbrug for postoperativ morbiditet.

Colon-neoplasi

Varetagelse af "Polyposeregistret", "HNPC-registret" (Hereditær Non-Polypøs Colorektal Cancer), samt undersøgelser over coloneoplasiens genetiske forhold, og optimering af kirurgiske behandlingsprincipper.

Laparoskopisk kirurgi

Udviklingscenter for den ekstensive laparoskopiske abdominalkirurgi, herunder øsofagus motilitetslaboratorium mhp. optimering af diagnostik og operationsindikation af øsofaguslidelser, samt undersøgelser af virkningen af laparoskopisk kirurgi på postoperativ organfunktion og rekonvalescens. Endvidere undersøgelser på virtual reality-udstyr, til optimering af den kirurgiske læreproces.

Kirurgisk Immunologi

Forskningen centrerer omkring den neoplastiske og post-traumatiske immunpatofysiologi, samt mulige terapeutiske tiltag, herunder immunfunktionens betydning for recidivrisiko, og overlevelse efter cancerkirurgi.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Nært samarbejde med internationalt anerkendte grupper, indenfor de anførte forskningsprofileringsområder.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres henvendelse til Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling 435, H:S Hvidovre Hospital, 2650 Hvidovre.

Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling D, Københavns Amts Sygehus i Gentofte**Forskningsvirksomhed**

Endoskopisk ultralydskanning med vejledt intervention.

Laparoskopisk ultralydskanning med vejledt biopsi.

Den prognostiske betydning af cytokeratinholdige celler i knoglemarv hos patienter med colorektalcancer.

Accelereret postoperativt forløb, versus konventionelt postoperativt forløb, efter colonresektion.

Multimodalitetsbehandling af patienter med lokal avanceret colorektalcancer.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Kirurgisk Afdeling D, KAS Gentofte.

Kirurgisk Afdeling D, Gastroenterologisk og Urologisk Sektion, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**Forskningsvirksomhed***Gastrointestinal motilitet*

Ambulante langtidsmålinger af syre og galderefluks til øsofagus, ambulante langtidsmålinger af gastroesofageal refluks og peristaltik hos patienter med colon irritabile.

Langtids målinger af motilitet i ventriklen og tyndtarmen hos normale og hos patienter med ileostomi fastende, efter fødestimulation og efter stimulation med forskellige farmaka.

Ventrikelfunktionsundersøgelser

Ventrikelfunktionsundersøgelser med henblik på peptiderne GLP1's og GLP2's indflydelse på den måltidsstimulerede syresekretion og ventrikeltømning. Undersøgelser af den gastriske lipaseaktivitet hos patienter med pankreas-sygdomme gennemføres i samarbejde med Medicinsk Afdeling M. Undersøgelse af fedtstimulation på ventrikeltømning og gennemblødning af splanchnicusgebetet.

Enteral ernæring

Postoperativ komplikationsfrekvens.

Colorektal cancer

Mikrometastasering fra colorektal cancer i samarbejde med Kirurgisk Afdeling i Gentofte og Herlev. MR-skanning ved cancer rekti. Intraoperativ UL ved colorektal cancer.

Miniinvasiv kirurgi

Multicenter-projekter omkring laparoskopisk versus konventionel operation for ventral hernie, og laparoskopisk operation for recidiv ingvinal hernier. Dyreeksperimentelle undersøgelser af mecher til ingvinal hernier, samt anvendelse af bipolar teknik. Smerte og rekonvalescens ved laparoskopisk kirurgi. Nasal endoskopi.

Urologisk forskning

Endokrin behandling af prostata cancer i "Scandinavian Prostate Cancer Study Group" protokoller nr. 5, 6, 7 9. Undersøgelser af intenderet kurativ behandling af prostata-cancer, i samarbejde med Copenhagen Localized Prostate Study Group. Vandladningssymptomer, potensforhold, osteoporose og komplikationer ved endokrin behandling af prostata-cancer. Spørgeskemaundersøgelser ved prostata-symptomer. BCG-skylninger ved blære-cancer.

Kliniske multicenter projekter

Afdelingen er involveret i en række multicenter-projekter, indenfor emnerne refluxesofagitis medicinsk versus kirurgisk behandling, total mesorektal resektion ved rektum-cancer, kemoterapi ved colon-cancer, perioperativ væskebehandling ved colorektal kirurgi, profylaktisk medicinsk behandling ved colo/rektal polypper. I samarbejde med Københavns Amts Center for Sygdomsforebyggelse, gennemføres en større undersøgelse af årsagen til dyspepsi og colon-irritabile hos personer, med karakteristiske symptom-mønstre.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen er repræsenteret i The International Esophagitis Group. Afdelingen har samarbejde med Yale Universitet på udvekslingsbasis, omkring laparoskopisk kirurgi og endoskopi. Afdelingen er repræsenteret i Scandinavian Prostate Cancer Group.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling D, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Pancreascancer

Prospektive undersøgelser af patienter opereret for pancreascancer. Dendritcellebehandling af inoperabel pancreascancer (pilotprojekt senere). Whippledatabase på alle pankreatikoduode-nektomerede patienter.

Levergaldeveje

Forskningsprojekter om leverregeneration efter større leverresektioner. Galaktoseeliminationstestens værdi i vurdering af leverfunktionen forud for større leverkirurgi. Opfølgelse af resultater af leverresektion for primær og sekundær levertumorer i stor leverdatabase. Ultralydvejledt radiofrequency-behandling af inoperable levertumorer. Laparoskopisk ultralydskanning ved operabilitetsvurdering af patienter med cancer i lever, galdeveje og pancreas. Diverse forskningsprojekter om portal hypertension. EORTC-projekt om neoadjuvant behandling af operable kolorektale levermetastaser.

Cancer coli et recti

Kemoprævention med COX-2 inhibitor ved polypper colorectum. Undersøgelse af de funktionelle resultater efter behandling af cancer recti. Quality of life med sfinkterbevarende kirurgi for cancer recti.

Anorektale fysiologiske undersøgelser

Undersøgelse af analinkontinens og obstrueret defækation. Analfysiologiske parametre, såvel tryk, volumen, compliance og EMG-målinger, sammenholdt med resultater af kirurgisk behandling. Undersøgelse af ganglie-celler hos patienter med obstipation. Epidemiologisk undersøgelse af analinkontinens.

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Afdelingens overlæger beklæder poster som formand i Den Europæiske sammenslutning, som skal sikre videreuddannelsen og certificering indenfor grenspecialet kolorektalkirurgi (European Board of Coloproctology).

Afdelingen er endvidere repræsenteret i American Society of Colon and Rectal Surgeons' internationale komité, The Society for Surgery of the Alimentary Tract, European Board of Surgery og Union Européenne Des Médecins.

Afdelingen er endvidere repræsenteret ved bestyrelsesposter i Dansk Kirurgisk Selskab (generalsekretær), Dansk Gastroenterologisk Selskab (formand, sekretær, revisor) og uddannelsesudvalget under Dansk Kirurgisk Selskab. Det Nationale Råd for Lægers Videreuddannelse, Sundhedsstyrelsen.

Undervisning

Afdelingen varetager den prægraduate uddannelse for medicinske studenter, både på 1. og 2. del af studiet. Én af afdelingens overlæger er klinisk lektor i kirurgi, og der er 4 kliniske lærerstillinger, tilknyttet afdelingen. Afdelingens læger underviser og tilrettelægger postgraduate kurser (A- og E-kurser) i kirurgisk gastroenterologi, endoskopi, kirurgisk teknik mfl.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Udvikling af specielle metoder til behandling af analinkontinens, herunder dynamisk graciloplastik, neurostimulation og implantation af kunstige lukkemuskler i samarbejde med universitetssygehuset i Maastricht, Holland, University of Minneapolis i Minnesota, Universitetssygehuset i Erlangen og universitetssygehuset i Nantes i Frankrig. Forskningsprojekter om leverresektion, leverregeneration og leverkirurgisk teknik, i samarbejde med Jichi Medical School i Japan. Forskningsprojekter omkring pankreatikoduodenektomi ved cancer-pancreatis, i samarbejde med Department of Surgery, University of Wroclaw, Polen. Udvikling af international database, inden for leverkirurgi.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres via Sygehusdirektoratet, Amtsgården i Glostrup.

Karkirurgisk Afdeling RK, Abdominalcentret, Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Hjernens blodgennemstrømning hos patienter med carotis stenose

Forekomsten af mikroembolier og evnen til at autoregulere undersøges perioperativt vha. transkraniel ultralyd Doppler.

Ultralydsdiagnostik og karakteristik af aterosklerose i carotis bifurkaturen.

Formålet er, at kortlægge og udvikle mulighederne for generering af kvantitativt korrekte ultralydsbilleder mhp. vævskvantitering. Carotis plaque karakteristik er opnået med traditionel ekstravaskulær teknik, med intravaskulær og med 3-dimensionel rekonstruktion, sammenholdes med plaquekarakteristik med symptomatologi og naturhistorie.

Billeddiagnostik af underekstremitetsiskæmi

Ved hjælp af angiografi, ultralydskanning og MR-angiografi.

Endovaskulær proteseindsættelse

Formålet er at udvide brugen af endovaskulære behandlingsteknikker, og at evaluere og udvikle intravaskulær ultralyd, i forbindelse med en række endovaskulære procedurer, herunder perkutan transluminal angioplastik (PTA), stentanlæggelse samt endovaskulær proteseindsættelse. Desuden sammenlignes teknikken med konventionelle undersøgelsesmetoder: ultralyd-duplex-skanning, arteriografi og 3D CT-skanning.

Karkirurgisk kvalitetsudvikling nationalt og internationalt.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Karkirurgisk Afdeling B, Københavns Amts Sygehus i Gentofte**Forskningsvirksomhed***Cerebrovaskulær sygdom*

Atherosclerose i *a. carotis* kan vurderes, og kvantiteres med ultralyd. Afdelingen arbejder på, at optimere risikovurderingen specielt ved kvantitering af den atherosklerotiske type, eks. lipidindhold, og vurdere langtidsudviklingen, inkl. effekten af kolesterol-sænkende behandling.

Perifer atherosklerose

Patienter med kritisk iskæmi har ofte gavn af karkirurgisk rekonstruktion. Afdelingen arbejder på at identificere grænsen for det teknisk mulige, når kunstige årer må anvendes.

Traditionelt behandles disse patienter stort set alene med operation, ballonbehandling eller risikofaktorreduktion. Sidstnævnte dog begrænset til tobaksophør og diætisk vejledning. Inden for atherosklerotisk hjertesygdom er det vist, at medicinsk profylakse er effektiv, og afdelingen forsøger at overføre disse erfaringer til denne patientgruppe.

Venesygdomme

Afdelingen arbejder med udvikling af metode til behandling af dyb venethrombose, hvor thromben fjernes, hvorved postthrombotisk syndrom med venøs reflux måske kan undgås. Herved vil mange af senkomplikationerne kunne forhindres. Afdelingen er tillige aktiv med intensiv udredning af varicesygdommen med det håb, at kunne op-timere/afgrænse den kirurgiske behandling.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Udviklingssamarbejde med Advanced Technology Laboratories vedr. ny ultralydskanningsmetode, hvor man i stedet for at skanne med en vinkel, anvender multiple vinkler. Herved opnås ikke kun en billedforbedring, men også andre informationer, der kan være vigtige ved kvantitering af atherosklerose.

Samarbejde inden for EU vedr. måling af distensibilitet/stivhed af kar. En ansøgning inden for EU's rammeprogram er indsendt.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Organkirurgisk Afdeling A, Hillerød Sygehus, Associeret Klinikudvalg Københavns Amt**Forskningsvirksomhed**

Prostatalidelser, nyresten, rectum-kirurgi, laparoskopisk kirurgi, åreforkalkning i underekstremiteter.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde
ICS (urologi), EAU (urologi), SCANPAC (karkirurgi).**Publikationer**

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Organkirurgisk Afdeling, Roskilde Amts Sygehus i Roskilde**Forskningsvirksomhed**

Urologisk sektion har deltaget i to internationale multicenterundersøgelser, vedr. nyere medicinske behandlingsprincipper for benign prostatahyperplasi.

Den gastrokirurgiske sektion har under forberedelse en undersøgelse vedr. operative komplikationer, idet der fokuseres på forekomst af livstilsrisici hos patienter, der afventer elektive, operative indgreb, og villighed til at ændre disse frem til operationen. Denne undersøgelse, er en forberedelse til et senere interventionsstudie med støtteforanstaltninger, for at måle effekten på komplikationer.

Under forberedelse er to undersøgelser vedr. onkologisk kirurgi: sammenhæng mellem mikrosatellitinstabilitet og prognose ved kolorektal cancer og RF-tumor ablation ved levermetastaser fra kolorektalcancer.

I afdelingens gastrokirurgiske sektion er ansat de to kliniske lektorer: specialeansvarlig overlæge Ole Roikjær og overlæge, ph.d. Pia Jensen.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Den specialeansvarlige overlæge i den urologiske sektion har, udpeget af Dansk Urologisk Selskab, deltaget i samarbejde med repræsentanter for Dansk Selskab for Obstetrik og Gynækologi, Dansk Neurologisk Selskab, Dansk Geriatrik Selskab og Dansk Selskab for Reumatologi i udarbejdelse af klaringsrapporter, vedr. udredning og behandling af urininkontinens hos hhv. kvinder, patienter med neurologiske sygdomme og geriatrike patienter.

Den specialeansvarlige urologiske overlæge, har ligeledes deltaget i den Europæiske urologforenings udarbejdelse af guidelines, for udredning og behandling af inkontinens i regi af European Association of Urologi's Healthcare Office.

I perioden september 1993-september 2001 har den specialeansvarlige urologiske overlæge været præsident for Nordisk Urologisk Forening. I denne forenings regi er udført multicenterundersøgelser over nyere behandlingsprincipper ved såvel blærecancer som prostatacancer.

Den specialeansvarlige overlæge er endvidere medlem af en arbejdsgruppe under WHO, som løbende opdaterer forskningsresultater inden for urininkontinens området.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til specialeansvarlig overlæge, dr.med. Jens Thorup Andersen.

Elektivt Kirurgisk Center, Ortopædkirurgisk Klinik, H:S Frederiksberg Hospital**Forskningsvirksomhed**

Protesenær måling af knoglemineralindhold ved hoftalloplastikker, knæalloplastikker og ankelalloplastikker. Prospektive studier.

Proteseløshed i femurskafte med lyd vibrationsmålinger. Aktiv vægtbærende ledbevægelighed, elektronisk ganganalyse og knoglemineralmålinger ved fod-ankelkirurgiske indgreb. Prospektive studier.

Hoftalloplastikkens slid. Prospektivt langtidsstudie af fire forskellige ledfladematerialer.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Studie 2) er et EU-projekt i samarbejde med Universitetet i Leuven, Belgien.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Ortopædkirurgisk Afdeling M, Bispebjerg Hospital**Forskningsvirksomhed***Den sensoriske funktion af ligamenter*

1) Det neuromuskulære samspil i knæet, mellem sensoriske nerver i korsbåndene og musklerne omkring knæet. 2) Metodeudvikling: ultralydsvejledt indsættelse af stimulationselektroder i korsbåndene. 3) Det neuromuskulære samspil i skulderen, mellem det coracoacromielle ligament henholdsvis de glenohumerale ligamenter og musklerne, omkring skulderen. 4) Reinnervation af korsbånd efter rekonstruktionsoperation.

Rehabilitering

Randomiseret studie over rehabiliteringsregimet efter menisksutur. Smertebehandling efter total hoftealloplastik.

Frakturbehandling

Randomiseret studie vedrørende pertrokantære frakturer, behandlet med DHS-skinne eller IMHS-marvsøm. Efterundersøgelse af 1.500 hemialloplastikopererede patienter.

Materialestudier

Fixationsteknikker ved korsbåndskonstruktioner.

Epidemiologi

Epidemiologisk studie af medfødte foddeformiteter blandt 1 million nyfødte i Danmark i en 16-års-periode.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Ligamentstudier i samarbejde med Biomechanical Laboratory, Louisiana State University, New Orleans, USA.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Ortopædkirurgisk Afdeling M, Bispebjerg Hospital.

Ortopædkirurgisk Afdeling 333, H:S Hvidovre Hospital**Forskningsvirksomhed***Ortopædkirurgisk epidemiologi*

1) Osteoarthritis genu et coxae baseret på Østerbrounder-søgelsen. 2) Fald og frakturer og risiko for hoftebrud. 3) Fald hos ældre og senkonsekvenser. 4) Alkohol relateret risiko for ortopædkirurgiske patienter. 5) Kognitiv dysfunktion og risiko for hoftebrud. 6) Validering af frakturdatabase og faldregistrering i skadestuen. 7) Prævalens af hofte-dysplasi, Østerbro-undersøgelsen.

Ortopædkirurgisk biomekanik

1) Udviklingsprojekt: Deltager i kunstig brusk forsknings-konsortium Cartificial med Risø (Afdelingen for Fysik og Kemi), Symbion, med udvikling af led-implantater, baseret på composite polymerer og surface modulation.

Kliniske undersøgelser

1) Randomiseret undersøgelse af patienter med Collesfraktur; bridged versus non-bridging teknik. 2) Ny teknik ved indsættelse af albuealloplastikker. 3) Menisktransplantation vha. nekrotranplantat. 4) Opgørelse af randomiseret undersøgelse af indsættelse af fat pad ved discusoperation. 5) Knogledensitets- og UL-undersøgelse af patienter med hoftefraktur, Colles-fraktur og normale. 6) Acceleret hoftefrakturregime, prospektiv undersøgelse (3. fase). 7) Effekten af stick-on hoftebeskyttere, hos indlagte ældre patienter. 8) Tværfaglig faldundersøgelse. 9) Muskelstyrketræning på Galileo-apparat hos ældre patienter mhp. forbedring af muskelstyrke og balance. 10) Tværfagligt acceleret hoftefrakturprojekt.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

University of Harvard, Beth Israel. Boston University, Social Medicine. Oregon Health Science University, Biomechanics Laboratory, Portland. National Orthopedic Department, University of Chubu, Japan.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres via Ortopædkirurgisk Afdeling. Heraf er 2 oversigtsartikler.

Urologisk Afdeling D, H:S Rigshospitalet**Forskningsvirksomhed***Urethras fysiologi og patofysiologi*

Specielt relateret til urethras elasticitet og farmakologisk påvirkning heraf.

Mandlig infertilitet

Forskning med henblik på behandling heraf.

Prostatacancer

Epidemiologisk prostatacancerforskning, samt deltagelse i flere nationale og internationale behandlingsprotokoller.

Urologiske følger af rygmærskade

Forskning med henblik på behandling af spasmer og inkontinens. Derudover epidemiologisk undersøgelse af sen-skader.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Section of urology, University of Michigan, Ann Arbor, Michigan, USA.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Urologisk Klinik, Afdeling D, Afsnit 2112, Rigshospitalet.

Urologisk Klinik, Elektiv Kirurgisk Center, H:S Frederiksberg Hospital**Forskningsvirksomhed**

Benign prostata hypertrofi: minimal invasive behandlingsmetoder under afprøvning.

Blæredysfunktioner: udvikling af undersøgelsesmetoder.

Cancer prostatae: afprøvning af kirurgiske og medicinske behandlingsmetoder.

Urinvejssten: udvikling af noninvasive behandlingsmetoder og medicinsk profylakse.

Andrologi: undersøgelser af testis fysiologi og biokemi. Udvikling og efterundersøgelser af behandling ved erektil dysfunktion.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Deltager i multinationalt studie om medicinsk urinvejssten-profylakse.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Urologisk Klinik, 2000 Frederiksberg Hospital.

Urologisk Afdeling H, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Undersøgelser vedrørende blæredysfunktioner

Dyrkning og karakterisering af glatte muskelceller ved Interstitiel Cystitis. 2) Lekotriener ved Interstitiel Cystitis. 3) Morfologiske forandringer ved infravesical obstruktion (Dept. of Urology, Nijmegen).

Undersøgelse vedrørende blærecancer

1) Mikrosatellitundersøgelse. 2) P53 mutationers kliniske betydning. 3) Kemoterapi. 4) Livskvalitet efter operation.

Undersøgelser vedrørende erektil dysfunktion

Undersøgelser vedrørende prostatacancer.

Brachyterapi.

Dendritcellebehandling.

Undersøgelser vedrørende nyresten.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Blæremorfologi med Urologisk Afdeling, Universitetshospitalet i Nijmegen. Mikrosatellitundersøgelser med University of Southern California. Prognostisk betydning af P53-mutationer og effekten af kemoterapi i NCI-protokol. Livskvalitetsundersøgelser med Klinisk Epidemiologisk Afdeling, Karolinska Sjukhuset, Stockholm. Scand. Prost. cancer Group.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Sygehusdirektoratet, Amtsgården, Stationsparken 27, 2600 Glostrup.

Anæstesi- og Intensivafdelingerne, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Neuromuskulært blokerende stoffer, herunder specielt monitorering af disse stoffers effekt, og genetisk betingede defekter i plasma kolinesterase, og disses kliniske betydning.

Kredsløbsregulation under hypovolæmisk shock og muskelarbejde, med evaluering af centrale og perifere faktorerens betydning – ved hjælp af regional anæstesi og partiel neuromuskulær blokade.

Kognitive dysfunktioner efter anæstesi og kirurgi.

Translokation af endotoxiner fra tarmen hos intensive patienter og i forbindelse med hjerteroperationer.

Regional blodforsyning i forbindelse med kardiopulmonal bypass og splanknikusperfusionsforhold, under forskellige former for hjertekirurgi, udført på børn og voksne.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Glaxo Wellcome (England): Afprøvning af nye muskelrelaksantia.

Akzo Nobel, Holland: Afprøvning af nye muskelrelaksantia og nyt monitoreringsudstyr.

EU projekt PC 921768: Improving control of patient studies in critical care.

EU projekt BMH1-CT93-1290: Prolonged cognitive dysfunction: A preventable postoperative complication in elderly patients?

Department of Medicine and Physiology, UT Southwestern Medical Center, Dallas, USA: Kredsløbsregulation under arbejde.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Anæstesi- og Operationsklinikken, HovedOrtoCentret, afsnit 4132, Rigshospitalet, e-mail: ispocd@rh.dk.

Anæstesiafdelingen, Abdominalcentret, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Kredsløbsregulation hos mennesker

Undersøgelser over de arterielle baroreceptorers funktion som de "reattes" til at kontrollere det aktuelle blodtryk og hjertefrekvens, når disse øges ved f. eks. fysisk arbejde.

Vurdering af hjernens gennemblødning og oxygenisering under forhold, hvor hjertets minutvolumen er begrænset.

Monitorering af det centrale blodvolumen

Udvikling af en definition for "normovolæmi" og metoder til kontrol, af denne tilstand med en nøjagtighed på ca. 100 ml.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Hjernens gennemblødning og oxygenisering med Department of Medicine, University of Amsterdam, The Netherlands.

Baroreceptorernes funktion med Department of Integrative Physiology, University of North Texas, USA.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Anæstesiklinikken, H:S Frederiksberg Hospital

Forskningsvirksomhed

Postoperativ smertebehandling; perifere nerveblokader; lokalanæstesimidler

Undersøgelser over forskellige lokalanæstesimidlers indvirkning på den motoriske funktion af underekstremiteterne, ved epidural postoperativ smertebehandling.

Undersøgelser over forskellige kontinuerlige nerveblokadeteknikker til postoperativ smertebehandling af dagkirur-

giske patienter, som har fået foretaget kirurgiske indgreb på underkøbenstremiteterne.

Undersøgelse over virkningen på postoperative smerter af lokalanæstetika injiceret i knæleddet hos patienter, som får foretaget knæartroskopi.

DIPOM-projekt. Multicenterundersøgelse over indvirkningen af β -blokade på postoperative kardiale komplikationer, hos patienter med diabetes mellitus.

Cochrane protokol vedrørende neurologiske følger efter spinalanæstesi med lidokain.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Postoperativ smertebehandling hos dagkirurgiske patienter, i samarbejde med Regionsjukhuset I Örebro, Sverige.

Samarbejde med Cochrane Anaesthesia Group om protokollen nævnt i pkt. 5.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Anæstesiologisk Afdeling R, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Satsningsområder

Anæstesiologisk Afdeling R's satsningsområder er epidemiologisk deskriptive studier og kliniske forebyggelses- og interventionsstudier inden for rygning og anæstesi, til at hindre per- og postoperativ morbiditet og mortalitet.

Desuden har afdelingen taget initiativ til dannelsen af The Cochrane Anaesthesia Review Group inden for evidensbaseret medicin.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Samarbejde med Den internationale multicenterundersøgelse ISPOCD (International Study of Post Operative Cognitive Dysfunction).

Samarbejde med The Cochrane Anaesthesia Review Group inden for evidensbaseret medicin.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Anæstesiologisk Afdeling R, Bispebjerg Hospital, Bispebjerg Bakke 23, 2400 København NV.

Anæstesiologisk Afdeling 532, H:S Hvidovre

Forskningsvirksomhed

Smerteforskning

Der foregår en fortsat udvikling af metoder til at sikre hurtig og smertefri rekonvalescens. Der sigtes på at angribe smerter på så mange steder som muligt. Målgruppen er alle større operationer. Anæstesiafdelingen er, i samarbejde med Gas.Kir.Afdeling af H:S, udset til at videreudvikle den perioperative behandling, således at komplikationsfrekvensen efter operationer forhåbentlig kan nedsættes.

Afdelingen samarbejder med Danmarks Farmaceutiske Universitet, omkring farmakokinetiske problemstillinger i smertebehandling.

Forskningsprojekter ved Akut Smerteenhed

Hvordan påvirker et kraftigt sekundært smertestimulus hyperalgesi induceret ved en varmeskade.

Langtidsvirkende lokalanæstesimiddel(EDLA)1: et dosis response studie.

Indsamling af lokalanæstesimiddel (EDLA)2: et dosis response studie.

Paravertebrale somatiske nerveblokader ved inguinale herniotomier.

Laparoskopisk vs. konventionel "åben" kolonresektion.

Effekt af epidural vs. generel anæstesi på rekonvalescensen efter rectopexi a.m. Wells.

Intensiv terapinot

Der foregår forsøg på, at reducere nedbrydningen af patienternes muskulatur ved hjælp af el-stimulation.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Anæstesiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Forskningsvirksomhed

Lungefunktion under anæstesi og intensivterapi. Betydning og behandling af lungekollaps under anæstesi studeres. Forskellige behandlingsformer ved lungekollaps, forårsaget af acute respiratory distress studeres.

Analgesimetoder. Intravenøs region blokeret med trippelmandchet. Morfinkinetik hos ældre ved anæstesi. Paravertebral blokade ved torakoskopi. Dexmetomidin efter hjerteoperation.

Hæmodynamik ved hjerteoperationer. Betareceptores funktion ved OPCAB-operationer.

Undersøgelse af prævalensen af naturmiddelbehandling hos patienter, som gennemgår anæstesi.

Undersøgelse og bedømmelse af 5-års materiale af patientklagesager, med henblik på skademekanismer.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Lungefunktionsstudier i samarbejde med Lunds universitet, Uppsala universitet, Reykjavik University Hospital (Landspítalinn, Island) og ESCIM.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Anæstesiologisk Afdeling, tlf. 39 77 30 80, Københavns Amtssygehus i Gentofte, Niels Andersens Vej 65, 2900 Hellerup.

Anæstesiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Forskningsvirksomhed

Værdi af perioperativ betablokade til større kirurgiske indgreb (DIPOM-studie), (foretages i samarbejde med flere københavnske hospitaler og Copenhagen Trial Unit).

Basal farmakologisk og fysiologisk forskning, vedr. smertemekanismer og videreudvikling af klinisk smertebehandling.

Vurdering af behandlingsformer til patienter med kroniske non-maligne smerter (smerteforskning foretages i samarbejde med Skejby Sygehus, UCSF Pain Clinical Research Centre, University of California, San Francisco, Churchill Hospital, Oxford; Cochrane Institutttet).

Europæisk samarbejde omkring kvalitetsudvikling og –sikring af diagnostiske metoder, til bestemmelse af følsomhed for malign hypertermi.

Farmakokinetiske og -dynamiske undersøgelser på kritisk syge patienter.

Værdi af BIS-monitorering på patienter, der gennemgår kirurgiske indgreb i anæstesi.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Deltager omkring afdækning af komplekse genetiske forhold vedr. malign hypertermi.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Instituteder Ulf Helgstrand

Stab

Anæstesiologi

Professorer

Mogensen, Jørgen Viby; klinisk professor.
Secher, Niels H., klinisk professor.

Kliniske lektorer

Belhage, Bo.
Bonde, Jan.
Christensen, Poul Lunau.
Christiansen, Christian.
Columbjærre, Kathrin.
Crawford, Michael Edward.
Guldager, Henrik.
Gøthgen, Ivar Hejde.
Jakobsen, Kim Winther.
Lippert, Anne.
Lippert, Freddy Knudsen.
Mogensen, Torben Steen.
Olsen, Karsten Skovgaard.
Rasmussen, Lars Simon.
Sørensen, Ole.

Kirurgi

Professorer

Drzewiecki, Krzysztof.
Lauritzen, Jes Bruun; klinisk professor.
Lund, Bjarne; klinisk professor.
Nordling, Jørgen; klinisk professor.
Rosenberg, Jacob; klinisk professor.
Schroeder, Torben Veith; professor.
Stadil, Flemming Walther; professor.
Steinbrüchel, Daniel Andreas; klinisk professor.

Kliniske lektorer

Adamsen, Sven.
Alsbjörn, Bjarne Finn.
Andreassen, Kim Hougaard.

Arendrup, Henrik Christian.
Bagger, Jens.
Bardram, Linda.
Beier-Holgersen, Randi.
Bille Brahe, Niels Erik.
Broeng, Leif.
Bækgaard, Niels.
Bødker, Anders Wilhelm.
Bömler, John.
Carstensen, Jens M.
Dahl, Benny.
Dahl, Claus.
Eldrup, Jesper.
Ellitsgaard, Niels.
Helgstrand, Ulf Johan Vilhelm.
Hesselfeldt, Peter.
Iversen, Peter.
Jacobsen, Steffen.
Jansen, Jens Erik.
Jensen, Michael Reinhold.
Jensen, Pia Georg.
Jess, Per.
Jørgensen, Lisbeth Gudrun.
Klareskov, Bo.
Knigge, Ulrich.
Koch, Jørgen S. Sander.
Kofod, Hakon.
Krasnik, Mark.
Kristensen, Jørgen Kvist.
Krogsgaard, Michael Rindom.
Kroman, Niels.
Lausten, Gunnar Johannes Schwarz.
Lawaetz, Otto.
Lind, Ole.
Lind, Thomas.
Linnet, Lars.
Lund, Jens Teglgård.
Mikkelsen, Peter Wøggsgborg.
Mollerup, Charlotte Louise.
Nordentoft, Tyge.
Petersen, Michael Mørk.
Roikjær, Ole.
Schantz, Kim.
Skovgaard, Nina Susanne.
Sonne-Holm, Stig.
Stimpel, Hans Rudolf.
Svendsen, Lars Bo.
Sønksen, Jens.
Teilum, Dorte Helmer.
Thorup, Jens Frederik.
Tørholm, Carsten Paaske.
Varmarken, Jens-Erik.
Vilmann, Peter.
Wallin, Anne Lene.
Wille-Jørgensen, Peer Anders.

Ph.d.-afhandlinger

Henriksen, Trine Foged; Cosmetic and reconstructive breast implantation. Establishment of a nationwide registry and prospective evaluation of local complications.

Publikationer

Anæstesiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

- Juul,A.B., Gluud,C., Wetterslev,J., Callesen,T., Jensen,G. & Kofoed-Enevoldsen,A.: The effects of a randomised multi-centre trial and international accreditation on availability and quality of clinical guidelines. *Int.J Health Care Qual.Assur.Inc.Leadersh.Health Serv.* 18(4-5), s. 321-328. 2005.
- Nielsen,J., Ostergaard,M., Kjaergaard,J., Tingleff,J., Berthelsen,P.G., Nygard,E. & Larsson,A.: Lung recruitment maneuver depresses central hemodynamics in patients following cardiac surgery. *Intensive Care Medicine.* 31(9), s. 1189-1194. 2005.
- Ostergaard,M., Nilsson,L.B., Nilsson,J.C., Rasmussen,J.P. & Berthelsen,P.G.: Precision of bolus thermodilution cardiac output measurements in patients with atrial fibrillation. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica.* 49(3), s. 366-372. 2005.

Ortopædkirurgisk Afdeling T, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

- Konradsen,L.: Proprioception and ankle instability. i: Treatment of ankle instability, s. 16-20. Chan, K. M. and Karlsson, J. (red.). International Olympic Committee. Internal Society of Arthroscopy, Knee Surgery and Orthopedic Sports Medicine, 2005.
- Konradsen,L., Peura,G., Beynon,B. & Renstrom,P.: Ankle eversion torque response to sudden ankle inversion Torque response in unbraced, braced, and pre-activated situations. *Journal of Orthopaedic Research.* 23(2), s. 315-321. 2005.
- Stengaard-Pedersen,K., Lauritzen,J.B. & Jørgensen,U.: Bevægelsesapparatets sygdomme. i: Basisbog i sygdomslære, s. 139-233. Schulze, Svend and Schroeder, Torben V. (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.

Gentofte Thoraxkirurgisk Afdeling R, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

- Aagaard,J. & Tingleff,J.: Fifteen years' clinical experience with the CarboMedics prosthetic heart valve. *J.Heart Valve Dis.* 14(1), s. 82-88. 2005.
- Andersen,T., Krasnik,M. & Aggestrup,S.: Thoraxkirurgi. i: Kirurgi. sygdomslære og sygepleje, s. 284-364. Hellebek, Annemarie (red.). Nyt Nordisk Forlag, Kbh. 2005.
- Carlsen,K., Jensen,A.B., Jacobsen,E., Krasnik,M. & Johansen,C.: Psychosocial aspects of lung cancer. *Lung Cancer.* 47(3), s. 293-300. 2005.
- Damgaard,S., Steinbruchel,D.A. & Kjaergard,H.K.: An update on internal mammary artery grafting for coronary artery disease. *Current Opinion in Cardiology.* 20(6), s. 521-524. 2005.
- Kjaergard,H.K.: Baseline flow in coronary bypass grafts. *Journal of Cardiac Surgery.* 20(3), s. 205-207. 2005.
- Larsen,S.S., Vilmann,P., Krasnik,M., Dirksen,A., Clementsen,P., Skov,B.G. & Jacobsen,G.K.: Endoscopic ultrasound guided biopsy versus mediastinoscopy for analysis of paratracheal and subcarinal lymph nodes in lung cancer staging. *Lung Cancer.* 48(1), s. 85-92. 2005.
- Larsen,S.S., Vilmann,P., Krasnik,M., Dirksen,A., Clementsen,P., Maltbaek,N., Lassen,U., Skov,B.G. & Jacobsen,G.K.: Endoscopic ultrasound guided biopsy

- performed routinely in lung cancer staging spares futile thoracotomies: Preliminary results from a randomised clinical trial. *Lung Cancer.* 49(3), s. 377-385. 2005.
- Nielsen,J., Ostergaard,M., Kjaergaard,J., Tingleff,J., Berthelsen,P.G., Nygard,E. & Larsson,A.: Lung recruitment maneuver depresses central hemodynamics in patients following cardiac surgery. *Intensive Care Medicine.* 31(9), s. 1189-1194. 2005.
- Ostergaard,M., Nilsson,L.B., Nilsson,J.C., Rasmussen,J.P. & Berthelsen,P.G.: Precision of bolus thermodilution cardiac output measurements in patients with atrial fibrillation. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica.* 49(3), s. 366-372. 2005.
- Ringbaek,T.J., Krasnik,M., Clementsen,P., Skov,B.G., Rasmussen,E.N. & Vilmann,P.: Transesophageal endoscopic ultrasound/fine-needle aspiration diagnosis of a malignant adrenal gland in a patient with non-small cell lung cancer and a negative CT scan. *Lung Cancer.* 48(2), s. 247-249. 2005.
- Vilmann,P., Krasnik,M., Larsen,S.S., Jacobsen,G.K. & Clementsen,P.: Transesophageal endoscopic ultrasound-guided fine-needle aspiration (EUS-FNA) and endobronchial ultrasound-guided transbronchial needle aspiration (EBUS-TBNA) biopsy: A combined approach in the evaluation of mediastinal lesions. *Endoscopy.* 37(9), s. 833-839. 2005.

Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling D, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

- Adamsen,S., Funch-Jensen,P.M., Drewes,A.M., Rosenberg,J. & Grantcharov,T.P.: A comparative study of skills in virtual laparoscopy and endoscopy. *Surgical Endoscopy and Other Interventional Techniques.* 19(2), s. 229-234. 2005.
- Aslani,S., Vilmann,P. & Pilt,A.P.: Ectopic gastric mucosa in the rectum. *Ugeskrift for Laeger.* 167(16), s. 1757-1759. 2005.
- Bisgaard,T., Rosenberg,J. & Kehlet,H.: From acute to chronic pain after laparoscopic cholecystectomy: A prospective follow-up analysis. *Scandinavian Journal of Gastroenterology.* 40(11), s. 1358-1364. 2005.
- Bisgaard,T.: Treatment of pain after laparoscopic cholecystectomy. *Ugeskrift for Laeger.* 167(24), s. 2629-2632. 2005.
- Bisgaard,T.: Sick leave and convalescence after laparoscopic cholecystectomy? *Ugeskrift for Laeger.* 167(24), s. 2627-2629. 2005.
- Blirup-Jensen,D., Gogenur,I. & Rosenberg,J.: A simple model for training basic laparoscopic skills. *Ugeskrift for Laeger.* 167(40), s. 3780-3781. 2005.
- Christensen,M., Milland,T., Rasmussen,V., Schulze,S. & Rosenberg,J.: ECG changes during endoscopic retrograde cholangio-pancreatography and coronary artery disease. *Scandinavian Journal of Gastroenterology.* 40(6), s. 713-720. 2005.
- Fischer,A., Jensen,T.S., Bardram,L. & Rosenberg,J.: Elective treatment of colon cancer: surgical and oncological. *Ugeskrift for Laeger.* 167(45), s. 4258-4260. 2005.
- Gogenur,I., Wittendorff,H.E., Colstrup,H., Rosenberg,J. & Fischer,A.: Complications after treatment of colorectal cancer, with special focus on stomas, urological conditions and sexual dysfunction. *Ugeskrift for Laeger.* 167(45), s. 4272-4275. 2005.
- Gogenur,I., Oberg,E., Bisgaard,T. & Rosenberg,J.: Endos-

- scopic treatment of gastroesophageal reflux disease. *Ugeskrift for Laeger*. 167(32), s. 2869-2874. 2005.
- Gramkow, C.S., Lanng, C. & Fischer, A.: Altemeier repair of rectal prolapse. *Ugeskrift for Laeger*. 167(3), s. 286-289. 2005.
- Idorn, L. & Rosenberg, J.: Nonoperative management of blunt splenic trauma. *Ugeskrift for Laeger*. 167(23), s. 2493-2498. 2005.
- Jakobsen, H.L., Gogenur, I., Jacobsen, B., Vilmann, P. & Rosenberg, J.: Laparoscopic cholecystectomy as an outpatient procedure. *Ugeskrift for Laeger*. 167(24), s. 2641-2643. 2005.
- Klapman, J., Chang, K.J., Wiersema, M., Murata, Y. & Vilmann, P.: Endoscopic ultrasound-guided fine-needle aspiration biopsy in esophageal cancer. *Endoscopy*. 37(4), s. 381-385. 2005.
- Larsen, S.S., Vilmann, P., Krasnik, M., Dirksen, A., Clementsen, P., Skov, B.G. & Jacobsen, G.K.: Endoscopic ultrasound guided biopsy versus mediastinoscopy for analysis of paratracheal and subcarinal lymph nodes in lung cancer staging. *Lung Cancer*. 48(1), s. 85-92. 2005.
- Larsen, S.S., Vilmann, P., Krasnik, M., Dirksen, A., Clementsen, P., Maltbaek, N., Lassen, U., Skov, B.G. & Jacobsen, G.K.: Endoscopic ultrasound guided biopsy performed routinely in lung cancer staging spares futile thoracotomies: Preliminary results from a randomised clinical trial. *Lung Cancer*. 49(3), s. 377-385. 2005.
- Lundstrom, L.H., Nygard, E., Hviid, L.B., Pedersen, F.M., Ravn, J., Aldershvile, J. & Rosenberg, J.: The effect of thoracic epidural analgesia on the occurrence of late postoperative hypoxemia in patients undergoing elective coronary bypass surgery: a randomized controlled trial. *Chest*. 128(3), s. 1564-1570. 2005.
- Madsen, O.R., Andersen, M.O., Sorensen, L.H. & Egsmose, C.: Treatment of pain caused by osteoporotic vertebral compression fractures. *Ugeskrift for Laeger*. 167(8), s. 891-894. 2005.
- Oberg, E., Jacobsen, B. & Rosenberg, J.: Chronic pain and recurrence after laparoscopic inguinal herniorrhaphy. *Surg.Laparosc.Endosc.Percutan.Tech*. 15(5), s. 267-269. 2005.
- Rosenberg, J. & Strandberg, C.: Gallbladder polyps indicated by ultrasonography. *Ugeskrift for Laeger*. 167(24), s. 2637. 2005.
- Rosenberg, J., Hamberg, O., Vilstrup, H. & Tønnesen, E.: Mave-tarm-leversygdomme, væske- og elektrolytterapi. i: *Basisbog i sygdomslære*, s. 27-95. Schulze, Svend and Schroeder, Torben V. (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Schulze, S., Kristiansen, V.B., Hansen, B.F. & Rosenberg, J.: Biological tissue adhesive for mesh-application in pigs – An experimental study. *Surgical Endoscopy and Other Interventional Techniques*. 19(3), s. 342-344. 2005.
- Svendsen, M.N., Lykke, J., Werther, K., Bisgaard, T., Christensen, I.J. & Nielsen, H.J.: Bacterial antigen induced release of soluble vascular endothelial growth factor (VEGF) and VEGFR1 before and after surgery. *Scandinavian Journal of Clinical & Laboratory Investigation*. 65(3), s. 237-247. 2005.
- Vilmann, P. & Larsen, S.S.: Endoscopic ultrasound-guided biopsy in the chest: little to lose, much to gain. *European Respiratory Journal*. 25(3), s. 400-401. 2005.
- Vilmann, P., Krasnik, M., Larsen, S.S., Jacobsen, G.K. & Clementsen, P.: Transesophageal endoscopic ultrasound-guided fine-needle aspiration (EUS-FNA) and endobronchial ultrasound-guided transbronchial needle aspiration (EBUS-TBNA) biopsy: A combined approach in the evaluation of mediastinal lesions. *Endoscopy*. 37(9), s. 833-839. 2005.
- Wille-Jorgensen, P.A., Rasmussen, H.M., Nielsen, J.D. & Husted, S.E.: The use of venous thromboprophylaxis in Danish medical departments. A questionnaire survey. *Ugeskrift for Laeger*. 167(32), s. 2889-2892. 2005.
- Wittendorff, H.E., Jakobsen, H.L. & Rosenberg, J.: Second-look laparoscopy in intestinal ischemia. *Ugeskrift for Laeger*. 167(7), s. 774-775. 2005.

Karkirurgisk Afdeling B, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Broholm, R., Eiberg, J.P., Lange, P.J. & Jensen, L.P.: Carotid Artery Pseudoaneurysm Treated with an ePTFE-prostheses. *EJVES Extra*. 10, s. 126-127. 2005.

Bækgaard, N. & Roed, M.: *Karkirurgi. i: Kirurgi. sygdomslære og sygepleje*, s. 119-189. Hellebek, Annemarie (red.). Nyt Nordisk Forlag, Kbh. 2005.

Christensen, M., Milland, T., Rasmussen, V., Schulze, S. & Rosenberg, J.: ECG changes during endoscopic retrograde cholangio-pancreatography and coronary artery disease. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 40(6), s. 713-720. 2005.

Jensen, L.K., Just, S.R., Jansen, V.D. & Sillesen, H.H.: Ultrasound scanning of abdominal aortic aneurysms. Interobserver variability with and without the use of spatial compound imaging and comparison with computer tomography. *Ugeskrift for Laeger*. 167(15), s. 1637-1641. 2005.

Sillesen, H., Just, S., Jorgensen, M. & Bækgaard, N.: Catheter directed thrombolysis for treatment of ilio-femoral deep venous thrombosis is durable, preserves venous valve function and may prevent chronic venous insufficiency. *European Journal of Vascular and Endovascular Surgery*. 30(5), s. 556-562. 2005.

Anæstesiologisk Afdeling Y, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Bell, R.F., Dahl, J.B., Moore, R.A. & Kalso, E.: Peri-operative ketamine for acute post-operative pain: a quantitative and qualitative systematic review (Cochrane review). *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 49(10), s. 1405-1428. 2005.

Bulow, H.H., Lippert, A., Sprung, C., Cohen, M.B., Sjøkvist, P., Baras, M., Hovilehto, S., Ledoux, D., Maia, P., Phelan, D., Schobersberger, W., Wennberg, E. & Woodcock, T.: End-of-life practices in European intensive care units. *Ugeskrift for Laeger*. 167(14), s. 1522-1525. 2005.

Cohen, S., Sprung, C., Sjøkvist, P., Lippert, A., Ricou, B., Baras, M., Hovilehto, S., Maia, P., Phelan, D., Reinhart, K., Werdan, K., Bulow, H.H. & Woodcock, T.: Communication of end-of-life decisions in European intensive care units. *Intensive Care Medicine*. 31(9), s. 1215-1221. 2005.

Dahl, J.B. & Kehlet, H.: Comment on: Gilron I, Orr E, Tu D, O'Neill JP, Zamora JE, Bell AC. A placebo-controlled randomized clinical trial of perioperative administration of gabapentin, rofecoxib and their combination for spontaneous and movement-evoked pain after abdominal hysterectomy. *Pain* 113 (2005) 191-200. *Pain*. 115(1-2), s. 218-219. 2005.

- Duedahl, T.H., Dirks, J., Petersen, K.B., Romsing, J., Larsen, N.E. & Dahl, J.B.: Intravenous dextromethorphan to human volunteers: relationship between pharmacokinetics and anti-hyperalgesic effect. *Pain*. 113(3), s. 360-368. 2005.
- Gad, L.N., Olsen, K.S., Lysgaard, A.B. & Culmsee, M.B.: Optimized use of Emla cream in children-secondary publication. A randomized, prospective, controlled comparison of two application regimes. *Ugeskrift for Laeger*. 167(4), s. 404-407. 2005.
- Hansen, E.G., Duedahl, T.H., Romsing, J., Hilsted, K.L. & Dahl, J.B.: Intra-operative remifentanyl might influence pain levels in the immediate post-operative period after major abdominal surgery. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 49(10), s. 1464-1470. 2005.
- Larsen, P.B., Hansen, E.G., Jacobsen, L.S., Wiis, J., Holst, P., Rottensten, H., Siddiqui, R., Wittrup, H., Sorensen, A.M., Persson, S. & Engbaek, J.: Intubation conditions after rocuronium or succinylcholine for rapid sequence induction with alfentanil and propofol in the emergency patient. *European Journal of Anaesthesiology*. 22(10), s. 748-753. 2005.
- Olsen, K.S., Juul, N. & Cold, G.E.: Effect of alfentanil on intracranial pressure during propofol-fentanyl anesthesia for craniotomy. A randomized prospective dose-response study. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 49(4), s. 445-452. 2005.
- Romsing, J., Moiniche, S., Mathiesen, O. & Dahl, J.B.: Reduction of opioid-related adverse events using opioid-sparing analgesia with COX-2 inhibitors lacks documentation: A systematic review. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 49(2), s. 133-142. 2005.
- Kæbekirurgisk Afdeling Z, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Flint, S. & Schiødt, M.: Necrotizing sialometaplasia. i: *European Oral Medicine Textbook*, European Association of Oral Medicine, 2005.
- Jensen, S.S., Brogini, N., Weibrich, G., Hjorting-Hansen, E., Schenk, R. & Buser, D.: Bone regeneration in standardized bone defects with autografts or bone substitutes in combination with platelet concentrate: A histologic and histomorphometric study in the mandibles of minipigs. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*. 20(5), s. 703-712. 2005.
- Jensen, T., Worsaae, N. & Moller, M.: Deformation of the mandible due to neonatal moulding: a 10-year follow-up. *International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*. 34(6), s. 686-689. 2005.
- Schiødt, M.: Mundhule og tænder. i: *Lægemiddelkataloget 2005-2006*, Dansk Lægemiddel Information, København 2005.
- von, A.T., Brogini, N., Jensen, S.S., Bornstein, M.M., Schenk, R.K. & Buser, D.: Membrane durability and tissue response of different bioresorbable barrier membranes: a histologic study in the rabbit calvarium. *Int.J.Oral Maxillofac.Implants*. 20(6), s. 843-853. 2005.
- Kirurgisk Afdeling D, Gastroenterologisk og Urologisk Sektion, Københavns Amts Sygehus i Glostrup**
- Adamsen, S., Funch-Jensen, P.M., Drewes, A.M., Rosenberg, J. & Grantcharov, T.P.: A comparative study of skills in virtual laparoscopy and endoscopy. *Surgical Endoscopy and Other Interventional Techniques*. 19(2), s. 229-234. 2005.
- Albrethsen, J., Bogebo, R., Gammeltoft, S., Olsen, J., Winther, B. & Raskov, H.: Upregulated expression of human neutrophil peptides 1, 2 and 3 (HNP 1-3) in colon cancer serum and tumours: a biomarker study. *Bmc Cancer*. 5(Art. No. 8), 2005.
- Bardram, L., Rosenberg, J. & Kristiansen, V.B.: The Danish Cholecystectomy Database-DCD. *Ugeskrift for Laeger*. 167(24), s. 2618-2620. 2005.
- Bisgaard, T., Rosenberg, J. & Kehlet, H.: From acute to chronic pain after laparoscopic cholecystectomy: A prospective follow-up analysis. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 40(11), s. 1358-1364. 2005.
- Carter, F.J., Schijven, M.P., Aggarwal, R., Grantcharov, T., Francis, N.K., Hanna, G.B. & Jakimowicz, J.J.: Consensus guidelines for validation of virtual reality surgical simulators. *Surgical Endoscopy and Other Interventional Techniques*. 19(12), s. 1523-1532. 2005.
- Eriksen, J.R. & Grantcharov, T.: Objective assessment of laparoscopic skills using a virtual reality stimulator. *Surgical Endoscopy and Other Interventional Techniques*. 19(9), s. 1216-1219. 2005.
- Eriksen, J.R., Kristiansen, V.B., Hjortso, N.C., Rosenberg, J. & Bisgaard, T.: Effect of laparoscopic cholecystectomy on the quality of life of patients with uncomplicated socially disabling gallstone disease. *Ugeskrift for Laeger*. 167(24), s. 2654-2656. 2005.
- Grantcharov, T.P. & Rosenberg, J.: Laparoscopic appendectomy. *Ugeskrift for Laeger*. 167(32), s. 2879-2882. 2005.
- Grantcharov, T.P. & Schulze, S.: Diagnostic laparoscopy under local anaesthesia. *Ugeskrift for Laeger*. 167(46), s. 4360-4362. 2005.
- Grantcharov, T.P., Carstensen, L. & Schulze, S.: Objective assessment of gastrointestinal endoscopy skills using a virtual reality simulator. *JLS*. 9(2), s. 130-133. 2005.
- Gyrtrup, H.J., Crone, P.O. & Olsen, J.A.: Implementation of laparoscopic resection of the sigmoid colon, initial results and experiences. *Ugeskrift for Laeger*. 167(39), s. 3682-3684. 2005.
- Hansen, J.M., Schmidt, P.N., Matzen, P., Gyrtrup, H.J. & Bytzer, P.: Appropriateness of colonoscopy. Are European standards applicable to a Danish population? *Ugeskrift for Laeger*. 167(16), s. 1738-1742. 2005.
- Jakobsen, H.L., Rosenberg, J., Schulze, S. & Kristiansen, V.B.: Treatment of gallstone pancreatitis in Denmark. *Ugeskrift for Laeger*. 167(24), s. 2651-2653. 2005.
- Nagell, C.F., Pedersen, C.R. & Gyrtrup, H.J.: Complications after stoma closure. A retrospective study of 11 years' experience. *Ugeskrift for Laeger*. 167(16), s. 1742-1745. 2005.
- Schmidt, P.N., Hansen, J.M., Bytzer, P., Gyrtrup, H.J. & Matzen, P.: The quality of colonoscopy in Denmark. Results from a European quality study. *Ugeskrift for Laeger*. 167(16), s. 1733-1737. 2005.
- Schulze, S., Kristiansen, V.B., Hansen, B.F. & Rosenberg, J.: Biological tissue adhesive for mesh-application in pigs – An experimental study. *Surgical Endoscopy and Other Interventional Techniques*. 19(3), s. 342-344. 2005.
- Schulze, S. & Schroeder, T.V.: *Basisbog i sygdomslære*. S. 5-677. Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Schulze, S.: *Indledning*. i: *Basisbog i dygdomslære*. Schulze, Svend and Schroeder, Torben V. (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.

- Trap,R. & Bechsgaard,P.: Gallstone pain in general practice. *Ugeskrift for Laeger*. 167(24), s. 2636. 2005.
- Wara,P., Bay-Nielsen,M., Juul,P., Bendix,J. & Kehlet,H.: Prospective nationwide analysis of laparoscopic versus Lichtenstein repair of inguinal hernia. *British Journal of Surgery*. 92(10), s. 1277-1281. 2005.
- Anæstesiologisk Afdeling, Amtssygehuset i Herlev**
- Cohen,S., Sprung,C., Sjøkvist,P., Lippert,A., Ricou,B., Baras,M., Hovilehto,S., Maia,P., Phelan,D., Reinhart,K., Werdan,K., Bulow,H.H. & Woodcock,T.: Communication of end-of-life decisions in European intensive care units. *Intensive Care Medicine*. 31(9), s. 1215-1221. 2005.
- Duedahl,T.H., Dirks,J., Petersen,K.B., Romsing,J., Larsen,N.E. & Dahl,J.B.: Intravenous dextromethorphan to human volunteers: relationship between pharmacokinetics and anti-hyperalgesic effect. *Pain*. 113(3), s. 360-368. 2005.
- Gatke,M.R., Viby-Mogensen,J., Ostergaard,D. & Bundgaard,J.R.: Response to mivacurium in patients carrying the K variant in the butyrylcholinesterase gene. *Anesthesiology*. 102(3), s. 503-508. 2005.
- Hansen,A., Jensen,D.V., Larsen,E.C., Wilken-Jensen,C., Kaae,B.E., Frolich,S., Thomsen,H.S. & Hansen,T.M.: Postpartum pelvic pain – the ‘pelvic joint syndrome’: a follow-up study with special reference to diagnostic methods. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*. 84(2), s. 170-176. 2005.
- Hansen,E.G., Duedahl,T.H., Romsing,J., Hilsted,K.L. & Dahl,J.B.: Intra-operative remifentanyl might influence pain levels in the immediate post-operative period after major abdominal surgery. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 49(10), s. 1464-1470. 2005.
- Juul,A.B., Gluud,C., Wetterslev,J., Callesen,T., Jensen,G. & Kofoed-Enevoldsen,A.: The effects of a randomised multi-centre trial and international accreditation on availability and quality of clinical guidelines. *Int.J Health Care Qual.Assur.Inc.Leadersh.Health Serv.* 18(4-5), s. 321-328. 2005.
- Larsen,P.B., Hansen,E.G., Jacobsen,L.S., Wiis,J., Holst,P., Rottensten,H., Siddiqui,R., Wittrup,H., Sorensen,A.M., Persson,S. & Engbaek,J.: Intubation conditions after rocuronium or succinylcholine for rapid sequence induction with alfentanil and propofol in the emergency patient. *European Journal of Anaesthesiology*. 22(10), s. 748-753. 2005.
- Moller,A. & Villebro,N.: Interventions for preoperative smoking cessation. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. (3), Art. No. CD002294.pub2. 2005.
- Moller,A.M.: “Saml kræfterne” – systematiske oversigter og Cochrane-samarbejdet. i: *Evidensbaseret medicin*, s. 139-151. Bak Andersen, Inger and Matzen, Peter (red.). Gad, Kbh. 2005.
- Ostergaard,D., Viby-Mogensen,J., Rasmussen,S.N., Gatke,M.R. & Varin,F.: Pharmacokinetics and pharmacodynamics of mivacurium in patients phenotypically homozygous for the atypical plasma cholinesterase variant – Effect of injection of human cholinesterase. *Anesthesiology*. 102(6), s. 1124-1132. 2005.
- Pedersen,T., Moller,A.M. & Gotzsche,P.C.: Human albumin in critically ill patients. *Crit Care Med*. 33(5), s. 1183-1185. 2005.
- Perner,A., Jorgensen,V.L., Poulsen,T.D., Steinbruchel,D., Larsen,B. & Andersen,L.W.: Increased concentrations of L-lactate in the rectal lumen in patients undergoing cardiopulmonary bypass. *British Journal of Anaesthesia*. 95(6), s. 764-768. 2005.
- Sunesen,V.H., Vedelsdal,R., Kristensen,H.G., Christrup,L. & Mullertz,A.: Effect of liquid volume and food intake on the absolute bioavailability of danazol, a poorly soluble drug. *European Journal of Pharmaceutical Sciences*. 24(4), s. 297-303. 2005.
- Urologisk Afdeling H, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Barber,N.J., Roodhouse,A.J., Rathenborg,P., Nordling,J. & Ellis,B.W.: Ease of removal of thermo-expandable prostate stents. *BJU International*. 96(4), s. 578-580. 2005.
- Biering-Sorensen,F., Laessoe,L., Sonksen,J., Bagi,P., Nielsen,J.B. & Kristensen,J.K.: The effect of penile vibratory stimulation on male fertility potential, spasticity and neurogenic detrusor overactivity in spinal cord lesioned individuals. *Acta Neurochir.Suppl*. 93, s. 159-163. 2005.
- Bouchelouche,K., Andersen,L., Alvarez,S., Nordling,J. & Bouchelouche,P.: Increased contractile response to phenylephrine in detrusor of patients with bladder outlet obstruction: Effect of the alpha 1A and alpha 1D-adrenergic receptor antagonist tamsulosin. *Journal of Urology*. 173(2), s. 657-661. 2005.
- Fornari,D., Steven,K., Hansen,A.B., Vibits,H., Jepsen,J.V., Poulsen,A.L., Schwartz,M. & Horn,T.: Under-representation of bladder transitional cell tumour 9q, 11p and 14q LOH in urine and impact on molecular diagnosis. *Anticancer Research*. 25(6B), s. 4049-4052. 2005.
- Kallestrup,E.B., Jorgensen,S.S., Nordling,J. & Hald,T.: Treatment of interstitial cystitis with Cystistat (R): A hyaluronic acid product. *Scandinavian Journal of Urology and Nephrology*. 39(2), s. 143-147. 2005.
- Klarskov,P., Nordling,J. & Nielsen,J.B.: Experience with Memokath 051 ureteral stent. *Scandinavian Journal of Urology and Nephrology*. 39(2), s. 169-172. 2005.
- Norby,B., Nordling,J. & Mortensen,S.: Lower urinary tract symptoms in the Danish population: A population-based study of symptom prevalence, health-care seeking behavior and prevalence of treatment in elderly males and females. *European Urology*. 47(6), s. 817-823. 2005.
- Nordling,J.: Tage Hald, 1934-2004 – Obituary. *Scandinavian Journal of Urology and Nephrology*. 39(2), s. 106-107. 2005.
- Nordling,J.: Efficacy and safety of two doses (10 and 15 mg) of alfuzosin or tamsulosin (0.4 mg) once daily for treating symptomatic benign prostatic hyperplasia. *BJU International*. 95(7), s. 1006-1012. 2005.
- Ohl,D.A. & Sonksen,J.: Curing erectile dysfunction. *Current Health Reports*. 2, s. 51-53. 2005.
- Roosen,J.U., Klarskov,P. & Mogensen,P.: Subcapsular versus total orchiectomy in the treatment of advanced prostate cancer: A randomized trial. *Scandinavian Journal of Urology and Nephrology*. 39, s. 464-467. 2005.
- Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling D, Københavns Amts Sygehus i Herlev**
- Adamsen,S.: The endoscopic training triangle: Advancing from focus on skills to competence-based training. *Endoscopy*. 37(9), s. 854-856. 2005.
- Adamsen,S., Funch-Jensen,P.M., Drewes,A.M., Rosen-

- berg,J. & Grantcharov,T.P.: A comparative study of skills in virtual laparoscopy and endoscopy. *Surgical Endoscopy and Other Interventional Techniques*. 19(2), s. 229-234. 2005.
- Arnesen,R.B., Adamsen,S., Svendsen,L.B., Raaschou, H.O., von Benzon,E. & Hansen,O.H.: Missed lesions and false-positive findings on computed-tomographic colonography: a controlled prospective analysis. *Endoscopy*. 37(10), s. 937-944. 2005.
- Bertelsen,C.A. & Burcharth,F.: Klatskin's tumors. *Ugeskrift for Laeger*. 167(14), s. 1525-1530. 2005.
- Burcharth,F. & Jensen,B.V.: Treatment of liver and lung metastases from colorectal cancer. *Ugeskrift for Laeger*. 167(45), s. 4268-4272. 2005.
- Burcharth,F. & Moesgaard,F.A.: Diagnosis and treatment of complications during cholecystectomy. *Ugeskrift for Laeger*. 167(24), s. 2620-2622. 2005.
- Burcharth,J., Parvaiz,I. & Moesgaard,F.A.: Wandering spleen. *Ugeskrift for Laeger*. 167(33), s. 3058-3059. 2005.
- Jakobsen,L.P. & Vejtorp,M.: Unexplained spontaneous bleeding from the uterine artery. *Ugeskrift for Laeger*. 167(11), s. 1299-1300. 2005.
- Jarrett,M.E.D., Matzel,K.E., Christiansen,J., Baeten, C.G.M.I., Rosen,H., Bittorf,B., Stosser,M., Madoff,R. & Kamm,M.A.: Sacral nerve stimulation for faecal incontinence in patients with previous partial spinal injury including disc prolapse. *British Journal of Surgery*. 92(6), s. 734-739. 2005.
- Jarrett,M.E.D., Matzel,K.E., Stosser,M., Christiansen,J., Rosen,H. & Kamm,M.A.: Sacral nerve stimulation for faecal incontinence following a rectosigmoid resection for colorectal cancer. *International Journal of Colorectal Disease*. 20(5), s. 446-451. 2005.
- Matthiessen,M.W., Pedersen,G., Albrektsen,T., Adamsen, S., Fleckner,J. & Brynskov,J.: Peroxisome proliferator-activated receptor expression and activation in normal human colonic epithelial cells and tubular adenomas. *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 40(2), s. 198-205. 2005.
- Nolsoe,C.P., Skjoldbye,B. & Nielsen,M.B.: Educational strategies for diagnostic ultrasonography. *Danish Society of Diagnostic Ultrasonography*. *Ugeskrift for Laeger*. 167(12-13), s. 1409. 2005.
- Skjoldbye,B., Nielsen,M.B. & Nolsoe,C.P.: Liver ultrasonography with the use of contrast media. *Danish Society of Radiology*. *Ugeskrift for Laeger*. 167(12-13), s. 1404. 2005.
- Skjoldbye,B., Bachmann Nielsen,M. & Høgholm Pedersen,M.: *Basic of clinical ultrasound*. Ultra Pocket Books, 2005.
- Toft,L., Adamsen,S. & Bonde,J.P.: Tsunami. *Ugeskrift for Laeger*. 167(11), s. 1250-1254. 2005.

Plastikkirurgisk Afdeling V, Københavns Amts Sygehus i Herlev

- Boesen,E.H., Ross,L., Frederiksen,K., Thomsen,B.L., Dahlstrom, K., Schmidt,G., Noested,J., Krag,C. & Johansen,C.: Psychoeducational intervention for patients with cutaneous malignant melanoma: A replication study. *Journal of Clinical Oncology*. 23(6), s. 1270-1277. 2005.
- Henriksen,T.F., Fryzek,J.P., Holmich,L.R., McLaughlin, J.K., Kjoller,K., Hoyer,A.P., Olsen,D.H. & Friis,S.: Surgical intervention and capsular contracture after breast augmentation – A prospective study of risk factors. *Annals of Plastic Surgery*. 54(4), s. 343-351. 2005.
- Henriksen,T.F., Fryzek,J.P., Holmich,L.R., McLaughlin,J.K., Krag,C., Karlsen,R., Kjoller,K., Olsen,J.H. & Friis,S.: Reconstructive breast implantation after mastectomy for breast cancer – Clinical outcomes in a nationwide prospective cohort study. *Archives of Surgery*. 140(12), s. 1152-1159. 2005.
- Holmich,L.R., Vejborg,I., Conrad,C., Sletting,S. & McLaughlin,J.K.: The diagnosis of breast implant rupture: MRI findings compared with findings at explantation. *European Journal of Radiology*. 53(2), s. 213-225. 2005.
- Holmich,L.R., Fryzek,J.P., Kjoller,K., Breiting,V.B., Jorgensen,A., Krag,C. & McLaughlin,J.K.: The diagnosis of silicone breast-implant rupture – Clinical findings compared with findings at magnetic resonance imaging. *Annals of Plastic Surgery*. 54(6), s. 583-589. 2005.
- Krogsgaard,R., Christiansen,P., Eilertsen,B., Hilsted,K.L. & Siim,E.: *En håndbog om brystkræft*. RKadvice, [Holtel] 2005.

Brystkirurgisk Afdeling F, Københavns Amts Sygehus i Herlev

- Bojesen,S.E., Tybjaerg-Hansen,A., Axelsson,C.K. & Nordestgaard,B.G.: No association of breast cancer risk with integrin beta(3) (ITGB3) Leu33Pro genotype. *British Journal of Cancer*. 93(1), s. 167-171. 2005.
- Kroman,N.T., Lidsgaard,O. & Kvistgaard,M.E.: Breast cancer—a lifestyle disease? *Ugeskrift for Laeger*. 167(49), s. 4636-4641. 2005.

Institut for Kliniske Neurofag og Psykiatri

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttleder er professor, overlæge, dr.med. Olaf B. Paulson, Rigshospitalet, Neurobiologisk Forskningsenhed.

Bestyrelsen består af instituttleder, professor, dr.med. Olaf B. Paulson, viceinstituttleder, professor, dr.med. Martin Lauritzen og overlæge Birte Glenthøj.

Neurologisk Klinik, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Neurobiologisk forskningsenhed – www.nru.dk

Forskningsenheden er en del af Neurologisk Klinik og står for en omfattende forskning. Dens hovedforskningsområder er: hjernens receptorforhold, hjernens funktionelle opbygning og hjernens blodcirkulation samt statistisk billedbehandling og tracerkinetik. Forskningen spænder metodologisk fra dyreeksperimentelle studier til kliniske undersøgelser med anvendelse af højteknologiske billeddiagnostiske metoder som enkel foton computer tomografi (SPECT), positron emissions tomografi (PET) og magnetisk resonans (MR). Forskningssemnerne spænder fra basale regulatoriske mekanismer til kortlægning af hjernens receptorforhold og fysiologiske aktivering samt disses relation til genetiske markører og personlighedsstrukturer og videre til undersøgelser af en række sygdomstilstande som demens og affektive sygdomme. Der er etableret et samarbejde med MR-centret på Hvidovre Hospital og PET-centret på Rigshospitalet. Et nyt væsentligt initiativ er blevet muligt ved en stor donation fra Lundbeckfonden med etablering af Center for Integrated Molecular Brain Imaging (CIMBI), som åbner 1. Januar 2006.

Dansk Multipel Sclerose Center – www.ms-research.dk

Dansk Multipel Sclerose Center omfatter ScleroseForskningsenheden med Neuroimmunologisk Laboratorium og Scleroseklinikken, der er den største specialiserede MS klinik i Danmark med ansvar for mere end 1.000 sklerosepatienter og landsdelsfunktion for specielle behandlinger af MS. Forskningen omfatter kliniske undersøgelser med udvikling og gennemprøvning af nye behandlingsformer i et internationalt samarbejde og klinisk epidemiologiske undersøgelser som centrum for Dansk Multipel Sklerose Gruppe (DMSG); rehabilitering af MS; undersøgelse af genetiske faktorer; neuropatologiske undersøgelser, molekylærbiologiske, immunologiske og proteinkemiske undersøgelser, PET- og MR-undersøgelser og dyreeksperimentelle undersøgelser på modellen eksperimentel autoimmun encephalomyelitis.

Neuropsykologisk forskning

Dels selvstændigt og dels i relation til flere af de ovennævnte projekter er der veletablerede forskningsaktiviteter.

Neuromuskulære sygdomme

Forskningen spænder fra molekylære og basalfysiologiske undersøgelser til kliniske studier. De vigtigste forsknings-

områder omfatter: diagnostiske undersøgelser og nye behandlingsprincipper herunder immunmodulerende behandling samt basalfysiologiske undersøgelser af metaboliske myopatier.

Epilepsi

Større projekter vedrører udforskning af iktogene netværk i juvenil myoklon epilepsi med forskellige refleksepileptiske træk, og genetiske årsag af epilepsi. Flere projekter vedrører klinisk farmakologi af epilepsimedicin og klinisk afprøvning af nye antiepileptika. Desuden arbejdes der med udvikling af metoder til diagnostik og evaluering i forbindelse med epilepsikirurgi.

Demens – www.hukommelsesklinikken.dk

Forskningen i H:S Hukommelsesklinikken forskningsgruppe (Memory Disorders Research Unit) er især knyttet til den kliniske virksomhed i H:S Hukommelsesklinikken, hvor der modtages 400-500 patienter årlig til diagnostisk udredning og behandling for hukommelsesforstyrrelser og demenssygdomme. Forskningen spænder fra patofysiologi og genetik, til livskvalitet og sundhedstjenesteforhold. De vigtigste forskningsområder omfatter: Neurobiologiske markører ved demenssygdomme, udvikling af neuropsykologiske testbatterier til vurdering af kognitive funktioner, neuropsykologisk beskrivelse af demenssygdomme, billeddiagnostik (funktionel og strukturel) ved demens, kognitive forstyrrelser ved endokrinologiske sygdomme, normaltrykshydrocephalus, interventionsundersøgelser, herunder kliniske lægemiddelundersøgelser og kognitiv stimulering ved demenssygdomme, psykiske symptomer og adfærdforstyrrelser ved demens, livskvalitet og sundhedsøkonomi, samt pårørende-intervention.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Udvikling af nye metoder til billeddiagnostik med positron emissions tomografi (PET) og magnetisk resonans (MR) herunder af neuroinformatik. Arbejdet udføres i samarbejde med Rigshospitalet, Hvidovre Hospital, Danmarks Tekniske Universitet, Institut for Psykologi, mfl. Neurobiologisk Forskningsenhed indgår således i et tværdisciplinært samarbejde med flere andre institutioner, formaliseret i Copenhagen Brain Research Center (www.cbrc.dk).

Det ovenfor omtalte CIMBI-center (www.cimbi.org) har ligeledes væsentligt tværdisciplinært samarbejde med partnere fra andre institutioner.

Undersøgelser af hjernens funktionelle aktivering er planlagt i detaljer i et samarbejde med Rigshospitalet, Hvidovre Hospitals MR-Afdeling, Institut for Psykologi ved Københavns Universitet, og Birmingham i England.

Neurobiologisk Forskningsenhed er koordinator af et EU 5. rammeprogram (NCI-MCI) om hjernens receptorer ved tidlig demens og deltager i et andet EU 5. rammeprogram om delvolumen korrektion (PVEOut) ved skanninger af hjernen.

Dansk Multipel Sclerose Center (DMSC) leder og koordinerer fire store internationale kliniske afprøvninger af ny sklerosemedicin, og deltager desuden i flere terapeutiske forsøg vedrørende behandlingen af multipel sklerose. Der samarbejdes om flere forskningsprojekter omkring immunologi med deltagelse af europæiske lande. DMSC er tilknyttet forskningssamarbejdet i European Charcot Foundation. Forskningssamarbejdet i Dansk Multipel Sklerose Gruppe koordineres fra Rigshospitalet. DMSC er et af 5 kernecen-

tre i et EU-projekt (NABINMS) vedrørende den kliniske betydning af antistoffer mod interferon-beta.

Et projekt vedrørende genetiske faktorer ved multipel sklerose udføres som et EU-projekt i samarbejde med Vævstypelaboratoriet på Rigshospitalet, Stockholm i Sverige, Oslo og Bergen i Norge og Malaga i Spanien. Der er et tæt samarbejde vedrørende dyreeksperimentelle undersøgelser med Karolinska Institutet i Stockholm og med Institut for Inflammationsforskning, Rigshospitalet. Der samarbejdes med Brain Research Institute i Wien om et projekt vedrørende neuropatologiske forandringer ved MS.

En stor del af H:S Hukommelsesklinikkens forskning udføres i et samarbejde med andre danske, nordiske eller europæiske forskningscentre. Forskningsgruppen deltager således i 3 EU-støttede projekter vedrørende hjernens receptorer ved demens (koordineret af neurobiologisk forskningsgruppe), hvid substans forandringer og funktionsevne hos ældre, samt udvikling af uddannelsesprogrammer. Desuden er forskningsgruppen medlem af et ny-etableret EU-støttet europæisk konsortium af ekspertise centre: European Alzheimers Disease Consortium (EADC), som i de kommende år skal drive fælles forskningsprojekter specielt inden for intervention og genetik. Forskningsgruppen deltager i en nordisk undersøgelse af livskvalitet og sundhedsøkonomi ved Alzheimers sygdom og i flere internationale lægemiddelundersøgelser. Forskningsgruppen koordinerer udviklingen af en national forskningsdatabase.

Publikationer

Publikationsliste kan fås ved henvendelse til Neurobiologisk Forskningsenhed, afsnit 9201, Rigshospitalet. Forskningsenhedens publikationsliste findes desuden på hjemmesiden www.nru.dk.

Neurologisk Afdeling, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Cerebrovaskulære sygdomme

Behandlingsforsøg af akut cerebral iskæmi med trombolyse i tidsrummet 3-4½ time og akut behandling af intracerebral hæmoragi med koagulationsfaktor NovoSeven, også indenfor 3 timer efter symptomdebut.

Effekten af fysisk træning efter udskrivelsen undersøges hos patienter med cerebralt infarkt i en randomiseret undersøgelse, ExStroke Pilotforsøg, med deltagelse af alle apopleksiklinikker i H:S i samarbejde med Copenhagen Trial Unit og en Neurologiske Afdelinger i Chengdu, Kina og i Tartu i Estland, i Warszawa, Polen og Århus.

Epidemiologisk forskning i samarbejde med Østerbroundersøgelsen, bl.a. vedrørende sammenhæng mellem motion og apopleksi. I WHO-regi arbejdes der på kortlægning af apopleksiincidensen globalt.

Den cerebrovaskulære forskningsgruppe deltager i afprøvninger af medikamentel behandling til sekundær profylaktisk behandling efter cerebrale infarkter.

Dyreeksperimentelle undersøgelser af effekten af amfetamin i en cerebral embolimodel hos rotter. I dyremodellen undersøges også nye trombolytiske medikamenter.

Bevægeforstyrrelser

Dystoni.

MTV af anvendt EMG ved botulinumtoksinbehandling af torticollis.

Effekten af Botulinumtoxin A hos torticollispatienter, hvis injektionsvolumen øges.

Deep brain stimulation hos patienter med dystoni.

Parkinson's sygdom

SPECT-undersøgelse af dopamintransporter system før og efter operation med deep brain stimulation hos parkinsonpatienter.

Funktionel MRI hos parkinsonpatienter med tidlig demens og MSA.

SPECT-undersøgelse af det præ- og postsynaptiske dopamintransportersystem hos ubehandlede parkinsonpatienter og patienter med multi system atrofi.

Vandladningsforstyrrelser hos parkinsonpatienter, hyppighed og ændring ved STN-operation (ph.d.-afhandling er indleveret i oktober 2005).

Dysfagi hos patienter med Parkinson's Disease, hyppighed, patofysiologi og behandlingsmuligheder.

Dysphagi ved atypisk parkinsonisme patifysiologi og behandlingsmuligheder.

Neuropsychologiske forhold ved atypisk parkinsonisme.

MIBG-skintigrafi hos Parkinson patienter og patienter med atypisk Parkinson's sygdom.

Metabolisme hos parkinsonpatienter -før og efter deep brain stimulation og før og efter apomorfinebehandling.

Forekomst af infarkter hos parkinsonpatienter der behandles med L-dopa, korreleret til homocystein.

Genetisk testning af patienter med atypisk parkinsonisme.

EMG i musculus vocalis ved MSA.

Genetisk undersøgelse af patienter med familær ALS

Stereologisk opgørelse af cellevolumen og distribution i cortex hos ALS-patienter.

Behandling af spyttflåd hos ALS-patienter med injektion af Botulinumtoxin i spytkirtlen.

Genetisk undersøgelse af ALS-patienter.

Forskningslaboratorium for Stereologi og Neurovidenskab

I 2005 har forskningslaboratoriet lagt større vægt på dyremodeller end tidligere år. Først og fremmest har vi fokuseret på grisen, dels som dyremodel for diabetes, dels som model for neurodegenerative lidelser. Vi har bl.a. givet kendte neurotoksiske stoffer til gravide søer med henblik på eventuelt at kunne fremkalde strukturforandringer i hjernen. Vi har desuden udviklet en ny stereologisk metode med hvilken man kan få mål for 3-D-volumenforandringer i cortex hos mennesker med f.eks. Alzheimers sygdom og få afklaret hvilke konsekvenser disse volumenforandringer kan få for nerve- og gliacellernes indbyrdes forhold.

Vi arbejdede i 2005 også sammen med udenlandske forskningsinstitutter med henblik på indførelse af stereologiske metoder i industrien.

Marie-Louise Hartoft-Nielsen forsvarede den 28.11. sin ph.d.-afhandling "The influence of Iodine and Tri-iodothyronine on autoimmune thyroiditis and Type 1-diabetes mellitus in rats and application of stereological tools to the thyroid gland of rats", som bl.a. udgår fra Bispebjerg Hospital.

Publikationer

I alt 25. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor Gudrun Boysen.

Neurologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Forskningsvirksomhed

Cerebrovaskulære sygdomme

Denne forskning har fokuseret på betydning af inflammatoriske markører ved akut apopleksi; redskaber til optimering af sekundær profylakse, forhold omkring udskrivelse, urin inkontinens og klinisk afprøvning af en ny medicin samt en neurostimulator. Et stort eksperimentelt program udføres i regi Lundbeckfondcentret for Neurovaskulær Signalering, som åbner 1.1.2006.

Demens

I alt 3 kliniske studier undersøger henholdsvis hjernens regionale blodgennemstrømning, baroreceptorfunktionen, og et demens screeningsinstrument.

Epilepsi

Der er udført farmakokinetisk undersøgelse af interaktionen mellem Lamotrigen og perorale kombinerede antikonceptiva samt metaboliseringen af Lamotrigen under og efter graviditet. Endvidere registrering af medfødte misdannelser i multinational database samt kliniske afprøvninger af nye antiepileptika.

Hovedpineforskning

Klinisk og epidemiologisk hovedpineforskning

En 12-års-opfølgning af et tidligere Glostrup-materiale har givet meget spændende resultater. Bl.a. vedrørende forekomsten af forskellige hovedpineformer og deres prognose. Den kliniske forskning ved Dansk Hovedpinecenter har fokuseret på et stort materiale af patienter, som bliver systematisk evalueret som led i et ph.d.-studium.

Migrænenes basale mekanismer

Der udføres humane provokationsforsøg med anvendelse af naturligt forekommende signalstoffer for at identificere stoffer, der kan provokere migræne. Parallelt hermed undersøges disse stoffer i karbade samt i en rottemodel for deres effekter på den kraniele cirkulation. Et selvstændigt program fokuserer på betydningen af ion-kanaler i rottens kraniele cirkulation og et andet på phosphodiesterase inhibitorers betydning for den intracellulære signaltransduktion. Endelige arbejdes der med metodestudier af MR-tekniikkens anvendelse i migræneforskning. Videreføres i Lundbeckfondcentret for Neurovaskulær Signalering.

Migrænenes Genetik

I samarbejde med firmaet De-Code på Island analyseres meget store danske materialer af familiær hemiplegisk migræne, migræne med aura og migræne uden aura for at finde nye gener og nye mutationer der kan disponere til migræne. Der samarbejdes desuden med 6 andre europæiske centre i projektet Eurohead med henblik på at fastslå den fysiologiske betydning af kendte migræne mutationer.

Spændingshovedpine

Denne forskning har dels været epidemiologisk (se nedenfor) dels humant eksperimentelt. Ved sidstnævnte er udviklet en metode til at studere sensitisering i samarbejde med

fysiologisk afdeling ved Mainz Universitet og Aalborg Universitet. Endvidere er der udført en stor klinisk afprøvning af Mirtazapin.

Multipel sklerose

Forskningsenheden for multipel sklerose og optikusneuritis og tilhørende neuroimmunologisk laboratorium samarbejder tæt med skleroseklinikken, som er en af landets største og mest specialiserede, med ansvar for patienter fra hele Københavns Amt samt udenomspatienter. Patienter med akut optikusneuritis er centraliseret til forskningsenheden fra Østdanmark inklusiv Fyn. Afdelingen deltager i mange kliniske afprøvninger af nye behandlingsformer ved multipel sklerose og optikusneuritis, dels enkeltcenterundersøgelser dels i et nationalt samarbejde som led i Dansk Multipel Sklerose Gruppe og i et internationalt samarbejde. Forskningen spænder fra specialiserede synsfysiologiske undersøgelser, evokerede potentialer og udvikling og afprøvning af nye metoder til MR-skanning inklusiv funktionel MR-skanning til undersøgelse af molekylærbioologiske, immunologiske, proteinkemiske og genetiske faktorer. Desuden foretages langtidsofølgning af en kohorte med opticusneuritis i årene 1986-1992.

Neuropsykologisk forskning

Der er udført undersøgelser i forbindelse med subtalammisk stimulation ved parkinsons sygdom samt personligheds karakteristika af mandlige seksualforbrydere. Endvidere et projekt om "aktive pårørende".

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Molekylær genetisk samarbejde med Code, Reykjavik, Island og Leiden Universitet, Holland.

Hjernekarrenes neurofarmakologi i samarbejde med Lunds universitet, Sverige.

Deltagelse i EU-projekt om Ressource Allocations to Brain Research in Europe.

Publikationer

Publikationslisten kan fås ved henvendelse til professor, overlæge, dr.med. Jes Olesen. Publikationsliste vedrørende hovedpineforskning på www.danishheadachecenter.com.

Neurofysiologisk Klinik, H:S Rigshospitalet

Forskningsvirksomhed

Regeneration af perifere nerver

1) Undersøgelser af kontrolmekanismer for udvækst i den denerverede nervestump. 2) undersøgelser af styringen af reinnervation af målorganer og eventuelle mekanismer. 3) vækstfaktorerers indflydelse på udvækst og reinnervation. 4) ændringer af ion-kanaler efter maturation af regenererede nervefibre. – Undersøgelserne benytter *in vivo* elektrofysiologiske metoder, samt histo-morfologisk evaluering.

Udtrætning ved dissemineret sklerose

Undersøgelse af impulsledning i centralnervesystemet hos normale personer og patienter med dissemineret sklerose under og efter udtrætningsmanøvre.

Degeneration af nerve- og muskelvæv

Hos patienter og i dyremodeller med axonale neuropatier og motorisk forhornscellesygdomme undersøges de funkti-

onelle forhold i endnu fungerende væv. Der benyttes specielt udviklede elektrofysiologiske metoder til analyse af elektromyogram samt funktion i nervevæv *in vivo*.

Undersøgelser af spinale funktioner ved spasticitet

Undersøgelser af forstyrrelser af spinale inhibitoriske mekanismer hos patienter med spasticitet.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Samarbejde omkring nervegeneration med Duke University (North Carolina, USA), Integra LifeSciences, Corp (New Jersey, USA), University of Barcelona (Spanien).

Publikationer

Publikationsliste kan fås ved henvendelse til professor, dr.med. Christian Krarup.

Klinisk Neurofysiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Forskningsvirksomhed

Dyreksperimentelle undersøgelser

Hjernens blodgennemstrømning.

Hjernens energistofskifte.

Akutte hjerneskaders neurofysiologi og plasticitet.

Neurofysiologiske mekanismer i cerebellum.

Hypokretin-systemets betydning for regulation af søvn.

Søvn og epilepsi.

Kliniske undersøgelser

Hjernebarkens elektriske aktivitet hos patienter med akut hjernesygdom undersøgt med elektrokortikografi.

Søvn og søvnforstyrrelser hos patienter med epilepsi og Parkinson-sygdomme og andre neurodegenerative sygdomme.

Søvn og nycturi.

Narkolepsi – søvn, symptomer og csv-hypokretin.

Perifer nerve funktion ved polyneuropati.

Neurofysiologiske undersøgelser af 'critical illness' polyneuropati/myopati.

Neurofysiologiske undersøgelser af smertesans.

Neurofysiologiske undersøgelser af kortiko-spinale baner til urethrale og anale lukkemuskler.

Neurofysiologiske undersøgelser af larynxmuskler efter strumaoperationer.

Elektrofysiologiske aspekter ved registrering af sensoriske potentialer.

Genotype-fænotype sammenhænge ved arvelige ionkanalsygdomme.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Cerebellums fysiologi i samarbejde med Medicinsk Fysiologisk Institut, Københavns Universitet.

MTV vurdering af søvnrelaterede vejrtrækningsforstyrrelser i et større nationalt projekt.

EU samarbejde om udveksling af information mellem sektorer, COST B26. Søvnmedicin.

Blodgennemstrømningen i hjernen i samarbejde med Neurologisk Afdeling, Humboldt Universitet i Berlin, Tyskland.

Hjernens glukose stofskifte i samarbejde med University

de Orsay, Frankrig, Danmarks Farmaceutiske Universitet og Imperial College, London, UK.

Elektrokortikografi hos hjernetraumepatienter i samarbejde med Kings College Hospital, London, England og et internationalt konsortium med deltagere fra 12 andre europæiske lande og USA (se www.cosbid.org).

Genotype-fænotype sammenhænge ved arvelige ionkanalsygdomme i samarbejde med Klinisk Genetisk og Neurologisk Klinik, Rigshospitalet, samt Medicinsk Fysiologisk Institut, Københavns Universitet.

Publikationer

I alt 9 tidsskriftsartikler. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til professor, dr.med. Martin Lauritzen.

Neurokirurgisk Afdeling, H:S Rigshospitalet

Forskningsenheden er en del af Neurokirurgisk Klinik og står dels for klinisk/operativ neurokirurgisk forskning og dels for en neurokirurgisk basal grundforskning, der især omfatter kliniske og liquordynamiske undersøgelser. Der forefindes et Liquor-dynamisk laboratorium. Herudover deltager neurokirurgisk klinik i multicenter undersøgelser af hjerneprotektive stoffers effekt hos patienter med svære hovedtraumer.

Forskningsvirksomhed

Klinik og basalfysiologi ved hydrocephalus og andre tilstande med liquordynamiske forstyrrelser.

Cerebrospinalvæskens dynamik og resorptionsmodstand.

Det intrakranielle tryks fysiologi og patofysiologi.

Dyreksperimentel vurdering af Aquaporiner i hjernen ved ødem og hjernetumorer.

Epidemiologiske undersøgelser af forekomst og prognose ved forskellige tumorformer i hjerne og rygsøjle hos børn og voksne.

Epilepsikirurgi og funktionel kirurgi ved parkinsonisme og andre sygdomme.

Mikrovaskulære undersøgelser hos ptt. med subarachnoidalblødning.

Kliniske og behandlingsmæssige undersøgelser hos ptt. med svære hovedtraumer.

Prospektive undersøgelser af diverse ryggkirurgiske stabiliserende indgreb, samt vurdering af effekt og prognose ved brug af forskellige implantater.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Undersøgelser af CSF-dynamik i samarbejde med University of Technology, Warsaw, Polen.

Multicenter undersøgelser af CSF-dynamik i samarbejde med Cambridge University, UK.

Deltagelse i multicenterundersøgelser af hjerneprotektive stoffer (Dexanabinol) internationalt hos patienter med hovedtraumer i samarbejde med European Brain Injury Consortium (EBIC), samt en International multicenter vurdering af ventil indlæggelse hos ptt. med idiopatisk normaltrykshydrocephalus.

Publikationer

I alt 18. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til professor, dr.med. Flemming Gjerris, Neurokirurgisk Afdeling NK 2092, Rigshospitalet.

Neurokirurgisk Afdeling, Amtssygehuset i Glostrup**Forskningsvirksomhed***Klinisk forskning*

Karakteristik af 'ultra-tidlig' fase af SAH-sygdommen fra initiale blødning til lukning af aneurysmet.

Koagulation-fibrinolyse i 'ultra-tidlig' fase af SAH-sygdommen.

Optimering af hjernetumor kirurgi med ultrasonisk neuronavigation og funktionel MRI.

Behandling af kronisk subduralt hæmatom – skylleprojektet.

Evaluering af behandlingen af skull-base meningeomer.

Evaluering af behandling af trigeminus neuralgi med mikrovaskulær dekompression.

Eksperimentel forskning

Selektiv MCA perfusion – en eksperimentel model på rotter (som anført ovenfor).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

CEDRIC – evaluering af cervikal diskusprotese (multicenterundersøgelse).

COSBID – måling af cortical spreading depression hos neurokirurgisk intensive patienter (King's College Hospital, London).

Selektiv MCA perfusion – en eksperimentel model på rotter (Wallenberg Neurocentrum, Lund).

Publikationer

3 – publikationsliste hos professor Jens Astrup, Neurokirurgisk Afdeling, Glostrup.

Psykiatrisk Afdeling, H:S Rigshospitalet**Forskningsvirksomhed**

Forskningsenheden er en del af Psykiatrisk Afdeling og står for en omfattende psykiatrisk grundforskning, der omfatter kliniske, epidemiologiske, dyreeksperimentelle og cellebiologiske undersøgelser vedrørende farmakas virkning overfor affektive og neurodegenerative lidelser. Der arbejdes med serotonintransporteren, transporterogenet og forskellige serotoninreceptorer. Antidepressivas indflydelse på embryogenesen undersøges i dyreforsøg, ligesom neurogenese i den voksne organisme for antidepressive behandlingsmetoder og antidepressivas indflydelse på seksualfunktionen.

Den genetiske markør APOE-epsilon-4 undersøges i kliniske projekter i relation til en række neurologiske sygdomme herunder i relation til subarachnoidal blødning. Der foretages en række omfattende studier af neuropeptid Y (NPY) i relation til adfærd og neurobiologi med relation neurodegenerative sygdomme, depression, angsttilstande og epilepsi.

Mia Greisen har november 2005 forsvaret ph.d.-afhandlingen: Maternal separation: an animal model for depression and anxiety disorders?

Morgane Thomsen har december 2005 forsvaret ph.d.-afhandlingen: Role of the muscarinic M5-acetylcholine receptor in cocaine reinforcement.

Affektive lidelser

Der udføres epidemiologiske undersøgelser vedrørende affektive tilstande og risikofaktorer i relation til udvikling af neurologiske og endokrine sygdomme. Endvidere studeres sammenhængen mellem depression og personlighed, ECT's virkemåde og effekt, samt effekten på affektiv sygdom af lægemidler.

Angsttilstande

Forskningen omfatter kliniske effektstudier af panikforstyrrelse og obsessiv-kompulsiv lidelse (OCD), PET- og kvantitativ EEG-studier samt molekylærgenetiske undersøgelser med særligt henblik på peptider med mulig anxiogen og antianxiøs virkning (Cholecystokinin og NPY).

Spiseforstyrrelser

Forskningen omfatter især kliniske undersøgelser af forløb og klassifikation af diagnostiske undertyper.

Skizofreni

Forskningsområderne er psykofarmakologi, psykopatologi, psykometri, kognitiv funktion, genetik, bivirkninger. Der er foretaget afprøvning af alle nyere 2. generations antipsykotika, der er eller er på vej til markedet. Der foregår et langtidsstudie og et studie med akut intervention af antipsykotika til skizofrene patienter. De fleste af disse undersøgelser er udført sammen med andre danske eller internationale afdelinger.

Sexologi

Der udføres forskning omhandlende behandlingseffekt vedrørende seksualkriminalitet samt kliniske og farmakologiske undersøgelser i forbindelse med seksuelle funktionsforstyrrelser.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Som WHO Reference Center samarbejde med en række udenlandske afdelinger.

Lunds universitet, Wallenberg Neuroscience Center ved udvikling af metoder til belysning af aktivering i hippocampale regioner og peptiders betydning.

Yale University, i et samarbejde om dyremodel for depression og studier af neurogenese.

New York University, Brain Research Laboratory i forbindelse med studiet af elektrofysiologiske aktiveringsmønstre ved panikangst og OCD.

Netherland Brain Bank, Amsterdam i relation til APOE-epsilon-4.

Emory University, Atlanta. I projekt vedrørende traumatiske hjernelidelser.

Demografisk Afdeling, Aarhus Universitet, ved undersøgelser vedrørende kortlægning af sammenhængen mellem neurologiske og affektive tilstande.

Psykiatrisk Forsknings Enhed, Psykiatrisk Afdeling, Hillerød, ved spørgeskemaundersøgelse over ambulante patienter med affektiv lidelse.

Zurich University Psychiatric Hospital, Zurich, Switzerland, ved longitudinelle analyser af affektiv lidelse.

Department of Psychiatry, University Hospital Gasthuisberg, Leuven, Belgium, ved studier over compliance med antidepressive.

Neurobiologisk Forskningsenhed, Rigshospitalet i PET-studier af OCD.

Arvebiologisk Institut, Panuminstituttet i samarbejde vedrørende genet for serotonintransporter.

Klinisk Biokemisk Afdeling, Rigshospitalet i forbindelse med molekylærgenetiske studier af angsttilstande.

Klinisk Epidemiologisk Afdeling, Syddansk Universitet, i relation til studier vedrørende serotonin og apopleksi.

Forskningsafdelingen, Lundbeck A/S, i studiet af såvel angstmekanismer som adfærdsundersøgelser vedrørende serotonin og seksuelle funktionsforstyrrelser i rottemodel-ler.

Publikationer

I alt 32. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til professor Tom G. Bolwig.

Psykiatrisk Afdeling E, H:S Bispebjerg Hospital

Forskningsvirksomhed

Skizofreni og neurobiologi

Psykopatologi, neurobiologi (SPECT, PET, CT,MR) og neuropsykologi hos patienter med skizofreni. Afdelingens forskning er koncentreret om prospektive undersøgelser af førstegangsindlagte skizofrene. Studier af dopamin- (SPECT) og serotonin-receptorer (PET), herunder nye antipsykotikas binding til neuro-receptorer. Endvidere undersøges effekten af kolinerg forstærkning på neurobiologiske og neurokognitive funktioner samt somatosensoriske forhold hos skizofrene patienter. Studierne foregår i samarbejde med andre danske- og internationale forskningscentre.

Dyremodeller for psykose

Der er etableret en non-farmakologisk dyremodel for aspekter af skizofren adfærd og disse studier vedrører dopaminerg sensitivering såvel som nye antipsykotikas virkning på forskellige dele af den cerebrale neurotransmission. I samarbejde med forskere fra H. Lundbeck er afdelingen involveret i udvikling af en ny rottemodel for skizofreni (MAM-modellen). Endvidere samarbejdes med forskere på Panum Institutet og National Institute of Mental Health om belysning af NCAM-mimetikas indflydelse på udvikling af patologisk adfærd i rottemodel for skizofreni. Ny Göttingen mini-grise model for skizofreni.

Dyremodeller for alkohol-dependens

Dyremodel for effekten af multiple forgiftnings- og abstinensepisoder med alkohol. Mekanismen bag progression af abstinensreaktioner (krampeanfald) over tid er udforsket. Fænomenet er relateret til abstinensexcitationer. Uddybende regionale undersøgelser af excitatoriske og inhibitoriske neurotransmittorer (receptorer).

Socialpsykiatri, personlighedsforskning og liaisonpsykiatri
Socialpsykiatrisk Forskningsafsnit: Kohorteundersøgelse vedr. debuterende skizofreni i Hovedstadens Sygehusfællesskab. Der indgår randomiseret interventionsundersøgelse og undersøgelse af tidlig identifikation. Der er tale om deskriptive og hypotesedannende prospektive undersøgelser med sigte på at bedre behandlingsindsatsen. Endvidere undersøgelse af personlighedsforhold (herunder metodeudvikling), behandling ved delirøse psykoser i Somatisk Afdeling. Studier af somatiseringstilstande/liasonpsykiatri.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til forskningslektor Birte Glenthøj, Psykiatrisk Afd. E, Bispebjerg Hospital, Bispebjerg Bakke 23, 2400 NV.

Psykiatrisk Afdeling, H:S Hvidovre Hospital

Forskningsvirksomhed

Forskning i skizofreniens ætologi og psykopatologi.

Linkage studie i seks store stamtræer i samarbejde med Harvard Universitet.

Prodromale prædiktorer af skizofreni (The Copenhagen Prodromal Study), tværfagligt forskningsprojekt omfattende, læger, psykolog, ergoterapeuter og fysioterapeuter.

Polydiagnostisk studie af skizofreniens afgrænsning.

Langtidsforløb af skizofreni-spektrum tilstande.

Neuropsykologiske dysfunktioner ved skizofreni.

Prospektiv undersøgelse af børn med høj risiko for skizofreni (Copenhagen Infant Follow-up Study).

Body Awareness Therapy's Indflydelse på Patienter Indenfor Det Skizofrene Spektrum (se endvidere punkt 2).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen har tæt samarbejde med Department of Psychology and Department of Genetics, Harvard University.

Neuropsychiatric Institute, UCLA.

Department of Psychiatry, University of Lausanne.

Gæsteforsker, psykiater Hanna Karakula fra Department of Psychiatry, Medical University of Lublin, har opholdt sig i afdelingen i 4 måneder. Samarbejde med hendes afdeling efterfølgende initieret.

Publikationer

Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til sekretær Lotte Wehding Møller, Hvidovre Hospital, Psykiatrisk Afdeling, afsnit 817.

Psykiatrisk Center Ballerup

Forskningsvirksomhed

Centret deltager i undersøgelser af effekten af psykoterapi ved ikke psykotiske lidelser samt effekten af kognitiv terapi i gruppe ved depression (Jørgen Due Madsen og Annette Scherling). Centret interesserer sig for og har publiceret vedrørende behandling af psykiske lidelser hos gravide (Annette Scherling). Centret deltager desuden i undersøgelser af årsagsforhold ved alkoholisme (Per Jensen).

Publikationer

I alt 3. Publikationsliste ved henvendelse til klinisk lektor, overlæge Per Jensen.

Psykiatrisk Center Gentofte

Forskningsvirksomhed

Centrets forskning fokuserer på følgende temaer:

Belysning af behandlingseffekt ved behandling af såvel depressioner som mani.

Miljøfaktorerens betydning for psykiatrisk behandling.

Samarbejde mellem amtslige og kommunale instanser.

Forebygelse af selvmord.

Behandling af debuterende psykoser.
Dyreeksperimentielle undersøgelser af alkoholabstinens.
Neurokognitive forstyrrelser ved alkoholisme.
Kognitiv adfærdsterapi ved alkoholisme.

Publikationer

I alt 13. Publikationslisten kan rekvireres ved henvendelse til sekretær Susie Brøndum tlf. 39 77 36 56. Psykiatrisk Center Gentofte.

Psykiatrisk Center Glostrup

Forskningsvirksomhed

DNS-regionalt projekt (Glostrup)

Periode 1997-2005. Registrere og følge patienter med 1. gangpsykose (F2) over 5 år (rating ved indtag samt efter 1, 2, 3 og 5 år). Projektleder Bent Rosenbaum. Publ. medium: Internationale tidsskrifter + ph.d.

DNS-nationalt projekt

Periode 1997-2005. Registrere og følge patienter med 1. gangpsykose (F2) over 5 år (rating ved indtag samt efter 2 og 5 år). Projektleder: Bent Rosenbaum. Publ. medium: Internationale tidsskrifter.

Trauma-projekt

Periode 1999-2006. Europæisk arbejdsgruppe, der ud fra empiriske cases definerer traumbegrebets struktur og indhold. Projektdeltager fra Danmark: Bent Rosenbaum. Publ. medium: Internationale tidsskrifter.

Prodromalprojekt

Periode 2004-2006. Undersøgelse af patienter med førpsykotiske tegn på Skizofreni/FOKUS-projektet. Projektleder: Bent Rosenbaum. Publ. medium: Internationale tidsskrifter.

Samtaleintervention for selvmordstruede

Periode 2004-2006. Selvmordsforebyggelse – et behandlingsprojekt. Projektleder: Bent Rosenbaum.

Behovsundersøgelse af ældre borgere med etnisk minoritetsbaggrund med henblik på demensudredning, behandling og pleje

Periode 2004-2005. Projektleder: Majken Kristensen.

Børn af psykisk syge forældre

Periode 2004-2007. Tværamtsligt projekt mhp. at identificere børn af psykisk syge, hvis forældre er indlagte i de psykiatriske centre. Projektleder: Hanne Børner, Lis Omann.

Psykopatologi og tankeforstyrrelse

Projektleder: Bent Rosenbaum. Publ. medium: Internationale tidsskrifter.

Faseundersøgelser af antipsykotiske medicamina

Projektleder: Michael von Buchwald.

Medicinalindustri

Centret er engageret i medikamentafprøvning i samarbejde med medicinalindustrien.

Publikationer

I alt 10. Publikationslister kan rekvireres ved henvendelse til forskningslektor, overlæge, dr.med. Bent Rosenbaum.

Psykiatrisk Afdeling, Amager Hospital

Forskningsvirksomhed

Retspsykiatri og psykiatriloven

Opgørelse over tvang på Psykiatrisk Afdeling, Amager Hospital, før og efter udflytningen fra indre by til Amager.

Selvordsforskning

Afdelingen er engageret i forskning knyttet til projekter vedrørende efterbehandling af selvmordsforsøgere og selvmordsadfærd blandt etniske grupper. Endvidere selvmordsadfærd i befolkning med lav-incidens af selvmord samt selvmordsadfærd og genetik.

Psykiske sygdomme og genetik

Afdelingen deltager i forskning vedrørende genetiske forhold og psykiske sygdomme i genetisk isolat samt deltager i Dansk Psykiatrisk Biobank, fortrinsvis vedrørende skizofreni.

Epidemiologi

Afdelingen deltager i register- og interviewbaseret forskning med udgangspunkt i en større fødselskohorte mhp. at identificere prædiktorer for skizofreni, selvmord samt psykiatrisk indlæggelse med alkoholrelaterede diagnoser. Samarbejder med The Kinsey Institute og University of Southern California.

Afdelingen deltager i registerbaseret forskning vedr. komorbiditet mellem neurologiske sygdomme og depression.

I samarbejde med Socialvæsenet i København (FAF) undersøgelse vedr. sektorsamarbejde for patienter, der bor i socialt boligtilbud på Amager.

Gerontopsykiatri

Afdelingen deltager sammen med andre i forskning vedrørende sammenhængen mellem depression og neurologiske sygdomme, fortrinsvis Parkinsons sygdom. Ligeledes deltager afdelingen sammen med andre i forskning vedrørende afvigende adfærd hos demente, herunder validering af dansk udgave af NPI (Neuropsychiatric Inventory).

Medicinalindustri

Afdelingen er engageret i medikamentafprøvning indenfor skizofreni og demens.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Psykiatrilov.

Institute of Mental Health, Mannheim.

Psykiatrilovgivning i Europa, rapport udarbejdet på opfordring fra EU-kommissionen.

NIP Institut, Århus, National psykiatrilovsundersøgelse 2004.

Rambøll undersøgelse i forbindelse med revision af psykiatrilov.

Genetik.

Afdelingen samarbejder med andre psykiatriske afdelinger i København i Dansk Psykiatrisk Biobank.

Afdelingen samarbejder med Institut for Psykiatrisk Grundforskning i Risskov og Genetisk Afdeling på Odense Universitetshospital.

Samarbejde i forskningsconsortium ledet af prof. J.J.Mann, Columbia University, New York vedr. selvmordsadfærd og genetik.

Epidemiologi.

Institut for sygdomsforebyggelse. The Social Science Research Institute and Dep. of Health Psychology, University of Southern California, USA.

The Kinsey Institute for Sex, Gender and Reproduction, Bloomington, Indiana University USA.

Publikationer

I alt 13. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Psykiatrisk Afdeling, H:S Frederiksberg Hospital

Forskningsvirksomhed

Undersøgelse af behandling af affektive lidelser, både medikamentelt og ikke-medikamentelt.

Deltagelse i multicenter projekt vedrørende behandling af mani.

Deltagelse i multicenter TIA-projekt vedrørende behandling af depression og bipolar lidelse.

Deltagelse i multicenter projekt vedrørende behandling af depression hos ældre.

Deltagelse i multicenter projekt vedrørende undersøgelse af medikamentel langtidsbehandling af bipolar lidelse (DUAG).

Undersøgelse af arvelige faktorerens betydning for psykiske lidelser.

Deltagelse i Dansk Psykiatrisk Biobank.

Nationalt og internationalt samarbejde

Affektive lidelser.

Deltagelse i multicenter projekter sammen med andre danske psykiatriske afdelinger (maniprojekt), andre danske psykiatriske afdelinger (DUAG), afdelinger i H:S området (TIA-projekt), samt sjællandske psykiatriske og geriatriske afdelinger (depression hos ældre).

Arvelige faktorerens betydning.

Deltagelse i Dansk Psykiatrisk Biobank sammen med andre danske psykiatriske afdelinger.

Publikationer

Publikationsliste kan fås ved henvendelse til klinisk lektor René Klysner (rene.klysner@fh.hosp.dk).

Psykiatrisk Sygehus, Frederiksborg Amt, Psykiatrisk Forskningsenhed

Forskningsvirksomhed

Klinimetri

Psykiatrisk Forskningsenhed har eksisteret siden 1995 og fokuserer på klinimetri, dvs. måling af kliniske symptomer, bivirkninger, sociale funktioner og livskvalitet. Den er blevet både et forskningscenter og et videncenter for sygehuset og de praktiserende læger, fortrinsvis i region hovedstaden.

Klinimetriske studier: AQT screening scale for clinical dementia; WHO-EU project: WHOQOL-Old –quality of life questionnaire for the elderly; HoNOS: the Health of the Nation Outcome Scales; The Bech-Rafaelsen Mania Scale (MAS) in bipolar depression; The Bech-Rafaelsen Melancholia Scale (MES) ; Major Depression Inventory (MDI); WHO-5 Well-being Index; The Gotland Male Depression Scale; WHOQOL: Danish validation of the WHOQOL quality of life questionnaire; Danish validation of the SCL-92 ; Danish validation of the GAD-10 (generalized anxiety disorder); Development and validation of the Major Depression Inventory (MDI); Hamilton Depression Scale: 6-item subscale (HAM-D6); Attention Deficit Hyperactivity Disorder Rating Scale; The Mood Disorder Questionnaire (MDQ).

Affektive lidelser

Sygdomsmæssigt set har forskningsområdet især været de affektive lidelser, både de primære tilstande (angst, depression og mani), men også de sekundære, f.eks. depression ved apopleksi, Parkinsons sygdom, Grave's Disease, hjertesygdomme og kroniske smertetilstande.

Behandling

Behandlingsmæssigt har Forskningsenheden som en del af Dansk University Antidepressant group (DUAG) været med til at vurdere forebyggende virkning og effekten af antidepressive midler ved den akutte behandling.

Vi har vist, at lysbehandling forstærker den antidepressive effekt af SSRI'erne også ved ikke-sæsonafhængig depression. Stimulationen med magnetisme er i færd med at blive undersøgt hos terapiresistente depressioner, ligesom vi er i færd med at vurdere søvndeprivation hos bipolare patienter.

Akademiske projekter 2005

Ph.d.: Measurements of depressive illness and mental distress in the Danish general population (forsvares 2006); Ph.d.: Transkraniel magnetisk stimulation (TMS) ved behandling af patienter med insufficient respons til antidepressiva (Medicon Valley projekt, forventes afsluttet 2007).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

DUAG (Danish University Antidepressant Group); PsykiatriFonden; CCC (Committee on Clinical Chronotherapeutics in Affective Disorder).

Dansk Pædagogisk Universitet (psykometri), Panum Institut (psykometri); Statens beredning for medicinsk utvärdering, Stockholm (meta-analyser); WHO Samarbejdscenter for Psykometrisk Forskning; Dansk center i EU-WHO Multicenterprojekt (28 lande) (udvikling af livskvalitetsspørgeskema for ældre; WHOQOL-Old); Universitetet i Bonn (TMS), Universitetet i Wien (psykometrisk forskning omkring Hamilton, BDI og MD); Universitetet i Basel (lysbehandling af depression), New York State University (environmental therapy), Hospital Villa Turro, Milano (vågenterapi).

Formidling

Formidlingen af forskningsresultaterne er sket ved publikationer i tidsskrifter, lærebøger og PsykiatriFondens bøger, ved møder og ved udgivelsen af kompendier i psykofarmakologi og i rating scales ved affektive lidelser.

Publikationer

I alt 22. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til klinisk lektor Nils Lauge.

Roskilde Amtssygehus Fjorden (Psykiatrisk Hospital)**Forskningsvirksomhed***Skizofreni*

Nydebuterede non-afektive psykoser undersøges i 2 forskellige projekter:

a) TIPS-projektet. En multicenterundersøgelse med Oslo Kommune og Rogaland Antskommune i Norge.

b) Fjordprojektet. Et intensivt manualiseret behandlingsprogram med medicinsk protokol, familieintervention og psykoterapi sammenlignes med "treatment as usual".

Personlighedsforstyrrelser

Personlighedstests:

I samarbejde med Institut for Personlighedsteori og Psykopatologi (IPTP) udvikles instrumenter til undersøgelse af personlighed og personlighedsforstyrrelser (Millon Clinical Multiaxial Inventory (MCMI), Schedule of Normal and Abnormal Personality (SNAP) og (Dimensional Assessment of Personality Pathology – Basic Questionnaire) (DAPP-BQ)).

Evaluering af Dagklinikken for ikke-psykotiske lidelser

Mhp. at opnå viden om effektivitet af behandlingen og viden om prædiktionsfaktorer. Ph.d.-studie.

Borderline personlighedsforstyrrelse

Undersøgelse af Borderline patienters neuropsykologiske deficits.

Senfølger efter incest

Multicenterundersøgelse med KAS Stolpegård og andre afdelinger.

Psykoedukation

Formålet er at skabe rammer for og udvikling af undervisningsforløb for skizofrene, som bidrager til at udvikle patienter og pårørendes mulighed for selv at vurdere og tage stilling til patientens sygdom og behandling.

Kommunikation

Muligheder og barrierer for forandringer i sygehuspsykiatrien med specielt fokus på samarbejdet imellem de professionelle og brugerne af systemet samt studie om sygeplejerskers læring i praksis. 2 ph.d.-studier.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

TIPS-projektet gennemføres i samarbejde med Yale University og Universitetet i Oslo. En delundersøgelse om MR-scanning gennemføres i samarbejde med MR-Afdelingen Roskilde Amtssygehus, Psykiatrisk Afdeling Bispebjerg Hospital og MR-afdelingen Hvidovre Hospital.

Udvikling af personlighedstest foregår i samarbejde med University of Miami, Psykologisk Institut i Aarhus og Center for Sygdomsforebyggelse.

Forskningsprojekterne om psykoedukation og kommuni-

kation gennemføres i samarbejde med Roskilde Universitetscenter og om personlighedsforstyrrelser i samarbejde med Institut for Psykologi.

Publikationer

I alt 12. Publikationsliste fås ved henvendelse til forskningslektor, forskningsoverlæge Erik Simonsen, Amtssygehuset i Roskilde.

Børne- og ungdomspsykiatrisk Afdeling F, H:S Bispebjerg Hospital**Forskningsvirksomhed**

Igangværende forskningsprojekter på Børne- og Ungdomspsykiatrisk Afd. F i januar 2002.

Børn med ADHD, DAMP, Tourettes Syndrom, OCD og adfærdsforstyrrelse. En udforskning af overlap og forskelle mellem børnepsykiatriske diagnoser belyst ved anvendelse af 5–15 (Nordisk spørgeskema til udredning af børns udvikling og adfærd).

Sammenhæng mellem en forsinket sproglig udvikling (dysfasi) i førskolealderen og psykiatriske lidelser senere i livet.

Børn og unge med debut af psykose. Prospektiv forløbsundersøgelse af symptomer, behandling og psykosocial funktion.

Børn og unge med debut af psykose. Neurobiologiske aspekter.

Børn og unge med debut af psykose. Neurobiologiske aspekter. Femårs genundersøgelse.

Somatisk og psykiatrisk sygelighed hos forældre til børn med gennemgribende udviklingsforstyrrelser.

Undersøgelse af tilknytningsevner og forsvarsstrategier hos unge opvokset hos psykisk syg mor.

Tilknytningsforstyrrelser hos unge borderline-patienter og deres mødre.

Spejldfærd og tilknytningstyper hos unge.

Psykisk syge forældre og deres børn. Problemomfang og effekt af intervention.

Anbefaling af hjælpeforanstaltninger efter udskrivning fra børne- og ungdomspsykiatrisk regi – en tværnsnitsundersøgelse.

Formålet med og forventninger til en børnepsykiatrisk undersøgelse hos brugere (børn, forældre, henviser) i et konfliktfyldt felt.

Brug af antipsykotika i børne- og ungdomspsykiatrisk regi – en tværnsnitsundersøgelse.

Publikationer

Publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center, Københavns Universitetshospital Glostrup**Forskningsvirksomhed**

Hovedforskningsområder er spæd- og småbarnspsykiatri, epidemiologi, psykosomatik og neuropsykiatriske forstyrrelser hos børn og unge.

Med udgangspunkt i en fødselskohorte på 6.090 børn født i 2000 (CCC 2000) undersøges de epidemiologiske aspekter i tidlig barnealder i en række projekter:

Prævalens og forløbsundersøgelser af psykopatologi i førskolealderen.

Den prediktive værdi er sundhedsplejerskernes screening af psykiske helbredsproblemer i førskolealderen.

Vækstdeviationer i første leveår som markører for senere psykopatologi.

Incidens af psykiske udviklingsforstyrrelser i førskolealderen.

Kliniske database studier af 0-3 årige.

Maternel psykiatrisk sygelighed relateret til graviditet, fødsel og barns første leveår (registerstudie).

5 års follow up af CCCC 2000: 1) prævalens af psykiske forstyrrelser og prædiktorer i første leveår, 2) funktionelle fysiske symptomer/ somatisering hos førskolebørn – prævalens, risikofaktorer og psykiatrisk komorbiditet, 3) spiseforstyrrelser i førskolealderen, 4) prædiktorer og incidens af PDD, 5) forløb af FTT, 6) forløb af tidlige neuroregulatoriske forstyrrelser og ADHD.

Øvrige forskningsområder

Neurogenetisk epidemiologi.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Forsknings samarbejde med Forsknings Center for Forebyggelse og Sundhed, Amtssygehuset i Glostrup Børne- og Ungdomspsykiatrisk Hospital i Aarhus Universitetshospital og Afsnit for Psykiatrisk Demografi, Risskov, Department of Child and Adolescent Psychiatry, Institute of Psychiatry, London, UK.

Publikationer

I alt 8. Publikationsliste kan fås ved henvendelse til klinisk lektor Anne Mette Skovgaard, Forskningsenheden, Børne og Ungdomspsykiatrisk Center, Københavns Universitetshospital Glostrup.

MR Afdelingen H:S Hvidovre Hospital

Internationalt har afdelingen navnet Danish Research Centre for Magnetic Resonance.

Forskningsvirksomhed

Afdelingen har 3 skannere til humane undersøgelser (1, 1,5 og 3 tesla) samt en 4.7 tesla skanner til undersøgelse af mindre forsøgsdyr.

Metodologisk udvikling inden for MR-skanning

MR-metoder: Spektroskopi, Diffusion Tensor Imaging, perfusionsmåling med arteriel spinmærkning.

Funktionel magnetisk resonans imaging (fMRI), postprocessering.

Udvikling af samtidig EEG og MR-scanning.

Informatik, f.eks. automatisk segmentering og volumetri.

Hjernerkortlægning

Blood oxygen level dependent (BOLD) og arteriel spinmærkning, fysiologiske aspekter.

Neuropsykologiske og Neurologiske anvendelser.

Strukturelle og funktionelle forandringer, specielt inden for Psykiatriske sygdomme.

Aldring og demens.

Multipel Sclerose.

Dyre-eksperimentel MR forskning

Eksperimentel Meningitis.

Udvikling af nye kontraststoffer.

Angiogenese.

Reumatologisk forskning

Lunge-funktions undersøgelser med hyperpolariseret gas.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Afdelingen har et omfattende nationalt samarbejde, bl.a. indgår afdelingen i det tidligere omtalte Copenhagen Brain Research Center (www.cbrc.dk) samt i Center for Integrated Molecular Imaging (www.cimbi.org), som ledes fra Neurobiologisk Forskningsenhed på Rigshospitalet. Desuden haves andet samarbejde, specielt med Danmarks Tekniske Universitet, men også med Serumintitutet og andre afdelinger på Rigshospitalet. Internationalt har der været samarbejde med flere grupper, såvel i Europa som oversøisk. Der arbejdes aktuelt med planer om nyt europæisk samarbejde.

Publikationer

I alt 37. Publikationsliste findes på afdelingens engelsksprogede forsknings hjemmeside www.drmmr.dk, hvorfra afdelingens årsberetninger også kan downloades.

Instituleder Olaf B. Paulson

Stab

Klinisk Neurofysiologi

Professorer

Krarup, Christian; klinisk professor.

Lauritzen, Martin Johannes; klinisk professor.

Neuroimaging

Professorer

Jernigan, Terry; klinisk professor.

Neurokirurgi

Professorer

Astrup, Jens; klinisk professor.

Gjerris, Flemming Ott; professor.

Kliniske lektorer

Agerlin, Niels.

Eskesen, Vagn.

Juhler, Marianne.

Mortensen, Anders Christian.

Neurologi

Professorer

Boysen, Gudrun Margrethe; klinisk professor.

Knudsen, Karen Birgitte Moos; klinisk professor

Olesen, Jes; klinisk professor.

Paulson, Olaf Bjarne; professor.

Sørensen, Per Soelberg; klinisk professor.

Waldemar, Gunhild; klinisk professor.

Wolf, Peter; klinisk professor.

Kliniske lektorer

Feilberg, Jens Bülow.
 Frederiksen, Jette.
 Gredal, Ole.
 Hasselbalch, Steen.
 Jensen, Rigmor Agnethe.
 Lühdorf, Kurt.
 Meden, Per.
 Thagesen, Helle.
 Vissing, John.

Psykiatri*Professorer*

Bolwig, Tom Gert; professor.
 Hemmingsen, Ralf Peter; klinisk professor.
 Kessing, Lars Vedel; klinisk professor.
 Parnas, Josef Stefan Stanislaw; klinisk professor.
 Thomsen, Per Hove; gæsteprofessor (3 timer ugentligt).

Kliniske lektorer

Aggernæs, Karin Helle.
 Dam, Ole Henrik.
 Fink-Jensen, Anders.
 Garde, Karin.
 Glenthøj, Birte Yding.
 Hastrup, Søren Gudmund.
 Jensen, Per.
 Jørgensen, Ole Sylvester.
 Klysner, Rene.
 Kristensen, Ellids.
 Lauge, Nils.
 Lublin, Henrik Kai Francis.
 Lykke Jørn.
 Nystrup, Jørgen Elefsen.
 Pagsberg, Anne Katrine.
 Rosenbaum, Bent.
 Simonsen, Erik.
 Skovgaard, Anne Mette.
 Sørensen, Holger Jelling.
 Ulrichsen, Jakob.

Ph.d.-afhandlinger

Balslev, Daniela: Proprioception – an obstacle for motor control in conditions with a visuoproprioceptive conflict.
 Greisen, Mia: Maternal separation: an animal model for depression and anxiety disorders?
 Hartoft-Nielsen, Marie-Louise: The influence of Iodine and Tri-iodo-thyronine on autoimmune thyroiditis and Type 1 diabetes mellitus in rats and application of stereological tools to the thyroid gland of rats.
 Søndergaard, Mia Hee Greisen: Maternal separation. An animal model for depression and anxiety disorders?
 Thomsen, Morgane: Role of the muscarinic M5-acetylcholine receptor in cocaine reinforcement.

Publikationer**Psykiatrisk Center Gentofte**

Carlsson, J.M., Mortensen, E.L. & Kastrup, M.: A follow-up study of mental health and health-related quality of life in tortured refugees in multidisciplinary treatment. *J.Nerv.Ment.Dis.* 193(10), s. 651-657. 2005.

Haugbol, S.R., Ebert, B. & Ulrichsen, J.: Upregulation of glutamate receptor subtypes during alcohol withdrawal in rats. *Alcohol and Alcoholism.* 40(2), s. 89-95. 2005.
 Stage, K.B., Middelboe, T. & Pisinger, C.: Depression and chronic obstructive pulmonary disease (COPD). Impact on survival. *Acta Psychiatrica Scandinavica.* 111(4), s. 320-323. 2005.
 Ulrichsen, J. & Ulrichsen, M.: Recovery—an antithesis to the medical scientific approach to mental disease? *Ugeskrift for Laeger.* 167(40), s. 3801. 2005.

Klinisk Neurofysiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup/Gentofte

Bastlund, J.F., Jennum, P., Mohapel, P., Penschuck, S. & Watson, W.P.: Spontaneous epileptic rats show changes in sleep architecture and hypothalamic pathology. *Epilepsia.* 46(6), s. 934-938. 2005.
 Colding-Jørgensen, E.: Phenotypic variability in myotonia congenita. *Muscle & Nerve.* 32(1), s. 19-34. 2005.
 Dunoe, M. & Colding-Jørgensen, E.: Myotonia congenita. *GeneReviews at Gene Tests.* (August). 2005.
 Jennum, P.J., Tonnesen, P., Rasmussen, N. & Norregaard, O.: Sleep-related respiration disorders. Diagnosis and treatment. *Ugeskrift for Laeger.* 167(22), s. 2385-2389. 2005.
 Jennum, P.J., Tonnesen, P., Rasmussen, N. & Norregaard, O.: Sleep-related respiration disorders. Definition, prevalence, pathophysiology and consequences. *Ugeskrift for Laeger.* 167(22), s. 2380-2385. 2005.
 Kruse, C., Khurana, T.S., Rybalkin, S.D., Birk, S., Engel, U., Edvinsson, L. & Olesen, J.: Phosphodiesterase 5 and effects of sildenafil on cerebral arteries of man and guinea pig. *European Journal of Pharmacology.* 521(1-3), s. 105-114. 2005.
 Larsen, K. & Smith, T.A.: "Jaw drop" as an atypical manifestation of Kennedy's disease. *Ugeskrift for Laeger.* 167(35), s. 3310-3311. 2005.
 Lauritzen, M.: Reading vascular changes in brain imaging: is dendritic calcium the key? *Nature Reviews Neuroscience.* 6(1), s. 77-85. 2005.
 Lauritzen, M. & Craig, R.P.: Spreading depression. i: The headaches, s. 269-274. Olesen, Jes, Goadsby, Peter J., Ramadan, Nabih M., Tfelt-Hansen, Peer, and Welch, K. Michael (red.). *Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia* 2005.
 Offenhauser, N., Thomsen, K., Caesar, K. & Lauritzen, M.: Activity-induced tissue oxygenation changes in rat cerebellar cortex: interplay of postsynaptic activation and blood flow. *Journal of Physiology-London.* 565(1), s. 279-294. 2005.
 Parkin, M., Hopwood, S., Jones, D.A., Hashemi, P., Landolt, H., Fabricius, M., Lauritzen, M., Boutelle, M.G. & Strong, A.J.: Dynamic changes in brain glucose and lactate in pericontusional areas of the human cerebral cortex, monitored with rapid sampling on-line microdialysis: relationship with depolarisation-like events. *J.Cereb.Blood Flow Metab.* 25(3), s. 402-413. 2005.
 Roed, H., Frederiksen, J., Langkilde, A., Sorensen, T.L., Lauritzen, M. & Sellebjerg, F.: Systemic T-cell activation in acute clinically isolated optic neuritis. *Journal of Neuroimmunology.* 162(1-2), s. 165-172. 2005.
 Roed, H.G., Langkilde, A., Sellebjerg, F., Lauritzen, M., Bang, P., Morup, A. & Frederiksen, J.L.: A double-blind, randomized trial of IV immunoglobulin treatment in acute optic neuritis. *Neurology.* 64(5), s. 804-810. 2005.

Neurokirurgisk Afdeling, Amtssygehuset i Glostrup

- Bech-Azeddine,R., Gjerris,F., Waldemar,G., Czosnyka,M. & Juhler,M.: Intraventricular or lumbar infusion test in adult communicating hydrocephalus? Practical consequences and clinical outcome of shunt operation. *Acta Neurochir.(Wien).* 147(10), s. 1027-1036. 2005.
- Lohse,N., Hansen,A.B., Jensen-Fangel,S., Kronborg,G., Kvinesdal,B., Pedersen,C., Larsen,C.S., Moller,A., Willumsen,L. & Obel,N.: Demographics of HIV-1 infection in Denmark: results from the Danish HIV Cohort Study. *Scandinavian Journal of Infectious Diseases.* 37(5), s. 338-343. 2005.

Neurologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

- Andlin-Sobocki,P., Jonsson,B., Wittchen,H.U. & Olesen,J.: Cost of disorders of the brain in Europe. *European Journal of Neurology.* 12(Suppl. 1), s. 1-+. 2005.
- Ashina,M., Jorgensen,M., Stallknecht,B., Mork,H., Bendtsen,L., Pedersen,J.F., Olesen,J. & Jensen,R.: No release of interstitial glutamate in experimental human model of muscle pain. *European Journal of Pain.* 9(3), s. 337-343. 2005.
- Ashina,S., Bendtsen,L. & Ashina,M.: Pathophysiology of tension-type headache. *Curr.Pain Headache Rep.* 9(6), s. 415-422. 2005.
- Ashina,S. & Ashina,M.: Headache in systemic mastocytosis: a case report with pathophysiological considerations. *Cephalalgia.* 25(4), s. 314-316. 2005.
- Ashina,S., Babenko,L., Jensen,R., Ashina,M., Magerl,W. & Bendtsen,L.: Increased muscular and cutaneous pain sensitivity in cephalic region in patients with chronic tension-type headache. *European Journal of Neurology.* 12(7), s. 543-549. 2005.
- Baandrup,L. & Jensen,R.: Chronic post-traumatic headache – a clinical analysis in relation to the International Headache Classification 2nd Edition. *Cephalalgia.* 25(2), s. 132-138. 2005.
- Birk,S., Petersen,K.A., Kruuse,C., Guieu,R., Jonassen,O., Eisert,W. & Olesen,J.: The effect of circulating adenosine on cerebral haemodynamics and headache generation in healthy subjects. *Cephalalgia.* 25(5), s. 369-377. 2005.
- Christensen,M.B., Bendtsen,L., Ashina,M. & Jensen,R.: Experimental induction of muscle tenderness and headache in tension-type headache patients. *Cephalalgia.* 25(11), s. 1061-1067. 2005.
- Eriksen,M.K., Thomsen,L.L. & Olesen,J.: Sensitivity and specificity of the new international diagnostic criteria for migraine with aura. *Journal of Neurology Neurosurgery and Psychiatry.* 76(2), s. 212-217. 2005.
- Eriksen,M.K., Thomsen,L.L. & Olesen,J.: The visual aura rating scale (VARS) for migraine aura diagnosis. *Cephalalgia.* 25(10), s. 801-810. 2005.
- Gozalov,A., Petersen,K.A., Mortensen,C., Jansen-Olesen,I., Klaerke,D. & Olesen,J.: Role of K-ATP channels in the regulation of rat dura and pia artery diameter. *Cephalalgia.* 25(4), s. 249-260. 2005.
- Jansen-Olesen,I., Mortensen,C.H., El-Bariaki,N. & Ploug,K.B.: Characterization of K-ATP-channels in rat basilar and middle cerebral arteries: Studies of vasomotor responses and mRNA expression. *European Journal of Pharmacology.* 523(1-3), s. 109-118. 2005.
- Jansen-Olesen,I., Zhou,M., Zinck,T., Xu,C.B. & Edvinsson,L.: Expression of inducible nitric oxide synthase in trigeminal ganglion cells during culture. *Basic Clin.Pharmacol.Toxicol.* 97(6), s. 355-363. 2005.
- Jensen,J., Krakauer,M. & Sellebjerg,F.: Cytokines and adhesion molecules in multiple sclerosis patients treated with interferon-beta 1b. *Cytokine.* 29(1), s. 24-30. 2005.
- Lassen,L.H., Sperling,B., Andersen,A.R. & Olesen,J.: The effect of i.v. L-N-G methylarginine hydrochloride (L-NMMA : 546C88) on basal and acetazolamide (Diamox ((R))) induced changes of blood velocity in cerebral arteries and regional cerebral blood flow in man. *Cephalalgia.* 25(5), s. 344-352. 2005.
- Lim,E.T., Sellebjerg,F., Jensen,C.V., Altmann,D.R., Grant,D., Keir,G., Thompson,E.J. & Giovannoni,G.: Acute axonal damage predicts clinical outcome in patients with multiple sclerosis. *Multiple Sclerosis.* 11(5), s. 532-536. 2005.
- Lyngberg,A.C., Rasmussen,B.K., Jorgensen,T. & Jensen,R.: Has the prevalence of migraine and tension-type headache changed over a 12-year period? A Danish population survey. *European Journal of Epidemiology.* 20(3), s. 243-249. 2005.
- Lyngberg,A.C., Rasmussen,B.K., Jorgensen,T. & Jensen,R.: Prognosis of migraine and tension-type headache – A population-based follow-up study. *Neurology.* 65(4), s. 580-585. 2005.
- Lyngberg,A.C., Rasmussen,B.K., Jorgensen,T. & Jensen,R.: Incidence of primary headache: A Danish epidemiologic follow-up study. *American Journal of Epidemiology.* 161(11), s. 1066-1073. 2005.
- Lyngberg,A.C., Rasmussen,B.K., Jorgensen,T. & Jensen,R.: Secular changes in health care utilization and work absence for migraine and tension-type headache: A population based study. *European Journal of Epidemiology.* 20(12), s. 1007-1014. 2005.
- McCorry,D.C., Gray,R.N., Tfelt-Hansen,P., Steiner,T.J. & Taylor,F.R.: Methodological issues in systematic reviews of headache trials: Adapting historical diagnostic classifications and outcome measures to present-day standards. *Headache.* 45(5), s. 459-465. 2005.
- Offenhauser,N., Zinck,T., Hoffmann,J., Schiemann,K., Schuh-Hofer,S., Rohde,W., Arnold,G., Dirnagl,U., Jansen-Olesen,I. & Reuter,U.: CGRP release and c-fos expression within trigeminal nucleus caudalis of the rat following glyceryltrinitrate infusion. *Cephalalgia.* 25(3), s. 225-236. 2005.
- Ogard,C., Sorensen,T.L. & Krogh,E.: Increased CD40 ligand in patients with acute anterior uveitis. *Acta Ophthalmologica Scandinavica.* 83(3), s. 370-373. 2005.
- Petersen,K.A., Nilsson,E., Olesen,J. & Edvinsson,L.: Presence and function of the calcitonin gene-related peptide receptor on rat pial arteries investigated *in vitro* and *in vivo*. *Cephalalgia.* 25(6), s. 424-432. 2005.
- Petersen,K.A., Birk,S., Lassen,L.H., Kruuse,C., Jonassen,O., Lesko,L. & Olesen,J.: The CGRP-antagonist, BIBN4096BS does not affect cerebral or systemic haemodynamics in healthy volunteers. *Cephalalgia.* 25(2), s. 139-147. 2005.
- Petersen,K.A., Lassen,L.H., Birk,S., Lesko,L. & Olesen,J.: BIBN4096BS antagonizes human alpha-calcitonin gene related peptide-induced headache and extracerebral artery dilatation. *Clinical Pharmacology & Therapeutics.* 77(3), s. 202-213. 2005.
- Petersen,K.A., Dyrby,L., Williamson,D., Edvinsson,L. & Olesen,J.: Effect of hypotension and carbon dioxide

- changes in an improved genuine closed cranial window rat model. *Cephalalgia*. 25(1), s. 23-29. 2005.
- Petrenaite, V., Sabers, A. & Hansen-Schwartz, J.: Individual changes in lamotrigine plasma concentrations during pregnancy. *Epilepsy Research*. 65(3), s. 185-188. 2005.
- Pinholt, M., Frederiksen, J.L., Andersen, P.S. & Christiansen, M.: Apo E in multiple sclerosis and optic neuritis: the Apo E-epsilon 4 allele is associated with progression of multiple sclerosis. *Multiple Sclerosis*. 11(5), s. 511-515. 2005.
- Reichmann, H., Boas, J., MacMahon, D., Myllyla, V., Hakala, A. & Reinikainen, K.: Efficacy of combining levodopa with entacapone on quality of life and activities of daily living in patients experiencing wearing-off type fluctuations. *Acta Neurologica Scandinavica*. 111(1), s. 21-28. 2005.
- Roed, H., Frederiksen, J., Langkilde, A., Sorensen, T.L., Lauritzen, M. & Sellebjerg, F.: Systemic T-cell activation in acute clinically isolated optic neuritis. *Journal of Neuroimmunology*. 162(1-2), s. 165-172. 2005.
- Roed, H.G., Langkilde, A., Sellebjerg, F., Lauritzen, M., Bang, P., Morup, A. & Frederiksen, J.L.: A double-blind, randomized trial of IV immunoglobulin treatment in acute optic neuritis. *Neurology*. 64(5), s. 804-810. 2005.
- Sabers, A.: Treatment of epilepsy—where are we now? *Danish Society of Epilepsy. Ugeskrift for Laeger*. 167(12-13), s. 1384. 2005.
- Sellebjerg, F., Ross, C., Koch-Henriksen, N., Sorensen, P.S., Frederiksen, J.L., Bendtzen, K. & Sorensen, T.L.: CD26+CD4+T cell counts and attack risk in interferon-treated multiple sclerosis. *Multiple Sclerosis*. 11(6), s. 641-645. 2005.
- Stoevring, B., Jaliashvili, L., Thougard, A.V., Ensinger, C., Hogdall, C.K., Rasmussen, L.S., Sellebjerg, F. & Christiansen, M.: Tetraacetin in cerebrospinal fluid: Biochemical characterisation and evidence of intrathecal synthesis or selective uptake into CSF. *Clinica Chimica Acta*. 359(1-2), s. 65-71. 2005.
- Tibæk, S., Gard, G. & Jensen, R.: Pelvic floor muscle training is effective in women with urinary incontinence after stroke: A randomised, controlled and blinded study. *Neurourology and Urodynamics*. 24(4), s. 348-357. 2005.
- Tvedskov, J.F., Lipka, K., Ashina, M., Iversen, H.K., Schifter, S. & Olesen, J.: No increase of calcitonin gene-related peptide in jugular blood during migraine. *Annals of Neurology*. 58(4), s. 561-568. 2005.
- Wittchen, H.U., Jonsson, B. & Olesen, J.: Towards a better understanding of the size and burden and cost of brain disorders in Europe. *European Neuropsychopharmacology*. 15(4), s. 355-356. 2005.
- Zeeberg, P., Olesen, J. & Jensen, R.: Efficacy of multidisciplinary treatment in a tertiary referral headache centre. *Cephalalgia*. 25(12), s. 1159-1167. 2005.
- Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center, Københavns Universitetshospital Glostrup**
- Olsen, E.M., Petersen, J., Skovgaard, A.M., Thomsen, B.L., Jorgensen, T. & Weile, B.: The growth pattern of 0-1-year-old Danish children, when screened by public health nurses – The Copenhagen County Child Cohort 2000. *Annals of Human Biology*. 32(3), s. 297-315. 2005.
- Skovgaard, A.M., Houmann, T., Christiansen, E. & Andreasen, A.H.: The reliability of the ICD-10 and the DC 0-3 in an epidemiological sample of children 1 1/2 years of age. *Infant Mental Health Journal*. 26(5), s. 470-480. 2005.
- Skovgaard, A.M., Olsen, E.M., Houmann, T., Christiansen, E., Samberg, V., Lichtenberg, A. & Jorgensen, T.: The Copenhagen County child cohort: Design of a longitudinal study of child mental health. *Scandinavian Journal of Public Health*. 33(3), s. 197-202. 2005.
- Psykiatrisk Center Glostrup**
- Lublin, H., Eberhard, J. & Levander, S.: Current therapy issues and unmet clinical needs in the treatment of schizophrenia: a review of the new generation antipsychotics. *International Clinical Psychopharmacology*. 20(4), s. 183-198. 2005.
- Lublin, H.: Skitsofreni. i: *Psykiatri – en grundbog*, s. 104-142. Day Poulsen, Henrik, Munk-Jørgensen, Povl, and Bolwig, Tom G. (red.). Munksgaard Danmark, Kbh. 2005.
- Mikkelsen, O. & Østergaard, P.: En kæmpe i profylaksens tjeneste fylder år. *Tandlaegebladet*. 109, s. 898-899. 2005.
- Nordentoft, M., Voldsgaard, I., Jorgensen, P., Lublin, H., Balsloev, K.D., Bredkjær, S.R., Simonsen, E., Vendsborg, P., Lindhardt, A., Sigsgaard, A., Christensen, T.O., Ahlstrand, L., Johansen, K., Christensen, A.M. & Lorenz, D.J.: NIP – Det nationale indikatorprojekt vedr. skitsofreni. Skitsofreni standarder, indikatorer og prognostiske faktorer. Det koordinerende sekretariat Århus amt, 2005.
- Olsen, C.E., Poulsen, H.D. & Lublin, H.: Drug Therapy of dementia in elderly patients. A review. *Nordic Journal of Psychiatry*. 59, s. 71-77. 2005.
- Rosenbaum, B., Valbak, K., Harder, S., Knudsen, P., Koster, A., Lajer, M., Lindhardt, A., Winther, G., Petersen, L., Jorgensen, P., Nordentoft, M. & Andreasen, A.H.: The Danish National Schizophrenia Project: prospective, comparative longitudinal treatment study of first-episode psychosis. *British Journal of Psychiatry*. 186, s. 394-399. 2005.
- Rosenbaum, B.: Psychosis and the structure of homosexuality. *Scandinavian Psychoanalytic Review*. 28, s. 82-89. 2005.
- Rosenbaum, B.: Phenomenology and psychoanalysis. *Scandinavian Psychoanalytic Review*. 28, s. 115-119. 2005.
- Sorensen, H.J., Jepsen, P.W., Haastrup, S. & Juel, K.: Drug-use pattern, comorbid psychosis and mortality in people with a history of opioid addiction. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. 111(3), s. 244-249. 2005.
- Psykiatrisk Center Ballerup**
- Manzardo, A.M., Penick, E.C., Knop, J., Nickel, E.J., Hall, S., Jensen, P. & Gabrielli, W.F., Jr.: Developmental differences in childhood motor coordination predict adult alcohol dependence: proposed role for the cerebellum in alcoholism. *Alcohol Clin. Exp. Res.* 29(3), s. 353-357. 2005.
- Manzardo, A.M., Penick, E.C., Knop, J., Nickel, E.J., Hall, S., Jensen, P., Miller, C.C. & Gabrielli, W.F.: Neonatal vitamin K might reduce vulnerability to alcohol dependence in Danish men. *J. Stud. Alcohol*. 66(5), s. 586-592. 2005.
- Scherling, A. & Nielsen, H.G.: Depression during pregnancy and postpartum. *Ugeskrift for Laeger*. 167(11), s. 1279. 2005.

De Sundhedsvidenskabelige Studienævn

Studienævnet for Medicin

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af følgende:

Klinik

Overlæge, dr.med. Poul Jaszczak, Gyn/obs. Afdeling KAS Herlev (vicestudieleder) og overlæge, dr.med. Birte Yding Glenthøj, Psykiatrisk Afdeling, Bispebjerg Hospital.

Teori

Lektor Pernille Due, Institut for Folkesundhedsvidenskab (studieleder) og lektor, dr.med. Mogens Holst Nissen, Medicinsk Anatomisk Institut.

Paraklinik

Professor, dr. med. Niels Højby, Institut for medicinsk Mikrobiologi & Immunologi.

Forenede medicinske fagråd

Stud.med. Helene Westring Hvidman, stud.med. Michael Hejmadi, stud.med. Kenneth Geving Andersen, stud.med. Peter Bonde og stud.med. Kirstine Fossar Fabritius.

Suppleanter

Klinik

Overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup, Gyn/obs. Afdeling, KAS Gentofte og overlæge, dr.med. Ulf Helgstrand, Kar-kirurgisk Afdeling Rigshospitalet.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							
	Med. teori	Klinik	Folkesund-hedsvid.	Human-biologi	Teol. fak.	Idræt	Merit-overført	I alt
Medicin	1.048,3	1.730,9			0,4		30,3	2.809,8
Civilingeniør i med. og tek.	32,1		0,3	0,1		0,3		32,7
Meritstuderende	0,2							
Gæstestuderende	0,8	3,8						
I alt	1.081,3	1.734,7						

Teori:

Lektor Jørgen Hilden, Institut for Folkesundhedsvidenskab og lektor Henrik Jahnsen, Medicinsk Fysiologisk Institut.

Paraklinik

Lektor David Woldbye, Farmakologisk Institut

Forenede Medicinske Fagråd

Stud.med. Bo Biering-Sørensen, stud.med. Mogens Boisen, stud.med. Morten Noack, stud.med. Henrik H. Frederiksen, stud.med. Simon Serbian, stud.med. Christina Jensen-Dahm, stud.med. Bjarke Hansen og stud.med. Saqab Sethi.

Beretning

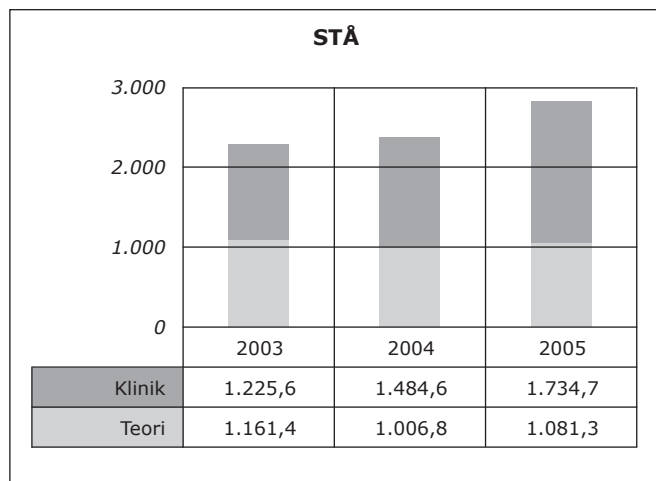
Studienævnet træffer afgørelse om generelle studieordningsændringer, behandler dispensationsansøgninger fra de studerende, behandler evalueringsrapporter fra evalueringssenheden ved fakultetet og ansøgninger om økonomisk støtte til alternative undervisnings- og evalueringsformer samt nedsætter diverse arbejdsgrupper m.m.

I 2005 har studienævnet bl.a. arbejdet med en revision af 1.-5. semester på 2000-studieordningen. Arbejdet har resulteret i ændringer af undervisningen på 1. semester fra foråret 2006, og de andre semestre følger løbende.

Der er endvidere blevet arbejdet med en OSCE (Objective Structured Clinical Examination) rapport til belystningen af fordelene og ulemper ved indførelse af OSCE eksamener på de forskellige semestre, samt en rapport vedrørende internationalisering på medicinstudiet. Formålet med denne rapport har været at analysere muligheder og barrierer for indførelse af initiativer til øget internationalisering af lægestudiet.

Desuden har studienævnet anvendt en del tid og ressourcer på at sikre færrest mulige ødelæggende konsekvenser af besparelserne på studiet i fremtiden.

STÅ 2003-2005

Studieleder Pernille Due

Ph.d.-afhandlinger

- Agander, Tina Klitmøller Sørensen; Elucidation of the Molecular Interaction of Bisdioxopiperazine Anti-cancer Agents with their Cellular Target dna Topoisomerase IIalfa by Mutational Analysis.
- Agner, Jeppe; The roles of Chk1, Chk2, and C-Tak1 in the regulation of Cdc25A stability.
- Almstrup, Hans Kristian; GEne expression profiling of developing mouse testes and human testicular germ cell neoplasms.
- Als-Nielsen, Bodil Elise; Treatment of hepatic encephalopathy – systematic Cochrane reviews of randomised clinical trials.
- Andersen, Gitte; Human sequence variation in metabolic disease – investigation of the genes encoding PPAR γ , GLUT10, NCB5OR, and GB3.
- Andreasen, Lone Schejbel; Investigations of Somatic Hypermutation and B cell Subsets in Primary and Secondary Immunodeficiencies.
- Andreassen, Bente Utoft; Gastrointestinal and Nutritional Problems during Therapy of Cancer in Children.
- Bager, Peter Michael; Infection and vaccination in childhood and risk of allergy and multiple sclerosis.
- Balslev, Daniela; Proprioception – an obstacle for motor control in conditions with a visuopropriceptive conflict.
- Bang, Nanna; Contrast enhanced Doppler ultrasound: methodological and clinical studies on tumour vascularity.
- Barfod, Toke Seierøe; Adherence to hiv treatment. Patient perceptions and physician communication studied by observation, interviews, questionnaires, and patients' files.
- Blangsted, Anne Katrine; Significance of sustained low-force contractions on acute and long-term muscle fatigue development.
- Boisen, Kirsten Arntz; Prevalence of cryptorchidism and hypospadias – 1072 Danish boys followed from birth to three years of age.
- Bojsen-Møller, Jens; Mechanical properties of the huamn tendonaponeurosis cmplex *in vivo* measured by ultrasonography: Methodological, physiological and functional aspects.
- Brauer, Charlotte; The sick building syndrome revisited.
- Breindahl, Morten; Inflammatory Mediators In Infants Infected with Respiratory Syncytial Virus (RSV).
- Carlsson, Jessica Mariana; Mental health and health-related quality of life in tortured refugees.
- Christensen, Jesper Olund; Screening for Type 2-Diabetes in General Practice: Evaluation of a Stepwise Screening Strategy.
- Christensen, Kenneth Vielsted; Gene expression profiling in animal models of epilepsy.
- Christiansen, Merete Skovdal; Urinary orosomuroid excretion in patients with diabetes. results from cohort studies, pathophysiological investigations and assay validation.
- Enevoldsen, Lotte Hahn; Human adipose tissue, hepatic and skeletal muscle lipid metabolism during exercise and postexercise in the postprandial state.
- Friborg, Jeppe Tang; Aspects of the Epidemiology of Nasopharyngeal Carcinoma and Epstein-Barr Virus Infection in Greenland.
- Friis, Tina; Identification of novel angiogenesis inhibitors.
- Galle, Pia Søndergaard; Natural and Induced Interleukin-6 Autoantibodies.
- Gyrd-Hansen, Mads; Lysosomal control of tumour cell death and survival.
- Halkjær, Jytte; Diet and alcohol intake as predictors of changes in waist circumference.
- Hamid, Yasmin; Epidemiological and molecular studies of genetic variation in IL6, IL6R, LTA, ASDC and GPR40 in relation to phenotypes of the metabolic syndrome.
- Hansen, Ann Maria Kruse; KATP Channels in Beta-cells and Brain. Mechanism of action of the insulin secretagogue repaglinide.
- Hansen, Sara Kristine Post; Studies of genetic risk factors in the pathogenesis of monogenic diabetes and polygenic type 2-diabetes.
- Heding, Peter Emil; Prevention of cytokine-mediated beta-cell death in Type 1-Diabetes by SOCS-3.
- Helms, Morten; Health impact of zoonotic Salmonella and other foodborne bacterial gastrointestinal infections, with particular reference to antimicrobial drug resistance in Salmonella Typhimurium.
- Hitz, Mette Friberg; Bone-status in patients with low-energy fracture. Effect of one year treatment with calcium and vitamin D.
- Hoffmann, Marianne Hutchings; Multioarametric Flow

- Cytometry analysis and RT-PCR screening in Acute Myeloid Leukemia.
- Jakobsen, Marianne Uhre; Dietary fat intake and risk of coronary heart disease.
- Jensen, Jan Nygård; Controlling endocrinogenesis from adult pancreas using the bHLH transcription factor Ngn3.
- Kallestrup, Per; Schistosomiasis and hiv in rural Zimbabwe.
- Klemmensen, Åse Kathrine; Preeclampsia research in Denmark; Diagnostic criteria, validity of registry recordings and an etiologic study based on the Danish National Birth Cohort.
- Koch, Susanne Vinkel; Psychosocial late effects of childhood and adolescent cancer.
- Larsen, Carsten Toftager; Electrocardiographic ST depression. Similarities in its prevalence and prognostic significance in the population and in patients with arterial hypertension.
- Larsen, Søren Schytt; Clinical evaluation of endoscopic ultrasound guided biopsy in lung cancer staging.
- Lassen, Christina Funch; Computer work and development of pain in elbow, forearm, wrist and hands.
- Mørch, Ulrik Gregers Winther; Treatment of allergic airway disease using topically applied allergen-specific antibodies.
- Nickelsen, Thomas Nahne; Treatment of colorectal cancer.
- Nielsen, Eva-Maria Damsgaard; Molecular and Epidemiological Studies of Genetic Dominants of Type 2-Diabetes.
- Nielsen, Jens; Mortality pattern and interventions during the war in Guinea-Bissau 1998-99.
- Nielsen, Morten Agertoug; The role of variant surface antigens in the virulence and antibody recognition of *Plasmodium falciparum* infected red blood cells.
- Ostrowski, Sisse Rye; The soluble urokinase receptor in inflammation – with focus in hiv-infection and malaria.
- Pedersen, Frants; Evaluation of dyspnea in elderly subjects with special emphasis on diastolic dysfunction as a possible cause of dyspnea.
- Pedersen, Marianne Nygaard; Biological response to wear debris after total hip arthroplasty using different bearing materials.
- Persson, Søren; Molecular methods for diagnostics and characterisation of the gastrointestinal pathogens: *Campylobacter* and diarrhoeagenic *E.coli*.
- Petersen, Kenneth Ahrend; CGPR and CGRP-anatagonism – An Investigation of Vascular Headache Pathophysiology and Treatment.
- Petersen, Liselotte; Testing and developing statistical models for adoption studies of genetic and environmental influences on premature death.
- Pildal, Julie; Protection against bias in randomised clinical trials and metaanalyses. The role of allocation concealment and other methodological design measures to protect against bias.
- Pildal, Julie; Protection against bias in randomised clinical trials and metaanalyses. The role of allocation concealment and other methodological design measures to protect against bias.
- Rasmussen, Linda; Internet-based monitoring of asthma.
- Rasmussen, Søren; Analyses of mortality after acute myocardial infarction. A Bayesian multilevel analysis of regional variation in the health care system.
- Rasmussen, Susanne Reindahl; The lifetime costs of smoking and smoking cessation.
- Rørbye, Ingeborg Christina; Medical versus surgical termination of pregnancy in first trimester.
- Schmidt, Dorte Remmer; Congenital Toxoplasmosis. Titel på revideret udgave: A neonatal screening programme for congenital toxoplasmosis – including observations on disease development and its treatment in infants and children.
- Schmidt, Ida Maria; Determinants of kidney size in young children: 1270 Danish children followed from birth to 18 months of age.
- Schmidt, Kirsten Louise Tryde; Cryopreservation of ovarian tissue from girls and women prior to treatment of a malignant disease.
- Sonne-Hansen, Katrine; Biological effects of intratumoral aromatase activity in human breast cancer – *In vitro* studies of breast cancer cells and stromal fibroblasts.
- Sørensen, Brit Binow; Cellular Signaling and Antiapoptotic Effect of Coagulation Factor VIIa in Complex with Tissue Factor.
- Sprinkel, Anne Margrethe Ejrnæs; IgG-Mediated effects of specific immunotherapy: Blocking properties of IgG subclasses and binding to FcγRIIB on basophils.
- Stahlberg, Claudia Irene; Hormone replacement therapy and breast cancer – a Scandinavian approach.
- Stavngaard, Trine; New imaging techniques in COPD.
- Stensballe, Lone Graff; Risk factors for severe respiratory syncytial virus infection. Epidemiologic studies in a low and a high income setting.
- Størling, Joachim; Cytokine Signalling Pathways in Beta-Cell Apoptosis.
- Strid, Mette Aagaard; The burden of food-borne Salmonella infections in humans.
- Thomsen, Morgane Marie; Role of the Muscarinic M5 Acetylcholine Receptor in Cocaine Reinforcement.
- Worm, Jesper; Molecular studies of the adenomatous polyposis coli gene (APC) in malignant melanoma.
- Østergaard, Elsebet; Mitochondrial Disorders: Clinical Findings and Genetic Investigations.

Odontologisk Studienævn

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af Lis Almer Nielsen PÆDO (studieleder, lektor), Dennis Moe BIO (vicedirektør, lektor), Lena Bay PA (afdelingstandlæge), Jens Gejlager TA (afdelingstandlæge), Klaus Gotfredsen PROT (lektor), Majken Wahl Andersen (stud.odont., 3. semester), Sanket Matu (stud.odont., 5. semester), Peter Clausen (næstformand, stud.odont., 5. semester), Jesper Klinck Pedersen (stud.odont., 1. semester) og Louise Lindholm Jensen (stud.odont., 7. semester), Kim Ekstrand TA (lektor) (suppleant), Tore Tranberg Lefolii (stud.odont. 3. semester) (suppleant), Dorte Jeppe-Jensen ADM (studielektor) (observatør), Nils-Erik Fiehn (instituttleder) (observatør) og Studenterstudievejledningen (observatører).
 Repræsentanter fra Fakultetssekretariatet: Lisbeth

Roland Hansen SVF ADM (områdeleder, Studieadministrationen), Charlotte Vindelin Paisley SVF ADM (fuldmægtig, Studieadministrationen), Martin Stampe Noer SVF ADM (områdeleder, Eksamenskontoret) og Susanne Witthøft SVF ADM (studienævnssekretær, referent).

Beretning

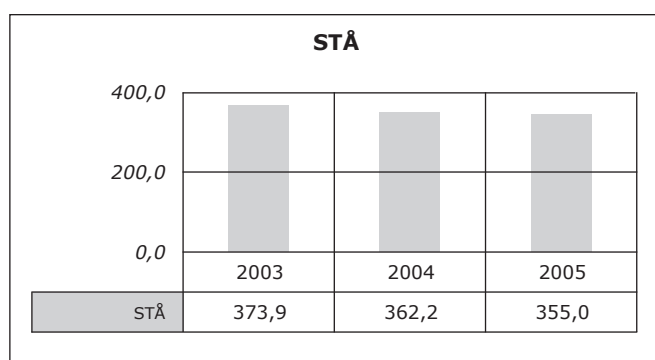
Der har været afholdt 9 studienævnsmøder i år 2005.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder		
	Odontologi	Meritoverført	I alt
Odontologi	354,9	2,6	357,5
Meritstuderende	0,1		
I alt	355,0		

STÅ 2003-2005

Studieleder Lis Almer Nielsen

Studienævnet for Folkesundhedsvidenskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af VIP'erne Ulla Christensen (Institut for Folkesundhedsvidenskab), Lisbeth Ehler Knudsen (Institut for Folkesundhedsvidenskab (studieleder)), Peter La Cour (Institut for Folkesundhedsvidenskab), Inge Kryger Pedersen (Sociologisk Institut (vice-studieleder)) og Bente Stallknecht (Medicinsk Fysiologisk Institut). Studerende er Tina Veje Andersen, Karina Christensen (næstformand), Karen Meier Rasmussen, Jutta Skau og Louise Stage.

Suppleanter

VIP'erne: Erik Lykke Mortensen (Institut for Folkesundhedsvidenskab), Thorkild I.A. Sørensen (Institut for Sygdomsforebyggelse), Signild Vallgård (Institut for Folkesundhedsvidenskab), Jørgen Holm Petersen (Institut for Folkesundhedsvidenskab) og Tania Dræbel (Institut for Folkesundhedsvidenskab). Studerende er Janne Jensen og Mette Olsen

Uddannelsessekretariatet

Sekretariatet bestod pr. 1.2.2005 af uddannelseskoordinator Frank Jørgensen, studiesekretærene Susanne Hannecke-Jensen og Hanne Groth, studentermedhjælp Tina Veje An-

dersen, Mette Olsen (internationale forhold) og Jesper Luthman (FSV-website) samt studieleder og studiesekretariatsleder Lisbeth E. Knudsen. Desuden er der tilknyttet studievejlederne Kirsten Egebjerg Jensen (orlov fra 15.1.), Helene Søgaard og Louise Nordentoft.

Beretning

Siden februar 2004 har godt et halvt hundrede kandidater afsluttet kandidatuddannelsen kun i Folkesundhedsvidenskab; stort set alle har siden fundet arbejde, såvel inden for forskning (f.eks. ph.d.-stipendier) som sundhedsadministration og forebyggelse i såvel ind- som udland.

Studienævnet har vedtaget, at det fra studieåret 2006/2007 skal være muligt at gennemføre en fuld kandidatuddannelse i folkesundhedsvidenskab på engelsk; det obligatoriske metodesemester udbydes på dansk i efterårssemestret og på engelsk i forårssemestret, desuden udbydes mindst 30 ECTS valgfag på engelsk pr. semester.

Som led i uddannelsens internationalisering, deltog 2 FSV-studerende, med støtte fra såvel studienævn som fakultet, i september ved den årlige konference i ASPHER (Association of Schools of Public Health in The European Region). I den sammenhæng var de deltagende FSV-studerende initiativtagere til etablering af netværk mellem Public health-studerende i Europa, herunder en studenterkonference parallelt med ASPHER-konferencen.

I forlængelse af den nye fælles uddannelsesbekendtgørelse, har studienævnet udarbejdet en ny bachelorstudieordning; der som noget nyt indeholder, både indeholder valgfrie studieelementer og fagudbud på engelsk. Studieordningen trådte i kraft for 1. og 2. studieår 1. september.

Studienævnet har i 2005 afholdt møder hver måned, bortset fra juli, og har desuden afholdt en studiedag i december, hvor evaluering og værdier i studiet blev drøftet for deltagere for uddannelsens undervisere, studenterrepræsentanter, studievejledning samt Censorkorps.

Studienævnets udvalg har bl.a. arbejdet med evaluering af undervisningen (der er udviklet et evalueringskoncept, som har en central rolle ved kvalitetsudvikling af uddannelsen), meritvurdering, internationalisering af både bachelor – og kandidatuddannelse, udvikling af udbud af valgfag på kandidatdelen og rammer for specialearbejde. Uddannelsens udviklings- og planlægningsaktiviteter har omfattende opbakning blandt studerenderepræsentanterne,

der løbende bidrager med både stor arbejdsindsats og kreativitet.

Studievejledningen vejleder om en bred vifte af emner, såsom krav og forudsætninger for optagelse på uddannelsen, tilrettelæggelse af studieplan, meritoverførsel, studie i forbindelse med barsel, specialeskrivning, tilrettelæggelse af studieforløb for indkomne udvekslingsstuderende m.m. Desuden har studievejledningen forestået og deltaget i forskellige typer af møder rettet mod såvel potentielle som nuværende FSV-studerende.

FSV-sekretariatet har betjent de studerende, med tilmeldinger til undervisning, afholdelse af seminarer, optimeret skemalægning og eksamensplanlægning m.m. Desuden er sekretariatsbetjening af FSV-uddannelsernes (KU og SDU) censorkorps, placeret i forbindelse med sekretariatet.

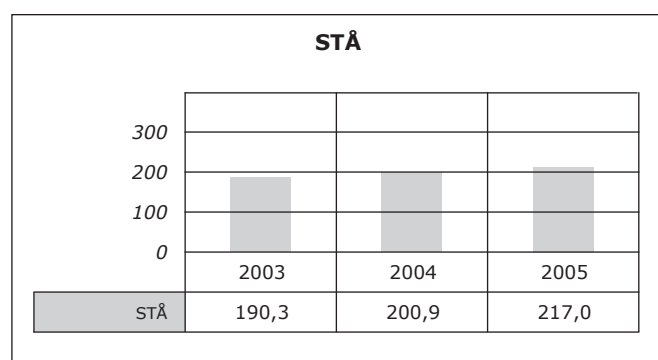
Studienævnet har afholdt en undervisningsdag den 2.12., hvor evaluering og værdier i studiet blev drøftet.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder				
	Folkesundhedsvidenskab	Jura	Teologisk fakultet	Meritoverført	I alt
Folkesundhedsvidenskab	203,8	1,2	0,3	12,8	218,2
Idræt	0,9				
Civiling. i med. og teknik	0,3				
Naturvidenskab	0,5				
Samfundsvidenskab	0,3				
Meritstuderende	10,6				
Gæstestuderende	0,5				
I alt	217,0				
Åben Uddannelse	0,6				

STÅ 2003-2005

Studieleder Lisbeth Ehlert Knudsen

Uddannelsesudvalget for Master of International Health (MIH)

Et uddannelsesudvalg har samme personsammensætning, kompetence og arbejdsopgaver som et ordinært studienævn.

Medlemmer pr. 1.2.2005

Pr. 1.2.2005 bestod uddannelsesudvalget af uddannelsesledere, lektor Helle Samuelsen, Afdeling for International Sundhed, lektor Flemming Konradsen, Afdeling for International Sundhed, lektor Vibeke Rasch, Afdeling for International Sundhed, adjunkt Tanja Dræbel, Afdeling for International Sundhed, lektor Dan Meyrowitsch, Afdeling for Epidemiologi. Studerende: Stud.-MIH Abraham Mahizo, Danida Fellowship Centre, stud.-MIH Olisa Pius, Kristina Heterington, Marlene Krag-Petersen. Suppleanter: Penelope Masumbu, Fiona Wong. Observatører er uddannelseskoordinator Lene Blegvad, Afdeling for International Sundhed og uddannelseskoordinator, Marianne Dithmer, Studieseekretariatet for MIH-uddannelsen, (sekretær). Studenterrepræsentanter for uddannelsesudvalget vælges ved og fungerer fra nyt studieårs begyndelse.

Organisation

Sekretariatet er 16.12.2004 sammen med Afdeling for International Sundhed flyttet til Kommunehospital. Besøgs-adresse: Øster Farimagsgade 5A, Bygning 16, opg. I.

Sekretariatet omfatter uddannelsesleder Helle Samuelsen, h.samuelsen@pubhealth.ku.dk, uddannelseskoordinator Lene Blegvad, L.Blegvad@pubhealth.ku.dk, uddannelseskoordinator Marianne Dithmer, M.Dithmer@pubhealth.ku.dk, kursuskoordinator Birgitte Gantriis, B.Gantriis@pubhealth.ku.dk.

Beretning

Formål

Master of International Health uddannelsen, blev oprettet i 1998 under lov om åben uddannelse (nu lov om deltidsuddannelse). Det er en et-årig akademisk engelsksproget videreuddannelse, med det formål, at uddanne personer, som selvstændigt og på videnskabeligt grundlag kan medvirke til, at forbedre befolkningers og befolkningsgrupperes sundhedstilstand internationalt, regionalt og lokalt. Væsentligt er forståelsen for samspillet mellem samfund, sundhedssystemer, behandling og forebyggelse af sygdomme samt sundhedsfremme i lav- og mellemindkomst samfund.

Udbydere

Uddannelsen udbydes ved Københavns Universitet af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

MIH-uddannelsens enkelt moduler indgår i uddannelsen "Troped -European Master of Science programme in International Health", som udbydes af det Europæiske uddannelses-netværk indenfor International Sundhed; Troped med midler fra EU-kommissionen (Erasmus Mundus).

Det meste af undervisningen rekvireres fra Institut for Folkesundhedsvidenskab i samarbejde med Danida og danske samt udenlandske undervisnings- og forskningsinstitutioner.

Optagelse

Optagelse på studiet kræver enten en videregående sundhedsfaglig, samfundsfaglig eller anden relevant kandidateksamen eller en uddannelse på mindst bachelorniveau fra et universitet eller anden højere læreanstalt og dokumenteret teoretisk videreuddannelse på mindst et år samt relevant erhvervs erfaring svarende til mindst to års fuldtidsarbejde. Desuden skal ansøgeren besidde sproglige færdigheder i engelsk, der kvalificerer til at følge et engelsksproget undervisningsforløb, og med ansøgningen skal følge et projektudkast på maks. 4 sider. Ansøgere med anden baggrund kan optages efter individuel vurdering. Der optages ca. 28 studerende pr. år.

Indhold (fagledere i parentes)

Modul I. Core Module (20 ECTS): Grundmodul (professor Ib Bygbjerg/lektor Helle Samuelsen). Introduktion til international sundhed. Baseret på problemorienteret undervisning. Grundmodulet svarer til det TropEd godkendte (europæiske) "Core module", idet der dog er 5 ugers ophold ved Christian Medical College (CMC), Vellore i Indien. Her gennemfører de studerende feltbesøg, vejledt af professor Abraham Joseph og Sulochana Abraham, og der undervises i øvrigt i relevante temaer, af den kompetente lærerstab på CMC. Modulet afsluttes med skriftlig og mundtlig eksamen.

Modul II. Advanced Module (12 ECTS): "Health care systems in low-income societies". Videregående modul (lektor Helle Samuelsen) omfatter medicinsk antropologi, politisk videnskab, økonomi og management i tæt samarbejde med interne og eksterne lærere fra ind- og udland, blandt andet Danida og østafrikanske institutioner. Afsluttes med skriftlig eksamen.

Modul III. Special Module A (6 ECTS): "Refugee Health and Health in Emergencies" (lektor Flemming Konradsen/Tanja Dræbel) omfatter humanitær bistand, katastrofer og flygtninge. Afholdes i samarbejde med Dansk Røde Kors, Læger uden Grænser og Internationalt Center for Torturofre. Afsluttes med mundtlig eksamen.

Special Module B (6 ECTS) "hiv/aids, Prevention, Control, Care and Advocacy", (lektor Vibeke Rasch) omfatter hiv/aids-forebyggelse, kontrol og behandling. Afholdes i samarbejde med Epidemiafdelingen, Rigshospitalet. Afsluttes med skriftlig eksamen.

Modul IV : "Research design", 1 1/2 uges introduktion til forskningsprocessen, og arbejde med udkast til speciale/afhandling.

Modul V: Individuelt projektarbejde (masterafhandling) med vejledning og afsluttende eksamen.

Modulerne I-III: Kan tages separat. Modul V forudsætter deltagelse i Modul I ved Københavns Universitet.

Alle moduler er godkendt af TropEd.

Evaluering

Hvert modul bliver systematisk skriftligt og mundtligt evalueret af de studerende. Evalueringen er baseret på et spørgeskema, med kvantitative og kvalitative parametre, og resultaterne af disse undersøgelser, diskuteres med de studerende, fagledere samt i uddannelsesudvalget, og de nødvendige skridt bliver taget for løbende justering af uddannelsen.

Status

MIH-uddannelsen ved KU har i 2005 udbudt den undervisning, som forudsættes i studieordningen. Uddannelsen har 31.12.2005 i alt 23 studerende, der er i gang med hele MIH-uddannelsen, heraf er 13 støttet af Danida. Derudover har 35 studerende deltaget på enkeltmoduler, herunder i alt 8 Erasmus-Mundus studerende. I alt har der været 23 nationaliteter repræsenteret med i 2005. Det sjette hold af Masters in International Health (MIH) i Danmark blev færdige i august 2005.

Afdeling for International Sundhed/MIH deltager i et konsortium med 7 andre europæiske institutioner, som i 2004 blev udvalgt af EU, til at indgå i Erasmus-Mundus Programmet. I 2005 blev en ansøgning til EU om Action 3 imødekommet, hvilket indbefatter muligheder for scholarships, til en række europæiske Erasmus-Mundus studerende, af op til 3 måneders varighed ved samarbejdsuniversiteter i Kina, Thailand, Sydafrika og Schweiz. MIH-uddannelsen har en hjemmeside (se ovenfor) og har i efteråret 2005, udgivet en ny folder om uddannelsen.

MIH-Kandidatproduktion

År	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Antal	25	26	24	22	28	24
Køn	(15 kvinder)	(16 kvinder)	(8 kvinder)	(8 kvinder)	(12 kvinder)	(11 kvinder)

European Ms.c. in International Health (Erasmus-Mundus) kandidater med bevis fra KU

År	2005
Antal	2
Heraf	0 kvinder

I samarbejde med de øvrige konsortie-medlemmer

9 studerende

Uddannelsesleder Helle Samuelsen

Uddannelsesudvalget for Master of Public Health (MPH)**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod uddannelsesudvalget af uddannelsesleder professor Allan Krasnik.

Et uddannelsesudvalg har samme personsammensætning, kompetence og arbejdsopgaver som et ordinært studienævn.

Undervisere: Professor Allan Krasnik, Afdeling for Sundhedstjenesteforskning (formand), lektor Dan Meyrowitsch, Afdeling for Epidemiologi, lektor Lone Schmidt, Afdeling for Social Medicin, lektor Signild Vallgård, Afdeling for Sundhedstjenesteforskning.

Studerende: Hanne Diemer, Bodil Graver Jensen, Helle Vendel Petersen, Marianne Uhre.

Undervisere: Professor Bjørn Holstein.

Studerende: Janne Godsæd-Petersen, Tine Sigsgaard.

Observatør: Specialkonsulent, cand.jur. Aase Gudmann, MPH-sekretariatet.

Organisation

Studiesekretariatet er placeret ved Institut for Folkesundhedsvidenskab, Øster Farimagsgade 5, opg. B, Postboks 2099. 1014 København K. Telefon 35 32 79 69, fax 35 32 73 16. Det omfatter uddannelsesleder Allan Krasnik, e-mail krasnik@pubhealth.ku.dk, specialkonsulent, cand.jur. Aase Gudmann, e-mail A.Gudmann@pubhealth.ku.dk, kontorfuldmægtig: G.Skov@pubhealth.ku.dk.

Web-site: www.pubhealth.ku.dk/mphs.

Beretning

Uddannelsesudvalgets sammensætning gælder fra 1.9.2005. Studenterrepræsentanter til uddannelsesudvalget vælges ved og fungerer fra nyt studieårs begyndelse.

Formål

Master of Public Health (MPH) uddannelsen er oprettet i 1996 under lov om åben uddannelse. Det er en to-årig (1,5 årsværk) akademisk masteruddannelse med det formål at uddanne personer, som selvstændigt og på videnskabeligt grundlag kan medvirke til at forbedre befolkningens og befolkningsgrupperes sundhedstilstand ved at 1) igangsætte, deltage i og evaluere forebyggende og sundhedsfremmende programmer om befolkningens sundhed og 2) deltage i udvikling, planlægning og ledelse af sundheds- og socialvæsenet.

Udbydere

Uddannelsen udbydes ved universiteterne i København og Aarhus under medvirken af lærere fra Syddansk Universitet. Ved Københavns Universitet udbydes uddannelsen af Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, og det meste af undervisningen rekvireres fra Institut for Folkesundhedsvidenskab.

Optagelse

MPH-uddannelsen er tilrettelagt for studerende, der har gennemgået en videregående samfundsfaglig, sundhedsfaglig eller anden relevant uddannelse på mindst bachelorniveau og opnået relevant erhvervs erfaring svarende til mindst to års fuldtidsarbejde.

Ansøgere med anden baggrund kan optages efter individuel vurdering. Der optages ca. 25 studerende per år ved Københavns Universitet.

Indhold af første studieår (fagledere i parentes)

Introduktions- og kvalifikationsmodul: Introduktion til sundheds- og samfundsvidenskabelig tænkning (professor Allan Krasnik), videnskabsteori og etik (lektor Peter Rosset), databehandling (lektor Mogens Trab Damsgaard) og introduktion til masterafhandling (lektor Lone Schmidt).

Fællesmodul 1. Forskningsmetoder: Teoretisk biostatistik og epidemiologi samt målemetoder og datakilder (adjunkt Susanne Ditlevsen, lektor Merete Osler), og kvalitative forskningsmetoder (ph.d. Anette Sonne Nielsen), litteratursøgning og -evaluering.

Fællesmodul 2. Levekår og sundhed (lektor Kirsten Avlund): Begreber, indikatorer, sygdomsmønstre og sundhedsudvikling. Sociale og psykiske faktorer, adfærd og sundhed. Miljø og sundhed. International sundhed.

Fællesmodul 3. Organisation, ledelse og økonomi i sundheds- og socialvæsenet (professor Allan Krasnik). Sundheds- og socialvæsenets organisation og funktioner: Sundhedspolitik, sundhedsvæsenets udvikling og struktur, internationale organisationer, planlægning, styringsmekanismer, evalueringsmetoder, MTV. Ledelse og kommunikation i offentlige institutioner, procesmonitorering og kvalitetssikring, beslutningsprocesser, strategisk ledelse. Samfundsøkonomisk effektivitet, driftsøkonomi, sundhedsøkonomisk evaluering, cost-benefit analyse, cost-effectiveness analyse og cost utility analyse.

Fællesmodul 4. Forebyggelse og sundhedsfremme (ekstern lektor Torben Jørgensen). Biologiske, fysisk-kemiske, sociale og socialpsykologiske elementer. Kommunikation og pædagogik. Eksisterende strategier og programmer. Implementering, monitorering, styring, evaluering, kvalitetsudvikling.

To valgfrie specialmoduler efter den studerendes eget ønske. I 2005 afholdtes fem specialmoduler: Forebyggelse og sundhedsfremme (professor Finn Diderichsen). Sundhedsvæsenets organisation og ledelse (professor Lene Koch). Epidemiologi og biostatistik (professor Per Kragh Andersen). Sundhedsøkonomi (professor Hans Keiding). Kvalitative analysestrategier (ph.d. Sniff Andersen Nexø).

Desuden ca. 8 ugers arbejde med øvelser, cases, obligatoriske opgaver og eksamensopgave.

Indhold andet studieår

Individuelt projektarbejde (masterafhandling) med vejledning (lektor Lone Schmidt) samt 6 to-dages seminarer med emner som understøtter arbejdet med masterafhandlingen (lektor Dan Meyrowitsch).

Evaluering af de studerende

I første studieår skal de studerende udarbejde og forsvare tre obligatoriske opgaver, en som dækker stoffet i første semester, og to som dækker stoffet i de to valgfrie specialmoduler. Første semesteropgaven skal være bestået for at man kan melde sig til eksamen efter fællesmodulerne.

Evaluering af undervisningen

Hvert modul bliver systematisk evalueret af de studerende. Evalueringerne er baseret på et spørgeskema og resultaterne af disse undersøgelser diskuteres med de studerende,

faglederne samt i uddannelsesudvalget og de nødvendige skridt bliver taget for løbende at justere uddannelsen.

Status

Strukturreformen i Danmark har store konsekvenser for sundhedsvæsenet – ikke mindst for det forebyggende arbejde, hvor de nye storkommuner får et stort ansvar, men også for de omstillinger, som må forventes generelt i sundhedsvæsenet i de kommende år. MPH-uddannelsen vil med sin særlige profil bidrage til at sikre den nødvendige kompetence blandt medarbejderne i bl.a. kommuner og regioner til at løse de nye opgaver. Den nationale MPH-bestyrelse med repræsentanter for disse instanser drøfter nu, hvorledes uddannelsessamarbejdet med de nye sundhedsmyndigheder kan intensiveres.

I 2003 etablerede de to universiteter, der udbyder MPH-uddannelsen, et samarbejde med Dansk Selskab for Samfundsmedicin, om at kommende speciallæger benytter MPH-uddannelsens fire fællesmoduler som delvis afløser for det tidligere A-kursus (teoretisk kursus i samfundsmedicin). Det er et af de første eksempler på, at speciallægeuddannelsen delvis gennemføres i universitetsregi, og vi ser på baggrund af den positive evaluering frem til videreførelse af ordningen under de nye speciallægeuddannelsesregler.

I løbet af 2004 gennemførte Evalueringsinstituttet (EVA) en ekstern evaluering af MPH-uddannelserne i Danmark, som indeholder en række overvejelser og anbefalinger med henblik på den videre udvikling af uddannelsen. Som led i opfølgningen har MPH-uddannelsen gennemført forskellige initiativer – herunder udarbejdelse af kompetencebeskrivelser, etablering af muligheder for opnåelse af specialiserede MPH-grader samt udvikling af et mere fleksibelt specialkursusforløb.

MPH-graden er globalt kendt og anerkendt som en professionel kvalifikation i sundhedsarbejdet. MPH-uddannelsen i København lægger stor vægt på at deltage i internationale samarbejdsprojekter bl.a. i regi af Association of Schools of Public Health in the European Region (ASPHER). Disse omfatter, bl.a. et EU-finansieret udviklingsarbejde, om at etablere et internationalt tre-måneders kursus om ledelse i sundhedsvæsenet, et videre samarbejde mellem flere europæiske MPH-uddannelser, der har etableret den såkaldte European Master of Public Health-grad (EMPH), og et initiativ til etablering af et program (Europubhealth) for studenterudveksling under EU's Erasmus Mundus-program. MPH-uddannelsen medvirker desuden aktivt i et EU-finansieret projekt, om udvikling af et europæisk akkrediteringssystem for public health uddannelser, og der foreligger konkrete planer, om etablering af et europæisk akkrediteringskontor på Københavns Universitet, med ansvar for dette arbejde.

Af 48 ansøgere til studiestart september 2005, blev der optaget 47, men kun 24 påbegyndte faktisk uddannelsen. Hertil kommer 6 læger under uddannelse til speciallæge i samfundsmedicin, således at der i alt startede 30 studerende. Dette betydelige frafald inden studiestart er kendt fra tidligere år og skyldes først og fremmest vanskeligheder med at finansiere deltagerafgiften på 96.000 kr. Desuden deltog 26 personer som enkeltfagsstuderende på MPH-uddannelsens valgfrie specialmoduler. I alt har 162 personer opnået MPH-graden ved Københavns Universitet i perioden 1998-2005.

Statistik*Kandidatproduktion*

År	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Antal	21	19	19	21	15	25	21	21

Uddannelsesleder Allan Krasnik

Studienævnet for Humanbiologi**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af formand og studieleder Henrik Galbo, vicedirektør Bodil Norrild og næstformand Jeppe M. Larsen.

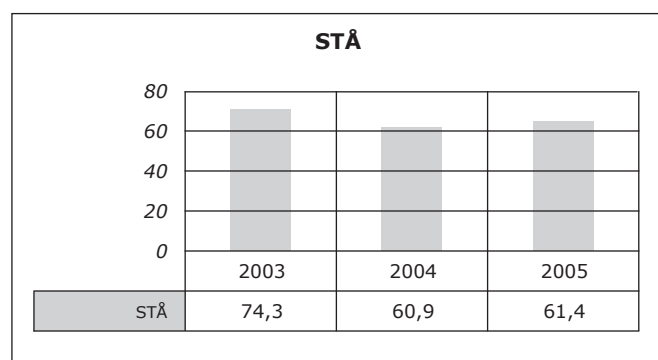
Studienævnets medlemmer bestod af lærerne (3 år) Henrik Galbo, Medicinsk Fysiologisk Institut, Bodil Norrild, Insti-

tut for Molekylær Patologi, Proteinlaboratoriet, Jørgen Gomme, Institut for Molekylær Biologi og Fysiologi, Thomas Jonassen, Farmakologisk Institut og Vladimir Berzin, Institut for Molekylær Patologi, Proteinlaboratoriet.

Studerende (1 år) hold 15: Jakob Jespersen og Mathias Jul Jørgensen og hold 16 Jacob Bo Lademann, Jeppe Madura Larsen og Nikolaj Bak.

Statistik*STÅ fordelt på indskrivning*

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder		
	Humanbiologi	Meritoverført	I alt
Humanbiologi	61,0	1,2	62,2
Civiling. i medicin og teknik	0,1		
Meritstuderende	0,1		
Gæstestuderende	0,3		
I alt	61,4		

STÅ 2003-2005

Studieleder Henrik Galbo

Ph.d.-studienævnet for Sundhedsvidenskab**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af lektor Jørgen Vinten, professor Jesper Reibel, lektor Jørgen Dissing, professor Christian Karup, professor Thorkild I.A. Sørensen, cand.odont. Anja Weirsø Dynesen, cand.med. Bo Rud Christoffersen, cand.med. Karen Suarez Krabbe, cand.scient. Charlotte Ellen Larroude, cand.med. Lisa von Huth Smith.

Beretning

Der er i 2005 ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet tildelt 160 ph.d.-grader efter gennemførelse af det generelle ph.d.-studieprogram ved fakultetet, mens 4 studerende er faldet fra, og tre har valgt at fortsætte deres videnskabelige arbejde, mhp. senere at udarbejde en disputats. I samme periode har 245 studerende søgt indskrivning. Dette markerer en fortsat stigning i netto-tilgang i perioden, og afspejler en yderligere forøgelse af stipendieantallet i forbindelse med oprettelse af flere forskerskoler.

Studienævnet opretholder kravet om, at de studerende skal udarbejde engelsksprogede manuskripter, som beskriver deres forskningsprojekt. Disse manuskripter indgår i ph.d.-afhandlingen, og de skal uafhængigt heraf søges publiceret i internationale fagtidsskrifter. I samarbejde med Karolinska Institutet i Sverige, arbejdes på at monitorere og dokumentere kvaliteten og kvantiteten af dette produkt af forskeruddannelsen ved fakultetet. Dette evalueringsarbejde forventes at give resultater, som allerede i 2006 vil kunne danne grundlag for tiltag, som kan forbedre ph.d.-uddannelsens kvalitet.

Omkring halvdelen af de ph.d.-studerende ved fakultetet er ikke læger, men har gennemført andre sundheds-, natur- eller samfundsvidenskabelige kandidatuddannelser. Det er fortsat opfattelsen at efterspørgslen efter fakultetets ph.d.-uddannede for tiden overstiger produktionen. Denne opfattelse støttes med mellemrum i medierne, af repræsentanter for aftagende virksomheder og institutioner.

Ph.d.-studieleder Jørgen Vinten

Afdeling for Eksperimentel Medicin

Ledelse pr 1.2.2005

Afdelingen ledes af afdelingschef, professor, dr.med. Jann Hau.

Adresse

Panum Institutttet
Blegdamsvej 3
2200 København N
Telefon 35 32 73 73
Fax 35 32 73 99
libi@emed.ku.dk
www.emed.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Se tidligere udgaver af årbogen.

Fysiske rammer

Omfatter 3.500 m² (netto) på Panum Institutttet og 600 m² (netto) på Rigshospitalet.

Servicevirksomhed

Afdelingen har ansvaret for fakultetets forsøgsdyrsfaciliteter, og yder assistance ved dyreforsøg, samt rådgiver i forsøgsdyrfaglige spørgsmål, herunder forsøgsplanlægning. Den 1. september 2004 blev der indgået et samarbejde imellem Københavns Universitet (KU), Rigshospitalet, Københavns Amt og Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole (KVL) om Campusstalden. Samarbejdet betyder, at brugere fra de berørte institutioner, kan anvende alle faciliteter ved Afdeling for Eksperimentel Medicin (AEM) på KU, og Institut for Veterinær Patobiologi (IVP) på KVL som interne brugere, dvs. subventioneret. Faciliteterne ved AEM er fortrinsvis forbeholdt små dyr, mens faciliteterne ved IVP fortrinsvis er forbeholdt store dyr. Formanden for Campusstaldens bestyrelse er SUNDs dekan. En betydelig ombygning og oprustning af forsøgsdyrfaciliteterne skete i 2005 med færdiggørelse af en nyindrettet karantæneafdeling, for at imødekomme et stadigt stigende behov for import af transgene mus. Desuden udskiftedes afdelingens vaske- og autoklaveringsmaskineri, og der etableredes afdelinger med individuelt ventilerede bursystemer, en transgen core-service-facilitet, en afdeling for billeddannende teknikker og en afdeling for adfærdsstudier. Disse servicefaciliteter vil kunne tilbydes forskerne fra begyndelsen af 2006. Omfattende analyser af arbejdsprocesserne i servicevirksomheden, blev foretaget med henblik på optimering af disse. Udarbejdelse og implementering af nye instrukser og arbejdsprocesser initieredes ultimo 2005.

Forskningsvirksomhed

Forskningsområdet er komparativ medicin, og fokuserer blandt andet på udvikling af metoder til studier af stress hos dyr i forbindelse med anæstesi og eksperimentelle ind-

greb. Metoderne, der anvendes i kombination med adfærdsstudier, baseres på PCR og immunkemisk kvantitering af stressfølsomme molekyler. Et andet vigtigt forskningsprojekt, er udvikling af orale immuniseringsmetoder for optimering af produktion af immunspecifikke antistoffer i hønseæg.

Afdelingens forskningsgruppe er blevet udvidet med et adjunkt i komparativ medicin, og dyrlæge ph.d. Nanna Lind tiltrådte denne stilling. Dr. Anette Moustgaard var i 2005 forskningsvoluntør, og gæsteforskerne Toru Saito (Japan) Joseph M. Ngotho (Kenya), Michel Adencreutz (Sverige) og Anna-Linneá Fernstrom (Sverige) tilbragte alle mere end en måned i afdelingens laboratorium. Desuden gæstede en række andre forskere afdelingen på kortere søg.

Formidling

Videnskabelige originalartikler

- Hau J, and Hendriksen CFM. Refinement of Polyclonal Antibody Production by Combining Oral Immunization of Chickens with Harvest of Antibodies from the Egg Yolk. *ILAR Journal* 46, 294-299, 2005.
- Kagira JM, Maina NV, Thuita JK, Ngotho M, Hau J. Influence of cyclophosphamide on the haematological profile of laboratory bred African soft-furred rats (*Mastomys natalensis*) *Scandinavian Journal of Laboratory Animals Science* 32 (3): 153-158 2005.
- Lind NM, Olsen AK, Moustgaard A, Jensen SB, Jakobsen S, Hansen AK, Arnfred SM, Hemmingsen RP, Gjedde A and Cumming P: Mapping the amphetamine-evoked dopamine release in the brain of the Göttingen minipig: *Brain Res Bull* 65: 1-9, 2005.
- Lind NM, Gjedde A, Moustgaard A, Olsen AK, Jensen SB, Jakobsen S, Arnfred SM, Hansen AK, Hemmingsen RP, and Cumming P: Behavioral response to novelty correlates with dopamine receptor availability in striatum of Göttingen minipigs. *Behavioural Brain Research* 164: 172-77, 2005.
- Lind NM, Vinther M, Hemmingsen RP, and Hansen AK: Validation of a digital video tracking system for recording pig locomotor behaviour. *J Neurosci Meth* 143 (2): 123-32., 2005.
- Mayo SL, Tufvesson M, Carlsson HE, Royo F, Gizurarson S and Hau J. RhinoVax is an efficient adjuvant in oral immunisation of young chickens and cholera toxin B as an effective oral primer in traditional subcutaneous immunisation with Freund's incomplete adjuvant. *J In Vivo* 19 (2): 375-382, 2005.
- Mayo SL, Royo F and Hau J. Correlation between adjuvanticity and immunogenicity of cholera toxin B subunit in orally immunised young chickens *APMIS* 113 (4): 284-287 APR 2005.
- Mogensen J, Moustgaard A, Kahn U, Wortwein G, Nielsen KS. Egocentric spatial orientation in a water maze by rats subjected to transection of the fimbria-fornix and/or ablation of the prefrontal cortex. *Brain Res Bull*. Feb 15;65(1):41-58, 2005.
- Moustgaard A, Arnfred SM, Lind NM, Hemmingsen RP, Hansen AK: Acquisition of Visually-guided Conditional Associative Tasks in Göttingen Minipigs. *Behavioural Processes* 68: 97-102, 2005.
- Moustgaard A, Lind NM, Arnfred SM, Hansen AK, Hem-

mingsen R. Effects of amphetamine on the performance of two conditional associative tasks in Göttingen minipigs. *Homeostasis in Health and Disease* 43: 136-43, 2005.

Royo F, Lyberg K, Abelson, K, Carlsson HE, and Hau J. Effect of repeated confined single housing of young pigs on faecal excretion of cortisol and IgA. *Scandinavian Journal of Laboratory Animal Science* 32 (1): 33-37 2005.

Sandfeld Nielsen L & Lind NM: Measurements of three ocular parameters in the Göttingen minipig with implications for visual discrimination. *Scandinavian Journal of Laboratory Animal Science* 32 (1): 9-16, 2005.

Undervisning

Afdelingen har en omfattende kursusvirksomhed i forsøgsdyrskundskab, toksikologi, eksperimentel kirurgi og mikrokirurgi for ph.d.-studerende, teknisk personale samt personer, der ønsker selvstændig tilladelse til at udføre dyreforsøg. Desuden arrangeres – i samarbejde med Sund-

hedsstyrelsen – kurser i operativ kirurgi, mikrokirurgi samt oftalmologi for læger under speciallægeuddannelse. Afdelingen har ansvaret for den obligatoriske undervisning i forsøgsdyrskundskab for humanbiologer, og enkelte forelæsninger på medicinuddannelsen.

Afdelingsleder Jann Hau

Stab

VIP Internt finansieret

Hau, Jann; professor.

Jensen, Hans-Jørgen Skovgaard; dyrlæge.

Lind, Nanna Marie; adjunkt.

Fondsbevillinger

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

– Adfærdsfarmakologiske analyser (Anette Moustgaard)
kr. 1.938.200.

Forskningsenheden for Almen Praksis i København

Ledelse pr. 1.2.2005

Forskningsenheden ledes af forskningsleder, praktiserende læge, professor, dr.med. Hanne Hollnagel.

Forskningsenhedens bestyrelse består fra Praktiserende Lægers Organisation af formanden læge Michael Dupont og læge Henrik Dibbern samt fra Sygesikringens Forhandlingsudvalg amtsborgmester Hans Jørgen Holm og amtsborgmester Bent Hansen.

Organisation

Central Forskningsenhed for Almen Praksis blev oprettet i 1978 med tilknytning til Institut for Almen Medicin, Københavns Universitet. Forskningsenheden er en selvejende institution, hvis formål er at udføre forskning i almen praksis og sundhedsvæsenet i øvrigt. Desuden rådgivning og praktisk bistand til forskning i almen praksis og tilgrænsende områder.

Forskningsenheden fungerer under vedtægter, som 1. december 1985 er indgået mellem Praktiserende Lægers Organisation og Sygesikringens Forhandlingsudvalg. Forskningsenheden finansieres af den af organisationerne oprettede forskningsfond 'Fonden vedr. finansiering af forskning i almen praksis og sundhedsvæsenet i øvrigt'. Fonden får også midler fra finansloven.

Til at vejlede institutionen forskningspolitisk er nedsat et Fagligt råd med repræsentanter for Dansk Selskab for Almen Medicin, Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, Sundhedsstyrelsen, Sundhedsministeriet og Institutterne for Almen Medicin i København, Århus og Odense.

Adresse

Øster Farimagsgade 5
Postboks 2099
1014 København K
Telefon 35 32 71 71
Fax 35 32 71 31
admin@gpract.ku.dk
www.gpract.ku.dk.

Forskningsenhedens beretning

Forskningsenheden rummer vejledningskompetencer svarende til alle akademiske niveauer inden for forskning, kvalitetsudvikling, evaluering og medicinsk teknologivurdering. Forskerne har forskellige akademiske baggrunde og udgør tilsammen et kreativt, tværfagligt miljø, der udnyttes såvel i enkeltprojekter som i områdespecifikke forskningsgrupper og metodefora. Der findes således forskningsgrupper vedr. diabetes, børns sundhed og sygdom, kræft, forskning om kvalitetsudvikling, teoriudvikling samt metodeforum om kvantitative metoder og kvalitative metoder. Som en naturlig del af forskningsarbejdet deltager en stor del af forskerne i fagpolitisk og forskningspolitisk udviklings- og udvalgsarbejde.

Personaleforhold

På forskningsenheden er der i alt 15 forskerårsværk fordelt på 35 forskere, der enten er fastansatte (4,6 årsværk) eller eksternt finansierede (10,2 årsværk). Forskerne dækker kompetencemæssigt kvantitative og kvalitative metoder og har qua deres arbejde ekspertviden inden for mere end 30 forskellige områder, alle højrelevante for almen praksis videns- og kompetenceudvikling.

Seneste historiske udvikling

Forskningsenheden prioriterer i de kommende år implementeringsforskning samt udvikling af vejlederfunktionen.

Forskningsvirksomhed

1. Forskningsenheden har et bredt forskningsfelt med følgende tyngdepunkter

Befolkningens almindelige helbredsproblemer, dens håndtering af disse og behov for lægehjælp.

Klinisk forskning om de af patienterne hyppigst præsenterede henvendelsesårsager i almen praksis og om de hyppigste symptomer/diagnoser set i almen praksis.

Forebyggelsesforskning: Forebyggelse er et vidt begreb, som ud over de samfundsmæssige tiltag omfatter den individ- og familieorienterede del, hvorunder vi har en del projekter om forebyggende samtaler i almen praksis, om kommunikation af risiko, motivationsteorier, om helbredsressourcer, salutogenese, om sociale ressourcer, om livsstilsamtaler ang. rygning og alkohol, om ulighed i forebyggelse og sundhed.

Sundhedstjenesteforskning inkl. kvalitetsvurdering: Om befolkningens kontakter til almen praksis, teknologivurdering af procedurer i almen praksis, implementering af kliniske vejledninger og af ny forskningsviden, om det gode patientforløb på tværs af sektorerne.

På tværs af ovennævnte områder arbejdes med de to nævnte områder, som en slags almenmedicinsk grundforskning om de processer, der danner basis for det kliniske arbejde i almen praksis:

Konsultations- og kommunikationsforskning: Læge-patientforholdet, den patientcentrerede konsultation, den motive-rende samtale, befolkningens forventninger, befolkningens sygdomsmodel sammenlignet med lægens sygdomsmodel, om det bio-sociale, psykologiske og kulturelle perspektiv på sundhed og sygdom, praktiserende lægers tavse viden.

Teoriudvikling og begrebsafklaring: For eksempel indsigt i forløbet af folkesygdommene bl.a. gennem inddragelse af disse sygdomsformers begyndelse/oprindelse/forløb forud for og efter lægekontakt, udvikling af teorier bag forebyggelseskonsultationen, afklaring af begreberne patient-ønsker, patientforventninger, patientbehov.

2. Ph.d.-projekter

Forældre til småbørn, som ofte er syge (Ruth Kirk Ertmann).

Tobak i konsultationen hos den praktiserende læge (Ann Dorrit Guassora).

Det metaboliske syndrom i almen praksis (Poul Erik Heldgaard).

Øresygdom, hørelse og sprog hos førskolebørn (Maj-Britt Glenn Lauritsen).

Patientens perspektiv på et liv med type 2-diabetes (Anni B.S. Nielsen).

Risikoopfattelse hos hypertensionspatienter i almen praksis (Henrik Sångren).

Den forebyggende børneundersøgelse i almen praksis – opgaver og muligheder i forhold til børn med særlige behov. En kvalitativ undersøgelse (Kirsten Lykke).

Studies in the Interaction between Disease Development and Interventions. Statistical Analysis of Multivariate Processes Observed at Arbitrary Time Points (Volkert Siersma).

3. Individuelle forskningsprojekter (alfabetisk efter projektleder)

Udvalgte indvandreregrupper kontaktmønstre til almen praksis i Københavns Kommune; Udvikling af en indvandrerkonsulentfunktion i almen praksis (Lise Dyhr).

Situationel sygdom – en undersøgelse af den situationelle sygdomsteoris gyldighedsområde (Dorte Gannik).

Diabetesomsorg i almen praksis – 14-års-opfølgningen (Lars J. Hansen).

Opsporing af asthma bronchiale i 5-års-alderen i almen praksis (Christian Hermann).

Positive sundhedsfaktorer – En bedre balance mellem risikotænkning og ressourcetænkning; Sårbarhed som styrke – hvordan kan afmagtserfaringer blive til helbredsressourcer (Hanne Hollnagel, Kirsti Malterud).

Er en læge en læge? Om kønnets betydning for almen praksis (Bibi Hølge-Hazelton).

Indledende planlægning af et forskningsforløb frem mod en klarlæggelse af, hvad almenmedicinsk filosofi er (Hans Lynge).

Den forebyggende børneundersøgelse i almen praksis – opgaver og muligheder i forhold til børn med særlige behov. En kvalitativ undersøgelse (Kirsten Lykke).

Symptomer som kundskabskilde – Hvordan kan vi udvikle medicinsk kundskab om kvinders helbred (Kirsti Malterud).

Selvvrurderet helbred: Uafhængig prædikator for total dødelighed og død af iskæmisk hjertesygdom (Anni B.S. Nielsen, Hanne Hollnagel).

Hvad er vigtigt for et velfungerende samarbejde mellem tutorlæge og almenmedicinsk blok læge – beskrevet ud fra perspektivet af yngre læge (Bente Nielsen).

Diabetesomsorg i almen praksis (Niels de Fine Olivarius).

Diabetessygdommens epidemiologi (Niels de Fine Olivarius, Thomas Drivsholm).

Evidensbaseret medicin – opnås målet? (Ole Olsen).

Lændesmerter i almen praksis efter 22 år (Poul A. Pedersen).

Patienten som lægens læremester (Charlotte Tulinius).

HUSK – fokus på hukommelsen (Frans Boch Waldorff).

Faglige og administrative hverv

Gannik D: Institutrådet, Institut for Sygdomsforebyggelse, H:S Sygehusfællesskab; Humanistisk Medicinsk Videns- og Praksiscenter (Resengruppen).

Hollnagel H: Fagligt Udvalg under PLO/DSAM; Styregruppen for Center for Sundhed og Samfund på Kommunehospitalet i København; kursusledelsen for grundlæggende forskningsmetodologisk kursus i Frederiksborg Amt; Fagligt Råd for Almen Medicinsk Forskningsenhed i Frederiksborg Amt; Østdansk Sundhedsvidenskabeligt Forskningsforum, forretningsudvalget; Østdansk Almenmedicinsk Forsknings- og Udviklingsnetværk; arbejds-

gruppe vedr. forskningstræning i Region Øst nedsat af Videreuddannelsesrådet Region Øst.

Olivarius NdeF: Leder af FE's strategi- og visionsinitiativ. Leder af FE's vejledergruppe. Leder af FE's diabetesgruppe.

Reventlow S: Arbejdsgruppe i Vestsjællands Amt vedr. Kvalitetssikringsprojekt om Osteoporosedagnostik, -forebyggelse og behandling; Projektgruppe vedr. Forskningscenter for Kvalitetssikret Lægemeddelanvendelse og Vestsjællands Amt; Forskningsfondens faglige råd; samarbejde med RUC om 'Praktiserende lægers subjektive arbejdsbetingelser og professionsidentitet'. Bestyrelsen for Forskerskolen for folkesundhedsvidenskab.

Forskningsleder Hanne Hollnagel

Årsværk

VIP 15,26

TAP 3,3

Stab

VIP, internt finansieret

Hollnagel, Hanne; forskningsleder, praktiserende læge, professor, dr.med.

Olivarius, Niels de Fine; seniorforsker, læge, B.S.

Gannik, Dorte; forskningslektor, dr.scient.soc. (deltid).

Malterud, Kirsti; seniorforsker, praktiserende læge, professor, dr.med. (deltid).

Reventlow, Susanne; adjunkt, antropolog, praktiserende læge.

Thorsen, Thorkil; seniorforsker, kultursociolog, fil.dr. (deltid).

Tulinius, Charlotte; forskningsstipendiat, ph.d., læge (deltid).

Waldorff, Frans Boch; forskningskonsulent, læge.

VIP, eksternt finansieret

Beich, Anders; forskningsstipendiat, læge.

Bülow, Susanne; speciallæge i almen medicin.

Dalsted, Rikke Juul; stud.scient.soc., BA cura; forskningsassistent.

Davidson, Annette; ph.d.-stipendiat, praktiserende læge.

Dyhr, Lise; forskningsstipendiat, ph.d., praktiserende læge.

Ertmann, Ruth; ph.d.-stipendiat, praktiserende læge.

Flachs, Lene; praktiserende læge.

Freund, Kirsten; praktiserende læge.

Guassora, Ann Dorrit; ph.d.-stipendiat, læge.

Hansen, Lars Jørgen; ph.d., forskningsstipendiat, speciallæge i almen medicin.

Heldgaard, Poul Erik; ph.d.-stipendiat, praktiserende læge.

Hermann, Christian; ph.d., praktiserende læge.

Hvas, Lotte; praktiserende læge.

Hølge-Hazelton, Bibi; forskningsadjunkt, cand.cur., ph.d.

Jacobsen, Aase T.; praktiserende læge.

Jørgensen, Arvid F.; forsker, praktiserende læge.

Lauritsen, Maj-Britt; ph.d.-stipendiat, læge.

Lohmann, Henning; praktiserende læge.

Lykke, Kirsten; praktiserende læge.

Lynge, Hans; praktiserende læge.

Nielsen, Anni B.S.; ph.d.-stipendiat; sygeplejerske, cand.scient.pol.

Nielsen, Helena G.; praktiserende læge.

- Olsen, Ole; statistiker.
 Siersma, Volkert, statistiker, ph.d.-stipendiat.
 Schulze, Iben; cand.mag. i dansk og historie.
 Sångren, Henrik; læge, forskningsstipendiat.
 Tulinius, Charlotte; læge, ph.d., MHPE, konsulent.
 Waldorff, Frans Boch; ph.d., praktiserende læge.
- Publikationer**
- Astrup K., Olivarius, N.d.F.: Hyppigheden af postmenopausale blødninger (sekundærpublikation). *Ugeskrift for Læger* 167/5, s. 521-524. 2005.
- Astrup K., Olivarius, N.d.F., Møller S., Gottschau A., Karlslund W.: Naturlige blødningsmønstre hos præ- og perimenopausale kvinder (sekundærpublikation). *Ugeskrift for Læger* 167/5, s. 516-521. 2005.
- Barfod, S.: Misbrug. i: *Praktisk Medicin*. År 2005. Terapikompendium i Almenmedicin s. 525-537. Forlagsgruppen ApS, 2005.
- Barfod, S.: Systematisering af forebyggelsen. i: *Folkesygdomme og Forebyggelse*. Idékatalog til arbejdet i almen praksis s. 14-15. Sundhedsstyrelsen. http://www.sst.dk/publ/Publ2005/CFF/SST_folkesygdomme/SST_folkesygdomme.pdf 2005.
- Barfod, S.: Ved jeg, om min patient ryger? *Månedsskrift for praktisk lægegerning* 83/11, s. 1317-1319. 2005.
- Beich A.: Systematisk alkoholintervention – oversigt fra forebyggelsehospitalet. *Ugeskrift for Læger* 167/1, s. 79-80. 2005.
- Dalsgaard C., Reventlow, S.: Et sundt arbejdsliv i praksis. *Practicus* 172, s. 6-8. 2005.
- Drivsholm T.B., Hansen C., Henderson D., Noringriis C., Schultz-Larsen P.: Svar til indlægget: HbA1c og type 2-diabetes – hvad er optimalt? *Ugeskrift for Læger* 167/14, s. 1544. 2005.
- Drivsholm T.B., Olivarius, N.d.F.: Routine diagnosis of Type 2 diabetes mellitus in general practice and hospitals: How do patients differ? *Diabetic Med* 22, s. 336-339. 2005.
- Drivsholm T.B., Olivarius, N.d.F., Nielsen A.B.S., Siersma, V.D.: Symptoms, signs and complications in newly diagnosed type 2 diabetic patients, and their relationship to glycaemia, blood pressure and weight. *Diabetologia* 48, s. 210-214. 2005.
- Ertmann, R.K., Söderström, M., Reventlow, S.: Parents' motivation for seeing a physician. *Scand J Prim Health Care* 23, s. 154-158. 2005.
- Funk M., Wutzke S., Kaner E., Anderson P., Pas L., McCormick R., Gual A., Barfod, S., Saunders J.A.: A Multicountry Controlled Trial of Strategies to Promote Dissemination and Implementation of Brief Alcohol Intervention in Primary Health Care: Findings of a World Health Organization Collaborative Study. *J Stud Alcohol* 66, s. 279-388. 2005.
- Gannik D.: Social sygdomsteori – et situationelt perspektiv. 1-390 s. Samfundslitteratur, København 2005.
- Gannik D.: Klagesystem afspejler et forældet sundhedsvæsen. *Dagens Medicin* 29.4.2005, s. 19. 2005.
- Gannik, D.E.: Statens monitorering af "folkesundheden" – en kritisk sundhedspolitisk kommentar. www.kritiskdebat.dk 2, s. 1-3. 2005.
- Hansen, L.J.: Struktur og behandlingsmål: Kerneområder i praktiserende lægers diabetesbehandling. *Tidsskrift for Diabetesbehandling* 20, s. 18-23. 2005.
- Hansen, L.J., Olivarius, N.d.F., Siersma, V.D.: General practitioners need to pay more attention to their poorly controlled type 2 diabetic patients. *European Journal of General Practice* 11, s. 81-83. 2005.
- Hermann C., Westergaard T., Pedersen B.V., Wohlfahrt J., Høst A., Melbye M.: A Comparison of Risk Factors for Wheeze and Recurrent Cough in Preschool Children. *Am J Epidemiol* 162/4, s. 345-350. 2005.
- Hollnagel H.: Uddrag fra takketalen ved modtagelsen af Nordisk Pris fra Friederichs Mindelegat. *Ugeskrift for Læger* 167/33, s. 3094-3095. 2005.
- Hvas, L., Reventlow, S., Jensen H.L., Malterud, K.: Awareness of risk of osteoporosis may cause uncertainty and worry in menopausal women. *Scand J Public Health* 33, s. 203-207. 2005.
- Hølge-Hazelton B.: Ung til ung som metode i forebyggelse – set fra en ungdomsforskers perspektiv. *Ugeskrift for Læger* 167/10, s. 1149-1151. 2005.
- Hølge-Hazelton B.: Tendenser i forbindelse med unges kropslighed. *Ungdomsforskning* 4/1, s. 10-15. 2005.
- Hølge-Hazelton B.: Kreativ kollektiv metode – at forske med og om unge. *Tidsskr Socialpædagogik* 15, s. 50-55. 2005.
- Hølge-Hazelton B.: Fremtidens praktiserende læge. *Ugeskrift for Læger* 167/34, s. 3207-3210. 2005.
- Kallestrup E., Kristensen K., Heldgaard P.E., Mainz J.: Dokumentation af information og samtykke i patientjournaler – på sygehus og i almen praksis. *Ugeskrift for Læger* 167/14, s. 1508-1512. 2005.
- Lynge H.: Humanistisk almen praksis. *Månedsskr Prakt Lægegerning* 83, s. 741-750. 2005.
- Malterud, K.: Humiliation instead of care. 6s. www.thelancet.com 11. august 2005. DOI:10.1016/S0140-6736(05)67031-6 2005.
- Malterud, K.: Kvalitative metoder i medisinsk forskning – forudsætninger, muligheder og udfordringer. *Ugeskrift for Læger* 167/22, s. 2377-2380. 2005.
- Malterud, K.: Tar kinnders helse på alvor. *Profesjon og Samfunn* 125/13-14, s. 1860-1861. 2005.
- Malterud, K.: Humiliation instead of care? *The Lancet* 366, s. 785-785. 2005.
- Malterud, K., Hollnagel H.: The Doctor Who Cried: A Qualitative Study About the Doctor's Vulnerability. *Ann Fam Med* 3/4, s. 348-352. 2005.
- Malterud, K., Solvang, P.: Vulnerability as a strength: Why, when, and how? *Scand J Pub Health* 22/suppl 66, s. 3-6. 2005.
- Nielsen A.B.S.: Self-rated health, coping, symptoms and Haemoglobin A1c in patients receiving structured diabetes care in general practice in Denmark. 48 s. The Research Unit for General Practice, University of Copenhagen 2005.
- Nielsen K-D.B., Dyhr, L., Lauritzen T., Malterud, K.: Long-term impact of elevated cardiovascular risk detected by screening. *Scand J Prim Health Care* 23, s. 233-238. 2005.
- Nielsen, K.L., Koefoed P.B., Håkansson A.: Den forebyggende børneundersøgelse i almen praksis – hvad gør vi? Deskriptiv undersøgelse af den praktiske håndtering. *Ugeskrift for Læger* 167/9, s. 1046-1049. 2005.
- Olivarius, N.d.F.: Evidensbaseret rehabilitering ved type 2-diabetes. *Ugeskrift for Læger* 167/22, s. 2425-2426. 2005.
- Olivarius, N.d.F., Palmvig B., Andreasen A.H., Thorgersen

- J.T., Hundrup C.: An educational model for improving diet counselling in primary care. A case study of the creative use of doctors' own diet, their attitudes to it and to nutritional counselling of their patients with diabetes. *Patient Educ Counsel* 58, s. 199-202. 2005.
- Petersen P.H., Jørgensen L.G.M., Brandslund I., Olivarius, N.d.F., Stahl M.: Consequences of Bias and Imprecision in Measurements of Glucose and HbA1c for the Diagnosis and Prognosis of Diabetes Mellitus. *Scand J Clin Lab Invest* 65/suppl 240, s. 51-60. 2005.
- Reventlow, S., Tulinius C.: The doctor as focus group moderator – shifting roles and negotiating positions in health research. 6s. *Family Practice*, www.fampra.oup-journals.org (doi:10.1093/fampra/cmi003) 2005.
- Rosenmeier, R., Dyhr, L.: Indvandrerkvinder med diabetes vil ikke arbejde. *Dagens Medicin* 4. november, s. 14. 2005.
- Soderlund, A., Malterud, K.: Why did I get chronic fatigue syndrome? *Scand J Prim Health Care* 23, s. 242-247. 2005.
- Stenvoll D., Elvbakken K.T., Malterud, K.: Blir norsk forebyggingspolitikk mer individorientert? *Tidsskr for Lægeforen* 125/5, s. 603-605. 2005.
- Thorsen, T., Dalsted R.J.: Det første år med hjemmeblodtryksmåling som tillægsydelse i almen praksis. *Ugeskrift for Læger* 125/5, s. 155-158. 2005.
- Tulinius C., Tørning J.: (red.). Uddannelsesprogram for videreuddannelsen i almen medicin i Region Øst, Introduktionsstilling. 100s. Forskningsenheden for Almen Praksis i København 2005.
- Tønnesen H., Søndergaard L., Jørgensen T., Overgaard D., Kristensen I.K., Barfod, S.: Terminologi. Forebyggelse, sundhedsfremme og folkesundhed. s. 1-60. Det nationale Begrebsråd for Sundhedsvæsenet. Center for Forebyggelse. Sundhedsstyrelsen, <http://www.sst.dk/publ/publ2005/cff/termpjece/termpjece3jun05.pdf> 2005.
- Vibe-Petersen J., Iversen M., Forman H., Dyhr, L.: Bedre sundhed for borgere med indvandrerbaggrund. 1-16 s. Sundhedsforvaltningen i Københavns Amt 2005.
- Vægter K., Budek T., Kirkegaard J., Kristensen K., Thorsen, T.: Medicinbesparelserprojektet i Storstrøms Amt 2002-2003. *Månedsskr Prakt Lægegern* 83/3, s. 285-290. 2005.
- Waldorff, F.B.: Brug af kognitive test ved demensudredning i almen praksis. *Nyhedsbrev. Demenskoordinatorer i Danmark* 9, s. 3-4. 2005.
- Waldorff, F.B., Eriksson, T.: Måling af kvalitet i almen praksis. *Practicus* 173, s. 36-38. 2005.
- Waldorff, F.B., Eriksson, T.: Praksisdeklarationsgruppen. 1-29 s. Det Danske Kvalitetsprojekt (DAK) 2005.
- Waldorff, F.B., Rishøj, S., Waldemar G.: Identification and diagnostic evaluation of possible dementia in general practice. *Scand J Prim Health Care* 23, s. 221-226. 2005.
- Werner A., Malterud, K.: "The pain isn't as disabling as it used to be": How can the patient experience empowerment instead of vulnerability in the consultation. *Scand J Pub Health* 33/suppl 66, s. 41-46. 2005.
- Witt, K., Thorsen, T.: 'Tal siger ikke alt' – evidens fra kvalitativ forskning. i: *Evidensbaseret medicin* s. 177-189. Gads Forlag, København 2005.
- Østergaard, M.S., Nielsen, K.L., Bojlen, S.: Almen medicins kernefunktion og sygdomsbegreb. *Månedsskrift for Praktisk Lægegerning* 83/9, s. 1118-1122. 2005.

Center for Muskelforskning

Ledelse pr. 1.1.2005

Centeret ledes af formand for bestyrelsen, professor Henrik Galbo.

Organisation

Center for Muskelforskning (CMRC) blev oprettet i 1994 og finansieret af Danmarks Grundforskningsfond. I centret indgår forskningsgrupper inden for H:S på RH (ledet af professorerne Bengt Saltin, Bente Klarlund Pedersen og Niels Secher samt af overlæge John Vissing) og BBH (ledet af professorerne Henrik Galbo og Michael Kjær) samt forskningsgrupper på Panum Institutet (ledet af lektorerne Flemming Dela, Thorkil Ploug, Bente Stallknecht og Jørn Helge), August Krogh Institutet (ledet af professor Carsten Juel og lektor Henriette Pilegaard) og Institut for Idræt (ledet af professorerne Erik Richter og Jens Bangsbo og lektorerne Bente Kiens, Ylva Hellsten og Jørgen Wojtaszewski). Centret er fra 2004 blevet videreført baseret på et samarbejde mellem Københavns Universitet, H:S Det Sundhedsvidenskabelige og Det Naturvidenskabelige Fakultet. Det ledes af en styregruppe repræsenterende disse institutioner samt af en faglig bestyrelse, hvis formand er professor, overlæge, dr.med. Henrik Galbo.

Adresse

Bispebjerg Hospital, bygn. 8, 1
Bispebjerg Bakke 23
2400 København NV
Telefon 35 31 65 87
Fax 35 31 27 33
ps03@bbh.hosp.dk

Forskningsvirksomhed

CMRC's forskningsgrupper beskæftiger sig med en række centrale områder vedrørende musklernes biologi og dennes betydning for den øvrige organisme. Fokus er på basalvidenskabelige spørgsmål og mekanismer, men samtidig opnås informationer af høj relevans for idræts- og motionsudøvelse samt for forebyggelse og behandling af sygdomme. Humanforsøg udført dels på raske forsøgspersoner og dels på forskellige patientgrupper, er en hjørnesten i centrets forskning. Men forskning udføres på alle fysiologiske organisationsniveauer, omfattende også gen- og molekylærbiologisk forskning samt undersøgelser på cellekulturer og isolerede organer fra forskellige dyrearter.

Bestyrelsesformand Henrik Galbo

Pædagogisk Udviklingscenter Sundhedsvidenskab – PUCS

Ledelse pr. 1.2.2005

Centeret ledes af konstitueret centerleder, lektor, ph.d., Lars Kayser.

Organisation

Centeret er organiseret under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets fællesadministration som en selvstændig budgetenhed. Centerets leder refererer til dekanatet.

Adresse

Teilum bygningen, afsnit 5404
Blegdamsvej 9
2100 København Ø
Telefon 35 45 44 72
Fax 35 45 44 37
www.pucs.ku.dk

Centerlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Centeret har siden sin start i 2002 arbejdet med opgaver inden for udvikling af undervisningen. Dette er foregået i form af kursus, og konsulentaktiviteter, evaluering og hjælp til opfølgning på disse samt forskning og formidling indenfor uddannelsesfeltet. Arbejdet foregår på alle niveauer, fra den enkelte underviser og op til curriculumudvikling. Centerets aktiviteter har i de første år været en del optaget af implementeringen af den nye studieordning på medicin, der blev indført i 2000. Arbejdet har drejet sig om inspiration til at udvikle undervisningen ud fra nye voksenpædagogiske principper og kvalificering af undervisere. I foråret 2006 starter det sidste nye semester, og centerets arbejdsopgaver har derfor i 2005 ændret karakter i to retninger:

1) Inddragelse i arbejdet med udvikling af eller reform af andre uddannelser. PUCS deltager i den nye reform af tandlægeuddannelsen og af bachelordelen af kandidatuddannelsen i folkesundhedsvidenskab. Centeret har også været konsulent ved implementeringen af den nye uddannelse til cand.scient.san.

2). Deltagelse i den fortsatte udvikling af bl.a. af den medicinske uddannelse. Dette gøres i dialog med fag- og undervisergrupper, hvor centeret gerne vil bidrage til en fagintegrationstænkning og videndeling mellem undervisere.

Centeret har også fået en ny stor opgave i 2005, da Københavns Universitet har valgt, at alle uddannelser skal understøttes af en e-læringsplatform. Centeret har ansat en konsulent for webbaseret læring, der assisterer alle uddannelser med dette arbejde.

Baggrundsoplysninger om PUCS og yderligere information om tilbud, kan findes på centerets hjemmeside www.pucs.ku.dk.

Personaleforhold

I 2005 er cand.comm. Sara Legind-Hansen ansat 1. maj som konsulent for webbaseret læring, mhp. bistand og udbredelse af samme.

Med henblik på elektronisk evaluering i E-survey er der 1. marts ansat tre studentermedhjælpere.

Forskningsvirksomhed

1. Udviklingsvirksomhed

1.1. Forløbsstudium på medicin – og tandlægeuddannelsen

Forløbsstudiet startede i efteråret 2003. Målet for forskningsprojektet er overordnet at undersøge sammenhængen mellem de studerendes læreprocesser og identitetsdannelse gennem studierne. Sideløbende evaluerer vi effekten af ændringerne af studieplanerne. Observationerne på tandlægestudiet er indstillet. Ingeborg Netterstrøm har fulgt et hold medicinstuderende på 4. og 5. semester. I 2005 er der i alt foretaget 57 undervisningsobservationer. I efteråret 2005 er medicinstuderende, der blev optaget efterår 2003, blevet interviewet (i alt 19 personer) (Ingeborg Netterstrøm).

1.2. Formidlings- og kursusvirksomhed

PUCS udbyder kurser og assistance til underviserne ved uddannelserne. Centeret tilbyder desuden længere programmer for adjunkter (adjunktpædagogikum) og lektorer (lektorforløb) samt workshops for lektorer og professorer.

2. Aktiviteter

2.1. Undervisere tilknyttet SVF

Adjunktpædagogikum med start september 2005 og afslutning december 2005. Kurset forløb over 7 halve og 2 hele dage (Ingeborg Netterstrøm og Jørgen Theibel Østergaard). Udviklingsforløb for lektorer og professorer. Forløbet strækker sig over 10 måneder og omfatter 1 x 2 dages internat og 3 x 2 1/2 dages eksternat samt projektopgave og hjemmearbejde (Lars Kayser, Jørgen Theibel Østergaard og Ingeborg Netterstrøm).

Pædagogisk grundkursus for undervisningsassistenter, der løber over 2 dage (Ingeborg Netterstrøm og Jørgen Theibel Østergaard).

Arbejdsinternat (2 dage, 60 deltager i Maribo) for Odontologisk Institut som led i udvikling af nyt curriculum for odontologi og udarbejdelse af ny studieordning

Arbejdsinternat (2 dage for ca. 18 undervisere, ledere og planlæggere tilknyttet cand.scient.san.-uddannelsen) udvikling af blokkurser, idegrundlag og indhold.

Pædagogisk kursus for undervisningsassistenter i anatomi (Ingeborg Netterstrøm og Jørgen Theibel Østergaard).

Kursus for undervisere i SAU (Ingeborg Netterstrøm og Jørgen Theibel Østergaard).

Opfølgning af 10. semester på medicin (workshops og internat).

Arbejdsinternat for 11. semester på medicin om udvikling af undervisningen, indholdsmæssigt og metodemæssigt under ny studieordning (Lars Kayser, Ingeborg Netterstrøm og Jørgen Theibel Østergaard).

Caseundervisning for neurologer (Lars Kayser og Ingeborg Netterstrøm).

Kursus (2 x 1 dag) for undervisere på Odontologi i "De svære evaluerings- og studentersamtaler" (Jørgen Theibel Østergaard).

Uddannelsesplanlægning for fællesudvalget på Odontologisk Institut (Lars Kayser, Ingeborg Netterstrøm og Jørgen Theibel Østergaard).

Introduktion af case- og problem-baseret læring for kliniske undervisere på Psykiatrisk Klinik, Rigshospitalet (Ingeborg Netterstrøm og Jørgen Theibel Østergaard).

Forelæsningssteknik, målformulering og læreprocesser for undervisere på Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik, 1 dag (Jørgen Theibel Østergaard).

Seminar for undervisere på 11. semester i sansefagene øjne, øre, næse, hals om SAU-undervisning og rammer for planlægning af undervisning de kommende semestre (Lars Kayser, Ingeborg Netterstrøm og Jørgen Theibel Østergaard).

Gå-hjem-møder:

"Sundhed og sygdom Afgrund i opfattelse mellem professionelle behandlere og befolkningen?"

Erfaringsudveksling for kliniske undervisere (Ingeborg Netterstrøm og Lars Laursen).

Introduktionskurser til SUNDs e-læringsplatform – Blackboard (Sara Legind-Hansen).

Kursus i Blackboard's test- og evalueringsfunktioner (Sara Legind-Hansen).

2.2. For studerende tilknyttet SVF

Forelæsning og workshops om problemformulering i forbindelse med OSVAL I, medicin (Linda Svenstrup Munk og Poul Birch Eriksen).

Kommunikationsundervisning og fremlæggelse af OSVAL-opgaver.

Kursusledelse for kursus i studieteknik og læseteknik for studerende ved SVF (Trine Juul).

Forelæsning om problemformulering (Jørgen Theibel Østergaard).

2.3. Evaluering og kvalitetsudvikling

Fra efterårssemestret 2004 er evaluering foregået elektronisk af samtlige kurser ved det medicinske studium umiddelbart efter afslutning af de enkelte kurser (Hellen Edwards, Rikke Vibeke Nielsen, Mia Toldam, Jørgen Hedemark Poulsen).

I regi af Kvalitetsudviklingsudvalget og Studienævnet for Medicin, forestod PUCS 27. april en workshop for kliniske professorer, lektorer, tutorer mfl. over temaet: "Kliniske ophold: Holdninger og forventninger – hvor trykker skoen?"

PUCS har deltaget i arbejdet med at udvikle logbøger for medicinstuderendes kliniske ophold på 7., 9. og 10. semester (Jørgen Hedemark Poulsen).

PUCS har på vegne af Studienævnet for Medicin gennemført besøg på 5 hospitalsafdelinger, der modtager 9. semesters medicinstuderende i kliniske ophold.

2.4. Webaseret læring

Medio 2005 er det besluttet, at alle uddannelser på KU skal understøttes af et virtuelt læringsmiljø, som supplement til den traditionelle undervisning. Fakultetet har valgt at benytte e-læringsmiljøet Blackboard.

PUCS har varetaget introduktionen af webaseret læring ved fakultetet med følgende opgaver:

Inspiration til brug af WBL i undervisningssammenhæng og som administrativt værktøj.

Bistand og udbredelse af webbaserede værktøjer til underviserne.

Indsamling og formidling af WBL-erfaringer fra og til fakultetets ansatte.

Formidling af information fra KU's ressourcecenter – Center for Web Baseret Læring, som varetager KU's centrale opgaver på området.

Afvikling af kurser i brugen af Blackboard (Sara Legind-Hansen).

Faglige og administrative hverv

Udvalg og fonde

Jørgen Hedemark Poulsen: Formand for Kvalitetsudviklingsudvalget vedr. kliniske ophold. Formand for arbejdsgruppen vedr. logbøger. Fakultetsrepræsentant i styrelsen for Folkeuniversitetet i København. Vikar for fakultetets medlem af Folkeuniversitetet i Københavns Programråd. Fakultetets ECTS-koordinator for medicin. Medlem af fakultetets Internationale udvalg. Medlem af Internationaliseringsudvalget. Medlem af arbejdsgruppe vedr. evaluering af kandidatuddannelsen i medicin. Medlem af arbejdsgruppe vedr. kvalitetssikring af den odontologiske bacheloruddannelse og medlem af Studienævnet for Odontologis følgegruppe for tandlægeuddannelsen.

Ingeborg Netterstrøm: Trådte af som Næstformand i Foreningen for Forskning og Udviklingsvirksomhed i folkeoplysnings og voksenundervisning – FOFU. Bestyrelsesmedlem i Dansk Universitetspædagogisk Netværk – DUN.

Lars Kayser: Fakultetsrepræsentant i "International Collaboration for Teaching and Learning in Communication, Clinical Skills and Personal and Professional Development". Medlem af CLUCIME, der er en rådgivningsgruppe for formanden for World Federation for Medical Education. Medlem af Studienævnet for Medicin's følgegruppe for Studieordningen af 2000. Medlem af fakultetets Uddannelsesstrategiske Udvalg (FUSU). Bestyrelsesmedlem i Dansk Selskab for Medicinsk Uddannelse (DSMU).

Konsulent- og rådgivervirksomhed

PUCS har i samarbejde med CEKU, forestået Medicinsk fagprøve for tredjelands læger i alt 2 dage. Der er eksamineret 77 tredjelands-læger i 2005 (Lars Kayser og Annelise Wildenradt).

Formidling

Netterstrøm I, Tjagvad B, Aspegren K, Kayser L: Medical students views of medical knowledge: A report from the Copenhagen longitudinal study of medical students learning and professional development: University of Copenhagen, Faculty of Health Sciences, 2005. AMEE, Amsterdam.

Netterstrøm I, Epistemologiske opfattelser og professionel identitetsdannelse University of Copenhagen, Faculty of Health Sciences, DSMU, Odense 2005.

Legind-Hansen S: Webaseret læring ved KU's sundhedsvidenskabelige uddannelser – En nødvendig udvikling for at styrke fremtidig anvendelse af teknologi inden for sundhedsområdet, KU, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, DSMU Odense 2005.

Kongresser og symposier

Lars Kayser og Sara Legind-Hansen har deltaget i EUNIS (European University Information Systems) Congress, Manchester, 21.–24. juni 2005

Ingeborg Netterstrøm, Jørgen Theibel Østergaard har deltaget i AMEE Conference, Amsterdam, 30. august – 01. september 2005.

Ingeborg Netterstrøm, Jørgen Hedemark Poulsen, Jørgen Theibel Østergaard, Annelise Wildenradt, Sara Legind-Hansen og Lars Kayser har deltaget i Dansk Selskab for Medicinsk Uddannelses Årsmøde, Odense, 17. november 2005.

Nationalt og internationalt forskningsarbejde**Netværk**

PUCS deltager i et nationalt netværk med de tilsvarende medicinske pædagogiske enheder ved Aarhus – og Syddansk Universitet.

PUCS deltager i et netværk mellem Københavns Universitets Didaktiske Centre – KUDI, (Formidlingscenteret ved Det Humanistiske Fakultet, Center for Naturfagernes Didaktik ved Det Naturvidenskabelige Fakultet og Pædagogisk Udviklingscenter ved Det Samfundsvidenskabelige Fakultet).

Gæsteforskere

Kendall Crookston, University of New Mexico var i perioden 01.07.2004-01.05.2005 tilknyttet PUCS som gæsteprofessor.

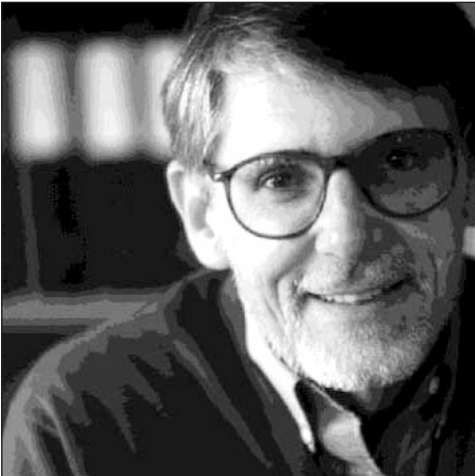
Konstitueret centerleder Lars Kayser

Det Humanistiske Fakultet

Dekanatet for Det Humanistiske Fakultet

Dekan John Kuhlmann Madsen

Prodekan Thorkild Damsgaard Olsen

Det Humanistiske Fakultet

Fakultetets ledelse

Pr. 1.2.2005: Dekan, lektor John Kuhlmann Madsen.
 Prodekan, lektor Thorkil Damsgaard Olsen.
 Sekretariatschef, cand.jur. Kirsten Stenbjerre.

Akademisk Råd

Pr. 1.2.2005: Dekan, lektor John Kuhlmann Madsen (formand).

Lektor Dorte Albrechtsen.
 Lektor Carsten Due-Nielsen.
 Professor Stig Hjarvard.
 Lektor Mogens Trolle Larsen.
 Professor Hanne Ruus.
 Kontorfuldmægtig Hannah Krogh Hansen (TAP-repræsentant) (indtil 30.9.2005).
 Ingeniørassistent Steen Linke Larsen (TAP-repræsentant).
 Kontorfuldmægtig Kirsten Mathiesen (TAP-repræsentant).
 Vedligeholdelseschef Erik Kimose Thomsen (TAP-repræsentant) (fra 1.10.2005).
 Stud.mag. Jesper Johansen (stud.-repræsentant).
 Stud.mag. Agnete Wisti Lassen (stud.-repræsentant).
 Stud.mag. Finn Nielsen (stud.-repræsentant).

Adresse

Njalsgade 80
 2300 København S
 Telefon 35 32 88 11
 Fax 35 32 80 52
 hum-fak@fak.hum.ku.dk
 www.hum.ku.dk

Dekanens årsberetning

Ved årets begyndelse offentliggjorde Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling en rapport om "Humanistiske kandidater og arbejdsmarkedet". Der kunne læses om den i dagspressen samme dag som Det Humanistiske Fakultet holdt en større konference i samarbejde med Det Danske Kulturinstitut om "Humanists on the Labour Market in the Knowledge Society". De udenlandske eksperter fremlagde en række overvejelser og data fra henholdsvis Storbritannien, Frankrig, Holland og Sverige. Billedet skifter fra land til land, vel nok med Storbritannien som det område der har forstået at få mest ud af sine humanister. Det humanistiske publikum hørte med glæde hvordan både placeringen på arbejdsmarkedet og lønningerne for kollegerne i Storbritannien er attraktive. anbefalingerne i den danske rapport bekræfter Det Humanistiske Fakultet i, at det er på rette spor og ikke skal gøre knæfald for tidens hastigt skiftende modestrømninger. Mod årets slutning offentliggjorde den londonske avis Times Higher Education Supplement sin 2005-ranking af verdens universiteter og fakulteter. Det Humanistiske Fakultet er i forhold til det foregående år rykket nogle pladser op og er nu nr. 6 i Europa (kun overgået af Oxford, Cambridge, Sorbonne, LSE og La

Sapienza). På verdensplan – hvor de rige amerikanske universiteter tælles med – er Det Humanistiske Fakultet nr. 18. Fakultetet er således det højest rangerede af alle i Norden.

Hen på foråret iværksatte Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling en møderække om de humanistiske uddannelser i landet. I første omgang var emnet de såkaldte småfag – altså de fag der er afhængige af særlige tilskud. I løbet af nogle møder blev det så til at hele Humanioras fagvifte blev inddraget. En rapport forventes afsluttet primo 2006.

Samarbejdet med Lunds universitet er i årets løb blevet udvidet til at omfatte flere af de mindre sprogfag (finsk, de asiatiske sprog, etc.).

Det store udviklingsarbejde omkring dels indarbejdelse af kompetencebeskrivelser i Det Humanistiske Fakultets studieordninger, dels implementering af den nye uddannelsesbekendtgørelse har resulteret i nye studieordninger for fakultetets bacheloruddannelser, som alle forelå godkendt før det nye studieårs begyndelse.

I årets løb har Det Humanistiske Fakultet gennemført en gennemgribende organisatorisk ændring af studievejledningen på fakultetet. Studievejledningen på fagene er blevet koncentreret i vejledningscentre (1 pr. institut), tilført nye ressourcer i form af uddannede AC-vejledere og har fået klare opgavebeskrivelser.

Hvad angår efter- og videreuddannelse er der – udover en række kortere kurser – udbudt en masteruddannelse i "Cross Media Communication" og et første modul i en efteruddannelse for ansatte i kulturinstitutionerne på begge sider af Øresund: "Kultur i det senmoderne samfund". Det sidste udvikles af Humanioraplatformen (Københavns Universitet, Lunds universitet, Roskilde Universitetscenter og Malmö högskola) under Øresundsuniversitetet. Der er desuden fokuseret på udbud af efteruddannelse af lærere ved de gymnasiale uddannelser og på samarbejde med de gymnasiale uddannelser om kompetenceudvikling.

Det Humanistiske Fakultet oprettede i 2005 sammen med andre humanistiske fakulteter, Filmskolen og repræsentanter fra computerspilbranchen DADIU (Det Danske Akademi for Digital, Interaktiv Underholdning). Humanioraplatformen under Øresundsuniversitetet afholdt i marts et seminar om computerspil.

Under Øresund Science Region arrangerede Humanioraplatformen sammen med Medicon Valley Academi et seminar i Lund om "Ethiske Frågeställningar vid Kommersiellisering av Medicinsk Forskning".

Institutterne har i årets løb færdiggjort en første version af en publikationspolitik til offentliggørelse på deres hjemmesider. Der blev i sidste halvår oparbejdet et solidt materiale om "kernefelter" på Det Humanistiske Fakultet. Der er ved fakultetet blevet oprettet to centre under Danmarks Grundforskningsfond: Center for Sociolinguvistiske Sprogforandringsstudier og Center for Teksttilforskning.

Med støtte fra Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling er der etableret en portal ("Erhvervskontakten"), som skal give erhvervslivets aktører nem og umiddelbar adgang til relevant information om Det Humanistiske Fakultets uddannelser og forskning.

Ved sammenlægning af en række små enheder er der pr. 1.9. oprettet et "Academic Support Center", som tilbyder Det Humanistiske Fakultets ansatte bistand med hensyn til tekstproduktion, e-learning og av/itv, og som tilbyder både ansatte og studerende bistand med mundtlig og skriftlig formidling. Fakultetet har udviklet et 'content management

system' (CMS) for fakultetets og dets enheders hjemmesider. Det relevante personale på enhederne er blevet kompetenceudviklet, og størsteparten af fakultetets hjemmesider var ved årets udgang omlagt til det nye system.

En arbejdsgruppe har i årets løb arbejdet på at danne den forskningsmæssige basis for det 'Living Lab', som forener Crossroads Copenhagen og Ørestad Nord Gruppen. Der er tale om materialisering af de planer, der ligger til grund for udviklingen af Ørestaden til en model for et avanceret videnssamfund. Det Humanistiske Fakultet arbejder sammen med Danmarks Radio, andre universiteter, beboerne, grundejerne og myndighederne.

Dekan John Kuhlmann Madsen

Formålsfordelt omkostningsbaseret regnskab 2005

Som følge af overgang til omkostningsbaserede regnskaber er regnskabspraksis ændret. Der er samtidig sket en ændring i formålene, hvilket ikke gør det muligt at sammenligne regnskabstallene med de tidligere år.

For udgiftsbaserede regnskabstal for de tidligere år henvises til tidligere årbøger (www.ku.dk/aarbog) eller årsrapporten på www.ku.dk/aarsrapport.

Som følge af de omkostningsbaserede regnskaber er fakulteternes regnskaber fratrukket intern handel samt interne overførsler mellem de forskellige virksomhedstyper. Anlægsinvesteringer er ligeledes fratrukket, mens afskrivningerne for tidligere og nye anlægsinvesteringer er tillagt.

Omkostningerne i fakultetets regnskab er derefter formålsopdelt på hovedområderne uddannelse, forskning og vidensudveksling og formidling samt generel ledelse, administration og service samt bygningsdrift. Formålene er i overensstemmelse med principper udstukket af Rektorkollegiet i forbindelse med udarbejdelsen af statistiske nøgletal.

Fakultetets økonomi

Formålsopdelte omkostninger angivet i tusinde kr.

Humaniora	
1. Forskning i alt	176.225,6
1.1. Forskning	111.583,1
1.2. Forskeruddannelse	40.200,4
1.3. Forskningsledelse og administration	24.442,1
2. Uddannelse	199.286,2
2.1. Heltidsuddannelse	143.146,0
2.2. Deltidsuddannelse	9.857,8
2.3. Øvrige uddannelser	4.060,1
2.4. Uddannelsesledelse og administration	42.222,2
3. Formidling og vidensudveksling	19.784,1
3.1. Formidling	13.122,6
3.2. Vidensudveksling	1.144,1
3.3. Samfundsservice	5.517,4
4. Generel ledelse, administration og service	32.636,1
4.1. Ledelse og administration	12.891,5
4.2. Servicefunktioner	19.744,5
5. Bygninger	46.315,2
5.1. Bygningsdrift og service	39.734,1
5.2. Husleje og ejendomsskatter	1.300,7
5.3. Vedligehold og mindre byggearbejder	5.280,3
5.4. Prioritetsrenter	0,0
Omkostninger i alt	474.247,1

Fakultetets aktiviteter

	Aktiviteter 2001-2005				
	2001	2002	2003	2004	2005
Antal studerende (inkl. orlov)	14.223	13.780	13.606	11.750	11.658
Antal optagne pr. 1. oktober	1.936	1.936	1.930	1.728	1.694
Median, alder, for optagne	23	23	23	22	22
Antal 1. prioritetsansøgere	3.371	3.454	3.363	2.180	2.331
Antal ansøgninger			6.470	4.598	4.914
Antal STÅ	5.898,6	5.842,3	5.680,2	4.879	4.926,4
Antal ressourcudløsende studerende					8.444
Antal bachelorer	1.144	1.157	1.126	987	902
Antal kandidater	751	804	834	663	823
Medianalder, bachelorer	26,6	26,6	26,4	26,4	26,5
Medianalder, kandidater	30	30	30	30	30
Antal deltagerbetalende studerende	2.205	2.216	2.299	2.154	2.071
Antal deltagerbetalende årsværk deltidstuderende	898,8	911,6	922,1	784,6	927
Færdiguddannede på hele uddannelser (master, diplom)	50	76	75	94	73
Bacheloruddannelserne					
% gennemførte på normeret tid					20
% gennemførte på normeret tid + 1 år					39
% fortsat aktive					22
% ophørte					39
Kandidatuddannelserne					
% gennemførte på normeret tid					4
% gennemførte på normeret tid + 1 år					23
% fortsat aktive					66
% ophørte					11
Ubrudte kandidatuddannelser					
% gennemførte på normeret tid					
% gennemførte på normeret tid + 1 år					
% fortsat aktive					
% ophørte					
Udgående	340	289	307	211	229
Indgående	261	256	253	283	278
Udenlandske studerende					1.350
Antal forskeruddannelsesstud., 1. oktober, i alt	181	171	166	151	191
Antal optagne ph.d.-studerende					44
Antal afhandlinger, året (1.10.-30.9.+1)	42	31	34	36	25

Ph.d.-studienævnet for Humaniora

Medlemmer

Pr. 1.4.2005 bestod ph.d.-studienævnet ved Det Humanistiske Fakultet af 8 valgte medlemmer.

Lærerne er Lisbeth Falster Jakobsen (formand), Sysse Engberg, Thomas Højrup og Bent Holm. Studerende er Hanne Fabricius Olsen, Nina K. Brandt Jacobsen, Pia Quist Nielsen og Lasse Horne Kjældgaard. Studienævnssekretær er Lene Ranfeldt.

Beretning

Studienævnet varetager for de ved fakultetet indskrevne studerende indskrivning, kurser, rejseansøgninger, aflevering og den praktiske del af bedømmelsen af afhandlinger samt løbende rådgivning af de ph.d.-studerende. Det daglige administrative arbejde ligger i hænderne på studienæv-

nets sekretær samt studienævnets formand, mens nævnet på sine møder, ca. 2 gange i semestret, dels tager stilling til konkrete problemer, dels drøfter nye tiltag med henblik på en løbende kvalitetsudvikling af uddannelsen.

Der arbejdes løbende med studievejledningen og diverse overordnede regler for ph.d.-studiet. Kontakten til de enkelte fag og institutter har været vedligeholdt gennem ph.d.-koordinatorerne.

Studienævnet afholder forskellige kurser for ph.d.-studerende, både mere generelle kurser af videnskabsteoretisk art med deltagere fra adskillige fag og mere specielle kurser for en mindre målgruppe. Ansvar for kursusafholdelse deles nu med de forskerskoler, som varetager større faglige områder, og som fungerer som en slags studienævn for de respektive områder.

Der har i året været tildelt 31 ph.d.-grader.

Ph.d.-studieleder Lisbeth Falster Jakobsen

Institut for Engelsk, Germansk og Romansk

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder Jens Erik Mogensen.

Institutbestyrelsen består af institutleder Jens Erik Mogensen (formand), lektor Steen Schousboe, lektor Jørgen Sevaldsen, lektor Gert Sørensen, ph.d.-stipendiat Marie Andersen, kontorfuldmægtig Annemarie Jensen, overassistent Jørgen Willadsen, stud.mag. Vera Bach-Jørgensen og stud.mag. Annbritt Østdahl. Observatør: Viceinstitutleder Jørn Boisen.

Organisation

Instituttet er opdelt i otte fag med fem studienævne: Engelsk, fransk, italiensk/romænsk, spansk/portugisisk og tysk/nederlandsk.

Adresse

Njalsgade 128-130
2300 København S
Telefon 35 32 86 00
Fax 35 32 84 08
engerom@hum.ku.dk
www.engerom.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Institut for Engelsk, Germansk og Romansk er oprettet 1. maj 2004 ved en sammenlægning af Engelsk Institut, Romansk Institut og Institut for Tysk og Nederlandsk. Arbejdet med organiseringen af instituttets struktur er fortsat i 2005, hvor der bl.a. er implementeret en ny forskningsstruktur med profilering af instituttets satsningsområder i forskningen.

Personaleforhold

Michael Andersen, Morten Dyssel Mortensen og Hanne Lindegaard Svensson er alle ansat som ph.d.-stipendiat pr. 1.2.2005.

Mirjam Gebauer er pr. 1.2.2005 ansat som postdoc med en bevilling fra Carlsbergfondet.

Niels Bugge Hansen fratrådte som lektor i engelsk pr. 31.3.2005.

Karin Mortensen er ansat som TAP-medarbejder pr. 15.8.2005.

Birgit S. Nielsen fratrådte som lektor i tysk pr. 31.8.2005.

Johan Pedersen er ansat som lektor i spansk pr. 1.1.2005.

Ulla Rahbek er ansat som amanuensis i engelsk pr. 1.8.2005.

Pia Schwarz Lausten er pr. 1.2.2005 ansat som postdoc med en bevilling fra Carlsbergfondet.

Gunver Skytte fratrådte som lektor i italiensk pr. 31.8.2005.

Forskningsvirksomhed

1. Sprogvidenskab

1.1. Engelsk

Dorte Albrechtsen og Birgit Henriksen fortsætter samarbejdet med Kirsten Haastrup, CBS, om det SHF-støttede forskningsprojekt "Processer i skrivning og ordforrådstil-egnelse". I 2005 er der arbejdet med den statistiske bearbejdning af data og med formidling af forskningsresultaterne. Projektet afsluttes med en publikation i 2006 hos forlaget Palgrave.

Cay Dollerup har færdiggjort en gennemgang af det basale begrebsapparat for oversættelsesvidenskaben. Udkommer i 2006 i Kina og Rumænien.

Henrik Gottlieb fortsætter arbejdet på sit projekt om engelsk påvirkning af dansk og deltager i projektet "Oversættelse fra leksem- til tekstniveau" med bidraget "Dansk – et sprog i sin egen ret? Et komplekst korpus af danske tekster og deres originaler". Desuden deltager han i EU-projektet "Multidimensional Translation" med et bidrag om et parallelt korpus med titlen "The Danish SubText Corpus" og har færdiggjort en monografi om forskellige aspekter af fænomenet tekstning.

Peter Harder har (sammen med ph.d.-stipendiat Kasper Boye) afsluttet sit studium af verber med sætningskomplement i form af en artikel, der er antaget til udgivelse hos Benjamins. Der er affattet et manuskript med titlen "Complement-taking predicates: usage and linguistic structure", som er under bedømmelse til publikation. Sammen med Lisbeth Falster Jakobsen (Tysk), Elisabeth Engberg-Pedersen, Michael Fortescue (Sprogvidenskab), Lars Heltoft (Roskilde Universitetscenter) og Michael Herslund (HHK) har han afsluttet en samlet fremstilling af dansk funktionel grammatik som sprogteori. Han fortsætter sine studier i forholdet mellem funktionel og kognitiv lingvistik samt et projekt om kodning af perspektiv i dansk og engelsk med særlig fokus på skolestartsalderen.

Jørgen Staun har i 2005 fortsat arbejdet på en lærebog i amerikansk engelsk og påbegyndt et projekt om sprogsystematisering.

1.2. Fransk

Anita Berit Hansen arbejder videre med sine fonologiske projekter om aktuelle variations- og udviklingstendenser i talt fransk (se Årbog 2003 og 2004). I 2005 har hun bl.a. analyseret data. Hun medvirker desuden ved et tværromansk projekt om variabel syntaks i fransk og italiensk (s.m. Erling Strudsholm) og har indledt et samarbejde med Maj-Britt Mosegaard Hansen om en fransk konsonants interaktionelle rolle. I august 2005 modtog hun Einer H. Hansens Legat for humanistisk forskning (for sit arbejde med fransk udtale).

Maj-Britt Mosegaard Hansen arbejder videre med sit projekt om franske faseadverbiers strukturelle, funktionelle og semiotiske egenskaber. Sammen med en engelsk kollega leder hun et internationalt projekt om semantik og pragmatik samt deltager i diverse andre internationale projekter, bl.a. om sprogbrug og empiriske data samt diskursorganisation.

Henrik Prebensen fortsætter arbejdet med projektet "Formel semantik for nominalsyntagmer" og har i 2005 især arbejdet med formalisme som teoretisk fænomen. En artikel, "Formen fascination", udkommer 2006.

Lene Schøsler fortsætter arbejdet på et projekt om verbalvalens i et diakront perspektiv i samarbejde med Cinzia Pignatelli (Université de Poitiers, Frankrig) og France Martineau (Université d'Ottawa, Canada). Projektet fortsætter til 2010. Endvidere fortsætter hun – i samarbejde med professor Lars Heltoft (Roskilde Universitetscenter) og professor Jens Nørgård-Sørensen (slaviske sprog, Københavns Universitet) – ledelsen af det SHF-støttede grammatikaliseringprojekt 2003-2005. Desuden fortsætter hun sin forskning i middelalderhåndskrifers variationer med inddragelse af moderne teknologi og i samarbejde med Costanzo Di Girolamo, Palermo, Martin-D. Gleßgen, Zürich, og Harald Völker, Göttingen. Hun deltager endvidere i det SHF-støttede oversættelsesprojekt "Mulinco".

1.3. Italiensk

Hanne Jansen arbejder videre på et projekt om spatialpartikler (præpositioner og lokative adverbier) og rumlig kodning: kontrastivt og i oversættelsesmæssigt perspektiv. Projektet er nu integreret i det SHF-støttede oversættelsesprojekt "Mulinco". Desuden arbejder hun med forholdet mellem skønlitterær oversættelse og kognitiv lingvistik. I samarbejde med Erling Strudsholm, Steen Jansen, Paola Polito og Gunver Skytte arbejder hun videre med et tværdisciplinært projekt om tidsbegrebet hos Leopardi (sprogligt, litterært og kulturhistorisk).

Erling Strudsholm har afsluttet samarbejdet med Maj-Britt Mosegaard Hansen om udviklingen og brugen af faseadverbierne *déjà* og *già* med en artikel, som udkommer i 2006. Han fortsætter samarbejdet med Luisa Amenta (Università degli Studi di Palermo) om deontisk modalitet med henblik på at afdække sammenhænge mellem leksikalske/syntaktiske valg og diafasisk variation. I samarbejde med Hanne Jansen, Steen Jansen, Paola Polito og Gunver Skytte arbejder han videre med et tværdisciplinært projekt om tidsbegrebet hos Leopardi (sprogligt, litterært og kulturhistorisk).

1.4. Nederlandsk

Niels-Erik Larsen fortsætter sine analyser af grafemerne i en middelnederlandsk tekst fra den flamske by Gent.

1.5. Portugisisk

Sandi Michele De Oliveira fortsætter sin forskning om tiltaleformernes teori.

1.6. Spansk

Eva Dam Jensen skriver på en artikel om video i sprogundervisningen. Sammen med Thora Vinther har hun påbegyndt et projekt om det pragmatiske udtryk for magtkamp i samtaler mellem spanske og danske studerende og har i 2005 set på fænomenet turntaking. Sammen med Thora Vinther arbejder hun videre på et projekt om fremmedsprogspædagogik og har i 2005 gennemført dataindsamling og påbegyndt analysen heraf for at beskrive indlæringen af pragmatiske træk i hhv. video- og tekstbaseret undervisning.

Johan Pedersen har afsluttet projektet om den upersonlige *se*-construction. Han har påbegyndt et projekt om differentiel objektsmarkering og har i 2005 arbejdet med at opbygge et korpus. Det i 2004 påbegyndte projekt om modselektionen i spansk fortsætter. I forbindelse med sin deltagelse i "Mulinco"-projektet arbejder han især med sprogtypologiske problemstillinger.

Thora Vinther fortsætter sit samarbejde med Eva Dam Jensen (se ovenfor). Hun har færdiggjort en artikel om illokutionær kraft og høflighedsniveau i talehandlingsformlen 'Por qué no...?' til tidsskriftet "Spanish in Context" samt en artikel om 'ir + gerundium' til en bog om sprogforandringen i verbalsystemer, som hun udgiver sammen med Kerstin Eksell.

1.7. Tysk

Lisbeth Falster Jakobsen har arbejdet med fraser i tekstlingvistikken. Hun har desuden påbegyndt en artikel om verbet *at få*'s konstruktioner og har afsluttet en artikel om verbet *lassen* set ud fra M. Herslunds valensteori.

Jens Erik Mogensen har afsluttet artikler om variant-skrivning i bilingval leksikografi set ud fra den moderne funktionslære samt om grammatik i ordbøger. Han fortsætter arbejdet med leksikografi og ortografi og har desuden påbegyndt en artikel om tiltaleformer og sprogforandring.

2. Litteraturvidenskab

2.1. Engelsk

Martyn Bone arbejder på en bog om transnationalisme og amerikansk sydstatslitteratur. Han har desuden bl.a. forsket i migrantarbejderne i Zora Neale Hurstons fiktion og belyst de amerikanske sydstater og København i Nella Larsens "Quicksand". Endvidere redigerer han en bog om Barry Hannah.

Cay Døllerup har påbegyndt og afsluttet et studie, der påviser, hvilke praktiske forhold, der inspirerede H.C. Andersen til at fortælle eventyr. Udgivelser herom på tysk, engelsk, spansk og rumænsk er planlagt i 2006.

Justin D. Edwards fortsætter arbejdet på et manuskript om Charles Brockden Brown og har afsluttet et bogmanuskript om Jamaica Kincaid (udgives af University of South Carolina Press).

Dorrit Einersen har sammen med Arnt Lykke Jakobsen (CBS) færdiggjort en artikel om D.H. Lawrence i Danmark.

Charles Lock arbejder videre med sine projekter om nigeriansk litteratur (hvorom han i 2005 har skrevet tre artikler), om John Cowper Powys og om bogens historie. I forbindelse med sidstnævnte arbejder han sammen med ph.d.-studerende Ann-Sophie Klemp samt Poul Steen Larsen (Danmarks Biblioteksskole) og Henrik Birkvig (Graphic Arts Institute) med henblik på at etablere et forum for dansk boghistorie.

Viggo Hjørnager Pedersen har i 2005 udarbejdet artikler og kongresbidrag i forlængelse af sin disputats om de engelske oversættelser af H.C. Andersens eventyr. Han fortsætter sit samarbejde med H.C. Andersen-Centret ved Syddansk Universitet. Desuden arbejder han fortsat på en bog om modtagelsen af engelsk litteratur i Danmark.

Inge Birgitte Siegumfeldt har arbejdet videre på sit i 2003 påbegyndte studie af Jacques Derridas tænkning. Der er i 2005 skrevet to af seks planlagte kapitler samt størstedelen af konklusionen. Der resterer herefter udarbejdelse af ét kapitel samt introduktionen.

2.2. Fransk

Jørn Boisen har påbegyndt en bog med titlen "Glemslens flod", som skal udkomme på Gyldendal. Han har i samarbejde med kolleger fra Aarhus påbegyndt og afsluttet en antologi om Milan Kundera samt i samarbejde med Pia Schwarz Lausten og Lisbeth V. Hansen en bog med titlen

“Litteratur og engagement”. Sammen med Carsten Meiner og Justin Edwards redigerer han bogen “New Topologies” og har bidraget til et af Carsten Meiner redigeret samleværk om Roland Barthes.

Jonna Kjær har afsluttet sit kongresbidrag om “Den allegoriske fremstilling i fransk middelalderateater” og arbejder på at udvide det til en artikel til *Orbis Litterarum*.

Hans Peter Lund har afsluttet den i 2004 påbegyndte artikel “Litterær tekstgenetik” med analyser af Flaubert og Jean Rouaud. Det i 2003 påbegyndte projekt om den klassiske tradition i 1800-tallet fortsætter med artikler om Chateaubriand (afsluttet) og Nerval (under udarbejdelse). Det forventes afsluttet i 2006. Sammen med andre forskere ved instituttet har han påbegyndt et projekt med titlen “Forandring og forandring i litteraturen”.

Henrik Prebensen fortsætter sit projekt om Yasmina Khadra – en moderne fransksproget algerisk forfatter (har i 2005 arbejdet med Khadras nyeste roman fra 2004 samt litteratur om forfatterskabet).

2.3. Italiensk

Lene Waage Petersen arbejder videre med sit projekt om Magris’ forfatterskab, i 2005 koncentreret om romanen *Alla Ciega*.

2.4. Portugisisk

Ingemai Larsen fortsætter sit medarbejde på projektet “Lusophone Literature and Postcolonial Theory” og bidrager i den forbindelse til en antologi. Desuden udarbejder hun artikler om portugisisk litteraturhistorie, om kolonilitteratur og om postkolonialisme.

2.5. Spansk

Hans Julio Casado Jensen har færdiggjort en artikel om Calderón de la Barcas drama “El magico prodigioso” samt en artikel om Barthes og forfatterbegrebet. Han har påbegyndt to projekter: det ene om Don Quijote og sekulariseringen/moderniteten, det andet om forfatterproblemet i Don Quijote. Artiklerne forventes afsluttet primo 2006.

3. Kultur, historie og samfundsforhold

3.1. Engelsk

Russell Duncan har fortsat arbejdet på monografien “Destroying Babylon: Colonel James Montgomery and the Expansion of Freedom during the Civil War Era” og har påbegyndt studier i forbindelse med artikler om Mark Winegardners Hemingway samt “This Splendid and International Company of Black Men”.

Trevor Elkington har arbejdet videre med sine projekter vedr. film og videospil. Han har indsamlet data og gennemført interview.

Jens Rahbek Rasmussen har fortsat arbejdet på forskningsprojektet om Københavns bombardement i 1807 i samarbejde med Jørgen Sevaldsen mfl. (se Årbog 2004).

Gorm Schou-Rode har fortsat sin indsamling af materiale til det i 2003 påbegyndte studie “Englishmen on the grand tour – and the rediscovery of Herculaneum and Pompeii”.

Steen Schousboe fortsætter sine studier i det billede af England og engelske forhold, som udbredes via skolebøger.

Jørgen Sevaldsen har gennemgået materiale i forbindelse med en bog om Feltmarskal Montgomery med særligt henblik på den britiske politik over for Danmark i de sidste

måneder af Anden Verdenskrig. Desuden har han forberedt en artikel om Københavns bombardement i 1807 i britisk historieskrivning og afsluttet arbejdet med en analyse af politiske og sociale tendenser i nutidens Storbritannien til brug for en revideret udgave af bogen “Contemporary British Society”.

Stuart Ward har skrevet to kapitler til værket “Australia’s Empire”, som han i samarbejde med en australsk kollega har afsluttet redaktionen af. Desuden har han afsluttet arbejdet med en artikel om Australien, Canada og “New Nationalism”. Han fortsætter sine studier i forbindelse med en planlagt monografi med arbejdstitlen “Greater Britain: The Unraveling of an Idea”.

Lene Østermark-Johansen fortsætter arbejdet på en monografi om den viktorianske kunstkritiker Walter Pater og det 19. århundredes skulpturopfattelse (se Årbog 2003). I 2005 har hun skrevet cirka 10.000 ord på manuskriptet, som forventes afsluttet cirka 2008. Endvidere arbejder hun på et essay om den viktorianske digter og kritiker Algernon Charles Swinburnes kunstkritik.

3.2. Fransk

Henrik Prebensen fortsætter sine studier i karolingisk sprogpolitik – overgangen fra latin til romansk (i 2005 især koncentreret om folkevandringstidens politiske forhold). Desuden fortsætter projektet om Algeriets nyere historie (efter 1830). På dette projekt har han i 2005 arbejdet med islamistisk ideologi i relation til Khadra. Han fortsætter projektet om den franske opinion 1933-1944.

3.3. Italiensk

Gert Sørensen arbejder med følgende projekter: (a) Carl Schmitt i Italien, (b) Den moderne fyrste: Berlusconi, (c) Ven-fjende opfattelsen i fascismen, (d) Antonio Gramsci: sprog og magt, (e) Europas intellektuelle og (f) film som historisk dokumentation med henblik på at udvikle et undervisningsforløb.

3.4. Spansk

Anne Marie Ejdesgaard Jeppesen arbejder sammen med Ken Henriksen (CBS) om bogprojektet “Memories of a Different Future. Political Ideologies and Life Experiences in Latin America in the 20th Century”. Desuden arbejder hun sammen med boliviske forskere om bogprojektet “Movimientos Sociales y Conflictos Políticos en Bolivia” og redigerer sammen med Martin Zerlang samlebåndet “En memoria de Juan Rulfo”.

3.5. Tysk

Detlef Siegfried har afsluttet det i 1997 påbegyndte projekt om vesttysk ungdomskultur i 1960’erne (indleveret som habilitationsafhandling ved universitetet i Hamborg). Han har færdigredigeret en antologi om ungdomskulturer i Europa 1960-1980 (s. m. Axel Schildt) og en antologi om 1968 (s. m. Christina von Hodenberg). Desuden har han påbegyndt et sammenlignende studie om racisme i Europa.

4. Forskning, som overskrider grænserne mellem de tre hovedområder

Hanne Jansen, Steen Jansen, Paola Polito, Erling Strudsholm og Gunver Skytte arbejder på et tværdisciplinært projekt om tidsbegrebet hos Leopardi. Emnet søges belyst fra forskellige synsvinkler (sproglige, litterære og kulturhistoriske) og ud fra forskellige metodiske tilgange.

Ph.d.- og post.doc.-projekter*Ph.d.-projekter*

Hanne Pernille Andersen: *The Issue of Cross-Language Speech Perception in Adult Foreign-Language Learners: A Study of highly proficient and less proficient Danish learners' perception and production of phonemic contrasts in British English.*

Marie Andersen: *The Fourth Great Awakening and the Return of American Destiny Rhetoric in American Politics.*

Michael Andersen: *Fransk rokokko.*

Heidi Bojsen: *La francité narrée: une analyse de l'identité française à travers des oeuvres françaises et francophones.*

Kasper Boye: *Epistemicitet – den sproglige kodning af epistemisk betydning universelt og i dansk.*

Inger Krarup Brøgger: *Devious Discourse: Rudyard Kipling and the Short Story.*

Andreas Woetmann Christoffersen: *Ideologier & sprogbrug.*

Anne Dvinge: *Trends in Jazz and American Literature 1980-1999.*

Ken H. Farø: *Ækvivalensproblemer i dansk-tysk idiomatik.*

Alexandra Holsting: *En kortlægning af den logiske metafunktion i tysk.*

Ann-Sophie Klemp: *Possessions and Personal Effects: The Life of Things in Eighteenth-Century Fictions of Circulation.*

Kirsten Jeppesen Kragh: *Fortrængningen af imperfektum konjunktiv i moderne fransk.*

Jan Lindschouw: *Modus og assertion i synkront og diakront perspektiv.*

Morten Dyssel Mortensen: *Auf der Suche nach einer europäischen Identität. Europavorstellungen deutschsprachiger Intellektueller vom Ersten Weltkrieg bis zur Gegenwart.*

Pilar Palomino: *Frigørelsens æstetik i María Zambranos filosofi.*

Adam Paulsen: *Den tyske historismekonstruktion – historismediskurser og identitetsdannelse 1770-1914.*

Jens Runge Poulsen: *Menneskerettighedernes placering i den franske udenrigspolitik.*

Anna Sandberg Rasmussen: *En litterær og kulturhistorisk undersøgelse af Baggesens og Oehlenschlägers dansk-tyske forfatterskaber – set i lyset af Romantikken som epoke og æstetik.*

Hanne Lindegaard Svensson: *Leksikalske gættestrategiers brugbarhed som 'tilfældig' ordindlæringsstrategi på L2.*

Anders Toftgaard: *Litteratursprog og forestillede fællesskaber i Frankrig og Italien.*

Signe Ørom: *Nationale historiske og mytiske figurer i portugisisk litteratur efter 1974.*

Post.doc.-projekter

Lise Bernhardt: *Linearitet og internettet.*

Mirjam Gebauer: *Identiteter i forandring. Tysksproget migrationslitteratur efter 1989.*

Lisbeth Verstraete Hansen: *Regionalisme og nationalisme i fransksprogede litteraturer uden for Frankrig.*

Morten Heiberg: *Studie af diktatorerne Mussolini, Franco og Hitlers efterretningsvirksomhed i Spanien under og efter borgerkrigen.*

Birgitte Grundtvig Huber: *Litterære stedbeskrivelser –*

om globalisering, geografi og identitet i litteratur og litteraturforskning.

Hanne Roswall Laursen: *Litteraturkritik som middel – forståelse som mål. Studier i det sene 18. århundredes tyske litterære teori og praksis.*

Pia Schwarz Lausten: *Subjektsforståelsen i italiensk renessancelitteratur.*

Xavier Lepetit: *Oversættelse fra leksem- til tekstniveau. Innovation via synergi mellem sprogteknologi og komparativ forskning inden for vesteuropæiske sprog.*

Carsten Meiner: *Klarhedens former: eksemplaritet og serie. Den franske, engelske og tyske oplysningsroman fra 1678 til 1795.*

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Boisen, Jørn: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg, Aarhus Universitet.

Edwards, Justin: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg, Aarhus Universitet.

Gottlieb, Henrik: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg, North West University, Sydafrika.

Hansen, Anita Berit: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg, Lunds universitet, og af bedømmelsesudvalg vedr. magisterkonferensspeciale (om minoritetssprog i Frankrig og Italien).

Hansen, Maj-Britt Mosegaard: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg, Stockholm.

Harder, Peter: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg, Syddansk Universitet, Odense.

Lock, Charles: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. professorat i Norge, medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg, Lunds universitet.

Lund, Hans Peter: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. lektorat ved Aarhus Universitet.

Pedersen, Johan: Oponent ved bedømmelse af ph.d.-afhandling, Stockholm.

Prebensen, Henrik: Medlem af to ph.d.-bedømmelsesudvalg, Københavns Universitet, medlem af ansættelsesudvalg vedr. ansættelse af rektor ved Københavns Universitet.

Rasmussen, Jens Rahbek: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg, Københavns Universitet.

Schøsler, Lene: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. den internationale evaluering af franske universiteter (ved Conseil National d'Evaluation), faglig bedømmelse af ansøgninger til norske, belgiske, svenske og franske forskningsråd, faglig bedømmelse af manuskripter til tidsskrifter i Canada, Spanien, Sverige og USA.

Sevaldsen, Jørgen: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. lektorat i Canadiske Studier, Aarhus Universitet.

Strudsholm, Erling: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandlinger i Torino og Lund.

Sørensen, Gert: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Syddansk Universitet og Københavns Universitet.

Udvalg og fonde

Hansen, Anita Berit: Suppleant for Henrik Prebensen i Inga Svensbos Mindedat.

Hansen, Maj-Britt Mosegaard: Medlem af bestyrelsen i Viggø Brøndal og hustrus fond, medlem af komiteen og kasserer for Lingvistkredsen i København.

Jensen, Julio Hans Casado: Medlem af bestyrelsen for Knud Tøgebys fond, medlem af udvalg for udbygningen af

det Kongelige Biblioteks filial ved Københavns Universitet på Amager.

Jeppesen, Anne Marie Ejdesgaard: Medlem af Rådet for Udviklingsforskning, RUF (DANIDAS forskningsråd, Udenrigsministeriet).

Lund, Hans Peter: Formand for Knud V. Henders Fond og Eugène Lozovans Fond. Medlem af styrelsen for Einar Hansens Forskningsfond; konsulent for Norges forskningsråd, korresponderende medlem af Société d'Histoire Littéraire de la France.

Mogensen, Jens Erik: Medlem af Videnskabsministeriets udvalg vedr. de danske lektorer i udlandet (Lektoratsudvalget). Medlem af Videnskabsministeriets nationale faggruppe vedr. fremmedsprogfagene (repræsenterende Rektorkollegiet). Medlem af bestyrelsen for Kommunalærer Th. E. Giese og Hustrus Mindefond.

Petersen, Lene Waage: Medlem af bestyrelsen for Henders Fond.

Pebensen, Henrik: Medlem af Københavns Universitets bestyrelse, bestyrelsesmedlem af Inga Svensbos Mindefond for franskstuderende.

Schøsler, Lene: Formand for Blinkenberg-Høybye-fondet. Medlem af Brøndal-fondet. Medlem af bestyrelsen for Karen Iversens Legat.

Sevaldsen, Jørgen: Formand for bestyrelsen for Oliver Bishop Harriman stipendiet.

Ward, Stuart: Medlem af rektors udvalg for "Crown Princess Mary Scholarship".

Ørum, Henning: Formand for Kommunalærer Th. E. Giese og Hustrus Mindefond. Formand for Otto Jespersens Mindefond. Formand for Lektor Marius Danielsens Fond.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Boisen, Jørn: Litterær konsulent for forlaget Gyldendal.

Duncan, Russell: Rådgiver for Fordham University Press (på serien Civil War and Reconstruction).

Harder, Peter: Konsulent ved et tværeuropæisk projekt med spansk hovedansøger.

Henriksen, Birgit: Konsulent vedr. lærebogsudgivelser for forlaget Alinea.

Pedersen, Viggo Hjørnager: Konsulent på en ny oversættelse af Det Nye Testamente for Det Danske Bibelselskab.

Sørensen, Gert: Konsulent for forlaget Museum Tusulanum og medredaktør af samme forlags serie for Romanske Skrifter.

Tillidshverv

Albrechtsen, Dorte: Medlem af koordineringsgruppen for en masteruddannelse i Fremmedsprogspædagogik – et samarbejde mellem Københavns Universitet, Copenhagen Business School og Danmarks Pædagogiske Universitet, medlem af Akademisk Råd.

De Oliveira, Sandi Michele: Medlem af arbejdsgruppe vedr. Crossroads Copenhagen.

Dollerup, Cay: Medlem af rådgivningsudvalg vedr. et forskningscenter i oversættelse ved universitetet i Binghamton.

Harder, Peter: Medlem af Det Humanistiske Fakultets arbejdsmarkedspanel samt udvalg omkring oprettelse af en kommunikationsuddannelse. Medlem af Undervisningsministeriets arbejdsgruppe om almen sprogforståelse som nyt forløb i gymnasiet, medlem af "Fagligt forum" for engelsk i gymnasiet.

Henriksen, Birgit: indtil 1. nov. 2005 TR-suppleant på Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, medlem af Udvalget til forberedelse af en handlingsplan for engelsk i folkeskolen (Undervisningsministeriet).

Jakobsen, Lisbeth Falster: Formand for fakultetets ph.d.-studienævn. Tillidsrepræsentant for Institut for Engelsk, Germansk og Romansk. Medlem af bestyrelsen for Forskerskole Øst i Sprogvidenskab.

Larsen, Niels-Erik: Medlem af bestyrelsen for Internationale Vereniging voor Neerlandistiek og formand for foreningens nordeuropæiske gruppe.

Mogensen, Jens Erik: Medlem af Programrat für Deutsch in Dänemark. Medlem af STD, samarbejdsnævnet for tyskundervisning i Danmark. Medlem af bestyrelsen for Frankrigsgadeskollegiet (repræsenterende Rektor for Københavns Universitet). Medlem af samrådet for Center for Sprogteknologi. Koordinator for Københavns Universitets samarbejdsaftale med Adam-Mickiewicz-universitetet i Poznan, Polen. Medlem af sparringsgruppen vedr. organisationsanalyseprojektet, Københavns Universitet. Medlem af udvalg vedr. grundlæggelse af en dansk germanistforening.

Petersen, Lene Waage: Medlem af bestyrelsen for Institutionen San Cataldo. Medlem af Folkeuniversitetets programråd for de romanske sprog.

Prebensen, Henrik: DM-fællestillidsrepræsentant for Det Humanistiske og Det Teologiske Fakultet. Medlem af Københavns Universitets bestyrelse. Medlem af Hovedsamarbejdsudvalget ved Københavns Universitet, næstformand i Fakultetssamarbejdsudvalget ved Det Humanistiske Fakultet. Medlem af Dansk Magisterforenings Hovedbestyrelse. Medlem af sektorbestyrelsen for Forskning og Undervisning i Dansk Magisterforening. Næstformand i Universitetslærerlandsklubben i Dansk Magisterforening. Formand for AC-lokalklubben ved Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Schøsler, Lene: Medlem af bestyrelsen for International Society for Historical Linguistics. Medlem af bestyrelsen for Société de Linguistique Romane. Medlem af Erhvervsforskerudvalget under Akademiet for de Tekniske Videnskaber. Medlem af bestyrelsen for Lingvistkredsen.

Sevaldsen, Jørgen: Medlem af bestyrelsen for Dansk Magisterforenings Universitetslærerlandsklub. Kontaktperson til Danmarks Evalueringsinstituts undersøgelse af engelskundervisningen i Danmark fra folkeskole til universitet (Engelsk på Langs)

Sørensen, Gert: Medlem af bestyrelsen for Forskerskolen for Kultur, Litteratur og Kunst.

Ørum, Henning: Medlem af bestyrelsen for Studieskolen i København.

Østermark-Johansen, Lene: Medlem af programrådet for Folkeuniversitetet i København.

Formidling

Medarbejdere ved instituttet har i 2005 varetaget en lang række forskelligartede opgaver af formidlende karakter. Omtalen nedenfor er begrænset til redaktionelle hverv og arrangement af kongresser og symposier.

Redaktionelle hverv

Albrechtsen, Dorte: Medlem af redaktionen for *Angles on the English-Speaking World*.

Boisen, Jørn: Litterær redaktør af *Revue Romane*.

Bone, Martyn: Medlem af redaktionen for 2005-udgaven af *North Carolina Review*.

Dollerup, Cay: Redaktør af *Perspectives: Studies in Translatology*. Medredaktør af *Across cultures and languages* (Budapest) og *Translation Quarterly* (Hong Kong).

Duncan, Russell: Redaktør af *Angles on the English-Speaking World*.

Edwards, Justin D.: Medredaktør af *The American Review of Canadian Studies*.

Gottlieb, Henrik: Medredaktør af *Proceedings from the Eleventh International Symposium on Lexicography* (Københavns Universitet 2002, udkommet hos Niemeyer) og *Proceedings from the Twelfth International Symposium on Lexicography* (Københavns Universitet 2004, udkommer hos Benjamins). Medredaktør af tidsskriftet *Perspectives on Translatology*. Rådgiver for tidsskrifterne *Across Languages and Cultures* (Budapest) og *ESP Across Cultures* (Bari, Italien).

Hansen, Anita Berit: Redaktør for *Études Romanes* (s.m. Hanne Jansen)

Hansen, Maj-Britt Mosegaard: Medredaktør i serien *Studies in Pragmatics* (Elsevier), ansvarshavende medredaktør for *Revue Romane*, rådgivende medredaktør for *Scolia* (Strasbourg), medlem af redaktionskomiteen for *Acta linguistica hafniensia*.

Harder, Peter: Redaktør af *Acta linguistica hafniensia*. Rådgivende redaktør ved *Studies in Language, Studies in Pragmatics*.

Jansen, Hanne: Redaktør for *Études Romanes* (s.m. Anita Berit Hansen). Gæsteredaktør af tidsskriftet *Perspectives on Translatology* (i forbindelse med udgivelse af kongresakter).

Jensen, Hans Julio Casado: Medlem af redaktionen for *Revue Romane*. Korresponderende redaktør for *Imaginando.com*.

Kjær, Jonna: Redaktør for de nordiske lande og sektionleder af samme for tre løbende internationale bibliografier over forskning i middelalderlitteratur: a) *Bibliography of the International Courtly Literature Society*, ENCOMIA, b) *Bulletin Bibliographique de la Société Internationale Arthurienne*, BBSIA, *Bulletin Bibliographique de la Société RENCESVALS* (pour l'étude des époques romanes).

Larsen, Niels-Erik: Medlem af redaktionsrådet for *Neerlandica extra muros*.

Lock, Charles: Redaktør af *The Powys Journal*.

Lund, Hans Peter: Medlem af redaktionen for *Revue Romane* og *Études Romanes*.

Mogensen, Jens Erik: Medredaktør af *Proceedings from the Eleventh International Symposium on Lexicography* (Københavns Universitet 2002, udkommet hos Niemeyer) og *Proceedings from the Twelfth International Symposium on Lexicography* (Københavns Universitet 2004, udkommer hos Benjamins). Consulting editor for internettidsskriftet "Linguistik Online" (Viadrana-Universitetet Frankfurt an der Oder).

Oliveira, Sandi Michele de: Medlem af redaktionen for *Qualitative Sociology Review* og *International Journal of Iberian Studies*.

Pedersen, Johan: Fagredaktør for spansk på *Revue Romane*.

Pedersen, Viggo Hjørnager: Hovedredaktør af *DAO, Danske Afhandlinger om Oversættelse samt POET*. Medlem af redaktionen for *Perspectives, Studies in Translatology*.

Petersen, Lene Waage: Redaktion af akterne fra Calvinkongressen med henblik på udgivelse på engelsk.

Schøsler, Lene: Medlem af redaktionen for *Revue Romane*. Korresponderende redaktør for *Diachronica*.

Sevaldsen, Jørgen: Medlem af redaktionsudvalget for *Nordic Journal of English Studies*.

Ward, Stuart: Medlem af redaktionen for tidsskriftet *History Compass*, Blackwell. Medlem af redaktionen for *Twentieth Century British History*, Oxford University Press. Medlem af tidsskriftet *The Australian Journal of Politics and History*.

Østermark-Johansen, Lene: Medlem af redaktionen for *Angles on the English-Speaking World*.

Kongresser og symposier

Bone, Martyn: Medlem af organisationsudvalget vedr. konferencen *Denmark and the Black Atlantic* (Københavns Universitet 2006)

Duncan, Russell: Arrangør af konferencen *8th Annual American Studies Seminar* (Thessaloniki, Grækenland, 18.-25.4.2005) samt *12th Annual American Studies Seminar*, Athen (10.-25.4.2005).

Hansen, Maj-Britt Mosegaard: Arrangør af internationalt kollokvium *Explorations in the semantics-pragmatics interface* (Københavns Universitet maj 2005).

Jensen, Hans Julio Casado: Medarrangør af seminaret *Talking of Borges* (Københavns Universitet 27.4.2005), af *XVI Skandinaviske Romanistkongres* (København og Roskilde 25.-27.8.2005) samt kongressen *Don Quixote in History – History in Don Quixote* (Københavns Universitet 10.-11.10.2005).

Larsen, Niels-Erik: Arrangør af *Nederlandse Taalunies "Docentenbijeekoms"*, Göteborg august 2005.

Oliveira, Sandi Michele de: Medarrangør af *XVI Skandinaviske Romanistkongres*, 24.-27.8.2005, København-Roskilde.

Pedersen, Johan: Medarrangør af grammatikseminaret *Ny Forskning i Grammatik*, Middelfart.

Pedersen, Viggo Hjørnager: Medarrangør af den internationale H.C. Andersen-konference ved Syddansk Universitet Odense (august 2005).

Petersen, Lene Waage: Medarrangør af *XVI Skandinaviske Romanistkongres*, 24.-27.8.2005, København-Roskilde. Medarrangør af Italiensklærerforeningens 25-jubilæumsseminar. Medarrangør af seminar på Kunst- og Industrimuseet om inspirationen fra Italo Calvino til kunst og design (november 2005).

Schøsler, Lene: Medarrangør af Frankofoniseminar (Københavns Universitet 17.3.2005) og *XVI Skandinaviske Romanistkongres* (24.-27.8.2005, København-Roskilde).

Sevaldsen, Jørgen: Medarrangør af internationalt seminar *Looking North. North and South in Modern Britain*.

Siegfried, Detlef: Arrangør af sektionen *Lifestyle Revolutions in West and East Germany, 1950s-1980s* på konference i Milwaukee (s. m. Julia Sneeringer)

Strudsholm, Erling: Medarrangør af *XVI Skandinaviske Romanistkongres*, 24.-27.8.2005, København-Roskilde. Medarrangør af Italiensklærerforeningens 25-års-jubilæumsseminar, 28.-29.10. 2005.

Vinther, Thora: Medarrangør af *XVI Skandinaviske Romanistkongres*, 24.-27.8. 2005, København-Roskilde.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Netværk

Adskillige af instituttets medarbejdere deltager i følgende netværk:

- Sprog- og kulturnetværket.
- Grammatikaliseringsnetværket.
- Grammatiknetværket.
- Polyfoninetværket.
- Funktionel Grammatik.
- Københavns Universitets satsningsområder Europa i forandring og Religion i det 21. århundrede.
- Forum for Renæssancestudier.

Forskningsophold i udlandet

Duncan, Russell: Forskningsophold ved Massachusetts Historical Society, Harvard University, og Boston Public Library, USA (december 2005).

Edwards, Justin: Ophold i Cambridge 2005-2006 (Carlsbergfondet).

Schøsler, Lene: Forskningsophold på Senter for grunnforskning ved Det Norske Videnskaps-Akademi (10. april-16. juni 2005).

Sørensen, Gert: Forskningsophold i Rom (juli 2005).

Ward, Stuart: Forskningsophold i Australien og New Zealand (december 2004 til marts 2005).

Instituteder Jens Erik Mogensen

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	53,12	7,50	60,62
DVIP	0,14	0,15	0,30
STIP	13,22	1,98	15,20
TAP	14,52	1,64	16,16
Årsværk i alt	81,01	11,27	92,28
Løn med årsværk	35.916,46	5.207,79	41.124,25
Løn uden årsværk	-165,07	124,78	-40,29
Øvrig drift	2.026,34	1.846,76	3.873,10
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>37.777,73</i>	<i>7.179,33</i>	<i>44.957,06</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

- Albrechtsen, Dorte Kirsten; lektor.
- Alzaga, Angel; undervisningsadjunkt.
- Boisen, Jørn; lektor.
- Bone, Martyn Richard; adjunkt.
- Christensen, Marcella C M Schmidt; undervisningsadjunkt.
- De Oliveira, Sandi Michele; lektor.
- Dollerup, Cay; lektor.
- Duncan, James Russell; professor.
- Edelstein, Marlene Ruth; undervisningsadjunkt.
- Edwards, Justin David; lektor.
- Einersen, Dorrit; lektor.
- Elkington, Trevor Glen; adjunkt.

- Gottlieb, Henrik; lektor.
- Grubbe, Vibeke; lektor.
- Hansen, Anita Berit; lektor.
- Hansen, Maj-Britt Mosegaard; lektor.
- Hansen, Niels C Bugge; lektor.
- Harder, Anders Peter; professor.
- Henriksen, Birgit Irene; lektor.
- Hoffmann, Birthe; lektor.
- Jakobsen, Lisbeth Falster; lektor.
- Jansen, Hanne; lektor.
- Jensen, Eva Marie Dam; lektor.
- Jensen, Julio Hans Casado; lektor.
- Jeppesen, Anne Marie Ejdesgaard; lektor.
- Kjær, Jonna; lektor.
- Knudsen, Eva Rask; lektor.
- Kristiansen, Børge; lektor.
- Laffitte, Maryse Louise; lektor.
- Larsen, Ingemai; lektor.
- Larsen, Niels Erik; lektor.
- Leer, Martin Hugo; lektor.
- Levine, Paul Robert; professor.
- Lock, Charles John Somersset; professor.
- Lund, Hans Peter; lektor.
- Madsen, John Kuhlmann; lektor.
- Meinertz-Nielsen, Catherine Ross; undervisningsadjunkt.
- Mogensen, Jens Erik; lektor.
- Nielsen, Birgit Susanne; lektor.
- Pedersen, Carl George; lektor.
- Pedersen, Johan; lektor.
- Pedersen, Viggo Hjørnager; lektor.
- Petersen, Lene Waage; lektor.
- Pors, Nønne Siff Zofia; undervisningsadjunkt.
- Prebensen, Henrik Debois; lektor.
- Rahbek, Ulla; amanuensis.
- Rasmussen, Jens Rahbek; lektor.
- Schmidt, Gunver; lektor.
- Schou, Karsten; undervisningsadjunkt.
- Schou-Rode, Gorm; lektor.
- Schousboe, Steen; lektor.
- Schøsler, Lene; professor.
- Sevaldsen, Jørgen; lektor.
- Siegfried, Detlef Bernd; lektor.
- Siegumfeldt, Inge Birgitte; lektor.
- Stephenson, Gregory Kent; undervisningsadjunkt.
- Strudsholm, Erling Bo; lektor.
- Sørensen, Gert; lektor.
- Vinther, Thora; lektor.
- Ward, Stuart James; lektor.
- Ørum, Henning; lektor.
- Østermark-Johansen, Lene; lektor.

VIP Eksternt finansieret

- Bernhardt, Lise; post.doc.
- Gebauer, Mirjam; post.doc.
- Hansen, Lisbeth Verstraete; adjunkt.
- Heiberg, Morten Rievers; adjunkt.
- Klitgård, Ida Birthe; adjunkt.
- Larsen, Karin; adjunkt.
- Laursen, Hanne Roswall; adjunkt.
- Lausten, Pia Schwarz; post.doc.
- Lepetit, Xavier Francois Jean; post.doc.
- Meiner, Carsten Henrik; post.doc.
- Staub, Jørgen; lektor.

STIP Internt finansieret

Andersen, Hanne Pernille; ph.d.-studerende.
 Andersen, Marie; ph.d.-studerende.
 Andersen, Michael; ph.d.-studerende.
 Bojsen, Heidi; ph.d.-studerende.
 Brøgger, Inger Krarup; ph.d.-studerende.
 Christoffersen, Andreas Woetmann; ph.d.-studerende.
 Dvinge, Anne Christine; ph.d.-studerende.
 Farø, Ken Hundewadt; ph.d.-studerende.
 Goddard, Joseph Arthur; ph.d.-studerende.
 Klemp, Ann-Sophie; ph.d.-studerende.
 Kragh, Kirsten Alice Jeppesen; ph.d.-studerende.
 Lindschouw, Jan; ph.d.-studerende.
 Mortensen, Morten Dyssel; ph.d.-studerende.
 Palomino Cabra, Maria Pilar; ph.d.-studerende.
 Paulsen, Adam; ph.d.-studerende.
 Poulsen, Jens Runge; ph.d.-studerende.
 Svensson, Hanne Lindegaard; ph.d.-studerende.
 Toftgaard, Anders; ph.d.-studerende.
 Ørom, Signe; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Boye, Kasper; ph.d.-studerende.
 Holsting, Alexandra Emilie Møller; ph.d.-studerende.
 Rasmussen, Anna Lena Sandberg; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Goddard, Joseph Arthur; *The Creation of Penurbia: A Geography of the Heart, 1945-2005.*
 Jensen, Torben Juel; *Irrealitetsmarkører i dansk talesprog. En korpuslingvistisk undersøgelse af hvis-konstruktioner og modalverber i medarbejdersamtaler og sociolingvistiske interview.*
 Schwartz, Adam; *Re-staging the Hoplite. Arms, armour and phalanx fighting in Archaic and Classical Greece.*
 Skovbjerg, Jette; *"Er is een grotere onzekerheid nodig" Enhed og ambivalens hos den unge Lucebert set i lyset af Asger Jorns teoridannelse 1946-1952.*

Fondsbevillinger*Australian Government*

– Tilskud til gæsteprofessors ophold (instituttlederen) kr. 110.600.

Carlsbergfondet

– Regionalisme og nationalisme i den fransksprogede litteratur fra Belgien, Schweiz og Canada (Lisbeth Verstraete Hansen) kr. 482.700.
 – En genhistorisk undersøgelse af tysk litteraturkritik i det sene 18. årh. (Hanne Roswall Laursen) kr. 480.900.
 – Litterære stedbeskrivelser- om globalisering, geografi og identitet i litteratur og litteraturforskning (Birgitte Grundtvig Huber) kr. 2.730.000.
 – Vandringer ud i det uvisse (Anders Toftgaard) kr. 1.351.700.

Centre for Advanced Study, Det Norske Videnskaps-Akademi

– Frikøb til ophold som gæsteprofessor i Oslo (Lene Schøsler) kr. 100.000.

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (gl. SHF)

– Frikøb til færdiggørelse af disputats (Maj-Britt Mosegaard Hansen) kr. 353.500.

Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

– Netværk for oplysningsstudier (Carsten Meiner) kr. 500.000.

FSE Forskningsrådet for Samfund og Erhverv (gl. SSVF)

– Spillekultur i oplysningstiden 1650-1850 (Carsten Meiner) kr. 1.234.600.

Kirsten Schottlænders Fond

– Forskningsformål (instituttlederen) kr. 70.400.

Undervisningsministeriet

– Almen sprogforståelse på videnskabeligt grundlag, fase II (Lene Schøsler) kr. 187.100.

Publikationer

Albrechtsen, D.: *Writing in two languages – comparing processing in relation to two writing tasks in a "within subjects" design: attention to argumentation in on-line processing.* i: *Proceedings Writing 2004* s. 9-21. L. Allal & J. Dolz. Adcom Productions, 2005.
 Albrechtsen, D., Henriksen, B., Haastrup K.: *Writing in two languages: Attention to lexis in verbal protocols.* i: *The Power of Words* s. 11-21. Granath, S.; Miliander, J.; Wennö, E. (red.). Universitetsstrykeriet, Karlstad 2005.
 Amenta L., Strudsholm, E.: *L'espressione della modalità deontica nei linguaggi settoriali.* *Copenhagen Studies in language* 31, i: *Lingua, cultura e intercultura: l'italiano e le altre lingue.* *Atti del VIII convegno SILFI, Copenhagen 22-26 giugno 2004* s. 149-162. Korzen, Iørn (red.). Samfundslitteratur, Frederiksberg 2005.
 Andersen, H.P.: *Myter om sprogundervisning og danskeres engelskkundskaber.* *Sprogforum* 34, s. 52-57. 2005.
 Bernhardt L.: *Hvad var det egentlig, han sagde?* *Sprint* 1, 2005, s. 62-67. 2005.
 Bernhardt L.: *Stor ståhej for ikke ret meget.* s. 10. *Dagbladet Information* 2004.
 Boisen, J.: *Une fois ne compte pas – nihilisme et sens dans L'insoutenable légèreté de l'être de Milan Kundera.* *Etudes Romanes* 56, 186 s. Museum Tusulanum Press, København 2005.
 Boisen, J.: *Albert Camus. En introduktion.* 213 s. Gyldendal, København 2005.
 Boisen, J.: *Lys bagude – Milan Kundera og det 18. århundrede.* *Classicisme & Lumières* Nr. 2, s. 5-15. 2005.
 Bone M.R.: *The Postsouthern Sense of Place in Contemporary Fiction.* 275 s. Louisiana State University Press, Baton Rouge, USA 2005.
 Bone M.R.: *The transnational turn, Houston Baker's new southern studies and Patrick Neate's Twelve Bar Blues.* *Comparative American Studies* vol. 3, no. 2 (June 2005), s. 189-211. 2005.
 Bone M.R.: *"Nella Larsen's Quicksand".* *Politiken* 26. juni 2005, s. 2. 2005.
 Boye, K.: *Raising verbs vs. auxiliaries.* i: *Historical Linguistics 2003* s. 31-46. Michael Fortescue, Eva Skafte Jensen, Jens Erik Mogensen & Lene Schøsler (red.). John Benjamins, Amsterdam 2005.

- Boye, K.: Modality and the concept of force-dynamic potential. i: *Modality: Studies in Form and Function* s. 49-80. Alex Klinge & Henrik Høeg Müller (red.). Equinox, London 2005.
- Boye, K.: Semantisk analyse og afvigelser mellem sprogbrug og sprogstruktur. i: *Ny forskning i Grammatik 12* s. 27-46. Kasper Boye, Lars Heltoft, Anne Jensen, Eva Skafte Jensen & Rita Therkelsen (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Boye, K., Heltoft L., Jensen, A., Jensen E.S., Therkelsen, R.: (red.). *Ny forskning i Grammatik 12*. 216 s. Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Christoffersen, A.W.: Percezione della città di Palermo: quartieri, giovani, identità, lingua e dialetto. *Copenhagen Studies in Language 31*, i: *Lingua, culture e intercultura: l'italiano e le altre lingua* s. 10. Iørn Korzen (red.). Samfundslitteratur Press, Frederiksberg 2005.
- Christoffersen, A.W.: Società, Identità & Linguaggio. *Mémoires de la Société Néophilologique de Helsinki LXVIII*, i: *Atti del VII Congresso degli Italianisti Scandinavi* s. 291-298. Enrico Caravelli & Elina Suomela-Härmä (red.). Société Néophilologique, Helsinki 2005.
- Dittmer, L., Siegfried, D.: *Spurensucher. Ein Praxisbuch für historische Projektarbeit*. 384 s. Edition Körber-Stiftung, Hamburg 2005.
- Dollerup, C.: Oversættelse som profession. *Magasinet for sprog og kommunikation* bd. 1, nr. 4, s. 35-37. 2005.
- Dollerup, C.: Tackling cultural communication in translation. *Interculturality and Translation 1*, s. 11-30. 2005.
- Dollerup, C.: Models and Frameworks for Discussing Translation Studies. i: *New Trends in Translation Studies*. In honour of Kinga Klaudy s. 75-93. Krisztina Károly and Ágota Fóris (eds.). Akadémiai Kiadó, Budapest 2005.
- Dollerup, C.: Anmeldelse af: Godijns, Rita & Michäel Hinderdael (eds.) *Directionality in Interpreting*. *Perspectives: Studies in Translatology 13*: 2, s. 155-157. 2005.
- Dollerup, C.: *The Globalisation of Translation*. *British and English Studies XI*, s. 271-284. 2005.
- Duncan, R.: Clara Juncker (red.). *Transnational America: Contours of Modern US Culture*. 276 s. Museum Tusulanum Press, København 2004.
- Duncan, R.: *The American Experience: Reconstruction, the Second Civil War*. 20 minutes, video – 3 hours. Public Broadcasting System, WGBH-TV Boston, Boston 2004.
- Duncan, R.: "Emory M. Thomas and the Confederate Imagination". i: *Inside The Confederate Nation: Essays in Honor of Emory M. Thomas* s. 11-27. Gordon, Lesley J. and Inscoc, John C. (red.). Louisiana State University Press, Baton Rouge 2005.
- Duncan, R.: "Crossing Borders: Hispanic Atlanta, 1990-2004". i: *Transnational America: Contours of Modern US Culture* s. 237-255. Russell Duncan & Clara Juncker. Museum Tusulanum Press, København 2004.
- Duncan, R., Goddard, J.: *Contemporary America*. 350 s. Palgrave Macmillan, 2005.
- Edwards J.D.: *Gothic Canada: Reading the Spectre of a National Literature*. 238 s. University of Alberta Press, Edmonton, Alberta 2005.
- Edwards J.D.: "Inuit"; "Genocide: Canada"; "Land: Canada"; "Native Reservations: Canada"; "Underground Railroad". i: *A Historical Companion to Postcolonial Literatures in English* s. 158-9;238-41;276-7;352-3;461-2. Edinburgh University Press, 2005.
- Edwards J.D.: *Downtown Canada: Writing Canadian Cities*. 298 s. University of Toronto Press, Toronto 2005.
- Edwards J.D.: Introduction: *Writing Canadian Cities*. i: *Downtown Canada: Writing Canadian Cities* s. 1-21. University of Toronto Press, Toronto 2005.
- Edwards J.D.: Epilogue: *Writing Canadian Cities*. i: *Downtown Canada: Writing Canadian Cities* s. 276-290. University of Toronto Press, Toronto 2005.
- Einersen D.: Niels Bugge Hansen and Søs Haugaard (eds.). *Shakespeare's Troilus and Cressida: Tragedy, Comedy, Satire, History or Problem Play? Angles New Series*, volume 5, 45-55s. Copenhagen 2005.
- Farø, K.H.: *Korpuslexikographie und Flexionsmorphologie*. i: *Symposium on Lexicography XI. Proceedings of the Eleventh International Symposium on Lexicography May 2-4, 2002 at the University of Copenhagen* s. 217-226. Henrik Gottlieb, Jens Erik Mogensen, Arne Zettersten (red.). Niemeyer, Tübingen 2005.
- Farø, K.H.: *Fiktionymmer i bilingval leksikografi*. i: *Nordiske Studier i leksikografi 7. Rapport frå Konferanse om leksikografi i Norden*. Volda 20.-24. mai 2003 s. 120-132. Ruth Vatvedt Fjeld/Dagfinn Worren (red.). Nordisk Forening for leksikografi, Oslo 2005.
- Farø, K.H.: *Det schweiziske Babylon*. *Mål + Mæle 1/2005*, s. 6-13. 2005.
- Farø, K.H.: *Langenscheidt Universalwörterbuch Dänisch. Vollständige Neubearbeitung*. 416 s. Langenscheidt, München 2005.
- Farø, K.H.: "Hvem er egentlig Hade-Hanne?" *Mediale tilnavne i dansk*. *Studia Anthroponymica Scandinavica 23*, s. 53-70. 2005.
- Farø, K.H.: *Dänisch-europäische Phraseologieforschung*. *Hermes 35*, s. 11-16. 2005.
- Farø, K.H.: *Können geflügelte Worte "wissenschaftlich" sein, oder gehören sie ins Raritätenkabinett? Eine Diskussion anlässlich zweier Neuerscheinungen*. *Hermes 35*, s. 239-254. 2005.
- Farø, K.H.: Csaba Földes (Hg.): *Res Humanae Proverbium et sententiarum. Ad honorem Wolgangi Mieder*. Tübingen: Narr, 2004 (405 s.). *Hermes 35*, s. 267-274. 2005.
- Farø, K.H.: *On Motivation/Iconicity and Arbitrariness of Idioms*. i: *Phraseology 2005. The many faces of phraseology* s. 121-124. C. Cosme/C. Couverneur/F. Meunier/M. Paquot (red.). Louvain-La-Neuve, Belgien 2005.
- Farø, K.H.: *Parkettfähige Deutsche sucht jantefreien Dänen. Eine kontrastive Untersuchung zu Lexik, Phraseologie und Interkultur in der Textsorte "Kontaktanzeige"*. i: *Presstextsorten im Vergleich – Contrasting Text Types in the Press* s. 261-282. H.E. Lenk/A. Chesternan. Olms, Hildesheim 2005.
- Farø, K.H.: *Plurizentrismus – programmatisch und kodifiziert*. *Zeitschrift für Germanistische Linguistik 33*, s. 310-325. 2006.
- Fortescue M., Skafte Jensen E., Mogensen J.E., Schöslser, L.: (eds.). *Historical Linguistics 2003. Selected Papers from the 16th International Conference on Historical Linguistics, Copenhagen 11.-15. august, 2003*. Series IV *Current Issues in Linguistic Theory* vol 257, 319 s. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia 2005.
- Gottlieb, H.: *Screen Translation: Eight Studies in subtitling, dubbing and voice-over*. 219 s. (red.) Engelsk, Germansk og Romansk 2005.

- Gottlieb, H.: Anglicisms and Translation. i: In and Out of English: For Better, For Worse? s. 161-184. Gunilla Anderman & Margaret Rogers. Multilingual Matters, Clevedon, England 2005.
- Gottlieb, H., Mogensen J.E., Zettersten S.A.P.: (red.). Symposium on Lexicography XI. Proceedings of the Eleventh International Symposium on Lexicography May 2-4, 2002 at the University of Copenhagen. *Lexicographica. Series Maior* 115, 555s. Max Niemeyer Verlag, Tübingen 2005.
- Gottlieb, H., Mogensen J.E., Zettersten S.A.P.: Introduction. Vorwort. i: Symposium on Lexicography XI. Proceedings of the Eleventh International Symposium on Lexicography May 2-4, 2002, at the University of Copenhagen s. IX-XXI. Gottlieb, H.; Mogensen, J.E.; Zettersten, A. (red.). Max Niemeyer Verlag, Tübingen 2005.
- Grundtvig, B.: Sporgendosi della costa scocesa... La caduta dello sguardo cartografico. *Nuova Prosa* 42, i: Italo Calvino. *Dipingere con Parole, scrivere con immagini* s. 133-149. Lene Waage Petersen, Birgitte Grundtvig (red.). Milano 2005.
- Hansen, M-B.M.: From prepositional phrase to hesitation marker: the semantic and pragmatic evolution of French 'enfin'. *Journal of Historical Pragmatics* 6:1, s. 37-68. 2005.
- Hansen, M-B.M.: Kate Beeching: "Gender, politeness and pragmatic particles in French." *Pragmatics and Beyond New Series* 104. John Benjamins Publishing Co., Amsterdam, 2002 246 + x p. *Revue Romane* 40 (1), s. 161-164. 2005.
- Hansen, M-B.M.: La polysémie de l'adverbe 'toujours'. *Travaux de linguistique* 49, s. 39-55. 2005.
- Hansen, M-B.M.: A Comparative study of the semantics and pragmatics of 'enfin' and 'finalement', in synchrony and diachrony. *Journal of French language studies* 15(2), s. 153-171. 2005.
- Hansen, M-B.M.: Dostie, Gaétane. 2004. *Pragmaticalisation et marqueurs discursifs. Analyse sémantique et traitement lexicographique*. Brussels: De Boeck/Duculot. (Coll. Champs linguistiques) ISBN 2-8011-1346, 294 pp. *Journal of historical pragmatics* 7(1), s. 157-161. 2006.
- Hansen, M-B.M., Rossari C.: (eds.). The evolution of pragmatic markers. *Journal of Historical Pragmatics*. (Special Issue) 6:2, 177-349s. John Benjamins, Amsterdam 2005.
- Hansen, M-B.M., Rossari C., : Introduction [to] "The evolution of pragmatic markers". *Journal of Historical Pragmatics* 6:2 (Special issue), s. 177-187. 2005.
- Harder, P.: Normativitet, sandhed og diskurs. i: *Teorien om alt – og andre artikler om sprog og filosofi*, s. 273-286. Jens Cramer, Mette Kunøe og Ole Tøgeby. Wessel og Huitfeldt, Århus 2005.
- Harder, P.: Normativitet, sandhed og diskurs. i: *Teorien om alt – og andre artikler om sprog og filosofi*, s. 273-286. Jens Cramer, Mette Kunøe og Ole Tøgeby. Wessel og Huitfeldt, Århus 2005.
- Harder, P.: Dansk Funktionel Lingvistik. En Introduktion. i: *Dansk Funktionel Lingvistik – en helhedsforståelse af forholdet mellem sprogstruktur, sprogbrug og kognition* s. 1-38. Elisabeth Engberg-Pedersen, Michael Fortescue, Peter Harder, Lars Heltoft, Michael Herslund, Lisbeth Falster Jakobsen. Københavns Universitet, København 2005.
- Harder, P.: Dansk Funktionel Lingvistik. Lagdelt Indholdsstruktur. i: *Dansk Funktionel Lingvistik – en helhedsforståelse af forholdet mellem sprogstruktur, sprogbrug og kognition* s. 101-111. Elisabeth Engberg-Pedersen, Michael Fortescue, Peter Harder, Lars Heltoft, Michael Herslund, Lisbeth Falster Jakobsen. Københavns Universitet, København 2005.
- Harder, P.: Dansk Funktionel Lingvistik. Afsluttende oversigt. i: *Dansk Funktionel Lingvistik – en helhedsforståelse af forholdet mellem sprogstruktur, sprogbrug og kognition*, s. 142-158. Elisabeth Engberg-Pedersen, Michael Fortescue, Peter Harder, Lars Heltoft, Michael Herslund, Lisbeth Falster Jakobsen. Københavns Universitet, København 2005.
- Harder, P.: Dansk og engelsk i fremtidens sprogsamfund – et socialt konstruktionsprojekt. Notes 2, i: 40 år efter. Faglige indlæg ved professor Niels Davidsen-Nielsens fratræden, s. 23-39. Alex Klinge (ed.). HHK København 2005.
- Heiberg, M.R.: Forbrødring og bedrag i mellemkrigstiden. i: *Carlsbergfondets Årsskrift* s. 38-43. Gunver Kyhn (red.). København 2005.
- Heiberg, M.R.: Svend Rybner, Bag Madrids barrikader, Akademisk Forlag 2004. *Arbejderhistorie. Tidsskrift for historie, kultur og politik*, december 2004. nr. 4, s. 135-137. 2005.
- Heltoft L., Nørgård-Sørensen J., Schøsler, L.: (red.). *Grammatikalisering og struktur*. 306 s. Museum Tusulanum Press, København 2005.
- Heltoft L., Nørgård-Sørensen J., Schøsler, L.: *Grammatikalisering som strukturforandring. i: Grammatikalisering og struktur* s. 9-30. Lars Heltoft, Jens Nørgård-Sørensen og Lene Schøsler (red.). Museum Tusulanum Press, København 2005.
- Hoffmann B.: Opera eller Operette? i: *Abens Poetik. Portræt af Peter Høegs forfatterskab*, s. 73-83. Lilian Munk Røsing og Agnete Bay Harsberg. Spring, Hellerup 2005.
- Jakobsen, L.F.: Det er sundt med daglig motion. Om fraser og generiske ytringer i tekster. i: *Teorien om alt og andre artikler om sprog og filosofi*, s. 135-149. Jens Cramer, Mette Kunøe og Ole Tøgeby. Wessel og Huitfeldt, Århus 2005.
- Jakobsen, L.F.: Pronominal expression rule ordering in Danish and the question of a discourse grammar, i: *Morphosyntactic Expression in Functional Grammar* s. 503-524. Casper de Groot og Kees Hengeveld (red.). Mouton de Gruyter, Berlin, New York 2005.
- Jakobsen, L.F.: Valens, prædikation og realisationsmønstre. i: *Dansk Funktionel Lingvistik, en helhedsforståelse af forholdet mellem sprogstruktur, sprogbrug og kognition*, s. 57-87. Elisabeth Engberg-Pedersen, Michael Fortescue, Peter Harder, Lars Heltoft, Michael Herslund, Lisbeth Falster Jakobsen. Kapiservice Humaniora København, København, Handelshøjskolen i København, Roskilde Universitetscenter 2005.
- Jakobsen, L.F.: Sprog og sprogbeskrivelse, af Michael Herslund og Iréne Baron (red.). *Sprint* 2005, nr. 1, s. 112-116. 2005.
- Jakobsen, L.F.: Fraser som konstituent i løbende tekst. *Hermes* 35, s. 135-151. 2005.
- Jansen, H.: Dallo spazio al tempo. La dimensione temporale espressa attraverso coordinate spaziali. *Mémoires de la Société Néophilologique de Helsinki LXVIII*, i: *Atti del VII Congresso degli Italianisti Scandinavi*, Helsinki 3-6 giugno 2004 s. 141-152. Enrico Garavelli & Elina Suomela-Härmä (red.). Helsinki 2005.

- Jensen, H.J.C.: "Historicidad e hibridación en Amazonas en las Indias". i: *Actas del XIV congreso internacional de hispanistas*, vol.II s. 299-310. Isafas Lerner, Robert Nival & Alejandro Alonso (red.). Juan de la Cuesta, Newark, Delaware 2004.
- Jensen, H.J.C.: Juan Ramón Jiménez: Poemas en prosa II y III, ed. de Julio Jensen. Biblioteca de Literatura Universal i: *Obra poética* s. 275-421. Juan Ramón Jiménez. Javier Blasco & Teresa Gómez Trueba (red.). Espasa-Calpe, Madrid (Spanien) 2005.
- Larsen, I., : A mimicry da Senhora Smilla: a tradução como acto interpelativo. i: *Colóquio de Outono. Estudos de tradução, Estudos pós-coloniais* s. 229-239. Ana Gabriela Macedo, Maria Eduarda Keating (red.). Centro de Estudos Humanísticos, Braga, Portugal 2005.
- Larsen, I., Thisted, K.: Uforløst kontra-modernitet. *Kultur og Klasse. Kritik og Kulturanalyse* nr. 1, 33. årgang, s. 170-177. 2005.
- Larsen, I., Thisted K.: Hvad er så postkolonialisme? *KRITIK* 178, s. 66-70. 2005.
- Larsen N-E.: Annelies van Hees e.a. (red.): *Prisma groot woordenboek Deens-Nederlands (2004) og Godelieve Laureys (red.): Prisma groot woordenboek Nederlands-Deens (2004)*. *Neerlandica Extra Muros* Vol. 43, nr. 1, s. 79-81. 2005.
- Larsen N-E.: *Gentse grafeemstudies*. *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* Vol. 121, s. 131-148. 2005.
- Laursen, H.R.: Forfatteren og muren. Christa Wolf. i: *Tyske intellektuelle i det 20. århundrede*, s. 232-247. Morten Dyssel Mortensen, Niklas Olsen (red.). Gyldendal, København 2005.
- Laursen, H.R.: Andreas Harbsmeier, Anders Tønnesen (red.). *Hvad kan nutidens litteraturforskning få ud af en dialog med sin romantiske oprindelse? Anmeldelse af Jesper Guldal: Friedrich Schlegel og hermeneutikken, 2003. opklæring*. *Webtidsskrift for tysk sprog, litteratur og kultur* 1, 7 s. København 2005.
- Lausten, P.S.: *L'uomo inquieto. Identità e alterità nell'opera di Antonio Tabucchi*. *Etudes Romanes* 58, 152 s. Museum Tusulanums Forlag, København 2005.
- Law, J.E., Østermark-Johansen, L.: *Victorian and Edwardian Responses to the Italian Renaissance*. 300 s. Ashgate, Aldershot 2005.
- Lepetit, X.: Étude contrastive de l'expression du mouvement en français et en danois à partir d'un corpus stimulé. *Recherches Linguistique* Numero 27, i: *Le mouvement dans la langue et la métalangue* s. 15-39. Patrick Dendale (éd). Université de Metz, Frankrig 2005.
- Levine, P.: *Urban words and city streets*. *Anglistische Forschungen* 354, i: *Return to postmodernism : theory – travel writing – autobiography ; Festschrift in honour of Ihab Hassan* s. 49-59. Klaus Stierstorfer. Universitätsverlag Winter, Heidelberg 2005.
- Levine, P., Papasotiriou, H.: *America since 1945 : the American moment*. x, 292 s. Palgrave Macmillan, London, New York 2005.
- Lund, H.P.: *L'art et la réalité dans les voyages de Gautier*. *Revue des Sciences Humaines* 277, s. 115-134. 2005.
- Lund, H.P.: *Michel Brix: Sainte-Beuve ou la liberté critique*. *Sainte-Beuve: Panorama de la littérature française*. *Revue Romane* 40, 2, s. 346-348. 2005.
- Meiner, C.: "Les entretiens d'Ariste et d'Eugène du Père Bouhours". *Revue Romane* 40, 2, s. 344-346. 2005.
- Meiner, C.: "Introduktion til Roland Barthes' værk". i: *Roland Barthes – forfatterens død og andre essays* s. 7-49. Carsten Meiner (red.). Gyldendal, København 2004.
- Meiner, C.: "L'individualité romanesque au XVIIIe siècle. Une lecture foucauldienne". *Eighteenth-Century Fiction* Volume 18, number 1, s. 1-26. 2005.
- Meiner, C.: (red.). *Classicisme et Lumières II*. 128 s. København 2005.
- Meiner, C., Andersen M.: *Classicisme et Lumières. Aktualiseringsmåder*. *Classicisme & Lumières* nr. 2, s. 1-5. 2005.
- Mogensen J.E.: *Orthographie im zweisprachigen Wörterbuch mit Deutsch. Am Beispiel der Variantenschreibung*. *Finnische Beiträge zur Germanistik* 14, i: *Schreiben, Verstehen, Übersetzen, Lernen* s. 165-178. Barz, Irmhild; Henning Bergenholtz, Jarmo Korhonen (red.). Peter Lang, Frankfurt am Main 2005.
- Mogensen J.E.: *Grammatik im Wörterbuch*. *Finnische Beiträge zur Germanistik* 14, i: *Schreiben, Verstehen, Übersetzen, Lernen* s. 189-202. Barz, Irmhild; Henning Bergenholtz; Jarmo Korhonen (red.). Peter Lang, Frankfurt am Main 2005.
- Mogensen J.E.: *Die Orthografie im GWDS. Lexicographica. Series Maior* 121, i: *Untersuchungen zur kommerziellen Lexikographie der deutschen Gegenwartssprache*. Duden. *Das große Wörterbuch der deutschen Sprache in zehn Bänden*. Print- und CD-ROM-Version, s. 15-41. Herbert Ernst Wiegand (red.). Max Niemeyer Verlag, Tübingen 2005.
- Mortensen, M.D.: *Kunstneren og samfundet. Thomas Mann (1875-1955)*. i: *Tyske intellektuelle i det 20. århundrede*, s. 49-66. Morten Dyssel Mortensen & Niklas Olsen (red.). Gyldendal, København 2005.
- Mortensen, M.D.: *Thomas Manns dänische Verbindung/Thomas Manns danske forbindelse*. i: *Nicht nur Sauerkraut und Smørrebrød! Deutschland und Dänemark im 19. und 20. Jahrhundert/Ikke kun smørrebrød og sauerkraut! Danmark og Tyskland i det 19. og 20. århundrede*, s. 161-164. Manfred Gläser et al. (red.). Schmidt-Römhild, Lübeck 2005.
- Mortensen, M.D.: *Bertolt Brecht im dänischen Exil/Bertolt Brecht i dansk eksil*. i: *Nicht nur Sauerkraut und Smørrebrød! Deutschland und Dänemark im 19. und 20. Jahrhundert/Ikke kun smørrebrød og sauerkraut! Danmark og Tyskland i det 19. og 20. århundrede*, s. 165. Manfred Gläser et al. (red.). Schmidt-Römhild, Lübeck 2005.
- Mortensen, M.D.: *Humanität als universelle Ubiquität*. *Zu Thomas Manns Goetheroman "Lotte in Weimar"*. *Text & Kontext. Zeitschrift f. germanistische Literaturforschung in Skandinavien* 26.2, s. 7-41. 2004.
- Mortensen, M.D., Olsen, N.: *Indledning*. i: *Tyske intellektuelle i det 20. århundrede* s. 9-14. Morten Dyssel Mortensen & Niklas Olsen (red.). Gyldendal, København 2005.
- Mortensen, M.D., Olsen, N.: (red.). *Tyske intellektuelle i det 20. århundrede*. 324 s. Gyldendal, København 2005.
- Oliveira S.M.d.: *A retrospective on address in Portugal (1982-2002)*. *Rethinking power and solidarity*. *Journal of Historical Pragmatics* vol. 6, nr. 2, s. 307-323. 2005.
- Pedersen, J.: *Reflexive intensification in Spanish: Toward a complex reflexive? Current Issues in Linguistic Theory Series IV*, i: *Historical Linguistics 2003, Selected Papers from the 16th International Conference on Historical Linguistics* s. 199-223. Michael Fortescue, Eva Skafte

- Jensen, Jens Erik Mogensen, Lene Schøsler (red.). John Benjamins, Amsterdam/Philadelphia 2005.
- Pedersen, J.: Kasusudviklingen i den upersonlige se-konstruktion i spansk. i: *Grammatikalisering og struktur*, s. 215-232. Lars Heltoft, Jens Nørgård-Sørensen, Lene Schøsler. Museum Tusulanum Press, København 2005.
- Pedersen, J.: The Spanish impersonal se-construction. *Constructional variation and change. Constructions* 2005, 1, s. 1-49. 2005.
- Pedersen, V.H.: "The Death of Arthur and of Chivalry? Tennyson's Idylls of the King and Malory's Morte D'Arthur". *Scripta Minora, Kungl. Humanistiska Vetenskapssamfundet 2002-2003:1*, i: *Nineteenth-Century Studies in Lund and Copenhagen*, s. 94-103. Cecilia Wadsö Lecaros (ed.). Almqvist & Wiksell, Stockholm 2004.
- Pedersen, V.H.: "H.C. Andersen og Victoria". *Sprogforum* nr. 33, s. 14-19. 2005.
- Pedersen, V.H.: "As they Liked it: Departures from Shakespeare's Text in Two Adaptations of As you Like it". *Angles on the English-Speaking World Vol.5*, i: *Charting Shakespearean Waters*, s. 135-145. Niels Bugge Hansen & Søs Haugaard (red.). Museum Tusulanum Press, Copenhagen 2005.
- Petersen, L.W.: *L'immagine scritta: Il significato della visibilità*. *Nuova Prosa* 42, i: Italo Calvino. *Dipingere con parole, scrivere con immagini*, s. 29-42. Birgitte Grundtvig & Lene Waage Petersen. Milano 2005.
- Prebensen, H.: Two Problems with Predicative Copula Constructions and Valence. i: *Grammatica – Festschrift in honour of Michael Herslund*, s. 421-435. Henning Nølle, Irène Baron, Hanne Korzen, Jørn Korzen, Henrik H. Müller (red.). Peter Lang SG, European Academic Publishers, Bern 2005.
- Rasmussen, A.L.S.: Jens Baggesen und das Strassburger Münster. *Text und Kontext. Zeitschrift f. germanistische Literaturforsch. in Skandinavien* 27.1-2, s. 116-142. 2005.
- Rasmussen, A.L.S.: En dobbeltgænger i dansk og tysk litteratur. Om Jens Baggesen og det antiromantiske. *Litteraturkritik og Romantikstudiers skriftrække Nr. 35: Sonderinger i europæisk romantik*, s. 15-30. 2004.
- Rasmussen, A.L.S.: Tyske klassikere i Danmark. i: *Nicht nur Sauerkraut und Smørrebrød! Deutschland und Dänemark im 19. und 20. Jahrhundert/Ikke kun smørrebrød og sauerkraut! Danmark og Tyskland i det 19. og 20. århundrede*, s. 77-80. Manfred Gläser m.fl. (red.). Schmidt-Römhild, Lübeck 2005.
- Rasmussen, J.R.: *Modernitet eller åndsdannelse? Engelsk i skole og samfund 1800-1935. Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning*, Nr. 339 (bd. 112, 2002), 138 s. København 2003.
- Rasmussen, J.R.: *Love and Hate Among Nations: Britain in the Scandinavian Mirror 1800-1920. European Journal of English Studies* Vol. 8, no. 2, s. 219-232. 2004.
- Regné F.: (red.). *Maupassant au Danemark 1883-?. Bibliographie de réception*. Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, København 2005.
- Schildt A., Siegfried, D.: *European Cities, Youth and the Public Sphere in the Twentieth Century*. 162 s. Ashgate, Aldershot 2005.
- Schildt A., Siegfried, D.: *Between Marx and Coca-Cola. Youth Cultures in Changing European Societies, 1960-1980*. 480 s. (red.) Berghahn Books, Oxford, New York 2006.
- Schildt A., Siegfried, D.: *Introduction. i: European Cities, Youth and the Public Sphere in the Twentieth Century* s. 1-8. Axel Schildt/Detlef Siegfried. Ashgate, Aldershot 2005.
- Schildt A., Siegfried, D.: *Youth, Consumption, and Politics in the Age of Radical Change. i: Between Marx and Coca Cola. Youth Cultures in Changing European Societies, 1960-1980* s. 1-35. Axel Schildt/Detlef Siegfried. Berghahn Books, Oxford, New York 2005.
- Schøsler, L.: *Pierre va/s'en va/vient/s'en vient/est chantant "Peter går/sidder/ligger og synger". Fra grammatikalisering til degrammatikalisering i fransk. i: Grammatikalisering og struktur* s. 233-259. Lars Heltoft, Jens Nørgård-Sørensen og Lene Schøsler (red.). Museum Tusulanum Press, København 2005.
- Schøsler, L.: "Tu eps l'as deit"/"Tut s'en vat declinant". *Grammaticalisation et dégrammaticalisation dans le système verbal du français illustrées par deux évolutions, celle du passé composé et celle du progressif. Aemilianese. Rev. int. ... la Génesis ... Origenes Hist. ... Lengvas Romances Volumen I*, s. 517-568. 2005.
- Schøsler, L.: *La réanalyse. L'article défini en français, un regard sur le passé et le futur. Verbum* tome 26, 1, i: *Polysémie et prototype* s. 19-29. Hava Bat-Zeev Shyldkrot (red.). Nancy 2005.
- Schøsler, L.: *Giuliana Fiorentino, ed.: Romance Objects. Transitivity in Romance Languages. Empirical Approaches to Language Typology* no. 27. *Revue Romane* 40.2.2005, s. 329-332. 2005.
- Schøsler, L.: "Tut s'en vat declinant". *Un cas de grammaticalisation et de dégrammaticalisation dans le système verbal du français. i: Historische Pragmatik und historische Varietätenlinguistik in den romanischen Sprachen* s. 115-135. Angela Schrott & Harald Völker (red.). Universitätsverlag Göttingen, Göttingen 2005.
- Sevaldsen, J.: *Churchill: The Continuing Story. Nordic Journal of English Studies* Vol. 4, no.1, s. 137-155. 2005.
- Sevaldsen, J.: *Forfatningsdiskussion og terrorbekæmpelse i Storbritannien. Anglo Files* No. 138, november 2005, s. 26-34. 2005.
- Sevaldsen, J., Mustad, J.E., Vadmand O.: *Contemporary British Society*. 288 s. Akademisk Forlag, København 2005.
- Sevaldsen, J., Ward, S.J.: *Gallipoli. Militært mareridt under 1. Verdenskrig. Alt om Historie* nr. 2, 2005, s. 36-40. 2005.
- Siegfried, D.: "Turn On, Tune In, Drop Out". *Gegenkulturen und Massenkulturen in der westdeutschen Konsumgesellschaft der 60er Jahre. Deutschland-Archiv* 38/1, s. 64-70. 2005.
- Siegfried, D.: *Das Flugzeug. i: Orte der Moderne. Erfahrungswelten des 19. und 20. Jahrhunderts* s. 47-56. Alexa Geisthövel/Habbo Knoch (red.). Campus Verlag, Frankfurt Am Main, New York 2005.
- Siegfried, D.: "Achtundsechziger Bewegung", "Alltags- und Massenkultur", "Außerparlamentarische Opposition (APO)", "Deutsche Kommunistische Partei (DKP)", "Deutscher Herbst", "Extremistenbeschluss (1972)", "Halbstarke", "Jugendkulturen", "K-Gruppen", "Neue Soziale B". i: *Deutsche Geschichte im 20. Jahrhundert. Ein Lexikon* s. 10. Axel Schildt (red.). C.H. Beck, München 2005.
- Siegfried, D.: "Don't trust Anyone Older Than 30?" *Voices of Conflict and Consensus between Generations in 1960s*

- West Germany. *Journal of Contemporary History* 40/4, s. 727-744. 2005.
- Siegfried, D.: Understanding 1968: Youth Rebellion, Generational Change, and Postindustrial Society. i: *Between Marx and Coca Cola. Youth Cultures in Changing European Societies, 1960-1980* s. 58-80. Axel Schildt/Detlef Siegfried (red.). Berghahn Books, Oxford, New York 2005.
- Siegfried, D.: Anmeldelse: Till Kössler: Abschied von der Revolution. *Kommunisten und Gesellschaft in Westdeutschland 1914-1968*, Düsseldorf: Droste Verlag 2004. *H-SOZ-U-KULT* 14. november 2005, s. 3. 2005.
- Siegfried, D.: "Einstürzende Neubauten". *Vöhhngemeinschaften, Jugendzentren und private Präferenzen kommunistischer "Kader" als Formen jugendlicher Subkultur*. *Archiv für Sozialgeschichte* 44, s. 39-66. 2004.
- Siegfried, D.: White Negroes. *Westdeutsche Faszinationen des Echten*. i: *Bye Bye, Lübben City. Bluesfreaks, Tramps and Hippies in der DDR* s. 333-344. Thomas Kochan/Michael Rauhut (red.). Schwarzkopf & Schwarzkopf, Berlin 2004.
- Siegfried, D.: Wandel der Werte, Orientierungen und Deutungsmuster. i: *Die Reformzeit des Erfolgsmodells BRD. Die Nachgeborenen erforschen die Jahre, die ihre Eltern und Lehrer geprägt haben (=Loccumer Protokolle 19/3)* s. 75-78. Jörg Calließ. Evangelische Akademie Loccum, Rehburg-Loccum 2004.
- Siegfried, D.: Was hat die Entwicklung der Bundesrepublik Deutschland in den 60er und 70er Jahren bestimmt? Was ist die "Signatur" der als "Reformzeit" bezeichneten Umbruchphase? i: *Die Reformzeit des Erfolgsmodells BRD. Die Nachgeborenen erforschen die Jahre, die ihre Eltern und Lehrer geprägt haben (=Loccumer Protokolle 19/3)* s. 41-46. Jörg Calließ (red.). Evangelische Akademie Loccum, Rehburg-Loccum 2004.
- Siegfried, D.: Kunzelmanns Rache. *Öffentlichkeit und Privatheit in der Bundesrepublik der 60er Jahre*. i: *Et opmærksomt blik. Litteratur, sprog og historie hen over grænserne*. *Festskrift til Per Øhrgaard* s. 205-220. Christoph Bartmann/Hanne Roswall Laursen/Hans Peter Lund (red.). Museum Tusulanum Forlag, København 2004.
- Siegfried, D.: Das Radikale Milieu. *Kieler Novemberrevolution, Socialwissenschaft und Linksradikalismus 1917-1922*. 191 s. Deutscher Universitätsverlag, Wiesbaden 2004.
- Siegmundfeldt I.B.: *Secrets and Sacrifices of Scission*. i: *Derida and Religion: Other Testaments* s. 283-297. Kevin Hart (ed.). Routledge, New York 2005.
- Siegmundfeldt I.B.: *Miliah: A Counter-Obituary for Jacques Derrida*. *Substance* 106, vol. 34, no.1, s. 32-35. 2005.
- Siegmundfeldt I.B.: *From Misprision to Travesty*. i: *From Bible to Midrash. Portrayals and Interpretative Practices*, s. 167-187. Hanne Trautner-Kromann (ed.). Arcus Förlag, Lund 2005.
- Skytte G.: *Il concetto di intertestualità. Per un'applicazione estesa del concetto*. i: *Generi, architetture e forme testuali*. *Atti del Convegno SILFI* s. 97-104. Paolo D'Achille (red.). Franco Cesati Editore, Firenze 2005.
- Strudsholm, E.: *Variabilità lessicale. Romanistische Linguistik Bd. 6, i: Aspetti dell'italiano parlato* s. 23-39. Klaus Hölker, Christiane Maass (Eds.). LIT Verlag, Münster 2005.
- Strudsholm, E.: *Andare som hjælpeverbum på italiensk*. *Parametre for grammatikalisering*. i: *Grammatikalisering og struktur*, s. 261-284. Heltoft, Lars, Nørgård-Sørensen, Jens & Schøsler, Lene (red.). Museum Tusulanum, København 2005.
- Strudsholm, E.: *La posizione dei pronomi cliticici nelle perifrasi verbali con stare*. i: *Tradizione & innovazione. Il parlato: teoria - corpora - linguistica dei corpora*. *Atti del VI Convegno SILFI (Gerhard-Mercator Universität Duisburg 28 giugno-2 luglio 2000)* s. 361-370. Elisabeth Burr (a cura di). Franco Cesati Editore, Firenze 2005.
- Sørensen, G.: *Den politiske Dante*. i: *Nordic Dante Studies, II Proceedings from the Second Conference of the Nordic Dante Network at the Italian Cultural Institut in Stockholm, oct. 5-7, 2001*, Stockholm s. 9-21. Anders Cullhed (ed.). 2005.
- Sørensen, G.: *Schmitt, Bobbio og den italienske forbindelse*. *Slagmark. Tidsskrift for idéhistorie* n. 43, i: *Carl Schmitt* s. 77-91. Århus 2005.
- Sørensen, G.: 1799. *Sfinx* 28. årg. nr. 2, s. 78-82. 2005.
- Sørensen, G.: *Schmitt e Bobbio. Due intellettuali dell'Europa contemporanea*. *Studi Storici* n. 3, 2005, s. 725-747. 2005.
- Sørensen I.Z., Skytte G.: (red.). *Karen Blixen og billedet/Karen Blixen e l'immagine*. 195 s. Edizioni Polistampa, Firenze 2005.
- Toftgaard, A.: *Novellegenrens fødsel. Fra Il Novellino til Decameron*. *Renæssancestudier* 13, 168 s. Museum Tusulanums Forlag, København 2005.
- Toftgaard, A.: "Hvorfor er vi så store beundrere af andre?" *Det franske litteratursprog og national selvhævdelse i forhold til den italienske model i 1500-tallet*. *Renæssanceforum* 1, s. 22. 2005.
- Toftgaard, A.: *Letters & Arms. Literary Language, Power and Nation in Renaissance Italy and France 1300-1600*. 308 s. Københavns Universitet, København 2005.
- Vinther, T.: *Den spanske konstruktion ir + a + infinitiv i et grammatikaliseringsspektiv*. i: *Grammatikalisering og struktur*, s. 285-306. Lars Heltoft, Jens Nørgård-Sørensen og Lene Schøsler (red.). Museum Tusulanum Press, København 2005.
- Vinther, T.: *The development of the Spanish verb ir into auxiliary of voice*. i: *Historical Linguistics 2003. Selected papers from the 16th international conference on historical linguistics, Copenhagen, 11-15 august 2003*, s. 279-300. Michael Fortescue, Eva Skafte Jensen, Jens Erik Mogensen, Lene Schøsler (red.). John Benjamins, Amsterdam/Philadelphia 2005.
- Vinther, T.: *Diana Bravo & Antonio Briz (eds.): Pragmática Sociocultural: Estudios sobre el discurso de cortesía en español*. - Barcelona: Ariel Lingüística, 2004. 397 p. - ISBN: 84-344-8258-4. *Revue Romane* 40, 2, s. 332-334. 2005.
- Vinther, T.: *Den spanske konstruktion ir + a + infinitiv i et grammatikaliseringsspektiv*. i: *Grammatikalisering og struktur*, s. 285-306. Lars Heltoft, Jens Nørgård-Sørensen og Lene Schøsler (red.). Museum Tusulanum Press, København 2005.
- Waage Petersen, L., Grundtvig, B.: (red.). *Italo Calvino. Dipingere con parole, scrivere con immagini (redigeret særnummer af tidsskriftet Nuova Prosa)*. *Nuova Prosa* 42, 266s. Milano 2005.
- Ward, S.J.: "Culture up to our Arseholes": projecting Post-imperial Australia. *Australian Journal of Politics and History*, vol. 51, no.1, March 2005, s. 53-66. 2005.

- Ward, S.J.: Britain, Europe and the "Other Quiet Revolution" in Canada. i: Canada and the end of Empire, s. 165-182. P. Buckner (red.). University of British Columbia Press, Vancouver 2005.
- Ward, S.J.: The war of 1812. i: A Historical Companion to Postcolonial Literatures in English, s. 481-483. Prem Poddar and David Johnson (red.). Edinburgh University Press, Edinburgh 2005.
- Ward, S.J.: The Quebec Independence Movement. i: A Historical Companion to Postcolonial Literatures in English, s. 404-405. Prem Poddar and David Johnson (red.). Edinburgh University Press, Edinburgh 2005.
- Ward, S.J.: Worlds Apart: Three "British" Prime Ministers at Empire's End. i: Rediscovering the British World, s. 266-283. P. Buchner and D. Francis (red.). University of Calgary Press, Calgary 2005.
- Ward, S.J.: Graeme Davidsen (red.). Post-Imperial Australia. Special Issue of the Australian Journal of Politics and History, Vol. 51, no.1, March 2005, 154 s. Blackwell, Brisbane 2005.
- Østermark-Johansen, L.: Walter Pater and the Language of Sculpture. i: Nineteenth-Century Studies in Lund and Copenhagen. Proceedings of a Symposium Organized by the Department of English, Lund University, 9-10 November 2002, s. 73-85. Cecilia Wadsö Lecaros (red.). Almquist & Wiksell International, Stockholm 2005.
- Østermark-Johansen, L.: Relieving the Limitations of Sculpture and Text: Walter Pater's della Robbia essay. Word and Image. A Journal of Verbal/Visual Enquiry 22:1, s. 27-38. 2006.
- Østermark-Johansen, L.: Introduction. i: Victorian and Edwardian Responses to the Italian Renaissance, s. 1-6. Law, John E. (red.) & Østermark-Johansen, Lene (red.). Ashgate, Aldershot 2005.
- Østermark-Johansen, L.: On the Motion of Great Waters: Walter Pater, Leonardo and Heraclitus. i: Victorian and Edwardian Responses to the Italian Renaissance, s. 87-105. Law, John E. (red.) & Østermark-Johansen, Lene (red.). Ashgate, Aldershot 2005.

Studienævn ved Institut for Engelsk, Germansk og Romansk

Studienævnet for Engelsk

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af studieleder Lene Østermark-Johansen, der udtrådte af studienævnet den 31.01.2005. Hun blev erstattet på posten af lektor Dorte Albrechtsen. Studienævnets 2. suppleant Henrik Gottlieb ønskede også at fratræde, hvorfor der opstod en vakance i studienævnet. Der blev indsendt en anmodning til rektor om udpegning af nye medlemmer, og på sit første konstituerende møde den 14.02.2005 bestod studienævnet således af lærerrepræsentanterne Jens Rahbek Rasmussen, Eva Rask Knudsen (dog pr. 01.08.2005 afløst af suppleant Stuart Ward) og Dorte Albrechtsen (studieleder). Studenter siden var repræsenteret af Julie Aagaard (næstformand), Tina Didriksen og Peter Messell. På mødet den 24.08.2005 udtrådte Peter Messell af studienævnet og blev erstattet af 1. suppleant Peter Phillipsen. På mødet den 16.09.2005 fratrådte Julie Aagaard og blev afløst af Martin Lønstrup Nielsen. På mødet den 09.12.2005 fratrådte Tina Didriksen, og hun afløses af Louis Lucien Leonsson. Martin Lønstrup Nielsen er ny næstformand.

Beretning

Studienævnet har afholdt 16 ordinære og 1 ekstraordinært møde i løbet af 2005.

Foråret var præget af arbejdet med den endelige godkendelse af den ny BA-studieordning samt med planlægningen af implementeringen af det første semester efter denne ordning med start i september, 2005. Dette indebar udarbejdelse af budget for et fuldt gennemløb af undervisningen efter den ny studieordning. Med hensyn til den indholdsmæssige planlægning af første semester blev denne forestået af fagkoordinatorerne for hver disciplin i samråd med kolleger inden for disciplinen. For at sikre den tværfaglige sammenhæng, som studieordningen lægger op til, blev de forskellige faser af planlægningen diskuteret ved månedlige lærermøder og ved et heldagsmøde for alle undervisere på Restaurant Josty, Frederiksberg.

Som et led i implementeringen af den ny studieordning, blev det bl.a. besluttet at anvende undervisningsportalen fra efteråret 2005. Samtlige undervisere deltog derfor i kurser i brugen af undervisningsportalen i løbet af foråret, og den administrative organisering af brugen af undervisningsportalen blev diskuteret og fastlagt. I løbet af efteråret blev det klart, at der var visse opstartsproblemer med undervisningsportalen, som vi håber at undgå fremover via de tiltag, vi har måttet indføre.

I forbindelse med "Evaluering af engelsk på langs i uddannelsessystemet", et evalueringsprojekt af engelskuddannelserne på samtlige trin i uddannelsessystemet inklusiv landets højere læreranstalter, har den gruppe, der blev nedsat i efteråret 2004, arbejdet med at besvare spørgsmål fra Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), deltaget i et møde med EVA-gruppen, samt udarbejdet svar til et udkast til den endelige rapport. Gruppen bestod af lektor Jørgen Sevaldsen (formand og pennefører), studieleder

Dorte Albrechtsen, professor Peter Harder, lektor Eva Rask Knudsen, studienævnsssekretær Dorthe Johnson, og Julie Aagaard som studienævnssstudenterrepræsentant. Studienævnet takker hermed gruppen og især Jørgen Sevaldsen for det store arbejde med evalueringsrapporten. Selve rapporten er nu offentliggjort, og Jørgen Sevaldsen har udarbejdet en redegørelse, der giver et sammendrag af EVA-gruppens anbefalinger. Denne beretning vil blandt andre danne grundlag for det videre arbejde med fagets studieordninger.

I forlængelse af fakultetets beslutning om fornyelse af opsætning af hjemmesider har studienævnet givet input til ændringerne af instituttets hjemmeside. AC-studievejleder Karsten Schou har lagt et stort og kompetent arbejde i at organisere denne opgave for hele instituttet og i redigeringsarbejde af tekster for Engelsk. Desuden blev der over sommeren udarbejdet en ny studievejledning til den ny BA-studieordning, og nævnet takker for kollegers og især Karsten Schous og lektor Inge Birgitte Siegumfeldts arbejde med denne.

Efterårets arbejde fokuserede blandt andet på evalueringen af undervisningen i første semester efter den ny BA-studieordning. Der blev foretaget den gængse midtvejsevaluering af samtlige uddannelser ved Engelsk og en særlig slutevaluering af undervisningen i første semester. Denne slutevaluering var yderst positiv og gav et klart indtryk af, at de studerende blandt andet havde oplevet den tværfaglige sammenhæng, som er et vigtigt mål i studieordningen. Et særligt tiltag i forbindelse med kompetencearbejdet har været informationsøgning. I denne forbindelse har Engelsk Bibliotek udviklet og afholdt kurser i informationsøgning for hele årgangen på første semester. Både ud fra slutevalueringerne og tilbagemeldinger fra lærerne har disse kurser været en succes, hvilket også afspejles i, at biblioteket har oplevet stor travlhed i betjeningen af studerende i det daglige. Den endelige evaluering af forløbet i første semester tages op ved et lærermøde i forlængelse af censurmødet den 27. januar 2006, hvor vi også har et overblik over eksamensresultaterne.

Lærermødet nedsatte med institutlederens billigelse et udvalg bestående af Peter Harder, Jens Rahbek Rasmussen og Inge Birgitte Siegumfeldt med henblik på udarbejdelse af en 5-årig bemandingsplan for Engelsk. Studienævnet har ud fra et flerårigt budget over undervisningstimer givet input til udvalget med hensyn til kommende undervisningsbehov. Udvalgets endelige rapport forelå i december og blev videresendt til institutlederen. Endvidere har studienævnet udarbejdet et 4-årigt arbejdstidsbudget med henblik på en omfordeling af de faste læreres arbejdstid. Dette budget blev godkendt af lærermødet.

Ved instituttsammenlægningen i 2004 blev der nedsat et uddannelsesudvalg bestående af viceinstitutleder Jørn Boisen (formand), samtlige studieledere ved instituttet samt studieadministrator Jørgen Willadsen. Der har været afholdt månedlige møder i dette udvalg. Blandt de mange opgaver i årets løb kan nævnes udarbejdelse af tillæg til studieordningerne med henblik på kurser, der går på tværs af sprogfagene ved instituttet. Arbejdet forventes afsluttet tidligt i 2006.

Studielederen har deltaget i to møder med studieledere for engelsk ved de øvrige universiteter i landet med henblik på erfaringsudveksling. Derudover har studienævnet ved studieleder og studienævnsssekretær deltaget med oplæg på et 2-dages seminar for engelskstudier ved landets

universiteter, arrangeret af Aarhus Universitet på godset Sandbjerg.

Samarbejdet i studienævnet har været godt og konstruktivt, om end lærersiden ikke altid opnåede flertal for sine forslag. Jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke nævnets medlemmer for deres store arbejde. En særlig tak går til studienævnsekretær Dorthe Johnson, som med sit smittende arbejdsengagement og store kompetence, ikke blot formår at løse studienævnets mangeartede opgaver, men også at videregive sit engagement til andre. I årets løb har Karin Mortensen været tilknyttet både studienævn- og eksamenskontoret som kontorelev, og det viste sig hurtigt, at

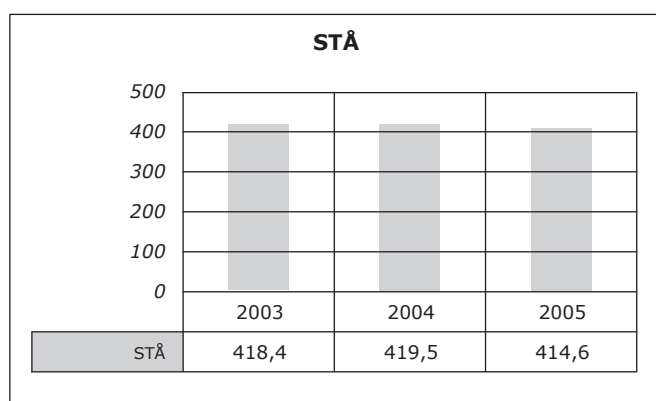
hun var en af de dygtigste elever, vi har haft. Instituttet har da også efterfølgende ansat hende i et vikariat som studienævnsekretær for Spansk og Portugisisk. Eksamenskontoret ved Karin Piccini indtil april pga. barselsorlov, herefter ved vikar Helle Zarp Groth og Karla Lyngbye takkes for kompetent og smertefri afvikling af både sommer- og vintereksamen, samt for deres arbejde med konverterings- og meritansøgninger. Endelig en tak til Linda Langhorn for god administration af årets 81 specialeafleveringer, hvoraf 5 var gruppespecialer. Alle disse medarbejdere har i årets løb givet uvurderlig input til studienævnets behandling af diverse sager og problemstillinger.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder								
	Engelsk	Film- og mediev.	Dansk	Historie	Min.-studier	Litteraturvid.	Øvrig hum.	Merit-overført	I alt
Engelsk	374,2	13,3	7,3	4,8	4,0	3,1	24,1	10,0	66,5
Historie	2,9								
Slavisk	2,1								
Film- og medievidenskab	1,0								
Fransk	0,9								
Øvrig humaniora	4,1								
Idræt	0,9								
Datalogi	1,4								
Meritstuderende	4,5								
Gæstestuderende	22,6								
I alt	414,6								
Åben uddannelse	24,1								

STÅ 2003-2005

Studieleder Dorte Albrechtsen

Studienævnet for Tysk og Nederlandske

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af lærerrepræsentanterne Birthe Hoffmann (studieleder) og Niels-Erik Larsen samt studenterrepræsentanterne Aischa von Eitzen (næstformand) og Mette Brusgaard. Ved begyndelsen af Birthe Hoffmanns barselsorlov pr. 4.11.2004 blev Marcella Schmidt Christensen af rektor udpeget som suppleant og indtrådte med øjeblikkelig virkning i nævnet. Ved samme lejlighed konstitueredes Niels-Erik Larsen som fungerende studieleder. Aischa von Eitzen afløstes fra september 2005 af Jesper Jacobsen; ved samme lejlighed blev Mette Brusgaard næstformand.

Beretning

Ud over de sædvanlige studienævnsforretninger har året været præget af det fortsatte arbejde med de ny bachelorstudieordninger for tysk og nederlandsk. Den tyske BA-ordning er blevet implementeret september 2005, for ne-

derlandsk vedkommende vil dette først ske til september 2006. En overgangsordning for tilvalg i tysk for studerende, der er indskrevet i perioden 1997-2004, er ligeledes blevet vedtaget.

Studielederen har sammen med de øvrige studieledere deltaget i arbejdet i Uddannelsesudvalget, som på instituttet koordinerer studienævnsarbejdet, især med henblik på fællesanliggender som valgfag og videnskabsteori på BA-uddannelserne og tværfag på KA-uddannelserne. Der har ligeledes været afholdt undervisning i tekstanalyse og 'turbogrammatik' for flere eller alle af instituttets fag.

Studienævnet har i begge semestre iværksat evaluering på alle undervisningshold. Fra september 2005 har undervisningen på alle kurser været understøttet af universitetets elektroniske undervisningsportal. Alle undervisere har deltaget i et kortvarigt kursus.

Den faglige studievejledning er i efteråret overgået fra studienævnets til instituttets regi i og med, at der er etableret et fælles vejledningscenter.

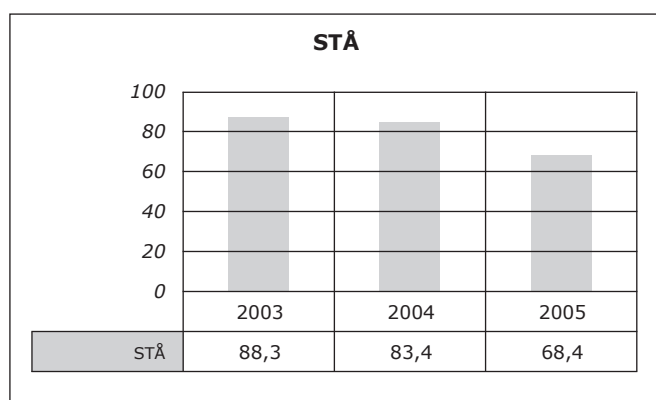
Tysk har i 2005 også udbudt undervisning på Åbent Universitet.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							I alt
	Tysk og nederlandsk	Historie	Dansk	Retorik	Dans og teatervid.	Øvrig hum.	Merit-overført	
Tysk og nederlandsk	58,3	3,0	2,5	2,0	1,8	4,4	3,5	17,1
Dansk	2,0							
Religionsfagene	0,9							
Film- og medievidenskab	0,6							
Engelsk	0,6							
Litteraturvidenskab	0,6							
Øvrig humaniora	1,0							
Matematik	0,6							
Meritstuderende	1,4							
Gæstestuderende	2,4							
I alt	68,4							
Åben uddannelse	9,9							

STÅ 2003-2005

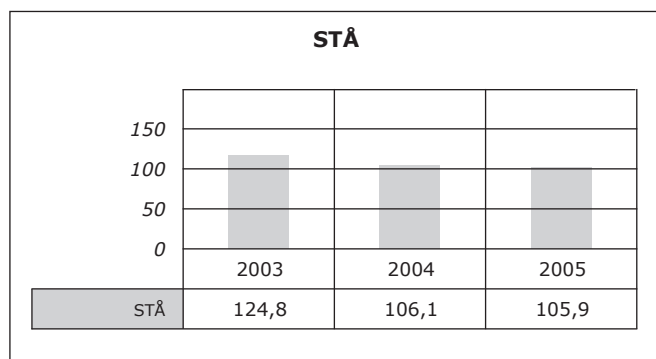

Fungerende studieleder Niels-Erik Larsen

STÅ 2003-2005

Studieleder Anita Berit Hansen

Studienævnet for Italiensk og Rumænsk

Medlemmer

Studienævnet bestod 1.2.2005 af lærerrepræsentanterne Lene Waage Petersen (studieleder), Erling Strudsholm og studenterrepræsentanterne Kasper Andreasen og Nadia Bruun Thurø.

Beretning

Studienævnet har holdt møde hver 14. dag i semestret samt afholdt enkelte møder i de undervisningsfri måneder.

1. september 2005 trådte den nye BA-uddannelse i kraft, og faget fik et pænt optag. Samtidig trådte også beslutningen om optag af propædeuter pr. 1. februar i gang, således at vores normale førsteårshold nu kun består af personer, der har B-niveau, mens studerende med ingen eller færre kundskaber skal følge det intensive propædeutikkursus over ét semester, med start 1. februar 2006.

Undervisning

Vi har fortsat samarbejdet mellem 1) lærere i samme disciplin på forskellige niveauer (grammatik, f.eks.), med henblik på diskussion af progression og kontinuitet, og 2) mellem lærere i forskellige discipliner, med henblik på bedre integration i studieforløbet. Vi har fortsat arbejdet med praktik og med udvikling af it-støttet undervisning. Vi har sammen med de andre fag på instituttet samarbejdet om tværfaglige emner på kandidatuddannelsen.

Til årets kandidatfest i november 2005, der afholdtes her på KUA, kunne vi fejre 10 kandidater, der var blevet færdige siden november 2004. Fagets STÅ-tal for 2004-2005

var 62,13; og udviste hermed desværre en nedgang fra sidste år. Nedgangen registreredes især på kandidatuddannelsen og på propædeutik.

Åbent Universitet

Vi udbyder grunduddannelsen i italiensk i fortløbende moduler. I efteråret 2005 - forår 2006 afsluttes ét 4-årigt grundfagsforløb, der her til sidst har haft ca. 15 deltagere. Efteråret 2005 begyndte en ny grunduddannelse efter den nye BA-studieordning med 35 tilmeldte. Desuden udbydes tilvalgsfaget Renæssancekundskab I og II, i alt 1/2 år, både som fremmødekursus og som it-baseret kursus. Efteråret 2003 oprettede vi propædeutik på Åbent Universitet, som fortsat udbydes med voksende succes. Det store spørgsmål er, hvordan Åbent Universitetstilmeldingerne vil se ud efter den meget drastiske forhøjelse af deltagergebyret pr. 1. februar 2006. For italienskfaget, som i mange år har haft veletablerede studieforløb på Åbent Universitet, hvilket har haft betydning for fagmiljøet, bliver det spændende at se, om disse kan fastholdes.

Rumænsk

Kurser i rumænsk udbydes i samarbejde med Lunds universitet. Det er netbaserede kurser tilrettelagt af Coralia Dittvall. Det fungerer godt.

I samarbejde med Det Italienske Kulturinstitut, i anledning af den internationale italienske "sproguge" i oktober, afholdt vi gæsteforelæsninger her på KUA.

Kandidatforeningen for kandidater med italiensk fra Københavns Universitet har holdt en møderække her på KUA.

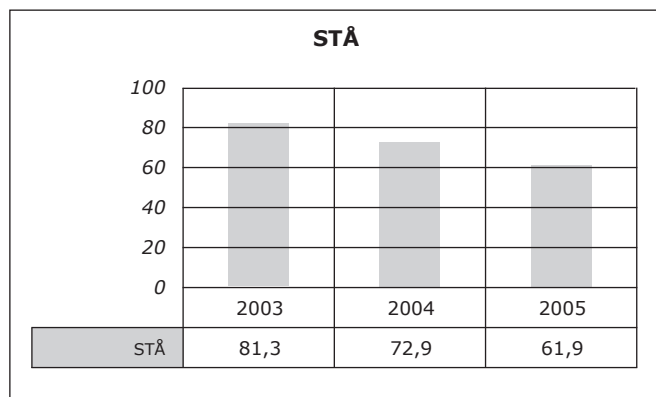
Til sidst skal jeg blot nævne, at samarbejdet i studienævnet har været meget fint, og at jeg nu pr. 1. februar 2006 går af som studieleder efter fire år.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							
	Italiensk	Kunst-historie	Dansk	Pæda-gogik	Øvrig hum.	Teologi	Merit-overført	I alt
Italiensk	49,9	0,5	0,5	0,3	0,3	0,3	1,4	53,0
Kunsthistorie	2,3							
Litteraturvidenskab	1,1							
Musikvidenskab	1,0							
Engelsk	0,9							
Øvrig humaniora	1,9							
Gæstestuderende	4,9							
I alt	61,9							
Åben uddannelse	19,0							

STÅ 2003-2005

Studieleder Lene Waage Petersen

Studienævnet for Spansk og Portugisisk**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af lektor, ph.d. Anne Marie Ejdesgaard Jeppesen (Spansk, studieleder), lektor, ph.d. Ingemai Larsen (Portugisisk, vicedirektør), undervisningsadjunkt Angel Alzaga (Spansk), stud.mag. Kristina Pilmark (næstformand, Spansk), stud.mag. Maria Kirstine Husum (Spansk) og stud.mag. Veronica Kirsas (Portugisisk) samt sekretær Karin Mortensen.

Beretning

Foråret blev især præget af, at sekretariatene fra de tre institutter Engelsk, Tysk & Romansk blev lagt sammen. Semesteret startede derfor med flyttekasser på hele anden sal. De romanske studienævne måtte deles om en sekretær, hvilket medførte en del ekstraarbejde for alle i hele forårssemesteret. Takket være en stor og ekstraordinær indsats fra

Jørgen Willadsens side blev overgangen dog så smertefri som muligt. Siden august har Spansk og Portugisisk studienævn haft Karin Mortensen som sekretær.

Optag og undervisning

Portugisisk har haft et udmærket optag i efteråret 2005.

Spansk optager både grundfagsstuderende, tilvalgsstuderende og gymnasiesidefagsstuderende foruden studerende fra RUC efter en særlig aftale, og har desuden to forløb på Åbent Universitet. Alt i alt mange grupper af studerende der studerer efter lige så mange forskellige studieordninger.

Forårets arbejde i studienævnet kom især til at dreje sig om de nye studieordninger og arbejdet med at formulere overgangsordninger for Tilvalgsstuderende og RUC-studerende og planlægning af forløbet for ÅU efter den nye studieordning. De nye studieordninger blev godkendt af dekanen for Det Humanistiske Fakultet i august måned og er blevet igangsat i både spansk og portugisisk. Et nyt fagele-

ment 'Tekstanalyse', som indgår som et væsentligt fag i de nye studieordninger, er blevet udbudt i fællesskab med de andre sprogfag. Dette arbejde har været koordineret af Inge Mai Larsen, Portugisisk.

Der blev udarbejdet tekst til de nye elektroniske hjemmesider, som blev gjort færdige i sommerperioden. Dette krævede en stor arbejdsindsats fra alle, ikke mindst fra Karsten Schou, som desuden står for det store arbejde med en ny-organisering af studievejledningen for hele stor-instituttet. Alle lærere deltog i kurser i anvendelsen af Undervisningsportalen, som blev taget i brug i starten af efterårssemestret. Undervisningsportalen viste sig at have en del tekniske problemer og mangler, men er efterhånden blevet et bedre arbejds- og kommunikationsredskab mellem lærere og studerende.

Som noget nyt har Spanskfaget i efteråret udbudt et kursus i "Interkulturel Erhvervs-kommunikation" for studerende fra alle sprogfag ved instituttet. Kurset er blevet en stor succes. Det er blevet finansieret via en særbevilling fra Videnskabsministeriet efter ansøgning fra Thora Vinther, og vi håber, at vi kan fortsætte dette udbud, som der har vist sig at være stor interesse for. Kurset kan bruges både som emnekursus og som praktikforberedende kursus, hvilket passer fint med, at der i foråret er blevet udarbejdet en fælles studieordning i praktikelementet for flere af instituttets sprogfag.

Internationalisering

Der har i årets løb været afholdt flere seminarer og gæsteforelæsnings med internationale gæster:

27.4. "Talking of Borges" seminar arrangeret i samarbejde med Engelsk.

5.5. Forelæsning ved Urbana Pereira Bendiha, Portugal

25.-27.8. XVI Skandinaviske Romanistkongres

19.9. Foredrag v. Claudia Gronemann, Leipzig, om "Amores perros"

10.-11.10. "Don Quixote in History, History in Don

Quixote", seminar arr. sm.m. Litteraturvidenskab.

12.10. Foredrag v. Maria Antonia Garcés, Cornell, om Cervantes.

2.11. Rulfoseminar i samarbejde med den Mexicanske Ambassade med forelæsning af bl.a. Alberto Vital, Mexico

5.12. Gæsteforelæsning ved Ricardo Piñero, Salamanca

Studienævnet er desuden i færd med at udarbejde en "Erasmus Mundus"-uddannelse i latinamerikastudier i samarbejde med universitetet i Leipzig, universitetet i Venedig og universitetet i Alcalá de Henares og Institut for Indiske Sprog ved KUA.

Tora Vinther, spanskfagets internationale koordinator, er desuden ved at udarbejde Sokratesaftaler med universitetet i Leipzig og universiteterne i Valencia og i Madrid. Sandi Michelle de Oliveira, portugisisk Sokrateskoordinator, har udarbejdet en aftale med Universidade do Minho in Braga, Portugal, og i 2005 kom den første studerende af sted til Brasilien til Universidade Pontifícia Católica in Belo Horizonte, Minas.

Færdige kandidater

Studienævnet afholdt for første gang en reception for at fejre årets færdige kandidater. Der var et fint fremmøde, og flere kandidater udtrykte deres tilfredshed. I fremtiden er det planen, at der fire gange om året, i forbindelse med indførelsen af nye afleveringsfrister for specialer, skal afholdes specialereceptioner.

Johan Pedersen og Angel Alzaga har organiseret kandidatforeningen 'Sin Fronteras' for færdige kandidater med spansk, som nu har afholdt tre møder med stor tilslutning. Foreningen har over 40 medlemmer. Studienævnet takker Johan og Angel for det store arbejde.

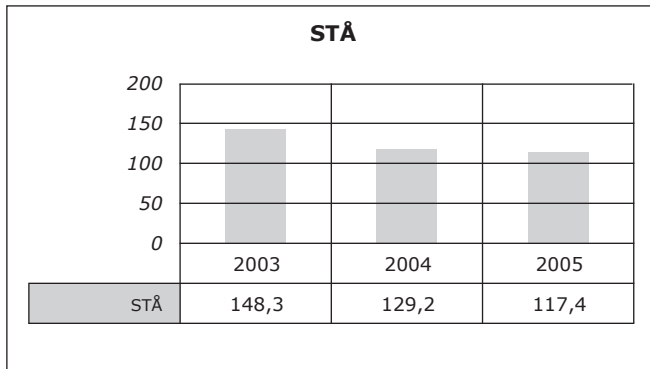
Samarbejdet i studienævnet har været upåklageligt, og vi nyder nu, siden august, oven i købet godt af Karin Mortensens professionelle assistance.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder						
	Spansk og portugisisk	Pædagogik	Europ. etnologi	Dansk	Øvrig humaniora	Merit-overført	I alt
Spansk og portugisisk	99,9	3,3	1,5	1,5	10,0	7,1	123,3
Engelsk	2,4						
Dansk	2,3						
Litteraturvidenskab	1,3						
Øvrig humaniora	4,9						
Andre fakulteter	1,1						
Meritstuderende	4,5						
Gæstestuderende	1,1						
I alt	117,4						
Åben uddannelse	11,1						

STÅ 2003-2005

*Studielederne Anne Marie Ejdesgaard Jeppesen (Spansk)
og Ingemai Larsen (Portugisisk)*

Institut for Kunst- og Kulturvidenskab

Ledelse pr. 1.2.2005

Indtil 31. september blev instituttet ledet af institutleder, lektor Mikkel Bogh og viceinstitutleder lektor Stig Jarl.

Efter 1. oktober er instituttet blevet ledet af institutleder, lektor Stig Jarl og viceinstitutleder, lektor Anne Fastrup.

Adresse

Karen Blixens Vej 1
2300 København S
Telefon 35 32 81 95
Fax 35 32 82 22
kunstogkulturvidenskab.ku.dk
ikk@hum.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Instituttet er resultat af en sammenlægning af to institutter pr. 1. september 2003 og består af Afdeling for Litteraturvidenskab og Moderne Kultur, Afdeling for Kunsthistorie og Visuel Kultur samt Afdeling for Teatervidenskab og Dansens Æstetik.

De bestræbelser, der blev taget i 2004 for at udvikle kontakten mellem afdelinger og medarbejdere på tværs af fagområder og TAP-grupper, er fortsat i 2005, hvor også den endelige fysiske sammenlægning af de to sekretariater har fundet sted.

I 2004 medvirkede instituttet i Videnskabsministeriets "Pilotprojekt vedrørende ledelses- og personaleudviklingsværktøjer i statslige forskningsinstitutioner", hvor vi med konsulentbistand fra rådgivningsfirmaet Oxford Research forberedte udviklingen af en strategiplan for perioden 2005-2010. Som følge af lederskift er dette arbejde blevet forsinket, men vi forventer at have en fuldt udviklet strategiplan for den kommende fireårsperiode inden udgangen af 2006.

Med ledelsesskiftet i oktober er der etableret to nye rådgivende ledelsesfora: studieledelsen (med instituttets tre studieledere sammen med institut- og viceinstitutleder samt institutadministrator), der har til formål af sikre undervisningssamarbejde og koordination af studieordninger på tværs af fagområder, og forskningsledelsen (med instituttets tre forskningsledere sammen med institut- og viceinstitutleder), der bl.a. skal følge medarbejdernes forskning, animere til tværfagligt samarbejde og udarbejde forsknings- og formidlings-/publiceringspolitik.

I løbet af året har vi haft særlig fokus på beskæftigelses-situationen for vores kandidater. Resultaterne af en kandidatundersøgelse fra 2004 har givet grundlag for ændringer i kandidatuddannelserne, hvilket vil blive implementeret i løbet af 2006, men vi er også blevet mere bevidste om nødvendigheden af at skabe gode relationer til det private arbejdsmarked. På den baggrund har instituttet omstruktureret studievejledningen til et egentligt vejledningscenter, der ledes af en fastansat AC-vejleder, som bl.a. skal sikre, at

erhvervskompetencer og karrierevejledning får en mere central rolle.

Endvidere har vi i samarbejde med fakultetet søgt at skabe mere varige relationer til det private arbejdsmarked. I første omgang gennem et samarbejde med Hillerød Kommune og Erhvervsrådet om en forskningsworkshop, hvor kandidater fra instituttet mødtes med ca. 45 virksomheder fra Hillerød med henblik på at etablere erhvervs-ph.d.'er. Det er planen at gennemføre lignende initiativer i andre kommuner i løbet af 2006.

Betydningen af sådanne partnerskaber og netværk kan ikke undervurderes. I samarbejde med fakultetet har der været afsat ressourcer til, at en medarbejder har varetaget disse opgaver samt yderligere udviklet vores evner til at opnå ekstern finansiering – bl.a. fra de større EU-programmer og fonde.

Personaleforhold

Nicoletta Isar er 1. februar tiltrådt som lektor i Kunsthistorie med henblik på perioden før 1800, Rune Gade er 1. marts tiltrådt som lektor i Kunsthistorie med henblik på samtidskunst, Inger Damsholt er 1. april tiltrådt som lektor i Dansens Æstetik og Historie, billedkunstner Jakob Jakobsen er 1. august tiltrådt som artist in residence i et gæsteforskerprofessorat finansieret af Kunststyrelsen.

Lektor Klaus Neiendam fratrådte sin stilling 1. juni (afskedsforelæsning 21. maj), professor Øystein Hjort fratrådte sin stilling 1. august (afskedsforelæsning 8. september), lektor Henrik Reeh har haft 85 % orlov i perioden 1. februar til 1. august for at kunne varetage et gæsteforskerprofessorat på Arkitektskolen, lektor Henrik Oxvig har fået bevilget orlov fra 1. august for at tiltræde et lektorat på Arkitektskolen, Det Kgl. Danske Kunstakademi, lektor Frederik Stjernfelt har haft orlov siden 1. februar for at varetage et gæsteforskerprofessorat på Learning Lab Denmark ved Danmarks Pædagogiske Universitet, og lektor Mikkel Bogh har fået bevilget orlov fra 1. oktober for at tiltræde en stilling som rektor ved Billedskolerne, Det Kgl. Danske Kunstakademi.

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved instituttet består af en lang række individuelle og gruppebaserede forskningsprojekter, som stimuleres og udvikles inden for rammerne af lokale, nationale og internationale netværk, forskergrupper, projekter og andre sammenhænge. I overensstemmelse med instituttets forskningsplan er en stor del af den igangværende forskning organiseret i et antal forskerfora, der mødes jævnligt. Nogle har arrangeret åbne forskningsseminarer for kolleger og studerende eller stået for bogudgivelser, internationale konferencer og lignende. Instituttets fastansatte videnskabelige medarbejdere deltager i et eller flere af disse fora, som hvert repræsenterer et indsatsområde ved instituttet. I det følgende præsenteres hvert forums arbejdsområde kort. Udgivelser og projekter er omtalt i de selvstændige efterfølgende afsnit.

1. Forum for dansk kunst

Hensigten med Forum for dansk kunst er at skabe optimale rammer for fremtidig forskning, undervisning og tværinstitutionelt samarbejde omkring dansk kunst til gavn for universiteternes, gymnasieskolernes, kunstakademiernes og museernes arbejde med at analysere visuelle fænomener af dansk oprindelse. Projektet retter sig mod et behov for at

styrke forskningen i dansk kunst og for at bringe den ind i den internationale sammenhæng, herunder at styrke studiet af dansk kunst på udenlandske universiteters afdelinger for Kunsthistorie, Visual Culture Studies og Scandinavian Studies (koordinator: lektor Jens Toft).

2. Forum for æstetik, kultur og politik

Forum for æstetik, kultur og politik ønsker at rette fokus mod den politiske dimension i kunsten samt de politiske og samfundsmæssige forhold, som skaber rammer for kunstens udfoldelse. Det kan være de historiske forandringer i og uden for Europa, som har præget moderne kultur og kunst. Det kan være censur eller andre former for herredømmeforhold, som sætter grænser for litteraturens og kunstens udfoldelse. Det kan være kulturpolitik og forfatningsforhold, som nationalt, europæisk og globalt udgør kunstens rum og påvirker kunstens sociale potentiale og betydning som en medvirkende faktor i identitetsdannelsen (koordinator: lektor Peter Duelund).

3. Forskningsforum Kunst og Kultur i det 20. og 21. årh.

Forskningsforum Kunst og Kultur i det 20. og 21. århundrede, populært kaldet Samtidsgruppen, er et diskussionsforum, der samler forskere, som arbejder med emner inden for den eksperimenterende billedkunst, litteratur, musik, film, foto, lyd og andre kunstarter og blandformer i det 20. og 21. århundrede. På grundlag af de deltagende forskeres projekter ligger hovedvægten på perioden fra 1960 til i dag. Dette forum har til formål at udvikle tværestetiske og tværfaglige teoretiske rammer, kritiske begreber og analyseformer, der kan medvirke til en historisk og analytisk forståelse af de strømninger, der har præget kunsten og kulturen i det 20. århundrede og ført frem til problemstillingerne i nutidskunsten.

Gruppens diskussioner samler sig om en række teoretiske tekster i samspil med udvalgte værker, hvad der giver grundlag for at udvikle både et historisk perspektiv på forståelsen af den eksperimenterende kunst i løbet af det 20. årh. frem til i dag, en fælles terminologi på tværs af kunstarterne og en kritisk stillingtagen til de herskende teoretiske, institutionelle og kunstneriske diskurser, heriblandt avantgardebegrebet og avantgardetraditionen. Det kan eksempelvis dreje sig om spørgsmål som, hvorledes begreber som 'minimalisme', 'avantgarde' og 'subjektivitet' forstås inden for de forskellige kunstarter; hvilken indflydelse avantgardeforestillingerne har haft på kunstarternes udvikling, og hvilket forhold der er mellem institutionskritik, æstetisk innovation og politisk engagement.

En del af gruppens medlemmer tilhører også forskernetværket "Avantgardernes genkomst og aktualitet" (se avantgarde-net.dk), hvorfra kritikere, forskere og museumsfolk fra andre institutter og institutioner deltager i gruppens møder, ligesom der er kontakt til netværkets bredere tværinstitutionelle forum og Nordisk Netværk for Avantgarde Studier. Samtidsgruppen afholdt i 2005 fire møder per semester. Forårsemesteret var centreret om diskussionen af tværestetisk teori og analysemetoder. Vi lagde ud med et fælles besøg på performancekunstneren Signa Sørensen's Black Rose Hotel i Malmø, som efterfølgende dannede udgangspunkt for gruppens praktiske forsøg med anvendelse af tværestetiske analysemetoder i en række oplæg, der blev diskuteret ved det efterfølgende møde. Næste møde behandlede ud fra Peter Borums oplæg Deleuzes forhold til

kunstarterne, specielt hans opfattelse af filmen som et tværestetisk medie, der indeholder de øvrige kunstarter. Efterårsemesteret startede med et møde med billedkunstneren Jakob Jakobsen som optakt til hans periode som gæsteforsker ved instituttet, hvor gruppens medlemmer i forlængelse af de forudgående semestres diskussioner af politisk kunst diskuterede Jakob Jakobsens egen kunstneriske praksis, bl.a. i forbindelse med Københavns Fri Universitet (koordinator: lektor Tania Ørum).

4. Forum for litteraturhistorie

Arbejdet i Forum for Litteraturhistorie, koncentrerer sig dels om genretypologiske og især genrehistoriske spørgsmål i tilknytning til romangenren og i forlængelse heraf alment litteraturhistoriske og litteraturhistoriografiske spørgsmål og problemstillinger. Arbejder for tiden især med alment litteraturhistoriske og historiografiske emner og spørgsmål ud fra følgende problemstillinger: Hvad er den komparative litteraturhistories genstandsfelt? Hvordan er litteraturhistorikerens tilgang til eller forståelse af sit genstandsfelt? Hvordan bør vi omgås litteraturhistorien som forskningsfelt og dimension inden for litteraturvidenskaben? Hvordan formidler vi forskningen? Hvordan underviser vi i denne disciplin på faget? (koordinator: professor Peter Madsen).

5. Forum for Territorialitetsstudier

Forum for Territorialitetsstudier har i 2005 afholdt 7 arbejds møder for forskergruppens medlemmer om territoriebegrebet litteraturforskningen, kulturforskningen, sociologien, naturvidenskaben, psykoanalysen, filosofien og urbanistikken. To gange har der været gæstefrelæggelser ved Jesper Hoffmeyer, NBI, og Bülent Diken, Manchester University. Forskergruppen har været involveret i planlægning og gennemførelse af konferencerne: "Contemporary Cultures of Time and Space I-II" (København og London) i samarbejde med Goldsmiths College og "The Living Thought of Gilles Deleuze" (København) (koordinator: lektor Frederik Tygstrup).

6. Forum for Krop, Køn & Performativitet

Forum for Krop, Køn & Performativitet beskæftiger sig med dansk og international kunst med særlig fokus på de dele af kunsten, hvor performative strategier tematiserer kroppen og dens forskellige identitetsparametre såsom køn, etnicitet, seksualitet mv. Performativ teori har sit afsæt i sprogteorien, men er i høj grad blevet videreudviklet inden for kønsteori, hvor ikke mindst forskere som Judith Butler og Eve Kosofsky Sedgwick har markeret sig. Det er forskergruppens hensigt at undersøge denne fællesmængde mellem kønsteori og performativ teori. Dels som et teoretisk felt, der peger ud over den specifikke kønsteori i retning af mere generelle overvejelser omkring identitet. Dels som en værkanalytisk metode, som produktivt kan bringes i dialog med kunsten og herunder dens aktuelle værk- og udstillingspraksisser.

To repræsentanter (Rune Gade og Solveig Gade) fra Forum for Krop, Køn & Performativitet bidrog med forelæsninger på den internationale konference Performance Studies International #11 på Brown University, Providence, Rhode Island, USA fra 30. marts til 3. april 2005. Op til konferencen var der i lokalt regi blevet arrangeret åbne 'prøveforelæsninger' på Københavns Universitet 23. marts 2005.

Tre repræsentanter (Gunhild Borggreen, Camilla Jalving og Malene Vest Hansen), har indsendt forslag om at levere papers på den kommende Performance Studies International konference i London til juni 2006. Alle papers er blevet antaget.

Ud over de almindelige interne mødeaktiviteter har Forum for Krop, Køn & Performativitet desuden arrangeret to internationale forelæsninger i 2005. En med den engelske kunsthistoriker Adrian Heathfield (afholdt under titlen Live Art and Performance 25. februar 2005 på Københavns Universitet), og en med den amerikanske kunsthistoriker Amelia Jones (afholdt under titlen Re-presenting the Live Body 7. oktober 2005 på Københavns Universitet) (koordinator: lektor Rune Gade).

7. Forum for Musikteater

Forum for Musikteater har i 2005 brugt meget stor kraft på at diskutere, planlægge og forfatte en ansøgning til FKK om at blive etableret som Center for Musikteater. Ideen i centret er, at skabe et forum for forskning i musikteatret og det performative. Herunder er det tanken, at koblingen fra forskermiljøet til det praktisk kunstneriske musikteater, skal styrkes. Der er derfor indgået aftaler om samarbejde med Den Kongelige Opera, Den Anden Opera, Århus Sommer Opera, samt såvel en række kunstneriske uddannelsesinstitutioner som forskningsmiljøer i Danmark og internationalt. Ansøgningen opnåede dog ikke støtte i denne omgang, men der arbejdes på at gøre en fornyet ansøgning endnu mere præcis.

Derudover har der været arrangeret en række større og mindre seminarer og symposier. Heriblandt et samarbejdsprojekt med Den Kongelige Opera i december, om ur-premierer på Hans Gefors' "Skyggespil", der spillede på Takkelloftet. I december udkom desuden det særnummer af tidsskriftet Nordic Theatre Studies, som Netværk for Musikteaters medlemmer står bag (koordinator: lektor Michael Eigtved, som nummerredaktør).

8. Forum for Middelalderkultur

I Forum for Middelalderkultur finder en livlig, ægte tværfaglig og intermedial debat sted med fokus på middelalderkultur i alle dens afskyninger. Vi veksler mellem mere færdige foredrag og ufærdige works in progress, og bortset fra en lille håndfuld ansatte fra instituttet deltager på de månedlige møder en række middelalderforskere fra andre institutter på universitetet samt fra andre universiteter. Vi planlægger at afholde et endagsseminar til sommer, hvor vi, under et tema som vi i øjeblikket er i færd med at finde frem til, vil fremlægge vores arbejde for en større offentlighed (koordinator: forskningsadjunkt Jørgen Bruhn).

9. Forskerforum for Museologi

Forskerforum for Museologi har til formål at etablere en bred indsigt i museologien ved at udvikle kendskab til og diskutere det museologiske forskningsområde og dets samspil med museernes praksis. På et lokalt plan er det overordnede formål tillige at synliggøre museologien som forskningsfelt, udvikle tværfagligt museologisk forsknings-samarbejde mellem universitære og museale institutioner samt udsende forskningspublikationer, som blandt andet kan understøtte tilvalgsuddannelsen i museologi, samt styrke det museologiske felt generelt på overbygningsniveau.

Ud over almindelige interne mødeaktiviteter har Forum for Museologi i 2005 arrangeret et tværfagligt seminar (af-

holdt under titlen (Ind)Samlinger, seminar, 11. marts 2005 på Københavns Universitet (arr. sammen med Camilla Nordhorst og Britta Tøndborg), samt udgivet to antologier (koordinator: Rune Gade).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Lars Dybdahl: Har været medlem af bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling, Danmarks Designskole/Kunstakademiets Arkitektskole.

Bent Holm: Har været formand for prisopgavebedømmelsesudvalg, Københavns Universitet, samt medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg, Stockholms Universitet/Paris 8.

Live Hov: Har været formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg, Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet.

Mette Sandbye: Har i perioden 2001-2005 været external examiner i "Visual Culture and Theory" ved London College of Communication, University of the Arts, London.

Frederik Tygstrup: Har været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. lektorstilling ved SDU, medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling, Universitetet i Oslo samt medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling, Aarhus Universitet.

Tania Ørum: Har været opponert på disputats af Jesper Olsson, "Alfabetets Ordning", ved Institutionen för litteraturvetenskap och idéhistoria, Stockholms universitet, maj 2005.

Udvalg og fonde

Inger Damsholt: Medlem af Undervisningsministeriets udvalg for faget Dans i HF og Gymnasium.

Peter Duelund: Dansk repræsentant i de nordiske kulturministeriers forskningsudvalg, Kontaktgruppen for Nordisk Kultur Politisk Forskning.

Øystein Hjort: Medlem af Novo Nordisk Fondens udvalg for kunsthistorisk forskning samt medlem af Landsdommer V. Gieses Legat.

Bent Holm: I bestyrelsen for Lone Star Productions samt i bestyrelsen for Arena Theatre Institute, Stockholm.

Stig Jarl: Medlem af bestyrelsen for Det internationale Teaterinstitut/Dansk Teaterunion, kontaktudvalget for Dramatisk Bibliotek ved Det Kongelige Bibliotek samt styregruppen for Børneteatersammenslutningens Dramatiker-væksthus.

Anne Ring Petersen: Med i "Symposiegruppen" under Novo Nordisk Fondens udvalg for kunsthistorisk forskning.

Mette Sandbye: Bestyrelsesmedlem af Ragnvald og Ida Blix' Fond (legater til yngre kunstnere).

Karen Vedel: Medlem af Statens Kunstfonds Repræsentantskab.

Tania Ørum: Har været medlem af Sonning-prisudvalget, Københavns Universitet, indtil september 2005.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Peter Duelund: Rådgiver for Kulturministerierne i Danmark, Finland, Norge og Sverige, via det danske medlemskab af Kontaktgruppen for Nordisk Kultur Politisk Forskning, rådgiver for Nordisk Kulturfond samt rådgiver for Nordisk Kulturfond og for danske kommuner og amter i relation til kulturelle omstillingsprocesser i kommunalre-

formen. Peter Duelund har desuden bidraget til det nordiske og europæiske forskningsprojekt DEMOCULT i relation til EU-forskningsprogrammet Citizens and Governance in a knowledge based society, har skrevet oplæg til Københavns Universitets forskningsnetværk Europastudier som satsningsområde samt udarbejdet et europæisk forskningsoplæg til EU's 6. rammeprogram om Konvergens-divergens.

Jens Fleischer: Konsulent for Vestsjællands Kunstmuseum, Sorø, vedr. opbygningen af museets ikonsamling, ny-erhvervelser og udstillinger.

Bent Holm: I initiativgruppen vedr. teater under Renæssance 2006 og medlem af Kunststyrelsens Holberg-komité og har desuden lavet dramaturgisk arbejde for Meridiano Teatret.

Live Hov: Medlem af HUR's teaterudvalg (Det Storkøbenhavnske Teaterudvalgs styrelse), som "teaterkyndig" udnævnt af Kulturministeren.

Nicoletta Isar: Medlem af international rådgivningsgruppe for Hierotopy: Studies of Sacred Space.

Ragni Linnet: Ikonografisk konsulent på SKS (Søren Kierkegaards Skrifter, Søren Kierkegaard Forsknings Center ved Københavns Universitet/Gad).

Peter Madsen: Har været konsulent for Forlaget Vandkunsten vedrørende Tusind og en nat.

Henrik Reeh: Medlem af Statens Kunstfonds tværfaglige arbejdsgruppe til udvikling af helhedsplan for Sønderborgs Havn, medlem af repræsentantskab og kursusudvalg af Lærestalernes Fælles Byplankursus, som repræsentant for Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet, medlem af følgegruppen for Center for Byrumsforskning, Realdania Forskning (fra oktober 2005), og medlem af et bedømmelsesudvalg ved byplankonkurrence i Kalundborg.

Frederik Tygstrup: Konsulent ved Kunstakademiets Arkitekt-skole, Norges Forskningsråd, konsulent for EU's 6. rammeprogram, samt konsulent for bogserien Moderne litteraturteori, Aarhus Universitetsforlag.

Martin Zerlang: Har holdt foredrag og rådgivet i forbindelse med byplanlægning i Valby (inviteret af bydelsrådet) og Køge (inviteret af kommunens kulturudvalg).

Tillidshverv

Jørgen Bruhn: Kasserer i Bachtinselskabet i Danmark samt bestyrelsesmedlem i Proustselskabet i Danmark.

Inger Damsholt: Formand for NOFOD.

Peter Duelund: Er af Europarådet udpeget som dansk repræsentant i The Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe. (The Compendium is a transnational programme initiated by the Council of Europe Culture Committee and Secretariat and has been running since 1998 as a joint venture with the European Institute for Comparative Cultural Research (ERIC arts). At present, the system includes some thirty countries and Universities in Europe).

Lars Dybdahl: Repræsentant for Københavns Universitet i bestyrelsen for Kulturarvens Forskerskole v. Danmarks Biblioteksskole og medlem af det faglige råd (for vurdering af udenlandske kunstneriske uddannelser) ved Center for vurdering af udenlandske uddannelser, Undervisningsministeriet.

Michael Eigtved: Næstformand i Foreningen af Nordiske Teaterforskere.

Mads Nygaard Folkmann: I bestyrelsen for Dansk Selskab for Romantikstudier.

Solveig Gade: Bestyrelsesmedlem i teaterforeningen Umlaut.

Øystein Hjort: Medlem af bestyrelsen for Louisiana museet og medlem af bestyrelsen for Astrup Fearnley Museet for Moderne Kunst, Oslo.

Jens Fleischer: Medlem af Nationalkomiteen for byzantinske studier.

Solveig Gade: Medlem af Performance Studies International.

Malene Vest Hansen: Medlem af Museologisk netværk i Danmark.

Malene Vest Hansen og Camilla Jalving: Bestyrelsesmedlemmer i AICA Danmark, foreningen af danske kunstkritikere.

Bent Holm: Leder af forskningsprojektet Ritualitet, teatralitet, Københavns Universitet, medlem af videnskabelig komité for Centro di Studi, Mantova, af videnskabelig komité for Centro Studi per lo Spettacolo Nordico, Torino, medlem af ph.d.-kollegiet, DAMS, Torino Universitet samt i bestyrelsen for Holberg-Samfundet.

Live Hov: Medlem af bestyrelsen for Selskabet for Dansk Teaterhistorie og medlem af Netværk for Musikteater.

Martin Hultén: Medlem af Classicisme & Lumières, netværk for danske forskere med interesser inden for fransk kunst, kultur og litteratur i det 17. og det 18. århundrede (ledet af Carsten Meiner (Københavns Universitet) og Jette Villemoes (Aarhus Universitet)).

Hannemarie Ragn Jensen: Bestyrelsesmedlem og regnskabsudvalgsmedlem for Det Danske Institut i Rom (en selvejende institution under Kulturministeriet), valgt som repræsentant for Københavns Universitet, Humaniora, og indstillet af Det Humanistiske Forskningsråd. Medlem af styringsgruppen for Forum for Renæssance Studier.

Ragni Linnet: Medlem af bestyrelsen for Dansk Kunsthistoriker Forening (formand indtil ultimo februar 05) og af bestyrelsen for Dansk Selskab for Romantikstudier.

Hans Peter Lund: Formand for og Ragni Linnet og Marie-Louise Svane medlemmer af bestyrelsen i Dansk Selskab for Romantikstudier.

Peter Madsen: Medlem af international rådgivningsgruppe for Synapsis, European School of Comparative Studies.

Henrik Reeh: Har af den franske forskningsminister modtaget den franske orden Officier dans l'Ordre des Palmes Académiques (Officer af de akademiske palmer).

Frederik Tygstrup: Professor II ved Universitetet i Trondheim samt leder af Forskerskolen i Kultur, Litteratur og Kunstfag.

Martin Zerlang: Medlem af styregruppen for Nationalt netværk for kulturforskning og af styregruppen for forskningsprojektet Netværksbyen – med hovedkvarter ved Arkitekt-skolen i Aarhus.

Tania Ørum: Medlem af bestyrelsen af Forfatterskolen og medlem af bestyrelsen for forlaget Arena.

Tania Ørum: Formand for og Anne Ring Petersen og Ann Lumbye Sørensen medlemmer af det danske forskningsnetværk Avantgardernes genkomst og aktualitet.

Formidling

Udgivervirksomhed

Peter Duelund: Har udgivet en række artikler og oplæg i forbindelse med det nordiske Forskningsprojekt Nordisk kulturpolitik under forandring på hjemmesiden: www.nordiskkulturinstitut.dk.

Lars Dybdahl: Redigerer udgivelse af designhistoriske publikationer (sammen med Ida Engholm), udkommer på Gyldendal 2006/2007.

Anne Fastrup: Serieredaktør på bogserie om 1600-og 1700-talsstudier (Museum Tusculanum).

Rune Gade og Malene Vest Hansen: Medlemmer af redaktionen af Museologipapirer (sammen med Hans Dam Christensen).

Søren Kaspersen: Medlem af redaktionen for Hafnia – Copenhagen Papers in the History of Art, 12 (2003).

Peter Madsen: Har udgivet udvalg af Tusind og en nat.

Malene Vest Hansen: Medlem af redaktionen af Periskop, Forum for kunsthistorisk debat.

Redaktionelle hverv

Mikkel Bogh og Anne Ring Petersen: Medredaktører af antologien Images of Culture. Art History as Cultural History, Museum Tusculanum, in print (øvrige redaktører: Hans Dam Christensen, Peter Nørgaard Larsen).

Jørgen Bruhn: Deltager i Nordisk Bachtindialog.

Jørgen Bruhn og Martin Hultén: Har redigeret et temanummer om Romanens historie til K&K (udkommer 2006).

Jørgen Bruhn og Lilian Munk Rösing: Har redigeret et nummer af Proustbulletinen (udkommer 2006).

Peter Duelund: Udpeget af Europarådet og Det Danske Kulturministerium som den faste danske skribent og bidragsyder til The Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe. The Compendium is a transnational programme initiated by the Council of Europe Culture Committee and Secretariat and has been running since 1998 as a joint venture with the European Institute for Comparative Cultural Research (ERIC arts). At present, the system includes some thirty countries and Universities in Europe.

Lars Dybdahl: Medlem af Advisory Board i tidsskriftet Scandinavian Journal of Design History, forlaget Rhodos, og medlem af Advisory Board i tidsskriftet Artifact, forlaget Tourledge, Taylor & Francis Group.

Michael Eigtved: Redaktør af Temanummer om musikteater af tidsskriftet Nordic Theatre Studies vol 17. Han er desuden tilknyttet dagbladet B.T. som litteratur- og teateranmelder.

Jens Fleischer: Medlem af hovedredaktionen af Transfiguration. Nordisk Tidsskrift for Kunst og Kristendom.

Mads Nygaard Folkmann: Redaktør af skriftserien Litteraturkritik & Romantikstudier, Dansk Selskab for Romantikstudier. Han er derudover designskribent for magasinet Designmatters.

Solveig Gade: Redaktionsmedlem på tidsskriftet Peripeti – Tidsskrift for dramaturgiske studier. Solveig Gade har på freelance-basis skrevet flere artikler til Weekendavisen og er fast skribent og redaktionsmedlem på teatertidsskriftet Teater 1.

Bent Holm: Tilknyttet Den store Danske Encyklopædi (elektronisk udg.) som skribent.

Isak Winkel Holm og Frederik Tygstrup: Medlemmer af redaktionen af filosofiserien Moderne Tænkere, Gyldendal.

Nicoletta Isar: Medlem af redaktionen (Associate Editor) af Europe's Journal of Psychology (EJOP) www.ejop.org/editorial_board.html.

Ragni Linnet: Var indtil maj medlem af redaktionen for NET, Nordisk Estetisk Tidsskrift. Udg. af Nordisk Selskab for Æstetik.

Camilla Jalving: Kunstanmelder på Kristeligt Dagblad.

Hannemarie Ragn Jensen: Faglektør for Museum Tusculanum og en sjælden gang for Nyt Nordisk Arnold Busck Forlag.

Hans Peter Lund: Har været medredaktør af Et opmærksomt blik. Festskrift til Per Øhrgaard, Museum Tusculanum.

Anne Ring Petersen: Medredaktør af engelsksprogede antologier med artikler fra konferencerne: Images of Culture, Anthro/Socio: Towards an Anthropological Paradigm og Contemporary Painting in Context. Museum Tusculanum. Hun er ligeledes tilknyttet Årbogen Dansk Kunst som skribent.

Henrik Reeh: Medredaktør af en antologi om Den moderne kulturs historie, til udgivelse på forlaget Gad samt af en antologi med arbejdstitlen Rumlig kultur, og er international korrespondent for Revue d'Esthétique, Paris, Frankrig.

Lilian Munk Rösing: Medredaktør af Abens poetik – om Peter Høegs forfatterskab, forlaget Spring 2005. Hun er desuden tilknyttet dagbladet Information samt webstedet www.litlive.dk som litteraturkritiker.

Mette Sandbye: Redaktør af Dansk Fotografihistorie, Gyldendal 2004 og er kunstkritiker ved Weekendavisen.

Marie-Louise Svane: Medredaktør og forfatter på Gyldendals nye danske litteraturhistorie samt medredaktør i den internationale redaktionsgruppe for Anthology of European Romantic Literature.

Frederik Tygstrup: Medredaktør af bogserien Moderne Tænkere, medl. af redaktionskomité for Norsk Litteraturvitenskapelig Tidsskrift samt medlem af redaktionskomité for bogserien Media and Cultural Memory, de Gruyter Verlag.

Tania Ørum: Medredaktør af antologien En tradition af opbrud, avantgardernes tradition og politik, Forlaget Spring, 2005. Hun er endvidere anmelder ved dagbladet Information.

Udstillingsvirksomhed

Gunhild Borggreen: Har været konsulent på udstillingen Nutidig japansk og dansk kunst og kunsthåndværk, Dronninglund Kunstcenter, 29. juni-14. august.

Lars Dybdahl: Forbereder som kurator (sammen med keramikeren Ole Jensen) afholdelsen af Biennalen for Kunsthåndværk og design, Kunstmuseet Trapholt og Museet på Koldinghus, Kolding.

Nicoletta Isar: Har deltaget i forberedelsen af en udstilling arr. af Birgit Sterling Icondialog i Helligaandshuset (19.09-2.10.2005) www.ikondialog.dk/ og har i forbindelse med udstillingen holdt en forelæsning 27. september, The Merciful and Fiery Eye of the Holy Icon, Modes of "seeing" and encounter with the icon samt skrevet artiklen Encounter with the Holy i Birgit Sterling: Icondialog in Helligaandshuset (2005), pp. 14-19, 97-99.).

Hannemarie Ragn Jensen: Forbereder et udstillingsprojekt i samarbejde med Ordrupgaard Samlingen (Kulturministeriet) og Skov-og Naturstyrelsen (Jægersborg Hegn) (Miljøministeriet) omkring temaet: den indbyrdes påvirkning mellem malerkunst og natursyn med særlig henblik på Dyrehaven. Ansvarlig for katalog og udstillingskoncept. Udstillingen er planlagt til sommeren 2006.

Ann Lumbye Sørensen: Har udviklet konceptet til og kureret udstillingen H.C. Andersen – En Livsverden. Installationer af Ilya & Emilia Kabakov og Joseph Kosuth, Nikolaj Udstillingsbygning, København 18. juni – 28. august.

Kongresser og seminarer

Mikkel Bogh og Anne Ring Petersen: Har været medarrangører af de internationale konferencer Anthro/Socio: Towards an Anthropological Paradigm in Practises, Theories and Histories of Art? 28.-29. januar, Københavns Universitet og Arken Museum for Moderne Kunst og Contemporary Painting in Context 25.-26. november, Det Kgl. Danske Kunstakademi og Louisiana, Humlebæk (sammen med Hans Dam Christensen, Danmarks Biblioteksskole og Peter Nørgaard Larsen, Statens Museum for Kunst).

Peter Duelund: Har i efteråret arrangeret og holdt oplæg til en række offentlige symposier, Kulturpolitiske Torsdage, om aktuelle videnskabelige og politiske temaer i et Europa under forandring. Der blev afholdt 15 offentlige forelæsninger af danske og udenlandske forskere i relation til EU og Kulturen, Det Kreative Europa og Kulturens kapitalisering. Symposierne henvendte sig også til politikere, institutionsledere, embedsfolk og alment interesserede på kulturområdet uden for universitetet (yderligere oplysninger findes på www.moderneku.dk/kulturpolitiske-torsdage).

Michael Eigtved: Med-convener af Working Group for Music Theatre under International Federation for Theatre Research, arrangerer af gruppens seminar i forbindelse med årskongressen på University of Maryland, Washington, USA.

Gunhild Borggreen: Har organiseret panelet Performing the Popular ved European Association for Japanese Studies conference, Wien, 31. august – 3. september.

Anne Fastrup: Har været medarrangør af international conference om "Don Quixote: Don Quixote in history, history in Don Quixote", 10.-11. oktober, Københavns Universitet.

Bent Holm: Har været arrangør af symposierne "Religion, Theatre, Spirituality" 27.-29. april og "Theatre and Ritual" 26.-28. august under Københavns Universitets satsningsområde Religion i det 21. århundrede.

Frederik Tygstrup: Har været medtilrettelægger af det internationale symposium "The Living Thought of Gilles Deleuze", Det Kgl. Danske Kunstakademi, november.

Martin Zerlang og Henrik Stampe Lund: Var arrangører af "Københavnerkonferencen" om bykultur og Københavns fremtid.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde**Forskningsophold i udlandet**

Maiken Derno: Har været på forskningsophold (som Visiting Scholar) ved Columbia University, New York, forår 2005.

Michael Eigtved: Har været gæstprofessor januar-maj, på Theaterwissenschaft, Freie Universität, Berlin.

Solveig Gade: Har været på forskningsophold (som Visiting Scholar), Department of Performance Studies, Tish School of Art, New York University, september 2005 – juni 2006.

Devika Sharma: Har været på forskningsophold (som Visiting Scholar) ved New York University, efterår 2005.

Netværk

Peter Duelund: Medlem af den videnskabelige komité for det internationale netværk International Conference on Cultural Policy Research (ICCP), der hvert andet år på

globalt niveau afholder videnskabelige konferencer om kulturpolitisk forskning. Den første blev afholdt på Institut for Litteraturvidenskab og Moderne Kultur, Københavns Universitet, 1997. Siden har komitéen afholdt konferencer i samarbejde med Victoria University of Wellington, New Zealand og HEC, Montréal, Canada. The Fourth International Conference on Cultural Policy Research afholdes på University of Music and Performing Arts, Vienna, 2006 (se www.iccpr2006.com). Peter Duelund har desuden været leder af forskningsprojektet Nordisk Kulturpolitik under Forandring. Projektet har været gennemført af 60 forskere fra de nordiske lande, det øvrige Europa, USA og Japan med støtte fra Kulturministeriet, Danmark; Centralkommissionen för Kunst, Finland; Kultur- og Kirke departement, Norge; Statens Kulturråd, Sverige samt Nordisk Kulturfond.

Anne Fastrup: Ansvarlig for det skandinaviske netværk Litteraturens funktioner i det tidlige moderne Europa.

Lars Dybdahl: Medlem af netværksgruppen Designtanken og indgår i forsknings- og formidlingssamarbejde med designforskere ved Danmarks Designskole og Center for Designforskning, Kunstakademiets Arkitektskole og de danske designskoler.

Michael Eigtved: Leder af Netværk for Musikteater.

Malene Vest Hansen: Medlem af PSI, Performance Studies International.

Bent Holm: Medlem af netværk for europæisk MA i teatervidenskab (Bruxelles), medlem af netværk for europæisk ph.d, i teatervidenskab (Paris, Nanterre), samt medlem af netværket Litteraturens funktioner, Københavns Universitet.

Isak Winkel Holm: Medlem af to interskandinaviske netværk: Infectio (om sygdom og litteratur) og Netværk for Ret og litteratur.

Nicoletta Isar: Medlem i bestyrelsen af det internationale projekt Hierotopy: Studies in the Making of Sacred Space, deltager i projektet og medarrangør af hierotopigruppen for den kommende internationale kongres i London (2006) http://byzantinecongress.org.uk/en/Theme/Panel_VI/P5.html. Desuden er hun medlem af Nationalkomiteen for byzantinske studier, medlem af Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer samt medlem af Middelalderkundskab.

Hannemarie Ragn Jensen: Medlem af styringsgruppen for skandinavisk kunsthistorisk 1800-tals netværk. Netværkets formål er at koordinere studier indenfor det 19. årh.'s billedkunst, arkitektur og kunstteori (Umeå, Uppsala, Helsinki, Oslo).

Ragni Linnet: Medlem af internationalt netværk: Søren Kierkegaard, etableret omkring Søren Kierkegaard Forsknings Center ved Københavns Universitet.

Henrik Reeh: Medlem af forskergruppen Ark+ under Statens Humanistiske Forskningsråd: Ændringer i arkitekturens normative grundlag (fra september 2004), og har været gæstprofessor ved Center for Byrumforskning – Realdania Forskning, Institut for Planlægning, Kunstakademiets Arkitektskole februar-september.

Lilian Munk Rösing: Medlem af The Californian Psychoanalytic Circle.

Mette Sandbye: Leder af Nordic Network for the History and Aesthetics of Photography, finansieret af NorForsk, samt medlem af National Network for Cultural Research and Analysis (ledet af Anne Scott Sørensen, Syddansk Universitet).

Frederik Tygstrup: Har været initiativtager til European Summer School in Cultural Studies og indgår i et Forsker-skolesamarbejde med Freie Universität, Berlin og med Goldsmiths' College, London.

Karen Vedel: Projektleder af No-MA-ds (Nordic MA in Dance studies).

Martin Zerlang: Sammen med repræsentanter fra universiteter i Belgien, Holland og Østrig i færd med at planlægge en tværnational masteruddannelse vedr. "urban studies".

Tania Ørum: Dansk koordinator (sammen med lektor Marianne Ping Huang) af Nordisk Netværk for Avantgarde Studier.

Instituteder Stig Jarl

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	34,96	10,27	45,23
DVIP	0,21	0,13	0,35
STIP	9,62	3,80	13,41
TAP	14,42	0,18	14,60
Årsværk i alt	59,20	14,38	73,58
Løn med årsværk	24.837,89	6.058,50	30.896,39
Løn uden årsværk	-365,63	173,64	-191,99
Øvrig drift	1.839,09	1.120,86	2.959,95
Anskf. o. 100 t.kr.	11,50	0,00	11,50
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>26.322,85</i>	<i>7.353,00</i>	<i>33.675,85</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab

VIP Internt finansieret

Bogh, Mikkel; lektor.
 Borggreen, Gunhild Ravn; lektor.
 Damsholt, Inger; lektor.
 Dybdahl, Lars Jørgen; lektor.
 Eigtved, Michael; lektor.
 Ekman, Ulrik; amanuensis.
 Fastrup, Anne; lektor.
 Fleischer, Jens Erik Christie; lektor.
 Gade, Rune Odgaard; lektor.
 Hjort, Øystein; professor.
 Holm, Bent; lektor.
 Holm, Isak Tobias Winkel; lektor.
 Hov, Live; professor.
 Isar, Nicoletta; lektor.
 Jensen, Hanne Graff Ragn; lektor.
 Jensen, Stig Jarl; lektor.
 Johannesen, Hanne-Louise; amanuensis.
 Jørgensen, Lisbet; lektor.
 Kaspersen, Søren; lektor.
 Kobbernagel, Lene; amanuensis.
 Linnet, Ragni; lektor.
 Lund, Hans Peter; lektor.
 Lund, Henrik Stampe; amanuensis.
 Madsen, Peter Aage; professor.
 Meyer, Mette Kia Krabbe; amanuensis.
 Michelsen, Anders Ib; adjunkt.

Neiiendam, Klaus; lektor.
 Nielsen, Peter Duelund; lektor.
 Nielsen, Trine Hauge; amanuensis.
 Oxvig, Henrik; lektor.
 Petersen, Anne Ring; lektor.
 Rasmussen, Mikkel Bolt; adjunkt.
 Reeh, Rasmus Henrik; lektor.
 Rösing, Lilian Munk; adjunkt.
 Sandbye, Mette; lektor.
 Sangild, Torben Groth; amanuensis.
 Stjernfelt, Frederik Axel; lektor.
 Svane, Marie-Louise; lektor.
 Sørensen, Ann Lumby; undervisningsadjunkt.
 Sørensen, Jesper Gulddal; amanuensis.
 Toft, Jens; lektor.
 Tygstrup, Frederik; lektor.
 Vedel, Karen Arnfred; amanuensis.
 Zerlang, Martin; professor.
 Ørum, Poula Tatjana; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Bruhn, Jørgen; post.doc.
 Buch-Jepsen, Niels; post.doc.
 Di Bella, Sarah; post.doc.
 Friis, Runa Elisabeth; post.doc.
 Gottlieb, Lennart Olaf; post.doc.
 Hansen, Malene Vest; adjunkt.
 Hultén, Martin; post.doc.
 Jensen, Erik Granly; post.doc.
 Lübecker, Nikolaj Frédéric D'Origny; amanuensis.
 Rasmussen, Kim Su; adjunkt.
 Roesen, Tine; adjunkt.
 Schramm, Moritz; post.doc.
 Wivel, Mikael; lektor.
 Zangenberg, Mikkel Bruun; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Dahl, Christian; ph.d.-studerende.
 Graulund, Rune; ph.d.-studerende.
 Hansen, Pil; ph.d.-studerende.
 Hoffmann, Thomas Jøhnik; ph.d.-studerende.
 Jalving, Camilla; ph.d.-studerende.
 Jensen, Anders Fogh; ph.d.-studerende.
 Kluge, Sofie; ph.d.-studerende.
 Madsen, Henriette; ph.d.-studerende.
 Schultz, Laura Luise; ph.d.-studerende.
 Sharma, Henriette Devika; ph.d.-studerende.
 Støvring, Kasper; ph.d.-studerende.
 Varga, Somogy; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Byrn, Whitney Allison; ph.d.-studerende.
 Derno, Maiken Tandgård; ph.d.-studerende.
 Folkmann, Mads Nygaard; ph.d.-studerende.
 Gade, Solveig; ph.d.-studerende.
 Holm, Henrik Ole; kandidatstipendiat.
 Nexø, Tue Andersen; ph.d.-studerende.
 Rasmussen, Jesper; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Bangert, Ida Susanne; The Ashmolean Collection of Menas Ampullae within their Social Context.
 Meyer, Mette Kia Krabbe; Hjemstøgt. Tingenes væsen og

kroppens mekanik i reklamens, kunstens og okkultismens fotografiske univers, Danmark 1910-1950.

Sørensen, Jesper Gulddal; Litterære pasregimer. Bevægelseskontrol og identifikation i europæisk litteratur 1725-1875.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

- Chretien de Troyes' romankunst ud fra højmiddelalderens identitetskonflikt (Jørgen Bruhn) kr. 482.700.
- Udviklingen i dansk og tysk samtidslitteratur ud fra en kultursociologisk tilgang (Moritz Schramm) kr. 482.700.
- De syv hovedspor: Kortlægning af dansk billedkunst i det 20. årh. (Mikael Wivel) kr. 1.451.400.
- Disciplinens rolle i teaterreformernes historie (Sarah Di Bella) kr. 1.345.300.
- Afholdelse af international Cervanteskonference i København (Anne Fastrup) kr. 19.000.
- Færdiggørelse af undersøgelse af de mekaniske skabelsesmuligheder for litteratur (Niels Buch-Jepsen) kr. 482.700.

Forskningsstyrelsen

- Lydværk, teknologi og hverdagserfaring (Erik Granly Jensen) kr. 1.126.800.
- Edvard Weies maleriske praksis og teori om maleriet og kulturen (Lennart Gottlieb) kr. 1.263.600.

Kunststyrelsen

- Løntilskud til ansættelse af Jakob Jakobsen (Jakob Jakobsen) kr. 385.000.

Novo Nordisk Fonden

- Kilder til belysning af dansk kunst i det 20. århundrede (Anneli Fuchs) kr. 50.000.

Nævnet for Fremme af Debat og Oplysning om Europa

- Kulturpolitiske torsdage (Peter Duelund) kr. 30.000.

SHF Statens Humanistiske Forskningsråd

- Udstillingsparadigmet (Frederik Tygstrup) kr. 1.550.000.

Publikationer

Borggreen, G.: "Eksperiment, udrejse, dialog", i: Nutidig japansk og dansk kunst og kunsthåndværk, s. 3-16. Dronninglund kunstcenter, Dronninglund 2005.

Borggreen, G.: "Kurtisane og geisha", i: Birgit Jenvold: Japan – kultur og kunst i Edo-tiden. En blomstringstid under shogunens herredømme, s. 46-49. Museet på Koldinghus, Kolding 2005.

Borggreen, G.: "Kulturlivet", i: Birgit Jenvold: Japan – kultur og kunst i Edo-tiden. En blomstringstid under shogunens herredømme, s. 58-61. Museet på Koldinghus, Kolding 2005.

Borggreen, G.: "Bunjin – 'kinesisk kultur' og kalligrafi", i: Birgit Jenvold: Japan – Kultur og kunst i Edo-tiden. En blomstringstid under shogunens herredømme, s. 62-63. Museet på Koldinghus, Kolding 2005.

Borggreen, G.: "Edo-tidens billedkunst" (medforfatter: Joan Hornby), i: Birgit Jenvold: Japan – Kultur og kunst

i Edo-tiden. En blomstringstid under shogunens herredømme, s. 64-69. Museet på Koldinghus, Kolding 2005.

Bruhn, J.: "Bygge, skrive, koge. Passepartout 25", i: Passepartout, s. 149-159. Århus Universitets Forlag, Århus 2005.

Bruhn, J.: "Useful if treated with Caution": Carnevalization in Don Quixote, i: Genre and Ritual. The Cultural Heritage of Medieval Rituals, s. 187-211. Museum Tusulanum press, København 2005.

Bruhn, J.: The F-word. 1, København 2005.

Bruhn, J.: Romanens tænker. M. M. Bachtins romanteorier, 208 s. Multivers, København 2005.

Bruhn, J.: Bogh, Bruhn, Lübecker og Madsen (red.). Europas andre. Frygten for de andre i europæisk kultur, s. 27-39. Tiderne Skifter, København 2005.

Bruhn, J.: En sytten fods bonde morian. De fremmede i middelalderen, i: Bogh, Bruhn, Lübecker og Madsen: Europas andre, s. 27-39. Tiderne Skifter, København 2005.

Bruhn, J.: (red.). Romanens tænker. M.M. Bachtins roman-teorier. Proust Bulletin 2, 105 s. Multivers, København 2005.

Bruhn, J.: Metafoser i mellemtiden, s. 1. 2005.

Damsholt, I.: Choreomusical heritage: The tactical polyvalence of discourse in Mark Morris' Gloria. Dance Heritage: Crossing Academia and Physicality. Proceedings, 7th. NOFOD conf, i: Ingibjörg Björnsdóttir (red.): Dance Heritage: Crossing Academia and Physicality. Proceedings, 7th NOFOD conference 2004, s. 58-63. NOFOD Nordic Forum for Dance Research, Reykjavik, Island 2005.

Duelund, P.: EU's kulturpolitik før og efter Maastricht – Traktaten. 10 s, 2005.

Duelund, P.: Richard Floridas status i kultur- og samfundsvidenskab. 5 s, 2005.

Duelund, P.: The Rationalities of cultural policy: Approach to a Critical Model of Analysing Cultural Policy. 12, s. 2005.

Dybdahl, L.: Humanistiske designstudier – et interdisciplinært felt. Magasinet Humaniora 3/2005, s. 16-19. 2005.

Ekman, U.: Witness: Memory, Representation and the Media Question. Witness: Memory, Representation and the Media Question. 285 s. Museum Tusulanum Press, København 2006.

Folkmann, M.N.: Frühromantik: Religion oder Religiosität, s. 309-314. Wilhelm Fink Verlag, København & München 2005.

Folkmann, M.N.: Figurationen Des Übergang, s. Zur literarischen ästhetik bei Novalis, 229 s. Peter Lang Verlag, Frankfurt a. M. 2006.

Folkmann, M.N.: Flugtbewegelser. Imagination hos John Keats: The fall of hyperion (1819). 32 s. Dansk Selskab for Romantikstudier, København 2005.

Folkmann, M.N.: Et spørgsmål om fortolkning. Om romantisk fremmedhed, i: Mikkel Bogh (et al.): Europas andre. Fremmedfrygt i europæisk kultur, s. 113-125. Tiderne Skifter, København 2005.

Folkmann, M.N.: "Vi er tæt på at vågne op, når vi drømmer, at vi drømmer". Om æstetisk repræsentation og literær revolution i den tidlige tyske romantik (Schlegel, Novalis), 34 s, Dansk Selskab for romantikstudier, Århus 1999.

Folkmann, M.N.: Imaginationer: Tanke- og billedmønstre. Set gennem natten hos Novalis, Keats og Stagnelius, i:

- Mads Nygaard Folkmann: *Sonderinger i europæisk Romantik I (Orfeus, Imagination, Det visuelle)*, s. 17-30. Dansk Selskab for Romantikstudier, København 2004.
- Folkmann, M.N.: *Imaginationens konkrete rum? Om design i materielt og immaterielt perspektiv*, i: Henrik Most (et al.): *Utopi og virkelighed i det 20. århundredes kunsthåndværk og design*, s. 65-71. Kunstindustrimuseet, København 2002.
- Folkmann, M.N.: *Visuel identitet: En guide om brug af design i den offentlige sektor*, 23 s. Dansk Design Center, København 2002.
- Friis, R.E.: *Arkaiske rytmer i moderne poesi? i: Sissel Furuseth: Kunstens rytmer i tid og rum*, s. 15. Akademisk Forlag, Trondheim 2005.
- Friis, R.E.: *Upside down – boy you're turning me – inside out. Sparagmos hos Jensen, Bjelke og Søndergaard. Den blå port 66*, s. 12. 2005.
- Gade, R.O.: *Performative Realism: Interdisciplinary Studies in Art and Media. Performative Realism: Interdisciplinary Studies in Art and Media*, 294 s. Museum Tusulanum Press, København 2005.
- Gade, R.O.: *Kønnet i kroppen i kunsten – selvfremsættelse i samtidskunsten*, s. 312. Informations Forlag, København 2005.
- Gade, S.: *Matthias Lilienthal. Teater 1 – Det udvidede teaterbegreb 119*, s. 18-21. 2005.
- Gade, S.: *Fra Buddinge til verdensscenen – Claus Beck-Nielsen og det grænseløse demokrati (s.m. Laura Schultz). Kritik 172*, s. 40-48. 2004.
- Gade, S.: *Kunst under pres – undergrundsteatret i Danmark. Teater 1 – Undergrundsteatret 1/06*, s. 8-11. 2001.
- Gade, S.: *Det er her, det rykker – rapport fra Berlins scener*, s. 6. Berlingske Tidende, København 2002.
- Gade, S.: *Vind med Christoph – interview med Christoph Schlingensiefel*, s. 9. Berlingske Tidende, København 2003.
- Gade, S.: *Opgør med teatermuseet – interview med Carl Hegemann v. Volksbühne am Rosa-Luxemburg Platz, s. 2. Berlingske Tidende, København 2004.*
- Gade, S.: *Kontrolsamfundets paranoia vokser – Interview med Steve Kurtz, Critical Art Ensemble*, s. 30-32. *Le Monde Diplomatique (Nordisk Utgave)*, Oslo 2005.
- Gade, S.: *Da performancekunstens første biennale indtog New York. Teater 1*, 126, s. 6. 2006.
- Gade, S.: *Parodieringen af dramaet – dramatiseringen af parodien. Om Bachtin og Holberg*, i: Nina Møller Andersen og Jan Lundquist: *Smuthuller – perspektiver i dansk Bachtinforskning*, s. 195-208. Politisk revy, København 2003.
- Gade, S.: *En blodig kærlighedsgestus – interview med Franco B. Teater 1 106*, s. 28-29. 2001.
- Gade, S.: *Pop og aktivistisk tænkning hos René Pollesch*, i: Solveig Gade, Lisbet Jørgensen, Mary Aniella Petersen: *Politisk Teater – gensyn og genopfindelse?*, s. 78-89. Afd. for Teatervidenskab, Københavns Universitet, København 2004.
- Gade, S.: *Kunst ist kapital – interview med instruktør Emil Korf Hansen*, i: Solveig Gade, Lisbet Jørgensen, Mary Aniella Petersen *Politisk Teater – gensyn og genopfindelse?*, s. 24-30. Afd. for Teatervidenskab, Københavns Universitet, København 2004.
- Gade, S.: *Politiske iscenesættelser – interview med Michael Eigtved (s.m. Laura Schultz)*, i: Solveig Gade, Lisbet Jørgensen, Mary Aniella Petersen: *Politisk teater – gensyn og genopfindelse?*, s. 40-48. Afd. for Teatervidenskab, Københavns Universitet, København 2004.
- Gade, S.: *Playing the media keyboard. The political potential of performativity in Christoph Schlingensiefel's electioneering circus*, i: Rune Gade og Anne Jerslev: *Performative Realism*, s. 19-50. Museum Tusulanum, København 2005.
- Gade, S.: *Politiske iscenesættelser – interview med Michael Eigtved*, i: Solveig Gade, Lisbet Jørgensen, Mary Aniella Petersen: *Politisk Teater – gensyn og genopfindelse?*, s. 40-48. Afd. for Teatervidenskab, Københavns Universitet, København 2004.
- Gade, S.: *Kunst under pres – undergrundsteatret i Danmark. Teater 1 – undergrundsteatret 106*, s. 8-11. 2001.
- Holm, B.: *L'incontro de due mondi: Cristiano I di Danimarca e la casata Dei Gonzaga*, i: Umberto Artioli og Cristiana Grazioli: *I Gonzaga e l'impero, itinerari Dello Spettacolo*, s. 41-53. *Le Lettere*, Firenze 2005.
- Holm, B.: *Maskarada – metafora i Metamorfoza*, i: Maria Sibinska og Katarzyna Michniewicz: *Ludwig Holberg: N Tropach Wspólnej Tozsamo'sci Polnocnoekpejskiej*, s. 54-67. *Fundacja Rotwoja, Uniwersytetu Gdanskiego*, Gdansk 2005.
- Holm, B.: *A frozen dream: "John Gabriel Borkman" 1896/2004. Transition and transformation. North-West passage 2*, s. 57-81. 2005.
- Holm, B.: *"Jeppe on the Hill – a dream play"*. *North-West Passage 1*, s. 11-25. 2004.
- Holm, B.: *Dario Fo and the Avant-Garde(s). Nordic Theatre Studies 16*, s. 39-63. 2004.
- Holm, B.: *Dario Fo og den politiske fortælling*, i: Lisbet Jørgensen m.fl.: *Politisk Teater*, s. 104-128. Afdeling for Teatervidenskab, København 2004.
- Holm, B.: *Indledning til tekstantologien Skrøner af Dario Fo*, i: Bent Holm: *Skrøner*, s. 5-18. *Drama, Gråsten* 2004.
- Holm, B.: *Komediens kaos – om Ludvig Holbergs narretologi. Reception 54*, i: *Komediens kaos*, s. 11-18. København 2004.
- Holm, B.: *Jeppe du Mont, histoire et dramaturgie. Théâtre/public 174*, s. 11-19. 2004.
- Holm, B.: *Skal dette være Troja? Om Holberg i virkeligheden*, s. 1-284. *Multivers, København* 2004.
- Holm, B.: *Maskerade – metafor og metamorfose. Forsøg på at se det kendte som ukendt og uforståeligt. Reception 55*, s. 38-45. 2004.
- Holm, B.: *Indledning til Melampe*, i: *Indledning til Melampe*, s. 5-41. *Drama, Gråsten* 2005.
- Holm, I.W.: *"intermitterende dialektik – filosofi og fantasi hos Adorno og Kierkegaard". Slagmark. Tidsskrift for idéhistorie 44*, s. 89-100. 2005.
- Holm, I.W.: *"Monstrous Aesthetic, Literature and Philosophy in Søren Kierkegaard". 19th Century Prose vol. 32, number 1*, s. 52-74. 2005.
- Hov, L.: *"... and the soul and body of Stockmann-Stanislavsky became one organically". Ibsen's role in the development of method acting*, i: Knut Brynhildsvoll, *Center for Ibsen Studies, University of Oslo: Acta Ibseniana III. Ibsen and Russian Culture*, s. 21-30. Unipub AS, Oslo 2005.
- Isar, N.: *Choros: Dancing into the Sacred Space of Chora. Byzantion. Revue Internationale des Études Byzantines Tome LXXV*, s. 199-224. 2005.
- Isar, N.: *Undoing forgetfulness: Chiasmus of Poetical*

- Mind – a Cultural Paradigm of Archetypal Imagination. *Europe's Journal of Psychology* vol. 1, no. 3 (August), s. 25. 2005.
- Isar, N.: Encounter with the Holy, i: Birgit Sterling: IKON, DIALOG, s. 14-19, 97-99. Multivers, København 2005.
- Isar, N.: Chorography: The undecidable chora – a space for choreographic inscription. *AFART#23 #12*, s. 23-25. 2005.
- Isar, N.: Chorós of Light: Vision of the Sacred in Paulus the Silentiary's poem *Descriptio S. Sophiae*. *Byzantinische Forschungen. Internationale Zeitschrift für Byzantinistik XXVIII*, s. 215-242. 2004.
- Isar, N.: Chorography (Chora, Choros, Chorós) – A performative paradigm of creation of sacred space in Byzantium, i: A.M. Lidov: *Hierotopy: Studies in the Making of Sacred Spaces*, s. 36-38. Radunitsa, Moscow 2004.
- Isar, N.: Vision of the Unspoken: Voila's Hierotopy. *Arken Museum Bulletin* vol. 2, s. 29-39. 2004.
- Isar, N.: "Miraklerne Tid" Translucent Vision of Alphaville – a Chora Space In-Between, i: Jan Hatt-Olsen: *Værløse Bymidte* den 3.-12. sept. 2004. Lyrik – Installation/Bog/Digtsamling, s. 5-14. Værløse 2004.
- Isar, N.: The Broken Image Splits and Cutting: Modern Representation and its Beginnings, i: Nils Holger Petersen, Claus Clüver and Nicolas Bell: *Signs of Change. Transformations of Christian Traditions and their Representations in the Arts, 1000-2000*, s. 113-136. Rodopi, Amsterdam – New York 2004.
- Isar, N.: To the Stranger with Love: Of Hospitality (Philoxenia) and the Exchanged Gift, s. *Romanian Journal of International Affairs IX* special issue, s. 117-122. 2003.
- Isar, N.: Livslinien: An Intensified Vision. Towards a Reading of Dodi Romanati's Ontology of the Image. s. 1. København 2004.
- Isar, N.: The Dance of Adam: Reconstructing the Byzantine Choró, s. *Byzantinoslavica. Revue Internationale des Études Byzantines LXI*, s. 179-204. 2003.
- Isar, N.: Une mise en signe de l'espace social et culturel de la Moldavie á la fin du XVIe siècle. *Les fondateurs de Sucevita á travers leurs portrait*, s. *Une image du pouvoir autocratique*, i: Ionel Candea, Paul Cernovodeanu, Gheorghe Lazar: *Inchinare lui Petre S. Nasturel la 80 de ani*, s. 433-463. Istros, Braila 2003.
- Isar, N.: The Dance of Adam: Anastasis – a nuptial ceremonial? i: *Pré-Actes XXe Congrès International des Études Byzantines*, s. 450. Collège de France – Sorbonne, Paris 2001.
- Isar, N.: A "Lep" into the Physics and the Metaphysics of the Puppet at the Beginning of the Twentieth Century, i: *Marionette: Metaphysics, Mechanics, Modernity – International Symposium*, s. 16-17. Københavns Universitet 2001.
- Isar, N.: The Iconic Chora: A Space of Kenotic Presence and Void. *Transfiguration, Nordisk Tidsskrift for kunst og Kristendom* no. 2, s. 64-80. 2000.
- Isar, N.: The Vision and its "Exceedingly Blessed Beholder". *Of Desire and Participation in the Icon. RES: The Journal of Anthropology and Aesthetics* 38, s. 56-72. 2000.
- Isar, N.: Le mur aboli: le sacrement de la Parole dans les absides des églises moldave, *Byzantinoslavica. Revue internationale des Études Byzantines LX* (1999) 2, s. 611-632. 1999.
- Isar, N.: L'icônicité du texte dans l'image post-byzantine moldave: une lecture hésychaste. *Byzantinoslavica. Revue internationale des Études Byzantines LIX* (1998) 1, s. 92-112. 1998.
- Isar, N.: Sanda Miller, Constantin Brancusi: A Survey of his Work, s. 153-157. København 1997.
- Isar, N.: Valorisation épigraphique dans l'herméneutique iconographique de l'image. *Byzantinoslavica. Revue Internationale des Études Byzantines LVII* (1996) 2, s. 351-375. 1996.
- Isar, N.: Text (Wall) Image: New Iconographical and Semiotic Approaches to Post-Byzantine Moldavian Churches, i: *Byzantium. Identity. Image. Influence. abstracts XIX International Congress of Byzantine Studies*, s. 5334. Københavns Universitet 1996.
- Isar, N.: The Nativity of Christ: A Theophany. *The Akathist Series i: The Akathist Series*, s. 5-22. Peregrina Publishing Co, Toronto 1996.
- Isar, N.: Anca Vasiliu. *La traversée de l'image: Art et Théologie dans les églises moldaves au XVIe siècle*. s. 559-560. Edmonton, Alberta: University of Alberta, Canada, Alberta 1996.
- Isar, N.: Entry of Theotokos into the Temple. *Canadian Orthodox Messenger* v 1, nr 2, s. 20-21. 1995.
- Isar, N.: The Living Wall: The Techniques of Incarnation and Restoration in Post-byzantine Moldavian Outside Paintings, i: Nina Jolkkonen, Helena Nikkanen. *The Valamo Art Conservation Institute Changes in Post-Byzantine Icon Painting Techniques ICOM Committee for Conservation Interim meeting of the Icon Research Area, Copenhagen, Denmark*, s. 43-44. Valamo 1999.
- Isar, N.: Et "spring" ind i det tyvende århundredes dukkes fysik og metafysik, i: Solveig Gade (red), Bent Holm, Kela Kvam: *Marionet: Metafysik, Mekanik, Modernitet, internationalt symposium, gæstespil, workshop og arbejdsdemonstrationer*, København, 28. marts-1. april 2001, s. 11. Københavns Internationale Teater – KIT, København 2001.
- Isar, N.: Icoana ca presenta (The Icon as Presence). *Vestitorul Ortodoxiei Anul XI* nr. 234-235, s. 8-10. 1999.
- Jensen, A.F.: *Mellem ting. Foucaults filosofi*. s. 352. Det lille forlag, Frederiksberg 2005.
- Jensen, A.F.: *Nervebusiness*, s. 1. Forbrugerrådet, København 2005.
- Jensen, E.G.: *Snakkesalighedens politik. Kritik mimesis og tænkningen af øjeblikket hos Walter Benjamin og Robert Walser*, s. 225. Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, afd. for litteratur, Københavns Universitet, København 2004.
- Jensen, E.G.: "Eftersidning", i: Fritz Kockers skolestile, s. 69-73. Arena, København 2005.
- Jensen, E.G.: "Som at være hjemme. Om interiør og illusion hos Robert Walser". *Kulturo* 21, s. 49-53. 2005.
- Jensen, E.G.: "Den evige weekend. om hverdagens paradoks hos Poul Vad". *Den blå port* 67, s. 57-67. 2005.
- Jensen, E.G.: "Supinum mod endestationen. Modstandsformer hos Robert Walser, Walter Benjamin og Giorgio Agamben", i: Mikkel Bolt Rasmussen & Jacob Lund Pedersen (red.): *Livs-form. Perspektiver i Giorgio Agambens filosofi*, s. 34-56. Klim, Århus 2005.
- Jensen, E.G.: "Fra gråzonen. Biopolitisk skitse om Empire, Haiti og Herman Melvilles Benito Cereno". *Mutant* 4, s. 29-35. 2005.
- Jensen, E.G.: "Efterskrift", i: Robert Walser (oversættelse: René Jean Jensen): *En verden for sig. Udvalgte mikrogrammer*, s. 133-146. Basilisk, København 2004.

- Jensen, E.G.: "Lejlighedskunst. Øjeblikkets forvaltning hos Robert Walser og Frank O'Hara". Den blå port 62, s. 62-71. 2003.
- Jensen, E.G.: "Snehvide vågner; om eventyrets genkomst i Walter Benjamins kritikbegreb og i Robert Walsers 'Schneewittchen'-enakter", i: Beata Agrell & Ingela Nilsson et al.: Genrer och genreproblem. Teoretiska og historiska perspektiv, s. 243-260. Daidalos, Göteborg 2003.
- Jensen, E.G.: "On the Air/In the Sky. Om radioteori i Walter Benjamins Lichtenberg og Ingeborg Bachmanns Der gute Gott von Manhattan". Passage 41, s. 55-64. 2002.
- Jensen, E.G.: "konstruktion, overflade, citat. Om 'Mummerehlen'", i: Marianne Barlyng og Henrik Reeh (red.): Walter Benjamins Berlin. 33 læsninger i Barndom I Berlin omkring år 1900, s. 130-136. Spring, Viborg 2001.
- Jensen, E.G.: "Åndedræt, tegnsætning, forsvinding. Bemærkninger om Peer Hultbergs Requiem og kortprosa-samlingen Slagne veje". Passage 25, s. 91-100. 1996.
- Kaspersen, S.: 'Kalkmalerierne – Hovedlinjer og analyser af udvalgte udsmykninger', i: Holger Jepsen og Kjeld de Fine Licht: Lolland-Falsters Stift 1803-2003 – Tolv essays og opsatser om kirkelige kunstsager i Smålandene, s. 195-262. Lolland-Falsters Stift, Nykøbing Falster 2004.
- Kaspersen, S.: Det performative billede – om at øse vand af historiens brønd. AFART# – meddelelser til og fra dans, kunsthistorie og teatervidenskab 7, i: Rune Gade & Rasmus Kjærboe: AFART#, s. 12-15. Institut for Kunst- og kulturvidenskab, Københavns Universitet 2004.
- Kluge, S.: The world in a poem? Góngora versus Quevedo in Jorge Luis Borges "El Aleph". Orbis Litteratum 60/4, s. 1. 2005.
- Kluge, S.: To hold, as 'twere, the mirror up to nature. Drøm, verdensteater og forvandlingen af tragedien i "A midsummer Night's Dream". K & K 100, s. 1. 2005.
- Kluge, S.: Haltefanden af Luis Vélez de Guevara. Den blå Port 67, s. 1. 2005.
- Kluge, S.: Proust & barokken. Det danske Proust-selskabs bulletin 2, s. 1. 2005.
- Madsen, P.: Feuilletton. ProForma. Quaderni de Germanistica 3, s. 149-158. 2005.
- Madsen, P.: Gauguin e Conrad: l'esperienza della willderness, i: Orsetta Innocenti: Incontri – Quaderni de Synapsis III – Atti della Scuola Europea di Studi Comparati, s. 63-79. Le Monnier, Firenze 2004.
- Madsen, P.: Ismerisme, i: Peter Stein Larsen, Louise Mønster, Claus Falkenstrøm: Litterære metamorfoser, s. 187-192. Aalborg Universitetsforlag, Aalborg 2005.
- Madsen, P.: Oversættelse og kulturmøde. 1001 nat på dansk. Carsten Niebuhrs Bibliotekets præsentationsblad 2005, s. 4-12. 2005.
- Madsen, P.: World Literature and World Thoughts: Brandes/Auerbach, i: Christopher Prendergast: Debating World Literature, s. 54-75. Verso, London 2004.
- Madsen, P.: Den anden begyndelse. Martin Heidegger, i: Morten Dyssel Mortensen & Niklas Olsen: Tyske intellektuelle i det 20. århundrede, s. 97-113. Gyldendal, København 2005.
- Madsen, P.: Efterskrift, i: Peter Madsen: Tusind og en nat. Udvalgte fortællinger, s. 303-318. Forlaget Vandkunsten, København 2005.
- Petersen, A.R.: Mikkel Bogh, Jørgen Bruhn, Nikolaj Lübecker, Peter Madsen (red.). De usynlige etniske grænser. Jens Haanings billedkunstneriske projekter fra 1990'erne. s. 257-268. Tiderne Skifter, København 2005.
- Petersen, A.R.: Rune Gade, Anne Jerslev (eds.). Between image and stage. The theatricality and performativity of installation art. s. 209-234. Museum Tusulanum press, København 2005.
- Rasmussen, J.: Diskursen, Virkelighed & Hverdag. Mutant Kunstdiskurspolitik 4, s. 5-21. 2005.
- Reeh, H.: Libeskind's Fifth Plane: Movements in the Danish Jewish Museum. RAMBAM – Tidsskrift for jødisk kultur og forskning 13-14, 2004-2005, s. 89-90. 2005.
- Reeh, H.: Libeskind's femte plan. Bevægelser i Dansk Jødisk Museum. RAMBAM – tidsskrift for jødisk kultur og forskning 13-14, 2004-2005, s. 14-43. 2005.
- Reeh, H.: Pilgrimsveje i byens rum, i: Anne-Grete Gravgård & Marianne Amundsen: Kan et figentræ bære oliven?, s. 138-157. Arkitektens Forlag, København 2005.
- Reeh, H.: Second Growth: Libeskind's Copenhagen Aftermath. Scroope – Cambridge Architecture Journal 17-2005, s. 2-11. 2005.
- Rösing, L.M.: "Kærlighedens tørre gren. Om Stendhals De l'Amour". Kritik 154, s. 30-38. 2001.
- Rösing, L.M.: "Barndommens paradys", i: Marianne Barlyng og Henrik Reeh: Walter Benjamins Berlin, s. 46-52. Spring, København 2001.
- Rösing, L.M.: "Psykoanalytisk litteraturlæsning", i: Fibiiger, Lütken, Mølgaard: Walter Benjamins Berlin, s. 177-208. Gad, København 2001.
- Rösing, L.M.: "Dr. Freuds fornemmelse for polysemi". Ny Poetik 9, s. 25-34. 1999.
- Rösing, L.M.: "Strimler af barndom. Om Christina Hesselholdts Hovedstolen". Den blå Port 47, s. 38-48. 1999.
- Rösing, L.M.: "Fra Rilke til røv. Om Katrine Marie Guldager", i: Digt/Dikt, s. 41-47. Spring, København 1997.
- Rösing, L.M.: "Benjamins miniature. Om Walter Benjamins Berliner Kindheit", i: Dahlgreen, Hansen, Winkel Holm: Læserens åndedrag, s. 1. Museum Tusulanum, København 1996.
- Rösing, L.M.: "Kød på ordet. Om Julia Kristvas Le temps sensible". Ny Poetik 5, s. 53-62. 1995.
- Rösing, L.M.: Ironiens grænse. Om romantisk ironi. Ny Poetik 1, s. 94-102. 1993.
- Rösing, L.M.: Konstruktiv kritik – om den tidlige romantiks forståelse af kunstkritikken. Den Blå Port 23, s. 31-40. 1992.
- Rösing, L.M.: The phantom of the father and the sinthome of love. (a) the journal of culture and the unconscious IV:1, s. 1. 2000.
- Rösing, L.M.: Dæmon eller fantomfar. Kertész og KZ, i: Birthe Hoffmann og L.M. Rösing: Det onde i litteraturen, s. 1. Akademisk Forlag, København 2003.
- Rösing, L.M.: At læse barnet. Litteratur og psykoanalyse. s. 1. Samlerens Forlag, København 2001.
- Rösing, L.M.: "Forklaring eller forklarelse. Om Milan Kundera: Udødeligheden". Kultur & Klasse 95, s. 132-159. 2003.
- Rösing, L.M.: "Hudens kön". Divan 1-2/01, s. 20-34. 2001.
- Rösing, L.M.: "Könet er 2 kön. Om Luce Irigaray". Kvinnovetenskaplig tidskrift, s. 27-42. 2002.
- Rösing, L.M.: "Hard core encore". Passage 40, s. 8-12. 2001.
- Rösing, L.M.: "At tage bolig i sit kön", i: Rune Gade: Ma-

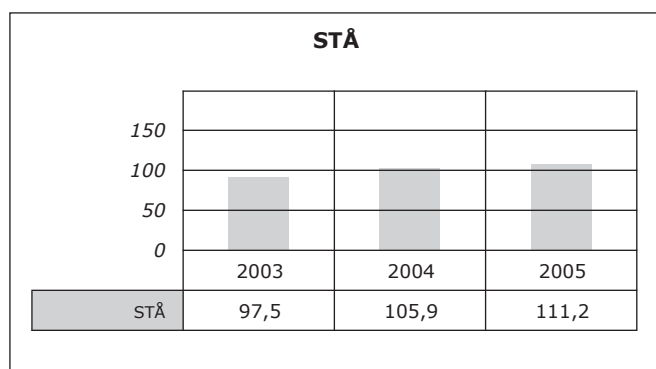
- skuliniteter – køn og kunst, s. 21-34, Informations Forlag, København 2001.
- Rösing, L.M.: Kønnets katekismus, s. 1, Roskilde Universitetsforlag, København 2005.
- Rösing, L.M.: Psykoanalyse – Lacans formalisering af Freud, i: Anders Esmark, Carsten Bagge Lausten, Niels Åkerstrøm Andersen: Poststrukturalistiske analysestrategier, s. 97-126. Roskilde Universitetsforlag, København 2005.
- Rösing, L.M.: Se, hvilken mand! i: Poul Pilgaard Johnsen: Det fordømte menneske. Jørgen Leth og den nye sædelighedsfejde, s. 62-68. People's Press, København 2005.
- Rösing, L.M.: En forlystelsespark for døende. Vold og følsomhed i Lars Skinnebachs: I morgen findes systemerne igen. Den blå port 67, s. 1. 2005.
- Rösing, L.M.: Inderst inde er vi alle langt ude, i: Mikkel Bogh, Jørgen Bruhn, Nikolaj Lübecker, Peter Madsen: Europas andre. Frygten for de fremmede i europæisk kultur, s. 1. Tiderne Skifter, København 2005.
- Rösing, L.M.: Gud er død – Leve Gud! Om psykoanalytisk kristne vending. Divan 1-2, s. 1. 2004.
- Rösing, L.M.: Kærlighedens koordinater – Om Anne-Louise Bosmans' Punkter, poler og par. Den Blå Port 63, s. 1. 2004.
- Rösing, L.M.: Body Art á la Blixen. Om "Det ubeskrevne blad"/Body Art á la Blixen. Su "La pagina blanca", i: Ivan Z. Sørensen og Gunver Skytte: Karen Blixen og billedet/Karen Blixen e l'immagine, s. 77-82/175-182. Edizione Polistampa, København 2004.
- Sandbye, M.: Snapshotæstetik og nyrealisme/Snapshot Aesthetics and New Realism. Om Fotografi/On Photography 1-2. 2005, s. 25-27. 2005.
- Sandbye, M.: Making Visible: Thoughts on the First Danish history of Photography. Konsthistorisk Tidsskrift vol. 74, no. 2, s. 69-81. 2005.
- Sandbye, M.: Tidsrum, i: Ulla Diedrichsen: Moment, Movement, Monument, s. 12-17. Jens Erik Sørensen, Aros Kunstmuseum Aarhus, Aros Kunstmuseum Aarhus 2005.
- Sandbye, M.: Performing the Everyday. Two Danish photo books from the 1970s, i: Rune Gade og Anne Jerslev: Performative Realism, s. 117-144. Museum Tusulanum press, København 2005.
- Sandbye, M.: Mellem det virkelige og det kunstige. Om Albert Mertz' brug af fotografiet, i: Tania Ørum, Marianne Ping Huang, Charlotte Engberg: En tradition af opbrud. Avantgardernes tradition og politik, s. 252-263.. Forlaget Spring, København/Hellerup 2005.
- Sangild, T.G.: Elektronisk avantgarde – Stockhausens Gesang der Jünglinge, i: Tania Ørum, Marianne Ping Huang, Charlotte Engberg En tradition af opbrud – Avantgardernes tradition og politik, s. 192-202. Forlaget Spring, Gylling 2005.
- Schramm, M.: Den småborgerlige intellektuelle. Martin Walser (f. 1927), i: Morten Dyssel Mortensen og Niklas Olsen: Tyske intellektuelle i det 20. århundrede, s. 201-215. Gyldendal, København 2005.
- Schramm, M.: Intimitetens ambivalenser. En aktualiserende læsning af Canettis "Den anden proces", i: Adam Paulsen: Dødsfjenden. Om Elias Canettis forfatterskab, s. 1. Politisk Revy, København 2005.
- Schramm, M.: Undergang og fornyelse. Ekspressionisme som kulturradikal bevægelse. Manu. Tidsskrift fra kunst og kulturvidenskab 5/2004, s. 1-11. 2004.
- Schramm, M.: Suche nach Identität. Zur Grönländischen Gegenwartsliteratur. Muschelhaufen. Jahresschrift für literatur und Grafik 45, s. 110-117. 2004.
- Schramm, M.: Kafka im Wohlfahrtsstaat. Zum kulturpolitischen Hintergrund der dänischen Kafkarezektion. Text und Kontext. Zeitschrift für germanistische Literaturforschung in Skandinav 48, s. 85-106. 2004.
- Schramm, M.: Die Einbeziehung des Anderen. Zur problemhistorischen Funktion der Liebesutopie in Lessings 'Miss Sara Sampson', i: Jan Schlosser: Kulturelle und interkulturelle Dialoge. Festschrift für Klaus Bohnen zum 65. Geburtstag, s. 53-76. Wilhelm Fink Verlag, München 2005.
- Schramm, M.: 'Jødespørgsmålet'. Heinrich von Treitschke og den moderne antisemitismes struktur, i: Mikkel Bogh, Nikolaj Lübecker, Jørgen Bruhn, Peter Madsen: Europas andre. Frygten for de fremmede i europæisk kultur, s. 1. Tiderne Skifter, København 2005.
- Schramm, M.: Mellen pop og politik. Tendenser i nyere tysk samtidslitteratur. Den Blå Port 65, s. 63-75. 2004.
- Svane, M-L.: Et blik i haremsspejlet. Oehlenschlägers romantiske orientalisme, i: Mikkel Bogh, Jørgen Bruhn, Nikolaj Lübecker, Peter Madsen: Europas andre. Frygten for de fremmede i europæisk kultur, s. 126-141. Tiderne Skifter, København 2005.
- Svane, M-L.: Det poetiske landskab. Die poetische Landschaft, i: Ingrid Fischer Jonge: Skygge billeder. H.C. Andersens rejse til Dresden og sachsisk Schweitz 1831. Schattenbilder. Die Reise Hans Christian Andersens nach Dresden und in die sächsische Schweiz 1831, s. 56-69, 146-156. Det nationale Fotomuseum. Det kongelige Bibliotek, København 2005.
- Sørensen, A.L.: Christian Lemmerz. Dopo la Storia. s. 6-42, Galleri Faurschou/Horsens Kunstmuseum, København 2004.
- Sørensen, A.L.: "Den situationsbestemte udfordring", i: Svend Danielsen & Svend-Allan Sørensen: Svend Danielsen: Jordbær. Maleri, tegning & installation 1989-2005, s. 5-8. Ann Lumbye Sørensen. Adressens Forlag, Odense 2005.
- Sørensen, A.L.: "En labyrint af krydsende spor", i: Ann Lumbye Sørensen, Jytte Høy og Marie Louise Helveg: Jytte Høy: Et historisk Alfabet til dig, s. 62-70. Apartment One, Arken Museum for Moderne Kunst, Ishøj 2005.
- Sørensen, A.L.: "Paralleldverden: Totalinstallationer af Ilya & Emilia Kabakov inkluderer utopien i realiteternes verden". s. 4-11. Nikolaj Udstillingsbygning, København 2005.
- Sørensen, A.L.: "Kunstabase Alfa – den polyfone strategi – Billedkunstkolerne fra 1980 til i dag", i: Anneli Fuchs og Emma Salling (red.): Kunstakademiets 250-års-jubilæumsskrift, vol. 2, s. 145-209. Arkitektens forlag, København 2004.
- Tygstrup, F.: "The Literary City", i: Valeria Tinkler-Villani: Babylon or New Jerusalem? Perceptions of the City in Literature, s. 19. Rodopi, Amsterdam/New York 2005.
- Tygstrup, F.: "Den mest åndssvage religion". Michel Houellebecq og den postmoderne xenofobi, i: Mikkel Bogh m.fl.: Europas andre. Frygten for de fremmede i europæisk kultur, s. 17. Tiderne Skifter, København 2005.
- Tygstrup, F.: "Æstetisk geografi", i: Cort Ross Dinesen:

- Pub: Grid, s. 7. Kunstakademiets Arkitektskole, København 2005.
- Tygstrup, F.: "Elfenbenstorn & Engagemang". Glänta 1-2, s. 15. 2005.
- Tygstrup, F.: "Den blå stol. En litterær rapport om demens i Amerika". Kritik 178, s. 8. 2005.
- Zerlang, M.: En ideologikritisk festforestilling, i: Abens poetik. Portræt af Peter Høegs forfatterskab, s. 31-47. Forlaget Spring, Hellerup 2005.
- Zerlang, M.: Alle døde tidligt, og alle blev dræbt bagfra – om Juan Rulfos forfatterskab. s. 27-28. Kulturcentret Assistentens, København 2005.
- Zerlang, M.: Tha Cultural Turn in Contemporary Urban planning, i: Katrine Østergaard: Cultural Planning, s. 7-10. The Royal Danish Academy of Fine Arts – School of Architecture, København 2005.
- Zerlang, M.: Lille mand med kamera – Storm P. trykker på knappen, i: Elisabeth Bodin: Storm P. som fotograf – i al fortrolighed, s. 19-28. Storm P.-museet, København 2005.
- Zerlang, M.: En vidunderlig by til vandreture. Flanører og føljetonister i Buenos Aires, i: Karsten Wind Meyhoff: En vindunderlig by til vandreture. Flanører og føljetonister i Buenos Aires, s. 185-196. Informations Forlag, København 2005.
- Zerlang, M.: Folketoner. Om opsporingen af 'vor nationale Musik' i B.S. Ingemanns roman Landsbørnene, i: Jens Henrik Koudal: Musik og danskhed. Fem faglige bidrag til debatten om nationalitet, s. 39-58. C.A. Reitzels Forlag, Viborg 2005.
- Zerlang, M.: Kulturens grænsekampe, i: Karen Klitgaard Povlsen og Anne Scott Sørensen: Kunstkritik og kulturkamp, s. 68-84. Klim, Gylling 2005.
- Zerlang, M.: De hvide ville vide... En skitsering af racismens forhistorie og historie, i: Mikkel Bogh, Jørgen Bruhn, Nikolaj Lübecker, Peter Madsen: Europas andre. Frygten for de fremmede i europæisk kultur, s. 13-26. Tiderne Skifter, København 2005.
- Zerlang, M.: Berlinerpanorama, i: Anne Beate Maureth og Erik Østerud (red.): Estetiske teknologier 1700-2000, vol. 2, s. 19-34. Scandinavian Academic Press, Oslo 2005.
- Zerlang, M.: Die Kunst des Telephonieren, s. Die ersten Anrufe in der dänischen Literatur, i: Stephan Michael Schröder und Vreni Hockenjo: Historisierung und Funktionalisierung. Intermedialität in den skandinavischen Literaturen um 1900, s. 105-124., Berlin 2005.
- Ørum, T. (red.): En tradition af opbrud. Avantgardernes tradition og politik. 355 s. Forlaget Spring, København 2005.
- Ørum, T.: "Den eksperimenterende Kunstske: Avantgardens radikaliseringslogik", i: Tania Ørum, Marianne Ping Huang og Charlotte Engberg (red.): En tradition af opbrud. Avantgardernes tradition og politik, s. 223-239. Forlaget Spring, København 2005.
- Ørum, T.: "Tidsskriftet ta' som manifest". Passage 53, 2005, s. 15-27. 2005.
- Ørum, T.: "Den eksperimenterende Kunstske: Avantgardens radikaliseringslogik", i: Tania Ørum, Marianne Ping Huang og Charlotte Engberg (red.): En tradition af opbrud. Avantgardernes tradition og politik, s. 223-239. Tania Ørum, Marianne Ping Huang og Charlotte Engberg (red.). Forlaget Spring, København 2005.
- Ørum, T.: "De eksperimenterende tressere", i: Nils Bredsdorff & Niels Finn Christiansen (red.): Det kritiske blik, s. 62-75. Tiderne Skifter, København 2005.
- Ørum, T.: "Tidsskriftet ta' som manifest". Passage 53, sommer 2005, s. 15-27. 2005.
- Ørum, T.: Marianne Ping Huang, Charlotte Engberg (red.). En tradition af opbrud. Avantgardernes tradition og politik. 355, s. Forlaget Spring, København 2005.
- Ørum, T.: "Leths upersonlige måde at bruge det personlige på", s. 53-61. People's Press, København 2005.
- Ørum, T.: "Means and Metaphors of Change", i: Dietrich Scheunemann: Avant-Garde/Neo-Avant-Garde (i serien: Avant-Garde Critical Studies 17), s. 1. Rodopi, Amsterdam & New York 2005.

STÅ 2003-2005

Studieleder Stig Jarl

Studienævnet for Kunsthistorie

Medlemmer

Studienævnet bestod indtil primo september 2005 på lærersiden af Henrik Oxvig, Rune Gade og Ragni Linnet. Studenterrepræsentanterne var Liselotte Rasmussen, Kasper Lægning Nielsen og Anne Christine Jørgensen. Thomas Adelhorst var suppleant for studenterne. Fra 01.09.2005 repræsenterede Nicoletta Isar, Rune Gade og Ragni Linnet lærerne, mens Anne Christine Jørgensen, Sofie Marie Høegh Nielsen og Lea Kjærgaard var ordinære studentermedlemmer og Rasmus Kjærboe, Marie Hardgrib og Margrethe Troensegaard suppleanter for sidstnævnte.

Studienævnets arbejde i 2005 har, ikke forbavsende, været præget dels af færdiggørelsen af den nye studieordning for grundfagsstudiet på BA-niveau, 2005-ordningen, dels af dens implementering fra september 2005. I forlængelse heraf har studienævnet især diskuteret kompetenceproblematikken, og hvordan denne kunne udmøntes i praksis gennem nye undervisnings- og vejledningstiltag, det være sig som disse allerede er beskrevet i vore nye studieordninger eller sådanne, som vi kunne ønske os i forbindelse med de fremtidige sidefags- og overbygningsordninger. I denne sammenhæng har det ligget studienævnet på sinde at finde frem til, hvad man kunne kalde pragmatiske visioner, som på den ene side tager hensyn til de stadige besparelser og på den anden tør tænke, som fandtes disse ikke. Også samarbejdet mellem de forskellige afdelinger på Institut for Kunst- og Kulturvidenskab er søgt styrket gennem fælles undervisningsudbud, og det har vist sig, at så-

danne kompagniskaber faktisk også er med til at tegne de enkelte afdelingers særegne undervisningsprofiler.

Udviklingen af samarbejdet med andre højere læreanstalter, det være sig gamle og nye universiteter (såsom IT-universitetet og Danmarks Pædagogiske Universitet) eller Handelshøjskolen, Biblioteksskolen, Designskolerne og Kunstakademiet, herunder især Arkitektskolen, har været prioriteret højt, både i mere principielle diskussioner og i den faktiske undervisningsplanlægning. Studienævnet har også været særlig opmærksom på, hvordan vi videreudvikler og/eller konsoliderer kontakten både til vore aftagerinstitutioner og til erhvervslivet, dels igennem praktikordninger men også i opbygningen af de enkelte undervisningsforløb, hvor forskellige 'interessenter' deltager aktivt som undervisere. Arbejdet er fortsat med til at styrke forbindelsen til den udøvende kunstscene og til arkitekter, dels for at facilitere adgangen til førstnævnte arbejdsmarked, dels med henblik på at skabe integrerede undervisningsforløb for kunsthistorie- og arkitektstuderende.

Også internationaliseringen har haft en høj prioritet. Udbuddet af engelsksprogede kurser er øget, og det nordiske samarbejde intensiveret. Studienævnet har bl.a. søgt at indkredse særlige fagpakker/tematiske forløb, som kunne stimulere udenlandske studerendes lyst til at læse ved afdelingen/instituttet.

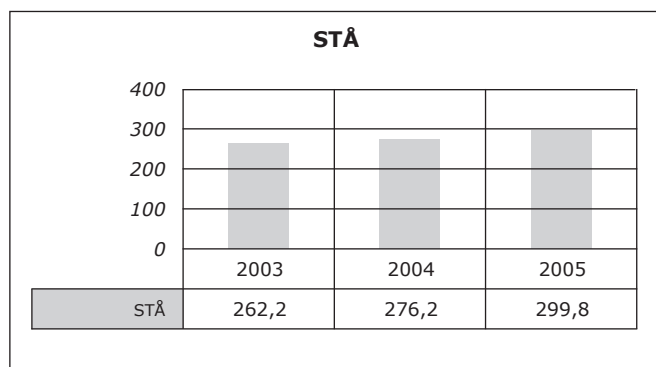
Fra studentside er det et udtalt ønske, at studienævnet bliver i stand til at langtidsplanlægge undervisningsudbuddet, ikke blot på BA-niveau, men især hvad angår vore overbygningsuddannelser. Vi imødeser derfor de kommende økonomiske omlægninger mellem fakultet og institutter med forventning.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder								
	Kunst historie	Film- og medievid.	Dansk	Italiensk	Litteraturvid.	Øvrig hum.	Teologi	Merit-overført	I alt
Kunsthistorie	233,4	2,4	2,3	2,3	1,3	5,3	0,8	18,0	265,5
Historie	6,8								
Litteraturvidenskab	6,6								
Film- og medievidenskab	4,8								
Dansk	4,6								
Klassisk filologi	2,0								
Religionsfagene	1,8								
Europæisk etnologi	1,5								
Klassisk arkæologi	1,5								
Engelsk	1,5								
Filosofi	1,5								
Nærorientalsk	1,3								
Dans og teatervidenskab	1,3								
Spansk og portugisisk	1,0								
Øvrig humaniora	3,3								
Fysik	0,5								
Meritstuderende	18,8								
Gæstestuderende	7,9								
I alt	299,8								
Åben uddannelse	51,4								

STÅ 2003-2005

Studieleder Ragni Linnet

Studienævnet for Litteraturvidenskab og Moderne Kultur

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af studieleder, lektor Mette Sandbye. Lærerrepræsentanter bestod af lektor Anne Fastrup, adjunkt Lilian Munk Rösing. Studenterrepræsentanterne var Sofie Holten Hansen (næstformand), Martin Laurberg og Christina Ytzen Lauridsen. Praktikkoordinator var lektor Peter Duelund og Erasmus/Sokrates-koordinator var lektor Marie-Louise Svane og adjunkt Mikkel Bolt Rasmussen.

Beretning

Studienævnet er organ for bacheloruddannelsen i Litteraturvidenskab og for overbygningsuddannelserne i Litteraturvidenskab og Moderne Kultur & Kulturformidling.

En stor del af studienævnets tid i 2005 har gået med at færdiggøre den nye studieordning for Bacheloruddannelsen på Litteraturvidenskab. Selve lovteksten blev færdiggjort tidligt i 2005, herefter blev den legalitetsbehandlet på fakultetet, og den blev endelig godkendt sommer 2005 for at træde i kraft 1. sept. 2005. I foråret 2005 diskuterede studienævnet, i samarbejde med lærergruppen, det konkrete indhold af de nye fag, og lærerne afholdt en række didaktikseminarer, indkaldt af studielederen, med henblik på den pædagogiske tilrettelæggelse af de nye fag og på en konkret opfyldelse af de nye kompetencefordringer for fagene. Den nye ordning opprioriterer nemlig aktiv studenterdeltagelse og skriftlige og mundtlige formidlingsevner, bl.a. med en tredobling af seminarformer på mindre hold.

I tilknytning til ordningens opstart, sept. 2005, produceredes et hæfte med detaljerede fagbeskrivelser – til brug for lærer og studerende – samt en såkaldt "Studiemanual" til de nye studerende, hvor specifikke krav til alle opgavetyper og gode råd til studieteknik mv. blev formuleret og præciseret.

I efteråret har studienævnet fulgt evalueringen af ordningen tæt og har desuden påbegyndt arbejdet med nye tilvalgs- og overbygningsstudieordninger. Endvidere har vi løbende arbejdet på at effektivisere sagsbehandlingen, bl.a. som en følge af, at sekretariatet for hele instituttet blev sammenlagt sommer 2005.

De 3 studieledere for instituttets 3 afdelinger holder 3-4 møder per semester, hvor vi forsøger at sammenkøre og ensrette vores aktiviteter, procedurer og undervisningsudbud. I efteråret 2005 kørte vi således 2 fælleskurser. Kunst og litteratur/moderne kultur udbyder derudover hvert semester 4 kurser for den anden afdelings studerende.

Studentertidsskrift

Studienævnet udgiver studentertidsskriftet "Manus", hvoraf de fire første numre udkom i 2003/2004 i forbindelse med to konkrete undervisningsforløb, og et femte om fotografi blev forberedt i 2005 (endelig udgivelse blev januar 2006). "Manus" fungerer som forum for de studerendes opgaver og øvrige bidrag og redigeres af de studerende og deres underviser i fællesskab. Det er hensigten på denne måde at træne de studerende i skriftlig formidling af fagligt stof.

Endvidere blev der i 2005 lanceret et egentligt afdelings-tidsskrift, "Bastard". Første nummer udkom lige efter semesterstart, efterår 2005. Bladet redigeres af studerende.

Tværinstitutionelt samarbejde

I samarbejde med Malmø Universitet inviterede vi den amerikanske filmforsker Scott Bukatman til at holde foredrag på afdelingen. I anledning af 200-året for Friedrich Schillers død arrangerede studienævnet i september en en-dags international konference sammen med Goethe-instituttet, København. I efteråret var vi medarrangør af en del af det internationale seminar "The Expanded Notion of Public Art", som Det Kgl. Danske Kunstakademi stod som hovedarrangør af.

Studienævnet (v. Peter Duelund) arrangerede i efteråret tre "Kulturpolitiske torsdage" med i alt 15 forskellige forelæsere fra andre institutioner, politikere e.a. Seminarerne var åbne for offentligheden, og det var et meget stort tilbudsstykke med 60-70 deltagere hver gang.

Undervisningsformer

Studienævnet har fortsat og udviklet de nye og mere individuelt profilerede undervisningsformer, som blev indført for nogle år siden. De foreliggende undervisningsformer er nu workshops, øvelsesrækker, emnekurser, forelæsningsrækker og oversigtskurser. Denne udspecificering sikrer bredden i undervisningsudbuddet – således at der hvert semester både er mulighed for at følge brede forelæsningsforløb og indgå i workshoplignende sammenhænge i tæt samarbejde med den enkelte underviser.

Hvert semester udbydes 3-4 mere praktisk anlagte formidlingskurser. Forår 2005 havde vi bl.a. "Evaluering af kulturinstitutioner" og "Projektstyring" på programmet. I efteråret 2005 udbød vi bl.a. et kursus i "Storytelling" samt "Iværksætter", som blev udbudt på tværs af instituttets 3 afdelinger.

Som et led i den nye BA-ordning har vi indført dobbelt lærerbesætning i alle forelæsninger på de store grundfag, og det har været en succes både for lærere og studerende.

Modtageordning

Studienævnet har desuden fortsat og udviklet den modtageordning for de nye 1. års-studerende, der blev indført i efterårssemesteret 2002, og som vi har uddybet endnu mere i forlængelse af indførelsen af ny studieordning. Denne ordning har to komponenter. På den ene side står tutorerne for det gængse rusmodtagelsesprogram og for opdelingen af holdene i obligatoriske studiegrupper. På den anden side sørger holdkoordinatorerne (to af underviserne på 1. år) for den løbende koordination af og opsyn med læsegrupperne. Konkret står holdkoordinatoren for: 1) At gennemføre to samtaler med hver af de seks læsegrupper på sit hold, dels ved starten og dels ved slutningen af første semester. 2) At holde sin dør åben for holdets studerende med spørgsmål og problemer af studiemæssig karakter. 3) At forestå en kort rapportering af de bachelorstuderendes studieaktivitet ved slutningen af semesteret og aflevere denne til studielederen. De studerendes evaluering af modtageordningen er overordentlig positiv, og set fra studienævnets perspektiv giver den et glimrende overblik over årgangen.

Instruktorderkning

Studienævnet har endvidere fortsat og udviklet den instruktorderkning i forbindelse med undervisningen på 1. år, der blev indført i efterårssemesteret 2002. Instruktorerne er nu tilknyttet begge grundfag på 1. år, og som noget nyt har vi indført en 2. aflevering af opgaven efter respons på 1. version. Det har været en stor succes, og de studerende har været meget glade for det.

Bachelorprojektforløb

I lighed med de sidste 4 år blev der i efteråret 2005 etableret specielle studiekredse i studiets 3. semester, med henblik på bachelorprojektet. Hensigten med undervisningen i projektforløb er at sikre, at de studerendes arbejde med BA-projektet ikke falder sammen med det eksamenstunge forårssemester, og samtidig sikre at de studerende faktisk går i gang med projektarbejdet. I forbindelse med studiekredsene afholdtes desuden seminarer om opgaveskrivning.

Koordinering mellem forskning og undervisning

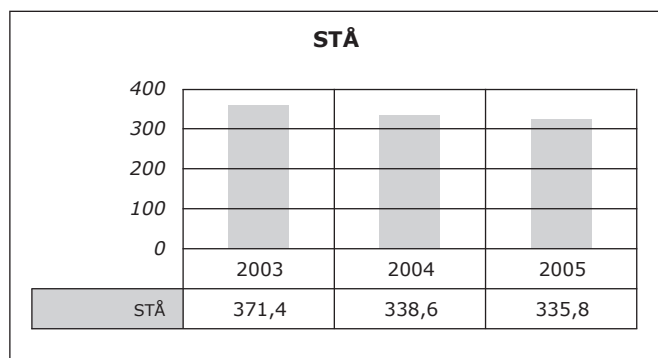
Endelig har det været studienævnets ambition at skabe et tættere bånd mellem forskning og undervisning. Helt konkret har dette fundet sted ved at lade fagets enkelte forskningsfora på skift arrangere seminarer, der retter sig mod fagets studerende.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder								
	Litteraturvid.	Dansk	Kunsthistorie	Filosofi	Film- og medie.	Øvrig hum.	Teologi	Meritoverført	I alt
Litteraturvidenskab	323,4	9,3	6,6	4,5	3,9	20,0	0,5	13,8	381,9
Engelsk	3,1								
Dansk	2,0								
Kunsthistorie	1,3								
Filosofi	1,1								
Øvrig humaniora	2,1								
Meritstuderende	2,1								
Gæstestuderende	0,6								
I alt	335,8								
Åben uddannelse	22,4								

STÅ 2002-2004

Studieleder Mette Sandbye

Institut for Medier, Erkendelse og Formidling

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, lektor Jan Riis Flor og viceinstituttleder Henrik Søndergaard.

Bestyrelsen består af institutleder Jan Riis Flor, viceinstituttleder Henrik Søndergaard, professor Torben Grodal, professor Christian Kock, lektor Anne Jerslev, lektor Kasper Lippert-Rasmussen, lektor Tone Saugstad, kontorfuldmægtig Pia Andersen, av-tekniker Jens Bager, overassistent Tine Weidick, stud.mag. Søren Bech Gade, stud.mag. Robert Poulsen, stud.mag. Uffe Paulsen.

Organisation

Instituttet er fagligt opdelt i Afdeling for Film- og Medievidenskab, Afdeling for Filosofi, Afdeling for Pædagogik og Afdeling for Retorik.

Adresse

Njalsgade 80
2300 København S
Telefon 35 32 88 69
Fax 35 32 88 50
www.mef.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Instituttet har arbejdet med at følge op på udviklingsplanen for 2005-2009. Der er udpeget afdelingsledere. Indsats- og satsningsområder er blevet afgrænset og præciseret. Publikationsstrategien er blevet uddybet og lagt på hjemmesiden. Et skema for angivelse af indikatorer for forskningsaktivitet og -kvalitet er under udarbejdelse. Retningslinjer for undervisningsevaluering og opfølgning på disse er blevet fastlagt. Der er etableret en fælles enhed for studie- og erhvervsvejledning.

Personaleforhold

Andreas Gregersen og Christian Isak Thorsen blev ansat som ph.d.-studerende 1. februar i Afdeling for Film- og Medievidenskab.

Carl Henrik Koch fra Afdeling for Filosofi er af Det danske Akademi tildelt Selskabet til de skønne og nyttige Videnskabers Forfremmelses pris.

Karen Borgnakke er tiltrådt som professor i Afdeling for Pædagogik.

Lisa Storm Villadsen er ansat som lektor i Afdeling for Retorik.

Afdeling for Film- og Medievidenskab

Forskningsvirksomhed

Afdelingens centrale forskningsområde er de audiovisuelle medier (film, tv, video, computermedier), men der forskes også i radio og trykte medier (aviser, ugeblade, litteratur).

Forskningen beskæftiger sig såvel med de særlige træk ved forskellige medier som med tværmedialitet og mediernes konvergens. Der arbejdes både teoretisk, analytisk, historisk, sociologisk og psykologisk med medierne, og forskningen er kendetegnet ved en høj grad af tværvideenskabelighed, hvor humanvidenskabelige, psykologiske og socialvidenskabelige tilgange kombineres. Både hvad angår emneområder og med hensyn til teori, har forskningen et internationalt perspektiv og udvikles ofte i tæt kontakt med udenlandske forskningsmiljøer.

1. Individuelle forskningsprojekter

1.1. Filmvidenskab

Filmen og det moderne. Filmgenrer og filmkultur i Danmark 1940-1972. Har i 2005 færdiggjort projektet, som er udkommet som bog på Gyldendal i november 2005 (Ib Bondebjerg).

Mental modellering af intentionelle agenter. Ph.d.-projekt (Andreas Gregersen).

Embodied Visions. Fortsætter færdiggørelsen af bogen, der forener en kognitiv, en evolutionær og en kulturalistisk tilgang til filmforståelsen (Torben Grodal).

Har færdiggjort artiklen 'The pecma flow' til Film Studies, og færdiggjort artikler om Lars von Trier og om USA's film i Irak-krigens skygge (Torben Grodal).

Forsker fortsat i Lars von Trier, dogmefilm og den nye danske film generelt. Fortsætter arbejdet med en opdateret udgave af Filmleksikon samt af filmstoffet i Den Store Danske Encyklopædi (med henblik på online udgave) (Peter Schepeleern).

Isbjørnens anatomi – en undersøgelse af Nordisk Films Kompagni som erhvervsvirksomhed i perioden 1906-1928. Ph.d.-projekt (Isak Thorsen).

Fortsætter arbejdet med Carl Th. Dreyers film med henblik på udarbejdelse af to bøger. Den ene har titlen "Passion and Word: Carl Th. Dreyer and Film History as Human Action". Den anden vil have titlen "Carl Th. Dreyer: En filmhistorisk biografi". Foreløbig har arbejdet bl.a. resulteret i kommentarlydspor til Dreyers film Michael (udkommet på DVD i 2005) og Vredens Dag (udkommer på DVD i 2006). Deltager desuden i forberedelsen af et omfattende retrospektiv af danske stumfilm som skal vises på stumfilmfestivalen i Pordenone i 2006 i anledning af Nordisk Film Kompagnis 100-års-jubilæum (Casper Tybjerg).

1.2. Medievidenskab

Medier, dokumentarisme og demokrati (projekt under MODINET: Medier og Demokrati i netværkssamfundet) om udviklingstendenser i mediekulturen siden 1990. Har her udgivet en række artikler om tendenser i den nyeste dokumentarisme og om dokumentarismens måde at skildre politikere og politik på (Ib Bondebjerg).

Virkelighedens fortællinger. Tv-dokumentarisme 1951-2001 (Ib Bondebjerg).

Medier, demokrati og europæisk kultur (projekt under Københavns Universitets satsningsområde "Europa i forandring") (Ib Bondebjerg).

Dansk børne- og ungdoms-tv's historie 1954-2000. Arbejder på manuskript til bogen (Christa Lykke Christensen).

Humoren i nutidens mediekulturelle udtryk. Delprojekt under SHF-projektet "Hvor går grænsen? Højspændingsæstetik og etisk kvalitet i den aktuelle mediekultur (2005-2008)" (Christa Lykke Christensen).

Vidensformidling og offentlighed – mellem ekspert og ekspertise. Forskningsleder på instituttets satsningsområde (Christa Lykke Christensen).

Kulturens medialisering. Deltager i instituttets satsningsområde (Christa Lykke Christensen).

Myths and Media Molding Mass Mentality in Former Yugoslavia since 1980. Myters og mediers indflydelse på den offentlige meningsdannelse i (det tidligere) Jugoslavien siden 1980 (Karsten Fledelius).

Samspelet mellem serbiske kirkeledere, medier og politikere 1990-2005 med særligt henblik på det nationale spørgsmål (Orthodoxe Kirche, moderne Medien und Serbische Nation 1990-2005) (Karsten Fledelius).

Identitet og film i Kaukasus (satsningsområdet Religion i det 21. århundrede) (Karsten Fledelius).

Det medieårne vendepunkt mellem konflikt og forsoning (satsningsområdet Religion i det 21. århundrede) (Karsten Fledelius).

Web-kommunikation med vægt på en kombination af receptionsanalyse og usabilitytest. Forskningsprojektet fortsætter. I foråret undersøgte forståelsen af web-forsider og i efteråret forskellige typer af billedbrug på internettet. Projektet indgår i det eksterne forskningssamarbejde i Dignet – et paraplyprojekt for Øresundsregionens forsøg på at bygge bro mellem forskningsverdenen og erhvervslivet (Lennard Højbjerg).

Levende billeders stil. Færdiggørelsen af værket fortsætter (Lennard Højbjerg).

Dansk tv's historie. I 2005 har professor Stig Hjarvard arbejdet med færdiggørelsen af værket.

Det selskabelige samfund. Essays om medier mellem mennesker. Ny og udvidet udgave (Stig Hjarvard).

Projekt om den politiske presse, hvor avisernes rolle for den politiske opinionsdannelse undersøges teoretisk, historisk og empirisk (Stig Hjarvard).

Tværvideenskabeligt forskningsprogram MODINET. Medier og demokrati i netværkssamfundet (Stig Hjarvard).

Mediernes påvirkning af religiøse forestillinger. Forskningsprojekt under Københavns Universitets satsningsområde "Religion i det 21. århundrede" (Stig Hjarvard).

Medier og demokrati i netværkssamfundet (MODINET), 2002-2006. Leder 2004-2006 (Klaus Bruhn Jensen).

Copenhagen Living Lab. Medlem af planlægningsgruppen (Klaus Bruhn Jensen).

Delprojekt under Modinet om websites som politiske ressourcer. Delprojekt under Modinet om digitale lydmedier. Afdelingens satsningsområde 'Digital kommunikation og æstetik' (Klaus Bruhn Jensen).

Morphing og 'extreme makeovers': Kosmetiske kropsbegivenheder i de hurtige forandringskultur. Delprojekt under det FKK-finansierede projekt "Hvor går grænsen? Højspændingsæstetik og etisk kvalitet i den aktuelle mediekultur" (2005-2008). (Anne Jerslev) Arbejder endvidere sammen med ph.d.-studerende Dan Pedersen på en bog om lanceringen og receptionen af den tredje Ringenes Herrefilm i Danmark (Anne Jerslev).

Film fra og om Afrika. Første del af projektet undersøger vestlige fiktionfilms repræsentation af Afrika fra stumfilmæraen til i dag. Anden del behandler afrikanernes egne film, som anskues i analytisk og historisk perspektiv og diskuteres i forhold til postkoloniale diskursstrategier (Eva Jørholt).

Kommunikationsbranchens medierelationer – professionelle netværk, kommunikationsfaglige perspektiver og me-

diedemokratiske konsekvenser. Forskningsrapport udkom i oktober 2005. Dette projekt forventes desuden at afstedkomme en artikel om internet-medieret public relations til en international antologi om strategisk kommunikation i 2006/07. Abstract er netop accepteret i første runde (Nete Nørgaard Kristensen).

De danske mediers selvspin under valgkampen 2005. Artikel til udgivelse i MODINET's slutpublikation, forventet udgivelse efteråret 2006 (Nete Nørgaard Kristensen).

Computerspilsdramaturgi – modeller for interaktive og spilcentrerede handlingsstrukturer i fiktive verdener. Projektets sigte er en grundbog i computerspilsdramaturgi (Kjetil Sandvik).

Performativ Receptionsæstetik – reception som deltagelse, produktion og udsigelse i digitale værker. Forskningsprojekt i regi af forskningssamarbejdet 'Æstetiske Grænseflader'. Projektets sigte er en bog, skrevet i samarbejde med de øvrige forskere i forskningssamarbejdet 'Æstetiske Grænseflader' (Kjetil Sandvik).

Gameplay som design (Kjetil Sandvik).

Fra kanal til portal. Projekt under MODINET, hvor public service-mediernes strategier i relation til den igangværende digitaliseringsproces analyseres (Henrik Søndergaard).

Medieregulering og public service-medierne. Delprojekt hvor især EU's medie- og konkurrenceregulering undersøges i relation til public service-medierne (Henrik Søndergaard).

Andre ph.d.-projekter

"Dansk tv set med udenlandske øjne" (Dan Pedersen).

Joint venture mellem Zodiak Television World og DR.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Christa Lykke Christensen: Har siddet i bedømmelsesudvalg vedrørende adjunktur på Medievidenskab, Syddansk Universitet, samt været formand for bedømmelsesudvalg vedrørende ph.d.-afhandling på Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Københavns Universitet. Har endvidere været formand for bedømmelsesudvalg vedrørende lektorat på Afdeling for Film- & Medievidenskab, Københavns Universitet. Har desuden været medlem af lektorbedømmelsesudvalget ved læreruddannelserne.

Torben Grodal: Har været projektevaluator for det Finske Akademi og medlem af evalueringskomite for Pia Tikkas ph.d.-afhandling, herunder pre-examination i Helsinki.

Stig Hjarvard: Har været 1. opponent ved disputatsforsvar ved Aalborg Universitet, samt siddet i bedømmelsesudvalg vedr. forskerskoleansøgninger.

Klaus Bruhn Jensen: Har været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. professorat, Aarhus Universitet, samt været bedømmer af ansøgninger vedr. European Science Foundation Exploratory Workshops. Har endvidere været faglig evaluator, Norges Forskningsråd og medlem af Student Paper Competition Committee, Internet Research 6.0.

Anne Jerslev: Har siddet i ph.d.-bedømmelsesudvalg på Institut for Medievidenskab, Odense Universitet og på Institut for Medievidenskab, Universitetet i Oslo. Har endvidere siddet i bedømmelsesudvalg vedrørende professorstilling i Filmvidenskab, Høgskolen i Lillehammer samt været faglig evaluator for Norges Forskningsråd.

Henrik Søndergaard: Har været formand for bedømmelsesudvalg for ph.d.-stipendier ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling samt formand for bedømmelsesudvalg vedr. lektorat i medievidenskab ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling.

Tillidshverv

Ib Bondebjerg: Medlem af styregruppen for MODINET (Medier og demokrati i Netværkssamfundet).

Christa Lykke Christensen: Medlem af gruppe nedsat af fakultetet vedrørende Oplevelsesøkonomi.

Karsten Fledelius: Formand for den Danske Nationalkomité for byzantinske studier. Vicepræsident i AIEB (Association Internationale des Études Byzantines). Er endvidere medlem af bestyrelsen (Council) for IAMHIST (International Association for Media and History). Endelig er Karsten Fledelius ansvarlig for arbejdsgruppen "Religion mellem konflikt og forsoning" inden for Københavns Universitets tværfaktulære satsningsområde "Religion i det 21. århundrede" (sammen med ph.d. Lene Sjørup).

Torben Grodal: Medlem af the Board for 'Centre for the Cognitive Study of the Moving Image' lokaliseret ved University of Alabama.

Stig Hjarvard: Leder af Nordic Research Network on the Mediatization of Religion and Culture, støttet af Nord-Forsk, og leder af instituttets satsningsområde Kulturens Medialisering. Han er medlem af Akademisk Råd ved Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet, og medlem af redaktionen af Northern Lights, Film & Media Studies Yearbook. Han er ligeledes medlem af nævnet for Forskerskolen for Medier, Kommunikation og Journalistik, FMKJ, og medlem af censorkorpset for Medievidenskab og Dansk ved forskellige danske universiteter.

Klaus Bruhn Jensen: Medlem af Applied/Public Policy Research Award Committee, International Communication Association. Er endvidere programcensur, uddannelserne i medievidenskab, Universitetet i Bergen, samt suppleant til Bestyrelsen for NORDICOM.

Anne Jerslev: Har været medlem af Museumsrådet under Det Danske Filminstitut. Har endvidere været eksternt udpeget medlem af Forskningsudvalget ved Danmarks Biblioteksskole, og er medlem af det faglige forum for mediefaget i gymnasieskolen. Endelig har Anne Jerslev været med i en af rektor nedsat task force med henblik på at udarbejde en rapport om "Udvikling og udbygning af forskningsbaseret efter- og videreuddannelse på Københavns Universitet".

Eva Jørholt: Instituttets internationale koordinator. Er endvidere udpeget til at repræsentere Københavns Universitet i CIRIUS' nationale udvalg vedr. internationalisering af de videregående uddannelser. Endelig er Eva Jørholt udpeget til at repræsentere Det Humanistiske Fakultet i Sønning-komitéen.

Nete Nørgaard Kristensen: Har været faglig koordinator og marketingansvarlig for Master i Cross-Media Communication (frem til og med august 2005).

Kjetil Sandvik: Medlem af bestyrelsen i spilforskning og medlem af bestyrelsen i Center for Digital Æstetik-forskning. Er endvidere medlem af koordinationsgruppen for Det Danske Akademi for Digital Interaktiv Underholdning og medlem af forskningssamarbejdet IT-Forum SPAN.

Peter Schepele: Medlem af priskomiteer for Carl Th. Dreyer Prisen, Ingmar Bergmans Rejselegat og Nordisk Film Prisen. Formand for Museumsrådet, Det Danske Filminstitut.

Formidling

Christa Lykke Christensen: Har afholdt foredrag om Humor i nutidens mediekultur på seminaret: Intimitetsiscenesættelser i den aktuelle mediekultur, Københavns Universitet, november.

Udgivervirksomhed

Afdelingen udgiver den internationale årbog "Northern Lights, Film & Media Studies Yearbook". Den publiceres på engelsk og udgives én gang om året på Forlaget Museum Tusulanum. Hovedredaktør er Ib Bondebjerg, og i redaktionen sidder desuden Torben Grodal, Stig Hjarvard og Anne Jerslev. Årets udgave har titlen "European Film and Media Culture" og er redigeret af Lennard Højbjerg Hansen og Henrik Søndergaard.

Redaktionelle hverv

Ib Bondebjerg: Hovedredaktør af Northern Lights, Film and Media Studies Yearbook.

Karsten Fledelius: Sidder i redaktionen for antologien "Arven fra Byzans – Europas gyldne Rige" (udgivelse planlagt i 2007).

Klaus Bruhn Jensen: Area Editor for Communication Theory and Philosophy, International Encyclopedia of Communication (10 vol. under forberedelse) samt Corresponding Editor, European Journal of Communication. Endvidere er Klaus Bruhn Jensen medlem af editorial board for følgende tidsskrifter: Journal of Broadcasting and Electronic Media, Journalism – Theory, Practice, and Criticism, Communications: The European Journal of Communication Research, samt medlem af Advisory Board, Global Media Journal – Polish Edition.

Anne Jerslev: Har været med i redaktionen af Northern Lights, Film and Media Studies Yearbook, Årbog for Afdeling for Film- og Medievidenskab.

Eva Jørholt: Ansvarshavende redaktør af filmtidsskriftet Kosmorama, der udgives i et samarbejde med Det Danske Filminstitut/Cinematket.

Nete Nørgaard Kristensen: Har været medredaktør og bidragsyder til antologien "Proces og struktur i ph.d.-forløbet – om at leve og overleve" i samarbejde med adjunkt Unni From (Aarhus Universitet), udkom i juli 2005. Er endvidere medredaktør og bidragsyder til antologien "Medierne i krig – krigen i medierne" i samarbejde med Mark Ørsten (Roskilde Universitetscenter), forventet udgivelse i maj 2006.

Peter Schepele: Sidder i redaktionen af tidsskrifterne Kosmorama og Ekko. Hovedredaktør på jubilæumsbog om Statens Kunstfond 1964-2004.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Ib Bondebjerg: Medlem af European Television History Network og med i netværksgruppen "Europa og kulturel identitet" under Københavns Universitets satsningsområde; "Europa i forandring".

Karsten Fledelius: Har været foredragsholder og workshop-organisator ved den 21. IAMHIST-kongres i Cincinnati, USA, juli 2005. Har endvidere afholdt gæsteforelæsninger om dansk film siden 1972 ved universiteter i Beograd, Zagreb, Podgorica og Sarajevo samt institutioner i Banja Luka, Zenica, Mostar og Split (januar, april, juli, oktober). Gæsteforelæsning om Kleopatra på film på Aarhus Universitet i november 2005.

Torben Grodal: Deltager i forskningsgruppen Kognition og kultur.

Lennard Højbjerg Hansen: Deltager i to interne forskningsnetværk – det digitale (under ledelse af Klaus Bruhn Jensen) og det kognitive (under ledelse af Torben Grodal) – og i Dignet, Øresundsregionens udviklingsprojekt for forskere og erhvervsliv, med digital kommunikation som arbejdsområde.

Klaus Bruhn Jensen: Repræsentant for Det Humanistiske Fakultet ved Københavns Universitet i samarbejdsprojekter og seminarer under Crossroads Copenhagen samt koordinator for nordisk netværk om lyd som kommunikation: auDIO – Digital Sound Cultures.

Anne Jerslev: Har deltaget i forskningsnetværket MediaDemos (Network on the Ethics of Mediation). Anne Jerslev er leder af forskningsprojektet “Hvor går grænsen? Højspændingsæstetik og etisk kvalitet i den aktuelle mediekultur” (2005-2008). Endelig deltager Anne Jerslev i instituttets satsningsområde om “Vidensformidling og offentlighed – mellem ekspert og ekspertise” og i afdelingens medialiseringssatsning.

Henrik Søndergaard: Deltager i MODINET og i RIPE/styringsgruppen.

Forskningsophold i udlandet

Stig Hjarvard: Har været gæsteprofessor ved University of Otago, New Zealand, i halvanden måned.

Afdeling for Filosofi

Forskningsvirksomhed

1. Teoretisk filosofi

Studier vedr. socialkonstruktivistisk videnskabsteori og naturaliseringen af filosofien (Finn Collin).

Isaac Newtons ikke-fysiske forfatterskab, med henblik på udarbejdelse af bog om dette emne, i tilknytning til en række oversættelser af Newton-tekster (Carl Henrik Koch).

Niels Stensens og Jens Krafts forfatterskaber. Supplerende studier med henblik på mindre bidrag til engelsksprogede håndbøger i henholdsvis medicinhistorie og litteratur (Carl Henrik Koch).

A.P. Adlers forfatterskab. Supplerende studier med henblik på udarbejdelse af en engelsksproget artikel til et værk om Kierkegaards samtidige (Carl Henrik Koch).

N.F.S. Grundtvigs forfatterskab. Supplerende studier med henblik på udarbejdelse af anmeldelse af en Grundtvig-disputats (Carl Henrik Koch).

Persons, interests and morality. Teorier om egeninteresse og deres betydning for moral (især lighed og populationsetik) (Niels Holtug).

Lighed og pluralisme. Forskningsnetværk om lighed og værdimæssig pluralisme, inklusive multikulturalisme (Niels Holtug).

2. Filosofihistorie

Tysk hermeneutik og fænomenologi. Fortsat arbejde med artikel i forbindelse med ny udgave af Politikens Filosofi Leksikon samt den nye udgave af “Vor tids filosofi” (Poul Lübcke).

Sprog og kendsgerninger/Fact and Language (1. år af 2). Forskningsprojekt, herunder færdiggørelse af artikel om vidensparadokset, som er under udgivelse (Stig Alstrup Rasmussen).

Faglige og administrative hverv

Finn Collin: Medlem af styregruppen for Dansk Forskerskole for Filosofi, Idé- og Videnskabshistorie.

Bedømmelsesudvalg

Finn Collin: Formand for bedømmelsesudvalg vedr. doktordisputats, indleveret til Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik, Københavns Universitet. Er endvidere formand for bedømmelsesudvalg vedr. ansættelse af professor ved Afdeling for Filosofi, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling.

Niels Holtug: Har siddet i bedømmelsesudvalg vedr. adjunktur i praktisk filosofi, Roskilde Universitetscenter.

Kasper Lippert-Rasmussen: Har været medlem af bedømmelsesudvalg i forbindelse med besættelse af lektorat i praktisk filosofi ved Göteborgs Universitet.

Tillidshverv

Niels Holtug: Erhvervsvejleder, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling.

Arbejdsgruppe om en bioteknologisk forskningsstrategi på non-food- og foderområdet under fødevarerministeriet.

Kasper Lippert-Rasmussen: Tovholder for forskerkollegiet samt bestyrelsesmedlem.

Formidling

Anders Gorm Nissen: Interviewet til artiklen “Godhedens Problem” af Lone Frank. Bragt på forsiden af “Ideer” i Weekend-Avisen 16.12.2005. Har endvidere skrevet en kronik sammen med Klemens Kappel: “Med åbent sind – men ikke så hjernen falder ud”, bragt i Morgenavisen Jyllandsposten 22.12.2005.

Redaktionelle hverv

Finn Collin: Hovedredaktør af Danish Yearbook of Philosophy; medlem af redaktionskomiteen for det nordiske tidsskrift VEST; Consulting Editor af det internationale tidsskrift Episteme.

Niels Holtug: Editorial board, Bioethics, Oxford University Press, Editorial Board, Utilitas, Cambridge University Press og editorial board, Filosofiske Studier.

Kasper Lippert-Rasmussen: Medlem af følgende redaktioner: Utilitas (Editorial Committee, Cambridge University Press, England). SATS: Nordisk Filosofisk Tidsskrift, Filosofiske Studier, Politik. International Journal of Ethics (Editorial Board, Nova Publishers, USA). Referee: Ethics (flere papers), Ethical Theory and Moral Practice, Journal of Political Philosophy, Oxford University Press.

Poul Lübcke: Medlem af The International Advisory Board for The International Kierkegaard Commentary, ed. af Robert L. Perkins, Mercer U.P. Er redaktør af antologien, Kierkegaard: Either-Or Volume Two: Proceedings from the Kierkegaard Philosophical Research Seminar (planlagt udgivet 2006).

Poul Lübcke: Fortsat redaktion af Politikens Filosofi Leksikon (planlagt udgivet 2007), fortsat redaktion af Tysk filosofi (planlagt udgivet 2008).

Kongresser og symposier

Poul Lübcke: Har været leder af og deltaget med paper i konferencen, The 2. International Kierkegaard Research Symposium, Københavns Universitet 2005. Koordinator for Nordisk netværk for studiet af tysk idealisme ved Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet. Leder af Søren Kierkegaard Research Seminars for forskere på ph.d.- og post.doc.-niveau.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Forskningsophold i udlandet

Poul Lübcke: September-november 2005 forskningsophold i Firenze og Arezzo.

Afdeling for Pædagogik

Forskningsvirksomhed

1. Individuelle forskningsprojekter

Styring af pædagogisk arbejde – mellem internationale videnskoner og lokale meningsdannelse (støttet af Statens Humanistiske Forskningsråd (Peter Østergaard Andersen). Klassisk og moderne pædagogisk teori. Redaktion og skrivning af en grundbog i pædagogisk teori på Hans Reitzels Forlag med forventet udgivelse primo 2007 (Peter Østergaard Andersen).

Vidensformidling og offentlighed – mellem ekspert og ekspertice (tværfagligt satsningsområde ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling) (Peter Østergaard Andersen).

It i gymnasiet, pilotprojekt støttet af Undervisningsministeriet (Karen Borgnakke).

Studier i læring – en senmoderne udfordring til pædagogikken, kritiske analyser af læringsdiskursen, kombineret med empiriske feltstudier. Gennemgående forskningsprojekt (Karen Borgnakke).

Identitetspolitik i det flerkulturelle klasserum. Konstruktion af fag og identitet i religionsundervisningen – et klasserumsstudie (Mette Buchardt).

Kollaborativ skriveproces i den videnbaserede organisation. I den videnbaserede organisation produceres en lang række tekster, ofte omfangsrige og komplekse, af medarbejdere der indgår i mere eller mindre formaliserede skrivefællesskaber. Projektet ser på, hvorledes denne kollaborative proces forløber, og hvorledes medarbejderne tilegner sig de nødvendige kompetencer til at indgå i processen, og i særdeleshed på respons som et værktøj i processen og en platform for læring (Katrine Dahl).

Bedømmelse af universitetsundervisning: Undersøgelse af vurderingskriterier ved bedømmelse af universitetsundervisning, specielt i forbindelse med adjunktens pædagogiske uddannelse. Afgrænsning af problemområde, analyse af udvalgte adjunktbedømmelser samt litteraturgennemgang af normative og empiriske kriterier afsluttet (Helge Dohn).

Specielt sprogspsykologiske faktorerens betydning ved affattelse af bedømmelser. Empirisk undersøgelse under planlægning (Helge Dohn).

Kundskabsteoretiske og komparative studier af praksis- og vidensformer i kvindedominerede erhvervs- og uddannelsessammenhænge (Tine Rask Eriksen).

Uddannelsespolitiske analyser af uddannelsesreformer – og hvordan de i disse år udfoldes som akademisering og centralisering i en række praktiske fag. Samt de betydninger det får for de kønnede, kropslige og emotionelle relationskompetencer i udvalgte relationsprofessioner (Tine Rask Eriksen).

Ny-aristotelisk perspektiv på skolastisk og ikke-skolastisk læring – og på forholdet mellem teori og praksis i professionsuddannelser samt forholdet mellem mundtlig og skriftlig kultur i forhold til undervisning, erfaring og handlebåren kundskab (Tone Saugstad).

Voksenpædagogik og videnssamfundet. Forholdet mellem selvrealisering og dannelse; vejledning og intimitets-samfundet; kundskabens status i det postmoderne samfund; forholdet mellem viden, kunnen og kompetence (Tone Saugstad).

God universitetsundervisning. En diskussion af og med universitetsundervisere (Tone Saugstad).

Grænser for progressive pædagogikformer – en socialisationsanalyse. Ph.d.-projekt. Projektet udforsker, hvordan den progressive pædagogik-form, 'fag-integreret projektarbejde', påvirker den danske folkeskoles socialisation af elever. Datakonstruktionen betjener sig af observations-, samtale- og interviewarbejde på en skole i et kulturelt og socialt blandet miljø i Københavnsområdet, samt dokumentanalyser og generelt historiseringsarbejde (Trine Øland).

Faglige og administrative hverv

Udvalg og fonde

Bolette Moldenhawer: Afdelingsleder for Pædagogik og medlem af Studienævnet for Pædagogik. Er endvidere medlem af instituttets samarbejdsudvalg.

Bedømmelsesudvalg

Peter Østergaard Andersen: Har været formand for bedømmelsesudvalg for ph.d.-studerende Birthe Hedegaard Larsen samt leder af forsvarshandlingen for ph.d.-studerende Søren Gytz Olesen.

Karen Borgnakke: Har været medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg for ph.d.-stipendier, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling samt medlem af lektorbedømmelsesudvalg/Betygsnämnd for: Universitetslektor i pædagogik, Högskolan i Borås, Sverige.

Tine Rask Eriksen: Har været medlem af bedømmelsesudvalget til stilling som stipendiat inden for kunsthøgskolepraktisk kundskab ved Senter for praktisk kundskab, Professionshøgskolen, Høgskolen i Bodø, Norge.

Bolette Moldenhawer: Har været medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg/Betygsnämnd for Caroline Ljungberg: Den svenska skolan och det mångkulturella – en paradox? Tema Etnicitet Filosofiska Fakulteten, Linköping Universitet, Malmö Högskola. Endvidere medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg for Camilla Elg: Set og oversat. Unge kvinder med indvandrerbaggrund i Danmark. Akademiet for Migrationsstudier i Danmark, Aalborg Universitet. Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg for Søren Gytz Olesen: Rekruttering og reproduktion – om praktikker og italesættelser i pædagoguddannelsen. Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Det Humanistiske Fakultet, Kø-

benhavns Universitet. Ledet forsvarshandling for Erik Hygum (2005): Et professions- og generationsperspektiv på ny skolestart. Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Tone Saugstad: Har siddet i bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling indleveret ved Aarhus Universitet af Eva Just.

Tillidshverv

Karen Borgnakke: Har ledet forsvarshandling for Birte Hedegaard Larsen: "Anerkendelse og krænkelse – En undersøgelse af diskursive kontrolprocedurer i relation til sygeplejerskers bestræbelser på at opnå anerkendelse af det verdslige sygeplejefag som et selvstændigt fag." Institut for Medier, Erkendelse og Formidling. Er medlem af Landskoordineringen af forskeruddannelse i pædagogik og uddannelsesforskning.

Tine Rask Eriksen: Projektleder for Master i Professionsuddannelse og Professionsudvikling på instituttet. Er endvidere medlem af følgegruppen for Master i Professionsudvikling nedsat af Danmarks Pædagogiske Universitet og Københavns Universitet samt medlem af udviklingsrådet på CVU Storkøbenhavn. Endelig er Tine Rask Eriksen medlem af det nordiske netværk: "Krop og praksis", støttet af Nordisk Råd. Deltager i satsningsområdet: Vidensformidling og offentlighed – mellem ekspert og ekspertice på Institut for Medier, Erkendelse og Formidling. Deltager i Crossroads Copenhagens idegruppe, Det Humanistiske Fakultet.

Bolette Moldenhawer: Deltog som opponert på artikel: Hanne Warming: Erkendelse gennem oplevelse i konferencen: Interactionist approaches in qualitative studies – interviews, observations, documents. December 14th to 15th 2005, The Graduate School for "Integration, Production and Welfare", Socialforskningsinstituttet.

Tone Saugstad: Medlem af bestyrelsen for Institut for Medier, Erkendelse og Formidling samt medlem af biblioteksudvalg. International koordinator for pædagogik.

Formidling

Redaktionelle hverv

Peter Østergaard Andersen: Medlem af redaktionen af det pædagogiske tidsskrift VERA.

Helge Dohn: Referee: Medical Education.

Tine Rask Eriksen: Redaktør af monografien: Dilemmas of care. The Nordic Welfare State and Paid Care. Ashgate, England. Udkom 2005. Redaktør af antologien: Professionsidentitet i forandring, Akademisk Forlag. Udkom 2005. Referee i "Kvinder, Køn og Forskning". I referencegruppen i "Social Kritik". Referee i "Vård i Norden".

Trine Øland: Redaktør af Dansk Pædagogisk Tidsskrift.

Kongresser og symposier

Bolette Moldenhawer: Arrangerede i samarbejde med Nils Holtug, Afdeling for Filosofi, seminar om lighed, kultur og uddannelse, Københavns Universitet, 4. maj 2005, netværket: Equality and Plurality.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Karen Borgnakke: Medlem af EU-projektet CLASP, Creative Learning and Student Perspectives. Koordinator: Bob Jeffrey (UK, Open University). Programleder for den danske del af CLASP-projektet med feltstudier og casestudier i Nye læringsstrategier i gymnasiet. Projektet afsluttes 2005, men er pt. under videreførelse i projektet CLASP-PP,

Creative Learning and Student Perspectives: Participative Pedagogies med ansøgning fremsendt til European Science Foundation, ESF, European Collaborative Research Projects, ECRP. I regi af Crossroad Copenhagen, Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet, deltager i opstarten af projekter vedrørende empiriske studier i it-læring. Karen Borgnakke deltager endvidere som forskningskonsulent i: Projekt Projektarbejde, Dokumentationsprojekt i htx og hhx, støttet af Undervisningsministeriet. En undersøgelse af progression i teori og praksis, pilotprojekt støttet af Undervisningsministeriet, sammen med Ellen Krogh, Syddansk Universitet. Deltager som gæstelærer i post-graduate, interdisciplinary seminar "Gender and Profession – a psycho-social approach", september 2005, at the Inter-University Centre, Dubrovnik, Croatia. Planlægger og afholder landsdækkende ph.d.-kursus: Forskningsmetodologier, Syddansk Universitet, Odense, sammen med Henning Salling Olesen, Roskilde Universitetscenter, Palle Rasmussen, Aalborg Universitet.

Tine Rask Eriksen: Indgår i forskerskolen i "Livslang læring" på Roskilde Universitets Center. Omsorg under forandring? Et forløbsstudie af identitetsdannelse, vidensproduktion og lærerprocesser vedrørende socialiseringen i en kvindelig omsorgsuddannelse i mødet med academia år 2002-2005, sammenlignet med et forløbsstudie af uddannelsen af sygeplejeelever i 1987-1990. Udarbejdes i samarbejde med 4 akademiske undervisere fra CVU-Øresund.

Bolette Moldenhawer: Programleder for Forskningsområdet Skole- og Uddannelse i forskningsprogrammet under Øresundsregionens forsknings- og udviklingskomité: Migration og integration – et transnationalt og tværvenskabeligt studie af indvandrere og flygtninge i Øresundsregionen – i perioden 1. august 2002-31. december 2005, www.imio.org. Forskningsprogrammet er kollektivt ledet af Gunnar Alsmark, Lunds universitet, forskningsadjunkt Tina Kallehave, Københavns Universitet og Bolette Moldenhawer, Københavns Universitet. Arbejder i programmet med to forskningsprojekter: Forskningsprojekt I: En komparativ undersøgelse af ungdomsuddannelsesfeltets struktur i Malmø og København. Formålet med projektet er at undersøge, hvordan forskellige elever med hensyn til social baggrund, køn og migrantsituation i perioden 1998-2001 er fordelt på forskellige ungdomsuddannelser. Forskningsprojekt II: Individualisering og social differentiering – En komparativ analyse af de unges integration i ungdomsuddannelsen i Malmø og København. Projektets formål er en komparativ undersøgelse af relationer mellem de unges uddannelsesstrategier og uddannelsernes profil på udvalgte ungdomsuddannelser. Undersøgelsen foretages på to udvalgte og indholdsmæssigt sammenlignelige ungdomsuddannelser i henholdsvis København og Malmø – den ene med teknisk profil og den anden med en social- og sundhedsfaglig profil.

Trine Øland: Forskningsarbejde i forbindelse med deltagelse i Øforsksprogrammet: Migration og integration – en transnationalt og flervetenskaplig studie av invandrare och flyktingar i Öresundsregionen i perioden 1. februar -31. marts 2005, med henblik på udarbejdelse af artikel om de i forskningsprogrammet deltagende forskningsprojekters komparative metodologi.

Forskningsophold i udlandet

Tone Saugstad: Forskningsophold ved Oslo Universitet, Det Pædagogiske Fakultet i foråret 2005.

Afdeling for Retorik

1. Individuelle forskningsprojekter

Introduktion til genudgivelse af Jørgen Fafner: Retorik. Klassisk og moderne (Charlotte Jørgensen).

Argumentation til akademisk lærebog om retorik (fælles projekt på Afdeling for Retorik) (Charlotte Jørgensen).

Argumentation, litterær æstetik, retorikkens teori og historie, skrivepædagogik og offentlig meningsdannelse (Christian Kock).

Retorik og krop: Klargøring af video-rekonstruktion til publikation. Udgivelse af Michael Rosings oversættelse af fransk actio-artikel. Undersøgelse af det kropslige udtryk i Frederike Bruns æstetiske opdragelsesmetode. Introduktion i retorisk kropssprog (Merete Onsberg).

Retorisk teori og kritik. Lærebog (med Charlotte Jørgensen, Christian Kock, Merete Onsberg og Hanne Roer) (Lisa Storm Villadsen).

Andre ph.d.-projekter

Arbejder på ph.d.-projektet "Ethos i et digitalt perspektiv". Projektet søger at nyfortolke det klassiske begreb om retorikens karakter og troværdighed, ethos, ved at studere, hvordan begrebet realiseres i de nye tekstformer i web-mediet (Elisabeth Hoff-Clausen).

Christine Isager arbejder fortsat på sin afhandling "Skribenter der skaber sig: Hunter S. Thompson og Günter Wallraff som mønstre for retorisk handlekraft i den spektakulære, personlige reportage".

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Christian Kock: Medlem af fagkomiteen for humaniora under Norges Forskningsråd. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. professorat i kommunikative kompetencer på Danmarks Pædagogiske Universitet. Formand for bedømmelsesudvalg vedr. lektorat i retorik med særligt henblik på moderne retorisk teori og retorisk kritik på Københavns Universitet.

Hanne Roer: Har været med i adjunktbedømmelsesudvalg ved Copenhagen Business School. Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg for ph.d.-afhandling afleveret på Afdeling for Retorik.

Tillidshverv

Charlotte Jørgensen: Medlem af bedømmergruppen til Magisterrättsprövning i emnet retorik ved Södertörns högskola.

Christian Kock: Afdelingsleder, Afdeling for Retorik, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling. Medlem af Forum for Reklameforskning ved Handelshøjskolen i København. Medlem af ekspertpanel vedr. vurderingskriterier for offentlige websider under projektet "Bedst på nettet". Formand for "Retorikforeningen".

Hanne Roer: Med i censorudvalget for de erhvervs-sproglige uddannelser i Danmark.

Formidling

Christian Kock: Gæsteforelæser ved Universitetet i Amsterdam.

Lisa Storm Villadsen: Redigering af temanummer af

Rhetorica Scandinavica om epideiktisk retorik. Artikel om retorisk agency. Artikel om officielle undskyldningstaler. Artikel om vurdering i retorisk kritik. Artikel om retorikkens vidensbegreb.

Redaktionelle hverv

Hanne Roer: Med i redaktionen for tidsskriftet Rhetorica Scandinavica og i repræsentationsrådet Orbis Terrarum bag tidsskriftet Sfinx.

Lisa Storm Villadsen: Medlem af redaktionsrådet for Rhetorica Scandinavica.

Instituttleder Jan Riis Flor

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	46,76	3,27	50,04
DVIP	0,25	0,43	0,68
STIP	10,58	6,83	17,41
TAP	19,20	3,59	22,79
Årsværk i alt	76,79	14,12	90,92
Løn med årsværk	32.304,40	4.795,31	37.099,71
Løn uden årsværk	-26,31	420,26	393,95
Øvrig drift	2.358,36	6.918,56	9.276,92
Anskf. o. 100 t.kr.	165,63	0,00	165,63
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	34.802,09	12.134,12	46.936,21

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Andersen, Peter Østergaard; lektor.

Arvidsson, Adam Erik; lektor.

Bondebjerg, Ib; professor.

Borgnakke, Karen; professor.

Carney, Stephen James; lektor.

Catana, Leo; adjunkt.

Christensen, Christa Lykke; lektor.

Christensen, Gerd; adjunkt.

Christensen, Jesper Hylbæk; amanuensis.

Collin, Finn; professor.

Dohn, Helge; lektor.

Eriksen, Tine Rask; lektor.

Faye, Jan; lektor.

Fetveit, Arild; lektor.

Fledelius, Karsten; lektor.

Flor, Jan Christian Riis; lektor.

Grodal, Torben Kragh; professor.

Hansen, Lennard Højbjerg; lektor.

Hjarvard, Stig; professor.

Holtug, Nils; lektor.

Haastrup, Helle Kannik; adjunkt.

Jensen, Klaus Bruhn; professor.

Jensen, Søren Holm; undervisningsadjunkt.

Jerslev, Anne; lektor.

Jørgensen, Charlotte; lektor.

Jørholt, Eva; lektor.

Kappel, Klemens; lektor.

Koch, Carl Henrik; docent.
 Koch, Rikke; amanuensis.
 Kock, Christian Erik Jungersen; professor.
 Kristensen, Nete Nørgaard; adjunkt.
 Lippert-Rasmussen, Kasper; lektor.
 Lund, Anne Katrine; adjunkt.
 Lübcke, Poul Otto; lektor.
 Madsen, Christian Østergaard; forskningsassistent.
 Moldenhawer, Bolette; lektor.
 Mottelson, Martha; amanuensis.
 Nielsen, Morten Ebbe Juul; amanuensis.
 Nordenbo, Sven Erik; lektor.
 Olesen, Søren Gosvig; lektor.
 Onsberg, Merete; lektor.
 Plum, Maja; forskningsassistent.
 Riis, Johannes; lektor.
 Roer, Hanne; lektor.
 Sandvik, Kjetil; adjunkt.
 Saugstad, Tone; lektor.
 Schepelern, Johan Peter; lektor.
 Stald, Gitte Bang; amanuensis.
 Steffensen, Esben Buus; studieadjunkt.
 Søndergaard, Henrik; lektor.
 Thorup, John Villads; amanuensis.
 Tybjerg, Casper; lektor.
 Villadsen, Lisa Storm; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Gram, Mette; forskningsassistent.
 Hvenegård-Lassen, Kirsten; post.doc.
 Jørgensen, Laura Sofie Richardt; forskningsassistent.
 Lundh, Line Gulløv; forskningsassistent.
 Nielsen, Tina Charlotte Kallehave; adjunkt.
 Nottelmann, Nikolaj; post.doc.
 Rasmussen, Stig Alstrup; post.doc.
 Schott, Robin May; lektor.
 Øland, Trine; forskningsassistent.

STIP Internt finansieret

Dahl, Katrine; ph.d.-studerende.
 Gregersen, Andreas Lindegaard; ph.d.-studerende.
 Hartvigson, Niels Henrik; ph.d.-studerende.
 Hennemved, Mette Buchardt De Hemmer; ph.d.-studerende.
 Hoff-Clausen, Elisabeth; ph.d.-studerende.
 Isager, Christine; ph.d.-studerende.
 Jensen, Rasmus Thybo; ph.d.-studerende.
 Jepsen, Per; ph.d.-studerende.
 Jørgensen, Kristine; ph.d.-studerende.
 Nissen, Anders Gorm; ph.d.-studerende.
 Pedersen, Esther Oluffa; ph.d.-studerende.
 Pulvertaft, William Robert; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Lars-Martin; ph.d.-studerende.
 Thorhauge, Anne Mette; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Bjørn, Niels Carlo; ph.d.-studerende.
 Konradsen, Jesper; ph.d.-studerende.
 Lægaard, Sune; ph.d.-studerende.
 Laursen, Iben Thorving; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Keld Stehr; ph.d.-studerende.
 Thorsen, Christian Isak; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Hastrup, Helle Kannik; Intertekstualitet, M.M. Bakhtin og filmanalyse – en filmanalytisk anvendeliggørelse af intertekstualitetsbegrebet.
 Hygum, Erik; Et professions- og generationsperspektiv på ny skolestart.
 Nottelmann, Nikolaj; Blameworthy Belief. A defence of epistemic deontologism.
 Olesen, Søren Gytz; Rekruttering og reproduktion – om praktikker og italesættelser i pædagoguddannelsen.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

– Sproglige kendsgerninger (Stig Alstrup Rasmussen) kr. 523.100.
 – Formodningers ontologi, et problemfelt mellem kognitivisme og hermentik (Nikolaj Nottelmann) kr. 893.600.

FMKJ Forskerskolen i Medier, Kommunikation og Journalistik

– Personlige medier i dagliglivet (Poul Erik Nielsen) kr. 1.550.000.

Forskningsstyrelsen

– Hvor går grænsen? Højspændingsæstetik og etisk kvalitet i den aktuelle mediekultur (Anne Jerslev) kr. 3.500.000.

Aarhus Universitet

– Isbjørnens anatomi. En undersøgelse af Nordisk Films Kompagni som erhvervs virksomhed (Isak Thorsen) kr. 1.550.000.

Publikationer

Andersen, P.Ø.: Evaluering of professionsudvikling, i: Tine Rask Eriksen og Anne Mette Jørgensen (red.): Professionsidentitet i forandring, s. 99-113. Akademisk Forlag, København 2005.
 Andersen, P.Ø.: Observationer i institutions- og klasserumsforskning, i: Torben Beckmann Jensen og Gerd Christensen (red.): Psykologiske & pædagogiske metoder. Kvalitative og kvantitative forskningsmetoder i praksis, s. 181-202. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2005.
 Andersen, P.Ø.: Om uddannelsespolitik og viden – med pædagoguddannelsen som eksempel. Dansk Pædagogisk Tidsskrift 1, s. 6-15. 2005.
 Andersen, P.Ø.: Om at observere, i: Anders W Christensen og Annette Wiborg (red.): Rend og hop – om kroppen i legen, s. 57-63. BUPL, København 2005.
 Bisgaard, U., Friberg, C.: Rum og oplevelse. Arkitekten som kommunikator i oplevelsesøkonomien. Ark. byg.: arkitekt- og byggebladet 7, s. 54-56. 2005.
 Bjørn, N.C.: Moving images as a tool for the Architecture of a New Time, i: Tordis Berstrand, Johanne Donsted (red.): Samtidsarkitekten, s. 8-17. Multivers, København 2005.
 Bjørn, N.C.: Verdens bedste storbyfilm. Tidsskriftet Antropologi 47, s. 149-160. 2005.
 Bondebjerg, I.: Det sociale og det subjektive. Tómas Gíslason og dokumentarfilmene, i: Anne Jespersen, Eva

- Jørholt (red.): Som i et spejl. Om film og filmkunst, s. 86-106. Forlaget Ries, Charlottenlund 2005.
- Bondebjerg, I.: The Danish Way: Danish film culture in a European and global perspective, i: Andrew Nestingen & Trevor Elkington (red.): Transnational cinema in a global North, Nordic cinema in transition, s. 111-141. Detroit, Michigan, USA 2005.
- Bondebjerg, I.: Filmen og det moderne. Filmgenrer og filmkultur i Danmark 1940-1972. 503 s. Gyldendal, København 2005.
- Borgnakke, K.: Læringsdiskurser og praktikker. 264 s. Akademisk Forlag, København 2005.
- Borgnakke, K.: Er pædagogik en modspiller? 4 s. Dagbladet Information 2005.
- Buchardt, M.: Identitetspolitik i skolen. Kan 'Religion' og 'Kultur' forstås som pædagogiske magtteknologier? Dansk Pædagogisk Tidsskrift 4, s. 10-17. 2005.
- Catana L.: The Concept of Contraction in Giordano Bruno's Philosophy. 219 s. Ashgate, Aldershot 2005.
- Catana L.: The Concept "System of Philosophy": the Case of Jacob Brucker's Historiography of Philosophy. History and Theory Vol. 44, s. 72-90. 2005.
- Christensen, G.: Individualiseringens Pædagogik. Nordiske Udkast 1, s. 3-18. 2005.
- Christensen, G.: Etiske konstruktioner i det kvalitative forskningsinterview, i: Torben Bechmann Jensen & Gerd Christensen: Psykologiske og pædagogiske metoder. Kvalitative og kvantitative forskningsmetoder i praksis, s. 293-317. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2005.
- Christensen, G.: De mange intelligenser til diskussion, i: Mogens Hansen, Per Fibæk Laursen & Anne Maj Nielsen: Perspektiver på de mange intelligenser: introduktion, diskussion, kritik, s. 93-121. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2005.
- Christensen, G., Bechmann Jensen, T.: (red.). Psykologiske og pædagogiske metoder. Kvalitative og kvantitative forskningsmetoder i praksis. 337 s. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 2005.
- Collin, F.: Videnskabelig uredelighed efter Kuhn. Bibliotek for Læger, 197. årgang, s. 108-125. 2005.
- Collin, F., Guldmann F.: Meaning, Use and Truth. 301 s. Ashgate, Aldershot 2005.
- Eriksen, T.R.: Professionsidentitet i forandring – Komparativ perspektivering, i: Tine Rask Eriksen og Anne Mette Jørgensen: Professionsidentitet i forandring, s. 244-267. Akademisk Forlag, København 2005.
- Eriksen, T.R.: Professional Knowledge and Symbolic Care Relations in the Danish Cancer Field, i: Dilemmas of Care in the Nordic Welfare State – Continuity and Change, s. 112-124. Ashgate, Aldershot, Hampshire, England 2005.
- Eriksen, T.R.: Genderede Professional Identity and Professional Knowledge in Female Health Education – put into Perspective by a Follow-Up Study (1987-2002), i: NFPF: A Nordic Dimension in Education and Research – Myth or Reality?, s. 1. Nordisk Forening for Pædagogisk Forskning (red.). Oslo universitet, Nordisk Forening for Pædagogisk Forskning. 2005.
- Eriksen, T.R., Eriksen, T.R.: (ed s.). Dilemmas of Care in the Nordic Welfare State – Continuity and Change. 208 s. Ashgate, Aldershot, Hampshire, England 2005.
- Eriksen, T.R., Jørgensen A.M.: (red.). Professionsidentitet i forandring. 272 s. Akademisk Forlag, København 2005.
- Faye, J.: Backward Causation, i: The Stanford Encyclopedia of Philosophy, s. 14. Stanford University, Stanford University 2005.
- Faye, J.: How Nature Makes Sense. Logic, Epistemology, and the Unity of Science 4, i: Jan Faye, Paul Needham, Uwe Scheffler og Max Ursch (red.): Nature's Principles, s. 77-102. Springer, Dordrecht 2005.
- Faye, J., Needham, P., Scheffler U., Ursch M.: Introduction. Logic, Epistemology, and the Unity of Science 4, i: Jan Faye, Paul Needham, Uwe Scheffler og Max Ursch (red.): Nature's principles, s. 1-53. Springer, Dordrecht 2005.
- Fledelius, K.: Krigens fjendebilleder: Kosovokrisen 1998-99 som informationskrig. MedieKultur 38, i: MedieKultur, s. 24-33. MedieKultur, Aarhus 2005.
- Fledelius, K.: Propaganda, Terrorism, Religion and Media, i: Karsten Fledelius (red.): Media, Politics, War & Terrorism, s. 1-11. Studenterafdelingen, Humaniora, Københavns Universitet 2005.
- Fledelius, K.: Terrorisms drivkræfter i historisk perspektiv, i: Karsten Fledelius (red.): Media, Politics, War & Terrorism, s. 271-280. Studenterafdelingen, Humaniora, Københavns Universitet 2005.
- Fledelius, K.: Between Art, Politics, and Market – Eastern European Film in Transition 1975-2005 with particular emphasis on the Soviet Union, i: Karsten Fledelius (red.): Eastern European Film in Transition, s. 1-12. Studenterafdelingen, Humaniora, Københavns Universitet 2005.
- Friberg, C.: Design og forskning – nogle strategiske overvejelser. Magasinet Humaniora 3, s. 12-15. 2005.
- Friberg, C.: Æstetik som "aisthesis", i: Ole Thyssen (red.): Æstetisk erfaring – tradition, teori, aktualitet, s. 109-133. Forlaget Samfundslitteratur, Frederiksberg 2005.
- Gabrielsen M., Saugstad, T.: Københavns nye universitet på Amager. Fra identitet til facilitet, i: Kristian Larsen: Arkitektur, krop og læring, s. 117-130. Hans Reitzels Forlag, København 2005.
- Grodal, T.K. og Barbara Anderson: Film lighting and mood, i: Joseph D. Anderson, Barbara Anderson (red.): Moving image theory. Ecological considerations, s. 152-163. Southern Illinois University Press, Carbondale, Illinois 2005.
- Grodal, T.K.: Frossen glød. Modsætninger og ambivalenser i Lars von Triers film, i: Som i et spejl – Om film og filmkunst, s. 34-50. Eva Jørholt. Anne Jespersen, Eva Jørholt (red.). Ries, København 2005.
- Grodal, T.K.: Oplysning eller sjæl, i: Fejder, s. 107-114. Frederik Stjernfelt, Frederik Tygstrup, Martin Zerlang (red.). Tusculanum, København 2005.
- Grodal, T.K.: Thought and Consciousness representation (film), i: Routledge Encyclopedia of Narrative Theory, s. 601-602. David Herman, Manfred Jahn, Marie-Laure (red.). Routledge, London 2005.
- Grodal, T.K.: Film narrative, i: Routledge Encyclopedia of Narrative Theory, s. 168-172. David Herman, Manfred Jahn, Marie-Laure Ryan (red.). Routledge, London 2005.
- Grodal, T.K.: Evolution of Narrative forms, i: Routledge Encyclopedia of Narrative Theory, s. 152-154. David Herman, Manfred Jahn, Marie-Laure Ryan (red.). Routledge, London 2005.
- Grønsved, W., Dohn, H., Lauersen, P.F., Reisby K.: Hvad lærer de studerende, hvordan lærer de, og hvad fører uddannelsen til?, i: Hvad lærer de studerende, hvordan lærer de, og hvad fører uddannelsen til?, s. 94, (15-20 og

- 43-71). Grønsved, W. (red.). Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag, København 2005.
- Haastrup, H.K.: An evening at the Oscar, 7 s. 2005.
- Haastrup, H.K.: Experiencing Harry Potter on Film and on Line – Intermediality, Engagement and interactivity. 16 s. 2005.
- Haastrup, H.K.: Experiencing popular film and popular web site 14 s. 2005.
- Haastrup, H.K.: Gensyn med vennerne – en revurdering af intertekstualitetens funktion i Pulp Fiction. 16:9 Film-tidsskrift nr. 11, 3. årgang, s. 7. 2005.
- Hansen, L.: Den fortællende cirkel, i: Anne Jespersen og Eva Jørholt (red.): Som i et spejl, s. 119-136. RIES, Charlottenlund 2005.
- Hjarvard, S.: Det selskabelige samfund. Essays om medier mellem mennesker. Ny og udvidet udgave. 200 s. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2005.
- Hjarvard, S.: Medialisering af religiøse forestillinger, i: Morten Thomsen Højsgaard og Hans Raun (red.): Gudstro i Danmark, s. 163-182. Anis, København 2005.
- Hjarvard, S.: Mediernes Irak-krig. EKKO april 2005, internetpublikation. 2005.
- Hjarvard, S.: Da Triple A overtog fucking Odense. EKKO 30, s. 16-18. 2005.
- Hjarvard, S.: Når medierne ændrer sproget. HSD-Bladet september 2005, s. 26-28. 2005.
- Hjarvard, S.: Den lille skærm med den store betydning. *Humaniora* 2, s. 32-35. 2005.
- Hjarvard, S.: Bogen i det ændrede medielandskab. Bogmarkedet 8, s. 21-23. 2005.
- Hjarvard, S.: Selskab, manipulation og opmærksomhed. Folkeoplysning, Kultur, Fritid, Samfund, marts 2005, s. 4-6. 2005.
- Hoff-Clausen, E., Isager, C., Villadsen, L.S.: Retorisk agency – hvad skaber retorikken? *Rhetorica Scandinavica* 33, s. 56-65. 2005.
- Holtug, N.: Multikulturalisme, i: Anna Paldam Folker, Kirsten Hansen og Sigurd Lauridsen: Bag den politiske retorik – Essays i værdikampen, s. 73-96. Tiderne Skifter, København 2005.
- Isager, C., Nørholm Just, S.: Rhetoricians Identified: A Call to Interdisciplinary Action and How it Resonated in the Field of Rhetoric. *Philosophy and Rhetoric* 3, s. 248-258. 2005.
- Jensen, K.B.: Interactivity in the wild: An empirical study of “interactivity” as understood in organizational practices. *Nordicom review* 26: 1, s. 3-30. 2005.
- Jensen, K.B.: (red.). *Interface://culture – the world wide web as political resource and aesthetic form*. 254 s. Samfundslitteratur/Nordicom, København 2005.
- Jensen, K.B.: Who do you think we are? A content analysis of websites as participation resources for politics, business and civil society, i: Klaus Bruhn Jensen: *Interface://culture – the world wide web as political resource and aesthetic form*, s. 93-122. Samfundslitteratur/Nordicom, København 2005.
- Jensen, K.B.: Five traditions in search of the audience, i: D. McQuail, P. Golding, E. de Bens (red.): *Communication theory & research*, s. 53-70. Sage, London 2005.
- Jensen, K.B.: Anmeldelse af Finnemann: Internettet i mediehistorisk perspektiv. *Mediekultur* 39, s. 79-81. 2005.
- Jensen, K.B., Jankowsky, N.W.: (red.). *A handbook of qualitative methodologies for mass communication research*. 367 s. Ilshin, Seoul 2005.
- Jepsen, P.: Asylansøgeren, i: Morten Dyssel Mortensen og Niklas Olsen: *Tyske intellektuelle i det 20. århundrede*, s. 156-170. Gyldendal, København 2005.
- Jerslev, A.: Performativity and documentary. Sami Saif’s and Phie Ambo’s Family and performativity, i: Anne Jerslev og Rune Gade (red.): *Performative realism*, s. 85-117. Museum Tusulanum Press, København 2005.
- Jerslev, A.: Kan en film vælte en præsident? – om Michael Moore. *Anglofiles* 136, s. 15-24. 2005.
- Jerslev, A.: Fra porøse navlestrengte til posthumane fremtidskroppe. Steven Spielbergs A.I. Artificial Intelligence, i: Anne Jespersen og Eva Jørholt (red.): *Som i et spejl*, s. 136-151. RIES, København 2005.
- Jerslev, A.: Følelser-tv – en tendens i nutidens tv. Dansk lærerforeningen Fællesskrift, Dansk på møderne 2005, s. 38-44. 2005.
- Jerslev, A., Gade, R.: (red.). *Performative realism*. 294 s. Museum Tusulanum Press, København 2005.
- Jørgensen, C.: Mindeord. *Rhetorica Scandinavica* 33, s. 4-5. 2005.
- Jørholt, E.: P.S. – Tilbageblik på DOGME 95 som kulturfænomen og (anti)æstetisk eksperiment, i: Eva Jørholt og Anne Jespersen (red.): *Som i et spejl. Om film og filmkunst – Festskrift til Peter Schepelern*, s. 70-85. RIES, København 2005.
- Kappel, K.: Guder, afguder og menneskerettigheder, i: Anna Paldam Folker, Kirsten Hansen, Sigurd Lauridsen (red.): *Bag den politiske retorik – Essays i værdikampen*, s. 161-182. Tiderne Skrifter, København 2005.
- Koch, C.H.: Einstein og dansk humaniora. *Universitetsavisen* 5, s. 2. 2005.
- Koch, C.H.: Anmeldelse af Sune Auken: *Sagas spejl. Kritik* 178, s. 72-76. 2005.
- Kock, C.E.J.: Er dannelse kanon? 77-84 s. C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Kock, C.E.J.: Dannelse som kanonføde. 1 s. København 2005.
- Kock, C.E.J.: “Types of Warrant in Practical Reasoning”, i: Hitchcock (red.): *The Uses of Argument: Proceedings of a conference at McMaster University 18-21 May 2005*, s. 269-278. Hamilton, Canada 2005.
- Kock, C.E.J.: Forord, i: Harry G. Frankfurt: *Om bullshit*, s. 7-18. Gyldendal, København 2005.
- Kock, C.E.J.: Hermogenes: “Om argumentation”. *Introduktion og oversættelse. Rhetorica Scandinavica* 33, s. 6-16. 2005.
- Kock, C.E.J., Bülow-Møller, A.M., Nielsen, M.F., Preisler, B., Tøgeby O., Vestergaard, T., Just, S.N.: *Ordets magt: humanistisk forskning i sprog og indflydelse*, i: Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation: *Temarapporter fra Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation*, 8, s. 50. København 2005.
- Kock, C.E.J., Harder P.: *Verbalt plattenslageri*. 2. sektion, s. 5-6. København 2005.
- Kock, C.E.J., Reinecker, L., Jørgensen, P.S., Hegelund S., Hedelund, L.: *Den gode opgave: håndbog i opgaveskrivning på videregående uddannelser*. 3. udgave. 412 s. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2005.
- Kristensen, N.N.: Kommunikationsbranchens medierelationer – professionelle netværk, kommunikationsfaglige perspektiver og mediedemokratiske konsekvenser. 1-135 s. Modinet, København 2005.
- Kristensen, N.N.: *Mediecentrisme i kommunikationsarbejde*. 1-24 s. 2005.

- Kristensen, N.N.: På kryds og tværs af journalistrollens mange udfordringer. 171-174 s. 2005.
- Kristensen, N.N.: Kapitel 1: Introduktion, i: Nete Nørgaard Kristensen og Unni From (red.): Proces og struktur i ph.d.-forløbet – om at leve og overleve, s. 11-24. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2005.
- Kristensen, N.N.: Kapitel 2: Arbejdslivet som ph.d.-studerende – retningslinjer, konventioner, dagligdag og ritual, i: Nete Nørgaard Kristensen og Unni From (red.): Proces og struktur i ph.d.-forløbet – om at leve og overleve, s. 25-76. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2005.
- Kristensen, N.N.: Kapitel 3: ph.d.-vejledning – formalia, praksis og gensidige forventninger, i: Nete Nørgaard Kristensen og Unni From (red.): Proces og struktur i ph.d.-forløbet – om at leve og overleve, s. 77-94. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2005.
- Lippert-Rasmussen K.: Frankfurt, Responsibility, and Reflexivity. *Philosophia: Philosophical Quarterly of Israel* 32, s. 369-382. 2005.
- Lippert-Rasmussen K.: "Hurley on Egalitarianism and the Luck-Neutralizing Aim". *Politics, Philosophy, and Economics* Vol. 4, s. 249-265. 2005.
- Lippert-Rasmussen K.: Hurley on reasons-responsiveness, regression, and responsibility. *Philosophical Books* Vol. 46, s. 199-209. 2005.
- Lippert-Rasmussen K.: "Justice and bad luck". 8 s. The Stanford Encyclopedia of Philosophy 2005.
- Lippert-Rasmussen K.: "Erik Rasmussens Værdirelativisme: Indhold og Gyldighed". *Politica* Vol. 37, s. 274-286. 2005.
- Lippert-Rasmussen K.: Konventionsfetisisme? Debatten om Menneskerettighederne. *Kritik* 176-177, s. 122-129. 2005.
- Lippert-Rasmussen K.: Deontology, Responsibility, and Equality. 503 s. Museum Tusulanum Forlag, København 2005.
- Lippert-Rasmussen K., Jensen, K.K.: "Understanding Particularism". *Theoria* xxi, s. 118-137. 2005.
- Lippert-Rasmussen K., Jensen, K.K.: "Tilstræbt smagløshed", i: Anna Paldam Folker, Sigurd Lauridsen og Kirsten Hansen (red.): Bag den politiske retorik: Essays i værdikampen, s. 31-53. Tiderne Skifter, København 2005.
- Lægaard S.: Dansk udlændingepolitik og nationalisme, i: Anna Paldam Folker, Kirsten Hansen og Sigurd Lauridsen (red.): Bag den politiske retorik: Essays i værdikampen, s. 119-139. Tiderne Skifter, København 2005.
- Lægaard S.: Tørklæder: Diskrimination og nationalisme. *Tidsskriftet Politik* Årg. 8, nr. 1, s. 60-69. 2005.
- Moldenhawer, B.: Transnational Migrant Communities and Education Strategies among Pakistani Youngsters in Denmark. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 1, s. 51-79. 2005.
- Moldenhawer, B.: Komparativ forskning. Inkluderende og ekskluderende strukturer og praktikker på to gymnasieskoler, i: Torben Bechmann Jensen og Gerd Christensen (red.): Psykologiske & pædagogiske metoder. Kvalitative og kvantitative forskningsmetoder i praksis, s. 203-233. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg C 2005.
- Olesen, S.G.: Über das Selbe. *Jahrbuch für Internationales Hermeneutik* 4, s. 339-351. 2005.
- Onsberg, M.: Kan du se hvad jeg mener? – om kroppen i retorisk perspektiv. *Rubicon* Vol. 13, nr. 2, s. 73-80. 2005.
- Onsberg, M.: Undervisning i mundtlighed. *Norsklæraren* Vol. 29, nr. 2, s. 58-60. 2005.
- Pedersen, D.: Ringenes herres entusiastiske publikum. *Anglofiles # 135*, s. 49-55. 2005.
- Pedersen, D.: Dansk tv set med udenlandske øjne: Joint venture mellem Zodiak Television World og DR. 11 s. 2005.
- Pedersen, D.: Det-kan-ikke-blive-bedre-end-det-her-følelsen. *Magasinet Humaniora* 1/2005, s. 21-25. 2005.
- Rasmussen, S.A.: "Reality Confounded: Discussion Review". *Danish Yearbook of Philosophy* Vol. 39 (2004), s. 75-91. 2005.
- Riis, J.: Can involuntary contributions be authored? A note on the Actor's art, i: Torben Grodal, Iben Thorving Laursen & Bente Larsen (red.): *Visual Authorship: Creativity and intentionality in the Media*, s. 87-101. Museum Tusulanum Press, Copenhagen 2005.
- Roer, H.: Realisme, sanselighed og sandhed, i: Anders Cullhed: *Perspektiv på Dante II*, s. 31-47. 2005.
- Roer, H.: "Retorikkens rige" og den nye retorik, i: Chaim Perelman: *Retorikkens rige*, s. 7-21. Hans Reitzels Forlag, 2005.
- Sandvik, K.: Politik for computerspil? Interaktive kulturprodukters kulturpolitiske udfordringer. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift* 1/2005, s. 48-84. 2005.
- Sandvik, K.: Computerspil som teater, i: Bo Kampmann Walthers og Carsten Jessen (red.): *Spilletts verden*, s. 29-45. Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag, København 2005.
- Saugstad, T.: Den deformerede humanisme, i: Svend Brinkmann og Cecilie Eriksen: *Selvrealisering*, s. 187-210. Klim, Århus 2005.
- Saugstad, T.: Pædagogik mellem talesprogs- og skriftsprogskultur, i: Jan Bengtsson: *Udfordringer i filosofisk pædagogik*, s. 59-76. Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag, København 2005.
- Saugstad, T.: Sundhedspædagogiske betragtninger, i: Grit Niklasson: *Sundhedsfag for pædagoger*, s. 101-120. Frydenlund, København 2005.
- Saugstad, T.: Aristotle's Contribution to Scholastic and Non-Scholastic Learning Theories. *Pedagogy, Culture & Society* 3, s. 347-366. 2005.
- Schepeleern, P.: Blut und Boden und Kitsch. *Ekko* nr. 27, s. 20-23. 2005.
- Schepeleern, P.: Ten years of Dogme. The King of Dogme. *Film special issue/dogme* april 2005, s. 3-7, 8-12. 2005.
- Schepeleern, P.: Film according to Dogma. Ground rules, obstacles and liberations, i: Andrew Nestingen, Trevor G. Elkington (red.): *Transnational cinema in a Global North*, s. 73-107. Wayne State University Press, Detroit 2005.
- Schepeleern, P.: Dommedag Nu. *Ekko* 26, s. 36-41. 2005.
- Schepeleern, P.: Det beåndede modellervoks. *Ekko* 30, s. 26-28. 2005.
- Schepeleern, P.: Den lange rejse hjem. *Ekko* 29, s. 44-46. 2005.
- Stald, G.B.: Mobile muligheder, spørgsmål om tillid og risiko i forbindelse med unge danskeres brug af mobiltelefonen. 29 s. 2005.
- Stald, G.B.: Medieret ungdom, i: Rie Frilund Skårhøj og Søren Østergaard (red.): *Generation happy? Et studie i danske teenageres hverdagsliv, værdier og livstolkning*, s. 159-179. Unitas Forlag, København 2005.
- Stald, G.B.: Teen life in Europe, Denmark, i: Shirley R.

- Steinberg (red.): Teen life in Europe (bind i bogserien (Teen Life around the World), s. 5-31. Greenwood Press, Westport, Connecticut og London 2005.
- Stald, G.B.: Træfsikre mødesteder, i: Bo Kampmann Walther og Carsten Jensen (red.): Spilletts verden, s. 261-81. Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag, København 2005.
- Stald, G.B.: Tillid og risiko. 58-68 s. København 2005.
- Stald, G.B.: Mobile medier, mobile unge. Formidlingsrapport. 77 s. København 2005.
- Søndergaard, H.: Public service-medierne forsvarer sig. Kulturkontakten nr. 4, 2005, s. 22-23. 2005.
- Søndergaard, H.: Programbegrebet og dets brugbarhed i forbindelse med vurdering af kunstige opdelinger. 10 s. København 2005.
- Søndergaard, H.: Kampen om public service: Fra marked til politik. 13 s. 2005.
- Søndergaard, H.: DR's udfordringer. 10 s. København 2005.
- Sørensen, L.-M.: M...for Mike. Filmmagasinet Mifune 8, februar/marts 2005, s. 22-25. 2005.
- Sørensen, L.-M.: A/S Filmfabrikken Danmark: SRH/Filmfabrikken Danmarks historie og produktion. 499-500 s. Routledge, London 2005.
- Sørensen, L.-M.: Film fra den sociale afgrunds yderste kant. Aktører, temaer og trends i japansk film og samfund. Kosmorama nr. 236, vinter 2005, s. 7-22. 2005.
- Thorhauge, A.M.: Spil til børn og unge, i: Computerspil i videns- og oplevelsesøkonomien, s. 5. Mediesekretariatet, København 2005.
- Thorhauge, A.M.: Fra modtager til spiller, i: Carsten Jessen & Bo Kampmann Walther (red.): Spilletts verden, s. 5. Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag, 2004.
- Thorhauge, A.M.: Minicomputerens sociale arv. Nord Nytt 90, s. 5. 2004.
- Thorhauge, A.M.: Playing while making sense. 2 s. Plaything konferencen, Sydney 2003, 2003.
- Thorhauge, A.M.: Player, reader and social actor. 2 s. DAC conference, Melbourne 2003, 2003.
- Tybjerg, C.: Denmark, i: Richard Abel (red.): The Routledge Encyclopedia of Early Cinema, s. 172-176. Routledge, London 2005.
- Tybjerg, C.: Forbindelsen er afbrudt! Film, telefon, narration, modernisme, i: Eva Jørholt, Anne Jespersen (red.): Som i et spejl. Om film og filmkunst, s. 233-253. Ries, Charlottenlund 2005.
- Tybjerg, C.: Diverse opslag: Dania Biofilm; Dansk Biograf Kompagni; Fotorama, Kinografen, Nordisk Films Kompagni; Ankerstjerne, Johan; Blom, August; Christensen, Benjamin; Elfelt, Peter; Gad, Urban; Glückstadt, Wilhelm; Holger-Madsen; Larsen, Viggo; Olsen, Ole; Psi-lander, Valdemar; Skaarup, Frede; Filmen. 5 s. Routledge, London 2005.
- Tybjerg, C.: Tusind og én nat på film. Carsten Niebuhr biblioteket 8, s. 13-17. 2005.
- Tybjerg, C.: The Makers of Movies: Authors, Subjects, Personalities, Agents? i: Torben Grodal, Bente Larsen, Iben Thorving Laursen (red.): Visual Authorship: Creativity and Intentionality in Media (Northern Lights: Film and Media Studies Yearbook 2004), s. 37-65. Museum Tusulanum, København 2005.
- Tybjerg, C.: Filmkunst som lidenskab. Ekko 25, s. 44-47. 2005.
- Tybjerg, C.: Sandhedens masker: Herman Bang, Stiller, Dreyer. Kosmorama 234, s. 39-64. 2005.
- Tybjerg, C.: Michael – audio commentary. Kino International/Eureka (Masters of Cinema), New York, London 2005.
- Villadsen, L.S.: Kan man undskylde fortidens fejltrin? Rhetorica Scandinavica 36, s. 65-78. 2005.
- Villadsen, L.S.: Humanism and Cold War Rhetoric: The Ambiguous Rhetorical Legacy of Niels Bohr, i: Patricia Bizeell, (red.): Rhetorical Agendas. Political, Ethical, Spiritual, s. 287-299. Lawrence Erlbaum Ass., Mahwah, New Jersey, USA 2005.
- Villadsen, L.S., Hansen, J.B.: (red.). Temaintro: Epideiktisk retorik. Rhetorica Scandinavica 36, 4-6 s. Rhetor Forlag, Skive 2005.
- Øland, T.: Boundaries of Progressive Pedagogy – Analysis of Socialization. 14 s. 33. Congress, Nordic Educational Research Association. University of Oslo 2005.
- Øland, T.: Dispositivlogikken og praktikkernes logik. 14 s. Seminar om Sociologisk videnskabelighed, Sociologisk Institut, Københavns Universitet 2005.

Studienævn ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling

Studienævnet for Film- og Medievidenskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af lektor Casper Tybjerg, studieleder, lektor Eva Jørholt, vicedirektør og professor Klaus Bruhn Jensen. Studenterrepræsentanter er Nanna Frank Rasmussen, næstformand, Anne Keiding og Lada Kyst.

Beretning

Den nye studenterårgang, der begyndte i september 2005, bliver de første, der kommer til at studere under den nye studiestruktur med afsluttede et-semestermoduler. Vi har her indført opdelt kurser, hvor der til det samme fag er dels en forelæsning, dels særskilte holdseminarer. Studieordningen for BA-tilvalget i Film- og Medievidenskab er blevet tilpasset denne struktur, så de to fag Mediehistorie 1 og Mediehistorie 2 er blevet lagt sammen til ét fag.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder								
	Film- og Medievid.	Retorik	Dansk	Kunsthistorie	Dans og teatervd.	Øvrig hum.	Samf. fak.	Merit-overført	I alt
Film- og Medievidenskab	318,9	8,5	6,8	4,8	1,5	4,5	0,6	9,0	354,5
Engelsk	13,3								
Historie	7,4								
Dansk	5,8								
Litteraturvidenskab	3,9								
Filosofi	3,8								
Dansk og Teatervidenskab	3,3								
Kunsthistorie	2,4								
Retorik	2,0								
Musikvidenskab	1,3								
Spansk og Portugisisk	1,3								
Tysk og Nederlandske	1,0								
Øvrig humaniora	2,0								
Meritstuderende	10,1								
Gæstestuderende	11,8								
I alt	387,9								
Åben uddannelse	16,5								

Den ny masteruddannelse i Cross-Media Communication startede i efteråret 2005 med et hold meget entusiastiske studerende.

Der har, som det fremgår af hosstående figur, været en ganske markant fremgang i eksamensaktiviteten i 2005.

Studie- og erhvervsvejledning er blevet lagt ind under instituttet; her er der sket en opgradering, da lektor Johannes Riis er blevet erhvervsvejleder og leder for den fælles studievejledning for Institut for Medier, Erkendelse og Formidling.

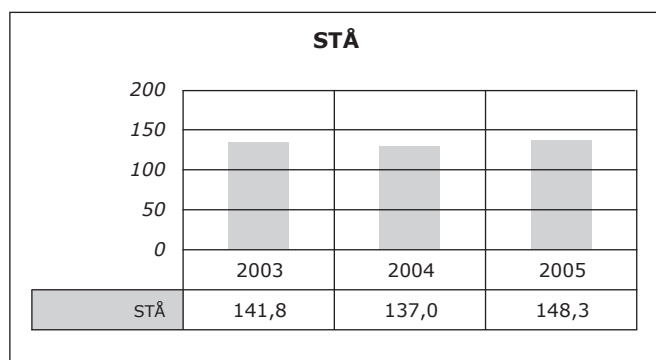
Studienævnet har undersøgt mulighederne for at åbne for, at studerende kunne blive cand.mag. i Computermedievidenskab inden for rammerne af den eksisterende kandidatuddannelse i Medievidenskab. Det har ikke været muligt. En specialisering i computermedier vil dog kunne synliggøres på eksamensbeviset, så de studerende der lever op til specialiseringsbestemmelserne i den reviderede studieordning, vil få titlen cand.mag. i Medievidenskab (Computermedier).

Fra efteråret 2005 skulle alle kurser have en WBL-komponent, og efter et grundigt forarbejde valgte studienævnet at benytte SIS-K-systemet. Ibrugtagningen og indførelsen af WBL er forløbet på særdeles tilfredsstillende vis.

STÅ 2003-2005

Studieleder Peter Østergaard Andersen

Studienævnet for Retorik

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af stud.mag. Mathias Grüttner, lektor Charlotte Jørgensen (formand), stud.mag. Sofie Horskær Madsen (næstformand) og lektor Merete Onsberg. Ved Sofie Horskær Madsens udtræden pga. barsel indtrådte stud.mag. Katrine Bøgh Brixen (næstformand) pr. 21. februar. I stedet for Mathias Grüttner indtrådte stud.mag. Nikolaj Ottosen-Støtt pr. 4. maj. Samtidig udpegedes stud.mag. Danny Claes Nørskov som suppleant. Lærersuppleant: lektor Lisa Villadsen.

Beretning

Arbejdet med den nye "Studieordning for grundfagsstudiet på BA-niveau i Retorik, 2005-ordningen" under Uddannelsesbekendtgørelsen af 2004 afsluttedes. Ordningen godkendtes af dekanen ved Det Humanistiske Fakultet den 31. august og trådte i kraft for de optagne studerende ved efterårssemestrets begyndelse september 2005.

Som følge af gymnasireformen og i kølvandet på det

nye 1/2-årige sidefagsstudium i retorik har studienævnet endvidere udarbejdet og fået oprettet "Den 11/2-årige kandidatuddannelse i Retorik, 2005-ordningen", gældende fra efteråret 2005.

Studienævnet har endelig arbejdet med udformningen af en studieordning for en efter-/videreuddannelse om Formidling for fagfolk på 15 ECTS. Deltidsuddannelsen søges udbudt i 2006.

Som noget nyt blev Tilvalgsfagsstudiet i Retorik udbudt gennem Åbent Universitet fra september 2005. Der oprettedes 1 hold i Mundtlig formidling og 1 hold i Skriftlig formidling.

Statistik

STÅ-produktionen for retorik baserer sig på undervisningen udbudt i 2005-2006 på følgende uddannelser under Studienævnet for retorik:

Grundfagsstudiet i retorik på BA- og kandidatniveau.

Det 1-årige tilvalgsfagsstudium i Retorik, bestående af Mundtlig formidling (2 hold) og Skriftlig formidling (2 hold).

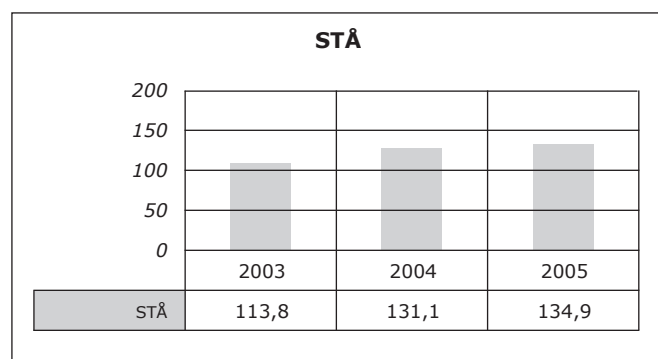
Tilvalgsfaget Virksomhedsretorik på 15 ECTS (2 hold).

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder								
	Retorik	Pædagogik	Audio-pædo	Dansk	Film- og medievid.	Øvrig hum.	Psykologi	Merit-overført	I alt
Retorik	85,3	3,0	2,0	2,0	2,0	3,8	0,3	3,5	101,8
Dans	9,0								
Film- og medievidenskab	8,5								
Historie	5,6								
Litteraturvidenskab	3,3								
Musikvidenskab	3,0								
Engelsk	2,4								
Tysk og nederlandsk	2,0								
Øvrig humaniora	9,3								
Øvrige fakulteter	2,8								
Meritstuderende	2,9								
Gæstestuderende	1,0								
I alt	134,9								
Åben uddannelse	0,3								

STÅ 2003-2005

Studieleder Charlotte Jørgensen

Musikvidenskabeligt Institut

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttleder er lektor, dr.phil. Peter Woetmann Christoffersen.

Institutbestyrelsen består af institutleder Peter Woetmann Christoffersen, lektor, ph.d. Annemette Kirkegaard, lektor, ph.d. Søren Møller Sørensen, fuldmægtig Marianne Onana samt stud.mag. Hans Christian Seidelin.

Organisation

Instituttet er organiseret med institutbestyrelse og institutleder, jfr. interimsvedtægterne for Københavns Universitet.

Adresse

Klerkegade 2
1308 København K
Telefon 35 32 37 39
Fax 35 32 37 38
musik@hum.ku.dk
www.musik.ku.dk

Instituttlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Instituttet (Musikvidenskabeligt Institut) holder til i en tidligere frimurerloge fra 1868. Trods nedslidning og uhenigtsmæssig indretning har huset med sine højloftede rum og sin særegne atmosfære været værdsat af ansatte og studerende. Det er nu besluttet, at musikvidenskab skal indgå i Institut for Kunst- og Kulturvidenskab sammen med beslægtede fag. Sammenlægningen bliver en realitet, så snart en fysisk overførsel til nye lokaler i KUA har fundet sted. Indtil da forbliver Musikvidenskabeligt Institut en selvstændig enhed, nu som fakultetets mindste institut. Planerne om flytning og sammenlægning har nydt stor opbakning på Musikvidenskabeligt Institut, og man venter nu med nogen spænding på oplysninger om, hvordan og hvornår de bliver realiseret. De efterhånden meget påtrængende renoveringer af undervisningslokaler, kontorer og inventar afventer faste beslutninger om tidsrammer for flytning mv.

Personaleforhold

I løbet af 2005 har endnu to lektorer fratrukket deres stillinger på grund af alder, Morten Topp ved udgangen af maj, og Jens Westergaard Madsen ved udgangen af september. Hermed har instituttets bemanning med forskningsansatte nået et lavpunkt, som umiddelbart virker uforvarsomt set i relation til Musikvidenskabeligt Instituts antal af studerende.

I juni 2004 blev der opslået et adjunktur i musikvidenskab med særligt henblik på musiketnologi. Det blev besluttet at ansætte ph.d. Tore Tvarnø Lind i stillingen med en senere tiltrædelse 1. august 2005 på grund af det da herskende stop for ansættelser. Denne ansættelse er iværksat efter planen.

Den 1. februar 2005 tiltrådte cand.mag. Axel Teich Geertinger et treårigt ph.d.-stipendium fra KU.

Forskningsvirksomhed

1. Den europæiske musiks historie fra middelalderen til nutiden

Det musikalske udtryk i vokalmusikken omkring 1500. Kompositionsstrategier. Forholdet mellem tekst og musik (P. Woetmann Christoffersen).

Dansk og europæisk kompositionsmusik efter 1870. Kulturradikalismens musik. Specialstudier i Carl Nielsen, Paul von Klenau, Otto Mortensen og Hanns Eisler (M. Fjeldsøe).

Undersøgelser af det dramatiske i romantikken i forbindelse med instrumentalmusik, opera og opførelsespraksis. Revolutioner og operahistorie (Jens Hesselager).

Det europæiske operaorkester i det 18. og 19. årh., herunder Det kgl. Kapels historie fra ca. 1770 – ca. 1874 (N.M. Jensen og H.W. Schwab).

Musik og censur (A. Kirkegaard).

Byzantisk musikalsk tradition på Athosbjerget (T. Lind). Københavns musikhistorie. "Musica religiosa" omkring 1800. De nationale toner i musikken (H.W. Schwab).

Konceptualisering af klang ca. 1750-1914, samt musikæstetik og videnskabsteori (S. Møller Sørensen).

Det 20. og 21. århundredes kompositionsmusik, performativitetsteori (S. Møller Sørensen).

Hændels Messias med særligt henblik på dens danske receptionshistorie (M. Topp).

2. Populærmusik, jazz, musiketnologi

Generer i amerikansk jazz og populærmusik (F. Holt).

Pop- og rockstjerner. Fankultur. Populærmusik og visuelitet, Populærmusik og køn. 1968 som erindringssted. Populærmusik og identitet (L. Ihlemann).

Dansk rockkultur fra 50'erne til 80'erne (L. Ihlemann, A. Kirkegaard, H. Marstal, A. Lindelof, H. Smith-Sivertsen og M. Michelsen).

Andalusiens musikkultur med henblik på musikalske kulturmøder (A. Kirkegaard).

Østafrikansk populærmusik og dens relation til tradition og fornyelse. Musiketnologisk teori og metode. Verdensmusikbegrebet samt crossovertendenser i 1980'ernes og 90'ernes musik (A. Kirkegaard).

Musik og healing i København (T. Lind).

Æstetiske og analytiske spørgsmål i populærmusikken efter 1945. Populærmusikkens historiografi, museal musikhistorieformidling (M. Michelsen).

3. Musikteori, musikpædagogik

Musikalsk editionsteknik (M. Fjeldsøe).

Palestrinas dissonansbehandling (S. Hvidtfelt Nielsen).

Stemmedannelse (A. Rosing-Schow).

Analyse af traditionel dirigentteknik og dens relevans i moderne kordirektion (M. Topp).

Andre ph.d.-projekter

Sinfonia og concerto omkring 1700 (A. Teich Geertinger).

Radical silences in experimental music and sound-art since the 1950's (J. Hodkinson).

Forvaltninger af musikalske traditioner i dansk rock omkring årtusindskiftet (H. Marstal).

Rockkulturen i dansk fjernsyn fra 50'erne til 80'erne (A. Lindelof).

Computermusik – mellem programdesign og musikalsk intention (I. Okkels).

Køn og kvinderoller i Richard Wagners værker (N. Parly).
En undersøgelse af dansksprogede versioner af udenlandske rock- og popsange i perioden 1950-1990 (H. Smith-Sivertsen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

P. Woetmann Christoffersen: Har været medlem af bedømmelsesudvalg for tildeling af ph.d.-stipendiat under Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

A. Kirkegaard: Har været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. doktorgrad i musiketnologi ved universitetet i Bergen.

H.W. Schwab: Har været formand for bedømmelsesudvalget vedr. besættelse af professorat i musikvidenskab ved Musikvidenskabeligt Institut.

Udvalg og fonde

P. Woetmann Christoffersen: Er medlem af bestyrelsen for Sonning-Fonden.

A. Kirkegaard: Er medlem af bestyrelsen for Dansk Dansehistorisk Arkiv, og medlem af Advisory Board ved Freemuse, Center for Musik og Censur.

H. Marstal: Er medlem af bestyrelsen for Musikhistorisk Museum & Carl Claudius' Samling og af Kulturministeriets kanonudvalg for musik.

M. Michelsen: Er formand for den nordiske afdeling af IASPM, medlem af den danske RILM-komite, medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Musikforskning og medlem af følgegruppen vedr. etableringen af et rockmuseum i Roskilde.

H.W. Schwab: Er medlem af Det Norske Videnskaps-Akademi, Det Kungl. Musikaliska Akademien, Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab, Academia Europaea og Union der Deutschen Akademien der Wissenschaften.

S. Møller Sørensen: Er medlem af bestyrelsen for Forskerskolen i kultur, litteratur og kunsthøgskolen.

M. Topp: Medlem af bestyrelsen for Poul og Sylvia Schierbecks Mindefond.

Tillidshverv

A. Christoffersen: Har i 2005 været Dansk Magisterforenings tillidsrepræsentant ved Musikvidenskabeligt Institut.

Formidling

Instituttet har en udstrakt formidlingsvirksomhed uden for instituttet i form af forelæsninger, artikler og booklets. Instituttets forskere bidrager og har bidraget med artikler til en lang række leksika, heriblandt The New Grove Dictionary of Music and Musicians, Die Musik in Geschichte und Gegenwart, Den Store Danske Encyklopædi og Gads Musikleksikon.

Udgivervirksomhed

I år 2005 udsendte Musikvidenskabeligt Institut det 30. bind af årbogen Musik & Forskning indeholdende seks artikler (172 sider).

Redaktionelle hverv

P. Woetmann Christoffersen: Har redigeret Musikvidenskabeligt Instituts årbog Musik & Forskning, bind 30.

M. Fjeldsø: Er redaktør af Dansk Årbog for Musikforskning.

J. Hodkinson: Er medlem af redaktionskomiteen for Dansk Musiktidsskrift.

M. Michelsen: Er medlem af redaktionskomiteen for Popular Music History.

H.W. Schwab: Er redaktør af Meisterwerke Nordischer Musik og medlem af redaktionsrådet for Monumenta Musica Regionis Balticae.

S. Møller Sørensen: Er medlem af redaktionsrådet for Svensk Tidsskrift för Musikforskning og STM-Online.

Kongresser og symposier

Projektet "Dansk rockkultur fra 50'erne til 80'erne" har, i samarbejde med IASPM-Norden, arrangeret den internationale musikvidenskabelige konference "The Local, the Regional, and the Global in the Emergence of Popular Music Cultures" på KUA, 24.-26. oktober 2005 med ca. 80 deltagere fra hele verden.

M. Fjeldsø: Har i samarbejde med Det Danske Kultur Institut, Den Polske Ambassade, Danmarks Radio, Fyens Unge Tonekunstnere og Det Fynske Musikkonservatorium stået for det internationale musikvidenskabelige symposium "Witold Lutoslawski" i Odense den 19. november 2005, med et forudgående seminar på Musikvidenskabeligt Institut.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Netværk

Det tværfaglige projekt, "Dansk rockkultur fra 50'erne til 80'erne", er placeret på Musikvidenskabeligt Institut. 13 forskere er tilknyttet på forskellig vis: seks fra Musikvidenskabeligt Institut, to fra Aarhus Universitet, en fra Aalborg Universitet, to fra Roskilde Universitetscenter og en hver fra Danmarks Pædagogiske Universitet og Handelshøjskolen i Århus.

Musikvidenskabeligt Institut har indgået en samarbejdsaftale med Danmarks Pædagogiske Universitet om udvikling af en ny kandidatuddannelse i musikpædagogik. Projektet har resulteret i, at uddannelsen starter i 2006 med en del af undervisningen på Musikvidenskabeligt Institut, M. Fjeldsø koordinerer projektet for Musikvidenskabeligt Institut.

Musikvidenskabeligt Institut har desuden indgået en samarbejdsaftale med Det Teologiske Fakultet ved Københavns Universitet om deltagelse i Danmarks Grundforskningsfonds Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer; H.W. Schwab deltager som forskningsleder.

A. Kirkegaard: Er medlem af det nordiske forskningsnetværk Cultural Images in and of Africa, Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala, og temaet "Danish Music" under det fælles universitære "Danish Culture Course", samt medlem af forskningsprojektet Rhythm in the Age of Digital Reproduction ved Universitetet i Oslo.

I. Okkels: Har været med til oprette og deltager i Forum for Tværmedial Digital Æstetik tilknyttet Institut for Kunst- og Kulturvidenskab ved KU.

N. Parly: Har deltaget i det tværfaglige samarbejde om musikdramatik sammen med Det Kgl. Teater (ved operachef Kasper Holten) og Afdeling for Teatervidenskab og Dans ved KU.

S. Møller Sørensen: Deltager i tværfagligt samarbejde med Museet for Samtidskunst, Roskilde.

H.W. Schwab: Er medlem af det nordiske forskningsnet-

værk "Østersøområdet som Musiklandskab", af netværkene "Edvard-Grieg-Forskning" og "Det multikulturelle Danmark i det lange 18. århundrede (1660-1814)", og medlem af European Science Foundation.

Instituteder Peter Woetmann Christoffersen

Forbrug

Stab

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	12,61	0,58	13,19
DVIP	0,02	0,02	0,04
STIP	1,43	3,17	4,59
TAP	6,07	0,13	6,20
Årsværk i alt	20,12	3,91	24,03
Løn med årsværk	8.598,62	1.365,47	9.964,10
Løn uden årsværk	-22,40	28,62	6,22
Øvrig drift	920,44	903,78	1.824,22
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>9.496,65</i>	<i>2.297,88</i>	<i>11.794,53</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

VIP Internt finansieret

Brincker, Jens; lektor.

Christoffersen, Anne; undervisningsadjunkt.

Christoffersen, Peter Woetmann; lektor.

Fjeldsø, Michael; lektor.

Hesselager, Jens; adjunkt.

Ihlemann, Lisbeth Wegener; amanuensis.

Kirkegaard, Annemette; lektor.

Lind, Tore Albert Tvarnø; adjunkt.

Madsen, Jens Westergaard; lektor.

Michelsen, Morten Bjerregaard; lektor.

Nielsen, Svend Erik Hvidtfelt; studieadjunkt.

Rosing-Schow, Anne; undervisningsadjunkt.

Schwab, Heinrich Wilhelm; professor.

Sørensen, Søren Møller; lektor.

Topp, Morten; lektor.

Wessberg, Erik Axel; undervisningsadjunkt.

VIP Eksternt finansieret

Holt, Fabian; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Geertinger, Axel Teich; ph.d.-studerende.

Okkels, Ingeborg; ph.d.-studerende.

Winther, Juliana Hodkinson; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Lindelof, Anja Mølle Ellebæk; ph.d.-studerende.

Marstal, Henrik; ph.d.-studerende.

Parly, Nila Charlotte; ph.d.-studerende.

Smith-Sivertsen, Henrik; ph.d.-studerende.

Publikationer

Fjeldsø, M.: "Béla Bartók and Nationalism, Copenhagen 2004". i: Danish Yearbook of Musicology 32 (2004) s.

95-96. Michael Fjeldsø and Thomas Holme Hansen (eds.). C.A. Reitzel, København 2005.

Fjeldsø, M.: "Musik und kulturelle Identität, Weimar 2004". i: Danish Yearbook of Musicology 32 (2004) s. 96-97. Michael Fjeldsø and Thomas Holme Hansen (eds.). C.A. Reitzel, København 2005.

Fjeldsø, M.: "Organizing the New Music. Independent organizations for contemporary music in Copenhagen, 1920-1930". i: Musik & Forskning 21 – Music in Copenhagen. Studies in the Musical Life of Copenhagen in the 19th and 20th Centuries. s. 249-273. Niels Krabbe (ed.). C.A. Reitzels Forlag, København 1996.

Fjeldsø, M.: "Carl Niensens 5. symfoni. Dens tilblivelse og reception i 1920'erne". i: Dansk Årbog for Musikforskning XXIV, s. 51-68. 1996.

Fjeldsø, M.: "Den ny musik organiserer sig. Om den ny musiks selvstændige organisationer i København, 1920-1930". i: Musik i København. Studier i Københavns musikhistorie i det 19. og 20. århundrede. s. 242-266. Niels Krabbe (red.). C.A. Reitzels Forlag, København 1997.

Fjeldsø, M.: "Om videnskabeligt editionsteknik". i: Musik & Forskning 23 (1997-98), s. 159-176. C.A. Reitzels Forlag, København 1998.

Fjeldsø, M.: "Ferruccio Busoni og Carl Nielsen – brevveksling gennem tre årtier". i: Musik & Forskning 25 (1999-2000), s. 18-40. C.A. Reitzels Forlag, København 2000.

Fjeldsø, M.: "Brene, Erling". i: Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Zweite Neubearbeitete Ausgabe. Personenteil 2, s. 1. Ludwig Finscher. Bärenreiter Verlag, Kassel og Stuttgart 2000.

Hesselager, J.: Hector Berlioz og det parisiske boulevardmelodramas æstetik. Musik og Forskning 30, s. 7-44. 2005.

Hesselager, J., Brincker, J.: Tradition, Renewal, Rationality. i: Nordic Music Days 2004. Programme book. s. 18-24. Copenhagen, Helsingborg, Malmö 2004.

Jensen N.M.: Den italienske solosonate i 1600-tallet – en genrehistorisk udfordring. Musik og Forskning 30, s. 45-68. 2005.

Kirkegaard, A.: "Det driver af danskhed" Er der en dansk tone i populærmusikken? i: Musik og Danskhed – Fem faglige bidrag til debatten om nationalitet. s. 75-99. Jens Henrik Koudal. C.A. Reitzels Forlag, København 2005.

Kirkegaard, A.: Images of Africa. Musical otherness in Danish public culture. Musik og Forskning 30, s. 141-167. 2005.

Michelsen, M.: Denmark. vol. 7, i: Continuum Encyclopedia of Popular Music of the World s. 154-160. John Shepherd, David Horn, Dave Laing (red.). Continuum, London & New York 2005.

Michelsen, M., Lindberg U., Gudmundsson G., Weisethaunet H.: Rock Criticism from the Beginning: Amusers, Bruisers and Cool-Headed Cruisers. 369 s. Peter Lang, New York 2005.

Nielsen, S.E.H.: Efter Dissonansen. Studier i Palestinas trestemmige satser. Musik og Forskning 30, s. 91-126. 2005.

Okkels, I.: 1961/Vikingerne. i: EMP. Livet i et glasperlespil s. 123. Hans Sydow. Resonance.dk, Danmark 2005.

Schwab, H.W.: Nationalkomponist – Heimatkünstler – Europäer. Wechselnde Ansichten des Grieg-Bildes vom 19. zum 20. Jahrhundert. i: Edvard Grieg (=Musik-Konzepte

- 127, Neue Folge) s. 5-22. Ulrich Tadday (red.). Richard Boorberg-Verlag, München 2005.
- Schwab, H.W.: "Da konnte er doch nicht umhin, von der Güte der Musik erschüttert zu werden". Zu Dichtungen Klopstocks in der Vertonung von Friedrich Ludwig Aemilius Kunzen. i: Klopstock und die Musik (= Ständige Konferenz Mitteldeutscher Barockmusik, Jahrbuch 2003) s. 115-154. Peter Wollny (udg.). ortus musikverlag, Beeskow 2005.
- Schwab, H.W.: Johann Peter Emilius Hartmann (1805-1900). Ein Porträt zum 200. Geburtstag des dänischen Komponisten. Die Tonkunst online Nr. 5/2005, 2 sider. 2005.
- Schwab, H.W.: Carl Friedrich Cramer und die Musik. Eine Bestandsaufnahme (= Grenzgänge. Studien zur skandinavisch-deutschen Literaturgeschichte). i: "Ein Mann von Feuer und Talent". Leben und Werk von Carl Friedrich Cramer s. 129-176. Rüdiger Schütt (red.). Wallstein Verlag, Göttingen 2005.
- Schwab, H.W.: Guldalderens musik og danskhed. i: Musik og danskhed. Fem faglige bidrag til debatten om nationalitet. s. 59-74. Jens Henrik Koudal (red.). C.A. Reitzels Forlag, Viborg 2005.
- Schwab, H.W.: The Phenomenon of Concert Applause: Interaction between Institution, Ritual, and Musical Genre. i: The Cultural Heritage of Medieval Rituals. Genre and Ritual s. 211-249. Eyolf Østrem, Mette Birkedal Bruun, Nils Holger Petersen, Jens Fleischer (edited). Museum Tusulanum Press. University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Schwab, H.W.: Stadtmusikantvæsenet i Danmark. Historie 2005/1.del, s. 137-151. 2005.
- Schwab, H.W.: Robert und Clara Schumann und die nationalen Musikkulturen des 19. Jahrhunderts. Bericht über das 7. Internationale Schumann-Symposium 2000 im Rahmen des 7. Schumann-Festes, Düsseldorf (= Schumann Forschungen, 9). i: s. 217-233. Matthias Wendt 8 udg.). Schott Musik International, Mainz 2005.
- Sørensen, S.M.: Anmeldelse af: Sabine Sanio: Alternativen zur Werkästhetik; John Cage und Helmut Heissenbüttel. STM-Online Vol. 3 (2000), s. 1. 2000.
- Sørensen, S.M.: Musikrapport fra Warszawa 1998. Dansk Musik Tidsskrift 1998-1999, No. 3, s. 86-87. 1999.
- Sørensen, S.M.: Ny musik i begivenhedskulturen. ULTIMA Festival i Oslo 1998 – en rapport. Dansk Musik Tidsskrift 1998-1999, No. 3, s. 85. 1999.
- Sørensen, S.M.: "Darmstadt mod Darmstadt. Indtryk fra sommerkurserne i Darmstadt 1998". Dansk Musik Tidsskrift 1998-1999, No. 1, s. 19-21. 1999.
- Sørensen, S.M.: Den ny musik og musikhistorieskrivningen. Metodeovervejelser. Dansk Årbog for Musikforskning 25 (1997), s. 43-56. 1997.
- Sørensen, S.M.: Musikforskning i forandring. Redigeret bidrag til Statens Humanistiske Forskningsråds konference: Dansk Musikforskning frem mod år 2000. Humaniora 8. årgang (1994), Nr. 3, s. 23-26. 1994.
- Sørensen, S.M.: Planeterne og den soniske tænke måde. Skriftfest. Bent Lorentzen og hans musik. i: s. 117-126. L. Lorentzen og Fr. V. Nielsen. Koncert & Koncept, København 2005.
- Sørensen, S.M.: ... as Phryne from the Bath. The debate on musical temperaments in the 18th century. Werckmeister, Mattheson, Rameau, Sorge, Marpurg, Heinse and others. Musik og Forskning 30 (2005), s. 69-90. 2005.
- Wessberg, E.A.: Et originalarrangement fra 1976. Gene Puerlings og Robert Farnons version af "The More I See You". Musik og Forskning 30, s. 127-140. 2005.
- Winther, J.H.: Kærligheden til den dårlige musik. Dansk Musik Tidsskrift nr. 5 marts 2004/05, s. 164-171. 2004.

Studienævn for Musikvidenskab

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af stud.mag. Christina Brandt (næstformand fra 1.8.2005), lektor Michael Fjeldsøe (studieleder), stud.mag. Jonas Bille Gamkjær (næstformand til 31.7.2005), lektor Jens Westergaard Madsen (vicestudieleder til 31.7.2005), ekstern lektor Mads Pagsberg og stud.mag. Anders Reuter. Fra august 2005 indtrådte stud.mag. Niels Bosworth i stedet for Jonas Bille Gamkjær og adjunkt Tore Tvarnø Lind (vicestudieleder) i stedet for Jens Westergaard-Madsen.

Beretning

Det store projekt i 2005 har været den endelige vedtagelse og igangsætning af den nye BA-studieordning. Der er lavet en grundlæggende reform i forhold til de tidligere studieordninger. Ordningen er udarbejdet på grundlag af en kompetenceprofil for uddannelsen og for de enkelte elementer, og en række fag er integreret på tværs af traditionelle faggrænser. Implementeringen af disse ændringer har været en afgørende del af arbejdet, således at lærerne nu arbejder i lærerteams om de integrerede fagelementer. Der har været

lagt et stort arbejde i at udarbejde nyt undervisningsmateriale og få de nye samarbejder til at fungere. Arbejdsformerne er tillige lagt om, så der lægges vægt på løbende opgave- og øvelsesaflevering i hele det første studieår. Erfaringerne fra det første semester har været meget positive.

På kandidatuddannelsen forestår stadig en studiereform i forlængelse af BA-reformen. I 2005 er der arbejdet med forsøgselementer i musikpædagogik og kulturmanagement, som tænkes overført til den nye KA-ordning. Undervisningen i musikpædagogik udspringer af samarbejdet med DPU om en ny kandidatuddannelse på dette område. Denne uddannelse er godkendt til start 2006, hvor dette element udbydes af KU til begge KA-uddannelser. Desuden er der indført mulighed for, at praktikophold kan indgå i KA-uddannelsen. Arbejdet med KA-reform videreføres i 2006.

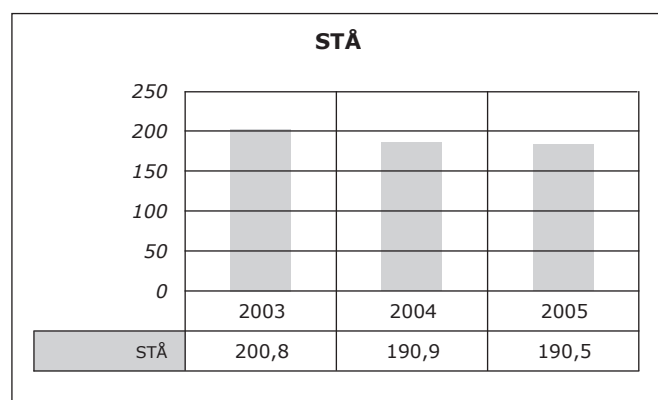
For at styrke internationaliseringen har studienævnet udbudt undervisning på engelsk. Ud over relevansen for gæstestuderende giver det også egne studerende mulighed for at forberede sig til studier i udlandet. I forbindelse med dansksproget undervisning har der desuden været afholdt et to-dages engelsksproget symposium om Lutoslawski, hvor danske studerende har fået lejlighed til at fremlægge papers i et forum, der omfatter danske og udenlandske forskere og specialister.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder								I alt
	Musik-vid.	Dansk	Retorik	Dans og teatervid.	Pædagogik	Øvrig hum.	Øvrig fak.	Merit-overført	
Musikvidenskab	185,0	3,0	3,0	2,5	2,0	5,9	2,2	4,3	207,8
Dans og teatervidenskab	0,6								
Dansk	0,6								
Religionsfagene	0,4								
Litteraturvidenskab	0,3								
Film- og medievidenskab	0,3								
Øvrig humaniora	0,1								
Meritstuderende	2,1								
Gæstestuderende	1,1								
I alt	190,5								

STÅ 2003-2005

Studeleder Michael Fjeldsøe

Nordisk Forskningsinstitut

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, lektor Peter Springborg. Viceinstituttleder er lektor Bent Jørgensen.

Organisation

Instituttet blev oprettet i 2003 ved sammenlægning af tre institutter, som nu udgør afdelinger i den større enhed: Den Arnamagnæanske Samling, Afdeling for Dialektforskning og Afdeling for Navneforskning. Instituttets ledelses- og sekretariatsfunktioner er samlet på 2. sal, i det omfang bygningsindretningen har tilladt det. Den daglige ledelse af de tre afdelinger varetages af afdelingsledere. En række tværgående udvalg sikrer samarbejde mellem de tre afdelinger på forskellige områder. Ved siden af det rådgivende udvalg for institutlederen, der ud over afdelingslederne består af Lisa Kuhr, Annette Warnez og Annette Jallberg fra sekretærgruppen, samt Marie Mægaard som repræsentant for de ph.d.-studerende, er der et samarbejdsudvalg og en arbejdsmiljøgruppe og desuden et undervisnings- og et it-udvalg. Der afholdes endvidere almindelige medarbejdermøder med henblik på gensidig information.

Adresse

Njalsgade 136
2300 København S
Telefon 35 32 85 00
Fax 35 32 84 68
nfi@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/nfi

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

1.5.2005 er der til instituttets Afdeling for Dialektforskning knyttet et forskningscenter finansieret af Danmarks Grundforskningsfond, Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier (DGCSS). Centret ledes af professor Frans Gregersen, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab. Fra instituttet indgår lektor Inge Lise Pedersen og lektor Tore Kristiansen, Afdeling for Dialektforskning, i centrets styrelse sammen med professor Jens Normann Jørgensen, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab.

I oktober blev en billedkunstnerisk udsmykning af Jytte Rex opsat i biblioteket på Den Arnamagnæanske Samling. Værket henter inspiration fra de islandske sagaer og eddadigtene, og titlen 'Fosser falder' erindrer om Vølvens Spådom. Udsmykningen er skænket af Statens Kunstfond.

Fysiske rammer

Indplaceringen af Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier (DGCSS) blev mulig ved en omflytning, hvorved Afdeling for Dialektforskning byttede etage med Afdeling for Navneforskning. Centrets lokaler kunne på denne måde komme til at ligge i forlængelse af Afdeling for Dialektforskning på 5. sal.

Instituttet har i lighed med universitetets øvrige enheder

måttet afgive 10 % af sit areal i besparelsesøjemed. Centret disponerer over dette afgivne areal og låner desuden en mindre del af Afdeling for Dialektforsknings areal.

Personaleforhold

Lise Theilgaard fratrådte sin stilling i sekretariatet med udgangen af juli. Hun blev 1.8. afløst af Annette Jallberg. Kim Hölmer har siden 1.10.2004 været ansat som økonomikoordinator.

Den Arnamagnæanske Samling

Afdelingsleder er lektor, dr.phil. Matthew James Driscoll.

Organisation

Til afdelingen hører et konserveringsværksted og et fotografisk atelier. Afdelingen huser Den Arnamagnæanske Kommissions kontor og Den Arnamagnæanske Kommissions Ordbog over det norrøne prosasprog.

Adresse

Njalsgade 136, 2
2300 København S
Telefon 35 32 84 67
Telefax 35 32 84 68
ami@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/ami

Afdelingslederens årsberetning

Personaleforhold

Lektor Finn Hansen fratrådte sin stilling 1.10. for at gå på pension. Bogbinder, konserveringstekniker Marianne Lund Petersen fratrådte sin stilling med udgangen af marts og blev 1.6. afløst af konserveringstekniker Natasha Fazlic'. Mag.art. Alex Speed Kjeldsen tiltrådte 1.2. som ph.d.-studerende (stipendium fra Forskningsrådet).

Forskningsvirksomhed

Den Arnamagnæanske Samling er oprettet i 1956 under navnet Det Arnamagnæanske Institut som en ramme om den videnskabelige udnyttelse af Den Arnamagnæanske Håndskriftsamling.

Afdelingens forskningsområde er ældre islandsk og norsk samt ældre svensk og dansk sprog og litteratur. En vigtig opgave er udarbejdelsen af tekstkritiske udgaver efter håndskrifterne af den norrøne middelalderlitteratur. Desuden forskes der i færøsk og nyere islandsk sprog og litteratur.

Afdelingen udgiver to skriftserier, Editiones Arnamagnæanæ og Bibliotheca Arnamagnæana (grundlagt hhv. 1958 og 1941), i samarbejde med Den Arnamagnæanske Kommission. Denne blev oprettet i 1772 som bestyrelse for Det Arnamagnæanske Legat, den samling af håndskrifter og trykte bøger som professor Arne Magnusson ved sin død i 1730 testamenterede til Københavns Universitet sammen med sin formue. Kommissionen består i dag af fem medlemmer med universitetets rektor som formand, samt to eforer.

1. Udgivelsesprojekter

Der arbejdes i disse år på at færdiggøre en række store projekter i serien *Editiones Arnarnæanæ*, der for de flestes vedkommende er påbegyndt længere tilbage. I 2005 har der således været arbejdet på færdiggørelsen af en udgave af *Hákonar saga Hárekssonar*, en opbyggelig historie om en norsk bondesøn (ed. †Mirjam Lanjala, redaktør Mariane Overgaard), på 2. og 3. bind af Stefán Karlssons udgave af sagaerne om den islandske helgenbiskop Guðmundr Arason (Stefán Karlsson, Magnús Hauksson), på en udgave af en redaktion af sagaer om norske konger benævnt efter håndskriftet AM 66 fol., 'Hulda', samt en udgave af *Breta sögur*, den oldnordiske oversættelse af Geoffrey af Monmouths *Historia Regum Britanniae* (Jonna Louis-Jensen) og på 2. og 3. bind af en kritisk udgave af Egils saga Skallagrímssonar (redaktør Michael Chesnutt, efter forarbejder af Jón Helgason); af disse forventes *Hákonar saga* og *Egils saga* bind 3 (C-redaktionen) at udkomme inden udgangen af 2006, mens *Egils saga* bind 2 (B-redaktionen) kommer i løbet af 2007.

I skriftserien *Bibliotheca Arnarnæana* er *Opuscula* bind XII udkommet (redaktør Britta Olrik Frederiksen). Der arbejdes på indsamling af bidrag til næste bind (XIII, redaktør Peter Springborg) med henblik på udgivelse i 2007.

I serien *Manuscripta Nordica. Early Nordic Manuscripts in Digital Facsimile* er indledning og tekst til vol. II, *Alexanders saga*, AM 519a 4to, under udarbejdelse (Andrea de Leeuw van Weenen, redaktør Peter Springborg).

En udgave for *Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi* af fire værker tilskrevet den islandske præst og digter Jón Hjaltalín (1749-1835) udkommer i begyndelsen af 2006 (M.J. Driscoll).

Igangværende specialundersøgelser

2. Islandsk – ældre vestnordisk

Substantielle bidrag til *Egils sagas* teksthistorie er udkommet i *Opuscula* XII; to kongresforedrag om henholdsvis lokalsagn i afslutningskapitlerne af *Egils saga* og den korte redaktion af *Gautreks saga* (*Gjafa-Refs saga*) udkommer i bogform i 2006 (Michael Chesnutt).

Islandske almueskrivere i 1700- og 1800-tallet, frem for alt den uhyre produktive Magnús Jónsson í Tjaldanesi (1835-1922), er emnet for en større fremstilling under forberedelse. Der arbejdes desuden på en undersøgelse og eventuelt udgave af *Sagaen af Skanderbeg*, der handler om Albaniens nationalhelt (Gjergj Kastrioti, Iskander-Beg, 1405-1468); den islandske tekst stammer fra Ludvig Holbergs *Helte-Historier* fra 1739 og er tilpasset sagagenrens narrative regler. Den norrøne filologis historie, herunder især hvordan traditionelle, editionsfilologiske metoder bliver tilpasset den nye filologiske teori (new philology), blev behandlet i et symposiumsbidrag, der udkommer på tryk i 2006. En artikel om de senmiddelalderlige, islandske ridderromaner (*lygisögur*) er udkommet i 2005. Et kongresforedrag om eksisterende og planlagte udgivelser af de islandske fornaldarsagaer forventes trykt i 2006 (M.J. Driscoll).

Til 4. bind af den store islandske litteraturhistorie, der er under udgivelse i disse år, er der udarbejdet et kapitel om folkelig historieskrivning, *þjóðlegur fróðleikur* (udkommer 2006); der arbejdes på en artikel om samme emne på tysk,

Isländische Laiengeschichtsschreibung des 19. und 20. Jh. und die Weltsicht dieser Texte, og på en artikel om en enkelt af disse amatørhistorieskrivere, Magnús Björnsson (1889-1963). Der arbejdes på at færdiggøre en oversigtsartikel om formidlingen af kundskaber om land, folk og kultur (*Landeskunde*) i islandskundervisningen i udlandet. Til *Icelandic Online*, et samarbejdsprojekt mellem Islands Universitet og University of Wisconsin om it-undervisningsmateriale i islandsk, som blev gjort tilgængeligt for brugere i 2005 (<http://icelandic.hi.is>), er der bidraget med materiale (Magnús Hauksson).

To artikler, en om pronominaladverbierne *svá*, *þá*, *þó* og *því* fungerende som konjunktional i norrønt sprog og en om brugen af adverbiet *hvervetna* i relativkomplekser, er udkommet i 2005 (Finn Hansen).

En artikel om runeindskriften fra *Södra Kvinneby* på *Öland* er udkommet i *Hoops Reallexikon* bind 29. Tre korte artikler, en om en konjektur til digtet *Grettisfærsla*, en om *Helvig Hardenberg* og *Hellig Olav*, og en om adjektivet *felda*, er publiceret i *Opuscula* XII. Manuskriptet til en artikel 'Fra skriptoriet i *Vatnsfjörður* i *Eiríkur Sveinbjarnarson's* tid' er indsendt og afventer udgivelse. Udgaver af tre skjaldedigte for det internationale projekt *Skaldic Poetry of the Scandinavian Middle Ages*, bliver formodentlig færdige i foråret 2006. Der arbejdes på to festskriftartikler, den ene med et uddrag af *Kr. Kålungs dagbøger* fra 1872 med kommentar, den anden om en nyfundne tekst af et *maria*-digt, og desuden på en normaliseret udgave af *Breta sögur* på basis af den kritisk-diplomatariske tekst, nævnt ovenfor, og på en normaliseret udgave af *Eyrbyggja saga*, B-redaktionen (i samarbejde med Rolf Stavnem) (Jonna Louis-Jensen).

Til de kommende numre af *Opuscula* arbejdes der på to artikler, den første om de fire middelalderlige håndskrifter historie, der i slutningen af 1600-tallet tilhørte den danske adelsmand Otto Friis, og den anden med rettelser og supplerende materiale til artiklen *Manuscripta Rosencrantziana* i *Opuscula* X. Herudover samles der materiale til en artikel om tre samtidige skrivere på Vestfjorden: Jón Ólafsson Indíafari, Steindór Ormsson og séra Jón Torfason, som givetvis har kendt hinanden (Mariane Overgaard).

I samarbejde med Niels Bonde, Nationalmuseet, er der blevet arbejdet på en dendrokronologisk datering af træpladebind på islandske middelalderhåndskrifter; et seminarforedrag herom udkommer i 2006. En artikel om præsten Þorsteinn Björnsson's håndskrifter vil indgå i næste bind af *Opuscula* (Peter Springborg).

3. Dansk – ældre østnordisk

Til udgaven *A Danish Teacher's Manual of the Mid-Fifteenth Century* (AM 76 8vo) Vol. 2 er der arbejdet på færdigredigering af kommentar til tekster i Vol. 1 og af essays i Vol. 2 (i samarbejde med John Bergsagel, København, og Inge Skog, Lund); dette tværfaglige projekt vil antagelig kunne afsluttes i løbet af 2006. 'Lachmannsk og gammel-dansk – en mesalliance? Om den lachmannske metodes betydning for den nyere tids danske udgivelsespraksis', en metodisk og videnskabshistorisk anlagt præsentation af den nyere tids gammel-danske udgivelsespraksis og dens metodiske problemer, er trykt i *Maal og Minne* 2005. Et forsøg på at argumentere palæografisk, sprogligt og indholdsmæssigt for en datering af et vigtigt gammel-dansk håndskrift, GKS 1390 4to, udkommer i et særbind om østnordisk i serien *Amsterdamer Beiträge zur älteren Germa-*

nistik i 2006. Der har været holdt kongresforedrag om udgivelse af danske og svenske tekster fra senmiddelalderen: status og opgaver for fremtiden, og om Traderingen af tekster i håndskrift. En større artikel om de middelalderlige østnordiske tekstvidner til en Albert Magnus-legende, der i sit hjemland, Tyskland, kun er kendt i eftermiddelalderlig overlevering, er under udarbejdelse. Også under udarbejdelse er 'Skemptan og Eliminatio codicum descriptorum', et metodisk orienteret bidrag til kritikken af den fornsvenske klassiker *Hær sigx aff abotum allum skemptan mykla*. Artikler om gammeldansk ortografi, udtale og bøjning, samt om juridisk sprog indtil 1700 er under udarbejdelse til Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs nye store projekt Dansk Sproghistorie (Britta Olrik Frederiksen).

4. Færøsk

En artikel om det færøske kvad *Bevusar tættir* og dets forhold til islandsk rímur-digtning er udkommet i *Opuscula XII* (Michael Chesnutt).

I 2005 er der især blevet arbejdet med en afhandling om *Heðin Brús* forfatterskab. Herudover er en bog med William Heinesens papirklip under udarbejdelse. Begge bøger forventes færdige i 2006. I anledning af den fremtrædende færøske billedkunstner Amariel Norðoys 60-årsdag i 2005 arbejdes der sammen med kunstneren og Dorthe Juul Myhre på en repræsentativ bogudgivelse om Norðoys værker. Endvidere er en færøsk litteraturhistorie på dansk på tegnebrættet (Jógvan Isaksen).

5. Elektronisk tekstmærkning

Afdelingen deltog i det EU-finansierede projekt Cultural Heritage Language Technologies (CHLT). Et hold studentermedhjælpere har indtastet en række fornaldarsagaer efter håndskrifter eller diplomatariske udgaver, mens M.J. Driscoll har haft opsyn med eller selv foretaget den elektroniske mærkning. Projektet afsluttedes ultimo juni 2005.

Der er arbejdet videre på afdelingens projekt med at etablere et elektronisk katalog over håndskriftsamlingen i samarbejde med Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi, på basis af Kristian Kålunds Katalog over Den Arnamagnæanske Håndskriftsamling fra 1889-1894. Hovedansvar for projektet har M.J. Driscoll. Eric Haswell, en studerende fra University College Londons School of Library, Archive and Information Studies, har tilbragt tre måneder i praktik (work-placement) på afdelingen i forbindelse med sit studium. Under sit ophold udviklede han et betasystem til at vise og søge efter oplysninger i håndskriftbeskrivelserne. Systemet er bygget på eXist native XML database, et open source program; programmet bruger PHP API med en XML-RPC interface til informationsudveksling. Udviklingen af systemet fortsætter.

Afdelingen deltager i Medieval Nordic Text Archive (MENOTA, www.menota.org), i hvis bestyrelse Alex Speed Kjeldsen 9.9.2005 har afløst M.J. Driscoll som dansk repræsentant, mens Britta Olrik Frederiksen er suppleant i rådet. M.J. Driscoll fortsætter som medlem af redaktionen for MENOTA's håndbog i tekstkodning (www.hit.uib.no/menota/guidelines/).

Siden 2004 har afdelingen deltaget i KT-DigiCult-BG (Knowledge Transfer for Digitisation of Cultural and Scientific Heritage in Bulgaria), et projekt finansieret af EU's FP6 ved et såkaldt Marie Curie-værtstipendium til vidensoverførsel. Formålet med KT-DigiCult-BG-projektet er at hjælpe Bulgarien til at udvikle sine kapaciteter inden for

digitalisering og derved gøre dets rige kulturarv (bl.a. ca. 12.500 håndskrifter) tilgængelig for et bredere publikum. Værtsinstitutionen er Det Bulgarske Videnskabsakademis Institut for Matematik og Informatik. De andre partnere, ud over AMS, er Trinity College Dublin (<http://www.tcd.ie/>), Univerzita Karlova i Prag (<http://www.cuni.cz/>) og Det Nationale Center for Videnskabelig Forskning "Demokritos" i Athen (<http://www.demokritos.gr/>). Projektet løber frem til 2008. M.J. Driscoll deltager på afdelingens vegne som ekspert i elektronisk tekstmærkning og katalogisering af håndskrifter. Han tilbragte i den forbindelse to måneder i Bulgarien i efteråret 2005, mens afdelingen var vært for to bulgarske forskere i to måneder i foråret 2005.

Ph.d.-projekter

Anne Mette Hansen forsvarede sin afhandling, *Den danske bønnebogstradition i materialfilologisk belysning*, 31.3.2005.

Annette Lassen har indleveret sin afhandling, *Odin på kristent pergament. En teksthistorisk studie*, til bedømmelse.

Alex Speed Kjeldsens projekt (fra 1.2. 2005): Et mørt håndskrift og dets skrivere: Filologiske studier i kongesagahåndskriftet *Morkinskinna* med fokus på dateringsproblematik og skrivernormer, tager sit udgangspunkt i en palæografisk, ortografisk og morfologisk analyse af *Morkinskinna* (GKS 1009 fol.), et islandsk håndskrift fra ca. 1275, på basis af en elektronisk mærket tekst.

Bevaring af håndskrifter

Den Arnamagnæanske Samlings konserveringsværksted og fotografiske atelier, der begge går tilbage til Det Arnamagnæanske Instituts oprettelse i 1956, forestår konservering og affotografering af den del af håndskriftsamlingen, som er forblevet i København efter udleveringens afslutning: omtrent 1.500 håndskrifter og fragmenter samt en stor samling af danske og norske diplomer.

Ved siden af den almindelige affotografering af håndskrifterne tilser atelierets medarbejdere den eksisterende foto- og filmsamling og kompletterer samlingen af sikkerhedskopier med henblik på anbringelse uden for huset. Endvidere udføres der opgaver for interne rekvirenter og for eksterne rekvirenter i ind- og udland.

De relevante oplysninger i forbindelse med konservering og affotografering af håndskriftmaterialet koordineres og samles i en registrant af en tilknyttet studentermedhjælp. Der stilles i dag langt større krav til nøjagtighed og detaljeringsgrad i registreringerne end tidligere, og der er udviklet en database til formålet.

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Britta Olrik Frederiksen: Medlem af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, herunder tilsynet for *Gammeldansk Ordbog*, af bestyrelsen for Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning og af Georg Brandes Skolens repræsentantskab.

Jonna Louis-Jensen: Sekretær for Den Arnamagnæanske Kommission, formand for Selskabet til Udgivelse af færøske Kildeskrifter og Studier, sekretær i *Hið íslenska fræðafélag í Kaupmannahöfn*, medlem af bestyrelsen for Clara Lachmanns fond og af Dansk-islandsk Samfund, medlem af Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab og

Fróðskaparfélag Føroya, samt korresponderende medlem af Vísindafélag Íslendinga.

M.J. Driscoll: Medlem af det faglige råd for Text Encoding Initiative (TEI, www.tei-c.org) og formand for dens taskforce for håndskriftbeskrivelser og katalogisering.

Jógvan Isaksen: Sekretær for Selskabet til Udgivelse af færøske Kildeskrifter og Studier, censor og ekstern vejleder ved Fróðskaparsetur Føroya, medlem af det færøske udvalg for Nordisk Råds litteraturpris og leder af Mentunargrunnur Studentafelagsins.

Peter Springborg: Formand for Dansk-Islandsk Fond og for Det Humanistiske Fakultets publikationsudvalg.

Magnús Hauksson: Bestyrelsesmedlem i Samtök sendikennara í íslensku erlendis og medlem af et udvalg, som skal forberede en konference om islandsk som fremmedsprog/andetsprog i august 2006 på Island.

Alex Speed Kjeldsen: Dansk repræsentant i bestyrelsen for Medieval Nordic Text Archive (MENOTA).

Formidling

Afdelingens medarbejdere har besvaret forespørgsler fra enkeltpersoner, institutioner, forlag og medier i ind- og udland om nordiske middelalderhåndskrifter, litteratur og sprog og bistår og rådgiver desuden instituttets gæster.

Den anden internationale sommerskole i håndskriftstudier for forskerstuderende, organiseret af Den Arnamagnæanske Samling i samarbejde med Stofnun Árna Magnússonar, Reykjavík, Nordische Abteilung, Universität Tübingen, og Abteilung für Nordische Philologie, Universität Zürich, blev afholdt 28. august – 4. september 2005 i Reykjavík. Der var 32 deltagere i alt, heraf 11 i et fortsætterhold, dvs. folk som havde deltaget i den første sommerskole i København i 2004. Deltagerne kom fra i alt 11 lande, de fleste fra England, Tyskland og Schweiz. To af afdelingens medarbejdere deltog som undervisere (Michael Chesnutt og M.J. Driscoll). Den tredje sommerskole planlægges til 2006, igen i København.

Instituttet, repræsenteret af M.J. Driscoll, deltager i et projekt sammen med universiteterne i Aarhus, Oslo, Reykjavík og Uppsala, hvis formål er at udvikle et fællesnordisk studieprogram i nordisk sprog, litteratur og kultur i middelalderen (700-1500). Hensigten med studieprogrammet er at koordinere de lokale undervisningsudbud og at samle og tilrettelægge undervisningen på de involverede universiteter, således at der i Norden kan udbydes undervisning i et omfang, der gør det muligt for studerende at sammensætte en hel uddannelse i nordisk sprog, litteratur og kultur i middelalderen. I tillæg til den 2-årige MA-uddannelse vil de involverede universiteter etablere et ikke-obligatorisk men point-givende sommerkursus, som målrettet skal sigte på rekruttering af nye studerende. Sommerkurset skal være geografisk mobilt, altså afholdes på skift mellem de universiteter, der har den nødvendige kapacitet. Det første sommerkursus finder sted de to første uger af juli måned 2006 i Århus.

Redaktionelle hverv

Instituttets VIP udgør redaktionskomiteen for de ovennævnte Arnamagnæanske skriftserier og medvirker som redaktører og konsulenter ved udgivelsesarbejdet. Jonna Louis-Jensen er desuden koordinator for serierne.

Britta Olrik Frederiksen: Medlem af redaktionskomiteen for Arkiv för nordisk filologi.

Jógvan Isaksen: Hovedredaktør på Nordisk Ministerråds årbog Nordisk Litteratur – Nordic Literature.

M.J. Driscoll: Medlem af redaktionen for skriftserien The Viking Collection: Studies in Northern Civilisation og medlem af redaktionen for MENOTA's håndbog i tekstkodning (www.hit.uib.no/menota/guidelines/). Han er for nylig også blevet medlem af redaktionen for den elektroniske International Journal of Digital Philology (<http://www.ilc.cnr.it/viewpage.php/sez=manifestazioni/id=16/vers=ing>).

Peter Springborg: Sammen med Gillian Fellows-Jensen redaktør for serien Care and conservation of manuscripts.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Afdelingen er medlem af Fédération Internationale d'Études Médiévales (FIDEM), Text Encoding Initiative (TEI), Medieval Nordic Text Archive (MENOTA), Association for Manuscripts and Archives in Research Collections (AMARC) og European Society for Textual Scholarship (ESTS).

Gæsteforskere

En række forskere fra ind- og udland har tilknytning til afdelingens forskningsvirksomhed, og flere gæster har arbejdet her i årets løb, bl.a. seks modtagere af Statsstipendiet for islandske forskere til studier ved Den Arnamagnæanske Samling og en modtager af Det Arnamagnæanske Stipendium. Derudover besøges afdelingen jævnligt af enkeltpersoner og grupper af studerende og skoleelever og andre interesserede fra ind- og udland, der ønsker at høre om afdelingens virksomhed og se håndskrifter.

Afdeling for Dialektforskning

Afdelingsleder er lektor, ph.d. Jann Scheuer.

Adresse

Njalsgade 136, 5
2300 København S
Telefon 35 32 85 00
Fax 35 32 85 12
dialekt@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/dialekt

Afdelingslederens årsberetning

Personaleforhold

Jann Scheuer afløste 1.2. Tore Kristiansen som afdelingsleder. Pia Quists ansættelsesforhold skiftede fra 1.5. fra ph.d.-stipendiat til forskningsassistent. Gert Foget Hansen begyndte 1.2. som ph.d.-stipendiat (stipendium fra Det Humanistiske Fakultet). Iben Stampe Sletten begyndte 1.2. som ph.d.-stipendiat (stipendium fra Forskningsrådet). Bo Kristensen begyndte 4.7. som dokumentalist. Han er ansat af NFI og DGCSS i forening (Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier). Lise Theilgaard fratrådte 1.8. som afdelingens sekretær.

Fysiske rammer

I forsommeren flyttede afdelingen fra 4. til 5. sal i KUA's bygning 27, sådan at afdelingen nu bebor 5. salen sammen med DGCSS. Afdelingen begrænsede derved sit fysiske omfang.

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskningsvirksomhed ligger inden for dialektologi og sociolingvistik.

1. Ømålsordbogen

En sproglig-saglig ordbog over øernes dialekter. Der er redigeret 388 spalter, herunder fagligt komplicerede ord som *kjole* og *klap-op*, og sprogligt komplicerede ord som *kende* og *kendespag* (Asgerd Gudiksen, Finn Køster, Karen Margrethe Pedersen).

2. Dialektstudier

Lydlige og semantiske forhold i ømålene behandles også i tidsskriftsartikler (Finn Køster, Asgerd Gudiksen, Henrik Hovmark).

Medarbejdernes indsigt i ældre dialektalt talesprog udnyttes jævnligt i arbejder, der beskriver og diskuterer forhold i ældre skriftsproglige tekster (Karen Margrethe Pedersen, Inge Lise Pedersen).

3. Samtaleanalyse

Der er to projekter i gang inden for dette område, henholdsvis interaktionsanalyse af medarbejdersamtaler, og i samarbejde med en større dansk virksomhed indsamling af lønsamtaler med henblik på efterfølgende sproglige analyser (Jann Scheuer).

4. Internordiske projekter

Flere af afdelingens medarbejdere er involveret i internordiske undersøgelser af sprogbrug, sprogforståelse og sprogholdninger, dels 'internt' i de nordiske lande, dels 'eksternt' i forhold til engelsk (Tore Kristiansen, Inge Lise Pedersen, Karen Margrethe Pedersen).

Ph.d.-projekter

Et ph.d.-projekt er afsluttet: Sprog, identitet og sprogforandring i storbyens heterogene skole (Pia Quist).

Der er arbejdet videre med følgende ph.d.-projekter: De danske retningsadverbier og rumlig orientering (Henrik Hovmark) og Udtalevariation og -forandring i københavnsk (Marie Maegaard).

To nystartede ph.d.-projekter behandler henholdsvis Klasseværelsets samtaleformer som kontekst for læring (Iben Stampe Sletten) og Det danske stød – i moderne fysiologisk, akustisk og auditiv belysning (Gert Foget Hansen).

Arkivvirksomhed

Samlingerne er forøget med 2.526 ordsedler og et stort antal båndoptagelser. Afdelingen har sammen med DGCSS ansat Bo Kristensen som arkivar, og han har arbejdet på at journalisere og opbygge databaser over afdelingens samlinger, herunder dens båndoptagelser.

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

Afdelingen har været involveret i bedømmelsesarbejde vedr. post.doc- og ph.d.-stillinger i Danmark (Inge Lise Pedersen).

Udvalg og fonde

Inge Lise Pedersen: Efor for Kvinderegensen.

Tillidshverv

Henrik Hovmark: Medlem af bestyrelsen og næstformand i LEDA (Leksikografer i Danmark).

Pia Quist: Sidder i bestyrelsen for Selskab for Nordisk Filologi.

Karen Margrethe Pedersen: Sidder i styrelsen for Universitets Jubilæets Danske Samfund.

Formidling

Der er besvaret forespørgsler og givet vejledning vedr. dialektale og sprogsociale spørgsmål, og medarbejderne har formidlet instituttets forskning ved medvirken i radio- og tv-udsendelser, gennem foredrag og artikler og gennem konsulentbistand ved produktionen af filmen: I Danmark er jeg født (Finn Køster). Der er desuden solgt lydmaterialer til forlaget Lademanns.

Udgivervirksomhed og redaktionelle hverv

Afdelingen udgiver tidsskriftet Danske Talesprog, der udkommer en gang om året og publicerer artikler inden for området dialektologi og talesprogsvariation. Det redigeres af Tore Kristiansen, Asgerd Gudiksen og Jann Scheuer.

Jann Scheuer og Iben Stampe Sletten: Medlemmer af redaktionen af NyS, et tidsskrift om ny dansk sprogforskning.

Kongresser og seminarer

Instituttet har arrangeret 7 møder i den sociolingvistiske studiekreds (ved Tore Kristiansen).

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde**Gæsteforsker og æresdoktor**

Sociolingvisten Penelope Eckert, professor ved Stanford University, blev efter afdelingens forslag udnævnt som æresdoktor ved KU, og hun gæstede i den forbindelse afdelingen. Sociolingvisten Anne Fabricius, nu lektor på Roskilde Universitetscenter, var gæsteforsker på afdelingen i tre måneder.

Netværk

Administrativ og faglig deltagelse i internordiske projekter: Tore Kristiansen, Inge Lise Pedersen: Moderne Importord i Norden, Inge Lise Pedersen: Internordisk sprogforståelse i en tid med øget internationalisering, Inge Lise Pedersen, Karen Margrethe Pedersen: Nordisk dialektsyntaks.

Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier (DGCSS)

Ledelse

Centerleder er professor dr.phil. Frans Gregersen.

Organisation

Centret er tilknyttet Afdeling for Dialektforskning. Det er indrettet i lokaler, der ligger i forlængelse af afdelingen.

Adresse

Njalsgade 136, 5
2300 København S
Telefon 35 32 83 82
dgcss@hum.ku.dk
www.dgcss.hum.ku.dk

Centerlederens årsberetning

Med virkning fra 1.5. 2005 oprettedes med en bevilling på 26.1 mio. kr. fra Danmarks Grundforskningsfond, fordelt over en femårig funktionsperiode (og med mulighed for forlængelse) Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier (DGCSS). Centret blev, efter forhandlinger mellem centerlederen på den ene side og Nordisk Forskningsinstitut og fakultetets ledelse på den anden side, placeret i den ene halvdel af etage 5 i hus 27, som huser Dansk Sprognævn og Nordisk Forskningsinstitut. Den anden halvdel bebos af Afdeling for Dialektforskning. Centret har således fået en logisk placering, idet det er et samarbejdsprojekt mellem forskere fra Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab (Frans Gregersen og Jens Normann Jørgensen) og forskere fra Nordisk Forskningsinstituts Afdeling for Dialektforskning (Tore Kristiansen og Inge Lise Pedersen).

Kort efter starten 1.5. 2005 flyttede administrator Joan Lausen fra en funktion som halvt ansat på Georg Brandes forskerskolen og halvt på Forskerskole ØST til i stedet at være halvt administrator på centret og halvt på Forskerskole ØST. Joan Lausen gik på barselsorlov 1.9.2005 og blev afløst af Anne Sofie Kilian, som er vikar indtil barselsperioden er slut.

Personaleforhold

Centerledelsen, som består af de allerede nævnte forskere med Frans Gregersen som centerleder, har løbende afholdt koordinationsmøder. Fra 1.6. ansattes cand.mag.erne Dorte Greisgaard Larsen (feltarbejde/stilanalyse), Malene Monka (feltarbejde/sprogholdninger), Janus Møller (feltarbejde/stilanalyse) og Nicolai Pharao (fonetik/udskrivning) som forskningsassistenter.

4.7. tiltrådte bibliotekar Bo Kristensen i en stilling som dokumentalist fordelt med halv ansættelse på Afdeling for Dialektforskning og halvt på centret.

1.11. ansattes Torben Juel Jensen som post.doc. med undervisningsforpligtelse på danskfaget, svarende til maksimalt halvdel af en fastansat VIPs. Torben Juel Jensen står for centrets grammatiske undersøgelser.

Centret opslug samtidig med fakultetet et antal ph.d.-stipendier. To af dem er blevet besat med Dorte Greisgaard Larsen og Janus Møller, som tiltræder 1.6.2006. Nicolai Pharao tiltræder samme dato et af fakultetets stipendier. Endelig tiltræder Minna Olesen 1.3.2005 en stilling som

forskningsassistent med særligt henblik på feltarbejde (Næstved II) og analyser.

Fra starten ansattes 16 studentermedhjælpere, og dette antal er blevet øget i løbet af året, så vi nu er oppe på at have i alt 34 ansatte. De er ansat til at arbejde i gennemsnit (målt på årsbasis) 8 timer om ugen, hvilket bl.a. betyder, at arbejdet kan udføres parallelt med, at man studerer på fuld tid. Studentermedhjælperne har stået for al udskrivning (koordineret af i begyndelsen Janus Møller og Nicolai Pharao, derefter Torben Juel Jensen og Nicolai Pharao) og har fundet de informanter, der blev interviewet i de tidligere undersøgelser, ved hjælp af offentligt tilgængelige databaser og Folkeregistret. Studentermedhjælper Andreas Stæhr har gjort en særlig indsats for at finde informanter fra Næstved Is ungdomsgruppe.

Forskningsvirksomhed

Centrets kerneydelse er to intimt sammenknyttede projekter, i det følgende kaldt sproghistorie-projektet og panelstudiet. Sproghistorieprojektet, som ledes af Inge Lise Pedersen og Frans Gregersen, skal resultere i en beskrivelse af det danske sprogsamfund i perioden 1900, hvor dialektsamfundet er dokumenteret i detaljer, og til 2000, hvor man må karakterisere sprogsamfundet som i væsentlige henseender postindustrielt og globaliseret. Der er særlig fokus på tre historiske processer, som hver for sig kan forbindes med sproglige udviklinger: urbaniseringen, ændringer i socialisation og globaliseringen.

Urbaniseringen indgår som en vigtig del af det man i international forskning kalder dialektudjævning, dialect leveling, og har i Danmark haft den konsekvens at oprindelig københavnske former er blevet spredt ud over landet som en del af et altdominerende standardsprog. Ændringer i socialisationen har betydet at det dominerende familiemønster har ændret karakter, fra at være rammen om et liv der stod afsondret fra henholdsvis skole og fritid og som havde mindst én voksen til stede på fuld tid til at være rammen om det liv der udfolder sig når livet i de mange institutioner der tager sig af langt det meste af den vågne tid, er forbi. Samtidig er familierummet blevet kraftigt invaderet af massemedierede produkter og af elektronik. Det kan tænkes at have styrket den sproglige tilknytning til de jævnaldrende og at have ændret (ikke nødvendigvis svækket) familiens rolle som traditionsvideregivende også rent sprogligt.

Endelig afsætter globaliseringsprocessen klare spor i den efterhånden permanente debat om det danske sprogs domænetab i forhold til engelsk samtidig med at den store mobilitet som er en konsekvens af den globale arbejdsdeling og globale katastrofer ændrer sprogsamfundets repertoire af kommunikationsmuligheder. Der er simpelthen langt flere sprog til rådighed ved slutningen af århundredet i forhold til ved århundredets begyndelse.

Panelstudier er den internationale betegnelse for undersøgelser som med et passende mellemrum udføres med de samme informanter. Centret skal efter planen for dets virksomhed (som i sin helhed er tilgængelig på <http://dgcss.hum.ku.dk/omcentret/projektbeskrivelse/>) gennemføre gentagelser af i alt 8 undersøgelser: Odder 1986-1989 (Bent Jul Nielsen og Magda Nyberg), Næstved I (Tore Kristiansen 1987-1990), projekt Bysociolingvistik 1986-1988 (Frans Gregersen og Inge Lise Pedersen), Vinderup 1973 (Kjeld Kristensen), Næstved II 1986-1990

(Jens Normann Jørgensen og Kjeld Kristensen), Vissenbjerg 1982-1983 (Inge Lise Pedersen; gentagelse delvis allerede gennemført), Køge 1989-1997 (Jens Normann Jørgensen og Anne Holmen m.fl.) og endelig Dansk og Svensk i Akkomodation (DASVA) 2000-2001 (Frans Gregersen, Jens Normann Jørgensen, Tore Kristiansen og Inge Lise Pedersen). Der udføres både sprogbrugsundersøgelser og sprogholdningsundersøgelser i alle de områder, hvor der har været foretaget undersøgelser tidligere. Det er Tore Kristiansen der er leder af sprogholdningsundersøgelserne ved centret. Malene Monka er ansat som forskningsassistent med opgaver inden for både feltarbejde og sprogholdningsundersøgelser. Malene Monka har sammen med Signe Wedel Schönning stået for feltarbejdet i Odder.

I selve begrebet panelstudier ligger det at det er de samme mennesker der bliver interviewet anden (og evt. tredje) gang. Hvis der er tale om at interviewe, evt. repræsentativ udvalgte, informanter fra samme sprogsamfund kaldes det et trendstudium. Projektet vil supplere panelgruppen således at der er taget højde for eventuelle mangler i repræsentativ henseende i første-udvalget af informanter. Det samlede projekt vil derfor have form af en panelstudie med trend-supplering.

Centret har fra begyndelsen været klar over at man måtte tage samtlige feltarbejdsteknikker op til vurdering i lyset af tekniske og videnskabelige landvindinger siden sidste projekt. Resultatet er blevet at vi optager på hard-desk-optagere så der med det samme lagres digitale lydfiler i .wav-format. Disse overføres til centrets server. Alle informanter interviewes med henblik på at have fyldige oplysninger om en række baggrundsdata. Disse oplysninger lagres i en persondatabase som føres i File Maker Pro-format af Bo Kristensen. Centrets fonetiker Nicolai Pharaog og stipendiat Gert Foget Hansen fra Afdeling for Dialektforskning har sammen været ansvarlige for at finde de optimale optagelsesmetoder så der kan produceres data, der er egnet til akustiske analyser. Akustiske analyser af spontan tale har i mange år været forbeholdt laboratoriet og det har været et vigtigt tema for Pharaog og Foget Hansen at finde frem til hvordan relationen mellem laboratoriemålinger (med bordmikrofon) og målinger foretaget på centrets optagelser med head-set-mikrofoner egentlig var. Resultatet vil blive en artikel som sendes ind til et tidsskrift med fagfælle vurdering.

Optagelser med head-set giver mulighed for at gennemføre akustisk baserede fonetiske analyser. Et supplement som centret hele tiden har haft blik for, er de mange optagelser af studiekvalitet som Danmarks Radio ligger inde med. Centret har i samarbejde med radioarkivets leder Per Herman Holst og hans medarbejdere fundet en række optagelser fra både tv- og radioarkivet som giver mulighed for dels at følge enkeltpersoner langt tilbage i tiden, dels at råde over optagelser i studiekvalitet foretaget med den samme person med store tidsmæssige mellemrum. Nicolai Pharaog har koordineret DR-projektet. Thomas Breck Pedersen og Christine Dabelsteen har medvirket som studentermedhjælpere.

Reglerne om informeret samtykke gælder naturligvis også for sprogbrugsundersøgelser. Centret har udformet en standard-samtykkeerklæring til brug for optagelserne. I den gøres det klart at det informanten giver tilladelse til, er udnyttelse af materialet i anonymiseret form til forsknings- og undervisningsformål. Skal stemmen også publiceres, fx på nettet, kræves en ny tilladelse.

Optagelserne skal skrives ud. Janus Møller og Nicolai

Pharaog har sammen været ansvarlige for at udvikle et konsistent udskriftssystem. Senere har Torben Juel Jensen bidraget til arbejdet. Udskriftmanualen, som i øvrigt kan forventes at blive til en slags Dansk Standard på området, tager udgangspunkt i det helt nye forhold at både lydfil og udskrift er tilgængelige i sammenknyttet form hver gang der skal foretages egentlige analyser af optagelserne. Udskriftmanualen er tilgængelig på hjemmesiden på denne adresse: http://dgcss.hum.ku.dk/organisation/praktiske_oplysninger/.

Centret har investeret temmelig meget tid i det forløbne år på at undersøge forskellige elektroniske formater for udskriftfiler og at udarbejde konverteringsprogrammer fra det ene format til det andet. Helt uundværlig i denne forbindelse er centrets it-studentermedhjælp Peter Lind som har påtaget sig at konvertere de gamle filer fra det såkaldte KUA-format til det internationale standardformat CHILDES. Centret har imidlertid valgt at arbejde med formatet PRAAT som ellers mest har været brugt til fonetisk analyse. Grunden er at dette format er det bedste til at knytte lyd og udskrift sammen og samtidig til at holde de mange forskellige analysetyper som skal udføres på filerne, adskilt – og alligevel mulige at sammenkøre. Der er indgået aftale med lektor Peter Juel Henriksen fra C-MOL-centret på Copenhagen Business School om at konvertere filer fra CHILDES til PRAAT og om at ordklassetage filerne så de er forberedt til syntaktiske analyser (ved Torben Juel Jensen).

Der er i årets løb blevet udført sprogholdningsundersøgelser i Odder. Sprogholdningsundersøgelsen i Næstved foretages i begyndelsen af 2006 og derefter følger Vinderup/Holstebro. Tore Kristiansen og Malene Monka har udviklet sprogholdningsundersøgelsesens design og spørgeskemaet samt stået for optagelserne.

Det har i lyset af den meget store arbejdstid, der skal til for at optage, færdigudskrive og elektronisk behandle en optagelse været nødvendigt at fokusere på bestemte informantgrupper. Centret har efter en vurdering af hvor rimeligt det var at forvente færdige resultater allerede det første år valgt at fokusere på gruppen af informanter som i 1986 var mellem 25 og 40 år. Denne fokusgruppe af informanter fordelt med 6 i hver gruppe bestående af arbejderklasse og middelklasse og mænd og kvinder giver en fokuspopulation for det første års empiriske arbejde på i alt 72 personer optaget to gange dvs. i alt 144 optagelser. Store dele af de gamle optagelser forelå udskrevet. Resten blev udskrevet inden feltarbejdet gik i gang og mens det blev udført. Centret vil senere foretage opfølgende optagelser af de informanter som var yngre end gruppen af 25-40-årige og udvælge en fokusgruppe af ældre.

For at sikre sammenlignelighed af optagelsernes forskellige passager som varierer fra stivere til mere afslappede har en arbejdsgruppe med Janus Møller og Dorte Greisgaard Larsen som koordinatore og Frans Gregersen som leder arbejdet med stilanalyse. En omfattende kodningsmanual er i skrivende stund lige blevet færdig. I arbejdet har studentermedhjælperne Astrid Ag og Rikke Lange samt Hanne Sæderup og forskningsassistent Minna Olesen deltaget.

Der er indsamlet gentagelser med allerede optagne informanter i Odder, Næstved (Næstved I) og København. I Odder er det som nævnt Malene Monka og Signe Wedel Schönning der har gennemført feltarbejdet. I Næstved er det Dorte Greisgaard Larsen og Lisbeth Bjerregaard mens

københavnundersøgelsen gentages af Janus Møller og Frans Gregersen. Ved årsberetningens afgivelse var der i alt indsamlet optagelser fra 21 i fokusgruppen i Odder, 19 i Næstved og 10 i København. Det betyder at det er realistisk at centret i løbet af perioden inden 1. marts 2006 kan komme op i nærheden af de i alt 144 samtaler, fordelt på 72 personer.

Sociolingvistisk studiekreds

Centret og afdelingen er i fællesskab værter for Sociolingvistisk studiekreds. Se rapporten om kredsens møder i afdelingens årsberetning.

Gæster

Centret havde fra starten Anne Fabricius, Roskilde Universitetscenter, som gæsteforsker. I samarbejde med Forskerskole ØST havde centret ph.d. Anders Høien som gæst i efteråret 2005. Han underviste på en master class og redogjorde for metoder inden for neurologisk baseret andet-sprogsforskning. I forbindelse med professor Penelope Eckerts udnævnelse til æresdoktor arrangerede centret i samarbejde med Afdeling for Dialektforskning (som var Penny Eckerts værter) og Forskerskole ØST dels et møde i Sociolingvistisk Studiekreds, dels et heldagsmøde hvor vi præsenterede projektet for æresdoktoren og fik hendes kommentarer, særlig til stilanalysen.

Afdeling for Navneforskning

Afdelingsleder er lektor, dr.phil. Bent Jørgensen.

Adresse

Njalsgade 136, 4
2300 København S
Telefon 35 32 85 61
Fax 35 32 84 68
navneforskning@hum.ku.dk
www.navneforskning.dk

Afdelingslederens årsberetning

Personaleforhold

Lektor, dr.phil. Vibeke Dalberg fratrådte sin stilling 1.10. for at gå på pension.

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskningsopgave er at analysere og beskrive dansk navnestof i og uden for Danmark. Afdelingen er landets eneste videnskabelige arkiv for sted- og personnavne og fungerer som nationalt dokumentationscenter for fagområdet. Dets specialbibliotek og samlinger er tilgængelige for offentligheden.

1. Stednavneforskning

1.1. Etymologiske undersøgelser

Birgit Eggert har lagt sidste hånd på behandlingen af danske navne på -holt; fremstillingen indleveres som ph.d.-afhandling ved årsskiftet 2005/2006.

Peder Gammeltoft har arbejdet videre med navnestoffet i Vester Horne Herred, Ribe Amt, med henblik på udgivelse i serien Danmarks Stednavne.

Peder Gammeltoft har fortsat sine undersøgelser af stednavneelementet toft i Danmark og udlandet, ligesom han har arbejdet videre med de skotske ønavne af norrøn oprindelse. Et både etymologisk og funktionelt perspektiv findes i Peder Gammeltofts kontaktonomastiske undersøgelser af sagaernes gengivelse af fremmede stednavne.

Arbejdet med udgivelsen af Himmerlands stednavne, ligeledes med henblik på udgivelse i serien Danmarks Stednavne, er under påbegyndelse (Bente Holmberg).

Til udgivelse i serien Danmarks Stednavne har Bent Jørgensen afsluttet råmanuskriptet til behandlingen af navnestoffet i Sokkelund Herred, Københavns Amt.

1.2. Struktur, metode

Vibeke Dalberg, der i årets løb fratrådte sin stilling, har arbejdet videre med sin beskrivelse af mønsterbetinget stednavnedannelse.

Bent Jørgensen arbejder med en bedømmelse af forholdet mellem centrale og perifere områder for forskellige stednavne og stednavneled.

2. Personnavneforskning

Vibeke Dalberg har fortsat arbejdet med på det fællesnordiske personnavneterminologiprojekt.

Rikke Steenholt Olesen har inden for sit runologiske ph.d.-projekt arbejdet med middelalderlige personnavne i forskellige indskrifttyper.

Susanne Vogt har arbejdet med udbredelsesmønstret for personnavnet Alborg og har påbegyndt en onomastisk/geonealogisk bestemmelse af medlemmerne af adelsslægten Spend.

3. Navneforskning i øvrigt, andre projekter

Vibeke Dalberg har fortsat sine undersøgelser af stednavneforskningens historie i Danmark.

Birgit Eggert, Bent Jørgensen og Susanne Vogt har arbejdet videre med transskription og oversættelse af Æbelholtbogens danske diplomer.

Peder Gammeltoft har undersøgt vest- og sønderjyske stednavne i relation til de gamle jyske drivveje.

Bente Holmberg har arbejdet med nuværende og fremtidige kommunenavne i Danmark.

Bent Jørgensen har udarbejdet en ny udgave af retskrivningsvejledningen Retskrivning af stednavne til serien Det drejer sig om.

Bent Jørgensen har arbejdet med en bedømmelse af Retskrivningsordbogens autoritet og forhold til andre autoritative kilder.

Bent Jørgensen og Susanne Vogt har fortsat arbejdet med sproglige og onomastiske problemer i samlingen af adkomstdokumenter til dansk landgods 1513-1560.

Michael Lerche Nielsen har i årets løb fortrinsvis arbejdet inden for forskningsrådsprojektet Danske Runer.

Susanne Vogt har fortsat arbejdet med registrering og undersøgelse af det til Den Arnemagnæanske Samling donerede Ravnholt-arkiv, ligesom hun har fortsat sine undersøgelser af rostjeneste- og skattelister vedr. 1500-tallets danske adel.

Susanne Vogt har afsluttet arbejdet med Gert Jensen Ulfstands skånske jordebogsregnskaber med henblik på udgivelse.

Ph.d.-projekter

Birgit Eggert: Danske navne på -holt.

Rikke Steenholt Olesen: Danske runeindskrifter fra middelalderen – leksikografisk-onomastisk og sproghistorisk belyst.

Faglige og administrative hverv**Konsulent- og rådgivningsvirksomhed**

Afdelingens medlemmer har i årets løb rådgivet offentlige myndigheder, museer, biblioteker, radio, tv, dagblade, tidskrifter mv. i sted- og personnavnespørgsmål samt besvaret spørgsmål fra private i ind- og udland.

Kirkeministeriet, Justitsministeriet og Familienministeriet har modtaget rådgivning vedrørende personnavne (Michael Lerche Nielsen, Susanne Vogt).

Kulturministeriet og Kort og Matrikelstyrelsen har modtaget rådgivning vedrørende stednavne; i 2005 i høj grad præget af udmøntningen af nye kommunenavne og afhjælpning af problemer forbundet med deraf følgende tilkomst af identiske vejnavne (Bente Holmberg, Bent Jørgensen).

Afdelingen er sekretariat for Stednavneudvalget, der har Bente Holmberg som formand og Peder Gammeltoft og Bent Jørgensen som ordinære medlemmer.

Redaktionelle hverv

Vibeke Dalberg og Bent Jørgensen: Medredaktører af *Namn och bygd*, Uppsala.

Peder Gammeltoft: Medredaktør af rapport fra NORNA-symposium på Shetland.

Bent Jørgensen: Medlem af hovedredaktionen for den nye danske sproghistorie, der udgives af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Michael Lerche Nielsen: Bistået af Bente Holmberg hovedudgiver af kongresrapporten *Jelling runes*.

Formidling**Udgivervirksomhed**

Der er i årets løb arbejdet på en netpublikation af den aktuelle danske personnavnebestand (Michael Lerche Nielsen og Bente Holmberg).

Endvidere er der arbejdet på at forandre den allerede nettilgængelige Adkomstdokumentsamling til en database.

Arbejdet med at inddatere danske middelalderlige stednavne fra ikke udgivne områder er afsluttet (Jytte French); samlingen vil blive tilgængelig på nettet.

Inddatering og indplotning af mark- og naturnavne fra Østjylland er påbegyndt som et pilotprojekt i samarbejde med Vejle Amt (Jytte French, Peder Gammeltoft).

Afdelingens hjemmeside er tilpasset fakultetets hjemmesidesign og opdateret.

Kongresser og symposier

Afdelingen har i årets løb arrangeret tre seminardage, samt et afskedsseminar for Vibeke Dalberg, hvor medarbejdere og gæster har fremlagt forskningsresultater inden for eller i tilknytning til navneforskning.

Afdelingen har været vært ved et møde i det dansk-svenske torp-forum.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Vibeke Dalberg: Udgør sammen med forskningschef Eva Brylla, Uppsala, styringsgruppen for Det nordiske personnavneterminologiprojekt.

Peder Gammeltoft: Formand for Nordic Place-Name Database Group.

Bente Holmberg: Medlem af bestyrelsen for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Medlem af tilsynsrådet for Den Danske Ordbog, Supplement til Ordbog over det danske Sprog, Dansk-Svensk Ordbog, Studér Middelalder på Nettet og Dansk Sproghistorie.

Bent Jørgensen: Næstformand i Sydsvenska ortnamns-sällskapet. Medlem af Dansk Sprognævns arbejdsudvalg og af tilsynet med Diplomatarium Danicum.

Michael Lerche Nielsen og Peder Gammeltoft: Er henholdsvis ordinært og supplerende medlem af Nordisk Samarbejdskomité for Navneforskning.

Michael Lerche Nielsen: Formand for Selskab for Nordisk Filologi.

Susanne Vogt: Medlem af bestyrelsen for Societas Heraldica Scandinavica.

Instituleder Peter Springborg

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	19,49	2,21	21,71
DVIP	0,05	0,00	0,05
STIP	4,24	2,76	7,00
TAP	10,33	7,00	17,32
Årsværk i alt	34,11	11,97	46,08
Løn med årsværk	14.907,83	3.540,28	18.448,11
Løn uden årsværk	-208,17	324,13	115,96
Øvrig drift	1.125,42	2.065,60	3.191,02
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	15.825,08	5.930,00	21.755,08

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab*VIP Internt finansieret*

Chesnutt, Michael; lektor.

Dalberg, Vibeke; lektor.

Driscoll, Matthew James; lektor.

Frederiksen, Britta Olrik; lektor.

French, Jytte; forskningsassistent.

Gammeltoft, Peder; lektor.

Gudiksen, Asgerd; lektor.

Hansen, Finn; lektor.

Hauksson, Magnús; lektor.

Holmberg, Bente; lektor.

Isaksen, Jógvan; lektor.

Jensen, Torben Juel; post.doc.

Jørgensen, Bent; lektor.

Kristiansen, Tore; lektor.

Køster, Finn; lektor.

Louis-Jensen, Jonna; professor.

Nielsen, Michael Lerche; lektor.

Overgaard, Mariane; lektor.

Pedersen, Inge Lise; lektor.
 Pedersen, Karen Margrethe; lektor.
 Scheuer, Jann; lektor.
 Springborg, Peter; lektor.
 Vogt, Susanne; projektmedarbejder.

VIP Eksternt finansieret

Larsen, Dorte Greisgaard; forskningsassistent.
 Monka, Malene; forskningsassistent.
 Møller, Janus; forskningsassistent.
 Pharao, Nicolai; forskningsassistent.

STIP Internt finansieret

Eggert, Birgit, ph.d.-studerende/forskningsassistent.
 Hansen, Gert Foget; ph.d.-studerende.
 Hovmark, Henrik; ph.d.-studerende.
 Maegaard, Marie; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Pia Quist; forskningsassistent.

STIP Eksternt finansieret

Kjeldsen, Alex Speed; ph.d.-studerende.
 Olesen, Rikke Steenholt; ph.d.-studerende.
 Sletten, Iben Stampe; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Hansen, Anne Mette; Den danske bønnebogstradition i materialfilologisk belysning.

Fondsbevillinger

Forskningsstyrelsen

– Care and conservation of manuscripts, 9. seminar om (Peter Springborg) kr. 25.000.

SHF Statens Humanistiske Forskningsråd

– Ph.d.-stipendium (Frans Gregersen) kr. 1.550.000.
 – Ph.d.-stipendium (Pil Dahlerup) kr. 1.015.000.

Publikationer

Arnbjörnsdóttir B., Friðriksdóttir, K., Bragason, Ú., Hauks-son, M., Gislason, J., Karlsson Á.G., Marinósóttir, Á.J., Hjartarson, B., Neijmann, D., Hilmarssdóttir, S., et al.: Icelandic Online 1. part. Thema: Culture www.icelandic.hi.is. i: s. 90. Birna Arnbjörnsdóttir, Kolbrún Friðriksdóttir et. al.. Island 2005.

Chesnutt, M.: Otterburn Revisited. A Late Medieval Border Ballad and its Transmission. i: Older Scots Literature s. 397-409. Sally Mapstone (red.). Donald, Edinburgh 2005.

Chesnutt, M.: Bidrag til Egils sagas teksthistorie. i: Opuscula 12 (Bibliotheca Arnarnagnæana 44) s. 3-47, 209-62. Britta Olrik Frederiksen (red.). C.A. Reitzels Forlag, København 2005.

Chesnutt, M.: The Proprium Officii de Tempore in AM 241 b VI fol. i: Opuscula 12 (Bibliotheca Arnarnagnæana 44) s. 307-318. Britta Olrik Frederiksen (red.). C.A. Reitzels Forlag, København 2005.

Chesnutt, M.: Bevúsrímur and Bevusar tættir. A Case Study of Icelandic Influence on Faroese Balladry. i: Opuscula 12 (Bibliotheca Arnarnagnæana 44) s. 399-437. Britta Olrik Frederiksen. C.A. Reitzels Forlag, København 2005.

Dalberg, V.: Anmeldelse af: Wolfgang Laur, Germanische Heiligtümer und Religion im Spiegel der Ortsnamen. Schleswig-Holstein, nördliches Niedersachsen und Dänemark. Neumünster 2001. Beiträge zur Namenforschung. Neue Folge 40, s. 321-324. 2005.

Dalberg, V.: Mulig mønsterpåvirkning i nogle danske stednavnetyper. NORNA-Rapporter 80, i: Namnens dynamik. Utviklingstendenser og drivkrafter inom nordiskt namnskick. Handlingar från den trettonde nordiska namnforskarkongressen i Tällberg 15-18 augusti 2003. s. 101-109. Staffan Nyström (red.). NORNA-förlaget, Uppsala 2005.

Dalberg, V.: Eva Brylla & Mats Wahlberg in collaboration with Vibeke Dalberg & W. F.H. Nicolaisen (eds.). Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Sciences. Uppsala 19-24 August 2002, 1. 570s. Språk- och folkminnesinstitutet, Uppsala 2005.

Dalberg, V.: Summary presented at the final session. i: Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Sciences. Uppsala 19-24 August 2002 1 s. 65-66. Eva Brylla & Mats Wahlberg in collaboration with Vibeke Dalberg & W. F. H. Nicolaisen (eds.). Språk- och folkminnesinstitutet, Uppsala 2005.

Driscoll, M.: The experience of the Arnarnagnæan Institute, Copenhagen. 11, i: International Journal Information theories and applications s. 221-224. 2004.

Driscoll, M.: Literary and Linguistic Computing, vol. 19, no. 1, April 2004. Variants 4, s. 337-340. 2005.

Driscoll, M.J.: Late prose fiction ('lygisögur'). Blackwell Companions to Literature and Culture 31, i: A Companion to Old Norse-Icelandic Literature and Culture s. 190-204. Rory McTurk (red.). Blackwell Publishing, Oxford 2005.

Eggert, B.: Danske stednavne på -holt. Fra naturnavn til bebyggelsesnavn. NORNA-Rapporter 80, i: Namnens dynamik. Utviklingstendenser och drivkrafter inom nordiskt namnskick. Handlingar från den trettonde nordiska namnforskarkongressen i Tällberg 15-18 augusti 2003. s. 111-118. Staffan Nyström (red.). NORNA-förlaget, Uppsala 2005.

Eggert, B.: Fornavnemode i Danmark. i: 10. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog. Aarhus Universitet 7.-8. oktober 2004 s. 147-154. Peter Widell og Mette Kunøe (eds.). Århus 2005.

Eggert, B.: Danske stednavne på -holt og deres renæssance i tiden efter 1800. i: Person- og stadnamn under den nordiske namnerenæssansen. Rapport frå NORNAs 34. symposium, Dømmesmoen 10.-12. september 2004. Skriftserien nr. 116 s. 75-83. Gudlaug Nedrelið og Tom Schmidt (red.). Høgskolen i Agder, Kristiansand 2005.

Fellows-Jensen, G.: The myth of Harold II's survival in the Scandinavian sources. i: King Harold II and the Bayeux Tapestry s. 53-64. Gale R. Owen-Crocker (ed.). Boydell & Brewer, Woodbridge 2005.

Fellows-Jensen, G.: Les relations entre La Normandie et les colonies scandinaves des Îles Britanniques à la lumière des noms de lieux. i: Les fondations scandinaves en Occident et les débuts du duché de Normandie s. 225-239. Pierre Bauduin (ed.). CRAHM, Caen 2005.

Fellows-Jensen, G.: The Scandinavian element in the place-names of the Isle of Man. i: Placenames of the Isle of Man s. 357-370. George Broderick (ed.). Max Niemeyer Verlag, Tübingen 2005.

Fellows-Jensen, G.: Some new thoughts on personal names

- in the Viking colonies. i: Viking and Norse in the North Atlantic s. 152-159. Andras Mortensen & Símun V. Arge (eds.). Føroya Fróðskaparfelag, Tórshavn 2005.
- Fellows-Jensen, G.: Anmeldelse af: Sveriges medeltida personnamn Häfte 14. *Studia anthroponymica Scandinavica* 23, s. 139-142. 2005.
- Frederiksen, B.O.: Lachmannsk og gammeldansk – en messalliance? Om den lachmannske metodes betydning for nyere tids gammeldanske udgivelsespraksis. *Maal og Minne* 2005, s. 111-135. 2005.
- Frederiksen, B.O.: En Arne Magnussen tillagt notis i det gammeldanske håndskrift GKS 1390 4to. i: *Opuscula 12 (Bibliotheca Arnemagnæana 44)* s. 438-447. (ed.). C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Frederiksen, B.O.: (ed.). *Opuscula 12 (Bibliotheca Arnemagnæana 44)*. 496s. C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Gammeltoft, P.: In search of the motives behind naming. A discussion of a name-semantic model of categorisation. i: *Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Sciences, Uppsala 19-24 August 2002*, 1 s. 151-160. Eva Brylla & Mats Wahlberg, in collaboration with Vibeke Dalberg & W. F. H. Nicolaisen (eds.). *Språk- och folkminnesinstitutet, Uppsala 2005*.
- Gammeltoft, P.: 'Look now, stranger, at this island'. A brief survey of the island-names of Shetland and Orkney. *Annales Societatis Scientiarum Færoensis. Supplementum XLIV i: Viking and Norse in the North Atlantic. Select papers from the proceedings of the fourteenth Viking Congress, Tórshavn, 19-30 July 2001* s. 257-263. Andras Mortensen & Símun V. Arge (eds.). Føroya Fróðskaparfelag, Tórshavn 2005.
- Gammeltoft, P.: Drivvejens stednavne i Ringkøbing Amt. *FRAM – Fra Ringkøbing Amts Museer* 2005, s. 28-38. 2005.
- Gammeltoft, P.: Drivvejen gennem Ribe Amt – set fra stednavnene. *Mark og Montre – Årbog for Ribe Amts Museer* 2005, s. 15-34. 2005.
- Gammeltoft, P.: Carole Hough, Doreen J. Waugh (eds.). *Cultural Contacts in the North Atlantic Region: The Evidence of Names*. 270s. The Shetland Times Ltd., Lerwick, Shetland, Skotland 2005.
- Gammeltoft, P.: Islands Great and Small: A Brief Survey of the Names of Islands and Skerries in Shetland. 2005, i: *Cultural Contacts in the North Atlantic Region: The Evidence of Names* s. 119-126. Peder Gammeltoft, Carole Hough, Doreen J. Waugh (eds.). The Shetland Times Ltd., Lerwick, Shetland, Skotland 2005.
- Gudiksen, A.: Tore Kristiansen, Jann Scheuer (red.). *Danske Talesprog*. 6, 169s. C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Holmberg, B.: Anmeldelse af: Berit Sandnes: Fra Starafjall til Starling Hill. *Dannelse og udvikling av norrøne stedsnavn på Orknøylene. Namn och bygd* 93, s. 176-178. 2005.
- Holmberg, B.: The development of personal names from the 16th to the end of the 18th century I: Denmark. i: *The Nordic Languages. An International Handbook of the History of the North Germanic Languages. Vol. 2*. s. 1314-1317. Oskar Bandle et al. (eds.). Walter de Gruyter, Berlin – New York 2005.
- Holmberg, B.: Nye kommunenavne i Danmark. *Nytt om namn. Meldingsblad for Norsk namnelag* 41, s. 35-37. 2005.
- Holmberg, B.: Danske kommunenavne i nutid og fremtid. *Nytt om namn. Meldingsblad for Norsk namnelag* 42, s. 11-15. 2005.
- Hovmark, H.: Sproglig kodning af rumlig orientering – eksempler på brug af verdenshjørner i danske dialekter. i: 10. møde om udforskningen af dansk sprog. Aarhus Universitet 7.-9. oktober 2004 s. 209-218. Peter Widell, Mette Kunøe (red.). Århus 2005.
- Hovmark, H.: Tre franske miniordbøger til rejsebrug og daglig tale. *LexicoNordica* 12, s. 213-231. 2005.
- Hovmark, H.: Ordbogsartikler. 4, i: *Den Danske Ordbog* s. 34. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, København 2005.
- Hovmark, H.: Ordbogsartikler. 5, i: *Den Danske Ordbog* s. 40. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, København 2005.
- Hovmark, H.: Ordbogsartikler. 6, i: *Den Danske Ordbog* s. 31. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, København 2005.
- Isaksen, J.: Tóroddur Poulsen (red.). *Morgunbókin*. 102s. Mentunargrunnur Studentafelagsins, Tórshavn 2005.
- Isaksen, J.: Kim Simonsen (red.). *Kodakmyndir frá sjevtiárunum*. 41s. Mentunargrunnur Studentafelagsins, Tórshavn 2005.
- Isaksen, J.: Alexandur Kristiansen (red.). *Báðumegin blátt*. 119s. Mentunargrunnur Studentafelagsins, Tórshavn 2005.
- Isaksen, J.: Firouz Gáini (red.). *Gávur skulu rindast aftur*. 163s. Mentunargrunnur Studentafelagsins, Tórshavn 2005.
- Isaksen, J.: Vida Højgaard (red.). *Mørk*. 180s. Mentunargrunnur Studentafelagsins, Tórshavn 2005.
- Isaksen, J.: Oddfríður Marni Rasmussen (red.). *Yrkingar*. 61s. Mentunargrunnur Studentafelagsins, Tórshavn 2005.
- Isaksen, J.: Færøsk litteratur set med postkoloniale briller. i: *Ordenes slotte. Om sprog og litteratur i Norden* s. 69-74. *Stofnun Vigðísar Finnbogadóttur í erlendum tungumálum, Reykjavík* 2005.
- Isaksen, J.: Elias Askham (red.). *Messias II*. 356s. Mentunargrunnur Studentafelagsins, Tórshavn 2005.
- Isaksen, J.: Jóanes Nielsen (red.). *Glansbílætasamlararnir*. 276s. Mentunargrunnur Studentafelagsins, Tórshavn 2005.
- Isaksen, J.: Dagny Joensen (red.). *Hvirlan*. 174s. Mentunargrunnur Studentafelagsins, Tórshavn 2005.
- Jørgensen, B.: Betydningsrelationer mellem stednavne i begrænsede områder. *NORNA-Rapporter* 80, i: *Namnens dynamik. Udviklingstendenser och drivkrafter inom nordiskt namnskick. Handlingar från den trettonde nordiska namnforskarkongressen i Tällberg 15-18 augusti 2003*. s. 183-194. Staffan Nyström (red.). *NORNA-förlaget, Uppsala* 2005.
- Jørgensen, B.: The degree of onomastic coverage within various categories of denotata. i: *Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Sciences 1, Uppsala 19-24 August 2002*, 1 s. 196-206. Eva Brylla & Mats Wahlberg in collaboration with Vibeke Dalberg and W. F. H. Nicolaisen (eds.). *Språk- och folkminnesinstitutet, Uppsala* 2005.
- Kjeldsen, A.S.: Lemmatized Index to the Icelandic Homily Book. Perg. 15 4o in *The Royal Library Stockholm*. By Andrea de Leeuw van Weenen (Review). *Saga-Book XXIX*, s. 130-134. 2005.

- Kjeldsen, A.S.: AM 162 A δ fol (Reykjavík) udgivet af Alex Speed Kjeldsen. i: *Opuscula 12 (Bibliotheca Arnarnæana 44)* s. 71-153. Britta Olrik Frederiksen (red.). C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Kjeldsen, A.S.: AM 162 A γ fol (Reykjavík) udgivet af Alex Speed Kjeldsen. i: *Opuscula 12 (Bibliotheca Arnarnæana 44)* s. 51-70. Britta Olrik Frederiksen (red.). C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Kjeldsen, A.S.: AM 162 A ζ fol (Reykjavík) udgivet af Alex Speed Kjeldsen. i: *Opuscula 12 (Bibliotheca Arnarnæana 44)* s. 154-182. Britta Olrik Frederiksen (red.). C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Kjeldsen, A.S.: AM 162 A θ; fol (Reykjavík) udgivet af Alex Speed Kjeldsen. i: *Opuscula 12 (Bibliotheca Arnarnæana 44)* s. 183-208. Britta Olrik Frederiksen (red.). C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Køster, F.: *At arbejde i noget. Mål og Mæle 3-4*, s. 47-49. 2005.
- Louis-Jensen, J.: *Södra Kvinneby. 29, i: Reallexikon der Germanischen Altertumskunde* s. 193-196. Heinrich Beck et al. (red.). Walter de Gruyter, Berlin, New York 2005.
- Louis-Jensen, J.: *En konjektur til Grettisfærsla*. i: *Opuscula 12 (Bibliotheca Arnarnæana 44)* s. 304-306. Britta Olrik Frederiksen (red.). C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Louis-Jensen, J.: *Adjektivet íelda*. i: *Opuscula 12 (Bibliotheca Arnarnæana 44)* s. 448. Britta Olrik Frederiksen (red.). C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Louis-Jensen, J.: *Helvig Hardenberg og Hellig Olav*. i: *Opuscula 12 (Bibliotheca Arnarnæana 44)* s. 379-382. Britta Olrik Frederiksen (red.). C.A. Reitzels Forlag, København 2005.
- Nielsen, M.L.: *Danmarks nye navnelov. Et stykke norsk husflid. Nytt om namn. Meldingsblad for Norsk namnelag 41*, s. 30-35. 2005.
- Nielsen, M.L.: *Gunnmund, kuikun eller Guðmund. Om tabte runeindskrifter og tekstfilologi. Arkiv för nordisk filologi 120*, s. 23-40. 2005.
- Nielsen, M.L.: *Starigard, §3. Runologisch*. i: *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde, 29. Band* s. 535-538. Heinrich Beck et al.. Walter de Gruyter, Berlin – New York 2005.
- Nielsen, M.L.: *Runer på nettet. Magasinet Humaniora 2005:4*, s. 20-23. 2005.
- Nielsen, M.L.: *Nordisk namnforskning 2004. Literaturkrönika. Danmark. Namn och bygd. Tidskrift för nordisk ortnamnsforskning 93*, s. 109-112. 2005.
- Nielsen, M.L.: *Anmeldelse af: Lena Peterson: Lexikon över urnordiska personnamn (2004). Namn och bygd. Tidskrift för nordisk ortnamnsforskning 93*, s. 172-175. 2005.
- Olesen, R.S.: *Danske herregårdsnavne på -holm. Slægtsnavnet i brug som forled. NORNA-Rapporter 80, i: Namnens dynamik. Utviklingstendenser og drivkrafter inom nordiskt namnskick. Handlingar från den trettonde nordiska namnforskarkongressen i Tällberg 15-18 augusti 2003*. s. 279-290. Staffan Nyström (red.). NORNA-förlaget, Uppsala 2005.
- Pedersen, I.L.: *Processes of standardisation in Scandinavia. i: Dialect Change: Convergence and Divergence in European Languages* s. 171-195. Peter Auer, Frans Hinskens, Paul Kerswill (eds.). Cambridge 2005.
- Pedersen, I.L.: *Social stratification in the present-day Nordic Languages III: Danish. The Nordic Languages 2, i: An International Handbook of the History of the North Germanic Languages* s. 1780-1787. Oskar Bandle, Kurt Braunmüller, Ernst Håkon Jahr, Allan Karker, Hans-Peter Naumann, Ulf Teleman (eds.). de Gruyter, Berlin/New York 2005.
- Pedersen, I.L.: *Sociolinguistic structures chronologically I: Danish. The Nordic Languages 2, i: An International Handbook of the History of North Germanic Languages* s. 1887-1896. Oskar Bandle, Kurt Braunmüller, Ernst Håkon Jahr, Allan Karker, Hans-Peter Naumann, Ulf Teleman (eds.). de Gruyter, Berlin/New York 2005.
- Pedersen, I.L.: *The development of Nordic languages from mid-16th century to the end of the 18th century: Sociolinguistic aspects. 2. Danish and Norwegian. The Nordic Languages 2, i: An International Handbook of the History of the North Germanic Languages* s. 1337-1341. Oskar Bandle, Kurt Braunmüller, Ernst Håkon Jahr, Allan Karker, Hans-Peter Naumann, Ulf Teleman (eds.). de Gruyter, Berlin/New York 2005.
- Pedersen, I.L.: *Er det svenskerne der har bragt uorden i diftongeringen i Sønderjylland og på Vestfyn? i: Språk i tid. Studier tillägnade Mats Thelander på 60-årsdagen* s. 27-36. Uppsala 2005.
- Pedersen, I.L.: *Nøgterne kvinder og følsomme mænd? En analyse af breve og dagbøger fra grundtvigske miljøer i slutningen af 1800-tallet. Danske Talesprog 6*, s. 103-138. 2005.
- Pedersen, I.L.: *Den nationale fortrængning. Flersprogetheden i danske købstæder fra 1500 til 1800 i et sprogsociologisk perspektiv. i: Mot rikare mål å trå. Festskrift til Tove Bull* s. 254-267. Gullbrand Alhaug, Endre Mørck, Aud-Kirsti Pedersen (red.). Novus, Oslo 2005.
- Pedersen, K.M.: *Retskrivningsordbogen og dialekterne. i: På godt dansk. Festskrift til Henrik Galberg Jacobsen* s. 217-222. Henrik Jørgensen og Peter Stray Jørgensen (red.). Wessel og Huitfeldt, Århus 2004.
- Pedersen, K.M.: *Louise Juels sprog. i: Min hjerte aller-kæreste Fritz. Breve fra Louise Juel 1763-1767* s. 25-34. Karen Hjorth, Selskabet for Udg. af Kilder til Dansk Historie. København 2004.
- Pedersen, K.M.: *Skrivefærdighed og talesprog hos menige danske soldater i træårskrigen 1848-50. Danske Talesprog 6*, s. 83-101. 2005.
- Scheuer, J.: *Christensen, Fogtmann, Juel Jensen mfl. (red.). NyS. Nydanske Sprogstudier. 33, 160s. Multivers, København 2005.*
- Scheuer, J.: *Indgange til samtaler. 131 s. Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag, København 2005.*
- Scheuer, J.: *'Samtalen på arbejde'. NyS 33*, s. 153-159. 2005.
- Scheuer, J.: *Tore Kristiansen, Asgerd Gudiksen (red.). Danske Talesprog. Danske Talesprog 6, 169s. C.A. Reitzels Forlag, København 2005.*
- Springborg, P.: *Wooden bindings and tree-rings. A preliminary report. i: Care and Conservation of Manuscripts 8* s. 9-18. Gillian Fellows-Jensen, Peter Springborg (red.). Museum Tusulanum, København 2005.
- Springborg, P.: *Gillian Fellows-Jensen (red.). Care and Conservation of Manuscripts 8. 300s. Museum Tusulanum, København 2005.*
- Vogt, S.M.R.: *Adelens brug af faste slægtsnavne før og efter Fr. I's forordning af 1526. NORNA-Rapporter 80, i: Namnens dynamik. Utviklingstendenser och drivkrafter*

---

inom nordiskt namnskick. Handlingar från den trettonde nordiska namnforskarkongressen i Tällberg 15-18 augusti 2003. s. 383-404. Staffan Nyström (red.). NORNA-förlaget, Uppsala 2005.

Vogt, S.M.R.: Gert Jensen Ulfstand til Bønnet og Legeveds skånske jordebogsregnskab 1551 og 1559-60. Et sjældent eksempel på adelig egnsudvikling i Mörrums sogn i Blekinge. Sydsvenska ortnamnsällskapetets årsskrift 2005, s. 27-80. 2005.

Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder Niels Finn Christiansen og viceinstitutleder Nina Grønnum.

Institutbestyrelse består ud over institutleder og viceinstitutleder af VIP'erne: Bent Fausing, Johnny Kondrup, Hanne Ruus. TAP'erne: Preben Dømler, Kirsten Mathiesen. Studerende: Katrine Bergh Andersen og Peter Lind.

Adresse

Njalsgade 120
2300 København S
Telefon 35 32 83 11
Fax 35 32 83 77
nss@hum.ku.dk
www.nordisk.ku.dk

Institutlederens årsberetning

I sommeren 2005 gennemførtes den fysiske sammenlægning af de to tidligere institutter Institut for Almen og Anvendt Sprogvidenskab og Institut for Nordisk Filologi, således at biblioteker, administration og videnskabelige medarbejdere (med ganske få undtagelser) nu har til huse i de nye bygninger på KUA. I administrationen er tre medarbejdere fratrukket og tre nye tiltrådt. Samtidig er der gennemført en reorganisering og ændret opgavefordeling mellem de administrative medarbejdere.

I den ledelsesmæssige overgangsperiode har institutlederen fået uvurderlig støtte fra instituttets rådgivende udvalg.

På forskningsområdet har institutssammenlægningen ført til nye tværgående samarbejder og tilført ny dynamik til de i forvejen alsidige og meget produktive miljøer inden for litteratur, sprog, medier og kommunikation. Institutts medarbejdere markerer sig stærkt i offentligheden gennem selvstændige videnskabelige publikationer, jævnligt i samarbejde med kolleger fra instituttet og andre videnskabelige institutioner samt gennem en udstrakt formidlingsvirksomhed i alle typer medier og i en omfattende foredragsaktivitet.

Personaleforhold

Instituttet har besat et professorat i dansk litteratur. Der var 6 ansøgere (1 kvinde og 5 mænd). 5 blev erklæret kvalificerede. Stillingen blev besat med dr.phil. Erik A. Nielsen. Instituttet har besat et lektorat i dansk litteratur. Der var 8 ansøgere (4 kvinder og 4 mænd). Alle blev erklæret kvalificerede. Stillingen blev besat med ph.d. (senere dr.phil.) Sune Auken. Instituttet har yderligere besat et lektorat i Dansk: medier og sprog. Der var to ansøgere (begge mænd). 1 blev erklæret kvalificeret. Stillingen blev besat med ph.d. John Mortensen.

Nordisk Filologi

Forskningsvirksomhed

1. Litteratur

De fleste af instituttets litteraturlærere forsker i såvel ældre som nyere litteratur. Meget af forskningen har nordisk perspektiv. Det almindelige billede er, at de enkelte forskere har flere projekter i gang, hvoraf nogle forbinder sig med eksterne samarbejdspartnere (netværk, forskningscentre, udgivelsesinstitutioner, forlag etc.). En betydelig del af forskningen indgår i instituttets/fakultetets kernefelt, "Editionsfilologi og tekstsociologi" og "Det danskes transformationer".

2. Litteraturhistorie, forfatterskaber og værk-analyser

Udarbejdelse af større samlede litteraturhistorier har været og er fortsat en central opgave for litteraturforskerne, hvad enten det handler om individuelle projekter (Pil Dahlerup "Dansk litteratur. 1500-tallet" eller kollektive arbejder som fx "Hovedsporet" (Knud Wentzel, Johnny Kondrup, Marianne Stidsen).

Jens Kr. Andersens hovedopgave i 2005 har været færdiggørelsen og udgivelsen af sin bog "Litterær komposition. Principper og eksempler", Forlaget Multivers, København, 221 s., en række strukturelle analyser af danske og fremmede litterære tekster med historisk perspektiv. Størstedelen af analyserne af udvalgte Bellman-digte er desuden bragt i de svenske Bellmansstudier 22, Stockholm., p. 11-19. Jens Kr. Andersen fortsætter sine studier i emnet endnu nogen tid.

Sune Auken og Vibeke A. Pedersen har arbejdet med bidrag til endnu en litteraturhistorie, henholdsvis tiden 1200-1700 og 1825-1870.

Sune Auken har udgivet og forsvaret doktorafhandlingen "Sagas spejl. Mytologi, historie og kristendom hos N.F.S. Grundtvig", og arbejder sammen med Svend Skriver på en monografi om Søren Ulrik Thomsen.

Poul Behrendt har afsluttet sit arbejde med "Dobbeltkontrakten: en æstetisk nydannelse", en 400 siders afhandling om nyere litteratur og litteraturteori til udgivelse marts 2006. I umiddelbar forlængelse heraf har han genoptaget sit arbejde med en afhandling "Dobbeltkontrakten hos Søren Kierkegaard", hvoraf et udkast til kapitel er publiceret i Kierkegaard-selskabets antologi over forfatterskabet.

Henrik Blicher har i tilknytning til sit udgivelsesprojekt holdt forelæsning på Georg Brandes Skolen om "Jens Baggesens Labyrinten – hermeneutiske aspekter af udgavehistorien" og har fremlagt projektet for Den Litterære Institution uss, Hald Hovedgaard. Han har holdt en Masterclass om dansk barok for Georg Brandes Skolen og skrevet på en anmeldelse af Mats Malm "Det liderlige språket. Poetisk ambivalens i svensk 'barok'".

Pil Dahlerup har skrevet "Arven efter Brandes", publiceret i Nils Bredsdorff og N.F. Christiansen: "Det kritiske blik".

Hans Hertel har fortsat sin forskning i Georg Brandes, det moderne gennembrud og dets kulturelt-politiske betydning, dels i projektet "Kulturkampen omkring fascisme og nazisme i dansk kulturliv i det 20. århundrede" (støttet af Velux-Fonden). Resultaterne publiceres løbende i foredrag, tidsskriftartikler og bidrag til samle- og opslagsværker. 23 nyskrevne biografier om forfattere og andre intellektuelle

er publiceret i Gads leksikon "Hvem var hvem 1940-1945" (2005).

Jette Lundbo Levy har færdiggjort artikel om kvindelitteratur i 1970'erne, med særligt henblik på Astrid Saalbachs forfatterskab.

Flemming Lundgreen-Nielsen afslutter arbejdet på tre oversigtsartikler om dansk litteratur henholdsvis i oldtiden, middelalderen, og det 16.-17. århundrede til Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs og Det Kongelige Biblioteks internetspublikation Arkiv for Dansk Litteratur (www.adl.dk).

Erik A. Nielsen er ved at færdiggøre sit firebindsværk "Billed-sprog" til offentliggørelse. Det ikonografiske leksikon "Leksikon" har været præsenteret i forskellige fora. Forhandlinger foregår med Dansk Sprog- og Litteraturselskab og et forlag.

Vibeke A. Pedersen har færdiggjort bidrag til bog, der udkommer 2006: "Vise folkevisekvinder fra Randers Amt: Anne Krabbe og Vibeke Bild" samt omarbejdet foredrag til artikel: "Christian Winthers kølige fortællere og sydens (s)yndighed. Sonderinger i 'Skriftestolen' og 'Hjortens Flugt', udkommer 2006.

Jan Rosiek har påbegyndt studier i Thorkild Bjørnvigs lyrik og essayistik i forhold til modernismen.

Erik Skyum-Nielsen har fortsat arbejdet med en historisk beskrivelse af de vigtigste danske oversættelser af verdenslitteraturens klassikere.

3. Litterære genrer og teorier

Torben Jelsbak har færdiggjort monografien "Ekspressionisme: modernismens formelle gennembrud i dansk malerkunst og poesi", udkommet 2005.

John Chr. Jørgensen har afsluttet forskningsprojekt om brugen af brevformen i hverdagen, litteraturen og journalistikken i Danmark fra ca. 1870 til i dag, publiceret 2005 med undertitlen "Om breve".

Vibeke A. Pedersen har udarbejdet bidrag til udstillingskatalog, Kvindemuseet i Århus, udkommer i bog 2006.

Jan Rosiek har fortsat sine studier i billedsprogets teori og praksis i dansk lyrik efter 1870.

Erik Skyum-Nielsen har fortsat arbejdet på en beskrivelse i monografiform af dansk lyrik i det 20. århundrede, med fokus på forholdet mellem patos og rationalitet.

Marianne Stidsen har skrevet artiklen "Den oplyste oplysning" i Universitetsavisen 2005 og skrevet en klumme om kanon og litteraturhistorieskrivning til netmagasinet Litteratursiden.dk.

Knud Wentzel har fortsat arbejdet med projektet "Folkeeventyr og kærlighed".

4. Editionsfilologi og kritisk tekstudgivelse

Jens Kr. Andersen har i løbet af året fortsat været virksom som Dansk Sprog- og Litteraturselskabs tilsynsførende på selskabets kritiske nyudgivelser af værker af Martin Andersen Nexø (Pelle Erobreren, Ditte Menneskebarn og Fortællinger).

Johnny Kondrup har færdiggjort en artikel om tysk "Neuphilologie", fransk "critique génétique" og angelsaksisk "New Philology" (2005) og har (sammen med andre) redigeret en artikelsamling om videnskabelige udgavetyper.

Henrik Blicher har arbejdet intensivt med kommenteringsdelen af udgivelsesprojektet "Jens Baggesens Labyrinten, 1792-1793. En komplet, tekstkritisk og kommenteret udgave".

En tekstprøve med kommentarer og introduktion udkommer 2006. Han er desuden projektleder for en ny udgave af Karen Blixens værker i Dansk Sprog- og Litteraturselskabs regi.

Flemming Lundgreen-Nielsen har fortsat redigeret og arbejdet på en gennemkommenteret tysk oversættelse af et udvalg på ca. 1.100 sider af N.F.S. Grundtvigs forfatterskab (sammen med teologerne K.E. Bugge og Theodor Jørgensen). Næsten hele trykmanuskriptet foreligger nu i renskrevet og verificeret form, og bind 2 er i 2005 blevet kontrollæst af en tysk videnskabelig konsulent. Han har ligeledes fortsat arbejdet på delindledninger og sprog- og realkommentarer til sin andel (ca. 35 sider) af en tekstkritisk udgave af Anders Sørensen Vedels samlede historiske programskrifter for Dansk Sprog- og Litteraturselskab (andre medvirkende er historikeren Karsten Christensen og de klassiske filologer Lars Boje Mortensen og Karen Skovgaard-Petersen).

Vibeke A. Pedersen udarbejder kommentarer til "Danske Metrikere" I (forventes færdig 2007).

Knud Wentzels arbejde med en tekstteoretisk undersøgelse af forholdet mellem de to overordnede tekstkategorier fortællingen og meddelelsen, nærmer sig sin afslutning.

5. Sprogteori

Dorthe Duncker har arbejdet med at konkretisere og implementere det integrerede sprogsyns kommunikationsmodel og har udgivet en artikel om kommunikationsmodellen publiceret i "10. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog", red. Peter Widell og Mette Kunøe, Aarhus Universitet. Kommunikationsmodellen er tilgængelig på www.nordisk.ku.dk/duds – forskning.

Frans Gregersen har i årets løb offentliggjort en artikel om nationalitet og sprog i antologien om danskhed og en artikel om Frederik Dreiers materialistiske sprogteori i et festskrift til Morten Thing. Han har givet en oversigt over humanioras historie, metoder og fag i en lærebog for det nye moment i gymnasieundervisningen, almen studieforbereelse.

6. Sproghistorie

Hanne Ruus har bidraget til den internationale håndbog om nordisk sprog med artiklen "The development of Danish from the mid-16th century to 1800" i The Nordic Languages. An International Handbook of the History of the North Germanic Languages, Volume 2, ed. Oskar Bandle et al.

7. Didaktik

Dorthe Duncker har videreudviklet og Hanne Ruus har fortsat betæstningen af det tekstbaserede e-learning-system DIT (Dansk med it), til anvendelse i undervisningen i danskstudiets sprog- og tekstdiscipliner. De har udviklet og afprøvet opgaver i sprog på to hold og skrevet en række vejledninger til systemets brugere på alle niveauer; vejledningerne bliver publiceret digitalt i løbet af 2006. En sammenfatning af sprogundervisningsforløbet med DIT er tilgængelig på www.nordisk.ku.dk/duds – undervisning. DIT-systemets generalitet og anvendelighed til alle teksttyper er demonstreret, idet DIT udover i sprogundervisningen i efterårsemesteret 2005 er taget i brug på et hold i litteraturnalyse og i litteraturhistorie.

Dorthe Duncker og Hanne Ruus har udviklet en interaktiv prøve i it-literacy til første års danskstuderende og en it-baseret prøve i dansk skriftsprogsnorm, som indgår i den

nye BA-uddannelse i dansk, og som blev afholdt for hele årgangens 171 studerende. Et egentligt DIT-forskningsværktøj til brug for tekstforskere er under udvikling. Dorthe Duncker har fremlagt DIT-systemet i artiklen "Integreret sprogteknologi. Digital tekst i sprog- og litteraturundervisningen" i "Nordisk Sprogteknologi 2005 Årbog for Nordisk Sprogteknologisk Forskningsprogram 2000-2004". I januar 2005 præsenterede og demonstrerede Hanne Ruus DIT-systemet i Nordisk Sprogteknologis CALL-netværk ved et seminar på Islands Universitet, en demoversion er publiceret på CALL-netværkets cd-rom, maj, 2005. I februar præsenterede Dorthe Duncker systemet på et seminar for danskundervisere i de gymnasiale uddannelser, hvad der resulterede i, at et gymnasium på Fyn ønskede at anvende systemet til deres første G-klasser. Udviklingen af DIT-systemet er støttet af flerårsaftalemidler fra Det Humanistiske Fakultet.

8. Materialfilologi

Hanne Ruus har arbejdet med materialfilologi og materialfilologiske synvinklers muligheder ved studier af sprog og tekst og anvendelse af xml-mærkning og publiceret artiklen "Materialfilologi og xml-opmærkning: Hvem mærker omkvædet" i 10. Møde om "Udforskningen af Dansk Sprog", red. Peter Widell og Mette Kunøe, Aarhus Universitet. Sammen med Bo Jørgensen har Hanne Ruus skrevet en generel introduktion til sprog- og litteraturanalyse med xml-mærkning med titlen "Mærk teksten", artiklen udkommer i en bog om dansk sprogteknologi i 2006.

9. Tekstlingvistik

Ib Ulbæk forsker i tekstlingvistik. I november 2005 udkom hans grundbog "Sproglig tekstanalyse – en introduktion til tekstlingvistik". Sammen med Peter Widell, lektor ved Nordiske Sprog, Aarhus Universitet, og Niels Møller Nielsen, lektor ved Dansk, Roskilde Universitetscenter, udarbejdes en oversigt over sprogrammatikkens historie i Danmark til udgivelse i 2006.

10. Sprogbrug

Lone Laursens forskning inden for samspillet mellem tale og gestik skulle have udmundet i en bog i 2006. 1/3 af bogen lå færdig i efteråret 2005, da forlaget trak sig, fordi dets seneste udgivelser inden for kommunikation ikke havde solgt som forventet, og de derfor fandt bogen for smal. Lone Laursen satser nu i stedet for på, at udgive bogen som artikler i løbet af 2006.

Mie Femø Nielsen har i årets løb beskæftiget sig med identitetskonstruktion ud fra sociologisk, kulturteoretisk og konversationsanalytisk tilgang. Dette arbejde vil fortsætte de kommende år. Sammen med ph.d.-stipendiat Søren Beck Nielsen har hun udgivet en indføring i "Samtaleanalyse" henvendt til sprog- og kommunikationsstuderende på højere læreanstalter. Sammen med Johs. Wagner og Jakob Steensig har hun endvidere skrevet en artikel til NyS om konversationsanalytisk tilgang til samtaleanalyse.

Bettina Perregaard og Marianne Johansen har indledt en undersøgelse af børns sproglige socialisation i hjemmet. På baggrund af videooptagelser af udvalgte familiers middagssamtaler analyseres det, hvordan børns kommunikative kompetence formes og udvikles. Projektet skal bidrage med ny viden om socialisation i spændingsfeltet mellem individ, praksis og samfund.

11. Dansk som fremmed- og andetsprog

Afdelingen for Dansk som Andetsprog har iværksat et forskningsprogram, der beskæftiger sig med udtaletilegnelse hos og udtaleundervisning af voksne, der har dansk som andet- eller fremmedsprog. I et samarbejde med Integrationsministeriet udarbejder Katrine Kirk en redegørelse for undervisningspraksis inden for udvalgte sprogskoler, og hun opstiller forslag til udviklingsarbejder. Juni Söderberg Arnfast arbejder med et projekt om motivationens betydning for voksnes udtaletilegnelse, og Lene Mølgaards Jørgensens ph.d.-projekt drejer sig om analyse og vurdering (på empirisk grundlag) af teorier om udtalevanskeligheder.

Andre ph.d.-projekter er Lian Malai Madsens og Martha Karrebæks.

Jens Normann Jørgensen arbejder videre med Køge-projektet, en længdeundersøgelse af tyrkisk-danske skoleelevers sproglige udvikling i folkeskolen. I årets løb er der kommet to internationale tidsskrifter med særnumre om Køge-projektet.

12. Ungdomssprog

Normann Jørgensen arbejder med sammenligning af de sproglige udtryk i forskellige blandet-skriftlige utryksformer hos unge, herunder graffiti, sms og chat. I alle former kan konstateres såvel en udbredt kreativitet som en rundhåndet anvendelse af træk, der ellers regnes for at tilhøre forskellige sprog.

13. DUDS-projektet, digitale undersøgelser af dansk sprog

Dorthe Duncker og Hanne Ruus har fortsat arbejdet med at generalisere deres metode til opbygning af flerniveaurepræsentation til digitale undersøgelser af sprog. Der foreligger nu en tekstmasse på 250 tekstprøver med flerniveaurepræsentation fra hver af genrerne ugeblade og aviser fra DANWORDstekstkorpusset. Et sammenligneligt korpus fra nutidsaviser er indsamlet og opbygning af flerniveaurepræsentation og er påbegyndt. Flerniveaurepræsentation er i årets løb blevet kontrolleret for konvergens med projekts registreringsprincipper. Registreringsprincipperne er beskrevet i arbejdsrapporten Dorthe Duncker og Hanne Ruus: "DUDS med nutidsdansk. Principper for flerniveaurepræsentation i DUDS-projektet", som opdateres løbende i takt med inddragelse af nye teksttyper og udkommer efter print on demand-princippet til brug for forskere, der arbejder med flerniveaurepræsentation. Arbejdet med indsamling af tekstprøver, basisopmærkning og tilføjelse af flerniveaurepræsentation udføres af fem studentermedarbejdere, under ledelse af Dorthe Duncker og Hanne Ruus.

Audiologopædi

Birgit Hutters deltager fortsat i et skandinavisk-britisk projekt om kirurgisk metodik og børn født med ganespalte. Hun arbejder pt. primært med reliabilitet i forbindelse med fonetisk transskription af disse børns udtale. Hun arbejder tillige på et projekt til belysning af samspillet mellem et sprogs fonetiske egenskaber og kvaliteten af udtalen hos børn født med ganespalte. Endelig deltager Birgit Hutters fortsat i et EU-støttet projekt ved at levere bidrag til en

hjemmeside om god klinisk praksis i forbindelse med ganespaltepatienter.

Lise Randrup Jensen har påbegyndt dataindsamling af videooptagelser af testsituationer med afasiramte klienter, i samarbejde med Hanne-Pernille Stax, om undersøgelse af interaktion i logopædisk testtagning. Projektet har foreløbigt resulteret i en analyse af logopæders respons på fejlsvar samt en pilotundersøgelse af muligheden for at anvende projektets tilgang i udvikling af logopæders testfærdigheder.

Niels Reinhold Petersen: Undersøgelse af artikulations- og stemmeproblemer hos tonsillektomerede voksne med anvendelse af auditive, akustiske og foniatriske undersøgelsesmetoder (sammen med logopæd Inge Kølle, Roskilde Amt, og reservelæge Bo Hunnische, Bispebjerg Hospital). Undersøgelingsprocedure og -materiale er fastlagt og afprøvet, og undersøgelse af patienter forventes at begynde primo 2006. Sammenligning af akustiske analyser af dysfoniske stemmer med to forskellige programmer (Praat og Multi Dimensional Voice Program). Der er foretaget analyser af syntetiske vokaler med systematisk variation af akustiske karakteristika, som relaterer til forskellige former for dysfoni. Disse skal senere udvides med analyser af 'menneskelige' dysfoniske stemmer. Formålet er primært at evaluere de to programmers reliabilitet. I forbindelse med projektet er der udviklet programmer, som automatiserer den akustiske stemmeanalyse. Uvikling af nationale standarder for den logopædiske beskrivelse af dysfoniske stemmer (sammen med logopæd Inge Kølle, Roskilde Amt).

Center for Læseforskning

Instituttet er vært for Center for Læseforskning, der er oprettet for midler bevilget af Statens Humanistiske Forskningsråd og med støtte af Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, under professor Carsten Elbros ledelse.

Projekter

1. "Komponenter i forståelse af skrevne tekster". I en række projekter med unge og voksne med kort eller ingen uddannelse undersøges betydningen af bl.a. ordafkodning, alment og fagspecifikt ordforråd, funktionelt genrekendskab, semantisk aktivering via overbegreber og etablering og revision af mentale modeller.

2. "Dysleksi og kvalitet af leksikal repræsentation af ords lyd". I en række projekter undersøges mulige årsags-sammenhænge mellem dysleksi og kvaliteten af fonologisk repræsentation af ord.

3. "Ortografi og læseudvikling". Dette nordiske og engelske projekt har til formål at afdække betydningen af variationer i alfabetiske ortografier for læseudviklingen (støttet af NOS-S).

4. "Sproglige forudsætninger ved skolestarten". Aspekter af sprogforståelse, sproglig opmærksomhed og spirende læsefærdigheder er undersøgt blandt børn, der netop var startet i børnehavklassen. Der er primært brugt gruppebaserede opgaver. Resultaterne fra 816 deltagere fra 32 skoler landet over er analyseret og rapporteret. Der er planlagt en

opfølgning i 2. klasse og en undersøgelse af en ny børnegruppe i 2006 (Holger Juul, Carsten Elbro, støttet af Undervisningsministeriet).

5. "Forudsætninger for læsning blandt indvandrere med begrænsede færdigheder i dansk og læsning" (Holger Juul, støttet af Integrationsministeriet).

6. "It-støtte til direkte undervisning i skriftens alfabetiske princip". Et spillignende program er udviklet til elever, der har svært ved at komme i gang med den første læsning (støttet af Undervisningsministeriet).

Sprogpsykologi

Jesper Hermann: Der blev i efteråret 2005 fuldført tre semestres udvikling af ankestrømsbaseret beskrivelse af sprogspsykologi.

Hanne-Pernille Stax: Forskningsområde: Sprogpsykologi: Professionel interaktion.

Lingvistik

Elisabeth Engberg-Pedersen har fortsat analysen af syntaksen i dansk tegnsprog, specielt forekomst af nul-anafor, og af en typologisk orienteret undersøgelse af udtryk for perspektiv i dansk tegnsprog og dansk i samspil med børns kognitive udvikling. Gennem den sidstnævnte analyse har hun søgt at belyse forståelsen af forholdet mellem det enkelte sprogs strukturering af sproglig betydning – indholdsstrukturen – og den betydning som skal kommunikeres – indholdssubstansen – inden for Dansk Funktionel Lingvistik.

1. Sprog

Michael Fortescue har arbejdet videre på typologiske, komparative-historiske og areale undersøgelser af arktiske og subarktiske sprog, inklusive de wakashanske sprog i British Columbia, hvor han bl.a. undersøger grammatikaliseringprocesser i denne ekstremt polysyntetiske sprogfamilie. Dette udgør en del af en bredere undersøgelse af betingelserne for de polysyntetiske sprogs opståen rundt omkring i verden. Han fortsætter sin undersøgelse af sprogproduktion og leksikalisk organisation ud fra et Whiteheadiansk perspektiv.

Nina Grønnum har fortsat arbejdet med at etablere en fonetisk annoteret spontan-tale-database, DanPASS (Danish Phonetically Annotated Spontaneous Speech), for midler bevilget af Carlsbergfondet. Korpus består af i alt knap ti timers tale, i alt cirka 75.000 ord, af i alt 28 personer, hvoraf 18 er optaget i monologer, 22 i dialoger (12 personer går igen i de to korpora). Hele materialet er nu transskriberet i almindelig ortografi; det er akustisk segmenteret i stavelser; det er opmarkeret for ordklasse, og det er annoteret fonologisk. Monologerne er desuden helt færdigbearbejdede, dvs. de er tillige transskriberet i grov lydskrift; de er forsynet med prosodiske frasegrænser; de har markering for forholdet mellem tryk og tonegang og fraseintonationen er annoteret. En betaversion af monologdelen af korpus med

søgemaskine forventes gjort offentligt tilgængelig på internettet 1. marts 2006. Arbejdet påbegyndtes 1. marts 2004 og forventes afsluttet ultimo 2006. Nina Grønnum har tillige færdiggjort en artikel til et festskrift for en amerikansk kollega, som er under udgivelse på Oxford University Press (med professor Hans Basbøll, Syddansk Universitet).

Jan Heegård Petersen genoptog 1. juli efter orlov sit ph.d.-projekt om kasus og postpositioner i sproget kalasha, der tales i det nordvestligste Pakistan. Forskningen, der tager udgangspunkt i feltarbejde, omfatter bl.a. en beskrivelse og teoretisk perspektivering af de grammatiske og leksikalske størrelser, der bruges til at kode rumlige forhold i kalasha.

Indoeuropæisk

Jenny Helena Larsson arbejder med forskningsprojektet "Noun Formation in Avestan", der omhandler nominaldannelse i det iranske sprog avestisk. Projektet ligger i forlængelse af hendes hidtidige forskning, der har været centreret omkring nominal orddannelse og er en del af fagets aktuelle fokusområde "indoeuropæisk nominaldannelse", idet en undersøgelse af det avestiske nominale materiale vil være af største relevans for sideløbende projekter om nominaldannelse i Danmark såvel som i udlandet. I forbindelse med projektet har Jenny Helena Larsson oprettet diverse internationale kontakter, bl.a. ved universitetet i Erlangen. Udover forskningsopgaverne underviser hun og studerer universitetspædagogik.

Birgit Anette Rasmussen har arbejdet på et projekt om armensk etymologi, "Basic Armenian Etymologies".

Jens Elmegård Rasmussen: Fortsat arbejde på en håndbog i det indoeuropæiske nomens morfologi. En undersøgelse af accenttildelelse i det indoeuropæiske grundprog synes at vise en uventet høj grad af fonetisk definerbar forudsigelighed. En efterprøvning af de baltoslaviske tone- og accentregler bekræfter, at oprindelige enstavelsesord altid har faldende (ikke-akut) tone. Diverse delundersøgelser vedrørende indoeuropæiske adjektiver og komposita ("Caldlands kompleks") peger samstemmende på dybtliggende grammatikaliseringer baseret på verbet "at være".

1. Medieanalyse, genre- og temaanalyse

Birger Langkjær arbejder aktuelt med projektet "Realisme, genre og dansk film", hvilket løbende udmønter sig i publikationer (f.eks. i bidrag til "Visual Authorship"), samt forskningsfeltet inden for medielyd, særligt filmlyd og musik (f.eks. bidrag til FILM).

John Mortensen har færdiggjort et projekt om quizzer i tv. Han har endvidere beskæftiget sig med at udkaste en fænomenologisk teori om medier, specielt tv-mediet. Han har skrevet om tv-mediets tre hovedgenrer: den fikive, den faktive og den ludiske. Endvidere har han beskæftiget sig med bekendelser i tv.

Mie Femø Nielsen har beskæftiget sig med mikroanalyse af tv-debatter og interview ud fra konversationsanalytisk tilgang. Flere publikationer er på vej inden for dette område, blandt andet et bidrag om interviewerroller til en engelsksproget antologi, redigeret af professor Mats Ekström, Örebro universitet.

Kommunikation

Lone Laursens forskning inden for læge-patient-kommunikation drejer sig om at få afklaret patientens forventninger på flere områder. Hun har to projekter i gang: Ét om livsstilssygdomme og ét om udskrivning af antibiotika. Projekterne foregår dels i samarbejde med privatpraktiserende læger, dels i samarbejde med forskere på internationalt plan. Lone Laursen forventer at udgive en artikel om udskrivning af antibiotika i løbet af 2006 og en om livsstilssygdomme i 2007 (sidste er et længerevarende projekt). Endvidere arbejder Lone Laursen på at udvikle kurser til forskellige erhvervsgrupper.

Klaus Kjøller bidrog med artiklen "Brugsanvisning for danskhed" til institutantologien "Hvad er så danskhed? 11 essays om danskhed i sprog, litteratur og medier".

Mie Femø Nielsen har arbejdet videre med mellemlædes kommunikation, branding, samt politisk kommunikation.

Faglige og administrative hverv

Pil Dahlerup: Leder af forskerskolen Georg Brandes siden 2002.

Hanne-Pernille Stax og Lise Randrup Jensen: Har indledt dataindsamling og interaktionsanalyse af videooptagelser af testsituationer med afasiramte klienter. Projektet om interaktion i logopædisk testtagning har pt. resulteret i belystninger af logopæders håndtering af fejlsvare samt i et pilotstudie af anvendelse af konversationsanalyse som redskab i efteruddannelse af logopæder.

Bedømmelsesudvalg

Nina Møller Andersen: Prisopgave (censor). Lektoratuddvalg til svensk lektorat (formand).

Dorthe Duncker: Har været formand for bedømmelsesudvalget til Sanni Nimbs ph.d.-afhandling "Danske Adverbier mellem Leksikon og Syntaks", der blev forsvaret 4. marts 2005.

Pil Dahlerup: Medlem af bedømmelsesudvalg til prækvalifikation til FKK-stipendier (14 ansøgere).

Carsten Elbro: Har bedømt Mads Poulsens ph.d.-afhandling.

Bent Fausing: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved FMKJ, medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved INSS.

Michael Fortescue: Har været formand for et bedømmelsesudvalg i forbindelse med en doktordisputats indleveret til KU.

Frans Gregersen: Var formand for det udvalg som bedømte ansøgerne til stillingen som professor i Pædagogik ved KU. Karen Borgnakke ansattes 1. september 2005 i stillingen. Frans Gregersen var endvidere medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved DIG, Syddansk Universitet, og var anden opponenter ved Unn Røynelands forsvar på universitetet i Oslo 3.6.2005.

Nina Grønnum: Har bedømt en finsk ph.d.-afhandling.

Hans Hertel: Har været formand for bedømmelsesudvalget vedr. professoratet i dansk litteratur efter Thomas Bredsdorff og for bedømmelsesudvalget vedr. et disputatsforslag om Ole Wivels selvbiografiske forfatterskab, begge afsluttet i 2005.

Johnny Kondrup: Var formand for bedømmelsesudvalget vedr. Lasse Horne Kjældgaards ph.d.-afhandling "Sjælen efter døden. Kunstens og religionens krise i den sene danske

guldalder” og fungerede som officiel opponert ved forsvaret 24. juni 2005. Var endvidere formand for bedømmelsesudvalget vedr. Sune Aukens disputats “Sagas spejl. Mytologi, historie og kristendom hos N.F.S. Grundtvig” og fungerede som officiel opponert ved forsvaret 3. juni 2005. Medlem af et bedømmelsesudvalg til ansættelse af en realkommentator på “Søren Kierkegaards Skrifter” i december 2005.

Hanne Ruus: Har været formand for bedømmelsesudvalget til Torben Juel Jensens ph.d.-afhandling “Irrealismarkører i dansk talesprog, En korpuslingvistisk undersøgelse af hvis-konstruktioner og modalverber i medarbejdersamtaler og sociolingvistiske interview”, der blev forsvaret 30. august 2005.

Udvalg og fonde

Henrik Blicher: Var medlem af styrelsen for Universitetsjubilæets danske Samfund og i bestyrelsen af Svend Grundtvigs og Axel Orlriks Legat.

Pil Dahlerup: Medlem af internationalt udvalg til evaluering af norsk litteratur- og sprogforskning, nedsat af Norges Forskningsråd, arbejdet sluttede sommeren 2005. Evalueringen er udgivet som “Nordisk sprog og litteratur. En evaluering af forskningen ved universiteterne og udvalgte højskoler i Norge”, Norges Forskningsråd 2005.

Carsten Elbro: Formand for Undervisningsministeriets læremiddelprijs; medlem af udvalget til forberedelse af en national handlingsplan for læsning.

Elisabeth Engberg-Pedersen: Har deltaget i Det Humanistiske Fakultets projekt Erhvervskontakt (1/8 tid). Hun er medlem af instituttets forskningsudvalg og af komiteen for Dansk Funktionel Lingvistik. Hun er desuden medlem af redaktionskomiteerne for “Sign Language & Linguistics og Sociolinguistics in Deaf Communities”.

Nina Grønnum: Viceinstituttleder og sidder i instituttets styrelsen, i samarbejdsudvalget og i arbejdsplanudvalget. Sad i instituttets udvalg til bedømmelse af ph.d.-stipendiansøgninger 2006.

John Chr. Jørgensen: Var formand for instituttets forskningsudvalg og har koordineret arbejdet med beskrive instituttets ‘kernefelter’ og udforme instituttets ‘udviklingskontrakt’. Har endvidere virket som koordinator for BA-uddannelsen “Kulturformidling og kulturjournalistik”.

Lise Randrup Jensen: (Internt): Medlem af forskningsudvalget; medlem af Studienævnet for Audiologopædi og Sprogpsykologi; fagreferent for lingvistisk bibliotek. (Ekstern): Bestyrelsesmedlem i Videnscenter for Stammen; deltaget i følgegruppe for forskningsprojekt vedrørende afasiramte, udført af patientforeningen Hjernesagen; konsulent for undersøgelse ved Kommunikationscentret i Roskilde om målsætning i undervisning af svært afasiramte.

Birger Langkjær: Sidder i arbejdsplanudvalg og i arbejds miljøudvalget.

Erik A. Nielsen: Formand for komiteen, der uddeler Holberg-medaljen, medlem af bestyrelserne for hhv. Lademanss Fond og Vibedehus-fonden. Desuden efor for Borchs kollegium.

Erik Skyum-Nielsen: Medlem af den kunstkyndige komité for Bisballe-Prisen. Medlem (udpeget af Undervisningsministeriet) af bestyrelsen for Dansk-Islandsk Fond.

Tillidshverv

Jens Kr. Andersen: Har året igennem været næstformand for Selskabet Bellman i Danmark og redaktør af dettes skriftserie (nu fire bind). Desuden medlem af arbejds-

styregruppen for “Klassikerdagen” (“Årets klassiker”), medlem af styrelsen for UJDS (Universitetsjubilæets danske Samfund), indvalgt medlem af Dansk Sprog- og Litteraturselskab samt prisopgaveansvarlig for nordisk i Filologisk-historisk Samfund.

Nina Møller Andersen: Genvælt som formand for Bachtinselskabet i Danmark. Kontaktperson for Nordliks ved KU. Mødeleder for sproglærerguppen ved instituttet.

Henrik Blicher: Var i studieplansudvalget vedrørende BA; i Studienævnet for Dansk; formand for Evalueringsudvalget.

Pil Dahlerup: Leder af forskerskolen Georg Brandes Skolen siden 2002.

Dorthe Duncker: Medlem af bestyrelsen i Selskab for Nordisk Filologi og redaktør af dettes årsberetning og medlem af tilsynet med Ordnet.dk ved Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Carsten Elbro: Leder af Center for Læseforskning; professor II ved Nasjonalt Senter for Leseopplæring og Lese-forskning ved Universitetet i Stavanger.

Bent Fausing: Medlem af instituttets styrelsen og ph.d.-udvalget ved INSS, medlem af Bestyrelsen og Styringsgruppen ved FMKJ, Forskerskolen for Medier, Kommunikation og Journalistik.

Michael Fortescue: Formand for Lingvistikredsen i København og medlem af kredsens komité for truede sprog. Han har evalueret flere projektansøgninger for forskningsråd og fonde i Europa og i Australien og vurderet faglige manuskripter for internationale forlag. Medlem af Ilisimatusarfik, Grønlands Universitets censorkorps. Han deltager i arbejdsgruppen for Dansk Funktionel Grammatik. Efor for Martin Levys mindelegat og vicedirektør og international kontaktperson for Sprogvidenskab samt medlem af ph.d.-udvalget.

Frans Gregersen: Var i 2005 formand for Nordens Sprogråd indtil 1. maj, hvorefter Jørn Lund overtog formandshvervet. På Nordens Sprogråds vegne talte FG på konference for Kultursektorens danske formænd for nordiske organer om nordisk sprogpolitik og var sammen med Jørn Lund leder af konference om samme for kultursektoren. Medlem af Forskerskole ØST’s bestyrelse. Medlem af en række fonds- og legatbestyrelser: Karen Iversens fond, Einar Hansens forskningsfond, Per Slomans legat. Han er endvidere næstformand for censorerne ved DIG og medlem af Fagligt forum for dansk ved HTX. Han er, efter indstilling fra Undervisningsministeriet, medlem af Dansk Sprognævns Repræsentantskab og var under rektor Linda Nielsen medlem af rektors inspirativgruppe 2005. Derudover var han i 2005 leder af et projekt med udarbejdelse af kursustilbud til efteruddannelse af gymnasielærere i dansk, støttet af Undervisningsministeriet. Deltog i arbejdet med at udforme den ny studieplan, som blev vedtaget i 2005.

Nina Grønnum: Medlem af The Council of The International Phonetic Association, Vetenskaps-societeten i Lund, Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab.

Jesper Hermann: Member of the Executive Committee, The International Association for the Integrated Study of Language and Communication, Oxford.

Klaus Kjølner: Var fortsat koordinator for studiemønstret Sproglig rådgivning og medlem af instituttets Forskningsudvalg. Han har i årets løb været webeditor på studiemønstrets netsted www.nordisk.ku.dk/sprogligraadgivning. Endvidere har han været initiativtager til opslag af webre-

daktørstilling for kommunikationsuddannelsens netsted, www.kommunikation.dansk.ku.dk, som han løbende har det formelle, indholdsmæssige ansvar for. Medlem af det landsdækkende censorkorps for Statskundskab.

Johnny Kondrup: Medlem af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab samt af styringsgruppen for projektet "Henrik Ibsens skrifter" (Oslo). Blev i 2005 indvalgt i Det Norske Videnskabs-Akademi.

Birger Langkjær: Var censor ved Æstetiske fag, Aarhus Universitet.

Palle Schantz Lauridsen: Har fortsat været studieleder og i den egenskab arbejdet med især udarbejdelsen og implementeringen af en ny studieordning for grunduddannelsen. Han har, ud over sine forpligtelser som studieleder, undervist i medieanalyse på grunduddannelsen og har endelig forsket inden for områderne tv-serier og byfilm. Hans formidlingsaktiviteter omfatter foredrag for udenlandske studerende om dansk film og tv, filmanmeldelser og kronikker samt deltagelse i en enkelt tv-debat, i tilknytning til udgivelsen af antologien "Hvad er så danskhed".

Flemming Lundgreen-Nielsen: Formand for Landsdommer V. Gieses Legat, medlem af bestyrelsen for Aksel Tovborg Jensens Legat, medlem af bestyrelsen for Lillian og Dan Finks Fond. Beklæder eksterne tillidsposter som formand for Programrådet for Folkeuniversitetet i København og medlem af styrelsen sammesteds, som næstformand for Grundtvig-Selskabet, som formand for Universitets-jubilæets danske Samfund og som medlem af præsidiet i Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab.

Hanne Ruus: Medlem af Dansk Sprognævn, medlem af programkomiteen for Nordisk Sprogteknologisk Forskningsprogram 2000-2004/2005, initieret og finansieret af Nordisk Ministerråd. På Københavns Universitet er Hanne Ruus medlem af Akademisk Råd på Det Humanistiske Fakultet og af institutlederens almene rådgivende udvalg ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab. Repræsenterer instituttet i MENOTA (Mediaeval Nordic Text Archive). Efor for Den Arnamagnæanske Stiftelse, udpeget af Konsistorium på KU. Er fra 1. august 2005 medlem af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation.

Erik Skyum-Nielsen: Har i 2005 sammen med stud.mag. Jacob Ølgaard Nyboe stået for afholdelse af instituttets litterære og kulturelle arrangementer, "Blå Tirsdag". Han har siden 1.2.2005 været provst ved Regensen.

Hanne-Pernille Stax: Vicedirektør, medlem af Studienævnet for Audiologopædi og Sprogpsykologi. Erhvervet ph.d.-grad den 16. juni (Syddansk Universitet). Ansvarlig for revision af studieordninger for tilvalg + kandidatuddannelse.

Marianne Stidsen: Har været formand for bedømmelsesudvalget vedr. lektorat i dansk litteratur. Hun har desuden deltaget i arbejdet med en ny studiereform. Er fortsat medplanlægger af Dansk lærerforeningens universitetsrelaterede efteruddannelseskurser. Desuden er Marianne Stidsen blevet medansvarlig for planlægningen af de nordiske sommerkurser i København. Er fortsat suppleant til Forfatterkolens bestyrelse, medlem af Georg Brandes Selskabets bestyrelse, medlem af avantgardenetværket. Endelig er Marianne Stidsen kommet med i tidsskriftet "Kritiks" anmelderpanel, ligesom hun er kommet med i netmagasinet "Turbulens" kommentatorpanel.

Ib Ulbæk: Er 1. februar blevet halvtidsansat som studievejleder og leder af Studievejledningsenheden ved instituttet.

Formidling

Kongresser og symposier

Elisabeth Engberg-Pedersen: Arrangerede et seminar med titlen 'Deaf and hearing people: language and culture' i et samarbejde mellem INSS og Center for Tegnsprog og Tegnstøttet Kommunikation – KC og støttet af Schioldanns Fond og Døvefonden (deltagerantal ca. 150).

Udgivervirksomhed

Jesper Hermann: "På sporet af sprogpsykologi", Forlaget Frydenlund, København 2005 (red. J. Hermann et al.).

Lise Randrup Jensen: Blind referee af tidsskriftartikel til *Journal of Neurology*.

Martha Sif Karrebæk: "Form og funktion i kodeskift". Museum Tusulanums Forlag.

Berit Sandnes: Nettversjon av dr.art.avhandling *Fra Starafjall til Starling Hill. Dannelse og utvikling av norrøne stedsnavn på Orknøyene*. Kapittel om språkkontakt og språkdød på Vesterhavsoyene i "Grenser og grannelag i Norden".

Begge behandler kontakt mellem norrønt sprog og skotsk på Orknøyene og Shetland. I afhandlingen analyseres særlig udviklingen af stednavne. Den indeholder også sproghistoriske oversigter og forsøg på at opstille modeller for dannelse og tilpasning af navne i kontaktsprogsområder.

Birgit Anette Rasmussen: Har færdiggjort og indleveret to artikler: En om indoeuropæiske nominalaffikser til publikation i kongresberetning fra 16th International Historical Linguistics Conference (Museum Tusulanum Press). En om realisme i indoeuropæisk rekonstruktion til publikation i samlebind (*Archaeolingua*). Færdiggjort kompendium til undervisning i kurset "Indoeuropæisk og Indoeuropæerne".

Hanne-Pernille Stax: Anonym referee af tidsskriftartikel for *Journal of Pragmatics*.

Knud Wentzel: Udgivelse af "Hovedsporet. Dansk litteraturhistorie" i ét bind på 670 sider, hvortil han har medvirket som redaktør og bidragsyder. Udgivelse af artikel om det aktuelle klima for udøvelsen af dansk litteraturhistorie, "Dansk litteraturhistorie. En politisk sag". Planlægning og teoretisk forarbejde til en samleudgivelse, i samarbejde med især historikere, om de bærende værdier i det moderne danske samfund og deres historiske forudsætninger.

Redaktionelle hverv

Nina Møller Andersen: Redaktion af arbejdsrapporter i Sprogligt polyfoninetværk, redaktion af bogudgivelse i forbindelse med Sprogligt polyfoninetværk.

Carsten Elbro: Medredaktør af *Mål og Mæle*; medlem af editorial boards for "Dyslexia og *Annals of Dyslexia*"; bedømmer for en lang række internationale tidsskrifter og udenlandske forskningsråd.

Michael Fortescue: Er sammen med Peter Harder, Engelsk Afdeling, redaktør af *Acta Linguistica Hafniensia* og sidder i redaktionskomiteerne for *Nordic Journal of Linguistics* og *The Journal of Anthropological Linguistics*.

Frans Gregersen: Medlem af editorial board for *Journal of Pragmatics* og *Acta Linguistica Hafniensia*.

Nina Grønnum: Sidder i redaktionskomiteerne for *Phonetica*, *Acta Linguistica Hafniensia*, *Journal of the International Phonetic Association*, *Nordic Journal of Linguistics*.

Johnny Kondrup: Medlem af redaktionen for "Søren

Kierkegaards Skrifter”, udg. af Søren Kierkegaard Forskningscenteret (1997 ff.). Johnny Kondrup fungerede som faglig konsulent på første bind af Ivo de Figueredos Henrik Ibsen-biografi, “Mennesket og kunstneren”, som udkommer i Norge 2006.

Birger Langkjær: Medlem af redaktionen af *MedieKultur* (Medusa/SMID, Århus).

Flemming Lundgreen-Nielsen: Redaktør af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs fire skrifterækker, litterær medredaktør ved tidsskrifterne *Danske Studier* og *Grundtvig-Studier* og medredaktør af de halvårslige programhefter fra Folkeuniversitetet i København, ligesom han er konsulent ved Søren Kierkegaard Forskningscenteret’s Kierkegaard-udgave. Han har desuden haft diverse tilsynsopgaver for udgiverselskaberne Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Universitets-jubilæets danske Samfund, bl.a. i forbindelse med Gyldendals omfattende H.C. Andersen-udgave op til jubilæet i 2005.

Mie Femø Nielsen: Har sammen med Johs. Wagner fra Syddansk Universitet redigeret et engelsksproget samlewerk om konversationsanalyse. Bidragsydere er Emanuel Schegloff, Gail Jefferson, Margret Selting, Don Zimmerman, Douglas Maynard, Tim Halkowski, Charles Antaki mfl. Udgivelse forventes i 2006.

Center for Arbejderkulturstudier

Center for Arbejderkulturstudier er en tværfaglig forsknings- og formidlingsenhed, der beskæftiger sig med arbejderbevægelsens og arbejderklassens historie i fortid og nutid.

Forskningsvirksomhed

Karsten Biering har udarbejdet en artikel om de traditionelle københavnske kaffebarer til årbogen “Folk og Kultur” og produceret lydmaster og kommentarhefte til en musik-cd om “Spillemanden C. Jensen. Folkemusikken og den folkelige sang i Sønderjylland”. Har desuden lavet forundersøgelser til næste videodokumentar i serien “Danske småbutikker og mindre virksomheder, der har en lang tradition bag sig, men en uvis fremtid for sig”.

Niels Finn Christiansen har skrevet en række bidrag til “Klassisk og moderne politisk teori” (udkommer 2006) samt færdigredigeret “The Nordic Model of Welfare – a Historical Reappraisal” (udkommer 2006).

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Karsten Biering: Næstformand for Kulturcentret Kiers Gaard, udpeget af Sønderjyllands Amtsråd og Højer kommune samt formand for Foreningen Danmarks Folkeminder.

Niels Finn Christiansen: Har været institutleder, formand for samarbejdsudvalg og medlem af Det Humanistiske Fakultets Arbejds miljøudvalg.

Formidling

Redaktionelle hverv

Karsten Biering: Medlem af redaktionen for årbogen *Folk og Kultur*. Har i april holdt foredrag og vist dokumentarfilm om spritbådene på Flensborg Fjord på Cathrinesminde Teglværksmuseum, arr. af Folkeuniversitetet og Foreningen Cathrinesmindes Venner; har i maj vist dokumentarfilm om Nodals Skrædderservice i 3 generationer på Nørrebro i forbindelse med Humaniorafestivalen og har i november holdt foredrag med musikeksempler på Tønder Museum for museets venner, arr. af Folkeuniversitetet. Har til Samvirke (juli) skrevet en artikel om de traditionelle københavnske kaffebarer.

Niels Finn Christiansen: Har været konsulent på og medvirket i DR’s udsendelsesrække “Fra vugge til grav” (om velfærdsstatens historie).

Center for Kvinde- og Kønsforskning (fra 1.9. Center for Kønsforskning)

Forskningsvirksomhed

Bente Rosenbeck har færdiggjort den afsluttende publikation (Ikke et ord om kærlighed. Nordisk ægteskabspolitik ca. 1850-1930), som er resultatet af et samarbejde med 3 forskere fra Norge, Finland og Sverige. Hun forsætter sine studier i de ugifte mødre og uægte børn og er ved at skrive en bog om kønnet i videnskaben. Hun er med i et engelsk, svensk, dansk netværk, som planlægger en fælles bogudgivelse om “gender and family”.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Bente Rosenbeck: Har bedømt og været opponert på en dansk afhandling på sundhedsvidenskab, KU. Hun har opponeret på en svensk afhandling på Lunds universitet.

Udvalg og fonde

Center for Kønsforskning var ved Bente Rosenbeck med i en arbejdsgruppe under Koordinationen for Kønsforskning, der har udarbejdet en rapport: “Tværfakultære undervisningsudbud i køn-, etnicitets- og andre ligestillingsperspektiver”.

Tillidshverv

Bente Rosenbeck: Medlem af Kvinfos bestyrelse siden 2003; medlem af forskningsudvalg for Statens Arkiver 1998-2005, forkvinde fra 2003; medlem af forskningsudvalg for Tøjhusmuseet 1998. Suppleant i Udvalget vedrørende videnskabelig Uredelighed siden 1999. Har været formand for en arbejdsgruppe, som har udarbejdet “Bag tallene. Humanistisk velfærdsforskning”, udgivet af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation.

Formidling

Center for Kønsforskning har i samarbejde med Grethe Jacobsen, Det Kongelige Bibliotek, afholdt et seminar: Midaldre, religion og maskulinitet til ære for Nanna Damsholt i anledning af hendes 70-års-fødselsdag.

Redaktionelle hverv

Bente Rosenbeck: Sidder i advisory board for Kvinde, Køn og Forskning, Gender and History, i redaktionen af Scandia og Tidsskrift for Kjønsforskning.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Netværk

Bente Rosenbeck: Deltager i baggrundsgruppe for projektet: Køn, nation og samfund i dansk historieskrivning, som har til huse på Aarhus Universitet. Hun deltager desuden i en ressourcegruppe for et projekt om partnerskabslovgivning i Norden, som hører hjemme på Stockholms Universitet. Hun er med i Netværk for Nordisk Kvinde- og Kønsforskningshistorie.

Finsk

Til Finsk Afdeling var der tilknyttet en videnskabelig medarbejder (lektor Tuula Eskeland) og en ekstern lektor samt undervisningsassistent (Gitte Svanov).

Afdelingen er med i Finnlink-netværket, som samler alle finsksektioner og -afdelinger på nordiske universiteter og Ukanet-netværket, hvor finsk undervises, som fungerer som bindeled mellem alle universiteter i Europa, Asien og USA med finsk som fag. Desuden opretholder afdelingen specielt nære kontakter i form af fællesseminarer, studieture og Øresundssamarbejde osv. med Finsk-Ugriska institutionen ved Lunds universitet samt samarbejde med Aarhus Universitet (censor).

Forskningsvirksomhed

Tuula Eskeland forsker i stednavne og den identitet, der er tilknyttet navnene. Endvidere er hun i gang med et projekt om barne- og stednavne samt har i fællesskab med Uleåborg Universitet arbejdet med minoritetssprog i Norden.

Faglige og administrative hverv

Tuula Eskeland: Studieleder i finsk. Konsulentvirksomhed. Konsulent i finsk litteratur for forlaget Gyldendal. Bestyrelsesmedlem i Finlands Institut i København.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Forskningsophold i udlandet

Gitte Svanov: Underviste ved Tampere Universitet i dansk i seks uger.

Instituteder Niels Finn Christiansen

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	46,22	5,61	51,83
DVIP	0,48	0,02	0,50
STIP	9,63	4,60	14,23
TAP	21,07	1,86	22,93
Årsværk i alt	77,40	12,08	89,48
Løn med årsværk	34.075,03	4.379,97	38.455,00
Løn uden årsværk	-137,34	202,52	65,17
Øvrig drift	1.996,96	1.405,00	3.401,96
Anskf. o. 100 t.kr.	0,00	0,00	0,00
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	35.934,65	5.987,48	41.922,14

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Andersen, Jens Kristian; lektor.
 Andersen, Nina Møller; lektor.
 Arnfast, Juni Søderberg; adjunkt.
 Auken, Sune; lektor.
 Behrendt, Poul Olaf; lektor.
 Biering, Karsten Georg; lektor.
 Blicher, Henrik; lektor.
 Christiansen, Niels Finn; lektor.
 Dahlerup, Pil Høgsbro; lektor.
 Duncker, Dorthe Marianne; lektor.
 Elbro, Carsten; professor.
 Engberg-Pedersen, Elisabeth; lektor.
 Eskeland, Tuula Kaarina; lektor.
 Fausing, Bent; lektor.
 Fortescue, Michael David; professor.
 Gregersen, Frans; professor.
 Grønnum, Nina; lektor.
 Hagel-Sørensen, Anette; undervisningsadjunkt.
 Hermann, Jesper; lektor.
 Hertel, Hans Christian; professor.
 Hutters, Birgit Elisabeth; lektor.
 Jensen, Lise Randrup; lektor.
 Johansen, Marianne; adjunkt.
 Jørgensen, Jens Normann; professor.
 Jørgensen, John Christian; lektor.
 Kjølner, Klaus; lektor.
 Kondrup, Johnny; lektor.
 Langkjær, Birger Carsten; lektor.
 Lauridsen, Palle Schantz; lektor.
 Laursen, Lone; adjunkt.
 Levy, Jette Lundbo; lektor.
 von der Lieth, Lars; lektor.
 Lundgreen-Nielsen, Flemming T.J.; lektor.
 Mortensen, John Peter Bjerg; lektor.
 Nielsen, Erik Aksel; professor.
 Nielsen, Mie Femø; lektor.
 Olsen, Thorkild Damsgaard; lektor.
 Pedersen, Vibeke Arendse; lektorvikar.
 Perregaard, Bettina; lektor.
 Petersen, Niels Christian Reinholt; lektor.

Rasmussen, Jens Elmegård; lektor.
 Rosiek, Jan; lektor.
 Ruus, Hanne; professor.
 Sandnes, Berit; lektor.
 Skyum-Nielsen, Erik; lektor.
 Stidsen, Marianne Søgård; lektor.
 Syrehn, Gunnar Lars Otto; lektor.
 Ulbæk, Ib; lektor.
 Zeruneith, Kjeld; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Andersen, Mie; forskningsassistent.
 Fryd, Annette; adjunkt.
 Hermansson, Gunilla; post.doc.
 Juul, Martin Holger; adjunkt.
 Kjörup, Frank Beyer; adjunkt.
 Larsson, Jenny Helena; adjunkt.
 Petersen, Dorte Klint; lektor.
 Rasmussen, Birgit Anette; lektor.
 Wichmann, Søren Kim; lektor.

STIP Internt finansieret

Elf, Mads Julius; ph.d.-studerende.
 Fogtmann, Christina; ph.d.-studerende.
 Frederiksen, Maja Bissenbakker; ph.d.-studerende.
 Gravengaard, Gitte; ph.d.-studerende.
 Høegh, Tina; ph.d.-studerende.
 Jensen, Thomas Wiben; ph.d.-studerende.
 Jørgensen, Lene Mølgaard; ph.d.-studerende.
 Karrebæk, Martha Sif; ph.d.-studerende.
 Laursen, Tine Ohm; ph.d.-studerende.
 Madsen, Lian Malai; ph.d.-studerende.
 Madsen, Rasmus Øhlenschläger; ph.d.-studerende.
 Skriver, Svend; ph.d.-studerende.
 Zeuthen, Louise Egede; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Haugland, Anne Gry; ph.d.-studerende.
 Jelsbak, Torben; ph.d.-studerende.
 Jensen, Torben Juul; ph.d.-studerende.
 Jørgensen, Anders Richardt; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Knud Holt; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Søren Beck; ph.d.-studerende.
 Petersen, Jan Heegård; ph.d.-studerende.
 Tøndering, John; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Hansen, Signe Lindskov; Den glemte genre. Læsninger af danske forsker- og lærdomsbiografier fra 1750 til i dag.
 Kjældgaard, Lasse Horne; Sjælen efter døden. Kunstens og religionens krise i den sene danske guldalder.
 Nimb, Sanni Charlotte; Danske adverbier mellem leksikon og syntaks.

Fondsbevillinger

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (gl. SHF)

– Kommentar til Danske Metrikere (Vibeke A. Pedersen) kr. 1.088.500.

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (gl. SHF)

– Ordmobiliseringsproblemer hos dyslektikere (Mads Poulsen) kr. 1.240.800.

Forskningsstyrelsen

– Basic Armenian Etymologies (Birgit Anette Rasmussen) kr. 1.211.000.
 – Lyksalighedens øer (Gunilla Hermansson) kr. 1.167.000.
 – Københavnerstudier i tosprogethed (Normann Jørgensen) kr. 60.000.

Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration

– Alfabetisering af voksne indvandrere (Holger Juul) kr. 225.600.
 – Kvalitetsudvikling af Uddannelsen til underviser i dansk som andetsprog (Anette Hagel-Sørensen) kr. 49.000.

SCKK Statens Center for Kompetence og Kvalitetsudvikling

– Forskerkollegium (Niels Finn Christiansen) kr. 222.500.

Publikationer

Andersen J.K.: Fornuft og følelse i det 18. årh. [anm. af Th. Bredsdorff: Den brogede oplysning, Kbh. 2003]. Nordica bd. 21, 2004, s. bd. 21, 2004. 2005.
 Andersen J.K.: Litterær Komposition. 221, s. Multivers, København 2005.
 Andersen J.K.: Bellmannsstudier 22, i: Bellmannsstudier 22, s. 11-19. S. Ekman, L. Lönnroth & H. Otterberg (red.). Proprius, Stockholm 2005.
 Andersen, N.M.: Den tredje mand eller lidt om 'den tredje' (superadressaten) i Bachtins diskursteorier. Arbejdspapirer/Sproglig polyfoninetværk, Institut for Sprog og Kultur, RUC 2, i: Sproglig polyfoni, s. 3-14. red.: Nina Møller Andersen, Henning Nølke, Rita Therkelsen. Institut for Sprog og Kultur, Roskilde Universitetscenter, Roskilde 2005.
 Andersen, N.M.: Hvor polyfon er Bachtin. Arbejdspapirer/Sproglig polyfoninetværk, Institut for Sprog og Kultur, RUC 4, i: Sproglig polyfoni, s. 3-14. red.: Nina Møller Andersen, Henning Nølke, Rita Therkelsen. Institut for Sprog og Kultur, Roskilde Universitetscenter, Roskilde 2005.
 Andersen, N.M., Nølke, H., Therkelsen, R.: (red.). Sproglig polyfoni. Arbejdspapirer/Sproglig polyfoninetværk, Institut for Sprog og Kultur, RUC 2, 202 s. Institut for Sprog og Kultur, Roskilde Universitetscenter, Roskilde 2005.
 Andersen, N.M., Nølke, H., Therkelsen, R.: (red.). Sproglig polyfoni. Arbejdspapirer/Sproglig polyfoninetværk, Institut for Sprog og Kultur, RUC 4, 104 s. Institut for Sprog og Kultur, Roskilde Universitetscenter, Roskilde 2005.
 Behrendt, P.O.: En literair Anmeldelse, i: Den udødelige: Kierkegaard læst værk for værk, s. 220-233. redigeret af Tonny Aagaard Olesen & Pia Søltoft. C. A. Reitzel, København 2005.
 Biering K.: Visuel kulturel dokumentation: eller levende billeder af dagliglivet i forskning, formidling og undervisning, i: Eydvinur: heidursrit til Eydun Andreassen, s. 25-32. ritstjórnad hava: Malan Marnersdóttir, Jens Cramer og Anfinnur Johansen. Føroya fróðskaparfelag, Tórshavn 2005.
 Biering K.: Tak for kaffe. Samvirke 7, s. 16-21. 2005.

- Biering K.: Spillemanden C. Jensen. 13 s. Center for Arbejderkulturstudier og Academie Support Center-Av/ITV, København 2005.
- Biering K.: Kaffebaren – et stykke dansk arbejderkultur på retur, i: Folk og Kultur, s. 21-35. Lene Otto m.fl.. Foreningen Danmarks Folkeminder, København 2005.
- Blicher, H.: Polyfemos' øje. Jon Helt Haarder: Portrættets moment. Forfatterportrættet hos Sainte-Beuve, P.L. Møller, Georg Brandes og Herman Bang (2003). 78-80 s. Gyldendal, København 2004.
- Blicher, H.: Jens Baggesen (15 February 1764 – 3 October 1826), i: Dictionary of Literary Biography Vol 300, Danish Writers from the Reformation to Decadence, 1550-1900, s. 47-58. Bruccoli Clark Layman, New York 2004.
- Blicher, H.: Schack Staffeldt (28 March 1769 – 26 December 1826), i: Dictionary of Literary Biography Vol 300. Danish Writers from the Reformation to Decadence, 1550-1900, s. 414-423. Bruccoli Clark Layman, New York 2004.
- Blicher, H.: Anmeldelse af: Gift med den sidste engel?: Om Sophus Claussen/Jørgen Hunosøe. Amadeus, 1994. Danske studier 1995, Bd. 90, s. 201-205. 1995.
- Bredsdorff, N., Christiansen, N.F.: Det kritiske blik, i: Det kritiske blik: nykritik, selvkritik, kunstkritik, kulturkritik, politisk kritik, kritik af den kritiske kritik, negativ kritik, den nødvendige kritik: en antologi, s. 7-10. redigeret af Nils Bredsdorff og Niels Finn Christiansen. Tiderne Skifter, København 2005.
- Christiansen, N.F.: Den mangfoldige og nødvendige solidaritet. Tidsskrift for Samfunnsforskning 3, 2005, s. 387-393. 2005.
- Christiansen, N.F.: Nils Bredsdorff (red.). Det kritiske blik: nykritik, selvkritik, kunstkritik, kulturkritik, politisk kritik, kritik af den kritiske kritik, negativ kritik, den nødvendige kritik: en antologi. 304 s. Tiderne Skifter, København 2005.
- Dahlerup, P.: Arven efter Brandes, i: Det kritiske blik: nykritik, selvkritik, kunstkritik, kulturkritik, politisk kritik, kritik af den kritiske kritik, negativ kritik, den nødvendige kritik: en antologi, s. 76-110. redigeret af Nils Bredsdorff og Niels Finn Christiansen. Tiderne Skifter, København 2005.
- Dahlerup, P.: Omedvetna attityder hos en recensent, i: Feministiska litteraturanalyser 1972-2002, s. 17-24. Åsa Arping och Anna Nordenstam (red.). Studentlitteratur, Lund 2005.
- Duncker, D.: Den integrerende kommunikationsmodel, i: 10. Møde om udforskningen af dansk sprog: Aarhus Universitet 7.-8. oktober 2004, s. 137-146. redigeret af Peter Widell og Mette Kunøe. Institut for Nordisk Sprog og Litteratur, Aarhus Universitet, Århus 2005.
- Duncker, D.: Integreret sprogteknologi: digitaltekst i sprog- og litteraturundervisningen, i: Nordisk sprogteknologi = Nordic language technology: årbog for Nordisk Sprogteknologisk Forskningsprogram 2000-2004, s. 59-88. Københavns Universitet; Henrik Holmboe. Museum Tusulanum, København 2005.
- Duncker, D., Ruus, H.: Metode og praksis: introduktion til TSC, i: Digital tekst 2, s. 1-140. Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet, København 2005.
- Duncker, D., Ruus, H.: Nordisk demoversion af DIT-systemet. Copenhagen studies in language 30, i: CALL for the Nordic languages: tools and methods for computer assisted language learning, cd-rom. edited by Peter Juel Henriksen. Samfundslitteratur, Frederiksberg 2003.
- Elbro, C.: Literacy acquisition in Danish: a deep orthography in cross-linguistic light, i: Handbook of orthography and literacy, s. 31-45. edited by R. Malatesha Joshi, P.G. Aaron. L. Erlbaum Associates, Mahwah, N.J. 2005.
- Elbro, C.: Læseundervisning – teorier og indsigt, i: Pædagogiske teorier. – 4. udgave, s. 264-275. redaktion: Niels Jørgen Bisgaard og Jens Rasmussen. Billesø & Baltzer, Værløse 2005.
- Elbro, C., Jensen, M.N.: Quality of phonological representations, verbal learning, and phoneme awareness in dyslexic and normal reader s. Scandinavian journal of psychology Vol. 46, No. 4, s. 375-384. 2005.
- Elbro, C., Rasmussen J.: En lærers profession. Politiken, 2. sektion 6/12-2005, s. 7-8. 2005.
- Engberg-Pedersen E.: Indholdssubstans og indholdsstruktur kognitivt og psykologvistisk set, i: Dansk funktionel lingvistik: en helhedsforståelse af forholdet mellem sprogstruktur, sprogbrug og kognition, s. 39-56. Engberg-Pedersen, Elisabeth (red.). Københavns Universitet, Handelshøjskolen i København, Roskilde Universitetscenter, København 2005.
- Engberg-Pedersen E.: (red.). Dansk funktionel lingvistik: en helhedsforståelse af forholdet mellem sprogstruktur, sprogbrug og kognition. ii, 159 s. Københavns Universitet, Handelshøjskolen i København, Roskilde Universitetscenter, København 2005.
- Engberg-Pedersen E.: Det svære valg. Døvebladet November, s. 16-17. 2005.
- Fausing B.: Den digitale katedral. Der hvor filmen knækkede. Om Bill Violas Walk-in Movie. Apparatur 11, s. 50-62. 2005.
- Fausing B.: Den billedskabte virkelighed. – Festlige billeder i tiden, i: Faktiske Tekster, s. 147-167. Jørgen Asmussen. Gyldendal Academic, København 2005.
- Fortescue M.D.: The complementarity of the pattern and process perspectives on language, i: Dansk funktionel lingvistik: en helhedsforståelse af forholdet mellem sprogstruktur, sprogbrug og kognition, s. 132-141. Engberg-Pedersen, Elisabeth (red.). Københavns Universitet, Handelshøjskolen i København, Roskilde Universitetscenter, København 2005.
- Fortescue M.D.: How far west into Asia have Eskimo languages been spoken, and which ones? Etudes/Inuit/Studies 28(2), s. 159-183. 2004.
- Fortescue M.D.: Comparative Chukotko-Kamchatkan dictionary. Trends in linguistic s. Documentation 23, viii, 496 s. Mouton de Gruyter, Berlin 2005.
- Fortescue M.D.: The origin of transitive auxiliary verbs in Chukotko-Kamchatkan. Current issues in linguistic theory 257, i: Historical linguistics 2003: selected papers from the 16th International Conference on Historical linguistics, Copenhagen, 11-15 August 2003, s. 115-130. Edited by Michael Fortescue... [et al.]. John Benjamins, Amsterdam 2005.
- Fortescue M.D.: ... [et al.] (ed s.). Historical linguistics 2003: selected papers from the 16th International Conference on Historical linguistics, Copenhagen, 11-15 August 2003. Current issues in linguistic theory 257, 312 s. John Benjamins, Amsterdam 2005.
- Fortescue M.D.: How far-west can Eskimo languages be traced? i: Tjukotka i fortid og nutid, s. 65-90. Bent Niel-

- sen (red.). Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier, Københavns Universitet, København 2005.
- Gregersen, F.: Hvad man kan: Knud Sønderby i stil og genre, i: Et opmærksomt blik: litteratur, sprog og historie hen over grænserne: festskrift til Per Øhrgaard, s. 65-84. redigeret af Christoph Bartmann, Hanne Roswall Laur- sen, Hans Peter Lund. Museum Tusculanum, København 2004.
- Gregersen, F.: Fem eller seks slags forståelse, i: Sprogpsy- kologi: udvalgte kerneemner, s. 67-77. red. af Marianne Rathje og Linda Svenstrup. Museum Tusculanums For- lag, København 2004.
- Gregersen, F.: Sprogørgt i skolen – det forsømte forår. Nor- disk sprogsekretariats skrifter 2004, i: Språk i Norden = Sprog i Norden: årsskrift for Nordisk sprogsekretariat og sprogkennemndene i Norden, s. 111-123. Redigert av Tor- bjørg Breivik ... [et al.]. Novus, Oslo 2004.
- Gregersen, F.: Hvorfor kan vi københavnere ikke forstå svensk når jyder kan forstå københavnsk? Sprogforum: tidsskrift for sprog- og kulturpædagogik Årg. 10, nr. 29, 2004, i: Nordens sprog i Norden, s. 31-34. Redaktion: Lis Ramberg Beyer ... [et al.]. Informations- og Doku- mentationscentret for Fremmedsprogspædagogik ved DPB, København 2004.
- Gregersen, F.: Frederik Dreier og sprogvidenskaben, en tale, i: På godt dansk: festskrift til Henrik Galberg Jacob- sen i anledning af hans 60 års fødselsdag 4. februar 2004, s. 101-104. redigeret af Henrik Jørgensen og Peter Stray Jørgensen. Wessel og Huitfeldt, Århus 2004.
- Gregersen, F.: Tænk om! Dansk pædagogisk tidsskrift Nr. 2, 2004, i: Tema: Læruddannelse haves – visioner øns- kes, s. 21-24. Det Pædagogiske Selskab og Pædagogisk Forum, Kastrup 2004.
- Gregersen, F.: Det skal vel ikke alt sammen handle om struktur: noget om masteruddannelsen i danskfagets di- daktik. Dansk noter 2, 2004, s. 47-48. 2004.
- Gregersen, F.: Et eksempel på en udførlig kompetencebe- skrivelse: studiemønster i Danskfagets didaktik, i: Kom- petenceprojektet ved Det Humanistiske Fakultet, foråret 2004: bilag, s. 30-32. Reformsekretariatet, Det humani- stiske Fakultet, Københavns Universitet. København 2004.
- Gregersen, F.: Henning Spang-Hanssen 20.1.1920- 23.10.2002, i: Oversigt over selskabets virksomhed 2003-2004, s. 297-315. Det Kongelige Danske Viden- skabernes Selskab. C. A. Reitzel, København 2005.
- Gregersen, F.: Fra leverpostej til frugtsalat: tanker om danskhed og sprog, i: Hvad er så danskhed?: 11 essays om danskhed i sprog, litteratur og medier, s. 144-161. re- digeret af Torben Fledelius Knap, Morten Nielsen og Ja- cob Pindstrup. Hovedland, [Højbjerg] 2005.
- Gregersen, F.: Anmeldelse af: "Frederik Dreier og samfun- dets reform/af Hanne Nørregaard Posselt ... [et al.]. – [Kbh.]: Tiderne Skifter, 2003". Arbejderhistorie 1, s. 89. 2005.
- Gregersen, F.: Reconstruction: paper given on the occasion of the reception of the Sarton Medal, Ghent 15th of April 2005. Sartoniana 18, 2005.
- Gregersen, F.: Humaniora, i: Almen studieforberedelse: vi- denskabernes temaer og historie, s. 87-115. Redigeret af Mogens Hansen. Gyldendal, [København] 2005.
- Gregersen, F.: Sprogets magt og videnskaben om den, i: Det kritiske blik: nykritik, selvkritik, kunstkritik, kultur- kritik, politisk kritik, kritik af den kritiske kritik, negativ kritik, den nødvendige kritik: en antologi, s. 164-183. Redigeret af Nils Bredsdorff og Niels Finn Christiansen. Tiderne Skifter, København 2005.
- Gregersen, F.: Det uoversættelige findes ikke. Interview med Frans Gregersen v. Mikael Jalving. KOM magasi- net: magasinet for kommunikation og sprog No. 10, no- vember, 2005, s. 10-13. 2005.
- Gregersen, F.: Mellem sociolingvistisk determinisme og voluntarisme, i: Mot rikare mål å trå: festskrift til Tove Bull, s. 229-240. red. av Gulbrand Alhaug, Endre Mørch, Aud-Kirsti Pedersen. Novus Forlag, Oslo 2005.
- Gregersen, F.: Brøndal, Rasmus Viggo (1887-1942), i: En- cyclopedia of languages and linguistic s. Vol. 2, s. 133. Editor-in-chief: Keith Brown. Elsevier, Amsterdam 2006.
- Gregersen, F.: Fischer-Jørgensen, Eli (1911-), i: Encyclo- pedia of languages and linguistic s. Vol. 4, s. 488. Editor- in-chief: Keith Brown. Elsevier, Amsterdam 2006.
- Gregersen, F.: Jacobsen, Lis (1882-1961), i: Encyclopedia of languages and linguistic s. Vol. 6, s. 81-82. Editor-in- chief: Keith Brown. Elsevier, Amsterdam 2006.
- Gregersen, F.: Hjelmlev, Louis Trolle (1899-1965), i: En- cyclopedia of languages and linguistic s. Vol. 5, s. 360- 361. Editor-in-chief: Keith Brown. Elsevier, Amsterdam 2006.
- Grønnum, N.: Fonetik og fonologi: almen og dansk. – 3. udg. 1 cd-rom. 436 s. Akademisk Forlag, København 2005.
- Hertel, H.: 24 biografier: Kjeld Abell; Martin Andersen Nexø; Harald Bergstedt; Herluf Bidstrup; Sv. Borberg; Theodor Christensen; Sv. Fleuron; Aksel Heltoft; Poul Henningsen; Ole Juul; Hans Kirk; Kelvin Lindemann; Kaj Munk; Martin Nielsen; Morten Nielsen; I. C. Nor- mann; Vald. Rørdam; Hans Scherfig; Mogens Skot-Han- sen; C. E. Soya; Harald Tandrup; Victor og Fritz Wa- schnitius; Leif Ørnberg, i: Gads leksikon – hvem var hvem 1940-1945, s. 30 sider. redaktion: Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen, Aage Trommer. Gads Forlag, Køben- havn 2005.
- Hertel, H.: Humoren – vort bedste våben (satire under be- sættelsen). Politiken, 2. sektion 1/5-2005, s. 6. 2005.
- Hertel, H.: Besættelsen i barnehøjde – hverdagens drama 1944-45, i: Festskrift til Per Nørhaven, s. 27-38. Per Ko- fod og Otto B. Lindhardt [red.]. Fenneberg, København 2005.
- Hertel, H.: Besættelsen i barnehøjde. Politiken, 2. sektion 5/5-2005, s. 13-14. 2005.
- Hutters B.E., Bau A.: "Det eneste jeg ønsker mig til jul, er to nye tænder" – eller Noget om læsp. Dansk audiologo- pædi Årg. 41, No. 1, s. 3-6. 2005.
- Jensen, L.R., Stax, H-P.: Logopædisk kompetence: interak- tion i testtagning. Dansk audiologopædi Årg. 41, No. 4, s. 31-41. 2005.
- Juul, H.: Grammatical awareness and the spelling of inflec- tional morphemes in Danish. International journal of ap- plied linguistics Vol. 15, No. 1, s. 87-112. 2005.
- Juul, H.: Knowledge of context sensitive spellings as a component of spelling competence: evidence from Da- nish. Applied psycholinguistics Vol. 26, No. 2, s. 249- 265. 2005.
- Juul, H.: Om sjældne eller helt umulige lydcombinationer. Mål og mæle Årg. 28, No. 2, s. 29-31. 2005.
- Juul, H.: Sprogsteder på internettet. Mål og mæle Årg. 28, No. 2, s. 11-15. 2005.

- Juul, H., Elbro, C.: Sproglige færdigheder ved starten af børnehaveklassen. Rapport om en undersøgelse gennemført for Undervisningsministeriet efteråret 2004. Upubliceret. 68, s. 2005.
- Juul, H., Sigurdsson, B.: Orthography as a handicap? a direct comparison of spelling acquisition in Danish and Icelandic. *Scandinavian journal of psychology* Vol. 46, No. 3, s. 263-272. 2005.
- Jørgensen J.C.: Om breve – Ni essays om brevformen i hverdagen, litteraturen og journalistikken. 156 s. Museum Tusulanum, København 2005.
- Jørgensen J.C.: Forord, i: Fund – sagde bogsamleren, s. 7-17. Ebon Borg. Bod, København 2005.
- Jørgensen, J.N.: Plurilingual conversations among bilingual adolescent s. *Journal of pragmatics* Vol. 37, No. 3, s. 391-402. 2005.
- Jørgensen, J.N.: Linguistic minority students as languages languaging in grade 4 of the Køge Project. *Interkulturelle Bildungsforschung* 15, i: Migration und sprachliche Bildung, s. 139-150. Ingrid Gogolin [et al.] (Hrsg.). Waxmann Verlag, Münster 2005.
- Jørgensen, J.N.: Hvorfor er det så svært for danskerne at forstå dansk, i: Ordenes slotte: om sprog og litteratur i Norden. Hyldest til Vigdís Finnbogadóttir, Íslands præsident 1980-1996, s. 148-156. red.: Audur Hauksdóttir, Jørn Lund, Erik Skyum-Nielsen. Stofnun Vigdisar Finnbogadóttur i erlendum tungumálum, Reykjavík 2005.
- Jørgensen, J.N.: Er native speaker nu også rigtigt død? i: High fidelity eller rein jalla?: purisme som problem i kultur, språk og estetikk, s. 33-52. Petter Dyndahl, Lars Anders Kulbrandstad (red.). Oplandske bokforlag, [Vallset] 2005.
- Jørgensen, J.N., Kristiansen, T.: Subjective factors in dialect convergence and divergence, i: Dialect change: convergence and divergence in European languages, s. 287-302. edited by Peter Auer, Frans Hinskens, and Paul Kerswill. Cambridge University Press, Cambridge 2005.
- Jørgensen, J.N., Madsen, L.M.: de sure, gamle mænd og de unges sprog. – (På vej ud af skolen). Liv i skolen: tidskriftet om lærernes hverdag og det gode arbejde i skolen Årg. 6, No. 1, s. 44-50. 2005.
- Kjøller, K.: Brugsanvisning for danskhed, i: Hvad er så danskhed?: 11 essays om danskhed i sprog, litteratur og medier, s. 53-72. redigeret af Torben Fledelius Knap, Morten Nielsen og Jacob Pindstrup. Hovedland, [Højbjerg] 2005.
- Kondrup, J.: Søren Kierkegaard Forskningscenteret (udgiver). Søren Kierkegaards Skrifter bd. 10 og K 10. 325 + 279 s. G.E.C. Gad, København 2004.
- Kondrup, J.: Romantik... Romantisme... Idé og virkelighed... Naturalisme... Symbolisme... Det folkelige genembrud, i: Hovedsporet: dansk litteraturs historie, s. 300-402 + s. 413-498. redigeret af Jens Anker Jørgensen og Knud Wentzel. Gyldendal, København 2005.
- Kondrup, J.: Al magt til varianterne?: nogle overvejelser om critique génétique og New Philology. *Danske Studier* 2005. Bd. 100, s. 93-116. 2005.
- Kondrup, J., Cappelørn, N.J., Garff, J.: Søren Kierkegaard Forskningscenteret. Søren Kierkegaards Skrifter. Bd. 22 og K22. 435 + 587 s. G. E. C. Gad, København 2005.
- Kondrup, J., Dahl P., Kynde K.: (red.). Læsemåder. Udgavetyper og målgrupper. Nordisk Netværk for Editionsfilologer. Skrifter . 6, 260 s. C.A. Reitzel, København 2005.
- Langkjær, B.: Reality under critical examination: Ole Palsbo's feature film s. *Northern lights: film and media studies yearbook* 2004, i: Visual authorship: creativity and intentionality in media, s. 169-196. edited by Torben Grodal, Bente Larsen, and Iben Thorving Laursen. Museum Tusulanum, København 2005.
- Langkjær, B.: Filmens musikalske ledsager: soundtrackalbummet historisk set. 1 s. www.musikbibliotek.dk, København 2005.
- Langkjær, B.: Filmmusik som virkemiddel. *Film* Bd. 6, No. 44, s. 10-12. 2005.
- Langkjær, B.: Har medievidenskaben sejret sig ihjel? *Samson: et medietidsskrift* Årg. 15, No. 1, s. 12. 2005.
- Langkjær, B.: Anmeldelse af: "Stemmen og øret: studier i vokalitet og auditiv kultur/Ansa Lønstrup. Århus: Klim, 2004". *Mediekultur* No. 38, s. 65-67. 2005.
- Langkjær, B.: Ny dansk film og den realistiske tradition. Interview med Birger Langkjær v. Lisbeth Overgaard Nielsen. 16:9: *filmtidsskrift* Årg. 1, No. 4, November, s. 7. 2003.
- Langkjær, B.: Afgrænsning og integration: om misforståelser, muligheder og nødvendigheder i relation til medier i danskfaget. *EMU: Danmarks undervisningsportal* April 2002, s. 1-2. 2002.
- Langkjær, B.: Jeunet & Caro. *Kosmorama* Nr. 227/228, s. 147-150. 2001.
- Langkjær, B.: Baz Luhrmann. *Kosmorama* Nr. 227/228, s. 185-189. 2001.
- Langkjær, B.: Film og musik. *Kosmorama* Nr. 212, s. 24-30. 1995.
- Langkjær, B.: Filmmusik og filmoplevelse. *Kosmorama* Nr. 211, s. 30-35. 1995.
- Langkjær, B.: Filmen og den menneskelige stemme. *Kosmorama* Nr. 209, s. 28-33. 1994.
- Langkjær, B.: Det indre melodrama: filmmusik og filmfortælling i Vittorio de Sica's Umberto D. *Kosmorama* Nr. 205, s. 46-49. 1993.
- Langkjær, B.: Den lyttende tilskuer: om musik, perception og følelser i audiovisuel fiktion. *Norsk medietidsskrift* Årg. 5, No. 1, s. 40-58. 1998.
- Langkjær, B.: Anmeldelse af: "Filmanalys: en introduktion/Lars Gustaf Andersson, Erik Hedling. Lund: Studentlitteratur, 1999". *Filmhäftet* Nr. 110, s. 78-80. 2000.
- Lauridsen, P.S.: Filmanalyse i danskundervisningen. *Hsd: tidsskrift for litteratur, sprog, medier og undervisning* 79/80, s. 23-25. 2005.
- Lauridsen, P.S.: Danskhed på tv. *Kristeligt Dagblad*. – Liv&Sjæl 23.09.2005, s. 1. 2005.
- Lauridsen, P.S.: Børnenes byer. *Tidsskriftet Antropologi* Nr. 47, 2005, i: Byer 1: Abomey- Mumbai, s. 161-170. Foreningen Stofskifte, København 2005.
- Lauridsen, P.S.: Danskhed på tv – populære tv-serier i 40 år, i: Hvad er så danskhed?: 11 essays om danskhed i sprog, litteratur og medier, s. 106-123. redigeret af Torben Fledelius Knap, Morten Nielsen og Jacob Pindstrup. Hovedlandet, [Højbjerg] 2005.
- Lauridsen, P.S.: Vaudeville på dåse – Warner Bro s., Vitaphone og kortfilmen. 130, s. 1993.
- Lauridsen, P.S.: Ved Christian Metz' død. *Kosmorama* Nr. 206, s. 1. 1993.
- Lauridsen, P.S.: Break Down! You're on the air: the talk-show in American Television Culture. Foredrag ved konferencen "The American Image", København 1994. København 1994.

- Lauridsen, P.S.: 007 vender tilbage – igen. *Kristeligt Dagblad* 1996-01-25, s. 4. 1996.
- Lauridsen, P.S.: 1965 – James Bond. *Samson/Sammenslutningen af Mediastuderende* Vol. 6, Hft. 1, s. 12-15. 1996.
- Lauridsen, P.S.: Film & variety theatre in Denmark: media interaction at the turn of the century. *Arbejdsrapport/Center for Urbanitet og Æstetik* 22, s. 1-23. 1997.
- Lauridsen, P.S.: Film og semiotik, i: *Anvendt semiotik*, s. 294-311. red. af Keld Gall Jørgensen. Gyldendal, København 1997.
- Lauridsen, P.S.: Mellem wide-screen & tv-aktuelt: attraktion, autenticitet og fortælling i Kjøbenhavns panorame 1882 – 1890. *Arbejdsrapport/Center for urbanitet og æstetik* 25, s. 1-27. 1997.
- Lauridsen, P.S.: Svensk rapsodi – Anmeldelse af “En aften på Röda Kvarn: svensk stumfilm som musikdrama. Lund: Lund University Press, 1998. (Litteratur, teater, film. Nya serien ; 17)”. *Kosmorama* Nr. 222, s. 100-101. 1998.
- Lauridsen, P.S.: Når en by går til filmen. *Kristeligt dagblad* 1999-06-28, s. 6. 1999.
- Lauridsen, P.S.: Levende lydbilleder fra byen. *Kristeligt dagblad* 1999-07-05, s. 6. 1999.
- Lauridsen, P.S.: New York, New York. *Kristeligt dagblad* 1999-07-12, s. 6. 1999.
- Lauridsen, P.S.: En moderne tv-serie: Taxa. Ekko: film, medier, undervisning Nr. 7, s. 19-22. 2001.
- Lauridsen, P.S.: Enunciation Revisited. Anmeldelse af “Des mots à l’image: la voix over au cinéma/Jean Châteauvert. Paris: Méridiens Klincksieck, 1996”. *RSSI: Recherches sémiotique s. Semiotic inquiry* Vol. 18, Nr. 1, s. 10, s. 2001.
- Lauridsen, P.S.: Hjalmar eller Hasselstrøm: myte og realitet i DR’s “Edderkoppen”. *Kosmorama* Nr. 226, s. 134-148. 2001.
- Lauridsen, P.S.: De nye danske tv-serier. *Kristeligt Dagblad* 2001-03-09, s. 15. 2001.
- Lauridsen, P.S.: Enquete: filmens store illusion. *Antropologi* Nr. 41, s. 1. 2001.
- Lauridsen, P.S.: Lydens anatomi. Ekko: film, medier, undervisning Nr. 13, s. 33-36. 2002.
- Lauridsen, P.S.: Den ustabile tekst: om “Den lille havfrue” og “The little mermaid”, i: *Set fra sidste punktum: tekst og udsigelse i semiotisk perspektiv*, s. 191-211. Peter Allingham, Per Aage Brandt og Bent Rosenbaum (red.). Borgen, Valby 2002.
- Lauridsen, P.S.: Anmeldelse af “TV 2 på skærmen: analyser af TV 2’s programvirksomhed/Hanne Bruun, Kirsten Frandsen og Henrik Søndergaard (red.). Frederiksberg: Samfundslitteratur, 2000”. *Mediekultur* Nr. 34, April, s. 112-114. 2002.
- Lauridsen, P.S.: Den cinematografiske by, i: *Bykultur – et spørgsmål om stil*, 5 s. redigeret af Bjarne Schläger. Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse – Arkitektens Forlag, København 2002.
- Lauridsen, P.S.: Filmhistorien går i ring. Ekko: film, medier, undervisning Nr. 19, s. 32-37. 2003.
- Lauridsen, P.S.: Danish film – Dogma 95 and the New golden age: lecture presented at Scandinavian Studies Department, University of Edinburgh, December 3rd 2001, Department of Modern Languages, Scandinavian Studies Section, University of Hull, December 4th 2001, School of Language, Linguistics & Translation Studies, University of East Anglia, Norwich, December 5th 2001, Department of Scandinavian Studies, University College London, December 6th 2001. 9 s. København 2003.
- Lauridsen, P.S.: Den populære filmmusik. *Kristeligt Dagblad* 2003-12-27, s. 9. 2003.
- Lauridsen, P.S.: Anmeldelse af “Fidelity matters: sound media and realism in the 20th century/Lars Nyre. Volda: Volda University College, 2003”. *Norsk medietidsskrift* Vol. 11, No. 1, s. 112-115. 2004.
- Lauridsen, P.S.: Når Jesus går til filmen. *Kristeligt Dagblad* 2004-03-23, s. 6. 2004.
- Lauridsen, P.S.: Dramaturgi, filmsprog og humor i “Festen”, i: *Nøgne billeder: de danske dogmefilm*, s. 29-50. redigeret af Ove Christensen. Medusa, [Holte] 2004.
- Lauridsen, P.S.: Anmeldelse af “Med vold og magt: actionfilm fra Dirty Harry til The Matrix/af Rikke Schubart. Kbh.: Rosinante, 2002”. *Mediekultur* Nr. 37, Juni, s. 74-76. 2004.
- Levy, J.L.: Siden hen – hus og hjem, i: *Det kritiske blik: nykritik, selvkritik, kunstkritik, kulturkritik, politisk kritik, kritik af den kritiske kritik, negativ kritik, den nødvendige kritik: en antologi*, s. 35-50. redigeret af Nils Bredsdorff og Niels Finn Christiansen. Tiderne Skifter, København 2005.
- Levy, J.L.: Den dubbla blicken – om Victoria Benediction, i: *Feministiska litteraturanalyser 1972-2002*, s. 279-294. Åsa Arping och Anna Nordenstam (red.). Studentlitteratur, Lund 2005.
- Lundgreen-Nielsen, F.: Niels Lyhnes vanskelige død. *Danske studier* 2005, Bd. 100, s. 200-204. 2005.
- Mortensen, J.: Fiktion: læsning og apperception. *Reception: tidsskrift for nordisk litteratur* Nr. 57, s. 39-44. 2005.
- Mortensen, J.: Bekendelse & talkshow s. Hsd: *tidsskrift for litteratur, sprog, medier og undervisning* 79/80, s. 32-34. 2005.
- Mortensen, J.: En fænomenologisk teori om tv-mediet. *Grus* Bd. 26, No. 74, s. 26-47. 2005.
- Nielsen, E.A.: Huskebogen og glemmebogen – et særligt bibliotek. *Tiltrædelsesforelæsning* 8. april 2005, Københavns Universitet. *Kritik* Nr. 175, 2005, s. 9-17. 2005.
- Nielsen, E.A.: Skrevet af Helligånden: poetisk bibellæsning. 160, s. Forlaget ALFA, København 2005.
- Nielsen, E.A.: Oversættelse, noter og efterskrift af “Johann Wolfgang von Goethe: Torquato Tasso & Iphigenie på Tauris: to skuespil”. På dansk og med tysk originaltekst. 379 s. Multivers, København 2005.
- Nielsen, E.A.: Dansk? – 49 punkter af en lille elementarlære, i: *Hvad er så danskhed?: 11 essays om danskhed i sprog, litteratur og medier*, s. 11-28. redigeret af Torben Fledelius Knap, Morten Nielsen og Jacob Pindstrup. Hovedland, [Højbjerg] 2005.
- Perregaard, B.: *Pædagogisk sprogforskning*. 116 s. Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag, København 2005.
- Petersen, J.H.: Review of “A Grammar and Dictionary of Indus Kohistani/by Claus Peter Zoller. Berlin: Walter de Gruyter, 2005 (Trends in linguistic s. documentation ; 21:1)”. *The Linguist list Issue*: 16.3477, s. 5. 2005.
- Rosenbeck, B.: Velfærdsstatsforskning og køn, i: *Det kritiske blik: nykritik, selvkritik, kunstkritik, kulturkritik, politisk kritik, kritik af den kritiske kritik, negativ kritik, den nødvendige kritik: en antologi*, s. 184-204. redigeret af Nils Bredsdorff og Niels Finn Christiansen. Tiderne Skifter, København 2005.
- Rosenbeck, B., Sogner S., Blom, I.: *Kvinner i den vestlige*

- verden fra år 1500 til i dag: renessanse, reformasjon og revolusjon. 187-282 s. Cappelen Akademisk Forlag, Oslo 2005.
- Rosiek, J.: Avangardens genkomst? i: *Modernismen til debat*, s. 150-166. redaktion Anne Borup, Morten Lassen, Jon Helt Haarder. Gyldendal, Syddansk Universitetsforlag, København, Odense 2005.
- Rosiek, J.: Replik til Niels Frank, i: *Modernismen til debat*, s. 204-208. redaktion Anne Borup, Morten Lassen, Jon Helt Haarder. Gyldendal, Syddansk Universitetsforlag, København, Odense 2005.
- Ruus, H.: Da dansk sprog vandt tørræn – Dansk før romantikken, i: *Hvad er så danskhed?: 11 essays om danskhed i sprog, litteratur og medier*, s. 127-143. redigeret af Torben Fledelius Knap, Morten Nielsen og Jacob Pindstrup. Hovedland, [Højbjerg] 2005.
- Ruus, H.: Materialfilologi og xml-opmærkning: hvem mærker omkvædet, i: *10. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog: Aarhus Universitet 7.-8. oktober 2004*, s. 318-328. redigeret af Peter Widell og Mette Kunøe. Institut for Nordisk Sprog og Litteratur, Aarhus Universitet, Århus 2005.
- Ruus, H.: The development of Danish from the mid-16th century to 1800. *Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft 22*, i: *The Nordic languages: an international handbook of the history of the North Germanic language s. Vol. 2*, s. 1282-1292. ed. by Oskar Bandle (main editor) ... [et al.]. Walter de Gruyter, Berlin 2005.
- Sandnes, B.: Fra norn til skotsk: det norrøne språkets skjebne på Orknøene ca. 1300-1750, i: *Grænser og grannelag i Nordens historie*, s. 163-175. Steinar Imsen (red.). Cappelen, Oslo 2005.
- Sandnes, B.: Fra Starafjall til Starling Hill: dannelse og udvikling av norrøne stedsnavne på Orknøene. 392 s. Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim 2005.
- Sandnes, B.: Anmeldelse av: "Horst Naumann: Die Personnamen der Stadt Grimma/Sachen". *Namn och bygd* 93, 2005, s. 160. 2005.
- Sandnes, B.: Kandidatens forsvaret for "Fra Starafjall til Starling Hill". *Doktordisputats ved NTNU. Namn og Nemne* 20/21, s. 31-37. 2003.
- Skyum-Nielsen, E.: Forord, i: *Antologi af dansk litteratur 1978-2003: fra Suzanne Brøgger til Mette Moestrup*, s. 6-10. [udgivet af] Erik Skyum-Nielsen. Systime, Århus 2005.
- Skyum-Nielsen, E.: [udgivet af] Erik Skyum-Nielsen. *Antologi af dansk litteratur 1978-2003: fra Suzanne Brøgger til Mette Moestrup*. 411 s. Systime, Århus 2005.
- Skyum-Nielsen, E.: *Efterskrift*, i: *Eske: samlet poesi 1969-2004*, s. 401-407. Eske K. Mathiesen. redaktion: Lars Bukdahl & Christian Dorph. Arena, Viborg 2005.
- Skyum-Nielsen, E.: Elisabeth Møller Jensen, Simon Pasternak (red.). *Må ikke slettes: forestillinger om teksten i det 21. århundrede*. 135 s. Gyldendal, København 2005.
- Skyum-Nielsen, E.: Forord, i: *Må ikke slettes: forestillinger om teksten i det 21. århundrede*, s. 7-12. Elisabeth Møller Jensen, Simon Pasternak, Erik Skyum-Nielsen (red.). Gyldendal, København 2005.
- Skyum-Nielsen, E.: *Klassikerne er her endnu – fra den syngende kommunist til den skrigende antisemit. Bogens verden: tidsskrift for litteratur og kultur Bd. 87, No. 3*, s. 12-20. 2005.
- Skyum-Nielsen, E.: *Frihed i fantasien: dansk lyrik og eksperimenterende prosa 2004. Bogens verden: tidsskrift for litteratur og kultur Bd. 87, no. 3*, s. 3-11. 2005.
- Skyum-Nielsen, E.: *Ak og tak, Skagerrak*, i: *Hundrede år og det halve kongerige: et festskrift for Norge og Danmark i 100 år*, s. 118-125. Louise Beck & Anders Beyer (red.). Aschehough, København 2005.
- Skyum-Nielsen, E.: *Nye og gamle fortælleformer i moderne vestnordisk prosa i postkolonialt perspektiv*, i: *Ordenes slotte: om sprog og litteratur i Norden. Hyldest til Vigdís Finnbogadóttir, Íslands præsident 1980-1996*, s. 51-61. red.: Audur Hauksdóttir, Jørn Lund, Erik Skyum-Nielsen. Stofnun Vigdísar Finnbogadóttur i erlendum tungumálum, Reykjavík 2005.
- Skyum-Nielsen, E.: Audur Hauksdóttir, Jørn Lund (red.). *Ordenes slotte: om sprog og litteratur i Norden. Hyldest til Vigdís Finnbogadóttir, Íslands præsident 1980-1996*. 207 s. Stofnun Vigdísar Finnbogadóttur i erlendum tungumálum, Reykjavík 2005.
- Stax, H-P.: *Når tekst kommer på tale: studier af interaktion, tekst- og opgaveforståelse i spørgeskemabaserede interview*. 283 s. Odense Universitet, Odense 2005.
- Stax, H-P., Jensen, L.R.: *Building interactional competence on CA studies of professional practice – in standardised logopedic testing of aphasic client s. Abstract fra "Conference on Training the Health Profession s. Applying interaction research in health educational setting s. University of Southern Denmark, Odense, Oct. 20-22, 2005"*. 1 s. 2005.
- Stax, H-P., Jensen, L.R.: *Local interaction and professional competence in scripted practices: a study of meaningful diversions from the script in standardised interaction s. Abstract fra "9th International Pragmatics Conference, Riva del Garda, Italy, 10-15 July 2005"*. 1 s. International Pragmatics Association, Antwerp 2005.
- Stidsen, M.S.: *Mellem kanon og kultur: et forsøg*, i: *Hovedsporet: dansk litteraturs historie*, s. 613-657. redigeret af Jens Anker Jørgensen og Knud Wentzel. Gyldendal, København 2005.
- Stidsen, M.S.: *Den oplyste oplysning. Universitetsavisen Årg. 33, No. 7*, s. 10-11. 2005.
- Stidsen, M.S.: *Alt skal ikke med: om at skrive litteraturhistorie. Litteratursiden.dk Maj*, 2005, s. 1. 2005.
- Syréhn, G.: *Gennem et par svenske briller*, i: *Hvad er så danskhed?: 11 essays om danskhed i sprog, litteratur og medier*, s. 189-198. redigeret af Torben Fledelius Knap, Morten Nielsen og Jacob Pindstrup. Hovedland, [Højbjerg] 2005.
- Tønødering, J., Jensen, C.: *Choosing a scale for measuring perceived prominence*, i: *Proceedings of Interspeech' 2005 – Eurospeech: 9th European Conference on Speech Communication and Technology, September 4-8, 2005 in Lisbon, Portugal*, s. 2385-2388. Isabel Trancoso (ed.). International Speech Communication Association (ISCA), Lisbon 2005.
- Tønødering, J., Jensen, C.: *Perceived prominence and scale types*, i: *Proceedings FONETIK 2005: The XVIIIth Swedish Phonetics Conference, May 25-27 2005*, s. 111-114. Anders Eriksson & Jonas Lindh (ed.). Department of Linguistics, Göteborg University, Göteborg 2005.
- Ulbæk, I.: *De døde metaforers klub: om bogstavelighedens trange kår i moderne metafor-teori*, i: *Teorien om alt og andre artikler om sprog og filosofi*, s. 353-365. udgivet

- af Jens Cramer, Mette Kunøe og Ole Togeby. Wessel og Huidtfeldt, Århus 2005.
- Ulbæk, I.: Hvor kommer sproget fra? Mål & Mæle 4, s. 7-14. 2004.
- Ulbæk, I.: Polyfoni. Arbejdsrapporter/Sproglig polyfoninetsværk, Institut for Sprog og Kultur, RUC 2, i: Sproglig polyfoni, s. 165-178. red.: Nina Møller Andersen, Henning Nølke, Rita Therkelsen. Institut for Sprog og Kultur, Roskilde Universitetscenter, Roskilde 2005.
- Ulbæk, I.: Sproglig tekstanalyse: introduktion til pragmatisk tekstlingvistik. 131 s. Academica, Århus 2005.
- Wentzel K.: Dansk litteraturhistorie – en politisk sag, i: Hvad er så danskhed?: 11 essays om danskhed i sprog, litteratur og medier, s. 39-52. redigeret af Torben Flede-lius Knap, Morten Nielsen og Jacob Pindstrup. Hovedland, [Højbjerg] 2005.
- Wentzel K., Jørgensen J.A.: (red.). Hovedsporet: dansk literaturs historie. 672 s. Gyldendal, København 2005.

Studienævn ved Institut for Nordisk Studier og Sprogvidenskab

Beretning

Studienævn for Lingvistik, der omfatter uddannelserne lingvistik og indoeuropæisk, har i årets løb holdt 6 møder, overvejende om planlægning af undervisningen, herunder disponering af midler til deltidslærere. Et større udvalgsarbejde har desuden udarbejdet nye studieordninger for bacheloruddannelserne i lingvistik og indoeuropæisk, der trådte i kraft i september 2005.

Studienævnet for Lingvistik

Medlemmer

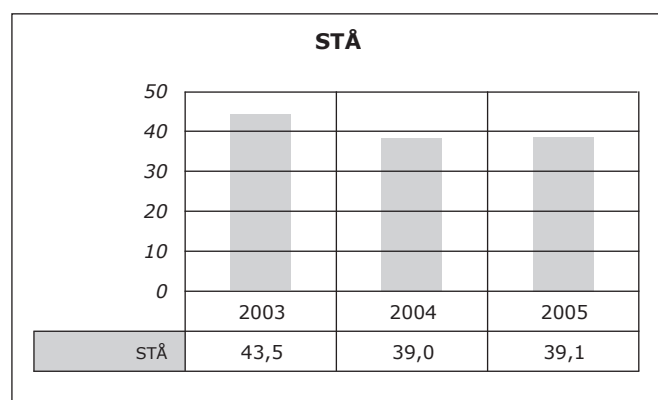
Studienævnet bestod 1.2.2005 af Jens Elmegård Rasmussen (studieleder), Michael Fortescue (vicestudieleder), Line Burholt Kristensen (næstformand) og Nina Maria Varming.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							I alt
	Lingvistik	Finsk	Klassisk filologi	Dansk	Pædagogik	Øvrig hum.	Merit-overført	
Datalingvistik							2,5	2,5
Indoeuropæisk	5,1		0,8			0,3		6,1
Lingvistik	27,3	1,3		0,8	0,8	1,3	0,3	31,5
Spansk og portugisisk	1,0							
Fransk	0,5							
Indianske sprog & kultur	0,5							
Religionsfagene	0,5							
Eskimologi	0,5							
Klassisk filologi	0,5							
Øvrig humaniora	1,1							
Meritstuderende	0,8							
Gæstestuderende	1,4							
I alt	39,1							
Åben uddannelse	1,3							

STÅ 2003-2005

Studieleder Jens Elmegård Rasmussen

Studienævnet for Audiologopædi/Sprogpsykologi

Medlemmer

Studienævnet bestod pr. 1.2.2005 af lærerrepræsentanterne Lars Lieth (formand), Jesper Hermann (næstformand), Carsten Elbro. Studenterrepræsentanter var Trine Thyrsted, Matilde Fogh og Louise Monsrud Ekelund.

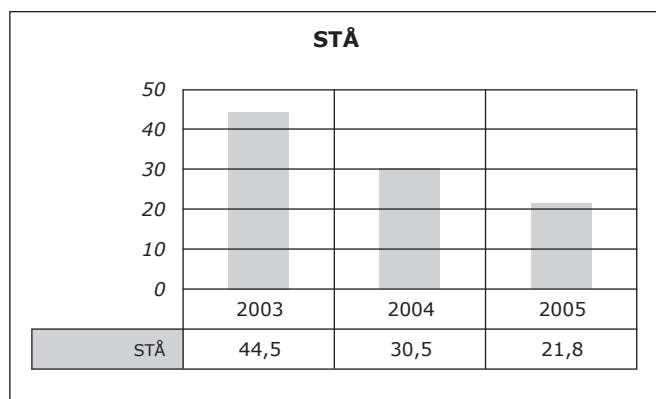
Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder						I alt
	Audiologopædi/ Sprogpsykologi	Pædagogik	Min.- studier	Dansk	Øvrig hum.	Merit- overført	
Audiologopædi	120,1	3,3	1,8	1,5	0,9	3,5	131,0
Sprogpsykologi	21,8						21,8
Retorik	2,0						
Filosofi	1,3						
Pædagogik	1,0						
Fransk	1,0						
Øvrig humaniora	3,3						
Andre fakulteter	1,0						
Meritstuderende	1,8						
Gæstestuderende	0,5						
I alt	153,6						

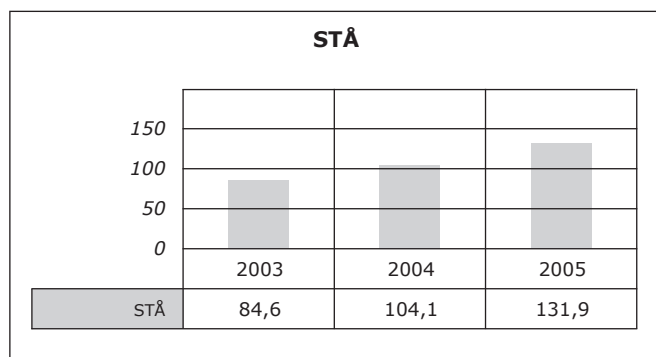
Sprogpsykologi

STÅ 2003-2005

Audiologopædi

STÅ 2003-2005

Studienævnet for Dansk**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af VIP'erne: Bente Holmstrøm, Mie Femø Nielsen, Henrik Blicher (vicestudieleder) og Palle Schantz Lauridsen (studieleder). Derudover af studerende: Susannah L. Sønderlund, Pernille Yding Andersen, Niels Jarler og Jakob Skjoldborg (næstformand).

Beretning

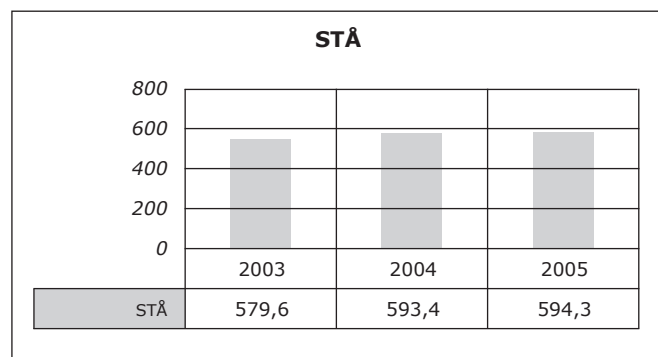
Ud over løbende sager har studienævnet i udarbejdet ny studieordning for Dansk grunduddannelse til ikrafttræden 1. september 2005. Studienævnet har indledt drøftelser vedrørende nye studieordninger for tilvalg, sidefag og overbygning.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder								
	Dansk	Retorik	Dans og teatervid.	Film- og medievid.	Pædagogik	Øvrig hum.	Teol. Fak.	Merit-overført	I alt
Dansk	509,1	9,0	7,5	5,8	5,5	29,4	0,9	17,8	584,9
Litteraturvidenskab	9,3								
Engelsk	7,3								
Film- og medievidenskab	6,8								
Historie	5,5								
Religionsfagene	3,3								
Musikvidenskab	3,0								
Tysk og nederlandsk	2,5								
Kunsthistorie	2,3								
Retorik	2,0								
Filosofi	2,0								
Øvrig humaniora	11,1								
Samfundsvidenskab	2,5								
Idræt	1,0								
Meritstuderende	12,3								
Gæstestuderende	14,5								
I alt	594,3								
Åben uddannelse	62,6								

STÅ 2003-2005

Studieleder Palle Schantz Lauridsen

Studienævnet for Finsk**Medlemmer**

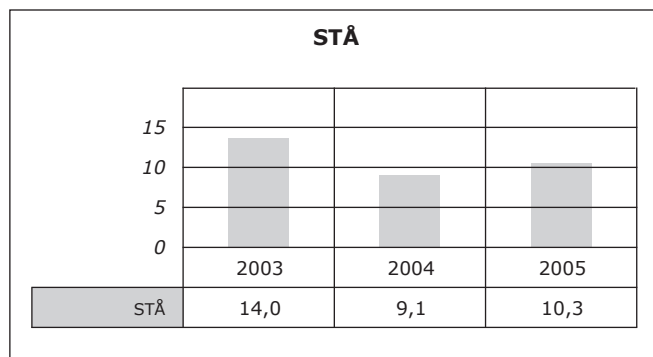
Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet for Finsk består af studieleder Tuula Eskeland (studienævnsformand) og Morten Rosdahl Jensen (studenterrepræsentant).

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder			
	Finsk	Slavisk	Øvrig humaniora	I alt
Finsk	6,8	1,3	0,1	8,1
Lingvistik	1,3			
Dansk	0,8			
Øvrig humaniora	0,3			
Meritstuderende	0,3			
Gæstestuderende	1,0			
I alt	10,3			

STÅ 2003-2005

Studieleder Tuula Eskeland

Studienævnet for Kvinde- og Kønsforskning

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af Bente Rosenbeck (studie- og centerleder), Anja Majbritt Jensen (studienævnsobservatør) og Christine Andreasen (studentrepræsentant).

Beretning

Undervisning

Center for Kvinde- og Kønsforskning har haft følgende kurser i 2005 under tilvalget Køn og kultur:

Forår 2005

Teori II: Kvinde- og kønsforskningens videnskabsteoretiske aspekter.

Særligt studeret emne A: Køn og kærlighed omkring årtusindskiftet.

Overbygningsemne: Køn og etnicitet.

Efterår 2005

Teori I: Kvinde- og kønsforskningens praksis og teori.

Særligt studeret emne A Postfeministisk medieæstetik.

Særligt studeret emne B: Fra køn til queer. Seksualitet og kultur.

Studienævnet har afholdt seminarer om Kanondebatten, Femikrimien, Ny aborthistorie samt et seminar med titlen Kærlighed på kryds og tværs.

Andet

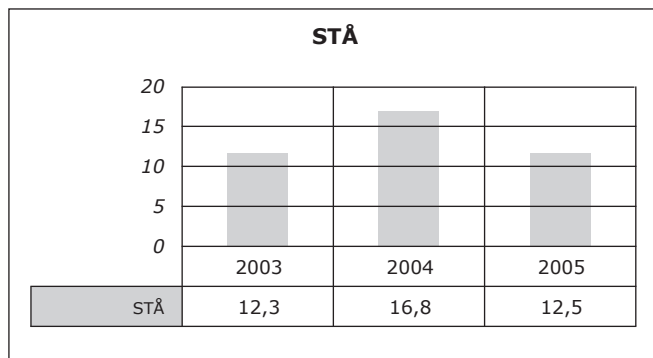
Bente Rosenbeck har siddet i Arbejdsgruppen vedrørende tværfakultære undervisningsudbud i køns- og ligestillingsperspektiver.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

	Aktivitetssområder
Indskrivningsfag	Kvinde- og Kønsforskning
Kvinde- og kønsforskning	1,5
Pædagogik	1,8
Historie	1,5
Filosofi	1,0
Øvrig humaniora	4,0
Samfundsvidenskab	0,5
Meritstuderende	1,3
Gæstestuderende	1,0
I alt	12,5

STÅ 2003-2005

Studieleder Bente Rosenbeck

Studienævnet for Minoritetsstudier**Medlemmer**

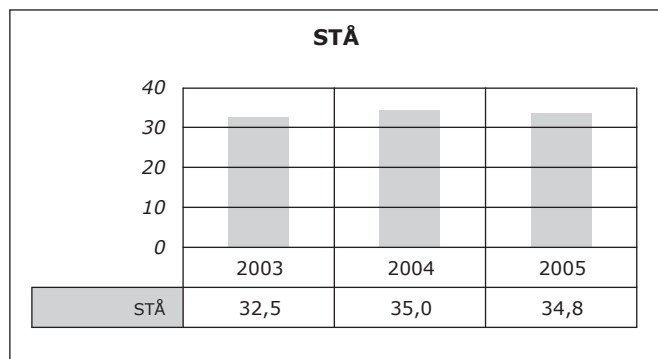
Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af Helen Krag, afdelingsleder og Kirsten Thisted, studieleder (formand). Studenterrepræsentanterne var Lene Arvad Dam og Ditte Grandelag Theilmann (næstformand).

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder		
	Minoritetsstudier	Forhistorisk arkæologi	I alt
Minoritetsstudier	6,0	0,3	6,3
Engelsk	4,0		
Nærorientalsk	3,8		
Religionsfagene	2,3		
Asienstudier	2,0		
Øvrig humaniora	10,8		
Samfundsvidenskab	0,8		
Meritstuderende	5,0		
Gæstestuderende	0,3		
I alt	34,8		
Åben uddannelse	10,8		

STÅ 2003-2005

Studieleder Kirsten Thisted

Saxo-Instituttet

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder Karl-Erik Frandsen og vice-institutleder er Karsten Friis-Jensen.

Institutbestyrelsen består af Karl-Erik Frandsen (lektor, Historie), Karsten Friis-Jensen (lektor, Græsk & Latin), Anders Dalsager (student, Historie), Tine Damsholt (lektor, Etnologi), Anette Ellingsgaard (TAP), Vincent Gabrielsen (professor, Historie), Kjeld Galster (major, ph.d.-studerende), Heine Hansen (student, Græsk & Latin), Mette Sindet Hansen (student, Etnologi), Ulla Lund Hansen (lektor, Forhistorisk Arkæologi), Marian Lindh (TAP) og Poul Villume (professor, Historie).

Organisation

Instituttet er opdelt i tre afdelinger: Afdeling for Græsk og Latin, Afdeling for Arkæologi og Etnologi og Afdeling for Historie.

Adresse

Njalsgade 80
2300 København S
Telefon 35 32 94 60
Fax 35 32 94 95
saxoinst@hum.ku.dk
saxo.ku.dk

Institutlederens årsberetning

2005 har været præget af den fysiske sammenflytning af instituttets tre afdelinger, hvor Afdeling for Arkæologi og Etnologi flyttede fra Vandkunsten til KUA, og Afdeling for Græsk og Latin flyttede fra den østlige del af KUA til den vestlige. Dernæst blev der oprettet et nyt sekretariat fælles for hele instituttet og dets fem studienævn.

Det skete alt sammen i sommerferien efter forudgående omhyggelig planlægning under kyndig og effektiv ledelse af bygningskoordinator Søren Høffner.

Samtidig med flytningen gik tre erfarne sekretærer på pension: Annelise Bjerring Nielsen, Hannah Krogh Hansen og Vivi Lund, og som følge af det af fakultetet dekreterede stillingsstop gik der meget lang tid, før blot en enkelt af de ledige stillinger kunne besættes. Dette medførte naturligvis en meget stor arbejdsbyrde for de tilbageværende. Det lykkedes dog 1. september at få ansat Marian Lindh som overassistent med særligt henblik på økonomisk forvaltning. Ved en omorganisering af sekretariatet blev Anette Ellingsgaard 1. juni udnævnt til studiekoordinator og Hanne Clausen til økonomiskoordinator. Den sidstnævnte valgte dog at fratræde igen 1. december, og i stedet er udnævnt Rutt Mikkelsen.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsudvalg har, foranlediget af en henvendelse fra Danmarks Forskningspolitiske Råd, identificeret nedenstående 3 kernefelter i instituttets forskning,

hvori er engageret en stor del af de ansatte forskere. Dette indebærer naturligvis ikke nogen nedvurdering af de forskere, der arbejder med andre emner.

1. Danmarks sociale, økonomiske og politiske kulturarv i europæisk og globalt perspektiv

Det faglige fokus er det danske samfunds udvikling fra de ældste tider til i dag. Arkæologer, etnologer, historikere og klassiske lingvister forsker i det danske samfunds udvikling i hele dets emnemæssige kronologiske udstrækning med vægt på de tidlige processer. Dette foregår i stadig samspil med forskning i andre samfunds udvikling, da det komparative aspekt er en forudsætning for forskningens kvalitet. Inden for dette fokuseres løbende på nye emner for forskningsprojekter i samspil med andre danske og internationale forskningsmiljøer. Af igangværende projekter kan nævnes "dansk filosofi i middelalder og renaissance", "soldaters og civiles krigserfaringer", "mad, drikke og tobak i Danmark" samt "Danmark og Tyskland efter 1945".

Kernefeltets forskere har såvel en national som en international forpligtelse til at opretholde et vidensberedskab om det danske samfunds udvikling, fordi dette naturligvis ikke findes i noget større omfang i andre lande.

2. Middelhavsverdenens kultur og historie fra antikken til nutiden

Forskerne inden for kernefeltet er specialister i fagene arkæologi, historie samt Middelhavskulturernes sprog (græsk og latin) og litteratur (filologi). Forskningsvirksomheden sigter overordnet mod a) at frembringe nye indsigter inden for dette felt, b) at udvikle nye metoder og forskningsstrategier, c) at fremdrage de materielle og skriftlige kilder, som danner fundamentet for fremtidig forskning, d) at offentliggøre de opnåede forskningsresultater.

Et særligt kendetegn ved medarbejdernes forskningsprofil er, at de alle indgår i et formaliseret internationalt samarbejde.

'Middelhavsverdenen' dækker her et langt større rum end det rent geografiske, idet fokus også er på de kulturkredse, som bl.a. gennem Alexander den Stores og Romerrigets territorielle erobringer, kom i direkte kontakt med den egentlige Middelhavsverden. En særlig plads optages naturligvis af oldtidens græsk-romerske verden (inkl. Mellemøsten), ikke mindst fordi disse områders kultur og historie havde afgørende betydning for dannelsen af europæisk kultur, historie og identitet.

Ud over at beskæftige sig med Middelhavsverdenens materielle og åndelige liv med henblik på at kaste lys over alle aspekter af den samfundsmæssige udvikling danner samtlige af kernefeltets forskningsområder et uomgængeligt grundlag for at opnå fornyet forståelse af vor egen tid og kulturkreds.

Forskning i såvel fortidige imperier som i nutidige politiske og økonomiske forhold på Balkan og i Mellemøsten, har vedvarende aktualitet. Endelig er forskning om statsdannelseprocesser, politiske styreformere og politisk organisation, retsvæsenet, religion og religiøse institutioner, etnisk identitet, økonomiske processer og sociale forhold, bosættelsesmønstre og bydannelse helt væsentlige for at forklare og forstå den langvarige udvikling, som på fundamental vis har bidraget til at udforme vor samfundsmæssige og kulturelle virkelighed, og som fortsat betinger den måde, hvorpå vi interagerer med andre kulturkredse.

3. Kultur, politik og subjektivitet

Kernefeltets fokus er etnologisk kulturanalyse med henblik på forholdet mellem subjektivitetsformer og politiske rationalitetsformer. Kernefeltets samlede tese er at politik kan betragtes som kultur i den forstand, at politiske rationalitetsformer er bestræbelser på at fremkalde bestemte former for subjekter, med særlige forhold til sig selv og til de fællesskaber, de indgår i. Dette analyseres inden for kernefeltet på en række forskellige niveauer. Det drejer sig om forholdet mellem stat og livsformer, om ritualiseringen af statsborgerskabet, om kulturarvens kulturpolitik, om forholdet mellem multikulturalisme, liberalisme og kommunarisme, om sundhedspolitik som individuel og kollektiv praksis. Fælles for disse forskningsprojekter er et kulturanalytisk perspektiv, hvor hverdagslivet på én gang betragtes som en genstand for politiske rationalitetsformer og som de kulturelle former, hvori politiske rationaliteter overhovedet dannes.

Afdeling for Historie

Den 18. april døde lektor Claus Bjørn ganske pludseligt. Universitetet mistede derved en særdeles engageret og energisk underviser og formidler på højt videnskabeligt niveau. For Afdelingen for Historie blev tabet særligt føleligt, fordi lektor Hans Vammen efter næsten 40 års tjeneste gik på pension den 1. september, og da begge disse historikere havde Danmarks historie i 1800-tallet som deres kerneområde, efterlod de sig et undervisningsmæssigt tyndt besat område. Som følge af stillingsstop på Det Humanistiske Fakultet har det indtil videre ikke været muligt at få stillingerne genbesat.

Som et lyspunkt kan nævnes, at adjunkterne Sidsel Eriksen og Peter Fibiger Bang blev udnævnt til lektorer henholdsvis den 1. august og 1. september.

I betragtning af at professorerne Inga Floto, Ole Feldbæk og Axel Bolvig samt lektor Peter Ørsted, alle har sagt deres stillinger op til fratræden i sommeren 2006, ser institutledelsen på fremtiden med den største bekymring, hvis stillingsstoppet skal få længere varighed.

Af projekter, som er påbegyndt eller afsluttet i 2005, skal nævnes:

The Danish Resources c. 1000-1550 – Growth and Recession er et stort projekt, som Nils Hybel sammen med Bjørn Poulsen, Aarhus Universitet har afsluttet med henblik på snarlig publikation. Projektet udforsker forandringer i ressourcemængder, produktion, varestrømme og deres institutionelle rammer i Danmarks forskellige egne i middelalderen.

Opbygning af en tværinstitutionel og tværnational arkæologisk database i samarbejde med Institut für Realienkunde des Mittelalters und der frühen Neuzeit (Krems, Østtrig) og Central European University, Budapest (Axel Bolvig).

“Soldaters og civiles krigserfaringer” (Gunner Lind, Peter Damgaard, Vincent Gabrielsen) er et projekt, der finansieres af Forskningsrådet, og som koordineres med et tilsvarende projekt (“Sonderforschungsbereich”) ved universitetet i Tübingen. Der er i 2005 afholdt to seminarer inden for projektet.

“History of European Political Thought” er et projekt for en international gruppe med udgangspunkt i University of

Hull. Sebastian Olden-Jørgensen har i 2005 afsluttet sit bidrag til projektet.

PHOENIX er navnet på et af EU-støttet europæisk forskningsprojekt, der skal belyse forskellige samfundsmæssige aspekter af sundhed og sygdom igennem tiden. Anne Løkke er medlem af projektets styregruppe og har til projektet skrevet en afhandling: “Medical law, poor law, health insurance – the long-run trends in Danish health policy 1672-1973”, der snarest vil blive publiceret. Anne Løkke har desuden påbegyndt et nyt projekt finansieret af Lundbeckfonden om Rigshospitalets patienter 1757-2007.

Udenrigsministeriet har iværksat og finansieret et projekt om dansk bistandspolitikens historie. Til den afsluttende publikation har Jan Pedersen afsluttet sit bidrag om perioden 1962-75. Han har endvidere tilendebragt arbejdet med sin bog Danmarks økonomiske historie 1910-1960.

Et af de store projekter, der er startet ved instituttet i 2005, er “Mad, drikke og tobak i Danmark det 19. århundrede. Forbrugsmønstre, kultur og diskurser”, der er finansieret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation og Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd. Formålet med projektet er gennem et tværfagligt og tværinstitutionelt samarbejde at være med til at skabe grundlaget for en opblomstring af den danske ernæringshistoriske forskning. Vægten vil blive lagt på underklassen og middelklassen. Hvordan ændrede madkulturen sig under indtryk af dyrtid og fattigdom i de forskellige perioder? Fik kvinder og børn samme mad som voksne mænd? Foruden et klasse- og et kønsaspekt var der tydelige geografiske forskelle i madvaner, madkultur og diskurser. Projektet ledes af Ole Hyldtoft i samarbejde med Arne Astrup på Institut for Human Ernæring på Landbohøjskolen. Faste post.doc.-medarbejdere har i årets løb været ph.d. Christina Folke Ax og ph.d. Anita Kildebæk Nielsen. Ole Hyldtoft vil dels publicere en samlet oversigt over mad, drikke og tobak fra 1800 til 1880 i 2 bind, dels udgive et bind med mere indgående undersøgelser. Christina Ax koncentrerer sig om synet på og den gradvise udbredelse af kartoflerne i perioden, mens Anita Kildebæk Nielsen især vil arbejde med datidens ernæringsvidenskab. Projektet har knyttet en del kontakter, bl.a. med Martin Breugel, Sorbonne, Peter Scholliers, Bruxelles Universitet og Carol Gold, University of Fairbanks. På instituttet har projektet et nært samarbejde med Svend Skafte Overgaard, der er i gang med et ph.d.-projekt om M. Hindhede. På flere seminarer er de foreløbige resultater fra projektet blevet fremlagt.

Til den nye udgave af Politiken/Gyldendals Danmarks-historie har Poul Villaume afsluttet arbejdet med bind 15: Perioden 1970-1985. Lavvækst og frontdannelser”.

Endelig afsluttedes i 2005 det meget store projekt Dansk Udenrigspolitikens Historie, hvis seks bind Carsten Due-Nielsen og Ole Feldbæk (sammen med Nicolai Petersen, Aarhus Universitet) har redigeret og selv bidraget til sammen med en række medarbejdere ved instituttet. Der arbejdes på at udgive dele af Dansk Udenrigspolitikens Historie som et koncentreret engelsksproget værk beregnet på en international læserkreds.

Individuelle ph.d.- og post.doc.-projekter

Ph.d.-projekter

Martin Bork: Netværksrelationer i det danske landbosamfund 1750-1850.

Allan Borup: Tyskland i Europa efter 1945.

Mike Burkhardt: Social and business networks of merchants engaged in the Bergen trade in the 16th century.

Peder Dam: Hovedgårde og fæstegårde – godssystemer i 1600-tallet.

Kjeld Hald Galster: "Denmark's Forces: Whence – Whither? Projektet finansieres af Forsvarsakademiet.

Anne Katrine Gjerløff: Abens ansigter. En undersøgelse af palæantropologiens teorier og deres formidling og reception i Danmark i 1900-tallet. Projektet er afsluttet og kandidaten er tildelt ph.d.-graden.

Pernille Ibsen: Blanke mænd og kulørte kvinder. Ægte-skabslignende forhold mellem europæiske mænd og afrocaribiske kvinder i diskurs og praksis i Guinea og Dansk Vestindien ca. 1750-1850.

Nina Brandt Jacobsen: Det økologiske landbrug i Danmark fra 1970'ernes græsgrødder til 1990'ernes professionelle. Projektet er afsluttet og kandidaten er tildelt ph.d.-graden.

Niklas Thode Jensen: En verden til forskel? Undersøgelser af sundhedsvæsenet og lægerne i Dansk Vestindien, 1755-1830.

Trine Madsen: En undersøgelse af Euergesia i Sortehavsregionen fra ca. 322 f.Kr. til 200 f.Kr. Projektet er finansieret af Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sortehavsstudier.

Svend Skafte Overgaard: Mikkel Hindhedes ernæringsvidenskabelige diskurs og dansk madkultur ca. 1900-1945.

Sune Christian Pedersen: Det brudte segl – et komparativt studie af brevsponage, konspiration og overvågning i 1700-tallet.

Jesper Rosenløv: Antikkens kosmologi. Romersk kultur og mentalitet, rituel adfærd og magi.

Jakob Sørensen: Danske frivillige i de allieredes krigstjeneste under 2. verdenskrig.

Post.doc.-projekter

Morten Fink-Jensen: Det hinsides – et begrebs historie. 500 års opfattelse af et liv efter døden, belyst ved danske kilder 1500-2000. Projektet er afsluttet.

Henrik Lerdam: Dansk bondekommunalisme? Lokalsamfund og øvrighed ca. 1350-1600.

Marie-Louise Nosch: The Mycenaean palace economy in the light of the Near Eastern palace economies in the end of the 2nd mill. BC. Projektet er afsluttet.

Mia Münster-Swendsen: Forskellige retsopfattelser i Nordeuropa i middelalderen.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Sidsel Eriksen: Opponent ved Universitetet i Oslo ved Sverre Næsvågs disputats (dr.philos.) i psykologi om alkohol og arbejdsliv.

Ole Feldbæk: Formand for udvalget til bedømmelse af Peter Henningsens disputats.

Inga Floto: Formand for og Esben Albrechtsen medlem af et udvalg til bedømmelse af Tyge Svendstrups disputats om Erik Arup.

Karl-Erik Frandsen: Medlem af et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Syddansk Universitet.

Vincent Gabrielsen: Formand for bedømmelsesudvalget vedr. Eva Maria Lassens disputats, samt medlem af bedømmelsesudvalget vedr. Adam Schwartz' ph.d.-afhand-

ling. Endvidere har han været fakultetsopponent i forbindelse med et disputatsforsvar ved Uppsala universitet.

Karl Christian Lammers: Formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg i øststatskundskab, medlem af et lektorbedømmelsesudvalg ved SAXO-instituttet samt af et tilsvarende udvalg ved Syddansk Universitet.

Gunner Lind og Palle Roslyng-Jensen: Begge har været formand for et udvalg til bedømmelse af ansøgerne til to lektorater i historie. Den sidstnævnte var også formand for bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling af Kirsten Lylloff.

Anne Løkke: Formand for bedømmelsesudvalget vedr. Nina Brandts ph.d.-afhandling.

Jan Pedersen: Medlem af bedømmelsesudvalget ved besættelse af adjunktur i erhvervshistorie ved Handelshøjskolen i København. Han er endvidere medlem af bestyrelsen for Danmarks Forskerskole for Historie.

Anders Holm Rasmussen: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalget for Saxo-Instituttet.

Udvalg og fonde

Carsten Due-Nielsen: Formand for Selskabet for Samtidshistorisk Forskning og medlem af bestyrelserne for Den danske historiske Forening og Selskabet for Historie og Samfundsøkonomi. Endvidere er han medlem af Akademisk Råd ved Det Humanistiske Fakultet.

Ole Feldbæk: Medlem af Sonningfonden og efor for Ludvig Wimmers legat. Vincent Gabrielsen: Medlem af bestyrelserne for landsdommer V. Gieses Legat og Elisabeth Munksgaard Fonden samt medlem af den Videnskabelige Komité ved Grundforskningsfondens Center for Sortehavsstudier. Endvidere er han kasserer for Den Danske Historiske Forening.

Ole Hyldtoft: Medlem af bestyrelsen for den internationale bevaringsorganisation, TICCIH. Formand for Dansk selskab for Økonomisk og Social Historie og for Selskabet til Bevaring af Industrimiljøer. Medlem af Forum for Bygningkultur og de Kulturhistoriske Museers Industripulje. Arbejdet med bevaringen af den industrielle kulturarv er af Kulturarvsstyrelsen udvalgt som prioriteret satsningsområde for de kommende tre år.

Anne Løkke: Formand for Selskabet Philadelphias Fond til uddeling af legater til trængende studerende i deres sidste studieår og endvidere medlem af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (FKK), medlem af FKK's forretningsudvalg, medlem af FKK's publikationsudvalg, medlem af det eksterne forskningsudvalg for Statens Arkiver, medlem af det eksterne forskningsudvalg for Tøjhusmuseet, medlem af Kulturministeriets tilgængelighedsudvalg og medlem af Medicinsk Museionsråd.

Sebastian Olden-Jørgensen: Formand for Kildeskriftselskabet.

Formidling

Redaktionelle hverv

Vincent Gabrielsen: Medlem af redaktionen for *Classica et Mediaevalia*.

Carsten Jahnke: Medlem af redaktionen af "Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte" Kiel. Han er endvidere ansvarlig redaktør for Skandinavien-delen af "Hansische Umschau" i "Hansische Geschichtsblätter".

Jan Pedersen og Carsten Due-Nielsen: Redaktører af "Historisk Tidsskrift".

Poul Villaume: Redaktør af "Scandinavian Journal of History".

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Tributary Empires Compared er et EU-forskningsnetværk for klassiske imperiedannelser, som Peter Fibiger Bang er valgt til formand for. Vincent Gabrielsen er medlem af styregruppen. Netværket har medlemmer i de fleste europæiske lande samt Tyrkiet og afholdt sin åbningskonference i København i juni 2005 med titlen Universal Empire and Historical Sociology. Målet er hurtigt at udvikle et forskningsprogram for netværket i de 4 år, projektet løber.

Peder Dam og Karl-Erik Frandsen: Deltager i det af Det Norske Forskningsråd finansierede internationale projekt "Peasants' control over land and resources from the High Middle Ages to the end of the early modern period – Norway, Scandinavia and the East-Alpine region", der ledes af de norske historikere Tore Iversen (Trondheim) og John Ragnar Myking (Bergen) med Gertrud Thomas som tysk koordinator. Projektet afholdt en velbesøgt konference på klostret Frauenchiemsee i Bayern i oktober, og der planlægges et tilsvarende seminar i København i marts 2006.

Sidsel Eriksen: Medlem af styringsgruppen for et europæisk sociologisk/historisk netværk om European Voluntary Associations. Netværket arrangerede et ph.d.-kursus om dette emne i Helsinki i august, og holdt møde på SAXO-instituttet den 5. december.

Carsten Jahnke: Valgt til sekretær for Commission Internationale pour l'Historie de la Baltique.

I det af Forskningsrådet finansierede forskningsprojekt "Tyskland i Europa efter 1945", der er et samarbejde mellem Københavns Universitet, Aarhus Universitet (Johnny Laursen) og Syddansk Universitet (Flemming Just og Jørgen Köhl) er Karl Christian Lammers tovholder, i et dertil knyttet internationalt netværk med Tysklandshistorikere i en række nordeuropæiske lande, og har som del heraf afholdt et symposium på Syddansk Universitet i Esbjerg med deltagelse af knap 20 tysklandshistorikere fra Storbritannien, Holland, Tyskland, Norge og Danmark.

Mogens Pelt: Kommet med i et internationalt forskningsprojekt, "Captive States, Divided Societies. Political Institutions of Southeastern Europe in Historical-Comparative Perspective", som er iværksat af Centre for Applied Policy Research (CAP) München, Romanian Institute for Recent History samt Romanian Academic Society og finansieret af Volkswagen Foundation. Målet er i samarbejde med 14 andre forskere at skrive en ny historie om det Sydøsteuropæiske Europa i 1800- og 1900-årene. Mogens Pelt's opgave er at dække emnet "militær og politik" i Bulgarien, Grækenland, Jugoslavien og Rumænien. Projektet er planlagt til at vare 3 år.

BOMOS er et tværfagligt internationalt netværk til udforskningen af græsk-romersk religion. Anders Holm Rasmussen har sammen med Susanne William Rasmussen arrangeret konferencen "Religion, Society and the Construction of Identity in the Ancient Graeco-Roman World, som blev afholdt på Det Danske Institut i Rom i januar 2005. Akterne fra denne og to tidligere konferencer i netværket er under udgivelse med støtte fra Carlsbergfondet.

Afdeling for Græsk og Latin

Professor Birger Munk Olsen fyldte 70 i juni og fratrådte sin stilling på instituttet. Flere gæsteforskere har opholdt sig i længere tid i afdelingen, bl.a. Iannis Arvanitis (Athen) og Lene Rubinstein (London), og her skrev ph.d.-studerende Agammenon Tentes (Athen) sin afhandling "Greek church music in the period around the introduction of the New Method (1814): the musical practice seen through theoretical treaties and in relation to historical conditions and cultural environments".

Forskningsvirksomhed

Saxo-Instituttet's Afdeling for Græsk og Latin beskæftiger sig med europæisk kultur, sådan som den er bevidnet på og formet af de to sprog, der har været bærere af den kulturelle kontinuitet i Europa igennem ca. 2.500 år. Nedenfor kan man se, hvilke af de mange mulige forskningsområder afdelingens medarbejdere især har dyrket i det forløbne år.

1. Sprog

Tine Knoth har videreført sit ph.d.-projekt "Prima positio. En funktionel undersøgelse af sætningens første position i latinsk prosa". Sten Ebbesen har forsat arbejdet på sit projekt om beskrivelse af latinsk orddannelse og latinske låneordsudformning i moderne europæiske sprog.

2. Håndskrifter, tekstudgaver, kommentering

David Bloch har videreført sit ph.d.-projekt "En tekstkritisk udgave med kommentar af Aristoteles' De sensu og De memoria". Desuden har han publiceret Theodoros Metochites' parafrase af De memoria separat.

Birger Munk Olsen har afsluttet arbejdet med Chronique des manuscrits classiques latins (IXe-XIIe siècles), nr. 6, en gennemgang af litteraturen vedrørende udforskningen af de klassiske latinske håndskrifter kopieret indtil begyndelsen af det 13. århundrede med inddragelse af nyfundne håndskrifter og fragmenter. Desuden har han videreført arbejdet med færdiggørelse af bind 4 af sit værk om studiet af den klassiske litteratur i middelalderen (L'étude des auteurs classiques latins aux XIe et XIIe siècles, IV: La réception des classiques. Manuscrits et textes), en undersøgelse af alle aspekter af receptionen af den klassiske litteratur i den tidligere middelalder fra teksternes tilgængelighed og udbredelse, over det filologiske og tekstkritiske arbejde med dem til holdningen til den profane litteratur. Endelig har han påbegyndt arbejdet på en undersøgelse af sikkerhedsforanstaltningerne med henblik på at beskytte bøgerne i de middelalderlige klosterbiblioteker.

Karsten Friis-Jensen har udarbejdet register til og læst korrektur på den nu publicerede latinsk-danske udgave af Saxo's Danmarkshistorie (sammen med Peter Zeeberg) og videreført arbejdet på den tilsvarende latinsk-engelske udgave (sammen med Peter Fisher).

Sten Ebbesen har publiceret en revideret version af sin udgave af Walter Burleys "Quaestiones super Sophisticos Elenchos" 4-12.

Christian Troelsgård har påbegyndt et mindre projekt, vedrørende fragmenter af middelalderlige håndskrifter i Rigsarkivet.

3. Kommentartraditionen

Sten Ebbesen har videreført arbejdet på retningslinjer for katalogiseringen af græske og slaviske kommentarer til Aristoteles og Platon ca. 500-1650, i forbindelse med et initiativ fra den byzantinske komité under Société Internationale pour l'Étude de la Philosophie Médiévale.

Karsten Friis-Jensen har videreført sit arbejde med artiklen om Horats til *Catalogus Translationum* et *Commentarium*, standardværket om middelalderens og renæssancens latinske oversættelser af og kommentarer til græsk-romerske klassikere.

4. Antik historie, materiel kultur og mentalitet

Mogens Herman Hansen har afsluttet udgivelsen af Poliscenter-symposiet "The imaginary polis", udgivelsen af en dansksproget oversigt i monografiform over den oldgræske bystatskultur og manuskriptet til en udvidet og opdateret engelsk version af samme til udgivelse på Oxford University Press. Endvidere har han gennemført en undersøgelse af det athenske demokrati set i forhold til demokratiets historie fra ca. 1775 til i dag; projektet resulterede i udgivelsen af en monografi og en kommenteret kildesamling i oversættelse til dansk. Han har fortsat sit arbejde med den oldgræske bystats demografi, herunder to større artikler om hhv. bystaten Eretrias borgerbefolkning ca. 300 f.Kr. og den athenske borgerbefolknings størrelse i 300-tallet f.Kr. Endelig fortsætter han arbejdet på en artikel om en nyfundet athensk kornlov fra 374/3 f.Kr.

Jørgen Mejer har afsluttet en artikel om Artemis og Athen.

Thomas Heine Nielsen har fortsat arbejdet på udforskningen af bystaten Lepreon på Peloponnes i klassisk tid (artikel publiceret), af det arkaiske Peloponnes (bl.a. i samarbejde med James Roy), af Olympias rolle som interaktionsforum i den græske bystatskultur i senarkaisk og klassisk tid samt af sport i den græske verden (i samarbejde med Hans Bonde).

Adam Schwartz har afsluttet arbejdet på sit ph.d.-projekt med afhandlingen "Re-staging the hoplite: Arms, armour and phalanx-fighting in archaic and classical Greece".

5. Filosofi

Jørgen Mejer har afsluttet arbejdet på adskillige bidrag til *Encyclopedia of Ancient Physicists* og til Politikens *Filosofileksikon*.

Sten Ebbesen har afsluttet fem artikler om henholdsvis den logiske term *transcasmus*' historie fra antik til skolastik, Aristoteles' *Priora analytica* i vestlig middelalder, *Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi* (projektets historie, editionstekniske problemer og løsninger), sofismet "Omnis homo de necessitate est animal" (slutn. af 13. årh.) samt om Brynjólfur Sveinsson's (ca. 1660) position i dansk filosofihistorie. Desuden har han afsluttet et internationalt projekt "Sophismes", som blev støttet af det schweiziske forskningsråd, ledet af A. de Libera (Genève) og omfattet af samarbejdsaftale mellem SIGL og Genève's universitet; der arbejdes dog stadig på færdiggørelse af satsen til hans og F. Goubiers "A catalogue of sophismata c. 1200-1325" bd. 1-2. Endvidere er han indtrådt i et internationalt samarbejde om "Aristotle's Categories in the Byzantine, Arabic and Latin traditions" under ledelse af Paul Thom (Southern Cross University), og støttet af Det Australske Forskningsråd; projektet tager sigte på at undersøge den filosofiske forskning i tilknytning til Aristoteles' Kategorier fra antikken til nyere tid (se også under Håndskrifter og under Kommentartraditionen).

6. Byzantinistik og musik

Christian Troelsgård har videreført sin forskning i byzantinsk musik med særligt henblik på notation og melodianalyse. Resultatet af notationsstudierne vil blive offentliggjort i *Monumenta Musicae Byzantinae*, *Subsidia* 9, "A new introduction to the Middle Byzantine Musical Notation", som forventes udgivet i 2006. Han har endvidere arbejdet med melodianalyse i de melismatiske genrer, og resultaterne vil blive offentliggjort som et bidrag ved den 21. internationale byzantinist-kongres i London i august 2006. Agamemnon Tentes har afsluttet arbejdet på sit ph.d.-projekt "Greek church music in the period around the introduction of the New Method of music (1814): the musical practice seen through theoretical treatises and in relation to historical conditions and cultural environments".

7. Deltidslæreres forskning

Christian Gorm Tortzen har afsluttet en kommenteret oversættelse af Platons *Menon* og Euklids *Elementer*, bog 1 og 2 (sammen med C.M. Taisbak), samt en artikel om et nyfundet Sapfo-digt med oversættelse. Desuden har han påbegyndt udgivelsen af en dobbeltsproget (latin-engelsk) udgave af Ole Rømers *Triduum*, en observationsprotokol fra 1706 (sammen med P. Friedrichsen og andre).

Marianne Pade har færdiggjort en monografi om receptionen af de latinske oversættelser af Plutarchs biografier i den italienske renæssance. Desuden har hun fortsat arbejdet på en udgave af humanisten Niccolò Perottis brevsamling og et projekt om brevet som genre i nylatinsk litteratur.

Faglige og administrative hverv

Sten Ebbesen: Formand for trivium-komitéen i Société Internationale pour l'Étude de la Philosophie Médiévale. Sekretær for The Buridan Society. Medlem af nationalkommissionen for *Novum Glossarium Mediae Latinitatis*. Medlem af Aristoteles Latinus-kommissionen under Union Académique.

Karsten Friis-Jensen: Medlem af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (til juli). Formand for nationalkommissionen for og medlem af den internationale kommission for *Thesaurus Linguae Latinae*. Medlem af Advisory Board for Centre for Medieval Studies, Universitetet i Bergen. Medlem af bestyrelsen for Einar Hansens Forskningsfond (Lund; fra august).

Mogens Herman Hansen: Formand for Filologisk-Historisk Samfund.

Jørgen Mejer: Bestyrer af Søstre Krarups Fond. Medlem af præsidiat for Platonselskabet.

Birger Munk Olsen: Medlem af præsidiat for Det Kgl. Danske Videnskaberne Selskab. Medlem af nationalkommissionen for *Novum Glossarium Mediae Latinitatis* og af ordbogens bestyrelse, *Internationales Mittellateinerkomitee* (Heidelberg), *Comité international de paléographie* (Paris), *Società internazionale per lo studio del medioevo latino* (Firenze), bestyrelserne for Einar Hansens Fond (Lund; til juli) og Henders Fond. Delegeret til Union académique internationale (Bruxelles).

Christian Troelsgård: Sekretær for det internationale *Monumenta Musicae Byzantinae*. Medlem af nationalkommissionen for *Monumenta Musicae Byzantinae*.

Formidling

Instituttets eget tidsskrift, Cahiers de l'institut du moyen-âge grec et latin, redigeret af Sten Ebbesen, udkom med ét bind, nr. 76 på 282 s.

Flere af afdelingens medarbejdere sidder i redaktionen for det elektroniske klassiker-tidsskrift Aigis (www.igl.ku.dk/~aigis).

Medarbejdere ved instituttet har deltaget i redaktionen eller udgivelsen af bl.a. følgende tidsskrifter, skriftserier o.lign.: Année philologique, Archivum Latinitatis Medii Aevi, Bochumer philosophisches Jahrbuch für Antike und Mittelalter, Byzantinische Zeitschrift (bibliografien), Catalogus Translationum et Commentariorum, Classica et Mediaevalia, Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi, Johannes Buridanus: Summulae, Les classiques de l'humanisme, Medieval Philosophy and Theology, Plainsong and Medieval Music, Revue d'Histoire des Textes, Société des Anciens Textes Français, Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning.

Flere medarbejdere holdt foredrag ved Det Humanistiske Fakultets Humaniorafestival.

Studenterforeningen Phrontisterium og lærere ved afdelingen arrangerede i marts et velbesøgt todagesseminar om den lyriske genre gennem tiderne, "Lyren og dens efterklange".

Afdeling for Arkæologi og Etnologi**Forskningsvirksomhed**

Afdelingen omfatter fire fag: Forhistorisk Arkæologi, Klassisk Arkæologi, Europæisk Etnologi og Almen Etnologi.

Afdelingens fag beskæftiger sig med den teoretiske, metodiske og historiske udforskning af kultur-, samfunds- og statsformer fra de tidligste jægere til nutiden. Afdelingens forskere arbejder med udvikling af kulturteori, herunder den materielle dimension. De enkelte forskere er engagerede i forskellige forskningsprojekter og netværk.

1. Stenalder (Nordeuropa & Grønland)

Danmark. Mesolitiske grave. Undersøgelse af de mesolitiske ornamenterede ravsmykker (E. Brinch Petersen).

Teknologiske traditioner i de Palæo-eskimoiske kulturgrupper i Østarktis. Ph.d.-projekt (M. Sørensen).

2. Bronze- & Jernalder (primært i det nordlige Europa)

Europas Jernalderkulturer med særlig vægt på romersk og germansk jernalder – såvel germansk som provinsialromersk og frankisk område. En højt prioriteret problemstilling er kulturmødet mellem det provinsialromerske og germanske samfund (U. Lund Hansen).

Jernalderens våbenofferfund: Vimosefundet. Ph.d.-projekt (X. Pauli Jensen).

Nordeuropæisk jernteknologi fra førromersk jernalder til middelalder. Herkomstbestemmelse af danske jerngenstande smedet af myremalm (H. Lyngstrøm).

Oldtidens ikonografi. Et studie af dragten i yngre jernalder baseret på ikonografisk materiale. Ph.d.-projekt (U. Mannering).

Bosættelsesformer og samfundsudvikling i førromersk jernalder. Landskabsarkæologi, med implementering af GIS (P.O. Rindel).

3. Den klassiske Verden

Det Romerske Imperium og Sydsandinavien – Den Nordgermanske forbindelse: Militærpolitiske relationer fra markomannerkrigene til den nordvestlige lime's fald. Ph.d.-projekt (T. Grane).

Italien. Tidlig kult i Etrurien – kulturmøder (A. Rathje).

Færdiggørelse af udgravningspublikation bind I og II: A Rural site in south-eastern Cyprus. Panayia Ematousa II. Political, cultural, ethnic and social relations (L. Wriedt Sørensen, K.W. Jacobsen, J. Fejfer).

4. Middelalderen (Europa mv.)

Danmark. Københavns topografiske udvikling indtil 1550. Ph.d.-projekt (H. Fabricius).

5. Kulturelle former, deres sameksistens, modsætninger og forandring fra 1500 til i dag

Globaliseringsprocessens individualiseringstendens konfronteret med genoprustning af kollektive identiteter (etnonationalisme, fundamentalisme ect.) (S. Christensen).

Komparativ og kulturhistorisk undersøgelse af nutidige statsborgerskabceremonier (T. Damsholt).

Færdiggørelse af bogen 'Resisting State Iconoclasm among the Loma of Guinea' (C. Kordt Højbjerg).

Ekspedition tværs igennem Kalahariørkenen blandt kvægavlere og buskmænd (T. Højrup).

Danmark. Natursyn og naturhistoriens kulturhistorie, 1700-1850 (S. Mellempgaard).

Bénin. Dahomey-staten, jernproduktion og bebyggelse ca. 1000-1600 e.kr., etnoarkæologi; Ghana. GDArch-projektet. Danida, lederskab (K. Randsborg).

Østlige forbindelser – kontakter mellem Sydskandinaviens og Wielbark-kulturen i romersk jernalder. Ph.d.-projekt (C. Rein Seehusen).

6. Kulturhistorisk teoriudvikling, metode, samt forskningshistorie

Et 'asiatisk' perspektiv på velfærdsstaten: Singapores regeringsform (S. Christensen).

Oversigt over etnologiens fagtradition og aktuelle problemstillinger (T. Damsholt, S. Mellempgaard, S. Christensen).

Engagement i arbejdet? – En etnologisk undersøgelse af danske praktiserende læger 1950-2000. Ph.d.-projekt (A. Jespersen).

Sygdom og sundhedspolitik i et etnologisk perspektiv (L. Otto).

Museologi og materielle kulturstudier (L. Otto).

7. Politisk kultur

Konflikt og forsoningsdynamik i Liberia og Guinea: Et studie af en vestafrikansk oprørsbevægelses rationale (C. Kordt Højbjerg).

Faglige og administrative hverv**Bedømmelsesudvalg**

U. Lund Hansen: Professorat i arkæologi ved Bonn Universitet og professorat i arkæologi, Visby, Gotland.

L. Otto: Lisbeth Rostgård's ph.d.-afhandling, Syddansk Universitet.

K. Randsborg: Professorat i Estland (Tartu) og ph.d.-afhandling i Uppsala. Formand for bedømmelsesudvalg for tre dr.phil.-afhandlinger (Københavns Universitet).

P.O. Rindel: Formand for bedømmelsesudvalg i forbindelse med Jens Fog Jensens ph.d.-afhandling.

Udvalg og fonde

Kazimierz Salewicz og hustru Legat; Aage Rothenborgs legat; Deutsche Archäologische Institut (U. Lund Hansen).

Ingeniør Svend G. Fiedler og hustru Legat (U. Lund Hansen, A. Rathje).

Skibsbevaringsfonden (T. Højrup).

Japetus Steenstrups Legat (E. Brinch Petersen).

Munksgaards Fond (K. Randsborg).

Christian og Emma Blinkenbergs Rejselegat (A. Rathje, U. Lund Hansen, L. Wriedt Sørensen).

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Rådgiver for Fødevareministeriets fiskeriafdeling, for Folketingets Fødevareudvalg mv. i forbindelse med udarbejdelse af ny fiskerilov (T. Højrup).

Masteruddannelsen "Humanistisk Sundhedsvidenskab og Praksisudvikling" og kursusudbud "Cultural Awareness" til erhvervslivet i samarbejde med Kompetenceenheden, Københavns Universitet (L. Otto).

Evaluering af SIDA's (svensk Danida) arkæologiske projekter i Afrika (K. Randsborg).

Tillidshverv

T. Damsholt: Det Humanistiske Fakultets arbejdsmarkedspanel. Udvalg for Crossroad Copenhagen samarbejdsprojektet. Censorkorpset ved Europastudier, ÅU. Norges Forskningsråd.

U. Lund Hansen: UVVU; repræsentantskabet på Kropedal Museum. Bestyrelsen Römisch-Germanische Zentralmuseum, Mainz. Bestyrelsesmedlem i Danske Arkæologiske Forskerskole.

C. Kordt Højbjerg: Censorkorpset for Institut for Antropologi, KU, censorkorpset for Afdeling for Etnografi og Socialantropologi, Aarhus Universitet.

T. Højrup: Rådet for nyere tids kulturhistorie i Kulturarvsstyrelsen. Udviklingsrådet for CVU Midt-Vest.

H. Lyngstrøm: Bestyrelsen for Historisk-Arkæologisk Forsøgscenter, Lejre.

S. Mellempgaard og L. Otto: Medlem af censorkorpset for den sundhedsvidenskabelige supplerings- og kandidatuddannelse ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, SDU.

L. Otto: Bestyrelsen for Kulturarvens Forskerskole. Baggrundsgruppe for "Skolen for livet".

L. Otto, S. Christensen og T. Damsholt: Styregruppen for Center for Kulturanalyse.

E. Brinch Petersen: Medlem af nordiske ph.d.-udvalg for arkæologi.

K. Randsborg: Akademisk råd (suppleant). Eksternt medlem af Bestyrelsen, Det Humanistiske Fakultet, Oxford universitet. Direktør for Centre of World Archaeology (CWA). Æresmedlem af Societies of Antiquaries (Scotland) og af Kinas arkæologiske Institut (Beijing).

A. Rathje: Bestyrelsen for det Danske Institut i Athen; Censorkorpset for Klassisk arkæologi; Konsulent, Det Norske Forskningsråd.

Formidling

Redaktionelle hverv

T. Damsholt: *Ethnologia Scandinavica*.

C. Kordt Højbjerg: *FOLK. Journal of the Danish Ethnographic Society*. *Tidsskriftet Antropologi*. Membre du comité de lecture de la revue du laboratoire *Système de pensée en Afrique noire*.

T. Højrup: *Stats- og livsformer*.

S. Mellempgaard, T. Højrup: *Etnologiske Studier*.

L. Otto: *Folk og Kultur*. *Årbog for Dansk Etnologi og Folkemindevidenskab*.

K. Randsborg: Hovedredaktør: *Acta Archaeologica, Arkæologiske Studier og Arkæologiske Skrifter*. *Journal of European Archaeology* (Prag), *JONAS* (Stockholm), *Archaeologica Islandica* (Reykjavik) og *Estonian Archaeology* (Tallin). Homepage, CWA (www.worldarchaeology.net).

A. Rathje: *Acta Hyperborea*.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Forskningsophold i udlandet

C. Kordt Højbjerg: Feltarbejde i Liberia og Guinea, april – juli.

A. Rathje: Rom, juli.

Netværk

S. Christensen: Grundforskningsprogrammet i Socialanalytisk samtidsdiagnose, DPU, Institute of Southeast Asian Studies, Singapore.

S. Christensen, T. Damsholt og C. Kordt Højbjerg: Satsningsområdet Religion i det 21. århundrede (KU).

T. Damsholt og C. Kordt Højbjerg: *Krigserfaringer*.

U. Lund Hansen: Forsknings samarbejde med Universitet Jagiellonski, Institut Archeologii, Krakow, Polen. Kulturarvsstyrelsen: Sorte Muld projektet. Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (FKK): Netværk Danmark-Polen, Arkæologi og Kulturarv.

U. Lund Hansen og K. Randsborg: Korresponderende medlemmer af Deutsches Archäologisches Institut.

U. Lund Hansen og P.O. Rindel: Lunds universitet, Institut for Arkæologi, samt en række kulturhistoriske museer i Øresundsregionen.

C. Kordt Højbjerg: Mande Studies Association (MANSA). Non-States Societies Project. Kognitionskultur (Københavnercirklen til studiet af Kognition og Kultur). Satsningsområdet: Religion, kognition og kultur (Aarhus Universitet).

S. Mellempgaard: Nationalt netværk for kulturforskning og kulturanalyse.

L. Otto: Satsningsområdet: Europa i forandring (København Universitet). Materielle kulturstudier. Forum for tværfaglig medicinhistorie, Medicinsk Museion. NECEN. BIOS, LSE, London.

L. Otto, T. Højrup: Center for sundhed, menneske, kultur, Aarhus Universitet. Tværfagligt forskningsnetværk.

K. Randsborg: Koordinator: Socrates, Tempus, Nordplus.

E. Brinch Petersen: Nationalmuseet, Zoologisk Museum, Sydsjællands Museum, Køge Museum, Søllerød Museum Gl. Holtegård, Hørsholms Egns Museum, Varde Museum, Aarhus Universitet, University of Winnipeg,

Stockholms universitet, Griefswald Universitet, Paris-Nanterre Universitet, Madison-Wisconsin University.

A. Rathje: Istituto nazionale di studi etruschi ed italici, Firenze; Accordia Research Institute, London. Lunds Universitet: Klassiska Institutionen. Nordisk keramikforsknings netværk.

A. Rathje, J. Fejfer: Novo: Antikken genopdaget.

P.O. Rindel: Ringkøbing Museum og Museet på Sønder-skov.

Institutleder Karl-Erik Frandsen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	52,84	9,47	62,30
DVIP	0,02	0,26	0,28
STIP	10,64	6,05	16,70
TAP	14,43	2,14	16,57
Årsværk i alt	77,93	17,92	95,85
Løn med årsværk	36.190,41	6.989,98	43.180,39
Løn uden årsværk	-289,37	587,17	297,80
Øvrig drift	2.240,60	2.513,85	4.754,46
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>38.141,65</i>	<i>10.091,00</i>	<i>48.232,65</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab

VIP Internt finansieret

Andersen, Dorte; forskningsassistent.
 Bang, Peter Fibiger; lektor.
 Bolvig, Hans Aksel; professor. Mso.
 Christensen, Arne Søby; lektor.
 Christensen, Søren; lektor.
 Damsholt, Kirstine; lektor.
 Due-Nielsen, Carsten; lektor.
 Ebbesen, Sten; lektor.
 Eriksen, Sidsel; lektor.
 Feldbæk, Ole; professor.
 Floto, E Inga; professor.
 Fønnesbech-Wulff, Benedicte; undervisningsadjunkt.
 Frandsen, Karl-Erik; lektor.
 Friis-Jensen, Karsten; lektor.
 Fritzbøger, Bo; adjunkt.
 Gabrielsen, Vincent; professor.
 Hastrup, Lisbeth; amanuensis.
 Hansen, Mogens Herman; lektor.
 Hansen, Ulla Lund; lektor.
 Højbjerg, Christian Kordt; lektor.
 Højrup, Thomas; professor.
 Hybel, Nils; lektor.
 Hyltoft, Ole; lektor.
 Ivarsson, Søren; adjunkt.
 Jacobsen, Kristina Winther; adjunkt.
 Jahnke, Carsten; adjunkt.
 Johansen, Jens Christian Vesterskov; lektorvikar.
 Justesen, Ole Clemmen; lektor.
 Lammers, Carl Christian; lektor.
 Larsen, Hans Kryger; lektor.

Lind, Gunner Engberg; professor.
 Littrup, Leif; lektor.
 Løkke, Anne; lektor.
 Lund, Niels; professor.
 Lyngstrøm, Henriette Syrach; lektor.
 Mejer, Jørgen; lektor.
 Mellemggaard, Signe; lektor.
 Møller, Jes Fabricius; adjunkt.
 Nielsen, Thomas Heine; lektor.
 Olden-Jørgensen, Sebastian; adjunkt.
 Ørsted, Peter; lektor.
 Otto, Lene; lektor.
 Pelt, Mogens; adjunkt.
 Petersen, Erik Brinch; lektor.
 Randsborg, Klavs; professor. Mso.
 Rasmussen, Anders Holm; lektor.
 Rasmussen, Marie Klara Sandberg; forskningsassistent.
 Rathje, Annette; lektor.
 Rindel, Per Ole; lektor.
 Roslyng-Jensen, Palle; lektor.
 Schmidt, Regin; adjunkt.
 Simonsen, Dorthe Gert; adjunkt.
 Sørensen, Lone Wriedt; lektor.
 Troelsgaard, Christian Viggo; lektor.
 Vammen, Hans Nicolaj Møller; lektor.
 Villaume, Poul; professor.

VIP Eksternt finansieret

Andersson, Eva Birgitta; post.doc.
 Ax, Christina Folke; adjunkt.
 Bjørn, Claus Ebbe; lektor.
 Carstens, Anne Marie; post.doc.
 Fink-Jensen, Morten; adjunkt.
 Gjerløff, Anne Katrine; amanuensis.
 Gleba, Margarita; post.doc.
 Guzowska, Marta Joanna; post.doc.
 Hansen, Randi Merete Diget; lektor.
 Lerdam, Henrik; adjunkt.
 Mannering, Ulla; forskningsassistent.
 Münster-Swendsen, Mia; post.doc.
 Nielsen, Anita Kildebæk; post.doc.
 Nosch, Marie-Louise Bech; post.doc.
 Pedersen, Jan; lektor.
 Tang, Birgit; adjunkt.
 Toft, Peter Andreas; videnskabelig medarb.

STIP Internt finansieret

Bloch, David Kristian; ph.d.-studerende.
 Bork, Martin Thorbjørg Hveysel; ph.d.-studerende.
 Burkhardt, Mike; ph.d.-studerende.
 Jacobsen, Nina Kirstine Brandt; ph.d.-studerende.
 Jensen, Bo Berggreen; ph.d.-studerende.
 Jespersen, Astrid Pernille; ph.d.-studerende.
 Lassen, Trine; ph.d.-studerende.
 Overgaard, Svend Skaft; ph.d.-studerende.
 Philipsen, Ingeborg Birgitte; ph.d.-studerende.
 Rosenløv, Jesper Machholdt; ph.d.-studerende.
 Schwartz, Adam; ph.d.-studerende.
 Seehusen, Christina Sofie Bente R; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Jakob; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Borup, Allan; ph.d.-studerende.
 Dam, Peder; ph.d.-studerende.

Grane, Thomas; ph.d.-studerende.
 Ipsen, Pernille; ph.d.-studerende.
 Jensen, Niklas Thode; ph.d.-studerende.
 Knoth, Tine Woergaard; ph.d.-studerende.
 Madsen, Trine; ph.d.-studerende.
 Olsen, Hanne Fabricius Kleinitz; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Engelhardt, Juliane; De patriotiske selskaber i den danske helstat 1769-1814. Borgerskab, foreningssociologi og statstænkning.
 Garberg, Bjørn; The Muslim Stranger The Urban Hui in Beijing.
 Gjerløff, Anne Katrine; Abens Ansigter. Palæoantropologiens historie og formidling i Danmark i de 20. århundrede.
 Jensen, Jens Fog; Tent Rings and Stone Tools. Palæo-Eskimos in Qeqertarsuup Tunua (Disko Bugt) Greenland.
 Schwartz, Adam; Re-staging the hoptile: Arms, armour and phalanx-fighting in archaic and classical Greece.

Fondsbevillinger

Beckett Fonden

– Danske ornamenterede ravsmykker og figuriner fra jægerstenalderen (Erik Brinch Petersen) kr. 40.000.

Carlsbergfondet

– Det hinsides – en begrebshistorie (Morten Fink-Jensen) kr. 474.700.
 – Karien og Hegemonierne (Anne Marie Carstens) kr. 520.900.

Danmarks Grundforskningsfond

– Center for Textile Research ph.d. (Marie-Louise Nosch) kr. 2.285.000.
 – Center for Textile Research (Marie-Louise Nosch) kr. 15.715.000.

ESF European Science Foundation

– Ancient Textiles: production, craft and society (Ulla Mannering) kr. 15.000.

Farumgaard-Fonden

– Oldsagskommissionens mødeprotokol – fortid og nutid (Tove Benedikte Jakobsen) kr. 125.000.

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (gl. SHF)

– Religiøse vækkelser, sociale reformer og videnskabelig kultur (Juliane Engelhardt) kr. 1.144.400.
 – Literalismens krise (Thomas Ekman Jørgensen) kr. 1.089.600.

Forskningsstyrelsen

– Afholdelse af konference "Hellenistic Economies" 10-12 november 2006 (Vincent Gabrielsen) kr. 40.000.

H:S Rigshospitalet (Lundbeckfonden)

– Rigshospitalets patienter i 250 år (Anne Løkke) kr. 503.300.

Novo Nordisk Fonden

– Amber art- Decorated Amber Pendants and Figurines from Mesolithic Denmark (Erik Brinch Petersen/Peter Andreas Toft) kr. 95.000.

Styrelsen for Social Service

– Undersøgelse af kommunale boligtilbud for socialt marginaliserede grønlandere (Signe Boeskov) kr. 552.000.

Undervisningsministeriet/Uddannelsesstyrelsen

– Historien og naturvidenskaberne (Gunner Lind) kr. 252.000.

Publikationer

Bang, P.F.: Det tre nøgler. Weekendavisen, Ideer 30. september – 6. oktober 2005, s. 5. 2005.
 Bang, P.F.: Was edeutet der Einfluss der Antike...? Nogle prolegomena om antik receptionshistorie, i: Fremmed og Moderne. Glimt af antikken i Europa, s. 7-14. Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2005.
 Bang, P.F.: (red.). Fremmed og Moderne. Glimt af Antikken i Europa. 236 s. Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2005.
 Bang, P.F.: Europa og Klassikken – glimt af antikken i det moderne, i: Fremmed og Moderne. Glimt af antikken i Europa, s. 15-78. Aarhus Universitets Forlag, Aarhus 2005.
 Bang, P.F.: Review of Talbert & Brodersen, Space in the Roman World. Bryn Mawr Classical Review 2005, 09.41, s. 4. 2005.
 Bang, P.F.: Det Danske Imperium – set fra Rom. Historisk Tidsskrift 2005, 105:2, s. 503-516. 2005.
 Bloch, D.K.: Theodoros Metochites on Aristotle's De Memoria. An Edition. Cahiers de l'Institut du Moyen-Âge Grec et Latin 2005/vol. 76, s. 3-30. 2005.
 Bolvig, A.: Kunsten i kalkmaleriet, s. 1-208. Gyldendal, København 2005.
 Bolvig, A.: Billeder fortæller ikke historie, men er fulde af historie og fremragende til at fortælle historie med. Noter 2005, nr. 166, s. 23-30. 2005.
 Bolvig, A.: Editing and Publishing Medieval Wall Paintings on the Internet. Is it Us or our Forefathers who Determine the subjects? i: Vom Nutzen des Edierens, s. 255-270 + dvd. Brigitta Merta (red.), Andrea Sommerlechner (red.) og Herwig Weigl (red.). R. Oldenburg Verlag, Wien, München 2005.
 Bolvig, A.: Danish Medieval Wall Paintings. What is it All about? Revista do Instituto de História da Arte da Faculdade de Letras de Lisboa 2005, No. 4, s. 15-27. 2005.
 Burkhardt M.: Die Ordnungen der vier Hansekontore Bergen, Brügge, London und Novgorod, i: Das Hansische Kontor zu Bergen und die Lübecker Bergenfahrer – International Workshop Lübeck 2003, s. 58-77. Antjekathrin Grassmann (udg.). Schmidt Römhild, Lübeck 2005.
 Carstens, A.M.: To bury a ruler: the meaning of the horse in aristocratic burials, i: Cyprus: Religion and Society from the Late Bronze Age to the End of the Archaic Period, s. 57-76. V. Karageorghis (red.), H. Matthäus (red.) og S. Rogge (red.). Bibliopolis, Münster 2005.
 Christensen, A.S.: Beowulf, Hygelac og Chlochilaichus. Om beretningskronologien i Beowulf. Historisk Tidsskrift 2005/105, s. 40-79. 2005.
 Christensen, S., Braad, A.: Faglighed i perspektiv – inter-

- view med Søren Christensen. Slagmark 43, s. 157-172. 2005.
- Damsholt T.: Hestens navn. Etnologi og kulturhistorie efter "the cultural turn", i: Föremål för forskning. Trettio forskare om det kulturhistoriska museimaterialets möjligheter, s. 54-64. Birgitte Svensson (red.). Nordiska museets förlag, Stockholm 2005.
- Due-Nielsen C.: Danmark leverte kongen, i: 1905 – Nye perspektiver, s. 84-100. Øystein Sørensen (red.) og Torbjörn Nilsson (red.). Aschehoug, Oslo 2005.
- Due-Nielsen C.: Danmark leverede kongen, i: 1905 – Unionsopløsningens år, s. 91-106. Torbjörn Nilsson (red.) og Øystein Sørensen (red.). Carlssons Bokförlag, Stockholm 2005.
- Ebbesen, S.: Les Catégories au Moyen Âge et au début de la modernité, i: Les Catégories et leur histoire, s. 245-274. O. Bruun (red.) og L. Corti (red.). Vrin, Paris 2005.
- Ebbesen, S.: The Reception of Aristotle in the 12th century: Logic, i: Albertus Magnus und die Anfänge der Aristoteles-Rezeption im lateinischen Mittelalter, s. 493-511. L. Honnefelder (red), R. Wood (red.), M. Dreyer (red.) og M.-A. Aris. Aschendorff, Münster 2005.
- Ebbesen, S.: The Man who Loved Every: Boethius of Dacia on Logic and Metaphysics. The Modern Schoolman 82, s. 235-250. 2005.
- Ebbesen, S.: Hellenistic Theories of Language and Theories of the Twelfth and Thirteenth Centuries, i: Language and Learning. Philosophy of Language in the Hellenistic Ages. 299-319. D. Frede (red.) og B. Inwood (red.). Cambridge University Press, Cambridge 2005.
- Ebbesen, S.: Gualterus Burleus, Quaestiones super Sophisticos Elenchos 4-13. A revised edition. Cahiers de l'Institut du Moyen-Âge Grec et Latin 76, s. 239-282. 2005.
- Fink-Jensen M.: Anmeldelse af Sten Ebbesen og Carl Henrik Koch (red): Den danske filosofis historie, bd. 1 og 2, København 2002 og 2003. Historisk Tidsskrift 2005/bind 105, hæfte 1, s. 252-261. 2005.
- Fink-Jensen M.: De lærde Dybvader. Bogtryk og samfundskritik i det 16. og 17. århundrede. Fund og Forskning 2005/44, s. 63-106. 2005.
- Fink-Jensen M.: Naturfilosofi og gudstro 1539-1660, i: Fra Middelalderlærdom til Den Nye Videnskab 1000-1730. Dansk Naturvidenskabs Historie, bind 1, s. 101-123. Helge Kragh (red.). Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2005.
- Fink-Jensen M.: Caspar Bartholin den Ældre, i: Fra Middelalderlærdom til Den Nye Videnskab 1000-1730. Dansk Naturvidenskabs Historie, bind 1, s. 123-128. Helge Kragh (red.). Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2005.
- Floto I.: Strejftog i dødens historie. Historisk Tidsskrift 2005/105, s. 164-178. 2005.
- Frandsen K-E.: Ager og eng, i: Herregården. Menneske – samfund – landskab – bygninger, bind 3, Drift og landskab, s. 25-100. Nationalmuseet, København 2005.
- Friis-Jensen, K.: The Danish connection. The Gotha manuscript of Paul the Deacon and its history, i: Care and conservation of manuscripts, bd. 8, s. 166-174 + Plate xxiv-xxv. Gillian Fellows-Jensen (red.) og Peter Springborg (red.). Museum Tusulanum Press, Copenhagen 2005.
- Friis-Jensen, K.: Anmeldelse af Michael Chesnutt: The medieval Danish liturgy of St Knud Lavard. Danske Studier 2005, s. 222-225. 2005.
- Friis-Jensen, K., Zeeberg, P.: Saxo Grammaticus. Gesta Danorum. Danmarkshistorien. Latinsk tekst udgivet af Karsten Friis-Jensen. Dansk oversættelse ved Peter Zeeberg, bd. 1-2. 693/683 s. DSL og Gads Forlag, København 2005.
- Fritzbøger, B.: Har der været allemandsret i Danmark? i: Skovhistorie for fremtiden – muligheder og perspektiver, s. 65-71. Peter Friis Møller (red.). Skovhistorisk Selskab, Hørsholm 2005.
- Fritzbøger, B., Møller, P.F.: (red.). Skovhistorie for fremtiden – muligheder og perspektiver. 109 s. Skovhistorisk Selskab, Hørsholm 2005.
- Fritzbøger, B., Serup H.: Skovene, i: Herregården. Menneske – samfund – landskab – bygninger, bd. 3: Drift og landskab, s. 101-152. John Erichsen (red.) og Mikkel Venborg Pedersen (red.). Nationalmuseet, København 2005.
- Gabrielsen, V.: Banking and Credit Operations in Hellenistic Times, i: Making, Moving and Managing: The New World of Ancient Economies, 323-31 BC, s. 136-164. Z. Archibald (red.) og J.K. Davies (red.). Oxbow, Oxford 2005.
- Gabrielsen, V.: Mithradates VI og de græske byer, i: Mithradates VI af Pontos: Roms perfekte fjende, s. 25-42. Jakob Munk Højte (red.). Aarhus Universitets Forlag, Aarhus 2005.
- Gabrielsen, V.: Banking and Credit Operations in Hellenistic Times, i: Making, Moving and Managing: The New World of Ancient Economies, 323-31 BC, s. 136-164. (red.), Z. Archibald (red.) og J.K. Davies (red.). Oxbow, Oxford 2005.
- Galster, K.H.: Hvorfor krig? Militært Tidsskrift 134, s. 109-114. 2005.
- Gemzell C-A.: DDR og Norden, i: DDR og Norden – den militära dimensionen, s. 79-112. Thomas Wegener Friis (red.) og Andreas Linderoth (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Hansen U.L., Nylén E., Mannike P.: The Havor Hoard. The Gold – the Bronzes – the Fort, s. 1-160. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Stockholm 2005.
- Helstrup S.: Reventlow, Eduard, i: Hvem var hvem 1940-45, s. 303. Hans Kirchhoff mfl. (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Helstrup S.: Zahle, Herluf, i: Hvem var hvem i 1940-45, s. 392. Hans Kirchhoff mfl. (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Helstrup S.: Prior, W. W, i: Hvem var hvem i 1940-45, s. 297-298. Hans Kirchhoff mfl. (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Helstrup S.: With, Erik, i: Hvem var hvem i 1940-45, s. 385-386. Hans Kirchhoff mfl. (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Hybel N.: Danske korstog. Historisk Tidsskrift 2005, hæfte 1, s. 293-295. 2005.
- Hybel N.: Ett annat 1100-tal. Historisk Tidsskrift 2005, hæfte 1, s. 295-298. 2005.
- Hybel N.: Endnu et svar til Anders Bøgh. Historisk Tidsskrift 2005, 1, s. 200. 2005.
- Hybel N.: Dansk Skattheorie. 1066 – Tidsskrift for historie 2005, nr. 2, s. 46-47. 2005.
- Hyltdoft, O.: Etat de l'Historiographie de l'Industrie Gazière. Les pays scandinaves, i: L'Industrie du Gaz en Europe aux XIX et XX siècles, s. 383-388. Jean-Pierre

- Williot (red.) og Serge Paquier (red.). P.I.E.-Peter Lang, Bruxelles 2005.
- Hyltoft, O.: The Question of Ownership in the Nordic Gas Industry in the 19th Century, i: *L'Industrie du Gaz en Europe aux XIX et XX siècles*, s. 573-584. Jean-Pierre Williot (red.) og Serge Paquier (red.). P.I.E.-Peter Lang, Bruxelles 2005.
- Hyltoft, O., Johansen H.C.: Teknologiske forandringer i dansk industri 1896-1930, i: *Teknologiske forandringer i dansk industri 1896-1972*, s. 5-241. Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Hyltoft, O., Johansen H.C.: Teknologiske forandringer i dansk industri 1896-1930, s. 1-244. Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Højbjerg, C.K.: Masked Violence: Ritual Action and the Perception of Violence in an Upper Guinea Ethnic Conflict, i: *Religion and African Civil Wars*, s. 147-171. Niels Kastfelt (red.). Hurst & Company, London 2005.
- Højbjerg, C.K.: Tradition Invented and Inherited in West Africa: A Study of Loma Cultural Identity, i: *Tradition and agency: Tracing cultural continuity and invention*, s. 36-39. Ton Otto (red.) og Poul Pedersen (red.). Aarhus University Press, Aarhus 2005.
- Højbjerg, C.K.: Violation of Tradition: State Suppression and Political use of Local Religion among the Loma of Guinea, i: *The Traditional and the Modern in West African (Ghanaian) History. Case studies in co-existence and interaction*, s. 59-76. Per Hernæs (red.). No. 50 *Trondheim Studies in History, African Series No. 7*. Department of History. Norwegian University, Trondheim 2005.
- Jahnke C.: Die Borrussifizierung des schleswig-holsteinischen Geschichtsbewusstseins, 1866-1889. *Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte* 2005/130, s. 161-191. 2005.
- Jahnke C.: "do eten de sustere unde brodere to hope." Die Koste der St. Antonius-Bruderschaft zur Burg in Luebeck. Zur Durchfuehrung mittelalterlicher Feste in der Stadt Lübeck, i: *Das Gedächtnis der hansestadt Luebeck, festschrift für Antjekathrin Grassmann zum 65. Geburtstag*, s. 97-111. Rolf Hammel-Kiesow (red.) og Michael Hundt (red.). Schmidt Rømhild, Lübeck 2005.
- Jahnke C.: Zum Nutzen der guten Stadt Reval. Hans Selhorst, ein Kaufmann und Ratsherr zu Beginn des 16. Jahrhunderts. *Vana Tallinn* 2005, XVI (XX), s. 88-107. 2005.
- Jahnke C.: Piraten und Politik. Die Auseinandersetzung Lübecks und Hamburgs mit Gerhard von Oldenburg und Edo Wymeken zu Jever, 1480 bis 1487, i: *Stoertebeker – 600 Jahre nach seinem Tod*, Hansische Studien, s. 181-210. W. Ehbrecht (red.). Porta Alba Verlag, Trier, Tyskland 2005.
- Jensen N.T.: The Medical Skills of the Malabar Doctors in Tranquebar, India: As Recorded by Surgeon TLF Folly, 1798. *Medical History* vol. 49, s. 489-515. 2005.
- Johansen J.C.V.: Dommerkorpset i Danmark før enevælden. *Siden Saxo* 22:2, s. 36-43. 2005.
- Justesen O.: Danish Sources for the History of Ghana. Vol. 1: 1657-1735. Vol. 2: 1735-1754. *Historisk-filosofiske Skrifter* 30:1-2, s. 1058. 2005.
- Klæsøe, I.S.: Et sælsomt spænde fra Ribe-egnen. *By, mark og geest* 2005, nr. 17, s. 5-13. 2005.
- Lammers K.C.: Hvad skal vi gøre ved tyskerne bagefter? Det dansk-tyske forhold efter 1945. 323 s. Schønberg, København 2005.
- Lammers K.C.: Hitler, Goebbels og den nazistiske propaganda. 1-5 s. *Historie Netmagasinet*, København 2005.
- Lammers K.C.: Vesttyskland – Det nye Tyskland. *Nyt fra historien* vol. LIV, 1, 2005, s. 1-8. 2005.
- Lammers K.C.: Danmark og det tyske spørgsmål. *Danmark, Vesttyskland og DDR efter 1949*. *PLUK* 1, 2005, s. 14-25. 2005.
- Lammers K.C.: Danmarks forhold til DDR 1950 til 1973. *DDR i dansk Tysklandspolitik*, i: *DDR og Norden. Østtysk-nordiske relationer 1949-1989*, s. 113-124. Thomas Wegener Friis (red.) og Andreas Linderøth (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Langkjær M.A.: Fra Virkelighedens Krumme Linier til Historiens Lange Linier – En problematisering af brud og kontinuitet i historien på baggrund af Hans Vaihingers fikcionalisme-filosofi. *Noter* september 2005/nr. 166, s. 31-36. 2005.
- Lind G.: Førbureaukratiske forvaltere, i: *Den politiske forvaltning – historiske spor i nutidens bureaukrati*, s. 6-29. Karsten Ronit (red.) og Bo Rothstein (red.). *Politiske Studier*, København 2005.
- Lind G.: Elites of the Danish Composite State, 1460-1864: Zones of fracture, mixing, and the struggle for hegemony, i: *Zones of Fracture in Modern Europe: the Baltic Countries, the Balkans, and Northern Italy*, s. 111-136. Almut Bues (red.). Harrassowitz, Wiesbaden 2005.
- Lind G., Bregnsbo M.: Danske Kancellis Supplikprotokoller. *Udvalg 1705-1795*. cd-rom. Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie, København 2005.
- Littrup L.: Kina i 1900-tallets tredje kvarter med særligt henblik på forandringer i landbefolkningens vilkår, i: *Historiens lange linier. Tekster og opgaveforslag*. Introduktion til historie 18.-20. århundrede, s. 70-88. Benedicte Fønnesbech-Wulff (red.). Saxo-Instituttet, København 2005.
- Lund, J.: Damage Control. Virksomhederne i besættelseshistoriens tjeneste – eller omvendt? *Den jyske Historiker* 2005, vol. 109, s. 14-28. 2005.
- Lund, J.: Hitlers spisekammer. Danmark og den europæiske nyordning. 405 s. Gyldendal, København 2005.
- Lund, J.: H. P. Christensen, i: *Hvem var hvem 1940-1945*, s. 63-64. Hans Kirchhoff (red.), John T. Lauridsen (red.) og Aage Trommer. Gads Forlag, København 2005.
- Lund, J.: Gustav E. Hartz, i: *Hvem var hvem 1940-1945*, s. 134. Hans Kirchhoff (red.), John T. Lauridsen (red.) og Aage Trommer. Gads Forlag, København 2005.
- Lund, J.: Knud Højgaard, i: *Hvem var hvem 1940-1945*, s. 170-171. Hans Kirchhoff (red.), John T. Lauridsen (red.) og Aage Trommer. Gads Forlag, København 2005.
- Lund, J.: Thorkild Juncker, i: *Hvem var hvem 1940-1945*, s. 189-190. Hans Kirchhoff (red.), John T. Lauridsen (red.) og Aage Trommer. Gads Forlag, København 2005.
- Lund, J.: Knud Kristensen, i: *Hvem var hvem 1940-1945*, s. 217-219. Hans Kirchhoff (red.), John T. Lauridsen (red.) og Aage Trommer. Gads Forlag, København 2005.
- Lund, J.: Gunnar Larsen, i: *Hvem var hvem 1940-1945*, s. 228-230. Hans Kirchhoff (red.), John T. Lauridsen (red.) og Aage Trommer. Gads Forlag, København 2005.
- Lund, J.: Knud S. Sthyr, i: *Hvem var hvem 1940-1945*, s. 346. Hans Kirchhoff (red.), John T. Lauridsen (red.) og Aage Trommer. Gads Forlag, København 2005.
- Lund N.: L'an 845 et les relations franco-danoises dans la première moitié du ix.e siècle, i: *Les fondations scandi-*

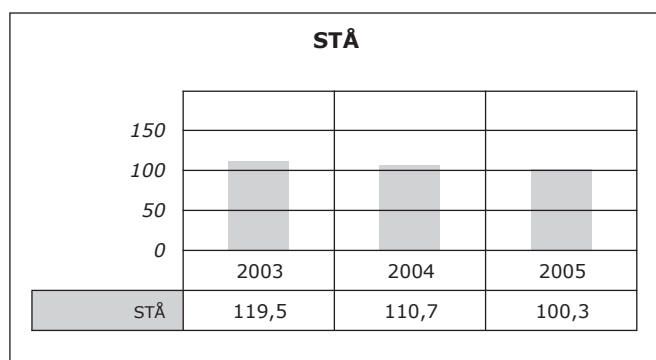
- naves en Occident et les débuts du duché de Normandie, s. 25-36. Pierre Bauduin (red.). CRAHM, Caen 2005.
- L yngstrøm, H.: Anmeldelse af: hikuin 31. Jernmøllen i Halland. Arkæologiske undersøgelser 1993-1995. Kuml 2005, s. 321-324. 2005.
- L økke, A.: Kultur og sundhed – humanistisk forskning i krop, sundhed og sygdom. 75 s. (red.) Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation, København 2005.
- L økke, A., Fihl, E.M., Hem L., Jensen, U.J., Paarup-Laur sen B., Olesen, H.S., Steffen, V., Söderqvist, T., Vallgå rda, S.: Kultur og sundhed – humanistisk forskning i krop, sundhed og sygdom. 75 s. Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation, København 2005.
- Münster-Swendsen, M.: Man må være lærd. *Humaniora* 2005/1, s. 16-19. 2005.
- Münster-Swendsen, M.: Setting Things Straight: Law, Justice and Ethics in the Orations of Lawrence of Durham, i: *Anglo-Norman Studies XXVII. Proceedings of the Battle Conference*, s. 151-168. John Gillingham (red.). Boydell & Brewer, Woodbridge 2005.
- Münster-Swendsen, M.: En Verden af Tekst. Nye veje til højmiddelalderens tænkning. *Passepartout* 2005/25, s. 104-113. 2005.
- Møller, J.F.: Grundtvigianisme i det 20. århundrede. 173 s. Forlaget Vartov, København 2005.
- Møller, J.F.: Historikeren Caspar Paludan-Müller. 338 s. Museum Tusulanum, København 2005.
- Nielsen, T.H.: A Polis as a Part of a Larger Identity Group. Glimpses from the History of Lepreon. *Classic et Mediaevalia* 56, s. 1-32. 2005.
- Olden-Jørgensen S.: Humanistic and Political Patriotism in 16th and 17th Century Denmark, i: *Patria und Patrioten vor dem Patriotismus. Pflichten, Rechte, Glauben und die Rekonfiguration europäischer Gemeinwesen im 17. Jahrhundert*, s. 243-257. Robert von Friedeburg (red.). Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2005.
- Olsen, B.M.: La Grèce vue par l'école du XIIe siècle, i: *Colloque La Grece sous le regard du Moyen Age occidental. Actes*, s. 39-49. Jean Leclant (red.) og Michel Zink (red.). De Boccard, Paris 2005.
- Olsen, B.M.: The Reception of Classical Literature in the Early Middle Ages, i: *Copyists, Collectors, Redactors and Editors. Manuscripts given at a conference held at the Danish Institute at Athens, 23-26 May 2002*, s. 422-443. D. Holton (red.), T. Lendari (red.), U. Moenning (red.) and P. Vejleskov (red.). Crete University Press, Herakleion 2005.
- Otto, L.: Tilværelsens lovmæssighed. Axel Steensbergs syn på materiel folkekultur mellem kulturhistorie og europæisk etnologi. *Folk og Kultur* 2005, s. 10-21. 2005.
- Otto, L.: Anmeldelse: Solveig Sjöberg-Pietarinen: *Museer ger mening. Folk og kultur* 2005, s. 100. 2005.
- Otto, L.: Anmeldelse af: Regina Bendix & John Bendix (eds.): *Sleepers, Moles and Martyrs. Folk og Kultur* 2005, s. 107. 2005.
- Overgaard S.S.: Mellem ord og bord. Danske madkulturelle diskurser omkring år 1900. *Historisk Tidsskrift* 105/1, s. 126-163. 2005.
- Overgaard S.S.: Fra mangel til overflod. Ernæring og sundhed 1905-2005. 235 s. Suhrs Seminarium, København 2005.
- Pade, M.: 48. Om at udgive nylatinske tekster. *Metodiske og kulturhistoriske overvejelser. Angora* 1, 2005, s. 10-22. 2005.
- Pade, M.: Niccolò Perotti's *Cornu copiae*: Commentary on Marial and Encyclopedia. (red.), i: *On Renaissance Commentaries. Noctes Neolatinae*, s. 49-63. Hildesheim 2005.
- Pade, M.: Anmeldelse af Paul Botley, Latin Translation in the Renaissance: The Theory and Practice of Leonardo Bruni, Giannozzo Manetti and Desiderius Erasmus, Cambridge Classical Studies. Cambridge University Press, 2004. *Renaissance Quarterly* 58,2, 2005, s. 686-688. 2005.
- Pade, M.: Alfonsos triumf. *Sfinx* 2005, s. 56-60. 2005.
- Pade, M.: 52. Anmeldelse af Oswaldi de Corda *Opus pacis, cura et studio* Belinda A. Egan. *Corpus Christianorum, Continuatio Medievalis CLXXIX*. Turnhout: Brepols Publisher, 2001, pp. 1-154 and 1-97. *Sixteenth Century Journal* 53, 1-2, 2005, s. 102-105. 2005.
- Pade, M.: Humanismens latin: fælles- og nationalsprog. *Renæssanceforum* 1, 2005, webside. 2005.
- Pade, M.: Kommunikation og selviscenesættelse. Anmeldelse af John Chr. Jørgensen, *Om breve. Ni essays om brevformen i hverdagen*. Standart. Anmeldelse af ny litteratur 19, 2005, s. 56. 2005.
- Pade, M.: Le glosse nel cod. V G 14 della Biblioteca Nazionale di Napoli e il Plutarco di Pier Candido Dem brio. *Aion* 27, 2005, i: *Parrhasiana III. "Tocchi di uomini dotti"*, Codici e stampati con postille di umanisti. *Atti del III seminario di Studi, Roma 27-28 settembre 2002*, s. 118-128. Giancarlo Abbamonte (red.), Lucia Gualdo Rosa (red.) og Luigi Munzi (red.). 2005.
- Randsborg, K.: Åbrinken før Åbrinken, i: *Festskrift. I anledning af Åbrinkens 50-års jubilæum*. Forfattet af nuværende og tidligere beboere, s. 15-24. I.L. Larsen (red.) og K.R. Böyesen (red.). Åbrinken Grundejerforening, Brede/Virum 2005.
- Randsborg, K.: The Northern Societies in the World, i: *Dynamics of Northern Societies. Proceedings of the SILA/NABO-conference on Arctic and North Atlantic Archaeology, Copenhagen, May 10th-14th, 2004*. Publications of the National Museum, s. 23-29. Arneborg (red.), J. & B. Grønnow. National Museum, København 2005.
- Randsborg, K.: *Projet benino-danois d'archéologie (BD-Arch)*. Report on the Field Campaign 2004, s. 1-255. Centre of World Archaeology (CWA), København 2005.
- Randsborg, K.: (red.). *Acta Archaeologica. Acta Archaeologica* 76:2, s. 1-147. Blackwell Munksgaard, København 2005.
- Randsborg, K.: *Kongeligt Porcelæn – i Afrika. Aktuell Arkæologi* 2005/vol. 8, i: *Aktuell Arkæologi*, s. 2. Dahls Forlag, Kalvehave 2005.
- Randsborg, K., Merkyte, I.: (red.). *Līga. Copper Age Strategies in Bulgaria. Acta Archaeologica* 76:1, *Acta Archaeologica Supplement VI*, Centre of World Archaeology, s. 1-194. Blackwell Munksgaard, København 2005.
- Rasmussen, A.H.: *De Gamle Grækere*. 265 s. Politikens Forlag, København 2005.
- Rathje, A.: *Fabulous feasts*, i: *Cyprus: Religion and Society from the late Bronze Age to the end of the Archaic Period*, s. 215-223. Vassos Kara georghis et. al (red.). Bibliopolis, Möhnsee – Wamel 2005.
- Rathje, A., Sørensen, L.W.: *En "bevinget" dame*, i: *Et blandet bæger*, s. 194-202. Pernille Carstens et al. (red.). Anis, København 2005.

- Rindel, P.O.: Den vestjyske borg. Skalk 2005, nr. 1, s. 5-10. 2005.
- Roslyng-Jensen, P.: Sovjetunionens sammenbrud og den sovjetiske arv, i: Fra jerngreb ti frit fald. Indblik i et post-sovjetisk samfund, s. 6-9. Allan Ahmad mfl. (red.). Operation Dagsværk, København 2005.
- Roslyng-Jensen, P.: Når fjenden lytter med. Telefonaflytning under besættelsen. Siden Saxo. Magasin for dansk historie 22. årgang, s. 30-43. 2005.
- Roslyng-Jensen, P.: Krigen, besættelsen og danskernes holdninger, i: Efterskrift til: Danmark under Besættelsen, 3. udg., s. 324-331. Erik Kjersgaard. Politikens Forlag, København 2005.
- Roslyng-Jensen, P.: Biografier. Ebbe Gørtz m.fl., i: Gads Leksikon Hvem var Hvem 1940-1945, s. 124-125 m.fl.. Hans Kirchhoff m.fl. (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Schmidt, R.: American Exceptionalism. Nationale Myter, historiografi og virkelighed. Historisk Tidsskrift 105:2, s. 497-502. 2005.
- Simonsen, D.G.: Accelerating modernity: time-space compression in the wake of the aeroplane. Journal of Transport History Vol. 26/2, s. 98-117. 2005.
- Simonsen, D.G.: Den jyske Historiker (udg.). Hastværk. Moderne fart og tempo. Den jyske Historiker 2005/108, s. 1-175. Århus 2005.
- Simonsen D.G.: Tomorrow was Yesterday: Hastighedsfascination i det 20. århundrede. Den jyske Historiker 108, s. 5-26. 2005.
- Stoklund, B.: Frilandsmuseets færøhus og koloniudstillingen 1905, i: Fólkkaleikur. Heidursrit til Jóan Paula Joensen, s. 252-259. Andras Mortensen (red.). Føroya Frodskaparlag, Tórshavn 2005.
- Stoklund, B.: Eventyrligt (Kronik om H.C. Andersen og verdensudstillingen i Paris 1867). Skalk Nr. 1, 2005, s. 20-29. 2005.
- Sørensen, J., Olesen, N.W., Lund, J., Christensen C.B.: Danmark besat – krig og hverdag 1940-45. 845 s. Høst og Søn, København 2005.
- Sørensen, L.W., Rathje, A.: En bevinget dame, i: Et blandet bøger, s. 194-202. P. Carstens et al. (red.). Anis, København 2005.
- Tortzen, C.G.: Platons Menon, indledet, oversat og kommenteret. Aigis 5,1 (2005), s. 42. 2005.
- Tortzen, C.G.: Babelstårnet, s. 1-128. Gyldendal, København 2005.
- Tortzen, C.G.: Anacharsis. En antik Rousseau og hans samfundskritik, s. 1-80. Museum Tusulanum, København 2005.
- Tortzen, C.G.: Antikk mytologi, oversatt av Arve Torkelsen, s. 1-359. Frifant, Nesodden 2005.
- Tortzen, C.G.: Hyginus om Astronomi, første bog, indledet, oversat og kommenteret. Aigis 5,2, (2005), s. 8. 2005.
- Tortzen, C.G.: Euklids elementer – en indføring i en matematisk metode og dens filosofiske forudsætninger, i: Samtiden anbefalet – en antologi til undervisning i oldtidskundskab, s. 137-138. Lotte Büchert et al. (red.). Klassikerforeningens Kildehæfter, Thisted 2005.
- Tortzen, C.G.: Eratosthenes' jordmåling og brønden i Syene, i: Samtiden anbefales – en antologi til undervisning i oldtidskundskab, s. 119-136. Lotte Büchert et al. (red.). Klassikerforeningens Kildehæfter, Thisted 2005.
- Tortzen, C.G.: Aristoteles og biologien, i: Samtiden anbefalet – en antologi til undervisning i oldtidskundskab, s. 181-182. Lotte Büchert et al. (red.). Klassikerforeningens Kildehæfter, Thisted 2005.
- Vammen, H.: Historien. Om faget histories rolle mellem nationen, staten og videnskaben fra 1800 til i dag, i: Veje til danskheden. Bidrag til den moderne nationale selvforståelse, s. 50-65. Palle Ove Christiansen (red.). C.A. Reitzels forlag, København 2005.
- Villaume P.: Alliert i krig og fred. Norsk forsvarshistorie, bind 4. Historisk Tidsskrift (Norge) Bind 84, 2005/2, s. 364-367. 2005.
- Villaume P.: Noter i marginen. Udenrigs 2005/2, s. 35-38. 2005.
- Villaume P.: Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie, bind 15: Lavvækst og frontdannelser. 401 s. Olaf Olsen (red.) Politiken og Gyldendal, København 2005.
- Villaume P., Halfdanarson G.: Dissertations in Scandinavian Countries in 2004. Scandinavian Journal of History 2005/Vol. 30, No. 2, s. 199-208. 2005.
- Villaume P., Olesen T.B.: I blokopdelingens tegn. Dansk Udenrigspolitik Historie, bind 5: 1945-1972. 808 s. Carsten Due-Nielsen (red.), Ole Feldbæk (red.) og Nikolaj Petersen Gyldendalds Leksikon, København 2005.
- Ørsted, P., Liljegren, B.: Alexander den Store, s. 1-12. Høst og Søn, København 2005.

STÅ 2003-2005

Studieleder Lene Otto

Studienævnet for Forhistorisk Arkæologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af H. Lyngstrøm (studieleder), S.L. Pedersen (studentformand), P.O. Rindel (vicestudieleder), L. Albris, A.C. Mortensen og U.L. Hansen.

Beretning

Studienævnets arbejde har det forløbne år været domineret af fagets udflytning fra Vandkunsten i Indre By til Københavns Universitet Amager samt af den endelige udformning og ibrugtagning af nye studieordninger.

De to moduler, hvor BA-studieordningen af 2005 er implementeret, er begge evalueret til studienævnets (og de studerendes) overvejende tilfredshed. Begge moduler vil blive søgt videreudviklet.

I relation til fagets udflytning, har studienævnet forsøgt

at fastholde de overbygningsstuderendes studieprogression, ved at udbyde attraktive undervisningstilbud. Undervisningsperioden for overbygningskurserne er også fastholdt i intensive forløb i vinterperioden, så de studerende kan varetage og styrke deres kernefaglige kompetencer i form af kontakt til arbejdsmarkedet.

Med udgangen af 2005 mistede forhistorisk arkæologi den fagspecifikke studievejleder og overgik til den fælles studievejledning på Saxo-instituttet.

Faget optog fortsat 30+ studerende. 15 færdiggjorde deres BA-projekter, 7 afsluttede deres kandidatuddannelse og 3 deres magisterkonferensuddannelse. Faget har en stigende STÅ-produktion på BA-uddannelsen, mens den er faldende på kandidat- og magisterkonferensuddannelserne.

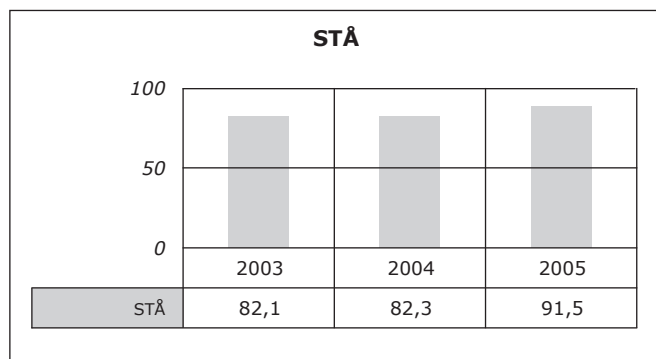
Studienævnet har været medvirkende til tilrettelæggelsen af en ny essaysamling, skrevet af fagets studerende. Den udkommer februar 2006.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							I alt
	Forhistorisk Arkæologi	Nær-orientalsk	Klassisk Filologi	Retorik	Øvrig hum.	Øvrig fak.	Merit-overført	
Forhistorisk Arkæologi	77,9	1,8	0,5	0,5	1,3	1,3	3,3	86,4
Nærorientalsk	4,8							
Klassisk Arkæologi	3,3							
Historie	1,4							
Dansk	1,0							
Øvrig humaniora	1,3							
Meritstuderende	1,0							
Gæstestuderende	1,0							
I alt	91,5							

STÅ 2003-2005

Studieleder H. Lyngstrøm

Studienævnet for Klassisk Arkæologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af Lone Wriedt Sørensen, Anne Sophie Gergqvist (studentformand), Kristina Winther Jacobsen (vicedeleder), Cecilie Brøns.

Beretning

I samarbejde med Antiksamlingen på Nationalmuseet og Thorvaldsens Museum, afholdt faget det årlige keramikseminar på universitetet i februar, som denne gang var et for-

beredende møde til det egentlige seminar, der blev afholdt i Napoli. Studerende ved faget ved både Københavns og Aarhus Universitet deltog med indlæg, i begge seminarer.

Studienævnet har været optaget af udarbejdningen af den nye BA-studieordning for faget, som blev godkendt og implementeret i efterårssemestret, og undervisningen er forløbet planmæssigt.

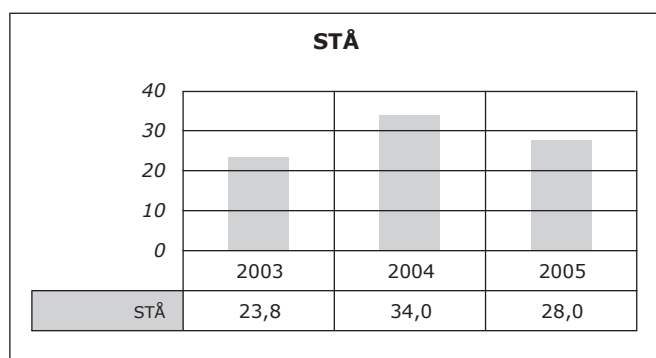
Ellers har arbejdet været præget af udflytningen fra Indre By til KUA.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder						I alt
	Klassisk Arkæologi	Forhist. Arkæologi	Kunsthistorie	Nær orientalsk	Øvrig humaniora	Merit-overført	
Klassisk Arkæologi	26,0	3,3	2,3	1,5	1,3	0,5	34,8
Nærorientalsk	1,3						
Kunsthistorie	0,3						
Klassisk Arkæologi	0,3						
Øvrig humaniora	0,3						
I alt	28,0						

STÅ 2003-2005

Studieleder Lone Wriedt Sørensen

Studienævnet for Klassisk Filologi (græsk og latin)**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af docent Sten Ebbesen, lektor Christian Troelsgård (formand), stud.mag. Maja Holm Hansen og stud.mag. Morten Skou Andersen.

Beretning*Nyt om studierne*

Der er i 2005 udviklet og udbudt et nyt fjernundervisningskursus i "Græsk-Romersk Arkæologi og Kunsthistorie", så

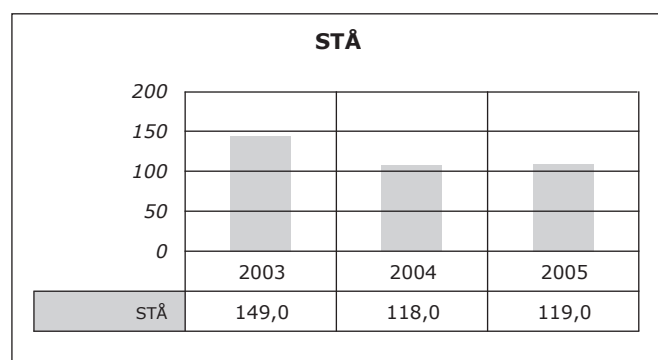
det fulde gymnasiesidefag i oldtidskundskab nu udbydes som videreuddannelse under Åbent Universitet.

Studienævnet har i 2005 fået godkendt grundfagsstudieordninger i Klassisk Græsk og Latin under Uddannelsesbekendtgørelsen af 2004.

Studienævnet har i 2005 deltaget i "Klassikerkonsortiets" arbejde med henblik på udvikling af efteruddannelseskurser i forbindelse med gymnasireformen. Dette arbejde støttes af Undervisningsministeriets midler til "Udvikling og forsøg i Gymnasieskolen".

Statistik*STÅ fordelt på indskrivning*

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder						I alt
	Klassisk Filologi	Kunst-historie	Slavisk	Øvrig hum.	Teologi	Merit-overført	
Græsk	31,8	2,0		1,8	0,7	0,4	36,1
Latin	30,0		1,5	1,1		0,8	33,4
Latin middelalder	1,0						1,0
Oldtidskundskab	5,0			0,3		1,0	6,3
Historie	4,3						
Religionsfagene	3,5						
Dansk	2,8						
Klassisk arkæologi	2,3						
Filologi	1,5						
Engelsk	1,3						
Litteraturvidenskab	1,0						
Moderne græsk	1,0						
Øvrig humaniora	3,0						
Teologi	26,8						
Meritstuderende	3,0						
Gæstestuderende	1,0						
I alt	119,0						
Åben uddannelse	24,3						

STÅ 2003-2005

Studieleder Christian Troelsgård

Studienævnet for Historie

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af lærerrepræsentanterne adjunkt Sidsel Eriksen (vicestudieleder), lektor Karl Christian Lammers og professor Gunner Lind (studienævnets formand, studieleder), samt af studenterrepræsentanterne Morten Lundberg (studienævnets næstformand), Martin Winther Sønderaas og Mette Aasborg. Kontorfuldmægtig Annie Lumbye og overassistent Anette Ellingsgaard har deltaget i møderne som referenter.

Beretning

Studienævnets arbejde i foråret har været stærkt præget af arbejdet med den markant ændrede studieordning for BA-grundfag efter uddannelsesbekendtgørelsen af 2004. Ord-

ningen for BA-tilvalg er ligeledes ændret meget for at tilpasse den til grundfagsundervisningen. Undervisning efter de nye studieordninger er påbegyndt i efteråret 2005. Det er gået gnidningsfrit, men har stillet større krav end normalt til planlægning og forberedelse.

I efteråret har der været afholdt et forsøgskursus med emnet "Historien og Naturvidenskaberne", i første række rettet mod efteruddannelse af gymnasielærere, og finansieret af projektmidler fra Undervisningsministeriet.

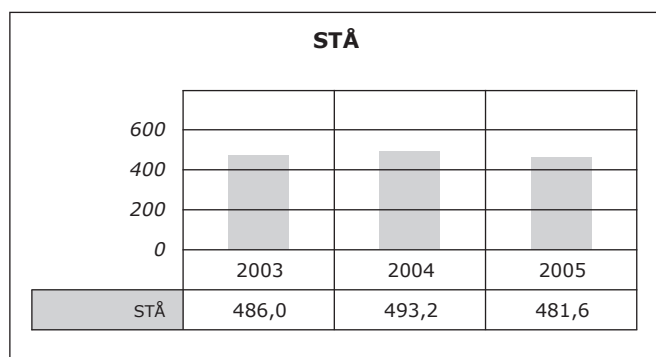
Indretningen af nye it-baserede studiepladser i tilknytning til institutbiblioteket er foreløbig afsluttet med etablering af et trådløst netværk, så også de studerendes egne, medbragte computere kan sluttes til. Projektet har været en markant succes, set i forhold til formålet: at etablere et populært og produktivt miljø for ældre studerende, især specialskrivere.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder								
	Historie	Film- og medievid.	Filosofi	Kunst-historie	Retorik	Øvrig hum.	Øvrig fak.	Merit-overført	I alt
Historie	438,8	7,4	6,8	6,8	5,6	34,9	0,9	27,6	528,7
Engelsk	4,8								
Religionsfagene	3,3								
Tysk og Nedeerlandske	3,0								
Dansk	2,3								
Litteraturvidenskab	1,0								
Øvrig humaniora	4,3								
Naturvidenskab	2,5								
Samfundsvidenskab	0,8								
Meritstuderende	10,9								
Gæstestuderende	10,2								
I alt	481,6								
Åben uddannelse	36,5								

STÅ 2003-2005

Studieleder Gunner Lind

Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder Ingolf Thuesen og viceinstitutleder er Yoichi Nagashima.

Medlemmer af institutbestyrelsen er Una Canger, Camilla Kjerulf Christensen, Dorthe Horvath, Susanne Årdh Jensen, Yoichi Nagashima, Joel Nordborg Nielsen, Bente Rossel, Erik Sand, Frank Sejersen og Ingolf Thuesen.

Organisation

Se under de enkelte afdelinger.

Adresse

Snorresgade 17-19
2300 København S
Telefon 35 32 88 22
Fax 35 32 89 26
tors@hum.ku.dk
www.tors.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Fra 1.1.2005 overførtes Minoritetsstudier til Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier (TORS). Instituttet omfatter syv afdelinger og centre: Asien Afdelingen, Carsten Niebuhr Afdelingen, Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier, Afdeling for Indianske Sprog og Kulturer, Afdeling for Religionshistorie, Østeuropæisk Afdeling, Center for Komparative Kulturstudier og Minoritetsstudier.

Året har som helhed båret præg af fusionen, og der er blevet arbejdet på tværs af alle fag og afdelinger for at beskrive en fælles identitet og udvikle en ny organisation. Administrationen er blevet samlet i Snorresgade. Resultatet af arbejdet er beskrevet i hæftet "Profil, Identitet og Visioner, 2005-2007".

Afdeling for Asienstudier

Ledelse

Afdelingen ledes af Yoichi Nagashima, og Marie Roesgaard var studieleder indtil hun 7.11.2005 blev afløst af Frank Sejersen.

C. Chou er viceafdelingsleder i perioden 6.4.-27.4.2005.

M. Mehl er viceafdelingsleder i perioden 1.10-30.11.2005.

Yoichi Nagashima fortsætter som viceinstitutleder for Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

Organisation

Afdelingen er opdelt i sektioner i overensstemmelse med den sproglige og geografiske spredning af afdelingens fag: Japansk, Kinesisk, Sydasiatisk/Indologi & Tibetansk, Sydøstasiatisk/Thai & Indonesisk, og Østasiatisk/Koreansk. Der er ikke uddelegeret ledelseskompetence til sektionerne.

Adresse

Leifsgade 33, 5
2300 København S
Telefon 35 32 88 22
Fax 35 32 88 35
asia@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/asien

Personaleforhold

Trine Brox tiltrådte som ph.d. 1.7.2005.

Lektor Viggo Bruun fratrådte 30.6.2005.

Cand.mag. Charlotte Kehlet fratrådte som studieadjunkt 30.6.2005.

Karl Jakob Krogness tiltrådte i ph.d.-stillingen 1.2.2005.

Elisabeth Pachon tiltrådte i ph.d.-stillingen 1.2.2005.

Amanuensis Martin Platts ansættelse blev forlænget til 30.6.2006.

Adjunkt Carl Saxer fratrådte 31.12.2005.

Forskningsvirksomhed

For oplysninger om medarbejdernes formidlingsaktiviteter, kongresdeltagelse og forskningsophold i udlandet henvises til afdelingens hjemmeside: www.hum.ku.dk/asien.

1. Asien og omverdenen

Der arbejdes med et forskningsprojekt om "Reconceptualising Southeast Asian Studies." Forskningsresultat er offentliggjort løbende (C. Chou).

Der arbejdes med et international workshop proposal "Voices of Islam in Europe and Southeast Asia" med Wailailak University, Nakhon Si Thammarat, Thailand. Vundet prisen fra Asia-Europe Foundation og European Alliance for Asian Studies til afholdelse af workshoppen (C. Chou).

Der arbejdes fortsat med dansk-japanske kulturelle forbindelser. Den første del er udgivet under titlen "De dansk-japanske kulturelle forbindelser 1600-1873" fra Museum Tusulanums Forlag. Den anden del der omfatter perioden 1873-1915 er påbegyndt, og forskningsresultat er offentliggjort løbende (Y. Nagashima).

Fortsatte studier af irregulær og udokumenteret kinesisk immigration til Europa med særligt henblik på de kinesiske flygtninge og immigranternes transnationale forbindelser (M. Thunø).

2. Kultur og samfund før 1900

Der arbejdes med Malajiske kulturer og samfund med speciel reference til Sydøstasien og "Cosmopolitan Malays, Movement and the Imagination." Emner i etnisk, indigen communities og transnationale forbindelser (C. Chou).

Tracing the development of Mae Nak, a popular legend, religious practice, literary phenomenon and film lineage in Thailand (M. Platt).

Der arbejdes med bogprojekt, der handler om "Physiognomy and physiognomic literature in India" (K. Zysk).

Der arbejdes med bogprojekt, der handler om "A catalogue of Indian manuscripts in Scandinavia." (K. Zysk).

3. Kultur og samfund efter 1900

Der arbejdes med "Early Twentieth Century Chinese Literary Journal", bogudgivelse sammen med professor Michel Hockx, SOAS, London (D. Gimpel).

Der arbejdes med dansens historie i Japan (især i det 19. og 20. århundrede) samt violinens historie i Japan (M. Mehl).

Redaktion og bidrag til en international bog, med henblik på at oversætte og introducere Suchat Sawatsris litterære arbejde (M. Platt).

Nordøstlige forfattere, regionalitet og moderne thailandsk litteratur (bogprojekt, planlægges afsluttet i 2006) (M. Platt).

Der arbejdes med analyse og kortlægning af det "uofficielle skolesystem" i Japan, terpeskoler efter skoletid, med henblik på at fastslå deres funktion og indhold på mikro-såvel som makroniveau. Monografi om emnet udgives i januar 2006 (M. Roesgaard).

Der arbejdes med en artikel om den japanske mellem-skole i forandring og konsekvenser af dette for det japanske skolesystem generelt. Konferencebidrag ved European Association of Japanese Studies i Wien om adgangseksamen til den japanske mellemskole, og hvilke parametre, der indgår i valget af mellemskole (M. Roesgaard).

Der arbejdes med samfundsforhold i Korea, med special reference til civilsamfundet og globalisering (C. Saxer).

Afsluttet redaktionelt arbejde af konferencebidrag til konferencen "International Society for the Study of Chinese Overseas V", afholdt i 2004. Fortsatte studier af den økonomiske og kulturelle udvikling i kinesiske migrant landsbyer i Fujian under påvirkning af globalisering. Projektet støttes i perioden 2005-2007 af Carlsbergfondet (M. Thunø).

Der arbejdes med Nationalmuseets Tranquebar Initiativ om "Traditional medicine around Tranquebar" (K. Zysk).

4. Litteratur

"Detecting Modernity: Sherlock Holmes et al. in modernising cultures" (D. Gimpel).

Der arbejdes med Mori Ôgais forfatterskab, herunder hans oversættelser af skandinavisk litteratur. Forskningsresultat er udgivet under titlen "Mori Ôgai – Bunka no hon'yakusha" fra Iwanami Shoten (Y. Nagashima).

Analysen af Murakami Harukis forfatterskab er påbegyndt (Y. Nagashima).

"The Hevajra and Lam 'bras Literature of India and Tibet." Igangværende litteraturhistoriske studier som forberedelse til bogudgivelse (J. Sobisch).

Fortsat supervision af projektet "The documents of transmission lineages (gsan yig) of the Sa-skyapa: significance, structure, literary development and historio-bibliographical contents" (J. Sobisch).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg, udvalg og fonde, tillidshverv

C. Chou: Afdelingens og instituttets Co-operation for Internationalization and External Relations; Censor ved adjunkt-pædagogikum på historie; Medlem af bedømmelsesudvalg til vurdering af ansøgninger til Study-abroad program og stipendier; Medlem af selection committee til vurdering af ansøgninger til Associate professor (tenured position), Department of History, National University of Singapore.

C. Chou og Denise Gimpel: Koordinatorer af instituttets Erasmus/Socrates-program.

Y. Nagashima: Medlem af bestyrelsen for Arthur Christensens og Hustrus Legat for orientaler.

M. Platt: Bestyrelsesmedlem i Dolphin Project in Phuket, Thailand, organiseret af danske marinbiologer med deltagelse af thailandske forskere og myndigheder.

M. Roesgaard: Medlem af bestyrelsen for Sasakawa International Fellowship; Medlem af koncept- og styregruppe for kursusprojekt med Nationalmuseet og IFU; Formand for TORS' uddannelsesudvalg.

M. Thunø: Medlem af Folkeuniversitetets Programråd (København); Kasserer i Foreningen Danmark-Kina af 1948; Leder af TORS' Forskeruddannelsesprogram for Moderne Tværkulturelle og Regionale Studier: Sprog, Religion og Samfund; Næstformand i Det Nationale Censorkorps for Kinesisk; Udpeget af Høgskolaverket, Sverige, til evaluering af samtlige svenske østasiatiske sproguddannelser på universitetsniveau.

K. Zysk: Medlem af bedømmelsesudvalg til vurdering af ansøgninger til Det Humanistiske Fakultets ph.d.-stipendier; Daglig leder af Pali-ordbogen; Ekstern bedømmer for Norges Forskningsråd, Division for Vitenskap.

Formidling

Udgivervirksomhed

Afdelingen udgiver Asiatiske Skrifter, som præsenterer literære og faglige tekster, oversat til dansk af afdelingens lærere og studerende, og som kan have interesse for den danske offentlighed.

Redaktionelle hverv

C. Chou: Rådgivende redaktør af Nomadic Peoples: International Union of Anthropological and Ethnological Sciences.

D. Gimpel: Referee på artikler i Twentieth-Century China.

M. Roesgaard: Medlem af redaktionskomitéen for Copenhagen Journal of Asian Studies; Redaktør af Asiatiske Skrifter (institutpublikation).

C. Saxer: Medredaktør af Asiatiske Skrifter (institutpublikation).

K. Zysk: Medredaktør af The Indian International Journal of Buddhist Studies; Medredaktør af Indian Medical Heritage (bogserier); Medredaktør af The Journal of Alternative and Complementary Medicine.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

C. Chou: Der arbejdes med et "Agreement of Academic Co-operation" med Leiden University, the Netherlands, inden for "European League for Non-Western Studies in Europe" til udvikling af "joint research and teaching activities" i Sydøstasien studier.

D. Gimpel: "Chen Hengzhe's History of the European Enlightenment, a literary, historiographical and cultural appraisal" sammen med prof. Raoul D. Findeisen, Ruhr-Universität Bochum, Tyskland, og prof. Achim Mittag, Universität Tübingen, Tyskland; Referee/ordførende for panel om køn ved den 16. EACS-konference (European Association for Chinese Studies) på universitetet i Ljubljana, Slovenien.

Y. Nagashima: Udgivelsesprojekt af japansk version af bogen "De dansk-japanske kulturelle forbindelser 1600-1873" med Tokai University, Japan.

M. Platt: Medinitiativtager til "Voices of Islam" (work-

shop), med Walailak University, Thailand; har deltaget i møder med Danmarks Internationale Studenterkomité (DIS), og har arrangeret instituttets kursusinformation; har samarbejdet med Det Internationale Kontor om udvekslingsaftaler med et universitet i Thailand (efter at have holdt møde med to universiteter i Thailand).

M. Thunø: Leder og koordinator af EU-støttet projekt (Asia-Link) vedr. udviklingen af nyt undervisningsmateriale i moderne kinesisk sprog for europæiske universitetsstudierende, med deltagelse af Helsinki Universitet, Mainz Universitet, Peking Universitet og Tübingen Universitet (oktober 2002- oktober 2005). Direktør for European Centre for Chinese Studies, Peking University med deltagelse af Tübingen Universitet, Frankfurt Universitet og Würzburg Universitet. Ekstern bedømmer for Norges Forskningsråd.

K. Zysk: Medlem af forskningsgruppe på Oslo Universitet i forbindelse med Skøyens samling af buddhistiske håndskrifter; ekstern bedømmer for Norges Forskningsråd, Division for Vitenskap; samarbejde med Lunds Universitet med projektet "A Catalogue of Indian Manuscripts in Denmark and Sweden".

Netværk

Ørnast Network for Asian Studies, samarbejde med Lunds universitet under Øresundsuniversitetet.

C. Chou, D. Gimpel, J. Sobisch: Der arbejdes med et "Network of Centres of Asian and African Studies" (NE-CAAS), til udvikling af forskningssamarbejde.

D. Gimpel: Medlem af bestyrelsen for European Association of Chinese Studies og medlem af bestyrelsen for Women and Gender Network in Chinese Studies.

M. Roesgaard: Medlem af bestyrelsen for Nordic Association of Japanese and Korean Studies.

M. Thunø: Sekretær og kasserer i International Society for the Study of Chinese Overseas. Deltager i netværket "Diaspora, Development and Conflict" på DIIS.

K. Zysk: Medlem af Network for Caraka Studies ved Wiens Universitet.

Carsten Niebuhr Afdelingen

Ledelse

Afdelingsleder Claus V. Pedersen blev fungerende studieleder den 19.9.2005, da studieleder Kim Ryholt tog på fire måneders barselsorlov. Susanne Kerner blev afdelingsleder 15.10.2005.

Organisation

Fagligt er afdelingen delt op i syv fagretninger benævnt Arabisk, Assyriologi, Hebraisk, Iransk, Nærorientalsk Arkæologi, Tyrkisk og Ægyptologi. Der er ikke uddelegeret ledelseskompetence til de enkelte fag.

Adresse

Snorresgade 17-19
2300 København S
Telefon 35 32 89 00

Fax 35 32 89 26
tors@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/cni

Personaleforhold

Følgende har været ansat som studieadjunkt siden 1.7.2005: Carmit Romano-Hvid (hebraisk).

Ph.d. Karen Jensen har været ansat som post.doc. ved Assyriologi.

Jesper Eidam, Bo Dahl Hermansen, Charlott Hoffmann Jensen og Ingrid Hjelm er ansat som forskningslektorer/adjunkter/stipendiater ved Assyriologi, Nærorientalsk Arkæologi og Hebraisk.

Mogens Trolle Larsen modtog i juni en æresdoktorgrad fra Chicago University.

Forskningsvirksomhed

Carsten Niebuhr afdelingen omfatter syv fagretninger, hvis arbejde geografisk dækker området fra Iran til Middelhavet og Nordvestafrika og fra Det Indiske Ocean til Sortehavet. Tidsmæssigt arbejdes der ved afdelingen med et spænd, der rækker fra nogle af menneskehedens tidligste bosættelser, over højkulturene i Ægypten og Vestasien og fra middelalderens islamiske stater, til nutidens Mellemøsten.

Sproglige, historiske, arkæologiske og samfundsmæssige emner omfattes af instituttets arbejde.

1. Arabisk Afdeling

Rasmus Alenius Boserup: Fortsat arbejde med ph.d.-afhandlingen "Violence and State Formation in Post-colonial Algeria".

Dorthe Bramsen: Ph.d.-projekt: Textualism, reasoning and intentionalism: Interpreting divine law in Saudi Arabia.

Jean Butler: Afsluttende arbejde med ph.d.-afhandlingen "The Development of the Functional Satan-Figure. God and Evil in Islamic Thinking".

Kerstin Eksell: Genrestudier: Påbegyndt projekt om arabisk fiktion i det vestlige Middelhavsrum. Sprogforandring (fortsat): kognitive og sociolingvistiske perspektiver af arabisk og semitisk verbalt aspekt og numerus. Lemmas for "Encyclopedia of Arabic Linguistics".

Ehab Galal: Ph.d.-projekt: "Religion at Arabic Satellite Television. A study of representations and negotiations of religion at selected satellite channels".

Annette Haaber Ihle: post.doc. "Kan en god muslimsk skoleelev blive en kompetent og loyal medborger? – danske privatskoler for muslimske elever" påbegyndt 1.2.2005, forventes afsluttet 31.5.2007. Initiativtager og leder af Nordiska Afrikainstitutet's netværk om Islamic movements in Africa, south of the Sahara.

Noha Mellor: Ph.d.-projekt: Arabic media.

Thomas Scheffler: Har arbejdet på sin monografi: "Monotheismus und Gewalt im Nahen Osten".

Jørgen Bæk Simonsen (var på orlov indtil 1.10 2005): Indledende studier i kalifatets økonomiske studier i perioden mellem ca. 700 og 1.000.

2. Assyriologi

Gojko Barjamovic: Forskning i Anatoliens geografiske og politiske forhold c. 2000-1700 f.v.t., samt i komparative studier af tidlige statsformer. Afslutning på ph.d.-projekt. Tilknyttet The Old Assyrian Text Project.

Jesper Eidem: Arbejde på manuskript til den første mo-

nografiske rapport om den danske udgravning på Tell Aushariye, Syrien. Afslutning af manuskript-bidrag til K. Venenhof og J. Eidem, *Die Altassyrische Zeit. Annäherungen* 5. *Orbis Biblicus et Orientalis* 160/5. Afslutning af to artikler vedr. de epigrafiske fund i Tell Meshrifeh, Syrien.

Thomas Hertel: Arbejde på ph.d.-afhandling om oldassyriske retspraksis, som den tager sig ud ca. 2000-1800 f.v.t. Tilknyttet *The Old Assyrian Text Project*.

Mogens Trolle Larsen: Leder af *The Old Assyrian Text Project*: dette projekt indebærer tæt samarbejde med forskere i Leiden, Paris og Mainz. De oldassyriske handelsarkiver fra Kültepe i Lilleasien udgives i translitteration, oversættelse og kommentar i en særlig serie, og i en under-serie udgives en række specialstudier. Den danske del finansieres af Carlsbergfondet. Arbejder på studie af Anatolsk retspraksis.

Aage Westenholz: Arbejder med udgaver af oldakkadiske kilder i oversættelse som led i et internationalt projekt sammen med forskere fra Italien, Spanien og Storbritannien.

3. Hebraisk

Ingrid Hjelm: 3. år af 3-årigt forskningsprojekt støttet af Carlsbergfondet, til studie af "Jødiske og samaritanske teksttraditioners relation til hinanden", med henblik på en nærmere afdækning af redaktionshistorien samt teksternes intellektuelle kontekster.

Heidi Laura, cand.phil, har afleveret og forsvaret sin ph.d.-afhandling "The Ashkenazi Kabbalah of R. Menahem Ziyoni".

4. Iransk (persisk)

Claus V. Pedersen: Fortsat arbejde med forskningsområdet "Persisk litteraturhistorieskrivning", herunder Utopigenrens historie.

5. Nærorientalsk Arkæologi

Bo Dahl Hermansen: Analyse og offentliggørelse af fund fra lokaliteterne Basta og Ba'ja, ligeledes i det sydlige Jordan.

Charlott Hoffmann Jensen: Beidha-projekt: Fortsat analysearbejde af flint- og andet materiale fra Beidha, sydlige Jordan. Barselsorlov fra projektet fra 27.8.2005.

Charlott Hoffmann Jensen, Bo Dahl Hermansen: Fortsat ansættelse på bevilling fra Carlsbergfondet til udgravning, analyse og publikation af udgravningerne i Shkarat Msaied, sydlige Jordan, i samarbejde med Ingolf Thuesen. Udgravningerne fandt sted i april og august måned, mens resten af året har været brugt til forberedelse af artikler, udbygning af database samt analyse af fund. Færdiggjort større rapport over de hidtidige udgravninger, som udkommer i *Annual of the Department of Antiquities of Jordan*, 2005, og en mindre rapport over dette års udgravninger, som udkommer i *Neo-Lithics* 1/06.

Susanne Kerner: Fortsat forskningsarbejde på projektet: "Pristine and secondary state formation: the difference between the Southern Levant on one side and Mesopotamia and Uruk on the other side in the Early Bronze Age". Desuden fortsættes studierne af keramikken fra Hujeirat al-Ghuzlan, og der arbejdes på den endelige publikation af vandingsystemet i Umm Qais-Gadara.

Annette Kjølbj: Fortsættelse af ph.d.-projektet: *New Kingdom Temple Statues: A Cognitive Study of Ancient Egyptian Private statues*. Et kognitivt og praksisteoretisk

studie af beslutningsprocessen bag privatstatuer, opstillet i ægyptiske templer i perioden 1550-1070 f.Kr.

Ingolf Thuesen: Fortsatte undersøgelser af Conder's cirkel fra den tidlige bronzealder i Nebo-området, Jordan.

Alan Walmsley: Fortsat forskningsarbejde på projektet: "Continuity and change in the late antique – early Islamic transitional period of Syria-Palestine (ca. 565-1100 CE)". Der fokuseres især på den urbane og økonomiske udvikling i denne periode.

6. Tyrkisk

Wolfgang Scharlipp: Fortsat forskning i oprindelsen og udviklingen af moderne tyrkisk litteratur. Denne forskning har resulteret i adskillige publikationer, som kan ses i listen over litteratur.

Wolfgang Scharlipp: Forskning om forholdet mellem Tyrkiet og de tyrkiske Central Asiatiske Republikker er fortsat.

Wolfgang Scharlipp: En rapport om en kongres over tyrkisk genopvækkelse i Kirgisistan, er netop udgivet ultimo 2005 i *Materialia Turcica*. Det fremtidige aspekt af denne forskning vil have et fokus på den kulturelle genopvækkelse af tyrkisk tradition i dele af det tidligere Sovjetunionen.

7. Ægyptologi

Paul John Frandsen: Har i årets løb beskæftiget sig med nedenstående 'projekter': Fortsættelse af religionshistoriske undersøgelser knyttet til begrebet 'bwt', som betegner alt det der var forbudt, urent osv. i oldtidens Ægypten. I 2005 er arbejdet om menstruationstabu afsluttet med en længere artikel. Har derudover arbejdet med en række forskellige ptolemæiske tekster. Dette er foreløbig resulteret i en artikel om den såkaldte Hungersnødsstele.

Anne Haslund Hansen: Fortsættelse af ph.d.-projektet: *The perception of ancient Egyptian antiquities in the 18th century*. Rune Nyord: Fortsat arbejde med afhandling om kropsforestillinger i Sarkofagteksterne.

Arbejde med en ny revideret udgave af R.M. Jensen og R. Nyord: *Middelægyptisk grammatik*. En standardteoretisk fremstilling, København 2002, påbegyndt i december.

Rune Nyord: Færdiggørelse af manuskriptet "The Body in the Hymns to the Coffin Sides", som er antaget til publikation i *Chronique d'Égypte* i 2006.

Kim Ryholt: Fortsat bearbejdelse af en række demotiske fortællinger fra tempelbiblioteket i Tebtunis. Størstedelen af manuskripterne befinder sig på KU (samlingen af Carlsberg Papyri). Andre dele af dette materiale befinder sig i samlinger i Italien, Tyskland, England, Egypten og USA, der alle er involverede i projektet.

Kim Ryholt: Fortsat bearbejdelse af knap 200 fragmentariske kontrakter, såkaldte "self-dedications", fra Soknebtunis tempelarkiv i Faijum. Størstedelen af kontrakterne befinder sig på KU (samlingen af Carlsberg Papyri) og i London. Projektet foregår i samarbejde med prof. W.J. Tait fra University College London og British Museum.

Kim Ryholt: Leder af *The Astrological Tebtunis Project*, der har til formål at bearbejde, oversætte og kommentere den store upublicerede samling af astrologiske papyri fra tempelbiblioteket i Tebtunis. Dette materiale udgør langt hovedparten af de kendte astrologiske papyri fra oldtidens Ægypten. Det meste af materialet er delt mellem Papyrus Carlsberg Samlingen på KU og Instituto Papirologico "G. Vitelli" i Firenze. Projektet foregår i samarbejde med internationale forskere og studerende ved instituttet. I 2005

præsenteredes projektet i Paris på IXe congrès international des études demotiques af Andreas Winkler, og Veena E.F. Jørgensen afsluttede sin specialeafhandling om Papyrus Carlsberg 89.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Kerstin Eksell: Fast sagkyndig for Norges Forskningsråd, medlem af bedømmelsesudvalg for associeret professor i arabisk, Universitetet i Oslo, Norge; sagkyndig for studie i arabiske inskriptioner, Yarmouk Univ., Irbid, Jordan; sagkyndig for lektoroprykning, Lunds universitet, Sverige, sagkyndig for post.doc.-stipendium, Lunds universitet, formand for bedømmelsesudvalg til studieadjunkt i hebræisk, KU, medlem af bedømmelsesudvalg for: a) forskningsbibliotekar i judaistik, Det Kongelige Bibliotek; b) studieadjunkt i arabisk, Aarhus Universitet, ph.d.-afhandling arabisk fremmedsprogstilegnelse, Syddansk Universitet.

Bo Dahl Hermansen: Ekstern bedømmer ved Norges forskningsråd.

Claus V. Pedersen: Formand for bedømmelsesudvalget af ph.d.-afhandling fra Universitetet i Oslo "From Totalism to Perspectivism – An Intellectual History of Iranian Islamism from Shari'ati to the Advent of Khatami".

Jørgen Bæk Simonsen: Formand for et bedømmelsesudvalg nedsat af fakultetet til vurdering af en ph.d.-afhandling, udarbejdet af Noha Mellor om mediernes dækning af krigen i Irak marts-april 2003. Formand for et bedømmelsesudvalg nedsat af fakultetet til vurdering af en disputats, indleveret af lektor Margit Warburg.

Wolfgang Scharlipp: Medlem af komiteen for udvælgelse af Tyrkisk litteratur til oversættelse på "Türkische Bibliothek" ved Freiburg Universitet, i samarbejde med Unionsverlag-Zürich.

John Strange: Bedømmer af afhandlingen "The Ashmolean Collection of Menas Ampullæ within their Social Context" (sammen med Alan Walmsley, Carsten Niebuhr Afdelingen og Jan Olof Rosenquist, Uppsala).

Tillidshverv

Gojko Barjamovic: Løbende deltagelse i ph.d.-udvalget ved TORS.

Kerstin Eksell: Medlem af forskningsudvalget, TORS, medlem af Videnskabscenterudvalget, TORS.

John Paul Frandsen: Medlem af Det Humanistiske Fakultets publikationsudvalg, medlem af Studienævnet for Nærorientalske Studier, medlem af instituttets forskningsudvalg.

Charlott Hoffmann Jensen: Formand for arbejdsgruppen for Tilvalg, Åbent Universitet og Masteruddannelser.

Susanne Kerner: Afdelingsleder for Carsten Niebuhr Afdelingen.

Annette Kjølbjerg: Medlem af Forskningsudvalget.

Mogens Trolle Larsen: Medlem af Forskningsudvalget. Medlem af Akademisk Råd.

Claus V. Pedersen: Afdelingsleder frem til 1. oktober. Medlem af studienævnet ved Carsten Niebuhr Afdelingen og studieleder fra 20.9.-31.12. Medlem af VIP-rutineudvalget. Bestyrelsesmedlem af Societas Iranologica Europaea.

Kim Ryholt: studieleder for Carsten Niebuhr Afdelingen, medlem af uddannelsesudvalget og biblioteksudvalget.

Wolfgang Scharlipp: Eksamensleder; medlem af studienævnet ved Carsten Niebuhr Afdelingen, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier; medlem af Internationaliseringsudvalget.

Alan Walmsley: Medlem af ph.d.-udvalget ved Den Danske Arkæologiske Forskerskole, TORS, KU. Formand for Videnscenterudvalg. Medlem af ph.d.-udvalget.

Udvalg og fonde

Jørgen Bæk Simonsen: Fra 1. oktober 2005 indtrådt i bestyrelsen for Institut for Mellemøststudier, Syddansk Universitet. Fra 1. oktober indtrådt i en af styringsgrupperne for KU's satsningsområde "Religion i det 21. århundrede".

Ingolf Thuesen: Er udpeget af VTU til medlem af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation. Medlem af bestyrelsen for Det Danske Institut i Damaskus, H.P. Hjerl Hansens Fond for Dansk Palæstinaforskning og Dansk-Israelsk Forskningsfond.

Formidling

Udgivervirksomhed

Kerstin Eksell, Claus V. Pedersen og Wolfgang Scharlipp: Udgiver og redaktør af Naqd, Tidsskrift for Mellemøstens litteraturer.

Kerstin Eksell: Udgiver (sammen med Thora Vinther) af antologien "Change in verbal Systems. Issues on exploration", Peter Lang Vorlag, Hamburg. Udgiver (sammen med Laura Feldt) af antologien "Readings in Eastern Mediterranean Literatures". Ergon Verlag, Würzburg.

Redaktionelle hverv

John Paul Frandsen: Fortsat arbejde som redaktør af CNI Publications. Der er udkommet to bind i serien.

Bo Dahl Hermansen: Medlem af Orbis Terrarum, som udgiver tidsskriftet Sfinx og bøger på Forlaget Sfinx. Medlem af repræsentantskabet i Dansk Ægyptologisk Selskab, der udgiver tidsskriftet Papyrus. Medlem af ex Oriente, Berlin, der bl.a. udgiver den peer-reviewed serie Studies in Early Near Eastern Production, Subsistence, and Environment. Medlem af redaktionen for tidsskriftet Papyrus.

Susanne Kerner: Medlem af bestyrelsen for "Das Altertum".

Charlott Hoffmann Jensen: Redaktør af hjemmeside om Shkarat Msaied.

Claus V. Pedersen: Færdiggjort redigering af papers fra symposiet "Religious Texts in Iranian Languages" (maj 2002) i samarbejde med F. Vahman. Publicering udsat til 2006.

Kim Ryholt: Redaktør for serien af Carlsberg Papyri, der publiceres som en del af CNI Publications. Afsluttede i 2005 det redaktionelle arbejde på The Petese Stories II (Kim Ryholt; The Carlsberg Papyri bind 6), Aus der Buchhaltung des Weinmagazins im Edfu-tempel (Maren Schentuleit; The Carlsberg Papyri bind 7), Hieratic Texts from the Collection (J.F. Quack, A. von Lieven og Kim Ryholt; The Carlsberg Papyri bind 8), og Grundriss des Laufes der Sterne. Das sogenannte Nutbuch (A. von Lieven, The Carlsberg Papyri bind 9), hvoraf de to bind er udkommet og de to andre ligger hos forlaget.

Jørgen Bæk Simonsen: Medvirket ved opdateringen af cd-rom-udgaven af Den Store Danske Encyklopædi for områderne Mellemøstens historie og islam.

Alan Walmsley: Bestyrelsesmedlem i Council for British Research in the Levant, British Academy. Medlem af redaktionsudvalget for Bulletin of the American Schools of Oriental Research (USA). Anmeldelse for "Levant" (England). International Reader (project assessor), Australian Research Council. Referee, Israel Science Foundation Grants Program. Assessor for Social Sciences and Humanities Research Council of Canada. Redaktionsmedlem for Mediterranean Archaeology Journal, Sydney. Medlem af videnskabskomitéen for International Conference Series on the History and Archaeology of Jordan.

Udstillingsvirksomhed

Gojko Barjamovic, Bo Dahl Hermansen: Konsulentbistand til Ny Carlsberg Glyptotek ved nyopstillingen af museets udstillinger, herunder oplæg til tekster i udstillingerne.

Charlott Hoffmann Jensen, Bo Dahl Hermansen: Bidraget med poster om de danske udgravninger i Shkarat Msaied til udstilling i Amman, Jordan, i juli-august 2005.

Mogens Trolle Larsen: Akademisk ansvarlig for udstillingen "The Gold of Nimrud", der planlægges i samarbejde med United Exhibits Group.

Rune Nyord: Deltagelse i posterkonkurrencen ved Det Humanistiske Fakultets Humaniorafestival med præsentationen "The Body in the Hymns to the Coffin Sides" (<http://humaniorafestival.dk/phd-2005/Rune-Nyord.pdf>).

Kongresser og symposier

Kerstin Eksell: Leder af litteraturseminar på den internationale bogmesse i Göteborg, Sverige.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gojko Barjamovic: Deltagelse i den internationale forskergruppe "Old Assyrian Text Project", samt et nært akademisk samarbejde med "Copenhagen Polis Centre".

Jesper Eidem: Dansk deltagelse i styregruppen for det internationale forskningsprojekt ARCANE ("Associated Regional Chronologies of the Ancient Near East"). Projektet er fra 2006 finansieret af The European Science Foundation.

Kerstin Eksell: Deltager i projekt om genre og litteraritet i Stockholm – Uppsala. Leder (sammen med Lene Schoesler og Thora Vinther) af tværfagligt seminar med udgivelse i sprogforandring, KU. Leder af tværfagligt seminar med udgivelse om genre og litteraritet, CNA og American University in Beirut.

Ehab Galal: Nordic Research Network on the Mediatization of Religion and Culture.

Mogens Trolle Larsen: Leder af The Old Assyrian Text Project: Dette projekt indebærer tæt samarbejde med forskere i Leiden, Paris og Mainz.

Bo Dahl Hermansen: 'Deputy director' i 'The Ba'ja Neolithic Project', ex oriente, Berlin. Medarbejder ved den videnskabelige bearbejdelse og udgivelse af fund fra udgravningerne i Basta, Freie Universität Berlin.

Ingrid Hjelm: Forskningsnetværk: SES (Société d'Etudes Samaritaines; bestyrelsesmedlem), EABS (European Organisation of Biblical Studies), SBL (Society of Biblical Literature), CB (Collegium Biblicum), PSCO (Philadelphia Seminar on Christian Origins).

Susanne Kerner: Keramikspecialist ved German Archaeological Institutes projekt "Hujeirat al-Ghuzlan" i Aqaba, Jordan. Medlem af studiegruppen "ZK".

Forskningsophold i udlandet

Anne Haslund Hansen: 10 ugers forskningsophold i Oxford, England i forbindelse med ph.d.-studier.

Bo Dahl Hermansen: Forskningsophold i Amman, Jordan, februar 2005 og september 2005 og i Berlin, juni 2005.

Susanne Kerner: Forskningsophold i Amman og Umm Qais i Jordan, august 2005, for at studere keramikken fra klassisk Gadara og materialet fra Aqaba dateret til Den Tidlige Bronzealder.

Feltarbejder

Jesper Eidem: Afvikling af den fortsatte danske udgravning på Tell Aushariye (Syrien), april-maj.

Annette Haaber Ihle: Feltarbejde 1.3.2005- 7.2.2006 på tre muslimske, private skoler i københavnsområdet.

Ingolf Thuesen, Charlott Hoffmann Jensen, Bo Dahl Hermansen: Udgravninger på Shkarat Msaied, en tidlig-neolitik boplads i det sydlige Jordan i april-maj, august-september og oktober 2005.

Ingolf Thuesen: Udgravninger i Nebo-området, Jordan, april 2005.

Alan Walmsley: Det dansk-jordanske "Islamic Jarash Project" i Jordan. Her udgraves og restaureres den umayyadiske (661-750 e.v.t.) moske i Jarash, som er en betydningsfuld urban site fra den klassiske og post-klassiske periode i Jordan. Nærorientalsk arkæologisk feltskole.

Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier

Ledelse

Afdelingsleder er lektor Søren T. Thuesen.

Adresse

Strandgade 100 H
1401 København K
Telefon 35 32 96 71
Fax 35 32 96 61
eskimologi@hum.ku.dk
www.eskimologi.ku.dk

Seneste historiske udvikling

Afdelingens medarbejdere har i 2005 deltaget aktivt i organisationsopbygningen på det nye institut, ligesom det har været højt prioriteret at få afdelingens forskere til at fungere som et mere sammenhængende team, bl.a. gennem udarbejdelse af ansøgninger om større fælles forskningsprojekter til forskningsrådet og diskussioner af en forskningsformidlingsstrategi for faget.

Fysiske rammer

Afdelingen har siden 1993 været fysisk placeret i Dansk Polarcenters bygning på Grønlands Handels Plads, Strandgade 100H. Afdelingen befinder sig på 3. sal, hvor der er forsker- og sekretærkontorer og ét undervisningslokale; på 2. etage findes en større fællessal; i stuen huses et af verdens største arktiske fagbiblioteker, som afdelingen driver sammen med Dansk Polarcenter og Arktisk Institut.

Personaleforhold

Robert Peary fratrådte 15.4.2005 som forskningsassistent på projektet "Fortællinger på Inukturn". Bent Nielsen fratrådte som ph.d.-stipendiat 31.1.2005 og tiltrådte som akademisk medarbejder 1.3.2005.

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskningsvirksomhed omfatter kulturelle, samfundsvidenskabelige og sproglige emner. Geografisk er forskningen koncentreret om inuit-områderne i Grønland, Canada, Alaska og Sibirien med hovedvægten lagt på Grønland. Forskningen har været organiseret i følgende projekter:

1. Forskningsprojekter

Fortsættelse af "Fortællinger på Inukturn" (Arnaq Grove).

Afslutning af "Eskimoer i Sibirien. Etnicitet og overlevelse i postsovjetsk kontekst" (Bent Nielsen).

Fortsættelse af "Det vestgrønlandske jordemodervæsen i perioden 1820-1920 med særligt fokus på de grønlandske jordemødres status og sociale position, samt deres rolle som mellemmand mellem, de danske embedsmænd og den grønlandske befolkning" (Mette Rønsager).

Fortsættelse af "Repræsentationsproblemer og politiske diskurser i arktisk naturforvaltning" (Frank Sejersen).

Afslutning af "Grønlandske myter og sagn som etnohistoriske kilder". Databasen gøres tilgængelig på nettet i 2005 (Birgitte Sonne).

Fortsættelse af "Sisimiut – fra hvalfangstkoloni til industrisamfund: en etnohistorisk undersøgelse af dynamik og lokal identitet i Grønlands næststørste by" (Søren T. Thuesen).

Fortsættelse af "Tidsmarkering i det grønlandske sprog" (Frederikke Blytmann Trondhjem).

Fortsættelse af "Moderne grønlandsk billedkunst – En undersøgelse af den grønlandske kunstinstitution og dens refleksion af lokale og globale processer i værker og praksis" (Jørgen Trondhjem).

Faglige og administrative hverv

Arnaq Grove: Censor ved Ilisimatusarfik, medlem af bestyrelsen for Det Grønlandske Selskab og medlem af Socialforskningsinstituttets evalueringsgruppe i forbindelse med socialt udsatte grønlandere i Danmark.

Bent Nielsen: Medlem af bestyrelsen for Det Grønlandske Selskab og suppleant i bestyrelsen for Inforon.

Mette Rønsager: Medlem af institutrådet.

Frank Sejersen: Studieleder, og medlem af udvalget for Polarbiblioteket; medlem af arbejdsgruppe under International Conference on Arctic Research Planning (ICARP), medlem af styringsgruppen for det internationale forskningsprogram "Sea Ice Knowledge and Use in the North. Documenting Environmental and Social Change in Arctic Communities, 1957-2007"; censor ved Afdeling for Etnografi og Socialantropologi, Aarhus Universitet og Grønlands Universitet/Ilisimatusarfik; formand for instituttets It-udvalg og arbejdsmiljøudvalg, samt medlem af uddannelsesudvalget, institutråd, institutbestyrelse og koordinationsudvalg.

Søren T. Thuesen: Afdelingsleder, repræsentant for danske universiteter i styregruppen for IPSSAS (International ph.d.-School for Studies in Arctic Societies), medlem af

styregruppen for Vestnordens Historie, medlem af udvalget for Polarbiblioteket; censor ved Grønlands Universitet/Ilisimatusarfik; medlem af instituttets afdelingsledergruppe, institutråd; samarbejdsudvalg og forskningsudvalg.

Frederikke B. Trondhjem: Medlem af instituttets udvalg for Åben Uddannelse og Forum for Kommunikativ Sprogindlæring.

Jørgen Trondhjem: Medlem af instituttets samarbejdsudvalg.

Formidling

Redaktionelle hverv

Bent Nielsen: Medlem af Det Grønlandske Selskabs Strategiudvalg og redaktør for "Tjukotka i fortid og nutid".

Søren T. Thuesen: Medlem af fagredaktion for "Vestnordens Historie".

Søren T. Thuesen og Frank Sejersen: Medlem af redaktionen for "Grønlandsforskning – historie og perspektiver".

Nationalt og internationalt forskingssamarbejde og gæsteforskere

Afdelingen deltager i et samarbejde mellem universiteter fra Danmark, Grønland, Canada, Alaska, Frankrig og Storbritannien om at drive en international ph.d.-skole for arktiske, humanistiske studier, IPSSAS (International Ph.d.-school for Studies in Arctic Societies). Afdelingen huser sekretariatet for IPSSAS og er repræsenteret i styringsgruppen for skolen.

Afdelingen samarbejder om sprogpædagogiske problemstillinger med INALCO, Paris. Arnaq Grove samarbejder med prof. Nicole Tersis, CNRS, Paris om østgrønlandsk fortællesprog og er konsulent på Nicole Tersis' Østgrønlandsk-fransk-dansk ordbog.

Forskningsophold i udlandet

Frederikke Trondhjem: Har i februar-marts lavet feltarbejde i Nuuk og Sisimiut (Grønland) om 'Tidsmarkering i det grønlandske sprog', og Jørgen Trondhjem har i september lavet feltarbejde i Nuuk (Grønland) og undervist ved Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet) om moderne grønlandsk billedkunst.

Afdeling for Indianske Sprog og Kulturer

Ledelse

Lektor Una Canger er afdelingsleder.

Organisation

I forbindelse med sammenlægningen er faget Indianske Sprog og Kulturer ikke længere en afdeling på Institut for Religionshistorie men på Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

Adresse

Artillerivej 86
2300 København S
Telefon 35 32 89 57

Fax 35 32 89 56
tors@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/religion/indiansk

Seneste historiske udvikling

Una Canger modtog undervisningsprisen "Årets Harald" 2005 på Københavns Universitet.

Personaleforhold

Ph.d. Jesper Nielsen tiltrådte som amanuensis 1.8.2005.

Forskningsvirksomhed

Der arbejdes med analyse af sprogødet mellem spansk og nahuatl i begyndelsen af 1500-tallet, af de tidligste traditioner for brugen af det latinske alfabet til at skrive nahuatl med, og med håndteringen (udgivelse, kommentering og oversættelse) af nahuatl tekster fra det 16. århundrede (U. Canger).

Der arbejdes med moderne nahuatl dialekter med fokus på Sierra de Puebla nahuatl og Tabasco nahuatl (U. Canger).

Der arbejdes med ikonografi og skriftsystemer i det præcolumbianske Mesoamerika, primært hos olmekerne, mayaeerne og Teotihuacan (J. Nielsen).

Der arbejdes med mesoamerikanske skabelsesmyter og shamanisme i maya-området med fokus på Popol Vuh (J. Nielsen).

Formidling

Redaktionelle hverv

Una Canger: Redaktør af serien Travaux du cercle linguistique de Copenhague.

Center for Komparative Kulturstudier

Centret ledes af Esther Fihl, og studienævnformand er Marie Roesgaard.

Organisation

Centret er et tværvideenskabeligt samlingssted på Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, hvor teoretiske og empiriske problemstillinger sammenstilles på nye måder. Et vigtigt formål med dette er at fremme samarbejdet mellem de mange fag i instituttet, så nyskabende undervisningsformer og forskningsfelter inden for samfund, kultur, religion og sprog kan etableres, og på den måde øge forståelsen af de komplekse processer, vi er vidne til i verden i dag.

Centret er tillige vært for instituttets fælles tilvalgs- og BA.-kurser. Her fokuseres der på de mangeartede måder, hvorpå mennesker danner sociale og kulturelle fællesskaber over tid. Hovedvægten lægges på studiet af samfunds- og kulturprocesser og på de forhold, der går på tværs af samfund, og som ofte diskuteres under overskrifter som reparation, migration, diaspora og globalisering. De udbudte kurser er funderet på samfunds- og kulturanalyser hentet fra instituttets mangfoldige empiri og på antropologisk teori og metode. Formålet er således ikke alene at gøre teoreti-

ske betragtninger relevante og meningsfulde i konkrete kontekster, men også at bruge empirien til at give nye vinkler til, de teoretiske diskussioner.

Adresse

Leifsgade 33, 7
2300 København S
Telefon 35 32 88 46
Fax 35 32 88 35
efihl@hum.ku.dk
www.komparativekulturstudier.ku.dk

Personaleforhold

Cand.scient.anth. Daniella Kuzmanovic blev ansat 1.2.2005 som ph.d.-stipendiat. Vejleder er Esther Fihl.

Cand.mag. Bjørn Garberg fratrådte i april stillingen som ph.d.-stipendiat efter forsvar af ph.d.-afhandling.

Ekstern lektor Frida Hastrup blev ansat den 1.5.2005 som forskningsassistent.

Amanuensis Janne Bjerre fratrådte stillingen til fordel for et ph.d.-stipendium ved Roskilde Universitetscenter 1.8.2005.

Ph.d. Lars Højer blev ansat 1.8.2005 som adjunkt.

Cand.mag. Mikkel Bille blev 1.10.2005 tildelt et ph.d.-internationaliseringsstipendium. Vejledere er Victor Buchli og Chris Tilley, begge Department of Anthropology, University College London samt Esther Fihl ved Center for Komparative Kultur Studier.

Forskningsvirksomhed

Centerets forskningsvirksomhed er tematisk set bredt funderet og tager udgangspunkt i forskellige regioner i verden.

Forskningsprojekter

Den moderne iranske demokratiseringsproces (Janne Bjerre Christensen).

Fiskersamfundet i Tranquebar – fra kollaps til rekonstruktion efter tsunamien (Esther Fihl og Frida Hastrup).

Dansk kolonialisme og kulturmøder (Esther Fihl).

Dansk oversøisk koloni-, rejse- og ekspeditionsvirksomhed fra år 1600, herunder analyser af den "før-antropologiske fase" og dens betydning for udformningen af kulturvidenskaben i Danmark (Esther Fihl).

Uncertain Business. An Anthropological study of exchange, protection and insurance in Mongolia's new trading culture (Lars Højer).

Ph.d.-projekter

Cultural Heritage and the settling of Bedouins in Syria. Domestic Interior in Transition: Space, Objects and Temporality (Mikkel Bille).

Den muslimske minoritet Hui i Beijing, Kina (Bjørn Garberg).

Civilisation og politisk kultur i Tyrkiet (Daniella Kuzmanovic).

Demokrati, religion og politik i Indonesien (Kristian Morville).

Materiel kultur og national identitet i Slovakiet (Nicolette Makovicky).

Koreanske genstandssamlinger som interkulturelle dokumenter (Martin Petersen).

Græske og danske børn og unges opfattelser af Europa (Trine Willert).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Esther Fihl: Medlem af seniorforskeransættelsesudvalg ved Dansk Folkemindesamling og formandskab i bedømmelsesudvalg for dansk doktordisputats ved Københavns Universitet.

Udvalg og fonde

Esther Fihl: Medlem af censorkorpset ved Institut for Antropologi, K. Medlem af censorkorpset for Afdeling for Antropologi og Etnografi, Aarhus Universitet. Medlem af Institutråd ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier. Medlem af Uddannelsesudvalget ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier. Formand for VIP-routineudvalget ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

Lars Højer: Medlem af bestyrelsen af Dansk Mongolsk Selskab og medlem af it-udvalget ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

Kristian Morville: Medlem af Udvalget for Tilvalg og Åbent Universitet ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Esther Fihl og Frida Hastrup: Har virket som konsulenter i forhold til formuleringen og igangsættelsen af humanitære hjælpeprogrammer i Tranquebar, Sydindien på baggrund af flodbølgekatastrofen i Asien.

Tillidshverv

Esther Fihl: Medlem af Statens Forskningsråd for Kultur og Kommunikation, herunder også medlem af ph.d.-udvalget. Tværforskningsrådsligt initiativ, Danmark i en internationaliseret verden. Medlem af program til uddeling af Ludomani-forskningsmidler, Sundhedsministeriet. Det danske medlem i styrelsen for NIAS (Nordisk Institut for Asiastudier), beskikket af Nordisk Råd. Udvalg for Alkoholmisbrugsforskning, beskikket af Det frie Forskningsråd. Medlem af Nationalmuseets eksterne forskningsudvalg. Medlem af Folkemindesamlingens eksterne forskningsudvalg. Medlem af Kontaktgruppe for integrationsforskning, Integrationsministeriet.

Formidling

Centerets medarbejdere er bredt engageret i formidlingsvirksomhed til et dansk publikum, bl.a. ved bidrag til populærvidenskabelige værker samt foredragsvirksomhed og medieoptræden.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Esther Fihl og Frida Hastrup: "Nationalmuseets Tranquebar Initiativ: Et tværdisciplinært forsknings- og restaureringsprojekt" ved en række indiske og danske museer og universiteter.

Esther Fihl: "Carlsbergfondets Projekt Dansk Nomadeforskning" ved en række danske universiteter og museer.

Nicolette Makovicky: "Modern Traditions in Central Slovak Textile Arts" ved Museum of Archaeology and Anthropology, University of Cambridge.

Forskningsophold i udlandet

Esther Fihl: Forskningsophold i Tranquebar, Sydindien i august måned.

Kristian Morville: Visiting Fellow ved the International Institute for Asian Studies (IIAS) i Leiden, Holland, 1.2.-28.4.2005.

Feltarbejde

Frida Hastrup: Har i februar og marts været på feltarbejde og samlet data ind i forhold til tsunamienes sociale og kulturelle eftervirkninger i Tranquebar, Sydindien.

Daniella Kuzmanovic: Påbegyndte medio september sit feltarbejde i Ankara, Tyrkiet, og det forventes afsluttet juni 2006.

Nicolette Makovicky: Har været 13 måneder på feltarbejde, heraf 2 uger i 2005 i Banská Bystrica, Spania Dolina, Staré Hory, Slovakiet.

Kristian Morville: Har været en måned tilbage i felten og indsamlet supplerende materiale blandt muslimske studenteraktivister i Yogyakarta, Indonesien.

Martin Petersen: Har i februar til juli været på feltarbejde i Korea og samlet data ind i forhold til Nationalmuseets samlinger af koreanske genstande i Danmark.

Netværk

Lars Højer: Medlem af Mongolian and Inner Asia Studies Unit. Medlem af The Nordic and East/Central European Network for Qualitative Social Research.

Afdeling for Minoritetsstudier

Ledelse

Afdeling for Minoritetsstudier flyttede i januar 2005 fra Institut for Nordisk Filologi til Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier med lektor Helen Krag som afdelings- og studieleder. Per 1. oktober 2005 deltes funktionerne således, at Kirsten Thisted blev studieleder og Helen Krag afdelingsleder.

Personaleforhold

Helen Krag modtog i 2005 den danske lærebogspris for udkastet til en lærebog om Minoritetsforskningens teorier, som skrives i 2005/2006.

Adresse

Leifsgade 33, 7
2300 København S
Telefon 35 32 85 30
minist@hum.ku.dk
www.minoritetsstudier.ku.dk

Forskningsvirksomhed

Projekt "Mangfoldighed i en skoleklasse i efterkrigstidens Wien" (Helen Krag).

Minoritetsstrategier blandt koptere i Egypten (Lise Paulsen Galal).

Mindre undersøgelse af transnationale minoritetsstrategier blandt koptere i USA (Lise Paulsen Galal).

Imamuddannelse i Europa: politisk redskab eller minoritetsstrategi? (Birgitte Schepelehn).

Projekt "Som spæk og vand? Gensidige fortolkninger af kulturmødet Danmark-Grønland" (Kirsten Thisted, fortsat fra 2004).

Projekt om "Lov og litteratur i Rigsfællesskabet," sammen med professor Hanne Petersen, Københavns Universitet, og Malan Marnarsdottir, Færøernes Universitet (Kirsten Thisted).

Projekt finansieret af Socialministeriet om "Stofmisbrug blandt etniske minoriteter i Danmark" i samarbejde med Helle Rahbæk og Kirsten Hvenegård. Projektet afsluttedes i december 2005 (Jacob Als Thomsen).

Projekt om strategier i oplysningsarbejde med etniske minoriteter i samarbejde med Københavns Kommune (Jacob Als Thomsen).

Projekt om psykisk syge med etnisk minoritetsbaggrund i Distriktspsykiatrien i samarbejde med Distriktspsykiatrien i Ishøj/Vallensbæk (Jacob Als Thomsen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Helen Krag: Var formand for et bedømmelsesudvalg vedr. en ph.d.-afhandling og medlem af et bedømmelsesudvalg vedr. prisopgaver.

Kirsten Thisted: Var vejleder for 9 specialestuderende, delvejleder på to andre samt bedømmer på to specialer.

Tillidshverv

Afdelingens medarbejdere er medlemmer af censorkorpset ved Roskilde Universitetscenter, Kultur- og sprogødestudier.

Lise Galal: Er medlem af studienævn. Ansvarlig for Åbent Universitet ved Minoritetsstudier og næstformand i Forum for Islamforskning.

Helen Krag: Er bestyrelsesmedlem i Selskab for Dansk Kaukasusforskning og medlem af diverse redaktionelle udvalg og forberedelsesudvalg vedr. instituttets fusion. Hun er formand for instituttets forskningsudvalg, medlem af institutråd, koordinationsudvalget og studienævn; indtil 1. oktober studieleder.

Kirsten Thisted: Er medlem af instituttets uddannelsesudvalg og formand for fagets studienævn. Fra 1. oktober studieleder. Kirsten Thisted er endvidere tilknyttet censorkorpset ved Institut for sprog, litteratur og medier, Grønlands Universitet, bestyrelsesmedlem i Det grønlandske Selskab og i Ewald Tang Kristensen Selskabet. Deltager desuden i arbejdsgruppe vedrørende tværfakultære undervisningsudbud i køns- og ligestillingsperspektiver ved Københavns Universitet. Gruppen er nedsat af Københavns Universitets rektor 2004, rapport afleveret 2005.

Formidling

Afdelingens medarbejdere er bredt engagerede mod samfundet ved foredragsvirksomhed og optræder jævnligt i de danske medier.

Afdelingen arrangerer desuden under titlen "Minoritetsstudiers venner" en række foredrag om minoritetsforskningsrelevante emner. I 2005 blev der afholdt 3 foredragsaftener.

Udgivervirksomhed og redaktionelle hverv

Afdelingen udgiver skriftserien "Fra Minoritetsstudiers værksted", redaktionsmedlemmer er Lise Paulsen Galal

(ansv.), Birgitte Schepelehn Johansen og Helen Krag. I 2005 blev udgivet 2 numre.

Lise Galal: Er medlem af redaktionen på webtidsskriftet 'Islamforskning'.

Kirsten Thisted: Sidder i det redaktionelle udvalg i Det grønlandske Selskab. Kirsten Thisted har desuden udgivet en oversættelse af en grønlandsk roman, med efterskrift og noter.

Jacob Als Thomsen: Er medlem af 'the editorial board' ved Social Thought & Research, Kansas University.

Kongresser og symposier

Medarrangør af konference om tolkning. Afholdt af Minoritetsstudier og Dansk som Andet sprog (Kirsten Thisted).

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Netværk

Lise Galal: Er medlem af FIFO (Forum for Islamforskning), Nordisk Mellemøstnetværk.

Birgitte Schepelehn: Er medarbejder på satsningsområdet Religion i det 21. århundrede.

Kirsten Thisted: Er medlem af "Kulturnetværk" under ledelse af Anne Scott Sørensen, Syddansk Universitet. Deltager endvidere i en række uformelle netværk omkring forskning i Arktis, postkolonialisme mv.

Jacob Als Thomsen: Er medlem af netværk for Etniske minoriteters Sundhed og har samarbejdet med Videnscenter for Transkulturel Psykiatri, Rigshospitalet.

Kirsten Thisted: Samarbejder med en lang række andre forskere ved universiteter i Arktis og Vestnorden. Herunder projekt "From oral tradition to rap" (IPY-projekt – Inuit Polar Year). I tilknytning til IPY endvidere projektet: "Det urbane Grønland – bevægelser, narrativer og kreativitet", projektleder Søren Thuesen, TORS, KU. Projektet har opnået støtte fra Forskningsrådene. Forbereder endvidere et projekt sammen med professor Hanne Petersen, KU, og Malan Marnarsdottir, Færøernes Universitet.

Afdeling for Religionshistorie

Ledelse

Afdelingen ledes af afdelingsleder Erik Reenberg Sand og studieleder er Morten Warmind.

Organisation

Afdelingen danner ramme om de tre religionsvidenskabelige fag: Kristendomshistorie, religionshistorie og religionssociologi med en fælles grunduddannelse og magisterkonferens.

Adresse

Artillerivej 86
2300 København S
Telefon 35 32 89 57
Fax 35 32 89 56
religion@hum.ku.dk
www.hum.ku.dk/religion

Personaleforhold

Fil.dr. Catharina Raudvere tiltrådte som professor i religionsvidenskab 1.1.2005.

Lektor, dr.teol. Carsten Breengård fratrådte sin stilling 1.8.2005.

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskningsvirksomhed er bredt funderet, både inden for de klassiske kristendoms- og religionshistoriske stofområder, herunder forskningshistorien, og inden for religiøse forhold i nutidige samfund.

Forskningsområder

Santalerne i Indien (Peter B. Andersen).

Social integration og religiøse forandringer i Danmark, herunder den religiøse bevægelse Scientology (Peter B. Andersen).

Religion og sekularisering i Europa og USA (Peter B. Andersen og Peter Lüchau).

Teologi og erkendelsesteori hos Luther (Carsten Breengård).

Danmarks europæisering i begyndende højmiddelalder (Carsten Breengård).

Den tyske nazisme som religion (Carsten Breengård).

En religionssociologisk analyse af de russisk-ortodokse menigheder i Danmark med fokus på religion i transformation (Annika Hvithamar).

Religion som fremmedhed i dansk politik: En sammenligning af italesættelser af henholdsvis jøder og muslimer i dansk politik 1903-1945 og 1967-2004 (Brian Jacobsen).

Religion og kognition: Den kognitive basis for fænomenet religion (Anders Lisdorf).

Folkekirken som national samler? Institutionaliseret kristendom og national identitet i Danmark (Peter Lüchau).

Førkristen nordisk religion (Catharina Raudvere).

Sufismens ritualer (Catharina Raudvere).

Islam i Tyrkiet og i Bosnien (Catharina Raudvere).

Den danske stats forhold til religion – sekulariseringsprocessen belyst gennem en kortlægning og analyse af lovgivningen vedrørende religionsundervisningen i den danske folkeskole (Niels Reeh).

Religiøse forandringer på Hawaii (Mikael Rothstein).

Religion blandt penan-folket i Sarawak, Borneo (Mikael Rothstein).

Nye religioner i Vesten (Mikael Rothstein).

Religion og ret i Indien (Erik Reenberg Sand).

Religion og sekularisme i Indien (Erik Reenberg Sand).

Forfædre kult i hindutraditionen (Erik Reenberg Sand).

Komparativ ritualteori: Divination (Jørgen Podemann Sørensen).

Religionens retorik (Jørgen Podemann Sørensen).

Den ægyptiske illustrerede dødelitteratur (Jørgen Podemann Sørensen).

Religionsvidenskabernes historie (Tove Tybjerg).

Religion i cyberspace (Margit Warburg).

Religion og globalisering (Margit Warburg).

Baha'i (Margit Warburg).

Migration, globalisering og religiøs forandring blandt danskere i ind- og udland (Margit Warburg).

Dansk civilreligion (Margit Warburg).

Religioner i Nordvesteuropas forhistorie og middelalder (keltisk og germansk religion) (Morten Warmind).

Hellenistiske religioner (Morten Warmind).

Religioner i Danmark i nutiden (Morten Warmind).

Indkredsninger af betydningsaspekter ved forestillingerne om sjælens udødelighed og evigt liv – ud fra et wittgenstein'iansk perspektiv (Peter Westergård).

Friedrich Nietzsches sene tænkning med særlig henblik på religionsbegrebet samt erkendelsesteoretiske spørgsmål (Peter Westergård).

Gudsopfattelser i babylonsk-assyriske, religiøse tekster (Peter Westh).

Omvendelse til islam i Danmark (Kate Østergård).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Catharina Raudvere: Har været medlem af tre bedømmelsesudvalg til ph.d.-afhandlinger ved Lunds universitet samt været ekstern bedømmer af et projekt for Riksbankens Jubileumsfond, Sverige.

Catharina Raudvere og Margit Warburg: Medlemmer af et bedømmelsesudvalg til førsteamanuensisstilling ved Institut for klassisk filologi, russisk og religionsvitenskap, universitetet i Bergen.

Mikael Rothstein: Medlem af et bedømmelsesudvalg til ph.d.-udvalg ved Universitetet i Bergen.

Margit Warburg: Medlem af et bedømmelsesudvalg til et adjunktur i religionssociologi, Institut for Religionsvidenskab, Aarhus Universitet, samt formand for et bedømmelsesudvalg til en ph.d.-afhandling ved Det Humanistiske Fakultet, KU.

Udvalg og fonde

Catharina Raudvere: Medlem af tilrettelæggelsesgruppe 10 (religionsvidenskab og ikke-europæiske sprog) ved Vetenskapsrådet (Sverige) samt medlem af bestyrelsen for det Svenske Forskningsinstitut i Istanbul, Tyrkiet.

Margit Warburg: Formand for bestyrelsen for Dansk-Israelsk Studiefond til minde om Josef og Regine Nachemsohn.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Margit Warburg: Medlem af Udvalget vedrørende Trossamfund under Kirkeministeriet samt medlem af Kirkeforskningsinstituttets (KIFOs) bestyrelse i Oslo.

Tillidshverv

Peter B. Andersen: Medlem af The Board of the European Association for South Asian Studies.

Peter B. Andersen, Peter Lüchau, Morten Warmind og Mikael Rothstein: Er henholdsvis formand, sekretær og bestyrelsesmedlemmer i Religionshistorisk Forening.

Mikael Rothstein og Margit Warburg: Medlemmer af bestyrelsen for Danish Association for the History of Religions (DAHR).

Kate Østergård og Peter Westh: Bestyrelsessuppleanter for Danish Association for the History of Religions (DAHR).

Formidling

Afdelingens medarbejdere er bredt engageret i formidlingsvirksomhed til et dansk publikum, bl.a. ved bidrag til håndbøger og populærvidenskabelige værker samt foredragsvirksomhed, f.eks. på Folkeuniversitetet, Nationalmuseet og ved gymnasieskolernes efteruddannelseskurser.

Redaktionelle hverv

Catharina Raudvere: Medlem af redaktionskomiteen for *Temenos. Studies in Comparative Religion Presented by Scholars in Denmark, Finland, Norway and Sweden*.

Erik Reenberg Sand og Peter K. Westergård: Medlemmer af redaktionen af *Studies in Religion*, Aarhus Universitetsforlag.

Mikael Rothstein: Medredaktør af *Chaos*, Dansk-norsk tidsskrift for Religionshistoriske Studier, medlem af den rådgivende redaktionskomité for tidsskriftet *JASANAS. Journal of Alternative Spiritualities and New Age Studies*, samt medlem af redaktionskomiteen for en bogserie om Europas religionshistorie tilknyttet et forskningsprojekt ved Syddansk Universitet.

Mikael Rothstein og Margit Warburg: Medlemmer af redaktionen for serierne *Renner Studies on New Religions* (Århus University Press) og *Nye Religioner* (Gyldendal).

Margit Warburg: Medlem af redaktionen af *Rambam*, Tidsskrift for jødisk kultur og forskning og medlem af Editorial Board af *H-Baha'i*.

Kongresser og symposier

Anders Lisdorf: Arrangør af konferencen "Unveiling the hidden – an interdisciplinary conference on the phenomenon divination", København 1.8.-3.8.

Erik Reenberg Sand: Medarrangør af den nordiske workshop "Indiske religioner i Norden", København 22.9. samt af workshop-række om Religion og sekularisme i Sydasiens.

Catharina Raudvere, Uzma Rehman, Søren Lassen og Oluf Schönbeck: Arrangører af seminar om Sufi-kultur, København 28.10.

Margit Warburg og Brian Jacobsen: Tilrettelæggelse og ledelse af symposiet "Tørre Tal om Troen. Religionsdemografi i Danmark i det 21. århundrede", København, 3.3.

Margit Warburg, Annika Hvithamar og Brian Jacobsen: Tilrettelæggelse og ledelse af konferencen "Religion out of Place. Civil Religion, Nationalism, and Globalization in the 21st Century", København, 29.8.-31.8.

Kate Østergaard: Medarrangør af forskningsseminaret "Konversionsmodeller", København 27.9.-28.9.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde**Forskningsophold i udlandet**

Peter B. Andersen: Har været på forsknings- og uddannelsesophold i Indien (medfinansieret af Kompetencefonden).

Mikael Rothstein: Har været på feltarbejde i Sarawak, Borneo og på Hawaii.

Erik Reenberg Sand: Uddannelsesophold i Indien.

Netværk

Peter B. Andersen og Peter Lüchau: Deltagere i projektet "Norms and Values in the Integration Proces", som udvikles af Socialforskningsinstituttet og Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut under Ministeriet for Flytninge, Indvandrere og Integrations forskningsprogram for velfærdsforskning.

Catharina Raudvere: Medlem af ledelsesgruppen for projektet "Vägar till Midgård. Långtidsperspektiv på förkristen nordisk religion", som blev støttet af Riksbankens Jubileumsfond. Projektet fortsætter med at arrangere seminarer og publicerer en skriftserie.

Niels Reeh, Erik Reenberg Sand og Margit Warburg: Medlemmer af bestyrelsen for Forskerskolen Religion og Samfund, der varetager forskeruddannelse inden for de teologiske og religionsvidenskabelige fagområder, og er et samarbejde mellem afdelingen og Det Teologiske Fakultet. Niels Reeh er 1.11 erstattet af Brian Jacobsen.

Mikael Rothstein: Medlem af styregruppen for projektet "Europas religionshistorie" ved Syddansk Universitet samt tilknyttet projektet "Religion og populærkultur" ved Universitetet i Trondheim, Norge.

Margit Warburg: Leder (sammen med Armin Geertz, Aarhus Universitet) Renner-projektet "Globalisering og de nye religioner", som er støttet af Statens Humanistiske Forskningsråd. Øvrige ledelsesmedlemmer fra instituttet er Annika Hvithamar og Mikael Rothstein.

Margit Warburg: Næstformand i styregruppen for KU's tværfakultære satsningsområde Religion i det 21. århundrede. Hun er ligeledes formand for netværksledelsen for satsningsområdets hovedområde Religion i transformation, ligesom Erik Reenberg Sand er medlem af netværksledelsen for hovedområdet Religion mellem konflikt og forsoning.

Østeuropæisk Afdeling**Ledelse**

Afdelingsleder var indtil 31.1.2005 lektor, cand.mag. et. art. Lars Nørgård, herefter professor, dr.phil. Jens Nørgård-Sørensen.

Organisation

Afdelingen har to studienævne for henholdsvis moderne græsk og de slaviske fag.

Adresse

Snorregade 17-19
2300 København S
Telefon 35 32 85 40
Fax 35 32 85 32
tors@hum.ku.dk
www.tors.ku.dk

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning dækker geografisk Rusland/SNG, de øvrige øst- og centraleuropæiske lande samt Balkan med Grækenland. Forskningsvirksomheden falder hovedsageligt inden for de tre traditionelle hovedgrene: lingvistik, kulturhistorie/litteratur, historie/samfundsfag.

1. Russisk sprog og litteratur

Inden for Grammatikaliseringprojektet, finansieret af Forskningsrådet for Kunst og Kultur (FKK), har Jens Nørgård-Sørensen arbejdet videre med centrale emner i de russiske verbers historie og bl.a. skrevet to artikler om udviklingen af konjunktiv. Endvidere har han gennemført et typologisk studie af analogiske processer i sproghistorien og skrevet en artikel herom. Inden for samme projekt har Karin Larsen arbejdet videre med sit post.doc.-projekt om udviklingen af de russiske adjektivers kort- og langformer. Hun har indsamlet og klassificeret materiale fra fire russi-

ske krøniketekster fra 16.-18. århundrede, og de nye resultater er herefter analyseret i relation til tidligere russiske krøniketekster.

Alex Fryszman har videreført sin forskning i den russiske litteratur- og kulturforsker Bachtin.

Joel Nordborg Nielsen har fortsat med arbejdet på en dansk-russisk erhvervsordbog og skrevet kapitlet "Konjunktioner" til sit kompendium i russisk morfologi samt videreført sin forskning i deagentiveringsstrukturer i russisk og ukrainsk og sin kontrastive undersøgelse af idiomer i dansk og russisk. Endelig arbejder han med en kortlægning af den såkaldte tilstandskategori hos den russiske forfatter Gogol.

Elena Lorentzen har videreført sit kontrastive projekt om russiske og danske adjektiver og arbejdet med redigering af sin ordbog dansk-russisk/russisk-dansk.

Anja Snebjerg har fortsat arbejdet på sit ph.d.-projekt om moderne russisk talordsmorfologi, bl.a. med statistisk behandling af data indsamlet ved feltarbejde i Moskva.

2. Østeuropas historie/samfundsfag

Hans Bagger har til projektet "Østeuropas historie og kultur" skrevet kapitlet "Nationernes forår, 1795-1867" og publiceret en artikel om Tjukotkas indlemelse i Det Russiske Imperium.

Niels Erik Rosenfeldt har arbejdet med oversættelsen af afhandlingen "Den 'særlige' verden, Stalins magtapparat og sovjet-systemets hemmelige kommunikationsstrukturer". Endvidere har han stort set færdiggjort den bredere fremstilling "Stalin. En diktator og hans system" og lagt planer for yderligere en fremstilling af en af grundfaserne i sovjetkommunismens historie.

3. Moderne græsk sprog og litteratur samt byzantinistik

Sysse Gudrun Engberg har færdigskrevet første bind af monografien "Profetie-Anagnosmata-Prophetologion: The Story of a Liturgical Book". Der henstår færdiggørelsen af bind 2, som skal indeholde kodikologiske beskrivelser af 204 profetologhåndskrifter.

Lena Hoff har fortsat arbejdet med sit ph.d.-projekt om den græske digter og kunstkritiker Nicolas Calas. Hun har i to omgange besøgt Calasarkivet i Athen samt arbejdet på British Library, London, på biblioteker i Oxford og, under et ophold i USA, på New York Public Library og på Nanos Valaoritiskarkivet på Princeton.

Lars Nørgård har færdiggjort sin afhandling om den græske digter Andreas Laskaratos og hans forbindelse til den danske præst Theodor Hansen (1865-1901). Afhandlingen blev i maj forsvaret for den svenske doktorgrad ved Göteborgs universitet og er nu under udgivelse på et græsk forlag. En festskriftartikel om samme emne er færdiggjort og publiceret, og en mindre monografi om H.C. Andersen-receptionen i Grækenland i perioden 1865-1905 er under udarbejdelse.

Sophia Scopetea har færdiggjort en kritisk udgave af Georg Sarandaris' værker, bind 2. Bogen er under udgivelse på et græsk forlag.

Peter Vejleskov har videreført sit post.doc.-projekt om sprogbeskrivelse og sprogstrid i Grækenland i det 19. århundrede.

Trine Willert har fortsat arbejdet med sin ph.d.-afhandling med arbejdstitlen "European awareness and national schools – A qualitative study with school pupils in Greece and Denmark".

4. Polsk

Krzysztof Stala har forberedt en artikel om de polske intellektuelles billede af Vest i perioden efter 1945 og har endvidere arbejdet med færdiggørelse af bogen "Inventing the Modern Pole. The Idea of Modernity in Polish Culture".

Endelig har han færdiggjort en artikel om den polske forfatter W. Gombrowicz.

5. Balkanistik/bulgarsk

Jørn Ivar Qvonje har fortsat arbejdet med en bulgarsk grammatik. Et kapitel om de bulgarske konjunktioner er afsluttet. Det fonetiske afsnit er under omarbejdelse pga. et vokalfonemsammenfald i samtidigt bulgarsk. En konklusion på det større arbejde om udtryksmåderne for personalpronominal possessor i balkansprogene, de omkringliggende sprog og Østersøsprogene er under affattelse.

6. Andet

Daria Morgounova har indledt sit ph.d.-projekt om gruppeidentitet og sprog hos yupik-eskimoerne på henholdsvis Tjukotka-halvøen i Sibirien og St. Lawrence Island, Alaska. Formålet er at undersøge yupik-eskimoernes sprog(situation) i lyset af sociolingvistiske kontaktteorier og give en bedre forståelse af eskimoisk identitet.

Thomas Olander har stort set færdiggjort sin ph.d.-afhandling "The Balto-Slavic accentual mobility" og færdiggjort tre artikler om henholdsvis retningsbestemmelser i slaviske sprog, accentuering af græske enstavelsesord og kasus i oldlettisk og indoeuropæisk.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Joel Nordborg Nielsen: Har været medlem af bedømmelsesudvalget for en svensk doktorafhandling (ph.d.) ved Lunds universitet.

Krzysztof Stala: Har været bedømmer vedrørende et adjunktur i polsk på Lunds universitet.

Udvalg og fonde

Hans Bagger: Medlem af Slavisk Studienævn og instituttets VIP-rutineudvalget.

Sysse Gudrun Engberg: Studieleder for Moderne Græsk, næstformand i fakultetets ph.d.-studienævn og medlem af instituttets uddannelsesudvalg.

Elena Lorentzen: Koordinator for afdelingens undervisningssamarbejde med Moskvas Statslige Lomonosovuniversitet.

Joel Nordborg Nielsen: Studieleder for Slavisk og Østeuropa-studier og var indtil 1.10. 2005 formand, derefter næstformand, for instituttets uddannelsesudvalg. Han er medlem af institutbestyrelsen og institutrådet samt medlem af instituttets udvalg for praktik og udsugning.

Jens Nørgård-Sørensen: Var indtil 1.9.2005 formand, derefter næstformand, for instituttets forskningsudvalg. Han er afdelingsleder for Østeuropæisk Afdeling og koordinator for afdelingens gæsteprofessorat i russisk litteratur, finansieret af NorForsk. Endvidere er han kontaktperson for KU's kernefelt "sprogforandring".

Niels Erik Rosenfeldt: Medlem af instituttets videnscenter-udvalg og formand for biblioteksudvalget på Østeuropæisk Afdeling.

Krzysztof Stala: Medlem af Slavisk Studienævn og instituttets forskningsudvalg.

Konsulent- og rådgivervirksomhed

Sysse Gudrun Engberg: Konsulent for udgivelser under Sprog- og Litteraturselskabet.

Joel Nordborg Nielsen: Medlem af lektoratudvalget under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling som regionsansvarlig for det slaviske område.

Jens Nørgård-Sørensen: Universitetsrepræsentant i den faglige følgegruppe for russisk i gymnasiet. Han afholdt i september et dagskursus for russisklærere i gymnasiet som forberedelse til gymnasireformens introduktionsforløb. Han er censor, især for specialer, ved universiteterne i Oslo og Bergen og har endvidere været underviser på to kursus under Forskerskole Øst for Sprogvidenskab i henholdsvis grammatikalisering og sproghistorie. I foråret 2005 var han vejleder i forbindelse med Karin Larsens adjunkt-pædagogikum.

Tillidshverv

Joel Nordborg Nielsen: Formand for Nordisk Slavistforbund.

Jens Nørgård-Sørensen: Dansk medlem af Den Internationale Slavistkomité og formand for Dansk Slavistforbund.

Peter Vejleskov: Næstformand for Scandinavian Society of Modern Greek Studies.

Formidling

Afdelingens medarbejdere driver en omfattende formidlingsvirksomhed, f.eks. i form af foredrag, deltagelse i møder og symposier, bidrag til pressen og kommentarer i medierne.

Udgivervirksomhed/redaktionelle hverv

Hans Bagger: Samarbejder med Peter Ulf Møller, AU, i projektet "Østeuropas historie og kultur".

Sysse Gudrun Engberg: Medlem af redaktionsudvalget for "Monumenta Musicae Byzantinae".

Joel Nordborg Nielsen: Fortsætter samarbejdet med Galina Starikova (AU/SDU) og Elena Krasnova (Skt. Petersborg) om en undersøgelse af russiske og danske idiomers samt med Dina Nikoulitscheva (Moskva) om udarbejdelsen af en håndbog i dansk-russisk oversættelse.

Jens Nørgård-Sørensen: Fra 2005 hovedredaktør for tidsskriftet Scando-Slavica (peer-reviewed).

Lars Nørgård: Medudgiver af "Scandinavian Journal of Modern Greek Studies".

Peter Vejleskov: Medredaktør på et kongresbind, et festskrift og et særnummer af "Scandinavian Journal of Modern Greek Studies", alle udgivet i 2005.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Daria Morgounova: Deltager i IPY LPEASL – Language Planning for Eskimo-Aleut and Sámi Languages, International Polar Year Project.

Jens Nørgård-Sørensen: Udgør sammen med Lene Schøsler, KU, og Lars Heltoft, RUC, ledelsesgruppen for Grammatikaliseringsprojektet, finansieret af FKK. Han er redaktør af projektets hjemmeside, og har i denne egenskab formidlet et samarbejde med norske grammatikalisering-forskere.

Krzysztof Stala: Deltager i projektet "Imagining the West – Perceptions of the Other in Modern and Contemporary Eastern Europe" (ledet fra Trondheim).

Forskningsophold i udlandet

Daria Morgounova: Var på feltarbejde i Tjukotka, det Nordøstlige Rusland, september-oktober 2005.

Thomas Olander: Var i april-maj 2005 på et forskningsophold på Humboldt-Universität i Berlin i forbindelse med forberedelsen af sin ph.d.-afhandling.

Netværk

Flere af instituttets forskere er aktive medlemmer af Grammatikaliseringsnetværket: Elena Lorentzen, Joel Nordborg Nielsen, Anja Snebjerg og Jens Nørgård-Sørensen, sidstnævnte som koordinator og redaktør af hjemmeside.

Hans Bagger og Krzysztof Stala: Deltager i KU's satsningsområde "Europa i forandring", førstnævnte som medlem af netværksgruppe 2 om "Identiteter og kulturel udvikling" og den særlige "Østeuropagruppe".

Sysse Gudrun Engberg: Medlem af "Friends of the Georgian National Archive".

Daria Morgounova: Deltager i IPY YSC – International Youth Steering Committee for International Polar Year.

Institulleder Ingolf Thuesen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	54,81	8,98	63,79
DVIP	0,10	0,52	0,63
STIP	14,67	6,99	21,66
TAP	19,08	1,18	20,26
Årsværk i alt	88,66	17,67	106,33
Løn med årsværk	33.774,95	6.711,49	44.486,44
Løn uden årsværk	-93,39	407,09	313,69
Øvrig drift	3.941,61	1.936,83	5.878,44
Anskf. o. 100 t.kr.	424,25	0,00	424,25
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	42.047,41	9.055,41	51.102,82

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab*VIP Internt finansieret*

Andersen, Peter Birkelund; lektor.

Bagger, Hans Bach; lektor.

Bagh, Tine; amanuensis.

Bjerre Christensen, Hanne; amanuensis

Breengaard, Carsten Martin Wind; lektor.

Canger, Una; lektor.

Chou, Cynthia Gek Hua; lektor.

Dahy, Awatef June Elli; studieadjunkt.

Eksell, Kerstin Ingrid; professor.

Engberg, Sysse Gudrun; lektor.

Feldt, Jakob; amanuensis.

Fihl, Esther Marie; lektor.

Frandsen, Paul Xavier Hubert H J; seniorforsker.

Galal, Lise Paulsen; amanuensis.

Gimpel, Denise; lektor.

Hjelm, Ingrid; post.doc.

Hvid, Carmit Romano; studieadjunkt.

Jacobsen, Brian; forskningsassistent.
 Jacobsen, Per; lektor.
 Johansen, Birgitte Schepelern; forskningsassistent.
 Johansen, Pia; undervisningsadjunkt.
 Kerner, Susanne, lektor.
 Krag, Helen Liesl; lektor.
 Larsen, Mogens Trolle; lektor.
 Lorentzen, Elena; lektor.
 Lumsden, Stephen Paul; adjunkt.
 Madsen, Sten; forskningsassistent.
 Mehl, Margaret Dorothea; lektor.
 Nagashima, Yoichi; lektor.
 Nielsen, Jesper; amanuensis.
 Nielsen, Joel Nordborg; lektor.
 Nørgaard, Lars; lektor.
 Nørgård-Sørensen, Jens; professor. Mso.
 Pedersen, Claus Valling; lektor.
 Petersen, Kirsten Thisted; lektor.
 Platt, Martin Brewster; amanuensis.
 Prien, Ulla; studieadjunkt.
 Qvonje, Jørn Ivar; lektor.
 Raudvere, Helena Catharina; professor.
 Riis-Westergaard, Peter Kurt; lektor.
 Roesgaard, Marie Højlund; lektor.
 Rosenfeldt, Niels Erik; lektor.
 Rothstein, Mikael; lektor.
 Ryholt, Kim Steven Bardrum; lektor.
 Sabih, Joshua Abdallah; amanuensis.
 Sand, Erik Reenberg; lektor.
 Saxer, Carl Jørgen; adjunkt.
 Scharlipp, Wolfgang Ekkehard; lektorvikar.
 Scheffler, Thomas Andreas; amanuensis.
 Sejersen, Frank; lektor.
 Simonsen, Jørgen Finn Bæk; lektor.
 Skovgaard-Petersen, Jakob; lektor.
 Skuldbøl, Tim Boaz Bruun; amanuensis.
 Sobisch, Jan-Ulrich; adjunkt.
 Stala, Krzysztof; lektor.
 Sørensen, Jørgen Podemann; lektor.
 Thuesen, Ingolf; lektor.
 Thuesen, Søren Thue; lektor.
 Thunø, Mette; lektor.
 Tybjerg, Tove Ree; lektor.
 Walmsley, Alan George; lektor.
 Warburton, David Alan; amanuensis.
 Warmind, Morten Lund; lektor.
 Westenholz, Christian Felix Aage; lektor.
 Witte, Eva Lucie; studieadjunkt.
 Yamini, Moretza; AC-medarbejder.
 Zysk, Kenneth Gregory; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Eidem, Jesper; lektor.
 Grove, Arnaq Jensigne Karlsen; post.doc.
 Hastrup, Frida; forskningsassistent.
 Hermansen, Bo Dahl; adjunkt.
 Hvithamar, Annika; adjunkt.
 Højer, Lars; post.doc.
 Ihle, Annette Haaber; post.doc.
 Jensen, Charlott Hoffmann; post.doc.
 Jensen, Peter Alberg; professor.
 Kehlet, Charlotte; forskningsassistent.
 Makovicky, Nicolette Milota; forskningsadjunkt.
 Petersen, Martin.

Petersen, Mikkel Bille; amanuensis.
 Petersen, Jens Østergaard; forskningsassistent.
 Vejleskov, Peter; post.doc.
 Warburg, Margit; professor.

STIP Internt finansieret

Boserup, Rasmus Alenius; ph.d.-studerende.
 Brox, Trine; ph.d.-studerende.
 Galal, Ehab; ph.d.-studerende.
 Hoff, Lena; ph.d.-studerende.
 Garberg, Bjørn; ph.d.-studerende.
 Jensen, Anja Snebjerg; ph.d.-studerende.
 Kjølby, Annette; ph.d.-studerende.
 Lisdorf, Anders; ph.d.-studerende.
 Lüchau, Peter; ph.d.-studerende.
 Morgounova, Daria; ph.d.-studerende.
 Morville, Kristian; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Bent; ph.d.-studerende.
 Nyord, Rune; ph.d.-studerende.
 Olander, Thomas Kristoffer; ph.d.-studerende.
 Reeh, Niels; ph.d.-studerende.
 Rønsager, Mette; ph.d.-studerende.
 Trondhjem, Naja Blytmann; ph.d.-studerende.
 Westh, Peter Fjelrad; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Barjamovic, Gojko Johansen; ph.d.-studerende.
 Bramsen, Dorthe; ph.d.-studerende.
 Butler, Jean; ph.d.-studerende.
 Hertel, Thomas Klitgaard; ph.d.-studerende.
 Krogness, Karl Jakob; ph.d.-studerende.
 Kuzmanovic, Daniella; ph.d.-studerende.
 Pachon, Elisabeth; ph.d.-studerende.
 Trondhjem, Jørgen Ellegård; ph.d.-studerende.
 Willert, Trine Stauning; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Feldt, Jakob; The Israeli Memory Struggle. History and Identity in the Age of Globalization.
 Garberg, Bjørn; The Islamic Stranger – The Urban Hui in Beijing.
 Poulsen, Niels Bo; The Soviet Extraordinary State Commission on War Crimes. An Analysis of the Commission's Investigative Work in Ward and Post War Stalinisk Society.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

– Tranquebar – tsunami (Esther Fihl) kr. 199.422.
 – Forskningsrejse til Hawaii (Mikael Rothstein) kr. 18.000.
 – Belysning af sprogsituationen i Grækenland i det 19. århundrede (Peter Vejleskov) kr. 471.200.

Davids Samling

– Erhvervelse af den resterende del af Michael Meinickes bibliotek (Ingolf Thuesen) kr. 75.000.

Forlaget Samfundslitteratur, Roskilde Universitetsforlag og

Forlaget Biofolia

– Mangfoldighed, magt og minoriteter (Helen Krag) kr. 100.000.

Forskningsstyrelsen

- Ph.d.-stip; Elisabeth Pachon: Fysiognomisk divination i Indiens oldtid og middelalder (Kenneth Zysk) kr. 1.550.000.
- Kan en god muslimsk skoleelev blive en kompetent og loyal medborger? Danske privatskoler for muslimske elever (Annette Haaber Ihle) kr. 734.000.
- Images of Imperial Lagacy – an international interdisciplinary conference. Kbh. 20.-21.05.05 (Per Jacobsen) 39.200.
- Folkekirken som national samler (Niels Peter Lemche) kr. 1.550.000.
- Uncertain Business. An Anthropological study of exchange, protection and insurance in Mongolia's new trading culture (Lars Højer) kr. 1.277.075.
- Ph.d.-stip; Daniella Kuzmanovic: Civilisation og politisk identitet i Tyrkiet (Mette Thunø) kr. 1.550.000.
- Ph.d.-stip; Jakob Krogness: Husstandsregistrering og den japanske samfundsorden (Mette Thunø) kr. 1.550.000.
- Ph.d.-stip; internationalisering, Mikkel Bille: Cultural Heritage and the Settling of Bedouins in Syria: Domestic Interior in Transition: Space, Objects and Temporality (Carl Gustav Johannesen) kr. 40.000.

H.P. Hjerl Hansen Mindefondet

- Arkæologi og undersøgelse på Tell Aushariye (Syrien) (Jesper Eidem) kr. 175.000.

Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland

- Seminar: IPSSAS (Søren Thuesen) kr. 13.400.

Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration

- Danske private skoler for muslimske elever (Annette Haaber Ihle) kr. 10.300.

NUNA Fonden, Grønland

- Færdiggørelse af "INUKTUN" (Arnaq Grove) kr. 79.100.

Tara Stiftung

- Ansættelse af Lama Konchok Rangdal. (Jan U. Sobisch) kr. 94.000.

Publikationer

- Andersen, P.B.: Santals Glimpses of Culture and Identity. Glimpses of Culture and Identity. 92 s. NISWASS. National Institute of Social Work and Social Sciences, Bhubaneswar 2005.
- Bagger H.: Tjukotkas indlemmelse i Det russiske Imperium. Eskimologis Skrifter Nr. 18, i: Tjukotka i fortid og nutid, s. 39-64. Bent Nielsen (red.). Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier, København 2005.
- Bagh, T.: Merimde Benisalâme: A note on the oval clay structures with hippopotamus tibia entrance step. Medelhavsmuseet. Focus on the Mediterranean 2, s. 5-10. 2005.
- Bagh, T.: På besøg i "Solskivens Horisont". Nyt fra Nationalmuseet 107: juni, juli, august 2005, s. 22-23. 2005.
- Bagh, T.: På ekspedition i Syrien. Nyt fra Nationalmuseet 106: marts, april, maj 2005, s. 6-7. 2005.
- Bagh, T.: En abe fra Hama i Syrien og dens mange fætre, i: Nationalmuseets Arbejdsmark 2005, s. 49-71. Bente Gammeltoft og Carsten U. Larsen (red.). København 2005.
- Bagh, T.: Løven brøler igen. Nyt fra Nationalmuseet 106: marts, april, maj 2005, s. 10-11. 2005.
- Bagh, T.: Nyopstillingen på Nationalmuseet af Den nære Orient – set med ægyptiske briller. Papyrus 05/02, s. 18-29. 2005.
- Butler J.: Djævelen i Koranen: Storhed og fald. Carsten Niebuhr Biblioteket Nr. 2, s. 19-21. 2003.
- Butler J.: Iblis i Koranen: Variationer over temaet synd. Naqd. Tidsskrift for Mellemøstens litteratur Nr. 2, s. 83-98. 2000.
- Butler J., Hoffmann T.: Koranen læser ikke sig selv. 5-6 s. Politiken, København 2004.
- Chou C.G.H.: Southeast Asia through an inverted telescope: Maritime perspectives on a borderless region, i: Locating Southeast Asia: Geographies of knowledge and politics of space, s. 234-249. Kratoska, Paul H.; Remco Raben and Henk Schulte Nordholt (ed s.). Singapore University Press and Ohio University Press, Singapore 2005.
- Eksell K.I.: The wgd' tr phrase in Safaitic inscriptions, i: Et blandet bæger. Studier tilegnet Finn O. Hvidberg-Hansen, s. 69-80. P. Carstens, J. Møller Larsen, D.M. Kodak, D.E. Sørensen (red.). Anis, København 2005.
- Eksell K.I.: The Verb wgm in Safaitic Inscription s. Abh. f. die Kunde des Morgenlandes Band LV, 1, i: Alltagsleben und materielle Kultur in der arabischen Sprache und Literatur. Festschrift für Heinz Grotzfeld, s. 163-172. Thomas Bauer & Ulrike Stehli-Werbeck (ed s.). Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2005.
- Eksell K.I.: Solens port af Elias Khoury (oversat fra arabisk). 636 s. Leopard, Stockholm 2005.
- Eksell K.I.: Tillstånd av belägring af Mahmoud Darwish (oversat fra arabisk). 95 s. Dar Al-Muna, Stockholm 2005.
- Elling, R.C.: Taking the Islam out of it i Coleman Bark s. Naqd nr. 5, s. 24-50. 2003.
- Elling, R.C.: De iranske studerende vender blikket indad. Mellemøst-Information Nr. 12, s. 4. 2004.
- Elling, R.C.: Mellem tradition og reform i den islamiske republik. Mellemøst-Information nr. 12, s. 5. 2002.
- Elling, R.C.: Irans tredje vej. Dagbladet Information 4. august 2005, s. 8-9. 2005.
- Elling, R.C.: De nedtrådtes mand. Kristeligt Dagblad 28. juni 2005, s. 5-5. 2005.
- Elling, R.C.: Kaos op til Irans valg af præsident. Dagbladet Information 17. juni 2005, s. 14-15. 2005.
- Elling, R.C.: Det langtrukne farvel. Kristeligt Dagblad 17. juni 2005, s. 19-19. 2005.
- Elling, R.C.: Magtkamp før Irans præsidentvalg. Dagbladet Information 24. juni 2005, s. 10-11. 2005.
- Elling, R.C.: Den etniske faktor i Iran. Dagbladet Information 25. april 2005, s. 18-18. 2005.
- Elling, R.C.: Irans atom-kispu s. Jyllands-Posten 30. november 2004, s. 6-6. 2004.
- Elling, R.C.: Stramme, løsne op, stramme. Dagbladet Information 18. november 2004, s. 1. 2004.
- Elling, R.C.: En reformbevægelse i tvivl. Dagbladet Information 15. januar 2004, s. 10-10. 2004.
- Elling, R.C.: Skizofreni i en islamisk republik. Kristeligt Dagblad 20. februar 2004, s. 15-15. 2004.
- Elling, R.C.: Intet nyt under den kasakhiske sol. Kristeligt Dagblad 2. december 2005, s. 22-22. 2005.

- Elling, R.C.: Ahmadinejad varsler ny hårdere linje. Dagbladet Information 5. november 2005, s. 16-17. 2005.
- Elling, R.C.: Uighurerne I: Kinas Vilde Vest og Uighurerne II: Interview med Rebiya Kadeer. Dagbladet Information 13. oktober 2005, s. 12-13. 2005.
- Elling, R.C.: Dommedag på dagsordenen. Weekendavisen 22. december 2005, s. 8-8. 2005.
- Engberg S.G.: Les lectionnaires grec s. Les manuscrits liturgiques, cycle thématique 2003-2004 de l'Institut de Recherch *Ædilis*, Actes, 9, s. 20. 2005.
- Frandsen P.J.: Hungersnødsstelen. Papyrus 25/1, s. 4-11. 2005.
- Galal E.: Medier i den arabiske verden, i: Mellemøsthåndbogen. Fakta om landene i Mellemøsten og Nordafrika, s. 61-73. Lars Erslev Andersen, Søren Hove & Maj Vinjum Jensen (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Galal, L.P.: Identity and Citizenship. Nyhedsbrev om islam og kristendom Bd. 1, s. 3-9. 2005.
- Galal, L.P.: Report on translation in social psychiatry. 70 s. Videnscenter for Socialpsykiatri, København 2005.
- Grove, A.J.: Ekspert i trommesange. Den grønlandske trommesang er noget specielt, unikt og ægte. *Atuagagdliutit/Grønlandsposten* Nr. 37, 2005, s. 19-20. 2005.
- Grove, A.J.: Media Language in modern Greenland. Paper presented at Inalco Conference, Paris, Dec. 2004. 12 s. 2004.
- Grove, A.J., Peary, R.E.: Ekspert i trommesange – et portræt af Michael Hauser. *Grønland* Nr. 4, s. 154-164. 2005.
- Grove, A.J., Peary, R.E.: Inngerutinik immikkut ilisimasalik. *Atuagagdliutit/Grønlandsposten* 19. maj 2005, nr. 37, s. 14-15. 2005.
- Heltoft L., Nørgård-Sørensen J., Schøsler L.: Grammatikalisering som strukturforandring, i: Grammatikalisering og struktur, s. 9-30. Lars Heltoft, Jens Nørgård-Sørensen og Lene Schøsler (red.). Museum Tusulanum, København 2005.
- Heltoft L., Nørgård-Sørensen J., Schøsler L.: (red.). Grammatikalisering og struktur. 306 s. Museum Tusulanum, København 2005.
- Hjelm, I.: What Do Samaritans and Jews Have in Common? Recent Trends in Samaritan Studie s. Currents in Biblical Research 3.1, s. 9-59. 2005.
- Hjelm, I.: Samaritan Literature in Recent Research: Some Aspects of the Debates [B]. *A.B.-The Samaritan News* 911-913, s. 30-32. 2005.
- Hjelm, I.: Changing Paradigms: Judaeon and Samaritan Histories in Light of Recent Research, i: Historie og Konstruktion. Festskrift til Niels Peter Lemche i anledning af 60 års fødselsdagen den 6. september 2005. *Forum for Bibelsk Eksegese* 14, s. 161-179. M. Müller og T. L. Thompson (red.). Museum Tusulanums Forlag, København 2005.
- Hjelm, I.: "Samaritan Literature in Recent Research: Some Aspects of the Debates [A]". *A.B.-The Samaritan News* 907-910, s. 29-32. 2005.
- Hvithamar, A.: Anmeldelse af: Henri Goldstein (red.) "Til et folk de alle høre" Den jødiske minoritet i Danmark. København, Gyldendal 2005. Religion i det 21. århundredes nyhedsbrev 16, s. 3. 2005.
- Hvithamar, A.: Anmeldelse af: Curt Dahlgren, Eva M. Hamberg & Thorleif Pettersson (red.): Religion och sociologi. Ett fruktbart möte. Festskrift til Göran Gustafsson. Religio 55, Lund 2002. Chao s. Dansk-norsk tidskrift for Religionshistorie 44, s. 173-176. 2005.
- Hvithamar, A.: Teologi i farver. Ikonernes betydning i den ortodokse kirke, i: Russiske Ikoner. Lyset fra evigheden, s. 5-13. Charlotte Sabroe (red.). Vestsjællands kunstmuseum, Sorø 2005.
- Hyllested A., Jørgensen, A.R., Larsson, J.H., Olander, T.K.: (red.). *Bhrghntiáh2ai*, Barjow, Brhatyai, Brigti: festskrift til Birgit Anette Olsen på 50-årsdagen den 2. april 2002. 96 s. Editiones Olander, København 2002.
- Højer, L.: The Anti-Social Contract: Enmity and Suspicion in Northern Mongolia. *Cambridge Anthropology* Vol. 24, no. 3, s. 41-63. 2004.
- Højer, L.: Imagined Differences: Hatred and the construction of identity (boganmeldelse). *Cambridge Anthropology* Vol. 24, no. 1, s. 72-77. 2004.
- Højer, L.: Frihedens stilstand – De mongolske nomader og det frie marked. *Jordens Folk* 1, s. 48-51. 2005.
- Højsgaard, M.T.: Cyber-religion: On the cutting edge between the virtual and the real, i: Religion and Cyberspace, s. 50-63. Morten T. Højsgaard and Margit Warburg (red.). Routledge, London 2005.
- Højsgaard, M.T.: Gudstro i den danske offentlighed efter Grosbøll, i: Gudstro i Danmark, s. 183-203. (red.). Anis, København 2005.
- Højsgaard, M.T., Iversen, H.R.: Gudstro med forbehold, i: Gudstro i Danmark, s. 13-27. (red.). Anis, København 2005.
- Højsgaard, M.T., Iversen, H.R.: (red.). Gudstro i Danmark. 311 s. Anis, København 2005.
- Højsgaard, M.T., Iversen, H.R.: Gudstro i udvikling, i: Gudstro i Danmark, s. 295-297. (red.). Anis, København 2005.
- Højsgaard, M.T., Iversen, H.R.: Gudstro med forbehold. *Universitetsavisen* 17, s. 10-11. 2005.
- Højsgaard, M.T., Warburg, M.: Introduction: waves of research, i: Religion and Cyberspace, s. 1-11. Morten T. Højsgaard and Margit Warburg (red.). Routledge, London 2005.
- Højsgaard, M.T., Warburg, M.: (red.). Religion and Cyberspace. 207 s. Routledge, London 2005.
- Jacobsen B.: Anmeldelse af: Ret og usikkerhed, redigeret af Ciara Damgaard, Carsten Henriksen og Hanne Petersen. Forskningsafdeling II, Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2005. Religion i det 21. århundrede. Nyhedsbrev Nr. 15, 2005, s. 1. 2005.
- Jacobsen B.: Muslimske kommunikation på internettet, i: At være muslim i Danmark, s. 109-124. Lise Paulsen Galal og Inge Liengaard (red.). Anis, Frederiksberg, Danmark 2003.
- Johansen B.S.: Imamuddannelse i Europa – udfordringer og perspektiver. Udredning vedr. imamuddannelse i Europa, rapport 1. 59 s. Satsningsområdet "Religion i det 21. årh.", Københavns Universitet, København 2005.
- Krag H.L.: Unsere Schulklasse. Erwachsen werden nach dem Krieg. 425, s. Boehlau, Wien 2005.
- Krag H.L.: Jøderne som minoritet i Danmark, i: Til et folk de alle høre... Den jødiske minoritet i Danmark, s. 11-28. Henri Goldstein (red.). Gyldendal, København 2005.
- Larsen K.: The Evolution of the system of long and short adjectives in Old Russian. *Slavistische Beiträge* 439, s. 11-283. Otto Sagner, München 2005.
- Lorentzen E.: Posobie po razvitiju navykov ustnoj rechi i

- pis' mennogo perevoda s datskogo jazyka na russkij dl'a studentov 1 kursa. 120 s. Afd. for Østeuropa, Københavns Universitet 2003.
- Lorentzen E.: Russisk udtale. 60 s. Afd. for Østeuropa, Københavns Universitet 2002.
- Lorentzen E.: Posobie po razgovornomu russkomu jazyku dl'a studentov 1 kursa. Kompendium i russisk mundtlig sprogfærdighed 1. 105 s. Afd. for Østeuropa, Københavns Universitet 2001.
- Luchau P.: Anmeldelse af: Steen Marqvard Rasmussen: Religiøse grundfarver: Peter L. Bergers sociologi i anvendelse på folkekirken, Frederiksberg; Aros Forlag. Nyhedsbrev: Satsningsområdet Religion i det 21. århundrede 16, s. 2. 2005.
- Luchau P.: Danskernes gudstro siden 1940'erne, i: Gudstro i Danmark, s. 31-58. Morten Thomsen Højsgaard og Hans Raun Iversen (red.). Anis, Frederiksberg 2005.
- Luchau P.: Folkekirken som national samler? Nyhedsbrev: Satsningsområdet Religion i det 21. århundrede 13, s. 4. 2005.
- Luchau P.: Gudstro i Danmark. Kristeligt Dagblad Torsdag, den 1. december, s. 1. 2005.
- Mehl M.: Dancing at the Rokumeikan – A New Role for Women? i: Japanese Women: Emerging from Subservience, 1886-1945, s. 157-177. Gordon Daniels and Hiroko Tomida (red.). Global Oriental, Folkestone, Kent 2005.
- Mehl M.: Anmeldelse af: Nadja Kischka-Wellhäußer, Frauenerziehung und Frauenbild im Umbruch. Ideale von Mädchenerziehung, Frauenrolle und weiblichen Lebensentwürfen in der frühen Jogaku zasshi (1885-1889). Munich: iudicium, 2004. Monumenta Nipponika 60.1, s. 112-115. 2005.
- Meilvang, B.M.: Kompendium & oversættelsesøvelser i vestgrønlandsk. 46 s. Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier, Kbh. 2003.
- Meilvang, B.M.: Oqalutta. 33 s. Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier, Kbh. 2005.
- Morgounova D.: Language Contact on Both Sides of the Bering Strait: A Comparative Analysis of CSY-Russian and CAY-English Language Contact. 84 s. Københavns Universitet, 2004.
- Morgounova D.: Sprogkontakt på hver side af Beringstrædet. Eskimologis Skrifter 18, s. 135-147. 2005.
- Morgounova D.: De mulige sprog og sprogenes muligheder. Tidsskriftet Grønland nr. 4, s. 140-144. 2005.
- Mortensen K.M.: Om tab: to tekster af Julia Kristeva: Sort sol og Stabat mater. Matrix Nordisk tidsskrift for psykoterapi 22. årg. nr. 2, s. 154-167. 2005.
- Morville K.: Student politics in Indonesia. ISIM Review nr. 16, s. 31-31. 2005.
- Morville K.: A religiously based institutionalization of democracy. NIASnytt nr. 4, s. 15-16. 2004.
- Nagashima, Y.: Nordenskjöld no dôhansha – Hovgaard no Kusatsu Asamayama e no tabi (Nordenskjöld's Companion – Hovgaard's Visit to Kusatsu and Asamayama), (1) og (2). Gunma rekishi sanpo 188, s. 47-55. 2005.
- Nagashima, Y.: Mori Ôgai's translations of Henrik Ibsen's plays – John Gabriel Borkman. 13 s. 2003.
- Nagashima, Y.: Mori Ôgai's translations of Henrik Ibsen's plays – Ghost s. 15 s. 2004.
- Nagashima, Y.: Nagoyajô – Meiji 21 nen, Denmark gunjin no hômonki (Nagoya Castle – from a Danish lieutenant's travelogue. 4 s. Chunichi Shinbun, Nagoya, Japan 2005.
- Nagashima, Y.: Evolution of memory, the case of Abé Kôbô. 10 s. 2005.
- Nagashima, Y.: Christianity disappeared: Mori Ôgai's Japanization of Brand by Henrik Ibsen. 10 s. 2004.
- Nagashima, Y.: Konow taii no mita Tsuruga (Tsuruga depicted by lieutenant Konow). 5 d. 20. og 27. juni s. Kenmin Fukui (avis), Tsuruga, Japan 2005.
- Nagashima, Y.: Mori Ôgai's translations of Henrik Ibsen's plays – A Doll's House. 14 s. 2005.
- Nagashima, Y.: Tid til remake – Anime-generationen og nyere japansk litteratur. Kritik 170, s. 13-19. 2004.
- Nagashima, Y.: Mori Ôgai – Bunka no hon'yakusha. 228 s. Iwanami Shoten, Tokyo 2005.
- Nielsen B.: Unge eskimoer bosætter sig i bygderne. Grønland Nr. 4, s. 145-149. 2005.
- Nielsen B.: Tjukotka og dansk forskning. Grønland Nr. 4, s. 131-133. 2005.
- Nielsen B.: Eskimoer i Tjukotka. Samfund og etnicitet i forandring. 241 s. Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, København 2005.
- Nielsen B.: (red.). Tjukotka i fortid og nutid. Eskimologis Skrifter Nr. 18, 170 s. Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier, Københavns Universitet, København 2005.
- Nielsen B.: Eskimoiske fangere under skiftende regimer i Tjukotka. Eskimologis Skrifter Nr. 18, i: Tjukotka i fortid og nutid, s. 107-134. Bent Nielsen (red.). Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier, Københavns Universitet, København 2005.
- Nielsen B.: Introduktion. Eskimologis Skrifter Nr. 18, i: Tjukotka i fortid og nutid, s. 7-11. Bent Nielsen (red.). Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier, Københavns Universitet, København 2005.
- Nielsen B.: Danske Tjukotka Ekspeditioner. Eskimologis Skrifter Nr. 18, i: Tjukotka i fortid og nutid, s. 166-168. Bent Nielsen (red.). Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier, Københavns Universitet, København 2005.
- Nyord, R.: Spittle, Lies and Regeneration. Some religious expressions on a stela from the First Intermediate Period. Göttinger Miszellen 197, s. 73-91. 2003.
- Nyord, R.: Review of R. van der Molen, An Analytical Concordance of the Verb, the Negation and the Syntax in Egyptian Coffin Text s. PalArch 3/4, s. 3. 2005.
- Nørgaard, L.: Ta grammata tes oikogeneias Andrea Tपालdu Laskaratu pros ton Dano hiera Theodoru Chansen. 257 s. Göteborg 2005.
- Nørgaard, L.: Andreas Laskaratos and Theodor Hansen. Aspects of a Greek-Danish Friendship, i: Filia. Studies in Honour of Bo-Lennart Eklund, s. 127-142. Vassilios Sabatakakis & Peter Vejleskov (red.). Lund 2005.
- Nørgård-Sørensen J.: Genus og deklination i det 19. og 20. århundredes russisk: En ny fortolkning, i: Grammatikalisering og struktur, s. 185-200. Lars Heltoft, Jens Nørgård-Sørensen og Lene Schøsler. Museum Tusulanum, København 2005.
- Olander, T.K.: Slavisk accent – en syntese, i: Funderinger over indoeuropæisk: et improviseret festskrift til Ingvar Reedtz Funder på 70-årsdagen, 19. februar 1998, s. 99-110. Jens Elmegård Rasmussen (red.). Den Indoeuropæiske Klub ved Københavns Universitet, København 1998.
- Olander, T.K.: Tañgw wm dänqsg radsgrivneñ {Tanker om dansk retskrivning}, i: Bhrghntiáh2ai, Barjow, Brhatyai, Brigti: festskrift til Birgit Anette Olsen på 50-årsdagen den 2. april 2002, s. 85-88. Adam Hyllested, Anders Ri-

- chardt Jørgensen, Jenny Helena Larsson, Thomas Olander (red.). Editiones Olander, København 2002.
- Olander, T.K.: Fra Jugoslavien til Vladivostok – retningsbetegnelser i slaviske sprog. *Mål og Mæle* 28/2, s. 25-28. 2005.
- Pedersen C.V.: Safavidisk Iran under fire øjne. *Semiramis VIII*, s. 39-56. 2004.
- Pedersen C.V.: Kerstin Eksell, Wolfgang E. Scharlipp (red.). *Naqd Tidsskrift for Mellemøstens litteratur*. Naqd 6, 96 s. Kopsiservice, Københavns Universitet, København 2004.
- Pedersen C.V.: Youth Culture and Official State Discourse in Iran, i: *Youth and Youth Culture in the Contemporary Middle East – Proceedings of the Danish Institute in Damascus III*, s. 155-162. Jørgen Bæk Simonsen (red.). Århus Universitetsforlag, Århus 2005.
- Pedersen C.V.: Institute for Iranian Philology, ii History, i: *Encyclopaedia Iranica*, s. 164-164. Yarshater, Ehsan (red.). Mazda Publishers, Costa Mesa, Californien 2005.
- Pedersen C.V.: Iran – Historie, i: *Mellemøsthåndbogen*, 4. reviderede udgave, s. 213-222. Lars Erslev Andersen, Søren Hove, Maj Vingum Jensen (red. Odense Universitetsforlag, Odense 2005.
- Rothstein, M.: Guru non grata : Om den diskursive dekonstruktion af Maharishi Maresh Yogi. *DIN. Tidsskrift for religion og kultur* 4, s. 13-24. 2004.
- Rothstein, M.: Motorvejen og forfædrenes ånder. *Chaos* 43, s. 109-124. 2005.
- Rothstein, M.: Set lidt på afstand – Danmark set af en fiktiv etnograf. *Kulturo – Tidsskrift for moderne kultur* 20, s. 38-41. 2005.
- Rothstein, M.: De nødvendige taburænkelser. *Universitetsavisen* 8, s. 8-9. 2005.
- Rothstein, M.: (red.). *Encyclopedia of new religion* s. 448 s. Lion Hudson, United Kingdom 2004.
- Rothstein, M.: (red.). *New Lion Handbook: The world's religion* s. 495 s. Lorenz Books, England 2005.
- Rothstein, M.: Den dræbende frelse: Kristen mission blandt Kaiowa-guarani i Brasilien. *Totem* -, s. 218-241. 2005.
- Rothstein, M.: The Spiritualization of Land and People – The Adaption of Native Hawai'ians in New Age Belief System s. Finyar. *Årskrift* 2. årgang, s. 94-113. 2005.
- Rønsager M.: The West Greenlandic midwifery service in the period 1820-1925, i: *Building Capacity in Arctic Societies: Dynamics and Shifting Perspective* s. Proceedings of the Second IPSSAS Seminar, s. 271-280. Francois Trudel (red.). Ciéra, Université Laval, Québec 2005.
- Sand E.R.: Hindunationalismens billede af muslimer. *Totem. Tidsskrift ved Afdeling for Religionsvidenskab*, Aarhus Universitet Særnummer 2005, s. 116-138. 2005.
- Scharlipp, W.E.: Indien und Zentralasien. Sprach-und Kulturkontakt. Vorträge des Göttinger Symposiums vom 7. bis 10. Mai 2001. *Orientalistische Literaturzeitung* 100, 3, s. 324-327. 2003.
- Scharlipp, W.E.: Grundzüge der vorislamischen türkischen Literatur. Eine Einführung in die attürkischen Schrift-denkmäler. 125 s. Verlag auf dem Ruffel, Engelschoff, Tyskland 2005.
- Scharlipp, W.E.: Ahmet Ümit und der türkische Kriminalroman. 3 s. TV, Tyskland 2005.
- Scharlipp, W.E.: Ahmet Ümit: Nacht und Nebel (oversat fra tyrkisk). 356 s. Unionsverlag, Berlin 2005.
- Scharlipp, W.E.: Milan Adamovic: Das Türkische des 16. Jahrhundert s. Nach Aufzeichnungen des Florentiners Filippo Argenti. Göttingen. Pontus Verlag 2001. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* Bd. 155/1, s. 316-317. 2005.
- Scharlipp, W.E.: The problem of who wrote the first Turkish novel. *Materialia Turcica* Bd. 25, s. 1-8. 2005.
- Scopetea S.: Georg Sarandaris os Sikelianos' digt "Studie over døden". *Nea Estia* Nr. 1781, s. 279-282. 2005.
- Scopetea S.: Kythera: øen i ens sind, i: *I International Kongres for Kythera-Studier*, bd. 5, s. 335-342. Georg Leonzini og Anna Tambaki (red.). Det Frie Åbne Universitet, Kythera-kommune, Kythera 2003.
- Sejersen, F.: Sustainable livelihoods, urbanisation and wildlife management. 16 s. Kbh. 2005.
- Sejersen, F.: Inuit. *Det eskimåska folken i Arkti* s. 36 s. IWGIA, Lund 2005.
- Sejersen, F.: Beluga management in Greenland: Policies, strategies and interest s. *Inussuk. Arctic Research Journal* No 1, i: *Socio-Economic Research on Management Systems of Living Resource* s. Strategies, Recommendations and Examples, s. 44-55. Ludger Müller-Wille et al. (red.). Greenland Home Rule, Nuuk 2005.
- Sejersen, F.: Inuit Kultur og Samfund, traditionel tid. 900 s. Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier 2005.
- Sejersen, F.: Indigenous Peoples and Change in the Arctic: Adaptation, Adjustment and Empowerment. A review of report from ICARP Working Group 2. Paper presented at ICARP II, Copenhagen. November. 5 s. 2005.
- Sejersen, F.: Sustainable Development: Arctic Economie s. The chair's report from ICARP Working Group 1. Paper presented at ICARP II, Copenhagen. November. 5 s. 2005.
- Sejersen, F.: Skyggerne af den arktiske økonomi. Foredrag ved Polarnatten den 11. november, Falkonercenteret, København. 10 s. 2005.
- Sejersen, F.: Sustainable Livelihoods, Urbanisation and Wildlife Management, paper præsenteret ved Northern Studies Centre Interdisciplinary Seminar "Global Change and Sustainable Livelihoods in Nunavut and Surrounding Territories", Aberdeen, Scotland, marts. 10 s. 2005.
- Sejersen, F.: The Anatomy of an Arctic Knowledge Debate: Lessons for Capacity Building, i: *Building Capacity in Arctic Societies: Dynamics and Shifting Perspective* s. Proceeding of the Second IPSSAS Seminar, Iqaluit, Nunavut, s. 63-79. Francois Trudel (red.). Université Laval, Quebec 2005.
- Sejersen, F.: Globale klimaændringer og menneskerettigheder. *Polarfronten* Nr. 3, s. 17-17. 2005.
- Sejersen, F., Dybbroe, S., Dahl, J., Petersen H., Winther G.: Hundrede års dansk samfundsforskning i Grønland, i: *Grønlandsforskning. Historie og perspektiver*, s. 277-308. Kirsten Thisted (red.). Det Grønlandske Selskab, København 2005.
- Sejersen, F., Kalland, A.: Marine Mammals and Northern Culture s. 349, s. Canadian Circumpolar Institute (CCI) Press, Edmonton 2005.
- Simonsen J.B.: Hvad er islam. 215 s. Akademisk Forlag, København 2005.
- Simonsen J.B.: Osmannerrigets arvtagere – nation, stat og religion i Syrien. *Den Jyske Historiker* Nr. 110-111, s. 25-57. 2005.
- Simonsen J.B.: Ægypten, i: *Mellemøsthåndbogen. Fakta om landene i Mellemøsten og Nordafrika*, s. 489-504. Lars Erslev Andersen, Søren Hove, Maj Vingum Jensen (red.). Syddansk Universitets Forlag, Odense 2005.

- Simonsen J.B.: Bahrain, i: Mellemøsthåndbogen. Fakta om landene i Mellemøsten og Nordarika, s. 155-168. Lars Erslev Andersen, Søren Hove, Maj Vigum Jensen (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Simonsen J.B.: Saudi-Arabien, i: Mellemøsthåndbogen. Fakta om landene i Mellemøsten og Nordafrika, s. 377-396. Lars Erslev Andersen, Søren Hove, Maj Vigum Jensen (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Simonsen J.B.: Religion i det moderne Mellemøsten, i: Mellemøsthåndbogen. Fakta om landene i Mellemøsten og Nordafrika, s. 41-52. Lars Erslev Andersen, Søren Hove, Maj Vigum Jensen (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Skovgaard-Petersen J.: Levantine State Muftis: an Ottoman Legacy? i: Late Ottoman Society. The Intellectual Legacy, s. 274-288. Özdalga, Elisabeth. RoutledgeCurzon, London & New York 2005.
- Skovgaard-Petersen J.: The Discovery of Adolescence in the Middle East, i: Youth and Youth Culture in the Contemporary Middle East. s. 21-34. Bæk Simonsen, Jørgen. Aarhus University Press, Aarhus 2005.
- Skovgaard-Petersen J.: Shiiternes Damaskus, i: Syernes Damaskus, s. 36-54. Irving Jensen, Michael. Klim, Aarhus 2005.
- Sonne, B.: Religionsforskning i Grønland, i: Grønlandsforskning. Historie og perspektiver, s. 264-272. Kirsten Thisted (red.). Det Grønlandske Selskab, København 2005.
- Sonne, B.: Sonnesbase 2004. 8.443 KB s. www.eskimologi.kuk.dk 2005.
- Sørensen, J.P.: Religionshistoriske grundbegreber, i: Religion og kultur. En grundbog, s. 7-30. Esben Andreasen & Allan Poulsen (red.). Systime, Aarhus 2005.
- Sørensen, J.P.: Segal, Alan. Life after Death: A History of the Afterlife in the Religions of the West. New York: Doubleday, 2004. Xii + 866 pp. The Journal of Religion Vol. 85, no. 3, s. 532-533. 2005.
- Thisted, K.: Grønlands litteratur i dag, i: Ordenes slotte. Om sprog og litteratur i Norden, s. 84-93. Audur Hauksdóttir, Jørn Lund og Erik Skyum-Nielsen (red.). Norden, Nordisk Kulturfond, København 2005.
- Thisted, K.: Postkolonialisme i nordisk perspektiv : relationen Danmark-Grønland, i: Kultur på kryds og tværs, s. 16-43. Henning Bech og Anne Scott Sørensen (red.). Klim, Århus 2005.
- Thisted, K.: (red.). Grønlandsforskning. Historie og perspektiver. 300 s. Det Grønlandske Selskab, København 2005.
- Thisted, K.: Grey areas, i: Nordic Voices, s. 46-56. Jenny Fossum Grønn (red.). Nordbok, Oslo 2005.
- Thisted, K.: Kolonist i fåreklæder. Spring. Tidsskrift for moderne dansk litteratur 23 / 2005, s. 23-31. 2005.
- Thisted, K., Jacobsen B., Langgård K.: Sprog, sprogpolitik, litteratur og medier, i: Grønlandsforskning. Historie og perspektiver, s. 217-251. Kirsten Thisted (red.). Det grønlandske Selskab, København 2005.
- Thisted, K., Larsen I.: Uforløst kontramodernitet. Kultur og Klasse Nr.1, s. 170-177. 2005.
- Thuesen, I.: Modsætninger mødes og sød vision opstår, i: Historier om fusioner, s. 22-29. Københavns Universitet. PUMA, København 2003.
- Thuesen, S.T.: Dressing Up in Greenland: A Discussion of Change and World Fashion in Early-colonial West Greenlandic Dress, i: Arctic Clothing, s. 100-103. J.C.H. King, Birgit Pauksztat and Robert Storrie (red.). British Museum Press, London 2005.
- Thuesen, S.T.: Eskimology, i: Encyclopedia of the Arctic, vol. 1, s. 585-586. Mark Nuttall (red.). Routledge, New York and London 2005.
- Thuesen, S.T.: Kompendium Det moderne Grønland. Efteråret 2005. Del 1-4. 848 s. Afd. for Eskimologi og Arktiske Studier, København 2005.
- Thuesen, S.T.: Eskimologi, en dansk universitetsdisciplin, i: Grønlandsforskning. Historie og perspektiver, s. 253-264. Kirsten Thisted (red.). Det grønlandske Selskab, København 2005.
- Thuesen, S.T.: Dannelsen af en grønlandsk elite. Working paper til konferencen Kristendommens historie i Grønland, 22.-25. august 2005, Nuuk. 9 s. København 2005.
- Thunø, M.: "Faneflugt". Weekendavisen, Bøger 3.-9. juni, s. 7. 2005.
- Thunø, M.: Kineser I Danmark – kinesisk på dansk. Anmeldelse af Lille Luder af Ling Ly. Danmark Kina Nr. 71, forår, s. 19-20. 2005.
- Thunø, M.: Leo Suryadinata, ed.: Ethnic Relations and Nation-Building in Southeast Asia: The Case of Ethnic Chinese. Singapore: Singapore Society of Asian Studies and Institute of Southeast Asian Studies. China Information Vol. XIX (3), s. 536-538. 2005.
- Thunø, M.: Maggi Wai-Han Leung, Chinese Migration in Germany: Making Home in Transnational Space (Frankfurt am Main and London: IKO-Verlag für Interkulturelle Kommunikation, 2004. Beiträge zur Regional- und Migrationsforschung, Band 4). Journal of Chinese Overseas Vol. 1, issue 2, s. 302-303. 2005.
- Thunø, M.: Pun Ngai, Made in China: Women Factory Workers in a Global Workplace (Durham and London: Duke University Press and Hong Kong: Hong Kong University Press, 2005. China Quarterly No. 184, s. 976-978. 2005.
- Thunø, M., Pieke F.N.: Institutionalizing Recent Rural Emigration from China to Europe: New Transnational Villages in Fujian. International Migration Review Vol. 39, summer 2005, s. 485-514. 2005.
- Trondhjem J.E.: Kompendium 1-3: Tilvalgskurset Grønlands kunst: identitet og nationsdannelse. 527 s. Kopiser-vice, KUA, Afdeling for Eskimologi og Arktiske Studier; Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, KUA 2005.
- Trondhjem J.E.: Representing Identity: Cultural continuity and change in modern Greenlandic art, i: Building Capacity in Arctic Societies: Dynamics and Shifting Perspectives, s. 131-139. Francois Trudel (ed.). CIÉRA Faculté des sciences sociales, Université Laval, Québec, Canada 2005.
- Trondhjem J.E.: Billedkunstens vilkår i Grønland – en workshop i Nuuk, november 2004. Neriusaaq 16. årg., nr. 1, s. 4-11. 2005.
- Trondhjem J.E.: Native and Part of the Modern World. Modern Greenlandic Art. European Review of Native American Studies Vol. 19, nr. 1, s. 13-18. 2005.
- Vejleskov, P.: The Position of the weak object pronoun in the Greek Portulans and in the Chronicle of the Turkish Sultan s. Neograeca Medii Aevi Nr. 5, i: Neograeca Medii Aevi V. Anadromiká kai Prodromiká. Approaches to Texts in Early Modern Greek. Papers from the conference Neograeca Medii Aevi V, Exter College, Universi-

- ty of Oxford, September 2000, s. 197-209. Elizabeth Jeffreys og Michael Jeffreys (red.). Sub-Faculty of Modern Greek, Faculty of Medieval and Modern Languages, University of Oxford, Oxford 2005.
- Vejleskov, P.: Codex Vindobonensis theologicus graecus 244, i: Manuscripts and Editions of Late Byzantine and Early Modern Greek Literature. Papers given at Conference held at the Danish Institute at Athens 23-26 may 2002, s. 179-244. D. Holton, T. Lendari, U. Moennig, P. Vejleskov (red.). Crete University Press, Herakleion, Kreta 2005.
- Vejleskov, P.: APOKOPOS. A fifteenth century Greek (Veneto-Cretan) catabasis in the vernacular. Synoptic edition with an introduction, commentary and Index verborum, edited by Peter Vejleskov with an English translation by Margaret Alexiou. *Neograeca Medii Aevi* 9, 401 s. Hans Eideneier (seriered.) Romiosini, Köln 2005.
- Walmsley, A.G.: The Newly Discovered Congregational Mosque of Jarash in Jordan. *Al-'Usur al-Wusta: Bulletin of Middle East Medievalists* 15.2, s. 17-24. 2003.
- Walmsley, A.G.: The Archaeology of the Early Islamic Period in Palestine, by Jodi Magness (book review). *Bulletin of the American Schools of Oriental Research* 337, s. 106-109. 2005.
- Walmsley, A.G.: The Village Ascendant in Byzantine and Early Islamic Jordan: socio-economic forces and cultural response s. *Réalités Byzantines* 11, i: Les Villages dans l'Empire byzantin (IVe-XVe siècle), s. 511-522. Lefort, Jacques, Morrisson, Cécile, Sodini, Jean-Pierre (red.). 2005.
- Walmsley, A.G., Damgaard, K.: The Umayyad Congregational Mosque of Jarash in Jordan and its Relationship to Early Mosque s. *Antiquity* 79, s. 362-378. 2005.
- Warburg, M.: Anmeldelse af: Moses Aron Schwarz: En overlevers erindringer, København 2004. *Rambam. Tidsskrift for jødisk kultur og forskning* 13-14, s. 84-85. 2005.
- Warburg, M.: Verdensborgere. Baha'ernes historie og sociologi i et globaliseringsperspektiv. *Chao s. Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier* 43, s. 171-188. 2005.
- Warburg, M.: Dansk civilreligion i krise og vækst. *Chao s. Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier* 43, s. 89-108. 2005.
- Warburg, M.: The Dual Global Field: A Model for Transnational Religions and Globalisation. *Renner Studies on New Religions Vol. 7, i: Baha'i and Globalisation*, s. 153-172. Margit Warburg, Annika Hvithamar og Morten Warmind (red.). Aarhus University Press, Aarhus 2005.
- Warburg, M.: Introduction. *Renner Studies on New Religions Vol. 7, i: Baha'i and Globalisation*, s. 7-14. Margit Warburg, Annika Hvithamar og Morten Warmind (red.). Aarhus University Press, Aarhus 2005.
- Warburg, M.: Gudspåkaldelse i dansk civilreligion, i: *Gudstro i Danmark*, s. 125-141. Morten Thomsen Højsgaard og Hans Raun Iversen (red.). Anis, København 2005.
- Warburg, M., Hvithamar, A., Warmind M.L.: (red.). *Baha'i and Globalisation. Renner Studies on New Religions Vol. 7*, 309 s. Aarhus University Press, Aarhus 2005.
- Warburg, M., Piff D.: Seeking for truth. Plausibility alignment on a Baha'i email list, i: *Religion and Cyberspace*, s. 86-101. Morten T. Højsgaard, Margit Warburg (red.). Routledge, London 2005.
- Westergaard P.K.: Ludwig Wittgenstein – Tak for dit brev. *Slagmark. Tidsskrift for idéhistorie* Nr. 42, s. 154-161. 2005.
- Westergaard P.K.: A note on a remark in Philosophical Investigations, part II, section IV, i: Time and History. *Papers of the 28th International Wittgenstein Symposium*, s. 3 (appendix). Friedrich Stadler & Michael Stötzner (red.). Austrian Ludwig Wittgenstein Society, Kirchberg am Wechsel 2005.
- Zysk, K.G.: Potency therapy in classical Indian medicine. *Asian Medicine. Tradition and Modernity Vol. 1.1*, s. 101-118. 2005.
- Zysk, K.G.: Indian traditions of physiognomy: Preliminary Remarks, i: *Theory and Practice of Yoga. Essays in honour of Gerald James Larson*, s. 425-443. Knut A. Jacobsen (red.). E.J. Brill, Leiden 2005.
- Østergaard K.B.: Muslim women in the Islamic field in Denmark: Interaction between converts and other muslim women. *Tidsskrift for kirke, religion og samfund* hft. 1, årg. 17, s. 2946. 2004.
- Østergaard K.B.: Konversion og nye tendenser i dansk islam. *Svensk Religionshistorisk Årsskrift vol. 13*, s. 144-166. 2004.
- Østergaard K.B.: Islam i det 21. århundrede. 1 time s. *Afd. for Religionshistorie*, Københavns Universitet 2005.
- Østergaard K.B.: Tahâra i praksis: En ritualanalytisk undersøgelse af renselse og hammampraksis i Casablanca. 293 s. *Det Humanistiske Fakultet*, Københavns Universitet 2002.
- Østergaard K.B., Jensen T.: At blive "Den Anden" – overvejelser over etniske danskeres konversion til islam. *CHAOS-Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier* 14, s. 9-23. 2004.

Studienævn ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier

Studienævnet for Asienstudier, Eskimologi og Komparative Kulturstudier

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af Marie Højlund Roesgaard (studieleder), Kenneth G. Zysk, Mette Thunø, Frank Sejersen og stud.mag.erne Diana Dujardin, Jeff Friedmann, Thomas Håkansson og Maja Yrsa Andreassen. Da Marie Roesgaard fratrådte som studieleder i november overtog Frank Sejersen hvervet og Margaret Mehl indtrådte i studienævnet i stedet for Marie Roesgaard.

Beretning

Studienævnet har i en stor del af året arbejdet med institut-sammenlægning samt konstitueringen af nye rutiner for studienævnet. Yderligere har studienævnet været meget optaget af udarbejdelsen af de i alt ni nye studieordninger, som skulle være godkendt inden udgangen af 2005. Dette arbejde blev understøttet af udviklingsarbejde i de enkelte fag og høringsrunder blandt ansatte og studerende, da de påkrævede strukturer og krav i studieordningerne nødvendiggjorde faglig og uddannelsesmæssig nytænkning. Studienævnet satte sig som mål, at de nye studieordninger skulle tilnærmes hinanden så meget som muligt i struktur og krav uden at svække de enkelte fag. Det er studienævnets opfattelse, at dette mål er blevet nået, og at det har afstedkommet en større gennemsigtighed, integration og fælles berøringsflade mellem fagene.

Fagene engagerede sig specielt i formuleringen af studieelementer i studieordningen for Komparative Kulturstudier, da alle fags studerede skal tage kurser der som del af deres ordinære uddannelse. Endvidere blev denne studieordning udviklet af fagene sammen for at sikre en fælles platform til nyudvikling af fælles kursusudbud. Igennem 2005 modtog studienævnet løbende kursusforslag fra undervisere fra egne fag og fra instituttets andre fag. Studieordningen for Komparative Kulturstudier har således virket efter hensigten, og udgør nu en vigtig ramme for udviklingen af kurser og uddannelser på tværs af fagene.

Det er intentionen, at studieordningen for Komparative Kulturstudier skal sikre de studerendes kompetencer inden for kultur- og samfundsanalyse ud fra et komparativt og tværkulturelt perspektiv. Dette sker ud fra en antropologisk synsvinkel, eller ud fra en tværfaglig vinkel med inddragelse af en eller flere af de øvrige fagdiscipliner, som rummes i Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier. Målet

med elementerne er, at de enkeltvis eller flere sammen skal give den studerende en række teoretiske, analytiske og metodiske redskaber og færdigheder i anvendelsen af disse på empiriske problemstillinger. Elementerne har ligeledes som mål at højne den studerendes refleksivitet og videnskabsteoretiske indsigt. Med udgangspunkt i Komparative Kulturstudier er studienævnet nu i færd med at udvikle en overbygningsuddannelse i samarbejde med Minoritetsstudier, ligesom den er i gang med at udvikle en studieordning for Moderne Sydasien Studier sammen med andre fag på TORS.

Den provisoriske studieordning for Komparative Kulturstudier genererede en STÅ på ca. 25, og studienævnet forventer en yderligere stigning, da interessen fra studerende og undervisere er meget stor. Studienævnet ser ligeledes en række muligheder på Komparative Kulturstudier for de nye ph.d.-studerende at udbyde projektorienteret undervisning, som ikke altid kan lade sig gøre inden for fagenes studieordninger. Problemer med tildeling af DVIP-midler, knyttet til kursusaktiviteternes STÅ produktion, har givet anledning til, at studienævnet imidlertid har set sig nødsaget til ikke at søsætte for mange nye initiativer.

Internationalt gjorde faget Sydøstasiensstudier sig bemærket, da dets Indonesien-ekspert Cynthia Chou fik tildelt en pris på kr. 100.000 for sit conferenceforslag "Voices of Islam in Europe and Southeast Asia". Prisen, der for første gang går til en forsker fra Københavns Universitet, uddeles af The Asia-Europe Foundation (ASEF), som blev etableret i 1997 af medlemmer af Asia-Europe-Meeting (ASEM) – et forum for uformelle drøftelser mellem stats- og regeringschefer fra 38 lande, samt formanden for EU-kommissionen ud fra et ønske om at udbygge relationerne mellem Asien og Europa. Sydøstasiensstudier er i anden international sammenhæng ligeledes blevet fremhævet for dets kombination af sprogundervisning i thai og indonesisk, koblet med antropologiske og humanistiske studier.

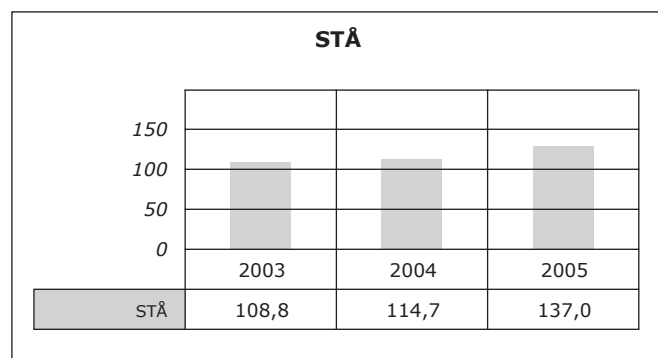
Studienævnet søsatte en række pilotprojekter i 2005, som skal evalueres i 2006, herunder tompladsordningen (kurserne gøres åbne for dagstuderende fra åben uddannelse) og forsøg med portefølje-eksamen (en eksamen erstattes af flere mindre i løbet af semestret). Pilotprojekterne skal give studienævnet en mulighed for at vurdere, om det kan styrke især de mindre fag og de studerendes gennemførelsesmuligheder. Arbejdet med implementering af ensartede og fremtidssikrede elektroniske læringsrum for hvert kursus, har været belastet af de tekniske vanskeligheder, der er i at få skrifttegn integreret i systemerne. Midlertidige læringsrum blev oprettet i Punkt.KU, og studienævnet forventer at have løst problemerne til studiestarten 2006. Studienævnet forventer endelig i foråret 2006, at offentliggøre den omfattende kandidatundersøgelse, som fandt sted i 2005.

Asienstudier
Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder						
	Asienstudier	Min.-studier	Pædagogik	Engelsk	Øvrig hum.	Merit-overført	I alt
Østasiatisk	24,8				0,9	1,0	26,6
Indisk	4,8						4,8
Japansk	33,0	1,0	0,3		1,0	1,3	36,5
Kinesisk	33,3	1,0	0,3	0,5		2,9	37,9
Koreansk	3,8						3,8
Thai	12,3				0,5		12,8
Tibetansk	2,0						2,0
Litteraturvidenskab	3,5						
Nærorientalsk	2,0						
Engelsk	2,0						
Eskimologi	1,8						
Religionsfagene	1,5						
Spansk og portugisisk	1,3						
Indianske sprog & kultur	1,0						
Øvrig humaniora	5,0						
Antropologi	0,5						
Meritstuderende	2,5						
Gæstestuderende	2,3						
I alt	137,0						
Åben uddannelse	4,8						

STÅ 2003-2005

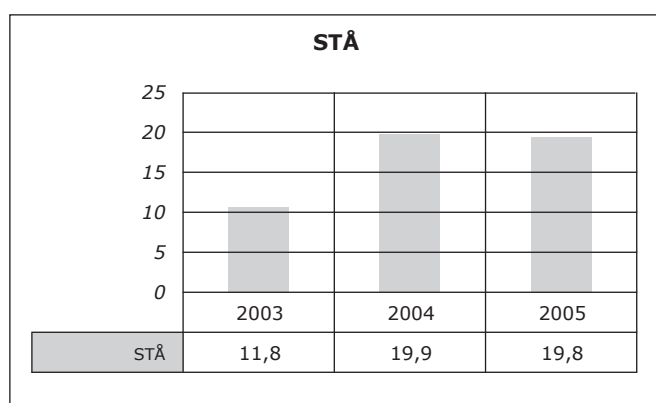

Eskimologi**Statistik**

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder				I alt
	Eskimologi	Asien-studier	Øvrig hum.	Meritoverført	
Eskimologi	17,9	1,8	2,3	0,3	22,1
Øvrig humaniora	1,1				
Naturvidenskab	0,3				
Meritstuderende	0,3				
Gæstestuderende	0,3				
I alt	19,8				

STÅ 2003-2005

Studieleder Frank Sejersen

Studienævnet for Nærorientalske Studier**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af lektorerne Paul John Frandsen, Kim Ryholt (studieleder), Claus Pedersen (vice-studieleder), Wolfgang Scharlipp og Aage Westenholz, og studerende Aiysha Abu-Laban, David Walther Birk, Anna Devantier, Rasmus Kjær og Katrine Mørkeberg. Studienævnet konstituerede sig med Kim Ryholt som formand, David Walther Birk som næstformand, og Claus Pedersen som viceformand. I foråret opstod der behov for suppleanter, og i juni indtrådte professor Kerstin Eksell og lektor Mogens Trolle Larsen på lærersiden og Anne Nybo og Christine Crone på studentsiden.

Organisatorisk

Studienævnet for Nærorientalske Studier omfatter de moderne fag arabisk, hebraisk, persisk og tyrkisk, samt oldfagene assyriologi, ægyptologi og nærorientalsk arkæologi. Det forsøges sammensat således, at flest mulige af fagene er repræsenteret.

Beretning

Studienævnet fuldendte arbejdet med BA-studieordninger for Arabisk, Hebraisk, Nærorientalske Oldtidsstudier (fælles BA for Assyriologi, Nærorientalsk Arkæologi og Ægyptologi), Persisk og Tyrkisk, der blev behandlet og

godkendt af fakultetet. Ligeledes blev Kandidatuddannelsen i Islamiske Studier samt tilvalgsordningen i Hittittisk endeligt godkendt. Alle studieordningerne er til rådighed på fagernes nye hjemmesider.

Islamiske Studier er et nyt fagområde under studienævnet og omfatter islamisk teologi, jura, mystik, historie, sociologi, politik og ideologi med hovedvægt på det 20. og 21. århundrede. Der er ikke sproglige krav til optagelse på denne kandidatuddannelse.

Studienævnet behandlede i foråret et forslag om, at oprette arktisk arkæologi som fag under studienævnet for nærorientalske studier og afsætte midler til en dertil knyttet ansættelse. Forslaget blev afvist, bl.a. med henvisning til at arktis falder uden for det nærorientalske fagområde, og at der er mere akut behov for ansættelser inden for allerede eksisterende fag.

Undervisningssituationen på fagene arabisk og hebraisk har ikke været ideel i 2005, og der har været udbredt utilfredshed blandt de studerende, hvilket har ført til formelle klager over for institutledelsen og en høring om fagernes situation. Utilfredsheden på arabisk skyldtes primært, at begge lektorer på samfundsdelen var bevilliget orlov samtidigt i hele forårssemestret og første halvdel af efterårssemestret. Efter den ene lektor vendte tilbage efter endt orlov pr. 1. november og genoptog undervisningen, fungerer dette fagområde atter fuldt ud tilfredsstillende. Situationen på hebraisk er derimod fortsat ganske kritisk. Faget har igen længere tid ikke haft nogen fastansatte undervisere og

er reelt blevet varetaget af en amanuensis (sprog) og en ph.d.-studerende (samfund), hvilket må betragtes som helt uacceptabelt. Førstnævnte er nu blevet ansat som undervisningsadjunkt, men sidstnævnte har desværre valgt beskæftigelse andetsteds, og det har vist sig yderst vanskeligt at finde kvalificeret erstatering til kurserne i samfund. Forholdene på faget har ført til frustration blandt de studerende og frafald, og faget må siges at være inde i en ond cirkel. Det bliver svært at genopbygge faget med den nuværende minimale bemanding, og det gavner heller ikke faget, at det p.t. ikke har mulighed for at leve op til kravet om forskningsforpligtelse.

Studienævnet har ikke kunnet gennemføre den sædvanlige undervisningsevaluering. Det har fulgt sin procedure i forårs- såvel som efterårssemestret, og sørget for, at de stu-

derende udfyldte evalueringsskemaer på samtlige udbudte kurser, men det har ikke kunnet få afsat TAP-ressourcer fra instituttets side, til at behandle materialet. Studienævnet har derfor ikke noget samlet overblik over den generelle udvikling for hele kalenderåret 2005.

Arbejdet med udbygningen af undervisningen på internettet er fortsat, og der er udarbejdet nye kurser i nærorientalsk arkæologi, persisk og tyrkisk.

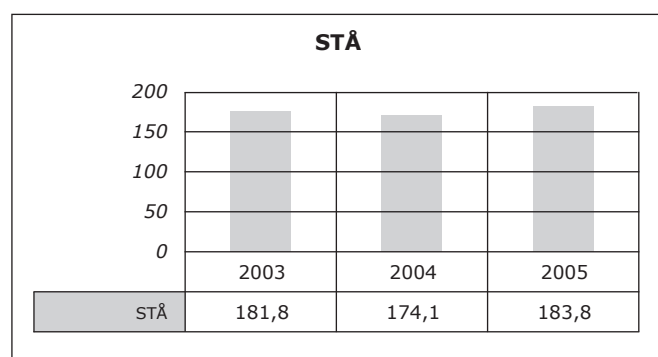
Samarbejdet med Forsvarsakademiets Sprogskole er fortsat igennem 2005, hvor fagene arabisk, hebraisk og persisk har leveret undervisning i Mellemøstens nyere historie, samfundsforhold og islam. Der er desuden indgået aftale om at udvide samarbejdet om det centralasiatiske/afghanistanske område.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder									
	Nærorientalsk	Forhist. ark.	Min.-studier	Eur. etnologi	Asienstudier	Dansk	Øvrig hum.	Øvrig fak.	Merit-overf.	I alt
Persisk	12,8				0,5	0,5				13,8
Ægyptologi	16,5	0,5				0,3	0,8			18,0
Arabisk	69,3		3,8	0,8	1,3		1,9	0,3		77,2
Assyriologi	4,0									4,0
Hebraisk	14,8			1,0			1,1		1,3	18,1
Nærorientalsk ægyptol.	34,5	4,3		0,5		1,0	2,6		0,3	43,1
Tyrkisk	12,5				0,3		0,8			13,5
Religionsfagene	3,8									
Historie	3,3									
Forhistorisk arkæologi	1,8									
Klassisk arkæologi	1,3									
Indianske sprog & kultur	1,0									
Øvrig humaniora	3,0									
Naturvidenskab	0,5									
Teologi	0,3									
Meritstuderende	3,0									
Gæstestuderende	1,8									
I alt	183,8									
Åben uddannelse	26,5									

STÅ 2003-2005

Studieleder Kim Ryholt (Claus Pedersen, vicedirektør samt fungerende studieleder under KR's orlov september-december)

Studienævnet for Religionsfagene

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af Morten Warmind (lektor, religionssociologi), formand, studieleder, Dennis Vendeltoft (stud.mag.) næstformand. Johan Gardenkrans (stud.mag.), Mikael Rothstein (lektor, religionshistorie), Jørgen Podemann Sørensen (lektor, religionshistorie), Eva Vammen (stud.mag.), Cecilie Varnild (stud.mag.) og Peter K. Westergaard (lektor, kristendomshistorie).

Beretning

Religionsfagernes studienævn konstituerede sig i februar 2005 således, at Mikael Rothstein efter eget udtrykkeligt ønske gik af som studieleder. Da der ikke var afholdt nyvalg, valgtes studielederen blandt nævnets VIP-medlemmer. Morten Warmind blev valgt og har fungeret som studieleder siden. Mikael Rothstein har gjort et stort og for-

tjenstfuldt arbejde, og vil blive savnet på posten – ikke mindst af den nuværende studieleder. På posten som eksamenleder afløste Peter K. Westergaard Jørgen Podemann Sørensen, hvis indsats ikke har været mindre fortjenstfuld.

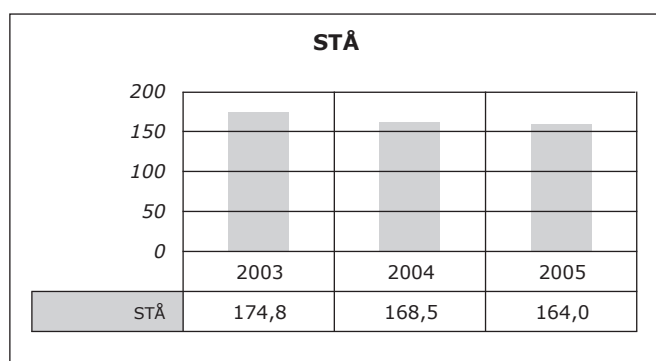
Fra september begyndte de nye studerende på en helt ny studieordning og med eksamen veloverstået i skrivende stund, kan det kaldes en succes – om end der har været begynderproblemer. Samarbejdet i nævnet opleves af undertegnede som en stor fornøjelse, og det er mit indtryk, at nævnets øvrige medlemmer har den samme oplevelse. Arbejdet har hidtil været lettet af, at fagets studievejledere har deltaget i møderne som rådgivere. Af disse har vi i årets løb sagt farvel til Sofie Plenge, der først gik på barsel og siden valgte at droppe arbejdet som studievejleder. Hendes barselsvikar, Ane Lentz Wildt, har fortsat hendes glimrende arbejde. Ved årets slutning overgik studievejlederfunktionen til institutledelsen, hvilket ikke nødvendigvis vil blive til nævnets bedste.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder						I alt
	Religionsfagene	Nærorientalsk	Klassisk filologi	Øvrig hum.	Teologi	Meritoverført	
Religionsfagene	140,5	3,8	3,5	20,9	1,5	4,1	174,2
Historie	5,0						
Dansk	4,5						
Filosofi	2,5						
Engelsk	2,0						
Øvrig humaniora	3,0						
Meritstuderende	6,5						
I alt	164,0						
Åben uddannelse	16,8						

STÅ 2003-2005

Studieleder Morten Warmind

Studienævn for Indianske Sprog og Kulturer**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af Una Canger (formand), Helle Hovmand-Olsen, Jesper Nielsen og Rikke Marie Olsen.

Beretning

Studienævnet har i 2005 haft to yderst forskellige ansigter: Det glade ansigt, der har skuet indad mod faget, hvor det har set en konstruktiv og tilfredsstillende udarbejdelse af

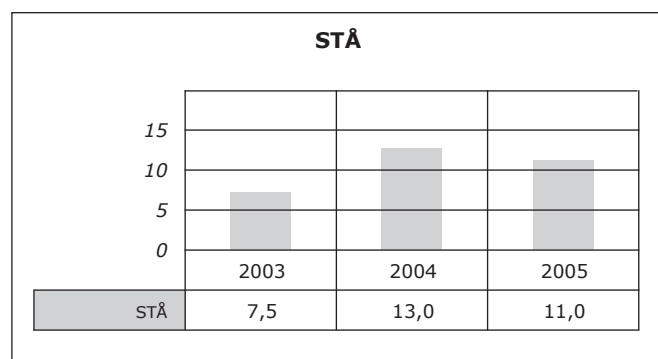
en ny bachelorstudieordning; det har set en fin fremgang i STÅ-produktionen og stor tilfredshed hos de studerende, der har samarbejdet om opgaver og studierne generelt på tværs af årgangene. Det sørgmodige ansigt, har skuet udad og kun set en forøgelse af det administrative arbejde, mere eller mindre meningsløse undersøgelser og opgaver, samt indskrænkninger – økonomiske og andre – i mulighederne for at varetage de studerendes interesser på tilfredsstillende vis.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivetsområder					I alt
	Indianske Sprog og Kultur	Asienstudier	Nærorientalsk	Øvrig hum.	Jura	
Indianske Sprog og Kultur	9,5	1,0	1,0	1,3	0,3	13,0
Nærorientalsk	0,5					
Kunsthistorie	0,3					
Meritstuderende	0,8					
I alt	11,0					

STÅ 2003-2005

Studieleder Una Canger

Studienævnet for Slavisk**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af lektorerne Hans Bagger, Joel Nordborg Nielsen (formand og studieleder), Krzysztof Stala og stud.mag.erne Mette Brix, Rune Brandt Larsen og Lana Tankosa Nikolic.

Beretning

Studienævnet har færdiggjort nye studieordninger for fagene Balkanstudier, Bulgarsk, Polsk og Russisk, og efter godkendelsen overvåget implementeringen af de nye ordninger. Der har sommeren 2005 for første gang været optag til den nye BA-uddannelse i Balkanstudier. Første hold har bulgarsk som optagssprog. Undervisningen er gennemført efter planerne.

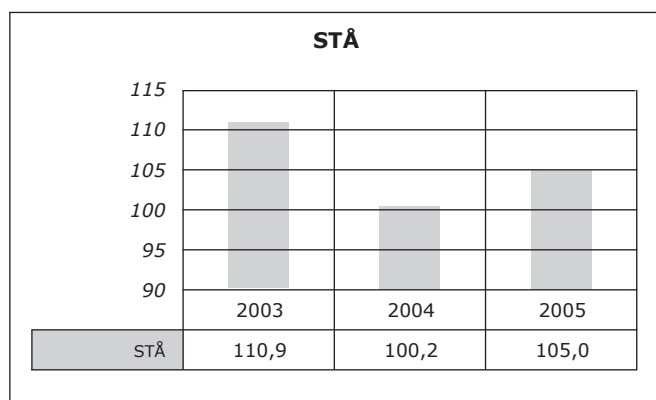
Evalueringsforløb af undervisningen (dvs. de enkelte undervisningsforløb) har fundet sted i maj og i december 2005, begge med tilfredsstillende resultat.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder								I alt
	Slavisk	Filosofi	Engelsk	Min.-studier	Øvrig-hum.	Teologi	Statskundskab	Merit-overført	
Bakanistik	1,3								1,3
Bulgarsk	2,3								2,3
Øststatskundskab	8,9						0,3	0,8	10,0
Polsk	20,4	0,8		1,5	0,5	0,5			23,6
Russisk	34,3	1,5	2,1		1,9			3,5	43,3
Serbokroatisk	2,4								2,4
Tjekkisk	1,8				0,4				2,1
Klassisk Filologi	1,5								
Finsk	1,3								
Historie	0,8								
Spansk og portugisisk	0,8								
Litteraturvidenskab	0,8								
Øvrig humaniora	1,3								
Datalogi	0,3								
Meritstuderende	3,9								
Gæstestuderende	23,5								
I alt	105,0								
Åben uddannelse	2,6								

STÅ 2003-2005

Studieleder Joel Norborg Nielsen

Studienævnet for Grækenlandsstudier**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af Sysse Engberg og Pia Johansen (lærerrepræsentanter), Sarah Michaelsen og Sandra Lucas (studentrepræsentanter).

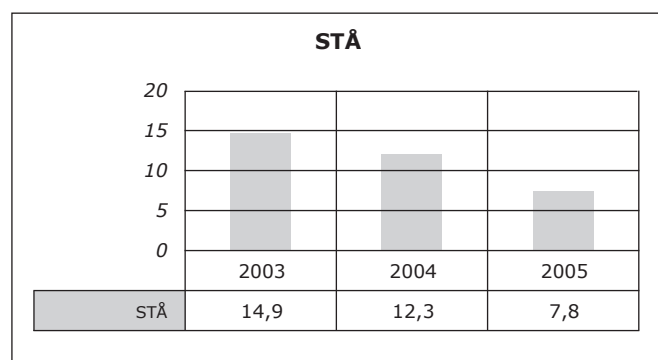
Studieleder Sysse Engberg (fra 1.11 – 31.1.2006 er Lars Nørgaard konstitueret studieleder).

Beretning

Året har været præget af sammenlægningen med en række andre institutter og det deraf følgende samarbejde med en række andre fagstudienævn under samme paraply i det nye instituts undervisningsudvalg. Det arbejde forventes først fuldt udmøntet i den kommende periode. Desuden har udarbejdelsen af en ny studieordning på grunduddannelsen præget nævnets arbejde

Statistik*STÅ fordelt på indskrivning*

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder		
	Grækenlandsstud.	Klassisk filologi	I alt
Grækenlandsstudier	7,1	1,0	8,1
Lingvistik	0,1		
Meritstuderende	0,5		
I alt	7,8		
Åben uddannelse	13,5		

STÅ 2003-2005

Konstitueret studieleder Lars Nørgaard

Center for Sprogteknologi

Ledelse pr. 1.2.2005

Centeret ledes af direktør Bente Maegaard og souschef Hanne Fersøe.

Adresse

Njalsgade 80
2300 København S
Telefon 35 32 90 90
Fax 35 32 90 89
cst@cst.dk
www.cst.dk

Institutlederens årsberetning

Center for Sprogteknologi (CST), der tidligere var en sektorforskningsinstitution, blev 1. januar 2004 fusioneret med Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet. I 2005 er der bl.a. samarbejdet med en række andre institutter på fakultetet og med Datalogisk Institut om at forberede undervisning til 2006.

Forskningsvirksomhed

CST arbejder såvel med grundforskning og anvendt forskning som med undervisning og formidling. Nedenfor er centrets aktiviteter inddelt efter det faglige indhold.

1. Ord og ordbaser

Den Sprogteknologiske Ordbase, STO, har nu været færdig til brug i et år. Der har været god interesse blandt forskere og virksomheder for at komme til at afprøve mulighederne i STO. I Danmark anvendes den, foruden på Københavns Universitet, af forskere på CBS og AAU, ligesom et antal virksomheder har en evalueringssicens for at afprøve mulighederne. I udlandet er der solgt en kommerciel licens gennem ELRA i Paris, og den afprøves af andre interesse-rede virksomheder.

I DanNet (ledet af CST, Bolette S. Pedersen) opbygges der i samarbejde med Det Danske Sprog- og Litteraturselskab et leksikalsk semantisk ordnet (wordnet) for dansk. Ordnettet tænkes bl.a. anvendt til avanceret informations-håndtering.

CST har i 2005 haft to projekter, der omhandler de nordiske sprog: I LEXADV (ledet af CST, Sanni Nimb) forskes der (sammen med Oslo og Gøteborgs universiteter) i adverbiers semantik. Det andet projekt, Nordisk Netord-bog, omtales under "Anden integreret sprogteknologi, herunder informationssøgning".

EuroTermBank-projektet (Claus Povlsen) er et EU-støttet projekt. Projektets partnere kommer fra Tyskland, Polen, Ungarn, Estland, Letland, Litauen og Danmark. Projektets hovedmålsætninger er dels at yde et bidrag til at forbedre den terminologiske infrastruktur i de nye EU-lande og dels at indsamle allerede eksisterende terminologiske ressourcer i en termdatabase.

I IDANNA-projektet (ledet af Claus Povlsen) er der blevet udviklet et anonymiseringsværktøj, der automatisk kan klargøre fortrolige data, så de frit kan anvendes i udviklin-

gen af talegenkendelse. Projektet er udført i samarbejde med Max Manus A/S, med hvem en formel samarbejdsaf-tale vedr. ophavsret til værktøjet og retningslinjerne for fortsat samarbejde er undervejs.

I EU-projektet NEMLAR (ledet af CST, Bente Maegaard) er der samarbejdet bl.a. med en række lande omkring Middelhavet om udvikling og validering af tre arabiske sprogressourcer. Projektet, der herudover tidligere har udarbejdet en oversigt over eksisterende arabiske sprogressourcer samt en specifikation af de nødvendige sprogressourcer for arabisk, blev afsluttet i 2005.

En opgave vedr. sprogressourcer, som CST har specialiseret sig i, er validering: sikring af at specifikationerne er overholdt. I 2005 har indsatsen været fokuseret på at videreudvikle metoder til validering af leksikalske ressourcer, og der er taget et stort skridt fremad inden for validering af korpora, dels metodemæssigt, dels praktisk gennem den lingvistiske validering af et stort nationalt hollandsk talesprogs-korpus (Hanne Fersøe).

2. Formel sprogbeskrivelse og grammatik

Informationsstruktur i det danske sprog (Patrizia Paggio).

Der arbejdes med en beskrivelsesmodel for informationsstruktur i dansk. Den teoretiske baggrund for analysen er dels unifikationsbaseret grammatik, navnlig HPSG, dels konstruktionsgrammatik. Som empirisk materiale benyttes Nina Grønnums monologsamling DanPass. Det er et af formålene i projektet at undersøge forholdet mellem informationsstruktur og prosodi på dansk.

I Anders Søgaards ph.d.-projekt evalueres en lang række lingvistiske teorier i forhold til deres formelle egenskaber, herunder kompleksitet, lærbarhed og funktionalitet.

3. Maskinoversættelse

CST's vigtigste aktivitet inden for maskinoversættelse er PaTrans, et fuldautomatisk engelsk-dansk maskinoversættelsessystem. Udvikling af muligheden for at køre PaTrans på en almindelig pc er i 2005 endelig færdiggjort og installeret (Claus Povlsen). Lingtech A/S oversætter mere end 3 millioner ord årligt med PaTrans. Teksttypen, der oversættes, er hovedsagelig patentdokumenter.

CST havde i februar besøg af en japansk delegation med interesse i patentoversættelse.

I SDMT-projektet samarbejder CST med Institut for Datalingvistik, CBS, om statistisk baseret maskinoversættelse.

MULINCO-projektet, der støttes af Forskningsrådet FKK, er et samarbejde mellem Center for Sprogteknologi (leder Bente Maegaard) og Institut for Engelsk, Germansk og Romansk om at udvikle en flersproglig korpusplatform til sprog- og oversættelsesstudier, både for forskning og undervisning. Projektet har i 2005 fokuseret på behovsanalyse og tilvejebringelse af de første sprogteknologiske værktøjer, samt tilvejebringelse af tekster.

4. Anden integreret sprogteknologi, herunder informationssøgning

Nordisk Netordbog (ledet af CST, Jürgen Wedekind, Bente Maegaard): Projektet med deltagere fra de fem nordiske lande undersøger hvordan flersproglig søgning (på tekster og leksikografiske og terminologiske ressourcer) kan udvikles og forbedres ved hjælp af (a) nye arkitekturer med sofistikerede sprogteknologiske komponenter, (b) automatiske procedurer til at opbygge omfattende parallelle søge-

termlister og (c) fleksible grænseflader til hurtig tilpasning til nye ressourcer og brugergrupper. Projektet sigter i første omgang mod søgning i Nordisk Ministerråds hjemmesider.

EU-projektet MOSES, hvor CST arbejdede med indholds-baseret søgning i og semantisk opmærkning af hjemmesider, blev positivt evalueret i det endelige projektreview (Patrizia Paggio).

VID (Viden og dokumenthåndtering med sprogteknologi, Bolette S. Pedersen) blev afsluttet i 2005. Projektets formål var at udforske nogle af de muligheder, som sprogteknologi frembyder, inden for informationssøgning og dokumentproduktion. Der er bl.a. arbejdet med firmaspecifikke ontologier, kontrolleret sprog mv. De deltagende virksomheder var Bang & Olufsen Audio Visual, Zacco A/S, Nordea Bank AB, Navigo Systems A/S og Ankiro.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Patrizia Paggio: Var vejleder på Anders S. Johansens ph.d.-afhandling, som blev afleveret til ITU i november 2005.

Jürgen Wedekind: Bedømmer ved den eksterne evaluering af Det Humanistiske Fakultet ved Universitetet i Trier, ansvarlig for Institutet for Datalingvistik.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

CST har i 2005 udført en konsulentopgave for Folketinget i forhold til identifikation af potentielle leverandører af et dansk tale-til-tekst-system. CST har identificeret en række danske og internationale virksomheder, der efter eget udsagn er i stand til og interesserede i at levere et tale-til-tekst-system til Folketinget inden udgangen af 2007. Tale-til-tekst-systemet er nu i udbud (Dorte Haltrup Hansen).

Tillidshverv

Bente Maegaard: President for European Association for Machine Translation (EAMT); President for International Association for Machine Translation (IAMT); President for European Language Resources Association (ELRA); Formand for Norges Forskningsråds sprogteknologiske forskningsprogram KUNSTI. Næstformand i DEA's (Danmarks Erhvervs Akademi) fagpanel for sprogteknologi. Medlem af Teknologirådets repræsentantskab.

Anna Braasch: Vice-president for EURALEX, European Association of Lexicographers.

Formidling

Redaktionelle hverv

Bente Maegaard: Editorial Board, Journal of Machine Translation; Executive Board, Journal of Language Resources and Evaluation.

Kongresser og symposier

Sprogteknologisk Symposium 11. februar: I regi af Dansk Dokumentationscenter for Sprogteknologi arrangerede CST Sprogteknologisk Symposium i anledning af direktør Bente Maegaards 60 års fødselsdag. Programmet afspejlede Bente Maegaard's faglige karriere inden for sprogteknologi og datalingvistik, med to internationale foredragsholdere fra henholdsvis Italien og USA og 6 foredrag fra dan-

ske forskere og samarbejdspartnere. Der var ca. 60 deltagere ved symposiet fra universiteter og erhvervsliv.

European Association for Machine Translation (EAMT) arrangerede 30.-31. maj i Budapest den 10. europæiske konference for maskinoversættelse. Bente Maegaard var formand for programkomiteen.

Bente Maegaard var, sammen med Khalid Choukri, Paris, arrangør af den første internationale workshop om HLT (Human Language Technologies) Evaluation, Malta 1.-2. december.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Næsten alle CST's projekter er samarbejdsprojekter; men årbogen levner desværre ikke plads til at nævne alle partnere.

Netværk

Nordic Language Technology Network (ledet af CST, Hanne Fersøe) er et samarbejde mellem fem nordiske dokumentationscentre for sprogteknologi og fem nordiske industriorganisationer. Samarbejdet blev i 2005 støttet af Nordisk Innovationscenter og NordForsk.

Direktør Bente Maegaard

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	3,01	3,37	6,39
DVIP	0,00	0,02	0,02
STIP	0,92	0,00	0,92
TAP	7,83	2,49	10,31
Årsværk i alt	11,75	5,88	17,64
Løn med årsværk	5.241,22	2.882,55	8.123,78
Løn uden årsværk	-448,53	46,98	-401,56
Øvrig drift	1.157,08	1.468,16	2.625,24
Anskf. o. 100 t.kr.	0,23	0,00	0,23
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>5.950,01</i>	<i>4.397,69</i>	<i>10.347,69</i>

¹⁾ Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Braasch, Anna Rosita; seniorforsker.
Fersøe, Hanne; chefkonsulent.
Hansen, Dorte Haltrup; datalingvist.
Henriksen, Lina; seniorkonsulent.
Jongejan, Bart; softwareudvikler.
Jørgensen, Lise Damsgaard; datalingvist.
Maegaard, Bente; direktør.
Navarretta, Costanza; seniorforsker.
Offersgaard, Lene; seniorudviklingsingeniør.
Olsen, Sussi Anni; videnskabelig medarbejder.
Paggio, Patrizia; seniorforsker.
Pedersen, Bolette Sandford; seniorforsker.
Povlsen, Claus; seniorrådgiver.
Wedekind, Jürgen Friedrich Georg; seniorforsker.

VIP Eksternt finansieret
Nimb, Sanni Charlotte; post.doc.

STIP Internt finansieret
Søgaard, Anders; ph.d.-studerende.

Fondsbevillinger

EU

- Collection of Pan-European Terminology through Cooperation of Terminology Institution (Bente Maegaard) kr. 1.684.500.

Forskningsstyrelsen

- SDMT – Statistical Dependency-based Machine Translation (Bente Maegaard) kr. 240.000.
- Oversættelse fra leksem til tekstniveau. Innovation via synergi mellem sprogteknologi og komparativ forskning inden for vesteuropæiske sprog (Bente Maegaard) kr. 1.620.300.
- Vidensbaseret leksikalsk disambiguering (Jürgen Wedekind) kr. 740.300.

Nordisk Innovationscenter/NordForsk

- Forprojekt m. henblik på udformning af egentlig projektansøgning (Hanne Fersøe) kr. 123.400.

Nordisk Ministerråd

- Nordisk netordbog (Bente Maegaard) kr. 656.000.
- Oversættelse af søgeord og match på andre skandinaviske sprog (Jürgen Wedekind) kr. 116.000.

Nordplus/Nordisk Ministerråd

- Leksikalsk beskrivelse af adverbier i norsk, svensk og dansk (Bolette S. Pedersen) kr. 686.900.

Statens Humanistiske Forskningsråd

- Dansk Leksikalsk-semantisk ordnet (DanNet) (Bolette Sandford Pedersen) kr. 1.525.200.

Publikationer

- Allwood J., Cerrato L., Dybkjær L., Jokinen K., Navarretta, C., Paggio, P.: The MUMIN multimodal coding scheme. i: Nordisk Sprogteknologi – Årbog 2005 s. 129-156. Henrik Holmboe. Museum Tusculanums Forlag, Københavns Universitet 2005.
- Basili R., Hansen, D.H., Paggio, P., Paziienza M.T., Zanzotto F.M.: Ontological Resources and Question Answering. i: Proceedings of the Workshop on Pragmatics of Question Answering, held in conjunction with NAACL 2004 s. 7. Boston, Massachusetts, May 2004.
- Braasch, A.: Om elektroniske ordbøger – til brug for mennesker. LexicoNordica 12, s. 55-68. 2005.
- Braasch, A.: Kollokationer som fraseologisk kategori set fra forskellige synsvinkler. HERMES -Journal of Linguistics 35, s. 97-117. 2005.
- Braasch, A.: Vi tager nogle kollokationer i øjesyn. Nordiske Studier i leksikografi 7, s. 67-68. 2005.
- Braasch, A., Henriksen, L., Maegaard, B., Olsen, S.A., Povlsen, C., Auksoyriute, A., Bieleviciene, A., Borzovs, J., Dravniece, A., Dudlauskienė, N., Kaalep, H.-J., Kierzkowska, D., Prószyński, G., Raguz, M., Raupach, I.,

Schmitz, K.-D., Siwek, K., Skadins, R., Skujina, V., Stunzinas, R., Vasiljevs, A.: Current Standards and Best Practices Assessment Report. 153s. 2005.

Braasch, A., Olsen, S.A.: Den SprogTeknologiske Ordbase (STO) for dansk. LEDA Nyt nr. 39, s. 13-20. 2005.

Fersøe, H.: Language Technology in Denmark. Documentation, Promotion, Awareness. Årbog for Nordisk Sprogteknologisk Forskningsprogram 2000-2004 i: Nordisk Sprogteknologi. Årbog 2005 s. 25-27. Red. Henrik Holmboe. Museum Tusculanum, København 2005.

Fersøe, H.: Nordic Technology Network in Applied Language Technologies, Final report on Copenhagen Workshop. 22s. København 2005.

Fersøe, H., Olsen, S.A.: Methodology for a Quick Quality Check for WLR – Lexica. 5s. 2005.

Fersøe, H., Rögnvaldsson, E., de Smedt K.: NorDokNet – Network of Nordic Documentation Centres. Contacts to future Baltic Partners. Årbog for Nordisk Sprogteknologisk Forskningsprogram 2000-2004 i: Nordisk Sprogteknologi. Årbog 2005 s. 13-23. Red. Henrik Holmboe. Museum Tusculanum, København 2005.

Henriksen, L., Jongejan, B., Maegaard, B.: Controlled Language promoting readability and Tone-of-Voice. i: Forståelig sprog for alle, Rapport fra ein nordisk konferanse om klarsprog s. 82-88. Jan Olav Fretland, Marit Hovdenak. Norsk språkråd, Oslo 2005.

Henriksen, L., Povlsen, C., Braasch, A., Maegaard, B.: Final Methodology Report. 67s. 2005.

Maegaard, B., Choukri K., Mokbel, C., Yaseen, M.: Language Technology for Arabic. 12s. University of Copenhagen 2005.

Navarretta, C.: Combining Information Structure and Centering-based Models of Saliency for Resolving Danish Intersentential Pronominal Anaphora. i: Anaphora Processing. Linguistic, cognitive and computational modeling s. 329-350. A. Branco, T. McEnery and R. Mitkov. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, The Netherlands/Philadelphia, USA 2005.

Nimb, S.C.: Danske Adverbier mellem Leksikon og Syntaks. 267 s. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet, 2005.

Nimb, S.C.: Ph.d.-afhandling: Danske adverbier mellem leksikon og syntaks. i: Nordisk Sprogteknologi 2005, Årbog for Nordisk Sprogteknologisk Forskningsprogram s. 17. Henrik Holmboe. Museum Tusculanums Forlag, Københavns Universitet, København 2005.

Nimb, S.C.: Danske Adverbier mellem Leksikon og Syntaks. i: 10. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog s. 10. Peter Widell og Mette Kunøe. Aarhus Universitet, Aarhus 2005.

Olsen, S.A.: STO – En sprogteknologisk database. i: 10. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog s. 289-297. Peter Widell og Mette Kunøe. Fællestrykkeriet for Sundhedsvidenskab og Humaniora, Århus 2005.

Paggio, P.: Representing Information Structure in a Formal Grammar of Danish. i: Proceedings of the 2nd International Workshop on Logic and Engineering of Natural Language Semantics (LENLS 2005) s. 37-49. Katsuhiko Yabushita. Kitakyushu, Japan, June 13-14 2005.

Paziienza M.T., Stellato, A., Zanzotto F.M., Henriksen, L., Paggio, P.: Ontology Mapping to Support Ontology-Based Question Answering. i: Proceedings of the Meaning 05 Workshop s. 67-73. Trento, Italy, February 3-4 2005.

Pedersen, B.S.: Datamatisk leksikografi i Norden – Status

- og visioner. *Nordiske Studiar i Leksikografi* vol. 7, i: *Nordiske Studiar i Leksikografi* s. 302-314. Oslo Universitet 2005.
- Pedersen, B.S., Navarretta, C., Hansen, D.H.: Anchoring Knowledge Organisation Systems to Language. i: *Terminology and Content Development. Proceedings from 7th International Conference on Terminology and Knowledge Engineering* s. 419-432. Bodil Nistrup-Madsen & Hanne Thomsen. Copenhagen Business School 2005.
- Stellato, A., Pazienza M.T., Henriksen, L., Paggio, P., Zanzotto F.M.: Ontology mapping to support multilingual ontology-based question answering. i: *Proceedings of 4th International Semantic Web Conference* s. 6. Galway Ireland 2005.
- Søgaard, A.: Update semantics for HPSG grammars. i: *Nordisk sprogteknologi 2005* s. 167-172. Henrik Holmboe. Museum Tusulanum, København 2005.
- Søgaard, A.: Compounding theories and linguistic diversity. i: *Linguistic diversity and language theories* s. 319-338. Zygmunt Frajzyngier, Adam Hodges and David S. Rood. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam 2005.
- Søgaard, A.: A compound matrix. i: *Proceedings of the 11th International Conference on Head-Driven Phrase Structure Grammar* s. 444-456. Stephan Müller. CSLI Publications, Stanford 2004.
- Søgaard, A.: The semantics of possession in natural language and knowledge representation. *Journal of Universal Language* 6/2, s. 85-115. 2006.
- Søgaard, A.: Extending the HPSG Grammar Matrix with richer lexical semantics. i: *Third International Workshop on Generative Approaches to the Lexicon* s. 227-234. Pierrette Bouillon and Kyoko Kanzaki. École de Traduction et D'Interprétation, Université de Genève, Genève 2005.
- Søgaard, A.: Model generation in a dynamic environment. i: *Proceedings of the Second International Workshop on Logic and Engineering of Natural Language Semantics* s. 89-100. Katsuhiko Yabushita. The Japanese Society for Artificial Intelligence, Kitakyushu, Japan 2005.
- Søgaard, A.: Computing sense and reference. i: *Computing and philosophy* s. 31. Gordana Dodig-Crnkovic. Dpt. of Computer Science and Engineering, Mälardalen University, Västerås, Sverige 2005.
- Søgaard, A., Haugereid, P.: A brief documentation of a computational HPSG grammar specifying (most of) the common subset of linguistic types for Danish, Norwegian and Swedish. i: *Nordisk sprogteknologi 2004* s. 247-256. Henrik Holmboe. Museum Tusulanum, København 2005.
- Wedekind, J.F.G.: Toward Multilingual Retrieval of Documenting Information on Language Technology. i: *Nordisk Sprogteknologisk Årbog 2005* s. 33-38. Henrik Holmboe. Museum Tusulanum, København 2005.

Det Naturvidenskabelige Fakultet

Dekanatet for Det Naturvidenskabelige Fakultet

Konstitueret dekan Flemming M. Nicolaisen

Konstitueret prodekan Bent Vismann

Det Naturvidenskabelige Fakultet

Fakultetets ledelse

Pr. 1.2.2005: Dekan Henrik Jeppesen til 1.11.2005.

Konstitueret dekan Flemming M. Nicolaisen fra 1.3.2005.

Prodekan Flemming M. Nicolaisen indtil 1.3.2005.

Konstitueret prodekan Bent Vismann fra 18.3.2005.

Sekretariatschef Tommy Jensen.

Akademisk Råd

Pr. 1.2.2005: Dekan Henrik Jeppesen (formand) til 1.11.2005.

Lektor Flemming M. Nicolaisen (konstitueret dekan) fra 1.3.2005.

Lektor Flemming M. Nicolaisen (prodekan) indtil 1.3.2005.

Lektor Bent Vismann (konstitueret prodekan) fra 18.3.2005.

Porteføljechef Peter Suhr-Jessen (ekstern repræsentant).

Rektor Jannik Johansen (ekstern repræsentant).

Professor Poul Olesen.

Professor Berthe M. Willumsen.

Lektor Bjørn Buchardt Westergaard.

Lektor Jens Høeg.

Lektor Bergfinnur Durhuus.

Lektor Anders Hammershøi.

Laboratoriefuldægtig Dorte Heldrup (TAP-repræsentant).

Forskningstekniker Poul Erik Krogshave (TAP-repræsentant).

Laborant Marit Warrer (TAP-repræsentant).

Stud.scient. Eva Rotenberg.

Stud.scient. Benjamin Hjort Eriksen.

Stud.scient. Clara Behrmann indtil 18.1.2005.

Stud.scient. Sine Zambach fra 18.1.2005 indtil 27.9.2005.

Stud.scient. Andreas Kamstrup fra 19.10.2005.

Adresse

Øster Voldgade 3
1350 København K
Telefon 35 32 42 00
Fax 35 32 42 20
nat-fak@adm.ku.dk
www.nat.ku.dk

Dekanens årsberetning

Studiereform

I 2004 var studiereformen fuldt implementeret, og den har vist sig at være en succes med hensyn til at forøge gennemførelsesprocenten samt nedbringe frafaldet på 1. år. Hvor årgang 2004 var den første årgang, der studerede efter blokstruktur, var årgang 2002 den sidste, hvor alle fag fulgte

semesterstruktur. En sammenligning mellem disse årgange har vist, at gennemførelsesprocenten på første år er blevet forbedret fra 57 til 66 procent. Samtidig er frafaldet i løbet af første år blevet nedbragt fra 26 til 17 procent.

En del af undervisningen er blevet justeret efter det første år, og underviserne har taget intentionerne med reformen til sig. En del har gjort brug af fakultetets Center for Naturfagenes Didaktiks tilbud om evaluering og assistance i forbindelse med udvikling af kurserne.

Optag 2005

Der blev optaget 1.000 studerende på fakultetets bacheloruddannelser 1. oktober 2005. Det svarer til en nedgang på ca. 5 procent i forhold til 2004. I forhold til 2003 er der dog tale om en fremgang i optagelsestallet på fakultetet på 7,5 procent. Den primære årsag til nedgangen fra 2004 til 2005 skyldes skærpede adgangskrav for datalogi.

STÅ-produktion

I 2005 blev der på fakultetet produceret over 100 STÅ flere end i 2004, svarende til en fremgang på ca. 3,5 procent. Fremgangen skyldes ikke mindst en markant bedre gennemførelse på 1. år i forbindelse med studiereformens indførelse.

Bachelor i nanoteknologi og bioinformatik-kandidater

I 2002 startede de første studerende på bacheloruddannelsen i nanoteknologi, og i 2005 fik de første 5 deres bachelorbevis. De er alle fortsat på kandidatuddannelsen i nanoteknologi. Samtidigt blev de første kandidater i bioinformatik færdige. De 5 kandidater startede som de første på den nyoprettede uddannelse i 2002.

Biomedicin-uddannelsen

I 2004 startede det første hold på den ny uddannelse i molekylær biomedicin, der er tilrettelagt i samarbejde med Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. Også i 2005 oplevede uddannelsen stor søgning og adgangsbegrænsning, og de studerende klarer sig over gennemsnittet – de studerende på årgang 2004 har bestået 92% af eksaminerne på første år.

Science con Sensus

Med formidlingsprojektet "Science con Sensus" har fakultetet forsøgt at perspektivere de naturvidenskabelige fags bidrag til teknologisk og samfundsmæssig udvikling. Et konsortium bestående af Det Naturvidenskabelige Fakultet, Danmarks Pædagogiske Universitet og fem sjællandske gymnasier, fik støtte fra Undervisningsministeriet. Projektets form er rollespil, hvor et lægmandspanel bestående af elever debatterer aktuelle naturvidenskabelige problemstillinger med et ekspertpanel.

Biocenter

Opførelsen af Biocentret på Tagensvej forløber efter planen, og bygningerne ventes at kunne tages i brug til oktober 2006. Første etape af byggeriet omfatter forsknings- og undervisningsfaciliteter for Københavns Universitet, Institut for Molekylær Biologi og Fysiologi, NMR Center under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Biotech Research og Innovation Center (BRIC) og Hovedstadens Sygehusfællesskabs eksperimentelle forskningsenheder, Bartolin-instituttet og Finsenlaboratoriet.

Højteknologiske vidennetværk

Det højteknologiske vidennetværk inden for nanoteknologi Nanet, som Nano-Science Centret, Københavns Universitet sammen med blandt andre Risø, Syddansk Universitet, Aarhus Universitet og Danmarks Tekniske Universitet (DTU) har været med til at oprette, er nu blevet etableret med kontor på DTU. Der blev afholdt åbningskonference 30. maj 2005 på Carlsberg.

Den 15. september 2005 afholdte det biomedicinske netværk BioLogue kick off konference, og i november 2005 afviklede fakultetet, blandt andet i samarbejde med Bio-Logue, en match-making event for forskere og virksomheder. Formålet var at få flere Erhvervs-ph.d.-studerende inden for bio/pharma-området, samt at etablere flere kontakter mellem forskere og virksomheder.

Grundforskningscentre

Fakultetet indviede hele fire nye grundforskningscentre i 2005, nemlig Center for Social Evolution, Center for Kosmologi, Center for 'Modeller af Liv' og Center for Molecular Movies. Tilsammen tilfører bevillingerne i alt 112 mio. kr. til fakultetets forskning, og derudover har Statens Naturhistoriske Museums geologiske afdeling og Geologisk Institut en betydelig andel i "Nordiske Center for Jordens Udvikling", der modtog omkring 40 mio. kr. fra Danmarks Grundforskningsfond.

Endelig valgte Danmarks Grundforskningsfond at bevillige yderligere 48 mio. kroner til Dansk Center For Kvanteoptik, QUANTOP, efter at det højt profilerede "International Evaluation Panel" konkluderede, at "QUANTOP har arbejdet ekstremt succesfuldt og har etableret sig selv som et af verdens ledende centre inden for dets felt".

FNU-centre

Hele tre centre modtog bevillinger fra Forskningsrådet for Natur og Univers: 7.4 mio. kr. til Copenhagen University Center for Atmospheric Chemistry, 7.4 mio. kr. til Centre for Ancient Genetics, og 5 mio. kr. til oprettelsen af Center for Functional and Comparative Insect Genomics.

Andre store bevillinger

Professor Jens Als-Nielsen fra Niels Bohr Institutet modtog 25 mio. kr. fra John og Birthe Meyers Fond til anskaffelse af en såkaldt Compact Light Source.

EU-projekter og Curie-stipendier

Professor Erik A. Richter, Institut for Idræt, er blandt de ledende skikkelser i et stort europæisk forskningsprojekt, som skal finde molekylær sammenhæng mellem motion og helbred. Projektet er blevet støttet af EU med i alt 94 millioner kroner.

I forbindelse med årets uddeling af EU's eftertragtede "Marie Curie Excellence Fellows", blev Københavns Universitet, som det eneste universitet i Danmark, tildelt bevillinger. To bevillinger på i alt knap 3 millioner EUR tilfaldt Niels Bohr Institutet og Biologisk Institut.

Højteknologifonden

Ud af 158 indsendte ansøgninger valgte Højteknologifonden at støtte 12 projekter med et samlet beløb på 200 millioner kroner, hvoraf forskere fra fakultetet er med i tre projekter.

Nano-Science Centret og Geologisk Institut står i fællesskab med Mærsk olie og Gas, bag en ansøgning til fonden

om forskning i nanoteknologi, der kan forbedre olieindvindingen. Projektet fik bevilliget 27,5 mio. kr.

Datalogisk Institut deltager i et projekt om udvikling af 3. generations Enterprise Resource Planning systemer med Microsoft Business Solution og Copenhagen Business School. Projektet blev bevilliget 12,8 mio. kr.

Endvidere deltager Statens Naturhistoriske Museum i 'Hi-Tec Elitetræer' om udvikling af billigere masseproduktion af eliteplanter i dansk gartneri- og skovbrugsindustri. Projektet blev bevilliget 3,8 mio. kr.

Kernefelter

I forbindelse med Danmarks Forskningspolitiske Råds (DFR) høring om kernefelter, indmeldte fakultetet i alt 33 kernefelter til rektor, heraf 6 tværgående, fordelt på 22 nuværende og 11 spirende kernefelter. Den endelige prioritering af de endelige 17 kernefelter, blev foretaget ud fra et ønske om faglig spredning, samt passende fordeling mellem spirende og nuværende kernefelter. Emnerne for 17 kernefelter (10 nuværende og 7 spirende) som blev indstillet til fremsendelse til DFR er følgende:

(K= nuværende kernefelt, S= Spirende).

Dynamiske stokastiske modeller (Stokastiske processer og deres anvendelser) (K).

Funktionelle Molekyler (S).

Klima og Is (K).

Kosmologi og astro-partikelfysik (S).

Kvanteoptik og kvanteinformation (K).

Cancer-biology, integrering nanotechnology, molecular biology and medicine (S).

Fra genomstruktur til cellefunktion (K).

Sedimentære bassiners Dynamik (K).

Kulstofkredsløbet i bio-geosfæren (K).

Dynamic Computing (S).

Muskelfysiologi og Motorisk kontrol (K).

Mikrobiel Biokompleksitet (S).

Funktionel og evolutionær genomforskning (Functional and Evolutionary Genomics) (S).

Integrerede økosystemer og global change (K).

Områder på tværs af institutter:

Nano-science og nanoteknologi (K).

Proteinvidenskab (K).

Nye anvendelser af røntgenstråling (S).

Iværksætter og innovation

Der har igennem det seneste år været stigende interesse for iværksætter, innovation og entrepreneurskab blandt forskere og studerende på fakultet. Det har blandt andet givet sig udtryk i en fordobling i tilmeldingen til fakultets kursus i entreprenørskab. For at understøtte denne udvikling, udarbejdede fakultetet en hjemmeside om iværksætter. I december blev fakultetet tildelt 500.000 kr. fra Karl Pedersen og Hustrus Industrifond i støtte til at etablere Natur – og Sundhedsvidenskabelig Innovation (NSI). NSI bliver fakultetets forum for innovation og iværksætter, hvor forskere og studerende kan få hjælp og rådgivning, til opstart af egen virksomhed, samt samarbejde med industrien.

Forskeruddannelse

I 2005 skete en betydelig tilførsel af nye midler til forskeruddannelse (ph.d.-stipendier). Dels ved en direkte øremærket bevilling fra VTU for årene 2005-2008 til start af ca. 60 ny ph.d.-forløb i perioden, og dels via flere større eksterne bevillinger til forskningscentre, hvor en del af midler-

ne vil blive anvendt til ph.d.-stipendier. Allerede i 2005 er der sket en markant stigning i antallet af indskrevne ph.d.-studerende i forhold til tidligere år, med en heraf forventet øgning i antallet af ph.d.-grader i 2008 og fremover.

Kommunikation og formidling

Fakultetet har i årets løb været aktive med formidling til både ansatte, studerende, samarbejdspartnere og beslutningstagere. I marts udkom den første udgave af fakultetets månedlige elektroniske nyhedsbrev "NAVISEN", hvor et udpluk af forskernes optræden i medierne opgøres til mere end 80 historier i 2005. Den 11. maj udkom Berlingske Tidende med fakultetets tillæg: 'Forskning værd at satse på', der indeholdt forskningshistorier fra flere institutter ved fakultetet, med fokus på samarbejde med industrien. Anja C. Andersen ved Niels Bohr Institutet fik i december den fornemme europæiske Descartes-pris i forskningsformidling.

Svampefestival

I anledning af Foreningen til Svampekundskabens Fremmes 100-års-jubilæum, blev der i samarbejde med Biologisk Institut og Statens Naturhistoriske Museum, afholdt svampefestival i Botanisk Have fra 28. september til 2. oktober. 11.500 gæster besøgte festivalen, der bød på udstillinger om svampe i naturen, i hjemmet og i industrien, svampe og kunst og ikke mindst svampe i madlavningen.

Konstitueret dekan Flemming M. Nicolaisen

Fakultetets økonomi

Formålsfordelt omkostningsbaseret regnskab 2005

Som følge af overgang til omkostningsbaserede regnskaber er regnskabspraksis ændret. Der er samtidig sket en ændring i formålene hvilket ikke gør det muligt at sammenligne regnskabstallene med de tidligere år.

For udgiftsbaserede regnskabstal for de tidligere år henvises til tidligere årbøger (www.ku.dk/aarboeg) eller årsrapporten på www.ku.dk/aarsrapport.

Som følge af de omkostningsbaserede regnskaber er fakulteternes regnskaber fratrukket intern handel samt interne overførsler mellem de forskellige virksomhedstyper. Anlægsinvesteringer er ligeledes fratrukket, mens afskrivningerne for tidligere og nye anlægsinvesteringer er tillagt.

Omkostningerne i fakultetets regnskab er derefter formålsopdelte på hovedområderne uddannelse, forskning og videnudveksling og formidling samt generel ledelse, administration og service samt bygningsdrift. Formålene er i overensstemmelse med principper udstukket af Rektorkollegiet i forbindelse med udarbejdelsen af statistiske nøgletal.

Formålsopdelte omkostninger angivet i tusinde kr.

Naturvidenskab og teknik	
1. Forskning i alt	439.757,4
1.1. Forskning	343.636,5
1.2. Forskeruddannelse	60.788,8
1.3. Forskningsledelse og administration	35.332,1
2. Uddannelse	249.880,7
2.1. Heltidsuddannelse	200.617,7
2.2. Deltidsuddannelse	3.713,0
2.3. Øvrige uddannelser	1.670,3
2.4. Uddannelsesledelse og administration	43.879,6
3. Formidling og vidensudveksling	76.261,0
3.1. Formidling	72.886,0
3.2. Vidensudveksling	2.655,4
3.3. Samfundsservice	719,7
4. Generel ledelse, administration og service	19.788,7
4.1. Ledelse og administration	12.908,4
4.2. Servicefunktioner	6.880,3
5. Bygninger	109.500,6
5.1. Bygningsdrift og service	94.435,0
5.2. Husleje og ejendomsskatter	0,0
5.3. Vedligehold og mindre byggearbejder	15.065,7
5.4. Prioritetsrenter	0,0
Omkostninger i alt	895.188,4

Fakultetets aktiviteter

	Aktiviteter 2001-2005				
	2001	2002	2003	2004	2005
Antal studerende (inkl. orlov)	6.748	6.213	5.875	5.852	6.030
Antal optagne pr. 1. oktober	979	958	930	1.053	1.000
Medianalder for optagne	22	21	21	21	21
Antal 1. prioritetsansøgere	1.082	1.187	1.104	1.194	1.122
Antal ansøgninger			1.846	2.321	2.192
Antal STÅ	2.891,6	2.900,1	2.820,9	2.798,2	2.877,7
Antal ressourceudløsende studerende					4.519
Antal bachelorer	488	585	538	624	557
Antal kandidater	487	525	482	478	461
Medianalder, bachelorer	25	26	26	26	25
Medianalder, kandidater	28	29	29	29	29
Antal deltagerbetalende studerende	64	81	114	141	128
Antal deltagerbetalende årsværk deltidsstuderende	50,5	54,4	51,7	55,7	79,5
Færdiguddannede på hele uddannelser (master, diplom)					19
Bacheloruddannelserne					
% gennemførte på normeret tid					14
% gennemførte på normeret tid + 1 år					34
% fortsat aktive					25
% ophørte					41
Kandidatuddannelserne					
% gennemførte på normeret tid					9
% gennemførte på normeret tid + 1 år					35
% fortsat aktive					52
% ophørte					13
Ubrudte kandidatuddannelser					
% gennemførte på normeret tid					
% gennemførte på normeret tid + 1 år					
% fortsat aktive					
% ophørte					
Udgående	65	72	94	61	63
Indgående	71	79	78	97	115
Udenlandske studerende					402
Antal forskeruddannelsesstud., 1. oktober, i alt	331	306	305	272	317
Antal optagne ph.d.-studerende					109
Antal afhandlinger, året (1.10. til 30.9. +1)	77	88	71	85	83

Ph.d.-studienævnet for Naturvidenskab**Medlemmer**

Pr. 1.2.2005 bestod ph.d.-studienævnet af følgende:

Repræsentationsområde Geografi og Geologi

Professor Johannes Krüger (formand) og ph.d.-studerende Bodil Lauridsen.

Repræsentationsområde Biologi

Professor Sven Jonasson og ph.d.-studerende Louis Düring-Olsen.

Repræsentationsområde Matematik og Datalogi

Professor Jakob Krarup.

Repræsentationsområde Kemi og Fysik

Lektor Otto Dahl.

Beretning

Ph.d.-uddannelsen ved Det Naturvidenskabelige Fakultet er struktureret som et antal ph.d.-skoler (graduate schools) med hver sit ph.d.-udvalg og med ph.d.-studienævnet som overordnet organ. Således er der en ph.d.-skole for hver af

fakultetets 11 store faggrupper, en tværgående ph.d.-skole (i Proteinkemi) knyttet til tre fag, samt en tværinstitutionel ph.d.-skole i Miljø og Klima, COGCI (The Copenhagen Global Change Initiative), et samarbejde mellem institutioner i Københavns området, styret af et ph.d.-udvalg knyttet til fakultet.

Fakultetet uddeler et mindre antal ph.d.-stipendier hvert år, hvis tildeling beslutes i fakultetsrådet efter indstilling fra institutterne. Herudover igangsættes hvert år et større antal ph.d.-projekter i samarbejde med sektorforskningsinstitutter og industrielle virksomheder. Ansøgninger til sidstnævnte projekter behandles i de respektive ph.d.-udvalg, hvis indstillinger behandles i ph.d.-studienævnet. Der lægges vægt på omhyggelig vurdering af såvel projekterne som ansøgere og påtænkte vejledere.

Ved udgangen af 2005 var der 331 ph.d.-studerende ved Det Naturvidenskabelige Fakultet, mod 306 ved udgangen af 2004. I årets løb er der indskrevet 109 på ph.d.-studiet mod 83 i 2004 og 74 i 2003. I 2005 har 79 fået tildelt ph.d.-graden mod 86 i 2004 og 80 i 2003.

Udover arbejdet med ansøgninger har ph.d.-studienævnet i årets løb behandlet forskellige generelle sager. Det Naturvidenskabelige Fakultet har i 2005 gennemført en selvevaluering af forsker-uddannelsen.

Ph.d.-stудieleder Johannes Krüger

Institut for Matematiske Fag

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder Jørgen Tind og viceinstitutleder Hans Plesner Jakobsen.

Institutbestyrelsen består af institutleder Jørgen Tind, VIP, Bergfinnur Durhuus, afdelingsleder Hans Plesner Jakobsen for MA, afdelingsleder Michael Sørensen for AMS. TAP: Ulla Nielsen og Lillian Stegger. Studerende: Tine Rahbek Krog og Esben M. Flachs. Observatører: Claus Jessen og Mette Havning.

Organisation

Instituttet består af to afdelinger: Matematisk Afdeling (MA) og Afdeling for Anvendt Matematik og Statistik (AMS). Hver afdeling ledes af en afdelingsleder og en afdelingsbestyrelse.

Adresse

Universitetsparken 5
2100 København Ø
Telefon 35 32 07 25
Fax 35 32 07 04
imf@math.ku.dk
www.math.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Instituttet blev oprettet i 1997 og bebor 04-bygningen på H.C. Ørsted Institutet.

Instituttet råder over to afdelingsbiblioteker og et matematikhistorisk arkiv.

Personaleforhold

Jesper Lützen er ansat som professor den 1. januar 2005, Henrik Schlichtkrull er ansat som professor den 1. januar 2005, Ryszard Nest er kaldet som professor den 1. april 2005 og Jesper Lund Pedersen er ansat som lektor den 1. december 2005.

Matematisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning fordeler sig over et bredt spektrum af matematiske discipliner. Disse omfatter foruden centrale områder af ren matematik også anvendelser i andre fag, især datalogi, sandsynlighedsteori og matematisk fysik.

1. Algebra

1.1. Talteori og gruppeteori

Der arbejdes med procykliske Galoisudvidelser, specielt anti-cyklotome udvidelser af imaginærkvadratiske tallegemer samt spaltninger af primidealer i disse. Der er opnået generaliseringer af Hensels lemma og Krasners lemma (D. Brink).

En artikel angående den aritmetiske struktur af visse

Hilbertlegemer er afsluttet og accepteret til publikation (C.U. Jensen i samarbejde med R. Massy, Valenciennes).

Der arbejdes på det løbende projekt angående niveauoptimering af modulære mod løn repræsentationer (I. Kiming i samarbejde med Imin Chen, Simon Fraser University). Projektet vedrørende simultane løft af modulære og repræsentationer er i det væsentlige afsluttet (I. Kiming); enkelte af de mange detaljer vil blive udført i samarbejde med J.B. Rasmussen.

Udviklingen af algoritmer i forbindelse med "shift-ækvivalens problemer" er i princippet udført, men mangler implementering af algoritmen til generering af data for videre studier (S. Eilers og I. Kiming).

Der foretages studier af hidtil ubemærkede kongruenser mellem modulformer på kongruens- og ikke-kongruensgrupper af $SL(2, \mathbb{Z})$ (I. Kiming i samarbejde med H. Verrill, Baton Rouge).

Arbejdet om separation af karakterer er foreløbigt afsluttet (J.B. Olsson og C. Bessenrodt, Hannover). Et nyt projekt om forskellige aspekter af blokinklusioner og blokidentiteter er indledt af J.B. Olsson med vekslende samarbejdspartnere: C. Bessenrodt, G. Navarro (Valencia), D. Stanton (Minneapolis) og P.H. Tiep (Gainesville).

Der arbejdes med det såkaldte "disk-packing problem", der består i en eksakt bestemmelse af Hausdorff-dimensionen af residualmængden i forbindelse med Apollonius pakninger af cirkler i planen, hvor der er udviklet en analytisk metode til bestemmelse af denne dimension (A.L. Schmidt). Der arbejdes endvidere med systemer af Legendre polynomier med foreskrevne "gaps", der er ortogonale på intervallet $[0,1]$ med vægtfunktion 1 (A.L. Schmidt).

1.2. Ring- og modulteori

En sætning af C. Peskine og L. Szpiro er blevet forbedret, idet det er påvist, at lokale ringe, der tillader en ikke-triviell cyklisk modul af endelig Gorenstein injektiv dimension, er Gorenstein. Dette giver stærkere versioner af en sætning af M. André vedrørende næsten endelige moduler samt af sætninger af L. Avramov, S. Iyengar og C. Miller angående Frobenius homomorfier (H.-B. Foxby og A. Frankild).

Der arbejdes med såkaldte quasi-deformationer og homologiske dimensioner (H.-B. Foxby og A. Frankild i samarbejde med S. Sather-Wagstaff, Lincoln, USA, A. Taylor, St. Olaf College, og S. Yassemi, IPM, Iran).

Det er påvist, at mængden af skift-isomorfiklasser af semidualiserende komplekser er et ikke-trivielt metrisk rum. Dette studium har givet anledning til en ny karakterisering af lokale Gorenstein ringe. Yderligere er refleksivitetsegenskaber af ringhomomorfier af endelig flad dimension studeret i enkeltheder (A. Frankild i samarbejde med S. Sather-Wagstaff).

Et arbejde angående abstrakt lokal kohomologi og homologi er ved at finde sin endelige form (A. Frankild i samarbejde med H. Holm, Aarhus). Der arbejdes med den generaliserede Tachikawa-formodning og dennes relation til semidualiserende komplekser (A. Frankild i samarbejde med S. Sather-Wagstaff og A. Taylor).

1.3. Ikke-kommutativ algebraisk geometri og kvantegrupper

Arbejdet med duale kanoniske baser for kvantiserede matrixalgebraer er fortsat. Der er opnået endelig indsigt for tilfældet $n=2$ og dette søges udnyttet for $n>2$ (H.P. Jakobsen i samarbejde med H. Zhang, Peking).

Studiet af repræsentationsteori for ikke-kommutative algebraer er fortsat (S. Jøndrup).

2. Analyse

2.1. Reel og kompleks analyse

Studiet af momentproblemer er fortsat. For hele funktioner af orden 0 er indført en logaritmisk orden og type, og det er påvist, at for indeterminerede momentproblemer af orden 0 vil de hele funktioner i Nevanlinna matricen have samme logaritmisk orden og type og disse tal er bestemt for en række indeterminerede problemer for q -Askey skemaet (C. Berg i samarbejde med H.L. Pedersen, KVL).

2.2. Liegrupper og harmonisk analyse

Der er udarbejdet en publikation vedrørende Paley-Wiener sætninger for distributioner på symmetriske rum (H. Schlichtkrull i samarbejde med E. van den Ban, Utrecht). Der er endvidere udført et studium af varmeledning ligningen for Riemannsk symmetriske rum (H. Schlichtkrull i samarbejde med G. Olafsson, Baton Rouge).

2.3. Funktionalanalyse

Arbejdet med udvidelse af derivationer er videreført til konstruktion af push-out af derivationer, hvorved bl.a. er opnået karakterisering af arvelighed af biprojektivitet (N. Grønbæk).

2.4. Operatoralgebra

Det er påvist, at metoder fra ikke-kommutativ geometri kan benyttes til at beskrive flere egenskaber ved kompakte metriske rum (E. Christensen i samarbejde med C. Ivan, Hannover).

Der er opnået klassifikationsresultater om visse C^* -algebraer knyttet til substitutionssystemer som viser, at disse C^* -algebraer ikke er fuldstændige invarianter for strømningens varians af de underliggende systemer (S. Eilers i samarbejde med E. Ruiz, Toronto).

Der er indledt undersøgelser om amenabilitet af Banach-algebraen $A(X)$ af approksimerbare operatorer på et Banachrum X . Undersøgelserne viderefører et tidligere arbejde med G. Willis og B.E. Johnson. Hovedsigtet er at karakterisere amenabilitet af $A(X)$ i termer vedrørende geometrisk og lokal struktur af X . Der er opnået en Følner type karakterisering, udtrykt ved hjælp af lokal faktorisering af operatorer (N. Grønbæk i samarbejde med A. Blanco, Belfast).

Der arbejdes med beregninger af L^2 -Bettital for konkrete von Neumann algebraer (D. Kyed).

2.5. Potentialteori, differentiaalligninger og matematisk fysik

Arbejdet med statistisk mekaniske modeller for grafer, specielt træer er fortsat, og nye resultater specielt vedrørende den spektrale dimension er opnået (B. Durhuus i samarbejde med T. Jonsson, Reykjavik og J. Wheeler, Oxford). Generaliseringer af visse aspekter af spredningsteorien for den ikke-lineære bølgligning til dens ikke-lineære analoge er under udarbejdelse (B. Durhuus i samarbejde med V. Gayral).

Et tidligere resultat om Hölder kontinuitet af harmoniske afbildninger mellem singulære rum er skærpet, idet billedrummet ikke længere forlanges at være lokalkompakt (B. Fuglede).

Som et skridt på vejen mod bestemmelsen af zeta-værdien i 0 for operatorer på mangfoldigheder med rand, er der

givet et nyt bevis, der kun benytter resolventer, for et resultat af Paycha og Scott vedrørende mangfoldigheder uden rand (G. Grubb).

En artikel vedrørende et variationsprincip for en approksimation til vakuumtilstanden i relativistisk kvanteelektrodynamik er færdiggjort og optaget til publikation (J.P. Solovej i samarbejde med C. Hainzl, Alabama og M. Lewin, Paris). Et mangeårigt arbejde om relativistiske korrektioner til atomare energier er blevet færdiggjort (J.P. Solovej) i samarbejde med W. Spitzer, Bremen og T. Østergaard Sørensen, Aalborg). En oversigtsartikel om energiasymptotikken i lavtæthedsgrænsen for en Fermigas er blevet skrevet (J.P. Solovej i samarbejde med E.H. Lieb, Princeton og R. Seiringer, Princeton).

En monografi "The Mathematics of the Bose Gas and its Condensation" er publiceret (J.P. Solovej i samarbejde med E.H. Lieb og R. Seiringer samt J. Yngvason, Wien).

2.6. Sandsynlighedsteori og informationsteori

Det er bevist, at visse forbindelseskoefficienter og lineariseringskoefficienter for Bessel polynomierne er ikke-negative, hvilket har betydning for fordelingen af konvekse kombinationer af uafhængige student- t fordelte stokastiske variable (C. Berg i samarbejde med C. Vignat, Marne-la-Vallée).

Der arbejdes med at forbedre den samlede teori for informationsteori og sandsynlighedsregning. Det er påvist, at mange tilfælde af punktvis konvergens af stokastiske variable kan forklares, ved at disse kan opfattes som tætheder af sekvenser af informationsprojektioner. Teorien for normalfordelinger er blevet forbedret således, at Gaussiske kanaler nu er det væsentligste værktøj hvor det før var Fisherinformation. Sammenhængen mellem informationsteoretiske begreber og metrikken af det underliggende rum er undersøgt, hvilket har simplificeret teorien for Radon-Nikodym-afledede, Rate-distortion, Haarmål og svag konvergens (P. Harremoës).

Arbejdet med informationsteori og relation til spilteori er fortsat, specielt er generelle divergensmål studeret samt spørgsmål af relevans for ikke-ekstensiv statistisk fysik (F. Topsøe).

2.7. Ikke-kommutativ geometri

Der er opnået en konstruktion og klassifikation af formelle deformationer af "gerbes" på en vilkårlig reel eller kompleks symplektisk mangfoldighed. Der er konstrueret en "assembly afbildning" for co-virkninger af kompakte grupper og en analog til Baum-Connes' formodning er blevet bevist i denne situation. En analog til en tangential gruppoide for Boutet de Monvel kalkylen er blevet konstrueret. Strukturen af moduler under deformationsalgebraer og deres anvendelser til beregninger af spor af Fourier integral operatorer er blevet undersøgt (R. Nest).

2.8. Matematisk økonomi

Der arbejdes med dynamiske modeller i matematisk økonomi (M.E. Larsen i samarbejde med B. Sloth Jensen, Handelshøjskolen).

3. Geometri

3.1. Algebraisk geometri

Der er påbegyndt en nærmere undersøgelse af Chowringen for en flagvarietet som en splitalgebra for Chernpolynomiet (A. Thorup).

En forbindelse mellem algebraisk geometri og grafteori undersøges. Resultater, der karakteriserer ikke-entydigt samt entydigt farbare grafer ved hjælp af Gröbner baser for passende idealer er opnået (T. Windfeldt).

3.2. Algebraisk topologi

Der arbejdes med p -kompakte og p -lokale endelige grupper og et større projekt angående 2-kompakte grupper er afsluttet (J.M. Møller).

4. Diskret matematik

4.1. Kombinatorik

Et entropibegreb for bygninger med LEGO-klodser af samme form og farve er indført, og der er givet øvre og nedre estimater for entropien i et tidligere studeret tilfælde (B. Durhuus og S. Eilers).

Der arbejdes fortsat med harmoniske identiteter (M.E. Larsen i samarbejde med P.J. Larcombe, Derby).

En ny indgang til teorien for kædebrøker er udviklet i en foreløbig udgave, byggende på analytisk kombinatorik (F. Topsøe).

5. Eksakte videnskabers historie

Bogen om Heinrich Hertz's mekanik er nu blevet publiceret. Der er skrevet en artikel om matematikkens vekselvirkning med fysikken.

Det planlægges at arbejde med funktionsanalysens historie (J. Lützen).

6. Matematikkens didaktik

Et arbejde vedrørende sammenhæng mellem studium og eksamen, eksemplificeret med et kursus på andet år i matematikstudiet på KU er færdiggjort (N. Grønbæk i samarbejde med C. Winsløw, CND).

Et arbejde om evaluering og kontraktlige forhold (i Guy Brousseau'sk forstand) er færdiggjort og indsendt til publikation (N. Grønbæk i samarbejde med M. Misfeldt og C. Winsløw, CND).

I forbindelse med udvikling og gennemførelse af kurset "Matematik i Undervisningsmæssig Sammenhæng", er der forsket i didaktiske problemstillinger vedrørende udvælgelse, fremlæggelse, aktiverende præsentationsmetoder og evaluering af matematik i undervisning (K.B. Laursen).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

C. Berg: Været medlem af et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Technische Universität München og af en international evalueringskomite vedrørende GSF-Institute of Biomathematics and Biometry i München.

B. Durhuus: Været formand for et bedømmelsesudvalg vedrørende et lektorat ved afdelingen.

S. Eilers: Været medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende en licentiatgrad ved Lunds universitet.

H.P. Jakobsen: Været medlem af tre ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Aarhus Universitet, af et tenure hearing udvalg ved Penn State University samt af to bedømmelsesudvalg vedrørende ph.d.-ansøgninger ved IMF.

C.U. Jensen: Været medlem af et udvalg vedrørende et oprykningsskoleprofessorat ved Ben Gurion University.

J. Lützen: Været medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende en doktorafhandling ved Université Paris 7.

J.M. Møller: Været medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende et adjungeret professorat og af et bedømmelsesudvalg vedrørende ph.d.-stipendier.

H. Schlichtkrull: Været medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende et lektorat ved Institut for Grundvidenskab ved KVL.

J.P. Solovej: Været formand for et bedømmelsesudvalg vedrørende et internt adjungeret professorat samt medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende et lektorat ved Institut for Grundvidenskab ved KVL.

Udvalg og fonde

C. Berg: Medlem af Julie Damms Studiefond.

N. Grønbæk: Medlem af bestyrelsen og repræsentantskabet for Center for Naturfagenes Didaktik og er Dansk Matematisk Forenings repræsentant i Danmarks Matematikundervisningskommission.

C.U. Jensen: Medlem af bestyrelsen for Julie Marie Vinter Hansens legat.

K.B. Laursen: Medlem af Undervisningsministeriets følgeudvalg vedrørende matematik i det almene gymnasium og hf.

J. Lützen: Den danske repræsentant i International Commission on the History of Mathematics og formand for Videnskabshistorisk Selskab. Han er kontaktperson til Danish Research School in Philosophy, History of Ideas and History of Science (PHIS). Han er medlem af History of Science Society og International Academy of the History of Science.

H. Schlichtkrull: Leder forskerskolen "Matematik og Anvendelser".

J.P. Solovej: Formand for fakultetets internationale udvalg, han er ansvarlig for bevilling fra Danmarks Grundforskningsfond til MAPhySto og medlem af bestyrelsen for Mittag-Leffler Institutet i Stockholm.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

B. Durhuus: Deltaget i bedømmelse af ansøgninger om EU-stipendier under Marie Curie programmet.

N. Grønbæk: Sammen med Claus Jessen, Frederiksberg Gymnasium og Morten Overgaard Nielsen, KVUC udarbejdet en evalueringsrapport for Undervisningsministeriet af årets skriftlige studenter- og hf-eksaminer.

Tillidshverv

C. Berg: Medlem af Nationalkomiteen for matematik og af Nomineringskomiteen til Eksekutiv Komiteen for den Internationale Matematiske Union.

E. Christensen: Medlem af Matematisk Afdelings bestyrelse.

B. Durhuus: Medlem af bestyrelserne for Institut for Matematiske Fag og Matematisk Afdeling samt suppleant til instituttets samarbejdsudvalg. Han er medlem af fakultetets Akademiske Råd.

S. Eilers: Medlem af edb-udvalget for Institut for Matematiske Fag samt kasserer i Dansk Matematisk Forening. Han er Steering Committee Member i AutoMathA under European Science Foundation.

N. Grønbæk: Medlem af instituttets samarbejdsudvalg, medlem af instituttets gymnasiekontaktgruppe, tillidsrepræsentant for Dansk Magisterforening, mentor for adjunkt-pædagogikum samt formand for fakultetets udvalg vedrørende gymnasielæreruddannelse, hvor han efterfulgte K.B. Laursen.

H.P. Jakobsen: Afdelingsleder for Matematisk Afdeling, viceinstituttleder for instituttet og medlem af instituttets ph.d.-udvalg.

S. Jøndrup: Formand for instituttets lokaleudvalg.

I. Kiming: Instituttets kontaktperson vedrørende henvendelser fra gymnasieelever og offentligheden.

D. Kyed: Medlem af instituttets ph.d.-udvalg.

M.E. Larsen: Formand for kantineforeningen ved H.C. Ørsted Institutet.

K.B. Laursen: Leder for Center for Naturvidenskaberne Didaktik, formand for instituttets gymnasieudvalg og medlem af fakultetets koordineringsudvalg for studiereformen.

J. Lützen: Medlem af Studienævnet for Matematiske Fag og stedfortrædende studieleder, formand for områdeudvalget for matematikstudier og ansvarlig for instituttets arkiv.

J.M. Møller: Medlem af instituttets PR-udvalg og gymnasieudvalg.

R. Nest: Leder af et SNF-center i "Ikke-kommutativ geometri".

J.B. Olsson: Medlem af Matematisk Afdelings bestyrelse og formand for Dansk Matematisk Forenings Biblioteksudvalg.

J.P. Solovej: Medlem af Matematisk Afdelings bestyrelse, næstformand og sekretær i Dansk Matematisk Forening, den videnskabeligt ansvarlige for den dansk/svenske del af EU-netværket "PDE and Large Quantum Systems", international koordinator ved instituttet samt medlem af C18: Commission on Mathematical Physics of the International Union of Pure and Applied Physics (IUPAP).

Formidling

Redaktionelle hverv

C. Berg: Medlem af Editorial Board for *Expositiones Mathematicae* og Advisory Board for *Arab Journal of Mathematical Sciences*.

B. Fuglede: Medlem af Editorial Board for *Expositiones Mathematicae*.

C.U. Jensen: Medlem af Editorial Board for *Far East Journal of Algebra and Number Theory and their Applications*.

M.E. Larsen: Redaktør ved det populære videnskabelige fysiktidsskrift KVANT, ved det østrigske referencetidsskrift *International Mathematical News*, ved Dansk Matematisk Forenings medlemsblad MATILDE, freelance medarbejder ved de fysikstuderendes blad GAMMA, samt rubrikken "Hjernetræning" i *Illustreret Videnskab*.

J. Lützen: Medlem af redaktionen af *Historia Mathematica*, *Archive for History of Exact Sciences*, *Revue d'Histoire des Mathématiques*, *Centaurus* samt Kluwers bogserie "Archimedes". Han er desuden anmelder-redaktør ved *Centaurus* og medredaktør af Springer-serien "Studies and Sources in the History of Mathematics and the Physical Sciences".

J.B. Olsson: Medlem af Editorial Board for det elektroniske tidsskrift "Séminaire Lotharingien de Combinatoire" samt af Dansk Matematisk Forenings medlemsblad MATILDE.

H. Schlichtkrull: Medlem af Editorial Board for *Representation Theory*.

Kongresser og symposier

C. Berg: Været medlem af Scientific Committee for International Conference on Difference Equations, Special Functions and Applications, München, 25.-30. juli 2005.

E. Christensen, S. Eilers og R. Nest: Arrangeret et Minde-symposium for Gert Kjærgård Pedersen, 29.4.-1.5. på H.C. Ørsted Institutet.

G. Grubb: Været medlem af den videnskabelige komité for den 24. Nordiske Kongres som også var "Den første Fransk-Nordiske Matematikerkongres", 5.-10. januar 2005 i Reykjavik. Hun er medlem af Scientific Advisory Board for mødet "Partial Differential Equations on Noncompact and Singular Manifolds", Potsdam 7.-11. august 2006.

N. Grønbæk og K.B. Laursen: Medlem af styregruppen for den internationale konferencerække "Banach Algebras", der afholdes hvert andet år.

P. Harremoës: Været medarrangør af "Information Theory Workshop", Rotorua, New Zealand, 28.8.-1.9.

H.P. Jakobsen, S. Jøndrup og R. Nest: Arrangeret en ph.d.-skole med efterfølgende workshop i ikke-kommutativ geometri, 2.-11. november ved instituttet.

R. Nest: Været medarrangør af konferencen "Krzysztof Wojciechowski - 50 years - Analysis and Geometry of Boundary Value Problems", 20.-22. maj, Roskilde.

J.P. Solovej: Været medarrangør af Oberwolfach seminar: "Analysis and Quantum Theory", 18.-24. september.

F. Topsøe og P. Harremoës: Arrangeret en workshop "Information Theory" under konferencen "NEXT2005: News, Expectations and Trends in Statistical Physics", 13.-18. august, Kreta.

Foredrag

C. Berg, S. Eilers, H.P. Jakobsen, K.B. Laursen, J.P. Solovej og F. Topsøe: Holdt foredrag for gymnasieelever.

S. Eilers og S. Jøndrup: Holdt foredrag ved Georg Mohr vinderseminaret 28. februar.

S. Eilers: Holdt foredrag ved matematiklærerforeningens kursus 26. november.

G. Grubb og S. Jøndrup: Arrangerede instituttets forskerdag den 25. april med foredrag af C. Berg, H.-B. Foxby, S. Jøndrup, J.P. Solovej og M. Sørensen.

N. Grønbæk: Holdt oplæg om mentorordningen ved fakultetets adjunkt-pædagogikum.

P. Harremoës: Holdt studenterkolokvium.

D. Kyed og K.B. Laursen: Holdt foredrag i forbindelse med HCØ-dagene, efteråret 2005.

M.E. Larsen, J. Lützen og F. Topsøe: Holdt foredrag på Folkeuniversitetet.

J. Lützen: Holdt foredrag i Videnskabshistorisk Selskab.

J. P. Solovej: Holdt foredrag på KVL om erfaringerne med blokstrukturen på fakultetet.

T. Windfeldt: Holdt foredrag for matematiklærere om kvantecomputere den 6. december.

Presse og andre medier

S. Eilers: Deltaget i programmet Spørgehjørnet på P1, 8. oktober.

I. Kiming: Publiceret en artikel i Dansk Matematisk Forenings medlemsblad MATILDE, nr. 22: Hvorledes kan kvaliteten af matematikundervisningen forbedres?

K.B. Laursen: Publiceret artikler i Dansk Matematisk Forenings medlemsblad MATILDE om studiereformen på NAT-KU.

F. Topsøe: Oprådt med "stand-up matematik" ved fakultetets kandidatfest den 9. september.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Gæsteforskere

M. Gehrke, New Mexico, gæsteprofessor (Carlsberg-fondet), januar-maj.

V. Gayral, post.doc. (SNF-centret).

A. Gorokhovskiy, Boulder, Colorado, gæsteprofessor (SNF-centret), juni.

C. Hainzl, EU-post.doc, januar-august.

M. Lewin, EU-post.doc, januar og februar.

B. Noyvert, post.doc. (Liegrits, FUR, NCG), juli-december.

A.C. Rennie, post.doc. (SNF-centret).

B. Tsygan, NWU, Chicago.

C. Voigt, post.doc. (SNF-centret).

Forskningsophold i udlandet

E. Christensen: Opholdt sig ved University of Victoria, Canada og ved Texas A&M University, USA i perioden 4.10-25.11.

J.P. Solovej: Været gæsteprofessor en måned ved Université Paris Dauphine.

J.B. Olsson: Opholdt sig en måned ved Institut Mittag-Leffler, Stockholm.

Netværk

C. Berg, B. Durhuus, H.P. Jakobsen og J.M. Møller: Deltager i SNF-netværket "Geometry and Global Analysis with Applications" ledet af V. Lundsgaard Hansen, DTU.

E. Christensen, S. Eilers og R. Nest: Deltager i et SNF-netværk i operator algebra.

E. Christensen, S. Eilers, G. Grubb, H.P. Jakobsen, S. Jøndrup, J.M. Møller og J.P. Solovej: Tilknyttet SNF-centret for Ikke-kommutativ Geometri ved Institutet med R. Nest som direktør og B. Durhuus som vicedirektør.

E. Christensen: Medlem af en international gruppe med EU-bevilling til videreuddannelse af unge forskere inden for operatoralgebra. Desuden er han med i EU-bevillingen "Quantum Spaces and Non-commutative Geometry".

B. Durhuus: Deltager i SNF-netværket "Mathematical Physics and Partial Differential Equations" samt EU-netværkene under 5. og 6. rammeprogram "ENRAGE" og "Analysis and Quantum".

G. Grubb: Leder SNF-netværket "Partial Differential Equations-Analysis, Modelling and Applications", hvori også J.P. Solovej deltager.

P. Harremoës og F. Topsøe: Deltager i SNF-netværket "Matematisk kodningsteori" ledet af T. Høholdt, DTU.

J. Lützen: Deltager i Danish Research School in Philosophy, History of Ideas and History of Science.

R. Nest: Deltager i EU-netværket QSNG.

J.B. Olsson: Leder SNF-netværket "Algebra og talteori", hvori også H.-B. Foxby, C.U. Jensen, S. Jøndrup, I. Kimming, A. Schmidt samt A. Thorup deltager.

H. Schlichtkrull: Deltager i det Århus baserede SNF-center "Center for Algebraic and Analytic Lie Theory" og er medlem af Training Committee for EU-netværket "Liegrits".

J.P. Solovej: Deltager i SNF-netværket Matematisk Fysik, i EU-netværket "Postdoctoral Training Program in Mathematical Analysis of Large Quantum Systems" og er koordinator for den danske del af "European Research Group in Mathematics and Quantum Physics" og den danske del af SPECT, et program under The European Science Foundation.

A. Thorup: Medlem af NorFa-netværket "Nordic Network in Algebraic Geometry" (NORDAG) samt EU-netværket "European Algebraic Geometry Research Training Network" (EAGER).

F. Topsøe: Afsluttet det INTAS-støttede projekt "Efficient Source Coding and Related Problems".

Afdeling for Anvendt Matematik og Statistik

Forskningsvirksomhed

1. Stokastiske processer

Jeffrey F. Collamore arbejder på en karakterisering af rate funktionen i large deviation teori for summer af Markov processer med generelt tilstandsrum. Martin Jacobsens arbejde med en monografi om mærkede punktprocesser og stykkevis deterministiske processer med anvendelser, er nu afsluttet og bogen er udkommet. Han og Michael Sørensen udforsker en ny klasse af flerdimensionale diffusionsmodeller med lineær drift og givne elliptiske stationære fordelinger. Ernst Hansen arbejder med generelle metoder til at vise irreducibilitet af Markovkæder på mangfoldigheder, med specielt henblik på flerdimensionale ARCH-processer.

2. Anvendt sandsynlighedsregning

Thomas Mikosch har især arbejdet med sandsynlighedsteoretiske modeller for forsikringsmæssige problemer og telekommunikation. Han har studeret sandsynligheder for hændelser, der kun sjældent indtræffer, herunder large deviation teori for flerdimensionale stokastiske processer og sandsynligheden for ekstreme fænomener for tid-rum (spatio-temporal) modeller.

3. Risikoteori

Jeffrey F. Collamore undersøger i samarbejde med Andrea Hoeing (ETH, Zürich) large deviation asymptotik med tunge fordelingshaler for summer af Markov-afhængige finansielle processer, såsom GARCH(1,1) eller Markov-modulerede Poisson-processer, med henblik på anvendelser i risikostyring. Derudover samarbejder han med Harri Nyrihinen (University of Helsinki) vedrørende risikoteori, når investeringsafkast er stokastiske og Markov-afhængige. Martin Jacobsen og Anders Tolver Jensen har næsten afsluttet et arbejde om fordelingen af tiden til ruin for stykkevis eksponentielle processer.

4. Livsforsikring

Mikkel Dahl har i samarbejde med Thomas Møller (PFA), udledt hedging-strategier i et ikke-komplet marked med stokastisk dødelighed. Yderligere er forventede levetider blevet sammenlignet ved deterministisk dødelighed med og uden trend og ved en stokastisk dødelighed. Mikkel Dahl har også udledt hedging-strategier og undersøgt forskellige metoder til prisfastsættelse i en situation med både geninvesteringsrisiko og stokastisk dødelighed. Mogens Steffensen har forsket i optimale forsikringsbeslutninger, herunder mikroøkonomiske forsikringsbeslutninger, optimalt forbrug og livsforsikringsbeslutninger.

5. Matematisk finansiering

Rolf Poulsen og Morten Nalholm arbejder med risikoafdækningsmetoder for eksotiske afledte aktiver, bl.a. undersøges effekter af misspecifikation og statisk hedging af barriereoptioner. De viderefører endvidere arbejdet med en analyse af et enestående datamateriale: en tidsrække af markedspriser på valuta-barriereoptioner. Undersøgelsen er den første af sin art og gennemføres i samarbejde med Peter Carr (New York University og Bloomberg), Roger Lee (University of Chicago) og Liuren Wu (City University of New York). Rolf Poulsen samarbejder endelig med Kourosch Marjani Rasmussen og Jens Clausen (begge DTU) vedrørende optimalt porteføljevalg for individuelle husejere. Mogens Steffensen har arbejdet med porteføljeoptimering for erhvervsobligationsmarkeder og har i den forbindelse undersøgt hvordan springrisiko, genoprettelsesrisiko, kreditrisiko og smitterisiko påvirker dette problem samt studeret ratingmodeller. Jesper Lund Pedersen har i et projekt med Bjarke Jensen (Nordea Bank) arbejdet på, at konstruere en ny type medarbejderoption, og at prisfastsætte den. Da udbetalingen er ikke-kontinuert har det været nødvendigt at bruge nye principper.

6. Finansiell økonometri

Søren Tolver Jensen, Anders Rahbek og Theis Lange arbejder med estimation for ikke-lineære tidsrække modeller og udvikler blandt andet ikke standard asymptotik for sådanne modeller. Søren Tolver Jensen og Anders Rahbek studerer specielt GARCH(1,1)-modellen, hvor det undersøges, hvorfor man empirisk næsten altid får estimeret en IGARCH(1,1) model. Endvidere har de udarbejdet en artikel om store tals lov for klassen af geometrisk ergodiske processer. Anders Rahbek har i samarbejde med Dennis Kristensen (University of Wisconsin) færdiggjort en artikel vedrørende asymptotiske egenskaber for maksimaliserings estimatoren i en general klasse af ikke-lineære ARCH-modeller. Anders Rahbek arbejder desuden med Markov switching-modeller og relaterede tidsrække modeller, ligesom han har påbegyndt et samarbejde med Dag Tjøstheim (Universitetet i Bergen) og Dennis Kristensen (University of Wisconsin) vedrørende semiparametrisk estimation for ikke-lineære flerdimensionale ikke-stationære tidsrække modeller. Michael Sørensen har i samarbejde med Mogens Bladt (UNAM, Mexico City) udarbejdet en artikel, hvor metoder til analyse af historiske kreditvurderingsforløb med årlige observationer, udvikles og afprøves. Blandt andet behandles beregning af usikkerhedsintervaller for fallitsandsynligheder og rating-overgangssandsynligheder. Michael Sørensen har endvidere fortsat samarbejdet med Bent Jesper Christensen (Aarhus Universitet), vedrørende relationerne mellem optimale estimationsfunktioner og den i økonometri meget populære "generalized method of moments", ligesom han har skrevet et diskussionsindlæg om ikke-parametriske metoder i finansiell økonometri.

7. Kointegration

Søren Johansen har færdiggjort en artikel om repræsentationsteori for ikke stationære vektorautoregressive modeller. I en anden artikel foreslår han en ny klasse af modeller for fraktionelle processer, der tillader en analyse svarende til den der gælder for I(1) processer.

Året igennem har han deltaget i færdiggørelsen af programmet CATS in RATS, og medvirket ved udarbejdelse af manualen. Anders Rahbek har fortsat arbejdet med ikke-lineær kointegrationsanalyse. Han arbejder især med esti-

mation og model definition samt model-egenskaber i samarbejde med bl.a. F. Bec, (CREST-ENSAE, Frankrig), M. Ben Salem (Université de Marne-La-Vallée), Mathieu Kessler (Spanien), Paolo Paruolo (Insubria, Italien) og Neil Shephard (University of Oxford).

8. Estimationsteori

Søren Tolver Jensen har i samarbejde med Jesper Madsen (Novo Nordisk), revideret et arbejde vedrørende estimation i lineære normale modeller med ukendt skalering, som er accepteret til publikation. Søren Johansen samarbejder med D.F. Hendry og C. Santos fra Nuffield College, University of Oxford om model selektion i regressionsanalyse. De analyserer en algoritme, der finder den rigtige model, når man har flere regressorer end observationer. Søren Johansen har udledt den asymptotiske fordeling af estimatoren efter modelselektion. Søren Feodor Nielsen samarbejder med Mogens Fosgerau (DTF) om identifikation og estimation i semiparametriske binære panel datamodeller, og har påbegyndt et samarbejde med Jens Perch Nielsen (Codan Forsikring) og Oliver Linton (London School of Economics) om ikke-parametrisk regression med uobserverede tidsrækker. Endelig viderefører han sit arbejde med empiriske likelihood metoder med manglende observationer.

9. Statistisk inferens for delvist observerede processer

Michael Sørensen har i samarbejde med Arnaud Gloter (Université de Marne-la-Vallée) udarbejdet en artikel om lille-diffusions asymptotik for diskret observerede diffusions processer. Videre har han påbegyndt et arbejde om højfrekvens asymptotik for martingal estimations funktioner for diffusionsmodeller, og skrevet et diskussionsindlæg om fejlspecificerede diffusionsmodeller. Han samarbejder med Uwe Küchler (Humboldt-University of Berlin) vedrørende en undersøgelse af diskret observerede stokastiske differentilligninger med tidsforsinket drift. Endelig arbejder han med Jean Jacod (Université Paris IV) på et bogmanuskript om statistisk inferens for diskret observerede diffusionsprocesser. Julie Lyng Forman har færdiggjort en artikel om estimation for modeller, der er givet som summer af processer, på basis af diskret tids observationer.

10. Bioinformatik

Niels Richard Hansen har analyseret metoder til detektion af RNA-gener og studeret relaterede områder, som lokal alignment af biologiske sekvenser. Han arbejder med en kombination af sandsynlighedsteoretiske metoder og en mere empirisk tilgang til problemet, hvor de teoretiske resultater danner basis for praktisk anvendelige metoder.

11. Anvendt Statistik

Søren Feodor Nielsen har samarbejdet med Lone Hansen (AMI) om elite-træning sindvirkning på vækst i puberteten.

12. Matematisk Programmering

Jørgen Tind arbejder med modellering og analyse af optimeringsproblemer med flere kriterier. For øjeblikket arbejdes der især med optimeringsproblemer til brug for sammenlignende analyser af produktivitet og effektivitet.

Kent Høj Andersen har blandt andet arbejdet med snit (cuts). Dels er en stor del af de i litteraturen kendte snit blevet knyttet sammen, dels er en simpel metode blevet udviklet, der forbedrer mixed integer Gomory cuts, og som i flere tilfælde forbedrer løsningsstiden med mere end en fak-

tor 2. Endelig er metoder, teoretisk og praktisk, blevet udledt fra flere begrænsninger, hvor stort set alle snit, der anvendes i state-of-the-art heltalsløsnere, kun er udledt ud fra en enkelt begrænsning. Kent Høj Andersen har også udviklet teknikker til at forbedre formuleringen af heltalsproblemer. I denne forbindelse er software under udvikling.

13. Kønsforskning og didaktik

Inge Henningsen har fortsat sit arbejde med køn i den akademiske organisation med særligt henblik på rekruttering til de højere uddannelser og forskningen samt kvinders valg af uddannelse, herunder voksne kvinders forhold til matematik og naturvidenskab. Inge Henningsen deltager videre i et projekt, hvor der arbejdes med at etablere en interdisciplinær teoretisk ramme for studiet af voksnes læreprocesser i matematik. Endelig arbejder hun med mainstreaming af matematikundervisning og med matematikdidaktik.

14. Stokastiske modeller for vindens transport af sand

Michael Sørensen har fortsat sine studier af transportraten af sand i vind i samarbejde med Keld Rømer Rasmussen (Aarhus Universitet). En artikel om en model for middelhastigheden af sandkorn som funktion af højden er færdiggjort.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Jørgen Tind: Været medlem af bedømmelsesudvalgene for en adjunktstilling på Handelshøjskolen i Aarhus og et professorat ved Danmarks Tekniske Universitet.

Søren Johansen: Været medlem af bedømmelsesudvalget for en ph.d.-afhandling ved Université Paris Dauphine.

Niels Richard Hansen: Været medlem af bedømmelsesudvalget for en ph.d. afhandling ved Lunds universitet.

Michael Sørensen: Været formand for bedømmelsesudvalget i forbindelse med en ph.d.-afhandling ved KU, har været medlem af bedømmelsesudvalget i forbindelse med en ph.d.-afhandling ved Free University, Amsterdam og har været faglig bedømmer i forbindelse med professorater ved Michigan State University og Carnegie Mellon University. Han er endelig medlem af Review Panel for et Swiss National Centre of Competence in Research med navnet "Financial Valuation and Risk Management".

Martin Jacobsen: Været sagkyndig vedrørende en 6-årig forskerstilling under Vetenskapsrådet i Sverige og har været medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende en doktoreksamen ved Lunds universitet.

Rolf Poulsen: Været medlem af bedømmelsesudvalgene for ph.d.-afhandlinger ved CBS, KU og Handelshøjskolen i Århus.

Thomas Mikosch: Været medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende en videnskabelig stilling ved University of Cyprus, har været formand for bedømmelsesudvalget for et lektorat i forsikringsmatematik ved AMS, KU, har været medlem af bedømmelsesudvalgene vedrørende en doktorafhandling (habilitation) ved University of Toulouse og en ph.d.-afhandling ved University of Paris VII, og har været opponert ved forsvaret af en licentiat afhandling ved Chalmers University i Göteborg.

Udvalg og fonde

Michael Sørensen: Medlem af European Regional Committee of the Bernoulli Society for Probability and Mathematical Statistics, hvor han fungerer som Conference Co-

ordinator. Han er medlem af Research Section Committee i Royal Statistical Society, London, medlem af Meetings Committee of the European Mathematical Society, medlem af Steering Group for Séminaires Européens de Statistiques, medlem af Den Danske Nationalkomité for Matematik, medlem af repræsentantskabet for Forskerskolen i Biostatistik samt formand for Bestyrelsen for Scandinavian Journal of Statistics.

Thomas Mikosch: Medlem af Selection Committee in Mathematics of the Swedish Research Council, medlem af Selection Committee for the SCOR Prize in Actuarial Science for Graduate Students of Germany, medlem af DFG's Evaluation Panel of the Graduate School in Applied Mathematics ved University of Kaiserslautern og medlem af Election Committee for President and Council of the Institute of Mathematical Statistics.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Peter Holm Nielsen: Udført konsulentarbejde for Edlund A/S.

Mogens Steffensen: Udført konsulentarbejde for Nordea Investment Management.

Michael Sørensen: Bedømt ansøgninger til forskningsråd i Norge og Kuwait.

Inge Henningsen: Medlem af styregruppen for "Projekt Behandlerteam" initieret af Scleroseforeningen.

Rolf Poulsen: Udført konsulent arbejde for Nordea, Nykredit og Codan.

Tillidshverv

Jørgen Tind: Institutleder for Institut for Matematiske Fag.

Mogens Steffensen: Medlem af studienævnet

Michael Sørensen: Afdelingsleder for Afdeling for Anvendt Matematik og Statistik, IMF og medlem af strategiuudvalget og SU med IMF.

Inge Henningsen: Formand for områdeudvalget for statistik under Studienævn for de Matematiske Fag, medlem af gymnasiekontakt-udvalget på IMF, medlem af Københavns Universitets arbejdsgruppe vedrørende tværfakultære undervisningstilbud i køns- og ligestillingsperspektiver og medlem af Samarbejdsudvalget ved IMF.

Martin Jacobsen: Formand for ph.d.-udvalget for matematik, Det Naturvidenskabelige Fakultet, KU.

Jens Hugger: Studieleder for de Matematiske Fag og IMF's repræsentant i Det Naturvidenskabelige Fakultetets formidlingsudvalg.

Søren Feodor Nielsen: Medlem af Studienævnet for de Matematiske Fag og tillidsrepræsentant-suppleant for VIP-personalet ved IMF.

Anders Rahbek: Medlem af afdelingsbestyrelsen ved AMS og IMF's biblioteksudvalg.

Rolf Poulsen: Formand for områdeudvalget for matematik-økonomi under Studienævn for de Matematiske Fag.

Thomas Mikosch: Medlem af ph.d.-udvalget for matematik og medlem af strategi udvalget ved IMF.

Ernst Hansen: Medlem af edb-udvalget for IMF.

Andet

Thomas Mikosch: Blevet elected fellow ved Institute of Mathematical Statistics.

Anders Rahbek: Blevet elected member of International Statistical Institute.

Formidling**Redaktionelle hverv**

Søren Johansen: Medlem af redaktionen for *Econometrica* og *Econometric Theory*.

Michael Sørensen: Medlem af redaktionen for *Stochastic Processes and Their Applications*, *Statistical Inference for Stochastic Processes*, *Brazilian Journal of Probability and Statistics* og *ALEA – Latin American Journal of Probability and Mathematical Statistics*.

Martin Jacobsen: Medlem af redaktionen for *Scandinavian Journal of Statistics*

Thomas Mikosch: Medlem af redaktionen for *Probability and Mathematical Statistics*, *Stochastic Processes and their Applications*, *Journal of Applied Probability/Advances in Applied Probability* *Applied Stochastic Models in Business and Industry*, *Bernoulli*, *Annals of Applied Probability*, *Mitteilungen der Deutschen Gesellschaft für Versicherungsmathematik*, *Lithuanian Mathematical Journal*. Endvidere er han redaktør for *Birkhäuser (Boston)/Springer Series on Operations Research and Financial Engineering*.

Kongresser og symposier

Thomas Mikosch, Rolf Poulsen, Anders Rahbek, Mogens Steffensen og Michael Sørensen: Sammen arrangeret *Third T.N. Thiele Symposium on Stochastic Volatility* ved KU.

Michael Sørensen: Været medlem af programkomiteerne for workshoppen *Asymptotic Statistics of Stochastic Processes V* i Le Mans, France og *Symposium in Honor of Ole E. Barndorff-Nielsen*, Guanajuato, Mexico (2006) og har organiseret en session om *Financial Statistics* under *25th European Meeting of Statisticians* i Oslo.

Anders Rahbek: Arrangeret *Workshop on Nonlinear Time Series Analysis*, Schæffergården og *Workshop on Nonlinear Time Series Analysis and Cointegration* ved Bologna University. Endvidere har han været medlem af programkomiteerne for *Finance Research Unit (FRU)*, *International Conference in Finance*, KU og *Econometric Society World Congress (ESWC)*, London.

Rolf Poulsen: Arrangeret *Den Danske Forskerskole i Finansierings årlige ph.d.-workshop* i Ebeltoft.

Thomas Mikosch: Er eller har været medlem af programkomiteerne for *4th Conference on Actuarial Science and Finance*, Samos, 2006, *Meeting on Stochastic Processes and their Applications*, Santa Barbara, 2005, *Conference on Probability Theory and Statistics*, Vilnius, 2006 og *IMS Annual Meeting*, Rio de Janeiro, 2006. Endvidere har han været formand for programkomiteen og lokal hovedorganisator (sammen med Holger Rootzén) for *4th International Conference on Extreme Value Analysis*, Göteborg, 2005.

Foredrag

Jørgen Tind: Holdt foredrag på HCØ-dage.

Peter Holm Nielsen: Holdt foredrag i forbindelse med *Åbent Hus* arrangement.

Mogens Steffensen: Holdt et foredrag med titlen "Har katastrofer katastrofale konsekvenser?" ved HCØ-dage.

Inge Henningsen: Holdt foredrag for gymnasieelever, foredrag om kvantitative metoder for psykologistuderende (RUC), foredrag om kvantitative metoder for journaliststuderende (RUC) samt deltaget i et udvalg under *Matematik-*

lærerforeningen vedrørende undervisningsmateriale i matematik efter gymnasieformen.

Søren Feodor Nielsen: Holdt et foredrag ved *Ungdommens Naturvidenskabelige Forening* med titlen "Statistikens beviser".

Ernst Hansen: Holdt foredrag for en gymnasieklasse og deltaget i universitetets *Åbent Hus* arrangement.

Anders Rahbek: Arrangeret *AMS' bidrag til HCØ-dage*.

Thomas Mikosch: Holdt et foredrag med titlen "Use and abuse of copulas" ved *Den Danske Aktuarforenings ASTIN Day*.

Presse og andre medier

Mogens Steffensen: Citeret i *Berlingske Business* vedrørende sagen om pensionstilsagn.

Søren Feodor Nielsen: Citeret som kilde i en artikel i *BT* vedrørende terror-frygt.

Anders Rahbek's: *SSF* bevilling i perioden 2005-2007 på 3. mio. kr. er blevet omtalt i bl.a. *Berlingske Tidende* og *Politiken*.

Michael Sørensen: Citeret i bl.a. *Jyllands Posten* og *Billedbladet* i forbindelse med professor John D. Donaldsons ansættelse ved IMF.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde**Gæsteforskere**

Professor Helgi Thomasson, Islands Universitet, 1.8.2004-31.7.2005 (besøgte Thomas Mikosch og Michael Sørensen).

Forskningsophold i udlandet

Mogens Steffensen: Opholdt sig ved *London School of Economics and Political Science*, november – december 2005. Finansieret af forskningsrådsbevillingerne 'Stochastic models for risk and extremes' og 'Mathematical finance network'.

Julie Lyng Forman: Opholdt sig ved *University of California at Berkeley*, 18.8.-16.12.2005.

Jeffrey F. Collamore: Opholdt sig ved *Department of Mathematics, University of Helsinki*, marts – april 2005. Finansieret af Univ. of Helsinki.

Anders Rahbek: Opholdt sig ved *Oxford University, Nuffield College*, januar – februar 2005. Finansieret af *University of Oxford*.

Thomas Mikosch: Opholdt sig ved *Department of Mathematics, University of Paris X*, juni 2005.

Netværk

Søren Johansen: Deltager i et projekt under ledelse af Katarina Juselius om "Imperfect knowledge, structural change, ppp puzzle, long swings puzzle, and exchange rate disconnect puzzle" finansieret af *Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd*.

Mogens Steffensen og Michael Sørensen: Medlem af *Dansk Netværk i Matematisk Finansiering (SSF-netværk)*

Anders Rahbek og Michael Sørensen: Medlem af *Centre for Analytical Finance (CAF, SSF)*.

Inge Henningsen: Deltager i forskningsprojektet "Adults Learning Mathematics in School and Everyday Life – Social and affective conditions of their learning processes" med Jeff Evans (United Kingdom), Gail FitzSimons (Australia), Mieke van Groenestijn (The Netherlands), og Tine Wedege (Trondheim).

Instituttleder Jørgen Tind

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	35,86	6,92	42,78
DVIP	4,07	0,00	4,07
STIP	8,20	2,10	10,30
TAP	18,95	0,47	19,41
Årsværk i alt	67,08	9,48	76,56
Løn med årsværk	30.905,40	3.917,04	34.822,44
Løn uden årsværk	192,89	156,22	349,11
Øvrig drift	6.351,54	2.798,04	9.149,58
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>37.449,83</i>	<i>6.871,29</i>	<i>44.321,12</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab

Matematisk Afdeling

VIP Internt finansieret

Berg, Christian; professor.
 Christensen, Erik; lektor.
 Durhuus, Bergfinnur Jøgvann; lektor.
 Eilers, Søren; lektor.
 Elliott, George Arthur; professor.
 Forst, Gunnar; lektor.
 Foxby, Hans Bjørn; lektor.
 Grønnebæk, Niels; lektor.
 Grubb, Gerd; professor.
 Harremoës, Peter; post.doc.
 Jakobsen, Hans Plesner; lektor.
 Jøndrup, Søren; lektor.
 Kiming, Ian; professor. Mso.
 Larsen, Mogens Esrom; lektor.
 Laursen, Kjeld Bagger; lektor.
 Lützen, Jesper; professor.
 Møller, Jesper Michael; lektor.
 Nest, Ryszard; professor.
 Schlichtkrull, Henrik; professor.
 Solovej, Jan Philip; professor.
 Thorup, Anders; lektor.
 Topsøe, Flemming; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Frankild, Anders; post.doc.
 Gayral, Victor; post.doc.
 Gehrke, Mai; lektor.
 Hirshberg, Ilan; post.doc.
 Lewin, Mathieu; adjunkt.
 Noyvert, Boris; post.doc.
 Olsson, Jørn Børling; lektor.
 Rennie, Adam Charles; post.doc.
 Voigt, Christian Richard Hans; post.doc.

STIP Internt finansieret

Brink, David; ph.d.-studerende.
 Dupont, Emiko Anna Hayashi; ph.d.-studerende.
 Gaarde, Anders Borg; ph.d.-studerende.

Halvorsen, Esben Bistrup; ph.d.-studerende.
 Svegstrup, Rolf Dyre; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Hansen, Troels Windfeldt; ph.d.-studerende.
 Kyed, David; ph.d.-studerende.
 Rasmussen, Jonas Bjørn; ph.d.-studerende.

Afdeling for Anvendt Matematik og Statistik

VIP Internt finansieret

Andersen, Kent Høj; adjunkt.
 Collamore, Jeffrey Frank; lektor.
 Hansen, Niels Richard; adjunkt.
 Hansen, Ernst; lektor.
 Henningsen, Inge Biehl; lektor.
 Hugger, Jens; lektor.
 Jacobsen, Martin Skjold Børge; professor.
 Jensen, Søren Tolver; lektor.
 Johansen, Søren; professor.
 Mikosch, Thomas Valentin; professor.
 Nielsen, Søren Feodor; lektor.
 Pedersen, Jesper Lund; lektor.
 Poulsen, Rolf; lektor.
 Rahbek, Anders Christian; lektor.
 Steffensen, Mogens; lektor.
 Sørensen, Michael; professor.
 Tind, Jørgen; professor.

VIP Eksternt finansieret

Jensen, Anders Tolver; post.doc.

STIP Internt finansieret

Nalholm, Morten; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Dahl, Mikkel Hindkær; ph.d.-studerende.
 Forman, Julie Lyng; ph.d.-studerende.
 Lange, Rasmus Theis; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Peter Holm; ph.d.-studerende.
 Pachkova, Elena; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Martin Jacobsen vejleder for Anders Tolver Jensen: "Statistical Inference for Doubly Stochastic Poisson Processes".
 Michael Sørensen medvejleder for Susanne Ditlevsen: "Modelling of physiological processes by stochastic differential equations".
 Mogens Steffensen og Thomas Mikosch vejledere for Mikkel Dahl: "On Mortality and Investment Risk in Life Insurance".

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

– Honorar gæsteforsker Mai Gehrke (Flemming Topsøe) kr. 120.000.

Danmarks Grundforskningsfond

– Centerbevilling til videreførsel af MaPhySto (Jan Philip Solovej) kr.1.374.700.

Forskningsstyrelsen

- Nonlinear Multivariate Econometric Time Series Analysis with Applications to Nonlinear Cointegration and volatility (Anders Rahbek) kr. 2.950.000.
- Center in Non-Commutative Geometry at the Department of Mathematics (Ryszard Nest) kr. 6.889.200.

SNF Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

Multivariate risk models for finance and insurance (Thomas Mikosch) kr. 1.000.000.

Publikationer**Matematisk Afdeling**

- Berg, C.: Integral representation of some functions related to the gamma function. *Mediterr. J. math.* 1, s. 433-439. 2004.
- Berg, C.: On a generalized Gamma convolution related to the q-calculus. *Developments in Mathematics 13: Theory and applications of special functions 61-76 s.* A volume dedicated to Mizan Rahman Springer, Berlin 2005.
- Berg, C.: On powers on Stieltjes moment sequences, I. *J.Theor.Prob.* 18, s. 871-889. 2005.
- Berg, C., Alzer H., Koumandos S.: On a conjecture of Clark and Ismail. *J. Approx. Theory* 134, s. 102-113. 2005.
- Berg, C., Duran A.J.: Some transformations of Hausdorff moment sequences and harmonic numbers. *Canad. J. Math.* 57, s. 941-960. 2005.
- Bessenrodt C., Olsson J.B.: Spin Representations, Powers of 2 nd the Glaisher Map. *Algebras and Representation Theory* 8, s. 1-10. 2005.
- Bessenrodt C., Olsson J.B., Stanley R.P.: Properties of some character tables related to the symmetric groups. *J. Alg. Comb.* 21, s. 163-177. 2005.
- Brink D.: On Z_p -embeddability of cyclic p-class fields. *C.R.Math.Rep.Acad.Sci.* 27, s. 48-53. 2005.
- Erdős, L., Solovej, J-P.: Uniform Lieb-Thirring inequality for the three dimensional Pauli operator with a strong non-homogeneous magnetic field. *Ann.Henri Poincare* 5, i: Uniform Lieb-Thirring inequality for the three dimensional Pauli operator with a strong non-homogeneous magnetic field s. 671-741. Springer, 2004.
- Forst, G., Thorup, A.: What costs are minimized by Huffman trees? *SIAM J. Discrete Math.* 19, s. 46-68. 2005.
- Fuglede B.: Spirals in Hilbert space: With an application in information theory. *Expositiones Mathematicae* 23, s. 23-45. 2005.
- Fuglede B.: The Dirichlet problem for harmonic maps from Riemannian polyhedra to spaces of upper bounded curvature. *Transactions of the American Mathematical Society* 357, s. 757-792. 2005.
- Fuglede B.: Dirichlet problems for harmonic maps from regular domains. *Proceedings of the London Mathematical Society* 91, s. 249-272. 2005.
- Fuglede B.: Harmonic maps from Riemannian polyhedra to spaces of nonpositive curvature. *Current Trends in Potential Theory, Proceedings, Bucharest, september 2002/2003 i: Harmonic maps from Riemannian polyhedra to spaces of nonpositive curvature s.* 29-46. Bucharest, Romanis 2005.
- Grubb, G.: A resolvent approach to traces and zeta Laurent expansions. *Contemp. Math.* 366, s. 67-93. 2005.
- Grubb, G.: Analysis of invariants associated with spectral boundary problems for elliptic operators. *Contemp. Math.* 366, i: Analysis of invariants associated with spectral boundary problems for elliptic operators s. 43-64. American Mathematical Society, Providence, Rhode Island 2004.
- Grubb, G.: On the logarithm component in trace defect formulas. *Communications Part. Diff. Equ.* 30, s. 1671-1716. 2005.
- Grubb, G., Booss-Bavnbek, B.: Spectral Geometry of Manifolds with Boundary and Decomposition of Manifolds. *Contemporary Mathematics 366, i: Spectral Geometry of Manifolds with Boundary and Decomposition of Manifolds s.* 328. K. Wojciechowski. American Mathematical Society, Providenc, Rhode Islands 2005.
- Grubb, G., Schrohe E.: Traces and Quasi-traces on the Boutet de Monvel Algebra. *Annales Inst. Fourier* 54, s. 1641-1696. 2004.
- Grønabæk, N., Winsløw, C.: En ny ramme om studier og eksamen i teoretisk matematik. "Vurdering i matematikk – hvorfor og hvordan ?" Fra småskole til voksenopplæring i: En ny ramme om studier og eksamen i teoretisk matematik s. 8. NTNU, Trondhjem, Norge 2005.
- Harremoës, P.: Lower Bounds on Divergence in Central Limit Theorem. *Electronic Notes in Discrete Mathematics* 21, s. 309-313. 2005.
- Harremoës, P.: Maximum Entropy and the Edgeworth Expansion. *Proceedings Information Theory Workshop 2005, Roturoa, New Zealand 2005 i: Maximum Entropy and the Edgeworth Expansion s.* 68-71. 2005.
- Harremoës, P.: Martingales and Information Divergence. *Proceedings of international Symposium on Information Theory 2005, Australia i: Martingales and Information Divergence s.* 164-168. 2005.
- Harremoës, P., Topsøe, F.: Zipf's Law, Hyperbolic Distributions and Entropy loss. *Electronic Notes in Discrete Mathematics* 21, s. 315-318. 2005.
- Jøndrup, S., Laudal, O.A., Sletsjøe, A.B.: Noncommutative plane curves. s. 1-30. Royal Swedish Academy of Sciences, Stockholm, Sverige 2004.
- Kiming I.: The mathematics of Public Key cryptography. s. 15-30. Niels Bohr Institutet, København 2005.
- Kiming I., Verrill H.A.: On modular mod ell Galois representations with exceptional images. *J. Number Theory* 110, s. 236-266. 2005.
- Kontoyiannis, I., Harremoës, P.: Entropy and Law of Small Numbers. *IEEE Trans. Inform. Theory* 51, s. 466-472. 2005.
- Lützen J.: Heinrich Hertz, Posthumous book on Mechanics (1894). *Landmark Writings in Western Mathematics 1640-1940, s.* 677-689. 2005.
- Lützen J.: Mechanistic Images in Geometric Form: Heinrich Hertz's Principles of Mechanics. s. 1-318. Oxford University Press, Oxford 2005.
- Lützen J.: En videnskabelig duo: Matematikkens samspil med fysik 1809-1950. *Mathilde* 22, s. 18-20. 2005.
- Schlichtkrull, H.: Lie theory. The Paley-Wiener theorem for a reductive symmetric space. *Progress in Mathematics* 230, i: Lie theory. The Paley-Wiener theorem for a reductive symmetric space s. 99-134. Birkhäuser, Boston 2005.
- Solovej, J-P.: The evolution of Fermi's statistical theory of atoms. *Proceedings of the International Conference "Enrico Fermi and the Universe of.. i: The evolution of Fermi's statistical theory of atoms s.* 97-104. Accademia Nazionale dei Lincei, Rome, Italy 2003.

- Solovej, J-P., Spitzer, W.L.: New coherent states and a new proof of the Scott correction. *Contemp. Math.* 327, i: New coherent states and a new proof of the Scott correction s. 305-319. American Mathematical Society, Providence, R.I. 2002.
- Solovej, J-P., Spitzer, W.L.: A new coherent states approach to semiclassicals which gives Scott's correction. *Commun.Math.Phys.* 241, s. 383-420. 2003.
- Topsøe, F.: Kullback-Leibler and chi-squared type divergences, i: Proceedings of the Ninth Canadian Workshop on Information. s. 8-11. Dept. of Electrical and Computer Engineering. McGill Univ., Montreal, Canada 2005.
- van den Ban, E., Schlichtkrull, H.: The Plancherel decomposition for a reductive symmetric space I. Spherical functions. *Inventiones Mathematicae* 161, s. 453-566. 2005.
- van den Ban, E., Schlichtkrull, H.: The Plancherel decomposition for a reductive symmetric space II. Representation theory. *Inventiones Mathematicae* 161, s. 567-628. 2005.
- Afdeling for Anvendt Matematik og Statistik**
- Agrell P.J., Bogetoft P., Brock M.A., Tind J.: Efficiency Evaluation with Convex Pairs. *Advanced Modeling and Optimization Vol 7 no 2*, s. 211-237. 2005.
- Agrell P.J., Bogetoft P., Tind J.: DEA and Dynamic Yardstick Competition in Scandinavian Electricity Distribution. *Journal of Productivity Analysis* 23 (2), s. 173-201. 2004.
- Alili L., Patie P., Pedersen J.L.: Representations of first hitting time density of an Ornstein-Uhlenbeck Process. *Stochastic Models* 21 (4), s. 967-980. 2005.
- Andreasen, J., Jensen B., Poulsen, R.: Eight Valuation Methods in Financial Mathematics: The Black-Scholes Formula as an Example. *Mathematical Scientist* 23 (1), s. 18-40. 1998.
- Bibby B.M., Skovgaard I.M., Sørensen, M.: Diffusion-type models with given marginal distribution and autocorrelation function. *Bernoulli* 11 (2), s. 191-220. 2005.
- Björk T., Hult H.: A Note on Wick products and the fractional Black-Scholes model. *Finance and Stochastics* 9 (2), s. 197-209. 2005.
- Bladt M., Sørensen, M.: Statistical inference for discretely observed Markov jump processes. *Journal of the Royal Statistical Society: Series B* 37 (3), s. 395-410. 2005.
- Collamore J.F., Höing A.: Small-time ruin for a financial process modulated by a Harris recurrent Markov chain. Working Paper / Laboratory of Actuarial Mathematics 205, s. 1-33. 2005.
- Dahl, M.H.: A Continuous-Time Model for Reinvestment Risk in Bond Markets. Working Paper / Laboratory of Actuarial Mathematics 206, s. 1-24. 2005.
- Dahl, M.H.: A Discrete-Time Model for Reinvestment Risk in Bond Markets. Working Paper / Laboratory of Actuarial Mathematics 207, s. 1-25. 2005.
- Dahl, M.H.: On Mortality and Investment Risk in Life Insurance. s. 1-251. Laboratory of Actuarial Mathematics / University of Copenhagen 2005.
- Dahl, M.H., Møller T.: Valuation and Hedging of life Insurance Liabilities with Systematic Mortality Risk. Working Paper / Laboratory of Actuarial Mathematics 203, s. 1-30. 2005.
- Fäy, G., González-Arávalo, B., Mikosch, T.V., Samorodnitsky G.: Modeling Teletraffic Arrivals by a Poisson Cluster Process. Working Paper / Laboratory of Actuarial Mathematics 208, s. 1-27. 2005.
- Gloter A., Sørensen, M.: Estimation for stochastic differential equations with a small diffusion coefficient. Working Paper Series / Centre for Analytical Finance 213, s. 1-27. 2005.
- Hansen, N.R.: Local Alignment of Markov Chains. Preprint / Department of Applied Mathematics and Statistics 1, s. 1-35. 2005.
- Hansen, N.R.: Local Stacks in a Markov Chain. Preprint / Department of Applied Mathematics and Statistics 2, s. 1-12. 2005.
- Hansen, N.R.: A note on Stochastic Context-Free Grammars, Termination and the EM-Algorithm. Preprint / Department of Applied Mathematics and Statistics 5, s. 1-11. 2005.
- Hansen, N.R., Jensen A.T.: The extremal behaviour over regenerative cycles for Markov additive processes with heavy tails. *Stochastic Processes and their Applications* 115 (4), s. 579-591. 2005.
- Henningsen I.: Et kritisk blik på opgaverne i PISA med særlig vægt på matematik. *MONA. Matematik- og Naturfagsdidaktik. Tidsskrift for undervis., forsk., formidl.* 1, s. 24-43. 2005.
- Henningsen I.: Tilbage til PISA. *MONA. Matematik- og Naturfagsdidaktik. Tidsskrift for undervis., forsk., formidl* 1, s. 87-90. 2005.
- Hugger, J.: Wellposedness of the boundary value formulation of a fixed strike Asian option. *Journal of Computational and Applied Mathematics* 185 (2), s. 460-481. 2006.
- Hult H., Lindskog F.: Extremal behavior of regularly varying stochastic processes. *Stochastic Processes and their Applications* 115 (2), s. 249-274. 2005.
- Jacobsen, M.: The time to ruin for a class of Markov additive risk processes with two-sided jumps. *Advances in Applied Probability* 37, s. 963-992. 2005.
- Jacobsen, M.: Point Process Theory And Applications. Marked Point and Piecewise Deterministic Processes. 1-328 s. Birkhäuser, Boston 2006.
- Jacobsen, M., Sørensen, M.: Contribution to the discussion of a paper by kou, Xie and Liu. *Journal of the Royal Statistical Society: Serie C* 54, s. 502-503. 2005.
- Jensen, S.T., Rahbek, A.: A Note on the Law of Large Numbers for Functions of Geometrically Ergodic Time Series. Preprint / Department of Applied Mathematics and Statistics 11, s. 1-7. 2005.
- Johansen, S.: Testing Weak Exogeneity and the Order of Cointegration in the UK Money Demand Data. i: General-to-Specific Modelling, Vol II s. 589-610. J. Campos, N.R. Ericsson and D.F. Hendry. Edward Elgar, 2005.
- Johansen, S.: The interpretation of cointegrating coefficients in the cointegrated vector autoregressive model. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics* 67 (1), s. 93-104. 2005.
- Johansen, S.: Representation of Cointegrated Autoregressive Processes with Application to Fractional Processes. Preprint / Department of Applied Mathematics and Statistics 7, s. 1-23. 2005.
- Johansen, S.: A Representation Theory for a Class of Vector Autoregressive Models for Fractional Processes. Preprint / Department of Applied Mathematics and Statistics 10, s. 1-22. 2005.

- Johansen, S.: Confronting the Economic Model with the Data. Preprint / Department of Applied Mathematics and Statistics 6, s. 1-13. 2005.
- Johansen, S., Juselius, K.: Moderne Økonometri. Samfundsøkonomen 3, s. 4-7. 2005.
- Johansen, S., Juselius, K.: Maximum Likelihood Estimation and Inference on Cointegration -with Applications to the Demand for Money. i: General-to-Specific Modelling, Vol I s. 512-553. eds. J. Campos, N.R. Ericsson and D.F. Hendry. Edward Elgar, 2005.
- Johansen, S., Juselius, K.: Extracting Information from the Data: A European View on Empirical Macro. Preprint / Department of Applied Mathematics and Statistics 8, s. 1-26. 2005.
- Johansen, S., Lütkepohl H.: A Note on testing restrictions for the cointegration parameters of a VAR with I(2) variables. *Econometric Theory* 21, s. 653-658. 2005.
- Kessler M., Sørensen, M.: On Time-Reversibility and Estimating Functions for Markov Processes. *Statistical Inference for Stochastic Process* 8 (1), s. 95-107. 2005.
- Konstantinides, D., Mikosch, T.V.: Large deviations and ruin probabilities for solutions to stochastic recurrence equations with heavy-tailed. *Ann. Probab.* 33, s. 1992-2035. 2005.
- Kraft H., Steffensen, M.: How to Invest Optimally in Corporate Bonds: A Reduced-Form Approach. Working Paper / Laboratory of Actuarial Mathematics 204, s. 1-32. 2005.
- Kraft H., Steffensen, M.: How to Invest Optimally in Corporate Bonds: A Reduced-Form. *Finance Research Unit* 7, s. 1-35. 2005.
- Kristensen, D., Rahbek, A.: Asymptotics of the QMLE for General ARCH(q) Models. Preprint / Department of Applied Mathematics and Statistics 4, s. 1-37. 2005.
- Kristensen D., Rahbek, A.: Asymptotics of the QMLE for a Class of ARCH(q) Models. *Econometric Theory* 21 (5), s. 946-961. 2005.
- McEwan I., Sørensen, M., Heald J., Tait S., Cunningham G., Goring D., Willetts B.: Probabilistic modeling of bed-load composition. *Journal of Hydraulic Engineering-ASCE* 130 (2), s. 129-139. 2004.
- Mikosch, T.V.: How to model multivariate extremes if one must? *Stat. Neerlandica* 59, s. 324-338. 2005.
- Mikosch, T.V.: Copulas: Tales and Facts. Working paper / Laboratory of Actuarial Mathematics 209, s. 1-13. 2005.
- Mikosch, T.V., Starica C.: Stock Market Risk-Return Inference. An Unconditional non-Parametric Approach. Working Paper / Laboratory of Actuarial Mathematics 202, s. 1-40. 2005.
- Nalholm, M.: Static Hedging of Barrier Options Under General Asset Dynamics: Unification and Application. Working Paper / Finance Research Unit 8, s. 1-42. 2005.
- Nalholm, M., Poulsen, R.: Static Replication and Model Risk: Razor's Edge or Trader's Hedge? Working Paper / Finance Research Unit. 2, s. 1-22. 2005.
- Nielsen, P.H.: Utility Maximization and Risk Minimization in Life and Pension Insurance. *Finance and Stochastics* 10 (1), s. 75-97. 2006.
- Nielsen S., Poulsen, R.: A Two-Factor, Stochastic Programming Model of Danish Mortgage-Backed Securities. *Journal of Economic Dynamics and Control* 28 (7), s. 1267-1289. 2004.
- Nielsen, S.F.: Applied Bayesian Modeling and Causal Inference for Incomplete-Data Perspectives. s. 1-407. John Wiley & Sons, Chichester 2004.
- Nielsen, S.F.: Local linear estimating equations: Uniform consistency and rate of convergence. *Nonparametric Statistics* 17 (4), s. 493-511. 2005.
- Nielsen, S.F.: Robert & Casella: Monte Carlo Statistical Methods (2nd edition). 681s. Springer, 2004.
- Norberg, R., Steffensen, M.: What is the Time Value of a Stream of Investments? *Journal of Applied Probability* 42, s. 861-866. 2005.
- Pedersen J.L.: Optimal stopping problems for time-homogeneous diffusions: a review. i: *Recent Advances in Applied Probability* s. 427-454. Baeza-Yates, R.; Glaz, J.; Gzyl, H.; Hüslér, J.; Palacios, J.L. Springer, 2005.
- Poulsen, R., Rasmussen, K.M.: Financial Giffen Goods. *Finance Research Unit* 6, s. 1-6. 2005.
- Rasmussen K.R., Sørensen, M.: Dynamics of Particles in Aeolian Saltation. i: *Powders and Grains, Volume 2*, 2005 s. 967-972. R. García-Rojo, H.J. Herrmann & S. McNamara, Eds. A.A. Balkema 2005.
- Steffensen, M.: A Note on the Free Policy Reserve. *Blätter / Deutsche Gesellschaft für Versicherungs- und Finanzmathematik* 27 (2), s. 185-198. 2005.
- Sørensen, M.: Contribution to the discussion of the paper "Local model uncertainty and incompleteness bias" by John Copas and Shinto Educhi. *Journal of the Royal Statistical Society: Serie B.* 67, s. 500-501. 2005.
- Sørensen, M.: On the rate of aeolian sand transport. i: *Actes du 2eme Atelier International. Formation et Migration des Dunes* s. 56-60. Ahmed Ould El Moctar. Université de Nouakchott Faculte des Sciences et Techniques. 2001.
- Sørensen, M.: Comment: A Selective Overview of Nonparametric Methods in Financial Econometrics. *Statistical Science* Vol 20 (4), s. 344-346. 2005.
- Sørensen, M.: Diffusion Processes. Vol 1 (A-D), i: *Encyclopedia of Actuarial Science* s. 523-527. Teugels, Jozef F.; Sundt, Bjørn. Wiley, 2004.

Studienævnet for Matematiske Fag

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af Jens Hugger, studieleder (mat-vip-rep.), Jesper Lutzen, vicedirektør (mat-vip-rep.), Mogens Steffensen (akt-vip-rep.), Søren Feodor Nielsen (stat-vip-rep.), Peter Norman Sørensen (mat-øk-vip-rep.), Stefan J. Holm (mat-stud-rep.), Sara Arklint

(mat-stud-rep.), Anja Kirkeby Hansen, næstformand (mat-øk-stud-rep.), Birte Pernille Rytgaard (akt-stud-rep.) og Kristian Thorlund (stat-stud-rep.).

Beretning

Arbejdet i studienævnet har også i 2005 været kraftigt præget af den reform af studiestrukturen som startede op pr. 1.9.2004.

Første halvår blev der arbejdet med de sidste detaljer i

kandidatstudieordningerne, som skal træde i kraft den 1.9.2005 samt med ændringer til bachelorstudieordningerne. Desuden er "ældre" bachelorstuderende blevet overført til de nye blokstruktur-studieordninger.

Sidste halvår var hovedarbejdsopgaven den praktiske implementering af studiestrukturen. Dette har invol-

veret hjælp til studerende dels fra studienævnets områdeudvalg, som har udført et stort arbejde, og dels fra studielederen og sekretærerne som har kæmpet med "systemet".

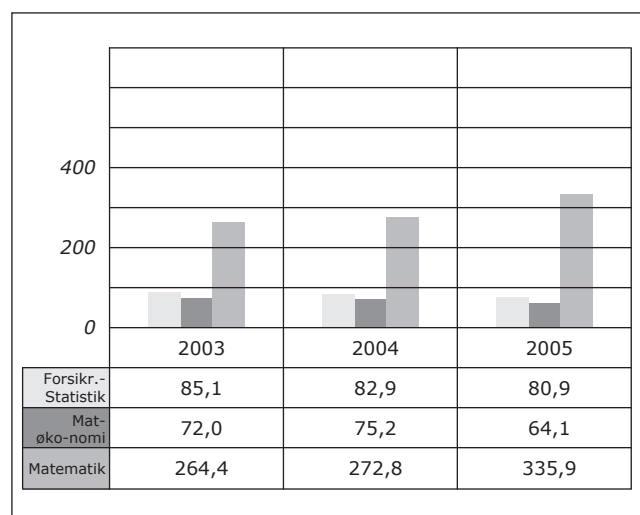
Arbejdet med at skrive studievejledninger, som var planlagt til 2004, har måttet udskydes til 2006 pga. manglende kapacitet.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder								
	Mate- matik	Mat- øk	Forsikring Statistik	Fysik	Datalogi	Øvrig naturvid.	Andre fak.	Merit- overført	I alt
Matematik	140,3	4,6	14,7	11,4	5,9	4,7	4,6	3,7	189,8
Matematik-Økonomi	19,3	47,1	13,4	1,0	0,4	0,1	2,7	1,5	85,5
Forsikringsvidenskab	36,3	3,0	40,2	0,1	0,1			2,3	82,1
Statistik	1,5	1,8	8,9					0,3	12,4
Fysik	68,3								
Biokemi	22,1								
Datalogi	17,4	0,2	1,3						
Biologi	14,7		0,1						
Kemi	5,4								
Øvrig naturvid.	1,3		0,4						
Økonomi	0,6	3,3							
Meritstuderende	1,8	1,0	0,6						
Gæstestuderende	6,8	3,1	1,3						
I alt	335,9	64,1	80,9						
Åben uddannelse	5,7	1,7	1,5						

STÅ 2003-2005

Studieleder Jens Hugger

Datalogisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, professor, dr.techn. Stig Skelboe og viceinstitutleder, professor, ph.d. David Pisinger.

Institutrådet bestod af Stig Skelboe (VIP), David Pisinger (VIP), lektor, ph.d. Andrzej O. Felinski (VIP), systemadministrator Sune Gamby (TAP), stud.scient. Søren Sjørup (studerterrep.).

Adresse

Universitetsparken 1
2100 København Ø
Telefon 35 32 14 00
Fax 35 32 14 01
www.diku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste udvikling

DIKU har lejet et kontor i IT-væksthuset på 5te med henblik på at fremme kommercialisering af forskningsresultater.

DIKU er blevet medlem af Dansk Akademi for Digital og Interaktiv Underholdning, hvor danske undervisningsinstitutioner samarbejder om at uddanne kandidater med speciale inden for computerspil.

Personaleforhold

Et professorat i distribuerede systemer blev besat af dr.scient. Brian Vinter, som var den eneste ansøger. Et lektorat i distribuerede systemer blev besat af ph.d. Jørgen Sværke Hansen. Der var to ansøgere, begge mænd og begge kvalificerede. Et adjunktur i datamatsyn og grafik blev besat af ph.d. Kenny Erleben. Der var 4 ansøgere, 3 mænd og en kvinde, og 3 ansøgere blev kendt kvalificerede.

Forskningsvirksomhed

1. Semantikbaseret programbehandling

Emnet er programmeringssprog, herunder behandling af programmer som dataobjekter med henblik på analyse, implementering, transformering, syntese og tidsvurdering samt typebegrebets teori og anvendelse. Emnet er relevant for konstruktion af oversættere og fortolkere, programafprøvning og konstruktion af pålidelige programmer. Der lægges vægt på, at de udviklede teknikker er automatiske, og at de er velfunderede i semantikken for det pågældende programmeringssprog. Arbejdet ligger på grænsen mellem teori og praksis: teorier afprøves på datamaskinen, og praktiske eksperimenter fører ofte til nye teoretiske undersøgelser. Følgende er nogle nye udviklinger i gruppens forskning i år 2005.

1.1. Programmeringssprogteknologi for virksomhedssystemer

Virksomhedssystemer er it-systemer, der danner rygraden for informationsbehandling (ifm. produktion, økonomistyring, personale og lignende) i store, mellemstore og i stigende grad også mindre virksomheder. Nuværende systemer registrerer hændelser i forskellige delsystemer, ofte redundant, med (praktisk) besvær og uden at indfange selve processerne, der er grundlag for hændelserne, såsom kontrakter eller forretningsprocesser mellem to eller flere parter. Formalisering af kontrakter baseret på programmeringssprogteknologi har vist, at kommercielle kontrakter kan formaliseres i en grad, at selve processerne kan behandles automatisk. Blandt andet gøres det muligt at bearbejde kontrakter automatisk før, under og efter deres afvikling. Væsentlige teknikker i denne forbindelse har været formalisering af kontraktsemantik som trace sets og en streng semantikbaseret tilgang for at aflede korrekte operationssemantikker. Andet arbejde viser, at deklarativt formulerede forretningsrapporter (såsom årsregnskab, likvidetsregnskab o.l.) kan transformeres automatisk således at de kan vedligeholdes online (i real time) (Fritz Henglein).

1.2. Domænespecifikke sprog

Denne forskningsretning vedrører nye programmeringssprog, der er skræddersyede til specifikke formål. Relateret ny forskningsaktivitet: udvikling af et domænespecifikt sprog til kerneoperationernes skedulering i operativsystemer samt formelle metoder til deres verificering; automatisk udvikling af pålidelige device drivers; domænespecifikke sprog til telefoni; design af aspekt-orienterede sprog til evolution af programarkitektur (Julia Lawall).

1.3. Programanalyse og programtransformation

I 2004 blev en automatisk metode udviklet til at opdage om et program i mini-sproget lambda-kalkylen terminerer under call-by-value. I 2005 blev metoden anvendt på et betydeligt større sprog (en delmængde af SML) i samarbejde med en ph.d.-studerende i Oxford (Neil Jones og Damien Sereni).

En deduktiv analysemetode blev udviklet som bruger matricer til at verificere, at et givet programs køretid er polynomielt begrænset (Neil Jones og Lars Kristiansen).

Grammatikbaserede metoder er blevet udviklet og implementeret til automatisk programinversion, dvs. transformation af et program til et nyt program der, givet programets uddata, rekonstruerer det tilsvarende inddata. Forskningen giver et nyt indblik i tidligere teknikker til inversion af Lisp-programmer (Robert Glück og M. Kawabe).

En komplet implementering af semi-invertering er lavet og brugt på en række ikke-trivielle eksempler for at afklare metodens begrænsninger. Der er arbejdet på at reducere eller fjerne nogle af de fundne begrænsninger (Torben Mogenssen).

1.4. Regionsbaseret lagerstyring

Regionsbaseret lagerstyring er en avanceret form af dynamisk lagerallokering og -deallokering, som garanterer statisk, at alle lagerblokke i sidste ende deallokeres, men ikke for tidligt. Arbejdet med dette område på DIKU har ført til grundlæggende erkendelser, publiceret som selvstændigt kapitel i monografien "Advanced Topics in Types and Programming Languages", der viser, at analysen kan forstås som og bygger på værdipropageringsanalyse (Fritz Henglein).

1.5. Map theory, logik og modeller

Logiweb er et system til elektronisk publikation af maskincheckede formel matematik. Systemet er modnet til et niveau, hvor det kan tages i brug. Det er indtil videre blevet brugt af studerende til at bevise sætninger inden for Peano-aritmetik. De studerende publicerede deres rapporter på systemet, hvorfra lærer og censor hentede de studerendes bidrag til bedømmelse. Endvidere er systemet blevet brugt til at skrive en maskincheckede artikel til et almindeligt tidsskrift og til at producere maskincheckede overheadslides til en konference (Klaus Grue).

1.6. Semantikbaserede normaliseringsalgoritmer

Der er udviklet en generel metodologi for at relatere forskellige denotationssemantikker for sprog med beregningsmæssige effekter og – som det nye – urestringerede rekursive typer. Denne kan f.eks. benyttes til at vise, at en klar og simpel semantisk specifikation af et ML-lignende sprog kan implementeres korrekt ud fra en mere effektiv, men også væsentligt mere kompliceret continuation-baseret semantik (Andrzej Filinski).

1.7. Beregnelighed og uendelige objekter

Nye problemformuleringer og løsninger er blevet studeret i forbindelse med at løfte traditionelle begreber fra beregnelighed og term-omskrivning til at omhandle uendelige objekter (Jakob Grue Simonsen).

1.8. Performance Engineering

Det DIKU-baserede projekt CPH STL er et højpræstations programbibliotek som C++ Standard Template Library. Flere algoritmer til hashtabeller og prioritetskøer blev designet, implementeret og eksperimentelt afprøvet. Forskningsmålene inkluderede: hvordan man kan gøre algoritmerne fuldt dynamiske, forbedret cache udnyttelse samt studier af pointerbaserede datastrukturer og deres kompaktion (Jyrki Katajainen).

2. Algoritmik og kombinatorisk optimering

2.1. Pakningsproblemer

Med Politecnico di Bari er udviklet programmet til løsning af 3D-knapsack-problemer med henblik på den italienske møbelkoncern Natuzzis optimering af containerpakning (Jens Egeblad og David Pisinger). Desuden er arbejdet med modeller til pladsreservering i tog (David Pisinger) og en ny algoritme til 2- og 3-dimensionel-pakning af irregulære figurer (Jens Egeblad og Benny Kjær Nielsen).

2.2. Steiner og evolutionære træer

Udvikling af en forbedret version af en velkendt heuristik til bestemmelse af evolutionære træer er afsluttet. Desuden er anvist en ny metode til samme problem baseret på brug af euklidiske Steinertræer i høj-dimensionelle rum. Et nyt paradigme til konstruktion af Steinertræer under forskellige bibetingelser er søgt udviklet (Marcus Brazil, Marco Luebbke, Benny K. Nielsen, Doreen Thomas, Pawel Winter, Martin Zachariasen).

2.3. Proteinfoldning

Algoritmisk geometri er anvendt i forbindelse med simulering af proteinfoldning med særlig vægt på hurtigt detektering af kollisioner (Pawel Winter).

Der er udviklet en generel model til at folde et proteins ryggrad i et vilkårligt gitter. I samarbejde med Bioinformatikcenteret, KU, er udviklet en ny objektfunktion. En klar forbedring i forhold til traditionelle metoder (Martin Paluszewski).

2.4. Anvendelser af operationsanalyse

I samarbejde med et dansk filmproduktionselskab er en model for filmoptagelse blevet udviklet. Hovedfokus har været at minimere optagelsestiden under arbejdstidskrav og krav til kontinuitet i anvendelse af lokaliteter (Mads Buus Jensen, Martin Zachariasen).

En ny algoritme til segmentering af populærmusik er udviklet og afprøvet. Segmenteringen består i at opdele et musikstykke i mindre dele, der er så ens som muligt – og herved automatisk identificere interessante break-points i musikken (Kristoffer Jensen, Martin Zachariasen).

Der er udviklet eksakte algoritmer til løsning af varianter af ruteplanlægningsproblemet, herunder "vehicle routing with backhauls", "pickup and delivery problems with time windows" og "dial a ride". Større probleminstanser end hidtil kendte metoder har kunnet klare er løst (Stefan Røpke).

2.5. Structured set cover: beat the computer

Selv om der er tale om en kendt problemtype, måtte "rå computerkraft" opgives efter $n=5$, der krævede 72 timers CPU-tid (n er et mål for instansens størrelse). Med papir og blyant er øget indsigt imidlertid opnået i årets løb, dels ved en ny datastruktur, dels gennem egenskaber ved de grafer, der kan relateres til hver værdi af n (Jakob Krarup og John Villadsen).

2.6. Synliggørelse af dualitet

Eksempelmaterialet omfatter en række problemstillinger inden for lineær, ikke-lineær, og kombinatorisk optimering, herunder Königs Theorem, elektriske kredsløb, korteste-veje-træer, max flow i plane s-t netværk, parring og skivepakning (Jakob Krarup).

2.7. Parallele algoritmer for Computational Nano-Science

Dette projekt støttes med 5,73 mio. kr. fra DSF/NABIIT med det formål, at etablere et tværfagligt forskningssamarbejde med dataloger, numerikere og fysikere fra DIKU, IMM, DTU, samt det danske firma Atomistix A/S. Sigtet er at udvikle, implementere og teste en ny klasse af stor-skala-parallele algoritmer til kvantemekaniske beregninger af nanoteknologiske systemer. Der er indledt samarbejde med det japanske forskningsinstitut RIST om udvikling og brug af algoritmerne på Earth Simulator (Stig Skelboe).

3. Distribuerede Systemer

Gruppen arbejder fortsat med forskning i distribuerede systemer i ordets bredeste forstand, fra kommunikation mellem sensorer i sensornetværk til samarbejdende supercomputere i Grid.

Arbejdet med sensornetværk sker i tæt samarbejde med UC Berkeley og med industrielle samarbejdspartnere, Freescale og IBM, og ud over aktiviteterne på DIKU er en del af arbejdet med sensornetværk henlagt på IT-væksthuset på 5te, hvor DIKU's aktiviteter eksponeres direkte for industrien (Philippe Bonnet). Gruppens projekt omkring databaseydelse på moderne computer-arkitekturer, der foregår i samarbejde med MySQL AB, blev afsluttet i 2005.

Resultaterne fra projektet har været så interessante, at aktiviteterne blev belønnet med donation af en Itanium baseret klynge-computer fra HP, til en værdi af omkring en million kr. (Philippe Bonnet).

3.1. Grid Computing

Grid Computing fylder meget i gruppens aktiviteter, og DIKU er gennem gruppen for distribuerede systemer vært for Dansk Center for Grid Computing og har formandskabet i Dansk Grid Forum, en organisation for industri og academia med interesse i Grid Computing. I 2005 blev gruppen endvidere base for projektet Minimum intrusion Grid, MiG.

De pc-orienterede Grid aktiviteter går i to retninger, den ene søger at tilbyde brugere at migrere deres kørselsmiljø, inklusive operativsystem og alle kørende processer, fra en computer til en anden. Med den model kan Grid Computing tilbyde en bruger at flytte sine beregninger eller sig selv til en anden computer på Grid. Den anden aktivitet i pc-orienteret Grid, retter sig mod helt at eliminere den personlige computer, og i stedet introducere en model, der ligner tynd-klient terminaler, men hvor resurser tilbydes fra Grid, frem for en enkelt server.

Gruppen er Danmarks førende miljø indenfor computerarkitektur til High Performance Computing, HPC. I denne kapacitet deltager gruppen i den tekniske kompetencegruppe under Dansk Center for Grid Computing og har vejledt den gruppe af biologer, kemikere og fysikere, der netop har installeret en meget stor klynge-computer på Københavns Universitet. HPC-aktiviteterne i Grid forskningen, er primært orienteret omkring MiG-projektet, som til trods for at det først startede i 2005 allerede er internationalt anerkendt som en radikal anderledes tilgang til Grid Computing, og det blev på en IEEE-konference i Grid Computing udnevnt som den måde Grid formodentligt vil blive implementeret i fremtiden. MiG-projektet, der er finansieret af FNU, leder desuden et nystartet projekt, Molecular Design using Grid Computing, der i 2005 modtog 8,6 millioner kr. fra NABIIT komiteen (Brian Vinter).

4. Deformerbare objekter

En væsentlig del af billedgruppens forskning har i 2005 koncentreret sig om deformerbare objekter, både analyse af deformerbare objekter i billedsekvenser, samt simulering af deformerbare objekter til at producere billedsekvenser. Et væsentligt redskab hertil er differentially ligninger, og flere fremskridt er opnået.

4.1. Bestemmelse af form og bevægelse af deformerbare objekter

En robust metode, der kan håndtere manglende data, og som automatisk kan estimere modelkompleksiteten er blevet udviklet og publiceret. Centralt i ovenstående metode er faktorisering af en såkaldt målingsmatrix, som produktet af en matrix, der løst sagt repræsenterer kamerabevægelse og en matrix, der repræsenterer 3D-form og deformation. Det antages, at rangen af disse matricer er langt mindre end dimensionen af målingsmatricen. Konkret omhandler projektet: 1) Estimation af rangen; Faktorisering af en målingsmatrix, der 2) indeholder data, hvoraf en meget stor del er outliers; 3) har en form hvor hovedparten af data ligger langs diagonalen i matricen (Søren Olsen).

4.2. Stokastiske differentiale ligninger i billedanalyse

Anvendelsen af stokastiske differentially ligninger i billedanalyse er stadigvæk i sin begyndelse. Den foregående forskning har klarlagt, hvorledes disse ligninger kan bruges til at lave statistiske modeller for billed-warping, som f.eks. kan bruges til at aligne medicinske billeder af den samme patient, foretaget med forskellige apparater (røntgen, CT, NMR...). For at analysere den statiske variation af alignments, og derigennem at forbedre warping-metoden, er det nødvendigt at integrere over alle mulige alignments. Dette er kendt som Feynman path integration i fysikken. Der er blevet udviklet en metode til beregning af en approksimation af disse integraler. Denne metode er i teorien også praktisk anvendelig for de højdimensionale stokastiske differentially ligninger, der forekommer i billedanalysen (Peter Johansen og Bo Markussen).

4.3. Løsning af høj-indeks DAE's på Hessenberg-form

En væsentlig del af bestemmelse og modellering af fysiske fænomener er differential og algebraiske ligninger. For differential-algebraiske ligninger (DAE's) på Hessenberg-form er der kun én kendt metode, der garanterer konvergens, hvis ligningernes indeks er større end 3. Da metoden er baseret på automatisk differentiation og Taylor-udvikling, er den dog ret ineffektiv. Videreudvikling af en numerisk metode, der er konvergent for de første-ordens DAE's, der fremkommer når man reducerer en højere-ordens DAE, har ført til en ny type numeriske metoder, der formodes at konvergere for alle DAE's på Hessenberg-form (Jørgen Sand).

4.4. Fysik-baseret Animation

I 2005 udgav gruppen en 830 sideres lærebog indenfor fysik-baseret animation. Lærebogen må betragtes som et stort skridt for gruppen og for faget, da fysik-baseret animation er en væsentlig konkurrenceparameter i computerfilm- og spilbranchen. Bogen er i skrivende stund den eneste eksisterende lærebog i dette emne, og bogen har allerede modtaget positive anmeldelser på blandt andet Amazon.com, samt meget omtale på mange computer-spilrelateret fora på internettet. I modsætning til andre lærebøger, indeholder bogen en operativ og meget detaljeret beskrivelse af de væsentligste emner inden for computeranimering: kinematik, multibody animering, deformerbare objekter, kollisionsdetektion samt et stærkt udvidet appendiks, som dækker de væsentlige emner inden for fysik, matematik og datalogi, der er nødvendig viden, for at lave fysik-baserede computeranimationer (Henrik Dohlmann, Kenny Erleben, Knud Henriksen og Jon Sparring).

5. Systemdesign og menneske-datamaskine interaktion (HCI)

Gruppen studerer udvikling, indførelse og brug af it-værktøjer og edb-baserede informationssystemer i organisationer. Informationssystemer ses som en helhed, der ud over den edb-tekniske del også omfatter tilknyttede maskiner og værktøjer, arbejdsprocesser og, som det vigtigste, mennesker. En solid forståelse af informationssystemer må kombinere mange tekniske, psykologiske og organisatoriske aspekter. I forskningen indtager interaktion mellem mennesker og informationssystemer en central plads. Her er fokus på design og evaluering af interaktive systemer, som i deres anvendelsessammenhænge er nyttige og brugsvendige.

5.1. Visualiserings- og interaktionsteknikker

Teknikker, som gør udpegning af objekter i grafiske brugerflader til en sekvens af valg er evalueret. Hertil er udforsket fiskeøjegrænseflader og grænseflader, som tillader brugere at arbejde simultant på en mængde af scenarier (Kasper Hornbæk).

5.2. Brugsvenlighedsevaluering og interaktionsdesign

Nytten af redesignforslag, som tilbagemelding fra evalueringer er dokumenteret. Dertil er den såkaldte evaluator-efekt udfordret ved en undersøgelse af vurdering af lighed mellem brugsvenlighedsproblemer. Studier af praktisk brug af tænke-højt metoden, har udpeget behov for mere fleksible dataopsamlings- og analysemetoder. Mere generelt arbejdes med at belyse sammenhænge mellem valg af evalueringsteknikker og forbedringer af brugsvenlighed, og praktiseres arbejde med brugsvenlighedsevalueringer (Erik Frøkær og Kasper Hornbæk).

MOT (metaphors of human thinking) er en teknik udviklet ved DIKU til evaluering af brugsvenlighed, som i de seneste år i empiriske undersøgelser er blevet sammenlignet med andre evalueringsteknikker. På tværs af undersøgelserne og de benyttede mål for teknikernes nytteværdi er fundet, at MOT giver bedre resultater end de meget anerkendte og udbredte teknikker, heuristisk evaluering og kognitiv gennemgang; mens MOT giver resultater på niveau med tænke-højt forsøg, der involverer afprøvning med brugere. Arbejdet med MOT er foreløbig afsluttet med en sammenfattende redegørelse og diskussion af metaforernes brug i interaktionsevaluering og -design (Erik Frøkær).

5.3. Tekstlige beskrivelsesformer i softwareudvikling

En undersøgelse af hvordan softwareudviklere opfatter forskellige typer af tekster viser, at følelser og konflikter i fortællinger giver en bedre forståelse af en brugssituation. Brugen af fortællinger er afprøvet i et softwareprojekt i en virksomhed, og yderligere afprøvning er i gang. Samtidig arbejdes med undersøgelse af, hvad udviklere får ud af at læse "personas" og "use cases", beskrivelsesformer som har stor anvendelse i softwareudvikling (Georg Strøm).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Andrzej Filinski: Var i bedømmelsesudvalg for "habilitation à diriger les recherches" ved Université Paris-Sud 11.

Erik Frøkær: Var i bedømmelsesudvalg for en ph.d.-afhandling ved DTU.

Klaus Hansen: Var formand for bedømmelsesudvalget for et lektorat ved DIKU.

Robert Glück: Var i bedømmelsesudvalg for en ph.d.-afhandling ved Friedrich-Schiller-Universität, Jena.

Fritz Henglein: Var i et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Vrije Universiteit, Amsterdam samt i bedømmelsesudvalg for en adjunktstilling ved CBS.

Knud Henriksen: Var i bedømmelsesudvalgene for et adjunktur på DTU og et på Aalborg Universitet.

Peter Johansen: Var formand for bedømmelsesudvalget for et adjunktur ved DIKU, i bedømmelsesudvalgene for et adjunktur ved 3Dlab, KU, og et lektorat ved DTU. Han var i ph.d.-bedømmelsesudvalg ved DTU og Chalmers.

Neil Jones: Var formand for et ph.d.-bedømmelsesud-

valg ved DIKU samt i to ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Aarhus Universitet.

Eric Jul: Var formand for bedømmelsesudvalget for et professorat ved DIKU.

Torben Mogensen: Var medlem af en komite til akkreditering af syv it- og datalogiuddannelser på tre forskellige uddannelsesinstitutioner i Estland.

Stig Skelboe: Var formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved DIKU samt i bedømmelsesudvalget for et lektorat ved DTU.

Martin Zachariassen: Har det faglige ansvar for bacheloruddannelsen i datalogi på Færøernes Universitet.

Tillidshverv

Klaus Hansen: Medlem af arbejdsgruppen for it-sikkerhedsopgaver under rektors it-udvalg samt medlem af Open Source OCES-koordinationsgruppen i Videnskabsministeriet, IT- og Telestyrelsen.

Fritz Henglein: Bestyrelsesmedlem af ph.d.-skolen FIRST.

Peter Johansen: Formand for Dansk Selskab for Datalogi, medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Automatisk Genkendelse af Mønstre samt medlem af Videnskaberne Selskab.

Jakob Krarup: Medlem af fakultetets internationale udvalg, fakultetets ph.d.-udvalg, samt formand for DAPS Society, European OR Seminars. Han er dansk repræsentant i EURO Council og IFORS Administrative Committee samt medlem af bestyrelsen for Management Science Innovation Prize og American Biographical Institute.

Julia Lawall: Næstformand for IFIP TC-2 working group on Program Generation (WG 2.11).

David Pisinger: Medlem af rektors It-udvalg, samt medlem af følgegruppen for It-kortlægningsprojektet på KU og formand for DIKU's It-strategiudvalg.

Brian Vinter: Formand for Dansk Grid Forum, direktør for Nordic DataGrid Facility, medlem af bestyrelsen MESH-Technologies, dansk repræsentant til ESFRI-HPCN samt nordisk repræsentant for OECD Grid Forum.

Formidling

Redaktionelle hverv

Philippe Bonnet: I redaktionen for ACM Transactions on Sensor Networks og International Journal of Sensor Networks.

Andrzej Filinski: I redaktionen for Higher-order and Symbolic Computation.

Robert Glück: I redaktionen for New Generation Computing.

Fritz Henglein: Redaktør for Journal of Functional Programming samt medredaktør for en bog in memoriam Robert Paige.

Kasper Hornbæk: I redaktionen for Journal of Usability Studies samt gæsterektor på International Journal of Human-Computer Interaction for et særnummer om Usability evaluation and user interaction design.

Neil Jones: I redaktionerne for Nordic Journal of Computing, Logical methods in Computer Science samt ACM Transactions on Programming Languages and Systems.

Jakob Krarup: Er i følgende redaktioner: Discrete Applied Mathematics, Advances in Management Studies, Annals of Operations Research, International Transactions in

Operational Research, Yugoslav Journal of Operations Research, International Journal of Operations and Quantitative Management, Pure Mathematics and Applications, Discrete Optimization.

Julia Lawall: I redaktionen for Higher-Order and Symbolic Computation.

David Pisinger: Har fungeret som "associate editor" for Computers and Operations Research.

Stig Skelboe: I redaktionen for BIT Numerical Mathematics.

Kongresser og symposier

Philippe Bonnet: Var i programkomiteerne for IPSN'05, DaMoN'05, VLDB'05 og EDBT'05.

Andrzej Filinski: Var i organisationskomiteerne for Summer School on Program Analysis and Transformation, 17th Nordic Workshop on Programming Theory og seminarrækken Copenhagen Programming Language Seminar.

Erik Frøkær: Arrangerede et forskningsseminar i USE-projektet.

Fritz Henglein: Deltog i organisering og afholdelse af seminar om Types for Tools: Applications of Type Theoretic Techniques, Dagstuhl samt medlem af programkomiteen for Seventh International Conference on Typed Lambda Calculi and Applications (TLCA).

Kasper Hornbæk: Var i programkomiteen for Third International Software Development Conference.

Robert Glück: Arrangerede 1st DIKU-IST Joint Workshop on the Foundations of Software som en del af en samarbejdsaftale med Graduate School of Information Science and Technology, University of Tokyo. Han var desuden medarrangør af Fourth International Conference on Generative Programming and Component Engineering samt medlem af programkomiteen for 29th IEEE Annual International Computer Software and Applications Conference.

Neil Jones: Var organisator af sommerskolen PAT 2005: Program Analysis and Transformation samt workshoppen NWPT 05: Nordic Workshop on Programming Theory samt medlem af programkomiteen for LPAR (Logic Programming and Automated Reasoning).

Jyrki Katajainen: Var i programkomiteen for Mexican International Conference on Computer Science.

Jakob Krarup: Var i programkomiteen for IFORS 2005 combinatorial optimization, history of OR.

Julia Lawall: Vice-chair for IFIP TC-2 working group on Program Generation (WG 2.11) samt medlem af programkomiteerne for International Conference on Functional Programming (ICFP), PEPM workshop series, The Third ACM SIGPLAN History of Programming Languages Conference (HOPL III), Deuxieme Journee Francophone sur le Developpement de Logiciels Par Aspects (JFDL-PA 2005), 4th AOSD Workshop on Aspects, Components, and Patterns for Infrastructure Software (ACP4IS).

Søren Olsen: Arrangerede den 14. Danske Konference om Mønstergenkendelse og Billedanalyse.

David Pisinger: Deltog i arrangementet af Summer School on Shortest Paths – Between Algorithms and Optimization (PATH05) på DIKU.

Jakob Grue Simonsen: Var i organisationskomiteerne for Nordic Workshop on Programming Theory samt sommerskolen Program Analysis and Transformation.

Jon Sparring: Var med til at arrangere 8th International Conference on Medical Image Computing and Computer Assisted Intervention (MICCAI 2005) samt medlem af

programkomiteerne for International Workshop on Deep Structure, Singularities and Computer Vision og 5th International Scale-Space Conference.

Martin Zachariasen: Var i organisationskomiteen for PATH05.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Gæsteforskere

Olivier Danvy, gæstelektor, 6 mdr.

Pawel Urzyczyn, gæstelektor, 2 mdr.

Mikkel Thorup, adjungeret professor, 1 uge.

Marcus Brazil (3 uger) og Doreen Thomas fra University of Melbourne, 2 uger.

Forskningsophold i udlandet

Neil Jones: Besøgte Oxford University i 3 mdr.

Julia Lawall: The Ecole Nationale Supérieure d'Electronique, Informatique, et Radiocommunication januar-april The University of Science and Technology of Lille, maj The Ecole des Mines de Nantes juni-juli.

Eric Jul: Besøgte Microsoft Research, Cambridge 4 mdr.

Martin Zachariasen: Besøgte University of Melbourne 2 uger.

Donationer

Hewlett Packard: Doneret en klynge af 8 Itanium servere hver med to Itanium-2 processorer. Donationen er et resultat af DIKU's deltagelse i Gelato Foundation og klyngen skal bruges i forbindelse med forskning i databasesystemet MySQL. Listepris ca. 1 mio. kr.

Instituttleder Stig Skelboe

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	29,08	2,03	31,10
DVIP	2,68	0,00	2,68
STIP	6,39	3,11	9,50
TAP	28,12	1,74	29,85
Årsværk i alt	66,26	6,87	73,13
Løn med årsværk	30.117,34	2.256,71	32.374,04
Løn uden årsværk	-468,79	247,30	-221,50
Øvrig drift	5.010,28	2.081,32	7.091,59
Anskf. o. 100 t.kr.	740,88	0,00	740,88
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	35.399,70	4.585,32	39.985,02

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Ambus, Thomas Stilling; forskningsassistent.

Andersen, Tue Haste; post.doc.

Bonnet, Philippe; lektor.

Clausen, Hasse Redin; lektor.

Dydensborg, Mads Bondo; adjunkt.

Erleben, Kenny; adjunkt.

Filinski, Andrzej Olaf; lektor.
 Frøkjær, Erik; lektor.
 Glück, Robert Hans Walter; lektor.
 Grue, Klaus Ebbe; lektor.
 Hansen, Jørgen Sværke; lektor.
 Hansen, Klaus; lektor.
 Henglein, Friedrich Jakob Georg; professor. Mso.
 Henriksen, Knud; lektor.
 Hornbæk, Kasper Anders Søren; lektor.
 Johansen, Peter; professor.
 Jones, Neil Deaton; professor.
 Jul, Eric Bartley; professor.
 Katajainen, Jyrki Juhani; lektor.
 Koch, Gregers; lektor.
 Krarup, Jakob Foght; professor.
 Lawall, Julia Laetitia; lektor.
 Mogensen, Torben Ægidius; lektor.
 Olsen, Søren Ingvor; lektor.
 Pisinger, David; professor. Mso.
 Sand, Jørgen Bonde; lektor.
 Simonsen, Jakob Grue; post.doc.
 Skelboe, Stig; professor.
 Sporendonk, Simon; forskningsassistent.
 Spørring, Jon; lektor.
 Strøm, Georg; lektor.
 Vinter, Brian; professor.
 Winter, Pawel; lektor.
 Zachariasen, Martin; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Egeblad, Jens; forskningsassistent.
 Markussen, Bo; post.doc.
 Mitin, Alexander; post.doc.
 Petersen, Bjørn; forskningsassistent.

STIP Internt finansieret

Bialek, Robert Pawel; ph.d.-studerende.
 Helles, Glennie; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Benny Kjær; ph.d.-studerende.
 Paluszewski, Martin; ph.d.-studerende.
 Petersen, Dan Erik; ph.d.-studerende.
 Røpke, Stefan; ph.d.-studerende.
 Uldall-Espersen, Tobias Antonin; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Hall-Frederiksen, Carl Christoffer; ph.d.-studerende.
 Hansen, Jacob Gorm; ph.d.-studerende.
 Laursen, Mie Nørgaard; ph.d.-studerende.
 Leopold, Martin; ph.d.-studerende.
 Stefansen, Christian Oskar Erik; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Andersen, Tue Haste; Interaction with Sound and Pre-recorded Music: Novel Interfaces and Use Patterns.
 Erleben, Kenny; Stable, Robust, and Versatile Multibody Dynamics Animation.
 Pedersen, Rasmus Ulslev; Using Support Vector Machines for Distributed Machine Learning.
 Simonsen, Jakob Grue; On Computable Approximation of Infinite Objects.

Fondsbevillinger

Dipartimento di Ingegneria Meccanica e Gestionale

– Loading Optimization Tools (David Pisinger)
 kr. 372.000

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

– Practical Data structures and algorithms (Jyrki Juhani Katajainen) kr. 90.000.
 – Applications and Principles of Programming Languages (Neil D. Jones) kr. 1.000.000.

Forskningsstyrelsen

– Parallel Algorithms for Computational Nano-Science (Stig Skelboe) kr. 5.730.300.
 – USE-projektet: Usability Evaluation and Software Design: Bridging the Gap. (Kasper Hornbæk/Erik Frøkjær) kr. 2.573.300.
 – Molecular design using Grid teknologi (Brian Vinter) kr. 8.623.300.
 – Coccinelle (Julia Lawall) kr. 3.112.100.

IBM

– Emerald on Eclipse (Erik Jul) kr. 287.200.

IT- Universitetet

– NEXT (Fritz Henglein) kr. 282.500.

Publikationer

Abrahamsen J., Shokoufandeh, A., Winter, P.: Euclidean TSP between two nested convex obstacles. *Information Processing Letters* 95, s. 370-375. 2005.
 Als, B., Frøkjær, E., Hornbæk, K., Høegh, R., Jensen, J., Nørgaard, M., Skov, M., Stage, J., Uldall-Espersen, T.: The USE Project: Bridging the Gap between Usability Evaluation and Software Development, November 8, 2005. i: *Proceedings of Fifth Danish HCI Research Symposium* s. 110-114. Copenhagen Business School 2005.
 Andersen, R., Vinter, B.: Transparent Remote File Access in the Minimum Intrusion Grid. i: *Proceedings of the Fourteenth IEEE International Workshops on Enabling Technologies: Infrastructure for Collaborative Enterprises* s. 311-316. Donald F. Shafer (ed.). 2005.
 Arentson, B., Vinter, B.: The Grid Block Device: Performance in LAN and WAN Environments. *Lecture Notes In Computer Science* 3470, i: *Advances in grid computing: EGC 2005* s. 702-710. Peter M.A. Sloot and Alfons G. Hoekstra and Thierry Priol and Alexander Reinefeld and Marian Bubak (ed.). Springer, Berlin 2005.
 Bjørndalen, J.M., Anshus, O.J., Vinter, B.: Interactive Computing with Minimum Intrusion Grid (MiG). i: *Communicating Process Architectures 2005* s. 261-274. J.F. Broenink, H.W. Roebbers, J.P.E. Sunter, P.H. Welch og D.C. Wood (ed.). 2005.
 Brazil M., Winter, P., Zachariasen, M.: Flexibility of Steiner trees in uniform orientation metrics. *Networks* 46, s. 142-153. 2005.
 Chin, W-N., Khoo, S-C., Jones, N.: Alberto Pettorossi, Maurizio Proietti [red.]. *Redundant Call Elimination via Tupling*. *Fundamenta Informaticae* 69, 1-37s. 2005.
 Clark, C., Fraser, K., Hand, S., Hansen, J.G., Jul, E., Limpach, C., Pratt, I., Warfield, A.: Live Migration of Virtu-

- al Machines. i: Proceedings of USENIX NSDI 2005. USENIX Association, Boston 2005.
- Elmegaard B., Sporning, J., Sørensen, K., Erleben, K.: Special Issue on SIMS 2004. Elsevier, 2005.
- Elmegaard B., Sporning, J., Sørensen, K., Erleben, K.: Editorial. Simulation Modelling Practice and Theory, (SIMPRA). 2005.
- Erleben, K.: Stable, Robust, and Versatile Multibody Dynamics Animation. Department of Computer Science, University of Copenhagen (DIKU) 2005.
- Erleben, K., Dohlmann H., Sporning, J.: The Adaptive Thin Shell Tetrahedral Mesh. Journal of WSCG s. 17-24. 2005.
- Erleben, K., Sporning, J., Dohlmann H.: OpenTissue – An Open Source Toolkit for Physics-Based Animation. i: ISC / NA-MIC / MICCAI Workshop on Open Source Software. Stephen Aylward and Tina Kapur and Luis Ibanez (red.). 2005.
- Erleben, K., Sporning, J., Henriksen, K., Dohlmann H.: Physics-based Animation. XII, 817 s. Charles River Media, Hingham, Mass. 2005.
- Filinski, A., Rohde H.K.: Denotational Aspects of Untypes Normalization by Evaluation. RAIRO – Theoretical Informatics and Applications 39 (3), s. 423-453. 2005.
- Frøkjær, E., Hornbæk, K.: Cooperative Usability Testing: Complementing Usability Tests with User-supported Interpretation Sessions. i: Extended Abstracts of ACM Conference on Human Factors in Computing Systems (CHI 2005) s. 1383-1386. 2005.
- Glück, R., Hu, Z.: [ed.]. Proceedings of the 1st DIKU-IST Workshop on the Foundations of Software. DIKU-Report 05/07, DIKU, Dept. of Computer Science, University of Copenhagen, Copenhagen, Denmark 2005.
- Glück, R., Kawabe, M.: A method for automatic program inversion based on LR (0) parsing. Fundamenta Informaticae 66 (4), s. 367-395. 2005.
- Glück, R., Kawabe, M.: Revisiting an automatic program inverter for Lisp. SIGPLAN Notices 40 (5), s. 8-17. 2005.
- Glück, R., Kawabe M.: A method for automatic program inversion based on LR(0) parsing. Fundamenta Informaticae 66(4), s. 367-395. 2005.
- Glück, R., Lowry, M.: [ed.]. Generative Programming and Component Engineering. Proceedings. Lecture Notes in Computer Science 3676, XI, 448s. Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg, New York 2005.
- Grue, K.: Proceedings of the CADE-20 Workshop of Empirically Successful Classical Automated Reasoning (ESCAR). s. 20. Tallinn, Estland 2005.
- Hall-Frederiksen, C.C., Bonnet, P.: Getting Priorities Straight: Improving Linux Support for Database I/O. i: 31st International Conference on Very Large Databases s. 12. 2005.
- Hansen D.W., Pece, A.E.C.: Eye Tracking in the Wild. Computer Vision and Image Understanding 98 (1), s. 155-181. 2005.
- Hansen, J.G., Jul, E.: Optimizing Grid Application Setup Using Operating System Mobility. Lecture Notes in Computer Science 3470, i: Advances in Grid Computing – EGC 2005: European Grid Conference, Amsterdam, The Netherlands, February 14-16, 2005, Revised Selected Papers s. 952-960. Peter M. A. Sloot, Alfons G. Hoekstra, Thierry Priol, Alexander Reinefeld, Marian Bubak (eds.). Springer, Amsterdam 2005.
- Happe, H.H., Vinter, B.: Improving TCP/IP Multicasting with Message Segmentation. Communicating Process Architectures 2005 i: Communicating Process Architectures 2005 s. 155-164. J.F. Broenink, H.W. Roebbers, J.P.E. Sunter, P.H. Welch og D.C. Wood (ed.). 2005.
- Henglein, F., Makhholm, H., Niss, H.: Effect type systems and region-based memory management. i: Advanced Topics in Types and Programming Languages. Benjamin Pierce (ed.). MIT Press, Cambridge, Mass. 2005.
- Hertzum, M., Hornbæk, K.: TouchGrid: Touchpad pointing by recursively mapping taps to smaller display regions. Behaviour & Information Technology 24 (5), s. 337-346. 2005.
- Hornbæk, K., Frøkjær, E.: Comparing usability problems and redesign proposal as input to practical systems development. i: Proceedings of ACM Conference on Human Factors in Computing Systems (CHI 2005) s. 391-400. Wendt Kellogg, Shumin Zhai, Carolyn Gale and Gerrit van der Veer (eds.). ACM Press, New York, NY 2005.
- Jensen, K., Xu, J., Zachariasen, M.: Rhythm-based Segmentation of Popular Chinese Music. Proceedings of the 6th International Conference on Music Information Retrieval s. 374-380. G.A. Wiggins (ed.). 2005.
- Jensen, M.B., Kaufmann, M., Zachariasen, M.: Movie Shoot Scheduling. Proceedings of the 6th Metaheuristics International Conference s. 551-556. R.F. Hartl (ed.). 2005.
- Jones, N.D., Kristiansen, L.: The flow of data and the complexity of algorithms. LNCS (Lecture Notes in Computer Science) 3526, i: New Computational Paradigms: First Conference on Computability in Europe, CiE 2005 s. 263-274. Cooper, Löwe, Torenvliet (red.). Springer, UK 2005.
- Jones, N.D., Sereni, D.: Termination Analysis of Higher-Order Functional Programs. LNCS (Lecture Notes in Computer Science) 3780, i: Third Asian Symposium on Programming Languages and Systems (APLAS 2005) s. 281-297. Kwangkeun Yi (red.). Springer, Berlin 2005.
- Karasik D., Berezin A., Belman V., Sporning, J.: A Graphical User-Interface and an Image Processing Toolkit for Perl. Software — Practice and Experience 35, s. 467-490. 2005.
- Karlsen, H.H., Vinter, B.: Minimum intrusion Grid – The Simple Model. i: Proceedings of the Fourteenth IEEE International Workshops on Enabling Technologies: Infrastructure for Collaborative Enterprises s. 305-310. Donald F. Shafer (ed.). 2005.
- Kawabe M., Glück, R.: The program inverter LRinv and its structure. Lecture Notes in Computer Science 3350, i: Practical Aspects of Declarative Languages, Proceedings s. 219-234. [ed.]. 2005.
- Kelager, M., Fleron A., Erleben, K.: Area and Volume Restoration in Elastically Deformable Solids. Electronic Letters on Computer Vision and Image Analysis (ELCVIA) 5 (3), s. 32-43. 2005.
- Ketema, J., Simonsen, J.G.: On Confluence of Infinitary Combinatory Reduction Systems. Lecture Notes in Artificial Intelligence 3835, i: Proceedings of the 12th International Conference on Logic for Programming, Artificial Intelligence and Reasoning (LPAR '05) s. 199-214. G. Sutcliffe, A. Voronkov (ed.). Springer, Berlin 2005.
- Ketema, J., Simonsen, J.G.: Infinitary Combinatory Reduction Systems. Lecture Notes in Computer Science 3467,

- i: Proceedings of the 30th International Conference on Rewriting Techniques and Applications s. 438-452. Juer-gen Giesl (ed.). 2005.
- Koch G.: About application and implementation of semantic meta parsing. i: New Trends in Software Methodologies, Tools and Technologies, Proceedings of the fourth SOMET_WO5 s. 224-232. Hamido Fujita and Mohamed Mejri (eds.). IOS Press, Amsterdam 2005.
- Krarp, J., Rørbech, M.N.: LP formulations of the shortest path tree problem. *4OR* 2 (4), s. 259-274. 2004.
- Lachaize R., Hansen J.S.: A Distributed Shared Buffer Space for Data-intensive Applications. i: Proceedings of DSM 2005: Fifth International Workshop on Distributed Shared Memory s. 8. 2005.
- Lawall, J.L., Muller G., Urunuella, R.: Tarantula: Killing driver bugs before they hatch. i: Proceedings of the Fourth AOSD Workshop on Aspects, Components, and Patterns for Infrastructure Software (ACP4IS) s. 13-18. Chicago, IL 2005.
- Loog, M., Pedersen, K.S., Markussen, B.: Maximum likely scale estimation. 3753, i: Conference on Deep Structure, Singularities and Computer Vision s. 146-156. Ole Fogh Olsen, Luc Florack og A. Kuijper (ed.). Springer, 2005.
- Mailund, T., Pedersen, C.N.S., Bardino, J., Vinter, B., Karlsen, H.H.: Initial Experiences with GeneRecon on MiG. i: proceedings of the 2005 international conference on grid computing and applications gCA'05 s. 141-146. Hamid R. Arabnia Jun Ni, Shaowen Wang (ed.). 2005.
- Markussen, B.: Confidence sets around critical points. i: Proceedings fra den 14 Danske Konference i Mønster-genkendelse og Billedanalyse. Søren Ingvor Olsen. Datalogisk Institut, Københavns Universitet, Danmark 2005.
- Markussen, B., Pedersen, K.S., Loog, M.: A scale invariant covariance structure on jet space. 3753, i: Conference on Deep Structure, Singularities and Computer s. 12-23. Ole Fogh Olsen, Luc Florack og A. Kuijper (ed.). Springer, 2005.
- Mogensen, T.Æ.: Semi-Inversion of Guarded Equations. Lecture Notes in Computer Science 3676, i: Generative Programming and Component-Engineering 2005 s. 189-204. Robert Glück, Michael Lowry (red.). Springer, Berlin 2005.
- Mogensen, T.Æ.: Report on an Implementation of a Semi-Inverter. DIKU Technical Report 05/07, i: Proceedings of the 1st DIKU-IST Joint Workshop on Foundations of Software. s. 54-62. Robert Glück, Zhenjiang Hu (ed.). Datalogisk Institut, København 2005.
- Naur, P., Frøkjær, E.: Philosophical Locutions in Scientific and Scholarly Activity. i: An anatomy of human mental life. Naur, Peter. naur.com publishing, Gentofte, Danmark 2005.
- Nielsen, B.K., Lindgren, S., Winter, P., Zachariasen, M.: Deferred Path Heuristic for Phylogenetic Trees Revisited. Algorithms and computational models for biochemical and evolutionary networks. M.F. Sagot (ed.). King's College Publications, London, England 2005.
- Nielsen, B.K., Lindgren, S., Winter, P., Zachariasen, M.: Deferred path heuristic for phylogenetic trees revisited. i: Proceedings Of CompBioNets05: Algorithms and Computational Methods for Biochemical and Evolutionary Networks. Lyon, France 2005.
- Nielsen M., Markussen, B.: From Bayes to {PDE}s in image warping. i: Mathematical Models in Computer Vision: The handbook. N. Paragios and Yunmei Chen and Olivier Faugeras (ed.). Springer, 2005.
- Olsen, S.: Exemplar Based Recognition of Visual Shapes. Lecture Notes in Computer Science 3540, i: Image Analysis: 14th Scandinavian Conference, SCIA 2005, Joensuu, Finland, June 19-22, 2005. Proceedings. s. 852-861. Springer-Verlag GmbH, 2005.
- Olsen, S.I.: Exemplar Based Recognition of Visual Shapes. DIKU technical report 2005/06, i: Proceedings fra den 14. Danske Konference i Mønster-genkendelse og Billed-analyse s. 93-102. Datalogisk Institut, Københavns Uni-versitet, 2005.
- Olsen, S.I.: (ed.): Proceedings fra den 14. Danske Konfe-rence i Mønster-genkendelse og Billedanalyse. DIKU Technical Report 2005/06, Datalogisk Institut, Københavns Universitet 2005.
- Olsen, S.I., Bartoli, A.: A batch Algorithm for Implicit Non-Rigid Shape and Motion Recovery. i: Workshop on Dynamical Models for Computer Vision at ICCV '05, Beijing China. s. 8. 2005.
- Pedersen C., Erleben, K., Sparring, J.: Ballet balance strategies. Simulation Modelling Practice and Theory, (SIMPRO), 2005 to appear.. 2005.
- Pisinger, D.: Where are the hard knapsack problems? *Com-puters and Operations Research* 32, s. 2271-2284. 2005.
- Pisinger, D., Boef, E.D., Korst J., Martello S., Vigo D.: Er-ratum to 'The threedimensional bin packing problem': Robot-packable and Orthogonal Variants of Packing Pro-blems. *Operations Research* 53, s. 735-736. 2005.
- Pisinger, D., Sigurd, M.M.: The two-dimensional bin packing problem with variable bin sizes and costs. *Dis-crete Optimization* 2, s. 154-167. 2005.
- Samuel, M., Pedersen, A.U., Bonnet, P.: Making CSB+-Tree Processor Conscious. i: First International Work-shop on Data Management on New Hardware s. 8. 2005.
- Simonsen, J.G.: On Beta-Shifts Having Arithmetical Lan-guages. Lecture Notes in Computer Science 3618, i: : Proceedings of the 30th International Symposium on Mathematical Foundations of Computer Science s. 757-768. J. Jędrzejowicz, A. Szepietowski (ed.).. Springer, 2005.
- Simonsen, J.G.: On Computable Approximation of Infinite Objects. 145s. 2005.
- Simonsen, J.G.: Specker Sequences Revisited. *Mathemati-cal Logic Quarterly* 51(5), s. 532-540. 2005.
- Somchaipeng K., Erleben, K., Sparring, J.: A Multi-Scale Singularity Bounding Volume Hierarchy. i: Proceedings of WSCG s. 179-186. 2005.
- Somchaipeng K., Sparring, J., Kreiborg S., Johansen, P.: Multi-Scale Singularity Trees: Soft-Linked Scale-Space Hierarchies. i: The 5th International Conference on Scale Space and {PDE} Methods in Computer Vision s. 97-106. Ron Kimmel and Nir Sochen and Joachim Weickert (ed.). 2005.
- Somchaipeng K., Sparring, J., Kreiborg S., Johansen, P.: Performance Evaluation of Tree Object Matching. 2005.
- Somchaipeng K., Sparring, J., Kreiborg S., Johansen, P.: Transitions of the Multi-Scale Singularity Trees. Lecture Notes in Computer Science 3753, i: International Work-shop on Deep Structure, Singularities, and Computer Vi-sion s. 223-233. Ole Fogh Olsen and Luc Florack and Arjan Kuijper (ed.). Springer, 2005.
- Strøm, G.: Classification of descriptions used in software and interaction design. i: Proceedings of the 5th Danish

- Human-Computer Interaction Research Symposium s. 87-92. Copenhagen Business School, København, Danmark 2005.
- Strøm, G.: Brugbarhedens historie. *Aktuel Naturvidenskab* 4, s. 34-36. 2005.
- Strøm, G.: Undgå misforståelser i softwareudvikling. *Computerworld* 44, 2005.
- Strøm, G.: Interaction design for countries with a traditional culture: A comparative study of income levels and cultural values. i: *People and Computers IX – The Bigger Picture* s. 301-316. Tom McEwan, David Benyon & Jan Gulliksen (red.). Springer, UK 2005.
- Strøm, G.: Rekvisiter. *Weekendavisen* 18. februar 2005, 2005.
- Strøm, G.: The reader creates a personal meaning: A Comparative study of scenarios and human-centered stories. i: *People and Computers IX – The Bigger Picture* s. 53-68. Tom McEwan, David Benyon & Jan Gulliksen (red.). Springer, UK 2005.
- Uldall-Espersen, T.: Benefits of usability work – does it pay off? i: *International COST294 workshop on user interface quality models* s. 7-14. Jean Vanderdonck, Effie Lai-Chong Law & Ebba Thora Hvannberg (red.). 2005.
- Vinter, B.: The Architecture of the Minimum intrusion Grid: MiG. *Communicating Process Architectures* 2005 s. 189-202. J.F. Broenink, H.W. Roebbers, J.P.E. Sunter, P.H. Welch og D.C. Wood (ed.). 2005.
- Virk, K., Leopold, M., Lorentzen, A.V., Hansen M., Bonnet, P., Madsen J.K.: Design of A Development Platform for HW/SW Codesign of Wireless Integrated Sensor Nodes. i: *8th Euromicro Conference on Digital System Design (DSD'05)* s. 254-260. IEEE Computer Society (ed.). Los Alamitos, Californien, USA 2005.
- Welch, P.H., Vinter, B., Barnes, F.R.M.: Initial Experiences with occam-pi Simulations of Blood Clotting on the Minimum Intrusion Grid. i: *Proceedings of the 2005 International Conference on Parallel and Distributed Processing Techniques and Applications (PDPTA'05)* s. 201-207. Hamid R. Arabnia (ed.). 2005.
- Winter, P., Zachariassen, M.: Two-connected Steiner networks: structural properties. *Operations Research Letters* 33, s. 395-402. 2005.
- Zabulis, X., Sporning, J., Orphanoudakis, X.: Perceptually Relevant and Piecewise Linear Matching of Silhouettes. *Pattern Recognition* 38 (1), s. 75-93. 2005.
- Zachariassen, P., Zachariassen, M.: Frá atkvøðum til tingsesir: Samanbering av hættum til útrokning av tingmannabýti. 45s. Fróðskaparsetur Føroya, Tórshavn, Færøerne 2005.

Studienævnet for Datalogi

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af lærerne lektor Hasse Clausen (studieleder), lektor Klaus Hansen, professor Peter Johansen, lektor Torben Mogensen og lektor Martin Zachariassen. De studerende var Clara Behrmann, Maijeh E. Modi, Søren Sjørup, Carsten Warming og Ulrik Holmen Skalhauge.

Beretning

I 2005 har studienævnet vedtaget en ny studieordning for bachelorstudiet, så studieordningen er i overensstemmelse med bestemmelserne i den nye universitetslov. Ellers har arbejdet i studienævnet været præget af to væsentlige forhold: 1) Den nye studiestruktur og 2) Faldende optagelsestal.

I løbet af året har vi kunnet se effekten af den nye studiestruktur (efteråret 2004), og det har ikke været uden problemer. Dels har det givet en øget belastning af det administrative personale, dels har det haft nogle uhenigtsmæssige effekter for de studerende. Nogle blokke har haft en for hård arbejdsbelastning for de studerende, og nogle kurser har haft en utilfredsstillende beståelsesprocent. På den anden side har man også kunnet se et klart større fremmøde og stigende aktivitet blandt de aktive studerende, men alt i alt er der behov for justeringer af de enkelte kurser og samspillet mellem disse.

I 2004 indtraf et markant fald i søgningen til datalogistudiet. 160 optagne studerende mod de tidligere års optag på ca. 220 studerende. Dette fald fortsatte i 2005, hvor kun 87 studerende blev optaget på datalogistudiet. Dette er klart utilfredsstillende, og der er blevet arbejdet en del med at forstå og forklare dette kraftige fald. En forklaring kan være, at datalogi i den nye studiestruktur fremstår som et enkeltfagsstudium. En anden forklaring kan være det nye krav om matematik på A-niveau. Endelig kan man konstatere at en tilsvarende udvikling, kendes fra andre lande.

Under alle omstændigheder skal denne uheldige udvikling vendes, og der er iværksat en række aktiviteter, som kan forbedre udviklingen. Der er taget kontakt til forskellige interessenter, som eksempelvis datalæreforeningen, It-brancheforeningen, andre uddannelsesinstitutioner og andre institutter på Københavns Universitet, med henblik på at få gode idéer og etablere et frugtbart samarbejde, der kan øge søgningen til datalogistudiet.

I sidste kvartal af 2005 har man på DIKU gennemført en selv-evaluering af uddannelsen ved DIKU, som et led i benchmarking undersøgelse af de datalogiske institutter i Danmark. Resultatet af denne undersøgelse forventes at foreligge inden sommeren 2006.

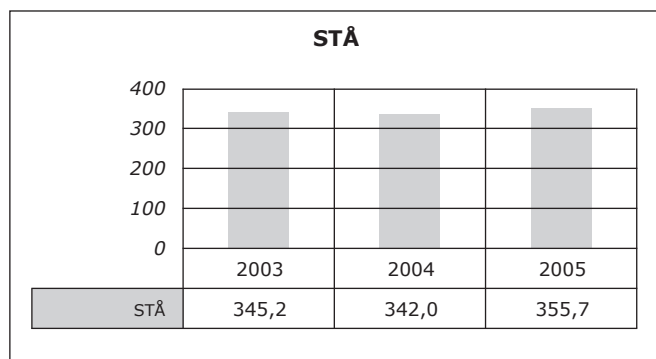
Efter tidligere års voksende STÅ-produktion, ser det ud til at STÅ-produktionen har stabiliseret sig på et niveau svarende til 350 STÅ pr. år.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							
	Datalogi	Matematik	Fysik	Øvrig naturvid.	Hum. fak.	Økonomi	Merit-overført	I alt
Datalogi	339,7	17,4	5,5	2,9	4,8	0,7	47,0	418,0
Matematik	5,9							
Fysik	4,1							
Øvrig nat.	2,2							
Humaniora	0,3							
Meritstuderende	2,5							
Gæstestuderende	0,9							
I alt	355,7							
Åben uddannelse	0,1							

STÅ 2003-2005

Studieleder Hasse Clausen

Kemisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, lektor Merete Folmer Nielsen og viceinstitutleder, professor Klaus Bechgaard.

Institutbestyrelsen består derudover af forskningsprofessor Thomas Bjørnholm, lektor Søren Kristensten, lektor Ole Mønsted, lektor Mogens Brøndsted Nielsen, laboratoriefuldsmægtig Dorte Heldrup, laboratorietekniker Katrine Petersen, stud.scient. Magnus Magnussen, stud.scient. Sonja Rosenlund.

Adresse

Universitetsparken 5
2100 København Ø
Telefon 35 32 01 11
Fax 35 32 02 14
kiku@kiku.dk
www.kiku.dk

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Instituttet ophævede 1.1.2005 den tidligere laboratoriestruktur. For at styrke instituttets forskning er der etableret 8 forskningsgrupper, der også danner rammen for de kandidat- og ph.d.-studerende, lige som alle eksternt finansierede videnskabelige medarbejdere er tilknyttet én af forskningsgrupperne. Fordelingen af undervisningen på bachelordannelserne sker nu i Undervisningsudvalget, der også er ansvarligt for fordelingen af de økonomiske ressourcer til udvikling og afholdelse af specielt de eksperimentelle kurser. Administrativt er der også sket ændringer. Forskningsgrupperne betjenes sekretariatsmæssigt af 3 bygningssekretariater, mens økonomi, budget og personale er samlet i et centralt sekretariat ledet af institutadministratoren. Ligeledes er indkøbsfunktionen blevet professionaliseret blandt andet for at leve op til kravene i KU2005.

Fysiske rammer

Som følge af en større bevilling fra Dansk Center for Scientific Computing til 4 forskningsgrupper på fakultetet, er der på instituttet blevet etableret et større serverrum i kælderen. Etableringen er finansieret af fakultetet, Kemisk Institut og Niels Bohr Institutet.

Personaleforhold

Instituttet har besat et lektorat i Atmosfærekemi og atmosfæriske aerosoler. Der var 5 ansøgere (2 mænd og 3 kvinder) til stillingen, hvoraf 3 var kvalificerede. Stillingen blev besat med ph.d. Merete Bilde, der tiltrådte 1.7.2005. Forskningsprofessor, dr.scient. Kurt V. Mikkelsen blev udnævnt til professor i Teoretisk kemi 1.6.2005. Forskningsprofessor, lic.scient. Thomas Bjørnholm blev udnævnt til professor i Materialekemi 1.7.2005.

Lektor, dr.scient. Finn Hynne pensioneredes 1.6.2005. Lektor, cand.mag. Otto Dahl pensioneredes 1.9.2005. Lek-

tor, cand.scient. Ulla Henriksen pensioneredes 1.1.2006. Lektor, mag.scient. Per Halddan Nielsen pensioneredes 1.1.2006.

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved instituttet er siden 1.1.2005 foregået i de 8 forskningsgrupper: Analytisk miljøkemi, Atmosfærisk, fysisk og organisk kemi, Biofysisk kemi, Biomimetisk uorganisk kemi, Molecular Engineering Group, Nano- og materialekemi, Scientific Computing i kemi og Uorganiske molekylære magnetiske materialer. Der finder samtidig et udstrakt samarbejde sted mellem medlemmer i de forskellige forskningsgrupper, og i løbet af 2005 er der etableret et FNU-center, Copenhagen Center for Atmospheric Research (CCAR), med deltagere fra grupperne Atmosfærisk, fysisk og organisk kemi og Scientific Computing i kemi, lige som medlemmer af forskningsgrupperne Atmosfærisk, fysisk og organisk kemi og Nano- og materialekemi indgår i det nyoprettede Center for Molecular Movies finansieret af Danmarks Grundforskningsfond, og hvori der også er deltagere fra NBI, DTU og Risø. Senest er en ansøgning til Højteknologifonden til projektet Improving Oil Recovery through Nanotechnology blevet imødekommet. Heri indgår medlemmer af forskningsgruppen Nano- og Materialekemi sammen med ansatte på Geologisk Institut og Mærsk olie og Gas.

Analytisk Miljøkemi

Identifikation og kvantisering af forurenende og/eller miljøaktive stoffer udføres traditionelt ved prøveindsamling i felten fulgt af analyse i laboratoriet. Også effekten af miljøaktive stoffer undersøges normalt ved simuleringsforsøg, udført i laboratoriet. Denne strategi har en række iboende ulemper og fejlkilder, som f.eks. stor tidsforsinkelse i miljøkontrollen, fejl og mangler ved selve prøveudtagelsen, samt fejl og unøjagtigheder i de økotoksikologiske undersøgelser, som følge af ekstrapolationen fra definerede laboratoriebetingelser til real-world betingelser i miljøet. Det er forskningsgruppens mål, at udvikle sensorer, som tillader real-tidsovervågning af vore omgivelser for tilstedeværelsen af kendte såvel som ukendte uønskede kemiske forbindelser, samt at udvikle en analytisk-kemisk værktøjskasse som muliggør økotoksikologiske studier i felten. Vort igangværende arbejde fokuserer på:

1. Udvikling af massespektrometri til organisk kemisk analyse i felten

Formålet med projektet er at udvikle et miniature-massespektrometer, således at massespektrometriens uovertrufne analytiske kemiske kraft kan overføres fra laboratoriet til felten (ph.d.-studerende C. Janfelt og F.R. Lauritsen).

2. Udvikling af interaktive samplingsstrategier baseret på real-tidsmålinger i felten

Formålet med projektet er at udvikle et håndholdt analytisk kemisk instrument som sætter kemikeren på stedet (en forureningsgrund, en dyb regnskov, et polarområde) i stand til at ændre prøvesamlingsstrategi baseret på de foreliggende målinger og hermed sikre, at også de mest interessante prøver udtages og analyseres. Hidtil har samplingsstrategier været baseret på forudgående samplingsplanlægning, indsamling af prøver i felten, analyse af de indsamlede

prøver i laboratoriet, evaluering af målingerne og eventuelt en fornyet prøveindsamling (F.R. Lauritsen, B. Svensmark).

3. Udvikling af en analytisk kemisk værktøjskasse til økotoxikologiske studier i felten

Projektet har til formål at indføre et helt nyt koncept inden for feltanalyse, hvor mange forskellige analytisk kemiske værktøjer frit kan kombineres med hinanden i felten. På denne måde bliver det muligt for kemikeren i felten at vælge den optimale analysemetode til et givet problem baseret på de opnåede erfaringer (C. Christophersen, F.R. Lauritsen, B. Svensmark).

4. Udvikling af en "intelligent" sensor som kan opdage hidtil ukendte forureninger i vand

Som en del af gruppens deltagelse i det netop etablerede innovations-accelererede forsknings-plattform "IAFP-Vand" arbejdes der på udviklingen af en ny type sensor, som kan sikre drikkevandet mod hidtil ukendte forureninger, der kunne opstå som følge af kemiske ulykker, kemisk terror eller uforudsete kemiske omdannelser (F.R. Lauritsen).

5. Undersøgelser af naturlige kemikaliers skæbne i miljøet

Naturlige kemikalier fra planter har ofte allelopatiske egenskaber. Det betyder, at de meddeler information til andre arter. Det kan være en advarsel mod at vokse eller slå sig ned på stedet. De har vigtige funktioner i økologisk landbrug, men deres skæbne i miljøet kendes ikke. Vi undersøger, hvor de bliver af – nedbrydes de? Eller ender de i vort drikkevand? (C. Christophersen og P. Halvdan Nielsen).

6. Undersøgelser af biologisk aktive stoffer fra mikrosvampe

En række biologisk aktive forbindelser er isoleret og strukturoklaret fra mikrosvampe. Især psychrotolerante svampe har vist sig interessante ved at producere en række nitrosubstituerede cycliske peptider af helt ny strukturtype (ph.d.-studerende P.W. Dalsgaard og C. Christophersen).

Atmosfærisk, fysisk og organisk kemi

Forskningsgruppen beskæftiger sig med grundforskning, med udgangspunkt i fundamentale problemstillinger inden for gasfasekemi og kemi i grænseflader, ofte inspireret af spørgsmål af miljømæssig eller atmosfærekemisk betydning. En større apparaturbevilling og etableringen af FNU-centret Copenhagen Center for Atmospheric Research (CCAR), hvor en del af gruppens medlemmer indgår, vil komme til at præge de næste års forskning.

1. Fysisk og organisk kemi (G. Bojesen, S. Hammerum, M.S. Johnson, T.I. Sølling)

Forskningen bygges på eksperimentelle undersøgelser hvis resultater udbygges gennem kvantekemiske beregninger. Gruppen har leveret afgørende bidrag til beskrivelsen af simple spaltninger af lavmolekylære organiske kationradikaler i gasfase og til dannelse af ion-molekyle komplekser (S. Hammerum, L.B. Jensen, T.I. Sølling og K. Norrman). Desuden har teoretiske beregninger kastet nyt lys over tidligere indhentede eksperimentelle resultater vedrørende ioniserede aminers egenskaber i gasfase (C.B. Nielsen, A.H. Pedersen,

L.B. Jensen og S. Hammerum). For tiden undersøges egenskaberne hos carbonhydrid radikaler af bl.a. atmosfærekemisk interesse, især alkylradikalers evne til at danne hydrogengbindinger, foruden termokemiske additivitetsregler for overgangstilstande og solvatiserede metalioners og oxoanioners reaktioner og egenskaber i gasfase (G. Bojesen og S. Hammerum). Herunder hører også ph.d.-studerende Lars Bo Jensens projekt om Ligandudveksling i ion-molekylkomplekser og bimolekylære reaktioner med ligand-stabiliserede carbonhydrid-ioner hos organiske gasfaseioner.

En hovedopgave i det forløbne år har været at etablere et laboratorium for femtosekundlaserspektroskopi. Femtosekundet er tidsenheden på den molekylære tidsakse – det er den tid det tager et molekyle at vibrere og dermed den nedre grænse for hvor hurtigt en kemisk reaktion kan finde sted. Ved at iagttage kemiske reaktioner med en tidsopløsning på femtosekunder kan man i princippet studere molekylære ændringer mens de sker. Sigtet er at opnå en detaljeret forståelse af, hvordan atomerne bevæger sig under en kemisk reaktion, såvel for små organiske atmosfærerellevante molekyler som for større molekyler af fx nanoteknologisk interesse (T.I. Sølling). Dette projekt indgår i det af Danmarks Grundforskningsfond finansierede center CMM, og herunder hører også Nerijus Rusteikas ph.d.-projekt "Probing Ultrafast Dynamics of Organic Molecules and Materials".

Med femtosekundustyret er det også hensigten, at undersøge de funktionelle grupper i den organiske kemi for at kortlægge, hvornår absorption af lys vil inducere ultrahurtige reaktioner, og hvilke mekanismer der gør sig gældende for fordeling af indre energi via molekylære bevægelser (T.I. Sølling og M.S. Johnson).

2. Atmosfæreforskning (M. Bilde, M.S. Johnson, N.W. Larsen, F.M. Nicolaisen, O.J. Nielsen)

Hovedparten af forskningen udføres med eksperimentelle undersøgelser som udgangspunkt og sigter for tiden på at forstå egenskaberne hos især atmosfæriske aerosoler, atmosfæriske forureninger og disses effekt på skydannelse (emnet for Thomas Rosenørns ph.d.-afhandling, der blev forsvaret i efteråret 2005), molekylklynger i gasfase, og kortlivede molekyler, ioner og frie radikaler. Ioners indflydelse på aerosolprocesser er emnet for ph.d.-studerende Martin Enghoffs projekt. I arbejdet inddrages termodynamik, spektroskopi, kinetik og reaktionsdynamik, fotokemi, fysisk kemi og fysisk organisk kemi, og anvendt kvantekemi.

Forskningen har beskæftiget sig med partiklers evne til at danne skydråber, fx partikler dannet ved afbrænding af træ (emnet for Jacob Mønsters ph.d.-projekt), og den betydning som lidet opløselige organiske stoffer som terpener og salte har. Forskellige nye stoffers atmosfæriske nedbrydning er blevet undersøgt (fx fluortelomere alkoholer, der er emnet for Mads S. Andersens ph.d.-projekt). Der har været foretaget undersøgelser af isotopeffekter i kemiske reaktioner af relevans for drivhusgas budgetter, herunder carbonmonoxid, methan og formaldehyd, og isotopanalyse af den atmosfæriske carboncyklus var emnet for Karen Feilbergs ph.d.-afhandling, der blev forsvaret i efteråret 2005, og i Charlotte Stenby's ph.d.-projekt undersøges mekanismen for dannelse af organiske aerosoler fra fotokemiske oxidationsprodukter af flygtige organiske forbindelser.

Derudover beskæftiger ph.d.-studerende Phillip von Hessberg sig med studier af heterogene processer på is.

Biofysisk kemi

Forskningsgruppen for Biofysisk Kemi fokuserer på struktur, dynamik og vekselvirkninger mellem biologiske makromolekyler for at opnå indsigt i deres funktion og mekanisme på både det molekylære og systemets niveau.

Forskningsgruppen har især ekspertise i enzymkinetik (U. Christensen), biofysisk NMR spektroskopi (J.J. Led, S.M. Kristensen), røntgenkristallografi (L. Lo Leggio, S. Larsen, A. Kadziola), vibrationsspektroskopi (O.F. Nielsen) og kvantitativ modellering af biologiske systemer (P.G. Sørensen, A. Hunding, F. Hynne).

1. Enzymers struktur og funktion

Nukleotidstofskiftet spiller en central rolle i biosyntesen af alle organismers arvemateriale. Gruppen har bidraget til opklaringen af struktur-funktion sammenhænge for en række af de enzymer, der er involveret i nukleotidstofskiftet, bl.a. uracil phosphoribosyltransferase fra *Sulfolobus solfataricus*, *E. coli* dCTP deaminase og phosphoribosyldifosfat syntase fra *Methanocaldococcus jannaschii*, som blev publiceret i år (S. Larsen, A. Kadziola, E. Johansson, U. Christensen, M. Willemoes, S. Arent) i samarbejde med Molekylærbiologisk Institut. Forskningen i gruppen har også bidraget væsentligt til forståelsen af substratgenkendelse for nogle af de bioteknologisk vigtige enzymer, der medvirker i nedbrydning af de komplekse kulhydrater, der findes i plantecellevæggen, fx med strukturbestemmelsen af *C. fimi* mannanase (ph.d.-studerende J. Le Nours, L. Lo Leggio) i samarbejde med Henrik Stålbrand, Lund universitet. En del af projekterne omkring struktur-funktion karakterisering af kulhydrat-modificerende enzymer er udført i samarbejde med firmaer, bl.a. Novozymes og Danisco (S. Larsen, L. Lo Leggio, S. Kristensen, A. Langkilde, U. Christensen, M.H. Jensen). Tre ph.d.-studerende, Heidi A. Ernst, Majbritt Hansen og Jérôme Le Nours, har som primært forskningsområde haft struktur-funktion relationer i enzymer. Jérôme Le Nours forsvarede sin ph.d.-afhandling i marts.

2. Elektronoverførselproteiner

Elektronoverførsel spiller en vigtig rolle i mange biologiske funktioner af proteiner, både enzymer og sensorproteiner. For tiden studeres langdistance-elektronoverførsel ved anvendelse af NMR-spektroskopi (ph.d.-studerende Mathias S.A. Hass, J.J. Led) i blue copper plastocyanin, et protein som er meget vigtig i fotosyntesen.

3. Transkriptionsfaktorer

Genregulering er nødvendig for en lang række biologiske processer (fx udvikling). Dna-bindende transkriptionsfaktorer er centrale komponenter af det genregulerende maskineri. Gruppen forsker i genreguleringprocessen i sin helhed (A. Hunding), og gennem strukturbestemmelse af individuelle transkriptionsfaktorer, især plantespecifikke NAC transkriptionsfaktorer i samarbejde med Molekylærbiologisk Institut (ph.d.-studerende H.A. Ernst, L. Lo Leggio). Et nyt projekt i samarbejde med Danisco A/S om HACA transkriptionsfaktorer blev igangsat i 2005 (L. Lo Leggio, C. Helgstrand, U. Christensen, S.M. Kristensen og O.F. Nielsen).

4. Proteiners dynamik, funktion og aggregering

Gruppen er for tiden engageret i en række projekter, hvor vi især ved hjælp af NMR-relaksationsmålinger søger at

karakterisere proteiners indre dynamik. Studierne omfatter bl.a. proteinerne plastocyanin (J.J. Led, M. Hass, S.M. Kristensen) i samarbejdet med DTU, humant væksthormon (J.J. Led, M.R. Jensen, S.M. Kristensen) i samarbejde med Novo Nordisk, og rhamnoglacturonan acetylerase (S.M. Kristensen, S. Larsen, L. Lo Leggio, A. Langkilde) i samarbejde med Novozymes. Forkert foldning og aggregering er tæt knyttet til proteiners dynamik, og udgør derfor også fokusområder for en del af gruppernes projekter (J.J. Led, S.M. Kristensen, A. Madsen).

Multitemperatur røntgenkristallografiske studier af proteiner er hovedemnet for Annette Langkildes ph.d.-projekt (S. Larsen, L. Lo Leggio), og vil i fremtiden også kunne give information om dynamik, som vil kunne sammenholdes med resultater fra NMR-studier.

5. Metodeudvikling til strukturbestemmelse

Hurtige metoder til strukturbestemmelse af proteiner og metoder til at ekstrahere nye typer strukturinformation fra biofysiske målinger er vigtigere end nogensinde i vores postgenome tidsalder. Inden for gruppen arbejdes med udvikling af mikrofluidmetoder til proteinkrystallisering (J.C.N. Poulsen, M. Sommer), og nye metoder til røntgenkristallografisk fasebestemmelse (A. Kadziola). Med hensyn til proteinstrukturbestemmelse ved anvendelse af NMR, indgår anvendelse af paramagnetiske metalioner i strukturberegninger i D. Flemming Hansen og Malene R. Jensens ph.d.-projekter. D.F. Hansen forsvarede sin ph.d.-afhandling i juli.

6. Systembiokemi

Kompleksitet i metabolske såvel som genetiske netværker er en forudsætning for biologisk funktion og selvorganisering. Dynamiske strukturer, beskrevet af ikke-lineær dynamik, kan anvendes i kvantitativ modellering af biologiske fænomener som fx oscillationer i cirkadiske rytmer og segmentering i tidlige embryoer (P.G. Sørensen, A. Hunding, M. Madsen, F. Hynne). Gruppen har siden 1. december 2004 været involveret i EU-Network of Excellence Biosim, som bl.a. beskæftiger sig med kvantitativ modellering af en af de vigtigste nedbrydningsveje i kulhydratstofskiftet, glycolysen, i gæren *Saccharomyces cerevisiae* og muskelceller (P.G. Sørensen, A. Hunding). Mads Madsen's ph.d.-projekt er en del af Biosim.

Hud er også et komplekst system, som studeres i gruppen ved brug af vibrationsspektroskopi, primært Raman-spektroskopi (O.F. Nielsen), i samarbejde med Dermatologisk Afdeling, Bispebjerg Hospital og LEO Pharma A/S. Tanja Maria Larsen er erhvers-ph.d.-studerende (Løven) inden for dette forskningsområde med projektet "Vibration spectroscopy as a tool for characterization and investigation of skin *in vivo* and *in vitro*". Kiki Lyster Larsen, som er ph.d.-studerende i et samarbejde med KVL, bruger Raman-spektroskopi til at undersøge den strukturelle udvikling af plantepolymeren lignin (O.F. Nielsen).

Andre projekter

Andre projekter i gruppen vedrører røntgenkristallografiske studier af mindre molekyler (A. Kadziola, S. Larsen, A. Madsen) og arkæologiske og atmosfærekemiske anvendelser af Raman spektroskopi (O.F. Nielsen). Anders Madsens ph.d.-projekt omhandler anvendelse af røntgenkristallografiske data og teoretiske beregninger til bestemmelse af krystallers termodynamiske egenskaber samt strukturun-

derbestemmelser af amyloide peptider. Henning O. Sørensen og Christian Mammen forsvarede deres ph.d.-afhandlinger i januar og juli.

Biomimetisk uorganisk kemi

Gruppen arbejder bredt med modelsystemer for naturlig aktivering af små og middelstore molekyler ved metalcentre. Specifikt arbejdes der med reaktioner, som involverer fler-elektron redoxkemi og samtidig overførsel af atomer eller små grupper mellem metalcentre. Også organisk-kemiske reaktioner hvor metalcentre fungerer som skabeloner eller aktiverende/beskyttende grupper er genstand for vores undersøgelser.

Fremstilling, spektroskopisk og teoretisk karakterisering af nitrido (N^3^-) komplekser af metaller af første overgangsperiode har været et af det forgangne års projekter. Til de vigtigste resultater hører en fuldstændig karakterisering af nitrido-aqua-ionen, $[Cr(N)(H_2O)]^{2+}$, bl.a. vha. EXAFS-spektroskopi (i samarbejde med HASYLAB i Hamburg). Forbindelsen er det første kendte eksempel på denne konstellation af ligander ved et metalcenter. Den herved opnåede viden er af betydning i forbindelse med forståelse af det aktive center i nitrogenase-enzymene, hvor strukturelle undersøgelser har sandsynliggjort at en nitrido-ligand er et centralt strukturelt element. Andre undersøgte nitrido-komplekser omfatter $[Cr(N)(N_3)_4]^{2-}$ (J. Bendix, ph.d.-studerende T. Birk) og $[Cr(N)F_4]^{2-}$ (S.E. Harnung, J. Bendix). Et parallelt projekt har omfattet undersøgelser af chrom(V)-oxo komplekser med makrocycliske ligander vha. bl.a. EPR spektroskopi (O. Mønsted, post.doc. K.P. Simonsen, J. Bendix). Disse systemer tjener som relativt stabile modeller for det funktionelle center i "ikke-hæm" jern-enzym. Til gruppen af een-atomige-ligander, der stabiliserer metaller i høje oxidationstrin, er i de seneste år føjet carbido-liganden (C^4-), hvoraf der dog kun kendes en håndfuld forbindelser. Gruppen har opdaget interessant ny reaktivitet af en af disse forbindelser og er engageret i mere systematiske undersøgelser (J. Bendix).

Endvidere er reaktioner, der fører til forbindelser med en nitrido-brid mellem to forskellige metalcentre, blevet undersøgt. Formålet med disse undersøgelser har været at udvikle en generel syntesemetode til fremstilling af heterobimetallicke nitriddasser, som er af stor interesse i praktisk heterogen katalyse. Dette arbejde er foregået i samarbejde med Haldor Topsøe A/S (erhvervsforskerstuderende C. Anthon, J. Bendix). En uventet sidegevinst har været opdagelsen af nogle meget overraskende magneto-strukturelle sammenhænge i denne klasse af forbindelser.

Aktivering af aminosyrer eller aminosyre-synthoner ved metalcentre er et projekt, som har kastet interessante nye resultater af sig. Disse undersøgelser omfatter bl.a. stereoselektivitet ved koordination af aminosyrer til chrom- og cobaltkomplekser med makrocycliske ligander (A. Hammershøj, O. Mønsted). I forlængelse heraf har der været arbejdet med at anvende metalcentre som beskyttelsesgrupper ved syntese af komplicerede polyfunktionelle aminer (A. Hammershøj, O. Mønsted), såvel som ved oxidativ kløvning af unaturlige aminosyrer (A. Hammershøj).

Det jernholdige enzym cytochrom- c_4 og plankvadratiske cobalt(III) forbindelser har været genstand for spektroskopiske undersøgelser og teoretisk modellering (S.E. Harnung).

Molecular Engineering Group (MEG)

MEG arbejder med udvikling af organiske molekyler og supramolekulære systemer, som er i stand til at udføre avancerede funktioner og processer såsom fotosyntese, signaldetektion, enzymatisk katalyse og intelligent medicinering. Gruppens arbejde involverer alt fra design og organisk syntese (L. Henriksen, J.B. Christensen, M.B. Nielsen) til analyse og karakterisering (K. Kilså).

1. Dendrimerer og supramolekulær kemi

Forskningsgruppen arbejder både med metoder til syntese og anvendelser af dendrimerer (forgrenede makromolekyler), bl.a. indenfor områder rækkende fra homogen katalyse over molekulær elektronik til biologi. Molekyler af en vis størrelse har både en overflade og et indre, der kan inkludere gæstmolekyler, og man kan få tertiære strukturer som man kender fra proteiner. Nye værtsmotiver er blevet fremstillet og undersøgt (ph.d.-studerende Michael Pittelkow, T. Hansen, U. Boas, J.B. Christensen, K. Kilså). Resultaterne ventes at blive publiceret i løbet af 2006. I samarbejde med Nano-Science Centeret er et projekt med fokus på overfladekemi af tantal- og niobnitrider påbegyndt (J.B. Christensen). Gruppen er desuden interesseret i diskotiske flydende krystaller. I samarbejde med Sønderborg Sygehus og SDU udvikles nye non-antibiotika (J.B. Christensen).

2. Redox-aktive og/eller kromofore molekyler – udvikling af fotovoltaiske devices

Spektroskopiske og elektrokemiske studier af fastfasesolceller baseret på perylendiimider og phthalocyaniner er foretaget med henblik på kromoforenes indbyrdes vekselvirkninger og deres stabilitet (K. Kilså). Gruppen udvikler nye molekyler til fotovoltaiske devices. Blandt andet er der fremstillet derivater af den heterocycliske svovlforbindelse tetrathiafulvalen (TTF), der udviser gode elektronendonorende egenskaber. Syntese og indledende fotofysiske studier af di-, tri- og tetraethynylethen-udvidede TTF'er, donor-acceptor forbindelser og større konjugerede oligoenyner er publiceret (ph.d.-studerende Asbjørn Andersson, specialestuderende Katrine Qvortrup, M.B. Nielsen, K. Kilså). Mere udførlige fotofysiske studier planlægges i 2006 af disse molekyler samt af forskellige thienotriazinerner (L. Henriksen, K. Kilså). Et nyt projekt er startet baseret på det fotoisomerebare dihydroazulen – vinylheptafulven system (ph.d.-studerende Michael Åxman Petersen, M.B. Nielsen, K. Kilså). Et projekt med fokus på kunstig fotosyntese baseret på Mn-komplekser er endvidere påbegyndt (ph.d.-studerende Katrine Qvortrup, K. Kilså, M.B. Nielsen). Derivater af retinalkromoforen og kromoforen i Green Fluorescent Protein er blevet syntetiseret (M.Å. Petersen, M.B. Nielsen) og de kromofore egenskaber undersøgt i gasfasen (samarbejde med en biofysisk gruppe i Århus). Én artikel er publiceret herover og et par yderligere forventes i 2006.

3. Molekulær elektronik og spintronics

I samarbejde med T. Bjørnholm er der fremstillet adskillige konjugerede forbindelser med thiol-endegrupper for at anvende disse som molekulære ledninger (N. Stuhr-Hansen, K. Moth-Poulsen, M.B. Nielsen, J.B. Christensen). Et nyt system baseret på TTF forventes at kunne fungere som en molekulær transistor (M.B. Nielsen). I samarbejde med Uppsala universitet undersøges fulvener med lavt-liggende triplet-energinivauer med henblik på design af organiske magneter (K. Kilså).

4. Metodeudvikling og andre projekter

Instrumenter til optisk spektroskopi er installeret, og spektroelektrokemisk udstyr er undervejs (K. Kilså). Gruppen udvikler nye metoder til organisk fastfase-syntese (J.B. Christensen), selenoxider som selektive oxidanter (L. Henriksen) og alkin-koblingsreaktioner (M.B. Nielsen). To artikler om naphthalen-baserede linkere til fastfase-syntese blev publiceret i 2005 (M. Pittelkow, U. Boas, J.B. Christensen). I 2005 er mikrobølgeassisterede synteser blevet en central del af metodeudviklingen. I årets løb er et projekt afsluttet (under publikation) i samarbejde med S. Hammerum og S. Ingemann omhandlende mættede og umættede heterocykliske forbindelsers protonaffiniteter (L. Henriksen).

Nano- og Materialekemi

Den del af forskningen, der udføres i Nano-Science Center, er beskrevet særskilt i årbogsafsnittet om Nano-Science Centeret sidst i afsnittet af Det Naturvidenskabelige Fakultet.

Forskningen i gruppen tager især udgangspunkt i fænomener på nanometer-skala i partikler, overflader og store molekyler og retter sig både mod at opnå fundamental forståelse og mod at udnytte de observerede fænomener – gerne i interdisciplinært samarbejde.

Forskningsgruppen har ekspertise indenfor fremstilling af nye molekyler/materialer og tynde strukturerede lag, elektrokemi, fotofysik, modellering og scanning probe teknikker. Ultimo 2005 indgik flere af gruppens medlemmer i større samarbejdsprojekter i forbindelse med grundforskningscenteret "Centre for Molecular Movies" (CMM) og projektet "Improving Oil Recovery through Nanotechnology" med Geologisk Institut og Mærsk olie og Gas, støttet af Højteknologifonden, og disse nye samarbejder vil naturligt komme til at præge gruppens indsats i de kommende år.

1. Molekylære Materialer

Inden for rammen af CMM er to projekter påbegyndt: Tidsopløst strukturbestemmelse af exciterede tilstande af to-kernede metalkomplekser. Målinger er foretaget på ESRF i Grenoble i 2005 som en del af Morten Christensens specialeprojekt; "Tidsopløst strukturbestemmelse af excimerer i krystaller af pyren og perylen". Der er søgt og bevilget beam-time på ESRF (N. Harrit, T. Sølling, K. Bechgaard, T. Bjørnholm).

Ledende polymerer er organiske materialer, der kan lede den elektriske strøm. De kan fx dannes ved elektrokemisk oxidation af pyrroler og thiophener, hvor det som en del af Gregers H. Hansens ph.d.-projekt undersøges, hvorledes de eksperimentelle forhold påvirker polymerens kemiske strukturer og fysiske egenskaber (O. Hammerich, T. Lund (RUC)). Som en del af det fælles Europæiske forskningsprogram NAIMO arbejdes der endvidere med konventionel syntese af nye selvorganiserende polythiophen materialer (T. Bjørnholm, B.W. Laursen). Ligeledes undersøges selvorganiserende systemer baseret på substituerede trioxatriangulener (B.W. Laursen).

Et konjugeret organisk molekyle kan opfattes som en lille molekylær ledning, og der arbejdes med adskillige aspekter inden for molekylær elektronik bl.a. *in situ* studier af den oxaditionsinducerede ringflytning i bistabile [2]rotaxaner (T. Bjørnholm, B.W. Laursen), og som led i Thomas Just Sørensens specialeprojekt undersøges hastigheden

af elektronoverførslen som funktion af strukturen og længden af den molekylære ledning (M.F. Nielsen). Som en del af Kasper Moth-Poulsens ph.d.-projekt syntetiseres monofunktionaliserede guldnanopartikler til brug i selvorganiserende molekylær elektronik (T. Bjørnholm).

En grundlæggende problemstilling i brugen af solceller er stabiliteten af de farvestoffer, der optager lyset. Både den elektrokemiske og fotokemiske stabilitet af en række af de rutheniumkomplekser, der benyttes i de såkaldte Grätzel solceller, undersøges som et led i Maiken Bauers specialeprojekt (O. Hammerich).

Ved derivatisering af cellulosefibre kan man fremstille filtermateriale til fjernelse af metalioner fra drikkevand. I samarbejde med DMA-Sorption, Trørød, introduceres hydroxamsyre-funktionaliteter på cellulose-fibre for at kunne fremstille et billigt materiale til fjernelse af nikkel fra drikkevand (N. Harrit).

2. Ultrahøj vakuum forskning

Ordnet vækst af ultratynde atomare nanoklynger (clusters) af hhv. jernoxid på en tynd film af aluminiumoxid ordnet på toppen af en NiAl(110) krystalflade, og zinkoxid på en tilsvarende tynd film på toppen af en Ni₃Al(111) krystal, undersøges (B. Handke, P.J. Møller).

Spaltning af vand på en palladium-dopet magnesiumoxid-overflade kan måles vha. vibrations elektronspektroskopi og photoemission, og størrelsesafhængigheden af Pd-nanopartiklerne undersøges (Q. Guo, P.J. Møller).

Undersøgelse af dråbedannelse (nucleation) af kobberpartikler på en zinkoxid-overflade i nærvær af svovl er foretaget på ASTRID som led i Martin Bechs specialeprojekt, og som et led i Jens Bæk Simonsens ph.d.-projekt syntetiseres og karakteriseres nanokemiske sensorer (P.J. Møller).

Grænsefladedannelse og elektroniske egenskaber af konjugerede organiske molekylære film på hhv. guld og zinkoxidoverflader undersøges, lige som de elektroniske egenskaber af små organiske samt konjugerede molekyler på TiO₂ (A. Komolov, P.J. Møller). Også de elektroniske og geometriske nanostrukturer af benzoesyre på TiO₂ studeres (M. Bech, P.J. Møller). *In situ* elektrokemi og STM bruges til studier af funktionaliserede thiophen-derivater på guld som en del af Pengchao Sis ph.d.-projekt (J. Mortensen (RUC), P.J. Møller).

3. Fotofysiske effekter

Fluorescens-fremmende egenskaber af nanostrukturerede metaloverflader kaldes Metal Enhanced Fluorescence Probing Microscopy. Undersøgelser af sølvoverflader udføres og på længere sigt er det tanken at udnytte effekten i en ny form for probing-mikroskopi (N. Harrit). Samtidig fremstilles og karakteriseres guld- og sølvnanopartikler til måling af kræfter i levende gærceller ved hjælp af en optisk pincet (N. Harrit i samarbejde med L. Oddershede, NBI). Endvidere udføres syntese og spektroskopiske studier af chirale, kationiske fluorophorer (B.W. Laursen).

4. Nanobiologi

Undersøgelse af menneskeknoglers struktur og energiabsorption på nanometerskala kan foretages vha. AFM, hvorved man kan kortlægge remodelering af knoglevæv på et niveau, som viser et hidtil ukendt samspil mellem nyt og gammelt væv. Det har været muligt at mineralisere knoglevæv og ved hjælp af AFM at verificere et snævert sam-

menspil mellem knogleoverfladen og de tilførte mineraler. Resultaterne peger i retning af, at kvaliteten af knoglevævet hos ældre mennesker kan relateres til en nedbrudt struktur på nanometerskala (T. Hassenkam). På molekylært niveau studeres også enzymers funktion som et led i Martin Gudmands ph.d.-projekt (T. Bjørnholm).

Som en del af Lars Iversens ph.d.-projekt forsøges silicium nanowire og kulstof nanorør anvendt som biosensorer for direkte elektronisk detektion af glutamat neurotransmitter-receptor aktivitet og glutamat koncentration, og som en del af Michael Wrang-Mortensens ph.d.-projekt undersøges biologiske sensoroverflader med AFM (T. Bjørnholm).

Kvalitetssikring af allergivacciner ved hjælp af fluorescensspektroskopi foretages i samarbejde med H. Ipsen (ALK-Abelló A/S), med henblik på etablering af et erhvervsforskerprojekt (N. Harrit) og konstruktion af enkeltlipid vesikler til anvendelse i bionanoteknologi indgår i Vikram Kjøller Bhatias ph.d.-projekt (T. Bjørnholm).

Scientific Computing i kemi

Kvantekemiske beregninger indtager i dag en meget central rolle i forståelsen af eksperimenter inden for en bred vifte af kemiske forskningsområder. Elektronstrukturberegninger har udviklet sig til at være et vigtigt værktøj for forståelsen og forudsigelsen af molekylære egenskaber. For mindre molekyler kan mange molekylære egenskaber i dag således beregnes med større nøjagtighed end de kan bestemmes ud fra eksperimentelle målinger.

Forskningsgruppen har ekspertise inden for såvel udviklingen af beregningsmetoder og programmel som anvendelsen af metoderne på konkrete kemiske problemstillinger.

Ph.d.-studerende Thorsten Hansen afsluttede sit ph.d.-arbejde inden for området ladningstransport i molekylære systemer (K.V. Mikkelsen).

1. Bestemmelse af molekylære egenskaber

NMR chemical shifts og indirekte kerne spin-spin koblingskonstanter kan lige som UV-spektre og molekylær polariserbarhed, bestemmes vha. kvantemekaniske metoder. Denne type undersøgelser og den dermed forbundne metodeudvikling udføres i samarbejde med flere udenlandske samarbejdspartnere, og beregning af disse egenskaber er også emnerne for Ditte K. Jørgensens og Heidi H. Faldens specialeprojekter (S.P.A. Sauer).

Beregning og forståelse af to-foton absorption er af betydning inden for fotonik, og undersøgelser heraf foregår i samarbejde med C.B. Nielsen (RISØ) og P.R. Ogilby (AaU) (S.P.A. Sauer, K.V. Mikkelsen, S. Rettrup). Ligeledes modelleres optisk aktivitet for chirale molekyler i gasfase og solvent (K.V. Mikkelsen, T.B. Pedersen (Lund), docent Aa. E. Hansen, J. Kongsted (AaU), ph.d.-studerende Anders Osted og L. Jensen (Northwestern)) og højere ordens polarisabiliteter af fullerener og kulstofnanorør (K.V. Mikkelsen, L. Jensen og G. Schatz (Northwestern)).

2. Modellering af enzymatiske reaktioner vha. kvantekemiske og molekylmekaniske metoder

For meget store molekyler som enzymer er det nødvendigt at kombinere kvantemekaniske metoder med mere simple molekylmekaniske metoder for i praksis at kunne foretage beregningerne. Udvikling af disse kombinerede metoder er et centralt felt i teoretisk kemi og af stor praktisk betyd-

ning. Projektet udføres som et samarbejdsprojekt mellem S.P.A. Sauer og prof. Walter Thiel under S.P.A. Sauer's et-årige ophold ved MPI für Kohlenforschung, Mülheim, Tyskland.

3. Udvikling af grafiske metoder og algoritmer i molekylær mange-elektron teori

En ny procedure til repræsentation af mange-elektron determinanter (S. Rettrup) er blevet udviklet. Projektet udføres i samarbejde med prof. C.R. Sarma (IIT, Bombay, Indien) og prof. P. Palmieri og G.L. Badazzoli (Università di Bologna, Italien).

4. Beregninger på molekyle-molekyle og molekyle-aerosol systemer af atmosfærekemisk relevans

I samarbejde med atmosfærekemikerne i forskningsgruppen Atmosfærisk, fysisk og organisk kemi udføres beregninger på homogene og heterogene atmosfærekemiske processer, og parallelt hermed udvikles og implementeres Coupled Cluster/Molekyle Mekaniske metoder (K.V. Mikkelsen, H. Falsig, ph.d.-studerende Marianne Sloth og Anders Osted i samarbejde med ph.d. Jacob Kongsted (AaU), lektor Ove Christiansen (AaU), seniorforsker Allan Gross (DMI, KU) og specialestuderende Nicolai Bork).

5. Bestemmelse af kontaktvinkler for dråber på plane overflader

Kontaktvinkler som funktion af dråbestørrelsen er blevet undersøgt samtidig med gyldigheden af Youngs ligning ved simuleringer med Molecular Dynamics (S. Toxværd).

6. Symmetribrud og enantiomer oprensning af glyceraldehyd

Målinger på opløsninger af glyceraldehyd med henblik på at undersøge, om man kan få symmetribrud og enantiomer oprensning af glyceraldehyd i en koncentreret opløsning (S. Toxværd).

Uorganisk molekylære magnetiske materialer

Magnetiske fænomener, såsom ferro- og antiferromagnetisme samt enkelt-molekyle magnetisme, har deres oprindelse i magnetiske vekselvirkninger mellem nærmeste paramagnetiske naboer og tillige i de enkelte paramagnetiske byggestens egenskaber. Gruppen (A. Døssing, J. Bendix, J. Glerup, H. Weihe) undersøger disse vekselvirkninger ved at kombinere kemisk syntese (A. Døssing, J. Bendix) med avancerede spektroskopiske teknikker, såsom absorptions og magneto-circular dichroisme i det synlige spektrale område (A. Døssing, J. Bendix), elektron paramagnetisk resonans ved høje magnetfelter og mikrobølgefrekvenser (ph.d.-studerende Susanne Mossin, H. Weihe) og uelastiske neutronsprengningseksperimenter (H. Weihe). De to sidstnævnte typer af eksperimenter, udføres i samarbejde med kolleger ved henholdsvis CNRS, Grenoble, Frankrig og PSI, Würenlingen, Schweiz. Herved fremskaffes, i første omgang, empiriske sammenhænge mellem magnetiske, kemiske og strukturelle egenskaber, som siden hen fortolkes ved anvendelse – og om nødvendigt – udvikling af teoretiske modeller (S. Mossin, H. Weihe, J. Glerup).

Gruppen udvikler synteseteknikker til fremstilling af nye monomere nitrosylholdige byggesten til magnetiske materialer. Specielt er det lykkedes at isolere salte af $[\text{Cr}(\text{NO})(\text{H}_2\text{O})_5]^{2+}$ og $[\text{Cr}(\text{NO})(\text{NCCH}_3)_5]^{2+}$ i mængder og

renhed, der tillader anvendelsen af disse i videre synteser, hvor den paramagnetiske og strukturelt anisotrope CrNO^{2+} enhed indsættes i polymere strukturer (A. Døssing, A.M. Frei).

Et nyt ph.d.-projekt om nye funktionelle materialer baserede på koordinationspolymerer og metal-organiske netværksstrukturer er blevet påbegyndt i 2005 (ph.d.-studerende Torben Birk, J. Bendix).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Bechgaard, K.: Formand for bedømmelsesudvalg vedr. professorat ved Kemisk Institut, KU. Formand for bedømmelsesudvalg vedr. lektorat ved Kemisk Institut, KU. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. professorat ved KVL.

Bendix, J.: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. besættelse af lektorat, Kemisk Institut, KVL. Formand for bedømmelsesudvalg vedr. professorat ved Kemisk Institut, KU.

Bjørnholm, T.: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. professorat ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, KU. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. lektorat ved SDU. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling, University of Barcelona, Spanien. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling ved SDU. Medlem af udvalg nedsat af Academy of Finland til bedømmelse af Centers of Excellence.

Christensen, U.: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Kemisk Institut, KU.

Johnson, M.S.: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. adjunktur ved SDU. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling, Ecole Polytechnique Fédérale de Lausanne, Schweiz. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling, Oslo Universitet.

Kilså, K.: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Uppsala universitet.

Larsen, S.: Medlem af internationalt udvalg til bedømmelse af Institute Biologie Structurale i Grenoble. Medlem af internationalt udvalg til bedømmelse af Wallenberg Consortium North. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ansøgninger i kemi til Academy of Finland. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. Linné-ansøgninger ved Landbrugsuniversitetet i Uppsala. Sagkyndig vedr. ansøgninger til det Norske Forskningsråd. Sagkyndig vedr. bedømmelse af adjungeret professor ved Stokholms Universitet.

Lauritsen, F.R.: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. besættelse af adjunktur ved Danmarks Farmaceutiske Universitet. Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved DTU.

Led, J.J.: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Lunds universitet. Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Aarhus Universitet.

Lo Leggio, L.: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. besættelse af adjunktur ved Danmarks Farmaceutiske Universitet.

Mikkelsen, Kurt V.: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandlinger ved Aarhus Universitet og The Royal Institute of Technology, Sweden.

Nielsen, O.J.: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Kemisk Institut, KU.

Rettrup, S.: Formand for 3 ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Kemisk Institut, KU. Medlem af udvalg vedr. lektorbedømmelse ved DTU.

Svensmark, B.: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. lektorat ved BioCentrum, DTU. Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. adjunkt/lektorstilling ved Danmarks Farmaceutiske Universitet.

Sølling, T.I.: Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Kemisk Institut, AU. Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Kemisk Institut, KU. Medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Brown University, USA.

Sørensen, P.G.: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. videnskabelig stilling ved SDU.

Udvalg og fonde

Bechgaard, K.: Medlem af Carlsberg Mindelegats priskomité. Medlem af udvalg vedr. Carlsbergs Kemipris. Medlem af fakultetets udvalg Naturvidenskabelig og Sundhedsvidenskabelig Innovation (NSI).

Bilde, M.: International koordinator og medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets Internationale Udvalg.

Christensen, J.B.: Medlem af EU-COST D35 management committee.

Christoffersen, C.: Medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets Formidlingsudvalg. Medlem af Gymnasieudvalget vedrørende indførelsen af to-fagslinjer ved de højere læreranstalter.

Hammerich, O.: Formand for bestyrelsen for Center for Naturfagernes Didaktik under Det Naturvidenskabelige Fakultet. Medlem af formandskabet for censorkorpset i kemi. Regional repræsentant for Danmark og formand for Division 4 (Molecular Electrochemistry) i The International Society of Electrochemistry.

Hammershøi, A.: Det Naturvidenskabelige Fakultets medlem af KU's bladudvalg for Universitetsavisen.

Harnung, S.E.: Sekretær i Den Danske Nationalkomite for Kemi.

Henriksen, L.: Medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets styregrupper for HCØ-dagene og for Studieintroduktionsprogrammet.

Johnson, M.S.: Sekretær for Kemisk Forening. Medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets Internationale Udvalg.

Larsen, S.: Medlem af bestyrelsen for Kaj Linderstrøm Langs guldmedalje fond. General Secretary and Treasurer for International Union of Crystallography og ex officio medlem af alle Unionens kommissioner.

Lauritsen, F.R.: Formand for Selskabet for Analytisk Kemi.

Led, J.J.: Formand for udvalget for uddeling af Den Danske NMR Pris.

Lo Leggio, L.: Medlem af Svenska Vetenskabsrådets bedømmelsespanel i Biochemistry and Biophysics.

Mikkelsen, K.V.: Medlem af EU-COST management committee on Increasingly Complexed Systems og EU-COST management committee on Metachemistry.

Møller, P.J.: Næstformand for management committee Action D15 under Commission of Science and Technology. Deltager i ansøgning til en europæiske Kommission om oprettelse af en ny Action D36 om bl.a. kemiske sensorer (accepteret og igangsættes i 2006).

Mønsted, O.: Medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets udvalg vedr. nye fælles regler for Kandidatuddannelsen.

Nielsen, O.J.: Medlem af bestyrelsen for Øresund Environment (ØE).

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Bechgaard, K.: Konsulent for Cartificial A/S.

Bendix, J.: Konsulent for Teknologisk Institut i forbindelse med uorganisk-kemiske problemstillinger. Konsulent for Unizyme A/S i forbindelse med uorganisk-kemiske problemstillinger.

Bjørnholm, T.: Konsulent for CDT Limited (UK) og Aquaporin ApS.

Christensen, J.B.: Konsulent for Versamatrix A/S.

Christophersen, C.: Konsulent for Det Statslige Forskningsråd i Naturstofkemi i Peru. Rådgiver for præsidenten for CONCYTEC (Det Peruvianske Forskningsråd). Rådgiver i forbindelse med start af marin naturstofkemi i Costa Rica. Professor og rådgiver ved Universidad Nacional Agraria de la Selva, Tingo Maria, Peru, og Universidad del Callao, Callao, Peru.

Hammerich, O.: Konsulent for Eco Reactor ApS. Medlem af Forskerparken Symbions "Goodwill Ambassadør Korps".

Johnson, M.S.: Konsulent for Lerner Press vedr. bøger for børn.

Led, J.J.: Konsulent for Novo Nordisk A/S vedr. struktur og aggregering af proteiner.

Mønsted, O.: Rådgivning til Statens Seruminstitut.

Tillidshverv

Bendix, J.: Medlem af styregruppen for ESF-COST conferences on Inorganic Chemistry.

Bilde, M.: Medlem af bestyrelsen for NOSA, Nordic Aerosol Society. Medlem af bestyrelsen for BACCI, Nordic Center of Excellence. Medlem af the Junge Award Committee of the European Aerosol Association.

Bjørnholm, T.: Leder af Nano-Science Center konsortiet. Medlem af Tech-Trans enhedens patentudvalg, KU. Medlem af ekspertgruppen vedrørende teknologisk fremsyn om nanoteknologi. Medlem af FNU. Medlem af Rådet for Teknologi og Innovation. Medlem af Nano-DTU konsortiets styregruppe.

Christophersen, C.: Medlem af "Scientific Advisory Board" ved "Center for Microbial Biotechnology", DTU. Medlem af Bolivia Gruppen støttet af Danida. Medlem af SCANBELT Gruppen for marin bioteknologi.

Døssing, A.: Tillidsrepræsentant for magistre ved Kemisk Institut.

Hammerich, O.: Studieleder for De Kemiske Fag. Vice-studieleder for nanoteknologi. Det Naturvidenskabelige Fakultets repræsentant i kontaktudvalget for Forskningsstyrelsens "Den Nationale Forskerskole for de Naturvidenskabelige Fags Didaktik". Medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets styregruppe for efter- og videreuddannelse. Næstformand for Censorkorpset i Kemi.

Hammershøi, A.: VIP-medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultetsråd, KU. Medlem af Kemisk Forenings bestyrelse.

Harnung, S.E.: Medlem af IUPAC's Advisory Committee. Dansk delegeret til IUPAC's generalforsamling i Beijing, august 2005.

Johnson, M.S.: Medlem af Fællesrådet for Miljøkemi.

Kristensen, S.M.: Formand for H.C. Ørsted Institutets Arbejds miljøudvalg.

Larsen, N.W.: Adjunktmentor ved Kemisk Institut (fra marts).

Larsen, S.: Medlem af bestyrelsen for Det Strategiske Forskningsråd (DSF). Formand for Arbejdsgruppen for

Forskningsinfrastruktur nedsat af DSF. Medlem af den Danske Nationalkomité for Krystallografi. Chairman i Steering committee for Partnership for Structural Biology, dannet af ESRF, ILL, EMBL og IBS i Grenoble. Medlem af styregruppen for Cassiopeia beamline projektet ved MAX-lab. Medlem af det Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund.

Led, J.J.: Formand for brugergruppen ved "Instrumentcenter for NMR-Spektroskopi af Biologiske Makromolekyler". Medlem af styregruppen for Protein kemi ph.d.-skolen ved Det Naturvidenskabelige Fakultet.

Lo Leggio, L.: Medlem af ph.d.-udvalget for forskerskolen i Protein Kemi ved Det Naturvidenskabelige Fakultet. Mikkelsen, K.V.: Administrativ leder af Dansk Center for Scientific Computing. Medlem af Nordisk Data Grid Facility Management Committee. Medlem af Nordic E-Science Council.

Nicolaisen, F.M.: Konst. dekan for Det Naturvidenskabelige Fakultet.

Nielsen, M.F.: Medlem af Scientific Committee for ECHEMS.

Nielsen, O.F.: Medlem af styregruppen for European Conferences on the Spectroscopy of Biological Molecules.

Nielsen, O.J.: Formand for COGCI's ph.d.-udvalg.

Sauer, S.P.S.: Adjunktmentor ved Kemisk Institut (til marts).

Svensmark, B.: Medlem af Fællesrådet for Miljøkemi.

Formidling

Bilde, M.: Himmeltæppe, populærvenskabelig artikel om partiklers rolle i skydannelse, Weekendavisen, nr. 7, februar 2005. Luftbananer, populærvenskabelig artikel om partikeldannelse i atmosfæren, Weekendavisen, nr. 15 marts 2005. Interview i Dansk Kemi om uddannelsen i Miljøkemi, april 2005. Interview i Ingeniøren om nye eksperimentelle faciliteter i Tyskland til studier af aerosolvand vekselvirkninger, oktober 2005.

Hunding, A. og Larsen, N.W.: Introduktion til matematik (MatIntro) ved Københavns Universitet. Mathilde – Nyhedsbrev for Dansk Matematisk Forening, 25, p. 28 (2005).

Bjørnholm, T.: Medvirkende i tv-programmet Brunch, et indslag i TV-avisen om Højteknologifonden. Medvirkende i radioprogrammet Hard-disken. Omtale i 7 avisartikler.

Christensen, U., Jensen, H.C., Schiødt, J.: "Enzym kinetik, Introduktion til Enzymkinetik, Kemi Forlaget, 2005.

Christophersen, C.: Adskillige artikler i Dansk Kemi. Kemi O Øvelser.

Christophersen, C. og Nielsen, P.H.: Kemi O Øvelser. Øvelsesvejledning til laboratorieøvelser i organisk kemi på 1. studieår.

Lauritsen, F.R.: Kemi – et fag med fremtid? Aktuel Naturvidenskab (1), 2005, p. 32-33. Universalsensorer: Måling af det ukendte. Dansk Kemi 86 (2), 2005, p.18-20.

Møller, P.J. og A. Komolov: Hvordan virker fast-stof kemiske sensorer? Artikel på www.natnet.dk rettet mod gymnasieelever.

Formidling rettet mod gymnasiet

Denne del af formidlingsindsatsen er rettet mod seks større områder:

1. H.C. Ørsted Ungdomslaboratorium

Det i 2001 oprettede ungdomslaboratoriums aktiviteter ligger inden for fysik og kemi. Det tilbydes gymnasie- og htx-klasser at gennemføre en-dags laboratorieøvelser, der i forvejen er forberedt på skolerne. Både fysik og kemi tilbyder en øvelse i nanoteknologi, med tilhørende foredrag (N. Harrit). I 2005 har ca. 1.000 elever deltaget i ungdomslaboratoriets tilbud inden for kemi. I efteråret 2005 har der været tilbudt foredrag af instituttets ansatte og ph.d.-studerende til flere af gymnasieklasser (K.K. Jensen, C. Janfelt, T. Larsen, M.R. Jensen).

2. Forelæsninger for 1.g

I samarbejde med Kemilærerforeningen, udbydes demonstrationsforelæsninger i kemi for 1.g-elever. Emnerne og forsøgene er i forvejen gennemarbejdet i skolen. I 2005 besøgte 1.200 elever disse demonstrationsforelæsninger (A. Døssing, S.E. Harnung).

3. Foredrag og workshops ved "HCØ-dage" i efterårsferien

Flere af Kemisk Instituts medarbejdere har deltaget med foredrag og faglige workshops ved HCØ-dagene i efterårsferien 2005, hvor omkring 50 gymnasieelever deltog i workshops i kemi og nanoteknologi (K.K. Jensen, L. Lo Leggio, S.M. Kristensen).

3. Større skriftlig opgave

Større skriftlig opgave i kemi er et en-uges projekt, der udføres af 3.g'ere, og som tæller med til studentereksamen. I 2005 har Kemisk Institut haft omkring 45 elever til større skriftlige opgaver (G. Bojesen, A. Hammershøi, L. Henriksen, M.S. Johnson, O. Hammerich, S. M. Kristensen).

4. Foredrag på gymnasier og andre institutioner

En række af Kemisk Instituts medarbejdere har holdt faglige foredrag på gymnasier i Danmark (J. Bendix, G. Bojesen, K.K. Jensen, F.R. Lauritsen, M.B. Nielsen, O.J. Nielsen, T.I. Sølling, U. Christensen).

5. Klassebesøg på Kemisk Institut

Udover klassebesøgene arrangeret af ungdomslaboratoriet, har ca. 10 gymnasieklasser besøgt Kemisk Institut, hvor de har fået rundvisning og foredrag (G. Bojesen, A. Hammershøi, L. Henriksen, O.J. Nielsen, S. Hammerum, S.M. Kristensen, T.I. Sølling).

6. Kemisk Instituts hjemmeside, www.kiku.dk, og telefoniske henvendelser

Instituttet har ansat en kommunikationsmedarbejder, og hjemmesiden udbygges løbende med nye faglige og studierettede informationer. Ligeledes besvares spørgsmål løbende pr. telefon (L. Henriksen) eller via "Kemline".

7. Andre aktiviteter rettet mod skoler

Kemisk Institut har stået som arrangør af to udtagelsesrunder til Kemi OL (A. Døssing). I den forbindelse har deltagerne også hørt foredrag (J. Bendix).

Der har været afholdt forelæsning for københavnske folkeskolelærere i kemi og fysik (A. Døssing).

Kemisk Institut har i 2005 haft 17 folkeskoleelever i erhvervspraktik.

Redaktionelle hverv

Bjørnholm, T.: Medlem af Editorial Board for *Nanoscale Research Letters*.

Christensen, U.: Medlem af Editorial Advisory Board for *The Biochemical Journal*.

Christophersen, C.: Medlem af Editorial and Advisory Board for *Indian Journal of Chemistry*, section B. Medlem af redaktionsudvalget for *Dansk Kemi*.

Hammerich, O.: Redaktør (med J. Ulstrup) af "Frontiers in Electrochemistry – Bioinorganic Electrochemistry", Kluwer Academic Publishers.

Harnung, S.E.: Medlem af Royal Society's Journals Committee. Formand for PCCPs Owners Board.

Johnson, M.S.: Redaktør af *Book of Abstracts: The Sixth Informal Conference on Chemical Kinetics and Atmospheric Chemistry*, København 2005.

Larsen, N.W.: Medlem af Editorial Board for *Asian Chemistry Letters*.

Larsen, S.: Medlem af Editorial Board for *Crystallography Reviews*.

Nielsen, O.F.: Senior Editor for *Asian Journal of Spectroscopy*. Editor-in-chief for *Asian Chemistry Letters*. Medlem af Editorial Board for *Asian Journal of Physics*.

Sauer, S.P.A.: Medlem af Editorial Board for *International Journal of Molecular Sciences*. Medlem af Editorial Board for *Computing Letters*.

Kongresser og symposier

Bendix, J.: Arrangør af forskerskolens MIBS's (Metal Ions in Biological Systems) vinterskole, januar 2005.

Bilde, M.: Medarrangør af minisymposium on Aerosols and Climate, november 2005.

Bjørnholm, T.: Medarrangør af Niels Bohr Summer Institute 2005. Medarrangør af kurset Nanotechnologies for Drug Delivery and Medical Applications som del af International School of Advanced Material Science and Technology i Arcona, Italien. Chairman and Organizer of the 3rd Annual Meeting in the Copenhagen Graduate School for Nanoscience and Nanotechnology.

Hammerich, O.: Medarrangør af symposiet "Soft Materials in Electrochemistry", der afholdes i forbindelse med The 57th Meeting of the International Society of Electrochemistry, Edinburgh (UK), september 2006.

Johnson, M.S.: Formand for organisationskomiteen for The Sixth Informal Conference on Chemical Kinetics and Atmospheric Chemistry, Helsingør juni 2005.

Kristensen, S.M.: Medarrangør af Det Danske NMR-symposium i maj 2005. Arrangør af det Danske NMR-møde 2005.

Led, J.J.: Medarrangør af Det Danske NMR symposium i maj 2005. Arrangør af det Danske NMR-møde 2005.

Lo Leggio, L.: Arrangør af CoLuAa XIV-konference for makromolekylære krystallografer i København, Aarhus og Lund.

Møller, P.J.: Medarrangør af symposiet Structure, Characterization and Properties of Titanium Dioxide i Avila (Spanien) juli 2005.

Nielsen, O.J.: Medarrangør af The Sixth Informal Conference on Chemical Kinetics and Atmospheric Chemistry, Helsingør juni 2005.

Nielsen, M.B.: Medarrangør af symposiet Chemistry and Light på Kemisk Institut, maj 2006.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Bechgaard, K.: University of California Santa Barbara, Risø, Université Paris Sud.

Bendix, J.: Teknologisk Institut, M. Brorson (Haldor Topsøe A/S), T. Weyermüller (Max-Planck-Institut, Mülheim).

Bilde, M.: M. Kulmala (Helsinki, Finland), S.N. Pandis (Carnegie Mellon, USA), DMU, AMI.

Bjørnholm, T.: J.F. Stoddart (UCLA), J.P. Bourgoignie (CEA/Saclay), J.O. Jeppesen (SDU), M.J. Wygand og K. Kjær (Risø), Y.H. Geerts (Université Libre, Bruxelles), J. Cornil (Université Mons-Hainaut, Mons), T-cellic A/S, Atomistix A/S, Capres, Novozymes A/S.

Christensen, J.B.: J.E. Kristiansen, O. Hendricks (Klinisk Mikrobiologisk Afd., Sønderborg Sygehus), H.J. Kolmos (SDU), U. Boas (DFVF), K.J. Jensen (KVL), I. Johannsen (Versamatrix A/S), T.H. Jensen (Novo-Nordisk A/S), E.W. Meijer (Eindhoven, Holland), T. Hansen (T-Cellic), S. Kubatkin (Chalmers, Sverige).

Christophersen, C.: DFH, KVL, Center for Bioteknologi og Mikrobiologi ved DTU, Danmarks Jordbrugsforskningscenter, Universiteter i Peru og Mexico.

Døssing, A.: P.C. Ford (UCSB), H. Toftlund (SDU), J. Wolny (Universität Lübeck), J. Legendziewicz (University of Wrocław), A.L. Barra (Grenoble).

Glerup, J.: P.A. Goodson (Wyoming), D.J. Hodgson (Nebraska).

Hammerich, O.: T. Lund (RUC).

Hammershøi, A.: A.M. Sargeson (Australian National University) og B.T. Golding (Newcastle University, UK), R.M. Hartshorn (University of Canterbury, New Zealand).

Hammerum, S.: S. Ingemann (Amsterdam Universitet).

Harrit, N.: L. Oddershede (NBI), J. Wengel (SDU), C.S. Jacobsen (GEUS), H. Ipsen (ALK-Abelló A/S), DMA-Sorption.

Hunding, A.: S. Baumgartner (Lund universitet), V. Norris (Genopole, Paris).

Johnson, M.S.: S. Danielache, Tokyo Institute of Technology, Japan. C.J. Nielsen (Oslo Universitet, G. Nyman, Gøteborg universitet. T. Wallington, Ford Motor Company, Michigan, USA. J. Christiansen, DMU. H. Skov, DMU.

Kadziola, A.: P. Kofod (RUC).

Kilså, K.: H.B. Gray, J.R. Winkler (Caltech), B. Albinsson (Gøteborg).

Kristensen, S.M.: S. Danielsen (Novozyme A/S), T. Christensen (Novo-Nordisk), P. Driscoll (University College London, England), G. Siegal (Leiden Universitet).

Larsen, N.W.: NBI, Risø, DMI og DMU. H. Mäder (Kiel) og J. Demaison (Lille).

Larsen, S.: Novozymes, Unizyme, K. Frank Jensen og M. Willemoës (IMBF, KU).

Led, J.J.: H.E.M. Christensen, J. Ulstrup (DTU), T. Christensen (Novo Nordisk A/S), E.E. Büllsbach, University of South Carolina, USA, J.L. Markley, M. Westler, University of Wisconsin-Madison, USA, E.E. Solomon, Caltech, USA.

Lo Leggio, L.: Novozymes A/S, S. Keneko (NFRI, Tsukuba, Japan), S. Madrid (Danisco Innovations A/S), K. Skriver (Molekylærbiologisk Institut), H. Ståhlbrand (Lunds universitet), M. Karlsson (Linköping universitet), S. Withers (UBC).

Mikkelsen, K.V.: T.B. Pedersen (Lund), O. Christiansen, P.R. Ogilby, S. Jørgensen (Århus), M.A. Ratner (North-

western University), A. Gross og T. Lorenzen (DMI), K. Ruud, P.-O. Åstrand (Trondheim), C.B. Nielsen (Risø).

Møller, P.J.: S. Bourgeois, B. Domenichini, (Univ. Bourgogne, Frankrig), Z. Li (ISA, Århus), Haldor Topsøe A/S, Q. Guo (Beijing, Kina), J. Mortensen (RUC).

Mønsted, O.: L. Mønsted (KVL), P. Kita (N. Copernicus University, Torun, Polen), Teknologisk Institut.

Nielsen, M.B.: F. Boudon (Frankrig), F. Diederich (Zürich, Schweiz), C.J. McKenzie (SDU), L.H. Andersen (Aarhus).

Nielsen, M.F.: K.U. Ingold (NRC, Ottawa, Canada).

Nielsen, O.F.: M. Gniedeckta, H.C. Wulff (Bispebjerg Hospital), N. Rastrup Andersen, K. Birklund Andersen (Løvens Kemiske Fabrik), M.C. Christensen, P. Jensen (Nationalmuseets Bevaringsafdeling i Brede), S. Barsberg (KVL), B. Nelander og P. Uvdal (Lund), Novo-Nordisk, J. Binoy, I.H. Joe og V.S. Jayakumart (Kerala, Indien).

Nielsen, O.J.: T. Wallington (Ford, USA), Dupont (USA og Europa), 3M (USA).

Rettrup, S.: P. Palmieri, G.L. Bedazzoli (Bologna, Italien), C.R. Sarma (Bombay, Indien), J.G. Snijders (Groningen, Holland), R. Pauncz (Haifa, Israel), E. Larsen (KVL).

Sauer, S.P.A.: G.A. Aucar (Corrientes, Argentina), P.F. Provasi (Oslo), L. Hemmingsen (KVL), W. Thiel (Max Planck Institut, Mülheim), P. Jensen (universitetet i Wuppertal), A. Ligabue (Modena, Italien), I. Paidarová (Prag, Tjekkiet), F. Pirani (Perugia, Italien), J.F. Ogilvie (San Jose, Costa Rica), H.J.Aa. Jensen og J. Oddershede (SDU).

Svensmark, B.: R.K. Juhler, O.S. Jacobsen og J. Aamand (GEUS), F. Ingerslev, B. Halling-Sørensen og S.H. Hansen (DFH), P.A. Clausen (AMI), K. Vorkamp og R. Bossi (DMU), H.C. Bruun Hansen (KVL), I. Fomsgaard og N.H. Spliid (Danmarks Jordbrugsforskning i Flakkebjerg), M. Backe (Radiometer Medical ApS), K. Burns (Australian Institute of Marine Science).

Sølling, T.I.: A. Stolow (NRC, Canada), P.M. Weber (Brown University, USA), Femtolab (AU), D.W. Breiby (Risø).

Sørensen, P.G.: S. Danø (Afdeling for Medicinsk Biokemi og Genetik, Panum Instituttet).

Weihe, H.: P. Tregenna-Piggot (Bern, Schweiz).

Gæsteforskere

Gæst hos T. Bjørnholm i januar-februar samt maj-oktober: N.P. Bosch, Univ. of Barcelona, forskning.

Gæst hos A. Hunding i november: A.K. Saha, Australien, forskning.

Gæster hos M.S. Johnson i maj-juni og oktober: S. Danielache, Tokyo Institute of Technology, Japan, forskning; i flere perioder: C.J. Nielsen, Oslo universitet, forskning; i juni: K. Boering, University of California at Berkeley, forskning.

Gæst hos A. Komolov januar-marts: S. Akremtchik, Rusland, forskning; februar-marts: E.F. Lazneva, Rusland, forskning.

Gæster hos S. Larsen januar-april: B. Quadrini, Italien, forskning; januar-februar: R.F. Stewart, USA, forskning.

Gæster hos J.J. Led i januar: M. Ubbink, Leiden Universitet, Leiden, forskning; i juni: C. Griesinger, Max Planck Institute for Biophysical Chemistry, Göttingen, forskning; februar-juli: E.E. Büllsbach, University of South Carolina, Charleston, USA, forskning.

Gæst hos L. Lo Leggio februar-maj: P. Tripathi, Indien, forskning.

Gæster hos P.J. Møller i februar: S. Komolov, Rusland, forskning; maj-november Q. Gua, Kina, forskning.

Gæst hos O.J. Nielsen i juni og december: T. Walington, USA, forskning.

Gæst hos S. Rettrup i november: P. Palmieri, forskning.

Gæster hos S.P.A. Sauer i februar: A. Ligabue, Italien, forskning; januar-februar og november P.F. Provasi, Argentina, forskning.

Gæst hos H. Weihe i maj: Q. Scheifele og P. Tregenna-Piggott, Bern, Schweiz, forskning.

Forskningsophold i udlandet

Bechgaard, K.: Forskningsophold ved University of California Santa Barbara, 3 måneder i foråret.

Bilde, M.: Forskningsophold ved Helsinki Universitet, maj-juni.

Johnson, M.S.: Forskningsophold ved Maxlab i Lund.

Sauer, S.P.S.: Forskningsophold ved Max Planck Institut für Kohlenforschung, Mülheim, august-december.

Netværk

Bechgaard, K.: Deltager i Center for Molecular Movies finansieret af Danmarks Grundforskningsfond. Distinguished Visiting professor, Dept. of Physics, UCSB, 2004-2009.

Bendix, J.: Medlem af FUR forskerskolen MIBS (Metal Ions in Biological Systems).

Bilde, M.: Medlem af BACCI, Nordic Center of Excellence, Biosphere-Aerosol-Cloud-Climate-Interactions. Medlem af CBACCI, forskerskole associeret med BACCI. Medlem af NORPAC, Validated models describing Nordic urban and regional concentration of particles and organic/elemental carbon (projekt under Nordisk Ministerråd). Medlem af ACCENT, Atmospheric Composition Change, European Network of Excellence.

Bjørnholm, T.: Medlem af Innovationsnetværket NaNett, støttet af VTU-ministeriet. Medlem af styregruppen for Øresund Nano. Deltager i Center for Molecular Movies finansieret af Danmarks Grundforskningsfond.

Christensen, J.B.: Medlem af COST B16-netværket.

Harrit, N.: Deltager i Center for Molecular Movies finansieret af Danmarks Grundforskningsfond.

Hunding, A.: Deltager i EU network of excellence: Biosimulation – A New Tool in Drug Development.

Johnson, M.S.: Medlem af DANMARC, Danish Center for Mercury in the Arctic. Medlem af ACTION, Atmospheric Chemistry and Transport through Isotopic Analysis (finansieret af Det Norske Forskningsråd).

Larsen, S.: Deltager i NEPSA – et projekt i EU's FP5. Deltager i BIOXHIT – Biocrystallography on a Highly Integrated Technology Platform for European Structural Genomics; Integrated Project støttet af EU's FP6.

Lauritsen, F.R.: Deltager i den Innovationsaccelererende Forskningsplatform IAFP-Vand.

Lo Leggio, L.: Deltager i NEPSA – et projekt i EU's FP5.

Mikkelsen, K.V.: Medlem af EU-netværkene COST-Solvent, Models for Mixed Solvents; NANOQUANT.

Møller, P.J.: Deltager i EU HRN netværk Oxidesurfaces. Deltager i EU Statagic Research Project Nanochemical Sensors. Koordinator af EU COST WG10 netværket Clean and Modified Metal Oxide Surfaces.

Nielsen, O.J.: Samarbejde med Ford. Samarbejde med DMI, DMU og GEUS (COGCI).

Sauer, S.P.A.: Samarbejde med SDU og AU – støttet af SNF-rammebevilling.

Sølling, T.I.: Deltager i Center for Molecular Movies finansieret af Danmarks Grundforskningsfond.

Sørensen, P.G.: Deltager i EU-network of excellence: Biosimulation – A New Tool in Drug Development.

Toxværd, S.: Deltager i COST-programmet MOLSIMU. Deltager i ESF-programmet SimBioMa.

Patenter

Bechgaard, K.: En patentansøgning indsendt.

Bjørnholm, T.: To patentansøgninger indsendt (med T-Cellic).

Larsen, S.: Et godkendt patent 03813542.2-2405-DK0300851 (med Novozymes). Patent med Unizymes under behandling.

Instituteder Merete Folmer Nielsen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	48,59	16,67	65,26
DVIP	2,65	0,00	2,65
STIP	17,29	6,36	23,65
TAP	47,58	1,04	48,63
Årsværk i alt	116,11	24,07	140,19
Løn med årsværk	48.597,47	9.410,95	58.008,42
Løn uden årsværk	418,16	290,84	709,00
Øvrig drift	13.076,67	8.626,08	21.702,75
Anskf. o. 100 t.kr.	4.209,15	2.675,51	6.884,66
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>66.301,45</i>	<i>21.003,38</i>	<i>87.304,83</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Bechgaard, Klaus; professor.

Bendix, Jesper; professor. Mso.

Bjørnholm, Thomas; forskningsprofessor.

Bojesen, Gustav; lektor.

Christensen, Jørn Bolstad; lektor.

Christensen, Ulla; lektor.

Christoffersen, Svend Carsten; lektor.

Dahl, Britta Mynster; lektor.

Dahl, Otto; lektor.

Døssing, Anders Rørbæk; lektor.

Falsig, Hanne; undervisningsass.

Glerup, Jørgen; lektor.

Hammerich, Ole; lektor.

Hammershøi, Anders; lektor.

Hammershøj, Peter; forskningsassistent.

Hammerum, Steen; lektor.

Harnung, Sven Egil Giersing; lektor.

Harrit, Niels Holger; lektor.

Henriksen, Lars; lektor.

Henriksen, Ulla; lektor.

Hunding, Axel; lektor.

Hynne, Finn; lektor.

Jensen, Kristine Kilså; lektor.
 Johnson, Matthew Stanley; lektor.
 Kristensen, Søren Martin; lektor.
 Larsen, Niels Ejler Wessel; lektor.
 Larsen, Sine Ydun; professor.
 Lauritsen, Frants Roager; professor.
 Led, Jens Jørgen; lektor.
 Lo Leggio, Leila; lektor.
 Mikkelsen, Kurt Valentin; professor.
 Møller, Preben Søren Juul; lektor.
 Mønsted, Ole Vraa; lektor.
 Nicolaisen, Flemming Møller; lektor.
 Nielsen, Merete Folmer; lektor.
 Nielsen, Mogens Brøndsted; lektor.
 Nielsen, Ole Faurskov; lektor.
 Nielsen, Ole John; professor.
 Nielsen, Per Halfdan; lektor.
 Novotny, Tomas; adjunkt.
 Rettrup, Sten; lektor.
 Sauer, Stephan Paul Albert; lektor.
 Stuhr-Hansen, Nicolai; post.doc.
 Svensmark, Bo; lektor.
 Sylvester-Hvid, Kristian Oluf; post.doc.
 Sølling, Theis Ivan; lektor.
 Sørensen, Preben Graae; lektor.
 Toxværd, Søren; lektor.
 Weihe, Høgni; lektor.

VIP Eksternt finansieret
 Bilde, Merete; lektor.
 Bynck, Julie Hove; forskningsassistent.
 Ernst, Heidi Asschenfeldt; forskningsassistent.
 Grage, Mette Marie-Louise; post.doc.
 Guo, Qinlin; professor.
 Handke, Bartosz Bogumil; adjunkt.
 Helgstrand, Anna Charlotte Marie; post.doc.
 Jensen, Malene Hillerup; forskningsassistent.
 Jessing, Mikkel; forskningsassistent.
 Johansson, Eva Helena; adjunkt.
 Komolov, Alexei; post.doc.
 Kongsted, Jacob; forskningsassistent.
 Koponen, Ismo Kalevi; post.doc.
 Kristensson, Adam Rafal; forskningsassistent.
 Larsen, René Wugt; post.doc.
 Le Nours, Jérôme; forskningsassistent.
 Nørgaard, Kasper; post.doc.
 Petersen, Michael Åxman; forskningsassistent.
 Poulsen, Jens-Chr Navarro-Alonso; forskningsassistent.
 Riis, Erik Pedersen; forskningsassistent.
 Rosenørn, Thomas; forskningsassistent.
 Simonsen, Kim Pilkjær; lektor.
 Sommer, Morten Otto Alexander; forskningsassistent.
 Svenningsson, Ingrid Birgitta; post.doc.

STIP Internt finansieret

Andersen, Mads Peter Sulbæk; ph.d.-studerende.
 Andersson, Asbjørn Sune; ph.d.-studerende.
 Bhatia, Vikram Kjølner; ph.d.-studerende.
 Feilberg, Karen Louise; ph.d.-studerende.
 Hass, Sigurd Abraham Mathias; ph.d.-studerende.
 Iversen, Lars; ph.d.-studerende.
 Janfelt, Christian; ph.d.-studerende.
 Jensen, Lars Bo; ph.d.-studerende.
 Jensen, Malene Ringkjøbing; ph.d.-studerende.

Langkilde, Annette Eva; ph.d.-studerende.
 Madsen, Marianne Sloth; ph.d.-studerende.
 Mammen, Christian Bjerg; ph.d.-studerende.
 Mossin, Susanne Lis; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Torben Birk; ph.d.-studerende.
 Osted, Anders Idom; ph.d.-studerende.
 Pittelkow, Michael; ph.d.-studerende.
 Qvortrup, Katrine; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Dalsgaard, Petur Weihe; ph.d.-studerende.
 Hansen, Dennis Flemming; ph.d.-studerende.
 Jensen, Anette; ph.d.-studerende.
 Madsen, Anders Østergaard; ph.d.-studerende.
 Simonsen, Jens Bæk; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Dalsgaard, Petur Weihe; Isolatin and structure elucidation of natural products from psychrotolerant *Penicillia*.
 Damsgaard, Henriette; Environmental effects on transgene expression and hybrid fitness, and population dependent hybridisation within a risk assessment context – A case study of oilseed rape.
 Feilberg, Karen Louise Karen; Stable isotope analysis of the atmospheric carbon cycle.
 Hansen, Dennis Flemming; Investigation of the metal site structure of metalloproteins by paramagnetic nuclear magnetic resonance.
 Hansen, Thorsten; A molecule Wired.
 Kongsted, Jacob; Coupled Cluster Response Theory for Molecules in Condensed Phases. Theoretical Framework, Implementational Aspects and Applications.
 Le Nours, Jérôme; Structure and function in two clan GH-A families.
 Mammen, Christian B.; Design and construction of the Cassiopeia beamline for protein crystallography at MAX-lab, Lund.
 Nørgaard, Kasper; Supramolecular Surface Chemistry of Building Blocks for Nanoscale Assemblies.
 Rosenørn, Thomas; Atmospheric aerosol: – Cloudcondensation nucleus activity and evaporation rates of selected organic molecules.
 Sørensen, Henning O.; Crystal Charge Densities – from Data Acquisition to Theoretical Models.

Fondsbevillinger

ACCENT – Atmospheric Composition Change. The European Network of Excellence
 – LexNo-LACIS experiment (Merete Bilde) kr. 18.600.

Carlsbergfondet

– Thermodynamical properties of organic aerosol components in the atmosphere (Ismo K. Koponen) kr. 908.600.
 – Væskehånderingsrobot (Leila Lo Leggio) kr. 300.000.

Direktør Ib Henriksens Fond

– Fotelektrospektroskopi (Theis Sølling) kr. 30.000.
 – Apparatur (Thomas Bjørnholm) kr. 50.000.

EU

– Marie Curie Fellowship (Høgni Weihe) kr. 1.416.300.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Copenhagen University Center for Atmospheric Research CCAR (Ole John Nielsen) kr. 7.400.000.
- DANSYNC (Leila Lo Leggio) kr. 120.000.
- The HACA transcription factor from *Aspergillus niger* (Leila Lo Leggio) kr. 585.000.
- Expanded Radialenes (Mogens Brøndsted Nielsen) kr. 561.600.
- Nanowires, nanocontainers (Thomas Bjørnholm) kr. 2.000.000.
- Kemi og lys (Theis Sølling) kr. 540.000.
- Antimikrobielle dendrimerer (Jørn Bolstad Christensen) kr. 360.000.
- A theoretical investigation of isotope effects in photolyses of aldehydes in the atmosphere (Solvej Jørgensen) kr. 2.176.000.

Forskningsstyrelsen

- Molecular Engineering Group (Mogens Brønsted Nielsen) kr. 3.000.000.
- Metalcenteret aktivering af små molekyler mhp. syntese og homogen katalyse (Jesper Bendix) kr. 504.000.
- DABIC – Danish Post Genome Infrastructure (Sine Larsen) kr. 1.284.000.
- Arrays of Nanoscopic Biosensors on Surfaces (Thomas Bjørnholm) kr. 11.878.900.

Lundbeckfonden

- Electronic properties of nano-scale organic film structures (Alexei Komolov) kr. 500.000.
- Dynamiske kombinatoriske biblioteker (Michael Pittelkow) kr. 40.000.

Nordic Centre of Excellence

- BCCI (NcoE) (Merete Bilde) kr. 647.300.

Nordisk Råd

- NORPAC (Merete Bilde) kr. 31.800.

Siemensfonden

- Ferroceneterminerede oligophenylvinylthioler-selv-samlende monolag (Merete Folmer Nielsen) kr. 27.500.

Torkil Holm's Fond

- Forsknings Samarbejde med dr. Albert Stolow Steacie, Ottaewa, Danada (Theis Sølling) kr. 100.000.
- Forsknings Samarbejde med dr. Carl Henrik Ottoson, Uppsala universitet, Sverige (Kristine Kilså Jensen) kr. 100.000.

Villum Kann Rasmussen/Aarhus Universitet

- Post.doc.-stipendium (René Wugt Larsen) kr. 476.200.
- Smog-kammer facilitet (Ole John Nielsen) kr. 2.816.000.

Øresundsuniversitetet

- Hands-on Nano-Technology (Eva Danielsen) kr. 87.200.

Publikationer

Aidas K., Kongsted J., Osted A.I., Mikkelsen, K.V., Christiansen O.: Coupled cluster calculation of the $n \rightarrow \pi$ electronic transition of acetone in aqueous solution. *Journal of Physical Chemistry A* 109, s. 8001-8010. 2005.

Andersen A.Z., Lauritsen, F.R., Olsen L.F.: On-line monitoring of CO₂ production in *Lactococcus lactis* during physiological pH decrease using membrane inlet mass spectrometry with dynamic pH calibration. *Biotechnology and Bioengineering* 92, s. 740-747. 2005.

Andersen L.H., Nielsen I.B., Kristensen M.B., El Ghazaly M.O.A., Haacke S., Nielsen, M.B., Petersen M.Å.: Absorption of Schiff-base retinal chromophores in vacuo. *Journal of the American Chemical Society* 127, s. 12347-12350. 2005.

Andersen, M.P.S., Nielsen, O.J., Hurley M.D., Ball, J.C., Wallington T.J., Ellis, D.A., Martin, J.W., Marbury, S.A.: Atmospheric Chemistry of 4:2 Fluorotelomer Alcohol (*n*-C₄F₉CH₂CH₂OH): Products and Mechanism of Cl Atom Initiated Oxidation in the Presence of NO_x. *Journal of Physical Chemistry A* 109, s. 1849-1856. 2005.

Andersen, M.P.S., Nielsen, O.J., Toft A., Nakayama T., Matsumi Y., Waterland R.L., Buck R.C., Hurley M.D., Wallington T.J.: Atmospheric chemistry of C_xF_{2x+1}CH=CH₂ (*x* = 1, 2, 4, 6, and 8): Kinetics of gas-phase reactions with Cl atoms, OH radicals, and O₃. *Journal of Photochemistry and Photobiology A: Chemistry* 176, s. 124-128. 2005.

Andersen, M.P.S., Nielsen, O.J., Wallington T.J., Hurley M.D., DeMore, W.B.: Atmospheric Chemistry of CF₃OCF₂CF₂H and CF₃OC(CF₃)₂H: Reaction with Cl Atoms and OH Radicals, Degradation Mechanism, Global Warming Potentials, and Empirical Relationship between *k*(OH) and *k*(Cl) for Organic Compounds. *Journal of Physical Chemistry A* 109, s. 3926-3934. 2005.

Andersson A.S., Qvortrup, K., Torbensen E.R., Mayer J.-P., Gisselbrecht J.-P., Boudon C., Gross M., Kadziola, A., Kilså, K., Nielsen, M.B.: Synthesis and characterization of extended tetrathiafulvalenes with di-, tri-, and tetraethynylethene cores. *European Journal of Organic Chemistry* (17), s. 3660-3671. 2005.

Antho C., Bendix, J., Schäffer C.E.: Mimicking the Two-Dimensional Spectrochemical Series Using Density Functional Computations. *Inorganic Chemistry* 43(24), s. 7882-7886. 2004.

Arendt S., Harris P.H., Jensen K.F., Larsen, S.: Allosteric regulation and communication between subunits in uracil phosphoribosyltransferase from *Sulfolobus solfataricus*. *Biochemistry* 44, s. 883-892. 2005.

Avery, J.: Space-Age Science and Stone-Age Politics. 274 s. www.fredsakademiet.dk Danish Peace Academy, Denmark 2005.

Avery J., Avery, J.: Autoionizing States of Atoms Calculated Using Generalized Sturmians. *Advances in Quantum Chemistry* 49, s. 104-119. 2005.

Bak K.L., Sauer S.P.A., Oddershede J., Ogilvie J.F.: The vibrational *g*-factor of dihydrogen from theoretical calculation and analysis of vibration-rotational spectra. *Physical Chemistry Physics* 7, s. 1747-1758. 2005.

Barfod R., Eriksen J., Golding B.T., Hammershøj A., Jacobsen T.A., Langkilde A.E., Larsen, S., Mønsted O., Sargeson A.M., Sørensen H.O.: Facile cobalt(III) template synthesis of novel branched hexadentate polyamine monocarboxylates. *Dalton Transactions* (3), s. 491-500. 2005.

Bendix, J., Birk T., Weyhermüller, T.: Molecular and electronic structure of chromium(v) nitrido complexes with azide and isothiocyanate ligands. *Dalton Transactions* (16), s. 2737-2741. 2005.

- Binoy J., Abraham J.P., Joe I.H., George V., Jayakumar V.S., Aubard J., Nielsen, O.F.: Near-infrared Fourier transform Raman, surface-enhanced Raman scattering and Fourier transform infrared spectra and *ab initio* calculations of the natural product nodakenetin angelate. *Journal of Raman Spectroscopy* 36, s. 63-72. 2005.
- Binoy J., Joe I.H., Nielsen, O.F., Aubard J.: DFT based relaxed PES scan studies and SERS of anti cancer drug, Combretastatin A-4. *Laser Physics Letters* 2, s. 544-550. 2005.
- Birk T., Sørensen H.O., Bendix, J.: Two square-pyramidal chromium(V)-nitride complexes: bis(2-methylquinolin-8-olato)nitridochromium(V) and nitridobis(2-sulfidopyridine N-oxide)chromium(V). *Acta Crystallographica, Section C: Crystal Structure Communications* C61(5), s. m231-m233. 2005.
- Bjørnholm, T.: Organic molecules in electronic devices. i: Abstract, 35th Central Regional Meeting of the American Chemical Society, Pittsburgh, PA, Oct. 19-22. American Chemical Society, Washington, D.C. 2003.
- Bourgeois S., Domenichini B., Li Z., Møller, P.J.: Titanium dioxide surface stoichiometry and ordering studied by resonant photoemission spectroscopy. *Applied Surface Science* 244, s. 399-402. 2005.
- Breiby D.W., Sølling, T.I., Bunk O., Nyberg R.B., Norrman K., Nielsen M.M.: Structural surprises in friction-deposited films of poly(tetrafluoroethylene). *Macromolecules* 38, s. 2383-2390. 2005.
- Breiby, W., Bunk O., Pisula W., Sølling, T.I., Tracz, A., Pakula, T., Müllen K., Nielsen M.M.: Structure of Zone-Cast HBC-C₁₂H₂₅ Films. *J. Am. Chem. Soc.* 127, s. 11288-11293. 2005.
- Chatlas J., Impert O., Katafias A., Kita P., Wrzeszcz G., Eriksen J., Mønsted O., Mills A.: Kinetics and mechanism of a macrocyclic chromium(III) complex oxidation to chromium(IV) by hexacyanoferrate(III) in strongly alkaline media. *Transition Metal Chemistry* 29, s. 634-643. 2004.
- Cheng W., Kuthirummal N., Gosselin J.L., Sølling, T.I., Weinkauff R., Weber P.M.: Control of local ionization and charge transfer in the bifunctional molecule 2-phenylethyl-*N,N*-dimethylamine using Rydberg fingerprint spectroscopy. *Journal of Physical Chemistry A* 109, s. 1920-1925. 2005.
- Christensen M., Nielsen, O.F., Jensen P., Schnell U.: Water structure in polyethylene glycols for preservation of wooden artefacts. A NIR-FT-Raman spectroscopic investigation. *Journal of Molecular Structure* 735-736, s. 267-270. 2005.
- Christensen U., Holm J., Hansen S.I.: Stopped-flow kinetic studies of the interaction of bovine folate binding protein (FBP) and folate. *Pteridines* 16, s. 90. 2005.
- Colin, C., Pasquier C.R., Bechgaard, K.: Multi-phase coexistence in the organic conductor (TMTSF)₂ReO₄. *Journal de Physique IV – Proceedings* 131, s. 313-314. 2005.
- Dahl, O., Petersen M.Å., Henriksen, U.: Cyclization reactions of 1-[3'-hydroxy-2'-(hydroxymethyl)prop-1'-enyl]pyrimidine nucleobases: intramolecular Michael additions to the C(5)=C(6) bonds and intramolecular dehydrations. *Organic & Biomolecular Chemistry* 3, s. 1964-1970. 2005.
- Dalsgaard P.W., Blunt J.W., Munro M.H.G., Frisvad J.C., Christophersen, S.C.: Communesins G and H, new alkaloids from the psychrotolerant fungus *Penicillium rivulum*. *Journal of Natural Products* 68, s. 258-261. 2005.
- Dalsgaard P.W., Larsen T.O., Christophersen, S.C.: Bioactive cyclic peptides from the psychrotolerant fungus *Penicillium algidum*. *The Journal of Antibiotics* 58, s. 141-144. 2005.
- Danø S., Madsen M.F., Sørensen P.G.: Chemical interpretation of oscillatory modes at a Hopf point. *Physical Chemistry Chemical Physics* 7, s. 1674-1679. 2005.
- Domenichini B., Krüger P., Brevet A., Bourgeois S., Li Z., Møller, P.J.: Reactivity between molybdenum and TiO₂ (1 1 0) surfaces: evidence of a sub-monolayer mode and a multilayer mode. *Applied Surface Science* 244, s. 403-407. 2005.
- Døssing, A.: Luminescence from lanthanide(3+) ions in solution. *European Journal of Inorganic Chemistry*, s. 1425-1434. 2005.
- Ernst, H.A., Lo Leggio, L., Yu S., Finnie C., Svensson B., Larsen, S.: Probing the structure of glucan lyases by sequence analysis, circular dichroism and proteolysis. *Biologia, Bratislava* 60 (Suppl. 16), s. 149-159. 2005.
- Ernst, H.A., Willemoes, M., Lo Leggio, L., Leonard G., Blum P., Larsen, S.: Characterization of different crystal forms of the α -glucosidase MalA from *Sulfolobus solfataricus*. *Acta Cryst.* F61, s. 1039-1042. 2005.
- Feilberg K.L., D'Anna B., Johnson M.S., Nielsen C.J.: Relative Tropospheric Photolysis Rates of HCHO, H¹³CHO, HCH¹⁸O, and DCDO Measured at the European Photoreactor Facility. *Journal of Physical Chemistry A* 109, s. 8314-8319. 2005.
- Feilberg K.L., Griffith D.W.T., Johnson M.S., Nielsen C.J.: The ¹³C and D kinetic isotope effects in the reaction of CH₄ with Cl. *International Journal of Chemical Kinetics* 37, s. 110-118. 2005.
- Feilberg K.L., Johnson M.S., Nielsen C.J.: Relative rates of reaction of ¹³C¹⁶O, ¹²C¹⁸O, ¹²C¹⁷O and ¹³C¹⁸O with OH and OD radicals. *Phys. Chem. Chem. Phys.* 7, s. 2318-2323. 2005.
- Fomsgaard I.S., Mathiassen S.K., Kudsk P., Mortensen A.G., Christophersen, S.C., Etzerodt T., Gents M.B., Krogh S.S., Mensz S.J.M., Nielsen S.T., Understrup A.G.: Knowledge of dynamic soil transformation processes: A key issue in the evaluation of defense properties of cereal benzoxazinoids. i: Abstracts of Papers, 229th ACS National Meeting, San Diego, CA, USA, March 13-17, 2005 (2005). American Chemical Society, Washington, D.C. 2005.
- Frederiksen P.K., McIlroy S.P., Nielsen C.B., Nikolajsen L., Skovsen E., Jørgensen M., Mikkelsen, K.V., Ogilby P.R.: Two-photon photosensitized production of singlet oxygen in water. *Journal of the American Chemical Society* 127, s. 255-269. 2005.
- Gawryszewska P., Sokolnicki J., Døssing, A., Riehl J.P., Muller G.: Characterization of the electronic excited-state energies and solution structure of lanthanide(III) complexes with the polypyridine ligand 6,6'-bis[bis(2-pyridylmethyl)aminomethyl]-2,2'-bipyridine. *Journal of Physical Chemistry A* 109, s. 3858-3863. 2005.
- Gents M.B., Nielsen S.T., Mortensen A.G., Christophersen, S.C., Fomsgaard I.S.: Transformation products of 2-benzoxazolinone (BOA) in soil. *Chemosphere* 61, s. 74-84. 2005.
- Glerup J., Goodson P.A., Hodgson D.J., Masood M.A., Michelsen K.: Synthesis and characterisation of novel binu-

- clear chromium (III) complexes of 1,4,8,11-tetraaza-cyclotetradecane (cyclam). *Inorganica Chimica Acta* 358, s. 295-302. 2005.
- Gerup M., Nielsen, O.F., Poulsen F.W.: Determination of the structure of cubic stabilized zirconia using Raman spectroscopy. *Asian Journal of Physics* 13, s. 25-31. 2004.
- Hammerich, O.: Den "perfekte" kemistuderende? i: Kemi-lærerforeningen 1980-2005 – et jubilæumsskrift s. 50-52. Gert W. Bergstein, Tove Eriksen, Ole Vesterlund Nielsen, Knud Erik Sørensen, eds. Kemi Forlaget, 2005.
- Hammerich, O.: Dansk eller engelsk? Om internationalisering og undervisningsprog. *Universitetsavisen* (9), s. 14-15. 2005.
- Hammershøj P., Christensen, J.B.: 2,3-Bis(bromomethyl)-1,4-dimethoxybenzene. *Acta Crystallographica E61*, s. o2839-o2840. 2005.
- Hammerum, S., Jensen L.B., Mohr M.: Isotope effects on the unimolecular dissociation of ionized 3-methyl-2-butanol: reactions via a long-lived C-H-C hydrogen-bridged ion-neutral complex. *Journal of Physical Chemistry A* 109, s. 3159-3165. 2005.
- Hammerum, S., Nielsen C.B.: Intramolecular hydrogen bonding and hydrogen atom abstraction in gas-phase aliphatic amine radical cations. *Journal of Physical Chemistry A* 109, s. 12046-12053. 2005.
- Hammerum, S., Norrman K., Sølling, T.I., Andersen P.E., Jensen L.B., Vulpius T.: Competing simple cleavage reactions: The eliminations of alkyl radicals from amine radical cations. *Journal of the American Chemical Society* 127, s. 6466-6475. 2005.
- Hansen G.H., Henriksen R.M., Kamounah F.S., Lund T., Hammerich, O.: Oxidative coupling and polymerization of pyrroles. Part I. The electrochemical oxidation of 2,4-dimethyl-3-ethylpyrrole in acetonitrile. *Electrochimica Acta* 50, s. 4936-4955. 2005.
- Hansen, P.M., Bhatia, V.K., Harrit, N., Oddershede L.: Expanding the Optical Trapping Range of Gold Nanoparticles. *NANO Letters* 5, s. 1937-1942. 2005.
- Hansen, T., Jensen L., Åstrand, P.O., Mikkelsen, K.V.: Frequency-dependent polarizabilities of amino acids as calculated by an electrostatic interaction model. *Journal of Chemical Theory and Computation* 1, s. 626-633. 2005.
- Hansen, T., Pedersen T.B., Mikkelsen, K.V.: A molecule wired: electrostatic investigation. *Chemical Physics Letters* 405, s. 118-122. 2005.
- Hartz K.E.H., Rosenørn T., Ferchak S.R., Raymond T.M., Bilde M., Donahue N.M., Pandis S.N.: Cloud condensation nuclei activation of monoterpene and sesquiterpene secondary organic aerosol. *Journal of Geophysical Research* 110, s. D14208-15. 2005.
- Hedegård P., Bjørnholm, T.: Charge transport through image charged stabilized states in a single molecule single electron transistor device. *Chemical Physics* 319(1-3), s. 350-359. 2005.
- Hegelund F., Larsen, R.W., Aitken R.A., Palmer, M.H.: A high-resolution infrared study of five bands of 1,2,5-thiadiazole in the range 750-1250 cm^{-1} , together with ab initio and DFT studies. *Journal of Molecular Spectroscopy* 233, s. 256-268. 2005.
- Hegelund F., Larsen R.W., Nicolaisen F.M., Palmer M.H.: The high-resolution infrared spectrum of isoxazole vapor between 800 and 1700 cm^{-1} . *Journal of Molecular Spectroscopy* 229, s. 244-256. 2005.
- Hemmingsen L., Olsen L., Antony J., Sauer S.P.A.: First principle calculations of ^{113}Cd chemical shifts for proteins and model systems. *Journal of Biological Inorganic Chemistry* 9, s. 591-599. 2004.
- Hendricks, O., Molnar A., Butterworth, T.S., Butaye P., Kolmos H.J., Christensen, J.B., Kristiansen, J.E.: *In vitro* activity of phenothiazine derivatives in *Enterococcus faecalis* and *Enterococcus faecium*. *Basic & Clinical Pharmacology & Toxicology* 96, s. 33-36. 2005.
- Henning S., Rosenørn T., D'Anna B., Gola A.A., Svenningsson B., Bilde M.: Cloud droplet activation and surface tension of mixtures of slightly soluble organics and inorganic salt. *Atmospheric Chemistry and Physics* 5, s. 575-582. 2005.
- Henriksen T., Juhler R., Svensmark B., Cech N.B.: The relative influences of acidity and polarity on responsiveness of small organic molecules to analysis with Negative Ion Electrospray Ionization Mass Spectrometry (ESI-MS). *Journal of the American Society for Mass Spectrometry* 16(4), s. 446-455. 2005.
- Houen G., Struve C., Søndergaard R., Friis T., Anthoni U., Nielsen P.H., Christophersen, S.C., Petersen B.O., Duus J.Ø.: Substrate specificity of the bovine serum amine oxidase and *in situ* characterisation of aminoaldehydes by NMR spectroscopy. *Bioorganic & Medicinal Chemistry* 13, s. 3783-3796. 2005.
- Hrdlicka, P.J., Babu B.R., Sørensen, M.D., Harrit, N., Wengel J.: Multilabeled Pyrene-Functionalized 2'-Amino-LNA Probes for Nucleic Acid Detection in Homogeneous Fluorescence Assays. *J. Am. Chem. Soc.* 127, s. 13293-13299. 2005.
- Hunding, A., Larsen, N.E.W.: Introduktion til matematik (MatIntro) ved Københavns Universitet. Matilde – Nyhedsbrev for Dansk Matematisk Forening (25), s. 28. 2005.
- Imhof D., Weingartner E., Vogt U., Dreiseidler A., Rosenbohm E., Scheer V., Vogt R., Nielsen, O.J., Kurtenbach R., Corsmeier U., Kohler M., Baltensperger U.: Vertical distribution of aerosol particles and NO_x close to a motorway. *Atmospheric Environment* 39, s. 5710-5721. 2005.
- Jang S.S., Jang Y.H., Kim Y-H., Goddard W.A.I., Choi J.W., Heath J.R., Laursen, B.W., Flood A.H., Stoddart J.F., Nørgaard K., Bjørnholm, T.: Molecular dynamics simulation of amphiphilic bistable [2]rotaxane Langmuir monolayers at the air/water interface. *Journal of the American Chemical Society* 127, s. 14804-14816. 2005.
- Jensen K.F., Arent S., Larsen, S., Schack L.: Allosteric properties of the GTP activated and CTP inhibited uracil phosphoribosyltransferase from the thermoacidophilic archeon *Sulfolobus solfataricus*. *FEBS Journal* 272, s. 1440-1453. 2005.
- Jensen L.B., Hammerum, S.: The formation and heats of formation of simple α -dystonic ions. *European Journal of Mass Spectrometry* 10, s. 775-782. 2004.
- Jensen L.B., Hammerum, S.: The unimolecular reactions of ionized methylacetamides. *European Journal of Mass Spectrometry* 10, s. 783-790. 2004.
- Jensen, M.R., Petersen G., Lauritzen C., Pedersen J., Led, J.J.: Metal Binding Sites in Proteins: Identification and Characterization by Paramagnetic NMR Relaxation. *Biochemistry* 44, s. 11014-11023. 2005.
- Johansson, E.H., Fanø M., Bynck J.H., Neuhard J., Larsen, S., Sigurdskjold B., Christensen U., Willemoës M.:

- Structures of dCTP deaminase from *Escherichia coli* with bound substrate and product. *The Journal of Biological Chemistry* 280, s. 3051-3059. 2005.
- Joo N., Auban-Senzier P., Pasquier C.R., Jérôme D., Bechgaard, K.: Impurity-controlled superconductivity/spin density wave interplay in the organic superconductor: (TMTSF)₂ClO₄. *Europhysics Letters* 72, s. 645-651. 2005.
- Kadziola, A., Jepsen, C.H., Johansson, E.H., McGuire, J., Larsen, S., Hove-Jensen B.: Novel class III phosphoribosyl diphosphate synthase: structure and properties of the tetrameric, phosphate-activated, non-allosterically inhibited enzyme from *Methanocaldococcus jannaschii*. *Journal of Molecular Biology* 354, s. 815-828. 2005.
- Komolov A., Møller, P.J.: Unoccupied electronic band structure of conjugated molecular films interfacing polycrystalline gold surface. *Applied Surface Science* 244, s. 573-577. 2005.
- Komolov A., Møller, P.J., Aliaev Y.G., Lazneva E.F., Akhremtchik S., Kamounah F.S., Mortensen J., Schaumburg K.: Organic-organic interfaces and unoccupied electronic states of thin films of perylene and naphthalene derivatives. *Journal of Molecular Structure* 744-747, s. 145-149. 2005.
- Komolov A., Møller, P.J., Mortensen J., Komolov S.A., Lazneva E.F.: Electronic properties of a zinc oxide surface modified by ultra-thin layers of conjugated organic molecules. *Surface Science* 586, s. 129-136. 2005.
- Kongsted J., Pedersen T.B., Strange M., Osted A.I., Hansen A.E., Mikkelsen, K.V., Pawlowski F., Jørgensen P., Hättig C.: Coupled cluster calculations of the optical rotation of *S*-propylene oxide in gas phase and solution. *Chemical Physics Letters* 401, s. 385-392. 2005.
- Krivokapic I., Noble C., Klitgaard S., Tregenna-Piggott P.L.W., Weihe, H., Barra A-L.: Anisotropic hyperfine interaction in the manganese(III) hexaaqua ion. *Angewandte Chemie International Edition* 44, s. 3613-3616. 2005.
- Laleu B., Mobian P., Herse C., Laursen, B.W., Hopfgartner G., Bernardinelli G., Lacour J.: Resolution of [4]heterohelicium dyes with unprecedented Pummerer-like chemistry. *Angewandte Chemie International Edition* 44, s. 1879-1883. 2005.
- Lauritsen, F.R.: Universalsensorer: måling af det ukendte. *Dansk Kemi* 86 (2), s. 18-20. 2005.
- Lauritsen, F.R.: Kemi – et fag med fremtid? *Aktuel Naturvidenskab* (1), s. 32-33. 2005.
- Laursen, B.W., Reynisson, J., Mikkelsen, K.V., Bechgaard, K., Harrit, N.: 2,6,10-Tris(dialkylamino)trioxatriangulenium salt: a new promising fluorophore. Ion-pair formation and aggregation in non-polar solvents. *Photochemical & Photobiological Sciences* 4, s. 568-576. 2005.
- Le Nours J., Anderson L., Stoll D., Stålbrand H., Lo Leggio, L.: The Structure and Characterization of a Modular Endo-β-1,4-mannanase from *Cellulomonas fimi*. *Biochemistry* 44, s. 127000-12708. 2005.
- Madsen A.Ø., Osholm H., Flensburg C., Stewart R.F., Larsen, S.: Modeling of the nuclear parameters for H atoms in X-ray charge-density studies. *Acta Crystallographica, Section A: Foundations of Crystallography* A60(6), s. 550-561. 2004.
- Madsen M.F., Danø S., Sørensen P.G.: On the mechanisms of glycolytic oscillations in yeast. *FEBS Journal* 272, s. 2648-2660. 2005.
- Manniche S., Sprogøe K., Dalsgaard P.W., Christophersen, S.C., Larsen T.O.: Karnatakafurans A and B: Two dibenzofurans isolated from the fungus *Aspergillus karnatakensis*. *Journal of Natural Products* 67, s. 2111-2112. 2004.
- McDonough M.A., Kadirvelraj R., Harris P.H., Poulsen J.-C.N., Larsen, S.: Rhamnogalacturonan lyase reveals a unique three-domain modular structure for polysaccharide lyase family 4. *FEBS Letters* 565, s. 188-194. 2004.
- McIlroy S.P., Cló, E., Nicolajsen, L., Frederiksen P.K., Nielsen C.B., Mikkelsen, K.V., Gothelf K.V., Ogilby P.R.: Two-photon photosensitized production of singlet oxygen: Sensitizers with phenylene-ethynylene-based chromophores. *Journal of Organic Chemistry* 70, s. 1134-1146. 2005.
- Mossin S.L., Sørensen H.O., Weihe, H., Glerup J., Søtofte I.: Manganese (III) cyclam complexes with aqua, iodo, nitrito, perchlorato and acetic acid/acetato axial ligands. *Inorganica Chimica Acta* 358, s. 1096-1106. 2005.
- Moth-Poulsen K., Patrone L., Stühr-Hansen N., Christensen, J.B., Bourgoin J.P., Bjørnholm, T.: Probing the effects of conjugation path on the electronic transmission through single molecules using scanning tunneling microscopy. *NANO Letters* 5(4), s. 783-785. 2005.
- Møller L.B., Bukrinsky J.T., Mølgaard A., Paulsen M., Lund C., Tümer Z., Larsen, S., Horn N.: Identification and analysis of 21 novel disease-causing amino acid substitutions in the conserved part of ATP7A. *Human Mutation* 26, s. 84-93. 2005.
- Mønsted L., Mønsted O.: Metal ion catalysis of natural products transformations. Novel aldopentose disproportionation reactions catalyzed by rhodium(III). *Inorganic Chemistry* 44, s. 1950-1954. 2005.
- Nelson R., Sawaya M.R., Balbirnie M., Madsen A.Ø., Riekel C., Grothe R., Eisenberg D.: Structure of the cross-β spine of amyloid-like fibrils. *Nature* 435 (7043), s. 773-778. 2005.
- Nielsen, C.B., Bjørnholm, T.: Structure-property relations of regiosymmetrical 3,4-dioxy-functionalized polythiophenes. *Macromolecules* 38, s. 10379-10387. 2005.
- Nielsen K.T., Bechgaard, K., Krebs F.C.: Removal of palladium nanoparticles from polymer materials. *Macromolecules* 38(3), s. 658-659. 2005.
- Nielsen, M.B., Diederich F.: Conjugated oligoenynes based on diethynylethene units. *Chemical Reviews* 105, s. 1837-1867. 2005.
- Nielsen, M.B., Petersen J.C., Thorup N., Jessing M., Andersson A.S., Jepsen A.S., Gisselbrecht J-P., Boudon C., Gross M.: Acetylenic dithiafulvene derived donor-π-acceptor dyads: synthesis, electrochemistry and non-linear optical properties. *Journal of Materials Chemistry* 15, s. 2599-2605. 2005.
- Nielsen, O.F.: Raman Spectroscopy. i: Methods for Structural Analysis of Protein Pharmaceuticals s. 167-198. W. Jiskoot and Daan J.A. Crommelin (eds.). American Association of Pharmaceutical Scientists, Arlington, VA 2005.
- Nielsen S.B., Sølling, T.I.: Are conical intersections responsible for the ultrafast processes of adenine, protonated adenine, and the corresponding nucleosides? *ChemPhysChem* 6, s. 1276-1281. 2005.
- Nielsen S.B., Øiestad Å.M.L., Bojesen, G., Uggerud E.: Binding of molecular oxygen and alkenes to coordinatively unsaturated bipyridinium metal complexes in the

- gas phase. *International Journal of Mass Spectrometry* 243, s. 231-239. 2005.
- Norrman, K., Sjølling, T.I., McMahon, T.B.: Isomerization of the protonated acetone dimer in the gas phase. *Journal of Mass Spectrometry* 40, s. 1076-1087. 2005.
- Nørgaard K., Bjørnholm, T.: Supramolecular chemistry on water – towards self-assembling molecular electronic circuitry. *Chemical Communications* (14), s. 1812-1823. 2005.
- Nørgaard K., Jeppesen J.O., Laursen, B.W., Simonsen J.B., Weygand M.J., Kjær K., Stoddart J.F., Bjørnholm, T.: Evidence of strong hydration and significant tilt of amphiphilic [2]rotaxane molecules in Langmuir films studied by synchrotron X-ray reflectivity. *Journal of Physical Chemistry B* 109, s. 1063-1066. 2005.
- Nørgaard K., Laursen, B.W., Nygaard S., Kjær K., Tseng H.-R., Flood A.H., Stoddart J.F., Bjørnholm, T.: Structural Evidence of Mechanical Shuttling in Condensed Monolayers of Bistable Rotaxane Molecules. *Angewandte Chemie International Edition* 117, s. 7197-7201. 2005.
- Olsen A.N., Ernst, H.A., Lo Leggio, L., Skriver .K.: Dna-binding specificity and molecular functions of NAC transcription factors. *Plant Science* 169, s. 785-797. 2005.
- Olsen A.N., Ernst H.A., Lo Leggio, L., Skriver K.: NAC transcription factors: structurally distinct, functionally diverse. *Trends in Plant Science* 10(2), s. 79-87. 2005.
- Overy D.P., Larsen T.O., Dalsgaard P.W., Frydenvang K., Phipps R., Munro M.H.G., Christophersen, S.C.: Andrastin A and barceloneic acid metabolites, protein farnesyl transferase inhibitors from *Penicillium albocoremium*: chemotaxonomic significance and pathological implications. *Mycological Research* 109, s. 1243-1249. 2005.
- Pittelkow M., Boas U., Jessing M., Jensen K.J., Christensen, J.B.: Role of the *peri*-effect in synthesis and reactivity of highly substituted naphthaldehydes: a novel backbone amide linker for solid-phase synthesis. *Organic & Biomolecular Chemistry* 3, s. 508-514. 2005.
- Pittelkow M., Christensen, J.B.: Convergent syntheses of internally branched PAMAM dendrimers. *Organic Letters* 7(7), s. 1295-1298. 2005.
- Pittelkow M., Christensen, J.B., Sjølling, T.I.: Substituent effects on the stability of extended benzylic carbocations: a computational study of conjugation. *Organic & Biomolecular Chemistry* 3, s. 2441-2449. 2005.
- Pittelkow M., Nielsen C.B., Broeren M.A., van Dongen J.L.J., van Genderen M.H.P., Meijer E.W., Christensen, J.B.: Molecular recognition: Comparative study of a tunable host-guest system by using a fluorescent model system and collision-induced dissociation mass spectrometry on dendrimers. *Chemistry – A European Journal* 11, s. 5126-5135. 2005.
- Poulsen, A.K., Lauritsen, F.R., Olsen L.F.: Sustained glycolytic oscillations – no need for cyanide. *FEMS Microbiology Letters* 236, s. 261-266. 2004.
- Provasi P.F., Aucar G.A., Sanchez M., Alkorta I., Elguero J., Sauer S.P.A.: Interaction energies and NMR indirect nuclear spin-spin coupling constants in linear HCN and HNC complexes. *Journal of Physical Chemistry A* 109, s. 6555-6564. 2005.
- Rae A.D., Mossin S.L., Sørensen H.O.: Structure refinement of a twinned pseudo-symmetric crystal of $[\text{Mn}(\text{C}_{10}\text{H}_{24}\text{N}_4)(\text{NCO})_2]^+ \cdot \text{ClO}_4^-$. *Acta Crystallographica B* 61, s. 407-417. 2005.
- Raunak, Babu B.R., Sørensen M.D., Parmar V.S., Harrit, N., Wengel J.: Oligodeoxynucleotides containing α -L-ribo configured LNA-type C-aryl nucleotides. *Organic & Biomolecular Chemistry* 2, s. 80-89. 2004.
- Riis, E.P., Larsen, S.: 2-(1-Naphthyl)propionic acid. *Acta Crystallographica, Section E: Structure Reports Online* E61, s. o1396-o1397. 2005.
- Rosenbohm C., Pedersen D.S., Frieden M., Jensen F.R., Arent S., Larsen, S., Koch T.: LNA guanine and 2,6-diaminopurine. Synthesis, characterization and hybridization properties of LNA 2,6-diaminopurine containing oligonucleotides. *Bioorganic & Medicinal Chemistry* 12, s. 2385-2396. 2004.
- Rosenbohm E., Vogt R., Scheer V., Nielsen, O.J., Dreiseidler A., Baumbach G., Imhof D., Baltensperger U., Fuchs J., Jaeschke W.: Particular size distributions and mass measured at a motorway during the BAB II campaign. *Atmospheric Environment* 39, s. 5696-5709. 2005.
- Rosenørn T., Johnson M.S., Langer S.: (eds.). *The Sixth Informal Conference on Atmospheric and Molecular Science*. HCØ-Tryk, Copenhagen 2005.
- Sporring S., Bøwadt S., Svensmark B., Björklund E.: Comprehensive comparison of classic Soxhlet extraction with Soxtec extraction, ultrasonication extraction, supercritical fluid extraction, microwave assisted extraction and accelerated solvent extraction for the determination of polychlorinated biphenyls in soil. *Journal of Chromatography A* 1090 (1-2), s. 1-9. 2005.
- Sprogøe K., Manniche S., Larsen T.O., Christophersen, S.C.: Janoxepin and brevicompanine B: antiplasmodial metabolites from the fungus *Aspergillus janus*. *Tetrahedron* 61, s. 8718-8721. 2005.
- Stabel J.R., Johnson M.S., Langer S.: Rate coefficients for the gas-phase reaction of isoprene with NO_3 and NO_2 . *International Journal of Chemical Kinetics* 37, s. 57-65. 2005.
- Stuhr-Hansen N., Sørensen J.K., Moth-Poulsen K., Christensen, J.B., Bjørnholm, T., Nielsen, M.B.: Synthetic protocols and building blocks for molecular electronics. *Tetrahedron* 61, s. 12288-12295. 2005.
- Sylvester-Hvid, K.O., Mikkelsen, K.V., Nymand T.M., Åstrand P.-O.: Refractive index of liquid water in different solvent models. *Journal of Physical Chemistry A* 109, s. 905-914. 2005.
- Sørensen H.O., Magnussen M., Stuhr-Hansen N.: (*E,E,E*)-1,3,5-Tris[4-(acetylsulfanyl)styryl]benzene toluene hemisolvate. *Acta Crystallographica C* 61, s. 503-505. 2005.
- Tant J., Geerts Y.H., Lehmann M., De Cupere V., Zucchi G., Laursen, B.W., Bjørnholm, T., Lemaure V., Marcq V., Burquel A., Hennebicq E., Gardebien F., Viville P., Beljonne D., Lazzaroni R., Cornil J.: Liquid Crystalline Metal-Free Phthalocyanines Designed for Charge and Exciton Transport. *Journal of Physical Chemistry B* 109, s. 20315-20323. 2005.
- Toxværd S.: Droplet Formation in a Ternary-Fluid Mixture: Spontaneous Emulsion and Micelle Formation. *Journal of Physical Chemistry A* 108, s. 8641-8645. 2004.
- Toxværd S.: Origin of homochirality in biological systems. *International Journal of Astrobiology* 4, s. 43-48. 2005.
- Tyson D.S., Fabrizio E.F., Panzner M.J., Kinder J.D., Buisson J-P., Christensen, J.B., Meador M.A.: Synthesis, characterization, and optical properties of a cyano-functionalized 2,3,7,8-tetraaryl-1,6-dioxapyrene. *Journal of*

- Photochemistry and Photobiology A: Chemistry 172, s. 97-107. 2005.
- Velders, G.J.M., Madronich, S., Clerbaux, C., Derwent, R., Grutter, M., Hauglustaine, D., Incekic, S., Ko, M., Libre, J.-M., Nielsen, O.J., Stordal, F., Zhu, T.: Chemical and Radiative Effects of Halocarbons and Their Replacement Compounds. i: IPCC special report on "Safeguarding the ozone layer and the global climate system" s. 133-180. Cambridge University Press, UK 2005.
- Willemoës M., Mølgaard A., Johansson, E.H., Martinussen J.: Lid L11 of the glutamine amidotransferase domain of CTP synthase mediates allosteric GTP activation of glutaminase activity. FEBS Journal 272, s. 856-864. 2005.
- Xu F., Guo Q., Møller, P.J.: Vibrational spectroscopy study of H₂O on Pd/MgO(100) films. Journal of Physical Chemistry B 19, s. 9517-9521. 2005.
- Zheng K., Yu Y., Guo, Q., Liu S., Wang, E.G., Xu F., Møller, P.J.: Coverage-dependent dissociation of H₂O on Pd/MgO(100)/Mo(100). Journal of Physics: Condensed Matter 17, s. 3073-3081. 2005.

Studienævnet for De Kemiske Fag (Kemi og Miljøkemi)

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af følgende lærermedlemmer Ole Hammerich (formand og studieleder), Lars Henriksen, Matthew S. Johnson, Ole Mønsted (vicestudieleder) og Stephan P.A. Sauer. Axel Hunding har siden marts 2005 fungeret som suppleant for Stephan P.A. Sauer. Studentermedlemmerne er Heidi Falden (næstformand), Helle Frandsen, Michael Metzler, Solveig Gaarn Olesen og Sonja Rosenlund. Peter Bæch Abrahamsen har i perioden marts-september fungeret som suppleant for Helle Frandsen og fra september som suppleant for Sonja Rosenlund, der udtrådte af studienævnet. Christian Schack Pedersen har siden september fungeret som suppleant for Solveig Gaarn Olesen. Studievejlederne er Kari Bjerke Sørensen, Niels Højsgaard Jørgensen og sekretær er Charlotte Sand.

Niels Wessel Larsen har overtaget Stephan S.A. Sauers hverv som mentor for nye adjunker. Matthew S. Johnson er studienævnets repræsentant i Fællesrådet for Miljøkemi, der koordinerer samarbejdet mellem KU, DFU, KVL og DTU om hovedfag i miljøkemi.

Beretning

Der har i 2005 været afholdt 7 ordinære møder i studienævnet. Hovedoverskrifterne har fortsat været implementeringen af den nye studieordning for bacheloruddannelserne i de kemiske fag og arbejdet med de nye studieordninger for kandidatuddannelserne i hhv. kemi og miljøkemi. Kemistudienævnet har derudover deltaget i en række høringer, fx om Adgangs bekendtgørelsen og forslag til ny karakterskala.

Den nye studieordning for bacheloruddannelserne, der trådte i kraft i 2004 er blevet justeret i forhold til den nye Uddannelses bekendtgørelse, herunder indførelse af kravet om obligatorisk tilvalg. Endvidere er reevalueringsformerne nu eksplicit indskrevet for samtlige studieelementer. Af hensyn til de studerende, der har påbegyndt deres uddannelse før 1. september 2004 under den tidligere semesterbaserede studieordning, er der tidligere vedtaget en række overgangsordninger efter princippet gammel-vin-på-nye-flasker, dvs. at de tidligere andet- og tredjeårskurser i studieåret 2004/2005, undervises i blokstrukturen med uændret indhold og omfang. Disse ordninger er videreført for 2005/2006, som er tredje år for den sidste årgang studeren-

de, der påbegyndte deres uddannelse efter gammel studieordning.

Erfaringerne med den nye studieordning er nu ved at indløbe. En sammenligning mellem årgang 2002 (gammel studieordning) og årgang 2004 (ny studieordning) viser, at gennemførelsen af første studieår er steget markant fra 47 % til 82%.

Sideløbende med implementeringen af den nye bachelorstudieordning har Kemistudienævnet påbegyndt arbejdet med nye studieordninger for kandidatuddannelserne i kemi og miljøkemi. For at fremme gennemførelsesprocenten og nedsætte studietiden er der for kandidatuddannelserne vedtaget og indført en række administrative stramninger, som bl.a. omfatter, at de studerende følges tættere af studielederen.

Søgningen til de kemiske fag blev markant forbedret i 2005, hvor optaget opgjort pr. 1. oktober var 88 % større end året før. Denne markante forøgelse gav anledning til en helsides omtale i Jyllandsposten (29.08.2005) af kemiuddannelserne ved KU. Med henblik på at undersøge de mulige årsager til den store fremgang er de nye studerende blevet omhyggeligt interviewet. Resultaterne af denne interviewundersøgelse indgår nu i Kemisk Instituts Informationsudvalgs udarbejdelse af en strategi for rekruttering af studerende.

Kemistudienævnet har medvirket ved afholdelsen af Åbent Hus, der i 2005 havde 31 deltagere til de to præsentationer om kemi, hvilket er en fremgang i forhold til 2004, og der er udarbejdet en ny brochure om kemistudierne ved Københavns Universitet.

Kemiuddannelserne i Danmark og Storbritannien skal underkastes en komparativ evaluering i regi af Evalueringsinstituttet (EVA). Studielederen og Institutlederen har deltaget i en række indledende møder arrangeret af EVA i denne anledning.

Studielederen har i 2005

Været bestyrelsesformand i Center for Naturfagernes Didaktik.

Deltaget i Rektorkollegiets seminar om Bologna-procesen.

Holdt møde med Kemisk Instituts Advisory Board og herunder orienteret om den nye studiestruktur.

Været medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets styregruppe vedrørende efter- og videreuddannelse

Skrevet i Universitetsavisen om undervisningsprog "dansk eller engelsk?", og i et festskrift udgivet i anledning af Kemilærerforeningens 25-års-jubilæum om "den perfekte kemistuderende?".

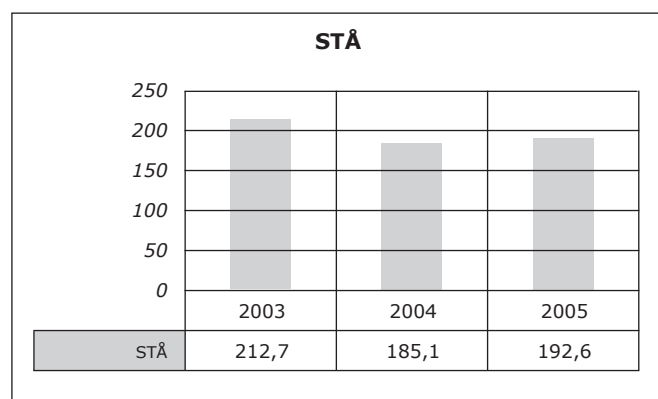

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivetsområder						I alt
	Kemi	Matematik	Fysik	Biologi	Øvr. naturvid.	Merit-overført	
Kemi	79,0	5,4	2,7	1,5	1,1	6,5	96,1
Miljøkemi	10,5			0,4	0,3	2,9	14,1
Biokemi	68,2						
Fysik	25,5						
Biologi	2,9						
Matematik	2,2						
Datalogi	1,4						
Meritstuderende	1,9						
Gæstestuderende	1,1						
I alt	192,6						
Åben uddannelse	1,7						

STÅ 2003-2005

Studieleder Ole Hammerich

Niels Bohr Institutet

Ledelse pr. 1.2.2005

Institutet ledes af institutleder John Renner Hansen og viceinstitutleder Poul Olesen.

Bestyrelsen

John Renner Hansen (formand), Poul Henrik Damgaard, Per Hedegård, Jens Hjorth, Bent Neumann Jensen, rektor Carl P. Knudsen, Helsingør Gymnasium, underdirektør Christian Larsen, OFS I/S, Mette Lund, Toke Lund-Hansen, Klaus Mosegaard, Jesper Skottfelt.

De 12 forskningsgrupper

Kosmologi-centeret, forskningsleder Jens Hjorth; Stjerner og Galaxers Astrofysik, forskningsleder Jens Viggo Clausen; Numerisk Astrofysik, forskningsleder Åke Nordlund; Is og Klima, forskningsleder Dorthe Dahl-Jensen; Teoretisk Geofysik og Planetfysik, forskningsleder Klaus Mosegaard; Meteorologi, Oceanografi og Geodæsi, forskningsleder Carl Christian Tscherning; Teoretisk Mange-legeme Fysik, forskningsleder Karsten Flensberg; Eksperimentel Nanofysik, forskningsleder Robert Feidenhans'l; Teoretisk Subatomar Fysik og Kosmologi, forskningsleder Poul Henrik Damgaard; Eksperimentel Subatomar Fysik, forskningsleder Hans Bøggild; Bio-kompleksitet, forskningsleder Mogens Høgh Jensen; Atomfysik og Kvanteoptik, forskningsleder Eugene Polzik.

Forskningsudvalg

Poul Olesen (formand), Poul Henrik Damgaard, Robert Feidenhans'l, Jens Hjorth, Klaus Mosegaard.

Undervisningsudvalg

Thomas Døssing (formand), Jeppe Resen Amossen, Karsten Flensberg, Karina Jørgensen, Kaspar Hewitt Klønø, Rune Høirup Madsen, Andreas Vejrbæk Mønster, Lene Broeng Oddershede, Kristian Pedersen, Christian Stockholm Poulsgaard, Anders Mortensen Svensson.

Ph.d.-udvalg

Robert Feidenhans'l (formand), Mogens Dam, Johan Peter Uldall Fynbo, Thomas Rainer Heimburg, Christine Schøtt Hvidberg, Sune Olander Rasmussen.

Kollokvieudvalg

Niels Obers (formand), Peter Ditlevsen, Torsten Neubert, Kristian Pedersen, Olav Syljuåsen, Jesper Nygård.

Biblioteksudvalg

Per Rex Christensen (formand), Lisbeth Dilling, Lone Beate Gross, Aksel Gerhard Walløe Hansen, John Hertz, Jens Jensen, Uffe Graae Jørgensen, Ole Carsten Ulfbeck.

Samarbejdsudvalg

John Renner Hansen (formand), Bine Winther, Thomas Døssing, Henning Hundahl, Poul Olesen, Arne Lindahl, Bjarne Andresen, Fin Hansen, Inger Jensen, Hanne Christensen, Erik Grønbæk Jacobsen.

Adresse

Blegdamsvej 17
2100 København Ø
Telefon 35 32 52 09
Fax 35 32 50 16
info@nbi.dk
www.nbi.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Medarbejderne ved Niels Bohr Institutet oplevede i 2005 nok de største strukturelle forandringer i instituttets historie, forandringer som er begrundet i tilpasningen til den nye universitetslov, de nye administrative systemer – KU2005, og ikke mindst ønsket om at smidiggøre forskernes hverdag. Omlæggningerne blev udarbejdet i dialog med alle instituttets medarbejdergrupper og derefter godkendt af instituttets bestyrelse på det sidste møde i 2004. De væsentligste ændringer har været:

De fire afdelinger er erstattet af 12 forskningsgrupper, hver med et selvstændigt budget. Budgettet tildeles som en ramme på baggrund af antallet af faste VIP, gruppens evne til at uddanne kandidater og tiltrække ph.d.-studerende, samt i hvor høj grad medarbejderne har været i stand til at tiltrække ekstern finansiering. Grupperne betjenes af gruppe-sekretærer, som er placeret ude blandt de videnskabelige medarbejdere.

Personale- og økonomiadministrationen samt journalen er samlet på et sted, tæt på institutlederen og administrationschefen. Kommunikation mellem en forskningsgruppe og den centrale administration sker hovedsageligt gennem gruppe-sekretæren, som derved bliver en meget central person for grupperes dagligdag.

Administrationen, mekaniske og elektroniske værksteder, it, bibliotek og kommunikation er defineret som funktioner med hver sin daglige leder. Derved opnås en meget flad organisation, hvor enhver medarbejder højst har en person mellem sig og institutlederen.

Institutet skiftede navn fra Niels Bohr Institutet for Astronomi, Fysik og Geofysik, NBIFAFG, til Niels Bohr Institutet, NBI. Stavemåden med enkelt "t" blev bibeholdt.

En ny IT-ledelsesstruktur er blevet oprettet. Den lægger op til et samspil mellem to enheder. Den første enhed, referencegruppen eller ITr, repræsenterer primært brugernes interesser, og varetager overordnede opgaver, såsom ledelseskontakt, information, herunder udformning af strategier og politikker. Den anden enhed er systemgruppen, ITg. Den er ansvarlig for den tekniske infrastruktur, herunder drift og systemudvikling og netværk.

Hovedopgaven har i det forløbne år været integrering af den nye gruppestruktur uden afdelinger. Der forventes større fleksibilitet med hensyn til udveksling af personale, viden og computerservices mellem instituttets tre huse. Integreringen forventes i det væsentlige afsluttet i løbet af det kommende år. En vigtig del af integrationen bliver en erstatning af alle Windows servere med Linux servere, for at opnå større stabilitet, interoperabilitet og sikkerhed.

Institutet har igen i 2005 markeret sig centralt inden for alle dets forskningsområder, nationalt såvel som internationalt. Den 29. november markerede vi åbningen af tre nye centre; Models og Life (biofysik), Illuminating the Dark Universe (astrofysik) og Molecular Movies (strålingsfy-

sik). Centrene er finansieret i fem år med bevillinger fra Danmarks Grundforskningsfond. Det allerede eksisterende grundforskningscenter QUANTOP (kvanteoptik og –information), blev forlænget for en femårig periode, fra 1. juni 2006. QUANTOP er delt mellem NBI og Institut for Fysik og Astronomi, Aarhus Universitet. Ud over de fire grundforskningscentre er instituttet vært for 6 centre, støttet af FNU, Carlsberg og Villum Kann Rasmussen.

I 2005 blev formidlingen til den brede offentlighed atter styrket, med mange bidrag i både den trykte og den elektroniske presse. Der har været mange offentlige arrangementer med det formål at præsentere instituttet for den brede offentlighed, fx deltagelse i Københavns Kulturnat, arrangementer for industrivirksomheder og undervisere ved gymnasier og seminarier, foredrag på skoler og i oplysningsforbund.

Det var en speciel glæde for instituttet, at lektor Anja Andersen i efteråret blev tildelt den nye, europæiske Descartes-pris i forskningsformidling.

Den nye studiestruktur har nu været prøvet i et år, og erfaringerne giver mulighed for justeringer, som kan bidrage til en bedre uddannelse, og til en højere gennemførelsesprocent. I den forbindelse har instituttet nedsat tre arbejdsgrupper, med det formål at analysere muligheden for at øge optaget fra danske institutioner, fra udenlandske universiteter og øge gennemførelsesprocenten.

Kosmologigruppen

1. Instrumentcenter for Dansk Astrofysik

Det nationale center, Instrumentcenter for Dansk Astrofysik (IDA), er finansieret af FNU 2004-2007. IDA's hovedopgave er at optimere dansk udnyttelse af rum- og jordbaserede større forskningsinfrastrukturer, bl.a. ved at støtte forskeruddannelse i observationel astrofysik, og ved at koordinere og støtte instrumentudvikling til jordbaserede teleskoper. Desuden har IDA en national koordinerende rolle for dansk astrofysik, f.eks. gennem afholdelse af nationale møder og tilskyndelse til national koordinering af undervisning og formidling. (IDA ledes af J. Hjorth og har K. Pedersen som videnskabelig administrator og M. Bentzen som sekretær (www.astrofysik.dk)).

2. Dark Cosmology Centre

Danmarks Grundforskningsfonds Center for Kosmologi "Dark Cosmology Centre" (DARK) åbnede 1.9.2005, og er finansieret i foreløbigt 5 år. DARK fokuserer på universets ukendte hovedbestanddele, "mørk energi" og "mørkt stof", ved studier af "kosmiske fyrtårne" som gammaglimt og supernovaer, der kan observeres på selv meget store afstande. Herved kan universets geometri og udvikling kortlægges. Et andet hovedtema er dannelsen af de første objekter i universet, der bl.a. studeres ved at observere fjerne galakser. Vi undersøger den rolle, som kosmisk støv spiller for dannelse af de første stjerner (direktør for DARK er J. Hjorth, i ledelsesgruppen sidder A.C. Andersen, J.P.U. Fynbo, K. Pedersen, J. Sollerman og D. Watson og sekretær er J.L. Jensen (www.astro.ku.dk/dark)).

3. Gammaglimt

Et primært forskningsprojekt er studiet af gammaglimt med såkaldte 'target-of-opportunity' observationer med teleskoper på La Palma (det Nordisk Optiske Teleskop på en af de Kanariske øer), i Chile (det Europæiske Syd Obser-

vatorium) og fra rummet (Hubble, Chandra, og Swift teleskoperne).

Gruppen har kortlagt oprindelsen af kortvarige gammaglimt, efter de har været et mysterium i 35 år (udnævnt til #4 Breakthrough of the Year 2005 af Science Magazine og vigtigste danske forskningsgennembrud i 2005 af Ingeniøren), rapporteret i 3 Nature-artikler (hvoraf én rapporterer opdagelsen af synligt lys fra et kort gammaglimt, ledet af gruppen) og to Letters til Astrophysical Journal. Det menes nu, at korte gammaglimt kommer fra sammensmeltning af neutronstjerner eller sorte huller i fjerne galakser.

Gruppens arbejde har desuden, været afgørende for bestemmelsen af middel-rødforskydningen for gammaglimt ($z_{\text{middel}}=2.8$). Hermed er det etableret, at gammaglimt er fremragende kilder til at spore stjernedannelse i det helt tidlige Univers.

4. Røntgenobservationer

Observationer med Chandra-røntgenteleskopet af 2 tunge, Mælkevejs-lignende galakser har for første gang afsløret en millioner grader varm "atmosfære" omkring den tungeste af galakserne. Dette er en standard forudsigtelse fra modeller for galaksedannelse, som først nu er blevet bekræftet. Dermed er en vigtig brik, i forståelsen af hvordan galakser som Mælkevejen dannes, faldet på plads.

En del af et ph.d.-projekt, udført i samarbejde med Danmarks Rumcenter, er deltagelsen i ballonflyvning og efterfølgende data analyse af High Energy Focusing Telescope (HEFT) røntgenteleskopet.

5. Fjerne galakser og galaksedannelse

I studiet af galaksedannelse i det tidlige Univers benyttes observationer af Lyman- α emissionslinjen fra neutralt brint. Det vigtigste resultat i 2005 var detektion af en 'Lyman- α blob' i det såkaldte GOODS-Syd felt. Dette felt er observeret i stort set hele det elektromagnetiske spektrum med hidtil uset følsomhed. Alligevel er det nævnte objekt kun detekteret i Lyman- α emissionslinjen. Dette tyder på, at objektet er den allertidligste fase af en galakse under dannelse. Gassen er endnu ved at trække sig sammen idet selve Lyman- α emissionen udgør den kølemekanisme, der tillader kollaps.

6. Numeriske simuleringer af galakser og galaksgrupper

Der er simuleret galaksgrupper med henblik på forståelsen af "fossile grupper". Fra numeriske modeller af individuelle galakser er beregnet udviklingen af den såkaldte Tully-Fisher relation for spiralgalakser, og sammenlignet med observationer. Lyman- α emissionen fra gassen omkring galakser under dannelse er blevet beregnet, for at forstå 'Lyman- α blobs'. Transporten af hydrogen og heliumioniserende stråling ud af galakser er blevet beregnet med henblik på forståelsen af Universets "reionisation" (A.C. Andersen, T. Davis, C. Feron, J.P.U. Fynbo, T. Haugbølle, C.B. Heddal, J. Hjorth, P. Jakobsson, B.L. Jensen, H.E. Jørgensen, K.K. Madsen, K. Nilsson, H. Pedersen, K. Pedersen, J. Sollerman, J. Sommer-Larsen, M. Stritzinger, C. Thöne, D. Watson, D. Xu).

Stjerner og galakser

Stjernedannelse er et forskningsfelt i hastig fremgang, herunder studier af stjernedannende molekylskyer i Mælkevejen. Udviklingen af metoder til afstandsbestemmelse for

skyerne er fortsat og vil bidrage til bestemmelse af skyernes rumlige fordeling. Om nogle år får danske forskere, gennem ESO-medlemskabet, adgang til Atacama Large Millimeter Array (ALMA), som vil give helt nye muligheder for udforskningen af bl.a. stjernedannelse, og forberedelse af ALMA-projekter forventes, at få en stigende betydning.

Et stort program med ESO's VLT til grundstofanalyse af de første generationer stjerner i Mælkevejens halo er fortsat. En analyse af CNO-produktion og ikke-klassiske blandingsmekanismer i halo-stjerner, og analyser af stjernernes indhold af kulstof-isotoper og af de tungeste grundstoffer, er færdiggjort. En analyse af lithium-indholdet i de tidligste stjerner er også afsluttet; resultaterne er i signifikant uoverensstemmelse med gængse modeller for Big Bang.

Pulserende stjerner, dobbeltstjerner og stjernehobe er særligt velegnede til i samspil med teoretiske stjernemodelberegninger, at forfine kendskabet til de fysiske processer, der er bestemmede for stjerners struktur og udvikling.

WIRE-satellitten foretager lange observationsserier af udvalgte pulserende stjerner med stor nøjagtighed, og disse er brugt til at finde svingningsmønstre for den sølignende, klare stjerne Procyon A, udvalgte delta Scuti stjerner og tunge B-type stjerner. Mønstrene kan give detaljerede oplysninger om stjernernes indre struktur.

Formørkelsesvariable dobbeltstjerner, hvor begge komponenter er synlige i det kombinerede spektrum, er hovedkilden til nøjagtige masser, radier og lysstyrker for stjerner. Analysen af et stort antal nyopdagede sol-type dobbeltstjerner er fortsat, og der er gennemført detaljerede bestemmelser af absolutte dimensioner for tre vigtige systemer med F-type komponenter.

Studier af dobbeltstjerne i åbne stjernehobe er intensive. En afsluttet analyse af Systemet DW Car i den unge hob Cr288, har givet nogle af de bedste masse- og radiusbestemmelser for tunge stjerner, og hobens alder og afstand er fastlagt. For tre ældre åbne hobe er bestemmelse af "turn-off"-massen ud fra dobbeltstjerner fortsat. Formålet er at teste helt nye teoretiske stjernemodeller, samt at fastlægge hobenes aldre og afstande præcist.

Mælkevejen er en prototype på de spiralgalakser, som findes overalt i universet. Solens placering i selve Mælkevejens skive er et godt udgangspunkt for studier af alder og grundstofsammensætning i skivens stjerner og gasskyer, hvorved der kan opnås en dybtgående forståelse af de fysiske processer ved galakseres dannelse og udvikling. Resultaterne fra et publiceret studie af grundstofindhold, aldre og kinematik for ca. 17.000 stjerner nær Solen, er blevet analyseret med avancerede dynamiske modeller. Der er herved identificeret stjernegrupper, der kan stamme fra dværggalakser, som er opslugt af Mælkevejen under dens udvikling. Der er endvidere arbejdet med kontrol og forbedring af kalibreringer til bestemmelse af stjerners aldre og metalindhold.

I samarbejde mellem Carlsberg meridiankredsen (CAMC) og Brorfelde Schmidt Teleskopet gennemføres bestemmelse af nøjagtige positioner for svage stjerner på den nordlige himmel til brug for studier af Mælkevejen. De endelige CAMC-kataloger er under publikation, og der er arbejdet videre med færdiggørelsen af Brorfelde delen.

ESA's GAIA-mission, som forventes opsendt i 2011, skal bestemme positioner, parallakser og egenbevægelser for op imod én milliard stjerner og radialhastigheder for nogle hundrede millioner stjerner, samt foretage fotometri-

ske målinger til bestemmelse af kildernes astrofysiske egenskaber. Der bidrages bl.a. til optimal udnyttelse af CCD-detektorerne, til løsning af opgaver omkring interstellar ekstinktion, til forberedelse af datareduktionen og til definition af det fotometriske system; en afsluttende artikel er under publikation.

Arbejdet med WINGS gennemmønstringen (Wide-field Nearby Galaxy-cluster Survey), der etablerer et lokalt sample af galaksehobe er fortsat, og den første artikel er under publikation. En række arbejder, bl.a. om sub-clustering og "scaling-relations" er i gang (J. Andersen, K. Augustesen, H. Bruntt, J.M. Carrasco, J.V. Clausen, O.H. Einicke, F. Grundahl, L. Helmer, B.E. Helt, E. Høg, H.E. Jørgensen, J. Knude, H. Lindstrøm, B. Nordstrøm, E.H. Olsen, P.K. Rasmussen, J.K. Taylor).

Numerisk Astrofysik

Ved bevillinger fra Danish Center for Scientific Computing (DSCS), og ved samarbejde omkring projekter som udføres på amerikanske supercomputercentre, (NCSA i Urbana-Champaign; SDSC i San Diego, og Columbia ved NASA/Ames), har gruppen Numerisk Astrofysik adgang til supercomputerressourcer i verdensklasse. Sådanne ressourcer gør det muligt at opstille og afprøve realistiske modeller for bl.a. galaksedannelse, stjernedannelse, og planetdannelse, samt at studere fundamentale fysiske processer af særlig betydning for astrofysikken.

Gruppen har i 2005 gjort vigtige fremskridt inden for disse forskningsfelter. Der er fremstillet forbedrede modeller for galaksedannelse, der er fundet en forklaring på empirisk kendte forhold ved stjernedannelse, og der er foreslået et helt nyt paradigme for planetdannelse. En af gruppen tidligere foreslået forklaringsmodel for opvarmningen af solens korona er med succes efterprøvet kvantitativt, og studier af hvordan astrofysiske magnetfelter opstår og transporteres er gået videre. Der er påvist at den beregnede udstråling fra plasmachok kan forklare den observerede udstråling fra den s.k. 'efterglød' af gammaglimt, og der er udviklet en ny og meget effektiv metode til parallel-beregning af energitransport ved stråling. Her nedenfor beskrives nogle af disse fremskridt i yderligere detaljer:

Galaksehobe er de største enkelt-strukturer i universet, bestående af op til tusinder af enkelt galakser, der bevæger sig mellem hinanden i det kombinerede tyngdefelt fra andre galakser, fra varm gas i hoben, og fra det mørke stof. Den varme gas har temperaturer på 10-100 millioner grader, og indeholder store mængder af tunge grundstoffer, som silicium og jern, i en koncentration på ca. 1/3 af solens. Disse tunge grundstoffer er blevet produceret af stjerner i hobens galakser, og derefter drevet ud i den varme gas vha. såkaldte galaktiske supervinde.

Kun i de seneste år har det været muligt at konstruere modeller for dannelsen og udviklingen af galakse-hobe, hvor man ikke blot modellerer den varme gas og det mørke stof, men også følger de fysiske processer i de individuelle galakser. For at kunne modellere dette kræves store computersimuleringer. Vi har udviklet sådanne banebrydende modeller, og har i 2005 haft fokus på tre områder: Vi har reproduceret 1) mængden af tunge grundstoffer i den varme gas, og 2) egenskaberne for de enkelte galakser i hobene, specielt den såkaldte 'røde sekvens'. Yderligere har vi 3) forudsagt egenskaberne for de stjerner, som findes mellem galakserne i hobene.

Vi har videre simuleret galakse-grupper, med henblik på forståelsen af såkaldte 'fossile grupper'. Numeriske modeller af individuelle galakser er blevet analyseret for at beregne udviklingen af den såkaldte Tully-Fisher relation for spiral-galakser tilbage i tiden, og sammenligne med observationer. Lyman-alfa emissionen fra gassen omkring galakser under dannelse er blevet beregnet, for at forstå de såkaldte Ly-alfa 'blobs'. Transporten af hydrogen- og helium-ioniserende stråling ud af galakser er blevet beregnet, med henblik på forståelsen af universets 'reionisation'. Endelig beregnes udsendelse af molekylær stråling (specielt fra CO og HCN) fra unge proto-galakser, for at prøve at forklare radio, mm og sub-mm observationer af sådanne systemer.

I en række andre eksperimenter bruges solen til afprøvning af teoretiske og numeriske modeller. Solen er det astronomiske objekt, hvor man bedst kan observere en række forskellige dynamiske processer, som også er af fundamental betydning i de fleste andre astrofysiske sammenhænge. Der er her fokuseret på to forskellige aspekter. 1) Den teoretiske forståelse af måder hvorpå magnetisk energi kan frigives i stressede magnetfelter. Flere numeriske modeller er afprøvede og sammenlignede med andre modeller og analytiske analyser. 2) Det andet område omfatter en grundlæggende undersøgelse af solens magnetfelts udvikling, med speciel fokus på gennembruddet af magnetisk fluks fra solens indre op i dens tynde og meget varme korona. Der er her benyttet idealiserede numeriske modeller til at undersøge den grundlæggende fysik, der gør det muligt for magnetfeltet at gennembryde solens overflade, og ekspandere ud i den næsten plasmatomme korona (S.B.F. Dorch, K. Galsgaard, T. Haugbølle, C.B. Hededal, T. Heinemann, U.G. Jørgensen, T. Karlsson, A. Lopez-Merino, Å. Nordlund, J. Sommer-Larsen, C. Vinter).

Gennem medlemskab af European Southern Observatory (ESO), European Space Agency (ESA) og Nordic Optical Telescope Scientific Association (NOTSA) har danske astronomer adgang til enestående observationsfaciliteter på jorden og i rummet. Hertil kommer KU's 1.5 m-teleskop ved ESO i Chile og Brorfelde Schmidt Teleskopet.

En af instrumentgruppens hovedaktiviteter har været deltagelse i X-shooter projektet, en 2. generations spektrograf til ESO's Very Large Telescope (VLT). I hele 2005 er der blevet arbejdet hen mod "Final design Review", der afholdes i februar 2006, hvorefter den egentlige produktion begynder. X-shooter forventes færdig i 2008. Projektet sikrer dansk observationstid med spektrografen for de galaktiske og ekstragalaktiske forskningsgrupper.

En anden vigtig aktivitet er udvikling af detektorsystemer, hvor prototypen til en ny generations styreelektronik er blevet udviklet. Detektorsamarbejdet med Astrophysikalisches Institut Potsdam, Tyskland, og Yunnan Astronomical Observatory, Kina er fortsat.

Endnu en væsentlig aktivitet er støtte til Nordic Optical Telescope (NOT). Der er bl.a. ydet teknisk assistance til aluminisering og oplinering af hovedspejlet, opgraderingen af ALFOSC spektrografen, samt installering af detektor i det infrarøde kamera.

En nyudviklet autoguider til Indian Institute of Astrophysics, Bangalore er installeret på teleskopet i Ladakh ved to ekspeditioner i maj og september 2005. En tilsvarende autoguider til Tubitak National Observatory (TNO), Tyrkiet er bygget færdig og forventes installeret i begyndelsen af 2006. Endvidere er der foretaget modifikationer af spek-

trografen TFOSC, som blev installeret ved TNO i 2005. Endelig er der indgået samarbejdsaftale med Yunnan Astronomical Observatory om bygning af en spektrograf til dette observatoriums nye 2.4 m-teleskop.

Kontrakten mellem ESO og Københavns Universitet om driften af 1.5 m-teleskopet udløber 1. april 2006, men indtil videre forventes anvendelsen af teleskopet at fortsætte på individuel projekt-basis (J. Andersen, K. Augustesen, A.H. Jensen, T. Jeppesen, J. Klougart, H.H. Larsen, N. Michaelsen, P. Nørregaard, P.K. Rasmussen, A.N. Sørensen, D.W. Wistisen).

Is og Klima

1. Undersøgelser af NordGRIP iskernen fra Nordgrønland

Undersøgelserne af den grønlandske NordGRIP iskerne fortsætter. Iskernen, som er 3.090 m lang, er den længste iskerne som er boret i Grønland. I modsætning til de eksisterende grønlandske iskerner udgør NordGRIP iskernen en uforstyrret kontinuerlig profil af årlag hele vejen til bunden, hvor isen har en alder på omkring 123.000 år. Iskernen dækker dermed hele den sidste istid samt overgangen fra den forrige mellemistid, Eem, til den sidste istid. Denne overgang skete for ca. 115.000 år siden. Iskernen viser at Eem-tiden har været flere grader varmere end nutidige temperaturer og at overgangen til istiden var glidende og tog flere tusinde år.

Af nye resultater fra iskerneundersøgelserne kan nævnes modeller og fortolkning af de målte isotopiske og kemiske profiler i iskernerne, måling og fortolkning af iskrystallernes form, modellering i forbindelse med isens udtynding, flydning og bundsmeltning ved og omkring NordGRIP baseret på viden fra iskernerne og fra interne radio echo lag i isen. Gruppen er deltager i et nyt ESF-projekt "Resolution", hvor europæiske forskningsinstitutioner fra Sverige, Holland, Danmark, Frankrig, Storbritannien, Norge og Schweiz samarbejder for at øge forståelsen omkring de dramatiske klimasvingninger under sidste istid. Det danske bidrag vil være at studere askelag fra NordGRIP og GRIP iskernerne i tidsrummet 15.000 år før nu til 60.000 år før nu."

Gruppen er internationale partnere i et Science and Technology Science Center CreSIS, ved University of Kansas, hvor man ved brug af Radio Echo Sounding vil kortlægge Grønlands Indlandsis volumeændringer, bidraget fra hurtigt flydende gletschere og smeltning under isen ved NordGRIP.

Det videnskabelige arbejde på NordGRIP iskernen sker i internationalt samarbejde med kolleger fra Tyskland, Japan, Schweiz, Frankrig, Island, Sverige, USA og Belgien.

Iskernen er opbevaret i frysehus ved Niels Bohr Institutet, hvor vi også varetager funktionen som kurator for den omfattende iskernesamling (D. Dahl-Jensen, S.J. Johnsen, J.P. Steffensen, H.B. Clausen, C.S. Hvidberg, A. Svensson, K.K. Andersen, M.L.S. Andersen, S.B. Hansen, E. Chirillisen, A. Boas, P. Iversen, S. Sheldon).

2. EPICA Dome C- og Dronning Maud Land-iskerneboringerne i Antarktis

EPICA (European Project for Ice Coring in Antarctica) omfatter to iskerneboringer i Østantarktis. Ved Station Kohnen i Dronning Maud Land (DML) nåede boringen

den 31. december 2005 til dybden 2.685,4 m. Boringen fortsættes frem til februar 2006 og man forventer at nå bunden i dybden 2.882 m. Isen er ved tryksmeltepunktet ved bunden og dette vanskeliggør boringen tæt ved bunden. Det danske Hans Tausen-bor anvendes til boringen og den danske logger er anvendt til måling af borehullets tryk- og temperaturprofil samt hullets geometri. EPICA-boringen ved Dome C (75° S, 123° E) afsluttedes sidste år i en dybde af 3.270,2 m. Undersøgelserne af den 900.000 år gammel iskerne fra DomeC og iskernen fra DML fortsætter, og i København måler og fortolker vi de stabile ilt isotop klimaserier og kemiske profiler fra iskernerne. Undersøgelserne viser at der har været 8 istider og 7 mellemistider gennem de sidste 900.000 år, og at de niveauerne for drivhusgasser man måler gennem de sidste 900.000 år, aldrig har været så høje som dem vi har nu. EPICA-samarbejdet fortsætter blandt andet gennem en ny, 2-årig EU-kontrakt EPICA-MIS (H.B. Clausen, S.B. Hansen, D. Dahl-Jensen, S.J. Johnsen, S. Sheldon, J.P. Steffensen, M.L.S. Andersen).

3. Iskernedateringsinitiativet

Denne 5-årige bevilling fra Carlsberg startede 1. januar 2002. Målet for projektet er at etablere en absolut kronologi over de sidste 100.000 års klimabegivenheder ved stratigrafisk analyse af årlagene i de grønlandske iskerner. Året er gået med en nøje granskning af årlagsoptællingerne, samt med en detaljeret gennemgang af de fire eksisterende iskerneoptegnelser: Dye-3, GRIP, NGRIP og den amerikanske GISP2 iskerne. Vi kan nu oplyse, at sidste istids afslutning er tidsfæstet til 11.703 år (før år 2.000). I løbet af sommeren blev sidste hånd lagt på optællingen af årlag ned til 41.500 år før nu. Fra nutiden og til 8.500 år før nu er de tre iskerner Dye-3, GRIP og NGRIP synkroniseret og dateret, især ved optælling af årlag i Dye-3-iskernen.

I august afholdt vi en dateringskonference på Carlsberg Akademi med 80 deltagere fra 13 forskellige lande. Konferencen blev en stor succes, og alle deltagere udtrykte begejstring over den nye grønlandske kronologis kvalitet. Vi er overbevist om, at denne kronologi vil blive standarden for alle referencer til iskerner i mindst de næste 10 år.

Vi har fortsat samarbejdet med Karl Grönvold i Reykjavik, om de islandske tephra lag. Vi har fortsat samarbejdet med dr. Valerie Hall fra Belfast med prøver med aske fra Holocæn.

Vi har arbejdet videre med apparaturet til meget højtopløste profiler af støv, ledningsevne og natrium ioner. Vi har konstateret, at vi får brug for dette apparatur til bestemmelse af årlagene i NGRIP iskernen i lagene ældre end 60.000 år. Apparaturet er nu under opbygning i sin endelige form (S.J. Johnsen, J.P. Steffensen, D. Dahl-Jensen, H.B. Clausen, A. Svensson, K. K. Andersen, M.L.S Andersen, M. Bigler).

4. Dna fra gammelt biologisk materiale

Siden april 2005 er dna-folkene under Eske Willerslev blevet en del af Is og Klima gruppen. Dna-folkene arbejder bl.a. med problemstillinger relateret til det biologiske respons på klimatiske ændringer over de sidste ca. 1 million år. For eksempel rekonstrueres plantesamfundene i sydgrønland før den sidste nedisning baseret på dna bevaret i bundkernen af Dye 3-dybdeboringen, ligesom det organiske materiales alder bestemmes ud fra graden af aminosyre nedbrydning i Dye 3 og GRIP. Klimaets indflydelse på ud-

døden af istidens megafauna (bl.a. mammuter, steppebison og ulhårdet næsehorn) undersøges ved at rekonstruere dy-repopulationernes størrelse over tid og relatere ændringer til klima-data fra is-boringerne. Der forsøges med at lave dna-baserede klimadiagrammer ved at undersøge dna sammensætningen af informative planter og insekter i permafrost og is over tid, der kan give meget detaljeret viden om f.eks. ændringer i fugtighed, sommer- og vinter-temperaturer. Endelig arbejdes der med at forstå dna-nedbrydning og langtidsoverlevelse af bakterier i relation til muligheden for at finde rester af dna baseret liv på f.eks. Mars (E. Willerslev, H. Glenner, M.V. Sørensen, J. Weinstock, T. Gilbert).

Teoretisk geofysik og planetfysik

Gruppens arbejde kendetegnes af et sammenspil mellem eksperiment, teori og numerisk modellering, strækkende sig fra instrumentudvikling i laboratoriet til *in-situ*-undersøgelser af bjergartsmateriale på Mars' overflade. Teoretiske og numeriske undersøgelser omfatter simulering af iskappedynamik på planetoverflader og udvikling af metoder til analyse af jordens og planeternes indre struktur ud fra geofysiske data.

1. Mineralogi og vandets historie på Mars

I 2005 mistede vi til vores store sorg ildsjælen Jens Martin Knudsen. Jens Martin havde officielt trukket sig tilbage, men ydede til det sidste store bidrag til gruppens aktiviteter. Mars-Mössbauer-gruppen modtager fortsat regelmæssigt nye data fra de to rovere Spirit og Opportunity på Mars, og i 2005 lykkedes det os at finde forklaringen på at støvet på Mars er magnetisk. Forklaringen antyder kraftigt, at vandet ingen rolle har spillet under dannelsen af støvet.

I forbindelse med vores forberedelser af eksperimenter på NASA's-Phoenix mission, med opsendelse august 2007, havde vi i maj 2005 besøg af en række kolleger fra USA. Her blev det besluttet, at en vindmåler til missionen vil blive udviklet og leveret af vores søstergruppe i Århus (M.B. Madsen, M. Olsen, P. Bertelsen, C.S. Binau, K. Leer, C.S. Hvidberg, samt forskere ved LPL (Tucson), Cornell, JPL, Texas A&M, Mainz og MPS (Lindau)).

2. Is på planeterne

Forskningsaktiviteterne inden for dette område er i 2005 blevet yderligere konsolideret med ansættelsen af Christine Schøtt Hvidberg som lektor i planetfysik.

I 2005 har gruppens forskning omhandlet is og klima på Mars. H₂O findes på Mars primært i de polare iskapper, og herudover som permafrost og som damp i Mars's tynde atmosfære. Iskappernes lagdeling vidner om klimaændringer på Mars. Kortlægning og klimatisk fortolkning af stratigrafien er et af de vigtigste spørgsmål i polarforskningen på Mars.

Gruppens forskning har omhandlet analyse af stratigrafien i Mars's nordlige polare iskapper, udvikling af modeller for den nordlige iskapper med henblik på at undersøge massebalancen og de processer, der kontrollerer iskappens udveksling med atmosfæren, studier af vandets kredsløb på Mars for at forstå transportmekanismer for vanddamp i atmosfæren, udvikling af simple klimamodeller for Mars og studier af permafrost på Mars (C.S. Hvidberg, D. Dahl-Jensen, A. Svensson, K.G. Schmidt, B. Vinther, D. Fisher (GSC, Ottawa)).

3. Jordens og planeternes indre struktur

Deformation og flow i Jordens lithosfære og asthenosfære kan studeres ved at kortlægge anisotropi af seismiske bølgeudbredelsehastigheder. Undergrunden under østgrønland er på denne måde blevet undersøgt ved analyse af shear wave splitting af seismiske signaler.

Uregelmæssigheder i varmestrømmen gennem jordoverfladen er meget vanskelige at måle i isdækkede polområder. En analyse af magnetiske data, indsamlet af satellitter over Antarktis, har imidlertid afsløret vulkanske områder, såvel som afdækket årsagerne til de såkaldte 'isstrømme' – unormalt hurtigt flydende is.

Analyse af daglige laser-afstandsmålinger mellem jorden og Månen tillader en bestemmelse af de elastiske egenskaber af Månens indre. Undersøgelserne peger på, at Månen har en mindre, flydende kerne med en radius på få hundrede kilometer. Mineralsammensætningen af Månens indre er blevet beregnet ud fra såvel seismiske data som variationer i det elektromagnetiske felt omkring Månen. Disse resultater kaster nyt lys over den fremherskende teori om, at Månen opstod efter et sammenstød mellem Jorden og et objekt på størrelse med Mars (A. Khan, K. Mosegaard, N. Ocisik, C. Fox Maule, N. Olsen (DRC), samt forskere ved Islands Univ., Caltech, IGP Paris, ANU Canberra, LPI Houston, SFIT Zürich, LGIT Grenoble, og Austin, Texas).

4. Invers teori og geostatistik

En forening af invers teori og geostatistisk teori har muliggjort løsningen af geofysiske inverse problemer under betingelser af hidtil uset kompleksitet. Eksempelvis kan de løsninger til et tomografisk problem, der besidder en på forhånd given "teksturtype", bestemmes meget beregnings-effektivt. Metoden har oplagte anvendelsesmuligheder i forbindelse med hydro- og oliegeologiske problemer (T.M. Hansen, K. Mosegaard, samt forskere ved IGP (Paris), Stanford, og Geologisk Institut KU).

5. Klimavariabilitet

Svage, periodiske variationer i jordens bevægelse om solen har sandsynligvis udløst de dramatiske klimaforandringer mellem istid og mellem-istid. Sedimentlagserier fra havborekerner viser en ændring i de glacielle perioder i Pleistocæn. Her ændrer perioden sig fra at følge jordens aksehældnings-cyklus (en periode på 40.000 år), til at have en cyklus på ca. 100.000 år, der svarer til variationerne i planetbanens excentricitet, hvis virkning på solindstrålingen er en størrelsesorden mindre end aksehældnings-cyklen. Dette skift forklares ved et skift i klimasystemets stabilitetsstruktur. Den '100.000 års-verden' vi lever i i dag er et resultat af, at en dyb glacial tilstand er blevet tilgængelig. Skiftene imellem klimatilstandene er en følge af en kombineret effekt af 40.000 års-påvirkningen fra aksehældnings-cyklen og kaotiske interne påvirkninger. Dette gør fremkomsten af den næste istid fundamentalt uforudsigelig (P. Ditlevsen).

Meteorologi, Oceanografi og Geodæsi

Professor C.C. Tscherning, lektor Aksel Walløe Hansen, professor Gary Shaffer, lektor Niels Kristian Højerslev, professor Claus Uffe Hammer, ph.d. Peter Lang Langen.

1. Tyngdefeltsmodeller fra satellit og data på jordoverfladen

Kuglefunktionsmodeller for tyngdefeltet er bestemt ud fra data fra den tyske CHAMP satellit. Tyngdeanomalier er blevet bestemt for et område, der omfatter Himalaya. (Eva Howe).

Metoder til kalibrering og processering af hastigheds og gradiometerdata for ESA's GOCE satellit er blevet videreudviklet og testet i samarbejde indenfor rammerne af "European GOCE Gravity Consortium" under kontrakt med ESA. (D. Arabelos, Eva Howe, C.C. Tscherning og M. Veicherts).

Undersøgelse af fejlkorrelationer i geoidebetemmelse i det Arktiske Ocean, som bidrag til ESA-projektet ARCGICE (C.C. Tscherning, R. Forsberg og D. Arabelos).

2. Global Dimming, Iskernefortolkning

Solindstråling ved jordoverfladen måles i vore dage en hel del steder, men lange tidsrækker over måske 50 år findes kun for relativt få steder. En global analyse af disse måleserier har vist et dramatisk fald på mange lokaliteter, op til adskillige procenter pr. dekade. Et arbejde har været udført med henblik på en nærmere forståelse af dette fænomen, især i Nordatlantregionen. Der er klare forskelle fra sted til sted, årsagerne kan være reelle forskelle, men kan også være usikkerhed ved selve målingerne. Faldet i indstrålingen synes flere steder afløst af en stigning, sandsynligvis forårsaget af en luftforbedring i de sidste 10-20 år (A.W. Hansen, C.W. Johansen, J.-E. Kristiansson).

Undersøgelser af kemi og støv i Grønlandske iskerner er blevet undersøgt nærmere med henblik på en bedre meteorologisk analyse af strømningsbilledet set i relation til kilderne for støv og kemiske bestanddele. Forskelle mellem moderne klima og glacialklima er beskrevet (M.-L. Siggaard-Andersen, A.W. Hansen).

En ny, enkel Earth System-model er udviklet med udgangspunkt i den velkendte HILDA-model. Modellen simulerer globale biogeokemiske kredsløb og deres indflydelse på jordens klima på tidsskaler mellem år og millioner af år. Modellen skal anvendes for at forbedre forståelsen af dramatiske klimaændringer over jordens historie. Dette vil være af stor værdi for at kunne udpege mulige fremtidige klimaforløb (G. Shaffer, S. Olsen, J.O. Pepke Pedersen).

Vore langtidsmålinger i det sydøstlige Stillehav har vist, at variationer af strøm og temperatur i havet ud for Chile er stærkt forceret af forhold langs Ækvator. Denne viden anvendes nu til at udvikle et modellerings- og data-assimilerings-system til forudsigelser for havet ud for Chile (G. Shaffer, O. Leth., O. Pizarro, S. Hormazabal).

Satellitmålinger af svævmængder og opløst organisk materiale i Verdenshavets øverste vandlag giver informationer om det globale CO₂-kredsløb. Der findes i dag flere satellit-algoritmer som i visse men langtfra alle tilfælde giver et forholdsvis tilfredsstillende mål på mængden af fytoplankton og CO₂-optaget i forbindelse med primærproduktionen.

De fleste algoritmeudviklinger er baseret på en kombination af empiri og teori. I 2005 har vi på et rent fysisk grundlag udviklet en praktisk anvendelig satellit-algoritme, som alene baserer sig på strålingsligningen, strålingsfordelingen i atmosfæren ved havoverfladen og havvandets lysspredningsegenskaber. Algoritmen er blevet kalibreret/valideret med brug af flere forskellige computermodeller (N.K. Højerslev, T. Hirata).

3. Afsmeltning i Indlandsisens randzone

En ny idé til måling af Indlandsisens afsmeltning fra år til år er under indledende undersøgelse. Carlsbergfonden er ansøgt om finansiering af et 1-årigt pilotstudium i 2006 (professor Claus U. Hammer).

I forbindelse med den nye studiereform er udarbejdet et kompendium "The Quaternary Climate" på 129 sider. Kompendiet er skrevet på engelsk, da ca. en tredjedel af de studerende er fremmedsprogede. Kompendiet blev første gang anvendt på kurset "Klima", Blok 2 i november-december 2005 (professor Claus U. Hammer).

Klimamodelstudier viser, at når klimasystemet opvarmes (f.eks. som følge af øgede mængder af atmosfæriske drivhusgasser), er dette mere udtalt ved høje end ved lave breddegrader. Dette kaldes "polar amplification", og de mekanismer, der bidrager til denne er undersøgt (P. Lang Langen).

Teoretisk Mangepartikelfysik

Forskningsgruppen arbejder med teoretisk mangepartikelfysik anvendt på en række forskellige fysiske systemer. Gruppen har tætte forbindelser til Nano-Science Centret og Nordita. Emnerne for forskningen omfatter elektrontransport i nanostrukturer, nanoelektronik, kolde atomers fysik, magnetiske materialers egenskaber samt termodynamik og optimering.

Mangepartikelfysikgruppen har desuden et stort fagligt overlap med den teoretiske del af kvanteoptikkforskningsgruppen, hvilket afspejler sig i at Anders S. Sørensen, Georg Bruun, og Henrik Smith er medlem af begge grupper. Denne forbindelse forventes styrket i de kommende år, hvor nye emner inden for kvanteinformationsteknologi vil blive inddraget i forskningen.

En af de store aktiviteter i 2005 var afholdelsen af Niels Bohr Sommer Institut med titlen 'Transport in mesoscopic and single-molecule systems' omhandlende et af de mest aktive forskningsfelter inden for nanofysik, nemlig undersøgelsen af elektriske kredsløb med nanometer store komponenter, såsom enkelte molekyler eller nanorør. Feltet er i høj grad drevet af de teknologiske muligheder, som nanoteknologien har givet. Dette har åbnet op for en række grundvidenskabelige problemstillinger, der nu kan studeres, og samtidig en interessant forbindelse mellem kemi og fysik. Det var netop mødets formål at kombinere disse to discipliners faglige kompetencer. Arrangementet var en kombineret sommerskole for ph.d.-studerende og en egentlig videnskabelig konference. Sommerskolen havde næsten 80 deltagere fra hele verden, og de blev undervist af ni førende forskere inden for feltet. Mødet blev afsluttet med en uges konference med 22 inviterede foredragsholdere, samt indsendte bidrag. Sommerinstitutet havde Karsten Flensberg som hovedarrangør. Flere af gruppens medlemmer er kraftigt involveret i netop forskning i nanosystemers elektriske egenskaber, nemlig Karsten Flensberg, Per Hedegård, Tomas Novotny, Jens Paaske, Kurt Stobro, samt Alexander Cehovin. Derudover er der fire ph.d.-studerende, nemlig Christian Flindt, Kresten Kaasbjerg, Mathias Lunde samt Morten Stilling.

Forskningsgruppen har tilsammen publiceret mere end 25 artikler i videnskabelige tidsskrifter i 2005, heraf en del i prestigetidsskrifter, såsom Physical Review Letters. Som eksempler på forskningens indhold beskrives nedenfor, i større detalje, en del af disse bidrag.

1. Superledende og magnetiske elektroner i thuliumborkarbid

Thuliumborkarbid kan opretholde en antiferromagnetisk orden samtidigt med at metallet er i den superledende fase. Neutrondiffraktion har vist, at et ydre magnetfelt bevirker en springvis ændring af den antiferromagnetiske struktur. Højfjeldsstrukturen udviser en helt exceptionel stabilitet, som er forsøgt forklaret ved en transversal optisk forskydning af thulium ionerne. Røntgendiffraktion har nu verificeret denne formodning. Felt- og temperaturafhængigheden af forskydningen er forklaret ved modelberegninger, som viser, at den umagnetiske elektron-fonon vekselvirkning, der er vigtig for dannelse af den superledende fase, også er helt afgørende for deformationen af krystallen (J. Jensen og P. Hedegård i samarbejde med N. Hessel Andersen og T.B.S. Jensen, Risø).

2. Uligevægts Kondo-effekt i nanorør-transistorer

Eksperimenter udført på Harvard af lektor J. Nygård har påvist en udtalt anomali i ledningsevnen af kulstof-nanorør. Denne anomali ses som en forstørrelse af ledningsevnen, og den forstærkes kraftigt, når temperaturen sænkes til under ca. 1 K. Vi har udarbejdet en teori for dette uligevægtsfænomen som en "Kondo-effekt" for elektroner ude af ligevægt. Den beregnede differentielle ledningsevne har med ganske få frie parametre givet en yderst tilfredsstillende beskrivelse af de eksperimentelle data. Resultaterne er indsendt til Nature Physics (J. Paaske, i samarbejde med A. Rosch (Köln), P. Wölfle (Karlsruhe), C.M. Marcus (Harvard), N. Mason (Urbana Champaign) og J. Nygård (NBI)).

3. Endelig-tids-termodynamik og optimering

Den matematiske beskrivelse af termodynamik baserer sig på ligevægt mellem forskellige undersystemer, matematisk beskrevet som kontakt transformationer mellem de relevante variable (volumen-tryk, entropi-temperatur osv.). Dette matematiske system i dets forskellige varianter er formuleret med særligt henblik på anvendelsen i biologiske delsystemer, f.eks. dna-stumper, der beskrives i deres tidsudvikling som generaliserede termodynamiske reaktanter, der reagerer med hinanden (B. Andresen i samarbejde med P. Salamon). I et andet arbejde analyserer vi de matematiske såvel som termodynamiske begrænsninger for entydigt at kunne definere en global temperatur, som er den basale videnskabelige forudsætning for alle de politiske tiltag med Kyoto-aftale, CO₂ kvoter osv. Konklusionen er ikke opløftende for den politiske proces (B. Andresen i samarbejde med C. Essex, R. McKittrick).

4. Teori for ultrakolde atomer

Der er foretaget teoretiske beregninger af korrelationsfunktioner i endimensionale systemer bestående af identiske bosoner. Resultaterne fra trepartikel-korrelationsfunktionen er gyldige for alle værdier af koblingsparameteren (H. Smith i samarbejde med V. Cheianov og M. Zvonarev). For en to-komponent Fermi gas, der består af lithium-6 atomer, er frekvensen og dæmpningen af dens kollektive svingninger beregnet i grænsen, hvor spredningslængden er meget større end middelfastheden mellem atomerne (G.M. Bruun og H. Smith).

5. Teori for høj-temperatur-superledere

Arbejdet med den teoretiske forståelse af høj-T_c cupraterne har været fokuseret på konsekvenserne af den spontane dannelse af en inhomogen elektronstruktur, som skyldes det

stærkt korrelerede elektronsystem. For at beskrive denne usædvanlige egenskab har vi udviklet en middelfeltteori, hvor både antiferromagnetiske og superledende ordensparametre indgår. Detaljerede beregninger støtter fortolkningen af de eksperimentelle data i termer af den nævnte inhomogenitet, de såkaldte "striber" (Brian Møller Andersen og Per Hedegård).

Eksperimentel nanofysik

Den eksperimentelle nanofysikgruppe arbejder med transportegenskaber og strukturelle egenskaber af nanosystemer som for eksempel nanorør, III-V halvleder-baserede mesoskopiske strukturer og tynde film. Gruppen er en del af Nano-Science Centeret, der har til huse på H.C. Ørsted Institutet. I 2005 har gruppen tiltrukket et Grundforskningscenter ('Molecular Movies'), der har betydet en udvidelse af de forskningsaktiviteter, der udnytter synkrotron- og røntgenstråling. Der blev opnået yderligere støtte fra John og Birte Meyer Fonden på 25 mio. kr. til indkøb af en 'kælder synkrotron', der forventes installeret i 2007.

1. Nanotråde og -rør

Et af de forskningsmæssige højdepunkter var dyrkningen af GaAs og InAs nanotråde ved hjælp af molekyl-stråle-epitaksi. Trådene bliver dyrket ved hjælp af deponering af guldpartikler af størrelse 50-100 nm på GaAs overfladen, hvor guldpartiklerne fungerer som katalysatorer for nanotråd-væksten. Trådenes diameter er givet af guldpartiklerne størrelse og kan være mikrometer lange. Trådene er blevet undersøgt for deres elektriske transport-egenskaber og andre for deres struktur ved hjælp af elektronmikroskopi og røntgendiffraction.

2005 har også bragt spændende resultater inden for forskning med kulstofbaserede nanorør. Nanorør er cylindriske kulstof-molekyler med diameter omkring en nanometer, men længder op mod en millimeter. Vi har, vha. elektrostatisk-kraft-mikroskopi, fundet at ringe af kulstof-nanorør kan fange ladninger på en siliciumoverflade. Ladningerne er sandsynligvis bundet i vand, som fanges vha. de hydrofobe nanorør. Vi har demonstreret, hvorledes elektrostatisk-kraft-mikroskopi kan benyttes til en kvantitativ måling af ladningstætheden. Dette arbejde kom på forsiden af tidsskriftet Nano-Letters.

I EU-projektet CANEL arbejder vi med at karakterisere molekylære 'ærtebælge' bestående af kulstof nanorør fyldt med C60 molekyler. Rørene blev undersøgt med elektronmikroskopi og Raman Spektroskopi, mens Atomic Force Microscopy og elektronstrålelitografi blev benyttet til kontaktering.

Endelig blev firmaet 'Hytronics' dannet i 2005 på basis af et patent fra gruppen og firmaet har til huse på HCØ (P.E. Lindelof, J. Nygård, C.B. Sørensen, N. Payami, I. Jensen, C. Mortensen, A. Jensen, K. Grove-Rasmussen, J.R. Hauptmann, H.I. Jørgensen, T. Sand Jespersen, P. Utiko, N. Rusteika, S.O. Mariager, E. Johnson, R. Feidenhans'1).

2. Faststof kvanteinformatik

Kvanteinformatik baseret på faststoffysik er et spændende nyt forskningsfelt. Vi har arbejdet med udvikling af en enkeltfoton-kilde efter helt nye principper i EU-projektet SECOQC. I samarbejde med NTT, Japan, udvikler vi en ny halvleder-struktur med en GaAs kvantebrønd, der indeholder både en to-dimensional elektrongas og en to-dimensio-

nal hul-gas (standard kvantebrønde indeholder enten huller eller elektroner). Lysudsendelsen er målt fra en lateral p-i-n diode, fremstillet fra denne struktur, hvor hul- og elektrontætheden kan styres ved hjælp af en gate. Vi har også været i stand til at synkronisere en strøm af elektroner ved hjælp af overfladeakustiske bølger, hvor hver bølgedal i den overfladeakustiske bølge har fanget blot en enkelt elektron. Vi arbejder på at kombinere de to nanoteknologiske komponenter til én, hvor elektronerne enkeltvis injiceres i p-i-n dioden og ved rekombination giver anledning til enkelte fotoner med hyppigheder i GHz-området. Inden for kvantecomputerteknologien har vi fortsat arbejdet på en større grad af kontrol af transport af elektronspin i halvledere, helt ned til en mulig kontrol af enkelte elektronspin. Vi samarbejder med DTU om at måle spin-injektion fra et magnetisk halvledermateriale, kaldet en Heusler legering, ind i en halvleder-diode ved at måle polariseringen af det udsendte lys (P.E. Lindelof, J. Nygård, F. Berg Rasmussen, C.B. Sørensen, N. Payami, I. Jensen, C. Mortensen, A. Jensen, M. Aagesen, K. Grove-Rasmussen, H.I. Jørgensen, M. Utiko og P. Utiko).

3. Strukturelle og dynamiske egenskaber af nanosystemer

Som nævnt ovenfor er det nye grundforskningsfinansierede center 'Center for Molecular Movies (CMM)' blevet etableret på H.C. Ørsted Institutet i slutningen af 2005. Centeret er et samarbejde mellem Nano-Science Centeret, Risø og DTU. Centeret skal beskæftige sig med at 'filme' molekylære reaktioner ved hjælp af ultra-hurtige røntgen pulser. De første målinger på foto-inducerede ændringer i Pt-komplekser i vandig opløsning blev foretaget ved European Synkrotron Radiation Facility (ESRF) i Grenoble og viser en kontraktion af Pt-Pt bindingen med ca. 0.3 Å.

Gruppen er aktiv ved synkrotronstrålingscenteret HASYLAB i Hamborg, som i stor udstrækning benyttes til undersøgelser af nano-systemer, som beskrevet ovenfor. Desuden har vi et tæt samarbejde med Risø både omkring røntgen – og neutronspreddning samt transmission elektronmikroskopi. Vi er også dybt involveret i opbygningen af en protein krystallografi beamlinen Cassiopeia ved MAXlab i Lund, som netop blev operationsdygtig i slutningen af 2005. Gruppen har desuden tre røntgen opstillinger på instituttet, som især bruges til undersøgelser af ultra tynde lag (J. Als-Nielsen, R. Feidenhans'1, A. Jensen, E. Johnson, H. Lemke, S.O. Mariager, M.M. Nielsen, M. Poulsen, K. Theodor).

Teoretisk partikelfysik og kosmologi

1. Kosmologi

Kosmologi og Almen Relativitet (specielt gravitationsbølgefysik i forbindelse med strengteori og kosmisk mikrobølge (CMB) fysik) er felter, i hvilke implikationer af moderne fundamental fysik kunne efterlade vigtige observerbare spor. Nye områder inden for den moderne kosmologi er under diskussion nu. Foreløbige resultater fra den amerikanske Wilkinson Microwave Anisotropy Probe (WMAP) peger specielt på problemer vedrørende baryonisk ladningsudvikling lige efter afslutningen af inflationen, egenskaberne af primordiale magnetiske felter og specielt deres udvikling under den kosmologiske udvidelse som specielt interessante. Et af de mest slående resultater af WMAP-

missionen er opdagelsen af non-Gaussianity af den observerede CMB-temperaturanisotropi, en opdagelse, der først blev gjort her i gruppen.

Fremgang i vores forståelse af fundamentale egenskaber af rum og tid vil forventeligt ske i forbindelse med kommende CMB-eksperimenter såsom Planck (opsendelse 2007) og ALMA (start 2011), der begge er bygget til at detektere anisotropi og polarisation af CMB-himlen med en hidtil uset opløsningsevne og følsomhed. Specielt var Planck-deltagergruppen meget intensivt med i forberedelserne (prof. I. Novikov, lektorerne P.R. Christensen og P. Naselsky, post.doc. L.-Y. Chiang).

2. Teoretisk højenergifysik

Vor forståelse af verden på de mindste afstande standser i dag ved "Standardmodellen". Man opererer her med tre fundamentale vekselvirkninger: (i) De elektromagnetiske vekselvirkninger, der er ansvarlige for den struktur, vi finder i atomer og molekyler; (ii) De svage vekselvirkninger, der forklarer visse aspekter af radioaktivt henfald, samt spiller en afgørende rolle i stjernernes energiproduktion samt (iii) De stærke vekselvirkninger, der beskriver den substruktur, der findes på kvark-niveau. På trods af den meget imponerende overensstemmelse mellem teori og eksperimenter som standardmodellen repræsenterer, er der tungtvejende teoretiske grunde til at tro, at standardmodellen kun er en del af en mere omfattende teori. En vigtig indikator i den retning er, at standardmodellen ikke beskæftiger sig med tyngdekraften, som er den fjerde fundamentale vekselvirkning, vi kender i naturen. Problemet er, at standardmodellen er en såkaldt renormerbar teori, dvs. en teori, der på konsistent måde forener kvantemekanikken og den specielle relativitetsteori. Når vi kommer til tyngdekraften, skal vi forene kvantemekanikken med Einsteins almene relativitetsteori, og det har indtil nu vist sig særdeles vanskeligt. Men selv inden for standardmodellen er der en række aspekter, der ikke er tilfredsstillende forstået. Standardmodellen har på naturlig måde forenet de elektromagnetiske og de svage vekselvirkninger. Denne del af teorien kaldes Glashow-Weinberg-Salam (GWS) teorien. De stærke vekselvirkninger, der kaldes "Quantum Chromodynamics" (QCD) lever et delvist uafhængigt liv inden for standardmodellens rammer. Hvorfor er der disse to uafhængige dele? Man kunne forestille sig, at de blev forenet til én teori ved større energi, præcis som det er sket med den elektromagnetiske teori og teorien for de svage vekselvirkninger. En sådan forening ville måske også tillade os at forstå, hvorfor GWS- og QCD-teoriene har forskellige symmetrier ($U(1) \times SU(2)$, hhv. $SU(3)$). Hvorfor optræder leptoner og kvarker i bestemte "familier", og hvorfor er antallet af familier 3? Hvorfor har leptonerne og kvarkerne præcis de masser, vi observerer? Kan disse masser forudsiges? Hvad er massen af den såkaldte Higgs-partikel, der er forudsagt af GWS-teorien?

Den næste generation af accelerators (LHC) vil teste standardmodellen i energiområdet 1-10 TeV. Dette er et særdeles interessant område: Ikke alene kan vi her forvente at observere Higgs-partiklen, som er forudsagt af teorien, men det er også et område, hvor man forventer, at de "ikke-perturbative" effekter i standardmodellen vil spille en vigtig rolle.

Forståelsen af disse spørgsmål illustrerer også et gennemgående træk ved teoretisk højenergifysik i dag: Ved at studere de mindste bestanddele føres man oftest til pro-

blemstillinger, der er relevante for forholdene i det tidlige univers. Dette skyldes, at de høje energier, der kræves for at splitte stoffet i dets mindste bestanddele, vil være til stede ved de høje temperaturer, der herskede i det tidlige univers. Der knyttes således yderst betydningsfulde bånd til både moderne kosmologi og visse dele af nyere astrofysik.

Mens GWS-teoriene har så små koblingskonstanter ved nuværende eksperimentelt målte energier, at perturbations-teori er uhyre nøjagtig, er situationen mere kompliceret i QCD-teorien. En del spørgsmål kan her besvares i perturbationsregning, mens andre kræver massive computerberegninger i ikke-perturbative områder. Sådanne ikke-perturbative beregninger spiller en fremtrædende rolle i gruppens arbejde. I et specielt regime af afstande kan spektret af egenværdier af den såkaldte Dirac-operator for kvarkerne beregnes eksakt ud fra universalitet og en forbindelse til random matrixteori. Gruppen er aktivt involveret i disse nye anvendelser af random matrixteori, der også har tråde tilbage til gruppens banebrydende arbejde omkring forbindelsen mellem random matrixteori og strengteori.

Forsøgene på at se standardmodellen som del af en større teori involverer forståelsen af strengteorier samt studiet af kvantegravitation. Streng- og superstrengteoriene har i en årrække spillet en stor rolle for højenergigruppens arbejde på NBI, og gruppen har ydet væsentlige bidrag til formuleringen af disse teorier. Af nyere udviklinger kan her nævnes studiet af dualitets-symmetrier. I strengteori giver dualitet mulighed for at forbinde tilsyneladende forskellige teorier. Inden for de seneste få år har strengteori gennemgået en rivende udvikling, som i udstrakt grad har sit udgangspunkt i netop disse dualitetsegenskaber. Generisk relaterer dualitet stærk kobling med svag kobling, og påstanden om eksakt dualitet er derfor fra begyndelsen et ikke-perturbativt udsagn. Ideen om en "større" forenende teori, kaldet M-teori, der har de kendte perturbative strengteorier indeholdt i sig i særlige grænser, har i denne sammenhæng vist sig at være utroligt frugtbar og har ført til en næsten eksplosiv aktivitet i feltet. Specielt har en forbløffende ækvivalens mellem M-teori eller, til en vis grænse, 11-dimensional supergravitation med en helt specifik baggrundsmetrik på den ene side og en konform invariant, supersymmetrisk sædvanlig kvantefeltteori på den anden side, ført til en hektisk aktivitet i de sidste par år. Baggrundsmetrikken må indeholde en såkaldt anti de Sitter (AdS) del, og kvantefeltteorien fremkommer mirakuløst på overfladen af dette AdS-rum. Der arbejdes på flere fronter på at forsøge at udvide denne ækvivalens til det ikke-konforme og ikke-supersymmetriske tilfælde. Hvis der kommer et afgørende gennembrud her, har strengteori fået en helt uventet direkte relevans for selve partikelfysikkens standardmodel.

Også inden for det sidste år har strengteori igen virket som katalysator for nye udviklinger inden for standardmodellen og kvantefeltteori generelt. Særligt skal her nævnes den for nyligt fundne begrænsning af den ovennævnte dualitet mellem kvantefeltteori og gravitation, som omfatter gravitationelle bølger. Dette har tilvejebragt et nyt syn på forbindelse og dermed nye muligheder for at teste denne. En anden udvikling er en fascinerende forbindelse mellem supersymmetrisk kvantefelt teori og matrixteori. Gruppen på NBI har været aktivt involveret i begge udviklinger lige fra starten (professorerne J. Ambjørn, H.B. Nielsen, P. Olesen, lektorerne P.H. Damgaard, N. Obers, langtidsgæster og ph.d.-stipendiater (specialestudierende ikke medregnet) i

det forløbne år: , S. Bolognesi, N. Drukker, J. Greensite, T. Harmark, , S. Hirano, R. Janik, J. Jurkiewicz, S. Kawamoto, C. Kouvaris, Yu. Makeenko, S. Nakamura, V. Niarchos, P. Orland, K. Petrov, F. Sannino).

3. Teoretisk kernefysik

Teoretisk kernefysik søger mod en forståelse af kernestofet. Ved Niels Bohr Institutet studeres teoretisk de mest forskellige påvirkninger af kernestoffet, som kan opnås med moderne eksperimentel teknik. På den ene yderside findes specifikke kvantetilstande eksisteret ud fra grundtilstanden og på den anden kernestof under betydelig kompression og voldsom opvarmning. Eksisterede kvantetilstande findes i det indre af store stjerner, voldsomt opvarmet kernestof fandtes i det tidlige univers, og kernestof under kompression forekommer i neutronstjerner.

En aktuell problemstilling i studiet af atomkerners struktur er koblingen mellem termisk eksitation, superfluiditet og rotationsbevægelse i atomkerner. Ved en ret lav temperatur i forhold til den typiske energiskala i kernefysik, sker en faseovergang fra jævn til diffus rotationsbevægelse. Kvantetilstande i superkolde kondensater og i nanostrukturer indeholder tydelige analogier til kernefysik. Atomkerner indeholder nogle af de mest karakteristiske overgange fra ordnet til meget irregulær bevægelse, og dette ytrer sig i spektre og gamma-henfald af diskrete kvantetilstande.

Ved mellemtemperaturer udviser kernestof en faseovergang fra væske til gas. Mellemtemperaturer opnås ved kollision mellem atomkerner accelereret til cirka 1/5 af lyshastigheden. Selv om atomkernen i termodynamisk sammenhæng er et lille system, er faseovergangen markant, og den fortæller om kompressibilitet og elasticitet af kernestoffet.

Ved meget højt tryk og temperatur mister de enkelte nukleoner deres identitet, og der dannes et quark-gluon-plasma, hvori quarkerne bevæger sig frit. Det er den basale teori for de stærke kræfter, QCD der åbner mulighed for eksistensen af quark-gluonplasmaet, men den peger samtidig tydeligt mod effektive feltteorier, hvor mange af de næsten uoverkommelige mange frihedsgrader fra QCD kan udelades. Symmetrier i feltteorier giver mulighed for eksistensen af forskellige faser af plasmaet, adskilt af karakteristiske faseovergange af første og anden orden. Quark-gluonplasmaet kan skabes ved oprettelse af chiral symmetri, eller ved overgang til en fase med superledning i QCD-farven. Chirale feltteorier beskriver væsentlige træk af quark-gluon plasmaet, men indeholder også nøglen til at forstå kernekræfter ved lav temperatur. Skyrme-teorier beskriver nukleonerne og deres eksitationer, mest eksotisk en eksisteret nukleonlignende partikel med fem quarker mod de sædvanlige tre for nukleoner.

Quark-gluon plasmaet kan opstå kortvarigt i kollisioner af tunge ioner, der er blevet accelereret til relativistiske hastigheder. Mod slutningen af kollisionen bliver quarkerne igen bundet i nukleoner og mesoner, hvis fordeling og korrelationer af energier og retninger kan give fingerpeg om plasmaet blev dannet. En kritisk tolkning af sådanne korrelationer kræver detaljeret teoretisk og eksperimentelt input. Teoretisk kernefysik ved Niels Bohr Institutet er her begrundet af samarbejde med den lokale eksperimentelle gruppe, som udfører eksperimenter med detektorsystemet BRAHMS ved RHIC-acceleratoren i Brookhaven, USA (T. Døssing, A.D. Jackson, J.P. Bondorf (emeritus), adjungerede professorer B.R. Mottelson (Nordita), I.N. Mishustin,

langtidsgæster og stipendiater D. Dietrich, E. Kolomeitsev, K. Splittorf (Nordita), B. Tomasik, C. Vogt (Nordita), ph.d.-studerende M. Oswald).

Subatomargruppen

De eksperimentelle aktiviteter i subatomar fysik er organiseret under Instrumentcenter for CERN Eksperimenter, ICE. Centret, som er fælles for alle danske eksperimentelle aktiviteter ved CERN, er finansieret af FNU med en bevilling, som dækker årene 2004 til 2007.

1. Eksperimentel partikelfysik

I dag menes de mest elementære stof-partikler at danne tre familier med hver to kvarker og to leptoner. Hertil kommer kraftfelternes kvanter: Fotoner, gluoner, W- og Z-bosonerne, der binder kvarker og leptoner sammen til mere komplicerede systemer. For at studere elementarpartiklerne i ubundet tilstand kræves der ekstremt høje energitætheder, lig dem der var til stede i de første øjeblikke af universets historie.

I Europa har landene skabt en fælles organisation, CERN i Geneve, for at tilvejebringe sådanne forhold ved hjælp af acceleratore. Medarbejdere ved Niels Bohr Institutet har siden oprettelsen af CERN i 1952 deltaget i det internationale samarbejde om accelerator-eksperimenter i partikelfysik.

Gennem disse eksperimenter har man afprøvet teorier for elementarpartikler og de kræfter, som virker mellem dem. En bestemt teori er fundet i så god overensstemmelse med eksperimenter, at den går under navnet "standardmodellen". En afgørende ingrediens i teorien, det såkaldte Higgs felt, udgør i modellen et allestedsnærværende "medium" i rummet og er en fundamental kilde til alle partiklers masse. Det forventes at Higgs-mesonen vil kunne observeres eksperimentelt om få år og at de kommende eksperimenter desuden vil afsløre helt nye fænomener. Standardmodellen mangler en forklaring på selve masseværdierne af de kendte elementarpartikler, på hvorfor der netop er tre familier, hvorfor alle kræfter synes at konvergere til en fælles styrke ved meget høje temperaturer og hvordan gravitationskraften kan inkluderes i teorien. Svaret på nogle af disse spørgsmål kan samtidigt rumme forklaringen på de enorme mængder af "mørkt stof" i universet.

Forberedelserne til den næste generation af eksperimenter ved CERN er i fuld gang. En ny accelerator-ring, kaldet LHC, er ved at blive opbygget af superledende magneter. Ved her at accelerere protoner til meget høje energier er der en god chance for at besvare nogle af de nævnte åbne spørgsmål. I LHC lader man intense proton bundter støde sammen 40 millioner gange i sekundet med en energi på 7 TeV (7000 GeV) per partikel. Dette præsenterer store udfordringer til det eksperimentelle apparatur, der skal måle partiklerne, som kommer ud af sammenstødene og ikke mindst til registreringen af apparaturets millionvis af måleenheder. Partikelfysik-gruppen bidrager til udvikling og konstruktion af udstyr og software til ATLAS-eksperimentet.

Anstrengelserne for at skaffe tilstrækkeligt med regnekraft til LHC-eksperimenterne medfører udvikling af systemer potentielt med samme vidtrækkende betydning for samfundet som the World Wide Web, der blev udviklet på CERN for snart 20 år siden. Det såkaldte GRID er et globalt netværk af computer-ressourcer, der tilvejebringer tje-

nester til forbrugerne på en lignende gennemsigtig måde som el-nettet tilvejebringer strøm. Et dansk konsortium er samlet med henblik på at bidrage til den internationale forskning på dette område.

Endvidere deltager gruppen i HERA-B-eksperimentet ved DESY i Hamburg. Her undersøges reaktioner mellem en proton med høj energi og en atomkerne. De spørgsmål, som herved kan besvares, er værdifulde for forståelsen af tung-ions-eksperimenterne (se næste afsnit) (professorer J.D. Hansen og J.R. Hansen, lektorer M. Dam, P.H. Hansen og B.S. Nilsson, forskningslektorer T. Pedersen, J. Sjolín, J. Beck Hansen og A. Wäänänen samt ph.d.-stipendiater K. Facius, E. Klinkby, T. Kittelmann og R. Mackeprang).

2. Højenergi-tungionfysik

Kvarker er normalt bundne i "farveløse" partikler, som f.eks. protoner, dvs. kvantetallet "farve" er neutraliseret på samme måde som elektrisk positiv og negativ ladning til sammen kan give elektrisk neutrale tilstande. Ved meget høje temperaturer og tætheder, svarende til de forhold der fandtes cirka et mikrosekund efter Big Bang mener man at kvarkerne og gluonerne bevægede sig frit omkring.

Forsøg med tunge ioner ved ultrarelativistiske energier forventes at kunne genskabe og studere forhold, der ligner tilstandene i dette unge univers, i omtrent så lang tid som det tager lyset at rejse fra den ene ende af atomkernen til den anden, "laboratorie- universet" lever dog blot i ca. 10-23 sekunder. Instituttets forskergruppe HEHI deltager i tungionsforsøg, dels ved CERN i Geneve og dels ved RHIC ved Brookhaven Laboratoriet (NY) i USA, hvor man studerer stød mellem tunge ioner med en energi op til 200 GeV per nukleonpar.

Gruppen er stærkt repræsenteret i BRAHMS, ét af de fire store eksperimenter og har især bidraget med data-analysen af partikelspektrene fra p+p, Cu+Cu, d+Au og Au+Au-stød. Brahms resultater har i årets løb vakt stor interesse, især resultaterne angående partikelproduktionen i forlæns retning ved høje transversalimpulser. Disse resultater viser sig at være konsistente med en ny model for atomkerner, kaldet Color Glass Condensate, en korreleret tilstand af gluoner i atomkerner. Gruppen har på vegne af Brahms udarbejdet en oversigtsartikel, der sammen med lignende artikler fra de andre tre eksperimenter ved RHIC tager kritisk stilling til resultaterne fra de første tre års forsøg ved RHIC, i særdeleshed til påvisning af Quark Gluon Plasmatilstanden.

Den opkommende centrale aktivitet er ved CERN's LHC (Large Hadron Collider) projekt, som forventes startet i 2007. Gruppen deltager i ALICE-eksperimentet, hvor man primært vil studere ultrarelativistiske tungionsstød ved ca. 30 gange højere energi end ved RHIC. Gruppen bidrager med og står for et silicateleskop, der måler partikel-multipliciteten i forlæns retning samt i laser-kalibreringssystemet for den store TPC (professorer J.J. Gaardhøje, O. Hansen (emeritus), lektorer I. Bearden, H. Bøggild, B. Svane Nielsen, Forskningsassistenter K. Guldbrandsen og G. Renault samt ph.d.-studerende Chr. H. Christensen, C. Ristea og T.M. Larsen, specialestuderende H. Dahlsgaard, F. Haglund, S. Voss Nielsen og P. Jespersen.).

3. Eksperimentel kernefysik

Den eksperimentelle kernestruktur-gruppe udnytter de bedste internationale multidetektor-systemer for måling af gamma-strålingen fra hurtigt roterende atomkerner produ-

ceret ved hjælp af tung-ion accelerators i Europa og USA. Sideløbende har gruppen arbejdet med radioaktive ionstråler fra SPIRAL ved GANIL i Caen, Frankrig og brug af den stærkt segmenterede detektor EXOGAM, samt REX-ISOLDE anlægget ved CERN, med detektor systemet MINIBALL.

Eksperimenterne sigter imod en detaljeret identificering og kortlægning af atomkernens kvantetilstande og studiet af kernens enkelt-partikel og kollektive bevægelsesformer, faseovergange og symmetribrud. Af speciel interesse er at identificere særlige kerneegenskaber, som f.eks. de aksialsymmetriske, såkaldt hyperdeformerede tilstande med aksforhold på 3:1:1, som er teoretisk forudsagt i begrænsede masse- og spin-områder. En massiv indsats foregår i øjeblikket i Xe-Ba-området, hvor kernerne har den største stabilitet imod fission ved høje spin. Kerner kan også udvikle kollektive former, hvor den aksiale symmetri er brudt. Følgerne af triaxialiteten i et kvantesystem kan herved studeres, og gruppen er dybt engageret i at belyse disse problemstillinger i større detalje efter at have identificeret et område omkring Lu og Hf kernerne både teoretisk og eksperimentelt, hvor denne type tilstande findes. Det er lykkedes at påvise den såkaldte "wobbling mode" forudsagt teoretisk af Bohr og Mottelson for mere end 25 år siden, i en række isotoper af grundstoffet Lutetium. Med forbedret følsomhed er det lykkedes at identificere også "wobbling" med dobbelt phonon eksitation.

Udviklingen på accelerator- og detektorområdet har gjort det muligt at studere kerner, som har et meget stort overskud af neutroner i forhold til de stabile kerner. Studiet af disse kerner har speciel betydning, fordi de indgår som mellemprodukter i tilblivelsen af solsystemets grundstoffer ved supernovaeksplosioner. Forekomsten af de såkaldte magiske nucleontal og andre strukturelle fænomener spiller en stor rolle i disse processer. Gruppen har således deltaget i eksperimenter med sigte på at efterprøve de forventede magiske strukturer i kernernes skalmodel (lektorerne G.B. Hagemann, B. Herskind (docent emeritus), G. Sletten, adjungeret professor I. Hamamoto, post.doc. S.W. Ødegård).

Bio-kompleksitet

Komplekse systemer repræsenterer et bredt spektrum af forskningsområder, som har været i stærk udvikling i de sidste årtier. Med udgangspunkt i hele viften af traditionelle specialiteter i fysikken er der vokset et nyt område frem, hvis fælles tråd er den kompleksitet, som findes i så godt som alle naturens fænomener, fra fysik over biologi til økonomi og sociologi. Det er især ulineariteten af de fundamentale dynamiske love, der er i stand til at fremkalde strukturer med meget kompleks geometri (bl.a. såkaldte fraktaler) og meget irregulær bevægelse (kaos). Et andet fællestræk ved dette område er brugen af computereksperimenter; det er i høj grad den intuition, som opnås gennem vekselvirkningen med computere, som gør det muligt at angribe disse vanskelige klassiske problemer.

1. Historisk oversigt

Den oprindelige forskningsindsats var koncentreret om kaotisk bevægelse i små systemer. Gruppen har været stærkt medvirkende til, at dette område er blevet næsten fuldstændig kortlagt gennem de sidste tyve år. Vi har i dag en fin forståelse af, hvordan kaos opstår, hvorledes det karakteriseres, og med hvilke metoder, det kan kontrolleres. For

kaos i systemer med mange frihedsgrader, for eksempel hydrodynamisk turbulens, er situationen helt anderledes. Fremskridt på dette område er vanskelig, men resultaterne vil kunne anvendes på mange praktiske fænomener, hvor både kaotisk bevægelse og rumlig uorden spiller en rolle. Indsatsen på dette område blev i 1993 styrket betydeligt gennem skabelsen af "Center for Chaos and Turbulence Studies (CATS)", finansieret af Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd.

Man kan specielt fremhæve undersøgelser af "intermittens" i turbulent bevægelse (en slags stødvis opførsel) baseret på såkaldte skalmodeller. Det er i dag lykkedes at få overblik over de instabiliteter, der forårsager den turbulente dynamik. Endelig kan man nævne en ny gruppe af dynamiske modeller for fraktal vækst og frontdynamik i fysiske og biologiske systemer. Inden for "kvantekaos" er gruppen kendt for at have udviklet en meget effektiv og udbredt teknik, hvorved systemets egenskaber kan beskrives ved hjælp af et lille antal ustabile periodiske baner fra det tilsvarende klassiske (Newtonske) system.

Et andet fundamentalt område inden for komplekse systemers fysik har været studiet af selv-organiserende kritiske fænomener (også kaldet "SOC"). Dette felt blev etableret af (nu afdøde) Per Bak for cirka 20 år siden og har siden da gennemgået en rivende udvikling verden over. Hovedideen bag selv-organiserende kritiske fænomener er, at ikke-lineære dynamiske systemer med både tidlige og rumlige frihedsgrader udvikler sig hen imod et kritisk punkt, alene bestemt ved de underliggende dynamiske processer.

2. Nyere bevillinger

I slutningen af 2001 besluttede gruppen at organisere sig i en ny struktur, kaldet "Complexity Lab" og modtog ved afslutningen af året en treårig rammebevilling fra Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd til drift af denne aktivitet. Denne rammebevilling er ultimo 2004 blevet fornyet for endnu en tre-års-periode. Complexity Lab indeholder fire forskningssøjler: Selvorganiseret kompleksitet, bio-kompleksitet, fluid kompleksitet og statistisk kompleksitet.

I slutningen af 1998 blev to unge forskere, Kirstine Berg-Sørensen og Lene Oddershede, tildelt en bevilling fra FREJA-programmet. Målet var at udvikle en såkaldt optisk pincet til at studere, kontrollere og manipulere de mindste biologiske molekyler. Denne form for pincet udgør et særdeles avanceret værktøj til en videre forståelse af fysiske processer i biologien. Deres aktivitet blev fra 2003 finansieret i endnu 3 år gennem et Carlsberg stipendium, og Lene Oddershede blev i 2003 ansat som lektor ved NBI. Ydermere blev Thomas Heimburg i 2003 ansat som lektor ved NBI inden for eksperimentel biofysik, specielt undersøgelser af membraners fysiske og termodynamiske egenskaber.

For yderligere at styrke den nationale indsats i biofysik har Villum Kann Rasmussen Fonden i 2004 bevilget 25 millioner kroner over en fem-årig periode. Under ledelse af Mogens Høgh Jensen er der nu dannet et nyt center, Bio-NET, for teoretisk og eksperimentel grundforskning i biofysik. Centeret er bygget op omkring tre "hubs", Niels Bohr Institutet, MEMPHYS ved Odense Universitet og Proteingruppen ved Ålborg Universitet.

I 2005 tildelte Grundforskningsfonden endnu et nyt center "Models of Life" til bio-kompleksitetsgruppen under ledelse af Kim Sneppen. Bevillingens størrelse er på 20 millioner kroner fordelt over fem år, med mulighed for for-

længelse i endnu fem år. Centeret har fra starten en stærk binding til eksperimentelle forskere på Harvard University og National Institutes of Health, USA. Hovedindsatsen i centeret vil blive koncentreret om teoretisk modellering af fundamentale processer i levende systemer, såsom kortlægning af vekselvirkningerne mellem proteinerne i den levende celle. I de seneste år har gruppen udvidet sin aktivitet til at omhandle andre biologiske systemer, såsom immunsystemet og finansielle systemer, herunder aktiehandel og -priser.

3. Andre aktiviteter

Gruppens aktiviteter omfatter desuden en teoretisk indsats inden for beskrivelsen af termodynamiske processer for proteinfoldning, og teoretiske studier indenfor motor-proteiner, genetiske netværk, og bakteriofagers molekylærkemi. Gruppen har tæt samarbejde med molekylærbiologer, medicinere og kemikere og afholder ugentlige tværvideenskabelige gruppemøder.

På det eksperimentelle område arbejdes inden for rørstrømning, frie overflader (hydrauliske spring), laminare hvirvler, Faraday bølger, sandriller, sonoluminescens, granulær strømning, akustiske resonanser (med forbindelse til kvantekaos). Som nævnt ovenfor bevæger den eksperimentelle indsats sig mere og mere mod studier af biologiske systemers fysik.

Nationale og internationale forskningsaktiviteter

Netværk og gæster

Gruppen deltager i et "Mobility"-netværk indenfor EU, kaldet "Mixing and stirring". I hvert netværk deltager cirka ti andre tilsvarende grupper i Europa. Desuden er gruppen (ved Kim Sneppen og M. Høgh Jensen) trådt ind i et EU-projekt med titlen "Evergrow". Bio-kompleksitetsgruppen deltager desuden i to forskerskoler, som danner en "paraply" over alle ph.d.-studerende inden for biologisk fysik i hele Ørestadsområdet; således er der tæt samarbejde med fysikafdelingen på Lunds universitet.

De mange gæster, som besøger gruppen, har sammen med den store og aktive studentergruppe bidraget til at skabe et stimulerende og dynamisk miljø. En stor del af forskningen i disse nye retninger har været muliggjort gennem generøs støtte fra private fonde og industri.

Kvanteoptik

Danmarks Grundforskningsfonds Center for Kvanteoptik (QUANTOP) blev internationalt evalueret i 2005 i forbindelse med dets centeransøgning for 2. bevillingsperiode. Det internationale evalueringspanel konkluderede: "Centeret har fungeret ekstremt succesfuldt og har i løbet af sin korte eksistens etableret sig som et verdensførende center inden for sit felt". På baggrund af denne evaluering blev QUANTOP forlænget med en yderligere periode varende ind til 2011 og ledsaget af en bevilling fra Grundforskningsfonden på 48 millioner kroner. Centeret vil fortsætte som et samarbejde mellem Københavns Universitet og Aarhus Universitet.

I 2005 blev centerets forskning ved NBI støttet af den fortsatte europæiske legatbevilling COVAQIAL, inden for FET-programmet. Centerets forskere har endvidere modtaget et nyt europæisk legat inden for det integrerede projekt

QAP. Begge legater støtter forskning inden for gruppens centrale interesseområde – kvanteinformationsprocessering med kontinuerte variable.

I 2004 demonstrerede gruppen en såkaldt kvantehukommelse, hvor en lystilstand gemmes i en atomar tilstand. Af tekniske årsager er det en stor udfordring at læse denne tilstand ud igen. I 2005 er der i tæt samarbejde med QUANTOP-Århus og kolleger fra Olomouc i Tjekkiet, fremsat forslag til en realiserbar udlæsning. Derudover er året gået med forberedelser til teleportation af en lystilstand til en atomar tilstand, hvor overførselen sker, uden at de to systemer nogen sinde har været i kontakt med hinanden.

I eksperimentet med ikke-klassiske lystilstande arbejdes på at skabe lypulser med egenskaber, som ikke kan forklares ud fra nogen klassisk teori. Vi har nu fremstillet en såkaldt "single photon subtracted squeezed vacuum"-tilstand og efterfølgende karakteriseret den så præcist, at negativitet i tilstandens Wigner-funktion har kunnet observeres – en klar ikke-klassisk egenskab. Lyskilden er kompatibel med en atomar kvantehukommelse, hvilket åbner muligheden for et interessant samspil med gruppens cæsium-eksperimenter.

Projektet om forbedring af kvantegrænsen for atomure udfører nu rutinemæssigt ikke-destruktive, interferometriske målinger på kolde cæsium gasser. Vi har observeret såkaldte Rabi-oscillationer mellem to atomare tilstande under påvirkning af et mikrobølgefelt. Overgangsfrekvensen mellem disse to tilstande danner grundlag for vore dages tidsstandard – cæsium atomuret. Observationerne er et vigtigt skridt i retning mod at opnå og detektere atomar "spinsqueezing", som leder mod en forbedret tidsstandard.

Gruppens indsats frem mod produktion af et rubidium Bose-Einstein-kondensat er nu tæt på at bære frugt og vigtige tekniske milepæle er nået. Bose-kondensatet vil danne udgangspunkt for en kvantehukommelse.

Den teoretiske kvanteoptikgruppe udvikler teorier for praktiske implementeringer af kvanteinformation. Primært arbejdes der på at udvikle metoder til overførsel af kvantemekanisk kommunikation over store afstande. I det forløbne år har vi udviklet en forbedret metode til at gemme den kvantemekaniske tilstand af lys i atomare gasser, og vi har lavet en forbedret teoretisk beskrivelse af nogle af QUANTOP's eksperimenter. Endvidere har vi lavet teorier for, hvorledes mikroskopiske ledninger kan bruges som bindeled mellem enkelte atomer og lys, og vi arbejder på teorier for kvantecomputere i faste stoffer (professor, direktør for QUANTOP, NBI E.S. Polzik, lektorer J.H. Müller, A.S. Sørensen, adjunker C. Alzar, C. Hettich, N. Kjærgaard, ph.d.-studerende A. Hilliard, H. Krauter, J.S. Neergaard-Nielsen, D. Oblak, P. Petrov, J. Sherson, M.W. Sørensen, P. Windpassinger, specialestuderende M.L. Andersen, J.B. Brask, M. Knudsen, B.M. Nielsen, C. Olausson, R.K. Olsson, bachelorstuderende F. Treue).

Niels Bohr Arkivet

Niels Bohr Arkivet blev oprettet den 7. oktober 1985. Det er en tilskudsberettiget selvejende institution under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, og befinder sig på Niels Bohr Institutet på Blegdamsvej.

Arkivets mange historiske samlinger omfatter bl.a. Niels Bohr's videnskabelige, private og administrative korrespondance, Bohrs manuskripter, arkivalier fra nogle af Bohrs nærmeste medarbejdere, samt video-, film- og lyd-

båndoptagelser med og om Bohr. Efterhånden som samlingerne bliver ordnet og registreret (med støtte fra danske og udenlandske fonde, senest en tre-årig bevilling fra Videnskabsministeriets Tipsmidler), bliver de relevante oplysninger lagt ud på Arkivets hjemmeside, www.nba.nbi.dk, hvor man også kan se Arkivets store fotosamling. Bøgerne i Arkivets unikke videnskabshistoriske bogsamling kan ikke hjemlânes, men kan læses i Arkivets bibliotek.

Arkivet modtager gæsteforskere fra ind- og udland arrangerer åbne seminarer i videnskabshistorie og udgiver Niels Bohr's samlede værker, hvoraf bind 11 ("The Political Arena") er udkommet i 2005 og bind 12 ("Popularization and People" – det sidste) forventes i 2006. Arkivet fungerer desuden som formidler af naturvidenskab og videnskabshistorie for gymnasieklasser (Forstander: Finn Aaserud).

Instituteder John Renner Hansen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	67,59	37,52	105,11
DVIP	2,43	0,01	2,44
STIP	18,55	18,77	37,32
TAP	87,51	5,33	92,84
Årsværk i alt	176,08	61,63	237,71
Løn med årsværk	74.667,05	25.192,44	99.859,49
Løn uden årsværk	-2.092,21	4.040,75	1.948,54
Øvrig drift	19.001,95	25.730,96	44.732,91
Anskf. o. 100 t.kr.	138,24	272,25	410,48
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>91.715,02</i>	<i>55.236,40</i>	<i>146.951,42</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Als-Nielsen, Jens Aage; professor.
 Ambjørn, Jan; professor.
 Andersen, Anja Cetti; lektor.
 Andersen, Johannes; lektor.
 Andersen, Nils Overgaard; professor.
 Andresen, Bjarne Bøgeskov; lektor.
 Bearden, Ian Gardner; lektor.
 Bøggild, Hans; lektor.
 Christensen, Per Rex; lektor.
 Clausen, Henrik Brink; lektor.
 Clausen, Jens Viggo Dalsgaard; lektor.
 Dam, Mogens; lektor.
 Damgaard, Poul Henrik; lektor.
 Ditlevsen, Peter Dalager; lektor.
 Døssing, Thomas; lektor.
 Feidenhans'L, Robert Krarup; professor.
 Flensberg, Karsten; lektor.
 Fynbo, Johan Peter Uldall; lektor.
 Gaardhøje, Jens Jørgen; professor.
 Galsgaard, Klaus; lektor.
 Hagemann, Gudrun Bertram; lektor.
 Hammer, Claus Uffe; professor.

- Hansen, Aksel Gerhard Walløe; lektor.
Hansen, John Renner; professor.
Hansen, Jørn Dines; professor.
Hansen, Peter Henrik; lektor.
Hedegård, Per; lektor.
Heimburg, Thomas Rainer; lektor.
Hjorth, Jens; professor.
Hvidberg, Christine Schøtt; lektor.
Højerslev, Niels Kristian; lektor.
Jackson, Andrew Dumont; professor.
Jensen, Jens; lektor.
Jensen, Mogens Høgh; professor.
Johnsen, Sigfus Johann; lektor.
Johnson, Erik; lektor.
Jørgensen, Uffe Graae; lektor.
Knude, Jens Kirkeskov; lektor.
Levinsen, Mogens Tweddell; lektor.
Lindelof, Poul Erik Gregers Hansen; professor. Mso.
Madsen, Morten Bo; lektor.
Mosegaard, Klaus Edvard; lektor.
Naselsky, Pavel; lektor.
Nielsen, Holger Frits Bech; professor.
Nilsson, Bjørn Stefan; lektor.
Nordlund, Per-Åke; professor.
Novikov, Igor; professor.
Nygård, Jesper; lektor.
Obers, Niels Anne Jacob; lektor.
Oddershede, Lene Broeng; lektor.
Olesen, Poul; professor.
Olsen, Malte; lektor.
Rasmussen, Finn Berg; lektor.
Rasmussen, Per Kjærgaard; lektor.
Shaffer, Gary Ray; professor.
Sletten, Geirr; lektor.
Smith, Henrik; professor.
Sneppen, Kim; lektor.
Sørensen, Anders Søndberg; lektor.
Steenstrup, Stig; lektor.
Steffensen, Jørgen Peder; lektor.
Thomsen, Jan Westenkær; lektor.
Tscherning, Carl Christian; professor.
Ulfbeck, Ole Carsten; lektor.
Willerslev, Eske; professor. Mso.
- VIP Eksternt finansieret*
Andersen, Katrine Krogh; adjunkt.
Andersen, Marie Louise Siggaard; post.doc.
Berg-Sørensen, Kirstine; lektor.
Bertelsen, Preben; adjunkt.
Bigler, Matthias; post.doc.
Binau, Charlotte Steffens; forskningsassistent.
Bolognesi, Stefano; forskningsassistent.
Borup, Mia Trolle; post.doc.
Bruntt, Hans; post.doc.
Bruun, Georg Morten; lektor.
Bucharth, Susanne Lilja; forskningsassistent.
Campos, Paula Cristina Fernandes; forskningsassistent.
Chiang, Lung-Yih; adjunkt.
Curiotto, Stefano; forskningsassistent.
Davis, Tamara Maree; post.doc.
Dietrich, Dennis Dean; post.doc.
Drukker, Nadav; adjunkt.
Durand, Gaël; post.doc.
Facijs, Katrine; forskningsassistent.
- Ferkinghoff-Borg, Jesper; adjunkt.
Garrido Alzar, Carlos Leonardo; adjunkt.
Gilbert, Marcus Thomas Pius; post.doc.
Grundahl, Frank; lektor.
Gudmundsson, Ólafur; lektor.
Gulbrandsen, Kristjan Herlache; post.doc.
Hansen, Jørgen Beck; adjunkt.
Hansen, Thomas Mejer; adjunkt.
Harmark, Troels; lektor.
Haugbølle, Troels; post.doc.
Hededal, Christian Busk; post.doc.
Hirano, Shinji; post.doc.
Howe, Eva; post.doc.
Jakobsson, Páll; post.doc.
Jensen, Ane; post.doc.
Jensen, Brian Lindgren; forskningsassistent.
Khan, Amir; adjunkt.
Kjærgaard, Niels; post.doc.
Kouvaris, Christoforos; post.doc.
Krishna, Sandeep; adjunkt.
Larsen, Niels Elgaard; adjunkt.
Lüthi, Beat; adjunkt.
Madsen, Tabita Winther; forskningsassistent.
Micheelsen, Mille Ankerstjerne; forskningsassistent.
Müller, Jörg Helge; lektor.
Nakamura, Shin; adjunkt.
Neergaard-Nielsen, Jonas Schou; forskningsassistent.
Niarchos, Vasileios; post.doc.
Nielsen, Carsten Vandel; forskningsassistent.
Nielsen, Henrik; forskningsassistent.
Nordström, Birgitta; lektor.
Nørgaard, Kasper; post.doc.
Oblak, Daniel; forskningsassistent.
Padilla Parra, Sergio; forskningsassistent.
Pedersen, Kristian; lektor.
Petersen, Troels Christian; post.doc.
Petrov, Konstantin; post.doc.
Petrov, Plamen Georgiev; forskningsassistent.
Pigolotti, Simone; post.doc.
Polzik, Eugene; professor.
Renault, Gaël; post.doc.
Sannino, Francesco; lektor.
Semsey, Szabolcs; post.doc.
Sjölin, Bo Jörgen Richard; post.doc.
Sollerman, Jesper Olof; lektor.
Sommer-Larsen, Jesper; lektor.
Splittorff, Kim; post.doc.
Svensson, Anders Mortensen; adjunkt.
Taylor, John Kevin; post.doc.
Tomásik, Boris; adjunkt.
Watson, Darach Jafar; adjunkt.
Weinstock Arenovitz, Jacobo; post.doc.
West, Stine Stenfatt; forskningsassistent.
- STIP Internt finansieret*
Dam, Jeppe Seidelin; ph.d.-studerende.
Dolinska, Aska; ph.d.-studerende.
Donsmark, Jesper; ph.d.-studerende.
Gesser, Jens Anders; ph.d.-studerende.
Hilliard, Andrew James; ph.d.-studerende.
Jarosz, Andrzej Janusz; ph.d.-studerende.
Kittelmann, Thomas Høvring; ph.d.-studerende.
Langen, Peter Lang; ph.d.-studerende.
Larsen, Kasper Risager; ph.d.-studerende.

Lauritzen, Peter Hjort; ph.d.-studerende.
 Levinsen, Jesper Fredenslund; ph.d.-studerende.
 Lunde, Anders Mathias; ph.d.-studerende.
 Mackeprang, Rasmus; ph.d.-studerende.
 Malossi, Nicola; ph.d.-studerende.
 Massignan, Pietro; ph.d.-studerende.
 Nicolin, Alexandru; ph.d.-studerende.
 Rønne, Peter Browne; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Martin Westring; ph.d.-studerende.
 Therkildsen, Kasper Tipsmark; ph.d.-studerende.
 Ücisik, Nur; ph.d.-studerende.
 Vinther, Bo Møllesøe; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Axelsen, Jacob Bock; ph.d.-studerende.
 Castro Cerón, José María; ph.d.-studerende.
 Christensen, Christian Holm; ph.d.-studerende.
 Elíasdóttir, Árdís; ph.d.-studerende.
 Féron, Chloé France Jeannick; ph.d.-studerende.
 Fischer, Mario; ph.d.-studerende.
 Fox Maule, Cathrine Uhrbrand; ph.d.-studerende.
 Gregor, Dan Fleron; ph.d.-studerende.
 Grove-Rasmussen, Kasper; ph.d.-studerende.
 Hansen, Pól Martin; ph.d.-studerende.
 Hebsgaard, Martin Bay; ph.d.-studerende.
 Jørgensen, Henrik Ingerslev; ph.d.-studerende.
 Klinkby, Esben Bryndt; ph.d.-studerende.
 Larsen, Truls Martin; ph.d.-studerende.
 Lemke, Henrik Till; ph.d.-studerende.
 Rasmussen, Sune Olander; ph.d.-studerende.
 Richardson, Andrew Callum; ph.d.-studerende.
 Ristea, Catalin Lucian; ph.d.-studerende.
 Schmidt, Karen Guldbæk; ph.d.-studerende.
 Seierstad, Inger Kathrine; ph.d.-studerende.
 Thöne, Christina Carina; ph.d.-studerende.
 Utoko, Magdalena Malgorzata; ph.d.-studerende.
 Vinter, Christian; ph.d.-studerende.
 Windpassinger, Patrick Joachim; ph.d.-studerende.
 Zvonarev, Mikhail; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Aznar, Marianne: Real-time *in vivo* luminescence dosimetry in radiotherapy and mammography using Al₂O₃:C.
 Christensen, Niels Bech: Neutron scattering studies of two-dimensional antiferromagnetic spin fluctuations in insulating and superconduction S=1/2 systems.
 Gregor, Dan Fleron: Data analysis of the microwave observations from the tophat experiment: from the ordered data to the angular power spectrum.
 Hansen, Jakob: Evolution Problems of General Relativity.
 Haugbølle, Troels: Modeling Relativistic Astrophysics at the Small and Large Scale.
 Heddal, Christian Busk: Gamma-Ray Bursts, Collisionless Shocks and Synthetic Spectra.
 Hove, Eva: CHAMP Satellite Gravity Field Determination by Collocation.
 Hvidegaard, Sine Munk: Airborne ice altimetry methods for calibration and validation of CryoSat results.
 Jakobsson, Páll: Gamma-Ray Bursts and Their Hosts: A Multi-Wavelength Exploration.
 Khan, Shfaqat A: Surface deformation analysed using GPS time series.

Langen, Peter Lang: Polar Amplification of Surface Temperature Change in a Warming Climate.
 Larsen, Axel Wright: Quantitative studies of the nucleation of recrystallization in metals utilizing microscopy and x-ray diffraction.
 Michelsen, René: Near Earth Asteroids from Discovery to Characterisation.
 Rodrigo, Peter John: Novel Optical Micromanipulation Systems Using Spatial Light Modulators.
 Ruseva, Valentina Ruseva: Design of high-power frequency-doubled diode laser systems for experiments on laser-cooled magnesium.
 Skivesen, Nina: Metal-Clad Waveguide Sensors.
 Utoko, Pawel: Surface-acoustic-wave driven single-electron-transport through shallow-etched quantum point contacts.
 Voss, Peter Henrik: P-Velocity Tomography of the Subcrustal Lithosphere of North Germany, Denmark and South Sweden from P-Phase Observations of Teleseismic Earthquakes.
 Zvonarev, Mikhail: Correlations in 1D boson and fermions systems: exact results.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

- Undersøgelse af hvilke sammensætninger af månens indre, der er konsistente med alle foreliggende (Amir Khan) kr. 482.700
- Mælkevejens udvikling og grundstoffernes oprindelse (Birgitta Nordström) kr. 743.700.
- Gennemførelse af studie af symmetribrud i stærkt vekselvirkede stof (Kim Splittorf) kr. 1.345.300.
- X-ray studies of Langmuir films using a compact x-ray Synchrotron (Kristian Kjær) kr. 492.700.
- Modellering af palæoklimatiske scenarier (Peter L. Langen) kr. 929.800.

Danmarks Grundforskningsfond

- Models of Life (Kim Sneppen) kr. 20.000.000.
- Dark Energy og Dark Matter (Jens Hjorth) kr. 40.000.000.
- Molecular Movies (Martin Meedom Nielsen) kr. 28.354.000.
- QUANTOP Center for Quantum Optics (fortsættelse) Niels Bohr Institutet og Aarhus Universitet (Eugene Polzik) kr. 48.000.000.

ESA European Space Agency

- Combination of Space-, airborne and *in-situ* Gravity Measurements in Support of Arctic Sea-ice Thickness Mapping (Carl Christian Tscherning) kr. 171.600.

EU

- Development of a Global Network for Secure Communication based on Quantum Cryptography (Poul Erik Lindelof) kr. 523.000.
- Marie Curie Excellence Grant (Francesco Sannino) kr. 10.509.400.
- Enhanced Palaeoreconstruction and integrated climate analysis through marine and ice core studies (Jørgen Peder Steffensen) kr. 792.400.
- European network on Random Geometry (Jan Ambjørn) kr. 3.017.200.

- Genetime: An interdisciplinary training site in ancient biomolecules (Eske Willerslev) kr. 2.732.200.
- The exploitation of Formalin Fixed Tissues (Eske Willerslev) kr. 1.437.400.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Grundlæggende Strålingsfysik (Hans Henrik Andersen) kr. 72.000.
- Iskerner (Jørgen Peder Steffensen) kr. 297.000.
- Dansk Uddannelsesorienteret Kosmisk Stråleprojekt (Peter H. Hansen) kr. 192.000.
- Center for Fossil Genetik (Eske Willerslev) kr. 7.400.000.
- Dansk deltagelse i den fremtidige lineære kollider og studier af tunge eksotiske partikler (Jørgen Beck Hansen) kr. 1.890.000.
- Ice Sheets on Mars and Earth (Christine Schøtt Hvidberg) kr. 306.000.
- A 540 m ice core (Dorthe Dahl-Jensen) kr. 773.300.
- Palaeoclimate information (Sigfus Johann Johnsen) kr. 1.616.000.
- Constraining the formation epoch of bright cluster galaxies (Lisbeth Fogh Olsen) kr. 2.201.800.
- Correlated Electron Transport in Nanojunctions (Jens Paaske) kr. 2.388.300.
- Instrument Center for Danish Astrophysics (Jens Hjorth) kr. 220.000.
- Early Universe and fundamental physics through the Cosmic Microwave Background prism (Pavel Naselsky) kr. 600.000.
- Nye danske eksperimenter på Mars (Morten Bo Madsen) kr. 756.000.

Forskningsrådet for Teknologi og Produktion

- New semiconductor heterostructurebased photon sources (Poul Erik Lindelof) kr. 3.500.000.

Forskningsstyrelsen

- Partikelfysik og CERN's rolle i partikelfysikken-Formidling (Jens Jørgen Gaardhøje) kr. 48.000.
- Forst Stars and galaxies: Theory (Åke Nordlund) kr. 1.080.000.
- Isens krystaller (Dorthe Dahl-Jensen) kr. 534.000.
- Integrated Infrastructure Initiative in Nuclear Structure (Geir Sletten) kr. 278.100.
- DANSYNC (Robert Feidenhans'l) kr. 19.154.000.
- Dust and Sand in Polar Regions on Mars (Morten Bo Madsen) kr. 1.600.000.
- Quantum Atom Optics with Bose-Einstein Condensates (Niels Kjærgaard) kr. 1.998.200.
- Resolution EuroCLIMATE (Sigfus Johann Johnsen) kr. 1.504.800.
- Mass Balance and Melt (Dorthe Dahl-Jensen) kr. 1.534.300.

IDA Instrumentcenter for Dansk Astrofysik

- Ph.d 1.4.05-30.9.05 og 1.4.06-30.9.06 (Christian Vinter) kr. 430.500.

Max Planck Institute

- Bygning af autoguiden (Per Kjærgaard Rasmussen) kr. 596.000.

NBI+COM+DTU

- Drift af MBE laboratorium (Claus Birger Sørensen) kr. 900.000.

The John and Birthe Meyer Foundation, Vaduz, Lichtenstein

- Indkøb af en Røntgen Synkotron til forskningsbrug (Jens Als-Nielsen) kr. 25.000.000.

The Yunnan Observatory

- Construction and Utilization of a Low Dispersion Stretograph (Per Kjærgaard Rasmussen) kr. 1.365.000.

Undervisningsministeriet/Tips og Lotto

- Undervisningsmaterialer (Camilla Rygaard-Hjalsted) kr. 400.000.

Villum Kann Rasmussen/Aarhus Universitet

- Løn Shinji Hirano (Jan Ambjørn) kr. 471.900.

Publikationer

Aaserud, F.: Niels Bohr Collected Works. The Political Arena (1934-1961) 11, i: Niels Bohr Collected works s. 754. Fnn Aaserud. Elsevier B.V, Holland. Elsevier, Holland 2005.

Aaserud, F.: Niels Bohr: Politics, Popularization and People A booklet on the occasion of world year of physics. Niels Bohr Collected Work 11-12, i: Niels Bohr: Politics, Popularization and People s. 76. Finn Aaserud,. Elsevier, Holland 2005.

Aaserud, F.: The Need for a Dialogue in "Micheal Frayn's Copenhagen in Debate, Historical Essays and Documents on the 1941 Meeting Between Niels Bohr and Werner Heisenberg. i: The Need for a Dialogue in "Micheal Frayn's Copenhagen in Debate, Historical Essays and Documents on the 1941 Meeting Between Niels Bohr and Werner Heisenberg s. 195. Matthias Dörries. Office for Histoery of Science and the Technology, University of California. University of Cliforina, Berkely, USA 2005.

A.de ugarte, P., Gorosabel J., Johannesson, G., Bjoresson, G., Gudmundsson E.H., et al.: GRB 021004 modelled by multiple energy injections. Journal of Nuovo Cim. 28C, s. 287-290. 2005.

Albanna, B., Hjorth, J., Ramirez-Ruiz E., Tanvir N., Wijers R.A.M.J.: The redshift distribution of gamma-ray bursts revisited. Monthly Notices of the Royal Astronomical Society 364, Issue 1, s. L8-L12. 2005.

Albert, H., The HERA-B collaboration: The Outer Tracker detector of the HERA-B experiment. Part II: Front-end electronics. Nuclear Instruments and Methods in Physics Research Section A 541(3), s. 610-629. 2005.

ALEPH Collaboration: Branching ratios and spectral functions of tau decays: Final ALEPH measurements and physics implications. Physics Reports-Review Section of Physics Letters 421(5-6), s. 191-284. 2005.

Amatori, A., Tians, G., Sutto, L., Borg, J., Trovato, A., Broglia, R.A.: Design of amino acid sequences to fold into C (alpha)- model proteines. J. Chem. Phys. 123, s. 54904. 2005.

Ambjørn, J., Janik, R.A.: The emergence of noncommutative target space in noncritical string theory. Journal of High Energy Physics 8, s. 057. 2005.

- Ambjørn, J., Jurkiewicz, J., Loll R.: Reconstructing the Universe. *Physical Review D* 72(6), s. 064014. 2005.
- Ambjørn, J., Jurkiewicz, J., Loll R.: The spectral dimension of the universe is scale dependent. *Physical Review Letters* 95(17), s. 171301. 2005.
- Ambjørn, J., Jurkiewicz, J., Loll R.: Semiclassical universe from first principles. *Physics Letters B* 607(3-4), s. 205-213. 2005.
- Amelkin S.A., Andresen B., Burzler J.M., Hoffmann K.H., Tsirlin A.M.: Thermomechanical systems with several heat reservoirs: Maximum power Processes. *Journal of Non-Equilibrium Thermodynamics* 30(1), s. 67-80. 2005.
- Andersen, A.C., Posch T., Mutschke H.: Pitfalls in the identification of the 21 micron feature. *Proceedings of the dusty and molecular univres : a prelude to Herschel and ALMA. Jan(1), i: The dusty of molecular Universe s. 447-448. A. Wilson. Noordwijk. Proceedings of the dusty and molecular universe, Holland 2005.*
- Andersen, J.: Annual Report 2004. *Nordic Optical Telescope Scientific Association, i: Annual report 2004 s. 1-32., 2005.*
- Andersen, J., Nordström, B., et al.: Lithium abundances in extremely metal-poor unevolved stars”, in *Form Lithium to Uranium: Elemental Tracers of Early Cosmic Evolution. IAU Symp. 228, i: Lithium abundances in extremely metal-poor unevolved stars” s. 35-40. V. Hill, P. Francois & F. Primas. Cambridge Unvi. Press. IAU Symp., UK 2005.*
- Andersen, J., Nordström, B., et al.: Lithium abundances in extremely metal-poor stars”. *Comparrrion of the trends of abundance ratios in giants and turnoff stars, in Form Lithium to Uranium: Elemental Tracers of Early Cosmic Evolution. IAU Symp. 228, i: in Form Lithium to Uranium: Elemental Tracers of Early Cosmic Evolution s. 185-193. V. Hill, P. Francois & F. Primas. Cambridge Unvi.Press. IAU, UK 2005.*
- Andersen, J., Nordström, B., Mayor M.: Solar neighborhood in four dimensions, in *Cosmic Abundances as Records of Stellar Evolution and Nucleosynthesis. ASP conf. Ser. 336, i: Solar neighborhood in four dimensions s. 305-308. T.G Barnes & F. Bash. ASP. 2005.*
- Andersson, T., Damgaard, P.H., Splittorff, K.: The replica method and Toda lattice equations for QCD3. *Nuclear Physics B* 707(3), s. 509-528. 2005.
- Archontis, V., Moreno-Insertis, F., Galsgaard, K., Hood A.: The three-dimensional interaction between emerging magnetic flux and a large-scale coronal field : Reconnection, current sheets, and jets. *Astrophysical Journal* 635(2), s. 1299-1318 part 1. 2005.
- Armo, H., Hagemann, G.B., Herskind, B., Jensen, D.R., Sletten, G., Thompson, J., et al.: Competing modes of excitations and the decay out of the triaxial strongly deformed well in 167Lu. *Physical Review C* 71, s. 011302. 2005.
- Arsene I., Bearden, I.G., Beavis D., Bøggild, H., Chasman C., Christensen, C.: Quark-gluon plasma and color glass condensate at RHIC? The perspective from the BRAHMS experiment. *Nuclear Physics A* 757(1-2), s. 1-27. 2005.
- Arsene I., Bearden, I.G., Bøggild, H., Christensen, C.H., Christiansen, P., Jørgensen, C.E., Videbæk F., BRAHMS Collaboration: Centrality Dependence of Charged-Particle Pesudorapidity Distributions from d+Au Collisions at $S(NN)^{1/2} = \text{Gev}$. *Physical Review Letters* 94, s. 032301. 2005.
- Auzzi, R., Sannino, F.: Hidden modulus tn the extended Veneziano-Yankielowicz theory. *Physical Review D* 72(10), s. 105003. 2005.
- Barranco, F., Bortignon, P.F., Broglia, R.A., Col’o, G., Schuck P., et al.: Pairing matrix elements and pairing gaps with bare, effectiv, and induced interactions. *Physical Review C* 72, s. 054314. 2005.
- Bearden, I.G., Beavis D., Bøggild, H., Christensen, C.H., Christiansen, P., Gaardhøje, J.J., Holm, A., Jørgensen, C.E., Nielsen, B.S., BRAHMS Collaboration: Forward and midrapidity like-partial ratios from P+P collisions at $S^{1/2} = 200\text{-GeV}$. *Physics Letters B* 607(1-2), s. 42-50. 2005.
- Bearden, I.G., Bøggild, H., Christensen, C.H., Christian- sen, P., Gaardhøje, J.J., Hagel K., Hansen, O., Larsen, T.M., Jørgensen, C.E., BRAHMS Collaboration: Charged Meson Rapidity Distributions in Central Au+Au Collisions at $S(NN)^{1/2} = 200\text{-GeV}$. *Physical Review Letters* 94, s. 162301. 2005.
- Bedding T.R., Kjeldsen H., Bouchy, F., Bruntt, H., Butler, R., Buzasi, D.L., Christensen-Dalsgaard, J., Frandsen S., Lebrun, J., Marti’c, M., Schou J.: The non-detection of oscillations in Procyon by MOST : Is it really a surprise? *Astronomy & Astrophysics* 432(2), s. L43-L48. 2005.
- Benson, D., Stein R., Nordlund, Å.: Supergranulation Scale solar Convection Simulations. *American Geophysical Union, Spring Metting 2005 SP11C-05, s. 05. 2005.*
- Berg-Sørensen, K., Flyvbjerg, H.K.: The colour of thermal noise in classisical Brownian motion: a feasibility study of direct experimental observation. *New Journal of Physics* 7, s. doi:10.1088/1367-2630/7/1/038. 2005.
- Bertelsen, P., Gunnlaugsson, H.P., Madsen, M.B., Knudsen, J.M., Olsen, M., Proton J., Athena Science Team, et al: Dynamic Dust Accumulation and Dust Removal Observed on the Mars Exploration Rover Magnets. *Lunar and Planetary Physics XXXVI, i: LPS s. 2250. 2005.*
- Bertuglia S., Limon A., Andresen B., Hoffmann K.H., Essex C., Salamon P., : Transprt of O₂ from arterioles. *Journal of Non-Equilibrium Thermodynamics* 30, s. 151-162. 2005.
- Bidder, S., Perkins, W., Risager, K.: One-loop NMHV amplitudes involving gluinos and scalars in N=4 gauge theory. *Journal of High Energy Physics* 10, s. 17. 2005.
- Binette, L., Magris C, C., Krongold, y., Andersen, A.C., et al.: Nanodiamond Dust and the Far-Ultraviolet Quasar Break. *The Astrophysical Journal* 631(2), s. 661-677. 2005.
- Birn, J., Galsgaard, K., et al.: Forced magnetic reconnection. *Geophysical Resarch Letters* 36(2), s. L06105. 2005.
- Biswas, T., Brandenberger, R., Easson, D., Mazumdar, A.: Coupled inflation and brane gases. *Physical Review D* 71(8), s. 083514. 2005.
- Bonifacio P., Molaro P., Sivarani, T., Cayrel R., Spite M., Plez B., Andersen, J., Nordström, B., et al.: Lithiu abundances in extremely metal-poor unevoled stars. *IAU Symposium Proc. ofthe International Astronomical Union 228, i: From Litium to Uranium s. 35-40. Cill,V. Francois, P. , Primas F.. Cambridge Univ. Press. IAU, UK 2005.*
- Borg, J., Jensen, M.H., Olesen, P., Mathiesen, J.K.: Diffusion, fragmentation and merging processes in ice cry-

- stals, alpha helices and other systems. Proceedings of the Geilo ASI School on "Dynamics of Complex Interconnected Sys. i: Networks and Bioprocesses. A.T. Skjeltrop and A.V. Belushkin. Kluwer Academic, Dordrecht 2005. Holland 2005.
- Borg, J., Nys, R., Schymkoitz, J., Stricher, F.: The Foldx web server: an online force field. *Nucleic Acids Res.* 33, s. W382. 2005.
- Borup-trolle, M.: Genotype-phenotype relations. On the modeling of biological phenomena in genetics and molecular biology. CPNSS, NBI, University of Copenhagen, DK 2005.
- Bouman J., Koop R., Haagmans R., Müller J., Sneeuw N., Tscherning, C.C., Visser P., : Calibration and Validation of GOCE Gravity Gradients. *International Association of Geodesy Symposia 128, i: A Window on the Future of Geodesy s. 265-270.* Fernando Sans'o. Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg 2005.
- Brandenburg, A., Chan, K.L., Nordlund, Å., Stein R.F.: Effect of the radiative background flux in convection. *Astronomische Nachrichten* 326(8), s. 681-692. 2005.
- Bringel, P., Hagemann, G.B., Herskind, B., Jensen, R.R., Sletten, G., et al.: Evidence for wobbling excitation in 161Lu. *Eur. Physics Journal A* 24, s. 167-172. 2005.
- Brouwer P., Lamacraft A., Flensberg K.: Weak Coulomb blockade effect in quantum dots. *Physical Review Letters* 94(13), s. 4. 2005.
- Brouwer P., Lamacraft A., Flensberg K.: Nonequilibrium theory of Coulomb blockade in open quantum dots. *Physical Review B* 72(7), s. 075316. 2005.
- Bruntt H., Kjeldsen H., Bedding T.R.: Evidence for Granulation and Oscillations in Procyon from Photometry with the WIRE Satellite. *The Astrophysical Journal* 633, s. 440-446. 2005.
- Bruntt, H., Kjeldsen H., Buzasi, D.L., Bedding T.R.: Evidence for Granulation and Oscillations in Procyon from Photometry with the WIRE Satellite. *The Astrophysical Journal* 633(1), s. 440-446. 2005.
- Bruun, G.M., Jackson, A.D., Kolomeitsev, E.: Multi-channel scattering and Feshbach resonances: Effective theory, phenomenology, and many-body effects. *Physical Review A* 71(5), s. 052713. 2005.
- Bruun, G.M., Smith H.: Viscosity and thermal relaxation for a resonantly interacting Fermi gas. *Physical Rev. A* 72, s. 043605. 2005.
- Buch E., Batholdy J., Gregersen S., Grauert, M., Hansen, A.W., Højerslev, N., Lastrup C., Lomholt S., Kliem N., Nielsen J.W., Pedersen G.K., Risbo T., Tscherning, C.C.: DMI (red.). TSUNAMI Risikovurdering for danske, færøske og grønlandske farvande. DMI- Teknisk Rapport 05-08, 44s. DMI, Danmark 2005.
- Buzasi, D.L., Bruntt, H., Retter, A., et al.: Altair: The Brightest delta Scuti Star. *The Astrophysical Journal* 619(2), s. 1072-1076. 2005.
- Bøggild, H., Christensen, C.H., Christiansen, P., Gaardhøj, J.J., Jørgensen, C.E., and BRAHMS Collaboration: Centrality dependent particle production at $Y=0$ and $Y\sim 1$ in Au+Au collisions at $S(NN)^{1/2}=200$ -Gev. *Physical Review C* 72, s. 014908. 2005.
- Castro-Tirado, A., de Ugarte Postigo, A., Castro Ceron J.M. e.a.: GRB 041224 and GRB 041226: BOOTES-2 simultaneous observations. GRB Coordinates Network, Circular Service 2961, s. 1. 2005.
- Chang J-F., Johnson, E.: Surfaces and bulk melting of small metal clusters. *Philosophical Magazine* 85(30), s. 3617-3627. 2005.
- Cheianov V., Smith H.: Low-temperature crossover in the momentum distribution of cold atomic gases in one dimension. *Physical Rev. A* 71(3), s. 33610-17. 2005.
- Chiang L-Y., Naselsky, P., Novikov, I.: On the linear filters for point source extraction of the planck mission. *International Journal of Modern Physics D* 14(7), s. 1251-1272. 2005.
- Childress, L., Taylor, J.M., Sørensen, A.S., Lukin M.: Fault-tolerant quantum repeaters with minimal physical resources and implementations based on single-photon emitters. *Physical Review A* 72, s. 052330. 2005.
- Christensen L., Hjorth, J., Gorosabel J.: Photometric Redshift of the GRB 981226 Host Galaxy. *The Astrophysical Journal* 631, s. L29-L32. 2005.
- Christensen L., Hjorth, J., Gorosabel J.: Gamma-ray burst in starburst galaxies. *Astrophysics & Space Science Library* 329, i: From 30 Doradus to Lyman Break Galaxies s. 11. R. de Grijs and R.M. González Delgado. Springer. From 30 Doradus to Lyman Break Galaxies SO- Starbursts, UK 2005.
- Clément, E., Sletten, G., et al.: Shape Coexistence in Light Krypton. *AIP Conf.Proc.* 764, i: AIP Conf. Proc. s. 55-61. Zakopane School of Physics. 39th Zakopane School of Physics International Symposium on Atomic Nuclei, USA 2005.
- Conselice C.J., Vreeswijk P., Fruchter A.S., Levan A., Kouveliotou C., Fynbo, J.P.U., Gorosabel J., Tanvir N.R., Thorsett S.: Gamma-Ray Burst Selected High Redshift Galaxies: Comparison to Field Galaxy Populations to $z\sim 3$. *Astrophysical Journal* 633, s. 29-40. 2005.
- Dall T.H., Bruntt, H., Strassmeier, K.G.: Binarity, activity and metallicity among late-type stars. I. Methodology and application to HD 27536 and HD 216803. *Astronomy & Astrophysics* 444(2), s. 573-583. 2005.
- Damgaard, P.H., Heller U.M., Narayanan, R., Svetitsky, B.: Divergent chiral condensate in the quenched Schwinger model. *Physical Review D* 71, s. 114503. 2005.
- Damgaard, P.H., Heller U.M., Splittorff, K., Svetitsky, B.: New methods of determining $F\pi$ on the lattice. *Physical Review D* 72(9), s. 091501. 2005.
- Davies S.M., Mortensen A.K., Baillie M.G.L., Clausen H.B., Grønvold K., Hall V.A., Johnsen S.J., Pilcher J.R., Steffensen J.P., Wastegård S.: Tracing Volcanic Events in the Greenland Ice Cores. *PAGES News Vol. 12, No. 3, s. 10-11.* 2004.
- de Echaniz, S., Mitchell, M., Kubasik, M., Koschorreck, M., Crepaz, H., Eschner, J., Polzik, E.S.: Conditions for spin squeezing in a cold 87Rb ensemble. *Journal of Optics B: Quantum & Semiclassical Optics* 7, S548-S552. 2005.
- de Ugarte Postigo, A., Castro-Tirado A.J., Gorosabel J., Jóhannesson, G., Björnsson G., Gudmundsson E.H., et al.: GRB 021004 modelled by multiple energy injections. *Astronomy & Astrophysics* 443(3), s. 841-849. 2005.
- de Ugarte Postigo, A., Sota, A., Gorosabel J., Jelinek M., Castro-Tirado A.J., Castro Ceron J.M.: GRB 050117, i-band observations. GRB Coordinates Network, Circular Service 2957, s. 1. 2005.
- Dietrich, D.D.: Gluon propagation in space-time dependent fields. *Physical Review D* 71, s. 045005. 2005.
- Dietrich, D.D.: Saturation momentum at fixed and running

- QCD coupling. *The European Physical Journal C* 45, s. 409-415. 2005.
- Dietrich, D.D., Hofmann, S.: Lorentz invariant ensembles of vector backgrounds. *Physics Letters B* 2-3, s. 439-444. 2005.
- Dietrich, D.D., Sannino, F., Tuominen K.: Light composite Higgs from higher representations versus electroweak precision measurements : Predictions for LHC. *Physical Review D* 72, s. 055001. 2005.
- Dintrans B., Brandenburg, A., Nordlund, A., Stein R.F.: Spectrum and amplitudes of internal gravity waves excited by penetrative convection in solar-type stars. *Astronomy & Astrophysics* 438(1), s. 365-376. 2005.
- Ditlevsen P.D., Kristensen M.S., Andersen K.K.: The Recurrence Time of Dansgaard-Oeschger Events and Limits on the Possible Periodic Component. *Journal of Climate* Vol. 18, s. 2594-2603. 2005.
- Donangelo R., Hansen A., Sneppen, K., Souza S.R.: Need, greed and noise: competing strategies and in a trading model. *Physica A : Statistical and Theoretical Physics* 348, s. 496-504. 2005.
- D'Onghia, E., Sommer-Larsen, J., Romeo A., Burkert, A., Pedersen, K., Portinari L., Rasmussen, J.: The Formation of Fossil Galaxy Groups in the Hierarchical universe. *The Astrophysical Journal* 630, s. L109-L112. 2005.
- Dorch, S.B.F.: Dynamo Action in Late-type Giants. *ESA Publikations Division, Cool Stars 13 SP-560*, s. 511-514. 2005.
- Dorch, S.B.F.: Det Cardassiske univers. *SubSpace 2*, s. 22-23. 2005.
- Dorch, S.B.F.: Et løft af sløret- gådefulde Eta Carinae. *Aktuel Astronomi* 1, s. 16-19. 2005.
- Dorch, S.B.F.: Europæisk rumforskning med ambitioner. *Aktuel Naturvidenskab* 2, s. 29. 2005.
- Dorch, S.B.F.: To boldly go where no dane has gone before. *SubSpace 1*, s. 34. 2005.
- Dorch, S.B.F., Archontis, V.: On the Saturation of Astrophysical Dynamos: Numerical experiments with the nocosines flow. *Solar Physics, Topical Issue fra International Conference on Space Climate* 224, s. 171-178. 2005.
- Dorch, S.B.F., Gudiksen B.V., Ludwig, H-G.: Dynamo Action in M-dwarfs. *ESA Publikations Division, Cool Stars 13 SP-560*, s. 515-517. 2005.
- Doroshkevich A.G., Naselsky, P., Verkhodanov O.V., Novikov D.I., Turchaninov, V., Christensen, P.R., Chiang L-Y.: First Release of Gauss-Legendre Sky Pixelization (GLESF) software package for CMB analysis. *Astronomy & astrophysics*. 0501494. 2005.
- Drukker, N.: Removal of closed time-like curves by super-tube domain walls. *Fortschritte der Physik* 53(7-8), s. 874-878. 2005.
- Drukker, N., Fiol B.: All-genus calculation of Wilson loops using D-Branes. *Journal of High Energy Physics* 2, s. 010. 2005.
- Drukker, N., Okawa, Y.: Vacuum string field theory without matter-ghost factorization. *Journal of High Energy Physics* 06, s. 0503068. 2005.
- Dumitru A., Lenaghan, J.T., Pisarski R.D.: Deconfinement in matrix models about the Gross-Witten point. *Physical Review D* 71, s. 074004. 2005.
- Døssing, T., Herskind, B.: Conservation of the k-quantum number in warm nuclei. *Nuclear Physics A* 752, s. 227C-230C. 2005.
- Døssing, T., Herskind, B., Hagemann, G.B., et al.: Is the K-quantum number conserved in the order-to-chaos transition region? *Physics Letters B* 615(3-4), s. 160-163. 2005.
- Døssing, T., Herskind, B., Hagemann, G.B., et al.: Warm rotating nuclei: Damping mechanisms and the order-to-chaos transition. *Acta Physica Polonica B* 36(4), s. 1121-1132. 2005.
- Døssing, T., Herskind, B., Hagemann, G.B., et al.: Compound and Rotational Damping in Warm Nuclei. *AIP Conference Proceedings* 764, i: Nuclei at the Limits s. 309-313. D. Severryniak and T. L. Khoo. Melville New York. American Insitutet of Physics, USA 2005.
- Døssing, T., Lopez-Martens, A., Khoo T.L., Lauritsen T., Åberg S.: Decay-out of Superdeformat Bands by Coupling to Ordered or Chaotic Spectra. *AIP Conference Proceedings* 764, i: Nuclei at the Limits s. 27-34. D. Severryniak and T.L. Khoo. Melville New york. American Insitutet of physics, USA 2005.
- Ekaykin A.A., Lipenkov V.Y., Kuzmina I.N., Petit J.R., Masson-Delmotte V., Johnsen, S.J.: The changes in isotope composition and accumulation of snow at Vostok station, East Antarctica, over the past 200 years. *Annals of Glaciology* Vol. 39, s. 569-575. 2004.
- Elvang, H., Harmark, T., Obers, N.A.: Sequences of bubbles and holes: new phases of Kaluza-Klein black holes. *Journal of High Energy Physics , A SISSA Journal* 01, s. 003. 2005.
- Emmeche, C.: Causality. *Encyclopedia of Nonlinear Science*. i: Causality s. 100-102. Alwyn Scott. -. Routledge, New York, London 2005.
- Emmeche, C.: Når molekylterne formes til mennesker. Fra komponenternes kemi til organismens orkestrering. *Videnskaben eller Gud* 3 udg., i: *Videnskaben eller Gud* s. 101-125. Bent Raymond Jørgensen & Uffe Gråe Jørgensen. DR, København, DK 2005.
- Emmeche, C.: Ti tanker om forskning, rangordning, kvalitet og klovneri. *Universitetsavisen, Københavns Universitet* 8, s. 11. 2005.
- Emmeche, C.: Biologi og Fysik: Konvergens mod 'en videnskab? *Kvant, for Fysik og Astronomi* 16(3), s. 30-33. 2005.
- Emmeche, C.: Kompleksitet i fysik og biologi: Nye naturvidenskabelige erkendelser. i: *Bioetik og Musik. Et tværfagligt undervisningsformat til gymnasieskolernes grundforløb* s. 39-47. Mimo Antabi, Claus Michelsen og Bent Nørgaard. Syddansk Universitet. Syddansk Universitet, Center for Kunst og Videnskab, DK 2005.
- Emmeche, C., Stjernfelt, F.: The natural history of symbol. *The Research Priority Area Body and Mind i: Brain and Consciousness Research- the black box has been opened!* s. 20-21. Anne Mette Engelbrecht & Lene Düwel. The Research Priority Area Body and Mind. University of Copenhagen, DK 2005.
- Erben T., Olsen, L.F., Dietrich J., et al.: GaBoDS: The Garcing-Bonn Deep Survey. IV. Methods for the image reduction of multi-chip cameras demonstrated on data from the ESO Wide-Field Imager. *Astronomische Nachrichten* 326(6), s. 432-464. 2005.
- Fiurasek J., Sherson J., Opatrny, T., Polzik, E.S.: Single-passage read-out of atomic quantum memory. *Physical Review A* 73, s. 022331. 2005.
- Fogedby H., Jensen, M.H.: Weak noise approach to the logistic map. *J. Stat. Phys.* 121, s. 759-778. 2005.
- Foley A., Watson, D., Gorosabel J., Fynbo, J.P.U., Soller-

- man J., McGlynn S., Hjorth, J.: The galaxies in the field of the nearby GRB980425/SN1998bw. *Astronomy & Astrophysics* 4382, s. 5. 2005.
- Fotopoulos, A., Niarchos, V., Prezas, N.: D-branes and SQCD in non-critical superstring theory. *Journal of High Energy Physics* 10, s. 081. 2005.
- Frail D.A., Price P.A., Berger E., Watson, D., et al.: The afterglow of GRB 050709 and the nature of short-hard gamma-ray bursts. *Nature* 437 Issue 7060, s. 845-850. 2005.
- Froggatt, C.D., Nielsen, H.B., Laperashvili, L.V.: Hierarchy-problem and a bound state of 6 t and 6 anti-t. *Journal of Modren Physics A (Partical Fields; Gravitation; Cosmology)* 20(6), s. 1268-1275. 2005.
- Fynbo, J.P.U., Gorosabel J., Smette J., Fruchter A., Hjorth, J., Pedersen, K., Levan A., Burud I., Sahu K.C., Vreeswijk P.M., Bergeron E., Kouveliotou C., Tanvir N., Thorsett S., Wijers R.A.M.J., Castro Cer'on J.M., Castro-Tirido A., Granavich P., Holland S.T., Jakobsson, P., Møller, P., Nugent P., Pian E., Rhoads J., Thomsen B., Watson, D., Woosley S.E.: On the Afterglow and Host Galaxy of GRB 021004: A Comprehensive Study with the Hubble Space Telescope. *The Astrophysical Journal* Issue 1, Vol. 633, s. 317-327. 2005.
- Fynbo, J.P.U., Hjorth, J., Jakobsson, P., Møller, P., Naranen, J.: GRB 050319: absorpotin redshift from the nordic optical telescope. GRB Coordinates Network, Circular Service 3136, s. 1. 2005.
- Fynbo, J.P.U., Jensen, B.L., Hjorth, J., Jakobsson, P., Castro Ceron J.M., Pedersen, H., Watson, D., et al.: GRB 050509A: further I-band imaging. GRB Coordinates Network, Circular Service 3460, s. 1. 2005.
- Fynbo, J.P.U., Jensen, B.L., Hjorth, J., Jakobsson, P., Castro Ceron J.M., Pedersen, H., Watson, D., Naranen, J.: GRB 050509A: optical observations. GRB Coordinates Network, Circular Service 3389, s. 1. 2005.
- Fynbo, J.P.U., Jensen, B.L., Hjorth, J., Solleman J., Watson, D., Castro Ceron J.M., Gorosabel J., Galfalk, M., Kaas A.: GRB 050802.422: fading of the afterglow and detection of the host. GRB Coordinates Network, Circular Service 3756, s. 1. 2005.
- Fynbo, J.P.U., Jensen, B.L., Hjorth, J., Wiersema, K., Starling, R., Vreeswijk, K., Rol E., et al.: GRB 050401: VLT spectroscopic redshift. GRB Coordinates Network, Circular Service 3176, s. 1. 2005.
- Fynbo, J.P.U., Jensen, B.L., Hjorth, J., Woller, K.G., Watson, D., Fouque P., Andersen, M.I.: GRB050801: optical photometry and decay index. GRB Coordinates Network, Circular Service 3776, s. 1. 2005.
- Fynbo, J.P.U., Jensen, B.L., Hjorth, J., Woller, K.G., Watson, D., Solleman J., Fouque P., Andersen, M.I.: GRB050801: unchanged decay slope. GRB Coordinates Network, Circular Service 3743, s. 1. 2005.
- Fynbo, J.P.U., Jensen, B.L., Jakobsson, P., Hjorth, J., Sollerman J., Castro Ceron J.M., Holhjem, K., Salinas, R.: GRB 050922C: break in the lightcurve. GRB Coordinates Network, Circular Service 4040, s. 14099. 2005.
- Fynbo, J.P.U., Jensen, B.L., Sollerman J., Hjorth, J., Watson, D., Pedersen, K., Jakobsson, P., Castro Ceron J.M., Gorosabel J.: GRB 050824: spectroscopic redshift from the VLT. GRB Coordinates Network, Circular Service 3874, 1, s. 1. 2005.
- Fynbo, J.P.U., Jensen, B.L., Thomsen B., Hjorth, J., Mdahl, E., Hyvonen, H., Andersen, M.I.: GRB 050124: K-band afterglow observations. GRB Coordinates Network, Circular Service 2989, s. 1. 2005.
- Fynbo, J.P.U., Krog, B., Nilsson, K., Gunnlaugur, B., Hjorth, J., Jakobsson, P., Ledoux C., Møller, P., Thomsen B.: Properties of Lyalpha and Gamma Ray Burst-selected starbursts at high redshifts. *Astrophysics & Space Science Library* 329, i: From 30 Doradus to Lyman Break Galaxies SO – Starbursts s. 293. R. de Grijs and R.M. Gonzlez Delgado. Springer. From 30 Doradus to Lyman Break Galaxies SO – Starbursts, UK 2005.
- Fynbo, J.P.U., Solleman J., Jensen, B.L., Hjorth, J., Watson, D., Castro Ceron J.M., et al.: GRB050802: tentative absorption redshift. GRB Coordinates Network, Circular Service 3749, s. 1. 2005.
- Galsgaard, K., Moreno-Insertis, F., Archontis, V., Hood A.: A three-dimensional study of reconnection, current sheets, and jets resulting from magnetic flux emergence in the sun. *Astrophysical Journal* 618(2), s. L153-L156, part 2. 2005.
- Galsgaard, K., Parnell C.E.: Elementary heating events-magnetic interactions between two flux sources- III. Energy considerations. *Astronomy & Astrophysics* 439(1), s. 335-349. 2005.
- Garnsworthy, A., Thompson, N., Paul, E.S., Sletten, G., et al.: Spectroscopy of Po-212 and At-213 using a He-8 radioactive beam and EXOGAM. *Jour. Phys. G- Nucl. Part. Phys.* 31, s. S1851-S1854. 2005.
- Gehrels N., O'Brien P.T., Zhang B-X., Levan A., Klose S., Hjorth, J., Solleman J., et al.: A short gamma-ray burst apparently associated with an elliptical galaxy at redshift. *Nature* 437 Issue 7060, s. 851-854. 2005.
- Gerward L., Jiang J.Z., Staun Olsen J., Recio J.M.: X-ray diffraction at high pressure and high or low temperature using synchrotron radiation. *Journal of Alloys and Compounds* 401(1-2), s. 11-17. 2005.
- Gerward L., Staun Olsen J., Petit L., Vaitheeswaran G., Kanchana V., Svane A.: Bulk modulus of CeO2 and PrO2- An experimental and theoretical study. *Journal of Alloys and Compounds* 400(1-2), s. 56-61. 2005.
- Goergen, A., Clement, E., Sletten, G., et al.: Shape Coexistence in Light Krypton Isotopes. *Acta Physica Polonica B* 36, s. 1281-1288. 2005.
- Gori, G., Borglia, R., Vigezzi E., et al.: Attractive and repulsive contributions of medium fluctuations to nuclear superfluidity. *Physical Review C* 72, s. 011302. 2005.
- Gorosabel J., Fynbo, J.P.U., Fruchter A., Levan A., Hjorth, J., et al.: A possible bright blue supernova in the afterglow of GRB 020305. *Astronomy & Astrophysics* 437, s. 411-418. 2005.
- Gorosabel J., Hjorth, J., Jensen, B.L., Jørgensen, U.G., Beaulieu J-P., Cassan A., Donatowicz, J., Watson, D., Fynbo, J.P.U., Jakobsson, P., Castro Ceron J.M., Pedersen, H.: XRF 050509c : Optical monitoring. GRB Coordinate Network, Circular Service 3546, s. 1. 2005.
- Gorosabel J., Jensen, B.L., Galaz, G., Salinas, R., Hjorth, J., Fynbo, J.P.U., Pedersen, H., Watson, D., Jakobsson, P., Castro Ceron J.M.: XRF 050509c optical afterglow. GRB Coordinates Network, Circular Service 3425, s. 1. 2005.
- Gorosabel J., Laursen, P., Jensen, B.L., Fynbo, J.P.U., Hjorth, J., Watson, D., Pedersen, H., Jakobsson, P., Castro ceron J.M., Andersen, M.I.: GRB 050315: potential host galaxy. GRB Coordinates Network, Circular Service 3294, s. 1. 2005.

- Gorosabel J., P'erez-Ramirez, D., Solleman J., de Ugarte Postigo, A., Fynbo, J.P.U., Castro-Tirido A., Jakobsson, P., Christensen L., Hjorth, J., Nilsson, K., et al.: THE GRB 030329 host: a blue low metallicity subluminoous galaxy with intense star formation. *Astronomy & Astrophysics* 444(3), s. 711-721. 2005.
- Goupil M-J., Alecian, E., Georgobiani D., Trampedach R., Stein R., Nordlund, Å.: Excitation of solar-like oscillations: From PMS to MS models. *Astronomy & Astrophysics* 26, s. 171. 2005.
- Greensite, J.P., Olejnik S., Polikarov, M., Syritsyn, S., Zakharov, V.: Localized eigenmodes of the covariant lattice Laplacian. *Proceedings of Science Journal -Ref: PoS Lat 2005 325*, i: 23rd International Symposium on Lattice Field s. 6. Trinity College Dublin. 23rd International Symposium on Lattice Field, Ireland 2005.
- Greensite, J.P., Olejnik S., Polikarpov, M., Syritsyn, S., Zakharov, V.: Eigenmodes of covariant Laplacian in SU(2) Yang-Mills vacuum: higher representations. *Proceedings of Science Journal-ref: PoS Lat 2005 326*, i: 23rd International Symposium on Lattice Field s. 6. J. Greensite, et al.. Trinity College Dublin. 23rd International Symposium on lattice Field, Ireland 2005.
- Greensite, J.P., Olejnik S., Zwanziger, D.: Gribov horizon under the (Lattice) microscope. *Proceedings of Science Journal -ref: PoS LAT 2005 293*, i: 23rd International Symposium on Lattice Field s. 0509054. Trinity College, Dublin. 23rd International Symposium on Lattice Field, Ireland 2005.
- Greensite, J.P., Olejnik S., Zwanziger, D.: Confinement and center vortices in Coulomb gauge: analytic and numerical results. *Nuclear Physics B- Proceedings Supplements* 141, s. 170-176. 2005.
- Greensite, J.P., Olejnik S., Zwanziger, D.: Center vortices and the Gribov horizon. *Journal of High Energy Physics* 05, s. 070. 2005.
- Greensite, J.P., Olejnik S., Zwanziger, D.: Remnant symmetry and the confinement phase in Coulomb gauge. *Nuclear Physics B- Proceedings Supplements* 141, s. 199-204. 2005.
- Gudiksen B.V., Nordlund, Å.: An AB Initio Approach to Solar Coronal Loops. *The Astrophysical Journal* 618(2), s. 1031-1038. 2005.
- Gudiksen B.V., Nordlund, Å.: An AB Initio Approach to the Solar Coronal Heating Problem. *The Astrophysical Journal* 618(2), s. 1020-1030. 2005.
- Gudiksen B.V., Nordlund, Å.: Erratum: An AB Initio Approach to Solar Coronal Loops. *The Astrophysical Journal* 623(1), s. 597-599. 2005.
- Gudiksen B.V., Nordlund, Å.: Erratum: An AB Initio Approach to the Solar Coronal Heating Problem. *The Astrophysical Journal* 623(1), s. 600-600. 2005.
- Gunnlaugsson, H.P., Bertelsen, P., Madsen D., Madsen, M.B., Olsen, M., Schröder C.: Chemistry and mineralogy of atmospheric dust at Gusev crater. Indication of dryer periods on Mars. *Nature* 436, s. 62-65. 2005.
- Gunnlaugsson, H.P., Kinch K.M., Madsen, M.B., Merrison J., Nørnberg P., Wahlgreen H.: Device for measuring surface accumulation of dust: applications for future magnetic properties experiments on Mars. *Planetary and Space Science* 52, s. 693-698. 2004.
- Guziy S., Gorosabel J., Klose S., et al.: The Search for the host galaxy of the gamma-ray burst GRB 000214. *Astronomy & Astrophysics* 441(39), s. 975-979. 2005.
- Gürdal, G., Casten, R., Hagemann, G.B., Hansen C.R., Herskind, B., et al.: Quadrupole moment measurements of TSD1 and TSD2 bands in Lu-167. *Jour. Phys. G- Nucl. Part. Physic* 31, s. S1873-S1876. 2005.
- Görge A., Hagemann, G.B., Hamamoto, I., Bengtsson R., Sletten, G., et al.: Quadrupole Moments and Gamma Defomation of Wobbling Excitations in 163Ln. *AIP Conference Proceedings* 764 (1), i: AIP s. 9-14. Conference Proceedings, 2005.
- Hac A., Seeger, H., Fidorra M., Heimburg, T.R.: Diffusion in two-component lipid membranes – A fluorescece correlation spectroscopy and Monte Carlo simulation study. *Biophysical Journal* 88(1), s. 317-333. 2005.
- Hagemann, G.B., Herskind, B., Jensen, D.R., Sletten, G., et al.: Evolution from spherical single-particle structure to stable triaxiality at high spins in 140Nd. *Physical Review C* 72, s. 064318. 2005.
- Hamamoto, I.: Effective pair gap of weakly bound neutrons in deformed nuclei. *Physical Review C* 71, s. 037302. 2005.
- Hamamoto, I.: One-partical resonant levels in a deformed potential. *Physical Review C* 72, s. 024301. 2005.
- Hammerer K., Polzik, E.S., Cirac, J.I.: Teleportation and spin squeezing utilizing multimode entanglement of light with atoms. *Physical Review A* 72(5), s. 052313. 2005.
- Hammerer K., Wolf, M., Polzik, E.S., Cirac, J.: Quantum benchmark for storage and transmission of coherent states. *Physical Review Letters* 94(15), s. 150503. 2005.
- Hansen, C.R., Hagemann, G.B., Herskind, B., Jensen, D.R., Sletten, G., et al.: Search for Hyperdeformation in Xe Nuclei. *AIP Conference Proceedings* 764(1), i: AIP s. 46-51. AIP, USA 2005.
- Hansen J., Khokhlov A., Novikov, I.: Physics of the interior of a spherical, charged black hole with a scalar field. *Physical Review D* 71, s. 064013. 2005.
- Hansen, J.B., The ALEPH Collaboration: Branching ratios and spectral functions of tau decays: Final ALEPH measurements and physics implications. *Physics Reports* 421(5-6), s. 191-284. 2005.
- Hansen, J.D., Hansen, J.R., Hansen, P.H., The ALEPH-Collaboration: Bose-Einstein correlation in W-pair decay with an event-mixing technique. *Physics Letters B* 603(3-4), s. 265-275. 2005.
- Hansen, J.D., The ALEPH Collaboration: Bose-Einstein correlations in W-pair decay with an event-mixing technique. *Physics Letters B* 606(3-4), s. 265-275. 2005.
- Hansen, J.R., Hansen, J.D., The ALEPH- Collaboration: Two-particle correlations in PP, (P)over-bar(P)over-bar and (KSKS0)-K-0 pairs from hadronic Z decays. *Physics Letters B* 611(1-2), s. 66-80. 2005.
- Hansen, P.H., Bhatia, V.K., Harrit N., Oddershede, L.B.: Expanding the Optical Trapping Range of Gold Nanoparticles. *Nano Letters* 5, s. 1937-1942. 2005.
- Hansen, P.H., Dreyer J., Borg, J., Oddershede, L.B.: Novel optical and statistical methods reveal colloid-wall interactions inconsistent with DLVO and Lifshitz theories. *Journal of Colloid and Interface Science* 287, s. 561-571. 2005.
- Hansen, P.H., Oddershede, L.B.: Optical Trapping Inside Living Organisms. *SPIE Proceedings* 5930, s. 1-9. 2005.
- Hansen, T.B.: Grassroots Science- An ISYP Ideal? *ISYP Journal on Science and World Affairs* 1(1), s. 61-72. 2005.
- Hansen, T.B.: Teaching Ethics to Science and Engineering

- Students. i: Report from a follow-up symposium to the 1999 World Conference on Science. Center for the Philosophy of Nature and Science Studies. 1999 World Conference on Science. Copenhagen, April 15-16, DK 2005.
- Hansen, T.B.: - Working Group 6 Report: Sustainable Development and Non-Military Threats to Security. Pugwash Conference on Science and World Affairs. Pugwash, 2005.
- Hansen, T.B.: Einstein for the Young Generation. Workshop Einstein and Peace. Lessons for today. s. 39-42. Armin Tenner and Erik Remacle. International Network of Engineers and Scientists for Global Responsibility and Pôle Bernheim for the study of Peace and Citizen. International Network of Engineers, Brussels 11-12 March, Brussels 2005.
- Harmark, T., Niarchos, V.: Instabilities of near-extremal smeared branes and the correlated stability conjecture. *Journal of High Energy Physics* 10, s. 045. 2005.
- Harmark, T., Olesen, P.: Structure of stationary and axisymmetric metrics. *Physical Review D* 72, s. 124017. 2005.
- Hartily, D., Hagemann, G.B., Djongolov, M., et al., et al.: Search for wobbling excitations in Hf Nuclei: Are the SD Bands Triaxial? AIP Conference Proceedings 764(1), i: AIP s. 15-20. Conference Proceedings, USA 2005.
- Hartley, D., Hagemann, G.B., Janssens R.V.F., Sletten, G., Park, H., et al.: Wobbling excitations in strongly deformed Hf nuclei? *Physics Letters B* 608, s. 31-38. 2005.
- Haugland, A.G.: Musterdichtung- Bedeutungswachstum in Inger Christensens Lyrik. Akzente- Zeitschrift für Literatur, Hanser. 2005.
- Hauptmann J.R., Jensen, A., Nygård, J., Lindelof, P.E.: Single wall carbon nanotubes in epitaxial grown semiconductor heterostructures. AIP Conference Proceedings 786, i: AIP s. 495. 2005.
- Hededal, C.B., Haugbolle, T., Frederiksen, J., Nordlund, A.: *In situ* particle acceleration in collisionless shocks. *Nuovo Cimento Della Societa Italiana Di Fisica C-Geophysics and Space Physics* 28(3), i: Proceedings of 4th Workshop on Gamma-Ray burst in the afterglow Era s. 411-414. Rome, Italy. Societa Italiana Di Fisica, Bologna, Italy 2005.
- Hededal, C.B., Nishikawa, K.: The Influence of an Ambient Magnetic Field on Relativistic collisionless Plasma Shocks. *The Astrophysical Journal* 623, s. L89-L92. 2005.
- Heimburg, T.R., Gudmand M.: Selvorganisering i Biomembraner. *Kvant* 3(05), s. 22-24. 2005.
- Heimburg, T.R., Jackson, A.D.: On soliton propagation in biomembranes and nerves. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the USA* 102(28), s. 9790-9795. 2005.
- HERA-B Collaboration: Charm, beauty and charmonium production at HERA-B. *European Physical Journal C* 43(1-4), s. 179-186. 2005.
- Herkenhoff K., Bertelsen, P., Hviid S.F., Johnson J.R., Madsen, M.B., And Athena Science Team: Overview of Athena Microscopic Imager Results. *Lunar and Planetary Science XXXVI*, i: LPS s. 1178. 2005.
- Hjorth, J., Sollerman J., Gorosabel J., Granot, J., Klose S., Thomsen B., Andersen, M.I., Jensen, B.L., Fynbo, J.P.U., Jakobsson, P., Pedersen, K., et al.: GRB 050509B: constraints on short gamma-ray burst models. *Astrophysical Journal* 630(2), s. L117-L120. 2005.
- Hjorth, J., Sollerman J., Gorosabel J., Granot, J., Thomsen B., Andersen, M.I., Fynbo, J.P.U., Jensen, B.L., Jakobsson, P., Pedersen, K., Watson, D., et al.: GRB 050509B: Constraints on Short Gamma-Ray Burst Models. *The Astrophysical Journal* 630(2), s. L117-L120. 2005.
- Hjorth, J., Watson, D., Fynbo, J.P.U., Price P.A., Jensen, B.L., Jørgensen, U.G., Kubas, D., Groosabel, J., Jakobsson, P., Sollerman J., Pedersen, K., Kouveliotou C.: The optical afterglow of the short gamma-ray burst GRB 050709. *Nature* 437(7060), s. 859-861. 2005.
- Hjorth, J., Watson, D., Price, A., Jørgensen, U.G., Jensen, B.L., Kubas, D., Gorosabel J., Jakobsson, P., Solleman J., Pedersen, K., Kouveliotou C.: The optical afterglow of the short gamma-ray burst GRB 050709. *Nature* 437, Issue 7060, s. 859-861. 2005.
- Jackson, A.D.: Mathematics as the language of science. *Matilde – Dansk Matematisk Forenings nyhedsbrev* 22, s. 6-11. 2005.
- Jackson, A.D.: Videnskaben, inspirationen og Gud. In *videnskaben eller Gud. i: Videnskaben, inspirationen* s. 230-49. Jørgensen B.R. og Jørgensen U.G.. Danmarks Radio. DK 2005.
- Jackson, A.D., Lautrup, B.: I Niels Bohrs Ånd. 13. maj, s. 11. *Weekendavisen*, DK 2005.
- Jackson, A.D., Lundh E., Kavoulakis G.M.: Stability of the solutions of the Gross-Pitaevski equation. *Physical Review A* 72(5), s. 053617. 2005.
- Jakobsson, P., Björnsson G., Fynbo, J.P.U., Jönannesson, G., Hjorth, J., Thomsen B., Møller, P., Watson, D., Jensen, B.L., Gudmundsson E.H., et al.: Ly+ and ultraviolet emission from high-redshift gamma-ray burst hosts: to what extent do gamma-ray burst trace star formation? *Royal Astronomical Society* 362, s. 245. 2005.
- Jakobsson, P., Frail D.A., Fox, D., Moon, D.S., Price P.A., Fynbo, J.P.U., Hjorth, J., et al.: The Radio Afterglow and Host Galaxy of the Dark GRB 020819. *The Astrophysical Journal* 629(1), s. 45-51. 2005.
- Jakobsson, P., Fynbo, J.P.U., Hjorth, J., Jensen, B.L., Pedersen, K., et al.: GRB 050814: continued fading. *GRB Coordinates Network, Circular Service* 3818, 1, s. 1. 2005.
- Jakobsson, P., Fynbo, J.P.U., Paraficz, D., Telting J., Jensen, B.L., Hjorth, J., Castro Ceron J.M.: GRB 050922C: refined redshift. *GRB Coordinates, Circular Service* 4029, s. 1. 2005.
- Jakobsson, P., Fynbo, J.P.U., Paraficz, D., Telting J., Jensen, B.L., Hjorth, J., Castro Ceron J.M.: GRB 050922C: absorption redshift from the nordic optical telescope. *GRB Coordinates Network, Circular Service* 4017, 1, s. 1. 2005.
- Jakobsson, P., Hjorth, J., Burud I., Letawe G., Courbin F.: An optical time delay for the double gravitational lens system FBQ 0951+2635. *Astronomy & Astrophysics* 431, s. 103-109. 2005.
- Jakobsson, P., Hjorth, J., Burud I., Letawe G., Lidman C., Courbin F.: An optical time delay for the double gravitational lens system FBQ 0951+2635. *Astronomy & Astrophysics* 431, s. 103-109. 2005.
- Jakobsson, P., Hjorth, J., Fynbo, J.P.U., Jensen, B.L., Watson, D., et al.: GRB 050906: optical observations at the very large telescope. *GRB Coordinates Network, Circular Service* 3940, 1, s. 1. 2005.
- Jakobsson, P., Paraficz, D., Telting J., Fynbo, J.P.U., Jensen, B.L., Hjorth, J.: GRB 050922C : NOT optical

- observations. GRB Coordinates Network, Circular Service 4015, 1, s. 1. 2005.
- Jelinek M., Castro-Tirado A.J., de Ugarte Postigo, A., et al.: GRB 050904: Bootes early R-band detection. GRB Coordinates Network, Circular Service 3929, 1, s. 1. 2005.
- Jensen, A., Hauptmann J.R., Nygård, J., Lindelof, P.E.: Magneto-resistance in ferromagnetically contacted single-wall carbon nanotubes. *Physical Review B* 72, s. 5. 2005.
- Jensen, B.L., Fynbo, J.P.U., Hjorth, J., Solleman J., Castro Ceron J.M., Pedersen, K., Jakobsson, P., Watson, D., Solheim J-E.: GRB050814: fading red source. GRB Coordinates Network, Circular Service 3809, s. 1. 2005.
- Jensen, B.L., Gorosabel J., Laursen, P., Jakobsson, P., Watson, D., Fynbo, J.P.U., Hjorth, J.: GRB 050412: optical observations. GRB Coordinates Network, Circular Service 3243, s. 1. 2005.
- Jensen, B.L., Jørgensen, U.G., Hjorth, J., Fynbo, J.P.U., Watson, D., Castro Ceron J.M., Pedersen, K., Pedersen, H., Solleman J.: GRB050709: Chandra source optical counterpart. GRB Coordinates Network, Circular Service 3589, s. 1. 2005.
- Jensen, C.P., Madsen, K.K., Jensen, A., Christensen F.E.: W/SiC and Pt/SiC multilayers for the NuSTAR hard x-ray telescope. *Proceedings of the SPIE 5900, i: Optics for EUV, X-Ray, and Gamma-Ray Astronomy II* s. 40-46. Citterio, Oberto; O'Dell, Stephen L. SPIE, USA 2005.
- Jensen, M.H., Sneppen, K., Tiana, G.: "Oscillating Gene Expressions in Regulatory Network", in *Proceedings of the Geilo ASI School on "Forces, Growth and Form in Soft Condensed Matter: At the Interface between Physics and Biology"*. *Proceedings of the Geilo ASI School i: At the Interface between Physics and Biology* s. 195-202. A.T. Skjeltrop and A.V. Belushkin. Geilo ASI School. Kluwer Academic, Holland 2005.
- Jespersen T., Nygård, J.: Charge trapping in Carbon Nanotube Loops demonstrated by Electrostatic Force Microscopy. *Nano Letters* 5(9), s. 1838-1841. 2005.
- Jespersen, T.S., Lindelof, P.E., Nygård, J.: Characterization of Carbon Nanotubes on Insulating Substrates using Electrostatic Force Microscopy. *AIP Conference Proceedings* 786, s. 135. AIP. 2005.
- Jickells T.D., An Z.S., Andersen K.K., Baker A.R., Bergametti G., Brooks N., Cao J.J., Boyd P.W., Duce R.A., Hunter K.A., Kawahata H., Kubilay N., LaRoche J., Liss P.S., Mahowald N., Prospero J.M., Ridgwell A.J., Tegen I., Torres R., Global Iron Connections Between Desert Dust, Ocean Biogeochemistry, and Climate. *Science* Vol. 308, s. 67-71. 2005.
- Joachim, M., Borg, J., Mogens H, J., Levinsen, M.T., Olsen, P., Dahl-Jensen, D., Svensson, A.: Dynamics of crystal formation in the Greenland North GRIP ice core. *Journal of Glaciology* 50(170), s. 325-328. 2004.
- Johnson, E., Penisson J., Radetic T., Dahmen U., Lancon F.: TEM observations on the behavior of facet junctions in interfaces and inclusions. *Zeitschrift für metallkunde* 96(5), s. 413-18. 2005.
- Johnson, E., Prokofjev V., Zhilin V., Dahmen U.: Diffusional behavior of nanoscale lead inclusions in crystalline aluminum. *Zeitschrift für Metallkunde* 96, s. 1171-1180. 2005.
- Johnson, E., Steenstrup, S., Levinsen, M.T., Prokofjev V., Zhilin V., Dahmen U.: Brownian motion of liquid lead inclusions along dislocations in aluminum. *Journal of Materials Science* 40(12), s. 3115-3119. 2005.
- Johnson M.J., Johnson J.R., Joseph J., Madsen, M.B., Proton J., Goetz, W., Bell J.F., Arneson H.M., Farrand W.H., Hayes A.G., Herkenhoff K., Kinch K.M., McCartney E., Athena Science team: Large Multispectral and Albedo Panoramas Acquired by the Pancam Instruments on the Mars Exploration Rovers Spirit and Opportunity. *Lunar and planetary Science XXXVI, i: LPS* s. 1337. 2005.
- Kaat G., Flensberg K.: Rectification in single molecular dimers with strong polaron effect. *Physical Review B* 71(15), s. 6. 2005.
- Khan S.A., Knudsen P., Tscherning, C.C.: Crustal deformations at permanent GPS sites in Denmark. *International Association of Geodesy Symposia* 128, i: A Window on the Future of Geodesy s. 556-560. F. Sans'ò. Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg 2005.
- Khatib, A., Singh A., Hagemann, G.B., Herskind, B., Sletten, G., et al.: High-Spin States in 124Ba. *Acta Physica Polonica B* 36, s. 1029-1032. 2005.
- Kiel, C., Borg, J., et al.: Recognizing and defining true Ras binding domains II: In silico prediction based on homology modelling and energy calculations. *Journal of Molecular biology* 348(3), s. 759-775. 2005.
- Kim B.J., Trusina A., Minnhagen P., Sneppen, K.: Self organized scale-free networks from merging and regeneration. *The European Physical Journal B – Condensed Matter* 43(3), s. 369-372. 2005.
- Kmiciek, M., Herskind, B., et al.: GDR Feeding of the Highly-Deformed Band in 42Ca. *Acta Physica Polonica B* 36, s. 1169-1174. 2005.
- Knudson A., Christensen, P.R., Haskin L., Madsen, M.B., Johnson J.: An Intergrated View of the Chemistry and Mineralogy of Martian Solis. *Nature* 436, s. 49-54. 2005.
- Koglin, J., Christensen, E.F., Jensen, C.P., et al.: NuSTAR hard x-ray optics. *Proceedings of the SPIE 5900, i: Optics for EUV, X-Ray and Gamma-Ray Astronomy II* s. 266-275. Citterio, Oberto; O'Dell, Stephen L. SPIE, USA 2005.
- Koikawa, T.: Infinite Number of Soliton Solutions to 5-Dimensional Vacuum Einstein Equation. *Progress of Theoretical Physics* 114(4), s. 793-803. 2005.
- koike, T., Starosta K., Hamamoto, I., Fossan, D., Vaman, C.: New Quantum Number and Selection Rules for Chiral Doublet Bands and Chiral Wobblers. *AIP Conference Proceedings* 764(1), i: AIP s. 87-92. AIP, USA 2005.
- Kolomeitsev, E., Voskresensky, D.: Relativistic mean-field models with effective hadron masses and coupling constants, and RHO Condensation. *Nuclear Physics A* 759(3-4), s. 373-413. 2005.
- Korten W., Görgen A., Sletten, G., Timis, C., et al.: Investigation of heavy N similar to Z nuclei using energetic radioactive ion beams. *Nuclear Physics A* 752, s. 255C-263C. 2005.
- Krishna S., Jensen, M.H., Sneppen, K.: Spiky oscillations in NF-KB signalling. *Quantitative Biology*, abstract q-bio.MN/0509017, s. 1-11. 2005.
- Kupriyanov, D., Mishina, O., Sokolov I.M., Julsgaard, B., Polzik, E.S.: Multimode entanglement of light and atomic ensembles via off-resonant coherent forward scattering. *Physical Review A* 71(3), s. 032348 Part A. 2005.
- Landais A., Masson-Delmotte V., Jouzel J., Raynaud D., Johnsen, S.J., Huber, C., Leuenberger, M., Schwander J.,

- Minster, B.: The glacial inception as recorded in the NorthGRIP Greenland ice core: timing, structure and associated abrupt temperature changes. *Climate Dynamics* 24, s. 273-284. 2005.
- Lauritsen T., Døssing, T., Herskind, B., et al.: Rotational Damping, Ridges and the Quasi-Continuum of Gamma-rays in 152Dy. AIP Conference Proceedings 764(1), i: AIP s. 34-39. AIP, USA 2005.
- Lauritsen T., Janssens R.V.F., Khoo T.L., Carpenter M.P., Heinz, A., Jenkins D., Seweryniak D., Døssing, T., Herskind, B., Lane, G., Ahmad I., et al.: Rotational Damping Ridge and the Quasi-Continuum of gamma-rays in 152-Dy. AIP Conference Proceedings 764, i: Nuclei at the Limits s. 34-39. D. Severyniak and T.L. Khoo. Melville New York. American Insitutet of Physics, USA 2005.
- Lautrup, B.: Physics of Continuous Matter. i: Physics of continuous Matter s. 624. Benny Lautrup. IoP. Insitute of Physics Publishing Bristol and Philadephia, UK 2004.
- Lautrup, B., Jackson, A.D., Heimbürg, T.R.: The stability of solitons in biomembranes and nerves. *PNAS*, s. 7. 2005.
- Ledoux C., Petitjean, P., Møller, P., Fynbo, J.P.U., Sri-
nand, R.: The mass-metallicity relation for high-redshift damped Lyalpha galaxies. IAU Colloquium Proceedings of the International Astronomical Union Mar (1), i: IAU Colloq s. 433-435. Peter R. Williams, Cheng-Gang Shu and Brice Menard. Cambridge Unvi. Press. Proceedings of the Inetrnational Astronomical Union 199, China 2005.
- Ledoux C., Vreeswijk P., Jaunsen A.O., Smette A., Fynbo, J.P.U., Møller, P., Andersen, M.I., Wijers R.A.M.J.: VLT/UVES spectroscopy of GRB050820. GRB Coordinates Network, Circular Srevice 3860,1, s. 1. 2005.
- Lehmann S., Jackson, A.D.: Live and Dead Nodes. Computational and Mathematical Organization Theory 11, s. 161-170. 2005.
- Lehmann S., Jackson, A.D., Lautrup, B.: Life, death and preferential attachment. *Europhysics Letters* 69(2), s. 298-303. 2005.
- Leoni, S., Benzoni G., Døssing, T.: Damping mechanisms and order to chaos transition in the warm rotating Er-163 nucleus. *Physical Review C* 72(3), s. 34307-1-17. 2005.
- Leppänen, A.P., Enqvist, T., Sletten, G., et al.: Alpha-decay study of 218U: a search for the sub-shell closure at Z=92. *Eur. Physics Journal A* 25, s. 184-184. 2005.
- Levan A., Nugent P., Fynbo, J.P.U., Hjorth, J., Møller, P., Pian E., et al.: GRB 020410: A gamma-ray burst afterglow discovered by its supernova light. *The Astrophysical Journal* 624(2), s. 880-888. 2005.
- Levan A., Patel S., Gorosabel J., Hjorth, J., Fynbo, J.P.U., Jensen, B., et al.: A Deep Search with the Hubble Space Telescope for Late-Time Supernova Signatures in the Hosts of XRF 011030 and XRF 020427. *The Astrophysical Journal* 622, s. 977-985. 2005.
- Lindenberg, A.M.: Atomic-scale visualization of inertial dynamics. *Science* 308(5730), s. 1870-1870. 2005.
- Liu Y.C., Thyd'en K., Xing Q., Johnson, E.: Studies of interfacial microstructure in SOFCs by transmission electron microscopy. In : Solid state electrochemistry. Proceedings. 26. Risø international symposium on materials science 4-8 Sep. s. 273-278. Linderoth S., Smith. A., Bonanos N., Hagen A., Mikkelsen L., Kammer Hansen K., Lybye D, Hendriksen P.V., Poulsen F.W. Mogensen M, Wang W.G. Risø National Laboratory 2005, Roskilde 2005. Risø (DK) 2005.
- Lunde, A.M., Flensberg K.: On the Mott formula for the thermopower of non-interacting electrons in quantum point contacts. *Journal of Physics- Condensed Matter* 17(25), s. 3879-3884. 2005.
- Lunde, A.M., Flensberg K., Jauho A-P: Intershell resistance in multiwall carbon nanotubes: A Coulomb drag study. *Physical Review B* 71(12), s. 17. 2005.
- Lutz M., Carcia-Recio, C., Kolomeitsev, E., Nieves, J.: Quark-mass dependence of baryon resonances. *Nuclear Physics A* 754, s. 212-220. 2005.
- Madsen, M.B., Arneson H.M., Bertelsen, P., Gunnlaugsson, H.P., Johnson J.R., Johnson M.J., Knudsen, J.M., Olsen, M., Athena Science Team, er al: An Update on Results from the Magnetic Properties Experiments on the Mars Exploration Rover, Spirit and Opportunity. *Lunar and Planetary Science XXXVI*, i: LPS s. 2379. 2005.
- Madson, P., Hübel H., Hagemann, G.B., Hansen C.R., Herskind, B., Sletten, G., et al.: Octupole signatures in Ba-124, Ba125. *Jour. Phys. G-Nucl. part. Physics* 31, s. S1729-S1733. 2005.
- Masett, N., Pian E., Andersen, M.I., Hjorth, J., Jensen, B.L., Fynbo, J.P.U., et al.: Late-epoch optical and near-infrared observations of the GRB 000911 afterglow and its host galaxy. *Astronomy & Astrophysics* 438(3), s. 841-853. 2005.
- Maslov S., Sneppen, K.: Computational architecture of the yeast regulatory network. *Physical Biology* 2, s. S94-S100. 2005.
- Mason P., Hagemann, G.B., Hansen C.R., Herskind, B., Sletten, G., et al.: Evidence for octupole correlations in 124, 125Ba. *Physical Review C* 72, s. 064315. 2005.
- Massignan P., Bruun, G.M., Smith H.: Viscous relaxation and collective oscillations in a trapped fermi gas near the unitarity limit. *Physical Rev. A* 71(3), s. 33607-1-10. 2005.
- Massignan P., Pethick C.J., Smith H.: Static properties of positive ions in atomic Bose-Einstein condensates. *Physical Rev. A* 71(2), s. 23606-1-8. 2005.
- Masson-Delmotte V., Jouzel J., Landais A., Stievenard M., Johnsen, S.J., White J.W.C., Werner M., Sveinbjörnsdottir A.E., Fuhrer K.: GRIP Deuterium Excess Reveals Rapid and Orbital-Scale Changes in Greenland Moisture Origin. *Science* Vol. 309, s. 118-121. 2005.
- Masson-Delmotte V., Landais A., Stievenard M., Cattani O., Falourd S., Jouzel J., Johnsen, S.J., Dahl-Jensen, D., Sveinbjörnsdottir A.E., White J.W.C., Popp T., Fischer H.: Holocene climatic changes in Greenland: Different deuterium excess signals at Greenland Ice Core Project (GRIP) and NorthGRIP. *Journal of Geophysical Research* Vol. 110, D14102, s. doi:10.1029/2004JD005575. 2005.
- Mathiesen, J.K., Ferkinghoff-Borg J., Jensen M.H., Levin-
sen, M.T., Olesen P., Dahl-Jensen, D., Svensson, A.: Dynamics of crystal formation in the Greenland NorthGRIP ice core. *Journal of Glaciology* Vol. 50, No. 170, s. 325-328. 2004.
- Mellor, C., Gerrard, C., Galsgaard, K., Hood A., Priest E.R.: Numerical simulations of the flux tube tectonics model for coronal heating. *Solar Physics* 227(1), s. 39-60. 2005.
- Mereghetti S., Andersen, M.I., Hartmann, J., Hjorth, J., et al.: GRB 040403: A faint X-ray rich gamma-ray burst

- discovered by INTEGRAL. *Astronomy & Astrophysics* 433, s. 113-116. 2005.
- Mereghetti S., Götz, D., Andersen, M.I., Hartmann D.H., Hjorth, J., et al.: GRB 040403: A faint X-ray rich gamma-ray burst discovered by INTEGRAL. *Astronomy & Astrophysics* 433, s. 113-116. 2005.
- Merlatti P., Sannino, F., Vallone D., Vian, F.: N=1 super Yang-Mills domain walls via the extended Veneziano-Yankielowicz theory. *Physical Review D* 71, s. 12014. 2005.
- Mishustin, I.N., Satarov L.M., Bürvenich, T., Stöcker H., Greiner W.: Antibaryons bound in nuclei. *Physical Review C* 71, s. 035201. 2005.
- Mishustin, I.N., Satarov L.M., Strottman, D., Greiner W.: Possible production of strongly bound baryonia in relativistic heavy-ion collisions. *J. Phys. G: Nucl. Part. Physics* 31, s. 803-808. 2005.
- Monaco, P., Møller, P., Fynbo, J.P.U., Weidinger M., Ledoux C., Theuns, T.: Tracing large-scale structure at high redshift with Lyman-alpha emitters: the effect of peculiar velocities. *Astronomy & Astrophysics* 440(3), s. 799-808. 2005.
- Muller J.H., Pertrov, P., Oblak, D., Alzar, C., de Echaniz, S., Polzik, E.S.: Diffraction effects on light-atomic-ensemble quantum interface. *Physical Review A* 71(3), s. 033803 Part B. 2005.
- Muresan, R.A., The HERA-B collaboration, Et al.: Bose-Einstein correlations studies at HERA-B. *Acta physica Polonica B* 36, s. 339-345. 2005.
- Nakamura, S.: Recoiling D-branes. *Nuclear physics B* 709(1-2), s. 192-212. 2005.
- Nakamura, S., Niarchos, V.: Notes on the S-matrix of bosonic and topological non-critical strings. *Journal of High Energy Physics* 10, s. 025. 2005.
- Nakos, T., Poels J., Magain P., Burud I., Hjorth, J., et al.: Photometric monitoring of the doubly imaged quasar UM673: Possible evidence for chromatic microlensing. *Astronomy & Astrophysics* 441, s. 443-450. 2005.
- Naselsky, P., Doroshkevich A.G., Novikov, I., Christensen, P.R., et al.: Gauss-Legendre Sky Pixelization (GLESP) for CMB maps. *International Journal of Modern Physics D* 14(2), s. 275-290. 2005.
- Naselsky, P., Lung-Yih, C., Novikov, I., Verkhodanov O.V.: Foreground Analysis from the 1-YEAR Wilkinson Microwave Anisotropy Probe (wmap) Data. *Journal of Modern Physics D* 14(7), s. 1273-1292. 2005.
- Naselsky, P., Lung-Yih, C., Olesen, P., Novikov, I.: Statistics of phase correlations as a test for non-Gaussianity of the CMB maps. *Physical Review D* 72, s. 063512. 2005.
- Naselsky, P., Novikov, I.: Symmetries of the Galactic foregrounds in the WMAP data. *International Journal of Modern Physics D* 14(10), s. 1769-1776. 2005.
- Naselsky, P., Novikov, I., Christensen, P.R., et al.: GLESP package for full sky CMB maps data analysis and its realization in the FADPS data processing system. *Bulletin of Special Astrophysical Observatory* 58, s. 40-50. 2005.
- Natarajan P., Albanna, B., Hjorth, J., Ramirez-Ruiz E., Tanvir N., Wijers R.A.M.J.: The redshift distribution of gamma-ray burst revisited. *Mon.Not. Roy.Astron.Soc.* 364, s. L8-L12. 2005.
- Nielsen, H.F.B., Ninomiya M.: Dirac Sea for Bosons. II Study of the Naive Vacuum Theory for the Toy Model World Prior to Filling the Negative Energy Sea. *Progress of Theoretical Physics* 113(3), s. 625-643. 2005.
- Nielsen, H.F.B., Ninomiya M.: Dirac Sea for Bosons. I Formulation of Negative Energy Sea for Bosons. *Progress of Theoretical Physics* 113(3), s. 603-624. 2005.
- Nielsen, M.S.: Realisme og antirealisme i fortolkning af fysik. En videnskabsteoretisk diskussion af entitetsrealisme i sprogfilosofisk belysning. Det Naturvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet, DK 2005.
- Nishikawa A., Hardee, P., Hededal, C.B., et al.: Particle acceleration in electron-ion jets. *AIP Conf.Proc.* 801, i: Conf. Proc. Astrophysical Sources s. 389. Proceedings of Conference on Astrophysical Sources of High Energy particle and radiation, Poland 2005.
- Nishikawa A., Hardee, P., Hededal, C.B., Richardson, G., Preece, R., Sol, H., Fishman G.J.: Relativistic Shocks: Partical Acceleration, Magnetic Field Generation, and Emission. *AIP Conference Proceedings* 745(1), i: 3rd International Symposium on High Energy Gamma-ray Astronomy s. 534-539. Heidelberg, Tyskland 2005.
- Nishikawa, K., Hardee, P., Hededal, C.B., et al.: Particle acceleration, magnetic field generation, and emission in relativistic pair jets. *Nuovo Cimento.* 28C, i: Proceedings of 4th Workshop on Gamma-ray burst in the afterglow era s. 435-438. Astrophysics. Rome, Italy. Societa Italiana Di Fisica, Italy 2005.
- Nordlund, Å.: Old and New Paradigms for Planets Formation. *Protostars and Planets V, Proceedings Of the Conference held October 24-28 1286*, i: Protostars and Planets V s. 8618. Protostars and Planets V, USA 2005.
- Nordström, B., Andersen, J., Mayor M.: Tracing the Origin of the Solar Neighbourhood, in *The Three-Dimensional Universe with Gaia*. ESA SP 576, i: Tracing the Origin of the Solar s. 183-186. C. Turon, K.S O'Flaherty, & M.A.C. Perryman. ESAA. 2005.
- Novotny T., Rossini G., Flensburg K.: Josephson current through a molecular transistor in a dissipative environment. *Physical Review B* 72, s. 224502. 2005.
- Nyako B.M., Papp, F., Herskind, B., Hagemann, G.B., Sletten, G., Hansen, C., et al.: Search for Hyperdeformation in Light Xe Nuclei. *Acta Physica Polonica B* 36, s. 1033-1038. 2005.
- Oblak, D., Vershovski, A., Mikkelsen J.K., Sørensen, J.K., Polzik, E.S.: Quantum-noise-limited interferometric measurement of atomic noise: Towards spin squeezing on the Cs clock transition. *Physical Review A* 71(4), s. 043807. 2005.
- Ogren, M., Kavoulakis G.M., Jackson, A.D.: Solitary waves in elongated clouds of strongly interacting bosons. *Physical Review A* 72(2), s. 021603. 2005.
- Olesen, P., Borg, J., Jensen, M.H., Mathiesen, J.K.: Diffusion, fragmentation, and coagulation processes: Analytical and numerical results. *Physical Review E* 72, s. 031103-13. 2005.
- Olsen, L.F., Benoist C., da Costa L., Hansen, L., Jørgensen, H.E.: Multi-object spectroscopy of low EIS redshift clusters. III. Properties of optically selected clusters. *Astronomy & Astrophysics* 435, s. 781-798. 2005.
- Olsen, L.F., Zucca, E., Bardelli, S., Benoist C., da Costa L., Jørgensen, H.E., et al.: New spectroscopic confirmations of high-redshift galaxy clusters. *Astronomy & Astrophysics* 442, s. 841-849. 2005.
- Olsen, L.F., Zucca, E., Bardelli, S., Benoist C., Jørgensen,

- H.E., Biviano A.: New spectroscopic confirmations of high-redshift galaxy clusters. *Astronomy & Astrophysics* 442(3), s. 841-849. 2005.
- Olsen, S.M., Shaffer, G., Bjerrum, C.J.: Ocean oxygen isotope constraints on mechanisms for millennial-scale climate variability. *Paleoceanography* 20, s. 001063. 2005.
- Paaske J., Flensberg K.: Vibrational sidebands and the kondo effect in molecular transistors. *Physical Review Letters* 94(17), s. 176801. 2005.
- Paden J.D., Allen C.T., Gogineni S., Jezek K.C., Dahl-Jensen, D., Larsen L.B.: Wideband Measurements of Ice Sheet Attenuation and Basal Scattering. *IEEE Geoscience and Remote Sensing Letters* Vol. 2, issue 2, s. doi: 10.1109/LGRS.2004.842474. 2005.
- Padoan, P., Kritsuk, A., Nordlund, Å.: Brown dwarfs from turbulent fragmentation. *Memorie della Societa Astronomica Italiana* 76, s. 187. 2005.
- Padoan, P., Nordlund, Å., Norman, M., Kritsuk, A.: A Solution to the Pre-Main-Sequence Accretion Problem. *The Astrophysical Journal* 622(1), s. L61-L64. 2005.
- Pedersen J.N., Thomassen J., Flensberg K.: Noncollinear magnetoconductance of a quantum dot. *Physical Review B* 72, s. 045341. 2005.
- Pedersen, K., Eliasdottir, A., Hjorth, J., Starling, R., Castro Ceron J.M., Fynbo, J.P.U., Gorosabel J., Granada, I., Jakobsson, P., Sollerman J., Watson, D.: The Host Galaxy Cluster of the Short gamma-Ray Burst GRB050509B. *The Astrophysical Journal* 634(1), s. L17-L20 part 2. 2005.
- Pipidis, A., Simpson J., Janssens R.V.F., Fischer S.M., Hagemann, G.B., Lauritsen T., et al.: Structural behaviour of 157,158,159Dy in the I=30-60h region. *Physical Review C* 72, s. 064307. 2005.
- Pontin, D., Galsgaard, K., Hornig, G., Priest E.R.: A fully magnetohydrodynamic simulation of three-dimensional non-null reconnection. *Physics of Plasmas* 12(5), s. 052307. 2005.
- Price P.A., Jensen, B.L., Jørgensen, U.G., Hjorth, J., Fynbo, J.P.U., Watson, D., Castro Ceron J.M., Pedersen, K., Pedersen, H., Solleman J.: GRB 050709: optical afterglow candidate. GRB Coordinates Network, Circular Service 3621, s. 1. 2005.
- Prokofjev, S., Zhilin V., Johnson, E., Levinsen, M.T., Dahmen U.: *In-situ* TEM investigation of diffusion of nanoscale liquid Pb inclusions on dislocations and in bulk aluminum. *Proceedings of the 6th international Conference on Diffusion in Materials, DIMT 237, i: Defect and Diffusion Forum. M. Danielewski, R. Filipek, R. Kozubski, W. Kuczka, P. Zieba, Z. Zurek. Cracow, Poland* 2005.
- Pugliese, G., Møller, P., Gorosabel J., Jensen, B.L., Fynbo, J.P.U., Hjorth, J., Jørgensen S.F., Monrad, B., Vinter C.: The red optical afterglow of GRB 030725. *Astronomy & Astrophysics* 439(2), s. 527-532. 2005.
- Queiroz, J., Emmeche, C., El-Hani, C.: Information and Semiosis in Living Systems: A Semiotic Approach. *Semiotics, Evolution, Energy, and Development* SEED Journal 5(1), s. 60-90. 2005.
- Rasmussen S.O., Andersen K.K., Johnsen, S.J., Bigler M., McCormack T.: Deconvolution-based resolution enhancement of chemical ice core records obtained by continuous flow analysis. *Journal of Geophysical Research* VOL. 110, D17304, s. doi:10.1029/2004JD005717. 2005.
- Resmi, L., Ishwara-Chandra, C., Gorosabel J., Sahu K.C., Lundgren, A., et al.: Radio, millimeter and optical monitoring of GRB 030329 afterglow: Constraining the double jet model. *Astronomy & Astrophysics* 440(2), s. 477-485. 2005.
- Reumers, J., Schymkowitz, J., Borg, J., et al.: SNPEffect: a database mapping molecular phenotypic effect of human non-synonymous codind SNPs. *Nucleic Acids Research* 33, s. D527-D532. 2005.
- Riley M., Hagemann, G.B., Lauritsen T., Sletten, G., Jing-ye, Z., et al.: Beyond band termination in Er-157 and the search wobbling excitations in strongly deformed Hf-174. *Journal Phys. G-Nucl. Part. Physics* 31, s. 1735-1740. 2005.
- Romeo A., Sommer-Larsen, J., Portinari L.: Simulating galaxy clusters -II. Global star formation histories and the galaxy populations. *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society* 361(3), s. 983-996. 2005.
- Ronnow H., Parthasarathy R., Jensen J., Aeppli G., Rosenbaum T., McMorrow D.F.: Quantum phase transition of magnet in a spin bath. *Science* 308(5720), s. 389-392. 2005.
- Rosch A., Paaske J., Kroha J.: The kondo effect in non-equilibrium quantum dots: Perturbative renormalization group. *Journal of Physical Society of Japan* 74(1), s. 118-126. 2005.
- Rosvall M., Grönlund A., Minnhagen P., Sneppen, K.: Searchability of networks. *Physical Review E* 72, s. 046117. 2005.
- Rosvall M., Minnhagen P., Sneppen, K.: Navigating networks with limited information. *Physical Review E* 71(6), s. 066111. 2005.
- Rosvall M., Trusina A., Minnhagen P., Sneppen, K.: Networks and Cities: An Information Perspective. *Physical Review Letters* 94(2), s. 028701. 2005.
- Ryttov, T., Sannino, F.: Chiral models in noncommutative $[N]=1/2$ four dimensional superpace. *Physical Review D* 71, s. 125004. 2005.
- Sannino, F.: Higher representations: Confinement and large N. *Physical Review D* 72, s. 12500. 2005.
- Sannino, F.: Light composite Higgs: LHC @ LHC. *International Journal of Modern Physics A* 20(27), s. 6133-6148. 2005.
- Schael S., Hansen, J.D., Hansen, J.R., Hansen, P.H., Kraan, A., Nilsson, B.S., The ALEPH Collaboration, et al.: Branching ratios and spectral functions of Tau decays: Final ALEPH measurements and physics implications. *Physics Reports* 421 (5-6), s. 191-284. 2005.
- Schymkowitz, J., Rousseau, F., Martins, I., Borg, J., et al.: Prediction of water and metal binding sites and their affinities by using the Fold-X force field. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the USA* 102(29), s. 10147-10152. 2005.
- Seeger, H., Fidorra M.: Domain size and fluctuations at domain interfaces in lipid mixtures. *Wiley Sciences* 219, s. 85-96. 2005.
- Seidelin, J., Dam, J., Levinsen, M.T.: Second Mode of Recycling together with Period Doubling Links Single-Bubble and Multibubble Sonoluminescence. *Physical Review Letters* 94(17), s. 174301/1-4. 2005.
- Sletten, G., Clément, E., Wilson, J.N., et al.: Shape Coexistence in Light Krypton Isotopes. *AIP Conference Proceedings* 764(1), i: AIP s. 55-61. AIP, USA 2005.
- Sneppen, K., Dodd J., Shearwin K., Palmer A., Schubert

- R., Callen B., Egan B.: A Mathematical Model for Transcriptional Interference by RNA Polymerase Traffic in *Escherichia coli*. *Journal of Molecular Biology* 346(2), s. 399-409. 2005.
- Sneppen, K., Rosvall M., Trussina, A.: Communication Boundaries in Networks. *Physical Review Letters* 94(23), s. 238701. 2005.
- Sneppen, K., Trusina A., Rosvall M.: Hide-and-seek on complex networks. *Europhysics Letters* 69(5), s. 853-859. 2005.
- Sneppen, K., Zocchi, G.: *Physics in Molecular Biology. i: Physics in Molecular Biology* s. 319. Kim Sneppen, Giovanni Zocchi. Cambridge University Press. Cambridge University Press, UK 2005.
- Solleman J., Jensen, B.L., Fynbo, J.P.U., Jakobsson, P., Castro Ceron J.M., Pedersen, K., Pedersen, H., Hjorth, J., Watson, D., et al.: GRB050509B: optical observations at the very large telescope. GRB Coordinates Network, Circular Service 3410, s. 1. 2005.
- Sollerman J., Östlin, G., Fynbo, J.P.U., Hjorth, J., Fruchter A., Pedersen, K.: On the nature of nearby GRB/SN host galaxies. *New Astronomy* 11(2), s. 103-115. 2005.
- Sommer-Larsen, J., Romeo, D., Portinari L.: Simulating galaxy clusters-III. Properties of the intracluster stars. *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society* 357, s. 478-488. 2005.
- Southworth, J., Maxted, P.F.L., Samlley, B.: Eclipsing binaries as standard candles. HD 23642 and the distance to the Pleiades. *Astronomy & Astrophysics* 429, s. 645-655. 2005.
- Southworth, J., Maxted, P.F.L., Smalley, B.: The distance to the Pleiades from the eclipsing binary HD 23642. *Proceedings of AIU Colloquium 196, i: Transits of Venus: New Views of the Solar System and Galaxy* s. 361-376. D.W. Kurtz. Cambridge University Press. *Proceedings of IAU Colloquium*, UK 2005.
- Southworth, J., Smalley, B., Maxted, P., Claret A., Etzel, P.: Absolute dimensions of detached eclipsing binaries-I. The metallic-lined system WW Aurigae. *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society* 363(2), s. 529-542. 2005.
- Spite M., Cayrel R., Plez B., Hill V., Spite F., Depagne E., Bonifacio P., Barbuy B., Beers T.C., Andersen, J., Molaro P., Nordström, B., Primas F., First stars VI – Abundances of C, N, O, Li, and mixing in extremely metal-poor giants. *Galactic evolution of the light elements. Astronomy & Astrophysics* 430, s. 655-668. 2005.
- Su'arez, J.C., Bruntt, H., Buzasi, D.L.: Modelling of the fast rotating delta Scuti star Altair. *Astronomy & Astrophysics* 438(2), s. 633-641. 2005.
- Sørensen, A.S., Eugene, D., Lukin M.: Fractional Quantum Hall States of Atoms in Optical Lattices. *Physical Review Letters* 94, s. 086803. 2005.
- The ALEPH Collaboration, Hansen, J.D.: Two-particle correlations in pp , $\bar{p}p$ and $K^0_s K^0_s$ pairs from hadronic Z decay. *Physics Letters B* 611(1-2), s. 66-80. 2005.
- Thone, C., Feron, C., Jakobsson, P., Jensen, B.L., Fynbo, J.P.U., Sollerman J., Pedersen, H., Watson, D., Hjorth, J.: GRB 051117B: r and observations of possible host galaxy. GRB Coordinates Network, Circular Service, 4291, s. 1. 2005.
- Tolic-Nørrelykke I., Berg-Sørensen, K., Flyvbjerg, H.K.: MatLab program for precision calibration of optical tweezers. *Computer Physics Communications* 159(3), s. 225-240. 2005.
- Tomásik, B.: Collective dynamics of the fireball. *Nuclear Physica A* 749, s. 209-218. 2005.
- Tristram, P., Jelinek M., de Ugarte Postigo, A., Gorosabel J., Castro-Tirado A.J., Castro Ceron J.M., Yock, P.: GRB050326: optical limit. GRB Coordinates Network, Circular Service 3151, s. 1. 2005.
- Tscherning, C.C.: Testing frame-transformation, gridding and filtering of GOCE gradiometer data by Least-Squares Collocation using simulated data. *International Association of Geodesy Symposia* 128, i: A Window on the Future of Geodesy s. 277-282. F. Sans'ò. Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg 2005.
- Tscherning, C.C., Arabelos D.N.: Computation of a geopotential model from GOCE data using fast spherical collocation- A simulation study. *International Association of Geodesy Symposia* 128, i: A Window on the Future of Geodesy s. 310-313. F. Sans'ò. Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg 2005.
- Turkmani, R., Vlahos, L., Galsgaard, K., et al.: Particle acceleration in stressed coronal magnetic fields. *Astrophysical Journal* 620(1), s. L59-L62, part 2. 2005.
- Udisti R., Becagli S., Benassai S., De Angelis M., Hansson M.E., Jouzel J., Schwander J., Steffensen J.P., Traversi R., Wolff E.: Sensitivity of chemical species to climatic changes in the last 45 kyr as revealed by high-resolution Dome C (East Antarctica) ice-core analysis. *Annals of Glaciology* Vol. 39, s. 457-466. 2004.
- Vanderheyden, B.J.G., Jackson, A.D.: Temperature dependence in random matrix models with pairing condensates. *Physical Review D* 72(1), s. 016003. 2005.
- Vanderheyden, B.J.G., Jackson, A.D.: Random matrix models for chiral and diquark condensation. *AIP Conf. Proc.* 775, i: AIP s. 220-229. Belgium 2005.
- Vreeswijk P., Ellison S., Ledoux C., Wijers R.A.M.J., Hjorth, J., The Grace Collaboration: Damped Lyman Alpha (DLA) Systems in GRB afterglows : Probing Dense Regions in GRB Host Galaxies. *ASP Conference Ser.* 344, i: ASP. Conference Series s. 79. C. Lidman and D. Alloin. *Proceedings of the Conference held. ASP. Conf. Ser* 344., *Proceedings of Conference held 4-8, USA* 2005.
- Vreeswijk P.M., Smette A., Fruchter A.S., Palazzi E., Rol E., Wijers R.A.M.J., Kouveliotou C., Kaper L., Pian E., Frontera F., Hjorth, J., Gorosabel J., Piro L., Fynbo, J.P.U., Jakobsson, P., Watson, D., O'Brien P.T., Ledoux C.: Low-resolution VLT spectroscopy of GRBs 991216, 011211 and 021211. *Astronomy & Astrophysics*, s. 0510404. 2005.
- Waskowska A., Gerward L., Staun Olsen J., Maczka M., Pieraszko A., Morgenroth W.: Low-temperature and high-pressure structural behaviour of NaBi(MoO4)2- an X-ray diffraction study. *Journal of Solid State Chemistry* 178(7), s. 2218-2224. 2005.
- Weatherley, S., Warren, S., Møller, P., Fynbo, J.P.U., Fall S.M., Croom, S.: The first detection of [OIII] emission from high-redshift damped Lyman-alpha galaxies. *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society* 358, s. 985-997. 2005.
- Weidinger M., Møller, P., Fynbo, J.P.U., Thomsen B.: The extended Lyman-alpha emission surrounding the z=3.04 radio-quiet QS01205-30: Primordial infalling gas illuminated by the quasar? *Astronomy & Astrophysics* 436 (3), s. 825-835. 2005.

- Wheldon C., Wilson A.N., Davidson, P., Sletten, G., et al.: Gamma-ray spectroscopy of the doubly-odd nuclide ^{184}Re . Nuclear Physics A 763, s. 1-30. 2005.
- Zhang L.H., Johnson, E., Dahmen U.: Observations of vacancy-controlled decay of elastic strain caused by phase transformation of small Pb inclusions in Al. Acta Materialia 53(13), s. 3635-3642. 2005.
- Zhao, J., Georgobiani D., Benson, D., Stein R., Kosovichev A.G., Nordlund, Å.: Time-distance analysis of realistic simulations of solar convection. American Geophysical Union, AGU Fall Meeting 2005 SH41A-1117, s. 01. 2005.
- Zhilin V., Johnson, E., Levinsen, M.T., Dahman, U.: *In-Situ* TEM investigation of diffusion of nano-scale liquid Pb inclusions on dislocations and in bulk aluminum. Defect and Diffusion Forum 237-240, s. 1072-1077. 2005.
- Zoccoli, A., The HERA-B collaboration: Charm, beauty and charmonium production at HERA-B. The European Physical Journal C- Particles and Fields 43(1-4), s. 179-186. 2005.
- Zoller, P., Beth, T., Karlson, A., Polzik, E.S., et al.: Quantum information processing and communication – Strategic report on current status, visions and goals for research in Europe. The European Physical Journal D 36(2), s. 203-228. 2005.

Studienævnet for Fysik

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod fysikstudienævnet af lærerrepræsentanter: Lektor Aksel Walløe Hansen, professor Jørn Dines Hansen (studieleder), lektor Niels Højerslev, lektor Jens Knude og lektor Stig Steenstrup (vicedirektør). Studenterrepræsentanter: Sidsel Damkjær (næstformand indtil 01.10.2005), Karina Jørgensen (indtil 30.09.2005), Urd Hørsberg Lacroix (indtil 30.04.2005), Rune Høirup Madsen, Andreas Vejbæk Mønster (næstformand fra 01.10.2005), Mikkel Schou Nielsen (fra 1.05.2005) og Pil Maria Saugmann (fra 01.10.2005).

Beretning

En stor del af Fysikstudienævnets tid i 2005 er gået med den nye studiestruktur, som for bachelorstudiets vedkomne

trådte i kraft 1. september 2004 og blev revideret i 2005. De nye kandidatstudieordninger trådte i kraft 1. september 2005. Der er stor tilfredshed blandt de nye studerende, men det er endnu for tidligt at afgøre om der som håbet, vil være flere studenter der gennemfører i samme omfang som tidligere. Antallet af nye fysikstuderende i 2005 er nu ca. 10% lavere end før nanoteknologistudiet startede.

Der er ikke noget egentligt studienævn i nanoteknologi. I stedet er der et udvalg med deltagelse af nanoteknologi-studerende og en lærer fra biokemi, fysik og kemi samt studielederne fra disse. Desuden deltager en repræsentant fra sundhedsvidenskab og Nano-Science-Centret. Også i nanoteknologi blev bachelorstudieordningen revideret og kandidatstudieordningen blev godkendt. Antallet af ansøgere til nanoteknologi i 2005 er faldet svagt, så der ikke længere er adgangsbegrænsning.

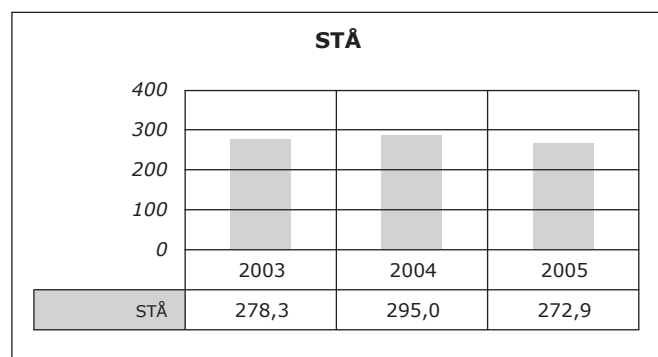
Ved begge studier har der været afholdt både lærer- og studentermøder om forskellige emner.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetsområder								
	Fysik	Matematik	Kemi	Biologi	Datalogi	Øvrig naturvid.	Andre fak.	Merit-overført	I alt
Fysik	112,5	42,4	2,0	1,5	4,1		0,6	7,2	170,1
Geofysik	26,0	1,4		0,3		0,6		1,1	29,3
Astronomi	22,4	3,3						1,3	27,0
Biofysik	13,7	2,3	1,2	7,2		0,1		1,2	25,7
Meteorologi	7,2	1,0		0,1				0,1	8,4
Nanoteknologi	45,2	18,0	22,3			0,6		2,3	88,3
Matematik	11,4								
Datalogi	5,5								
Geologi	4,2								
Kemi	2,7								
Matematik-økonomi	1,0								
Øvrig nat.	2,0								
Meritstuderende	4,6								
Gæstestuderende	14,5								
I alt	272,9								
Åben uddannelse	1,4								

STÅ 2003-2005

Studieleder Jørn Dines Hansen

Biologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, lektor Bo Vest Pedersen og viceinstitutleder er lektor Helge Ro-Poulsen.

Bestyrelsen består af institutleder og viceinstitutleder samt lektor Bo Johansen, lektor Torben Dabelsteen, lektor Flemming Ekelund, lektor Bent Vismann, systemadministrator Erling Mouritzen, laborant Karna Heinsen, stud.scient. Jonas Geldman.

De otte afdelingsledere deltager med taleret i bestyrelsens møder.

Organisation

Instituttet er opdelt i 8 afdelinger, som hver ledes af en afdelingsleder: Afdeling for Evolutionsbiologi (lektor Bo Johansen), Afdeling for Fykologi (professor Øjvind Møestrup), Afdeling for Mikrobiologi (lektor Sten Struwe), Afdeling for Cellebiologi og Sammenlignende Zoologi (professor Cornelis Grimmelikhuijzen), Afdeling for Terrestrisk Økologi (professor Søren Christensen), Afdeling for Populationsbiologi (professor Jacobus Boomsma), Ferskvandsbiologisk Laboratorium (lektor Kirsten Christoffersen) og Marinbiologisk Laboratorium (professor Tom Fenchel).

Da afdelingerne består af beslægtede forskningsområder, vil den faglige beretning være opdelt i otte afsnit – et for hver af afdelingerne.

Adresse

Universitetsparken 15
2100 København Ø
Telefon 35 32 13 13
Fax 35 32 13 00
www.bi.ku.dk

Øster Farimagsgade 2D
Telefon 35 32 21 60
1353 København K

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Biologisk Institut, som dannedes ved en fusion af Botanisk Institut, Zoologisk Institut og Afdeling for Generel Mikrobiologi (Molekylærbiologisk Institut), har nu eksisteret i 2 år. For at integrere de forskellige biologiske fag, har der i årets løb været tiltag for at samle beslægtede forskningsgrupper på samme adresse. Afdeling for Terrestrisk Økologi er nu samlet i Øster Farimagsgade, og Afdeling for Populationsbiologi er planlagt samlet i Universitetsparken.

Der har i løbet af året været en del afgang, idet professor Ole Seberg, lektor Gitte Petersen og laborant Charlotte Hansen er blevet ansat på Statens Naturhistoriske Museum. Lektor Mads Forchhammer blev ansat som professor på DMU's afdeling for Arktisk Miljø, professor Peter Arctander blev ansat på Institut for Molekylær Biologi og Fysiologi, og lektor Peter Holter blev pensioneret på årets sidste

dag. Der har til gengæld været en del nyansættelser, idet følgende lektorer er blevet ansat: Mathias Middelboe (marinbiologi), Klaus Peter Brodersen (ferskvandsbiologi) og Jes Søe Pedersen (populationsbiologi). Endvidere er professor Carsten Rakbek (populationsbiologi) overflyttet fra SNM. Nyansat er også Henning Oberbossel (økonomiadministrationen), Anette Løth (laborant) og Jan Lybeck (betjent). Nyudnævnt professor i mikrobiologi er Søren Sørensen.

I årets løb er lektor Bent Vismann, tidligere studieleder, blevet konstitueret som prodekan. Samtidig er professor Søren Rosendahl tiltrådt som studieleder.

To af årets formidlingsbegivenheder bør fremhæves.

BIO-dagene 1.-2. februar: For at styrke de faglige og personlige relationer på det unge institut, afholdtes for alle et 2-dages seminar med faglige præsentationer, posters og bio-butikker med fremvisning af udstyr, organismer m.m. Arrangementet var en stor succes med deltagelse af praktisk talt alle instituttets medarbejdere og specialestuderende.

Svampefestivalen 28. september til 2. oktober: I samarbejde med Foreningen til Svampekundskabens Fremme arrangerede instituttets svampespecialister en "festival" med oplysninger og demonstrationer omfattende alle aspekter af svampenes biologi, anvendelse i produktion, undervisning og forskning. Over 800 forskellige arter var udstillet, og de besøgende kunne hver dag få en kop svampesuppe, lavet af landets ypperste kokke. 11.500 besøgende indikerer, at det var et velbesøgt og særdeles populært arrangement.

Forskningsvirksomhed

Instituttets opdeling i afdelinger er udtryk for et ønske om decentralisering. På afdelingerne har man samlet beslægtede forskningsgrupper. Strukturen er så løs, at der frit kan samarbejdes på tværs af afdelinger. I det efterfølgende gennemgås de 8 grupperingers forskningsindsats.

Cellebiologi og Sammenlignende Zoologi

Afdelingen beskæftiger sig med molekylær neuroendokrinologi og funktionel og sammenlignende genomforskning hos insekter og cnidarier. Endvidere forsker afdelingen i udviklings- og reproduktionsbiologi hos crustaceer, fladorme og andre invertebrater. Afdelingen laver også rent morfologiske studier (elektronmikroskopi) af nyre, køns- og forplantningsorganer hos muslinger, padder og fisk.

1. Molekylær neuroendokrinologi og genomforskning hos insekter

Insekter udgør den største dyregruppe (75% af alle dyrearter er insekter). De er økologisk og økonomisk enormt vigtige, fordi 70% af alle blomstrende planter er afhængige af insekter til deres bestøvning, men insekter kan også være alvorlige skadedyr, som ødelægger ca. 30% af verdens potentielle årlige høst. Endvidere er insekter vigtige vektorer for alvorlige sygdomme som malaria og gul feber.

For tiden er der en meget spændende udvikling i gang i insektforskning, fordi genomerne af 9 insekter for nylig er

blevet eller snart vil blive kortlagt. Disse insekter er bananfluens *Drosophila melanogaster* (genomet kortlagt i 2000), malariamyggen *Anopheles gambiae* (kortlagt i 2002), silkesommerfuglen *Bombyx mori* (kortlagt i 2004), honningbien *Apis mellifera* (kortlagt i 2005), gulfebermyggen *Aedes aegypti* (forventes at blive kortlagt i 2006), billen *Tribolium castaneum* (forventes at blive kortlagt i 2006), den blodsugende tæge *Rodnius prolixus*, den parasitære hveps *Nasonia vitripennis* og bladlusen *Acyrtosiphon pisum* (alle tre forventes at blive kortlagt i 2007). Disse 9 genomprojekter repræsenterer 6 insektordener og samtidigt både holo- og hemimetabole insekter. Deres sekvenserede genomer er guldgruber, fordi de indeholder informationer om alle proteiner og derfor om alle biokemiske og fysiologiske processer, som forekommer i et insekt. Vi er konsortiemedlemmer af Honey Bee Genome Project og *Tribolium castaneum* Genome Project, og har valgt at fokusere på insekternes neurohormonreceptorer og deres ligander (neuropeptider, proteinhormoner, biogene aminer), fordi disse molekyler indtager en hierarkisk høj position i insekternes fysiologi og styrer vigtige processer såsom udvikling, forplantning og adfærd.

I 2005 har vi annoteret 35 neuropeptid receptorgener, 2 proteinhormonreceptorgener og 19 biogene aminreceptorgener hos honningbien. Vi har også annoteret liganderne til 36 af disse 56 honningbireceptorer (F. Hauser, M. Williamson, G. Cazzamali og C.J.P. Grimmelikhuijzen).

Vi har klonet og karakteriseret en SIFamidreceptor hos *Drosophila*, som er den første SIFamidreceptor, der blev identificeret hos invertebrater. Vi har også annoteret SIFamidreceptorer hos *Anopheles*, *Bombyx*, *Apis* og *Tribolium*. Desuden har vi klonet og identificeret en ny Pyrokinnin-1-receptor hos *Drosophila* (G. Cazzamali, M. Williamson, F. Hauser og C.J.P. Grimmelikhuijzen).

2. Molekylær neuroendokrinologi og genomforskning hos cnidarer

Cnidarer indtager en meget basal og strategisk vigtig position inden for dyrenes fylogenetiske træ. Derfor har det amerikanske NHI bevilliget penge til både et Hydra Genome Project (Hydrozoa) og et *Nematostella vectensis* Genome Project (Anthozoa). Vi er konsortiemedlemmer af begge projekter, hvor vores opgave er annoteringer af neurohormonreceptorer og deres ligander. Pt. har vi annoteret 12 neurohormonreceptorer hos *Hydra* (M. Williamson, F. Hauser og C.J.P. Grimmelikhuijzen).

3. Udviklingsbiologi hos marine invertebrater

I dette projekt undersøges de embryologiske udviklinger hos en række marine invertebrater til at besvare evolutionære spørgsmål ("Evo-Devo"). I 2005 blev udviklingen af nerve- og muskelsystemerne hos *Phascolion strombus* (*Sipuncula*), *Triphyllozoon mucronatum*, *Loxosomella vivipara*, *L. parguerensis* (Ectoprocta) og *Symbion pandora* (Cyclophora) undersøgt (A. Wanninger). Desuden blev den larvale muskulatur hos *Balanus improvisus* (Crustacea) kortlagt (A. Wanninger og J. Høeg).

4. Reproduktionbiologi og evolution hos rankefødder (Cirripedier)

Rankefødder (krebsdyr som rurer, langhalse og rodkrebs) anvendes som modeller for evolution af komplicerede livscyklere og reproduktive systemer. Vi bruger molekulære og morfologiske karakterer til at etablere en overordnet fylo-

geni for gruppen. Desuden studerer vi den primitive slægt *Ibla*, der kan give vigtig information om gruppens udvikling (J. Høeg i samarbejde med K. Crandall, Brigham Young University, USA; B. Chan, Academia Sinica, Taiwan; Y. Achtuv, Bar Ilan University, Israel; og L. Mortensen, Universitetet Bergen, Norge).

5. Y-larver. In vitro-induceret forvandling

Y-larver er kosmopolitisk forekommende krebsdyrlarver, som har en stor biodiversitet, men hvis voksne stadier er totalt ukendte. Med hormonale metoder (20-hydroxyecdysone) er det i 2005 lykkedes rutinemæssigt at fremkalde forvandling af larverne i laboratoriet. De resulterende meget simpelt opbyggede stadier rejser kontroversielle spørgsmål vedrørende Y-larvers evolution og deres slægtskab til cirripedier (J. Høeg i samarbejde med H. Glenner, M.J. Grygier & Y. Fujita, Japan).

6. Immigration af marine parasitter

Immigration af marine parasitter studeres med hjælp af molekylær fingerprinting (makrosatellitter). Modellen er parasitten *Heterosaccus* på en svømmekrabbe, som via Suez-kanalen er indvandret i Middelhavet og nu spreder sig dér. Til sammenligning undersøges rodkrebsen *Sacculina* på strandkrabber i Limfjorden (J. Høeg i samarbejde med H. Glenner, Niels Bohr Institutet).

7. Komparative studier af padders urogenitalorganer

Strukturelle undersøgelser af ormepadden nyren er udført på basis af lys- og elektronmikroskopi. Der er fokuseret på centrale problemstillinger inden for hvirveldyr nephronets udvikling, hvor ormepadde-nyren viste en langt mere kompliceret bygning end hidtil antaget. Et studie af spermiernes udvikling og struktur i denne paddegruppe fortsættes med det formål, at belyse fylogenetiske relationer inden for padderne. Et samarbejde med August Krogh Institutet handler om anion transport i padden nyren med skrubtudsen som model (Å. Jespersen i samarbejde med N. Møbjerg og I. Novak, AKI).

8. Forplantningsorganer og spermier hos ovovivipare muslinger

Muslinger af gruppen Galeommatider har vist sig velegnet til strukturanalyser af spermatozoer og spermietransport, idet de udrunder deres æg i gællerne og fremviser en stor variation i overførselsmekanismer af spermierne fra et individ til et andet. Disse mekanismer studeres og udgør, sammen med studier af spermiernes ultrastruktur, basis for bedre forståelse af slægtskabsmæssige sammenhænge og reproduktionsbiologiske problemer (Å. Jespersen og J. Lützen).

9. Morfologi og ultrastruktur af væv og organer hos embryonale og voksne fisk

Xeno-østrogenerns indvirkning på organudvikling og forplantningsevne undersøges i samarbejde med Syddansk Universitet (Å. Jespersen i samarbejde med B. Korsgaard). Desuden studeres reproduktionsbiologi hos østersøbrisling (Å. Jespersen i samarbejde med Danmarks Fiskeriundersøgelser, DFU).

Mikrobiologi

1. Molekylær mikrobiel økologi

I molekylær mikrobiel økologigruppen har årets forskning været koncentreret omkring en række forskellige projekter, med mere eller mindre ekstern finansiering. Disse områder omfatter bl.a.: (i) Effekt af diffus PAH-forurening i jord på de mikrobielle samfund, biomasse og diversitet, der bestemmes ved kolonifremkomst og denaturant gradient gel electrophoresis (DGGE). (ii) Biosensorbakterier som reporter for genotoksicitet og antibiotika og (iii) Studier af mobile genetiske elementer og deres betydning for mikrobiel adaptation. Dette er stadig centralt for gruppens arbejde. Herunder har der været fokuseret på: (iv) Molekylære mekanismer for udvikling af multiresistente bakterier, og vi har opdaget en ny plasmidbunden efflux pumpe, der er basis for resistens mod både væksthæmmere, antibiotika og forskellige desinfektionsmidler. (v) Mikrobiel tilpasning til tungmetal stres, der undersøges både ved dyrknings og dyrknings-uafhængige metoder, f.eks. ved vækst på kviksølv-berigede agarplader, omsætning af kulstofkilder i kviksølvholdige ECOplader, DGGE og PCR analyse af merA-generne, der indgår i reguleringen af kviksølv omsætningen.

Gruppen har i år haft et forskningsmæssigt gennembrud i studier af komplekse bakterielle samfund. Ved at screene en samling marinebakterier, har vi identificeret fire stammer, der interagerer synergistisk, når de sammen danner en multi-artsbiofilm. Denne synergistiske effekt viser sig i form af forøget biomasse samt øget tolerance over for antibakterielle stoffer og bakteriel invasion. Vores resultater indikerer, at bakterier kan opnå fordele ved at befinde sig i biofilm bestående af flere arter, frem for i enkelt-arts biofilm (S. Sørensen, L.H. Hansen, J. de Liphay, M. Burmølle og G. Øregaard, M. Bahl).

2. Mikroorganismers diversitet og Global change

Karakterisering af bakteriesamfund i alkaline ikkalt-søjler fra Grønland, herunder undersøgelse af sammensætningen af bakteriesamfundene, økologien i søjlerne samt karakterisering af kuldeaktive og alkalitålende enzymer fra ikke-bakterier. Undersøgelse af mikrobiel aktivitet og mikrobielle samfund i jord udsat for forskellige klimamanipulationer under CLIMATE-projektet (A. Priemé).

Det EU-støttede WASAC-projekt om den vestafrikanske savannes økologi, er afsluttet i 2005. I projektet er undersøgelser af savannens produktionsforhold blevet analyseret for at belyse planteproduktion og udnyttelse, stabilitet og kulstofbalance. Arbejdet er blevet koordineret på afdelingen og er udført med deltagelse af forskere fra Burkina Faso, Cote d'Ivoire, Frankrig, Ghana, Senegal, Spanien og Venezuela (S. Struwe, A. Kjølner og M. Andersson).

3. Svampefysiologi

I undersøgelser af specificiteten af alpha-glucosidasen i *Thermomyces lanuginosus* er det blevet fundet, at det oprensede enzym også har en transglucosidase-aktivitet. Arbejde med at påvise om oprindelsen af denne aktivitet kan henføres til den ene dimer pågår.

Den oprindelige glucoamylase fra *Thermomyces lanuginosus* er fysiokemisk sammenlignelig med tilsvarende ekspression klonet i *P. pastoris*.

Nedbrydning af herbicidet isoproturon er blevet undersøgt med flere forskellige svampeisolater fra en isopro-

turonbehandlet jord. De vigtigste nedbrydningsveje, der blev fundet med hensyn til svampe, skyldes methylering og hydroxylering – uden at stoffet, bliver fuldstændig nedbrudt. I jord nedbrydes stoffet, og derfor bliver interaktion mellem svampe og bakteriers nedbrydning undersøgt (samarbejde med Jens Aamand og Stig Rønhede, begge GEUS).

Tolerance mod kobber-baseret træbeskyttelsesmidler blev undersøgt hos tolv isolater af *Serpula lacrymans* og 4 andre brunrødssvampe, og 11 isolater viste tolerance mod kobbercitrat. Indflydelsen af oxalsyre-dannelsen blev undersøgt hos både brun- og hvidrødssvampe, og der blev fundet en klar effekt på nedbrydningsraterne af tilstedeværelsen af oxalsyre. Tilstedeværelsen af syren i kobberbehandlede træblokke var signifikant mindre end i ubehandlede (B. Jensen i samarbejde med A.C.S. Hastrup).

4. Mykorrhizasvampe

Populationsstruktur og genetisk variation hos arbuskulær mykorrhiza svampe undersøgt ud fra sekvensvariation.

Mykorrhizasvampes evolution, artsdannelse og genetisk differentiering i populationer af arbuskulære mykorrhizasvampe undersøges i forhold til geologiske begivenheder (S. Rosendahl).

I 2005 er der arbejdet med at udvikle genetiske markører til ektomykorrhizasvampe, der vil gøre det muligt at studere de enkelte svampes individstruktur samt deres populationsdynamik. I et samarbejde med en nordisk gruppe i Nor-Fa-regi udvikles og forbedres den fælles nordiske ktomykorrhiza-sekvensdatabase UNITE (R. Kjølner).

5. Likener

Molekylærphylogenetisk analyse af lavfamilien Teloschistaceae foregår i samarbejde med kolleger i Lund (Ulf Arup og Patrik Frödén). De taxonomiske og phylogeografiske studier af antarktiske og subantarktiske lavararter sker på basis af materiale fra Kerguelen, Tierra del Fuego og Patagonien i samarbejde med kolleger fra Madrid, Barcelona og Pamplona (Leo Sancho, Antonio Gomez-Bolea & Javier Etayo). I årets løb er der lavet undersøgelser af dannelsen og forekomsten af sekundære metabolitter i underordenen Teloschistineae.

I samarbejde med Ulf Arup, Lund, arbejdes der med en beskrivelse af væggelavfamilien til Nordic Lichen Flora bind 4 (U. Søchting).

6. Mykologisk taksonomi

Det delvist internetbaserede projekt MycoKey er under fortsat udvikling, nu med speciel fokus på discomyceterne. Arbejdet med kernesvampefamilien Xylariaceae fortsættes med projekter vedrørende slægten *Daldinia* med samarbejdspartnere i Tyskland og England og for den øvrige del af familien også i Thailand. Arbejdet med "funga nordica" er begyndt, og T. Læssøe er blevet national koordinator. Et større review om de ægte trøfler er blevet skrevet i samarbejde med K. Hansen, Harvard (T. Læssøe).

Algeafdelingen (Fykologisk Afdeling)

Alger er en af de ældste og mest diverse organismegrupper på jorden. De findes overalt, og indgår som primærproducenter i de akvatiske fødenet. Det anslås at ca. 40% af den

globale fotosyntese skyldes algerne. Kloroplaster er modificerede endosymbiontiske alger. En lang række alger udnyttes (til menneskeføde, til fremstilling af kemiske stoffer osv.), hvorimod andre arter har negative effekter på miljøerne (toksinproduktion, iltsvind).

Algeafdelingens forskning er organismebaseret og multidisciplinær. Den omfatter en lang række aspekter vedrørende alger og heterotrofe flagellater, såvel i ferskvand som i havet. Kodeord for forskningsprojekterne er taksonomi, fylogeni, ultrastruktur, genundersøgelser, populationsbiologi, toksikologi, fysiologisk økologi og biogeografi.

Til afdelingen er knyttet Skandinavisk Kulturcenter for Alger og Protozoer (SCCAP) samt IOC Science and Communication Centre on Harmful Algae.

1. Planktonalger

1.1. Dinoflagellater

Fleere projekter omfatter problemstillinger vedrørende dinoflagellater, og støttes finansielt af Forskningsrådet for Natur og Univers, Villum-Kann Rasmussen Fonden samt Carlsbergfondet. Studierne omfatter især taksonomi, fylogeni, ultrastruktur, identifikation af fotoaktive pigmenter samt livscyklus dynamik. Undersøgelser af autotrofe arter er især baseret på kulturstudier under anvendelse af afdelingens kulturfaciliteter, som omfatter dyrkningsrum og -kabinetter med temperaturer fra 4°C til 25°C, hvilket muliggør dyrkning af såvel arktiske og tempererede som tropiske arter. Endvidere anvendes dna-laboratoriet, de af Biologisk Institut og Zoologisk Museum i fællesskab etablerede transmissions- og højopløsnings-scanning-elektronmikroskop-laboratorier samt HPLC-laboratoriet (toksiner, pigmentprofil). Arter som er vanskelige eller umulige at dyrke undersøges ved gensekvensering af enkeltceller (single-cell-PCR) (N. Daugbjerg, M. Ellegaard, K. Lindberg, G. Hansen, Ø. Moestrup, sammen med A. Calado og S. Craveiro, Portugal).

Et nyt, 3-årigt projekt er påbegyndt: Taksonomi og fylogeni af parasitiske, marine dinoflagellater (AS). Projektet inkluderer såvel morfologiske som molekylære metoder. Parasitiske dinoflagellater blev i begyndelsen af 1900-tallet studeret af professor Chatton i Frankrig, som beskrev en lang række arter, som parasiterede hos vandlopper og fisk. De fleste arter har ikke været studeret siden.

Et nyt, 3-årigt projekt omfatter udarbejdelse af manuskriptet til en bog beskrivende alle kendte ferskvandsdinoflagellater (Ø. Moestrup, K. Lindberg, M. Ellegaard, G. Hansen, N. Daugbjerg, samt ovennævnte personer i Portugal). En person fra Japan forventes involveret i forbindelse med længerevarende ophold på Algeafdelingen.

Sammenhængen mellem dinoflagellatcystefloraen i sedimentter og ændringer i eutrofiering i de sidste 100 år har været centreret om Mariager Fjord, og projektet er nu afsluttet (M. Ellegaard).

2. Toksiske alger

Toksiske ferskvands- og marine alger er et satsningsområde for afdelingen i samarbejde med IOC Centret (se nedenfor). Det stigende pres på de akvatiske miljøer globalt forårsaget af befolkningsvæksten og den øgede velstand mange steder, resulterer i stigende forurening (næringsbelastning) af ferskvand og kystnære områder og dermed øgede problemer med toksiske alger. Således er fiskeri mange steder i verden erstattet af akvakultur, hvilket forurenar øko-

systemerne og medfører øget algeproduktion. I ferskvand kan algetoksiner ende i drikkevand, i marine områder, i marine produkter (muslinger, fisk). Der er et meget stort behov for grundforskning inden for dette område, og en lang række projekter er i gang, i øjeblikket centreret om dinoflagellater og blågrøn-alger (G. Hansen, N. Daugbjerg, M. Ellegaard og Ø. Moestrup). Forskningen omfatter bl.a. to ph.d.-projekter:

Nguyen Thi Thu Lien: On harmful cyanobacteria (blue-green algae) in some freshwaters of the Hué area, Vietnam (vejledere J. Larsen og Ø. Moestrup, samt lektor Gertrud Cronberg, Lunds universitet).

Normah Mohammad Noor: Diversity and phylogeny of marine benthic dinoflagellates from Malaysia based on light and electron microscopy and dna sequences (vejledere N. Daugbjerg og Ø. Moestrup).

I 2006 er algeafdelingen vært for XII International Conference on Harmful Algae, som afholdes i DGI-byen i København og forventes at tiltrække 5-700 deltagere.

3. Andre planktonalger

Pensioneret lektor Jørgen Kristiansen er en central person inden for gulalgeforskning og fortsætter arbejdet med udarbejdelse af et 2-binds-værk om gulalgernes taksonomi og biogeografi, i samarbejde med professor Hans R. Preisig, Universitetet i Zürich.

4. Andre encellede, marine protister

Et større 3-årigt projekt: "Changes in community structure and microevolution in marine protists" er påbegyndt, finansieret af Forskningsrådet for Natur og Univers (M. Ellegaard). Det involverer desuden F. Ekelund, Afdeling for Jordbundsøkologi, A. Godhe, Universitetet i Göteborg, Torbjørn Joest Andersen, Geografisk Institut samt ph.d.-studerende, cand.scient. Trine Koch. Projektet tager udgangspunkt i Mariager Fjord og i Koljö Fjord ved Göteborg, og udvides i 2006 til også at omfatte en post.doc.

Et ph.d.-projekt er påbegyndt: Cand.scient. Mårten Flø Jørgensen: Biodiversitet af flagellater i kystnære marine sedimentter, en molekylærbiologisk tilgang. Diversiteten undersøges på 4 stationer i Roskilde Fjord og Isefjorden, ved en kombination af morfologiske artsbeskrivelser og molekylære identifikationsmetoder som klonbiblioteker og DGGE. Formålet hermed er 1) at beskrive variationen af flagellater i løbet af året samt deres tilpasning til forskelle i salinitet og sedimentstruktur samt 2) at kortlægge den genetiske variation sammenholdt med den morfologisk observerbare.

Et samarbejde med P.J. Hansen og T. Fenchel, Marinbiologisk Laboratorium omfatter ciliaten *Mesodinium*. Ved hjælp af specifikke dna-primere søges artens endosymbiontiske rekyllalge(r) karakteriseret (N. Daugbjerg).

5. Benthiske makroalger

Afdelingens forskningsmæssige styrke inden for de marine benthiske alger er især koncentreret om brunalgerne. Forskningen er baseret på en kombination af kulturstudier (øko-fysiologi) med henblik på at sammenligne morfologi og genundersøgelser hos isolater fra forskellige biotoper. Formålet er oftest at undersøge taksonomi, fylogeni og økofysiologi (P.M. Pedersen, Aa. Kristiansen og N. Daugbjerg). I øjeblikket arbejdes især med materiale fra Danmark, Grønland, og Canada (bl.a. sammen med R.T. Wilce, University of Amherst, USA), herunder Ikkafjorden, Grønland.

Et større projekt omhandlende bæredygtig udnyttelse af marine alger i Grønland fortsættes (bl.a. sammen med Danmarks Fiskeriundersøgelser, firmaet Arctic Ecological Consult, mfl.) (P.M. Pedersen og S. Wegeberg).

IOC Science and Communication Centre on Harmful Algae

Ledelse pr. 1.1.2005

Centret ledes af centerleder er cand.scient. Henrik Enevoldsen.

Centerbestyrelsen består af professor Øjvind Moestrup, (BI/KU), Peter Koefoed Bjørnsen (DMU) (indtil 1. august 2005), adjungeret professor Helge Abilhauge Thomsen (DFU), og dr. Beatriz Reguera (Instituto Espanol de Oceanografia, Spanien).

Centret er etableret i 1995 under en samarbejdsaftale mellem den internationale havforskningskommission (IOC) under FN's organisation for uddannelse, videnskab og kultur (Unesco), Københavns Universitet, Danmarks Fiskeriundersøgelser, Danmarks Miljøundersøgelser og Danida. Centret er organiseret i en enhed som består af ledere, en fagligt ansvarlig, Jacob Larsen, og en seniorforsker, Gert Hansen, fælles med Afdeling for Alger, Biologisk Institut. Derudover har centret en sekretær, som sidder i Unescos sekretariatet i Paris og to tilknyttede videnskabelige medarbejdere på Instituto Espanol de Oceanografia, Vigo, Spanien. Der er associeringsaftale mellem centret og Alfred Wegener Institutet i Bremerhaven, Jena Universitet og Schenkenberg Museet, Tyskland.

Adresse

c/o Biologisk Institut
Afdeling for Fykologi
Øster Farimagsgade 2D
1353 København K
Telefon 33 13 44 46
Fax 33 13 44 47
hab.ioc@unesco.org
www.ioc.unesco.org/hab

Centerlederens årsberetning

IOC Science and Communication Centre on Harmful Algae er et internationalt forsknings- og efteruddannelsescenter inden for giftige alger. Centret fungerer tillige som programkontor for IOC's internationale samarbejdsprogram vedrørende giftige alger.

Giftige alger i hav- og ferskvand er et problem for verdens akvakulturindustri og fiskeri. Toksiner dannet af mikroskopiske alger kan akkumuleres i skaldyr og fisk, kan dræbe fisk, fugle og pattedyr, og kan, når fisk eller skaldyr der indeholder algegifte spises af mennesker, forårsage alvorlige forgiftninger. Centret yder direkte uddannelses- og forskningsmæssig assistance til udviklingslande som har problemer med giftige alger. Der bliver, så vidt der kan skaffes fornøden finansiering, hvert år afholdt internationale kurser om giftige alger på Københavns Universitet og/eller andre steder i verden. I 2005 afholdtes således regionale kurser i Brasilien og Kuwait, og centret bidrog til

afholdelsen af internationale avancerede kurser i taksonomi i Napoli og i phycotoksiner på Sylt (Tyskland). I 2004-2005 udviklede og gennemførte centret fjernundervisningskurser i Latinamerika. Erfaringen fra dette arbejde indgik desuden i et projekt til internationalisering og brug af web-baseret læring i et kursusmodul i den nye læseplan for biologi på KU. Projektet blev støttet af Naturvidenskabeligt IT-Kompetencecenter (NIK), og blev afholdt første gang i 2005. Centret foranledigede i 2005 udarbejdelsen af en Unesco "Monograph in Oceanographic Methodology" med titlen "Manual on Real Time Observation Systems for Coastal Ecosystems and Harmful Algal Blooms". Bogen trykkes og udgives af Unesco Publishing i 2006. En væsentlig aktivitet på centret er forskningssamarbejdsprojekter. Disse projekter involverede i 2005 fortsat især Vietnam, Jamaica og som noget nyt Marokko, med henblik på udvikling af et regional forskningssamarbejde. Centret er sammen med internationale partnere drivkraft bag et internationalt forskningsprogram, GEOHAB. Der blev i 2005 afholdt to Open Science Meetings, i Baltimore (USA) og i Paris, hvoraf det sidste blev organiseret af centret. Centret fungerede endvidere som rådgivende til WHO og FAO i forbindelse med revidering af internationale retningslinjer for marine biotoksiner. Centret fungerer sammen med Afdeling for Alger som sekretariat for "12th International Conference on Harmful Algae", der afholdes i København i september 2006. Centret har skabt en kobling mellem samarbejde i FN-regi og den danske ressourcebase indenfor et område, hvor KU har en efterhånden enestående og værdifuld ekspertise.

Centrets finansiering og de midler det rådede over i 2005, dels på KU-konti, dels i Unesco og fra Danida kom (1.800.000), Unesco (600.000), og andre udenlandske donorer via Unesco (ca. 1.000.000).

Terrestrisk økologi

Afdelingen er opstået ved fusion af tre zoologiske botaniske arbejdsgrupper. Der er klare relationer inden for såvel fysiologi som biogeografi mellem os, hvilket bl.a. viser sig i fælles deltagelse i projektet CLIMAITE, støttet med 25 mio.kr. af Villum Kann Rasmussen Fonden med start sidste år. Sammenflytning af arbejdsgrupperne skete i 2005 og der imødeses en styrkelse af samarbejdet.

1. Fysiologisk økologi

Eksperimentelle studier af biogeokemi med fokus på næringsstofkredsløb, vand- og kulstofbalance. Biologiske effekter af luftforurening, øget UV-B-indstråling samt klimaforandringer er centrale elementer. Resultaterne er baggrund for løsning af praktiske problemer ved luft- og jordbundsforurening samt naturforvaltning og -pleje.

a) Økosystemfunktionen i arktisk og subarktisk tundra under påvirkning af globale klimaændringer: Processes in the plant-microbe-soil interface: Implications for ecosystem function (A. Michelsen, S. Jonasson og H. Ro-Poulsen).

b) Biologiske effekter af forøget atmosfærisk CO₂-koncentration, opvarmning og ændret nedbørsmønster på dansk hede: Climate change effects on biological processes

In Terrestrial Ecosystems: CLIMAITE (A. Michelsen, S. Jonasson, H. Ro-Poulsen, K. Albert og L.C. Andresen, Risø, DMU og KVL).

c) Undersøgelser af planters, mikroorganismers og jordbundsdyrs konkurrence om C og N ved brug af isotopteknikker i relation til ressourcetilgængelighed i dansk og arktisk hede (A. Michelsen, L. Andresen, K.C. Clemmensen, P.L. Sørensen og K.S. Larsen).

d) Primærproduktion, biomasse og kulstofbalance i NØ Grønland: Spectral Calibration for High Arctic Primary Production Estimation –SCHAPPE (A. Michelsen, L. Illeris og K. Albert samt DMU og Geografisk Institut, KU).

e) En vestjysk rødgranbevoksnings optagelse af ozon. Samarbejde med Risø og DMU. Resultaterne indgår internationalt vedrørende udvikling af en ny standard for træers ozon-tålegrænser (H. Ro-Poulsen, Risø, DMU).

f) Dominante mediterrane buskes fotosyntese og vandudnyttelse i relation til lokalt klima samt deres tab af næringsstoffer ved løvfald i forhold til effektiviteten af overførsel til oplagringsorgan (S. Jonasson, Universitat de les Illes Balears).

g) Danske klitheders økologi inden for vegetationsdynamik i ørkenen på Anholt (Aarhus amt) og Økologisk botaniske konsekvenser af pleje af klitheder, herunder rydning af bjergfyr (I. Johnsen, Skov- og Naturstyrelsen, DMU: EU-LIFE).

h) Betydningen af mekanisk ukrudtsbekæmpelse (strigling) for biodiversitet i økologisk jordbrug (Miljøstyrelsen), samt vegetationsbeskrivelse nær Pittufik, Grønland i forbindelse med beskrivelse af naturens tilstand og sårbarhed ved Thule Air Base (I. Johnsen).

i) Igangsatte studier over den langsigtede konsekvens af atmosfærisk metaldeposition, under et projekt 2005-2008 støttet af Villum Kann Rasmussen Fonden (I. Johnsen).

2. Landskabsøkologi

Evolutionære og økologiske studier af terrestrisk vegetation med fokus på dynamiske aspekter i populationsbiologi og vegetationsøkologi. Der inddrages anvendte aspekter i forhold til naturbevarelse og globale/regionale miljøændringer.

a) Plantemateriale er indsamlet på Galápagosøerne med henblik på biodiversitet af floraen på Mascarenerne og Galápagosøerne, sammenlignet med Færøerne. Opbygning af en database til analyse af funktionelle træk af øfloraer indledt (H. Adsersen).

b) Afrikas Horns botaniske biogeografi (I. Friis, SNM, H. Adsersen).

c) Virkning af og regeneration efter brand i klit og klithede i Hansted-reservatet. Materialet er under afsluttede multivariat bearbejdning og sammenskrivning (P. Vestergaard, V. Alstrup, H. Adsersen).

d) Rynket Roses økologi med afsæt i udvalgte kloner på Ølsemlage Revle (P. Vestergaard og I. Johnsen).

e) Et feltforsøg med udplantning af skovplanter i en plantet bøgeskov, påbegyndt i 1990, er fortsat, bl.a. med henblik på at belyse effekten af forstmæssig drift på planternes reproduktion, spredning og etablering (P.M. Petersen og M. Philipp).

f) Bearbejdningen af data fra 102 flader i krat, selvgroet skov og forstligt drevet skov i det skovfattede NV-Sjælland, og fra 16 flader undersøgt gennem 20 år i Maglemose i Grib Skov er fortsat (P.M. Petersen og G.S. Mogensen SNM).

g) Kortlægning af skovplanter på odder og næs for at belyse skovplanters overlevelse og spredningsevne i græs-urtevegetation og krat på overdrev og kystskrænter, er fortsat på Fønsskov og Fynshoved (P.M. Petersen).

h) Undersøgelse af vedplante- og urtevegetationen i tjørnekrat af forskellig alder på Røsnæs påbegyndt. Prøvefeltene er tidligere undersøgt i 1986 og 1994 for at belyse kratvegetationens dynamik, når der ikke er nogen egentlige skovtræer, som kan tage over (P.M. Petersen).

3. Jordbundsbiologi

Mikro- og makrofaunaens udbredelse og aktivitet. Under mikrofauna fokuseres på organismernes slægtskab, deres betydning for den mikrobielle diversitet i jordbunden samt deres samspil med den levende plante, mens arbejdet med makrofauna væsentligst omhandler dyrenes betydning for omsætning af vertebratgødning.

a) Hvordan afhænger bakteriers overlevelse af deres fødekvalitet, når de udsættes for græsning af en flagellat (*Cercomonas* sp. ATCC 50334)? Tidligere undersøgelser af hvilke taksonomiske grupper af bakterier, som understøtter vækst af flagellater, er udbygget (R. Rønn).

b) Hvordan er samspillet mellem jordbundens rumlige struktur og flagellatgræsning med hensyn til diversifikationen af en bakteriestamme (*Pseudomonas* SBW25)? (R. Rønn og P. Rainey, University Auckland, NZ).

c) Kvantitative og kvalitative molekyllære undersøgelser af protozoer i jord med specielt henblik på grupperne Kinetoplastida og Sarcomonadea (F. Ekelund).

d) Undersøgelse af protister i dybe anaerobe marine sedimenter (T.A. Koch, M. Ellegaard og F. Ekelund).

e) Protozo-græsning på potentielt toksiske bakterier (*A. Winding*, A. Johansen, DMU, L. Lange, P. Nielsen, Nozozymes og A. Pedersen).

f) Mikrobiel populationsdynamik i underjord, behandlet med pesticidet MCPA (*C.S. Jacobsen*, GEUS og F. Ekelund).

d) Samspillet mellem rodsymbionter og fritlevende rhizosfæreorganismer efter reduktion af bladmassen. Arbejdet med pulsmærkning af planterne med ^{13}C og kvantificering af C-13 i rødder, og rhizosfærejord er udvidet med undersøgelse af sammensætningen af rhizosfærens bakteriesamfund (M. Vestergård og S. Christensen).

e) Indflydelse af rhizodeposition på mikrobielle enzymaktiviteter i rhizosfæren og jordens N-omsætning. Afprøvning af en konceptuel model på *Plantago arenaria* (F. Henry og S. Christensen).

f) Forsøgsarealet i Horns Herred har fået nedsat rør, hvori områdets vigtigste planter etableres i ensartet jord, for tydeligere at kunne registrere effekten af global change behandlingerne (øget temperatur og CO₂, sænket nedbør i vækstperioden K.S. Andersen og S. Christensen).

g) De små partikler, gødningsbiller filtrerer fra forskellige dyrs gødning (ko, hest, elefant etc.) er af højere kvalitet (2-3 gange højere kvælstofkoncentration) end den "rå" gødning, og 20-60% af materialet er finkornet nok til at være billeføde (P. Holter).

h) Underslægten af gødningsbiller *Pachysoma* lever i ørkenagtige habitater, uden gødning fra store planteædere. Nogle arter fejler planterester sammen og begraver dem i 30-50 cm dybde. Det undersøges, hvorledes disse biller kan leve af tørt "hø," i stedet for – som deres nære slægtninge – af frisk gødning (P. Holter).

Populationsbiologi

Afdelingen har som hovedmålsætning at udføre grundforskning inden for zoologisk og botanisk populationsøkologi (inklusive feltets berøringsflader med populationsgenetik og evolutionær biologi), samt adfærdsbiologi. Vore forskningsprogrammer sigter mod at belyse de processer, der bestemmer dynamikken hos populationer og graden af individernes tilpasning inden for disse populationer. I vores tilgang integrerer vi teori og eksperimentelle teknikker fra adfærdsbiologi, populationsdynamik, genetik og evolutionær økologi, hvor invertebrater, vertebrater og karplanter anvendes som modelorganismer. Ud over den grundvidenskabelige interesse har vores forskning betydning for beværingsbiologi, forståelsen af de biologiske konsekvenser af klimaændringer, biologisk skadedyrskontrol og dyrevelfærd.

1. Evolutionær økologi

Undersøgelser af sociale insekter med fokus på økologiske og evolutionære aspekter af samarbejde og konflikt i insektsamfund, samt disse samfunds interaktioner med konkurrenter, mutualister og parasitter er fortsat. I beretningsperioden har vi nået adskillige milepæle med to store reviews om hhv. hannernes evolution (J.J. Boomsma mfl.), og livshistorie effekter på parasiteringsmønstre (J.J. Boomsma mfl.) samt en publikation i *Science* om symbiont-vært konflikter hos bladskærermyrer (M. Poulsen og J.J. Boomsma), to publikationer i *Current Biology* om myrernes reproduktion og genkendelsesmekanismer (S. Cremer mfl. og P.D'Ettoire mfl.), en artikel i *Evolution* om grønfrøernes hybridisering (D.G. Christiansen mfl.), og mere end 25 publikationer i andre peer-reviewed tidsskrifter.

Social-insekt-gruppen har af Grundforskningsfonden fået bevilget et "Centre for Social Evolution" (CSE), som startede 1. juni 2005 med J.J. Boomsma som centerleder og J.S. Pedersen, B.V. Pedersen og D.R. Nash som VIP-medlemmer. Der var yderligere tilknyttet syv post.doc.'s og to ph.d.-studerende i 2005. CSE har et formelt samarbejde om parasitering og genetisk diversitet hos honningbier og andre sociale insekter med professor Jørgen Eilenbergs gruppe på KVL. CSE påbegyndte nye forskningsprogrammer om *Cordyceps* insekt patogene svampe (David P. Hughes) og de komplementære kønsbestemmelses-gener hos bladskærermyrer (Morten Schiøtt). Desuden blev CSE vært for Marie Curie Excellence Fellow Patrizia D'Ettoire, og hendes CODICES program, som fokuserer på kemisk kommunikation hos insektsamfund.

Forskningen inden for karplanternes evolutionære økologi var fokuseret på funktionen af reproduktive systemer, herunder betydningen af blomsterdimorfi, pollen- og frøspredning samt bestøvningsnetværk for opretholdelse og størrelse af den genetiske variation. Desuden er genetisk og morfologisk analyse af populationsstruktur i hybridkomplekser foretaget. Danske, arktiske og tropiske arter anvendtes som modelsystemer. Et studie af plante-bestøver-netværk på Galápagosøerne blev indsendt (M. Philipp, mfl.), og ligeledes er en artikel over langtidsobservationerne af phenologi og reproduktion af *Dryas* i området omkring Zackenberg afleveret (T.T. Hoye, S.M. König og M. Philipp).

2. Makroøkologi

Forskningen udgår fra Center for Makroøkologi, finansieret af SNF/FNU (2004-2007) med større bevillinger også fra Aage V. Jensens Fonde (2002-2005) og Villum Kann Rasmussen Fonde (2005-2007) mfl. I 2005 var tilknyttet fire post.doc.'s (Tom Romdal – højdegradienter; Pedro Cardoso – biodiversitetsindikatorer; Kasper Thorup & Peter Sunde; kirkeugleprojekt), otte ph.d.-studerende, fire specialestuderende samt fire eksternt finansierede forskningsassistenter.

Forskningen analyserer store biogeografiske databaser, med henblik på at forstå biodiversitetens oprindelse fra "first principles" (evolutionære og økologiske hypoteser) på forskellige relevante rumlige og tidsmæssige skalaer, samt med klimaforandringer, under naturforvaltning og – videnskabsteoretisk (hvordan testes hypoteser). Et større antal peer-reviwede artikler er publiceret, heraf en i *PNAS* (C. Rahbek). Der var fokus på en større "News and Views" – artikel i *Nature* – omtalt som et skud for boven af Hubble's omdiskuterede "Unified Neutral Theory". Arbejdet er opsummeret med to store reviewartikler: om nulmodeller og hypotesetestning (C. Rahbek mfl.), samt om skaleffekter på biodiversitetsmønstre (C. Rahbek).

3. Populationsdynamik

G. Nachman videreudviklede simuleringprogrammet FIT-oM med henblik på at inddrage adaptiv dynamik (genetiske ændringer i populationer som følge af selektive processer forårsaget af tæthedsafhængige processer). Hertil kom et antal mindre samarbejdsprojekter, hvor der blev leveret statistiske analyser. Arbejdet med at udvikle en generel model for det funktionelle respons er blevet afsluttet. Det samme gælder en undersøgelse af white-flies dynamik i Kenya. En artikel om intra- og interspecifik konkurrence indenfor og mellem to arter i et rumligt heterogent miljø er blevet offentliggjort (Larsen og Nachman). M. Forchhammers forskning var fokuseret på spatio-temporale processer i relation til effekten af miljømæssig variation på en række primært arktiske organismer, hvor konsekvenser af mere langsigtede klimaændringer på diversiteten og strukturen af dyre- og plantesamfund i arktiske systemer blev analyseret. En nøglepublikation om klimaeffekter på rumlig dynamik plant-herivor-interaktioner udkom i *Ecology* (M. Forchhammer mfl.). M. Forchhammer søgte orlov uden løn, for at tiltræde et forskningsprofessorat hos DMU.

4. Adfærdsbiologi

Som led i udforskningen af kommunikationsnetværk hos fisk, fugle og pattedyr blev der udført felt- og laboratorieforsøg til belysning af seksuel selektion, dynamisk signalering, afluring, territoriemarkering med lyd og fækalier samt artsfællers (tilskuereffekt) og de fysiske omgiversers indflydelse herpå. Hertil anvendes interaktiv lydafspilning, lydtransmission, videoanalyser, radiotelemetri, nonintrusive hormonanalyser samt dna-analyser til bestemmelse af beslægtethed m.m. Blandt 18 peer-reviewed afhandlinger er bl.a. 6 bidrag til bogen *Animal Communication Networks* (T. Dabelsteen, R.J. Matos, P.K. McGregor, T.M. Peake, D.S. Pope og A.M.R. Terry) samt afhandlinger der viser, hvordan territorieejere integrerer information om artsfællers placering og signalering og påvirkes kraftigt af seksuel signalering i nabolitterier (T.J.S. Balsby, T. Dabelsteen, G. Matessi og A. Poesel mfl.). Undersøgelserne blev finansieret af en rammebevilling fra FNU.

Undersøgelser om stress og dyrevelfærd blev udført i samarbejde med KVL og DJF. De omfattede bl.a. projekter om selektion imod stereotyp adfærd hos mink, om forventningsadfærd som nyt mål for velfærd, og om integration af kalve i større grupper. Der blev publiceret om betydningen af drikkevandets placering for velfærd hos minkhvalpe (L.L. Jeppesen, A.L. Brink) og om forventningsadfærd (L.L. Jeppesen og A. Geisler).

Evolutionsbiologi

1. Den zoologiske gruppe

Genetiske aspekter ved evolution i små populationer: genetisk drift, effektiv populationsstørrelse, indavlsdepression, evolution af reproduktionssystemer (H. Siegismund). Populationsgenetiske undersøgelser af større afrikanske pattedyr i forbindelse med Wildlife Genetics Project (H. Siegismund sammen med P. Arctander).

Studier af dna-variationen hos en række underarter af honningbienen *Apis mellifera*, er fortsat. Hensigten er at få et bedre overblik over de lokale differentieringer, som formodes at være årsagen til, at honningbienen har kunnet kolonisere et sammenhængende område fra sydspidsen af Afrika til det sydlige Norge. Desuden er der fortsat en række undersøgelser af dna-variationen i det mitochondrielle genom, og i en række mikrosatellitter hos *Apis mellifera* mellifera "den brune bi", herunder "Læsø-bien". Honningbi-studierne med dna-analyser er planlagt fortsat med en drejning over mod sammenlignende undersøgelser af det genetiske grundlag for sygdomsresistens hos forskellige honningbistammer. Disse undersøgelser vil indgå i Danmarks Grundforskningsfonds Center for Social Evolution (CSE: 2005-2010, centerleder J.J. Boomsma) (B.V. Pedersen).

Der er fortsat en række forskningsprojekter vedrørende fossilt dna (ancient dna). Det drejer sig om analyse af dna fra iskerner, fra megafauna såsom uldhåret næsehorn og rensdyr og fra bakterielt dna (E. Willerslev i samarbejde med R. Nielsen). I et par bioinformatiske projekter vedrørende dna-barcoding, er der udviklet nye metoder til arts- og slægtsidentifikation af dna-sekvenser baseret på eksisterende databaser. Der er fortsat en række projekter med analyser af genomdata fra mennesket med henblik på at bestemme, hvor i det menneskelige genom naturlig darwinistisk selektion har været i effekt. Der er arbejdet med flere forskellige projekter vedrørende "gene-mapping", specielt "association mapping", af sygdomsfremkaldende gener hos mennesket. Store dele af dette arbejde foregår i et tværfagligt samarbejde med lægevidenskabelige forskere. Der er her især arbejdet med dataanalyse og med teoretiske projekter vedrørende metodeudvikling (R. Nielsen).

Dna-baserede undersøgelser af gamle danske koracer med speciel henblik på det såkaldte Agersø-kvæg.

For at få en dna-baseret undersøgelse af de danske koracer, er der gennemført et projekt, hvor der benyttes forskellige dna-markører til at karakterisere koracer. Mitochondrielt dna (d-loop) såvel som kerne-dna (mikrosatellitter og AFLP) benyttes. Dette projekt blev afsluttet, og resultaterne viste entydigt, at de undersøgte dyr kunne opdeles i tre genetisk forskellige husdyrracer: RDM70, Jysk Kvæg og Agersøkvæget (=Økvæg). (B.V. Pedersen, P. Gravlund

sammen med Kim Bidstrup Withen). En lignende undersøgelse af kernegener hos tidligt kvæg og urokser er i gang (P. Gravlund sammen med Greger Larson).

I samarbejde med Arne Redsted Rasmussen, Konservatorskolen, beskrives havslangen *H. parviceps* morfologisk og molekylært. Endvidere er en havslangefylogeni baseret på 4 mitokondrie-gener, et kernegen samt morfologi under udarbejdelse (P. Gravlund). En molekylær fylogeni af slangeslægten *Boiga* med 5 mitokondrie-gener, et kernegen samt morfologi er ligeledes under udarbejdelse (P. Gravlund sammen med Robin Lawson, California Academy of Sciences).

Sammen med M. Hofreiter, Max Planck, Leipzig, udføres molekylær identifikation af 30.000 år gamle knoglefragmenter brugt til fremstilling af redskaber samt en molekylær populationsanalyse af en uddød hvalpopulation (P. Gravlund).

Genetisk og morfologisk beskrivelse af en nyopdaget population af morfologisk særegne højarktiske rensdyr fra Ingfieldland er påbegyndt (P. Gravlund), mens morfologiske og molekylær fylogenetiske studier af dybhavsfisk er afsluttet (P. Gravlund sammen med Peter Rask Møller, ZMUC).

Studier af de fylogenetiske relationer inden for akvatiske og semiakvatiske tæger (*Nepomorpha* og *Gerromorpha*) er fortsat (J. Damgaard). Studier af de fylogenetiske relationer inden for *Mantophasmatodea* er fortsat (J. Damgaard, med K.-D. Klass og M.D. Picker). Studier af de fylogenetiske relationer inden for *Blattaria* er afsluttet (J. Damgaard og M.D. Olsen). Studier af de fylogenetiske relationer inden for *Mysis* er afsluttet og publiceret (J. Damgaard og A. Audzijonytė). Studier af fylogeni og historisk biogeografi af mostæger (*Hemiptera: Coleorrhyncha*) er påbegyndt (J. Damgaard sammen med D. Burckhardt).

2. Den botaniske gruppe

Redaktion af bogserien "Genera Orchidacearum", der omfatter et nyt klassifikationssystem og en systematisk oversigt over alle slægter i orkidéfamilien, er fortsat. Studier af mikromorfologiske strukturer og homologiforhold i orkidébloomster er fortsat (F.N. Rasmussen).

Undersøgelser af frugt- og frøstruktur med fokus på bær inden for de petaloide enkimbladede er fortsat med særligt henblik på forekomsten af phytomelanholdige frø (sorte frø). Repræsentanter for 10 phytomelanholdige familier indgår nu i den sammenlignende analyse af dannelsen af det sorte lag i frøets overflade (F.N. Rasmussen, S. Frederiksen, L. Bolt Jørgensen og B.B. Johansen). Artikler om forekomst og udvikling af kødfulde frugter og sammenhæng med en særlig type frø i gruppen "Liliiflorae" og om frugttyper og frugtdannelse i *Orchidaceae*, er under udgivelse. Materiale af afvigende "bløde" frugttyper, fx bær i *Vanilla*, er under bearbejdelse (F.N. Rasmussen, S. Frederiksen, L. Bolt Jørgensen og B.B. Johansen).

Strukturanalyser baseret på transmissions-elektronmikroskopi af mutanter af *Arabidopsis thaliana*, gåsemad, er påbegyndt (L. Bolt Jørgensen i samarbejde med J. Mundy og M. Petersen, Plantefysiologisk Afdeling, KU).

Studier af MADS-box-geners funktion og fylogeni hos de enkimbladede er fortsat (S. Frederiksen, L.B. Johansen, B.B. Johansen og M. Skipper). Studier af C- og D-klassene-geneexpression hos orkideen *Dendrobium infundibulum* under frøanlægudviklingen er afsluttet, og en artikel er under trykning. Studier af A-klassene-geneexpression hos sam-

me art er ligeledes afsluttet, og et manuskript er trykt. Studier af ekspression af Pistillata i knopper af Dendrobium infundibulum er afsluttet, og et manuskript er under udarbejdelse. En større fylogenetisk analyse af Pistillata hos de enkimbladede er afsluttet, og et manuskript er under udarbejdelse. En fylogenetisk analyse af A-klasse-gener hos de enkimbladede er fortsat. Ligeledes er en fylogenetisk analyse af orkideerne baseret på Pistillata fortsat. En undersøgelse af AP3-genernes evolution hos orkideerne, er påbegyndt. En række cDNA-biblioteker er etableret, og screening for AP3-gener er påbegyndt. Agrobacterium-baseret transformation af orkideer er påbegyndt med henblik på at undersøge konstitutivt udtrykte MADS-box-gener samt "knock-outs".

Ferskvandsbiologi

1. Effekter af klimaforandringer

Betydningen af klimascenarier beregnet for år 2071 undersøges i 24 eksperimentelle damme i Jylland. Vore undersøgelser er fokuseret på mikrobielle fødenet og betydningen af temperaturen for produktion af DOM og bakterielle processer. Projektet er en delmængde af et Større Tværgående Forskningsgrupper (www.conwoy.ku.dk), der også finansierer en større undersøgelse af klimaforandringers betydning for lagdeling og iltforhold i danske søer i et tæt samarbejde med DMI (M. Søndergaard, K. Christoffersen, R. Closter og K. Sand-Jensen).

2. Næringssaltomsætning

Som en del af CONWOY-projektet er temperaturafhængigheden for en række nøgleprocesser i søers næringssaltomsætning undersøgt. Først i Frederiksborg Slotssøes sedimenter, derpå valideret ved månedlige prøvetagninger i projektets forsøgsdamme i Lemming, og til slut er den mest kvalificerede model testet på sediment fra Odense Fjord. Som en del af Interreg IIA-projektet er forskellige filtermaterialers evne til at reducere fosfor- og kvælstofindholdet i drænvand og spildevandet fra enkeltbebyggelser undersøgt ved laboratorieforsøg i kolonner med variable perfusionshastigheder. Projekterne udføres i samarbejde med nationale og internationale partnere (L.K. Nielsen og J.T. Nielsen).

3. Omsætning af opløst organisk stof (DOM)

Der fokuseres på den interaktive effekt af lys og bakterier for omsætning af DOM med forskellig oprindelse – enten autochthont eller allochthont. Vi har også øget fokus på den mikrobielle nedbrydning af opløst organisk kvælstof, hvor prøver fra Horsens Fjord og Østersøen undersøges for nedbrydelighed. Vi har netop afsluttet et EU-projekt i dette emne med publikation af en bog. Vi har i tidligere undersøgelser konstateret, at under kvælstofbegrænsning og ved overskud af fosfor kan planktoniske samfund danne store mængder af opløst organisk fosfor. Der er netop igangsat en ny eksperimentel undersøgelse, for at teste om det observerede fænomen er universelt. Der er ligeledes gennemført studier af bakteriel væksteffektivitet, som har været koncentreret om at undersøge, hvordan temperatur og substrat kvalitet påvirker væksteffektiviteten, dvs. forholdet mellem dannet biomasse og det samlede forbrug af sub-

strat. Den øvre grænse er på ca. 65%, men påvirkes markant af substraternes kvalitet. Projekterne udføres i samarbejde med nationale og internationale forskergrupper (M. Søndergaard, T. Kragh, C. Lønborg og C. Song).

4. Frivandsmålinger af ilt og CO₂ på en række forskellige søer

Projektet udføres for at afklare, hvad der regulerer stofomsætningen i en sø, og for at forstå de relevante tidslige skalaer (minutter, timer, uger, måneder og år) for de regulerende forhold. Ud over at forøge den grundlæggende viden om livet i søer, anvendes den opnåede forståelse til at forbedre en eksisterende matematisk model, som beskriver fysiske, kemiske og biologiske forhold i en sø. Projektet foregår i samarbejde med Dansk Hydraulisk Institut (P. Stæhr og K. Sand-Jensen).

5. Vandplanters vækst og betydning

Der arbejdes på tre fronter. 1) Beskrivelse af de tredimensionelle mønstre for strømning og turbulens i vandløb, hvor bl.a. forskellige grødeøers vekslende evne til henholdsvis at nedsætte, øge eller omskalere turbulensen, og dermed påvirke stofsedimentation og smådyrs livsbetingelser, studeres med akustiske dopplere med stor tidlig opløsning. 2) Undersøgelser af hvordan øget organisk indhold i sedimenterne kan påvirke vandplanters vækstdynamik, således at det skaber en langvarig forsinkelse i vandplanternes tilbagevenden, efter at vandområdets eutrofiering er nedbragt. Der vurderes hvorledes vækst, overlevelse og tilpasning af forskellige arter af vandplanter med forskellig rodanatomie fra næringsfattige og næringsrige voksesteder i sedimentet med varierende indhold af organisk stof. 3) Skalering af planters primærproduktion fra blade til samfund. Mens enkelte blades fotosyntese mættes ved ret lave lysintensiteter, mættes den fotosyntetiske produktion i samfund overhovedet ikke. Til gengæld er den samlede samfundsproduktion meget forudsigelig, og de øvre produktionsgrænser er veldefinerede. Kompleksiteten i blandede samfund sikrer stabilitet og forudsigelighed. Lysets store betydning i samfund indebærer, at temperaturen og CO₂ i beskeden grad påvirker produktiviteten; derfor må de globale klimapåvirkninger revideres (K. Sand-Jensen, T. Binzer og A.L. Middelboe).

6. Undervandsplanters økologi

Hovedvægten er lagt på økofysiologiske undersøgelser af ilt- og sulfiddynamik samt gasudveksling med vandsøjle og sediment, med henblik på at afklare dels årsagerne til hændelser med pludselig massedød i havgræsbestande, dels plantesediment interaktionernes mulige betydning for undervandsvegetationens udbredelse i søer og kystnære farvande. Undersøgelserne foregår i samarbejde med Syddansk Universitet og Danmarks Miljøundersøgelser og internationale partnere (J. Borum, T. Binzer, O. Pedersen, P. Stæhr og K. Sand-Jensen).

7. Vandplanters iltforsyning

I Vestaustraliens særegne vegetation findes der en sukkulent endemisk planteslægt, Halosarcia, som tåler ekstrem udtørring i sommermånederne, men som også kan modstå total oversvømmelse af saltholdigt vand. Der findes ingen studier af denne mærkværdige plante, som har klarlagt, hvordan den sikrer iltforsyningen til de underjordiske organer, når jorden vandmættes og ilten forsvinder fra jorden. Planten er ekstremt salttålende og kan fortsætte sin vækst i

saltholdigt vand, som indeholder mere end to gange oceanisk saltindhold. Men med det salte vand følger også risikoen for sulfidforgiftning, da anaerobe, mikrobielle stofskifteprocesser i jorden omdanner sulfat til sulfid. Projektet søger derfor at afdække hvorledes Halosarcia under oversvømmelse klarer iltforsyningen af de underjordiske organer og undgår sulfidforgiftning (O. Pedersen).

8. Planktonodynamik i søer

Som led i et EU-projekt (PEPCY) er der gennemført fysiologiske studier af *Daphnia magna* og *Branchionus caliciflorus*, med fokus på respons af cyanobakteretoksiner på enzymaktivitet, reproduktion og svømmeadfærd. Der er også foretaget *in situ*-målinger af cyanobakterieforekomster og toksinindhold i udvalgte søer gennem sæsonen, og der arbejdes på at udvikle metoder, der kan bruges til at beskrive og monitorere de økologiske og helsemæssige konsekvenser.

Som led i et langtidstudium af arktiske søers biologi og respons på klimaændringer, er der udført analyser af vandkemi samt biologisk struktur og dynamik i fire søer på Svalbard. Betydningen af arealudnyttelse og herunder migrerende fugle inddrages i fortolkningen. Studier af planktonpopulationer og vandkemi i Frederiksborg Slotssø er blevet intensiveret på grund af, at der nu er igangsat et restaureringsforsøg, hvor det ved tilsætning af opløst aluminium forsøges at fjerne fosfor og partikler fra vandfasen. Søens miljøtilstand følges nøje, og der udføres laboratorieforsøg for at undersøge for mulige effekter af aluminium på planktonsamfundet. Projektet er bl.a. finansieret af Hillerød Kommune og Frederiksborg Amt.

Projekterne udføres i samarbejde med nationale og internationale partnere (K. Christoffersen, T.W. Swendsen, G. Mulderij, N. Andersen og C. Risholt).

9. Ilt og temperaturs betydning for mønstre af diversitet af vandløbsdyr

Ved målinger af ilt og temperaturforhold samt indsamlinger af fauna-felten, kombineret med en eksperimentel del, hvor respiration og overlevelse hos udvalgte arter undersøges under manipulerede ilt- og temperaturforhold i laboratoriet, søger projektet at afklare, om lav temperatur og ilttilgængelighed i stor højde kan være en medvirkende årsag til fravær af bestemte faunagrupper. Undersøgelserne gennemføres i Ecuadors Andesbjerg i samarbejde med Universidad Católica i Quito. Projektet er bl.a. finansieret af Forskningsstyrelsen (D. Jacobsen).

10. Paleolimnologi

Den igangværende forskningsaktivitet er koncentreret om (1) hvordan klimatiske, fysiske og biologiske faktorer i ferskvandsøkosystemet (søer, vandløb) påvirker fysiologien, artssammensætningen og diversiteten i bunddyrssamfundene. (2) Hvordan sedimentkerner fra søerne kan bruges til at analysere og rekonstruere naturlig og menneskeskabt variation over længere tidsperspektiv (100–10.000 år) ved hjælp af subfossile rester af makroinvertebrater. Sammenhængen mellem miljø og biota bliver testet eksperimentelt samt bestemt gennem numeriske analyser af multivariate datasæt. Resultaterne anvendes til at opstille modeller, som kvantitativt kan vurdere/rekonstruere en given miljøparameter (temperatur, næringsstof) ud fra levende makroinvertebratsamfund (biomonitoring) eller ud fra subfossile palæosamfund (K.P. Brodersen).

Marinbiologi

Marinbiologisk Laboratorium er beliggende over for Helsingørs Nordhavn. Ud over at være et moderne veludstyret laboratorium til biologiske undersøgelser, er det specielt ved at besidde et forskningssskib og flere mindre både såvel som et stort saltvandsanlæg, der tillader at holde marine organismer. Principielt er laboratoriets studieområde alle aspekter af livet i havet. I praksis er forskningsområderne koncentreret inden for nogle hovedområder. Disse omfatter specielt den biologiske omsætning i vandsøjlen, marine mikroorganismers fysiologi og økologi, den mikrobielle omsætning i havbunden og endelig algers og marine dyrs tilpasningsfysiologi. Laboratoriets forskningsmateriale stammer primært fra Øresund og Kattegat, men laboratoriets medarbejdere deltager også i udenlandske forskningstogter og udfører feltarbejde i mere eksotiske farvande, specielt i Arktis og i tropiske farvande.

1. Planktonøkologi

Undersøgelser over primærproduktionen har været koncentreret om udvikling af metoder baseret på døgnvariation i iltkoncentration og en sammenligning med den klassiske C-14-metode. Den sidstnævnte metode kan undervurdere den organiske produktions størrelse, da den ikke tager højde for den varierende lysintensitet, som algecellerne oplever i den turbulente fysiske del af vandsøjlen. Metoder til måling af meget lave produktionsrater i oligotrofe havområder er under udvikling med henblik på anvendelse på Galathea 3 (M. Olesen).

Undersøgelser over effekten af pH på planktonalgers vækst er fortsat. Ved høje fotosynteserater øges pH kraftigt i de øverste vandmasser. Dette fører dels til at uorganisk kulstof bliver mindre tilgængeligt, men undersøgelserne viser, at planktonalger også påvirkes på andre måder af høj pH. Der er en stor variation med hensyn til forskellige arters tolerance, og ændringer i pH driver således successionen af forskellige arter i plankton (P.J. Hansen og N. Lundholm). En lignende undersøgelse foretages for makroalger (P.J. Hansen og A.L. Middelboe). En generel undersøgelse af produktion i makroalgensamfund gennemføres ligeledes i samarbejde med Kaj Sand-Jensen og Thomas Binzer (Ferskvandsbiologisk Laboratorium).

Mange planktonalger producerer toksiner, men den adaptive betydning er ikke altid forstået. En undersøgelse tyder på, at nogle dinoflagellater udviser allelopati (P.J. Hansen i samarbejde med U. Tillmann). En undersøgelse over konkurrence mellem arter af bakterieædende flagellater er ligeledes gennemført (P.J. Hansen i samarbejde med J. Boenigk). Endelig er undersøgelsen over den mærkværdige endosymbiose hos ciliaten *Mesodinium rubrum* afsluttet i beretningsperioden (P.J. Hansen og T. Fenchel).

2. Mikroorganismers fysiologi og økologi

Der gennemføres omfattende studier af ilt-dynamik i marine sedimenter. Disse omfatter bl.a. betydningen af det diffusive grænselags betydning, betydningen af faunaens graveaktivitet og iltudskillelse fra søgræsrodde (R.N. Glud, H. Ståhl og P. Berg). En større oversigtsartikel om ilt-dynamik i havbunden er også under udarbejdelse (R.N. Glud). Undersøgelser over kvælstofdynamik i sedimenter er påbegyndt, og herunder også kvælstofomsætning i korallrev (R.N. Glud). Med hensyn til metodeudvikling, arbejdes der på optoder til måling af den 2-dimensionale forde-

ling af pH i sedimenter, planar optoder til måling af meget lave iltkoncentrationer i sedimenter og metoder til at kvantificere den 2-dimensionale fordeling af opløste metaller i sedimenter (R.N. Glud, H. Ståhl, A. Glud i samarbejde med O. Kazunaga, H. Kitazato og Bill Davidson). Undersøgelse over den mikrobielle omsætning i arktisk havis viser, at disse ved afsmeltning om sommeren, fungerer som et dræn for atmosfærisk CO₂ (R.N. Glud i samarbejde med S. Rysgaard).

Målinger af *in vivo* variabel klorofyl-fluorescens har været brugt til måling af mikrobiel fotosyntese og herunder af fotosyntetiske symbionter i koraller og søpunge (M. Kühl). Udvikling af ultratynne ilt-sensitive indikatorlag på dækglass sammen med konfokal- og fluorescens lifetime-mikroskopi har været anvendt til måling af biomasse- og iltfordeling i biofilm (M. Kühl, R. Thar), og et studie af den rumlige fordeling af autofluorescens og pH i kiselalger er blevet gennemført (N. Lundholm, M. Kühl). Der er også gennemført en detaljeret undersøgelse over klorofyl-d-holdige cyanobakteriers levesteder og deres fotosynteseaktivitet (M. Kühl). Endelig gennemføres en undersøgelse over gen-ekspression i termofile mikrobielle måtter, herunder den første demonstration af N-fiksering af encellede termofile cyanobakterier (M. Kühl i samarbejde med amerikanske kolleger).

Undersøgelser over virus i sedimenter er fortsat med påvisning af deres nære kobling til bakteriers vækst. En boreprøve af sediment fra Atlanterhavet viser, at der er aktive bakterier og virus ned til i hvert fald 100 m under sedimentoverfladen, og det er lykkedes at isolere et bakterieviruspar fra sådanne dybe sedimentkerner (M. Middelboe). Dna-fingerprinting af mange forskellige typer af akvatisk biotoper viser en stor lokal diversitet af virus, men det er tilsyneladende de samme typer, der forekommer overalt (M. Middelboe). Den bakterielle omsætning af virale lysater har også været genstand for en undersøgelse (M. Middelboe i samarbejde med N. Jørgensen). Endelig er der i beretningsperioden påbegyndt en undersøgelse af, hvorvidt bakteriofage virus kan anvendes mod bakterieinfektioner hos dambrugsfisk (M. Middelboe og A. Stenholm).

Undersøgelser over bakteriers orientering i iltgradienter, herunder modellering af organismernes motile kemosenso- riske adfærd, er fortsat i beretningsperioden. Undersøgelserne er udvidet til generelt at undersøge bakteriers motilitet og kemosenso- riske adfærd i marine sedimenter; foreløbig har indsatsen mest bestået af metodeudvikling. Det planlægges at udvide undersøgelserne til forståelse af bakteriers omsætning i sedimenter og bl.a. betydning af protozoers græsning (T. Fenchel og R. Thar).

Undersøgelser over protozoers biogeografi er i det væsentlige afsluttet og publiceret i beretningsperioden. Projektet videreføres dog gennem en systematisk global indsamling af isolater af ciliaten *Cyclidium glaucoma* med henblik på både gensekvensering og fænotypiske egenskaber, for således at opnå en bedre forståelse af mikroorganismers evolution og artsdannelse (T. Fenchel i samarbejde med Bland J. Finlay).

3. Adaptationsfysiologi

Effekten af hypoxi på blodparametre er undersøgt hos torsk. En undersøgelse over arktiske fisks tilpasninger med hensyn til det kardiovaskulære system og hjertets morfometri er ligeledes gennemført (J.F. Steffensen og P.V. Skov). Forbindelse mellem det sekundære karsystem og si-

delinjen og hvorvidt sidelinjens væske stammer fra sekundærsystemet undersøges (J. Behrens, P.V. Skov og J.F. Steffensen).

Torsk optræder med flere hæmoglobin-genotyper, der er relateret til deres temperaturpræferencer. Generelt er torskens temperaturtolerance interessant i forbindelse med en øgning af havens temperatur. I beretningsperioden er heat shock-proteiner og laktat dehydrogenase-aktivitet hos de forskellige hæmoglobin-genotyper undersøgt (J.F. Steffensen).

Energiforbruget ved svømning er undersøgt for en række forskellige fiskearter (M.F. Steinhausen og J.F. Steffensen). Endvidere er tolerancen over for lave iltspændinger hos tobis (der en stor del af deres liv er nedgravet i iltfrie sediment) undersøgt (J. Behrens og J.F. Steffensen). Endelig foretages der undersøgelser over optimeringen af væksten hos fisk (A.D. Jordan i samarbejde med Akvaforsk, Norge).

Under et forskningsophold i Australien har John Fleng Steffensen studeret koralrevsfisks respiratoriske tilpasninger til det varierende iltindhold i koralrev gennem tidevandscyklus.

4. Marin zoologi

Undersøgelser over de parasitiske myxozoeer er fortsat og har foreløbig ført til den første beskrivelse af hele livscyklus hos en marin art. Myxozoeer har åbenbart værtsskifte mellem børsteorm og fisk. Videre undersøgelser med henblik på udredning af livscyklus vil blive baseret på dna-sekvensering (M. Køie i samarbejde med E. Karlsbakk og A. Nylund). Endvidere er fladfisk specielt blevet undersøgt med henblik på myxozo-infektioner, og en ny art af myxozoeer er blevet beskrevet. En undersøgelse af myxozoeer hos arktiske fisk er også gennemført (M. Køie i samarbejde med J. Christiansen).

I 1960'erne gennemførte Marinbiologisk Laboratorium grundige undersøgelser over bundfaunaen i det nordlige Kattegat. I lyset af planer om en undersøisk naturpark ud for Læsø, har det været naturligt at foretage nye indsamlinger, bl.a. med henblik på eventuelle ændringer af faunaen i løbet af de sidste 40-45 år. En foreløbig undersøgelse er gennemført, og der er nu skaffet midler til flere togter og en mere grundig faunistisk monitorering (M. Olesen og K.W. Ockelmann). I forbindelse med det første togt blev store stimer af lyskrebs observeret i området. Disse vil blive genstand for en særlig undersøgelse (M. Olesen).

5. Øresundsakvariet

Øresundsakvariet er et offentligt akvarium med skoletjeneste; det viser livet i Øresund og Kattegat og afholder også små kurser og forelæsninger om forskellige aspekter af marinbiologi som primært er rettet mod skoleelever. I beretningsperioden var der ca. 30.000 besøgende og en omsætning på omkring 1 mio. kr. Besøgstallet er noget lavere end tidligere år, da akvariet måtte lukke i oktober i forbindelse med dets udvidelse.

I efteråret påbegyndtes endelig den længe planlagte udvidelse såvel som en renovering af det eksisterende udstillingsareal på basis af forskellige fondsbevillinger og støtte fra Helsingør Kommune og Københavns Universitet. Udvidelsen vil give helt nye muligheder for udstillingsvirksomhed og bedre mulighed for at absorbere det store antal besøgende. Udvidelsen forventes færdig til foråret 2006, hvor akvariet kan genåbnes.

Instituttleder Bo Vest Pedersen

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	61,53	32,48	94,00
DVIP	2,72	0,60	3,31
STIP	14,29	6,62	20,92
TAP	75,13	13,48	88,61
Årsværk i alt	153,67	53,17	206,84
Løn med årsværk	61.256,33	20.317,95	81.574,28
Løn uden årsværk	-2.911,05	1.479,03	-1.432,01
Øvrig drift	12.178,50	17.676,43	29.854,93
Anskf. o. 100 t.kr.	263,76	3.974,90	4.238,66
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>70.787,53</i>	<i>43.448,32</i>	<i>114.235,85</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Stab**Marinbiologi***VIP Internt finansieret*

Fenchel, Tom M; professor.
 Glud, Ronnie Nøhr; lektor.
 Hansen, Per Juel; lektor.
 Kühl, Michael; professor. Mso.
 Køie, Marianne Bodil; lektor.
 Middelboe, Mathias; lektor.
 Olesen, Michael Ejner; lektor.
 Steffensen, John Fleng; lektor.
 Vismann, Bent; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Lundholm, Nina; post.doc.
 Middelboe, Anne Lise; adjunkt.
 Pedersen, Benedikte Hedegaard; post.doc.
 Rickelt, Lars Fledelius; forskningsassistent.
 Skov, Peter Vilhelm; post.doc.
 Stenholm, Anne Rønne; forskningsassistent.
 Ståhl, John Henrik; post.doc.
 Thar, Roland Matthias; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Behrens, Jane Windfeldt; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Jordan, Anders Drud; ph.d.-studerende.

Ferskvandsbiologi*VIP Internt finansieret*

Borum, Jens; lektor.
 Brodersen, Klaus Peter; lektor.
 Christoffersen, Kirsten Seestern; lektor.
 Jacobsen, Dean; lektor.
 Jensen, Kaj Sand; professor.
 Nielsen, Lars Kamp; lektor.
 Nielsen, Morten S; professor.
 Pedersen, Ole; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Andersen, Nethe; Gæstelærer.
 Ladegaard, Niels; amanuensis.
 Mulderij, Gabi; forskningsassistent.
 Møller, Eva Friis; post.doc.
 Nielsen, Jon Theil; adjunkt.
 Pedersen, Niels Lagergaard; forskningsassistent.
 Støhr, Peter Anton; post.doc.
 Zhang, Jingjie; forskningsassistent.

STIP Internt finansieret

Binzer, Thomas; ph.d.-studerende.
 Kragh, Jens Theis; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Closter, Rikke Margrethe; ph.d.-studerende.

Fykologi*VIP Internt finansieret*

Daugbjerg, Niels; lektor.
 Ellegaard, Marianne; lektor.
 Moestrup, Øjvind; professor.
 Pedersen, Poul Møller; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Hansen, Gert; adjunkt.
 Larsen, Poul Jacob; lektor.
 Lindberg, Karin Charlotte Rohde; forskningsassistent.
 Skovgaard, Alf; lektor.

STIP Internt finansieret

Jørgensen, Mårten Flø; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Koch, Trine Annette; ph.d.-studerende.

Terrestrisk Økologi*VIP Internt finansieret*

Adersen, Henning Emil; lektor.
 Albert, Kristian Rost; forskningsassistent.
 Christensen, Søren Christian; professor.
 Ekelund, Flemming; lektor.
 Holter, Peter; lektor.
 Illeris, Lotte; adjunkt.
 Johnsen, Ib; lektor.
 Jonasson, Sven Evert; professor.
 Michelsen, Anders; lektor.
 Petersen, Peter Milan; lektor.
 Ro-Poulsen, Helge; lektor.
 Vestergaard, Peter; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Henry, Frédéric; post.doc.
 Hovmand, Mads Frederik; lektor.
 Jensen, Anne-Mette Møller; post.doc.
 Lara Pandis, Enrique Miguel; post.doc.
 Nielsen, Lene Rostgaard; adjunkt.
 Pedersen, Annette Linda; post.doc.
 Røn, Regin Mandrup; lektor.

STIP Internt finansieret

Clemmensen, Karina Engelbrecht; ph.d.-studerende.
Larsen, Klaus Steenberg; ph.d.-studerende.
Madsen, Mette Vestergård; ph.d.-studerende.
Sørensen, Pernille Lærkedal; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Andersen, Karen Stevnbak; ph.d.-studerende.

Populationsbiologi*VIP Internt finansieret*

Boomsma, Jacobus Jan; professor.
Dabelsteen, Torben; lektor.
Forchhammer, Mads Cedergreen; lektor.
Heller, Knud Erik; lektor.
Matessi, Giuliano; adjunkt.
Nachman, Gøsta Støger; lektor.
Pedersen, Jes Søre; lektor.
Philipp, Marianne Bøcher; lektor.
Rahbek, Carsten; professor.

VIP Eksternt finansieret

Armitage, Sophie Alice Octavia; post.doc.
Cremer, Sylvia Maria; adjunkt.
D'Ettorre, Patrizia; lektor.
Dijkstra, Michiel Bendert; post.doc.
Hughes, David Peter; post.doc.
Jeppesen, Leif Lau; lektor.
Moshøj, Charlotte Margaret; forskningsassistent.
Poulsen, Michael; post.doc.
Schjøtt, Morten; post.doc.
Schöning, Caspar; post.doc.
Sunde, Peter; post.doc.
Svendsen, Pernille Maj; forskningsassistent.
Zeisset, Inga; post.doc.
Aanen, Duur Kornelis; lektor.

STIP Internt finansieret

Darden, Safi-Kirstine Klem; ph.d.-studerende.
Hendrichsen, Ditte Katrine; ph.d.-studerende.
Kronauer, Daniel Jan Christoph; ph.d.-studerende.
Larsen, Frank Wugt; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Dreier, Stéphanie Agnès Jeanine; ph.d.-studerende.
Høye, Toke Thomas; ph.d.-studerende.
Van Zweden, Jelle Stijn; ph.d.-studerende.

Evolutionsbiologi*VIP Internt finansieret*

Arctander, Peter; professor.
Christoffersen, Peter Lohmann; forskningsassistent.
Frederiksen, Signe Elisabeth; lektor.
Glennér, Henrik; lektor.
Johansen, Bo Buchholt; lektor.
Jørgensen, Lise Bolt; lektor.
Litman, Thomas Wojciech Zygmunt; adjunkt.
Nielsen, Peter Graulund; amanuensis.
Nielsen, Rasmus; professor.
Åedersen, Bo Vest; lektor.
Rasmussen, Finn Preben Nygaard; lektor.
Siegismund, Hans Redlef; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Gardner, Paul Phillip; adjunkt.
Johansen, Louise Buchholt; post.doc.
Petersen, Lise; adjunkt.
Sørensen, Martin Vinther; post.doc.
Vinther, Jeppe; post.doc.
Yu, Jiaye; post.doc.

STIP Internt finansieret

Binladen, Jonas Kahlid Mohamed Awad; ph.d.-studerende.
Lorenzen, Eline Deirdre; ph.d.-studerende.

Mikrobiologi*VIP Internt finansieret*

Jensen, Bo; lektor.
Kjøller, Rasmus; adjunkt.
Læssøe, Thomas; lektor.
Priemé, Anders; lektor.
Rosendahl, Søren; professor.
Søchting, Johan Ulrik; lektor.
Sørensen, Søren; professor.
Struwe, Sten; lektor.

VIP Eksternt finansieret

De Liphay, Julia R; post.doc.
Hansen, Lars Hestbjerg; lektor.
Norman, Anders; forskningsassistent.
Øregaard, Gunnar; forskningsassistent.

STIP Internt finansieret

Burmølle, Mette; ph.d.-studerende.
Frøslev, Tobias Guldborg; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Bahl, Martin Iain; ph.d.-studerende.

Cellebiologi og Funktionel morfologi*VIP Internt finansieret*

Grimmelikhuijzen, Cornelis J.P.; professor.
Hauser, Frank; lektor.
Høeg, Jens Thorvald; lektor.
Jespersen, Aase; lektor.
Wanninger, Andreas Wilhelm Georg; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Cazzamali, Giuseppe; post.doc.

STIP Internt finansieret

Galatium-Jørgensen, Anders; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Dijkstra, Michiel Bendert; The regulation of male production in leaf cutter ants.
Lange, Charles Nzavi; Diversity patterns of freshwater gastropods in lake habitats with and without anthropogenic disturbances in Lake Victoria, Kenya.
Malenganisho, Wabayahe L.M.; The role of hiv micronutrient status and treatment in Schistosoma mansoni infection and morbidity: a cohort study among adults of Ukerewe and Mwanza Districts, Tanzania.
Onapa, Ambrose Winston; Studies on the geographical di-

- tribution and epidemiology of lymphatic filariasis in Uganda.
- Poulsen, Michael; Conflict and cooperation in fungus-growing ant mutualisms.
- Rosing-Asvid, Arkalo Per; Climate Variability around Greenland and its influence on Ringed Seals and Polar Bears.
- Skipper, Martin; MADS-box genes in petaloid monocots – with special emphasis on orchidaceae.
- Watthama, Santi; Systematics and ecology of the genus *Pomatocalpa* (Orchidaceae).

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

- Fytoplankton i marinesyst (Nina Lundholm) kr. 486.700.
- Akvatiske mikroorganismer (Michael Kühn) kr. 208.600.
- Vandinseter og palæo-rekonstruktion (Klaus Peter Brodersen) kr. 98.700.
- Marine vandloppe & opløst organisk materiale (Eva Friis Møller) kr. 934.000.
- Gødningsbille-biologi (Peter Holter) kr. 42.000.
- Orkideblomstens evolution (Louise Buchholt Johansen) kr. 625.700.
- Løn til laboratorietekniker (Åse Jespersen) kr. 400.000.
- Ultramikrotom (Åse Jespersen) kr. 400.000.

COWI Fonden

- Færdiggørelse af studium af temperatur og stofnedbrydning (Kaj Sand Jensen) kr. 60.000.

Danida/Udenrigsministeriet

- Live-stock-wildlife diseases i East Africa (Hans Siegismund) kr. 9.090.400.

Danmarks Grundforskningsfond

- Center for Social Evolution (Jacobus J. Boomsma) kr. 27.000.000.

Direktoratet for Erhverv og Landbrug, Nuuk, Grønland

- Nordic Seaweed Project (Poul Møller Pedersen) kr. 196.700.

Direktoratet for Fødevarer/Erhverv

- Bakterieinfektioner i akvakultur (Mathias Middelboe) kr. 942.100.

Elisabeth og Knud Petersens Fond

- Hæmoglobin i atlantehavstorsk (Anders Drud Jordan) kr. 20.000.

EU

- Leafcutter immunity (Jacobus J. Boomsma) kr. 1.335.300.
- Chemical communication code (Jacobus J. Boomsma) kr. 11.217.500.
- Evolution of animal body plans as inferred by development biology (Andreas Wanninger) kr. 3.660.100.

Fabrikant Vilhelm Pedersen og hustrus Legat

- Spormentalers tilførsel til og dynamik i terrestriske økosystemer (Ib Johnsen) kr. 1.531.000.
- Structure and function of receptors (Cornelis J.P. Grimmelikhuijzen) kr. 450.000.

Forskningsstyrelsen

- Changes in community structure and microevolution in marine protists (Marianne Ellegaard) kr. 2.998.100.
- Økologiske, social og evolutionære processer i heterogene landskaber fra individuel adfærd til bestandsdynamik (Peter Sunde) kr. 1.822.000.
- Orkideblomstens evolution belyst ved udviklingen af MADS-box gener, et EVODEVO studium (Louise Buchholt Johansen) kr. 120.000.
- Udforskning af Livets træ: Kinorhynchernes fylogeni og de tidlige ecdysozoers udvikling (Martin Vinther Sørensen) kr. 1.979.800.
- Mokorrhizasvampes evolution (Søren Rosendahl) kr. 300.000.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Hyperspektral analyse af mikrobielle samfund (Michael Kühn) kr. 500.000.
- Undersøgelse af stofomsætning i søer (Peter Anton Stæhr) kr. 2.098.600.
- Center of Macroecology (Carsten Rahbek) kr. 1.710.000.
- Quantitative culture independent detection of bacterial genes (Søren Sørensen) kr. 300.000.
- FNU Centre for Functional and Comparative Insect Genomics (Cornelis J.P. Grimmelikhuijzen) kr. 5.000.000.
- Proteiners Struktur og Biologi (Flemming M. Poulsen) kr. 450.000.

FUR Undervisningsministeriet/Forskeruddannelsesrådet

- Molekylær Biologi og Fysiologi (Carsten Juel) kr. 3.460.000.

Miljøstyrelsen

- Effekter af klima og UV-B manipulationer på processer og organismer...(Anders Michelsen) kr. 315.000.
- Grønlandske naturessourcer i tid og rum (Mads C. Forchhammer) kr. 593.400.

Norden The Research Council of Norway

- Forskerkursus (Michael Kühn) kr. 276.200.

PFC og CFC

- Adfærdsbioologiske studier af farmmink og farmræv (Leif Lau Jeppesen) kr. 1.530.000.

SJVF 23-04-0089 (Flemming Ekelund)

- Interaktioner mellem protozoer og bakterier udstyret med kemiske våben (Flemming Ekelund) kr. 2.000.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

- Process in the Plant-Microbe-Soil interface (Sven Jonasson) kr. 500.000.

Øresundsuniversitetet

- Øresundsuniversitetet (Tom Fenchel) kr. 61.700.

Aage V. Jensens fonde

- Bunddyrsundersøgelse ved Læsø (Michel Olsen) kr. 298.000.

UNEP – TF MOD No:5-29-11001 (Lars Kamp Nielsen)

Unicef

- Support for Management of the Iraqi Marshlands (Lars Kamp Nielsen) kr. 576.000.

Villum Kann Rasmussen/Aarhus Universitet

– Dinoflagellaternes biodiversitet og fylogeni (Øjvind Moestrup) kr. 1.456.100.

Villum Kann Rasmussen Fonden

– Center for Biologiske effekter af klimaforandringer (Sven Jonasson) kr. 667.600.

Publikationer

Marinbiologi

- Arendt, K.E., Jónasdóttir, S.H., Hansen, P.J., Gärtner, S.: Effects of dietary fatty acids on the reproductive success of the calanoid copepod *Temora longicornis*. *Marine Biology* 146, s. 513-530. 2005.
- Benthien, M., Wieland, A., Oteyza T.G.d., Grimalt J.O., Kühl, M.: Oil-Contamination effects on a Hypersaline Microbial Mat Community (Camargue, France) as studied with Microsensors and Geochemical Analysis. *Ophelia* 58(3), s. 135-150. 2004.
- Binzer, T., Middelboe, A.L.: From thallus to communities: scale effects and photosynthetic performance in macroalgal communities. *Mar.Ecol.Prog.Ser.* 287, s. 65-75. 2005.
- Brunnegård J., Grandel, S., Ståhl, H., Tengberg, A., Hall P.O.J.: Nitrogen cycling in deep-sea sediments of the Porcupine Abyssal Plain, NE Atlantic. *Progress in Oceanography* 63, s. 159-181. 2004.
- Büdel, B., Weber B., Kühl, M., Pfanz, H., Sültemeyer, D., Wessel, D.: Reshaping of sandstone surfaces by cryptoendolithic cyanobacteria: bioalkalization causes chemical weathering in arid landscapes. *Geobiology* 2, s. 261-268. 2004.
- Devries, A.L., Steffensen, J.F.: The Arctic and Antarctic Polar Marine Environments. In: *The Physiology of Polar Fishes*. 1-24s. Elsevier, 2005.
- Dinesen, G.E., Ockelmann, K.W.: BIOFAR Proceedings: Spatial distribution and species distinction of *Modiolus modiolus* and syntopic *Mytilidae* (*Bivalvia*) in Faroese waters (NE Atlantic). 125-136s. 2005.
- Farrell A.P., Steffensen, J.F.: (eds.). *The Physiology of Polar Fishes*. *Fish Physiology* 22, 1-396s. 2005.
- Fenchel, T., Finlay B.J.: *Bacteria and Island Biogeography*. *Science* 309 (No.5743), s. 1997. 2005.
- Fenchel, T., Finlay B.J.: *Cosmopolitanism and Microbes*. *SILnews* 44, s. 5. 2005.
- Fenchel, T.: *Cosmopolitan microbes and their 'cryptic' species*. *Aquat.Microb.Ecol.* 41, s. 49-54. 2005.
- Ferris M.J., Sheehan K.B., Kühl, M., Cooksey, K., Wigglesworth-Cooksey, B., Harvey R., Henson J.M.: *Algal Species and Light Microenvironment in a Low-pH, Geothermal Microbial Mat Community*. *Appl. & Environm.Microbiol.* 71(11), s. 7164-7171. 2005.
- Glud, R.N., Wenzhöfer, F., Tengberg, A., Middelboe, M., Oguri, K., Kitazato, H.: Distribution of oxygen in surface sediments from central Sagami Bay, Japan: *In situ* measurements by microelectrodes and planar optodes. *Deep-Sea Research Part I* (52), s. 1974-1987. 2005.
- Hasle G.R., Lundholm, N.: *Pseudo-nitzschia seriata* f. *obtusata* (Bacillariophyceae) raised in rank based on morphological, phylogenetic and distributional data. *Phycologia* 44(6), s. 608-619. 2005.
- Havskum, H., Hansen, P.J., Berdalet E.: Effect of turbulence on sedimentation and net population growth of the dinoflagellate *Ceratium tripos* and interactions with its predator, *Fragilidium subglosum*. *Limnol.Oceanogr* 50(5), s. 1543-1551. 2005.
- Herbert, N.A., Steffensen, J.F.: The response of Atlantic cod, *Gadus morhua*, to progressive hypoxia: fish swimming speed and physiological stress. *Mar.Biol.* 147, s. 1403-1412. 2005.
- Jordan, A.D., Herbert, N.A., Steffensen, J.F.: Escape performance in three teleosts from West Greenland. *Polar Biol.* 28, s. 164-167. 2005.
- Jordan, A.D., Steinhausen, M.F., Herbert, N.A., Grisdale-Helland, B., Helland, S.J., Steffensen, J.F.: Does Temperature Preference relate to the Anaerobic Capacity of Atlantic Cod (*Gadus morhua* L.) with Different Haemoglobin Phenotype? *Marine Biology Research* 1, s. 411-416. 2005.
- Jørgensen B.B., Glud, R.N., Holby O.: Oxygen distribution and bioirrigation in Arctic fjord sediments (Svalbard, Barents Sea). *Mar.Ecol.Prog.Ser.* 292, s. 85-95. 2005.
- Köhler-Rink S., Kühl, M.: The chemical microenvironment of the symbiotic planktonic foraminifer *Orbulina universa*. *Marine Biology Research* 1(1), s. 68-78. 2005.
- Køie, M.: The Spionidae (Polychaeta) act as invertebrate hosts for marine Myxozoa. *Bull.Eur.Ass.Fish Pathol.* 25(4), s. 179-181. 2005.
- Køie, M.: *Trilosporoides platessae* gen. et sp. N. (Myxozoa: Multivalvulida) in the plaice *Pleuronectes platessa* (Teleostei: Pleuronectidae) from Denmark. *Folia Parasitologica* 52, s. 304-306. 2005.
- König, B., Kohls O., Holst, G., Glud, R.N., Kühl, M.: Fabrication and test of sol-gel based planar oxygen optodes for use in aquatic sediments. *Marine Chemistry* 97, s. 262-276. 2005.
- Kotaki Y., Furio E.E., Satake, M., Lundholm, N., Katayama, T., Koike T., Fulgueras, V.P., Bajarias, F.A., Takata, Y., Kobayashi K., Sato, S., Fukuyo Y., Kadama, M.: Production of isodomoic acids A and B as major toxin components of a pennate diatom *Nitzschia navis-varingica*. *Toxicon* 46, s. 946-953. 2005.
- Kühl, M., Ralph P.J., Schreiber U., Larkum A.W.D.: A niche for cyanobacteria containing chlorophyll d. *Nature* 433, s. 820. 2005.
- Kühl, M.: Livet i verdens mindste og ældste økosystemer. *Københavns Universitets Almanak* 0, s. 138-146. 2005.
- Kühl, M.: *Optical Microsensors for Analysis of Microbial Communities*. 10: *Physiological Ecology. Methods in Enzymology* 397, s. 166-199. 2005.
- Larkum A.W.D., Kühl, M.: Chlorophyll d: the puzzle resolved. *Trends in Plant Science* 10(8), s. 355-357. 2005.
- Larsson, J.I.R., Køie, M.: Ultrastructural Study and Description of *Paramyxoides nephtys* gen.n., sp.n.a Parasite of *Nephtys caeca* (Fabricius, 1780) (Polychaeta: Nephtyidae). *Acta Protozool.* 44, s. 175-187. 2005.
- Lundholm, N., Andersen, P., Jørgensen K., Thorbjørnsen, B.R., Cembella, A., Krock, B.: Domoic acid in Danish blue mussels due to a bloom of *Pseudo-nitzschia seriata*. *Harmful Algae News* 29, s. 8-10. 2005.
- Lundholm, N., Hansen, P.J., Kotaki Y.: Lack of allelopathic effects of the domoic acid-producing marine diatom *Pseudo-nitzschia multiseries*. *Mar.Ecol.Prog.Ser.* 288, s. 21-33. 2005.
- Meer, M.T.J.v.d., Schouten, S., Bateson, M.M., Nübel U., Wieland, A., Kühl, M., Leeuw, J.W.d., Damsté, J.S.S.,

- Ward D.M.: Diel Variations in Carbon Metabolism by Green Nonsulfur-Like Bacteria in Alkaline Siliceous Hot Spring Microbial Mats from Yellowstone National Park. *Appl. & Environm. Microbiol.* 71(7), s. 3978-3986. 2005.
- Muyzer, G., Yildirim, E., Dongen, U.v., Kühl, M., Thar, R.: Identification of "Candidatus Thioturbo danicus" a Microaerophilic Bacterium that Builds Conspicuous Veils on Sulfidic Sediments. *Appl. & Environm. Microbiol.* 71(12), s. 8929-8933. 2005.
- Olesen, M., Strake, S., Andrushaitis A.: Egestion of non-pellet-bound fecal material from the copepod *Acartia tonsa*: implication for vertical flux and degradation. *Mar. Ecol. Prog. Ser.* 293, s. 131-142. 2005.
- Petersen, M.F.: G.Rupp and M.D.White/Ecosystems Research Division, Georgia (eds.). The Effect of Temperature on the Distribution of Atlantic cod (*Gadus morhua*). In: *Fish Physiology, Toxicology, and Water Quality. Proceedings of the Seventh International Symposium*, Tallinn, Estonia, May 12-15., 171-182s. 2005.
- Ralph P.J., Larkum A.W.D., Kühl, M.: Temporal patterns in effective quantum yield of individual zooxanthellae expelled during bleaching. *J. Exp. Mar. Biol. & Ecol.* 316, s. 17-28. 2005.
- Ralph P.J., Schreiber U., Gademann R., Kühl, M., Larkum A.W.D.: Coral Photobiology Studied with a New Imaging Pulse Amplitude Modulated Fluorometer. *J. Phycol.* 41, s. 335-342. 2005.
- Skovgaard, A., Legrand C.: Observation of live specimens of *Pseudotontonia cornuta* (Ciliophora: Oligotrichida). *J. Mar. Biol.* 85, s. 783-786. 2005.
- Smirnov, A.V., Nassonova E., Berney, C., Fahrni, J., Bolivar, I., Pawlowski J.: Molecular Phylogeny and Classification of the Lobose Amoebae. *Protist* 156, s. 129-142. 2005.
- Steffensen, J.F.: Respiratory Systems and Metabolic Rates. *Fish Physiology* 22, i: The Physiology of Polar Fishes s. 203-238. Elsevier, ser. eds. A.P. Farrell & D.J. Randall. 2005.
- Steffensen, J.F., Randall, D.: Effects of Environmental Hypoxia. In: *Modeling Nutrient Loads and Response in River and Estuary Systems. Final Report 271*, i: NATO/CCMS Pilot Study s. 32-37. Committee on the Challenges of Modern Society, NATO. 2005.
- Steinhausen, M.F., Steffensen, J.F., Andersen, N.G.: Tail beat frequency as a predictor of swimming speed and oxygen consumption of saithe (*Pollachius virens*) and whiting (*Merlangius merlangus*) during forced swimming. *Marine Biology* 148, s. 197-204. 2005.
- Tengberg, A., Hall P.O.J., Andersson, U., Lindén B., Styrenius, O., Boland, G., Bovee, F.d., Carlsson, B., Ceradini, S., Devol, A., Duineveld, G., Friemann, J-U., Glud, R.N., Khrpounoff, A., Leather, J., Linke, P., Lund-Hansen L., Rowe, G., Santschi, P., Wilde, P., Witte U.: Inter-calibration of benthic flux chambers II. Hydrodynamic characterization and flux comparisons of 14 different designs. *Marine Chemistry* 94, s. 147-173. 2005.
- Thar, R., Fenchel, T.: Complex pattern formation of marine gradient bacteria explained by a simple computer model. *FEMS Microbiology Letters* 246, s. 75-59. 2005.
- Thar, R., Fenchel, T.: Survey of Motile Microaerophilic Bacterial Morphotypes in the Oxygen Gradient above a Marine Sulfidic Sediment. *Appl. & Environm. Microbiol.* 71(7), s. 3682-3691. 2005.
- Wieland, A., Zopfi J., Benthien, M.: Biogeochemistry of an Iron-Rich Hypersaline Microbial Mat (Camargue, France). *Microbial Ecology* 49, s. 34-49. 2005.
- Ferskvandsbiologi**
- Andersen T., Pedersen, O., Andersen, F.Ø.: Nutrient concentrations in a *Littorella uniflora* community at higher CO₂ concentrations and reduced light intensities. *Freshwater Biology* 50, s. 1178-1189. 2005.
- Bennike O., Brodersen, K.P., Jeppesen E., Walker, I.R.: Aquatic invertebrates and high latitude paleolimnology. i: Long-term environmental change in Arctic and Antarctic lakes s. 159-186. Pienitz, R., Douglas, M.S.V. & Smol, J.P. (eds.). 2004.
- Binzer, T., Borum, J., Pedersen, O.: Flow velocity affects internal oxygen conditions in the seagrass *Cymodocea nodosa*. *Aquatic Botany* 83, s. 239-247. 2005.
- Borum, J., Pedersen, O., Greve T.M., Frankovich T.A., Ziemann J.C., Fourqurean J.W., Madden C.J.: The potential role of plant oxygen and sulphide dynamics in die-off events of the tropical seagrass, *Thalassia testudinum*. *Journal of Ecology* 93, s. 148-158. 2005.
- Christoffersen, K.: Destructive impact of microcystin in aquatic ecosystems. *Kaiyo Monthly* 5, s. 335-344. 2005.
- Christoffersen, K.: Denmark: Occurrence, monitoring and management of toxic cyanobacteria. i: Current approaches to cyanotoxin risk assessment, risk management etc. s. 41-47. I. Chorus (ed.). 2005.
- Christoffersen, K., Hansen, R.B., Thomar, J.: Plankton investigations in lakes at southern Disko. i: Arctic Biology Field Course Qeqertarsuaq 2004 s. 124-129. Anne-Mette H. Andersen, Thomas R. Jørgensen & Katrine Rahe. Faculty of Science, University of Copenhagen. København 2005.
- Christoffersen, K., Jeppesen, E.: Lakes. Zackenberg Ecological Research Operations 10th Annual Report 2004, s. 54-57. 2004.
- Closter, A.M., Closter, R.M., Cappelen, J., Christensen, J.H., Christoffersen K.: Temperature measurements in Copenhagen from 1767 to 1860. 8 pps. 2005.
- Greve T.M., Krause-Jensen D.: Predictive modelling of eelgrass (*Zostera marina*) depth limits. *Marine Biology* 146, s. 849-858. 2005.
- Jacobsen, D.: Temporally variable macroinvertebrate-stone relationships in streams. *Hydrobiologia* 544, s. 210-214. 2005.
- Jacobsen, D.: Había un país encantador. *Revista Valles* 30, s. 14-16. 2005.
- Liboriussen, L., Landkildehus F., Meerhoff, M., Bramm, M.E., Søndergaard, M., Christoffersen, K., Richardson K., Søndergaard M., Lauridsen T.L., Jeppesen E.: Global warming: Design of a flow-through shallow lake mesocosm climate experiment. *Limnology and Oceanography: Methods* 3, s. 1-6. 2005.
- Muller, F., Larsen A., Stedmon C., Søndergaard, M.: Interactions between algal-bacterial populations and trace metals in fjord surface waters during a nutrient stimulated summer bloom. *Limnology & Oceanography* 50, s. 1855-1871. 2005.
- Nielsen, J.T., Nielsen, L.K.: Filtermaterialer. i: Rent vand – Helt enkelt s. 44-50. Jon Theil Nielsen, Pär Persson, Lars Kamp Nielsen. Jon Theil Nielsen, Pär Persson, Lars Kamp Nielsen (red.). Helsingborg/København 2005.

- Nielsen, J.T., Persson, P., Nielsen, L.K.: (red.). Rent vand – Helt enkelt. 136s. Helsingborg/København 2005.
- Papamitriou, S., Kennedy, H., Kennedy, D.P., Borum, J.: Seasonal and spatial variation in the organic carbon and nitrogen concentration and their stable isotopic composition in *Zostera marina* (Denmark). *Limnology and Oceanography* 50, s. 1084-1095. 2005.
- Pedersen M.F., Stæhr, P.A., Wernberg T., Thomsen M.: Seasonal variation in biomass, productivity and nutrient (N and P) dynamics of two brown seaweeds; *Sargassum muticum* and *Halidrys siliquosa* in Dråby Vig, Limfjorden, Denmark. *Aquatic Botany* 83, s. 31-47. 2005.
- Pedersen, N.L., Sand-Jensen, K.: Temperaturen i vandløb: empiri og modeller. *Vand & Jord* 2, s. 48-53. 2005.
- Pedersen, N.L., Sand-Jensen, K.: Indskudte søer i vandløb øger stofomsætningen. *Vand & Jord* 2, s. 54-57. 2005.
- Pedersen, O.: Water bowls – an aquarium that fits in any place. *Aqua Babble* xx, s. 6-7. 2005.
- Pohle B.D., Hamburger K.: Respiratory adaptations to oxygen lack in three species of Glossiphoniidae (Hirudinea) in Lake Esrom, Denmark. *Limnologica* 35, s. 78-89. 2005.
- Pålsson C., Kritzberg, E.S., Christoffersen, K., Granéli W.: Net heterotrophy in Faroe Islands clear-water lakes: causes and consequences for bacterioplankton and phytoplankton. *Freshwater Biology* 12, s. 2011-2020. 2005.
- Rohrlack, T., Christoffersen, K., Dittmann E., Nogueira, I., Vasconcelos, V., Börner T.: Ingestion of microcystins by *Daphnia*: Intestinal uptake and toxic effects. *Limnol. Oceanogr.* 50, s. 440-448. 2005.
- Rohrlack, T., Christoffersen, K., Friberg-Jensen U.: Frequency of inhibitors of daphnid trypsin in the widely distributed cyanobacterial genus *Planktothrix*. *Environmental Microbiology* 7, s. 1667-1669. 2005.
- Rostgaard S., Jacobsen, D.: Respiration rate of stream insects measured *in situ* along a large altitude range. *Hydrobiologia* 549, s. 79-98. 2005.
- Sand-Jensen, K.: Udforskning af de ferske vande gennem 100 år. i: De ferske vandes kulturhistorie i Danmark s. 35-44. E. Hofmeister (red.). Silkeborg Bogtrykkeri, 2004.
- Sand-Jensen, K.: Essay: Med ridder-gøgeurt, flueblomst og Jesus på Øland. *URT* 29, s. 15. 2005.
- Sand-Jensen, K.: Essay: Man modtager ikke åbenbaringer – om plantesamfund. *URT* 29, s. 55-56. 2005.
- Sand-Jensen, K.: Klodens sande klima. *Aktuel Naturvidenskab* 1, s. 21. 2005.
- Sand-Jensen, K.: Da mennesket blev menneske. *Aktuel Naturvidenskab* 1, s. 37. 2005.
- Sand-Jensen, K.: Aquatic plants are open flexible structures – a reply to Sukhodolov. *Freshwater Biology* 50, s. 196-198. 2005.
- Sand-Jensen, K.: Essay: Hvorfor skrev man det ikke ned? *URT* 29, s. 96-97. 2005.
- Sand-Jensen, K.: Essay: Ny biologi i ny natur. *Urt* 29, s. 130-131. 2005.
- Sand-Jensen, K., Binzer, T., Pedersen, O., Borum, J.: Tvepibet lobelie – særegen og fascinerende. *URT* 29, s. 65-71. 2005.
- Sand-Jensen, K., Borum, J., Binzer, T.: Oxygen stress and reduced growth of *Lobelia dortmanna* in sandy lake sediments subject to organic enrichment. *Freshwater Biology* 50, s. 1034-1048. 2005.
- Sand-Jensen, K., Nielsen S.L.: Estuarine primary producers. i: Estuarine Nutrient Cycling: The Influence of Primary Producers s. 17-57. Søren Laurentius Nielsen, Gary T. Banta and Morten Foldager Pedersen. Kluwer Academic Publishers, The Netherlands 2005.
- Sand-Jensen, K., Pedersen, N.L.: Differences in temperature, organic carbon and oxygen consumption among lowland streams. *Freshwater Biology* 50, s. 1927-1937. 2005.
- Sand-Jensen, K., Pedersen N.L.: Troværdige spådomme om fremtidens klima. *Aktuel Naturvidenskab* 1, s. 30-32. 2005.
- Sand-Jensen, K., Pedersen, O., Binzer, T., Borum, J.: Contrasting oxygen dynamics in the freshwater isoetid *Lobelia dortmanna* and the marine seagrass *Zostera marina*. *Annals of Botany* 96, s. 613-623. 2005.
- Søndergaard, M.: Dissolved organic carbon (DOC) and its bioavailability in Lake Esrum, Denmark. *Verh. Int. Ver. Angew. Theor. Limnol.* 29, s. 261-264. 2005.
- Thomsen M., Krause-Jensen D., Wernberg T., Stæhr, P.A., Risgaard-Petersen N.: Fremmede tangarter i Danmark: Hvilke, hvornår og hvor udbredte? *Urt* 29, s. 110-115. 2005.

Fykologi

- Calado A., Moestrup, Ø.: On the freshwater dinoflagellates presently included in the genus *Amphidinium*, with a description of *Prosoaulax* gen. nov. *Phycologia* 44, s. 112-119. 2005.
- Clarke, A.-M., Weckström, K., Conley D., Anderson, N.J., Adser, F., Andrén E., de Jonge V., Ellegaard, M.: Long-term trends in eutrophication and nutrients in the coastal zone. *Limnology and Oceanography* 51, s. 385-397. 2005.
- Hansen, G., Daugbjerg, N.: Flagellar apparatus and nuclear chambers of the green dinoflagellate *Gymnodinium chlorophorum*. *Phycological Research* 53, s. 169-181. 2005.
- Hansen, G., Moestrup, Ø.: Flagellar apparatus and nuclear chambers of the green dinoflagellate *Gymnodinium chlorophorum*. *Phycological Research* 53, s. 169-181. 2005.
- Kristiansen, A., Pedersen, P.M.: *Giraudia sphaclarioides* (Phaeophyceae) at the Canary Islands and in Danish Waters: a study in ecotypic differentiation and its biogeographical implications. *Nordic Journal of Botany* 23(5), s. 1-8. 2005.
- Kristiansen, J.: Golden Algae – A Biology of Chrysophytes. 163 s. Gantner Verlag, Liechtenstein 2005.
- Kristiansen, J.: Two Centenaries in Chrysophyte Research: Gunnar Nygaard and Berit Asmund. *Beihefte zur Nova Hedwigia* 128, i: Chrysophytes – past and present. Proceedings from the Sixth International Chrysophyte Symposium s. 1-9. Jørgen Kristiansen & Gertrud Cronberg (red.). J. Cramer, Stuttgart 2005.
- Kristiansen, J., Cronberg G.: Jørgen Kristiansen & Gerhard Cronberg (red.). Chrysophytes – past and present. Proceedings from the Sixth International Chrysophytes Symposium. *Beihefte zur Nova Hedwigia* 128, 1-337s. J. Cramer, Stuttgart 2005.
- Kristiansen, J., Lind, J.F.: Endemicity in silica-scaled chrysophytes. *Beihefte zur Nova Hedwigia* 128, i: Chrysophytes – past and present. Proceedings from the Sixth International Chrysophyte Symposium s. 65-83. Jørgen Kristiansen & Gertrud Cronberg (red.). J. Cramer, Stuttgart 2005.

- Lewis J., Ellegaard, M., Hallett R., Harding I., Rochon A.: Culturing dinoflagellates, using living systems to understand the influence of temperature and salinity on cyst morphology. *s.* 2005.
- Lindberg K., Moestrup, Ø., Daugbjerg, N.: Studies on woloszynskioid dinoflagellates I: *Woloszynskia coronata* re-examined using light and electron microscopy and partial LSU rDNA sequences, with description of *Tovellia* gen. nov. and *Jadwigia* gen. nov. (Tovelliales fam. nov.). *Phycologia* 44, s. 416-440. 2005.
- Menezes, M., Kristiansen, J., Bicudo, C.: Silica-scaled chrysophytes from some tropical freshwater bodies, southeastern Brazil. *Beihefte zur Nova Hedwigia* 128, i: Chrysophytes – past and present. Proceedings from the Sixth International Chrysophyte Symposium s. 85-100. Jørgen Kristiansen & Gertrud Cronberg (red.). J. Cramer, Stuttgart 2005.
- Mikkelsen, D.M., Ellegaard, M., Lundhold, N.: Cytoplasmic and frustular ultrastructure and morphology of *Plagiotropis tristis* sp. nov. (Bacillariophyceae). *Diatom Research* 20/1, s. 97-113. 2005.
- Moestrup, Ø., Hansen, G.: At male søen rød. 10s. Morgenavisen Jyllandsposten 20. februar, Århus 2005.
- Murray S., Jørgensen, M.F., Ho, S.Y.W., Patterson, D.J., Jermiin, L.S.: Improving the Analysis of Dinoflagellate Phylogeny based on rDNA. *Protist* 156(3), s. 269-286. 2005.
- Vigna M.S., Kristiansen, J.: *Mallomonas parana* (Synurophyceae, Synurales), a new chrysophyte species from a river flood-plain lake of the Parana River System, Argentina. *Nordic Journal of Botany* 23, s. 495-498. 2005.
- Terrestrisk Økologi**
- Albert, K., Mikkelsen, T.N., Ro-Poulsen, H.: Effects of ambient versus reduced UV-B radiation on high arctic *Salix arctica* assessed by measurements and calculations of chlorophyll a fluorescence parameters from fluorescence transients. *Physiologia Plantarum* 124, s. 208-226. 2005.
- Albert, K., Ro-Poulsen, H., Mikkelsen, T.N., Bredahl, L., Haakansson, K.B.: Effects of reducing the ambient UV-B radiation in the High Arctic on *Salix arctica* and *Vaccinium uliginosum*. *Phyton* 45, s. 41-49. 2005.
- Andersen, L.C., Michelsen, A.: Off-season uptake of nitrogen in temperate heath vegetation. *Oecologia* 144, s. 585-597. 2005.
- Bjørnlund L., Christensen, S.: How does litter quality and site heterogeneity interact on decomposer food webs of a semi-natural forest? *Soil Biology and Biochemistry* 37, s. 203-213. 2005.
- Callaghan, T., Björn L.O., Chapin F.S., Chernov Y., Christensen T.R., Huntley B., Ims, R., Johansson M., Jolly, R.D., Jonasson, S.E., Matveyeva N., Oechel W., Panikov N., Shaver G., Elster J., Henttonen H., Jónsdóttir I.S., Laine K., Schaphoff S., Stich, S., Taulavuori E., Taulavuori K., Zöckler C.: Arctic Tundra and Polar Desert Ecosystems. i: ACIA 2005. Arctic Climate Impact Assessment s. 243-352. ACIA 2005. Cambridge University Press, 2005.
- Georgieva, S., Christensen, S., Petersen, H., Gjelstrup, P., Thorup-Christensen, K.: Early decomposer assemblages of soil organisms in litterbags with vetch or barley roots. *Soil Biology and Biochemistry* 37, s. 1145-1155. 2005.
- Georgieva, S., Christensen, S., Stevnbak, K.: Nematode succession and microfauna-microorganism interactions during root residue decomposition. *Soil Biology and Biochemistry* 37, s. 1763-1774. 2005.
- Grogan, P., Jonasson, S.E.: Temperature and substrate controls on intra-annual variation in ecosystem respiration in two sub-arctic vegetation-types. *Global Change Biology* 11, s. 465-475. 2005.
- Hedlund K., Griffiths B., Christensen, S., Scheu S., Setälä H., Tscharrntke, T., Verhoef H.: Trophic interactions in changing landscapes: Responses of soil food webs. *Basic and Applied Ecology* 5, s. 495-503. 2004.
- Holter, P., Scholtz, C.H.: Are ball-rolling (Scarabaeini, Gymnopleurini, Sisyphini) and tunnelling scarabaeine dung beetles equally choosy about the size of ingested dung particles? *Ecological Entomology* 30, s. 700-705. 2005.
- Hovmand, M.F., Johnsen, I., Kemp K.: The build up of heavy metal content in undisturbed top soils via atmospheric deposition. 2s. Ascona, Schweiz 2005.
- Illeris, L., Christensen, T.R., Mastepanov, M.: Moisture effects on temperature sensitivity of CO₂ exchange in a subarctic heath ecosystem. *Biogeochemistry* 70, s. 315-330. 2004.
- Illeris, L., König, S.M., Grogan, P., Jonasson, S.E., Michelsen, A., Ro-Poulsen, H.: Growing-season carbon dioxide flux in a dry subarctic heath: Responses to long-term manipulations. *Arctic, Antarctic and Alpine Research* 36, s. 456-463. 2004.
- Johansen A., Knudsen, I.M.B., Binnerup, S.J., Winding A., Johansen, J.E., Jensen, L.E., Andersen, K.S., Svenning, M.M., Bonde, T.A.: Non-target effects of the microbial control agents *Pseudomonas fluorescens* DR54 and *Clonostachys rosea* IK726 in soils cropped with barley followed by sugar beet: A green house assessment. *Soil Biology & Biochemistry* 37, s. 2225-2239. 2005.
- Koch, T.A., Ekelund, F.: Strains of the Heterotrophic Flagellate *Bodo designis* from Different Environments Vary Considerably with Respect to Salinity Preference and SSU rRNA Gene Composition. *Protist* 156, s. 97-112. 2005.
- Pedersen, L.B., Riis-Nielsen, T., Rasmussen, K.R.: Skovrejsning ved Nørager – hensyn til træer, floraudvikling og miljø. *Dansk Skovbrugs Tidsskrift* 90, s. 437-451. 2005.
- Pedersen, L.B., Riis-Nielsen, T., Rasmussen, K.R.: Skovrejsning ved Nørager – natur- og miljøeffekter. *Dansk Vand* 73/3, s. 190-195. 2005.
- Petersen, P.M.: Dyrespredning af skovplanter til et krat på Fønsskov-halvøen. *Flora og Fauna* 111/3, s. 73-78. 2005.
- Riis-Nielsen, T., Smidt, I.K., Frandsen, B.L., Binding, T.: Nørholm Hede. En langtidsundersøgelse af hedens vegetationsudvikling og tilgroning. *Forest & Landscape Research* 35, s. 202. 2005.
- Rinnan, R.T.M., Keinänen, M.M., Kasurinen, A., Asikainen, J., Kekki, T., Holopainen, T., Ro-Poulsen, H., Mikkelsen, T.: Ambient ultraviolet radiation in the Arctic reduces root biomass and alters microbial community composition but has no effects on microbial biomass. *Global Change Biology* 11, s. 564-574. 2005.
- Sjursen, H., Michelsen, A., Holmstrup M.: Effects of freeze-thaw cycles on microarthropods and nutrient availability in a sub-arctic soil. *Applied Soil Ecology* 28, s. 79-93. 2005.
- Sjursen, H., Michelsen, A., Jonasson, S.E.: Effects of long-

- term warming and fertilisation on microarthropod abundances in three sub-arctic ecosystems. *Applied Soil Ecology* 30, s. 148-161. 2005.
- Svendsen, T.S., Hansen P.E., Sommer C., Martinussen, T., Grønvold J., Holter, P.: Life history characteristics of *Lumbricus terrestris* and effects of the veterinary antiparasitic compounds ivermectin and fenbendazole. *Soil Biology & Biochemistry* 37, s. 927-936. 2005.
- Vestergaard, P.: Nature values and conservation of coastal meadows and reed beds from Bornholm to Læsø – I Coastal meadows and wetlands in the Agricultural landscape of Öland. 1s. Kalmar, Sverige 2005.
- Vestergaard, P.: Strandengene under havstigningen. *Horsens-Ren Fjord Nyhedsbrev* 13, s. 378-384. 2005.
- Populationsbiologi**
- Aanen, D.K.: Termitter som landmænd. *Aktuel Naturvidenskab* 5, s. 14-16. 2005.
- Aanen, D.K., Boomsma, J.J.: Evolutionary Dynamics of the Mutualistic Symbiosis between Fungus-Growing Termites and *Termitomyces* Fungi. i: *Insect-Fungal Associations: Ecology and Evolution* s. 191-210. F. E. Vega & M. Blackwell (eds.). Oxford University Press, New York, USA 2005.
- Aanen, D.K., Eggleton P.: Fungus-Growing Termites Originated in African Rain Forest. *Current Biology* Vol. 15(9), s. 851-855. 2005.
- Andersen, L.S., Darden, S-K.K., Dabelsteen, T.: Space use and dynamics in the swift fox (*Vulpes velox*). i: *XXIX International Ethological Conference – Abstracts* s. 14. Budapest, Hungary 2005.
- Andreassen, J.: Intestinal tapeworms. i: *Topley & Wilson's Microbiology & Microbial Infections – Parasitology* (10th ed.) s. 658-676. F. E. G. Cox, D. Wakelin, S. H. Gillespie & D. D. Despommier (eds.). Hodder Arnold, London 2005.
- Armitage, S.A.O., Siva-Jothy, M.T.: Immune function responds to selection for cuticular colour in *Tenebrio molitor*. *Heredity* Vol. 94(6), s. 650-656. 2005.
- Baer, B., Krug, A., Boomsma, J.J., Hughes, W.O.H.: Examination of the immune responses of males and workers of the leaf-cutting ant *Acromyrmex echinator* and the effect of infection. *Insectes Sociaux* Vol. 52, no. 3, s. 298-303. 2005.
- Baer, B., Schmid-Hempel P.: Sperm influences female hibernation success, survival and fitness in the bumble-bee *Bombus terrestris*. *Proceedings of The Royal Society London B* Vol. 272, no. 1560, s. 319-323. 2005.
- Balsby T.J.S., Dabelsteen, T.: Simulated courtship interactions elicit neighbour intrusions in the whitethroat, *Sylvia communis*. *Animal Behaviour* Vol. 69, issue 1, s. 161-168. 2005.
- Bang, J., Jensen B., Sunde, P.: Wood pigeons *Columba palumbus* breeding in open land associate with Kestrel *Falco tinnunculus* nests. *Bird Study* Vol. 52, no. 1, s. 93-95. 2005.
- Blumenrath, S.H., Dabelsteen, T., Pedersen S.B.: Being inside nest boxes: does it complicate the receiving conditions for Great Tit *Parus major* females? *Bioacoustics* Vol. 14, issue 3, s. 209-223. 2004.
- Boomsma, J.J., Aanen, D.K.: Evolutionary Ecology: Wasp Mother's Little Helpers. *Current Biology* Vol. 15, issue 5, s. R163-R165. 2005.
- Boomsma, J.J., Baer, B., Heinze J.: The Evolution of Male Traits in Social Insects. *Annual Review of Entomology* Vol. 50, s. 395-420. 2005.
- Boomsma, J.J., Schmid-Hempel P., Hughes, W.O.H.: Life Histories and Parasite Pressure Across the Major Groups of Social Insects. i: *Insect Evolutionary Ecology* s. 139-175. M. D. E. Fellowes, G. J. Holloway & J. Rolff (eds.). CABI Publishing, Wallingford Oxon, UK & Cambridge MA, USA 2005.
- Brink A-L., Jeppesen, L.L.: Behaviour of mink kits and dams (*Mustela vison*) in the lactation period. *Canadian Journal of Animal Science* Vol. 85, no. 1, s. 7-12. 2005.
- Brunner, E., Trindl, A., Falk, K.H., Heinze J., D'Ettorre, P.: Reproductive conflict in social insects: Male production by workers in a slave-making ant. *Evolution* Vol. 59(11), s. 2480-2482. 2005.
- Christiansen, D.G.: A microsatellite-based method for genotyping diploid and triploid water frogs of the *Rana esculenta* hybrid complex. *Molecular Ecology Notes* Vol. 5, issue 1, s. 190-193. 2005.
- Colwell, R.K., Rahbek, C., Gotelli, N.J.: The Mid-Domain Effect: There's a Baby in the Bathwater. *The American Naturalist* Vol. 166, no. 5, s. E149-E154. 2005.
- Dabelsteen, T.: Review of: Nature's Music – The Science of Birdsong (Marler, P. & Slabbekoorn, H. (eds.) 2004). *Ibis* Vol. 147, issue 4, s. 855-856. 2005.
- Dabelsteen, T.: Public, private or anonymous? Facilitating and countering eavesdropping. i: *Animal Communication Networks* s. 38-62. Peter K. McGregor (ed.). Cambridge University Press, 2005.
- Dabelsteen, T.: Kommunikationsnetværk hos dyr. 5s. *Naturvidenskabelig forskning fra FNU*, <http://www.wyp2005.dk/snfformidling/index.php> 2005.
- Dabelsteen, T.: Anmeldelse af: A birder's guide to the behaviour of European and North American birds (Michl, G. 2003). *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift* 99. årgang, nr. 3, s. 163-164. 2005.
- Darden, S-K.K., Dabelsteen, T.: How do spatial and social environment influence the use of long-ranging vocalizations in the swift fox (*Vulpes velox*)? i: *XXIX International Ethological Conference – Abstracts* s. 53. Budapest, Hungary 2005.
- Darden, S-K.K., Dabelsteen, T.: How do spatial and social environment influence the use of long-ranging vocalizations in the swift fox *Vulpes velox*? i: *Animal Behavior Society Abstracts, Snowbird Utah, 9-12 Aug* s. 24. 2005.
- Darden, S-K.K., Dabelsteen, T.: Mediation of Spatial Organization in the Swift Fox: Preliminary Observations. 1s. 7th Shortgrass Steppe Symposium, Fort Collins, CO, USA, January 14 2005.
- de Fine Licht, H.H., Andersen A., Aanen, D.K.: *Termitomyces* sp. associated with the termite *Macrotermes natalensis* has a heterothallic mating system and multinucleate cells. *Mycological Research* Vol. 109(3), s. 314-318. 2005.
- de Menten, L., Cremer, S., Heinze J., Aron, S.: Primary sex ratio adjustment by ant queens in response to local mate competition. *Animal Behaviour* Vol. 69, issue 5, s. 1031-1035. 2005.
- D'Ettorre, P., Heinze J.: Individual Recognition in Ant Queens. *Current Biology* Vol. 15, issue 23, s. 2170-2174. 2005.
- D'Ettorre, P., Kellner, K., Delabie, J.H.C., Heinze, J.: Number of queens in founding associations of the pone-

- rine ant *Pachycondyla villosa*. *Insectes Sociaux* Vol. 52, no. 4, s. 327-332. 2005.
- Dijkstra M.B., Nash, D.R., Boomsma, J.J.: Self-restraint and sterility in workers of *Acromyrmex* and *Atta* leafcutter ants. *Insectes Sociaux* Vol. 52, no. 1, s. 67-76. 2005.
- Dreisig, H.: Myrer som bodyguards. *Naturens Verden* Årgang 88, nr. 7/8, s. 44-55. 2005.
- Dunn, R.R., Romdal, T.S.: Mean latitudinal range sizes of bird assemblages in six Neotropical forest chronosequences. *Global Ecology & Biogeography* Vol. 14, issue 4, s. 359-366. 2005.
- Fanelli, D., Boomsma, J.J., Turillazzi, S.: Multiple reproductive strategies in a tropical hover wasp. *Behavioral Ecology and Sociobiology* Vol. 58, no. 2, s. 190-199. 2005.
- Forchhammer, M.C., Post E., Berg, T.B.G., Høye, T.T., Schmidt, N.M.: Local-scale and short-term herbivore-plant spatial dynamics reflect influences of large-scale climate. *Ecology* Vol. 86, no. 10, s. 2644-2651. 2005.
- Gonçalves, D., Matos, R.J.S.C., Fagundes, T., Oliveira R.: Bourgeois Males of the Peacock Blenny, *Salaria pavo*, Discriminate Female Mimics from Females? *Ethology* Vol. 111, issue 6, s. 559-572. 2005.
- Graves G.R., Rahbek, C.: Source pool geometry and the assembly of continental avifaunas. *PNAS* Vol. 102, no. 22, s. 7871-7876. 2005.
- Griggio M., Matessi, G., Pilastro A.: Should I stay or should I go? Female brood desertion and male counter-strategy in rock sparrows. *Behavioral Ecology* Vol. 16, no. 2, s. 435-441. 2005.
- Hansen, B.K., Jeppesen, L.L., Svendsen, P.M., Berg, P.: Stereotyped behaviour can be reduced by breeding. i: Höstmöte – Seminar no. 377 s. 10. NJF Subsection for Fur Animals. Uppsala, Sweden 2005.
- Hansen, L.H., Matos, R.J.S.C., Matessi, G., Dabelsteen, T.: Eavesdropping in a turbid world. i: XXIX International Ethological Conference – Abstracts s. 94. Budapest, Hungary 2005.
- Hartmann, A., D'Ettoire, P., Jones, G.R., Heinze J.: Fertility signaling – the proximate mechanism of worker policing in a clonal ant. *Naturwissenschaften* Vol. 92, no. 6, s. 282-286. 2005.
- Heal O.W., Bayfield N., Callaghan T.V., Høye, T.T., Järvinen A., Johansson M., Kohler J., Magnusson B., Mortensen L., Neuvonen S., Rasch M., Saelthun, N.R.: SCAN-NET: a Scandinavian-North European network of terrestrial field bases. i: Mountains of Northern Europe: Conservation, Management, People and Nature s. 359-364. D.B.A. Thompson, M.F. Price & C.A. Galbraith (eds.). Scottish National Heritage, 2005.
- Hughes, D.P.: Parasitic manipulation: a social context. *Behavioural Processes* Vol. 68, issue 3, s. 263-266. 2005.
- Hughes, D.P., Kathirithamby, J.: Cost of strepsipteran macroparasitism for immature wasps: does sociality modulate virulence? *OIKOS* Vol. 110, issue 3, s. 428-434. 2005.
- Høye, T.T., Forchhammer, M.C.: Activity, abundance and phenology of flying insects. i: Zackenberg Ecological Research Operations – 10th Annual Report, 2004 s. 70-72. M. Rasch & K. Caning (eds.). Copenhagen, Danish Polar Center 2005.
- Jeppesen, L.L.: Stereotyped behaviour and welfare. i: Höstmöte – Seminar no. 377 s. 4. NJF Subsection for Fur Animals. Uppsala, Sweden 2005.
- Jetz, W., Rahbek, C., Lichstein, J.W.: Local and global approaches to spatial data analysis in ecology. *Global Ecology and Biogeography* Vol. 14, issue 1, s. 97-98. 2005.
- Kronauer D.J.C., Bergmann P.J., Mercer J.M., Russell A.P.: A phylogeographically distinct and deep divergence in the widespread Neotropical turnip-tailed gecko, *Thecadactylus rapicauda*. *Molecular Phylogenetics and Evolution* Vol. 34, issue 2, s. 431-437. 2005.
- Lambardi, D., Chegia, B., Turillazzi, S., Boomsma, J.J.: Diet-induced aggression among colonies of the leafcutter ant *Acromyrmex echinator* Forel (Hymenoptera Formicidae). *Redia* Vol. LXXXVII, s. 219-221. 2004.
- Larsen, F.W., Rahbek, C.: The influence of spatial grain size on the suitability of the higher-taxon approach in continental priority-setting. *Animal Conservation* Vol. 8, issue 4, s. 389-396. 2005.
- Leick, P.C., Darden, S-K.K., Dabelsteen, T.: Mate guarding, a strategy that swift fox (*Vulpes velox*) use to ensure paternity? i: XXIX International Ethological Conference – Abstracts s. 130. Budapest, Hungary 2005.
- Madsen V., Dabelsteen, T., Osorno J.L.: A magnificent courtship display. i: XXIX International Ethological Conference – Abstracts s. 137. Budapest, Hungary 2005.
- Matessi, G., McGregor, P.K., Peake, T.M., Dabelsteen, T.: Do male birds intercept and use rival courtship calls to adjust paternity protection behaviours? *Behaviour* Vol. 142, no. 4, s. 507-524. 2005.
- Mathevon N., Dabelsteen, T., Blumenrath, S.H.: Are high perches in the blackcap *Sylvia atricapilla* song or listening posts? A sound transmission study. *The Journal of the Acoustical Society of America* Vol. 117, issue 1, s. 442-449. 2005.
- Matos, R.J.S.C., Peake, T.M., McGregor, P.K.: Bystander's response to manipulated interactions in the Siamese fighting fish. i: XXIX International Ethological Conference – Abstracts s. 142. Budapest, Hungary 2005.
- Matos, R.J.S.C., Schlupp I.: Performing in front of an audience: signallers and the social environment. i: *Animal Communication Networks* s. 63-83. Peter K. McGregor (ed.). Cambridge University Press, 2005.
- McGregor, P.K.: (ed.). *Animal Communication Networks*. 657s. Cambridge University Press, 2005.
- McGregor, P.K.: Introduction. i: *Animal Communication Networks* s. 1-6. Peter K. McGregor (ed.). Cambridge University Press, 2005.
- McGregor, P.K.: Communication. i: *The Behavior of Animals: Mechanisms, Function, and Evolution* s. 226-250. J. Bolhuis & L.-A. Giraldeau (eds.). Blackwell Publishing Ltd., 2004.
- Mueller, U.G., Gerardo, N.M., Aanen, D.K., Six, D.L., Schultz, T.R.: The Evolution of Agriculture in Insects. *Annual Review of Ecology, Evolution, and Systematics* Vol. 36, s. 563-595. 2005.
- Nash, D.R.: Web resources for myrmecologists. *Myrmecologische Nachrichten* Vol. 7, s. 95-102. 2005.
- Nykjær Larsen, M., Nachman, G.S., Skovgaard, H.: Interspecific competition between *Sitophilus zeamais* and *Sitotroga cerealella* in a patchy environment. *Entomologia Experimentalis et Applicata* Vol. 116, issue 2, s. 115-126. 2005.
- Peake, T.M.: Eavesdropping in communication networks. i: *Animal Communication Networks* s. 13-37. Peter K. McGregor (ed.). Cambridge University Press, 2005.
- Peake, T.M., Matessi, G., McGregor, P.K., Dabelsteen, T.:

- Song type matching, song type switching and eavesdropping in male great tits. *Animal Behaviour* Vol. 69, issue 5, s. 1063-1068. 2005.
- Pedersen, R.M., Darden, S-K.K., Dabelsteen, T.: Individuality of close contact vocalizations and individual discrimination by offspring in the swift fox (*Vulpes velox*). i: XXIX International Ethological Conference – Abstracts s. 169. Budapest, Hungary 2005.
- Poesel, A., Dabelsteen, T.: Signaling aggressive intentions: The role of different vocalizations in the blue tit (*Parus caeruleus*). i: XXIX International Ethological Conference – Abstracts s. 175. Budapest, Hungary 2005.
- Poesel, A., Dabelsteen, T.: Territorial responses of male blue tits to simulated dynamic intrusions: effects of song overlap and intruder location. *Animal Behaviour* Vol. 70, issue 6, s. 1419-1427. 2005.
- Pope, D.S.: Waving in a crowd: fiddler crabs signal in networks. i: *Animal Communication Networks* s. 252-276. Peter K. McGregor (ed.). Cambridge University Press, 2005.
- Poulsen, M., Boomsma, J.J.: Mutualistic Fungi Control Crop Diversity in Fungus-Growing Ants. *Science* Vol. 307, no. 5710, s. 741-744. 2005.
- Poulsen, M., Cafaro, M., Boomsma, J.J., Currie, C.R.: Specificity of the mutualistic association between actinomyces bacteria and two sympatric species of *Acromyrmex* leaf-cutting ants. *Molecular Ecology* Vol. 14, issue 11, s. 3597-3604. 2005.
- Rahbek, C.: The role of spatial scale and the perception of large-scale species-richness patterns. *Ecology Letters* Vol. 8, issue 2, s. 224-239. 2005.
- Reuter M., Pedersen J.S., Keller L.: Loss of *Wolbachia* infection during colonisation in the invasive Argentine ant *Linepithema humile*. *Heredity* Vol. 94(3), s. 364-369. 2005.
- Rolff, J., Armitage, S.A.O., Coltman, D.W.: Genetic constraints and sexual dimorphism in immune defense. *Evolution* Vol. 59(8), s. 1844-1850. 2005.
- Romdal, T.S., Colwell, R.K., Rahbek, C.: The influence of band sum area, domain extent, and range sizes on the latitudinal mid-domain effect. *Ecology* Vol. 86, no. 1, s. 235-244. 2005.
- Schmidt, N.M., Olsen H., Bildsøe, M., Sluydts, V., Leirs H.: Effects of grazing intensity on small mammal population ecology in wet meadows. *Basic and Applied Ecology* Vol. 6, issue 1, s. 57-66. 2005.
- Schrempf A., Heinze J., Cremer, S.: Sexual Cooperation: Mating Increases Longevity in Ant Queens. *Current Biology* Vol. 15(3), s. 267-270. 2005.
- Schöning, C., Njagi, W.M., Franks, N.R.: Temporal and spatial patterns in the emigrations of the army ant *Dorylus (Anomma) molestus* in the montane forest of Mt Kenya. *Ecological Entomology* Vol. 30, issue 5, s. 532-540. 2005.
- Stevanovic V., Tan, K., Petrova A.: Size, distribution and phytogeographical position of the Balkan endemic flora. i: Abstracts of the XVII International Botanical Congress, 17-23 July 2005, Vienna, Austria s. 66. University of Vienna (pub.). 2005.
- Stevanovic V., Tan, K., Tomasevic, M., Uotila, P.: The occurrence of *Cyperus strigosus* (Cyperaceae) in Serbia and Montenegro. *Phytologia Balcanica* Vol. 11(2), s. 137-138. 2005.
- Stevanovic V., Tomasevic, M., Tomovic, G., Tan, K., Petrova A.: The distribution of Balkan endemics related to the Central European mountain element. i: Abstracts of the XVII International Botanical Congress, 17-23 July 2005, Vienna, Austria s. 67. University of Vienna (pub.). 2005.
- Stevanovic V., Vukojicic, S., Tan, K.: *Androsace septentrionalis* (Primulaceae), a new species for the Balkan flora. *Annales Botanici Fennici* Vol. 42, no. 1, s. 35-39. 2005.
- Strid A., Tan, K.: A new species of *Omphalodes* (Boraginaceae) from Southeast Peloponnese, Greece. *Phytologia Balcanica* Vol. 11(1), s. 69-72. 2005.
- Sunde, P.: Predators control post-fledging mortality in tawny owls, *Strix aluco*. *Oikos* Vol. 110, issue 3, s. 461-472. 2005.
- Sunde, P., Markussen, B.E.N.: Using counts of begging young to estimate post-fledging survival in Tawny Owls *Strix aluco*. *Bird Study* Vol. 52, no. 3, s. 343-345. 2005.
- Svendsen, P.M., Hansen S.W., Jeppesen, L.L.: Daytime scannings reliably reflect 24h group differences of stereotypy in mink. i: Höstmöte – Seminar no. 377 s. 12. NJF Subsection for Fur Animals. Uppsala, Sweden 2005.
- Tan, K.: Flora-writing exemplified by classical, conventional and unconventional models. i: Abstracts of the XVII International Botanical Congress, 17-23 July 2005, Vienna, Austria s. 50-51. University of Vienna (pub.). 2005.
- Tan, K., Vold G., Strid A.: *Alkanna sfikasiana* and *A. sarratoriana* (Boraginaceae) in the Peloponnese, southern Greece. *Fisis* Vol. 109, s. 43-45. 2005.
- Terry, A.M.R., Lachlan, R.: Communication networks in a virtual world. i: *Animal Communication Networks* s. 604-627. Peter K. McGregor (ed.). Cambridge University Press, 2005.
- Terry, A.M.R., Peake, T.M., McGregor, P.K.: The role of vocal individuality in conservation. *Frontiers in Zoology* Vol. 2:10, s. 16. 2005.
- Zeisset I., Damm Als T., Settele J., Boomsma, J.J.: Microsatellite markers for the large blue butterflies *Maculinea nausithous* and *Maculinea alcon* (Lepidoptera: Lycaenidae) and their amplification in other *Maculinea* species. *Molecular Ecology Notes* Vol. 5(1), s. 165-168. 2005.
- Zeisset I., Ebsen J.R., Boomsma, J.J.: Dinucleotide microsatellite dna loci from the ant *Myrmica scabrinodis*. *Molecular Ecology Notes* Vol. 5(1), s. 163-164. 2005.
- Özgökçe, F., Tan, K., Stevanovic V.: A new subspecies of *Silene acaulis* (Caryophyllaceae) from East Anatolia, Turkey. *Annales Botanici Fennici* Vol. 42, no. 2, s. 143-149. 2005.

Evolutionärsbiologi

- Aagesen L., Petersen, G., Seberg, O.: Sequence length variation, indel costs, and congruence in sensitivity analysis. *Cladistics* Vol. 21, issue 1, s. 15-20. 2005.
- Andersen, N.S., Siegmund, H.R., Meyer V., Jørgensen, R.B.: Low level of gene flow from cultivated beets (*Beta vulgaris* L. ssp. *vulgaris*) into Danish populations of sea beet (*Beta vulgaris* L. ssp. *maritima* (L.) Arcangeli). *Molecular Ecology* Vol. 14, issue 5, s. 1391-1405. 2005.
- Bunce M., Worthy, T.H., Ford, T., Hoppitt, W., Willerslev, E., Drummond, A., Cooper A.: Extreme reversed sexual size dimorphism in the extinct New Zealand moa *Dinornis*. *Nature* Vol. 425, no. 6954, s. 172-175. 2003.

- Bustamente, C.D., Fledel-Alon, A., Williamson S., Nielsen, R., Hubisz, M., Gnanowski, S., Tanenbaum, D.M., White, T.J., Sninsky, J.J., Hernandez, R.D., Civello, D., Adams, M.D., Cargill, M., Clark, A.G.: Natural selection on protein-coding genes in the human genome. *Nature* Vol. 437, no. 7062, s. 1153-1157. 2005.
- Christiansen, D.G., Fog K., Pedersen B.V., Boomsma, J.J.: Reproduction and hybrid load in all-hybrid populations of *Rana esculenta* water frogs in Denmark. *Evolution* Vol. 59(6), s. 1348-1361. 2005.
- Clark, A.G., Hubisz, M.J., Bustamente, C.D., Williamson, S.H., Nielsen, R.: Ascertainment bias in studies of human genome-wide polymorphism. *Genome Research* Vol. 15, no. 11, s. 1496-1502. 2005.
- Cooper A., Drummond, A.J., Willerslev, E.: Ancient dna: Would the Real Neandertal Please Stand up? *Current Biology* Vol. 14, issue 11, s. R431-R433. 2004.
- Cribb P., Rasmussen, F.N.: *Liparis* – Synonymy, phylogenetics, taxonomic notes. i: Genera Orchidacearum Volume 4, Epidendroideae (Part one) s. 465-472. A. M. Pridgeon, P. Cribb, M. W. Chase & F. N. Rasmussen (eds.). Oxford University Press, Oxford 2005.
- Cribb P., Rasmussen, F.N.: *Oberonia* – Synonymy, taxonomic notes. i: Genera Orchidacearum Volume 4, Epidendroideae (Part one) s. 476-479. A. M. Pridgeon, P. Cribb, M. W. Chase & F. N. Rasmussen (eds.). Oxford University Press, Oxford 2005.
- Cribb P., Rasmussen, F.N.: *Stichorkis* – Synonymy, taxonomic notes. i: Genera Orchidacearum Volume 4, Epidendroideae (Part one) s. 484-487. A. M. Pridgeon, P. Cribb, M. W. Chase & F. N. Rasmussen (eds.). Oxford University Press, Oxford 2005.
- Damgaard, J., Petersen, G., Seberg, O.: Livet skal sættes på strekkode. *Jyllandsposten* 15. maj, s. 10. 2005.
- Davis J.I., Petersen, G., Seberg, O., Stevenson D.W.: Variation patterns in mitochondrial genes used in plant phylogenetics. i: The XVII International Botanical Congress s. 197. Robidruck, Vienna, Austria 2005.
- Dimmic, M.W., Hubisz, M.J., Bustamente, C.D., Nielsen, R.: Detecting coevolving amino acid sites using Bayesian mutational mapping. *Bioinformatics* Vol. 21, suppl. 1, s. i126-i135. 2005.
- Funch P., Sørensen, M.V., Obst M.: On the Phylogenetic Position of Rotifera – Have We Come Any Further? *Hydrobiologia* Vol. 546, no. 1, s. 11-28. 2005.
- Gilbert M.T.P., Rudbeck L., Willerslev, E., Hansen A.J., Smith C., Penkman, K.E.H., Prangenberg, K., Nielsen-Marsh, C.M., Jans, M.E., Arthur, P., Lynnerup N., Turner-Walker, G., Biddle, M., Kjølbye-Biddle, B., Collins, M.J.: Biochemical and physical correlates of dna contamination in archaeological human bones and teeth excavated at Matera, Italy. *Journal of Archaeological Science* Vol. 32, issue 5, s. 785-793. 2005.
- Gilbert M.T.P., Wilson, A.S., Bunce M., Hansen, A.J., Willerslev, E., Shapiro B., Higham, T.F.G., Richards, M.P., O'Connell, T.C., Tobin, D.J., Janaway, R.C., Cooper A.: Ancient mitochondrial dna from hair. *Current Biology* Vol. 14, issue 12, s. R463-R464. 2004.
- Glenner, H., Hansen, A.J., Sørensen, M.V., Ronquist F., Huelsenbeck, J.P., Willerslev, E.: Bayesian Inference of the Metazoan Phylogeny: A Combined Molecular and Morphological Approach. *Current Biology* Vol. 14, issue 18, s. 1644-1649. 2004.
- Glenner, H., Hansen, A.J., Sørensen, M.V., Ronquist F., Huelsenbeck, J.P., Willerslev, E.: Erratum: Bayesian Inference of the Metazoan Phylogeny: A Combined Molecular and Morphological Approach. *Current Biology* Vol. 15, issue 4, s. 392-393. 2005.
- Graefe, U., Dozsa-Farkas, K., Christensen, B.: *Achaeta unibulba* sp.n., a widespread European Species (Oligochaeta, Enchytraeidae). *Proceedings of the Estonian Academy of Sciences. Biology. Ecology* Vol. 54, no. 4, s. 271-278. 2005.
- Hansen, A.J., Willerslev, E.: Perspectives for dna studies on polar ice cores. i: The Patagonian Icefields: A Unique Natural Laboratory for Environmental and Climate Change Studies s. 17-29. G. Casassa et al. (eds.). Kluwer Academic Press, 2002.
- Hansen, A.J., Willerslev, E., Mørk, S., Hedegaard, M.M., Rønn, R., Jeffares, D.C.: JAWS: Just add water system – a device for detection of nucleic acids in the Martian ice caps. i: Proceedings of the Second European Workshop on Exo/Astrobiology, Graz, Austria (ESA SP-518) s. 309-311. H. Lacoste (ed.). ESA Publications Division, ESTEC. Noordwijk, The Netherlands 2002.
- Hebsgaard, M.B., Phillips, M.J., Willerslev, E.: Geologically ancient dna: fact or artefact? *Trends in Microbiology* Vol. 13, no. 5, s. 212-220. 2005.
- Jacobsen N., Nielsen, P.S., Jeffares, D.C., Eriksen, J., Ohlsson, H., Arctander, P., Kauppinen S.: Direct isolation of poly(A)⁺ RNA from 4 M guanidine thiocyanate-lysed cell extracts using locked nucleic acid-oligo(T) capture. *Nucleic Acids Research* Vol. 32, no. 7, s. 10. 2004.
- Jensen A.B., Palmer K.A., Boomsma, J.J., Pedersen B.V.: Varying degrees of *Apis mellifera ligustica* introgression in protected populations of the black honeybee, *Apis mellifera mellifera*, in northwest Europe. *Molecular Ecology* Vol. 14, issue 1, s. 93-106. 2005.
- Jensen A.B., Pedersen B.V.: Honeybee conservation: A case story from Læsø Island, Denmark. i: Beekeeping and conserving biodiversity of honeybees s. 142-164. Marco Lodesani & Cecilia Costa (eds.). Northern Bee Books, Mytholmroyd, Hebden Bridge UK 2005.
- Jensen, J.S., Olrik, D.C., Siegismund, H.R., Lowe, A.J.: Population Genetics and Spatial Autocorrelation in an Unmanaged Stand of *Quercus petraea* in Denmark. *Scandinavian Journal of Forest Research* Vol. 18, no. 4, s. 295-304. 2003.
- Johansen L.B.: Phylogeny of *Orchidantha* (Lowiaceae) and the Zingiberales Based on Six dna Regions. *Systematic Botany* Vol. 30, no. 1, s. 106-117. 2005.
- Kristiansen K.A., Cilieborg M., Drábková L., Jørgensen T., Petersen, G., Seberg, O.: dna Taxonomy – the Riddle of *Oxychloë* (Juncaceae). *Systematic Botany* Vol. 30, no. 2, s. 284-289. 2005.
- Larson, G., Dobney, K., Albarella, U., Fang, M., Matisoo-Smith, E., Robins, J., Lowden, S., Finlayson, H., Brand, T.B., Willerslev, E., Rowley-Conwy, P., Andersson L., Cooper A.: Worldwide Phylogeography of Wild Boar Reveals Multiple Centers of Pig Domestication. *Science* Vol. 307, no. 5715, s. 1618-1621. 2005.
- Loeschcke, V., Nielsen, B.O., Pedersen, A.A., Sørensen, J.G., Siegismund, H.R.: Genetic evidence for population expansion in *Hydrotaea irritans* (Fallèn) (Diptera: Muscidae). *Journal of Zoological Systematics & Evolutionary Research* Vol. 42, issue 3, s. 257-261. 2004.
- Lorenzen, E.D.: Follow-up: The outcome of the black-faced/common impala hybridization study in Etosha NP,

- Namibia. i: International Studbook for the Black-Faced Impala 10th Edition s. 6-8. Lisbon Zoological Garden (pub.). 2003.
- Lorenzen, E.D.: Population genetics of the black-faced impala (*Aepyceros melampus petersi*) – is it threatened by hybridization? A study based on microsatellite data. i: International Studbook for the Black-Faced Impala 9th Edition s. 3. Lisbon Zoological Garden (pub.). 2002.
- Lorenzen, E.D.: Sorthoved Impala – Genetik som værktøj i naturbevaring. Naturens Verden Årgang 87, nr. 6, s. 12-21. 2004.
- Lorenzen, E.D., Siegismund, H.R.: No suggestion of hybridization between the vulnerable black-faced impala (*Aepyceros melampus petersi*) and the common impala (*A. m. melampus*) in Etosha National Park, Namibia. Molecular Ecology Vol. 13, issue 10, s. 3007-3019. 2004.
- Lydolph, M.C., Jacobsen, J., Arctander, P., Gilbert M.T.P., Gilichinsky D.A., Hansen A.J., Willerslev, E., Lange, L.: Beringian Paleoecology Inferred from Permafrost-Preserved Fungal dna. Applied and Environmental Microbiology Vol. 71, no. 2, s. 1012-1017. 2005.
- Matz, M.V., Nielsen, R.: A likelihood ratio test for species membership based on dna sequence data. Philosophical Transactions of The Royal Society B Vol. 360, no. 1462, s. 1969-1974. 2005.
- Mitchell, D., Willerslev, E., Hansen, A.J.: Damage and repair of ancient dna. Mutation Research-Fundamental and Molecular Mechanisms of Mutagenesis Vol. 571, issues 1-2, s. 265-276. 2005.
- Muwanika V.B., Nyakaana S., Siegismund, H.R.: Genetic consequences of war and social strife in sub-Saharan Africa: the case of Uganda's large mammals. African Zoology Vol. 40(1), s. 107-113. 2005.
- Nielsen, R.: Disclosure of variation. Nature Vol. 434, no. 7031, s. 288-289. 2005.
- Nielsen, R.: Molecular Signatures of Natural Selection. Annual Review of Genetics Vol. 39, s. 197-218. 2005.
- Nielsen, R.: Statistical Methods in Molecular Evolution. 508 s. R. Nielsen (ed.) Springer-Verlag, New York 2005.
- Nielsen, R.: Mapping Mutations on Phylogenies. i: Encyclopedia of Genetics, Genomics, Proteomics and Bioinformatics s. 4096. Michael J. Dunn, Lynn B. Jorde, Peter F. R. Little & Shankar Subramaniam (eds.). John Wiley & Sons, 2005.
- Nielsen, R.: Peopling the Americas. European Journal of Human Genetics Vol. 13, issue 10, s. 1100-1101. 2005.
- Nielsen, R., Bustamante, C., Clark, A.G., Glanowski, S., Sackton, T.B., Hubisz, M.J., Fledel-Alon, A., Tanenbaum, D.M., Civello, D., White, T.J., Sninsky, J.J., Adams, M.D., Cargill, M.: A Scan for Positively Selected Genes in the Genomes of Humans and Chimpanzees. PLoS Biology Vol. 3, issue 6, s. e170. 2005.
- Nielsen, R., Hubisz, M.J.: Detecting selection needs comparative data. Nature Vol. 433, no. 7023, s. E6. 2005.
- Nielsen, R., Williamson S., Kim, Y., Hubisz, M.J., Clark, A.G., Bustamante, C.: Genomic scans for selective sweeps using SNP data. Genome Research Vol. 15, no. 11, s. 1566-1575. 2005.
- Nyakaana S., Okello J.B.A., Muwanika V.B., Siegismund, H.R.: Six new polymorphic microsatellite loci isolated and characterized from the African savannah elephant genome. Molecular Ecology Notes Vol. 5, issue 2, s. 223-225. 2005.
- Okello J.B.A., Nyakaana S., Masembe, C., Siegismund, H.R., Arctander, P.: Mitochondrial dna variation of the common hippopotamus: evidence for a recent population expansion. Heredity Vol. 95(3), s. 206-215. 2005.
- Okello J.B.A., Wittemyer, G., Rasmussen H.B., Douglas-Hamilton, I., Nyakaana S., Arctander, P., Siegismund, H.R.: Noninvasive Genotyping and Mendelian Analysis of Microsatellites in African Savannah Elephants. Journal of Heredity Vol. 96, no. 6, s. 679-687. 2005.
- Petersen, G., Seberg, O.: Phylogenetic analysis of polyploid species. i: 5th International Triticeae Symposium. Book of Abstracts s. 12. V. Holubec, F. Hnilicka, M. Barkworth & R. von Bothmer (eds.). Prague, Czech Rep. 2005.
- Petersen, G., Seberg, O., Davis J.I., Stevenson D.W.: Mitochondrial sequences in monocots phylogenetics: new data, new problems. i: The XVII International Botanical Congress s. 197. Robidruck, Vienna, Austria 2005.
- Pridgeon, A.M., Cribb P., Chase, M.W., Rasmussen, F.N.: (eds.). Genera Orchidacearum Volume 4, Epidendroideae (Part one). 696s. Oxford University Press, Oxford 2005.
- Rasmussen, F.N.: Tropidieae. i: Genera Orchidacearum Volume 4, Epidendroideae (Part one) s. 619-625. A. M. Pridgeon, P. Cribb, M. W. Chase & F. N. Rasmussen (eds.). Oxford University Press, Oxford 2005.
- Rasmussen, F.N.: Glossary. i: Genera Orchidacearum Volume 4, Epidendroideae (Part one) s. 629-630. A. M. Pridgeon, P. Cribb, M. W. Chase & F. N. Rasmussen (eds.). Oxford University Press, Oxford 2005.
- Richards, S., Liu, Y., Bettencourt, B.R., Hradecky, P., Letovsky, S., Nielsen, R., et al.: Comparative genome sequencing of *Drosophila pseudoobscura*: Chromosomal, gene, and cis-element evolution. Genome Research Vol. 15, no. 1, s. 1-18. 2005.
- Rothacker, E., Rasmussen, F.N.: Triphorae. i: Genera Orchidacearum Volume 4, Epidendroideae (Part one) s. 607-618. A. M. Pridgeon, P. Cribb, M. W. Chase & F. N. Rasmussen (eds.). Oxford University Press, Oxford 2005.
- Rudbeck L., Gilbert M.T.P., Willerslev, E., Hansen A.J., Lynnerup N., Christensen, T., Dissing, J.: mtdna analysis of human remains from an early Danish Christian cemetery. American Journal of Physical Anthropology Vol. 128, issue 2, s. 424-429. 2005.
- Sainudiin, R., Wong, W.S.W., Yogeewaran, K., Nasrallah, J.B., Yang, Z., Nielsen, R.: Detecting Site-Specific Physicochemical Selective Pressures: Applications to the Class I HLA of the Human Major Histocompatibility Complex and the SRK of the Plant Sporophytic Self-Incompatibility System. Journal of Molecular Evolution Vol. 60, no. 3, s. 315-326. 2005.
- Seberg, O.: Battersby – et stykke krigshistorie fra Reersø. Sjællandske Tidende 1, s. 10. 2005.
- Seberg, O., Petersen, G.: Incongruence and the phylogeny of the Triticeae (Poaceae). i: 5th International Triticeae Symposium. Book of Abstracts s. 13. V. Holubec, F. Hnilicka, M. Barkworth & R. von Bothmer (eds.). Prague, Czech Rep. 2005.
- Seberg, O., Petersen, G.: Incongruence and phylogeny of the Triticeae (Poaceae). i: The XVII International Botanical Congress s. 221. Robidruck, Vienna, Austria 2005.
- Semon, M., Nielsen, R., Jones, M.P., McCouch, S.R.: The Population Structure of African Cultivated Rice *Oryza glaberrima* (Steud.): Evidence for Elevated Levels of

- Linkage Disequilibrium Caused by Admixture with *O. sativa* and Ecological Adaptation. *Genetics* Vol. 169(3), s. 1639-1647. 2005.
- Shapiro B., Drummond, A.J., Rambaut, A., Wilson, M.C., Matheus, P.E., Sher, A.V., Pybus, O.G., Gilbert M.T.P., Barnes I., Binladen J., Willerslev, E., Hansen, A.J., Baryshnikov, G.F., Burns, J.A., Davydov, S., Driver, J.C., Froese, D.G., Harington, C.R., Keddie, G., Kosintsev, P., Kunz, M.L., Martin, L.D., Stephenson, R.O., Storer, J., Tedford, R., Zimov, S., Cooper A.: Rise and Fall of the Beringian Steppe Bison. *Science* Vol. 306, no. 5701, s. 1561-1565. 2004.
- Skipper M., Pedersen K.B., Johansen L.B., Frederiksen S., Irish V.F., Johansen B.B.: Identification and quantification of expression levels of three FRUITFULL-like MADS-box genes from the orchid *Dendrobium thyrsiflorum* (Reichb. f.). *Plant Science* Vol. 169, issue 3, s. 579-586. 2005.
- Sørensen, M.V.: Musculature in three species of *Proales* (Monogononta, Rotifera) stained with phalloidin-labeled fluorescent dye. *Zoomorphology* Vol. 124, no. 1, s. 47-55. 2005.
- Sørensen, M.V.: The Musculature of *Testudinella patina* (Rotifera: Flosculariacea), Revealed with CLSM. *Hydrobiologia* Vol. 546, no. 1, s. 231-238. 2005.
- Sørensen, M.V., Heiner, I., Ziemer O.: A new species of *Echinoderes* from Florida (Kinorhyncha: Cyclorhagida). *Proceedings of the Biological Society of Washington* Vol. 118, no. 3, s. 499-508. 2005.
- Sørensen, M.V., Segers H., Funch P.: On a New *Seison* Grube, 1861 from Coastal Waters of Kenya, with a Reappraisal of the Classification of the Seisonida (Rotifera). *Zoological Studies* Vol. 44, no. 1, s. 34-43. 2005.
- Wang Y., van der Hoeven, R.S., Nielsen, R., Mueller, L.A., Tanksley, S.D.: Characteristics of the tomato nuclear genome as determined by sequencing undermethylated *EcoRI* digested fragments. *Theoretical and Applied Genetics* Vol. 112, no. 1, s. 72-84. 2005.
- Weinstock, J., Willerslev, E., Sher A., Tong, W., Ho, S.Y.W., Rubenstein, D., Storer, J., Burns, J., Martin, L., Bravi, C., Prieto, A., Froese, D., Scott, E., Xulong, L., Cooper A.: Evolution, Systematics, and Phylogeography of Pleistocene Horses in the New World: A Molecular Perspective. *Plos Biology* Vol. 3, issue 8, s. e241-e248. 2005.
- Willerslev, E.: Recovery and analysis of ancient dna from ice, sediments, and fossil remains. 364 s. H.C.Ø. Tryk Københavns Universitet 2004.
- Willerslev, E., Cooper A.: Ancient dna. *Proceedings of the Royal Society London B: Biological Sciences* Vol. 272, no. 1558, s. 3-16. 2004.
- Willerslev, E., Hansen, A.J., Poinar, H.N.: Isolation of nucleic acids and cultures from fossil ice and permafrost. *Trends in Ecology & Evolution* Vol. 19, no. 3, s. 141-147. 2004.
- Willerslev, E., Hansen, A.J., Rønn, R., Brand, T.B., Barnes I., Wiuf C., Gilichinsky, D., Mitchell, D., Cooper A.: Long-term persistence of bacterial dna. *Current Biology* Vol. 14, issue 1, s. R9-R10. 2004.
- Williamson, S.H., Hernandez, R., Fedel-Alon, A., Zhu, L., Nielsen, R., Bustamente, C.D.: Simultaneous inference of selection and population growth from patterns of variation in the human genome. *PNAS* Vol. 102, no. 22, s. 7882-7887. 2005.
- Yang, Z., Wong, W.S.W., Nielsen, R.: Bayes Empirical Bayes Inference of Amino Acid Sites Under Positive Selection. *Molecular Biology and Evolution* Vol. 22, no. 4, s. 1107-1118. 2005.
- York, T.L., Durrett, R.T., Tanksley, S., Nielsen, R.: Bayesian and maximum likelihood estimation of genetic maps. *Genetical Research* Vol. 85, issue 2, s. 159-168. 2005.
- Zhang, J., Nielsen, R., Yang, Z.: Evaluation of an Improved Branch-Site Likelihood Method for Detecting Positive Selection at the Molecular Level. *Molecular Biology and Evolution* Vol. 22, no. 12, s. 2472-2479. 2005.

Mikrobiologi

- Alstrup, V., Svane, S., Søchting, U.: Additions to the lichen flora of Denmark VI. *Graphis Scripta* 15, s. 45-52. 2004.
- Bahl, M.I., Hansen, L.H., Sørensen, S.J.: Construction of an extended range whole-cell tetracycline biosensor by use of the tet(M) resistance gene. *FEMS Microbiology Letters* 253, s. 201-205. 2005.
- Bjarnsholt, T., Jensen, P.Ø., Burmølle, M., Hentzer, M., Haagenen, J., Hougen H.P., Calum, H., Madsen, K.G., Moser C., Molin S., Høiby, N., Givskov M.: *Pseudomonas aeruginosa* tolerance to tobramycin, hydrogen peroxide and polymorphonuclear leukocytes is quorum-sensing dependent. *Microbiology* Vol. 151, s. 373-383. 2005.
- Bloem J., Schouten, A.J., Sørensen, S.J., Rutgers, M., van der Werf, A., Breuer, A.M.: Monitoring and evaluating soil quality. i: Microbiological methods for assessing soil quality s. ... Jaap Bloem, David W. Hopkins and Anna Benedetti (red.). 2005.
- Burmølle, M., Hansen, L.H., Sørensen, S.J.: Use of a whole-cell biosensor and flow cytometry to detect AHL production by an indigenous soil community during decomposition of litter. *Microbial Ecology* Vol. 50, s. 221-229. 2005.
- Hansen, L.H., Sørensen, S.J., Jørgensen, H.S., Jensen L.B.: The Prevalence of the OqxAB Multidrug Efflux Pump amongst Olaquinox-Resistant *Escherichia coli* in Pigs. *Microbial Drug Resistance* 11(4), s. 378-382. 2005.
- Hastrup, A.C.S., Green, F., Clausen, C.A., Jensen, B.: Tolerance of *Serpula lacrymans* to copper-based wood preservatives. *International Biodeterioration & Biodegradation* 56, s. 173-177. 2005.
- Hørnell, A.L., Jeppesen, S., Søchting, U.: *Laver i Tisvilde Hegn*. 58 s. Københavns Universitet, Biologisk Institut, København 2004.
- Jensen, S.I., Kühl M., Glud R.N., Jørgensen, L.B., Priemé, A.: Oxic microzones and radial oxygen loss from roots of *Zostera marina*. *Marine Ecology Progress Series* 293, s. 49-58. 2005.
- Johansson S., Søchting, U., Elix J.A., Wardlaw, J.: Chemical variation in the lichen genus *Letroitia* (Ascomycota, Letrouitiaceae). *Mycological Progress* 4(2), s. 139-148. 2005.
- Johnsen, A.R., Liphay, J.R.d., Sørensen, S.J., Ekelund, F., Christensen P., Andersen, O., Karlson, U., Jacobsen, C.S.: Microbial degradation of street dust polycyclic aromatic hydrocarbons in microcosms simulating diffuse pollution of urban soil. *Environmental Microbiology* ?, s. 1-11. 2005.
- Kondratyuk S.Y., Kärnefelt I., Søchting, U., Arup U.: New species of *Xanthoria* (Teloschistaceae) from Southern Africa. *Bibliotheca Lichenologica* 88, s. 349-362. 2004.

- Köljalg, U., Larsson, K.H., Abarenkov, K., Nilsson, H.R., Alexander, I.J., Eberhardt, U., Erland, S., Kjølner, R.: UNITE – a database for the identification of ectomycorrhizal fungi. *Phytologist* 166, s. . 2005.
- Lange, C., Læssøe, T.: Mykomarathon – en tilnærmet halvårsstatus. *Svampe* 52, s. 14. 2005.
- Læssøe, T.: Sæsonens art. *Svampe* 52, s. 8-9. 2005.
- Læssøe, T.: En ny dansk huesvamp: Ene-Huesvamp (*Mycena juniperina*) I: Vesterholt, J. (red.) Usædvanlige danske svampefund. *Svampe* 51, s. 56-57. 2005.
- Læssøe, T.: "Hvidlig Kædebævsvamp" (*Sirobasidium albidum*) – en herlig overraskelse fra Møn. I: Læssøe, T. (red.) Usædvanlige danske svampefund. *Svampe* 52, s. 26-28. 2005.
- Læssøe, T.: "Stivhåret Hængeskål" (*Seticyphella niveola*) fundet i Danmark. I: Læssøe, T. (red.) Usædvanlige danske svampefund. *Svampe* 52, s. 28-29. 2005.
- Læssøe, T., Nielsen, J.G.B.: Kernesvampeslægten *Helminthosphaeria* i Danmark. *Svampe* 52, s. 15-19. 2005.
- Læssøe, T., Petersen J.H.: MycoKey 2.0 Let udgave. .s. Foreningen til Svampekundskabens Fremme/Low Budget Publishing, 2005.
- Læssøe, T., Petersen J.H.: Haslen og dens svampe -et eksempel på biologisk mangfoldighed. Særnummer af *Svampe* ., s. 10-15. 2005.
- Læssøe, T., Petersen J.H.: Pandoras æske – svampenes spisfindige rige. *Kasketot* 152, s. 8-12. 2005.
- Norman, A., Hansen, L.H., Sørensen, S.J.: Construction of an SOS-GFP Whole-Cell Biosensor Using the ColD cda-Promoter with Higher Sensitivity towards Genotoxic Compounds than Constructs based on recA-, umuDC- or sulA-Promoters. *Applied and Environmental Microbiology* 71(5), s. 2338-2346. 2005.
- Rønhede S., Jensen, B., Rosendahl, S., Kragelund, B.B., Juhler, R.K., Aamand J.: Hydroxylation of the Herbicide Isoproturon by Fungi Isolated from Agricultural soil. *Applied and Environmental Microbiology* 71(12), s. 7927-7932. 2005.
- Struwe, S., Kjølner, A.H., Andersson, M.: WASAC West Africa's savannah under change. 228s. København 2005.
- Stukenbrock, E.H., Rosendahl, S.: Distribution of dominant arbuscular mycorrhizal fungi among five plant species in undisturbed vegetation of a coastal grassland. *Mycorrhiza* 15, s. 497-503. 2005.
- Stukenbrock, E.H., Rosendahl, S.: Clonal diversity and population genetic structure of arbuscular mycorrhizal fungi (*Glomus* spp.) studied by multilocus genotyping of single spores. *Molecular Ecology* 14, s. 743-752. 2005.
- Stukenbrock, E.H., Rosendahl, S.: Development of multiple co-dominant genetic markers from single spores of arbuscular mycorrhizal fungi by nested multiplex PCR. *Fungal Genetics and Biology* 42, s. 73-80. 2005.
- Søchting, U.: Status over danmarks laver 2005. Bidrag til conference på Christiansborg: Natur Retur d. 3. marts 2005. 64-69s. 2005.
- Søchting, U.: *Caloplaca kamczatica* and *C. obesimarginata* sp. nov., two species of temperate, Pacific North America. *Acta Univ. Ups. Symb. Bot. Ups.* 34(1), s. 399-403. 2005.
- Søchting, U.: *Flavoparmelia caperata* – a probable indicator of increased temperatures in Denmark. *Graphis Scripta* 15, s. 53-56. 2004.
- Søchting, U., Lutzoni F.: Molecular phylogenetic study at the generic boundary between the lichen-forming fungi *Caloplaca* and *Xanthoria* (Ascomycota, Teloschistaceae). *Mycological Research* 107(11), s. 1266-1276. 2003.
- Søchting, U., Øvstedal D.O., Sancho, L.G.: The lichens of Hurd Peninsula, Livingston Island, South Shetland Islands, Antarctica. *Bibliotheca Lichenologica* 88, s. 607-658. 2004.
- Sørensen, S.J., Bailey, M., Hansen, L.H., Kroer N., Wuertz, S.: Horizontal Transfer of Plasmids in Natural Environments: A Critical Review. *Nature Reviews Microbiology* 3, s. 700-710. 2005.

Cellebiologi og Sammenlignende Zoologi

- Baron C., Høeg J.T.: Gould, Schram and the paleontological perspective in evolutionary biology. i: *Crustacea and Arthropod Relationships, Crustacean Issues* 16 s. 3-13. S. Koenemann & R. A. Jenner (eds.). CRC Press, Taylor & Francis Group, USA 2005.
- Cazzamali G., Klærke D.A., Grimmelikhuijzen C.J.P.: A new family of insect tyramine receptors. *Biochemical and Biophysical Research Communications* Vol. 338, issue 2, s. 1189-1196. 2005.
- Cazzamali G., Torp M., Hauser F., Williamson M., Grimmelikhuijzen C.J.P.: The *Drosophila* gene CG9918 codes for a pyrokinin-1 receptor. *Biochemical and Biophysical Research Communications* Vol. 335, issue 1, s. 14-19. 2005.
- Garm A., Shabani S., Høeg J.T., Derby C.D.: Chemosensory neurons in the mouthparts of the spiny lobsters *Panulirus argus* and *Panulirus interruptus* (Crustacea: Decapoda). *Journal of Experimental Marine Biology and Ecology* Vol. 314, issue 2, s. 175-186. 2005.
- Grygier M.J., Høeg J.T.: Ascothoracida (ascothoracids). i: *Marine Parasitology* s. 149-154. K. Rohde (ed.). CSIRO Publishing & CABI Publishing, Collingwood Australia & Wallingford UK 2005.
- Høeg J.T.: Y-larver, Okinawa og Hansens høje hat. *Dyr i natur og museum* Nr. 1, s. 17-20. 2005.
- Høeg J.T.: Rankefødder: Krebsdyr i forklædning. i: *Københavns Universitets Almanak* 1997 s. 151-160. Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck, 1996.
- Høeg J.T.: Kladismens indførelse i Danmark – som en 70'er student oplevede det. *Dansk Naturhistorisk Forening, Årskrift* nr. 13 i: N. Bonde: Introduktion af fylogenetisk systematik s. 23-24. 2003.
- Høeg J.T., Glenner, H., Shields J.D.: Cirripedia Thoracica and Rhizocephala (barnacles). i: *Marine Parasitology* s. 154-165. K. Rohde (ed.). CSIRO Publishing & CABI Publishing, Collingwood Australia & Wallingford UK 2005.
- Lützen, J.: Amphipoda (amphipods). i: *Marine Parasitology* s. 165-169. K. Rohde (ed.). CSIRO Publishing & CABI Publishing, Collingwood Australia & Wallingford UK 2005.
- Lützen, J., Kato M., Kosuge T., Ó Foighil D.: Reproduction involving spermatophores in four bivalve genera of the superfamily Galeommatoidae commensal with holothurians. *Molluscan Research* Vol. 25, no. 2, s. 99-112. 2005.
- Lützen, J., Nielsen, C.: Galeommatid bivalves from Phuket, Thailand. *Zoological Journal of the Linnean Society* Vol. 144, issue 3, s. 261-308. 2005.
- Mendive F.M., Van Loy T., Claeysen S., Poels J., Williamson M., Hauser F., Grimmelikhuijzen C.J.P., Vassart G., Vanden Broeck J.: *Drosophila* molting neurohormone

- bursicon is a heterodimer and the natural agonist of the orphan receptor DLGR2. *FEBS Letters* Vol. 579, issue 10, s. 2171-2176. 2005.
- Nilsson J.R.: Ethanol Affects Endocytosis and Proliferation of *Tetrahymena pyriformis* GL and Promotes Encystment. *Acta Protozoologica* Vol. 44, no. 4, s. 293-299. 2005.
- Pasternak Z., Garm A., Høeg J.T.: The morphology of the chemosensory aesthetasc-like setae used during settlement of cypris larvae in the parasitic barnacle *Sacculina carcini* (Cirripedia: Rhizocephala). *Marine Biology* Vol. 146, no. 5, s. 1005-1013. 2005.
- Schöller S., Belmont M., Cazzamali G., Hauser F., Williamson M., Grimmelikhuijzen C.J.P.: Molecular identification of a myosuppressin receptor from the malaria mosquito *Anopheles gambiae*. *Biochemical and Biophysical Research Communications* Vol. 327, issue 1, s. 29-34. 2005.

Studienævnet for Biologi

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af Brian Christensen (studerrepræsentant, Forenede Studenterråd), Torben Dabelsteen (lærerrepræsentant og vicedirektør fra 1.5.2005, Biologisk Institut), Marianne Ellegaard (lærerrepræsentant fra 1.5.2005, Biologisk Institut), Benjamin Eriksen (studerrepræsentant, Forenede Studenterråd), Jonas Geldmann (studerrepræsentant, Forenede Studenterråd), Else K. Hoffmann (lærerrepræsentant, Institut for Molekylær Biologi og Fysiologi), Hans Matzen (studerrepræsentant og næstformand fra 1.5.2005, Forenede Studenterråd), Idahella Poulsen (studerrepræsentant, Forenede Studenterråd), Søren Rosendahl (lærerrepræsentant og studieleder fra 1.5.2005, Biologisk Institut), Jonas Stenbæk (studerrepræsentant indtil 1.5.2005, Forenede Studenterråd), Michael Sørensen (lærerrepræsentant, Institut for Molekylær Biologi og Fysiologi), og Bent Vismann

(lærerrepræsentant og studieleder (udtrådt 1.5.2005), Biologisk Institut). Den daglige studieadministration blev varetaget af studienævnssekretær Lis Møller Christensen.

Beretning

Studienævnet rekvirerede i 2005 otte kurser på bacheloruddannelsen, ud over de obligatoriske kurser. På kandidatuddannelsen rekvirerede studienævnet 48 kurser og 5 sommerkurser/feltkurser. Herudover rekvirerede studienævnet 8 specialmoduler.

Statistik

I 2005 var optagelseskapaciteten på biologistudiet 200. Optaget var pr. juli 220 og oktober 196 studerende. I 2005 blev alle således optaget. Pr. 1.10.2005 var studenterbestanden på biologi 1.227 (734 kvinder og 493 mænd). I 2005 blev der på biologistudiet produceret 117 kandidater.

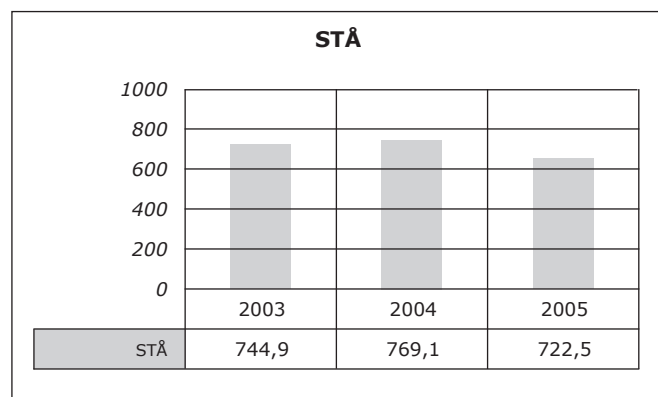
I 2005 behandlede studienævnet 129 dispensationsansøgninger og 612 merit/forhåndsgodkendelser. Desuden godkendte studienævnet 19 sidefag.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							I alt
	Biologi	Matematik	Biokemi	Øvr. nat.	Sundhedsv.	Psykologi	Meritoverført	
Biologi	608,4	14,7	5,3	6,0	0,2	0,5	32,8	667,9
Idræt	69,9							
Fysik	9,0							
Biokemi	6,4							
Matematik	2,5							
Kemi	1,9							
Geografi	1,2							
Øvrig naturvidenskab	0,3							
Samfundsvidenskab	0,1							
Meritstuderende	13,4							
Udenlandske gæstestud.	9,4							
I alt	722,5							
Åben uddannelse	2,3							

STÅ 2003-2005

Studieleder Søren Rosendahl

Institut for Molekylær Biologi og Fysiologi

Ledelse pr. 1.2.2005

IMBF ledes af institutleder, lektor S. Pedersen og viceinstituttleder, lektor I.H. Lambert.

Bestyrelsen består af institutleder S. Pedersen, viceinstituttleder I.H. Lambert. VIP: P.A. Pedersen, O. Nielsen, L. Søndergaard. TAP: L. Riis-Jacobsen, T.D. Hansen. Studerende: R. Salbo og S. Mackeprang.

Organisation

Instituttet er organiseret med et sekretariat ledet af institutadministrator L. Dalgaard.

Instituttet har 9 afdelinger, hver med en afdelingsleder med delegation af beføjelser fra institutlederen. Afdelingerne benævnes: Plantefysiologisk Afdeling (Øster Farimagsgade 2A – ØF), Genetisk Afdeling (ØF), Afdeling for Molekylær Cellebiologi (ØF), Afdeling for Proteinkemi (ØF), Zoofysiologisk Laboratorium (August Krogh Bygningen – AKI), Biokemisk Afdeling (AKI), Laboratoriet for Cellulær og Molekylær Fysiologi (AKI), Afdeling for Biologisk Kemi (Sølvgade 83H), Center for Bioinformatik (Universitetsparken 15). Derudover har IMBF en Immunologigruppe med adressen IMMI, Panum.

Adresse

Øster Farimagsgade 2A
1353 København K
Telefon 35 32 37 10
Fax 35 32 21 28
adm@my.molbio.ku.dk
www.imbf.ku.dk

August Krogh bygningen
Universitetsparken 13
2100 København Ø
Telefon 35 32 15 50
Fax 35 32 15 67
adm@my.molbio.ku.dk
www.imbf.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Molekylærbiologisk Institut og August Krogh Instituttet fusionerede som vedtaget 1. januar 2005 til det nuværende Institut for Molekylær Biologi og Fysiologi.

Afdelingerne i ØF 2A, Sølvgade 83H og Bioinformatik flytter medio oktober 2006 til Københavns Biocenter i Universitetsparken, Ole Maaløe Vej 5, der foruden IMBF skal rumme "Biotech Research & Innovative Centre (BRIC)" samt eksperimentelle forskningsenheder fra Hovedstadens Sygehusfællesskab.

Satsningsområder

Instituttet deltager i universitetets centrale satsningsområder. Institutleder S. Pedersen er medlem af styregruppen for BioCampus med lektor L. Rønnev-Jessen som supple-

ant. J. Hoffmeyer er medlem af styregruppen for satsningsområdet "Religion i det 21. århundrede".

Instituttet har etableret 3 forskningskernefelter, hvor der arbejdes på tværs af de etablerede afdelinger. De tre kernefelter opererer henholdsvis inden for emnerne "Fra genstruktur til cellefunktion", "Fysiologisk regulation og kommunikation" og "Proteinforskning".

Personaleforhold

Ansættelser: Professorer: C. Juel 1.1.2005, J.R. Winther 1.2.2005 og P. Arctander 1.7.2005.

Lektorer: N. Frigaard og S. Tvorup-Christensen 1.9.2005 og A. Aspberg 1.10.2005.

Adjunkter: K. Lindorff-Larsen 1.3.2005, M. Petersen 1.4.2005, S. Skov-Petersen 1.5.2005, A. Voetmann Andersen og C. Holmberg 1.7.2005, L.B. Pedersen 15.7.2005 og S. Meinild-Lundby 1.8.2005.

Udnævnelser

Adjungeret professor A. Byskov 1.11.2005.

Fratrædelse

Professor P. Leth Jørgensen 31.7.2005, lektor H. Frost-Christensen og lektor P. Kristensen 31.8.2005.

Plantefysiologisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

1. Molekylærgenetik og cellebiologi på Arabidopsis

Med Arabidopsis thaliana (gåsemad) som den primære modelplante, undersøger gruppen gener, som er involveret i reaktioner på angreb af patogener og på stress. Arbejdet centrerer omkring mutanter og de tilsvarende gener, der koder for 1) et glycolipid transfer protein (ACD11), som medfører programmeret celledød (PCD) og 2) MAP kinase 4 (MPK4), som regulerer resistens mod patogener. I arbejdet med ACD11 undersøgte betydningen af salicylat og andre stoffer ved induktion af PCD, og der udførtes screening for acd11 suppressorer samt analyse af stoffer som samvirker med ACD11-proteinet, og af gener, der reguleres differentielt i acd11-mutanter. Arbejdet med ACD11 omfatter tillige, en undersøgelse af den humane homolog FAPP2 og udføres i samarbejde med N. Ødum og S. Skov. Arbejdet med MPK4 fokuserede på det nye substrat MKS1 og dets samspil med WRKY-transskriptionsfaktorer, samt, i samarbejde med DLF Trifolium A/S og DLF Vandel A/S, funktionen af en MKS1-homolog i afgrødeplanter. Endvidere undersøgte den afvigende pollenudvikling og andre effekter af mpk4-mutationen på mutanternes fænotype. Gruppen startede endvidere med ved 2-hybrid-screening i går at identificere proteiner, som samvirker med regulatorer af rodknolddannelsen hos ærteblomstrede, samt en karakterisering af tabsmutationer i de tilsvarende homologe gener hos Arabidopsis (J. Mundy, O. Mattsson, M. Petersen). Se også www.molbio.ku.dk/mundy.

2. Plantecelle væggenes biologi

Arbejdet centrerer omkring udvikling og anvendelse af nye multimolekylære microarrays inden for en række forskellige projekter. Der er udviklet en ny teknik (CoMP) til en

omfattende, total karakterisering af cellevæggenes polymerer hos planter. Teknikken gør det muligt systematisk at registrere modulationer i cellevægges struktur som følge af planternes udvikling eller som reaktion på mutationer og omverdensfaktorer. Aktuelt bruges CoMP-teknikken, i samarbejde med grupper i Danmark, USA og Canada, til at analysere cellevægsstrukturen hos Arabidopsis, bomuld og mos. Antigen-microarrays udvikles i samarbejde med Statens Serum Institut med det sigte at skabe nye, højeffektive screeningsmetoder til diagnosticering af auto-immune lidelser og infektionssygdomme. Arrays med kendte oligosaccharider og polysaccharider bruges til påvisning af glycan/protein-interaktioner (i samarbejde med INRA/Antibes) og screening af nye antistoffer (i samarbejde med The University of Leeds, UK, og Complex Carbohydrate Research Center, USA). W. Willats er også partner i EU-rammeprojekt VI med titlen "Pathogen Combat", der skal give bedre forståelse og bekæmpelse af fødevarebårne patogener (W. Willats). Se også www.molbio.ku.dk/bill_willats.

Faglige og Administrative hverv

Professor John Mundy: Dansk repræsentant for EPSO, Koordinator for EU 6th Framework STREP, Medlem af FNU, Medlem af styringsgruppen for Plant Biotech Denmark, Medlem af Forskningskomiteen ved IMBF.

Lektor Ole Mattsson: Afdelingsleder, medlem af redaktionen for Nordic Journal of Botany.

Genetisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

1. NF-kappaB-signalering og mønsterdannelse under Drosophilas embryoudvikling

Transskriptionsfaktoren NF-kappaB har en bred vifte af funktioner i regulering af immundifferentiering, inflammation, kræft, apoptose, differentiering i blodceller, embryonisk udvikling og endda i mammal hukommelse.

En Drosophila homolog af NF-kappaB, Dorsal, er den primære regulator af en signaltransduktionvej, der etablerer dorsal-ventral celledannelse under embryonisk udvikling. I embryoet dannes en gradient, hvor Dorsal akkumuleres i høje koncentrationer i ventrale cellekerner og i stadig lavere koncentrationer i mere dorsolaterale cellekerner. Vi har undersøgt de mekanismer, der forårsager denne NF-kappaB-gradient. En proteasekaskade bliver aktiveret ekstracellulært og genererer den ventralt skævfordelte processering af Spaetzle, en NGF-lignende vækstfaktorligand og liganden for Toll. Vi er interesserede i den mekanisme, hvorved aktiveringen af proteasekaskaden rummeligt begrænses til den ventrale side. Vi bruger konfokalmikroskopi med Green Fluorescent Protein-fusionsproteiner i levende materiale og har demonstreret, at Dorsal-gradienten ikke er statisk, snarere højst dynamisk. Dorsal bevæger sig konstant ind i og ud af cellekerner i det precellulære blastoderm- og cellulære blastoderm-embryo. På nuværende tidspunkt undersøger vi mekanismen, hvorved Dorsal eksporteres fra cellekernen og Cactus', I-kappaB-partneren af Dorsals rolle i bevægelsen mellem cellekerne og cytoplasma (R. DeLotto).

2. Nye komponenter i dorsal/ventral mønsterdannelse

Tredje generation af genetiske screens efter komponenter i dorsal/ventral-signaleringsvejen har identificeret to nye gener, der regulerer Dorsal translokation til cellekernen. Det ene af disse gener, seele, koder for en ortholog af et humant SaposinB-protein, som modulerer Nerve Growth Factor-signalering. Dets funktion i Drosophilaas udvikling er at modulere Spaetzle – Toll interaktion. I samarbejde med S. Luschnig (Stanford Univ.) belyser vi dets molekylære mekanisme under embryogenese (R. DeLotto).

3. 7 TM receptorer i Drosophila

Disse identificeres i Drosophila-gen-annoteringsdatabasen, hvorefter cDNA isoleres og sekvenseres. Herefter afprøves receptorernes funktionalitet ved at transficere en specielt udviklet cellelinje med receptorerne, hvorefter et batteri af potentielle peptidligander fra Drosophila tilsættes, og deres effekt på reportersystemet i disse celler måles. I det for-gangne år lykkedes det blandt andet at identificere to Drosophila pyrokinin-2-receptorer. Ved hjælp af RNAi-injektioner i embryoner blev receptorens betydning for den tidlige embryonaludvikling påvist, idet funktionel nedregulering af receptorgenerne viste sig at medføre embryonal død. Denne tidlige funktion af receptorerne blev understøttet af Northern blots, der viste, at den maksimale ekspres-sion af begge receptorer fandtes i netop embryon og det tidlige larvestadie (L. Søndergaard i samarbejde med C.J.P. Grimmelikhuijzen og G. Nørgaard, BI).

4. Drosophila deoxynucleotid kinase

Nucleotid- og nucleosidkinaser forsøges klonet fra andre insektgrupper for at få indblik i evolutionen af disse enzymer ved hjælp af PCR med primerebaseret på Drosophilas Dm-dNKT. I første omgang koncentrerer vi os om tovingede kakerlakker og sølvkræ (som eksempel på et primitivt insekt). Endvidere arbejdes med at karakterisere nukleosid-monophosphorkinaser i Drosophila. Foreløbig har vi identificeret cDNA fra 5 kinaser med homologi til forskellige mammale kinaser (L. Søndergaard; B. Borgstrøm; B. Munch-Petersen, RUC; J. Piskur, Lunds universitet).

5. Kønsdifferentiering i spaltegær

I spaltegærgruppen undersøges vi de molekylære mekanismer, der styrer kønsprocesserne i Schizosaccharomyces pombe. Den egentlige differentiering består af konjugation, meiose og sporedannelse. Disse processer går først i gang efter sult. I reguleringskaskaden indgår feromoner, adskillige proteinkinaser og transskriptionsfaktorer. Desuden forekommer der regelmæssigt parrings-typeskift, som forårsages af flytning af særlige DNA-kassetter. Inden for denne problemkreds arbejder vi især med genekspression i forbindelse med den tidlige induktionskaskade, samt med organiseringen af de to tavse parringstype-kassetter i forhold til den ekspressionsaktive kassette.

Forskningen i gruppen er koncentreret om funktionen af Ddb1-proteinet i spaltegær. Vi har i årets løb vist, at Ddb1 sammen med signalosomet og Pcu4 forårsager nedbrydning af proteinet Spd1, som er en hæmmer af ribonukleotid reduktase. Cellen muteret i ddb1 er således defekt i Spd1-nedbrydning, hvilket resulterer i en række fænotyper (defekt i pre-meiotisk DNA-replikation, forøget mutationsrate, sensitivitet til DNA-beskadigende drugs mfl.), som alle helt eller delvist kan suppresseres ved deletion af spd1-genet.

Vi har identificeret et andet protein (Res), som tilsyneladende reguleres på samme måde som Spd1 (C. Holmberg, O. Nielsen).

6. "Silencing" i spaltegær

"Silencing" betyder, at visse områder i genomet bliver gjort utilgængelige for cellens normale genekspressionssystemer. Sådanne områder, kaldt heterokromatiske regioner, findes nær centromerene og telomerene samt i spaltegær omkring de tavse parringstypekassetter. I samarbejde med J. Bahler (Sanger Center, Cambridge) og R. Martienssen (Cold Spring Harbor Laboratory) har vi ved hjælp af micro-array-teknik analyseret, hvordan Clr-generne, zinc-finger-proteinet Clr1 og nogle RNAi påvirker transskriptommet. Endvidere har vi screenet genomet for sekvenser, der ligger i grænsen mellem undertrykte og normale områder. Ved "gene replacement"-teknik har vi erstattet sådanne regioner med dna fra et bibliotek og isoleret et antal fragmenter, der har samme egenskaber som de native grænsesekvenser. Disse karakteriseres nu (G. Thon).

7. Regulering af eukaryot transskription i gær

CHA4-koder for en transskriptionel aktivator, Cha4p, der som svar på øgede mængder af serin eller threonin inducerer transskriptionen af CHA1 100 gange. Aktivering af CHA1 sker gennem en modulering af aktiviteten af et permanent dna-Cha4p-kompleks. Cha4p bliver stabilt udtrykt i mammale celler under CMV-promoteren. Vi har vist at 1) serin inducerer ekspressionen af reportergener 70-100 x samt 2) at basalniveau ekspression (uinduceret) ikke er over baggrundsniveauet. Vi konkluderer, at serin (eller en metabolit heraf) binder direkte til Cha4p, hvorved Cha4p's aktivitet ændres fra inaktiv til yderst aktiv (S. Holmberg – i samarbejde med J. Remacle, Univ. Leuven, Belgien).

8. Kromatin remodeling og transskription

Ved aktivering af transskription sker en reguleret samling af forskellige multiprotein-komplekser på dna. Ved Cha4p-afhængig induktion af CHA1-ekspression fjernes det nukleosom, der ellers hindrer binding af de generelle faktorer til TATA-boksen. Denne remodeling er uafhængig både af transskription og af rekruttering af TFIID. Vi studerer forskellige proteinkomplekser medvirken ved denne aktiverings-afhængige strukturændring. Vi bruger microarrays til at analysere effekten af RSC-komplekset og NHP6A/B-komplekset på cellens transskriptionsprofil, og vi har vist, at de to komplekser interagerer genetisk. Suppressorer af denne syntetiske letalitet er isoleret. Chromatin immunoprecipitation-teknikken (ChIP) er blevet etableret i laboratoriet og vil blive brugt til at karakterisere rekruttering af remodeling- og transskriptionskomplekser til promotorer i relation til aktivering/repression (S. Holmberg).

9. Molekylær kommunikation og kontrol af genekspression

Dna i alle eukaryotekromosomer er associeret med proteiner til en kompakt og dynamisk struktur kaldet kromatin. Foldningen af dna til kromatin involverer primært histonerne, der sammen med dna udgør den basale byggesten af kromatinet, nukleosomet. Ud over at bestemme kromosoms struktur påvirker kromatinet alle dna-relaterede nukleare-processer såsom transskription, replikation, repair og rekombination. En meget vigtig kontrolmekanisme af transskriptionel aktivering kræver således kromatin remo-

deling. Remodulering medieres af distinkte multiprotein-komplekser, der regulerer nukleosomernes position og foldningsgrad. Et andet niveau af kontrol med genekspression er rekruttering af specifikke co-aktivatorer såsom Mediator til genernes regulatoriske regioner.

Vi studerer molekylær kommunikation og kontrol af genekspression i modelorganismerne *Saccharomyces cerevisiae* og *Schizosaccharomyces pombe*. Vi fokuserer på 1) forskellige aspekter af kromatin remodeling og dens regulering i relation til transskription og dna-repair og 2) en molekylær beskrivelse af Mediators struktur og funktion. Funktionen af individuelle proteiner/proteinkomplekser undersøges ved genetiske og molekylærbiologiske metoder, såsom site-directed mutagenese, syntetisk letalitet, transcriptom-analyse, genome-wide lokalisering ("ChIP on chip") og high-copy suppression (S. Holmberg i samarbejde med C. Gustafsson (Karolinske Institut), T. Heick Jensen (AAU) og B. Laurent (State Univ. of New York, Downstate Medical Center)).

10. Mediator – Struktur og funktion

Mediator komplekset studeres i spaltegær. Det er essentielt for både basal og reguleret ekspression for næsten alle RNA pol II-afhængige gener. Vor angrebsvinkel er både biokemisk og genetisk og har foreløbig vist, at 8 ud af 10 essentielle gener, der er konserveret mellem *cerevisiae* og *pombe*, har en homolog hos metazoer. Vi foreslår en model, hvor Mediator består af en evolutionært "conserved core", der er til stede i alle eukaryote celler med et varierende antal associerede, artsspecifikke subunits. Mediators funktion i repression analyseres, undersøgelse af sammensætningen af Mediator oprenset ved tandem affinity purification-tagging og samtidig microarray analyse af flere ikke essentielle subunits involveret i repression. Laves i samarbejde med dr. C. Gustafsson, Dep. of Medical Nutrition, Karolinska institutet (S. Holmberg).

11. Dna-reparation og homolog rekombination

Integriteten af cellens arvemateriale trues konstant af dna-skader, som hvis de ikke repareres korrekt, kan føre til celledød eller genetiske sygdomme, såsom cancer. For at beskytte cellens arvemateriale findes en række dna-reparationsmekanismer og cellecyklus checkpoint, som løbende overvåger genomet.

Vi studerer reparation af dna-skader ved homolog rekombination (HR) i modelorganismerne *Saccharomyces cerevisiae* og *Ustilago maydis*. Fokusområder er den rumlige organisering af HR i forhold til transskription og dna-replikation, regulering af kromatinstruktur under HR, rekombinationel reparation af defekte telomere, post-translational modificering af reparationsproteiner og genomisk instabilitet associeret med cancer. Vi benytter real-time-mikroskopi til at følge HR i levende enkeltceller, som indeholder fluorescensmærkede reparationsproteiner og specifikke dna-skader. Funktionen af individuelle proteiner i HR undersøges ved genetiske metoder, såsom site-directed mutagenese, syntetisk letalitet, komplementation og high-copy suppression (M. Lisby i samarbejde med R. Rothstein (Columbia Univ., USA), L. Aragon (Imperial College, London), A. Verreault (Univ. of Montreal, Canada), M. Kobor (Univ. of British Columbia, Canada), V. Geli (CNRS, Marseille), U. Mortensen (DTU), W. Holloman (Cornell Univ., USA), J. Kjems (AAU)).

Faglige og administrative tillidshverv

Lektor R. DeLotto: Afdelingsleder.

Lektor L. Søndergaard: AC-fællestillidsrepræsentant ved KU.

Lektor G. Thon: Erasmus koordinator.

Lektor P.V. Wettstein-Knowles: Kontaktperson for DIS.

Afdeling for Molekylær Cellebiologi**Forskningsvirksomhed****1. Calciumbindende proteiner inden for signaltransduktion i celledeling og celledød**

Normal vækst og bevarelse af celleantallet i et givet organ er resultatet af en fint reguleret balance mellem celleformering og programmeret celledød (apoptosis). Forstyrrelse af en af de to processer leder ofte til udvikling af tumorer. Kendskab til det komplekse signalerende netværk, der kontrollerer disse fysiologiske processer, er helt nødvendig for at forstå patologien af de forskellige cancersygdomme. Calcium, calciumreceptorproteinerne og chaperon-proteiner spiller en vigtig rolle for at regulere cellevækst og celledød i alle højere organismer. Det calciumbindende protein ALG-2 vides at accelerere celledød og også, afhængigt af betingelserne, at stimulere celleformering. I løbet af 2005 har vi fortsat vore studier af ALG-2 og af dets bindingspartner AIP1 ved hjælp af biokemiske og cellebiologiske metoder. Vi har identificeret flere nye proteiner, der potentielt interagerer med ALG-2 og er nu ved at undersøge disse nøjere for at få bekræftet vores resultater. Vi har tidligere vist, at ALG-2 er opreguleret i tumurvæv, og vi har derfor påbegyndt en forsøgsrække, der skal undersøge om dette protein kan anvendes som en prognostic markør. Disse forsøg udføres ved hjælp af væv-microarrays, som har en tidligere dokumenteret klinisk anvendelse. Vi har også påbegyndt undersøgelser af funktionen af ALG-2 ved hjælp af siRNA, gendelektionsmetoder og confocal-mikroskopi på levende celler kombineret med calciummålinger. Calmodulin er et essentielt protein, der er involveret i at signalere cellevækst og celledød. Imidlertid vides det ikke, hvordan disse signalveje er ændrede i cancer og i celledød. Vi har udviklet et cellulært "knock out system" for at undersøge calmodulins relevans for cancer. I det sidste år har vi tydeligt vist, at vertebratceller ikke kan gro, når ekspressionen af calmodulin er undertrykt, samt at denne fænotype kan reverteres ved fornyet ekspression af calmodulin. For nylig har vi opdaget, at HSP90-cochaperone-protein p23 modvirker den apoptotiske proces og derfor muligvis kunne være et nyt potentielt mål for tumorterapi. Vi har vist, at p23 nedbrydes af caspaser i den levende celle. Endvidere giver overekspression af en ikke-spaltbar form af p23 i humane T-lymfocytter en partiel-hæmning af den apoptotiske proces (M. Berchtold).

2. Aktiviteten af et kræftgen

Varianter af normale gener, der kan inducere kræft, kaldes onkogene. rasH er et sådant onkogen og er en muteret variant af et gen, der normalt udtrykkes i alle celler; det koder for et protein kaldet p21 eller Ras. I normale celler optræder Ras-proteinet enten i en aktiv form, der udsender

delingssignal til cellen, eller i en "slukket" og inaktiv form, og aktiviteten styres af andre proteiner i cellen. I en onkogen form er proteinet ændret på en sådan måde, at det ikke kan slukkes og bidrager til, at cellen fortsat deler sig. Vi har konstrueret cellelinjer, der transformerer malignt med Ras efter tilsætning af en inducer. Vi har fundet, at den onkogene tilstand ikke gør cellen uafhængig af vækstfaktorer, men tillader vækst ved høj celledensitet. Vi har igangsat en analyse af, hvilke genprodukter der specifikt udtrykkes, når Ras-onkogenet er i cellen samt hvilke der kan understøtte Ras og resultere i vækstfaktoruafhængig celledeling. Derudover søger vi at analysere sammenhængen mellem udtryk af aktiveret Ras og celleyklus-regulatorer.

En sekretet faktor er specielt højt udtrykt i Ras-transformerede-celler, og vi undersøger effekten af at tilføre specielt dette gen til utransformerede celler. Vi finder, at genet også er højt udtrykt i celle-transformerede med andre onkogene (mos, src, neu, sos, raf), men at cellelinjer, deriverede fra foci, dannet efter transformation med konstitutivt aktiveret Mek, ikke udtrykker det. Vi ønsker at forstå, om Mek-transformation er kvalitativt forskellig fra transformation med Meks umiddelbart ovenstrømsaktivator, onkogenet Raf.

Vi undersøger mekanismen for aktivering af normalt Ras ved at overføre generne for exchange-faktorer til gær. Her ved undersøges fortsat et antal forskellige Ras-proteiner samt individuelle ras-mutanter. Denne forskning udføres med henblik på at få større indsigt i, hvorledes proteinet udfører sin normale vækstregulerende funktion, samt hvorledes væksten af en celle, der er transformeret med den onkogene variant, styres (B.M. Willumsen).

3. Translationsprocessen i levende celler

Det er lykkedes at vise, hvordan charging-niveauet af individuelle i soaccepterede tRNA (forskellige tRNA'er, der bærer den samme aminosyre), reagerer under sult for den aminosyre, der er substrat. Det har vist sig, at de tRNA med høj koncentration, der translaterer de hyppigt forekommende codons, ofte er dem, der bliver begrænsende under en sult. Derimod vil de mindre hyppigt brugte tRNA opretholde et relativt højt charging-niveau under sulten. En kunstig forøgelse i koncentrationen af det normalt begrænsende tRNA under sult medførte, som forudsagt, et skift i charging-niveauerne, således at en ny isoacceptor tRNA blev begrænsende. Analysen afslørede også en hidtil ukendt afkodning af en leucin codon. Resultaterne belyser, hvad der er begrænsende under aminosyresult og kan til dels forklare skævheden i brugen af synonyme codons, som man finder den i gener, der bliver udtrykt under sult. Modellen er højst sandsynlig relevant for alle organismer, der udviser en skæv fordeling i valget mellem synonyme codons i forskellige gener. Dette projekt udføres i samarbejde med M. Ehernbergs gruppe i Uppsala.

Et andet projekt belyser translationsprocessen i *Sulfolobus solfataricus*. I dette projekt undersøges, hvorledes vækst foregår under ekstreme vilkår. *S. solfataricus* vokser ved et pH 3,0 og ved 80° C. Der skal foretages proteom-analyser, translationshastighedsmålinger og bestemmes tRNA charging-niveauer under forskellige vækstbetingelser (M.A. Sørensen, K.F. Jensen, B. Hove-Jensen, G. Dandanell og M. Willemoes).

Programmerede læserammeskift stimuleres ofte af bestemte mRNA-strukturer, kaldet pseudoknuder. Mekanismen bag stimulationen er ukendt. Vi har bestemt to for-

skellige pseudoknuder evne til at stimulere læserammeskift i *E. coli*. Der er stor forskel i stimulationen på trods af minimale sekvensforskelle. Pseudoknuderne er derivater af den pseudoknude, der forårsager programmeret læserammeskift i fugles corona-virus, IBV. Pseudoknuderne studeres også på enkelt-molekyleniveau ved hjælp af en "optisk pincet". Vi har udfoldet strukturerne ved at påføre en mekanisk kraft i hver ende af de pseudoknude-dannende RNA. Det ser i øjeblikket ud som om, evnen til at stimulere læserammeskift korrelerer med pseudoknudens mekaniske stabilitet. Projektet udføres af ph.d.-studerende T.M. Hansen i samarbejde med L. Oddershede fra NBI (M.A. Sørensen).

4. Bakteriel genetik

Forskningsområdet undersøger hvilke proteiner, der kan kontrollere dannelse og interaktion med uorganisk materiale. Vi anvender bakterien *E. coli* og dens virus Bacteriophage lambda.

Det igangværende projekt drager fordel af metoder inden for nanobioteknologi. Med disse undersøges optiske og magnetiske egenskaber ved usædvanlige uorganiske materialer, som giver nye og hidtil ukendte muligheder for genetisk analyse.

Blandt andet eksemplificerer vores projekt vedrørende oxider af sjældne jordarter fordelene ved denne analyse. Materialets magnetiske egenskaber giver en simpel metode til at finde potentielle bindingsproteiner, og dets usædvanlige optiske egenskaber muliggør analyse til at finde specifikke protein-materiale interaktioner.

I samarbejde med J. Nygaard, N.B.I. har vi isoleret og karakteriseret proteiner, som binder til kulstof-nanotubes. Forskellige chiral-former af kulstof-nanotubes kan skelnes ved deres optiske egenskaber (S. Brown).

5. Analyse af cancerinvasion og metastasering

De molekylære mekanismer bag tumor metastasering er stort set ukendte. Vi arbejder med at opklare nogle af de centrale mekanismer, og da *in vitro* metastasemodeller lider af fundamentale svagheder, bliver arbejdet i meget høj grad udført på mus. Vi har allerede vist, at der findes murine mutanter, hvori metastasering er specifikt hæmmet. I lighed med mange andre, der interesserer sig for metastasering, har vi konkluderet, at *in vivo* imaging af tumorer og deres metastaser er nødvendig, for at de relevante detaljerede spørgsmål kan løses.

Derfor udvikler vi metoder til mærkning af celler, enten *in vivo* eller *in vitro*, så cancerceller kan følges i intakte, levende dyr med MR-scanning og andre teknikker (M. Johnsen, S. Brown, M.D. Negra).

Faglige og administrative hverv

Professor B.M. Willumsen: Medlem af Akademisk Råd og rektors Praksisudvalg.

Lektor M. Johnsen: Studieleder for Molekylær Biomedicin.

Lektor M.A. Sørensen: Afdelingsleder og medlem af Biologisk Studienævn.

Laboratorietekniker M. Warrer: Medlem af Akademisk Råd.

Afdeling for Proteinkemi

Forskningsvirksomhed

1. Studier af proteinfoldning med NMR-spektroskopi

Foldningen af et protein, fra den udfoldede tilstand til den foldede tilstand, er det sidste og afgørende trin i oversættelsen af den genetiske kode til et biologisk funktionelt proteinmolekyle. Det er en livsvigtig proces, og derfor er en detaljeret forståelse af de processer, der får foldningen til at finde sted, et centralt forskningsområde inden for den molekylære og strukturelle biologi.

Som udgangspunkt for vores arbejde har vi og andre vist, at det udfoldede proteinmolekyle, som er den tilstand, hvorfra foldningsprocessen indledes, i meget korte perioder kan danne molekylære interaktioner, der er meget nær ved at have samme struktur som de strukturer, der findes i molekylet, når foldningen er afsluttet, og det foldede protein er dannet. Det er vores hypotese, at dannelsen af disse kortvarigt eksisterende nativ-lignende interaktioner er kimen for de processer, der senere fører til dannelsen af det færdigt foldede proteinmolekyle, og at en detaljeret undersøgelse af de strukturelementer, som optræder i de indledende faser af proteinfoldningen, kan give os informationer, der er almenlydige for forståelsen af proteiners foldningsmekanismer. Projektet kombinerer NMR-spektroskopi og molekyledynamiske beregninger for at tilvejebringe strukturelle og dynamiske informationer om udgangstilstanden for proteinfoldning.

Vi har kunnet sandsynliggøre, at der dannes nativ-lignende forstadier i den udfoldede tilstand, og at stabiliteten af disse strukturer forøges, når de denaturerende betingelser ophæves. På samme måde har det vist sig, at der dannes strukturer, som ikke findes i det færdigfoldede protein. Disse strukturer er interessante i en helt anden sammenhæng. Det er kendt, at en række sygdomme opstår, fordi proteiner misfolder og efterfølgende ophobes i cellevæv. Det bedst kendte eksempel er Alzheimers sygdom. Derfor er der stor interesse for at studere de mulige forstadier til de misfoldede proteiner, idet de muligvis kan give os indsigt i årsagerne til denne gruppe af sygdomme (F. Poulsen).

2. Mekanismen bag protein-receptor-godkendelse

En facet af livets kompleksitet er den kaskade af signalering, som forårsages af tusindvis af proteiner gennem overførsel af klare signaler. Denne signalering regulerer med det samme produktion og aktiviteter på cellens molekylære plan. Signaloverførsel sker ofte mellem proteiner via specifikke atomare genkendelser, og interaktionen af et protein med dets cellebundne receptor er en speciel vigtig proces, der muliggør overførsel af information hen over membraner. I cellen er der et myriade af forskellige receptorer, der genkender og vekselvirker med et lige så stort eller større antal proteiner af forskellig størrelse, struktur og mekanisme. At forstå hvorledes en biologisk aktiv receptor udvælger og diskriminerer mellem disse forskellige partnere, er et uhyre vigtigt spørgsmål, der kan besvares gennem en dybdegående strukturel analyse af et sæt af protein-receptor-systemer. Til at besvare dette anvendes hovedsageligt state-of-the-art høj-felts-NMR-spektroskopi. Avancerede puls-teknikker og analysemetoder optimeres og kombineres med selektiv isotopmærkning, mutagenese, samt fluorescens- og cirkulær dikroisme spektroskopi. Samtidig an-

vendes røntgendiffraktionsmålinger til strukturbestemmelse af de større proteinkomplekser.

Vi arbejder som udgangspunkt med to humane protein-receptorssystemer, prolaktin og dets kognate receptor, samt LDL-receptor-relateret protein, LRP, og et receptor-associeret protein, RAP, der virker som en universal antagonist for alle kendte bindingsproteiner til LRP. Vi har gennem strukturløsninger anskueliggjort, at der mod forventning ikke sker strukturelle ændringer i hormonet prolaktin ved receptorbinding. Dette har stor indflydelse for forståelsen af receptoraktiveringsmekanismen og for udviklingen af antagonist til anvendelse i brystkræftforskningen (B.B. Kragelund).

Faglige og administrative hverv

Flemming Poulsen: Formand for Forskerskolen i Proteinkemi.

B.B. Kragelund: Formand for formidlingsudvalget for IMBF.

Zoofysiologisk Laboratorium (ZL)

Forskningsvirksomhed

1. Ion- og vandhomeostase. Epitelers transportfysiologi, regulering, molekylære mekanismer og komparative aspekter

Et af flere gennemgående temaer er kobling mellem vandoptagelse og iontransport i organismens epitel, hvor isoton væsketransport kommer i stand uden ydre drivende kræfter for vand. I vores 'natrium-recirculations'-teori er koblingen mellem aktiv iontransport og vandoptagelse lokaliseret til epitelets laterale rum. Ved Na^+/K^+ -pumpens aktivitet drives vand af en osmotisk trykforskel mellem væsken på epitelets yderside og lateralummet og transporteres videre til serosiden af en hydrostatisk trykforskel. I modsætning til 'standing-gradient'-teorien opnår væsken i lateralummet ifølge vores teori ikke ligevægt med de badende opløsninger, men isotoni opnås først, efter reguleret recirkulation af diffusible ioner via basale Na^+ -gradientdrevne transportmekanismer.

Denne opfattelse af isoton-transport som et resultat af regulerede membranmekanismer, danner udgangspunkt for flere projekter. En større serie af eksperimenter med paddehud er således afsluttet, hvor det er lykkedes med minutters tidsopløsning, at følge transporten af både vand og NaCl og beregne transportatets øjeblikkelige tonicitet. Vi kunne vise, at β -adrenerg receptorstimulering samtidigt aktiverer apikale natriumkanaler (ENaC) i epitelets principale celler, apikale kloridkanaler i de mitokondrierige celler, en cellulær vandpermeabilitet og en paracellulær permeabilitet for små organiske molekyler (mannitol, sukrose). Fra at være hypertont inden stimulering, bliver transportatet isotont efter hormonstimulering. Det molekylære grundlag for kloridtransporten er studeret i detaljer efter kloning og heterolog ekspression af kloridkanalproteinet i HEK293-celler, der mht. regulering (PKA-fosforylering) og kanalkonduktans (5.4 pS) kunne bekræftes at være cystisk fibrose kloridkanalen (CFTR). Baseret på vores computermodel af

vand- og iontransporterende epitel, har vi gennemført en detaljeret undersøgelse af isoton-transport i pattedyrmyrens proximale tubuli. Vores beregninger, der nøje simulerer cellulære bioelektriske og transepitelliale fluxe og vandpermeabiliteter viser, at på trods af den meget store vandpermeabilitet, vil primærtransportatet være hypertont, og at isotoni først kan opnås ved en Na^+ recirkulation. Et andet klart resultat af vores beregninger er, at optagelse af K^+ ikke, som almindeligt antaget alene, kan foregå ved paracellulær konvektion, men må bero på reguleret aktiv transcellulær-transport. Mange ionkanaler er følsomme over for mekanisk påvirkning af den omgivende cellemembran. Vi har påbegyndt et studium af KCNQ1 kaliumkanalers regulering. KCNQ1, som findes i det indre øres sanseepitel samt i hjertemuskelatur, reguleres dels af membranpotential, dels af ændringer i cellevolumen og/eller mekanisk påvirkning af cellemembranen. For at belyse mekanismerne bag denne regulering, har vi udtrykt KCNQ1 i *Xenopus laevis* oocyter, og efterfølgende studerer vi deres aktivitet ved hjælp af macro patch-clamp teknik under forhold, hvor cellemembranen påvirkes mekanisk. Dette kan ske over hele membranen ved hypotonisk cellesvulmning eller lokalt, ved at skabe undertryk i patch-pipetten. Et andet gennemgående tema handler om fysiologisk tilpasning. Vi har fokuseret på cellulære mekanismer i nefronet ved padders tilpasning til terrestrisk, henholdsvis akvatisk levevis. Igangværende forsøg med fosfat-omsætning og RT-PCR assays har vist ekspression af NaPi-IIb transportøren i hud, tarm, og nyre. I opfølgende funktionelle undersøgelser, har vi påvist aktiv optagelse af fosfat gennem paddehuden, hvilket bekræfter vores hypotese, at ikke alene mekanismer i tarm og nyre, men også i integumentet medvirker, ved opretholdelse af semiakvatiske padders fosfatbalance. Akvatiske organismers ekskretionsorganer benyttes endvidere, som udgangspunkt for komparative og evolutionære studier af invertebratnefridier og hvirveldyrnefroner (E.H. Larsen, I. Novak, R. Nielsen, N.J. Willumsen, J. Amstrup, N. Møbjerg i samarbejde med: J.N. Sørensen DTU, D. A. Klærke KVL, Å. Jespersen, BI, S.D. Hillyard, Univ. Nevada, M. Grosell, RSMAS, Univ. of Miami, A. Werner, Univ. of Newcastle, og M. Wilkinson, National History Museum, London).

2. Fysiologisk regulation ved ekstracellulære nukleotider

ATP, som frigives af celler, er en nyopdaget regulator i mange forskellige væv, og har betydning i fysiologiske, såvel som patofysiologiske processer. Vores projekter er målrettet til, at belyse disse processer på subcellulært og cellulært niveau, såvel som på organniveau. Vi har valgt eksokrine kirtler, som fysiologisk relevant system og postuleringer, at ATP bidrager til regulation af sekretion og andre cellulære processer. Cholinerg og hormonel stimulation samt stress, fører til frigivelse af ATP fra eksokrine acini, og denne frigivelse bestemmer vi med luminescens og avancerede bioimaging-metoder. Ligeledes frigiver acini også nukleotidase og kinase til sekretet. Disse enzymer, bl.a. CD39 og CD73, er karakteriseret ved hjælp af biokemiske og histokemiske metoder. ATP, ADP og adenosin interagerer med purinerge receptorer på acini og udførsels-gange. De samlede virkninger af purinerg regulation, undersøges på transgene mus, som fx mangler P2X7-receptorer. Vi har udviklet metoder til, at bestemme den eksokrine kirtelfunktion på hele dyr *in vivo* og på celleniveau *in vitro*.

P2-receptorfunktion undersøges på frisk isolerede kirtelceller såvel som i heterologe ekspressionsystemer. Ionotrophe EGFP-markerede P2X7- og P2X4-receptorer udtrykt i HEK293 celler, bruges til at undersøge intracellulære signaleringsmekanismer, som involverer kinaser (MAPK, Src-kinase) og Ca^{2+} -signaler, samt receptorlokalisering ("trafficking"). Ved hjælp af ekspresion i oocyter og elektrofysiologiske målinger har vi vist, at P2Y2- og P2Y4-receptorer regulerer K^+ -kanaler (IK og BK), som er relevante for sekretoriske processer (I. Novak, J. Amstrup, N. Møbjerg sammen med G. Yegutkin, MediCity Research Lab., Univ. of Turku, Finland, D.A. Klærke KVL, R. Nitschke, A. Ludwigs-Universitet, Freiburg).

3. Epitel-stroma-interaktion

Den cellulære og molekylære baggrund for vækst og differentiering i det dynamiske samspil mellem epitel og bindevæv studeres, baseret på oprensning af karakteriserede celletyper fra mammakirtelvæv, samt etablerede cellelinjer. Desuden undersøges bindevævscellers og bindevævskomponenters indflydelse på epitelial morfogenese og neoplasie, herunder deres betydning som stamcelleniche (L. Rønnow-Jessen i samarbejde med M. de Neergaard, R. Villadsen, A.J. Fridriksson og O.W. Petersen, SUND).

4. Na/Cl-afhængige GABA-transportere (GAT)

GABA er en af nervesystemets mange kemiske budbringere (neurotransmittere), og har som opgave at hæmme visse signaler i nervebanerne. Når GABA frigives til synapsen, aktiveres GABAA- og GABAB-receptorer. Denne aktivering stoppes ved, at GABA bliver genoptaget ind i neuroner og glia-celler ved en proces, der medieres af Na/Cl-afhængige GABA-transportere (GAT). Generelt vil en øget GABA-transmission hæmme neuronal aktivitet. Som følge heraf, bliver medikamenter, der øger aktiviteten af GABA-receptorer eller hæmmer GAT, brugt som anxiolytika, sovemidler, anæstetika, anti-epileptika og muskel-relaxantia. Der er klonet fire forskellige mammale GAT-subtyper (GAT1-4 i mus). De har alle 12 transmembrane segmenter, og tilhører en familie af Na/Cl-afhængige transportere, der også inkluderer transporterne for andre neurotransmittere, såsom dopamin, noradrenalin, serotonin, og glycin. Vi har kun ringe kendskab til den tredimensionelle struktur af GAT, og derved næsten ingen information om, hvorledes forskellige substrater og inhibitorer (hæmmere) interagerer med de forskellige GAT-subtyper. Et sådan kendskab vil øge muligheden for, at lave subtype-specifikke inhibitorer, og derved øge vores indsigt i de fysiologiske funktioner og terapeutiske potentialer af de individuelle subtyper. I dette projekt belyses det strukturelle grundlag for substrat- og inhibitor-genkendelse i de forskellige subtyper. Vi benytter os af homologi-modellering for at få kendskab til potentielle interaktionsområder, og efter heterolog ekspresion af GAT-subtyperne i frøæg, vil vi benytte avancerede biofysiske teknikker, så som elektrofysiologiske målinger og fluorometri, til at kortlægge substrat/inhibitor-bindingsområdet i GAT-subtyperne (S. Meinild-Lundby).

5. Radioaktive isotoper og ioniserende stråling i biologi og medicin, e-læring

J. Gomme var i perioden 2001-2004 leder af Naturvidenskabeligt IT Kompetencecenter (NIK), hvor der foretoges forskning og udvikling vedr. anvendelsen af it-metoder i fakultetets undervisning, herunder web-baseret og fleksibel

læring (WBL). En del af dette arbejdsområde er videreført i forbindelse med udarbejdelsen af lærebogs- og webbase-ret undervisningsmateriale vedr. kursus, i anvendelsen af radioaktive isotoper og ioniserende stråling i biologisk og medicinsk forskning og diagnostik, herunder en praktisk evaluering af de webbaserede undervisningsmetoder i forbindelse med "blended learning".

Faglige og administrative hverv

E.H. Larsen: Vicepræsident og formand for den naturvidenskabelige klasse i Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab.

N. Møbjerg: Medlem Dansk Naturhistorisk Forenings bestyrelse. Medlem af Biologisk Selskabs bestyrelse.

N.J. Willumsen: Medlem af Biologisk Selskabs bestyrelse.

J. Amstrup: Laboratoriebestyrer.

Biokemisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

1. Proteinbiologi

1.1. Protein nedbrydning i eukaryote celler

Proteasomer er store proteinkomplekser, som findes i vore celler, hvor de nedbryder andre celleproteiner som led i regulering af stofskifte og celledelinger og som et trin i immunologiske reaktioner. Proteiner, som skal nedbrydes i celler, bliver ofte koblet til et andet protein, ubiquitin, før de kan nedbrydes i proteasomet.

Efter isoleringen af en række proteasom- og/eller ubiquitin-bindende proteiner fra spaltegæren *Schizosaccharomyces pombe* og den humane cellelinje HeLa ved hjælp af molekylærbiologiske metoder, såsom to-hybrid screen samt co-precipitering og massespektroskopi, er arbejdet med karakteriseringen af disse proteiner påbegyndt (R. Hartmann-Petersen, K.B. Hendil, A. Johnsen, Rigshospitalet). Især deres rolle for intracellulær protein nedbrydning og proteinfoldning studeres. Her anvendes genetiske teknikker, såsom generering af knock-out-mutanter, overekspressionsanalyse og immunfluorescens (P. Kristensen, R. Hartmann Petersen, K.B. Hendil). Et af de isolerede proteiner er en ny subunit af 26S-proteasomet. Arbejdet hermed forventes afsluttet i løbet af 2006.

1.2. Reaktivitet og metabolisme af disulfidbroer i proteiner

Proteiners tredimensionelle struktur holdes ofte sammen af krydsbindinger mellem forskellige dele af proteinkæden, som opstår ved, at to rester af aminosyren cystein ved oxidation danner en disulfidbro. Disse broer findes fortrinsvis i proteiner, som udskilles fra celler eller som findes i dele af cellen, som er involveret i secerneret af proteiner. Modsat disse dele vil det meste af cellers indre (cytoplasmaet) være reducerende, og disulfidbroer er derfor stort set fraværende her. For at undersøge disulfidmetabolismen, både i levende celler og biokemisk i reagensglasset, har vi udstyret en variant af proteinet Green Fluorescent Protein med en disulfidbro. Denne variant, som kaldes rxYFP, har

den specielle egenskab, at fluorescensen ændres med oxidation og reduktion af disulfidbroen. Da dette igen er afhængigt af de omgivende redoxbetingelser, fås hermed en fluorescerende redox sensor, som er et meget anvendeligt værktøj til at studere disulfidreaktioner og redox status af det omgivende miljø. Proteinkemisk er det undersøgt, hvordan reaktiviteten påvirkes af den omkringliggende proteinstruktur og af det elektrostatiske miljø. Vi har vist, at indsættelse af positive ladninger i nærheden af disulfidbroen, kan forøge reaktiviteten meget betragteligt. Også stabiliteten af disulfidbroen kan ændres, ved at gøre de to dele af proteinet, som krydsbindes, mindre tilgængelige for hinanden. Endelig har vi studeret, hvordan en klasse af enzymer, glutaredoxiner, katalyserer oxidation og reduktion rxYFP. Specielt er her undersøgt, hvordan denne katalyse dramatisk kan forøge reaktiviteten af rxYFP i en fusion med glutaredoxin. Strukturen af denne rxYFP-glutaredoxin fusion opklares vha. røntgenkrystallografi (K. Haakansson, J.R. Winther).

Som beskrevet ovenfor, er tendensen til dannelse af disulfidbroer forskellig i forskellige dele af cellen. En metode er under udvikling, som skal give et overblik over redox-proteomet, altså hvilke proteiner i en celle, der har disulfidbroer samt hvor hyppigt forekommende disse proteiner er. Ved at relatere disse tal til totale lav-molekylære pools af thiol/disulfid-forbindelser, vil man på sigt kunne få et overblik over det totale thiol-disulfid-“redoxom”. I disse forsøg benyttes gær som model, da det giver mulighed for at studere effekten af mutationer i forskellige gener relateret til redox-metabolismen (J.R. Winther). I relation til dette projekt identificeres nye enzymer i nedbrydningsvejen for glutathion, cellens primære lavmolekylære redox-komponent (C. Tachibana, J.R. Winther).

1.3. Biomolekylær strukturel stabilitet og genkendelse
Forskningsområdet mål er at tilvejebringe fysisk-kemiske beskrivelser af de svage kræfter, der betinger biomolekyler (proteiner, nucleotider og lipider) strukturelle stabilitet og deres vekselvirkninger med andre molekyler samt at forstå sammenhænge mellem disse fænomener og deres biologiske virkningsmekanismer. De anvendte teknikker er differentiell skanning kalorimetri, trykperturbationskalorimetri og isotermisk titreringskalorimetri. Der karakteriseres både ligevægtsinteraktioner, irreversible omdannelser og kinetiske parametre for omdannelser. Der samarbejdes med forskere fra DTU og DFU (B.W. Sigurskjold).

1.4. Computer-studier af proteinstruktur og -dynamik
Vi søger at benytte computersimuleringsmetoder til at studere proteiners struktur og dynamik. Især fokuserer vi på metoder, hvormed eksperimentelle data, der beskriver proteiners struktur og dynamik, kan indbygges i computersimuleringsmetoder. Disse metoder har været anvendt på en række systemer til at beskrive dynamikken i den native tilstand af proteiner samt i de hastighedsbegrænsede trin i proteinfoldning. Ydermere har vi udviklet metoder til at studere strukturer i proteiner, der ikke har en veldefineret struktur. Disse metoder har blandt andet været anvendt på den udfoldede tilstand af et normalt globulært protein samt på proteinet alpha-synuclein, der er involveret i Parkinsons syge. Forskningen foregår i samarbejde med forskere fra IMBF, DTU samt AAU, Umeå, Cambridge og Toronto (K. Lindorff-Larsen).

1.5. Transskriptionsfaktorer: mekanisme og reguleret protein nedbrydning

Transskriptionsfaktorer kontrollerer specifikke gener via molekylære vekselvirkninger og reguleres af bl.a. ubiquitin-medieret nedbrydning. Disse aspekter undersøges for transskriptionsfaktorer fra planten Arabidopsis, der er en oplagt modelorganisme for studier af ubiquitin-medieret regulering. Vi undersøger virkemekanisme og interaktioner af NAC-transskriptionsfaktorer (M. Yde, M. Nielsen, C. O’Shea og K. Skriver i samarbejde med L. Lo Leggio, KI, KU), ubiquitin-medieret nedbrydning af disse, samt virkemekanisme for E3 ubiquitin proteinligaser, der medierer denne nedbrydning (K. Skriver i samarbejde med Nam-Hai Chua, The Rockefeller Univ.).

2. Signaltransduktion

2.1. Cellulær signalering i relation til regulering af cellevolumen, cellevækst og celledød

Mekanismer til regulering af cellens volumen er essentielle for en lang række fysiologiske funktioner, herunder regulering af sekretion, stofskifte, cellevækst og programmeret celledød (apoptose). Ændringer i cellevolumen påvirker således direkte aktiviteten af de signaltransduktionsmekanismer, som normalt aktiveres af hormoner, vækstfaktorer og andre ekstracellulære stimuli. Vi har, gennem en årrække bidraget væsentligt til, karakterisering af de signalsekvenser, der initieres ved volumenændringer, og vi fokuserer nu på de membrantransportssystemer, signaleringssekvenser og gener, der moduleres under en række stress-situationer og samtidig er involveret i cellevækst/celledød. Vi har flg. projekter: (1) Aktivering af kanaler for ioner og organiske molekyler under volumenregulering og iskæmisk stress, herunder disse kanalers betydning for cellevækst og celledød. (2) Cytoskelettets og de små, monomere G-proteiners rolle i signaleringskaskader, aktiveret under osmotisk og iskæmisk stress. Herunder studeres betydningen af plasmamembran-cytoskelet linkers (primært ERM-proteiner), samt caveoli/lipid rafts. Desuden har vi fokuseret på de små G-proteiners rolle i skrumpningsinduceret apoptose. (3) Aktivering og translokation af fosfolipaser (særligt PLA₂) og proteinkinaser, herunder (a) tyrosinkinaseres rolle i regulering af volumensensitive membrantransportører, og (b) den kausale sammenhæng mellem aktivering af Ser/Thr-kinasen SPAK, MAPK-kinaserne, Na, K, 2Cl co-transportøren (NKCC1), og Na/H-exchangeren (NHE1), (c) volumen set point for, og iskæmisk regulering af, PLA₂. (4) Regulering af K-kanaler og leukotrienreceptorer, udtrykt i forskellige celletyper. (5) Regulering af NHE1 og NKCC1 under volumenregulering og iskæmi. (6) Reaktive iltforbindelser som second messengers, herunder strukturfunktion studier af NADPH oxidasen. (7) Regulering af ekspresion af taurintransportøren TauT. (8) Signaltransduktionsvejene fra celledrumpning til apoptose, herunder MAPK-kinaserne, PKB/Akt, transskriptionsfaktoren p53, den phosphoinositide 3-kinase-relaterede kinase ATM, samt af de volumensensitive membran-transportører. (9) Anvendte aspekter af ovenstående projekter herunder: Karakterisering af dryptab i kød, effekt af iskæmi på fiskefibroblaster og fiskemuskel-bindevævsceller samt betydningen af nedregulering af ionkanaler for udviklingen af multdrug resistens i kræftceller. (10) Strukturfunktion, studier af NHE1, herunder karakterisering af regioner involveret i iontranslokering og interaktion med klinisk relevante hæg-

mere. Anvendte metoder: patch clamp-teknik, to-elektrode-voltage clamp, microarrays, ionfluxmålinger, fluorescensmålinger af intracellulære ion- (Ca^{2+} , pH) og iltradikal-koncentrationer, konfokal laserscanning-mikroskopi, standard-molekylærbiologiske teknikker og 2D-gel-elektroforese (projekterne udføres som samarbejde mellem E.K. Hoffmann, I.H. Lambert, S.T. Christensen, S.F. Pedersen, prof. F. Wehner, Tyskland, prof. P.M. Cala, CA, USA, prof. T. Schettino, Italien, prof. B. Marshall, Canada, A. Kapus, Canada, F. Sachs, NY, USA, F. Jessen, DFU, J.F. Young, N. Oksbjerg, Foulum).

2.2. Cilier og deres sensoriske funktioner i regulering af cellevækst, apoptose, migration og vævshomeostase
Cilier klassificeres enten som motile (kinocilier) eller non-motile (primære cilier). Bevægelige cilier findes på overfladen af epithelceller i luftvejene og i æggelederne og på ependymale celler til transport af cerebrospinalvæsken i hjernen. Fejl i kinocilier kan derfor lede til bl.a. bronchiectasis, sinusitis, nedsat fertilitet, hydrocephali samt situs inversus. Primære cilier er singulære, antennelignende organeller, der dannes fra modercentriolen i næsten alle differentierede vævsceller i vores krop. Både kinocilier og primære cilier er sensoriske organeller, der registrerer ændringer i det ekstracellulære miljø, og fejl i primære cilier kan lede til cystenyre, polydactyli, retinitis pigmentosa samt defekter associeret med Bardet-Biedl-syndromet. Formålet med vores projekt er at karakterisere ciliets funktion som sensorisk organel og mikrodomæne for vækstoffor-receptorer, integriner, ionkanaler og osmolyttransportører. Vi har følgende projekter: (1) PDGFR α -, integrin- og taurin-medieret signaltransduktion i det primære cilie i fibroblaster til regulering af celleoverlevelse, vækst, kemotaksi og migration. (2) Rollen af NHE-1 i cilie-medieret migration og invasion i fibroblaster. (3) Steroidreceptor-, TRP ionkanal- og Tie1/2-medieret signaltransduktion i primære cilier i æggestokkene og kinocilier i æggelederne i de kvindelige reproduktionsorganer. (4) Guanylylcyclase- og PTK-medieret signaltransduktion i kinocilier i Tetrahymena. (5) Karakterisering af dynein regulatoriske light chains i signal-medieret regulering af ciliemotilitet. (6) Karakterisering af motormolekyler (kinesin og dynein), der opretholder ciliet og sørger for transport af signalkomponenter i ciliet (projektet udføres som samarbejde mellem S.T. Christensen, L.B. Pedersen, E.K. Hoffmann, I.H. Lambert, S.F. Pedersen, P.A. Pedersen, samt A.G. Byskov, Rigshospitalet, P. Satir, NY, USA, G. Pazour, MA, USA, D.N. Wheatley, UK).

2.3. Koblingen mellem ion- og vandtransport
Baseret på tidligere arbejder, har vi genoptaget undersøgelsen af koblingen mellem salt- og vandtransport i padde-skind. Undersøgelsen er blevet gennemført på isolerede epiteler, hvilket har den fordel, at man kan se bort fra den attenuering, der foregår i det underliggende bindevæv. Undersøgelserne har vist, at der en lineær kobling mellem transport af salt og vand, samt at transporten af vand, foregår via en kviksølv hæmbar kanal. I nærvær af beta agonisten isoproterenol, der aktiverer både ion- og vandkanaler, er transportet isotont. Forsøgene viser, at der under disse betingelser opbygges en osmotisk gradient på ca. 30 mOsm mellem det transporterende væv og den omgivende opløsning. Under betingelser, hvor den trans-epiteliale iontransport er hæmmet, er den osmotiske gradient ca. 7 mOsm (R. Nielsen).

2.4. Biokemiske undersøgelser af leddyrers hudskellet (kutikula)

Projektets formål er at opnå en bedre forståelse af sammenhængen mellem biologiske kompositmaterialers egenskaber og deres biokemi. I 2005 er undersøgelserne af forekomsten af de tværbindende aminosyrer, dityrosin og trityrosin, i skovflåters (*Ixodes ricinus*) kutikula fortsat. Denne kutikulatype er meget strækbar og udspiles kraftigt, når flåten suger blod. Inden udspilningen indeholder kutikulaen kun lidt dityrosin, men under udspilningen dannes der betydelige mængder dityrosin (2-3 mikrogram per milligram kutikula). Det formodes, at dityrosin spiller en rolle for kutikulaens strækbarhed.

Derudover videreundersøges de kemiske reaktioner, som er involveret i hærkning af kutikulaen hos ørkengræshopper, *Schistocerca gregaria*, og billen, *Tenebrio molitor*. Under hærkningsforløbet indbygges N-acetyldopamin oxidativt i kutikulaen, og en stor del af kutikulaens frie aminosyrer bliver blokeret i begyndelsen af hærkningen. Hærkningsprocessen varer i alt ca. to uger, så andre grupper må sandsynligvis også være involveret. Fra hærket kutikula isoleres histidin-holdige dopaminderivater, som kan formodes at være dannet ved reaktion mellem oxideret N-acetyldopamin og proteinbundet histidin. Karakterisering og identificering af disse komponenter sker i samarbejde med prof. P. Roepstorff og lektor P. Højrup, SDU. Endvidere foretages en sammenligning af vore tidligere opnåede aminosyresekvenser for græshoppers kutikula med de aminosyresekvenser, der kan afledes ud fra bananfluens totale genom. Antallet af gener for kutikulaproteiner hos bananfluens viste sig at være ret højt: ca. 150 gener er tilsyneladende involveret i opbygningen af fluens kutikula (S.O. Andersen, prof. emeritus).

Faglige og administrative hverv

S.T. Christensen: Mentor ved IMBF.

I.H. Lambert: Vice-instituteder ved IMBF, medlem i styregruppen for BIGnet, leder af Arbejdsmiljøudvalget på IMBF i August Krogh Bygningen, medlem af Samarbejdsudvalget på IMBF, bestyrelsesmedlem i Campus-Dyrestalden.

E.K. Hoffmann: I Studienævnet for Biologi, i bestyrelsen for det danske Weizmann Selskab samt i præsidiet for "Dansk Science Center".

K.B. Hendil: Laboratoriebestyrer.

Laboratoriet for Cellulær og Molekylær Fysiologi

Forskningsvirksomhed

1. Regulering af substratvalg og genekspression i skeletmuskulatur

Regulering af substratforbrug og den metaboliske kapacitet i skeletmuskulaturen er vigtige faktorer ved udvikling af metaboliske sygdomme og for individets sundhed i almindelighed. Vi har bidraget til den nuværende generelle opfattelse, at en midlertidig stigning i gentransskriptionen i forbindelse med fysisk aktivitet, er en vigtig faktor for de

aktivitets-inducerede cellulære adaptationer i skeletmuskulaturen. Imidlertid er forståelsen af de underliggende molekylære mekanismer i denne, regulering er endnu ufuldstændig. Vores primære forskningsfelt er regulering af substratvalg og genekspression i skeletmuskulatur, med fokus på at undersøge potentielle stimuli og intracellulære signalveje.

Betydningen af øget indhold af frie fede syrer i plasma, på regulering af substratvalg og genekspression i human skeletmuskulatur, har vi undersøgt ved intralipid infusion, og vi har påbegyndt en sammenligning af regulering af substratvalg og genekspression i human arm- og benskæletmuskulatur. Endvidere har vi undersøgt betydningen af overvægt for ekspressionen af gener i human fedtvæv. Potentielle intracellulære signalveje involveret i genregulering er blevet undersøgt gennem forsøg med rotteskæletmuskulatur og ved at benytte knock-out-mus, der mangler et gen, hvilket anses for at være vigtigt i reguleringen af adaptive gensvar (H. Pilegaard).

2. Transportprocesser og adaptationer i muskler

Vi har arbejdet inden for følgende 3 områder. 1) Regulering af membranproteiner som følge af fysisk aktivitet. Der fokuseres især på reguleringen af Na,K-pumpen. 2) Ændringer af membrantransporten i erythrocytter som følge af doping med NESP og EPO. 3) Ionændringers betydning for kredsløbsregulering. Vi har infunderet kalium i mennesker og fulgt ændringerne i blodgennemstrømningen (C. Juel).

3. Funktionel molekylær neurobiologi

3.1. Gruppe 1 metabotrofe glutamat-receptorers involvering i dannelse af hukommelse hos rotter
Funktionen af gruppe 1-receptorerne (mGluR1 og mGluR5) belyses ved reversibel blokering med selektive antagonist: AIDA for mGluR1, MPEP for mGluR5. Stofpåvirkede rotters hukommelse måles kvantitativt i en eller flere af 6 forskellige indlæringstest til sammenligning med kontroldyrers præstationer. De 6 testtyper dækker forskellige kategorier af hukommelse. Blandt årets resultater kan fremhæves opdagelsen af en synergi mellem en adfærdregulerende funktion af mGluR5 og dopaminerge D1-receptorer – som sidestykke til deres fælles intracellulære signalkaskader (G.R.J. Christoffersen).

3.2. Neurofysiologi: EEG-potentialer relateret til variation af visuel informationsmængde i human bevidst korttidshukommelse

Den sparsomme viden om hjerneprocesser involveret i forandring af informationsmængden i human bevidst "working memory" søges udvidet ved at sammenligne EEG-potentialer målt under bevidst erindring af en lille mængde visuelle stimuli med potentialer, hentet mens forsøgspersoner anvender deres maksimale bevidste hukommelseskapacitet (V. Bjerre, G.R.J. Christoffersen).

4. Membranproteiners struktur

Vores studier af proteiners strukturer er hovedsageligt fokuseret på membranproteiner, især P-type ATPaser. På grund af de store vanskeligheder med at isolere og krystallisere membranproteiner er en alternativ fremgangsmåde under udarbejdelse, hvor kun de opløselige domæner ud-

trykkes og oprenses med henblik på krystallisering. Denne strategi bliver tillempt på N-domæner og P-domæner for et antal P-type ATPaser med fokus på tungmetalpumperne fra *E. coli*. Udover denne type af membranproteiner er den N-terminale del af protonkanalen M2 fra influenzavirus blevet klonet, bl.a. som et fusionsprotein med henblik på krystallisering (K.O. Haakansson).

5. Fysiologisk respons på heterolog membranprotein ekspression

Skønt membranproteiner udgør ca. en tredjedel af alle proteiner, er strukturen kun kendt for ca. 50 membranproteiner, hvor kun en lille håndfuld er af eukaryot oprindelse. Vi har derfor i 2005 arbejdet med at undersøge, hvorledes transskriptomet og proteomet ændres som følge af heterolog-membranprotein-ekspression i *S. cerevisiae*. Dette er sket ved anvendelse af Affymetrix chips og todimensionel elektroforese koblet til massespektrometri. Som alternativ strategi anvender vi et transposon-baseret system, hvor gærgener tilfældigt "tagges" med lacZ-genet fra *E. coli*. Det er håbet, at kendskab til ændringer i transskriptomet og proteomet vil kunne bidrage til at forbedre den heterologe ekspression af eukaryote membranproteiner. Vi har identificeret transskriptionsfaktorer, der induceres af heterolog ekspression i gær og specielt karakteriseret den signaltransduktionsvej, der fører til translationel derepression af transskriptionsfaktoren Gcn4p. Derudover har vi kigget på ændringer i koncentrationen af små signalmolekyler for at bestemme deres eventuelle rolle i det fysiologiske respons mod heterolog membranproteinekspression. De forsøg vi har udført i *S. cerevisiae*, har vi videreført til mammale cellerlinjer, der på reguleret vis udtrykker heterologt membranprotein (P.A. Pedersen).

6. In vivo foldning af vildtype- og mutant membranproteiner

Foldningsproblemer forårsaget af mutationer er i de senere år blevet erkendt som mulig årsag til flere sygdomme. Vi er derfor, ved hjælp af et system vi tidligere har udviklet, i færd med at undersøge en række kendte kliniske mutationer i forskellige P-type ATPaser for, om disse forårsager fejlfoldning (P.A. Pedersen).

Faglige og administrative hverv

C. Juel: Formand for ph.d.-udvalget og Forskerskolen. Laboratoriebestyrer.

P.A. Pedersen: Formand for instituttets undervisningsudvalg.

Center for Bioinformatik

Centret startede 1.3.2002. I 2005 modtog centret en stor bevilling fra Novo Nordisk Fonden, som øger aktiviteten væsentligt over de næste fem år. Fra 2006 vil centret beskæftige cirka 15 videnskabelige medarbejdere, således at centret er ansvarlig for en tværfaglig kandidatuddannelse i bioinformatik.

Forskningsvirksomhed

1. Forståelse af det eukaryote transskriptom

Nu, hvor mange eukaryote genomer er blevet sekvenseret, er den store udfordring at "læse" dem, altså i første omgang at finde gener og andre funktionelle elementer og dernæst at forstå deres variation, regulering og samspil. Vi arbejder med avancerede statistiske metoder til identifikation af protein-kodende gener i eukaryote genomer med henblik på at kunne identificere gener i en vilkårlig eukaryot organisme. Herunder arbejder vi med forudsigelse af alternative splejsformer og med metoder til analyse af genom tiling arrays. Vi er i 2005 startet med at studere genregulering, hvor vi udvikler metoder, som kombinerer sekvensanalyse og genekspressionsanalyse med henblik på at identificere et gens regulatoriske elementer. En meget stor del af et eukaryot genom er ikke-kodende, og det bliver mere og mere tydeligt, at ikke-kodende RNA (ncRNA) spiller en væsentlig rolle i cellens regulering. I 2002 blev en ny type regulerende RNA opdaget: såkaldt microRNA, som menes at udgøre et nyt niveau af posttranskriptionel regulering. Vi arbejder på at identificere microRNA i eukaryote, finde miRNA target gener samt at forstå miRNAs rolle i genreguleringen. Herudover arbejder vi på metoder til at forudsige RNA-struktur ud fra den primære sekvens (A. Krogh).

2. Bioinformatisk analyse af prokaryote genomer

Hundredvis af prokaryote genomer er blevet sekvenseret over de sidste par år, og sekvenseringen fortsætter i stadig stigende tempo. Uden computermetoder til at håndtere og analysere disse data er de stort set ubrugelige, og derfor er udviklingen af bioinformatiske metoder vigtig. En af de vigtigste opgaver er at identificere transskripter med tilhørende proteinkodende gener i dna-sekvens. End ikke de prokaryote genomer er helt forstået endnu på dette basale niveau, og i de offentlige genomdatabaser er der masser af fejl – gener, der ikke er afmærket, såvel som forkert afmærkede gener. I dette projekt udvikler vi metoder til at identificere proteinkodende gener, promotorer og transkriptions-terminering i rå dna. På længere sigt er det målet at kombinere disse metoder til at identificere hele transskripter (A. Krogh).

3. Forudsigelse af proteinstruktur

Det stadig voksende antal sekvenserede genomer betyder, at man i dag kender aminosyresekvensen for et formidabelt antal proteiner. Ud fra en sådan sekvens kan man dog ikke direkte udlede proteinets rolle i en biologisk sammenhæng. Kendskab til dets tredimensionelle struktur er essentiel for en sådan forståelse. Denne kan bestemmes ved røntgenkrystallografi eller NMR, men det er en dyr og tidskrævende proces. Derfor er det af stor interesse at kunne forudsige et proteins tredimensionelle struktur alene ud fra sekvensen af aminosyrer. Selvom man har nået gode resultater inden for visse typer af proteiner, er proteinfoldningsproblemet stadig et af de store uløste grundvidenskabelige problemer. Vi udvikler metoder til forudsigelse af lokale strukturer, såsom membranhelixer mv. i membranproteiner og sekundærstruktur generelt, forudsigelse af de eksponerede dele af proteiner samt metoder til forudsigelse af den fulde tredimensionelle struktur (A. Krogh).

4. Molekylær evolution

Det humane genom har færre gener end forventet, og evolution af diversitet og kompleksitet ser ikke ud til at være drevet af evolution, af nye gener. Derudover vides det nu, at en meget stor del (op mod 50%) af det humane genom bliver transskriberet til RNA, mens kun 1.8% af genomet koder for protein. Derfor må man konkludere, at langt hovedparten af det genetiske output er RNA, og at ikke-protein-kodende RNA (ncRNA) sandsynligvis spiller en central rolle i regulationen af den genomiske information og derfor for evolutionen af molekulær og fænotypisk diversitet. Dette er en udfordring til den traditionelle opfattelse af protein-sekvenser som den vigtigste genomiske informationstype.

Vi studerer ncRNA's rolle i regulering på cellulær, og organismeniveau, og hvilke konsekvenser dette har for evolution af organismekompleksitet. Vores arbejdshypotese er, at en bedre forståelse for ncRNA's regulatoriske roller vil være essentielt for forståelsen af hovedparten af de regulatoriske netværk, der kontrollerer levende organismer.

Vor gruppe har ekspertise inden for evolutionær biologi, molekulær biologi og bioinformatik, og vi forøger at bringe disse kompetencer sammen, så vi kan integrere teori og praktiske forsøg på tværs af disse emnekredse. Dette betyder bl.a., at vi benytter bioinformatisk analyse til at designe vore eksperimentelle forsøg, og at vi eksperimentelt producerer data til verifikation af bioinformatisk udledte hypoteser. Vores hovedfokus er at bestemme funktionen af nogle af de mange ncRNA, der er til stede i humane celler. Vi koncentrerer os om ncRNA, der har en konserveret RNA-struktur. Disse strukturelle RNA-molekyler kan potentielt have et utal af forskellige regulatoriske funktioner. Et eksempel på dette er opdagelsen af micro-RNA, som tilsyneladende påvirker ekspressionen af en meget stor del af protein-kodende gener.

Igangværende projekter:

1) Regulatorisk betydning af ikke-kodende RNA og samspillet med andre regulatoriske pathways som transkriptionsfaktorer og hormoner. Formålet er, ud fra en proteom analyse, at bestemme protein targets for miRNA ved hjælp af 'quantitative mass spectrometry' (SILAC, i samarbejde med SDU).

2) miRNA er involverede i reguleringen af et stort antal cellulære processer, et andet projekt omhandler reguleringen af miRNA-expressionen. Vi forsøger at forstå steroid hormon-receptorers rolle i miRNA-ekspressionen.

3) Identifikation, funktion og regulering af udtrykte, ikke-proteinkodende RNA med en stærkt konserveret sekundær struktur (ud fra komparativ analyse af menneske, chimpansé, mus og andre). Eksperimentelle karakteriseringer af kandidatmolekyler identificerede ved bioinformatiske studier.

4) Udvikling af bioinformatiske analyseredskaber til studiet af genomisk ekspresion (tiling arrays) og ikke-proteinkodende RNA-struktur og strukturevolution.

5) Variation og evolution af udviklingsrelateret variation i pre-mRNA-splejsning hos to arter af *Caenorhaptidis* (nematoder) som f.eks. på molekulære diversitetsskabende mekanismer. I et bredere perspektiv som led i forståelse af hvorledes celler fortolker deres genomiske information (P. Arctander, P. Friis).

Afdeling for Biologisk Kemi

Forskningsvirksomhed

1. Molekylær biokemi af stofskifteprocesser og andre processer i bakterier, archaea og eukaryote organismer

Nukleotider er vigtige elementer i den cellulære fysiologi, bl.a. som byggesten i syntesen af nukleinsyrerne, RNA og dna samt for et betydeligt antal coenzym. Nukleotider dannes enten ved nysyntese (de novo) fra mellemprodukter i det centrale stofskifte eller ved genbrug af nukleosider og baser. Nysyntesereaktionerne er ens i alle organismer, mens evnen til genbrugssyntese varierer fra organisme til organisme. Nukleosid- og baseanaloger kan omdannes til potente cellegifte ved hjælp af genbrugssyntesen, hvilket har været anvendt i den kemoterapeutiske behandling af forskellige mikrobielle og virale infektioner samt ved behandling af visse cancer tilstande. Hensigten med studierne af nukleotidstofskiftet er at opnå en fuldstændig karakterisering af de involverede gener og deres genprodukter samt at opnå en detaljeret indsigt i de molekylære mekanismer, der er ansvarlige for såvel den enzymatiske som den genetiske regulering af denne del af stofskiftet.

Blandt de anvendte organismer er archaen *Sulfolobus solfataricus*, en encellet organisme isoleret fra svovlholdige, turbulente og varme vulkanske kilder nord for Napoli. Med *S. solfataricus* som modelorganisme undersøger vi, hvordan vækst er mulig under ekstreme forhold (pH 3 og 85°C). Selv om organismens genom er kortlagt, vides der ikke meget om, hvordan den vokser og reagerer på forandringer af/i miljøets temperatur, surhedsgrad og indhold af næringsstoffer, og hvordan generne bidrager til opretholdelse af livet under sådanne omstændigheder.

1.1. Enzymerne uracil phosphoribosyltransferase og UMP kinase

To krystalstrukturer af den aktiverede form af enzymet uracil phosphoribosyltransferase i kompleks med aktivator molekylet GTP og substratet PRPP er blevet bestemt. Sammenholdt med de tidligere bestemte krystalstrukturer af den hæmmede, inaktive form af uracil phosphoribosyltransferase i kompleks med hæmmer-molekylet CTP og produktet UMP, har disse strukturer givet et særdeles detaljeret indblik i de meget store strukturelle omlejninger, der finder sted i proteinet i forbindelse med omdannelsen fra den inaktive form til en aktive form. Enzymet er opbygget af fire ens proteinkæder, og de regulatoriske molekyler (GTP og CTP) binder sig i det centrale hulrum i mellem de fire kæder, hvilket resulterer i, at proteinkæderne roteres på forskellig vis i forhold til hverandre afhængig af, om GTP eller CTP er bundet i centrum. Desuden fastlåses eller frigøres funktionelle områder af proteinet, og det er formentlig denne forskel, der regulerer aktiviteten som funktion af binding af de regulatoriske molekyler. Krystalstrukturen er også blevet bestemt for enzymet UMP-kinase, der omdanner UMP til UDP, og reaktionskinetikken er blevet undersøgt i detaljer. Det funktionelle enzym er opbygget af 6 ens proteinkæder, som hver især indeholder et katalytisk sæde. Undersøgelserne har givet et betydeligt indblik i, hvordan den kemiske katalyse foregår på enzymet, og hvordan aktiviteten hæmmes af UTP. Endelig er der også sket væsentlige fremskridt i forbindelse med vores undersøgelser af enzymet CTP-syntase, som katalyserer omdannelsen af UTP

til CTP i en energikrævende (ATP-krævende) proces, som reguleres af GTP (K.F. Jensen i samarbejde med E. Johanson og A. Kadziola, KI).

1.2. Enzymet adenylat kinase

Det er vist, at en – af andre forskere – foreslået aktivitet for adenylat kinase i syntesen af nukleosid triphosphater var forkert. Det var påstået, at adenylat kinase kunne varetage nukleosid triphosphatsyntesen i celler, hvor genet for nukleosid diphosphat kinase, der normalt syntetiserer nukleosid triphosphater, enten var inaktiveret eller hvor et genkodende for nukleosid diphosphat kinase ikke kunne påvises. Da adenylat kinase er underlagt den kemiske ligevægt mellem ATP, ADP og AMP, og da disse er de dominerende nukleotider på de tre phosphoryeringsniveauer, er det usandsynligt, at adenylat kinase bidrager nævneværdigt til syntesen af cellens indhold af nukleosid triphosphater i øvrigt. Med udgangspunkt i bakterien *Lactococcus lactis* undersøger vi pyruvat kinasens rolle i nukleosid triphosphatsyntesen i celler uden nukleosid diphosphat kinaseaktivitet (M. Willemoës).

1.3. Enzymet phosphoribosyl diphosphat (PRPP) syntase

Karakterisering af PRPP-syntase fra *S. solfataricus* påbegyndtes. Genet, der koder for enzymet, blev klonet vha. PCR-teknologi. Herefter blev genet udtrykt i bakterien *Escherichia coli* vha. en vektor indeholdende en meget stærk promotor. Enzymets aktivitet kunne påvises i råekstrakter. Foreløbige undersøgelser viser, at enzymets aktivitet er uafhængigt af phosphat ion, som er en allosterisk aktivator af de fleste PRPP-syntaser. Endvidere er enzymets K_M -værdier for både ATP og ribose 5-phosphat relativt høje. Aminosyresekvenssammenligninger viste, at enzymet kunne have samme kvarternære struktur som PRPP-syntase fra *Methanocaldococcus jannaschii*, dvs. en tetramer. Karakterisering af *S. solfataricus* PRPP syntase fortsættes.

Eukaryote organismer indeholder ofte mere end et enkelt PRPP-syntase-homologt gen. Således findes der tre PRS-gener i spaltegæren *Schizosaccharomyces pombe*. De tre gener (PRS1, PRS2 og PRS3) blev isoleret ved hjælp af PCR-teknologi. Det viste sig, at ingen af de tre gener individuelt specificerede aktiv PRPP-syntase. *In vivo* kræves, at i det mindste to gener, PRS1 og PRS3, eller PRS1 og PRS3, udtrykkes samtidigt for at få aktiv PRPP-syntase. Foreløbige data tyder på, at samtidig udtryk af PRS1 og PRS2 ikke resulterer i et aktivt enzym. Selv om samtidigt udtryk af to PRS-gener resulterede i aktiv PRPP-syntase *in vivo*, var det ikke muligt at måle nogen aktivitet *in vitro*. Grunden til denne manglende aktivitet undersøges videre (B. Hove-Jensen).

1.4. Enzymet xanthosin phosphorylase fra *E. coli*

E. coli xanthosin phosphorylase adskiller sig fra andre nukleosid phosphorylaser ved sin kvartanære struktur, idet enzymet er en hexamer (her en dimer af trimerer), mens de fleste andre enten er trimerer eller hexamerer bestående af trimerer af dimerer. Vi har konstrueret en række mutanter, hvor nogle har ændret substratspecificitet, mens andre er påvirkede i deres kvartanære struktur. Disse er oprenset og karakteriseres i samarbejde med forskere ved Warszawas Universitet. *Salmonella enterica* kan i modsætning til *E. coli* ikke vokse på xanthosin som kulstofkilde, pga. en enkelt aminosyreforskel mellem *S. enterica* og *E. coli* xanthosin phosphorylase. Ved at ændre denne ene aminosyre i

S. enterica xanthosin phosphorylase, har vi konstrueret et aktivt enzym, som er blevet oprenset og karakteriseret. Det ligner *E. coli*-enzymet mht. substratspecificitet, men er forskelligt enzymkinetisk (G. Dandanell).

1.5. Nukleosid permeaser

Permeaser er nødvendige for at transportere nukleosider ind i bakterierne. Udover *nupC*, *nupG* og *xapB* som koder for de primære nukleosidpermeaser i *E. coli* findes der yderligere fire gener kodende for potentielle nukleosidpermeaser. Disse gener er *nupI*, *nupU*, *yeiJ* og *yeiM*. Disse fire gener er klonede, og forsøg viser, at *YeiM* er en nukleosid permease. *YeiM* karakteriseres vha. vækstforsøg, nukleosidtransportassays og topologistudier ved konstruktion af genfusioner (G. Dandanell).

1.6. Svovlbakteriers svovlmetabolisme

Omsætning af uorganiske svovlforbindelser som f.eks. sulfid, thiosulfat og elementært svovl er essentielt for mange prokaryotiske organismers energistofskifte. De involverede fysiologiske processer er dårligt beskrevet, til dels på grund af de traditionelle genetiske og enzymologiske teknikkers begrænsninger. Imidlertid muliggør den enorme mængde af genomisk sekvensinformation, produceret inden for de sidste år, studeret på levende organismer på en helt ny måde. Baseret på denne sekvensinformation undersøges det uorganiske svovlstofskifte i den grønne svovlbakterie *Chlorobium tepidum*. Grønne svovlbakterier er fotosyntetiske bakterier, der findes i anaerobe og sulfidholdige ferskvands- og brakvandmiljøer og er essentielle for det naturlige svovlkredsløb, idet de kan oxidere uorganiske svovlforbindelser under anaerobe forhold. Udover computeranalyser af genomet etableres teknikker til transskriptom analyse, inaktivering af gener og karakterisering af udvalgte enzymssystemer med henblik på at undersøge nye enzymer og omsætningsveje, hvordan de reguleres, og hvilken funktion de har (N.-U. Frigaard).

1.7. Molekylære mekanismer for cellulære processer i *Sulfolobus*

Vi har påvist, at der opstår et usædvanligt vært-virusforhold mellem *Sulfolobus*-værtsceller og deres vira og plasmider. Derfor undersøger vi molekylære processer af vært-virus/plasmidsamspil vha. *Sulfolobus* genom *microarray* og knockoutmutanter af værter og/eller genetiske elementer. Det anvendte *microarray* er lavet i samarbejde med seks andre internationale laboratorier. Med hensyn til gen-knock-outeksperimenter har vi netop etableret et *Sulfolobus* genetisk system og brugt det til genetiske analyser af et nyt satellitvirus, pSSVi. Desuden bliver yeast-two-hybrid assay også etableret og brugt til at undersøge interaktioner mellem viruskodende og værtskodende proteiner. Med disse nye teknikker undersøges mekanismer i *archaeal* dna-replikation, plasmid konjugation og *Sulfolobus* vært-virus-sampil (Q. She).

1.8. Dnareplikation

High-fidelity replikation af det genetiske materiale (dna), er fundamentalt for alle typer af cellulært liv. Den molekylære mekanisme for kromosomreplikation er centralt placeret blandt forskningsområderne. Der studeres bl.a. den *halofile archaea* *Haloferax volcanii* samt *eukaryote*-celler fra mennesker og *S. pombe*. I det forløbne år er der gjort betydelige fremskridt med både *S. pombe* og *H. volcanii*. I spaltegær blev subunitstrukturen af Elg1-RFC-proteinkom-

plekset bestemt biokemisk for første gang i nogen organisme. Komplekset spiller en vigtig rolle i opretholdelse af genomstabilitet i eukaryote-celler pga. dets interaktion med det såkaldte glidende clampmolekyle PCNA. Vha. genetiske metoder blev det vist, at Elg1's rolle højst sandsynligt er at bortfjerne PCNA fra dobbeltstretet dna. Den præcise rolle af komplekset i dna-replikationsprocessen er under videre karakterisering (S. MacNeill).

I *archaea* blev nyudviklede genetiske teknikker anvendt til genetisk analyse af dna-replikation. Det blev således vist, at den eneste hidtil kendte ATP-afhængige dna-ligase i *H. volcanii* (LigA), ikke er essentiel for organismen. Denne observation ledte til identifikation af den første NAD-afhængige dna ligase i en *archaea*, og det viste sig, at denne var aktiv sammen med LigA. Desuden blev det vist, at alle fire komponenter af RFC-PCNA-systemet i *H. volcanii* var essentielle. Endelig påvist et gen-kodende for et nyopdaget PCNA-interagerende protein (MypA), og genet blev deleteret. Karakterisering af alle disse proteiner fortsættes (S. MacNeill).

2. RNA-struktur og funktion

2.1. Messenger RNA-transport og lokalisering

Cellulær asymmetri, karakteriseret ved en polariseret proteinfordeling, kendes fra fosterudviklingen men ses også i fuldt differentierede celler som neuroner og sågar hos encellede organismer. Polariseringen skyldes i mange tilfælde en subcellulær lokalisering af mRNA via cis-elementer i mRNA og trans-virkende faktorer, der reguleres af extracellulære stimuli. Messenger RNA-lokalisering ser på nuværende tidspunkt ud til at have stor betydning for dannelsen af de morfogene gradienter og kimlagene i den tidlige fosterudvikling samt i etablering af hukommelse i centralnervesystemet. Igangværende studier er rettet imod en molekylær forståelse af funktionen af de supramolekylære strukturer (locasomet), der er basis for mRNA-trafik og derved lokal protein-syntese (J. Christiansen).

2.2. Antibiotikaresistens

Forskningen er centreret om antibiotikaresistens i bakterier og er koncentreret omkring *pleuromutilin*-antibiotika. *Tiamulin* og *valnemulin* er semisyntetiske *pleuromutilin*-derivater, som er vigtige i veterinærmedicin, bl.a. i behandlingen af svindysenteri. Gennem studier af *tiamulin*-resistens i *E. coli* og to anaerobe spirocheter, *Brachyspira* spp., er mutationer i ribosomal protein L3-genet og i 23S rRNA-genet blevet identificeret. Mutationerne medførte reduceret modtagelighed over for *tiamulin*. Bindingen af *pleuromutilin*-derivater med forskellige side-kæder, har været udforsket med henblik på at fremme rationelt design af *pleuromutilin*-baserede stoffer. En hidtil ukendt multirugresistensphenotype observeres i tilstedeværelse af RNA-methyltransferasen Cfr i *Staphylococcus aureus* og i *E. coli* (K. Long).

3. Genomsekventering og -karakterisering

3.1. Det danske Archaea Center

Biologi af organismer, som vokser under ekstreme betingelser, har været af stor interesse de sidste 15-20 år. Det gælder især for organismer, som trives ved høj temperatur, ekstrem pH eller høj saltkoncentration. Mange af disse organismer er *archaea* snarere end bakterier. På nuværende

tidspunkt kender vi meget lidt til diversiteten og evolutionen af *archaea*, i modsætning til bakterier og eukaryoter, men det vurderes, at *archaea* producerer mindst 25% af planetens biomasse, og at de har en betydelig indflydelse på biosfæren. Indtil nu er langt mindre end 0.1% af *archaea* blevet dyrket i kultur og karakteriseret. Formålet med Det Danske *Archaea* Center er at gennemføre et langsigtet grundforskningsprogram, hvor der fokuseres på nogle vigtige og basale cellulære og genetiske processer, samt det evolutionære forhold mellem *archaea*, bakterier og *eukaryoter* (Q. She, L. Chen, X. Peng, K. Brügger, P. Redder, B. Greve, R. Lillestøl, E. Torarinsson, G. Vestergaard, H. Phan, M. Awayez, R.A. Garrett).

4. Biosemiotik

Arbejdet på at videreudvikle det biosemiotiske begrebsæt fortsættes (J. Hoffmeyer).

Faglige og administrative hverv

K.F. Jensen: Studieleder for Studienævnet for Biokemi og Bioinformatik.

G. Dandanell: Mentor.

B. Hove-Jensen: Afdelingsleder.

Instituleder Steen Pedersen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	65,98	25,62	91,59
DVIP	3,51	0,01	3,52
STIP	17,80	7,38	25,18
TAP	75,34	5,80	81,14
Årsværk i alt	162,64	38,80	201,44
Løn med årsværk	64.544,31	14.991,09	79.535,40
Løn uden årsværk	-2.252,23	1.194,60	-1.057,63
Øvrig drift	16.316,17	11.313,54	27.629,70
Anskf. o. 100 t.kr.	1.516,65	897,06	2.413,71
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>80.124,90</i>	<i>28.396,28</i>	<i>108.521,18</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Amstrup, Jan; post.doc.

Andersen, Anders Woetmann; adjunkt.

Arctander, Peter; professor.

Aspberg, Nils Erik Anders; lektor.

Bennekou, Poul; lektor.

Berchtold, Martin Werner; professor.

Bergdahl, Lars Johan Andreas; post.doc.

Bollback, Jonathan Paul; post.doc.

Boomsma, Wouter; forskningsassistent.

Borgstrøm, Britta; adjunkt.

Brown, Stanley Edward; lektor.

Christensen, Søren Tvorup; lektor.

Christiansen, Jan; lektor.

Christoffersen, Gert Rene Juul; lektor.

Dandanell, Gert; lektor.

De Lotto, Robert; lektor.

Frost-Christensen, Henning; lektor.

Garrett, Roger Antony; professor.

Gomme, Jørgen; lektor.

Hansen, Janne; forskningsassistent.

Hansen, Thomas Møller; forskningsassistent.

Hendil, Klaus Aksel Bjørner; lektor.

Hoffmann, Else Kay; lektor.

Hoffmeyer, Jesper Normann; lektor.

Holmberg, Christian Henrik; adjunkt.

Holmberg, Steen; lektor.

Hove-Jensen, Bjarne; lektor.

Håkansson, Kjell Ove; lektor.

Jensen, Kaj Frank; professor.

Johnsen, Morten; lektor.

Juel, Carsten; professor. Mso.

Jørgensen, Nadja Møbjerg; adjunkt.

Kjærulff, Søren; post.doc.

Klausen, Thomas Kjær; forskningsassistent.

Kragelund, Birthe Brandt; lektor.

Kristensen, Poul; lektor.

Krogh, Anders Stærmoser; professor.

Lambert, Ian Henry; lektor.

Larsen, Erik Hviid; professor.

Larsen, Kresten Lindorff; adjunkt.

Leth-Jørgensen, Peter; professor.

Litman, Thomas Wojciech Zygmunt; adjunkt.

Long, Katherine Sarah; lektor.

Lundby, Anne-Kristine Meinild; adjunkt.

Macneill, Stuart Andrew; lektor.

Mattsson, Jens Ole; lektor.

Mundy, John Williams; professor.

Nielsen, Olaf Henning; professor. Mso.

Nielsen, Pernille; forskningsassistent.

Nielsen, Robert; lektor.

Novak, Ivana; professor. Mso.

O'Shea, Charlotte; amanuensis.

Pedersen, Lotte Bang; adjunkt.

Pedersen, Per Amstrup; professor. Mso.

Pedersen, Steen; lektor.

Petersen, Lise; adjunkt.

Petersen, Lone Rønnov-Jessen; lektor.

Petersen, Morten; adjunkt.

Petersen, Rasmus Hartmann; adjunkt.

Petersen, Stine Helene Falsig; adjunkt.

Pilegaard, Henriette; adjunkt.

Poulsen, Flemming Martin; professor.

Rasmussen, Nina Nicoline; forskningsassistent.

She, Qunxin; lektor.

Sigurskjold, Bent Walther; lektor.

Skov-Petersen, Søren; adjunkt.

Skriver, Karen; lektor.

Steffensen, Lotte; amanuensis.

Søndergaard, Leif; lektor.

Sørensen, Michael Askvad; lektor.

Thon, Genevieve Josette Madeleine; lektor.

Von Wettstein, Penelope Margaret; lektor.

Willats, William George Tycho; lektor.

Willemoës, Martin; lektor.

Willumsen, Berthe Marie; professor. Mso.

Willumsen, Niels Johannes; lektor.

Winther, Jakob Rahr; professor.

Ødum, Niels Feentved; professor.

VIP Eksternt finansieret

Andersen, Lisa Lystbæk; post.doc.
 Balbi, Virginia; adjunkt.
 Bernal Giraldo, Adriana Jimena; adjunkt.
 Carrigan, John Bosco; post.doc.
 Chen, Lanming; lektor.
 Christensen, Søren Tvorup; lektor.
 De Piedade, Isabelle; forskningsassistent.
 Dissing, Marianne Charlotte; post.doc.
 Dupont, Kitt; adjunkt.
 Franzén, Lina Maria; forskningsassistent.
 Frigaard, Niels-Ulrik; lektor.
 Gardner, Paul Phillip; adjunkt.
 George, Prince; post.doc.
 Gojkovic, Pernille Winding; post.doc.
 Hamelryck, Thomas Wim; adjunkt.
 Hofius, Daniel; post.doc.
 Johansson, Tomas; post.doc.
 Jønson, Lars; adjunkt.
 Klærke, Susanne Edeling Hede; adjunkt.
 Lanning, Chen; lektor.
 Larsen, Nadejda Nikolajevna; forskningsassistent.
 Lillestøl, Reidun Kristine; forskningsassistent.
 Lindow, Morten; forskningsassistent.
 Lisby, Michael; lektor.
 Malinovsky, Frederikke Gro; forskningsassistent.
 Marstrand, Troels Torben; forskningsassistent.
 Møllerup, Jens; adjunkt.
 Mortensen, Henrik Dam; forskningsassistent.
 Müller, Christian; post.doc.
 Nielsen, Rasmus; professor.
 Nissen, Peter; adjunkt.
 Norman, Anders; forskningsassistent.
 Nygaard, Sanne; forskningsassistent.
 Olsen, Johan Gotthardt; post.doc.
 Ossum, Carlo Gunnar; post.doc.
 Peng, Xu; adjunkt.
 Petersen, Klaus; post.doc.
 Qiu, Jinlong; post.doc.
 Samuelsen, Camilla Ottendahl; adjunkt.
 Sigh, Mette Ahm; forskningsassistent.
 Terkelsen, Kasper Munch; forskningsassistent.
 Vinther, Jeppe; post.doc.
 Xiang, Xiaoyu; post.doc.
 Zhao, An; post.doc.
 Zhu, Haojun; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Adolph, Sidsel Kramshøj; ph.d.-studerende.
 Bjerre, Vicky Karin; ph.d.-studerende.
 Borup, Mia Trolle; ph.d.-studerende.
 Brügger, Kim; ph.d.-studerende.
 Düring, Louis; forskningsassistent.
 Eriksen, Heidi Norman; ph.d.-studerende.
 Friis, Martin Barfred; ph.d.-studerende.
 Hansen, Mette Rud; ph.d.-studerende.
 Hansen, Thomas Møller; ph.d.-studerende.
 Krause, Ursula Mia; ph.d.-studerende.
 Kristensen, Michael; ph.d.-studerende.
 La Cour, Jonas; ph.d.-studerende.
 Malinovsky, Frederikke Gro; ph.d.-studerende.
 Muncanovic, Daniel; ph.d.-studerende.
 Niclasen, Louise Meinert; ph.d.-studerende.
 Nygaard, Sanne; ph.d.-studerende.

Olsen, Addie Nina; ph.d.-studerende.
 Pavel, Catalin Florin; ph.d.-studerende.
 Petersen, Nikolaj Havnsøe Torp; ph.d.-studerende.
 Redder, Peter Bastue; ph.d.-studerende.
 Schneider, Linda; ph.d.-studerende.
 Sigh, Mette Ahm; ph.d.-studerende.
 Sommer, Viveca Horst; Overrevisor.
 Øbro, Jens; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Hansen, Ann-Louise; ph.d.-studerende.
 Hansen, Iver Klavs Riishede; ph.d.-studerende.
 Joensen, Jan; ph.d.-studerende.
 Møller, Isabel Eva; ph.d.-studerende.
 Poulsen, Kristian Arild; ph.d.-studerende.
 Sigursteinsdóttir, Guðrún Begmann; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Iben; ph.d.-studerende.
 Boomsma, Wouter; ph.d.-studerende.
 Wulff, Tune; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger
Molekylær Biologi og Fysiologi

Borup, Mia Trolle; Genotype-phenotype relations. On the modeling of biological phenomena in genetics and molecular biology.
 Klein, Tino; The potential of pancreatic duct cells to develop functional beta cells for treatment for diabetes.
 Larsen, Flemming; Molecular characterization of human mannose-binding lectin gene variants.
 Lund, Ida Katrine; Protein tyrosine Phosphatase 1B and beta.
 Pedersen, Thomas Åskov; C/EBP function in liver metabolism.
 Redder, Peter Bastue; Genome Evolution in *Sulfolobus*.
 Sacchetti, Massimo; Skeletal muscle fatty acid kinetics in healthy individuals and type 2-diabetic patients.
 Teilmann, Stefan Paul Cuoni; Structural Aspects of Intercellular Communication in the Ovary and Oviduct. Role of Gap Junctions and Cilia.

Proteinkemi

Bravo Munoz, Tanja; Leucine-rich Nuclear Export Signals.
 Hansen, Dennis Flemming; Investigation of the metal site structure of metalloproteins by paramagnetic nuclear magnetic resonance spectroscopy.
 Le Nours, Jérôme; Structure and function in two clan GH-A families.
 Mammen, Christian Bjerg; Design and construction of the Cassiopeia beamline for protein crystallography at MAX-lab, Lund.
 Olsen, Addie Nina; NAC transcription factors. Structural, functional and bioinformatic analyses.

Fondsbevillinger
Augustinusfonden

– Regulation of chromatin structure during homology-directed DNA repair (Steen Holmberg) kr. 76.000

Bracifæe A/S

– Samarbejdsaftale (John Mundy) kr. 225.000.

Carlsbergfondet

- Karakterisering af insektkutikulaens hærdningsprocesser (Svend Olav Andersen) kr. 100.000.
- Substrattransport og konformationelle ændringer i GABA-contransporten (Anne-Kristine Meinild Lundby) kr. 100.000.
- Effekt of anoxic stress in fish cells (Carlo Ossum) kr. 908.600.
- Rollen af primære cilier i regulering af overlevelse, vækstkontrol og migration (Søren Tvorup Christensen) kr. 100.000.
- Redox-regulering i det endoplasmatiske reticulum af humane celler (Lars Ellgaard) kr. 200.000.
- Karakterisering af signaltransduktionsprocesserne (Peter Scharff Poulsen) kr. 492.700
- Regulering af en epithelcelles kloridkanaler (Erik Hviid Larsen) kr. 100.000.

Dansk Kræftforsknings Fond

- The cellular response to DNA damage induced by anti-cancer chemontherapeutica (Michael Lisby) kr. 100.000.

Diverse Fonde

- Ca² binding proteins and chaperons in cells; ALG-2 som calcium sensor i cancer (Martin Berchtold) kr. 135.000.

EU

- Programmed cell death across the eukaryotic kingdom (TransDeath) (John Mundy) kr. 2.425.100.
- UPMAN Understanding Protein Misfolding and Aggregation by NMR (Flemming Martin Poulsen) kr. 1.264.800.
- Control and prevention of emerging and future pathogens at cellular and molecular level throughout (William Willats) kr. 1.726.100.
- Programmed cell death across the eukaryotic kindom (John Mundy) kr. 18.575.000.
- Dna replication and biotechnological applications (Stuart MacNeill) kr. 1.947.000.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

- Regulering af celledød under iskæmiereperfusion (Ian H. Lambert) kr. 348.000.
- Global description of the cellular redox environment (Jakob R. Winther) kr. 400.000.
- Signalling and acid/base transport (Ivana Novak) kr. 450.000.
- Molecular mechanisms of Intraflagellar Transport (Lotte Bang Pedersen) kr. 400.000.
- Structural studies of the plasma membrane Na⁺/H⁺ exchanger (Stine F. Pedersen) kr. 173.400.
- Analysis of activity and specificity of glutaredoxin – a key enzyme in thiol metabolism (Jakob R. Winther) kr. 949.200.
- The enigmatic Isosmotic Transport (Erik Hviid Larsen) kr. 918.000.
- Biological and biochemical studies of the interactions between alphasynuclein (Kresten Lindorff-Larsen) kr. 240.000.
- Proteomics in model organisms – signaling and regulatory networks and targets (Karen Skriver) kr. 250.000.
- Role of Pcu4 complexes in RNAi and genome stability (Olaf Nielsen) kr. 1.404.000.

- Characterising novel crenarchaeal hyperthermophilic viruses: Mechanisms of virus evolution, virus-host interactions, relationships to eukaryotic viruses (Roger A. Garrett) kr. 1.500.000.
- Indkøb af apparatur (Roger A. Garrett) kr. 172.000.
- Characterising novel crenarchaeal hyperthermophilic viruses (Roger A. Garrett) kr. 1.500.000.
- Structure, function og regulation (Stuart MacNeill) kr. 1.400.700.
- Studying Sulfolobus dna replication by genetics and functional genomics (Qunxin She) kr. 636.000.

Fonden af 1870

- Karakterisering af ciliets sensoriske og bevægelige funktioner (Søren Tvorup Christensen) kr. 25.000.
- Karakterisering af taurin transport (Ian Lambert) kr. 30.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme

- Dannelse af di-sulfid brier i levende celler (Lars Ellgaard) kr. 51.600.

Forskningsstyrelsen

- Afholdelse af international kongres i Cell Volume Control in Health and Disease (Else K. Hoffmann) kr. 92.300.
- Molecular design using Grid teknologi (Brian Vinter) kr. 602.400.
- Strukturbestemmelse af tungmetal P-type ATPaser (Kjell Håkansson) kr. 200.000.
- Structure and Interactions of Large Protein Systems by Combinatorial NMR Spectroscopy, Yngre Forskere (Birthe Brandt Kragelund) kr. 2.520.000.
- Investigations of the structural and functional diversity of deoxynucleosidekinases in animals (Leif Søndergård) kr. 666.700.
- Cross-institutional, interdisciplinary projects in nanotechnology and nanoscience at University of Aarhus and Aalborg (Michael Lisby) kr. 780.000.
- Genetic manipulation of nanomaterials (Stanley Brown) kr. 431.200.
- Funktionel genomics studier af grønne svovlbakteriers svovlstofskifte (Niels Ulrik Frigaard) kr. 2.319.900.

FSS Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (gl. SSF)

- Structural dynamics and substrate recognition of the GABA transporters (Anne-Kristine Meinild Lundby) kr. 386.400.
- Establishment of new research facilities (Anders Asperberg) kr. 756.000.

Kræftens Bekæmpelse

- Nye targets i cancer-behandling (Else K. Hoffmann) kr. 600.000.
- FAPP2's role i autofagi og cancer (John Mundy) kr. 733.000.
- Ddb 1-proteinet (Olaf Nielsen) kr. 1.763.400.

Lundbeckfonden

- Biological and biochemical studies of interactions between alpha-Synuclein a. molecular chaperones (Kresten Lindorff-Larsen) kr. 600.000.
- Genome stability (Stuart MacNeill) kr. 819.300.

Lundbeckfonden/Forskerskolen i Biostatistik

- Samfinansieret stipendium (Anders Krogh) kr. 750.000.

Neurosearch A/S

- Feasibility study (Else K. Hoffmann) kr. 90.000.

NNCR National Network for Cardiovascular Research

- post.doc-stipendium (Andreas Bergdahl) kr. 75.000.

Novo Nordisk Fonden

- A GBP-based tool for monitoring redox conditions in the endoplasmic reticulum (Jakob R. Winther) kr. 250.000.
- Effekt af øget plasma kalium på blodgennemstrømningen i muskler (Carsten Juel) kr. 115.000.
- Chaperone systems for oxidative protein folding in the endoplasmic reticulum (Lars Ellgaard) kr. 4.900.000.
- Delineation of the Substrate binding-sites in the GABA transporters (Anne-Kristine Meinild Lundby) kr. 150.000.
- Molecular mechanisms of Intraflagellar transport (Lotte Bang Pedersen) kr. 150.000.
- Equipment for reasearch on basement membrane components in cartilage (Anders Aspberg) kr. 132.000.
- Insulin-medieret PDH-regulering i arm- og benmuskulatur hos type 2 diabetikere (Henriette Pilegaard) kr. 150.000.
- Samarbejdskontrakt – Computational analysis of gene regulation in human disease (Anders Krogh) kr. 15.000.000.
- Regulation of chromatin structure during homology-directed dna repair (Steen Holmberg) kr. 325.000.
- Mapping protein-protein interaction (Stuart MacNeill) kr. 240.000.

Siemensfonden

- Na⁺/H⁺ udvekslingsproteinet (Maria Rentsch) kr. 15.000.

SSVF Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

- Identifikation af celler og gener for brystkirtelmodning og neoplasi (Lone Rønnov-Jessen) kr. 100.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

- Vækst under ekstreme vilkår (Kaj Frank Jensen) kr. 1.000.000.

Aase og Ejnar Danielsens Fond

- ALG-2 som calcium sensor i kræft (Martin Brechtold) kr. 49.300.

Publikationer

- Agger, K., Santoni-Rugiu E., Holmberg, C.H., Karlstrom O.H., Helin K.: Conditional E2F1 activation in transgenic mice causes testicular atrophy and dysplasia mimicking human CIS. *Oncogene* Vol. 24 (5), s. 780-9. 2005.
- Almholt K., Lund L.R., Rygaard J., Nielsen B.S., Dano K., Romero J., Johnsen, M.: Reduced metastasis of transgenic mammary cancer in urokinase-deficient mice. *International Journal of Cancer* Vol. 113 No. 4. 2005, s. 525-32. 2005.
- Andersen K.M., hofman K., Petersen R.H.: Ubiquitin-bin-

ding proteins: similar, but different. *Essays in Biochemistry* Vol. 41, s. 49-67. 2005.

- Andreasson E., Jenkins T., Brodersen P., thorgrimsen, S., Petersen, N.H.T., Zhu, S., Qiu, J.L., Micheelsen, P., Rocher A., Petersen, M., Newman, M.A., Nielsen, H.B., Hirt H., Somssich, I., Mattsson, O., Mundy, J.: The MAP kinase substrate MKS1 is a regulator of plant defense responses. *EMBO Journal* Vol. 24, s. 2579-2589. 2005.
- Arent S., Harris P., Jensen, K.F., Larsen S.: Allosteric Regulation and Communication between Subunits in Uracil Phosphoribosyltransferase from *Sulfolobus solfataricus*. *Biochemistry* Vol. 44, s. 883-892. 2005.
- Bonnesen, B., Ørskov, C., Holst, P.J., Christensen J.P., Ødum, N., Labuda, T.E.S.: MEK kinase 1 activity is required for definitive erythropoiesis in the mouse fetal liver. *Blood* Vol. 106 (10), s. 3396-404. 2005.
- Brender, C., sommer, V.H., Andersen, A.W., Geisler, C., Ødum, N.: Constitutive SOCS-3 expression protects T-cell lymphoma against growth inhibition by IFN. *Leukemia* Vol. 19 (2), s. 209-13. 2005.
- Brodersen P., Malinovsky, F.G., Hematy, K., Newman, M.A., Mundy, J.: The Role of Salicylic Acid in the Induction of Cell Death in *Arabidopsis* *acd11*. *Plant Physiology* Vol. 138, s. 1037-45. 2005.
- Chen, L., Brügger, K., Skovgaard M., Redder, P.B., She, Q., Torarinsson, E., Greve, B.B., Awayez, M.J., Zibat, A., Klenk H.P., Garrett, R. .A.: The Genome of *Sulfolobus acidocaldarius*, a model organism of the Crenarchaeota. *Journal of Bacteriology* 187 (14), s. 4992 – 4999. 2005.
- Chen, Z.W., Jiang, C.Y., She, Q., Liu, S.J., Zhou, P.J.: Key Role of Cysteine Residues in Catalysis and Subcellular Localization of Sulfur Oxygenase-Reductase of *Acidianus tengchongensis*. *Applied and Environmental Microbiology* Vol. 71 (2), s. 621-628. 2005.
- Christensen, S.T., Voss, J.W., Teilmann S.C., Lambert, I.H., : High expression of the taurine transporter TauT in primary cilia of NIH3T3 fibroblasts. *Cell Biology International* vol. 29 (5), s. 347-351. 2005.
- Clement C.A., Schneider, L., Teilman, S.C., Satir P., Christensen, S.T.: PDGF-AA Induced Activation of the Mitogenic Erk1/2-Mek1/2 Pathway Localizes to the Primary Cilium and the Ciliary Basal Body in NIH3T3 Fibroblasts. *Molecular Biology of the Cell* Suppl., s. 650 a. 2005.
- Dandanell G., Szczepanowski R.H., Kierdaszuk B., Shugar D., Bochtler M.: *Escherichia coli* Purine Nucleoside Phosphorylase II, The Product of the *xapA* Gene. *Journal of Molecular Biology* Vol. 348 issue 1., s. 113-25. 2005.
- Danø K., Behrendt, N., Hoyer-Hansen G., Johnsen, M., Lund, L.R., Ploug M., Romer, J.: Plasminogen activation and cancer. *Thrombosis and haemostasis* 93 (4), s. 676-81. 2005.
- Darborg B., Hoffmann, E.K., Pedersen S.F.: Causal relationship between NHE1, NKCC1, MAPKs and ERM proteins after osmotic shrinkage in Ehrlich Lettre mouse ascites tumor cells. *Faseb Journal* Vol. 19 (5), s. A1155. 2005.
- Dedmon, M.M., Lindorff-Larsen, K., Christodoulou, J., Vendruscolo, M., Dobson C.M.: Mapping Long-Range Interactions in γ -Synuclein using Spin-Label NMR and Ensemble Molecular Dynamics Simulations. *Journal of*

- the American Chemical Society Vol. 127 (2), s. 476-477. 2005.
- Dietrich, N., Thastrup, J., Holmberg, C.H., Gyrd-Hansen, M., Fehrenbacher, N., Lademann U., Lerdrup, M., Herdegen, T., Jaattela M., Kallunki, T.: JNK2 mediates TNF-induced cell death in mouse embryonic fibroblasts via regulation of both caspase and cathepsin protease pathways. *Cell Death and Differentiation* Vol. 11 (3), s. 780-9. 2004.
- Dittmar, K.A., Sørensen, M.A., Elf, J., Ehrenberg, M., Pan, T.: Selective charging of tRNA isoacceptors induced by amino-acid starvation. *EMBO Reports* Vol. 6 (2), s. 151-157. 2005.
- Dørup, J., Gomme, J., Hansen, A., Heiberg, B.: Implementering af e-læring på danske universiteter – tværnsnitundersøgelse efteråret 2005. *Tidsskrift for universiteternes efter- og videreuddannelse*, 2 årg. no. 6., s. 1-13. 2005.
- Eriksen, K.W., Lovato P., Krejsgaard, T., Geisler, C., Ødum, N.: Increased Sensitivity to Interferon- γ in Psoriatic T Cells. *Journal of investigative dermatology* Vol. 125 (5), s. 936-44. 2005.
- Erikson, A.H., Elm P.L., Begstrup M., Brodin B., Nielsen, R., Steffansen B.: Pyrimidine and nucleoside γ -esters of l-Glu-Sar: Synthesis, stability and interaction with hPEPT1. *European Journal of Pharmaceutical Sciences* Vol. 25. No. 1., s. 145-154. 2005.
- Eriksson, A.H., Elm P.L., Begstrup M., Nielsen, R., Steffansen B., Brodin B.: hPEPT1 Affinity and Translocation of Selected Gln-Sar and Glu-Sar Dipeptide Derivatives. *Molecular Pharmaceutics* Vol. 2. (3), s. 242-249. 2005.
- Fieber, W., Kragelund, B.B., Meldal M., Poulsen, F.M.: Reversible Dimerization of Acid-Denatured ACBP Controlled by Helix A4. *Biochemistry* Vol. 44 (5), s. 1375-1384. 2005.
- Foltmann, B.: Korte træk af proteinkemiens historie. i: *Proteiner : oprensning og karakterisering*. 3 udg. s. 19-24. Vivi Kielberg og Leif Rasmussen.. Gyldendal, Kbh. 2005.
- Freyhult, E., Gardner, P.P., Moulton, V.: A comparison of RNA folding measures. *BMC Bioinformatics* Vol. 6., s. 241- 250. 2005.
- Freyhult, E., Moulton, V., Gardner, P.P.: Predicting RNA Structure Using Mutual Information. *Applied Bioinformatics* Vol. 4 (1), s. 53-9. 2005.
- Friis M.B., Friberg C.B., Schneider, L., Nielsen M-B., Lambert, I.H., Christensen, S.T., Hoffmann, E.K.: Cell Shrinkage as a signal to apoptosis in NIH 3T3 fibroblasts. *Journal of Physiology* Vol. 567 No. 2., s. 427-443. 2005.
- Gammeltoft S., Christensen, S.T., Joachimiak, M., Hill, E., Guerra, C.F., Satir P.: Comparative Proteome Bioinformatics: Identification of Phosphotyrosine Signaling Proteins in the Unicellular Protozoan Ciliate Tetrahymena. *Molecular Biology of the Cell* Suppl., s. 785 a. 2005.
- Gardner, P.P., Wilm, A., Washietl, S.: A benchmark of multiple sequence alignment programs upon structural RNAs. *Nucleic Acids Research* Vol. 33. (8), s. 2433-2439. 2005.
- Gomme, J.: Radioaktive isotoper og ioniserende stråling. se links. Institut for Molekylærbiologi og Fysiologi (August Krogh Bygningen), Københavns Universitet København 2005.
- Gomme, J., Jensen, K.B., Thuesen, I., Hammerich, O., Thomsen, P., Nattestad, A., Kayser, L., Kjeldsen, T., Krogsdal, M.B., Rasmussen, D.: Establishment of Web-based Learning at the University of Copenhagen- Report by the WBL task force. 101 s.s. København 2004.
- Greve B., Jensen S., Phan H., Brügger, K., Zillig W., She, Q., Garrett, R.A.: Novel plasmids pTAU4, pORA1 and pTIK4 from *Sulfolobus neozelandicus*. *Archaea : an international microbiological journal* Vol. 1, s. 319-325. 2005.
- Groth, A., Willumsen, B.M.: High-density growth arrest in Ras-transformed cells: low Cdk kinase activities in spite of absence of p27(Kip) Cdk-complexes. *Cellular Signaling* Vol. 17 (9), s. 1063-1073. 2005.
- Guerra, C.F., Bell, A.J., Awan A., Christensen, S.T., Satir P.: Signaling in Tetrahymena Cilia: Evolution of Ciliary Signaling for Mammalian Growth Control Regulation. *Molecular Biology of the Cell. Suppl.*, s. 652 a. 2005.
- Hammer N.A., Hansen, T.O., Byskov, A.G., Rajpert-De Meyts E., Grondahl, M.L., Bredkjaer, H.E., Wewer, U.M., Christiansen, J., Nielsen F.C.: Expression of IGF-II mRNA-binding proteins (IMPs) in gonads and testicular cancer. *Reproduction* Vol. 130 (2), s. 203-12. 2005.
- Hansen, K.R., Burns G., Mata J., Volpe T.A., Martienssen R.A., Boer J., Thon, G.: Global Effects on Gene Expression in Fission Yeast by Silencing and RNA Interference Machineries. *Molecular and Cellular Biology* vol. 25 No. 2., s. 590-601. 2005.
- Hansen M.R., Dandanell G.: Purification and characterization of RihC, a xanthosine-inosine-uridine-adenosine-prefering hydrolase from *Salmonella enterica* serovar Typhimurium. *Biochimica et biophysica acta. General Subjects* Vol. 1723 Issue 1-3, s. 55-62. 2005.
- Hansen, R.R.E., Østergaard, H., Winther, J.R.: Increasing the Reactivity of an Artificial Dithiol-Disulfide Pair through Modification of the Electrostatic Milieu. *Biochemistry* Vol. 44 (15), s. 5899-5906. 2005.
- Hartmann-Petersen, R., Gordon C.: Quantifying Protein-Protein Interactions in the Ubiquitin Pathway by Surface Plasmon Resonance. *Methods in Enzymology* Vol. 399, i: Ubiquitin and Protein Degradation. Part B. s. 164-177. Raymond J. Deshaies. Amsterdam, Academic Press 2005.
- Hede, S.E., Amstrup J., Klærke D.A., Novak, I.: P2Y2 and P2Y4 receptors regulate pancreatic Ca²⁺-activated K⁺ channels differentially. *FASEB Journal* Vol. 19 (5), s. A 1171. 2005.
- Hede, S.E., Amstrup, J., Klærke, D.A., Novak, I.: P2Y2 and P2Y4 receptors regulate pancreatic Ca²⁺-activated K⁺ channels differently. *Pflügers Archiv- European Journal of Physiology* Vol. 450 (6), s. 429-536. 2005.
- Hendil K.B.: Development and Use of Antiproteasome Monoclonal Antibodies. *Methods in Enzymology* Vol. 398. Part A., i: Ubiquitin and protein degradation s. 439-453. Deshaies, Raymond J. ed by. Hendil, Klavs B.. Elsevier, Amsterdam 2005.
- Hirano Y., Hendil K.B., Yashiroda H., Shun-ichiro L., Nagane R., Hioki Y., Natsume T., Tanaka K., Murata S.: A heterodimeric complex that promotes the assembly of mammalian 20S proteasomes. *Nature* Vol. 437. No. 7063, s. 1381-1385. 2005.
- Hjortoe G.M., Weilguny D., Willumsen, B.M.: Elk3 from hamster-a ternary complex factor with strong transcriptional repressor activity. *dna and Cell Biology* Vol. 24 issue 1, s. 35-42. 2005.

- Hjortoe G.M., Weiguny D., Willumsen, B.M.: Elk3 from Hamster; A Ternary Complex Factor with Strong Transcriptional Repressor Activity. *dna and Cell Biology* Vol. 24 (1), s. 35-42. 2005.
- Hoffmeyer, J.: Origin of Species by Natural Translation. *Chung Wai Literary Monthly* Vol. 34 (7), s. 27-44. 2005.
- Hoffmeyer, J.: Hjernens og sprogets fælles oprindelse. *Kognition & Pædagogik* Nr. 58, Dec., s. 68-77. 2005.
- Hoffmeyer, J.: Biosemiotik : en afhandling om livets tegn og tegnenes liv. monografi s. Charlottenlund : Ries Forlag 2005.
- Hoffmeyer, J.: Origin of species by Natural Translation. (Approaches to translation studies ; 21) i: Translation translation s. 329-346. Susan Petrilli. Amsterdam, Editions Rodopi 2004.
- Hoffmeyer, J., Emmeche C.: Code-Duality and the Semiotics of Nature. *Journal of Biosemiotics* Vol. 1 (1), s. 27-64. 2005.
- Holmberg, C.H., Fleck O., Hansen, H.A., Liu, C., Slaaby R., carr, A.M., Nielsen, O.: Ddb1 controls genome stability and meiosis in fission yeast. *Genes & Development* Vol. 19 (7), s. 853-862. 2005.
- Holmberg, C.H., Katz, S., Lerdrup, M., Herdegen, T., Jaatela M., Aronheim, A., Kallunki, T.: A Novel Specific Role for IB Kinase Complex-associated Protein in Cytosolic Stress Signaling. *Journal of Biological Chemistry* Vol. 277 (35), s. 31918-28. 2002.
- Holmberg, C.H., Nielsen, O.: Mangel på dna-byggesten kan give kræft. *Aktuel Naturvidenskab* Vol. 3, s. 22-23. 2005.
- Holt M.E.V., King S.A., Rigor R.R., Cala P.M., Pedersen S.F.: Signaling mechanisms regulating the Na⁺/H⁺ Exchanger NHE1 in *Pleuronectes americanus* and *Amphiuma tridactylum*. *FASEB Journal* Vol. 19 (4), s. A139-A140. 2003.
- Hougaard C., Klærke, D.A., Olesen S.P., Hoffmann, E.K., Jørgensen, N.K.: Modulation of the KCNQ4 potassium channel by changes in cell volume. *Advances in Experimental Medicine and Biology*. vol. 559, i: Cell Volume and Signaling s. 401-403. Ed. by Per Lauf and Norma Adragne. Springer, New York, 2004.
- Hove-Jensen, B., Bentsen, A-K.K., Harlow K.W.: Catalytic residues Lys197 and Arg 199 of *Bacillus subtilis* phosphoribosyl diphosphate synthase. Alaninescanning mutagenesis of the flexible catalytic loop. *FEBS Journal* Vol. 272, s. 3631 – 3639. 2005.
- Häring, G., Vestergaard G., Brügger, K., Rachel R., Garrett, R. A., Prangishvili D.: Structure and genome organisation of AFV2, a novel filamentous archaeal virus with unusual terminal structures. *Journal of Bacteriology* Vol. 187 (11), s. 3855-3858. 2005.
- Häring M., Rachel R., Peng, X., Garrett, R.A., Prangishvili D.: Diverse viruses in hot springs of Pozzuoli, Italy, including a unique bottle-shaped virus ABV from a new family the Ampullariridae. *Journal of Virology* Vol. 79, s. 9904 – 9911. 2005.
- Häring M., Vestergaard G., Rachel R., Chen, L., Garrett, R.A., Prangishvili D.: Independent virus development outside a host. *Nature* Vol. 436 (7054), s. 1101-1102. 2005.
- Håkansson, K.O.: Analyse af 3-D-strukturer vha. røntgenkrystallografi. i: Proteiner. s. 243-252. Leif Rasmussen. Vivi Kielberg. Gyldendal, København 2005.
- Jacobsen, R.B., Andersen, N.R., Sunesen, M., Pedersen S., Friis S., Willumsen, N.J.: Characterization of hERG blockers using the automated QPatch-16 screening system. *Biophysical Journal* Vol. 88, s. 610 a. 2005.
- Jakobsen, R.K., Ono, S., Powers, J.C., DeLotto, R.: Fluorescently labeled inhibitors detect localized serine protease activities in *Drosophila melanogaster* pole cells, embryos, and ovarian egg chambers. *Histochemistry & Cell Biology* Vol. 123 (1), s. 51-60. 2005.
- Jakobsen, R.K., Ono, S., Powers, J.C., DeLotto R.: Fluorescently labeled inhibitors detect localized serine protease activities in *Drosophila melanogaster* pole cells, embryos, and ovarian egg chambers. *Histochemistry and cell biology* Vol. 123 (1), s. 51-60. 2005.
- Jensen, K.F., Arent, S., Larsen S., Schack, L.E.: Allosteric regulation of the GTP activated and CTP inhibited uracil phosphoribosyltransferase from the thermophilic archaeon *Sulfolobus solfataricus*. *FEBS Journal* Vol. 272, s. 1440-1453. 2005.
- Johansson E.H., Fanø M., Bynck J.H., Neuhaard, J., Larsen, S., Sigurskjold, B.W., Christensen U., Willemoes, M.: Structures of dCTP Deaminase from *Escherichia coli* with Bound Substrate and Product: Reaction mechanism and determinants of mono – and bifunctionality for a family of enzymes. *Journal of Biological Chemistry* Vol. 280, s. 3051-3059. 2005.
- Johnsson, A., Vallon-Christensson, J., Strand, C., Litman, T., Eriksen J.: Gene expression profiling in chemoresistant variants of three cell lines of different origin. *Anti-cancer Research* Vol. 25, s. 2661-8. 2005.
- Jørgensen N.K., Pedersen S.F., rasmussen H.B., Grunnet M., Olesen S.P., Klærke D.A.: Cell swelling activates cloned Ca²⁺-activated K⁺ channels: A role for the F-actin cytoskeleton. *Biochimica et Biophysica Acta* 1615, s. 115-125. 2003.
- Jørgensen, S.B., Wojtaszewski, J.F., Viollet B., Andreelli F., Birk J.B., Hellsten, Y., Schjerling P., Vaulont S., Neuffer P.D., Richter E.A., Pilegaard, H.: Effects of alpha-AMPK knockout on exercise-induced gene activation in mouse skeletal muscle. *FASEB Journal* Vol. 19 (9), s. 1146-8. 2005.
- Kadziola A., Jepsen, C.H., Johansson E.H., McGuire, J., Larsen S., Hove-Jensen, B.: Novel class III phosphoribosyl diphosphate synthase: structure and properties of the tetrameric, phosphateactivated, non-allosterically inhibited enzyme from *Methanocaldococcus jannaschii*. *Journal of Molecular Biology* Vol. 354 (4), s. 815 – 828. 2005.
- Kaestel C.G., Lovato P., Ødum, N., Nissen, M.H., Røpke C.: The Immune Privilege of the Eye: Human Retinal Pigment Epithelial Cells Selectively Modulate T-Cell Activation In Vitro. *Current Eye Research* Vol. 30 (5), s. 375-83. 2005.
- Kall, L., Krogh, A.S.: An HMM posterior decoder for sequence feature prediction that includes homology information. *Bioinformatics* Vol. 21 (Supplement 1), s. i251 – i257. 2005.
- Kall, L., Krogh, A.S., Sonnhammer, E.L.: A Combined Transmembrane Topology and Signal Peptide Prediction Method. *Journal of Molecular Biology* Vol. 338 (5), s. 1027-36. 2004.
- Kim, J., robertson, K., Mylonas, K.J., Gray, F.C., Charapitsa, I., MacNeill, S.: Contrasting effects of Elg1; RFC and Ctf18; RFC inactivation in the absence of fully functional RFC in fission yeast. *Nucleic Acids Research* Vol. 33 (13), s. 4078-4089. 2005.

- King S.A., Pedersen S.F., Cala P.M.: Two distinct domains involved in amiloride inhibition of the Na⁺/H⁺Exchanger, NHE1. *FASEB Journal* Vol. 19 (5), s. A1585. 2005.
- Kjærulff, S., Lautrup-Larsen, I., Truelsen, S., Pedersen M., Nielsen, O.: Constitutive Activation of the Fission Yeast Pheromone-Responsive Pathway Induces Ectopic Meiosis and Reveals Ste11 as a Mitogen-Activated Protein Kinase Target. *Molecular and Cellular Biology* Vol. 25, s. 2045-2059. 2005.
- Kojic, M., Zhou, Q., Lisby, M., Holloman, W.K.: Rec2 Interplay with both Brh2 and Rad51 Balances Recombinational Repair in *Ustilago maydis*. *Molecular and Cellular Biology* Vol. 25 (7), s. 2547-2557. 2005.
- Krek, A., Grün, D., Poy, M.N., Wolf, R., Rosenberg, L., Epstein L., MacMenamin, P., Piedade, I.d., Gunsalus, K.C., Stoffel, M., Rajewsky, N.: Combinatorial microRNA target predictions. *Nature Genetics* Vol. 37 (5), s. 495-500. 2005.
- Kristensen, M., Albertsen J., Rentsch M., Juel, C.: Lactate and force production in skeletal muscle. *J Physiol* 562.2, s. 521-526. 2005.
- Kristjansdottir, S., Lindorff-Larsen, K., Fieber, W., Dobson, C.M., Vendruscolo, M., Poulsen, F.M.: Transition State Contact Orders Correlate with Protein Folding Rates. *Journal of Molecular Biology* Vol. 352 (3), s. 495-500. 2005.
- Kristjansdottir S., Lindorff-Larsen, K., Fieber W., Dobson, C.M., Vendruscolo, M., Poulsen, F.M.: Formation of Native and Non-native Interactions in Ensembles of Denatured ACBP Molecules from Paramagnetic Relaxation Enhancement Studies. *Journal of Molecular Biology* Vol. 347 (5), s. 1053-1062. 2005.
- Krzywkowski K.M., Schröder R.L., Ljungdal, T., Pedersen S., Kutchinsky J., Vestergaard, R.K., Helix, N., Sørensen, C.B., Bech M., Willumsen, N.J.: Automation of the patch-clamp technique. technical validation through identification and characterization of potassium channel blockers. *Biophysical Journal* Vol. 86, s. 483a. 2005.
- Kulahin, N., Rudenko, O., Kiselyov, V., Poulsen, F.M., Berezin, V., Bock, E.M.: Modulation of the homophilic interaction between the first and second Ig modules of neural cell adhesion molecule by heparin. *Journal of Neurochemistry* Vol. 95 (1), s. 46-55. 2005.
- Lambert, I.H.: High expression of the taurine transporter TauT in primary cilia of NIH3T3 fibroblasts. *Cell Biology International* Vol. 29, s. 347-351. 2005.
- Lefranc, M-P., Pommié, C., Kaas, Q., Duprat, E., Bosc, N., Guiraudou, D., Jean, C., Ruiz, M., Ruiz, M., Piedade, I.d., Rouard M., : IMGT unique numbering for immunoglobulin and T cell receptor constant domains and Ig superfamily C-like domains. *Developmental and Comparative Immunology* Vol. 29 (3), s. 185-203. 2005.
- Lerdrup, M., Holmberg, C.H., Dietrich, N., Shaulian, E., Herdegen, T., Jaattela M., Kallunki, T.: Depletion of the AP-1 repressor JDP2 induces cell death similar to apoptosis. *Biochimica et Biophysica Acta – Molecular Cell Research* Vol. 1745 (1), s. 29-37. 2005.
- Li, S.Z., Kolkova, K., Rudenko, O., Soroka, V., Poulsen, F.M., Bock, E., Berezin, V.: Triple Effect of Mimetic Peptides Interfering with Neural Cell Adhesion Molecule Homophilic Cis Interactions. *Biochemistry* Vol. 44 (13), s. 5034-5040. 2005.
- Lindorff-Larsen, K., Best, R.B., DePristo, M.A., Dobson C.M., Vendruscolo, M.: Simultaneous determination of protein structure and dynamics. *Nature* Vol. 433 (7022), s. 128-132. 2005.
- Lindorff-Larsen, K., Best, R.B., Vendruscolo, M.: Interpreting Dynamically-Averaged Scalar Couplings in Proteins. *Journal of Biomolecular NMR* Vol. 32 (4), s. 273-280. 2005.
- Lindorff-Larsen, K., Røgen, P., Paci, E., Vendruscolo, M., Dobson C.M.: Protein folding and the organization of the protein topology universe. *Trends in Biochemical Sciences* Vol. 30 (1), s. 13-19. 2005.
- Lindow, M., Krogh, A.S.: Computational evidence for hundreds of non-conserved plant microRNAs. *BMC Genomics* Vol. 6, s. 119. 2005.
- Lionetto M.G., Giordano M.E., Nuccio, M.D., Nicolardi G., Hoffmann, E.K., Schettino T., : Hypotonicity induced K⁺ and anion conductive pathways activation in eel intestinal epithelium. *The Journal of Experimental Biology* Vol. 208, s. 749-760. 2005.
- Lisby, M., Rothstein, R.: Localization of checkpoint and repair proteins in eukaryotes. *Biochimie* Vol. 87 (7), s. 579-589. 2005.
- Liu, C., Potiella, M., Watson, A., Yoshida, S., Shimoda C., Holmberg, C.H., Nielsen, O., Carr, A.M., : Transactivation of *Schizosaccharomyces pombe* cdt2⁺ stimulates a Pcu4_ΔDdb1_ΔCSN ubiquitin ligase. *EMBO Journal* Vol. 24, s. 3940-3951. 2005.
- Lundby C., Gassmann, M., Pilegaard, H.: Regular endurance training reduces the exercise induced HIF-1_Δ and HIF-2_Δ mRNA expression in human skeletal muscle in normoxic conditions. *European Journal of applied Physiology* Nov. 12th. Epub ahead of print, s. 1-7. 2005.
- Lundby C., Nordsborg, N., Kusuvara, K., Kristensen, K.M., Neuffer P.D., Pilegaard, H.: Gene expression in human skeletal muscle: alternative normalization method and effect of repeated biopsies. *European Journal of Applied Physiology* Vol. 95 (4), s. 351-360. 2005.
- Lundgren M., Andersson M., Chen, L., Nilsson P., Bernander R.: Three replication origins in *Sulfolobus* species: Synchronous initiation of chromosome replication and asynchronous termination. *PNAS: Proceedings of the National Academy of Sciences* Vol. 101 (18), s. 7046-7051. 2004.
- Marshall W.S., Ossum, C., Gozzi, R.R.F., Hoffmann, E.K.: Osmosensing chloride cells in *Fundulus heteroclitus* rapidly regulate ion transport via p38 MAPK, JNK, PKC, SPAK,OSR1 and FAK. *FASEB Journal* Vol. 19 (5), s. A638-A638. 2005.
- Marshall W.S., Ossum, C., Gozzi, R.R.F., Hoffmann, E.K.: Osmosensing chloride cells in *Fundulus heteroclitus* rapidly regulate ion transport via p38 MAPK, JNK, PKC, SPAK, OSR1 and FAK. *FASEB Journal* Vol. 19 (5), s. A638-A638. 2005.
- Marshall W.S., Ossum C.G., Hoffmann, E.K.: Hypotonic shock mediation by p38MAPK, JNK, PKC,FAK,OSR1 and SPAK in osmosensing chloride secreting cells of killifish opercular epithelium. *The Journal of Experimental Biology* Vol. 208, s. 1063-1077. 2005.
- Marshall W.S., Ossum, Gozzi, R.R.F., Hoffmann, E.K.: Osmosensing chloride cells in *Fundulus heteroclitus* rapidly regulate ion transport via p38 MAPK,JNK,PKC,SPAK,OSR1 and FAK. *FASEB Journal* Vol. 19 (4), s. A638-A638. 2005.
- Marzec, M., Kasprzycka, M., Ptasznik, A., Zhang, Q., Ødum, N., Wasik, M.A.: Inhibition of ALK enzymatic

- activity in T-cell lymphoma cells induces apoptosis and suppresses proliferation and STAT3 phosphorylation independently of Jak3. *Laboratory Investigation* Vol. 85 (12), s. 1544-54. 2005.
- Maxwell, K.L., Wildes, D., Zarrine-Afsar, A., Rivos, M.A.D.L.R., Brown, A.G., Friel, C.T., Hedberg, L., Horng, J.-C., Bona, D., Miller, E.J., Vallée-Bélisle, A., Main, E.R.G., Bemporad, F., Qiu, L., Teilum, K., Vu, N.-D., Edwards, A.M., Ruczinski, I., Poulsen, F.M., Kragelund, B.B., Michnick, S.W., Chiti, F., Bai, Y., Hagen, S.J., Serrano, L., Oliveberg, M., Raleigh, D.P., Stafshede P.W., Radford, S.E., Jackson, S.e., Sosnick, T.R., Margussee, S., Davidson, A.R., Plaxco, K.W.: Protein folding: Defining a "standard" set of experimental conditions and a preliminary kinetic data set of two-state proteins. *Protein Science* Vol. 14 (3), s. 602-616. 2005.
- Mollerup, J., Berchtold, M.W.: The co-chaperone p23 is degraded by caspases and the proteasome during apoptosis. *FEBS Letters* Vol. 579 (19), s. 4187-4192. 2005.
- Mundy, J.: Teoteknologi. *Biozoom* Vol. 3., s. ikke angivet. 2005.
- Nagasawa, T., Zhang Q., Raghunath P.N., Wong, H.Y., El-Salem, M., Szallasi, A., Marzec, M., Gimotty, P., Rook, A.H., Vonderheid E., Ødum, N., Wasik, M.A.: Multi-gene epigenetic silencing of tumor suppressor genes in T-cell lymphoma cells; delayed expression of the p16 protein upon reversal of the silencing. *Leukemia Research* Vol. 30, s. 303-312. 2005.
- Nielsen P., Krogh, A.S.: Large-scale prokaryotic gene prediction and comparison to genome annotation. *Bioinformatics* Vol. 21(24), s. 4322-9. 2005.
- Nielsen, R., Pavel, C., Hansen, S.E.W., Amstrup J., Larsen, E.H.: Isoproterenol activated CFTR- and ENzC activity is associated with stimulation of water uptake across a tight heterocellular epithelium. s. 92-92. Kongresbidrag, Copenhagen, September 2005.
- Nordsborg, N., Thomassen, M., Lundby C., Pilegaard, H., Bangsbo J.: Contraction-induced increases in Na⁺-K⁺-ATPase mRNA levels in human skeletal muscle are not amplified by activation of additional muscle mass. *AJP - Regulatory, Integrative and comparative Physiology* Vol. 289 (1), s. R84-91. 2005.
- Novak, I., Hede, S.E., Amstrup, J.: ATP as a signaling molecule in exocrine pancreas. *Pediatric Pulmonology Suppl.* 28, s. 161-162. 2005.
- Novak, I., Hede, S.E., Amstrup, J., Klaerke D.A.: Regulation of Ca²⁺-activated K⁺ channels by purinergic P2Y Receptors. *Journal of Neurological Sciences* Vol. 238, s. S 101. 2005.
- Ohnishi, T., Juffer, A., Tamoi, M., Skriver, K., Fukamizo, T.: 26 kDa Endochitinase from Barley Seeds: An Interaction of the Ionizable Side Chains Essential for Catalysis. *Journal of Biochemistry* 138, s. 553-562. 2005.
- Olsen A.N., Ernst H.A., Leggio L., Skriver, K.: dna-binding specificity and molecular functions of NAC transcription factors. *Plant Science* Vol. 169 (4), s. 785-797. 2005.
- Olsen A.N., Ernst H.A., Leggio L., Skriver, K.: NAC transcription factors: structurally distinct, functionally diverse. *Trends in Plant Science* Vol. 10 (2), s. 79-87. 2005.
- Pavel, C., Nielsen, R., Amstrup, L., Larsen, E.H.: Beta-adrenergic receptor target three separate pathways of tight heterocellular epithelium. 671,85s. San Diego, CA. 2005.
- Pedersen, P.A.: Rekombinant fremstillede proteiner. i: *Proteiner : oprensning og karakterisering* 10 sider. Vivi Kielberg og Leif Rasmussen. Gyldendal, København 2005.
- Pedersen, P.A.: Oprensning af sjældent forekommende membranproteiner. i: *Proteiner oprensning og karakterisering* 10 s. Vivi Kielberg og Leif Rasmussen. Gyldendal, København 2005.
- Pedersen, P.A., Christensen, S.T.: Localization of transient receptor potential ion channels in primary and motile cilia of the female murine reproductive organs. *Molecular Reproduction and Development* Vol. 71 (4), s. 444-452. 2005.
- Pedersen S.F.: A novel NHE1 from red blood cells of the winter flounder: Regulation by multiple signaling pathways. *Advances in Experimental Medicine and Biology/ Vol. 559, i: Cell Volume and Signaling.* s. 89-98. Peter K. Lauf og Norma C. Adragna. New York, Springer Verlag 2004.
- Pedersen S.F., King S.A., Rigor R.R., Zhuang Z., Warren J.M., Cala P.M.: Molecular cloning of NHE1 from Winter flounder RBCs: activation by osmotic shrinkage, cAMP, and calyculin A. *FASEB Journal* Vol. 19 (4), s. A 139- A 140. 2003.
- Pedersen S.F., King S.A., Rigor R.R., Zhuang Z., Warren J.M., Cala P.M.: Molecular cloning of NHE1 from Winter flounder RBCs: activation by osmotic shrinkage, cAMP, and calyculin A. *American Journal of Physiology* Vol. 284 (6), s. C1561-C1576. 2003.
- Pedersen S.F., Owsianik G., Nilius B.: TRP channels: an overview. *Cell Calcium* Vol. 38 (3-4), s. 233-52. 2005.
- Pedersen, T.X., Pennington, C.J., Almholt K., Christensen, I.J., Nielsen B.S., Edwards, D.R., Rømer J., Danø K., Johnsen, M.: Extracellular protease mRNAs are predominantly expressed in the stromal areas of microdissected mouse breast carcinomas. *Carcinogenesis* Vol. 26 (7), s. 1233-40. 2005.
- petersen, S.S., Pedersen, M.T., Thor, P.S., Andersen, A.W., Ødum, N.: Cancer Cells Become Susceptible to Natural Killer Cell Killing after Exposure to Histone Deacetylase Inhibitors Due to Glycogen Synthase Kinase-3 ζ Dependent Expression of MHC Class I ζ Related Chain A and B. *Cancer Research* Vol. 65 (23), s. 11136-45. 2005.
- Pilegaard, H., Osada T., Andersen, L.T., Helge, J.W., Saltin B., Neufer P.D.: Substrate availability and transcriptional regulation of metabolic genes in human skeletal muscle during recovery from exercise. *Metabolism* Vol. 54 (8), s. 1048-55. 2005.
- Poulsen, A.N., Pedersen, P.S., Willumsen, N.J., Frederiksen O.: Regulation of ion transport via apical purinergic receptors in intact rabbit airway epithelium. *Pflügers Archiv* Vol. 450 (4), s. 227-235. 2005.
- Prangishvili D., Garrett, R. .A.: Viruses of hyperthermophilic crenarchaea. *Trends in Microbiology* Vol. 13 (11), s. 535 - 542. 2005.
- Pringle, M., Poehlsgaard, J., Vester B., Long, K.S.: Mutations in ribosomal protein L3 and 23S ribosomal RNA at the peptidyl transferase centre are associated with reduced susceptibility to tiamulin in *Brachyspira* spp. isolates. *Molecular Microbiology* Vol. 54 (5), s. 1295-1306. 2004.
- Pringle, M., Poehlsgaard, J., Vester B., Long, K.S.: The pleuromutilin antibiotics: Ribosomal binding site and mechanisms of resistance. abstract bidrags. EMBL, Heidelberg 2005.

- Ronhede, S., Jensen B., Rosendahl, S., Kragelund, B.B., Juhler, R.H., Aamand J.: Hydroxylation of the Herbicide Isoproturon by Fungi Isolated from Agricultural Soil. *Applied and Environmental Microbiology* 71, s. 7927-7932. 2005.
- Satir P., Guerra C.F., Schneider, L., Teilmann, S.C., Hoffmann, E.K., Christensen, S.T.: Non-motile primary cilia in development of unexpected sensory systems. *FASEB Journal* Vol. 19 8 (5) Part 2. Suppl., s. A1368-A1369. 2005.
- Schneider, L., Clement C.A., Teilmann S.C., Pazour G., Hofman, K., Satir P., Christensen, S.T.: PDGFR α Signaling Is Regulated through the Primary Cilium in Fibroblasts. *Current Biology* Vol. 15 (20), s. 1861-1866. 2005.
- Schneider, L., Pazour G., Hoffmann, E.K., Satir P., Christensen, S.T.: Tissue Homeostasis is Regulated by the Primary Cilium in Fibroblasts. *Molecular Biology of the Cell* Suppl., s. 648 a. 2005.
- She, Q., Shen, B., Chen, L.: Archaeal integrases and mechanisms of gene capture. *Biochemical Society Transactions* Vol. 32, s. 222-226. 2004.
- Skriver, K.: Celleekstrakter og grovoprensning. i: *Proteiner : oprensning og karakterisering* s. 59-65. Vivi Kielberg og Leif Rasmussen. Gyldendal, Kbh. 2005.
- Stein, W.D., Litman, T., Fojo, T., Bates: A Serial Analysis of Gene Expression (SAGE) Database Analysis of Chemosensitivity: Comparing Solid Tumors with Cell Lines and Comparing Solid Tumors from Different Tissue Origins. *Cancer Research* Vol. 64, s. 2805-2816. 2004.
- Street D., Nielsen, J.J., Juel, C.: Metabolic alkalosis reduces exercise-induced acidosis and potassium accumulation in human skeletal muscle interstitium. *J Physiol* 566.2, s. 481-489. 2005.
- Sørensen, M.A., Elf, J., Bouakaz, E., Tenson, T., Sanyal, S., Björk, G.R., Ehrenberg, M.: Over Expression of a tRNA^{Leu} Isoacceptor Changes Charging Pattern of Leucine tRNAs and Reveals New Codon Reading. *Journal of Molecular Biology* Vol. 354 (1), s. 16-24. 2005.
- tang T.H., Polacek N., Zywicki M., Huber H., Brügger, K., Garrett R.A., Bachelier J.P., Hüttenhofer A.: Identification of novel non-coding RNAs as potential antisense regulators in the archaeon *Sulfolobus solfataricus*. *Molecular Microbiology* 55, s. 469-481. 2005.
- Teilum, K., Hoch, J.C., Goffin, V., Kinet, S., Martial, J.A., Kragelund, B.B.: Solution structure of human prolactin. *Journal of Molecular Biology* Vol. 351 (4), s. 810-823. 2005.
- Teilum K., Thormann, T., Caterer N.R., Poulsen, H.I., Jensen P.H., Knudsen J., Kragelund, B.B., Poulsen, F.M.: Different secondary structure elements as scaffolds for protein folding transition states of two homologous four-helix bundles. *Proteins : Structure, function, and genetics* Vol. 59 (1), s. 80-90. 2005.
- Thon, G., Hansen, K.R., Altes, S.P., Sidhu, D., Singh, G., Hansen, J.V., Bonaduce, M.J., Klar A.J.S.: The Clr7 and Clr8 Directionality Factors and the Pcu4 Cullin Mediate Heterochromatin Formation in the Fission Yeast *Schizosaccharomyces pombe*. *Genetics* Vol. 171 (4), s. 1583-1595. 2005.
- Tonnesen, E., Pryds, A., Larsen, E.H., Paulson O.B., Hauerberg J., Knudsen G.M.: Laser Doppler flowmetry is valid for measurement of cerebral blood flow autoregulation lower limit in rats. *Experimental Physiology* Vol. 90 (3), s. 349. 2005.
- Torarinsson E., Klenk H.P., Garrett, R.A.: Divergent transcriptional and translational signals in Archaea. *Environmental Microbiology* Vol. 7, s. 47-54. 2005.
- Tsuzaki, K., Willumsen, N.J., Sunesen, M., Tsurubuchi, Y.: Determination of IC50 values for hERG blockers using an automated patch-clamp screening system. *Journal of Pharmacological Sciences* Vol. 97. Suppl. 1., s. 236P. 2005.
- Usher P.A., Thomsen O.F., Iversen P., Johnsen, M., Brunner N., Hoyer-Hansen G., Andreassen P., Dano K., Nielsen B.S.: Expression of urokinase plasminogen activator, its receptor and type-1 inhibitor in malignant and benign prostate tissue. *International Journal of Cancer* Vol. 113 No. 6., s. 870-880. 2005.
- Vestergaard B.F., Litman, T.: Bioinformatik, undervisningsformer og IT, Hvad mener de studerende? *Plexus* Vol. 36 (1), s. 16-9. 2004.
- Vestergaard G., Häring M., Peng, X., Rachel R., Garrett, R.A., Prangishvili D.: ARV1, a novel rudivirus infecting the hyperthermophilic genus *Acidianus*. *Journal of Virology* Vol. 336, s. 83-92. 2005.
- Willemoes, M., Kilstrup, M.: Nucleoside triphosphate synthesis catalysed by adenylate kinase is ADP dependent. *Archives of Biochemistry and Biophysics* Vol. 444 (2), s. 195-199. 2005.
- Winther O., Krogh, A.S.: Teaching computers to fold proteins. *Physical review. E, Statistical, nonlinear and soft matter physics* Vol. 70 (3) pt. 1, s. 030903. 2004.
- Wojtaszewski, J., Birk, J.B., Frosig, C., Holten, M., Pilegaard, H., Dela, F.: 5' AMP activated protein kinase expression in human skeletal muscle: effects of strength training and type 2 diabetes. *Journal of Physiology* Vol. 564 (Pt 2), s. 563-573. 2005.
- Won, K.J., Krogh, A.S.: Training HMM structure with genetic algorithm for biological sequence analysis. *Bioinformatics* Vol. 20 (18), s. 3613-9. 2004.
- Xiang, X., Chen, L., Huang, X., Luo Y., She, Q., Huang, L.: *Sulfolobus tengchongensis* Spindle-Shaped Virus STSV1: Virus-Host Interactions and Genomic Features. *Journal of Virology* Vol. 79 (14), s. 8677-8686. 2005.
- Zhao, A., Gray, F.C., MacNeill, S.: ATP- and NAD⁺-dependent dna ligases share an essential function in the halophilic archaeon *Haloferax volcanii*. *Molecular Microbiology* Ikke angivet endnu, s. Online Early. 2005.

Studienævnet for Biokemi og Bioinformatik

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af lærerrepræsentanterne Karen Skriver, Martin Berchtold, Bent W. Sigurskjold (vicestudieleder) og Kaj Frank Jensen (studieleder). Studenterrepræsentanterne Berthe K. Fiil (næstformand), Mette Hartvig Jensen, Lasse W. Folkersen og Torsten Schultz-Larsen. Studentsuppleant: Torsten Schultz-Larsen. Der har dog været meget hyppig udskiftning af studentermedlemmer i årets løb. Dispensationsudvalget bestod af Kaj Frank Jensen og Torsten Schultz-Larsen.

Administrationen varetages af sekretær Anne Gade Nielsen (telefon 35 32 20 06) e-mail: ann@molbio.ku.dk; fax 35 32 2128) og studieleder Kaj Frank Jensen (telefon 35322020) e-mail: mermail.molbio.ku.dk: fax 35 32 20 40..

Studienævnet har ændret navn til Studienævnet for Biokemi og Bioinformatik, da det varetager såvel bachelor- og kandidatuddannelsen i biokemi som kandidatuddannelsen i bioinformatik. Nævnet har hjemsted ved Molekylærbiologisk Institut, Ø. Farimagsgade 2A, 1353 København K. Åbningstiderne på studienævnskantoret er mandag til fredag i tidsrummet 10-14. Se i øvrigt www.molbio.ku.dk/Biokemistud/

Beretning

Til behandling af sager vedr. bioinformatikuddannelsen har studienævnet nedsat et "Uddannelsesråd for Bioinformatik", hvis medlemmer er studieleder Kaj Frank Jensen, professor Anders Krogh, lektor Thomas Litman, samt de studerende Sine Zambach, Per Jr. Greisen og Stinus Lindgreen.

Konstruktionen er ikke hensigtsmæssig. Hvis nævnet fortsat skal være studienævn for både biokemi og bioinformatik, skal lærere og studerende fra begge fagområder være repræsenteret i nævnet. Sådan er det ikke nu, hvor alle repræsentanter kommer fra biokemi. Vi afventer derfor utålmodigt den nye ledelses bestemmelser om fremtidens studienævnsstruktur.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							I alt
	Biokemi	Kemi	Matematik	Biologi	Datalogi	Fysik	Merit-overført	
Biokemi	184,1	68,2	22,1	6,4	0,8	0,7	7,3	289,5
Biologi	5,3							
Fysik	0,6							
Idræt	0,5							
Kemi	0,5							
Meritstuderende	0,6							
Gæstestuderende	3,5							
I alt	195,2							
Åben uddannelse	0,4							

Om biokemiuddannelsen

Der blev i 2005 optaget 99 nye studerende (faktiske studiestartere) på BSc-uddannelsen i biokemi. 60 studerende erhvervede BSc-graden, og 56 erhvervede kandidatgraden.

Den nye studiestruktur med blokkurser af 9 ugers varighed, som blev implementeret pr. 1. september 2004, synes nu at være godt indarbejdet, og overgangen imellem de to studieordninger overstået. Der er dog stor mangel på valgfri 3.-årskurser, og fordelingen af de eksisterende kurser på efterår (blok 1 og 2) og forår (blok 3 og 4) er meget uhenigtsmæssig. De fleste relevante kurser afvikles i efteråret, og der er en voldsom mangel på kurser i foråret. Et større samarbejde imellem studienævne om placering af kurser er ønskeligt.

Kandidatuddannelsen i biokemi fortsætter som hidtil indtil 1. september 2006, hvor en ny studieordning forventes at træde i kraft.

Om kandidatuddannelsen i bioinformatik

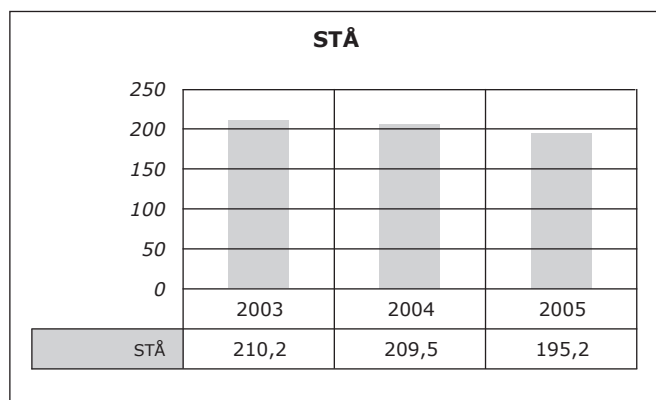
Kandidatuddannelsen i bioinformatik blev startet 1. september 2002, baseret på en foreløbig studieordning. Den endelige studieordning blev formuleret og vedtaget i 2005, hvor også de første kandidater i bioinformatik blev færdige. Der optages årligt 15-20 studerende på uddannelsen, og disse kommer med meget varierende baggrund, f.eks. BSc-grader i statistik, biokemi, biologi og fysik.

Studienævnets aktiviteter

Megen tid er gået med udformning og implementering af studieordningen for kandidatuddannelsen i bioinformatik og med udarbejdelse af forslaget til en ny studieordning for kandidatuddannelsen i biokemi, som forventes implementeret 1. september 2006.

I årets løb har studienævnet holdt 10 møder, som i det væsentligste har drejet sig om principielle aspekter af uddannelserne, da hovedparten af årets 167 dispensationssager har været forbehandlet i dispensationsudvalget og/eller uddannelsesrådet.

STÅ 2003-2005

Studieleder Kaj Frank Jensen

Studienævnet for Molekylær Biomedicin

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af lærerrepræsentanterne Birthe Kragelund, Niels Erik Møllegaard, Steen Dissing (vicestudieleder) og Morten Johnsen (studieleder). Studenterrepræsentanterne er Joan Tiedemann, Mads Hjortsø, Anja Haagaard, Line Hjørland Pedersen. Studentersuppleant: Christian Hagdrup. Dispensationsudvalg: Morten Johnsen, Niels-Erik Møllegaard og Mads Hjortsø.

Beretning

Bacheloruddannelsen i Molekylær Biomedicin startede i efteråret 2004 og er et resultat af et samarbejde mellem Det Naturvidenskabelige og Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet. Studienævnet er derfor ganske nystartet med medlemmer fra begge fakulteter og har skulle arbejde med den endelige udformning af studieordningen for bachelorud-

dannelsen. Studiet er startet med alle kurser i den nye (blok) studiestruktur. I den forbindelse har der været enkelte problemer med samundervisningen med de medicinstuderende på SUND, men disse problemer er løst. Vi mangler stadig at godkende nogle kurser i detaljen, hovedsagelig 3.-årskurser. Vi er blevet bedt om at udarbejde forslag til studieordning for en kandidatuddannelse i Molekylær Biomedicin og arbejder nu med at konkretisere indholdet af en sådan kandidatuddannelse ud fra en initial principskitse. Vi er også startet med at implementere kursevalueringer, og de evalueringsdage vi i den forbindelse har haft med deltagelse af studerende, lærere og studienævnet, har været en klar succes og vil derfor blive bibeholdt og videreudbygget. Søgningen til studiet har været meget større end antallet af studiepladser, og det har derfor været nødvendigt at begrænse optaget. De studerende der kom ind, har været meget aktive, og der er stort set ingen, der har forladt studiet igen.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder			
	Molekylær Biomed.	Sundhedsvid.	Meritoverført	I alt
Molekylær Biomedicin	39,8	12,3	0,4	52,4
Fysik	0,1			
I alt	39,9			

Studieleder Morten Johnsen

Geologisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, professor Hans Thybo og viceinstitutleder, lektor Bjørn Buchardt.

Institutbestyrelsen består udover institutlederen og viceinstitutlederen af professor Robert Frei, lektor Eckart Håkansson, lektor Niels Oluf Jørgensen, professor Finn Surlyk, fotograf Ole Bang Bethelsen, tegner Britta Munch og cand.scient. Stig B. Lyngsie (observatør for de ph.d.-studerende).

Adresse

Øster Voldgade 10
1350 København K
Telefon 35 32 24 00
Fax 35 32 24 99 (administration)
www.geol.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Geologisk forskning har gennem en årrække udviklet sig fra de klassiske geologiske videnskaber, som primært bygger på direkte feltobservationer til en videnskab baseret på indirekte observationer i laboratorier og i felten med inddragelse af modellering af processer i jordens indre og ved dens overflade. Denne udvikling afspejles i instituttets forskningsstrategi og undervisningsplanlægning.

Geologisk Institut varetager undervisningen i geologi-geoscience. Den ny bacheloruddannelse er blevet afprøvet i årets løb, samtidig med at undervisningen er blevet indpasset i det nye system med fire blokke per år. Den ny uddannelse inddrager nye fagområder og bevarer samtidig instituttets tradition for, at geologiuddannelsen skal baseres på direkte observationer i felten. Kandidatuddannelserne er blevet revideret, således at de i højere grad end hidtil baseres på instituttets styrkeområder inden for forskning. Alle moduler på overbygninguddannelsen undervises fremover på engelsk. Geologistudiet har været udsat for et fald i optaget af studerende indtil for to år siden. Vi har siden iværksat en række initiativer til oplysning om geologi og Geologisk Institut. Der har de seneste to år været nogen fremgang i optagelsestallene.

Der er taget nye initiativer over for offentligheden for at øge interessen for geologi og institut. Vore to informationsmedarbejdere har sat fokus på formidling af faget og analyseret mulighederne for kommunikation til offentligheden af geologiske forskningsresultater og erhvervs muligheder for kandidater fra geologistudiet. Vi har påbegyndt udviklingen af en række kursusmoduler til brug i gymnasiets undervisning i geografi og fysik, som omhandler en række centrale geologiske problemstillinger. Sideløbende er der i samarbejde med andre geovidenskabelige institutter blevet udviklet en række kursustilbud i geologi og naturgeografi, som er rettet mod gymnasielærere.

Gennemsnitsalderen af de videnskabeligt ansatte ved instituttet er høj. Vi har igangsat en fornyelsesproces. Der er i de seneste fire år blevet ansat tre adjunkter inden for væsentlige geologiske fagområder. Der er nu blevet ansat lek-

torer inden for to af disse områder. I 2005 blev Christian Bjerrum ansat som lektor. I årets løb har lektorerne N. Bonde og B. Hageskov og litograf J. Aagaard fratrukket deres stillinger pga. alder.

Instituttet er en del af Geocenter København, hvor der foregår et udstrakt samarbejde mellem Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser (GEUS), Geografisk Institut, Geologisk Museum og Geologisk Institut. Et FNU-støttet grundforskningscenter er igangsat inden for forskning i kridt-aflejringer og palæoklima i jordens Kridttid. Instituttet huser endvidere et FNU-støttet grundforskningscenter inden for geofysisk forskning i de dybe processer, der skaber de økonomisk vigtige sedimentære bassiner i det indre af kontinenterne.

Instituttet har i årets løb indmeldt tre kernefeltter til Københavns Universitet inden for Sedimentære Bassiners Dynamik, Evolution of the Earth's Crust-Mantle System og Vandressourcer. Det førstnævnte område indbefatter forskningsområderne for de to FNU-centre. Det blev efterfølgende fremsendt af KU til Danmarks Forskningspolitiske Råd som et kernefelt ved KU.

I årets løb har Højteknologifonden bevilget ca. 27 mio. kr. til et projekt, der har som formål at frembringe metoder til øget udvindelse af olie fra reservoirer i kalkbjergarter. Projektet vil foregå i et samarbejde mellem Geologisk Institut, Nano-Science Centret ved Det Naturvidenskabelige Fakultet og Mærsk Olie og Gas, som yderligere vil bidrage med 17 mio. kr. til projektet. Professor Robert Frei er blevet bevilget midler fra en række fonde til udskiftning af et kostbart termisk massespektrometer-instrument. Professorerne Finn Surlyk og Hans Thybo deltager i organisationen af International Geological Congress 2008. Professor Hans Thybo er blevet indvalgt i styrelsen for det Matematisk-Naturvidenskabelige Fakultet ved Universitetet i Oslo, som præsident for seismologi i European Geosciences Union, samt i bestyrelsen for den danske ICSU-komité. Instituttet er blevet bevilget deltagelse i to projekter under Galathea 3 ekspeditionen. Professor Finn Surlyk er medlem af bestyrelsen for Galathea 3 ekspeditionen.

Forskningsvirksomhed

1. Kvartærgeologi: klimahistorie og miljøhistorie

1.1. Ændringer i klima, havstrømme, og kystlinier
Den Høj- og Sen-atlantiske transgressionsfase ændrede kystområderne. Lavtliggende områder blev overskyldt, og der blev aflejret marin gytje i nordvestsjællandske søer. Under den Subboreale transgression resulterede et langsomt stigende havniveau en isostatisk hævn og en hurtig sedimentation i kystudbygning. En samtidig, markant ændring af tidevandsamplituden resulterede i en hurtig bevoksning af græs og urter, som dannede de nødvendige græsningsskove for det nyimporterede kvæg og den efterfølgende landbrugsrevolution. Den tidlige Littorina-transgression omkring 7400 ¹⁴C år BP er registreret mange steder, men tidspunktet for dens indtræden varierer markant (N. Noe-Nygaard).

Klima- og miljøændringer gennem de sidste ca. 12.000 år belyses ved skift i sedimentation og geokemi i udvalgte søer. De tolkede miljøændringer korreleres med andre undersøgelser. Det er målet at adskille de lokale ændringer fra de regionale/globalt. Mikrotetra er fundet i danske

søaflejringer fra både Senglacial og Holocæn, men isole- ringen af partiklerne er kompliceret. De første sikkert date- rede mikrotephra-koncentrater foreligger nu og giver en korrelation til iskernekronologien og den marine kronologi (N. Noe-Nygaard og M. U. Hede med Royal Holloway College, London).

Storeggatsunamien blev udløst af undersøiske skred vest for Norge for ca. 8.100 år siden, og dens aflejringer har kunnet spores i Skotland, på Færøerne og langs Norges vestkyst. I Danmark kan spor af tsunamien forventes i Ska- gens Odde og i kystnære søer, hvor indtrængende havvand vil efterlade et mineralogisk og geokemisk spor (N. Noe- Nygaard, L. Nielsen og kolleger fra GEUS).

I Søborg Sø overlejres lysegrønne limniske sedimenter med dammuslinger af sortbrune, humificerede marine gyt- jer, med skaller af hjertemuslinger. Den Tidlig-atlantiske transgression (*sensu* Iversen, 1937) ses som en distinkt ho- risont. Vi mener, at denne horisont er aflejringer fra Storeg- gatsunamien, men adskillelsen af tsunami-aflejringer fra aflejringer, der skyldes en gradvis havniveau- stigning og alm. stormaflejringer er problematisk, da de resulterende aflejringer vil ligne hinanden og i dette tilfælde være næsten samtidige. En lokalitet i Vestnorge viser klart, at Storeggatsunamien kom før de første spor af strandlinjer fra Littorina-transgressionerne (N. Noe-Nygaard og S.U. Hede).

1.2. Palæoceanografisk modellering af høj-frekvent variabilitet

Beregninger af ilt-isotopkredsløbet i det koblede ocean-at- mosfæresystem, er blevet sammenlignet med data der viser højfrekvent variabilitet (C.J. Bjerrum).

1.3. De kvartære isskjoldes dynamik

Luminescensdatering af senkvartære aflejringer i Danmark og NV Rusland har vist, at isskjoldene i Skandinavien, Ba- rentshavet, Svalbard og det nordlige Rusland er vokset og smeltet bort i eller ude af fase med hinanden. I lange perio- der fandtes periglaciale, subarktiske og nordligt temperere- de forhold. Der arbejdes på at belyse og forstå det kom- plexe samspil mellem indstråling, oceancirkulation, dyb- vandsdannelse samt isskjoldenes egen dynamik og feed- back på klimasystemet. Tidsfæstelse af en række klimatisk betingede begivenheder viser isskjoldenes pulserende og hurtige vækst og afsmeltning. Drivkræfterne bag isskjol- dets udbredelse og dynamik undersøges, herunder især processerne, der styrer landbaserede isstrømme og disses samspil med klimasystemet (M. Houmark Nielsen med kolleger fra Geocenter København).

1.4. Overgang fra jægerkultur til agerbrug

De ældste tamkøer fra Danmark kan nu dateres til 4.830- 4.695 år før nu, det er næsten 1.000 år tilbage end først an- taget. De tidligste tamdyr er fra bopladsen Lollikhuse ved Roskilde Fjord (N. Noe-Nygaard med Jægerspris Museum og to specialestuderende).

En række tørvehorisonter i Lodbjerg Klit i Nordjylland har bevaret subfossile fodspor fra Stenalderen, Bronzeal- deren og Vikingetiden. En horisont med talrige velbevarede dyrespor er blevet kortlagt i detaljer med gipsafstøbninger af udvalgte spor. Der er fundet spor efter 3 størrelser klov- dyr, hest og ulv. Den faunasammensætning sporene giver, sammenlignes med fund fra arkæologiske udgravninger (J. Milàn).

1.5. Holocæne kystklit- og strandaflejringer, Jyllands vestkyst og Anholt

Kystklitdannelsen i Danmark de sidste 7.000 år forklares i relation til kystprocesser, klimavariationer og kulturpåvirk- ning. Dateringer af æoliske aflejringer på Anholt, i Thy og på Skagen Odde, anvendes til at opstille en æolisk "event" stratigrafi for udvalgte områder i Danmark. De æoliske af- lejringers bevaring belyser relative havniveauændringer m.m. En sedimentologisk og geomorfologisk analyse af det holocæne oddesystem på Anholt (med prøver til OSL date- ring), forventes at føre til etablering af en detaljeret krono- logi for dets udvikling. Ved sammenligning med Skagen Oddesystemet kan isostatisk bevægelser samt havniveau- variationer i Kattegat rekonstrueres (L. Clemmensen med Andrew Murray, Risø).

1.6. Dybhavsaflejringer fra Atlanterhavet

Den europæiske iskappes indflydelse på Nordatlantens kli- ma og cirkulation under sidste istid undersøges. Der anven- des en række sedimentologiske og isotop-geokemiske proxies (O, C, Pa-Th og Pb) på kontourit aflejringer fra NØ Atlanten (P. Knutz med universiteterne i Barcelona, Cardiff og Wellington).

Sedimentologiske og palæoceanografiske analyser af marine-kerner (sen-Pleistocæn til Holocæn) fra Labrador- havet og Davisstrædet vil belyse sammenhænge mellem hurtige klimaskift og smeltevand/isbjerger fra Grønlands Is- kappe. Projektet støttes af FNU (P. Knutz med GEUS og Aarhus Universitet).

De bestemte faktorer for udviklingen af submarine kanaler og sedimentationshændelser på Amazonas dyb- havsvifte undersøges med en detaljeret C-14-kronologi ud- ført på ODP-kerner (P. Knutz med University College Lon- don).

Galathea 3 projekt med fokus på tsunamihændelser og kvartær palæoceanografi i det Indiske Ocean og Andama- nerhavet. Projektet har fået tildelt skibsplads i oktober 2006 (P. Knutz med GEUS og Aarhus Universitet).

2. Palæontologi og bioevents

2.1. Vertebratpalæontologi

Studier af 'øglefuglen' *Archaeopteryx* fra Sen Jura i Syd- tyskland har vist, at den havde en 'tommelvinge' (alula til kontrol ved langsom flugt), som hidtil er overset. Yderlige- re er det opdaget, at fjerene på London-eksemplaret er be- varet på en helt anden måde end beskrevet, og studiet af fjerdragten er fortsat til belysning af, om fuglenes udvik- ling er gået igennem et firvinget 'Tetraopteryx'-stadium med svingfjer også på fødderne (N. Bonde med Zool. Mus.).

Primitive benfisk (knogletunger) fra Tidlig Eocæn i Nordjylland er beskrevet og indgår i en bog om de flotteste danekræ (N. Bonde i samarbejde med kolleger på Geol. Mus.).

Analysen af konventioner og nomenklatur for kladistisk, non-Linnæisk klassifikation af menneske, menneskeaber og deres fossile slægtninge (og for biologisk systematik i almindelighed) er fortsat og udvidet (N. Bonde med B. Westergaard).

2.2. Invertebratpalæontologi

Med udgangspunkt i den uhørt diverse nordvesteuropæiske Maastrichtien-Danien fauna fokuseres på de cheilostome

bryozoers globale udvikling i forbindelse med Kridt-Tertiærgrænsens markante uddøen. To relaterede facetter er særligt interessante: (1) foregik de Mesozoiske cheilostome bryozoers uddøen i tre pulser – ved *Maastichtien-Danien-grænsen*, altså den egentlige K-T grænse uddøen ved *Danien-Selandien-grænsen*, hvor den nordvesteuropæiske karbonatprovins ophørte samt ved *Paleocæn-Eocæn-grænsen*, hvor jorden ramtes af en kortvarig, kraftig temperaturstigning? – og (2) i hvor høj grad kan udviklingen af den post-Paleocæne fauna sættes i fylogenetisk relation til den nordvesteuropæiske Øvre Kridt fauna, således som det traditionelt antages (E. Håkansson).

2.3. Kokkolitters dannelse og diagenese

Med atomic-force-mikroskopi observeres organiske molekylers betydning for krystallisering af kalcit. Målet er at forklare, hvordan forbindelserne påvirker overfladen og at nå tættere på hemmelighederne ved biomineralisationen (K. Henriksen, S. Stipp og udenlandske kolleger).

3. Bassinsyntese: tolkning af sedimentære bassiner

3.1. Cretaceous Research Centre

I lange tidsrum af jordens historie var det globale klima varmere og koncentrationen af CO₂ i atmosfæren større end i dag. Temperaturforskellene hen over breddegraderne var små, og der var ingen eller kun meget små iskapper ved polerne. Disse 'drivhusperioder' afviger markant fra nutiden med hensyn til oceanografi, økologi og geologiske aflejringer. Perioden fra Sen Kridt til Danien (for 90-60 millioner år siden) repræsenterer en lang periode med 'super-drivhusklima'. I denne periode nåede det globale havspejl sit højeste niveau, og enorme områder af jordens kontinenter var dækket af hav.

Det 3-årige Cretaceous Research Centre (CRC) startede i foråret 2005 med en bevilling på 7.240.000 kr. fra Forskningsrådet for Natur og Univers (FNU). Centrets arbejde er fokuseret på årsager til Kridttidens drivhusklima og høje globale havspejl og disses virkning på oceanografi, økologi og sedimentation. Projektet forsøger at besvare spørgsmål som: Hvorfor bredte oceanernes plankton og havstrømme sig ind over kontinenterne? Hvad var de stabile miljøforholds betydning for evolutionen af planter og dyr? Er der en direkte sammenhæng mellem udviklingen gennem lange tidsrum af en højt specialiseret fauna i et meget stabilt og ensartet miljø og massedøden ved Kridt-Tertiær grænsen?

I Nordvesteuropa blev der hovedsagelig aflejret hvidt kridt, der overvejende af coccolithophorider. De øverste 40-50 meter af skrivekridtet er blotlagt i Stevns Klint. Seismiske undersøgelser i havet ud for Stevns viser, at Kridt-lagserien er omkring 1.000 meter tyk. To videnskabelige borer i 2005 nåede dybder på 450 m (ved Stevns Natur Center) og 350 meter (i Boesdal Kalkbrud). De dybe borer gør det muligt at studere den del af skrivekridtet, der ikke er kendt fra danske landblotninger.

Lange kontinuerte lagserier er nødvendige, når forhistoriske klimavariationer undersøges. I borekernerne fra Stevns forventer vi at have materiale til at udrede ændringer i klimatiske og oceanografiske forhold i det danske kridthav fra 100 til 65 millioner år siden.

Et stort undersøgelsesprogram omfatter kontinuert måling af vægtfylde samt indholdet af grundstofferne K, Th og U; beskrivelse af kernerne og udtagning af prøver til al-

dersbestemmelse ved hjælp af mikrofossiler, porøsitet- og permeabilitetsmålinger samt en række mere avancerede målinger, bl.a. ilt-isotopanalyser af kalkskallede fossiler. Dele af kernerne er blevet 3D X-Ray-scannede i olieskabet Total's laboratorier i Pau, Frankrig. Hovedparten af analysearbejdet foregår på laboratorier på Geocenter København, men der er udstrakt samarbejde med udenlandske forskningsinstitutioner.

Skrivekridt har stor økonomisk betydning for Danmark. En stor del af Østsjællands drikkevand kommer fra kridtlagene, og mere end 95% af olien i den danske del af Nordsøen, findes i kridt af samme alder som det, der bliver gennemboret på Stevns. Borekernerne vil også blive brugt til mere praktiske formål, der med tiden kan føre til bedre forvaltning af vores grundvand og øget olieindvinding. I november gennemførtes en række refleksions- og refraktionsseismiske optagelser på Stevns mellem de to boresteder, således at de nu kan forbindes med de seismiske data til havs.

Et andet aspekt af centrets arbejde er fokuseret på de fossilrige aflejringer fra Kridthavets kyst i Skåne, hvor et dybt forvitret granitlandskab blev overskyldet af havet og rige østersbanker blev dannet. Dette høj-diverse økosystem rekonstrueres og kontrasteres med andre økosystemer i Kridt- og Danien-havet (F. Surlyk med L. Stemmerik, GEUS, L. Nielsen, C.J. Bjerrum, M. Bjerager, B.W. Lauridsen, E.E. Vaszquez, R. Foldager, A.M. Sørensen, og S.L. Rasmussen).

3.2. IODP-togt

Integrated Ocean Drilling Program (IODP) ekspeditionstogt 307 gik til Porcupine Seabight. Opborede kerner fra en hovedsagelig Pleistocæn dybvands-koralbanke bliver undersøgt. Resultaterne fra ekspeditionen vil bidrage med oplysninger om et bentisk økosystems tilblivelse og udvikling på dybt vand, i relation til klimavariationer og den oceanografiske udvikling langs Europas kontinentale skrånning, igennem de sidste par millioner år (M. Bjerager).

3.3. Kridttidens havcirkulation og biogeokemiske kredsløb i det europæiske område

Kvantitativ modellering af fortidens kulstofkredsløb viser, at der begravnes mindre organisk kulstof, hvis den eneste ydre påvirkning er en stigning i havniveauet. Denne positive tilbage-kobling på klimaet er i kontrast til den generelle antagelse gennem de sidste 20 år (C.J. Bjerrum).

3.4. Nordsødomen i Mesozoikum

Udviklingen af Nordsødomen i Mesozoikum er analyseret på baggrund af en erosionsflade, der viser, at domen i den centrale del af Nordsøbassinet var hævet over havniveau i Mellem og Sen Jura. Strukturel analyse viser, at domen fortsatte med at eksistere under havniveau op igennem Kridt. Erosionsfladen repræsenterer kun den centrale del af domen, medens det submarine dome udbreder sig 600-700 km tværs over Nordsøbassinet. Indsynkning af domen startede først efter Kridt og ikke som tidligere antaget allerede fra slutningen af Jura. Tidspunktet for starten af indsynkningen har betydning for modellering af dannelsen af olie og gas i Nordsøbassinet (O. Graversen).

3.5. Nuussuaqbassinet – Vestgrønland

Den kretassiske Atane Formation tolkes som deltaaflejringer, og disse viser en tydelig cyklicitet. Målinger af aflejringerens naturlige gammastråling analyseres for at vise,

om cykliciteten er genkendelig i brønde uden borekerner. Sedimentologiske data danner grundlag for tolkning af aflejringsmiljøer og inddrages i tolkning af litostratigrafiske enheder. Sammenstilling af feltdata og multi-model fotogrammetri danner grundlag for udtegnning af et geologisk kort over sydøst Nuussuaq (G.K. Pedersen med A.K. Pedersen, SNM, og GEUS).

3.6. *Terrestiske aflejringer Mallorca og Sardinien*

Udviklingen af terrestiske (æoliske og fluviale) aflejrings-systemer på Mallorca og Sardinien de sidste 150.000 år rekonstrueres. To fluviale-æoliske aflejrings-systemer på Mallorca er blevet analyseret, og der er indsamlet prøver til datering. Den sedimentære udvikling af de æoliske systemer på de to øer sammenlignes for at afdække regionale mønstre i klimaudviklingen i Middelhavsregionen, specielt under sidste istid (L. Clemmensen med universiteterne i Palma og Sassari).

3.7. *Oceanernes biogeokemiske udvikling og vekselvirkning med atmosfæren*

Numerisk modellering viser, at transporten og begravelsen af organisk materiale i Prækambrium var styret af dannelsen af aggregater af prokaryoter. Projektet er et forsknings-emne i et nyt Grundforskningscenter (NordCee) (C.J. Bjerrum).

3.8. *Snowball Earth?*

Sedimentologiske og geokemiske undersøgelser af Tillit Gruppens skifre, sandsten og diamikte aflejringer i Østgrønland, kan medvirke til styrkelse eller svækkelse af "Snowball Earth hypotesen" om en verdensomspændende nedisning, som førte til bundfrysning af oceaner og dannelsen af landbaserede iskapper omkring Ækvator. Aflejringer i Østgrønland og Nordskandinavien indtager en nøglerolle i argumentationen til fordel for denne hypotese men er også brugt som støtte til det modsatte synspunkt, nemlig at nedisning fortrinsvis foregik i højlandet, der opstod i forbindelse med opsplittningen af superkontinentet Rodinia. Carlsberg-fondet støtter feltarbejde i 2006 i Nordnorge (M. Houmark Nielsen og B. Buchardt).

4. *Geologisk anvendt Geofysik*

4.1. *Centre for Integrated Geophysical Research: Application to Rift Formation and Basin Evolution*

Jordskorpen flækker flere steder i langstrakte riftzoner f.eks. i Østafrika, ved Baikal Søen, i Rio Grande dalen og i Rhindalen. Udviklingen skyldes pladetektoniske processer og har sandsynligvis ophav i jordens dybe indre og har været aktive gennem det meste af jordens historie. Den danske olie findes f.eks. i en lignende riftzone i Nordsøen: Central Graben. Her flækkede jordskorpen for ca. 250 mill. år siden, og en betydelig indsykning har skabt plads til aflejring af store mængder sediment. Hele det danske område er dækket af 1-20 km tykke sedimentære bjergarter. Centre for Integrated Geophysical Research forsøger at afdække de processer, som leder til dannelsen af kontinentale riftzoner. Vi fokuserer på et naturligt laboratorium i det centrale Jylland, hvor en kraftig tyngdeanomalie viser, at der findes bjergarter med meget stor densitet i jordskorpen. Er disse dannet ved indtrængen af smeltet magma fra jordens kappe i forbindelse med opsprækning af jordskorpen for ca. 250 mill. år siden? Der indsamles store mængder af

seismiske og andre geofysiske data i det danske område. Tolkningerne understøttes af vores erfaring fra de aktive riftzoner i Østafrika og Sibirien. I 2005 er der blevet gennemført et seismisk feltprojekt med indsamling af reflektionsseismiske og refraktionsseismiske data, langs en ca. 180 km lang profilinje i det centrale Jylland. Dataindsamlingen involverede alle førsteårsstuderende på geologistudiet ved Geologisk Institut samt en række andre studerende og medarbejdere fra universiteterne i København og Aarhus.

Der fokuseres på betydningen af magmatiske smelter for udviklingen af kontinentale riftzoner. Hovedhypotesen er, at de indtrængende smelter har opvarmet jordskorpen så meget, at den efterfølgende afkøling har kunnet give ophav til indsykning af det danske bassin. De seismiske projekter skal indsamle data, som gør det muligt at bestemme fordelingen af bjergarter i det centrale Jylland. Denne viden vil danne baggrund for en geodynamisk modellering af indsykningshistorien. Vi håber herved at kunne forklare oprindelsen af det unikke danske bassin, samt at kunne bidrage til udpegning af mulige nye typer olieletter i Nordsøområdet. Centre for Integrated Geophysical Research støttes af en bevilling på 7,5 mio. kr. fra Forskningsrådet for Natur og Univers (FNU) for en treårig periode (H. Thybo, A. Sandrin, C. Nielsen, S.B. Lyngsø, L. Nielsen, L.O. Boldreel, I.D. Reid og en række specialestuderende).

4.2. *Struktur og udvikling af den kontinentale litosfære*

Jordens sekulære udvikling (langtidsudvikling) belyses fra den tidlige dannelsen af den differentierede jord gennem integration af geofysiske, geokemiske og petrologiske data og tolkninger. Formålet er at belyse årsager til og effekter af den tidligste udvikling af jorden, herunder dannelsen af en litosfære og de senere påvirkninger heraf. Projektet bygger på geotermiske og gravimetriske data samt seismologiske tolkninger. En væsentlig hypotese er, at jordens litosfære konstant er udsat for erosion fra nedden, afhængig af dens tykkelse og hastigheden af den tektoniske plade. Årsagerne til topografiske forskelle på forskellige dele af kontinenterne er også genstand for undersøgelserne (I.M. Artemieva).

Årsager til pladetektoniske processer undersøges gennem seismisk-tektonofysiske studier af kontinenternes aktive tektofære. Der fokuseres på samspillet mellem dybe og overfladenære processer og pladebevægelser, der medfører dannelsen af bjergkæder og store "rifts" ved overfladen. Detaljerede seismiske analyser tyder på komplekse mineralfasomdannelse ned til 600 km dybde, en delvist opsmeltet zone under 100 km dybde og kraftig heterogenitet i nedre skorpe. Hvilken betydning har bjergarternes kemiske, mineralogiske, termiske og mekaniske tilstand for pladebevægelser og strukturer i den stive litosfære? Den Trans-Europæiske Suture-Zone (TESZ) er den vigtigste geologiske grænse i Europa. Hvilken betydning har den haft for den geologisk-tektoniske udvikling af det nordlige og centrale Europa? Skyldes riftzonernes opståen fjerne kræfter fra pladegrænser eller dybe processer? Den dybe struktur under Alperne undersøges med dybseismiske data. Der er udviklet nye tolkningsmetoder, som kan anvendes i det meget støjfyldte alpine område. Resultaterne viser stor variation i dybden til kappen i området ligesom der, overraskende, er tegn på en ændring i subduktionsretning fra vest mod øst (H. Thybo med Universitetet i Wien).

Forekomsten af palæozoiske sedimentære bjergarter med hydrokarbon-potentiale analyseres i det danske område. Der fokuseres på af kaledoniske og ældre kollisions-strukturer betydningen for den efterfølgende bassindannelse. Gravimetrisk og magnetisk tolkning af det danske område har vist nye liniamenter, der måske kan henføres til den kaledoniske orogenese. Strukturerne kan have haft betydning for senere bassindannelse. I hele det danske område er de palæozoiske sedimentære bjergarter 2-6 km tykke, undtagen i små områder. Central Graben viser tegn på kraftig palæozoisk bassindannelse, sandsynligvis i forbindelse med en tidlig riftfase. Refleksionseismiske data bekræfter tidligere tolkninger af op til 10 km tykke sedimentære bjergarter, visse steder et stort hydrokarbonpotentiale i store dele af det danske område (H. Thybo, A. Lassen, S. Lyngsø).

Tolkninger af seismisk struktur omkring de kimberlitiske diamantminer i det sibiriske kraton viser anormalt høje seismiske hastigheder. To krydsende seismiske profiler er blevet tolket. Begge viser ekstreme hastigheder, men det kan desværre ikke afgøres, om der er tale om seismisk anisotropi. Laboratoriemålinger af seismisk hastighed antyder dog, at der må være tale om anisotrope kappebjergarter. Det er endnu uvist, hvorledes anisotropien har kunnet påvirke dannelse af de magmatiske, kimberlitør i området (H. Thybo med russiske, polske og amerikanske kolleger).

4.3. Overfladenære geofysiske undersøgelser

Tomografiske metoder anvendes i hydrogeologiske-geofysiske studier af vandets nedsvivning gennem de øverste (~10 m) jordlag. Georadardata optages ml. borehuller, hvorved bølgehastigheder kan bestemmes i profilsnit. Hastighederne omsættes til vandmætning. Det er påvist, at man ved at tage højde for kendte datafejl korrelationsmønstre under inversionen af data, kan opnå mere sikre estimater for radarbølgehastigheden ml. borehullerne. I samarbejde med andre forskere er der implementeret en ny, stokastisk inversionsrutine til tolkning af de tomografiske data, hvorved de statistiske fordelinger af hastighederne kan vurderes.

Der er indsamlet et refraktionsseismisk datasæt til undersøgelse af kalkbjergarters seismiske hastighedsfordeling under Stevns. Analyserne skal bl.a. medvirke til at belyse bjergarternes dannelses- og indsnykningshistorie (L. Nielsen, L.O. Boldreel samt specialestuderende).

4.4. Kontinentale marginer

Færø-Rockall Plateauet sydvest for Færøerne studeres vha. refleksionseismik med henblik på afdækning af basalt-overfladens morfologi og palæomiljøet, kompressions-strukturer og deres tidlige relation, sediment regnskab, samt dybhavsstrømmenes forløb. Basalt studeres ved hjælp af geofysiske logs (L.O. Boldreel og M.S. Andersen GEUS).

Kontinental-marginen ud for Vietnams østkyst undersøges ved hjælp af integrerede geofysiske metoder. En række grabenstrukturer er blevet afdækket med hidtil ukendte årsager. Der er gennemført seismiske tolkninger kombineret med gravimetrisk og magnetisk modellering med henblik på at afdække bassinernes oprindelse og årsag (L.O. Boldreel, I. Reid og M.B.W. Fyhn).

Resultaterne fra det internationale projekt i Nares Strædet i den nordlige del af Grønlands vestkyst har allerede ændret opfattelsen af dette spændende kontinentale område.

de. Der er klare tegn på betydelig lateral bevægelse i den nordlige del af området, selv om bevægelserne har været mindre end antaget. Resultaterne viser, at Grønlands skorpe fortsætter hele vejen under strædet (I. Reid).

4.5. *Seismisk-tektonofysiske studier af Jordens tekto-sfære*
Lavhastighedszonen under 8° Diskontinuiteten i 100 km dybde under kontinenterne, er blevet undersøgt. Inversion af udbredelsen af seismiske overfladebølger i Sibirien viser, at lavhastighedszonen i jordens øvre kappe også findes i dette område. Vi har fundet en ny seismisk fase i data fra de sovjetrussiske PNE-data. Disse analyseres i øjeblikket for evidens for heterogenitet omkring overgangszonen. Vi har påvist, at den såkaldte teleseismiske Pn-fase kan forklares, alene ved en kombination af spredning af det seismiske bølgefelt i jordens skorpe og en positiv vertikal hastighedsgradient i den øverste del af kappen. Vi har endvidere sandsynliggjort, at stort set kun nedre skorpe og lavhastighedszonen i kappen bidrager til spredningen af seismisk energi ud til afstande på ca. 1.600 km. Det er muligt, at en del af de store hastigheder kan skyldes anisotropi. Vi har bestemt den første seismisk tomografiske model for Iran, gennem anvendelse af den nyudviklede "inverse tomografiske metode". Modellen viser klare tegn på subduktion, således at resultatet løser en af gåderne omkring den tektoniske udvikling af dette område (H. Thybo, A. Pontevivo, A. Alighani og A. Ross).

5. Hydrogeologi og miljøgeokemi

5.1. Strømning og transport

Der er udført tracerforsøg i moræneler for at kortlægge aktive makroporer og sprækker i moræneler samt for at kvantificere strømningsforholdene i forhold til nedbørsintensitet og fugtighedsforhold i jorden. Specielt er der fokuseret på tolkningen af feltforsøgene ved hjælp af den numeriske model HydroSphere. Målinger fra to områder indgår i en undersøgelse af, hvorledes målinger af environmental tracere kan støtte kalibrering af en strømnings- og transportmodel for komplekse grundvandsmagasiner. Der er foretaget analyser af alternative geologiske konceptuelle modeller ved simuleringen af stoftransport (K.H. Jensen og P. Engesgaard med GEUS og University of Lavel, Canada).

Der er udført simuleringer af strømnings- og fortrængningsprocesser i porøse medier på poreskalaniveau ved hjælp af en Lattice Boltzmann model med henblik på at understøtte eksperimentelle undersøgelser, som er udført i en x-ray synchrotron ved Argonne National Laboratory (K.H. Jensen med DTU og Oregon State University samt USDA Salinity Laboratory).

Projektet "Development of preferential flow in bioclogging of porous media" undersøger, hvorledes bakteriel vækst i porøst medium med efterfølgende reduktion af det effektive strømningsvolumen påvirker strømning og transport (P. Engesgaard og D. Seifert, M&R DTU).

Indtrængning og tilbagetrækning af en saltvandskile ved Skansehage undersøges ved brug af isotoper og modellering. Saltvandskilens indtrængning er sket ved et oppumpningsforsøg, hvor placeringen af kilen er observeret til ca. 15 tidspunkter i over 120 punkter (P. Engesgaard og N. O. Jørgensen).

Strømningsveje i ådalsmagasiner undersøges for at fastlægge interaktion mellem grundvand og overfladevand.

Strømningsvejene er afgørende for en senere vurdering af potentialet for omsætning af bl.a. nitrat (P. Engesgaard med GEUS og specialestuderende).

5.2. Hydrogeologisk karakterisering ved hjælp af cross-borehole georadar og resistivitetstomografi

Cross-borehole georadar og resistivitetstomografi bruges for at bestemme den rumlige og tidlige variation af vandindhold og saltkoncentration, både under naturlige og forcerede nedbørsforhold. Disse metoder gør det muligt at nærme sig den skala, som anvendes i hydrologiske modeller. Målingerne vil derudover danne grundlag for bestemmelse af stor-skala effektive hydrauliske parametre ved hjælp af inversion (K.H. Jensen, M. Looms, L. Nielsen og H. Thybo samt Lancaster University).

5.3. Påvirkninger af grundvandsressourcer

Klimaet i Danmark i slutningen af det 21. århundrede er forudsagt ved hjælp af DMI's regionale klimamodel Hirham. De 30-årige klimascenarier anvendes som input til GEUS's DK-model, med henblik på at analysere og kvantificere betydningen af klimaændringer for grundvandsdannelsen (K.H. Jensen og L. van Roosmalen, samt GEUS, DHI og DMI).

Inden for et EU-finansieret projekt udføres modelsimuleringer af flod- og grundvandsafstrømningen fra et catchment i det sydlige Spanien med henblik på at estimere den tilgængelige vandressource i den nedstrøms ende, hvor der er en omfattende produktion af grøntsager. I forbindelse med disse simuleringer anvendes remote sensing data som input til den distribuerede hydrologiske model MIKE SHE (K.H. Jensen, F.H. Andersen og P. Engesgaard, samt Geografisk Institut og University of Almeria).

Projektet, "Examine use of time-lapse 3D geoelectric volumetric models to constrain hydrogeological modeling of ground water flow and saltwater intrusion", har som mål at undersøge de grundvandsmæssige påvirkninger fra saltkilder som følge af oppumpning og sammenholde disse resultater med konventionelle data og geofysiske opmålinger. Delprojekt under EU-projektet ALERT (P. Engesgaard, K.H. Jensen, og A. Antonsson samt flere europæiske universiteter).

På en feltlokaltet på østsiden af Sri Lanka, hvor tsunamien har ødelagt betydelige grundvandsressourcer, foretages hydrogeologiske og geofysiske undersøgelser. Data tolkes ved hjælp af en numerisk grundvandsmodel, og den fremtidige udvikling af saltkoncentrationen i grundvandet simuleres (K.H. Jensen, M. Vithanage og P. Engesgaard, samt International Water Management Institute, Sri Lanka).

5.4. Anvendelse af remote sensing data i hydrologiske modeller

Remote sensing data er en værdifuld datakilde ved distribueret hydrologisk modellering af vandløbsopland. Det undersøges, i hvilket omfang satellitbaserede data for nedbør, fordampning og bladarealindeks kan forbedre simuleringen af vandomsætning og vandløbsafstrømning i et opland. Betydningen af skalaen for den rumlige information, og værdien af satellitbaserede data for jordfugtighed undersøges ved validering af distribuerede hydrologiske modeller (K.H. Jensen med Geografisk Institut, DHI og GEUS).

5.5. Afsmeltnings og vandstrømning i sne

Hydrologiske undersøgelser af sneafsmeltnings fra et opland ved Tarsiilaq i Grønland og vandomsætningen i oplandet analyseres ved hjælp af den hydrologiske model MIKE SHE. I samarbejde med University of Colorado er der udført kontrollerede laboratorieforsøg på pakkede snekolonner i et koldt laboratorium (K.H. Jensen med GEUS, Geografisk Institut, samt University of Colorado og Colorado School of Mines).

5.6. Remediering af jordforurening ved pneumatisk ventilering

Forsøg i laboratoriet har belyst effekten af pneumatisk ventilering på udluftningen af flygtige organiske stoffer i heterogen jord. Forsøgsresultaterne er tolket ved hjælp af den numeriske model T2VOC (K.H. Jensen med C. Højer, DTU, samt GEUS).

5.7. Usikkerhed på monitorering af forureningsfaner

Projektet "Metoder til estimering af undersøgelsesomfanget og til vurdering af sikkerheden af forureningsafgrænsning" skal udvikle forbedrede metoder til monitorering af forureningsfaner. Det grundlæggende arbejde med stokastiske simuleringer af stoftransport ved to forureningsgrunde er færdige. En brugervenlig vejledning udarbejdes (P. Engesgaard, K.H. Jensen, T. Sonnenborg, en specialestuderende samt DHI).

5.8. Kunstig infiltration

Kunstig infiltration af overfladevand til grundvandsdannelsen til brug for drikkevandsforsyning og kunstvanding har i de senere år fået stigende betydning. I industrielle samfund infiltreres sekunda-vand og overfladevand af forskellig kvalitet med det dobbelte formål at rense vandet og øge grundvandsressourcen. Effektiviteten af processerne undersøges ved Geologisk Institut gennem forskning i infiltrationsprocesser og strømningsmønstre på Københavns Energis forsøgsanlæg, til kunstig infiltration på Arrenæs og på Göteborg Vattenverks infiltrationsanlæg ved Dösabacka (N.O. Jørgensen).

I aride og semi-aride landområder kan kunstig infiltration forøge den eksisterende grundvandsressource. Et forskningsprojekt støttet af Danida har således i perioden 2003-2005 undersøgt vandkvaliteten og de geokemiske processer i grundvandsreservoiret til et infiltrationsanlæg ved Omaruru River i Namibia. Formålet har været at kortlægge balancen mellem den potentielle vandindvinding under hensyntagen til en fornuftig vandkvalitet i drikkevandsforsyningen (N. O. Jørgensen).

5.9. Nano-Geo-Science – projekt Nano-Chalk

Et nyt projekt, Nano-Chalk, kombinerer viden og metoder fra nano- og bioteknologi i studiet af skrivekridts overfladeegenskaber på molekylær skala med det formål at udvikle et produkt eller en proces, som kan øge olieproduktionen fra skrivekridt-reservoarer i Nordsøen. Projektet er et samarbejde mellem Mærsk Olie og Gas og Nano-Science Center (NSC) ved Københavns Universitet. Satsningen støttes af Højteknologifonden og Mærsk Olie og Gas (S. Stipp, T. Bjørnholm, R. Feidenhans'l, K. Bechgaard, T. Hassenkam, E. Makovicky, T. Balic-Zunic (alle fra NSC) og F. Engstrøm og K. Henriksen (Mærsk)).

5.10. Nano-Geo-Science – miljøgeokemi

En mineralogisk og kemisk karakterisering af jern-oxider i opsprækket granit har som mål at forstå jernoxidernes dannelsesbetingelser (K. Dideriksen, B.C. Christiansen og S. Stipp).

Bakteriers evne til at hæfte sig på mineraloverflader og deres rolle i mobilisering og tilbageholdelse af toksiske stoffer, i grundvand og vandbehandlingsfaciliteter studeres (L. Karlby, T. Sommer, K. Johanssen og S. Stipp).

5.11. Nikkel i opsprækket kalk

Nikkels opførsel i bryozokalk undersøges for at definere de mekanismer, som er ansvarlige for transport af Ni i grundvand og mulighederne for at immobilisere Ni i kalcit og jernhydroxider på sprækkevæggene (L. Karlby, L. Lakshtanov og S. Stipp).

6. Den kontinentale skorpes geologi

6.1. Båndede jernmalme

Båndede jernmalme (BIF) er udfældet direkte fra havvand som kemiske sedimenter og kan derfor anvendes til at spore flodernes tilførsel af forvittringsprodukter i jordens tidlige historie. I denne henseende er BIF også direkte koblet til atmosfærens sammensætning. Vore undersøgelser af oceanernes og atmosfærens udvikling gennem Prækambrium fokuserer på at fastlægge den relative betydning af to kilder til grundstoffer i oceanerne: floder eller hydrotermal aktivitet. Disse er de eneste væsentlige kilder efter ophøret af bombardementet med meteoritter og kometer for 3,8 milliarder år siden. Ændringerne i oceanernes kemi undersøges ved isotop-geokemiske parametre og må være opstået som følge af ændringer i tilførslen fra disse kilder. Undtaget herfra er de forandringer, som er forårsaget af livets udvikling: indholdet af ilt i atmosfæren, udviklingen af landplanter og fremkomsten af kalkudfældende organismer. Materialet til belysning af oceanernes ændrede kemi stammer især fra arkaiske grundfjeldsområder i Vestgrønland, Sydafrika, Australien, Wyoming, Canada og ikke mindst Sydamerika (R. Frei).

6.2. Den kontinentale skorpe i Skandinavien

Ved undersøgelser af den kontinentale skorpes udvikling kombineres feltarbejde i form af kortlægning og detaljeret prøveindsamling med forskellige laboratoriemetoder, der giver information om enhedernes geokemi og isotopgeokemi. En undersøgelse af det sydnorske grundfjeld anvender disse metoder til at etablere en model for skorpeudviklingen.

I materiale fra Telemarksblokken er isotopsystemerne U-Pb og Lu-Hf undersøgt i mineralet zirkon ved laboratorier i Sydney og Oslo. Resultaterne afslører en uventet lang skorpedannelseshistorie, fra ca. 1.550 millioner år (eller ældre) til ca. 900 millioner år. I den geologiske udvikling indgår flere perioder med indtrængen af smeltmasser med forskellig sammensætning. Nogle af perioderne har ikke tidligere været påvist i det sydnorske grundfjeld. Der optræder flere bjergkædedannelser, hvor den ene er nyopdaget. Endelig er der etableret flere serier af lavaer og sedimenter, der dækkede næsten alle områdets bjergarter (J. Konnerup-Madsen, S. Pedersen og universiteterne i Oslo og Sydney).

6.3. Ny geokemisk analyseteknik

En New-Wave Micromill blev installeret på Geologisk Institut i 2005 med støtte fra Carlsberg-fondet, Geologisk Institut og en bevilling fra Grundforskningsfonden til Martin Bizzarro. Instrumentet gør det muligt at udtage prøver fra meget små zoner (ca. 200 µm brede) fra de fleste krystalline materialer, eksempelvis vækstzoner i krystaller og biologiske materialer (fx skaller). Geokemiske analyser af sådanne zoner gør det muligt at aflæse skiftende geokemiske miljøer under væksten (såsom ændringer i et magmas kemiske sammensætning, temperatur osv.). Instrumentet er en vigtig forøgelse af Geologisk Instituts stærke mikroanalytiske faciliteter. Sammen med elektron-mikrosonde og laser-ablation ICPMS vil Micromill blive brugt i forskellige multidisciplinære forskningsprojekter, herunder udvikling af magmaer, identifikation af processer i magmakamre, sporstoffer i biologiske materialer og analyse af kortvarende isotopsystemer til datering af, hvornår meteoritter bliver skabt efter dannelsen af solsystemet og derfor hjælpe til en bedre forståelse af det tidlige solsystem (T.E. Waight).

7. Kontinental opbrydning og oceanbundens geologi

7.1. Hotspot, vulkanisme og magmadannelse

Lithosfære-kappediapirsystemet under Kap Verdeøerne er et endeled blandt Jordens hotspots og belyses gennem studier af øernes geokemi, vulkanologi og geofysik. Processerne i overgangszonen mellem de stive lithosfæreplader og den underliggende, plastiske asthenosfære, er komplekse. I de seneste år er det påvist, at kappediapirer kan være inhomogene i deres sammensætning, og dette emne er for tiden internationalt i fokus. Vi ønsker at bidrage til forståelsen af de processer, der skaber denne inhomogenitet, gennem studier af de vulkanske produkter på Kap Verdeøerne (P.M. Holm med ph.d.- og specialestuderende samt universiteterne i Aarhus, Kiel, Island, Bristol, Iowa og Brest).

7.2. Udviklingen af Det Islandske-Hotspot og Den Nordatlantiske Kontinentalrand i Palæogen

Isotop- og grundstofgeokemiske undersøgelser af færøske basalter med henblik på at karakterisere deres kildeområder, er gået ind i en ny fase, hvor den tidlige udvikling af Det Islandske Hotspot studeres i en række indsamlede sekvenser af basalter, hvor isotopsammensætningen af Hf og Pb undersøges ved DS-højpræcisionsmetoden (P.M. Holm og C.K. Brooks med N. Hald (Geologisk Museum), N.O. Prægel (DNLB) samt GEUS, Naturhistorisk Museum Thorshavn og Stanford University).

7.3. Andre magmatiske provinser

Nordgrønland er den tredje af Grønlands store magmaprovinser, den er meget lidt kendt og er formentlig nøglen til forståelsen af dannelsen af Polhavet nord for Grønland. I den kommende sommer vil en gruppe indlede feltarbejde omkring 83°N i plateaувulkaniterne ved Kap Washington og den gigantiske gangsværm i Peary Land (P.M. Holm).

På Salomonøerne findes en sjælden forekomst af alkaline magmatiske bjergarter, alnöiter. Deres sublithosfæriske dannelse forventes at kaste lys over dannelsen af verdens største oceaniske magmaprovinser. Projektet gennemføres bl.a. i forbindelse med Galathea3-ekspeditionen. Alnöiterne er nært beslægtede med bjergarter kendt fra Kap Verdeøerne,

og vi forventer gennem disse sjældne bjergartstyper at kunne studere de dybe kappeprocesser i forbindelse med Ontong Java-platealets dannelse fra en ny vinkel (P.M. Holm).

7.4. *Ilímaussaq-komplekset*

Ilímaussaq-komplekset i Sydvestgrønland er typelokalitet for agpaitiske nefelinsyeniter. Sammen med Lovozero i Rusland og Mont Saint-Hilaire i Canada rummer komplekset mere end 200 forskellige mineraler, som typisk indeholder natrium i kombination med sjældne grundstoffer som zirconium, niobium, tantal, thorium, uran, lithium, beryllium, sjældne jordarter og yttrium. Ilímaussaq-komplekset indeholder store reserver af disse 'high-tech'-metaller. Ilímaussaq-komplekset er dannet af flere magmaer, i hvilke den usædvanlige kemiske sammensætning er årsag til deres depolymeriserede karakter, lave viskositet, lave størknings-temperatur og de sjældne grundstoffers høje opløselighed. Nogle af de mest udviklede magmaer udvikler sig til stabile sammensætninger og afblander i to forskellige smelter på grund af abnormale koncentrationer af Na-Fe eller H₂O. Mange sporelementer har en usædvanlig fordeling mellem de bjergartsdannende mineraler, f.eks. er Cl, Br og B koncentreret i sodalit, mens Zr findes i usædvanlig høje koncentrationer i forhold til Hf, efter krystallisationen af eudialyt (et Na-Zr silikat) og ikke zircon. Vore undersøgelser stiler mod at forstå de processer, som kontrollerer koncentrationen af sjældne grundstoffer og mineraler, samt den petrologiske og geokemiske karakter af agpaitiske magmaer (J. Bailey, H. Sørensen og J. Rose-Hansen).

8. Mineralogi

8.1. *Krystalkemi*

I projektet "Krystalkemiske undersøgelser af mineraler ved højt tryk og temperatur", har man afsluttet undersøgelser og artikler om fumarole-produkter: Cl-holdig galenobismutit og kirkiit samt komparativ krystalkemi af selenholdig lillianit og galenobismutit og er i gang med undersøgelser af indium-baserede komplekse sulfider fra 650°C (E. Makovicky og T. Balic-Zunic med universiteter i Bari og Salzburg).

I projektet om platingruppens mineralers krystalstruktur og krystalkemi har man bestemt strukturen af en Pd-Cu sulfid relateret til pyritfamilien samt strukturer af PdSbSe og PdSbTe, hvor order-disorder i aniongrupper spiller en afgørende rolle. Arbejdet på systemet Cu-Pd-Se, med relationer til den tidligere beskrevet jagueite, fortsætter ligesom de med S fugacitet i platin-gruppens fasesystemer (E. Makovicky og T. Balic-Zunic med M. Makovicky, S. Karup-Møller, DTU, og universitetet i Salzburg).

Blandt sulfosalte er der lavet strukturbestemmelser på en syntetisk Sn-Se cylindrit, dvs. et mineral med moduleret, lagdelt struktur sammensat af to forskellige inkommesurable lag, samt på 8 repræsentanter for den "pavonit" homologe række og strukturen af monoklin versus ortorombisk polytype af Cu-Ag-Pb-Bi-sulfosalt berryit er i forskellige grad af undersøgelser, visse tæt på afslutning. Strukturen af det komplekse Pb-Sb sulfosalt dadsonit er afsluttet (E. Makovicky med udenlandske kolleger).

8.2. *Strukturundersøgelser*

Strukturundersøgelser under højt tryk eller høj temperatur indtager en stadig større plads. Sammenlignet med data målt ved stuebetingelser, er strukturdata ved ekstreme be-

tingelser generelt mangelfulde, og for de fleste faste stoffer ikke-eksisterende. Deres betydning er dog uundværlig for en fuld forståelse af materialers egenskaber og stabilitet. Indsatsen har været koncentreret om i tre hovedfelter: (1) strukturer med "lone electron pair" kationer, (2) naturlige og kunstige halogenforbindelser og (3) specifikke bjergartsdannende mineraler. Bemærkelsesværdige resultater inden for analysernes hastighed og præcision har placeret os mellem de ledende laboratorier inden for dette område (T. Balic-Zunic).

8.3. *ORION-projektet*

Mineralogisk Gruppe har fået en rammebevilling til et treårigt projekt fra Forskningsrådet for Natur og Univers (FNU) til samarbejdet inden for EUROCORES/EUROMINSCI-projektet "Ordering of Ions in Minerals" (ORION). Projektet undersøger ordningsgraden af kationer og anioner i mineraler og dens relation til dannelsesforhold og termodynamisk historie med integration og udvikling af moderne teoretiske og eksperimentelle metoder. Forskere fra Spanien, Østrig, Tyskland, Tjekkiet og Danmark samarbejder i projektet (T. Balic-Zunic).

8.4. *Jern-isotop-fraktionering og stabile jernisotoper*

En metode til bestemmelse af Fe-isotopforhold i naturlige materialer er publiceret. Resultaterne anvendes til identifikation af deres adfærd under kontrollerede betingelser i laboratoriet og metoden nu anvendes nu på forskellige naturlige og syntetiske systemer (K. Dideriksen, M. Bizarro og S. Stipp).

8.5. *Undersøgelser af grøn rust*

Strukturen og sammensætningen af sulfatholdig grøn rust er undersøgt i naturlige, såvel som syntetiske prøver. Grøn rusts reaktivitet i forhold til opløst chromium, neptunium, selenium og almindelige sprækkemineraler som biotit, muscovit og grafit undersøges (B.C. Christiansen, L. Skovbjerg, E. Hansson, M. Sonne, S. Stipp og T. Balic-Zunic).

8.6. *Kalcits atomare-struktur og reaktivitet*

Der udføres teoretisk modellering af strukturændringer i bulkfasen og på kalcits overflade ved introduktion af en spaltet overflade, opløsningshuller, kanter, hjørner og andre defekter. Kalcits reaktivitet nedsættes, når organiske og uorganiske forbindelser blokerer overfladen, hvilket har betydning for kalkdiagenese samt olie og gasmigration (S. Stipp, A. Harstad, K. Henriksen og udenlandske kolleger).

Ph.d.-projekter

Færdige projekter ses under ph.d.-afhandlinger.

Aktive i 2005

Alsen, Peter: Valanginien ammonitfaunaen i Østgrønland: Taksonomi, biostratigrafi og regionale implikationer – sammenligninger med ammonit-faunaer i Nordeuropa og Arktisk Canada (F. Surlyk).

Andersen, Flemming Hauge: Hydrologisk modellering for et semi-arid område under anvendelse af remote sensing data (K.H. Jensen, P. Engesgaard og I. Sandholt (Geografisk Institut)).

Antonssen, Árni Valur: Modelling ground water flow and saltwater intrusion using time-lapse 3D geoelectric volumetric models (Sustainable management of water resources by atomated real-time monitoring) (P. Engesgaard & K.H. Jensen).

Arting, Uni: Central-vulkanske komplekser i Færø-Shetland kanalen (P.M. Holm).

Barker, Abigail Katherine: Trace element and isotope constraints on mantle sources and processes in North Atlantic and Cape Verdes magmatism (P.M. Holm).

Dideriksen, Knud: Fractionation of Fe-isotopes in Nature (S. Stipp).

Foldager, Rasmus: Numerisk invers stratigrafisk modellering (F. Surlyk).

Hag, Maria Plougmann: En analyse af metoder til bestemmelse af vinterafstrømning samt dennes klimafølsomhed – belyst i et vandkraftbassin i Tasiilaq (K.H. Jensen).

Hansson, Eva B.: Interaction between organic and inorganic compounds in the interface of iron at groundwater conditions (S. Stipp).

Hede, Mikkel Ulfeldt: Holocene climate changes around the North Atlantic based on high resolution lacustrine proxydata correlated to the climate changes registered in the GRIP ice cores (N. Noe-Nygaard).

Hede, Signe Ulfeldt: Holocæn klima- og miljøhistorie i Østdanmark med fokus på Littorina-transgressionerne, som de registreres i sedimentære aflejringer (N. Noe-Nygaard).

Helstrup, Tina: Hydrochemical and environmental isotopic studies of groundwater in the Keta Basin, Ghana and Bassin Sédimentaire Côtier, Togo (N.O. Jørgensen).

Hjartarson, Arni: The Skagafjörður Unconformity North Iceland and its Geological History (A.K. Pedersen).

Jensen, Maria Ansine: Klimasignaler og havniveaændringer i nonglacial sedimenter i det nordlige Rusland på baggrund af sedimentære facies og geometri samt storskala modellering af sedimentær arkitektur (S. Funder, G.K. Pedersen).

Lauridsen, Bodil Wesenberg: Faunarespons på Milankovitch-cyclicitet i kalkaflejringer fra Øvre Kridt – Danien i NV Europa (F. Surlyk).

Lindow, Bent: Anatomy and Evolutionary Relationships of Fossil Birds from the Danish Lower Eocene (G. Cuny (GM) og G. Dyke (UCD)).

Looms, Majken C.: Hydrogeologisk karakterisering ved hjælp af cross-borehole georadar og resistivitetstomografi (K.H. Jensen og H. Thybo).

Lyngsø, Stig Bjarke: Modellering af bassinudviklingen i Nordsøen, baseret på geofysiske data (H. Thybo).

Nielsen, Jan Kresten: Palæoøkologisk og palæoceanografisk undersøgelse af marine mollusker fra Eem mellemistiden (S. Funder).

Nielsen, Jesper Milan: En palæoøkologisk undersøgelse af de tidlige former for hold af tam-kvæg, baseret på ichnologiske og arkæozoologiske arbejdsmetoder (N. Noe-Nygaard).

Rossel, Stine: Egyptian settlements structured during the Middle Kingdom period (N. Noe-Nygaard).

Sandrin, Alessandro: Geophysical study of the processes that formed the Danish Basin (H. Thybo).

Vazquez, Estela Esmerode: Reconstructing Late Cretaceous-Danian chalk oceanographic and sedimentary processes in the Central North Sea (F. Surlyk).

Wittig, Nadine: Application of novel U-Th-Pb and Lu-Hf isotopic techniques to tracing the melting and metasomatic history of mantle rocks (H. Haack (J.A. Baker)).

Påbegyndt i 2005

Bidstrup, Philip Ralhan: Studier af meter-store jordnære asteroider med en fundamentalt ny observationsmetode (H. Haack).

Christiansen, Bo Christoph: Strukturelt studium af grøn rust (S. Stipp og KVL).

Dahl, Tais: Metabolisk isotopfraktionering i den Arktiske geologiske lagserie – Molybdænisotoper som mulige biotracers. (M. Rosing (GM) og R. Frei).

Fyhn, Michael: Aspects of the Cenozoic structural and stratigraphic evolution of the continental margin offshore Vietnam, seen in a regional perspective (L.O. Boldreel og L.H. Nielsen (GEUS)).

Nielsen, Christoffer Alsted: Riftudvikling og bassindannelse (H. Thybo).

Rasmussen, Susanne Lil: Tidsstudier af borekerner gennem Øvre Kridt, Danmark: cyklostratigrafi, sedimentologi og petrofysik (Finn Surlyk).

Scharling, Peter: Hydrogeological modeling of Miocene aquifers in Western Denmark (P. Engesgaard).

Sørensen, Anne Mehlén: En økologisk tolkning af Ivö Klarck-faunaen (F. Surlyk).

Van Roosmalen, Lieke P.G: Impact assessment of climate change on water resources in Denmark at catchment scale (K.H. Jensen).

Vithanage, Meththika Suharshini: Impact of Tsunami on Groundwater in Sri Lanka (K.H. Jensen, P. Engesgaard).

Instituteder G.K. Pedersen og H. Thybo

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	28,56	10,91	39,47
DVIP	0,99	0,01	0,99
STIP	8,90	7,19	16,09
TAP	24,16	0,63	24,79
Årsværk i alt	62,60	18,74	81,35
Løn med årsværk	26.921,68	6.895,96	33.817,65
Løn uden årsværk	-3,66	416,64	412,97
Øvrig drift	7.559,53	8.742,96	16.302,48
Anskf. o. 100 t.kr.	700,40	881,48	1.581,87
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>35.177,94</i>	<i>16.937,04</i>	<i>52.114,98</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Bailey, John Christopher; lektor.

Balic Zunic, Tonci; lektor.

Bjørnsen, Mette; forskningsassistent.

Boldreel, Lars Ole; lektor.

Bonde, Niels Christensøn; lektor.

Clemmensen, Lars Bjørn; lektor.

Engesgaard, Peter Knudegaard; lektor.

Frei, Robert Ernst; professor.

Graversen, Ole; lektor.

Hageskov, Bjørn Peter; lektor.

Holm, Paul Martin; lektor.

Houmark-Nielsen, Michael; lektor.

Håkansson, Eckart Leif Thrane; lektor.

Jensen, Karsten Høgh; professor.

Jørgensen, Niels Oluf; lektor.

Konnerup-Madsen, Jens; lektor.
 Makovicky, Emil; professor.
 Mortensen, Annette Pia; adjunkt.
 Noe-Nygaard, Nanna; lektor.
 Pedersen, Gunver Krarup; lektor.
 Pedersen, Svend; lektor.
 Reid, Ian Derry; lektor.
 Stipp, Susan Louise; lektor.
 Surlyk, Finn Christian; professor.
 Thybo, Hans Jensen; professor; Mso.
 Waight, Tod Earle; forskningslektor.
 Westergaard, Bjørn Buchardt; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Alinaghi, Alireza; adjunkt.
 Artemieva, Irina; forskningslektor.
 Bizzarro, Martin; adjunkt.
 Bjerager, Morten Gustav Erik; post.doc.
 Christensen, Niels Skytte; forskningsassistent.
 Christiansen, Bo Christoph; forskningsassistent.
 Hansson, Eva Birgitte; forskningsassistent.
 Henriksen, Karen; forskningsassistent.
 Karlby, Lone; forskningsassistent.
 Knutz, Paul Cornils; adjunkt.
 Lassen, Niels Alexander; forskningsassistent.
 Le Roux, Petrus Jacobus; post.doc.
 Nielsen, Lars; lektor.
 Pontevivo, Antonella; adjunkt.
 Ruedas Gomez, Thomas; post.doc.
 Sonnenborg, Torben Obel; lektor.
 Thrane, Kristine; post.doc.
 Ulfbeck, David Garf; adjunkt.

STIP Internt finansieret

Dahl, Tais Wittchen; ph.d.-studerende.
 Dideriksen, Knud; ph.d.-studerende.
 Foldager, Rasmus; ph.d.-studerende.
 Fyhn, Michael Bryld Wessel; ph.d.-studerende.
 Lauridsen, Bodil Wesenberg; ph.d.-studerende.
 Looms, Majken Caroline; ph.d.-studerende.
 Lundegaard, Lars Fahl; ph.d.-studerende.
 Lyngsie, Stig Bjarke; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Jesper Milán; ph.d.-studerende.
 Van Roosmalen, Lieke Petronella G; ph.d.-studerende.
 Vazquez Esmerode, Estela; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Andersen, Flemming Hauge; ph.d.-studerende.
 Antonsson, Arni Valur; ph.d.-studerende.
 Barker, Abigail Katherine; ph.d.-studerende.
 Dahl, Tais Wittchen; ph.d.-studerende.
 Dideriksen, Knud; ph.d.-studerende.
 Foldager, Rasmus; ph.d.-studerende.
 Fyhn, Michael Bryld Wessel; ph.d.-studerende.
 Hede, Mikkel Ulfeldt; ph.d.-studerende.
 Lauridsen, Bodil Wesenberg; ph.d.-studerende.
 Looms, Majken Caroline; ph.d.-studerende.
 Lundegaard, Lars Fahl; ph.d.-studerende.
 Lyngsie, Stig Bjarke; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Christoffer Alsted; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Jesper Milán; ph.d.-studerende.
 Sandrin, Alessandro; ph.d.-studerende.
 Sørensen, Anne Mehlin; ph.d.-studerende.
 Uldall-Espersen, Tobias Antonin; ph.d.-studerende.

Van Roosmalen, Lieke Petronella G; ph.d.-studerende.
 Vazquez Esmerode, Estela; ph.d.-studerende.
 Wittig, Nadine; ph.d.-studerende

Ph.d.-afhandlinger

Bjerager, Morten G.E.: Early Danian cool water bryozoan mounds, Stevns Klint Denmark (F. Surlyk).
 Henriksen, Karen: Application of surface analysis to the study of Coccolith biomineraliation and diagenesis (S. Stipp).
 Lassen, Alexander: Structure and evolution of the pre-Permian basement in the Danish area (H. Thybo).
 Preuss, Thomas: Termal modenhed i vulkansk påvirkede sedimentbassiner, centrale Østgrønland (F. Surlyk).

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

- Seismisk-tektonofysiske undersøgelser af jordens tektonofære (Hans Thybo) kr. 794.200.
- Fortolkning af udviklingen og dannelsen af hyper-agpaitiske bjergarter (John Bailey) kr. 290.000.
- Seuler udvikling af den kontinentale litosfære (Irina M. Artemieva) kr. 1.005.800.
- Isotop- og glacialgeologiske undersøgelser (Bjørn Buchardt Westergaard) kr. 185.000.

CEA Centre D'études de Saclay DEN/DSOE

- Neptunium interaction with green rust (Susan Stipp) kr. 118.200.

Danida/Udenrigsministeriet

- Fase III Enhancement and Teaching Capacity in Hydrogeology (Niels Oluf Jørgensen) kr. 5.306.900.

EU

- Investigation of trace component (Susan Stipp) kr. 1.783.900.

Forskningsstyrelsen

- Oceanography and Climate in an extreme Greenhouse World: the late Cretaceous, Danian of Northwest Europe (Finn Surlyk) kr. 8.536.000.
- Måling af vandindhold (Karsten Høgh Jensen) kr. 420.000.

GEUS Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse

- Ståbi i Grundvandsmodellering (Karsten Høgh Jensen) kr. 150.000.
- Forskerskole FIVA (Karsten Høgh Jensen) kr. 799.200.

SNF Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

- Inhibition of growth and dissolution at the molecular scale (Susan Stipp) kr. 1.260.000.

Publikationer

Alsén, P.: Ammonitlægtet *Delphinites* i Nordøstgrønland og dens biostratigrafiske og biogeografiske betydning. *Geologisk Tidsskrift* 1/2005, s. 25. 2005.
 Alsén, P.: The Late Ryazanian – Early Hauterivian ammonite fauna in North-East Greenland – biostratigraphy,

- biogeography and palaeoceanographic implications. i: 7th International Symposium on the Cretaceous, 5-9 Sept. 2005, Scientific Program and Abstracts s. 32. Godet, A., Mort, H., Linder, P. & Bodin, S. (eds). 2005.
- Alsen, P.: Hvad er vættelys? Østsjælland Museum Nyhedsbrev 37, s. 9-11. 2005.
- Alsen, P., Rawson P.F.: The Early Valanginian (Early Cretaceous) ammonite *Delphinites* (*Pseudogarnieria*) from East Greenland. Bulletin of the Geological Society of Denmark 52(2), s. 201-212. 2005.
- Andersen M.S., Boldreel, L.O.: Apparent burial functions of some physical properties in basaltic successions from the Faroe-Shetland region. Seismic and petrophysical properties of Faroes basalt, SeiFaBa workshop GEUS Rapport 2005/57, s. 1. 2005.
- Andrews, M.S., IODP Exp. 307 Shipboard Scientific P: Corals gone deep: mound drilling in the Porcupine Seabight – Integrated Ocean Drilling Program Expedition 307. 1 s. Comparative Sedimentology Laboratory (CSL) meeting, University of Miami 2005.
- Baker J.A., Peate D.W., Waight, T.E., Thirlwall M.F.: Reply to the: Comment on Pb isotopic analysis of standards and samples using a ^{207}Pb - ^{204}Pb double spike and thallium to correct for mass bias with a double focusing MC-ICP-MS by Baker et al. Chemical Geology 217, s. 175-179. 2005.
- Balic-Zunic, T., Mariolacos, K., Friese, K., Makovicky, E.: Structure of a synthetic halogen sulfosalt, $\text{Cu}_3\text{Bi}_2\text{S}_3\text{I}_3$. Acta Crystallographica B61, s. 239-245. 2005.
- Barfod G.H., Krogstad E.J., Frei, R., Albarède F.: Lu-Hf and PbSL geochronology of apatites from Proterozoic terranes: a first look at Lu-Hf isotopic closure in metamorphic apatite. Geochimica et Cosmochimica Acta Vol. 69, s. 1847-1859. 2005.
- Barker, A.K., Holm, P.M., Peate D.W., Baker J.: Temporal variations of a heterogeneous mantle plume source: Santiago, Cape Verde Islands. International Workshop on Ocean Island Volcanism April 2005, s. 1. 2005.
- Barker, A.K., Holm, P.M., Peate D.W., Baker J.: Temporal variations of a heterogeneous mantle plume source: Santiago, Cape Verde Islands. Abstract at the Goldschmidt Conference 2005, s. A92. 2005.
- Behrends, T., Skovbjerg, L.L., Alexandratos, V., Christiansen, B.C., Stipp, S.L.S., Van Cappellen, P.: Metal reduction by mixed valence iron oxides and implications for radionuclide immobilisation. 1st Annual Workshop Proceedings 6. ECFP – FUNMIG IP Saclay (France) 28 Nov. to 1 Dec. 2005, s. 1. 2005.
- Berggren R., Sandrin, A., Billström K., Edfelt Å., Evins P., Mark G., Martinsson O., Stein H., Weihed P., Verco M., Williams, P.: Fe-oxide Cu-Au deposits in northern Norrbotten, Sweden. Georange Project P7, s. 1-20. 2005.
- Bjerager, M.: Early Danian cool water bryozoan mounds, Stevns Klint, Denmark. 181 s. Geologisk Institut, København Universitet 2005.
- Bjerager, M., Surlyk, F.: Danian bryozoan and coral mounds in Denmark – ancient analogues to modern deep-sea coral mounds? 18 s. University of Miami and Rosenstiel School of Marine and Atmospheric Science, Florida 2005.
- Bjerrum, C.J.: Modelling the influence of sea level rise on organic carbon burial with application to the Cretaceous. Earth System Processes 2, Geological Society of America and Geological Association of Canada, s. 1. 2005.
- Bjerrum, C.J., Canfield D.E., Kiørboe T., Jackson, G.A.: Dissolved organic carbon and marine snow in the prokaryote dominated Precambrian oceans. Earth System Processes 2, Geological Society of America and Geological Association of Canada, s. 1. 2005.
- Bock B., Liebetrau V., Eisenhauer A., Frei, R., Leipe T.: Nd isotope signature of Holocene Baltic Mn/Fe precipitates as monitor of climate change during the Little Ice Age. Geochimica et Cosmochimica Acta Vol. 69, s. 2253-2263. 2005.
- Boldreel, L.O., Andersen M.S.: Petrophysical characterisation of basaltic rocks from nine wells from the Faroe-Shetland region. Seismic and petrophysical properties of Faroes basalt, SeiFaBa workshop GEUS Rapport 2005/57, s. 1. 2005.
- Boldreel, L.O., Nielsen L.H., Thang L.D., Huyen N.T., Huong D.T., Fyhn, M.B.W., Mathiesen A., Reid, I.D., Bojesen-Koefoed J., Petersen H.I., Kruse M., Duc N.A., Abatzis I.: The Phu Khanh Basin – aspects of structural evolution and hydrocarbon potential. Science-Technology Conference “30 years Petroleum Industry: New Challenges and Opportunities”, 18 s. 2005.
- Bollingberg, H.J.: Origin and distribution of Scandinavian and other European Perlandbecken as revealed by spectrochemical elemental analysis. Neue Forschungsergebnisse 15, i: Studien zur Sachsenforschung s. 487-505. H.-J. Hässler. Isensee Verlag, Oldenburg, Tyskland 2005.
- Bromley, R.G.: Preliminary study of bioerosion in the deep-water coral *Lophelia*, Pleistocene, Rhodes, Greece. i: Cold-water Corals and Ecosystems s. 895-914. Freiwald, A. & Roberts, J.M. (eds). Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg 2005.
- Bromley, R.G.: *Podichnus centrifugalis* Bromley & Surlyk, 1973 revisited: attachment scars of brachiopods. Fifth International Brachiopod Congress Copenhagen 2005, i: Abstracts s. 9. Harper, D.A.T., Long, S.L. & McCorry, M. (eds). Copenhagen 2005.
- Bromley, R.G.: The Amuri *Zoophycos* of New Zealand, two contrasting models compared: bioturbation deep down under. Programme and Abstracts, i: 8th International Ichnofabric Workshop s. 22-23. Campbell, K.A. & Gregory, M.R. (eds). Aotearoa, New Zealand 2005.
- Buch E., Bartholdy, J., Gregersen S., Grauert, M., Hansen A.W., Højerslev, N., Laustrop, C., Lomholt, S., Kliem, N., Nielsen, J.W., Pedersen, G.K., Risbo T., Tscherning, C.C.: Tsunami – Risikovurdering for danske, færøske og grønlandske farvande. DMI – Teknisk Rapport 05-08, 44 s. DMI, Danmarks Meteorologiske Institut 2005.
- Chaix, P., Stipp, S.L.S.: Actinet: A European network of excellence for actinide sciences. Migration 2005 Avignon, France, 18-23 September 2005, s. G3. 2005.
- Chaplygin, I.V., Mozgova, N.N., Magazina, L.D., Kuznetsova, O.Y., Safonov, Y.G., Bryzgalov, I.A., Makovicky, E., Balic-Zunic, T.: Kudriavite, (Cd, Pb) Bi_2S_4 , a new mineral species from the Kudriav volcano, Iturup Island, Kurile Arc, Russia. Canadian Mineralogist 43, s. 695-702. 2005.
- Christensen, J.T., Stipp, S.L.S., Baker J.A., Waight, T.E.: What concentration of actinides can be packed into calcite? Hints from rare earth element (REE) composition. Migration Conference Avignon, 18.-23. september, s. 61. 2005.
- Christiansen, B.C., Dideriksen, K., Tullborg, E-L., Frandsen C., Balic-Zunic, T., Baker J.A., Mørup S., Stipp,

- S.L.S.: Iron (oxy/hydr)oxides in fractures at Äspö, Sweden. Migration 2005 Avignon, France, 18.-23. september, s. 204-205. 2005.
- Christiansen, P., Milán, J.: Hjulben og slæbende haler. *Naturens Verden* 88/1, s. 10-19. 2005.
- Christoffersen, N., Holm, P.M., Hald N.: Characterizing the sources of early NAIP: A geochemical study of the Faroese basalts. i: *Magma Chamber Processes XIII* s. 50. J.R. Wilson (ed). Department of Earth Sciences, University of Aarhus 2005.
- Connelly, J., Thrane, K.: Rapid determination of Pb isotopes to define Precambrian allochthonous domains: an example from West Greenland. *Geology* vol. 33, no. 12, s. 953-56. 2005.
- Dahl, M., Nilsson B., Platen-Hallermund F.v., Banke, M., Engesgaard, P.K., Sonnenborg, T.O., Wohlfeil-Müller, D-I., Fuglsang A., Tornbjerg, H., Ovesen, N.B., Kronvang B., Christensen S.: Afslutning af Ådalstypologi (grundvand-overfladevand interaktion). Arbejdsrapport fra miljøstyrelsen 17, 1-98 s. Miljøstyrelsen Danmark 2005.
- Dahl, P.S., Hamilton M.A., Jercinovic M.L., Terry M.P., Williams M.L., Frei, R.: Comparative isotopic and chemical geochronometry of monazite, with implications for U-Th-Pb dating by electron microprobe: An example from metamorphic rocks of the eastern Wyoming Craton (U.S.A.). *American Mineralogist* Vol. 90, s. 619-638. 2005.
- de Mol, B., Ferdelman, T., Kano, A., Williams, T., Abe, K., Andres, M.S., Bjerager, M., Browning, E.L., Cragg, B.A., Dorschel, B., Foubert, A., Frank, T.D., Fuwa, Y., Gaillet, P., Gharib, J.J., Gregg, J.M., Huvenne, V.A.I., Léonide, P., Li, X., Mangelsdorf, K., Monteys, X., Nakano, A., Novosel, I., Sakai, S., Samarkin, V.A., Sasaki, K., Spivack, A.J., Takashima, C., Titschack, J., Henriët, J-P., shipboard party of IODP LEG 307: IODP Expedition 307 unravelled the deep secrets of the cold-water coral banks in the Porcupine Seabight. 19 s. University of Miami and Rosenstiel School of Marine and Atmospheric Science, Miami, Florida, USA 2005.
- Dideriksen, K., Christiansen, B.C., Skovbjerg, L.L., Sonne, M., Hansson, E.B., Tullborg, E-L., Stipp, S.L.S.: Fe-oxide report: progress to the end of 2004: scope, results and perspectives. 47 s. SKB, Stockholm, Sweden 2005.
- Dideriksen, K., Stipp, S.L.S.: Iron oxides in fractures at Äspö: A pilot project to test the possibility of finding a geothermometer or a palaeo-redox indicator. Final Report, SKB 2005, 40 s. SKB Stockholm, Sweden 2005.
- Donsmark, N.C., Boldreel, L.O., Nielsen, L.: Forbedring af marine seismiske data ved migration: Eksempel fra havstrømsaflejringer i NØ-Atlanten. *Danske Havforsker møde* 2005, s. 1. 2005.
- Dorschel, B., Hebbeln, D., Foubert, A., White, M., Expedition 307 scientific party incl: The influence of bottom currents and cold-water corals on mound growth on the Irish Continental Margin – the recent situation and initial results from IODP Expedition 307. 21 s. University of Miami and Rosenstiel School of Marine and Atmospheric Science, Miami, Florida, USA 2005.
- Due, L., Boldreel, L.O., Kuijpers A.: The sedimentary geological record of bottom water flow in Hatton area, N.E. Atlantic. *Danske Havforsker møde* 2005, s. 1. 2005.
- Duprat, H., Holm, P.M.: Consistent and high oxidation levels of Cape Verde Clinopyroxenes: A signature from Lower Mantle. International Workshop on Ocean Island Volcanism, April 2005, s. 1. 2005.
- Engesgaard, P.K.: Hvad er grundvandsalder – og hvordan kan det bruges til kalibrering af grundvandsmodeller. *Akademiet for de Tekniske Videnskaber* 1, s. 69-82. 2005.
- Expedition Scientists incl. Bjerager: Modern carbonate mounds: Porcupine drilling. IODP Preliminary Report 307, s. 58. 2005.
- Ferdelman, T.G., Kano, A., Williams, T., Abe, K., Andres M.S., Bjerager, M., Browning, E.L., Cragg, B.A., De Mol, B., Dorschel, B., Foubert, A., Frank, T.D., Fuwa, Y., Gharib, J.J., Gregg, J.M., Huvenne, V.A.I., Léonide, P., Li, X., Mangelsdorf, K., Monteys, X., Novosel, I., Sakai, S., Samarkin, V.A., Sasaki, K., Spivack, A.J., Takashima, C., Tanaka A., Titschack, J., Henriët, J-P.: First results from IODP Expedition 307 Porcupine carbonate mound drilling: geological and biogeochemical setting of the challenger carbonate mound. 1 s. Tyskland 2005.
- Fjellanger, E., Surlyk, F., Wamsteeker, L.C., Midtun, T.: Upper Cretaceous basin-floor fans in the Vøring Basin, Mid Norway shelf. *Norwegian Petroleum Society Special Publication*, s. 135-164. 2005.
- Fonseca, A., Tegner, C., Holm, P.M.: Geochemical study of plagioclase from the upper part of the Skaergaard intrusion. i: *Magma Chamber Processes XIII* s. 26-27. J.R. Wilson (ed). Department of Earth Sciences, University of Aarhus, Aarhus, Denmark 2005.
- Fornos, J.J., Gomez-Pujol, L., Clemmensen, L.B.: Los sistemas dunares litorales del pleistoceno superior de Mallorca: arquitectura de los depositos vs. contexto estructural. III Jornadas de Geomorfología Litoral Las Palmas de Gran Canaria, April 2005, s. 155-159. 2005.
- Foubert, A., Dorschel, B., Huvenne, V.A.I., Titschack, J., Henriët, J-P., IODP Expedition 307 incl. Bjerager, : From surface coring to deep drilling on challenger mound in the Porcupine Seabight, W of Ireland. 22 s. University of Miami, Rosenstiel School of Marine and Atmospheric Science, Miami, Florida, USA 2005.
- Frei, R., Rosing M.: Search for traces of the late heavy bombardment on Earth – Results from high precision chromium isotopes. *Earth and Planetary Science Letters* Vol. 205, s. 28-40. 2005.
- Fyhn, M.B.W., Boldreel, L.O., Nielsen L.H.: The Phu Khanh basin: Aspects of structural evolution and hydrocarbon potential. Science-Technology Conference “30 years Petroleum Industry: New Challenges and Opportunities”, s. 1. 2005.
- Gagnevin D., Daly, J.S., Waight, T.E., Morgan D., Poli G.: Pb isotopic zoning of K-Feldspar megacrysts determined by laser ablation multiple collector ICP-MS: Insights into granite petrogenesis. *Geochimica et Cosmochimica Acta* 69, s. 1899-1915. 2005.
- Gervilla, F., Proenza, J.A., Frei, R., Gonzales-Jimenes, J.M., Garrido, C.J., Melgarejo, J.C., Meibom A., Diaz-Martinez, R., Lavaut, W.: Distribution of platinum-group elements and Os isotopes in chromite ores from Mayari-Baracoa Ophiolitic Belt (eastern Cuba). *Contributions to Mineralogy and Petrology* 150, s. 589-607. 2005.
- Graversen, O.: The Jurassic-Cretaceous North Sea Rift Dome and associated basin evolution. *American Association of Petroleum Geologists Abstract Volume*, s. A55 and CD-rom: 5 pages. 2005.

- Gudbjerg J., Heron, T., Sonnenborg, T.O., Jensen, K.H.: Three-dimensional numerical modeling of steam override observed at a full-scale remediation of an unconfined aquifer. *Groundwater Monitoring and Remediation* 25(3), s. 116-127. 2005.
- Hammarlund D., Björck S., Buchardt, B., Thomsen C.T.: Limnic responses to increased effective humidity during the 8200 cal yr BP cooling event in southern Sweden. *Journal of Paleolimnology* 34, s. 471-480. 2005.
- Harper D.A.T., Alsen, P., Owen, E.F., Sandy M.R.: Lower Cretaceous brachiopods from East Greenland: Biogeography and biofacies. *Bulletin of the Geological Society of Denmark* 52(2), s. 213-225. 2005.
- Harper D.A.T., Alsen, P., Owen, E.F., Sandy M.R.: Early Cretaceous brachiopods from North-East Greenland: biofacies and biogeography. i: Fifth International Brachiopod Congress: Copenhagen 2005, Abstract Volume s. 40-41. Harper, D.A.T., Long, S.L. & McCorry, M. (eds). 2005.
- Henriet, J-P., Ferdelman, T., Kano, A., Williams, T., Expedition 307 Scientists incl. Bjer: Atlantic carbonate mound drilling: challenges ahead. *Ecord Newsletter* 5, s. 10-11. 2005.
- Henriet, J-P., Foubert, A., Maignien, L., Proposal '573'-Light Team, Proposal '673-Pre' Team, Expedition 307 Shipboard Party incl.: Atlantic carbonate mound drilling: challenges ahead, from Porcupine to the Morocco margin. 1 s. Tyskland 2005.
- Holm, P.M.: Oceanøer leverer oplysninger fra den nedre kappe: Santo Antão, Kap Verde Øernes hotspot. *Varv* 2/2005, s. 26-29. 2005.
- Holm, P.M.: Lithosphere movement and the evolution of the Cape Verde Hotspot: How stationary is the African plate? i: Magma Chamber Processes XIII s. 45-46. J.R. Wilson (ed). Department of Earth Sciences, University of Aarhus 2005.
- Holm, P.M., Wilson J.R., Christensen B.P., Hansen L., Hansen S.L., Hein K.M., Mortensen A.K., Pedersen R., Plesner S., Runge M.K.: Sampling the Cape Verde Mantle Plume: Evolution of melt compositions on Santo Antão, Cape Verde Islands. *Journal of Petrology* 47/1, doi:10.1093/petrology/egi071, s. 145-189. 2005.
- Holm, P.M., Wilson J.R., Kokfelt, T.F., Plesner S., Friis J., Grandvuinet, T.: The age distribution of volcanism on the Cape Verde Islands. *International Workshop on Ocean Island Volcanism* April 2005, s. 1. 2005.
- Hrubcova, P., Sroda P., Spicak A., Guterch A., Grad M., Keller G.R., Brueckl E., Thybo, H.: Crustal and uppermost mantle structure of the Bohemian Massif based on CELEBRATION 2000 data. *Journal of Geophysical Research* 110, s. B11305. 2005.
- Huvenne, V.A.I., Dorschel, B., Foubert, A., de Mol, B., IODP Expedition 307 incl. Bjerager, : The initial stages of large coral bank formation: new insights from present-day analogues and from the first results of IODP Expedition 307 in the Porcupine Seabight. 24 s. University of Miami and Rosenstiel School of Marine and Atmospheric Science, Miami, Florida, USA 2005.
- Højberg A.L., Engesgaard, P.K., Bjerg, P.L.: Pesticide transport in an aerobic aquifer with variable pH – Modeling a field scale injection experiment. *Journal of Contaminant Hydrology* 78, s. 231-255. 2005.
- Højsteen B., Holm, P.M.: Ultramafic xenoliths from Sal, Santo Antão and Santiago lavas, Cape Verde Islands. *International Workshop on Ocean Island Volcanism* April 2005, s. 1. 2005.
- Ineson J.R., Surlyk, F., Stemmerik L.: Chalk. Vol. 5, i: *Encyclopedia of Geology* s. 42-50. Richard C. Selley, L. Robin, M. Cocks and Ian R. Plimer (eds). Elsevier, Oxford 2005.
- Jensen, K.H.: Fundamentals. i: *Soil and Groundwater Contamination: Nonaqueous Phase Liquids* s. 5-30. Alex Mayer and S. Majid Hassanizadeh (eds). American Geophysical Union, Washington DC 2005.
- Jensen, K.H.: Migration and Distribution. i: *Soil and Groundwater Contamination: Nonaqueous Phase Liquids* s. 47-50, 54-56, 59-63. Alex Mayer and S. Majid Hassanizadeh (eds). American Geophysical Union, Washington DC 2005.
- Jørgensen P.R., Hoffmann M., Nørskov, N.D., Karlby, L., Stipp, S.L.S.: Nikkelmobilitet i kalk: Hovedrapport. Cooperative project with Hedeselskabet. February 2005, 20 s. Roskilde Amt Roskilde, Danmark 2005.
- Jørgensen P.R., Milter, H., Hoffmann M., Karlby, L., Stipp, S.L.S.: Nikkelmobilitet i kalk: Delrapport, feltforsøg (Part III, Field Study). Cooperative project with Hedeselskabet February 2005, 20 s. Roskilde Amt Roskilde, Danmark 2005.
- Kano, A., IODP Expedition 307 Scientific Party: The hunt mystery of the deep-water coral reefs. 1 s. Japan 2005.
- Karlby, L., Stipp, S.L.S.: Nikkel i grundvandet. *DanVand* 7, s. 486-489. 2005.
- Karlby, L., Stipp, S.L.S., Jørgensen P.R., Hoffmann M.: Nikkelmobilitet i kalk: Delrapport: Søjleforsøg (Part II, Column Study). Cooperative project with Hedeselskabet February 2005, 20 s. Roskilde Amt Roskilde, Danmark 2005.
- Knight K.B., Renne, P.R., Baker J.A., Waight, T.E., White N.: Reply to $^{40}\text{Ar}/^{39}\text{Ar}$ dating of the Rajahmundry Traps, Eastern India and their relationship to the Deccan Traps: Discussion' by A.K. Baksi. *Earth and Planetary Science Letters* 239, s. 374-382. 2005.
- Ladekarl, U., Rasmussen K.R., Christensen, S., Jensen, K.H., Hansen B.: Groundwater recharge and evapotranspiration for two natural ecosystems covered with oak and heather. *Journal of Hydrology* 300, s. 76-99. 2005.
- Lakshtanov L.Z., Dubinina, E.O., Stipp, S.L.S.: Oxygen isotope exchange between calcite and water: An experimental study. *Geochemica et Cosmochimica Acta* 69, s. A131. 2005.
- Lakshtanov L.Z., Karlby, L., Stipp, S.L.S.: Nickel uptake by calcite: co-precipitation? Migration 2005 Avignong, France, 18.-23. september, s. 115-116. 2005.
- Lauridsen, B.W., Nielsen, A.T.: The Upper Cambrian Trilobite *Olenus* at Andrarum, Sweden: a case of iterative evolution? *Palaeontology* 48, part 5, s. 1041-1056. 2005.
- Lauridsen, B.W., Surlyk, F.: Benthic Palaeoecology in cyclic Maastrichtian chalk from Denmark. 7th International Symposium on the Cretaceous Neuchâtel, 5th – 9th September, s. 125-126. 2005.
- Liebetrau V., Eisenhauer T., Frei, R., Kronz A., Bock B., Hansen B.T., Leipe T.: Radiometric growth rate and Pb isotope evolution of Mn/Fe precipitates from the SW-Baltic Sea. *Zeitschrift für Angewandte Geologie special issue (Sonderheft 2)*, s. 177-197. 2004.
- Lundegaard, L.F., Makovicky, E., Boffa-Ballaran, T., Balic-Zunic, T.: Crystal structure and cation lone electron

- pair activity of Bi_2S_3 between 0 and 10 GPa. *Physics and Chemistry of Minerals* 32, s. 578-584. 2005.
- Lyngsø, S.B., Thybo, H.: Continental sutures in the North Sea interpreted from integrated potential field modelling and seismic interpretation. 1 s. EGU, Wien, Østrig 2005.
- Lyngsø, S.B., Thybo, H., Andreassen, A.D., Hviid, S.: An integrated gravity, magnetic and seismic model of the Brande Graben, Denmark. 1 s. EGU, Wien, Østrig 2005.
- Lyngsø, S.B., Thybo, H., Rasmussen, T.M.: Integrated geophysical modelling of orogenic structures in the North Sea. 1 s. AGU Fall Meeting, San Francisco, USA 2005.
- Mackenzie, G.D., Thybo, H., Maguire P.K.H.: Crystal velocity structure across the Main Ethiopian Rift: Results from two-dimensional wide-angle seismic modelling. *Geophysical Journal International* 162, s. 994-1006. 2005.
- Makovicky, E.: Micro- and mesoporous sulfide and selenide structures. *Reviews in Mineralogy and Geochemistry* Vol. 57, i: Micro- and mesoporous mineral phases s. 403-434. Ferraris, G. and Merlino, S. (eds). Mineralogical Society of America, USA 2005.
- Makovicky, E., Karanovic L., Poleti D., Balic-Zunic, T., Paar W.H.: Crystal structure of copper-rich unsubstituted tennantite, $\text{Cu}_{12.5}\text{As}_4\text{S}_{13}$. *Canadian Mineralogist* 43, s. 679-688. 2005.
- Makovicky, E., Topa D., Balic-Zunic, T., Dubost, V., Karup-Møller, S.: On crystal chemistry of palladium and some new Pd chalcogenides. i: 10th International Platinum Symposium – extended abstracts s. 462-463. Törmänen, T.O. & Alapieti, T.T. (eds). Espoo, Finland 2005.
- Milán, J.: Fordspor fra fortiden: foreløbige resultater fra undersøgelsen af en ny æolisk aflejring med fossile dyrespor fra Rhodos, Grækenland. *Geologisk Tidsskrift* 24, s. 24. 2005.
- Milán, J.: Anmeldelse: Når Jorden hvisker sit navn. *Varv* 2005/2, s. 31-32. 2005.
- Milán, J.: Jagten på Europas største dinosaur. *Naturens Verden* 88/10, s. 2-13. 2005.
- Milán, J., Bromley, R.G.: Dinosaur footprints from the Middle Jurassic Bagå Formation, Bornholm, Denmark. *Bulletin of the Geological Society of Denmark* 52, s. 7-15. 2005.
- Milán, J., Bromley, R.G., Titschack, J.: Vertebrate footprints from a new aeolian outcrop from southern Rhodes, Greece. *International Symposium on Dinosaurs and other Vertebrates Palaeoichnology, Fumanya*, 4-8 Oct 2005, s. 83. 2005.
- Milán, J., Christiansen, P., Mateus, O.: A three-dimensionally preserved sauropod manus impression from the Upper Jurassic of Portugal: implications for sauropod manus shape and locomotor mechanics. *Kaupia, Darmstädter Beiträge zur Naturkunde* 14, s. 47-52. 2005.
- Mortensen A.K., Wilson J.R., Holm, P.M.: The Cão Grande Plinian Fall deposit on Santo Antão, Cape Verde Islands. *International Workshop on Ocean Island Volcanism* April 2005, s. 1. 2005.
- Møller, I., Nielsen, L.: Georadars indtrængningsdybde – stor i tørt sand/grus og lille i moræner. *Geologisk Nyt* 3, s. 10-14. 2005.
- Nielsen, C.A., Lyngsø, S.B., Sandrin, A., Nielsen, L., Thybo, H.: Comparison of the seismic structures of rift zones: Donbas in Ukraine, Baikal, Kenya, and the North Sea area. *EGU Meeting Vienna*, s. EGU05-A-07789. 2005.
- Nielsen, L., Lassen, A., Thybo, H.: Carlsbergforkastningen. *Geoviden* 4, s. 8-11. 2005.
- Nielsen, L., Thybo, H., Glendrup, M.: Seismic tomographic interpretation of Paleozoic sedimentary sequences in the southeastern North Sea. *Geophysics* vol. 70 no. 4, s. R45-R56. 2005.
- Nielsen, L., Thybo, H., Jørgensen, M.I.: Integrated seismic interpretation of the Carlsberg Fault zone, Copenhagen, Denmark. *Geophysical Journal International* 162, s. 461-478. 2005.
- Nielsen, L., Thybo, H., Jørgensen M.I.: Integrated geoelectrical and seismic mapping of the concealed Carlsberg Fault, Copenhagen, Denmark. *EGU 2005*, s. EGU05-A-06139. 2005.
- Nielsen L.H., Petersen H.I., Duc N.A., Tuan H.A., Fyhn, M.B.W., Boldreel, L.O., Thai N.D., Lundsteen, E.B.: Sedimentology and source rock characteristics of an Upper Miocene-Pliocene fluvial-lacustrine rift-sequence; Krong Pa Graben, Song Ba Trough, central Vietnam. Fresh insights into the Petroleum Geology of Global Rift Basins 5-7 April, London, i: Return to Rifts – the next wave? s. 46-47. Geological Society, England 2005.
- Nielsen L.H., Thang L.D., Petersen H.I., Boldreel, L.O.: Hydrocarbon potential of Cenozoic basins offshore Vietnam. *AAPG Calgary* 19-22 June, s. 1. 2005.
- Nielsen L.H., Thang L.D., Petersen, I., Boldreel, L.O., Dau, N.T., Bojesen-Koefoed J.A., Høung, T., Nytoft H.P., Huyen, H.N.T., Mathiesen A., Duc N.A., Hien L.V., Fyhn, M.B.W., Mørk, F.: Hydrocarbon potential of Cenozoic Basins offshore Vietnam. *AAPG Annual Convention*, s. 1. 2005.
- Nielsen S., Andersen, J.H., Baker J.A., Christensen C., Glastrup, J., Grootes P.M., Hüls, M., Jouttijärvi, A., Larsen, E.B., Madsen, H.B., Müller, K., Nadeau, M.J., Röhrs, S., Stege, H., Stos, Z.A., Waight, T.E.: The Gundestrup Cauldron: New scientific and technical investigations. *Acta Archaeologica* 76, s. 1-58. 2005.
- Nita, B., Perchuc E., Thybo, H.: Upper mantle seismic model of Central Europe, including the Alpine Orogen, based on seismic events from the Lubin Copper Basin. *Acta Geophysica Polonica* 53, s. 127-141. 2005.
- Noe-Nygaard, N., Nielsen, L., Hede, S.U.: En tsunami i Danmark? *Geoviden* 4, s. 16-19. 2005.
- Olsen, S.M., Shaffer, G., Bjerrum, C.J.: Ocean oxygen isotope constraints on mechanisms for millennial-scale climate variability. *Paleoceanography* 20/1, s. 1014, doi:10.1029/2004PA001063. 2005.
- Paar W.H., Topa D., Makovicky, E., Culetto, F.J.: Milotaitte, PdSbSe , a new palladium mineral species from Predborice, Czech Republic. *Canadian Mineralogist* 43, s. 689-694. 2005.
- Pedersen A.K., Larsen L.M., Pedersen, G.K., Dueholm, K.S.: Geological section across north central Disko from Nordfjord to Pingu, central West Greenland. 1:20 000 coloured geological sheet. one sheets. *Geological Survey of Denmark and Greenland, Copenhagen, Denmark* 2005.
- Pedersen, G.K.: Tropiske orkaner – påvirkning af fremtidens geologi. *Geologisk Nyt* 2005/05, s. 10-12. 2005.
- Pedersen J., Holm, P.M.: Volcanological investigations of Boa Vista, Cape Verde Islands. i: *Magma Chamber Processes XIII* s. 47-48. J.R. Wilson (ed). Department of Earth Sciences, University of Aarhus 2005.
- Pedersen, K., Clemmensen, L.B.: Unveiling past aeolian

- landscapes: A ground-penetrating radar survey of a Holocene coastal dunefield system, Thy, Denmark. *Sedimentary Geology* 177, s. 57-86. 2005.
- Pedersen, K., Clemmensen, L.B.: Erratum to "Unveiling past aeolian landscapes: a ground-penetrating radar survey of a Holocene coastal dunefield system, Thy, Denmark" [*Sedimentary Geology* Volume 177 (2005) 57-86]. *Sedimentary Geology* 181, s. 231-233. 2005.
- Pedersen S.A.S., Pedersen, G.K.: Det geologiske kort over Grønland. *Geografisk Orientering*, temahæfte om Grønlands naturgeografi 2005/4, s. 176-189. 2005.
- Pietranik, A., Waight, T.E.: Sr isotopes in plagioclase from Gesiniac Tonalite using microdrilling method (Strzelin Crystalline Massif). *Mineralogical Society of Poland – Special Papers* 25, s. 231-234. 2005.
- Pietranik, A., Waight, T.E.: Trace elements in plagioclase: A key to understanding magma evolution (Gesiniac Tonalite, Strzelin Crystalline Massif, SW Poland). *Mineralogical Society of Poland – Special Papers* 25, s. 176-179. 2005.
- Polat A., Frei, R.: The origin of early Archean banded iron formations and of continental crust, Isua, southern West Greenland. *Precambrian Research* Vol. 138, s. 151-175. 2005.
- Pontevedo, A., Thybo, H., Nielsen, L.: The Kimberlite PNE seismic data profile: modelling and resolution tests. *EGU 2005*, s. EGU05-A-03978. 2005.
- Prsek J., Mikus, T., Makovicky, E., Chovan, M.: Cuprobismutite, kupcikitite, hodrushite and associated sulfosalts from the black shale hosted Ni-Bi-As mineralization at Cierna Lehota, Slovakia. *European Journal of Mineralogy* 17, s. 155-162. 2005.
- Prägel, N.-O., Holm, P.M.: Lithospheric contributions to high-MgO basanites from the Cumbre Vieja Volcano, La Palma, Canary Islands and evidence for temporal variation in plume influence. *Journal of Volcanology and Geothermal Research* 149 (2006), s. 213-239. 2005.
- Renzulli A., Menna, M., Santi, P., Tribaudino M., Holm, P.M.: Basic magmas arrested in situ at shallow depths in basaltic volcanoes: a comparative study of Monzonite Cognate Nodules and KS extrusive rocks of Stromboli (Aeolian Islands, Italy). *Chapman Conference on the Effects of Basement, Structure and Stratigraphic Heritages on Volcano Behaviour*, Nov 2005, s. 1. 2005.
- Riishuus, M.S., Peate D.W., Tegner, C., Wilson J.R., Brooks, C.K., Waight, T.E.: Petrogenesis of syenites at a rifted continental margin: Origin, contamination and interaction of alkaline mafic and felsic magmas in the Astrophyllite Bay Complex, East Greenland. *Contributions to Mineralogy and Petrology* 149, s. 350-371. 2005.
- Salvioli-Mariani E., Renzulli A., Serri G., Holm, P.M., Toscani L.: Glass-bearing crustal xenoliths (buchites) - erupted during the recent activity of Stromboli (Aeolian Islands). *Lithos* Vol. 81, s. 255-277. 2005.
- Sandrin, A.: ESTRID (Esplosion Seismic Transect of a Rift In Denmark): Undersøgelse af en riftstruktur i Danmark. *Geologisk Tidsskrift* 1, s. 34-35. 2005.
- Sandrin, A., Nielsen, C.A., Thybo, H.: Geophysical identification of a large mafic intrusion in central Denmark and its possible effects on the thermal history of the Danish Basin. *AGU Meeting San Francisco*, s. 1. 2005.
- Sandrin, A., Thybo, H.: High velocity structure in the crust of central Denmark from ray-inversion of ESTRID seismic refraction project. *36th Nordic Seismology Seminar Geocenter Copenhagen*, s. 1. 2005.
- Skovbjerg, L.L., Christiansen, B.C., Utsunomiya, S., Planschke, M., Römer, J., Geckeis, H., Balic-Zunic, T., Ewing, R., Stipp, S.L.S.: Mechanism of interaction between green-rust sulfate and radioactive nuclides: clues from Cr, Np and Se. *FUNMIG Workshop* 28. nov. – 1. dec. 2005, s. 2.3. 2005.
- Sonnenborg, T.O., Engesgaard, P.K., Henriksen, H.J.: (eds.). Kapitel 18: Partikelbanemodellering og alderssimulering. *Håndbog i grundvandsmodellering, Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse Rapport* 2005/80, 18.1-18.23s. GEUS, Danmark 2005.
- Stipp, S.L.S.: Convenor's final summary report: The Idaho Goldschmidt 2005. *Geochemical Society and the European Association for Geochemistry*, 20 May European Association for Geochemistry, 20 s. University of Idaho University of Idaho, USA 2005.
- Stipp, S.L.S.: Fe-oxides in fractures, year 3 report. *SKB Äspö*, 20 s. SKB Oskarshamn, Sweden 2005.
- Stipp, S.L.S.: Calcite and its uptake potential. *EU Commission, 6th Framework Programme, FP6-EURATOM, IP 2 Nov 2005, FP6-516514* s. 2005.
- Stipp, S.L.S.: Green rust structure, composition and reactivity. *EU Commission, 6th Framework Programme, FP6-EURATOM, IP 2 Nov 2005, FP6-516514* s. 2005.
- Stipp, S.L.S., Christensen, J.T., Lakshtanov L.Z., Baker J.A., Waight, T.E.: An upper limit estimate for actinide substitution in calcite: use of total lanthanide concentration as an analogue. *1st Annual Workshop Proceedings* 6. ECFP – FUNMIG IP Saclay (France) 28 Nov. to 1 Dec. 2005, s. 1.4. 2005.
- Stipp, S.L.S., Christiansen, B.C., Petit, P.O., Sonne, M., Skovbjerg, L.L., Geckeis, H., Hansson, E.B.: Green rust and its uptake capacity. *FUNMIG Workshop* 28 Nov – 1 Dec 2005, s. 2.3. 2005.
- Stipp, S.L.S., Karlby, L.: Investigating remedies for nickel contamination in groundwater with tools ranging from bulldozers to atomic force microscopy. *European Geologist* 20, s. 19-23. 2005.
- Stipp, S.L.S., Karlby, L., Lakshtanov L.Z., Jørgensen P.R.: Nikkelmobilitet i kalk: Delrapport. *Optagelsesforsøg (Part I, Uptake Study)*. Cooperative project with Hedeselskabet February 2005, 20 s. Roskilde Amt Roskilde, Danmark 2005.
- Stipp, S.L.S., Karlby, L., Milner, H., Engesgaard, P.K., Jørgensen P.R.: Large intact columns – useful for studies of actinide migration? *Migration 2005 Avignon, France*, 18.-23. september, s. 201-202. 2005.
- Stipp, S.L.S., Nielsen B.S.: Goldschmidt 2004 in Copenhagen, 5-11 June 2004. *Elements – An International Magazine of Mineralogy, Geochemistry and Petrology* 1, s. 53. 2005.
- Ståhl K., Balic-Zunic, T., da Silva, F., Eriksen, M.K., Berg, R.W., Fehrmann, R.: The crystal structure determinations and refinements of $K_2S_2O_7$, $KNaS_2O_7$ and $Na_2S_2O_7$ from X-ray powder and single crystal diffraction data. *Journal of Solid State Chemistry* 178, s. 1697-1704. 2005.
- Surlyk, F.: Ph.d.-dag ved Geocenter København. *Geologisk Tidsskrift* 1, s. 24. 2005.
- Surlyk, F., Lykke-Andersen H.: Contourite drifts, moats and channels in the Late Cretaceous chalk of the Danish

- Basin. Scenic Sedimentology 24th IAS Meeting of Sedimentology, s. 1. 2005.
- Surlyk, F., Noe-Nygaard, N.: A forced regressive shelf-margin wedge formed by transition-slope progradation: lowermost Cretaceous Rauk Plateau Member, Jameson Land, East Greenland. Bulletin of the Geological Society of Denmark 52, s. 227-244. 2005.
- Sørensen, E.V., Holm, P.M.: A geochemical and petrological investigation of the Recent to Sub-Recent volcanic activity in the Andagua Valley, Peru. i: Magma Chamber Processes XIII s. 49. J.R. Wilson (ed). Department of Earth Sciences, University of Aarhus 2005.
- Tanaka, A., Gaillot, P., Ferdelman, T.G., Kano, A., Williams, T., Abe, K., Andres M.S., Bjerager, M., Browning, E.L., Cragg, B.A., De Mol, B., Dorschel, B., Foubert, A., Frank, T.D., Fuwa, Y., Gharib, J.J., Gregg, J.M., Huvenne, V.A.I., Léonide, P., Li, X., Mangelsdorf, K., Monteys, X., Novosel, I., Sakai, S., Samarkin, V.A., Sasaki, K., Spivack, A.J., Takashima, C., Titschack, J., Henriot, J-P.: Preliminary results from IODP Expedition 307 Porcupine carbonate mound drilling: geophysical view of the Challenger carbonate mound. 1 s. 2005.
- Thrane, K., Baker J.A., Connelly, J., Nutman A.P.: Age, petrogenesis and metamorphism of the syn-collisional Prøven Igneous Complex, West Greenland. Contribution to Mineralogy and Petrology 149, s. 541-555. 2005.
- Thybo, H.: Dybe processer i jordens indre. Geoviden 4, s. 2-5. 2005.
- Thybo, H., Nielsen, L.: Jordens øvre kappe. Geoviden 4, s. 6-7. 2005.
- Titschack, J., Bromley, R.G., Freiwald A.: Plio-Pleistocene cliff-bound, wedge shaped, warm temperate carbonate deposits on Rhodes (Greece): sedimentology and facies. Sedimentary Geology 180, s. 29-56. 2005.
- Topa D., Makovicky, E., Balic-Zunic, T.: Mineralogical data on salzburgite and paarite, two new members of the bismuthinite-aikinite series. Canadian Mineralogist 43, s. 909-918. 2005.
- Turner, B.D., Binning, P., Stipp, S.L.S.: Fluoride removal by calcite: Evidence for fluorite precipitation and surface adsorption. Environmental Science and Technology 39, s. 9561-9568. 2005.
- Zhang G., Bromley, R.G., Chodyn, R., Uchman A.: Sea cucumber *Teichichnus* from the Eocene flysch of the Silesian Unit, Carpathians, Poland. Programme and Abstracts, i: 8th International Ichnofabric Workshop s. 65-66. Campbell, K.A. & Gregory, M.R. (eds). Aotearoa, New Zealand 2005.

Studienævnet for Geologi

Medlemmer

Pr 1.2.2005 bestod studienævnet af Lars B. Clemmensen (studeleder), Lars Ole Boldreel (vicestudeleder), Jens Konnerup-Madsen, Bjørn Buchardt, Tonci Balic-Zunic samt følgende studenterrepræsentanter: Esben Sejer Pedersen (næstformand), Camilla Nathan, Mia Nielsen, Eline Haarder, Thomas Baark.

Beretning

Studienævnet for Geologi-Geoscience er ansvarlig for bachelor- og kandidatuddannelserne i Geologi-Geoscience.

Arbejdet med implementering af ny studieordning for bacheloruddannelsen er fortsat i 2005.

En meget stor del af studienævnets ressourcer har i 2004 været brugt på færdiggørelse af en ny studieordning for kandidatuddannelsen med ikrafttræden 1. september 2005. I den forbindelse afholdt studienævnet bl.a. et internatmø-

de i Skåne i januar 2005. Studieordningen betyder en hel ny række kurser på kandidatdelen, fordelt på fem linjer. Alle kurser på den ny kandidatuddannelse udbydes på engelsk som noget helt nyt.

Som led i et ENRECA-samarbejde med universiteterne i Hanoi, Vietnam, har Geologisk Institut i 2005 haft besøg af et antal vietnamesiske gæstestuderende, som har deltaget i kurser på kandidatniveau. Også i 2006 vil der være gæster fra Vietnam på kandidatuddannelsen.

Studienævnet har deltaget i afholdelse af flere Åbent Hus-arrangementer i årets løb. Studienævnet har ligeledes deltaget i det fortsatte arbejde med at udbyde interesse for geologistudiet på bl.a. gymnasieskoler. Der er også arbejdet med at etablere kontakt med erhvervslivet med henblik på samarbejde, f.eks. praktikophold for studerende.

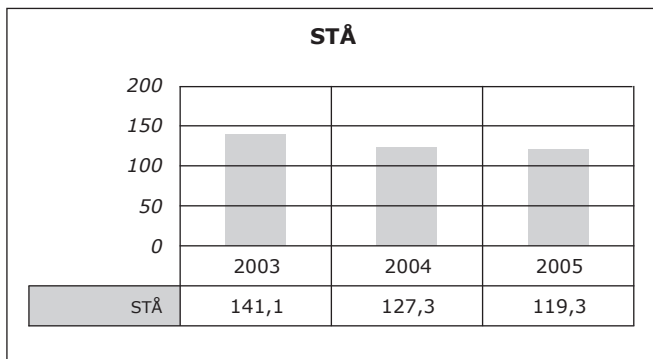
Statistik

STÅ-produktionen er faldet svagt i forhold til 2004. I 2004 blev der produceret 131,3 STÅ, hvorimod tallet for 2005 er 121,5.

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder							
	Geologi	Geografi	Fysik	Matematik	Biologi	Hum.	Merit-overført	I alt
Geologi	101,7	5,2	1,2	0,1	0,1	0,5	3,1	111,9
Geologi-geofysik	11,7	0,4	3,0	0,2			2,5	17,8
Biologi	1,3							
Geografi	0,8							
Fysik	0,6							
Kemi	0,3							
Meritstuderende	2,0							
Gæstestuderende	0,8							
I alt	119,3							

STÅ 2003-2005

Studieleder Lars B. Clemmesen

Geografisk Institut

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, lektor, lic.scient. Bjarne Holm Jakobsen.

Institutbestyrelsen består af institutleder, lektor, lic.scient. Bjarne Holm Jakobsen, viceinstitutleder, professor, dr.scient. Anette Reenberg, VIP-repræsentanterne professor, dr.scient. Christian Christiansen, lektor, lic.scient. Niels Fold, lektor, cand.scient. Henrik Søgaard, lektor, ph.d. Lasse Møller-Jensen, TAP-repræsentanterne systemadministrator Jens Grundtmann og kontorfuldmægtig Jørn Maul samt studenterrepræsentanterne Lars Rosendal Appelquist og Andreas Mikkelsen.

Adresse

Øster Voldgade 10
1350 København K
Telefon 35 32 25 00
Fax 35 32 25 01
info@geogr.ku.dk
www.geogr.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Geografisk Institut har i 2005 fortsat udviklingen og prioriteringen af sine fag- og opgaveområder og til dette formål styrket en organisationsudvikling. Fagligt har instituttets udvikling og satsninger været forankret i fem prioriterede og ledede "platforme for fremtidig faglig udvikling". Platformene har for året 2005 indgået udviklingsaftaler med instituttets ledelse og i denne sammenhæng aftalt rammerne for en opfølgende aftale for perioden 2006-2008. Udviklingsaftalerne danner grundlaget for fagområdernes aktiviteter og adgangen til instituttets ressourcer, herunder særskilte udviklingsressourcer.

Geografisk institut har som et vigtigt virkemiddel i sin faglige udvikling styrket sin forskerskole for fagets 30-35 ph.d.-studerende. Forskerskolen har i 2005 opnået status som FUU-støttet forskerskole, gennem en 5-årig bevilling til kvalitetsfremme.

Instituttet deltager i en række danske og internationale konsortier, selskaber og netværksdannelse vedrørende uddannelse og forskning og er i denne sammenhæng primært ved sin position inden for fagområdet jordobservation i 2005, indtrådt som deltager i Danmarks Rumkonsortium og indgået aftale med Chamran University i Iran om fælles kandidatuddannelser. Instituttet har i 2005 konstateret en fremgang i instituttets betydning som forskningsinstitution og set en stigende søgning til instituttets uddannelser og kurser.

Personaleforhold

Instituttet besatte 1. december 2004 et adjunktur i integreret planlægning. Der var 2 kvindelige og 1 mandlig ansøger. Stillingen blev besat med ph.d. Anne Gravsholt Busck. Instituttet valgte desuden at besætte stillingen med endnu en ansøger og ansatte ph.d. Darrin Bayliss 1. februar 2005.

Instituttet har 1. marts 2005 besat et lektorat i kyst og æolisk geomorfologi. Der var 9 mandlige ansøgere. Stillingen blev besat med ph.d. Aart Kroon.

Instituttet har 1. april 2005 besat et adjunktur i udviklingsgeografi. Der var 4 mandlige og 2 kvindelige ansøgere. Stillingen blev besat med ph.d. Marianne Nylandsted Larsen.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsudvikling er organiseret på følgende 5 faglige platforme:

Coastal, Estuarine and Marine Research.

Environment and society in developing countries.

Dynamics of landscapes and terrestrial ecosystems.

Cities and the open landscape – dynamics, development and integrated planning.

Geoinformatics.

1. Coastal, Estuarine and Marine Research

Forskningsplatformen beskæftiger sig med studier af dynamiske processer, sedimenttransport og morfologiske ændringer i littorale, estuarine og marine miljøer. Forskningen finder primært sted i Danmark.

Det tværvidevidenskabelige projekt CONWOY er gået ind i sit sidste år. Projektets formål er at beskrive effekten af et ændret klima på tilførslen af stof til det akvatiske miljø: Søer, åer og estuarier. Resultaterne er under publicering og repræsenterer bl.a. det første forsøg på en kvantitativ beskrivelse af interaktionen mellem det biotiske og det abiotiske miljø i den intertidale estuarine zone. Nye forskningsmetoder, i form af OSL-datering, har åbnet helt nye muligheder inden for den Holocæne forskning. Disse nye muligheder søges udnyttet fuldt ud i det FNU-finansierede projekt: "Origin and genesis of barrier systems", der er et samarbejde mellem Geografisk Institut, Geologisk Institut, og Nordisk Luminescence Laboratorium på Risø, som udføres i perioden 2006-2007.

Studier af sedimenttransportforholdene og sedimentbudgettet i området nord for Horns Rev blev initieret i 2005 ved hjælp af nyt instrumentel (pulse-coherent akustisk doppler), som muliggør målinger af sedimenttransporten langt fra kystlinjen. Projektet "Morphodynamics of accreting beaches" har opnået yderligere støtte fra FNU for perioden 2006-2008; det ledes fra GI og har yderligere delta-gelse fra University of Toronto og University of Sydney.

Et Geocenterprojekt "Bathysed" vedrørende bathymetriske kontrolleret sedimentation og erosion i Bornholmsbassinet blev påbegyndt i september 2005. Feltarbejdet er udført, og publikationer er på vej.

I forbindelse med studier af den Holocæne udvikling af Det Danske Vadehav er der i samarbejde med University of Plymouth og University of Bremen udført studier af aflejringsstyper og sediment dynamik i Grådybs tidevandsområde. Der er tillige i samarbejde med ELSAM Engineering indledt målinger af dynamik og turbiditet på Horns Rev. Under samme projekt er der afsluttet en delundersøgelse af sedimenttilførslen til Kongeåens udløb i Vadehavet.

Forskningsplatformen forestår endvidere den daglige ledelse af instituttets feltstation i Ho, Skallinglaboratoriet. Der er taget initiativer til en udvidelse og modernisering af denne station, og der er anskaffet en stor gummibåd, der er særligt velegnet til forskningsaktiviteter i Vadehavsregionen.

Nye projekter:

1.01. Dynamics of Prograding Beaches: Sediment transport, morphodynamics and sediment budgets (Troels Aagaard). 2005. Finansieret af FNU.

1.02. Sedimentaflejring i tidale miljøer (Morten Pejrup). 2005. Finansieret af FNU.

1.03. Sedimenter i Vadehavet (Jesper Bartholdy). 2005. Finansieret af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab.

2. Environment and society in developing countries

Indsatsen i forskningsfeltet er rettet mod at afdække komplekse samspil mellem menneske og naturgrundlag. Der lægges særlig vægt på udviklingslande i troperne, men den forskningsmæssige interesse omfatter såvel lokale forhold og processer som den globale forankring af disse.

I forskningen indgår en bred vifte af discipliner, som sætter fokus på økonomisk vækst og fattigdom, arealanvendelse og miljøpåvirkning samt globaliseringsprocessen. Mere specifikt arbejdes der med industrialiseringsprocesser og globalisering, urbanisering, by-land relationer, levevilkår, naturressourceforvaltning, landbrug og miljø, geobio-kemiske kredsløb og sammenhænge mellem klimaændringer, arealanvendelse og vegetationsdække.

Forskningen indgår i en række større og mindre forskningsprojekter. Af de større samlede satsninger skal nævnes "Rural Urban Dynamics" samt "AMMA", hvor der forskes i adaptation til klimaændringer. Andre forskningsopgaver har været rettet mod globale varekæder, carbonjordstudier, levevilkår, land use, skovudvikling og miljøhistorie. Anvendelse af satellitbilledmonitoring, GIS og modellering indgår centralt i en del af opgaverne.

Forskningen har foregået i tæt samarbejde med internationale partnere fra Europa og fra studieområderne i det vestlige og sydlige Afrika og Sydøstasien. Dette er dels sket gennem forskningsbevillingerne, dels gennem et udstrakt universitets-undervisningssamarbejde SLUSE og gennem universitetskapacitets-opbygningsprogrammer ENRECA i Ghana og Burkina Faso. Forskningsplatformen har endvidere det ledende ansvar for det danske forskningsnetværk for miljø og udvikling, ReNED, samt for netværket for Danish Land Systems Science LaSyS. Et bredt udsnit af forskerne indgår i et projekt om klimaændringer, produktion og overlevelsesstrategier på øerne i det vestlige Stillehav, som har fået tildelt plads på Galathea 3 ekspeditionen.

Arrangement af konferencer med internationalt input har udgjort en betydelig del af engagementet i 2005, se under kongresser og symposier.

Nye projekter:

2.01. Danish Network for Land System Science – LaSyS (Anette Reenberg). 2005-2007. Finansieret af FTP.

2.02. Rural Urban Dynamics in a Globalizing World: Changing livelihood and settlement patterns in Frontier Regions of Africa and Asia (Niels Fold, Jytte Agergaard, Katherine Gough) 2005-2007. Finansieret af RUF.

2.03. AMMA-African Monsoon Multidisciplinary Analysis (Inge Sandholt) 2005-2009. Finansieret af EU Integrated Projects.

3. Dynamics of landscapes and terrestrial ecosystems

Platformen består af forskellige faglige grupperinger inden for naturgeografi. Indsatsen i forskningsplatformen er rettet mod tre temaer: Interaktionen mellem klima, jordbundsud-

vikling og landskabsdannede glaciale processer i de klimatiske følsomme landområder omkring Nordatlanten i Holocæn, koblet med studiet af glaciale landskabers morfologi, arkitektur og pedologi i tidligere koldt-klimatiske områder; Vand og sediment/stofbalancer i fluviale systemer i glaciale og ikke-glaciale miljøer i Grønland og Danmark; Arktiske, subarktiske og tempererede økosystemers betydning for atmosfærens indhold af drivhusgasser, herunder permafrostrelaterede processer i de øvre jordlag og vegetationens rolle i lagring og udveksling af kulstof.

Forskningen indgår i en række forskningsprojekter, bl.a. landskabsudviklingen fra istid til nutid, Knudshoved Odde, Sydsjælland; Jordbundsudvikling i danske landskabselementer; Glaciale processer og landskabsudvikling, Island; Landskabsprocesser og vandbalance, Mittavakkat-gletscheren, Østgrønland; Kustodynamik i danske skovøkosystemer; Kulstofdynamik i antarktiske økosystemer. Anvendelse af satellitbilledmonitoring, GIS og modellering indgår centralt i en del af projekterne. En Digital Fotogrammetrisk Arbejdsstation til udarbejdelse af højdemodeller er i 2005 gjort operativ til forskning og undervisning.

En stor del af platformens forskning foregår i tæt samarbejde med internationale partnere, bl.a. gennem deltagelse i store internationale projekter, f.eks. GeoBasis, ZERO, snemonitering; Metan flux i Abisko og på Svalbard, herunder GreenCycles; CarboEurope – et integreret projekt om Europas rolle i det globale CO2-budget.

Nye projekter:

3.01. Nitrogen (Henrik Søgaard) 2005-2007. Finansieret af FNU.

3.02. Jordbunds kortlægning ved Zackenberg, Nordøstgrønland (Bo Elberling) 2005-2007. Finansieret af Miljøstyrelsen.

4. Cities and the open landscape – dynamics, development and integrated planning

Platformens kernefelt udgøres af økologisk og økonomisk geografi, by- og socialgeografi samt landbrugsgeografi. GIS anvendes som en central metode i forbindelse hermed. Genstandsfeltet for forskningen er det urbaniserede landskab, dets forandring, årsager, drivkræfter og effekter samt regulering og planlægning, der studeres med fokus på den skalaforskydning, globaliseringen medfører. I denne forbindelse udgør de landskabsgeografiske aspekter af industrisamfundets transformation til et service- og videnssamfund en central problemstilling.

Platformen er en central partner i Center for Strategisk Byforskning, hvor tre af forskningstemaerne er en direkte udløber af TAPAS-platformens teoretiske overvejelser. Disse temaer er: Rammebetingelser og regional udvikling; Bosætning, mobilitet og hverdagsliv; Miljø og arealressourcer. Platformen har koncentreret sig om igangsættelsen af de nævnte temaprojekter, der bl.a. har resulteret i ansættelse af en phd-stipendiat samt opslag af et stipendium til besættelse primo 2006.

Platformens forskningsresultater er dels formidlet gennem en række artikler i dags- og dansksproget fagpresse, dels gennem internationale tidsskrifter samt en disputats og en ph.d.-afhandling. Platformen har i 2005 arbejdet tæt sammen med statslige og kommunale myndigheder om løsning af forsknings-/udredningsopgaver. Endvidere er platformen aktiv deltager i flere internationale netværk.

Undervisningsmæssigt er platformen ved at udvikle masteruddannelser i samarbejde med europæiske universiteter

(unica-samarbejdet og e-urbs). Desuden har platformen gennem KU's satsningsområde "Europa i forandring" medvirket til iværksættelsen af to tværfakultære kurser.

Nye projekter:

4.01. Center for strategisk byforskning (CSB) (Hans Thor Andersen, centerleder, Sten Engelstoft, Birgitte Mazanti, Frank Hansen, Lars Winther, Lasse Møller-Jensen) 2004-2009.

4.02. The Role and Spatial Effect of Cultural Heritage and Identity (Christian Wichmann Matthiessen, Lasse Møller-Jensen, Lars Winther) 2005-2006. Finansieret af EU.

4.03. Grænseløst bylandskab og potentialekort (Hans Thor Andersen, Sten Engelstoft) 2005-2006. Finansieret af Skov- og Naturstyrelsen.

5. Geoinformatics

Den forskningsmæssige indsats ved platformen for geoinformatik har i 2005 primært fokuseret på tre områder: Remote Sensing; rumlig skala; dynamisk modellering og remote sensing. I løbet af 2005 har platformen etableret et processerings-system til håndtering af data fra den nye generation af meteorologiske satellitdata fra Meteosat Second Generation. De første resultater publiceres umiddelbart efter årsskiftet. Platformen har indgået formelt internationalt forskningssamarbejde med en lang række internationale institutioner. Der er bl.a. indledt samarbejde med NASA Goddard Space Flight Center og Boston University i USA, CNRS i Frankrig, CEH i England og Lunds universitet i Sverige.

Platformen er engageret i en række eksternt finansierede forskningsprojekter. Af nye større satsninger kan nævnes AMMA og Estimation of water vapour and CO₂ Exchange in a Danish landscape. Platformens arbejde med processer og data, der opererer på forskellig skala, har været og er fortsat, genstand for særsomt opmærksomhed. Disse data vil på længere sigt kunne anvendes i forbindelse med dynamiske simuleringer.

I 2005 afsluttedes projektet Jordobservationsmetoder til modellering af vegetation og vandbalance i det semi-aride Vestafrika. Projektet har sammen med tidligere forskningsrådsbevillinger muliggjort indsamling af en flerårig, kontinuert dataserie fra instituttets automatiske feltstation i Dahra, Senegal.

Inden for marin remote sensing er der foretaget flere studier af sensitiviteten af algoritmer til bestemmelse af algekoncentration ift. fysiske faktorer i de danske farvande. Der er på Geografisk Institut udviklet fuldt automatiserede processeringskæder til marine remote sensing data. Resultaterne fra studierne bliver publiceret i 2006.

Under platformen er der sket fremskridt mht. at udvikle og afprøve koncepter og metoder til en regional generisk klassifikation af tropiske skovtyper og arealklasser i Sydøst Asien.

I samarbejde med Nordeco, GRAS og en række internationale institutioner blev det påvist, at kystens trævegetation, herunder mangrove, havde en beskyttende effekt ift. december 2004 tsunamien i Sydøstasien. Resultaterne blev publiceret i Science i oktober 2005.

Nye projekter:

5.01. Formidling på jordobservationsområdet: anvendelse af MSG-data i undervisningen i gymnasiet (Kjeld Rasmussen, Inge Sandholt og Mads Olander Rasmussen) 2005-2006. Finansieret af Forskningsstyrelsen.

5.02. Udvikling af software (Thomas Balstrøm) 2005-

2006. Finansieret af ESRI Environmental Systems Research Institute California.

5.03. Estimation of Water Vapour and Carbon Dioxide Exchange over a heterogeneous Danish Landscape (Henrik Sjøgaard) 2005-2007. Finansieret af FNU.

Ph.d.-projekter

1. *Coastal, Estuarine and Marine Research* Holocene evolution of the Grådyb tidal arla, the Danish Wadden Sea (Jørn Torp Pedersen).

Modeling of water, sediment and nutrient transport in Danish rivers and estuaries (Hans Thodsen). Finansieret af SNF.

2. *Environment and society in developing countries* Assessing Environmental Impacts using a GIS modeling Approach (Martin Rudbeck Jepsen).

Intellectual Property Rights and the Global Pharmaceutical Industry (Stine Jessen Haakonsson).

Private Sector Development in Vietnam: The role of Ethnicity and Business State relations in a Southeast Asian Economy in Transition (Lotte Thomsen).

Transformation of land markets and livelihoods in peri-urban areas: the case of Nontaburi Province, Thailand (Puntip Jongkroy).

Youth in the city: Growing up and preparing for adulthood in Accra, Ghana, (Thilde Langevang) Finansieret af RUF.

Spatial dynamics of land tenure, land use and land cover changes in the north Central Vietnamese Highlands – a comparative village case-study of the effects of the government's land allocation policies on the traditional farming systems of ethnic upland minorities seen in a spatial perspective – (Rikke Følving).

New Urban-rural and state-civil society relations and their practical implications for farms in North Thailand (Lotte Isager). Finansieret af RUF.

Golden livelihoods? Socioeconomic and Environmental Impacts of Small Scale Gold Mining in Tanzania (Jesper Bosse Jønsson).

Soil carbon storage and dynamics in tropical farming systems: Controls of soil type and land use management (Thilde Bech Bruun).

Arbejdskraftopgradering i globale netværk – elektronik og beklædning i Vietnam (Ingeborg Vind).

Settling in the cocoa frontier of Ghana's Western Region: Livelihood and mobility within the rural-urban continuum (Michael Helt Knudsen). Finansieret af RUF.

3. *Dynamics of landscapes and terrestrial ecosystems* Tidlig Holocæne klimavariationer og teleconnection på tværs af Nordatlanten: baseret på detaljerede undersøgelser af multiproxy data fra lakustrine sedimenter (Marianne Grauert).

Kulstofbalancen for et højarktisk økosystem (Christel Louise Grøndahl).

Climatic control on freshwater discharge from Arctic landscapes in Eastern Greenland including load of sediment, nutrients and other materials (Sebastian H. Mernild).

The Holocene marine and terrestrial sedimentary record and atmospheric climate change in the West Greenland region (Henrik Sulzbrück Møller).

Quantification of soil development using a direct dating

method in Holocene pedological chronosequences (Asger Nielsen).

Controls and impacts of biogeochemical oxidation processes in natural and mining disturbed Arctic ecosystems (Jens Søndergaard).

4. *Cities and the open landscape – dynamics, development and integrated planning*

Boligvalg, bosted og hverdagsliv (Louise Glerup Aneer). Finansieret af Fonden Realdania.

Agriculture and rural development in the Baltic countries (Mette Bech Sørensen).

5. *Geoinformatics*

Remote sensing and spatially distributed environmental modelling: Dealing with the effects of scale (Anette Nørgaard).

Remote Sensing of Tropical Forests in the Highlands of Southeast Asia (Christian Tøttrup).

Development and improvement of methods for estimating actual evapotranspiration from remote sensing data (mainly the MSG satellite), in order to get insight into the water balance of semiarid regions (Simon Stisen).

Developing a land cover model to assess agricultural production and the relative agricultural carrying capacities of the highlands and lowlands in northern Vietnam (Stephen Joseph Leisz).

Implementation of satellite data into mechanistic two-leaf photosynthesis and evapotranspiration model for operational monitoring of fluxes of CO₂ and water vapour, performed in an IDL/ENVI programming environment (Rasmus Møller Houborg).

Remote sensing applied to air-sea interaction and offshore wind energy (Merete Bruun Christiansen).

Satsningsområder

Geografisk Institut deltager i Det Naturvidenskabelige Fakultets satsningsområder Arktisk Forskning, COGCI og KU's satsningsområde Europa i forandring samt i Center for Strategisk Byforskning sammen med KVL og Arkitektskolen i Aarhus. Endvidere deltager GI ved lektor Kjeld Rasmussen i RIO-satsningen.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Professor Christian Christiansen: Været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling ved Rostock Universitet.

Professor Anette Reenberg: Været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. docentstilling ved Lunds universitet.

Professor Morten Pejrup: Været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. lektorat ved Aarhus Universitet og medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Universitetet i Rouen i Frankrig.

Professor Johannes Krüger: Været medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Queen Mary, University of London.

Lektor Aart Kroon: Været medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Lunds universitet.

Lektor Katherine Gough: Været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. adjunktur ved Roskilde Universitetscenter og medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Universitetet i Trondheim, Norge.

Lektor Michael Schultz Rasmussen: Været medlem af ansættelsesudvalg vedr. direktørstilling på Danmarks Rumcenter.

Lektor Henrik Søgaard: Været medlem af et ph.d.-ansættelsesudvalg ved Risø.

Lektor Thomas Balstrøm: Været medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Aalborg Universitet.

Lektor Sten Engelstoft: Været medlem af bedømmelsesudvalg for en 'professoroprykning' ved York University, Toronto.

Lektor Hans Thor Andersen: Været medlem af bedømmelsesudvalg vedr. forskningskoordinator og ph.d.-stipendium i forbindelse med Europasatningsområdet; bedømmer for Norges Forskningsråd samt evaluator på EU's 6. rammeprogram.

Udvalg og fonde

Lektor Bjarne Holm Jakobsen: Generalsekretær for Det Kongelige Danske Geografiske Selskab og har sæde i Chefkollegiet for Geocenter København. Han er endvidere formand for bestyrelsen i Professor Niels Kingo Jacobsens Rejsefond.

Professor Christian Wichmann Matthiessen: Efor for Steensbys Rejselegat og for Löfflers Legat.

Lektor Michael Schultz Rasmussen: Direktør for GRAS A/S og viceformand for Danmarks Rumcenters bestyrelse.

Lektor Troels Aagaard: Medlem af fagligt udvalg for Skagen Odde Naturcenter.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Professor Christian Wichmann Matthiessen: Været dansk ekspert i forbindelse med OECD-projektet: Universitet-Region (udpeget af Rektorkollegiet).

Netværkskoordinator Ole Mertz: Har rådgivet Danida-støttede miljøsektorprogrammer i Mozambique, Nicaragua, Sydafrika og Tanzania vedrørende integration af forskning.

Lektor Sten Engelstoft og lektor Hans Thor Andersen: Været konsulenter for Skov- & Naturstyrelsen, Miljøministeriet.

Lektor Aart Kroon: Været tilknyttet som ekstern bedømmer ved Natural Environment Research Council i England.

Lektor Rolf Guttessen: Været konsulent for Gyldendal.

Tillidshverv og netværk

Professor Anette Reenberg: Formand for uddannelsesrådet ved Geografisk Institut; medlem af bestyrelsen for GEUS; bestyrelsen for WWF Danmark; medlem af STP, medlem af Rådet for The Royal Danish Geographical Society; medlem af International Advisory Committee, Forest and Landscape Denmark; medlem af bestyrelsen for GRAS A/S; medlem af Governing Board-Amma, EU integrated project; medlem af komite til Evaluation of Norwegian Development Research; bedømmer for Norges Forskningsråd; bestyrelsesformand for Netværk for Miljørelateret Ulandsforskning.

Professor Christian Wichmann Matthiessen: Formand for Den Danske Nationalkomité for Geografi; vicepræsident i EU's COST action 332; medlem af Rådet for The Royal Danish Geographical Society; bestyrelsesmedlem i The Danish National Committee of ICSU; bestyrelsesmedlem af Scandinavian Academy of Management Studies; dansk delegat i The International Geographical Union; bestyrelsesmedlem i European Institute of Comparative Urban Research; medlem af bestyrelsen for Center for Turis-

me og Regional Udvikling; medlem af bestyrelsen for Fonden Wonderful Copenhagen; formand for ØresundsInstitutets forskningsråd samt bestyrelsesmedlem i European Network of Universities in Capital Cities og Academia Europea.

Professor Christian Christiansen: Medlem af Miljøankenævnet; Wissenschaftlicher Beirat, IOW Warnemünde; medlem af Nationalrådet for Oceanologi; medlem af det tyske forskningsråds bedømmelsesudvalg samt national delegate to International Association of Geomorphologists, tilsluttet ICSU.

Professor Henrik Breuning Madsen: Medlem af styregruppen for Landbrugets Rådgivningscenter Kvadratnet; medlem af styregruppe for udgravningen af bronzealdergravhøjen Skelhøj og har sæde i styregruppen for the European Soil Bureau, Ispra; sekretær i Det kgl. Danske Videnskabernes Selskab; Bestyrelsesmedlem af Det Kgl. Danske Geografiske Selskab; sekretær i Dansk Jordbundsvidenskabelig Forening.

Professor Morten Pejrup: Medlem af Det Kongelige Danske Geografiske Selskabs Råd, medlem af Working Group 122 under SCOR/LOCIZ mechanisms of sediment retentions in estuaries; medlem af komiteen Innovative; medlem af DANCORE (Danish Cooperation for Coastal Research); medlem af Marine Modelling nedsat af ESF samt dansk repræsentant i styregruppen for ENCORA, et EU-netværk.

Professor Johannes Krüger: Formand for Det Naturvidenskabelige Fakultets ph.d. studienævn; medlem af INQUA Nationalkomitéen; sekretær for Nationalkomitéen for Geografi; medlem af INQUA Commission and working groups samt medlem af Danmarks Naturvidenskabelige Akademi.

Lektor Torben Birch-Thomsen: KU-koordinator, University Manager, for SLUSE, under Nord/Syd initiativet og medlem af Southern African Association for Farming Systems Research-Extension med permanent sekretariat i Swaziland; er KU-repræsentant i bestyrelsen for Network for Agricultural Research for Development samt SLUSE-repræsentant i SACUDE SLUSE's bestyrelse.

Lektor Kjeld Rasmussen: Medlem af bestyrelsen for Center for Naturfagenes Didaktik under Det Naturvidenskabelige Fakultet; medlem af Fagligt Forum for Geografi/Naturgeografi i gymnasiet, medlem af udvalg vedr. koordinering af efteruddannelse på gymnasieområdet (dekanudpeget) samt koordinator for det tværfakultære Rio-Konventions initiativ.

Lektor Stefan Anderberg: Medlem af IIASA-komitén, FORMAS, Sverige.

Lektor Hans Thor Andersen: Medlem af styregruppen for KU's satsningsområde Europa i forandring; formand for Cost Action A26; management committée medlem af Cost Action C20; medlem af ATV-studiegruppe for by- og boligforhold; medlem af rådgivende panel for Realdanias/IFHP-konference 2007.

Lektor Bent Hasholt: 'Past president' for International Commission on Continental Erosion, medlem af Tison Award committée, International Association of Scientific Hydrology; medlem af Dansk Vandressource Komité; er National delegate of Northern Research Basin Group; næstformand i Dansk Standard TS318, Standarder for hydrometri og sediment transport monitoring; management committee member af COST 623, EU; medlem af FIVAs bestyrelse samt 'danish chiefdelegate', ZERO-udvalg.

Lektor Bjarne Holm Jakobsen: Medlem af International Permafrost Association/International Union of Soil Science, Cryosols Working Group; medlem af bestyrelsen for GRAS A/S og medlem af Den Danske Nationalkomité for Geografi.

Lektor Henrik Søgaard: Medlem af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs klimakomité og formand for IGBP-komitéen samt medlem af netværket Nordic Center of Excellence on carbon-climate.

Lektor Niels Fold: Medlem af NIAS-strategigruppe (repræsentant for Det Naturvidenskabelige Fakultet).

Lektor Lasse Møller Jensen: Medlem af bestyrelsen for Det Naturvidenskabelige Fakultets IT Kompetencecenter (NIK) og medlem af IT-udvalget ved Det Naturvidenskabelige Fakultet.

Lektor Jesper Bartholdy: Campus Representative for SEPM og medlem af ASI's (Agenzia Spaziale Italiana-Italian Space Agency) referee board til bedømmelse af forskningsansøgninger og medlem af tilsynsrådet for "Forschungszentrums Terramara", Wilhelmshaven, Tyskland.

Lektor Michael Schultz Rasmussen: Viceformand for Danmarks Rumcenters bestyrelse, medlem af styregruppen for Forum for Jordobservation, medlem af styregruppen for Vandforskningsplatformen samt medlem af Care Danmarks Repræsentantskab.

Lektor Inge Sandholdt: Vicepræsident for IAHS-ICRS, the International Association of Hydrological Sciences – International Commission on Remote Sensing samt medlem af AMMA Executive Committee.

Lektor Søren P. Kristensen: Formand for Dansk Landskabsøkologisk Forening samt medlem af European Network on Urban Agriculture.

Lektor Bo Elberling: Medlem af Arktisk Stations bestyrelse og medlem af Zackenberg 'Basic Working Group' samt medlem af IGUC-LUCC Research Forum.

Adjunkt Marianne Nylandsted Larsen: Næstformand i bestyrelsen for Foreningen af Udviklingsforskere.

Adjunkt Anne Gravsholt Busck: Medlem af bestyrelsen for Det Økologiske Råd og medlem af Forskernetværk for multifunktionelt jordbrug og landskab.

Formidling

Instituttets medarbejdere formidler i betydeligt omfang forskningsresultater og ekspertise til samfundet i form af ikke videnskabelige tidsskrifter, skolebøger, notater, kronikker, bidrag til Danmarks Nationaleleksikon samt andre samleværker. Herudover registreres en betydelig foredragsvirksomhed samt interview og indlæg i presse, radio og tv.

Udgivervirksomhed

Det Kongelige Danske Geografiske Selskab udgiver i samarbejde med Geografisk Institut "Danish Journal of Geography" (2 årlige volumes) og periodisk serierne 'Atlas over Danmark' og 'Folia Geographica Danica'.

Geografisk Institut udgiver desuden serien "Meddelelser fra Skallinglaboratoriet" og "Geographica Hafniensia".

Redaktionelle hverv

Professor Johannes Krüger: Hovedredaktør af "Danish Journal of Geography".

Professor Christian Christiansen: Medlem af redaktionen af "Mediterranean Marine Science" og "Baltica".

Professor Henrik Breuning-Madsen: Medlem af redakti-

onskomiteen for "West African Journal of Applied Ecology".

Professor Morten Pejrup: Co-editor til bogen Vand og Vejr om 100 år, som udgives i 2006.

Lektor Niels Fold: Medlem af Editorial Board for "Copenhagen Journal of Asian Studies".

Lektor Hans Thor Andersen: Medredaktør (coeditor) af "International Journal of Urban and Regional Research".

Lektor Sten Engelstoft: Medlem af redaktionsgruppen for 'Territoris' – Rivista del Departament de Ciències de la Terra. Universidad de les Illes Balears.

Lektor Troels Aagaard: Medlem af Editorial Board, "Marine Geology".

Lektor Søren P. Kristensen: Medlem af redaktionsudvalget for Geografisk Orientering.

Netværkskoordinator Ole Mertz: Har redigeret 2 temaanumre i hhv. Danish Journal of Geography og Agricultural Systems.

Ph.d.-studerende Lotte Isager: Medredaktør af Jordens Folk.

Kongresser og symposier

Professor Christian Christiansen: Arrangeret 13. Danske Havforsker møde 1.-3. februar 2005 (250 deltagere).

Professor Anette Reenberg: Arrangeret LaSYS-workshop: Processes, drivers and scales of global change, 24.-26. oktober 2005 (50 deltagere).

Professor Morten Pejrup: Medlem af programkomiteen til planlægning af kongressen: Research and Management of Eutropication in Coastal Ecosystems, som afholdes i 2006.

Netværkskoordinator Ole Mertz: Arrangeret to ReNED konferencer: Ecosystem services and Biodiversity in Developing Countries, 17.-18. august 2005 (110 deltagere) og The Clean Development Mechanism – Linkages to Poverty Reduction and Sustainability, 27. oktober 2005 (60 deltagere).

Lektor Kjeld Rasmussen og Andrew Wardell: Arrangeret en international conference vedr. Biodiversity conservation & biosafety, 5. december 2005 (40 deltagere).

Lektor Aart Kroon: Været medarrangør af International Summer School on coastal morphodynamics i Holland.

Adjunkt Birgitte Mazanti: Arrangeret et seminar: Hverdagslivslandskabet, 7. april 2005 (14 deltagere).

Forskningsophold

Lektor Bo Elberling: Opholdt sig 3 måneder ved Plant and Microbial Sciences, University of Canterbury, New Zealand.

Post.doc. Rasmus Fensholt: Opholdt sig 6 måneder ved NASA Goddard Space Flight Center, Boston University.

Ph.d.-studerende Jens Søndergaard: Opholdt sig 2 måneder ved UNIS, Svalbard.

Ph.d.-studerende Rikke Folving: Opholdt sig 3 måneder i Vietnam.

Ph.d.-studerende Lotte Isager: Opholdt sig 2 måneder ved Chiangmai Universitetet i Thailand.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde

Geografisk Institut har formaliseret forskningssamarbejde med relevante danske og udenlandske universiteter og sektorforskningsinstitutioner og deltager i internationale forskningsprojekter finansieret af bl.a. EU, Forskningsstyrelsen,

Miljø- og Energiministeriet, Rådet for Ulandsforskning samt private fonde og rådgivningsvirksomheder.

Gæsteforskere

Dr. Compton J. Tucker, NASA Goddard Space Flight Center/University of Maryland (Inge Sandholdt)

Professor Robert Gilbert: Opholdt sig 6 måneder ved Geografisk Institut i en Arctic Chair efter aftale mellem Det Naturvidenskabelige Fakultet og Canada.

Instituteder Bjarne Holm Jakobsen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	37,69	3,17	40,86
DVIP	2,47	0,05	2,52
STIP	9,51	6,03	15,54
TAP	28,69	3,27	31,97
Årsværk i alt	78,36	12,52	90,88
Løn med årsværk	33.002,44	4.512,08	37.514,52
Løn uden årsværk	-976,65	57,39	-919,26
Øvrig drift	8.706,99	7.244,12	15.951,11
Anskf. o. 100 t.kr.	265,37	277,89	543,26
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	40.998,15	12.091,48	53.089,63

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Anderberg, Bjørn Stefan; lektor.

Andersen, Hans Thor; lektor.

Balstrøm, Thomas; lektor.

Bartholdy, Jesper; lektor.

Bayliss, Darrin; adjunkt.

Birch-Thomsen, Torben; lektor.

Breuning-Madsen, Henrik; professor.

Busck, Anne Gravsholt; adjunkt.

Christensen, Birgitte; adjunkt.

Christiansen, Christian Møller; professor.

Elberling, Bo; lektor.

Engelstoft, Sten; lektor.

Fold, Niels Christian; lektor.

Frederiksen, Mads Michael; forskningsassistent.

Gough, Katherine Venton; lektor.

Guttesen, Rolf Flemming; lektor.

Hansen, Birger Ulf; lektor.

Hansen, Frank; lektor.

Hasholt, Bent; lektor.

Jacobsen, Bjarne Holm; lektor.

Jacobsen, Thomas Friborg; lektor.

Jepsen, Martin Rudbeck; forskningsassistent.

Kristensen, Søren Pilgaard; lektor.

Krogh, Lars; lektor.

Kroon, Aart; lektor.

Krüger, Johannes; professor. Mso.

Larsen, Jytte Agergaard; lektor.

Larsen, Marianne Nylandsted; adjunkt.

Matthiessen, Christian Wichmann; professor.
 Møller-Jensen, Lasse; lektor.
 Nielsen, Jørgen; lektor.
 Pejrup, Morten; professor. Mso.
 Rasmussen, Kjeld; lektor.
 Rasmussen, Michael Schultz; lektor.
 Reenberg, Anette Markan; professor.
 Sandholt, Inge; lektor.
 Sigsgaard, Charlotte; forskningsassistent.
 Stisen, Simon; forskningsassistent.
 Sulsbrück, Henrik; forskningsassistent.
 Søgaard, Henrik; lektor.
 Wardell, David Andrew; forskningsassistent.
 Winther, Lars; lektor.
 Aagaard, Troels Kristian; lektor.

VIP Eksternt finansieret

Andersen, Thorbjørn Joest; lektor.
 Bondo, Torsten; forskningsassistent.
 Fensholt, Rasmus; post.doc.
 Nielsen, Thomas Theis; lektor.
 Slentø, Erik; forskningsassistent.
 Tøttrup, Christian; forskningsassistent.

STIP Internt finansieret

Folving, Rikke Louise; ph.d.-studerende.
 Mernild, Jacob Sebastian Haugaard; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Asger; ph.d.-studerende.
 Nørgaard, Anette; ph.d.-studerende.
 Pedersen, Jørn Bjarke Torp; ph.d.-studerende.
 Præstholm, Søren; ph.d.-studerende.
 Sønnergaard, Jens Ernst; ph.d.-studerende.
 Vind, Ingeborg; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Aner, Louise Glerup; ph.d.-studerende.
 Herslund, Lise Byskov; ph.d.-studerende.
 Houborg, Rasmus Møller; ph.d.-studerende.
 Isager, Lotte; kandidatstipendiat.
 Knudsen, Michael Helt; ph.d.-studerende.
 Langevang, Thilde; ph.d.-studerende.
 Thodsen, Hans; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Hansen, Tina Svan; Land Use and Land Cover Change in the Niah Catchment, Sarawak, Malaysia: – Linking driving forces, land use and river water quality.
 Larsen, Henrik Gutzon; Environmental Spaces – A Geopolitics of Environmental Interdependence in the Baltic Sea Area.
 Lyimo, James Godfrey; Changes in agricultural land use and household production in Tanzania. A case of small farm holders in the Usangu Plains, Mbarali District.
 Olsson, Thomas Leen; Tværkommunale samarbejder i Danmark – en teoretisk og empirisk analyse af kommunernes samarbejder omkring kommunale opgavevaretagelse.
 Wardell, David Andrew; Toward an environmental history of Sudano-Sahelian landscapes.

Fondsbevillinger

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
 – Sedimenter i Vadehavet (Jesper Bartholdy) kr. 57.000.

DGI Karpenhøj
 – Forskning (Søren Præstholm) kr. 34.100.

EU
 – The role and spatial effect of cultural heritage and identity (Christian Matthiessen) kr. 284.200.
 – AMMA (Inge Sandholt) kr. 2.270.400.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)
 – Apparaturanskaffelse (Morten Pejrup) kr. 415.900.
 – Vejers (Troels Aagaard) kr. 816.000.

Fonden Realdania
 – Center for strategisk byforskning (Birgitte Mazanti) kr. 1.201.000.

Forskningsstyrelsen
 – Danish Network for Land System Science – LaSyS (Anette Reenberg) kr. 660.000.
 – Improved Estimation of tropical Terrestrial Carbon using satellite earth observation data (Rasmus Fensholt) kr. 1.287.000.
 – Dynamics of prograding beaches: Sediment transport, morphodynamics and sediment budgets (Troels Aagaard) kr. 216.000.
 – Informationsvirksomhed om rummet (Kjeld Rasmussen) kr. 164.000.

FSE Forskningsrådet for Samfund og Erhverv (gl. SSVF)
 – Spicing up trade (Marianne Nylandsted Larsen) kr. 1.368.900.

Miljøstyrelsen
 – Jordbundskortlægning ved Zackenberg, NØ-Grønland (Bo Elberling) kr. 175.000.

Realdania
 – CSB Byernes rammebetingelser (Lars Winther) kr. 96.000.
 – CSB centerledelse (Hans Thor Andersen) kr. 1.105.000.

RUF Rådet for Ulandsforskning
 – Rejsestipendiater til specialestuderende (Ole Mertz) kr. 2.184.000.
 – Feltarbejde i Vietnam (Ingeborg Vind) kr. 126.000.

SJVF
 – Nitrogen (Henrik Søgaard) kr. 30.000.

SN Skov- og Naturstyrelsen
 – Grænseløst bylandskab og potentialekort (Hans Thor Andersen) kr. 120.000.

Undervisningsministeriet
 – Efteruddannelse og gymnasier (Ole Graversen) kr. 200.000.

Publikationer

- Aagaard T.: Kysterne omkring Blåvands Huk. *Geoviden* nr. 3, s. 2-5. 2005.
- Aagaard T., Hughes M.: Breaker turbulence and sediment resuspension in the swash zone of gently sloping beaches. i: Abstracts, 5th International Conference on Coastal Dynamics s. 168-169. 2005.
- Aagaard T., Kroon A., Andersen S., Møller-Sørensen R., Quartel S., Vinther N.: Intertidal beach change during storm conditions – Egmond, The Netherlands. *Marine Geology* 218, s. 65-80. 2005.
- Aagaard-Sørensen S., Møller H.S., Jensen K., Seidenkrantz M-S., Kuijpers A., Kunzendorff H.: Hydrographic conditions of Ameralik Fjord, SW Greenland during the last 4400 years: Microfossil data. i: Det 13. Danske Havforsker møde, Program og abstracts s. 248-250. Christian Christiansen, Birger Larsen og Ole Tendal (red.). 2005.
- Agger P., Christensen P., Reenberg, A., Aaby B.: Skelettet i landskabet – EF's habitatdirektiv og dansk naturforvaltning. 112 s. Naturrådet, Roskilde 2005.
- Anderberg, B.S.: Social and environmental aspects of urban transformation. By- og landsplansen no. 26, i: Restructuring of medium sized cities – lessons from the Baltic Sea region s. 173-219. Niels Boje Groth, Thilo Lang, Mats Johansson, Vesa Kanninen, Stefan Anderberg & Andreas Cornett (red.). Danish Centre for Forest, Landscape and Planning, KVL, Frederiksberg 2005.
- Anderberg, B.S.: Ekologisk modernisering i Øresundsregionen? – Miljø – centralt i Øresundssamarbetet. Kulturgeografiske skrifter bd. 14, i: Geografer forskningsbidrag til det Øresundsregionale udviklingsprojekt. Proceedings fra symposium juni 2004 s. 67-80. Christian Wichmann Matthiessen (red.). C.A. Reitzel, Kbh. 2005.
- Anderberg, B.S., van Well, L., Ruotsalainen, A.: Sustainable development – lessons from the Baltic Sea region – a brief presentation of a case-study of the Interreg IIIB project Medium Sized Cities in Dialogue around the Baltic Sea. 6 s. Danish Centre for Forest, Landscape and Planning, KVL, Frederiksberg 2005.
- Andersen H.S., Andersen, H.T.: Globaliseringen og den mangfoldige by. *Byplannyt* 2005:1, s. 10-11. 2005.
- Andersen, H.T.: Globalisering og byernes ensliggørelse. *SALT* no. 2, s. 13-15. 2005.
- Andersen, H.T.: Segregation og friskoler – folkeskolen i vanskeligheder. *PLAN* nr. 1, s. 16-19. 2005.
- Andersen, H.T.: BOOK REVIEW – Boddy, M. (ed.): Urban transformation and urban governance – shaping the competitive city of the future. – Bristol: Polity Press, 2003. *Journal of Housing and the Built Environment* vol. 20, s. 93-94. 2005.
- Andersen, H.T.: Storbyen adskiller og udstøder. *Hus forbi* nr. 43, s. 16-18. 2005.
- Andersen, H.T.: Storbyens ændrede socialgeografi – Storkøbenhavn i et nordvesteuropæisk perspektiv. *Kulturgeografiske Skrifter* bd. 15, 275 s. C.A. Reitzel (i kommission), Kbh. 2005.
- Andersen, H.T., Anderberg, B.S.: Introduktion til Gotland. *Geografisk Orientering* 35(1), s. 4-5. 2005.
- Andersen, H.T., Engelstoft, S., Møller-Jensen, L.: Danmarks nyere byudvikling. 12 s. Miljøministeriet, Landsplanafdelingen, 2005.
- Andersen, T.J., Lund-Hansen, L.C., Pejrup, M., Jensen, K.T., Mouritzen, K.: Biologically induced differences in erodibility and aggregation of subtidal and intertidal sediments – a possible cause for seasonal changes in sediment deposition. *Journal of Marine Systems* 55(3-4), s. 123-138. 2005.
- Bartholdy, J.: Højvande og middelvandstand – sammenhæng? *Vand og Jord* 12(3), s. 101-103. 2005.
- Bartholdy, J., Flemming, B.W., Bartholomä A., Erntsen, V.B.: Flow and grain size control of depth-independent simple subaqueous dunes. *Journal of Geophysical Research, Part F: Earth Surface* vol. 110 (F4): Art. No. F04S16, s. 12. 2005.
- Bartholdy, J., Pedersen, J.B.T.: Finkornet sediment og tungmetaller i Vadehavet. *Geoviden* nr. 3, s. 6-9. 2005.
- Bayliss, D.: BOOK REVIEW: London stories – personal lives, public histories – creating personal and public histories of working-class London/H. Kean. *The London Journal* 30(1), s. 90-91. 2005.
- Behrendorff, C., Elberling, B., Krogh, L.: Aluminium release from acidic forest soil following deforestation in maize cultivation in Ghana, West Africa. *West African Journal of Applied Ecology* 8, s. 99-114. 2005.
- Binderup, M., Nielsen N.: Kystproblemer. *Geoviden* nr. 3, s. 16-19. 2005.
- Birch-Thomsen, T.: Foreword. i: Beyond territory and scarcity – exploring conflicts over natural resource management s. 2-3. Quentin Gausset, Michael A. Whyte & Torben Birch-Thomsen (eds.). Nordic Africa Institute, Uppsala 2005.
- Birch-Thomsen, T., Kristensen, S.P.: Planning with complexity – how do we deal with stakeholder and spatial heterogeneity in land use planning? *Geografisk Tidsskrift/Danish Journal of Geography* 105(2), s. 23-38. 2005.
- Breuning-Madsen, H., Holst M., Villadsen, S.S.: Danmarks tag – de højeste bjerge i Danmark. *Geografisk Orientering* 35(5), s. 208-214. 2005.
- Busck, A.G.: Planlægning og politik. i: HUR og den grønne struktur i en international kontekst – en international analyse af by- og grønstruktur i ti europæiske byer. s. 13. planlægning, grøn struktur. 2005.
- Busck, A.G., Hjortsø, N.C.P.: Volunteers within nature management – (how) does it fit into a welfare state? i: Book of abstracts, I S S R M 2005 – The 11th International Symposium on Society and Resource Management – June 16-19 2005, Östersund, Sweden s. 146-147. 2005.
- Busck, A.G., Primdahl, J.: The rural-urban fringe of Greater Copenhagen – current changes, administrative reform and land-use policy. i: Local authority planning in change: urban development with governance – how does it influence the practice?, August 18-20 2005, Ultuna – Uppsala, Sweden. – Abstracts s. 1. 2005.
- Caspersen O.H., Konijnendijk, C., Busck, A.G., Holmes, E.: HUR og den grønne struktur i en international kontekst – en international analyse af by- og grønstruktur i ti europæiske byer. 24 s. 2005.
- Christiansen, C.: Anmeldelse af: Skagens Odde – en naturguide. *Varv* 2, s. 30. 2005.
- Christiansen, C., Larsen B., Tendal, O.: (red.). 13. Danske Havforsker møde. Program og abstracts. 262 s. Dansk Nationalråd for Oceanologi, 2005.
- Christiansen, C., Tendal, O., Larsen B.: Det 13. Danske Havforsker møde: Introduktion. i: 13. Danske Havforsker møde. Program og abstracts s. 3-4. Christiansen, C., Larsen, B. og Tendal, O. (red.). 2005.
- Danielsen F., Sørensen M.K., Olwig M.F., Selvam V., Pa-

- rish F., Burgess N.D., Hiraishi T., Karunagaran V.M., Rasmussen M.S., Hansen L.B., Quarto A., Suryadiputra N.: The Asian tsunami – a protective role for coastal vegetation. *Science* vol. 310, 28. oktober 2005, s. 643. 2005.
- Davidson-Arnott R.G.D., MacQuarrie K., Aagaard T.: The effect of wind gusts, moisture content and fetch length on sand transport on a beach. *Geomorphology* 68, s. 115-129. 2005.
- de Neergaard A., Saarnak C., Hill T., Khanyile M., Berzosa A.M., Birch-Thomsen, T.: Australian wattle species in the Drakensberg region of South Africa – an invasive alien or a natural resource? *Agricultural Systems* 85(3), s. 216-233. 2005.
- Djurhuus S., Krogh, L., Greve, M.H.: Estimates of the carbon stocks in Danish mires. *Icelandic Journal of Agricultural Sciences* 18-19, s. 11-20. 2005.
- Edelvang K., Bundgård, K., Lumborg, U., Ingvarsdén, S., Thodsen, H., Pejrup, M.: Suspended sediment i Grådybs tidevandsområde. i: Abstracts, 13. Danske Havforsker møde. Københavns Universitet, 1.-3. februar 2005, s. 50-52. Christian Christiansen, Birger Larsen og Ole Tendal (red.). 2005.
- Elberling, B.: Temperature and oxygen control on pyrite oxidation in frozen mine tailings. *Cold Regions Science and Technology* 41, s. 121-133. 2005.
- Elberling, B.: Miljø og tungmetaller ved råstofudvinding i Grønland. *Geoviden* nr. 1, s. 14-19. 2005.
- Elberling, B.: Jordbund og klima på Grønland. *Geografisk Orientering* nr. 4, s. 170-175. 2005.
- Elberling, B.: Subsurface oxygen consumption – environmental controls & impacts. *Folia Geographica Danica* 23, 164 s. 2005.
- Elberling, B., Ladegaard-Pedersen P.: Subsurface CO₂ dynamics in temperate beech and spruce forest stands. *Biogeochemistry* 75, s. 479-506. 2005.
- Elberling, B., Ladegaard-Pedersen P., Vesterdal L.: Soil carbon stocks, mineralization rates, and CO₂ effluxes under 10 tree species on contrasting soil types. *Canadian Journal of Forest Research* 35, s. 121-133. 2005.
- Engelstoft, S., Kristensen, S.P.: Planlægning og byvækst – planlægningsens udvikling i det 20. århundrede. 19s. Geografisk Institut, Københavns Universitet, Kbh. 2005.
- Erntsén, V.B., Noomets, R., Winther, C., Hebbeln D., Bartholomä A., Flemming, B.W., Bartholdy, J.: Development of subaqueous barchanoid-shaped dunes due to lateral grain size variability in a tidal inlet channel of the Danish Wadden Sea. *Journal of Geophysical Research, Part F: Earth Surface* vol. 110 (F4): Art. No. F04S08, s. xx. 2005.
- Fensholt, R., Sandholt, I.: Validation of the MODIS and NOAA AVHRR vegetation indices with in situ measurements in a semi-arid environment. *International Journal of Remote Sensing* 28(12), s. 2561-2594. 2005.
- Fensholt, R., Sandholt, I., Stisen, S.: Using MSG data for assessment of surface moisture in the semi-arid West Africa. i: IAHS workshop/symposium. Foz do Iguacu, Brazil, 3-9 April 2005 s. 1. 2005.
- Fensholt, R., Sandholt, I., Stisen, S., Nørgaard, A.: Validation of the MODIS and NOAA AVHRR vegetation indices with in situ measurements in a semi-arid environment. i: 1st AMMA International Conference, Dakar, Nov 28 to Dec 2, 2005 s. xx. 2005.
- Fold, N.: Global cocoa sourcing patterns. i: Cross-continental food chains s. 223-238. Fold, N. & Pritchard, B. (eds.). Routledge, London 2005.
- Fold, N., Pritchard, B.: Introduction. i: Cross-continental food chains s. 1-22. Fold, N. & Pritchard, B. (eds.). Routledge, London 2005.
- Frykman, P., Sandholt, I., Nørgaard, A.: Geostatistical simulation of fine-resolution NDVI images. [Poster for: GIS and Spatial Analysis, IAMG 2005, Toronto, Canada August 21-26, 2005]. 1s. 2005.
- Gausset Q., Whytw, M.A., Birch-Thomsen, T.: (eds.). Beyond territory and scarcity – exploring conflicts over natural resource management. 215 s. Nordic Africa Institute, Uppsala 2005.
- Gough, K.: Youth and the home. i: 2005 AAG Annual Meeting, Association of American Geographers, April 5-9, Denver, Colorado s. 12. 2005.
- Gough, K.: Geographies of young people. i: [Paper presented at international conference]. 2005.
- Gough, K., Franch M.: Spaces of the street – socio-spatial mobility and exclusion of youth in Recife. *Children's Geographies* 3(2), s. 149-166. 2005.
- Gough, K., Yankson P.W.K.: Conflict and cooperation in environmental management in peri-urban Accra. i: The peri-urban interface: approaches to sustainable natural and human resource use s. 196-210. McGregor, D., Simon, D. and Thompson, D. (eds.). Earthscan, London 2005.
- Groth, N.B., Lang, T., Johansson, M., Kanninen, V., Anderberg, B.S., Cornett, A.: (eds.). Restructuring of medium sized cities – lessons from the Baltic Sea region. By- og landsplansen no. 26, 288 s. Danish Centre for Forest, Landscape and Planning, KVL, Frederiksberg 2005.
- Gräber, I., Hansen, J.F., Olesen, S.E., Petersen, J., Østergaard, H.S., Krogh, L.: Accumulation of copper and zinc in Danish agricultural soils in intensive pig production areas. *Geografisk Tidsskrift/Danish Journal of Geography* 105(2), s. 15-22. 2005.
- Guttesen, R.: Tyskar klumpar og franska sós – omkring kartoflens udbredelse på Færøerne i 1700 og 1800-tallet. i: Eydvinur – Heidursrit til Eyðun Abdræsson s. 154-164. Malan Marnersdóttir, Jens Cramer & Anfinnur Johansen (red.). Føroya Fróðskaparfelag, Tórshavn 2005.
- Guttesen, R., , : Fiskens betydning som ernæringskilde på Færøerne i første halvdel af 1800-tallet. i: Fólkafeikur – Heidursrit til Jöan Paula Joensen s. 103-115. Andras Mortensen (red.). Føroya Fróðskaparfelag, Tórshavn 2005.
- Hansen, H.K., Winther, L.: Bevægelser i erhvervsstrukturen i Hovedstadsregionen 1971-2002 – rapport baseret på statistiske data fra RAS. 67 s. Geografisk Institut, Københavns Universitet, Kbh. 2004.
- Hansen, H.K., Winther, L.: Copenhagen. i: Spatial dynamics of service activities in European metropolitan areas – lessons from the comparison of the COMET case studies. – COMET WP8 report (part 2) s. 28-29. M. Van Criekingen, C. Guisset, V. Biot & C. Vandermotten. IGEAT – Université Libre de Bruxelles, Brussels 2004.
- Hasholt, B.: The sediment budgets of arctic drainage basins. IAHS publications/IAHS redbook series no. 292, i: Sediment Budgets 2 – Proceedings of symposium held during the Seventh IAHS Scientific Assembly at Foz do Iguacu, Brazil, April 2005 s. 48-57. Arthur J. Horowitz & Des E. Walling (eds.). IAHS, Wallingford, UK 2005.
- Hasholt, B., Bobrovitskaya, N., Bogen, J., MacNamara, J.,

- Mernild, S.H., Milburn, D., Walling, D.E.: Sediment transport to the Arctic Ocean and adjoining cold oceans. i: Proceedings 15th International Northern Research Basins Symposium and Workshop, Luleå to Kvikkjokk, Sweden, 29 Aug. – 2 Sept. 2005 s. 41-68. A. Semadeni-Davies, Bengtsson, L. and Westerström, G. (eds.). 2005.
- Hill T., Birch-Thomsen, T.: Introduction to SLUSE (Chapter one). i: The SLUSE model of natural resource management: From theory to practice through field-based training – experiences from southern Africa s. 1-10. Catherine Traynor (ed.). SACUDE-SLUSE, University of KwaZulu-Natal, South Africa, Pinetown, South Africa 2005.
- Hill T., Birch-Thomsen, T.: Theoretical background (Chapter two). i: The SLUSE model of natural resource management: From theory to practice through field-based training – experiences from southern Africa s. 11-24. Catherine Traynor (ed.). SACUDE-SLUSE, University of KwaZulu-Natal, South Africa, Pinetown, South Africa 2005.
- Hinge H., Elberling, B., Asmund G., Breuning-Madsen, H.: Tungmetaller i danske jordtyper – baggrundsværdier og koncentrationsændringer gennem de sidste 3.000 år. *Vand & Jord* 12(2), s. 66-70. 2005.
- Hopkins D.W., Elberling, B., Greenfield L.G., Gregorich E.G., Novis P., O'Donnell A.G., Sparrow A.D.: Soil micro-organisms in Antarctic dry valleys – resource supply and utilization. Symposia of the Society for General Microbiology=SGM symposium no. 65, i: Micro-organisms and earth systems – advances in geomicrobiology s. 71-84. G.M. Gadd, K.T. Semple & H.M. Lappin-Scott (eds.). Cambridge University Press, Cambridge 2005.
- Houmark-Nielsen M., Krüger, J., Kjær, K.H.: De seneste 150.000 år i Danmark. *Geoviden* nr. 2, s. 1-19. 2005.
- Humlum O., Elberling, B., Hormes A., Fjordheim K., Hansen O.H., Heinemeier J.: Late-Holocene glacier growth in Svalbard – documented by subglacial relict vegetation and living soil microbes. *Holocene* 15(3), s. 396-407. 2005.
- Højring, K., Noe, E., Busck, A.G., Erichsen, E.H.: Landbrugslandet – skabelse og iagttagelse. 224 s. Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Jensen N.H., Balstrøm T., Breuning-Madsen, H.: The relations between soil water retention characteristics, particle size distributions, bulk densities and calcium carbonate contents for Danish soils. *Nordic Hydrology* 36(3), s. 235-244. 2005.
- Jepsen, M.R.: Land, man and ecology – applied and theoretical aspects of land change science. 135 s. Institute of Geography, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Jepsen, M.R., Leisz S., Rasmussen, K., Jakobsen J., Møller-Jensen, L., Christiansen, L.: Modelling shifting cultivation field patterns. i: GeoComputation 2005 Conference proceedings. The 8th annual Conference s. 21. 2005.
- Jørgensen, T.M., Larsen, T.B., Bøggild, C.E., Krüger, J.: Glaciale jordskælv – når isen rykker. *Geologisk Nyt* nr. 6, s. 16-19. 2005.
- Kepp, R.R., Struve, A., Christiansen, C., Vang T., Nielsen M.H., Lund-Hansen, L.C., Pedersen, E., Bruhn, A., Richardson, K., Lassen, M.F., Casado, P., Santaloria, L.: Hydrografiens betydning for næringsstoftransport i Lillebælt. i: 13. Danske Havforsker møde. Program og abstracts. s. 114-115. Christiansen, C., Larsen, B. og Tendal, O. (red.). 2005.
- Krüger, J.: BOOK REVIEW: A practical guide to the study of glacial sediments. *Boreas* 34, s. 232. 2005.
- Krüger, J., Kjær, K.H.: Fabric pattern in a basal till succession and its significance for reconstructing subglacial processes – Discussion. *Journal of Sedimentary Research* 75(2), s. 323-326. 2005.
- Larsen, M.N.: Market coordination and social differentiation – a comparison of cotton-producing households in Tanzania and Zimbabwe. *Journal of Agrarian Change* 6(1), s. 102-131. 2005.
- Leipe T., Hille, S., Voss M., Bartholdy, J., Christiansen, C., Andersen, T.J.: Sedimentary records of environmental changes of the central Baltic Sea during the past 1000 years. i: 5th Baltic Sea Sciences Congress – “The Baltic Sea – a changing ecosystem” s. 1. 2005.
- Lumborg, U., Pejrup, M.: Modelling of cohesive sediment transport in a tidal lagoon – an annual budget. *Marine Geology* 218(1-4), s. 1-16. 2005.
- Lund-Hansen, L.C., Nielsen M.H., Bruhn, A., Vang T., Christiansen, C., Richardson, K., Pedersen, E., Kepp, R., Struve, A., Casado, P., Lassen, M.F., Santaloria, L.: Klorofyl maksimum i Lille Bælt – effekten af hydraulisk kontrol? i: 13. Danske Havforsker møde. Program og abstracts s. 146-147. Christiansen, C., Larsen, B. og Tendal, O. (red.). 2005.
- Madsen, A.T., Andersen, T.J., Murray, A., Pejrup, M., Breuning-Madsen, H.: Optically stimulated luminescence dating of young estuarine sediments – a comparison with 210Pb and 137Cs dating. *Marine Geology* 214(1-3), s. 251-268. 2005.
- Magid J., de Neergaard A., Birch-Thomsen, T., Saarnak C., Juul, K.: Intercultural and interdisciplinary experiences, challenges and outcomes from joint field courses conducted between Danish, southeast Asian and southern African universities on sustainable land use and natural resource management. i: Providing our graduates with a global perspective through real and virtual student exchange. – ICA/NASULGC, 9-12 April, BOKU – University of Natural Resources and Applied Life Sciences, Vienna s. 11. 2005.
- Matthiessen, C.W.: (red.). *Geograferns forskningsbidrag til det Øresundsregionale udviklingsprojekt – proceedings fra symposium juni 2004* [Det Kongelige Danske Geografiske Selskab]. *Kulturgeografiske skrifter* bd. 14, 132s. C.A. Reitzel, Kbh. 2005.
- Matthiessen, C.W.: Regional development dynamics in the south Scandinavian metropolitan region. Copenhagen – Malmö – Lund (The Øresund Area). *Kulturgeografiske skrifter* bd. 14, i: *Geograferns forskningsbidrag til det Øresundsregionale udviklingsprojekt – proceedings fra symposium juni 2004* [Det Kongelige Danske Geografiske Selskab] s. 15-33. Christian Wichmann Matthiessen (red.). C.A. Reitzel, Kbh. 2005.
- Matthiessen, C.W.: Denmark's national urban showcase – the Øresund Area regional development. i: National urban policies in the European Union s. 70-71. L. v. d. Berg, E. Braun & J. v. d. Meer (eds.). European Institute for Comparative Urban Research, Rotterdam 2004.
- Matthiessen, C.W.: Store byer tegner fremtidens Danmark. Mandat nr. 12, s. 32-35. 2005.
- Matthiessen, C.W., Winkel-Schwarz A., Find S.: Research centers of the world 1996-2004 – location and networks – an analysis based on bibliometric indicators. i: *Cities in global perspective: diversity and transition* s. 131-141.

- Yuji Murayama & Guoqing Du. IGU Urban Commission, Tokyo 2005.
- Mazanti B.: Det selvvalgte fællesskab – det kvalificerede naboskab. TAPAS Working Paper 2005:01, s. 34. 2005.
- Mazanti B.: The ghetto – a problem to whom? i: *Minority Report – Focus on Ethnic Inequality in Denmark* s. 68-74. Simon Christensen, Rikke Egaa Jørgensen et al. (eds.). MixEurope, Copenhagen 2005.
- Mertz O.: Forskningsnetværk for Miljø og Udvikling (Research Network for Environment and Development, RENED). FAU Nyt. Nyhedsbrev fra Foreningen af Udviklingsforskere i Danmark nr. 38, s. 33-34. 2004.
- Mertz O., Klinte L.: Research results of relevance to the proposed Danida support to the environmental sector in Indonesia – experiences of the Danish research institutions. 25 s. ReNED & DWF Research, Copenhagen 2005.
- Mertz O., Sørensen A.M., Klinte L.: Research results of relevance to Danida's support to the agricultural, environmental, fisheries and water sectors in Vietnam – experiences of the Danish research institutions. 80 s. NE-TARD, ReNED & DWF Research, Copenhagen 2005.
- Mertz O., Treue T., Oksen P., : Teaching interdisciplinary land use and natural resource management. i: *Sustainable Development and the University. New strategies for research, teaching and practice.* s. 192-214. Rob Fincham, Susse Georg, Eskild Holm Nielsen (ed.). Brevitas, Howick, South Africa 2004.
- Mertz O., Wadley R.L.: Pepper in a time of crisis – smallholder buffering strategies in Sarawak, Malaysia and West Kalimantan, Indonesia. *Agricultural Systems* 85(3), s. 289-305. 2005.
- Mertz O., Wadley R.L., Egelund Christensen A.: (ed.). Territory, land use and natural resources – local responses to globalization. *Geografisk Tidsskrift/Danish Journal of Geography* 105(1), 120s. 2005.
- Mertz O., Wadley R.L., Egelund Christensen A.: Local land use strategies in a globalizing world – subsistence farming, cash crops and income diversification. *Agricultural Systems* 85(3), s. 209-215. 2005.
- Møller H.S.: Hvad ligger der på bunden af de grønlandske fjorde? *Tidsskriftet Grønland* nr. 2/3, s. 37-41. 2005.
- Møller H.S., Aagaard-Sørensen S., Jensen K., Kuijpers A., Seidenkrantz M-S.: Hydrographic conditions of Ameralik Fjord, SW Greenland during the last 4400 years: sedimentary data. i: *Det 13. Danske Havforsker møde, Program og abstracts* s. 170-171. Christian Christiansen, Birger Larsen og Ole Tendal (red.). 2005.
- Møller H.S., Aagaard-Sørensen S., Jensen K.G., Kuijpers A., Seidenkrantz M-S.: A sedimentary record of Late Holocene environment and climate change in Ameralik Fjord, Southwest Greenland. i: *35th Annual International Arctic Workshop, Programme and Abstracts* s. 114. Edmonton, Canada 2005.
- Møller H.S., Endler R., Kuijpers A., Jensen J.B., Mikkelsen N., Lemke W.: The late Holocene marine sedimentary environment in Ameralik Fjord, southern west Greenland. i: *European Geoscience Union, 1st General Assembly. Scientific Programme* s. 68. Nice 2004.
- Møller-Jensen, L.: Mobile GIS – attribute data presentation under time and space constraints. *Lecture Notes in Computer Science* vol. 3799, i: *GeoSpatial Semantics – First International Conference, GeoS 2005, Mexico City, Mexico, November 29-30, 2005* s. 234-241. M. Andrea Rodríguez, Isabel F. Cruz, Max J. Egenhofer & Sergei Levashkin (ed.). Springer, Berlin 2005.
- Nielsen M.H., Lund-Hansen, L.C., Vang T., Bruhn, A., Christiansen, C., Richardson, K., Pedersen, E., Kepp, R.R., Struve, A., Casado, P., Lassen, M.F., Santaloria, L.: *Hydraulisk kontrol i Lillebælt – indikationer og effekter.* i: *13. Danske Havforsker møde. Program og abstracts* s. 179-180. Christiansen, C., Larsen, B. og Tendal, O. (red.). 2005.
- Nielsen T.T.: Government policies and land degradation in the Middle East. *Land Degradation & Development* 16, s. 151-161. 2005.
- Nørgaard, A.: Spatial modelling of soil organic carbon by linking Century and GIS. 164 s. Institute of Geography, University of Copenhagen, Cph. 2005.
- Nørgaard, A., Stisen, S., Sandholt, I., Fensholt, R.: Regionalisation of SVAT modeling – preliminary results using remotely sensed data and in situ measurements in the Senegal River Basin. [Poster for 1st AMMA International Conference, Dakar, Nov 28 to Dec 2, 2005]. 1 s. 2005.
- Rasmussen M.S.: Perspektiv for anvendelsen af jordobservation i den 3. verden. *Geoforum Perspektiv* nr. 8, s. 39-45. 2005.
- Rasmussen M.S.: Algevækst, vejrudsigt, miljø og landbrug – satellitterne hjælper til. *Dansk Rumfart* nr. 63 (17. årg.), s. 13-16. 2005.
- Reenberg, A.: Landskabets natur – landskabets udvikling i lyset af skiftende prioriteringer i samfundet – landskabets dynamik i forhold til lokal, national og international ressourceudnyttelse. i: *Natur-retur: en rapport om naturen og landskabets tilstand og fremtidsmuligheder i Danmark* s. 17-24. Danmarks Naturfredningsforening, København 2005.
- Reenberg, A.: The SEREIN-2000 programme – research objectives and policy relevance. SEREIN Occasional Papers no. 18, i: *Etablir le lien entre la recherche et la politique/Bridging research and policy. Proceedings of the Workshop, 2-3 December 2004, Ouagadougou* s. 21-36. Anette Reenberg & Henrik Secher Marcussen (eds.). SEREIN-2000 (Sahel-Sudan Environmental Research Initiative), Copenhagen 2005.
- Reenberg, A., Secher Marcussen H.: (eds.). *Etablir le lien entre la recherche et la politique/Bridging research and policy . Proceedings of the Workshop, 2-3 December 2004, Ouagadougou. SEREIN Occasional Papers no. 18, 174s. SEREIN-2000 (Sahel-Sudan Environmental Research Initiative), Copenhagen 2005.*
- Rennermalm, A., Søgaard, H., Nordstroem C.: Interannual variability in carbon dioxide flux from a high Arctic fen estimated by measurements and modelling. *Arctic, Antarctic and Alpine Research* 37(4), s. 545-556. 2005.
- Sandholt, I.: Remote sensing at the Institute of Geography, University of Copenhagen. EARSel Newsletter – Bulletin of the European Ass. of Remote Sensing Laboratories no. 63, s. 16-17. 2005.
- Sandholt, I., Fensholt, R., Nørgaard, A., Stisen, S., Jensen, B.D.: Monitoring vegetation and climate at the Dahra test site in semi arid Senegal – in situ measurements of continuous time series of surface parameters. [Poster for 1st AMMA International Conference, Dakar, Nov 28 to Dec 2, 2005]. 1s. 2005.
- Sandholt, I., Reenberg, A., Rasmussen, K., Barbier, B., Baron C., Feau, C., Karambiri, H., Lambin, E., Muller,

- B., Nørgaard, A., Sultan, B., Genesisio, L., Vignaroli, P.: Approaches to studying adaptation to climate change and fluctuations in the West-African Sahel-Sudan – research priorities of the AMMA EU WP 3.2. on impact assessment and adaptation. i: 1st AMMA International Conference, Dakar, Nov 28 to Dec 2, 2005 s. 1. 2005.
- Stisen, S., Nørgaard, A., Fensholt, R., Sandholt, I.: Spatially distributed hydrological modelling of the Senegal River basin using satellite data. [Poster for 1st AMMA International Conference, Dakar, Nov 28 to Dec 2, 2005]. 1s. 2005.
- Sørensen A., Mertz O., Chang M.S.: Exploring possibilities and conditions for Danish-Nicaraguan research collaboration within the agricultural and environmental sectors in Nicaragua. 96 s. NETARD/ReNED, Copenhagen 2005.
- Thodsen, H., Erichsen, A., Lumborg, U., Edelvang K.: Effekt af afstrømningsændringer som følge af klimaændringer på salinitet og næringsstofferforhold i Odense Fjord. i: Abstracts, 13. Danske Havforsker møde. Københavns Universitet, 1.-3. februar 2005, s. 239-240. Christian Christiansen, Birger Larsen og Ole Tendal (red.). 2005.
- Vinther N., Aagaard T.: Hvad styrer dannelsen af hestehuller? i: 13. Danish Marine Sciences Meeting, s. 243-244. Christian Christiansen, Birger Larsen og Ole Tendal (red.). 2005.
- Vinther N., Aagaard T., Nielsen J.: Complex sediment transport on a spit platform in the Danish Wadden Sea. *Journal of Coastal Research* 21, s. 710-719. 2005.
- Viuf, P., Søgaard, H.: The role of particle and CO₂ emission in urban environment within the Øresund region. *Kulturgeografiske skrifter* bd. 14, i: Geograferes forskningsbidrag til det Øresundsregionale udviklingsprojekt. Proceedings fra symposium juni 2004 s. 105-124. Christian Wichmann Matthiessen (red.). C.A. Reitzel, Kbh. 2005.
- Wardell D.A.: Governing access to forests in Burkina Faso – macro-politics and the benefits of non-compliance. i: History and Sustainability – Proceedings of the Third International Conference of the European Society for Environmental History, Florence, Italy. – February 16-19, 2005 s. 323-327. Agnoletti, M., Armiero, M., Barca, S. and Corona, G. (eds.). Università di Firenze/European Society for Environmental History, Florence 2005.
- Wardell D.A.: Toward an environmental history of Sudano-Sahelian landscapes. *Dif. pag. s. Institute of Geography, University of Copenhagen* 2005.
- Wardell D.A.: Moving the boundaries of forest and land use history – the case of Upper East Region in northern Ghana. i: Beyond territory and scarcity – exploring conflicts over natural resource management s. 168-194. Quentin Gausset, Michael A. Whyte & Torben Birch-Thomsen (eds.). Nordic Africa Institute, Uppsala 2005.
- Wardell D.A.: Hamessing historical perspectives to improve management of tropical dry forests. *SEREIN Occasional Papers* no. 18, i: Etablir le lien entre la recherche et la politique/Bridging research and policy. Proceedings of the Workshop, 2-3 December 2004, Ouagadougou s. 83-123. Reenberg, A. and Marcussen, H.S. (eds). SEREIN-2000 (Sahel-Sudan Environmental Research Initiative), Copenhagen 2005.
- Wardell D.A., Ravnborg H.M., Egelyng H., Raben K.: (eds.). Integrating environment as a cross-cutting issue in Danish development assistance – a review of post-1999 experiences. *DIIS Report* 2005:10, 53+244 s. Danish Institute for International Studies, Copenhagen 2005.
- Winther, L., Albertsen, N., Andersen, H.T., Bayliss, D.: Cities and the knowledge-based economy – research proposal, Centre for Strategic Urban Research, Realdania Research. *TAPAS Working Papers* 2005:03, s. 33. 2005.
- Winther, L., Kalsø Hansen H.: The economic geographies of the outer city – industrial dynamics and imaginary spaces of location in Copenhagen. i: Conference Abstract Volume s. 128-129. Regional Science Association, Seaford 2005.
- Winther, L., Lundquist K-J.: Erhvervsudvikling i Øresundsregionen. *Kulturgeografiske skrifter* bd. 14, i: Geograferes forskningsbidrag til det Øresundsregionale udviklingsprojekt. Proceedings fra symposium juni 2004, s. 35-51. C.W. Matthiessen (red.). C. A. Reitzels Forlag, Kbh. 2005.

Studienævnet for Geografi & Geoinformatik

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af lærerrepræsentanterne lektor Lars Krogh (studieleder), lektor Torben Birch-Thomsen (vicestudieleder), lektor Kate Gough og lektor Jesper Bartholdy og studentrepræsentanterne stud.scient. Mai Maskell Andersen, stud.scient. Asger Olesen, stud.scient. Esther Juel Jepsen og stud.scient. Christine Benna Skytt.

Beretning

Om geografi & geoinformatik

Geografi & geoinformatik er en moderne, tværvideenskabelig uddannelse, der som genstandsfelt har natur-, miljø- og samfundsmæssige processer og strukturer og deres tids-

mæssige og rumlige forandringer. Arbejdsmetoderne og teorierne er således hentet fra både det naturvidenskabelige og samfundsvidenskabelige område.

Uddannelsen betjener et stigende komplekst arbejdsmarked, hvor tværvideenskabelige kompetencer er nødvendige og efterspurgt. Kandidaterne har særlige kompetencer til at håndtere både natur- og samfundsvidenskab, de har gode it-kompetencer – herunder GIS -, de kan både være specialister og generalister, de er gode til at koordinere mellem forskellige faggrupper, de er gode til at koble teori og praksis – og har ofte erfaring med at selv at indsamle data og arbejde i udlandet.

Geografer og geoinformatikere arbejder som analytikere eller konsulenter, enten i private rådgivende virksomheder som f.eks. ingeniørvirksomheder eller inden for f.eks. fagforbund og interesseorganisationer, inden for offentlig administration som fuldmægtige i ministerier og styrelser eller som by-, regions- eller miljøplanlæggere, inden for

f.eks. FN-systemet, Danida og andre bistandsorganisationer, der arbejder med udvikling af 3. verdenslande, herunder også private konsulentvirksomheder, inden for "nye" områder f.eks. bankvirksomhed, ejendomsudvikling- og administration eller inden for (tele)-kommunikationsbranchen. Endelig ansættes de som gymnasielærere eller forskere.

Arbejdet i nævnet

Arbejdet i nævnet har i første halvdel af 2005 været koncentreret om at udarbejde en ny studieordning for kandidatuddannelsen, som blev vedtaget i maj. Efterfølgende er der arbejdet på at omsætte studieordningen til administrativ praksis mht. eksaminer, mere detaljerede kompetencebeskrivelser af kurser, undervisningsskemaer, kursushjemmesider, pensumfastlæggelse etc.

Grundtanken i studieordningen er, at de studerende gennem valgfrihed i stor udstrækning selv skal være med til at tage ansvaret for at sammensætte deres uddannelse, der grundlæggende tilbydes i ni kompetencespor; 3. verdens udvikling, Ressourceforvaltning og bæredygtighed, Socio-økonomi, By- og regionaludvikling, Geoinformatik, Kyst- og marin-miljø, Økologisk klimatologi, Hydrologiske processer og Jordbunds-miljø. Som noget nyt er der valgfrihed mht. specialelets omfang – 30 eller 60 ECTS-point – afhængig af det eksperimentelle indhold.

Praktikordningen, der blev indført i 2004 på bacheloruddannelsen, er også en mulighed på kandidatuddannelsen. Den giver de studerende mulighed for at opnå merit for et studierelevant ophold i en offentlig eller privat virksomhed.

På både bachelor- og kandidatuddannelserne er der introduceret flere nye evalueringsformer, der i højere grad afspejler realistiske arbejdsfunktioner.

Der er forsat arbejdet på at udbygge studienævnets og andre undervisningsrelaterede hjemmesider, således at skemaer for undervisning, lokaleservationer, holdlister, studieordning, pensumlister, eksamensspørgsmål, navne på kandidater, speciale abstracts, og en lang række kursus-hjemmesider, der administreres af de enkelte undervisere, nu er tilgængelige online og løbende opdateres.

Det første hold på ca. 10 studerende på Masteruddannelsen i Integreret Planlægning færdiggør deres uddannelse medio 2006, og det forventes at et nyt hold starter efteråret 2006.

Som følge af generelle besparelser er omfanget af ekstern censur reduceret betydeligt men dog erstattet af et system med intern kollegial censur, der medvirker til at kvalitetssikre uddannelsen og bevare de studerendes retssikkerhed.

I relation til gymnasireformen har studienævnet påbegyndt et samarbejde med andre geografiuddannelser og Undervisningsministeriets fagkonsulenter for at sikre, den faglige undervisningskompetence stadig er indeholdt i uddannelsen.

Andre udviklingsaktiviteter

Geografisk Institut har nedsat et uddannelsesråd bestående dels af personer med en geografiuddannelse og dels af personer, der arbejder i organisationer med geografisk relaterede problemstillinger. Uddannelsesrådet fungerer som en strategisk tænketank og sparringspartner for ledelsen og hensigten er, at rådet kan fremsætte ideer til fornyelse af uddannelsen.

Geografisk Institut deltager i samarbejdet under KU's Europa-satsning med nye kurser/uddannelser, deltager i det europæiske samarbejde E-urbs omhandlende 'Comparative Urban Studies', der har en betydelig komponent af online-undervisning, og forsøger at fremme den virtuelle mobilitet mellem institutioner i Europa og har også indledt et konsortiesamarbejde om efteruddannelse af gymnasielærere.

Studienævnet har i samarbejde med Det Naturvidenskabelige Fakultet udgivet en rapport, der dokumenterer antallet af kandidater og deres beskæftigelse i perioden 1985-2002. En mere detaljeret undersøgelse af arbejdsmarkeds-situationen for geografer er under udarbejdelse, og der er indledt et samarbejde med Magisternes A-kasse om dette.

I 2006 er det målet at indføre systematisk og obligatorisk undervisningsevaluering samt at satse på øget internationalisering af uddannelserne, herunder at etablere flere kompetencespor på kandidatuddannelsen, hvor undervisningen udelukkende foregår på engelsk. En internationalt orienteret kandidatuddannelse, Geoinformatics, som udbydes på engelsk, er under planlægning. For tiden undersøges det, om der kan etableres samarbejder med andre partnere inden for fagområdet naturressourceforvaltning med primært sigte på studerende fra 3. verden på kandidatuddannelsesniveau/som masteruddannelse.

Uddannelser og statistik

Uddannelserne ved Geografisk Institut omfatter i dag følgende:

Et 11/2-årigt sidefag + sidefagssupplerung.

En 3-årig bacheloruddannelse.

En 2-årig kandidatuddannelse.

En 1-årig Masteruddannelse i Integreret Fysisk planlægning (start september 2004).

Kandidatproduktionen har vist store udsving fra år til år. Men beregnet som et glidende gennemsnit er den steget med mere end 70% fra 1994-2002 til henholdsvis 72 og 73 i 2001 og 2002, hvorefter den har stabiliseret sig omkring 50-60 og senest 59 i 2005. Denne udvikling afspejler dels immatrikulationstallene, der voksede støt frem til 1997, men også markant højere gennemførelsesprocenter har påvirket dette.

Immatrikulationstallet er faldet fra omkring 120 i 2000 til omkring 70 i 2003 men har vist en stigning i 2004 og i 2005, hvor 81 studerende har påbegyndt uddannelsen.

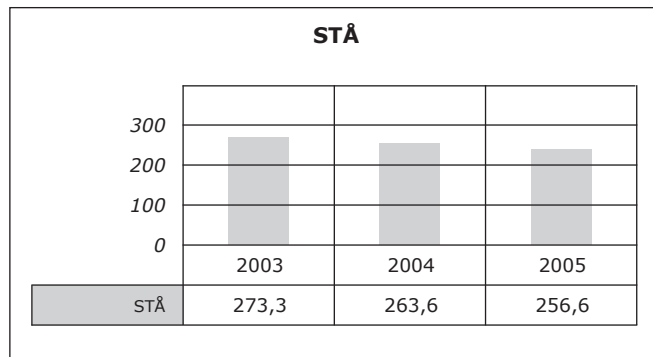
STÅ-produktionen har gennem den seneste femårsperiode vist et fald fra ca. 340 til de nuværende godt ca. 260. Disse tal skal ses på baggrund af det store ekstraoptag af studerende i midt-90'erne, som betød, at STÅ-produktionen toppede med 375 i 1998, men hvis effekt naturligt og gradvist daler. Effekten af det høje optag betød samtidig, at kandidatproduktionen toppede i 2001-2002 med henholdsvis 72 og 73 kandidater, hvilket også kan tilskrives en generel øget indsats og øget fokus på vejledning af speciale-studerende. Af andre medvirkende årsager til at opretholde en forholdsvis høj STÅ-produktion kan også nævnes en meget målrettet indsats mod 'spøgelser', dvs. specialestuderende som har været ekstraordinært længe undervejs.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder						I alt
	Geografi	Biologi	Geologi	Øvrig nat.	Andre fakulteter	Merit-overført	
Geografi	242,1	1,2	0,8	0,9	0,7	6,3	251,9
Geologi	5,5						
Biologi	0,7						
Humaniora	0,4						
Meritstuderende	5,6						
Gæstestuderende	2,3						
I alt	256,6						
Åben uddannelse	5,4						

STÅ 2003-2005

Studieleder Lars Krogh

Institut for Idræt

Ledelse pr. 1.2.2005

Instituttet ledes af institutleder, lektor, dr.scient. Kurt Jørgensen og viceinstitutleder, lektor, ph.d. Laila Ottesen (AHS).

Pr. 1.2.2005 er der dannet en ledelsesgruppe, som udover institutlederen består af 3 afdelingsledere og studieleder, ph.d. Else Trangbæk.

Bestyrelsen, som er fortsat i 2005, består desuden af lektor Søren Damkjær (AHS), lektor Lis Engel (APPP), studielektor Erik Brisling (APPP) sekretær Birgit Hansen, professor dr.med. Erik Richter (AHF), laborant Irene Beck Nielsen, stud. Michala Hammer og stud. Johannes Madsen.

I det forløbne år har bestyrelsen været suppleret af rektor for Helsingør Gymnasium Kirsten Jeppesen og kommunaldirektør i Birkerød Kim Høgh.

Organisation

Institut for Idræt er opdelt i 2 afdelinger: Afdeling for Human Fysiologi (AHF) og Afdeling for Humaniora og Samfundsvidenskab (AHS), samt en Administrationsafdeling (ADM). De 3 afdelingers ledere var professor Erik A. Richter (AHF), lektor Reinhard Stelter (AHS) og administrator, cand.scient adm. Enno Hofeldt.

Adresse

Nørre Allé 51
2200 København N
Telefon 35 32 08 29
Fax 35 32 08 70
IFI@ifi.ku.dk
www.ifi.ku.dk

Institutlederens årsberetning

Idrætsuddannelsen under Københavns Universitet er en flerfaglig uddannelse. Uddannelsen omfatter menneskets biologi og tilpasning til omgivelser og træning, organsystemers og cellers funktioner, epidemiologiske, historiske og sociologiske synsvinkler på motion og idræt, pædagogik og psykologi i relation til alle former for fysisk aktivitet og praktisk indlæring af idrætslige færdigheder. Instituttet udbyder også efter/videreuddannelse under Åben Uddannelse til bl.a. lærere inden for forskellige skoleformer, pædagoger, ergo/fysioterapeuter mv. samt til den frivillige idræt.

Masteruddannelsen "Idræt og Velfærd" startede et nyt hold den 1. september 2005 med 27 studerende.

Fysiske rammer

AHF er placeret i August Krogh bygningen og Panum bygningen, mens AHS ligger i AB bygningen, Nørre Allé 55. Idrætshaller og sportsbaner ligger med adgang fra Nørre Allé 51.

Forskerpriser

Erik A. Richter holdt "The Edward F. Adolph Distinguished Lecture" ved IUPS mødet i San Diego, april 2005 og modtog samtidig den tilhørende legatpris.

Erik A. Richter blev tildelt "Citation Award" fra American College of Sports Medicine med overrækkelse i Nashville ved det årlige møde i juni 2005.

Jørgen F.P. Wojtaszewski modtog "Bagger Sørensens Hæderspris" i september 2005.

Afdeling for Human Fysiologi

Forskning omfatter menneskets fysiologi og koncentrerer om to forskningsområder: 1) Muskelstofskifte og kredsløbsregulering samt 2) Motorisk kontrol, biomekanik og arbejdsfysiologisk ergonomi. Undersøgelser foretages på alle organisationstrin fra forsøg på mennesker til organsystemer, cellekulturer og subcellulære systemer. Undersøgelserne kan være grundvidenskabelige eller rettet mod idrætten, arbejdslivet og genoptræning af syge. En del af laboratoriets ansatte indgår i Center for Muskelforskning, støttet af KU og Hovedstadens Sygehusfælleskab (HS).

1. Muskelstofskifte og kredsløbsregulering

1.1. Muskelstofskifte, ernæring og kønsforskelle

Vi har fundet, at forbruget af IMTG under arbejde er forskelligt hos mænd og kvinder. Vi undersøger enzymet der er ansvarligt for nedbrydningen af IMTG (Hormon Sensitiv Lipase, HSL) og hvorvidt der er en forskellig regulering heraf hos mænd og kvinder. Vi har fundet, at kvinder udtrykker mere HSL i muskler end mænd, men at aktiveringen under arbejde tilsyneladende ikke er forskellig hos mænd og kvinder, trods den større nedbrydning af IMTG hos kvinder end mænd. Da HSL kan fosforyleres på forskellige steder på molekylet (sites), og der er udviklet specifikke antistoffer mod disse sites, når de er fosforylerede, kan vi nøje beskrive under hvilke fysiologiske forhold, de forskellige sites fosforyleres, og hvilken indvirkning det har på aktiviteten af enzymet. Vi er endvidere nu i stand til semikvantitativt at estimere IMTG-indholdet fibertypespecifikt ved Oil red O-metoden. IMTG-indholdet er 3-4 gange højere i Type I fibre end i Type II fibre.

5'AMP aktiveret protein kinases (AMPKs) rolle i muskelmetabolisme og genekspression i forbindelse med fysisk aktivitet undersøges hos mennesket og i forsøg med genetisk manipulerede mus. Der er i år undersøgt sammensætningen af AMPK-enzymet i skeletmuskulatur ud fra dets 3 forskellige underenheder, som alle findes i flere isoformer. Det er fundet, at en bestemt sammensætning dominerer i skeletmuskulatur. Det er endvidere fundet, at kun én sammensætning af enzymet aktiveres under muskelarbejde, og at der findes sammensætninger af enzymet, hvis aktivitet endog falder i begyndelsen af et intenst arbejde. Ligeledes anvendes mus, der ikke udtrykker enten $\alpha 1$ - eller $\alpha 2$ -isoformen af AMPK, og forandringer i muskelstofskifte under muskelkontraktioner sammenholdes med forholdene hos normale kontrolmus. Musene anvendes også til undersøgelse over AMPK's rolle i den øgede genekspression, der optræder i forbindelse med fysisk træning. Vore prelimære data viser, at fravær af AMPK, såvel som farmakologisk blokade af CaMK, nedsætter den kontraktionsmedierede glukosetransport. Undersøgelser pågår for at afklare samspillet mellem de to signaleringsveje.

Ved muskelkontraktioner frigives calcium til cellens cytoplasma, og samtidig aktiveres flere calciumafhængige kinaser, såkaldte calcium/calmodulinafhængige kinaser. Vi har i år vist, at muskler der arbejder øger fosforyleringen af et protein (eEF2), som er af betydning for forlængelse af peptidkæden under proteinsyntese. Under arbejde nedsættes proteinsyntesen for at spare energi til selve det kontraktile arbejde. Vi har vist, at dette foregår ved, at den calcium/calmodulinafhængige kinase 3 (også benævnt eEF2-kinase) umiddelbart ved arbejdets start fosforylerer eEF2 og dermed nedsætter proteinsyntesen. Vi har også vist, at enzymet CaMKII aktiveres umiddelbart ved begyndelsen af fysisk arbejde og forbliver aktiveret, så længe arbejdet pågår.

Enzymet glykogen syntase (GS) kan fosforyleres på 9 forskellige steder (sites), og udvikling af specifikke antistoffer mod disse sites når de er fosforylerede, medfører muligheden for nøje at beskrive under hvilke fysiologiske forhold de forskellige sites fosforyleres, og hvilken indvirkning det har på aktiviteten.

I et samarbejdsprojekt med forskere fra Odense Universitetshospital og Steno Diabetes Center, undersøges fortsat i 250 tvillinger den insulinmedierede aktivering af insulins signaltransduktionsmekanisme i skeletmuskler, og sammenholdes med personernes maksimale iltoptagelse, kropsvægt og kropssammensætning samt fødselsvægt. Målet er at kunne forklare forskelle i insulinfølsomhed (genetisk og omgivelsesmæssigt betinget), med forskelle i insulins signaltransduktionsmekanisme på molekylært niveau (Bente Kiens, Erik A. Richter, Jørgen Wojtaszewski, Jakob N. Nielsen, Carsten Roepstorff, Sebastian Beck Jørgensen, Christian Frøsig, Adam Rose, Thomas E. Jensen).

1.2. Energiomsætning og iontransport under arbejde samt arbejdskravanalyse

Området dækker en række forskningsprojekter, hvor den aerobe og anaerobe energiomsætning under dynamisk arbejde undersøges. Der er specifik fokus på effektiviteten af de forskellige energisystemer og deres relation til muskelfibrenes karakteristik samt effekt af træning.

Endvidere undersøges iontransport i skeletmuskulatur under forskellige typer af arbejde. Ved hjælp af nye teknikker studeres musklernes genekspression ved forskellige træningsformer, og dennes betydning for udveksling af ioner under arbejde samt for udvikling af træthed undersøges.

Forskellige nye analyseteknikker anvendes til at studere den fysiske belastning under eliteidrætsudøvelse, specielt fodbold. Endvidere anvendes og udvikles tests til at studere den fysiske kapacitet hos idrætsfolk der tager del i intervalidrætsgrene (Jens Bangsbo, Peter Krstrup og Nicolai Nordsborg).

1.3. Regulering af angiogenese i skeletmuskulatur

Vækstfaktoren vascular endothelial growth factor (VEGF) er en vigtig faktor for kapillærtillækst i mange væv. For at undersøge betydningen af VEGF for angiogenese i muskeltvæv har vi gjort brug af en kombination af væv og væske fra mennesker og primære cellekulturer. Vi har i humanforsøg vist, at akut muskelkontraktion øger tilstedeværelsen af VEGF mRNA i skeletmuskel, primært ved isoformen VEGF 165. Vi har fundet, at intensiv træning inducerer en transient stigning i humane skeletmusklers VEGF mRNA, antallet af nydannede kapillærer og interstitialvæskens an-

giogene effekt. Ved analyse af humanmusklers interstitialvæske samt af ekstracellulærvæske fra skeletmuskelceller finder vi, at VEGF og andre angiogene substanser frisættes fra muskeltvæv. Vi har også vist, at tromboxan og prostaglandin E2 er vigtige stoffer for reguleringen af VEGF i muskelceller og for musklens effekt på proliferation af endothelceller. Et yderligere interessant fund som vi er i gang med at undersøge nærmere, er at muskelceller ved kontraktion frisætter et signalstof, som bevirker en forøget ekspression af VEGF i endothelceller (Lotte Jensen, Jens Bangsbo, Ane Hansen og Ylva Hellsten).

2. Motorisk kontrol, biomekanik og arbejdsfysiologisk ergonomi

2.1. Centralnervøse adaptationer ved længerevarende immobilisering

Formålet med projektet er at undersøge hvilke plastiske ændringer i hjerne og rygmarv, der er ansvarlige for reduceret motorisk funktion efter immobilisering af en ekstremitet i forbindelse med fx. idrætsskade. Hos 9 raske forsøgspersoner med immobilisering af ankelledet i 2 uger blev der fundet reduceret voluntært drive til ankelmusklerne uden betydelige ændringer i musklernes kontraktile egenskaber. Parallelt hermed blev der fundet forøgede refleksi i soleus muskulaturen uden ændringer i det corticospinale drive til musklerne. Dette tyder på, at ændringer i den centrale behandling af sensorisk tilbagekobling spiller en rolle for den reducerede motoriske funktion efter immobilisering.

2.2. Udvikling af metode til evaluering af spasticitet

Formålet med projektet er at udvikle en ny metode til objektiv kvantificering af spasticitet ved hjælp af dynamometer undersøgelser (måling af musklernes modstand mod stræk). 25 raske forsøgspersoner, 30 patienter med multipel-sclerose og 20 patienter med rygmarvslæsion blev undersøgt i løbet af året. Undersøgelserne har indtil videre dokumenteret behovet for at adskille passive og aktive komponenter i musklernes modstand imod stræk ved hjælp af elektrofysiologisk bestemmelse af tærsklen for strækrefleksen ved evalueringen af spasticitet.

2.3. Centralnervøse adaptationer ved styrketræning

10 forsøgspersoner har undergået et 5 ugers styrketræningsforløb med henblik på undersøgelse af hvilke centrale mekanismer, der er af betydning for forøgelse af det voluntære drive til musklen i forbindelse med styrketræning. Der blev ikke fundet nogen ændringer i blodgennemstrømningen i den motoriske hjernebark (undersøgt ved hjælp af funktionel magnet resonans imaging) eller andre områder af hjernen i forbindelse med styrketræningen, hvilket bekræfter tidligere undersøgelser, der har foreslået, at de væsentligste centrale adaptationer finder sted på rygmarvsniveau.

2.4. Det neurale grundlag for perception og bevægelse

Formålet med projektet er at undersøge, hvordan hjernen registrerer og analyserer vore egne bevægelser ved hjælp af magnet resonans imaging og transcranial magnet stimulation. I løbet af året har vi bl.a. undersøgt styringen af bevægelser efter deafferentering (fjernelse af sensorisk feedback fra de arbejdende muskler) ved hjælp af ischæmi.

2.5. Det neuronale grundlag for motorisk indlæring

15 forsøgspersoner trænede en visuo-motorisk opgave, der involverede anklemusklerne i 30 minutter. Som vist i tidligere undersøgelser, undergik forsøgspersonerne en betydelige fremgang i præstation i træningsforløbet. Parallelt hermed blev der fundet forøget repræsentation af de involverede muskler i den motoriske hjernebark, reducerede strækreflekser og forøget kobling mellem den motoriske hjernebark og rygmargens motoriske neuroner. Disse adaptationer blev vist at være essentielle for indlæringen af den motoriske hjernebark (Jens Bo Nielsen, Nicolas T. Petersen, Monica Perez, Klaus Klinge, Mark Schram Christensen og Jesper Lundbye Jensen).

2.6. Postural kontrol

Det studeres, hvilke fysiologiske faktorer der betinger rygmuskulernes udholdenhed i blodgennemstrømning, neuromuskulær kontrol, muskelfibertyper (Kurt Jørgensen, Jens Bo Nielsen og Bente Rona Jensen).

2.7. Motorisk funktion, muskulo-skeletalt besvær og træning

Intensivt computerarbejde øger risikoen for udvikling af alvorlige symptomer i arme, skuldre og nakke. Vi har fundet sensorisk dysfunktion som tegn på perifere afklemninger af nerver i armene hos computerbrugere med symptomer. I et longitudinelt studie er det vist, at både symptomerne og den sensoriske dysfunktion i høj grad er langvarige. Endvidere undersøges, hvordan skuldermuskulernes iltindhold reguleres over tid under muskelkontraktioner på forskellige kontraktionsniveauer, samt hvor hurtigt musklerne restitueres efter endt kontraktion. I et andet projekt undersøges den motoriske funktion samt præstationsevnen hos skulderpatienter med subacromiel impingement sammenlignet med skulderraske, samt betydningen af eksperimentel smerte. Resultaterne viser, at skulderpatienter der vedbliver med at være fysisk aktive, stort set kan bevare den motoriske funktion intakt.

I forbindelse med undersøgelser af belastningsrelateret muskel- og ledbesvær er den mekaniske belastning af grisens ben under gang på gulve med forskellige fysiske karakteristika undersøgt. I projektet udvikles og anvendes en dynamisk biomekanisk model, baseret på data fra kraftplatform, videooptagelser og antropometriske målinger (Bente Rona Jensen, Marianne Pilegaard, Thomas Q. Bandholm, Lars R. Rasmussen og Vivi M. Thorup).

2.8. Fysiologiske og kognitive aspekter af ældres computerarbejde

I projektet undersøges, i hvilket omfang aldersrelaterede fysiologiske forandringer har betydning for den motoriske kontrol og præstationsevne ved computerarbejde. Endvidere undersøges, om der er elementer ved computerarbejdet, der er særligt vanskeligt at udføre eller er særligt belastende for ældre. Vi har bl.a. fundet, at en høj musefølsomhed, kombineret med små ikoner, reducerer arbejds hastigheden og succesraten. Dette er særligt tydeligt for de ældre. Muskelaktivering er generelt højere for ældre end for unge, hvorimod den generelle aktiveringsstrategi ikke er forskellig for de to grupper (Bente Rona Jensen, Jesper Sandfeld, Marianne Pilegaard og Tine Alkjær).

2.9. Studier af fysisk aktivitet som interventionsform, ifm. arbejdsrelateret muskuloskeletalt besvær

Et træningsinterventionsprojekt med henblik på forebyggelse af muskuloskeletalt besvær i lænderyggen blandt Social- og sundhedslever. Specifikt undersøges træningseffekten samt den forebyggende effekt af "parathedstræning". Formålet med parathedstræningen er at forbedre reaktionen på pludselige rygbelastende hændelser (Mogens Theisen Pedersen i samarbejde med Arbejdsmiljøinstituttet og Bispebjerg Hospital).

Et træningsinterventionsprojekt med henblik på at undersøge sammenhængen mellem specifik træning og forebyggelse af bevægeapparatsbesvær hos kontoransatte i Told og Skat (Mogens Theisen Pedersen, Kurt Jørgensen i samarbejde med Arbejdsmiljøinstituttet og Dansk Firma Idrætsforbund).

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Kurt Jørgensen: Institutleder og medlem af Rådet for de Højeste Idrætsuddannelser i Norden (RHIN).

Erik Richter: Afdelingsleder for AHF, medlem af Forsknings-, udviklings- og ph.d.-udvalget, medlem af den faglige bestyrelse for Center for Muskelforskning (CMRC) og medlem af IFI's ledelsesgruppe.

Bente Kiens: Næstformand i Motions- og Ernæringsrådet, medlem af bestyrelsen for Center for Naturfagsdidaktik ved Det Naturvidenskabelige Fakultet, KU, medlem af Mentorgruppen for adjunker ved Det Naturvidenskabelige Fakultet, KU, medlem af bestyrelsen og faglig sekretær for Dansk Selskab for Fysisk Aktivitet og Sundhed, medlem af den faglige bestyrelse for Center for Muskelforskning (CMRC) samt medlem af bestyrelsen for Dansk Idrætsmedicinsk Selskab (DIMS).

Bente Rona Jensen: Medlem af undervisningsudvalget.

Jens Bo Nielsen: Medlem af Forsknings-, udviklings- og ph.d.-udvalget.

Jens Bangsbo: Medlem af Kulturministeriets Idrætsforskningsudvalg.

Formidling

Samtlige videnskabelige medarbejdere har været foredragsholdere ved både inden- og udenlandske kongresser.

Redaktionelle hverv

Alle videnskabelige medarbejdere fungerer som referees for en række videnskabelige tidsskrifter.

Jens Bo Nielsen: Senior Editor ved Journal of Physiology og Section Editor for Experimental Brain Research.

Erik Richter: Associate Editor ved Journal of Applied Physiology og medlem af advisory board af Scand. J. Exerc. and Sports Med.

Kurt Jørgensen: Medlem af advisory board for International Journal of Industrial Ergonomics.

Bente Jensen: Advisory board for Scandinavian Journal of Work, Environment and Health.

Jørgen Wojtaszewski: Associate Editor ved Journal of Applied Physiology.

Afdeling for Historie og Samfundsvidenskab

Den nye Afdeling for Humaniora og Samfundsvidenskab blev startet den 1.2.2005 som fusion af to tidligere afdelinger på instituttet: Afdeling for Historie og Samfundsvidenskab og Afdeling for Praktik, Pædagogik og Psykologi. Intentionen med fusionen var at styrke den humanistisk-samfundsvidenskabelige idrætsforskning og på bedste vis at integrere teori og praksis i forhold til krop, idræt og fysisk aktivitet.

Den humanistiske og samfundsvidenskabelige forskning på Institut for Idræt skal sikre ny viden om idræt, krop, bevægelse og fysisk aktivitet af betydning for individ og samfund samt medvirke til såvel metode- som teoriudvikling inden for de konkrete forskningsfelter og på tværs af disse. Her indgår den idrætsspecifikke forskning i dialog med modvidenskaberne, f.eks. historie, sociologi, pædagogik og psykologi.

Priser

Gertrud Pfister: ISHPES (International Society for the History of Physical Education and Sport).

Else Trangbæk: IAPESGW (International Association of Physical Education & Sport for Girls and Women) Lynn-Vendien-prisen.

1. Idræt, politik og velfærd

Befolkningens idræts- og motionsdeltagelse er gennem de seneste årtier steget markant, ligesom idræt og fysisk aktivitet i stadig øget grad integreres i andre sfærer end i fritiden, for eksempel på arbejdspladserne og i hverdagslivet. På trods af det er der samtidig stigende sundhedsproblemer i befolkningen, som har skabt behov for nye sundhedsfremmende tiltag.

I afdelingen er der gennem årene forsket såvel historisk som sociologisk i, hvordan idrætten har udviklet sig gennem politiske og kulturelle positioneringer. Der forskes i, hvorledes idrætten har været brugt til at mobilisere befolkningen i kampen for demokrati, ligesom forskning om hvorledes de fascistiske ideologier brugte idrætten til militærforberedelse og til æstetisering af politikken har været central. Ligeledes forskes der i besættelsestidens pres på den danske idrætskultur. Dertil kommer, at afdelingen har haft særlig fokus på idræt og køn, om idræt og mandighed, og om hvordan idrætten er blevet et vigtigt led i kvindernes frigørelseskamp, opdragelse til medborgerskab og moderne lederskab. Der forskes i befolkningens idrætsvaner samt idrættens rolle i velfærdstatens udbygning, med fokus på idræt som væsentligt fritidstilbud og idrættens betydning socialt og kulturelt for individ, grupper og samfund.

Forskning i idræt, politik og velfærd vil tage afsæt i tidligere forskning og udvikle denne yderligere, men sætter forøget fokus på idrættens stadig større betydning i det moderne velfærdssamfund, og fokus vil især være på de sundheds- social- og kulturpolitiske områder – såvel historisk som sociologisk, med såvel nationalt som internationalt perspektiv.

De stigende sundhedsproblemer i befolkningen skaber behov for ny viden om fysisk aktivitet og idrættens muligheder for sundhedsfremme og forebyggelse. Forskning, der integrerer viden om køn, alder, social gruppe, netværk, muligheder og barrierer, vil give mulighed for at sætte interventioner af afgørende betydning i værk såvel i arbejde, fritid og hverdagslivet. Inden for det socialpolitiske områ-

de vil der blive forsket i idrætten som integrationsmiddel i forhold til udvalgte befolkningsgrupper: Etniske grupper, socialt udsatte og øvrige marginaliserede grupper. På det kulturpolitiske område forskes der fortsat i at skabe forståelse for idrættens betydning for samfundets sammenhængskraft gennem folkeoplysning og kultur.

Følgende projekter kan tilordnes dette satsningsområde:

1.1. Idræt og politik

Idræt samler store menneskemasser i national begejstringsrus. Det kan derfor ikke undre, at idrættens fascinationskraft kan friste til politisering. Inden for dette felt gennemføres følgende 1) En engelsksproget bog om Niels Bukh og hans gymnastik, 2) Et pionerprojekt i digital formidling med filmklip fra Bukhs gymnastik og turneer i mange verdensdele 3) Foldbold med fjenden – idræt under besættelsen (Hans Bonde).

1.2. Idræt og køn

I det moderne samfund er idrætten et af de få relativt kønsopdelte områder. Dette gør idræt til et særdeles interessant studieobjekt til forståelse af kønsadfærd og socialisering. Under temaet befinder der sig flere projekter. 1) Der forskes i kvinde- og kønshistorie samt organisations- og institutions- og professionshistorie, med fokus på relationerne mellem viden, magt og idræt og demokrati (Else Trangbæk). I tilknytning hertil er afsluttet et ph.d.-projekt; "Den kvindelige Kvinde – Kampe om kvindelighed, medborgerskab og professionalisering i dansk kvindegymnastik 1886 til ca. 1940" (Anne Lykke Poulsen). 2) Der forskes i kvinder og idrætsledelse, både mht. kvindernes muligheder og barrierer til at blive ledere i idrætsorganisationerne, og mht. kvindernes frafald fra ledelsesposter (Gertrud Pfister, Anne Lykke Poulsen i samarbejde med en international forskergruppe). 3) Hvordan er det at være træner i en idrætsforening, som kvinde og som mand (Laila Ottesen). 4) Kvindelige OL-deltagere og medier (Gertrud Pfister i samarbejde med en international forskergruppe). 5) Internationale perspektiver i kvindeidrætten (samarbejdsprojekt under ledelse af Else Trangbæk).

1.3. Idræt og velfærd

Idræt har en stigende betydning for befolkningens sundhedstilstand og opretholdelse af samfundets velfærdsniveau. Der rettes stigende opmærksomhed på idrættens psykosociale dimensioner. Følgende projekter kan nævnes: 1) Undersøgelse af fysisk idrætsinaktive danskere (Laila Ottesen i samarbejde med Epinion for Indenrigs- og Sundhedsministeriet). 2) Opstart af projektet "Idræt mellem demokrati og oplevelse" (Else Trangbæk og Laila Ottesen som del af en større national forskergruppe). 3) "Ballerupprojektet – et kontrolleret interventionsprojekt over 4 år med forøget og forbedret idræt i de mindste klasser" (Lars Bo Andersen med ph.d.-studerende Vivian Grønfeldt, Henriette Hasselstrøm, Stig Eiberg Hansen). Desuden en kvalitativ undersøgelse af børns synliggørelse af personlige og sociale kompetencer i idrætstimer og frikvarterer (Helle Rønholdt og Lis Engel).

2. Krop, læring og identitet

Vores samfund er i hurtig forandring, og ud fra et humanistisk-samfundsvidenskabeligt perspektiv har kroppen som medium til oplevelse og iscenesættelse fået en stigende opmærksomhed i det sociale liv og i forskningen. Den enkel-

tes refleksivitet og valg af egne handlinger gør, at identitet og læring er blevet til centrale udfordringer i vores samfund.

I afdelingens forskningsindsats kommer udvikling af viden om menneskers oplevelse af kroppen og handlinger i forbindelse med idrætsudøvelse derfor i fokus og sammenkobles med identitet og læring som to centrale og tæt forbundne begreber i dette forskningsfelt.

Forskning i krop, læring og identitet tager afsæt i mange års forskning inden for dette område. Den viden der indtil videre er udviklet, lægger vægt på kroppen som 'den levende krop'. Kroplige oplevelser er med til at udvikle identitet og påvirker læring, der forstås som processer, der foregår i social praksis. Forskningsfeltet er tværgående og tager udgangspunkt i konkrete bevægelses- og idrætsforløb, hvor forandringsprocesser undersøges på flere niveauer (individ, gruppe og samfund) og i forskellige institutionelle og uorganiserede kontekster. Undersøgelserne centre sig om: Læring og identitetsprocesser i idræt med fokus på kroppen som omdrejningspunkt, for sanselige og æstetiske læreprocesser; idræt som sociale praksisfællesskaber; samspillet mellem krop, oplevelse og identitet i forskellige former for idrætslig iscenesættelse; udvikling af metoder i konkrete praksisfelter (fx coaching og teamudvikling) og dokumentation på forskellige måder (fx udvikling af it i idrætsundervisningen).

Overordnet sigter forskningsfeltet krop, læring og identitet på at udvikle viden om kroppens og bevægelsens psykologi, pædagogik og æstetik, men også ontologiske, epistemologiske og socialpolitiske spørgsmål om sundhed, skønhed, køn, alder og etnicitet med det formål at få ny viden om menneskets kropslige praksis og betydninger heraf for kommunikation, læring, identitet og oplevet livskvalitet. Dette satsningsområde konkretiseres gennem følgende emnefelter og forsknings- hhv. udviklingsprojekter.

2.1. Læring og identitetsprocesser i idræt

Læring og identitet ses i stadig tættere kobling til hinanden, og det vurderes at kroppen – især i den idrætslige kontekst – spiller en afgørende rolle i disse processer. Der arbejdes med følgende projekter: 1) Kroppens filosofi og bevægelsesteori (Søren Damkjær). 2) Kroplig og æstetisk læring – bevægelsens poetik: Bevægelsessituationer fra hverdagslivet, herunder leg, sport, dans, terapi og uddannelse undersøges med henblik på at få viden om bevægelsens ontologiske og epistemologiske betydning for de æstetiske (sansemæssige), fænomenologiske, pædagogiske og eksistentielle dimensioner i det moderne menneskes liv (Lis Engel, Charlotte Svendler Nielsen, Helle Rønholt, Reinhard Stelter, Helle Winther i samarbejde med forskere fra DPU). 3) Bevægelsens psykologi – Om kroppens sprog med udgangspunkt i den internationale danseterapiform Danseria (ph.d.-projekt af Helle Winther i samarbejde med Reinhard Stelter).

2.2. Krop, læring og kompetence

I forbindelse med læring og udvikling reflekteres ofte over kompetencebegrebet i forhold til personens forskellige handleperspektiver og livssammenhænge. Følgende projekter kan nævnes inden for dette felt: 1) I samarbejde med Det Nationale Kompetenceregnskab (www.nkr.dk), undersøges sundhedskompetencen – ved siden af de ni andre kompetenceområder, (som bearbejdes af andre grupper). En række store surveyundersøgelser sikrer et overblik over

kompetenceområdernes forankring i den danske befolkning, bl.a. sundhedskompetence (Reinhard Stelter og Finn Diderichsen, Institut for Folkesundhed, KU). Kropskompetencen og kropsforankret læring belyses desuden i et samarbejdsprojekt med Learning Lab Denmark/DPU's forskningsenhed 'Krop og læring' (Reinhard Stelter). 2) "Krop og kræft". I den sidste del af projektet fokuseres særligt på den oplevelsesmæssige, narrative, socialkonstruktionistiske betydning af at dyrke motion som kræftpatient. (ph.d.-studerende Julie Midtgaard, UCSF, i samarbejde med Reinhard Stelter og professor Michael Rørth, Rigshospitalet, og Lis Adamsen, UCSF). 3) Projekt om stress intervention: "En empirisk analyse og sammenligning af to stressreducerende interventioner: Mindfulness versus Kropskompetence-træning", (erhvervsph.d.-studerende Tina Post Aagaard i samarbejde med Reinhard Stelter, IFI, Bo Netterstrøm, Hillerød Sygehus og Konsulentfirma AS/3). 4) Motion for depressive patienter (ph.d.-studerende Mahdi Mohammadi Nezhad, i samarbejde med Reinhard Stelter og en forskergruppe på Bispebjerg Hospital under ledelse af overlæge Merete Nordentoft).

2.3. Idræt og undervisning

I diverse forskningsprojekter belyses læring i skolerelaterede sammenhænge, både med fokus på elever og lærere.

Følgende forskningsprojekter afsluttes eller gennemføres:

1) "Udeundervisning i folkeskolen": Over en årrække har syv forskere og fire specialestuderende fulgt en klasse, der fik mulighed for at modtage undervisning i 20% af skoletiden i naturen, hvor eleverne blev undervist i skolens traditionelle fag. Udover eleverne undersøges, hvordan lærere og forældre oplever denne alternative undervisningsmulighed i folkeskolen (Erik Mygind og Reinhard Stelter fra IFI samt forskere fra DPU). 2) "Idrætsundervisning i 8., 9. klasse": Et aktionsforskningsprojekt med lærere og elever i 8. og 9. klasse på tre skoler. Formålet er at beskrive og udvikle strategier, som kvalificerer idrætsundervisningen på disse klassetrin. Projektet er afledt af EVA-rapportens evaluering af idrætsundervisningen på de ældste klassetrin i folkeskolen. 3) Betydningsfulde øjeblikke i idræts- og danseundervisning i grundskolen (ph.d.-studerende Charlotte Svendler Nielsen i samarbejde med Helle Rønholt).

2.4. Udviklingsprojekter med et praktisk-teoretisk perspektiv

Grænsen mellem forskning og udviklingsarbejde er flydende. Intentionen med udviklingsprojekter er at kunne opnå en direkte implementeringsmulighed i relevante praksiskontekster. Der skal nævnes følgende projekter: 1) "Team – udvikling og læring": En gruppe forskere med basis på IFI/KU, DPU, Syddansk Universitet i samarbejde med udviklingsarbejder og konsulenter bearbejdede teamudvikling gennem nye teoretiske tilgange bl.a. inspireret af socialkonstruktionistisk tænkning. Samtidig blev forskellige konkrete cases fra idræt, skoleverden og erhvervsliv analyseret og bearbejdet (Reinhard Stelter). 2) "IKT-strategi – en motiverende didaktisk udfordring i læreproces og evaluering": Hensigten er at udvikle metoder, hvor de studerende motiveres til at studere praktiske bevægelsesfag i den nye studiestruktur, på basis af nye krav til kompetenceudvikling og i en ny it- og medieformidlingstid (Lillian Madsen). 3) "At lære bevægelse i vand": Ny alsidig tværfaglig teoretisk basis beskrives til at dokumentere udviklede metoder til bevægelsesudvikling i vand. Hensigten er

her at fremme og effektivisere læreprocessen (Lillian Madsen). 4) "Teori – Praktik-koblinger i idrætsuddannelse i didaktisk perspektiv": Fokus er på konkrete moduler på idrætsstudiet ved IFI og på idrætsundervisningen i gymnasiet. Gennem en 5-årig periode er der foretaget empiri-indsamling vedr. studerendes oplevelse og erfaring med den specielle arbejdsform. Datamaterialet bearbejdes i en konstruktivistisk ramme og relateres til et læringsteoretisk aspekt i højere uddannelser (Birger Peitersen).

Faglige og administrative hverv

Tillidshverv

Anne Lykke Poulsen: Bestyrelsesmedlem i Dansk Idræts-historisk Forening – Krop og Kultur.

Birger Peitersen: Medlem af Undervisningsudvalget.

Charlotte Svendler Nielsen: Advisory board medlem (national repræsentant for Danmark) i den internationale organisation Dance and the Child International (daCi). Næstformand i foreningen Dans i Uddannelse. Deltager i arbejdsgruppe nedsat af Dansens Hus til at udvikle læreplaner for dans i folkeskolen.

Else Trangbæk: Medlem af Kulturministeriets udvalg for Idrætsforskning. Nationalt Efter- og videreuddannelsesudvalg om Naturvidenskabelige universitetsuddannelser, Komiteen for den internationale idræthistoriske organisation ISHPES. Formand for Københavns Idrætsanlæg – frem til juli 2005, og af Danmarks Idrætsforbunds (DIF) bestyrelse. Formand for DIF's uddannelsesudvalg. Formand for Team Danmarks kanonudvalg. Medlem af Team Danmarks Trænerkomité.

Erik Brisling: DM-tillidsmand.

Erik Mygind: Faggruppens ansvarlig for Nordisk Friluftsliv i Danmark.

Gertrud Pfister: Formand for Forskningsudvalget og præsident for The International Sport Sociological Society. Vice-Præsident for The International Society for the History of Physical Education and Sport. Medlem af Das Kuratorium zur Vergabe des Carl-Diem-Preises des DSB (committee responsible for awarding the Carl Diem Prize). Formand for The Committee of Consultants of IAPESGW (International Association for Physical Education and Sport for Girls and Women). Vice-præsident for The German Gymnastic Federation. Medlem af The Scientific Board of the European College of Sport Sciences. Præsident for The International Sport Sociology Association. Medlem af The Scientific Board of the European College of Sport Sciences. Medlem af bestyrelsen for Idrættens Analyseinstitut.

Hans Bonde: Censorformand for universiteternes idrætsuddannelser. Formand for Rejseudvalget. Medlem af Forskningsudvalget. Medlem af Team Danmarks forskningsudvalg og af Sundhedsstyrelsens ekspertudvalg for motion og sundhed, afsluttende deltagelse i Styregruppen for EU's år for uddannelse gennem Idræt (EYES), medlem af KU rektors task force for efter-/videreuddannelse.

Helle Winther: Medlem af Undervisningsudvalg og Forsknings- og udviklingsarbejdsudvalg.

Laila Ottesen: Medlem af Statens Motions- og Ernæringsråd og af Det Naturvidenskabelige Fakultets Formidlingsudvalg. Medlem af undervisningsudvalget. Medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets Formidlingsudvalg.

Ole Skjerk: Medlem af Det Naturvidenskabelige Fakultets internationale udvalg.

Peter Bentsen: Medlem af Fællessekretariatets Uddannelsesgruppe for Naturvejledning (Friluftsrådet og Skov- og Naturstyrelsen). Repræsentant for friluftslivet via IFI og Dansk Forum for Natur- og Friluftsliv. Medlem af bestyrelsen i Dansk Idrætspsykologisk Forum. Næstformand i Dansk Forum for Natur- og Friluftsliv.

Reinhard Stelter: Medlem af Forskningsudvalget. Medlem af Team Danmarks ekspertgruppe for idrætspsykologi, ekspertgruppen i Det Nationale Kompetenceråd, bestyrelsen for The European Association of Sport and Exercise Psychology (FEPSAC), Advisory Board – Copenhagen Coaching Company og af styregruppen for White Water Adventure Park, Copenhagen.

Formidling

Redaktionelle hverv

Else Trangbæk: Medredaktør af antologien International Perspectives on Sporting Women in the Past and Present.

Gertrud Pfister: Sportwissenschaft. Berkshire Encyclopedia of World Sports Encyclopedia of International Sport Studies.

Hans Bonde: Medarbejder ved Gads Biografleksikon om Dansk besættelsestid.

Helle Rønholdt: Medlem af redaktionsudvalget for Idrætspædagogisk Årbog 2004/2005. Forlaget Bavnebanke.

Lis Engel: Fokus, Tidsskrift for Idræt.

Peter Bentsen: Faglig redaktør for magasinet Aktiv Puls. Medredaktør af tidsskriftet "Dansk Friluftsliv". Konsulent og faglig redaktør for magasinet Adventure World.

Reinhard Stelter: Medlem af Bulletin Board af International Journal of Sport and Exercise Psychology. Associate Editor – Psychology of Sport and Exercise. Reviewer for flere internationale tidsskrifter. Redaktør af bogen "New approaches to sport and exercise psychology" Meyer & Meyer Sport. Redaktør af bogen "Team – Udvikling og læring", Dansk Psykologisk Forlag.

Instituteder Kurt Jørgensen

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	30,91	6,77	37,68
DVIP	7,72	0,31	8,03
STIP	4,49	3,52	8,01
TAP	34,86	4,56	39,42
Årsværk i alt	77,98	15,16	93,15
Løn med årsværk	32.342,63	5.115,02	37.457,65
Løn uden årsværk	-175,63	249,35	73,72
Øvrig drift	10.507,62	4.734,73	15.242,35
Anskf. o. 100 t.kr.	0,00	0,00	0,00
Udgifter i alt t.kr. ¹⁾	42.674,63	10.090,10	52.773,73

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

VIP Internt finansieret

Andersen, Jens Erik Bangsbo; professor.
 Andersen, Lars Bo; lektor.
 Bentsen, Peter Schjøtt; studieadjunkt.
 Bonde, Hans; professor. Mso.
 Brisling, Erik; studielektor.
 Damkjær, Søren; lektor.
 Engel, Lis; lektor.
 Halkier, Karen Inge; studielektor (afdød).
 Helge, Eva Maria Wulff; studielektor.
 Hellsten, Ruth Ylva Kristina; lektor.
 Jensen, Bente Rona; lektor.
 Jørgensen, Kurt; lektor.
 Knudsen, Knud Flemming; kursuskoordinator.
 Kristiansen, Tom; amanuensis.
 Krustrup, Peter; lektor.
 Madsen, Lillan; studielektor.
 Mygind, Erik; studielektor.
 Nielsen, Jens Bo; professor.
 Nielsen, Jens Jung; post.doc.
 Nielsen, Lars Nybo; lektorvikar.
 Nordsborg, Nikolai; post.doc.
 Ottesen, Laila Susanne; lektor.
 Pedersen, Mogens Theisen; studielektor.
 Peitersen, Birger Bloch; studiekoordinator.
 Petersen, Nicolas Tidemann; lektor.
 Pfister, Gertrud; professor.
 Richter, Bente Elisabeth Kiens; lektor.
 Richter, Erik Arne; professor.
 Rønholt, Helle Marianne Gyldholm; lektor.
 Skjerk, Ole; adjunkt.
 Sørensen, Jesper Mikael; studielektor.
 Stelter, Reinhard Erich; lektor.
 Trangbæk, Else; lektor.
 Vinther, Helle Dagmar; studielektor.

VIP Eksternt finansieret

Grønfeldt, Vivian; forskningsassistent.
 Hansen, Ane Håkansson; forskningsassistent, ph.d.
 Hansen, Stig Eiberg; forskningsassistent.
 Ilkjær, Thomas Hornshøj; forskningsassistent.
 Jensen, Thomas Elbenhardt; forskningsassistent.
 Jørgensen, Charlotte; forskningsassistent.
 Jørgensen, Sebastian Beck; post.doc.
 Nielsen, Jakob Nis; post.doc.
 Poulsen, Anne Lykke; post.doc.
 Rose, Adam John; post.doc.
 Treebak, Jonas Thue; forskningsassistent.
 Wojtaszewski, Jørgen Frank Pind; lektor.

STIP Internt finansieret

Christensen, Mark Schram; ph.d.-studerende.
 Frøsig, Christian; ph.d.-studerende.

STIP Eksternt finansieret

Hasselstrøm, Henriette; ph.d.-studerende.
 Jensen, Jesper Lundbye; ph.d.-studerende.
 Klinge, Klaus Peter; ph.d.-studerende.
 Nielsen, Charlotte Svendler; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Hansen, Stig Eiberg; Physical Fitness, Physical Activity and Cardiovascular Disease.
 Helge, Eva Maria Wulff; Exercise training as a stimulus in osteogenic adaptation.
 Jørgensen, Sebastian Beck; The role of the AMPK in regulation of glucose metabolism and expression of metabolic genes and proteins in skeletal muscle.
 Nordsborg, Nikolai; Effect of exercise on interstitial K⁺, fatigue development and Na⁺, K⁺ pump mRNA expression in human muscle.

Fondsbevillinger

Carlsbergfondet

– Ca/Calmodulin-kinaser i skeletmuskulatur (Erik A. Richter) kr. 743.700.

DGI Dansk Gymnastik- og Idrætsforeninger

– Kvinder på toppen (Gertrud Pfister) kr. 60.000.

Diabetesforeningen

– Spiller protein kinase C en rolle (Erik A. Richter) kr. 70.000.

DIF Danmarks Idræts Forbund

– Evaluering (Kurt Jørgensen) kr. 150.000.

EU

– Exgenesis (Erik A. Richter) kr. 5.563.900.

Forskningsstyrelsen

– Årsager til nedsat insulinstimuleret glykogensyntese i type 2 diabetikere, regulationen af glykogensyntasen under insulinstimulering og muskelarbejde (Jakob Nis Nielsen) kr. 1.887.400.
 – Signal transduction in skeletal muscle: implications for metabolism and gene expression (Erik A. Richter) kr. 400.000.
 – Regulation of and interaction between muscle blood flow, metabolism and ionic transport during exercise (Jens Bangsbo) kr. 400.000.
 – Vascular function and microvascular growth in skeletal muscle tissue in essential hypertension (Ylva Hellsten) kr. 1.080.000.
 – Technologies involved in the development of bioelectronic interfaces (Jens Bo Nielsen) kr. 1.644.000.
 – Proteiners Struktur og Biologi (Flemming M. Poulsen) kr. 2.200.000.

Gerda og Aage Haensch' Fond

– Vigtighed af AMPK, CaMK og PKC for kontraktionsstimuleret glukosetransport (Thomas Elbenhardt Jensen) kr. 50.000.

Kulturministeriet

– Leaders in sports organizations (Gertrud Pfister) kr. 383.600.
 – Beydning af antioxidantindtagelse for dannelse af frie radikaler... (Ylva Hellsten) kr. 120.000.
 – Kaliums rolle i udvikling af muskeltræthed under arbejde (Jens Bangsbo) kr. 171.400.

Kunststyrelsen

- Aktører i motions- og sundhedsfeltet (Charlotte Jørgensen) kr. 231.200.
- Effekter på den kortikospinale nervebane. (Nicholas T. Petersen) kr. 45.000.
- International Summerschool for Young Researchers (Reinhard Stelter) kr. 82.100.
- Hvordan påvirker sukkerindtagelse adaptationerne til konditionstræning (Lars Nybo Nielsen) kr. 192.000.

Lundbeckfonden

- Endothelcellefunktion og kapillærtillvækst i skeletmuskulatur ved essentiel hypertension (Ylva Hellsten) kr. 337.200.
- Opklaring af intracellulære signalveje i muskler (Erik A. Richter) kr. 2.100.000.

Novo Nordisk Fonden

- Ca/Calmodulin-kinaser i skeletmuskulatur (Erik A. Richter) kr. 150.000.
- The effect of physical activity on vascular mechanisms (Ylva Hellsten) kr. 200.000.
- Na⁺/K⁺ pumpers betydning for regulering af kaliumbalance i human skeletmuskulatur (Jens Bangsbo) kr. 150.000.

Undervisningsministeriet/Uddannelsesstyrelsen

- Undersøgelse af idrætsundervisningen på de ældste klassetrin i folkeskolen (Helle Rønholt) kr. 464.400.

Carlsbergfondet

- Design of Plastic Solar Cells (Kristian Sylvester-Hvid) kr. 350.000.

Publikationer

- Alkjær, T., Pilegaard, M., Bakke M., Jensen, B.R.: Effect of aging on performance, muscle activation and perceived stress during mentally demanding computer tasks. *Scandinavian journal of work, environment & health* vol. 31, no. 2, s. 152-159. 2005.
- Andersen, L.B.: Physical activity and health in children. *Danish Cancer Society Report 01/2005*, i: Symposium report – Nordic Symposium: Cancer and physical activity. The Royal Academy of Architecture – Holmen, Copenhagen, November 29-30 2004 s. 41-43. Stine Birk Nissen, Gert Allan Nielsen (eds.). *Danish Cancer Society, Copenhagen* 2005.
- Andersen, L.B., Anderssen S.A., Saltin B.: Letter regarding article by Christou et al, "Fatness is a better predictor of cardiovascular disease risk factor profile than aerobic fitness in healthy men". *Circulation* vol. 112, no. 14, s. e253. 2005.
- Andersen, L.B., van Mechelen W.: Are children of today less active than before and is their health in danger? What can we do? *Scandinavian journal of medicine and science in sports* vol. 15, no. 5, s. 268-270. 2005.
- Anderssen S.A., Andersen, L.B.: Fysisk aktivitetsnivå i Norge 2003. Data basert på spørreskjemaet "International Physical Activity Questionnaire". Rapport 15-1254, 44 s. Sosial- og Helsedirektoratet, Oslo 2004.
- Andersson, U., Treebak, J.T., Nielsen, J.N., Smith, K.L., Abbott, C.R., Small, C.J., Carling D., Richter, E.A.: Exercise in rats does not alter hypothalamic AMP-activated protein kinase activity. *Biochemical and biophysical research communications* vol. 329, no. 2, s. 719-725. 2005.
- Bangsbo, J.: The biochemical control of sport. i: *Deporte y ciencia: La Búsqueda del rendimiento* s. 49-58. Gobierno de Canarias & Excuela Canaria del Deporte. Dirección General de Deportes del Gobierno de Canarias, Canarias 2005.
- Barnes, B.R., Long, Y.C., Steiler, T.L., Leng, Y., Galuska, D., Wojtaszewski, J., Andersson L., Zierath, J.R.: Changes in exercise-induced gene expression in 5'-AMP-activated protein kinase γ 3-null and γ 3 R225Q transgenic mice. *Diabetes* vol. 54, no. 12, s. 3484-3489. 2005.
- Batram D.S., Graham, T.E., Richter, E.A., Dela, F.: The effect of caffeine on glucose kinetics in humans – influence of adrenaline. *Journal of physiology* vol. 569, no. 1, s. 347-355. 2005.
- Biering-Sørensen F., Læssøe, L., Sønksen, J., Bagi P., Nielsen, J.B., Kristensen J.K.: The effect of penile vibratory stimulation on male fertility potential, spasticity and neurogenic detrusor overactivity in spinal cord lesioned individuals. *Acta neurochirurgica* vol. 93, [suppl.], s. 159-163. 2005.
- Blomstrand E., Møller K., Secher N.H., Nybo, L.: Effect of carbohydrate ingestion on brain exchange of amino acids during sustained exercise in human subjects. *Acta physiologica Scandinavica* vol. 185, no. 3, s. 203-209. 2005.
- Bonde, H.: Samfundet som teater – fra Caesar til Silvio. *Idræthistorisk årbog* årg. 20, i: *Idrættens møde- og kamppladser. Kultur, historie, politik* s. 223-230. Bo Vestergård Madsen, Morten Mortensen (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Bonde, H.: Sport and masculinity: An essay. *ISHPES Studies* vol. 12, i: *Sport and education in history. Proceedings of the 8th ISHPES Congress* s. 238-244. Gigliola Gori, Thierry Terret (eds.). Academia Verlag, Sankt Augustin 2005.
- Bonde, H.: Olympiske dimensioner. Vitalisme og virilisme i dansk kunst og idræt 1900-1945. *Kritik* 173, s. 9-17. 2005.
- Bonde, H.: Bukh, Niels. i: *Gads leksikon. Hvem var hvem 1940-1945*, s. 54-55. Hans Kirchhoff, John T. Lauridsen, Aage Trommer (red.). Gads Forlag, København 2005.
- Bonde, H.: Kropumuligt. *GISP* nr. 121, s. 14-15. 2005.
- Bonde, H.: Maskuline bevægelser. i: *Drømmetid. Fortællinger fra Det Sjælelige Gennembruds København* s. 156-169. Henrik Wivel (red.). Gads Forlag, København 2004.
- Bonde, H.: Sport. Fra ridderturning til beachvolley. i: *Hvad enhver dansker bør vide* s. 716-739. Adam Hyllested, Dorrit Löb, Gert Posselt, Lene Vistrup (red.). Gyldendal, København 2005.
- Bonde, H.: Kropslig intelligens. i: *EYES-DK 2004 – Idræt fremmer forståelsen* s. 19-20. Annemarie Otteslev, Anders Tybjerg (red.). CIRIUS, Undervisningsministeriet, København 2005.
- Cooper A.R., Andersen, L.B., Wedderkopp N., Page A.S., Froberg K.: Physical activity levels of children who walk, cycle, or are driven to school. *American journal of preventive medicine* vol. 29, no. 3, s. 179-184. 2005.
- Curtz, H., Knudsen, P., Nielsen L., Mønsted, C., Rytting, R., Ottesen, L.: Fra den onde – til den sunde cirkel. Om svært overvægtiges vanskelige livsstilsændringer. i: *Voksnes læringsrum* s. 413-431. Carsten Nejst Jensen (red.). Billesø & Baltzer, Værløse 2005.

- Dam, J.A.: Leg – en uoverkommelig opgave i teorien? Et forsøg på at (be)gribe leg! *Focus – Tidsskrift for idræt* årg. 29, nr. 1, s. 20-27. 2005.
- Damkjær, S.: Bourdieus selvanalyse og arv. Om "Esquisse pour une auto-analyse" af Pierre Bourdieu. *Idræthistorisk årbog* årg. 20, i: *Idrættens møde- og kamppladser. Kultur, historie, politik* s. 231-239. Bo Vestergård Madsen, Morten Mortensen (red.). Syddansk Universitetsforlag, Odense 2005.
- Damkjær, S.: Kroppens historiefilosofi – et essay. *Rubicon* årg. 13, nr. 2, s. 5-15. 2005.
- Damkjær, S., Thielst, P.: (red.). *Kritik af den kyniske fornuft / Peter Sloterdijk. Redaktion Filosofi*, 206 s. Det lille Forlag, Frederiksberg 2005.
- De Bock, K., Richter, E.A., Russell, A.P., Eijnde, B.O., Derave W., Ramaekers, M., Koninckx, E., Léger, B., Verhaeghe, J., Hespel, P.: Exercise in the fasted state facilitates fibre type-specific intramyocellular lipid breakdown and stimulates glycogen resynthesis in humans. *Journal of physiology* vol. 564, no. 2, s. 649-660. 2005.
- Doll-Tepper G., Pfister, G.U., Radtke S.: (Hrsg.). *Karrieren in Führungspositionen des Sports – Ein- und Ausstiege. Bundesinstitut für Sportwissenschaft. Wissenschaftliche Berichte und Materialien*, 211s. Sport und Buch Strauss, Köln 2005.
- Doll-Tepper G., Pfister, G.U., Scoretz, D., Bilan, C.: (eds.). *Sport, women & leadership. Congress proceedings Berlin 2004*. 227 s. Sport und Buch Strauss, Köln 2005.
- Drust B., Rasmussen P., Mohr, M., Nielsen B., Nybo, L.: Elevations in core and muscle temperature impairs repeated sprint performance. *Acta physiologica Scandinavica* vol. 183, no. 2, s. 181-190. 2005.
- Eiberg Hansen, S.: Physical fitness, physical activity and cardiovascular disease risk factors in Danish children. *The Copenhagen School Child Intervention Study* (PhD thesis). 109 s. Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Eiberg Hansen, S., Hasselstrøm, H., Grønfeltd, V., Froberg K., Andersen, L.B.: Cardiovascular disease risk factors in 6-7-year-old Danish children: the Copenhagen School Child Intervention Study. *Preventive medicine* vol. 40, no. 6, s. 740-746. 2005.
- Eiberg Hansen, S., Hasselstrøm, H., Grønfeltd, V., Froberg K., Andersen, L.B.: Cardiovascular disease risk factors in 6-7-year-old Danish children: the Copenhagen School Child Intervention Study. i: *Physical fitness, physical activity and cardiovascular disease risk factors in Danish children. The Copenhagen School Child Intervention Study* (PhD thesis) s. 91-98. Stig Eiberg Hansen. Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Eiberg Hansen, S., Hasselstrøm, H., Grønfeltd, V., Froberg K., Cooper A.R., Andersen, L.B.: Physical fitness as a predictor of cardiovascular disease risk factors in 6- to 7-year-old Danish children: The Copenhagen School-Child Intervention Study. *Pediatric exercise science* vol. 17, no. 2, s. 161-170. 2005.
- Eiberg Hansen, S., Hasselstrøm, H., Grønfeltd, V., Froberg K., Cooper A.R., Andersen, L.B.: Physical fitness as a predictor of cardiovascular disease risk factors in 6- to 7-year-old Danish children: The Copenhagen School Child Intervention Study. i: *Physical fitness, physical activity and cardiovascular disease risk factors in Danish children. The Copenhagen School Child Intervention Study* (PhD thesis) s. 99-109. Stig Eiberg Hansen. Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Eiberg Hansen, S., Hasselstrøm, H., Grønfeltd, V., Froberg K., Svensson, J., Andersen, L.B.: Maximum oxygen uptake and objectively measured physical activity in Danish children 6-7 years of age: the Copenhagen school child intervention study. i: *Physical fitness, physical activity and cardiovascular disease risk factors in Danish children. The Copenhagen School Child Intervention Study* (PhD thesis) s. 84-90. Stig Eiberg Hansen. Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Eiberg, S., Hasselstrøm, H., Grønfeltd, V., Froberg K., Svensson, J., Andersen, L.B.: Maximum oxygen uptake and objectively measured physical activity in Danish children 6-7 years of age: the Copenhagen school child intervention study. *British journal of sports medicine* vol. 39, no. 10, s. 725-730. 2005.
- Eijnde, B.O., Derave W., Wojtaszewski, J., Richter, E.A., Hespel, P.: AMP kinase expression and activity in human skeletal muscle: effects of immobilization, retraining, and creatine supplementation. *Journal of applied physiology* vol. 98, no. 4, s. 1228-1233. 2005.
- Ekelund U., Brage, S., Sardhina, L.B., Anderssen S.A., Andersen, L.B., Harro M., Franks P.W., Cooper A.R., Riddoch, C., Froberg K.: Level of physical activity and adiposity in children: relevance of sedentary behaviors – Reply to C. Maffei. *American journal of clinical nutrition* vol. 81, s. 1449-1450. 2005.
- Engel, L.: Kroppens poetik. En case om klassisk rolfling, krop, oplevelse og subjektivitet. *Afspændingspædagog* nr. 1, s. 12-17. 2005.
- Engel, L.: At være eller ikke være – i bevægelse. Om legende, dansende udforskning af kropsbevidsthedens praksis. *Mit helbred* nr. 3, s. 4-7. 2005.
- Engel, L.: Funky hip hop – en begynderkoreografi. *Focus – Tidsskrift for idræt* årg. 29, nr. 1, s. 3-5. 2005.
- Engel, L.: Kroppen i ny dansekunst. *Terpsichore* årg. 11, nr. 2, s. 56-58. 2005.
- Engel, L.: Dansens stilarter og oplevelsens dimensioner – en fortælling med eksempler fra Skinner Releasing Technique. *Terpsichore* årg. 11, nr. 4, s. 51-57. 2005.
- Engel, L.: The somaesthetic dimension of dance art and education – a phenomenological and aesthetic analysis of the problem of creativity in dance. i: *Ethics and politics embodied in dance. Proceedings. International Dance Conference, December 9-12, 2004, Theatre Academy, Helsinki* s. 50-58. Eeva Anttila, Soili Hämäläinen, Teija Löytönen, Leena Rouhiainen (eds.). *The Theatre Academy, Helsinki* 2005.
- Engel, L.: Alchemy of the body – a journey toward the secrets of creation. An experience analysis of 'aortas partitur'. i: *Dance heritage: Crossing academia and physicality. Proceedings, 7th NOFOD Conference, Reykjavik April 15-18 2004* s. 70-77. Ingibjörg Björnsdóttir (ed.). *Nordic Forum for Dance Research, Reykjavik* 2005.
- Engel, L.: Musikalske billeder – en udstilling med den kinesiske kunstner Dai Chengyou. *Kunstavisen* årg. 25, nr. 9, s. 28. 2005.
- Engel, L.: Moderne forvandlinger. *Grønlandsk samtidskunst på Nordatlantens Brygge. Kunstavisen* årg. 25, nr. 10, s. 12. 2005.
- Engel, L.: Kan en radise forelske sig? Året rundt med Hee-

- rup 2. november 2005 – 5. februar 2006. *Kunstavisen* årg. 25, nr. 11, s. 5. 2005.
- Fink, H.C., Damkjær, S., Thielst, P.: Redaktionel forbermærkning. *Redaktion Filosofi i: Kritik af den kyniske fornuft* s. 7-9. Peter Sloterdijk. Søren Damkjær, Peter Thielst (red.). Det lille Forlag, Frederiksberg 2005.
- Froberg K., Andersen, L.B.: Mini review: Physical activity and fitness and its relations to cardiovascular disease risk factors in children. *International journal of obesity* vol. 29, suppl. 2, s. S34-S39. 2005.
- Froberg K., Andersen, L.B.: Physical activity and fitness in relation to cardiovascular disease in young people. i: "Study on young people's lifestyles and sedentariness and the role of sport in the context of education and as a means of restoring the balance". Final report s. 93-98. Wolf-Dietrich Brettschneider, Roland Naul (eds.). Paderborn 2004.
- Froberg K., Andersen, L.B.: Fysisk aktivitet. i: *Skolesundhedsarbejde* s. 313-328. Ole Fendinge Olsen (red.), Sundhedsstyrelsen. Munksgaard Danmark, København 2005.
- Habermann, U., Ottesen, L., Skirstad, B.: It will solve itself (?) – on the attitudes of Scandinavian sports managers towards equal opportunities. i: *International perspectives on sporting women in past and present. A Festschrift for Gertrud Pfister* s. 189-211. Annette R. Hofmann, Else Trangbæk (eds.). Institute of Exercise and Sport Sciences, Copenhagen 2005.
- Halkier, K.I.: *Undervisningsmiljøundersøgelse – Institut for Idræt – Københavns Universitet*. 117 s. Institut for Idræt, Københavns Universitet, København 2005.
- Hansen L., Klausen, K.J.: Development of aerobic power in pubescent male soccer players related to hematocrit, hemoglobin and maturation. *A longitudinal study. Journal of sports medicine and physical fitness* vol. 44, no. 3, s. 219-223. 2002.
- Hansen N.L., Conway B.A., Halliday D.M., Hansen, S., Pyndt H.S., Biering-Sørensen F., Nielsen, J.B.: Reduction of common synaptic drive to ankle dorsiflexor motoneurons during walking in patients with spinal cord lesion. *Journal of neurophysiology* vol. 94, no. 2, s. 934-942. 2005.
- Haugaard, S.B., Andersen, O., Madsbad, S., Frøsig, C., Iversen, J., Nielsen, J.O., Wojtaszewski, J.: Skeletal muscle insulin signaling defects downstream of phosphatidylinositol 3-kinase at the level of akt are associated with impaired nonoxidative glucose disposal in HIV lipodystrophy. *Diabetes* vol. 54, no. 12, s. 3474-3483. 2005.
- Helge, E.W.: Exercise training as a stimulus in osteogenic adaptation. From the perspective of the Female Athlete Triad – what can be learned? (PhD thesis). 155 s. Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Hofmann A.R., Trangbæk, E.: (eds.). *International perspectives on sporting women in past and present. A Festschrift for Gertrud Pfister*. 436s. Institute of Exercise and Sport Sciences, Copenhagen 2005.
- Hofmann A.R., Trangbæk, E.: Introduction. i: *International perspectives on sporting women in past and present. A Festschrift for Gertrud Pfister* s. 7-9. Annette R. Hofmann, Else Trangbæk (eds.). Institute of Exercise and Sport Sciences, Copenhagen 2005.
- Ibsen B., Ottesen, L.: Foreninger som læringsrum for demokrati og sundhed. i: *Voksnes læringsrum* s. 368-391. Carsten Nejt Jensen (red.). Billesø & Baltzer, Værløse 2005.
- Jørgensen, S.B.: The role of AMPK in regulation of glucose metabolism and expression of metabolic genes and proteins in skeletal muscle – insights from the α -AMPK knockout mice (PhD thesis). 219 s. Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Jørgensen, S.B., Nielsen, J.N., Birk, J.B., Skytte Olsen, G., Viollet B., Andreelli F., Schjerling P., Vaulont S., Hardie D.G., Hansen B.F., Richter, E.A., Wojtaszewski, J.: The α 2-5' AMP-activated protein kinase is a site 2 glycogen synthase kinase in skeletal muscle and is responsive to glucose loading. i: The role of AMPK in regulation of glucose metabolism and expression of metabolic genes and proteins in skeletal muscle – insights from the α -AMPK knockout mice (PhD thesis) s. 156-164. Sebastian Beck Jørgensen. Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Jørgensen, S.B., Trebak, J.T., Viollet B., Schjerling P., Vaulont S., Wojtaszewski, J., Richter, E.A.: α 2-AMPK knockout decreases mitochondrial protein content and impairs AICAR-induced but not exercise training-induced increases in GLUT4, hexokinase II and mitochondrial protein content in mouse skeletal muscle. i: The role of AMPK in regulation of glucose metabolism and expression of metabolic genes and proteins in skeletal muscle – insights from the α -AMPK knockout mice (PhD thesis) s. 192-219. Sebastian Beck Jørgensen. Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Jørgensen, S.B., Viollet B., Andreelli F., Frøsig, C., Birk, J.B., Schjerling P., Vaulont S., Richter, E.A., Wojtaszewski, J.: Knockout of the α 2 but not α 1 5' AMP-activated protein kinase isoform abolishes 5-aminoimidazole-4-carboxamide-1- β -4-ribofuranoside- but not contraction-induced glucose uptake in skeletal muscle. i: The role of AMPK in regulation of glucose metabolism and expression of metabolic genes and proteins in skeletal muscle – insights from the α -AMPK knockout mice (PhD thesis) s. 145-155. Sebastian Beck Jørgensen. Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Jørgensen, S.B., Wojtaszewski, J., Viollet B., Andreelli F., Birk, J.B., Hellsten, Y., Schjerling P., Vaulont S., Neuffer P.D., Richter, E.A., Pilegaard, H.: Effects of α -AMPK knockout on exercise-induced gene activation in mouse skeletal muscle. *FASEB journal* vol. 19, no. 9, s. 1146-1148. 2005.
- Jørgensen, S.B., Wojtaszewski, J., Viollet B., Andreelli F., Birk, J.B., Hellsten, Y., Schjerling P., Vaulont S., Neuffer P.D., Richter, E.A., Pilegaard H.: Effects of α -AMPK knockout on exercise-induced gene activation in mouse skeletal muscle. i: The role of AMPK in regulation of glucose metabolism and expression of metabolic genes and proteins in skeletal muscle – insights from the α -AMPK knockout mice (PhD thesis) s. 165-191. Sebastian Beck Jørgensen. Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Krustrup, P., Andersson, H., Bangsbo, J.: Fakta om fodbold på kunstgræs. *DBU Bulletin* nr. 12, s. 12-15. 2004.
- Krustrup, P., Løvning Andersen, J., Johansen L.: Individua-

- liseret fysisk træning af fodboldspillere. Puls Tema årg. 15, nr. 3, s. 1-4. 2004.
- Krustrup, P., Mohr, M., Ellingsgaard H., Bangsbo, J.: Physical demands during an elite female soccer game: Importance of training status. *Medicine & science in sports & exercise* vol. 37, no. 7, s. 1242-1248. 2005.
- Krustrup, P., Nielsen, J.J., Strudal, M., Thomsen T.: Sekundafodbold er verdensklassetræning. *DBU Bulletin* nr. 11, s. 16. 2005.
- Lawlor D.A., Harro M., Wedderkopp N., Andersen, L.B., Sardinha L.B., Riddoch C.J., Page A.S., Anderssen S.A., Froberg K., Stansbie D., Smith G.D.: Association of socioeconomic position with insulin resistance among children from Denmark, Estonia, and Portugal: cross sectional study. *BMJ* vol. 331, no. 7510, s. 183-186. 2005.
- Lawlor D.A., Riddoch C.J., Page A.S., Andersen, L.B., Wedderkopp N., Harro M., Stansbie D., Smith G.D.: Infant feeding and components of the metabolic syndrome: findings from the European Youth Heart Study. *Archives of disease in childhood* vol. 90, no. 6, s. 582-588. 2005.
- Lundby C., Nordsborg, N., Kusuhara, K., Kristensen, K.M., Neuffer P.D., Pilegaard H.: Gene expression in human skeletal muscle: alternative normalization method and effect of repeated biopsies. *European journal of applied physiology* vol. 95, no. 4, s. 351-360. 2005.
- Lundbye Jensen, J., Marstrand, P.C.D., Nielsen, J.B.: Motor skill training and strength training are associated with different plastic changes in the central nervous system. *Journal of applied physiology* vol. 99, no. 4, s. 1558-1568. 2005.
- Mohr, M., Krustrup, P., Bangsbo, J.: Fatigue in soccer: A brief review. *Journal of sports sciences* vol. 23, no. 6, s. 593-599. 2005.
- Mygind, E.: Naturklasser i folkeskolen – et lærerigt undervisningstilbud i fremtidens folkeskole. i: *Friluftsliv under forandring – en antologi om fremtidens friluftsliv* s. 188-203. Søren Andkjær (red.). Forlaget Bavnebanke, Slagelse 2005.
- Mygind, E.: (red.). Udeundervisning i folkeskolen. Et case-studie om en naturklasse på Rødkilde Skole og virkningerne af en ugentlig obligatorisk naturdag på yngste klassetrin i perioden 2000-2003. 316 s. Museum Tusulanums Forlag, København 2005.
- Mygind, E.: Baggrund for undersøgelsen af naturklassen på Rødkilde Skole. i: Udeundervisning i folkeskolen. Et casestudie om en naturklasse på Rødkilde Skole og virkningerne af en ugentlig obligatorisk naturdag på yngste klassetrin i perioden 2000-2003 s. 14-24. Erik Mygind (red.). Museum Tusculanums Forlag, København 2005.
- Mygind, E.: Overordnede metodiske betragtninger om naturklasseprojektet. i: Udeundervisning i folkeskolen. Et casestudie om en naturklasse på Rødkilde Skole og virkningerne af en ugentlig obligatorisk naturdag på yngste klassetrin i perioden 2000-2003 s. 25-35. Erik Mygind (red.). Museum Tusculanums Forlag, København 2005.
- Mygind, E.: Elevers fysiske aktivitet i ude- og indeundervisning. i: Udeundervisning i folkeskolen. Et casestudie om en naturklasse på Rødkilde Skole og virkningerne af en ugentlig obligatorisk naturdag på yngste klassetrin i perioden 2000-2003 s. 91-106. Erik Mygind (red.). Museum Tusculanums Forlag, København 2005.
- Mygind, E.: Elevudsagn om naturens rum og klasseværelset. i: Udeundervisning i folkeskolen. Et casestudie om en naturklasse på Rødkilde Skole og virkningerne af en ugentlig obligatorisk naturdag på yngste klassetrin i perioden 2000-2003 s. 193-209. Erik Mygind (red.). Museum Tusculanums Forlag, København 2005.
- Mygind, E., Dietrich, K., Stelter, R.: En billedanalyse af læringsmiljøet i to undervisningskontekster. i: Udeundervisning i folkeskolen. Et casestudie om en naturklasse på Rødkilde Skole og virkningerne af en ugentlig obligatorisk naturdag på yngste klassetrin i perioden 2000-2003 s. 271-295. Erik Mygind (red.). Museum Tusculanums Forlag, København 2005.
- Mygind, E., Herholdt, L.: Sammenfatning af naturklasseprojektet. i: Udeundervisning i folkeskolen. Et casestudie om en naturklasse på Rødkilde Skole og virkningerne af en ugentlig obligatorisk naturdag på yngste klassetrin i perioden 2000-2003 s. 36-62. Erik Mygind (red.). Museum Tusculanums Forlag, København 2005.
- Mønsted, C., Ottesen, L.: Ekstern evalueringsrapport. KVVIN – "Kvindens vægt og velvære Nord-Vest". 59 s. Institut for Idræt, Københavns Universitet, København 2005.
- Nielsen, J.B., Conway B.A., Halliday D.M., Perreault, M.C., Hultborn H.: Organization of common synaptic drive to motoneurons during fictive locomotion in the spinal cat. *Journal of physiology* vol. 569, no. 1, s. 291-304. 2005.
- Nordsborg, N.: Effect of exercise on interstitial K⁺, fatigue development and Na⁺, K⁺ pump mRNA expression in human muscle (PhD thesis). 79 s. Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen, Copenhagen 2005.
- Nordsborg, N., Goodmann, C., McKenna, M.J., Bangsbo, J.: Dexamethasone up-regulates skeletal muscle maximal Na⁺,K⁺ pump activity by muscle group specific mechanisms in humans. *Journal of physiology* vol. 567, no. 2, s. 583-589. 2005.
- Nordsborg, N., Thomassen M., Lundby C., Pilegaard H., Bangsbo, J.: Contraction-induced increases in Na⁺-K⁺-ATPase mRNA levels in human skeletal muscle are not amplified by activation of additional muscle mass. *American journal of physiology (Reg.Integr.Comp.Physiol.)* vol. 289, no. 1, s. R84-R91. 2005.
- Nybo, L., Dalsgaard M.K., Steensberg A., Møller K., Secher N.H.: Cerebral ammonia uptake and accumulation during prolonged exercise in humans. *Journal of physiology* vol. 563, no. 1, s. 285-290. 2005.
- Ottesen, L.: Coaching – a gendered profession? Coaches in Denmark – an empirical study. i: *Sport, women & leadership. Congress proceedings Berlin 2004* s. 79-98. Gudrun Doll-Tepper, Gertrud Pfister, Deena Scoretz, Christian Bilan (eds.). Sport und Buch Strauss, Köln 2005.
- Ottesen, L.: Denmark. i: *Berkshire encyclopedia of world sport*, Vol. 2 s. 452-456. David Levinson, Karen Christensen (eds.). Berkshire Publishing Group, Great Barrington, MA 2005.
- Peitersen, B.: Succesfuld dansk professionel fodbold uden europæisk succes. i: *Professionel fodbold* s. 53-67. Jacob Magnussen, Rasmus K. Storm (red.). Klim, Århus 2005.
- Perez M.A., Lungholt, B.K.S., Nielsen, J.B.: Short-term adaptations in spinal cord circuits evoked by repetitive transcranial magnetic stimulation: possible underlying mechanisms. *Experimental brain research* vol. 162, no. 2, s. 202-212. 2005.
- Perez M.A., Lungholt, B.K.S., Nielsen, J.B.: Presynaptic

- control of group Ia afferents in relation to acquisition of a visuo-motor skill in healthy humans. *Journal of physiology* vol. 568, no. 1, s. 343-354. 2005.
- Pfister, G.U.: Biographien und Wirklichkeiten – Friedrich Ludwig Jahn als soziales Konstrukt. *Beiträge zur Regional- und Landeskultur Sachsen-Anhalts* Heft 33, i: Friedrich Ludwig Jahn und die Gesellschaften der Turner – Wirkungsfelder, Verflechtungen, Gruppenpolitik s. 111-128. Cornelia Kessler, Hans-Joachim Bartmuss (Hrsg.). Landesheimatbund Sachsen-Anhalt e.V., Halle 2004.
- Pfister, G.U.: Género y multiculturalidad: La apropiación del cuerpo y la práctica deportiva de las jóvenes inmigrantes. *Cuadernos de educación* 45, i: Actividad física y deporte en sociedades multiculturales. ¿Integración o segregación? s. 57-79. Teresa Lleixà, Susanna Soler (Eds.). I.C.E. Universitat Barcelona & Editorial Horsori, Barcelona 2004.
- Pfister, G.U.: Olympische Erinnerungsorte. *Schriftenreihe* 4, i: Streifzug durch die Sportgeschichte. *Festschrift zur Verabschiedung von Prof. Dr. Harald Braun* s. 53-82. Klaus Achilles (Hrsg.). Verein für Hochschulsport e.V., Universität Bremen, Bremen 2004.
- Pfister, G.U.: Sozial- und Kulturgeschichte der Sportspiele. *Beiträge zur Lehre und Forschung im Sport* 147, i: *Handbuch Sportspiel* s. 31-46. Andreas Hohmann, Michael Kolb, Klaus Roth (Hrsg.). Hofmann, Schorndorf 2005.
- Pfister, G.U.: Esport, gènere i etnicitat. El cas de les dones immigrants. *Apunts educació física i esports* 78, s. 117-124. 2004.
- Pfister, G.U.: Sportfexen, Heldenmythen und Opfertod: Alpinismus und Nationalsozialismus. *Geschichte und Region* vol. 13, no. 1, s. 21-59. 2004.
- Pfister, G.U.: Vom Ausschluss zur Integration? Frauen und Olympische Spiele. *Neafon* no. 2, s. 108-116. 2003.
- Pfister, G.U.: “Das Geschlecht läuft immer mit”. Frauen und Langstreckenlauf im medizinischen Diskurs. i: *Langlauf durch die Olympische Geschichte*. *Festschrift Karl Lennartz*, Bd. 1 s. 373-404. Jürgen Buschmann, Stephan Wassong (Hrsg.). Carl und Liselott Diem-Archiv, Köln 2005.
- Pfister, G.U.: Coeducation and physical education in Germany: The history of a thorny relationship. *ISHPES Studies* vol. 12, i: Sport and education in history. *Proceedings of the 8th IHPES Congress* s. 185-192. Gigliola Gori, Thierry Terret (eds.). Academia Verlag, Sankt Augustin 2005.
- Pfister, G.U.: Sophie – reconstruction and deconstruction of a female icon. *SUNY series on sport, culture, and social relations* i: *Feminist sport studies. Sharing experiences of joy and pain [In memory of Arja Laitinen (1949-1999)]* s. 169-198. Pirkko Markula (ed.). State University of New York Press, Albany 2005.
- Pfister, G.U.: Von Skihasen und Damenläufen – Frauen im Skisport vor dem Ersten Weltkrieg. i: *Internationale Skihistoriographie und Deutscher Skilauf. Internationale Skigeschichtskonferenz anlässlich des 100. Gründungsjubiläums des Deutschen Skiverbandes* s. 147-158. Gerd Falkner (Hrsg.). DSV Deutscher Skiverband, Planegg 2005.
- Pfister, G.U.: Beauty. i: *Berkshire encyclopedia of world sport*, Vol. 1 s. 179-184. David Levinson, Karen Christensen (eds.). Berkshire Publishing Group, Great Barrington, MA 2005.
- Pfister, G.U.: Coeducational sport. i: *Berkshire encyclopedia of world sport*, Vol. 1 s. 329-333. David Levinson, Karen Christensen (eds.). Berkshire Publishing Group, Great Barrington, MA 2005.
- Pfister, G.U.: Eiger North Face. i: *Berkshire encyclopedia of world sport*, Vol. 2 s. 498-502. David Levinson, Karen Christensen (eds.). Berkshire Publishing Group, Great Barrington, MA 2005.
- Pfister, G.U.: Fashion. i: *Berkshire encyclopedia of world sport*, Vol. 2 s. 568-572. David Levinson, Karen Christensen (eds.). Berkshire Publishing Group, Great Barrington, MA 2005.
- Pfister, G.U.: Germany. i: *Berkshire encyclopedia of world sport*, Vol. 2 s. 675-681. David Levinson, Karen Christensen (eds.). Berkshire Publishing Group, Great Barrington, MA 2005.
- Pfister, G.U.: Islamic Countries’ Women’s Sports Solidarity Games. i: *Berkshire encyclopedia of world sport*, Vol. 2 s. 844-847. David Levinson, Karen Christensen (eds.). Berkshire Publishing Group, Great Barrington, MA 2005.
- Pfister, G.U.: Rope jumping. i: *Berkshire encyclopedia of world sport*, Vol. 3 s. 1283-1285. David Levinson, Karen Christensen (eds.). Berkshire Publishing Group, Great Barrington, MA 2005.
- Pfister, G.U., Doll-Tepper G., Radtke S.: Women taking the lead? Selected results of a research project on gender relations in German sports organisations. i: *Sport, women & leadership. Congress proceedings Berlin 2004* s. 27-56. Gudrun Doll-Tepper, Gertrud Pfister, Deena Scoretz, Christian Bilan (eds.). Sport und Buch Strauss, Köln 2005.
- Pfister, G.U., Habermann, U., Ottesen, L.: Kvinder på toppen – om kvinder, idræt og ledelse. *Anden delrapport: Kvinder i idrættens ledelse – en komparativ analyse af internationale tendenser*. 25 s. Institut for Idræt, Københavns Universitet, København 2004.
- Pfister, G.U., Jensen, M.: Kvinder på toppen – idræt og ledelse i DGI. 49 s. Institut for Idræt, Københavns Universitet, København 2005.
- Pfister, G.U., Ottesen, L., Habermann, U.: Kvinder på toppen – om kvinder, idræt og ledelse. *Tredie delrapport: De første resultater*. 46 s. Institut for Idræt, Københavns Universitet, København 2005.
- Pfister, G.U., Ottesen, L., Habermann, U.: Kvinder på toppen – om kvinder, idræt og ledelse. *Sammenfatning af delrapport 1, 2 og 3*. 14 s. Institut for Idræt, Københavns Universitet, København 2005.
- Pfister, G.U., Radtke S.: Sport, women and leadership: Selected results of the German project “Women taking the lead”. *Idrottsforum.org* 3. maj 2005, s. 1-12. 2005.
- Pilegaard, M., Jensen, B.R.: An 18-month follow-up study on vibrotactile sense, muscle strength and symptoms in computer users with and without symptoms. *International archives of occupational and environmental health* vol. 78, no. 6, s. 486-492. 2005.
- Poulsen, A.L.: “Den kvindelige Kvinde”. *Kampe om kvindelighed, medborgerskab og professionalisering i dansk kvindegymnastik 1886-1940 (ph.d.-afhandling)*. 327 s. Institut for Idræt, Københavns Universitet, København 2005.
- Poulsen, A.L.: Towards citizenship. Female sports leaders in Denmark in the early 20th century. i: *International perspectives on sporting women in past and present*. A

- Festschrift for Gertrud Pfister s. 177-188. Annette R. Hofmann, Else Trangbæk (eds.). Institute of Exercise and Sport Sciences, Copenhagen 2005.
- Poulsen P., Wojtaszewski, J., Petersen, I., Christensen K., Richter, E.A., Beck-Nielsen H., Vaag A.: Impact of genetic versus environmental factors on the control of muscle glycogen synthase activation in twins. *Diabetes* vol. 54, no. 5, s. 1289-1296. 2005.
- Prats, C., Cadefau, J.A., Cussó, R., Qvortrup K., Nielsen, J.N., Wojtaszewski, J., Hardie D.G., Stewart, G., Hansen B.F., Ploug, T.: Phosphorylation-dependent translocation of glycogen synthase to a novel structure during glycogen resynthesis. *Journal of biological chemistry* vol. 280, no. 24, s. 23165-23172. 2005.
- Riddoch, C., Edwards, D., Page A.S., Froberg K., Andersen S.A., Wedderkopp N., Brage S., Cooper A.R., Sardinha L.B., Harro M., Heggebø, L.K., van Mechelen, W., Boreham, C., Ekelund U., Andersen, L.B.: The European Youth Heart Study – cardiovascular disease risk factors in children: rationale, aims, study design, and validation of methods. *Journal of physical activity and health* vol. 2, s. 115-129. 2005.
- Roepstorff, C., Halberg N., Hillig T., Saha A.K., Ruderman N.B., Wojtaszewski, J., Richter, E.A., Kiens, B.: Malonyl-CoA and carnitine in regulation of fat oxidation in human skeletal muscle during exercise. *American journal of physiology (Endocrinol.Metab.)* vol. 288, no. 1, s. E133-E142. 2005.
- Roepstorff, C., Schjerling P., Vistisen, B., Madsen M., Steffensen C.H., Rider M.H., Kiens, B.: Regulation of oxidative enzyme activity and eukaryotic elongation factor 2 in human skeletal muscle: influence of gender and exercise. *Acta physiologica Scandinavica* vol. 184, no. 3, s. 215-224. 2005.
- Roepstorff, C., Vistisen, B., Kiens, B.: Intramuscular triacylglycerol in energy metabolism during exercise in humans. *Exercise and sport sciences reviews* vol. 33, no. 4, s. 182-188. 2005.
- Rose, A.J., Broholm, C., Kiillerich, K., Finn, S.G., Proud, C.G., Rider M.H., Richter, E.A., Kiens, B.: Exercise rapidly increases eukaryotic elongation factor 2 phosphorylation in skeletal muscle of men. *Journal of physiology* vol. 569, no. 1, s. 223-228. 2005.
- Rose, A.J., Richter, E.A.: Skeletal muscle glucose uptake during exercise: How is it regulated? *Physiology (Bethesda)* vol. 20, s. 260-270. 2005.
- Ryttig, R., Ottesen, L.: Ekstern evalueringsrapport. Forebyggende tiltag for overvægtige piger i Københavns Nordvest kvarter. 40 s. Institut for Idræt, Københavns Universitet, København 2005.
- Ryttig, R., Ottesen, L.: Interviewdel til ekstern evalueringsrapport. Forebyggende tiltag for overvægtige piger i Københavns Nordvest kvarter. 77 s. Institut for Idræt, Københavns Universitet, København 2005.
- Rønholt, H.: Physical education in Denmark. i: International comparison of physical education: Concepts, problems, prospects s. 206-227. Uwe Pühse, Markus Gerber (eds.). Oxford, Meyer & Meyer Sport 2005.
- Sandfeld J., Jensen, B.R.: Effect of computer mouse gain and visual demand on mouse clicking performance and muscle activation in a young and elderly group of experienced computer users. *Applied ergonomics* vol. 36, no. 5, s. 547-555. 2005.
- Shearer J., Graham, T.E., Battram D.S., Robinson D.L., Richter, E.A., Wilson R.J., Bakovic M.: Glycogenin activity and mRNA expression in response to volitional exhaustion in human skeletal muscle. *Journal of applied physiology* vol. 99, no. 3, s. 957-962. 2005.
- Shearer J., Wilson R.J., Battram D.S., Richter, E.A., Robinson D.L., Bakovic M., Graham T.E.: Increases in glycogenin and glycogenin mRNA accompany glycogen resynthesis in human skeletal muscle. *American journal of physiology (Endocrinol.Metab.)* vol. 289, no. 3, s. E508-E514. 2005.
- Stelter, R.: New approaches to exercise and sport psychology – critical reflections and useful recommendations. *Sport & psyke* vol. 30, i: New approaches to sport and exercise psychology s. 13-30. Reinhard Stelter, Kirsten Kaya Roessler (eds.). Meyer & Meyer Sport, Oxford 2005.
- Stelter, R.: Lærerens deltagelse i børns læring. *Pædagogisk praksis i Naturklassen*. Nordisk pedagogik vol. 25, no. 4, s. 357-371. 2005.
- Stelter, R.: Idrætspsykologi. i: Introduktion til psykologi. Teori – anvendelse – praksis s. 507-528. Thomas Koester, Kim Frandsen (red.). Frydenlund, København 2005.
- Stelter, R.: "At motionere og arbejde – det er det, der betyder noget i mit liv!" Om idræt og afhængighed. *Psyke & logos* årg. 26, nr. 1, s. 153-172. 2005.
- Stelter, R.: Teamudvikling gennem fælles praksis og narrativer. *Erhvervspsykologiserien i: Team – udvikling og læring* s. 21-58. Reinhard Stelter, Morten Bertelsen (red.). Dansk Psykologisk Forlag, København 2005.
- Stelter, R.: Hvad er teamudvikling? Afsluttende refleksioner. *Erhvervspsykologiserien i: Team – udvikling og læring* s. 265-276. Reinhard Stelter, Morten Bertelsen (red.). Dansk Psykologisk Forlag, København 2005.
- Stelter, R.: Idrætspsykologi i praksis. i: Idrætspsykologi s. 286-289. Peter Hassmén, Nathalie Hassmén, Johan Plate (red.). Frydenlund, København 2005.
- Stelter, R.: Sundhedskompetence. i: Det nationale kompetenceregnskab – hovedrapport s. 133-143. Stefan Hermann (red.). Undervisningsministeriet, København 2005.
- Stelter, R.: Erfaring og læring i Naturklassen. *Evaluering på basis af analyserne af lærernes undervisningsdagebøger. i: Udeundervisning i folkeskolen. Et casestudie om en naturlig obligatorisk naturdag på yngste klassetrin i perioden 2000-2003* s. 232-256. Erik Mygind (red.). Museum Tusulanums Forlag, København 2005.
- Stelter, R., Bertelsen, M.: (red.). Team – udvikling og læring. *Erhvervspsykologiserien, 292s.* Dansk Psykologisk Forlag, København 2005.
- Stelter, R., Bertelsen, M.: Introduktion. *Erhvervspsykologiserien i: Team – udvikling og læring* s. 11-18. Reinhard Stelter, Morten Bertelsen (red.). Dansk Psykologisk Forlag, København 2005.
- Stelter, R., Roessler K.K.: (eds.). New approaches to sport and exercise psychology. *Sport & psyke* vol. 30, 186s. Meyer & Meyer Sport, Oxford 2005.
- Stelter, R., Roessler K.K.: Introduction. *Sport & psyke* vol. 30, i: New approaches to sport and exercise psychology s. 7-12. Reinhard Stelter, Kirsten Kaya Roessler (eds.). Meyer & Meyer Sport, Oxford 2005.
- Street, D., Nielsen, J.J., Bangsbo, J., Juel, C.: Metabolic alkalosis reduces exercise-induced acidosis and potassium accumulation in human skeletal muscle interstitium. *Journal of physiology* vol. 566, no. 2, s. 481-489. 2005.

- Svendler Nielsen, C.: Meaningful moments in children's movement education. i: Ethics and politics embodied in dance. Proceedings. International Dance Conference, December 9-12, 2004, Theatre Academy, Helsinki s. 101-108. Eeva Anttila, Soili Hämäläinen, Teija Löytönen, Leena Rouhiainen (eds.). The Theatre Academy, Helsinki 2005.
- Svendler Nielsen, C.: Aesthetic moments. Children's meaning – making in dance. i: Dance heritage: Crossing academia and physicality. Proceedings, 7th NOFOD Conference, Reykjavik April 15-18 2004 s. 162-167. Ingibjörg Björnsdóttir (ed.). Nordic Forum for Dance Research, Reykjavik 2005.
- Svendler Nielsen, C., Hedekov, B.: Muligheder og visioner for dans i læreruddannelsen. *Terpsichore* årg. 11, nr. 3, s. 24-25. 2005.
- Svendler Nielsen, C., Hedekov, B.: Muligheder og visioner for dans i læreruddannelsen. *Dans for børn og unge*. Nyhedsbrev nr. 1, s. 6-7. 2005.
- Sørensen J., Horsted, C., Andersen, L.B.: Modellering af potentielle sundhedsøkonomiske konsekvenser ved øget fysisk aktivitet i den voksne befolkning. 67 s. CAST – Center for Anvendt Sundhedstjenesteforskning og Teknologivurdering, Syddansk Universitet, Odense 2005.
- Toft, J., Peitersen, B.: Fodbold – Danmarks nationalsport. i: *Idræt i perspektiv*. Tekster om idrættens kultur s. 25-41. Jens-Ole Jensen, Jan Kahr Sørensen (red.). System, Århus 2005.
- Trangbæk, E.: Kvindernes idræt – fra rødder til top. 286 s. Gyldendal, København 2005.
- Trangbæk, E.: Swedish gymnastics: An educational system with different meanings. *ISHPES Studies* vol. 12, i: Sport and education in history. Proceedings of the 8th ISHPES Congress s. 167-176. Gigliola Gori, Thierry Terret (eds.). Academia Verlag, Sankt Augustin 2005.
- Trangbæk, E.: The modern breakthrough: Gender and sport. i: International perspectives on sporting women in past and present. *A Festschrift for Gertrud Pfister* s. 35-51. Annette R. Hofmann, Else Trangbæk (eds.). Institute of Exercise and Sport Sciences, Copenhagen 2005.
- Wamsley, K.B., Pfister, G.U.: Olympic men and women: The politics of gender in the modern games. *Research in the sociology of sport* vol. 3, i: Global olympics. Historical and sociological studies of the modern games s. 103-125. Kevin Young, Kevin B. Wamsley (eds.). Elsevier, Amsterdam 2005.
- Wedderkopp N., Andersen, L.B., Froberg K., LeBoeuf-Yde, C.: Back pain reporting in young girls appears to be puberty-related. *BMC musculoskeletal disorders* vol. 6:52, s. 1-5. 2005.
- Winther, H.D.: The gypsy in the shell – steps into a movement psychology. i: Dance heritage: Crossing academia and physicality. Proceedings, 7th NOFOD Conference, Reykjavik April 15-18 2004 s. 214-220. Ingibjörg Björnsdóttir (ed.). Nordic Forum for Dance Research, Reykjavik 2005.
- Wojtaszewski, J., Birk, J.B., Frøsig, C., Holtén M.K., Pilegaard H., Dela F.: 5' AMP activated protein kinase expression in human skeletal muscle: effects of strength training and type 2 diabetes. *Journal of physiology* vol. 564, no. 2, s. 563-573. 2005.

Studienævnet for Idræt

Medlemmer

Pr. 1.2.2005 bestod studienævnet af Else Trangbæk (studieleder), Bente Kiens (vicestudieleder), Birger Peitersen, Helle Rønholt (1.10. erstattet af Peter Krustrup), Stinne Vorbjerg (næstformand, udtrådt af SNI 1.8.) Peter Voigt ny næstformand, Nina Lentz (1.10. erstattet af Tine Lomholt) og Christian Mørk (1.10. erstattet af Chris Heine Rasmussen).

Beretning

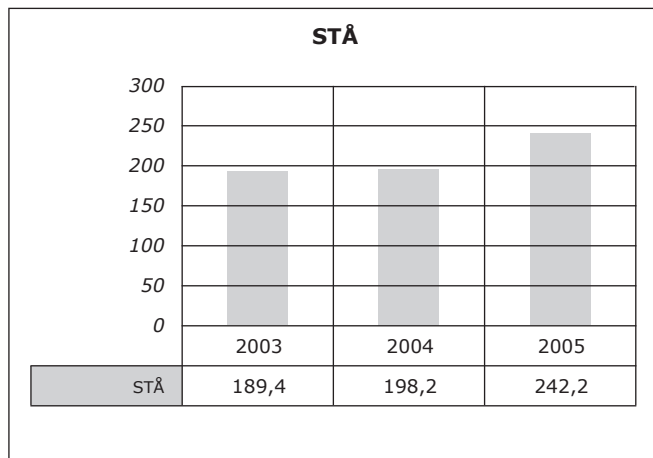
Studienævnet har i 2005 fortsat arbejdet med at implementere ny studieordning for bacheloruddannelsen og de to kandidatuddannelser i hhv. humanfysiologi og humanistisk-samfundsvidenskabelige idrætsteori. I forbindelse med studieoptag sommeren 2005 skete der fejl i den koordinerede tilmelding, som betød, at der kom et ekstra hold studerende, hvilket har krævet, at Studienævnet har arbejdet med at sikre flere lokaler og undervisere for at fastholde kvaliteten i uddannelsen på trods af overkapacitet. De første kandidater fra Masteruddannelsen i Idræt og Velfærd blev færdige sommeren 2005, og yderligere to hold er pt. i gang med uddannelsen.

Statistik

STÅ fordelt på indskrivning

Indskrivningsfag	Aktivitetssområder						I alt
	Idræt	Biologi	Øvrig naturv.	Hum.	Sundhedsvidensk.	Merit-overført	
Idræt	231,0	69,9	1,8	2,5	0,9	8,3	314,3
Geografi	0,2						
Biologi	0,1						
Humaniora	0,3						
Sundhedsvidenskab	0,3						
Meritstuderende	9,2						
Gæstestuderende	1,3						
I alt	242,2						
Åben uddannelse	18,2						

STÅ 2003-2005

Studieleder Else Trangbæk

Statens Naturhistoriske Museum

Ledelse pr. 1.2.2005

Museet ledes af museumsdirektør, professor, dr.scient. Henrik Enghoff.

Bestyrelsen består af Henrik Enghoff, professor, dr.scient. Ole J. Hamann, professor, dr.scient. Niels Peder Kristensen, professor, ph.d. Minik Rosing, gartnerformand Jens Andersen, konservator Ole Høegh Post og konservator Vibeke Haarup.

Organisation

Statens Naturhistoriske Museum (SNM) er i henhold til Museumsloven dansk hovedmuseum på det naturhistoriske område. Derfor spiller formidling en særlig fremtrædende rolle på museet, ligesom opbyggelse og vedligeholdelse af videnskabelige samlinger er en central opgave. SNM består af tre afdelinger, se "seneste historiske udvikling".

Adresse

Universitetsparken 15
2100 København Ø
Telefon 35 32 10 00
Fax 35 32 10 10
henghoff@snm.ku.dk
www.snm.ku.dk/danish/index_dk.htm

Museumsdirektørens årsberetning

Udover de typiske universitetsfunktioner har SNM også ansvaret for de videnskabelige samlinger, som omfatter ca. 20 millioner eksemplarer (konserverede dyr, planter og andre organismer, vævsprøver, fossiler, mineraler, bjergarter, levende planter). Forskningen er hovedsagelig samlingsbaseret og centrerer sig om fire kerneområder: Jordens geologiske opbygning, Livets opståen og udvikling på jorden, Levende organismers taxonomi og "Conservation biology". På formidlingsområdet udmærker SNM sig ved de offentlige udstillinger, såvel permanente udstillinger som særudstillinger.

Seneste historiske udvikling

SNM blev oprettet 1.1.2004 ved fusion af fire institutter: Botanisk Have, Botanisk Museum og Centralbibliotek, Geologisk Museum og Zoologisk Museum. Fra og med 2005 er de to førstnævnte slået sammen til Botanisk Have og Museum, således at SNM nu omfatter tre faglige enheder.

Personaleforhold

Lektor, dr.scient. Jens Bødtker Rasmussen afgik ved døden den 3.5.

Professor, mso, ph.d. Ole Seberg tiltrådte den 1.7. (overført fra Biologisk Institut).

Professor, mso, ph.d. Gitte Petersen tiltrådte den 1.7. (9 ansøgere, heraf 7 mænd og 2 kvinder; 3 kvalificerede ansøgere).

Professor, mso, ph.d. Carsten Rahbek fratrådte den 1.7. (overført til Biologisk Institut).

Lektor, ph.d. Jan Audun Rasmussen tiltrådte den 1.2. (18 ansøgere, heraf 16 mænd og 2 kvinder; 14 kvalificerede ansøgere).

A.K. Pedersen modtog sammen med L.M. Larsen, GEUS, og K. Dueholm, DTU, Danmarks Geologipris 2004 for de enestående profilkort fra Nuussuaqbassin.

HKH Kronprins Frederik tildelte 4. oktober S. Funder Det Kongelige Danske Geografiske Selskabs "Egede Medalje".

M. Rosing modtog Rink-medaljen for sin videnskabelige indsats i Grønlands udforskning.

Nationalt og internationalt forsknings samarbejde på fællesmusealt niveau

Museet er partner i det EU-finansierede infrastrukturprojekt SYNTHESYS, som støtter europæiske forskeres korte ophold ved museet, og derudover omfatter forskellige "netværksaktiviteter" hvoraf museet leder én (se under Botanisk Have og Museum). Museet deltager i forberedelserne til et EU-finansieret Network of Excellence, "Towards the European Distributed Institute of Taxonomy" (EDIT).

DanBIF

Den internationale megavidenskabelige organisation GBIF (Global Biodiversity Information Facility, www.gbif.org) har som mål at gøre alverdens information om biodiversitet frit tilgængelig for søgning og analyse via internettet. GBIF's portal for søgning i biodiversitetsdata, www.gbif.net, blev lanceret primo 2004 og er i 2005 forbedret og udbygget med store datamængder. GBIF opbygges gennem den fælles indsats af GBIF-medlemmerne, som omfatter lande, økonomier og organisationer. Hvert medlem bidrager til GBIF via et medlems-knudepunkt. Det danske nationale GBIF-knudepunkt er DanBIF (Danish Biodiversity Information Facility, www.danbif.dk), som finansieres af Forskningsrådet for Natur og Univers og Det Naturvidenskabelige Fakultet, KU. DanBIF udvikler og driver den nødvendige it-infrastruktur for at være en del af GBIF-netværket og kortlægger landets beholdning af naturhistoriske samlinger og biodiversitetsdata. Kortlægningen sker via kontakt til landets biodiversitetsforskere og via et internetbaseret spørgeskema. DanBIF har til hovedopgave at organisere, at biodiversitetsdata fra danske dataholdere gøres søgbare via GBIF-dataportalen. I 2005 er DanBIF nået op på 17 datasæt med knap 400.000 dataposter, formidlet via GBIF-portalen.

DanBIF driver et dansk netværk af institutioner inden for forskning, relateret til biodiversitet og afholder møder og konferencer om biodiversitetsrelaterede emner. Gruppen omkring DanBIF er i 2005 vokset til 145 forskere og andre interessenter i 42 institutioner, virksomheder og organisationer. I 2005 er der gjort en stor formidlingsindsats, bl.a. med udgivelse af populærartikler, deltagelse i markeringen af den Internationale Biodiversitetsdag, produktion af en stor udstilling om biodiversitet og DanBIF og GBIF i Aalborg Zoo, samt deltagelse med en udstillingsstand på Svampfestivalen i Botanisk Have. Internationalt har DanBIF i 2005 deltaget i grundlægningen af et GBIF-knudepunkt i Ghana og har inden for ENBI-samarbejdet (European Network of Biodiversity Information) koordineret arbejdsgruppe om bl.a. brugerønskerne i forbindelse med global, internetmedieret deling af europæisk husede biodi-

versitetsdata. DanBIF har påbegyndt arbejdet med planlægningen af endnu en stor, international biodiversitetskonference (april 2006). Derudover har DanBIF udviklet it-værktøjer, omfattende registreringsformularer og databaser til forskellige forskergrupper (I. Calabuig, M.-C. Carausu, L. Endsleff, H. Enghoff).

Botanisk Have & Museum

Forskningsvirksomhed

1. Karplanter

1.1. *Fylogeni og evolution*

Et projekt om monokotyledonernes fylogeni og evolution har bl.a. til formål at indsamle molekylære data fra alle dele af de énkimbladede, primært de petaloide monokotyledoner (Liliiflorae) og græsfamilien (Poaceae), med den hensigt at belyse forholdet mellem genernes og organismernes evolution samt at analysere sammenhængen mellem molekylære og morfologiske data. Studier omfattende repræsentanter for alle familier i Monocotyledones er i gang, og der er indsamlet dna-sekvensdata fra to mitokondrie-gener, fire plastid-gener og to nukleære gener. Disse data danner grundlag for en række analyser, hvoraf nogle er i trykken og andre fortsat behandles og komplementeres (G. Petersen, O. Seberg med C. Asmussen, J. Davis, D. Stevenson og M. Chase).

Et mere detaljeret studie af Asparagales og Liliales er ligeledes en del af et internationalt samarbejde. Også her er dataindsamlingen næsten afsluttet, og flere manuskripter er i trykken eller under udarbejdelse. Dokumenterede indsamlinger af dna-prøver fra alle danske énkimbladede er fortsat, og p.t. er mere end halvdelen af arterne indsamlet (G. Petersen, O. Seberg).

En fylogeni af Alismatanae baseret på data fra plastider og mitokondrier er næsten færdig (G. Petersen, O. Seberg).

Inden for græsserne er forskningen centreret omkring de vilde slægtninge (tribus Triticeae) til hvede (*Triticum*), byg (*Hordeum*) og rug (*Secale*). Med henblik på sammenlignende studier af slægtskabshypoteser arbejdes der med molekylære data fra såvel cellekerne som organeller (G. Petersen, O. Seberg).

I forbindelse med de fylogenetiske analyser fortsættes flere studier af molekylær evolution. Disse omfatter bl.a. længdevariation af rbcL-genet, overførsel af mitokondrielle gener til kernen samt evolution af transposable elementer i nukleære gener. En ny metode er blevet anvendt til belysning af polyploide arters evolution, og et manuskript trykt. Metoden søges nu anvendt til at belyse evolutionen af hexaploid hvede, og dataindsamlingen er afsluttet og et manuskript indsendt (G. Petersen, O. Seberg).

“Dna barcoding” har til formål at fremstille korte dna sekvenser til brug for identifikation af biologisk materiale. I tilknytning til CBOL (Consortium of the Barcode of Life), der er et internationalt samarbejde, der involverer mere end 100 institutioner fra 39 lande, og som også SNM er medlem af, er der startet et projekt, støttet af Moore-Sloan Foundation, med henblik på at finde en eller flere optimale sekvenser for “barcoding” af planter (G. Petersen, O. Seberg).

1.2. *Revisioner og andre taxonomiske projekter*

En revision af slægten kransbørste (*Clinopodium*) i Afrika er fortsat. Et manuskript er indsendt, og et manuskript er blevet godkendt til publicering. En revision af slægten *Micromeria* i tropisk Afrika og den Arabiske Halvø er under udarbejdelse, og manuskriptet forventes indsendt i begyndelsen af 2006 (O. Ryding).

Undersøgelser af systematik og evolution inden for slægten gøgeurt (*Dactylorhiza*) er fortsat. En artikel om det polyploide *D. romana/sambucina*-kompleks er indsendt. Manuskriptet til en bog om slægten flueblomst (*Ophrys*) i Europa (med N. Faurholdt) er antaget til trykning. En revision af slægten *Brachycorythis* (Orchidaceae) i Asien er påbegyndt (H.Æ. Pedersen).

Studier i Rosaceae subfam. Maloideae er fortsat omkring udvalgte plantegrupper på Balkanhalvøen. Heri indgår en række delprojekter omkring SEM-studier af pollen, biogeografi og fylogeni (K.I. Christensen med A. Strid).

De taxonomiske studier af enebær (*Juniperus*), ledris (*Ephedra*) og andre gymnospermer i det vestlige Himalaya fortsættes, og en artikel om enebær er udgivet, og en om ledris er under udarbejdelse (K.I. Christensen med G.H. Dar).

Taxonomisk-nomenklatoriske studier i granfamilien (*Pinaceae*) er begyndt med henblik på at lokalisere og udpege typemateriale for arter og infraspecifikke taxa. En artikel er under udarbejdelse (K.I. Christensen med L.V. Orlova).

Studier over taxonomi og fylogeni hos *Asteraceae* og nærstående familier spænder over en række delprojekter. En kommentar til, at visse arter i *Gerbera*-komplekset netop er blevet flyttet til slægten *Gerbera* er indsendt, og en artikel om slægten *Dahlia* (Asteraceae-Coreopsidae) er under bedømmelse. Desuden er en komplet synonymi-liste for ca. 1.800 taxa i slægten klokkeblomst (*Campanula*) udfærdiget. Afgrænsningen af taxonomiske grupper er påbegyndt (H.V. Hansen).

De taxonomisk-nomenklatoriske problemer i slægten kamille (Asteraceae) undersøges for at klarlægge det korrekte latinske navn for lugtløs kamille, vellugtende kamille og strand-kamille, herunder også en analyse af typificeringen af skive-kamille. I 2005 er hjemskrevet herbariemateriale (K.I. Christensen, H.V. Hansen).

1.3. *Florahåndbøger, databaser mv.*

Arbejdet med bidrag til og redaktion af bogen “Flora of Ethiopia and Eritrea, Vol. 4, part 2, Asteraceae (Compositae)” er afsluttet, og bogen udkommet (I. Friis med I. Hedberg og S. Edwards). Ligeledes er arbejdet med bogen “Flora of the Sudan-Uganda border area east of the Nile, II. Catalogue of vascular plants, 2nd part, vegetation, phytogeography” afsluttet, og bogen udkommet (I. Friis med K. Vollesen).

Koordineringen og udarbejdelsen af bidrag til behandling af familien Lamiaceae i “Flora of Somalia” og “Flora of Ethiopia and Eritrea” er næsten afsluttet. Begge florabind indeholdende Lamiaceae er nu i tryk og forventes udgivet i 2006. Et manuskript om kransbørste (*Clinopodium*) til “Flora of Tropical East Africa” er afleveret til koordinator for Lamiaceae i Kew. Et andet manuskript om slægten *Clinopodium* til “Flora Zambesiaca” og slægten *Micromeria* til “Flora Zambesiaca” og “Flora of Tropical East Africa” er under udarbejdelse (O. Ryding).

Behandlingen af orkidé-underfamilien Orchidoideae til

“Flora of Thailand” (ca. 125 arter) er fortsat, bl.a. med herbariestudier og feltarbejde (H.Æ. Pedersen).

Flora Hellenica-projektet sigter mod at udarbejde en moderne, videnskabelig flora over de højere planter i Grækenland (K.I. Christensen med flere), herunder også studier over fylogeni og biogeografi hos kongelys (*Verbascum*) (K.I. Christensen).

Projekterne Atlas Flora Danica, projekt Skånes Flora og Flora Nordica sigter mod at kortlægge forekomsten af karplanter i Danmark og Skåne og mod at udarbejde en moderne, videnskabelig flora over Nordens karplanter (K.I. Christensen sammen med andre nordiske botanikere). Bearbejdelse af orkidéerne (Orchidaceae) til “Flora Nordica” er påbegyndt (H.Æ. Pedersen med M. Hedrén).

Flere databaser til interaktiv identifikation er udarbejdet i 2005 og gjort tilgængelige på internettet (K.I. Christensen, J.D. Møller), og projektet omkring taxonomi, biogeografi og evolution hos klitfyr (*Pinus contorta*) er afsluttet med offentliggørelse af to databaser og to artikler med projektets resultater (K.I. Christensen).

1.4. Økologi og floristik

Arbejdet med bidrag til og redaktion af bogen “Plant Diversity and Complexity Patterns – Local, Regional and Global Dimensions” er afsluttet (I. Friis med H. Balslev).

Data til et biodiversitetsatlas over østafrikanske arter af familien *Urticaceae* er indsamlet i maj-juni i London, Oxford, Nairobi, Dar es Salaam og Kampala (I. Friis).

I august-september gennemførtes feltarbejde i det sydlige og sydvestlige Etiopien med særlig henblik på bregnefloraen, der skal behandles i “Flora of Ethiopia and Eritrea” bind 1 (I. Friis med G. McKee), og i oktober-november feltarbejde i det nordlige og centrale Etiopien med henblik på studiet af karplantefloraen (I. Friis med S. Bidgood).

En undersøgelse af bevaringsbiologi hos fruesko (*Cypripedium calceolus*) er påbegyndt (H.Æ. Pedersen med H.N. Rasmussen og M.F. Fay). En artikel om substratpræference, demografi og frugtsætning hos epifytten *Pomatocalpa spicatum* (Orchidaceae) er indsendt (H.Æ. Pedersen med S. Watthana og S. Suddee).

Studier af vegetationsdynamik og demografi hos udvalgte arter på Galápagos er fortsat, specielt med fokus på demografi hos *Scalesia pedunculata* (Asteraceae) på øen Santa Cruz, set i relation til indførte, invasive plantearter (O. Hamann). Et større projekt er under forberedelse sammen med forskere fra Biologisk Institut omkring biodiversitet og conservation på Galápagos. En del af projektet vil blive gennemført i forbindelse med Galathea 3 ekspeditionen (i 2007). Delp projekterne omhandler studier af populationsvariation, reproduktionssystemer, evolutionære processer hos endemiske arter, samt naturlig vegetationsdynamiksbetydning for overlevelse og aktiv conservation (O. Hamann med H. Adersen og M. Philipp).

1.5. Celle- og vævsbiologi

Vævskulturlaboratoriet arbejder med bevarelse af plantege-netiske ressourcer, gennem udvikling af *in vitro* formeringsmetoder for udryddelsestruede planter, etablering af bioteknologiske metoder til anvendelse inden for forædling af danske skovtræer og med fornyelse af havens samlinger af levende planter ved anvendelse af vævskulturmetoder (P. Krogstrup, J.I. Find, M.M.H. Kristensen).

Der udvikles fortsat teknikker til *in vitro* formering og

ex situ opbevaring af udryddelsestruede planter (bl.a. *Adenia goetzei*, *Bursera graveolens*, *Dendrosicyos socotrana*, *Euphorbia* spp., *Torreya* spp.), med henblik på opbevaring i *in vitro* genbank, hvor der i øjeblikket er mere end 50 truede plantearter repræsenteret (P. Krogstrup).

Projektet omkring *in vitro* formering af danske skovtræer omfatter udvikling af metoder til somatisk embryogenese i eg (*Quercus robur* og *Q. rubra*) fra kårede bevoxninger med henblik på udvikling af et mikroformerings-system til opformerings af såkaldte plustræer. Pilotprojekter er i gang omkring udvikling af metoder til somatisk embryogenese i bl.a. nobilisgran (*Abies procera*), bøg (*Fagus sylvatica*) og nøddetaks (*Torreya* spp.) (P. Krogstrup, J.I. Find, M.M.H. Kristensen).

Udvikling af bioteknologiske forædlingsmetoder samt grundlæggende plantefysiologiske studier med udgangspunkt i et etableret system til somatisk embryogenese i nordmannsgran (*Abies nordmanniana*) og sitkagran (*Picea sitchensis*) omfatter bl.a.: Studier af planters ionoptagelse ved hjælp af ionkromatografiske metoder, udvikling af metoder i RITA® ebbe-flod vævskultursystemet, protoplastteknikker, demonstrationsplantning af somatiske kimplanter af nordmannsgran fra elite-frø, langtidsopbevaring, kunstige frø, kvalitetsforbedring samt optimering af spirings- og etableringsprocesser af somatiske kim af nordmannsgran (M.M.H. Kristensen, J.I. Find, P. Krogstrup).

2. Alger

Der er indsamlet marine makroalger på lokaliteter langs nordvestlige kyster i Island. Projektet, der startede med indsamlinger på Islands sydvestkyst i 1999, har til formål at finde og registrere alle islandske havalger (R. Nielsen med K. Gunnarsson, G. Bruntse, J. Brodie og I. Tittley).

Tjeklisten “Danish Seaweeds” er revideret med hensyn til de latinske navne og nye oplysninger om arternes udbredelse i danske havdistrikter (R. Nielsen, P. Corfixen).

Den marine vegetation på det lave vand ved Nordre Rønner er undersøgt i maj og august som en del af forundersøgelserne for en eventuel kommende Nationalpark Læsø. En sammenfatning indgår i rapporten “Naturforholdene i havet omkring Læsø”. Den er baseret på egne indsamlinger og erfaringer samt L. Kolderup Rosenvinges indsamlinger i området (R. Nielsen).

Kultursamlingen er suppleret med indsamlinger fra Island, og 100 stammer er opformeret og klar til dna-undersøgelser (R. Nielsen).

3. Laver

To manuskripter om nye eller interessante grønlandske laver er indsendt til publicering (E.S. Hansen). Et manuskript, “Index of Lichenes Groenlandici Exsiccati fascicle I-XXX with notes on distribution of the taxa in Greenland” er accepteret til trykning og vil også blive publiceret på internettet (E.S. Hansen). Et afsnit om laver og mosser er klar til trykning i jubilæumsbogen om Arktisk Station (E.S. Hansen, G.S. Mogensen). Desuden er et manuskript om laver fra forskellige lokaliteter i Sydgrønland accepteret til trykning (E.S. Hansen). Arbejdet med revisionen af de grønlandske leprarioide-laver fortsætter. I 2005 har de nyeste kollektioner af de pågældende slægter gennemgået TLC-analyse (E.S. Hansen med T. Randle, A. og L. Saag).

I sommeren 2005 er alle permanente undersøgelsesfelter etableret i 1994 og 2000 i Zackenberg-området, Nordøst-

grønland, blevet genanalyseret. Resultaterne er under bearbejdelse med henblik på publicering i rapport, tidsskrift og elektronisk (E.S. Hansen).

4. Svampe

Arbejdet med den sibiriske poresvampefunga er fortsat, men nedprioriteret pga. arbejdet med "Nordic Macromycetes" (H. Knudsen med V. Mukhin).

En ny udgave af "Nordic Macromycetes" bind 2 er under udarbejdelse til erstatning for 1992-udgaven, der ikke var komplet. Det forberedende arbejde foregik i andet halvår af 2005, og selve arbejdet foregår i 2006 og 2007. Den nye udgave vil blive komplet for de nordiske lande (ca. 2.500 arter), og de omgivende lande vil blive inviteret til at bidrage med arter, som kan forventes fundet i de nordiske lande, eller som giver et myko-geografisk perspektiv på området. H. Knudsen er redaktør og medforfatter med J. Vesterholt, der er ansat på projektet i de to nævnte år. Desuden vil en lang række kolleger fra Danmark, Norge, Sverige, Finland og Island deltage som forfattere, eller med oplysninger om nationale forhold, ligesom mykologer fra Tyskland, Østrig, Holland og Belgien vil bidrage (H. Knudsen, J. Vesterholt med flere).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

I Friis: Formand for bedømmelsesudvalg for en dr.scient.-afhandling ved KU.

O. Hamann: Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. M.Sc.- og ph.d.-graden ved Aarhus Universitet og vedr. lektor-habilitation ved Wiens Universitet. Medlem af indstillingsudvalg vedr. "Albert Einstein World Award in Science".

G. Petersen: Medlem af bedømmelsesudvalg ved en ph.d.-afhandling ved Aarhus Universitet.

Redaktionelle hverv

K.I. Christensen: Medlem af den redaktionelle ledelsesgruppe i Flora Nordica-projektet.

I. Friis: Medlem af redaktionskomiteer for flere tidsskrifter og værker, specielt "Flora of Ethiopia and Eritrea".

J.I. Find: Medlem af redaktionskomiteen for New Zealand Journal of Forestry Science.

O. Hamann: Medlem af redaktionskomiteerne for Biodiversity and Conservation, Candollea og Galápagos Research.

J.D. Møller: Redaktør af Dansk Dendrologisk Årsskrift.

H.Æ. Pedersen: Medlem af redaktionskomiteen for "Flora of Thailand".

O. Seberg: Korresponderende medlem af the Editorial Advisory Committee of Australian Systematic Botany.

Udvalg, fonde mv.

K.I. Christensen: Næstformand for Dansk Dendrologisk Forening og medlem af Nordisk Arboretudvalg.

I Friis: Formand for den Internationale Nomenklaturkomité for Frøplanter, for Videnskabernes Selskabs Udvalg for Udadrettet Virksomhed og for den Danske Nationalkomité for Biologi (fra medio 2005 sekretær).

O. Hamann: Formand for Stiftelsen Sorø Akademis Suserupudvalg; næstformand for bestyrelsen for WWF Danmark; medlem af bestyrelsen for Galápagos Darwin Trust;

rådsmedlem IABG; medlem af BGCIs internationale Advisory Board, IUCN's World Commission on Protected Areas, Charles Darwin Foundation for the Galápagos Isles, og den internationale dommerkomité ved Journées de Plantes de Courson; KU's tilsynsførende for Allindelille Fredsskov.

E.S. Hansen: Botanisk Museums repræsentant i Museumsrådet for København og Frederiksberg og Organisationen Danske Museer.

H. Knudsen: Deltaget i det svenske Artdatabankens videnskabelige råd ved uddeling af forskningsbevillinger og ved ansøgninger fra naturhistoriske museer. Projektbedømmer for National Science Foundation (USA). Repræsenteret Botanisk Museum i DanBIF.

J.D. Møller: Medlem af bestyrelsen for Dansk Dendrologisk Forening og af forretningsudvalget for Fonden for Træer og Miljø. Botanisk konsulent for CITES.

R. Nielsen: Beskikket som sagkyndigt medlem af Miljøklagenævnet.

H.Æ. Pedersen: Medlem af Flora Nordica-projektets ledelsesgruppe, af Committee for Mapping the Flora of Europe, regional rådgiver og repræsentant for Botanisk Have & Museum, som nationalt center i projektet Euro+Med PlantBase.

G. Petersen: Projektbedømmer for Det Naturvidenskabelige Fakultet, Göteborgs Universitet. Bestyrelsesmedlem i DanBIF, arrangør af symposium på XVII International Botanical Congress i Wien og medlem af organisationskomiteen for "Monocots IV/Grasses V" i København i 2008.

O. Ryding: Medlem af CITES videnskabsråd og kontaktperson for karplanter.

O. Seberg: Projektbedømmer for National Science Foundation (USA) og for Högskoleverket i Stockholm ved en evaluering af biologi-uddannelserne ved de 22 svenske universiteter. Koordinator for det FNU-støttede projekt "Assembling the Tree of Life". Leder af SYNTHESYS netværk-aktiviteten "Developing storage and retrieval systems for new types of collections and their products". Medlem af bestyrelsen i Willi Hennig Society. Medlem af det rådgivende udvalg for "Consortium for the Barcode of Life".

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

Botanisk Have & Museum er medlem af Miljø- og Energi ministeriets Videnskabelige Råd for Washingtonkonventionen/CITES.

J.D. Møller: Har foretaget bestemmelser af ved og plantemateriale for Rigspolitiets Tekniske Afdeling og for private og offentlige virksomheder.

Tillidshverv

O. Hamann: SNMs botanikchef.

Museal virksomhed

Udstillingsvirksomhed og anden formidling

Udstilling om "Giftige planter"

Årets store udstilling havde giftplanter som tema. Den åbnede den 24. juni og sluttede midt i oktober. I Museet kunne man se et antal giftige planter og deres betydning for mennesket inden for medicin, folkløse og i historien. Udstillingen besøgte af 5.732 gæster. I Haven var ca. 80 giftige

planter beskrevet og forsynet med plancher, og publikum blev ledt rundt i Haven og husene ved hjælp af kvikguider, som blev flittigt brugt af de besøgende. Også aviser, radio og tv var interesserede i at bringe nyt om de giftige planter. Til lejligheden fremstilledes en plakat med de mest almindelige giftige planter fra vore nære omgivelser. Den var tegnet af kunstneren Kirsten Tind og blev solgt i Havens butik.

Kulturnat

For første gang deltog Botanisk Have & Museum i Kulturnatten, hvor Palmehuset og Museet var åbent for publikum, og hvor de ansatte med lygter oplyste de mest spændende planter og fortalte om dem. I den lille udstillingsbygning havde Biologisk Institut en demonstration af 'havens skjulte liv', hvor gæsterne fik mulighed for at se på organismerne i deres medbragte havejord og vand fra havebassin. Op mod 3.500 gæster besøgte arrangementet i løbet af de 6 timer, det varede.

Svampefestival

I anledning af Foreningen til Svampekundskabens Fremmes 100-års-jubilæum var Botanisk Have ramme om en svampefestival i sidste uge af september. Her vistest Danmarks hidtil største svampeudstilling med godt 700 forskellige svampearter, 24 stande med universiteters og virksomheders brug af svampe i forskningen og produktion, svampe i vore huse, specielle arrangementer for folkeskoler og gymnasier og udskænkning af ca. 3.000 portioner svampesuppe, lavet af fem stjernekokke. Mere end 10.000 besøgende besøgte festivalen, der blev åbnet af undervisningsminister Bertel Haarder, direktør Steen Riisgaard, prorektor Jørgen Olsen og formanden for svampeforeningen Flemming Rune. Festivalen var et samarbejde mellem Haven, Biologisk Institut og svampeforeningen. H. Knudsen stod for koordineringen.

Flet og Fauna

I julemåneden åbnede en udstilling, "Flet & Fauna" i Palmehuset. De to kunstnere, Eva Seidenfaden og Agnete Bjørneboe viste deres værker, henholdsvis fantasifulde flettede kunstværker og farvestrålende biller og fugle i over størrelse.

Anden formidling

Botanisk Haves primære formidling sker gennem den permanente samling af levende planter, hvoraf størstedelen er tilgængelig for publikum. Informationen til publikum om plantesamlingen er i løbet af de sidste par år blevet betydeligt forbedret og udvidet med "kvikguider" til væksthuse, nye oplysende skilte om havens planter, osv.

Som sædvanlig blev Haven stillet til rådighed for adskillige arrangementer og tv- og filmoptagelser, og Haven blev igen omtalt positivt i pressen ved mange lejligheder. Flere medarbejdere præsenterede Museum og Have i tv- og radioprogrammer, ved foredrag og forskellige andre arrangementer. Der blev afholdt ca. 50 bestilte rundvisninger (firmaer, institutioner, interessegrupper, foreninger, oplysningsforbund og haveselskaber).

Butikken har som sædvanligt haft forskellige temaer gennem året. Der fokuseres stadig på specielle plantegrupper som orkideer og sukkulenter. Til udplantning på friland har butikken især peget på historiske roser, og de seneste års succes med salg af hørpalmen *Trachycarpus fortunei* er videreført.

Havens opsynspersonale varetager en stor del af den daglige kontakt med publikum, og gartnere, butikspersonale og videnskabelige medarbejdere besvarede som sædvanlig mange spørgsmål fra publikum om botanik og plantedyrkning.

Museet og Havens medarbejdere deltog i årets løb i en lang række kurser, ekskursioner, studieophold, symposier og kongresser og repræsenterede derigennem Museum og Have i både ind- og udland.

R. Nielsen deltog den 11. september i udstillingen "Havnens dag" med nyindsamlede alger fra Københavns havn.

Botanisk Museum

Botanisk Museums samlinger omfatter nu 2.605.000 herbariestykker. De blev benyttet af museets stab samt af 312 gæster, heraf ca. halvdelen i generalherbariet for karplanter. I løbet af året indgik 20.437 nye indsamlinger til museet (14.161 karplanter, 418 mosser, 3.003 alger, 994 laver og 1.934 svampe. Af disse er 16.539 indkommet som gaver, 2.305 som bytte, 440 ved køb og 1.153 som egne indsamlinger. Til brug for videnskabelige studier har museet formidlet 32 indlån med 915 indsamlinger til danske forskere, mens 140 udlån med 4.316 indsamlinger, blev sendt til udenlandske institutioner. Der er formelt besvaret 89 forespørgsler, hvoraf 59 var offentlige, plus et større antal uformelle. Et større antal anmodninger om scanning- eller xeroxkopier af herbarieeksemplarer og spørgsmål vedrørende indsamlinger i herbarierne er blevet besvarede. Museet har nu registreret i alt 20.934 typer i Typedatabasen. Registreringen af typerne i svampe- og lavherbariet er sat i gang og forventes færdig i løbet af 2006. Typerne af karplanter er fortsat under fotografering, og der er p.t. fotograferet 11.200 typer. I årets løb har der i det danske herbarium for karplanter været et større angreb af tobaksbiller, som endnu ikke er stoppet.

Botanisk Have

Registrering og plantebestemmelser

I årets løb har F. Arnklit, med assistance af R. Vistesens, gennemgået og kontrolleret alle planter og etiketter på friland, og R. Vistesens har derudover kontrolleret de fleste væksthushplanter, så registreringen af plantesamlingen kunne føres helt ajour. Ved årsskiftet omfattede de levende planter i samlingen således 12.437 taxa, fordelt på 312 familier, 2.703 slægter og 10.967 arter. Tallene viser en fortsat nedadgående tendens, hvilket dokumenterer, at de senere års besparelser nu for alvor afspejler sig i nedgang i plantesamlingen, år efter år. I sæsonen blev der skrevet 2.130 nye etiket-skilte til samlingen.

K.I. Christensen har foretaget ca. 30 bestemmelser af planter fra havens plantesamlinger, ca. 120 bestemmelser af materiale indleveret af publikum samt ca. 370 bestemmelser for Projekt Skånes Flora, der er under afslutning (2004 sidste feltsæson), og ca. 100 bestemmelser for Atlas Flora Danica.

Havens gartnere har været særdeles aktive mht. at fremskaffe planter og frø til samlingerne, så der er noteret en tilgang på 415 frø-accessioner og 185 plante-accessioner, heriblandt en stor del jordorkideer fra middelhavslandene.

Frø- og genbanken

Frøsamlingen flyttedes i sommeren 2005 til nyt lokale under Botanisk Centralbibliotek. Den indeholder ca. 7.900

danske accessioner af varierende alder (ca. 350 nye i 2005) af 945 danske arter, hvoraf 625 findes på køl. Botanisk Haves basissamling (reservefrø) på frost omfatter lidt over 1.700 arter. Desuden opbevares en række af havens egne tilgange samt visse forskningsrelaterede og særligt bevaringsværdige frø på køl eller frost. I *in vitro*-genbanken vedligeholdes kulturer af ca. 40 arter, og der er nu også oprettet en genbank i flydende kvælstof med kloner af skovtræer (*Abies nordmanniana*, *Picea sitchensis*, *P. abies*, *Quercus robur*, *Q. rubra* og *Fagus sylvatica*, fra kårede bevoksninger og fra kontrollerede bestøvninger af elitetræer.

Havens frøkatalog, Index Seminum, indeholdt 1.181 numre. Ved årets udgang havde 140 bytteforbindelser indsendt bestillinger på 2.500 portioner frø. Havens samling af danske arter (ca. 940), er som sædvanlig registreret, og en del genudsåninger foretaget.

Havens friland og væksthuse

I Dansk Kvarter er hele mosen fortsat ude af normal drift, og randområderne kommer kun langsomt under kultur. I Etårigt Kvarter er udsåningen for andet år reduceret til ca. 2/3 af det oprindelige antal arter.

Oprydningen i nogle af Havens ældste beplantninger er fortsat, og beskæringen af gamle træer i haven fortsætter for at sikre færdslen i haven. Ligeledes fortsætter arbejdet med at rydde op i busketter og med at fjerne vedbend fra træstammer, som bliver meget tyngt af den kraftige vedbend-bevoksning. Et større genopretningsarbejde er begyndt på nordsiden af stenhøj 2, hvor forskellige *Rhododendron* har været dyrket siden 1940'erne.

Havens hestekastanie-træer er blevet kraftigt angrebet af kastanie-minérmøl. Angrebet vil efterhånden svække træerne, og møllene vil spredes til andre områder. Derfor har man i år ved hjælp af en overdimensioneret støvsuger opsamlet de nedfaldne blade. Der kendes ingen virksomme midler mod minérmøllene, men man kan forlænge træernes levetid ved at destruere bladene, der stort set alle indeholder larver.

Det er stadig stor opmærksomhed på planterne fra Tasmanien. De klarer sig fint på friland i det lille Tasmanienbed, der er indrettet til formålet. Det er især det tørre forår, der giver problemer, men planterne har klaret det. Arter af *Eucalyptus* har vist en forbavsende tilvækst, de har hidtil overlevet en vinter og klarer forhåbentlig også den kommende, kun beskyttet af nogle blade og grene.

Service til forskning og undervisning

Forsøgsafdelingen i Tåstrup og København har dyrket planter til 20 projekter for forskere fra Biologisk Institut, Molekylærbiologisk Institut, Botanisk Have, Kemisk Institut og DTU. Derudover dyrkes der både i Tåstrup og København et stort antal planter til Biologisk Instituts undervisningsforsøg. Havens plantesamling anvendes flittigt til forskellige former for undervisning, især af lærere og studerende fra KU, KVL og Danmarks Farmaceutiske Universitet. Til klasse- og laboratorieundervisning har Botanisk Have desuden leveret 4.219 stk. levende materiale af 109 arter til Biologisk Institut, Danmarks Farmaceutiske Universitet, Folkeuniversitetet og den botaniske skoletjeneste. Antallet af leveret materiale er halveret i forhold til sidste år, hvilket især skyldes omlægning og ændring af undervisningen på Biologisk Institut.

Sikkerhed og tekniske installationer

Haven har selv stået for en række mindre renoveringsarbejder, både på friland og i væksthuse. For eksempel blev store dele af bordene i kaktushuset udskiftet, og der er blevet konstrueret nye overdækninger til mistbænkene for at forbedre dyrkningsforholdene for samlingen af kødædende planter, en samling der er gået tilbage de senere år. Bygningsdriften har gennemført flere større renoverings- og reparationsarbejder og har etableret et nødvarmeanlæg til væksthuse. Ved årets slutning gik man i gang med at indrette lokaler i Sølvgade 83 til et nyt laboratorium for molekylær fylogeni samt til Botanisk Have & Museums to nye professorer på dette felt.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Botanisk Have deltager i arbejdet i International Association of Botanic Gardens (IABG) og Botanic Gardens Conservation International (BGCI), hvor Haven er Danmarks repræsentant i BGCI's European Consortium of Botanic Gardens samt Nordisk Arboretudvalg (NAU).

Biblioteksvirksomhed

Botanisk Centralbibliotek betjener primært forskere og studerende men er også offentligt hovedbibliotek for botanik i Danmark. Der blev i 2005 udleveret 4.001 bind til hjemlån og 1.910 bind var fremlagt på læsesalen. Som interurbanlån, blev ekspederet 114 bøger og 1.087 fotokopier. Der var i årets løb 1.665 besøgende på biblioteket. Til 220 bytteforbindelser er udsendt 3 hæfter af *Lindbergia*, og 4 hæfter af *Urt* er udsendt til skandinaviske bytteforbindelser. Tilvæksten af bøger var 482 og af tidsskriftårgange 940, og bestanden af bibliografiske enheder er nu ca. 152.000.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Vævslaboratoriet samarbejder i Højteknologiprojektet med Syddansk Universitet, Odense Teknikum og RoboCluster (OU) omkring automatisering af planteproduktion via somatisk embryogenese og med Scion i New Zealand omkring udvikling af bioteknologiske metoder inden for rædning af skovtræer.

Gæsteforskere

H.A. Akpulat (Cumhuriyet, Tyrkiet), skærmpflanter.

I. Buzunova (Sankt Petersborg), roser.

M. Ebach (London), fylogeni.

C. Humphries (London), fylogeni.

A.P. Prata (Brasilien og Kew), halvgræsser.

S. Puangpen (Songkhla, Thailand), ingefærfamilien.

E. Stocker-Wörgötter (Salzburg), laver.

C. Trejo-Torres (San Juan, Puerto Rico), Puerto Ricos flora.

T. Tønsberg (Bergen), laver.

Forskningsophold i udlandet

I. Friis: Fire måneders feltarbejde i Etiopien, jf. afsnit Økologi og floristik.

Geologisk Museum

Ud over det samarbejde, der ligger i medlemskabet af SNM, har Geologisk Museum et nært samarbejde med Geologisk Institut (GI), bl.a. gennem fælles forskningsplanlægning. Museet er medlem af Geocenter København og har en samarbejdsaftale med Grønlands Nationalmuseum og Arkiv i Nuuk.

Forskningsvirksomhed

1. Mineralogi

Forskningen ved den mineralogiske samling er koncentreret om alkaline forekomsters mineralogi og omfatter undersøgelser af enkeltmineraller, mineralgrupper og disses parageneser fra pegmatitter og hydrotermalitter i Grønland og lign. forekomster i Canada, Namibia og Rusland.

1.1. Projektet "Minerals first described from Greenland" blev endeligt afsluttet (O.V. Petersen og O. Johnsen).

1.2. En artikel "Allanite-(Ce) and its type locality" er afsluttet (O.V. Petersen, med K. Secher og W.D. Birch).

1.3. Beskrivelsen af et nyt mineral fra Nanna Pegmatitten er afsluttet (O.V. Petersen med H. Friis, T. Balic' - Žunic' og T. Williams).

1.4. Teksten til "Grønland i en Verden af mineraler – en enstående mineralrigdom i Arktis" blev færdig sidst på året, og arbejdet med illustrationer er nær sin afslutning (O.V. Petersen og O. Johnsen med K. Secher).

1.5. Projektet "Sjældne jordarters carbonater: genese, krystalkemi og mikrostrukturel analyse" er videreført (O. Johnsen med J.D. Grice og R.A. Gault).

1.6. Krystalkemiske forhold af okanoganit-gruppens mineraler, herunder et nyt mineral fra Norge, er undersøgt (O. Johnsen med G. Raade).

1.7. Arbejdet med en monografi "The Kongsberg Silver Mines: Geology, Mineralogy and Mining History" er indledt (O. Johnsen med F.S. Nordrum). Et kapitel om Kongsbergsølvet i museets mineralsamling indgår (O. Johnsen).

2. Petrografi

Ved petrografisk samling fokuseres på den dynamiske udvikling fra den initiale opsprækning af kontinenter og dannelsen af riftdale med sedimentære bassiner over den begyndende drift af de opsplittede skorpedele og frem til dannelsen af oceanskorpen.

2.1. Geologisk udmåling og kompilation af profilkort og almindelige geologiske kort på Disko og Nuussuaq vha. af feltarbejde, geokemi og multimodel fotogrammetri (A.K. Pedersen og K. Dueholm).

2.2. Stereofotografering fra helikopter ifm. opmåling og kompilation af et kortblad 1:100 000 Paatuut på Nuussuaq (A.K. Pedersen og L.M. Larsen).

2.3. To afhandlinger om fysisk vulkanologi i Nuussuaqbassinet er afsluttet. Den ene angår Ilugissoq vulkanen, den anden omhandler det undersøiske pseudokraterfelt ved Niluut på Disko (A.K. Pedersen, L.M. Larsen og G.K. Pedersen).

2.4. To afhandlinger om lavtemperaturmetamorfose af lavaserierne på Disko og Nuussuaq og om relationen mellem CO₂ og oliemigration i den ældste del af Vaigat Formationen er afsluttet (A.K. Pedersen, P. Neuhoff og K. Rogers).

2.5. Et projekt omkring sporing af migreret olie i lavaformationerne på Færøerne er gennemført som led i The SINDRI research projektet (A.K. Pedersen mfl. fra GEUS og Jærdfrødisavned, Færøernes Geologiske Undersøgelse).

2.6. I forlængelse af en geokemisk og isotopkemisk (Sr-Nd-Os) undersøgelse af palæogene, basaltiske gange på Færøerne er også inddraget osmium-isotoperne i en karakterisering af magmaernes kildeområder (N. Hald og P.M. Holm).

2.7. Indsamling af prøver fra den øvre del af den færøske lavaserie med henblik på en analyse af Pb og Lu-Hf isotopsystemerne er foretaget (N. Hald, P.M. Holm o.a.).

2.8. Forskning med fokus på 3.800 millioner år gamle sedimentære bjergarter fra Grønland. Studiet af disse bjergarter belyser livets tidligste udvikling på jorden, og hvordan tilstedeværelsen af liv har påvirket jordens geologiske udvikling. Studier af de termodynamiske konsekvenser af forskellige metaboliske livsstrategier på jordlignende planeter. Deltagelse i Danmarks Grundforskningsfonds Nordisk Center for Jordens Udvikling (M. Rosing). Et manuskript om de geokemiske konsekvenser af fotosyntese for jordens geologiske udvikling er i trykken (M. Rosing, D.K. Bird, N. Sleep, W. Glassley og F. Albarède).

2.9. Et ph.d.-projekt om metabolisk isotopfraktionering i den arkeiske geologiske lagserie – Molybdænisisotoper som mulige biotracers er indledt (T.W. Dahl, M. Rosing og R. Frei som vejledere). De ældste fossiler på jorden er 3.5 mia. år gamle – tilsyneladende fotosyntetiserende cyanobakterier. I endnu ældre sedimentære aflejringer (> 3.5 Går), finder man tegn på biologisk aktivitet. Disse indicier kommer fra observation af kulstof- og svovl-isotopfraktionering. Molybdæn (Mo) indgår i metaboliske kredsløb og er derfor kandidat som en ny "biotracer" på linje med C og S.

3. Meteoritter

3.1. Det tidlige solsystems kronologi. Datering med specielt den kortlivede isotop ²⁶Al har ført til revision af nogen af de tidlige faser i Solsystemets udvikling (H. Haack, M. Bizzarro, M. Rosing o.a.).

3.2. Satellitprojektet Bering. Formålet med Bering-projektet er at konstruere en deep space satellit, der er i stand til automatisk at detektere og karakterisere asteroider (H. Haack o.a.).

3.3. Et større vulkanudbrud, Burfellshraun, på Island for 3.500 år siden kan måske give indsigt i Mars' yngste vulkanske aktivitet. Det er den eneste kendte jordiske analog til et antal meget unge (under 10 mill. år) og meget lange (op til 1.500 km.) lavaflows på Mars' nordlige slette (H. Haack o.a.).

3.4. Et ph.d.-projekt om observation af asteroider med en fundamentalt ny observationsmetode er indledt (P.R. Bidstrup med H. Haack som vejleder). Observationen sker fra rummet ved hjælp af den tyske satellit "the Flying Lap-top", som forventes opsendt primo 2007. Simuleringsforsøg udføres for at kalibrere kameraet, og erfaringer herfra vil indgå i Satellitprojektet Bering.

4. Kvartærgeologi-palæobotanik

Forskningen ved den kvartærgeologisk-palæobotaniske samling har koncentreret sig om kvartærtidens klima- og miljøændringer. Tidsperspektivet går fra processerne ved nutidige gletschere til klimaet under den næstsidsste mellemistid – Holstein mellemistiden for ca. 300.000 år siden.

4.1. Istider, mellemistider og miljøændringer – sedimentologi, palæontologi, tafonomi og GIS-modellering i akvatiske og glacielle aflejringer, især fra den sidste mellemistid og istid i det nordlige Rusland (S. Funder, M. Jensen, K.H. Kjær o.a.).

4.2. Det glacielle miljø – samspillet mellem sediment, processer og landskaber – herunder ikke mindst den skandinaviske iskappes dynamik gennem den sidste istid og dens indflydelse på vores landskaber, belyst ved digitale højdemodeller (DHM), orthofotos og 3D-visualiseringer. Arbejdet foregår i flere nordiske projekter (K.H. Kjær o.a.).

4.3. Luminescens- og C14-datering dels af middelalderens kystudvikling og lokaliseringen af det middelalderlige Isøre Ting i Odsherred og dels af marine sedimenter fra Holstein mellemistiden (S. Funder, K.H. Kjær o.a.).

4.4. Bestemmelse af fortidens havtemperatur ved analyse af $^{18}\text{O}/^{16}\text{O}$ -forholdet i nulevende og fossile muslingeskaller fra Grønland og Maine (S. Funder o.a.).

4.5. Indsamling af svenske mammutfund med henblik på rekonstruktion af faunahistorie og palæo-miljø gennem varmere perioder under sidste istid (K.H. Kjær o.a.).

5. Invertebratpalæontologi

5.1. Studier af brachiopoder fra Kambrium i Wisconsin, Grønland og Sverige, fra Ordovicium i Irland, Danmark, Kina, Grønland, Skotland, Norge og Rusland, og Silur i Irland og Skotland (med kolleger fra Danmark, Irland, Kina, Skotland, Sverige og USA). En monografi om sen-ordoviciske brachiopoder fra Skotland er i trykken. Arbejdet fortsættes på kambriske brachiopoder fra Himalaya (med N. Hughes, California, og L. Holmer, Uppsala) og brachiopoder fra Spanien (med E. Villas, Zaragoza). Især fokuseres på den ordoviciske biodiversifikation og den sen-ordoviciske uddøen. Feltarbejde og samarbejde med kolleger (Rong Jia-yu og Zhan Ren-bin) fra "Chinese Academy of Sciences" mødet i Nanjing har etableret flere nye data relevante for den massive sen-ordoviciske globale uddøen (D.A.T. Harper).

5.2. Taksonomi, palæoekologi og biogeografi af brachiopoder fra det caribiske område og sydøstlige USA (D.A.T. Harper, R. Portell og S. Donovan). Feltarbejde på Curaçao med indsamling af fossiler fra Kænozoikum og arbejde med materiale fra Belize (D.A.T. Harper og B. Holland) og Florida (D.A.T. Harper og R. Portell).

5.3. Studier af lokal og global diversitet gennem Ordovicium især i Baltoskandia. Udførelse af version 1.37 af det opgraderede palæontologiske software – PAST på nettet som freeware (<http://folk.uio.no/ohammer/past>) (D.A.T. Harper og Ø. Hammer).

5.4. Et ph.d.-projekt om en palæoekologisk og biogeografisk undersøgelse af Sen Ordovicium – Tidlig Silur intervallet baseret på brachiopoder er indledt (C.M.Ø. Rasmussen, D.A.T. Harper og M.G. Bassett som vejledere). Ordovicium – Silur-grænsen hører til blandt de fem største masseuddøelsehændelser, kloden har gennemlevet. Ved hjælp af taksonomiske og statistiske undersøgelser studeres det skiftende palæoekologiske og biogeografiske mønstre hos brachiopodfaunaer gennem dette tidsinterval.

5.5. Studiet af den sekvensstratigrafiske og lithostratigrafiske inddeling af Nedre og Mellem Kambrium i Baltoskandia er fortsat (A.T. Nielsen og N. Schovsbo). Der arbejdes med beskrivelse og fotografering af Mellem kambriske trilobitter fra Bornholm (A.T. Nielsen og T. Weid-

ner), kartering af Ordovicium i Læså-området på Bornholm (A.T. Nielsen og M. Bruvo) samt en dokumentation af biozoneringen henover Ordovicium-Silur grænsen i Lönstorpkerne fra Skåne (A.T. Nielsen og T. Koren).

5.6. Indsamling af nyt makrofossil- og sporfossilmateriale fra Campanien–Danien lagserien på nordkysten af Nuussuaq, Vestgrønland (J.A. Rasmussen og D.A.T. Harper). Præparering og analyse af materialet er påbegyndt. Desuden arbejdes der med foraminiferer fra Maastrichtien i den danske del af Nordsøen (J.A. Rasmussen og S. Lassen), conodonttaxonomi, biostratigrafi og lithostratigrafi i de ordoviciske lagfølger i det østlige Nordgrønland (J.A. Rasmussen og P. Smith), en ny lithostratigrafisk inddeling af de kænozoiske formationer i den danske del af Nordsøen (J.A. Rasmussen og P. Schiøler) samt en beskrivelse af karbonatbjergarter og makrofossiler fra ordoviciske og silure havbundsprøver indsamlet i området mellem Grønland og Canada (J.A. Rasmussen og S. Stouge med kolleger fra GEUS).

6. Vertebratpalæontologi

6.1. Fortsatte studier med fokus på fossile hajer fra Trias, Jura og Tidlig Kridt, herunder besøg i Skt. Petersborg for at studere *Asiadontus*, en fossil haj, der er et synonym til *Heteroptychodus*, en anden fossil haj, som er fundet i Thailand (G. Cuny). Revision af en fransk theropod fra Jura (G. Cuny og M.D. Ezcurra). Studier af Jura- og Kridt-faunaen fra Bornholm (G. Cuny, J. Rees og J. Lindgren). Et studie af de fossile hajer på Kridt/Tertiær-grænsen på Sjælland er indledt (G. Cuny). Studier af faunaen fra Nedre Kridt i Tunesien (G. Cuny, M.J. Benton, A. Cobbett og C. Trueman).

6.2. Et ph.d.-projekt om "Anatomy and Evolutionary Relationships of Fossil Birds from the Danish Lower Eocene" er indledt, finansieret af University College Dublin (B. Lindow, G.J. Dyke, Dublin, og G. Cuny som vejledere).

Faglige og administrative udvalg

Bedømmelsesudvalg

S. Funder: Bedømte et forskningsprojekt for det norske forskningsråd. Var formand for en arbejdsgruppe til tilrettelæggelse af et efteruddannelseskursus for gymnasielærere.

D.A.T. Harper: Var formand for to ph.d.-bedømmelsesudvalg ved KU og deltager i et stipendiebedømmelsesudvalg. Han var censor i forbindelse med en ph.d.-afhandling ved University of Glasgow og opponent ved bedømmelsen af en ph.d.-afhandling ved Uppsalas Universitet. Han var bedømmer for Vetenskapsrådet, Sverige, Norges forskningsråd, DK-TAF (EU Danish Taxonomic Facility, Copenhagen) og DE-TAF (German Taxonomic Facility, Berlin).

A.K. Pedersen: Var medlem af to stipendieudvalg for fagområdet geologi ved Det Naturvidenskabelige Fakultet, heraf et som formand.

M. Rosing: Har bedømt forskningsansøgninger for NERC (UK) og NASA (USA).

Udvalg og fonde

N. Hald: Formand for Geologisk Museums Støttefond.

Tillidshverv

G. Cuny: Sidder i Danekræudvalget og i Geocenterudvalget for fjernelse af barrierer for samarbejde, repræsenterer Geologisk Museum i det danske GBIF-knudepunkt Dan-BIF, og er suppleant for D.A.T. Harper i SYNTHESYS/DK-TAF User Selection Panel.

N. Hald: Formand for Geologisk Museums Danekrægruppe. Han er museets repræsentant i en styregruppe for et projekt om en dokumentation af samtlige genstande og præparater fra Det kgl. Kunstkammers 1775-inventarium, og museets repræsentant i Kulturarvsstyrelsen rådgivende råd for Naturhistorie. Han er formand for Nationalkomiteen for Geologis emnegrupper for forvaltning og for formidling. Han repræsenterer museet i Museumsrådet for København og Frederiksberg og repræsenterer SNM i et af Kulturarvsstyrelsen nedsat udvalg for standarder for bevaring og håndtering af museumsgenstande, arkivalier mv.

D.A.T. Harper: Museets vicebestyrer og medlem af GI og GM's fælles forsknings- og ph.d.-udvalg, Geocentrets Strategi-udvalg, speciale- og ph.d.-udvalg samt biblioteksudvalg. Han er viceleder af DK-TAF (Danish Taxonomic Facility), som en del af EU's SYNTHESYS netværk. Han er medlem af Danekræudvalget.

A.K. Pedersen: Medlem af GI og GM's fælles forsknings- og ph.d.-udvalg, af Grønlands Nationalmuseum og Arkiv og GM's fælles samarbejdsudvalg. Han er medlem af bestyrelsen for Dansk Islandsk Fond, udpeget af Konsistorium.

J.A. Rasmussen: Formand for SNM's formidlingsudvalg og medlem af SNM's webgroup, Geocenterets udvalg for ekstern kommunikation samt GM's Danekræudvalg.

M. Rosing: Vicedirektør og geologichef for SNM.

Formidling**Udstillinger og foredrag**

Geologisk Museums udstillinger har været holdt åbne for publikum tirsdag til søndag kl. 13-16.

I november skete en større omrokering i udstillingen. Salt-udstillingen blev nedtaget og udstillingen af fossile hvirveldyr blev flyttet til første sal. De tre rum i stuen samt kiosken er ved at blive renoveret, således at museet i 2006 kan åbne en ny stor udstilling om meteoritter. Forberedelserne til denne udstilling er godt i gang.

Flytningen af de fossile hvirveldyr gav mulighed for flere forbedringer af udstillingen, både mht. præsentationsform og tekster. Endvidere blev der plads til at udstille et par nyheder; vi kan nu vise den store afstøbning af kraniet af mosasaueren *Prognathodon currii* og et dinosaurfodspor fra Bornholm. Rekonstruktionen i naturlig størrelse af flyveøglen *Pteranodon* gør sig også langt bedre i det nye rum.

I den systematiske mineraludstilling er der løbende foretaget opgraderinger i takt med samlingens nyanskaffelser. I tilknytning til en nødvendig udskiftning af belysningen i vægmontrene i Mineralsal I blev udstillingen "Store Stykker" renoveret.

Efterårsferien: I skolernes efterårsferie havde udstillingerne åbent kl. 10-16. Arrangementet indledtes med "Kulturattent" fredag 14.10., hvor Geologisk Museum havde åbent for publikum kl. 18-24. 1.823 personer besøgte museet denne aften, hvor medarbejdere og specialestuderende holdt korte foredrag om geologi.

Museets samlede besøgstal inden for den almindelige åbningstid, kulturnatten og efterårsferien inklusive var 21.096.

Rundvisninger: Skoler og andre grupper er blevet rundvist i museets udstillinger uden for den almindelige åbningstid, i alt 6.945 personer.

Anden formidling

Populære foredrag: Der blev i 2005 afholdt 11 foredrag for museets publikum med i alt 808 tilhørere. Til de to ekskursioner var der 78.

Museets medarbejdere har besvaret flere hundrede henvendelser om bestemmelse af bjergarter, mineraler og fossiler, og har afholdt en lang række foredrag uden for museet, bl.a. i regi af folkeuniversiteter og aftenskoler.

Redaktionelle hverv

S. Funder: Fagredaktør for Meddelelser om Grønland, Geoscience, og medlem af redaktionskomiteen for Boreas.

D.A.T. Harper: Formand af Palaeontological Association's Publications Board, redaktør af Lethaia og fagredaktør for Geological Journal og the Swiss Journal of Geosciences og Palaeoworld (Elsevier). Han er hovedredaktør af "Proceedings of the Fifth International Brachiopod Congress" som publiceres i tidsskriftet Fossils & Strata.

A.K. Pedersen: Medlem af redaktionskomiteen for Bulletin of the Geological Society of Denmark.

O.V. Petersen: Er Fachliche Berater for Mineralien Welt.

J.A. Rasmussen: Medredaktør af Lethaia.

Kongresser og symposier

Geologisk Museum arrangerede "Fifth International Brachiopod Congress: Copenhagen 2005".

Kongressen havde 130 deltagere fra 20 forskellige lande. Ud over fem dage med foredrag og posters var der ekskursioner til bl.a. Stevns Klint og Fakse Kalkbrud samt præ- og post-kongresekursioner til Gotland, Jylland og Estland. Professor D.A.T. Harper var hovedarrangør.

H. Haack: Arrangerede NGSPB (Nordic Group on Small Planetary Bodies) workshop på Geologisk Museum 24.-25. februar. Der deltog 25 forskere fra Norden, Tyskland og USA.

Nationalt og internationalt forskingssamarbejde

P. Ahlberg (Lund).

M. Bassett (Wales).

G. Budd (Uppsala).

K. Bugge (Bergen).

C. Burrow (Queensland).

J. Callomon (London).

L. Chiappe (Los Angeles).

E. Clarkson (Edinburgh).

J. Collins (London).

P. Dahlqvist (Lund).

G. Dyke (Dublin).

M. Gormus (Isparta).

J.D. Grice (Ottawa).

K. Grøsfjeld (Trondheim).

L. Gustavsen (Lund).

J. Hansen (Tromsø).

C. Hjort (Lund).

L. Holmer (Uppsala).

O. Ingolfsson (Reykjavik).

J. Jisuo (Ontario).
 Z. Johanson (Sidney).
 A. Kemp (Queensland).
 T. Koren (St. Petersburg).
 S. van Kroonenberg (Delft).
 E. Larsen (Trondheim).
 D. Lee (Otago).
 S. Long (London).
 C. Mac Niocaill (Oxford).
 S. Manchester (Florida).
 N. Motchurova-Dekova (Sofia).
 R. Mutter (Alberta).
 P. Möller (Lund).
 J.K. Nielsen (Frankfurt a.M.).
 J. Peel (Uppsala).
 L. Popov (Wales).
 G. Raade (Oslo).
 P. Reimer (Belfast).
 Rong Jia-yu (Nanjing).
 E. Simon (Bruxelles).
 L. Símonarson (Reykjavik).
 A.S. Smith (Dublin).
 J.I. Svendsen (Bergen).
 D. Waterhouse (Dublin).
 T. Weidner (Juelsminde).
 B. Wimbledon (Cardiff).
 C. Winkler Prins (Leiden).
 H. Yamagishi (Tokyo).
 Zhan Ren-bin (Nanjing).
 C. Zhong Qiang (Perth).

Forskningsophold i udlandet

G. Cuny: Tilbragte en måned i Thailand i februar 2005 og igen i november 2005 for at studere Trias- Jura- og Kridtfaunaerne fra Khoratplateauet og tre uger i Kina for at studere fossile hajer og fisk fra Trias og Jura i Hubeiprovinserne.

Netværk

S. Funder: Medlem af Den Danske Nationalkomité for INQUA (International Quaternary Association) og medlem af "Subcommission for European Quaternary Stratigraphy" under INQUA.

D.A.T. Harper: Er "Chair of Publications Board of the Palaeontological Association", Voting Member of the Ordovician Subcommission og medleder af IGCP (International Geosciences Programme, UNESCO) projekt 503, 'Ordovician Palaeogeography and Palaeoclimate'.

K.H. Kjær: Medlem af "Subcommission on glaciation" under INQUA (International Quaternary Association) og medlem af styrekomiteen for "Arctic Palaeoclimate and its Extremes" (APEX).

O. Johnsen: Dansk repræsentant og "voting delegate" i International Mineralogical Association (IMA). Han er tillige medlem af IMA's Commission on New Minerals and Mineral Names og formand for den af kommissionen nedsatte Eudialyte Nomenclature Subcommittee.

A.T. Nielsen: Er "Corresponding member" af Subkommissionen for ordovicisk stratigrafi.

J.A. Rasmussen: Dansk repræsentant i Lethaia-bestyrelsen og korresponderende medlem af Kommissionen for Ordovicisk Stratigrafi.

M. Rosing: Formand for Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland, næstformand i bestyrelsen

for Arktisk Institut, næstformand for bestyrelsen for Dansk Polarcenter, medlem af Det Kongelige Danske geografiske Selskabs Råd og Præsidiets for Eksperimentariatet.

Zoologisk Museum

Forskningsvirksomhed

1. Zoologisk systematik, morfologi, fylogeni, zoogeografi og biologi

1.1. Protister, svampe og koraller

Revision af schizaminide foraminiferer fra Vest- og Sydafrika er fortsat (O. Tendal og H. Thiel). Beskrivelsen af en ny art af schizaminide foraminiferer fra Andamanerhavet er afsluttet (O. Tendal og T. Cedhagen). En oversigt over xenophyophorer til New Zealand Species 2000 er påbegyndt. En undersøgelse af ferskvandssvampene i Grønland er i manuskript. Gennemgange af Færøernes havsvampe og oktokoraller (O. Tendal, A.B. Klitgaard og M.T. Jensen), dybhavssvampe fra Norskehavet (O. Tendal, delvis med H.T. Rapp), samt af kalksvampe og kiselsvampe fra Weddell Havet, Antarktis (O. Tendal, H.T. Rapp og D. Janssen) er fortsatte, flere manuskripter påbegyndt. En genbeskrivelse af sortkorallen *Stauropathes arctica* er fortsat (O. Tendal med D. Opresko).

1.2. Aschelminther

Beskrivelse af en ny art af Cyclophora fra Amerika er i trykken (R.M. Kristensen, M. Obst og P. Funch). Undersøgelser over den grønlandske kinorhynch-fauna fra Independence Fjord, NEW-polynya, Ikka Fjord og Disko ved hjælp af SEM er stadig fortsat (R.M. Kristensen og O. Zimmer). Hermaphrodisme og paedogenesis hos Loricifera er blevet påvist hos flere dybhavs-loriciferer (R.M. Kristensen og G. Gad).

En ny orden af Loricifera fra Færø Banke er i trykken. Et stort materiale af Loricifera fra den Mexikanske Golf er under bearbejdelse (I. Heiner).

1.3. Ledorme

En fylogenetisk analyse af polychætfamilien Poecilochaetidae er afsluttet (D. Eibye-Jacobsen). Revisioner af slægterne *Asclerocheilus* (Scalibregmatidae) og *Scolelepis* (Spionidae) er fortsat (D. Eibye-Jacobsen). Undersøgelser af polychætfamilien Phyllococidae fra Island og Færøerne og polychæter fra arktisk Canada er fortsat (D. Eibye-Jacobsen). En fylogenetisk analyse af polychætfamilien Spionidae er fortsat (D. Eibye-Jacobsen med J. Jelsing). Studier af nye arter af polychætfamilien Poecilochaetidae fra Thailand er fortsat (D. Eibye-Jacobsen). En revision af slægten *Mystides* (Phyllococidae) er fortsat (D. Eibye-Jacobsen, T. Kato og F. Pleijel). Studier af ordoviciske fossiler, muligvis af polychæter er fortsat (D. Eibye-Jacobsen). Et review af alle cambriske fossiler som er blevet henført til ledorme er påbegyndt (D. Eibye-Jacobsen).

To artikler om den interstitielle polychætfamilie Nerillidae er under publikation (K. Worsaae, A. Nygren, G.W. Rouse, G. Giribet, J. Persson, P. Sundberg og F. Pleijel). Yderligere molekylære, morfologiske og evolutionære undersøgelser af de interstitielle polychætfamilier Diurodrilidae, Nerillidae og Psammodrilidae er påbegyndt i Australi-

en (K. Worsaae). Afhandlingen "Evolution of interstitial Polychaeta (Annelida)" er endeligt udkommet (K. Worsaae og R.M. Kristensen).

1.4. Bjørnedyr

Revision af eutardigrad-slægten *Amphibolus* fra den palæarktiske region er fortsat (R.M. Kristensen, J.G. Hansen og A.K. Katholm). En cladistisk analyse af alle heterotardigradslægter i familien Stygarctidae er fortsat (R.M. Kristensen, J.G. Hansen og A. Jørgensen). En ny art af *Renuadarctus* blev fundet på Seychellerne. Beskrivelser af marine bjørnedyr (20 nye arter) fra Færø Banke og fra marine huler (8 nye arter) i Australien er fortsat (R.M. Kristensen, T. Boesgaard, J.G. Hansen og A. Jørgensen). Molekylære undersøgelser over samtlige slægter i familien Echiniscidae fra Chile, Argentina og Australien er fuldført (R.M. Kristensen og A. Jørgensen). Den genetiske variation over 11 populationer af *Echiniscus testudo* fra hele palæarktisk er påbegyndt (R.M. Kristensen og A. Jørgensen). Beskrivelsen af en ny art af *Dactylobiotus* fra Disko, og to nye arter af *Mesostygarctides* fra Saudi Arabien er stadig i trykken (R.M. Kristensen og J.G. Hansen).

Ultrastrukturelle undersøgelser over bucco-phagygealapparatet hos heterotardigrad-slægten *Novechiniscus* er afsluttet (J. Eiby-Jacobsen og R. Bertolani), og to afhandlinger om bucco-phagygealapparatet generelt hos tardigrader er stadig i trykken (J. Eiby-Jacobsen og R.A. Dewel).

1.5. Edderkopper

En revision af den afrikanske springedderkoppeslægt *Tomocyrra* er fortsat (N. Scharff, med T. Szutz). Et projekt vedr. ordenen *Araneae*'s fylogeni er fortsat (N. Scharff, W. Wheeler, G. Hormiga, J. Coddington, L. Prendini & P. Sierwald). Et projekt vedr. edderkoppefamilien Linyphiidae's fylogeni er fortsat (N. Scharff, G. Hormiga og M. Arnedo). Et projekt vedr. edderkoppefamilien Araneidae's fylogeni er igangsat (N. Scharff og T. Blackledge). En revision af Australiens hjulspindere, tilhørende underfamilien Araneinae er igangsat (N. Scharff og V. Framenau).

En revision af den tropiske hjulspinderslægt *Acusilas* er fortsat (J. Birkedal-Schmidt, kandidatspeciale).

1.6. Krebsdyr

Molekylært baseret fylogeni af Branchiopoda er fortsat (J. Olesen, J. Stenderup og H. Glenner). Studier af ydre morfologi og fylogenetisk placering af den primitive krebsdyr-gruppe Cephalocarida er fortsat (J. Olesen og D. Waloszek). Studier af morfologi og fylogeni af dafnier fra det Kaspiske Hav er fortsat (J. Olesen, S. Richter og N. Aladin). Studium af larveudvikling hos *Lynceus brachyurus* (Lynceidae) er afsluttet (J. Olesen). Studium af larveudvikling af *Caenestheriella gifuensis* (Cycizidae) er afsluttet (J. Olesen). Beskrivelse af ny art af *Tantulocarida* fra Disko, Grønland, er fortsat (J. Olesen, S. Knudsen og M. Kirkegaard). Beskrivelse af ny art af 'Conchostraca' fra Vestaustralien er afsluttet (J. Olesen og B. Timms). Beskrivelse af ny art af rovlevende fereje fra USA er fortsat (J. Olesen med bl.a. C. Rogers). Kladistisk analyse af *Branchiopoda*, baseret på morfologiske karakterer er fortsat. Taxonomiske studier af asellote isopoder fra New Zealand er fortsat. Funktionsmorfologiske studier af Thermosbaenacea (Malacostraca) er påbegyndt (J. Olesen).

SEM- og LM-studier af larveudvikling og larval svømning hos *Argulus foliaceus* (Branchiura) er fortsat (O.S.

Møller og J. Olesen). Studier af diversitet af cirripedia-laver er påbegyndt (O.S. Møller og Jens Høeg). Morfologisk baseret kladistisk analyse af Branchiura er fortsat (O.S. Møller).

Taxonomiske studier af Tanaidacea er fortsat (Malacostraca) (K. Larsen).

Et arbejde om Færøernes cirripedier er fortsat (O. Tendal og S.H. Pedersen).

1.7. Tusindben

Revision af slægten *Apfelbeckia* er fortsat, og arbejder over slægterne *Dorypetalum*, *Prolysiopetalum* og *Eurygyrus* er påbegyndt (H. Enghoff og P. Stoev). En oversigt over Tyrkiets tusindbensfauna er næsten afsluttet. (H. Enghoff). Arbejdet med et udbredelsesatlas over europæiske tusindben er fortsat (H. Enghoff og D. Kime). Forskellige arbejder vedrørende tusindbensfamilien Pachybolidae er påbegyndt (H. Enghoff og T. Wesener).

1.8. Exopterygote insekter

Studier af de fylogenetiske relationer inden for akvatiske og semiakvatiske tæger (Nepomorpha & Gerromorpha) er fortsat (J. Damgaard). Studier af de fylogenetiske relationer inden for Mantophasmatodea er fortsat (J. Damgaard, K.-D. Klass og M.D. Picker). Studier af de fylogenetiske relationer inden for Blattaria er afsluttet (J. Damgaard og M.D. Olsen, kandidatspeciale). Studier af danske markgræshopper er påbegyndt (J. Damgaard og C. Kirkeby, biologisk projektarbejde/kandidatspeciale). Studier af fylogeni og historisk biogeografi af mostæger (Hemiptera: Coleorrhyncha) er påbegyndt (J. Damgaard og D. Burckhardt).

1.9. Hvepse

Redaktion af hymenopterkapitlet til håndbog om Grønlands insekter er fortsat (L. Vilhelmsen). Fylogenetisk analyse af basale Hymenoptera inklusive fossiler er fortsat (L. Vilhelmsen, A.P. Rasnitsyn og F. Ronquist). Detaljerede anatomiske undersøgelser af thorax hos Apocrita er fortsat (L. Vilhelmsen). Anatomiske undersøgelser af thorax hos Chalcidoidea afsluttet, manuskript under udarbejdelse (L. Vilhelmsen og L. Krogmann). Udarbejdelse af manuskript om thoraxanatomien hos Mymarommatodea er afsluttet (L. Vilhelmsen og L. Krogmann). Udarbejdelse af manuskript om hovedanatomien hos Xyelidae er afsluttet (L. Vilhelmsen og R. Beutel).

1.10. Fluer

De calyptrate fluers fylogeni undersøges med morfologiske og molekylære data, som delprojekt under Diptera ATOL (T. Pape, B. Wiegmann, R. Meier, G. Courtney, mfl.). Sammenlignende ultrastrukturelle studier er udført på phalloretemet hos kødflyeunderfamilien Sarcophaginae (T. Pape og M. Giroux). Morfologiske studier af kleptoparasitiske kødflyers larver er belyst ved SEM (T. Pape og K. Szpila). Statistiske og taxonomiske studier af pukkelflyefaunaen i den svenske Tyresta nationalpark er fortsat (T. Pape og J. Bonet). Forekomsten af myiasis hos peruvianske pilegiftsfrøer (*Epipedobates*) er undersøgt (T. Pape, M. Hagman og R. Schulte). Artstatus for den kinesiske oksebremse *H. sinense* er blevet vurderet med en kombination af molekylære og morfologiske data (T. Pape, D. Otranto og D.D. Colwell).

Molekylærfylogenetiske studier af overfamilien Hippoboscoidea (lusefluer, flagermusefluer, tsetsefluer) er fort-

sat, og sammenlignende morfologiske studier er påbegyndt (F. Petersen, ph.d.-studium).

Taxonomiske studier af de afrikanske arter af svirreflueslægten *Eumerus* er fortsat (L. Lyneborg).

Den mærkelige europæiske muscide *Eginia ocypterata*, en larveparasitoid på tusindben, er behandlet i en sammenfattende artikel med bl.a. en SEM-undersøgelse af de specialiserede æg. Illustreret familienøggle til alle på Grønland forekommende Diptera er udarbejdet (V. Michelsen).

1.11. Sommerfugle

Udarbejdelsen af en monografi over den endemisk-newzealandske exopore sommerfuglefamilie Mnesarchaeidae er fortsat (N.P. Kristensen og G.W. Gibbs). Udarbejdelsen af en oversigt over de afrotropiske slægter af den ikke-glossate sommerfuglefamilie Micropterigidae er fortsat (N.P. Kristensen, D.R. Davis, D. Lees og G.W. Gibbs). En undersøgelse af antennestrukturen i den primitive sommerfuglefamilie Neopseustidae er afsluttet (N.P. Kristensen, M.J. Faucheux og Shen-Horn Yen).

Udarbejdelsen af en bog om nordvesteuropas Gelechiidae er fortsat (O. Karsholt). En bearbejdelse af de europæiske Gnorimoschemini (Gelechiidae) til bogserien "Microlepidoptera of Europe" er fortsat (O. Karsholt og P. Humer). Udarbejdelsen af et manuskript til kapitlet om sommerfugle i bestemmelsehåndbog til grønlandske insekter er fortsat (O. Karsholt). Et studie over et nyt skærmlantemøl af slægten *Agonopterix* er afsluttet (O. Karsholt, A. Lvovsky og C. Nielsen).

1.12. Bløddyr

En beskrivelse af den tidlige udvikling af ormebløddyr *Chaetoderma*, med anvendelse af scanning- og transmissions-elektronmikroskopi og immuncytokemi, er under udarbejdelse (C. Nielsen, A. Wanninger, G. Haszprunar og B. Ruthensteiner).

Undersøgelser af molluskfaunaen på shelf og kontinentalskråning ved Østgrønland er fortsat (T. Schiøtte).

Manuskript om muslinger fra Surinam er færdiggjort (J. Knudsen). Arbejdet med "The History of Malacology in Denmark, 1750-1900" er fortsat (J. Knudsen). Afhandling om forekomsten af den amerikanske knivmusling i de danske farvande er færdiggjort (J. Knudsen og K. Jensen).

Et manuskript om "Alien species in Danish Waters" er revideret. En bearbejdelse af nudibrancherne fra BIOS-HELF (Thailand) er påbegyndt (K. Jensen).

1.13. Mosdyr

Arbejdet med manuskriptet om Bryozoa i 'Zoology of Iceland' er fortsat; en beskrivelse af en ny bryozoa fra Island er under udarbejdelse (K. Bille Hansen).

1.14. Enteropneuster

Undersøgelserne over larveudviklingen hos *Ptychodera* er fortsat (C. Nielsen og A. Hay-Schmidt).

1.15. Xenoturbella

Undersøgelserne over den mystiske 'orm' *Xenoturbella* er fortsat med besøg på Kristinebergs 'Marina Forskningsstation' Sverige (C. Nielsen, S. Bourlat og M. Telford).

1.16. Pighude

Undersøgelserne over søpindsvinenes sammenlignende anatomi er fortsat (M. Jensen og A. Campbell).

1.17. Fisk

Ophidiiformes: En global revision af de ungefødende brosmekvabber (Bythidae, Dinematchthyini) er forsat, en afhandling om den indo-vestpacificke slægt *Diancistrus* og 2 nye slægter (26 nye arter) er i trykken (P.R. Møller og J.G. Nielsen, med W. Schwarzahns). Kortere taxonomiske afhandlinger om nye ophidiiforme taxa er afsluttet: *Lucifuga* (1 ny art fra Bahamas, P.R. Møller og J. Nielsen, med W. Schwarzahns og T. Iliffe); *Ventichthys* (1 ny art og slægt fra hydrotherme væld i østlige Stillehav, J.G. Nielsen og P.R. Møller, med M. Segonzaz); *Tuamotuichthys* (1 ny art, J.G. Nielsen og P.R. Møller, med W. Schwarzahns og J.E. Randall). Studier af arter fra den midt-atlantiske ryg (MAR-ECO toget) er påbegyndt (J.G. Nielsen og P.R. Møller, med F. Uiblein). Studier af slægter fra New Zealand (bogprojekt) er påbegyndt (J.G. Nielsen og P.R. Møller). Molekylær fylogeni af Ophidiiformes er påbegyndt (P.R. Møller og J.G. Nielsen, med W. Schwarzahns, F. Uiblein, S. Donnellan o.a.).

Polare fisk: Beskrivelse og molekylær fylogenetisk placering af en ny arktisk ålebrosmeslægt (Zoarcidae) er afsluttet (P.R. Møller og K. Worsaae, med P. Gravlund og M. Bergmann). Fylogenetiske studier af ringbugefamilien (Liparidae) er næsten afsluttet (P.R. Møller, S. Knudsen og P. Gravlund). Beskrivelsen af en ny art *Careproctus* (Liparidae) er godt i gang (P.R. Møller og S. Knudsen). Taxonomiske studier af Rosshavets og New Zealands ålebrosmer (Zoarcidae) er påbegyndt (P.R. Møller, A. Stewart og C. Roberts). Udarbejdelse af 2. udgave af bogen Fisk i grønlandske farvande er påbegyndt (J.G. Nielsen og P.R. Møller).

Slimål, Myxinidae: Beskrivelse og molekylær fylogenetisk placering af en ny art *Eptatretus* fra hydrotherme væld i østlige Stillehav er i gang (P.R. Møller, J. Jones og R. Vrijenhoek).

Beskrivelsen af en ny art *Lycodonus* (Zoarcidae) fra den midt-atlantiske ryg er næsten afsluttet (P.R. Møller, F. Uiblein og I. Byrkjedal).

En udbredelsesdatabase for afrikanske ferskvandsfisk (2.700 arter) er udarbejdet i samarbejde med FishBase (ved Afrika-Museum i Tervuren) og vil indgå i vertebratafdelingens afrikanske biodiversitetsatlas (T. Kullberg, specialeprojekt og efterfølgende jobtræning).

1.18. Krybdyr

Tre arbejder om hhv. vandsnoge (*Lycodonomorphus*), jordhugorme (*Atractaspis*) og tudsevipere (*Causus*) er afsluttet. En revision af slangeslægten *Crotaphopeltis*, og udarbejdelsen af et katalog over Sudans slanger er fortsat. En artikel om et arbejde over slangeslægten *Telescopus*' arter i Nordafrika blev fortsat og næsten afsluttet (J.B. Rasmussen – manuskriptet er efter hans død færdiggjort af to europæiske kolleger; L.A. Hansen arbejder videre med afslutning af kataloget over Sudans slanger og udbredelsesdatabase over alle Afrikas slanger).

Status for kamæleoner i Ulugurubjergene i Tanzania (Thomas Niebuhr, specialeprojekt).

1.19. Fugle

De dybe fylogenetiske forgreninger i spurvefuglenes evolution analyseres ud fra kerne- og mitochondrie-dna i samarbejde med forskergrupper ved de naturhistoriske museer i Stockholm og Paris. Arbejdet i 2005 fokuserede på nogle artsrige sydamerikanske grupper med særlig fokus på at

identificere innovationer som forklaring på nogle store artsradiationer (J. Fjeldså, M. Irestedt, P. Ericson, J. Olsson og C. Cadena). Der arbejdes også med molekylær evolution og fylogeografi for nogle af den gamle verdens sangfuglegrupper med fokus på tidlige kolonisationer af Afrika fra gruppens oprindelsesområde i Australien (J. Fjeldså, E. Pasquet, J. Fuchs og B. Guenbock; tre afsluttede manuskripter). Der arbejdes videre med afhandlinger om solfugle (to manuskripter, R. Bowie), og en analyse af en nylig erkendt meget gammel afrikansk radiation er afsluttet (tre manuskripter, J. Fuchs). Der arbejdes endvidere med speciationsstudier og modellering af coalescens og gene flow for en række afromontane artsgrupper (J. Fjeldså og R. Bowie). Arbejde pågår med at beskrive flere nyopdagede fuglearter (J. Fjeldså, N. Krabbe og mange partnere i projektområderne).

Morfologisk variation, især skeletkarakterer, blev undersøgt ved Smithsonian Institution i Washington for diverse eksotiske fugle, som formodes at være fejlplaceret i den gængse fugleklassifikation (J. Fjeldså og H. James).

Analysen af 40 års ringmærkning af grågåsebestanden i Uterslev Mose, ved ZM's tidligere ringmærkningsleder, blev publiceret. Dette repræsenterer en af de største bestandsøkologiske tidsserier i den ornitologiske litteratur (K. Kampp og N.O. Preuss).

1.20. Pattedyr

Studier af flagermus' flugttadfærd, sonar, habitatudnyttelse og forekomst er fortsat, tillige med indsamlinger (i år i Spanien og Danmark) og analyser af store antal lydoptagelser som forberedelse til artikler og bog vedrørende artsidentifikation af europæiske flagermus med ultralyddetektor (H. Baagøe og I. Ahlén). Resultaterne af projektet "Overvågning af flagermus *Myotis sp.* og deres levesteds-vilkår i Daubjerg og Mønsted kalkgruber 2002-2004" er færdigbearbejdet (H. Baagøe, B. Søgaard og H.J. Degn). Redaktionen af Dansk Pattedyratlas er fortsat (H. Baagøe og T. Secher Jensen), 20 kapitler til atlasbogen (17 flagermus, 3 spidsmus) er afsluttet, og yderligere artskapitler og generelle kapitler er under udarbejdelse (H. Baagøe).

Fødevalget (belyst ved maveanalyser) hos tamkatten (Lotte Skovlund Hansen).

De danske havnemiljøers betydning som potentielle spredningscentre for amerikansk mink *Mustela vison* (Sidsel Bie Møller, specialeprojekt, afsluttet).

Skovmåren i Danmark, habitatvalg, føde, aldersstruktur m.m., mulig konkurrence med husmåren (Mette Birch, specialeprojekt under et samarbejde mellem ZM's pattedyrsektion, Danmarks Naturfredningsforening og Danmarks Miljøundersøgelser sponsoreret af Aage V. Jensens fonde).

2. De flercellede dyrs fylogeni

Arbejdet med en oversigt over trochophora-larver med særlig henblik på 'cell-lineage' er fortsat. Anden del omfattende 'øvrige grupper' og generel diskussion er afsluttet. Centralnervesystemernes evolution er blevet diskuteret i en særskilt afhandling. Homologi/homocriti-begreberne er diskuteret i et indlæg om echinodermers og chordaters "nervør" (C. Nielsen).

3. Faunistik og faunahistorie

Der arbejdes fortsat på at færdiggøre manuskriptet til "Grønlands Marine Bundfauna" til tryk (O. Tendal med T. Schiøtte). Faunaen associeret med hestemuslingen (*Modio-*

lus) på Færøerne analyseres (O. Tendal med G. E. Dinesen). En bearbejdelse af epifaunaen på færøske brachiopoders skaller er påbegyndt (O. Tendal og E. Thomsen). "Fauna Europaea" afsnittet om ferskvandssvampe er færdiggjort (O. Tendal). Arbejdet med oversigterne "Baltic sponges: An annotated fauna survey, with a key" og "Danmarks Fauna – Havsvampe" er fortsat (O. Tendal).

Studier af sammensætning og endemisme af fauna på de hydrotermiske væld er afsluttet. (T. Wolff)

Udarbejdelsen af en engelsksproget bestemmelseshåndbog over den grønlandske fauna af insekter, edderkopper og andre land-leddyr er fortsat (redaktion J. Böcher, N.P. Kristensen, L. Vilhelmsen og T. Pape).

Udarbejdelsen af katalog over danske edderkopper er afsluttet (N. Scharff, med J.B. Schmidt, S. Langemark, O. Gudik-Sørensen samt en række danske amatør-araneloger).

Deltagelse i det svenske inventeringsprojekt rettet mod Hymenoptera og Diptera er fortsat (T. Pape).

Faunistiske undersøgelser af Danmarks vandtæger er fortsat (L.J. Grønbjerg).

Undersøgelse af oderens forekomst i Danmark siden Mesoliticum (P. Kalsbøll, specialeprojekt).

Undersøgelse af birkemusens forekomst og udbredelse i Danmark (J. Dahl Møller, specialeprojekt).

4. Kvartærzoologi

Studier af skandinaviske senpleistocæne og holocæne pattedyrs geografiske og kronologiske udbredelse og evolution er fortsat (K. Aaris-Sørensen). En artikel om den centraleuropæiske megafaunas ekspansion i Sydsandinavien under sidste istid, samt en oversigtsartikel over den danske pattedyrfaunas historie efter sidste glaciære maksimum, er under publikation. Et tværfagligt projekt om fund af storhvaler (K. Aaris-Sørensen, med GEUS og SDU) er under sammenskrivning. I et tværfagligt projekt om neolitiseringen i Danmark (koordineret af N. Noe-Nygaard, Geologisk Institut), hvori indgår dna-undersøgelser af urokse- og tamokseknogler (K. Aaris-Sørensen og P. Gravlund), er urokselederen afsluttet og under sammenskrivning. Et manuskript om de danske senglaciære rensdyrs historie er afsluttet. Studier af den klassiske, interglaciære Harreskovaflejring s.f. Herning (sammen med Herning Museum og Geologisk Institut, AU) er fortsat (K. Aaris-Sørensen). Analyser af knoglematerialer fra bispesædet Hólar og tilhørende handelsplads på Nordisland (med Islands Nationalmuseum) er fortsat, og delresultater fremlagt (K. Aaris-Sørensen). Grønlandssælens historie i danske farvande efter sidste istid studeres via et stort dateringsprogram (K. Aaris-Sørensen og Bennike og Peter Rasmussen, GEUS), og marsvinets ditto studeres fra Østersøen til Nordsøen (K. Aaris-Sørensen og Robert Sommer, Rostock Universitet).

Arbejdet med projektet "Regionalitet og biotopudnyttelse i dansk Ertebølle og tilgrænsende perioder" er påbegyndt. Dette er et 2-årigt projekt, finansieret af Statens Humanistiske Forskningsråd (2005) og Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (2006). Følgende knoglematerialer under dette projekt er færdiganalyseret: Østenkær, Yderhede, Egsmunde, Krabbesholm og Lystrup Enge. Analysen af stenalderbopladsen Ronæs Skov er afsluttet og manuskript indsendt (I. Bødker Enghoff).

Knoglemateriale fra handels- og værkstedspladsen Østervang, Ejby fra romersk og germansk jernalder er færdiganalyseret med henblik på en større publikation under et tværfagligt projekt koordineret af Køge Museum (A.B.

Gotfredsen). Flere mindre knoglematerialer er færdiganalyseret, bl.a. fra vikingetidspladsen Østergård, Bevtoft, ved Haderslev og fra en række romerske jernaldergrave fra Vestegnen (A.B. Gotfredsen).

5. Fugletrækforskning

Projekt "Dansk Trækfugleatlas" (4-årigt), der skal bearbejde alle danske genfundsdata (>100 års indsamling) af ringmærkede fugle med henblik på en markant bogudgivelse, er tæt på afslutning (J. Bønløkke-Pedersen, M. Bjerrum, U.D. Kristensen, J.J. Madsen, K. Pedersen, K. Thorup og C. Rahbek). Deltagelse i European Science Foundations Program for "Optimality in Bird Migration", der undersøger mekanismer og processer, som påvirker og bestemmer fugles træk inden for arter, biogeografiske bestande, populationer og individer. Deltagelse i et EU-projekt med det formål at samle al eksisterende viden om europæiske og afrikanske trækfugles trækruiter, rasteplasser og overvintringsområder i en samlet database – samt baseret på disse data at modellere fuglenes bevægelser og forekomster i de mange områder, hvorfra data er manglende/stærkt begrænsede (B. Walther). Endelig anvendes satellitdata og genmeldingsdata til at teste hypoteser om, hvordan fugle orienterer sig for at finde frem og tilbage mellem yngle- og overvintringsområder (K. Thorup og C. Rahbek). Påvirkning af vildmølleparker på fugletræk og bestandsstørrelser (C. Rahbek, M. Desholm og A. Fox).

6. Biodiversitet og "conservation" i Danmark

Analyse af omkostningerne ved arealforvaltning i Danmark, mhp. bevarelse af den danske biodiversitet er fortsat, bl.a. med gennemførelse af en national analyse af naturværdier i de foreslåede danske nationalparker og i alternative områder (A. Højgård Petersen, F.W. Larsen og C. Rahbek, med N. Strange og M. Palitzsch Lund). Rødlistning af danske arter af vandtæger er afsluttet (J. Damgaard). Makroøkologisk analyse af bestandsændringer, fænologi og trækruiter hos danske fugle er fortsat afsluttet (A. Tøttrup og C. Rahbek). Et arbejde med "species assembly rules" for danske fuglesamfund på tværs af tid og rum er fortsat (C. Rahbek, N. Gotelli & G. Graves). Analyse af sammenhængen mellem rumlig geografisk udbredelse og bestandsfluktuationer over tid, baseret på en sammenlignende analyse af de to danske fugleatlas (1971-1974 og 1991-1994) er påbegyndt (specialeprojekt for K. Borregaard). Analyse af Rød Glentes ynglebiologi i Danmark, i forhold til indvandring og bestandsudvikling (specialeprojekt for I.M. Laursen). "Conservation status" for edderfugl i Danmark (T. Kjær, J. Damm og C. Rahbek).

7. Stor-skala biodiversitetsforskning

SNF-finansieret Center for Makroøkologi (2004-2007; overflyttet til Biologisk Institut medio 2005) kører en lang række forskningsprojekter, baseret på "samlingsgenereret" udbredelseskort af 10.000+ arter (C. Rahbek).

En global database over globale variationer i artsrigdom af fugle er stadigvæk under udvikling med henblik på forklaringsmodeller for biodiversitet (J. Fjeldså, L.A. Hansen og C. Rahbek, med F. Skov, P. Anderson og G. Graves).

Der arbejdes videre med udarbejdelse af 3-dimensionelle analytiske nulmodeller (inkl. software) baseret på teori om, at biodiversitetsmønstre begrænses af landområders geometriske konfiguration (C. Rahbek og W. Jetz). Model-

lering af ændringer i afrikanske fugles udbredelse som følge af klimaforandringer er fortsat (C. Rahbek, B. Huntley, S.G. Willis, R. Green og G. Hilson).

7.1. Sydamerika

Der arbejdes løbende med opdatering af databaser over udbredelsen af kontinentets fuglefauna (Worldmap-programmet). En innovativ analyse over tangarerer (Thraupidae) er afsluttet, baseret på udbredelseskort og fylogeni for godt 300 arter med henblik på at kunne adskille historiske (evolutionære) og økologiske processer (J. Fjeldså og C. Rahbek).

Efter afslutningen af BioAndes-projektet (2002) arbejdes der fortsat med nogle manuskripter om biologiske effekter af afbrænding og ekstensiv græsning i skovgrænseszonen og GIS-modellering af variation i potentiel og aktual biodiversitet (A. Millington og sydamerikanske partnere) (J. Fjeldså; specialeprojekt ved J.L. Larsen).

En undersøgelse af faktorer, som bestemmer variation af arters "range-size" (klima, topografi, historie, evolution) er fortsat, baseret på analyser af ca. 3.000 fuglearter (C. Rahbek og G. Graves).

7.2. Afrika

Arbejdet med at udvikle udbredelsesdatabaser over Afrikas fauna er nu tæt på afslutning (L.A. Hansen, S. Galster, T. Kullberg, J. Fjeldså). Dette er bl.a. sket ved institutionsbesøg ved Afrika-Museum i Tervuren, Smithsonian Institute i Washington og Universitetet i Stellenbosch i Sydafrika. Jens B. Rasmussens død indebar meget ekstra arbejde, men hans slangedatabaser er nu, takket være en ekstraordinær indsats fra L.A. Hansen, blevet udviklet så langt, at vi nu regner med, at disse kan afsluttes og publiceres på en tilfredsstillende måde. Analyser af disse data for i alt ca. 15.000 arter af dyr og planter fortsætter, med henblik på en samlet analyse af hvordan man mest effektivt bevarer Afrikas biodiversitet. En analyse af, i hvilken grad biodiversitetsmønstre er følsomme overfor den benyttede taxonomi er afsluttet (specialeprojekt for S. Dillon, J. Fjeldså). Arbejdet med at udarbejde et biodiversitetsatlas for Afrika skrider langsomt videre, og J. Fjeldså tilbragte en måned i Sydafrika i denne forbindelse.

8. Videnskabshistorie

Oversættelse af Th. Mortensens dagbøger fra ekspeditionen til Gulf of Thailand, 1899-1900 (K. Jensen).

Et arbejde om "De marine zoologiske kursers historie" og en afhandling om zoologen Edvard Bay er fortsat (O. Tendal).

En undersøgelse af Galathea-ekspeditionens etnografiske arbejde på Nicobar-øerne er fortsat (T. Wolff).

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

D. Eibye-Jacobsen: Har bedømt ansøgninger om museale forbedringer til Svenska Artprojektet.

J. Fjeldså: Var formand for to ph.d.-bedømmelsesudvalg (KU og KU/DBL) og ekstern bedømmer for en ph.d.-afhandling ved Makerere University, Uganda.

R.M. Kristensen: Været medlem af danske bedømmelsesudvalg (3), bl.a. besættelsen af professoratet i Zoologi på KVL og formand for en dansk (1) og flere udenlandske

bedømmelsesudvalg (4) til bedømmelse af lektorater og professorater.

N.P. Kristensen: Været formand for et professor-kaldesesudvalg, KU, og sagkyndig ved en professorpromotion ved Lunds universitet.

C. Nielsen: Været medlem af et internationalt udvalg til bedømmelse af ansøgninger til Deutsche Forschungsgemeinschaft (Schwerpunktprogram): Deep Metazoan Phylogeny. Bedømmer af ansøgning til National Science Foundation: Assembling the Protostome Tree of Life. Bedømmer af ansøgninger til professorat ved Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm.

T. Pape: Har været formand for et adjunkt-bedømmelsesudvalg, KU.

Udvalg og fonde

H.J. Baagøe: Formand for bestyrelsen af Brandts Legat, medlem af IUCN's "Chiroptera Specialist Group", Danmarks Naturfredningsforenings naturfaglige udvalg og Verdensnaturfonden-WWF's Bestyrelse, Naturvidenskabelige Udvalg og præsidium.

H. Enghoff: Medlem af Kulturarvstyrelsens Fællesråd for de museumsfaglige råd. Medlem af bestyrelserne for Organisationen Danske Museer.

J. Fjeldså: Bestyrelsesformand for "Nordic Fund for Development and Ecology" (NORDECO), medlem af WWF's præsidium. Rådgiver for feltstation under Universidad Mayor de San Andrés, Bolivia. Medlem i "Grebe Specialist Group" under "The World Conservation Union", IUCN.

N.P. Kristensen: Medlem af bestyrelsen, dr. Bøje Benzons Støttefond.

R.M. Kristensen: Formand for Grønlands Faunistik (ZMUC) og medlem af bestyrelsen for dr. Bøje Benzons Støttefond.

C. Nielsen: Medlem af bestyrelsen for dr. Bøje Benzons Støttefond, International Commission of Zoological Nomenclature og af pris-komiteén til Aleksander Kowalevsky medaljen (St. Petersburg).

N. Scharff: Medlem af bestyrelsen for dr. Bøje Benzons Støttefond samt medlem af Kulturarvsstyrelsens Naturfaglige Råd.

O. Tendal: Medlem af bestyrelsen for Johannes Schmidt Fonden.

K. Aaris-Sørensen: Formand for dr. Bøje Benzons Støttefond, medlem af nationalkomiteén for INQUA (International Union for Quaternary Research), komiteén for European Quaternary Mammal Research Association (EuroMam) under INQUA, Det Naturhistoriske Råd under Kulturarvsstyrelsen og bestyrelsen for Zoologisk Have, København.

Konsulent- og rådgivningsvirksomhed

H.J. Baagøe: Administrator af museets særlige tilladelser fra Skov- og Naturstyrelsen til indsamling af fugle og pattedyr, rådgiver for Skov- og Naturstyrelsen vedr. flagermusanliggender og medlem af en projektgruppe vedr. flagermus i Daubjerg og Mønsted Kalkgruber (Skov- og Naturstyrelsen). Konsulentarbejde i forbindelse med SNM's medlemskab af Videnskabsrådet vedr. CITES. Rådgivning vedr. Hasselmyssbiotoper. Gennemførte for Miljøministeriets NOVANA-program. 26 nætters overvågning af flagermus med ultralyddetektor, som en praktisk test af Ahlén-Baagøes "Site Species Richness"-metode.

H. Enghoff: Leder af det danske DK-TAF under det EU-finansierede projekt SYNTHESYS og er medlem af "User Selection Panels" i DK-TAF, ES-TAF (Madrid) og AT-TAF (Wien). Formand for Den danske biodiversitetsplatform. Har midtvejsevalueret to biodiversitets-informatik-projekter finansieret af Belgian Science Policy.

J. Fjeldså: Deltager i Danidas miljønetværk, bl.a. med foredrag ved konference i Eigvedts Pakhus 17.-18. august. Revision af et kapitel (Sydamerika) for Intergovernmental Panel on Climate Change og gennemførelse af flere analyser med henblik på at fastslå mangler i biodiversitetsstrategi og netværk af beskyttede områder for Bolivia baseret på Zoologisk Museums biodiversitets-databaser (for Consorcio Fan-Tropico-CEP-NORDECO).

O. Karsholt: Har for Skov & Naturstyrelsen vurderet amatørlepidopterologers ansøgninger (lidt over 100) om dispensation for brug af automatiske lysfælder til sommerfuglefangst.

R. M. Kristensen: Konsulent for udnyttelse af varme kilder på øen Disko, Grønland. Nøglevejleder for ISOBIS.

T. Pape: Medlem af "Wissenschaftlicher Beirat, Zoologisches Forschungsinstitut und Museum Alexander Koenig" (Bonn) og af den videnskabelige komite for "Svenska artprojektet" (Uppsala). Medlem af "User Selection Panels" for SE-TAF (Stockholm) og HU-TAF (Budapest).

N. Scharff: Medlem af "User Selection Panel" for DK-TAF (Danmark).

O. Tendal: Medlem af Rådgivningsgruppen for BIOICE-projektet, Nordisk Ministerråds Working Group "Effect of trawling and sea-floor dredging in Arctic areas" og ICES "Working Group on Deep-Sea Ecology". Konsulent for 'Galathea 3' projektet og for Norges Forskningsråd. Bedømmer for Dansk Nationalråd for Oceanologi af forslag til SCOR Working Groups.

Tillidshverv

J. Fjeldså: Dansk repræsentant i International Ornithological Commission, medlem af Dansk ornitologisk Forening/BirdLife Danmarks hovedbestyrelse og videnskabelige udvalg, formand for foreningens internationale udvalg, den danske sektion af International "Union of Biological Societies" og i en arbejdsgruppe under Danida om miljøbistand.

H. Enghoff: Medlem af styregruppen for det EU-finansierede projekt "European Network of Biodiversity Information", SNM-repræsentant i CETAF og dansk "focal point" for GTI ("Global Taxonomy Initiative").

D. Eibye-Jacobsen: Formand for Dansk Naturhistorisk Forening.

O. Karsholt og O. Martin: Medlemmer af Entomologisk Fagudvalg (EFU).

N.P. Kristensen: SNM's zoologichef, præsident for "Societas Lepidopterologica Europaea", medlem af den danske nationalkomité for IUBS, medlem (indtil april 2005) af præsidiat for Videnskabernes Selskab.

R.M. Kristensen: Instituttleder (direktør) for Arktisk Stations bestyrelse under fakultetet, medlem af den danske nationalkomité for IUB, Advisory Board for Zackenberg Feltstation (ZERO) under Dansk Polarcenter og "Advisory Board for Greenland Arctic Ocean Shelf Project".

J. Olesen: Næstformand for Dansk Naturhistorisk Forening samt af netværket for DanBIF.

C. Nielsen: Medlem af "scientific board" for European Society for Evolutionary Developmental Biology (EED).

C. Rahbek: I bestyrelsen af "International School of Biodiversity Sciences", et samarbejde mellem 5 danske ph.d.-gradgivende instanser.

J.B. Rasmussen: Var til sin død medlem af "International Herpetological Committee".

N. Scharff: Medlem af styregruppen for PC-klyngen "BioCluster" og videnskabeligt ansvarlig for museets Scanning Elektron Mikroskop laboratorium.

H. Strager: Medlem af Museumsrådet for København og Frederiksberg.

O. Tendal: Zoologisk Museums repræsentant i Dansk Nationalråd for Oceanologi og i Nordisk Netværk for Marin Biodiversitet; har koordineret Invertebrat-afdelingens samarbejde med Danmarks Miljøundersøgelser samt ansøgninger om og planlægning af deltagelse i "Galathea 3".

Formidling

De videnskabelige hvalsamlinger åbnes regelmæssigt for forskellige arrangementer for publikum eller skoleklasser.

Zoologisk Museum afholdt Mosedag og Havnedag, med bl.a. demonstration for offentligheden af fiskearterne i Uterslev Mose og Københavns Havn.

En fireårig oplysningskampagne om ringmærkning af fugle i Danmark er afsluttet, herunder er afholdt "Åbent hus" arrangementer syv steder i landet, og det femte nummer af RINGnyt blev udsendt til knap 4.000 abonnenter (C. Rahbek og J.J. Madsen).

H.J. Baagø: Afholdt 5 feltekskursioner for offentligheden vedr. flagermuslyde i naturen.

I. Bødker Enghoff: Holdt 3 forelæsninger for arkæologistuderende fra København, og Lunds universiteter.

A. B. Gotfredsen: Har for TORS, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, CNI-afdelingen, KU, afholdt et 36 timers kursus i Zooarkæologi for arkæologistuderende og formidlet resultaterne af knogleanalyser fra jernaldergrave i udstillingen "Den Rige Vestegn" på Kroppedal Museum, Tåstrup.

H. Strager: Holdt foredraget "Vejen fra natur til industriprodukt" for SEMAPP, Akademiet for de tekniske videnskaber.

K. Aaris-Sørensen: Holdt forelæsninger/foredrag på Landbohøjskolen, Nationalmuseet og Lejre Forsøgscenter. Givet oplæg og efterfølgende rundvisning på Zoologisk Museums udstilling for arkæologi- og geologistuderende fra Københavns og Lunds universiteter og for en lang række mindre grupper og enkeltpersoner.

Museal virksomhed

Forskningssamlingerne

Invertebratsamlingerne er blevet forøget med prøver fra Danmark, Grønland, Svalbard, Norge, Polen, Frankrig, Italien, Tyrkiet, Bermuda, den Mexikanske Golf, Argentina, Chile, Hawaii, Thailand, Australien og Seychellerne. I alt er indgået ca. 1.100 prøver, heraf ca. 250 sediment- og mosprøver indeholdende meiofauna-dyr.

De entomologiske samlinger er forøget med ca. 60.000 eksemplarer: Ca. 12.000 Arachnida (hovesagelig edderkopper, heraf ca. 5.000 edderkopper fra Pedro Cardoso, ca. 5.000 edderkopper fra egne indsamlinger i Portugal 2005, ca. 1.000 edderkopper fra egne indsamlinger i Fransk Guiana i 2005 og ca. 1.000 edderkopper indsamlet i Danmark). 10.607 sommerfugle (størstedelen samlet og skænket af H.

Hendriksen, Kulhuse). Ca. 6.000 biller (heraf ca. 3.300 skænket af H. Hendriksen, Kulhuse, og ca. 2.500 skænket af Mogens Andersen, Z.M). Ca. 27.000 Diptera (heraf ca. 25.000 som arv fra Johannes Hansen, København). Ca. 3.500 Hymenoptera (Braconidae og Ichneumonidae fra Thorkild Munk, Aarhus).

Fiskesamlingen er forøget med 368 indregistrerede eksemplarer og 173 vævsprøver, herunder 39 paratyper (*Ogilbia* spp.) samt materiale indsamlet af Steen Knudsen ved Grønland og af P.R. Møller ved New Zealand. De herpetologiske samlinger er forøget med 50 eksemplarer og 30 vævsprøver. Af fugle er der registreret en tilvækst på 100 eksemplarer og 1800 vævsprøver (der er yderligere modtaget ca. 400 eksemplarer). I pattedyrsamlingerne er der registreret 428 nye eksemplarer (de fleste danske og med dna-prøver). Til de kvartærzoologiske samlinger er tilgået 215 nye fund samt 12 supplementer til tidligere indkomne fund.

Der har været 367 samlede udlån-/donation-transaktioner fra samlingerne: 73 fra invertebrataafdelingen, 125 fra entomologi-afdelingen og 169 fra vertebrataafdelingen (hvor navnlig udlån/donationer af vævsprøver er i stærk vækst med udsendelse af >1200 enkeltprøver vedrørende fugle alene).

Udstillingsvirksomhed

Udstillingerne besøgte i 2005 af 95.949 gæster, heraf deltog 25.290 i skoletjenestens undervisning på museet. Der har i 2005 været en tilbagegang på omkring 6,4%, i antallet af besøgende i forhold til 2004. Fra 1. juli 2006 ændredes billetpriserne. En entrebillet for voksne stiger fra 40 kr. til 50 kr., entrebilletter for pensionister stiger fra 25 kr. til 40 kr. og for børn fra 10 kr. til 15 kr. Det er fortsat gratis for skoler at komme på museet.

Fra 12. februar – 2. maj vistes særudstilling "Kulde", om dyrs tilpasninger til kulde og is. Fra maj-september havde museet et stort tema om kunst. I den forbindelse vist fra 11. juni – 31. august særudstillingen "Carl Christian Tofte", med illustrationer til bogen Politikens Store Fuglebog. I juli måned kunne publikum følge tilblivelsen af to 10 m² store lærreder, malet af billedkunstneren Maria Dubin i museets oceanhal. I sommerferien tilbød museet hver dag undervisning af forskellige billedkunstnere og billedkunstlærere til institutioner og til museets øvrige besøgende. Fra 22. september – 27. november vist en mindre udstilling med Maria Dubins skitser fra Zoologisk Museums samlinger.

Særudstillingen "Bionik" lukkede 4. september. Den 14. oktober åbnede særudstillingen "Uddød, extinction means forever". Udstillingen viser en række af museets sjældne og værdifulde genstande fra samlingerne.

Redaktionelle hverv

D. Eibye-Jacobsen: Redaktør af "Steenstrupia" og "Danmarks Fauna" og redaktionsmedlem af "Acta Zoologica" og "Zoologischer Anzeiger".

O. Karsholt: Medredaktør af "Microlepidoptera of Europe" og redaktionsmedlem af "Entomologiske Meddelelser" og "Nota Lepidopterologica".

N.P. Kristensen: Redaktør af "Fauna Entomologica Scandinavica", medredaktør af "Handbook of Zoology: Insecta", og redaktionsmedlem af "Acta Zoologica", "Systematics and Biodiversity" og "Journal of Zoological Systematics and Evolutionary Research".

R.M. Kristensen: Redaktør af "Zoologischer Anzeiger"

(afsluttet i 2005) og redaktionsmedlem af "Zoologica Scripta", "Helgoland Marine Research", "Meiofauna Marina", "Systematics and Biodiversity", "Flora og Fauna" og "Naturens Verden".

C. Nielsen: Redaktionsmedlem af "Phuket Marine Biological Center Research Bulletin", "Bulletin de la Société Zoologique de France", "Zoological Journal of the Linnean Society", "Mitteilungen aus dem Museum für Naturkunde in Berlin (Zoologische Reihe)" og "Evolution and Development" og rådgiver for de elektroniske tidsskrifter "BMC Evolutionary Biology", "BMC Biology" og "Frontiers in Zoology".

J. Olesen: Medredaktør af "Zootaxa".

T. Pape: Redaktionsmedlem af "Biosystematic Database of the World Diptera", "Tijdschrift voor Entomologie", "Entomotropica" og "Studia dipterologica".

O. Høeg Post: Redaktionsmedlem af "Dyr i Natur og Museum".

N. Scharff: Medredaktør af "Zoological Journal of the Linnean Society" og redaktionsmedlem af "Graellsia", "Genus" og "Folia Entomologica Hungarica"; han er endvidere webredaktør for Entomologisk Afdelings internet-hjemmesider (www.zmuc.dk/EntoWeb/index3.htm).

H. Strager: Redaktionsmedlem af "Dyr i Natur og Museum" og af redaktionsrådet for "Nordisk Museologi".

O. Tendal: Redaktionsmedlem af "Steenstrupia" og medredaktør af program og abstractbog for 13. Danske Havforsker møde, afholdt på H.C. Ørsted Institutet, 1.-3. februar 2005.

L. Vilhelmsen: Redaktør af "Insect Systematics & Evolution", medlem af redaktionskomitéerne for "Entomologische Abhandlungen", "Entomologische Mitteilungen" og "Dyr i Natur og Museum".

T. Wolff: Redaktør af "Galathea Report" og "Dyr i Natur og Museum".

K. Aaris-Sørensen: Medredaktør af Archaeofauna, Madrid.

Nationalt og internationalt forskningsamarbejde

Gæsteforskere

N. Aggimarangsee (Chiang Mai), edderkopper, pattedyr.

M. Aliabaidan (Teheran/Amsterdam), tornskader.

Liang Aiping (Beijing), næbmundede.

M. Balcher (Salzburg), fiskelarver

W. Barkemeyer (Flensborg), svirrefluer.

K. Bergmann (Bremerhafen), arktiske fisk

M. Blazewich-Paszkowycz (Lodz), klotanglus.

T. Bourgoïn (Paris), næbmundede.

A. Briault (Nanterre), mesolitisk knoglemateriale

N. Bruce (Wellington), tanglus.

F.M. Buzzetti (Legnaro/Padova), skøjteløbere.

R. Bygebjerg (Skagen), svirrefluer.

P. Cardoso (Lisbon), edderkopper.

A. Chagas (Brasilien), skolopendre.

P. Cordeira Estrela (Paris), typeeksemplarer af *Calomys expulsus*.

C. Dahl (Lund), vintermyg.

G. Dinesen (Århus), havsvampe.

G. Edgecombe (Sydney), ATOL-projekt.

S. Evseenko (Moskva), fladfisk

M. Filmer (Amsterdam), snegle.

C. Fischer (Berlin), løvtæger.

G. Fridriksson (Stockholm), hundestejler.

E. Gál (Budapest), subfossile fugleknogeter.

C. Gaspar (Lisbon), leddy.

P. Gaubert (Sevilla), desmerdyr.

G. Giribet (Boston), ATOL-projekt.

M. Giroux (Montreal), kødflyer.

J. Guadanucci (Sao Paulo) *Araneae*.

O. Gudik-Sørensen (København), edderkopper.

E. Guilbert (Paris), masketæger.

L. Gültekin (Erzurum), snudebiller.

P. Hammond (London), rovbiller.

M.D. Hardy (Wales), kranier af døgling.

H. Hoch (Berlin), næbmundede.

P. Hovingh (Salt Lake City), igler.

J. Hylleberg (Århus), muslinger.

T. Hägg (Malmø), træbukke.

L. Kaczmarek (Poznan), bjørnedyr.

E. Karmovskaya (Moskva), ålelarver.

F. Kavanagh (Dublin), tanglus.

R. Kawahara (Tokyo), *Spinachia*.

N. Kilgallen (Cork), tanglopper.

E. Knott (Jyväskylä), søstjerner.

O. Komzakova (Brno), fluer (*Anthomyiidae*).

L. Krogman (Hamburg), hvepse.

S. Krzysztow (Torun), fluer.

C. Lambkin (Camberra), fluer.

J.-F. Landry (Ottawa), sommerfugle.

J. La Salle (Canberra), hvepse.

C. Leduc (Nanterre), mesolitisk knoglemateriale

O. Makarova (Moscow), mider.

Y. M. Marusik (Magadan), edderkopper.

O. Mehl (Asp), træbukke.

R. Meier (Singapore), fluer.

R.K. McAfee (DeKalb, Illinois), Mylodon.

H. McKinney (Fairbanks, Alaska), knoglemateriale.

L. Michaelczyk (Norfolk), bjørnedyr.

R. Mühlethaler (Basel), cikader.

T. Munk (Århus), svirrefluer, snyltehvepse.

S. Achim Nielsen (Roskilde), mitter.

R. Passaro (Ravenna), havbørsteorme.

L. Pierboni (Urbino), bjørnedyr.

G. Prinsloo (Pretoria), hvepse.

H.M. Pucciarelli (La Plata), knoglemateriale fra *Lagoa Santa*.

H.T. Rapp (Bergen), havsvampe.

G. Rouse (Adelaide), ATOL-projekt.

M. Schauff (Washington D.C.), hvepse.

P. Schuchert (Genève), polyptyd.

G. Scholtz (Berlin), krebsdyr.

T. Schuh (New York), tæger.

H. Schultz (Hamburg), pighude.

J. Sigwart (Cork), skallus.

B. Sinclair (Bonn), fluer.

J. Skevington (CNCI), fluer.

V. Spiridonov (Moscow), krabber.

W. Sterrer (Bermuda), kæbemunde.

P. Stoev (Sofia), tusindben.

B. Stokke (Trondheim), gøgeæg.

Ø. Stokland (Trondheim), snegle.

A.C. Suzuki (Seto), bjørnedyr.

V. Szabo (North Carolina, USA), hvaler.

T. Szuts (Budapest), edderkopper.

J.S. Søndergaard (København), bulgarsk knoglemateriale.

T. Sørensen (Roskilde), *Zoarches viviparus*

E. Thomsen (Tromsø), armfødder.
 B. Timms (Sydney), gællefødder.
 F. Uiblein (Bergen), dybhavsfisk
 A. Vujic (Novi Sad), svirrefluer.
 J. Wearing (Taroom), bjørnedyr.
 T. Wesener (Bonn), tusindben.
 B. Wiegmann (North Carolina), fluer.
 D. Yeates (Canberra), fluer.
 Y. og S. Yom-Tov (Israel), gnavere.

Netværk

R.M. Kristensen: Ansvarlig for SNF-rammebevillingen 'The Ecdysozoa: A Combined Approach using Morphological, Molecular and Fossil Data on a Controversial Concept in the Animal Tree of Life' (M.V. Sørensen, J. Olesen, J. Høeg og P. Funch), samt en tre-årig Villum Kann Rasmussen-bevilling (Velux-fondene) til molekylære undersøgelser over bjørnedyr, korsetdyr og ferskvandssnegle (T.K. Kristensen og A. Jørgensen). Den amerikanske NSF-Atol-bevilling "The Tree of Life – Protostomes" blev forlænget med tre år.

C. Nielsen: Ansvarlig for SNF-rammebevillingen 'Zooomorphology and the Tree of Life: Ciliated Groups'.

P.R. Møller, J. Olsen og T. Pape: Repræsenterede Zoologisk Museum i det danske GBIF-knudepunkt (DanBIF).

N. Scharff: Ansvarlig for SNF-rammebevillingen 'Terrestriske leddyr fylogeni: Beregningsmæssige og analytiske udfordringer indenfor systematisk zoologi' (m. H. Enghoff, T. Pape, L. Vilhelmsen, J. Damgaard, og R. Meier) og er landerepræsentant for "International Society of Arachnology", Washington D.C.

N. Scharff, T. Pape og L. Vilhelmsen: Medarbejdere ved NSF-ATOL (Assembling the Tree Of Life) projekter (om hhv. edderkopper, fluer og hvepse).

N. Scharff: Repræsenterede den Entomologiske Afdeling i "Major Systematic Entomology Facilities Group" (MSEFG).

Museumsdirektør Henrik Enghoff

Forbrug

Finansieret	Internt	Eksternt	I alt
VIP	40,35	11,87	52,23
DVIP	0,43	0,08	0,50
STIP	4,22	0,00	4,22
TAP	136,89	9,99	146,89
Årsværk i alt	181,89	21,94	203,83
Løn med årsværk	64.611,05	8.586,23	73.197,28
Løn uden årsværk	-3.475,01	399,01	-3.076,00
Øvrig drift	10.284,27	7.456,66	17.740,92
Anskf. o. 100 t.kr.	471,44	1.250,00	1.721,44
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>71.891,74</i>	<i>17.691,89</i>	<i>89.583,64</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansieringstyper.

Stab

Statens Naturhistoriske Museum

VIP Internt finansieret
 Enghoff, Henrik; professor.

Zoologisk Museum

VIP Internt finansieret
 Aaris-Sørensen, Kim Torkil; lektor.
 Baagøe, Hans Jørgen; lektor.
 Fjeldså, Jon; professor.
 Jacobsen, Danny; lektor.
 Kristensen, Reinhardt Møbjerg; professor.
 Kristensen, Niels Peder; professor.
 Møller, Peter Daniel Rask; adjunkt.
 Nielsen, Claus; professor; Mso.
 Olesen, Jørgen; lektor.
 Pape, Thomas; lektor.
 Rasmussen, Jens Bødtker; lektor.
 Scharff, Nikolaj; lektor.
 Tendal, Ole Secher; lektor.
 Vilhelmsen, Lars Bjørn; lektor.

VIP Eksternt finansieret
 Damgaard, Jakob; lektor.
 Enghoff, Inge Bødker; lektor.
 Gotfredsen, Anne Birgitte; adjunkt.
 Hansen, Jesper; forskningsassistent.
 Hansen, Louis Andre; forskningsassistent.
 Holm, Katrine Worsaae; post.doc.
 Laursen, Lotte Skoulund; forskningsassistent.
 Petersen, Anders Højgård; forskningsassistent.
 Romdal, Tom Skovlund; adjunkt.
 Thorup, Kasper; post.doc.

STIP Internt finansieret
 Heiner, Iben; ph.d.-studerende.
 Larsen, Frank Wugt; ph.d.-studerende.
 Møller, Ole Sten; ph.d.-studerende.
 Petersen, Johan Frederik Torp; ph.d.-studerende.

Geologisk Museum

VIP Internt finansieret
 Cuny, Gilles Guy Roger; lektor.
 Funder, Svend Visby; lektor.
 Hald, Niels; lektor.
 Harper, David Alexander Taylor; professor.
 Haack, Henning; lektor.
 Jensen, Maria Ansine; forskningsassistent.
 Jensen, Erik Schou; lektor.
 Johnsen, Ole; lektor.
 Nielsen, Arne Thorshøj; lektor.
 Pedersen, Asger Ken; lektor.
 Petersen, Ole Valdemar; lektor.
 Rasmussen, Jan Audun; lektor.
 Rosing, Minik Thorleif; professor.

VIP Eksternt finansieret
 Kjær, Kurt Henrik; lektor.
 Ries, Christopher Jacob; adjunkt.
 Riisager, Peter; post.doc.

STIP Internt finansieret

Bidstrup, Philip Ralhan; ph.d.-studerende.
Rasmussen, Christian Mac Ørum; ph.d.-studerende.

Botanisk Have, Museum og Centralbibliotek*VIP Internt finansieret*

Arnklit, Folmer; lektor.
Christensen, Knud Ib; lektor.
Friis, Ib; professor.
Hamann, Ole Jørgen; professor.
Hansen, Eric Steen; lektor.
Hansen, Hans Vilhelm; lektor.
Knudsen, Henning Jørgen; lektor.
Krogstrup, Peter; lektor.
Møller, Jette Dahl; lektor.
Nielsen, Ruth; lektor.
Pedersen, Henrik Ærenlund; lektor.
Petersen, Gitte; professor. Mso.
Ryding, Per Olof; lektor.
Seberg, Ole; professor. Mso.

VIP Eksternt finansieret

Find, Jens Iver; lektor.
Høeg, Katja Anker; forskningsassistent.
Jørgensen, Bo Ivar; lektor.
Kristensen, Michael Mehlby Holst; adjunkt.
Sterll, Finn Michael; post.doc.

Fondsbevillinger*Bikubenfonden*

– Tilskud til særudstillingen "Fjer" (Hanne Strager)
kr. 650.000.

Carlsbergfondet

– Lavastrømme og søsedimenter, Island (Peter Riisager)
kr. 486.700.
– Det Holocæne geomagnetiske felt på Island (Peter Riisager)
kr. 486.700.
– Feltarbejde (David Harper) kr. 73.000.
– Ekskursioner og publicering af kongres (David Harper)
kr. 40.000.
– Definition af den internationale Mellem Ordoviciske Seriegrænse (Svend Stouge) kr. 100.000.
– Belysning af den sydkinesiske hajfaunas udvikling (Gilles Cuny) kr. 50.000.
– Evolution af interstitielle børsteorme (Katrine Worsaae)
kr. 35.000.
– Marine bjørnedyr – løn 3 mdr. teknisk bistand (Reinhardt Møbjerg Kristensen) kr. 93.000.
– Medhjælp til "Afslutning af Jens B. Rasmussens Livsværk" (Jon Fjeldså) kr. 250.000.
– Skov- og savannestudier i Etiopien (Ib Friis) kr. 100.000.

Danmarks Naturfredningsforening

– Skovmår (Hans Baagøe) kr. 110.000.

Direktør Ib Henriksens Fond

– Etablering af klimakammer (Ole Hamann) kr. 50.000.

Diverse Fonde

– Udstilling Solsystem og Meteoritter på Geologisk Museum (Henning Haack) kr. 1.900.000.

DMU Danmarks Miljøundersøgelser

– Overvågning af flagermus (i NOVANA regi) (Hans Baagøe) kr. 626.000.

FKK Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

– Regionalitet og biotopudnyttelse i dansk Ertebølle- og tilgrænsende perioder (Inge Enghoff) kr. 707.000.

FNU Forskningsrådet for Natur og Univers (gl. SNF)

– Afrikas økologiske hukommelse (Jon Fjeldså)
kr. 600.000.
– Phylogeny of Megadiverse Taxa (Thomas Pape)
kr. 1.450.000.
– Assembling the Tree of Life (Ole Seberg) kr. 1.000.000.

Forskningsstyrelsen

– Regionalitet og biotopudnyttelse i dansk Ertebølle og tilgrænsende perioder (Inge Enghoff) kr. 652.000.
– DanBIF Danish participant node of GBIF (Global Biodiversity Information Facility – Fase 2 (Henrik Enghoff/Isabel Calabuig) kr. 4.000.000.

Friluftsrådet

– Desk study over "Biodiversitets-hotspots" (Carsten Rahbek) kr. 250.000.

Gluds Legat

– *In vitro* formering af sitkagran med henblik på etablering af stiklingebede og senere klonforsøg (Jens Find)
kr. 300.000.

Gordon and Betty Moore Foundation and Sloan Foundations

– Udvikling af barcodes hos planter (Gitte Petersen)
kr. 569.700.

Hans Kongelig Højhed Kronprins Frederiks Fond

– Videnskabelig ekspedition i Vestgrønland (Jan Audun Rasmussen) kr. 40.000.

Kulturarvstyrelsen

– Udvikling af klassifikation for Geologiske genstande (David Harper) kr. 300.000.

Køge Museum

– Bestemmelse af knogler fra diverse udgravninger (Anne Birgitte Gotfredsen) kr. 264.200.

Niels Bohr Fondet (NBF)

– 2 mdr. løn til ph.d. (lektor) Jakob Damgaard til færdiggørelse af NMAs katalog over g.tæger (Nikolaj Scharff)
kr. 85.100.

SN Skov- og Naturstyrelsen

– Statslig samarbejdsaftale vedrørende drift af ringmærkningen på ZM (Carsten Rahbek) kr. 2.209.200.

Tuborgfondet

– Etablering af klimakammer (Henrik Enghoff) kr. 50.000.

Velux Fonden

– En videnskabshistorisk biografi af botanikeren N. Wallich (1787-1854) (Ib Friis) kr. 1.000.000.

Villum Kann Rasmussen/Aarhus Universitet

– Den danske kirkeugle – et modelstudium af en art i tilbagegang (Carsten Rahbek) kr. 2.598.000.

Woody Plant Biotech

– Etablering af klimakammer (Jens Find) kr. 100.000.

Aage V. Jensen Charity Foundation

– Atlas over danske ferskvandfisk (Peter Rask Møller) kr. 2.582.700.

Aage V. Jensens Fonde (Carsten Rahbek)

– Udgivelse af "Dansk Trækfugleatlas" (Carsten Rahbek) kr. 987.900.

Aage V. Jensens fonde

– Ny udgave af Nordic Macromycetes, vol. 2 (Henning Knudsen) kr. 888.000.

Publikationer

Zoologisk Museum

Amstrup, O.F., Hansen, A.S., Pedersen, T.H., Thorup, K.: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2004. Dansk ornitologisk Forenings Tidsskrift 99, s. 169-182. 2005.

Audzijonytė, A., Damgaard, J., Varvio, S.-L., Vainio, J.K., Väinölä, R.: Phylogeny and history of continental invasions in the genus *Mysis* (Crustacea, Mysida) inferred from molecular and morphological data. Cladistics 21, s. 575-596. 2005.

Auster, P., Bergmann, M., Bergstad, O.A., Brock, R., Christiansen, S., Duran, P., Freiwald, A., George, B., Grehan, A., Hall-Spencer, J., Hartley, J., Jones, E., Menezes, G., Mortensen, P., Olu, K., Roberts, M., Steingrimsson, S., Tasker, M., Tendal, O.S., Vestergaard, O.S., Watling L.: Report of the Working Group on Deep-water Ecology (WGDEC). i: ICES WGDEC report 2005 s. 1-76. 2005.

Baagøe, H.J.: Knud Rasmussens "krummerik". Dyr i natur og museum 1, s. 25. 2005.

Baagøe, H.J., Degn, H.J.: Flagermusene i Daugbjerg og Mønster Kalkgruber i udflyvningsperioden 2003 – et notat udarbejdet for Danmarks Miljøundersøgelser. s. 1-54. 2005.

Bangsgaard, P.: Rituel brug af oldgamle fugle i Jordan. Dyr i natur og museum 1, s. 6-9. 2005.

Blazewicz-Paszkowycz, M., Larsen, K.R.: New species of the genus *Collettea* Lang, 1973 (Peracarida: Tanaidacea) from the Antarctic. Zootaxa 1085, s. 1-19. 2005.

Bloch D., Kristensen, R.M.: Tribute to Arne Nørrevang, dr.phil., prof.em. i: The maritime mollusca of the Faroes s. 5-14. Annales Societas Scientiarum Færoensis supplementum XXXII. 2005.

Borges, P., Enghoff, H.: Chilopoda. i: Listagem da fauna e flora (Mollusca e Arthropoda)(Bryophyta, Pteridophyta e Spermatophyta) terrestres dos Açores s. 166, 184. Borges, P.A.V., Cunha, R., Gabriel, R., Martins, A.F., Silva, L., and Vieira, V.. 2005.

Borges, P.A.V., Aguiar, C., Amaral, J., Amorim, I.R., André, G., Arraiol, A., Baz, A., Dinis, F., Enghoff, H., Gaspar C., Ilharco, F., Mahnert, V., Melo C., Pereira, F., Quartau, J.A., Ribeiro, S., Ribes, J., Serrano, A.R.M., Sousa, A.B., Strassen, R.Z., Vieira L., Vieira V., Vitorino A., Wunderlich J.: Ranking protected areas in the Azores

using standardized sampling of soil epigeal arthropods. Biodiversity and Conservation 14, s. 2029-2060. 2005.

Born E.W., Boertmann D., Böcher, J., Kapel, F.O.: Træk af den biologiske forskning i Grønland. i: Grønlandsforskning: Historie og Perspektiver s. 85-128. Thisted, K. Det Grønlandske Selskab. 2005.

Bowie R.C.K., Fjeldså, J.: Genetic and morphological evidence for two species in the Udzungwa Forest partridge *Xenoperdix udzungwensis*. Journal for East African Natural History 94, s. 191-201. 2005.

Bowie R.C.K., Fjeldså, J., Hackett S.J., Bates, J.M., Crowe T.M.: Coalescent models reveal the relative roles of ancestral polymorphism, vicariance, and dispersal in shaping phylogeographical structure of an African montane forest robin. Molecular Phylogenetics and Evolution 38, s. 171-188. 2005.

Bowie R.C.K., Fjeldså, J., Hackett S.J., Crowe T.M.: Molecular evolution in space and through time: mtDNA phylogeography of the Olive Sunbird *Nectarinia olivacea/obscura* throughout continental Africa. Molecular Phylogenetics and Evolution 33, s. 56-74. 2005.

Bowie R.C.K., Voelker, G., Fjeldså, J., Lens, L., Hackett, J., Crowe T.M.: Systematics of the oil trush *Turdus olivaceous* species complex with reference to the taxonomic status of the endangered Taita trush *T. helleri*. Journal of Avian Biology 36, s. 391-404. 2005.

Buhl O., Falck, P., Jørgensen, B., Karsholt, O., Larsen K., Vilhelmsen F.: Fund af småsommerfugle i Danmark i 2004. Entomologiske Meddelelser 73, s. 73-86. 2005.

Böcher, J.: Invertebrates. i: Zoological and Botanical Inventory of the Thule Air Base and North Star Bay s. 13-20. Baseline Ecological Survey, Thule Air Base. 2005.

Böcher, J.: Invertebrates. i: Zoological and Botanical Inventory of the Thule Air Base and North Star Bay s. 55-57. Baseline Ecological Survey, Thule Air Base. 2005.

Böcher, J.: Weather-induced problems. i: Zoological and Botanical Inventory of the Thule Air Base and North Star Bay s. 105-106. Baseline Ecological Survey, Thule Air Base. 2005.

Böcher, J.: Dolichopodidae (Diptera) of Greenland. Entomologiske Meddelelser 73, s. 3-15. 2005.

Callaghan, D., Fjeldså, J.: Torrent Duck. i: Waterfowl s. 373-377. J. Kear (ed). Oxford University Press Bird Family Series. 2005.

Cuervo, A.M., Cadena, C.D., Krabbe, N.K., Renjifo, L.M.: *Scytalopus stilesi*, a new species of tapaculo (Rhinocryptidae) from the Cordillera Central of Columbia. Auk 122, s. 445-463. 2005.

Dahl K., Lundsteen, S., Tendal, O.S.: Mejlgrund og Lillegrund. i: Mejlgrund og Lillegrund s. 1-90. DMU faglig rapport no. 529. 2005.

Damgaard, J.: Bøllemosens enestående vandtægefauna. Flora & Fauna 110, s. 137-145. 2005.

Damgaard, J.: Distribution, phenology and conservation status of three rare water bugs: *Aquarius najas* (De Geer), *Aphelocheirus aestivalis* (Fabricius, 1794) and *Sigara hellensii* (c. R. Sahlbergi, 1819) from lotic waters in Denmark (Insecta, Hemiptera-Heteroptera: Gerromorpha & Nepomorpha). Entomologiske Meddelelser 73, s. 25-38. 2005.

Damgaard, J.: Genetic diversity, taxonomy, and phylogeography of the western Palaearctic water strider *Aquarius najas* (De Geer)(Heteroptera:Gerridae). Insect Systematics and Evolution 35, s. 395-406. 2005.

- Damgaard, J.: Review of N.M. Andersen & T.A. Weir: "Australian Water Bugs". Apollo books, Denmark. Insect Systematics and Evolution 35, s. 261-262. 2005.
- Damgaard, J.: Nils Otto Møller Andersen (21. november 1949 – 12. maj 2004). Entomologiske Meddelelser 73, s. 47-50. 2005.
- Damgaard, J.: Sjældne vandtæger fortæller historie. Kasketot 144, s. 14-17. 2004.
- Damgaard, J.: Om moser og højmoser. Kasketot 146, s. 16-19. 2004.
- Damgaard, J.: Livet i Bøllemosen. Kasketot 146, s. 20-22. 2004.
- Damgaard, J.: Rygterne om Darwins død er stærkt overdrevne. Kasketot 147, s. 18-21. 2004.
- Damgaard, J., Andersen, N.M., Meier, R.: Combining molecular and morphological analysis of water strider phylogeny (Hemiptera-Heteroptera, Gerromorpha): effects of alignment and taxon sampling. Systematic Entomology 30, s. 289-309. 2005.
- Damgaard, J., Cognato A.I.: Phylogeny and reclassification of species groups in *Aquarius* Schellenberg, *Limnoporus* Stål and *Gerris* Fabricius (Insecta: Hemiptera-Heteroptera, Gerridae). Systematic Entomology 31, s. 93-112. 2005.
- Degn, H.J., Baagøe, H.J.: Udflyvningen af damflagermus fra Mønsted Kalkmine i foråret 1977. s. 1-11. 2005.
- Dillon, S., Fjeldså, J.: The implications of different species concepts for describing biodiversity patterns and assessing conservation needs for African birds. Ecography 28, s. 682-692. 2005.
- Dinesen, G.: Biodiversity of horse mussel beds: Is the plethora of species on the Faroese shelf unique in the NE Atlantic Ocean? i: BIOFAR Proceedings 2005 s. 247-247. Annales Societas Scientiarum Færoenses Supplementum 41. 2005.
- Dinesen, G., Ockelmann, K.W.: Spatial distribution and species distinction of *Modiolus modiolus* and syntopic Mytilidae (Bivalvia) in Faroese waters (NE Atlantic). i: BIOFAR Proceedings 2005 s. 126-136. Annales Societas Scientiarum Færoensis Supplementum 41. 2005.
- Dinesen, G.E., Tendal, O.S.: Horse mussel aggregations in Faroese waters: population structure and diversity of associated fauna. i: Programme and abstracts, 13. danske havforskermøde, s. 44-45. 2005.
- Eibye-Jacobsen, D.: A preliminary phylogenetic analysis of Poecilochaetidae (Annelida: Polychaeta) at the species level. Marine Ecology 26, s. 171-180. 2005.
- Endsleff, H.L.: Biodiversitet og formidling af viden om arter. BioZoom 1, s. 29-35. 2005.
- Endsleff, H.L.: Biodiversitet og formidling af viden om arter. Naturens Verden 2, s. 19-28. 2005.
- Enghoff, H.: The millipedes of Thailand (Diplopoda). Steenstrupia 29, s. 87-103. 2005.
- Enghoff, H., Borges, P.: Diplopoda. i: Listagem da fauna e flora (Mollusca e Arthropoda)(Bryophyta, Pteridophyta e Spermatophyta) terrestres dos Açores s. 166, 183-184. Borges, P.A.V., Cunha, R., Gabriel, R., Martins, A.F., Silva, L., and Vieira, V.. 2005.
- Enghoff, H., Kime, R.D.: Fauna Europaea: Diplopoda. i: Fauna Europaea 1.1. Netværksleksikon. 2005.
- Enghoff, H., Moravvej, S.A.: A review of the millipede fauna of Iran (Diplopoda). Zoology in the Middle East 35, s. 61-72. 2005.
- Enghoff, I.B.: Fortidens fisk og fiskeri. i: Arkeologi og naturvidenskab, s. 310-327. Gyllenstiernska Krapperupstiftelsen. 2005.
- Eritzøe, J., Fjeldså, J.: Ernst Mayr 100 år. Aktuelt 1, s. 144-145. 2005.
- Fjeldså, J., Alvarez, M.D., Lazcano, J.M., Leon, B.: Illicit crops and armed conflict as constraints on biodiversity conservation in the Andes region. Ambio 34, s. 205-211. 2005.
- Fjeldså, J., Bayes M.K., Bruford, M.W., Roy, M.S.: Biogeography and Diversification of African forest faunas: Implications for Conservation. i: Tropical Rainforests: Past, Present and Future s. 127-147. Chicago University Press. 2005.
- Fjeldså, J., Irestedt M., Ericson P.G.P.: Molecular data reveal some major adaptational shifts in the early evolution of the most diverse avian family, the Furnariidae. J Ornithol 146, s. 1-13. 2005.
- Fjeldså, J., Kessler M.: Conservacion de la biodiversidad de los bosques de *Polylepis* de las tierras altas de Bolivia. DIVA 11, i: DIVA s. 1-10. 2005.
- Fjeldså, J., Tushabe, H.: Complementarity of species distributions as a tool for prioritising conservation actions in Africa: testing the efficiency of using coarse-scale distribution data. i: African Biodiversity s. 1-24. B.A. Huber et al. 2005.
- Fuchs J., Fjeldså, J., Pasquet E.: The use of mitochondrial and nuclear sequence data in assessing the taxonomic status of the endangered Uluguu Bush Shrike *Malaconotus alius*. Ibis 147, s. 717-724. 2005.
- Gianguzza, P., Badalamenti, F., Jensen, K.R., Chemello, R., Cannicci, S., Riggio, S.: Body size and mating strategies in the simultaneous hermaphrodite *Oxynoe olivacea* (Mollusca, Opisthobranchia, Sacoglossa). Functional Ecology 18, s. 899-906. 2005.
- Gianguzza, P., Jensen, K.R., Badalamenti, F., Riggio, S.: Relationship between egg features and maternal body size in the simultaneous hermaphrodite *Oxynoe olivacea* (Mollusca, Ophistobranchia, Sacoglossa). Marine Biology 148, s. 117-122. 2005.
- Hagman, M., Pape, T., Schulte, R.: Flesh fly myiasis (Diptera: Sarcophagidae) in Peruvian poison frogs genus *Epidobates* (Anura, Dendrobatidae). Phyllomedusa 4, s. 69-73. 2005.
- Heiner, I.: Preliminary account of the Loriciferan fauna of the Faroe Bank. i: BIOFAR Proceedings 2005 s. 213-219. Annales Societatis Scientiarum Færoensis Supplementum. 2005.
- Heiner, I., Kristensen, R.M.: Two new species of the genus *Pliciloricus* (Loricifera, Nanaloricida, Pliciloricidae) from the Faroe Bank, North Atlantic. Zoologischer Anzeiger 243, s. 121-138. 2005.
- Heiner, I., Kristensen, R.M.: Cyclophora (wheel wearers) – Chapter 5: Minor groups and fossils. i: Marine Parasitology s. 202-205. Rohde, K., CSIRO. 2005.
- Hormiga, G., Buckle, D., Scharff, N.: *Nanoa*, an enigmatic new genus of pimoid spiders from western North America (Pimodae, Araneae). Zoological Journal of the Linnean Society 145, s. 249-262. 2005.
- Hormiga, G., Scharff, N.: Monophyly and phylogenetic placement of the spider genus *Labulla* Simon, 1884 (Araneae, Linyphiidae) and description of the new genus *Pecado*. Zoological Journal of the Linnean Society 143, s. 359-404. 2005.
- Høeg, J.T.: Y-larver, Okinawa og Hansens høje hat. Dyr i natur og museum 1, s. 17-20. 2005.

- Janussen, D., Tabachnick, R., Tendal, O.S.: Deep-sea Hexactinellida (Porifera) of the Weddell Sea. Deep-sea Research ii 51, s. 1857-1882. 2005.
- Janussen D., Tendal, O.S.: Deep-Sea sponges of the Weddell Sea (Antarctica) and adjacent areas – Preliminary results of ANDEEP I, II, and III. Terra Nostra 3, s. 75-76. 2005.
- Janussen D., Tendal, O.S.: Sponges of the deep Weddell Sea (Antarctica), what does the distribution of taxa tell us? Terra Nostra 3, s. 76-77. 2005.
- Janussen D., Tendal, O.S., Tabachnick, K.R., Rapp H.T.: The sponges of the Weddell Sea slopes and abyssal plain: A normal deep-sea fauna with some surprises. Berichte zur Polar- und Meresforschung 507, s. 65-66. 2005.
- Jensen, K.R.: Distribution and zoogeographic affinities of the nudibranch fauna (Mollusca, Opisthobranchia, Nudibranchia) of the Faroe Islands. i: BIOFAR Proceedings 2005 s. 109-124. Annales Societas Scientarium Faeroensis Supplementum. 2005.
- Jensen, K.R.: Besøg fra dybet – kæmpeblæksprutte fra Skagerrak. Kaskelot 150, s. 22-24. 2005.
- Jensen, K.R., Knudsen, J.: A summary of alien marine benthic invertebrates in Danish waters. Oceanological and Hydrobiological Studies 34, s. 137-162. 2005.
- Jørgensen, O.A., Hvingel, C., Møller, P.R., Treble, M.A.: Identification and mapping of bottom fish assemblages in Davis Strait and southern Baffin Bay. Can J Fish Aquat Sci 62, s. 1833-1852. 2005.
- Karlsson, D., Pape, T., Johansson, K.A., Liljeblad, J., Ronquist F.: The Swedish Malaise trap project, or how many species of Hymenoptera and Diptera are there in Sweden? Entomologisk Tidsskrift 126, s. 43-53. 2005.
- Karsholt, O., Aarvik, L., Agassiz, D., Huemer P., Tuck, K.: *Acleris effractana* (Hübner, 1799) – a holarctic Tortricid. Nota lepidopterologica 28, s. 93-102. 2005.
- Karsholt, O., Rutten T.: The genus *Bryotropha* Heinemann in the western Palaearctic (Lepidoptera: Gelechiidae). Tijdschrift voor Entomologie 148, s. 77-207. 2005.
- Karsholt, O., Vieira V.: Lepidoptera. i: A list of the terrestrial fauna (Mollusca and Arthropoda) and flora (Bryophyta, Pteridophyta and Spermatophyta) from the Azores s. 207-210, 230. P.A.V. Borges, R. Cunha, R. Gabriel, A.F. Martins, L. Silva & V. Vieira. 2005.
- Knudsen, J.: Anomalodesmata (Bivalvia) from the Surinam shelf, the Caribbean region. Basteria 69, s. 121-144. 2005.
- Krabbe, N.K., Florez, P., Suarez, G., Castano, J., Arango, J.D., Pulgarin, P., Munera, W.A., Stiles, F.G., Salaman, P.: Rediscovery of the dusky Starfrontlet *Coeligena orina*, with a description of the adult plumages and reassessment of its taxonomic status. Ornithologica Colombiana 3, s. 28-35. 2005.
- Krabbe, N.K., Salaman P., Cortés, A., Quevedo, A., Ortega, L., Cadena, D.: A new species of *Scytalopus* Tapaculo from the upper Magdalena Valley, Colombia. Bulletin British Ornithologists' Club 125, s. 93-108. 2005.
- Krabbe, N.K., Schulenberg T.S.: A mystery solved: the identity and distribution of Kalinowski's Tinamou *Notoprocna kalinowskii*. Bulletin British Ornithologists' Club 125, s. 253-260. 2005.
- Kristensen, R.M.: Bjørnedyreneres fantastiske biologi. i: Almanak 2006 s. 152-167. Københavns Universitet. 2006.
- Kristensen, R.M.: Fifteen years investigation of the meiofauna of the Faroe Bank (NE Atlantic). i: Biofar Proceedings 2005 s. 202-212. 2005.
- Kristensen, R.M., Hansen, J.: Tardigrada (water bears) – Chapter 5: Minor groups and fossils. i: Marine Parasitology s. 230-235. Rohde, K. CSIRO. 2005.
- Laamanen, T.R., Meier, R., Miller, M.A., Hille, A., Wiegmann B.M.: Phylogenetic analysis of *Themira* (Sepsidae: Diptera); sensitivity analysis, alignment, and indel treatment in a multigene study. Cladistics 21, s. 258-271. 2005.
- Larsen, K.R.: Monograph to the Deep-Sea Tanaidacea (Crustacea: Peracarida) from the Gulf of Mexico. Crustacean Monographs 5, 1-381 s. Brill, Leiden, 2005.
- Lysinger, M., Moore, J.V., Krabbe, N.K., Coopmans, P., Lane, D.F., Navarette, L., Ridgely, R.S.: The birds of eastern Ecuador: the foothills and lower subtropics. 10 s. 2005.
- Madsen, J.J.: Ringmærkning af fugle. i: Natur06 Lomme-kalenderen s. 259-262. Niels Blædel. 2005.
- McAllister, C.T., Shelley, R.M., Enghoff, H., Ramsey, Z.D.: Distribution of the milliped *Virgoiulus minutus* (Brandt, 1841): First records from Mississippi, Oklahoma, and Texas (Julida: Blaniulidae). Western North American Naturalist 65, s. 258-266. 2005.
- Møbjerg, N., Kristensen, R.M.: Arktisk dyreliv ved verdens ende. Dyr i natur og museum 2, s. 6-10. 2005.
- Møller, O.S.: Snyltere skal også holde sig rene – ny viden om karpelusens tidligste stadier. Dyr i natur og museum 2, s. 14-17. 2005.
- Møller, P.R.: En fiskeoplevelse på Tobago. Dyr i natur og museum 1, s. 14-16. 2005.
- Møller, P.R.: Dybhavsfisk – et liv i mørke. Kaskelot 150, s. 8-13. 2005.
- Møller, P.R., Feld, T.K., Poulsen, I.H., Thomsen, P.F., Thormar, J.G.: *Myxine jespersenae*, a new species of hagfisk (Myxiniiformes: Myxinidae) from the North Atlantic Ocean. Copeia 2, s. 374-385. 2005.
- Møller, P.R., Nielsen, J.G., Anderson, E.: Systematics of polar fishes. i: The Physiology of Polar Fishes s. 25-69. Anthony P. Farrell & John F. Steffensen, Elsevier. 2005.
- Møller, P.R., Nielsen, J.G., Schwarzhan W.: Review of the American Dinematchthyini (Teleostei: Bythitidae). Part II. *Ogilbia*. Journal of Ichthyology and Aquatic Biology 10, s. 133-208. 2005.
- Niebuhr, T., Bonde, C.P.G.: Kunsten at finde kamæleoner. Dyr i natur og museum 2, s. 18-21. 2005.
- Nielsen, C.: Trochophora larvae: Cell-lineages, ciliary bands and body regions. 2. Other groups and general discussion. Journal of Experimental Zoology 304B, s. 401-447. 2005.
- Nielsen, C.: Trochophora larvae and adult body regions in annelids: some conclusions. Hydrobiologica 535/536, s. 23-24. 2005.
- Nielsen, C.: Larval and adult brains. Evolution & Development 7:5, s. 483-489. 2005.
- Nielsen, C.: Genesis og Gould. 6-6s. 2005.
- Olesen, J.: *Caenesthriella mariae* sp.nov. (Crustacea: Branchiopoda: Spinicaudata): a new clam shrimp from Australia. Zootaxa 824, s. 1-8. 2005.
- Olesen, J.: Larval development of *Lynceus brachyurus* (Crustacea: Branchiopoda: Laevicaudata): redescription of unusual crustacean nauplii, with special attention to the moult between last nauplius and first juvenile. Journal of Morphology 264, s. 131-148. 2005.

- Olson, S.L., Irestedt M., Ericson P.G.P., Fjeldså, J.: Independent evolution of two darwinian marsh dwelling ovenbirds (Furnariidae: *Limnornis*, *Limnocites*). *Ornithologica Neotropical* 16, s. 347-359. 2005.
- Otranto, D., Colwell, D.D., Pape, T.: *Hypoderma sinense* Pleske, 1926: solving a century-old enigma. *Medical and Veterinary Entomology* 19, s. 315-321. 2005.
- Pape, T.: Myriader af myg – flokke af fluer. *Dyr i natur og museum* 1, s. 2-5. 2005.
- Pape, T.: Phylogeny and evolution of the bot flies. i: *The Oestrid Flies: biology, host-parasite relationships, impact and management* s. 19-49. Colwell, D., Scholl, P. & Hall, M. CAB International. 2005.
- Post, M.H.: Vi genskaber kæmpedovendyret. *Dyr i natur og museum* 2, s. 26-29. 2005.
- Ranius, T., Aguado, L.O., Antonsson, K., Audusio, P., Balterio, A., Carpaneto, G.M., Chobot, K., Gjurasin, B., Hanssen, O., Huijbregts, H., Lakatos, F., Martin, O., Neculiseanu, Z., Nikitsky, N.B., Paill, W., Pirnat, A., Rizun, V., Ruicanescu, A., Stegner, J., Süda, I., Szwalko, P., Tamutis, V., Telnov, D., Tsinkevich, V., Versteirt, V., Vignon, V., Vögeli, M., Zach, P.: *Osmoderma eremita* Coleoptera, Scarabaeidae, Cetoniinae) in Europe. *Animal Biodiversity and Conservation* 28, s. 1-44. 2005.
- Schiøtte, T.: Marine, benthic molluscs common to North Greenland and the Faroes: A first investigation of a previously unrecognised, North Atlantic fauna element. i: *Biofar Proceedings* 2005 s. 94-108. 2005.
- Schiøtte, T.: Boring bivalves in the Arctic deep sea? First record of *Xylophaga* shells (mollusca: Bivalvia: Pholadidae) from the Greenland Sea. *Deep-Sea Newsletter* 34, s. 16-16. 2005.
- Schmidt, J.B.: Spindekunstens mestre – edderkoppers silke og net. *Dyr i natur og museum* 2, s. 11-13. 2005.
- Schwarzhan W., Møller, P.R., Nielsen, J.G.: Review of the Dinematchthyini (Teleostei: Bythitidae) of the Indo-West Pacific. Part 1. *Diancistrus* and two new genera with 26 new species. *The Beagle, Records of the Museum and Art Galleries of the Northern Territory* 21, s. 73-163. 2005.
- Sneli J-A., Schiøtte, T., Jensen, K.R., Wikander, P.B., Stockland, Ø., Sørensen, J.: The marine mollusca of the Faroes. i: *BIOFAR Proceedings* 2005 s. 15-176. *Annales Societas Scientiarum Færoenses Supplementum* 42. 2005.
- Stoep P., Enghoff, H.: A new cave-dwelling millipede of the genus *Bollmania* Silvestri, 1896 from Yunnan, China, with remarks on the reduction of the second female leg-pair (Diplopoda: Callipodida: Caspiopetalidae). *Journal of Natural History* 39, s. 1875-1891. 2005.
- Szpila, K., Pape, T.: The first instar larva of *Apodacra pulchra* (Diptera: Sarcophagidae, Miltogramminae). *Insect Systematics and Evolution* 36, s. 293-300. 2005.
- Szpila, K., Pape, T.: Comparative morphology of the first instar of three species of *Metopia* Meigen (Diptera, Sarcophagidae, Miltogramminae). *Acta Zoologica* 86, s. 119-134. 2005.
- Szűts, T., Scharff, N.: Redescription of little known jumping spider genera (araneae: Salticidae) from West Africa. *Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 4, s. 357-378. 2005.
- Søgaard, B., Baagøe, H.J., Degn, H.J.: Overvågning af flagermus *Myotis* sp. og deres levevilkår i Daugbjerg og Mønsted Kalkgruber 2002-2004. s. 1-56. 2005.
- Sørensen, M.V., Heiner, I., Ziemer O.: A new Echinoderes from Florida (kinorhyncha: Cyclorhagida). *Proceedings of the Biological Society of Washington* 118, s. 499-508. 2005.
- Tendal, O.S.: Going west. The idea of a BIOGREEN Project: Investigation of the composition and distribution of the bottom fauna off southern Greenland, and the amphiatlantic distribution patterns. i: *BIOFAR Proceedings* 2004 s. 255-255. 2005.
- Tendal, O.S.: What controls fauna dynamics along the northeast Atlantic shelf-break? i: *BIOFAR Proceedings* 2004 s. 255-256. 2005.
- Tendal, O.S.: Færø Banke – et seamount? i: *Programme and abstracts, 13. danske havforsker møde*, s. 229-231. 2005.
- Tendal, O.S.: BIOFAR er officielt afsluttet: programmet – generelt om resultaterne – nogle perspektiver. i: *Program & abstracts, 13. danske havforsker møde*, s. 232-234. 2005.
- Tendal, O.S., Brattegard T., Nørrevang A., Sneli J-A.: The BIOFAR 1 programme: Background, accomplishment and some outcome from inter-nordic benthos investigations around the Faroe Islands (NE Atlantic). i: *BIOFAR Proceedings* 2005 s. 9-32. *Annales Societas Scientiarum Færoensis Supplementum XXXXI*. 2005.
- Tendal, O.S., Brattegard T., Nørrevang A., Sneli J-A., Sørensen J.: Publications and presentations based completely or in part on material and results from the Biofar Project. i: *Biofar Proceedings* 2004 s. 257-268. 2005.
- Tendal, O.S., Dinesen, G.E.: Biogenic sediments, substrates and habitats of the Faroese shelf and slope. i: *BIOFAR Proceedings* 2005 s. 224-242. 2005.
- Tendal, O.S., Klitgaard, A.B.: Nordøstatlantens svampbunde – sårbare lokaliteter på linie med dybhavs-koralrevne. s. 1-3. 2005.
- Tendal, O.S., Nielsen, R.: Hvad det gamle herbarium også gemte. *Dyr i natur og museum* 1, s. 26-28. 2005.
- Tendal, O.S., Thomsen, E.: Faroese articulate brachiopods as biogenic habitats, in a north Atlantic fauna perspective. i: *Abstracts, Fifth International Brachiopod Congress* s. 50-51. 2005.
- Tendal, O.S., Thorsen, M.S., Zibrowius, H.: Stylasteridae (Cnidaria: Hydrozoa) of the Faroe region. i: *Biofar Proceedings* 2005 s. 63-76. 2005.
- Thorup, K.: Forskning i fugletræk anno 2004. *Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift* 99, s. 87-87. 2005.
- Todaro, M.A., Balsamo, M., Kristensen, R.M.: A new genus of marine chaetonotids (Gastrotricha), with a description of two new species from Greenland and Denmark. *Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom* 85, s. 1391-1400. 2005.
- Uiblein F., Nielsen, J.G.: Ocellus variation and possible functions in the genus *Neobythites* (Teleostei: Ophidiidae). *Ichthyological Research* 52, s. 364-372. 2005.
- Vilhelmsen, L.: *Chalinus albitibialis*, a new species of Orussidae (Insecta, Hymenoptera) from Morocco. *Zootaxa* 880, s. 1-7. 2005.
- Vilhelmsen, L., Damgaard, J.: Pinden på pyramiden – verdens sjældneste insekt. *Dyr i natur og museum* 1, s. 10-13. 2005.
- Vinther, J., Nielsen, C.: The early Cambrian *Halkieria* is a mollusc. *Zoological Scripta* 34, s. 81-89. 2005.
- Wolff, T.: Dybhavsforskningens førstemand hædret. *Dyr i natur og museum* 2, s. 2-5. 2005.

- Wolff, T.: The HMS *Challenger* photographs. Deep-Sea Newsletter 34, s. 19-19. 2005.
- Wolff, T.: Verdens mest populære dyr. Levende Natur 2, s. 12-15. 2005.
- Wolff, T.: Runde begivenheder i glimt. i: Natur 06 Lommekalender s. 274-281. 2005.
- Worsaae, K.: Phylogeny of Nerillidae (Polychaeta, Annelida) as inferred from combined 18SrDNA and morphological data. Cladistics 21, s. 143-162. 2005.
- Worsaae, K.: Systematics of Nerillidae (Polychaeta, Annelida). Meiofauna Marina 14, s. 49-75. 2005.
- Worsaae, K., Kristensen, R.M.: Evolution of Interstitial Polychaeta (Annelida). Hydrobiologia 535/536, s. 319-340. 2005.
- Worsaae, K., Nygren, A., Rouse, G.W., Giribet G., Persson J., Sundberg P., Pleijel, F.: Phylogenetic position of Nerillidae and *Aberranta* (Polychaeta, Annelida) analyzed by direct optimization of combined molecular and morphological data. Zoologica Scripta 34, s. 313-328. 2005.
- Geologisk Museum**
- Albarède, F.A., Rosing, M.T., Simionovici, A., Blichert-Toft J., Bizzarro M., Scherer, E.E.: Gamma-Ray Irradiation in the Early Solar System and the Conundrum of the ¹⁷⁶Lu Decay Constant. Lunar and Planetary Science 36, s. #1528. 2005.
- Andersen, A.C., Haack, H.: Carbonaceous chondrites: tracers for the prebiotic chemical evolution of the Solar System. International Journal of Astrobiology 4, s. 13-17. 2005.
- Baker J., Bizzarro M., Wittig N., Connolly J., Haack, H.: Early planetesimal melting from an age of 4.5662 Gyr for differentiated meteorites. Nature 436, s. 1127-1131. 2005.
- Bizzarro M., Baker J., Haack, H., Lundgaard K.L.: Rapid timescales for accretion and melting of differentiated planetesimals inferred from ²⁶Al-²⁶Mg chronometry. The Astrophysical Journal 632, s. L41-L44. 2005.
- Bizzarro M., Baker J.A., Haack, H.: Timing of Crust Formation on Differentiated Asteroids Inferred from Al-Mg Chronometry. Lunar and Planetary Science 36, s. #1312. 2005.
- Bojesen-Koefoed J.A., Christiansen F.G., Dalhoff F., Heinesen M.V., Pedersen, A.K.: Search for petroleum seepage on the Faroe Islands. 44 s. GEUS, København 2005.
- Britze, P., Vejrbæk, O.V., Nielsen, E.B., Kristensen L., Rasmussen R., Ineson J.R., Rasmussen, J.A., Japsen P., Sheldon, E.: Oseberg Chalk – additional reserves to a declining field. i: 6th Petroleum Geology conference, October 2003. Programme and Abstracts. s. 64. København 2003.
- Bruvo M., Nielsen, A.T.: The *Dicellograptus* Shale (Upper Ordovician) of Bornholm, Denmark. GFF 127, s. 45. 2005.
- Buchwald, V.F.: Om jernfremstillingspladserne nær Tvååker, Halland. Hikuin 31, s. 175-204. 2004.
- Buchwald, V.F.: Iron and steel in ancient times. Historisk-filosofiske Skrifter, 372 s. Kgl. Danske Videnskabernes Selskab. København 2005.
- Buffetaut E., Grellet-Tinner, G., Suteethorn V., Cuny, G.G.R., Thong, H., Kosir, A., Cavin L., Chitsing, S., Griffiths, P.J., Tabouelle, J., Le Loeuff J.: Minute theropod eggs and embryo from the Lower Cretaceous of Thailand and the dinosaur-bird transition. Naturwissenschaften 92(10), s. 477-582. 2005.
- Chalmers J.A., Gregersen, U., Dalhoff F., Nøhr-Hansen H., Rasmussen, J.A., Sheldon, E.: Stratigraphy, seismic sequences and depositional evolution of the paleocene – Eocene succession, offshore southern West Greenland. 286 s. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse, Rapport 103, København 2001.
- Chalmers J.A., Gregersen, U., Dalhoff F., Nøhr-Hansen H., Rasmussen, J.A., Sheldon, E.: Mapping and facies analysis of Paleocene-mid Eocene seismic sequences, offshore southern West Greenland, Final report EFP-Project 1313/99-0025. 89 s. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse, København 2001.
- Christiansen F.G., Bojesen-Koefoed J.A., Chalmers J.A., Dalhoff F., Mathiesen A., Sønderholm M., Dam G., Gregersen, U., Marcussen C., Nøhr-Hansen H., Piasecki S., Preuss T., Pulvertaft T.C.R., Rasmussen, J.A., Sheldon, E.: Petroleum geological activities in West Greenland in 2000. Geology of Greenland Survey Bulletin 189, s. 24-33. 2001.
- Collins J.S.H., Schulz, B.P., Jakobsen, S.L.: First record of brachyuran decapods (Crustacea, Decapoda) from Fur Formation (early Eocene) of Mors and Fur Island, Denmark. Bulletin of the Mizunami Fossil Museum 32, s. 17-22. 2005.
- Cuny, G.G.R.: Hybodont sharks from the Early Cretaceous of Thailand, and the origin of *Ptychodus*. GFF 127, s. 46. 2004.
- Cuny, G.G.R.: A Late Triassic cynodont from Holwell quarries (Somerset, England). Oryctos 5, s. 69-73. 2004.
- Cuny, G.G.R., Buffetaut E., Suteethorn V.: Hybodont sharks from the Early Cretaceous of Thailand. i: Fourth International Meeting on Mesozoic Fishes – Systematics, Homology and Nomenclature s. 77-80. Servicio de Publicaciones de la Universidad Autónoma de Madrid. UAM Ediciones. Madrid 2005.
- Cuny, G.G.R., Ouaja, M., Srarfi D., Schmitz L., Buffetaut E., Benton, M.J.: Fossil sharks from the Early Cretaceous of Tunisia. Revue de Paléobiologie 9, s. 127-142. 2004.
- Cuny, G.G.R., Risnes, S.: The enameloid microstructure of the teeth of Synechodontiform sharks (Chondrichthyes: Neoselachii). PalArch 3(2), s. 8-19. 2005.
- Cuny, G.G.R., Suteethorn V., Kamha, S.: A review of the hybodont sharks from the Mesozoic of Thailand. GEO-INDO 2005 i: s. 588-593. 2005.
- Dalhoff F., Chalmers J.A., Gregersen, U., Nøhr-Hansen H., Rasmussen, J.A., Sheldon, E.: Mapping and facies analysis of Paleocene-mid-Eocene seismic sequences, offshore southern West Greenland. Marine and Petroleum Geology 20, s. 935-986. 2003.
- Dalhoff F., Chalmers J.A., Nøhr-Hansen H., Rasmussen, J.A., Sheldon, E., Gregersen, U.: A multidisciplinary study of the Palaeogene succession offshore southern West Greenland. Geology of Greenland Survey Bulletin 191, s. 90-96. 2002.
- Dalhoff F., Kuijpers A., Nielsen T., Lassen, S., Bojesen-Koefoed J.A., Larsen L.M., Stouge, S.J.H.S., Rasmussen, J.A., Nøhr-Hansen H.: Seabed sampling offshore West Greenland – new information of inverted Palaeozoic and Mesozoic basins. Geological Association of Canada & Mineralogical Association of Canada i: Abstract Volume s. 39. Canada 2005.
- Dalhoff F., Nøhr-Hansen H., Rasmussen, J.A., Sheldon, E., Chalmers J.A., Gregersen, U.: Revised sedimentology

- and palaeoenvironmental interpretation of the Palaeogene sediments drilled offshore southern West Greenland. 77 s. Grønlands Geologiske Undersøgelse, Rapport 103, København 2001.
- Donovan S.K., Harper, D.A.T.: Coastal geology of Southeast Barbados. I: Donovan, S.K. The Geology of Barbados: A field guide. Caribbean Journal of Earth Science 38, s. 23-25. 2005.
- Dybkjær, K., Nøhr-Hansen H., Rasmussen, J.A., Sheldon, E.: [Confidential report (Cretaceous biostratigraphy, Denmark)]. 13s. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse Rapport 85, København 2002.
- Dyke, G., Bertelli, S., Chiappe, L., Lindow, B.E.K.: New records of exceptionally well-preserved fossil birds from the Danish Lower Eocene. Journal of Vertebrate Paleontology 25, s. 52A. 2005.
- Eilertsen, R., Corner, G., Kvale, E., Jensen, M.A.: Quaternary tidal rhythmites as a proxy for palaeoprecipitation. Geological Society of America 37,7, s. 364. 2005.
- Frei, R., Rosing, M.T.: Search for traces of the late heavy bombardment on Earth – Results from high precision chromium isotopes. Earth and Planetary Science Letters 236, s. 28-40. 2005.
- Funder, S.V.: Tracking glacially transported kimberlite erratics in Greenland. Geological Survey of Denmark and Greenland 68, s. 23. 2005.
- Funder, S.V., Grøsfjeld K., Lambeck, K., Seidenkrantz, M.S.: The Eemian transgression in northern Europe, towards a higher time resolution. i: Dehnert, A. & Preusser, F. (eds.): The Quaternary record of Switzerland s. 13. INQUA-SEQS, Bern 2005.
- Funder, S.V., Grøsfjeld K., Seidenkrantz M.S.: The Eemian transgression in northern Russia – towards a detailed hydrography and better time resolution. Terra Nostra 4, s. 39-40. 2005.
- Garassino, A., Harper, D.A.T.: *Penaeus hamleti* n. sp. and *Penaeus furensis* n. sp. (Crustacea: Decapoda: Penaeidae) from the Stolle Klint Clay (Paleocene) of Fur Island (Denmark). Atti Soc. Ita. Sci. Nat. Mus. Civ. Stor. Nat. Milano 145, s. 329-336. 2005.
- Garassino, A., Jakobsen, S.L.: *Morscrangon acutus* n. gen. n. sp. (Crustacea, Decapoda, Caridea) from the Fur Formation (early Eocene) of the Islands of Mors and Fur (Denmark). Atti Soc. Ita. Sci. Nat. Mus. Civ. Stor. Nat. Milano 146, s. 95-107. 2005.
- Haack, H., Baker J.A., Bizzarro M.: Accretion of differentiated asteroids – before, during or after chondrule formation? Meteoritics and Planetary Science 40, s. A62. 2005.
- Haack, H., Bidstrup P.R., Michelsen R., Andersen A.C., Jørgensen J.L.: Why Small is Beautiful—and How to Detect Another 10 Billion Small main Belt Asteroids. Lunar and Planetary Science 36, s. #1302. 2005.
- Hammer Ø., Harper, D.A.T.: Paleontological Data Analysis. 351 s. Blackwell Publishing, Oxford 2005.
- Hansen J., Harper, D.A.T.: *Palaeoneumania*, a new name for the genus *Neumania* Harper, 1981 (Brachiopoda), preoccupied by *Neumania* Lebert, 1879 (Arthropoda). Norwegian Journal of Geology 85, s. 223. 2005.
- Hansen T., Bruton D.L., Jakobsen, S.L.: Starfish from the Ordovician of the Oslo Region, Norway. Norwegian Journal of Geology 85, s. 209-216. 2005.
- Harper, D.A.T.: On the edge of Laurentia: Late Ordovician (Upper Ardmillan) brachiopod associations in the unstable shelf and slope environments of Girvan, SW Scotland. The Palaeontology Newsletter 60, s. 6. 2005.
- Harper, D.A.T.: Modelling the Ordovician Radiation: the roles of alpha, beta and gamma diversity. GGF 127, s. 48. 2005.
- Harper, D.A.T.: Scotland's fiery past. Review of "Volcanoes and the making of Scotland by Brian Upton". European Geologist 19, s. 30. 2005.
- Harper, D.A.T.: The North rocks! Book review of "The North of Ireland by Paul Lyle: Classic Geology in Europe 5". European Geologist 20, s. 36. 2005.
- Harper, D.A.T.: Leinster exposed. Book review of "Leinster by Chris Stillman & George Sevastopulo: Classic Geology in Europe 6". European Geologist 20, s. 36. 2005.
- Harper, D.A.T.: Around the Earth in 500 pages. Review of "The Earth: An intimate history by Richard Fortey". European Geologist 19, s. 30. 2005.
- Harper, D.A.T.: Diversification of the Ordovician brachiopod fauna. D.Sc. Thesis, The Queens University of Belfast 523 s. Nord Irland 2005.
- Harper, D.A.T., : Upper Ordovician (Upper Ardmillan) brachiopod associations in the unstable shelf and slope environments of the Laurentian margin at Girvan, SW Scotland. Insight 2, s. 10. 2005.
- Harper, D.A.T., Alsen, P., Owen, E.F., Sandy M.R.: Early Cretaceous brachiopods from North-East Greenland: Biofacies and biogeography. i: Fifth International Brachiopod Congress s. 40. Harper, D.A.T., Long, S.L. & McCorry, M. (eds.). København 2005.
- Harper, D.A.T., Alsen, P., Sandy M.R.: Early Cretaceous brachiopods from North-East Greenland: Biofacies and biogeography. Bulletin of the Geological Society of Denmark 52, s. 213-225. 2005.
- Harper, D.A.T., Bruton D.L., Rasmussen, C.M.Ø.: The Otta brachiopod fauna: Palaeogeography of early Palaeozoic terranes and biotas across Baltoscandia. i: Fifth International Brachiopod Congress. s. 15. Harper, D.A.T., Long, S.L. and McCorry, M. (eds). København 2005.
- Harper, D.A.T., Long, S.L., McCorry, M.: Fifth International Brachiopod Congress. 55 s. København 2005.
- Harper, D.A.T., Nielsen, A.T.: Masseuddøen (Mass extinction). Varv 1, s. 3-22. 2005.
- Harper, D.A.T., Stouge, S.J.H.S., Christiansen J.L.: Early Mid-Ordovician carbonate platform in NE Greenland: the stromatoporoid takeover. GFF 127, s. 49. 2005.
- Heinberg, A.K., Rasmussen, J.A., Håkansson, E.: Planktic Foraminifera from the lowermost type Danian of Stevns Klint, Denmark. i: Harper, D.A.T. (ed.): Abstracts, 45th Annual Meeting of the Palaeontological Association. s. 15. København 2001.
- Higgins C.F., Smith, M.P., Soper, N.J., Leslie A.G., Rasmussen, J.A., Sønderholm M.: The Neoproterozoic Hekla Sund Basin, eastern North Greenland: a pre-Iapetan extensional sequence thrust across its rift shoulders during the Caledonian orogeny. Journal of the Geological Society (London) 158, s. 487-499. 2001.
- Hints L., Harper, D.A.T.: Hirnantian brachiopod faunas in Baltoscandia. i: Fifth International Brachiopod Congress s. 16. Harper, D.A.T., Long, S.L. and McCorry, M. (eds.). København 2005.
- Houmark-Nielsen M., Krüger J., Kjær, K.H.: De sidste 150.000 år i Danmark: Istidsskabet og naturens udvikling. Geovidens – Geologi og Geografi 2, s. 1-20. 2005.

- Ineson, J.R., Buchardt B., Lassen, S., Rasmussen, J.A., Schiøler, P., Schovsbo, N.H., Sheldon, E., Surlyk, F.: Late Maastrichtian palaeoceanography of the central North Sea: a multidisciplinary study of basinal chalks in the Danish central graben. i: 7th International Symposium on the Cretaceous, Switzerland, September 2005 s. Unpaginated. København 2005.
- Ineson J.R., Rasmussen, J.A., Schiøler, P., Sheldon, E.: [Confidential report (core description and biostratigraphy, Cretaceous, North Sea)]. 58 s. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse, Rapport 65, København 2001.
- Jagt J.W.M., Lindgren, J., Machalski, M., Radwanski A.: New records of the tylosaurine mosasaur *Hainosaurus* from the Campanian-Maastrichtian (Late Cretaceous) of central Poland. Netherlands Journal of Geosciences 84(3), s. 303-306. 2005.
- Jakobsen, K., Nielsen, A.T.: Palaeoecology, biostratigraphy and taxonomy based on Ordovician trilobites from Russia. The Palaeontology Newsletter 60., 2005.
- Jakobsson M., Andreasen C., Demidov I., Hall, B., Ingolfson, O., Kjær, K.H., Krinner, G., Kolfschoten, T., Long, A., Lunkka J-P., Spielhagen, R., Svendsen J-I.: Arctic Palaeoclimate and its EXTremes (APEX). ICARP-II conference Copenhagen, i: s. 1. København 2005.
- Jensen, E.S.: Sten i farver. 221 s. Politikens Forlag, København 2005.
- Jensen, M.A.: Fluvial response to high amplitude climate change, OIS 5d-1, NW Russia. Conference on Fluvial Sedimentology Delf University of Technology: Delft, s. 142. 2005.
- Kjær, K.H., Larsen E., Funder, S.V.: Was shelf-ice collapse triggered by rapid sea-level rise in the Barents Sea during MIS 3? Terra Nostra 4, s. 48. 2005.
- Klitten, K., Chalmers J.A., Rasmussen, J.A., Czako T.: [Confidential report (Eocene stratigraphy, Denmark)]. 16 s. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse, Rapport 82, København 2003.
- Knudsen M.F., Abrahamsen N., Riisager, P.: A paleomagnetic pilot study of historical lavas and recent volcanic glass on Fogo (Cape Verde Islands). Bulletin of the Geological Society of Denmark 52, s. 39-51. 2005.
- Krüger J., Kjær, K.H.: Fabric pattern in a basal till succession and its significance for reconstructing subglacial processes – discussion. Journal of Sedimentary Research 75, s. 323-326. 2005.
- Larsen A.O., Nordrum F.S., Döbelin, N., Armbruster T., Petersen, O.V., Erambert M.: Heulandite-Ba, a new zeolite species from Norway. European Journal of Mineralogy 17, s. 143-153. 2005.
- Lauridsen, B.W., Nielsen, A.T.: Morphological changes in the trilobite *Olenus* and *Homagnostus* (Upper Cambrian, Sweden): Iterative gradual evolution re-examined. Palaeontology 48, s. 1041-1056. 2005.
- Laursen S.B., Riisager, P.: Polvandring, Jorden mister balancen. Geologisk Nyt, 28. juli, 2005.
- Lindgren, J., Rees J., Siverson M., Cuny, G.G.R.: The first Mesozoic mammal from Scandinavia. GFF 126, s. 325-330. 2004.
- Lindgren, J.M-E.: Dental and vertebral morphology of the enigmatic mosasaur *Dollosaurus* (Reptilia, Mosasauridae) from the Lower Campanian (Upper Cretaceous) of southern Sweden. Bulletin of the Geological Society of Denmark 52, s. 17-25. 2005.
- Lindgren, J.M-E., Jagt J.W.M.: Danish mosasaurs. Netherlands Journal of Geosciences 84, s. 303-306. 2005.
- Lindgren, J.M-E., Siverson M.: *Halisaurus sternbergi*, a small mosasaur with an intercontinental distribution. Journal of Paleontology 79, s. 763-773. 2005.
- Lindow, B.E.K.: De moderne fugles tidlige udvikling: fosiler fra tidlig Eocæn i Danmark. Geologisk Tidsskrift 1, s. 33. 2005.
- Lindow, B.E.K.: The early evolution of modern birds: Fossil evidence from the Early Eocene Fur Formation of Denmark. GFF 127, s. 51. 2005.
- Lindow, B.E.K., Bertelli, S., Chiappe, L.M., Dyke, G.J.: New records of fossil birds from the Early Eocene Fur Formation, Denmark. i: 53rd Symposium of Vertebrate Palaeontology and Comparative Anatomy. s. 18. Barrett, P.M. (ed.). 2005.
- Long, S.L., Harper, D.A.T.: Davidson and King (1872) establish the trimerellids: Unlikely collaborators on remarkable nonarticulated brachiopod group. i: Fifth International Brachiopod Congress, Copenhagen, July 2005 s. 42. Harper, D.A.T., Long, S.L. and McCorry, M. (eds.). København 2005.
- Morthorst J., Rasmussen, J.A., Clausen, E., Jørgensen, L.F.: Københavns Vand, Lyksager. Udførelse af geofysiske borehulslogs, samt sedimentologisk og stratigrafisk beskrivelse af borekerne i forbindelse med ny undersøgelsesboring, DGU nr. 107.3579. 19 s. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse Rapport 43, København 2001.
- Nielsen, A.T., Schovsbo, N.: Lower Cambrian Sequence stratigraphy in Scandinavia. GFF 127, s. 54. 2005.
- Pedersen, A.K., Larsen L.M., Pedersen G.K., Dueholm K.S.: Geological section across north central Disko from Nordfjord to Pingu, central West Greenland. 1:20.000 coloured geological sheet. 1 s. Geological Survey of Denmark and Greenland, København 2005.
- Petersen, O.V., Johnsen O.: Mineral Species First Described from Greenland. The Canadian Mineralogist, Special Publication 8, 184 s. Mineralogical Association of Canada, Canada 2005.
- Philippe M., Cuny, G.G.R., Suteethorn V., Teerarungsikul, N., Barale G., Thevenard, F., Le Loeuff J., Buffetaut E., Gaona, T., Kosir, A., Tong H.: A Jurassic amber deposit in Southern Thailand. Historical Biology 17, s. 1-6. 2005.
- Philippe M., Suteethorn V., Lutat P., Buffetaut E., Cavin L., Cuny, G.G.R., Barale G.: Stratigraphical and palaeobiogeographical significance of fossil wood from the Mesozoic Khorat Group of Thailand. Geological Magazine 141(3), s. 319-328. 2004.
- Portell R.W., Harper, D.A.T.: Brachiopods. Florida Fossil Invertebrates Part 8. 20 s. Florida Paleontological Society, Inc., Florida 2005.
- Rasmussen, C.M.Ø., Harper, D.A.T.: Tracking brachiopod Bioevents in the lower middle ordovician (Kundan) of Baltica. Insight 2, s. 27. 2005.
- Rasmussen, C.M.Ø., Harper, D.A.T.: Kundan (early Mid Ordovician) brachiopods from the Baltic: biostratigraphy and ecostratigraphy. GFF 127, s. 54. 2005.
- Rasmussen, C.M.Ø., Harper, D.A.T., Nielsen, A.T.: Ecostratigraphical interpretation of the lower Middle Ordovician (Kundan) argillaceous limestones from the Eastern Baltic based on brachiopods. The Palaeontology Newsletter 60, s. 54. 2005.

- Rasmussen, J.A.: En ny Krita-Tertiärgräns från Nuussuaq, Västgrönland – hur hänger den samman med den världsberömda K-T gränsen vid Stevns Klint i Danmark? Lecture given November 11th 2005 i: Abstract s. 1. Lunds Geologiska Fältklubb, Lund 2005.
- Rasmussen, J.A.: Conodont biostratigraphy and taxonomy of the Ordovician shelf margin deposits in the Scandinavian Caledonides. *Fossils and Strata* 48, s. 1-180. 2001.
- Rasmussen, J.A.: Tolkning af palæomiljøet omkring Dani-en/Selandien grænsen: Et eksempel på praktisk anvendelse af foraminiferer. *VARV* 3, s. 27-31. 2002.
- Rasmussen, J.A., Harper, D.A.T.: Cretaceous (Late Campanian) trace fossils from Nuussuaq, West Greenland: responses to clastic surges in a dysoxic basin. *The Palaeontology Newsletter* 60, s. 55. 2005.
- Rasmussen, J.A., Håkansson, E., Heinberg C.: Planktonic foraminifers, biostratigraphy and the diachronous deposition of the lowermost Danian Cerithium Limestone at Stevns Klint, Denmark. *Bulletin of the Geological Society of Denmark* 52, s. 113-131. 2005.
- Rasmussen, J.A., Lassen, S.: Foraminiferal palaeoecology and palaeoenvironmental changes in the uppermost Maastrichtian of the M-10X and E-5X wells from the Danish Central Graben. i: *Lundadagerne i Historisk Geologi och Paleontologi IX* s. 12. Lindgren, J., Eriksson, M.E. & Calner, M. Lund 2005.
- Rasmussen, J.A., Sheldon, E.: Cenozoic foraminifera from the Davis Strait, offshore southern West Greenland. *Geological Association of Canada & Mineralogical Association of Canada* 26, i: Abstract Volume s. 123. 2001.
- Rasmussen, J.A., Sheldon, E.: Microfossil biostratigraphy of the Palaeogene succession in the Davis Strait, offshore West Greenland. *Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse* 103, Appendix 5., i: Stratigraphy, seismic sequences and depositional evolution of the Paleocene-Eocene succession, offshore southern West Greenland. EFP-Project 1313/99-0025 s. 1-25. Chalmers, J. A. et al. (eds). København 2001.
- Rasmussen, J.A., Sheldon, E.: Lower Palaeogene microfossil biostratigraphy of the Davis Strait, offshore West Greenland. *The Palaeontology Newsletter* 51, s. 138. 2002.
- Rasmussen, J.A., Smith, M.P.: Conodont geothermometry and tectonic overburden in the northernmost East Greenland Caledonides. *Geological Magazine* 138, s. 687-698. 2001.
- Rees J., Lindgren, J.M-E.: Aquatic birds from the Upper Cretaceous (Lower Campanian) of Sweden and the biology and distribution of hesperornithiforms. *Palaeontology* 48, s. 1321-1329. 2005.
- Riisager, P.: Kan Jorden miste balancen? – Palæomagnetikere leder efter svaret. *Geologisk Nyt* 5, s. 14-18. 2005.
- Riisager, P.: Når polerne bytter plads. *Aktuel Naturvidenskab* 1, s. 22-25. 2005.
- Riisager, P.: Når polerne bytter plads. ?s. *Jyllandsposten*, 10. juli 2005, 2005.
- Riisager, P., Knight K.B., Baker J.A., Ukstins Peate, I., Al-Kadasi, M., Al-Subbary, A., Renne, P.R.: Paleomagnetism and Ar-Ar geochronology of Yemeni Oligocene volcanics: Implications for timing and duration of Afro-Arabian traps and geometry of the Oligocene paleomagnetic field. *Earth and Planetary Science Letters* 237, s. 647-672. 2005.
- Riisager, P., Snowball I., Zillen, L.: Er polvendingen nær? – Sandsynligheden palæomagnetisk set. *Geologisk Nyt* 5, s. 26-29. 2005.
- Rong J-y., Harper, D.A.T., Zhan R-b., Huang, Y-Z., Cheng, J-h.: Silicified rhynchonelliform brachiopods from the Kuniutan Formation (Darriwilian: Middle Ordovician), Guiyang, South China. *Palaeontology* 48, s. 1211-1240. 2005.
- Rosing, M.T.: Thermodynamics of Life on the planetary scale. *International Journal of Astrobiology* 4, s. 9-11. 2005.
- Sander P.M., Klein N., Buffetaut E., Cuny, G.G.R., Suteethorn V., Le Loeuff J.: Adaptive radiation in sauropod dinosaurs: bone histology indicates rapid evolution of giant body size through acceleration. *Organisms, Diversity & Evolution* 4, s. 165-173. 2004.
- Schiøler, P., Andsbjerg J., Clausen O.R., Dam G., Dybkjær, K., Hamberg L., Heilmann-Clausen, C., Kristensen, L.E., Prince, I., Rasmussen, J.A.: A revised lithostratigraphy for the Palaeogene-lower Neogene of the Danish North Sea. *Geological Survey of Denmark and Greenland Bulletin* 7, s. 21-24. 2005.
- Schmidt, A.G., Riisager, P., Abrahamsen N., Riisager, J., Pedersen, A.K., Van der Voo V.R.: Palaeomagnetism og Eocene Talerua Member lavas on Hareøen, West Greenland. *Bulletin of the Geological Society of Denmark* 52, s. 27-38. 2005.
- Sheldon, E., Lassen, S., Rasmussen, J.A., Schiøler, P.: Multidisciplinary palaeoecology of Upper Maastrichtian chalks in the Danish Central Graben – record of a sea-level lowstand. i: Abstract Volume s. 33. The foraminifera and Nannofossil Groups Joint Spring Meeting 2005, 2005.
- Ukstins Peate, I., Baker J.A., Al-Kadasi, M., Al-Subbary, A., Knight K.B., Riisager, P., Thirlwall M.F., Peate D.W., Renne, P.R., Menzies, M.A.: Volcanic stratigraphy of large-volume silicic pyroclastic eruptions during Oligocene Afro-Arabian flood volcanism in Yemen. *Bulletin of Volcanology* 68, s. 135-156. 2005.
- Weidner, T., Nielsen, A.T.: The Middle Cambrian agnostid *Ptychagnostus atavus* on Bornholm, Denmark. *GFF* 127, s. 59-60. 2005.
- Winkler Prins, C., Harper, D.A.T.: Upper Permian brachiopods from Greenland: Preliminary results of a revision of collections in the Geological Museum, Copenhagen. i: *Fifth International Brachiopod Congress, Copenhagen, July 2005* s. 53. Harper, D.A.T., Long, S.L. and McCorry, M. (eds.). København 2005.

Botanisk Have og Museum

- Adamcik, S., Knudsen, H.: Red-capped species of *Russula* sect. *Xerampelinae* associated with dwarf scrub. *Mycol. Res.* 108(12), s. 1463-1475. 2004.
- Alstrup V., Aptroot A.: Pyrenocarpous lichens from Tanzania and Kenya. *Cryptogamie, Mycologie* 26, s. 265-271. 2005.
- Arnklit, F.: Index Seminum, Hortus Universitatis Hauniensis. Hortus Universitatis Hauniensis, Index Seminum Anno 2004, s. 32 + IV. 2005.
- Brodie J., Nielsen, R.: The diversity of the Bangiophycidae (*Rhodophyta*) of the Faroes in the context of the northern Atlantic. *Annales Societas Scientiarum Færoensis supplementum* 41, s. 53-62. 2005.
- Chlebicki A., Knudsen, H., Olejniczak P.: Immigration routes of *Dryas integrifolia* and *D. octopetala* to Green-

- land as inferred from their associated fungi. *Nova Hedwigia* 80(3-4), s. 277-300. 2005.
- Christensen, K.I.: SLIKS key for Gymnosperm families in Greece. 3 s. København 2005.
- Christensen, K.I.: SLIKS key for Cupressaceae in Greece. 3 s. København 2005.
- Christensen, K.I.: SLIKS key for Ephedraceae in Greece. 3 s. København 2005.
- Christensen, K.I.: SLIKS key for Pinaceae in Greece. 3s. København 2005.
- Christensen, K.I.: SLIKS key for the genus *Abies* in Greece. 3 s. København 2005.
- Christensen, K.I.: SLIKS key for the genus *Cedrus* in Greece. 3 s. København 2005.
- Christensen, K.I.: SLIKS key for the genus *Cupressus* in Greece. 3 s. København 2005.
- Christensen, K.I.: SLIKS key for the genus *Juniperus* in Greece. 3 s. København 2005.
- Christensen, K.I.: SLIKS key for the genus *Pinus* in Greece. 3 s. København 2005.
- Christensen, K.I.: SLIKS key for the genus *Populus* in Greece. 3 s. København 2005.
- Christensen, K.I.: SLIKS key for the genus *Salix* in Denmark. 3 s. København 2005.
- Christensen, K.I.: SLIKS key for *Crataegus* Sect. *Crataegus* and Nothosect. *Crataeguineae*. 3s. København 2005.
- Christensen, K.I.: SLIKS key for the genus *Juniperus* in Western Himalaya. 3s. København 2005.
- Christensen, K.I.: SLIKS nøgle til slægten *Juniperus* i det vestlige Himalaya. 3s. København 2005.
- Christensen, K.I.: SLIKS key for the genus *Widdringtonia* (Cupressaceae). 3s. København 2005.
- Christensen, K.I.: A morphometric study of the geographic variation in *Pinus contorta* (Pinaceae). *Nordic Journal of Botany* 23, s. 563-575. 2005.
- Christensen, K.I.: Vorte-fyr (*Pinus attenuata*) – et planteportræt (Knobcone pine (*Pinus attenuata*) – a plant portrait). *Dansk Dendrologisk Årsskrift* 22, s. 5-8. 2004.
- Christensen, K.I., Jonsell B.: Proposal to conserve the name *Salix fragilis* with a conserved type (Salicaceae). *Taxon* 54(2), s. 555-556. 2005.
- Christensen, K.I., Leverenz, J.W.: Ekskursion til Sorø Akademi og Suserup Skov. *Dansk Dendrologisk Årsskrift* 22, s. 52-54. 2004.
- Christensen, K.I., Nielsen H.: Sakhalin-pil (*Salix udensis*) – endnu en smalbladet pileart i Danmark (Japanese fantail willow (*Salix udensis*) – another narrow-leaved willow in Denmark). *Dansk Dendrologisk Årsskrift* 22, s. 9-15. 2004.
- Corfixen, P.S., Parmasto, E.: *Hymenochaete ulmicola*, sp. nov. (Hymenochaetales). *Mycotaxon* 91, s. 465-469. 2005.
- Find, J.I., Kristensen, M.M.H., Krogstrup, P.: *In Vitro* life and death in a Botanical Garden. IAPTC&B i: 16th Biennial meeting, The New Zealand Branch of the IAPTC&B s. 10. New Zealand 2005.
- Find, J.I., Kristensen, M.M.H., Krogstrup, P.: Fremtidens juletræ er klonet og måske gensplejset. i: *Aktuel Plante-forskning* s. 1-4. Inga C. Bach. www.Planteforskning.dk, Danmark 2005.
- Friis I.: *Goniocaulon*. i: Flora of Ethiopia and Eritrea, Vol. 4(2). Asteraceae (Compositae) s. 42-42. I. Hedberg, I. Friis & S. Edwards. University of Addis Ababa, University of Uppsala, Addis Ababa & Uppsala 2005.
- Friis I.: Aksum – Rom tur/retur. *Sfiinx* 28 (2005), nr. 4, s. 143-149. 2005.
- Friis I., Balslev H.: (red.). Plant Diversity and Complexity Patterns – Local, Regional and Global Dimensions – Proceedings of an international symposium held at the Royal Academy of Sciences and Letters in Copenhagen, Denmark, 25-28 May, 2003. *Biologiske Skrifter* 55, 1-603 s. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, København 2005.
- Friis I., Hedberg I., Edwards S., Tadesse M.: (eds.). Flora of Ethiopia and Eritrea, Vol. 4(2). Asteraceae (Compositae). i-xvii & s. 1-408. University of Addis Ababa, University of Uppsala, Addis Ababa & Uppsala 2005.
- Friis I., Thulin M., Adersen H., Bürger A-M.C.: Patterns of plant diversity and endemism in the Horn of Africa. *Biologiske Skrifter* 55, s. 289-314. 2005.
- Friis I., Vollesen K.: Flora of the Sudan-Uganda border area east of the Nile, II. Catalogue of vascular plants, 2nd part, vegetation and phytogeography. *Biologiske Skrifter fra Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab* 51:2, s. 391-855. 2005.
- Goldberg, I., Mogensen, G.S.: *Gyrowesia groenlandica* (Kindb.) I. Goldberg & Mogensen, comb. nov. for *Weisia groenlandica* Kindb. (Pottiaceae, Bryophyta). *Lindbergia* 30, s. 39-43. 2005.
- Hansen E.S.: Den bornholmske lavvegetation – før, nu og i fremtiden. *Natur på Bornholm*, 3. årgang 2005, s. 34-43. 2005.
- Hansen E.S.: New or interesting Greenland lichens VIII. *Cryptogamie, Mycologie* 26(1), s. 45-49. 2005.
- Hansen E.S.: Lichens from Uummannaq, Qilakitsoq and Qaarsut, Central West Greenland. *Folia Cryptogamica Estonica* 41, s. 35-44. 2005.
- Hansen E.S.: (red.). Lichenes Groenlandici Exsiccati Fasc. 26-30 (Nos. 926-1024). s. 1-56. Botanisk Museum, København 2005.
- Knudsen, H.: Nogle nye danske parasolhatte. *Svampe* 51, s. 50-55. 2005.
- Kristensen, M.M.H., Krogstrup, P., Find, J.I.: Micropropagation and Biotechnology in Forestry: Preliminary Results From the Danish Christmas Tree Improvement Programme. i: The International Plant Propagators' Society Combined Proceedings, Volume 54, 2004 s. 315-320. Arne Skytt Andersen, KVL, Thorvaldsensvej 57, DK-1871 Frederiksberg. International Plant Propagators; Society (IPPS), 4616 25th Avenue NE, PMB 582, Seattle, Washington 1, USA 2005.
- Kristensen, M.M.H., Krogstrup, P., Find, J.I.: Micropropagation of Bois papaye, *Badula balfouriana*; a critically endangered plant, endemic to Rodrigues, Mascarene Island, western Indian Ocean. *BG Journal – Journal of Botanic Gardens Conservation International* 1, vol. 2, s. 25-27. 2005.
- Kristensen, M.M.H., Krogstrup, P., Find, J.I.: Mikroformering og bioteknologi i skovbruget: foreløbige resultater fra mikroformering af juletræer i Danmark. *IPPS info* 1, s. 29-39. 2005.
- Krogstrup, P., Find, J.I., Gurskov, D., Kristensen, M.M.H.: Micropropagation of Socotran fig, *Dorstenia gigas* Schweinf. Ex Balf. F. – a threatened species, endemic to the island of Socotra, Yemen. *In Vitro Cellular & Developmental Biology, Plant* Vol. 41, No. 1, s. 81-86. 2005.
- Leverenz, J.W., Christensen, K.I.: Inauguration of *Arboretum Groenlandicum* on August 2, 2004 (Indvielse af Ar-

- boretum Groenlandicum den 2. august 2004). Dansk Dendrologisk Årsskrift 22, s. 16-36. 2004.
- Mukin, V.A., Kotiranta, H., Knudsen, H., Ushakova, N.V., Votintseva, A.A., Corfixen, P.S., Chlebicki A.: Distribution, frequency and biology of *Laricifomes officinalis* in the Asian part of Russia. Mikologija i fitopatologija 39(5), s. 34-42. 2005.
- Møller K.B., Christensen, K.I.: Kukat väri väriltä. 256 s. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki 2005.
- Møller K.B., Christensen, K.I.: Flora i farver (12. udgave, 1. oplag). 256 s. Politikens Forlag, København 2005.
- Nielsen, R.: Seaweeds of the Faroe Islands. 244 s. Tórshavn 2005.
- Nielsen, R.: Algevegetationen ved Nordre Rønner 2005. s. 1-37. København 2005.
- Nielsen, R.: Tangvegetationen omkring Læsø. i: Naturforholdene i havet omkring Læsø. Pilotprojekt marin nationalpark Læsø s. 37-42, 110-116. Michael Olesen et al. Michael Olesen (red.). København 2005.
- Nielsen, R.: Danish seaweeds. 79 s. København 2005.
- Nielsen, R., Mathiesen L.: Dusktang, en ny og spændende rødalge i danske farvande. URT 29, s. 72-77. 2005.
- Pedersen H.Æ.: A new miniature Dendrochilum. The Orchid Review 113(1265), s. 286-287. 2005.
- Pedersen H.Æ.: Endemism in the orchid flora of Thailand. OASIS Supplement 4, s. 2-9. 2005.
- Pedersen H.Æ., Faurholdt N.: Two new combinations in *Ophrys* (Orchidaceae). Journal Europäischer Orchideen 37(2), s. 287-290. 2005.
- Pedersen H.Æ., Reinhardt J.: (1702) Proposal to conserve the name *Epipactis purpurata* against *E. viridiflora* (Orchidaceae). Taxon 54(3), s. 836-837. 2005.
- Pedersen H.Æ., Wathana S., Suddee S., Sasirat S.: Breeding system, post-pollination growth, and seed dispersal in *Gastrodia exilis* (Orchidaceae). Natural History Bulletin of the Siam Society 52(1), s. 9-26. 2005.
- Petersen, G., Seberg, O.: Phylogenetic Analysis of Allopolyploid Species. Czech Journal of Genetics and Plant Breeding 41, Special Issue, s. 28-37. 2005.
- Ryding P.O.: A new species of *Otostegia* (Lamiaceae) from Somalia. Nordic Journal of Botany 23, s. 265-267. 2005.
- Ryding P.O.: Poisonous Plants – the Exhibition text in English. s. 1-12. Botanisk Have & Museum, SNM, København 2005.
- Ryding P.O.: *Plectranthus igniarioides* (Lamiaceae), a New species from Somalia. Novon – a Journal for Botanical Nomenclature 15, s. 361-363. 2005.
- Seberg, O.: The Triticeae – a Branch in the Tree of Life. 1-63, s. 1-18. SNM, Botanisk Centralbibliotek, København 2005.
- Seberg, O., Petersen, G.: Incongruence and the Phylogeny of the Triticeae (Poaceae). Czech Journal of Genetics and Plant Breeding 41, Special Issue, s. 38. 2005.
- Sebebe D., Nordal I., Herrmann C., Friis I., Tesfaye A., Stabbetorp O.: Diversity and endemism of the western Ethiopian escarpment – a preliminary comparison with other areas of the Horn of Africa. Biologiske Skrifter 55, s. 315-330. 2005.
- Tendal, O.S., Nielsen, R.: Hvad det gamle herbarium også gemte. Dyr i natur og museum 2005(1), s. 26-28. 2005.
- Tittley I., Nielsen, R., Gunnarsson K.: Relationships of algal floras in the North Atlantic Islands (Iceland, the Faroes, the Shetlands, the Orkneys). Annales Societas Scientiarum Færoensis supplementum 41, s. 33-52. 2005.
- Walter, C., Find, J.I., Grace, L.: Somatic embryogenesis and genetic transformation in Radiata pine (*Pinus radiata*). Forestry Sciences, Vol. 77 i: Protocols of Somatic embryogenesis in Woody Plants s. 11-24. Jain S.M. and Gupta P. (red.). Springer, Tyskland 2005.
- Zavarzin A., Alstrup V.: *Rosellinia pannariae* found on *Fuscopannaria confusa* in central Norway. Graphis Scripta 17, s. 9-10. 2005.

Arktisk Station

Ledelse pr. 1.2.2005

Arktisk Station ledes af lektor Rasmus Ejrnæs (biolog), der overtog stillingen som videnskabelig leder 1.06.2004, op-sagde sin stilling 1.10.2005, og rejste fra stationen 19.12.2005. Han er dog stadig ansat som videnskabelig leder indtil 28.02.2006.

Arktisk Station tiltrådte den nye styrelseslov for Københavns Universitet 1.10.2004. Den nye styrelseslov medførte, at bestyrelsen udskiftedes med Rådet for Arktisk Station. Professor Reinhardt Møbjerg Kristensen, Zoologisk Museum, Statens Naturvidenskabelige Museum, fungerer som rådsformand eller institutleder, mens de naturvidenskabelige institutter har udpeget følgende repræsentanter til rådet: Professor Bo Elberling (geograf), Geografisk Institut, Lektor Kirsten Christoffersen (zoolog), Biologisk Institut, lektor Gunver Krarup Pedersen (geolog), Geologisk Institut og lektor Poul Møller Pedersen (botaniker), Biologisk Institut. Kirsten Christoffersen blev indvalgt i rådet 1.06.2005, da Mads Forchhammer blev udnævnt til professor på DMU og derfor ikke længere var tilknyttet Københavns Universitet. Kontorfuldmægtig Gitte Henriksen (0,5 årsværk) er sekretær for stationen og er i årets løb blevet tvunget til at påtage sig store dele af stationens økonomi.

Organisation

Arktisk Station i Qeqertarsuaq er bemanded med en videnskabelig leder, en stationsforvalter og en skipper. Den er direkte knyttet til Det Naturvidenskabelige Fakultet og bestyres af en udpeget institutleder, fire valgte repræsentanter fra de naturhistoriske fag: Botanik, geografi, geologi og zoologi, samt en fast tilknyttet halvtidssekretær, som på nuværende tidspunkt også er repræsentant for Det Naturvidenskabelige Fakultets administration.

Adresse

3953 Qeqertarsuaq (Godhavn), Grønland.

Sekretariat

Øster Voldgade 3
1350 København K
Telefon 35 32 42 56
Fax 35 32 42 20
gin@adm.ku.dk
www.nat.ku.dk/as

Institutlederens årsberetning

Seneste historiske udvikling

Stationsforvalter Kjeld Mølgaard har fungeret som stationsforvalter siden 22.04.2003. Lektor Rasmus Ejrnæs (biolog) overtog stillingen som videnskabelig leder fra 1.06.2004. Desværre sagde han op 1.10.2005, men han fungerede som videnskabelig leder for stationen indtil 28.02.2006. Skipper Frederik Grønvold har sammen med de "løse" matroser løst vintersejladserne med "Porsild" yderst tilfredsstillende. Det er noget nyt, at Porsild nu også bliver brugt til videnskabelige formål allerede i februar. Dette skyldes fravær af havis.

Stationens funktion og logistik har været tilfredsstillende trods endnu et år med et stort antal overnattende gæster (140). Spændende har det været med den livlige aktivitet, der har været på stationen i marts- april måned, hvor Porsild blev brugt flittigt. Vedligeholdelseschef Bertel Johansen har været på stationen 7.06.-12.06.05 og opdateret den 10-årige vedligeholdelsesplan til KU's synsdatabase. Af større arbejder der er udført i år, kan nævnes: Stationsforvalterens lejlighed er nu støjdæmpet i etageadskillelsen, hovedbygningen er malet udvendigt så den er klar til jubilæet i 2006, der er opsat bedre udsugning på stinkskaftet i laboratoriet, og der er ved at blive etableret vandkloset i den videnskabelige leders bolig.

Forskningsskibet M/S Porsild har været på bedding i Aasiaat 2.06.-19.06.2005 til den årlige opdatering af sikkerhedsudrustningen, teknisk service af maskineri og dæksudstyr samt nymaling udenbords. Porsild har i 2005 været på opgaver/togter i 96 dage. Til egentlige forskningsmæssige undersøgelser har skibet været i funktion i 73 dage. Hertil kommer ture i forbindelse med værftsbesøg (17 dage) og til udlejninger bl.a. for sundhedsvæsenet og til politiets eftersøgningsopgaver (3 dage).

Overnatningsfrekvensen på Arktisk Station har været 1.637, heraf 411 forskere, 887 studerende og 339 andre – en mindre fremgang i forhold til både 2003 og 2004.

Stationens automatiske klimastationer ved Arktisk Station og i Mellemfjord har fungeret siden henholdsvis 1991 og 1993, har fået en gennemgribende sidste fase renovation med udskiftning af flere sensorer og datalæser. I forbindelse med den afsluttende renovation af klimastationer samt EDB-udstyr, som bliver udført af Geografisk Institut, besøgte Jens Grundtmann stationen 1.04.-8.04.2005 og Ulf Thomas 22.6.-30.6.2005.

Stationen blev i 2005 i øvrigt serviceret af kurateringsassistent Majken Them Jensen (Zoologisk Museum), som renoverede laboratorierne og lavede lister over laboratorieudstyr og andet materiel i laboratoriebygningen. Hun indkørte også den nye ultracentrifuge. Hun besøgte stationen fra 11.04.-25.04.2005.

Etablering af geodætisk station på Arktisk Station

Sektionsleder, Finn Bo Madsen fra Danmarks Rumcenter (DRC), har i sommeren 2005 opført en permanent geodætisk referencestation, der ved hjælp af Global Navigation Satellite System (GNSS) monitorer jordskorpebevægelser gennem daglige positionsberegninger på millimeters nøjagtighed. Arktisk Station er "vært" for GNSS i Qeqertarsuaq. Referencestationen på Arktisk Station dækker det centrale Vestgrønland, og det er planlagt at der i tilknytning hertil skal etableres en tidevandsstation i Qeqertarsuaq.

Stationen indgår i det overordnede net af permanente geodætiske reference- og tidevandsstationer, der er under opbygning i Grønland som en national forpligtelse for DRC. Foruden Qeqertarsuaq, har DRC stationer i Pituffik, Qaqortoq, Illoqqortoormiit og Station Nord (endnu ikke etableret). Stationerne udgør den basale geodætiske infrastruktur, der f.eks. danner grundlag for de geografiske referencenet, kortlægning, grænsedragning mv. Herudover bidrager stationerne til internationale tjenester inden for baneberegning, miljøovervågning mv.

Stationen består af en støbt betonpille, der er forankret til fjeldpartiet nord for laboratoriebygningen. Herpå er fastgjort en antenne til modtagelse af GNSS-signaler, der gen-

nem et coaxialkabel føres til modtageren, der er placeret i laboratoriebygningen.

Forud for besøget havde den videnskabelige leder Rasmus Ejrnæs søgt de nødvendige tilladelser hos Qeqertarsuaq Kommune, der bl.a. indebærer høring hos Direktoratet for Natur og Miljø i Hjemmestyret. Byggetilladelse er givet i et brev fra Qeqertarsuaq Kommune (J.nr. 16.04) dateret 30.06.2005. Forud for støbning af pillen blev det aftalt, at der skulle udlægges sprængmåtter som beskyttelse af vegetationen på fremføringsvejen for entreprenørmateriel.

Det er i videst muligt omfang tilstræbt at føre antennekabel således, at det ikke ses ved indføring i laboratoriebygningen. I laboratoriebygningens bibliotek er der installeret telefonstik med ADSL samt en stikkontakt. I fyrcældereren er der opsat særskilt el-tavle med egen måler, der er registreret til og afregnes af DRC.

Personaleforhold

Den videnskabelige leder Rasmus Ejrnæs stod for indkaldelse af månedlige møder for hele den faste stab på stationen. Reinhardt Møbjerg Kristensen holdt MUS-samtaler den 21.04.2005 for hele staben. Økonoma Methe Broberg fraflyttede Qeqertarsuaq og Ane Johanne Mølgaard Broberg, der er ansat som ny rengøringshjælp, har også fungeret som økonoma under kurser.

Forskningsvirksomhed

1. Rasmus Ejrnæs har videreført og afsluttet en del igangværende projekter, som startede i 2004. En forskergruppe bestående af Hans Henrik Bruun (Lunds universitet), Bente Jessen Graae (Umeå Universitet, Abisko Forskningsstation) og Rasmus Ejrnæs gennemførte ligeledes indsamling af data og prøver i forbindelse med projektet REKRUT, støttet af Forskningsrådet for Natur og Univers. Projektet undersøger næringsstoftilgængelighed, mikroklima, biomassefordeling og diversitet af mosser, laver og karplanter i 20 felter, som repræsenterer en produktivitetsgradient fra fattige lichen-heder til frodige urtesamfund og pilekrat. Felterne er placeret i fire områder: 1) Blæsedalen ved Morænesøen, 2) Lyngmarken, 3) Østerlien og grundfjeldet ved Arktisk Station og 4) Kildeområdet ved foden af Apostelfjeld ovenfor Engelskmandens Havn. Der er indsamlet data om jordfugtighed, jordtemperatur, næringsstoftilgængelighed, vegetationsstruktur og diversitet. Til indsamlingen er blandt andet brugt moderne dataloggere og ionbyttermembraner. Til projektet har der været knyttet en likenolog (Roar Poulsen, Nordjyllands Amt), en ph.d.-studerende (Pablo Tejero Ibarra), som har undersøgt vækst af *Salix glauca* ved hjælp af årringsanalyse, og klonalitet af de dominerende arter ved hjælp af genetic fingerprinting. Endvidere har to specialestuderende (Christian Lindekrans og Astrid Kappel Nielsen) deltaget med undersøgelser af mikrobiologisk aktivitet, mineralisering og næringsstofpuljer under vejledning af Anders Michelsen (Københavns Universitet). Projektet fortsætter i 2006 med undersøgelser af tilsvarende vegetationstyper i Abisko i Nord-sverige.

2. Stine Rybråten, Sverige, opholdt sig på Arktisk Station fra den 13.01.-21.02.2005 i forbindelse med et specialestudium i socialantropologi. Feltarbejdet i Qeqertarsuaq varede et halvt år i 2005. Resten af perioden opholdt Rybråten sig hos en grønlandsk familie, men hun benyttede Arktisk Statisk som base til bl.a. at e-maile og til søgning

af litteratur. Temaet for specialeopgaven var: Betydningen af natursyn og identiteten i arktiske forvaltningsspørgsmål.

3. Torkel Gissel Nielsen (DMU) og Mads Peter Heide-Jørgensen (GN) gennemførte sammen med en række medarbejdere et stort projekt med det formål at undersøge samspillet imellem isdække, planktonforekomst og udbredelsen af Grønlandshvaler. Projektet er finansieret af en bevilling fra Miljøstyrelsen. Feltarbejdet startede i februar måned, hvor det var planen at gennemføre profilering og prøvetagning af vandsøjlen fra en isbaseret station udenfor Godhavn. Der var imidlertid meget lidt islæg i Disko Bugten i 2005, og de valgte i stedet at arbejde fra joller og fra Porsild i hele perioden fra februar til juni. Ugentlige prøver af vandsøjlen blev således gennemført fra en standardstation fra sidst i februar og frem til juni måned. Desuden blev der taget prøver fra et tættere grid-net af stationer i plankton-opblomstringsperioden, fra midt i april til begyndelsen af maj måned. Under hele perioden fra februar til maj måned blev der dagligt observeret grønlandshvaler i bugten af specialestuderende Outi Tervo, der også foretog lydoptagelser i forbindelse med de ugentlige prøvetagninger. Under den intensive feltperiode i april blev i alt 13 grønlandshvaler udstyret med satellitsendere, yderligere fik 4 dykkemålere og endelig fik 5 hvaler påmonteret fluorometre (der måler mængden af planteplankton i vandet). Alle dykkemålere og fluorometre blev indsamlet igen fra Porsild.

4. Eva Garde (Biologisk Institut) besøgte stationen fra 6.04.-25.04.2005 med det formål at indsamle prøver fra hvalros, taget af grønlandske fangere. Prøverne bliver brugt til at indsamle viden om hvalrosbestanden i området omkring Qeqertarsuaq. Der blev indsamlet prøver fra to hvalrosser, taget af fangere fra bygden Diskofjord.

5. Anders P. Tøttrup (Biologisk Institut, KU) arbejdede fra en lokal fiskerbåd i området ud for stationen næsten hele april måned. Han foretog havfugleoptællinger vha. linje-transekter i samme områder, hvor der blev mærket grønlandshval og lavet planktonmålinger. Projektet var finansieret af DMU (v/ Anders Mosbech).

6. Reinhardt Møbjerg Kristensen og Majken Them Jensen indsamlede bjørnedyr til systematiske og molekylære undersøgelser 11.04.-25.04.2005 fra lokaliteter omkring Arktisk Station i Blæsedalen. Prøver fra højfjeldet (930 meters højde), bl.a. Lyngmarksfjeldet blev indsamlet ved hjælp af snescootere (Naalu og Kjeld Mølgaard). Stationens nye ultracentrifuge blev prøvekørt med marine bundprøver fra Skansen.

7. David Grémillet var igen i 2005 ekspeditionsleder, og undersøgelsesområdet var Qeqertaq i Diskofjord i forbindelse med Strasbourg-projektet om storskarv. Feltundersøgelserne blev udført fra 13.06.-22.06. 2005. De adfærdsmæssige og fysiologiske undersøgelser fortsatte for at få indblik i, hvordan storskarven kan overleve hele året rundt i Grønland (Arktis), når denne havfugl har en primitiv, vand-gennemtrængelig fjerdragt. Ved at studere de øko-fysiologiske tilpasninger, som findes hos storskarv, er det muligvis på længere sigt muligt at forstå, hvordan varmblodige (homeotherme) dyr har været i stand til at kolonisere kolde marine økosystemer.

8. Lorentz W. Møller og Martin Bruun opholdte sig i perioden 3.07.-5.07.2005 og 21.07.-24.07. 2005 på Arktisk Station i forbindelse med sedimentindsamling på Disko og Nuussuaq for GEUS.

9. Astrid Kappel Nielsen og Christian Lindekrans, Københavns Universitet, Afdeling for Terrestrisk Økologi,

indsamlede jordprøver i perioden 9.07.-26.08.05 i forbindelse med speciale. Projektet er et delprojekt af "RE-KRUT", ledet af Rasmus Ejrnæs. Specialernes formål er at beskrive næringsstoffdynamik og tilgængelighed set fra kimplanteperspektiv. Desuden undersøges diversitet af mikroorganismer. Prøverne indsamles, over hele vækstsæsonen, langs en produktivitetsgradient i 5 forskellige arktiske økosystemer.

10. Forskergruppen 'Danish-Canadian Fjord Studies', videreførte i perioden 1.08.-15.08.2005 undersøgelser af effekterne af gletscheren i Kuannersuit, Central Disko, der galopperede 10 km frem i perioden 1995-1998. Gruppen bestod af Robert Gilbert og Joe Desloges fra Canada samt Henrik Sulbrück Møller og Niels Nielsen fra Danmark. Indsatsen i år blev koncentreret om dynamikken i sedimentationen i fjorden, som stadig er ekstrem stor som følge af "the surge".

11. I perioden 11.06.-29.06.2005 gennemførte Niels Tvis Knudsen, Christian Kronborg, Jacob Clement Yde og Nikolaj Larsen, Aarhus Universitet, med udgangspunkt i Arktisk Station, undersøgelser på og foran Kuannersuit gletscheren i det centrale Disko. Undersøgelserne er en fortsættelse og opfølgning på tidligere undersøgelser i perioden 2000-2003 af betydningen af en gletschersurge. Disse blev suppleret med undersøgelser ved andre gletschere i området.

12. Mads Peter Heide-Jørgensen og hans team besøgte igen stationen. I perioden 08.08.-26.08.2005 blev der gennemført feltarbejde fra Arktisk Station med det formål at mærke så mange fin-, våge- og pukkelhvaler som muligt med satellitsendere. Udover dette skulle hvalerne også mærkes med time-depth-recorder, og der skulle tages biopsier og fotoidentificeringsbilleder. I alt blev fem hvaler (3 finhvaler og 2 pukkelhvaler) mærket med satellitsendere, og 1 pukkelhval blev mærket med time-depth-recorder. Der blev taget i alt 6 biopsier (tre af finhval og tre af pukkelhval) og mere end 500 fotos til identifikation af hvalerne. Hermed udgjorde hvalprojektet den største forskningsindsats udgående fra Arktisk Station i 2005.

13. Tina Holstein Hansen og Lene Vittrup Marcussen, specialestuderende fra Danmarks Farmaceutiske Universitet, opholdt sig på Arktisk Station fra 29.07.-18.08.2005. Formålet var at undersøge indholdet og sæsonvariationen af GABAA aktive furanocoumariner i frugter fra *Angelica archangelica* (fjeldkvan) vha. en udviklet TLC-metode. Indholdet viste sig at stige til et konstant niveau, når plantens stængler er skiftet fra grønne til røde og skærmene fra grønne til gullige.

14. Jørgen Nielsen fra Zoologisk Museum opholdt sig i 3 måneder i Ilulissat for at revidere en bog om grønlandske fisk. I den forbindelse boede han fra 9.07.-12.07.2005 på Arktisk Station, dels for at se den berømte feltstation og dels for at tale med fiskere for eventuelt at få nye oplysninger om fisk fra Diskobugten. Det gav desværre ikke noget konkret, men han fik etableret en god kontakt, der vil være nyttig i fremtiden angående udforskningen af den grønlandske fiskefauna.

15. München slædehundeprojekt: Liv under ekstreme betingelser? fodring? faste? hvile og transport. Projektet blev ledet af Matthias Starck fra München. Med deltagelse af Susan Jackson, Nadine Gerth og Steffen Sum. Projektet i 2005 varede fra 16.07.-5.09.2005, hvor grønlandske slædehunde blev undersøgt under sommerbetingelser, hvor de ikke udnyttedes til transport (hvilebetingelser). Der blev "lejet" to slædespand af lokale grønlandere. Alle mulige mo-

derne fysiologiske undersøgelser blev lavet på slædehundene – ultrasonografi af hjertefunktioner, blod-flow gennem venstre hjerteventrikel, iltforbrug/CO₂ produktion og endoskopi af tyndtarmen. Det nye i undersøgelserne er, at der ikke var kirurgiske indgreb, og alle hundenes kondition blev undersøgt bagefter forsøgene. Her kunne det konstateres, ved hjælp af ultrasonografi, at en af tævehundene var gravid med seks hvalpe. Projektet vil fortsætte i 2006, men under vinterbetingelser.

Faglige og administrative hverv

Den videnskabelige leder, stationsforvalteren og institutlederen har deltaget i en række møder med Qeqertarsuaq kommune, bl.a. angående udnyttelse af geotermisk energi fra de varme kilder og vedrørende forvaltningen af fredningen af området omkring Arktisk Station. Villum Kann Rasmussen Fonden besøgte stationen 12.04.2005, i forbindelse med støtte til Arktisk Station gennem eksterne bevilninger. Ligeledes er der gennemført adskillige rundvisninger på stationen for turister samt repræsentanter fra folketinget og hjemmestyret mv.

Feltkurser og formidling

1. Geologisk feltkursus ved Arktisk Station 06.07.-27.07.2005 blev udbudt til 12 geologistuderende (Hovedfagskursus i Geologi) på Københavns Universitet. Lærerteamet bestod af Gunver Krarup Pedersen, Asger Ken Pedersen samt Lotte Melchior Larsen.

Kystblotninger og flodskår på Disko og Nuussuaq illustrerer fordelingen af sedimentære og vulkanske bjergarter på regional skala, men de giver også mulighed for at opmåle sedimentære facies samt successioner og tolke aflejningsmiljøer eller for at diskutere magmatiske processer ud fra vulkanske litologier. Det geologiske feltkursus i Nuussuaqbassinet havde som mål at give deltagerne en viden om de vigtigste bjergarter og disses position inden for bassinet. Kurset inddrog også ressourcemæssige problemstillinger, heriblandt fund af olie i det vestlige Nuussuaq. Kursusdeltagerne var geologistuderende på kandidatniveau, som arbejdede med problemstillinger inden for sedimentologi, petrologi, oliegeologi, arktisk geomorfologi og recente sedimentær. Kurset varer 3 uger, heraf 14 dage i teltlejr, baseret på sejlads med "Porsild".

Økonomien blev garanteret gennem en bevilling fra Det Naturvidenskabelige Fakultet (studenterrejser og ophold) og Geologisk Institut (lærerrejse og opholdsudgifter).

2. I forbindelse med udgivelsen af bogen "Arktisk Station – 1906-2006" besøgte Niels Nielsen, Lone Bruun, Emil Søgaard, Mads Forchhammer og Reinhardt Møbjerg Kristensen stationen i april måned 2005. Der blev affotograferet fugletegninger, udstoppede fugle samt Porsilds originale plantetegninger og videnskabelige udstyr. Desuden blev flere af byens ældre interviewet angående stationens 100 års historie.

3. Den 20.06.2005 udgav Post Greenland tre frimærker med temaet "Forskning i Grønland". Et af frimærkerne viste kæbedyret *Limnognathia maerski*, fundet i den kolde kilde Isunngua i Mudderbugten på Disko. I forbindelse med udgivelsen blev der lavet en 3D-glasmodel af frimærket og en kort beskrivelse af det enestående fund i Post Greenlands hæfte "Collector".

Institutleder Reinhardt Møbjerg Kristensen

Stab

VIP Internt finansieret

Ejrnæs, Rasmus; lektor.

Hinkler, Jørgen; forskningsassistent.

Fondsbevillinger

Forskningsstyrelsen (SNF)

- Rasmus Ejrnæs: Rammebevilling fra SNF på 339.684 kr. som støtte til projektet “Rekruttering og diversitet i arktisk vegetation (REKRUT)”. Bevillingen dækker hele projektperioden fra 1.01 2005 til 30.06.2007. Bevillingen overflyttes til DMU fra 28.02 2006, når Ejrnæs tiltræder sin gamle stilling på Kalø (DMU).
- Reinhardt Møbjerg Kristensen: I forbindelse med udgivelsen af bogen “Arktisk Station – 1906 – 2006” har “A. P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal” givet 1.486.250 kroner til finansiering af bogen. Ligeledes har Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond bevilliget 25.000 kr. til støtte af bogen.

Publikationer

- Andersen, A-M.H., Rahe, K., Sveegaard, S.: Spatial and Temporal dynamics of Black Guillemots *Cepphus grylle* in West Greenland: Censusing colony attendance. i: Arctic Biology Field Course, Qeqertarsuaq 2004 s. 1-13. Anne-Mette H. Andersen, Thomas R. Jørgensen og Katrine Rahe. København 2005.
- Christoffersen, K., Hansen, R.B., Thomar, J.: Plankton investigations in lakes at southern Disko. i: Arctic Biology Field Course, Qeqertarsuaq 2004 s. 124-129. Anne-Mette H. Andersen, Thomas R. Jørgensen og Katrine Rahe. København 2005.
- Fosdal, L.H., Løjtnant, C.L., Sønderholm, M.: Analysis of a plant – flower-visitor network in north-western Greenland, Disko. i: Arctic Biology Field Course, Qeqertarsuaq 2004 s. 52-71. Anne-Mette H. Andersen, Thomas R. Jørgensen og Katrine Rahe. København 2005.
- Jørgensen, T.R., Kristensen, D.M., Larsen, R.K.: Growth rates from Arctic charr *Salvelinus alpinus*, L show complex interactions with weather parameters and climate change. i: Arctic Biology Field Course, Qeqertarsuaq 2004 s. 14-35. Anne-Mette Andersen, Katrine Rahe og Thomas R. Jørgensen. København 2005.
- Klinggaard, T.B., Krøjgaard, L.H., Randløv, M.B.: The effect of *Nysius groenlandicus* (Heteroptera: Lygaeidae) on seed weight and germination of *Melandrium triflorum* and *Silene acaulis*. i: Arctic Biology Field Course, Qeqertarsuaq 2004 s. 36-51. Anne-Mette H. Andersen, Thomas R. Jørgensen og Katrine Rahe. København 2005.
- Kristensen, R.M.: Bjørnedyrenes fantastiske biologi. i: Almanak 2006 s. 152-167. Nils Koudahl. København 2005.
- Kristensen, R.M., Balsamo, M., Todaro M.A.: A new genus of marine chaetonotids (Gastrotricha), with a description of two new species from Greenland and Denmark. Journal of the marine Biological Association of the United Kingdom 85, s. 1391-1400. 2005.
- Kristensen, R.M., Hansen, J.G.: Tardigrada (water bears). i: Minor groups and fossils in: *Marine Parasitology* s. 230-235. K. Rohde. 2005.
- Levermann, N., Raundrup, K.: Do the Greenland white-fronted geese stand a chance against the invasive Canadians? i: Arctic Biology Field Course, Qeqertarsuaq 2004 s. 93-123. Anne-Mette H. Andersen, Thomas R. Jørgensen og Katrine Rahe. København 2005.
- Moltesen, M.M., Tejero Ibarra, P., Villelas, J.: Past, present and future of 4 boreo-alpine species in the global warming context. i: Arctic Biology Field Course, Qeqertarsuaq 2004 s. 72-92. Anne-Mette H. Andersen, Thomas R. Jørgensen og Katrine Rahe. København 2005.
- Nielsen, T.G.: Struktur og funktion af fødenettet i havets frie vandmasser. 71 s. Schultz Grafisk, København 2005.
- Nielsen, T.G., Thor P., Tiselius P., Juul-Pedersen T., Michel C., Møller E.F., Dahl K., Selander E., Gooding S.: Post-spring bloom community structure of pelagic copepods in the Disko Bay, Western Greenland. Journal of plankton research 27, s. 341-356. 2005.
- Worsaae, K.: Morphology and phylogeny of Nerillidae (Polychaeta, Annelida). 48 s. HCØ Tryk, København 2004.
- Worsaae, K., Kristensen, R.M.: Evolution of interstitial Polychaeta (Annelida). Hydrobiologia 535/536, s. 319-340. 2005.

Center for Naturfilosofi og Videnskabsstudier

Ledelse pr. 31.12.2005

Centret ledes af centerleder, lektor Claus Emmeche.

I styringsgruppen sidder Benny Lautrup (NBIfAFG), Olaf Nielsen (Institut for Molekylær Biologi og Fysiologi) og Finn Collin (Institut for Medier, Erkendelse og Formidling).

Organisation

Centeret (CNV) hører direkte under Det Naturvidenskabelige Fakultet og huses på Niels Bohr Institutet, hvorfra centeret udbyder undervisning i naturfilosofi og videnskabsteori. Centeret omfatter flere netværk og grupper, herunder 1) forskere ved fakultetets institutter der helt eller delvis har fokus på videnskabsteori, 2) projektmedarbejdere og gæsteforskere tilknyttet centeret, 3) FVT-gruppen, en lærergruppe for Fagets Videnskabsteori i Københavnsområdet.

Adresse

CNV v. NBIfAFG
Blegdamsvej 17
2100 København Ø
emmeche@nbi.dk
www.nbi.dk/natphil

Centerlederens årsberetning

Centerets emneområde er tværfagligt og forbinder naturvidenskab med humaniora og samfundsfag, svarende til en del af de emner som indgår i de tværvideenskabelige satsningsområder under Københavns Universitet (Religioner, Biocampus samt Krop & Bevidsthed).

Niels Bohr Institutet er vært for centeret, der i 2005 tilknyttede kunstneren Mette Høst som 'artist in residence' på et pilotprojekt, som undersøger grænserne mellem fysik opfattet som visuel kunst og visionær videnskab. Projektet søger yderligere sponsorering/finansiering (se www.artistinresidence.dk).

CNV afholdt 15.-16. april 2005 et internationalt symposium, "Teaching Ethics to Science and Engineering Students", med fokus på de etikformer ud over standardteoriene, som kan dække behovet for etikundervisning af naturfags- og teknologistuderende.

Centeret har i 2005 arbejdet med udvikling af de nye kurser i "fagets videnskabsteori" (FVT, obligatorisk på alle bacheloruddannelser), og den til CNV-tilknyttede lærerkreds indgår i videnskabsteoriundervisningen på fagene Kemi, Biokemi, Nanoteknologi, Fysik, Biologi, Geografi og Geologi i samarbejde med studienævnene. Der er indgået en hensigtserklæring mellem studielederne på Nanoteknologi, Kemi og Biokemi om, at der bør opslås en fast stilling i disse fags videnskabsteori. Et fagligt miljø for undervisning i videnskabsteori på universiteter i Københavnsområdet inden for natur og teknik er under opbygning (se hjemmesiden www.nbi.dk/natphil/FVT). Centeret udbyder et alment kursus i naturvidenskabsteori, organise-

rer en studiekreds i videnskabsstudier, og startede i 2005 med at udbyde et tværfagligt ph.d.-kursus i naturvidenskabsteori. CNV-tilknyttede indgik i 2005 i FVT-undervisningen på de fag ved fakultetet, hvor kurserne blev udbudt.

Fagets videnskabsteori skal gives som forskningsbaseret undervisning, et krav som er svært at opfylde på institutter uden tradition for naturvidenskabsteori. Udviklingsopgaven her fokuserer på både forskning og undervisning. Undervisningen er knyttet til det enkelte fag men skal have et kvalificeret niveau hvad angår emner som etik, videnskabsteori, videnskaben i samfundet mv. Underviserne indgår i det fælles faglige miljø omkring videnskabsteori ved centeret og udfører tilhørende fagspecifik forskning. Centeret forsøger i samarbejde med Det Naturvidenskabelige Fakultet at åbne mulighed for at tiltrække yngre forskere og undervisere med en dobbelt kompetence i naturvidenskab og fx videnskabsteori, videnskabshistorie eller videnskabssociologi, hvilket dog vanskeliggøres pga. et alt for begrænset stipendievolumen. Kandidater med sådanne profiler findes, men har svære karrierebetingelser, og centeret arbejder på initiativer bl.a. til styrket forskerrekrutering i naturvidenskabsteori i Danmark.

Samlet har centeret igennem de sidste par år udvidet sine aktiviteter mht. forskning, undervisning og formidling, og håber på bedre stipendiefinansiering i 2006.

Forskningsvirksomhed

Centerets medarbejdere og netværk forsker i naturfilosofi og videnskabsteori i forbindelse med en række specifikke cases og projekter, som er fælles om en række almenvidenskabsteoretiske problemer (fx forskningsnormer mellem ideal og virkelighed, realisme/antirealisme, teoriskift, kausalitet).

Aktiviteten omfattede i 2005: Et projekt om Kuhns paradigmeteorien anvendt på evolutionsbiologi (gæsteforsker Christian Baron); et ph.d.-projekt om kompleksitet i forbindelse med det humane genom og genotype-fænotype forholdet (Mia Trolle Borup, afsluttet 2005); projektet "Konflikterne mellem videnskabelige og religiøse forklaringer på jordens og livets dannelse og disses betydning" (adj. prof. Jens Morten Hansen); projektet "Naturen i ånden" om naturfilosofien i Inger Christensens forfatterkab (ph.d.-studerende Anne Gry Haugland, Inst. for Nordiske Studier og Sprogvidenskab); projektet "Idehistoriske studier i den newtonske baggrund for darwinismen" (gæsteforsker Anders Frøslev Jensen); projektet "Realisme og anti-realisme i fortolkning af fysik – en videnskabsteoretisk diskussion af entitetsrealisme i sprogfilosofisk belysning" (specialestuderende Marie Svarre Nielsen, afsluttet 2005), et projekt om kausalitet, emergens, ontologi og reduktionisme i forhold til fysik, biologi og psykologi (Claus Emmeche i samarbejde med Frederik Stjernfelt, Simo Køppe, begge KU, og gæsteforsker Charbel N. El-Hani); projekter om biosemiotik (C.E. i samarbejde med Jesper Hoffmeyer, KU), organicisme (C.E.), og genbegrebet (C.E., El-Hani, og Mikkel W. Johansen); et projekt om epistemologisk samt social ansvarlighed og post-normal videnskab (gæsteforsker Tom Børsen Hansen), to projekter om teknovidenskabens etiske hhv. didaktiske udfordringer (T.B.H., førstnævnte i samarbejde med C.B.; sidstnævnte med Ole Ravn Christensen, Institut for Læring, Aalborg Universitet), et projekt om kompetenceovervejelser og FVT (T.B.H., C.B. og C.E.); et projekt om filosofiske aspekter af moderne

kosmologi (gæsteforskere Henrik Zinkernagel og Svend E. Rugh); og et projekt om naturvidenskab som rationelt tros-system (adjungeret professor Jens Morten Hansen).

Mht. forskningen for de øvrige personer, der er associeret til centeret, henvises til de respektive afsnit i årbogen under de enkelte institutter og disses hjemmesider. På centerets hjemmeside findes uddybende information om aktiviteten og de publicerede arbejder.

Centerleder Claus Emmeche

Stab

VIP Internt finansieret
Emmeche, Claus; lektor.

Fondsbevillinger

Danida/Udenrigsministeriet

– Videnskabsteori og tværfaglighed – introducerende kursus (Claus Emmeche) kr. 100.000.

Forskningsstyrelsen

– The teaching of ethics to science and engineering students, a follow-up symposium to the 1999 UNESCO world conference on Science to be held in Copenhagen in march 2005 (Claus Emmeche) kr. 45.000.

COGCI – Copenhagen Global Change Initiative

Ledelse pr. 1.2.2005

Styregruppens medlemmer er forskningsledere for DMU, GEUS og DMI under forsæde af dekan Flemming Nicolaisen.

I COGCI's ph.d.-udvalg sidder to repræsentanter for hver af de deltagende institutioner under ledelse af netværkskoordinatoren professor Ole John Nielsen, Kemisk institut, Københavns Universitet.

Koordinationsgruppen på KU består af de to ovennævnte samt professor Morten Søndergaard, docent Nanna Noe-Nygård, lektor Thomas Friberg der afløste Inge Sandholt, og programlederne Aksel Walløe Hansen og Sten Struwe.

Organisation

COGCI er Det Naturvidenskabelige Fakultets forskerskole for Global Change og miljø og omfatter både klima- og atmosfæreforandringer og effekten på økosystemer. Der deltagere lærere fra de fleste af fakultetets institutter.

COGCI er et samarbejdsprojekt med Danmarks Miljøundersøgelser (DMU), Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse (GEUS) og Danmarks Meteorologiske Institut (DMI) som eksterne partnere med RISØ som associeret samarbejdspartner.

COGCI's struktur omfatter en fælles styregruppe, en koordinationsgruppe på KU, et forskernetværk med deltagelse fra både universitetet og sektorforskningsinstitutter samt en forskerskole, som tre gange har modtaget støtte fra forskeruddannelsesrådet, FUR.

Adresse

Øster Voldgade 3
1350 København K
tj@adm.ku.dk
www.COGCI.dk

Programlederens årsberetning

I årets løb har 5 af COGCI's ph.d.-studerende afsluttet deres projekter og har opnået ph.d.-graden. Der er blevet indskrevet 3 nye ph.d.-studerende i årets løb, hvorefter der nu er 20 ph.d.-studerende i skolen.

En af de nye ph.d.-studerende bliver finansieret af eksterne partnere med støtte fra FUR-bevillingen til COGCI, mens de to andre ph.d.-studerende er støttet af fakultetet.

Et opslag af stipendier i efteråret 2005 vil føre til ansættelse af en ny stipendiat i begyndelsen af 2006, i samarbejde med GEUS – med støtte fra FUR-bevillingen.

Årets ph.d.-grader

Følgende stipendiat har opnået graden i 2005:

Mads Hvid Ribergaard, Niels Bohr institutet (Geofysik) i samarbejde med DMI.

Nina Reuss, Biologisk Institut (Ferskvandsbiologisk Laboratorium) i samarbejde med DMU.

Karen Feilberg, Kemisk Institut i samarbejde med DMU.

Peter Lauritzen, Niels Bohr Institutet (Geofysik) i samarbejde med DMI.

Jørgen Hinkler, Geografisk Institut i samarbejde med DMU.

Kurser

Der har i årets løb været afholdt færre kurser end oprindeligt planlagt, og 3 kurser er blevet udskudt til 2006, hvor udbuddet bliver stort.

I januar blev COGCI's policy kursus: Science, research, institutions and policy for Global Change afholdt med 4 inviterede oplægsholdere og Sten Struwe som kursusleder.

I november blev der afholdt et kursus med støtte fra COGCI: Remote sensing in vegetation and land surface processes modeling, Kursusleder: Inge Sandholt, Geografisk Institut.

VELUX Visiting Professor Programme

Gæsteforelæser-programmet er bevillet af Willum Kann-Rasmussen Fonden til Det Naturvidenskabelige Fakultet. Bevillingen har bl.a. støttet COGCI-skolen ved at gøre det muligt at invitere udenlandske gæster til at opholde sig ved et af de deltagende institutter i kortere perioder.

Status

COGCI har fungeret siden 1999 med en kontrakt mellem de deltagende parter. COGCI har udbudt en lang række ph.d.-projekter med tilhørende kurser og arrangeret tværgående tema-dage med indlæg fra inviterede gæster og fra fakultetets institutter og i samarbejde med nogle af universitetets vigtigste samarbejds- og aftager-partnere.

Forudsætningerne for dette samarbejde er ændret væsentligt i denne periode, og selv om netop samarbejde med universitetets aftagere forsat efterlyses, er de økonomiske betingelser blevet vanskeligere. Samarbejdsmodellen forudsætter, at både fakultet og samarbejdsinstitutter kan deltage i finansieringen, og der er derfor store forventninger til, at kunne fortsætte og udvide samarbejdet under nye betingelser for forskeruddannelse.

Programleder Sten Struwe

Stab

STIP Internt finansieret

Andresen, Louise Christoffersen; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Feilberg, Karen Louise; Stable isotope analysis of the atmospheric carbon cycle.

Hinkler, Jørgen; From digital cameras to large scale sea-ice dynamics. A snow-ecosystem perspective.

Lauritzen, Peter Hjort; An inherently mass-conservative semi-implicit semi-Lagrangian model.

Reuss, Nina; Sediment pigments as biomarkers of environmental change.

Ribergaard, Mads Hvid; On the coupling between hydrography and larval transport in Southwest Greenland Waters.

Center for Naturfagernes Didaktik

Ledelse pr. 1.12.2005

Centret ledes af centerleder Kjeld Bagger Laursen.

Bestyrelsen består af lektor Ole Hammerich, Kemisk Institut, (formand), professor Carl Winsløw, Center for Naturfagernes Didaktik, lektor Bente Kiens, Institut for idræt, stud.scient. Frederik Treue, Ørsted Laboratoriet, lektor Niels Grønbæk, Institut for Matematiske Fag, laboratoriefuldmægtig Dorte Heldrup, Kemisk Institut, lektor Kjeld Rasmussen, Geografisk Institut, lektor Jens Høeg, Biologisk Institut, udstillingsleder Hanne Strager, Statens Naturhistoriske Museum.

CND's repræsentantskab omfatter studielederne og mentorerne samt et studentermedlem fra hvert studienævn. Repræsentantskabet har afholdt møder 18.03. og 15.09.

Adresse

H.C. Ørsted Institutet
D-fløjen
Universitetsparken 5
2100 København Ø
Telefon 35 32 03 94
Fax 35 32 04 60
cnd@cnd.ku.dk
www.cnd.ku.dk

Centerlederens årsberetning

CND blev oprettet i marts 2001 efter en fakultetsrådsbeslutning i efteråret 2000. Dets hovedformål er, på forskningsmæssig basis, at yde bidrag til kvalitetsforbedringer inden for de naturvidenskabelige fags didaktik, primært men ikke udelukkende, på uddannelsessystemets tertiære (universitære) niveau. Dette sker gennem forskning, udviklingsvirksomhed og studenterundervisning inden for de naturvidenskabelige fags didaktik.

Fysiske rammer

CND's personalemæssige udvidelser i årets løb har bevirket et behov for flere kvadratmeter. Centret råder nu over 3 to-modul-kontorer og 1 tre-modul-kontor. Centerlederens arbejdsplads ligger andetsteds i komplekset. Den til rådighed stående plads er således i underkanten i forhold til bemandingen. NBI's varsling af centrrets udflytning ved udgangen af 2005 er indtil videre stillet i bero af dekanen. Det er pt. helt uklart, hvorhen og hvornår CND skal flytte.

CND's aktiviteter spænder over et bredt spektrum. De omtales neden for grupperet i hovedkategorier.

Personaleforhold

CND's nuværende bemandingsmæssige størrelse er på 3 videnskabelige stillinger, 2 AC-TAP'er samt centerledelse og -administration. I et samarbejde med DFU er der ansat en adjunkt tilknyttet CND's forskningsgruppe. Dertil kommer tilknytning af en række eksterne konsulenter på ad hoc basis.

CND's ansatte ultimo 05

Kjeld Bagger Laursen, centerleder (ansat 1.8.01, nu på 60% af fuldtid, pt. orlov fra IMF).

Christina Larsen, kontorassistent (ansat på halvtid pr. 11.03.05, pt. på barselsorlov). Barselsvikar indtil 1.09.06 er Gertrud Rygaard.

Anders Lund, IT-ansvarlig (ansat 1.10.04 med 6 ugentlige arbejdstimer).

Sebastian Horst, A-TAP (ansat 1.5.03).

Christine Holm, A-TAP (ansat 1.11.04).

Carl Winsløw, professor mso (ansat 1.8.03).

Camilla Rump, lektor (ansat 1.1.04).

Lene Møller Madsen, post.doc. (ansættelsen løber 1.9.05-31.8.07).

Frederik Voetmann Christiansen er 1.12.04 ansat som adjunkt i naturfagsdidaktik ved DFU med sin forskning knyttet til CND.

Som konsulenter til specifikke projekter har medvirket
Lise Dithmer, ved ph.d.-kurser.

Arne Jakobsen, ved ph.d.-kurser.

Rie Nielsen, Fysik 1 projektet.

Eva Danielsen, Fysik-Idræt projektet.

Pia Melcher, Fysik-Idræt projektet.

Jesper Sandfeld, Fysik-Idræt projektet.

Herudover inddrages CND i mange andre opgaver af fakultetets videnskabelige og administrative medarbejdere.

Ph.d.-studerende tilknyttet CND

Michael Hansen (biologididaktik) tilknyttet CND her og i Aarhus, NADIFO-stipendiat (vejleder: Kirsten Paludan, AU), Morten Misfeldt (matematikdidaktik), finansieret af Learning Lab DK (vejleder: Carl Winsløw).

Forskningsvirksomhed

1. Enkeltprojekter

Empirisk undersøgelse af udvikling af læringsstrategier hos første-års geografistuderende i relation til et computerbaseret læringsmiljø – geografiske informationssystemer – er påbegyndt (Lene Møller Madsen og Christine Holm).

Et teoretisk arbejde om fagdidaktikkens rolle i forhold til universitær naturvidenskabsundervisning er afsluttet (Camilla Rump og Carl Winsløw).

Et arbejde om karakteren af didaktiske og adidaktiske kontrakter i universitær matematikundervisning er afsluttet (Carl Winsløw i samarbejde med Niels Grønbæk, KU og Morten Misfeldt, DPU).

Et komparativt studium af læreruddannelse er afsluttet (Carl Winsløw i samarbejde med Viviane Durand-Guerrier, Université Lyon 1, Frankrig).

En lærebog om matematikkens og naturfagernes didaktik er påbegyndt og færdiggjort i manuskriptform samt antaget af forlag (Carl Winsløw).

CND er operatør på et efter/videreuddannelsesprojekt, delvist finansieret af Undervisningsministeriet, til udvikling af tværfagligt materiale inden for fysik/idræt til brug i gymnasiet (projektmedarbejdere er Eva Danielsen, Pia Melcher og Jesper Sandfeld).

2. Udviklingsprojekter

a) Lene Møller Madsen og Christine Holm er involveret i et udviklingsprojekt vedrørende kurset GIS og Kartografi

på GI med særlig fokus på at undersøge og dokumentere didaktiske perspektiver, ved at integrere GIS-introduktionen med geografiundervisningen samt at afdække og beskrive problemer i brugergrænsefladen i programmet ArcGIS, der virker begrænsende for en hensigtsmæssig læring. Arbejdet videreføres.

b) Carl Winsløw har deltaget i arbejdsgruppen "Undervisning i Verdensklasse", som blev nedsat af Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling i juni 2005 mhp. at anvise veje til at styrke universitetsundervisningen i Danmark. Arbejdsgruppen ventes at afgive rapport ultimo januar 2006.

c) Christine Holm og Sebastian Horst har i februar 2005 afleveret rapporten, der beskriver følgeprojektet om kurset MatIntro.

d) CND har deltaget i udførelsen af en kvantitativ undersøgelse af studerendes information og oplevelser ved studievalg og studieintroduktion efterår 2004. Projektet har som tovholder haft Jo Kjærsgaard Pedersen.

e) Christine Holm deltager i et igangværende projekt, der beskæftiger sig med udviklingen af WBL-værktøjer til brug i et kursus, 'Nanotermodynamik'. Kursusansvarlig er Mads Ipsen. Også Frederik Voetmann Christensen, DFU, har deltaget.

f) Sebastian Horst og Camilla Rump har været involveret i udarbejdelsen af en 'Hvidbog 2005'. Fakultetet nedsatte en arbejdsgruppe med det formål at udarbejde en hvidbog stilet mod rektor om naturvidenskabelige universitetsuddannelser. Globaliseringsrådets konference 10.-11. november var deadline for hvidbogen. Hvidbogen har til formål at give et overblik over, hvad vi på fakultetet véd om naturvidenskabelige universitetsuddannelser mht. rekruttering, fastholdelse, motivation, specialisering, udvikling, samspil med didaktisk forskning mv. Samtidig skal hvidbogen pege på indsatser, der vil kunne forventes at have positive effekter.

g) Rapporten "De gik også videre", kandidater i biologi, geografi, geologi og idræt fra Københavns Universitet. Produktion og beskæftigelse, 1985 – 2002" er udkommet som nr. 12 i CND's skriftserie, redigeret af Bent Vismann.

h) CND har deltaget i udarbejdelsen af Studieformundersøgelse 2005. Hele fakultetet har været godt i gang med at implementere studiereformen, og der er efterhånden gjort en del erfaringer, både omkring problemer og muligheder i dette arbejde. Fakultetsledelsen nedsatte derfor en arbejdsgruppe bestående af en studieleder, to studerende, to fra fakultetsadministrationen samt to fra CND. Arbejdsgruppen forestod arbejdet med at indsamle informationer og lave en samlet afrapportering til koordineringsudvalget, dekanatet og fakultetet i almindelighed. Det er gjort i et notat af 23/5 om status for studiereformen på KU-NAT.

i) Camilla Rump har deltaget i planlægningsprocessen i Fysik 1. Dette har involveret ny dataindsamling og forsøg med logbøger. Desuden har det involveret deltagelse i designet af et forsøgsholdsforløb til afprøvning af WBL.

j) Camilla Rump har deltaget i evalueringsprocessen efter Fysik 1+2 2004/05, derudover leveret oplæg i lærergruppen og foredrag på pædagogisk dag for lærere på fysik.

k) Camilla Rump har sammen med Rie Nielsen afrapporteret designprojektet Fysik 1 2004. Der foreligger en projektrapport.

l) Camilla Rump har sammen med fakultetets mentorer foretaget en afklaring af porteføljekrav ved universi-

tetsansættelse og i forbindelse med adjunktprædagogikum. Der arbejdes på en rapport.

m) Arkitekt Sidsel Gelting Just var fra november 2004 til januar 2005 i praktik på CND med et projekt, om at undersøge fakultetets undervisningsfaciliteter, særlig i relation til behovene i forbindelse med indførelse af blokstrukturen.

n) Camilla Rump, Sebastian Horst, Tine Damsholt, Institut for Antropologi samt Peter Hussmann Sørensen, DTU, har designet et projekt til afdækning af Studiemønstre. Projektets igangsættelse afventer finansiering.

o) Christine Holm har i samarbejde med Vibeke Langer, KVL, arrangeret et seminar 15. august 2005 på KVL, "Eksamensformer i blokstrukturen".

p) Camilla Rump har sammen med Ingeborg Netterstrøm, PUCS, været på studietur i december 2005 til Göteborgs Universitet, for at se nærmere på deres uddannelseskvalitetsarbejde.

Faglige og administrative hverv

Bedømmelsesudvalg

Carl Winsløw: Har været medlem af bedømmelsesudvalg ifm. besættelsen af en adjunktstilling ved DPU, medlem af et bedømmelsesudvalg vedr. en Habilitation à Diriger les Recherches ved Université Lyon 1, rapporteur og medlem af bedømmelsesudvalg vedr. en Habilitation à Diriger les Recherches ved Université Paris 7.

Konsulent- og rådgivervirksomhed

Camilla Rump: Mentor og underviser på fagdidaktisk kursus for lærere på Lunds universitet og LTH.

Christine Holm har med Signe Kvist Mengel, Virum Gymnasium, arrangeret et Robolabkursus for gymnasie-lærere, for Matematik og Naturvidenskab i Verdensklasse.

Christine Holm og Sebastian Horst: Deltager som faglige sekretærer i to udvalg nedsat af Undervisningsminister Bertel Haarder pr. 1. november 2005. De to udvalg skal udarbejde oplæg til regeringens handlingsplaner for henholdsvis matematik og naturfag i folkeskolen. De to udvalg skal inden 1. februar 2006 aflægge rapport til Undervisningsministeren, mens de trykte versioner af arbejdsgruppens oplæg forventes klar omkring 1. marts 2006.

Christine Holm: WBL-koordinator for NAT.

Sebastian Horst og Henrik Busch (DPU) udarbejdede i foråret 2005 et notat for Undervisningsministeriet om matematik og naturfagene i folkeskolen, i forbindelse med forberedelsen til Globaliseringsrådets arbejde i efteråret 2005.

Tillidshverv

Sebastian Horst: TR-suppleant for fakultetets A-TAP'er. Medlem af bestyrelsen for Dansk Fysisk Selskabs Sektion for Uddannelse og Undervisning (fra september 2004) samt medlem af fakultetets formidlingsudvalg.

Kjeld Bagger Laursen: Medlem af fakultetets studiereforms koordineringsudvalg. Medlem af Undervisningsministeriets følgegruppe Fagligt Forum for matematikfaget i det almene gymnasium efter gymnasiereformen.

Carl Winsløw: Medlem af fakultetets gymnasielæreruddannelsesudvalg. Endvidere medlem af CND's bestyrelse.

Formidling**Undervisning***Rettet mod fakultetets studerende i almindelighed*

To nye kurser er udviklet til blokstrukturen og afviklet for første gang i efteråret 2005: Grundkursus i de Naturvidenskabelige Fags Didaktik (blok 1, Carl Winsløw i samarbejde med Frederik V. Christiansen, DFU) og Matematikkens Didaktik (blok 2, Carl Winsløw). Begge kurser har et omfang på 7,5 ECTS. Førstnævnte kursus ventes inden for de kommende år at indgå som en fast bestanddel af fakultetets uddannelser af kommende gymnasielærere; sidstnævnte kursus er et eksempel på "fortsætterkurser", som vi håber at kunne udbyde en bredere vifte af, efterhånden som CND's videnskabelige stab udbygges.

Vejledning

Camilla Rump: Har ved udgangen af 2005 2 specialestuderende og 2 bachelorprojekter, heraf 1 afsluttet i biologi, hhv. fysikdidaktik.

Carl Winsløw har 1 ph.d.-projekt i vej, 1 speciale i vej, 2 fagprojekter afsluttet, alle i matematikdidaktik.

Rettet mod nordiske ph.d.-studerende

CND: Afholdt, i samarbejde med den nordiske forskerskole i matematikkens didaktik, et ph.d.-kursus for nordiske forskerstuderende inden for matematikkens didaktik, i perioden november 2004 – marts 2005. Kurset resulterede i en tekstsamling, som indeholder deltagerens afsluttende opgaver, og som udkom i CND's skriftserie i juni.

Rettet mod kolleger ved andre universiteter

Carl Winsløw: Holdt inviterede seminarforedrag ved Matematiska Institutionen, Lunds universitet (marts 2005) og ved Steno Instituttet, Aarhus Universitet (november 2005).

Rettet mod specificerede undervisergrupper

For deltids- og studenterundervisere har der en gang i foråret og en gang i efteråret været afholdt et kursus for instruktører og hjælpelærere på 1 1/2 dag. Kurset, der har form af en workshop, giver nye perspektiver på undervisningen gennem forskellige aktiviteter, erfaringsudveksling og oplæg – og hjælper derved instruktører og hjælpelærere til at tilrettelægge og gennemføre praktisk undervisning, sådan at de studerende får et godt udbytte.

For ph.d.-studerende ved DFU, samt adjunkter ved KU, har i april samt november været afholdt et 4-dages-kursus i praktisk universitetspædagogik, IUP: Introduction to University Pedagogy, med 21 deltagere pr. gang. Kurset veksler mellem få teoretiske indlæg, øvelser i forskellige undervisningsformer, f.eks. "Inquiry Teaching" og "Problem Based Learning" og lektionsøvelser, hvor deltagerne underviser og får feedback.

Den teoretiske del af fakultetets adjunktpædagogikum-program blev i efteråret 2002 overtaget af CND. Det teoretiske forløb består nu af kursusforløbene IUP og KNUD. KNUD er i 2005 omlagt til overvejende Problem Based Learning, hvor deltagerne søger, læser og diskuterer litteratur ud fra en analyse af cases, omhandlende konkret undervisning.

Den praktiske del forløber som hidtil, i et samarbejde mellem CND og fakultetets mentorer. Den i løbet af 2004 gennemførte samordning af mentorsystemet har bl.a. ud-

møntet sig i, at alle mentorer nu er udpeget for en 3-årig periode, den aktuelle løber indtil sommeren 2008. Sommeren 2005 er tre nye mentorer startet.

For mentorerne på adjunktpædagogikum er i 2005 afholdt to workshops, den ene med tema om indholdet i IUP, den anden med temaet "undervisningsporteføljer".

Rettet mod fakultetets undervisere i almindelighed

Christine Holm: Har som WBL-koordinator med Kim Johansen, studieadministrationen, arrangeret SISK-introduktion og workshop for fakultetets undervisere.

CND's naturfagsdidaktiske seminar (også kaldet "NA-FADISE"): Afholdt 11 seminarer i årets løb med oplægsholdere fra CND og fra andre danske og udenlandske universiteter. Disse seminarer sigter på at udbrede kendskabet til naturfagsdidaktisk forskning og dens anvendelser, især blandt fakultetets medarbejdere og studerende. Seminarerne er åbne for alle og annonceres bl.a. via ISIS, i fagtidsskrifter, på CND's hjemmeside og i nyhedsbrevet.

Udgivervirksomhed

CND's Skriftserie fortsætter. I 2005 er udsendt: Nr. 15/2005: Didactics of Mathematics – The French Way. Nr. 14/2005: Projekt Rum til Bedre Læring. Nr. 13/2005: De studerendes udbytte af kollokvier og forelæsninger på faget jordbundsbiologi. Nr. 12/2005: De gik også videre. Kandidater i biologi, geografi, geologi og idræt fra Københavns Universitet. Produktion og beskæftigelse 1985-2002.

DidakTips-serien bringer korte og konkrete inspirations-tekster for universitetsundervisere. Der er i 2005 ikke udkommet nye numre, men serien fortsætter.

Carl Winsløw: Medredaktør af "Matilde" (udgives af Dansk Mat. forening) og af Annales de Didactique et de Sciences Cognitives (udgives af IREM Strasbourg). Han har været referee på otte artikler til internationale tidsskrifter og på en videnskabelig antologi med 20 kapitler.

Sebastian Horst: Deltager i redaktionen af det nystartede tidsskrift "MONA – Matematik- og Naturfagsdidaktik", som foreløbigt er udkommet i to numre, og udsendt i et oplag på ca. 5.500 eksemplarer til en bred skare af modtagere, primært lærere i naturfagene og matematik på både grundskoleniveau, ungdomsuddannelser og videregående uddannelser.

Kongresser og symposier

Sebastian Horst: Deltog med bidrag i det 8. nordiske naturfagssymposium i Aalborg.

Carl Winsløw: Har deltaget som inviteret foredragsholder ved flg. konferencer: "Universitetsreform og kompetencebeskrivelser – udvikling og implementering?", Aalborg Universitet, marts 2005; seminar for nordiske ph.d.-vejledere, Korsør, april 2005; Studiekonference for det 15. ICMI-studium i Aguas de Lindoia, Brasilien, maj 2005; 13. sommerskole om Matematikkens Didaktik, Sainte Livrade, Frankrig, august 2005. Han holdt desuden oplæg ved den 5. europæiske kongres om matematikkens didaktik i San Feliu de Guixols, Spanien, februar 2005.

Camilla Rump: Har med Lars Ulriksen, DPU, præsenteret et reviewed papir på EARLI-konferencen på Cypren, juli 2005, i et symposium om studerendes møde med fysikfaget på universitetet.

Desuden har medarbejderne deltaget i konferencer på KU samt på RUC, AUC og SDU; udenlandske konferencer i England, Holland og Sverige.

Formidling

CND's hjemmeside er blevet udvidet i årets løb og indeholder nu bl.a. mange onlineresourcer, fx:

- Om specialer og andre større opgaver.
- Gymnasielæreruddannelse.

CND's nyhedsbrev redigeres af Sebastian Horst og udsendes til alle interesserede. Tilmelding via hjemmesiden. I 2005 er udkommet 9 nyhedsbreve som indeholder nyheder vedr. CND og andre tilsvarende centre, annonceringer af aktiviteter på CND og andre steder, stillingsopslag mv.

Deltagelse i den offentlige debat

CND's medarbejdere er aktive i den offentlige debat, bl.a. i dagblade og andre medier. Fra de trykte medier kan nævnes:

Indlæg i Dagbladet Information 19. december 2005: Ministre vildleder – om Helge Sanders og Bertel Haarders svar på spørgsmål om gruppeeksamen

Indlæg i Weekendavisen 5. august 2005: Er det politisk bestilt arbejde?

Kronik i Weekendavisen "Vi skal blive bedre – men hvordan", 19. august 2005.

Kronik i Dagbladet Information 1. juni 2005: Det går ikke uden – Fremtidens humanister vælger naturvidenskab.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Carl Winsløw: Har fortsat et tæt samarbejde med forskere i Frankrig, der omfatter fælles publikationer, udgivervirksomhed og organisering af videnskabelige konferencer.

Gæsteforskere

CND har i årets løb haft kortere besøg af følgende udenlandske gæsteforskere: Svein Sjöberg (Oslo U.) og Graham Gibbs (Oxford U.)

Netværk

CND: Partner i NADIFO, den nationale forskerskole for de naturvidenskabelige fags didaktik.

CND: Partner i den nordiske forskerskole i matematikens didaktik, som finansieres af NorFa.

Camilla Rump: Er CND's repræsentant i det nationale netværk "Lederforum for Adjunktuddannelser".

Med henblik på forskningsmidler fra Svenske Vetenskapsrådet, har Camilla Rump deltaget i etablering af et netværk, der omfatter Lunds universitet samt Netværket PoNT Pædagogik og Naturvidenskab/Teknik.

Det redaktionelle ansvar for det naturfagsdidaktiske tidsskrift MONA (Sebastian Horst) indebærer opretholdelsen

af et netværk med andre uddannelsesinstitutioner og niveauer.

De enkelte medarbejders personlige medlemskab af internationale organisationer og netværk i øvrigt er ikke anført.

Centerleder Kjeld Bagger Laursen

Stab*VIP Internt finansieret*

Laursen, Kjeld Bagger; lektor.

Madsen, Lene Møller; post.doc.

Rump, Camilla Østerberg; lektor.

Winsløw, Carl Emanuel Bach; professor, Mso.

Fondsbevillinger*Undervisningsministeriet/Uddannelsesstyrelsen*

– Forsøg, udvikling og efteruddannelse i gymnasiale uddannelser (Kjeld Bagger Laursen) kr. 175.000.

Publikationer

Winsløw, C.: Définir les objectifs de l'enseignement mathématique: la dialectique matières-compétences. Annales de didactique et des sciences cognitives 10, s. 131-156. 2005.

Winsløw, C.: Two dimensions in the conception of mathematics in tertiary education. i: Conceptions of Mathematics – Proceedings of NORMA 01 s. 250-258. C. Bergsteen og B. Grevholm (red.). SMDF, Linköping 2005.

Winsløw, C.: Logiciels symboliques dans l'enseignement de la première année de l'université: potentiels et problèmes. i: Balises pour la didactique des mathématiques s. 1. A. Mercier og C. Margolinas (red.). La Pensée Sauvage Editions, Grenoble 2005.

Winsløw, C.: (red.). Mathematics education – the French way. CND Skriftserie nr. 15, 99s. CND Skriftserie, København 2005.

Winsløw, C., Grønbæk, N.: En ny ramme om studier og eksamen i teoretisk matematik. i: Vurdering i matematikk – hvorfor og hvordan? s. 197-204. Ingrid M. Stedøy (red.). Nasjonalt Senter for Matematikk i opplæringen, NTNU, Trondheim 2005.

Nano-Science Center

Ledelse pr. 1.2.2005

Centret ledes af centerleder, professor Thomas Bjørnholm, Kemisk Institut og vicecenterleder, professor Poul Erik Lindelof, Niels Bohr Institutet.

Centerbestyrelsen består af dekan for Det Naturvidenskabelige Fakultet Henrik Jeppesen – fra 1.3.2005 erstattet med kst. dekan Flemming Nicolaisen, dekan for Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet Ralf Peter Hemmingsen – fra 1.11.2005 erstattet med kst. dekan Ulla Margrethe Wewer, direktør for Niels Bohr Institutet Nils O. Andersen – fra 1.2.2005 erstattet med institutleder John Renner Hansen, institutleder for Kemisk Institut Merete Folmer Nielsen, institutleder for Molekylærbiologisk Institut Steen Pedersen.

Adresse

H.C. Ørsted Institutet
Universitetsparken 5
2100 København Ø
Telefon 35 32 04 03
Fax 35 32 04 06
uhl@nano.ku.dk
www.nano.ku.dk

Centerlederens årsberetning

Nye redskaber har de sidste 15 år gjort det muligt at afbilde og manipulere atomer og molekyler på nanometer skala. Denne udvikling har startet en verdensomspændende aktivitet, som sigter mod at forstå og udnytte nanoskalafænomener på en helt ny og mere rationel måde. Området er præget af stor tværfaglighed, og det spås en afgørende rolle som vækstmotor i de næste årtiers industrielle udvikling. Den første bølge af anvendelser vil komme inden for områder som elektronik, katalyse, sensorer og medikoteknik. I takt med udviklingen af den grundfaglige forståelse vil helt nye og uforudsete anvendelser opstå. Feltet er udførligt beskrevet i en fremsynsrapport om nanoteknologi, som er udarbejdet af VTU i efteråret 2004.

For at bidrage til denne udvikling tog Københavns Universitet i 2001 initiativ til at starte Nano-Science Center (NSC) som blev indviet af forskningsminister Birte Weiss i september 2001.

Med blik for mulige anvendelser er det centrets overordnede mål gennem forskning på det højeste internationale niveau at skabe ny indsigt i naturens nanoskalafænomener og samtidig videregive denne viden gennem forskeruddannelse og vekselvirkning med erhvervslivet og det øvrige samfund.

I 2001 blev kimen lagt til et større forskningscenter, idet markante, eksisterende forskningsgrupper i nanoskalafysik og -kemi nu var samlet i D-bygningen på H.C. Ørsted Institutet. Tilsammen udgjorde de et fagligt miljø og en eksperimentel infrastruktur over kritisk masse.

Ved indvielsen i 2001 annonceredes endvidere en ny uddannelse på bachelor- og kandidatniveau indenfor nanoscience og nanoteknologi. Senere i 2001 blev initiativet godkendt af forskningsministeren som en selvstændig bachelor- og kandidatuddannelse. I 2002 startede de første 45 stu-

derende, og siden da er alle 50 pladser blevet fyldt hvert år. Der er ved udgangen af 2005 i alt 169 aktive studerende indskrevet som nanoteknologistuderende. De første bachelorer blev færdige i 2005.

I 2003 blev NSC konsolideret med en større bevilling fra Det Nationale Nanoteknologiinitiativ. De 25 MDKK blev opnået i fri konkurrence med de øvrige danske universiteter. Hertil kom bevillinger på ca. 6 MDKK fra VTU til at kick-starte uddannelsen og 8.3 MDKK fra Forskeruddannelsesrådet til at stå i spidsen for en ph.d.-skole inden for nanoscience i københavnsområdet. Denne bevilling blev i 2004 suppleret med 1.35 MDKK. Endelig har NSC i 2003-05 deltaget i syv succesfulde ansøgninger under EUs 6. rammeprogram. Tilsammen har denne tilførsel af ressourcer betydet, at NSC har haft stor succes med at udbygge og manifestere sin position inden for forskning og uddannelse i nanoscience og -teknologi.

Udover sammenflytningen af kemi- og fysikgrupperne var det fra starten meningen, at NSC skulle udvides til at omfatte biologiske og bioteknologiske anvendelser af nanoscience. Køreplanen for denne udvidelse faldt på plads i løbet af 2003, og NSC samarbejder nu med Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet repræsenteret ved Molekylærbiologisk Institut og Panum Institutet om både forskning og undervisning. Helt nye bionanoteknologiske laboratorier og undervisningslokaler blev indviet i september 2004 under tilstedeværelse af statsminister Anders Fogh Rasmussen, forskningsminister Helge Sander og rektor Linda Nielsen. I 2005 gik forskningsaktiviteterne for alvor i gang, og bionanogruppen har i løbet af 2005 tiltrukket mange studerende samt ca. 17 MDKK fra FNU, EU, Lundbeckfonden, Direktør Ib Henriksens Fond og NABIIT til finansiering af de fremtidige aktiviteter.

Forskningen i røntgen-nanofysik ved NSC blev i 2004 yderligere styrket gennem ansættelse af en professor i eksperimentel nanofysik, Rober Feidenhans'l, og i 2005 ved indvielsen af Grundforskningscentret "Molecular Movies" som er placeret i Nano-Science Center, samt en bevilling på 25 MDKK fra John og Birthe Meyers Fond til indkøb af en ny synkrotron som skal placeres ved NSC.

I 2005 har NSC yderligere skabt en betydelig kontaktflade til danske virksomheder gennem forpligtende forskningssamarbejder og patenter. Dette arbejde blev i 2004 konsolideret igennem NSC's deltagelse i innovationsnetværket NaNet som, gennem støtte fra VTU, skal katalysere samarbejde mellem nanoforskningsinstitutionerne og erhvervslivet i Danmark. Specielt kan nævnes, at firmaet Atomistix har rejst betydelig ny kapital og har opnået flere bevillinger fra NABIIT og FTP på ca. 17 MDKK samt opstarten af Hytronics, som blev etableret af forskere ved NSC i 2005.

I 2005 udvidede NSC sin forskningsplatform med geonanokemigruppen ledet af lektor Susan Stipp ved Geologisk Institut. Gruppen har, sammen med røntgenfysik og nanokemigruppen ved NSC, fået optimale betingelser gennem støtte fra Højteknologifonden (25,5 MDKK) og fra Mærsk olie og Gas AS (ca. 17 MDKK) til at udvikle nanoteknikker til forbedring af olieudvindingen fra kridtlag.

Nano-Science Centers aktiviteter blev i 2005 udvalgt som et kernefelt ved Københavns Universitet.

I tæt samarbejde med ungdomslaboratoriet på HCØ har NSC medvirket til, at nanoscience nu indgår i undervisningen på mange gymnasier.

NSC har deltaget i utallige indlæg i pressen og tv.

Personaleforhold*VIP-ansatte som er tilknyttet NSC på fuld tid*

Professor Jens Als Nielsen, Niels Bohr Institutet, professor Robert Feidenhans'l, Niels Bohr Institutet, professor Poul Erik Lindelof, Niels Bohr Institutet, professor Martin Meedom Nielsen, Niels Bohr Institutet, lektor Finn Berg Rasmussen, Niels Bohr Institutet, lektor Jesper Nygård, Niels Bohr Institutet, lektor Karsten Flensberg, Niels Bohr Institutet, professor Thomas Bjørnholm, Kemisk Institut, professor Klaus Bechgaard, Kemisk Institut, lektor Niels Harrit, Kemisk Institut, lektor Kristine Kilså, Kemisk Institut, forskningsadjunkt Dimitrios Stamou, Farmakologisk Institut, forskningsadjunkt Karen Martinez, Farmakologisk Institut.

VIP ansatte som er tilknyttet NSC på deltid

Lektor Kurt Stokbro, Niels Bohr Institutet, lektor Erik Johnson Niels Bohr Institutet, lektor Jørn B. Christensen, Kemisk Institut, lektor Preben Juul Møller, Kemisk Institut, lektor Theis Sølling, Kemisk Institut, lektor Søren Toxværd, Kemisk Institut, lektor Eva Danielsen, Kemisk Institut, lektor Stanley Brown, Molekylærbiologisk Institut, professor Thue Schwartz, Farmakologisk Institut, professor Peter E. Nielsen, Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik, professor Ulrik Gether, Farmakologisk Institut, professor Steffen Loft, Institut for Folkesundhedsvidenskab, lektor Susan Stipp, Geologisk Institut.

Andre forskere og gæster

Forskningsadjunkt Tue Hassenkam, Kemisk Institut, forskningsadjunkt Bo Wegge Laursen, Kemisk Institut, forskningsadjunkt Thomas Hansen, Nano-Science Center, forskningsadjunkt Jens Paaske, Niels Bohr Institutet, teknikingeniør Claus B. Sørensen, Niels Bohr Institutet, forskningsadjunkt Nicolai Stuhr-Hansen, Kemisk Institut, forskningsadjunkt Michela Della Negra, Nano-Science Center, forskningsadjunkt Andrey Danilov, Nano-Science Center, forskningsadjunkt Ane Jensen, Niels Bohr Institutet, seniorforsker Kristian Kjær, forskningscenter Risø, Klaus B. Møller, Kemisk Institut, DTU, Niels E. Henriksen, Kemisk Institut, DTU, post.doc. Ivan Makarov, Farmakologisk Institut, post.doc. Osnat Younez-Metzler, Farmakologisk Institut, post.doc. Tomas Novotny, Niels Bohr Institutet, post.doc. Kasper Nørgaard, Kemisk Institut, post.doc. Pawel Utko, Niels Bohr Institutet, forskningsassistent Christian Tortzen, Kemisk Institut, forskningsassistent Peter Hammershøj, Kemisk Institut, ph.d. Nuria Prim Bosch, University of Barcelona.

TAP-ansatte

Laborant Inger Jensen, Niels Bohr Institutet, kemotekniker Nader Payami, Niels Bohr Institutet, sekretær Anette Møller-Uhl, Kemisk Institut, Laborant Rikke Larsen, Farmakologisk Institut, laboratorietechniker Mette Simons, Farmakologisk Institut, forskningstekniker Carsten Mortensen.

Ph.d.-studerende

Anette Jensen, Thomas Sand Jespersen, Michael Wrang Mortensen, Kasper Moth-Poulsen, Kasper Nørgaard, Brian Skov Sørensen, Pawel Utko, Martin Aagesen, Birgitte Pernille Søndergaard, Martin Gudmand, Lars Iversen, Magdalene Utko, Mikala Grubb, Nerijus Rusteika, Henrik Lemke, Vikram Kjølner Bhatia, Kristian Kaasbjerg, Morten Stil-

ling, Henrik Ingerslev Jørgensen, Jonas Rahlf Hauptmann, Kristian Flindt, Jens Bæk Simonsen, Kasper Grove Rasmussen.

Forskningsvirksomhed

Forskningsindsatsen på NSC har manifesteret sig i i alt ca. 90 artikler i tidsskrifter med refereordning inden for områderne molekylær elektronik, nanostrukturerede halvleder materialer, organisk syntese af dendrimerer mv., foto kemi af nanopartikler, synkrotron røntgenspredning fra nanosystemer, kulstofnanorør, selvorganisering, nanostrukturerede overflader, elektronmikroskopi, scanning probe mikroskopi, bionanoteknologi, og computermodellering af nanosystemer og teori. NSC's forskning har opnået betydelig omtale i såvel den videnskabelige som i den populære presse i 2005. Publikationerne er opregnet i årbogen under VIP-medarbejdernes ansættelsessted.

Undervisningsvirksomhed

NSC har taget initiativ til og udviklet den nye bacheloruddannelse i nanoteknologi ved Københavns Universitet. Uddannelsen startede i 2002, hvor 45 studerende blev optaget. Siden 2003 er alle 50 pladser blevet fyldt hvert år.

De to nye laboratorier på i alt 16 nordmoduler på HCØ finansieredes oprindeligt med en bevilling fra Undervisningsministeriet, som senere er fulgt op af bevillinger fra VTU. Hermed er der skabt rammer for et solidt eksperimentelt fundament i nanoteknologiuddannelsen. Det ene laboratorium stod færdigt i 2002 og bliver bl.a. brugt til et projektorienteret introduktionskursus til nanoteknologi, hvor de studerende selv laver solceller baseret på nanopartikler. 42 studerende bestod kurset i 2002, og flere end 50/år har gennemført det i 2003-2005. Samme laboratorium har dannet rammen om øvelserne i et nyt bio-nanointroduktionskursus på 3. semester, som blev afviklet for første gang i efteråret 2003. Kurset kombinerede introduktion til molekylær cellebiologi med fysisk kemi og den fysiske-kemiske beskrivelse af selvorganisering. Øvelserne kombinerede disse ofte adskilte begrebsdannelse. Laboratoriet er ligeledes forberedt til biologisk klasse-1 arbejde, og et kursus i genetisk programmering af bakterievirus med henblik på fremstilling af uorganiske nanostrukturer er under udarbejdelse. Kurset afvikles første gang i foråret 2006.

Et "nanosøjld"-laboratorium blev indviet i 2002. Det danner rammen om den fysiske opbygning af nanostrukturer. Laboratoriet er udstyret med metalpådamper, røntgenudstyr til måling af nanoskalalagtykkelser, et støvfrit rum til litografi, tre AFM-mikroskoper samt et elektronmikroskop. Et projektorienteret introduktionskursus til anvendelse af disse vigtige redskaber blev afviklet første gang i foråret 2003. 36 studerende bestod. Nanosøjldlaboratoriet blev i 2004 for første gang brugt til et videregående kursus, hvor de studerende selv skal lave elektronikkomponenter på nanoskala mv.

Formidling**Informationsvirksomhed**

NSC har stået for en betydelig udadrettet informationsvirksomhed i 2005. Den primære målgruppe er de gymnasieelever, der benytter sig af Ungdomslaboratoriets tilbud om

Besøg i kemi- og fysiklaboratorierne. U-lab har også stået for et efteruddannelseskursus i nanoteknologi for gymnasielærere med NSC's medvirken. I forbindelse med det overordnede initiativ "Matematik og Naturfag i verdensklasse" har der kørt pilotprojekter om nanoteknologi på hhv. Rysensteen, Frederiksborg og Ordrup gymnasier. NSC har medvirket aktivt ved udarbejdelse af øvelsesmaterialet. Der er udarbejdet en brochure og en web-side, der beskriver nanoteknologiuddannelsen ved KU.

Blandt de mere overordnede informationsaktiviteter skal nævnes medarbejderes medvirken i i alt 3 radio- og tv-udsendelser. NSC og den nye uddannelse har været omtalt i danske aviser ca. 60 gange i 2005. Hertil kommer artikler i populærvidenskabelige tidsskrifter og foredrag.

Kontakt til erhvervslivet

Nanoteknologiens anvendelsesmæssige perspektiver er et integreret aspekt i alle NSC's forskningsaktiviteter. NSC er repræsenteret i KUs Tech Trans enheds patentudvalg ved Thomas Bjørnholm. I 2005 er NSC's kontaktflade til danske virksomheder blevet yderligere udbygget. Formaliserede aftaler om forskningssamarbejde og fælles patentering er etableret med nedenstående virksomheder. I 2003-2005 var NSC involveret i syv indsendte patenter.

1. Atomistix

Atomistix udvikler software til brug ved computerberegninger af elektrontransport i nanostrukturer. Udviklingen sker sideløbende med den eksperimentelle aktivitet indenfor samme område ved NSC. Kurt Stokbro er bindeled mellem forskningen ved NSC og softwareudviklingen i Atomistix, idet han er ansat på halv tid som gæstelektor ved NBI og på halv tid i Atomistix. Firmaet lejer indtil vi-

dere lokaler på H.C. Ørsted Institutet. Der er indgået en samarbejdsaftale om IP-rettigheder mellem KUs Tech-Trans enhed og Atomistix.

2. T-celllic

NSC udvikler nanopartikler til kræftbehandling som en del af T-celllics produktudvikling. To forskere (en ph.d.-studerende og en post doc) lønnes af T-celllic og arbejder på projektet med en treårig tidshorisont. Der er indgået en samarbejdsaftale med T-celllic om IP rettigheder.

3. Capres

NSC samarbejder med Capres om udvikling og anvendelse af scanning fire-punkts probe mikroskopi til undersøgelse af ledningsevnen i organiske tyndfilm til elektronik.

4. Novozymes

NSC fortsætter samarbejdet med Novozymes om nanoskala undersøgelser af enzymer bl.a. inden for EU-projektet BIOSCOPE.

Ved udgangen af 2005 fik NSC yderligere tilført bevilninger som vil øge erhvervskontaktfladen med følgende virksomheder: Radiometer A/S, Sophion A/S, Novozymes A/S, Mærskolie og Gas AS, IBM forskningslaboratorierne i Zürich.

Siden 2003 er det lykkedes to af de virksomheder, der samarbejder med NSC (specielt Atomistix og T-celllic) at rejse over 60 MDKK i venturekapital baseret på resultater der stammer fra NSC. Dermed er der allerede skabt et betydeligt antal nye arbejdspladser.

For yderligere oplysninger om NSC's aktiviteter henvises til www.nano.ku.dk og til institutternes bidrag til årbogen.

Centerleder Thomas Bjørnholm

Uden for fakulteterne

Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere (SKT)

Ledelse pr. 1.2.2005

Skolen ledes af skolechef, tandlæge, ph.d., dr.odont. Merete Vigild. Skolerådet består af Merete Vigild (formand), ledende tandlæge, ph.d., exam.int.pæd. Sten Wienberg Nørmark (næstformand), undervisningsassistent, tandplejer Sanne Christensen, faglærer, klinikassistent Jenny Meyer, faglærer, klinikassistent Kirsten Nyholm, kontorfuldmægtig, tandplejer Susse Bisgaard, tandplejerstuderende Heidi Ortega og tandplejerstuderende Maria Frost Adamsen.

Organisation

Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere (SKT) blev oprettet i 1972 og indgik i 1992 som en del af Københavns Universitet samtidig med Tandlægeskolen. I 1996 blev SKT organisatorisk adskilt fra Tandlægeskolen og Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet (SVF) og knyttet direkte til Københavns Universitet som en særlig administrativ enhed. Skolen styres efter et af Undervisningsministeriet i 1996 godkendt styrelsesregulativ.

Skolens formål er, at uddanne tandplejere og klinikassistenter i overensstemmelse med de til enhver tid gældende bestemmelser herom, og skolen kan endvidere medvirke ved efteruddannelse af disse grupper.

Skolen ledes af en skolechef under ansvar over for rektor i samarbejde med et skoleråd, et undervisningsudvalg for tandplejeruddannelsen og et uddannelsesudvalg for klinikassistentuddannelsen. Koordinationen mellem de forskellige odontologiske uddannelser sker på grundlag af samarbejdsaftale mellem SKT og SVF.

SKT betjenes i administrative anliggender af universitetets fællesområde.

Adresse

Panum Institutttet
Nørre Allé 20
2200 København N
Telefon 35 32 68 52
Fax 35 32 68 79
skt@odont.ku.dk
www.skt.ku.dk

Skolechefens årsberetning

Søgningen til både tandplejeruddannelsen og klinikassistentuddannelsen er stadig i stigning, og eksempelvis har der i perioden 2001-2005 været en stigning i antal af ansøgere på tandplejeruddannelsen på 82 %.

Tandplejeruddannelsen har p.g.a. manglende tildeling af bevilling til klinikdrift i mange år kørt med et regnskabs-teknisk underskud. På den baggrund ansøgte der i november 2000 om en ekstrabevilling til uddannelsen i Undervisningsministeriet. Med vedtagelse af Finanslov 2004 og Finanslov 2005 samt efter forhandling mellem Københavns Universitet, Undervisningsministeriet og Ministeriet for

Videnskab, Teknologi og Udvikling, blev denne bevilling en realitet med tilbagevirkende kraft. Konsistorium på Københavns Universitet besluttede på møde den 24. november 2004 enstemmigt, at følge rektoratets anbefalinger omkring SKT. Det blev således vedtaget at overføre ca. 27 mio. kr. til SKT's tandplejeruddannelse pr. 1. januar 2005, og at give tandplejeruddannelsen fremadrettet sin andel af klinikbevillingen til de odontologiske klinikker på Panum. Hermed er der nu skabt mulighed for at budgettet på tandplejeruddannelsen kan balancere.

Den organisatoriske placering af SKT har været på dagsordenen igen i 2005. Skolen er fortsat organisatorisk knyttet til Københavns Universitet, men vil sandsynligvis overgå til CVU-Øresund som samlet skole med begge skolens to uddannelser pr. 1.1.2007.

Skolen færdiguddannede i 2005 i alt 216 klinikassistenter og 47 tandplejere. Samlet budget var ca. 41 mio. kr. incl. samtlige taxametre til begge uddannelser.

Fysiske rammer

SKT har til huse i Panum Institutttet, hvor skolen har et selvstændigt klinikafsnit. SKT deler undervisningslokaler og en række fællesfaciliteter med bygningens øvrige uddannelser. Den forøgede uddannelseskapaletet på begge uddannelser har bevirket, at pladsproblemer har været så udtalte, at skolen desværre stadig også i 2005 har haft en del af sit sekretariat til huse i lejede lokaler i Fensmarkgade.

Der har i 2005 været store problemer med at få undervisningslokaler på Panum, specielt til klinikassistentuddannelsen, efter at Københavns Universitet har solgt sygeplejerskeboligen på Nørre Alle. SKT råder over ca. 2.400 m² nettoareal på Panum heri inkluderet klinikken, fælles lokaler med Odontologisk Institut og SKT's forbrug af fælles SVF-undervisningslokaler. Det er imidlertid i underkanten af skolens behov med ca. 100 ansatte og ca. 400 studenter/elev-årsværk.

Personaleforhold

På grund af stramme budgetter har skolen i 2005 desværre været nødsaget til kun at besætte vakancer og barselsvikariater i et vist omfang. Ledende tandlæge Poul Thorpen Teglers gik på pension pr. 1. oktober 2005. Stillingen er foreløbig ikke blevet genbesat.

Tandplejeruddannelsen

Uddannelsen er en 2 1/2-årig videregående sundhedsuddannelse. Den består af teoretisk, praktisk og klinisk undervisning på skolen, og giver ret til selvstændig virksomhed som tandplejer (Lov om tandplejere, 1996).

Formålet med tandplejeruddannelsen er, at de studerende opnår teoretiske kundskaber, fagetisk og -kritisk holdning samt praktiske færdigheder, som kvalificerer dem til selvstændigt at varetage tandplejerens sundhedsfremmende, sygdomsforebyggende og terapeutiske opgaver i overensstemmelse med skiftende samfundsbehov (Bekendtgørelse nr. 773 af 22. august 1996, § 1 stk. 1).

I februar 2005 dimitterede 47 tandplejere, og i august blev der optaget 68 nye tandplejerstuderende med en optagelseskvote i kvote 1 på 8,6. I alt var 173 studerende indskrevet på uddannelsen pr. 1. oktober 2005.

Via Erasmus/Sokrates-programmet har skolen igennem sine bi- og multilaterale aftaler haft samarbejde med Stockholm og Bologna. Udvekslings samarbejdet fortsætter i

Nordplus-regi med tandplejeruddannelsen i Stockholm. Skolen har haft besøg fra tandplejeruddannelser i Sverige og Norge.

Studievejleder: undervisningsassistent, tandplejer Sanne Christensen.

Klinikassistentuddannelsen

Med henvisning til Lov om erhvervsuddannelser mv. har Undervisningsministeriet under visse betingelser godkendt, at SKT meddeler den obligatoriske undervisning i Erhvervsuddannelsen til tandklinikassistent (EUKA). Uddannelsen er normeret til 3 år, vekslende mellem skole og praktik på et godkendt praktiksted.

Uddannelsens formål er, at eleven gennem skoleundervisning og praktikuddannelse opnår kompetence som tandklinikassistent (bekendtgørelse nr. 355 af 17. maj 2005 om uddannelse til tandklinikassistent med tilhørende vejledning nr. 9481 af 3. juni 2005 til bekendtgørelsen om tandklinikassistent).

SKT har som konsekvens af erhvervsuddannelsesreformen (Reform 2000) indgået samarbejdsaftale med Teknik- og Serviceskolen (TeSe) for at kunne udbyde grundforløbet i serviceindgangen for de målrettede elever mod Tandklinikassistentuddannelsen. SKT har indgået en samarbejdsaftale med Odense Tekniske Skole, om visse valgfri specialefag, samt med Københavns Tekniske Skole og TEC om de uddannelsesrettede område-fag (URO-fagene).

Sammen med det Faglige Udvalg for Tandklinikassistentuddannelsen (FUTKA) udsteder skolen et uddannelsesbevis til elever, der har gennemført den samlede skole- og praktikuddannelse.

Der blev i 2005 indgået 303 praktikaftaler og udstedt 216 uddannelsesbeviser.

Skolen havde tilforordnet ledende tandlæge P.T. Teglers og faglærer Marianne Jungsted til Det lokale Uddannelsesudvalg, hvis medlemmer, udpeget af organisationerne var: Birgitte Madsen (HK), Henrik Lytsen (DTF) og Gitte P Jensen (HK).

Uddannelses- og erhvervsvejledere: Faglærer, tandplejer Sanne Christensen og faglærer, tandklinikassistent Marianne Jungsted.

Skolepraktik (SKP)

Skolen udbyder SKP for elever, der ikke har kunnet opnå en ordinær praktikaftale på arbejdsmarkedet, og som i øvrigt opfylder bestemmelserne herom.

Skolen modtog i 2005 i alt 108 elever til SKP, hvis praktiske del finder sted på Panum Institutets tandklinikker og ved virksomhedsforlagt undervisning.

Klinisk virksomhed

SKT driver en klinik med 33 klinikstole til patientbehandling ved tandplejeruddannelsen og med 12 stole ved klinikassistentuddannelsen (øvelser).

I 2005 behandlede de tandplejerstuderende i alt 3.700 patienter. Klinikken har tilknyttet en klinikleder (ledende tandlæge), 7 1/2 årsværk undervisningsassistenter (autoriserede tandplejere) og 7 1/2 årsværk TAP (klinik-TAP).

Faglige og administrative hverv

Anette Monrad: Valgt ind i bestyrelsen for Dan-Eurashe.

Konsulent- og rådgivervirksomhed

Ruth Højgaard Pedersen: Medlem af Tandlægenes Nye Landsforenings kursusudvalg.

P.T. Teglers: Konsulent for det faglige udvalg for erhvervsuddannelsen til Tandklinikassistent omkring Erhvervsuddannelsesreformen 2000.

Sten W. Nørmark: Konsulent for Direktoratet for Sundhed og Forskning, Grønland, vedrørende uddannelse og efteruddannelse af kigutigissaasoq (grønlandsk tandplejer), samt faglig koordinator og ansvarlig for uddannelsens indhold.

Tillidshverv

Merete Vigild: Formand for Sundhedsstyrelsens bedømmelsesudvalg for ledere i den kommunale tandpleje (BLIKT-udvalget).

Formidling

Redaktionelle hverv

Merete Vigild: Været Referee ved følgende internationale tidsskrifter: Gerodontologi, Community Dentistry and Oral Epidemiology, Community Dental Health, Special care in Dentistry, Oral Health and Preventive Dentistry samt har boganmeldt i Tandlægebladet.

Kongresser og symposier

Merete Vigild: Deltaget i forskningssymposium på Tandlægehøjskolen i Malmø april 2005 (Samfundsodontologi), samt deltaget i TNL's årskonference for ledere i den kommunale tandpleje, Nyborg, 6.-8. april 2005.

Sten W. Nørmark: Deltaget i TNL's årskonference for ledere i den kommunale tandpleje, Nyborg, 6.-8. april 2005.

P.T. Teglers: Deltaget i norsk-dansk tandlægemøde i Kvit-projektet, 15.-17. september 2005 på Rosendal i Bergen, deltaget i TNL's årskonference for ledere i den kommunale tandpleje, Nyborg, 6.-8. april 2005, deltaget i Servicefagskonference, 1.-2. marts 2005 i Middelfart, samt deltaget i Undervisningsministeriets FoU-konference d. 26.-27. januar 2005 i Odense.

Anette Monrad: Deltaget i konference om Danmark-Victoria programmet, september, Ciriuss, København samt deltaget i konference om erhvervelse af ECTS/Diploma supplement, november, Ciriuss, København.

Nationalt og internationalt forskningssamarbejde

Anette Monrad: International koordinator i relation til internationalt kontor/KU og i relation til EU-støtte programmer og deraf afledte aktiviteter bl.a. studenter- og lærerudvekslinger, bi- og multilaterale projekter ect.

Sten W. Nørmark: Koordinator for Nordplus-udvekslingsnetværket mellem tandplejeruddannelserne i Stockholm, Oslo og København samt for skolens samarbejde med alle nordiske tandplejerskoler.

P.T. Teglers: Deltaget i forskningsgruppe (V. Qvist, T.R. Andersen, E. Manscher, A. Poulsen, B. Stranau, N. Keiding, A.B. Tveit, I. Espelid) med projektet "Amalgamfri tandpleje for børn og unge? Sundhedsudbytte ved ændrede behandlingsmønstre i den kommunale tandpleje i Danmark og Norge" (Kvit-projektet).

Skolechef Merete Vigild

Forbrug

<i>Finansieret</i>	<i>Internt</i>	<i>Eksternt</i>	<i>I alt</i>
VIP	2,75	0,00	2,75
DVIP	2,33	0,00	2,33
TAP	67,14	0,00	67,14
Årsværk i alt	72,22	0,00	72,21
Løn med årsværk	27.368,09	0,00	27.368,09
Løn uden årsværk	-208,87	0,00	-208,87
Øvrig drift	7.245,47	-42,39	7.203,08
Anskf. o. 100t.kr.	0,00	0,00	0,00
<i>Udgifter i alt t.kr. ¹⁾</i>	<i>34.404,69</i>	<i>-42,39</i>	<i>34.362,30</i>

1) Der er reguleret for intern handel inden for de enkelte finansierings-typer.

Publikationer

Holm-Pedersen P., Vigild M., Nitschke I., Berkey D.B.:
Dental Care for Aging Populations in Denmark, Sweden,
Norway, United Kingdom and Germany. Journal of Den-
tal Education 2005; 9, s. 987-997.

Dansk Islandsk Fond

Fonden er oprettet ved kgl. stadfæstet fundats af 15.3.1920 i henhold til Forbundsloven af 30.11.1918 i forbindelse med Islands selvstændighed. Fundatsen ændredes ved kgl. stadfæstelse 7.2.1951 efter Forbundslovens ophævelse. Efter fundatsen er fonden henlagt til Københavns Universitet. Fondens formål er 1.) at styrke den åndelige forbindelse mellem Danmark og Island, 2.) at fremme islandsk forskning og videnskab, og 3.) at støtte islandske studerende. Der foretages to uddelinger årligt, i juni og december.

Bestyrelse

Fondens bestyrelse består af fem medlemmer. To er udpeget af Undervisningsministeriet: specialkonsulent Steen Harbild, Undervisningsministeriet, mag.art. Erik Skyum-Nielsen, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, tre er udpeget af konsistorium ved Københavns Universitet: docent, dr.scient. Asger Ken Pedersen, Geologisk Museum, lektor, cand.scient. Hans Jørgen Nielsen, Institut for Statskundskab og lektor, cand.mag. Peter Springborg, Den Arnamgæanske Samling, Nordisk Forskningsinstitut (formand).

Fondens sekretær er Inga Hardarðóttir.

Adresse

Sankt Anna Plads 5
1250 København K
Telefon 33 14 82 76 (onsdag 10-13).

Formandens årsberetning

I 2005 indkom 31 ansøgninger, 18 opnåede støtte. I alt uddeltes 56.000 kr.

Til styrkelse af den åndelige forbindelse mellem Danmark og Island bevilgedes 35.000 kr. til flg. formål: Thyge Svenstrup, trykning af disputats om historiker Erik Arup; Anne Thorseth, Þóra Sigurðardóttir og Hanne Hauer, Kunststillinger i Danmark og Island; Den nordiske trio Krauka, koncerter i Island; Guðjón Friðriksson og Jón Þ. Þór, Projekt, København som Islands hovedstad i 500 år.

Studie/praktikophold i Island: Kirsten Kastberg Møller, Anne Kathrine Ejsbøl og Katrine Kloster.

Til islandske studerende bevilgedes i alt 21.000 kr. Anna Hera Björnsdóttir, Anna Ingibjörg Hallgrímsdóttir, Áslaug Þorgeirsdóttir, Eyrún Jenný Bjarnadóttir, Eyrún Margrét Stefánsdóttir, Harpa María Ingólfssdóttir, Kristín Rós Kjartansdóttir og Kristján Pétur Hilmarsson.

Formand Peter Springborg

